ANDREAE TIRAQVELLI, REGII IN PARISIENSI CVRIA SENATORIS,

DE VTROQVE RETRACTV, MVNICIPALI, ET CONVENTIONALI, COMMENTARII DVO,

Iam tertiò, sed multò felicius, quàm antea, renati, & à mendis propemodum innumeris, quæ in superiori editione resederãt, ipsius denuo autoris opera quàm accuratißimè repurgati.

LVGDVNI,
APVD GVLIEL.
ROVILLIVM.
Cũ priuilegio Regis.
1555.

IO· N· VICTORII, IN EFFIGIEM

Andreæ Tiraquelli, Regij in Curia Parisiensi Senatoris, Hexastichon.

Iam nihil est, venerande senex, quòd pulla sororum
Stamina, vel Stygias quòd verearis aquas.
Subtrahet hæc vultus morti pictura: perennem
Ingenio vitam tot tua scripta dabunt.
Ergo vbi fatalem Lachesis tibi neuerit horam,
Magna tamen fugiet pars Acheronta tui.

Extraict du priuilege du Roy.

PAR grace & priuilege du Roy est permis à Guillaume Rouille Libraire de Lyon, d'imprimer, ou faire imprimer vne foys ou plusieurs, vn liure intitulé *Andreæ Tiraquelli, Regij Consiliarij, Commentarij duo de utroque retractu, municipali & conuentionali*, diligemment reueu & corrigé de nouueau par ledict Tiraquel: & faict defences de par ledict Seigneur, à tous autres Libraires, Imprimeurs, & personnes quelconques, de non imprimer, ne faire imprimer ledict liure sur ses copies & corrections, vendre, ne distribuer, en ses païs, terres & seigneuries, si ce n'est par le consentement dudict Rouille: sur peine d'amende arbitraire, & de confiscation des liures qu'ilz auroyent imprimés: & ce iusques au temps & terme de cinq ans, à compter du iour & datte qu'ilz seront paracheués d'imprimer: comme plus-à-plein est cõtenu par les lettres patentes sur-ce donnees à Paris, le sixiéme iour de Nouẽbre, l'an de grace 1554. & de son regne le huitiéme.

Par le Roy en son conseil.

Signé, de Lomenie:

Et seelé du grand seau, en cire iaulne à simple queüe.

ANDREAS TIRA-QVELLVS, REGIVS IN CVRIA PARISIENSI SENATOR, LECTORI S.

PRODEVNT tibi denuo, Lector amicissime, nostri de Retractu vtroque Commentarij, tertia iam fœtura renati, sed hactenus nunquam aut fidelius excusi, aut diligẽtius repurgati. Nam etiamsi in superiori editione nihil eorũ fuerit prætermissum, quæ à Typographi industria poterant expectari: vitari tamen non potuit, quin multa eius diligentiam effugerint, quæ castigationem accuratiorem desiderarent: idque potissimum in accessionibus superiori illi editioni adiectis, quæ ab amanuensi nostro raptim, vt fit, descriptæ, plurimum operis illis typographicis negotij exhibuerunt. Quare cùm nouam operis huius editionem adornaret Gulielmus Rouillius, singularis industriæ Bibliopola, & pro amicitiæ nostræ iure meam in tanto incommodo opem efflagitaret: non potui ei, in re præsertim æquissima, nostræq; existimationi, & tuis commodis coniuncta, officium meum pernegare. Opus itaque vniuersum denuo ad examen reuocauimus, & quicquid in eo mendarum, aut iam olim resederat, aut nuper irrepserat, tam accuratè repurgauimus, vt liquidò affirmare non dubitemus, nunquàm hoc opus aut felicius tractatum, aut diligentius emendatum, in lucem prodiisse. Vale.

N. CLERICVS ANDREAE TIRAQVELLO C.R. LVTETIAE PARISIORVM COLLEGÆ SVO.

CVM PRO EA summa amicitiæ necessitudine, quam inter nos constituit & literarum societas & muneris cõiunctio, opus magnũ, quod tibi est in manibus, de Retractibus, legendũ mihi dedisses, non alienum meo officio putaui, te per literas hortari, ne tãtos labores tuos domi latere diutius iacerẽque patiaris. Quod si minus efficere suadẽdo possemus (quoniam siue iudicio, siue timiditate quadam ingenua ab edendo refugis) at certè visum est gratia contẽdere, & rogãdo, si quid nostra causa vis, vt quæ de ea parte iuris ciuilis frugifera & fructuosa, locóque feraci & vbere, commentatus es, in lucem edi primo quoque tẽpore permitteres. Neque ob id tantùm, quòd intemperantis esse dicant, scribere quod occultari velit: sed magis adeò quòd confidã eam rem fore tibi & sempiternæ gloriæ, & iis qui ciuili sciẽtiæ sese dediderũt vtilitati maximæ. Etsi enim hæc ætas præstãtissima tulit ingenia, quorum monumentis Iurisprudentia nostra non mediocriter illustrata est: perpauci tamen extiterunt, qui & forum sequuti, & scribendi ratione delectati, vsum ipsum forensem causarúmq; tractationem, cum vetere Iurisprudentia cõiunxerint, sine qua nemo, mea quidẽ sententia, veram solidámq; Iurisprudentiã assequi facilè poterit. Quis enim ignorat, vsus foriq; inscitia quantos nostris scriptoribus errores obiecerit? quãtas tenebras rebus nonnũquam clarissimis offuderit? quàm inanibus turbulentisq; dissidiis Ius nostrũ ciuile vndique cõplerit? Itaq; cùm in te & summã iuris intelligentiã animaduertam, & vsus forẽsis tãtum, quantũ in eo esse potest, annos qui xxx. plus minùs clarissimæ prouinciæ iuri dicũdo præfuit, deinde propter dignitatẽ in nostrum ordinem cooptatus fuit: existimare equidẽ nõ possum, quin illæ ipsæ elucubrationes tuæ populo nostro gratissimæ optatissimæq; futuræ sint: præsertim cùm ea doceas, quæ es expertus, quibúsq; non interfuisti solùm, sed & præfuisti. In quo equidẽ haud scio virtutémne tuam magis probem, an diligentiã mirer, qui in tãta occupatione vitæ, procuratione muneris publici, familiæq; vt numerosæ, ita & felicis, semper legas aliquid aut scribas, in hisque curis grauissimis quotidie tẽporis aliquid tibi ad hæc studia recolenda sumas. Cæterùm non habeo necesse verbis librũ tuũ ornare, quem satis & nominis autoritas & vtilitatis magnitudo commendet. Tantùm dicam, si cæteri Iurisconsulti tuo exemplo se ad scribẽdum conuertant, quos habemus plurimos ciuilis scientiæ cognitione exteris hominibus pares, vsu verò ipsius exercitationeq; longè superiores, fore propediẽ, vt huius generis laudẽ omnibus nationibus eripiant, & perferãt in Galliam, rémque publicã nostrã, sicut hactenus reliquas arteis, quæ quidem erant expetendæ, studio atque industria sua nostri homines transtulerunt.

Andreas Tiraquellus Nicolao Clerico collegæ suo.

CVM MIHI conscius essem, quàm magnis occupationibus districtus hos commentarios conscripsissem, certum erat mihi tantisper eos tenere, dum plus otij nactus, quæ informata tantùm mihi videbãtur, expolirem: nisi tibi tota hæc commẽtatio sic probata esset, vt post iudicium tuum viri grauissimi, eruditissimi, ac super ista verissimi, eam edere in publicum non dubitem. Neque enim liberiùs ad edendum spatium mihi expectandum est, cui ex quo in summam illam curiam adscriptus sum, vix vnus adhuc dies ab interuentoribus vacuus fuerit, vt iis quibus meorum studiorũ fructus paulò acerbiores fortasse videbũtur, ob eam causam multò æquioribus vti debeam. Vt igitur te consiliario atque autore è meis manibus liber hic emissus est, ita tuo præsidio in hominum conspectum perducendus est. Vale, & me (quod facis) semper ama.

MICHAELIS HOSPITALIS, REGII IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS.

Ausim quinetiam in genere hoc componere nostros
Antiquis, dubiámque rei suspendere palmam:
Non his post Romæ excidium quicunque fuerunt,
Et quos iam longo præcedimus interuallo:
Sed priscis legum nostrarum autoribus illis:
Sulpitios dico, Labeones, atque Sabinos,
Atque alios horum similes. Queis omnibus vnus
Par erit, aut non inferior, me iudice, certè
Deliciæ nostræ Tiraquellus, vir bonus, (vno
Vt verbo absoluam) prorsúsque simillimus illi,
Quem veteres quondam dixerunt iuris asylum.
Pictos ille suos magna cum laude regebat,
Cùm subitò Regis mandatu accersitur inde.
Nunc in iudicibus centum sedet. Antea multò
Maiores meritus, & mox habiturus honores.
Pluribus hic monumenta suorum æterna laborum
Scripta voluminibus, veram testantia laudem,
Et quibus ad viuum expressa est illius imago,
Prodidit. At nullo mage delectabere, Lector,
Quàm quo posteriùs complectitur omne libello
Ius adgnatitium, & dominorum in rebus emendis,
Mancipióque datis reuocandis in sua iura.
Vicit in his se: aliis alios superauerat antè.
Sic semper meliora existunt vltima quæque.
Vt duraturos fructus solet arbor adulta
Ferre diu: sic quæ senibus sunt edita nobis,
Et multò prudentibus vsu, credere par est,
Et si floridiora minùs, solidissima certè.
Hunc ergo lege: proficies (mihi crede) legendo.

ADRIANVS DVDRACIVS ANDREAE TIRAQVELLO COLLEGÆ SVO.

Quotidie addiscentem aliquid, sed plura docentem
Agnosco fieri te, Tiraquelle, senem:
Extremum hoc testatur opus, quòd tarda senectus
Ingenij dotes addidit, haud minuit.

Michaëlis Tiraquelli Fontenaij apud Pictones Præfecti, autoris filij, ad Lectorem.

Est suspecta fides natorum in laude parentum:
At pro mille liber testibus vnus erit.

Rodolphi Galerij, ipsius autoris generi.

Si socer est instar (ceu tradunt iura) parentis,
Non minùs est generi reiicienda fides.
Sed quid opus laudes est hîc numerare superbas?
Prostat opus: nec eas mens cupit artificis.

Roberti Riualderij, alterius generi.

At satius multò, quàm dicere pauca, tacêre.
Et multa vt dicam, dicere pauca ferar.

Francisci Tiraquelli eiusdem autoris filij, ad cæteros fratres.

Ardua virtutis pater esse cacumina cernens,
Primus iit, nobis triuit & ille viam.
Ergo alacres pro se sectemur quisque parentem:
Et quam construxit, cura sit ire via.

Andreas Tiraquellus, Maturino Tiraquello fratri.

Ingenij, frater, nostri monumenta parentis
Censeo germani fratris habenda loco.

Maturinus Andreæ fratri.

Quin, frater, patris hæc soboles verißima nostri est:
In nobis partem vendicat ipsa parens.

Duorum Lectorum Dialogus.

Hîc nihil est, Lector, quod iure reprendere poßis.
Imo est. Quid? Legum copia tanta. Bene est,
Si quod laudari debet, reprehenditur. an non
Est satias potior, quàm male suada fames?

TABVLA QVAESTIONVM ET RERVM AD RETRACTVM MVNICIPALEM PRIuatim pertinentium ex ordine huius libri, quem mox sequetur altera ad retractum quoque conuentionalem, etiam priuatim pertinens: & postremò alia generalis rerum vniuersarum.

Omnes inscribuntur duplici numero: primus paginam, secundus numerum denotat.

Titul. I. Præfatio siue Rubrica.

§. I. Glos. I. Si aucun.

Glos. II. A vendu.

Clos. III. Aucuns biens.

Clos. V. Seruitutes.

Clos. VI. Rentes.

Clos. VII. Ou autres choses censées pour immeubles.

74 Quid

Clos. VIII. Le parent.

Clos. IX. Ou lignagier.

Glos. X. Dedans l'an.

Glos.

556 Quid

§. III. Clo. I. Et lesdictes choses declarées.

433 QVid requiratur vt consanguineo præcludatur via retrahendi, nisi intra octo dies, de quibus nostra consuetudo loquitur, pretium soluerit, ibid. nu. 1. le j.

Clo. II. N'a que huict iours.

434 VTrùm nostra consuetudo qua iubetur consanguineus intra octo dies soluere pretium, intelligatur etiã si emptor à principio recusauerit, & postea in ius vocatus admittit consanguineum, ibid. nu. 1. le ij. & seq.

435 Et si non sic intelligatur, quid statuendum est à iudice, vt tempus currat. 132. & 133. nu. 1

436 Quid verò si emptor nõ recusauerit, sed captata eius absentia ad domũ citatus est, & comparuit, & agnouit retractũ, & fecit quod in se est. An iudex poſsit id tempus octo dierum protrahere, ita vt cõsanguineus non teneatur intra eos octo dies pretium offerre. 133. nu. 4

437 Vtrùm autem in hoc tempore octo dierum comprehendatur is dies, quo emptor ostendit instrumentum & iurauit, ibid. nu. 5

438 Quid verò si id tempus octo dierum incidat in diem bisextilem, an is pro duobus, an autem pro vno computabitur, ibid. nu. 6

Clos. III. A payer.

439 AN emptor à consanguineo de retractu appellatus poſsit cogi habere fidem de pretio, ibidem nu. 1

440 Vtrùm autem consanguineus compensare poſsit debitum cum pretio, ibidem, nu. 2. & multis sequen.

441 Et si id facere potest, an id debeat petere siue declarare, an verò si tacuerit, & labatur tempus, excludatur. 134. nu. 8. & 9

442 Et an in id sit adeundus iudex, an verò & extra iudicium opponi poſsit, ibi. nu. 10

443 Et si continuò probare non poſsit debitum, intra quod tẽpus id facere debet, ne cadat retractu, ibi. nu. 11. & 12.

444 Et quid si deficientibus promptis probationibus, deferat iuramentum emptori de debito, ibi. num. 12

445 Sed vtrùm non solùm debitum ipsius cõsanguinei propriũ, sed & creditoris emptoris, à quo cessionem habuit, cõpensare quoque potest. 134. & 135. nu. 13

446 An autem satis sit, si consanguineus intra tempus prestitutũ solutioni pretij offerat pignora aut fideiussores, 135. nu. 14. & seq.

§. III. Clo. IIII. Ne sera plus receu.

447 QVid si nostra consuetudo quæ post octo dies dicit amplius non esse audiendum consanguineum, id non dixisset, sed simpliciter id tempus præstituisset, an ipse consanguineus post idẽ tempus esset audiendus, ibid. nu. 1. & seq.

448 Sed, an eo casu poſsit consanguineus moram purgare, ibid. & 136. nu. 2. 3. & 4

449 Quid si aliquod impedimentum interuenit, quod prohibuit intra id tempus consanguineum soluere. 136. nu. 5. & seq.

450 Sed vtrùm si consanguineus qui intra octo dies non soluit, sit adhuc intra annum, poterit nouam oblationem facere, ibid. nu. 7. & locis ibi citatis.

§. IIII. Clo. II. Et ce pendat ne courra pas le temps.

451 VTrùm si consanguineus probauerit emptorem non declarasse verum pretium, interim ei currit tempus ad soluendum. 140. nu. 1. le j.

Clos. III. Aura cours contre le retrayant.

452 SEd quid si cum ipse consanguineus contendisset illud non esse verum pretium succubuit, an ei saltem curret tempus, ibid. nu. 1. le ij. & seq.

453 Quid autem si probabiliter dubitabat de veritate pretij, ob idque in controuersiã eius venit, & tamẽ succubuit, an & tunc ei currit tẽpus, ibi. nu. 3

§. V. Clo. I. & vnica.

454 COnsanguineus an tenetur iurare retractum se facere suo nomine & commodo & sine fraude. 141. nu. 1. le j. & ibid. seq. nu. 6

455 Vtrùm autem de hac ipsa re cauere teneatur, ibidem.

456 Et quid si retractu facto compertum sit illum in fraudem factũ fuisse, an subueniẽdum sit emptori, vt rem repetat, ibid. nu. 1. le ij. & seq.

457 Quomodo autem ea fraus deprehendetur. 142. nume. 4

458 Vtrùm autem si cõsanguineus iurauerit vt suprà, poterit emptor probare contrarium, ibid. nu. 5

459 An audiendus sit emptor petens consanguineum id iurare verbis in diuum quempiam conceptis, ibid. nu. 7

§. VII. Clo. II. Par tesmoings,

460 VTrùm citatio que fit in materia retractus poſsit probari testibus. 143. nu. 1. le j.

Clo. III. N'est mestier de consigner.

461 SI emptor renuat accipere pretium oblatum à consanguineo, an ipse consanguineus debeat consignare & deponere, ibid. nu. 1. le ij. & seq.

462 Quid si consanguineus qui non tenetur deponere, tamen deponat, & postea depositũ recuperat, an videatur renuntiare retractui, ibid. nu. 4

463 Quid si hoc casu legitimè non deposuit, ibidem nume. 5

§. VIII. Clos. I. Requeste de receuoir.

464 VTrùm omnes solẽnitates expressæ in nostra consuetudine obseruari necessariò debeant in oblatione retractus. 144. nu. 1

465 An sit necessaria expressa requisitio cõsanguinei, vt emptor eum admittat ad retractũ, ibi. & seq.

466 An autem oblatio habeat vim requisitionis, eadem pag. ibi. nu. 4

467 Si in oblatione id fuerit obmissum, aut aliud ex solẽnibus, an & quãdo poterit emẽdari, ibid. nu. 5

Glo.

dinis,ſine teſtibus.ibid.nu.1.le.ij.& multis ſeq.

501 Quid ſi ſint duo nuntij ſine teſtibus,an illis credetur.155.nu.33.& ſeq.

§. IX. Cloſ. I. A la femme.

502 AN conſanguineus poſsit facere oblationem retractus marito pro vxore abſente emptore,aut hærede emptoris.ibid.nu.1.& ſeq.

503 An è diuerſo vxori pro marito abſente.ibid.nu.3.& ſeq.

504 An poſsit conſanguineus offerre ad domum, in qua vxor habitat abſente marito.155.& 156.nu.7

505 Et quid ſi vir & vxor ſeorſum habitant,honorem tamen matrimonij inuicem habentes,vt ſolent facere principes.ibid.

Cloſ. II. A ſon domicille.

506 AN oblatio retractus vti citatio poſsit fieri ad domum emptoris.ibid.nu.1.& ſeq.

507 Et quæ tunc requirãtur,vt valeat huiuſmodi oblatio ſiue citatio.ibid.nu.8.& ſeq.

508 Quid autem ſi hæc obſeruata non fuerint,tamen ea oblatio & citatio peruenerunt ad notitiã emptoris,an id ſatis ſit.157.nu.16

509 Et quid ſi emptor non rectè citatus compareat,an ita purget omne vitiũ citationis.ibi.nu.17.& ſeq.

510 In qua autem domo huiuſmodi oblatio & citatio fieri poſsit,vtrùm originis emptoris,an habitationis.157.& 158.nu.20.& multis ſeq.

511 Quid ſi nuntius ſimpliciter refert denuntiaſſe & citaſſe ad domum,ſine ea adiectione,in qua habitat vel habitare conſueuit,an id ſatis ſit.158.nu.25

512 Quid ſi emptor habeat multa domicilia, in quibus habitat,nunc hìc nunc illic, in qua oblatio & citatio fieri debet,& an in vtraque,& etiam in ea in qua tunc cũ ſit nõ habitat.ibi.nu.26.& ſeq.

513 Si emptor habitauit diutius,& nunc quoque habitat domum, in qua tamen domicilium non conſtituit,verbi gratia,ſcholaſticus qui in vniuerſitate habitat, an ibi poſsit ei offerri & citatio fieri.ibid.nu.30

514 Quid de domo hoſpitij ſiue diuerſorij.158.& 159.nu.31

515 Sed quid ſi is cui facta eſt oblatio in domo hoſpitij, nõ habet aliam habitationem propriam.159.nu.32

516 Quid item ſi aliam habitationem habet,ſed conſtituit diutius in eo hoſpitio morari,ibid.

517 Verùm quid de domo non quidem emptoris propria, ſed conductitia,aut precaria, in qua tamen habitat,ibid.nu.33.

518 Quid ſi emptor ſit vagabũdus, in qua domo quó ve loco ei offerri poteſt.ibid.nu.34

519 Quid ſi exulat.ibid.nu.35

520 Quid ſi ſit monachus,ibid.nu.36

521 Quid de domo ſacerdotij,id eſt,beneficij eccleſiaſtici.ibid.nu.37

522 Quid ſi emptor detinetur in carceribus.ibid.numero 38

523 An neceſſe ſit oblationem & citationem domi factam veniſſe ad notitiam emptoris.ibid.& 160.nu.39.& ſeq.

524 Vtrùm oblatio poſsit fieri ad domum emptoris, etiam ſi ipſe perſonaliter reperiri potuit.ibid.nu.43.& ſeq.

525 Et quid ſi cùm cõſanguineus iret ad domum emptoris,vt ei oblationem faceret,eum reperit in itinere,nec ibi ei oblationẽ facit, ſed iter cõtinuans vadit ad domum eius, ibíque ei oblationem facit, an valeat.ibid.nu.44

526 Sed an perquirendus ſit in tota ciuitate vel prouincia, an verò ſatis ſit eum domi perquiſiuiſſe.161.nu.49

527 Vtrùm autem credatur nuntio dicenti ſe non inueniſſe emptorem, ideo oblationem & citationẽ domi fuiſſe factam.ibid.nu.50

Cloſ. vltima.

528 AN conſanguineus primo loco poſsit facere oblationem apud acta iudicis, & eam notificare emptori.& quid ſi interim trãſeat tempus.162.nu.1.& multis ſeq.

529 Vtrùm item poſsit etiam primo loco offerre procuratori emptoris.ibid.nu.7

530 Quid verò ſi ipſe emptor abſit, an tunc ſaltem poſsit offerre procuratori,ibid,nu.8

531 Sed an abſente domino ſit primùm facienda procuratori,an ad domum emptoris.ibid.nu.9

532 Quid denique ſi oblatio fiat procuratori emptoris ipſo emptore non ignorante,ibid.nu.10

533 Et quid ſi is procurator nomine emptoris præſentis & non cõtradicentis admittat conſanguineum offerẽtem ad retractum.163.nu.11.& multis ſeq.

534 Quid ſi emptor nec domicilium nec vxorem nec procuratorem habeat, ignoretúrque vbi terrarum degat,vtrùm ſatis ſit adire iudicẽ.ibid.nu.17

535 An & tunc neceſſe ſit eum adire.ibid.nu.18

536 Sed & vtrùm cùm emptor non reperitur, neceſſe ſit teſtatò proteſtari,ibid.

537 Et ſi neceſſe ſit, vtrùm ſatis ſit ſemel tantùm proteſtari.ibid.nu.21.& 164.nu.23

538 An autem neceſſe ſit conſignare.ibi.nu.24

539 Et ſi emptor poſtea comparet,an neceſſe ſit oblationem facere,& quomodo.ibid.nu.25

540 Et quid ſi tempora retractus iam lapſa ſint, ibid.nu.26

541 Quid ſi hæreditas emptoris iacet,& nemo eſt qui eum adeat, quid tunc agẽdum eſt conſanguineo, ibid.nu.27

§. X. Cloſ. I. & vnica.

542 MAritus an poſsit iure mariti pro vxore conſanguinea vẽditoris facere, oblationem & retractum proſequi,ibid.nu.1

543 Vtrùm id poſsit nomine proprio & ſimpliciter, non tanquam maritus talis fœminæ.ibidem,nu.2.& 165.nu.3

544 Et quid ſi antequam maritus declaret ſe facere nomine vxoris,tempus retractus tranſeat,ibid.

545 Quid autem ſi retrahens ita dicat, Titius maritus Meuiæ,an ſatis ſit,etiam ſi non aliter declaret ſe id facere nomine vxoris.ibid.nu.4

§. XI. *Clos. I. Le plus prochain.*

Clos. II. Et prefere auant aultres.

Clos. III. Et si plusieurs lignagiers y viennent.

Clos. IIII. Doibt receuoir le premier.

Clos. V. Ou luy a transporté la chose.

Clos. VI. S'il est le plus prochain.

Clos. VII. Il y sera receu pro rata.

580 Quid

§. XX.

§. XX. Clos. I. & vnica.

647 VTrùm consuetudo quæ dat facultatem viro aut vxori, aut eorum hæredibus retrahendi dimidium eius rei quæ fuit quæsita durante matrimonio, ex consanguineis alterius restituendo intra annum soluti matrimonij dimidium totius pretij, habeat locum in aliis sociis bonorũ. ibid.nu.1.& seq.per totam glos.

§. XXI. Clos. I. & vnica.

648 VTer in retractu rei feudalis præferatur, an dominus, an cõsanguineus.192.nu.1.& seq.

649 Quid verò in re emphyteutica,193.nu.3.& seq.

§. XXIII. Clos. I. Il ne sera pas receu.

650 VTrùm consanguineus admittetur ad retractum partis rerum venditarum.194.nu.1.& seq.vsque ad 16

651 Facultas retrahendi an in dando an faciendo consistit, an in vtroque simul.ibid.nu.6

652 Quid si venditæ sunt multæ res vno quidem contractu, sed diuersis pretiis in singulas res constitutis .195.nu.17

653 Sed quid si vno primum pretio, sed quod postea in eodem contractu diuiditur in singulas res.ibi. nume.18

654 Quid autem si è diuerso primum fuit diuisum pretium in singulas res, & postea vnum ex omnibus coactum,196.nu.19

655 Quid etiam si cõstaret illis tribus casibus emptorem & venditorem non nisi omnes eas res simul empturum & venditurum fuisse,ibid nu.20

656 Et quid si quis emit fundum centum iugerũ constituto in singula iugera certo pretio, poterítne consanguineus fertilia retrahere soluto singulorum pretio,relictis cæteris,ibid.nu.21

657 Sed quid si plures res separatim & diuersis pretiis datæ sunt in solutũ pro vno eodémq; debito, an & hîc obtinet quod dictum est de venditione, ibid.nu.22.& seq.

658 Quid verò si quis vno contractu & pretio vendat rem suam, & simul rem consanguinei sui, an iste consanguineus volens retrahere restituet integrũ pretium.197.nu.29.& seq.

659 Sed an in isto casu inspiciendum sit, posSidebátne venditor, an non posSidebat.ibid.nu.32

660 Vtrùm verò sit inspiciendus euentus litis super proprietate.ibid.nu.33

Clos. II. Pour la partie qui sera tenue de luy.

661 SI duo rem quampiam fortè communem aut simul plures res vendiderunt vno pretio & cõtractu, an consanguineus alterius posSit partem ipsius tantùm retrahere.197.& 198.nu.6.& seq.

662 Si duo fundi alter patrimonialis alter acquisititius eodẽ pretio & cõtractu vẽditi fuerunt, stante statuto quòd retractus non habeat locum nisi in rebus patrimonialibus, an cõsanguineus alterius poterit rem tantùm patrimonialem petere,198. nu.8.& seq.iunctis etiam præced.

663 Quid autem si in illis casibus emptor vult totũ siue res omnes relinquere, an tunc consanguineus tenebitur totum retrahere, vel totum dimittere, ibid.

664 Quid econtrariò si consanguineus vult totum retrahere ab inuito emptore,ibi.nu.9

§. XXIIII. Clos. I. & vnica.

665 QVia in eo §.dicitur quòd si res plures & diuersorum feudorum eodem pretio fuerũt venditæ, emptoris est licitari rem quamlibet, & dominorum postea eligere, vtrum malint, laudimiáne, an retentionem rei restituto eodem pretio. Quid igitur si cõsanguineus emit, qui ex alia consuetudine prefertur domino, ideo hîc dominus optare nõ poterit, vtrum horum malit, quomodo igitur fiet licitatio.ibid.nu.1

§. XXV. Clos. II. Ne en donation par prouision de corps.

666 VTrùm retractus habeat locum in donatione, quę fit ob prouisionẽ corporis, vt vocamus, id est ea lege, vt donatarius alat donantem.199. nume.2

667 Quid autem in alia donatione remuneratoria, aut etiam aliàs ob causam, siue mutua, aut reciproca,200.nu.3

§. XXVI. Glo. I. Ne peult estre transporté.

668 IVs retractus an posSit alteri cedi.ibid.nu.1.& 3

669 Si consanguineus in ius vocauerit emptorem, & lite pendente moriatur extraneo hærede instituto, an is hæres admittetur ad prosecutionem retractus.ibid.nu.3

670 Quid autem si is extraneus ei succesSisSet ab intestato.201.nu.4.& 5

671 Quid si vnus tantum sit consanguineus venditoris, an is saltem id ius retractus cedere poterit.ibi. nu.8.& seq.

672 Vtrùm autem consanguineus poterit id ius creditori suo cedere in solutum sui debiti.ibid.nu.10. & multis seq.

673 Et vtrum creditores id ius posSunt capere in causam iudicati,ibid.nu.11

674 Quid si consanguineus fame prematur, an tunc saltem potest id ius vendere, vt sibi subueniat. 202.nu.14.& multis seq.

675 Quid si alia vrgente necesSitate prematur,ibid.

676 Sed vtrùm cesSio huius iuris posSit fieri extraneo, saltem quantum ad præiudicium cedentis, vt faciat locum cæteris cõsanguineis remotioribus. 205.nu.29

677 Vtrùm & in præiudicium emptoris, si alter consanguineus non veniat, vt scilicet teneatur admittere cesSionarium,ibid.

Clos. II. d. §. XXVI. Non estant du lignage.

§. XXIX. Clos. I. Les ventes. & honneurs.

Clos. III. d. §. XXIX. Si l'achepteur les auoyt payées.

Clos. III. d. §. XXIX. Les coustz des lettres.

erat,

erat, incidit nulla sua culpa in latrones, qui eum spoliarunt pecunia aut aliis rebus, an & id consanguineus retrahens refundet, ibi. nu. 15

714 Si cùm castrum vẽditum esset controuersiosum, & contendebatur à potentibus quibusdã, qui armis idipsum appetebant, aut vicinum erat hostibus tempore belli, ideo emptor vt ipsum defenderet, multa pro illius tutela & custodia impendit, an & hæc ipsa repetet, ibid. nu. 16

Glos. V. §. XXIX. Il luy doit passer lettre.

715 VTrùm emptor teneatur conficere instrumentum retractus facti à consanguineo, ibi. nu. 1. & seq.

§. XXX. Glos. I. Eschange.

716 SI pro specie detur species & pecunia, an inspiciatur quid principaliter contrahentes intendunt facere, scilicet emere & vendere, an permutare, vt iste contractus sit vel non sit obnoxius retractui, ibid. nu. 1

717 Vtrùm autem in dubio censentur partes talem contractũ voluisse principaliter facere, qualem ipsi nominant. 218. nu. 7. & 8. & 219. nu. 11. & 12.

718 Et si non aliter constat, quid principaliter intenderunt facere, nec id expresserint, an inspiciendũ sit quod pluris est. 218. nu. 9. & 319. nu. 10

719 Quid si species & pecunia sunt pares, an potius sit censendus contractus emptionis, an verò permutationis, ibid. num. 12. & multis seq. vsque ad fin. glo.

720 An verò potius dicendi sint duo contractus, scilicet emptionis & permutationis pro portione pretij & speciei. 222. nu. 38. & seq.

Glo. II. d. §. XXX. Par le iuge.

721 QVia nostra consuetudo dicit in illis casibus esse inspiciẽdum quod pluris est, & sic venditionem censeri, si pecunia speciem superat, & esse locum retractui totius, quomodo igitur ęstimabitur species, & à quo, ibi. nu. 1

722 Vtrùm autẽ sit locus retractui quantùm ad illum fundum qui in ea consuetudine debet æstimari, & eius æstimatio emptori reddi. 223. nu. 2

§. XXXI. Glos. I. & vnica.

723 SI maritus & vxor & quilibet eorum vendiderunt annuum aliquod vectigal, vtrius consanguinei admittentur ad retractum, & an vtrique, & quomodo, ibid. nu. 1

724 Quid verò si etiam illi ipsi vel simpliciter vel in solidum aliquid vẽdunt, quod est alterius tantùm, an consanguineus eius, cuius est, admittetur in solidũ, an & alterius quoque admittetur, ibid. nu. 2. & 3

§. XXXII. Glo. I. & vnica.

725 AN in rebus patrimonialibus tantùm habeat locũ retractus, an & rebus acquisititiis. 225. nu. 1. & multis seq.

726 Et si de iure vel consuetudine habeat tantùm locum in patrimonialibus, an si quis retrahat rem patrimonialem à consanguineo venditam, & eandem postea alteri extraneo vendidit, sit locus retractui, ibidem numero 5. & multis sequentibus.

727 Si quis vẽdiderit fundũ patrimonialẽ, & ex pecunia ex ea vẽditione redacta alium fundũ emerit, an si postea hunc vendat, erit locus retractui. 226. nu. 10. & seq. vsque ad 25

728 Et quid si is qui id fecit, protestetur aut declaret eã se vẽditionem in id facere, vt pecuniam ex eo confectam eum alium fundum emat, & reponat in locum prioris quem vendidit. 227. nu. 23

729 Quid verò si confestim venditione facta pecuniã alterius fundi conuertat, ibid. nu. 24

730 Quid si quis permutet fundum patrimonialem cum alio, an hic alius censebitur patrimonialis vt si postea vendatur, sit locus retractui, ibidem, nume. 26

731 Si vasallus aut emphyteuta ceciderunt feudo vel emphyteusi ob noxiam quam dominus eis condonat & remittit, an id feudum vel emphyteusis erunt vice patrimonij vt prius, an acquęstus. 228. nume. 29

732 Quid autem si quis à principe restitutus fuerit bonis confiscatis, an ea censeãtur patrimonialia, an verò acquisititia, ibid. nu. 30

733 Quid item si vasallus renuntiat feudũ antiquum domino, qui illum postea denuo inuestit, vtrùm censendum sit patrimoniale, an non, ibid.

734 Quid si cùm finita esset emphyteusis per generationem, dominus eam renouat in alios consanguineos, ibid.

735 An fundus emptus ex pecunia dotali, quem vir promiserat conuertere in emptionem prædiorum hæreditariorum, id est, quæ censerentur hæreditaria siue patrimonialia, censebitur patrimonialis an acquisititius, ibid. nu. 31. & seq. vsque ad nume. 42

736 Si castrum concedatur in feudum iure veteris feudi, an censebitur feudum vetus, & ita patrimoniale, an acquisititium, ibi. nu. 31. 32. & multis seq. præsertim nu. 37. & seq.

737 Quid è diuerso si quis inuestiatur de feudo veteri tanquam de nouo, ibid. nu. 33. & seq. præsertim nu. 38.

738 Quid itẽ si in renouatione veteris feudi addatur noua quæpiam forma & qualitas. 229. numero 40

739 Si quis emerit feudũ ab eo cui successurus est ab intestato, an is fundus censendus sit patrimonialis, vt in eo retractus locum habeat. 230. nu. 43. & multis seq.

740 Sed quid si eum fundum accepit ex donatione aut alio titulo gratuito ab eo cui successurus est, ibid. nu. 45. & seq.

741 An autem idem statuendum sit in illis portionibus, in quibus non erat successurus, atque in aliis in quibus successurus erat, ibid. nume. 49. & sequen.

Glo.

Glo. II. d. §. XXXVI. Notifiée au greffe.

Glo. III. d. §. XXXVI. De la iurisdition, &c.

Finis primi Tituli.

854 Si

854 Si controuersia sit inter consanguineum & eum qui ab eo conuenitur super retractu, quòd consanguineus ipse dicat contractũ vẽditionis fuisse factum, reus autem negat, an si testes consanguinei dicant factam fuisse venditionem, sed non recordari de pretio, satis est probatum ad obtinendum, ibid.nu.87.& seq.

855 Quid autem statuendum sit hoc casu, de pretio, ibidem.

856 Vtrùm pater, mater & cęteri ascendentes admittantur ad retractum rerum venditarum à filiis descendentibus, ibid.nu.92.& seq.

857 Si quis constitutus sit procurator ad faciendum omnia, excepto vno, quod requirit speciale mandatum, an hic poterit huiusmodi oblationem retractus facere. 269.nu.94.& seq.

858 Sed vtrùm satis sit, si datum sit mandatum faciendi omnia, quæ mandatum speciale requirunt, aut etiam retrahendi omnia quę vendita fuerunt aut erunt à consanguineis sine alia exceptione, ibid.nu.97

859 Si vẽditor promiserit emptori de euictione quomodocunque res euincatur, an tenebitur re euicta per retractum consanguineorum, ibid.nu.98

860 Si venditor dicat emptori extraneo & ignoranti rem non esse obnoxiam retractui, an si consanguineus retrahat tenebitur de euictione, ibid.numero 99

861 An filius qui rem patris viuentis vendidit, poterit eandem retrahere post mortem ipsius patris cuius hæres est, ibid.nu.1.& seq.

862 Si autem venditor succesit fratri aut alteri suo consanguineo, qui poterat retrahere, an & ipse tanquam hæres ipsius poterit. 270. numero 103. & seq.

863 Si ante retractum cõsanguinei res quæpiam quæ in feudum vel emphyteusim tenebatur à castro vendito cecidit in commissum ob non solutam pensionem vel aliâs, an ea sit restituenda consanguineo retrahenti, ibid.nu.106

864 Si emptor proprietatis postea emit commoditatem vsufructus, vtrùm consanguineus retrahens integram rem cum vsufructu retrahet, ibid. nu.112.& seq.

865 Et vtrùm tenebitur tũc refundere etiam pretium vsufructus, ibid.

866 Quid verò si non emit vsumfructum, sed is morte vsufructuarij extinctus est, ibid.

867 Vtrùm consanguineus retrahens teneatur restituere emptori iura sua confusa in specie siue substantia, an verò posit loco eorum pecuniam refundere. Et an hoc vltimo casu sufficiat, vt quod sublatis oneribus deest iusto pretio rei venditæ restituat, an verò etiam teneatur iustam horum æstimationem refundere, vltra pretium conuentum rei. 271.nu.114

868 Si emptori à consanguineo semel fuerit facta oblatio & requisitio, qui incontinenti fortè re infecta moritur, an iterum eius hæredi fieri debet, ibid.nu.115

869 Si testator prohibuerit fundum alienari, & si contra id factum fuerit, iusserit, eum ad Titium transferri, & postea hæres eiusdem vendiderit, an consanguinei admittuntur ad retractum repulso Titio, an contrà Titius repellet consanguineos, ibid.nu.116.& seq.

870 An consanguineus re euicta posit rectà agere de euictione contra primum venditorem, ibid. nu.118

871 Si debitor annui reditus eo se liberet data pecunia, an sit locus retractui, ibid.nume.119.& multis seq.

872 Vtrùm si mota sit causa in materia retractus res vendita efficiatur litigiosa, vt iam alienari non posit, ibid.nu.123

873 Vtrùm autẽ in id necessaria sit litiscõtestatio, ibi.

874 Si in statuto aut cõsuetudine dicatur consanguineum admitti oblato pretio, an hæc verba faciat condemnationem, ibid.nu.124

875 Et vtrùm id ius transeat ad hæredem nondum oblato pretio, ibid.

Ex tit. II. §. I. Clo. VI. Ou ses heritiers.

876 SI emptor decesserit relictis pluribus hæredibus, quorum vnus rem venditam in solidum tenet, & posidet, an & is solus in solidum poterit à consanguineo conueniri. 294.nu.41

877 Et si sint duo emptores, an consanguineus poterit alteri offerre pro sua portione offerẽdo mediam partem, ibid.nu.45

Clo. VII. d. §. I. Seront preferés.

878 QVis præferatur in retractatu rei venditę sub pacto reuẽdendi, an venditor, an consanguineus, ibi.nu.1.& seq.vsque ad 17

879 Contrahentes an posint facere pactum, ne consanguineus admittatur ad retractum aut tacitè ei iuri præiudicare, ibid.num.2.& 296.nu.18.& multis seq.

880 Quid autem si non fuit pactum appositum in contractu, sed postea emptor reuendit venditori, an ipse venditor repellet cõsanguineũ.ibi.nu. 18.& 5.seq.

881 Quid si emptor tempus reuendendi prorogauerit post ipsum finitum. 297.nu.24.& seq.

882 Quid si ante finitũ.ibi.nu.26.& seq.vsque ad 40

883 Quid si in vltimo momẽto ipsius temporis. 298. nume.41

884 Quid verò si id momentũ incidat in noctem.ibi.

885 Sed an schedula emptoris de tempore pacti reuendendi faciet fidem in præiudicium ipsius consanguinei, vt scilicet ei venditor præferatur. 299. nu.43.& multis seq.

886 Et quid si ea schedula subscripta sit tribus testibus, ibid.

887 An verò sufficiet trium fœminarum subscriptio, 300.nu.58

888 Sed quid si procurator emptoris nomine ipsius eam schedulam confecerit, & appareat de mandato pręcedente eius conficiendæ per scripturam publicam. 299.nu.43

889 Quid

932 Quid

932 Quid autem de femente facta ab emptore, ibid.

933 Si emptor ante retractum fundum locauerat pro certa pensione soluenda certo tempore, & interim ante id tempus consanguineus retrahit, quomodo hæc pensio diuidetur, an inspecto tempore fructuum, an alio. ibid. nume. 8

934 Quid si emptor emit rem fructibus pendentibus & maturis, ita vt continuò post eos percipiat, & sex mensibus post consanguineus venit ad retractum. An emptor vltra illos integros fructus quos in initio percepit, percipiet medietatem fructuum huius anni prò illis sex mensibus, an non. ibid. nume. 9. & seq.

935 Si vendita est vinea fructibus iam maturis, impensisq; in eam iam omnino à venditore factis, & consanguineus veniat ad retractum sequenti anno, & eadem tempestate fructibus etiam maturis & omnibus impensis eius anni omnino factis ab emptore. An ipse emptor possit petere eas impensas sibi restitui. 326. nu. 14

936 Emptor qui percipit ipsos fructus nondum maturos, an eos, & quomodo restituere debet. ibid. numero 15

937 Sed quid si magis expediat eos immaturos tollere quàm maturos, ibid. nu. 16

938 Quid si non in fraudem immaturos perceperit, nec incommodandi consanguinei gratia, sed vt sibi prosit, quia necessitas cogebat. ibid. num. 17

939 Quid si vtraque causa & vt sibi prosit, & vt obsit consanguineo, ibid.

940 Quid verò si fructus maturitati adeò proximi erant, vt per eorum immaturam separationem non inferatur minor reditus, aut vtilitas, ibid.

941 Si durante anno retractus ante tamen eum quis cõmisit delictũ in iurisditione rei venditæ cuius condemnatio post retractum secuta est. Quis consequetur emolumentum cõdemnationis. An emptor, cuius tempore delictum est commissum. An consanguineus cuius tempore lata est sententia. ibid. nume. 18. & seq.

942 Sed quid si sententia lata fuit durante anno retractus, sed exactio post retractum, cuius item ea erit. 327. nume. 23

943 Quid autem si durante eo anno & ante retractum quis fuit condemnatus ad pœnam pecuniariam, nisi si quid fecerit aut dederit intra aliquod tempus, quod cedit post retractum consanguinei, & ille condemnatus illud non fecit aut dedit. Cuius erit ea pœna emptoris, an consanguinei, ibid. nume. 24

944 Si durante anno retractus, & ante ipsum quis emerit sub conditione fundum, ex quo debentur laudimia domino rei subiectæ retractui, & conditio post retractum euenerit. Cui debentur laudimia, vtrùm emptori, an consanguineo, ibidem.

945 Quid si emptor non coluit fundum anno retractus, quo fructus pro rata temporis diuidi debent inter eum & consanguineum, ita vt nullus fructus inde percipi possit. An emptor tenebitur de huiusmodi negligentia, ibid. nu. 26

946 Quid verò si coluit, sed intempestiuè, ibi. nu. 27

947 Si sylua cædua vendita sit, quæ decimo quoque anno tantùm excidi solet, quo quidem anno ea à consanguineo retrahitur, quomodo diuidetur fructus eius excisionis, an considerata rata illius tantùm anni, an totius decennij, ibid. nu. 28

Closs. V. eiusdem §. V.

Par sa main.

948 SI fundus retrahitur fructibus pendentibus, an emptor possit nihilo minus ipsum retinere, donec perceperit fructus pendẽtes pro rata temporis. 328. nu. 1. le j.

949 Quid verò si tempore retractus fructus sint maturi, ibid.

Gloss. VI. eius §. V. Suppose qu'il n'en ayt iouy, &c.

950 VTrùm emptor qui diuidit fructus anni retractus cum consanguineo, si turbetur in perceptione suæ partis, an possit intentare interdictum etiam si non possederit per annum & diem, ibid. nume. j. le ij.

Eiusdem tit. II. §. VI. Glos. II.

Les loyaux coustemens.

951 VTrùm emptor qui soluit preteritas reliquias, id est, *arreraiges* vectigalium, censuum, pensionum quibus fundus obnoxius est, eas repetit à consanguineo retrahente. 331. nu. 20

952 Et si ipse emptor ante retractum acquisiuit fundo empto seruitutem. An à consanguineo retrahente repetet pretium venditionis ipsius seruitutis, ibid. nu. 22

Eiusdem tit. II. §. VII. Glos. I.

Reparations necessaires.

953 QVæ aut quales impensæ debent restitui à consanguineo emptori, 332. nu. 1

954 An autem in illis impensis, quæ restitui debent, deducendi sunt fructus percepti ab emptore, ibi. numero 4

955 Et quid de impensis quæ ad culturam & fructuũ perceptionem pertinent, ibid.

956 Quid si impensæ ab emptore factæ adeò magnæ sunt, vt consanguineus ob earum magnitudinem non possit rem retrahere, si eas cogatur reddere, ibidem numero 5

957 Si consanguineus denuntiauit emptori ne quas impensas faceret, quia vult rem retrahere, ibid. in fin.

958 Emptor an possit è re vendita tollere eas impensas quas consanguineus non tenetur reddere, ibi. nume. 6

959 Et si possit tollere, an consanguineus possit ei offerendo tantum quanti valent, aut aliam æstimationem impedire ne tollat, ibid.

960 Si emptor restituerit rem integram consanguineo retrahenti sine restitutione impẽsarum quas ipse consanguineus debebat ei restituere, an poterit emptor eas condicere, ibid. num. 7

961 Si emptor impenderit centum, & ob id fundus emptus melior factus sit centum quinquaginta,

Eiusdem titu. II. Finis.

FINIS TABVLÆ
retractus municipalis.

TABVLA RETRACTVS CONVENTIONALIS, EX TITVL. II. HVIVS VOLVMINIS.

Eiusdem tit. II. §. I. Glos. I. Par celuy mesmes contract.

Eiusdem §. I. Glos. A tel temps.

repetiri poterit.286.nu.2.le j.

81 Et an aliàs intersit cùm reuenditioni appositum est certum pretium,& cum nullum,ibid.

82 Si venditor agit aduersus emptorem,vt ei reuendat,offerẽs restituere quinquaginta ducatos, quia ita dicit fuisse conuentum, negat autem emptor. Testes venditoris deponunt emptorem promisisse reuendere eodem pretio, quo venditio facta fuerat,vter obtinebit.ibid.nume.3

Eiusdem §. I. Clos. IIII. Celuy iour.

83 SI pactum eadem die initum sit,quo contractus venditionis, an præsumatur factum incontinenti, siue eodem contextu, ibidem nu. 1. le ij.

Eiusdem §. I. Clos. V. In limine contractus.

84 QVid autem si die sequenti, ibidem numero 1.le iij.

85 Vtrùm id pactum quod statim post contractum factum est,id est,die ipsa aut sequenti censeatur inesse in ipso contractu,ibi, & multis sequen. vsque ad fin.eius glos.

86 Et an verè,an fictè inesse videatur. 289. numero 27.& seq.

Eiusdem §. I. Clos. VI. Ou ses heritiers.

87 VTrùm hæredes venditoris admittantur ad redimendũ ex hoc pacto redimendi,ibi.nu.1

88 Quid si de illis mentio facta non fuerit, ibid.

89 Quid autem si apposita sit dictio taxatiua,videlicet vt venditor tantùm possit redimere, an tamen & hæredes ipsius admittantur, ibi.nu. 2.& seq.vsque ad 12

90 Quid si dictum sit,vt ipse venditor, & non alius possit redimere,ibid.nume.3

91 An autem per huiusmodi dictiones taxatiuas impediatur venditor, ne id ius alteri cedere possit. 290.nu.11.& seq.

92 Quid si hæ dictiones apponantur alteri quàm venditori, vt si dictum sit, vt Titius solus possit retrahere rem à me tibi venditam,an tunc hæres ipsius Titij admittetur,ibid.nume.13

93 Quid autem si pactum reuendendi ita factum sit, vt venditor cùm voluerit, siue cùm petierit, admittetur ad retractum, an tunc admittentur hæredes illius,ibid.nume.14

94 Quid verò si ita dictum sit,Si petierit,ibid.

95 Quid item si dictum sit, vt venditor arbitratu suo possit redimere.291.nu.16

96 Quid denique si dictum sit,vt alius arbitratu suo possit redimere,an tunc ea facultas expiret morte illius,ita scilicet vt ad hæredes eius non transeat,ibid.

97 Sed quid si ita dictum sit, si volet venditor, ibid.

98 Vtrùm autem hæres hæredis venditoris admittetur ad retrahendum ex facultate concessa ipsi venditori simpliciter,aut ipsi & suis hæredibus concessa,ibid.nu.17.& seq.vsque ad 25

99 Sed vtrùm non tantùm sui hæredes, sed & extranei quoque admittentur.292.nu.26

100 Vtrùm verò è diuerso hæres emptoris æquè teneatur reuendere vi huius pacti, in quo nulla sit eius mentio,ibid.nu.27

101 Et si hic hæres sit minor, an poterit sine decreto reuendere,ibid.nu.28

102 Si emptor reliquit alteri vsumfructum rei quam emit sub hoc pacto,an hic vsufructuarius, an hæres emptoris,an vterque sit conueniendus ab emptore petente reuenditionem.293.nu.29

303 Sed vtrùm cùm huiusmodi res reuenditur,vsufructuarius vtetur fruetur pretio rei, quod restitutum est,ibid.

104 Quid si vnus ex pluribus hæredibus venditoris velit partem suam redimere, an sit audiendus, ibid.nu.30.& 31

105 Et vtrùm hic qui vult redimere partem suam, possit cogere cohæredem, vt & suam redimat, ibid.nu.32

106 Sed vtrùm vnus eorum possit totum redimere, totum pretium offerendo,ibid.nu.34

107 Et quid si hoc casu cohæres id consentiat, aut repudiet,ibid.

108 Et si emptor vnum ad totum admisit, an cohæres poterit postea eum qui totum redemit, cogere, vt suam sibi partem reuendat,ibid.nu.37

109 An autem hic qui totum redimit, teneatur satisdare de dando partem socio,si velit,ibid.nu.38

110 Duo fratres vendiderunt domum sitam Lutetiæ cum pacto reuendẽdi.Postea autem ita bona sua diuidunt, vt omnia & singula Lutetiæ sita, quæ ad eos pertinebant,alterius maneant, an ius istud retrahendi huic soli concessum videtur, ibi.nu.39

111 Duo insolidum vendunt alteri annuum reditum cum hoc pacto.Postea emptor vnum eorum pro media parte offerentem admittit, nũquid censeatur eum ab altera parte huius reditus liberasse, ibid.nume.40

112 Quid si emptor qui promisit reuendere, decedit relictis pluribus hæredibus,quorum vnus tantùm possidet rem ita vẽditam,an ille totũ teneatur reuendere, an verò pro portione hereditaria. 294.nu.41.& sequen.

113 Actio quæ competit ad reuenditionem,an sit bonæfidei,an verò stricti iuris,ibi.nume.42

114 Sed quid si omnes hæredes communiter possident rem venditam sub hoc pacto, an quilibet in solidum conueniri possit,vt reuendat,ibi.nu. 44

115 Quid si is qui solus possidet, dicit se possidere nomine communi,ibid.

116 Si vnus vendidit duobus cum hoc pacto, an is poterit alterum emptorem cogere,vt reuendat partem suam,ibid.nu.45

Eiusdem §. I. Clos. VII. Seront preferez.

117 QVis præferatur in retractu rei venditæ cum hoc pacto, an venditor,an consanguineus venditoris,ibid.nu.1.& multis seq.

118 Vtrùm contractus vi huius pacti resoluatur ipso iure,an non,ibi.nu.3.& sequen.

Eiusdem tit. II. §. II. Glo. I. & vnica.

Eiusdem tit. II. §. III. Glo. I. & vnica.

Quid

Eiusdem tit. II. §. IIII. Clo. I.

Ou cas de refuz.

Eiusdem §. IIII. Glo. II.

Faire son offre.

Eiusdem §. IIII. Glo. III.

De tout le sort principal.

Eiusdem §. IIII. Des arreraiges.

Eiusdem §. IIII. Gloss. V.

Bailler adiournement.

Eiusdem §. IIII. Clo. VI.

Consigner.

Eiusdem §. IIII. Glos. VII.

En main de court.

certam

Eiusdem §. V. Glos. V. Par sa main.

Eiusdē §. V. Glo. VI. Suppose qu'il n'en ayt iouy par an & par iour.

Eiusdem tit. II. §. VI. Glo. I. Le sort & pris, &c.

Eiusdem tit. II. §. VI. Glo. II. Les loyaux coustemens.

Eiusdem tit. II. §. VII. Glo. I. Reparations necessaires.

Eiusdem titu. II. Finis.

Eiusdem tit. I. §. XXIX. Clos. IIII. Et autres semblables.

Eiusdem titul. I. Finis.

FINIS TABVLÆ RETRACTVS CONVENTIONALIS.

ALTERA TABVLA ALPHABETICA EADEMQVE GENERALIS OMNIVM RERVM ET MATERIARVM HIC TRACTATARVM.

Actio

Appel

Nec

Cleric

Et

Domi

Fructus

Aliud

Legitimatio

An

Pater

Plures

Pret

Reſtitu

Trad

Vendens

FINIS.

ERRATA, QVAE INTER EXCVDENDVM *irrepserunt,suis locis sic restituito.*

In Præfatione, Fol. 1. pag. 1. versu 7. à fine, lege,consi.cclxxv.le j.fol.2.pag.1.vers.12.C.de rescind.vend.Ibid.pagin.2.53.in eo libro,quo &c. fol.3.pag.2.13.in eo lib.Ibid. 4.à fin.C.de prædiis nauicul.lib.11.fol.4.pag.1.12.in l.vlt.illũ col.etiam vlt.hunc iij.Ibid.25.in c.relatũ,le j.fol.5.pag.1.ad marg.è regione versus 45.si expressa est.Ibid.pag.2.2.versiculo,quintò cùm dicit.Ibid. 10.§.Diui.fol.6.pag.1.3.Ἤ τίς πω.Ibid.ad marg.è regione vers.24.votum non assequitur.fol.7.pag.2.46.versiculo,quartò,habemus.fol.8.pag.1.11.si res fuerit maiorum.Ibid.43.cum iis quæ &c.fol.9.pag.1.23.in c.bonæ, le ij.Ibid.pag.2.28.rem suã quampiam.fol.10.pagina 2.12.reptatam.fol.12. pagina 1.30. Seleuci.Ibid.pagina 2.18.consil.cclxxv.le ij.fol.13.pagina 1.29.odiosa, sed fauorabilia.Ibid.pagina 2.24.aditum præcludat.fol.14.pag.1.33.ὅπως. Et vers.seq. ἢ δόλῳ. In progressu operis,fol.1. pag.1.11.à fine,versiculo,secundò respondetur.Ibid.pag.2.vers.antep.vbi & singularem.fol.2.pag.1.15.de accusat.fol.3.pag.2.3. extrà de constit.fol.4.pag.1.34.l.eius qui in prouincia.Ibi.51.glo.& Doct.fol.5.pag.1.2.qui tamen id dicit.Ibid.7.cõsi.cclij.præclarè.fol.6.pa.1.44.adde quod in simili.fol.8.pag.1.6.*choses censées pour immeubles.* Ibid.pa.2.29.ea sit inempta.fol.10.pag.1.9. generale esse in omni &c.fol.11.pag.1.3.vt non obscurè.fol.12.pag.1.24.idem de vtrisque.fol.13.pa.1.14.in eod.verbo, le j.Ibid.33. & huic opinioni.fo.14.pa.1.4. Corneus d.cons.fol. 15.pag.1.46.ex hoc dicit.Ibid.pag.2.52. Tanquã characterẽ impressum.fol.16. pa.1.22.Aufrerius.fol.17.pa.2.24.multos ex nostris.fol.18.pa.1.3.vel etiã perpetuò.Ibi.6.inter empt.& vẽditorẽ.Ibi.27.portoriorũ & passagiorũ.fol.19.pag.1.40.glo.& Doct.Ibi.58.de requir.reis.fol.21.pa.2.11.lui à consanguineo.fol.22.pa.1.23.trahit ad retract.Ibi.45.& 47.auocare.fol.27.pag.2.30.quæst.xlviij.nu.6.fol.28.pa.1.1.ἐξαιρέσιμον.Ibi.pa.2.28.parãtes imperiũ.fol.29.pa.2.4. primigeniorũ quæst.xxxiiij.fol.30.pag.1.1.primogenituræ,quæst.xxxiiij.fol.31.pa.1.24.in repet.rub.fol.33.pa.2.43.& sumpt.funerũ.fol.34.pa.2.12. Tuderti.Ibi.21.ὕπνον,id est,somnũ.Ibid.45.Venilię.fo.35.pa.1.8.in libros τέχνης.Eod.fol.pa.2.52.Cũ Lysone Patrensi.fol.36.pa.1.6. πλώσιος.ibid.30.si alterũ deforet.fol.eod.pa.2.22.niueam dicere.Ibid.45.Mamercũ.fol.38.pag.1.42.eod. tit.Ibid.51.valde singularẽ. Ibid.53.interpellatus fuerit.fol.40.pa.1.48.Seruius Maurus.eod.fol.pa.2.versu vlt. ab aliq.interpellatus fuerit.fol.45.pa.2.45. de bonis libert.fol.46.pa.1.5.Ioan.Fran.Balbus.Ibi.17.Corneus.fol.47.pa.2.vers.vlt.idem quoq; responsuros fuisse.fo.48.pag.2.4.de fide instrum.fol.49.pag.2.49.de interrogator.act.fo.50.pag.1.39.qui alteri stipulatur.fol.eo. pag.2.31.de vtrisque.

TITVLI PRIMI HVIVS VOLVMINIS,

DE RETRAICT LIGNAGIER,

PRAEFATIO.

1 NVLLVS omnino locus est in nostris consuetudinibus, qui latiùs pateat, quíque frequentiùs in negotiis forensibus occurrat, nec hîc quidem tantùm, sed & in tota Gallia, adeóque vniuersa penè Italia, & aliis quoque regionibus. Nam ex omnium ferè gentium institutis & moribus id obseruatur, vt consanguineus (ita vbique voco propinquum genere) vēditoris intra certum aliquod tempus, & frequentius quidem vnius anni, admittatur ad redimendum retrahendúmq; prædium venditum, aut aliud quippiam immobile, restituto venditionis pretio. De Gallia testatur Ioan. Fab. vnus omnium qui hactenus leges interpretati sunt, consuetudinum Gallicarum scientissimus, in l. j. colū. vj. in paruis, vers. in iij. casu. C. de sum. trin. & in l. dudum. C. de contrah. empt. vbi dicit hanc esse generalem regni Franciæ consuetudinem. & in l. ij. col. item. ij. C. de rescind. vend. & in §. ex non scripto, col. vj. vers. circa quartum. Instit. de iure naturali, gentium & ciuil. & in §. vlt. col. quoque vlt. Instit. de duob. re. & in §. j. Inst. de emp. & vendi. vbi & hanc dicit generalem esse consuetudinem in regno Franciæ, & alibi sæpe, & Lud. Bolog. consil. xxv. in amplissimo, & ex multis constabit quæ scribam super hoc tit. Dominio ducali, siue id sit Mediolani, siue Venetiarum, siue Ferrariæ. siue aliud, testimonium præbet Alex. consi. xxiiij. inspecto processu, lib. iiij. Priuatim autem Mediolano Ias. consi. cxciiij. superuacuò videtur, in prin. lib. ij. vbi & idem asserit de ciuitate Binaschi. Venetiis autem Paul. Cast. consil. cccxlix. consuetudo Venetorum, lib. ij. Ferrariæ. Sal. in l. ad officium, ante finem. C. commu. diuid. Paduæ Paul. Castr. consil. ccclj. præfata reformatio, iuncto casu illius consi. lib. ij. & consil. ccccxxx. circa primum, eod. lib. ij. & inter consil. illius. Ioan. Bapt. Rosel. cōsil. ccxlix. statutum Paduæ, in prin. lib. ij. Aluar. in cap. porrò, col. vlt. ti. qualit. feud. ali. pot. Cæpol. causarum ciuilium consi. xliij. clarissimè, in prin. & iterum consi. seq. in quæstione, etiam in prin. Florentiæ testis est Ang. in l. imperator. ff. de pac. & Ias. in l. ij. colū. iiij. vers. iuxta supradictū. C. de iure emph. Alexādriæ, Raph. Fulg. inter con. Franc. Cur. senioris consi. xxxiiij. tenor consuetudinis, post prin. Bergomi Alber. in d. l. dudum. C. de contrah. emp. & in l. si filiusfam. §. cùm fundum, versi. item facit ad alium. ff. de verb. obliga. vbi pergamum corruptè appellat. Lucæ, Philip. Dec. consil. ccxxij. viso puncto, in princ. & consil. cclxxv. l. ij. (is enim numerus est duplicatus) incip. in caussa quæ Lucæ agitatur. Bononiæ. Iaco. Butr. in d. l. dudum, dum ibi dicit, habemus statutum contra hanc l. is enim Bononiensis erat. Rauennæ Cæpo. causs. ciuil. consi. xlvij. in causa vertente, col. j. Triuisii, idem eiusdem operis consi. lxij. in Dei nomine, &c. in quæstione de qua, col. j. vbi declarat statutum eius ciuitatis admittentis prolem ad huiusmodi retractum, an scilicet omnes consanguinei nedum descendentes atque etiam fœminæ admittantur. Sed & de eadem ciuitate refert Paul. Castr. d.

Retractus vbi locum habeat.

In Gallia.

Dominio ducali.

Mediolani.

Binaschi.

Venetijs.

Ferrariæ.

Paduæ.

Florentiæ.

Alexādriæ.

Bergomi.

Lucæ.

Bononiæ.

Rauennæ.

Triuisij.

consil.cccxlix.lib.ij. & Socin.consil.xlv.supponitur in facto, lib.iij. & in vniuersum de multis Italiæ partibus Saly. in d.l.dudum,col.ij.vers.quæro post hanc. & Hippo. Mars.sing.liiij.in multis partibus. Et in Hispania est lex similis in libro v. ordinationum (quas vocant) regiarum tit.vij.l.vj.& seq.cuius meminit Ferd.Loaz. in repeti. l.filiusfamilias.§.diui,colum.xl.nume.227.ff.de leg.ij.& dicit Paul. Castr. in d.l. dudum,quòd propè vbique sunt huiusmodi statuta & consuetudines.

In Italia. *Hispania.* *Vbiq; gentium.*

2 ¶ Súntq; huius iuris diuersæ appellationes, Nã Federicus in sua constitutione,quam de eo nuncupatim edidit,cuius initium est,sancimus à modò, aut vt alij legũt, omnimodo,id vocat ius protomiseos,nomine vt opinor corrupto,& fortè scribendum est, protomixeos πρωτομίξεως à πρῶτος, id est,primus,& μίξις, id est,mistio, coitus, coniunctio, quòd ex eo iure veluti misceantur & coëant: vel in idem dominium, si vicinus aut consors redimat: vel in eandem familiam siue consanguinitatem si consanguineus: quæ anteà separata ab his fuerant. In ea autem constitutione inter cætera statuitur, quis illorum primus admittatur,& cæteris præferatur.hincq; nisi me coniectura fallat πρωτομίξεως nomen.Nisi malis legere, προτιμήσεως, id est,prælationis,à προτιμάω, id est,præfero.nam & sic legendum putat vir omnibus modis laudatissimus Carolus Molend. in consuet.Parisienses tit.j.§.xlij.col.vlt.Siue etiam πρωτομύσεως à πρῶτος & μύσις, præclusio,quòd scilicet eo iure consanguineus, cõsors, vicinus aliis emptoribus veluti viam præcludant.Primum autem & postremum propiùs accedunt ad vulgarem illum titulum, sed medium illud rem ipsam significantius exprimere videtur. Et vt verius quoque videatur, facit autoritas hominis Græci non indocti Constantini Harmenopuli Nomophylacis Thessalonicensis in Epitome Iuris ciuilis, cui hunc titulum præfixit πρόχειρον νόμων, Is enim libro iij. eius operis hunc titulum inter alios præfixit. περὶ προτιμήσεως. Cui hæc verba subiecit. Διαπράσεως γινομένης, τοῦ μὲν ἐξωτικοῦ ὁ δανειστὴς ἢ ὁ συγγενὴς προτιμᾶται εἰς τὸ ἀγοράσαι, τοῦ δὲ συγγενοῦς ὁ δανειστὴς, ἐκ δὲ τῶν δανειστῶν ὁ τὸ πλεῖον χρεωστούμενος, Id est, venditione facta, extraneo creditor aut propinquus præfertur in emptione, propinquo autem creditor, ex creditoribus autem cui plus debetur. Quæ propè ad verbum sumpta sunt ex l.j.ff.de priuil.cred.Ea est huiuscemodi. Cùm bona væneunt debitoris in comparatione extranei, & eius qui creditor cognatúsve sit, potior habetur creditor cognatúsve, magis tamen creditor quàm cognatus: & inter creditores potior is est, cui maior pecunia debetur.Et ea quidem l. solet à nostris allegari ad fundamentũ nostri retractus,de quo nos amplissimè dicemus infrà in hac præfatione numero 41.huc item pertinet,& multis sequen. At Ioan. Oldendorpius, vir certè doctissimus, in libro de iure & æquitate legit in ea Fœderici constitutione, Protheniseos, ídque non semel vt casus videri possit,sed iterum atque iterum,vt de industria factũ censeatur, Qua tamen ratione ita legit,prorsus ignoro.

Retractus quã diuersæ appellationes. *Ius protomiseos.* *Πρωτομίξεως.* *Προτιμήσεως.* *Πρωτομύσεως.* *Protheniseos.*

3 ¶ Porrò in eam constitutionem πρωτομίξεως commentaria ediderunt Bald. & Matthæ. Afflict.qui & ipse post And.Barul.in l.prædia.C.de loca.præd.ciuil.lib.xj.id ius vocat ius congrui.Cui appellationi conuenit quod scribitur in re non admodum dissimili in.l. congruit .C. eo.tit. cuius hæc verba sunt. Congruit æquitati,vt veteres possessores fundorum publicorum nouis conductoribus præferantur. Sunt enim qui & eam.l. pro nostra consuetudine afferunt, tanquam scilicet non dissimiliter hîc congruat, vt consanguineus extraneo præferatur. Et ego persanctè deierare ausim, eam iuris congrui appellationem illinc esse depromptam. Statutum autem Paduanũ vocat Præsentationem,vt videre licet apud Paul. Castr.in omnibus propè consil. suprà ex eo citatis,& Cæp.consil.etiam suprà allegato,& alio,si non idem sit, cuius meminit Alexand.consil.lxij.in causa,col.j.lib.vj.Quæ appellatio proximè conuenit cum nostra consuetudine,quæ & eam, Oblationem vocat.Ea autem hinc manauit,quòd consanguineus tenetur offerre pretium emptori.

Ius congrui. *Ius præsentationis.*

4 ¶ Statutum Lucanum vocat id ius Recompræ, vt tradit Philip. Dec.d.cõsil.ccxxij. col.ij.ver.sed is nullo modo.At Pet.Anch.consil.ccclxx.ante omnia,in fine.Et Flor. à S.Petro consil.seq.quòd dicta domina in prin.non recompram vocant,sed recomperam & recomperationem.quod tamen idem est, nisi quòd in priori voce detracta est e,litera per syncopen, vt sæpe fieri assolet. Est autem ea vox vulgaris Italorum, quæ significat veluti recuperationem,quòd scilicet consanguineus rem venditam re-

Retractus ius recompræ appellatus.

cup

cuperat. Nisi malis dictum à comparando: quasi dicas recomparare, id est redimere. Nam plerunque comparare emere significat, vt colligitur ex l. j. & ibi glos. in verbo, comparauit. Bart. in ij. opposi. & Bald. col. j. versi. item nota quòd verbum. C. de rer. permut. ex quibus Bal. ipse dicit, hoc verbum vulgò accipi pro verbo vendendi, atque etiam ex l. à diuo. §. si post addictum, & §. vlt. ff. de re iudic. & l. ij. ff. de litig. & l. nec quasi. ff. de rei vendic. & l. liberis. §. si quis sciens. ff. de lib. caus. & l. semper. §. negotiatio, ibi, pecunia comparatis nauibus, ff. de iure immu. & l. ij. §. ad frumenti comparationem. ff. de admin. re. ad ciuit. pert. & l. procuratoris. §. planè. ff. de tribu. actio. & l. iij. §. j. ff. de in rem verso, & l. quidam, eod. tit. & l. si procuratorem. §. si tutores, & §. si liberi liber. ff. manda. & l. si mandauero. §. fugitiuus, eod. tit. & l. ex facto, in prin. ff. de hæred. instit. & l. is qui suis. §. nihil. ff. de manu. & l. si à creditore, in verbo, comparasti, iuncto verbo, vēditor. C. de acti. & obl. & l. ea cōditione. C. de resc. & l. sicut. C. de act. emp. & alibi sæpe. Et ita quoque maximi autores vsi sunt. Ter. in Eunuch. Copàro verbum quid significet.

Imò si scias quod donum huic dono contrà comparet,

Tum magis id dicas.

Quo loco Donatus, comparet, interpretatur emat. Liuius lib. ij. ab Vrb. cond. Annonæ imprimis cura habita, & ad frumentum comparandum missi in Volscos. Suetonius in Iulio Cæsare, c. xlvij. Gemmas, toreumata, signa, tabulas operis antiqui semper animosè comparasse. Vt hinc intelligas, Ruffinum fuisse à Hieronymo in iij. aduersus illum apologia, iniuria reprehensum, quòd comparatum codicem pro empto posuerit: quasi, vt ille subdit, comparatio æqualium tantum sit, emptio pretij annumeratio. Scio autem id verbum comparandi, & de aliis modis acquirendi, quàm per emptionem dici, vt probatur in l. si quid earum, & ibi glos. & Bar. ff. de leg. iij. de quo per glos. & Bart. in d. l. j. C. de rer. permut. eundem Bart. in l. j. ff. de contrahen. empt. Alexand. consil. lxxxv. animaduersis, col. vltim. lib. iiij. Barb. in rubr. ext. de empt. & vend. col. vlt. versic. vtrum autem verbum. Corn. consil. lxxiij. quanuis videatur. col. iij. vers. quod verbum, lib. iiij. vbi tamen dicit, in vsu vulgari, id verbū accipi pro verbo emendi. & Fabia. in tract. de empt. & vend. in ij. q. princ. col. ij. vers. secundo fallit. Ex quo & Terentius in Andria.

Atque ex incommodis

Alterius sua vt comparent commoda. Et ibi quoque Donatus exponit, comparent, id est, acquirāt. Firmianus autem in tractatu gabellarū, in tertia parte viij. partis principa. q. j. dicit, quòd compra, est vulgare Italorum, quo significatur veluti acquisitio.

5 ¶ Sed & consuetudo nostra, & vniuersa propè Gallia, retractum vocat à retrahēdo. quòd scilicet cōsanguineus ad se, atque ita ad familiam & cognationem, à qua res recesserat, eandem retrahit. quod verbum frequens est apud receptissimos autores, è quibus satis erit vnum, qui instar est omnium, citasse. Is est Virgil. lib. v. Aeneidos. Retractus à retrahendo dictus. Retraho, verbum.

Nate dea quò fata trahunt, retrahuntque, sequamur.

In nostris autem legibus sæpissimè reperitur, vt in l. j. non semel. C. de natura. lib. quo in loco Bald. alludens ad nostram consuetudinem allegat. cap. constitutus. extrà de in integ. restit. vbi fit mentio huius nostræ consuetudinis, sed & reperitur in l. j. C. de tabul. lib. x. & in l. cùm procuratores. C. de metal. lib. xj. & in l. j. C. de fund. rei priua. eod. lib. xj. & in l. j. C. de diuers. offic. & appar. iudic. lib. xij. Sed & in ff. quoque, nequis dubitet: comperitur, vt in l. in fraudem. §. à debitore. ff. de iure fisci. & in l. Imperatores. §. item rescripserunt agros. ff. de administr. rer. ad ciuit. pertin. vbi scribitur, curatorem ciuitatis debere retrahere agros Reipublicæ.

6 ¶ Et hinc verbum retractandi, in eadem propè significatione retrahendi siue reuocandi, in l. Pomponius. §. ex facto. ff. de acquiren. poss. & in l. si dolo. ff. de dolo malo. & in l. non solùm. §. item ait. ff. de procur. in l. quod autem. §. si vxor. ff. de dona. inter vir. & vxor. & in l. quo enim. §. vlt. ff. de solut. & in l. si cum militaribus. C. de restit. mil. & in l. vlt. §. ipsum autem. C. de bon. quæ lib. & l. ij. C. ne fisc. rem quam vendid. lib. x. & apud Virgil. statim initio lib. xij. Aeneidos. Retracto pro retraho siue reuoco vsurpatum.

Nihil est quod dicta retractent.

Quanquam pro iterum tractare, vt tradit Sextus Pompeius, siue iterum excutere, examinare accipitur, & quidem frequentissimè, vt in l. j. & ij. ff. ne de statu def. & in Item pro iterum tracto.

l.ij. §.j. & ij. & iterum in l.vlt.ff.de collu. deteg. & in l.aut priuatim. §.j. ff. ad S.C. Turpil. & in l.in omnibus.§.j.ff.de diuersi.& temp.prescript. & in l.eius qui,in prin. ff.de iure fisci.& in l.in bonæ fidei.C.de vsur. & in l.præcepit.C.de can. larg.eod.lib. decimo. Et apud Plinium libr.episto.vj.ad Vrsum, finitámque causam retractauit. & alibi sæpe, vt apud Budæum, Galliæ sydus fulgentissimum, videre licet. Paulus autem noster sine compositione id, iterum tractare appellauit, in dicta l. in fraudem. §. quoties.ff.de iure fisci.

7 Id autem ius retractus etiam ex legibus Mosaicis omnium primis fuisse obseruatum liquidò constat, ex vigesimoquinto cap. Leuitici, cùm scribitur, Si attenuatus frater tuus vendiderit possessiunculam, & voluerit propinquus eius: potest redimere. Et apertè quoque declaratur Ruth.iiij cap. vbi ita scribitur. Partem agri patris nostri Elimelech vendidit Noëmi, quæ reuersa est de regione Moabitide: quod audire te volui, & tibi dicere coram cunctis sedentibus & maioribus natu de populo meo. Si vis possidere agrum iure propinquitatis, eme & posside. Et Hieremiæ xxxij.cap. vbi hæc quoque verba adscribuntur. Eme tibi agrum meum, qui est in Anathot. tibi enim competit ex propinquitate, vt emas. Quem locum enarrans diuus Hieronymus, Non erat (ait) licitum possessionem de tribu transire ad tribum, nec de familia ad aliam familiam. Id quod etiam è nostris citat Lucas Pen. qui & alia quædam in id affert, in l.j.col. ij.in verbo, debiti.C. de impo.lucra.descript. libr.x. Et hac quidem ratione iubetur Numeri cap.xxxvj. eodémque vlt. vt omnes viri ducāt vxores de tribu & cognatione sua, & cunctæ fœminæ de eadem tribu maritos accipiant, vt hereditas permaneat in familiis.

Retractus legibus Mosis obseruatus.

8 Et horum quidem sacrorum Bibliorum locorum autoritate adducti quidā contendunt, hanc nostram retractus cōsuetudinem esse iuris diuini, existimantes omnia quæ legibus illis Mosaicis statuta sunt, ius diuinum constituere. Sed illi admodū falluntur. Quod ne nescias (nam id ad totum hunc tractatum multùm habet momenti & ponderis) animaduertendum est, placita, præcepta ac dogmata veteris testamenti trifariàm discriminari: Alia enim moralia, alia cæremonialia, alia denique iudicialia; quæ omnia nominatim, speciatímque tanguntur Deuter. cap.5. his verbis, Loquar tibi omnia mandata mea, & cæremonias atque iudicia, &c. Et c. seq. cùm scribitur. Hæc sunt præcepta, cæremoniæ, atque iudicia, &c. Et c.viij. Caue ne negligas mandata eius atque iudicia & ceremonias. Et iij.Reg.ij. vt custodias cæremonias eius & præcepta eius & iudicia. Et ij.Paralipo.xxxiij. vbi dicitur. Si custodierint facere quæ præcepi eis, cunctámque legem, & cæremonias, atque iudicia, quæ mandaui per manum Mosi. Et Esdræ ij.lib.c.j. Et non custodiuimus mandatum tuum & cæremonias & iudicia, quæ præcepisti Moysi. Iudicialia autē, vt interim cætera omittamus, quæ & nonnulli legalia non inscitè appellant, cuiusmodi est illud de redimendo agro vendito à propinquo & tribuli, non apud nos habent vim legis, quæ obligare possit, nisi quatenus in nouo Christi testamento approbata reperiuntur, vt ex Theologis quoque scholasticis (nam & hos aliquādo, vt omnibus satisfaciam, haud grauatè appello) voluit Alexan. Ales cæterorum huius monetæ antistes in ij. parte summæ.q. iij.membro.j.iterúmque in iij. parte. qu.lix. membro. j. & eius discipulus diuus Thomas Aquinas in prima ij.q.ciij.art.iij.rursúmque in secunda secundæ.quæst. lxxxvij. art.j.& in quotlib.ij.arti. viij. & alter eiusdem discipulus sanctimonia quoque insignis Bonauentura in quarto sentent. di. iij.ar.iij.q. ij.in qua etiam di. copiosius hæc attigit cæterorum subtilissimus, aut si mauis tenebricosissimus ex nomine, Scotus in vlt.quæst.ad fin.& idem Bonauen.in eodem.iiij.senten.dist.xxxvij.art.ij.quæst.j.& Richard.in eodem lib.dist.xvj. Ant. Flor. in prima parte summæ tit. xiiij.cap. vj.in princip.col.iij.vers.iij.differunt. Angel. Cla. in verbo decima, vers.ij. & è recentioribus Gabriel Biel.in tertio sentent. dist.xxxvij.quæst. j. art.ij.conclus. v. ad finem & rursum in iiij.distin.j. quæstion. iiij. art.iiij. dubio item iiij. & Marsilius ille Ficinus, qui iure optimo columen Theologiæ simul & Philosophiæ nostri seculi appellari potest, in eo libro quem de religione Christiana tam verè ac piè quàm eleganter disseruit cap.xxxiiij. vbi & præcepta Mosis multis modis distinguit. asserens ea esse præcipua, quæ in decalogo continentur; data enim primùm nullo medio fuisse à Deo in

Retractum non esse iuris diuini.

Præcepta Mosis trifariā diuisa.

Iudicialia seu legalia Mosis non obligare.

tabulis lapideis populo vniuerso: deinde tanquam perpetua in arca testamenti in sancta sanctorum inclusa. Cætera verò minutiora esse, ac data per Mosen, & ab eo chartis inscripta, atque extra sancta sanctorum posita. Inter hæc autē alia simpliciter moralia esse, quæ quoniam naturæ legem imitantur, sempiterna sunt fermè, sicut præcipua. Alia ad iudicia pertinent: quæ in æquitatis arbitrio posita, prout rerum vsus exigit, variantur. Alia verò ad cæremonias: quæ sunt parui momenti. Et hæc quidem scitissimè probat autoritate ipsius veteris testamenti. Sed & idem quoque tradidit, & inuictissimis rationibus comprobauit Paul. Ritius in libr. de Christiana veritate, tract. ij. parte iij. cap. item iij. & ex antiquioribus (hos enim prætermitttere piaculum esset) Origenes in Exodum Homilia decima, & in Numeros Homilia vndecima. Hieronymus in epistola ad Augustinū, cuius initium est, Tres simul Epist. ipse Augustinus libro aduersus Manicheum sexto ferè per totum eum lib. & iterum lib. xix. cap. xviij. & ad Bonifacium contra duas Pelagianorum Epistolas, libr. iij. cap. iiij. & Ambrosius in epistolam Pauli ad Collocēses cap. ij. & in epist. lxxij. ad Ironen. & horum primus Tertullianus in libr. aduersus Iudæos.

9 Et è nostris, ne eorum autoritate defici videamur, idem voluit Imol. in l. stipulatio hoc modo concepta. col. iij. ad finem, & ibi quoque Rom. col. x. ff. de verb. obliga. & idem Imol. in l. iij. col. vlt. & ibi etiam Franc. Aretin. col. iij. vers. prima ratio. ff. de testam. ipse Imol. in cap. vlt. col. iij. de consuet. & con. omnium primo, in casu præmisso in fin. Card. Flor. loquens de lege Mosis, qua masculi præferebātur fœminis in successionibus, con. ij. circa statutum, ad fin. Mart. Laud. in tractat. primogenituræ, col. pen. vers. rursus quæritur nunquid. Bellamera cons. xxviij. in facto mihi tradito, col. ij. vers. ad partem contrariam Alexan. cons. xiij. attentis his, col. iij. vers. prætereà præcepta. lib. vij. Franc. Aretin. in l. vlt. col. pen. vers. iij. quod non valet. C. de pact. Barb. cons. xxxix. clementissimi Dei, col. j. lib. ij. Ias. in l. qui se patris, col. v. vers. & no. quòd inter Iudæos. C. vnde lib. Philip. Dec. in cap. consuluit, in ij. no. ext. de appel. Zazius const. j. illustres, nume. 61. libr. ij. Et huc quidem pertinent no. à glos. & Archid. in §. his itaque respondetur, per text. libr. vj. di. Panor. & aliis. in c. j. extr. de homicid. & idem Panor. in d. cap. vlt. col. ij. vers. in glos. ij. extr. de consuet. & in cap. ij. col. iij. extr. de probationibus.

10 Et ne de hac re dubites, quantùm ad iudicialia siue legalia pertinet, de quibus hîc specialiter loquimur. Id quod diximus, possum multis Christi domini nostri testimoniis probare: sed vnum tantùm aut alterum breuitatis gratia nunc afferam. Nā quod scriptum est in lege Mosaica. Oculum pro oculo, dentem pro dente. Deuter. xix. & Exod. xxj. damnat Christus Matt. v. cap. quódque de libello repudij traditur Deuter. xxiiij. id Christus quoque reprobat, abrogátque Matth. eod. cap. v. atque iterum xix. & Marc. x. & Luc. xvj. Súntque plurimi in ea sententia, quòd ea lex repudij non excusaret à peccato, & in iis glos. in cap. in lege. xxiiij. quæst. iiij. Archid. in c. qui peccat, iisdem quæst. & causa. Hostien. in cap. gaudemus, col. iij. in verbo, qui autem, extrà. de diuort. Bald. aut quisquis est, inter cons. illius consil. ccccxxviij. inquisitio prædicta, col. ij. lib. v. & magna Theologorum cohors, in iiij. sentent. dist. xxxiij. & latè diximus in nostris legibus connubialibus. Ex quibus planè intelligis, placita legalia Mosis non fuisse Iuris diuini. Nam si talia fuissent, perpetua quoque & immutabilia permansissent: nec crimini aut peccato fenestram aperuissent. Quantùm enim ad primum pertinet, scriptum est Psalmo octogesimooctauo, Neque prophanabo testamentum meum, & quæ procedunt de labiis meis non faciam irrita. Et Esaiæ cap. xl. Verbum Domini manet in æternum. Et alibi, Cœlum & terra trāsibunt, verba mea non transibunt. Matth. xxiiij. Marci xiij. Lucæ xxj. Et rursum alibi. Facilius est cælum & terram præterire, quàm de lege vnum apicem cadere, Lucæ xvj. Quātùm autem ad secundum, constat viam domini impollutam esse, Psalmo xvij. & legem ipsius immaculatam, Psalmo xviij. Vt nō immeritò damnata sit hæresis Cerinthi, Ebionis, & Nazaræorum asserentium legem Mosis in omnibus esse obseruandam, sicut & nouum, testimonio Philastri, & Augustini in libro de hæresibus. Nam & Gerson non contemnendus Theologus in tractatu de contractibus parte j. consideratione x. dicit fore hæreticum, si quis credat iudicialia Mosis præcepta nos obligare.

Aliquot præcepta Mosis à Christo damnata.

11 ¶ Igitur satis ex iis quæ diximus, constat iudiciales Mosis leges nõ esse diuinas. Nisi & ea ratione, qua leges Canonicas esse diuinas, tametsi humanæ sunt, quidam asserunt, vt per Hostien. Ioan. Andr. & Panor. in c. j. extrà. de iura. cal. & alios citatos à Barb. in c. filius, in iiij. not. extrà. de testa. Et id satis probat text. in c. nimis, extrà. de iureiur. & in c. ij. de priuil. libr. vj. Sed & leges quoque seculares diuinas diuinitusq; latas & promulgatas pronunciat. l. vlt. & ibi glos. in verbo, diuino. C. de præscript. long. temp. & §. quia igitur imperiũ, in authent. de instru. caute. & fide. Scribit enim Ioan. Andr. in c. vlt. ne cleric. vel monac. legem ciuilem esse partem legis diuinæ & Theologicæ, & sequitur Bald. id quoque trahens ad leges feudales, in proœmio feudorum, col. iij. versic. apparet igitur, vbi & alios in id citat. Nam & Demosthenes in oratione prima aduersus Aristogitonem πᾶς (ait) ἐστὶ νόμος εὕρημα μὲν καὶ δῶρον θεῶν, id est, omnis lex est inuentio quædam, & donum Deorum. Quod & à nostro Iurisconsulto relatum est in l. ij. ff. de legibus. & Galeno in eod. libr. cui titulus est, vtrum partus in vtero sit animal. & Aphthonio declamatore in libro præexercitamentorum, paulò ante finem. Nam & Ecclesiasticus cap. j. tradit omnem artem & scientiam esse à Deo, quod & de Medicina priuatim tradit idem cap. eiusdem operis, xxxviij. Et de agricultura. cap. vij.

Pontificias leges, cum humanæ sint, diuinas ab aliquibus dici. Ciuiles itẽ. Feudales itẽ. Lex donum Dei.

12 ¶ Illud autem certum est, omnes legislatores suarum legum inuentionem in Deos retulisse, quò illis maiorem autoritatem, maiestatémq; & obseruantiam conciliaret. Mosen scilicet, de cuius legibus nunc priuatim loquimur, ad D. O. M. quem Diodorus Siculus libr. ij. Bibliotheces vocat Aliaum. Nam illud sæpe, cum suas leges ederet, proclamabat, hæc dicit Dominus. Minoẽm Cretensium legislatorem, ad Iouem. Lycurgum Lacedæmoniorum, ad Apollinem. Draconem, & Solonem Atheniensium, ad Mineruam. Trismegistum siue Minam, vt aliis placuit, Aegyptiorum, ad Mercurium. Numam Romanorum, ad Aegeriam. Zamolxim Getarum atq; Scytharum, ad Vestam. Zoroastrem qui & Zarodes dictus est Bactrianorum & Persarum, ad Oromasin. Charondam Chartaginensium, ad Saturnum. Zaleucũ Locrensium, ad Mineruam. Zatrastem Arianeorum, ad simulatum quoppiam numen. Philolaum Thebanorum. Andronodorum Chalcidentium, qui in Thracia sunt. Protagoram Thuriorum, ad nescio quos alios deos. Quæ omnia tradita sunt à Platone lib. j. de legibus, in princip. Dionysio Alicarnasseo. libr. secundo antiquitatum Romanorum. Diodoro Siculo. d. libr. ij. Bibliotheces, vbi huius rei addit rationem, quòd ipsi putabant rem mirandam ac diuinam maximéq; mortalibus vtilem legem esse: siue vt citius populi ob rei excellentiam, deorum metu legibus obtemperaret. Et præterea Cicerone lib. de diuinatione primo. Valerio Maximo lib. j. cap. iij. quod de simulata religione est. Plutarcho in Numa Pompilio. Galeno in illo libro nuper à nobis citato in summa lib. iij. Lactãtio lib. j. cap. xxij. & ex recentioribus Marsilio Ficino in argumẽto in Minoẽm Platonis, & aliis passim scriptoribus. Vt interim prætermittam Mahumethem illum Arabum legislatorem infandissimum ad Gabrielem leges suas retulisse. Plato autem in d. libr. j. de legibus in vniuersum tradit Deum legum condendarum autorem esse, vt hac ratione (vt tandem hoc caput claudã) possimus leges omnes diuinas vocare. Verùm nos aliter ius diuinum intelligimus.

Legislatores suas leges ad Deos retulisse. Moses. Minos. Lycurgus. Draco. Solon. Trismegistus. Numa. Zamolxis. Zoroastres. Charondas. Zaleucus. Zatrastes. Philolaus. Andronodorus. Protagoras. Mahumethes.

13 ¶ Sed vt redeamus. Hæc nostra consuetudo approbatur in c. cõstitutus, de in integ. restit. & vt plerisque placere video. in c. j. §. sed etiam res, vbi id no. Doct. tit. per quos fiat inue. & in c. j. §. item. j. & ibi quoque Docto. tit. qualit. olim pot. feud. ali. Vt iam non dubitandum sit: an valeat: sicuti nec dubitant Petr. Cyn. Alberic. Bald. Salyc. & Paul. Castr. in d. l. dudum. C. de contrah. empt. Hostien. Ioan. Andr. & Panor. in d. c. constitutus. Bald. Salyc. & Paul. Castr. in l. j. C. com. diuid. Bald. in rubr. C. res inter alios act. vers. & not. quòd ex consuetudine. & consil. cclxxvj. ad euidentiam præmittendum est, libr. v. Lucas pen. in l. vlt. col. j. versic. facit hæc lex. C. de prædi. curia lib. x. & in l. j. col. j. in verbo debui. C. de impo. lucra. descript. eod. lib. x. Ioan. Plat. in l. ij. in j. not. C. de prædic. nauic. lib. x. & in l. j. col. j. per illum text. C. non lic. hab. metrop. lib. xj. Alexand. consil. lij. viso themate, in princip. lib. j. & consil. xxvij. quod est simili exordio, in princ. lib. vj. & consi. clxxiij. viso & diligenter, col. j. eodem libr. vj. Philip. Dec. consil. lxxxviij. cuius superscriptio est, valet statutum. post prin. & consil. ccxxij.

Retractus consuetudo iure põtificio approbata. Consuetudo retractus valida.

ccxxij.viso puncto,etiam post princ.& consil.ccc.visa petitione, etiam in prin. Lud. Bol.consil.xxv.in amplissimo,in iij. dubio Lud.Gozad.in repe.d.l.qui se patris,col. xxxiiij.versic.infero & sextò.C.vnde lib.Paulus Parisien.consil.lxxxij.pro veritate, post princ.lib.iij.& consil.sequen.pro resolutione,col.j.eod.lib.& vbiq; docto.nostri loquentes in casibus huiusce consuetudinis multas quæstiones diffiniunt, nullum omnino dubium de viribus illius facientes,quorum loca iam multa suprà, in prin. designauimus,& posthac plurima notabimus.

14 ¶ Nam & quod plus est, valet statutum omnino prohibens vendere extraneo, aut forensi (vt nostri non rectè,si credimus Vallæ in Pogium, appellant) secundũ Bart. Angel.Imol.Alexan.Iason in vtraque lect. super iij. quæst. Bart. & cæteros potentiores in l.filiusfam.§.diui.ff.de leg.j.Ioan. Andr.Petr. Anc. Domi.& Phil. Franc. in c.vl.de immu.eccle.lib.vj.Bar.Bal.& Sal.in d.l.dudum.Bar.& Bald. in l.vlt.ille col.etiam vl.hic iij.vers.ext.gl.C.de sacr.eccl.Bar.in l.in quorum.ff.de pig.& in l.si quis ita.§.ea lege.ff.de verb.obl.& in l.multũ.ff.e.ti.& in l.si in emptione. §.omniũ, per illũ tex.& ibi etiã Bal.Saly.& Alex.ff.de contrah.empt.& in l.j.col.ix.versi.circa primum sic dico.C.de sum.trini.& in l.vlt.C.de exact.trib.lib.x.& in d.l.ij.& ibi quoque Ioan.Plat.C.de præd.nauic.lib.xj.Bal.in l.ij.in fi.ff.de iurisd.om.iud. & in l.ea lege.& ibi Ang.& alij.C.de cond.ob caus.idem Bal.in l.vlt.§.vlt.C.com.de leg. & in l.j.§.j.C.de com.ser.manumis.& in c.si clientulus,col.ij.tit.de ali.feud. & in c. quæ in ecclesiarum,col.ij.ext.de consti.& in c.clerici,extr.de iudi. & consil.cccxlix. statuto Placentiæ,col.ij.lib.j.& consi.cccx.ad euidentiam,post princ.lib.iij.& consi. cccxiiij. quædam sunt locutiones,eo. li.iij.& consil.clxxiiij.præsupponendum est,li. v.Signo.consi.xxj.statuto ciuitatis Mediolani. Ang.consi.xlvij.quidem Franciscus de Florentia,col.vlt.Alber.in ij.parte statutorum.q.ij.ex prædictis,colũ.iij. vers.sed exorta,& seq.vbi dicit id communiter teneri & seruari Panor.in c.relatum, leg.j.de testa.Card.Flor.consi.cxliiij.super themate,col.j.& ij.Paul.Cast.consil.lxxxix. posset quis dicere,post princ.lib.ij.Raph.Fulg.cons.cij.præsupposito statuto.Io.Plat.in d.l.j.col.j.vers.similiter valet. C. non lice.habit. lib.xj.Alexand.consil. ciij.visis scriptis,col.ij.versic.nam constat,& sequen.lib.ij.Corne.cons.lxxviij. quanquam videatur,col.j.lib.j.& cons.clij.licet in hac,col.j.eod.lib.j.Barb.in repet. rub.de nõ ali. reb. Eccles.in j.quæst.& cons.xliij.præclarè scribitur, col.x.versic. venio nunc ad aliam, lib.j.Philip. Franc.in sua disputa.petitorij,in iiij.dubio.Franc. Curtius Senior cons. xxvij.magnificus vir,col.v.vers.capio secundum.Fab.in tract.de empt.& vendit.in xxj.quæst.iij.quæst.princ.Felin.in cap.j.col.j.de Iudæis.Philip.Dec.cons.cccccclxj. in casu de quo,col.j. Ex quibus multi etiam dicunt id statutũ comprehendere Ecclesiam,& clericos,vt scilicet nec eis, nec in eos liceat alienare.Quin Bald.in d.c. quæ in Ecclesiarũ,vbi supr.& præterea in c.Ecclesia sanctæ Mariæ,col.j.vers.idem videtur dicendum,extr.de constit.eius est sententiæ,vt valeat statutum expressim prohibẽs, ne liceat alienare in clericum si principaliter non sit factum in odium ipsius. De quo & nos aliquid dicemus infrà,in §.j.in verbo,L'achepteur,nume.3.4.& sequen.

Valet statutum prohibens vendere extraneo.

An tale statutum comprehẽdat ecclesiã & clericos.

15 ¶ Imò,& quod etiam plus est,valet statutũ iubens vendere potius consorti, aut vicino, aut proximo, quàm alteri eodem pretio, vt placuit Bart.in l.ij.versic.item no.ar. C.de debit.ciuit.lib.xj.Petr.Anch.cons.clx.præsupponitur.& iterum consil.ccclxx. ante omnia videndum est.Floria.cons.seq.quòd dicta domina.Paul.Castren. consil. cxciiij.viso statuto,lib.j.& consil.ccxxj.in hoc passu.eod.lib.j.Alexand.d. consil. lij. post princ.lib.j.& d.cons.xxvij.in princ.lib.vj.Socinus cons.cclxxij.non prosequendo,col.iij.vers.confirmatur quòd si contra,lib.ij.vbi intelligit,modò sit factum à non recognoscente superiorem.Philip. Dec. si is est,consil. cccccxix. licet in casu, col.ij. versic.primum statutum.& consil.cccccxlvij.requisitus,col.j.Pantha.Cal. in repet. l.ij.in fin.C.de rescind.vend.Barpto.Chassa (neque enim illum grauatim cito, tametsi de me pessimè meritum) consil.xxij.consuetudine cauetur, col.ij.versic.itẽ istud ius. Nam si valet pactum eiusdem tenoris,vt certè valet, secundum Bald.in l. j. post princip.C.com.diuid.per l.qui Romæ.§.cohæredes.ff.de verb.oblig. vbi & hoc volunt Imol.Raph.Co.& Alex.atque etiam Iason, qui id dicit no.in l. nemo, quæ est pe.ff.de pact.& cons.ccxj.præsens consultatio.col.iij.versic.sed præmissis,lib.ij.Consequens

Valet statutum iubens potius vendere vicino aut proximo quàm alteri.

Valet item pactum in eam rem.

sequens est, vt & statutum valeat, per l. vlt. & ibi Bart. Bal. Salyc. & alij. C. de fideiuss. cum si. Et hinc quoque Alex. cons. cxxvj. visis his de quibus in princ. lib. v. asserit valere statutum Ferrariæ, quo prohibetur locator alteri vendere, priusquam requisiuerit conductorem, an velit emere. Súntque certi casus in Iure nostro, quibus cùm vendere aut locare volumus, debemus magis vni cuipiam, quàm aliis vendere aut locare iusto pretio, vt in l. j. & ibi glos. vlt. Bart. & Ioan. de Plat. C. de metal. & met. lib. xj. & in d. l. j. & ibi quoque Ioan. Plat. C. non lice. habit. eod. lib. xj. & in l. congruit, & in l. prædia. C. de locat. præd. ciuil. eo. lib. xj. & in l. vlt. & ibi item Plat. C. de agri. & mancip. eo quoque lib. xj. & in §. si verò aliquando, in authen. de collato. Imò & vendere simpliciter in quibusdam casibus, velimus, nolimus cogimur: ex quibus multos collegit glos. in l. Iulianus. §. idem Celsus. ff. de actio. empt. & in l. nec emere, & ibi quoque Guil. Cu. Alberic. & Iason. C. de iure deb. & glos. in l. inuitum. C. de contrah. emp. Bald. & Angel. in l. si pendentes. §. si quid cloacarum. ff. de vsufr. & Felyn. in c. j. in vlt. not. extr. de Iudæis, & Anton. Burg. in c. j. col. v. vers. ex opposi. domini, & multis seq. extr. de empt. & venditi.

Casus aliquot quibus vni magis quàm alteri vendere aut locare debemus.

Casus quibus etiam vendere cogimur.

16 ¶ Valet igitur nostra consuetudo, vt ad eam redeamus: & si nonnulli contendunt eam esse damnatam, per d. l. dudum. C. de contrah. emptio. In quo vt aliis placuit, admodùm decipiuntur: nam ea l. constitutionem reprobat, qua solis proximis & consortibus vendere licebat, non etiam aliis: quòd (vt ibi dicitur) iniquum est, vt homines suo arbitrio vendenda non distrahant, sed de rebus suis aliquid cogantur facere inuiti. Ideò subdit ea l. hæc verba. Superiore lege cassata vnusquisque suo arbitratu quærere vel probare possit emptorem. In hac autem consuetudine (inquiunt) nihil tale est, quale in ea reprehenditur: cùm neminem cogat vẽdere proximo, sed liberum relinquit, quibuscunque voluerimus, vendere. Id autem concedit, vt rem arbitratu venditoris iam alienatam possit proximus restituto pretio redimere. Et ita quidem approbato contractu: eo enim reprobato, non cogeretur pretium restituere. l. iubemus nulli. §. sanè, ibi & pretia quidem, & iterum. §. prædia. C. de sacros. Eccles. & l. ij. C. ne rei domi. vbi ita scribitur in fin. ita vt nec pretium quidem iniquis comparatoribus reposcere liceat. quæ quidem l. reperitur in Decretis Cano. in §. vniuersos. xvj. quæst. iij. & l. j. in fin. C. de præscript. xxx. vel xl. anno. & l. j. in fin. & ibi Ioan. Plat. in iiij. no. C. de præd. curia. sine decuri. lib. x. & l. quemadmodum, & ibi glos. in verbo, & emptor. C. de agric. & cens. lib. xj. & §. quia verò Leonis, l. ij. versic. si quis igitur, in authen. de non ali. Nam & hinc videmus, quòd feudum alienari prohibitum, si tamen alienatur, potest agnatus recuperare nullo restituto pretio. cap. primo. §. Titius, tit. si de feud. fue. contro. inter do. & agna. & voluit Philip. Dec. cons. ccviij. ad clariorem, col. iij. versic. sed tamen prædictis non obst. & consil. ccccclxxxvj. in causa quæ Mantuæ. Imò nec id recuperat malæfidei emptor à venditore, per text. à contrario sensu, in c. j. vbi id not. glos. in verbo, in bonæfidei, in princ. & Card. Alexan. col. ij. in vlt. not. tit. de prohi. feud. ali. per Fed. cum si. adductis à Barb. consil. xiiij. clementissimi, col. ij. vers. & ex istis, lib. iij. Verùm hæc ratio (tametsi hîc à nõnullis adducitur) non admodum tuta est, propterea quæ traduntur à Bald. in l. vlt. §. emptor. C. com. de leg. & consil. cccxxxvij. in primis videndum est, col. ij. versic. sed quæritur, libr. j. Franc. Cre. sing. xcv. statuto cauetur. & latè Felin. post alios in c. cùm causam, col. vj. versic. ad illud mirabile, extrà. de re iudic. & Fabia. in tract. de empt. & vendit. in viij. quæst. princ. col. j. versic. secundò quæro. & quæ dicemus infrà, eod. tit. §. xij. in glos. j. numero 10. incip. & hæc quidem, & seq.

Retractus consuetudo an valeat.

Contractu reprobato, an pretium restitui debeat.

Vasallus feudũ alienatũ reuocans, an restituat pretium.

Emptor malæfidei, an pretiũ recuperet.

17 ¶ At illi afferunt præterea hanc rationem. Nam posito (inquiunt) quòd ea lex, dudum, reprehenderet similem legem huic nostræ cõsuetudini, quod, vt diximus, non admittunt. Tamen non impediret, quin alia noua lex aut consuetudo posteà fieri posset, & introduci in contrarium: vt voluit glos. in Clem. statutum, in verbo, consuetudine, de elect. Petr. Cyn. Bald. & Salyc. loquentes in casu nostræ consuetudinis, in d. l. dudum Bart. in l. j. col. vj. versic. tertiò quæro. C. de sum. Trinit. Bald. in l. vlt. col. ij. vers. item quæro an ista lex. & in l. vlt. C. de pact. pign. vbi sing. dicit illam glos. & in c. j. col. vlt. tit. de iis qui feud. dar. pos. & in addit. Spe. tit. de instr. edit. §. compendiosè, vers. sed nunquid de consuetudine. Alberic. in prima parte statutorum, quæst. vij. sed quid

Lex aut consuetudo semel damnata, an iterum introduci possit.

quid si statutum. Petr. Ancha. in repet. cap. j. chart. xxxix. in paruis, vers. quid ergo si consuetudo, extrà de consti. & in c. j. eod. tit. lib. vj. & in c. constitutus, in tertia oppo. extrà de in integ. rest. vbi & ipse loquitur in casu d. l. dudum. & rursum in c. cùm ab omni, de vita & honest. cler. & consil. lj. cõsuetudo quæ habet, in fin. vbi & illam glo. dicit sing. & consil. ccxviij. iuxta ordinem, paulò pòst medium. Imol. Paul. Castr. & Franc. Aret. in l. si mihi, & tibi. §. in leg. ff. de lega. j. Panor. in cap. vlt. col. item vlt. post Ant. ibi chart. xij. extrà. de consuet. & idem Panor. distinguens in c. ij. col. iiij. vers. secundo membro, de probat. & cons. vij. tria circa primum, col. pen. lib. ij. vbi & eã glo. dicit sing. Stepha. Bertran. consil. ccclxj. viso consultationis themate, num. 6. libr. j. & cons. cccxiij. existimo, nu. 3. lib. ij. Nam cùm lex damnat consuetudinem futuram, id nuncupatim exprimit; vt patet in l. iij. §. diuus. ff. de sepulch. viola.

18 ¶ Sed & hæc ratio parum quoque tuta est, quando multi, & hi quidem maiori numero, tenent contrarium; vt scilicet damnata consuetudine præterita, censeatur quoque futura damnata. Hi sunt inter cæteros glos. Imol. & Domi. qui hoc latè disputat in d. c. j. de constit. lib. vj. glos. in c. j. in fin. de cler. non resid. eod. lib. vj. & in clem. ij. glos. pen. de reb. Eccles. non ali. Innoc. in c. ex parte. in glos. magna, de consue. Pet. in l. ij. & ibi etiam Cyn. loquens in casu d. l. dudum, in v. quæst. prin. & Bald. in ij. opposit. sibi omnes contrarij. C. quæ sit long. consuet. Ioan. Andr. vt à quibusdam citatur, in c. certificari, & ibi etiam Anton. col. iij. de sepul. & idem Ioan. Andr. in addit. Spec. in d. §. compendiosè, vbi suprà. & iterũ in tit. de dote post diuor. §. j. vers. illud quoque. Paul. Leaz. in clem. j. super verbo, eligatur, in fin. de elect. & in d. cle. statutum, & ibi quoque Lap. Abb. & Imol. col. pen. eod. tit. & in clem. si vna, & ibi quoque Ioan. Lign. & Card. Flor. in fin. de reb. Eccles. non alien. Dyn. Bart. Bald. Ang. Raph. Cor. Alex. & Ias. in d. l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. de legat. j. Bald. in repet. l. de quibus, col. ij. ff. de legib. & in c. j. tit. quali. olim feud. ali. pot. & in c. j. post prin. tit. de capi. Corra. distinguens an consuetudo sublata contineret ius commune, nécne. Ang. non obscurè consil. ccxcij. visis omnibus, col. j. Petr. Peru. in tractatu de Canonica portione ad fin. in quæst. v. vbi etiam distinguit, an consuetudo reprobetur, an verò simpliciter tollatur. Ant. in c. vlt. post med. vers. quis sit effectus, & ibi quoq; Imo. col. vij. & Pan. qui distinguit col. vlt. extrà de consue. Petr. Anch. post Paul. Leaz. in cle. j. de exces. præl. Imo. in d. c. cùm ab omni. col. v. de vit. & honest. cleric. & in cle. dudum. §. nos etenim, in viij. quæstio. de sepul. & in l. iij. & ibi quoq; Franc. Aret. ff. de testa. Paul. Castr. in l. si stipulatus fuero. §. j. ff. de verbor. oblig. Ioan. Anan. in c. iij. ne prælat. vic. suas. Rom. & Alex. in l. si non speciali. C. de testa. Alex. in l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. de leg. j. & consi. cxciiij. ex themate præmisso, col. pen. vers. & hoc etiam, lib. ij. & cons. cxcvij. viso testamẽto dicti Francisci, col. iij. vers. præterea non obst. eod. lib. ij. & consil. cxxxiiij. æterni numinis, col. viij. vers. secundò adducit. libr. vj. Ang. Aret. in §. ex non scripto, insti. de iur. natur. gen. & ciui. Carol. Rui. qui etiam loquitur in casu d. l. dudum, consil. cix. versic. videtur, col. iij. num. 13. & seq. lib. iiij. vbi & hanc dicit esse communem opin. & cons. xxxij. Viso processu, post princ. libr. v.

19 ¶ Et hæc quidem sententia omnino vera est, cùm est expressa reprobatio legis vel consuetudinis, cuiusmodi est in d. l. dudum. ita enim reprobatur & futura, si credimus Bart. in l. vlt. in prin. per illum text. ff. de leg. ij. Bald. vt à quibusdam citatur, in l. humanum. C. de legib. sed non reperi in meo codice. & idem Bald. in l. vlti. C. de pact. pign. Franc. Aret. in d. l. iij. de testa. & in d. c. ij. de probat. & Ias. in d. l. j. in vtraque lect. C. de sum. Trinit. Et id quidem indubitatè, quando lex, vel consuetudo præterita damnatur tanquam irrationabilis & iniqua: quia tunc satis reprobatur futura, durante huiusmodi iniquitate, siue (vt sic dicam) irrationabilitate, vt dicunt Bald. & Salyc. in d. l. dudum. Bald. in authen. omnes peregrini, col. ij. vers. no. quòd quando princeps. C. com. de suc. & in d. l. quoniam. C. de pact. pign. & consil. ccxxxij. fratres prædicatores, lib. j. Domi. consil. xxxij. super. j. dubio. col. ij. vers. nec obst. si dicatur. & Franc. Aret. in d. l. iij. de testa. & Philip. Franc. in d. c. j. col. vlti. de const. libr. vj. & ita ferè omnes, qui de hac re loquuntur, intelligunt. Si igitur hæc consuetudo est iniqua & irrationabilis (de quo posteà dicemus) certè ea lex, dudum, reprobãdo legem

Reprobatio legis seu consuetudinis si expressa est, futura reprobat.

& consuetudinem præteritam, & futuram quoque reprobasse videtur. De quo & tu vide latè per Ioan. Lup. in repet. c. per vestras, chart. 89. col. ij. vers. v. cùm dicit. de donat. inter vir. & vxo.

20 ¶ At, qui tenent aliam partem, statim illud contrà obiiciunt: quòd ea lex expressim excipit, nisi consuetudo aliud inducat. Id enim velle postrema eius l. verba, quæ sunt huiusmodi. Nisi lex specialiter quasdam personas hoc facere prohibuerit. Nam & hæc verba Bald. ibi intelligit de speciali constitutione loci, vel statuto municipali, per text. de hac consuetudine loquentem, in cap. constitutus, de in integr. restit. vbi etiam Hostien. & Ioan. Andr. trahunt d. verba ad casum d. c. & similiter ipse Bald. in l. j. in j. not. C. com. diuid. & Bart. subobscurè post Oldr. in l. filiusfamiliâs. §. diuid. col. iij. vers. quæro an per statutum. ff. de leg. j. dum eam l. allegat ad probandum valere statutum, ne liceat alienare in non subditum. & Ro. cons. xxij. ita de iure dicẽdum, col. iij. vers. secundò probatur. & Fab. in tract. de empt. & vendit. in xx. q. iij. quæst. prin.

21 ¶ Ex quibus multis placuit, hanc nostram consuetudinem, non esse contra ius commune, sed tantùm præter ipsum ius: præsertim cùm non prohibeat ciuiliter vendere, vt iam diximus. Nam id ipsum magna autoritate affirmant Cyn. Ioan. Fab. Salic. & Paul. Castr. in d. l. dudum, & ibi latè Ioan. Igne. in repet. col. j. & seq. & alibi sæpe in eadem repet. Hostien. & Ioan. Andr. in d. c. constitutus. ille col. iij. in verbo, consuetudinem. hic, col. vlt. & ibi quoq; Petr. Anch. in iij. oppo. & Lud. Bol. d. cons. xxv. in amplissimo; col. iiij. vers. circa tertium. Idq; video omnibus propè in hac nostra Gallia hactenus placuisse: reclamãtibus tamen plurimis, quos infrà aduocabimus in hac eadem glos. num. 59. quamobrem sunt, & sequen. nec id quidem fortè immeritò, vt constabit ex iis, quæ posteà subiiciemus.

Retractus cõsuetudo sitne contra an præter ius cõmune.

22 ¶ Sed vt eam rem intelligas, operæpretiũ mihi visum est integram illam l. dudũ, ob oculos veluti ponere. *Dudum proximis consortibusq; concessum erat, vt extraneos ab emptione remouerent, neque homines suo arbitrio vendenda distraherent. Sed quia grauis est iniuria, quæ inani honestatis colore velatur, vt homines de rebus suis facere aliquid cogantur inuiti. Superiore lege cassata, vnusquisque suo arbitrio quærere vel probare posßit emptorem: nisi lex specialiter quasdam personas hoc facere prohibuerit.* Hactenus ea l. Primùm igitur quò spectant illa priora verba (vt extraneos ab emptione remouerent) nisi eò, quò & nostra consuetudo spectat? vt scilicet extraneus qui iam emit, ab ea emptione remoueatur à proximis, restituto ei pretio; & ita ipsis proximis in ipsius inuiti locum subrogatis? Sed si concesserimus, & ea verba posse intelligi de remotione non iam factæ emptionis, sed futuræ: tanquam scilicet non liceret ex ea l. antiqua vendere extraneo, sed tantùm proximis: vt sic nostra consuetudo quæ id non prohibet, vt dictum est suprà, non sit similis legi ibi damnatæ; quæ tamen differentia est, nisi verborum, non licere extraneo emere, aut si emerit, posse rem ab eo auocari atque retrahi per alium? At lex non verbis, sed rebus imponitur, l. ij. in fin. C. commun. de legat. & cap. quanto, extr. de priuileg. & cap. commissa. de elect. libr. vj.

23 ¶ Nam vt concedamus illa verba (de rebus suis facere aliquid cogantur inuiti) non posse referri ad primum venditorem, quia scilicet non cogatur à nostra consuetudine vendere proximo magis quàm extraneo. Tamen haud dubiè pertinent ad emptorem, qui iam dominus iusto titulo effectus cogitur inuitus vendere consanguineo pretium offerenti, quæ est grauis iniuria inani honestatis colore velata, vt dicunt verba l. nostræ, & vt dicit l. quanuis, in fin. princ. ff. de pign. actio. satis inhumanum est, quem inuitum rem suã vendere. Et facit quod scribit Bal. consil. ccccxxxix. visis consiliis, in princ. lib. j. & cons. eiusdem numeri, super primo puncto, col. vlt. vers. primò istud statutum, lib. iiij. Nec dici potest quin rescindatur ista vẽditio, quantùm ad emptorem ipsum pertinet, cùm tamen aliâs venditio rescindi non possit inuito emptore, etiam rescripto principis. l. de contractu. C. de rescind. vend. Nec si duplũ quidem pretium offeratur. l. non est, eodem tit. Quid autem refert quantùm ad præiudicium emptoris, venditórne, an alius eius consanguineus venditionem rescindat, ad séquerem venditam retrahat inuito ipso emptore?

Venditionẽ omnino rescindi non posse.

24 ¶ Imò verò illa verba & cætera omnia d. l. dudum, non solùm ad emptorem, sed ad venditorem quoque pertinent; qui cùm fortè velit & cupiat extraneum quempiam

quærere emptorem,& rem apud eum manere,potius quàm apud fratrem proprium, non iniustis rationibus adductus,cùm,vt scribit Homerus in fine lib. viij. Odyssæ.

Ἤ τίς που καὶ ἑταῖρος ἀνὴρ κεχαρισμένα εἰδὼς
Ἐσθλὸς, ἐπεὶ οὐ μέν τοι κασιγνήτοιο χερείων.
Γίνεται ὅς κεν ἑταῖρος ἐὼν πεπνυμένα εἰδῇ.

Quibus significatur,amicum non esse fratri postponendum. Cùm igitur, vt repetam,venditurus cupiat eum amicum emptorem quærere,rémq; eam apud eum perpetuò manere,vel eius amicitiæ vel etiam alterius caussæ gratia. Si tamen ei vendiderit,consanguineus eum ab emptione remouet:quod potissimùm damnat princ. eius l.nec is censetur emptor esse, qui emptor non durat, sed illico rem emptam consanguineo pretium offerenti cedere cogitur: vt in simili etiam dicitur in l. non videtur. ff.de acqui.poss.non videtur possessionem adeptus,is qui ita nactus est,vt eam retinere non possit. & alibi dicitur,versum non dici,quod versum non durat. l. si pro parte.§.versum autem.ff.de in rem verso. & ibi cõcor.in glo. Quibus adde optimũ tex.in l.qui concubinam.§.si hæres.ff.de leg.iij. vbi hæres non videtur tibi dedisse, quod ita dedit,vt habere non possis,quia ab alio euincitur. Et sic hîc non videtur vẽditor suo emptori vendidisse,à quo res vendita euincitur per huiusmodi retractum.

Amicus fratri nõ postponendus.

Esse non videtur quod non durat.

25 ¶ Ideóque cùm ipse venditor non possit ita vendere, vt res maneat apud suum emptorem quem sibi quæsiuerat atque delegerat,non videtur suo arbitratu quæsiuisse siue elegisse emptorem: cùm ius vísque ac effectus suæ electionis per huiusmodi retractum euertatur.ar.l.si optio,quæ est iij. ff.qui & à quibus manu.lib.non fiant. quam & in id annotat Bal.in d.l.dudum.in iij.not.nam & aliquid videtur amittere,qui voti sui compos non est effectus,id est,qui animum voluntatémque suam non explet,vt cupit.gl.vt à quibusdam citatur,in §.j.in verb.incommodo, Insti.de hæred.quali.& diffe.& est etiam bona gl.in l.Paulus,la prima.post prin.ff.de solu. & facit l.vlt.ff.de vsu & habi.vbi vsuariæ rei speciem proprietarius nullo modo commutare potest.Deteriorem enim causam vsuarij facere non potest:facit autem deteriorem,etiam in meliorem statum re commutata:quia vt dicit Bart.de ea l.loquens, in l.ij.col.iij.ver.secundò opp.post Pet.ibi.ff.sol.mat.satis videtur ei nocere, ex eo quòd fit contra voluntatem suam.Id quod etiam ex eodem tex.not. Alb.in l.in creditore.ff.de euict.Et facit quod ex eo ipso tradit ipse Bar.in l. Pomponius,colũ.vij. ver.præterea qui vendit. ff.de nego.gest. Est autem similis tex.in l.hactenus,in fin. cum l.seq.quæ incipit,quanuis.ff.de vsufr.quem Bal.in sua marg.in verbo,lucrum, ver.iij. in id no.quòd quis satis damnificatur ex eo quod fit contra eius voluntatem. & in id quoque allegat glo.j.in l.soluendo.ff.de neg.gest. voluit (ni fallor) allegare glo.in verbo,eum,& facit etiam text.in §.præterea,Inst.de actio.& quod dicit Bar. in l.si filius qui paterni,col.vlt.ver.& est tyrannus.ff.de vulg.& pupil.substi. quòd vbicunque quid fit nobis inuitis,& si ex eo lucrum sentiamus,tamen dicimur damnum pati:per §.præterea,Insti.de act.& sequitur Soc.in rub.ff.sol,mat.nu. 69. Sicutiècontrario satis lucrari dicitur,qui voluntatem adimplet,eique obsequitur: vt dicit gl.vlt.in l.penul.& ibi Bart.Bal.& Ang.qui dicunt not.ff.de condi.cau.dat. & Iac.Aret.& Bal.in l.j.C.de fur.& idem Bal.in l.idem Iulianus.§.scio ex facto.ff. de lega.j.& in margarita,quo loco nuper citauimus,vbi eam glo.dicit singu.& Pet. Anch.in c.vlt.in prin.de consue.lib.vj.vbi etiam est bona gl.in verbo, meliores, & in c.si duo,col.j.in iiij.not.de procu.eod.lib.vj. & Corn.consi.lj.licet in hac, colũ. iij.ver.solent enim,lib.ij.& consi.clxxxvij. videtur in hac col.iij.ver.est ergo sensus, lib.iij.vbi & ex hoc nuncupatim dicit,quòd satis lucratur,qui in eo suæ voluntati satisfacit,quòd contractus à se initus sortitur effectum,nec rescinditur.& consi. viij.licet,col.j.lib.iiij.Et bene facit tex.quem ea glo.citat in l.si pignore.§.j.ff.de furt. ibi, species enim lucri est,& l.Sabinus,& l.si venditor,in fi.prin.ibi,quia ea melior intelligitur.ff.de in diem addi. & l.j.ff.qui satis.cog.in illis verbis,satisfacere dicimus ei, cuius desiderium adimplemus,& l.si rem.§.satisfactum.ff.de pign.actio.

Amittere quis videtur cùm ex voto non assequitur.

Satis lucratur qui suæ voluntati obsequitur.

26 ¶ Ob hanc autem solam affectionem,quam nobis natura ingenuit, vt contractus à nobis factus sortiatur effectum,ne quis eam leuiorem existimet, quàm vt considerari debeat,sunt multi in ea sententia,vt venditor & donator, etiam si non teneantur

Venditor an sit testis in causa emptoris.

de euictione, tamen non sint testes idonei in causa emptoris. Inter quos sunt Petr. Cyn. & Ioan. Fab. in l. omnibus. C. de testibus. Alber. post Iac. Fab. in l. si tibi decem. §. pactum. ff. de pact. Anto. Imol. & Panormit. in c. insuper, extrà de testib. Bald. in l. & si ad te. C. de fal. Guid. Pap. cons. lxxiiij. sequuntur rationes, col. pen. Stepha. Bertrand. cons. clxxviij. Viso processu, col. pen. lib. ij. Quod & de proxeneta, dicit glos. in §. quoniam verò legem, in verbo prohibitione, in authentic. de testibus. Cyn. in d. l. omnibus. Alberic. vbi suprà. Angel. in l. debet. ff. de ædil. edict. Anton. consil. xxiiij. vers. quæstio hæc dubia, col. pen. Petr. Anch. consil. cccxxxj. visis diligenter, colum. ij. vers. quartò etiam, Imol. consil. cxxiiij. in causa præmissa, Rapha. Fulgo. consil. ij. emphyteuta, col. ij. Panormitan. in dicto cap. insuper. & in cap. licet Hely. columna iij. versic. item si proxeneta, extrà de simoni. Alexand. qui alios multos affert, consil. xiij. ex his quæ in themate, colum. v. versic. item per dictam, libr. j. & consil. cxxviij. ponderatis, column. j. libr. ij. & consil. cl. in causa & lite. col. ij. versic. tertia ratione, libr. v. & consil. ccxij. ponderatis, columm. vj. versicul. item Ioan. libro vj. & consilio cxxvij. viso processu, ad fin. libr. vij. Barba. consil. liiij. illud. col. iiij. versic. præmitto etiam, libr. ij. Guid. Pap. & Stephan. Bertrand. vbi suprà, & iterum ipse Bertrand. consi. cexxv. dixeram, lib. iij. vbi doctè & scienter declarat (vt id obiter dicam) quomodò proxeneta hic accipiendus sit. Quæ omnia id quod diximus, satis probat, venditorem scilicet non suo arbitratu delegisse emptorem, qui ab emptione inuito vtroque remouetur.

Item an donator in causa donatarij. Item an proxeneta.

27 ¶ Prætereà, & in hoc quoque nostra consuetudo venditori incommodat, quòd res ipsius minoris venditur, ob id quòd retrahi possit à consanguineo. Nam si cùm res venditur cum pacto reuenditionis, ob id minoris æstimatur & distrahitur, quòd retrahi potest à venditore, ex sententia Panormit. in cap. ad nostram, col. ij. & ibi quoque Barb. extrà de empt. & venditio. cum aliis multis concordan. à me congestis infrà titu. procedente, in rubr. nume. 18. quartum quòd in ea. Quantò magis hîc illud obtinet. cùm non vni tantùm id ius competit, id est venditori, qui sæpissimè non satis pecuniarum habet ad retrahendum, vix enim quis ad suarum rerum venditionem procedit, nisi pecuniarum inops. Sed id ius omnibus ipsius venditoris familiæ, & generis competit: ex quibus semper aliquis est qui cupiat, & possit retrahere. Est enim familia tanquam ciuitas quæpiam, vt autoritate Aristotelis dicit Bald. noster consil. l. in primis videndum est, colum. ij. libr. iiij. Ex quo facilè conuincitur, hunc retractum municipalem onerosiorem esse, quàm illum conuentionalem. Quò autem plus oneris est in re vendita, eò minoris æstimatur & venditur. Angel. in l. pretia rerum, post princip. & ibi quoque Alex. col. j. ff. ad legem Falc. Ang. Aretin. in §. si quis agens, col. iiij. versic. addas etiam, Instit. de action. & est optimus text. quem ipsi allegant, in l. eum qui. §. vlt. ibi, qui leuioribus emat conditionibus. ff. de in diem addicti.

Rem minoris vendi ob retractum.

Familia tãquã ciuitas.

28 ¶ Et ex hoc sequitur & aliud admodum graue, vt scilicet cogamur quodam modo vendere rem nostram viliori pretio. Vix enim è millibus vnus rem suam præsertim immobilem vendit, nisi necessitate quadam adactus. Vendere autẽ non potest æquo iustóque pretio, & quod habiturus esset, citra id onus retractus, cùm ob id ipsum minoris æstimetur, vt dictum est. Ex quo fit quod diximus, vt scilicet minore quàm iusto pretio ei vendere necesse sit, quod leges nostræ non admittunt, etiam si quis cogatur vendere, præterquàm in casu necessitatis publicæ, vt per Bartol. in l. j. §. cura, per eum tex. ff. de offic. præfect. vrb. & in l. annonam, etiam per illum tex. ff. de extraordin. cri. cum concord. adductis ab Alex. cons. cxc. maturè. col. j. versi. & ideò, lib. ij. & est quoque optimus text. quem illi non allegant, in l. si quis sepulchrum, in princ. versic. præses. ff. de relig. & sump. fun. & in l. vlt. in princ. ff. ad legem Iul. de anno. & ibi commodè vt glos. Ex quo etiam fit, vt si testator damnauerit hæredẽ aliquid vendere, iusto pretio vendere damnatus hæres censeatur. l. si fideiussor. §. j. & ibi Bart. & alij. ff. de leg. j. & glos. in l. si hæres, in verb. ex testamento. ff. de action. empt. Sicuti è diuerso si damnauerit hæredem emere, etiam censetur damnatus iusto pretio emere. l. alienus. ff. ad legem Falc. quam in hoc dicit not. Fab. à monte S. Sab. in tract. empt. & vend. in v. quæst. princ. col. viij. versic. circa quintum.

Vendere vili pretio an quis cogatur & an emere in iusto.

¶ Cæte

29 ¶ Cæterùm, quod illi intelligunt illam exceptionem, nisi lex specialiter quasdam personas hoc facere prohibuerit, de nostra consuetudine retractus: mihi admodùm ineptum atque ridiculum videtur. quis enim vnquam fando audiuit legem quampiam aliquid tanquam iniuriosum tollere ac reprobare, nisi alia lege aut consuetudine id introductum fuerit? Ideò glos. Iacob. Butr. Cyn. & alij præter Bald. ibi aliter, ea verba intelligunt, nempe de quibusdam aliis legibus, quas ipsi citant. Nec etiam ea verba quasdam personas, ad nostram consuetudinem referri possunt, quæ non certas aliquas personas tantùm comprehendit, sed omnes in vniuersum: ex ea enim nulli licet extraneo vendere, quin vendentis consanguineo liceat ab eo retrahere. Sciendum est autem illam huius l. exceptionem non fuisse imperatorum, qui eam l. ædiderunt: quippe in Codice Theodosiano non inseritur: sed fuisse additam verisimile est ab iis quibus Iustinianus sui Codicis conficiendi curam demandauit, cùm viderent aliis quibusdam specialibus legibus id certis personis esse prohibitum, ne scilicet quis putaret illis legibus per eam l. esse derogatum. Porrò similis exceptio & iisdem propè verbis ponitur in l.j.ff.quod iussu, dum scribitur. Nisi certa lex aliud prohibeat, vbi & Accur. ipse eam quoque exceptionem intelligit de alia quapiã lege, & non de consuetudine. Et hæc quidem quantũ ad d.l. dudum, pertinẽt.

Exceptio legis dudum. quomodo intelligenda.

30 ¶ Nam sunt & alij text. qui videntur probare hanc consuetudinẽ esse contra ius cõmune, videlicet d.l.j. C. commun. diuid. cuius hæc verba sunt. Frater tuus si solam portionem prædij ad se pertinentem distraxit, venditionem reuocari non oportet. & l. portionem. C. de commu. rer. alien. cuius etiam verba subiecimus. Portionem quidem tuam militantis, frater tuus alienare non potuit. Eius autem partem pretio soluto tibi restitui postulare, nec militari grauitati conuenit. Vides enim in vtroq; loco fratrem (qua necessitudine nulla post parentes & filios maior aut est coniunctior) eundémq; socium in eadem re (est enim vtrobiq; vtrinq; vinculum) & præterea in posteriore loco militem, cui aliàs contra iuris regulas priuilegia multa concessa sunt, non admittendum ad retrahendam portionem fratris ab eo alteri venditam restituto pretio, sed eius rei quam à principe postulabat, quodam veluti conuitio repulsam passum fuisse, quòd scilicet id postulare non conueniret grauitati militari. Quæ verba in hoc expendit Bald. ibi, vt militibus non liceat illicita postulare.

Leges quæ Retractum esse cõtra ius probare videtur.

31 ¶ Quibus legibus difficile est respondere, nisi dicas illud certè non esse de iure communi, vt propinquus posit rem venditam restituto pretio redimere, cùm nulla lege concedatur. Ideóq; illi fratres id temerè postulabant. Sed nõ tamen illis legibus prohibetur fieri aut statui, quemadmodum factum esset, si ita cautum fuisset. Prohibemus ne de cætero posit propinquus rem à propinquo venditam oblato pretio retrahere, aut aliis similibus verbis: multum enim interest, vtrum lex loquatur prohibitiuè, vt in illis verbis, quæ postremo loco adscripsimus: An verò non permisiuè, sicut in d. legibus. In primo enim lex resistit: Ideò quod contra factum est, dicitur esse contra legem. In secundo tantùm lex non asistit: & quod contra factum est, id non contra legem, sed præter legem factum dicitur, vt colligitur ex glos. in l. non dubium, in verb. pro infectis, in iij. oppo. & ibi doct. C. de legib. & Alber. in l. generaliter, num. 4. ff. de verb. obligat. & in l. pacta, quæ contrà. C. de pact. & Ioan. Fab. in §. alteri. col. ij. versic. item oppo. instit. de inut. stipul. Bart. in l. cùm lex, colũ. vlt. & ibi quoq; Ange. ff. de fideius. & in l.j. col. iij. ff. de noua. Anto. in repet. c. cùm contingat, ad fin. & ibi Imol. in viij. membro. extrà de iureiur. Corne. consil. cciij. viso dicto puncto, col. iij. versic. & licet ibi dicat, lib. iij. cum simil. At multis placuit simpliciter id tantùm præter legem factum aut constitutum esse, cùm aliquid statuitur quod nondum constitutum erat. Contra autem legem dici, cùm aliquid statuitur contra id quod ante statutum erat. Arch. in §. item illud, in verb. contra Dei. xxviij. q.j. & in c. si cui, in princ. & ibi quoq; Ioan. Andr. de elect. lib. vj. & Alex. consil. ccvij. ponderatis verbis, col. vj. vers. non ob. quintò, lib. vj.

Quid contra vel præter legem factũ esse dicatur.

32 ¶ Nec tamen omiserim in Codice Gregoriano sub titu. de pater. potesta. esse legem in hæc verba. Si in potestate patris fuisti, cùm hæreditas Bassæ tibi obuenit, eámque iussu patris creuisti, iure potestatis ei eam quæsisti. Ideò quod ab eo iure alienatum est, nulla ratione oblato pretio tibi restitui desideras. ibi enim erat filius, quo nullus

Lex ex Codice Gregoriano contra retractum.

omnino coniunctior est, eiúsq; gratia res ipsa patri quęsita fuerat, quod habet aliquid fauoris & momenti, vt ipse filius debeat ac posit facilius rem ad se retrahere argum. eorum quæ not. glos. Bart. & alij in l. si ita stipulatio facta fuerit. ff. de verb. oblig. cum multis sign. à me adductis in nostris legibus connubialibus in glos. iij. in ij. quæstio. princ. ad finem, & latius in repetit. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 156. intellige. iij. ad finem, & multis sequentibus. Et tamen non admittebatur filius ad retrahendã eam rem, restituto pretio. At verum est eam l. abrogatam fuisse, in eo quòd id totum patri acquirebatur, & ei licebat alienare, vt patet ex l. j. & ij. C. de bo. mater. & l. cùm oportet. C. de bon. quæ lib. Sed id tantùm volui afferre, vt ostendam ex antiquis quoque legibus non fuisse ius etiam filio retrahendi venditionem factam à patre, de re quoq; quæ per ipsum filium patri quęsita fuerat restituto pretio, tantùm abest hæc consuetudo à priscis Romanorum legibus.

33 ¶ Quid referam multa, quæ aduersus hanc nostram consuetudinem adducit Matthæ. Afflict. in tractatu protomixeos, in principio, cùm ea mihi admodum frigida, & aliena visa sint, & ea quidem ipsa idem Matthæ. amplissimè confutauerit, vt illic omnibus videre promptum est. Sed interim tamen silentio prætereunda non est glo. à nemine quem viderim, si non me fallit memoria, in hoc allegata, in cap. mala. viij. distinction. quæ asserit hanc consuetudinem esse irrationabilem, dum scribit, quòd consuetudo minus rationabilis, inducit ius. id quod probat ex d. cap. constitutus, de in integr. restit. quod huius vnius consuetudinis mentionem facit. Cui glos. fortè quis non immeritò accederet, iis scilicet rationibus quas nuper diximus, quòd venditor non habet arbitrium, cui vult vendẽdi, & suam venditionem statam, firmam, ratam, irretractabilem faciendi; ex eoque grauatur, quòd rem suam minoris vendit. Et emptor cogitur inuitus alteri reuendere. Nisi hæc ita tollas, quòd consuetudo nostra non est sine ratione, sed eam habet non contemnendam, vt scilicet res redeat in eam familiam, à qua exierat, vt posteà dicemus in §. xxvj. huius titu. quam rationem Moses ipse considerauit, vt patet ex iis quæ diximus suprà, num. 7. id autem ius, nec eam leges nostræ contempserunt, vt videre licet ex l. cùm pater. §. libertis, & l. peto. §. frater. ff. de legat. j. & not. per glos. & doctor. in l. filiusfamiliâs. §. diui. ff. de legat. j. & dicemus sæpe posteà, maximè autem numero 39. sed & Iason, & iterum numero 50. nec illud quoque. Ob eámque ipsam causam alia quædam specialia à legibus statuta sunt, sicuti mox ostendemus, vt non abs re dixerit glosa, in cap. primo. §. sed etiam res; tit. per quos fi. inuestitu. leges esse fauorabiles volentibus emere prędia maiorum suorum.

Retractus consuetudo nonnullis visa irrationabilis.

34 ¶ Nam primo loco habemus textum quem ea glo. citat, in l. si in emptionem. ff. de minor. vbi minor restituitur aduersus adiectionem ab alio factam in ea re, quæ maiorum eius fuisset, aliter non restituendus. quo in loco Accursius, nota (inquit) interesse mirabile. Baldus autem ibi dicit, quòd propter huiusmodi interesse (sic enim post eos loquendum est, cùm & Paulus quoque iurisconsultus elegantissimus sic locutus sit in l. debitor. in prin. ff. de leg. ij. vt interim omittam Caium & ipsum eloquentissimũ in l. quod sæpe, in fine. ff. de contrahen. emptio. quando Alciatus id verbum interesse illic fuisse à librariis additum cõtendit, aut verius coniicit. de quo tamen videre poteris apud Ioannem Corasiũ Miscel. lib. j. c. xx.) Not. igitur Bal. quòd ob illud interesse fingitur minor enormiter lædi: aliàs enim (ait) non restitueretur. l. Scio. ff. de in integr. restit. & eum sequitur Alex. consil. lxvij. videtur stantibus, col. j. libr. v. & Pantal. qui & illum text. ad hoc dicit not. in repetitio. l. ij. numer. 72. versic. iiij. habemus. C. de rescinden. vendit. & Philip. Dec. consil. ccccij. vers. quamuis, col. vj. primò quia domus. Illum autem text. & glos. annotat Alber. in l. vltima. §. in computatione, col. ij. C. de iure deliberan. Angel. consil. ccxliij. multi consortes, & eum text. dicit singul. Barb. in repet. cap. Raynaldus, col. cxliij. extrà de test. & consil. xiij. clemẽtissimi Dei patris, col. ij. lib. j. ad id quod diximus, minorem enormiter læsum censeri ex alienatione domus, quæ fuit maiorum ipsius. sed & ipsum dicit sing. Iason in l. j. col. vj. ff. de verb. oblig. & D. Ioan. Igne. in repet. d. l. dudum, col. viij. & Anton. Burg. in cap. j. col. v. versic. v. addo casum, extr. de emptio. & venditio. vbi & illum dicit esse perpetuò menti tenendum. & D. Bened. qui & illum dicit singu. in repet. c. Raynutius, in verbo,

Minor hic restituitur quòd res maiorum fuerit aliàs nõ restituendus. Interesse nomen.

verbo, in eodem testamento relinquens.l.j.num.33.de testa.Ludouic.Gozad.consil. xliiij.non est dubium.col.ij.num.7.vbi illum dicit not.

35 ¶ Sed & illius textus autoritate dicit glos.in l.j.§.& Reipublicæ, ad fin. ff.sol.matri. & rursus in l.& si æquo.ff.de leg.j.quòd nostra admodum intereit rem, quæ maiorũ fuit, emere. Ideóque si testator iusserit nobis eam rem vẽdi iusto pretio, valet legatum, tanquam non inutile, per text.ibi, quem ita glos.posterior intelligit. Et hinc occasione sumpta Iason ibi dicit illum text.in d.l.si in emptionem, not. vti etiam facit in l.j. col. xiiij.versic.secunda differentia.ff.de legat.j.vbi plus dicit per eundem, interesse pupilli etiam redimere fundum qui fuit maiorum, pluris quàm valeat. Quin & per eum dicit alia glos.in l.nam quod.§.j.in verbo pupillum.ff.ad S. C. Treb. quòd in casu illius.§.restituitur.si res maiorum ipsius, quanuis aliâs non restitueretur, vt ibi scribitur. Sed & alia glos.vltima in l.in lege Falcidia hoc esse, ad fin. ff.ad leg. Falcid.dicit per illum text.rem à nobis pluris æstimari, quòd ea maiorum fuerit. *Nostra interest rẽ maiorum comparare.*

36 ¶ Et vt glos.relinquamus, per illum text.quoque Petr. Anch. consil. clxxj. casus talis est, quidam dominus, col.ij.versic.item quia dicta bona, respondit in casu illius cons. in his quæ fuerant maiorum nostrorum, nos esse cæteris singulari quadam in eas affectione præferendos. Paul.autem Castr.consil.ccclxxxviij.plus quatuor modis, circa medium, lib.j.autoritate item illius text. scribit, quòd inspicitur interesse affectionis respectu rei. Et idem in l.qui post.C.de legat.vnum quoque ex illo text. dicit memorabile. Nam testator pignorando rem legatam, non intelligitur legatum reuocare, vt alienando reuocare censetur, dicta l.qui post, nisi testator ipse tanti pignorasset quanti valeret, aut etiam pluris, vt voluerunt Cyn. Fulg.ipse Paul.Alex.& alij recentiores ibi, & Bart.in l.rem legatam, in fine. ff.de adim. legat.ea scilicet ratione, quòd hoc casu non est magis verisimile, quòd velit aut speret redimere eã rem tanti pignoratam, quàm si ipsam penitus alienasset, per l.qui habebat. & ibi glos. Nicol.Neapol. & Bart.ff.de legat.iij.& l.legata.§.j.& ibi quoque glos.& Bart.ff.de supel.lega. Alberic.Bald. Alexan.& recentiores in l.sciendum.§.possessor.ff.qui satisd.cog.vbi ex hoc dicunt fundum ita pignoratum censeri esse proprium creditoribus, & eum releuare ab onere satisdandi, ac si illum emisset. Iaco.Raph.Imol.Alex.Franc. Aret. & recentiores in l.j.§.qui seruum.ff.de acquir.posses.Et facit quod scribit Barto. in l. in quorum.ff.de pigno.Bald. post Guil. Cu. in l.manumissiones, & ibi quoque Iason. ff.de iustit.& iure.& idem Bald.in l.voluntas, col.vlti.versic.quæro nunquid ille.C. de fideicom.& in l.vltim.C.de reb.alien.non alien.& in l.j. circa medium. C. de thesaur.libr.x.& in cap.j.§.aut si libellario, col.ij.versi.& nota quòd videtur.& rursum in verbo, vt transactum permittat, tit.quib.modis feud. amittat. & in cap.j. in princ. col.ij.vers.quæro quid ècontrario.& ibi quoque Mart.Laud.col.ij. vers.ad fin. glos. & Iaco.Aluaro.col.quoque.ij.vers.limitat.tit.de prohib.feud. alie. per Fed. & idem Bald.consil.ccxviij.præsupposito statuto, in primo art.libr.j.vbi dicit not. d. l. habebat, ad id quod huiusmodi pignorationi proximũ est rem habere pro derelicta. Paul. Castr.in l.ij.C.de reb.alien.non alien. Alex.qui d.l.qui habebat, dicit ad hoc no.cons. clxix.inspecto, in fin.lib.vj.& Barb.in rubr.de reb.Eccles.non alien.col.xij.num.71. & sequen.& Stephan.Bertrand.consil.omnium.j.viso processu, col.v.numer.45.& sequen.libr.j.cum is quæ dicemus infrà eodem tit.glo.xiiij.in verbo, Ou equipolent à vente, numero pen.quid verò de re. Si quis igitur (vt ad dictum Paul.Castr. in d.l. qui post, redeamus) pignorauerit rem quæ fuit maiorum, etiam tanti, quanti valet, aut pluris. Tamen quia non est verisimile eum rem illam derelicturum, & nõ redempturum, per d.l.si in emptionem, & ita cessat dicta ratio, certè per huiusmodi pignorationem non censebitur legatum reuocatum. Et eum sequuntur Alexan.Corne. & Ias.in dicta l.qui post, ille in fin.alter post princ.hic col.ij.& Ioan.Lup.in repet.rubr. de donat.inter vir.& vxor.char.43.vbi id dicit not.& Francis.Ripa.in l.filiusfamil. §.diui, col.j.versic. secundò vestitur.ff.de legat.j. & in l. j.col.iij.numero 12.de pignor. Sed id fortè non procederet, si res extraneo legata fuerit, cessante scilicet iam ea affectione. *Legatũ reuocatur si res tanti pignoratur, quãti valet.* *Nisi ea res fuerit maiorum.*

37 ¶ Huic simile est aliud dictum non minus notandum Cæpolæ in tractatu de simulatione contractuum, in xv.præsumptione, quòd si quis vendat fundum, qui fuit maiorum *Affectio nõ modica ad res maiorũ.*

forum ipsius, cùm alios multos haberet, cum pacto de reuendendo: id quidem quod fuit maiorum, auget suspitionem simulationis: & quòd sit potius contractus pignoris, quàm venditionis, quia verisimilius eam venditor retrahet propter affectionem, per d.l.si in emptionem, & si hunc animum non habuisset, potius alias res quas habebat, vendidisset. ar. l.lex quæ tutores. C.de admin.tut.de qua posteà dicemus, & l.magis puto.§.ne passim.ff.de reb.eo. & per alia iura, quæ ibi allegat. Sed & idem Cæp. in eo ipso opere, in ij.præsumptione, col.v.in paruis.dicit, quòd sæpe ducimur ad pluris minorísve emendum & vendendum ea quæ fuerunt maiorum, per eadem propè iura. Idque dicit esse vice alicuius necessitatis, siue coactionis, ob quam emptio & venditio non caret scrupulo, aut suspitione læsionis, siue deceptionis respectu læsionis.

Mandatum repudiandi nõ trahitur ad res maiorum.

38 ¶ Et vt ad alios Docto. pergamus, per text.in d.l.si non emptionem. Barba.consilio xviij. præclarè scriptum est, col.ij.libr.ij. respondit procuratorem etiam habentem mandatum repudiandi, non posse repudiare res quæ fuerunt maiorum ipsius mandantis, quia non præsumitur id in generali mandato intellexisse. Et Socin. consil.ccl. in causa Bononiensi, col.ij. versic. prætereà posito, libr.ij. ex illo item text.dicit, quòd solet prohiberi alienatio immobilium propter consanguineos. Et Guid. Pap. consil. xcvij.casus sub nominibus, in vlt.dubio, eiusdẽ text. autoritate suffultus tradit, quòd si testator portionem bonorum reliquerit ordinibus mendicantium, eáq; postea vendantur ad commodum ipsorum ordinum, filij testatoris, de æquitate debent præferri aliis extraneis emere volẽtibus, si tamen tantum offerant, quantum ab aliis reperitur.

Causa prohibitionis alienatiõis quòd res sit maiorũ, iusta est.

39 ¶ Sed & Ias.in d.l.filiusfam.§.diui.col.xxxix. in ij.not.in vtraque lect. ff. de leg.j.ex eodem text. sæpius citato, scribit quòd cùm nuda prohibitio testatoris de non alienãdo, quæ scilicet est sine causa rationabili, nõ valeat, per tex.ibi. Certè hæc est rationabilis causa, si id prohibuerit, quoniam res est maiorũ ipsius, & sequitur Ioan. Crot. ibi, col.iij.etiam in ij.not. & Ferdi. Loaz.col.xxvij.versic.ex istis potest attentari, & ante eos, licet non allegent, Cyn.in l.ea lege, col.iij.vers. & vt hæc omnia.C.de condi. ob caus. & Paul.Castr.in eo ipso.§.diui.col.j.& in l.quoties ab omnibus. C. de fideicomm.& in l.Titio centum, in princ.circa med. ff.de condit.& demonst. Super quo vide quæ dicam infrà num. 40. nec illud quoque, Quin sunt qui dicunt satis esse, vt res prohibita alienari sit maiorum, etiam si id non exprimatur, vt valeat prohibitio. ar.eius quod voluit gl.in d.l.quoties ab omnibus. Ita enim voluere Bal. Raph. Ful. Paul.Cast.Cor.& Ias.ibi. Alex.Ias.& Fer.Loaz.qui super hoc distinguunt in d.§.diui, ille statim post prin. Ias. in d.ij.no.in vtraque lect.postremus, col.xxvj.vers. vj. & vlt.& multis seq.& ibi quoque Crot.vbi suprà, & Philip. Dec. consil.xxiij. cuius tit. incipit, an & quando ex præscriptione, col.iij.vers. & conclusio prædicta, vbi ex hoc dicit expressim induci fideicommissum ex prohibitione alienationis huiusmodi rerum.& facit quod scribit Bald.in l.ij.ante fin.C.de vsucap.pro empt. & in l.ij. ad fin. C.qui non pos.ad lib.peruen.& in l.contra voluntatem.C.de testa.manu.

Satis est rem maiorũ esse cùm prohibetur alienari, licet non exprimatur.

Stipulari possumus castrum, quod maiorũ est, vendi alteri nostræ familiæ. Pecuniariter latinũ.

40 ¶ Denique ex illa l.si in emptionem, ipse Ias.cons.xlj.in duabus, col.iij.versic.iij.principaliter, lib.iij.illud respondit, quòd cùm alteri stipulari nemo possit, nisi intersit stipulantis.l.stipulatio ista.§.alteri, & §.si stipuler.ff.de verb.oblig. Ideo si quis stipuletur castrum, quod est maiorum suorum, vendi alteri suæ familiæ, valet huiusmodi stipulatio: cùm stipulantis intersit, vt illud castrum maneat in sua ipsius familia, ex qua exiit. Respondétq; ad id quod posset dici in contrarium, scilicet necesse esse, vt intersit nostra pecuniariter (vt ipse & nostri loquuntur non malè, post Caium Iurisconsultum eloquentissimum in l.si liber.ff.ad exhib.& Vlpian.in l.si ambo.§.j.ff.de compen.& in l.vlt.ff.de priua.delict.) vt alteri stipulari possimus: nec satis esse vt intersit ratione affectionis, vel consanguinitatis, ex sententia glo. Bart. & aliorum in l. fideiussores.ff.de pact.vti apud illum videre poteris.

Cognatus creditor præfertur in vẽditione bonorũ debitoris.

41 ¶ Huc item pertinet alius text.in l.j.ff.de priuil.cred.vbi cùm debitoris bona veneũt, & creditores æquale pretium offerunt, præfertur creditor cognatus aliis extraneis. Et ita illum text.intelligunt Iaco. Are.& Bart.ibi, Cyn.& Bald.in l. Imperator.ff.de pact.& eum sin.dicunt Dyn.& Alb.ibi.& idem Alb.in rubr. eiusdem tit. post prin. vbi idem text.est sing. Ex eo q; not.Bart. super eodem in fin.quòd quando res reddi deb

debet in causam emphyteuticam, quia est finita emphyteusis vsque ad tertiam generationem: & veniunt extranei, qui rem sibi dari postulant, præferuntur cognati in quarto gradu. Et si domini id non faciunt, potest ab eis ad superiorem appellari. De quo per eundem in l. si mihi & Titio, col. vlt. & ibi latè Alexan. col. pen. & Francisc. Aret. col. iiij. vers. consequenter quærit. ff. de verb. obligat. & eundem Bart. in l. j. §. permittitur, & ibi Angel. ff. de aqua quoti. & æstiua. vbi etiam est text. quòd facilius hæredes aliquid impetrant, etiam id quod ad eos non transit, quàm extranei, quem text. vnicum dicit Bald. in cap. quæ in Ecclesiarum, col. ij. in princ. extrà de constit. Sed redeundo ad illud dictum Bart. vt scilicet debeant præferri cognati extraneis, idem voluit Bald. in cap. in præsentia, col. iiij. in fin. cum princ. seq. versic. cùm autem finita, extrà de prob. vbi id dicit sing. & in cap. j. post medium, & ibi Mart. Laud. & Card. Alex. tit. quemadmod. feud. ad fil. pert. vbi etiam dicunt, quòd filia debet præferri cognatis. Et idem Bald. in c. j. in fin. tit. qual. feud. ali. pot. & in rub. extrà de app. col. ij. vers. sed an feudatarius, vbi, licèt hoc casu neget posse appellari, fatetur tamen posse officio iudicis prouideri. & consil. ccclv. præmittendum est, col. ij. versic. item si rationes, lib. j. vbi in id dicit text. aureum in d. §. permittitur. & Angel. cons. clxxxiiij. ex forma, col. vlt. Anton. in cap. j. col. v. extrà de loc. Pet. Anch. consil. cxxxiiij. plenè & subtiliter, vers. quò ad secundum & consil. clxxj. casus talis est, quidam dominus, col. v. & consil. clxxiij. dom. Laza. col. vlt. Imol. in c. ij. col. iiij. versic. si autem quærimus, extrà de feud. & idem Imol. consil. xxvij. viso quodam instrumento, col. j. in fi. & consil. xxxviij. in casu præmisso ponderandum est, col. ij. vers. sed de æquitate. & consil. lxviij. in casu præmisso videretur. col. ij. vers. pro hoc etiam Card. Flor. in cap. pen. extrà de postul. præl. Pan. in c. bonæ, l. ij. col. antepen. versic. & in fin. glos. & ibi quoque Petr. Anch. & Card. Flor. & latè Corset. in addit. ipsius Pan. eod. tit. Paul. Castr. consil. xxxij. proprietarius, libr. j. & consil. clix. punctus istius quæstionis, col. vlt. lib. ij. & consil. ccccxvij. super primo quæsito, eodem libr. ij. Raph. Fulg. cons. iij. ad id de quo quæritur, col. ij. & consil. ccxviij. Petrus quondam, col. ij. & consil. ccxx. nobiles de Fortiate, col. vlt. Raph. Co. cons. clxvj. visa copia, paulò antè fin. Ro. in l. ij. in princ. ff. sol. matr. & in l. prætor. §. vlt. ff. de oper. no. nunc. & in repet. rubr. ff. de arbit. col. xv. versic. xj. quia emphyteusis, & consil. xxij. propositæ, in vlt. dub. vbi id multis simil. confirmat Mart. Laud. in c. j. in fin. & ibi quoq; Card. Alex. etiam in fi. tit. qual. olim pot. feud. alien. Ioan. Anan. consil. lxxxiiij. videdum est de virtute, col. ij. vers. iij. negari, Alexã. consil. lxxx. viso & opportunè animaduerso, in ij. dubio, lib. j. vbi loquitur in feudo Ecclef. & consil. xcij. visis & ponderatis, in fin. lib. ij. quod & duplicatur consil. xxij. libr. vj. & idem Alexan. consil. x. ponderatis, col. vlt. lib. iij. & consil. lxxxiij. in causa, col. ij. versic. nec dicatur, libr. vij. & consil. clxj. visis narratis, col. j. eod. libr. vij. Nico. Mil. in suo repert. in verbo, emphyteusi finita. Barb. cons. xxij. scripsit propheta, col. penul. vers. & ex istis, libr. j. Franc. Curt. Senior, latissimè consil. xlviij. super controuersia, per totum, & consil. l. memoriæ, col. viij. vers. secundò memoria. alter Francis. Curt. Iunior, in tract. feud. in ij. parte, chart. eiusdem vj. in xv. quæst. princ. Socin. cons. xcix. in causa eximij, col. pen. lib. j. Ias. in l. ij. col. vj. vers. ex hac decisione. C. de iur. emphy. & in l. iij. col. iiij. in ij. not. eod. tit. & cons. ccxxvij. pro enucleanda, col. vj. vers. iiij. pro eadem parte, libr. ij. & consil. xxiiij. in causa feudali, col. pen. vers. postremò non obstat, lib. iij. Philip. Dec. cons. liij. placet mihi. col. ij. vers. & istam rationem, & cons. lxxvij. licet in casu, per totum, & latissimè consil. cxxxj. reuocatur in dubium, etiam per totum, & consil. cccxxviij. in casu proposito, col. j. vers. quibus tamen obstat, & consil. seq. pro defensione, col. vlt. Caro. Rui. cons. v. videtur, col. vlt. num. 8 libr. j. & consil. xlv. habita. col. ij. num. 8. eod. libr. j. & cons. clj. quia præponitur, col. v. num. 16. & seq. eo. lib. j. & consil. clxj. præmittendum, col. pen. num. 35. & seq. eod. lib. j. & cons. xlvij. circa dubia, col. vlt. num. 6. libr. iij. Matth. Afflict. in deci. Neap. dec. ccxxxviij. dicit consuetudo. col. j. & in constitu. Siciliæ incip. vt de successioni. col. xvj. versic. xvij. nota. & in constit. incipien. constitutionem diuæ memoriæ, col. xiij. in xij. quæst. Hipp. Marf. sing. ccccxix. Licèt in re sua. Nic. Euer. in locis legalibus, in loco à feudo ad emphyteusim, col. ij. versic. iiij. istud facit Ludo. Goza. cons. lxxj. in causa domini, col. j. & cons. lxxxvj. videtur, col. iiij. nu. 23.

Finita emphyteusi, an præferantur cognati.

& omnium vt nouissimè ita optimè Franc.Rip.in d.l.j.ff. de priuil.cred. & in tract. de peste, char.48. num. 234.

42 ¶ Et hæc quidem est communis opin. vt multi ex illis affirmant, quanquàm Imol. subdubius tamen contrarium videtur voluisse sibi ita contrarius in d.l.si mihi & Titio, ad fin.ff.de verb.oblig.& in d.c.pen.de postul.prælat.vbi tamen dicit op.Bar. esse rationi & æquitati consonam. Et Fulg.secum quoq; pugnans, consil.ccxxij.nobiles quidam, col.vlt.& Ro.sibi item contrarius, sed suæ parti magis (vt opinor) quàm iuri obsecundans, consil.lxx. visis themate, col.ij.versic.tertiò istam sententiam, & Barb.sibi quoq; cõtrarius in d.c.j.col.pen.extrà de loca. vbi hanc dicit in Iure veriorem esse, licet altera sit æquior & cõmunior, & rursum in d.c.ij.col.ij.vers.& põdera istum, extrà de feud. Matth. Affli.sibi quoq; aduersarius, dec.Neap.cccxcij. Rex Ferdinandus, num.20. Sciócꝫ nõnullos ex iis, quos suprà citauimus, ita tenere, vt in hoc casu nõ sit locus appellationi, vt Bar.autumat, sed alteri remedio, quod iam diximus ex Bald. Alios illud tantum habere locum in iis, qui primo gradu vltimum emphyteutã attingunt. Alios rursus in iis tantùm, qui sunt hæredes illius vltimi, non in aliis. Alios item in descendentibus tantùm. Alios quoque tum demum, si dominus velit aliis extraneis cõcedere, nõ etiã si sibi retinere velit. De quo vltra prædictos vide latè Caro.Rui.cons.clij.præsupponitur, per to.lib.j. Alios si nondum dominus aliis concesserit, & sic re integra. Alios, si finita sit emphyteusis per generationem, vt in principio diximus, secus si culpa emphyteutæ. Alios in emphyteusi vel feudo priuati, nõ etiam Ecclesiæ. Alios aliter, vt apud illos præsertim recentiores, videre licet. Nam nobis hìc satis est id vnum dixisse, quod ad rem nostram attinet, & eius quod relictũ est, lectores admonuisse, locácꝫ designasse, ex quibus ipsi quod in suam rem esse videbitur, possint depromere.

Fratres testatoris præferũtur in emptiõe rei, iussu eius venditæ.

43 ¶ Verùm antequam ad alia transeamus, non prætermittendum ducimus quod autoritate illius text.in d.l.j.ff.de priuil.cred.respondit idem Bart.in hac specie facti interrogatus, consil.xix.cuius initium est, viso testamento Andrentij, ad fin.duobus in locis, quòd si testator iusserit rem suam quempiam vẽdi ab hæredibus, pretiúmcꝫ ex ea venditione redactum restitui fratribus istius testatoris, debent ipsi fratres præferri in ea venditione aliis extraneis.si modò æquale pretium offerant. Ideócꝫ iudicem petentibus fratribus posse præcipere hæredibus, ne insciis fratribus ipsis procedant ad venditionem, eósꝗ cæteris ad eam venditionem præferant, iuxta l.diuus.ff.de petit. hæred. & alia iura ibi allegata.

Consanguineorum suffragia cæteris præferuntur.

44 ¶ Concinit & huic nostræ consuetudini text. in d.l. Imperator. ff.de pact. vbi ex ij. lect.glos.quam approbant Bart.Ang.Sal.Fulg.Paul.Castr. & Ias.ibi, si sit omnium rerum paritas, scilicet debiti, dignitatis, & numeri personarum, præferuntur suffragia consanguineorum extraneis, cùm quæritur de remittenda quota parte hæredi. Et in hanc rem dicit sing.illum tex.Franc.Aret.in l.pro hærede.§.si sepulchri, col.v. ff.de acquir.hæred.& valde not.Alex.in l.maiorem.ff.eod.tit.vbi id declarat.Etiam si huic lect.reclamãt Iac.But.Guil.Cu.Ray.& Alber.in d.l.Imperator. & idẽ Guil. & Bald.in l.& suum.§.vlti. quem legunt cum d.l.maiorem, quæ confestim sequitur eod.tit.Illius autem text. autoritate subnixus Bald.ibi post Cyn.tradit.quòd si inter executores testamenti non conueniat de modo distribuendorum bonorum testatoris, nec aliter possint concordari, debet præferri eorum executorum sententia, qui sunt consanguinei testatoris, si qui sunt. Quod sequitur & dicit sing.Ro.sing.cccccxxxv.executores testamenti.& sequitur item Ioan.Lup.à Palat.Rub.in repet.c.per nostras.§.xliij.col.eiusdem iij.vers. quod autem, extrà de dona.inter vir.& vxor.Ex ea quoque l.secundùm aliam lect.tradit idem Bald.ibi, quòd si testator reliquit duos executores ad distribuenda sua bona inter pauperes, & vnus eorum vult eligere pauperes coniunctos testatoris, alter extraneos: ille est huic præferendus. Sed & Angel. in ea ipsa l.scribit, quòd si hæreditas quæpiam diuiditur inter extraneos & consanguineos, debet dari electio consanguineis in his rebus, quas conuenientius est remanere in familia, quàm ad extraneos transire: puta in domibus, quæ ab antiquo sunt illius familiæ. Quod dictum pro not.sequitur Franc.Aret.consil.clvij.visis, col.ij. & id quocꝫ per eundem text.voluit.Flor.in l.j.ad fin.ff.famil.ercisc.

Cõsanguinei in diuisione hæreditatis extraneis præferũtur.

Adsti

45 ¶ Adstipulatur & his alius tex. in l. qui officij. ff. de contrah. emp. & in l. milites pro- *Miles vbi*
hibētur. ff. de re mil. quibus cauetur, quòd qui in prouincia militat, aut rempublicam *militat, non*
administrat, prædia comparare in ea prouincia non potest: præterquàm si paterna *nisi paterna*
distrahantur. Et ita quoque intelligit gl. in l. aufertur. §. quòd à præside. ff. de iur. fisc. *prædia cōpa*
& recentiores in l. principalibus. ff. si cer. pet. Et facit quod per illum text. voluit glos. *rare potest.*
c. j. §. sed etiam res, in verbo, proximiori, tit. per quos fi. inuest. Ex quo potes intelli-
gere, prohibitos emere siue acquirere, ea tamen posse emere & acquirere, quæ fue-
runt maiorum. Id quod ita generaliter voluit per eos tex. Fabi. in tract. emp. & ven-
di. in xxxj. quæst. iij. partis prin. De quo & nos latius dicemus infrà eod. tit. §. j. glos.
ix. in verbo, ou lignagier, num. 142. incip. quid autem si statutum, & seq.

46 ¶ Adiuuant hæc & alij text. & inter cæteros in l. lex quæ tutores. C. de adm. tut. vbi hæc verba nuncupatim adscribuntur. Maxima habenda est eius domus ratio, in qua pater defecit, filij creuerunt: in qua maiorum imagines aut non videre fixas, aut videre reuulsas satis est lugubre. Quem text. multùm commendat Bal. consi. lvij. item instituto, col. vlt. libr. ij. Eiúsq; autoritate suffultus inibi consuluit in pulchro casu, vt illic omnibus videre in prōptu est. Et in alio casu idē Bal. cons. cccxxviij. determinatio, lib. v. itémq; in alio inter con. Angel. consil. lxviij. repetito, cons. cclxxxj. Martinus Ioan. de Florentia, col. iij. Ex eóq; text. apertè probatur, domum résq; alias maiorum nobis esse in maximo affectu ac pretio. Quod & comprobat tex. in l. liber- *Affectio*
tus qui soluendo. ff. de bon. liber. vbi nostra interest adire hæreditatem quæ non sol- *quāta in re-*
uendo est: ob id tantùm, quòd in ea prædia sunt aliqua, in quibus maiorum nostro- *bus maiorū.*
rum sepulchra sunt. Et in l. j. §. & aliàs videmus. ff. si quid in fraud. patro. vbi ita scribitur. Si dicat patronus rem quidem iusto pretio venisse: veruntamen hoc interesse sua, non esse venundatam: ínq; hoc esse fraudem, quòd venierit possessio, in quam habet patronus affectionē vel opportunitatis, vel vicinitatis, vel zeli, vel quòd illic educatus sit, vel parentes sepulti. Quos textus vnà cum text. in d. l. si in emptionem, ad id expendit glos. in l. j. in verb. & Reipublicæ, ad fin. ff. solut. matri. quòd nostra interest habere res, quæ fuerunt maiorum: vt suprà alio loco diximus.

47 ¶ Sed & hanc affectionem mirè exprimit illud Tibuli lib. ij. eleg. iiij.

Quinetiam sedes iubeat si vendere auitas.
Ite sub imperium, sub titulumq; lares.

Quasi diceret, nihil esse quod non faceret amicæ gratia, vel si ea iubeat, vt vendat lares domúmq; auorum: tanquam id rerum omnium sit grauissimum. Cui etiam admodùm congruit textus in l. in fundo, ff. de rei vend. in illis verbis. Finge pauperem, qui si reddere id cogatur, laribus sepulchrísq; auitis carendum habeat. Quo in loco glos. dicit non esse verisimile, quòd quis huiusmodi lares auorum ob quiduis aliud alienaret: & eum quoque textum in id annotat Alberic. ibi in ij. not. Atque illud Claudiani in Panegyrico Stiliconis ij.

Denique non diues sub te pro rure paterno,
Vel laribus pallet.

Et rursus lib. primo ad Ruffinum,

-Laribus vellit detrudit auitis
Finibus.

48 ¶ Nec hinc longè abest, quod scribitur iij. Reg. c. xxj. Naboth regi Achab denegas- *Historia*
se vineam, quæ erat iuxta palatium Regis, qui pro ea meliorem obtulerat. Nam id di- *Naboth, &*
cebat: propitius sit mihi Deus, ne dem hæreditatem patrum meorum tibi: vt facilè *Achab.*
hinc possis intelligere res maiorum nostrorum nos pluris æstimare, quàm aliàs etiā multo meliores: eiúsq; affectionis gratia nos regum vel impotentissimorum autoritatem contemnere. Sed & vt prætereà intelligas hunc affectum non improbum esse aut temerarium, lege inibi quæ ipse Achab passus est diuino iudicio, quòd ob id responsum succensus Naboth, eum interimi iussit, vineámq; eius vsurpauit: Is enim grauissimam cladem perpessus est. Cuius etiam historiæ fit mentio in Decretis Ca-
nonicis. c. conuenior, xxiij. quæst. viij. c. Achab, de pœni. dist. iij. Scribit Appianus *Lex agraria*
Alexaudrinus lib. j. inter præcipuas causas, cur legem Agrariam diuites recusarunt *cur repudia-*
apud Romanos, hanc fuisse, quòd impium ducerent monumenta maiorum ad alios *ta.*

transire. Lucianus in Eunucho quosdam arguit, qui cùm se Philosophos esse profiterentur, ac pecunias pro nihilo ducerent: tamen earum gratia perinde atque pro monumentis progenitorum inuicem decertarent. Sidonius Apollinaris libr. iij. Epistol. ad Hispacium de Donidio quodam, qui prædium, quod maiorum fuerat, redimere cupiebat, his verbis loquitur. Neque ad hanc nundinationem stimulo cupiditatis, sed respectu auitæ recordationis adducitur. Si quidem fundi ipsius integritas familiæ suæ dominum vsque ad obitum vitrici nuper vita decedentis aspexit: nunc autem vir alieni non appetens, sui parcus, possessionis antiquæ à se alienatæ non tam damno angitur, quàm pudore: quam vt redimere conetur, non auaritiæ studio, sed verecundiæ necessitate compellitur. Tribuere dignare votis suis, precibus meis, moribus tuis, vt ad soliditatem ruris ipsius te patrocinante perueniat: cui rem parentum sibique non solùm notam, verùm etiam inter lactantis infantię rudimenta repta tam sicut recepisse parum fructuosum, sic non emeruisse nimis videtur ignauum. Quibus & adde quod scribit Fab. in tract. empt. & vend. in viij. effectu. q. viij. prin. admittẽdos nos esse ad reuocandam venditionem, non solùm ratione doli, vel pacti & similium, sed etiam affectionis, quam ad rem maiorum habemus, per quædã ex allegatis iuribus.

Prohibitio alienationis nõ transit ad hæredes hæredis, nisi de rebus maiorum.

49 ¶ Sed nec ab his abhorret quod per d. l. lex quæ tutores, & d. l. si in emptionem, tradit Ro. subdubius tamen, in l. si quis filium. §. in omni. ff. de acquir. hæred. quòd licet prohibitio alienandi facta à testatore hæredi, nomine ipsius hæredis nuncupatim apposito, verbi gratia, prohibeo Titio hæredi meo, ne illum fundum alienet, non extenditur ad hæredem hæredis, ex sententia Ray. Imol. & aliorum recentiorum in l. filiusfam. §. diui. ff. de leg. j. cum concord. ibi adductis ab ipsis recentioribus. Fallit tamen, vt dicit Ro. vbi suprà si testator prohibuerit alienationem rei maiorũ suorum: nam tunc ex affectione testatoris præsumitur velle hanc prohibitionem transire ad hæredes hæredis: quanuis in ea nomen ipsius hæredis fuerit expressim appositum, & sequuntur Ioan. Crot. & Ferd. Loaz. in repe. d. §. diui, ille col. xxxvij. vers. secundo fallit hic. in x. q. Bart. quæ est in 25. char. Quanquã id nõ probat Alex. ibi. col. vij. eadémque antep. vers. quid autẽ si prohibitus: quia id (inquit) Iure nõ probatur. Et hic locus facit vt in mentem veniat alterius dicti eiusdẽ Croti in eodem loco, col. xxxiij vers. prima sit cõclusio, quòd licet dubiũ sit, an prohibita vẽditione censeatur prohibita omnis alienatio, tamen si huiusmodi prohibitio sit eius rei, ad quã prohibens verisimiliter affectionem habuerit, quia esset maiorum ipsius, haud dubiè trahitur dicta prohibitio ad omnem alienationem. per d. l. lex quæ tutores, & d. l. si emptionem

Prohibita rei maiorũ venditiõe, omnis alia censetur prohibita alienatio.

Nuda alienationis prohibitio non valet, nisi fauore familiæ facta sit.

50 ¶ Nec illud quoque alienum est, quod & ex eodẽ loco depromitur, quòd licet nuda ac simplex, & sine causa prohibitio testatoris de non alienando nõ valeat, per d. §. diui, & ibi latè Doct. & l. Lucius Titius, in princ. & l. pater filium. §. Iulianus. ff. de leg. iij. cum si. Tamen si testator eam causam adiecerit, ne res exeat extra familiã, siue quia vult rem manere in ea familia, valet ea prohibitio, vt voluit glos. in d. §. diui, in verbo, causam. & ibi etiam Bart. col. j. vers. & per hoc not. & glos. in l. quoties ab omnibus, in glos. j. & ibi Cyn. Sal. Paul. Castr. & alij. C. de fideicommis. & Oldr. cons. ccv. prima dubitatio, col. vlt. vers. ad aliam quæstionem, qua quæritur an legata. Cyn. in l. ea lege, col. iiij. vers. & vt hæc omnia. C. de cond. ob caus. Bal. qui eam posteriorẽ glo. dicit multùm not. cons. lvij. item instituo, lib. ij. Ro. cons. cccclvij. circa propositam, in ij. dubio. Paul. Castr. cons. cclxix. dubitatur, col. ij. vers. item non obst. lib. ij. Soc. cons. ccxxvij. præsens consultatio, col. vj. vers. secundò fortius, lib. ij. Philip. Dec. qui alios citat cons. cccclxxxj. in casu de quo Perusij. col. j. in duobus locis, & Steph. Bertran. cons. xv. ex themate, num. 21. lib. iiij. Et est de hac re optimus tex. in d. l. filiusfa. §. cùm pater, & in l. peto. §. vlt. ff. de leg. ij. & in l. cùm pater. §. fidei, eod. tit. & in l. voluntas. C. de fideicom. Et bene facit quod diximus ex Ias. & aliis suprà nu. 39. sed & Iason.

Alienatio prohibita potest fieri in cõiunctos.

51 ¶ Quinetiam res prohibitæ à testatore alienari, etiam in casu, quo valet ea prohibitio, poterunt alienari in coniunctos, ex sententia Rom. consil. cxcix. præsens statuti particula, col. vlt. in ij. dubio. Quod tamen qualiter intelligatur, cognosces ex Bald. in l. cùm hi. §. si pluribus. ff. de trans. Aliâs autem sæpe videmus prohibitionem alienationis non trahi ad alienationem, quæ fieret in coniunctos prohibiti. Nã quanuis pupillus tutore etiam autore prohibeatur donare, etiam causa mortis. l. j. in princ. ff. de

de tutel. & ratio distrah. potest tamen certo modo coniunctis quibusdam personis, non solùm causa mortis, sed etiam inter viuos, d.l.j.§.sed nonnullos, vbi est text. elegans & notandus. & iterum in §.præterea, eiusdem l. & l.cùm tutor secũdum. §.vlt. ff.de admin.tut. & not.glos.in l.non omni. C.eod.tit.

52 ¶ Item feudũ alienari inconsulto domino prohibitum, potest tamen cùm antiquum est aut paternum, liberè alienari in proximiores.c.j.§.sed etiam res, & ibi glo. in verbo, proximiori, And. Iser. Bal. Aluar. Mart. Laud. & Card. Ale. tit. per quos fi. inue. & c. Titius, tit. si de feud. fue. cõtro. & c.j.§. & si clientulus, vers. frater verò, & ibi glo. in verb. per libellum. Bald. col.j. in ix. not. & rursum col. vlt. vers. item sciendũ. Mart. Laud. etiam col. vlt. & alij, tit. de ali. feud. & c.j. & ibi etiam glos. in verbo, concederetur, Bald. col. pen. & alij Doct. tit. de ali. feud. pat. Iac. Bel. in c.j. in vij.q. & ibi quoque Bald. col. ij. vers. quæro an inter agnatos, & Ioan. Ray. in vers. habitos, in ij. nota. titu. de prohib. feud. ali. per Fed. Bald. in c.j.§.hoc quoque, col. pen. vers. septima conclusio, titu. de succes. feud. & in c. quæ in Ecclesiarum, col. pen. vers. & scias, quòd cognatus, & ibi Felyn. col. xxxv. in vij. declaratione extrà de constit. & idem Bald. in c. sanè, col. vlt. vers. alia conclusio, & ij. seq. extrà de renun. & cons. xvj. facti euidentia, lib.j. & cons. cccix. cùm essent plures, post prin. eo. lib.j. & cons. ccc. tex. in c.j. in princ. lib. ij. & consil. cclxxxij. proponitur, quòd nobilis vir, lib. v. Luc. Pen. in l.j.C. de fide instru. & iure hast. fisc. lib. x. Rom. d. cons. cxcix. col. vlt. vers. secundo hoc. idẽ Paul. Castr. cons. ccccxxxij. cùm statutum principaliter, col. ij. vers. secundò videtur obstare, libr.j. & cons. lxxxiij. quæstio ita vertitur, col. ij. lib. ij. Aluar. in c.j. in xxiij. conclus. & ibi Card. Alexan. col. v. tit. quæ fuit pri. caus. amit. benefi. idem Card. in c.j.§. sed & res, col.j. vers. quæro an vasallus, tit. per quos fi. inuen. Guid. Pap. consil. lviij. ex narratione facti, post princ. Ias. consil. lxiij. circa primam, col. vlti. libr. ij. vbi allegat alios concord. qui huc nihil pertinere videntur. Iacob. à S. Georg. in tract. feud. in verbo, & cum pacto de nõ alienando, col. viij. ver. in ista materia. Alber. Bru. cons. xxxvj. circa præmissa. Matth. Afflict. in const. Siciliæ incip. constitutionẽ diuæ memoriæ, col. vj. vers. item quæritur vtrum, & iterum, col. viij. vers. tertio no. Suprà autem nuncupatim locuti sumus de feudo antiquo aut paterno: nam nouũ nec in proximiores quidem agnatos alienari potest, vt per Sal. in d.c.j. tit. de prohib. feu. alie. per Fed. & plerosque ex iis quos suprà citauimus.

Feudũ potest alienari in proximiores.

53 ¶ Præterea quamuis prohibeatur, ne fiat cessio in potentiorem. l.ij. C. ne lic. pot. & l. pe. ff. de ali. mutand. iud. caus. fac. Potest tamen non solùm in filium potentiorem fieri, quod haud dubiè potest, secundum Bald. Raph. & Ias. in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verb. obl. & latè diximus in repe. l. si vnquam, in prin. nu. 18. inci. sed vtcunque habeat: sed & in alios quoque consanguineos, & eos quidem potentiores, vt satis liquet ex eo quod scribit Cyn. in l. qui stipendia, ad fin. C. de procur. quòd valet cessio facta consanguineo clerico à laico, licet clericus sit, & dicatur potentior ratione ordinis. Et idem voluit idem Cyn. in l. per diuersas, in vj.q. & ibi quoque Bald. in xix.q. C. mandata. Quamuis huius dicti in feudo & emphyteusi contrarium tenuerit Bald. ipse in authen. quibuscunque, vers. extrà quæro quid de rebus. C. de sacrosan. eccle. quem sequitur Alex. cõsi. ix. viso themate suprà scripto, col. ij. ver. & ideo, lib. iij. & Ias. in d. §. ea lege, vers. tamen adde.

Cessio potest fieri in potentiorem consanguineũ.

54 ¶ Sed vtcunque sit de eo casu, videmus quòd cessio actionis inter coniunctos valet sine expressione alterius tituli, vt voluit Dy. in l. patrem, & ibi quoque Alber. nu. 3. ff. quæ in frau. cred. & Bald. in d. l. ij. col. j. versi. tertiò præsumitur, & ibi quoque Salyc. etiam colum. ij. versic. tertiò si titulus. C. ne lice. pot. & idem Bald. in c. literas, colum. vlti. versi. quæritur vtrùm ratione, extrà de præsump. Et aliàs prohibitio alienationis non comprehendit filios inter se: vt scribit ipse Bald. consil. ccccxcviij. eodémque antepe. ad fi. lib. j. per d. l. voluntas. C. de fideic. nam (vt ille subdit) apparet testatorem sensisse, ne inter extraneos alienetur, non inter seipsos. l. si pater. §. quindecim. ff. de lega. ij. Quin generaliùs Oldr. consi. xciiij. eleganter circa negotium, ferè per totum, multis ostendit, prohibitionem legis vel hominis de non alienando, intelligi de alienatione, quæ fieret in extraneos, non etiam in eos qui sunt eiusdẽ generis. & sequitur Fran. Rip. lib. j. respon. c. j. defuncto, nu. 57. & iterum lib. ij. c. xxv. feudalibus consti-

Cessio actiõis valet nullo expresso titulo inter consanguineos.

Alienatiõis prohibitio nõ comprehẽdit alienationẽ quæ fit inter coniunctos.

tutionibus,num. 26.quòd not.ad id quod suprà diximus,num.45.adstipulatur in fi.

Pleraq; alia in fauorē consanguinitatis introducta.

55 ¶ Sunt & alia multa specialia fauore consanguinitatis nostris legibus statuta, quæ
quoniam paulò sunt remotiora ab hoc nostro proposito, in quo tantùm tractamus
de recuperatione rerum, quæ fuerunt nostræ familiæ, ea prætermittenda duximus.
Tamen si quis ea nosse volet, videat text.& glos.in l.si tutor.ff.de suspect.tuto.vbi ea
glos.not.ratione cōsanguinitatis quædā fieri,quæ aliàs nō fierēt.& l.si paterfa.§.vlt.
ff.de adopt.& l.j.ij.& iij.ff.in ius voca.vt eant.& ibi Bald.& Rot.qui multa quoq;
colligit,& l.ij.ff.de recep.& l.Imperator.ff.de pact.& l.si domus.§.qui cōfitetur.ff.
de leg.j.& l.si verò.§.hæc autem.ff.de iis qui deiec.vel effud.& l. si seruus pluriū.§.
vlt.& ibi glos.vlt.vers.v.& Alb.nu.9.10.11.ff.de leg.j.& l.si extraneo.ff. de vsufru.
& l.Caius,in fin.ff.sol.mat.& l.pen.& ibi Alb.ff.de postu.& l.vel si.ff.de manumi.
vind.vbi ita scribitur. vel si sanguine eum contingit,habetur enim ratio consangui-
nitatis.& l.j.& ibi glos.ff.ad leg.Iul.repet.& l.dotem.§.j.& ibi Alb.ff.de castr.pec.
& l.j.§.j.ff.vbi pup.edu.deb.& l.cùm alienam.C.de leg.glo.in l.si cui fundus.ff.de
legat.j.& in l.Aurelius.§.Titius testamento.ff.de lib.leg.Alber.in l.voluntas.pau-
lò ante fin. & prætereà in l.cùm acutissimi. C.de fideicommis. & in l. competit.§.j.
ff.quod vi aut clam.& Bald.in l.filiusfam.ad fin.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.&
in c.j.col.penul. vers.item sciendum,ibi,nam & aliâs ratione cognationis, tit.de ali.
feud.Rom.in repe.l.de viro.§.si verò,in xvij.fal.ff.sol.mat.Felin.in c.literas,col.pe.
de præsump.& in c. cùm quidam, etiam col.pen.de iureiur. Philip. Dec.in l.fratres
tui,in iij.no.C.de trans.Matth.Afflict.in tract.protomixeos,post prin. Hipp.Mars.
in l.diuus,col.j.& seq.ff.de paricid.& sing.ccx.iura sanguinis.Pantha. Cal.in repe.
l.secundæ,col.lxxj.vers.prima est ratione cōiunctionis, & multis seq.C.de rescind.
vend. quibus in locis videbis multa in hoc collecta. Et huc quoque adduci possunt
quæ in simili scribit Bar.in l.j.in fin.C.de metal.& meta.lib.xj. quem sequitur Ro.
in l.j.ff.sol.matrim.& Ias.in l.nemo,vers.limita not.ff. de pact. & quod item scribit
idem Bart.post Iac. Bel. in §.j.col.j.vers.ij.not.in authen.de restit.fideicom.& Bal.
cons.ccxcj.ad euidentiam,col.iiij.vers.& idem dico,lib.ij.presumi substitutum ido-
neum,si sit ex eadem consanguinitate, per d. l.j.quam dicit not.ff.in ius voc.vt eant.
Et alia quædam similia collecta à Ro.cons.xxij.pro propositæ. in vlt. dubio.

Retractus sitne fauorabilis & extēdendus,an odiosus, & restringendus.

Qui fauorabile dixerunt.

56 ¶ Ex his autem quæ tam latè (& vereor, ne superfluenter) diximus tam pro nostra
consuetudine,quàm aduersus eandem,intelligi potest,vtrùm ea sit fauorabilis,proin-
déque extendenda,an verò odiosa,& sic restringenda,strictéque interpretanda. Ve-
rùm nostrorum Doct. de hac re scribentium priuatim sententias hîc subnectendas
ducimus.Nam primum,id est,fauorabilem largéq; interpretandam esse censuit Ale-
xand.cons.cxcvij.in causa vertente inter Ser.Sulimanum,col.j.libr.vij. Nam ad co-
gnoscendū (inquit) sit'ne statutum odiosum, an fauorabile: debet inspici, an princi-
paliter statuentes moti sunt ob fauorem, an propter odium: vt primo casu censeatur
fauorabile,secundo odiosum.l.qui exceptionem,in princip.& ibi Bart.& Bald.ff.de
cond.indeb.Bald.in l.j.col.x.vers.sed hîc quæro de effectu.C.de sum. Trin.cū mul-
tis concordan.à me collectis infrà eod.tit.§.xxx.in glos.j.num.5.incip.& ex hoc.Sed
hoc statutum est editum principaliter in fauorem consanguineorum, nullo omnino
nec venditorum nec emptorum odio. Et quia etiam in dubio statutum præsumitur
esse fauorabile, ex sententia Bald. in l.vlt.C.qui ad lib.peruen. non possunt. Et hanc
quoque partem tenet Ludo.Bol.qui tamen Alex. non meminit, consil. xxv.in am-
plissimo,in tertio dubio,vt scilicet id statutum sit fauorabile,& latè interpretandum.
& Ludo.Gozad.in repet.l.qui se patris, col.xxxiiij.vers.infero & sextò. C. vnde li-
ber.vbi ex hoc dicit id statutum esse generaliter intelligendum.& Anto.Rub.consi.
ix.viso statuto,post medium,qui dicit id statutum non esse correctorium,sed limita-
torium,atque ex similitudine rationis extendendum: & D. Boher.hoc eodem tit.§.
iij.col.ij.dicit fauorabile,& secundum Ius commune,& nouissimè Ioan.Oldendor-
pius in tract.de Iure & æquitate,vbi dicit æquum & naturæ consentaneum.& Pau.
Paris.cons.lxxxiij.pro resolutione,col.j.num.4.& 6.& iterum col.v.numer.39.40.
41.lib.iij.vbi est,quòd licet id sit exorbitans & limitatorium Iuris commu.est tamen
fauorabilius & extendendum ad casum similem.

¶ Pro

57 ¶Pro quibus faciunt & aliæ duæ rationes non contemnendæ: quarum hæc prior est, quia si hoc statutum esset odiosum, non restitueretur minor aduersus tempus in eo præstitutum, vt consequeretur lucrum ex eo proueniens, iuxta l. auxilium, in princi. cum ibi no. ff. de mino. & voluit Bald. in l. cùm quidam. §. vlt. ff. de vsur. & dicemus latiùs infr. §. vi. in verbo, mineurs, nu. 10. inci. sed illud tamen. Restituitur autem vt expressim cauetur in d. c. constitutus, de in integ. resti. Ergo illud consequens fit, non id esse odiosum. Sed quid de eo dixerim, vide infr. eo. ti. §. xxxv. glo. ij. in verbo, mineurs, nu. 11. & huius, iunctis præcedentibus.

Minor nõ restituitur aduersus lucrũ odiosum.

58 ¶Altera ratio hæc est. nam in d. l. dudum, iam toties sup. citata, scribitur, antiqua lege non licuisse rem aliis quàm proximis & consortibus vendere: quod satis patet ex eo verbo, dudum, & illis quoque verbis, antiqua lege cassata. Et id nuncupatim ex ea l. annotat Ioan. Oldendorpius, in eo libro quem de Iure & æquitate ædidit, in quo eam l. interpretatur. Ex quo & illud confestim sequitur hanc nostrã consuetudinem esse fauorabilem eo nomine, quòd ad Ius & statutum antiquum & pristinum nos reuocet, & reducat, per not. in c. ab exordio. xxxv. di. & in l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. Bar. in l. omnes populi, col. xj. versi. iuxta prædicta. ff. de iusti. & iure. cum aliis multis concord. collectis à Fely. in c. cùm accessissent, col. j. in iij. no. extrà de constit. & Philip. Deci. in c. ad nostram, col. iij. versic. vltimò non ob. de appel. & Ludo. Gozad. consi. j. Deus, col. ix. nu. 35. & consi. ix. in hac, col. vj. nu. 31.

Sitne statutum fauorabile quod ius antiquum reuocat.

59 ¶Sed quantùm sit fidendum huic rationi, paulò penitiùs considera. Quid enim si lex quæpiam antiqua antiquata sit & abrogata, quòd esset iniusta: verbi gratia: Ex lege antiqua à Mose tradita Deut. xxiiij. licebat vxorem ob id tantum, quòd deformis videretur, repudiare. Eam legem tanquam iniustam Christus damnauit Matth. v. vt diximus suprà, in princi. nu. 10. & ne de hac. Apud Romanos olim ex lege licuit diu in sacris homines occidere, & diis immolare: nam Saturnum & Iouem Latialem humana hostia placabant, eorúmque simulachrum humano sanguine proluebant, vt etiam tradit Lactãtius lib. j. c. xxj. Donec Cn. Cornelio Lentulo & P. Licinio Crasso Coss. Senatusconsulto cautum fuit, ne hominem immolare, aut humano sanguine litare liceret, quod inter cæteros scribit Plinius lib. xxx. c. j. Similem quoque hominum immolationẽ apud cyprios Diphilus Cipri Rex qui helenci theolosi temporibus fuit, substulit & apud Heliapolitanos Amasis & ipse Rex: vt in lib. de antiquitate & pietate testatus est Manethon & eius autoritate Porphirius libr. ij. de abstinentia ab esu carnium & Eusebius de præparatione euangelica lib. iiij. capit. vij. subditque Porphirius ipse paulò post plerasque huiuscemodi hominũ mactationes sub Adriano Imperatore apud omnes ferè fuisse sublatas, vt & scripsit is qui mysteria mythiæ optimè collegit. Quid igitur si quis illas leges antiquas iterum reuocauerit, abolitis posterioribus: dicemúsne hæc statuta fauorabilia: imò verò iniquissima, odiosissima, nefandissima, & quæ semel abrogata iterum sanciri non possunt, nec debent, ex sententia Bal. & Saly. loquentium in casu d. l. dudum, in ea ipsa l. cum si. à me adductis suprà. nu. 19. & hæc quidem.

Litatũ olim diis humano sanguine.

Quando primum ea litatio prohibita.

60 ¶Quamobrem sunt multi & numero & ætate & autoritate (pace aliorum dixerim) superiores in contraria sententia, vt scilicet id statutum sit odiosum, in quibus est Alber. Odo. in disput. incip. in aliqua prouincia, prout eum refert & sequitur Io. And. in addi. Spe. tit. de empti. & vendi. §. nunc dicendum. l. ij. versi. sed pone statutũ est, vbi dicunt id statutum odiosum esse, & restringendum. Angel. in d. l. dudum. C. de contrah. empt. vbi id dicit iniquum esse, & in l. j. post prin. C. com. diuid. Luc. Pen. in l. vlt. col. j. C. de prædi. curia. lib. x. dum dicit, hæc lex facit contra asperitatem iuris protomixeos, & ibi quoque Ioan. Plat. col. ij. versi. & facit hæc lex, iunctis præcedentibus, vbi apertè sentit huiusmodi statutum tanquam contra Ius commune esse propriè intelligendum: nec si loquatur de venditione, ad permutationem esse trahendum. Pet. Anch. qui item dicit odiosum consi. clx. præsupposita, colum. j. non semel. Pau. Cast. consi. lxxiiij. in caussa mota, col. penul. versi. videndum est ergo, lib. ij. vbi dicit huiusmodi statutum esse contra Ius commune: nec cùm loquitur de contractu, scilicet de venditione, extendendum esse ad distractum, de quo & nos postea dicemus in §. j. gl. j. in verbo, a vendu, nu. 38. sed & illud quæro. & Ioan. Bapt. Rosel. inter

Qui retractũ odiosum, & restringendum dixerunt.

ter consil.ipsius Paul. consil. ccxlix. statutum Paduæ, col.j.iunctis his quæ dicit col. seq.versic.non obstan.quod secundo,eod.lib.ij.vbi dicit esse contra Ius commune,& stricti iuris,esséque strictè intelligendum.Rom.qui idem dicit, consil.cccclxxxix. hoc quod vicinus.in princ.Cæp.consil.causarum ciuiliũ. xliij.clarissimè, col.ij.vbi etiam dicit strictè interpretandum,cùm sit contra Ius commune, & iterum consil.xlvj.circa dubia,col.iij.vers.dicitis etiam. Alex.sibi contrarius consil. clxxiij. viso diligenter, col.vlt.lib.vj.vbi asserit id statutum esse graue,iniuriosum,& cõtra rationem. Corn. consil.clxvj.quatuor,col.ij.versic.his tamen minimè,lib.ij.vbi dicit exorbitãs, odiosum, & restringendum. & consil.xxix.in præsenti,col.j.& ij.versic. nec ob adducta lib.iij.vbi etiam dicit exorbitans & restringendum, & consil.lxxxix.viso suprà,dicto puncto,col.ij.versic.his tamen non obstantibus.eod.libr.iij.vbi etiam dicit odiosum, & plurimum restringendum. & consil.clj. in hac consultatione,col.j.versic. & hoc de iure,& iterum versic.similiter statutum,iuncto fi.ipsius consil.eod.lib. iij. vbi idem dicit de simili statuto. Ias.consil.cxciij.superuacuò,tum col.j.versic.tertiò concurrit,tum col.ij.vers.ergo cùm istud,lib.ij.& consil.ccxxiiij.principale, col.ij.versic. prædicta fortius, eod. libr.ij. quibus locis asserit etiam esse odiosum contra Ius commune,strictè intelligendum,nec ad alios casus trahendum.Philip.Deci.consi.ccxxij. viso puncto,col.j.& consil.cclxxv.l.ij. (nam sunt duo consil.eiusdem numeri) incip. in causa quæ Lucæ agitatur,col.v.versic. sed tamen supradictis, iunctis præcedentibus.& consil.ccc.visa petitione, col.ij.versic.sed maior esset. quibus etiam locis dicit contra Ius commune,& propriè ac strictè esse intelligendum Steph. Bertrand.consil. vij.non vidi,col.j.lib.j.vbi idem dicit.Matth.Afflict.in tract. πρωθμίσεω, cum pluribus locis,tum in verbo, licet enim suprà diximus,col.iiij.versic.vnde conclude,& rursus col.vlt. versic. vlt. nam in priori loco dicit, quòd est contra regulas Iuris communis, ideò non esse trahẽdum ad permutationem,in posteriori autem dicit,quòd statutum prohibens consanguineos à Iure congrui in certis casibus est fauorabile, quia sic reditur ad dispositionem d.l.dudum. Id quod etiam dicit Paul. Parisien.consil.lxxxj. in præsenti col.j.lib.iij.Sed & idem consil.seq.pro veritate col.j.eo.lib.iij.dicit, quòd est exorbitans à Iure communi & strictè,& propriè intelligendum.Et Ar. Ferro.in consuetudines Burdig.hoc tit.§.j.col. vlt. & §.ij.col.ij.& §.xij.post princ. & §. xvj. vers. sed quòd nuper.& §.xxxj.col.j.

61 ¶ A quibus stant & alij,qui præter eos, quos in id supr. allegauimus, simpliciter dicunt esse contra Ius commune,videlicet Goff.in d.c.constitutus, & ibi quoque Pan. col.iij.in vij.no.de resti. in integ.Iac.Butr.& Alb.in d.l.dudum.C.de contrah.empt. & idem Albe.in l.intra vtile.§.j.ff.de minori. & in j.parte statutorũ. quæst.lxxxvij. item quæro statuto cauetur, in fin.Bald.in d. tract. πρωτομίσεω, col. pen. vers.restat ergo, in duobus locis Masuer. in tit. de retractu.§.j.Ro.consil.cvij.circa id, in princip. Cæpol.consil.causa.ciuil.xlvj.circa dubia,col.ij.Carol.Rui.consi.lxxvj.circa casum col.vlt.versic.prætereà dato.lib.j.Dom.Ioan.Igne. in repet. d.l. dudum, qui tametsi in multis locis eiusdem repetitionis videtur velle hunc retractum non esse contra d. l.dudum,tamen col.ix.versi.quæ ratio cessat,iterúmque alibi, fatetur ex eo aliquid detrahi Iuri communi, ob id quòd si venditor sit dominus, debet dominium transferri in emptorem.l.ex empto,in princ.ff.de action.empt. Hîc autem quantumcunque venditor sit dominus etiam irreuocabilis, non tamen transfert dominium irreuocabile in emptorem;cùm ab eo possit per consanguineum reuocari.Et in hac quoque sententia est Arn.Ferro.in consuetud.Burdigal.hoc tit.§.j.in princip.

Qui retractum esse cõtra Ius commune dixerunt.

62 ¶ Ex hoc continuò sequitur quòd si id statutum sit contra Ius commune, certè est strictè interpretandum.l.quod verò. ff.de legi. & c.quæ à Iure, de reg. Iur.libr.vj.& not.plenissimè in l. si verò.§.de viro. ff.sol.matr. & in auth.quas actiones.C.de sacr. Eccles.cum si. Quicquid enim est contra Ius commune, idem simul stricti Iuris est, teste Bart.in repet.l.Cæsar,col.viij.versic.secundò quæro.C.de publ.& vect.& Bal. in l.non sine,col.vlt.versic. sed in contrarium.C. de bonis quæ lib. & dicemus latius infrà eod. ti.§.xxxv.in glos.j.num.2. Simúlque odiosum est, vt placuit Panor. in cap. quia,in iij.not.de priuil.& in c.olim,super glos.j.extrà de verb.signif.& consil.j.facti contingentia,col.ij.versic.item præiudicatur,lib.j.Corn.d.consil.lxxxix. col.iij.vers.

Odiosum esse & strictum quicquid contra ius commune est.

insu

insuper,lib.iij.& consil.cclxxj.de hac consultatione,col.iiij.versic.nec obst. adducta, lib.iiij.in quibus locis hoc veluti axioma adscribunt. Omnis recessus à Iure communi est odiosus.citátq; in id Pan.c.cùm dilectus, de consuet.& c.j. & ij. de fil.presbyt. vbi dicit odiosum esse,quod detrahit Iuri communi, & ad id quoque allegat. l.cùm quidam. ff.de lib.& posthu.ex qua etiam Bald.post Iaco.Are.in l.non possunt,in ij. lect.ff.de legib.dicit odiosa omnia esse stricti Iuris.

63 ¶Et huc quoque spectat gl.suprà à nobis citata,in c.mala.viij.dist.asserens hanc consuetudinem esse minus rationabilem:nam & hinc confestim sequitur eam non esse extendendam,d.l.quòd verò,& l.quòd non ratione.ff.de legi. Et facit etiã quod scribit Ang.consi.cxcj.super puncto,post princ.dum constanter affirmat dispositionem quandam testatoris huic statuto non admodum absimilem,esse odiosam,per d.l.dudum.Et hanc sententiam confirmat nostra consuetudo inf.eod.titu.§.xxxv.quæ expressè dicit hanc consuetudinem esse stricti Iuris,vti etiam expressim dicit Alb.post Albert.Odof.in l.statuliberi à cæteris.§.quintus,circa medium.ff.de statulibe.quod significat strictè & propriè intelligendam,esséque contra Ius cõmune,adeóque contra æquitatem,vt dicemus in eod.§.xxxv.cùm declarabimus,quæ dicuntur esse stricti Iuris.Ideóque cùm consuetudinem de hac re expressam habeamus,nihil est quantùm ad nos attinet,quòd amplius hæsitare debeamus, modò nos primùm monuerimus lectores,multos ex iis quos suprà citauimus,numero ab hinc ij.& iij.nõ omnino loqui in terminis(vt cum nostris loquar)nostræ consuetudinis, sed alterius statuti prohibentis alienare inconsulto consanguineo, vicino, aut consorte : quod nostra non facit,sed illis tantum Ius facit, cùm res extraneo vendita est, retrahẽdi:quod non admodum tamen distat ab illo,vt suprà docuimus:quia etiam ibi tenet alienatio, vt in nostra consuetudine,si vicinus consanguineus,aut consors non reuocauerint.

Retractus an posit esse diuersis respectibus fauorabilis & odiosus.

64 ¶ Cæterum remota ea nostra consuetudine,quæ declarat expressim retractum esse stricti Iuris, posset videri,eum iudicandum esse fauorabilem ex parte consanguineorum,& sic quantùm ad eos extendendum esse.at respectu emptorum esse odiosum: ideóque quod eos respicit restringendum:vt in simili dicunt nostri legum interpretes,statuta repellentia fœminas ob masculos, quantùm ad ipsas fœminas, esse odiosum,sed fauorabilem esse quantùm ad mares:ideo ibi esse restringendum,hîc extendendum.Ita enim voluerunt Bal.Saly.Rap.Fulg.Pau.Cast.& bona pars Recentiorum in l.ij.per gl.ibi in verbo liberos,ante fi.C.de in ius vocan. cum aliis multis congestis ab ijsdem Recentioribus,& latiùs à me tit.des succesions,qui est omnium nostrarum consuetudinum xvij.§.xviij.qui est omnium ipsarum consuetudinum cc. illum enim sub illo tit.collocaui.

65 ¶At id mihi nunquam placuit,sicuti nec Lancel.& Philip.Dec.in d.l.ij.neque enim idem statutum potest esse partim fauorabile,partim odiosum:sed est totum simpliciter vel fauorabile vel odiosum:quando vna eadémque res nõ potest diuerso Iure censeri,l.eum qui ædes.ff.de vsuc.cum si.Et quia etiam vt multis placere video,& nuper diximus nu.36.ex his autem,& dicemus latius.infr.§.xxx.nu.5.& ex hoc debet statutum iudicari fauorabile vel odiosum à principali caussa siue intentione statuentiũ. Nec potest quippiam extendi in fauorem vnius,quod nõ vertatur in odium alterius nec è contrario,vt liquidò omnibus apparet. Et si in aliqua dispositione concurrunt fauor & odium, vt sæpissimè fit, ea censetur simpliciter odiosa, si credimus Ioan. Andr.in capi.vlti.super glo.v.quæ est in verbo,similibus,& ibi quoque Pet.Ancha. Domi.& Philip.Franc.super eadem glo.de verbo.signifi.lib.vj.Bald.in l.j.colum.j. versi.item no.quòd priuilegium.ff.de const.prin.& Nic. Mil.in suo reper. in verbo, lex dicitur fauorabilis,& iterum in verbo,priuilegium si vno. Verùm idem Bald. in l.ij.C.qui non pos.ad liber.perue.tenet in dubio statutum censeri fauorabile.per glos. ibi,vt etiam diximus d.nume.56.Nam & aliàs vbi concurrunt fauor & odium, debet potius considerari ipse fauor,si verum dicit Pan.in c.in literis,ad fi.extrà de resti. spol.per not.in d.l.ij.C.de in ius voc.& Pet. Anchara. consil.xxxvij. contra Ioannem,post medium,per multa illic allegata. & iterum consil.ccxv. scripsit Papa, colum.ij.ver.in contrarium.

Dispositio in dubio an censeatur odiosa an fauorabilis.

66 ¶ Fateor tamen,quòd si fauor & odium separationem posint recipere, vt in casu

d.l.ij.C.de in ius vocan.declarat glos.ibi,& in aliis iiij.locis à Iason.ibi recensitis,& Steph.Bertran.cons.ccclxvij.viso consultationis themate,col.j.lib.j.& aliis quibusdam casibus ab Alciato etiam in d.l.ij.adductis, illa prior sententia posset procedere vti etiam bene annotauit Franc.Aret.& post eum Franc.Cur.Iunior.in d.l.ij.Quibus addere potes quæ à Iac.Are.Bald.Fran.Aret.Alex.& Ias.& aliis recentioribus scripta sunt in l.si filius quæ pater,per illum text.ff.de vulg.& pupil.dum loquuntur de beneficio abstinendi introducto in fauorem filiorum. Sed quantùm ad nostram consuetudinem pertinet,si ea est contra Ius commune (quod pleriq; volunt) etiam si ea facta fuerit principaliter fauore consanguineorum, nihil tamen dubitandum est, quin simpliciter tanquam contraria Iuri communi sit strictè interpretanda, vt suprà diximus. Neque enim intentio contrahentium facere potest, vt quod suapte natura odiosum est, id censendum sit fauorabile; & quod fauorabile est,sit odiosum; neque enim huiusmodi naturales qualitates immutari possunt à statuentibus, quin velint nolint immotæ maneant; adhæreántq; tenacissimè. Quid enim si aliquid fauore alterius faciam, quod fieri non debuit:idne fauorabile cæteris censendum erit, & è diuerso? At illud libenter concesserim in dubio opinioni agentium subscribendum esse:in re autem certa, minimè.

Cautelā pro cautione latinè dici.

Possitne emptor vti cautela ad excludendum retractum.

Consuetudo iniqua non obligat in foro cosciētiæ.

Consuetudinē iniquam arte eludi posse.

67 ¶ Porrò ex iis quæ redundanter diximus,potes colligere,an liceat emptori vti aliqua cautione, cautelam nostri appellant, nec id malè, quando Pomponius ea dictione vsus sit in l.quanuis, in princ.ff.de pign.actio.& Vlpianus in l.si defunctus.§.j.ff.de procur.& in l.si debitori.ff.de iudic.& Caius in l.si plures, in princip.ff. depos.vt omittam Iustinianum in l.sancimus,in princ.C.de admin.tut.& eadem ratione & origine cautela dicitur,qua & tutela receptissima dictio. An igitur possit emptor vti cautela vt consanguineo aditum recludat ad huiusmodi retractum, simulatione scilicet contractuum,aut aliâs.Nam si hæc consuetudo sit iniqua,iniuriosa,irrationabilis,odiosa,non nos obligat in foro conscientiæ,ex sententia Imo.& aliorum in c.quærique,extrà de immu.Eccles.Pan.in c.j.col.iij.versi.sed quæro an lex,& ibi Philip.Dec.col.vij.in j.lect.vers.tertia conclusio,extrà de constit.Matth.Afflict.qui allegat,in c.j.§.j.tit de Ca.qui curi.vend.& in cōsti.Siciliæ incip.honorem,col.iij.in ii not.& è Theologis quoq; voluit D.Tho.in ij.parte.quæst.xcvj.ar.vj.videtúrq; permissum eam arte quadam eludere,irritámq; facere,atque ita à se propellere & reiicere incommodum illud in quod emptor iniquè & cōtra rationem incurreret, per text. not.in l.j.in princ.ibi,multas inuenientibus vias.C.de cadu.tollend.quem ad hoc expendit & commendat Stephan.Fœdericus vir raræ in legibus peritiæ,in libro de legum interpretatione,parte j.chart.v.versic.hanc tamen regulam, & iterum chart.9. versic.potest poni exemplum. Idq; in simili Iurisconsultus faciendum consuluit, in l.seruus dotalis.ff.solut.matr.& in l.cùm pater.§.Titio.ff.de leg.ij.& in l.at qui natura.§.cùm me.ff.de negot.gest.& in l.quæsitum.ff.de cond.& demonst.& l.si vsusfructus.ff.de iure dotium.

Vectigal illicitum fraudare licitū.

68 ¶ Nam & dicimus licitum esse fraudare, interciperéq; vectigal illicitum & iniustū, Bart.& Ro.in l.vectigalia.ff.de public.& vectig.Bal.in l.cùm proponas,in fin.C.de nautico fœno.& in d.l.j.in prin.col.j.& ibi quoq; Corne.in iij.not.C.de cad.tol.& in l.veluti,in priore lectura in fin.ff.de iustit.& iure.& in l.ij.post Iac.Butr.ibi.C.de iur.aur.annul.& in c.j.col.j.tit.quæ sunt rega.Petr.Anchar.in c.possessor.col.xv. versic.quartò quæritur,de reg.Iur.lib.vj.& in cap.quanquam,in iiij.quæst.de censib.cod.libr.vj.Panor.in procœmio Decretalium.rex pacificus,col.iij.vers.& ex hoc habe.& in d.c.j.col.iij.vers.dicit tamen, & ibi Felin.col.xij.versic.ex quibus verbis. & Philip.Dec.col.vij.vers.tertia conclusio, de constit.idem Panor.in c.innouamus. circa medium de censib.& cons.xiij.vniuersitas, col.vlt.libr.ij.Guid.Pap.consil.cl. viso ad plenum, col.j.cum aliis multis concord.adductis ab iis qui addi.fecerunt ad Panor.in d.c.j.de constit.& Firmia.in tract.gabellarum,in ix.parte prin.in j.quæst.

Liceátne è carcere iniusto aufugere.

Et in simili quoque dicitur,licere cautim è carcere aufugere,in quem quis iniuria detrusus est, vt colligitur ex glos.in clemen.pastoralis, in verbo, per violentiam, & ibi Doct.de senten.& re iud.& Bar.in l.relegatur,in princ.ff.de pœnis, & in l.vis eius, per eum text.C.de probat.Alex.cons.cxliiij.post redditum, col.ij.vers.ad prædicta, libr.ij.

lib.ij.& Socin.in l.j.col.ij.num.13.ff.ne quis eum.& Ias.in l.admonendi,in lect.ord. col.xviij.versic. tertiò limita.& iterum in repet.chart.16.num. 175.ff.de iureiur. & quod etiam in simili tradit Bart.Brix. in xxxvij.quæst.dominicali,carceratus. vt tamen interim videas text.in l.in eos,quæ est pe.ff.de custod.reor.

69 ¶ Hæc enim facere non est fraudem facere,sed potius fraudem, id est damnum: qua *Fraus pro damno.* in significatione posuit Martianus Iureconsultus in l. filiusfamiliâs. §.diui, versicu. quòd si liberis. ff.de legat.j.& Paul.in l.j.in princ. ff.ad leg.Falcid. & Modestinus in l.inter eos.§.vlt.ff.ex quib.caus.maio.& Vlpian.in l.j.in princ.ff.si quid in fraud.patron.Est igitur (vt repetam) fraudem,id est damnum iniuriosum & iniquum,magis à se depellere,quàm fraudem committere. id quod dolo non adscribitur,sed prudentiæ,vt dicitur in d.§.Titio:quem ad hoc notat Bald.cons.cxlij.dominantibus, col.ij. lib.j.vbi & alia iura allegat.& Angel.in l. pen.quam omnium postremam legit.ff.de vsur.Id enim nihil aliud est quàm ἥλῳ ἧλον, id est,clauo clauum,& πατϊάλῳ πάτϊαλον, id est *Clauo clauũ pellere.* paxillo,paxillum,vt est in veteribus prouerbiis,& κόπῳ κόπον, id est,labore laborem,al*Paxillum, paxillo.*tero Oribasij lib.Euporistων.j.c.vij.prouerbio, pellere. quod vel Ouidio iudice con*Laborem, labore.*cessum est:is enim lib.ij. de Arte amandi,

Iudice me fraus est concessa repellere fraudem.

Et bene facit vltra iura superius allegata. l.excusatus, & l. seq.versic.quid enim dicemus,iuncta glo.in verbo,alia,& iterum.§.si patronus.ff.si quis omis.caus.testa.& l.si pupillus,post princ.ff.de acquir.hæred.& l. Papinian.§.quarta, versic. cùm igitur.ff. de inoffic.testam.& l.iiij.§.si ab ignoto,& §.seq.ff.de manumis.& l. quidam cùm filiusfam.ff.de hæred. instit. Et hanc rationem fraudãdi illiciti vectigalis sensit Panor. in d.c.innouamus, & aliis multis locis suprà citatis.

70 ¶ Et facit prætereà tex.not.in l.vlt.§.vlt.ff.de dolo mal.Ex quo no.Bal.ibi in ij.lect. eum qui per dolum ac mendacium, id quod suum erat,recuperauit,non teneri ad re*Qui rẽ suam dolo recuperat, eã restituere non tenetur.*stitutionem. De quo etiam per Hostien.in c.olim causam, in verbo, duxeritis, de rest.spoliato.& Archid.in c.non sanè,col.ij.versic.qui verò.xiiij. quæst.v. & in c.dominus.xxiij.quæst.ij.vbi etiam est bonus text.diui Augustini in hæc verba,Cùm autem iustum bellum susceperit, vtrùm apertè pugnet an ex insidiis, nihil ad iustitiam interest.Quæ sententia Virgil.est lib.ij.Aeneid.

-Dolus an virtus quis in hoste requirat.

Quæ deprompta fuisse videtur ex Homero,lib.Odisseæ I.

Ὅππως κεν μνηστῆρας ἐνὶ μεγάροισι τεοῖσι
Κτείνῃς,ἠὲ δόλῳ,ἢ ἀμφαδόν. Id est ad verbum,

Quemadmodum procos in domibus tuis
Occidas vel dolo, vel palam.

Quod & ipsum propemodum lib.ij.eiusdem operis repetit.
Illámque Virgilij sententiam ex nostris aduocat Iason, in l. si rem. ff. de præscript. verb.& Philip.Dec.in l.ea est natura.ff.de regul.iur.glos.autem in d. c. dominus, allegat concord.quos ibi videre poteris. Et idem dicit.de aduocato,vt si habeat iustam *Aduocatus in iusta causa potest aduersarium decipere.* causam,possit decipere aduersarium,arg.c.j.iij.quæst.iiij.Ex quo & glos. in c.cupientes,in princ.in verbo malignantium, de elect.libr.vj.asseuerat, quòd qui habet ius in causa, potest malitias & cauillationes aduersarij per alias repellere: nec id faciens videtur fraudem facere,sed potius eam excludere, per d.§.Titio. & ibi omnes, ex quibus Philip.Franc.dicit,& hæc quoque procedere in foro conscientiæ.atque etiam sequitur Bald.in rubr.C.de fid.instr.col.viij.versic.incidenter etiam quæro, vbi tamen intelligit,modò falsitas absit.& Petr.Anch.cons.cxlv.domini,in fin.

71 ¶ Ex his quoq; fit,vt etiam bonus quispiam dolus sit,& dicatur ad differentiam doli mali,de quo Iurisconsultus noster,in l.j.ff.de dol.mal. & Terentius in Eunucho. *Dolus bonus & Dolus malus.*

-Iam tum erat suspitio,
Dolo malo hæc fieri omnia.

Et Tullius lib. III. Officiorũ. Nondum enim Aquilius collega & familiaris meus pertulerat formulas, in quibus ipsis cùm ex eo quæreretur, quid esset dolus malus, respondebat cùm aliud simulatum, aliud actum.& in Topicis. Dolus malus est,cùm aliud agitur, aliud simulatur. à quo accepisse videtur noster Iurisconsultus, quod

scripsit in l.iurisgentium.§.dolo.ff.de pactis,dolum malum esse,cùm circumscribendi alterius causa aliud agitur, aliud agi simulatur. Sed vt redeamus ad Tullium. Is & in I. ad Atticum epist. Agere (inquit) cœpit cum eius fratre Caninio Satrio de iis rebus,quas cum dolo malo mancipio accepisse de Vario diceret. Et in oratio.pro L. Flacco, Adductus est in iudicium Polemocrates de dolo malo. Et Liuius belli Macedonici, libr.viij.Corycæorum magistratibus sine dolo malo tradantur. De bono autem dolo loquitur diuus Paulus II. ad Corinth.xij.Ego vos non grauaui,sed cùm essem astutus, dolo vos decepi. Et facit etiam quod tradit Bald.consil.cccxcvj. quòd autem,col.ij.versic.sed respondeo, libr.iiij. & Corne.consil.lij. in hac consultatione, col.iij.eadémq; vult libr.ij.& consil. vj. in præsenti disceptatione, col. penult. vnde ex prædictis.lib.iij.& Barb. in l.j.§.si stipulanti, colum.v. versic. vnde contra.ff.de verb.obligat.

72 ¶ Et vt propius ad nostram consuetudinem accedamus.Ex iis quæ diximus,prodiit, quod à quibusdam Doct. Perusij responsum fuisse in causa alterius statuti huic nostræ consuetudini non admodum dissimili,tradit Corne.consi.xxix.in præsenti consultatione,col.ij.lib.iij. Florentiæ enim statutum est huiusmodi, vt habens domum contiguam alteri domui venditæ, possit hanc retrahere restituto pretio. Contingit vt quidam vendiderit dimidiam partem domus,& alteram sibi retinuerit, posteáque incontinenti hanc eidem vendidit. Responderunt illi Perusini Doct.non esse locum ei statuto,cùm partem illam retentam vendidit ei qui iam ex priori venditione habebat domum contiguam,alteram scilicet partem. Nam licet ita censeatur factum fuisse in fraudem,tamen licuit vti ea arte tanquam præcautione quadam ac prouidentia, qua auerteret, vitarétq; iniustum illud incommodum, quod ob id statutum sibi inferri poterat. & hoc consil.sequutus est Petr. Gerar.à Petra sing.xxvj. tu habes, vbi & hanc non longè distantem rationem addit,quia is qui ita egit, nō fecit hanc cautelam principaliter in fraudem alterius, sed pro suo commodo quod potuit facere, arg.l.ij. §.denique.ff.de aqua plu.arcen. & l. Proculus.ff.de damn.infect. Cui adde quæ dicam infr.num.77.hæc tamen, & seq.

Leges & statuta nos in foro cōscientiæ obligant.

73 ¶ Verùm Corne.eod.consil.xxix.col.vlt. constantissimè negat licere hoc casu fraudare consanguineum commodo & beneficio huius statuti, sicuti nec legis. l.contra & l.seq.ff.de legibus,cum si.Nam & leges & statuta (vt hoc illi addam) nos obligā etiam in foro,quod conscientiæ appellant,vt not.glos.in c.quæ in Ecclesiarū, in prin. & ibi Bald.etiam in princ. qui id negat alibi reperiri, extrà. de constit. sed est similis glos.in c.ij.in verbo sententiis,eod.tit.lib.vj. Vbi & de hoc est bonus text.in illis verbis,vt animarum periculis. Inno.Ant.Panor. & alij in c.quia plerique,de immu. ec. idem Inno.in rub.de consuet.ad fin. vbi etiam loquitur de consuetudine, & in c. dignum,de homicid. Io. And.in c.ij.de verb.sign.lib.vj.idem Ioan.And. & Io. Cald. in c.quanquàm,de vsur.lib.vj.ipse Calder.in disput.incip.Bononiensi statuto. And. Iser.in c.j.ad fin.tit.de pace iura.fir.Fœd.Senen.cons.xxj.nunquid hęres extraneus, in multis locis Bal.in l.j.col.ij.C.de cōfes.in authē.ingressi,col.v.vers.circa primum pono.C.de sacros.Eccles. & in c.in omni,col.j.extrà de testi. & in proœmio feudorū col.iij.vers.apparet igitur,vbi loquitur de constit.feud. & cons.cclxxxv. si quis iuris, col.j.lib.iij. & in disput.incip.statuto cauetur quòd fœnerator,col.vj. Alber.in rubr. ff.de leg.col.ij.Pet. Anch.cons.xiiij.videretur prima facie.Floria.in l.ex parte.§.seruo libertatem.ff.fam. erc.Panor.post Chald.in d.proœmio decret.rex pacificus,col. iij.vers.secundò quæritur, & ibi quoq; Imol.in fin.prin. & idem Pan. in d.c.j.col.iij. vers.sed quæro an lex,de constit. & ibi latè Felin.qui adducit concord.col.xiij.vers. extra prædictos,vti etiam facit Philip.Dec.in j.lect.col.vij.vers.successiuè Ab.quęrit. & Bernard. Land.in addit.ipsius Pan.in d.c.j.& Ias.in l.nemo potest, in ij. lect. chart.vlt.vers.quartò moueor.ff.de leg.j.& in §.sed istæ, num.126. Instit.de act. & cons.clxxx.commune,col.vlt.lib.ij.& cons.cxcj.placet mihi,col.ij.vers.nec huic,eo. lib.§.& Matth.Afflict.in consti. Siciliæ incip.violentias,col.iij.& Carol.Rui.cons. iiij.proponitur in themate,col.iij.num.11.lib.v.Quibus adde Soc.in l.moribus, col. ix.vers.ex qua conclusione. ff.de vulg.& pup. Et è theologis id quoq; voluit diuus Tho.in ij.parte sum.q.xcvj.ar.vj.Idq; etiā procedit quātūcūq; lex dura sit, vt scribit

Item feudorum constitutiones.

Pan.

Pan.in c.inquisitioni.de senten.excom. vt illum allegat & Fran.Rip.lib.ij.interpretationum in c.si quando,col.pe.de rescrip.sed Panor.loquitur de mandato Papiæ.

74 ¶Ex quo dicit Bald.in rub.extrà de consuet.in fi.post Inno.quòd is qui facit in fraudem consuetudinis,peccat mortaliter.In fraudem autem legis aut statuti siue cõsuetudinis fit (vt redeamus ad Corne.)etiam cùm quid fit verè,sed eo tantum animo,vt euitetur lex,quod aliâs non fieret.l.si libertus minorem.ff.de iur.patr. Nec obstat d.l.seruus dotalis,quia ibi ea cautio fit ad euitandum damnum,& ad nullius præiudicium:nec ob eam fit fraus contra verba aut mentem legis,sed vt consulatur(quod ibi dicitur)mariti sollicitudini & indemnitati. Et idem dici potest de cæteris iuribus in id allegatis. In casu autem nostro,statutum vult consanguineum habere facultatem consequendi rem venditam restituto pretio:qua quidem non debemus illum adhibita fraude priuare,contra verba & mentem statuti.

Fraudãtem cõsuetudine peccare.

In fraudem legis consuetudinis, & statuti, quis dicatur facere.

Voluntatem statuentium pro ratione esse.

75 ¶Ad id autem quod dictum est de iniquitate & odio statuti,dici potest satis esse, vt aliquam habeat rationem aut etiam occasionem,& vt loquar cum Bald.in l.lege.C.de legi.hæred.aliquod motiuum,& statuentium voluntatem & autoritatem,licet vt idem dicit,contineat iniquitatem.Et idem propemodum dicit ipse Bal.in c.ex rescripto,col.vlt.versi.& nota,extrà de iureiur.Nota(inquit) quòd statutum quod habet in se rationem motiuam,non dicitur esse sine ratione.Sed &,quod plus est,nõ potest lex infringi,etiam si non habeat rationem,vt dicit idem Bal.in l.nõ omnium,in prin.ff.de legib.per l.prospexit.ff.qui & à quibus.vbi hęc verba scribuntur.quod quidem perquam durum est,sed ita lex scripta est.per quam etiam l.dicit Inno.in c.irrefragabili.in fi.de offi.ordi.& omnes vbique,sufficit sic statutum esse.Et vt dicit ipse Bald.in d.l.non omnium.sufficit quòd statuentes putauerint esse bonum & iustum.& idẽ in l.j.§.initium.ff.de postu.sufficit(ait)ita statuentes fuisse arbitratos:nam id pro ratione est,ad quod allegat Fede. Senen. in sua quadam disput.Et eius rei est optimus tex.in d.§.initium,in illis verbis,quia moderatam hanc ætatem prætor ratus est, ad procedendum in publicum.& ibi gl.in verbo,ratus,dicit hanc esse mirabilem rationem.Et per eum etiam tex.dicit ipse Bal.in l.de quibus,col.x.versi.& primò quò ad primum.ff.de legi.quòd ratio nõ est de substantia consuetudinis:nam eam tenet rationem ex sola autoritate constituentium. & ad hoc etiam allegat bonum tex. in d.l.non omnium.ff.eod.tit.Subditꝗ etiam valere consuetudinem contra omnem rationem,modò non sit contra Ius diuinum.Sed & per illũ tex.idem Bal.consi.clxvj.statuto cauetur.lib.j.asserit sufficere causam statuti esse in mente statuentiũ. & consil.ccccclxxiij.circa quæstionem,col.ij.lib.v.dicit ad iustificationem(vt ipse loquitur) statuti sufficere rudem quandam æquitatem.Sed & idem Bald.in c.j.in prin.colũ.ij.vers.ibi prohibens,tit.de feud.cog.scribit non semper exigi, vt consuetudo sit rationabilis,sed satis est vt sit tolerabilis & vsu approbata,& alle.Inn.in rub.extrà de consue.Et idem Bal.in rub.extrà de constit,col.ij.ver.constitutio,dixit constitutionem esse rationabilem,eò ipso quòd non reperitur prohibitio,licet eius ratio demonstrari non possit.Idem quoque in l.j.col.iiij.ver.item allegatio.C.si plu.vna sen.quòd non est perquirenda ratio,vbi habemus statutum,per d.l.non omnium,& d.l.prospexit.Et tradit Io.Fab.in §.ex nõ scripto,col.iij.ver.item requiritur quòd sit rationabilis,Instit.de iur.nat.gen.& ciui.quòd valet & tenet cõsuetudo vel statutum irrationabile & durum,si modò non sit contra fidem, Ius naturale vel diuinum, nec inducat occasionem peccandi,nec aliâs sit contra bonos mores.Et propè similia scribit Calca.consi.iij.Barth.post prin.Nec omittam quod scribit Bal.in l.Gallus.§.si eius.col.ij.ver.secundò no.ff.de lib.& posth.quòd cùm habemus determinationem statuti, non debemus vlterius rationem eius inuestigare,quod & post eum reassumit Ias.consil.clxxxviij.spectabilis,paulò ante fi.lib.ij.& Phil.Deci.cõsi.cccccclxiij.duo dubia,col.vlt.Nam etiam scribitur in l.& ideo.ff.de legib.rationes eorum quæ constituta sunt, inquiri non oportere,alioqui multa ex ijs quæ certa sunt,subuerterentur.

76 ¶Nec tamen statutum nostrum est omnino sine ratione, sed eam habet nõ contemnendam,vt suprà plenè diximus.Et aliâs semper in statuto præsumitur ratio, vt dicit Dy.in c.vl.de reg.iur.lib.vj.vti illum refert & sequitur Bald.consil.ccxviij.statuto ciuitatis Florentiæ, col.j.lib.ij.& consi.lxxxix.per egregiũ, lib.iij. & consi.cxcix.

In statuto præsumitur ratio.

in causa ista, circa medium, eodem libr. iij. & dicit idem Bald. in d. l. de quibus, col. x. vers. item valet. ff. de legib. quòd cõsuetudo in dubio præsumitur ex iusta causa processisse. Et idem in cap. cùm venissent, extrà de eo qui mit. in pos. dicit etiam consuetudinem in dubio præsumi bonam & laudabilem. Et in c. j. col. j. vers. extrà quæro. de constit. quòd iustitia semper creditur inesse statutis. Ex quibus etiam liquidò cõstat, nihil huc pertinere, quod diximus de fraudatione vectigalis illiciti, & fuga etiam carcerati. Et ex iis sequitur non licere fraudare hanc consuetudinem.

77 ¶ Hæc tamen intelligenda esse censeo, si quis id faceret eo animo, & consilio principaliter, vt eam circunueniret: secus si id non principaliter & directè ageret, vt retractum ipsum fraudaret, sed vt sibi prospiceret, ne aliud fortè damnum indebitè pateretur: secundum ea quæ suprà diximus nu. 72. & vt propius. Nam licet in consequentiam consanguineus ob id retractu arceretur, id vtique illicitum non censeretur, nec propterea diceretur factum in fraudem legis vel consuetudinis, vt in simili dicitur, in l. non omne. ff. de statulib. vbi scribitur, non omne ab hæredis persona interueniens impedimentum statulibero pro expleta conditione cedit: sed id duntaxat, quod impediendæ libertatis causa factum est. Cuius autoritate Steph. Phed. vir nondum satis laudatus in eo opere, de legum interpretatione, parte j. chart. 5. versic. secundò limita, tradit quòd cùm actus non destinatur directè ad finem siue effectum fraudandi legem, sed ad alium, licet incidenter ad eum finem perueniatur, non censetur esse prohibitus nec factus in fraudẽ, & alios quoq; text. allegat, sed ille quem suprà citaui visus est omnium optimus. sed & allegat quod à Bart. post Guill. Cu. scriptum est in l. cætera. §. sed si separauit, per illum text. ff. de leg. j. quòd si statuto prohibitum est, ne quis emat frumentum vltra vsum proprium, & aliquis se mansurum in vrbe annum integrum credens emit frumentum necessarium ad illum annum, & posteà mutauerit propositum, & ante annum recedat, non incidit in pœnam statuti: quia non eo animo emit, vt statutum fraudaret: & idem voluerunt (vt hoc illi addã) Guill. Cu. Bald. & Alberic. in l. j. §. vnde quærit Offilius, per illum text. ff. de exerc. act. ipse Albe. in j. parte stat. quæst. lxxix. item quæro statuto cauetur quòd de rebus, & iterum in ij. parte. quæst. ccvj. prædicta etiam faciunt ad aliam & Paul. Castr. in l. ij. in princ. per glos. ibi. ff. si cert. petat. & Alex. consil. j. viso processu. col. pen. vers. ad hoc facit, lib. iij. & Firmia. in tracta. Gab. in ij. parte viij. partis princ. col. j. & Ludo. Gozad, consil. xc. in causa Mantuana, num. 12. Et simile quippiam voluit Bald. in c. j. §. si quis demanso. col. vlt. tit. de contro. inue. & Ioan. Plat. in l. vlt. col. vlt. per illum text. C. de impo. lucra. descript. lib. x. Et facit præterea bonus text. in l. inter stipulantem. §. sacram. versic. & nauis. ff. de verb. oblig. & in l. qui res suas. §. aream. ff. de solut. & in l. sed Iulianus. §. proinde. ff. ad S. C. Syllanian. cum aliis simil. adductis per Alexan. in d. §. sed si separauit. Ias. in l. si quis nec causam, num. 4. & seq. ff. si cert. pet. Philippus Dec. in l. filiusfam. num. item 4. eod. tit. & Matth. Afflict. decis. Neapol. lxxij. Nardus col. vlt. Hipp. Mars. qui id dicit sing. & valde notandum, sing. lxxxvj. statutum fit, quod sanè intelligit Bart. in d. §. sed si separauit, modò constet de primo illo proposito, aliâs enim præsumeretur id fuisse ab initio propositum reuendendi: vt posteà fecit.

In æstimanda fraude, animus inspicitur, quicquid postea contingat.

78 ¶ Et per hæc aliquando respondi non esse locum retractui in hac specie. Titius fundum vendendum Mæuio obtulerat certo aliquo pretio: is fundus Mæuio confinis erat, atq; ob id ei multùm acceptus gratúsq; (vt etiã verisimile erat, iuxta l. si cui fundus. ff. de leg. ij. & ea quæ suprà diximus, num. 48. nec hinc longè abest.) Cùm tamen ille pecunias non haberet, dicit Titio se alium fundum habere non adeò sibi propinquum, sed qui tantæ erat æstimationis, quantæ alter ille fundus venditioni addictus, sciréq; se hominem, qui tantum illi daret, si ei vendere vellet, vt qui ei sæpe tantum antea obtulerat. Titius autem respondit, at tu ipse illi homini vẽdas tuum prædium, & ego tibi meum vendam. Verùm Mæuius, nõ faciam id (inquit) nam fortè tui consanguinei à me tuum retraherent, atque sic tuo & meo prædio carerem: meũ autem prædium non aliter venderem aut alienarem, quàm si certus essem, tuum penes me mansurum. Tandem in id conueniunt, vt huiusmodi prædia permutarent, ídque faciunt: mox Mæuius adducit hominem, qui à Titio tãti emit prædium, quod à Mæuio ha

Quæstio not. & frequens in retractu.

uio habuerat, quanti suum addixerat: isq; emptor semper id prædium possedit, nec idipsum Mæuius recuperauit. Consanguinei Titij volunt à Mæuio retrahere, dicúntque eam permutationem in fraudem retractus factam, habendámque pro venditione. Respondi (vt iam diximus) non esse locum retractui. Neque enim id egisse Mæuiũ, vt emeret, aut alium contractum faceret in fraudem statuti, sed primùm noluisse vendere suum prædium, & deinde ipsius pretium in emptionem istius conuertere: quia sic potuisset vtroque carere: cùm tamen suum non erat aliter alienaturus, nisi id de quo est quæstio, fuisset apud se mansurum. Et quanuis ita faciens excluderet consanguineum, id tamen nõ callido nec maligno animo fecisse: quæ verba sunt l. si seruum. §. ait prætor. ff. de acquir. hær. aut vt aliter dicam, fraudandi consilium & animum sibi defuisse, sed sibi tantùm & suæ indemnitati prouidisse. Atque ita postquam in hanc curiam allectus sum, audiui fuisse iudicatum in ea, pro domino Montoloneo olim huius curiæ præside dignissimo, & sigillorum Regiorum custode sanctissimo, quem virum honoris causa nomino.

79 ¶ Ad idque optimè facit d. l. atqui natura. §. sed cùm me absente. ff. de negot. gest. qui text. loquitur de eo qui alium subiecit, quòd huic speciei est proximum: & d. l. seruus dotalis. ff. solu. mat. & d. l. cùm pater. §. Titio. ff. de leg. ij. vbi id dolo (quod iam suprà diximus) non attribuitur, sed prudentiæ: & d. l. si pupillus, post prin. ff. de acq. hæred. cuius verba, quia huic loco mirè conueniunt, subiiciam. Ea sunt huiusmodi. Nec enim videtur voluisse fraudare edictum, qui sibi prospicit, ne oneribus &c. & alia quoque à nobis citata suprà numer. 67. porrò ex iis. Nec satis est euentum fraudis ita cecidisse, vt scilicet retractus non habeat locum, nisi consilium adfuerit, vt etiam in simili dicitur in l. iiij. §. si quis autem. ff. de fideicommis. libert. Nam & aliâs vtrunque requiritur, & animus, & euentus. l. ait prætor. §. j. ff. quæ in fraud. cred. & l. si seruus. ff. de acqui. hæred. & l. quia autem. §. si patronus, in fi. ff. si quis omis. caus. testa. Et faciunt etiam not. per glos. in c. cùm Ecclesia Vulterana, in verbo iniuriam, extrà de electio. & iura quæ ibi allegat: & glos. in cap. vlt. versic. item quid si prælatus, extrà de præscript.

Fraus ex euentu solo nõ arguitur.

80 ¶ Idque verissimum esse arbitror nisi aliis coniecturis, indiciis præsumptionibus, fraus ipsa deprehenderetur, vt quia Mæuius post huiusmodi contractum permutationis & venditionis diutius illum fundum à se permutatum possedit: non Titius, aut is cui posteà vendidit, iuxta not. à Bart. in l. post contractum. ff. de donat. & in l. sicut. §. superuacuum. ff. quib. mod. pign. vel hyp. soluit, & consil. lxv. Petrus Nicol. Vel etiam si Mæuius verè tradidit, & aliquandiu Titius aut suus emptor possedit, sed non longo pòst tempore Mæuius ipsum recuperauit, vt verisimiliter præsumatur ita actum fuisse à principio, per l. si ventri. §. vltim. ff. de priuil. cred. & l. sed Iulianus. §. sed si filius. ff. ad S. C. Maced. & per Bart. in d. l. locis, in quibus & alias fraudis coniecturas & præsumptiones videbis, ne hîc diutius his commemorandis immorer, præsertim cùm Cæp. huic rei proprium & peculiarem librum dicauit, cui titulus est, de simulatione contractuum, qui omnibus locis prostat. Sed tu tamen vide quæ dicam infrà. §. j. glos. vij. in verbo, Ou aultres choses censées pour immeubles, num. 73. incip. nisi tamen hæc conductio, & quinque seq. & iterum in glo. xiiij. in verbo, Ou equipollent à vente, num. 35. nec hîc tamen omiserim, & aliis sequen. vbi & nos nuncupatim de hac re loquimur.

Fraus ex quibus deprehendatur.

FINIS.

§. PRIMUS.

SI AVCVN a vendu aucuns biens immeubles, soiẽt fons ou autres choses cẽsees, pour immeubles, comme seruitutes ou rentes particulieres ou generales assises generalement sur le vendeur, & sur ses biens ou autres choses censees pour immeubles, le parent ou lignagier du vendeur peult dedans l'an & iour de la vendition venir par deuers l'achepteur, & luy declarer comme il est venu à sa notice, que ledict vendeur luy a baillé par contract de vente ou equipollent à vente lesdictes choses : & les doit declarer quoy que soit en general: & doit declarer le lignage dudict vendeur & de luy, ou aumoins offrir declarer en temps & lieu: & requerir audict achepteur qu'il le vueille receuoir au retraict de ladicte chose vendue, & la luy bailler & delaisser: offrant ledict retrayant à payer le priz que la chose aura cousté dedans le temps de la coustume, luy deument acertené dudict priz: & luy doit faire offre d'or ou d'argent, en telle quantité qu'il vouldra, offrant à parfaire dedans le temps de la coustume comme dict est.

SI AUCUN, GLOS. I.

1 ETIAM si is sit alterius prouinciæ, quæ fortè non vtitur hac consuetudine. *Quæstio retractus.* Tamen si fundum Pictauiæ vendat, hæc consuetudo in ea venditione locum habebit, cùm ea rem ipsam respiciat, vt expressè & in hoc casu tenuit Ioan. Fab. in l. cunctos populos, col. v. C. de summa trini. vbi hanc rem latè tractat, & Matt. Afflict. qui illius non meminit, in tract. protomixeos, tum in princi. col. xv. ver. item pone quòd in terra, tum §. vlti. colum. penult. Et ex iis quæ vterque scribit, facilè poteris intelligere, & hoc quoq; procedere, si consanguineus qui rem venditam vult retrahere, & emptor sint etiam alterius prouinciæ, quæ hoc iure vtitur. Tu tamen hîc vide Corne. consi. clj. in hac consultatione, lib. iij.

2 ¶SED ECONTRARIO si Pictauensis vendat fundũ alterius prouinciæ, quæ hac cõsuetudine non vtitur, non poterit consanguineus illius hac nostra vti, ea quam diximus ratione, quòd *Quæstio retractus.* hæc consuetudo rem ipsam respicit, & cùm quærimus de iure quopiam proficiscente ex re aliqua, siue de libertate aut seruitute rei, siue de facultate competente circa rem, debent seruari statuta loci, in qua res ipsa sita est. l. si sine hærede. §. Lucius. ff. de admini. tut. & l. an in totum. C. de ædif. pri. & l. venditor. §. si constat. ff. com. prædio. & l. forma. ff. de censib. & voluit Cyn. in l. j. col. penul. versi. secundò quæro. C. quæ sit long. consuetu. Bartol. in l. j. in v. q. & ibi quoque alij. C. de sum. tri. Albe. in j. parte statu. q. xxxj. sed ex quo suprà diximus. & Floria. in l. j. ff. de vsur. cũ simi.

3 ¶Ideóque in statuto huic nostro simili consuluerunt Valascus, Benedi. à Barzis, Thomas Doti. *Statutum re uendita inspiciendum.* Pet. ab Exio. & Maria. Socin. videlicet in statuto Senarum, quo prohibetur, ne domus vendatur irrequisito consorte, poterit Senensis vendere domum, quam habet Pisis, vbi non est tale statutum, inscio consorte, per id quod diximus. Et sequitur Barp. Soci. Mari. filius consil. lxxiiij. in præsenti consultatione, colum. v. versic. ij. respondetur, lib. j. & iterum consi. cclxxj. quod est eiusdem initij, colum. iij. versi. his tamen non obst. lib. ij. Et idem quoque sine illorum mentione consuluit Iason consi. cxciiij. superuacuò videtur, colum. j. versi. tertiò concurrit, lib. ij. hac ratione motus, quòd statuta quæ sunt contra ius commune, cuiusmodi id esse asserit, non extenduntur ad res alibi sitas, secundum Bart. & alios in d. l. j. in vj. q. princip. C. de sum. trini.

4 ¶EX QVIBVS etiam potes intelligere, quòd si Pictauensis vendat rem Pictauiæ extraneo *Quæstio retractus.* cuipiam, qui scilicet sit alterius prouinciæ, quæ hoc iure non vtitur, locus est retractui ex hac consuetudine. Quanquam contrarium posset videri voluisse Iason ipse d. consil. cxciiij. colum. j. post princip. ea ratione adductus, quòd statutum non ligat forenses, vt appellat, id est, (si melius loqui velimus) externos. l. vltim. ff. de iurisdictione omnium iudicum, & c. vt animarum, in fine. de constitu. lib. vj. & not. in d. l. j. C. de sum. trinita. Nisi dicas Ias. non hoc tan-

tum fundamento innixum fuisse, sed aliis quæ sunt in facto huic admodum dissimili, vt ibi videre licet: alioqui erraret Ias. toto cælo.

Quæstio retractus.

5 ¶SED HIC quæro, quoniam nunc loquimur de persona (vt cum nostris loquar) vendentis, Si hæres alterius cum beneficio inuentarij vendidit fundum, quem consecutus est ex illius hæreditate: eritne locus retractui, præsertim si ipse retractus tantùm habeat locum in rebus patrimonialibus, quæ scilicet ex successione nobis obuenerunt parentum, aut aliorum consanguineorum. vide Chass. hoc disputantem propè copiosius, quàm res ipsa satis per se clara exigat, consil. xxij. consuetudine cauetur, & iterum in sua secunda æditione Comment. Consuetudinum Burgundiæ, hoc eodem titulo. §. j. in verbo *son heritaige*, in principio. Sed & idem latè disputauit Claudius Marletus inter consilia ipsius Chass. consil. sequent. decessit Catharina. Quibus adde Alexand. consil. xix. super eo, col. vlt. lib. v. & Francis. Cur. Seniorem consi. lxxxiij. Deus. col. v. nume. 13.

Quæstio retractus.

6 ¶QVID autem si clericus vendiderit, an sit locus retractui? Nam ob hanc consuetudinem videtur in hoc grauari, quòd rem suam minoris vendit, vt patet ex iis quæ diximus suprà in rub. num. 27. incip. prætereà & in hoc quoque. Sed tu vide quæ dicam infrà, eod. §. gloss. xiij. quæ est in verbo, *l'achepteur*, nume. 11. incip. ex iis autem potes, & sequen. ex quibus intelliges quid hîc dicendum sit.

A VENDU, GLOS. II.

Venditio & emptio quid cõplectãtur.

1 VENDITIONIS emptionisque verbum latissimè patet, vt quod omnem alienationem complecti videtur. l. statuliberi, ad fin. ff. de statulibe. & l. sicut. §. venditionis. ff. quibus modis pignus, vel hypotheca soluitur. vbi gloss. adducit concordan. sicut etiam faciunt Alexand. & recentiores in l. filiusfamilias. §. diui. ff. de legatis primo. Corne. consi. clxvj. quatuor, post principium. libro secundo. & Albertus Brunus, consil. xliij. circa casum, colum. vlti. Verùm quia hæc nostra consuetudo paulò mox hoc in §. & alibi sæpe loquitur de pretio, ea debet accipi de venditione propriè & strictè sumpta. l. vlti. & ibi glos. Bart. & Lucas Pen. colum. vj. C. de præd. cur. lib. x. & voluit glos. in l. cùm dotem, in verbo, quis enim, & ibi Bald. col. j. C. de iure dot. & Ioan. And. in addit. Spec. titu. de emptio. & vendi. §. nunc dicendum, le ij. ver. sed pone statutum, vbi nuncupatim loquitur in casu nostræ consuetudinis, & in tit. de cessi. act. col. iiij. in addit. incip. rigorosum est, vbi tamen id declarat Guil. Cu. Bald. in lect. antiqua, Paul. Cast. & Alexand. qui id dicit sing. in l. ij. in princ. ff. si cert. pet. idem Bar. qui dicit priorem illam glos. sing. in iiij. disputa. incip. publicanus, in fin. Bal. in l. ex conuentione, col. j. C. de pact. & in l. cum hi. §. si cui, in vtraque lect. & ibi etiam Albe. ff. de transac. & in l. si domus. §. vlti. ff. de leg. j. & in l. sciendum. §. pollicentur. ff. de ædil. edict. & in l. cùm manu. §. nemo. in prin. ff. de contrahen. emp. & in l. j. col. j. C. de re. permu. & in l. qui se patris, col. antepe. ver. hoc scias. C. vnde lib. & in l. Papinianus, in prin. ff. mand. & in l. si culpa. ff. de rei ven. & consi. xcviij. Betonus, col. j. lib. j. & consi. ccccxiiij. verba dicunt, col. ij. eod. lib. j. & consi. ccccclxj. inter Ioan. in fi. lib. etiam j. & cons. cclij. viso quodam arbitramento, post medium, lib. ij. & consi. ccccxl. secundum ea, ante fin. lib. v. Albe. in l. hæc venditio. §. huiusmodi. ff. de contrahen. emp. Pet. Ancha. consi. lxxij. tantam familiaritatem, col. j. & ad fin. consi. declarat quomodo id intelligatur. Lucas Pen. in l. j. col. j. C. de fund. patri. lib. xj. Panor. in cap. j. in j. no. extra de his quæ fi. à præla. & in c. ij. col. vlt. de postul. & in c. vlt. col. j. versi. not. vlt. ex fi. & ibi Feli. col. antep. versi. fallit primò, extra de accus. Idem Panor. in c. potuit, col. iij. vers. & adduco pro prima, extra de loc. Paul. Cast. loquens in statuto huic simili, consi. cxciiij. viso statuto, in princ. lib. j. Ro. consi. lxxxvj. viso quæstionis themate, col. j. Alex. in l. si quis ante, col. iiij. ver. in dubio, & ibi Ias. in viij. no. vbi respondet ad eum text. qui videtur velle contrarium. ff. de acqui. pos. & idem Alex. consi. lxiij. in causa & lite, col. j. li. vij. vbi loquitur in casu statuti huic nostro simili. Corne. cõs. xxxviij. quoniam in præsenti, col. j. lib. ij. & d. consi. clxvj. col. iiij. ver. confirmantur præmissa, eod. lib. & cons. lxxiij. quãuis videatur, col. j. ver. cùm pretiũ, lib. iiij. Maria. cõsi. xv. visis prędictis, col. xj. ver. vnde põderandũ est. Firmia. in tract. gabellarũ. q. iij. ver. & de hoc arti. Frã. Aret. qui id dicit not. in l. sciendũ, col. vij. ver. facit quod ponit. ff. de verb. obli. Barb. in rub. extra de emp. & vend. post prin. Ias. in l. j. col. v. ver. vnũ tamen in proposito. C. de iur. emph. & in l. ij. in prin. ad fin. ff. si cert. pet. & in l. vlt. in j. no. ff. de cõd. ob cau. & in d. l. filiusfa. §. diui, in j. lec. col. pe. ver. secundò limita, & in ij. lect. col. antep. ver. tertiò limita, & ibi Io. Cro. col. xxxiiij. ver. tertia sit conclusio, & Ferd. Loaz, qui eam gl. dicit sing. char. 24. num. 487. ff. de leg. j. & idem Ias. con. xlv. aggredior, col. ij. lib. j. Fabia. à monte S. Sab. qui alios allegat in tract. de emp. & ven. in ij. q. prin. col. j. vers. hoc tamen fallit: & iterũ in v. parte prin. col. v. ver. circa secundum. Anto. Burgos in rub. extra de emp. & ven. Catel. Cota. in memoriali incip. vendidit, & Hip. Mars. sing. cv. vbicunque vbi ad hoc sing. dicit glo. in d. l. cum dotem. Steph. Bert. consi. clxxx. non puto. circa medium, lib. iij. vbi & sig. dicit primam illam glo. Sed id quomodo sit intelligendum, videbis infrà eod. tit. & §. glos. xiiij. in verbo, *ou equipollent à uente*, numero 34. atqui si ea.

Pretiũ propriam uenditionẽ demonstrat.

Præser

2 ¶Præsertim autem id hîc procedit in casu nostræ consuetudinis, cùm ea sit contra ius commune, ex multorum sententia, vt diximus suprà, in rub. nu. 60. quamobrem sunt multi, & seq. Quod si verum est, certè cùm de venditione loquatur, debet propriè accipi, nec ad alios casus trahi, secundum illam glos. in d. l. vlt. in verb. permittimus. C. de prædi. curia. vbi Lucas Pen. col. j. & Ioã. Plat. col. ij. hoc expresßim trahunt ad casum nostræ consuetudinis, Albe. qui & de statuto retractus loquitur in l. statuliberi à cæteris. §. Quintus, circa mediũ. ff. de statul. Bal in l. voluntas, col. vlt. vers. modò restat quærere. C. de fideicõ. & in authen. & qui iurat, col. antepenul. vers. vlterius quæro si inter, in duobus locis. C. de bo. auth. iud. poss. & in cap. j. ad fi. tit. de alie. feud. & consi. clxxj. istud statutũ, lib. iiij. & consi. cccxxxvj. præmitto, post prin. lib. v. Corn. loquens de simili statuto d. consi. clxvj. col. iij. versi. ideò in materia, lib. ij. Alex. consi. lxxvj. visis dubitationibus col. iij. versi. pro hoc bonos, lib. vj. Crot. in d. §. diui, col. xxxiiij. ver. tertia sit conclusio. Et generale est in omni materia stricta & extraordinaria vel odiosa, vt venditionis appellatio etiam sit strictè intelligenda, secundum Bald. in d. l. voluntas. & in l. ij. C. de vsucap. pro emp. Panor. in d. cap. j. de his que fiunt à præla. Cor. qui hoc trahit ad omnia statuta, vt scilicet in his debeat strictè accipi. d. cõsi. clxvj. col. iij. vers. ideo in materia, li. ij. Feli. in d. c. vlt. col. pe. vers. fallit tertiò, de ac. Appellatione autem venditionis propriè ac strictè venit tantùm illa, quam intelligimus, venditio, non cæteri contractus, vt probat text. in d. l. statuliberi, ad fin. cùm dicitur, complecti videtur. Nam verbum illud (videtur) significat fictionem, & improprietatem. l. singularia. ff. si cer. pet. & not. per Bar. & alios in l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap. Et hoc quoq; probat tex. in l. si quis fundũ. ff. de contrahen. empt. & voluit Franc. Aret. consil. cxxiiij. eximie domine, col. ij. & Doct. vbique. *Vẽditionis uerbum intelligitur propriè in cõstitutione cõtraria iuri cõmuni aut aliâs odiosa.*

3 ¶Et quia etiam ex communi Franciæ vsu loquendi verbum emptionis & vẽditionis intelligitur tantùm de emptione & venditione propria, non de cæteris alienationibus, qui quidem communis vsus debet attendi, etiam contra proprium significatum vocabuli. l. librorum. §. quod tamen Cassius. ff. de leg. iij. & l. Labeo. ff. de supel. leg. & c. ex literis. extra de sponsa. cum si. & voluerunt nuncupatim in his verbis emptionis & venditionis Alex. & Ias. in d. §. diui, ille col. vj. versi. fallit hæc conclusio, hic col. pen. versi. tertiò not. limita, in j. lect. & iterum in ij. lect. col. antepen. versi. secundò limita, & ibi quoque Crot. col. xxxiiij. versi. sexta & vltima conclusio. Hunc autem vbiq; esse communem vsum loquendi in his verbis attestatur Panor. in d. c. j. de his quæ fiunt à prælat. vbi & ex eo dicit, quòd id verbum venditionis ibi accipitur pro specie distincta ab aliis contractibus, & videtur voluisse Bart. in l. si quid earum, in princ. ff. de leg. iij. Sed hæc omnia intellige secundum ea quæ posteà declarabimus in eodem §. in verbis, *Ou equipollent à uente*, vbi de hac re latius dicemus. *Vẽditio ex cõmuni usu, de propria intelligitur.*

4 ¶Interim autem si plenius scire vis, an quomodo, & quando venditio intelligatur de aliis contractibus siue alienationibus, & quibus, vide glos. in l. quemadmodum, in verbo, vendi, in princi. & ibi Bart. & Io. Plate. C. de agri. & censi. lib. xj. Guil. Cu. Cy. Bal. & Alexã. in addi. Bart. in d. l. ij. C. de vsucap. pro empt. Alberi. in l. sicut. §. venditionis. ff. quib. mod. pign. vel hyp. sol. & in l. j. C. com. vtriusque iudici. & in prima par. statutorum, quæsti. cx. statuto Parmę. Bar. in l. alio, col. iij. versic. sequitur in his verbis. ff. de ali. & cib. lega. Bar. Imo. & recentiores in d. §. diui, præsertim verò Alex. col. vj. ver. item inquantum Bar. hîc, & Ias. in j. lect. col. antepenul. versi. octauo quærit Bar. & in ij. lec. col. xxij. ver. eiusdem initij, & Crot. col. xxxiij. ver. quærit etiam Bart. an prohibita, & Ferd. Loaz. char. 24. nu. 483. & seq. Bal. in l. cùm hi. § si cui, in ij. lect. & ibi etiam Alber. ff. de transac. & in l. post rem, col. v. ver. in glo. quæ incipit, in vlt. lect. eod. titu. & in d. l. voluntas, col. vlt. & ibi quoq; Alberi. C. de fideicom. & in d. authen. & qui iurat, col. antep. vers. vlterius quæro. C. de bo. autho. iud. poss. & in cap. j. ad fin. titu. de contro. inue. inter domi. & emp. & in capi. si clientibus, in fin. titu. de ali. feud. Paul. Cast. consi. cclxix. dubitatur, colum. ij. versi. & si dicatur. l. j. Alexan. d. consi. lxxvj. visis dubitationibus, colum. iij. versic. pro hoc bonus text. lib. v. Firmia. in tracta. gabellarum, in iij. parte viij. partis princi. in iij. quæst. & multis seq.

5 ¶SED HIC scire velim, vtrùm si venditio nulla sit, erit nihilominus locus retractui. Quam quidem quæstionem posuit Bald. in tract. protomixeos, colum. iij. versicu. quid si facta est, nec tamen eam soluit, sed remittit ad Cyn. in l. vlti. §. sed quia nostra. C. com. de leg. vbi de hac re non loquitur, sed de alia huic non admodum disimili, de qua dicemus infrà, num. 42. & huc quoque. Verùm Pau. Cast. consi. lxxiiij. in causa mota, post princip. & iterum col. ij. versic. & idem dicendum est, libr. ij. expressè, & in casu nostræ consuetudinis tenet quòd si venditio sit nulla, quia facta est à pupillo vel minore contra dispositionem iuris communis, vel municipalis, ideóque pro non facta habeatur, non habebit locum in huiusmodi venditione statutum admittens consanguineos ad retractum oblato pretio: cùm appellatione venditionis veniat tantùm valida. l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudi. & l. non putauit. §. non quæuis. ff. de bonorum possessione contra tabulas. Et eiusdem sententiæ in eadem specie fuit Cepola, qui Pau. non meminit, loquens in venditione emphyteusis facta sine consensu domini, consil. causarum ciuilium xliiij. in quæstione de præsentatione. colum. ij. versicu. de prima quæstione, & seq. vsque ad finem propè consilij. & id quidem illis ipsis rationibus, dicitque id nullam habere dubitationem. Et præterea respon- *Quest. Retractus habeátne locum in uenditione nulla.* *Vẽditionis appellatio de ualida intelligitur.*

det ad id, quod in contrarium dici posset, quòd emptor non potest excipere de iure venditoris vel domini, & sic tertij, & ad alia quædam quæ inibi videre poteris. & idem quoque vult consil. sequen. & si in alijs.

Emphyteuta non cadit emphyteusi ob uẽditionẽ nullam.

6 ¶Horum opinionem adiuuat quod scribit Bald. in l. ij. colum. ij. versic. ex prædictis. C. de episc. aud. quòd si emphyteuta vendit inconsulto domino non obseruata statuti solennitate, ideóque venditio sit nulla, non cadit is emphyteusi ob huiusmodi venditionem: quia verbum vendendi à statuto probatum non comprehendit venditionem nullam, per d. §. condemnatum. Quod dictum sequitur Aluar. in cap. j. ad fin. & ibi quoque Cardin. Alexand. in princip. titu. quid iuris si vasal. post ali. & Franc. Cre. qui id sing. dicit sing. cxij. statuto cauetur, & Franc. Aret. in l. continuus. §. cùm quis. colum. iij. versicu. illud autem. ff. de verb. oblig. vbi id dicit not. & semper menti tenendum. & postea addit rationem, quia verbum venditionis in se est nomen iuris, vnde venditio nulla non est venditio. & sequitur etiam Cardi. Alexand. in c. j. colum. j. titu. de prohib. feud. ali. per Fed. vbi hoc scienter intelligit, cùm ea venditio ob aliam causam est nulla, quàm quod inconsulto domino facta sit. Sed & sequitur Franc. Cur. senior, consil. viij. viso instrumento, colum. ij. in fin. Firmia. in tracta. gabellarum, in iij. parte viij. partis princip. q. xxxij. Guid. Pap. deci. Delphi. Dxc. quidam vendidit, & consil. cxcij. ex facti narratione in princip. ij. dubij Felin. in cap. ex tenore, colum. iiij. ad fi. & seq. & ibi Phi. Dec. colum. iij. de rescrip. idem Feli. in cap. cæterùm. col. penult. de iudic. Fab. in tract. de empti. & vend. in xxxv. q. iij. quæst. prin. Ias. in l. caussas, colum. vlt. ad fi. C. de transact. & in l. vbi pactum, colum. penul. versic. secundò ad idem, eod. tit. vbi id dicit singu. & in l. vlti. colum. antepen. versic. xxij. C. de iure emph. vbi etiam dicit sing. & in l. j. §. j. in v. no. ff. quod quisque iur. vbi dicit not. & in l. seruo legato. §. si seruum, in fin. ff. de leg. j. Iaco. à S. Georgio in tracta. feud. in verbo, & cum pacto de non alienando, colum. viij. versic. sed pone quòd statutum sit. Franc. Purp. in l. ij. ad fin. ff. si cert. pet. Catel. Cot. qui & id sing. dicit memor. incip. actus nullus, & iterum alio incipien. vidua dicitur, Ferd. Loaz. in repet. l. filiusfa. §. diui, char. 15. colum. iij. versi. & per ista patet. ff. de leg. j. vbi item dicit singu. & in repet. rubr. de iustit. & iure, char. 8. col. j. versic. & per ista dicebam. Hipp. Mars. in l. vlti. col. iij. in fine. ff. de quæstio. & consil. xxxix. dominus labia, col. vj. versicu. & ideo stat. & consil. xliij. spiritussanctus, colum. ij. & consil. xlix. domine Deus, colum. ij. & consil. lxxxj. salus omnium, colum. v. vers. capio modò, & consil. cxvij. illumina, in fin. & consil. cxx. splendore, col. j. & consil. cxxxij. illumina. colum. iiij. versic. & facit quod voluit Alc. in l. Paul. ff. de verbo. signific. & in l. vlti. in princ. C. de in ius voc. Et idem propè voluit Bald. à nullo horum memoratus, cons. ix. factum tale est anno domini, colum. pen. versi. nunquid minor, lib. j. cùm dicit minorem, qui sine decreto iudicis feudum alienauit, eo non priuari, cùm nulliter alienauerit. Et nos quoque diximus in tractatu de legibus connubialibus, quem scripsimus in §. primum, supra titu. xv. in glos. vj. eadémque penul. in xxiiij. q. vbi & alia multa similia adduximus, quæ ibi videre poteris, ne hîc agam, quod semel actum est.

Ex uenditione nulla laudimia non debentur.
Item nec gabella ex contractu nullo.

7 ¶Sed alia tantùm quædam huc proximè accedentia afferemus. Et primo quidem loco quod tradit Ioan. Fab. tùm in d. l. vlti. colum. ij. in verbo, in irritum. C. com. de leg. tùm in l. j. C. quan. lice. ab empt. disce. quòd ex venditione nulla siue inutili non debentur laudimia. cum aliis concor. à me adductis in titu. sequen. §. vj. gloss. ij. nume. 5. nunc tempus. Cui finitimum est, quod dicitur ex contractu nullo deberi gabellam, quæ à statuto iubetur solui ex omni contractu. Ita enim voluit Bart. in d. l. vlti. §. sinautem, & ibi quoque Bald. in §. sed quia nostra maiestas, colum. j. versi. quærit hic, & ibi etiam Paul. Castr. colum. ij. Corne. colum. item ij. & Ias. colum. vlti. C. com. de lega. & Bald. in l. non dubium, in ij. not. & ibi quoque Fulgo. col. x. Ias. col. ij. C. de legib. idem Bald. & Saly. in l. ij. C. de eunuch. Angel. in l. Marcellus. §. res quæ, col. j. ff. ad S.C. Trebel. Rom. consil. lxxviij. licet communi. vbi in id sing. dicit text. in d. l. ij. de eunuch. Iac. Aluar. & Card. Alex. in ca. j. §. si quis fecerit, ar. illius tex. tit. quo temp. miles, Barb. in l. j. §. si quis ita, col. iij. versicu. item vbi contractus. ff. de verborum obligatione. & iterum in l. si quod aurum, colum. penulti. eod. titul. & consil. xxxv. omnipotentem, colum. iij. libr. iiij. Alexand. consil. ciiij. statutum loquens, colum. ij. versicul. facit in simili text. lib. j. vbi etiam illum text. dicit singul. & consil. xxxvj. viso themate, colum. ij. versicu. sed præmissis, lib. iiij. Franc. Aret. consil. cxxviij. eximiè, colum. penult. versicu. nunc ad secundum. Firmia. in tracta. gabellarum, in iij. parte viij. partis princip. q. xv. Feli. in d. ca. ex tenore, col. iij. versicu. regula non præstat. de rescript. Ias. in l. possideri. §. Nerua, colum. ij. ver. hinc est quòd talis. ff. de acquiren. posses. Philip. Dec. in l. ædita, colum. viij. versicul. & dum Bart. subiicit. C. de edendo. Hip. Mars. in d. l. vlti. colum. iij. ff. de quæstio. & Franc. Rip. in d. l. iiij. §. condemnatum, col. j. nume. 6. ff. de re iud.

Cõtractus cõtra legem an ualeat in odiũ contrahentis.

8 ¶Quanquàm potuisset videri contrarium in contractibus factis contra legem: quia ij sunt nulli, quantùm ad commodum & fauorem eorum, qui sic contrahunt tantùm, non etiam quantùm ad damnum & odium eorum, vt post antiquiores scribit Bartol. in d. l. non dubium, col. iij. versi. oppo. quod secundùm hanc, & ibi ipse Fulgo. colum. x. C. de legib. de quo & aliquid per Ias. in d. l. vlti. §. sed quia nostra, colum. vlti. C. comm. de legat. & dicemus latius infrà eodem titulo. §. xxvj.

§.xxvj.glos.ij.in verbo, *non estant du lignage*, nume.7. tamen Gerald.& sequen. Verùm non obstante huiusmodi ratione, quæ Fulgo.ipsum & Ias.in ead.l.non dubium, vbi suprà non fefellit, priori sententiæ post eos adhæreo,hac ratione motus,quam & ipsi adducunt, quòd verba statuti debent intelligi cum effectu.l.j.§.hæc verba.ff. quod quis.iu. & sic de contractibus effectum sortientibus.Nam vt etiam dicit Bald.in l.vlti.§.in computatione,col.vlti.C.de iur.delibe.statutum debet intelligi de instrumentis efficacibus,& non de nullis,& effectum non habentibus. l. si quis aliquid.§.testamentum.ff.de pœnis,& l.ij.§.j.ff.quemadmod.testa.ape. nam quod caret (ait) effectu,nomine etiam caret.l.cùm precibus.C.de proba.In quam sententiam (vt hoc illi addas) versus est vulgatior quàm elegantior. Si re priueris nec nomen habere mereris, quem citat glos. in cap.admonere.xxxv.q.ij.cum alijs multis concor. à me alibi copiosè congestis.

9 ¶Sed vt redeam ad quæstionem nostram principalem:in qua dicit Pau. Castr. statutum hoc nostrum non habere locum in venditione nulla. Vide an id satis tutum sit. Quid enim si venditor qui nullam dicere potest ob defectum solennitatis, nunquam tamen dicat?est enim ei liberum stare,si velit,huic venditioni.l.cùm interdictæ,& ibi Bald.C.arbi.tut.& l.Iulianus. §. si quis colludente,& §.seq.ff.de act.empt.& cap. si qua de rebus. xij. quæst. ij. cum aliis multis similibus, quæ videre poteris in nostris legibus connubialibus,in gloss. vj. in ix. q. Certè ita res vendita transiet in aliam familiam, cedétque id lucro emptoris, quò ad excludendum retractum,in præiudicium consanguineorum: quod in damnum ipsius cedere debuit. Sed tunc haud dubiè crederem intra annum eius temporis,quo ea venditio in principio nulla robur accepit, vel per expressam approbationem,vel per tacitam ex lapsu scilicet temporis, secundum l. vlti. C. si maior fac. ali. ratione hab.aut aliter, consanguineum esse admittendum ad retractum: tanquam tunc primùm venditio censeatur fuisse facta, cùm anteà pro non facta haberetur. Super quo & tu vide quod in simili dicam infrà eod.§.in verbo,*ou lignagier*,quæ est glo.ix.num.246. at maius dubiũ, & seq.cùm tracto de re quam dominus patitur ab alio præscribi.

10 ¶Vix autem apud nos obtineri posset, vt consanguineus etiam ab initio non admitteretur:neque id quidem abs re quando nihil intersit emptoris, cui restituitur pretium & sumptus emptionis: ergo audiri non debet huiusmodi exceptionem nullitatis sine interesse allegãs.l.ille à quo.§.j. ff. ad S. C. Turpil. cum concord. à me collectis infrà ead. glos.numero 51. prætereà quid si. Et ita etiam nuncupatim voluit Carol.Molend.in commenta.consuetudi. Paris. titulo j. §. xiij. glos.v. in verbo,*uendu*,in xj.q.vbi etiam tractat an tunc venditor poterit huiusmodi retractum impedire ob id quòd venditio sit nulla,ibi eum omnino vide, & prætereà in §. eiusdem tit. xxij. in iiij.q.

11 ¶QVID autem si venditio simulata est.Et id quoq; decidit Pau.Cast.d.cõs. lxxiiij.lib.ij.vt scilicet non sit locus retractui,cùm per eam venditionem noluerit vẽditor alienare, nec dominium à se abdicare.l.nuda.ff.de contrah.emp. Ideo sicut consanguineus nõ potuisset priorem venditorem cõpellere ad sibi vendendum,si is alteri non vendidisset.l.nec emere. C.de iur.delib. ita & si finxit se vendere,& non vendidit:quia talis venditio non est venditio, sed perinde est ac si facta non fuisset.d.l.nuda,& per totum tit.C.plus vale.quod agi.Et hoc Pau.Cast.responsum nuncupatim secutus est Feli.in c.ex tenore,col.v.post prin.ver.ad quod facit,de rescrip.& Matthæ.Afflic. deci.Neap.cccxxxix.fuit pronuntiatum,vbi & hoc dicit tenuisse Neapodanum in prima constit. de iure congrui,in verbo, emit, & ita fuisse pronuntiatum in consilio Neapolitano. & rursus in tracta.proto. in verbo, licet enim suprà diximus, col.antep. versi.item quæro de alia quæstione, ibi, in contrarium tamen determinatur. & Philip. Deci. dum illum simpliciter allegat consil. ccccccxcv.visa donatione,num.20.& Do.Boher. hoc eod.tit.§.ij.col.iiij. *Quæstio Retractus an habeat locum in uenditione simulata.*

12 ¶Quibus adde quod scribit idem Paul.in l.j.§.si rem depositã.ff. depos. emphyteutã aut vasallũ simulanter vendentem non incidere in pœnã.Et quod item tradit Bal.in l.vlti.§. in cõputatione, col.vlt.C.de iure delib.instrumentũ simulatũ nõ esse instrumentũ. Ideoq; si ex statuto nulla possit opponi exceptio aduersus instrumentũ,potest tamen opponi,quòd est simulatũ.quod & idem voluit ipse Bal.in l.cùm precibus,post prin.C.de probat.& Barb.in c.ad nostram, col.ij. extra de emp.& vend.& consi.xxvij.scripsit,col.antepe.lib.j.in quibus locis ex hoc dicit,quòd statutũ loquens de instrumento,non habet locũ in instrumento simulato.& iterum cons.xliij.præclarè scribitur,col.ix.eo.lib.j.& cons.lj.scripsit sapientiæ fons.col.xvij.vers.& plus mihi videtur.eo.lib.j. & cons.liij.præclarè scripsit,col.xiiij.vers.modò præsupponitur,lib.ij.& cons.lix.illud in mediũ, col.xj.vers.modò illa,eod.lib.ij.& consil.lxx.quod est eiusdem initij,col.viij.versi. modò istud, lib.iij.& consi.xxij.clementissimum,col.v.versi.capio nunc,lib.iiij. & consil. xxxv. omnipotentem,col.ij.ad fin.eod.lib.iiij.Alex.qui alios allegat,consi.cj.super quæsito,col.ij.versi.opponitur, lib.iiij.Maria.con.lxv.omnipotens,&c.circa primam quæst.col.vij.versic. facit etiam ad prædicta.& Felin.in c.ex parte,l.ij.col.iiij.in xij.fal.extra de offic.deleg. *De instrumenti simulatione multa.*

13 ¶Sed tu tamen super eo quod diximus de exceptione simulationis,vide Bar.in l.j. §. & parui refert,col.ij.vers.sed quid si oppono.ff.quod vi aut clam.& Bal.in l.j.col.vlt.ver.subsequẽter quæro,& ibi Saly.col.ij.vers.quæro pone quòd statutũ.C.plus vale.& eundẽ Bal.in l.si nõ sortem. §. j.post prin.ff.de cõdi.indeb.& Ant.in c.cùm Ioannes,& ibi Imol.col.v.vers.& quod dixi,& Fel.

col.x.vers.quartus casus,& seq.extra de fid.instr.& eundē Imo.in l.vlti.ff.à quibus appellare nō licet,& in c.cū cōtingat,in sexto membro,extra de iureiu.& Pet.Anch.in repe.c.j.in xiiij.q.prin. vers.iuxta hoc membrū quærit,qui est in chart.56.in paruis,extra & consti. Cepolam caut. ccxc. statuta quandoque,secundum antiquiorem computationem.& Anto. Cana. in tracta. de executione testamentorum,q.xiij.& Dec.in ca.ex parte.le ij.in xij.fal.de offi.deleg.& est fol.18.

Cōtractus simulatus tanquàm corpus sine anima.

14 ¶Sed ei quod dictum est instrumentum simulatū non esse instrumentum, adstipulatur quod tradit idem Bald.in l.fraus.ff.de legi.titulum simulatum non esse titulum:nec simulatam traditionē transferre possessionem.l.emptor.ff.de aqua plu.arcē.& d.l.cum ea.C.de transact. Et facit etiam quod scribit ipse Bal.in l.j.C.plus val.quod agi.quòd contractus simulatus dicitur tanquam corpus sine anima.& idem Bal.in l.ab Anastasio,in iiij.not.C.mād. quòd huiusmodi cōtractus dicitur coloratus,depictus,extrinsecus apparens,intrinsecus nihil habens.& ipse Bal.in l.si non virū. C.de don.inter vir.& vxo.quòd remota exceptione falsitatis,non remouetur simulationis.& Alberi.in l.nuda.ff.de contrah.empt. vbi dicitur quòd contractus simulatus nullus est ipso iure per multa iura quæ allegat,& Saly.in l.si donationis,per illum tex.C.de contrah.emp. quòd contractus simulatus non habet essentiam siue substantiam. & etiam Maria. in c.j. xxxvij.q.j. de ordi. cogni.& d.consi.lxv.col.vij.versi.sed tamen quicquid,& Ias.in l.nemo,in j.lect.col.viij.versicu. quartò quærit,& seq.ff.de leg.j.& cons.clxx.nomine,col.v.vers.nono.lib.ij.& Phil. Dec.consil. cccccxxxvij.coram magnificis,col.j.vers.quibus tamen.& bene facit l.simulatæ.ff. de rit. nupt.

Turpitudinē propriā allegare quando liceat.

15 ¶At vnum est quod obstare videtur emptori, quomodo enim poterit allegare venditionem esse simulatam? cùm id faciens videatur allegare suam turpitudinem, contra l. cùm profitearis. C.de reuoc.don.& c.inter dilectos,extra de don.cum concor. Sed quod huic obiectioni respondeatur facilè est,nempe id minimè procedere,cùm allegatur simulatio,vt voluit Bart.in l.filios. C.de reuoc.his quæ in fraud.cred.& in l.iusiurandum quod ex conuentione.§.procurator, col. vlti.ff.de iureiu.& in l.post contractum,col.iij.versic.& ex hoc infertur.ff.de dona.& consi.lxv.Pet.Nicole,col.ij.versi.circa primum.& Bald.in d.l.cùm profitearis.Paul.Cast.in l. contra legem, versicu. & ex hoc infertur.ff.de legib.Philip. Deci. consil. xiiij. cuius superscriptio incipit, vtrum valeat aditio,ad fin.& d.consi.cccccxxxvij.coram magnificis,col.vlt. vers. secundò respōdetur.& ante hos omnes Ioan.Andr.cuius nullus eorum meminit,in addi.Specul.tit.de donat.§. j. versic. item pone aliquis.vt id obiter dicam nisi si simulatio in fraudem facta fuisse allegatur,neque enim audiretur vt voluit Bart.in d.l.post contractum.& d.consi.lxv.& Pet.Aret.consi. ccxxvj. ad corroborationem,col.j.Sed & si nō allegaretur simulatio, tamen excipiendo & replicando potest quis suam turpitudinem allegare.Ioan.And.vbi suprà proximè.& Bar.in d.§. procurator. & Bald. in l.post mortem,ad finem.ff.de adopt.& in l.ij.in fin.C.de condict.ob turp.caus.De quo tamen vide plenius infrà in glos.xviij.huius §.numero 20.quantum autem,& 24.sed & aliud est, & seq. & 72.aut etiam nisi dicas.

Credatúrne contrahentibus de contractus simulatione.

16 ¶An autem hoc casu credatur contrahentibus dicentibus cōtractum venditionis esse simulatum, videbis latè per Paul.Cast.d.consil.lxxiiij.colum.ij. versi. sed dubium est, cum multis seq. Super quo etiam vide quod scribit Signo.consi.cclj.in quæstionibus,col.iij.versi. prætereà ex ipsa venditione,vbi tractat,an in præiudicium domini credatur contrahentibus dicentibus venditionem feudi esse simulatam. Et vide etiam quæ dicemus infra eodem §.glo.xiiij.in verbo, *ou equipollent à uente*, numero 46.sed hoc in loco,& seq.dum tracto,an credatur venditori dicenti contractum specie permutationis factum fuisse in fraudem consanguineorum.

Quæsti. An retractus habeat locum in alienatiōe fundi alieni bona fide empti.

Quid si uenditor nudā possessionem habet.

17 ¶QVID ITEM si aliquis vendidit fundum alienum antè à se aut parentibus suis bona fide emptum. An & tunc sit locus retractui, stante consuetudine vt in acquæstibus retractus habeat locum,vti apud nos est,infrà eodem titu.§. xxxij. Putarim locum esse, cùm tanquam ipsius venditoris distractus sit,vt in simili dicitur in l.magis puto.§.si pupillus, qui est j.ff. de rebus eorum, quòd si pupillus alienum fundum bona fide emptum possideat,hunc nec tutores sine decreto alienare posse, si quasi pupillaris distractus est: nam etiam vt dicit glosa ibi, ille est quasi dominus, habet enim publicianam. l.j.ff. de publicia. Aliud autem est vt dicunt Iaco. Aret. Bart. & Bald. ibi, si pupillus nudam possessionem haberet. Vnde etiam posset videri in hoc casu, si venditor nudam tantùm possessionem rei venditæ habuisset, non esse locum retractui. Tu tamen cogita,& vide quid dicam in sequenti quæstione, & text.in l. si alienam. ff. solut. matrim. vbi si alienam rem sciens mulier in dotem dederit, reddenda ei est, quasi suam dedisset: & fructus quoque pro portione anni, quo diuortium factum est,atque ibi nota. Sed & vide textum in l.ex hoc.§.alienare. ff. de alien. iudic. muta.caus.fac.& in l.iure.§.j. ff.de iure dot. Illum autem textum.in d.§.si pupillus,not.dicit Francis.Aret.in l.continuus.§.cùm quis,colum.iiij. versic. vel dic,& melius.ff.de verb.oblig.

Quæst.Retractus an locum habeat cum uē

18 ¶QVID VERO CVM quis vendit rem alienam quidem, sed non tanquam suam, vt in præcedenti quæstione, ea enim sic vendi potest. l. rem alienam. ff. de contrahenda emptione. etiam si contrahentes alienam esse sciant, modo furtum non committatur, vt not. in l.si in emptione.§.item si emptor,eod.titu.& à Barto.in l.si is qui pro emptore.§.vlti.ff.de vsucap.sed hoc

non

non obest vero domino.d.l.rem alienam, & ibi glos. & l.alienam,& ibi Bald.C.de furt.cum si. Vtrum igitur in venditione huius rei alienæ sit locus retractui. Quod non videtur,quia hæc non est propria venditio,sicuti nec donatio rei alienæ,propria donatio, vt voluit gl. in l.in ædibus.§. vlt.ff.de donat.per text.ibi,& in §.sic itaque,instit.eod.Quam tu & hac ratione confirma, quòd vir & vxor sibi non possunt donare rem suam, vt per totum tit. ff. de donat. inter virum & vxo. rem autem alienam possunt.l.si vir vxori,& ibi no.ff.pro donat.Hincque occasione sumpta Bal. in l.post mortem,col.vlt.C.de fideicommis.dicit primùm videri hanc donationem non indigere insinuatione.Tandem distinguit,teneatúrne donans de euictione, an non teneatur:vt primo casu semper indigeat insinuatione:secundò æstimandam esse nudam possessionem,& secundùm eam de insinuatione statuendum.l. si mulier. ff. quod met.caus. Conditionem enim vsucapiendi non esse æstimandam,cùm procedat cum iniuria alterius.l.denique. ff. ex quibus caus. maio. Quod autem dicit glos.in d.l.in ædibus.§. vlt.hanc non esse propriam donationem, verum est quò ad dominium,non quò ad titulum. Et idem propè dicit ipse Bal.in sua margar. in verbo, donatio, col.ij.vers.donatio rei alienæ. *ditur res aliena ut aliena.*

19 ¶Et idem quoque videri potest dicendum de venditione rei alienæ. Nam ita potest fieri venditio,ne teneatur vendens de euictione, quo casu venditor tenetur tantùm ad restitutionem pretij. l.emptorem.§.vlt.ff.de act.empt.quam ad hoc sing.dicit Ias.in l.stipulatio ista habere, col.pen. vers.& aduerte.ff.de verb.obli.& latiùs dicemus infrà eod.tit.§.xij.in gl.j.nu.10.& hęc quidem, & seq.Ideóq; posset etiam videri non esse tunc locum retractui, cùm nihil immobile tunc sit ex venditoris familia discessurum ob eam venditionem,vtpote cùm nihil ad aliud teneatur ipse vẽditor,quàm ad pretium.Verùm Matth. Afflict.in tract.proto. col.xv.vers.sed iuxta hoc quæro, videtur esse in contraria sententia,dum quærit an sit necesse venditorem esse dominum rei,vt sit locus iuri congrui.Et mox respondet nihil necesse esse,sed sufficere vt vẽditor possideat,quia res aliena vendi potest,& nihil aliud dicit.Tu igitur cogita.Et interim scito quòd si quis vendit rem alienam vt alienam, vt in casu de quo loquimur,semper videtur eam fuisse venditã nomine alieno:non ipsius vendentis.Bart.in l.in familiæ,per illum text.C.famil.ercisc.& in l.senatores,col. vlt.C.de rei vend.& in l.si fundum per fideicommissum, col.j.ff.de leg.j. Et bene facit text.in l. ab vno,& ibi Alexand.C.de nego.gest.& idem Alex.in l.j.§.nuntiatio.col.iij.vers.& in addit.& Philip.Dec.cons.cclxxxj.viso puncto,col.j. *Venditio ita fieri potest, ut non teneatur uendẽs de euictione.*

20 ¶RVRSVS QVID è diuerso si procurator meus vel tutor pupilli rem suam quasi meam vel pupilli alij vendiderit.Erítne consanguineis locus retractui, & quibus, vtrúmne scilicet consanguineis ipsius procuratoris siue tutoris, an verò meis,siue pupilli? Dic breuiter nullam hanc esse venditionem:quia nemo errans rem suam amittit.l.si procurator.ff.de acquir. rer.do.Et bene facit l.si consensum.§.j.ff.de contrah. empt.& not.per glos.in l.eius qui prouincia.§.quas autem,in verbo,alienatas,& ibi doct.ff.si certum petat. *Quæst.Retractus.*

21 ¶SED ET ILLVD in dubium vocatur.Si venditio facta sit sub conditione, vtrum consanguineus sit admittendus ad retractum ante impletam conditionem. Quod negant in conditione casuali,tanquam secus sentiant in potestatiua.Sebastianus, Neapodanus, & Mat. Afflict.ille in trac.congrui,in verbo,emit,hic in constitutione protomixeos, in verbo, licet enim, co.pen.vers. sed an si sit vendita.Et certè videtur in quacunq; venditione cõditionali non esse locũ retractui, quia interim nõ censetur perfecta venditio.l.hæc venditio,in princ.ff.de cõtrahen.empt. & l.bouem.§.si sub cõditione.ff.de ædil.edict.& bene facit text.in l.ei qui ita.ff.de cõdit.instit.& quod scribit Ang.cõs.cclxvj.dictum legatum, in fi.cum simil.Ideo nec interim quoq; ex ea agi potest. l.si pupilli.§.videamus.ff.de neg.gest.& l.nam & posteà.in princ. ff. de iureiur. & l. grege. §. si sub cõditione.ff.de pig.& l.bouem.§.sub cõditione.ff.de ædil. ædict. & l.promittenda.§.si à debitore.ff.de iure delibe.& l.Fulcinius.§.si in diem.ff.quib.ex caus.in pos.eat.& l.si mater.§.eundem,vers.& ideo si fortè.ff.de excep.rei iud.& l.hoc iure.ff.de verb. obl. vbi licet cõditio sit negatiua,& ita propè improbabilis,tamen nisi constet eam extitisse, non competit actio.& c. cùm Ioannes,vers.cùm igitur,& ibi Innoc.in primo not.extra de fide instr.Et adeò vt nõnullis placuerit agi nõ posse,vt soluatur,vel aliud fiat,si cõditio extiterit.de quo tu vide tex.in l.in lege Aquil. & ibi gl.& dec.ff.ad leg. Aquil.& Bar.Raph.& Franc. Aret.in l.lecta.ff.si cer.pet.Bal.in l.exceptionẽ.C.de probat.Pan.post alios.in c.cùm super,col.j.vers.op.cõtra,& col.ij.vers.tertius intellectus,extra text.de cõces.præb.& Franc. Aret.in l.cõtinuus.§.cùm ita, in primo not.ff.de verb. obl.Et quod in simili scilicet de debito in diẽ,latissimè tractatur à Cyn.in l.j.C.vt actio.ab hære. Et si quod ita debetur,id est sub cõditione,soluatur per errorẽ pendẽte cõditione,repetitur.l.sub conditione.ff.de condic.indeb. *Quæst.Retractus an habeat locum in uẽditione cõditionali.* *Venditionem conditionalẽ, nõ censeri perfectam.* *Et ex ea agi non posse.*

22 ¶Ex quibus fit, vt nec in ea venditione vtatur dominus iure prælationis (qui est retractus feudalis ad hunc proximè accedens,vt ex multis huius tit. capitulis satis constat.) Id enim nuncupatim voluit Guid.Pap.dec. Delph. xlvij.sed posset dici, & iterum deci.ccccxj. dominus directus, vers.potest fieri cautela, & vtrobiq; allegat Bar. qui tamen de hoc nihil dicit in l. quod sæpe.§.si quis amico.ff.de cõtrah.emp.Nec itẽ ex ea debẽtur laudimia(quod illi proximũ est)vt voluit idẽ *Ex uẽditione cõditionali ius prælationis nõ competere.* *Nec laudimia.*

Nec commissum.

Guid.consi.cxxvj.de anno domini,in secundo dubio.Nec vt postea subdit in seq.dubio,cadit res in commissum ex huiusmodi venditione conditionali : etiam si ea incõsulto domino facta fuerit. quod & idem voluit ipse Guid. cons. lviij. ex narratione vers.aut talis contractus. & Bal.quem non allegat in d.l.hæc venditio,in addi.vers.dico si emphyteuta, & cons.ix.factum tale est anno domini,col.j.& ij.lib.j.quod iterum repetitur cons.lxxxviij.lib.iij. Nam consensus (inquit) nullus est,donec conditio existat.l.non solùm.ff.de act.& obl.& l.sub conditione,& l.qui promisit. ff.de condic.inde.& l.cedere diem.ff. de ver.sign.& not.in l.ex placito. C. de rer.permut.& alia multa quæ allegat.& idem quoque tenet.Io.Blanchus in summa tit. quib.mod. feud.amit.§.vasallus,ver.si peritus fuerit.& Ioan.Ray.in c.imperialem.§.habito,col.xj.in paruis,tit.de prohib. feu.alie.per Fed.cum aliis concor.adductis à Fran.Cur.seniore.cons.viij.viso instrumento,col.ij. ver.secundò moueor.

Item nec gabellam.

Nec denique debetur gabella ex huiusmodi contractibus aut legatis conditionalibus , ex statuto iubente eam solui ex legato vel contractu. Bar.in l.cum Titio.ff.ad.l.Falc. Bal.in l.in annalibus.C.de leg.vti eos allegat,& sequitur Soc.in l.j.col.ij.vers.ex quibus infertur. ff.de vulg.& pu.Sed illi loquuntur de legato annuo.

Emptorem cõditionale non usucapere.

Multa de conditionalibus actibus.

23 ¶Et huc spectant alia multa,quæ scripsimus in repe.l.si vnquam,in verbo,reuertatur,nu.225.deinde quia huiusmodi. Sed quibus & tu addere potes , quod dicimus emptorem non vsucapere pendente conditione.l.necessariò.in prin. ff. de peric. & commo.rei vend. & l.ij.§.si sub conditione.ff.pro empt.cum simi.Et ex sponsalibus conditionalibus non induci iustitiam publicæ honestatis.c.j.& ibi glos.de sponsal.lib. vj. Ex quo & aliis quibusdã tradit gl. quã sequuntur doct. in c.cùm plures,in gl.vlt.de offi.deleg.eod.lib.vj.quòd si is qui delegatus est sub conditione, ante eam impletam vsus est iurisdictione , volentibus fortè aut non contradicentibus partibus , per hunc vsum non perpetuata est eius iurisdictio.Et quod tradit Host.in summa tit. de cond. appo. §.quæ conditio,col.ij.vers.quid si contraho cum vna,quòd si ego contraham matrimonium cum vna sub conditione,& posteà cum altera purè , deinde extet conditio : secunda vxor est , non illa prior:& sequitur Collect.in c.super eo , in prin.extra eo.tit.vbi & adhuc allegat d.c.j. de spons. lib.vj.Et quod prætereà scribit Bal.in l.acceptã,col.vlt.in xxiiij.q.C.de vsur.quòd pendente conditione non habet locum ius offerendi,deponendi,consignandi,per tex.quem dicit not.in l.stipulatio ista.§.inter certam.ff.de verb.obliga.vbi soluisse non dicitur qui ante conditionem soluit. Et quod respondit Ange. cons. clxxxix. anno ab eius incarnatione, liberationem generalem omnium obligationum non comprehendere obligationes sub conditione contractas,quod multis probauit.Et Franci.Aret.cons.xj.procedendum est breuiter,col.j.contractum conditionalem non esse propriè contractum.Nam vt id ei addam, creditor conditionalis non est propriè creditor, vt per Iac.But.Alb.Saly.Rapha.Fulg.Ro. Alex. Franc.Aret. & Ias.in l.j.ff.si cert. pet.vide Stepha. Bertr.cons.lxxxviij.nu.8.lib.4.& Fran.Ripa,in lib.ij.respõ.c.xxix.nu.7.Et idẽ de debitore conditionali dicit ipse Fran.Aret.cons.cviij.elegãtissimè.col.ij.ver.ij.principaliter,& ante eum Dy. in l.is cui.ff.de actio.& oblig.& Albe.in l.creditoris. ad finem.ff.de verbo. sign. Nam & qui tenetur sub conditione non censetur esse obligatus.l.si quis sub conditione.ff.si quis omis. cau.test. & voluit Alberi. post Andr. Pisa.in l. si seruus.§.j.col. vlt.ff.si quis cautio.vbi reprobat glo.vlt. ibi,quæ putatur semper.& debitum conditionale non est debitum.l.in stipulatione. & l.plerunque.ff.de iure dotium,& Alberi.in l.ij.§.j.nu.19.ff.si cer.petat.

Legatum aut fideicõmissum cõditionale nõ transmittit ad hæredes.

24 ¶Et quòd denique legatum aut fideicommissum conditionale non transmittitur ad hæredes ante impletam conditionem.l.j.§.sinautem aliquid sub conditione,& ibi Bal. Raph.Fulg.& Corn. C.de cad.tol.& l.si ita legatum.§.j.ff.de lega.j.& l.hæres meus, in prin. & iterum l.si ita expressum,& ibi Bal.ff.de condi.& demon.& l.si cùm hæres,& l.seq.ff.quando dies leg. ced. & l. si in personam,iuncta glo.in verbo,vtiliter,& ibi Bal.col.j. ver. quæro vtrum fideicommissum.C.de fideicommis.& l.in causæ,la ij.§.Pomponius , & ibi Bal.post. Iac.ff. de mino.& l.hæredes mei. §.cum ita,& ibi gloss.in verbo, suscepisset , Alex.col.iij. & latè Soci. col.item iij.super ea gloss. ff. ad S. C. Trebel. & l. qui liberis.§. hæc verba , & l. sed si plures,in princi. & l. qui plures. & l.Lucius §.vlt.ff.de vulg.& pup. substi. & l. toties. ff. de acquir. hæreditat. & l. si ex pluribus ff. de suis & le. & voluerunt etiam Bar. & alij in l. cum filiofamil. & ibi Ias. col. iiij. vers. v. not. ff. de leg. j. Signo.consi. xxxv. casus talis est:quidam Iac. colum. ij. versi. ad primam. Bal. in l. si pater,col.penult.in iiij.q.C.de instit.& substit. Ange. consi. cclxxxvij. pro clariori , colum. ij. versi.sed cùm dies.& consi.ccxciij.in facto. Rapha. Fulg. consi. xiiij. in q. colum. j. & consi.seq. proponitur , colum. quoque j. & consi. xviij. Solumucia , colum.j. & consi. xxxviij. in proposita , colum. ij. & consi. l. quidam Ramundinus , colum. ij. versi. in quibus , & consi. lxx. proponitur , colum. ij. versi.rursum constat , Rapha. Co. consi. cxxj. Geraldus , colum. j. Ro. consi. ccxlvij. primò , colum. j. Franc. Aret. consi. j. decreueram , colum. ij. versi. præmitto. Cepo.causarum ciui.consi.liiij.quædam, post prin.lib.iiij. Barb. qui multos citat , consi.lv. præclarè,col.ij.nume.4.lib.ij.Ias.consi.lix.casus sic se habet , ad fi.lib.j.Philip.Deci.cons.cccccliiij. quod suprà,col.j.versic.iij.principaliter. Anto.Rub.cons. xxxv. viso testamento , col.ij. vers.& si dicatur.

Idque

Nec ad filios quidẽ & ſuos hæredes.

25 ¶Idque etiam in filiis & ſuis hæredibus, vt patet ex multis ſuprà alleg. & præterea in l. ſi cui legetur.§.j.& ibi Bald.& Flor.ff.de lega.j.& per glo.vl.in l.j. & ibi Barto. Bal. Ful.qui tamen hic dicit eſſe contra mentem teſtatoris,& alij.C.de his qui ante aper.tab. Cy. Alb. & Bar.in l.is cui, ſub conditione,contra gl.& Pet.ibi,qui voluerant contrarium in legatis.ff.de act.& obl. & Bal. in c.j.col.j.in fi.tit.qui ſuc.tene.cum aliis multis concor.traditis ab Alex.in l. cùm ex filio,col.j. ff.de vulg.& pup.ſubſtitu.& conſi.xvj.viſo teſtamento,col.j.li.vj.& conſi.ccvj.ponderatis.col. j.eo.lib.vj.& conſ.ccl.quò ad primũ,in j.dubio,eo.lib.vj.& conſ.cclij.pro clarè, col.j.eo. lib.vj. & conſ.lxij.in cauſa,col.j.li.vij. & Soc.conſ.lxxvij.in præſenti, col.j.li.j. & conſi.lxxiiij.omnipotentis,col.j.li.iiij.& conſ.xciiij.pro clariori,col.iiij.ver.ſed in hoc,eo.li.iiij. Guid.Pap.conſil. ccxiiij.circa materiam,colum.j.iterúmque, colum.pe. Iaſ.in l.j.numero xcij.ff.de leg.j. & conſi. lxxx.iſte caſus,lib.j.& Stephan. Bertran. conſi.xix. ex themate, in fi.lib.iiij.& conſil.xlij. viſo proceſſu,colum.j.in fi.eo.lib.iiij.

Venditio conditionalis ſit ne perfecta ante conditionẽ.

26 ¶Verùm in diuerſam ſententiam & alia quædam nos poſſent trahere. Nam venditio conditionalis ſtatim eſt perfecta, antequam cõditio extiterit,vt dicit text.in d.l. neceſſariò.§ ſi ita res.ff. de peri.& com.rei ven.Et vſque adeò quidem, vt non liceat alteri contrahentium inuito altero ab ea diſcedere,vt dicit glo.ibi,& in l.j.in prin. C.eo.titu.& in §.j.inſti. de emp.& ven.& Hoſt. in ſum. eo.tit.§.ij.in fi.& Doct. vbique. Et quanquam res pendeat quodammodo ex futuro(id enim negari non poteſt)tamen completa poſteà conditione cenſetur contracta vẽditio in præteritum,vt dicit tex.in d.l.neceſſariò, ver.quod ſi pendente conditione emptor. Nam conditione impleta perinde eſt,ac ſi cõtractus ab initio fuiſſet purus.l.vlt.§.j.& ibi Ang. & Alex.qui adfert concord.ff.de vulg.& pup. Alb.in l.poſtquam.C.de hære.vel act.ven. Phil. Dec. qui & concor. adducit in l.pecuniam, col.j.in ij.no. ff. ſi cer.pe.De quo tamen vltimo dicto vide Bal.in repe. Paduana.l.ædita.col.vlt.ver.ego dico.C.de eden. & Iaſ.in l. vlt.§.j. col.j. ff. de vulg. & pup. & Lancel.Gali.in l.j.§.ſi quis ſimpliciter.colum.j.ff. de verbo.obli. Nec in noſtro hoc caſu quicquam intereſt emptoris, ſi interim admittat conſanguineum ei offerentem pretium cum onere conditionis & qualitatis ipſius venditionis: econtrario autem poſsit intereſſe conſanguinei,vt nunc admittatur,cùm habeat promptas paratáſque pecunias:quas fortè non habebit cedẽte conditione.Et in hanc ſententiam inclinare videntur ij qui tractant, an in huiuſmodi venditionibus conditionalibus tempus currat à tempore contractus,an verò cedentis conditionis de quo nos latiſsimè dicemus infrà eo.tot.hoc §.gl.x.quæ eſt in ver.*dedans l'an*,nu.42.octauò quæro,& multis ſeq. Nam ſi pendente adhuc conditione non admitteretur conſanguineus, fruſtra quæreretur,an tempus ei interim currat.

Cõditione impleta contractus purus ab initio fuiſſe cẽſetur.

27 ¶Et hanc quidem partem video paſsim apud nos obſeruari, quam ſi ſequendam arbitraris,vix enim de iure communi obtineret:eam ita intelligas,niſi ſi antequam conſanguineus veniat ad retractum, emptor & venditor communi conſenſu diſceſſerint ab huiuſmodi contractu conditionali.Nihil enim tunc videtur fuiſſe factum:quia emptio nulla fuit:niſi quantùm ad eum effectũ, quòd alter contrahentium pœnitere non poſsit,vt ſuprà diximus.Et id nuncupatim,vt ſcilicet nõ ſit locus retractui,cùm partes ante conditionem impletam diſcedunt à contractu, tenuit Io. Fab. in d.§.j.inſt.de emp.& ven.ex quo potes intelligere eum eſſe in ea opinione,vt ante hunc diſceſſum conſanguineus audiri debeat. Quid autem cùm à pura venditione diſceditur, dicemus latè infrà tit.ſeq.§.vij.in glo.j.in verbo.*ſeront preferez*,nume.18.ex hac autem noſtra,cum multis ſeq.

Quid ſi proceſſum fuerit ad traditionẽ.

28 ¶Quòd ſi prior opinio magis nobis arrideat,vt ſcilicet non admittatur cõſanguineus ante impletam conditionem.Eam etiã temperabis,niſi proceſſum fuerit ad traditionẽ rei:quia ex huiuſmodi venditione cõditionali ſecuta traditione ante conditionem,transfertur dominium.l.dotis fructus.§.vl.cum l.ſed niſi hoc,quę confeſtim ſequitur.ff.de iur.do.Ex quo dicit Bal.conſi.cccclxxv. quidã Franciſcolus,col.ij.ver.& modò ſic eſt,li.j.quòd nulla conditio impedit principiũ eſſentiæ contractus,ſi ventum eſt ad traditionem: ad quod præterea allegat l.ſub conditione.ff.de ſol.& l.j.§.j.ff.de vſuc. pro dot. Idq; dicit procedere etiã ſi ſimplex precarium interuenit:nam qualiſcunq; traditio ſufficit,ſiue transferatur naturalis & ciuilis poſſeſsio,ſiue alterutra: etiámq; ſi ſit clandeſtina,modò fiat à domino,vt dicit ſing.illa l.ſi fundum.ff.de fun.dot.Sed & ad id quod ſuprà diximus ponderat d.l.dotis fructus.§.vlt.Bart.in l.j.§.ſi vir,paulò ante finem,& ibi Alexan. col.pen.verſi.iuxta proximè dicta,Franc.Aret.col.penult.verſ.extra glo.& alij recentiores.ff.de acquir.poſſ. Imol.in l. ſtatuliber. ff. ad leg. Fal. & Paul.Caſt.conſi.cclxvij.in facto illorum poſt princip.lib.j.vbi declarat quomodo id intelligatur.Et Corn.conſ.l.videtur in hac, col.iiij.in literis,f,g,h,lib.j.& conſ.ccxiiij.licet in hac, col.j. verſicu.nam ex contractu, & iterum col.ij.verſ. conſtat etiam,eod.lib.j.vbi & id declarat. & conſi.lxxiiij. præmitto, col.iij.verſ. nam tunc cenſetur,lib.iiij.& Steph.Bertr.cõſ.j.viſo proceſſu,col.xij.nu.65.& ſeq. lib.j.& conſi.clxxxv.quãuis donatio.in prin.lib.iij.

29 ¶Et ante hos gl. not. in l. ſeruitutes ipſo iure, in verbo, ſub conditione, poſt princ.ff.de ſeruit. quæ per illum text. in d.l.ſed niſi hoc, tradit non ſolùm per traditionem, ſed & per ſimplicem patientiam tranſire dominium ſeruitutis conſtitutæ ſub conditione ante impletam cõditionem.

& illam Angel.ibi col.vlt.dicit sing. & mirandam. cui tamen dicit repugnare rationem literæ in §.interdum.instit.de rerum diuis. Sed eam simpliciter sequitur Paul. Cast. ibi, col.j. qui & eam dicit sing.& menti tenendam in id,quòd sicut in re corporali vendita sub conditione,si interim tradatur,statim transfertur dominium,per d.l.dotis,in fin.ita in iure incorporali,ex patientia,quæ in huiusmodi re pro traditione habetur l.quoties via, quæ est pe.eo.tit.etiam transfertur dominium ante impletam conditionem.& sequitur etiam Franc. Aret.in d.l.j.§.si vir vxori, col.Pen.versi.tertiò adde,& Soc.col.vlt.versi.extra glos.ff.de acquir.pos.

30 ¶Et id confirmat, quia quod suprà diximus non cadere emphyteutam aut vasallum ob rem venditam conditionaliter,intelligitur,nisi processum sit ad traditionem. Ita enim expresim voluit Bald.d.cons.ix.lib.j. & iterum cons. xcv. mortuo Gregorio, lib.iij. & in c.j.§.hoc quoque,col. pen.vers.sed hic quæro vnum,tit.de succes.feud. Ad quod etiam facit,quod in simili tradit idem Bald.in c.j.§.vlt.vers.sed pone pater, tit.quæ fuit pri.cau.amit.benefi. & in l.j.col.vlt.in xvj.q. C.de his quæ pœ.no.& in c.Cumana,col.ij.vers.& prædicta faciunt,extra de elec.& Card. Alex. in c.j.col.v.versic.quæro quid si vasallus vendat & transferat,tit.de prohib. feud.ali.per Fed.& Felin.qui id optimè declarat post alios,in c.ecclesia sanctæ Mariæ,col.xxxiij.versi.quinta declaratio,extra de constit.Franc.Cur.senior d.cons.viij.viso instrumento, colum.ij. Ias.in l.non solùm.§.morte,col.penul.ff.de oper.no.nunti.& in l.vlt.col.penult.in xxiiij.q. C. de iure emphyteu.Philip.Dec.cons.clx.in causa monasterij,col.ij.& Franc. Rip.in c.cùm M. Ferra.nume.80. vers.sublimita,de constit.

Quid si traditio quoq; fuerit cõditionalis.

31 ¶Sed quod dictum est, consanguineum admitti ad retractum venditionis conditionalis, si ad traditionem processum fuerit,quia ex ea transfertur dominium. Intellige, si non etiam traditio sit conditionalis, vti in dubio præsumitur, nisi aliter dictum sit, ex sententia Bart.in l.sub conditione.ff.de solutio.nam tunc nec dominium nec possesio transferuntur.l.qui absentis.§.j.ff.de acquir.poss.& voluit Bald. d. consi. cccclxxvij. col.ij.lib.j. ita intelligens quæ ex eo suprà diximus versi.ab hinc tertiò.Quamuis id non procedat in venditione rei feudalis aut emphyteuticæ, de qua locuti sumus in vers.præcedenti, nam etiam si vasallus aut emphyteuta vendat & tradat sub conditione,cadit re ita vendita,vt dicit Bald.d.cons.xcv.lib.iij.allegato in d.vers.præcedenti. Sed id fit ob speciales quasdam rationes quæ in eo casu obtinent, licet non in cæteris. Et cum his finem facio huic quæstioni.Sed tamen omnino vide text.in l.necessariò, in princ.ibi, quòd si pendente conditione res tradita sit, & quæ dicam in d.verbo, ***dedans l'an***, vbi suprà, quia huc admodum pertinent.

Quæst. An retractus habeat locũ in venditione facta sub modo.

32 ¶ET EX HIS quæ suprà diximus de venditione conditionali,idem dicẽdum censent Sebast. Neapodanus,& Matth. Afflict.in locis allegatis in præced.q.in princ.in venditione etiam facta sub modo, per not.in l.eas causas.ff.de condit. & demonst.quia æquiparantur modus & conditio.l.j.C.de his quæ sub mod.& l.insulam.§.vlt.ff.loca.quæ iura in id citat And.Iser.in c.j.ti.quæ fuit pri.cau.amit.bene.Ego verò etiam si retractus non haberet locum in conditionali venditione,tamen aliud dicerem in modali,vt cùm nostris loquar.Multùm enim inter vtrunque interest quantùm ad perfectionem contractus,quæ maxime hîc inspicitur. Nam contractus factus sub modo,est purus respectu conditionalis,vt probatur in l.libertus.§.hæc scriptura.ff.de manu.test. Ideóque licet ex conditionali non detur actio, nisi primùm impleta conditione, vt diximus & probauimus suprà in princi.præced.q.Ex modali tamen continuò nascitur & datur pręstita cautione de modo implendo.l.liberto.§.Lucius.ff.de annu.leg.& l.si tibi legatum.ff.de leg. iij. & l. quibus diebus.§.vlt.& ibi Bart. & l.ea. ff. de condi. & demon. & l. cùm testamento.ff.de fideicom.liber.

Modũ & conditionem longè differre.

33 ¶Ideóque gl.Bar.Bal.& alij in d.l.j.C.de his quæ sub mod.dicunt id quod in ea.l.scribitur, modum pro conditione obseruari,intelligi quò ad quædam tantùm. Nam & aliàs videmus sententiam sub conditione ferri non posse,nec debere.l.j.§.biduum.ff.quan.app.sit, & no.in l. cùm iudex.C.de sen.& interlo.om.iud. Sub modo autem posse.l.cum eorum. C. eo.tit.igitur cùm modus non suspendat,vti facit conditio: nec faciat, quin actus sit purus, quid tandem causæ est,cur retractus locum non habeat,propterea quòd in nonnullis æquiparentur. Nam & videmus contractus conditionales puris etiam in quibusdam comparari, vt etiam suprà diximus nu.26. verùm in diuersum.

Quæstio. Retractus an locũ habeat uenditione ita facta, ut dominiũ non transeat nisi soluto pretio.

34 ¶CAETERVM quæstionis quoque est,si ita facta fuerit venditio,vt dominium non transeat in emptorem, nisi prius soluto integro pretio. An interim erit locus retractui? Quod non videtur,quia vt scriptum est in l.cùm manu,quæ est pe.§.nemo,qui est vlt.ff.de contrahen.emp. nemo potest videri eam rem vendidisse, de cuius dominio id agitur, ne ad emptorem transeat: sed hoc aut locatio est,vel aliud genus contractus,scilicet, vt dicit glo. pignoris vel emphyteusis. Et ibi Bald.in addi.in fi.quærit, an valeat hoc pactum, de quo in nostra quæstione loquimur, nec tamen soluit, sed se remittit ad id quod dicit in rubr. C. eod. tit. quo in loco primùm in xj.q. illud dicit, quòd si in venditione ponatur pactum, quod à contractu remouet naturalem eius effectum: puta si vendo rem retento dominio vtili & directo, non tenet venditio: quia

quia à quo remouetur naturalis effectus, remouetur & species, per d.§.nemo. Si verò vendatur vtile dominium retento directo, tenet venditio, licet emphyteuta nõ sit omnino dominus, per glo.in d.§.nemo. Sed paulò post videlicet in xiij.q. descendit ad speciem, de qua hîc quærimus, scilicet cùm venditor tradit rem eo pacto, vt non transeat dominium, donec pretium integrè sit solutum. Et videtur (inquit) non valere id pactum: quia ista traditio non habet eum intellectum, quem sapit contractus, per d.§.nemo. Subdit tamen istud pactum esse naturale, per §.vẽditæ.instit.de rer.diuis. Quin & si (ait) esset translatum dominium, posset venditor sibi reseruare manus iniectionem in rem, si pretium non soluatur, vel si pacta non seruentur, ar.l.si Titius.ff.de ser.expor. Subiungítque hanc esse veritatem. Secundùm cuius sententiam Matth. Afflict.deci. Neap.cccxxxviij. nobilis Petrus Paulus, post multa concludit in ea specie, de qua priuatim loquimur, habere locum ius nostrum congrui. Ita enim vt alibi diximus, appellant id ius retractus. Et ita quoque asserit fuisse conclusum in cons.Neap. Idem verò Matth.in trac.proto.in prin.col. xv.ver.sed ponamus quòd quis vendidit, in ea fuit sententia, vt si venditor tradidit rem venditam pretio non soluto, & fuit habita fides de pretio, locus est retractui: cùm ita translatum sit dominium, aliàs non, per no.per Cy.in l.inciuile.C. de rei ven.& in l.si non donationis.C.de contrahen.empt.

35 ¶Sed & rursus idem Matth. in eodem tractatu, in verbo, licet enim suprà diximus, columna vj.vers.sed quæro, de quadam vtili quæst. tanquàm sui oblitus, hanc eandem quæst. retractat dicítq; videri in hoc casu locum esse iuris congrui, quia licet tex.in d.§.nemo, dicat, quòd ob dictum pactum desinat esse venditio, transeátq; in alium cõtractum: tamen hoc intelligitur quãdo id pactum potest transfundere contractum ipsum in aliũ vtilem contractum: quòd si per hoc pactum vitiatur cõtractus, nec fit transfusio in aliũ, tunc pactũ ipsum vitiatur, & manet contractus validus, vt pulchrè in alio simili casu declarat Paul.Cast.in quodam cons.quod ipse aliter nõ designat, sed est cons.lxxv.notandũ est quòd præfatum, col.ij.vers.vel aliter, lib.ij.quòd si vir vxori donet omnia sua bona præsentia & futura, cum iuramento, eo pacto ne ea donatio possit reuocari, huiusmodi pactum nõ facit eam transire in donationem inter viuos & irreuocabilem, nam si id faceret, redderetur donatio nulla, vtpote quæ auferret liberam testandi facultatem. Ideo dicendum est potius istud pactum & iuramentum vitiari, & prędictam donationem remanere donationem causa mortis, per multa quæ illic allegat. Et sic (inquit Matthæ.) cùm non possit ex hac specie emergere aliquis contractus vtilis manente eo pacto, consequens est, vt cõtractus ipse maneat efficax, reiecto dicto pacto: & sic in eo locum habeat ius congrui. Et facit (inquit) quod voluit Angel.cons.ij.certum est, de venditione facta cum pacto, ne dominium transeat in emptorem. Et quod idem scribit in l.iurisgentium.§.sed cum nulla, col.ij.post Pet.ibi.ff.de pact.quòd contrahentes non possunt facere, quòd stipulatio non sit stipulatio.l.in bello.§.factę.ff.de capt.& postlimi.reuer.sed bene possunt facere, vt non habeat effectum nisi pacti nudi.l.j.de pactis.& l. non omnis.ff.si cert.pet. Sic etiam vt dicit Matthæ.non possunt facere, vt emptio non sit emptio, sed eius effectum possunt minuere. Subdit autem ipse Matthæ.contra hæc facere ea quæ sup.ex Bald.adduximus in d.q.xiij.rubr.de contrah.empt. Sed his respondet, adducítque Bald.in suam sententiam, vt sit locus in huiusmodi venditione iuri congrui. Tandémq; illud dicit, quòd si contrarium diceremus, viam fraudibus aperiremus: nam qui vicinum iure congrui vellet excludere, emeret cum dicto pacto, & posteà clanculum solueret pretium. Et ita eum in hoc postremo loco refert & sequitur Chass.in consuetud.Burg.hoc eod.titul.§.x.in verbo, *le uendeur & achepteur*, in princip.

36 ¶Quibus quantùm ad illud de fraude, vide quod in simili tradit Bald.loquens de emphyteusi à vasallo concessa ad longum aut longissimum tempus, ea lege ne vtile dominium transeat in emphyteutam. Id enim videri factum in fraudem, per not.à Dyn.in l.codicillis, quæ est pe.§.instituto.ff.de leg.ij. Ita enim voluit Bald.in c.imperialem, in princ.col.ij.vers.quæro nunquid vasallus, & ibi quoq; Mart.Laud.col.iij.vers.ad fi.gl.tit.de proh.feudi alie.per Fed.& sequitur Alex. cons.lxviij.visis duobus, col.ij.vers.nec prædictis ob.lib.j.quod cons.repetitur cons.clxv.lib.ij.& rursus idem Alex.cons.cv.in caussa, col.ij.vers.non obstat quartum, lib.iij.& Ias.cons.xciij.pro domino, col.vlt.lib.j. Et simile quippiam voluit ipse Bal.in c.j.in princ.col.vlt.paulò ante finem, tit.qui feud.dar.pos. Tu tamen super priori illo dicto vide eundem Bald.Imol.& omnino Alex. in l.si domus.§.vlt.ff.de leg.ij.& ipsum Bald.in c.quæ in ecclesiarũ, col.iiij.vers.quæro nunquid. extrà de constit.& Imol.cons.lxviij.in casu, col.vlt. cum aliis concord. adductis à Felin.in d.c. quæ in ecclesiarum, col.xxx.vers.sexta declaratio, & Card.Alex.in d.c.imperialem, col.vlt.& Franc.Cur.Iuniorem in tract.feud.in iiij.parte princ.char.41.vers.tertiò principaliter, col.ij.ibi, est verum.

37 ¶Nec tamen omiserim id quod dictum est suprà, id pactum, vt non transeat dominium in emptorem nisi soluto integro pretio, non vitiare contractum, tenere præter Bald.vbi suprà, nuncupatim. Io. And. in addit. Spec.tit.de empt. & vend.§.j.col.iiij.in addit.incip.facilè ergo erit.& Pan.cons.lxvj.viso quodam instrumento, col.j.lib.j. per multa illic allegata, vt videre omnibus

promptum

promptum est & expositū.& iterū conſ.lxix.caſus in his terminis,col.vlt.lib.ij.Soc. conſ.clxxix. circa præſentem col.j.verſ.item licet quando.lib.iiij. Fabia.à monte ſar.c. Sab.in tract.de empt. & vend.in vij.q.prin.col.vlt.Philip.Deci.conſ.cxix. cuius ſuperſcriptio incipit, licet inſtrumentum,col.iij.verſ.tertiò ſtante,& con.ccccxl.ſuperioribus diebus,in prin.Ideóque nihil obeſſe video,quin & in ea locum habeat retractus cum eo onere & pacto: vt de venditione conditionali ex quorundā ſententia diximus:& de venditione cum pacto de reuendendo dicemus in tit. ſeq.

38 ¶SED ET ILLVD quæro,quid ſi poſtquàm vēditio pura facta eſt,partes ſpōte diſcedunt ab ea, reſtituto viciſsim fundo & pretio.An tunc habeat locū retractus. Et hæc quidē res duplex habet dubium.primum, an ſit locus retractui prioris venditionis, vt ſcilicet poſsit conſanguineus prioris venditoris retrahere, non obſtante ea diſceſsione, quam rem latè tractabimus tit. ſeq.in glo.vij.in verbo,*seront preferez*,numer.18.ex hac autem noſtra,& multis ſeq. Secundum, an & in huiuſmodi diſceſsione locum habeat retractus, vt ſcilicet conſanguineus emptoris, qui fundum reſtituit,reſtituto ſibi viciſsim pretio poſsit retrahere, tanquam is emptor ita vendidiſſe videatur.Et certum eſt,quòd ſi id fieret vi pacti de reuendendo appoſiti in contractu,non eſſet locus retractui,vt videbimus in d.tit.ſeq.Sed hîc quęrimus,cum nullū eius rei fuit pactum appoſitum in contractu:aut ſi quod appoſitum fuerit,tempus ipſius erat iam tranſactum, cùm partes à contractu diſcedunt.Qua in ſpecie Paul.Caſt.con.lxxiiij.in cauſa mota,col.vl.ver.videndum eſt, li.ij.reſpondit non eſſe locum huic ſtatuto loquenti de venditione,& ſic de contractu,non de diſtractu.Ideo cum ſit contra ius commune,ad hunc caſum non extenditur,iurib.vulgar.quia caſus omiſſus habetur pro omiſſo.d.l.ſi extraneus.ff.de cond.ob cauſam. Hæc ille. Cuius dicti veritas ex eo pendet,an ſtatutum loquens de contractu habeat locum in diſtractu.de quo nos latè diximus in noſtris legibus connubialibus in verb. *contracter*, in q.j.& multò latiùs dicemus in ij.editione eius operis,& aliquid quoque obiter & per tranſennam dicemus inf.ti.procedente.§.vj.in verbo,*les loyaulx couſtz*.nu.5.nunc tempus eſt,& multis ſeq.

Quæſt.Retractus an habeat locum in uenditione pura à qua partes ſponte diſcedunt.

39 ¶Nam quod ad hanc noſtram conſuetudinem pertinet, ego aliter cenſeo: quia cùm iſte emptor per venditionem puram ſiue pacto reuendendi,aut aliter diſtrahendi factam,& traditione ſubnixam aut ſi pactum appoſitum fuerit,per lapſum temporis ei pacto præſtituti fuerit factus dominus irreuocabilis, non video quin iſte ſpontaneus vltroneúſque ab eo contractu diſceſſus habeat vim alterius nouæq; venditionis. Et ita quidem, vt ex ea debeantur altera laudimia,alteráque gabella,ex ſtatuto iubēte ſolui gabellam ex contractu,vt videre licet apud Guil.Cu.Alb.Angel. & Paul. Caſt.in l.ab emptione.ff. de pact. Bal. in l.iij.§.contrarium.ff.de contrar.act.tut.Ang. con.xciiij.cùm lis & quæſtio, col.pe.verſ. videndum igitur reſtat, cum aliis concord.adductis à Firmia.in tract.gabellarum in v.parte prin.quæſt.v.& in viij. parte prin.iij. parte eiuſdē quæſt. xiiij.atque etiam à nobis inf.tit.ſeq.§.vj.gloſ.ij.in verbo, *les loyaulx couſtemens*. Præſertim verò cùm noſtra conſuetudo loquatur non tantùm de venditione, ſed aliis contractibus æquipollētibus venditionibus.

40 ¶Sed hoc tamen ita intelligendum eſt, vt etiam conſanguineus prioris venditoris, qui poſteà redemit,admittatur ad retractum prioris illius venditionis,& conſequenter poſterioris, qua ſcilicet à priore diſceſſum eſt:ſi tamen ſit adhuc intra tempus redimendi iuxta ea quæ latiſsimè dicemus in d.ſeq.titu.§.in verbo,*seront præferez*.Et ſic is prioris venditoris conſanguineus præfertur conſanguineo emptoris, cùm ius ſit illi quæſitum ante ſecundam venditionem, quæ ex diſceſſu prioris manauit,quod ius competit non tantùm aduerſus ipſum emptorem priorem,ſed & alios quoſcunque,ad quos res ipſa peruenit,vt etiam dicemus d.ti.ſeq.§.iij.in princ.

41 ¶QVID AVTEM ſi quis vendidit ſimpliciter,ſed nō tradidit,an ſit locus retractui.Quod pleriſque indubitatum poſſet videri,quia conſuetudo ſimpliciter loquitur de venditione, nec de traditione aut alienatione ſiue dominij tranſlatione quicquam dicit. Igitur ſatis eſt, ſi fuerit res vendita.§.j. Inſti.de empti. & vendi.vbi emptio & venditio contrahitur, ſimulatque de pretio conuenerit,quamuis pretium nondum numeratum ſit, & ſic ante quàm dominium ſit trāſlatum: neque enim transfertur niſi prius numerato pretio.l.quod vendidi.ff.eo.tit.& §.venditæ.Inſt.de rer.diuiſ. Hincque dicit Bar.in l.ſi fideiuſſor.§.meminiſſe.ff.de lega.j. quòd iuſſus vendere à teſtatore dicitur ſatisfeciſſe ex ſolo titulo venditionis,etiam ſi non tradidit, ar.l.in numerationibus.ff.de ſolut.& ſequuntur Bal.Angel.& Paul.Caſtr.in d.§.meminiſſe, cum concord.ibi adductis ab Alexand.& Franc.Are.con.vj.viſo inſtrumento,in j.dubio,& Soci.con.cxxxiij.profectò, col.ij.verſ.ſed nunc ſubtilius,libr.j.quod repetitur,con.clxxiiij.li.ij. & Philip. Dec.in l.ſingularia,col.vij.verſ.ſecundò ex prædicto, ff.ſi cert.pet.& con.cccccxlv.præſuppoſita,col.ij.verſ.ſed maior,licet contrarium voluerit Bart.ſibi contrarius in l.vxorem.§.agri plagam,circa medium. ff.de leg.iij.Et ſi quis ſub pœna promiſit vendere,& poſteà vendidit, & non tradidit, ſatis promiſsioni fecit,nec incidit in pœnam.Bal.in l.vl.C.de pact.inter empt.& Fran.Aret.d.con.vj.col. ij.verſ.ſed dubium remanet.& iterum conſil.xxviij. diligenter, col.j. & Iaſ.conſ.xlj. in duabus, col.iij.verſ.nec obſtat ſi diceretur,libr.iij. & Philip. Deci. in l.cùm fundus.§. ſeruum tuum imprudens, in j.no.ff.ſi cert.pet.& con.cccccij.ex duobus,col.ij.verſ.ſecus eſt in eo.& conſi.ſeq. ſuperiorib

Quæſt. Retractus an habeat locum re uēdita nondum tradita.

perioribus,col.ij.versi.sed ratio ista.Ludo.Gozad.in l.ij.C.de pact.inter emp. & vendit.& consi.
xxxviij.in causa nouilium,col.iij.num.10.

42 ¶Et huc quoque pertinet tex.in l.alienatum, in princ.ff.de verbor.signif.vbi ita scribitur.Alie-
natum non propriè dicitur,quod adhuc in dominio venditoris manet: venditum tamen certè di-
cetur.Ex quibus verbis apertè intelligis id propriè esse venditum,quod etiam manet in dominio
venditoris: quia res non fuit tradita.Et arg.illius tex.iuncta glos.j.Imo.in c.potuit,col.xxij.vers.
aduerte tamen.& ibi quoq; Barb.col.iij.vers.sed quid si non tradidit,extrà de locat.& ipse Barb.
in c.ij.col.iiij.vers.limita etiam procedere,extrà de feudis,& in repe.rub.de reb.eccle.non alien.
col.x.vers.nonò limita.& Guid.Pap.consi.cxlvij.consilium,col.antepe.ver.sed restat,adseueran-
ter tradunt,emphyteutam ob solam venditionem sine traditione cadere emphyteusi. Nam text.
ibi,& similiter in l.vlt.C.de iur.emphyt.loquitur de venditione,non de alienatione.Et in eadem
opin.fuit Pet.nescio quis doct.antiquus,quem refert Collect.in d.cap.potuit.col.iiij.versi.quid si
emphyteuta,qui & ipse ita de hoc loquitur,vt nescias, sitne eius sententiæ,an contrariæ. Et facit
etiam l.quidam in testamento,vers.secundum hoc igitur.ff.de fideic.liber.& quod tradit Cy.post
Pet.in l.vlti.§.sed quia nostra maiestas, C.com.de leg.cum quærit, vtrum debeatur laudatiuum
ex venditione,quæ resoluitur,& cuius dominium redit ad alium ex caussa antecedenti:& distin-
guit, vtrum consuetudo laudimiorum loquitur simpliciter de venditione: & tunc debetur ex ea
etiam rescissa ob caussam præcedentem quia sufficit, quòd res semel vendita fuerit, etiam si non
duret.l.si quis.C.de inst.& subst.Secus si loquatur de alienatione.

Emphyteuta aut Vasallus, an cadant emphyteusi, aut feudo ex uenditione sine traditione.

43 ¶Sed contra Pet.illum à Collect.relatum, Imo.& Barb.in illa specie d.l.vlt.& d.cap.potuit,te-
net vniuersa propè cohors scribentium, vt scilicet ex sola venditione non cadat emphyteuta,nisi
processerit ad traditionem.Ij sunt Spec.titu.de loca.§.nunc aliqua,vers.xcv.Ioan.Andreas Paul.
Liaz.& Anto.in d.c.potuit.Petr.Iacob.titu.de actio.in rem pro re emphyte.quæ ceci.in commis.
col.iiij.in paruis,versic.item circa,Alberi.& Saly.in d.l.vltima,vterque colum.vlti.& Ioan.Fab.
col.j.& Ias.char.pen.vers.xix.C.de iur.emphyt.Bald.consil.ix.factum tale est anno domini,col.
ij.versi.quæritur vtrum,libr.j.quod repetitur consil.clxxxviij.lib.iij.& idem Bald.consil.ccccxv.
præmittendum est.circa medium.eo.li.j.& con.clx.quæritur vtrum si emphyteuta,versi.conside-
ra,lib.iij.Anto.con.xxxiiij.casus emphyteuta vendens,& cons.xxxvij.Leugus quidam.in fin.Ro.
in l.sequitur.§.idem Labeo.ff.de vsucap.Paul.Castr.in l.j.§.si rem depositam.ff.depositi. Rapha.
Co.consi.xlj.ad primum quæsitum,Alter Raph.Fulgo.consi.ij.Petrus tenetur.in j.dubio,& cons.
xj.emphyteuta,col.j.Alexand.in l.si à me,& iterum in l.statuliber,colum.j.ff.ad legem Falcid.&
consi.clxxiij.viso themate & scripturis,col.ij.versi.quinimo,lib.ij.quod repetitur con.xcj.lib.iij.
vbi id dicit sing.& idem Alexand.consi.lxxvj.in caussa & lite vertente,col.ij.num.5.li.vij. Fran.
Areti.qui & id dicit sing.in l.continuus.§.cùm quis,colum.ij.versi.quantùm autem.ff. de verbo.
oblig.& Barb.sibi in eodem cap.contrarius,videlicet in d.cap.potuit,col.vij.versi. in glos.potuit,
extrà de loc.Franc.Cur.sen.qui hanc dicit esse communiorem opin.consil.viij.viso instrumento,
paulò ante fin. Guid. Pap.sibi contrarius deci. Delph.cj.si quis rem, & deci.clxij.fuit etiam deci-
sum, ad finem,& consi.cxxvj.de anno domini,paulò ante finem,& cons.cxlvij.consilium pro R.
in vj.dubio.& consi.cxcij.ex facti narratione,col.ij.versi.& præmissa dico, & in tract.de pœnit.
iur.in x.quæst.Ias.in l.filiusfa.§.diui,in j.lect.col.vij.versi.secundò contra differentiam.ff. de leg.
j.Hippo.Mars.sing.ccccxij.plures sunt.Alc.in d.l.alienatum.ff.de verbor.obligat. Stepha. Bertr.
consi.xlv.pridem de anno domini,in j.dubio,lib.j.Franc.Rip.lib.ij.respon.clerici.num.18.

44 ¶Mouetur Specul.huius sententiæ antistes, & cæteri eius asseclæ hac ratione,quoniam vendere
cum effectu accipi debet.l.j.§.hæc verba.ff.quod quisque iur.& cap.relatum, de cle.non resid.&
capi.hæc autem verba,de pœnit.dist.j.Perfecta autem venditio non dicitur ante traditionem.§.
venditæ.Instit.de rer.diuis.& cap.cùm Ioannes,ad prin.de fid.inst.& dicemus latius infrà eod.§.
glos.x.in verbo, *dedans l'an.* in xx.quæst.versi.nam & contractus. Quæ ratio multum accedit ad
casum nostræ consuetudinis,quæ vt iam sæpius diximus,& dicemus sępissimè,huc omnino respi-
cit,vt res maneat in familia siue genere venditoris.Igitur si non fuerit translatum dominium, vt
non est,nisi res tradita fuerit,vt dictum est,& probat etiam tex.in l.traditionibus.C.de pact.& l.
si ager.ff.de rei vend.cum si.nihil est,quod locum faciat nostræ consuetudini,nisi si traditio facta
fuerit:cùm ex sola venditione nondum exierit res è dominio,& sic è familia & genere vẽditoris.
Et hanc rationem cõsiderauit Ioan.Fab.in d.§.j.Insti.de emp.& vend.ad hunc nostrum casum,vt
scilicet nondum re tradita non competat consanguineo ius retrahendi:pręsertim si retrahentes ab
ea discesserint,quod & voluit Chass.in hoc eodem tit.§.j.in verbo,*uendu*,in prin.

45 ¶Idem autem quod in emphyteusi diximus, & in feudo obtinere, vt scilicet non cadat in com-
missum ex sola venditione sine traditione,& ita rei dominio nondum translato,satis probat tex.
in ca.j.§.callidis,ibi vendunt,& in alios transferunt,& ibi Andr.Iser.& Bal.subobscurè,& Mart.
Laud.qui eum.§.legit cum prin.col.ij.versi.not.secundum,& Card.Alexand.col.ij.eiusdem capi.
j.in prin.& rursum in d.§.callidis.col.j.tit.de prohi.feu.ali.per Fed.& voluit idem Bal.in d.cap.
j.in prin.vers.sed si specialiter.& ipse And.in cap.si inter,in prin.& ibi quoque Aluar.& Matth.

Aflict.tit.de vaſal.qui contra conſtit.Loth.alie.& in cap.j.& ibi item Aluar.colum.vj.tit.de prohib.feud.alie.per Loth.& in cap.j.& ibi etiam Aluar.col.ij.& Card. Alexand.colum.quoque ij.tit.quid iuris ſit.Pet.Iac.in tit.de act.in rem pro re feud.contra empt.col.iij.in paruis, verſi.item eſt notandum. Bal.in cap.j.§.aut ſi liuellario col.vlt.ver.ſequitur in tex.aut pignori,& ibi etiam Aluar.Mart.Laud.qui eum §.legit cum §.ſimiliter,col.vlti.vbi id dicit ſing.& ibi quoque Card.Alexand.col.ij.tit.qui.mo.feud.amit.l.j.& idem Bald.in capi.j.§.denique,col.ij.verſi.item not.quòd iſte text.& ibi Mart.Laud.col.vlt. Aluar.in xliij.concluſi.tit.quæ fuit pri.cau.amit.benefi.& idem Bal.in c.j.col.j.in iij.not.in fi.ti.de ali.feud.& con.ccclxxxij.magnifici,col.ij.ver.quartur paſſus,lib.j.& conſ.ccxv.proponitur quod inueſtituræ,col.ij.ver.item nec tranſtulit.lib.ij.& con.cccxlix.qui litem habebat, in prin.eo.lib.ij.& con.cclxxvj.ad euidentiam,in prin.li.v.quod repetitur conſ.cccxv.eod.lib.& rurſus idem Bal.con.ccciij.quidam nobilis,in prin.eod.lib.v.Ioan.Ray.in cap.j.§.habito,col.iij.ver.quæro quid ſi vaſallus,tit.de prohi.feud.ali.per Fed.Paul.Caſt.in d.l.j.§.ſi rem depoſitam.ff.depoſit.Alexand.conſi.xxx.quoniam omne datum,col.v.ver.pro hoc facit,lib.j.quod repetitum eſt conſil.ij.lib.v.Corne.conſil.xj.in præſenti,col.xiiij.ſub litera,o,lib.iij.Franc.Aret.conſ.vj.viſo inſtrumento,col.iij.verſ.& eſt aduertendum.& con.xiiij.viſo & diligenter,col.iij.verſi.& eſt aduertendum,Card.Alexand in cap.j.§.præterea,col.j.tit.de capi.Cor.Guid. Pap.in d.deci.Delphi.clxij.ad fin.& in d.tract.de pœnitentia iuris,qu.x.Iac.à S.Geor.in trac. feu.in verbo,cum pacto de non alienãdo,col.ij.ver.itẽ quod dixi.Barb.conſ.lj.ſcripſit ſapiẽtiæ fons,col.xiij.ver.& vlterius præmitto,li.j.Fran.Cur.Iunior etiã in tract.feud.in iiij.parte prin.col.eiuſdem partis.xlvij.verſi.xx.quæro nunquid ad hoc vt vaſallus.Ferd. Loaz.in repet.d.§.diui,char.15.num.284.Corſet.in ſuis ſing.in verbo,alienatio,ver.per alienationem.Hippo.Marſ.ſing.ccccxij.quia plures ſunt cauſæ.Bap.à S.Blaſio,in tract.differentiarum.verſic.cxix.vaſallus vendendo.Zazius in epito.feudo.parte ix.char.3.verſi.iij.fallit,iterúmque parte x.char.1.verſi.ſecundò fallit.Matthæ.Aflict.in conſt.Siciliæ in incip.conſtitutionem diuæ memoriæ,col.xj.verſi.ſecunda concluſio.& Molend.vbi ſuprà num.2.

Vendẽs & nõ tradens, non incidit in pœnam ſtatuti.

Tẽpus traditionis inſpicitur, nõ uenditionis.

Locus itẽ traditionis.

46 ¶Et huc quoque pertinet quod in caſu d.l.j.§.ſi rem depoſitam.ff. depoſi.voluit gloſ.ibi, & poſt eam Bart.& alij,quòd ei locus non eſt ex ſola venditione,niſi ad traditionem proceſſum ſit.Sed & Bald.conſil.cccxiiij.quædam ſunt, col.ij.lib.iij.reſpõdit in caſu ſtatuti prohibentis ſub pœna venditionem hæreditatis in̄ extraneum,eum in ſtatutum non incidere, qui tantùm vendidit,nec tradidit.Ex quo & illud fit,vt ſi ſtante ſtatuto eodem,quis extraneo vendiderit,& poſteà ci facto ciui tradiderit,valet alienatio,inſpecto ſcilicet tempore traditionis, non venditionis,vt reſpondit Paul.Caſt.conſ.cclxxxvj.videtur quòd dicta ſententia,quem refert,non deſignato tamen numero conſi.& ſequitur Ioan.Crot.in d.§.diui,col.xxiij.verſi.quartò limitatur.Et vt redeamus ad Bal.is.conſ.ccxliij.tempore,li.iiij.tradit gabellas debitas pro emptione mercium non deberi,niſi ſint traditæ, tunc enim (inquit) emptio perficitur, cùm res traditur.Ideo ſi quis emat in loco vel tempore gabellarum debitarum rem ſibi tradendam in loco vel tempore,quo non debentur: ex huiuſmodi emptione nullo modo debentur:inſpecto ſcilicet loco aut tempore traditionis, non venditionis:niſi in principio actum ſit ita fieri in fraudem gabellarum. Et idem propè voluit ipſe Bal.con.ccliij.licet iſtæ allegationes,eo.lib.iiij.vbi id latè & ſcienter diſputat. De quo tamen vide eundem conſi.ſeq.quod eſt ccliiij.in quæſtione prędicta,& in l.j.C.de nund.& Firmia.in trac.gabellarum,in ij.parte viij.partis prin.quæſt.xiiij.Et aliquid dicemus in verſi.ab hinc ij.

47 ¶Et è diuerſo ſi contractus factus ſit in loco vbi gabella non debetur,traditio autem in alio loco, vbi debetur,tunc inſpecto loco traditionis debetur,vt voluit ipſe Bald.in l.multum,col.vlt.verſi.pone ergo dicit,& ibi quoque Salyc.in fin.C.ſi quis alteri,vel ſibi.Nam & aliâs contractum fuiſſe videtur non in eo loco quo negotium geſtum eſt, ſed quo pecunia ſoluenda aut res tradenda eſt.l.iij.ff.de bon.auth.iud.poſ.& l.contraxiſſe,ff.de act.& oblig.glo.in l.hæres abſens.§.vlti.& ibi Bald.& Ang.ff.de iud.& in capit.Romana.§.nec enim,in verbo, reſpondere,& ibi Domi.& Philipp.Franc.de foro compet.lib.vj.& voluit etiam Ioan.Andr.in cap.in obſcuris,in fin.de reg.iuris.li.vj.& Alberi.in l.ſi fundus.ff.de euic.Sed vt proprius accedamus ad caſum noſtræ conſuetudinis.Matthæ.Aflict.in tract.protomixeos,in princ.colum.xv.verſi.item quæro pone quòd facta eſt,& verſ.ſeq.tradit retractum non habere locum nondum re tradita & ſoluto pretio,niſi de eo habita fuerit fides.

Laudimia deberi ex uenditione ſola, re

48 ¶Ego verò ſcio in Francia maiori ex parte id obſeruari, vt ex ſola venditione ſit locus retractui, etiam ſi nondum res tradita fuerit,nec ſolutum pretium,ídque ni fallor,iure optimo:tum quia noſtra cõſuetudo ſimpliciter loquitur de venditione,vt diximus in prin.huius q. Venditio autem ſolo conſenſu perficitur ante traditionem perfectione eſſentiæ, vt ſcientiſsimè probat Franc. Aret.in l.ſi fideiuſſor.§.meminiſſe,col.ij.ver.ſuper ſecundo.ff.de leg.j.Ideóque Maſue.tit.de retractu,col.vlti.§.item pone emptor,verſi.quid de domino,dicit quòd dominus poteſt petere laudimia ex huiuſmodi venditione ante traditionem, etiam ſi lis ſit inter emptorem & venditorem ſuper traditione rei:ſufficit enim(ait)rem eſſe vẽditam.l.j.& ij.C.de reſcin.vend.Imò verò Steph.Bert.conſil.cxcix.viſo caſu.lib.j.reſpondit hoc caſu deberi laudimia, etiam ſi contrahentes ante traditionem

tionem discesserint à contractu.

etiam nondum tradita.

49 ¶Tum quia licet emptor non sit dominus ante traditionem, tamen ei competit actio ad rem sibi tradendam, & dominium in se transferendum, si venditor erat dominus. l. ex empto, in prin. ff. de actio empt. & l. in conuentionalibus, in fin. ff. de verbo. oblig. & sic ad rem immobilem: cùm actio competens ad rem immobilem censeatur immobilis, vt late dicemus infrà eo. §. in glo. vij. in verbo, *ou autres choses pour immeubles*, in prin. Nam & qui actionem habet ad rem, ipsam quoq; rem habere videtur. l. qui actionem. ff. de reg. iur. cum concor. ibi adductis, & facit optime ad hanc rationem text. in simili in l. sicut. §. si debitor. ff. quib. mod. pig. vel hypoth. sol. vbi si permiserit creditor rem pignoratam, vendi, eamque debitor vẽdiderit, nec tradiderit pignus, extinguitur, æquè ac si tradidisset: licèt adhuc res sit in bonis debitoris, quia is ex empto tenetur. Et licet aliquo respectu minus sit habere actionem, quàm rem ipsam. l. minus, eo. ti. tamen negari non potest, quin ea actio censenda sit immobilis: cùm res ad quam competit, sit immobilis, vt diximus, & ita semper locus est nostræ consuetudini, vt latè dicemus in d. glo. vij.

Qui actionem habet ad rem, eam ipsam habere uidetur.

50 ¶Et hac eadem ratione Bald. in d. l. j. circa medium. C. de nundi. tradit quòd si tempore nundinarum factus fuit contractus, & non traditio, non cessat priuilegium illius. l. concessum nundinis: cùm iam ex contractu astricti sint contrahentes ad ipsum implendum, licèt implemẽtum fiat post nundinas, argu. l. iij. §. scio. ff. de minor. Sed & Bart. in l. multum, col. ij. & ibi Paul. Cast. & Franc. Aret. post eum. ff. de verbo. obligat. dicunt quòd si ex statuto extraneus acquirere non possit rem immobilem, nec eandem quoque stipulari poterit, quoniam vt dicit idem Paul. Cast. qui id sequitur. d. consil. cclxxxvj. videtur quòd dicta col. j. libr. ij. ex huiusmodi stipulatione sequeretur alienatio, & alleg. tex. in l. si ad resoluendam, & ibi Bart. & Sal. C. de prædi. mino. vbi qui non potest alienare rem immobilem, nec eandem quoque promittere potest, de quo & nos latius dicemus in tit. seq. in fin. quæst. v.

Qui acquirere non potest, nec stipulari potest.

Qui alienare non potest, nec promittere potest.

51 ¶Præterea quid si diis placet, interest emptoris excipere aduersus consanguineum offerentem pretium, rem sibi nondum fuisse traditam. Illud autem receptum est, & apud nos in primis obseruatum, vt sicuti non auditur agens sine interesse. l. si patroni. §. qui fideicommissariam, ibi secundùm quæ, & ibi Ange. & Alexand. ff. ad S.C. Trebel. & l. sed nec legatarios, cum l. seq. ff. de cond. fur. & l. qui fundum. ff. locati. & l. fin autem. §. si homo. ff. de rei vend. & l. si quis ex argentariis. §. ex hoc edicto, & ibi Albe. ff. de eden. & l. j. §. si reus, & ibi no. ff. de eo per quem fac. erit Bart. in l. si vnus. §. ante omnia, in iij. not. ff. de pact. Petr. Anc. consi. cxix. pluribus, post prin. & Doct. vbique. Quin & si desinat sua interesse, desinit & actio competere. l. procuratorem. §. mandati actio. ff. mand. & l. si seruus. ff. de condi ct. furt. & l. ex conuentione, & ibi Alexand. & Philipp. Dec. C. de pact. Bart. super hoc tamen distinguens in l. qui autem. §. illud. ff. si quis cau. Ita nec excipiẽs quoque audiendus est sine interesse. l. ille à quo. §. si de testamento. qui est j. & ibi etiam Alexand. in princ. ff. ad S.C. Trebel. & l. qui liberis, in fin. ff. de bon. poss. secund. tabul. Ang. in l. exitus, versi. quinimo, & ibi Alexand. col. ij. versic. & subdit. ff. de acquir. poss. idem Alexand. & Philip. Deci. in d. l. ex conuentione, & ipse Deci. consil. cccxviij. visa, colum. iij. versic. in quarto, & Doct. item vbique. Et id quidem propemodum generale est, vt nemo audiatur sine interesse. Nam de appellante probatur in l. j. ff. de appel. non recip. & in c. cùm inter R. extrà de elect. Et de opponente in ca. veniens, le ij. ver. cùm igitur de testib. & voluerunt Inno. & Ioan. And. in c. super his, in verbo, excludatur, de accusa. Pet. Anch. consi. ccxcvij. efficacibus, col. iiij. ver. est ergo videndum, & Paul. Cast. in l. ij. col. j. ver. alij verò casus. C. de edict. diui Adr. tol. Et de stipulante in l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verbo. oblig. Et ita quidem, vt si primùm tempore scilicet stipulationis interesset, posteà autem desierit interesse, non committatur stipulatio, nec agi possit. l. pater dotem, quę est vlt. in prin. ff. rem rat. hab. quam dicit not. Ro. consi. cxciij. negari, versi. vlt. idem. De quo tamen vide plenissimè Alb. in l. iiij. §. Cato, col. xj. num. 35. & seq. ff. de verbo. oblig.

Agens non auditur sine interesse.

Nec excipiens quoque.

Nec appellãs.

Nec opponẽs.

Nec stipulans.

52 ¶Tamen vt reuertamur ad casum nostrum, si contrahentes re nondum tradita, & antequam consanguineus venerit ad retractum, discederent à venditione, quod nudo consensu possunt. l. ab emptione. ff. de pac. & l. j. C. quan. lic. ab empt. disced. fortè posteà non audiretur consanguineus. Et id est quod voluit Ioan. Fab. in §. j. Institu. de empt. & vend. & Matth. Afflict. in tract. proto. in verbo, scriptum est, col. iiij. ver. septimò not. in fi. Et in hanc rem est consuetudo expressa Turoniæ hoc eodem titu. *de retraictz*. §. iij. in fin. & apud Lodunenses hoc. eod. tit. §. iij. Et in hac quæstione vide omnino quæ dicam infrà eod. §. in glos. x. quæ est in verbo, *dedans l'an*, in xx. quæst. vbi tracto, an tempus retrahendi currat à tempore venditionis, an verò traditionis, & iterum. §. vltimo in glos. ij. in xiiij. quæst. & quæ scribam infrà tit. procedente. §. j. in verbo, *à tel temps*, quæ est glos. ij. nume. 63. cæterùm & hic, & iterum. §. vj. in verbo, *les loyaulx coustemens*, cùm latissimè tracto, vtrùm ex venditione, à qua partes discedunt, debeantur laudimia. Et vide etiam Carol. Molend. hanc eandem nostram quæstionem abundantissimè tractantem in consue. Parisi. ti. j. §. xiij. nu. 4. & multis seq.

Re nõdum tradita si dissoluatur uẽditio, an admittatur cõsanguineus.

53 ¶ILLVD QVOQVE quæri potest. Si quis promisit alteri vendere certo aliquo pretio, an ex huiusmodi promissione cõpetit ius retrahẽdi. Quod videtur, tum ea quam diximus ratione in

Quæsti. an ex promissione uẽ

dendi competat retractus. præcedenti quæst. quòd ex hac promisione competit actio ad rem immobilem (nam de ea semper intelligimus) vendendam, quæ actio immobilis esse censetur. Et quia etiam is satis vendere censetur, qui tractat vendere, & ita promittit de vendendo, vt dicit Bal. in cap. in causis, col. j. extrà de elect. Et qui prohibetur vendere, promittere quoq; se venditurum prohibetur, vt dicit idem Bal. in l. vltima. per illum tex. C. ad leg. Falc. & Bar. & Sal. in l. si ad resoluendam. C. de præd. min. vbi etiam est bonus tex. & dicemus latius tit. procedente, in fi. eiusdem ti. num. 30. & hęc quidam, & diximus etiam alicubi suprà in hac eadem glos.

54 ¶Tu tamen dic contrarium. Nam consuetudo nostra, vt hîc vides, in verbis quæ commentamur per verbum vendendi loquitur, *si aulcun a uendu:* aliud autem est vendere, aliud promittere de vendendo, secundùm Iacob. Bud. & Ang. in l. j. per illum text. C. de pact. pign. vbi ex eo dicunt, quòd si ex statuto debetur gabella ob venditionem, non debetur ex promisione vendendi, cum multis aliis si. & concord. à me collectis infrà tit. seq. in fin. in v. quæst. vbi de hoc plenisimè omnium (ni fallor) tractabo. Quod autem dictum est de actione competente ad venditionem, illud certum est eum qui id promisit, non posse cogi ad ipsam vēditionem faciendam, sed tantùm ad pecuniam numeratam condemnatur, sicut euenit in omnibus faciendi obligationibus. l. si quis ab alio. §. j. ff. de re iud. cum si. & dicemus alibi plenius.

55 ¶SED ID velim intelligas, nisi is qui ita promisit, postea rem ipsam ei cui promisio facta est, tradiderit: & vicisim ab eo pretium acceperit. Nam id facientes videntur venditionē ipsam perfecisse, & in actum venditionis consummatæ deduxisse, vt à Soci. cùm ea species ex facto contigisset, scienter responsum est consi. clxx. in præsenti consultatione, libr. ij. & ab eodem repetitum in l. si ante. ff. solu. matr. quod & post eum latisimè disseruimus infrà d. tit. seq. in fi. in viij. quæst. vbi omnino vide. Nam illic eam Soci. sententiam aduersus Ias. multis rationibus defendimus.

Quæst. quid si post promisionem res tradita fuerit.

56 ¶SED QVID si quis non vendit rem suam, sed venditioni ab alio factæ consentit, an consanguinei ipsius consentientis admittātur ad retractū. Quod non videtur, quia aliud est vēdere, aliud vendēti consentire. l. aliud est vēdere. ff. de reg. iur. cum si. At tu tamen vide quæ scripsimus in nostris legibus connubialibus, in verbo, *contracter*, in xij. quęst. & in rep. l. si vnquàm, in verbo, donatione largitus, in xxj. quæst. C. de reuo. dona. & ex ibi scriptis apertè intelliges consanguineos consentientis alienationi rei suæ admittēdos esse ad retractum, vt etiam concludemus infrà eo. §. glo. ix. in verbo, *ou lignagier*, num. 105. sed vt ad cætera, & seq. ibi omnino vide.

Quæst. an retractus habeat locum in consensu uenditionis ab alio factæ.

57 ¶QVID DENIQVE si res ita fuerit vēdita, vt si consanguineus velit retrahere, ea sic inempta, an nihilominus poterit consanguineus retrahere. Matth. Afflict. in tract. protomixeos, in verbo, scriptum est, col. v. versi. sed quid si res, quærit an tunc habeat locum ius congrui, quod competit vicino. Et primùm (inquit) videtur habere, quia huiusmodi conditio censetur apposita in præiudicium vicini: & res inter alios acta tertio non præiudicat. & subdit facere bonum text. in l. qui balneū, & l. qui potior. ff. qui pot. in pig. hab. Subiungit autem cōtrarium quoque videri, quia talis venditio pendet ex futuro euentu: nam si vicinus non petit ius congrui, tunc res est vēdita: si petit, ipso iure resoluitur. Potest autem venditio fieri sub conditione. §. penul. Instit. de empti. & vendi. Sed & potest fieri vēditio ad arbitrium tertij. l. vltima. C. de contrah. emp. Et tandem dicit se hanc partem putare veriorem esse, per l. si hominem. ff. de vsucap.

Quæst. an retractus habeat locum in uenditione ita facta, ut res inēpta sit, si consanguineus uelit retrahere.

58 ¶Verùm id non est sine scrupulo. cùm id pactum videatur esse appositum in fraudem consanguinei, ne scilicet retrahere posit: cùm tamen contrahentes facere non posint nec tacitè, nec expressè, quin retractus locum habeat, vt etiam dicit ipse Matth. in eodem tract. in verbo, licèt enim suprà diximus, colum. antepe. versi. item quæro de alia quæstione, vbi & ex hoc dicit, non impediri consanguineum per pactum reuendendi, etiam in venditione appositum, quin admittatur ad retractum, & præferatur venditori, de quo & nos dicemus infrà ti. seq. §. j. glo. vij. in verbo, *seront preferez*, in prin. & seq. vbi & alios adducimus id ipsum tenentes, & alios quoque qui contrà tenent, eo casu venditorem præferri. Et ego certè putarim, quòd si verè & non fraudis consilio fuerit id pactum appositum, quòd scilicet venditor malit rem ad se redire, quàm apud alium quemuis, si non maneat apud emptorem, fortè amicisimum: non erit locus retractui, aliàs locus erit. Fraudis autem consilium ex eo detegi, quòd cùm consanguineus peteret retractum, & ita locus esset resolutioni contractus, tamen non fuit à contrahentibus aliter re vera resolutus, sed diutius post conditionem mansit res apud emptorem, vt prius erat, arg. l. sicut. §. superuacuum, & ibi Bar. ff. quib. mod. pig. vel hypothe. sol. & dicemus in simili infrà eodem §. in gl. xiiij. in verbo, *ou equipollent à uente*. nu. 35. nec hîc tamen, & plenius in nostro tracta. constituti, in ix. limitatione.

59 ¶Quòd si existente conditione resolutionis, eam verè contrahentes faciunt. Tunc fortè non erit locus retractui, sed venditor rem ipsam ex hac resolutione recuperans præferetur consanguineo volenti retrahere, vti etiam in casu pacti reuendendi præfertur, secundùm opinionem, quam nostra consuetudo & vniuersa Gallia sequitur, vt plenè dicemus in d. verbo, *seront preferez*. Nihilque propemodum differre videtur hoc pactum, de quo tractamus à pacto reuendendi, quantùm ad id de quo quærimus pertinet: nisi quòd in hoc reuendendi, tacitè & ex natura ipsius venditor præfertur consanguineo: in alio autem, quodam modo expresè. Et huc pertinet quæstio

ſtio tractata ab Alberi.in l.is qui.§.ſi ab ignoto.ff.de manu.de eo qui ita donauit filio emancipato,vt ſi poſtea contingat filium ſcelus quodpiam perpetrare,ex quo bona eius publicentur, donatio pro non facta habeatur.

60 ¶NEC OMISERIM tamen eundem Matthæ.Afflict.continuò poſt quæſtionem præcedentem & hanc ſubiunxiſſe.Si cum ex ſtatuto venditor non ſoluens gabellam non poſsit petere pretium,& venditor eam non ſoluiſſet,peterétque emptor rem ſibi tradi ex emptione,& conſanguineus ex iure congrui,quid hîc ſtatuendum eſt? & dicit quòd venditor tenetur ad tradendam emptori:nec tamen tenetur emptor ad pretium,vt voluit Bald.in l.mortis,quæ eſt vlt.verſi.item inducitur.C.de peri.& com.rei vend.Et conſequenter(inquit)Afflict.habet locum ius congrui.Subdítque quòd ſi res nondum fuerat tradita emptori, debet ſolui pretium venditori. Si tradita fuerit,reddi debet emptori:qui & ipſe debet reſtituere venditori.Neque id pretium eſt illud conuentum,quod ex ſtatuto vẽditor petere non poteſt,ſed aliud quod datur ob ius congrui:ad quod trahi non poteſt ſtatutum,quod ſtricti iuris eſt.Et quod occaſione rei meæ ad te peruenit, meum eſt. l.hæc conditio.ff.de condi. & demonſt.& l.nam hoc natura,& l.indebiti.ff.de condi.indeb. Hæc Afflict. qui dicit hanc opinionem inniti maxima æquitate. Cui tu adde quæ in eodẽ illo caſu ſcribit Bar.in l.bona fides.ff.de act.empt.& Saly.in d.l.mortis, & Firmia.in tract. gabel.ix.parte prin.eadémque vlt.quæſt.xix.

Quæſtio retractus.

AVCVNS BIENS, GLO. III.

1 BONORVM appellatione venit emphyteuſis,ex ſentẽtia Spe.tit.de locat.§.nunc aliqua,verſi.clvj.& Ioan.And.in addi.illius in eo ipſo §.verſiculo cix & aliorum quos tibi congeſsimus in repet.l.ſi vnquam, in verbo, bona,num.10. Quibus addes Iaco.Bel.in §.emphyteuſim,in auth.de non alie.reb.eccle & Pet. Ancha. in l. quod dicitur,colum.vj.verſicu.circa ſecundum, & ibi Iaſ.colum.viij.num.31.ff.de verbo.oblig.& eundem Iaſ.conſil.clij.ſuper feudo, colum.iij.verſic.tertiò principaliter,libr.ij. vbi id dicit ſing.& Philip.Deci conſil.ccclxxxix.viſa longa ſerie,in fin.& Carol.Rui.conſil.xxv. dubitabilis,col.iij.num.5.lib.j.Ex quo potes intelligere & emphyteuſim contineri in hac conſuetudine,vt ſcilicet ſi res emphyteutica vendatur, in ea locum habeat retractus.Id quod etiam non obſcurè voluerunt Guil.Cu.Ray.Forl.Alber.Bal.& Ang.in l.Imperator.ff.de pactis,dum dicunt per illum text.dominum præferri conſanguineo in retractu rei emphyteuticæ, cum multis aliis concord.quos videbis inf.eod.ti.§.xxj.in prin.Sed & illud apertè,vt ſcilicet retractus in ea re locum habeat,voluit Alexand.conſil.xxvij.viſo themate,colum.ij.verſi.quantùm autem ad ſecundum,li.vj.vbi etiam plus dicit,id ſcilicet ſtatutum habere locum in rebus emphyteuticis & libellariis,quas quis tenet à principe.& Seba. Neapodanus in prima conſuetudine de iure congrui,in verbo,alicuius,& Matth.Afflict.in tracta.proto.colum.totius operis xj.verſi.item quæro an ius, vbi & id dicit obſeruari,& non obſcurè Cepol.conſi.cauſarum ciuilium.xliiij.in quæſtione, col. ij.& ſeq.conſil.

Emphyteuſis an ueniat appellatione bonorum.

Quæſt.Retractus an habeat locum in uẽditione rei emphyteuticæ.

2 ¶Et ita quidem id procedit,vt etiam admittatur conſanguineus ad retractum rei emphyteuticæ eccleſiaſticæ,vt poteſt videri clanculum voluiſſe Bal.conſi.ccc.ſtatuto cauetur quòd liceat debitori,lib.j.quem ad eam ſententiam citat,ſequitur,& extollit Iaſ.con ccxxiiij.principale dubium, colum.vlt.ver.octauò iſtud ſtatutum,li.ij.& expreſsè etiam voluit,nulla vtriuſque mentione facta Matth.Afflict.in tracta.proto.col.xj.verſic.item quæro an ius.Sed id tamen Bal.ipſe vbi ſup. intelligit,niſi dominus directus rem ipſam emphyteuticam emerit,neque enim tunc ius eſſe conſanguineo redimendi,mouetúrque ſubtili (vt ipſemet dicit) ratione,quam ego in alio non abſimili caſu adſcribam,infr.in verbo, *ou autres choſes cenſées pour immeubles*, quæ eſt glo.vij.nũm.59. incip.ego verò vt tandem,de quo tamen vide quæ & ipſe dicam infrà.eod.§.in verbo, *ou equipollent à uente*,quę eſt gl.xiiij.nu.110.ſed & illud quęrendum,& tribus ſeq.An autem & illud verum ſit,quod diximus de emphyteuſi eccleſiaſtica,dicemus latè inf.eo.§.in verbo, *l'achepteur*, quæ eſt glo.xiij.nu.3.quòd ſi hoc ſtatutum,& pleniùs num.8.ſed vnum non omiſerim,& ſeq.vbi omnino videre poteris.

An & in emphyteuſi eccleſiaſtica.

3 ¶SED MAIVS dubium eſt.An feudum comprehendatur in huiuſmodi ſtatuto: cùm aliàs in generalibus feuda non contineantur,vt videre licet in cap.generali,& ibi Doct.tit.ſi de feud.contro.ſit inter do.& agna.vaſſ.& in cap.j.ad fi.& ibi glo.& Card.Alex.col.ij in j.no.tit.de capi.qui cur.vend. vbi in generali alienatione non continetur feudum, niſi nominatim dictum ſit.de quo etiam per Mart.Laud.& Card.Alex.in cap.j.vtrunque in fin.titu.de inue.de re ali.fac.& latè per Alex.conſi.xvj.viſo dicto themate,col.ij.verſi.quò autem ad bona,lib.ij.& conſi.clxviij.requiſitus,col.ij.verſi fortificantur prædicta,lib.ij.quod repetitur conſi.xx.lib.v.& Lud.Gozad.conſil. xxvj.in cauſſa illuſtriſsimorum, col.ix.num.51.& Doct.vbique.Vnde nec in generali donatione bonorum comprehenditur.Guid.Pap.conſil.ccxiiij.circa materiam,col.iiij.verſic.ſed in caſu, & iterum col.vj.verſi.ſed reſtat aliud,& conſi.ſeq.vertitur quæſtio,col.j.& con.ccxviij.indubitanter,col.pe.ver.ad octauum.Nec in generali hypotheca.Guid.Pap.in omnibus propè locis ſuprà,

Quæſtio an retractus habeat locũ in feudis.

Feuda non comprehendi in generalibus diſpoſitionibus.

citatis.Nec in rescriptis simpliciter impetratis veniũt bona feudalia,nisi de eis specialis mẽtio fa-
cta sit,vt not.voluit Bal.in c.cùm ordinem,col.ij.versi. istud capit. est arg. & ibi etiam Philip.
Deci.col.j.extrà de rescript.per text.ibi.Sed id melius probat tex.in c.ex parte B. extrà de foro
compe.Idq; dicit sing.Ias.d.consi.ccxxiiij.in prin.& iterum consi.lxx.super vtraque,col.pe.ver-
sicu.confirmo & secundò,lib.iij.& multùm extollit consi.cclij.vera & iuridica,col.j.lib.iiij.

4 ¶Similiter statutum de dote lucranda non habet locum in re feudali,c.j.§.quamuis, & ibi Bald.
Mart.Laud.qui ita dicit publicè disputasse,& Car.Alex.ti.de inuest.de re ali.fac.& idem Bald.in
c.j.& ibi Aluaro.Mart.Laud.& Card.Alex.ti.an marit.succ.vxo.in benefi.& in c.j. in prin.col.
iij.versi.quæro an consuetudo,& ibi Card.Alex.col.vj.versi.eiusdem initij,ti.de prohib.feud.ali.
per Fed.& ipse Bal.in auth.res quæ,col.ij.versi.quæro si ex forma statuti.C.com.de lega. Iac.Al-
ua.in d.c.j.§.callidis.ti.de prohib.feud.alie.per Fed.& in c.j.in princi.& ibi quoq; Marti. Laud.
tit.de inuest.quam Tit.accep.à Sem.& Fran.Aret.in l.ij.col.j.versi.debes etiam scire,& ibi quo-
que Fran.Ripa,col.iiij.nu.19.ff.sol.mat.& Ias.in l.j.col.vj.vers.nota etiam quòd istud.C.de sum.
tri.vbi dicit sing.ad hoc tex.in d.§.quamuis.Albert.Brun.in tractatu statutorum fœminas repel-
lentium,in xxiij.q.viij.art.Nec item dispositio.d.l.j.nec auth.præterea. C. vnde vir & vxor, ha-
bent locum in feudis,vt de primo est tex.in d.c.j.tit.an mari.suc.vxo.& ibi Doct. & Alexã. in ea
ipsa l.j.col.vlt.versi.successiuè,& ibi quoque Ias.col.ij.in vj.fal. Phi.Deci. qui id optimè decla-
rat,col.iij.ver.vj.& vltimò,& Steph.Bertrã.con.lix.voluissem,in xiij.eodémq; vltimo dubio,li.
ij.& Benedict.in rep.ca.Raynutius,in verbo,& vxorẽ nomine Adelasiã.nu.801.ver.iiij.fallit,ex-
trà de testa.De secundo est etiam tex.in d.ca.j.§.quanuis,tit.de inuest.de re ali . fac.& voluit Ro-
ma.qui id dicit se consuluisse contra multos,in d.authen.præterea,& ibi quoque Alexand.in fin.
& Ias.col.iij.versic.limita tamen,& Franc.Pep.in rep.in fin.& Mart.Laud.& Cardi. Alexand.in
cap.j.§.donare,vterque in fin.tit.qual.olim feud.ali.pot.Nec d.authen.res quæ.C.com.de legat.
habet locum in bonis feudalibus.d.§.donare,& ibi Bal.& alij,cum aliis multis concord.adductis
à Ias.in d.authen.col.viij.versi.an autem res prohibita,& iterum col.xj.versi.vj.limita, & consil.
lxxxix.aggredior,col.iiij.versi.ij.quia dicta,lib.j.Cui adde Guid.Pap.d.consil.ccxiiij.col.v.& d.
consi.ccxviij.vbi sup.

5 ¶Nec venit feudum in generali bonorum obligatione.Spe.tit.de pigno.in prin.versi.vlt.Bald.in
d.cap.j.in prin.col.j.versi.sed nunquid si contrahat,& ibi etiam Mart. Laud.col.ij.versi.nota se-
cundum,& Card.Alex.col.ij.in versi.eiusdem initij,tit.de prohib.feud.ali.per Fed.Paul.Cast.in
l.tutor.§.vltimo.ff.de pigno.act.Ro.in l.si constante,in prin.ff.sol.mat.vbi reprehendit Bart.qui
aliud censisse videtur ibi in iij.quæst.j.partis.Alex.con.xvj.viso dicto themate,col.vlt.ver.quin-
imo dicit, lib.j.& con.clxviij.requisitus,col.ij.versi.fortificantur prædicta,lib.ij.quod repetitur
iterum consil.xx.lib.v.& idem Alex.consil.ij.ex narratis,in prin.libr.iiij.& consil.cxxiiij.super
primo,col.iij.eo.lib.iiij.& consi.xlj.viso themate & his,col.j.lib.vj.quod repetitur consi.xcv.eo.
lib.vj.Ias.cons.vj.exhibentur,col.viij.ver.nec obstat si diceretur,& col.vlt.ver.non obst.tertium,
lib.iij.& Matthæ.Afflict.in constit.constitutionem,col.penul.

6 ¶Nec in generali facultate legitimandi censetur data potestas legitimandi ad feuda,nisi id nuncu-
patim exprimatur,vt latè respondit Sign.consil.ccxviij.quidam dominus Ioannellus,ferè per to-
tum,& Alex.consi.lx.visa legitima ratione,col.j.li.j.Card.Alex.in cap.per venerabilem.§.quòd
autem,char .11.ver.quæro sextò principaliter,qui fil.sunt legi.Soci.con.iij,in causa domini Guid.
col.iij.versi.ij.quòd dicta,lib.iij.nisi(inquit)ex verbis colligi possit de voluntate principis. Guid.
Pap.sing. Dccclvij.in generali.Ias.d.consi.lxx.col.iiij.ver.hoc tamen non obst.lib.iij.Phil.Deci.
in l.j.col.ij.ad prædicta.ff.si cert.pet.& consi.lxxvj.licèt in casu,colum.j.& iterum vlti.& consil.
ccclxxxix.visa longa serie,col.ij.ver.eodem modo videtur.& Fran. Ripa.in l.j.col.viij.nu.53.ff.
de vulg.& pup.Tametsi id non placeat Lan.Gali.in l.ij.col.iij.ver.ex hac conclusione.ff.de verb.
obli.Sed is solus est,licèt alleget Soci.d.consi.iij.li.iij.vbi tenet priorem partem,vt iam diximus.
Nec etiam simpliciter legitimati vt succedant,intelligũtur legitimati ad feuda,nisi id nominatim
sit expressum.cap.naturales,iuncta glos.quam omnes ibi & vbique sequuntur , tit.si de feud.fue.
contro.inter do.& agna.vas.& Host.Io.Calde. Anto.& Card.Flo.in cap.lator , extrà qui fil.sunt
legit.Pet.Ferra.tit.for.li. quo agitur ad reuo.feud.in verbo , nec superstitibus , col.ij.versic.inde
quæritur.Step.Bertr.consi.cxij.visis quibusdam, num.25.libr.ij.& Gali.in d.l.ij.col.iij. versic.li-
mita modò,de verb.obli.cum aliis multis concord.ab Antonio Rubeo congestis consi.xxxiij.cir-
ca dubium.

7 ¶Nec in generali renuntiatione veniunt bona feudalia , vt tradit Bald.in authen.in successione,
ante fi.C.de suis & legi.& in cap.j.col.iij.versi.sed quid si filius viuo patre,& ibi Iac.Aluar.char.
vlt.tit.an agna.vel filius,& Bal.qui & idem quoque dicit de emphyteuticis,con.ccccxxxvij.quæ-
dam puella,col.vlt.lib.j.Et illud de bonis feudalibus sequitur Mart.Laud.in d.cap.in generali,ti.
si de feu.fuer.cõtr.Frã.Aret.qui id dicit no.in l.qui superstitis,col.v.ver.& vtrùm in renũtiatio-
ne.ff.de acqui.hæred.& Soci.cons.lxxiiij.super controuersia,col.ij.versi.quarta conclusio,lib.iij.
Card.Alex.in cap.j.ad fi.tit.de eo qui si fecit ag.& Caro.Rui.consil.xxiiij.super his,col.j.num.4.
lib.j.

lib.j.Phili.Dec.in d.l.j.ff.si certum pet.& d.consi.ccclxxxix.vbi sup.& Ias.in l.Gallus.§.quidam recte,col.penul.in priori lect.ff.de lib.& posth.vbi id dicit sing.& consi.xcvj.dominus Bonioannes,in fi.lib.j.& consi.ccvij.in prępsenti,in princ.lib.ij.quibus locis dicit de hoc esse bonum tex.in d.cap.j.tit.de eo qui fi.fe.ag.& consil.vij.pro reuerendissimo,col.v.versi.secundò facit,lib.iij.& iterum d.consi.clij.col.ij.versic.item per generalem, lib.iiij.& Catel.Cota.in memor.incip.feudum debet.& Matt.Afflict.in d.constitutione,constitutionem diuæ memoriæ,vbi sup.Nec in generali mandato,vt tradit idem Matth.in consti.Siciliæ incip.si quando forte,col.ij.in ij.not.Nec in generali fideicōmisso.Bart.post Dy.in l.si patroni,in prin.ff.ad S.C.Trebel.Mart.Laud.in ca. j.in fin.tit.de leg.Corra.

8 ¶Et id quidem generale est in omni dispositione generali,vt scilicet in ea non comprehendantur bona siue iura feudalia,nisi de illis mentio specialis & expressa facta sit:cùm eorū natura ab aliis bonis sit separata,non obscurè sentit Signo.d.consil.ccxviij.& apertius Bal.post Iac.Ard.consil. ccvij.quæstio est spurius,col.j.in fi.lib.ij.& Car.Alex.in cap.j.ad fin.tit.de inuest.de re alie.facta, & in d.cap.generali.& Phil.Dec.consi.cxxxix.cuius superscriptio incipit,an & quando fœmina. in fi.Vt tamen intelligas aliud esse in dispositione vniuersali,ex sententia eiusdem Dec.d.consil. ccclxxxix.col.vlt.versi.non obst.quòd tacita,per multa,quæ illic allegat.

9 ¶Igitur vt ad casum nostrum longo veluti postliminio redeamus,cùm nostra consuetudo loquatur generaliter de bonis,nulla alia feudorum mentione facta:non videntur ea comprehēdi:præsertim cùm etiam appellatione bonorum simpliciter feuda non contineantur,si verum dicit Ias. in d.§.quidam rectè,vbi suprà,& iterum in posteriore lect.eiusdem §.col.vlt.per d.tex.in d.ca. in generali, & Matth.Afflict.Deci.Neapo.xiiij.Ioannellus, col.vlti.& in constit.Siciliæ incip. apostantes, col.ij.in iiij.not.& in d.constit.si quando fortè,col.ij.in ij.not.& in constit.si quis in posterum,col.viij.in v.not.& in constit.Comes & Baro,col.penul.& in constit.cùm iusticiæ,col. ij.in v.not.& in consti.hac ædictali,col.penul.& Lud.Gozad.consi.xxvj.vbi sup.& Paul.Parisi. consi.xij.viso themate,col.viij.nu.62.lib.j.

10 ¶Verùm Io.Fab.in §.j.post prin.Instit.de empt.& vend.apertè sentit statutum admittens consanguineos ad retractum, habere locum in feudis.atque etiam Cæpol.caus.ciuil.consil.xliiij.in quæst.col.ij.vers.item illud statutū,cùm in casu in quo illic consulit,asserit non locum esse retractui:propterea quòd vēditio facta fuerat domino inconsulto,ideóq; nullius erat momenti,secundum ea quæ diximus in gl.præcedenti,nu.5.sed hìc scire velim.Sed & in eadem est sentētia idem Cepola eiusdem operis consi.xlvij.in causa vertēte inter dominum Iacobum,vt scilicet si ea venditio valeat,admittatur consanguineus.Idem quoque ex facto consultus respondit, multísq; rationibus confirmauit Ias.consi.ccxxiiij.videretur prima consideratione, per totum lib.ij.vbi loquitur de simili statuto præferente vicinos,quod & expressim voluit,licèt ipse Cepo. non alleget Bald.in tract.proto.col.v.versi.sed vtrum ius protomixeos,& Matth.Afflict.in eodem tract.col. xj.versi.item quæro an istud ius proto.per tex.in cap.j.§.sed etiam res, titu.per quos fi.inuest.& diximus sup.in rub.num.13.sed vt redeamus.

11 ¶Et hoc quidem minimè dubium est,præsertim apud nos,quibus feuda sunt instar bonorum hæreditariorum,& veluti patrimonialia,maximè quantum ad eorum alienationem pertinet,vt tradit Io.Fab.morum atque consuetudinum Gallicarum præ cæteris scriptoribus peritissimus multis quidem in locis,ex quibus vnum tantùm subiiciam huic loco accommodatissimum, videlicet in §.vltimo.Instit.de assig.lib.vbi ex hoc quoque dicit quòd in hoc regno feuda comprehenduntur in generali bonorum alienatione.Cætera autem illius & aliorum multorum in id ipsum loca videbis à me copiosè congesta suprà titu.nostrarum consuetudinum.ij.§.j.qui est omnium huius vol.xiiij.in glos.ij.num.quoque 2.qui locus est eius rei proprius & peculiaris.Et si nihil aliud esset,quàm quòd apud nos liberè alienari possunt,tamen ex hoc solo in omnibus debent censeri patrimonialia,vt in simili voluit Pe.Anch.cons.cxxv.visis & diligenter ruminatis,col.penul. versi. ex istis infero.& planiùs Phil.Dec.consi.cccclxxxvj.in caussa quæ Mantuæ agitatur,col.ij.ver. & attenta dicta consuetudine. Nec tantùm apud nos hodie feuda sunt hæreditaria, sed & apud alios quoque,vt testis est Seb.Neapodanus in consue.Neap.incip.& si testator, in verbo, disposuit.& Matth.Afflict.deci.Neap.cxl.tene menti.

12 ¶An autē verum sit quod suprà ex Ias.& Afflict.diximus bonorum appellatione feuda non contineri,ne illud dissimulanter prætereamus,cognosces ex iis quæ scripsimus in l.si vnquam,in verbo,bona,num.10.sed vtrùm veniat.Quibus tamen tu pręttereà adde Iaso.ipsum sibi contrarium, in procem.feud.col.xiij.versi.v.limita tamen.sing.& d.consi.clij. super feudo, col.iij. versic.iij. principaliter,lib.ij.vbi id dicit sing.& in l.quod dicitur,col.viij.num.31.ff.de verb.oblig.& Phil. Deci.d.consi.ccclxxxix.in fin.& Caro.Ruin.cons.xxv.dubitabilis.colum.ij.num. 5.lib.j.& quod scribit glos.in cap.j.versi.noui,in verbo,suorum bonorum,in prin.titu.per quos fiat inue.feudum esse in bonis vasalli,arg.l.bonorum.ff.de verb.sign.& eam gl.sequuntur Bal.Mar.Laud.& Card. Alexand.ibi,& ipse Ias.consil.lvij.visis literis,colum.iij.versi.sextò facit,lib.iij.& Phil. Deci.in l.quod euincitur.ff.de reg.iur.& idem voluit idem Bal.con.ccclij. materia feudorum,col.ij.li.j.

FONS, GLO. IIII.

Ager. Prædium. Locus. Fundus. Poſſeßio.

1 FVndus quid ſit,& quid ab agro,prædio,loco,poſſeſsione diſtet,reperies in l.locus eſt,& l.quæſtio,& l.fundi.ff.de verb.ſignifi.In quibus Laurentius Valla perſpicaciſsimi vir ingenij,ſed arrogantiſsimi in vj.libr. elegantiarum.c.xlj.ſibi viſus eſt non vnam obſeruaſſe antinomiam,prætereáque contendit malè poſſeſsioné fuiſſe definitam,& intellectam à noſtro iuriſconſulto in d.l.quæſtio. Sed eius intempeſtiuam impudentémque audaciam alacriter retundit Alcia.noſter tum in d.l.quæſtio,tum in lib. de quinque pedum præſcriptione,& in reſpõſione doctæ diſputationis Petri Caſtellani,quæ eum librum continenter ſequitur. At rurſus Vallam defendit Franciſcus Floridus Sabinus in lib.de Iur.ciuil.interpretibus,in quo quidem non in hoc tantum loco,ſed & in aliis multis ab Alcia.velut ex profeſſo diſſentit.Et de his quoque nonnihil Io.Maria Cataneus in doctis illis commentariis epiſtolarum Plinij ſecundi lib.v.in ea epiſtola cuius initium eſt,video,Cæterum Feſtus Pompeius fundus (ait) dicitur ager,qui planus ſit ad ſimilitudinem fundi vaſorum. Fundus quoque dicitur populus eſſe rei,quam alienat,hoc eſt,auctor. De quo & aliquid videre licet apud Ciceronem in oratione pro Cornelio Balbo.Seruius autem fundum ab eo dicit tradi,quòd ſit omnium rerum fundamentum. Nam & Plautus in Trinummo fundum vſurpauit pro fundamento cuiuſlibet rei.

SERVITVTES, GLO. V.

Seruitutes ſintne mobiles, an immobiles. Retractus an habeat locũ in venditione ſeruitutum. Incorporalia nec mobilia eſſe,nec immobilia.

1 SERVITVTES per ſe conſideratas neque mobiles eſſe,neque immobiles, ſed tertiam quandam ſpeciem conſtituere tradit Pan.in c.nulli, col.iij.verſic.quid autem in ſeruitutibus,extrà de reb.eccl.non ali.exemplo eius, quod dicitur de actionibus,vt pleniſsimè tractabimus. infr.eo. §. in verbo , *ou autres choſes cenſees pour immeubles*, nu.1.& multis ſeq.Et hanc Panor.ſententiam ſequitur Alexan. in addi. Bar.in l.mouentium.ff.de verb.ſign.& conſi.lij.viſo themate & ſtatutis,col.vl.verſi. tertiò moueor,lib.j.vbi ex hoc dicit,quòd ſtatutum prohibens alienationem rei immobilis irrequiſito con ſorte,non habet locum in alienatione ſeruitutis.& Iaſon loquens in ſtatuto huic noſtro ſimili,ſcilicet quòd proximus poſsit retrahere rem immobilem oblato pretio,vt item non habeat locum in his ſeruitutibus,conſi.cxciiij.ſuperuacuò,circa medium,libr.ij.Nam illud generale eſt,vt quæ ſunt incorporalia,ea nec mobilia nec immobilia propriè dicantur,ſecundum Bal. in c.j.§. ſciendum,verſi.extrà quærit,tit.de feud.cog.& Lapus alleg.xcj.in primis videndum eſt,ad fi. Alex.d. conſi.lij.col.vlt.verſi.& quòd ea quæ non ſunt.

Incorporalia an alienari poßint à prælato.

2 ¶Et hæc quidem vera ſunt,ſed vbi neceſſe eſt,vt reponantur inter alterutra,id eſt mobilia aut immobilia,certè ea immobilibus annumerantur,vt dicit Panor.in d.c.nulli,& Alex. in d.l.mouentium.Nam & Anto.& Imo.in d.c.nulli, ſimpliciter hæc veluti immobilia exiſtimant, quia adhærẽt immobilibus:negántque alienari poſſe à prælato eccleſiæ,ſicuti nec alia immobilia. quod & ſatis declarat tex.in c.ij.eo.tit.lib.vj.quo prohibentur prælati alienare bona immobilia eccleſiarum,ſiue iura ipſarum.Quo in loco gl.no.iura ſiue incorporalia poni inter immobilia,idémq; ius ſtatui in vtríſque,vt ibi patet , atque etiam in l.vltima.C.de lon.tem.præſcrip.vbi incorporalia vſucapiuntur vt immobilia.Sed & quòd ſeruitutes inter immobilia computantur , tenet Alexand.conſi.ccxj.ponderatis verbis ſtatuti,colum.ij.verſ.prætereà.negari non poteſt,lib.vj. Nam hæ(inquit)adhærent rebus immobilibus:ideò & immobilia eſſe cenſentur.l.ſi aliena.§.hoc iure. ff.de vſucap.atque etiam Philip.Fran.qui eandem addit rationem,in d.cap.ij.de rebus eccle.non alie.lib.vj.Et eſt gloſ.apertiſsima in l.j.in verbo,intelliguntur.C.de vſucap.transfor.& facit tex. in l.ſed ſi pecunia,quæ eſt iij.§.ſimili modo.ff.de rebus eorum,vbi ſeruitus in fundo minoris imponi non poteſt:nec quæ ei debetur,remitti ſine decreto,tanquàm ſcilicet ea ſit immobilis.Et facit etiam l.j.ibi,vel ſeruitutem,iunctis illis verbis præcedentibus,ſiue mobiles ſint,ſiue ſoli.

Ius paſcendi pecoris cẽſeri immobile.

3 ¶Ex quibus etiam,facilè intelliges & hęc procedere in iure ſiue ſeruitute paſcendi pecoris in fundo alieno,ea etiam quam diximus,ratione:nam & id ius cohæret ipſi fundo,proindéque reale eſt. l.pecoris.ff.de ſer.ruſt.præd.& §.inter ruſticorũ.Inſtit.eod.tit.de ſer.ruſtic.prædi.& no.ad aliud propoſitum Phi.Deci.con.cccclxxxiij.pro reſolutione,col.iij.verſ.non obſtat dictum.Quicquid autem ſolo cohæret,id immobile eſſe cenſetur , ex ſententia Alex.& Phi. Fran.vbi ſup.& ſæpius dicemus in gloſ.ſeq.

Seruitia inter immobilia reponi. Retractus in ſeruitijs.

4 ¶ Sed & ſeruitia quæ vocamus , quæ ſcilicet quotannis aut certis aliis temporibus ab aliquibus nobis præſtari debent,inter immobilia quoque reponit Spe.titu.de reſtit.ſpol.col.penul.ibi.ſed adhuc contra prædictos,& ibi etiam Bald.in addi.illius,atque iterum idem ipſe Bal.in cap.vlti. tit.de feu.cogni.Ideóq; & in iis locum habet hic noſter retractus.Quod intellige de ſeruitiis quę debentur ratione rei immobilis,quæ nos vulgò in Pictauia (*bians*) vocamus de quibus ſæpiſsimè in noſtris conſuetudinibus fit mentio,nam cùm hæc ſolo cohæreant , immobilia quoque , vt diximus cenſeri debent.

IBI. RENTES, GLO. VI.

Reditus unde dicti.

1 REDITVS hos annuos vulgò vocamus,verbo quidẽ latino,quod ex eo dictũ est, quòd singulis annis reditus ipse redeat,& non obscurè ostendit Valerius Martialis lib.v.de Euclide hoc carmine:

Cùm sibi redire de patruelibus fundis
Ducenta,clamat coccinatus Euclides,&c.

Quo etiam verbo vsus est Ouid.ij.de ponto:

At reditus iam quisque suos amat. Et lib.Amorum j.

Turpe thori reditu census augere paternos.

Ex quibus locis intelligis scribendum esse reditus cum simplici d. Nam aliâs versus non staret: quanquam alij & maxima quidem ex parte redditus scribunt,credúntque a reddendo dictos, vt quos reddat fundus,& hãc etymologiam huic verbo assignat è nostris Corne.consi.cclxxxix videtur in hac,col.ij.versi.& licèt in stricta,lib.j.miror autem venisse in mentem Bart. in l.filio.ff. de liber.& posth.reditum dici quasi retro datum.Sed vtruncumque sit, hoc verbo vtitur Plinius Senior lib.xvij.cap.viij.& Iunior lib.ix.epistolarum ad Paulinum.& Aul.Gellius libr.xv.capi.j. & nostri iurisconsulti vbique,vt in l.æquissimum.§.j.ff.de vsufr.& in l.si fundum per fideicommissum.ff.de leg.j.& in l.Codicillis.§.j.ff.de leg.ij.& in l.nomen.§.vni,& rursum in l.prædiis.§. Titio,iterúmque l.cùm quis,in prin.ff.de leg.iij.& in l.si reditus.ff.de fund.instr.& in l.penul.ff. de vsu & vsuf.leg.& in l.Liberto.§.vltimo.ff.de annu.leg.& in l.alumnæ,in prin.ff.de adi.leg.& in l.deducta.§.hæreditatem.ff.ad S.C.Trebel.& in l.nam si non sit.§.j.ff.de dam.infec.& in l.Titia.ff.de solut.& alibi sæpe.Ex quibus etiam locis intelliges hanc redituum appellationem latiùs patere,quàm vt has rentas,quas vocamus,id est,pensitationes generales aut speciales significet.vt etiam videre licet ex glo.in cap.generali,in verbo,reditus,de elect.lib.vj.& in cle.j.in verbo,fructuum,& ibi Card.Flo.in iiij.not.de reb.eccl.non ali.& Inno.in cap.Pastoralis,in verbo,reditus, & ibi quoque ali. extrà.de donatio. Albe.in l.Paulus.§.j.& iterum in l.in pecudum.ff.de vsuris, & in l.frugem.ff.de verb.sig.& Ang.in l.litibus,col.vlt.C.de agri.& censi.lib.xj.& consi.cccxij. prout patet,col.iij.& Paul.Ca.con.cccliij.commodum col.j.li.item j.& con.ccclxxiiij.super istis duobus,in prin.lib.ij.Car.Flo.in cle.j.col.j.in ix.no.de exces.prel.Raph.Co.con.clxij.visa copia, col.j.& Soci.consi.xxxvij.in caussa Antonij,col.iiij.ver.x.confirmatur.lib.iiij.

Vectigalia quæ dicantur.
Agri uectigales.

2 ¶Nec interim tamen prætermittam has rentas vectigalia latinè appellari, quo verbo in eo sensu vsus est Paulus in l.arbores.§.vltimo ff.de vsuf.Et hinc prædiũ & ager siue fundus vectigalis,qui scilicet his obnoxius est.ff.si ager vect.& in l.item prædia.ff.fami.erc.& in l.communi,in princ. & iterum §.j.ff.de com.diuid.& in l.j.in prin.ff.quib.mod.vsuf.amit.& in l. sciendum.§.j.ff.qui satisd.cog.vbi declaratur quis ager vectigalis dicatur.& in l.ei qui.ff.de seruit.& in l.qui scit.§. sic & eius.ff.de vsur.& l.lex vectigali.ff.de pigno.& alibi sæpe.Et apud Suetonium in Cæsare.Agrum campanum ad subsidia reipublicæ vectigalem relictum diuisit extra sortem.Scribit autem Iulius Fronto in libro de limitibus agrorũ,solitos veteres quos agros de hostibus capiebant,alios veteranis in præmia assignare,in alios colonias deducere,quosdam mancipibus in longum tempus locare,vt annuam aliquam mercedem principi darent,& hos vectigales dici.

Retractus an habeat locũ in uẽditione redituũ generaliũ.
Reditus annui sintne mobiles an immobiles.

3 ¶SED VT AD nostram consuetudinem veniamus.Io.Fab.in §.vltimo,col.vlt.versi.sed ego moueo.Instit.de duob.reis,dicit ex consuetudine multorum locorum Franciæ retractum habere locum in venditione huiusmodi redituum generalium.Et huius etiam rei consuetudo est expressa Niuernensium hoc eodem tit.§.xviij.Illud autem quantùm ad Ius commune pertinet,certum est eos ex propria suáq; ipsorum natura nec mobiles esse,nec immobiles,sed tertiam quandam speciem constituere,vt tradit Panor.in c.nulli,col.iij.ver.quid autem,de reb.eccle.non ali.quem sequitur Alex.in addi.Bart.in l.mouentium.ff.de verb.signi.& Maria.in tract.oblationum,in viij. libello,in vj.quæst.col.ij.ver.sed iuxta prędicta:vt quę nec tangi nec palpari possunt,nec loco circunscribuntur, sed ad eos tantum competit actio,quæ etiam propriè nec mobilis nec immobilis est,vt diximus in præcedenti glo.& dicemus posteà effusissimè.

4 ¶At vbi trahendi sunt ad alterutrum eorum, certè immobilium naturam sequuntur, vt illi ipsi affirmant.Ex quo fit vt plerique omnes dicant annuos reditus inter immobilia computari, per l. si quis inquilinos.ff.de leg.j.& l.iubemus nulli,in prin.& ibi glo.in verbo,annonas.Bar.in fi.Bal. Paul.Cast.& alij.C.de sac.eccl.& l.hac edictali.§.his illud,& ibi glo.Cy.& Bal.in vtraq; lect.C. de secun.nupt.& l.quemadmodum.C.de agri.& cens.lib.xj.& §.j.versi.si vult enim,& ibi Ang. & rursum.§.vltimo.cum glo.& ibi item Angel.in authen.de non ali.& §.quoniam autem, vers. si verò habet reditus,iuncta glo.in verbo,reditus,in authen.vt hi qui obli.se hab. perhi.& cap.j. & ibi Bald.col.ij.in verbo,annua,titu.de contro.inue.inter vas.& epi.& cap.j.§.sciendum,& ibi etiam Bald.post prin.tit.de feud.cogni.& omnium expressissimè in cle.exiui.§.cúmque annui reditus,de verb.signifi.hæc enim sunt propria illius verba:Cúmque annui reditus inter immobilia censeantur à iure.

Fratres prædicatores redituũ annuorũ incapaces.

5 ¶Et id præterea voluerunt Spe.Io.And.& Bal.in addi.ipsius tit.de restit.spolia.§.nunc dicamus, col.penul.ibi,sed adhuc contra prædictos Zenzel.in extra.Io.xxij.incip.ad conditorem,in princ. in verbo,mobilium.Fed.Senen.consi.xij.fratres prædicatores,col.ij.vbi ex hoc dicit fratres prædicatores esse horum incapaces Alb.in l.mouentium,in fin.ff.de verbo.sig.Bar.in tract.minoritarum,lib.ij.di.vj.cap.j. Alber.in iij.parte stat.quæst.xiij.item quæro an publicatis,ver.tertio casu. Bald.in Authen.ingressi,col.viij.versi.ex quibus præmissis.C.de sac.eccles.& in l.j.in ij.not.C.de suffrag.& in l.etiam.col.iij.versi.modò quæritur.C.de exec.rei.iud.& in l.non ignorat,col.vlt.C. qui accus.poss.& in c.cum Mar.Ferra.col.iij.versi.ibi præbendis,extrà de consti.& in capi.statuimus,extrà de transact.& in proœ.feud.col.vj.ver.sed hîc quæro quomodo,& ibi Card.Alexand. col.quoq; vj.vbi & ipse Bal.adiicit rationẽ:quia omnes res ex quibus percipiũtur fructus inter immobilia cõputantur.sed ex his fructus percipiũtur:quia id fructus est quod singulis annis renascitur,gl.in l.diuortio.§.si vir.ff.sol.ma.Et subdit idẽ Bal.nihil interesse,an annua præstatio sit circa eandẽ rem,an circa diuersas:vt si vno anno præstetur frumẽtum,alio aliud.l.nec interest.ff.quan. di.leg.ced.& l.si fundus.§.quod in sementẽ.ff.sol.mat.Et rursus idem Bal.in d.cap.j.in verbo,annua,tit.de cont.inter epis.& vas.& in cap.j.in fin.tit.de pace te.& con.xxix.casus vir donauit,col. ij.lib.j.& consi.ccxxxviij.ad veritatem,ante fin.eod.lib.j.& cons.ccccxxiiij.hæc verba,quòd quilibet,col.ij lib.ij.& consi.ccx.quæritur de tali casu.post prin.lib.iij.& consi.clxxxij.casus talis est Rex Cypri,colum.ij.versicu.in contrarium videtur.libr.5. Ioan.Fab.in l.si certis.colum.iij.in paruis,versiculo item dic quòd reditu.C.de pact.Angel.in l.si constante.§.vltimo.ff.sol.mat.vbi expresè dicit sub publicatione bonorum immobilium comprehendi annuos reditus.& consilio cccxxviij.Anastasius,col.v.versi.v.propter importantiam.Domi.consil.xl. Titius condidit testamentum,col.ij.versi.in contrarium arguitur,quod consi.iisdem verbis reperio inter consil.Fulg. consil.ciiij.eodem initio.Panor.in disput.incip.Augerio,col.antepe. Imo.Rom.& Barb.in l.Stichum.§.j.ff.de verbo.oblig.Pet.Ancha.in cap.ij.col.ij.versi.quid de annuo,de reb.eccl.non alie. li.vj.vbi dicit ad hoc not.illum text.in d.§.cúnque annui.Imo.in ca.nulli,col.vlt.ver.vltimò tangit,extrà eo.tit.& in cle.j.in iiij.not.per tex.ibi,eodem quoque tit.Card.Flo.consil.lxvj.in dubio præmisso,post prin.Paul.Castr.consil.cxxx.præmittendum est,lib.ij. Ro.consil.clxxxviiij.in hac caussa,in fi.& cons.cccij.ego hunc contractum,ante fi.Alex.con.ciij.visis scriptis,col.v.versi.tertiò respondeo,lib.ij.& consi.clxxix.in causa & lite vertente inter hęredes,col.j.lib.vj.& con.xv. attentis suprà narratis,post medium,lib.vij.Franc.Are.consi.x.casus talis est,quidam Titius,col. ij.versi.his tamen non obstantibus.Barb.consil.xxij.deum inuocent,col.ij.lib.iij.& consil.lxx.illud in medium referam,col.xiij.vers.& ex superius dictis,eod.lib.iij.Phil.Fran.in cap.ij.in prin. circa medium,de reb.eccls.non alie.lib.vj.Steph.Bertr.consi.cclxxxiij.etiam si appellatione,col. j.lib.iij.Matthæ.Afflict.qui ex hoc dicit,in his reditibus esse locum retractui,in tracta.proto.col. xj.versi.item quæro quid si vendantur annui reditus.

Reditus annuos excusare à satisdatione.

Minorem sine decreto nõ posse eos alienare.

Nec ciuitatem.

Nec ecclesiam.

6 ¶Et ex hoc præter ea quæ diximus suprà, fit quod voluerunt Guil.Cu.Ray.& Cyn.in l.sciendum,in prin.& ibi quoque Bar.col.vlti.versi.quæro quid si iste,& Bal.col.vlt. Alber.colum.iiij. Ang.& recentiores.ff.qui satisd.cog.hos annuos reditus excusare à satisdatione non secus atque possessionem immobilium.quod etiam voluit Cy.ipse in l.hac edictali.§.his illud.C.de sec.nupt. Fit item quod tradit Bald.in d.l.iubemus nulli,post princ.minorem non posse cum autoritate curatoris alienare hos reditus sine decreto iudicis.quod & voluit ipse Bald.consil.cccccxviij.quod est postremum omnium,libr.v.Alexand.Barb.& Bertran.in consi.sup.alleg.Sicuti nec hos reditus annuos ciuitatũ vendi posse sine solennitate,quæ in venditione rerum immobilium requiritur,probat text.in l.vltima.& ibi Bar.& Ioan.Plat.C.de vend.reb.ciuit.lib.xj. Nec annuos quoque reditus ecclesiæ,d.l.iubemus nulli,& ibi omnes.C.de sacr.eccles.Pet.Ancha.& Imo.in capit. nulli,extrà.de reb.eccl.non alie.& in d.cap.ij.& ibi etiam Domi.col.iij.versi.de reditibus.eod.ti. lib.vj.& Imo.in cle.j.col.j.eod.quoque tit.& in cap.potuit,col.xxj.versi.item etiam videtur,de locat.Nec qui non potest vendere res immobiles,hos annuos reditus constituere potest, Bald.in cap.ad audientiam.le ij.colum.ij.versic.in glo.j.extrà de rescript.Fit etiam quod ab eodem Bald. traditur in d.l.etiam,colum.iij.C.de exec.rei iud.executionem sententiæ æquè fieri posse in debitorem annuæ pensionis,vt in debitorem rei immobilis.quod singu.& menti tenendum dicunt & sequuntur Alex.& Ias.in l.à diuo Pio.§.si quoque,ille col.ij.hic j.ff.de re iudi.Quod item dicitur feudum quod non nisi in bonis immobilibus constitui potest, in his posse constitui.ita enim voluerunt Bal.& Card.Alexand.in proœmio feudorum,quibus locis sup.citauimus.& Mart.Laud. in §.j.colum.ij.versic.quæro an in iuribus,tit.qui feud.dare poss.Card.Alexand.in cap.sciendum, col.j.tit.de feud.cognit.& Franc.Cur.Iunior in tract.feud.in j.parte quæst.vj.col.iij.versic.circa verò quartum.Et quòd publicatis bonis immobilibus publicarentur & ij reditus Angel.Roma. & Alex.in l.si constante.§.vlt.ff.so.ma.Et quòd huiusmodi reditus eodem tẽpore vsucapiuntur, vt cætera bona immobilia,Bald.in capit.de quarta,col.j.versic item isti reditus,extrà de præscr.

Eos constituere non potest, qui res immobiles non potest alienare.

Executioni annuos reditus,ut in res immobiles.

Feudum in an=

7 ¶SED HÆC primò intelligẽda sunt,cùm reditus sunt perpetui,aut certè ad longum tẽpus,secus si ad modicum ex sententia Zenzel.in d.extrauag.Ioan.xxij.incipi.ad conditorem,col.j.in

verbo,

nuis reditibus potest constitui.

verbo, mobilium, & Bald.in d.l.hac edictali.§.his illud, colum.j.in noua lect.C.de sec.nup.& in d.cap.cum Mar.Ferr.& ibi latè Barb.col.41.de consti.& in cap.querelam, col.vlt.versi.reuoco in dubium, de elect.vbi allegat Fed.loco non designato, sed nos statim annotabimus, & idē Bald. in d.cap.j.in fin.& ibi etiam Mart.Laud.colum.ij.ad fin.& Cardi.Alexand.col.penul.versi.dicit tamen hic tit.de pac.tenen.& in cap.j.tit.de feud.gard.& in d.§.sciendum, & ibi Card.Alex.col.ij.tit.de feud.cog.& in c.j.col.vl.ti.de cont.inter epi.& vas.vbi loquitur de annuis reditibus perpetuis, vel quasi, & Fed.Senen.d.consi.xij.& iterum consi.lxxxij.in quodam ca.Domi.in d.capi.ij.in princ.col.vlti.& ibi etiam Philip.Franc.col.ij.de reb.eccle.non alie.lib.vj.Card.Flo.in d.§.cúmque annui reditus. Alexand.& Andre. Alcia.in d.l.mouentium, & idem Alexand.in d.l.si const inte.§.vlt.col.vlti.ff.sol.mat.& in d.l.sciendum, col.vlt.& ibi quoq; Iason col.penul.vers.secundò limita.ff.qui satisdat.cog.vbi ex hoc limitant quod suprà diximus, annuos reditus excusare à satisdatione.Franc. Aret.d.con.x.vbi suprà.Barb.in repe.rub.de re.eccle.non alie. col.xij.versi.decimotertiò limita.& d.consi.xxij.col.ij.& seq.lib.iij.Matthæ. Afflict.id trahens ad retractum nostrum, in d.tract.proto.vbi suprà.& Benedic.in repe.ca.Raynutius, in verbo, cætera bona, nu.8.extrà de test. Et bene facit quod scribit Panor.in c.nimis.in ij.no.extrà de exces.præl.

An præcedentia procedant in reditibus modici temporis.

8 ¶Id quod declarat Maria. Soci.in d.tract.oblationum, in vj.quæst.viij.libelli, ad fin. procedere, nisi eadem esset ratio prohibitionis in reditibus annuis modici temporis, vt longi: nam tunc & hi computantur inter immobilia, ex eo quod scribit Barto.in d.tract.minori.lib.ij.disti.vj.cap.j. & ij.vbi concludit d.§.cúmque annui reditus, habere locum, etiam si esset aliquid diurnum, vel menstruum, vel in aliud tempus constitutum; cùm hoc repugnare videatur statui, & regulæ Franciscanorum. Et quia etiam vbi est eadem ratio, eadem est iuris dispositio.l. illud.ff.ad l. Aqui. cum si.dicítque idem Maria.idem sentire Bal.in d.authen.ingressi.vbi suprà in ratione sui dicti. Mihi autem nec Bart.nec Bald.id voluisse videntur, quod apud eos videre licet. Fateor autem quòd si in aliquo casu eadem esset ratio in reditibus modici tēporis, quæ in longi, idem de vtriusque esset iudicandum: sed non propterea sequitur illos esse computandos inter immobilia, quando videmus multa in quibus idem ius statuitur de mobilibus & immobilibus. Nec tamen intelligas, annuos reditus, ob id quòd redimi possint intra aliquod tempus vel simpliciter, non censendos esse perpetuos, propter ea quæ dicemus infrà eo.§.glo.xiiij.in verbo, *ou equipollent à uente*, ad fin.nume.119.secundò intellige.& ij.sequen.

Perpetuũ tempus quod dicatur.

9 ¶Perpetuum autem tempus, vt id in transcursu dicam, dicitur quod est ad triginta annos.§.j.Inst. de perp. & tempo.actio.& gloss.in authen.si quas ruinas, in verbo, dentur.C.de sac.eccle.& in §. perpetua.x.quæstio.ij.Panor.in d.cap.nulli, col.j.de reb.eccl.non alien.cum concord.quos alibi abundè afferam. Aliâs autem dicitur aliis multis modis, vt per gloss.Alberi.& Bald.in l.j.ff.pro soc.& glos.in cap.reperiuntur.j.quæst.j.& in d.§.perpetua.x.quæst.ij.Bald.in l.vlt.in prin.j.lec. ff.de consti.prin.& cons.ccclxxij.tempore, lib.iiij.Petr.Ancha.consi.cccxxvij.discurrit, col.ij. & inter con.Ioan.Cald.tit.de verb.signifi.consil.xvij.perpetua.Luc. Pen.in l.quicunque.C.de fund. Reipu.libr.xj.Fulg.consi.clvj.visis themate, colum.vlti.Corne.consil.lix.diu post consilium, col.j.lib.ij.& latissimè Barb.in l.Stichum aut Pamphilum.§.stipulatio, colum.ij.& iij.ff.de verbor. oblig.& consi.xliiij.sapienter scripsit, colum.j.lib.ij.& consil.liij.præclarè.col. penult.eod. libr. ij. & cōsi.xx.clementissimum Deum, col.ij.li.iiij.Alex.in l.ij.in prin.col.j.ff.sol. mat. & consil. lx.omisso multiloquio col.ij.versi.& per hoc apparet, lib.j.& con.lxxj.circa hæsitationem.libr. vj.Soci.consil.lxxxiiij.accuratissimè colum.ij.versic.quibus tamen non obst.lib.iij.& remissiuè per Feli.in cap.ne Dei, ante fin.de simo. Longum verò tempus dicitur decem annorum, glos.in l. cùm de in rem verso.ff.de vsur.& in l.si filius.C.de petit.hæredit.& vtrobique Doct.cum multis etiam concord.à me collect.sup.tit.proximo.§.j.in glo.iiij.in fi.& voluit nuncupatim in hoc casu reditus annui, Card.in d.§.cúmque annui reditus, in fi.

Longum tempus.

Reliquiæ præteritæ reditus annui, an inter mobilia cō numerentur.

10 ¶Secundò principaliter limita quod dictum est annuos reditus inter bona immobilia collocari, vt scilicet procedat pro tempore futuro: nam quātùm ad reliquias, quarum iam cessit dies (arreagia vulgus nostratium appellat) & pro quibus exigendis iam competit actio, hæ inter mobilia assignantur, vt expressim voluit Andre.Alcia.in d.l.mouentium.ff.de verborum signifi.& ante eum licet non alleget, Bal.in ca.j.col.vlt.ver.quid de pensionibus, & ibi quoq; Aluar.in ca.j.§.si verò pacis, col.ij.ver.quid de pensionibus, ti.de pac.tenen.& non obscurè in c.quæ.in ecclesiarū. col.iiij.ver.sed statim quæritur, extrà de cōst.& Soc.con.c.incip.cum baptistæ, col.ij.ver.item si essemus, li.j.& clanculum etiam Fran.Rip.in repe.l.rem quæ nobis, nu.16.ff.de acq.pos.& apertissimè Car.Mol.in consue.Pari.ti.j.§.j.gl.j.nu.36.in fi. Et ita quidem in practica obseruamus, vt mobilibus cedant. Et est expressa consuetudo apud Aurelianos c.clxxiiij.quo in loco cōmentarij magis muti sunt quàm pisces, atq; etiā apud Borbonios c.cclxxxj.Niuernios tit.*quelles choses sont reputées meubles*.c.vij. Et vide tamen quod in simili dicam infrà eo.ti.§.xxxij.gl.j.num.81.tamen prior, & seq.

Consuetudo de ea re.

Quid in reditu merè personali.

11 ¶Tertiò limita post Bald.in d.§.sciendum. titu.de feud.cog.vt procedat in præstatione annua reali vel mixta, non etiam in mera personali, pro qua non competit petitorium, nec ideo possessor

ſeſſorium,vt not,in l.vlti.ff.quor.bono.& à Cyn.in l.ſi certis.C.de pact. Et idem propè Guil. Cu. in d.l.ſciendum.& ibi quoque Bart.Alber.ipſe Bald.Alexand.& Iaſon.ff.qui ſatiſd.cog.dum dicunt annuos iſtos reditus tum demum releuare à ſatiſdatione tanquam immobilia,cùm debentur ſuper re immobili, quæ illis præſtandis eſt obligata: ſecus ſi ſimpliciter debentur actione perſonali,per l.vltima.§.vltimo.ff.de cont.empt.iuncto.§.ſi fundus,verſi.diuerſa, in d.l.ſciendum. Illam quoque diſtinctionem poſuit ipſe Bald.in addi.Specul.tit.de reſti.ſpoli.§.nunc dicemus col. penult.Franc.Aret.d.conſil.x.vbi ſuprà,& Barb.in l.ſed ſi exſtipulatu,col.xiiij.verſi.adde etiam inquantum Rom.dicit.ff.de verbo.obligat.& Caro.Rui.conſi.lxxxij.circa primam colum.ij.numero 5.lib.ij.

Poſſeſſoriũ an poßit intẽtari pro reditu annuo.

12 ¶Sed aduerte,quoniam Cy.& Doct.vbi ſuprà primo loco allegati non tractant expreſſè, vtrùm annua præſtatio ſit inter immobilia an mobilia annumeranda:ſed illud tantùm,an ratione ceſſationis huiuſmodi præſtationis poſſit intentari poſſeſſorium,aliis affirmantibus,aliis negantibus: nec tamen eorum ratio aut fundamentum in hoc eſt,quòd ſint mobiles,aut immobiles: ſed aliis ducuntur rationibus,vt videre licet apud eos, & Goffre.in ſumma.C.vnde vi.verſic.circa prædicta,& verſi.quæritur circa interdictum & vti poſſi.in fin.col.penult.titu.de cenſib.in princip.& Ioan.Andr.& Panor.in cap.peruenit,de cenſibus.Bald.in l.iubemus nulli,in princi.colum.j.C.de ſacro.eccleſ.& in repet.l.ij.colum.vj.verſic.ſciendum eſt autem.C.de ſer.& aqu.& cano.in capi. querelam,de elect.& Signo.conſi.ccxxij.in quęſtione,num.4.Petr.Ancha.conſi.ccclxxxvj.in lite,col.j.Domi.in capi. nullus.ij.quæſt.ij.& Panor.in cap.ſicut.in j.not.extrà de re iudi. & conſil. xxiij.in cauſa quæ ad præſens. in j.dubio.lib.ij.Rom.conſi.ccxj.in caſu propoſitæ conſultationis, in iij.dubio.Ange.Areti.in §.j.colum.ij.Inſtit.de interdi.Feli.in capi.conqueſtus, paulò ante fin. de fo.competen.& Steph.Bertran.conſil.xxxviij.exiſtimo,col.j.lib.j.& conſil.cxx.triſti.eo lib. j.Matthæ. Afflict.deciſi.Neapo.cccxcv.pro deciſione.& Phili. Dec.conſi. cxxxvj.in cauſa reuerendi,col.j.& dicemus aliquid infrà,§.xxxij.nu.lxxix.ſed id ſatis. Fran.Cur. Iuniorem in tracta. feud.in ſecunda parte.prin.char.totius operis.v.col.iiij.verſi.& ideo videmus.

13 ¶Illam autem Guil. Cu.& aliorum in d.l.ſciendum, diſtinctionem nuncupatim refellit Maria. in d.tract.oblationum:quoniam pro locatione(inquit) competit actio merè perſonalis: vnde ſicut ſine debita ſolẽnitate non eſt licitum prælato locare in perpetuum,vel ad lõgum tempus.cle. j.de reb.ecc.non ali.ita nec debet eſſe licitum hos annuos reditus etiam perſonales,cùm ſunt perpetui vel longi temporis,alienare.Et ſunt multi non contemnendæ autoritatis,qui ſimpliciter tenent annuos reditus releuare à ſatiſdatione,nulla facta diſtinctione ſint reales,an perſonales.Ita enim tenuit Cy.ipſe in dicta l.hac edictali.§.his illud.C.de ſecundis nup.& Ang.in d.l.ſciẽdum, col.j.verſi.ſequitur in litera. Noſtra autem conſuetudo apertè declarat has annuas præſtationes etiam merè perſonales, veluti immobilia cenſeri, in eiſque noſtrum retractum habere locum, cùm dicit, *Rentes generales aßiſes generalement ſur le uendeur.*

Reditus annui à fiſco, repubi. aut aliâs ex publico debiti,à ſatiſdatione excuſant.

Cõſuetudines aliquot regni, quæ reditus annuos inter immobilia cõnumerant.

14 ¶Illud autem certum eſt,quòd ſi huiuſmodi reditus debentur à fiſco aut aliâs ex publico, vt ſunt impreſtita,quæ vocant,ſiue banchum,quod etiam appellant,Venetiarum, Genuæ, vel Lugduni, tunc licèt non debeantur ex rebus immobilibus,æquè tamen releuant à ſatiſdatione,ac alia bona immobilia,vt voluit Raph.Ful.in d.l.ſciendum, & ibi poſt eum Alexand.col.vlti. & Iaſon,col. penul.verſ.tertiò limita,hac ratione moti, quòd fiſcus & reſpub.ſemper ſunt ſoluendò.l.ij.ff.de fund.dot.Et ita(inquit Alexand.)loquitur d.l. iubemus,in princ.cum gloſ. Sed huic ſententiæ reclamat Caro.Ruin.d.conſil.lxxxij,numero ij.verſi.nec obſtat.lib.ij. Super hoc autem in vniuerſum,an ſcilicet & quando huiuſmodi reditus connumerantur inter immobilia,ſunt & aliæ huius regni conſuetudines, vt videre licet apud Pariſienſes cap.conſuetudinum eius loci.lvij.& Meldenſes cap.lxvj.& ſeq.vbi etiam expreſſè dicitur in his locum eſſe retractui.Senonenſes ca.xxxj. iuncto cap.xxxiiij.vbi & idem dicitur,& iterum cap.x.Treſenſes cap.lxvj.& c.cxlviij.vbi etiam tractatur de retractu.Victriacenſes,capitu.cxxxj.& Belquerſenſes,cap.xxxj. Aurelianenſes cap. clxxv.& cclxij.Engoliſmenſes cap.lv. Bituricenſes titu.*de retraict*.capit.j. Burgundiones eod.tit. capitu.octauo.

Licitã eſſe horum redituum generaliũ comparationẽ, modò fraus abſit.

15 ¶Sed dubitari poſſet,an emptiones horum redituum annuorum ſint licitæ,intelligo de his generalibus,quos etiam vulgus *rentes generales* appellat,vti etiam facit noſtra cõſuetudo,alij vocant *hypothecques, rentes à rachapt, rentes uolantes*, quarum fit mentio in poſtremis conſtitutionibus Ludo.xij.cap.lxxj.Iaſon liuellos vocat in l.j.col.xiiij.verſ.quartò quæro.in j.lect.& col.ix.verſi. quid autem de pecunia,in ſecunda lec.C.de ſum.trini.Id quod ſæpius agitatum eſt,& diſputatum à theologis noſtriſque ſcriptoribus,qui multa in vtranque partem adduxerunt, quæ non eſt opus huc tranſcribere,quia iam nimiùm inculcata res eſt: & veluti in rem iudicatam tranſacta,licitas eſſe has emptiones,ſi modò fraus abſit & interueniat iuſtum pretium,ſicuti voluerũt Inno.Hoſt. Ioan.Andr.Anto.Cardi.Flor.Panor.Io.Ana.& alij in cap.in ciuitate,de vſur.ipſe Ioan.Andre.in addi.Spec.in rub.eiuſdem titu.idem Panor.in capit.conqueſtus,colum.vlti.verſic.octauus caſus, eodem titu.& abundè in diſpu.incip. Augerio, in vlt.dubio. Oldr.conſil.ccvij.vniuerſis, vbi ita dicit fuiſſe determinatum in curia Romana.Bald.in l.j.colum.vij.verſic.& hoc facit ad quæſtio.

C.de iis quæ pœnæ no.& in c.j.col.pe.verſ.extra quæro,de iureiu.& in c.j.ad fi.tit.ſi de feud. vaſ. ab ali.interp.& conſi.cliiij.inſtrumentum,lib.ij.& latè conſil.cxxxiij. & quòd dictus,per totum, lib.iij.& conſi.cc.quæritur de tali caſu,eo.lib.iij.& conſi.ccxcij.quia ex facto,lib.v.Alberi.in l.iubemus nulli.§.vlt.col.iij.verſic.quid de tali contractu.C.de ſac. eccleſ.& in ſuo vberrimo lexico, in verbo,vſura,le iij.verſi.quid de illis.Pet.Acha.latè conſi.xxx.dubitari ſolet.& in ſua diſpu.incip.antiquis in ſolu.quæſti.in iiij.caſu.Lauren.Rod.in c.cōſuluit,in xj.quæſt.& ſeq. de vſur. Ro. conſi.cccij.ego hunc contractum,& Rapha.Co.conſ.clxxxj.proponitur.Panor.in ſua diſpu.incip. Augerio,in iiij.eodémque vlt.dubio,Paul.Caſt.conſi.cclxxxix.præſens dubium,lib.ij.Barb.conſ. lxvj.ſcribitur præclarè,col.iij.& ſeq.lib.ij.Amb.Vigna.in tract.quem de vſuris ſcripſit ſuper ca. ſalubriter.in multis locis,eo.tit.Iaſ.in d.l.j.locis ſup.allegatis.C.de ſum.trin.& Stepha. Bertran. conſi.v.viſo proceſſu,num.4.lib.iij.& Franc.Ripa.lib.j.reſpon.c.xix.recipiendo, & è Theologis ſcholaſticis (ij enim ſoli quantùm ego legerim tractarunt) Anto. Flo.in ij.parte ſummæ,titu.j.c. viij.verſi.alius contractus,& ſeq.vſque ad verſi.pen. eiuſdem c. viij.Bapti. Salu.in ſua ſumma.in verbo,vſura, le ij.in ij.q.Richar.in ij.quotlibet.q.xxiij.arti.iij.Ang.Cla.in eodem verbo.l.j. verſ. xliiij.Ioā.Gerſon.in lib.de contractibus.Pet. Vber.in lib.cui titulum nuncupauit de cultu vineæ. c.ij.iiij.partis.Conrad.in tract.de contract.q.lxxix.& iterum quæſt.lxxxij.vbi latiſsimè omnium hanc rem diſputat, & è Philoſophis. Philip. Melanchthon in epitome moralis Philoſophiæ, vbi eam item ſcientiſsimè tractauit.Et ita declaratum eſt à ſummis Pontificibus non ſemel conuocato fratrum concilio,vt patet in extrauag.hodie,& extrauag.ſeq.ſub tit.de empt.& vend.vbi id dicitur procedere,etiam ſi appoſitum ſit pactum reuendendi.

16 ¶Verùm huiuſmodi emptiones ſunt nonnihil ſuſpectæ,ab iiſque ſemper abſtinui, & amicos abſtinendos cenſui,vti etiam fecit Inno.in d.c.in ciuitate,& Steph.Bertrā.conſi.clxx.ſi non ſine lib. iij.& iterum conſi.ccvj.quod eſt eiuſdem initij. eo. lib.iij. Ideóq; odioſæ ſunt noſtris ſanctionibus principalibus,vt patet ex illis ſecundis ordinationibus,quas vocant,Regis Ludo.xij.eod.cap. lxxj.quo cauetur non niſi quinque poſtremorum annorum reliquias peti poſſe,ob id vt ibi nuncupatim dicitur,quòd huiuſmodi contractus ſunt odioſi,& reſtringendi.Quanquam ſcio & hos paſsim approbari modò ſit iuſtum pretium,nec aliud ſit quod eos vitiet,vt paulò poſt dicemus.

Redituum generaliū cōparationē ſuſpectam eſſe.

17 ¶Quod autem ſit iuſtum pretium venditionis huiuſmodi annuarum penſitationum,intelliges ex d.extrauag.hodie.Paul.Eleaz.in c.ſalubriter,extrà de vſur.Bart.in l.in lege Falcidia.ff. ad legem Falcidiam.Bald.in l.vlt.§.præterea,col.ij.verſi.adhuc eſt dubium.C.de iur.dot. & in c. conſultationibus,col.ij.verſ.ſed nunquid valeat, extrà de offic. delega.Cepo.conſ.cauſarum ciuilium xv. circa caſum,col.vlti.& ex Theologis Ioan.Capiſtrano.in tract.de vſur.charta 4.verſicu.ſecunda quæſtio circa decem.Qui in ea ſunt ſententia vt decem pro vno ſit iuſtum pretium, & huic opp. adſtipulatur tex.in l.Papinianus.§.vnde ſi quis.ff.de inof.teſt.vti illum declarat Cor.conſ. cclxv. circa primum,col.ij.verſ.& maximè,lib.j.Et id video apud antiquos noſtros fuiſſe obſeruatum.

Iuſtū pretium horū redituū generalium quod eſſe dicatur.

Decē pro uno ſecundū quoſdam.

18 ¶Alij cenſent quindecim per l.ſi quis argentum. §. ſinautem donator.verſ.in reditibus.C.de donat. Et hanc ſecuta eſt conſuetudo Montargienſium cæterorúmque Lorrienſium in reditibus feudariis tit.*des droictz & cens cenſuelz*.§.x. & ſeq. & ad hanc omnium proximè poſt quincunces accedunt ſemiſſes vſuræ.ita ex eo dictæ quòd ſint dimidia centeſimæ. Hæc autem ita dicta eſt, quòd centeſimo menſe ſortem conficiat,vt iam ſatis Hermolaus Barbarus in Plinium. Soci.in l. iij.§.item ſi reipublicæ. ff. ad leg.Falcid. & Budæus in lib.de aſſe j. multis certiſque argumentis docuerunt.Igitur ſemiſſes ducenteſimo menſe ſortem ipſam æquant : quæ ſi ad verum calculum reuoces,liquidò comperies ſortem centum vnoquoque anno ſex vſurarum conficere:quod paulò minus eſt,quàm vnum pro quindecim.Has autē vſuras ſemiſſes omnibus hominū generibus conceſsit Iuſtinianus noſter in l.eos.C.de vſu.Nam & eas Plin.lib.xiiij.c. iiij. ciuiles & modicas eſſe dicit.Vt hinc facilè cognoſcas Accurſiū noſtrū hîc hallucinatū fuiſſe,qui in l.j.in fin.C.de his quib.vt indig.interpretatur x.pro xx.in anno,qui error ex alio eius & noſtratium errore manauit,qui arbitrabantur centeſimam vſuram (cuius ſemis dimidia eſt, vt diximus) ſortem in anno æquare,& inter hos gloſ.in §.hos ius,in verbo,centeſimæ.x.quæſ.ij. dum non intelligerent olim vſuras menſtruas fuiſſe , id eſt ſingulis quibuſque menſibus penſitari præſtaríque ſolitas,quod tamen diſcere debuerant ex l. Publia. §. Lucius.ff.depoſi.& l. cùm ſtipulati ſumus. ff. de verborum obligatione.vt omittam externorum teſtimonia,quorum plurima affert Budæus vbi ſuprà, & Hieronymus Grosłotius adoleſcens ſuprà vires ætatis doctus in commentario l. lecta. ff. ſi certum petatur. Sed quibus addes Ariſtophanem ſtatim in principio Comœdiæ , cui titulus eſt Νεφέλαι,id eſt,Nebulæ:

Quindecim ſecūdū alios.

Semiſſes uſuræ quæ dicantur.

Semiſſes uſuræ permiſſæ.

Menſtruæ uſuræ.

Ὀνειροπολεῖθ' ἵππους. ἐγὼ δ' ἀπόλλυμαι.
Ὁρῶν ἄγουσαν τὴν σελήνην εἰκάδας.
Οἱ γὰρ τόκοι χωροῦσιν. Et rurſus in eadem fabula:
Socrat. Τί δῆτα τοῦτ' ἂν ὠφελήσειες.
Strepſiades.ὅτι. Εἰ μηκέτ' ἀντέλλοι σελήνη μηδαμοῦ,
Οὐκ ἂν γ' ἀποδοίην τοὺς τόκους.

Viginti pro uno iustū esse pretium, secundū quosdam.

19 ¶Alij rursus vt redeamus ad principale institutum arbitrantur xx.pro vno iustum esse pretium, per glo.in l.perpetua,in verbo,iusta,quæ est vlti.C.de sac.eccle. quæ dicit iustam pensionem esse eam, quæ xx. annis valorem rei conficit, per text.in §. si verò alicuius ecclesiastici, in authen. de non alie.vbi & id not.Ang.atque etiam Rapha.Fulg.& Paul.Cast.in d.l.perpetua.& Specu.titu. de loca.ix.nunc aliqua,versi.dicitur autem.qui est sub vij.q.Ro.consi.ccclxix.circa primum,col. ij.versi.secundò si consuetudo.& consi.ccccxxiij.pro pleniori,post prin.Corne.d.consi.cclxv. col. ij.versi.in his enim rebus,lib.j.& cons.clxxxj.visis nonnullis,col.xxv.vers.nam iusta merces, lib. ij.& consi.ccj.quod est eiusdem initij,col.v.vers.insuper dicti,lib.iij. & consi. cclxxxv. viso processu,col.iij.versi.non refert,eo.lib.iij.& Stephan.Bertran.consi.cccxviij.quamuis,num.ij.lib.iij. vbi id dicit ita communiter teneri,& Cepola in tractatu de simulatione contractuum,in iij. præsumptione,col.j.Guid.Pap.consil.clxxx.circa processum,col.j.vers.secundò præmitto,& iterum versi.Et his,& Ias.in l.si fundum per fideicommissum,col.ij.versic. item adde.ff.de leg.j. & huic æstimationi omnino cōueniunt vsuræ quincunces, quæ vncia vna sunt minores semissibus, & ita appellantur,quòd quina annua singulis centenis pariant. Sed nos de huiusmodi æstimationibus plenissimè dicemus infrà titu.*de notaires*.§.ij.vbi locus est eiusce rei peculiaris. Sed interim illud tantum lectores admonuerim sanctissimum Senatum nostrum Parisiensem huiusmodi venditiones ad decem aut maius pretium infrà duodecim tolerare , nec reprobare cōtractus ita factos, sed eos reducere ad quindecim. Si autem pretium sit duodecim,non aliter reducere, quamuis sit infra xv. Sensuit enim Senatus huiusmodi vsuram vnius pro duodecim esse temperatā, vti etiam censuit Ioan.And.in addi.Spec.tit.de vsur.in j.addit.

Senatus Parisiensis quid in hac redituum generaliū emptione obseruet.

Poßintne cogi creditores aßignationem horum redituum accipere.

20 ¶Nec deniq; prætermiserim in hac annuarum pensitationum mentione id vnum de quo sæpius dubitari vidi, debitores earum posse cogere creditores , vt capiant assignationem siue (vt Galli nostri vocant)assietam earum,id est,vt pro eis in solutum accipiant fundum quempiam,per tex. in l.si quis argentum.§.si verò,& ibi Bald.qui eum §.legit.cum prin.huius l.col.vlt.versi. si verò not.quòd si debitor.C. de dona. vbi tamen ipse Bald.dicit nonnullos dicere id ibi speciale esse in casu donationis huiusmodi pensitationum fauore donantis,sed secus in aliis casibus.Et id tanquā sing.reassumit Ias.in l.non amplius.§.cum bonorum.ff.de leg.j.vbi & id prætereà dicit not. tanquam quotidianum.Sed & pro honorabili laudat idem Ias.in l.ij.§.mutui datio,col. pen. versic. xvij.fallit.ff.si cert.pet. Et id quoque sing. dicit. Catel. Cota memor.incipi.solui non potest, post princ.& not.Pet.Gerar.à Pet.singu. xxxiiij. manda memoriæ. Et facit etiam text.in l. filiusfa.§. apud Marcellum,ante fin.ff.de leg.j.& quod scribit Ioan.And.in addit.Specu.tit. de instrumenti ædit.§.dicto de impugnatione,versic.nunc dicamus de inuentario,in addit.incip.de Trebellianica,ibi,sed adhuc quæritur,& Collect.in cap.pastoralis,colum.iij.versi.item quid si quis, extrà de dona.Et facit etiam text.in authen.hoc nisi debitor. C. de solu.& quod not. à Corse. & Aufre. in decis.Tholos.quæsti.lxviij.item fuit quæsitum si creditor.

21 ¶Verùm Paul.Cast.consilio xlvij.vltra ea quæ superius,col.vlti.in vlti.dubio, lib.ij. tenet omnino non audiendum esse debitorem,qui petit assignari fundum creditori , cuius reditus sufficiant soluendo debito annuo.Nam ille(inquit)text.in d.§.apud Marcellum,& quod tradit Ioan.And. vbi suprà loquuntur,quando alicui est relictum prædium,ísque iussus est præstare onus quodpiā ex reditibus eius prædij,quo casu non tenetur vltra quàm ex eo percipitur.Ideóque si velit id relinquere creditori,liberatur.Non sic quando quis tenetur in genere:ideóque si non perciperetur ex vno prædio,teneretur ex aliis.l.quidam testamento.ff.de leg.j.propterea non debet audiri volens assignare vnum prædium,& ita omnino liberari:quia cùm sit ipsius periculum , id in creditorem transferret:quod esse non debet in sua potestate,ar.l.iij.§.j.ff.de iureiu. Hæc ille. Et idem voluit Mansuer.tit.de loca.& iure emphy.§.item sciendum,per quædam iura,quæ mihi nihil facere videntur,& hac etiam ratione,quòd aliud pro alio creditori inuito solui non potest.Quibus adde quod scribit Bald.in l.creditor,la ij.ff.si cert.pet.quòd si onus quodpiam reale est,& habens originem principaliter à re ipsa,debitor liberatur rem eam cedendo creditori.Sed vbi debetur à persona ratione personæ,secus est:quia concernit totum patrimonium præsens & futurum , permulta ibi ab eo allegata , quæ sunt omnibus obuia. Et vide etiam quæ de renuntiatione emphyteusis & feudi dicturus sum infrà eod.titu.§.xxxiiij.Et adde ad id quod suprà dictum est,nonnullos dicere id quod scribitur in d.l.si quis argentum.§. si verò,esse speciale fauore donantis , & id quidem tenere Barb.in rubri.extrà de dona.colum.vlti.

OU AUTRES CHOSES CENSEES pour immeubles. GLO. VII.

Actiones censeantúrne mobiles , an immobiles.

1 CVIVSMODI videri possunt actiones,quæ competunt ad res immobiles:nam & eæ censentur immobiles : vt econtrario quæ ad res mobiles competunt, mobiles ex sententia glosæ & aliorum in l.j.C.si aduers.transact.& glos.in §.hæc ergo,in verbo, numeranda,in authen.de non alienan.Dy.& Barto.in l.potest.ff.de auth.tu. vide ibi. Alberi.

Alberi.Petr.à Bel.pert.in l.vltima.colum.ij. versic. item poteſt ſaluari.C. in quibus cauſis. in integr.reſtit.non eſt neceſ.Zenz.in extra.Ioan.xxij.ad conditorem,in princip.in verbo,mobilium. Fed.Senen.conſilio xij.fratres prædicatores,col.vlt.Collect.in c.nulli,col.vlti.verſi. nunquid ergo nomina,de reb.eccleſ.non alien.Bartol.& Angel.in l.ſi ſic legatum.§.vlt.cum l.ſeq.in fi.ff.de leg.j.Bal.in l.iubemus,la ſecunda,in princ.C.de ſacro.eccle.& in l.ita demum,in fin. C.de collat. & in c.j.§.ſciendum,col.j.titu.de feud.cog.& conſ.ccxlvij.præmiſſo ſtatuto,col.ij.lib.j.& conſil. ccccclxxvij.recolo,col.ij.verſi.porrò,lib.v.Ang.in l.j.§.fuit quæſitum, & ibi Ro.ff. ad Trebel. & in §.aliud quoque,col.ij.verſi.ſed iuxta hoc quæro,in authent.de æqual.doti.Panor.conſil. lxiij. quædam domina,colum.iiij.lib. ij. Ioan.Plat.in l.ij.§. ad filiorum , circa medium. C. quando & quib.quar.pars lib.x.& in l.j.in prin.C.de impo.lucra.deſcript.eod.lib.Alex.conſil.xvj.viſo titulo quæſtionis,colum.vlt.verſi.fortificantur prædicta,lib.j.& conſil.xxxj. quod eſt eodem initio, col.ij.verſic.ſed ita eſt,lib.j.quod repetitur conſil.cxj.lib.iiij.niſi quòd huius initium eſt,viſo themate quæſtionis.& rurſus idem Alex.conſil.cxxv.viſis & conſideratis.in fin.eod. lib.j. & conſil. xlix.viſo proceſſu,col.j.lib.iij.& conſil.liij.viſis & conſideratis,col.ij. verſic. ſecundo principali, eod.lib.iij.& conſi.xcij.perſpectis diligenter,col.ij.verſi. & ſicut dixi,lib. vj.& conſil. cxlj. viſo ſtatuto,col.vlt.lib.vij.Maſuer.tit.de executi.§.item nomen ſeu actio.Barb.conſi.xxij. Deum innocent,col.iij.verſi.ita in propoſito,lib.iij.Corne.conſil. ccxxxvj.diligenter,col. pen.verſicu.nec etiam ob.lib.iiij.Card.Alex.in d.c.j.in princ.col.penul.verſi.ſed quid de nominibus,titu.de pace tenen.Philip.Deci.in l.qui actionem,poſt princi.ff.de reg.iur.Iac.à S. Georg.in tract. de Roydis ſiue operis col.v.verſic.tertiò pro hac parte.Stepha.Bertrand.conſil.lxxiiij.ponitur in facto, nu. 7.lib.ij.& conſi.cv.quod eſt eiuſdem initij,numero 14.eod.lib.ij.Anto.Rub.conſi.lxj. tota difficultas,col.j.Matthæ.Afflict.in conſt.Siciliæ incipi.circa violentiarum,colum. vlti. Et de hoc eſt expreſſa conſuetudo Niuernenſium,titu.*quelles choſes ſont reputées meubles*, cap.vij.

2 ¶Quæ ſententia multis comprobari poteſt. Primùm enim actiones competentes ad res mobiles vſucapiuntur triennio:ad res immobiles decem vel viginti annis.§.j.verſicu.& ideo, Inſtit. de vſucap.& tradit Bald.in l.non eſt,ante fi.C.qui.non ob. long.temp.præſcrip.Et facit l.corruptionem,& ibi gloſ.in verbo,excludere.C.de vſufruct.Et etiam de Iure canonico,quod requirit quadraginta annos ad vſucapiendam rem immobilem eccleſiæ , idem tempus requiritur ad vſucapionem actionis,quæ pro ea competit,cap.ad aures,de præſcript.Item actiones competentes minoribus ad rem immobilem ſine decreto alienari non poſſunt:ad rem mobilem, poſſunt, vt not. per glo.& Doct.in d.l.j.C.ſi aduer.tranſact.& Bart.conſil.l.Gilius Petri, col.j.& conſ. lxx. reuerendiſsime domine,col.ij.verſi.quartò præmitto, & in l.ſi ad reſoluendam, & ibi quoque Bald. per illum text.C. de præd. mi. Ang. in d.l.j. §. fuit quæſitum, circa medium.ff.ad ſenatuſconſul. Trebel.Ioan.Plat.in l.vlti.C.de vend.re.ciui.lib. xj. vbi & idem dicit de actionibus competentibus ciuitatibus pro rebus immobilibus.Alex.d.conſ.cxxv.viſis & conſideratis,col.ij.verſi.modò ſic ius agendi,lib.j.vbi hanc dicit eſſe communem Doct. concluſionem vbique approbatam , & conſil.xxvij.attentis narratis,col.vlt.lib.iij.& d.conſil.liij.vbi ſuprà,& iterum col.iiij.verſic. ſed certè,eod.lib.iij.& latè Corſe.qui ad hoc multa allegat,deci.Thom.q.ccccij.item fuit quæſitum, an tutor poſsit dare,& multi ex iis quos ſuprà citauimus. Idem de actionibus competentibus eccleſiæ tradit Bald.in authen.hoc ius,paulò ante finem.C.de ſacroſanct.eccle.Hinc & ſtatuta prohibentia alienationem immobilium,trahuntur ad actiones rerum immobilium Cornel.d.conſil. ccxxxvj.vbi ſuprà lib.iiij.Et generaliter eandem ſolennitatem requiri in alienatione actionis rei immobilis,quæ & eiuſdem rei requiritur,reſpondit Alex.d.conſil.xxvij.ad fin.lib.iij.

Actiones minorum an ſine decreto poſſint alienari.

3 ¶Sed & aliàs videmus, quòd aliis quoque reſpectibus eiuſmodi cenſentur actiones & obligationes,cuiuſmodi ſunt res,ad quas competunt:videlicet diuiduæ,aut indiuiduæ. l.ij. §. & harum, & ibi Iaſ.col.iij.in j.not.ff.de verb.oblig.& l.iiij.§.Cato,& ibi Dy.Bartol. colum.ix.in v. quæſt. Angel.& Recentiores,eod.titu.& l.ſtipulationes non diuiduntur,& ibi.Barto.in ij. oppo. & iterum colum.ix.in ij.quæſt.primæ partis,Paul.Caſtren.Alexand.in j.not.& Iaſ.in ij.not.eod. quoque tit.idem Bartol.in l.ſi vt certo.§.ſi duobus,colum.ij.ff.commod.& in l. Græcè.§. illud.ff. de fideiuſ.Similiter ſi id quod eſt in obligatione certum eſt, facit certam actionis cauſam:ſi incertũ, incertã l.vbi.ff.de verb.obli.Et generaliter quod in actione eſt,eam modificat,vt noſtri loquuntur.l.ſi eum. §. vlti. ff. ſi quis cautio. Nam & qui actionem habet ad rem recuperandam , ipſam rem habere videtur.l.qui actionem.ff. de regu.iur.& ibi concor. Nec intereſſe videtur , habeat quis pecuniam in numerato , an verò in nominibus : & in vtroque idem ius ſtatuitur.l.j.§. exactio.C.de rei vxo.act.& l.magis.§.non paſsim.ff.de reb.eor.& l.ij.§.mobiles. C. quando & quibus quarta pars, lib. x. Et in vniuerſum actiones adſumunt naturam & qualitates rerũ, pro quibus competunt,vt in pulchro caſu reſpondit Corne. conſil.clxxxviij. circa hanc conſultationem, in fine libro ſecundo.

Actiones diuiduæ aut indiuiduæ ex re ad quam competunt.

Actio certa aut incerta ex re ipſa.

Actionis natura & qualitas ex re.

4 ¶Ad hæc ſi eſſent exactæ res mobiles,vel immobiles,ad quas actiones dantur, eſſent omnino, vt erant ante exactionem.Ergo & ita ante exactionem cenſeri debent:nam finis demonſtrat qualis res ſit cenſenda.l.ſed & ſi quid.§.j.ff.de vſufru.& c.fraternitatis. §. vlti. extra de frig. & malef.

Finis rẽ qualis ſit demonſtrat.

Et voluit Spec.huc reſpiciens,nempe vt res ſit cenſenda mobilis vel immobilis ex fine;in titu. de fructib.& intereſ.§.ſcias igitur,verſicu.ſed quid ſi debeo.& dicemus latiùs infrà in eadem gloſ. numero 44.incip.tum etiam quia finis.Denique ad hanc ſententiam citatur l.nepoti.ff. de fund. inſtruct.& l.qui filium,& l.quæſitum.§.vlt.ff.de leg.iij.& alia huiuſcemodi iura.

Duæ limitationes ad ea quæ dicta ſunt.

5 ¶Hanc autem opinionem duobus modis limitat Bald. in cap. ſciendum, colum.j. titu. de feud. cogni. Primùm vt procedat, niſi in caſibus,in quibus inuenitur ſeparata iuris diſpoſitio ſuper actionibus,vt in caſu l.à diuo Pio.§.in venditione.ff.de re iudi.Secundùm vt procedat in diſpoſitione legis:nam in diſpoſitione hominis actiones perſonales nunquam continentur appellatione mobilium vel immobilium,nec etiam chirographa in quibus continentur nomina debitorum.l. Caius,in princip.ff.de leg.ij.Et hoc ſequitur Mart.Laud.in d.c.ſciendum,poſt princip.& ibi quoque Card.Alexand.colum.ij.

Qui dicunt actiones inter bona immobilia reponẽdas.

6 ¶AT SVNT QVI actiones indiſcriminatim reponunt inter bona immobilia, videlicet gloſ.in l.vlt.C.in quib.cau.in integ.reſt.non eſt neceſ.ar. l.ait prætor.§.j.ff.de iure delib. & glo. in cap.ij.in verbo,iura,de reb.eccle.non alien.lib.vj.dum not.ex eo tex. iura atque omnia incorporalia poni inter immobilia:ibi enim idem ius in vtriſque ſtatuitur.& facit(inquit) l.vlt. C. de long.temp.præſcrip.vbi incorporalia præſcribuntur, vt immobilia. Sed & allegat d.l. iubemus, la ſecunda,§.j.C.de ſacro.eccleſ.Et in hac quoque eſt ſententia Spec.titu.de reſt. ſpol.§. nunc dicamus,col.penul.ibi,ſed adhuc contra prædictos,& ibi Ioan.And.in addit.qui allegat d. gloſ.& rurſum ipſe Spec.titu.de ceſsi.actio.§.j.verſi. ſed nunquid minor, dum ſimpliciter negat minorem poſſe cum autoritate tutoris ſine decreto ſua iura cedere.& Alberi.in l.j.C.ſi aduerſ.tranſac. vbi & illud dicit,actiones eſſe immobiles ſuapte natura, ſed regulariter cenſeri ſecundùm naturam rerum,pro quibus competunt. Et facit vltra prædicta:quia quod incorporale eſt,moueri nõ poteſt.l.ſeruus.§.incorporales.ff.de arquir.rer.do. Et hinc generaliter iura incorporalia immobilibus comparari tradit Saly.in l.ſi à creditore,in fin.C.de actio.& oblig.

Qui contrà inter mobilia.

7 ¶NEC DESVNT qui è diametro contrarij,cenſeant nomina eſſe mobilia, aut mobilium loco haberi,vt gloſ.in d.l.mouentium.ff.de verb.ſignifi.dum primùm dicit ea videri eſſe immobilia,cùm moueri non poſſunt,per d.§.incorporales.Et ſubit poſſe dici,ea mobilia eſſe, ar. d.l.ij. §.mobiles. C. quando & quib. quar. pars, & nihil aliud dicit,tanquam videatur huic poſteriori opinioni inhærere,vt alibi proteſtatur in l.qui filium. ff.ad ſenatuſcon. Trebel. Et huic opinioni videtur prætereà adſtipulari text. in d. §. exactio, iuncta gloſ.in verbo, in corporalibus, & ibi etiam Bald.& text.in d.l.poteſt.ff.de autho.tut.& ibi gloſ.quæ per eum tex.ius facit minori alienandi actionem cum autoritate tutoris ſine decreto iudicis,contra quàm ſuprà diximus ex Spec.

Cõſuetudines.

Et hanc opinionem ſecuta eſt cõſuetudo Auernienſis,titul.xvj.qui eſt, *Des achaptz,lotz & uentes*, c.x.Ideo & ex conſuetudine eiuſdem gene.eod.titu. *De retraict*,qui xxiij. eſt.c.xxiij. retractus nõ habet locum in venditionibus nominum debitorum & actionum,non magis quàm mobilium, hæc enim omnia iungit. Secuta quoque eſt conſuetudo Borbonienſis, c. cclxxxj. & iterum, c. ccccxliij.vbi ex hoc dicit in his non eſſe locum retractui.

Aliorum in ea re op.

8 ¶ALII RVRSVM in ea ſunt ſententia,vt ſit diſtinguendum, an aliquid debeatur reſpectu rei immobilis,vt tributum,decimæ,affictus(quem vocant)& tunc actiones in eas res competentes ſint connumerandæ inter bona immobilia. Sin verò pro nominibus & debitis competant actiones perſonales,hæ mobilibus annumerentur,licet pro re immobili debeantur.per l.liberto. §.Lucius.ff.de an.leg.iuncta l.vlti.§.vlti.ff. de contrahend. empt. Et hos dicit fortè non malè dicere Alberi.in authen.hoc ius,colum.v.verſicu.alij diſtinguunt.C.de ſacroſanct.eccle. & reſpondet ad l.ſciendum.§.item qui, verſi.eum verò. ff.qui ſatiſd. cogan.qui videtur facere contra eam opin.vt ex hoc quoque intelligas eam illi placuiſſe.& id voluiſſe videtur idem Alber.in l. vlti.in principio. ff. de donat. dum poſt aliorum in hac re op.tandem ſe remittit ad ea quæ ſcripſit in d. authen.hoc ius.

Aliorum item opin.

Actiones tertiam ſpeciẽ cõſtituere.

Actiones non cõprehendi in donatione aut legato bonorũ mobiliũ & immobilium.

9 ¶SED ET MVLTIS placuit nomina & actiones neque mobiles eſſe,neque immobiles, ſed tertiam quandam & ſeparatam ſpeciem. & inter cæteros Spec. titu. de fructi. & intereſ.§. ſcias igitur,verſi.ſed pone,prælatus,ibi,ſecundò quæritur,& ibi etiam Ioan.And. in addit illius, in verſi.ſed quid ſi debeo,qui confeſtim illum ſequitur.Bart.& Raph. Fulgo.in l.quam Tuberonis.§.vlt.ff.de pecul.ipſe Bart.in l.ſi conuenerit,la ſecunda.in princ.ff. de pign. act. & in d.l.j.& ibi etiam Fulgo. C.ſi aduer. tranſact. vbi dicunt nomina non comprehendi in donatione rerum mobilium & immobilium.idem Bart.qui & hoc idem dicit in hac ſpecie donationis,in l. Centurio, col.vij.verſi.vel quid ſit.ff.de vulg.& pup.& in l.vlti.verſi.quid ſi legatur.ff.de vſufruc. leg. vbi idem dicit de legato bonorum mobilium & immobilium.& conſi.lj.Bonauentura,ad fin.& conſi.ccxxxiiij.Lena Mactarelli,colum.ij. quod idem eſt cum præcedenti, niſi quòd habet aliud initium, & vtrobique illud dicit de legato.& Oldra. conſil. ccxix.factum tale eſt, dominus Rex Franciæ.Alb.Gand.in ſuo opere maleficiorum,tit.omnium poſtremo,colum.antepen.verſ.item pone in ſtatuto,vbi dicit quòd ſi omnia bona mobilia & immobilia homicidæ debeant publicari,non comprehenduntur nomina debitorum. & Guid. Suz.qui idem dicit in ſua diſputat. incip. pone

pone quæsti.de facto statutum est in ciuitate Pergami. Alberi.qui idem quoq; firmat,in d.l. mouentium.ff.de verb.signifi.in tertia parte statutorum, q.xiij. item quæro an publicani.Pet. Iac.in sua summa,tit.de act.ex testamento,col.vij. versi.item omnia bona mea, cum multis seq. vbi id latè disputat.Lapus alleg.xcij.imprimis videndum est,ad fin.Bald.in l.j.in prin.C.de præto. pig. & in l.si arrogator,col.antepenul.ff.de adop.& in l.si constante.§. vlti.in fi.& ibi etiam Alex. ff. sol.matrim.vbi & illud dicunt de publicatione bonorum mobilium & immobilium.idem Bald. in c.vigilanti,col.ij.versi.nec ob.dictum,extrà de præscript.& consil.xlvj.quidam nomine Cola, ad fin. lib.ij. vbi ex hoc dicit quòd substitutio facta de bonis mobilibus & immobilibus non est vniuersalis nec directa.& consil.ccccxxiij.Andreas,lib.iij.& consil. cccclxxxv.qui legat, lib.iiij. quibus consi.illud dicit de donatione bonorum mobilium & immobilium.Ang. consi.cccxxviij. consultatio prædicta,vbi ex hoc dicit executores deputatos ad executionem bonorum mobilium & immobilium nihil iuris aut facultatis habere in nomina & actiones.Aluar.in d.c.j.§. sciendũ, tit.de feud.cogni.Card.Flo.in clemen.j.in princip.in x.& xj.q.& ibi quoque Imol.col.penult. de reb.eccles.non alienan. vbi ipse Cardi.illud quoque dicit de publicatione & donatione. & idem Card.consi.lxvj.statuto ciuitatis Tergesti,vbi id dicit maximè procedere in statutis.& latius consil.lxxij.sigillatim ad singula, colum.j. Imo.in cap. ex parte, quod est pe.circa medium,extrà de consu.vbi & illud dicit de legato bonorum mobilium & immobilium.Panor.in cap. relatum,le ij.in j.not.de testa.Paul.Cast.consil.ccxxvj.dico dictum Ser.Franciscum,circa medium,lib.j.Maria.in tract.obla.in libello.viij.in vj.quæst.Bened.Capra.consi.ix.punctus quidam magister,col. ij.versicu. circa secundum, & consil. xxviij. punctus fuit quidam Ser.colum. vlti.& consil. lxvj. punctus quidam Bernardus,colum.iij.& consil.lxxviij.punctus Bunarellus, colum.iij. quibus locis loquitur de legato bonorum mobilium & immobilium. & consil. cxxxj.in nomine domini. cùm vt præsupponitur,in fin.Alexand.in l.j.colum.iij.ff.de vulg.& pupil.substi.& consi. ix.visis verbis testamenti,colum.vlti.lib.j.& consil.xlv.habita,colum.iiij.versicu.primò enim,eod.lib.j. & consil.lij.viso themate,colum.vlti.eod.lib.j.& consil.xij.viso themate,col.iij.versicu. nec dici potest,lib.ij.& consi.cix.viso themate quæstionis,col.iij.lib.iiij.& consi.lxviij. quia consultationem hanc,in secundo dubio,lib.vj.& consi.clxxj.in causa & lite, col.iij. versic. pro confirmatione,eod.lib.vj.& latè consi.ccxliiij.ponderatis,eod.lib.vj.Franc.Aret.in l.ea demum. C. de colla. & consil.liiij.in caussa magistri Blasij,col.vlt.Corne.latè consi.ciiij. circa primum, col. iij. lib.ij. vbi ob id dicit valere donationem omnium bonorum mobilium & immobilium,præsentium & futurorum:cùm in ea non contineantur actiones & nomina,& consi.clxxiij.quod est eodem initio,ad fin.lib.iij.& consi.vj.in hac consultatione,col.ij.lib.iiij. vbi & id dicit procedere in materia quoque fauorabili,& consi.liiij.in themate, col.ij. versic.ex alio etiam,eod. lib.iiij. & consi. lxiiij.in casu præsentis consultationis,col.ij.versi.& verbum,lib.iiij.& consil. clxxxviij. quia petitio,col.ij.versi.& non clauduntur,eod.lib.iiij.& consil. cccxvj. in consultatione, in fin. eod.lib. iiij.Barb.in cap.relatum, col.j. de testamen. vbi illud dicit de legato. Guid. Pap. decis. Delphin. ccxcj.appellatione bonorum,vbi etiam dicit ob id valere illam generalem donationem, de qua nuper diximus,& decis.cccxlj.supra quæstione,versic. sed an publicatione, vbi illud dicit de publicatione.& deci.ccccxcix.testator quidam,vbi loquitur de legato. & consil. lij. factum tale est Ioanneta,colum.vlt.vbi idem dicit.& consil.lx.ad dubia elicita, in secundo dubio, vbi etiam dicit valere donationem illam generalem omnium bonorum mobilium & immobilium præsentium & futurorum.& consi.ccxv.vertitur quæstio,col.ij.versi.quia etiam.Soci.si is est, qui & illud dicit de donatione,in tract.fal.regula cviij.donatio omnium bonorum,in j. fallent. vbi dicit no.voluisse Bal.consi.incip.Naphydus,Ang.Are.in §.j.Insti.de inu.stipul.vbi ex hoc dicit in obligatione omniũ bonorũ mobiliũ & immobiliũ non cõprehendi nomina & actiones.Ias. in l.stipulatio hoc modo concepta,ante fi.ff.de verb.oblig.vbi etiam ex hoc dici valere illam donationem generalem, de qua suprà iam sæpius diximus, atque ita se consuluisse. & postea reperisse Bald. idem quoque consuluisse,consi.ccxxxiiij.lib.ij. de quo postea loquemur, nulla alia eiusdem, nec aliorum mentione facta,atque de hac re multum gloriatur,tanquam admodum recondita & abstrusa,cùm vix aliam apud nostros frequentiorem reperias. Et idem Iaso. in d.l.à diuo Pio.§.in venditione,col.ij.vbi etiam meminit sui illius con.ff.de re iud.& ita verè consuluit.consi.v. strenui,col.iiij.versi.secundò pro ista parte,lib.iij.Philip.Deci.in eod.casu loquens, consil.xxx.cuius superscriptio incipit,donatio omnium bonorum,col.j.versi.quartò Iacobus donauit, iunctis his quæ latè dicit col.vlt.versi.quartò non obst.& consi.ccxxxvij.in casu,in j.dubio,& cõsi.ccclxxxj. visis his, col.ij. & consi.ccclxxxvij.quæritur an dominus, col.ij.& consi. ccccxiiij. viso eleganti, col.vlt.& consi.cccclxj.præsens consultatio,in j.dubio.Catel.Cota.qui id dicit sing.memor.incip. bonis publicatis,versic.quid autem in donatione.& iterum memor.nomina debitorum. Stepha. Bertran. consi. clix. si in pacto,post prin.lib.j.& consi.lix.voluissem.nu.2.lib.ij.quibus etiam locis dicit valere donationem illam,& consi.xj.etiam si dum esset.num.6.lib.iij.& consi. cvij.viso consultationis themate,nu.1.eo.lib.iij.& consi.clxij.Catarina,nu.2.eo.lib. iij. & consi.ccxiij. ponitur in facto.nu.3.eo.lib.iij.& consi.lxxxv.viso instrumento,ad fin.lib.iiij. & consi. clxviij. do-

Iasonis gloria.

natio,in fin.eod.lib.iiij.& consi.clxxv.non dubito,in prin.eo.lib.iiij.& consi.cxc.indultum,nu.3. eo.lib.iiij.Alciat.in l.vlti.in glo.vlt.col.iij.C.de pactis.Bernard.Land.in addi.Bart.consi.l.Gilius Petri.Franc.Ripa in l.j.nume.6.ff.de pigno.Et omnes vbique præter vnum Pau.Eleaz. in cap.ij. de rebus eccles.non ali.lib.sexto.

10 ¶Ad hanc sententiam adfertur d.l.à diuo Pio.§.in venditione.ff.de re iudi.& d.l.quam Tuberonis.§.vlti.ff.de pecul.& d.l.ij.versicu.sed vbique,iuncto versic.mobiles,& versi. in exigendis.C. quando & quib. quar. pars, lib.x. in quibus separatim diuisímque statuitur de bonis mobilibus & immobilibus,& nominibus.Et l.ad eum,in princ.ff. de donat. vbi nomina & mobilia ponuntur vt diuersa, cùm dicitur quicquid habes tam in nominibus quàm in rebus mouentibus, & l. omnes,in princ.& l.bene à Zenone,versi.& nemo.C.de quad.præscrip.vbi etiam actiones & iura separatim nominantur à rebus mobilibus & immobilibus. Adferuntur quoque à multis non admodum pertinenter hæc iura,videlicet l.cogi.§.sed & miles.ff.ad S.C.Trebel.& l.si mihi Meuia.ff.de leg.iij.& l.si cùm pupillus.ff.rem pupil.sal.for.& l.j.in fin.& l.iij.in princ.ff.pro soc.& l.ea quæ in nominibus.C.fa.ercifcund.

Nomina & mobilia poni ut diuersa.

11 ¶Nec desunt suæ huic sententiæ rationes. Illa enim dicuntur esse eadem specie, quæ & substantia,& natura,& eorundem effectuum productione sunt eadem,vt dicit Dy. in c.sine possessione, col.iij.versi.duæ possidendi qualitates,de regu.iur.lib.vj.Actiones autem à mobilibus & immobilibus in his omnibus differant.Nam primùm horum substantia est visibilis,corporea,palpabilis:ideóque & in loco,vt videre est, consistunt. Actionum autem & nominum inuisibilis, incorporea,impalpabilis.§.j.Inst.de reb.corp.& incorporalib.& l.ciuitates.ff.quod cuiusque vniuers. nam & ius quod incorporale est,manu apprehendi non potest,vt etiam dicit Quintilianus lib.v. cap.x.Ideóque etiam nullo hæc loco circunscribũtur.l.si fideicommissum.§.tractatum.ff.de iudi. l.Caius,in princ.ff.de leg.ij.& l.vxorem.§.legauerat.ff.de leg.iij.& l.cum de Lanionis.§. vlti. ff. de fund.instr.& l.si mihi.§.j. ff. de leg. iij. vbi probatur & id procedere in quantuncunque generali,atque etiam vniuersali dispositione.Ex quo fit,vt si dono quicquid Fontenai habeo,non comprehenduntur nomina & actiones,etiam si instrumenta eorum eo loci sint, aut ibi debeantur,secundum Bald.in l.j,in prin.ff.de stat.homi.cum multis concor.à me traditis in repet.l.si vnquam, in verb.bona,nume.9.quid autem si quis donat.C.de reuoc.dona.

Quæ eadẽ dicuntur specie. Actionũ substantia.

12 ¶Hinc quoque fit,vt cùm mobilia & immobilia verè possideantur.l.iij.in prin.ff.de acquir. pos. nomina tamen & cætera iura incorporalia verè non possidentur.l.sequitur.§.si viam.ff. de vsuc. & l.seruus.§.incorporales,& ibi not.ff.de acqui.rer. dom.& c.cum ecclesia, in verbo, quasi possessionem.de caus.pos.& prop.Ideò nec illorum dominium transfertur,nisi facta traditione, & sic possessione apprehensa.l.traditionibus.C.de pact.& l.si ager. ff.de rei vendicat. In his autem cùm traditionem non recipiant,vt dicitur in d.§.incorporales,sufficit in id patientia. l. si ego.§.j. ff.de publi.Bart.in l.quoties,per illum text.ff.de seruitu.& Bald.in l.per diuersas,colum. penu.in xiiij.q.versi.item cùm cessio.C.mand.cum simi.Et cessio pro traditione habetur,vt not.glos.in l. vlti.C.quando fisc.vel priua.& in l.vlti.in princ.in verbo,portionibus.ff.de donat. Bart.& Bald. in l.j,vterque colum. iij. C. de act.& obligat.Bald.in l.si ea lege.C.de vsur. Signo.consil.lxxj.factum sic se habet,dominus episcopus,col.iij.versi.sed incorporalia.Angel.consi.clxxix.visis prædictis,col.v.versi.concludo igitur,& consi. ccviij. viso dicto puncto, ante medium, cum si. Nam omnium vbique ea est sententia,licet Bald.sibi contrarius contrarium dixerit consi.cclxxxv. casus coram R.col.ij.versi.sed & illud,lib.ij.& Ias.consi.cxj.aduertendum est, col.ij. versic. secundò principaliter,lib.iiij.vterque per text.& glos.in l.planè.ff.famil.ercifcun. vbi tamen glos. rectè intellecta dicit contrarium.At ipse Bal.in hoc distinguit in d.l.traditionibus,ad fin.C. de pac. & in l.j.etiam ad fin.C.com.vtriusque iudi.& Alex.consil.clxxxiiij.in caussa.col.ij.versicu. vltra prædicta,lib.vj.vt dicemus infrà eod.tit.§.vj.glo.j.nu.9.nec obstat.

Actiones non uerè poßideri. Iura traditionem non recipiunt. Ceßionẽ in iuribus pro traditione esse.

13 ¶Item ad alias rationes redeamus,mobilia triennio,immobilia longo tempore x.vel xx. ann. vsucapiuntur.Actiones verò personales regulariter sunt perpetuæ l.ij.C.de consti. pec. & l.sicut, & l.omnes. C. de præscrip. xxx. vel xl. an.vt hinc clarissimè intelligas eas actiones aliter atque bona mobilia & immobilia censeri. Vt tamen illud postremò non omiserim rerum mobilium & immobilium dominia à nobis prorsus separari,nunquam autem actiones directas,veluti ossibus affixas,tanquam character impressum personæ,l.quis ergo casus,in fin.& ibi gl.& Bart.ff.de pecul.& dicemus latius infrà eod.§.xxvj.in glo.j.versi.xvj.actiones.

Actiones directas oßibus esse affixas.

14 ¶IN TAM VARIIS ac diuersis sententijs Bald.iungens simul primam op.illam ac proximẽ præcedentem,in d.l.quam Tuberonis.§.vlt.ff.de pecul.& in c.j.in fin.prin.titu.de pac. tenen. dicit nomina debitorum,si substantiam respiciamus,neque mobilia esse,neque immobilia : si similitudinem,dicuntur mobilia,cùm debetur aliquid mobile: immobilia, si immobile, nec aliud præterea dicit.Id quod nihil aliud est,quàm si dicas nomina non esse mobilia aut immobilia,sed æquiparari siue adsimilari mobilibus,si mobilia debentur:immobilibus, si immobilia : quod & idẽ penè voluit Aluaro.in d.c.j.§.si verò pacis,col.vl.& Mar.Lau.in eo.c.j.col.ij.ver.sed quid de nominibus.& Card.Alex.etiam col.pen.versi.eiusdem initij,& Bart.& Franc.Areti.in d.l.j. C.si aduer.

Alia op. an actiões sint mobiles,an immobiles.

aduer.transf.& Ang.in d.l.vlt.in fi.C.in quib.cau.in inte.rest.non est necess. Alex. cons.xlix. viso processu,col.j.vers.& dato quòd ipsa actio,lib.iij.& nonnulli ex iis quos suprà citauimus.

15 ¶ALII ALITER DICVNT,vt videlicet actio respectu sui ipsius nec mobilis sit, nec immobilis essentialiter:sed iudicatur accipitúrque tanquam tertia quædam ac separata species,si nō necesse sit,vt de ea iudicetur tanquam de re mobili vel immobili. Quòd si necesse sit,vt vtri illorum accedat,quia constat de omnibus bonis actum fuisse, vt si statutum dicat, quòd in omnibus bonis agnati & cognati sint hæredes,ita vt agnatis deferantur immobilia,cognatis mobilia. Vel si aliter expediat alterutris accedere, vt cùm quæritur an iura vel actiones competentes minoribus vel ecclesiæ possint alienari sine decreto,& tunc de iis iudicamus,vt de re ad quam cōpetunt, secundum illam primā opinionem. Et ita declarant & distingunt Iac. Are. Bart. & Alcia.in d.l. mouentium.ff.de verb.oblig.Bart.in l.potest.ff.de autho.tut & d.cons.l. Gilius Petri. Bal. consi. ccxlvij.præmisso statuto.col.ij.lib.j.& d.cons.ccxlij.super infrascriptis dubiis,in vlt.dubio,lib.ij. & d.cons.ccccxxiij. Andreas,lib.iij.Ang.in d.l.si constāte.§.vlt.& ibi etiam Ro.ff.sol.mat. idem Ang.in §.j.in authē.de non ali.& d.cons.cccxxviij.col.iij.vers.in contrarium,& col.seq.ver.non ob.obiectio quinta.Imo.in d.c.nulli,col.vlt.ver.vltimò tangit,& ibi quoque Panor.col.iij. vers. sed est dubium,extrà de reb.eccle.non alienand.idem Imo.Pe. Anch. Domi. & Philip. Franc.in d.c.ij.eo.tit.lib.vj.Card.Flor.d.cons.lxvj.& d. cons.lxxij.col.iij. Pau. Cast.in d.l.quam Tuberonis.§.vlt.ff.de peculi.& in d.l.j.C.si aduer.transac.Ro.cons.Dix.circa propositam consultationē, in iiij.dubio.Alex.in d.l.à diuo Pio.§.in venditione , in j.not.ff.de re iud.& latè cons.cclxiiij.per totum,li.vj.Cor.consi.ccxxix.licet clarā,in fin.li.iiij.Guid. Pap.d.cons.lij. Soc.cons.cj.viso testamento Antonij,col.vlt.lib.j.quod iterum repetitur cons.clxxv.lib.ij. Card. Alex.in c.j. §. sciendum.col.ij.tit.de feu.cog. Auferri,in deci.Tholos. quæstio.cccxv. item fuit quæsitum testator legauit Stephan.Bertran.cons.ccxlv.ponitur in facto, col.ij. vers. ex quo facto,lib.j.& d.cons.cix. lib.iiij. *Alia item.*

16 ¶CAETERVM Iac.Bel.in d.§.j.in authen.de non ali.fuit in sing.op. Nempe actionem respectu sui esse immobilem. At si consideratur respectu rei ad quam competit,interesse an tractemus de fauore,an de odio,an verò & de vtroq; mixtim. Primo & secundo casu censeri vel mobilem vel immobilem , prout fauor & odium suadebit, ita scilicet vt fauor obtineat, odium vincatur. Tertio casu considerandum esse,vtri magis attribuatur,fauori,an odio,vt secundum id iudicetur, per d.l.corruptionem.C.de vsufr.& l.sicut,in princ.C.de seruit.& l.vlt.ad fin.C.de præscrip.lōg. temp.Et ita,vt vides, Iacob.ipse semper quò fauor illum ducit,sequitur.Et illum sequitur nuncu patim Lucas Pen.in l.vlt.col.ij.C.de ven.re.ciui.lib.xj.& Pet.Fer.tit.forma libelli in act.reali,in verbo,veris ac legitimis,colū.antepen.ver.amplius quæritur an actio personalis, & videtur etiā sequi Alberi.in tertia parte stat.q.xiij. item quæro an publicatis bonis. & Salyc.cum aliqua tamen distinctione, in d.l.iubemus,la secunda, C.de sacro.eccl. Sed id esse falsum satis apparet ex iis quæ suprà diximus de donatione & legato bonorum mo bilium & immobilium. *Alia quoque.*

17 ¶IDEOQVE MALO inhærere præcedenti distinctioni,quæ vt communior est, ita & verior. Sed quam tribus aut quatuor modis non contemnēdis intelliges.Primo vt procedat in actionibus,quæ competunt ad certam speciem.Nam si ad genus competunt,vel etiam ad quantitatem in genere, semper faciunt tertiam & separatam speciem. Nam actio per se nec mobilis est nec immobilis,vt plerique omnes fatentur,nec etiam genus aut pecunia in genere & in forma in qua est in obligatione,mobilis est vel immobilis:genera enim sunt in intellectu,non in sensu. Tange enim,si potes,genus humanum,vel genus pecuniæ,vel seruorum,vel moue illud,& certè non potes. Hæc propè Lapus d.alleg.xcij.imprimis videndum est,in fi.& sequitur,dicitque sing.& à nullo alio Doct.tactum.Ro.in d.l.si constante.§.vlt.col.ij.vers.illas tamen.ff.solu.matr.& d. consi. cccccix.in quarto dubio.& Alex.in addit. Bart.in d.l. mouentium, ff. de verb. signifi.& d.consi. lxviij.ad fi.lib.vj.& Card. Alex.in d.c.j.§.sciendū.col.ij.tit.de feud.cog. & Soc.d.cons.cj.col.vlt. lib.j.Albert.Bru.in tract.statutorum excludentium fœminas , in viij.art.q.xxvj. lib.j. ante fi. & Chass.in commentariis consuetudinum Bur.tit. *de droictz appartenans à gens mariez*.§.ij. in verbo, *touts meubles* , col.iij.ver.sed nunc. Sed & illam Lapi sententiam sequitur Barb. in c.nulli,in fin. de reb. eccle. non ali. vbi contrà quàm à Ro. vbi suprà dictum fuerat , dicit id fuisse dictum à Bart.in l.j.C.si aduer.transact. sed aut is errat , aut codices Bart. qui circunferuntur , sunt mendosi. *Actiones ad genus aut quā titatem in genere semper esse tertiā speciem.*

18 ¶SECVNDO INTELLIGE quæ dicta sunt procedere, nisi ex communi vsu loquendi actiones contineantur sub mobilibus vel immobilibus.Is enim communis vsus in ea re, vt semper aliàs,magis sequendus est, quàm propria verborum significatio, vt expresim & in hac specie respondit Oldr.d.cons.ccxix.& Ioan.And.ipsius discipulus,qui ferè id & penè totum cons.repetit,nulla tamen magistri mentione facta,vt sæpe aliàs,in addit.Spec.d.tit.de fructib.& interes. §.scias igitur,ver.sed quid si debeo,per multa iura ab vtroque allegata,vt per eos videre poteris. Et id sequitur & dicit sing. Fely.qui multa similia aggregat in prooemio decretaliū, col.iij.circa medium. *Actiones ex communi vsu loquendi esse mobiles uel immobiles.*

Diuersa ratio actiones diuersas censeri facit.

19 ¶TERTIO INTELLIGE, vt actio quæ competit ad rem immobilem censeatur immobilis: quæ ad rem mobilem, mobilis. Nisi tamen sit diuersa ratio, verbi gratia, augmentum dotis potest fieri in rebus immobilibus, vt augmentum ipsum habeat idem priuilegium prælationis quod dos habet, non etiam in mobilibus, cùm maritus obnoxius est creditoribus, authen. sed iam necesse. C. de donat. ante nup. & §. aliud, in authen. de æqual. doti. An igitur, (inquit Ang. in posteriori loco, col. j. versi. sed iuxta hoc,) poterit dari in augmentum dotis, actio ad rem mobilem marito obnoxio creditoribus. quod non videtur, cùm censeatur mobilis. Contrarium item videtur, quia datio rei mobilis hoc casu prohibetur propter fraudem quæ cogitari potest, dum simularet vxor tradere, & vir accipere, quod non traderetur, vt ibi dicitur: sed huiusmodi fraus fieri nõ potest, cùm datur nomen debitoris in augmentum: cùm clarè pateat id quod datur, sicut cùm datur res immobilis. Ideò cessat ratio prohibitionis. Tamen concludit nec nomen quoque dari posse, ostendendo declarandóque & hic quoque fraudem excogitari posse. Ideò cùm sit eadem ratio in nominibus & actionibus ad rem mobilem, vt in re mobili, idem ius statuendum est. Ex quo non obscurè sentit aliud fuisse statuendum, si ea ratio cessasset. Ad quod etiam facit, quod in simili dicemus infrà, in eadem gloss. nume. 100. sed illud procedit, vbi loquemur de mobilibus pretiosis.

Actiones an cõprehendantur appellatione quoruncunque bonorum mobilium & immobilium.

20 ¶QVARTO INTELLIGE, nisi dispositio ita generaliter loquatur, de quibuscunque bonis mobilibus & immobilibus, vt si statutum prohibeat quæcunque bona siue mobilia sint siue immobilia, in extraneos transferri, de actionibus quoque actum videtur. Nam illa dictio quibuscunque, propter generalitatem etiam ad casus improprios trahitur. Et ita voluit Alcia. in d. l. mouentium. ff. de verb. signific. Nam in simili, vt hic subiungit, videmus, quòd quicunque hæres etiã impropriũ hæredem comprehendit, vt tradit Ro. quem ille allegat, in l. id tempus. §. j. ff. de vsuc. & cùm de quibuscunque contractibus loquimur, etiam de abusiuis intelligitur, vt latè Hippo. Mars. qui multa talia congerit, in l. vnius. §. cogniturum, col. iiij. vers. modò redeundo, cum multis seq. ff. de quæst. Hæc propè Alcia.

Multa de vniuersali oratione.

21 ¶Cui adde Soci. multa scribentem de huiuscemodi vniuersali dictione, cons. ccxcvij. viso priuilegio, col. iij. lib. ij. Et quod pulchrè tradit Bal. in l. j. in xxxiiij. q. ff. de rer. diui. & in c. imperialem, in princ. col. penul. vers. sed quid si concessum, tit. de prohib. feud. ali. per Fed. quod feudum concessum mihi & successoribus meis quibuscunque transit ad extraneos hæredes & legatarios qui impropriè sunt hæredes, & alios qui aliâs non admitterentur. & sequuntur Panor. cons. iij. nitar in præsenti, in tertio dubio, lib. ij. Ro. in l. etiam, in princ. & ibi etiam Alex. col. vlt. ff. solu. matri. & ipse Ro. subdubitans tamen in d. l. id tempus. §. j. idem Alex. in l. quod dicitur, la secũda, col. pen. vers. & dum dicit. ff. de verb. oblig. & in l. quædam. §. nihil interest, & ibi etiam Ias. vterque statim post princ. ff. de eden. & idem Alex. in l. si patroni, in princ. colum. penult. versi. aliam limitationem. ff. ad senatuscons. Trebell. & in l. Gallus. §. etiam, colum. ij. versic. hoc tamen fallit. ff. de lib. & posth. & consi. vij. attentis, col. ij. nume. 8. lib. vj. & consi. xcv. repetitus, colũ. ij. versi. nec ob. quòd dicta, lib. vij. Corne. consi. xvj. aperta fronte, colum. iiij. vers. & maximè, lib. j. Soci. in l. quidam relegatus. colum. ij. versi. quinta conclusio. ff. de reb. dubi. Ias. in l. cum filiofa. col. xv. versic. successiuè, inquantum Bart. ff. de lega. j. vbi id dicit sing. & in l. ij. §. prætor ait, colum. ij. versi. tertio fallit. ff. qui satisd. cog. & in l. quocunque. in princ. in ij. no. ff. de verb. oblig. & in l. ij. colum. lxix. in xiiij. q. C. de iure emphy. & in prælud. feud. col. xv. versi. tertiò limita, vbi etiã tenet, quòd vi huius dictionis vniuersalis feudum transit ad fideicommissarium, & consilio xxvij. dominus Ioannes, col. ij. versi. & si diceretur, lib. iij. & consi. lv. statutum nouum, col. ij. versi. prætereà & tertiò. eod. lib. ij. & consi. lxxxix. spectabilis, col. iiij. versi. quintò bene facit, lib. iij. & consi. cxv. statutum nouum, col. viij. versi. secundò adest, lib. iiij. & inter con. Alber. Bru. cons. ix. dominus Ioannes, colum. iij. versi. vnde ponderando, & Soci. consi. seq. visa quæstione, col. j. & Ludo. Gozad. cons. vj. prima facie, col. vj. nume. 43. & seq. & cons. viij. in hac causa, col. v. & consi. xiiij. prima, col. pen. num. 22. & consi. ciij. videtur, col. ij. vers. tertiò faciunt.

22 ¶De quo etiam per Barb. in repe. l. cum acutissimi, colum. lxvj. versiculo, & ex istis sequitur. C. de fideicom. & Soci. in l. si rem legatam, in fin. ff. de except. & consilio xix. pro decisione, colum. j. lib. j. & Felin. in cap. quia G. col. vlt. extrà de iud. & in c. in præsentia, colum. xj. ver. sed in quantum, de probat. & Georg. Nat. in repet. c. quamuis, colum. lxxiiij. versi. & ista faciunt, sub nume. 207. de pact. lib. vj. & Philip. Dec. consi. cccxcv. in causa magnifici, colum. vlt. & consi. ccccxxix. Philippus, colum. j. & consi. cccccxcix. consului, col. j. versi. sed hîc nõ obst. Steph. Bertrand. cons. cclxiiij. viso consultationis themate, colum. j. lib. ij. & Matthæ. Afflict. in const. Siciliæ incip. comes, colum. penult. in iiij. not. & deci. Neapo. ccclxxxvj. in causa petitionis, colum. ij. Catel. Cota memor. feudum concessum, & iterum memor. priuilegia, vbi ex hoc dicit huiusmodi dictionem (quicunque) multùm extendere dispositionem etiam vsque ad impropriëtatem. rursúmque memor. quibuscunque. Franc. Cur. iunior, in tract. feud. in tertia parte, q. vlt. & consi. j. colũ. j. & seq. Franc. Rip. in l. quæsitum. §. si quis cùm tutor. ff. de priuil. cred. & in l. ex facto. §. si quis ita, nu. 16. ff. ad senatuscon. Trebel. Alber. Bru. cons. xxiiij. quòd nobilis, in fi.

¶Ad

23 ¶Ad quod etiam facit,quod ſcribit gl.in cle. j. in verbo, quibuſcunque, de iud.quam dicit ſing. Barb.conſ.xviij.clementiſsimum,col.pen.lib.iiij.& conſi.xxj.eiuſdem initij,col.viij.eod.lib.iiij. & eam expendit idem Barb.conſ.xxxv.omnipotentem, col.antepe. eod. lib.iiij. & conſi.xlj.immortalem,col.ij.eo.lib.iiij.vbi & eam dicit ſing.& mirabilem. & conſi.xlvij.clementiſsimum, col.iij.lib.iiij.Et alia gl.in cle.j.in verbo,quauis, quæ eſt ij. & ibi Imol. qui eam dicit ſing.de re iud.& in cle.ij.in eod.verbo,quæ eſt vlt.de reb.eccle.nõ alien.Ex quibus poſterioribus Iaſ. conſ. xcvj.dominus Ioannes,col.ij.verſ.quartò in dicta, lib.iij.dicit huiuſmodi dictiones comprehendere caſus non expreſſos etiam maiores.& rurſum conſ.cxlvij.per decretum, col.vlt.lib.iiij.vbi & alia quædam ſimilia allegat.& priorem quoque in id expendit Alex.d.conſ. xcv.col.j.verſic. præterea.lib.vij. & Cep.qui eam dicit no.con. cauſ.crimi.xiiij.pro declaratione,col.iij.verſi.nec obſt.ſi dicatur.& Barb.conſ.xij.ſcribitur,col.viij.lib.j.vbi & ad id allegat gl.in cle. ne Romani, de elect.& rurſum conſ.xxj.præclarè,col.v.nume.16.lib.ij.& conſi.xxiij.ſapientiſsimus, colũ.j. eod.lib.ij.& conſ.xxvj.ſapienter,col.ij.eod.lib.vbi & alios allegat, & conſi.lxxxvij.illud,col.v. lib.iij.& d.conſ.xxj.col.penult.lib.4.vbi item alioscitat.& Maria.conſi.xv.viſis prædictis, col. xij.verſ.item videtur.& Lud.Gozad.conſi.xxvj.in cauſa illuſtriſsimorum, col.vij.nu.45.& cõſ. ciij.videtur primò,col.ij.in prin.& alibi ſæpe in ſuis con.

24 ¶Facit præterea gl.in l.vlt.in verbo,per quancunque.C.qui legi.perſo.& gl.in c.quamuis,in verbo,quaslibet.& ibi Domi.in ij.not. de elect. lib.vj. & in cle.ne in agro.§.j.in verbo,quomodolibet,de ſtat.mona.& in cle.ij.verſ.ne igitur,in eod.verbo,de ſen.excõ.& quod tradit Zenz.in extrauag.Ioan.xxij.incip.ad onus,in verbo,quibuſcunque. Archi.Io.And. & Domi. in c. indenitatibus.§.ſi qua verò.de elect.lib.vj.Ioan.And.in c.ſtatutũ.§.in nullo,in verbo, quomodolibet,de reſcript.lib.vj.& in c.j.§.pen.in eo.verbo,de cleric.ægrot.eo.lib.vj.Bar.in l.generali §.vxori.ff. de vſufr.leg. Bal.in l.vl.col.j.C.ſine cẽſ.vel reliq.& in d.c.in præſentia,col.iiij.ver.nota quòd nomen,extrà de probat. Ang.conſ.cclxxxviij.viſo themate,col.iij. verſ. hoc etiam adiuuatur.Saly. in l.ij.col.ij.C.de noxa.Domi.in c.decet,in princ.col.iij.de immu.eccle.lib.vj. Alex. in l.& ſi ſeuerior,col.ij.C.ex quibus cau.infa.irrog.& conſ.cxvij.viſis ſup.narratis,col.ij.lib.j. & cõſ.cxviij. in caſu de quo quæritur,col.ij.lib.v. Cepol.in tract. contractuũ ſimulatorũ in ſecundo caſu prin. Soc.conſ.iij.in cauſa domini,col.vlt.lib.iij.Iaſ.conſ.lxiij.per reformationem,col.iij.verſ.imprimis moueor,lib.iij. Apud quos omnes videbis huiuſmodi dictiones ampliare diſpoſitionẽ. Quibus ſuccinit Tullius Epiſt.ad Brutum v.dum interpretatur legem Iuliam de ſacerdotiis, quæ erat huiuſmodi: Qui petit,cuiuſuis ratio habebitur. Apertè(ait)indicat poſſe rationẽ haberi, etiã non præſentis.Ibi enim Cicero expendit vim illius dictionis cuiuſuis,vt etiam abſentes cõprehendat. *Ciceronis locus.*

25 ¶Sed quod propiùs ad illam Ro.& Alcia. ſententiam accedit, D. Bened. in ſua copioſiſsima & laudatiſsima repe.c.Raynutius,in verbo,cætera bona,nu.8.extra de teſtamentis, ſcribit quòd ſi quis donet omnia bona ſua mobilia & immobilia, comprehẽduntur iura & actiones,propter illam dictionem,omnia per tex.in l.j.§.ſi ex fundo.ff.de hære.inſt.qui tex.tamen,niſi multùm fallor,non admodum eò ſpectat. Subdítque ipſe Bene. quòd licet actiones non contineantur in loco,nec veniant appellatione bonorum in loco exiſtentium, vt etiam ſuprà diximus nu. 11. tamen ſi quis ita donet,bona ſua mobilia & immobilia hîc & vbiq; exiſtentia,comprehenduntur actiones,propter illam dictionem vbique. *Appellatione bonorum ubique existentiũ, an ueniãt actiones.*

26 ¶Sed hęc dicta Bened.nõ omnino ſunt ſine ſcrupulo.quia quantum ad primum,multi ex iis quos ſuprà citauimus nu.9. ſed & multis placuit, tenent contrarium:nec dictio omnia tam latè patet, quàm dictio quæcunque:cùm illa tantum generalis ſit, hæc vniuerſalis. Et fortè etiam non ſemper procederet:vt hæc dictio(quæcunque) actiones comprehenderet, cùm huiuſmodi dictiones quantumuis vniuerſales & præciſæ ſæpe reſtringantur,vt per gl.in l.promittẽdo,in princ.in verbo,conditionis,in fi.ff.de iure dot.& in l.emancipati,& ibi etiam Bart.ff.de adopt.quæ interpretatur verbum,quocunque,ſcilicet idoneo,& gl.etiam, quæ id idem facit in l.ij. C. vbi de rati.agi opor.& in l.j.C.de fide inſtr.& in l.j.C.de ſacr.eccl.quæ etiam interpretatur dictionem vnuſquiſque habilis ad teſtandum,cum concor.ibi à recentioribus collectis,& ab Alex.Soci.& Iaſ.in d.l. ij.§.prætor ait.ff.qui ſatiſd.cog.Barb.conſ.j.præclarè.col.v.verſi.& licet ſtatutum,lib.ij.& conſ. lvij.eiuſdem initij.col.viij.verſi.cùm ergo Papa,eod.lib.ij.& Soc.conſ.cclx.in cauſa Nanutenſis. col.x.verſ.ſed ad iſta,lib.ij.vbi probat non ſemper procedere quod diximus,dictionem vniuerſalem includere maiora expreſsis. Nam eæ dictiones limitantur & reſtringuntur ſecundum naturam actus,cui attribuuntur,vt pulchrè dicit Bald. loquens de dictione quandocunq;,conſ. lxvij. quia ex facto,col.ij.ver.nec obſt.ſi dicatur,lib.iij.quod extollit Catel.memor.quandocunq;. *Dictiones uniuersales plerunq; restringi.*

27 ¶Et idem voluit ipſe Bald.loquens de dictione quibuſcunque,in c.j.§.donare,col.ij. verſ.ſed dubitari poteſt,& ibi etiam Mart.Laud.& Card.Alex.ad fi.tit. quali. olim feud.ali.pot.vbi ex hoc tenent contrarium eius quod ſuprà ex eodem diximus de feudo conceſſo mihi & hæredibus quibuſcunque,vti etiam facit ipſe Bal.in l. cùm virum,col. vlt. C. de fideicom.& Alex.ſibi contrarius conſi.xxx.quoniam omne datum, colum.iiij.verſ.octauò quia vaſallus,lib.j. Franc.Aret.& Soci.in d.l.Gallus.§.etiam.Bar.ſibi item contrarius in rub.de feud. col.ij.& conſ.lxiij.ſapienter,

col.ix.versi.& adduco,lib.j.& d.consi.xxiij.sapientissimus,col.ij.versi.quia reuera,lib.ij.& Iac.à S. Georgio, in tract.feud.in verbo,& quibuscunq; hæredibus,col.j.& Franc. Curt.senior,consil. lxxxiij. Deus pius, col.v.vers. & si opponatur. Philip. Dec. sibi contrarius cons.clxxxv.in causa istorum,col.iij.ver.secũdò respõdetur,& Lud.Gozad.d.cons.xxvj.in causa illustrissimorũ,cons. v.nu.35.Quibus & tu adde quæ dicã infrà tit.procedente.§.j.glos.ij.quæ est in verbo, *à tel temps*, nume.9.eam autem sententiã.Et quod tradit Signo. cons. cx.testator,col.iij.vers.prætereà verò.

28 ¶Hincque vt redeamus propius ad casum nostrum, Corne. cons. xlix. in præsenti consultatione, lib.iij.respondit in legato omnium & quoruncunque immobilium (nam hæc ibi expressim ponebantur)non contineri nomina & actiones,non obstantibus illis verbis,per multa iura, quæ illic allegat,præsertim verò per l.quæsitum.§.Papinianus quoq;.ff.de fundo instr.quæ vtitur verbo,omnia.& l.vxore.§.legauerat.ff.de leg.iij.quæ vtitur verbo,quod quid,& l.quæsitum.§.j.eo. tit.quæ eadem dictione vtitur.& l.si mihi Meuia,in princ.eod.quoque tit.quæ vtitur illis verbis, cæterisque vniuersis,& rursum §.j.eiusdem l.qui vtitur vno vniuersali, & duobus generalibus, iis scilicet,nullo omnino excepto,cum omni instrumento, & repositis omnibus. Et adde etiam text.in l.Caius,in princ.cùm dicitur,cum omnibus quæ ibi sunt.ff.de leg.ij. Quibus etiam motus Steph.Bertran.consi.lxxvij.difficultas,col.j.in fin.lib.ij.respondit per huiusmodi verba generalia non contineri iura & actiones. Sed & Iason nuncupatim quoque d. cons.v.col.iiij.lib.iij.respondit donationem quorumcunque bonorum mobilium & immobilium non comprehendere nomina & actiones. Quanquam in casu illius statuti prohibentis alienare quæcunque bona mobilia & immobilia in extraneos, non admodum dubitarem, quin etiam nomina comprehenderentur ex verisimili mente statuentium & subiecta materia, ob quam sæpe recedimus à verborũ proprietate,vt latè docuimus in repet.l.si vnquam, in verbo, reuertatur, numero 30.incipiente, fallit ij.& sequenti.

29 ¶Sed illud obiter dicere voluimus antequam vlterius progrediamur multis ex nostris in ea esse sententia vt intersit,vtrũ hæ dictiones vniuersales proferantur à lege an ab homine. Nam si primum,eam recipiunt restrictionem de habilitate vt nostri loquuntur,& ita loquitur Iac. Aret.& Bar.in l.j.§.nuntiatio.ff.de oper. no. nunti. secus si ab homine. Ea enim fuit sententia Bald.l.vlt. col.j.C.sine cens.vel reliq.fund.comp.non pos.& ex Alex.in d.l.si patroni,in prin.ff.ad senatusc. Treb.& idem videtur voluisse.Alcia.in l.j.col.v. versi. dicit etiam Ange.ff.de lega.j.dum reprehẽdit Ang.qui alicubi dixerat ea verba in omnibus & per omnia prolata à statuto recipere interpretationem,vt euitetur absurdum.Nam vt dicit Alex.non est hominis ea verba restringere,sed debet fieri per alias leges.& hæc vt euitetur legum vel statutorũ correctio & ibi Carol. Rui.qui & illam differentiam apertissimè facit cons.lix.vers.in hac causa,col.j.nu.24.li.iiij.De quo & tu vide omnino Soc.in d.l.j.col.j.& ij.ff.de leg.j.

30 ¶Quantùm autem ad secundum dictum Benedict. quo scilicet asseruit in donatione bonorum mobilium & immobilium hîc & vbique sitorum nomina & actiones comprehendi, id vtique magis mihi dubium est,quoniam in nullo omnino loco nomina contineantur, vt suprà dictũ est, & probatum.Ideò & contrarium in illo ipso casu Bened.tenuit Corne. d.cons.ciiij. col.iij.lib.ij. & Soci.d.cons.cj.col.ij.vers.sed his non obst.lib.j.& Iason etiam d. cons.v.lib. iij. & Phil. Dec. cons.xxx.cuius superscriptio incipit,donatio omnium,col.j.versic. quartò Iacobus, & alij multi quos citauimus suprà nu.9.sed & multis. Et satis probant text.nuper à me citati. Nam & Bald. cons.lxxvij.verba Cyn.lib.v.tradit hunc sermonẽ,hîc & vbiq; terrarum,intelligi de loco idoneo per iura ibi allegata,vt intelligas eas dictiones non ita generaliter intelligendas, vt putat Bened. Et facit text.in l.si mihi.§.j.ff.de leg.iij.de quo suprà diximus, num.11. nec desunt suæ.& gl.in l. qui loco certo,in verbo,quolibet,quæ est vlt.ff.de cond.inde.& in l.j. etiam gl. vlt. in fi.ff. de eo quod certo loco,quæ vtrobique intelligunt ea verba(quolibet loco)scilicet idoneo. Et earum autoritate Franc. Aret.in l.j.col.antepen.ff.si cert.pet.dicit dictionem hanc (vbique) non ita præcisam esse,quin eandem interpretationem recipiat.& idem propè dicit idem Aret.in l.j.colũ. pen. vers.dicamus ergo.ff.sol.matr.

Si retractus ad bona immobilia simpliciter competat, an & ad actiones ad rẽ immobilem competat.

31 ¶SED VT TANDEM REDEAMVS ad casum nostræ consuetudinis. Si ea disposuisset simpliciter retractum habere locum in bonis immobilibus, non comprehendisset nomina & actiones etiam ad rem immobilem cõpetentes,vt nuncupatim responderunt duo proximæ tempestatis lumina.Ias.& Philip.Deci.ille consi.cxciiij.superuacuò videtur,colum.j. vers. ego vltra adducta,lib.ij.hic consi.ccc.visa petitione,colum.ij. Quibus accedo, præsertim cùm hæc nostra consuetudo frequentiori nostrorum calculo à iure communi abhorreat, vt diximus suprà,in rub. nume. 60. quamobrem. Ideóque in ea nullo pacto comprehenderentur nomina sub appellatione bonorum mobilium & immobilium,ex sententia Lapi.d.alleg.xcij.in fin. At cùm nostra consuetudo vlterius procedat,dicatq; non solùm *biens immeubles*, sed etiam *choses censées pour immeubles*,nihil est quòd amplius dubitandum sit, quin actiones ad rem immobilem competentes contineantur:licet enim non sint immobiles,tamen haud dubiè immobilibus comparantur,vti suprà diximus.

¶EX

Quæstio, An retractus cõpetat in uenditione facultatis redimẽdi.

32 ¶EX QVO INFERTVR ad vnum quod quotidie in facto contingit, vt si quis vendat facultatem redimendi rem immobilem à se prius venditam ea lege, vt emptor teneretur reuendere, restituto ei pretio intra aliquod tempus, vel etiam pertuò, nam ea facultas vendi potest, vt cauetur infrà eod.tit.§.xxvj. Certè est locus retractui huius facultatis ex hac nostra consuetudine. Nam cùm huiusmodi facultas & actio pro ea competens secundum l.ij.C. de pact.inter empt.& venditi censeatur immobilis, vt quæ competat ad rem immobilem, secundùm ea quæ late suprà diximus, & nuncupatim voluit & respondit Alexan.consi.xxvij. attentis narratis, ad finem lib. iij. vbi & ob eam, quam diximus, rationem tradit in venditione huius facultatis adhibendas esse solennitates, quæ adhiberi debent in venditione rerum immobiliũ. quem sequitur Hier. Cagno. in repe.d.l.ij.colum.ix.versic. tertiò quæro. C. de pact. inter empto. Consequens est & eam esse huic retractui obnoxiam. Et id quidem voluit Carol. Molend. in consue. Paris. tit. j. §. xxiij. in viij. q. non semel. Et de hoc est expressa consuetudo apud Borbonios. c. consuetudinũ eius loci ccccxxxiiij.

Quæst. An retractus competat in uenditione decimarũ, & aliorũ similium.

33 ¶ITEM IVRA DECIMARVM & aliarum portionum, quas quis ex fundo alieno percipit (terragia & complanctus vulgò nostri appellant) hæc, inquam, iura inter immobilia quoq; numerantur: quia immobilibus adhærent, & stabile subiectum habent, & in actu semper permanens. Hæc enim propè sunt verba Bald.in c.j.col.ij.in verbo, annua, tit.de contro.inter vas. & epis.& sequitur Alex.cons.ccxj.ponderatis verbis statuti, col.ij.ver.præterea negari non potest, lib.vj.vbi & ad hoc dicit bene facere l.rerum mixtura, & l.eum qui ædem. ff. de vsucap. & quod habetur in l.si conuenerit.§.si nuda, & quod ibi scribunt Doct. ff. de pig.actio. Et facit quod statim dicam infrà nu.huius glo.38.& ex hoc fit.

An & in uenditione uectigaliũ & aliorum id genus.

34 ¶ITEM IVS PORTORII aut alterius vestigalis (passagium & gabellas nostrates appellant) & cæterorũ id genus, etiam immobiliũ iure censentur, vt scribit Bal.in c.j.§.sciendum, post princ.tit.de feud.cog.per no.in c.j.tit.quæ sunt rega. Et sequitur Aluaro.in d.§.sciendum. Matth. Afflict.qui & ob id dicit ius retractus in iis habere locum, in tract.proto.col.x.versi.item quæro quid si vendatur.& Zasius in epitome feudorum, parte iiij. & Pau. Paris. cons.lxxxiiij.dico constitutionem, lib.iij.vbi idem dicit de iuribus portoriorũ & posse. Quibus adde & ipsum Bal.in l. stipendia, C.de execu.rei iud.vbi dicit ius colligendi passagij, quod competit ratione rei, æquiparari bonis immobilibus, quia eis cohæret, per ea quæ no.Dy.in l.ergo.ff.de acquiren.rer.domi.& idem voluit Franc.Are.cons.cliiij.consultatio proposita, col.vlt.vers.secundò præmittendũ, vbi & ex hoc dicit quòd huiusmodi res præscribuntur eo modo, quo res immobiles, secundùm Bar. in l.publicanus.§.in vectigalibus.ff.de publi. & vectig. & in l.iusto.§.non mutat.ff.de vsucap.& Cano.post Inno.in c.de quarta, extrà de præscrip. Et quòd huiusmodi ius solo cohæreat, tenet etiã Bar.in l.locare, in fi.ff.loca.Bal.in l.si ea lege, in fi.C.de vsur.& consi.ccxliij. ius percipiendi, lib. v.& Ias.cons.lxxxj.communitas, col.iiij.ver.quartò facit, lib.iij.

35 ¶Adde, inquam, quod Paul.Eleaz.in cle.j.de reb.eccl.non ali.exponens verba illius tex.qui prohibet concessionem iurium, redituum, & possessionum ecclesiæ ad vitam, interpretatur verbum iurium in huiusmodi iuribus colligendi percipiendíq; passagium & collectas. Et ex hoc infert ea iura comparari immobilibus, sicuti & alibi quantùm ad vsucapionem, l.vlt.C. de præscrip. lon. tempo.& quo ad alienationem.c.ij.de reb.eccl.nõ ali.lib.vj. vbi dicit no. hæc iura computari inter immobilia. Subdit tamen Pau.Eleaz.quòd in d.cle.j.& etiam in d.c.ij. colligitur contrarium, quia vtrobique ponuntur vt diuersa. Stepha.quoque in ea.cle.j.dicit ea non comparari immobilibus quò ad omnia.l.à diuo Pio.§.in venditione.ff.de re iudi.vbi ponuntur vt diuersa, & inducit quod suprà de nominibus & actionibus diximus.& eos simpliciter retulit Card.Flo.in d. clemẽ. j.in prin.in ix.q.& ibi etiam Imol.col. vij.eadémque pe.vers.ex prędictis. Quibus adde Collect. in c.nulli, col.ij.versi.sed nunquid iura, eod.tit.de reb.eccle.non alienan.

36 ¶Ex quibus potes intelligere hîc omnino dicendum esse, id quod suprà diximus de ipsis actionibus in princ. huius gloss. & multis sequentib. versicul. & quæ præterea in præcedentibus gloss. de seruitutibus: & annuis reditibus, vt scilicet hæc iura, de quibus nunc loquimur, per se & ex propria eorum natura non sint mobilia neque immobilia: sed cùm necesse est, vt alterutrorum naturam adsumant, pro immobilibus sint censenda, de hísque vt de immobilibus esse iudicandum, vt in vniuersum de cæteris iuribus tradit gloss. in d.c.ij.in verbo, iura, & ibi Arch. Ideóque haud dubiè sub hac nostra consuetudine comprehenduntur.

Quæst. an retractus habeat locum in uenditiõe fructuũ pendentium.

37 ¶IDEM VIDERI POTEST, si vendantur fructus pendentes: quia hi inter immobilia reponuntur à gloss.in c.j. §. sciendum, in verbo, cohærentibus, titu. de feud. cog. vbi ex hoc dicit feudum posse in his constitui. quam sequuntur Marti. Alua. & Card. Alex. ibi. & Zasius in epito. feudo. parte iiij. colum.j. vbi id dicit communiter teneri, de quo posteà dicemus. Sed & inter immobilia collocantur à Spec. titu. de fruct. & interes. §. j. versicul. sed pone prælatus, & Flor.in l.si fur.ff.de vsufructu. Alua. in c.j.§.si vere pacis, colum.ij.versic. quæro quid si supradictis, titul. de pac. tenen. nam hi sunt pars fundi. l. fructus pendentes. ff. de rei vendic. ídque non solum in rei vendic. sed & in actione personali. l. vlti. §. fructus.

ff.quæ

Fructus pendentes an censendi sint mobiles an immobiles.

ff.quæ in fraud.cred.& plenè declarat Bar.in l.si filiusfa.§.cùm fundum.in fin. & ibi Bald. Ang. Raph.Imo.Pau.Cast.& Alex.ff.de verb.oblig.Bald.& pleniùs.Salyce.in l.fructus.C.de act.emp. & Ang.consf.cccxxxj.an in restitutione,col.j.Franc. Aret.in l.cum filiofa.col.ix.& ibi quoque alij Recentiores.ff.de leg.j.Ideo & de his iudicandum est, vt de fundo:cùm quæritur an cedant mobilibus an immobilibus, secundum Bal. in c.j.col.vlt. vers. quæro quid de fructibus,tit.de pace tenen.Propterea Matthæ. Afflict.in const.Siciliæ incip.grandis, col.iij.in iiij.not.scribit quòd in confiscatione bonorum mobilium non veniunt fructus pendentes,cùm sint pars soli. quod & idē voluit in const.incip.si quando aliquam,in ix.no.& iterum ante fi.& reprobat gl.ibi contrarium tenentem.Et id ante eum videtur sensisse Bal.quem non allegat, in d.c.j.paulò ante fi.tit.de pac. tenen.& ibi quoque Marti.Lau.col.ij.vers.quæro cùm tex.dicat.& Card. Alex.col.pe.vers.eiusdem initij.

38 *Supplementum legitimæ in fructibus pēdentibus.*

¶Adeò autem hi fructus censentur pars fundi, vt Ang.in d.l.fructus. ff. de rei vend. adseuerarit posse de huiusmodi fructibus fieri supplementum legitimæ filio, quamuis habere debeat ipsam legitimam de substantia bonorum patris,& non de fructibus.l.scimus.§.repletionem,& authen. nouissima,& vtrobique Doct.C. de inoffi. testa.quod dictum dicit sin.Ias.in d.l.cum filiofa.col. vlt.ff.de leg.j.Sed & hoc voluit, licet Ias.non meminerit, idem Ang. in l. Centurio, col.ij.ff.de vulg. & pup.subst. & ante eum Iac. But. quem citat Ang.in posteriore loco, in l.iubemus.C.ad Treb.& eos sequitur Soc.consi.xciij.circa primum,col.viij.ver.probatur etiam dicta opi.lib.j.

39 *Decimatores an prohibere poßint ne ipsis inscijs fructus colligantur.*

¶Et ex hoc fit,vt qui habet partem in fructibus ratione decimæ,aut aliâs: habeat partē & in fundo,cùm fructus sint pars fundi:ideò potest prohibere domino,ne fructus eo inscio colligat,vt hac ipsa ratione voluit Spec.& post eum Ioan.And.& Bald.in additio.ipsius, titu.de deci.§.j.colum. vlt.vers.vltimò queritur.Idem Ioan. And.post alios antiquiores à se relatos in c.ex parte,le ij.& ibi quoque Collect.& Panormi.extrà cod.titu. Lucas Pen. in l.ij.colum. v. in verbo, aspectu.C. quando & quib.quar.pars,lib.x.Cardi.Flor.consi.cxlvj. notum sit, post princ. Alex. in l.diuortio.§.vlti.col.vlt. vers.iuxta hoc vnum.ff.solu.matri. Guid. Pap.qui ita dicit fuisse iudicatum in curia Delphi.quæst.cclxxxiij.exactor decimarum.& conss.xx. ex processu, nume. 1. vers. ad primum. Aufre. in deci. Tho. quæst.cix. item fuit quæsitum si intentio alicuius, & iterum quæst. ccccxxxij.item fuit quæsitum nunquid rusticus.Iacob.à S. Georg.qui hos non citat,sed alios,qui id tamen non dicunt,in tract.de Roydis siue operis,col.vl.versi.rursus quæro homines mei.

40 *Idem iuris in parte quod in toto.*

¶Quibus illud quoque consequens fit, vt quemadmodum fundus ipse res est immobilis, ita & fructus quoque pendentes,cuius pars sunt,immobiles sunt, eo argumento, idem iuris esse in parte,quod in toto.l.iurisgentium.§.adeò,vers.si igitur in totum.ff.de pact.& l.quæ de tota,in prin. & ibi glo. & Bart. ff. de rei vend. & l. pars.ff.pro derelict. & l.qui scit,in princ.ff.de vsur.& l.si seruus.ff.de acquiren.hæred.& c.pastoralis.§.sed cùm totum,extrà de offi.deleg.cum simi.Sicuti ergo in fundo integro locum habet retractus, ita & in parte ipsius, id est, in fructibus pendentibus habere debet,vt pars suo toto conueniat, c.quæ cōtra.viij.dist.Et ita tenuit expresśim Mat. Afflict.in tra.proto.col.x.vers.iij.no.& etiam nulla illius mentione facta, Chasse.in consuetudinibus Burgundiæ hoc eod.tit.*de retraictz*.§.j.in verbo,*heritaige*, colum.ij.vers.sed iuxta hoc quæro.Et Ar.Ferro.loquens de magnis arboribus nondum excisis diuenditis in consuetudi. Burdig. hoc quoque tit.§.xv.per l. Quintus.ff.de actio. empt. Et alibi loquens generaliter in fructibus pendentibus,videlicet cxxv. eiusdem tit.in fi.

41 *Prohibitus rē alienare, nec fructus eius alienare potest, nec in ea usumfructum constituere. Vsusfructus in feudo cōstitui non potest. Nec in emphyteusi. Qui non nisi de parte potest disponere, nec de fructibus quoq; potest ultra eam partem.*

¶Nam & aliâs videmus,quòd prohibitus alienare aliquam rem non potest & eius fructus nondum perceptos alienare. Quod hinc planum fit, quòd eius rei non potest constitui vsus vel vsusfructus.l.vlt.C.de reb.ali.non alie.& c.non liceat,in prin.ibi,nec in vsufructu rura dare,xij.q.ij. & no.Bar.in l.codicillis.§.instituto.ff.de leg.ij.& Raph.Fulgo.consf.xciij.ad id de quo, colum.ij. vers.item loquitur.& facit authen.nouissima.C.de inoffi.testa. Et de feudo voluit glo. vt solet à nostris citari,in c.j.§.j.in verbo,alienationes,tit.de cap.Corra.Io.Blanch.in sua summa,tit.quib. mod.feud.amit.vers.nunquid possit vsumfructum. Iac. Ardiz.etiam in sua summa,eo.tit.§.cùm prædictum sit,vers.nunquid poterit vsufructus. And.Iser.in c.imperialem,in princ. & ibi quoq; Iac. Alua.& Card. Alex.col.iiij.vers.quæro an vasal.& Ioan.Ray.in §.habito,char.11.in paruis, vers.quæro nunquid vasallus possit in feudo,ti.de prohib.feu.ali.per Fed.Alex.qui eam glosam. dicit communiter approbari,consf.xviij.attentis narratis in themate, col.j.lib.v. quod repetitur con.cxviij.li.vj.Iac.à S.Georg.in tract.feudo.in verbo,ita etiā quòd ipsi,colum. penul. vers.subsequenter quæro.Franc.Curt.iunior in eodem tract.in iiij.parte prin.col.xliiij.versic. xv. quæro. Et idem de emphytheusi tenuit Rom.sing. dcxxij. scis quòd emphyteuta. Franc. Cre. no. lxxxv. emphyteuta.Hiero. Tortus in l.iubemus,la ij.in princ.C.de sacrosan. eccle. Sed nec aliter potest vasallus vel emphyteuta vendere futuros fructus feudi vel emphyteusis.secundùm Azo. in summa Institu.de vsufruct.§.j.in fine.De quibus tamen vide quæ dicam infrà,eadem glo.nume.46. & hinc videmus,& seq. Sed & si quis ex statuto non possit vltra quartam partem bonorum relinquere extraneo, nec potest quoque de fructibus disponere vltra eam partem, vt ex facto respondit Soc.d.consf.xciij.in iij.dubio,quod est in vij.col.ver.circa tertiam dubitationē, & duab.

col.

col.ſeq.lib.j.vbi ad hoc multa allegat,quæ omnibus videre promptum eſt.

42 ¶TAMEN NON POSSVM accedere Matthæo Afflict. Chaſſe.& Ferro.qui dicunt retractum habere locum in venditione horum fructuum pendentium: nam eorum fundamentum ex eo adſumitur,quod diximus,fructus pendentes eſſe partem fundi,quod ego planè fateor, cùm conſiderantur tanquam acceſſorij,ac veluti appẽdices ipſius fundi,vt ſcilicet vendito fundo fructus pendentes comprehendantur in venditione,cùm adhuc illi hæreant.l.Iulianus.§.ſi fructibus,ff. de act.emp. & d.l.vlti.§.fructus.ff.de his quæ in fraud.cred.Et idem in fundo dato in ſolutum reſpondit Franci. Aret.conſil.clx.longa eſt,colum.vj.verſicu.circa quintum. Et idem in conceſſo ad fictum reſpondit etiam Rom.conſilio x.quæſtionis.Et idem quoque in legato fundo,vt etiam fructus veniant,dicunt Iacob.Aretin.& Bald.in l.ſi quis bonorum,ff.de legatis primo,& ipſe Baldus in l.j. colum.ij. verſiculo quæro quid de fructibus.C.de vſuris & fructibus legat.cum concordan.traditis à Corne.conſilio cc.ad euidentiam dicendorum, columna iij. verſiculo ex quo infertur,libro iiij.& eſt bonus text.in l.ſi pendentes.ff.de vſufruct.& in l.in lege Falcidia placuit.ff.ad legem Falcid. Idémque in fideicommiſſo reſpondit Iaſon conſilio cccxxxj.iſtæ duæ mulieres,colum.penul.verſic.quintò dum quæritur,libro ſecundo.

Retractus non habet locũ in uẽditione uſufructus.
Fructus pẽdentes uenire in uenditionem.
Atque etiã in dationem in ſolutum.
Et in legatum fundi.
Et in fideicommiſſum.

43 ¶Et idem in fundo conceſſo in feudum voluerunt Dy. Bartol.Salycet.Imo. Florian.Rapha.Co. Paul.Caſtren. Petr. Beſu. Angel. Aret.Alexand.Franciſc.Aret.& Iaſon in l.cum filiofamilias.ff.de legatis primo.& Bald.in l.j.in xiiij.quæſtione.ff.de rerum diuiſio.per d.§.fructus. & idem Bald.in dicto capitulo primo.columna vltima,verſicul.adde quod dicit,& ibi quoque Cardin.Alexand.columna ij.verſicu.nota text.ibi,titu.an agna.vel fili.per d.§.ſi fructibus. & Marti. Laud.& ipſe Cardin.in capitulo j.§.vlti.in fin.titu.qui feud.da.poſſ.Petrus Ancha.& Imo.in capi.per tuas,ad finem, extrà de donat.& Iaco.Aluaro,in capit.j.§.his conſequenter,titu.hic fini.lex. Et qui feudum è diuerſo amittit,& fructus quoque pendentes amittit,Baldus in dicto capitu. primo, eadem columna vlt. verſicu.quærit Odo.an agn.vel fili.Et qui fundum publicat,& fructus pendentes publicat,Baldus in cap.j.in princip. colum. vlti. verſicu. quæro quid de fructibus,titu.de pac.tenen. Franciſ.Aret. conſilio x.caſus talis eſt,columna j.vbi id dicit valde not. Et qui fundum vendere certo pretio damnatus eſt,nullos fructus eius rei excipere poteſt:quia id pretium ad totam cauſam fundi pertinet.l. qui concubinam.§.ſi fundum.ff.de legatis iij.Et cùm res reſtitui debet, intelligitur cum fructibus pendentibus,Bald.in capit.j.verſicu.ſi qui ex parte,in verbo,ſuccedere,titu. de pace conſtan.Et ſententia quæ rem adiudicat,cum iis quoque fructibus intelligitur,vt videre licet apud Matthæ.Afflic. deci.Neapo.clxxxviij.ſi conuenitur,colum.j. Et ſi dominium fundi in alium transfertur ipſo iure, intelligitur cum fructibus pendentibus.quod ex facto reſpondit Stephan.Bertrand.conſi.viij.etiam ſi ſententia,colum.j.libro primo.Et qui ſacerdotio (quod vulgò beneficium vocant) renuntiat,& illius quoque fructibus pendentibus renuntiare cenſetur.Alber.in l.diuortio, in princip. colum.antepenult.verſicu.ex prædictis,ff.ſolut.matrimon.Et rei vendicatio,quæ datur ad fundum, competit etiam acceſſoriè ad fructus pendentes,& ita intelligitur d.l.fructus pendentes,quæ ob id ſita eſt ſub titu.de rei vendi.& aliæ ſimiles.Quæ omnia probant id quod ſuprà diximus fructus pendentes eſſe veluti appendices ipſius fundi,ſi cum fundo conſiderantur.Quanquam ne quis decipiatur,ſi quis fundum ſtipulatus ſit non veniunt fructus pendentes,vt eſt textus in l.ſi filiusfamilias.§.j. ff.de verborum obligatione,de quo vide gloſſ.& dic.ibi,reddentes rationem differentiæ & gloſſ.in l.videamus,la ſecunda,§.actionem.ff.de vſuris.& Alberi. in l.vlti. §.non ſolum. numero 1. ff.qui in fraudem credi.

Et in cõceſſione in feudum.
Qui feudũ amittit, fructus pẽdẽtes eiuſdẽ amittit.
Et qui fundũ publicat, fructus publicat.
Qui fundũ tenetur uẽdere, fructus excipere non poteſt.
In reſtitutione rei, ſiue per ſententiã, ſiue aliàs, & trãſlato eius dominio, fructus pẽdentes ipſius continentur.

44 ¶At ſi per ſe diuiſimque ac ſeparatim conſiderantur,vt quia ſine fundo venduntur, ſtatim à fundo ſeparandi:debent cenſeri,tanquam ſi iam eſſent ſeparati, tum ar.l. cætera .§. ſed ſi ſeparauit,& ibi not.ff.de legatis j.& l.penult.& ibi Barto.ff.de milit.teſtamento , cum multis ſi. à me collectis in legibus connubialibus,poſt l.poſtremam,in ea quæſtione, an ſponſa ſit in poteſtate ſponſi, vt vxor mariti.numero 4.ſed maturè.Qua ratione Paul.Caſtren.conſilio cxxxij.videtur dicendum quòd dictum frumentum.columna ij.verſicu.breuiter ego puto,lib.j.reſpondit teſtatore iubente omnia bona ſua mobilia diſtribui,fructus immobilium pendentes in hoc legatum venire,vt qui breui ſperantur fieri mobiles,argu.dictæ l.penulti.& eius quod voluit Barto.(vt ipſe allegat, ſed non eſt in meo codice)in l.vlti.ff.de requiren.reis,quòd in fructibus pendentibus cadit ſequeſtrum,ac ſi eſſent ſeparati à ſolo,licet ſint pars ſoli,quia breui ſperantur ſeparari , & ita cenſentur res mobiles. In ea autem l.vlti.text.eſt,fructus inter mouentia,id eſt mobilia,vt interpretatur gloſſ.haberi, vt hi vendi debeant, pretiúmque eorum in depoſito eſſe:nec illic declarat , an loquatur de fructibus adhuc pendentibus, an de iam collectis : quamuis de pendentibus intelligere videatur. Illud autem dictum Paul.ſequitur Philip.Deci.conſil.ccccIxxij. teſtator legauit , colum.j. Et idem voluit Iaſon in l.ſi fideiuſſor.§.ſi ſatiſdatum, colum. j. verſicu.ſecundò not. ff.qui ſatiſda. cogan.vbi erranter allegat l.j.§.vlti.& ibi Barto.ff.de requir.rer. Porrò ipſe Bartol. quem illi non citant, in l. diuortio.§. interdum, verſicu. quæro quidam ſoluto.ff. ſoluto matrimonio. dicit per gloſſam in verbo, reddet , quòd fructus proximè recolligendi habentur pro collectis, & ſequitur Iaſon ibi, colum. vlti. vbi id declarat.& in l.admonendi,col.xj.verſic.decimò facit quòd fructus,in lect.ff.de iureiur.& in

Fructus pẽdentes, ſeparatim uẽditi,pro ſeparatis habentur.
Bonis mobilibus iuſsis diſtribui, fructus pẽdentes debent diſtribui.
In fructibus pẽdentibus cadit ſequeſtrum.
Fructus ſtatim colligendi, pro collectis habentur.

d.§.sed si separauit,col.iij.versi.quartò inquantum.ff.de leg.j.

Finis inspiciendus.
Finis declarat qualis sit res.

45 ¶Tum etiam quia finis, ad quem quodlibet negotium tendit,potius inspiciendus est,quàm quod præsens est.l.si idem.§.vltimo,& ibi Paul.Castren.ff.de iurisdictione omnium iudicum. & l.si domum.ff.locat. & l.qui bona.§.qui inter.ff.de damno infecto.& l.adeò.§.illud.ff. de acquirendo rerum dominio.Nam finis ipse declarat,qualis sit res censenda. l. sed & si quid. §. primo. ff. de vsufruct.& capi.fraternitatis.§.vltimo,extrà de frigidis & malefic.& voluit per eos text.Specul.ex hoc probans aliquid esse censendum mobile vel immobile secundum finem, in titulo de fructibus & interesse.§.scias igitur,versicu.sed quid si debeo.nam & iustum est à fine omnia denominari,secundum Aristotelem,quem citat è nostris Baldus consilio cclxxij.super eo quod quæritur,columna prima libro.j.& idem dicit ipse Baldus in repetitione l.Aemilius,columna iiij.versicu.& scias quòd libellus.ff.de minor.& Alber.in l.j.columna ij.versicu.& an sit.ff.de origine iur.per l.rem non nouam.C.de iudi.& alia iura.& Signo.consilio xxiij. quæstio disputata, columna iij.sub numero 16. Et facit etiam l.si qui adulterij.C.de adulter.& l.reprehendenda.C.de institut.& substitut.& quod scribit ipse Baldus consilio ccl.in quæstione domini Milani,columna j.libro j.& Socin.in rubric.ff. de verborum obligatione,columna vltima.paulò ante finem, vbi dicit, quòd cuius naturæ est finis, eiusdem sunt & ea quæ tendunt ad eum finem,per l.oratio.ff.de sponsalibus. At finis intentioque eorum qui hos fructus emunt, eísque vti fruíque volunt,ea est,vt statim quàm maturi fuerint,eos ad eorum vsum decerpant,& ita mobiles faciant,vt proinde furti teneantur, qui eos à fundo separauerint animo contrectandi.d.l.si fur.ff.de vsufruct.& l.si cretæ,& l.si seruus communis.§.locaui, & l.inficiando.§.vltimo,& l.fullo.§.j.ff.de furt.quamuis ea actio pro solis mobilibus detur.l.quare.ff.de vsucapio.& §.quòd autem.Instit.eodem titu. Ex quo illud planum fit,hos fructus pro mobilibus censeri.

Argumentum de toto ad partem, non necessariò concludit,nec simpliciter.
Nunquam verò cùm est diuersa ratio.

46 ¶Tum postremò quia non necessariò concludit illud argumentum de toto ad partem,gloss.in l.j. §.si ex dodrante,in verbo,argumentum.ff.de colla.bonorum.nec simpliciter quidem,sed secundùm quid,vt voluit gloss.in l.si quid earum.§.primo.ff.de legatis tertio.Et horum est bonus text. in l.si quis aliam.ff.de solut.& in l.tutor vrgentibus. §.j.ff.de minor. & in l.statuliberos,l.j.§.j.ff. de statuliber. Nunquam verò procedit, cùm est diuersa ratio totius & partis. l.cùm de indebito, versicu.sed hoc ita,& ibi Salycetus in iiij.nota.ff.de probatio.& l.sed si lege.§. adeò,& ibi gloss.in verbo,dimidiam.ff.de petit.hæredit.& l.Papinianus.§.sed nec impuberis.ff.de inoffici.testamen. & l.ex mille.ff.de euicti.& tradit alia quoque gloss.in l.qui hominem,in princip.in verbo,Titio, de solut.& in clement.ij. in verbo,defensor,de non alienandis rebus eccles.Petrus à Bell.Pertica repetitione l.iurisgentium.§.adeò,columna ij.in secunda oppositione & ibi quoque Bartol.etiam in secunda oppositio.Alber.colum.ij.versicul.item opponit,& etiam recentiores.ff.de pact.Cy. Salycetus & alij.in l.cùm notissimi.§.in his.C.de præscript.xxx.vel xl.anno.Alber.in l.si plures, paulò ante finem,ff.de accusat.Cardina.Florent.Panormit.Barb.& Felin.in cap.pastoralis.§.item cùm totum,extra de offic.deleg.Corne.consilio x.transeamus,colum.iiij. versicu. nec obstat,argumen.libr. iij.Francis.Aret.in l.v.in princip.colum.ij.versicu.confirmatur ista.ff.de verborum obligatione.cum simi.collectis à Philip.Deci.in l.cuius effectus.ff.de regulis iuris.& Nicol. Eueraldi locis legalibus,in loco,de toto ad partem.Ex quo & aliâs videmus fructus pendentes non censeri partem fundi in nonnullis aliis casibus,scilicet in æstimatione fundi donati ad effectum insinuationis:neque enim fructus ipsi augent æstimationem.l.in ædibus.§.j. & iterum l.cùm de donatione. ff.de donationibus:quod non ob aliud est,quàm quòd in eo casu est diuersa quæpiam ratio. At hic longè est diuersa ratio vtriusque, scilicet fundi , & fructuum:imò verò in fructibus cessat omnino ratio nostræ consuetudinis:quæ est vt bona maneant in familia : nam manere non possunt fructus statim perituri,siue eos decerpas, siue intactos in fundo relinquas:cùm manere id tantùm dicatur, quod durat.l.vltima.§.vltimo,in fine.ff.de liber.legat.& cap.quia in omnibus,in fin.de vsufruct. cum similibus à me adductis in repetit.l. si vnquam,in verbo,susceperit liberos,numero 164.incip. denique text.hic.

Fructus feudi & emphyteusis an & quomodo vendi possunt.

47 ¶Et hinc videmus quòd licet feudum vel emphyteusis non possint alienari, vel obligari sine consensu domini,per iura vulgata:nec item accipi in causam iudicati,vt per omnes contra glos.in l.si finita.§.si de vectigalibus.ff.de damno infecto.Possunt tamen eorum fructus vendi,vel donari ad modicum tempus,vel etiam quandiu vixerit vasallus,secundum diuersitatem opinionum. Possunt item in causam iudicati capi.Vt de primo scilicet de alienatione voluit And. Iser. in capit. imperialem,in princip.& ibi Bald.colum.iij.versi.quæro nunquid si ex consuetudine,vbi tamen distinguit, Aluar.& Mart. Laud.colum.ij.versicu.nunquid vasallus, & Cardin. Alexand. colum.iiij. versicu. quæro an vasallus posit,titu.de prohib.feud.ali. per Fede.vbi dicunt quòd licet vasallus non possit constituere vsumfructum in feudo. l. arboribus.§.vlti.ff.de vsufruct.potest tamen vendere fructus totius illius temporis,quo feudum apud se futurum est:quia prohibitus vendere rem, non prohibetur vendere fructus illius.d.l.codicillis.§.instituto.ff.de lega.ij.& l.pater,in princip. ff. de leg. iij.idem And.in cap.eadem.titu.de leg.Cor.& in cap.j.titu.an agn.& in consti.Siciliæ incip. constitutionem diuæ memoriæ, in fin.& ibi Matth. Afflict.colum.vij.versicu.item quæro vtrùm habens

Iaco,

Iaco.Ardi.in ſum.titu.quibus modis feud.amit.§. item quæritur an poſsit vendere ius percipiendi fructus.Alber.in l.monumenta,ad fin.C.de legat.Bald.in l.voluntas,colum.ij. verſicu.illud certum eſt.C.de fideicommiſ.vbi dicit,quòd vaſallus poteſt vendere fructus ad modicum tempus:quia illud non eſt alienatio.& in l.vſufructu,colum.vlti.verſicu.illud eſt certum,& ibi Alexand.in princip.ff. ſolut.matrimo.vbi idem dicit ipſe Bald.& in cap.donare, in princip.titu.quali feud.ali.pot.nam non dicitur(inquit)rem alienare,qui fructus alienat,argu.d.l.in ædibus.§.j.ff.de dona. & idem Bal. in cap.j.§.aut ſi libellario,colum.vj.titu.quibus modis feud.amit.l.j.per illos text.& l.peto.§. prædium.ff.de legat.ij.& l.communi diuidundo.§.cùm de vſufructu.ff. commu.diuidun.& rurſum in cap.j.paulò antè fin.ibi,quæro vaſallus,tit.de ſucceſ.feud.Ioan.Fab.in §.item ſeruiana,col.vij.verſi. quid de ipſo feudo,& ibi Iaſon nume.115. Inſtitu. de actio. & Ioannes Raynaudus,in §. habito,colum.xj.in paruis,verſicu.quæro nunquid vaſallus,titu.de prohib.feud.alien.per Fede. Marti. Laud. in d.cap.j.colum.ij.verſicu.item not.quòd agnati,titu.an agna. vel fili. Alexand. conſil. lxviij. viſis duobus conſilijs libro primo repetito conſilio clxv.lib.ij.colum.iij.verſicu.& per iſtud etiam.& d. conſil.xviij. colum.ij. verſicu.pro hoc etiam facit lib.iiij.repetito conſil.cxviij.lib.vj. Iaco.à S. Georg.in tracta.feud.in verbo,ita etiam quòd ipſi colum.penult.verſicu.aduerte quia licèt.Iaſon in l.filiusfami.§.diui,col.xj.verſic.duodecimò limita.ff.de leg.j.in ij.lect.Matth.Afflict.in conſti.Siciliæ,incip.ſi quis poſt litem,col.v.verſ.ſed iuxta hoc quæro,& Franc.Cur.iunior in tract.feud.in iiij. parte in princip.colum.xliiij. verſicu.xv. quæro. Zaſius in epitome feud.parte x.char.11. verſi. tertia concluſio.

48 ¶Et facit etiam eorum ſententia,qui contra quàm ex aliis ſuprà diximus, voluerunt emphyteutam poſſe conſtituere vſumfructum in re emphy.ſine conſenſu domini.Ita enim cenſuit Pet.Iaco.titu.de act.in rem pro re emphy.colum.xiiij.in paruis,verſi.quæſtio ſed an emphyteuta.Bald.in l.j.§.idem in fundo,quem legit cum princip.eiuſdem l.per illum text.ff.quibus modis vſufruct.amit.Sali.in l. vlti.colum.penul.verſicu.nunc ſequitur,& ibi quoque Iaſon colum.xxxiiij.verſicu.nunquid autem emphyteuta.C.de iur.emphy.Alexand.& Iaſon in l.iij.§.ex contrario,ille colum.xiiij.verſi. quærit Barto.quot poſſunt,& iterum colum.penult.verſic.facit pro eo quòd heri dixi.hic colum.item xiiij. verſic.not.diligenter.ff.de acquiren.poſſeſ.Alexand.conſil.cxx.ſuper eo quod quæritur,in fin.lib.j. Catel.Cota qui id dicit ſing.memor.emphyteuta non poteſt.Stepha.Bertran.conſil.cxliij. pro faciliori,poſt princip.lib.iiij.Caro.Rui.conſil.cl.in cauſa,colum.vij.nume.14.lib.iij.Iaſon conſi.cxxiij. viſo teſtamento,colum.ij.verſicu.confirmatur quia emphyteuta, lib.iiij.quo etiam in conſil. paulò antè,verſicu.ſed præmiſsis,idem tenuit de feudo,per text. loquentem de ſeruitute,in capit.j.§. quid ergo, titu. de inue.de reb.alien. fac. Et reſpondet ad gloſſ. in capit. primo §. primo. titu. de capit. Corra.quæ vt dixi ſuprà nume.40.dicit contrarium,vt ſcilicet ea intelligatur,non poſſe conſtitui vſumfructum in re feudali in præiudicium domini, ſed tamen in præiudicium vaſalli & hæredis ipſius poſſe,vt etiam dicit in d.§. ex contrario, vbi ſuprà. Sed & idem in eo ipſo §.ex contrario,reſpondet ad l.vltimam.C.de rebus alien.non alie.qua omnino innituntur,qui alterius ſunt ſententiæ.

Vſufructus an in emphyteuſi cōſtitui poßit.

Quid in feudo.

49 ¶Quòd autem fructus huiuſmodi rerum capi poſsint in cauſam iudicati, voluit Andre. Iſer.in d. conſtitu.ſi quis poſt litem.& ibi quoque Matth.Afflict.vbi ſuprà.& Spec.titu.de exec.ſenten.§. ſequitur videre,paulò ante fin.& titu.de primo & ſecund.decre.§.reſtat, verſicu. & idem in vaſallo. Iaco.Ard.titu.& rubr.an pignus iudiciale contrahi poſsit. Barto. in l.ſi finita.§.ſi de vectigalibus, verſic.ſed quæro quid ſi agatur,& ibi Imol.colum.ij.qui intelligit in ſubſidium alijs rebus non extantibus,& alij,præſertim Alexand.omnium latiſsimè.ff. de dam.infect.Ange.& ipſe Imo. & Ro. in l.eorum,eo.quoque titu.idem Ange.in l.pro hærede.§.ſi quid tamen,& ibi Paul.Caſtr. Alex.& Franc.Aret.ff.de acquir.hære.Bal.in cap.contingit,col.antepen. verſic. quæro quid in aliis iuribus, extrà de dol.& contu.& in d.c.imperialem,col.iij.verſicu.quæro nunquid ſi ex conſuetudine,& ibi Aluar.col.pen.titu.de prohi. feud. ali. per Fed. vbi tamen dubitat,quantùm ad feudum pertinet,& ibi etiam Ray.in §.habito,char.9.in paruis,verſic.quæro an poſsit in re feudali.idem Bald.in l.vſufructu,col.ij.verſi.item ex prædictis patet.ff.ſolut.matrimo.Aluar.in c.j.§.quid ergo,paulò ante fi. & ibi etiam Marti.Laud.col.ij.& Card.Alex.col.vlt.tit.de inue.de re ali.fac. & idem Aluar.in ca. j.§.vlti.in xxxiiij.conclu.titu.quæ fuit pri.cau.bene.amit.& in cap.ſi vaſallus de beneficio,col.iij.in iij.opp.tit.ſi de feud.vaſal.fuer.cont.Alex.conſi.cxxiiij.ſuper primo quæſito,col.iij.lib.iiij. & conſ. xj.viſo proceſſu,circa medium,lib.v.& Fran.Aret.conſi.xiiij.viſo & diligenter,col. vij.verſicu.ſed quid opus.Caro.Rui.conſi.lxxij.prima,col.pen.nume.12.lib.v.Matth.Afflict.deci.Neapo.xxvj.fuit dubitatum.Iaſon.in l.cætera.§.ſed ſi ſeparauit,in viij.not.ff.de legat.j.& Franciſc.Rip.in l.j.col.iij. nume.13.& iterum col.xvij.nu.37.ff.de pigno.& Ioan.Lup.in repet.rub. de dona.inter vir.& vxo. §.xij.poſt medium. Et hæc eſt communis opin.licèt Bald.nulla in re non ſibi contrarius teneat contrarium,conſi.clxxxij.Petrus de firmo,lib.iij.Saly.in authen.ei qui, de quo etiam tu eundem Bald. videto conſil.cccvj.verba inueſtituræ,lib.j.& Matth.Afflict.in d.conſti.Siciliæ incip.ſi quis poſt litem,col.iiij.in vj.no.& Ant.Rub.conſi.clxiij.circa primum,col.vlti.verſi.pro reſolutione, & Alb. Bru.conſi.xxxvij.dum quæritur.

Fructus feudi & emphyteuſis an in cauſam iudicati capi poßint.

Quid de alijs rebus quæ alienari nõ poßũt.

50 ¶Et idem de cæteris rebus quæ alienari non poſſunt,vt de præbenda,& aliis id genus,vt ſcilicet eorum fructus capi poſsint in cauſam iudicati,per l. commodis,& ibi Barto.qui id intelligit, ſi deſunt alia bona,& ibi item Imo. Alex.& alij.ff.de execu.rei iudica.& in c.ij.ibi,alioquin de reditibus eorum,& ibi gloſ.& Docto.extrà de fideiuſ.gloſ.& Docto.in l.ſtipendia.C.de execu. rei iudi. Specu. dicto tit.de pri.& ſecund.decre.§.reſtat,verſic.quid ſi reus non habet niſi reditus.& in d.tit.de execu.ſenten.§.ſequitur,ad fi.verſi.quid ſi debitor habet.Bal.qui id intelligit,modò reſeruetur clerico aliquid,vnde poſsit viuere,in dicto cap.contingit,col.vj.verſi.quid de reditibus,extrà de dol.& contu.Panor.in cap.reprehenſibilis,col.vlti.de appel.Domi.in cap.ſi propter,in j.not.de reſcrip.& quæ dicemus infrà,eo.tit.§.xxvj.in glo.j.nume.11.ex ſententia.

Fructus decimæ uendi poſſe etiam laico.

51 ¶Sed & facit quòd licèt decima pignorari aut vendi non poſsit,tamen poſſunt fructus eiuſdem,per cap.veſtra,quod eſt ij.extrà de loca.Spe.tit.de pigno.§.j.col.vlt.verſi.quid de decima,vbi etiam dicit quòd in laicum transferri poſſunt.vt & dicit Alber.poſt Iaco.Aret.in l.in ædibus.§.j.ff.de dona. idem Albe.in l.monumenta.C.de leg.Ioan.Faber in d.§.item ſeruiana,col.vij.verſi.quid in decima, & ibi quoque Iaſon nume.110.Inſti.de actio.& idem Fab.in §.item finitur,poſt princi.Inſti.de vſufruct.Bald.in d.l.vſufructu,col.vlti.& ibi Alex.in iij.not.ff.ſolu.matri.& ipſe Bald. conſil.xliiij.ad euidẽtiam,in j.dubio,lib.iij.& Panor.in c.ij.col.iiij.verſ.hinc eſt quòd fructus,extrà de iudi.& ante hos glo.in cap. alienationes,in verbo,præbendam,& ibi Arch.col.vlt.xij.q.ij.& gloſ.not.in cap. quamuis,in verbo conceſſerit,extra de deci.quæ dicit fructus decimæ poſſe concedi laico ad tempus vitæ ſuæ,per d.cap.ij.de loca.de qua per Panor.ibi,& in c.adhæc,ad fin. eod.titu.vbi eam dicit ſing. Sed eſt ſimilis in capit.vlti.in verbo,non licere.xvj.quæſt.j.Et eas ſequitur Iaſon conſil.lxxiij.dubitatur an valida,colum.v.verſic.quartò moueor.lib.iij.& voluit etiam Rom.ſing.Dclvij.fructus eccleſiæ.Similiter licèt vſusfructus cedi non poſsit.d.§.item finitur,poteſt tamen fructus illius, vt dicit gloſſ.& ibi,& eſt bon.text.in l.arboribus.§.j.ff.de vſufruct.& in l.ſi vſufructu. & l. cùm in fundo.§.quòd ſi mulier.ff.de iure dotium.& dicemus infrà eod.titu.§. xxvj. in gloſ.j.nume. 43. ſecundo vſufructus.

Minor poteſt alienare fructus rerũ immobilium.

52 ¶Húcque poſſet videri referendum,quòd licèt minor non poſsit alienare res immobiles ſine decreto.C.de præ.mi.per totum,& ff.de reb.eorum,etiam per totum. Poteſt tamen earum fructus liberè vendere,ſicut maior,gloſ.in l.j.C.ſi aduer.vſucap.quam ita pro ſing. referunt & ſequuntur Angel. & Imo.in l.j.ff.ad Trebel.cum multis aliis concord.adductis ab Alex.conſil. xlix.maturè ponderatis,col.ij.verſi.fructus enim,lib.j.& conſi.xxxvij.conſideratis,col.ij.verſic.tertiò negari non poteſt, lib.iiij.& conſi.xcij.perſpectis,col.ij.lib.vj.Philip.Deci.in authen.qui rem,col.ij. verſi. ſecundò intelligit.C.de ſacro.eccleſ.& Stepha.Bertran.conſi.cccxxxiiij.licèt fructus,lib.j.Sed hoc profectò nihil huc pertinet:quia de fructibus iam perceptis loquuntur,qui haud dubiè mobilibus annumerantur,ſecundum Spec.tit.de fruc.& intereſ.§.j.col.ij.verſ.ſed pone prælatus. & Philip. Dec.qui alios allegat,conſi.ccccl xxij.teſtator,col.j.Et ſanè fructus ſunt ex iis rebus quæ ſeruando ſeruari non poſſunt.l.procurator totorum.ff.de procu.Porrò generale eſt fructus rerum prohibitarum alienari,poſſe tamen vendi pro toto tempore vitæ eius qui prohibitus eſt,vt per Bart.in d.l. Codicillis. §. inſtituto.ff.de leg.ij.& Iaſ.in d.§.diui,vbi ſup.

Cõcluſio quæſtionis, an retractus habeat locum in uẽditione fructuũ pendentium.

53 ¶Ex quibus vt tandem concludamus, apertiſsimè conſtat fructus pendentes non eſſe cenſendos immobiles, quantùm ad alienationem pertinet. Ideóque in venditione eorum non eſſe locum retractui. Fateor tamen quòd ſi aliquis vendiderit fundum ſimpliciter, quo caſu fructus pendentes cenſentur eſſe venditi cum fundo,vt diximus,& conſanguineus velit retrahere, & fructus quoque pendentes retrahet,ſi illico retrahat:vel pro rata temporis,ſecundum noſtram conſuetudinem.infrà tit. procedente.§.v.Et ita procedit quod diximus fructus pendentes eſſe partem fundi : neque enim ſeparata videtur venditio fundi & fructuum,ſed vnica tantum.d.l.vlt.ff. quæ in frau.cred. Et ita quidem vt ſi ex ſtatuto ſoluatur gabella ex frumento & vino vendito , ſiue ſimpliciter ex venditione fructuum,non debeatur ex venditione fundi aut vineæ,in quibus frumentum aut vuæ maturæ ſunt, cùm eorum non ſit facta ſimpliciter venditio,ſed acceſſoriè cedant agri venditioni,vt voluerunt And.Piſa.Guil.Cu.Albe.& Bal.in l.non ſolum.ff.de in inte.reſti.& idem Alb.in ij.parte ſtatutorũ. quæſt.ccxxvj.pone ſtatuto.

Conſuetudines Frãciæ de retractu fructuũ.

54 ¶Et ſecundum hanc noſtram op.vt videlicet in venditione huiuſmodi fructuum pendentium non habeat retractus locum,eſt expreſſa conſuetudo Cenomaniæ c.ccccxiij.Borboniæ ca.ccccxliij. Andegauiæ cap.ccccij.Turoniæ hoc eod.titu.*de retraictz*,§.xxxij.quorum poſtremorum locorum commentarij nihil aliud de ea re dicunt , quàm quòd contrarium videbatur,per d.l. fructus pendentes. Meldenſium autem conſuetudo cap.lxix.& tribus ſeq.tractat quando & quomodo iſti fructus pendentes cenſeantur mobiles vel immobiles.Sicuti etiam Melodunẽſium cap.xlvij. Monſtrolienſium cap.xcj.Borbonienſium cap.cclxxxiiij.& Aurelianenſium cap.cclxxiij. Andegauenſium ca.ccxxxix. & ſequ. Belquercenſium cap.xlij.Arteſienſium cap.xcv.Carnutenſium cap.lxj.Niuernenſium titu. *quelles choſes ſont reputées meubles*,cap.ij.iij.& iiij.vbi ſimpliciter dicitur hos fructus pendẽtes immobiles cenſeri,vti & Laudunenſiũ in Viromandia,titu.omnium j.§.ij. Prioribus autem concinit Bal. in c.j.in prin.tit.de feud.cogni.qui intelligit gloſ. ibi volentem feudum poſſe cõſtitui in huiuſmodi

fructi

fructibus,vt diximus suprà,in princ.huius.q.nu.36.modò hi fructus sint annui,aliàs secus.Quod autem priuatim pertinet ad venditionem magnarum arborum nondum excisarum, de quibus suprà, ex Ferro.diximus,est aliud quod hanc rem magis ambiguam reddit, quòd scilicet non sint annuæ excisioni destinatæ neque aptæ,ideò in illo paulò amplius cogitandum est.

55 ¶ITEM SI VSVSFRVCTVS rei immobilis venditur,est locus nostro retractui,si credendum est Matthæ.Afflict.in d.tract.protomixeos,col.totius operis x.versicu.item quæro quid si vendatur vsusfructus, atque etiã Chasse.hoc ipso titulo,*de retraictz*,§.j.in verbo,*son heritage*,col.ij.vers. quærit vlterius idem.& Ferro.in consuetu.Burdigã.hoc quoque titu. §.xxv. & Paul.Parisi.consil. lxxxiiij.dico,col.ij.nume.8.lib.iij.Et mouentur quia vsusfructus est pars fundi,& ideò immobilis est.allegant priores l.iiij.ff. de vsufruct. & alia quædam iura,quæ vel omnino non sunt, vel id non dicunt, sicuti nec dicta l. iiij. sed id tantùm, quòd vsusfructus in multis casibus pars dominij est. *An retractus habeat locũ in uẽditione usufructus rei immobilis.*

56 ¶Scio tamen text.qui dicit eum qui vsumfructum fundi stipulatur,similem ei esse,qui partem fundi stipulatur,in l.qui vsumfructum.ff.de verborum obligatione,& facit etiam text.in l.si à reo.§.si reo.ff.de fideius.& in l.si ab emptore.ff.de euict.& in l.cum filius.§.si dominus.ff.de legat.ij.Sed id quomodo intelligitur,disces ex glos.Barto. Angel.Imo.Alexand.& Soci.in d.l.qui vsumfructum. glos.& aliis præsertim Alcia.in l.rectè diximus.ff.de verborum significatione. Scio item vsumfructuarium censeri quadam ex parte dominum ipsius rei.l.si vsusfructus,ibi,ei quasi domino.ff.de aqua plu.arc.& l.in venditione,in princip. ff. de bo.auto.iudi.poss.& l.liber homo qui bona,in fin. princip.ff.de verborum obligatione.quod vel hinc intelligi potest,quòd si quis in libello dixerit se dominum,& probauerit se tantùm esse vsumfructuarium,obtinebit,vt per Alexand.post alios in l. naturaliter.§.nihil commune,colum.iij. versic. & facit ad quæstionem, & ibi quoque per cæteros recentiores.ff. de acquirend. posses.Sed videbis ibi quomodo & id intelligatur atque etiam apud Guil.Cu.Bartol.& Bald.in rub.C.de vsufruct.Nam sunt & alij multi text.quibus probatur vsumfructuarium domini appellatione non contineri,vti l.j.§.qui seruum,qui est ij.ff.de S. C. Sylla. & l.qui falsus.§.vlti.in fin.ff.de iniur.& bene facit l.ij.§.sed & vsufructuarius,iunctis præcedentibus. ff.de relig.& sumpti.fune.& l.item apud Labeonem.§.si vsumfructum.ff.de iniur.Sed & tu de hoc priuatim vide Bartol.& Angel.in d.l.in venditione,de bon.auto.iudi.poss.& Alexand.consi.cxxix. puto de iure,circa medium,lib.ij.quod & inculcatum est consi.iiij.lib.v.& omnino Carol.Molend. acris ingenij & iudicij virum in consuetud.Parisi.titu.j.§.j.glo.j.nu.4.& 5. *An partẽ fundi stipulatur, qui usumfructum stipulatur.* *Vsufructuarius quadã ex parte dominus rei.*

57 ¶Scio denique Bart.in l.iusto.§.non mutat.ff. de vsucap. adserere vsumfructum inter immobilia computari per l.corruptionem.C.de vsufru.& idem tenuisse Alber.in l.mouentium,in fi. ff. de verbo.signific.& Alexand.qui neutrum citat,in addi.ipsius Bart.in l.iubemus nulli,in fin.princip.C.de sacro.eccle.per text.in ea ipsa l.§. vlti. Glo.autem in d.l.corruptionem,in verbo,excludere,dicit vsumfructum etiam rei mobilis æquiparari rei immobili,per d.§.non mutat.& prætereà l. vlti.in fi.C.de præscrip.long.temp.& l.sicut.C.de seruit.& aqua.& idem quoque voluit ipse Albe.in l.vlt. ad fin.ff.de requi.reis.Et ad hoc quoque facit,licèt non allegent,text.in l.iij.§.nec vsusfructus. ff.de rebus eorum. vbi nec vsusfructus pupilli alienari potest sine decreto,quod in rerum immobilium alienatione requiritur.Similitérque dicit Imol.in cle.j.col.v.versi.an autem rectores,de reb.eccles. non ali.quòd sicuti res immobiles ecclesiæ sine decreto alienari non possunt,ita nec super illis vsusfructus constitui,cùm is sit pars dominij,per d.l.iiij.ff.de vsufru.quod & nos plenius diximus suprà, num.40.versi.nam & aliàs.Et facit quod scribit Saly.post Pet.in d.l.vlt.col.vlt.in iiij.q.C.de long. temp.præscrip.Et tex.in l.vlti.C.de reb.ali.non alie.vbi prohibita alienatione cuiuspiam rei,prohibetur & vsusfructus constitutus super ea re. *Vsumfructum inter immobilia computari.* *Vsumfructum non cõstitui super rebus ecclesiæ.*

58 ¶Idem tamen Alexand.consil.lij.viso themate,col.vlti.versicu.tertiò moueor,& seq.lib.j.expresse tenuit non esse locum retractui in venditione vsusfructus,vsus,vel habitationis, cùm ea iura sint incorporalia,ideóque nec mobilia nec immobilia propriè,vt voluit Bald.in cap.j.§.sciendum,titu. de feud.cogni.cum aliis multis,quos citauimus sup.in aliis multis quæst.præcedentibus,atque etiam in duab.glo.etiam præcedentibus. Sed quibus potes addere Lucam Pen.in l.iij.eadémque vlti.col.ij. C.de vend.reb.ciuit.libr.x. vbi etiam expresim dicit vsumfructum nec rem mobilem esse,nec immobilem,sed neutrum aliquid per se existens,vt sunt cætera iura. quod & idem dicit Corne.consil. cxlvij. omisso, col.ij.versi.his tamen non ob.lib.iiij. *Retractus an habeat locũ in uẽditione usus uel habitationis.*

59 ¶Sed aduerte lector,quia Alexand.d.consil. lij. loquitur in casu statuti loquentis simpliciter de retractu rerum immobilium:quod,vt dicit & alij multi,vt alibi plenè diximus,sumendum ac intelligendum est propriè,scilicet de re quæ propriè est immobilis. Nostra autem consuetudo vlterius loquitur:nam postquam de immobilibus locuta est,adiicit & de rebus quæ pro immobilibus censentur, hæc enim sunt verba quæ nunc commentamur, *ou autres choses censées pour immeubles*, Ideò plerisque videri posset,quòd si vsusfructus siue vsus & habitatio(nam hæc omnia placuit post Alexan. iungere)constituerentur ad aliquod longum tempus,pro certo quopiam pretio,consanguineus posset id ius retrahere restituto illo pretio,instar eius quod sup. diximus de reditu annuo,in gloss. præcedenti.

Si uſusfructus uenditur proprietario, an ſit locus retractui.
Cõſolidationis uerbum.
Solidandi uerbum.

60 ¶Ego verò,vt tandem meum interponam iudicium,in ea ſum ſententia,vt retrahi non poſsit:quando huiuſmodi vſusfructus venditur proprietario:quia tunc non amplius eſt in rerum natura,ſed ſuppreſſus atque extinctus per conſolidationem.§.vltimo.Inſtit.de vſufruct. qui text.ne hoc omittam, vtitur hoc conſolidationis verbo non ſine claro exemplo,quando Vergilius lib.j.Georgi. & Plinius libro primo epiſtolarum,ſimplici verbo ſolidandi vſi ſint. Sed & conſolidandi & conſolidationis verbo vſus eſt Vlpianus in l.idem Neratius.§.j.& in l.idem eſt.ff.de vſufruct.accreſ.& Tryphonius in l.cùm in fundo.§.quòd ſi vxor.in fin.ff.de iur.dot.& Tullius lib.epiſtolarum v.ad Rufum, quanquam ſunt qui ibi aliter legant.Sicuti etiam vt redeamus,de ſeruitute dicimus quæ etiam per conſolidationem extinguitur.l.ſi tibi homo.§.vlti.ff.de legat.j. cum ſimi. Ideò non poteſt reuiuiſcere, quod funditus ſublatum eſt:inſtitui autem de nouo rem peremptam poſsibile eſt,ſed non eadem res eſt.l.qui vſumfructum areæ.ff.de vſufruct.& l.qui res ſuas.§.aream.ff.de ſolu.& l.ſi nauis.ff.de rei vendica.Ergo cùm vſusfructus ſit per conſolidationem confuſus,ſui à conſanguineo non poteſt,ſed quaſi re perempta emptor liberatur à ſtatuti neceſsitate.l. quòd te.ff.ſi cert.pet. Et his rationibus motus Bald.conſil.ccc.ſtatuto cauetur,in fin.lib.j. reſpondit, quòd ſtante hoc noſtro ſtatuto,quod concedit conſanguineo facultatem rediměndi reſtituto eodem pretio,ſi dominus emphyteuſim emerit,non poterit conſanguineus venditoris eam redimere,de quo nos diximus ſup.in verbo, *aucuns biens*,poſt princ.Sed tamen vide quid de hoc dicto Bald.dicam infrà eo.§.glo.xiiij.in verbo, *ou equipollent à uente*,nume.111.híncque videmus,& duobus ſequen.Illud autem quod de proprietario diximus,qui emit vſumfructum nuncupatim voluit D.Ferro.in conſuetud.Burdigal.hoc tit.de retractu. §.xxv.verſic.ſed tamen.

Cõſuetudines de retractu uſusfructus.

61 ¶Si autem vſusfructus commoditas alteri quàm proprietario venderetur,ſecundùm l.neceſſariò.§.vlti.ff.de peri.& com.rei vend.nam ipſe vſusfructus extraneo vendi non poteſt.l.ſi vſusfructus.ff.de iur.dot.& diximus ſup.in præcedenti quæſt.& dicemus latiùs infrà.§.xxvj.in glo.j.nu.43.ſecundò vſufructus.Aut ſi dominus ſuper ſuum ipſius fundum alteri vſumfructum pretio accepto conſtituerit,vix quoque crederem his caſibus eſſe locum retractui. de quo eſt conſuetudo expreſſa Pariſienſium cap.clxxxj.Meldunenſium cap.xlix.Turonenſium titu. *de retraictz*, cap.xxxj.quo loco videbis quid de hac re dicant commentarij.Cenomanenſium,ca.cxiij.Andegauenſium cap.ccccij. vbi etiam commentarij.Borbonienſium cap.cccclxiij. Et aliàs videmus, quòd licèt poſſeſsio bonorum immobilium excuſet à ſatiſdatione,nõ tamen vſusfructus eorum.l.ſciendum.§.poſſeſſor,l.ij.ff.qui ſatiſd. cog.ſed hoc tamen alijs ſit rationibus,vt ibi per Cy. Angel. Alex.& Iaſ.quæ quidem huic loco non admodum conueniunt & quidem licet feudum.Et omnino vide quæ diximus in præcedenti quæſt. quia multùm huc quoque faciunt.

Quæſt.ſi uſufructuarius acquirit proprietatě, an ſit locus retractui. Et ſi locus ſit retractui an is perdet uſumfructum.

62 ¶NEC TANTVM dubij eſt,ſi vſufructuarius è diuerſo acquirit proprietatem, an ſit locus retractui,cùm id concedant omnes,quos ſtatim aduocabo,dum id tantùm pro dubio habent,vtrùm is vſufructuarius qui cogitur rem cedere conſanguineo,perdat vſumfructum,qui ei competebat,antequam emeret proprietatem. Quod ſtatim prima fronte videtur:nam cùm ſemel ſit extinctus per conſolidationem ſiue per confuſionem,vt dicit text.in l.ſi fructuarius.ff.vſufruct.quemadmo.caue. non poteſt amplius reuiuiſcere.l.Meuius.§.duorum,ibi,neque reuocari actionem ſemel extinctam. ff.de legatis ſecundo.cum multis ſi.Sed quòd ad hunc caſum ſpecialiter pertinet,eſt text.in l.ſi tibi. ff.quibus modis vſusfructus amittitur.ius omne vſusfructus amitti , ſi vſufructuarius proprietatem acquiſierit,nec,vt ibi intelligit Bald. in epitome , reuiuiſcit. Et textus omnium optimus,quem tamen nullus hoc in caſu allegat.in l.is cuius.ff. de legat. ij. vbi ſi proprietarius ſerui inſtituit hæredem vſufructuarium, & eundem ſeruum alteri legauit,non poterit ipſe vſufructuarius retinere vſumfructum. Et quòd hoc caſu de quo loquimur , non recuperet vſumfructum, expreſsim tenet Gulielmus Cu.in l.ſi maritus.C.de inofficioſo teſtamento.Et faciunt quæ ſup.diximus in præcedenti dubio.

63 ¶Faciunt item alia multa ad hanc ſententiam. Primò quòd vſufructuarius emendo à proprietario videtur ei conſentire.l.cùm pater.§.libertis,& ibi Bartolus in penulti. quæſtione.& Imo. ff. de legatis ſecundo.& l.Titius,in princip.ff. quibus modis pign. vel hypo. ſolu. & quod voluit Ioannes Andr.in cap.qui tacet,colum.ij.verſicu.ſecundum principale,& in fin.de regul.iur. lib.vj. cum concord.à me adductis in legibus connubialibus in gloſſ.v.quæ eſt in verbo, *expres*, in iij.limitatione. Ex quo ſequitur quòd ius illud vſusfructus remiſiſſe videtur.l.ſi debitor.§.j.& l.ſicut.§. venditionis.ff.quibus modis pign.vel hypo. ſolu. Secundò quia vſusfructus ad eum actum peruenit,à quo incipere non poteſt,cùm rei ſuæ nemo poſsit eſſe vſufructuarius.l.vti frui,in princip.ff. ſi vſusfruct. pet.ergo vitiatur. l. pluribus. §. & ſi placet, & l. exiſtimo. ff.de verborum obligatione. cum ſimil. Tertiò quia res ſemel liberata eſt ab eo onere vſusfructus, ergo nunquam in illud recidit.l. ſolita. quæ eſt vlti.C.de remiſ.pign.& quod in ſimili dicitur in l.eius qui. §.j. ff. de iur. fiſci. & quod diximus in noſtris legibus connubialibus in glo.j.in iiij.eadémque penult.quæſt.in qua illud diſſero, an fœmina quæ per matrimonium liberatur à patria poteſtate ex ſtatuto vel conſuetudine,recidat ſub eius poteſtatem ſoluto matrimonio.Et hanc opinionem tacitè ſecuta fuiſſe videtur conſuetudo Borboniorum cap.cccclxiij.

Sed

64 ¶Sed Iaco. Aret. cuius opiniones, vt alicubi testatur Barto. semper de mente iuris veniunt, in d.l. si maritus, de inoffi. testat. distinguit, vtrúmne vsusfructuarius emptor proprietatis ignorabat hanc retractus consuetudinem, & non perdit vsumfructum emendo proprietatem: sed eum à consanguineo retrahente reuocabit, per d.l. si maritus, & l. si ignorans. ff. locat. & l. generali. C. de tabula. li. x. An verò sciebat, & tunc sibi debet imputare, per l. propter veneni. §. neptis. ff. de S.C. Sylla. & l. hæredem. ff. de his quib. vt indig. Et hanc opinionem sequitur Pet. à Bel. Perti. in d.l. si maritus. & Alb. Rosac. tum in d. §. neptis, tum quoq; in j. parte statutorum. q. xcj. sed pone, aliquis habebat. & quisquis est in margar. Bal. in verbo, alienatio, col. vlt.

65 ¶Verùm Cy. Ang. & Pau. Cast. in d.l. si maritus, indistinctè tenuerunt non amitti vsumfructum, cùm nihil emendo deliquerit, per l. dominus, in princ. ff. de vsufructu. vbi est optimus text. & quia etiam absurdum esset, vt consanguineus plus retraheret siue consequeretur, quàm venditor haberet ante venditionem. Et cùm hic retractus fiat restituto pretio, fuerítque solutum pretium proprietatis tantùm, & non vsusfructus, certè etiam sola debet, & potest proprietas retrahi: & non vsusfructus, cuius reddi non potest pretium solutum, cùm solutum non sit. Ideò non habent locum verba nostræ consuetudinis, quæ loquuntur de pretij soluti restitutione, ergo nec ipsa consuetudo. l. iiij. §. toties. ff. de dam. infect. cum multis si. à me collectis in rep. l. si vnquam, in verbo, libertis, numero 2. Nec debuit emptor propter huiusmodi metum temerè commodum suum relinquere. l. illud. ff. de peti. hęred. Nec ob. (inquiũt) d.l. si tibi. ff. qui mod. vsusfr. amitta. vbi reuocatur plena proprietas: & vsusfructus nullatenus reuiuiscit: quoniam ab initio legatarius habebat proprietatem, cui solidatus est vsusfructus, qui posteà non reuiuiscit. Sed in hoc casu consanguineus reuocans venditionem nihil iuris in re habebat. Et hanc quoque partem secutus est Bald. in tractatu proto. colum. iij. versic. sed pone vsusfructuarius: nisi tamen (inquit) fuisset in dolo. & Matthæ. Afflict. in eodem tracta. colum. xx. versicu. item quæro vsusfructuarius. & Franc. Cre. sing. lviij. testator legauit, vbi id dicit singu. & Hiero. Cagno. qui & hoc tradit ad retractum conuentionalem, quod multò plus habet dubij. in l. ij. in xxvj. q. C. de pac. int. empt. & vend. & Bohe. in hoc eo. tit. § iij. col. pe. vers. sed quæritur vnus. Et pro ea consideratione pretij proprietatis tantùm soluti, bene facit tex. in l. cùm in fundo. §. vxor. ff. de iu. doti. quem nullus tamen citat.

66 ¶At Bald. ipse in d.l. si maritus, de inof. testa. distinguit, vtrùm consuetudo sit rescissoria, id est, disponat rescindendo venditionem, an verò translatoria iuris emptoris in agnatum reuocantem, quæ scilicet disponat transferendo id ius ab vno in alterum. Et primo (inquit) casu potest retineri vsusfructus: quia rescissa caussa rescinditur effectus, per tex. ibi. Secundo autem casu retineri non potest, per l. cùm filius. §. dominus, in princ. ff. de leg. ij. nisi fortè propter iustam ignorantiam, vt in d. §. neptis. Igitur, vt ipse subiungit, in consuetudine rescissoria restituitur vsusfructus: in consuetudine autem translatoria distinguitur scientia ab ignorantia. Hæc ille, quem sequitur Albert. Bru. in tract. statutorum, in verbo, vendere, col. ij. ver. statutum seu consuetudo.

67 ¶Saly. in d.l. si maritus, postea quam retulit Bald. vt sup. subdit sibi videri in eo remanere dubium, quando scilicet statutum dicatur translatorium iuris emptoris, vel non: & vtrum totius, an partis tantum, quæ ad eum peruenit ex venditione. Et ideò (ait) videtur ponderandum, an in eo apponantur illa verba, oblato pretio soluto, siue pro eodem pretio: & tunc de re vendita & appretiata tantùm, non de pluri fit reuocatio. Ideóque vsusfructus deducitur, vt sic ex quantitate oneris iniũcti colligatur mens statuti, & portio restituenda, ar. l. vtrùm. §. vlt. ff. de reb. dub. & l. quoties. ff. ad S.C. Trebel. Aut illa verba non apponuntur, sed simpliciter dicitur agnatum posse reuocare rem venditam, nulla pretij mentione facta: & tunc esset inspiciendum, an id statutum esset in pœnam emptoris: verbi gratia, si statutum dicat quòd nullus possit emere rem immobilem, nisi prius requisitis agnatis eius qui vendere vult, & ipsis aliquo tempore expectatis: alioquin possit agnatus rem ipsam aduocare: tunc enim quia emptor deliquit aduersus statutum, non requirens nec expectans consanguineos, non poterit vsumfructum deducere, per d. §. neptis, cum si. Aut statutum ita dicit, quòd possit agnatus aduocare oblato pretio simpliciter sine hac adiectione, soluto, nec alterius verbi, ex quo possit constare, quòd intelligat de pretio soluto: & tunc si ad pretium totius rei referatur, non deducetur vsusfructus: cùm appretiatus intelligatur. Si verò ea verba interpretentur de soluto: & tunc deducetur, ar. d.l. vtrùm, & d.l. quoties. Et post hæc subdit Saly. istarum interpretationum videri æquiorem secundam & veriorem, per no. in l. iij. in gloss. in verbo, reddito. C. quod me. cau. in istis tamen plenius fore cogitandum, cùm casus occurreret. Ex quibus planè intelligis Saly. hîc ancipitem esse. Cæterùm ipse in l. dudum, col. ij. vers. quæro si vsusfructuarius. C. de contra. empti. eandem quæstionem ponit, sed omnino se remittit ad ea quæ scripsit in d l. si maritus.

68 ¶Denique Masuer. & legum & consuetudinum Franciæ peritissimus in tit. de retractu. §. item si ille fuit in alia prorsus sententia: nempe hoc casu remansurũ apud emptorem vsumfructum, nisi sciret, cùm emit, rem apud se non permansuram: quia tunc ius confusum non restituitur, per d.l. propter veneni. § neptis. ff. de S.C. Sylla. sed æstimatio tamen restituetur, iuxta l. j. ff. de act. empt. Subiungítque secus fortè esse de consuetudine, & nihil præterea dicit: & ita quidem, vt nescias ad quid

referendum ſit,quod dicit de conſuetudine.Nouiſsimè verò Carol. Molend.vir acuti ſubtiliſq; admodum ingenij alia multa ſuper hac re ſcripſit in Conſuet.Pariſ.tit.j.§.xiij.gl.v.in vj.q.quæ tu ibi videre poteris.

69 ¶Pro ea autem op.quæ relinquit vſumfructũ emptori, facit optimus tex.à nullo eorũ qui hanc rem tractarũt memoratus.in l.à Liberto.ff.de bo.libert.cuius verba, quia huic rei maximè conueniunt, ſubnectenda cenſuimus.A liberto ſuo hærede inſtituto Seius vſumfructum fundi Meuio legauit:libertus Meuio hærede relicto deceſsit.quæro cum contra tabulas teſtamenti petierit Seij filius aduerſus Meuiũ, vtrum deducto vſusfructu pars debita fundi ei reſtituenda ſit,an ſolida: quia eorum bonorum acceperit poſſeſsionem,quæ liberti fuerint,cùm moreretur filius.Reſpondi vſumfructum in cauſſam priſtinam reſtituendum puto.Hæc in eo loco, vbi vides proprietatem ab eo acquiſitam fuiſſe,qui vſusfructuarius erat,vtpote cui primùm vſusfructus relictus erat ab hærede teſtatoris:deinde proprietatem vſufructui annexam,cùm ille vſusfructuarius fuerit inſtitutus hæres à proprietario.Tamen quamuis teſtamentum illius hæredis à filio domini bonorum poſſeſsione contra tabulas fuerit expugnatum atque reſciſſum, nihilo ſecius vſusfructus in cauſam priſtinam reſtituitur.Facit & tex.in l.legatum eſt.§.vl.ff.de leg.j.vbi fundus legatus talis dari debet, qualis relictus eſt.Ideo ſiue ipſe fundo hæredis ſeruitutem debuit,ſiue econuersò, licèt confuſione dominij ſeruitus extincta ſit,priſtinum ius ei reſtituendum eſt.Et ſimilis propè tex.in l.huiuſmodi.§.hæres.ff.eo.tit.& in l.Papinianus.ff.de ſeruit.Facit item tex.in l.rei cuius.ff.com.pręd.Et quod ſcribit Alber.in d.l.dominus.ff.de vſufr.quòd ſi reuocatio contractus habet cauſſam præcedentem veram vel præſumptã,reuocato iure proprietatis,non extinguitur vſusfructus,per d.l.ſi maritus.

Pignus nõ perditur per acquiſitionẽ dominij reuocabilis.

70 ¶Et quod in ſimili dicimus, quòd licèt rei ſuæ pignus ſiue hypotheca conſiſtere non poſsit.l.ſi rem alienam,la ij.ff.de pign.act.& l.neque pignus.ff.de reg.iu.Sicuti nec vſusfructus vt diximus.Tamen id intelligitur,cùm res eſt irreuocabiliter ſiue incommutabiliter acquiſita, aliâs ſecus:nam tunc non videtur diſceſsiſſe à vinculo pignoris.l.ex ſextante, quæ eſt pen.§.Latinus, & ibi Pet.Iac.Ra.Cy.& Bar.ff.de except.rei iudi.& l.debitor, & ibi quoque Barto.Pau.Caſt.& Alex.ff.ad S.C.Trebel.& l.in rebus,& ibi Bal.col.pen.C.de iu.doti.& l.in bello.§.ſi quis ſeruum, & ibi Barto.ff.de capti.& poſtli.reuer.& l.non quocunque, in princ.ff.de leg.j.& l.j.& ibi Iac.Aret.Cy.in iij.oppo.Bal.ad fi.& Ioã.Fab.C.ſi antiq.credi.& l.j.& ibi Cyn.C.de his qui in prio.credi.loc.ſucced.& ar.l.debitor.ff.de ſepara.& l.ſi prior.ff.qui potio.in pig.hab.& voluit gloſ.no.in l.qui à debitore, eod.tit.& in l.eleganter, in princ.in verbo, finita, & ibi quoque Barto.in j.oppo.& Bald.ſuper gloſ.j.in princ.ff.de pigno.acti.Bart.in l.ſi finita.§.Iulianus, col.pen.verſi.ſed circa hoc.ff.de dam.infec.Bald.in l.j.col.ij.verſi.quæro nunquid ſi teſtator.C.com.de leg.& conſi.cxxiij.quidam Alex.colum.ij.libi.vbi eam priorem gloſſ.dicit no.& ex hoc in pulchro caſu conſuluit ibi.& conſi.clxvij.Titius vendidit,paulò ante fi.eod.lib.j. & conſil.clxxx.præſuppoſitis verbis, col.j.verſ.in contrarium videtur, eod.lib.j.Ang.conſi.ccviij.viſo dicto puncto, colum.vlt.Pau.Caſt.in d.l.huiuſmodi.§.qui ſeruum, in fin.& ibi Alex.colum.j.ff.de leg.j.Franc.Aret.conſi.clx.longa eſt iſta, colum.vij.verſi.ſecundò hoc probatur.Soci.conſi.clxx.in præſenti conſultatione,colum.iiij.verſ.non obſt.ſecundum, lib.ij.Phi.Dec.in d.l.neq; pignus,in j.no.Matth. Afflict.deci.Neap.viij.quidam Philippus, nu.1.& deci.xvj.fuit in relationibus,nu.3.& 4.

Nec ſeruitus.

71 ¶Et idem dicimus de ſeruitute,videlicet cùm quis acquirit dominium fundi ſeruientis irreuocabiliter, confunditur ſeruitus, nec amplius reuiuiſcit.l.ſi communi, & ibi no.ff.de ſer.ruſt.præd.& ſi reuocabiliter, non extinguitur, aut certè reſtituitur.l.legatarius, & ibi Imo.Franc. Aret.& Iaſ.in v.no.ff.de lega.j.& Alex.conſi.lxix.circa primum, in fin.lib.v.& facit l.ſi ei.ff.com.præd.& l.Papinia.ff.de ſeruitut.Idémque de actionibus confuſis per aditionem hæreditatis, vt reſtituantur amiſſa hæreditate, etiam culpa hæredis, modò dolus abſit, vt eſt text in d.l.propter veneni.§.neptis, & ibi Barto.Bald.Ang.& alij.ff.de S.C.Sylla.& d.l.hæredem, & ibi quoque Barto.ff.de his quib.vt indig.& l.eum qui.§.vlt.ff.de inoff.teſta.& l.eum bonis.§.j.ff.de acquir.hæred.cum alijs multis ſi.quæ videbis inf.titu.ſeq.§.ij.gloſſ.j.numero 10.tertiò acquiſitio, & multis ſeq.& iterum num.42.igitur licèt,& ſeq.Hîc autem vt ad caſum noſtrum redeamus, proprietas non eſt acquiſita irreuocabiliter emptori,cùm ab eo poſsit conſanguineus retrahere:non mirum igitur,ſi vſusfructus non extinguitur,ſed manet interim, ita vt ſi res aduocetur per agnatum, non propterea perditur vſusfructus.

Nec actio cõfuſa amiſſa hæreditate.

72 ¶Et ego quidem in hac ſum ſententia, niſi ſi conſanguineus emiſſet contra prohibitionem ſtatuti, vt ſup.diximus ex Salyc. Aut niſi ipſe emptor verſatus ſit in dolo, vt etiam diximus.ex d.§.neptis, qui nuncupatim dolum exigit, vt hoc caſu non integretur actio ſemel confuſa, negátque culpam in id ſufficere. Præſertim verò, ſi ipſe vſusfructuarius, cùm emit proprietatem, proteſtatus fuerit ſaluum ſibi fore ius vſusfructus, ſi res ab eo retrahatur:nam tunc haud dubiè non amittit ſuũ vſumfructum, per id quod in ſimili de pignore reſpondit Bald.d.conſil.cxxiij.lib.j.per text.in l.ſi debitor.§.ſi in venditione, qui eſt j.ff.qui.mo.pign.vel hypo.ſol.& etiam eſt bonus tex.in d.l.debitor.ff.ad Trebel.Et faciunt alia iura,quæ dicunt proteſtationem conſeruare ius proteſtantis,quæ ſunt propè infinita.

¶EX

73 ¶EX QVIBVS POTES facile intelligere, quid dicendum ſit in hac ſpecie, quam non ſemel vidimus ex facto agitari. Meuius conducit fundum à Titio ad quatuor annos, & fortè integram annorum quatuor penſionem in ipſo contractu ſoluit. Poſteà & ipſe durante adhuc conductione emit eundem fundum à Titio locatore. Deinde conſanguineus Titij fundũ ex noſtra conſuetudine retrahit. An nihilominus poſt retractũ Meuius ſua cõductione integra potietur. Nam & cõductio extincta fuit per emptionem eiuſdem rei, cùm rei ſuæ conductio (ſicuti nec vſufructus, quod iam diximus) conſiſtere non poſsit. d. l. neq; pignus. ff. de reg. iur. & l. ei à quo. ff. de vſucapio. & l. qui rem. C. de loca. cum ſimi. Igitur & hìc dicendũ eſt, quod de vſufructu diximus, cùm vtriuſq; eadem omnino ſit ratio, vt ſcilicet conductio teneat poſt retractum.

Si conductor emat rem conductam quæ retrahitur, an poſt retractũ duret conductio.

74 ¶Niſi tamen hæc conductio facta fuiſſet in fraudem conſanguineorũ, vt vel deterrerentur à retractu venditionis, quam contrahentes præcogitauerant, propter huiuſmodi conductionem fortè factã ad longos annos, & paruo quodam pretio: vel ſi nihilominus retrahant, non ob id deterriti propter magnam rei affectionem, id interim lucri emptor faciet, vt fructibus fundi multis annis potiatur ſoluta parua penſione, per ea quæ in ſimili dicemus infrà tit. procedente. §. iij. glo. j. nu. 15. tamẽ ſi eam, & tribus ſeq. Nam & quæ diximus ſuprà de vſufr. ſeruitute, actionibus confuſis, & cæteris huiuſmodi, intelligũtur, modò fraus & dolus abſit, vt etiam diximus.

Quid ſi in fraudem locatio facta fuerat.

75 ¶Ex multis autem hìc fraus & dolus præſumitur, de quibus plenè per Barto. & recentiores in l. poſt contractũ. ff. de donatio. eundem Bart. conſ. lxv. Petrus Nicolę. & Angel. cõſ. xlviij. ex dicto themate, in j. dubio & Raph. Co. conſ. clv. Antognolus, col. ij. & pleniſsimè per Cepolam in tracta. de ſimulatione contractuũ. & Alcia. in l. ſi maior. C. de tranſactio. & Chaſſe. hoc eod. tit. *de retraictz.* §. ix. in verbo, *ſi la fraude eſt trouuée*, & Matthę. Afflict. in tracta. proto. in verbo, niſi quis, col. iij. ver. ſciendũ eſt, & multis ſeq. per iij. aut iiij. col. Ex quibus tria tantùm aut quatuor hìc ſpecialiter deſignare viſum eſt, quia priuatim ac peculiariter huc ſpectant. Primùm igitur, ſi res vilius fuit conducta, per tex. nuncupatim loquentem in conductionę & locatione, in l. quinetiam: ibi minoris locata. ff. de calum. & in c. donare, & ibi Bal. in verbo, in fraudem eſſe. Mart. Laud. & Card. Alex. vterq; col. j. & in vlt. no. tit. qual. olim feud. ali. pot. vt interim omittam vulgaria illa iura, in c. ad noſtram, de empt. & ven. & cap. illo vos, de pign. cum ſimilibus, & quæ in id quoq; ſcribit Barb. conſ. viij. illud afferam, col. vij. verſ. ſecundò interuenit vilitas.

Ex quibus hæc fraus præſumatur.

An ſi uili pretio conductio facta ſit.

76 ¶Præſumitur item, ſi breui quopiam tempore facta fuit locatio ante venditionem: quia tunc videtur fuiſſe cogitatũ de venditione facienda: locationem autem prius in fraudem factam. l. ſi ventri. §. vlt. & ibi Bar. & Ang. ff. de priuil. credi. & l. dubiũ, ibi breui tempore reſciſſum eſt. C. de repud. & l. ſed Iulianus. §. ſed ſi filius. ff. ad S. C. Maced. & cap. officij, & ibi gl. prima, & Panor. col. j. in iij. not. de ele. & c. ij. ibi, in proximo, de renũc. lib. vj. prout eum text. expendit. Philip. Fran. ibi. in iiij. no. tametſi non admodũ mihi ad id facere videatur.

Si haud multò ante uenditionem.

77 ¶Nam & aliâs ex breuitate temporis fraudem, dolũ & ſimulationem præſumimus, vt per glo. in c. definimus. xviij. q. ij. Cy. poſt Iac. Aret. in l. ſi quis poſt hac, col. ij. in ij. q. & ibi Bal. col. quoq;. ij. verſi. ſi verò dubitetur, in ij. præſumptione, & Ang. col. j. C. de bono. proſcrip. Guil. Cu. in l. j. poſt prin. ff. de rer. diui. Alber. & Bar. in l. poſt contractũ, illum col. iij. verſic. vel dic cõſiderandum, & iterũ col. vlti. verſi. quærũt Iac. hunc col. quoq; iij. in v. præſumptione. ff. de donat. & eundem Alber. in l. j. §. j. ff. ſi quis teſta. lib. & in l. etiam. C. de donat. inter vi. & vxo. & in l. j. in fi. ff. de ſtat. homi. & ipſum Bart. in l. de pupillo. §. ſi quis prætori, col. iij. verſi. octauò quæro. & ibi Iaſ. col. vij. verſi. in octaua q. ff. de op. no. nunti. & eũdem Bart. in l. ij. circa medium, & ibi Corne. C. de rep. hæred. Bal. in l. eam quam, col. x. verſi. ſed ſubiungitur. C. de fideicom. & in l. nam & nocere, in ij. lect. poſt medium. ff. de pact. & in l. per diuerſas, in vlt. q. C. manda. & in l. j. col. iij. verſi. & ille dicitur. C. de ſer. fug. & in l. non ideo minus, col. vlt. verſi. quæro an aſſocians. C. de accuſa. & in l. legem, col. j. verſi. in contrariũ. C. de pact. & in l. j. col. iiij. verſi. quartò quæro. C. de inof. donati. & in l. ſolent. §. vlt. in v. q. ff. de off. procon. & in c. veritatis, verſi. ſed nunquid orta, extrà de dolo & contu. & in addit. Specul. tit. de donati. §. j. verſi. item pone aliquis. & conſi. ccccxciij. multiloquium, col. ij. verſ. certè ego, lib. iiij. Salyc. in authent. ſed iam neceſſe. C. de donati. ante nupt. Ang. in l. res vxoris, circa medium. C. de dona. inter vir. & vxo. & d. conſi. xlviij. ex dicto thematis, poſt prin. & conſ. cxlj. ſuper primo puncto, circa mediũ. Raph. Co. conſ. xxxj. teſtator, in fi. & conſ. clxxiij. Galuanus, col. iij. ver. amplius, & conſ. ccxix. arbitror, col. pen. ver. ſecũda ratio. alter Raph. Fulg. cõſ. clxxix. dubia, in fi. ſecũdi dubij, & cõſ. cxcviij. in quæſt. col. j. & Pet. Anch. conſ. xcix. egregiè, circa mediũ, & conſ. cclj. ex his, col. j. & conſi. cclvij. ſi prædicta, etiam circa mediũ, & conſ. ccccxxx. fuiſſet, in fi. Imo. conſ. lv. in caſu præmiſſo, col. j. Pau. Caſt. & Cor. in l. ſi quis hæredem. C. de inſtit. & ſubſtit. & eundem Pau. conſ. ccclxxxviij. plus quatuor, in fi. lib. j. Ro. conſ. lxviij. viſis, col. j. verſ. ex his. Io. Ana. conſ. xxiij. licet prima facie, poſt prin. Alex. & Soc. in l. j. in fi. prin. ff. ſi ex noxa. cau. aga. & eundẽ Alex. conſ. lxxxvj. lætatus ſum, circa mediũ, lib. vij. & conſ. clxxxiiij. viſo proceſſu, col. ij. ver. prætereà quãdo, eo. li. vij. Barb. conſ. lvij. illud in mediũ, col. antep. lib. iij. Fran. Are. in c. tertio loco, col. vlt. de probati. Guid. Pap. cõſ. lxv. viſo themate, colum. xiij. verſ. de voluntate. Soci. conſi. xc. in cauſa magnifici, colum. iiij. verſi. ex quo inferunt, lib. iij. Franc. Cre. ſing. vj. tu ſcis quòd quicquid. Iaſon conſi. cxxxix. in præſenti, colum. ij.

Ex breuitate temporis fraudem, dolum, ſimulationem præſumi.

versi.nec obst.lib.iiij.& quisquis is est inter consi.ipsius, consi.cxx.iuridicum, colum.ij.versi.item bene, eod.lib.iiij.nam ex prin.consi.seq. satis liquet illud con.non esse Iaso. Steph.Bertran.consi. ccxxxvj.multa, numero 21.in fin.lib.j.Philip.Deci.in l.certi condictio.§. si nummos, colum.iij. vers.secunda conclusio.ff.si certum petatur,& in l.principalibus,colum.ij.versi.quintò præsumitur, eod.titul.& consi.cccccxxv.visis his.in fin.Franc. Rip.lib.iij.responso. cap. viij. Perona, numero Ioan.Lup.in repe.Rub.de donati.inter vir.& vxo.§.xxx.colum.vlt.Et diximus etiam sup.in præfa. numero omnium postremo.& dicemus quoque inf.in gloss.xiiij.huius §.in verbo, *ou equipollent à uente*, numero 37.sed & si.& seq.vbi etiam tracto quantum temporis in id intelligi debeat. Ex his intelligere potes,non abs re Tiberium Cæsarem quempiam è quæstura remouisse quod vxorem pridie sortitione ductam postridie repudiasset, veluti id in fraudem fecisset quod à Suetonio in vita illius traditum est.

Tiberij iustũ iudicium.

78 ¶Et id præsertim cùm eodem tempore fit locatio & venditio, aut confestim fit venditio post locationem: nam tunc vterque contractus factus fuisse videtur, alter alterius contemplatione & respectu.l.j.§.quæ onerandæ.ff.qua.rer.act.non dat.Et ita quidem, vt multis placeat censeri debere vnum & eundem contractum.l.cùm antiquitas.C.de testa.& l.hæredes palam.§.vno contextu.ff. eod.titul.cum aliis in vtroque illo dicto multis concordan.à me latè congestis in repe.l.si vnquam, in verbo, donatione largitus.numero 101.sed & hoc tamen.& seq.& dicemus etiam inferius in titul.seq.§.j.gloss.v. in verbo, in limine contractus, in princip. Ex quo & illud fit, vt consanguineus vnum retrahens, alterum quoque retrahat, succedàtque in vtroque in locum emptoris.

79 ¶Sed & factum in fraudem videri potest, si cùm ipsi contrahentes cogitant tractántque de venditione,hanc ipsam locationem & conductionem prius faciunt, etiam si emptio & venditio non continuò pòst sequatur, vt in simili dicitur in l.sed si maritus.§.sed si constante.ff.qui & à qui.& quo latius dicemus inf.eod.§. in gloss.xiiij.quæ est in verbo, *ou equipollent à uente*, numero 19. similiter permutatio,& multis seq.Sunt autem hac de re, vtrum videlicet post retractum teneat conductio, expressæ quædam consuetudines, vt apud Cenomanos.cap.ccccxxxiij.quo cautum est consanguineũ retrahentem non teneri stare conductioni factæ emptori ante venditionem,quin ea extinguatur propter præsumptionem fraudis, & ibi tamen nihil dicunt commentarij. Et similiter apud Borbonios.c.cccc lxxvij.vbi tamen distinguitur ex tempore venditionis post locationem,vt ibi videre poteris.Et Dunenses.c.lxxxiiij.Vtrum autẽ consanguineus, qui retraxit,teneatur stare locationi factæ ab emptore,dicam tit.seq.§.iij.glo.j.nu.12.sed & illud,& sequen.

Si cùm tractatur de uenditione, locationem prius faciunt.

Cõsuetudines an locatio teneat post retractum.

80 ¶SED ET EX supradictis apertè intelligitur, quid statuendum sit in hac specie. Titius cum haberet annuum vectigal super fundum quempiam,tandem eundem fundum emit,atque ita confusum est huiusmodi vectigal,cùm res sua nemini seruiat,vt iam suprà sæpius diximus.Vtrum igitur si consanguineus fundum redimat,tenebitur ad id vectigal præstandum posthac emptori. De qua re nuncupatim loquitur.Chass.in hoc eod tit.*de retraictz*.§.viij.vbi & ipse allegat nostrorũ sententiam d.l.si maritus.C.de inoff.testam.Sed & eundem vide §.seq.col.pen. in addit. vbi tractat, an hoc su huiusmodi vectigal erit loco pretij.

An post retractum maneat saluum uectigal antiquum emptori.

81 ¶NVNC AVTEM vt ad alia transeamus ad hanc nostrã glo.pertinentia. Quæro quid si quis hæreditatem siue successionem sibi obuentam aut quotam illius partẽ vendiderit.Erítne locus retractui?Masuer.in tit.*de retract*.§.item si hæres, scribit non esse locũ:quia hæreditas complectitur mobilia & credita:& quia res singulares non censentur esse venditæ: ideò nec pro eis debetur euictio, nisi nominatim conuenit.l.j.C.de euict.Cui adde ad cõfirmationem posterioris rationis,quòd ad ea procedit, vt emptor hæreditatis non possit singulas ipsius res vsucapere pro emptore.vt notat sing.in l.j.§.j.in verbo,vniuersæ.ff.de vsucap.pro dot.nec si ab alio possidentur,vendicare.Bald. qui eam glos.dicit sing.consi.cclxxxv.casus coram R.col.ij.lib.ij.

Quæstio an retractus habeat locum in uenditione hæreditatis.

82 ¶Ego autem contrà censeo,scilicet locum esse in hoc casu retractui,tum quia hæreditas est ius incorporale,quod inter immobilia collocatur,vt suprà diximus,nu.6.at sunt qui actiones. Tum quia non solùm comprehendit mobilia,sed & immobilia illis multò digniora.l.sciendũ,in prin.ff.qui satisda. cog.& l.j.C.de vsucap.transfor.Nam mobiliũ vilis & abiecta est possessio l.si rem mobilem,& ibi gl.ff.de acq.posses.Ideóq; immobilia ad se trahunt mobilia, vt eodem iure in re eadem censeri debeant,non è diuerso.l.eum qui.ff.de vsucap.&l.longe.ff.de diuer.& temp.præscrip.vbi si res mobilis & immobilis simul possidentur,mobilis non nisi tempore,quo immobilis vsucapitur.Et generale est vt magis dignum trahat ad se minus.c.quod in dubiis,de conse.eccl.vel alt. & c.j.eo.tit.lib.vj. & vtrobique concord.& quod voluit gl.in c.de ieiunio, in verbo,celebrari.lxxvj.dist.& Bal.in l.j. in prin.C.com.de leg.Card.Flor.in cle.j.in vj.q.vers.sextò quia propter, de supple.negl.præla.Ro. in l.ij.in prin.ff.de verb.oblig.& consi.ccccxliij.quò ad primum,col.vlt.versi.vltimò quando in aliquò,vbi alia quædam iura allegat.Alex.consi.lxxxij.in caussa, vertente,in fi.lib.j.cum si. Atq; vt id quòd potẽtius est,trahat ad se naturam minus potentis, cùm simul permiscentur,c.si duo ex tribus, & ibi Domi.in iij.not.de offi.delega.lib.vj.Ad quod etiam facit quod not.Panor.in c.cùm non sit. in iij.not.per illum text.extrà de deci.

Immobilia ad se trahunt mobilia.

Minus dignũ ad magis dignũ trahitur.

¶Ex

83 ¶Ex quibus etiam fit, quòd cùm tutor non possit alienare bona immobilia pupilli sine decreto.C. de præd.minor.per totum.& de reb.eo.ff.etiam per totum. Certe etiam non potest sine decreto repudiare hæreditatem siue bonorum possessionem pupillo delatam: quia est quædam alienatio vniuersitatis, quæ apta est comprehendere mobilia & immobilia. Ideò æquiparatur alienationi immobilium,& requirit eandem solennitatem ex natura propriæ aptitudinis.Hæc enim propè ad verbum scribit Bald.in l.bonorum,in iij.q.C.qui admit.ad bono.pos.quæ sumpsit ex Bartho.in l.tuto. ff.de bono.pos.tit.generali.de quo etiam plenissimè per Corne.cons.xj.in præsenti, lib.iij.Sed & idem Corne.cons.ccxxxvj.diligenter,col.pen.vers.nec etiam obst.iunctis præcedentibus,lib.iiij.tradit prohibitionem alienationis immobilium trahi ad alienationem hæreditatis, in qua sunt bona immobilia.

Hæreditas delata pupillo nō potest sine decreto repudiari.

84 ¶Igitur & in hoc casu hæreditas ratione illius aptitudinis, de qua per Bal.vbi suprà habetur pro immobili,vt sit locus retractui. Nam & aliàs videmus, quòd licet pro rebus mobilibus non competat interdictum, vnde vi.l.j.§.hoc interdictum, le ij.vers.illud vtique.ff.vnde vi. Tamen si mobilia cum immobilibus sint coniuncta vel ex hæreditate, vel quia in domo siue fundo sita sunt, pro illis quoque accessionis nomine competit.d.l.j.§.planè si quæ,& l.pen.eod.tit. Et licet item feudum in immobilibus tantū constitui possit,non etiā in mobilibus.Potest tamen in vtrisq; simul, ex mente Iac.Bel.& Bal.in cap.j.§.sciendum,& ibi expressius Mart.Laud.in fi.& Card.Alex.col.vlt.tit.de feudi cog.arg.l.si quando.C.de bo.vac.lib.x.Et faciunt quæ à Bal.ipso scripta sunt in l.per diuersas, in iiij.quæst.C.mandat.

An retractus habeat locum in uenditione mobilium & immobiliū simul.

85 ¶Nisi quis diceret esse locum retractui respectu bonorum immobilium, non etiam mobilium, vt vtraque suo iure censeantur,vt fit in l. hæreditatis,in fi.& ibi glo.& Doct.C.de peti.hæredi. & in simili voluit Bal.in ipso retractu, in tract.protomixeos, colum.vlt.versi.item pone quòd quis. Et in alio simili Ferro.post.Guil.Cu.in consuetud.Burdigal.de feudis.§.xxiiij.Sed huic sententiæ obstat quod tradit Iacob. Aret.in l.qui concubinam.ff.de leg.iij.quòd si venditur fundus cum fructibus vno pretio, debentur laudimia totius illius pretij, quamuis si fructus suo separatim pretio venditi fuissent,non deberentur laudimia ex pretio eorum, & sequitur Guid.Pap.sing.ccccxcij.si venditur fundus.

Feudum constitui potest in mobilibus & immobililibus simul.

86 ¶Si tamen id admittimus,vt vtraque suo iure censeantur,id certè intelligendum est volente emptore:nam eo inuito fortè non cogeretur consanguineo cedere parti rei emptæ vno pretio, vt dicemus inferius,§.xxiij.in glo.j.Porrò autem Aureliis consuetudo est,quæ in hac ratione retractus dicit mobilia vendita cum immobilibus sequi naturam immobilum.c.consuetudinum eius loci.ccxcix. Et similiter in Cenomania.ca.etiam consuetudinum eius regionis ccclxxj.Et prætereà in Andegauia ca. ccclxj. Atque apud Montargienses cæterósq; Lorrienses hoc tit.*de retraict*.§.xxij. Apud Borbonios autem,cap.cccclxxij.hoc in casu videlicet cùm venduntur mobilia cum immobilibus, est in optione emptoris relinquere consanguineo retrahenti ea quæ immobilia sunt pro rata pretij,& sibi retinere mobilia:aut totum relinquere recepto integro pretio.Pro qua quidem consuetudine optimè faciunt quæ dicā inferiùs,§.xj.glo.vij.in verbo, *il y sera receu* pro rata.nu.3.at in casu,& iterū in §.xxiij.glo. ij.nu.9.& ego sane. vbi omnino videas.At ex consuetudine Aruernorū tit.*de retraict*,qui xxiij.est.c. item xxiij.in venditione successionis vniuersalis non habet locū retractus.Laudimia autem domino soluuntur pro rata immobilium, vt scribitur tit.*des achaptz,lotz & uentes*.cap.vij.

Cōsuetudines de retractu uēditionis mobilium cum immobilibus.

87 ¶Ex supradictis autē satis intelligi potest,quòd si in hæreditate nulla sint bona immobilia, sed tantùm mobilia,non est locus retractui.Præsertim cùm tunc cessaret ratio retractus. Nam & aliàs videmus,quòd hæreditas in qua sunt tantùm mobilia,inter mobilia computatur.Ideóq; & eam potest minor sine decreto iudicis diuidere aut alienare, ex sententia glo.& Bar.in l.inter pupillos.ff.de autho.tut.quam sequitur de iure digestorum.Fran.Are.cons.xxij.diligenter,col.j.licet secus dicat de iure Codicis, quo etiam res mobiles quæ seruando seruari possunt, alienari prohibentur, per l.lex quæ tutores.C.de admini.tutel.Sed tamen non negat,quin res mobilis censeatur.Ex quo illud confestim consequitur quod diximus,retractum non habere locum, vt qui in immobilibus tantùm obtineat.Et ex his facilè intelliges,an retractus habeat locum,cum simul venduntur mobilia & immobilia,& an pro omnibus.

Si in hæreditate sunt tantū bona mobilia, an ea uendita sit locus retractui.

88 ¶SED QVID DE naue vendita. Ea enim speciem quandam habet domus atque habitationis, vt videre licet,& probat text.in lege penulti.§.vltim.ff.de his qui deiece.vel effud.iuncta l.j.ibi, in eum qui ibi habitauerit,eodem titu.Ex quo Alberi.in d.§.vlti.vt à nonnullis citatur,not.quòd l.plerique.ff.de in ius vocan.qua prohibitum est, quempiam de domo sua in ius vocari, habet locum & in naue,vt ab ea non liceat dominum in ius vocare. Quod tamen non reperi in codice Alberici, qui circunfertur. At illud ibi scribit,quod non longè abest, quòd statutum puniens assultum factum ad domū, habet locum & in assultu facto ad nauem.Sed & idem in ij.parte statur.q.xxxv.item queritur si ex statuto, in fi.tradit quòd si ex statuto imponatur maior pœna percutienti aliquem in domo sua, quàm foris, si quis in naue dominum percusserit,æquè punietur, ac si in domo percussisset, per d. §. vlt. Quod multum est no. cùm loquatur in materia statutaria & pœnali. & eum sequitur

Quæst.an retractus habeat locum in naue uendita.

tur Barb.in l.si ita stipulatus essem abs te, colum.ij.ff.de verbo.obligat. Et D. Igne.in l.j.§.domini, liij.nu.66.ff.de S.C.Silla.trahit verba illius S.C.loquentis de domo ad nauem, quamuis Ro.ibi reclamet.

89 ¶Et id confirmat tex.in l.naue.ff.de euictio.vbi nauis & domus æquiparantur, & de vtroque idem ius statuitur,& in l.in eadem.§.vl.ff.ad leg.Iul.de vi publi.vbi nihil interest, deiectus quis sit domo agróve,an naui sua,vt deiiciens teneatur lege Iulia de vi publica,& in l.si vniuersas,in prin.ff.de acqui.poss.& in l.rerum mixtura,in princ.ff.de vsuca.& in l.si nauis.ff.de rei ven. vbi nauis æquiparatur tabernæ & arcæ.Et quod tradit Bal.in l.certi iuris,col.ij.in iiij.q.ver. quid de conducente.C.locat.quòd nauis æquiparatur prædio vrbano non rustico.Et sequitur Cep.in seruit.vrba.præd.tit.xj. qui est de seru.vrb. & rust.colum.j. versic. quid de naui & Philip. Deci.in l.nemo de domo.de reg.iur.Alij autem potius rustico quàm vrbano adsimilant, scilicet Ias.& Franc.Rip.in repet.l.quominus, in xviij. q. eadémque vlti.Barto. ff.de flumi.quod & hinc non alienum est.& huc quoque pertinet,quod Alex.& Ias.in l.si domus,ille in fin.hic autem col.iij.ver.secundò amplia.ff.de leg.j. tradunt distinctionem, quæ in eo tex.fit in domo, habere locum & in naue simpliciter legata, per glo.in l.quod in rerum.§.vlt.in verbo, specialiter, eo.tit.& aliàs sæpe domus & nauis eodem iure regulantur, vt per Bart.in l.ex diuerso, colum.j.ff.de rei vendic.& Franc.Aretin.consi.clx.longa, colum.j.

Nauis æquiparaturne prædio rustico, an urbano.

90 ¶Ego tamen in nostro casu retractus aliter censeo, eo arg.ductus, quòd cùm interdictum vnde vi, ad res tantùm immobiles pertineat, non etiam ad mobiles.l.j.§.illud vtrique.ff.de vi & vi armat. hinc infertur paulò post,scilicet in §.si quis de naue,quòd si deiectus sit quis de naue, non est illi interdicto locus, non magis quàm si de vehiculo esset deiectus. Et in id vt scilicet nauis censeatur & sit mobilis,eum tex.expendit Ias.consi.clxx.nomine.colum.ij.versi.secundò facit,& iterum colum.vj.versi.non ob.secundum,lib.ij.Et hoc quoque confirmat alius text.optimus in l.vim facit.§.quod in naue.ff.quod vi aut clam,vbi ita scribitur,quod in naue fit,vel in alia qualibet re vel amplissima, mobili tamen,non continetur hoc interdicto. Nam & alibi scribitur, illud interdictum ad ea tantùm opera pertinere,quæ in solo fiunt.l.j.§.hoc interdictum ad ea, & l.si alius.§.notauimus, eod.titul.

Nauis res mobilis.

91 ¶Et huc spectat quod tradunt And. Pis. Pet. Ray.& Albe.in l.sciendum.ff.qui satisda. cog.dum tractant,an nauis & cæteræ res mobiles quæ multùm molis ac ponderis habent, excusent à satisdatione, vt res immobiles, & tenet And. eas excusare, cæteri negant, quia non sint immobiles. Ergo fatentur omnes has esse mobiles, sed alij quodammodò immobilibus ob pondus & molem æquiparant.Et quod scribit Ang.in l.foramen, in fi.ff.de seruit.vrba.præd.quòd licet domui seruitus imponi possit, non tamen naui, cùm ea sit modicùm duratura, & sequitur Cepo.in tracta.de serui.rusti.præd.tit.de naue, in prin. Proptereáque Rom.in d.l.j.§.domini appellatione.l.iij.ff.de S.C.Silla.non iis accedit quæ diximus in priori parte ex Albe.Sicut nec ei quod & ibi diximus in casu d.l.plerique.ff.de in ius vocan.vti nec & Ias.in ea ipsa l.plerique, ille colum.vij.versi.circa duodecimam quæstionem,hic colum.j.versi.sextò procedit, & Philip.Deci.in d.l.nemo, de domo, numero 3.ff.de reg.iur.& Rip.in d.l.quominus, vbi suprà. Nam vt etiam dicit Barb.in repet.rub.de reb.eccle.non ali.colum.vj.versi.quinimo appellatione dicit speciale esse in casu d.l. penul.§.vlt.ff.de his qui deiec.vt illic appellatione domus nauis comprehendatur. Ideóque non obscurè sentit, quòd stante statuto, ne extraneus possit acquirere rem immobilem, poterit acquirere nauem.Et aliàs sæpe vltra prædictos casus multum interest inter domum, & nauem, vt videre licet in l.si quis res.§.aream.ff.de solutio.& in l.inter stipulantem.§.sacram.ff.de verbo.obliga.quo in loco Barto.& Alex.col.vlt.& Ias.col.pe.nuncupatim dixerunt nauem esse rem mobilem, domum immobilem:hincq; adsumunt differentiam,quæ illic fit inter vtranque. Et ita aliquando respondi, cùm post mortem domini Ludouici à Trimollia eius vidua mobilia ipsius ex consuetudine contenderet,vt magis mirer D.Boër.deci.clxxvij.ligni appellatione,nu.6.tenuisse ex venditione huiusmodi nauium deberi Laudimium vti ex rerum immobilium venditione,motum quibusdam ex iis quæ citaui pro priori parte.

Nauis an à satisdatione excuset.

92 ¶IDEMQVE EADEM ratione potes dicere de molendinis, quæ instar nauium super flumina meant ac veluti ambulant, cuiusmodi multa sunt in Ligeri flumine & in Pado, vt attestatur Barto.in l.quominus,in xviij.q.ff.de flumi.& in Tiberi,vt tradit Paul.Cast.in l.fluminum, in princ. circa medium.ff.de dam. infect. Nam & hæc rebus mobilibus aggregantur, vt expressim dicit Franc.Rip.in d.l.quominus,numero 126.vbi ex hoc dicit ea contineri legato mobilium, posséque alienari à tutore & prælato sine solennitate. Tametsi alia molendina, quæ tanquàm domus in terra aut in ripis fluminum fiunt,illisque adhærent,sunt immobilia, vt satis ex se patet, & voluit Bal. in c.contingit, colum penul.versi.quæro nunquid molæ, extrà de dolo & contum.vbi plus dicit molas ipsius molendini non esse mobilia, sicuti nec tegulas domum, quandiu illi sunt applicitæ: quia vna contignatio est.l.eum qui ædes.ff.de vsucap.Idem autem in d.l.certi, colum.ij.super.iiij.q.versi.quid in molendino.C.locat.tradit molédinum esse prædium rusticum, quem sequitur Iason in

Quæst.an retractus habeat locum in molendinus quæ meant & remeāt,& alijs.

in d.l.quominus, in xix.quæst.in fin.Et Ripa ibi, in d.nume.126.præterquàm quod ad molitorem pertinet.Contra tamen vrbanum dicit Fortu.Gartia.in l.item quia,col.iiij.versi.ex his inferri.ff.de pactis.At Angel.in l.non solùm.ff.de petitio.hæredi.scribit molendina in fluminibus posita,& quæ deteriora quotidie fiunt,súntque in continuo periculo,alienari posse à prælato & tutore,quod dicit menti tenendum,& sequitur Ripa vbi suprà, & Anto. Rub.qui id dicit singul.nec habere contradicentem,consi.cxxxviij.viso & diligenter,colum.j.Alberic.autem in d.l.penul.§.vltimo.ff.de iis qui deie.vel effud.& in secunda parte statutorum,quæstione tricesimaquinta.item quæritur si ex statuto,in fine,æquiparat molēdinum domui,etiam in statutis & pœnalibus.Ex hísque Franciscus Curt. iunior in tractatu feud.parte prima,quæstione sexta,columna iij.versi.& ex hoc etiam, tenet quòd in molendinis tanquam in rebus immobilibus potest feudum constitui. *Molendinū an prædium rusticum, an urbanum.*

93 ¶At Alberi.in l.quæsitum.§.cellarium,quem legit cum §.si aliqua parte,colligit ex eo text.& d.l. cùm fundus:molendinum non esse partem fundi. Ideóque computari inter mobilia, quod dicit notandum,& facere pro restitutione rerum dotalium:quia mobilia restituuntur post annum,immobilia verò statim. Et sic (inquit) molendinum restitui debet post annum. Id quod putat esse verum, quando ipsum molendinum est solùm ad molendum rusticæ familiæ deputatum, per d. l. cùm de lanionis.§.cùm de villico.versi.idem consultus,& l.dolia.§.vltimo,eodem tit.Aliàs autem esse partes fundi,per d.§.asinam. Hæc ille. *Feudum in molendinis constituitur.*

94 ¶Cæterùm ex consuetudine expressa Turonum titu. *de choses qui sont reputées meubles ou heritaiges,* c.j.& ij.Molendina illa quæ in nauibus sunt,mobilia sunt,cætera autem immobilia, quo loco videbis quæ in eam rem ab interpretibus scripta sunt.Atque idem apud Lorrienses in præfectura Montargij titul.*droictz de successions*.§.xxij.eodémque vlti.Sed & ex consuetudine Borboniorum, capit. cclxxxij.huiusmodi molendina naualia, atque etiam ea quæ vento molunt, censentur mobilia vt etiam Niuernorum,titu.*quelles choses sont reputées meubles*.ca.viij.& Aurelianorum.cap.cclxxj. præter pedem & pilum horum molendinorum vento molentium. vbi nec commentarij quicquam dicunt,quòd huc pertineat.Similiter apud Artesios.cap.xcviij.quædam illic nominata huiusmodi molendinorum immobilia sunt,cætera mobilia.Et tu tamen interim vide Bald.consi.cvij.an molendinum,lib.iij. *Consuetudines de molendinis.*

95 ¶Porrò autem illud quod de molis molendino applicitis tradit Bal.in d.c.contingit, de dol. & cōt. vbi suprà citauimus(ne & illud hîc omittam)sequitur Ias.in repe.d.l.quominus,in d.xix.q.vers.adde tamen,quòd molæ.ff.de flumi.Sed id intelligendum est:ne tu hîc fallaris,secundum ea quæ postea dicemus de columna domus,nume.113.quæro igitur.Et vide omnino tex.nuncupatim loquentem de molis,in d.l.quæsitum.§.cellarium,& in d.l.cùm de lanionis.§.asinam, & in l.cùm fundus. ff. de fund.instr.quibus & illud probatur,quod ad hunc locum maximè pertinet,molas ad fixas partes esse ædificiorum:aliàs verò instrumento contineri si sint operi rustico deputatæ.

96 ¶SED ET IN EA controuersia dominæ viduæ Trimolliensis interrogatus fui, vtrum munitiones castrorum,cuiusmodi sunt catapultæ, Balistæ, Bombardæ, quas vocant, & cætera id genus bellica munimenta censerentur esse mobilia, vt sic ad viduam pertinerent:an verò immobilia, vt contrà ad hæredes:quæ res quoque huc spectat,vt sciamus,sítne in his retractui locus.Et sanè Bal.in cap.si quis de manso,colum.ij.versi.& illa ratio,titu.de contro.inuest.vt apud eum legitur,siue vt in nostris codicibus legitur,si de inue.feu.cont.fue.dicit quòd concesso castro in feudum intelliguntur concessæ munitiones, quæ sunt pro custodia castri positæ perpetua patrisfa. destinatione, quamuis non sint affixæ, vt trabuchi, manganellæ, balistæ,& similia, nihilque aliud allegat.Et id sequitur Card.Alex.ibi,& etiam Iason,qui id multùm sing.dicit in præludiis feudo.colum.viij.versi.& per hoc quod feudum,& Catel.Cota memor.castro mihi concesso,vbi & id dicit memoria dignum.Et pro ea decisione,licet non allegent est bonus text.in l.fundi.§.Labeo,ver.castella.ff.de actio.empt. & in l.cætera.§.hoc senatusconsultum.l.ij.ff.de leg.j.cum aliis si.vt videbis infrà tit.xxv.§.xj.in prin.Sed & ante Bald.Oldra.quem nec ipse Bal.nec illi allegant,consi.clxiij.quòd nomina debitorum,respondit legato castro cedere arma,quæ in castro erant ad defensionem ipsius,& allegat alia quædam iura,ex quibus & illud intelliges id procedere,etiam si aliquando ea aliò transferantur.Et est idem consil.iisdem prope verbis inter consil.Bald.consi.cccclxxviij.vtrùm nomina debitorum, lib.iij.vbi tamen est subscriptio ipsius Bal.qui nullam Oldra.facit mentionem,quamuis is fuerit ætate multò superior.Et id consil.tanquam Oldra.referunt & sequuntur Pet.Ancha.Ant. & Barb.in c.cùm dilecti,extrà de dona.& Mart.Laud.in tract.de castellanis,vers.iiij.legato castro. *Quæst. an retractus habet locum in uenditione machinarum bellicarū castri.* *Machinæ bellicæ castri sintne inter mobilia an immobilia cōnumerandæ.*

97 ¶Idem autem Bal.in l.vltima.in j.lect.colum.ij.versi.item si princeps.ff.de consti.princ.dicit quòd si princeps concedit mihi quoddam fortalicium (vt ipse loquitur)in quo sunt multa munimenta,ea cedunt concessioni:nec distinguit sintne affixa, an non, quin allegat multa iura loquentia de rebus non affixis, vt hinc intelligas eum etiam de his intelligere. Et idem voluit Pet. Anch.in d.cap.cùm dilecti,in fi.extrà de dona.arg.l.Seiæ.§.tyranni,& ibi Bart.ff.de fund.instrum.& Philip.Dec.consi. Dxvj.quoniam causa ista,col.vlt.Et hanc partem nuncupatim secuta est consuetudo Monstroliensium.c.xij.& Borboniensium.cap.cclxxxvj.quibus cauetur hæc censeri loco immobilium. Et similiter Niuernensium tit.*quelles choses sont reputées meubles*.cap.x. *Consuetudines de munimentis bellicis.*

98 ¶Contrarium tamen videtur voluisse text. in l. Lucius.§.collegio.ff.de legat.iij.vbi legato fundo, vti optimus maximúsque est,non censentur legatæ machinæ, nec vasa vinaria, id est cuppæ & dolia,quæ in cella defixa sunt. Ex quo potes intelligere, hîc esse latens aliud quippiam, quod machinas a legato excludit,quàm quòd fundi non sint: cùm & ea dolia,cùm affixa essent,fundi etiam esse censerentur.l.dolia.ff.de contrah.empt.& l.granaria.& l.penultima.§.si dolia.ff.de act.empt. cum simil.Et tamen in illo text. legato non cedunt,sicuti nec ipsæ machinæ, nisi in eo sit mendum, quòd suspicor:nam & aliàs pugnaret è diametro cum dictis iuribus.Ideò glo.& Bart.super eo text. veluti mussitant.Et huic parti fauet, quod respondit Bald. consil. ccxxxij. fœmina regulariter, libr.iij.quòd licet fœmina non succedat in castro feudali, per capit. j.§. hoc notandum, titul.qui feud.dar.possunt, succedit tamen in munimentis ipsius castri,si ei non adhæreant,per l.fundi nihil. ff.de act.empt.

99 ¶Ego autem quantùm ad nostrum retractum priuatim pertinet, in ea sum sententia, vt si castrum vendatur cum suis machinis bellicis, aut simpliciter, & nihilominus machinæ comprehendantur, ex sententia Oldra.Bald. Petr. Ancha.Ant. Marti. Laud.& Philip. Deci.hæc omnia venire in retractum, quem facit consanguineus: nam retractus eum reponit transfértque in locum emptoris, & cedunt machinæ castro, vt aliàs mobilia immobilibus, vt diximus suprà nume. 81. ego autem contrà, & seq.Si autem machinæ non veniant in eam venditionem simpliciter factam, secundùm d. §. collegio, nihil est quod dubitemus nec eas venire in retractum. Sed & si huiusmodi machinæ per se & sine castro venduntur, ea & si antè fuissent immobilia: tamen cùm à venditore separentur, ex ea venditione desinunt esse castri, fiúnque mobilia, vt colligitur ex glos.in d.l.fundi, in princ.Et vide quod in simili diximus suprà de fructibus pendentibus numero huius glos. xliij. at si per se, & dicemus de columna affixa ædibus, infrà in eadem glos.nume.113.quæro igitur quid de columna.

Decisio quæstionis.

100 ¶QVID VERO de mobilibus pretiosis, an & in eis habeat locum retractus? Quod videtur ex glos.comparante huiusmodi mobilia immobilibus,cùm agitur de prohibitione alienationis, vt scilicet prohibita alienatione immobilium,aut simpliciter,aut sine aliqua solennitate, censeatur & horum mobilium pretiosorum prohibita,quæ quidem glos.est in cap.tua, in verbo, tract.extrà de his quæ fi.à præla.quam sequuntur & commẽdant Ant.& Panor.ibi.Et est si.glo.in cap.j.in verbo, abstinentes.quæ est glo.vlti.de cler.ægro.lib.vj.& voluit etiam Ioan. And.& Barb.in cap.ij.extrà de donat.Anto.Card.Flor.Panor.& ipse Barb.in cap.seq.idem Pan.in cap.contingit,colum.ij.vers. concluderem sic, extrà de transact.& in cap.nulli.colum.ij.versic.in glos.ij.extrà de reb.eccle.non alien.Domi.in cap.j.colum.iij.in fin.eod.titu.lib.vj.& Phil.Fran.in cap.ij.colum.j.in fi.eod.quoque tit.& lib.& Card.Alex.in c.sine exceptione,col.iiij.vers.vij.fallit.xij.q.ij.Et huius rei est optimus tex.loquens de gemmis ac margaritis,& cæteris mobilibus pretiosis,quem omnes propè in id allegant,in l.lex quæ tutores.C.de admi.tut.

Quæsti. an retractus habeat locum in mobilibus pretiosis.

101 ¶Sed illud procedit in casibus de quibus loquuntur,quia in illis par est ratio párque præiudicium. Verùm vbi est diuersa ratio,mobilia pretiosa non habent vim & naturam immobilium, quod ex eo constat,quòd cùm possidens immobilia releuetur à satisdatione.l.sciendum,in prin.ff.qui satisd. cog.tamen qui mobilia pretiosa possidet,non releuatur:nisi talia sint,quæ difficilè celari aut transportari possint:vt scilicet magis habenda sit ratio eius difficultatis,quàm pretij,vt colligitur ex no. à Petr.Guil.Cu.Cy.Bart.Ang.Paul. Cast. Alexand. Soci.& Iaso.in d.l.sciendum. Nempe cùm ratio diuersitatis inter mobilia & immobilia in eo casu ea sit,quòd minor sit suspitio fugæ in eo, qui immobilia possidet, quàm qui mobilia tantùm: quia illa haud facilè celari possint aut transferri, hæc contrà facilè. Ideò si quis immobilia quædam vilia tantùm possideat,non releuatur ab ea satisdatione,vt per text.in l.creditores.ff.de priuileg.cred.voluit glos.j.in d.l.sciendum, & ibi quoque Bar.Bal.Ang.Alex.& Iason,qui id multis similibus confirmauit, & iterum glo.in l.si fideiussor.§. vltimo.eo.tit.& Ang.in §.hinc nobis,col.j.ver.super glo.j.in authen.de hæred.& falcid.quia scilicet ea non tanti sunt vt ob ea relinqueret fugę consiliũ.Sicuti è cõtrario si mobilia magna multáque sint, vt verisimiliter non sit ea relicturus, nec eadem facilè possit celare aut transportare, eximitur eo onere satisdandi:nec solum pretium in hoc consideratur, nisi & illa difficultas adsit. De quo etiam per Pau.Cast.consi.xxxj.clarum,col.vlt.lib.j.& Guid.Pap.in tract.præsumptionum,col.vij. versi.sicuti non cadit.

102 ¶Ex quo planè constat rationem tantùm inspici:cùm si eadem ratio sit in mobilibus, quæ in immobilibus,non necesse est satisdari:& si ratio cesset in ipsis immobilibus,satisdari necesse est.Ratio autem nostræ consuetudinis non potest adaptari ad huiusmodi mobilia, quantumlibet pretiosa. Quinetiam contra id quod suprà diximus de prohibitione alienationis,habemus glo.in c.is cui, in verbo,immobilium,in prin.de elect.lib.vj.quæ apertè declarat in prohibitione alienationis rerum immobilium non comprehendi mobilia pretiosa. quo in loco Pet. Ancha.Domi.& Philip. Franno.ex ea,quòd prohibitus alienare immobilia,potest alienare bona mobilia pretiosa, nisi quando vniuersaliter esset prohibita alienatio omnium rerum vel bonorum.De quo & tu vide Felin.in cap. vlt.col.iij.versicu.quid autem de rebus,de accusa. Ex quibus concludo non esse locum retractui in huius

huiuſmodi mobilibus pretioſis. Tametſi D. Ferro. aliud ſenſit in conſuetud. Burdig. titu. de feudis. §. xx. pag. j. in fi.

103 ¶QVID DE PECVNIA deſtinata ad emptionem prædiorum. Nam licet ſimpliciter pecunia ſit res mobilis, vt per ſe patet, & voluerunt. Cyn. Bald. Alberi. in l. ea demum. C. de collati, & Spec. tit. de fructib. & intereſ. §. j. verſi. quid de libris. & Bald. conſi. ccccxvj. præmittendum eſt col. ij. libr. ij. & apertè probat text. in §. & quia parum, in authenti. de nupti. vbi poſtquam diſpoſuit de rebus immobilibus, ſubiunxit hæc verba. Si verò vniuerſa cōſcripta eſt fortè in pecuniis, aut in aliis mobilibus rebus: & ad hoc eum text. not. Ang. ibi & eſt ſimilis text. in authen. hoc niſi, in prin. ibi, in pecunia vel alia re mobili. C. de ſolut. Vnde & pecunia legato mobilium cedit. Phip. Deci. conſil. ccclxxxj. viſis his quæ accuratè, colum. j. verſic. tertia concluſio, & conſil. cccclxxij. teſtator legauit, colum. j. vbi & ad hoc allegat optimum text. in l. ſi chorus. §. j. ff. de leg. iij. Et facit quod ſcribitur à Bald. conſi. ccccxlix. punctus talis eſt in omnibus, col. ij. verſ. in contrarium, lib. iiij. & in cap. j. col. ij. in verbo, vel nummos, tit. ſi de feud. vaſ. ab ali. interpel. vbi dicit, quòd ideò in pecunia feudum conſtitui non poteſt, quia mobilis eſt. quod & ante eum dicit glo. ibi, in verbo, in feudum, & alij quoq; Doct. ibi.

Quæſt. an habeat locū in pecunia deſtinata ad emptionē prædiorum.

Pecunia res mobilis.

104 ¶Sed & non modò mobilis ſit, ſed huiuſmodi, quæ ſeruando ſeruari non poſsit. Bart. in l. ſi ex legati cauſa, & ibi quoque Ro. Franc. Are. & latè Barb. ff. de verb. obl. per text. in authent. vt hi qui obliſe perhi. res mino. & in l. Ariſto. §. vltimo. cum l. ſeq. ff. de iure delib. & in §. conſtituitur, Inſtitu. de vſufr. & gloſ. in l. interdum, vbi & ipſe Bart. colum. j. Salyc. colum. ij. & latè Iaſon colum. iij. ff. de condi. indeb. reſpondéntque Ro. & Barb. vbi ſuprà ad l. lex quæ tutores. C. de admi. tuto. quæ videtur voluiſſe contrarium. Et voluit item ipſe Bart. in l. j. §. fuit quæſitum, colum. j. per gloſ. ibi, & ibi quoque Alexand. & cæteri Recentiores. ff. ad ſenatuſconſul. Trebel. & idem. Bart. in l. poteſt pupillus, colum. ij. verſic. quæro vtrum ſi in obligatione. ff. de autori. tuto. & in l. ſi quis pro eo. §. j. paulò poſt medium. ff. de fideiuſ. & in l. j. colum. j. C. ſi aduer. tranſact. & conſil. lxx. reuerendiſsime domine, colum. j. verſic. item præmitto. Ang. in d. §. & quia parum, in authent. de nupt. Pan. in cap. nulli, colum. iij. verſic. de pecunia, & ibi latè Barb. colum. iij. verſic. quid de pecunia, extrà de rebus eccle. non alie. Pet. Anch. in cap. ij. colum. j. ad fin. eod. tit. lib. vj. & conſ. cxvj. ſecundùm ordinem, colum. iij. verſi. ſecundo. Fran. Are. poſt Ro. in l. diuortio. §. interdum, colum. iiij. ver. addit dominus meus. ff. ſol. matr. & ipſe Ro. ſing. ciij. tu habes quòd pecunia. Phil. Fran. in cap. j. §. vltimo. circa medium, de cler. ægro. lib. vj. Corne. conſ. xxxviij. viſo libello, colum. iij. verſ. inſuper fuerunt, lib. iij. & conſi. xlix. in præſenti conſultatione, colum. ij. verſi. hinc dicimus, eod. lib. iij. & conſi. cv. viſis atteſtationibus, colum. vlti. eod. lib. iij. Alexand. conſil. xcij. perſpectis diligenter. colum. j. lib. vj. & Barb. in l. ij. §. & harum, colum. xv. verſic. addo ego quòd inquantum. ff. de verb. obligat. Philip. Deci. conſil. ccccix. viſo conſilio, colum. ij. Steph. Bertran. conſil. c. viſis propoſitis, nume. 13. lib. j. & conſil. ccxvj. functus, nume. 2. lib. iij. Et probatur in l. hoc ſenatuſconſultum, in princ. & §. j. & in l. quoniam pecuniæ. ff. de vſufr. ea. re. quæ vſu conſu. & in l. Iulianus, ff. de peti. hæredit. vbi eſt text. apertiſsimus, & in l. nouiſsimè. C. de admit. tuto. iuncta d. l. lex quæ tutores, eodem titu. & in cap. vlti. ibi, pecuniam quæ vſu conſumitur, vbi Card. Flor. & Imol. ad hoc not. extrà de pigno. Citántque nonnulli in eam communem ſententiam Ariſtotelem lib. iiij. Ethicorum, cap. j. dicentem, vt ipſi dicunt, & habet antiqua tranſlatio, pecuniarum vſum conſumptionem eſſe. Verùm non is fuit in eo loco ſenſus Ariſtotelis, ſed hic, vſum pecuniarum in ſumptibus & erogationibus conſiſtere, quod obiter dicere voluimus, vt intelligant lectores, quantum noſtris credendum ſit in huiuſmodi autorum citationibus.

Pecunia res eſt quæ ſeruando ſeruari non poteſt.

Ariſtotelis locus.

105 ¶Sed vt redeamus, cùm pecunia ſit mobilis, nec ſeruando ſeruari poſsit, vt eſt communis ſententia, conſequens eſt, vt ea ſine decreto alienari poſsit à minore. gloſ. in d. l. j. §. fuit quæſitum, prout eam expendit Bart. & alij ibi, & idem Bart. in d. l. ſi ex legati cauſa, verſic. quid ergo ſi debet, & in d. l. poteſt pupillus. & Bald. qui propè vbique eam gloſ. dicit ſing. in l. ſi curatorem habens, colum. ij. verſi. hîc adde vnum. C. de in integ. reſti. mino. & in d. l. ſed ſi ex ſtipulatu, in fin. ff. de verb. oblig. & in l. quòd ſi fortè, quam legit cum l. ratum. §. vltimo, in fin. ff. de ſolut. & in l. j. circa princ. ff. de reb. eor. vbi & eam peregrinam dicit. & in l. j. colum. ij. & ibi etiam. Angel. colum item ij. ff. ſolu. matrim. & in l. etiam, poſt medium. C. de fideicomiſ. vbi etiam loquitur de prælato. & in d. l. j. C. ſi aduer. tranſact. & in l. ſingularia, colum. iiij. verſic. quintò eſt ſpeciale, & ibi Alexand. colum. vj. verſi. item dicit eſſe. ff. ſi cert. & idem Bald. conſi. ccxlvij. præmiſſo ſtatuto, colum. ij. libr. j. Salyc. in l. tutores vel curatores, in ſecundo not. per illum text. C. de adminiſtr. tut. Angel. in d. §. & quia parum, ante fin. vbi & illam gloſ. dicit not. & Panor. loquens etiam de prælato in d. cap. nulli. Ro. d. ſing. ciij. Et Franc. Aret. in d. §. interdum. & Barb. qui eam glo. dicit ſing. in cap. cùm conſtet, colum. j. de pigno. Et Franc. Curt. ſenior. conſil. lxxij. princeps, colum. iiij. verſic. quinta concluſio. Et idem de pecunia eccleſiæ voluerunt Pan. Petr. Ancha. & Barb. vbi ſuprà, & Alexand. d. conſilio xcij. libro vj.

Pecunia minoris ſine decreto alienari poteſt.

106 ¶Licet igitur pecunia, vt id repetam, ſit res mobilis & quæ ſeruando ſeruari non poſsit, & quæ ideo poſsit à minore & prælato ſine ſolennitate alienari. Tamen ſi ea deſtinata ſit emptioni prædiorum,

Pecunia ad emptionē prædio-

rum destinata, ſitne mobilis an immobilis.

ea vicẽ rei immobilis obtinet, vt dicit Raph.Co.in l.à diuo Pio.§.vltimo.per illum tex.ff.de re iud. & in l.cætera.§.ſed ſi ſeparauit.ff.de leg.j.Ideò nec ea ſine decreto iudicis alienari poteſt, ſicuti nec alia immobilia minoris, per l.quid ergo.§.vſuras, verſi.quid ergo, & ibi Ro.vt ab omnibus citatur. ff.de contra.& vti.act.tut.& voluit idem Ro.in d.l.ſi ex legati cauſa, colum.iiij.& ibi quoque poſt eum Franc.Are.col.etiam iiij.verſi. addit etiam dominus meus, & Barb.col.xiij.verſic.adde etiam inquantum dicebat.ff.de verb.oblig.& rurſum idem Ro.d.ſing.ciij.tu habes quòd pecunia, vbi & ad hoc dicit text.in d.§.vſuras, vnicum & ſing.& à nemine præterquam à ſe annotatum.& conſil. clxxxviij.in hac cauſſa, colum.vlt.in vlt.dubio, vbi & illum text.dicit not.Fran. Cre.qui item illum ſing.dicit ſing.lix.pecunia eſt.Barb.in d.l.ij.§.& harum, colum.xvj.verſi.item fallit niſi pecunia.ff. de verb.oblig.& in d.cap.nulli.col.penulti.de reb.eccleſ.non ali.& in cap.poſſeſsiones, col.ij.eod. quoque tit.& in cap.ij.col.penult.de ſolutio.& in addit.Bald.in d.l. etiam.C.de fideicom.& conſil. xiiij.clementiſsimi, colum.ij.verſi.& ſi quiſpiam, lib.ij.vbi dicit ſing.text.in d.§. vſuras. Firmia.in tract.gabellarum, in ſecunda parte, octauæ partis prin.colum.j.verſi.& propterea Ioan.Lup.in repet.rubr.de donat.inter vir.& vxo.§.xxxviij.col.ij.verſi.& pecunia.Anto.Corſe.in ſing.in verbo, pecunia.Chaſſe.in conſuetud. Burgund.titu. *de droictz appartenans à gens mariez.* §.ij.in verbo, *tant meubles*, verſi.quid autem de pecunia, & iterum in §.eiuſdem tit.xxiiij.in verbo, *ſont aßignez ou promis*, & latiſsimè atque ſcientiſsimè Ferronus qui fœliciſsimè ornatum dicendi cum legum & ſtatutorum interpretatione copulauit, in commentariis conſuetud.Burdiga.titu.de dote.§.vj.& rurſum tit.de teſtamentis.§.xiij.Fran.Rip.in d.l.j.col.ij.nu.9.ff.ad ſenatuſconſul. Trebel.vbi etiam dicit in id text.ſing.in d.§.vſuras.Et benefacit quod in caſu non admodùm diſsimili tradit Ioan.Gal.in ſuis areſtis quæſt.lxvij.

107 ¶Et facit etiam tex.in d.l.ſi chorus.§.j.iterúmq; in l.ſi fundus.ff.de leg.iij.quarum autoritate Lucas Pen.in l.vltima.C.de muneri.patri.lib.xj.tradit pecuniam fœnori deſtinatam non contineri appellatione mobilium.Et hanc quoq; partem non mediocriter fulcit, quod ab Alber.ſcriptum eſt in ſecunda parte ſtatut.quæſt.ccv.item quęro duas pulchras quęſtiones, quòd ex ſtatuto diſponente mulierem, quę ſuperſtes eſt marito, ei ſuccedere in dimidia parte bonorũ immobilium, ea habere debet dimidiam partem eius pecunię, quæ depoſita eſt ad comparationem prędiorum.per l.& ſi non ſint.§.quid ergo.ff.de aur.& argen.leg.& l.granaria.ff.de act.emp.Et eum ſequi videtur Barb.in d.rub. de reb.eccleſ.non ali.col.lij.verſi.& inquantum ſub nu.192.

108 ¶Verùm huius poſtremi dicti contrarium voluerunt Iac.Ra.Cy.Ray.Bal. Ang.Imol. Floria. Alex. Franc. Are.& Iaſon in d.l.cætera.§.ſed ſi ſeparauit.ff.de legat.j.nempe eam pecuniam non haberi pro immobili, nec dimidiam eius partem vxori cedere, ex illo Alberi.ſtatuto, per text.ibi, & in l. cùm in fundo.§.ſi fundus, ibi, ſed non vt vice corporis.ff.de iure delib. Et in hanc quoq; ſententiam aduocat ipſe Franc. Are. illum textum qui eſt fundamentum prioris partis, videlicet in d.l.quid ergo, verſi.quid ergo.nam ibi (inquit) illa pecunia ſolo iuſſu iudicis poteſt in aliam cauſſam conuerti. Sed & Alexand.eo in loco illam Ro. ſententiam expreſsim reprobans, dicit eum text.in d.l.quid ergo, non id probare, ad quod Ro.expendit, vti etiam facit idem Alexand.in d.l.j.§.fuit quæſitum, colum.j.verſic.quod ſing.limita.& ibi quoque Iaſo.ff.ad ſenatuſc.Trebel.& idem Alex.in d.l.à diuo Pio.§.vltimo.ff.de re iudic.& Felin.in cap.cùm adeò col.iij.verſi.vnde dicunt, extrà de reſcript. Sed & vltra ſupradictos in eadem ſententia, vt ſcilicet pecunia deſtinata in emptionem prædiorum non veniat appellatione immobilium in materia ſtatuti vel conſuetudinis loquentis de re immobili, fuit Lud.Bolog.conſil.xxxix.domina Dorothea, col.vlt.licet vt ipſe dicit aliâs ſecus.Barb.autem in cap.j.col.vlt.extrà de feud.dicit ſpeciale eſſe in pecunia pupilli & minoris, vt ſi ea ſit deſtinata in emptionem prædiorum, pro re immobili habeatur, per text.in d.verſi.quid ergo, quem ad hoc dicit ſing.Secus autem eſſe in aliorum pecunia, Ideóque tenet contra Alberi.vbi ſuprà.Soc.autem conſil. ccxlix.materia, col.penul.verſic.circa quartam, lib.ij.in ea eſt ſententia, vt ſi is qui deſtinauit huiuſmodi pecuniam ad emptionẽ prædiorum, poſsit nihilominus de ea diſponere, & conſequenter eam deſtinationem tollere, tunc eſſe materiam d.§.ſed ſi ſeparauit, atq; ita procedere not.per Doct.ibi. At ſi is qui vult diſponere de huiuſmodi pecunia non poſsit eam deſtinationem abolere, tunc debet iudicari ac ſi eſſet res immobilis, cùm is tenebatur in rem immobilem conuertere, & ita intelligendum eſſe text.in d.l.quid ergo, ff.de contra.& vti.act.tutel.& in d.l.à diuo Pio.§.vltimo.de re iud. Et Labeo inquit, ſi teſtator iuſſerit pecuniam conuerti in emptionem immobilium, non poterit hæres contra hanc diſpoſitionem venire, prouidéque ea pecunia cenſebitur immobilis, & ad hæc quoque alia quædam allegat quæ tu videre poteris.

Deſtinatio an habeatur pro re perfecta.

109 ¶Aduerte lector, quia huius controuerſiæ cardo in eo vertitur, an deſtinatio habeatur pro re perfecta, de quo vltra Soci.vbi ſuprà latè tractat ipſe Alberi.in ſecunda parte ſtatutorum. d.quæſt. ccv. Bart.& alij in d.§.ſed ſi ſeparauit. Alexand.conſil.xcviij.aliâs de facto conſultus, colum.iij.verſic. & non obſt.quòd deſtinatio, libr.iij.vbi id dicit eſſe brocardicum, vt noſtri appellant.& Fran. Are. conſil.vj.viſo inſtrumento diuiſionis, in ij.dubio, & latiſsimè omnium Felin.in d.capit.cùm adeò colum.ij.verſic.de deſtinato, & ſequentib.Ideóque non amplius hîc immorandum ducimus: quia apud eos pl eniſsimè videre poteris: & quia etiam hæc quęſtio, quantùm ad retractum pertinet, videtur

detur esse propemodum inutilis: quia quomodo vendetur hæc pecunia ita destinata, nisi alia pecunia eiusdem valoris & æstimationis? quod omnino inutile esset, & ridiculum, vt dicit text. in l. si fundus, in fi. ff. ad legem Falc. cùm scribitur, si 50. aurei legati sint, si 50. dedisset, dicēdum est inutile esse legatum, & magis ridiculum esse, quod & in simili dicit glo. in l. cùm pater. §. pater qui filio, in verbo, hæreditatis, & ibi Bar. ff. de leg. ij. & Paul. Cast. loquens in casu retractus, cons. ccccxxx. circa primum quæsitum, col. j. versi. prætereà videretur, lib. ij. *Pecunia affectionem non recipit.*

10 ¶Nisi diceres quòd fortè erat pecunia ex antiquo & pretiosissimo auro conflata. quæ alia pecunia non eiusdem bonitatis, licet eiusdem valoris ex edicto principis erat, diuendita est: quia fortè hæc magis erat in vsu, vt videmus hodie nostros solares aureos magis in vsu esse, quàm vel nobiles aut angelos, aut aureos antiquos, quos vocāt: & ita ex hoc procedebat aliqua vtilitas, quo casu non procedit, quòd suprà proximè diximus, vt voluit illa eadem glo. quam suprà citauimus, in d. §. pater qui filio, per text. in l. peto, in prin. ff. de leg. ij. & Paul. Cast. vbi suprà. Et pro hac consideratione vtilitatis posset videri facere tex. in §. quoniam autem, ibi, antiqua pecunia cadere, in authen. vt qui obli. se habe. per h. res mino. & in l. numismatum. ff. de vsuf. cuius hæc verba sunt: Numismatum aureorum vel argenteorum veterum (quibus pro gemmis vti solent) vsusfructus legari potest. Et quod voluit Bald. in l. quæ fideicommissum. ff. de leg. ij. de eo qui recepit monetam nouam pro veteri. Ex quo & illud Plauti in prœmium Casinæ: *Nisi sit pecunia antiqua.*

Qui utuntur uino uetere, sapientes puto,
Et qui libenter ueteres spectant fabulas.
Antiqua enim opera & uerba quum nobis placent,
Aequum placere est antè ueteres fabulas.
Nam nunc nouæ quæ prodeunt comœdiæ.
Multò sunt nequiores quàm nummi noui.

Et his adstipulatur quod tradit Suetonius in Cæsare, cap. liiij. eum promercale aurum per Italiam prouinciasque diuendidisse. Nam promercale dicitur, quod præter vsus vendentis venale exponitur, vt apud eundem de illustribus grammaticis, vbi de Palemone loquitur. Quanquàm ex schola quadragena sextertia annua caperet, ac non multò minus ex re familiari, cuius diligentissimus erat, & officinas promercalium vestium exerceret. Et Columellam, libr. j. capi. viij. de magistro pecorum loquentem. Néue (ait) negotietur sibi, pecuniámque domini aut animalibus aut aliis rebus promercalibus occupet, & Paulum iurisconsultum in l. quòd si eæ, ff. de impen. in rebus dotal. fac. quòd si eæ res in quibus impensæ factæ sunt, promercales fuerint &c. De cuius verbi significatione vide per Ioannem Baptistam Pium annotationum posteriorum cap. xciiij. & Alciatum in libro primo prætermissorum in verbo promercalis. nam te amice lector huius rei obiter admonitum voluimus.

11 ¶Sed quid hæc faciant cæteri diiudicēt, neque enim mihi admodum arrident, cùm certa sit nummorum æstimatio, nec in eis cadat probabilis affectio, vt no. in l. nummis. ff. de in lit. iuran. & in l. si ita. ff. de fideiuss. & per glos. vlti. in l. sed & si certos. ff. de legat. j. dum ea iura allegat Bart. & alios, in l. si pœnam, & iterum in l. liber homo, la ij. §. decem mihi. ff. de verb. oblig. & in l. j. colum. viij. versic. quoddam est interesse. C. de sen. quæ pro eo quod inter. & in l. cùm fundus. §. seruum, colum. iij. ver. venio. ff. si cer. pet. Bald. consil. ccccxciiij. in primis, colum. vlti. versicu. non obst. quod allegat libr. j. Alexand. consil. xlij. viso processu, colum. ij. versicu. accedit quia etiam. lib. vj. Nam & Paul. Cast. d. consil. ccccxxx. libr. ij. expresśim in eo quod suprà diximus, distinguit vtrùm id quod ab alio traditur, sit totum pecuniarium. & tunc procedat quod suprà dictum est, id esse inutile & ridiculum. An verò consistat in speciebus, & tunc satis sit, vt vna sit altera gratior, vt aliquam sic vtilitatem consequi videatur, per d. l. peto. Quòd autem de antiqua pecunia suprà diximus ex authen. vt hi qui obli. nihil huc pertinet, quoniam ibi non aliud significatur, quàm quòd satius est tutori siue curatori in tuto pecuniam minoris adseruare, quàm vsurarum appetitione eandem pecuniam quam ante habebat, id est, sortem ipsam, vt traducit Haloander, amittere, vt sæpe fit debitorum inopia. Alia autem quid ad hanc rem faciant, cæteri (quod iam diximus) videant.

12 ¶QVID AVTEM de ea pecunia, quæ redacta est ex venditione rei immobilis, an ea quoque immobilis censeri debeat. Masuer. titu. de societa. §. item nomina seu debita, dicit hanc pecuniam eiusdem naturæ censeri, cuius res erat, ex cuius venditione confecta est, vt quæ sit subrogata in locum illius, & id videntur voluisse Rapha. Fulg. Alexand. Franc. Are. in l. ea demum. C. de collati. Sed è diuerso contrarium censuisse videntur Ia. Raph. Cy. Alberi. Bald. Corne. & Philip. Deci. ibi, dum omnes tractant eam quæstionem, de qua dicemus infrà in fi. huius titu. in iij. quæst. Et id nuncupatim, vt videlicet hæc pecunia sit & mobilis, & inter mobilia computanda, tenuit Firmia, in suo vberrimo indice in verbo bona mobilia, versicu. iiij. allegans Bald. in d. l. ea demum, & ita haudubiè obseruamus. In vtranque autem partem faciunt, & alia multa quæ dicemus infrà eod. titu. §. xxxij. num. sed & illud potest quæri, & multis seq. ibi omnino vide & in d. iij. quæst. finis huius titu. quia quantum ad id, de quo nunc tractamus, non admodum vtile est, vt diximus in præcedenti quæstio. *Quæsti. de pecunia redacta ex uenditione rei immobilis.*

113 ¶SED QVID de ea pecunia quæ posita est in banchis (vt vulgo appellant) campsorum, cuiusmodi sunt Lugduni, Genuæ, & Venetiis. Et has quidem inter immobilia reponit Bald. ille omnium nostrorum scriptorum copiosissimus simul & subtilissimus, in cap. cùm caussa. ad fi. extrà de re iudi. vbi & ex hoc dicit, quòd fratres mendicantes non possunt eam pecuniam quam ex venditione rerum immobilium redegerunt, in huiusmodi banchis ponere, quò ex ea caput siue sortem, aut vt ipse vocat, capitale faciant. Non video tamen quomodo retractus in hac pecunia possit habere locum, cùm non nisi simili pecunia redimi possit, vt diximus suprà num. ab hinc 4. & seq. 90. Nisi si fortè difficilè esset pecunias in istis banchis ponere, ob idque vtile foret consanguineo in eam vtilitatem succedere.

Quid de pecunia posita in bãchis, ut uocant.

114 ¶QVÆRO IGITVR quid de columna domui affixa, quæ quidem columna venditur, aut etiam de alia quauis re eius generis etiam affixa, aut non affixa, sed quæ tamen posita est, vt perpetuò maneat. An tunc erit locus retractui? quod videtur, quia quæ in ædibus sunt causa perpetui vsus, eadem ædium fiunt. l. fundi. §. Labeo. ff. de act. empt. idque etiam si aliquando tollantur, in eadem l. §. item constat, & l. malum. §. vltimo. ff. de verbo. signifi. vbi ita scribitur: Structuram loci alicuius ex tabulis factam quæ æstate tollerentur, & hyeme ponerentur, ædium esse ait Labeo: quoniam perpetuò vsui parata essent: neque ad rem pertinere, quod interim ponerentur. Et facit lex debitor. ff. de pigno. & l. iij. §. j. ff. de trit. vino & oleo leg. Idque procedit etiam si non sint affixa, vt probatur in d. §. Labeo, versi. castella, & in l. cætera. §. hoc senatusconsultum. le ij. ff. de lega. j. Ex quo not. Iac. Are. Bald. Alexand. & Ias. in fi. quòd cùm venditur domus, ea quæ in ea sunt posita, vt perpetuò maneant, cedunt emptori, quod Bald. ipse dicit tenendum menti, & sequitur etiam idem Ias. in l. beneficium, colum. ij. ff. de consti. prin. Aliâs autem distinguitur, sintne affixa vel defossa, an non. l. dolia. ff. de contra. empt. & l. granaria, & l. penul. §. si dolia. ff. de act. empt. & l. Titius. ff. de acquir. rer. do. & ibi concord. in glos. Sed quibus addere potes l. instrumenta fundi, versic. conseruandi. ff. de fund. instr. cùm dicitur conseruandi causa sunt dolia, licet defossa non sint, & cuppæ, & l. quęsitũ. §. specularia, & l. cùm fundus. eodem titu. & l. librorum. §. chartis. ff. de le. iij. Ex quibus potes intelligere ea ædium esse, quæ ædibus sunt affixa, cætera non esse: nisi ibi sint causa perpetui vsus posita. De quo latius diximus titu. nostrarum consuetudinum xxv. §. xj. qui est omnium huius voluminis, cccj. ibi enim est proprius ac peculiaris locus eius rei, iterúmque in nostro tractatu primogeniorum quæstio.

Quid de columna domui affixa aut cæteris rebus positis ut perpetuò maneant.

115 ¶Verùm Matthæ. Afflict. in tract. protomixeos, col. totius operis. xiij. versi. subsequenter quæro, & post eum Chass. in consuet. Burg. hoc eo. tit. *de retraictz*. §. j. in verbo *son heritaige*, col. pe. vers. quæro vlterius aliquis, in ea fuit sententia, vt in huiusmodi rebus non sit locus retractui, si ea separata sint ab ædibus: tunc enim licet prius, cùm scilicet ædibus erant affixa, essent immobilia, tamen ea fiunt separatione mobilia, vt dicunt no. à glo. in d. l. fundi. ff. de act. empt. quæ tamen de hoc nihil mihi dicere videtur, & is erat Chass. mos, vt quicquid ab aliis scriptum reperiret, eò confestim sine delectu non expurgatis mendis & erroribus suos libros infarciret. Tamen eorum sententiæ haud grauatim accedo, per ea quæ suprà diximus de venditione fructuum pendentium, & vide quod tradit Bar. loquens de tigno in l. binas. ff. de seruit. vrba. præd.

116 ¶SOLET ETIAM quæri, an pisces qui sunt in piscina, stagno, viuario, lacu sint mobilibus, an immobilibus assignanda, & an cedant fundo vendito, necne. De quo tu vide optimum text. in l. funes. §. pisces, cum l. seq. & ibi Alexand. in addi. Bar. ff. de actio. empt. Guid. pap. deci. xcj. consuetudo generalis, colum. vlti. Bertran. Capr. in cap. j. §. sciendum, titu. de feud. cogn. Claud. Seysel. in suo tract. feud. titu. quæ res in feud. dar. pos. colum. ij. versic. sed de quibusdam dubitari potest. Bohe. in consuetu. Biturig. titu. de feud. §. v. & Zasium in epito. feud. parte iiij. colum. j. & nouissimè Chass. in illis consuet. Burg. titu. *des droictz & appartenances à gens mariés*. §. ij. in verbo, *tous meubles*. col. penul. versic. & dic in hac materia. & Carol. Molen. in consuet. Paris. ti. j. §. j. glo. viij. num. 17. 18. 19. & 20. Ex quibus etiam intelliges quid dicendum sit de columbis, quæ sunt in columbario siue peristerotrophio, & cuniculis qui sunt in garenis (quas vocamus) Eadem enim horũ est ratio. & de columbis nuncupatim tractat idem Molend. in d. §. viij. num. 33. 34. 35. Sed & de piscibus sunt quædam priuatæ consuetudines Franciæ de his nuncupatim statuentes, vt apud Meldenses. cap. cxxvij. Melodunenses. cap. xlvij. Victriacenses. cap. xxxvij. & iterum cap. cxiiij. Aurelianenses. cap. lxxxj. & iterum cap. xciij. quorum postremorum, locorum commentarij muti sunt, quantùm ad eam rem pertinet, magis quàm ἀκάνθιος τέττιξ. Borbonienses. cap. cclxxxv. Blesenses. cap. c. & iterum. cap. ccxxix. Niuernenses, titulo *quelles choses sont reputées meubles*. capit. v. Laudunenses in Viromandia, titulo j. §. ij. Tu tamen prætereà vide text. in l. iij. §. item feras. ff. acquiren. possesi. qui huic rei præstat aliquod argu.

Quid de piscibus asseruatis in piscina.

Consuetudines de huiusmodi piscibus.

117 ¶SED ET QVÆRI potest quid dicendum sit de domo exemptili, & quæ solo affixa non est, aut si affixa sit, continuò eximi potest, & solet. De qua loquuntur Andre. Iser. & Card. Alexand. in cap. j. §. si vasallus, titu. hic finit lex, & huiusmodi ea fuit, vt à multis accepi, quam rex Angliæ extrui fecit nostro tempore apud Guynas & Arderam, cùm ipse Rexque noster in eum locum visendi sui gratia conuenissent. Columella autem libr. viij. rei rusticæ, cap. xj. iubet exemptile pauonibus stabulum

Quid de domo exemptili.

Exemptile stabulum.

lum fieri,id Græcis ἀφαίρετον & ἐξαιρέσιμον dicitur.Et id quidem decidi poteſt ex not.ab Accurſ.in §. cùm in ſuo,in verbo, inædificatur, in prin.Inſtit.de rerum diuiſ.iuncto text. quem ea gloſ.allegat, ſcilicet in l. Titius.ff.de acqui.rer.do.& ſimiliter ex tex.in l.j.§.planè ſi quis de ligneis,iuncta gloſ. in verbo,cohæreat.ff.de vi & vi arma.iuncto etiam §.illud vtique,eiuſdem l.j.vt interim memineris non continuò Diogenis dolium immobile fuiſſe cenſendum,quòd eo vice domus vteretur. *Diogenis dolium.*

118 ¶CÆTERVM QVID de homine adſcriptitio,quid etiam de boue & aſino,& aliis ſimilibus etiam fundo inſtruendi illius gratia addictis.Et certè Bald.in l.j.colum.vj.verſi.tertiò opp.C.de ſer. fugit.dicit ſeruum adſcriptitium eſſe portionē fundi,& inter immobilia computari, per l.iubemus. C.de ſac.eccl.& l.ſi quis inquilinus.ff.de leg.j.Licet enim naturaliter ſit corpus diſcretū à fundo,eſt tamen pars inſtrumentalis ipſius fundi: nec tamen id(inquit)obtinet in boue aut aſino,qui licet ſint inſtrumenta fundi,tamen mobiles ſunt.l.j.& ij.C.de verbo.ſignific. Id enim in ſolo homine contingere, vt glebæ annexus cenſeatur immobilis. Hæc ille, quem ad verbum propè refert & ſequitur Matthæ.Afflict.in conſtitut.Siciliæ incip.errores,colum.j.in ij.not. Sed & illud de homine probat text.in l.iij.ff.de diuer.& temp.præſcript.cuius verba ſunt:Longæ poſſeſsionis præſcriptionem tam in prædiis quàm in mancipiis,quæ in prædiis morantur,quæ partes fundi ſunt,locum habere manifeſtum eſt,& in §.emphyteuſim,ibi,aut mancipij ruſtici,in authen.de non alienand.& in cap.nulli. in illis verbis,ruſticum mancipium,extrà de reb.eccl.non alienan.& ibi Pet.Anc.in j.no.& Panor. in ij.not.Et ideò cùm feudum conſtitui non poſsit, niſi in immobilibus.cap.j.§.j.titu.de feud.cogni. poteſt in huiuſmodi hominibus,vt voluerunt Mart.Laud.& Card.Alex.ibi col.j. *Quid de homine adſcriptitio.* *Quid in boue & aſino addictis fundo.*

119 ¶Quod tamen intellige,tantiſper dum hic homo adſcriptitius in gleba eſt, id eſt glebæ, inſiſtit,inſeruit,& adhæret: quòd ſi glebam deſeruerit,pro mobili cenſendus eſt,ex eo quod poſt Iac.Ra.voluerunt Cy.& Alberi.in l.j.ille in ij.quæſt.in fi.alter colum.ij.ver.item quærit.C.vti poſsid.quòd ſi adſcriptitius in gleba eſt, pro eo competit vtile interdictum vti poſsidetis: quia interim pars fundi eſt,& cenſendus eſt tanquam immobilis. Sin à gleba receſsit, competit vtile vtrobi. quod pro mobili datur.Id quòd etiam voluit Roſ.eo.tit.verſi.ſed an hoc interdictum habet locum pro adſcriptitiis,& Ioan.And.in addi.Spec.tit.de cauſa poſſ.& prop.col.ij.ver.pro ruſticis,per l.pe.ff.pro ſocio, & l.arbor.ff.com.diuid.& d.l.iij.ff.de diuer.& temp.præſcri.in illis verbis,quæ in prædiis morantur.Et facit quod alibi dictum eſt de fructibus,vt quandiu pendent inhęréntq; fundo,pars fundi eſſe cenſentur ſeparati autem minimè.

120 ¶QVID VERO de inſulis maris,fluminis,aut ſtagni ſemper fluctuantibus, & quæ non vno in loco permanent,ſed huc & illuc, vt aura & venti impellunt, tanquam naues meant ac remeant, & quod de nauibus ipſis dicit Cato rei ruſticæ cap.j.ambulant.Cuiuſmodi nos duas vidimus in ſtagno quopiam huius regionis.Diony.Halicarnaſſeus nonnullas memorat li.j.rerum Roma. Plin.autem plurimas lib.ij.natu.hiſt.ca.xcvij.& Seneca autoritate Theophraſti,lib.iij.natu.quæſt.Et Hyginius qui fabularum cap.liij.ſcribit, inſulam ortygiam mobilem fuiſſe. Et Labeo quoque iuriſconſultus de his loquitur in l.penul.§.idem iuris.ff.de acquir.rer.domi. Et eæ quidem poſſent videri mobiles & immobiles eſſe,id eſt mobiles eo nomine,quòd moueantur: immobiles,quòd non vbiuis moueantur,vt cæteræ res mobiles:neque enim eas extra mare,flumen aut ſtagnum, in quo ſunt, vehere, deferre,tollere,auellere potes.Sicuti ergo mare,flumen,ſtagnum,inter immobilia numerantur,tametſi aqua eorum moueatur.Ita & huiuſmodi inſulæ, quæ eis perpetuò inhærent, tametſi non eodem ſemper loco,debent etiam cenſeri immobilia,vt in ſimili dicit Ang.in §.hæc ergo, qui eſt ij.in authent.de non alienan.& Alexand.conſi.ccxj.ponderatis verbis,col.ij.verſi.prætereà negari, lib. vj.& Philip.Franc.in capi.ij.in princ.col.ij.de reb.eccle.non alie.lib.vj.cum ſimi.vt patet ex multis quæ ſuprà diximus.Et quia etiam ex huiuſmodi inſulis fructus quotannis percipimus,ac ſi omnino ſtabiles eſſent.Ideóque & immobiles eſſe cenſentur,ex doctrina Bal.in procemio feudorum,col.vj. verſi.ſed quæro quomodo. *Quid de inſulis ambulantibus.*

121 ¶ILLVD DENIQVE quæri poteſt quid de ædificio cuius parietes ſunt ſine cæmento,aut calce,aut alio genere ferruminis(id maceria ſiue maceries dicitur & vulgo ſiccus paries.)Et id quidem ſoli naturam atque conditionem ſequitur,vt eſt text.nuncupatim loquens de huiuſmodi maceria,in l.ſi precario.ff.com.præd.vbi Bald.not.(inquit) quòd ædificium ſequitur ſolum,etiam ſi ſit murus ſine calce, quem vulgo appellamus murum ſiccum. Ideò ſi quis venderet fundum, non ei liceret hinc tollere huiuſmodi murum.Hæc ille.Paul.autem Caſt.ibi in fin.poſtea quàm ex eo text.not.id ædificium cedere ſolo,ſubdit tamen contrarium potuiſſe videri, cùm id fundamentum non habeat ſub terrà,& ideò(inquit)bene notandum ad declarationem legum de hac re loquentium, nec recolo alibi hoc vidiſſe.Sed & illum tex.dicit ad hoc valde notandum Alexand.in l.j.§.nunc videamus, in fin.ff.de no.ope.nunti.& illud dictum Bald.ſequitur & idem quoque Alex.in addi.Bar.in l.j.§.ſi quis quod in publico.ff.ne quid in loc.publi. Quod autem ad maceriæ ſignificationem, & ſpecies eiuſdem pertinet,vide Varronem lib.j.rei ruſticæ,cap.xiiij.& Donatum in Adelphos Terentij, interpretantem illud,Atque hanc in horto maceriam iube dirui. *Quid de maceria.* *Maceria quid ſit.*

LE PARENT, GLO. VIII.

Vera rerũ uocabula amissa.

Parẽtes qui dicantur.

Parẽtes pro cõsanguineis quibuslibet.

1 VERUM EST QVOD GRAVITER pronunciat Cato ille Vticensis apud Salustium in Catil. Iampridem equidem nos vera rerum vocabula amisimus. Et longo ante temporum interuallo scripserat Plato in Cratylo, nomina vetera diuturnitate temporis distrahi, confundi, peruerti. Quod vel hîc, si aliâs vnquam satis constat, quòd illi qui propè verborum proprietates intellexerunt, parentes ascendentes tantùm vsque ad tritauum, superiores autem maiores appellabant. Sed postea obtinuit omnes in infinitum ascendentes vtriusque sexus parentes dici. l. quique. §. parentes. ff. de in ius voc. & l.j. in prin. & l. iurisconsultus. §. parentes. ff. de gradi. aff. & l. appellatione parentis. ff. de verbo. signi. Verùm tandem parentes diximus omnes sanguine ex quacunque parte coniunctos. & ita nos vulgò lingua vernacula sermocinantes vsurpamus, vti etiam adfirmat diuus Hieronymus in secunda contra Ruffinum Apologia. In quo etiam significatu vsus est ipse Hieronymus, in Thobia si interpres eius est, cap. ij. parentes & cognati eius, irridebant vitam eius. & Lampridius in vita Alexandri Seueri, dum scribit amicos & parentes Alexander, si malos reperit, aut puniuit: aut si vetus amicitia vel necessitudo non siuit puniri, dimisit à se dicens, His charior est mihi respublica. Iulius quoque Capitolinus de Marco Antonino refert, quòd adoptatus in aulicam domum, omnibus parentibus suis tantam reuerentiam, quantam priuatus exhibuit. & Trebellius Pollio in vita Probi. Quo tempore (ait) Valerianum Flaccum adolescentem nobilem parentem è Quadorum liberauit manu. Subditque epistolam ipsius Valeriani eo quoque verbo in eodem sensu vtentis. Suscipe Probe pro re publica, suscipe coronam auream pro parente, &c. Et Flauius Vopiscus in Aureliano. Sandarionem (ait) quem in præsidio illic Aurelianus posuerat cum sexcentis sagittariis occiderunt, Archilleo quidem parenti Zenobiæ parentes imperium. Et diuus Ambrosius in translatione Aegesippi lib. j. in oratione Herodis ad ciues, quæ est in cap. xxxix. eius lib. Vnde (ait) curæ erit mihi, vt sponsores concordiæ adiungam liberis meis parentes amicósque. Et iterum paulo pòst. cap. seq. Abducebat amicos regios parentésque, & præcipuè fratrem regis. Et Iulius Firmicus astrologus celebratissimus lib. Matheseos iij. cap. xiij. Mercurius in quo loco cum Marte ab horoscopo constitutus pigros faciet, humilésque in omnibus actibus. & in omni fortuna, & qui cum parentibus vel affinibus assiduas inimicitias exerceant. Et ante hos Salustius qui inter primos scriptores latinos ab omnibus ponitur, in oratione Syllæ ad Bocchum. Parentes abundè habemus. ita enim nõnulli intelligunt, quanquam ad alium sensum trahi potest. Possétque eodem modo videri Tullius linguæ latinæ parens in hac quoque significatione accepisse Philippi. v. nullæ excusationes sunt: meus amicus est, sit patriæ prius: meus cognatus est, an potest cognatio propior esse quàm patriæ, in qua etiam parentes continentur. Porrò Donatus interpretãs illud Terentianum in Hecyra, Cùm te post putasse omnes res pro parente intelligo. Bene (ait) parente quod nomen commune & cum patre est, & cum omnibus, quos hæc necessitudo coniungit. hæc ille. Híncque etiam parentela pro cognatione ab ipso Capitolino in Gordianis vsurpatur.

Parentela.

2 ¶ Et vtrunque in Iure canonico sæpissimè reperimus, scilicet parẽtes pro consanguineis, parẽtelam pro consanguinitate, vt de primo in cap. vlti. extrà qui cler. vel vouen. vbi qui primum consanguinei sunt vocati, mox parentes appellantur, & etiam ni fallor in ca. ij. de success. ab intest. & in c. j. & ibi glos. in verbo, consanguinei, & Archid. iij. quæst. v. De secundo in c. causam matrimonij, de offi. deleg. & in c. cùm in tua, & c. sicut, de testib. & c. cùm in tua, de sponsa, & mat. & c. fraternitatem, vbi Panor. in secundo not. dicit esse vulgare cuiusdam loci, de sepult. & c. porrò, in ij. locis, de diuor. & in cle. j. vers. cæterùm, de iureiur. vbi glo. dicit tex. alludere ad vulgarem sermonem Italorum, & c. si verum, in ij. locis. xxxj. quæst. ij. & c. sicut etiam, in ij. locis, & c. de consanguinitate. xxxv. quæst. iij. & c. ad sedẽ, ante fin. in tribus locis, & c. porrò, in ij. locis, & c. parentelæ. xxxv. quæst. v. & in c. de parentela. in iij. locis. & c. seq. xxxv. quæst. vj. & c. salubriter, xxxv. quęst. vij. Sed & in vsibus feudorum ita plerunque reperitur, vt in cap. j. tit. quemadmo. feud. ad fil. pert. vbi Bald. not. illum text. ad statutũ, quo cauetur, ne fœmina succedat extantibus parentibus masculis, vt intelligatur de agnatis, & ibi quoque Aluar. no. illum textum dicens post ipsum Bald. quòd loquitur secundum vulgare & grosso modo, atque etiam Card. Alexand. col. ij. qui Bald. sequitur, & illum quoque text. in id expendit Alexand. consi. lxxxix. circa primum, col. vlt. ver. non obst. statutum, lib. vj. & est similis tex. in cap. ij. tit. de consuet. rec. feud.

3 ¶ At in Iure ciuili nusquam reperitur, nisi fortè in authent. nam Angel. in §. œconomis, in authenti. de alien. & emphyt. adserit illic in eo sensu vsurpari, trahítque ad statutum prohibens, ne parentes rebellium possint gerere magistratum. & sequitur Barb. in repetitione l. cùm acutissimi, colum. l. versic. quid si testator dixerit. C. de fideicom. & Ias. in l. ij. quem legit cum d. l. quique. §. prætor ait. ff. de in ius vocan, & Alcia. in d. l. appellatione parentis. Quanquam in d. §. œconomis, propriè accipitur, nam postquam parentes & liberos nominauit, mox addit, & alios qui genere vel affinitate sunt coniuncti. & hoc planè indicant græca verba illius constitutionis, quæ sunt huiusmodi. καὶ τοῖς γονεῦσι τε παισὶ, &c. Verùm in hac impropria significatione posset videri melius accipi in §.

quia

quia verò plurimas.versic.si nolente, & paulò infrà, & aliis plerisque locis, vt lice.mat.& aui.nisi græcum quoq; refragaretur, quod declarat in propria accipi. Sed an & quando propriè vel impropriè sit ea vox accipienda, vel in statutis, vel aliis dispositionibus, vide Barb. vbi sup. Fran. Are. in l. cùm quidam.§.quod dicitur, colum.j.versi.sed quæritur quid in verbo parentes.ff.de acquir.hære. Corne.consil.cxxxiij.quamuis videatur, lib.ij.& quæ in simili diximus suprà titu.xvij.§.iiij.qui est omnium huius vol.cc.in glo.iij.in verbo, *son nepueu en droicte ligne*, vbi tracto de appellatione nepotis in illa vulgari significatione, qua pro filio fratris accipimus. Vsquequo autem progrediatur vulgò significatio parentelæ, & quos comprehendat, plenè videbis apud Soci.consil.xxxvij.viso testamento, per totum, lib.iij.& aliquid etiam per Alex.consil.ccxxij.ponderatis verbis, col.ij.versi.nec etiam dictæ, lib.vj.

4 ¶SED ID VNVM hoc in loco non prætermiserim, quod priuatim ad nostrum hunc tractatum pertinet, Bart. in l. pronuntiatio.§.familiæ.ff.de verb.signi.scripsisse hanc parentis & parentelæ appellationem naturæ esse, non iuris: eáque significari comprehendíque bastardos, quos vocamus.& sequitur Fran. Are. in d.§.quod dicitur, colum.ij.versicu.& aduerte quòd verbum parentela, & Philip. Deci.consi.ccclxv.viso consil.colum.ij.versicu.& vlterius. Et idem voluit Bald.consil. cxlvj.præmissis verbis, colum.j.in fin.libr.ij. Ex quo posset videri bastardos, & in hac consuetudine loquente de parentibus comprehendi. vt scilicet admittantur ad retractum, cùm etiam nobis sit cum illis consanguinitas & cognatio.l.& nihil.ff.de ritu nupt.vbi scribitur, nihil interesse ex iustis nuptiis cognatio descendat, an non. Præsertim cùm in fauorabili dispositione, cuiusmodi hanc esse nonnulli contendunt, vt diximus suprà in rub.nume.56.ex his autem, includantur etiam naturales. l.parentes.ff.de in ius voc.& l.Lucius, la secunda, §.dante.ff.de leg.ij.cum si.& voluit Bart. in l.quia semper.ff.de in ius voc.& Raph.Fulg.consi.cix.item si qua quæstio, colum.penult.versic.& in proposita quæstione, vbi ex hoc respondit naturales comprehendi sub statuto iubente caussas consanguineorum compromitti. Et ita in casu nostræ consuetudinis tenuit Bagoil. in sua disputatione retractus & post eum Bohe.in consuetud. Bitur. hoc eodem titulo. §.j.in fin. nihil tamen in hoc allegantes.

Bastardi an possint retrahere.

5 ¶Et si huius rei cardo in hoc verteretur, an appellatione parentum, patrum, matrum, liberorum, filiorum, consanguineorum, coniunctorum, proximorum, & aliorum id genus sanguinis, generísque, & familiæ nominum veniant naturales. possem hîc in vtramque partem multa adducere, quæ vel iustum volumen possent conficere, ex scriptis ab omnibus nostris legum interpretibus in l.ex facto.§.si quis rogatus.ff.ad senatusconsul.Trebel.& in l.generaliter.§.vltimo.C.de instit.& substit. & in l.vltima.C.de verb.signi.& in ca.in præsentia, extrà de probat.& in clemen.j.de baptis.Cyn. in l.quisquis.in iiij.quæst.C.ad leg.Iul.maiest.Bar.consi.ccxxix.cauetur statuto.Bald.consi.ccccxlj. ad euidentiam præmittenda sunt, lib.iij.& consi.cccxviij.matrimonium, in viij.dubio, libr.iiij.Pet. Anch.consi.clxxxvij.apud me.Raph.Fulgo.consi.clix.Seius, col.iij.Alexand.consi.lx.visa legitimatione, lib.ij.Barb.consi.xxvij.scripsit doctissimus, col.xvij.& iterum xxj.lib.j.& consi.xlj.immortalem, col.vj.& seq.lib.iiij. Vt tamen non prætermittam quod priuatim in appellatione parentum tradidit Guil.Cu.in l.parētes.ff.de in ius voc.& post eum Alberi.in secūda parte statutorum, quæst. cxlij.quærit Guil.de Cu.quòd si loquimur de parētibus in iis quæ sunt iuris naturalis tantùm, comprehenduntur ea appellatione naturales tantùm. Si in iis quæ spectant ad Ius ciuile, intelligitur de iustis naturalibus & legitimis.

Bastardi an ueniant appellatione cōsanguineorum.

6 ¶Sed non est opus in illum labyrinthum ingredi, cùm alia via hæc res de qua tractamus, expediri possit. Nam duabus rationibus nothi isti, id est, non legitimi non admittūtur ad hunc retractū. Primùm, quia in iis cessat ratio retractus, quæ est vt iam sæpius diximus, & dicemus plenius infrà in §. xxvj. vt res maneat in familia, & agnatione. At bastardi (sic enim sæpius hæc verba merè quidem barbara sed vulgò recepta vsurpo, vt facilius ab omnibus intelligar. quando & Tullius, si credimus Boëtio in commentariis Topicorum eiusdem Tullij, non tam propriis nominibus quàm notioribus nonnunquam vsus sit. Et Proculus noster se verbis quibusdam abuti dicat, vt faciliùs intelligeretur, in l.insula, in fine.ff.de acqui.rer.domini.) Bastardi igitur, vt illud resumam, non dicūtur esse de familia vel agnatione, vt per Bart. in l.pronunciatio.§.familiæ.ff.de verbo.signi. Bald.consil.clxviij. proponitur quòd quidam, col.ij.lib.v.Paul.Cast.consil.clxxviij.super eo verò quod quæritur, post prin.lib.j.cum aliis multis concord. à me congestis in tractatu nobilitatis. Sed nec cum illis cognatio est aut coniunctio, ex parte patris, vt dicit Dy.in quodam suo consil. incip.in Christi nomine amen, Diligenter considerato, in fine.quem ita refert & sequitur Angel.consil.ccccj.in quæstione, in fi.per tex.in l.si spurius.ff.vnde cognat.& in §.vltimo.in authentic. quibus modis natu. effi. sui. Secundum, quia ius retractus per omnia sequitur ius successionis ex nostra consuetudine, inf.eo.tit. §.xj.& xiij. At ex nostra etiam consuetudine, bastardi non succedūt nec patri nec matri.sup.consue. nostrarum titu.xix.§.j.qui est omnium huius volum.ccxxviij. Nec de Iure quoque communi ab intestato succedunt patri. l. humanitatis. C.de nat. liberis.cum similibus. sed nec matri quidem, nisi secundùm distinctionem. l. si qua illustris. C.ad S.C.Orphi. Ideò nec eis ius retrahendi competit.

Barbara uocabula interdum usurpanda.

Bastardi non sunt de familia & agnatione.

Bastardi an & quomodo succedant.

Ad Retrac. nec filios quidē legitimos bastardorum admutti.
Si bastardus uēdit, an ipsius cōsanguinei admittantur ad retractum.

7 ¶Et id quidē expreſsè tenuit Maſue.in tit.de retractu.§.pe.incip.item filij illius, vbi etiam plus dicit,quòd filij legitimi baſtardorum non admittuntur ad retractum rerum venditarum à conſanguineis ipſorum baſtardorum.quod haud dubiè verum eſt, per textum (licèt non alleget) in l.vltima. & ibi Doct.C.de nat.lib.cum multis concord.à me collectis in tract.primigeniorum.q.Et idem tenet per omnia Matth. Afflict.in tract.proto.col.xix.verſi.item quæro an conſanguineis baſtardis, & verſi.ſed iuxta hoc quæro,vbi & idem quoque dicit de filiis legitimis baſtardorum.& D.Bened. in rep.cap.Raynutius.in verbo,& vxorem nomine Adelaſiam,nu.715.item quòd inter eos,& ſeq. extrà de teſta.vbi etiam dicit econtrariò patrem matrémque naturales filij baſtardi,& eorum conſanguineos non admitti ad retractum rerum venditarum ab ipſo baſtardo.& ante hos Ange.cuius nullus horum meminit,conſil.cxcj.ſuper puncto,col.iij.verſic.deſcendo igitur ad ſecundum,ſcribit in prohibitione alienationis inconſultis conſanguineis,vt ſi ſecus fiat,ius ſit ipſis conſanguineis rem alienatam ad ſe reuocare,non vocari baſtardos,cùm hi ſint omni beneficio indigni. Et hoc quoque in caſu noſtro tenuit Philip.Deci.conſi.ccccIxxj.iuridicam,ea ratione,quòd ius cognationis reſidet tantùm in legitimis, ideò nec baſtardos comprehendi in hoc ſtatuto,nec legitimos quoque ex eis, & nouiſsimè Ferro.in conſuet.Burdigal.huc eodem tit.§.vj.colum.pen.& iterum §.x.verſi.prætereà ſpurij.

Cum bastardus succedit, potest retrahere.
Consuetudines de bastardis.

8 ¶Sed hæc velim intelligas,vt ſi baſtardus matri ſuccederet,vt de Iure communi nonnunquam ſuccedit,vt diximus,nec is conſuetudine prohiberetur ſuccedere,hoc certè caſu putarem & illi ius eſſe retrahendi rem à matre aut eius conſanguineis venditam,per id quod etiam diximus id ius per omnia exæquari iuri ſuccedendi,iunctis his quæ affatim in ſimili diximus in rep.l.ſi vnquam,in verbo, ſuſceperit liberos,nu.51.& id puto verum eſſe.Et id nuncupatim voluit quiſquis is eſt,qui add.ſcripſit in Benedict.in d.cap.Raynutius,quo loco nuper citauimus,ſiue idem ſcriptor fuit, ſiue alius.& Ferro.in conſuetu.Burdigal.hoc tit.vbi nuper quoque deſignauimus.Ex conſuetudine autem Pictonum,vt diximus, baſtardi nec matri quidem ſuccedunt,quod & propè in vniuerſa Gallia obſeruatur,vt retulit Maſue.tit.de ſucc.verſi.item naturalis tantùm.Eſt autem Pariſienſis conſuetudo cap. clxxxvj.in hæc verba, *qui n'eſt habile à ſucceder,comme ung baſtard, ne peult uenir à retraict lignagier.* Et eadem omnino eſt conſuetudo Borbonienſis, capit. ccccxxxvj. & Niuernenſis hoc eodem titulo cap.xxv.

Filij legitimi bastardorū, an admittātur ad retractum.
Quid uerò è contrario.

9 ¶Intellige & ſecundò, vt licèt baſtardi non admittantur ad retractum rerum venditarum à patre vel matre,cui non ſuccedūt,aut eorum conſanguineis,poſſunt tamen earum quæ venditæ ſunt à ſuis ipſorum liberis legitimis,retractum petere.& è diuerſo eorum liberi rerum ab ipſo patre baſtardo venditarum.& ipſi quoque liberi,& alij ab illo baſtardo legitimè deſcendentes inter ſe: vtpote qui ſibi quoq; inuicem ſuccedunt.Ita enim & in retractu nuncupatim voluit Maſue.in d.§.pe.tit.de retractu.& Bened.in d.repe.Raynutius,in verbo, & vxorem nomine Adelaſiam, nu.716.de teſt.Et in eam rem eſt expreſſa conſuetudo Britonum hoc tit.§.xxvj.eodémque vltimo.

Legitimati an poßint retrahere.
Familiam per legitimatos cōseruari.

10 ¶VERVM QVÆSTIONIS EST, Vtrùm legitimatus,quem vocant,id eſt,reſtitutus natalibus admittatur, de qua re poſſem & hîc multa adducere, quæ legitimatos ipſos vel admittunt, vel reiiciunt,quæ pleniſsimè videre poteris in d.noſtra repe.l.ſi vnquam,in verbo, ſuſceperit liberos,nu.52.ſed in dubium vocatur,& multis ſeq. Ex quibus vnum tātùm afferam,quod huic loco eſt appoſitiſsimum,ſcilicet agnationem & familiam(in qua verſatur ratio huius retractus,vt nuper diximus)conſeruari per legitimatos,vt nuncupatim voluit Ang.conſi.xvij.comes Brandiſius,col.pen. ver.prætereà concludendo.& Sal.in authen.item ſine legitimis,col.j. C.de nat.lib.& in l.imperialis.§.ſic itaque.C.de nup. Ale.conſi.ij.viſis codicillis,col.v.ver.ad prædicta bene,lib.j.Barba.conſi. lxviij.omnipotentem,col.iiij.verſ.tertiò facit,& col.ſeq.verſi.item maſculus,lib.iiij.vbi & id dicit voluiſſe Dy.in ti.de ſuc.ab inte.& Soc.conſi.lxiij.viſis teſtamento,col.antep.ver.nec diſpoſitio,lib. iij.cum multis aliis concor.à me adductis in d.l.ſi vnquam,in d.verbo,ſuſceperit liberos, nu.68.& ex hoc poſtremo,vbi & hoc quoque probauimus.

11 ¶Ideóque poſſet videri huiuſmodi legitimatos eſſe ad hunc retractum admittendos. Qua in re Matth.Afflict.in d.tract.proto.d.ver.item quæro an conſanguineis baſtardis, cenſet expreſsim eos audiendos eſſe ad retractum veniētes.& ſequitur Arnal.Ferro.d.tit.*de retraict.*§.x.D.autem Bened, in repe.d.cap.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelaſiam, nu.187.incip.prætereà non ſuccedit,extrà de teſta.in ea eſt ſententia,vt legitimatus,cùm patri tantùm ſuccedat,non etiam cæteris conſanguineis,poſsit vi huius conſuetudinis retrahere vēdita à patre,non item à cæteris conſanguineis.Sed ibi loquitur in legitimato per reſcriptum,nam in nu.181,eiuſdem glo.ſcripſerat ſimpliciter legitimatum per matrimonium admitti ad retractum.

12 ¶At Philip. Deci.ampliſsimum conſi.de hac quæſtione edidit, ſcilicet conſi.cclxxv.le ij. nam is numerus typographorum errore eſt duplicatus,cuius initium eſt,in cauſa quæ Lucæ agitatur,in iij. eodémque vlti.dubio,in quo concludit,id beneficium retrahendi rem,quod à ſtatuto agnatis conceditur,non competere legitimatis: in quam rem multa allegat,ſed præcipuum eius fundamentum eſt, quòd id ſtatutum debet propriè & ſtrictè intelligi: Legitimatos autem non propriè dici legitimos,illum omnino vide, & quæ diximus in repet.l.ſi vnquam, vbi ſuprà, atque etiam in noſtro

tract

tracta.primogenituræ. & ex dictis in eis locis intelliges,quid sit dicendum hîc. Sed his addas quod à Pau.Cast.responsum est consil.clxxviij.super eo verò quod quæritur,colum.ij.versi.item confirmantur prædicta,lib.j.statutum compellens consanguineos ad compromissum, intelligi de legitimis & naturalibus,non etiam de legitimatis.Idq; generale esse in statutis, quod admodùm confirmat sententiam Deci.Et ex his quoque intelliges,an si bastardus legitimatus vendat,sit locus retractui.De quo est expressa consuetudo Auxerrensium siue Altisiodorensium, hoc eo.tit.§.xiij.qui est omnium xl.locum esse.

Si bastardus legitimatus vendat,an sit locus retractui.

13 ¶EX IIS AVTEM quæ diximus apertè datur intelligi, nec alios admitti qui non succedunt, verbi gratia,si ex statuto mulier non succedit, ea quoque non retrahet, vt expresse & in hac specie voluit ipse Bened.in d.cap.Raynutius, in verbo, duas habens filias,colum.ij.nume.4.Nam huiusmodi filia(vt id etiam addas)tanquàm exhæredata non est sua,sed extranea.Bart.in l.j.§.sciendum. ff.de suis & leg.Bald.in l.maximum,ad fi.C.de lib.præte.Ro.in l.apud Iulianum.§.idem Iulianus. ff. ad Treb. Alexand.qui id scienter declarat,consil.cxxxj.transmissum est,lib.j.vti etiam facit Ias. consi.cv.Ioanna,colum.vlt.lib.iiij.& Doct.vbique.Quin & paria sunt non extare omnino, & extare & non succedere,l.ij.§.sed si sint sui,& ibi Bart.ff.ad Tertul.& l.j.§.filium.& ibi quoque Bart. ff.de bon.pos.cont.tab.& l.j.§.si pater emancipatus,& §.si pater in potestate,& ibi item Bart.ff.de coniung.cum eman.li.Guil.Cu.& Bal.in auth.nouissima.C.de inoff.test.& in l.maximum vitium, col.v.versi.item quæro nunquid.C.de lib.præt.vbi & ad hoc alia iura allegat.& idem Bald.in l.in substitutione,per illum tex.ff.de vulg.& pup.Ale.consi.cliiij.viso tit.col.iiij.versi.prætereà confirmo,lib.vij.

Quæst. An fœmina, quæ ex statuto non succedit,possit retrahere.

Fœmina quæ nõ succedit,pro extranea habetur.

14 ¶Et id quidem posset videri verum esse,vt scilicet mulier quæ ex statuto à successione repellitur, à retractu quoque repellatur:si omnino fœmina repellatur,etiam non extantibus masculis,atq; simpliciter & sine dotatione:aliâs enim si tãtùm à masculis repellitur admittitur ad retractũ:ita tamen vt si masculi veniant,ei præferãtur,vt in successionibus,vt in simili dicitur inf.eo.ti.§.xij.Et similiter si non nisi dotata repellitur,admittetur ad retractũ de cõsuetudine Lodunẽsi,dispositum est.hoc eo.ti.cap.v.Si etiam non dotata repellitur,non admittetur.illa enim facit partem cæteris, hæc non facit, ex communiori opinione eorum, quos statim citabimus,& hîc omnino vide quæ scripsimus in d.l.si vnquam,in verbo,susceperit liberos,nu. 84.sed illud hîc quæro,& multis seq. vbi latè disserui, an filia quæ non succedit ex statuto reuocet donationem ex ea lege, ex quibus etiam intelliges,quid in hoc casu dicendum sit.

15 ¶Quibus tamen addes quæ tractantur à nostris.Vtrum filia à statuto exclusa computetur in numero liberorum,vt cæteris partem faciat, an verò faciat eorum legitimam augere. De quo per Bart. Bald.Alber.Ang.Imo.& Pau.Castr.in l.planè, la j.§.si duobus.ff.de lega.j.Bald.Alberi.Angel.& Rapha. Fulgo.in l. Papinianus.§. vnde si quis.ff.de inoffi. testamen. Bald.in l.qui repudiantis, in additio.eod.titu.& in l.j.§.in primo.colũ.ij.ver.oppo.dicitur hîc qui non admittitur hîc & multis seq.& ibi quoque Ange.C.de cad.tol.& eundem Bal.Alberi.Imo.Raph.Co.& Paul.Cast. in l.huiusmodi.§.si Titio.l.j.ff.de lega.j.& ipsum Bald.in l.j.in vj.quæst.ad fi.& ibi etiam Roma.in iiij. quæst.C.quando non pet.par.& in authen.nouissima,in vj.quæst.& seq.& ibi etiam Alberi. Ang. Saly.Paul.Cast.col.vlt.versi.item quæritur Fabia.Gioch.in repet.char.13.versi.secundò quæritur. & alios recentiores.C.de inoffi.testa.& eund.Bald.consil.lxj.super puncto de computatis, lib.j.& consi.ccccxcviij.factum super quo,colum.secunda eodem lib.j.& consil.clvj.clausula codicillaris, colum.ij.circa medium,lib.ij.& consi.ccccxc.statuto cauetur quòd filiæ, libr.iiij.Alber.in l.si duo. ff.quib.ad libert.perue.non lic.Angel.in d.l.Papinianus.§.quoniam autem quarta,ad fin.& consi. cv.statuto cauetur quòd si aliquis, ad fi.& consi.ccc. punctus talis est statuto ciuitatis.& Rapha. Co.consil.xxxv.in nomine domini amen.stante statuto.Paul.Cast.latè consil.lij.super primo puncto quanta sit,libr.j.& consil.cclxxxvj.quoniam fundamentum,per totum,eodem,libr.j.Alexand. qui alios citat,consil.cxcvij.perspectis verbis,colum.penul.versi.accedit etiam.libr.vj.Franc.Curt. senior,qui alios quoque allegat,consi.v.Astulphus.Soci.consi.lxxxiiij.visa prædicta, colum. vl.ad fi.libr.j.& consi.cl.dominus &c.& nos introducere,col.xj.versi.postremò hæc conclusio, & alibi sæpe in eo consi.eo.lib.j.& consi.ccxlj.circa primam,colum.xv.ver.ad secundum,libr.ij. & consil. cclxxxviij.circa primam quæstionem,col.ix.versi.prætereà hanc partem,& iterum colum.xij.ver. primum probatur, ibi, hanc etiam partem, libr.ij.& latissimè consil. quod ponitur in lect.ipsius post titu.de except.cuius initium est, super præmissis, in iij.dubio, vti etiam facit Corne.consil. cxcvij.circa primum.propè per totum, libro j.& consil.ccciij.plura quæsita, columna ij.versiculo deueniendo, cum multis sequent.eod.libro j.& consil.cxcix.in hac consultatione, libro iij. Iason consi.lxv.assumo.post princ.libro j.& Guid.Pap.decisio. Delphi.ccxcv. an filiusfamil.& decisio. ccccxcix. item etiam in dicto. & Anton. Rube. consilio cxxij. præsupponitur.Et de hac quoque re loquuntur nonnullæ consuetudines,vt apud Aruernos.titul.xij.qui est *des successions*. §.xxxij.& Borbonios. cccx.

Fœmina quæ ex statuto repellitur,an partem faciat cæteris.

Consuetudo de ea re.

16 ¶SED ET EX ISTIS apertè probatur adoptiuos filios aut patres aut alios nobis sola adoptione coniunctos non admitti ad retractum: vt qui in hoc regno Franciæ non succedunt, teste Masue.

Quæstio An ado-

ptiui admittantur ad retractum.

Adoptiui in Fracia non succedunt.

Masue.in tit.de proba.verſi.item ſi defunctus.& Benedict.in repeti.c.Raynutius, in verbo.& vxorem nomine Adelaſiam,nume.760.& diximus in repet.d.l.ſi vnquam,in verbo ſuſceperit liberos, num.17.nec hîc quidem,vbi & alia multa huc pertinentia videre poteris. Et quia etiam in eis ceſſat ratio conſuetudinis retractus,quæ eſt ne res exeat de genere.Qua ratione id quod diximus, retractum non habere locum inter adoptiuos tenet expreſsè Ioan.Fab.in §.j.col.vlt.verſi.& hæc faciũt ad quæſtionem,Inſtit.de acquir.per arro.& idem Bened.vbi ſuprà,nu.760.& Ferro. in hoc ti.§.vj. col.pen.& iterum.§.x.col.j.

17 ¶Quibus & nos accedimus,cùm id ius ſit ſanguinis,quod ad alios quauis ratione tranſire non poteſt,vt latè dicemus infrà eod.tit.§.xxvj.Quanuis contrarium tenuerit Gerald.Bagoil.in ſua diſpu. retractus,& illum ſimpliciter retulerit,tanquam ſecutus fuiſſe videatur D.Bohe. præſes ornatiſsimus in conſuetudi.Biturig.in hoc eod.tit.*de retraictz*.§.j.in fi.Hic autem pro ſua in nos cæteróſque omnes humanitate mihi copiam fecit illius diſputationis Bagoilli,quam anxiè diu ac vbique perquiſiueram,nuſquam tamen reperire potueram,ſed is confeſtim quàm ab eo poſtulaui per D.Franciſcum Caldenetum regium in eadem curia Burdigalæ ſenatorem meritiſsimum amicum noſtrum intimum ad me humaniter miſit.

Quæſt. An ſpirituales coniuncti admittãtur ad retractum.

18 ¶Sed vt ad inſtitutum redeam, idem quoque eadem ratione dices de coniunctis cognatione ſpirituali,quos vulgo patrinos,& matrinos,filiolos,compatres,& commatres vocamus.de quibus & nos multa diximus in d.repe.l.ſi vnquam,in eodem verbo,ſuſceperit liberos, nu.21. nec item ſpirituales,& multis ſeq.vbi latè videre poteris quæ ad hanc noſtram ſententiam faciunt. ſed illud precipuè quòd ipſi ſibi inuicem non ſuccedunt,ex ſententia Anto.in cap.tranſmiſſæ,qui filij ſunt legi.& Panormi.in c. tanta,eo.titu.& aliorum multorum inibi à nobis citatorum. Et id in noſtro caſu retractus.vt ſcilicet iſti non admittantur ad eum,nuncupatim voluit Benedict.in d. ca. Raynutius, in verbo,& vxorem nomine Adelaſiam , numero. Dcclxiiij. & Petrus Rebuf. in clxxvij. priuilegio. ſcholaſticorum,pa.eiuſdem.viij.

Quæſt. An religioſi admittãtur ad retractum.

Monachi iura ſanguinis retinent.

Atque etiã iura ſuitatis.

19 ¶PROBATVR ITEM EX ſuperioribus monachos & alios religioſos,qui ex noſtra conſuetudine non ſuccedunt ſuprà titu. *de ſucceßions*. qui eſt omnium titu.xvij. §.ix.qui eſt omnium huius volu.ccxix.non admitti ad retractum.quod & tradit Benedic.in d.c.Raynutius.in d.verbo,& vxorem nomine Adelaſiam,nu.220.& Chaſs.in vlti.editione conſuet. Burg.hoc eod.titu.§.j.in verbo, *le plus prochain*,in fi.& eſt in id expreſſa conſuetudo Niuernenſium hoc tit.§.xxv. Quòd ſi ſuccederent,vt de Iure communi ſuccedunt.l.Deo nobis.C.de epiſc.& cle.cum ſimi.poſſet videri & hos admittendos ad retractum : præſertim cùm iura ſanguinis retineant , vt dicit Lapus alleg.cix.in quæſtione propoſita,& alleg.ſeq.& Panor.in cap.ij.ad fi.de poſtul.& in cap.quia nos , de teſta.Adeóq; etiam iura ſuitatis d.l.Deo nobis.§.hoc etiam.& ibi Bal.col.vlt.C.de epiſco.& cleri.& voluit etiam Bar.in auth.ſi qua mulier,col.ij.verſi.cùm autem minuatur.C.de ſacro.eccl.Bald. in l.cùm in adoptiuis.C.de adop.& in l.ſub conditione,& ibi Alex.ff.de lib.& poſth.& in l.apud hoſtes , col.vlt.C. de ſuis & legi.& in l.nepotes.& ibi quoque Ang.ff.de his qui ſunt ſui iur.& in l.ſi proponas, col.j. in addi.ff.de inoffi.teſta.& conſil.clxxxiij.factum proponitur tale,col.ij.lib.v.& conſil.ccccxlviij. ſanctus Franciſcus,eod.lib.v.Pet.Anch.in cap.de cætero,extrà de teſtib.Ro.ſing.xxxvij.vtrùm nobilis.Pau.Caſt.conſi.ccxciij.ego Paulus,colum.vlt.lib.j. Ang. Aret.in §.emancipati,colum.iij.ver. tertiò fallit,Inſtitu.de hæred.quæ ab inteſt.defer.& Iaſ.in l.qui ſe patris,colum.iij.C. vnde lib.vbi allegat multos alios concord.& in l.Gallus.§.ſi eius,colum.iij.ff.de lib.& poſth.& in l.patre furioſo,colum.penul.verſic.intellige tamen.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.& Philip. Deci.in auth.ingreſsi,colum.ij.verſi.noto primò.C.de ſacro.eccle.Et hæc ſententia vera eſt,licèt ipſe Bald.vt aliàs ſæpe ſibi contrarius contrarium teneat.in l.ſi ex cauſſa.§.Papinianus.ff.de minor. in vtraque lect. Niſi diceres in eo quoq; ceſſare rationem retractus,ne res exeat de genere , quia quod acquirit monachus,non acquirit generi,ſed monaſterio.Et de eo poſſumus dicere,quod de muliere leges dicunt, eum finem eſſe ſuæ familiæ.l.pronuntiatio.in fine.ff.de verb.ſignifi.Et id verius eſſe credimus.

Quæſt. An eccleſia ſiue monaſterium quod quis ingreſſus eſt poßit retrahere.

Monaſteriũ an ſit loco filij,& quomodo.

20 ¶HINC POTES etiam colligere vtrùm etiam retrahere poſsit eccleſia ſiue monaſteriũ,quod quis ingreſſus eſt,& ita habetur loco filij,vt plerique exiſtimãt , innixi autoritate authen.niſi rogati.C.ad Trebel.& §.ſed hæc præſenti,in authen.de ſanctiſsi.epiſco.& capi.in præſentia,de probati, Nam & ſi hoc verum eſſet,quod negat Bar.in dicta authenti.niſi rogati,& in authen.ſi qua mulier. C.de ſacroſan.eccle.& alij multi quos tibi collegimus in d.l.ſi vnquam,in verbo,ſuſceperit liberos, nume.41.ſed & ſunt.Tamen quia id eſſet impropriè & per quandam veluti ſimilitudinem , vt dicit Bal.in l.filium,colum.j.ff.de his qui ſunt ſui iur.& in l.cùm acutiſsimi , colum.j.C.de fideicommiſ. nec id quidem ſemper & indiſcriminatim,ſed ad hunc tantùm finem vt excludatur ſubſtitutus ſub ea conditione,ſi quis deceſſerit ſine liberis,de qua re tantum loquuntur illi text.ex ſententia ipſius Bald.in d.l.filium.& in d.authen.ſi qua mulier,in iij.not.& Panor.in d.cap.in præſentia,colum.v. vbi etiam pleniſsimè recentiores. Et quia etiam ceſſat ratio retractus,cùm monaſterium non ſit de genere aut familia venditoris,imò nec ſit in familiam ipſius reditura res à monaſterio redempta. Nemini opinor dubium erit,non eſſe monaſterium admittendum.

21 ¶SED DVBIVM EST, vtrùm is qui ingreſſus eſt monaſterium profitendæ religionis cauſ-

ſa,poſ

sa,possit ante professionem tacitam vel expressam retrahere, tanquam nondum religiosus an verò non possit,tanquam religiosus,aut pro religioso habitus.Et sanè videtur hic quodammodo religiosus,licèt non omnino irreuocabiliter:& ita quidem, vt qui in eum manus violentas iniecerit, peræquè in canonem,si quis suadente,incurrat,ac si professus esset.c.religioso.§.j.de senten.excõ. lib.vj. ex quo glo.in c.beneficium,in verbo,conferendum,col.j.vers.sed nunquid constituto,dicit eum fingi religiosum.Ideò glo.in cle.j.in verbo,religiosus,de elect.trahit eum text.loquentem in religioso ad nouitium, per text. ad hoc expressum in c.nullus,eod.tit.lib.vj.Sed & persona ecclesiastica esse censetur,c.duo sunt.xij.q.j.Ideòque necesse est eum conueniri coram iudice ecclesiastico,non etiam seculari.Host.in c.statuimus,col.ij.in verbo,posse,extrà de regu.Archi.Ioan.And.Domi.& Philip. Franc.in d.c.religioso.Ioan. And.in d.c. beneficium, & ibi quoque Domi.& Philip.Franc.& Fed. Senen.consi.xxxij.quæstio talis est quidam de populo,col.pen.versic.subsequenter quæritur,& iterum col.vlt.versi.veruntamen.

Quæst.An ingressus monasterium ante professionem possit retrahere.

Nouitius gaudet priuilegio c.si quis suadẽte, uide infrà xxx.

Nouitius corã iudice ecclesiastico conueniendus.

22 ¶Ex quo etiam fonte manat illud,quod à plerisque magna autoritate traditum est,huius nouitij qui intra annum moritur,ante scilicet professionem,bona acquiri monasterio, non hæredibus sanguinis.nam id voluerunt Iaco.Rauen.Petr.à Bel.Perti.& Raynerius Forli.in auten.ingressi,& ibi quoque Cyn.col.j.in ij.q.qui id tamen dicit durum esse.C.de sacrosan.eccle.Bar. qui id tamen relinquit Can.in authen.si qua mulier,in fin.C.eod.tit.per text.in c.vlti.extrà de success.ab intest. Anto.in ca. in præsentia,col.xiij.versi.quæro an si monachus,& ibi etiam Barb.& Deci.de probat.Pet.Anch.in c.cùm causam,extrà de elect.& in c.ij.col.j.in v.not.de testamen.& consil. lxix.circa donationem, col.iij.versi.sed istud est pulchrum.Nam vt ibi dicit,hic quantum ad possessionem verè translatus est ad religionem,& quæ religiosis adhærent,religiosa sunt.l.quæ religiosis. ff.de rei vend.& d.c. religioso.& idem quoque voluit Barb.in cle.j.col.vij.in paruis,versic.& ex istis, de elect.& Ioan. Lup.qui vnum Petr.Anch.in d.consi.citat idque sing.dicitur in repet.rup.de dona. inter vir. & vxo. §.xxxviij.qui est in char.17.col.j.

Nouitij morientis ante professionem, bona monasterio acquiruntur. Sed uide in numero 36.

23 ¶Et hinc quoque fit,quod tradit Goff.doctor antiquus in c.de his,& ibi post eum Hostien. col.vlti. versic.quid si quis,& Ioan. And. ad fin.extrà de sepult.canonicam huius nouitij portionem qui decessit ante professionem,non deberi priori ecclesiæ,cuius erat ante ingressum,cùm eius desierit esse parochianus per ipsum ingressum.& idem voluit ipse Ioan.And.in c.relatum,ante finem,eo.titu.& Pet.Ancha.in d.c.cùm causam,& d.consi.lxix.& Barba.in d.clemen.j.col.vij.versi.& ideò vidi dubitari,de elect.Et quod non absimiliter tradunt Lapus,Pet.Ancha.& Philip. Franc.in c.cùm nullus. per text.ibi,iuncta glos.in verbo religiosi,de temp.appel.lib.vj. huiusmodi nouitios posse ordinari ab episcopo,in cuius diocesi est monasterium, in quod ingressi sunt, tanquam ex solo ingressu sine alia professione censeantur esse diocesani illius episcopi.

Nouitij canonica portio debetur priori ecclesiæ.

Nouitius ordinatur ab episcopo monasterij.

24 ¶Et huc pertinent duo dicta illius glo.in c.beneficium,de regula.lib.vj.primum non posse sacerdotium conferri huic nouitio,per dictum cap. religioso, & alia quæ ibi allegat, & eam sequuntur Lapus,Pet. Ancha.& Domi. ibi. Alterum, hunc non esse necesse vocari ad electionem ecclesiæ, cuius erat canonicus,per infinitas propè rationes,quas scientissimè adducit.& eam sequuntur Ioan.Mon. Ioan.And.Paul.Eleaz.Ioã. Ligna.Lapus,Domini.& Pet.Ancha.ibi,& idem Ancha.in d.consi.lxix. Et aliud ipsius glo.dictum in cap.ij.in verbo,ingredi,de procurato.lib.vj. quòd nouitius non potest esse procurator,non magis quàm professus,per dictum cap.religioso,& cap.j.de regu.eodem lib.& sequuntur Paul.Eleaz.Domi.& Philip.Franc.ibi.Quibus adde,quòd nec arbiter esse potest,ex sententia ipsius Paul.Eleaz.in disputa.incipien.quæstio de re actori adiudicata.& sequitur Domi.in d. c.beneficium,in fi.& ibi quoque Phil.Franc.col.iij.versic.& an ipse.

Nouitio beneficiũ non confertur.uide infrà xxxvij.

Nouitius non uocatur ad electionem ecclesiæ cuius erat canonicus. uide etiã xxix.

25 ¶Et facit vltra prædicta,quia cùm hic nunc sit in statu & habitu monachali & religioso, debet & nunc secundum eundem statum & habitum iudicari.l.item apud Labeonem.§. si quis virgines. ff. de iniur.& capitu.si verò. le ij. de sententia excommunicationis cum similibus, nam & secundum eum debet viuere.cap.si cupis.xvj.quæsti.j.vt citat Petr. Ancha.d. consil.lxix. licèt non admodum mihi facere videatur.Sed est bonus text.in cap.recolentes,extrà de statu monachorum,cùm dicitur, vt qui similem cum aliis vitam suscipiunt,similem sentiant in legibus disciplinam. Præsertim verò cùm ea animi destinatione ingressi sunt (vt credi par est per capit.ij.ibi, quod tamen non præsumitur, de regula. libro vj.) monasterium, vt ibi perpetuò maneant , quæ destinatio pro actu completo,& perfecto haberi debet,licèt fortè aliquo casu aut impedimento interuerti possit.l.cùm quidam.& l.& si non sint.§.infecti,versicu.quid ergo.ff.de aur.& argen.lega. cum aliis multis concord.à me congestis in nostris legibus connubialibus,in ea quæstione,an consuetudo loquens in vxore habeat locum in sponsa. Id autem maximè debet procedere in hoc casu,in quo aliàs fauore religionis debet sufficere aliquid incœptum esse,sicut cùm quis pollicetur in opus reipublicæ.l.j.§. cœpisse.ff.de pollicit.

Nouitius non potest esse procurator.

Nec arbiter.

Ex statu et habitu præsenti quis iudicãdus.

26 ¶Et hæc maximè procedunt,cùm hic nouitius non moritur,aut non exit à monasterio intra annum probationis,sed ipsum annum & professionem perficit. Nam hic postremus animus & euentus retrotrahitur ad principium,vt sic à primordio tituli posterior formetur euentus.l.j. C.de impo.luc. describ.lib. x. vbi gloss. in verbo, primordium,dicit ex origine cuiuslibet causæ quid statuendum

Origo et principium inspiciendum.

sit distingui,per multa iura illic allegata,quam in hoc dicit not.ipse Pet.Ancha. consil. vij.in quæstione,colum.vlti.Et id cuius status pendet ex futuro debet iudicari secundum euentum.l. lex Cornelia.ff. de vulg. & pupil. Ex sequentibus enim colligitur cuiusmodi animus fuerit in præcedentibus.l.sed Iulianus. §. perinde, ibi, intelligendum ab initio sic accepisse.ff.ad Senatusconsultum Macedonianum, & l. si vxori. §. vltimo. & ibi not.ff. de legatis tertio. cum aliis multis concordantiis à me collectis in repetitione l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,numero 205.& id quidem.

Animus ex sequentibus æstimandus.

27 ¶Præterea quandoque dispositio est concepta à principio sub conditione: quandoque autem purè etiam à principio, sed resoluenda sub futura conditione vel in diem.Et primo quidem casu nullas quidem vires habet ante conditionem vel diem.l.cedere diem.ff. de verborum significatione, cum aliis multis similibus adductis suprà in glos.ij.in verbo, *a uendu*, nume. 21. sed & illud sequen. Secundo autem,statim operatur effectum puræ dispositionis,ex doctrina glos.in l.ij.ff.de in diem addict.cum multis quoque concordant.à me collectis infrà titu.sequen.§.ij.in glo.j.nume.74.ex quibus vides.Obligatio autem ingredientis monasterium videtur à principio pura, sed sub conditione resoluenda, videlicet si non placuerit intra annum vel ante professioné,vt satis probatur ex cap.super,extrà de regu.cùm dicitur ad priorem statum redire,& rursum ibi,in eadem veste in qua venerint reuertantur,& in capit.significatum,ibi,pœnitens à religione recesserit,eodem titu. & in capi. statuimus,ibi,ad priorem statum redire.eo.quoque titu.& in cap.j.ibi,ad seculum remeare, eod.tit. lib.vj.& sæpe aliàs.Et ita per ea iura voluit Petr.Ancha.d.consil.xcvj. & sequitur Philip.Deci.in authen.ingressi,col.j.C.de sacrosanct.eccle.& consi.cccxxx. conclusio,colum. vlti.Ex eóque dicit ipse Ancha.hos nouitios qui ingressum per professionem expressam vel tacitam confirmauerint, censendos quantum ad contractus ab eis factos intra tempora probationis fuisse religiosos.Ideóque & solennitates aliásque constitutiones iuris canonici attendendas esse in illis:quicquid sit de iis qui moriuntur vel exeunt ante ea tempora.Sed & Phil. Dec.in illo priore loco dicit ita debere intelligi omnes effectus prouenientes ex ingressu monasterij,scilicet legitimationem,bonorum dedicationé, voti liberationem, dignitatis ecclesiasticæ & nobilitatis priuationem,vt scilicet purè ab initio teneant,sed sub conditione illa resoluantur.

Obligatio ingredientis monasteriũ purâne sit an cõditionalis,uide in nume.35.

28 ¶Sed paulum aduerte lector. Nam hic nouitius interim scilicet durante probatione retinet omnia bona sua,& beneficia, vt scribitur & not. in cap. quòd à te, extrà de cle.coniug. & in d.cap. beneficium,de regul. lib.vj.nec ea tantùm,in quibus habet ius in re, sed & ea in quibus ius ad rem solum habet,vt tradit gloss.not.ibi, in verbo, conferendum, colum.j. versicu. sed quid dices, quam sequuntur Archid. Ioann. Mo.Ioannes Andreas.Domi. & Philip.Franc.ibi, nec bona tantùm propria,sed & clientelaria, id est,vt vulgò dicimus feudalia, neque enim ea nouitius perdit ante professionem,vt voluerunt Mart.Laud.& Cardin.Alexan.aduersus And.Iser.in cap.qui clericus,titu. si de feud.fuerit controuer. Neque enim hic religiosus est, aut censetur cum effectu,vt expressim dicit tex.in d.cap.religioso.§.j.de sententia excommunicationis,eodem libro sexto,quod idem est, ac si dicatur simpliciter non esse religiosus:nam effectus omnibus in rebus inspiciendus est.l.j.§. hæc autem verba,in fine.ff.quod quisque iuris.& l.si mater.C.de instit.& substit. & verba quoque cum effectu accipienda sunt.d.§.hæc autem verba, in princip. Ex quo sequitur,& quod effectu caret,& appellatione & nomine caret.l.iiij.§.condemnatum.ff.de re iudicata.& capit.si homo, & ibi glos.j.xxvij.quæst.j.cum similibus.Vnde sumptus videtur fuisse vulgaris ille versus, quem ponit glos.in c.admonere.xxxv.q.ij.

Nouitius retinet omnia bona & beneficia.

Si re priueris, nec nomen habere mereris.

Et quòd non sit verè religiosus,tenet Barto.in l.ij.C.ne sacr.baptis.reit.Sicuti etiam nouitia non dicitur monialis.Bal.consi.cxcix.omnia pacta,in fin.lib.v.

29 ¶Ex quibus & illud fit,vt quod religiosis denegatur,scilicet velle & nolle,cap.non dicatis.xij.quæst. j.cum similibus,habeant isti nouitij,vt probat text.in d.cap.beneficium,ibi,nisi ad id ipsius accedat assensus,& ibi id nuncupatim not.Arch.Petr.Anch. Domi.& Philip. Franc.atque etiam testamenti factionem,quæ religiosis denegatur,auth.ingressi.C.de sacr.sanct.eccle. & cap.ij. extrà de test. & cap.nolo.xij.quæst.j.& cap.quia ingredientibus.xix.quæst.j.& ita quidem denegatur,vt nec consuetudine quidem aliud induci possit.Bald.in d.authen. ingressi, colum.j.in ij.not.& Maria. Soci. qui id dicit not.consi.xiij.præsens,colum.j.Ea tamen his nouitiis conceditur,glos.in cap.ij.in verbo, indiciis,& ibi Arch.Ioan.And.Domi.& Philip.Franc.de regu. lib.vj. Inno.Hostien. Ioan. Andr. & Collect.in d.cap.ij.de testamen.& idem Hostien.in summa eodem titu.§.quis possit, versicu. idem puto.Ioan.Fab.in dicta authenti.ingressi,in princip.Domi.in dicto ca.beneficium, colum.iij. versicu.pro ista parte.

Nouitiis uelle & nolle nõ tollitur.

Testamenti factionẽ nouitiis non denegari.

30 ¶Sed & hac ratione quòd hic nouitius non sit religiosus, dicebant Innocen. & Abb. Antiq.in c.statuimus,extrà de reg.eos qui hunc percusserint,non incidere in canonem,si quis suadente. Quanquã Host.ibi,col.ij.in verbo,posse,contrarium tenet, quia licèt (inquit) non sit religiosus cum effectu, negari tamen non potest, quin sit sub protectione & veluti tutela ecclesiæ, & sequitur Ioan.And. ibi,circa medium,in verbo,intra annum. & hæc opinio approbatur in d.c.religioso,vt diximus in principio

Qui nouitium percusserit,an sit excommunicatus.

principio huius quæstio.Et bene facit quod traditum est à D.Rota,in clxvj.notab. quòd mulieres, in nouis.Sed id non adfert præiudicium huic sententiæ,cum fateantur, & hunc non esse religiosum cum effectu,sed alia ratione mouentur.

Abbas non absoluit nouitiũ à canone, si quis suadente, in quem ante ingressum incurrerat.

31 ¶Sed & ex his fit,vt abbas non posit absoluere huiusmodi nouitium, qui ante ingressum incurrerat in dictum canonem,si quis suadente,quamuis professum posset.Ita enim voluit Inno.in ca.monachi,extrà de senten.excommu.ea ratione quòd hic nondum est persona religiosa & Ioan. Andr. in c.cùm illorum,col.ij.in verbo,enormis,eod.tit.& in d.c.religioso,& ibi quoque Lap. Pet. Anch. Domi.& Philip.Franc.eodem quoque tit.lib.vj.Specul.eodem item titu.§.j.colum.vlti. versi.quid si verbero.Hosti.in summa eodem etiam tit.§.posit,in fin.& nemo(quod sciam)contra dicit,præter Archid.in d.c.religioso.Sed quid faciet solus aduersus tot tantósque milites, quando ne Hercules quidem contra duos,vt est in vetere prouerbio.

Nouitij nõ desinunt esse de populo.

32 ¶Nec ab his longè distat quod à Ioanne illo Calder.viro (vt dicit Bald. consil.ccxxvj. igitur, lib.j.) magnæ virtutis & scientiæ,traditum est in tractatu de eccle.interdict.in secundo membro. q. xxvj. quòd huiusmodi nouitij ante professionem non desinunt esse de populo,etiam in materia odiosa.Id quod constanter sequitur Fely.ille qui Recentiores omnes & copia,& iudicio facilè superat, in cap. ecclesia sanctæ Mariæ,col.xxvj.versi.& de prædictis,extrà de constit. In quo illud ante omnia aduerte,quod dicunt procedere etiam in odiosis,ob id quòd ex communi sententia in odiosis appellatione populi clerus non contineatur,per cap.si sententia,de senten.excommu.lib.vj. de quo per Pet. Anch.Inno.& Panor.in cap.j.de præben.lib.vj.& alios citatos à Recentioribus in d.cap.ecclesia.Ex quo intelligis nec hunc nouitium appellatione cleri vllo modo contineri:nec in hoc de quo agimus, inspiciendum esse, sítne materia odiosa,an fauorabilis.quod multa quæ dicta sunt in priori sententia subuertit.

Nouitiũ appellatione, cleri non uenire.

Ante professionem,an quis dicatur ingressus religionẽ.

33 ¶Hanc quoque partem confirmat quod traditum est à quibusdam, vouentem ingredi religionem, non liberari voto per ingressum,si ante professionem exeat.quod & è theologis voluit diuus Tho. Aqui.ij.ij. q. clxxxix.de quo & tu vide Domi.post alios in c.qui post votum,de regu.lib.vj.vt non omittas Spec.titu.de statu monacho.§.j.versi. xvij. dum loquitur de eo qui se promisit monachum facere.Quódque ab alijs scriptum est,conditionem,si quis intrauerit religionem, non impleri per simplicem ingressum sine professione.Ita enim voluerunt Raph.Fulg.Paul. Cast.Alexan. & Corn. in l.si quis hæredem.C.de institu.& substitu.à quibus non longè abest Bald.ibi,post medium,& voluit etiam Imo.in l.in substitutione.ff.de vulg.& pupil.substit.Fely.& Philip.Deci. in c.in præsentia,vterque col.xxv.versic.in ead.gloss.ibi ita teneat.extrà de probat.cum aliis concordantiis ab vtroque ibi adductis,de quo tamen vide amplius per Iason.& Deci.in d.l.si quis hæredem,& eundem Deci.d.consi.cccxxx.col.ij.versi.non obstat quòd filia. Et text.in cap.quamuis,iuncta gloss.in verbo ingredi,& ibi Doct.de procur.lib.vj.

Monachus an quis dicatur ante professionem.

34 ¶At illam tamen sententiam hæc ratio defendit, quòd non dicitur quis ingredi religionem ante professionem,Bart.in auth.si qua mulier,col.vlt.C.de sacrosanct.eccle.Raph.Fulg.& Alex.in d.l.si quis hæredem.& idem Alex.in d.l.in substitutione,col.vlt.ff.de vulg.& pup.substi.& Barb.in d clemen.j.col.vij.versi.nota secundum,de elect.vbi id dicit sing.& consi.xxxviij.difficile,col.v.versicu. nec etiam obstat,lib.iij.Ideò nec quis dicitur monachus ante professionem, gloss.in d.c.j.in verbo, dedicanda,extrà de religio.domi.Domi. & Philip.Fran.in cap.j.vterque in j.not.per illũ tex.de regul.lib.vj.& est optimus text.in capit.ad apostolicam,ibi,& verè monachus est censendus,iunctis præcedentibus,extrà eodem titu.& in capit.si seruus sciente,& ibi not.Domi.post principium. liiij. distinct.& in cap.j.xvij.q.ij.cùm vetatur nouitius fieri monachus ante annum probationis.Ideóque ibi satis probatur hunc nouitium interim percipere fructus sacerdotij.quod & voluit Bartho. Brix. quæst.lxix.quidam clericus.

Argu. à matrimonio carnali ad spirituale.

35 ¶Porrò obligatio huius ingressus(quicquid de ea re diximus suprà,nume.27.præterea quandoque) conditionalis iam statim ab initio esse videtur, si scilicet placuerit intra annum probationis, vt non obscurè voluit glo.in c.statuimus,in verbo,nisi euidẽter,in duobus locis,extrà de regularib.& apertissimè Roff.Beneu.quæstio.Sab.iiij.Farulfus intrauit monasterium,in j.parte.vers.item iste voluit Petr.Anch.sibi in hoc contrarius,in d.c.beneficium,col.vlti.de reg.lib.vj.& rursum in cap. accessorium,col.xiiij.versi.vj.oppo.de reg.iur.eod.lib.j.Et id optima ratione probatur,argumentando scilicet a matrimonio carnali ad spirituale,vti argumentatur glo.in l.generali.ff.de ritu nupt.& Doct. in cap.illud,extrà de præsumpti.Promissio enim & constitutio dotis habet tacitam conditionem,si matrimonium sequatur.l.stipulationem,& l.dotis promissio.ff.de iure dot.cum similibus à me latè congestis infrà,titu.seq.§.ij.nume.53.ad octauum, & seq. Ergo & hîc debet intelligi conditio, si sequatur professio.

36 ¶Hacque ratione & aliis multis tenet ipse Petr.Anch.in d.c.beneficium,contra id quod suprà diximus,ex eodem & aliis,bona nouitij mortui ante professionem acquiri monasterio, imò (inquit)acquiruntur hæredibus sanguinis, idémque dicit se in publica disputatione Paduæ tenuisse, & idem quoque alia disputatione voluisse Guid.Fulg. In qua etiam sententia fuit Imo.in d.ca.in præsentia, & ibi quoque Panor.colum.antepen. versicu. item est dubium, & Barb.sibi contrarius ibi in addi.

ipſius.& Pet.Pau.Conſen.nume.186.& ſeq.& ipſe Imo.in c.ij.& ibi item Barb.col.j.& ſeq. extrà, de teſtamen.Raph.Fulgo.in dicta authen.ſi qua mulier,col.vlt.& ibi quoque Iaſ.col.item vlt.C.de ſacroſanct.eccle.Philip.Franc.in d.c.beneficium,col.ij.verſi.& pro declaratione. & Benedict. Cap. conſi.cxlv.punctus quidam iuuenis,circa medium.& non obſcurè etiam videtur voluiſſe Ioan.Fab. in d.authen.ingreſsi,in princ.Et bene facit quod in ſimili traditur à Roffr.Bene.vbi ſuprà,& Barth. Brix.q.domi.xviij.quidam inuita vxore, de eo qui intrauit monaſterium inuita vxore, quæ poſtea illum reuocat,vt ei bona ſint reſtituenda.

37 ¶Sed & contra id quod ſuprà,in contraria parte diximus,nouitium canonicum non eſſe vocandum ad impendentem electionem prælati,tenuit ſimpliciter Archi.in d.c.beneficium.Quin omnes citati pro alia parte intelligunt illud procedere in electione,quæ iure collegij ad eum pertinet, non quæ proprio ac ſingulari,vt in patrono. Vti etiam contra illud quod & in priori parte dictum eſt, nouitio non poſſe conferri beneficium,tenet Philip.Franc.in d.c.beneficium,col.ij.hac ratione,quòd hîc conſentire poteſt,vt ibi ſcribitur,& ſuprà,quoque diximus.Poteſt item redire ad ſeculum. c.ſtatuimus,eod.tit.& ſuprà item dictum eſt.Imò verò(vt ſubdit) conſentiendo & beneficium acceptando videtur ipſe religioni renuntiare,ſicut & econuerſo,ar.c.j.extrà de reg.iur.& facit(inquit) quod no. in clemen.gratiæ,de reſcrip.

Nouitij ſtatus in pendenti.

38 ¶Quid igitur hîc dicendum eſt in caſu noſtro?Et certè negari non poteſt, & etiam omnes fatentur hunc eſſe in ſtatu dubio,& pendenti,præſertim quantum ad ea iura,quæ illi ad rem competunt,per l.j.§.ſi pendeat.ff.ad S.C.Macedon.& ita inter cæteros voluerunt Archi.& Ioan. And.in d.cap. beneficium.& ſimpliciter Petr. Anch.ibi,per text.in ſimili,in cap. fraternitatis, de frigid.& malefic. & in cap.ſi fortè,de elect.libro ſexto.& idem Anch.d.conſil.lxix. per d.l.lex Cornelia.ff. de vulg. & pupil.Quibus & illud addes aliâs in pendenti eſſe,an quid acquiri debeat.l.ſeruus.§.j.ibi,in pendenti eſt cui proprietatem acquirat.ff.de acquirend.rer.domi.& l.qui res ſuas.§.rem autem,ibi, & vtique cuius fuerit euentus declarat.ff.de ſolutionibus,cum aliis multis ſimilibus, quæ videbis infrà,in fine huius tituli,in iij. quæſtio.verſicu.quibus adde. Sicuti etiam in pendenti eſt, vtrum, quid valeat,nécne,per id quod traditum eſt ab Alber.Barto.& Angel.in l.ſi ſic legatum.§. vlti. per text. ibi,in verbo, proinde.ff. de legatis primo,ceſsionem actionis quæ competit minori ad fundum vel pecuniam factam ab ipſo minore ſine decreto iudicis pendere ex euentu ſolutionis:nam ſi debitor ſoluat fundum,non valebit:ſi pecuniam,valebit de quo & nos latè quoque dicemus in d. fin. huius titu.nume.22.& hoc admodum.

Deciſio princ. quæſtionis.

39 ¶Quod autem pendet,non eſt pro eo quaſi ſit,vt dicit text.in l.is damnum.§.quod pendet.ff.de regu.iur.propterea hic nouitius nondum eſt monachus,aut etiam non monachus, ſed pendet ſtatus illius.Si igitur poſtea profeſsionem faciat,non valebit retractus interim factus:quia res acquireretur monaſterio,contra rationem & mentem conſuetudinis. Si redeat,valebit.Cautione igitur res hæc expedienda eſt,vt ſcilicet caueat hic nouitius retrahens rem ſe reſtituturum emptori,ſi profeſſionem faceret,vt in ſimili dicitur in l.cùm ſocij.ff.com.diuid.& ſi. adductis infrà eod.§.glo.xviij. in verbo, *le pris que la choſe aura couſté*, numero 44. pro quibus, & ſequen. Sed quia ex noſtra conſuetudine, & ea quidem propè generali in hoc regno, bona ingredientis monaſterium non acquirantur monaſterio, ſed hæredibus ſanguinis. Nihil video, quod impediat nouitium retrahere. nam vel ſibi acquirit, ſi redeat : vel proximioribus, ſi non redeat. Et ita res ſemper in familia manebit.

Profeßionẽ nõ retrotrahi ad tẽpus probationis.

Nouitiũ haberi pro laico.

40 ¶Nec omiſerim tamen quod ſcienter reſponſum eſt à Pau.Caſt.conſi.cccc xxxij. cùm ſtatutum,col. ij.verſicu.tertiò principaliter,lib.j.profeſsionem non retrotrahi ad tempus probationis , quod dicit probari ex d.c.beneficium,de regular.lib.vj.vbi beneficium nouitij alteri non poteſt conferri, nec valet ipſo Iure collatio,nec confirmatur ſi ſequatur profeſsio.Nam ſi profeſsio(inquit) retrotraheretur,huiuſmodi collatio penderet à futuro euentu,& ſecuta profeſsione confirmaretur.l. proinde. ff.ſi cert.peta.Ideò autem non confirmatur,quia non retrotrahitur.l.ſi à Titio.ff.de rei vendica.& l. apud Celſum.§.ſi à Titio.ff.de do.ma. & met.excep. Ex hócque dicit donationem factam nouitio non aliter valere,quàm ſi obſeruata fuerit ſolẽnitas ſtatuti laicorum, quamuis religioſi & aliæ perſonæ non ſubſint huic ſtatuto,debet enim attendi ſtatus temporis donationis,qui certus eſt:non futurus qui erat incertus,vt qui poterat non profiteri.l.ſtatuliberi à cæteris,in princ.ff.de ſtatulibe. & l.ſi ex duobus.§.idem Marcellus.ff.de in diem addict.At tempore donationis nondum erat religioſus,ſed ſecularis,per d.c.religioſo.§.vlti.de ſenten.excom.lib.vj. Igitur iudicandum eſt de hac donatione ac ſi facta ſit ſeculari,non autem religioſo ſiue monaſterio.l.ſub conditione.ff.de aſsig.libert.& not.per Bartol.in l.Iulianus verum debitorem, ad fin.ff.de condi.indeb. hæc propemodum Paulus Caſtrenſis.

Quæſtio, An clericus ſecularis admittatur ad retractum.

41 ¶SED CONSEQVENTER quæro,quid de clerico ſeculari, an admittetur tanquam conſanguineus venditoris?quod mihi indubitatum videtur:quando eius rei ſit textus expreſſus in c. conſtitutus,de in integ.reſtit.vbi Pet.Anch.in ſeptimo nota.& Pan.in quinto not.id annotant,infértq; ipſe Panor.ex eo,clericos vti poſſe ſtatuto vel conſuetudine laicorum merè fauorabili, & generali. de quo etiam dicit eſſe bonum text.in c.dilecti,de foro compe.Et idipſum quoque voluit idem Pan.

in c.

in c.ecclesia sanctæ Mariæ,col.vlti.& ibi Felyn.in vij.iterúmque in viij.q.de consti.& ipse Panor.in c.ex literis,post princ.de vita & hone.clericorum.Lapus alleg.cj.in ciuitate Florentiæ,col.v. versic. quod autem Bald.in l.j.col.vij.versi.sed hîc vlterius quæritur.C.de sum.trin. Ant.in c.quæ in ecclesiarum,de constit.& in c.quod clericis,col.pen.de for.compet.Raph.Com.consi.xlj.in nomine &c. ad primum,in fi.Domi.in c.vlt.in prin.col.vlt.de offic.deleg.lib.vj.Card.Floren.in c.perpendimus, in ij.q.ad fin.iterúmque in viij.q.extrà de senten.excom.Alex.consi.ccxj. ponderatis his omnibus, col.penul.lib.ij.& consi.seq.visa facti narratione,col.j.Matthæ. Afflict.qui de hac nostra consuetudine loquitur in tracta.protomixeos,col.xij.versicu.item quæro an si clericus.Philip.Deci. consi. cxiiij.cuius superscriptio incipit,quando clerici,col.ij.versi.sed tamen his. & idem loquens quoque priuatim de hac nostra consuetudine,consi.cclxxxij.viso puncto,col.iij.vers.vlt.quæritur,vbi etiam ostendit id procedere,si statutum nuncupatim loqueretur de clericis, ex multorum sententia,quos inibi citat,vt videre poteris:neque enim opus est hîc diutius immorari, cum habeamus textum expressum:& quia etiam nostra consuetudo communis est laicorum & clericorum,vt dicemus posteà latiùs in verbo,*l'achepteur,* post principium,vbi tractamus,an è contrario si clericus emerit,teneatur ex huiusmodi consuetudine rem cedere consanguineo venditoris volentis retrahere. Si tamen scire vis alios multos in hac quam diximus,generali sententia concordantes,vide in nostro tractatu primogenituræ.q.xlj.in qua abundè disseruimus,vtrum primogenitus clericus possit vti iure primogenituræ delato à statuto.

42 ¶SED CIRCA ID dubium est,an statutum de retractu possit excludere ipsos clericos à beneficio ipsius retractus,statuendo scilicet expressè,ne eo vti possint.& id quidem verum est,quia valet statutum,ne clerici gaudeant beneficiis statutorum.Bald.in l.si quis curialis,per illum text. in penul.not.C.de episco.& cleric.vbi dicit & Raph.Fulg.post eum,quòd licèt statutum laicorum non possit clericis auferre ius commune, tamen protectionem & beneficium ipsius statuti auferre potest.& rursum idem Bald.in l.de quibus,col. viij. versicu. sextò quæritur an clerici, & ibi quoque Iason colum.ij.versicu.sed pulchrum dubium est.ff.de legi. vbi dicunt quòd statutum laicorum potest excipere,siue reiicere clericos à beneficiis ipsius statuti : quia hoc non est contra ecclesiasticam libertatem:qui enim impedit beneficium,non facit iniuriam,vt est bonus text. (licèt non allegent) in l.iniuriarum.§.si quis de honoribus.ff.de iniur.& idem Bald.post Iacobum Butriga.in authen. cassa,colum.j.versiculo tertiò quæro,& ibi quoque Salycetus in quinta, iterúmque in decima quæstione.Fulgo.& Paul.Castren.circa medium.C.de sacrosanct. eccles. Idem Baldus consilio cclxj. licèt statutum,libro iij.quod repetitur consilio cclxx.eodem libro. Petrus Anchara. in repetitione cap.j.in xj.quæstione,princip.versicu.in hac præallegata,quæ est in 33.char.colum.vltima,in paruis, extrà de constitutionibus.Panormitanus in repetitione capit.ecclesia sancti Mart.colum.xiij. versiculo quintò quæritur.& ibi Philip. Deci.colum. xix. versiculo tertiò Abbas infert, de constitutio. Corne.consilio lxj.licèt videatur,colum.ij.versiculo & huiusmodi statuta,libro quarto. Alexander in l.nolle,circa medium.ff.de acquirend.hæredit.& in l.filiusfamilias.§.diui,colum. quinta. versiculo item inquantum.ff.de legatis primo,& consilio ccx.statutis,columna quarta, versiculo tamen alia ratione,& multis sequentibus lib.ij.& consilio cxj. videretur, colum.iij. versicu. ad prædicta, libro septimo,vbi dicit hanc esse communem conclusionem Doct.vbique,& consilio cxv. visa scriptura,columna penultima,versiculo & si diceretur,eodem libro vij.Barb.consil. xij. scribitur apud Prophetam,columna vltima,libro primo. Socin.in l.ij. colum. iij. versiculo & ista etiam.ff.de his quæ pœ.no. & consilio xcvij.abundè,colum.vlti.versic.nec puto,lib.j.& consilio cxxij. præstantissime doctor,colum.vlti.versicu.& ad illud,eod.lib.j. vbi declarat, quomodo id intelligatur. Deci. consilio lxxxiij.in causa accusationis,colum.penulti.versiculo sextò respondetur.& d. consil. cxiiij. colum.j.& d. consi.cclxxv.le ij.(nam vt iam sæpius diximus, is numerus duplicatus est) incipien.in causa quæ Lucæ,colum.iij.versic.capio secundum dubium,vbi expressim loquitur de casu nostri retractus,iterúmque in addit.eiusdem consi.columna secunda,versicu.secundum etiam principale.& Catel.Cot.memor.clerici ligantur,versi.& ideo in proposito.& Francisc.Ripa.lib.j.respons. ca.iiij. mater,numero 3.

An statutũ possit arcere clericos à retractu.

Valet statutũ, ne clerici gaudeant beneficiis statutorũ.

43 ¶Et id quidem minimè dubium est, si sit eadem constitutione cautum,ne scilicet clerici gaudeant priuilegio eius constitutionis.Nam si primum simpliciter facta fuisset constitutio quæpiam in fauorem clericorum,dubium est non modicum,an postea reuocari posset, propter text. in l. priuilegia, vbi per Barto.C.de sacro.eccle.& in c.ad apostolicam,de simo.& in c.nouit,vbi Inno. & alij, extrà de iudi.& in c.vlti.extrà de rebus eccle.non alien.& per Saly.in auth.cassa,col.ij.versi.quæro quintò,eod.titu.& Domi in c.j.col.iiij.versi.oppo.vltimò.de consti.lib.vj.Alex.latè d.consi.ccx.statutis, col.iiij.& v.lib.ij.& Soci.consi.ccxlj.circa primam difficultatem,col.ij.versi.circa ij. & multis seq. lib.ij.& latè Fely.in d.c.ecclesia sanctæ Mariæ,col.xxxix.versi.duodecimò.& Alciat.in tract. præsumptionum regula.iij.præsumptione xxxiij.num.4.

An autem possit statutũ semel factũ in fauorem clericorũ reuocari.

44 ¶ET VT redeamus ad eos qui non succedunt.Quæri potest,an ingratus aduersus patrem, possit retrahere rem ab eo venditam.Et idem quæri potest de alio consanguineo venditoris.D. Bened. in d.repetitione,cap.Raynutius,in verbo,in eodem testamento relinquens. le ij. numero 27. negat

Quæstio, An ingratus admittatur ad retractum.

hunc filium admittendum,argumen.cap.j.§.quæsitum.tit.de capi.qui curia.vendi.& capit.j.§. insuper,titul.de prohibita feudi alienatione,per Federicum. vbi (vt ipse dicit) si filius ipsius vasalli dominum offenderit, deinde vasallus feudum extraneo vendiderit, iste filius qui si feudum habuisset, fuisset ob eam offensam eo priuatus, si velit iure proximitatis oblato pretio illud retrahere, non admittetur, nisi dominus offensam remisisset. Verùm illi textus hoc non dicunt, sed illud quòd filius vasalli, qui dominum viuente patre offenderit, eo mortuo non succedit in feudo, quod quantum hic faciat, cæteri diiudicent. Sed si quid facit, vide Baldum in dicto §. insuper, & glossam in capitulo primo.§. & quia vidimus, in verbo, frater, titu. de his qui feudum dare possunt.

Quid de exhæredato.

45 ¶Et sanè si pater qui rem vendidit,filium ob ingratitudinem iustè exhæredauit,fortasse dici posset, nec hunc qui posteà vult retrahere, esse admittendum, cùm patri non succedat, per ea quæ iam suprà diximus. Licèt aliâs filius etiam hæres patris admittatur ad retractum rei à patre mortuo venditæ,vt latè dicemus in glos.sequenti,numero 47.verùm quærimus.Quòd si non est exhęredatus,aut aliâs tanquam indignus ab hæreditate ipsius repulsus,quod aliquando fit citra ingratitudinem,vt videre licet ex titu.C.de his quibus vt indig.non video quid illi opponi possit,ne admittatur. vt de eo diximus, qui non mala mente parentis est exhæredatus : nam nec is à iure patronatus repellitur.l.si patronus testamento.§.si quis non mala.ff. de bon.libert. & voluit Bartol. in l.vt iurisiurandi.§.si liberi.colum.vlti.ff.de ope.libe.& consil.lv.dominus Amatus,post medium,& consilio lx.quæstio ista,in ij.dubio.nec etiam à feudo,vt tradit Iaco.Ardi.titu.de success. feudi, sub rubricella, an filius succedat in feudo.§.item quæritur si exhæredatus filius,& Odoff.in sum.titu. qui feudum dare poss.& titu.de success.feud.in princ. And.Iser. in capit.j.eod. titu.Mart. Laud. in cap. j.§.& quia vidimus,colum.ij.versicu.quartò circa eandem,& ibi quoque Iaco.Alua.colum.penult. versicu.quæro ab extra. & Cardin.Alexand. colum.v. versicu. circa eandem regulam quæro,titu. qui feudum dare poss.Iaco.à S.Georg.in tract.feud.in verbo,præsentes,colum.ij.versic.quæro subsequenter.& Franc.Curt.Iunior in eodem tract.iij.quæst.in princip.iij.partis. Præsertim si hic ipso iure non est priuatus,secundum ea quæ latè diximus in repetitione l. si vnquam,in verbo, reuertatur,numero 288.incip.xxvij.cùm quis,& sequent.Et idem si non iuste sit à patre exhæredatus,vt in simi.dicitur in §.soluto,in authen.de nupt.& de feudo tradit Angel.ibi. & P. Ferra.titu. for. libelli quo agitur ad reuoc.feud.in verbo,nec superstitibus,colum.iij.versicu.septimò excluditur. & Paul. Parisi.consil.j.visa facti narratione.col.j.numero 7. lib.j.& omnes quos suprà proximè citauimus. Et hæc quidem omnino vera esse censemus, licèt D.Ferronius in commentariis quos elegãter simul & scienter edidit in consuetud.Burdigal.simpliciter tenuit exhæredatos non arceri retractu,hoc eo. tit.§.x.& iterum §.xvj.

46 ¶Porrò exhæredatus ipse à patre,posset venire ad retractum rerum ab aliis suis consanguineis venditarum:tum per text.in l.si ex patronis.§.Iulianus. ff. de bonis liber. tum quia patris exhæredatio eum non facit alienum à genere,id est non facit,quin sit eius generis & sanguinis. Hæc enim iura à patre tolli non possunt.l.ius autem.ff.de pact.& l.eum.ff.de interd.& releg. & l.iura sanguinis.ff. de regu.iur.& l.filiusfamilias.§.cùm pater.ff.de legatis primo.vbi filius exhęredatus potest reuocare rem prohibitam alienari extra familiam.& l.abdicatio.C.de patria potesta.quæ priuatim loquitur de abdicatione, quæ ipsa exhæredatio est, aut vt nonnullis placet, aliquid maius exhæredatione, & eam tamen semper continens, de quo tu omnino vide Alciatum in libro dispunctionum ij. capit. xxviij. Et facit etiam textus in l. vel quæ, in principio, versiculo exhæredatis, iuncta l. familiaria, quæ proximè illam præcedit. ff. de religio.& sumpt. funebr. Nam in posteriori l. scribitur, familiaria sepulchra dici, quæ quis sibi familiæque suæ constituit.In priore autem traditur id ius concedi exhæredatis, humanitatis gratia : nisi specialiter testator iusto odio commotus eos vetuerit. Ex quo intelliges exhæredatos non iis priuari, quæ sunt familiæ. facit item text. in l. si quis fuit hæres, eod.titu.vbi id scribitur. si quis fuit hæres, deinde ablata sit ei hæreditas quasi indigno,magis est,vt penes eum iura sepulchrorum maneant,& l.pro hærede.§. si quid tamen.ff.de acquiren.hæredi.

Exhæredatus in feudis succedit.

47 ¶Nam & aliâs exhæredatus à patre, succedit aliis consanguineis, vt qui propter exhæredationem non desinat esse consanguineus.l.j.§.post suos.ff.de suis & legit.nec id tantùm in cæteris rebus, sed & in feudo quoque,vt nuncupatim voluerunt Iacob.Ardi.& Iac.Aluar.& Iac.à sancto Georgio,& Franciscus Curtius Iunior in locis supra,in duobus ab hinc versi. allegatis. Et horum est optima ratio.nam hæreditas,siue ius succedendi omnino discretum est à cognatione,adeóque à filiatione Bar. in l.is potest,col.ij.versi.est & aliud,& ibi quoque Paul.Cast.Fran.Are. Ias. & alij Recentiores.ff. de acquir.hæred.cum multis concord.à me traditis in repet.l.si vnquam,in verbo, donatione largitus,nu.259.nec id quidem.C.de reuo.donat.quanquam glo.à nemine,quem legimus (nisi me fallit memoria)memorata vtrunque confundit in l.j.§.j.in verbo,cognationis.ff.de iur.& fact.igno.dum illic interpretatur iura cognationis pro cognatione ipsa.

Exhæredatus

48 ¶Et hæc quidẽ vera sunt in casu nostro,nisi si fortè hic exhæredatus à patre aliter admitti nõ posset, quàm si veniret ex persona patris exhæredãtis:verbi gratia,si alius proximior eũ excluderet cessãte

repræ

repræsentatione patris: quia cùm tunc non poſsit venire ex perſona aut ræpreſentatione illius qui eum exhæredauit, nihil video, quin à proximiore excludatur. & id quoque probatur ex d.l.ſi ex patronis.§.Iulia.verſi.quod ſi ab auo.ff.de ope.libert. Nec tamen interim omittemus, quod Io.Crot. in repe.l.filiusfa.§.diui, col.pen.verſi.nonò quæritur.ff.de leg.j.tradit excellentes doct.Bononiæ, cùm teſtator quiſpiam vetuiſſet hæredes quædam bona alienare: & ſi alienarent, eadem ad ſuos deſcendentes peruenire: & vnus filiorum eiuſdem teſtatoris vnum ex filiis ſuis ex iuſta cauſa exhæredaſſet, & alterum inſtituiſſet: reſpondiſſe illum ita exhæredatum non admitti ad ea bona alienata, quibuſdam rationibus, quas illic affert Crotus, qui ſe dicit eorum conſilio ſubſcripſiſſe, aliis tamen rationibus, quas & ibi ipſe adducit, nec vllam tamen facit mentionem eorum, quæ ſuprà diximus.

ueniens ad retractũ ex perſona exhæredantis, an admittatur ad retractum.

49 ¶Nec item omiſerim ex conſtitutione protomixeos edita à Federico, conſangineos qui atroces iniurias vel manus impias in venditorem intulerint, aut aliis modis inibi declaratis eum læſerint, non eſſe admittendos ad retractum rei ab eo venditæ. Hincque occaſione ſumpta Matth. Afflict. in commentariis eius conſtit. in verbo, licèt enim ſuprà, diximus, col.j.& ij. multas quæſtiones adſcribit. & inter cæteras vtrùm id procedat, ſi patri venditoris huiuſmodi iniuriæ illatæ ſunt, qui viuens conqueſtus non fuit. Et è contrariò an & hæredes eius qui eas intulit excludantur. Cui adde in vtroque quæ nos ſcripſimus in repe.l.ſi vnquam, in verbo, ſuſceperit liberos, nu.174. ad quod item, & duob.ſeq. & quantum ad ſecundum membrum, vide quæ in ſimili ſcribit Bal.in c.j.§.hoc quoq;, col.iij.verſi. conſueuit quæri, & iterum col.vlt.verſi.tertio caſu, & ibi quoq; alij, tit.de ſucceſ.feud.& in c.j.tit.ſi vaſal.feud.priue.cui deferatur.

Quæſtio An admittatur ad retractum qui atroces iniurias uenditori intulerit.

50 ¶Illud autem planum eſt, ſi filius ſponte ſua paterna hæreditate ſe abſtinuerit, non propterea amittit ius retractus in rebus etiam à patre venditis, argumento l.filij, in prin.ff.de iure patro. vbi filij hæreditate paterna abſtinentes, ius patronatus quod habent in libertis paternis, non amittunt. & id nuncupatim in ſpecie noſtri retractus voluit D.Ferronus in conſuetudines Burdigalenſes hoc eod. tit.de retractu.§.x.arg.d.l.filij. Id quod admodum confirmat quod ſuprà diximus, de filio non male mente exhæredato.

Quid de eo qui ſponte ſe hæreditate abſtinuit.

51 ¶HACTENVS DIXIMVS de conſanguineis, qui non ſuccedunt rerum venditoribus, aut aliis eiuſdem familiæ, & quibuſdam eius rei appendicibus. Cætera autem quæ perſonas ipſorum conſanguineorum reſpiciunt, quæ & ipſa plurima ſunt, in gloſam proximè ſequẽtem reiicimus. Cuius rei te lector amãtiſsime admonere hîc ideo voluimus, ne cum ſuperiora omnia legeris, fortè aliquod dubiũ cõquirens, quod ad ipſos cõſanguineos pertineat, exiſtimes nil aliud ſupereſſe, abeáſq; minimè contentus.

OV LIGNAGIER, GLO. IX.

1 ITA QVOQVE vulgo conſanguineum vocamus, tanquàm linearium dicas à linea, more Gallis peculiari, qui in huiuſcemodi vocibus, g, literam in lingua ſua vernacula addunt, vt linea, *ligne*: vinea, *uigne*: tinea, *tigne*: aranea, *araigne*: Britannia, *Bretaigne*: Auernia, *Auuergne*: Alemania, *Alemaigne*. Hæc autem pronuntiatio *lignagier* à linea fit, vt iam diximus, veluti qui ſit eiuſdem lineæ; id eſt progeniei, ſiue conſanguinitatis. Nam ea dictio (linea) propriè ſignificat filum illud, quo fabri materiarij vtuntur ad ſignandam materiam, quoniam ex lino fiat: hincque trahitur ad omne filum ac funiculum, qui ex lino aut alia re ſimili fieri ſolet, vt in l.inter eos.ff.de acqui.rer.dominio. Nam & lineo pro funiculo vſus eſt Vitruuius, lib.iiij.c.item iiij.& li.v.c.iij.& lib.vj.c.ix.& lib.ix.c.item.ix.& Plinius lib.xxxij.c.ij. Et inde linea margaritarũ, in l.lineam.ff.ad leg.Falcid.& l.vlt.§.vl.ff.de aur.& argen.leg.& l.ſi quis vxori.§.ſi linea.ff.de furtis. & hinc dicimus vti margaritis pertuſis in linea.l.ſi ſeruus.§.ſi cùm maritus, vbi Budęus.ff.ad leg. Aqui. Sed & à noſtris quoque iureconſultis trahitur ad cognationem gradus, ſeriémque ac ordinem & limites, vt in l.Stemmata.ff.de gradi.affin. vbi ita ſcribitur: Stemmata cognationum directo limite in duas lineas ſeparantur: quarum altera ſuperior eſt, altera inferior. Ex ſuperiore verò & ſecundo gradu tranſuerſæ lineæ pendent &c. & in l. iuriſconſultus.§.ſed & ex lateribus, eod.titul.& l.ſi quis prioris.§.in illo, ibi, ex materna linea.C.de ſecun.nupt.& l. vacantia.C.de bon.vacan.lib.x. vbi dicitur, ſanguinis linea.& c. veniens, ibi, linea conſanguinitatis, extrà de ſponſal.& c.j.§.contra filios, de ſciſma.lib.vj. In qua etiam ſignificatione poſuit Statius lib.Syluarum iij.Syl.iij.

Lineariũs.

Linea.

Lineum.

Linea margaritarum.

Non tibi clara quidem ſenior placidiſſime gentis
Linea, nec proauis demiſſum ſtemma, ſed ingens &c.

2 ¶Scribit autem Ioan.And.in commentariis in arborem conſanguinitatis, lineam hac in re dici collectionem perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium gradus continentem, numeróſq; diſtinguẽtem. quod & poſt eũ tradit Signo.conſ.xciij. factum ſic ſe habet, quidam nomine.& Bald. ſiue is ſit Saly. inter conſi.ipſius Bal.conſi.cccxxxiiij. in quæſtione quæ vertitur in ciuitate Tergeſti, col.iij.

versi.secundò quotupliciter,lib.iij.quod consi.repetitur inter consi.Pet.Anc.cons.xcv.eodem initio, & Barb.in rep.l.cùm acutissimi, colum.liij.versi.quid si testator dixit,quandiu de linea mea erunt, C.de fideicom.& Card.Alex.in arbore consanguinitatis,colum.j.versi.linea verò est.& iterum col. v.versi.in ea.gl.in linea.& Philip.Dec.cons.ccclxv.viso cons.col.ij.vers.& vlterius, & ante hos omnes Host.in summa,ti.de consang.& affin.§.quid de linea.

3 ¶Si autem alia quædam scire vis de linea, comperies apud multos ex illis quos citauimus, & prætereà Bald.consi.cccxxj.testamento cauetur, lib.j.& consi.cccxxxix.quæritur vtrum de linea, lib. iij.Pau.Ca.in l.maritus,colum.vlt.C.de procu.& consi.cxj.visis & ponderatis, col.vlt.lib.j.Raph. Co.cons.ij.proponitur,col.j.Soc.cons.xxxiij.circa præsentem col.iiij.lib.iij.Phil.Dec.in l.ij.in prin. C.de succes.edict.& cons.ccclxxix.requisitus,col.j.vers.sed capio aliud, & iterum vers.nō ob.quod suprà,& multis seq. Quis autē dicatur de linea paterna & materna, videbis apud Bar.cons.x.viso statuto communis Tudeoti.

Consanguinei qui.

4 ¶HIC IGITVR nostra consuetudo, vt id tandem repetam, eos vocat *lignagiers*, qui sunt consanguinei, id est sese sanguine contingunt, ac veluti eiusdem sunt sanguinis. Nam & hîc & vbique in hoc tractatu (ne quis erret) voco consanguineos, non vt ius ciuile intelligit, id est fratres tantùm eodem patre genitos.l.j.§.consanguineos, in prin.& §.j.ff.de suis & legi.& §.j.vers.itaque, inst.de legi.ag.succes.& in authen.de consang.& vteri.fratri.in rub.& nigro post princ.Græci.hos ὁμοπάτριους vocant,vt vterinos ὁμομήτριους. Et in hac significatione consanguineum accepisse videtur Virgilius,cum scribit lib.vj.Aeneidos:

Tum consanguineus leti sopor.

Somnus frater mortis.

Nam secutus fuisse videtur Homerum & Hesiodum qui vocant ὕπνον, id est, somnium κασίγνητον, id est fratrem mortis, ille quidem lib.xiiij. Iliados.hic in Theogonia. Et ita quoque accepit Claudianus in epigrammate de piis fratribus:

Nam consanguineos eadem cùm forma figuret,
Hic propior matri fit,tamen ille patri.

Sed intelligo consanguineos secundum Ius pontificium,id est, qui quoquomodo sunt sanguine coniuncti vel ex patre,vel matre,& quocunque gradu & sexu se attingant, vt in toto tit.præsertim verò in c.tua nos,& in c.non debet,extrà de consang.& affin.& in c.postremò,& ibi gl.j.Ioan.And.& propè omnes,de appel.& omnium optimè in c.ad sedem.xxxv.q.v.de quo & per Arch.in c.j.iij.q.v. & Io.And.in c.sciant cuncti.de elect.lib.vj.

5 ¶Et ita quoque intelligit communis vsus loquendi,vt refert Alb.in l.si is qui.ad fi.ff.de adop.& Bar. in.l.cùm quidam.§.quod dicitur,le j.col.ij.versi.sciendum tamen est, & ibi quoque Bal.in j.oppo Imo.Raph.Co.Pau.Cast.col.iiij. Alex.col.vlt.quem omnino videas, & Franc. Aret.in ij. nota ff.de acqui.hæred.Bald.in l.vlt.circa medium.C.de verb.sig.Pet.Anc.in repe.cap.j.in xiiij.q.princ. versi. quæro vlterius de verbo,consanguinei,qui est in charta 70.col.iiij.in paruis, extrà de constit.Raph. Fulgo.cons.cxix.proponitur quòd Federicus,col.vlt.Pau.Cast.cons.ccccxxj.quòd ista mater, col.j. lib.j. Alex.consi.lxxxij.in causa vertente inter Petrum, col.j.vers.item potest, lib.j.& cons.ccxxix. ponderatis his,col.iij.ver.nec ad prædicta ob.lib.vj.& cons.cliij:viso themate,col.j.lib.vij. Barb.in repet.l.cùm acutissimi, col.lij.vers.quid si testator dicit, sine consanguineis.C.de fideicom.& Phil. Franc.in d.c.postremò,col.iij.& in d.c.sciant,post princ.de elect.lib.vj.& in c.si pater, col.pe.versi. vigesimotertiò, de testa.lib.vj.

Plauti locus
Virgilij locus.

6 ¶Et ita quoq; accepisse videtur Plautus in Pœnulo,cùm dicit:Meis consanguineis nolo te iniustè loqui:nec enim de fratribus ibi loquitur.Et Virgilius lib.vij.Aeneidos:

Et consanguineo toties data dextera Turno.

Neque enim Turnus erat frater Amatæ,de qua ibi loquitur,sed filius Venilæ sororis ipsius Amatæ Et iurisconsultus quoque in d.l.cùm quidam.§.quod dicitur,de acquir.hæred.si credimus glo.ibi,in verbo,consanguineum.Vnde & à nostris annotatum, id consanguinei nomen multis modis in iuribus nostris accipi, vt per Corn.consi.xxj.videtur prima facie, colum.ij.lib.j.& consi.xiij.ad huius, colum.v.versi.quin insuper,lib.ij.& consi.xl.in hac consultatione, col.vlt.eo.lib.ij.& consi.clxvij. eiusdem initij.lib.ij.Nam & sanguinis vocabulum,vnde consanguinei dicti sunt, generale est & ad agnatos,& ad cognatos,vt patet ex l.hac parte,quæ est ij.ff.vnde cogna.& l.vel si sanguine.ff.de manumis.vind,vbi ita scribitur, vel si sanguine eum contingit: habetur enim ratio cognationis.& in l. vacantia,vbi id notat Ioan.Plat. C. de bonis vacantib.libr.x.& voluit etiam Signo.de consanguineis loquens, consilio cxcvj.cùm in terra, vbi & alia allegat.& apud Tullium in oratione pro Sexto Roscio Amerino: Sic se res habet iudices. Magnam vim, magnam necessitatem, magnam possidet religionem paternus maternúsque sanguis. Virgilius autem libr. vj. Aeneidos dicit Aeneam satum sanguine diuûm, quòd filius Veneris esset. Ouidius quoque libro primo Fastorum:

Sanguinis uocabulū & ad agnatos & cognatos pertinere.

Hinc fuit Euander,qui, quanquam clarus utroque,
Nobilior sacræ sanguine matris erat.

Porrò scio à philosophis & medicis disputatum, sanguísne maternus ad conceptionem aliquid conferat, vt videre licet apud Aristotelem, lib. de generatione animalium j.c.xix. Plutarchum de placitis philosophorum lib.v.c.item v.Censorinum de die natali cap.iiij.Galenum in lib.ij.de semine. & iterum de vtilitate partium, lib.xiiij.Nemesium in libro de natura hominis, c.xxiiij. Auicennam, lib.iij.Fen.xx.tract.j.cap.iij.Auerroem ij. Colliget.c. de iuuamentis testiculorum. Albertum Magnum de animalibus lib.ix.tract.ij.c.j.& multis seq.Petrum Aponensem in Conciliatore, differentia xxxvij.Nicolaum Florẽtinum sermonum lib.vj.tract.j.c.xij.& Iacobum Forliuiensem quæstionum in libros Tegni.c.xxxvij.& nouissimè Cęlium Rhodig.lectionum antiquarum lib.iij.c.xlij.& è nostris aliquid tradit Fede.Senen.cons.cccj.magister. *Sanguis maternus an ad conceptionem conferat.*

7 ¶Ex illa autem consanguineorum appellatione in ea significatione, quam diximus, consanguinitatis vocabulum productum est, pro omni illa coniunctione siue necessitudine sanguinis & paterni ac materni.vt l.j.& l.consanguinitatis.C.de legi.hære.& l.j.post prin.C.de impo.lucra.descript.lib.x. & apud Virgilium lib.ij.Aeneidos: *Consanguinitas & ad fœminas pertinet.*

Illi me comitem & consanguinitate propinquum, &c.

Et libro v.eiusdem operis:

Et consanguineo lachrymans commendat Aceste.

Et Liuium lib.vij.ab vrbe condita: Ceritem populum misericordia consanguinitatis Tarquiniensibus adiunctum fama ferebat. Quamuis & sæpe etiam accipiatur propriè pro agnatione, & ea necessitudine quæ est ex maribus tantùm, vt in l.si spurius.ff.vnde cognati, vt interim omittam nostrates illos Archi.& Ioan.And.in c.j.in verbo, consanguinitatis, de sponsa.lib.vj.qui ad hæc multa iura pontificia afferunt.

8 ¶EX ILLO AVTEM loco lib.ij.Aeneidos Virgilij constat propinqui appellationem eodem pertinere. Nam & Tullius lib.j.offic.quo loco de gradibus humanæ societatis disserit eos generali nomine propinquos vocat, qui sanguine iuncti sunt. Et ne putes eum huius nominis significationem ad propinquitatem vicinitatis referre. Is statim hæc verba subiungit. At si lis in iudicio sit, propinquum potius & amicum, quàm vicinum defenderis. Et paulò ante dixerat. Sequuntur connubia, & affinitates: ex quibus etiam propinqui. Et in libro de Amicitia. Ita ciues potiores sunt quàm peregrini: & propinqui quàm alieni: cùm his enim amicitiam natura ipsa peperit, sed ea non satis habet firmitatis. Nanque hoc præstat amicitia propinquitati, quòd ex propinquitate beneuolentia tolli potest, ex amicitia autem non potest. Sublata enim beneuolentia, amicitiæ nomen tollitur, propinquitatis manet. Et in eodem quoque significatu posuit Salustius in bello Iugurthino. Fratre meo atque eodẽ propinquo suo interfecto. Et Valerius lib.iiij.c.4.consilióq; vxoris ac propinquorũ Scipionis constituta dote. Et Lucanus lib.ij. *Propinqui qui dicantur.*

Pignora nulla domus, nulli coiere propinqui.

Et Propertius libro secundo ad Cynthiam:

Quin etiam falsos fingis tibi sæpe propinquos,
Oscula nec desunt, qui tibi iure ferant.

Nam vt id intelligas, mos erat apud Romanos, vt mulières & ij qui eas aliquo sanguinis vinculo attingebant, sese osculo exciperent, & salutarẽt, vt tradit Plutarchus tum in vita Romuli, tum in libro de claris mulieribus, tũ deniq; in problematis Romanorũ, c.vj.& Plinius lib.xiiij.c.xiij.& Gellius lib.x.c.xxiij. *Osculorũ mos inter propinquos.*

9 ¶Sed vt redeamus, in eadem significatione accepit iurisconsultus in l.Lucius.ff.de peti.hæred.& in l.cùm pater.§.à te peto, qui est pen.ff.de lega.ij.& in l.pater filium, in princ.& in l.Pamphilo.§.j.ff. de leg.iij.& in l.j.in princ.& iterum in l.qui filium.ff.vbi pup.edu.deb.& in l.capitalium.§.omnia. ff.de adult. Atque etiam Imperator in l.officiales.C.de episc.& cler. & in l.cum ancillis.C.de incest. nup.& in l.j.C.vnde vir & vxo.& in l.vlt.C.de verb.signi.& in l.vlt.C.de testa.mili. Nam & Bald. consil.cccxxxiiij.in quæstione quæ vertitur, colum.ij.versi.& circa hoc, lib.iij.scribit eos dici propinquos simpliciter & absolutè loquendo, qui de Iure ciuili vocantur ad successionem ab intestato. quod etiã reponitur inter con.Pet.Anch.consi.xcv.sub nomine Bart.Salyc.& illũ aduocat sub ipsius Pet.Anch.nomine nulla Bald.aut Saly.mentione facta, Barb.in repet.d.l.cum acutissimi, col.lij.ver. quid si testator dixit, si filius meus decesserit sine propinquis.C.de fideicommis.& Steph.Bertrand. cons.xxx.punctus.nume.1.lib.iiij.vbi & alios multos citat. Sed quia hæc appellatio propinquorum ad alia quoque pertinet, ideò ad tollendam eam dubitationem, demonstrandámque hanc, de qua loquimur, generis propinquitatem, sunt qui hanc generis adiectionem ponunt. vt apud ipsum Salustium in Iugurth.in oratione Micipsæ ad filios: Obtestórque te, vt hos qui tibi genere propinqui beneficio meo fratres sunt, charos habeas. Nam & in eodem loco etiam coniunctos sanguine dicit.

10 ¶Et inde quoque propinquitatis nomen pro eadem coniunctione sanguinis deriuatum. vt in l.ij. ad fin.C.quando & quibus quar.pars. lib.x.cùm dicitur, extraneum quinetiam hæredem propinquitatis quidem iure discretum.& in l.j.versiculo ex his.C.de impo.lucra.descrip.eod.lib.x.& in cap.quoties, extrà de testibus. Et apud Tullium ipsum lib.v.de finibus. Si amicitiæ, si propinquitates. *Propinquitas.*

Et in libro de Amicitia: Ascíscántque sibi quasi propinquitate coniunctos, atque natura.& in eo loco quem suprà citauimus. & Cæsarem. libr. ij. belli Gallici, propterea quòd propinquitatibus affinitatibúsque coniuncti, &c. Et Quintilianum lib.iiij.cap.j.Personis applicantur non pignora modò, sed propinquitates, amicitiæ, interim regiones, &c. Et Valerium maximum lib.ij.cap. item ij.vbi de Quinto Fuluio: Quid enim tam difficile factu, quàm communioni nominis ac familiæ veteris propinquitatis serie cohærenti virgarum contumeliosa verbera adhibere? & Suetonium in Othone,c.j.Pater L.Otho materno genere præclaro, multarúmque & magnarum propinquitatum.

Cognati pro coniunctis.

11 ¶SED ET IN EADEM significatione cognati nonnunquam accipiuntur, vt in l.j.ff.de inoff. testa.& in l.cùm plures.§.cùm tutor.ff.de admin.tut.& in l.j.§.vlt.& iterum in d.l.qui filium.ff.vbi pup.educ.deb.& in l.si quis filio, in princ.& iterum in §.eius qui, in fin.ff.de iniust.testa.& in l.item prætor.ff.de suis & legi.hæred.& in l.in metallum.& in l.pater, in princ.ff.de leg.iij.& in l.capitalium.§.famosos.ff.de pœnis, & in l.j.in princ.ff.de cada.punit.& in l.si fortè.& in l.castrense.ff.de castren.pecu.& in l.& qui, in prin.ff.de muner.& hono.& in l.hæc autem.§.j.ff.ex quib.caus.in pos. eat.& in l.j.§.j.ff.ad leg.Iul.repet.& in l.j.C.de mulie.quæ se prop.ser.iunxe.Et ita quoque accipit Tullius in libro de partitionibus oratoriis: Sítne æquum amicos cognatis anteferre. Et in oratione pro Sexto Roscio Amerino: De amicorum cognatorúmque sententia Romam confugit. Et rursus: Tot propinqui cognatíque optimè conuenientes.& Salustius in bello Iugurthino: Coram amicis & cognatis huiuscemodi verba fertur habuisse. Rursúmque: Vos mihi cognatorum, vos affinium loco ducerem. Et in oratione Marij: Ad hoc alij si deliquêre, vetus nobilitas, maiorum fortia facta, cognatorum & affinium opes præsidio adsunt.& Cato ille, aut quisquis is fuit, non contemnendus autor, cognatos cole. Nam & cognati dicuntur, quasi vnà cõmuniter ve nati, vel ab eodem orti siue progeniti.l.non facilè.§.j.ff.de grad.affin.

Cognatio pro sanguinis cõiunctione.

12 ¶Et hinc etiam cognatio illa, eadem sanguinis coniunctio, vt subiungitur in eadem l.non facilè.§. cognationis, & in l.sicut autem.ff.de legit.tuto.& in l.nec ei.§.j.ff.de adopt.& in rubro & nigro.Instit.de gradib.cognat.& in l.vt vim.ff.de iusti.& iur.vbi scribitur, quòd inter homines cognationem quandã natura constituit, sed ibi ea significatio latius patet.& in l.si verò.§.hæc autem.ff.de iis qui deiec.& apud Tullium in Verrem oratione septima. Nulla tibi Quinte cum isto cognatio est. & Quintilianum lib.iiij.c.j.Quare in primis existimetur venisse ad agendum ductus officio vel cognationis, vel amicitiæ. Cognatus enim & cognatio generalis est omnium appellatio, siue per fœminas, siue per mares attingant: non itẽ agnatus & agnatio.l.iurisconsultus.§.j.& ij.ff.de grad.affin. Quanquam hodie ad vnum redacti sunt, vt alibi dicemus.

Necessarij qui dicantur.

13 ¶NECESSARII ITEM dicuntur in hoc eodem sensu, scilicet pro iis qui se sanguine contingunt, in l.ait prætor.§.vlt.ff.de minor.& l.congruit.ff.de offi.præsid.& l.j.§.vlt.ff.de eo qui pro tut. & l.impuberibus, in princ.ff.de suspect.tut.& l.magis puto.§.in primis.ff.de reb.eor.& l.affectionis.ff.de donatio.& l.iij.& l.benignius.ff.de libe.cau.& l.non tantùm, & ibi glo.ff.de appel.& l.si filiis.C.qui pet.tut.& l.quamuis adulterij.C.ad leg.Iul.de adult.& l.j.C.de impo.lucra.descrip.lib. x.Et apud Tullium in oratione pro P.Quintio. non ab homine alieno, neque ab aliquo calumniatore atque improbo, sed ab equite Romano, propinquo & necessario suo &c. Festus autem Pompeius autoritate Galli Arelij necessarios eos dici tradit, qui aut agnati, aut affines sunt, in quos necessaria officia conferuntur præter cæteros.

Necessitudo.

14 ¶Et hinc quoque necessitudo dicitur ea illa coniunctio, in l.vlt.& ibi glo.ff.de iust.& iur.& in l.in fideicommissi.§.cùm Polidius, ibi, propinquorum necessitudini, & ibi quoque glo.ff.de vsur.& l.si tutor.ff.de suspect.tuto.& l.hæc autem.§.j.ff.quib.ex cau.in pos.eat.& l.officiales, ad fi.ibi, propinquorum necessitudo.C.de epi.& cler.& l.j.C.vnde legit.Et apud Plinium Iuniorem lib.epistolarum x.Necessitudines eius inter meas numero, & filium in primis. Quanquam ea appellatio necessariorum & necessitudinis generalis est ad omnem amicitiam, affinitatem, familiaritatem, societatem, hospitium pertinens, vt probatur in l.j.& ij.ff.in ius voc.vt eant, vbi etiam Guil.Bar.& alij declarant quæ sint necessariæ personæ.& in l.Iulius, ff.de condi.& demon.& l.j.§.consequens.ff.de suspect.tut.& l.capitalium.§.omnia.ff.de pœnis.& l.si filium, & ibi gl.C.de libe.cau.ne longè, nec ex externis scriptoribus exempla petamus, quæ plurima sunt, & omnibus obuia. Ex quibus vnum citasse satis erit ex Tullio ad Seruium Sulpitium lib.epistolarum famil.xiij.Cum Lysone Patrem si est mihi quidem hospitium vetus, quam ego necessitudinem sanctè colẽdam puto. Et paulo post, sed eo vehementius à te contendimus, vt Lysonem in fidem necessitudinémque tuam recipias. Porrò necessitatẽ, quoq; pro iure affinitatis siue consanguinitatis, vti & necessitudinẽ, nonnunquam à probatissimis scriptoribus poni probat Aulus Gellius autoritate Cæsaris lib.noctiũ Atticarũ xvj.c.iiij.

Necessitas pro iure affinitatis.

Proximi qui dicantur.

15 ¶PROXIMI ETIAM hi vocantur, qui nobis sunt sanguine quouis modo coniuncti.l.dudum. C.de contra.empti.quæ l.ad nostram consuetudinẽ pertinet, & in eo loco gl.exponit proximis, id est consanguineis, & Bal.in fi.dicit, quòd proximus intelligitur per lineam sanguinis. Et hinc occasione sumpta, quòd is tex.loquitur de proximis & cõsortibus, declarat quid inter vtrosq; interest. Et similis tex.loquẽs de proximis in eodẽ sensu, in d.l.quãuis adulterij.C.ad leg.Iul.de adul.& in l.quicũq;. C.qui

C.qui admit.& in l.j.C.de mulier.quæ se prop.ser.iunxer.& d.l.diuus.ff.de offi.præsid.& de huius vocis significatione in hunc sensum videbis apud Phil.Fran.in c.si pater,char.pe.vers.vigesimoseptimo,de testa.lib.vj.& Barba.in repe.l.cùm acutissimi, char.15.versi.quid autem si testator dixerit, si filius meus decesserit sine proximis.C.de fideicom.& Steph.Bertr.consi.xxx.punctus, numero 3. lib.iiij.Et cùm ita accipitur,vim atque significationem positiui tenet,vt tradit Priscianus, lib.iij.c.ij. Apud Hebræos רעה πλήσιος, Græcè & Latinè proximus,propriè eum significat,qui mihi qualibet ratione coniunctus fuerit, siue cognationis, siue actionis cuiuspiam amicitiæ, vbi Ionadab ille qui Amnoni filio Dauid consilium dedit de corrumpenda sorore illius Thamar רעה Absalon dicitur fuisse.i.amicus vel propinquus Amnonis.Erat filius fratris Dauid 2.Regum 13. Sic & Cusai dicitur fuisse רעה i.amicus Dauid siue sodalitatis tantũ.Ita Iudicũ 30. sodales dati Schmitschani מרעיו dicebantur.i.proximi eius,Iudicũ 14.c.siue vicinitatis. Ita iubebantur Hebræi egressuri ex Aegypto quilibet à proximo suo & quęlibet à proxima sua petere vasa argẽtea aurea & vestem,Exod.cap. iij.vbi & idem vocabulum ponitur.

16 ¶A proximo itẽ proximitas pro consanguinitate,in l.capitis, & l.si spurius.ff.vnde cog.& l.Seius.ff. ad S.C.Treb. & l.j.post prin.ff.de iur.& fact.igno.& l.j. & iterum l.item prætor.ff. de suis & legi. hæred.& l.si bonorum, quæ est ij.C.qui admit.vbi id Iason no.in primo no.& l.j.C.de bono.pos. secun.tab.& l.j.iterùmque l.ad intestati.C.de legi.hæred.& §.vlt.Inst.de succes.cog.& in §.j.& ibi glo.in verbo,proximitatis,Insti.de serui.cogna.& apud Quintilianum, lib.iij.c.viij. Quod accidit, etiam si de vna re quærantur aliqua: sed eam plures petant,vel eodem iure, vel proximitatis, vel diuerso:vt cùm hic testamento,ille proximitate nitatur, & è nostris quoque declarat Oldr.cons.cliij. videretur quòd filius.Et nos quoque aliquid dicemus infrà §.xj.in glos.j.nu.1.2.& 3. Et quia etiam appellatio proximi ad alia quoq; pertinet Ideóq; ad submouendam dubitationem,ostendendámq; priuatim hanc generis proximitatem, ei nonnunquam additur hæc generis adiectio, ita videlicet, proximus genere, vt apud Terentium tum in Adelphis, tum in Phormione. Quod & de propinquo suprà diximus. Ex proximo autem ita fit proximitas, vt antiquis maximitas à maximo, & optimitas ab optimo, vt Nonius Marcellus probat, primum autoritate Lucilij, alterum Plauti. *Proximitas.* *Proximus genere.*

17 ¶GENTILES QVOQVE & ij dici possunt, ex illo Varronis loco, lib.j.rei rusticæ.ca.ij. Duo (inquit) in primis spectasse videntur Italici homines, colendo possẽntne fructus pro impensa ac labore reddere:& vtrùm saluber locus esset,an non.Quorum si alterum decolat, & nihilominus quis vult incolere,mente est captus, & ad agnatos & gentiles est deducendus. Id quod repetit, sed ad Portium Catonem referens Columella libro j.eiusdẽ materiæ,ca.iij.Hîc ergo gentiles & agnati vocantur,quos simpliciter proximos appellat Marcus & Commodus Imperatores in d.l.diuus, cùm rescribunt,mente captos & furiosos ad securitatem proximorum pertinere. Quæ lex sumpta fuisse videtur ex legibus Platonis,qui lib.xj.de legibus, in hanc sententiam scribit: Nemo furiosus palam in vrbe,sed furiosum propinqui domi quomodocunq; possunt,custodiant:quod nisi fecerint,mulctãtur.Nam & in ea.l.diuus,puniũtur propinqui,qui negligenter furiosos asseruauerint.Ea autem verba,quibus furiosi ad agnatos & gentiles deducuntur,sumpta sunt ex legibus xij.tabularum, vt videre licet apud Tullium,si is est,lib.rhetoricorum primo ad Herennium, & iterum in libro de inuentione, qui haud dubiè eius est. Nam in vtroq; loco ex iisdem legibus illud citat. Si furiosus existet, agnatorum gentiliúmq; in eo pecuniáq; eius potestas esto.Cuius etiam loci legum decemuiralium mentio fit in l.sæpè.ff.de verbo. signifi. Quanquam & ea l.intelligi potest de alia l.xij.tabu.& à Tullio in d.li.j.ad Herennium,memorata, quæ ad hunc quoq; locum pertinet.Si paterfa.intestatus moritur,familia pecuniáq; eius agnatorum gentiliúmq; esto.Idem autem Tullius lib.j.Tusculanarum quæstionum,Seruium Tullium regem gentilem suum vocat, quod Originem ex eo duxisset,si credimus Silio,Plutarcho in vita ipsius,Eusebio de temporibus, & Eutropio, de quo affatim in nostra tractatione nobilitatis.Et idem Tullius in lib.de vniuersitate tradit homines deorum immortalium quasi gentiles esse.Nam vt dicit Festus Pompeius autoritate Cincij, gentilis dicitur ex eodem genere natus,& is qui simili nomine appellatur. *Gentiles qui.* *Ad agnatos & gentiles deduci.* *Lex Platonis.* *Lex xij. tabularum.*

18 ¶Hinc autem Gentilitas pro consanguinitate apud Plinium Iuniorem,aut alium,quisquis is fuit autorem certè probatissimum in libro de viris illustribus.Gẽtilitas eius Manlij cognomine iurauit, ne quis postea Capitolinus vocaretur. Et in panegyrico,Videlicet quòd manifestum erat, quanto cum dolore laturi seu potius non laturi homines essent,destringi aliquid & abradi bonis, quæ sanguine, gentilitate sacrorũ deniq; societate meruissent. Et ante eum Tullius de Oratore libro.j.In ea causa fuit oratoribus de tota stirpe ac gentilitatis iure dicendum.Hinc autem gentilitiæ hæreditates dictæ Suetonio in Cæsare ca.j.& gentilitia monumenta eidem in Nerone.c.l.vbi scribit reliquias ipsius Neronis gentili Domitiorũ monumento conditas.Hæc autem leges nostræ familiaria sepulchra vocant,in l.familiaria.ff.de relig.& sumpti.fune. *Gentilitas.* *Gentilitiæ hæreditates.* *Gentilitia monumenta.* *Familiaria sepulchra.*

Gentilitia funera Plinio.
Gentilitia sacra Liuio.v.
Gentilitia sacrificia Ciceroni de aruspicum responsis.

Quanq

Quanquam ſcio hæc vocabula gentilium & gentilitatis à doctiſsimis viris aliò quoque referri, vt per Alcia.in d.l.ſæpe, & libro παρεργων j.cap.xij.& ſequen. & Budæum frequenter in annotationibus ff. & dicemus etiam pleniſsimè in eodem tract.nobilitatis ſtatim poſt princi. Theologi autem gentiles eos vocant, qui Chriſto non credunt, vt videre licet apud Auguſtinum, Homilia xxviij.

Tribules qui.

19 ¶QVINETIAM TRIBVLES hi à nonnullis appellantur, quòd ſcilicet ſint ex eadē tribu, id eſt propinquitate, affinitate, cōſanguinitate. Terētius in Adelphis: Sed quis illic eſt, quem procul video? Eſtnè hic Hegio Tribulis noſter? Tullius in oratione pro Sexto Roſcio Amerino: Quaſi verò mihi difficile ſit quāuis multos nominatim proferre (ne longius abeā) vel tribules vel vicinos meos, &c. Et in oratione in Vatinium, paulò ante fi. Tamē te omni honore indigniſsimum iudicat, ſi te vicini, ſi affines, ſi tribules ita oderint, vt repulſam tuam triumphum ſuum duxerint. Et paulò infrà. Si cognati reſpuunt, tribules execrantur, vicini metuunt, affines erubeſcunt. Et lib. epiſtolarum familiarium xiij. ad Seruium Sulpitium: Lucio Coſsinio amico & tribuli tuo valde familiariter vtor. Et eodem lib. ad Titium L.F.Rufum, Lucius Cuſtidius eſt tribulis & municeps & familiaris meus. Et ad Quintum fratrem libro iij. epiſtola j. Ego ex magnis caloribus in Arpinati ſumma cum amœnitate fluminis me refeci ludorum diebus, Philotimo tribulibus commendatis. Et ad Atticum lib. j. epiſtola xiij. Tribulis enim tuus eſt, & Sextus pater eius nummos vobis diuidere ſolebat. Liuius lib. ij. ab vrbe condita: Vetus Claudia tribus additis poſtea tribulibus, qui ex eo venirent agro, appellata.

Et Martialis lib. ix. de Partheniana toga:

Nunc anus & tremulo uix accipienda tribuli.
Quam poſsis niueam diſcere iure tuo.

Et Horatius in epiſtolis

Vt cum pileolo ſoleas conuiua tribulis.

Contribules. Hieronymus cæterique omnes qui libros Bibliorum traduxerunt, contribules hos vocant, vt Leuit. xxv.c.& ij.Machab.iiij.& Paul.j.ad Theſſal.ij. Quāquam ſunt qui & aliò referunt ſignificationem horum vocabulorum.

Affines qui.
Affinitas.

20 ¶AFFINES DENIQVE licet propriè dicantur viri & vxoris cognati, dicti ab eo quòd duæ cognationes, quæ diuerſæ inter ſe ſunt, per nuptias copulantur. l.non facilè.§.affines.ff.de gradi.affi. Ex quo illud Cicero lib. Officiorum.j. Sequuntur connubia, affinitates, ex quibus etiam plures propinqui. Et in v.in Verrem actione. Vectius tuus affinis, cuius ſororem habes in matrimonio. Et in oratione pro P. Quintio: Affinitas liberis iſtius viuis diuelli nullo modo poterit. Et illud item Valerij Maximi lib.viij.c.j. Attilium reum imminentis damnationis periculo Q.Maximi ſoceri pauca verba ſubtraxerunt, quibus affirmauit, ſi in eo crimine ſontem illum ipſe comperiſſet, diruptum ſe fuiſſe affinitatem. Illúdque quod ſcribitur in l.affinitatis.C.com.de ſucceſ. Affinitatis iure nulla ſucceſsio permittitur. Tamen nonnunquam affines vocamus conſanguinitate coniunctos, vt tradit Feſtus Pompeius. Et in hac ſignificatione accipi videtur, in l.vlti.ff.vbi pupil.educ.deb.& in l.ius familiarium.C.de relig.& ſumpt.fune.& quod minimè dubium eſt in l.ſi mulier.ff.de dona.inter vir.& vxo. Nam quem primum cognatum appellauerat, eundem poſtea affinem vocat. Et affinitatem quoque pro cōſanguinitate accipimus, vti & haud dubiè accipitur in cap.j.xxxv.q.iij.& in cap.hæc ſalubriter.xxxv.q.viij. vti etiam annotarunt Archi. Ioan. And. & Domi.in c.j.de ſponſa.lib.vj.& ita quoque accipitur in l.ſi verò.§.hæc autem actio.ff.de iis qui deie.& apud Plinium lib.viij.epiſtolarum ad Rufinum, ea epiſtola cuius caput eſt, falſum eſt. In quo denique omnibus affinitatibus pro cuiuſque officio gratia oblata eſt. Nam ibi loquitur de filiis fratribus, & fratrum filiis. Et Suetonium in Iulio Cæſare capit.j. Per Mamorcum Aemilium, & Aurelium Cotam propinquos & affines ſuos veniam impetrauit.

Quæſtio an ad retractum admittatur quilibet propinquus.
Vicini qui.

21 ¶EX EO AVTEM, quòd noſtra conſuetudo loquitur ſimpliciter de conſanguineo, planum eſt quencunque admitti etiam non proximiorem. Sicuti cùm de vicino etiam ſimpliciter loquimur, de omni vicino etiam non proximiori intelligitur. l.non ſolùm, in prin.ff.de ope.no.nunc. Ex quo no. Albe.& Iaſon, quòd ſi ſtatuto cauetur, vt vicini teneantur reſarcire damnum, niſi capiant delinquentes: ij vicini intelliguntur, qui remoti ſunt: ſi modò vocem exclamantis audire poſsint, l.j.§.eodem autem tecto.ff.ad Silla.vbi & id no.Bal.quod & latius tractat Bar.in l.ſi tertius, in prin.ff.de aqua plu.ar.vbi etiam loquitur de quodam ſtatuto Tudertino loquente item de vicinis. Et poſt eum Pe. Anc.in rep.c.j.in xiiij.q.princ.verſi.vlterius quia ſæpe, qui eſt in charta 72.in paruis, extrà de conſtitutio.

Statutum iubēs conſanguineos adhiberi, an etiā de remotis intelligitur.

22 ¶Sed & ipſe Iaſ.vbi ſuprà trahit illum tex.ad ſtatutum, quod mentionem facit de conſanguineis vel coniunctis: vt intelligatur etiam de remotis: niſi ſtatutum adiiciat, proximis. Ideò (inquit) ſi ſtatutū iubet in contractibus mulierum vel minorum interuenire duos conſanguineos, videtur ſatis eſſe, vt conſanguinei etiam remoti adhibeantur, ſicuti etiam tenent Bart.& Bald.ſi penitius inſpexeris, in l. tranſactionem.C.de tranſa.& Ang.conſi.clx.domina Catarina, col.pen.ver.item eſt attendendum, & iterum conſ.clxx.item ſtatuimus, & id dicunt obſeruari de conſuetudine Iac.Bu.& Saly.in l.vlt.

C.de

C.de testa.milit,& in l.j.C. vnde vir & vxor.quamuis ipsi de Iure communi contrarium teneant, & alij multi quos allegat & sequitur Ias.vbi suprà quem videas in eo loco,& iterum in d.l.j. in fin. C. vnde vir & vxor.& in l.vlt.ad fi.C.de verb.signi.& Alex.in d.l.vlt.etiam ad fi.C.de testa. milit. Satis enim est nunc ea loca designasse.Sed & ad eum iurisconsulti text.in d.l. non solùm proximè accedunt externorum scriptorum sententiæ,quas afferemus in nu. 26. sed vt maturè. Sed hîc omnino vide quæ dicemus,infrà eo.ti.§.xj.glo.iiij.in verbo,*doibt recepuoir le premier lignagier*, nu.3. tamen in ea sum,vbi & id ostendo quod suprà diximus cõsanguineum etiam remotum admitti ad retractũ, iuris esse,& id quoque nostra consuetudo nuncupatim declarat.d.§.xj.rursúmque §.xiiij.

23 ¶Sed & id intelligendum est, si modò is sit intra decimum gradum:nam si sit vltra eum gradum, non admittetur,vt nuncupatim in specie nostri retractus voluit & respõdit Cepola caussarum ciuilium consi.xliij.clarissimè,col.j.& seq.motus hac ratione, quòd agnati & cognati vsque ad decimũ tantùm gradum succedunt,secundùm glos.in auth.in successione,& ibi Barto.& Ioan.Fab.C.de suis & legi.& in l.certum,quæ est vlti.in glo.etiam vlti.& ibi Bal.col.iiij.versic.quò ad secundam quæstionem,& alij Doct.C.vnde legi.& in l.iurisconsultus.§.parentes,& ibi Alber.ff.de grad.affini.& in l.octaui.ff.vnde cog.& in l.vacantia.& ibi Angel.C.de bon.vacan.& in §.vlti.& ibi Ioan.Fab.& alij,Insti.de succes.cog.& in §.hactenus,in verbo,longè,Insti.de grad.cog.& in §.si verò neque fratres,in prin.in authen.de hæredit.ab intesta.veni.Azo,in summa.C.de legi.hæred.col.ij. versic. vocantur agnati.Hostien.in summa de consang.& affinit.§.vsque ad quotum gradum,versi.vlt. Petr. & Cyn.in l.cùm rem alienam.C. de legat.Bald. in c.j.col.vlti.& ibi quoque Mart.Laud:& Cardin. Alexand.titu.de feud.march.vbi id tamen intelligunt in aliis successionibus,quàm comitum & baronum:nam in his succeditur in infinitum,donec sint agnati primi stipitis,& idẽ Bal.consi.cccclxix. statuto cauetur quòd bona,in fin.lib.j.vbi dicit in hoc gradus computandos esse secundùm Ius ciuile.& consi.cxxix.factum proponitur in terminis,in vlt.dubio, lib.ij. & consil.ccxciij. primò dicam de bonis,post medium,lib.ij.& consi.cccxxx.in hoc concordati,colum.ij. lib.iij. Angel.in l. sciant, col.j.C.de legi.hære.Raph.Fulg.consi.xlv.quoniam Franciscus,colum.ij.Mathes.in tract.successionum,in iij.art.princ. versicu.tertio loco, ibi,& vocantur omnes,& ibi.Lud.Bolog.in addit.& idem Bolog.consi.lxix.Corn.col.iij.Angel.Aret.in §.si plures,in fin.Instit.de leg.ag.succes.Pet.Ferrar.ti. for.libel.pro hæred.ab intest.in verbo,nullísque superstitibus,colum.ix.in paruis,versic.viso sufficienter.Bened.Cap.con.omnium.j.circa quod,colum.iiij. versi.ad idem & quintò,& iterum consil. cxxxvj.& si videatur,colum.j.rursúmque vlt.& Card.Alexand.in c.j.§.& quia,col.antepen.versic. cadit hîc pulcher,tit.qui feud.dar.pos.Philip. Deci. qui etiam excipit comitatus & baronias, consilio lxxxv.cuius superscriptio incipit,de gradibus,colum.j.& ij.& Iason in l.exigendi,colum.j.vers. septimò extende.C.de procur.Ludo.Gozad.consilio xxvj.in causa illustrissimorum,colum.v.versi. quartò fortius.

Quæst. Intra quem gradum admittatur cõsanguineus.

24 ¶Ex quo fit,vt etiam in legato aut fideicommisso relicto propinquis siue consanguineis intelligitur de his tantùm,qui sunt intra decimum gradum,non de vlterioribus gradibus,vt pulchrè & not.respondit ipse Deci.ex facto interrogatus consi.cccxxj.in caussa quæ Alexandriæ agitatur,col.ij.vers. circa primum.iterúmque consi.cccxxiij.cùm sit quòd nobilis ante fin.per id quod voluit Bald. siue is sit Saly.siue Petr.Anch.in d.consil.à nobis suprà in princ.huius gloss. citato, videlicet cccxxxiiij. lib.iij.consi.ipsius Bald.& xcv.consi.Pet.Anch.quòd scilicet is tantùm admittitur ad huiusmodi relictum,qui vocatur ad successionem de Iure ciuili.Et bene etiam facit quod scribit Pau.Cast. consi. ccclxxxiij. notandum est ad euidentiam, in fin. lib.j. & Alc.in l.pronuntiatio,in verbo,neptes,iterúmque in verbo,agnatorum,ad fin.ff.de verb.signi.Et quod tradit glo.in c.postremò,in princip.& ibi omnes Docto.extrà de appel.vbi dicunt eos tantùm consanguineos dici, qui sunt intra gradum successibilem,& multi ex illis loquuntur etiam de decimo gradu.

Decimus tantum gradus admittitur ad legata & fideicommissa.

25 ¶Porrò illam Cepolæ sententiam requirentem consanguineum esse intra decimum gradum,vt admittatur ad retractum sicuti ad successionem,fulcit quod nostra consuetudo vbique dicit ius retractus sequi per omnia ius successionis,vt infrà §.xj.& §.xiij.Et vide quid dicam inferius,in hoc eodẽ §.glo.xvj.in verbo,*declarer le lignage*,nu.4.sed & huius nostræ.& iterum d.§.xj.in glos.j.num 9.sed hanc tamen sententiam.Ex consuetudine autem Senonum debet consanguineus volens retrahere, esse intra septimum gradum,vt scribitur in xl.c.consuetudinum eius gentis.Similiter & Borboniorum.c.ccccxxxiiij.vbi præterea is gradus nuncupatim excluditur.vti & Niuernensium hoc titu.§.j. vbi dicitur retractum non habere locum,nisi vsque ad sextum gradum consanguinitatis inclusiuè. At ex consuetudine Britonum consanguineus admittitur vsque ad nonum gradum,vt scribitur titu. consuetudinum eius gentis xv.qui est,*des premesses & retraict lignagier*,§.j.

Consuetudines de gradu retrahentium.

26 ¶Sed vt maturè redeamus ad id quod suprà diximus de vicino remotiori, & vt nostri dicunt non immediato,vtrùm statutum prohibens alienare irrequisito vicino intelligatur etiam de huiusmodi vicino remotiori siue non immediato, vide Pet.Anch. consi. clx. præsupponitur in themate & latè Corne.qui tamen Pet.Anch.non meminit.consi.xxix.in præsenti consultatione, lib.j. Cæterùm autem legimus apud autores primæ classis,vicinum proximum : tanquam is quoque vicinus dicatur, qui non sit proximus. Nam Plautus in Mercatore,Tuus amicus & sodalis, simul vicinus proximus.

Vicinus proximus.

Terentius in Hecyra: Despondent ei natum huius vicini proximi. Tullius libro tertio Officiorum: Quærit ex proximo vicino, num feriæ quædam piscatorum essent. Et libro secundo Epistolarum ad Atticum: Caius Arrhius proximus est vicinus. & è nostris Paulus in dicta l. non solùm, in princip. ff. de oper. noui nunc. cùm dicitur, non solum proximo vicino. & Vlpianus in l. j. §. quod ait. ff. de cloac. ibi. & tam ad proximum vicinum quàm aduersus vlteriores. Quod optimè facit ad id quod suprà diximus. versiculo ab hinc v. Nam vt in his locis dicitur vicinus proximus, ita & alibi dicitur cognatus proximus. Terentius in Adelphis, Hegio his est cognatus proximus. vbi donatus interpres, Bene (ait) addidit, proximus, nam multi gradus sunt propinquitatis in affinitate, & cognatione.

Cognatus proximus.

27 ¶CÆTERVM QVIA IN præcedenti gloss. tractauimus de consanguineis qui non succedunt, & quibusdam quæstionibus accessoriis. Hîc de aliis multis eorum personam concernentibus disserendum ducimus. Quæro igitur, an bannitus (quem vocamus) poterit vti beneficio huius consuetudinis. Benedic. in repet. capit. Raynutius in verbo, in eodem testamento relinquens, le j. numero 142. expresse in hoc casu negat hunc admittendum, si perpetuò est bannitus, per l. amissione. §. qui deficiunt. ff. de capit. diminu. ibi. notat. per Bartolum, qui dicit & post eum Baldus. & vterque post Iaco. Aret. in l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Trebellianum, quòd banniti beneficia ciuitatis vel regni siue iuris municipalis amittunt, non autem iuris communis: nisi sint banno imperiali obnoxii, quod & tradunt Cyn. Bartol. Bald. Salyce. Angel. & alij in l. j. C. de hæredib. instit. Bartol. Bald. & Imol. in l. eius qui. §. j. ff. de testament. idem Bartol. in l. certa forma, per illum textum C. de iure fisci, libro x. Bald. in l. Gallus. §. & quid si tantùm, colum. penulti. ff. de liber. & posthum. & consi. xxv. ad dictum condemnatum, libr. iiij. Salyce. in l. j. C. de hæreti. Paul. Castren. consil. lvj. super primo quæsito, col. j. lib. j. Corne. consilio lv. reperio, col. iij. versic. & insuper, lib. ij. Franc. Curt. senior qui hanc dicit esse communem opin. consi. lx. dux Philippus. col. x. & sequen. Ludo. Bolog. consi. lxx. in princ. vbi & alios multos allegat.

Quæst. an Bāniti admittantur ad retractum.

Bāniti quæ beneficia amittunt.

28 ¶Quod certè ex eo dependet, an banniti nostri temporis comparentur deportatis, an relegatis, de quibus iura loquuntur. De qua re vltra illos vide Iaco. Aret. in tracta. Bannitorum, cuius initium est, Titius filiusfamilias. Spec. titu. de Instrumen. edi. §. compendiose, versic. quid de Bannito. Bartol. in sua disputat. incip. Lucanæ ciuitatis. Bald. consilio cclxxxix. præmissis verbis, lib. j. Angel. in sua disputat. incip. duo adinuicem. Pet. Anch. consilio cclxxix. filio. Fulg. in l. iij. C. de episc. & cleri. Paul. Castren. Alexan. & alios Recentiores in d. §. ex facto. eundem Paul. consil. ccxij. omisso, lib. ij. Alex. consi. xxvj. circa primum, col. j. & ij. lib. j. & consi. lxxv. visis & diligenter, col. j. eod. lib. j. & consil. cxvj. animaduersis, lib. ij. cum aliis multis adductis ab ipso Alexā. in d. locis. Quibus adde Iasonem amplè declarantem, an & quando banniti amittunt beneficia statutorum, atque etiam iuris communis, consi. clxvj. videretur, & duobus seq. lib. ij.

Bāniti quibus æquiparātur.

29 ¶Sed & ex alio defendi potest ea Benedict. sententia: quia bannitus perdit ius agnationis & filiationis, non intelligas, vt perdat ipsam agnationem, aut filiationem: neq; enim id fieri potest, vt ex se satis patet, & ex iis quæ diximus suprà in præcedenti glos. numero 38. porrò. Nam & ius earum ab ipsis separatum est & discretum, vt latè docuimus in repet. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, numero 259. incip. nec id quidem. Banniti igitur, vt repetam, perdunt ius agnationis & filiationis, vt constat ex not per Barto. in l. si adulterium cum incestu. §. liberto. ff. ad leg. Iul. de adulte. & in l. eos. ff. de recepta. quibus locis dicit, quòd sicut ciuitas perdit bannitum, ita & eum perdunt pater & cæteri agnati & cognati, per l. postliminium. §. filius. ff. de capti. & postlim. reuer. vbi hæc verba scribuntur: quia pater sic illum amisit, quemadmodum patria. Et id quidem expressè, vt scilicet bannitus perdat ius agnationis & filiationis, tadit Alexand. d. consilio lxxv. colum. iij. versicu. pro hoc facit, lib. j. Igitur si id ius amiserit, ratione cuius retractus competit, consequens est & ipsum ius retractus amittere. Tu tamen cogita an hæc in bannitis huius regni procederent, neque enim id ausim asserere.

Banniti perdūt iura agnationis.

30 ¶SED ET ILLVD hoc in loco in quæstionem venit, an venditor ipse sit audiendus volens retrahere. Quod videtur, nam quod permissum est eius consanguineis propter ipsum, multo magis eidem censetur concessum, authent. multo magis. C. de episco. & cler. cum simil. præsertim cùm in eo æquè ac in consanguineo locum habeat ratio nostræ consuetudinis prospicientis familiæ: ergo & idem ius seruandum est. l. illud. ff. ad leg. Aquili. & cap. inter corporalia, extrà de translati. prælat. cum similibus. Imò & maior est ratio, cùm sit sibi suæq; familiæ veluti propior, ac proximior, quàm alius nemo, vt tradit Ioannes Andreas in addit. Spec. tit. de coniuncta persona. & Bald. consi. cccxxxix. quæritur vtrùm de linea, in j. dubio, & Ouidius, si is est, in epistola Acontij ad Cydippen:

Quæst. an venditor ipse possit retrahere.

Hæc mihi se pepigit, pater hanc tibi primus ab illa,
Sed propior certè, quàm pater, ipsa sibi est.

Proximus sibi quisque est.

Et Terentius in Andria: Proximus (inquit) sum egomet mihi. Et vt est in veteri prouerbio apud Aristot. lib. Moralium ix. c. viij. & Theocritum Idyllio xvj. Charites nuncupato, & Athenæo libro ix. γόνυ κνήμης ἔγγυον, id est, genu sura propius. Et apud Plautum in Trinummo. Tunica propior pallio est.

Genu sura propius.

Tunica pallio propior.

¶Ideóque

31 ¶Ideóque in simili Paul.Castren.in l.filiusfamilias.§. diui, col.ij.ff. de leg.j. tradit quòd si testator prohibuerit rem quampiam alienari extra familiam,quoniam ea sit maiorum:ea prohibitio valet, vt ibi dicitur:nec solum alij eius familiæ,sed & is qui alienauit poterit alienationem retractare, ar. l.quemadmodum.C.de agricol.& censi.lib.xj.& sequuntur Ambro. Opizo. & Ferdi. Luaz.in d.§. diui,illi quidem colum.v.hic colum.vij.ad fin.ij.not.Et facit etiam text.in l.ex hoc edicto.§. si quis. ff.de ali.iud.mut.cau.fac.vbi ita scribitur.Si quis alienauerit,deinde receperit, non tenetur hoc edicto.Qui venditori suo redhibet rem,non videtur iudicij mutandi caussa alienare. Cuius text. argu. Alberi.ibi nuncupatim in hoc nostro casu dicitur voluisse,quòd admittitur ipse venditor ad retractum,& præfertur aliis consanguineis.nam ita eum refert & sequitur Franc.Ripa,in l.j. colum. penulti.versicu.sed pone quòd ipse.ff.de priuileg.credit.Sed ibi illud non dicit, sed aliud de quo, alibi diximus. *Res alienari prohibita,an à uenditore retractari posit.*

32 ¶Idq; maximè omnium debet habere locum,si venditor ipse non sua sponte,sed necessitate adda-ctus,cui ne dij quidem resistunt,si credimus veteri prouerbio,vt non immeritò Tullius libro secundò Officiorum iusserit parendum esse necessitati, & alibi dicemus latius. Si quis igitur coactus oppressúsque necessitate fortè æris alieni,aut alia honesta caussa ad alienationem processerit, non secutus illud genus hominum horribile & pertimescendum,qui vt inquit Tullius in oratione pro Publio Sylla,tanto amore suas possessiones amplexi tenent,vt ab his membra diuelli citius ac distrahi posse diceres:quíque sibi cognationem cum prædiis esse existimant suis.Si quis (inquam) vt fidem suam liberaret,suósque creditores non à se fortè, sed à suis maioribus factos dimitteret, domum suam vendat non aliter venditurus,posteáque locupletior factus Dei beneficio ex improuiso(vt dicitur)apparentis,intra tempus suæ familiæ concessum velit rem ad se atque ita ad suam ipsius familiam retrahere,quid est quod ei imputari possit aut debeat,vt nō sit audiendus,sicut cæteri eiusdem familiæ? *Quid si necessitate adactus quis alienarit.*

33 ¶Ego tamen cum multis censeo,eum omnino non admittendum.Nam cùm ipse haud dubiè de euictione teneatur,etiam si id expresim pactum non sit, nisi è diuerso contrarium sit conuentum.l. non dubitatur.C.de euict.cum similibus quæ afferemus infrà,eod.titu.§.xxix.gloss.vlti. numero 4. eodémque vlti certè eundem repetentem rem quam ipse vendiderit, exceptione summoueri posse nemini dubium est:quamuis alio iure ius ipsum quæsierit.Improbè enim rem à se distractam euincere conatur.Hæc enim propè sunt verba l.vendicantem. ff. de euiction. Et cum ipse teneatur emptorem aduersus alios defendere,consequens est, vt eum ipse non debeat nec possit impugnare.l. frater à fratre,ibi,porrò eum quem aduersus extraneum defendi oportet,&c.ff.de cōdit.indeb.& l. altius.ff.si seruit.vendi.vbi ita scribitur,quia quod alium facientem prohibere debuit, id ipse committere non debuit,& ibi glos.adducit concord. *Quem de euictione, & cætera.*

34 ¶Sed hæ rationes, tametsi à nonnullis in hanc rem afferuntur,parum tutæ sunt,quando hoc casu, cùm consanguineus ex hac consuetudine retrahit,non tenetur venditor de euictione : quia cùm res non ideò euincitur,quòd non sit venditoris,sed iure speciali, non tenetur venditor emptorem defendere,per not.in l.minor,in princip.ff.de euictione. Et quia etiam id ius retrahendi contra emptorem competit ex Iuris municipalis permissione, & ex emptoris vtpote extranei persona, non venditoris : propterea non tenetur venditor de euictione, arg.l. si per imprudentiam, & ibi notat. & l. hoc iure, cum l. sequenti, & l. si seruum, & l. si fundum,& l. si mancipium.ff.de euictione. Quin & si ex persona vtriusque res euincitur, non debetur euictio. l. sed & si, & ibi notat. eodem titulum.Præterea emptor intelligere debebat se id dare oportere consanguineo petenti & offerenti pretium:ideò sibi imputandum, si nihilominus emat.l.quod te,in fine.ff.si certum petatur. exemplo illius qui fundum alienum sciens comparauit:neque enim is de euictione agit , nisi expresè de euictione sibi prouiderit.l.si fundum.C.de euictione.& dicemus plenius infrà, eodem titu. §. xij.in gloss.j.numero 7.incipiente,sed hoc de euictione. Nam & aliàs cùm res euincitur ex natura negotij siue rei,non debetur euictio,sed sibi debet imputare,qui sic contraxit.gloss.notab.in l. si familiæ, in gloss.vltima,versicul.item quid si vni. & ibi Guid. Suz. Ricardus. Malum. Cyn. Bartolus qui eam gloss.dicit singulariter Bald.Salyce.& alij.C.familiæ erciscundæ.& Baldus in l.j.in ij. quæstione.C. de rerum diuisione,& in cap.j.§.rursus si fidelis,circa medium, & ibi quoque Mart. Laud. qui eam dicit valde singulariter. Aluaro.& Cardin.Alexand.titu.quibus modis feud.amit.idem Laud.in ca. j.colum.j.versicu.pone duo,& ibi quoque Cardin. Alexand.colum.item j.titu.si de feud.vas. ab aliqui.interpre.fuer.vbi illam gloss.signandam esse dicunt. Alexand. consilio xxj. viso compromisso, colum.iij.versicu.tertiò principaliter,lib.v.Franc.Aret.consil.iij. consultatio,in princ.& per totum id consil.Franc.Curt.senior consi.xlix.memoriæ,col.xviij.nume.71.& consil.seq.quod est eiusdem initij,col.lxviij.nume.383.& seq.Carolus Rui.consi.lxxij.primò videtur,col.iij.nume.5.lib.v.Fran. Ripa,lib.j.respon.c.j.defuncto,nume.62.& seq. *Venditor non tenetur de euictione ex retractu consanguinei. Multi casus in quibus uenditor non teneatur de euictione.*

35 ¶Ad hæc cùm huiusmodi euictio procedat ex ipso contractu venditionis, & post ipsum contractum,& non ex causa ipsum antecedente,certè etiam hoc casu non tenetur venditor de euictione l. iij.ff.eod.titu.ibi,hîc autem hæc actio postea esse cœpit,& l.Lucius, in princip.ibi, post contractam venditionem,eodem tit.& l.j.ibi,quæ ex præcedenti tempore caussam euictionis parant.C.de peric. *De eadem re.*

& com. rei vendi. Et expreſsè in hoc caſu, vt non teneatur venditor de huiuſmodi euictione, tenet Maſuer.titu.de retractu.§.item ſecundùm opinionem, & Matth. Afflict.in tracta. proto. in verbo, vt infrà triginta dies,in fine. Et eſt expreſſa conſuetudo apud Meldenſes cap.xcvj.Super eo tamen quod ſuprà dixi,niſi ſibi de euictione prouidiſſet,vide quid dicam infrà in eadem gloſ.nume.55.ſed id tamen,vbi videbis,an ſufficiat generaliter caueri de euictione.Quid autem ſi promiſſum ſit quomodocunque res euincatur,videbis etiam,infrà in fin.huius titu.quæſti.xxij.vbi etiam videbis,quid ſi venditor dicat emptori extraneo,& ignoranti conſuetudinem retractus, rem non eſſe obnoxiam retractui.

Interdum retractare poteſt, qui de euictione tenetur.

36 ¶Quin & ſi fateremur venditorem hoc caſu teneri de euictione,non confeſtim neceſſariò ſequeretur eum repellendum à retractu.Nam plerunque poteſt quis actum retractare, etiam ſi de euictione ipſius teneatur,vt in l.Seia.ff.de euict.vbi hæres,iure proprio poteſt rem à ſuo prædeceſſore venditam reuocare:& nihilominus tenetur de euictione,& etiam in l.ſi tibi,& l.vlti.C.eod.titu.de euictio.cum ſimi.adductis ab Alexand.in l.ſi mihi & tibi,in princip.ad fin.ff.de lega.j.& conſil.cix.viſo proceſſu.colum.ij.verſi.nec ad hoc ob.lib.iiij.& Philip.Deci conſi. clxxxv. in cauſa iſtorum nobilium,colum.vlti.verſi.nec ob.quòd iſte,& conſi.ccccxlv.in caſu,col.x.verſ.ſed reſponderi poteſt. Quibus adde Raph.Fulg.conſil.lxvij.paterfamil.colum.iij.Sed id dictum ſit ex abundanti,nam illi caſus videntur eſſe extraordinarij,& irregulares,nec ad alios trahendi,cùm regula ſit lippis & tonſoribus non ignota,quem de euictione tenet actio,eundem agentem repellit exceptio, quæ probatur in d.l.vendicantem,cum ſimi.Illud autem è diuerſo (ne id omittam) verum eſt, eum qui vendidit,licet non teneatur de euictione,non poſſe tamen eiuſdem rei ex alia cauſſa quæſtionem mouere. l.& ſi is.ff.de diſtract.pign.

Nemo retractat quod à ſe legitimè factũ eſt.

Vendẽs ſe alienum facit.

Facto renuntiamus.

37 ¶Igitur vt redeamus,ad id quod diximus,venditorem non admitti ad retractum,ſunt & aliæ rationes efficaciores, quàm quod ſuprà de euictione diximus.Nam primùm nemo retractare poteſt quod à ſe legitimè factum eſt.l.poſt mortem.ff.de adop.& l.cùm profitearis. C. de reuo. dona. & l. creditoribus.C.de ſer.pig.dat.manu.& ibi plenè not.& l.j.C.de remiſ.pign.& c.veniens,extrà de fili.presbyte.& cap.cùm ſuper.de conceſ. præben.& cap.diuerſis,de cleri.coniug. Prætereà venditor quantùm in ſe eſt, vendendo alienum ſe fecit,vt in ſimili dicit Bald.conſil. ix. factum tale eſt anno Domini,colum.iij.verſic.& ſi quæratur,lib.j.quod repetitur conſil.clxxxviij.lib.iij.videtúrque renuntiaſſe beneficio conſuetudinis,quæ vult rem manere in familia,cùm ipſemet alienando extra familiam poſuerit:nam & tacitè & facto renuntiamus. cap. inter monaſterium, & ibi gloſ.in verbo renuntiaſſe,extrà de ſenten. & re iudi.& ibi cõcor.cum alijs multis à me traditis,infrà tit.omnium noſtrarum conſuetudinum xxiiij.§.ij. Si igitur huic iuri renuntiauit, non poteſt amplius eo vti. l.ſi quis in conſcribendo.C.de pact.cum ſimilibus.

Perſonarũ extenſio non fit, ut caſuum.

Verbis legis deficientibus, deficit ipſius diſpoſitio.

38 ¶Item hæc conſuetudo id ius retrahendi ſolis conſanguineis tribuit, non etiam venditori. Ergo in illis tantùm obtinet:in hoc autem qui omiſſus fuit à conſuetudine, debet ius commune ſeruari.l.ſi verò.§.de viro.ff.ſolu.matri.Nam & quod certis perſonis contra aut etiã præter ius commune conceſſum eſt,id cæteris denegatum cenſetur.l.aſsiduis,à contrario ſenſu.C.qui pot.in pig.hab.& optimus text.in l.vacatio.ff.de mun.& hono.Et aliâs vnius incluſio eſt alterius excluſio.l. cùm prætor, & ibi gloſſ.ff.de iudic.cum ſimil. Et ſi conſuetudo idem intellexiſſet de venditore,æquè de eo,ac de conſanguineis ipſius expreſsiſſet.l.j.§.ſinautem ad deficientis.C.de cad.tol. & cap.inter corporalia, poſt medium.de transla. prælat.& c. ad audientiam, de deci.cum ſimil.à me congregatis in l.ſi vnquam,in verbo, libertis,numero 3.Nec ex præſumpta & veriſimili mente diſponentium fit extenſio perſonarum,ſed tantum caſuum.l.ſi quis ita.§.ſi quis cùm ignorat.ff.de teſta. tutel. Rapha. Co. Fran.Aret.& Iaſ.in l.Gallus.§.& quid ſi tantùm.ff.de lib.& poſthu.cum multis ſi.& concord. à me quoque collectis in d.verbo,libertis,numero 23.Denique vbi verba legis aut ſtatuti deficiunt, deficit & ipſius diſpoſitio.l.iiij.§.toties,& ibi Bartho.& Recentiores ff.de dam.infect.& c. indemnitatibus.§.ſed cùm eas.de elect.lib.vj.cum multis item ſimi.& concordan.etiam à me adductis in d.l. ſi vnquam.vbi ſuprà numero 2.

Nemo ſibi conſanguineus.

Nullum ſimile idem.

Vxor non eſt affinis uiro.

39 ¶Nec dici poteſt venditorem ſuiipſius eſſe conſanguineum vel propinquum:id enim naturæ repugnat,vt vnus ipſe ſit & ipſius coniunctus,ſicut dicimus, id quod ſimile eſt, non idem ipſum eſſe,ex Ariſtotelis ſententia,quam citat & approbat gloſ.in l.quod Nerua,in verbo,dolum,in fin. ff.depoſit.& voluit gloſ.in l.iij.§.vlti.in verbo,à reo.ff.de duob. reis, & in l.j. in princip.in verbo , ſed ego quemadmodum.ff.quod iuſſu,& in capitulo capitulum , & ibi Imola, & Recentiores, extrà de reſcriptis,& in capit.bona fides,in gloſſ.magna,poſt princip.extrà de depoſ.& in §.tria,verſicu.ſi quis verò iudex,in gloſſ.ij.poſt medium.iij.quæſtione ſeptima.Bald.in l.meminimus,in princip.C.de legitimis hæredibus. Quibus concinit illud Quintiliani aui in decla.cccxlv. Hoc ipſo (inquit) bene apparet aliud eſſe,quod ſimile eſt.Et videmus quòd mulier quæ ſuos conſaguineos facit affines marito,non tamen affinis ei eſt,vt notat gloſſ.in §.affinitatis,Inſtit.de nuptiis, & Bald. qui ex hoc conſuluit in pulchro caſu ad hunc locum admodum pertinenti, conſilio ccclxxv. conceſſa eſt, libro iiij. vide tamen quæ dicam infrà eodem.§.in verbo, *en telle quantité qu'il uouldra*. quæ eſt gloſſ. xxj. numero 7.quin & ſi hæc.

¶Ideóque

Decisio primæ quæstionis.

40 ¶Ideóque vt tandem hanc rem concludamus,non ferendus eſt venditor volens retrahere rem à ſe
venditam vi huius conſuetudinis, licet conſanguinei ipſius admittantur. Quod expreſsim & in hac
ipſa ſpecie voluit,& ex facto interrogatus reſpondit Rom.conſi.cclj. clariſsime, vbi & de hoc dicit
eiſe caſum à contrario ſenſu,ſi quis rectè intueatur,in l.bona fides,ibi, alicuius legis beneficio pecu-
niam rei venditæ deberet deſiiſſet.ff.de acti.emp.& Flor.à S.Petro,inter cõſi. Pet.Anch.cõſi.ccclxxj.
quod dicta domina,col.j.verſi.iiij.iſta domina,iunctis iis quæ dicit in fi. & D.Io. Igne. qui hos non
allegat,in repet.l.dudum,col.xxiiij.verſi.plus dicit Pau.C.de contra.emp.& nouiſsime D.Ferro.in
conſuetudine Burdigal.hoc tit.§.j.in fin.& iterum §.xvj. verſi.ſed quod nuper. & idem quoque te-
nuit in ſtatuto præferente vicinum,Matth.Afflict.in tract.protomixeos,col.xxiij.verſi. item quæro
pone quòd ego habeo.Et hoc credo veriſsimum, licet quiſpiam in marga. Bald.in verbo, alienatio,
verſicu.alienatio interim,dicat venditorem eſſe admittendum ante conſanguineos de æquitate,non
etiam de ſtricto iure,& allegat Alber. in j.parte ſtatutorum. quæſt. lxxix.qui tamen non loquitur
de hoc caſu,ſed de illo,an ſi emptor admiſerit venditorem ad redimendum , poterint nihilominus
conſanguinei retrahere,de quo nos alibi dicemus in tit.ſeq.§.j.glo.vij.in verbo, *ſeront preferez*, nu-
mero 18.ex hac autem,& ſequen.

Quid ſi ſtatutum ſimpliciter prohiberet alienationem, præterquã in cõſanguineos.

41 ¶FATEOR TAMEN quòd ſi ſtatutum noſtrum ſimpliciter prohiberet fieri alienationem in
alios quàm in conſanguineos, quod fieri poteſt, vt diximus ſuprà,in rubri.nu.14.nam & quod plus
eſt,& ſeq.Si quis extraneo venderet, poſſet fortè venditor reſtituto pretio hãc alienationem à ſe fa-
ctam contra prohibitionem ſtatuti,retractare,arg.l.j.& ibi Bald.C.de lib.cauſ.& l.ij.& ibi gloſ.&
Doct.C.ſi aduerſ.rem iudi.& l.murilegi.C.de murileg.lib.xj.& d.l.quemadmodum. C. de agri. &
cenſit.eod.lib.xj.& quod not.glo.Bar.& alij in d.l.poſt mortem.ff.de adop.Cano.in d.c.diuerſis,de
cleri.coniu.& in ca. ſi quis presbyterorum, extrà de rebus eccle.non alie. & alibi latius diximus. Et
ita in his terminis loquitur Pau.Caſt.& qui eum ſequuntur in d.l.filiusfamil.§.diui.ff.de leg.j.quos
ſuprà citauimus numero 31.ideóque,cùm ſcilicet prohibitum eſt alienari in extraneum. Ideo alie-
nans ipſe(vt dicunt)poteſt retractare alienationem.

42 ¶Sed aduerte quia contrarium eius quod tenuit Pau.Caſ.& aſſeclæ illius in illo caſu,vt ſcilicet non
poſsit alienans eam alienationem à ſe factam reuocare,tenuit idem Pau. Caſt.conſil. ccccliij. de eo
quod primo loco quæritur vtrum appellatione,in fin.lib.j.Et hoc quidem credo verius,per tex. in l.
vnum ex familia.§.ſed ſi vno,& §.ſeq.ff.de leg.ij.& in l.cùm pater. §. libertum.ff.eo.titu.Et per id
quod ſuprà diximus, alienantem alienando, alienum ſe feciſſe, & quod tradit Barth.in l. non du-
bium,colum.iij.verſicu.oppo.quòd ſecundum,& ibi gloſſ.Fulgo.colum.x.C.de legi. quòd contra-
ctus factus contra legem aut ſtatutum,licet ſit aliàs nullus,non tamen quantùm ad eos qui contra-
hunt,de quo diximus ſuprà eo.§.in gloſſ.ij.in verbo,*a uendu*,nume.8. incip. quanquam potuiſſet, &
dicemus etiam infrà §. xxvj. in gloſſ.ij. in verbo, *non eſtans dudict lignage*, numero 8. tamen Geral.
& ſequentibus.

43 ¶SED ET IN ALIO caſu poſſet ipſe vẽditor retrahere,videlicet ſi vendiderit cõſanguineo,
qui poſteà rem ipſam alteri extraneo vendiderit:nam tunc poterit prior ille venditor tanquam con
ſanguineus ſecundi venditoris retrahere à ſecundo emptore:quia eo caſu nõ reuocat priorem illam
venditionem à ſe factam,ſed poſteriorem.Ita voluit Floria.à S.Petro,d.conſil.ccclxxj.inter conſil.
Pet.Anch. ad fin. illius, motus eo. argu.quòd conuentio facta ſuper vno contractu non trahitur ad
alium.l.ſi vnus.§.ante omnia.ff.de pactis.Idem quoque cenſuit Sebaſtia. Neapodanus in commen-
tariis conſtitutionis incip.ſi ex vno,in verbo,nolentibus,hac item ratione motus:quia ratio cur pri-
mus venditor non poſsit retrahere,ea eſt,quoniam ipſemet vendidit:quæ hic ceſſat in ſecunda ven-
ditione, ex qua aliud ius nouum exoritur,& ſequitur Matth.Afflict.in d.tract. proto. col.xxiij.ver.
ſed iuxta hoc quæro,vbi id intelligit, quando emptor ſponte alteri vendidit, ſecus ſi conſanguineo
primi venditoris ex neceſsitate huius conſuetudinis.Cui ego accedo:quia iſta ſecunda venditio fa-
cta eſt ex conſequentia prioris.Ideò ſicut prior venditor non poteſt priorem illam à ſe factam reuo
care,ita nec poſteriorem illius conſectaneam,aut ſi mauis conſectariam,ar.l.cùm principalis. ff. de
reg.iur.cum ſimil.

Quæſt.Si quis uendidit proximo qui poſtea extraneo uẽdit,an prior uenditor poterit retrahere.

44 ¶AD ILLAM autem priorem ſententiam, qua dictum eſt venditorem ipſum admittendum
eſſe ad retractum alterius venditionis factæ à ſuo emptore conſanguineo, qui alteri extraneo ven-
didit,optimè facit text.à nullo eorum,qui eam tradiderunt,memoratus,in c.j.tit.de eo qui finem fe-
cit agna.vbi is qui renuntiauit feudum ſuo agnato,non excluditur, quin poſtea moriente eo ſine li-
beris admittatur ad idem feudum, niſi omnino, aut vt alij legunt,domino renuntiauerit. De quo
per Docto.ibi,& Bald.in l.j.in 50.quæſt.ff.de rer.diui.Card. flor.conſilio cxxix. dubia principalia,
in iij.dubio.Alexand.conſi.xiij.perſpectis his, col.j. & ij.lib.v.& eundem, atque etiam Iaſ.in l.j. §.
veteres,illum colum.penul.verſic.optimè facit,hunc colum.x.verſi.ſecundò pro iſta.ff.de acquiren.
poſ.quo etiam in loco tradunt poſt alios multos ab his citatos,quòd ſi quis renuntiauerit ſucceſsio-
ni patris,non prohibetur ſuccedere fratri in illis ipſis bonis, quæ ex ſucceſsione patris obuenerunt,
cum aliis concord.traditis à Philip.Deci.conſil.ccclxxix.requiſitus,col.j.& nos latiſsime alibi dice-
mus.Et interim vide quid dicam,infrà,in eadem gloſ.num.124. incip. ſed in duobus,& ſequ.& ite-

rum num.159.ſed his maturè. Quanquàm in contrarium nonnihil facit quòd à Bald.ſcriptum eſt in cap.j.§.vlt.col.quoque vlt.verſi.ſed pone conceſſum,& ibi quoque Aluar.ad fin.Mart.Laud.col.iij. verſi.eodem modo,& Card. Alex.paulò ante fin.tit.de contro.inue.

Quid ſi cōſanguineus qui retraxit ab extraneo alteri uendat.

45 ¶EX QVIBVS & illud facilè intelligere potes,ipſum venditorem in alio non admodum diſſimili caſu poſſe rem à ſe venditam poſtea retrahere,videlicet ſi vendidit etiam extraneo,à quo conſanguineus ipſius retraxit,vi noſtræ conſuetudinis: poſteà autem idem conſanguineus alteri extraneo vendit,quo caſu etiam apud eos,quibus eſt ius retrahendi bona patrimonialia tantùm, licet huiuſmodi res ita retractas & poſtea extraneo venditas retrahere, vt dicemus infrà eod. titu.§. xxxij. numero v.cæterùm, & ſequen. Ideóque & ille primus venditor poterit hanc rem à ſuo conſanguineo,qui eam retraxerat,venditam retrahere,illis ipſis rationibus,quas in præcedenti caſu diximus.

Conſuetudo.

Nihil enim inter hunc caſum & illum intereſt,niſi quòd hîc primo loco res eſt vendita extraneo à quo conſanguineus retraxit: ibi conſanguineo, qui poſtea vendit extraneo, & quamuis hîc pluſculum eſſet dubij,ob id quòd ipſe venditor extra familiam ab initio vendidit,tamen quia vendendo familiam iure retractus nō priuauit,ſi retracta ſit in eam familiam,& poſteà vendita,nihil eſt quod eum arceat à retractu huius poſterioris venditionis, vt diximus in eo præcedente caſu. Et ita quoque expreſsim in hoc caſu ſtatutum eſt apud Lorrienſes in præfectura Montargij hoc titulo, §.iiij.

Vtrum filius uēditoris poſſit retrahere.

46 ¶AT MVLTO' MAIVS dubium eſt, vtrum filius venditoris poſsit retrahere poſt mortem patris, cuius hæres eſt,nam ante mortem fortè non eſt dubitandum,propter tex.in cap. conſtitutus,extrà de in integr.reſtit.quem ad hoc expendit Henr.Boh.ibi,ſtatim in princip.quem(vt id obiter dicam)inſignem Docto.vocat Socin.conſilio ccxlviij.nunquid ex duobus.colum.vltima,lib. ij.& præclarum idem Soci.conſilio cclxvj.in cauſſa,colum.xvj.verſic.poſtremò,eod.libro ſecundo. Et quia etiam noſtra conſuetudo.infrà §.xj. dicit proximiorem venditoris, & ſic eum qui illi poſt mortem debet ſuccedere, cæteris in retractu eſſe præferendum,vt hinc planè poſsis intelligere,nihil obeſſe conſanguineo,quòd ſit ſucceſſurus venditori.Nam & videmus filium vaſſalli qui alienauit feudum antiquum poſſe eam alienationem ſibi reuocare, in eóque præferri cæteris agnatis,ſi alienatio facta eſt Iure vel conſuetudine permittente,vt nota. Andr. Iſer. Iaco. Aluar. & Cardina. Alexand. & omnes præter vnum Petr. Cerue.in capit.Titius,titu.ſi de feud.fuer.controuer.& in capit.j.§.& ſi clientulus. titu.de alienat.feud.& in capit.j.§.hoc quoque,titu.de ſucceſsio.feud. Bal. in cap.j.§.vlti.ad fin.& ibi Mart.Laud.colum.ij.verſiculo ſecundo caſu,& Cardin.Alexand.colum. iiij.verſic.eiuſdem initij,titu.quæ fuit pri.cau. bene.amit.idem Baldus conſilio cclxxvj. ad euidentiam,in fin.lib.v.quod repetitur conſi.cccxv.eod.lib.v.Franc. Cur. Senior,conſilio lxxxiij. eodémque pe.capio primum in quo quæri videtur,colum.j.& Iac.à S.Geor.in tract.feud.in verbo,& cum pacto de non alienando,col.x.verſi.ſed quæro vtrum filij.Iaſ.coſil.lvj.magnificus,col.iij. verſic.ſed præmiſsis non ob.lib.iij.& Franc.Curt.Iunior in tract.feud.in iiij.parte princ.char.antepenul.verſ. iiij.circa præmiſſa.

Quid ſi pater uenditor mortuus eſt, & ei filius ſucceßit, an & is poßit retrahere.

Hæres nō uenit contra factū defuncti.

Nec ex propria quidē perſona.

Nec ſi ipſe nō teneatur de euictione.

Nec ſi ipſe fecerit inuentarium.

47 ¶Verùm quærimus de filio,qui iam ſucceſsit patri venditori mortuo. Ideóque non videtur audiendus ad retractandam venditionem,non magis quàm ipſe venditor:cùm hæres & defunctus cenſeantur eſſe vna eadémque perſona,in authen.de iureiur.à mori. præſti. poſt princip. ex quo non poteſt hæres,venire contra factum defuncti.l.cùm à matre.C.de rei vend.& l.ſi ab eo.C.de negot. geſt. & l.ſucceſſores.C.de ſol.& l.ſi vxor.C.de bonis auto.iudi.poſsi.& l.ſi fundum,ibi,neque ei ſucceſsiſti. C.de reb.ali.non ali.& l.ſi Titio.ff.de pigno. & l.j.ff.de excep.rei vendi.& in l.venditrici.C.de reb. alien. non alien.cuius hæc verba ſunt, ad hunc locum maximè pertinentia, venditrici ſuccedenti perfectam rectè venditionem reſcindere,ac dominium reuocare non licet.Subditúrque,nec ex propria quidem perſona eum id facere poſſe,quod & ſatis probat d.l.cùm à matre. Ex qua etiam apertè intelligitur id procedere, etiam ſi hæres non teneatur de euictione,quia ibi emptor ſciebat rem à ſe emptam eſſe alterius, ideóque non tenebatur venditor de euictione, ex l. ſi fundum.C.de euictio. & dicemus plenè infrà eodem titu.§.xij.gloſſ.j. numero 7. ſed hoc de euictione. Et ita etiam voluit gloſſ.in d.l.cùm à matre,& ibi quoque Ioan.Fab.Bald.& Paul.Caſtren.& Rapha.Fulg. conſilio lxvij.paterfamiliâs. colum. ij. verſicu.his tamen non obſtant. & Lancel. Gali.in l.iiij.§. Cato, colum.xxviij.verſicu.& ſic in hac.ff.de verborum obligatione. Sed & id quoque procedit, etiam ſi hæres fecerit inuentarium, ex ſententia Andr. Iſer.in cap.j.titu. an agna. & Matthæ.Afflict. deci. Neapol.ccxl.in cauſſa Cubelli,col.vlti.& Raph.Fulgo.d. conſil.lxvij. colum.ij. verſic. quod tamen ita,vbi tamen id declarat.

Hæres in omnibus eiuſdem iuris,ac defunctus.

48 ¶Nam hæres non poteſt eſſe melioris conditionis, quàm defunctus. l. in omnibus.§.non debeo. ff.de regu.iur.Ideóque dicitur in l. Polla.ff.de his qui. vt indig. quòd quæ à defuncto habente liberam adminiſtrandi ſui patrimonij poteſtatem facta ſunt, non poſſunt reuocari ab ipſius hærede etiam pupillo.Et ſcribitur in l.penult.C.de reſti.mili.ea quæ à patre geruntur,non decet pro diſciplina militari à filiis in irritum reuocari,& in l.ſi ab eo.C.de lib.cauſ. ſcribitur filios adeundo hæreditatem patris voluntatem defuncti ſuo conſenſu confirmare. Et vt tradit Bartolus in l.Lucius, circa medium, filius hæres patris cogitur habere ratum factum illius, per d.l. cùm à matre, & l.ex qua perſona. ff. de regu. iur. Hæres enim eſt eiuſdem poteſtatis ac iuris, cuius & defunctus fuit.

l.hæredem.ff.de regu.iur. & factum defuncti censetur factum hæredis, & econuerso Ange.consi. clxxxv.Brunellus,per l.vxorem.§.agri plagã.ff.de lega.iij.ideò qui promittit de facto suo tantùm, & de facto hæredis promittere videtur,Bart.in l.si seruus, la secunda, ff.de condic.furt.Bald.in l. vlt.C.de act.empt.cum aliis concord.adductis ab Alexand.consi.xviij.attentis narratis, col.vlt.lib. v.& à nobis infrà,tit.seq.§.j.gl.vj.in verbo, *ou ses heritiers*, numero 4.verùm contra hæc.& faciunt etiam quæ scripta sunt à Pet.Anch.cons.xxvj.in quæstione,ad fin.& cons.ccxliiij.quia quæstio, col. j.vbi in hanc sententiam multa collegit:& Philip.Deci.cons.cccccxlvij.viso puncto, col.j.vers.his tamen non obst.

49 ¶Inde autem fit, vt agnati hæredes vasalli qui feudum alienauit, non possint reuocare alienationem ab eo factam: quam tamen aliâs reuocare possent, si hæredes non essent, vt declarat Iacob.à S.Georg. vbi suprà, versiculo aduertite ad id, vbi & alios allegat.Cui adde alios quoque multos, qui & idem de filiis dixerunt, videlicet Iacob. Bel.in d.cap.j.§.hoc quoque, & ibi Bald.colum. vltim. Marti. Laud. colum. iij. versic. quæro an factum. Aluar.& Card.Alexand.colum vlt.titul. de succes.feu.Paul. Cast. consil.ccvij. dico dictum Bartholomeum, in princ.lib.ij.vbi & alios allegat,& iterum consil.ccxc.visa suprascripta facti narratione,colum. vltim. versic.ex prædictis patet, eod.lib.ij. Matth. Affict. qui alios quoque allegat, deci. Neapol.cxij.inter dominam, circa medium.& Zazium in epitome feudorum par.ix.quæ est de feud.alienati.chart.6.in paruis, versi. quibus cõsequens est.Et est optimus text.à nullo horum citatus, in l.filiusfam.§.cùm pater.ff.de leg. j.vbi si pater testamento prohibuerit rem alienari extra familiam,si filius eius alienauerit in extraneum,non poterunt filij hæredes ipsius alienantis reuocare. Et ita in nostro casu retractus,vt scilicet hæres non possit tanquam consanguineus retrahere rem à suo prædecessore venditam,respondit Flor. à S. Petro inter con.Pet.Anch.consi.ccclxxj.quod dicta domina, colum.j.vers.quartò ista domina, iuncto eo quod dicit in fin.consi.dum respondet ad obiectum in priori loco. & Steph. Bertrand. consil. vij. non vidi, lib.j. & obscurè Pet. Anch. in d. c. constitutus, colum. vlt. in iij. oppo. *Hæres non reuocat feudum à defuncto alienatum.*

50 ¶Contrarium tamen in eodem casu retractus non obscurè declarat text.in dicto cap. constitutus, nam ibi pater qui vendiderat, iam obierat, cùm filij eius beneficio nostræ consuetudinis retrahere voluerunt, vt liquidò constat ex illis verbis, quondam G. pater illorum. Ea enim dictio (quondam) denotat qualitatem cui adiungitur aliâs fuisse, nunc autem amplius non esse.l.eius qui in prouincia, in verbo, defuncti, & ibi Salyc.& Ro.colum.ij.ff.si cert.pet.& l.cui eorum.§. affinitatis.ff.de postulan.vbi Saly.refert, quòd cùm aliquis petiuisset in iudicio aliquid, tanquam esset sui iuris, & hoc non probasset, is tamen obtinuit, ob id quòd in positione partis fuisset adscriptum,talis quondam filius, & sequitur Card.Floren.in cap.vlt.de testib.cogen.vbi Felin.adducit multos concord.vt ibi videre licet, sed quibus addere potes Ioannem And.in cap.cùm contra,in princ.& ibi post eum Barb.etiam in princ.de pigno. Iacob. But. in l.cùm aliquis.ff.de iure deliberan.Bald.consil.ccccvij.in quæstione quæ vertitur inter scholam. colum.iij.versic.tangitur & quartò,lib.j.& consil.sequen.quidam ciuis, colum.ij.& consilio clxiiij à libello, colum.j.lib.iiij.Salyc. in l.intestata, per illum text. C. de donat. caus.mort.& Rapha.Co.consi.xliij.in quæstione Francisci,circa medium,& consi.lxxj.in nomine Domini amen,viso processu,colum.j. Imol.consilio cx. in caussa quæ vertitur, ante fin.quibus locis dicunt hanc dictionem significare eum cui apponitur, esse mortuum.& Alexand. qui alios quoque citat, consil.xiiij.visis & consideratis, colum.iij.lib. vj. Tametsi contrarium tenuit Imol. sibi contrarius in cap.ex parte, in fin.extrà de foro compet. quia hæc dictio(inquit)de futuro quoque tempore dicitur.& Cardi.Alexand.in cap.ex tenore, in primo not.qui filij sunt legit.& Iason in dicta l. eius qui, in fin.princ. Quorum sententiam probat illud Virgilianum libro vj. Aeneidos: *Decisio prin. quæstionis.* *Dictio quondã quam uim habet.*

Nec Romula quondam
Vllo se tantùm tellus iactabit alumno.

Vbi & hoc annotat Seruius Maurius,aut vt alij vocant,Marius.atque illud Horatianum lib.sermonum ij.Saty.ij.

Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam.

Illúdq; Portij Latronis in Catilinam: Lucem nanq; nescio quam de domo Cornelia quondam prodituram fore. Verùm id rarum est, nec in ea significatione vnquam intellectum fuit à conditoribus decretalium,nec conueniret rationi recti sermonis in illis verbis, quondam filius talis, quibus verbis loquitur d.c.constitutus,si de futuro tempore intelligeretur, quis enim vnquam fando audiuit,talis qui erit filius talis?

51 ¶Igitur vt redeamus, non immeritò dicebat Pet.Bieri.præceptor Henrici Boh.esse text.de hac re, quam tractamus,in d.c.constitutus,vti refert ipse Boh.ibi,qui tamen id negat ibi probari, quia non dicitur, quòd pater fuisset mortuus, nec quòd filius ei successisset. Sed prima illa ratio non subsistit, vt diximus: quantùm autem ad posteriorem, fateor illic expresim non dici, quòd filius successisset patri,sed etiam contrarium non dicitur: & est iuris præsumptio, quòd ei successit.vt dicit glo.in §.j.versi.vt autem, in verbo, parentes, in authent.vt hi qui oblig.se hab. perh.res minor. *Filius iuris præsumptione hæres patris.*

quam ſequitur Bald.in l.apud hoſtes, colum. vlt.C.de ſuis & legi.vbi & eam dicit ſing.& in cap.j. columna j.titulo an agna. vel fili. & Ro. & Alexan.columna ij.in l. neceſſariis.ff.de acquiren.hæreditat.& Alexan.in l.ſi cùm dotem.§.tranſgrediamur, colum.iij.verſicul.in hoc articulo.ff.ſol. mat.Iaſon in l.non hoc, colum.j.C.vnde legi.& Franc.Ripa, in l.quod te,numero 58.ff.ſi certum petatur. Super quo tamen vide gloſſam,Bartol.& alios in d.l.neceſſariis. Barb.in c. ex præſentium, colum.j.verſic.& pondera iſtum text. extrà de pigno.& in c.j. in princ. extrà de ſolut. At illis concinit autoritas diui Pauli ad Galatas iiij.Si filius eſt, & hæres quoque eſt. Cuius meminit gloſ.in l. j.C.ſi mi. ab hære.ſe abſti.Nam & quod plus eſt, filius hæres eſt patris, etiam ſi abſtineat expreſsè vel tacitè.l.j.§.qui ſunt in poteſtate.ff.ſi quis omiſ.cau.teſta.& l. cùm quaſi. §. ſed & ſi ſuus.ff.de fideicom. liber. verum eſt enim fuiſſe aliquando hæredem, & ſufficit aliquo momento fuiſſe.l. vltima,ff.de conditionibus inſtitutionum. & qui ſemel hæres fuit,nunquam deſinit eſſe hæres, iuribus vulgaribus. de quo tamen vide D. Igne.in l. j. §. ſi pater, numero 25. ff. de ſenatuſconſul. Sillan.

Quid autem ſi abſtineat.

52 ¶Ipſe tamen Boh. vt ad eum redeamus, hanc eandem partem tenuit, vt filius hæres admittatur ad retractum; non quidem per illum textum, vt diximus, ſed per l.debitor.§.vltimo, ibi.quia non quaſi hæres. ff. ad Trebel. Cuius etiam autoritate ita dicit vidiſſe ſe diſputando teneri Aureliis ab Alano quodam doct. nepote diui Yuonis. & in id alia quoque iura allegat, vt ibi videre potes. Subdit tamen quòd conſuetudo Franciæ obtinet contrarium. Sed & hanc eandem ſententiam, vt filius hæres admittatur, ſecuti ſunt Maſuer.in titul.de retractu.§.item ſecundùm opinionem. Nicolaus Eueral. in locis legal. in loco de tanquam, columna penultima, vbi id dicit ſingul.& D. Boher.hoc titulo *de retraict.* §. iij.ad fin. & iterum deci. xij.& prædicta faciunt, & nouiſsimè Ioan. Nicola. Arela. in commentar. l. generaliter, in ſecunda parte, numero 34. C. de ſecund. nup. & Ferro. in conſuetudine Burdigal. hoc eodem titulo.§.x.vbi & idem dicit in cæteris hæredibus, & iterum §. xvj. vbi eſt conſuetudo expreſſa eius generis in eam rem. Et facit vltra ſupradicta, quòd aliâs hæres poteſt iure proprio non hæreditario reuocare rem venditam à defuncto, licet ipſe defunctus non potuiſſet. l. Seia. ff. de euict.& l. ſi tibi. & l. vltima.C.eodem. verum eſt quod textus in dicta l. Seia. & in dicta l. vltima, dicunt re euicta ab ipſo hærede iure proprio hæredem ipſum conueniri poſſe pro rei euictione. Sed id huic ſpeciei noſtræ nihil obeſt: quandoquidem nec venditor nec hæres ipſius tenentur de huiuſmodi euictione, quæ fit per retractum vt latè diximus ſuprà,nu.iij.verſi.ſed hæ rationes.

53 ¶Nam & hanc op. vt filius hæres poſsit retrahere temperat Maſuer.vbi ſuprà, niſi ipſe venditor expreſsim conueniſſet non venire aduerſus hanc venditionem, & ſe pro euictione obligaſſet, quia tunc (inquit) filium hæredem ipſius agentem ad retractum ſummouet exceptio euictionis, & nihil allegat. Sed pro eius ſententia facit quod poſt Iacob. Bel.tradit Bald.in cap. j. §. hoc quoque, columna vltima,titulo de ſucceſ. feud.quòd ſi pater agnatus vaſalli non ſolùm ſimpliciter conſenſit alienationi feudi factæ à vaſallo, ſed & ſe pro ea obligauit, non poteſt filius hæres ipſius eam reuocare, per l. quæ à patre. C. de reſti.mili. & cap.j.titul. an agna. vel fili. & eum ſequitur Marti. Laud. Aluar. & Cardin.Alexand. in d. §. hoc quoque, & Iacob. à S. Georg. in tract. feud. in verbo, & cum pacto de non alienando, columna x. verſiculo ſed dubitatur nunquid. & Zaſius in epitome feudorum parte ix.charta 4. verſiculo hoc quoque quarto loco, & ita voluit ipſe Bald. conſilio lxxxix. dominus Thomas, in fin.lib.j.per.l.conditionis incertum.C.de pactis.

Quid autem ſi pater promiſit non uenire contra uenditionem, & ſe pro emptione obligauit.

54 ¶Cuius poſtremi dicti ratio eſt, vt & id illis addas, quia qui ſimpliciter conſentit non tenetur de euictione, niſi expreſsim eam promittat, vel ſe obliget.l.exceptione. C. de euictio. & l.interpulantem, in princ.ff.de verb.oblig.prout eum text.allegat Iaſon in eadem prope materia loquens in l.quoties ab omnibus, in ij.not.C.de fideicom. & facit etiam quod tradit Bald.in l.qui ſe patris colum. antepenul. verſicul. tu verò conſidera. C. vnde lib. & poſt eum Iaſon.conſi. vij. pro reuerendiſsimo, columna ij. verſiculo tertiò principaliter, lib. iij. & Pet. Ancha.conſil.lxxvj.per medium conſilij,in iiij.dubio,vbi & illud dicit, non teneri de euictione,qui ſimpliciter conſentit venditioni, quod & ante hos tenuit Inno.in cap.ſi quis, colum.ij.verſicul.item no.extrà, de reb.eccl. non ali.& Bal.in margar.in verbo,euictio,verſi.iij. Ex quo & illud fit,vt hæres ex propria perſona poſsit contrauenire, vt etiam reſpondit Rapha.Fulgo.conſi.lxvij.paterfamilias, col.iij.verſ.in ea autem.

Cõſentiens nõ tenetur de euictione.

55 ¶Sed id tamen quod tradit Maſuer. non ſic generaliter crederem procedere, quando venditor non teneatur de euictione, quæ fit per retractum, vt diximus d.numero 34. ſed ita demum poſſit obtinere, ſi venditor expreſsim promiſiſſet rem tutam & ſecuram ſe præſtiturum etiam aduerſus retractum conſanguineorum. Neque enim cum ex natura rei ea euincitur, ſufficit vt locum habeat euictio, generaliter de euictione ſtipulari, ſed opus eſt expreſsim in hunc caſum ſtipulari, vt voluerunt Guil. Suz. Ryc. Malum. Cy.Bar.Bal.& Ang. ita intelligentes, gloſ.ibi.in l.ſi familiæ.C. famil.erciſ.per quædam iura ibi allegata ab iiſdem, & Marti.Laud.& Cardi. Alex.qui id dicunt in cap.j.colum.j.titul.ſi de feud.vaſ.ab ali.interpre.fuer. quod intellige vt dicam infrà in fine huius tituli

Quid item ſi uenditor promiſit rem fore tutam à retractu

tituli in xxij. quæstione. Si igitur venditor in hunc casum expresse promiserit, tunc hæres ipsius etiam in ea promissione expressim non comprehensus similiter tenebitur, vti & ipse promittens.l. si pactum.ff.de pactis,cum multis si. à me collectis, suprà tit. omnium nostrarum consuetudinum ix.§.iij.in prin.vbi abunde probauimus omnes obligationes & promissiones actiuè & passiuè transire ad hæredes etiam tacitos.Ideóq; & hîc hæres exceptione illius promissionis patris summoueretur.l.Seia.ff.de euictio.

56 ¶Et idem videri posset, si venditor promisisset tradere rem liberam vacuam & expeditam, per id quod in simili tradit Bal.consi.cij.punctus super quo, columna secunda, versicu.præterea venditor. Sed hoc tamen non admitto,quia id debet intelligi secundum statuta ciuitatis, nisi expressim aliter cautum fuerit,per no.à Dy.Bar. Angel.& aliis,in l.hæredes mei.§.cùm ita.ff.ad Trebellianum,cum aliis multis concordan.à me collectis in repetitio.l.si vnquam,in verbo, susceperit liberos, numero 84.incip.sed illud hîc quæro.Et quia etiam qui id promisit,tacitè in id tenebatur.l.ex iis prædiis, & ibi Angel.C.de euict.& l.iij.§.j.& l.in venditione.ff.de act.empti. & cap.cùm Ioannes, & ibi glo. in verbo,vacuam.Imo.in j.no.& cæteri extrà de fid.instru.& voluit etiam glo.in l.cùm venderes. ff.de contrahen.empt.Cy.post Pet.in l.si pro fundo, in fi.C.de transac. Bal.in l.quoniam.C.de compensa.& consi.clxvij.Titius vendidit, colum.j.libr.j.& consi.lxxxv.præmisis verbis,lib.v.repetito consil.cccclx.eodem lib.& Ias.in repe.l.quominus,in vij.quæstio.Bart.col.eiusdem q.ij.ff.de flumi. cum si. Ideo eius rei expressio nihil mutat conditionem iuris & constitutionem.l.non rectè.C.de fideiuss.Nec hoc casu sufficit generalis promissio, nisi descendatur ad speciem retractus,vt diximus in præcedenti versi. *Quid si promisit eam tradere liberam.* *Venditor semper tenetur rẽ tradere liberam.*

57 ¶Quid verò si quis dicat non solùm hoc casu, sed & in illo præcedenti filium aut alium hæredem venditoris non impediri,quominus possit retrahere,cùm hæres possit venire contra factum defuncti,quod ipsum tendit ad fraudandum eundem hæredem beneficio legis vel statuti.l.ij.vbi Bar.Bal. & Pau.Cast.C.si in fraudem patro.& voluit Cy.post Pet.in l.j.col.j.in j.oppo.C.eod.tit. & Alberi. in rub.eiusdem tit.col.ij.versi.circa le ij.Bal.in l.j.col.iiij.versi.quæro vtrùm iuramẽtum, & ibi Saly.in ix.q.C.de inoff.dona.ipse Bal.loquens de retractu feudi alienati à defuncto, consi.ccxv.proponitur quòd inuestituræ,col.ij.versi.tertiò respondetur, lib.ij. Bart.qui id declarat, consi.lxv.Petrus Nicolæ,col.j.versi.si verò ex hoc.& Alex.qui alios citat, consi.lvij.visa breui, ad fin.lib.v.& Fran.Curt.Senior consi.j.circa primum,in fin.& Ias.consi.vij.pro reuerendissimo, colum.vij.versi. nec obst.si diceretur.lib.iij.& consi.lv.statutum nouum,col.vj.versi.& ad illud,eod.lib.iij. & consi. lxiiij.in caussa caducitatis,col.iij.versi.nec obstat si diceretur, eod.lib.iij.& consi.clxviij.in caussa & lite.col.vlt.lib.iiij.Zasius cons.xviij.cum superioribus,nu.22.lib.j.Est autem apud multos statutum expressum,vt hæres venditoris possit retrahere, vt apud Meldenses.cap. xcvj. & Burdigalenses. cap.xix.Sed est contrarium statutum apud Meldunenses.c.liiij. & Cenomanenses.c. ccclxxvij.nisi, vt ibi dicitur,hæres ante mortem venditoris semel vocasset emptorem in ius in caussa retractus. Et idem in Andegauia.c.ccclxvij.Et in Borbonia, vbi non fit ea distinctio.c.cccclxxxv. Et apud Lodunenses hoc eod.tit.§.v.in fi. *Hæres potest uenire contra factum defuncti, quod in fraude eius tendit.* *Consuetudines de retractu hæredis uẽditoris.*

58 ¶SED quid de filiofa.qui nulla adhuc bona habet,quia pater & mater adhuc viuũt,nec aliunde sibi quicquam obuenit,& fortè adhuc est impubes & infans, sed pater venditor tanquam administrator illius,aut etiam ipse filius,aut alius ipsius nomine vult retrahere rem à patre venditam, vt quotidie fieri videmus,num id possit? Chas.in commentariis consuetudinum Burgundiæ hoc ipso tit. *de retraict.*§.j.in glo.ij.in vlt.quæst.multa in simili propemodum quæst.allegat, quæ vix intelligo.& concludit huiusmodi filium, atque etiam emancipatum non posse retrahere, & pro firmissimo omnium fundamento citat tex.loquentem tantùm de filiofami.in l. si venditor. §. sed & si pupillus. ff.de in diem addict.quo dicit probari filium non posse emere fundum à patre venditum.Sed is tex. vt dicam quod sentio,non id ita simpliciter dicit, sed illud tantùm, quòd pater non potest addicere filio suo,quẽ habet in potestate,fundum quem alij vendiderat sub pacto addictionis in diẽ,sicuti nec seruo proprio,quia his casibus emptio non valet: quod quidem non aliud est, quàm quòd inter patrem & filiumfa.aut dominum & seruum non constat venditio,vt & de patre & filio est tex.in l.ij. ff.de contra.emp.quod longè distat à nostro casu: quia hîc filius non emit à patre, sed ab alio, cui ipse vendidit,vi consuetudinis redimit,quod multùm differt, vt ex iis patet, quæ diximus supra in rub.numero 16.incip.valet igitur. Et si ea ratio haberet aliquid momenti ad casum retractus, certè nihil pertineret ad filium emancipatum de quo etiam ipse loquitur. Et quantùm ad filiumfa.is etiã maior & ditissimus nunquam admitteretur ad retractum rei venditæ à patre,cùm nec diuitiæ nec ætas quantumlibet grandis eximant patria potestate.l.vlt.§.vbi autem in vnum,ibi, cuiuscunq; ætatis fuerint.C.de bon.quæ lib.gl.in l.vlt.§.pupillus.ff.de verb.obli.quæ loquitur de sexagenario, & in §.j.in verbo,patresfamiliâs,Inst.de nup. *Quæstio an filiusfa. cui nulla bona sunt, possit retrahere rem à patre uẽditã,aut pater ipsius administrator.* *Quid de emãcipato etiam inope.*

59 ¶At huius rei difficultas in hoc est, quòd iste filius nulla bona habet, vt dixi, ex quibus pretium venditionis possit conficere: sed pater qui ipse per se & directè non potest redimere, vt suprà diximus,subiicit nomen filij, vt indirectè, & mutuato alieno nomine, id faciat, contra l.qui in seruitutem.ff.de bon.lib.vbi qui suo nomine possessionem bonorũ accipere non potest, nec liberorum *Qui quidquã facere non potest,nec filiorum nomine potest.*

quoque nomine poteſt.& l.quæritur, eod.tit.vbi dicitur ad verbum, ne qui ſuo nomine à bonorum poſſeſsione ſummouentur,per alios (de filiis autem is locus nuncupatim loquitur) eam conſequantur.& ibi concord.in glo.Et illius tex.autoritate ſcribit gl.no.in l.diui fratres,in princ.in verbo,fuiſſe.ff.de iur.patro.cum tractat,an delictum patris eiuſdémque patroni noceat liberis.Si tale(inquit) ius ſit,ex quo patri poſsit acquiri,puta ſi vult liberto ſuccedere tanquam patronus:tunc patre viuente filius,qui adhuc in eius eſt poteſtate, repellitur : ſecus ſi pater deceſſerit , vel alio modo filius fuerit ſui iuris factus,per d.l.queritur.& eam gl.ſequitur Barto.in l.j.in fin.ff.de interdict. & releg. & Alex.conſ.xxiij.opportunè, colum.ij.verſi.quartò.lib.j.Et facit etiam quod per eundem tex.ſcribit Bal.in c.j.§.hoc quoq;,col.iij.verſ.accedit quæſtio, tit.de ſuc.feud.Et prætereà tex.in l.iij.§.verbum poteſtatis,& in l.Sulpitius.ff.de don.inter vir.& vxo.vbi quemadmodum vxor non poteſt donare marito,ita nec filio mariti in eius poteſtate conſtituto, quia vt ita dicitur , patri quæritur. Et etiam videmus quòd pater autor fieri non poteſt , vt filio ſuo quid tradatur , cùm id faciens ſua autoritate ſibi acquirat.l.j.§.ſed ſi autor.ff.de auto.tut. Et facit item tex.in l.debitor.§.debitoris.ff.de pign. actio.vbi filiusfa.nõ poteſt emere rem patris ex pecunia profectitia,& id ibi not.Bar.& Bal. Et tex. deniq; in l.Aemilius.§.id quod.ff.de mino.vbi filiisfa.poſt emãcipationem minoribus non ſuccurritur,in id quod patri acquirunt.

60 ¶Et hæc quidem fortè procederent , ſi quæ filius in poteſtate conſtitutus acquirit ex pecunia patris, omnino patri acquirerentur,vt eſt de Iure communi.l.cùm oportet , in princ.C.de bon.quæ lib.& plenè traditur à Corn.conſi.ccxxxv.circa hanc , lib.j.Sed ex noſtra conſuetudine ſibi acquirit , non patri:nec ex iis quæ acquirit,quicquam pater habet præterquam quòd facit fructus ſuos ad ætatem. xx.aut xxv.annorum ipſius filij,etiam ſi à patre bona proceſſerint , vt ſcribitur tit.huius vol.xxviij. §.pen.& vlt.qui ſunt totius vol.cccxx.& cccxxj. Eſtque ferè generale in vniuerſa Gallia, vt filiusfa. ſibi acquirat,non parentibus:quandoquidem poteſtas illa patria in hoc regno vel non habet locum, aut certè modicum,vt etiam affirmat glo.in §.ius autem,in verbo,Romanorum,Inſt.de patr.poteſt. & affatim,diximus ſuprà tit.xvj.qui eſt,*des ſucceßions*.§.vij.qui eſt omnium huius vol.ccxj.in gloſ.j. Ideò ſi etiam pater ipſe de ſuo pecunias tribuat ad redimendum id quod à ſe venditum eſt , cedit tamen commodo filij:cùm emptum ex pecunia alicuius,eius non ſit : ſed ipſius , cuius nomine emptio facta eſt.l.ſi ex ea.C.de rei vend.cum ſimi.

Ex conſuetudine Franciæ filijfa. ſibi acquirunt.

61 ¶Nam & id ex multorum ſententia procedit etiam in noſtro caſu , videlicet in re quæſita à filio ſuo ipſius nomine & periculo ex pecunia patris , vt ſcilicet ea filio quæratur , non patri.Ita enim nuncupatim voluit Ro.in authen.ex teſtamento.& iterum in l.illud.C.de collat.& conſi.cccclxix.quò ad primum,colum.ij.verſ.tertio caſu,& Pau.Ca.in d.l.cum oportet , in prin.col.ij.verſ.ſed quid ſi filius.C.de bon.quæ lib.& Soc.conſi.lxj.circa primum dubium,colum.ij.verſ.ex qua concluſione,lib. iiij.& Ioan.Crot.in rep.l.frater à fratre,in xxx.q.ff.de condi.inde.in quibus locis illi poſt antiquiores latiſsimè tractant,an & quando quæſitum à filio ex pecunia patris ipſi patri acquiritur . Sed quibus addere potes Bald.conſ.cclix.factum ſic ſe habet quidam nomine Titius,lib.v.Ang.conſ.lxxxv. pater habens plures filios.& conſi.cxij.Vannucius,col.ij.Corn.conſi.clij.ad euidentiam, lib.iij.& in ſubſcriptione conſi.ccxiij. incip. Philip. Decius conſuluit , eod. lib. iij. Socin.latiſsimè conſil.xcij. circa primum, colum.ix.verſic.circa ſecundum , vſque ad fin.conſi.lib.j.& conſi.clxij.conſiderata, colum.j.& ſequen.propè vſque ad fin.conſil.lib.ij.& conſi.cxcij.capio difficultatem,in j.dubio,eod. lib.ij.

Quæſita à filio ex pecunia patris an ipſi quærantur an patri.

62 ¶Et poteſt pater eam pecuniam,ex qua res vendita retrahitur , donare filio in ſua poteſtate conſtituto,ex patria noſtra cõſuetudine, ſuprà tit.xiiij.qui eſt,*de donations*.§.iij.qui omnium eſt huius vol. clxxxiij.Et cùm ipſe emit nomine filij, cenſetur ei donare.l.filiæ cuius.C.fami. erciſ.vbi etiam patet rem ita emptam eſſe præcipuam filio in iudicio familiæ erciſ.& l.ij.C.ſi quis alte.vel ſibi.& voluit Bar.in vtroq; loco.& prætereà in l.quæ dotis.ff.ſol.mat.& in l.j.§.ſed nec caſtrenſe.ff.de collat.bo. & in tract.de duob.fratrib.in iiij.q.primę partis. Angel.in d.l.filiæ cuius,iterúmq; in l.ſi donatione, & ibi quoq; Raph.Fulg.Pau.Ca.Rom.& Recentiores.C.de collat.& Corn.conſ.ccxxxv.circa hanç conſultationem,lib.j.

Pater emens nomine filij cẽſetur ei donare.

63 ¶At dicet aliquis,pater poterit reuocare huiuſmodi donationem , atque ita res cedet ipſius commodo. Cui reſponderi poteſt id admodum eſſe ambiguum,per ea quæ poſtea dicemus , verſi. abhinc. ij.præſertim apud nos,qui expreſſam conſuetudinem habemus in d.§.cccxx.qua pater etiam ea quæ ab eo ad filium profecta ſunt,non poteſt impedire , vt ea loquitur , id eſt , vt ſatis declarat , non poteſt facere, quin filius ipſe eis liberè & ſine patris impedimento vtatur fruatur tanquam ſuis , poſt vigeſimum annum eiuſdem filij matrimonio mancipati , aut xxv. non mancipati. Et ſi id concedamus,vt ſcilicet poſsit reuocare , non proptereà patris erit ea res retracta ex ea pecunia donata : vt in ſimili dicimus. quòd ſi vxor emit pro ſe & proprio nomine ex pecunia viri verè vel præſumptiuè,tamen dominium ipſius rei ſibi quæritur:quamuis teneatur , quatenus locupletior facta eſt l. j.& l.multùm,in prin,& ibi Doct.C.ſi quis alter. vel ſibi. & l. & ſi de tua.C.de donat. inter vir.& vxor.Bar.in l.& ſi inſtrumenta , in fi.per eum tex. & ibi quoque Ang.C.de fid. inſtr. & iur.haſtæ fiſc.lib.x.& Bal.conſi.lxvij.punctus talis eſt domina Magdalena , col.j.verſi. ſecundo caſu , lib.iiij.

Vxor emens ſuo nomine ex pecunia uiri ſibi acquirit.

Ang.

Ang.consi.cxlj.super j.puncto,in prin.Et idem de fratre emente de pecunia cõmuni, vt res sit ipsius solius.l.qui aliena.C.si quis alte.vel sibi,& l.si patruus, secundum vnam lect.& ibi Bar.& Bal.C.cõmu.vtriusq; iud.cum aliis multis concord.à me adductis tum alibi, tum infrà eod.tit.§.xxxij.nu.17. nec denique. *Similiter & frater emens ex pecunia cõ muni.*

64 ¶Verùm huic rationi non admodum fidendum videri posset, propter ea quæ tradit Ioan. Plat.in d.l.& si instrumenta, illud intelligens quod suprà diximus de re empta nomine vxoris ex pecunia mariti, nisi ea res esset empta ex pecunia ab ipso marito donata, tunc enim res ipsa marito acquiritur,potéstq; is eam vendicare,vt econtrariò vxor rem à marito empta ex pecunia vxoris illi donata, per l.vxor marito.ff.de don.inter vir.& vxo.quem simpliciter sequitur Io.Lup.in rep.rub.de don. inter vir.& vxo.§.lx.col.v.versi.sed in casu.Sed ille tex.nuncupatim loquitur, cùm maritus aliâs non est soluendo,vt etiam dicit Bald.ibi, & glo.in l.si filij tui, in gl.j.in fin.C.eod.tit.Bart.in l.si vt proponis,in fin.& ibi quoque ipse Bald.in v.q.Ang.paulò ante fi.& Pau.Cast.in fi.C.de rei vend.Ex quibus Ang.dicit eum text.ita intellectum esse sing.Et id quidem Ang.in d.l.si filij tui,in fi.dicit generale esse in omnibus,qui rem quampiam emunt nomine alieno ex sua tantùm pecunia.Sed de hoc vltimo vide Bal.in d.l.si vt proponis,in iij.q.iterúmq; in d.v.q.Verùm ex iis potes intelligere nihil hæc obesse nostro casui.

65 ¶Quanquam & illud prætereà dici potest eam pecuniam, quam pater donat filio, non esse patris, nec ei acquiri,per id quod voluit glos.not.in d.l.frater à fratre,in glos.magna,ad fi.ff.de cõdi.indeb. quòd quando obligatio descendit immediatè à patre in filium,non reacquiritur ipsi patri,licèt secus sit,quando aliunde prouenit.Quam glos.approbant omnes Doct.ibi.Et eam ad dominium & donationem à patre factam filio trahit Iason ibi,in lec.char.pe.versi.assumo sextam, & Ferdi. Loaz,in repe.l.filiusfa.§.diui,char.15.nu.103.ff.de leg.j.Et pro hoc optimè facit quod dicimus in simili,quòd licet per seruum domino quæratur,si tamen vnus dominorum aliquid donet seruo communi, nihil hinc sibi quæritur, sed aliis dominis tantùm ipsius donantis sociis.l.verum.§.si seruo communi,& ibi glo.& Bal.ff.pro soci.& l.si Eros.ff.de opti.lega.Et quod in alio simili scribitur in l.sicut.§.idem Papi.ff.quib.mod.vsufr.amit. *Pecunia quam pater donat filio an sit patris.*

66 ¶Sed & hoc casu attentari potest,patrem qui nomine filiifa.facit istum retractum, atque in id confert pecunias,videri tacitè filium suum quantùm ad illum actum emancipare, per id quod in simili not.tradit Oldr.consi.xxvj.pater consensit filiæ.quòd si sint duo fratres in potestate patris,vnus potest alteri donare bona profectitia consentiente ipso patre.l.si permittente.C.ad S.C.Maced.& l. tam his.ff.de donat.caus.mort.nam consentiendo (inquit) videtur emancipare filium quò ad eum actum.Et idem nulla ipsius mentione facta,tenet eius discipulus Ioan.And.in addit.Spe.tit.de instr. edi.§.porrò.versi.quid si filiosa.& Franci. Aret.qui id dicit sing.& nouum, nutans tamen, in l.placet,col.ij.vers.est & alius.ff.de acquir.hæred.& Iason in fi.l.j.§.hoc autem, in ff.ad S. C. Trebel.in vtraq; lec.& in l.si is qui pro emptore,col.xl.nu.179.item adde.ff.de vsucap. *Pater tacitè emãcipat hoc casu.*

67 ¶Denique si diceremus patrem posse reuocare hanc donationem, & ita ad se retrahere, quod ipse nomine filij iure sanguinis retraxit,cùm ipse suo ipsius nomine retrahere non posset, fraus ipsius patris subiicientis nomen filij cederet illius lucro & commodo, quum iniquum sit ob suum facinus aliquid lucri facere,vt dicit l.si ab hostibus.§.j.ff.solu.matri.& l.vlt.in fi.C.de reb.cred.& l.itaque, in prin.ff.de furt.cùm dicitur, sed nemo de improbitate sua consequitur actionem.& l.si remunerandi.§.Maurus.ff.mandat.vbi ita scribitur, nullam actionem eum propter suam caliditatem habere.& l.ita demum.ff.de arbi.vbi dicitur,ne quis doli sui præmium ferat, & l.verum.§.tempus.ff. pro socio,vbi scribitur,æquum non esse dolum suum quenquam releuare, & l.j.in prin.ibi,nec vel illis malicia sua sit lucrosa.& iterum l.ne ex dolo,ibi, ne ex dolo suo lucrétur.ff.de dol.mal.& l.sed & si.§.planè,in fine, ibi, ne & sua calliditas prosit.ff.ad exhib.& l.pe.C.de lega.vbi dicitur, vt non accipiat fructum suæ calliditatis.& l.dubium.C.de repud.vbi idem propè tex.est.& l.ij.C.qui mili. non pos.lib.xij.& cap.sedes.& cap.ex tenore, extrà de rescrip.& cap.ex literis, quod est ij.extrà de dol.& contu.& c.ad nostram, de empt. & vendi. vbi ita scribitur, quia igitur fraus & dolus cuiquam patrocinari non debent.& cap.pastoralis.§.vlt.de offic.deleg.& c.statuimus, eodem tit. lib.vj.& c.dictum, & ibi glos.xxx.quæst.j.& bene facit l.ij.ff.de eo per quem fact.erit.& ibi concord.in glosa, & l.siue hæreditaria.ff.de negot.gest.& l.relegatorum.§.vltimo.ff.de interdict.& releg. *Nullũ doli aut fraudis præmium.*

68 ¶Et quanquam pater faciat fructus suos acquæstuum sui filij vsque ad ætatem xx. aut xxv.annorum ipsius, secundùm distinctionem nostræ consuetudinis, suprà à nobis citatæ. Si harum rerum à se prius venditarum & posteà nomine filij retractarum, etiam fructus suos faciat vt aliorum acquæstuum, de quo posteà dicemus, id certè non est considerabile, nec quicquam mutat ex nostra sententia: cùm id quod principale est, non ei quæratur,arg.d.l.j.ff.de auto. tut. nec quod principale est, vitiatur ob accessorium siue sequelam vitiosam.l.Papinianus.§.sed nec impuberis.ff.de inoff.test & l.pupillari.ff.de vulg.& pup. substi.& l. post legatum.§.qui principale.ff.de his quib. vt indig.nec etiam vitiatur dispositio facta in persona expressa & capace, ex eo quod quæritur alteri non capaci.l.si sponsus.§.si maritus.ff. de donatio. inter virum & vxorem, *Principale nõ uitiatur propter sequelam uitiosam.*

rem,& l.ſi is qui.ff.de libe.lega.Quibus rationibus motus Signo.conſi.cxiiij.thema ſic ſe habet:quidam habens filium,conſuluit auum qui filium ſpurium hæredem inſtituere non poteſt, poſſe tamen nepotem ex eo legitimũ inſtituere,etiam ſi vſusfructus ipſi filio acquireretur.de qua re latiſsime diximus in tractatu primogenituræ.quæſtio.xij. Et facit etiam quod dicemus infrà eod.tit.§.xxvj.in gloſ.j.nu.30.quintò intellige.

Pater ali non debet de bonis quibus priuatus eſt.

69 ¶Et hanc quidem partem, vt ſcilicet filiusfam.aut pater ipſius nomine poſsit retrahere rem à patre venditam, nuncupatim & in hac ipſa ſpecie tenuit Claudius Marletus vir ſanè legum peritiſsimus, quantum ex hoc vno ipſius conſ.coniicere potuimus,quod poſitum eſt inter conſi.Chaſſe.conſ.xxiij. deceſsit Catarina,col.v.verſi.item & quòd filius, vbi expreſsim reprehendit ipſum Chaſſè.contrarium tenentem,quo loco ſuprà citauimus: dicítque cum & hanc ſententiam aliquando fuiſſe ſecutum,ſed poſtea fauore cuiuſpiam amici contrarium conſuluiſſe: & cùm poſtea commentaria illa in Burgundionum conſuetudines ederet,veritum fuiſſe veriorem partem ſequi.Sed & eam ſententiam nouiſsimè ſecutus eſt D.Ferronus regius apud Burdigalam conſiliarius in commentariis conſuetudinum eius gentis hoc eodem tit.§.x.& D.Boër.eiuſdem curiæ præſes illuſtriſsimus deciſi.xij.& prædicta faciunt & latiùs deci.cxxxviij.an filiusfam.in quibus locis tradit ita fuiſſe iudicatum ſæpius in curia Burdigal.& ante hos Maſuer.in hoc quoque eodem tit.de retractu.§.item filiusfa.vbi dicit haud dubiè huiuſmodi filium admitti ad hunc retractum,quò ad proprietatem, & fortè etiam quò ad vſumfructum,qui fortè hoc caſu patri non quæritur, ar.l.cùm nõ ſolum.§.j.verſ.ſiue ex contrario,cum authen.exceptis.& ſeq.C.de bon.quæ lib.

Patri ſpurio non quæritur uſusfructus bonorum relictorum filijs eius ab auo eorum.

70 ¶Cui in hoc articulo, cùm ſcilicet dicit vſumfructum hìc patri non quæri, ſubſcribit tex.in c.j.§.ſi verò violator,titu.de pace tenen.Ex quo no.Bald.colum.iij.totius princi.& poſt eum Marti. Laud. Aluar.& Cardi.Alexan.quòd quando pater priuatur quibuſdam bonis, quæ quidem, vel eorum portio reſeruatur filiis, pater ex illis ali non debet, quod & idem voluit Bald.ad hoc not.illum text.quem dicit not.in authen.bona damnatorum, colum.ij.verſi.hìc quæro dicit ſtatutum.C.de bon.damn.& Socin.conſi.cxxiiij.viſo ſtatuto inclytæ ciuitatis, colum.iij.verſicu.confirmatur iſta opin.lib.iij.Sed & hoc propius fulciunt, qui in illa ſpecie de inſtitutione nepotis ex ſpurio, de qua nuper ex Signo.locuti ſumus,dicunt vſumfructum eo caſu patri non quæri, etiam ſi id dictum non fuerit.Inter quos eſt Bartol.in l.Gallus.§.quid ſi is, in fine.& ibi etiam Angel.Imol.Franc.Aret. colum.iij.& latè Alexand. colum.iiij. Socin.colum.ij. verſicul. tertiò principaliter.ff. de liberis & poſthumis. idem Barto.conſi. cxviij. Oducius, colum.ij. Bald.conſi.ccclxxxviij. reſpondendo ad dubia, colum.ij. lib.v. Salyc. in l.vlt. colum.vlt. C. de natu.libe.Paul.Caſt.conſi.ccccĺxvij.viſo dicto puncto, colum.penul.verſic.ad aliqua, lib.ij.Guid.Pap.conſil. xciiij.effectus, colum.iij.verſi. præterea cùm patri.Stepha. Bertran.conſi.xcvj.etiam ſi verum eſſet, colum.j.verſi.& quod dixi, lib.iij.cum aliis concordan.adductis à Recentioribus in d.§.quid ſi is, & Alexand.conſi.lxxxviij. omiſsis tribus,in vj.dubio,libro vij.Aut certè,ſi vt quibuſdam placuit,ponatur clauſula, ne vſusfructus patri quæratur.tunc hauddubiè valebit inſtitutio,vt per eundem Barto.in d.§.quid ſi is.colum. j.& ibi quoque Socin.colum.j.verſicu. ſecundò in quæſtio. & Bald.conſil.cxlvj. titulus principis, colum.ij. lib.j. & d. conſi. ccclxxxviij. colum.ij.lib.v. & Alber. in l. adoptiuum.§.j. ad fi.ff.de in ius voc.

Pater executor eligens filium pauperem, nõ habet uſumfructum.

Pater autoritatem præſtãs an ſibi quærat uſumfructum.

71 ¶Facit & quod ſcribit Bald.in l.tutor.§.quæ tutoribus.ff.de excuſ.tuto.poſt Paul. Liaz. & Ang. quempiam Aurelianum,quòd pater executor teſtamenti poteſt eligere filium pauperem, ita tamen vt ſibi vſusfructus non quæratur.& id ſequitur Bened.Cap.conſi.liiij.punctus quidam Angel.col. pen.Et quod à plæriſque traditur, quòd licèt pater non poſsit autoritatem accommodare filio ad ſuum ipſius commodum.d.l.j.ff.de auto.tut. tamen poteſt filio quærenti aut etiam vni ex filiis donãti alteri præſtare autoritatem,ſed hoc faciens non ſibi quærit vſumfructum. Ita enim voluit glo. in d.l.j.in prin.in verbo,non acquirit, in fi.& ibi quoque Dyn.& Bart.tum verſi.quid ſi pater, tum item verſi.quærit gloſ.ff.de auto.tuto. Bald.in ſua margar.in verbo, parentes, colum.j.verſi.pater conſentire poteſt.vbi in hoc dicit eam gloſ.ſing.Et ad hæc omnia facit optimè tex.in l.Imperator. ff.ad S.C.Trebel.& in l. Aemilius.§.j.ff.de mino.cum ſimilib. Imò ſunt qui hoc caſu conſtanter cenſent quæri vſumfructum patri: cùm in conſequentiam, & non principaliter quæratur, vt per Ioan.And.poſt Pet.Cer.in addit.Specul.tit. de inſtru.edi.§.porrò,col.j.ver.quòd ſi filiusfa. De quo & tu vide Bal.in l.bonorum, col.vlt.verſ.& ex prædictis.C.qui admit.ad bono.poſſeſ.& conſ.ccxc. hæ quæſtiones,col.j.lib.iij.& Bar.in l.impuberem.§.j.ff.de falſ.

72 ¶Sed & huc ſpectat tex.in l.iij.§.denique.verſi.ſed an hoc auxilium.ff.de mino.vbi ſi filiusfa.minor iuſſu patris obligatus ſit,is reſtituitur ex his cauſis quæ ipſius interſunt, ſed ea reſtitutio minimè patri prodeſt. Et teſt. optimus in l.Sulpitius.ff.de donatio.inter vir.& vxo.vbi ſi mulier patri fundum tradiderit,vti reſtituat filio:ſi id egit,vt maritus interim ex eo aliquid commodi ſentiret,non valet traditio: alioquin ſi ſolo eius miniſterio vſa eſt, valet. Vides igitur ex eo text.quòd maritus aliàs prohibitus non poteſt nec debet aliquid commodi ſentire ex eo quod vxor donat filio. Et hanc quoque partem adiuuat, quòd cùm olim non valeret donatio à matre facta filio, quia patri quæreretur, vt ſuprà diximus. Certè ſi aliquo caſu ei non quæreretur, valebat donatio,vt ſatis conſtat

ex

ex d.l.j.§.verbum poteſtatis ſupra allegato,verſic.ſed ſi in caſtra.Ex quo inferunt Iac.Are.& Bald. qui eum §.legit cum §.qui in eiuſdem,quòd cùm hodie quæſita à filio non quærantur patri,niſi quò ad vſumfructum.d.l.j.& l.cùm oportet.C.de bon.quæ liber.poteſt etiam hodie mater filio donare, ſaltem quò ad proprietatem. Imò ſunt qui hoc caſu, cùm mater donat filio, dicunt valere omnino donationem,nec ex ea quæri vſufructum patri.Ita enim voluerunt Azo in ſumma.C.de dona.inter virum & vxo.col.ij.ver.item & quæ contingunt.& ſeq.& Iaco. Are.& Mar.in l.ſi conſtante.C.eo. tit.de quo & tu vide Cyn.& Bal.ibi.Et facit denique quod ſcribit ipſe Bald.in cap.j.§.hoc quoque, col.iij.verſi.accidit,tit.de ſucceſ.feud.quòd ſi pater vaſallus feudum alienauerit,ídque ad filium ob id veniat,non quæritur patri per filium.& ſequitur Franc.Are.conſi.xiiij.viſo & diligenter,col.vij. ver.venio ad ſeptimum.

Mater an poſſit donare filio,& an quæratur uſusfructus patri.

73 ¶Concludo igitur poſſe patrem adminiſtratorem filij etiam impuberis in ſua poteſtate conſtituti, vel etiam alium ipſius curatorem, aut ipſummet redimere ſiue retrahere ex noſtra conſuetudine rem à patre venditam. Id quod etiam admittit conſuetudo Burdigalenſis,capi.xiij.Sed ita fortè ſecundum Maſuer.non quæratur ipſi patri eius rei vſusfructus, aut aliud commodum, quod tamen vltimum non aſſero,propter ea quæ ſuprà diximus, ſed vtcunque ſit, nihil quantùm ad id pertinet venditoris intereſt, præſertim cùm proprietas ſit retrahentis. Et quia etiam ſi id concedimus: aut etiam quòd ob id vel aliâs non poſſit pater adminiſtrator filij eo nomine retrahere, cùm ſuo non poſſit. Vide quid prætereà fateri neceſſe eſt. Nempe quòd ſi alius quàm pater conſanguineus filij ex parte matris iam mortuæ(ne quis nobis obiiciat id quod cauetur in §.xvj.huius titu.)vendiderit aliquid, non poſſit pater adminiſtrator filij eo nomine eadem ratione retrahere: nam ipſe quidem pater ſuo nomine non poteſt, cùm non ſit conſanguineus venditoris. Ergo ſi aduerſariorum ratio efficax eſt,nec nomine quidem filij, qui nulla adhuc bona habet: quia ſibi (vt dicunt) acquiret vel proprietatem, vel vſumfructum: nec filius quoque admittetur, cùm acquireret patri, qui non eſt conſanguineus venditoris. Et tamen nemo ſanæ mentis id admittet. Ideóque nec hîc ſequendam eſſe opinio. Chaſſe. arbitror, præſertim verò in filio emancipato. id enim omnino ſine dubio eſt.

Deciſio principalis quæſtionis.

74 ¶Verebar cùm hæc commentarer, ne ſi quando Chaſſeneus hunc locum legeret, pro more ſuo vehementius in nos excandeſceret,quòd ab eius opinione auſi fuiſſemus diſſentire.Eam enim ob cauſſam iam olim in nos ſtomachum eruperat. nam pridem in quadam ſectione ex noſtris in Pictonum conſuetudines commentariis,cui de Legibus connubialibus titulum nuncupauimus, ſemel atque iterum ab eius ſententia diſceſsimus: ita tamen vt honorificam ſemper de eo mentionem fecerimus, plus fortè ei gratiæ,quàm res & veritas concedebant tribuentes. Is autem erroris ſui conſcius, cuius eo in loco admonitus fuerat, in duabus poſtremis commentariorum ſuorum in Burgundiæ conſuetudines editionibus palinodiam ceu alter Steſichorus canit,ſententiam mutat, vſurpatis quoque noſtris teſtimoniis, quibus lapſum eius planè oſtenderamus. Quod tamen adeò cautè & veteratoriè ab eo factum eſt, vt non niſi à perſpicaciſsimo lectore diligentiúſque intuente deprehendi poſſet. Nam cùm aliâs, ſi quæ ex priori æditione immutaſſet, emendaſſet, detraxiſſet, aut etiam addidiſſet,additionis notula ſignificare conſueuiſſet, eo tamen loco, quo in noſtram ſententiam adductus ſuam mutauit, eam additionis notam conſultò prætermiſit, ſcilicet ne eam recantationem indicaret, quæ gloriæ hominis velut tenebras allatura videbatur, qui omnia à ſe vel dicta vel ſcripta ἀκίνητα eſſe ſemper voluit: vel (quod coniicio & veriſimilius eſt) vt apud eos qui duo poſteriora illa commentaria tantùm euoluiſſent, non etiam priora, me falſæ calumnioſæque reprehenſionis aut criminationis reum faceret. Eam autem coniecturam cœpimus, quòd etiam nos in eo libro quem Catalogum gloriæ mundi inſcripſit, plagij inſimulare conatus fuerat, dicebat enim compilatas à me Lod.Cælij Rhod.lucubrationes, libr.xiij.capi.vij.ex eóque pulchritudinis laudes,quas in noſtris legibus connubialibus deſcribo, corraſiſſe,diſsimulato tamen & ſuppreſſo ipſius Cælij nomine. Sed eam criminationem falſam comperiet quiſquis eum in manus ſumpſerit. Nam illic nihil eſt omnino ſcriptum de laudibus pulchritudinis, quod in illis noſtris legibus ſit quoque adſcriptum, præter vnum Procli locum. Neque tamen Cælius quis Proclus ille fuerit(multi enim autore Suida fuerunt) declarat: neque librum, in quo ea ſcriberentur, cùm is multos ſcripſerit,deſignat: imò nec ſententiam illius niſi conciſè & carptim deſcribit. Ego autem Proclum illum Lycium Platonicum eſſe oſtendi, librum nuncupatim annotaui, tum etiam ex eo ſententiam integram exſcripſi, vt liquere exiſtimem à me lecta primum & diligenter Procli ſcripta, ex quibus quæ à Cælio accepta putauit, in noſtros illos commentarios traduximus. Nec verò tam tardi ingenij vnquam fuimus,vt recentiores commentarios legendos potius, quàm antiquos illos ſanctioréſque claſsicorum autorum libros: riuulos,quàm fontes ſectandos exiſtimauerimus. Id enim ex quo literas amplecti cœpimus, ſtuduimus, vt omni genere ſcriptorum inſtructa eſſet nobis bibliotheca: atque in hac cura ita verſati ſumus vt τάυτίω τὴν βιβλιομανίαν luculentæ fraudi rei noſtræ familiari futuram agnati gentiléſque non ſemel clamitauerint. Hæc paucula, lector humaniſsime habui, quæ tibi obiter exponerem, vt intelligeres, quàm immeritò nobis ſuccenſuerit olim Chaſſeneus, tantáſque in nos tragœdias excitarit, nulla etiamnum à me iniuria vel

Autor ab iniuria Chaſſenei ſe aſſerit.

Vide in legibus connubialibus, in gloſ. xj. in uerbo, ne peult. uerſi. & in hanc & ſeq. Vide Chaſſe. tit. des droictz & apartenances à gens mariez, in uerbo, ne peult faire, uer. ſed in hoc.

tantilla lacessitus. Locus autem hic me admonet imò vrget accerrimè vt enumerem, demostrem designémque plusquàm sexcentas paginas integras, quas Chas.ex nostris illis legibus connubialibus(vt de aliis autorum vigiliis taceam)nec immutato quidem vocabulo, atq; adeò cùm calcographorum mendis,in illo suo catalogo pro suis vsurpauit, eas enim designari sibi expetebat bellus ille literator Annellanus.Sed vt idipsum in secundam æditionẽ illius nostri operis semper reieceramus,opportuniore loco & aptiore facturi,ita & plurima alia omitto hîc prudens,quorum etiam te admonere constitueramus,nisi mors hominis aliâs docti,& vt ab aliis audiuimus, probi nobis allata incœpto desistere suasisset.

Quæstio an pater tãquam administrator uteri uxoris aut curator ipsius poßit retrahere.

Vterus potest hæres institui.

Vtero legari potest & donari.

Vtero cõpetit in integr.resti.

Et actio negotiorum gestorum.

75 ¶SED VT AD INSTITVTVM redeamus, illud quæritur, an pater ipse tanquam administrator ventris suæ vxoris,id est filij nondum nati,qui scilicet in ventre vxoris est, posit hunc retractum facere, nam & hoc in facto vidimus. Finge igitur (ne incidamus in dubium præcedentis quæstionis)quòd posthumus ille fuit à quopiam hæres institutus,quod fieri potest, vt patet per titu. de liber. & posthum. aut quòd quispiam ei bona aliqua legauerit vel donauerit. Nam & id quoque fieri potest.l.qui quartam. §. si eius, & l. qui filiabus, in princip. & §. si quis ita. ff. de legat.j. Ex illis igitur bonis vult pater vt administrator ventris aut etiam alius curator ventri datus retrahere rem à patre aut etiam alio consanguineo (hæc enim omnia simul expediam) venditam,vtrùm posit? Quod videtur, quia vterus in his quæ suum ipsius commodum respiciunt, pro iam nato habetur.l.qui in vtero.ff.de statu homi.& ibi concord.in glos.ideóque & ei competit in integrum restitutio.l.etiam ei, & ibi glos. & Doct.ff.de minor.quem ad hoc dicit sing.Bald.in rub.extrà de in integ.restitut.ad fin. & in cap.j.colum.j.versicu.secundò not.& ibi quoque Fely.colum.ij. versicu. subdit.extrà de præscript.de quo etiam Paul.Cast.consil.xvij.colum.iij.ad fin.& Fran. Balb.in tractat.præscript.fol.47.colum.iij.nume.44. Et actio negotiorum gestorum,vt voluere glos.& Bart. in l.cùm pater.ff.de negot. gest. Et bonorum possessio contra tabulas.ff.de vent.in possessi.mit.per totum. Mittitúrque in possessionem legatorum.l. communi.§.sed & si.ff.com. diuid. Nam ei directò & per fideicommissum relinqui potest.l.cùm inter. C.de fideicommis. libert. & è diuerso eius fidei committi.l.j.§.sciendum.ff. de legat.j.quanquam ea l. loquitur de eo qui nondum natus est & ita obtinet in omni posthumo etiam nondum concepto.Eíque dari potest curator.l.j.§. quoties, eodem titu.& l.Titius.quæ est pe.§.si à prætore.ff.de excusat.tuto.cum si. Atque etiam tutor ex testamento patris.d.l.cùm pater.ff.de negot.gest.& §. cùm autem, Institut.de tutel. Succedítque etiam in his quæ sunt dignitatis hæreditariæ, & administrat per curatorem, Bald.in l.vltima.in fin. C.de testa.milit.Ex quo Cardi.Alexand.in cap.j.colum.ij.versicu.quid si dominus,titu. quæ fuit pri.cau. bene.amit.tradit, quòd si dominus moriatur relicta vxore prægnante, dandus est ventri curator, à quo vasallus petet inuestituram nomine ipsius ventris,cuíque fidelitatem præstabit. Tenetúrq; mater petere curatorem ventri,vt in fidem filio.l.ij.§.item si adhuc prægnãs.ff.ad S.C.Tertul.& voluit Bal.consi.cclxxxviij.Quidam decessit.in fi.li.ij.& consi.ccxcvij.visis & sup.li.iij.& diximus latius in repe.l.si vnquã.in verbo susceperit liberos.nu.123.Et vterus legitimari potest, vt dicitur voluisse Bal.in l.naturalis.in fi.tit.si de feud.fuer.content.inter do.& ag.de quo nos in nostro tractatu nobilitatis,nu.45.& illos.& seq.

Vterus non est in potestate patris.

Vterus non rũpit testamentũ.

Vtero tutor dari non potest.

76 ¶Contrarium quoque videtur, quia pater non potest esse administrator filij, nisi eius quem habet in potestate.vt not.in l.j.C.de bono.mater.At vterum non habet in potestate.l.vltima.ff.de collat. bo.& l.vltima.ff.de asig.liber.& d.§.cùm autem,Institut.de tutel.cùm dicitur, si modò in ea causa sint,vt si viuis parentibus nascerentur,in eorum potestate fierent: Bald.qui id dicit not.in l.si filius. §.j.in fi.ff.de lib.& posth.Ideóque si testator rogat hæredem si decesserit sine liberis in sua potestate constitutis restituere hæreditatem alteri,si hæres moritur relicta vxore prægnante, locus est substitutioni.de quo vide Alberi.in l. Neratius.ff.de manu.testa. necdum enim vterus suus est.l.j.§. toties, ibi, inter suos hæredes futurum erit.ff.de ventre in posses.mit.& in d.§.cùm autem, cum aliis multis si.& concord.text.& Doct.à me collectis in repet.l.si vnquàm, in verbo, susceperit liberos, numero 24.ad hæc vterus.In quo toto cælo errauit Alexand.qui contrarium dicit, in l.si filius qui patri, colum.vj.versicu. fallit in posthumo.ff.de vulg.& pupil. vti etiam facit Soci.in l. j. colum.xxviij.versicu.nec obst.allegata.eod.titu.Propterea nec rumpit testamentum, donec natus sit.l.iij.in princ.versicu.ex his apparet.ff.de iniu.test. cum simi. Nec etiam tutor ei dari potest. l.si nemo tutorem.§.vltimo.ff.de testa.tutel.& l.ventri.ff.de tuto.& cura.da.ab his & l.j.§.si quis quasi,iuncta glo.ff.de eo qui pro tut. & glo.in rub.ff.de tutel.& Ioan. Plat.& Angel. Are. in d.§.cùm autem,Institut,de tutel.Nec contrarium probat d.l.cùm pater,de neg.gest.quia ibi magis administrauit de facto,quàm de iure,vt dicit glos.& Doct.ibi. Dictus autem §.cùm autem, de tutel.& similes text.loquentes de tutoribus datis posthumis,intelliguntur, vt sint tutores ipsis posthumis natis,nam & hi posthumi dicuntur.Is autem curator ventri datus continuò decedit suo munere,quàm infans natus est.l.j.§.tandiu.ff.de ven.in posses.mit.& voluerunt Io.Plat.& Angel.Are.in d.§.cùm autem. Et ad hæc omnia optimè facit text.in l.tutor, quæ est iiij.§. si curator.ff. de suspe. tuto. vbi tamen glos.allucinata fuisse videtur, dum in hoc facit discrimen inter iudicem & testatorem. Cur autem tutor huic ventri dari non posit, curator posit,ratio hæc est,ni fallor,quoniam tutor prin-

cipaliter datur personæ,curator bonis,vt not.in §.certæ,Insti.qui test.tut.dar.pos. At is qui nondum natus est,persona non est,nec homo,nec animal,vt ex sententia Empedoclis, Diogenis, Herophili & aliorum plenè diximus in repe.l.si vnquam,in verbo susceperit liberos,num.125.quinetiam is infans,& seq.C.de reuoc.dona. Tametsi aliter sentit autoritate Hippocratis, & duorum capitum nostrarum legum Galenus in eo libro,cui hunc titulum nuncupauit, vtrùm conceptus in vtero sit animal. Sed alicubi in eo libro dicit potentia eum conceptum esse, at actutum fore, cùm in lucem æditum erit. *Vterus an sit homo aut animal.*

77 ¶Et ego quidem in eadem repe.& glo.num.122.sed & illud,& multis seq.vbi tractauimus, vtrùm hic infans nondum natus faciat locum ei l. multa in vtranque partem adduximus, quæ & ad hunc casum nostrum pertinent, vt ibi videre poteris. Sed vt breuiter hanc rem definiam ac concludam: illud verissimum est, patrem non esse administratorem filij nondum nati, vt suprà, ostensum est. Ideóque Bald.consil.cxxvj.quidam nobilis, libr.j.quod propè ad verbum repetitur consil.cxxxvij. eod.lib.j.nisi quòd copiosius in posteriore loco rem ipsam differit,sed vtrobique respondit,patrem aut auum paternum non posse tanquam administratorem vteri aliquid facere. Et idem quoque sine mentione Bal.tradidit Alexand.consi.clxxj.viso processu,colum.vlt.vers.non ob.quòd lo.lib.ij. Cùm autem nec tutor ei dari potest, vt diximus, & nemo contradicit. Curator autem hauddubiè dari potest, ísque pro nato habetur, cum de commodis eius quæritur, vt etiam diximus. Non video cur curator ei à iudice datus non possit eius nomine hunc retractum petere: sicuti & potest bonorum possesionem, vt & suprà,diximus. Nam & is modò postea nascatur, succedit, & rumpit testamentum, obstátque cæteris remotioribus.l. penultima.§. quamdiu. ff. vnde legi. & l.j. §. si quis proximior. ff. vnde cogna. cum si. Ex quo etiam potes intelligere eum ad retractum admitti, qui per omnia sequitur ius successionis, vt scribitur infrà, eodem titulo. §. xj. & §. xiij. Verùm executio ipsius retractus manebit in pendenti, tantisper dum in vtero est, vt colligitur ex dictis iuribus, atque etiam ex d.l. vltima.ff.de collat.bonorum. & l. antiqui. ff. si pars hæredita. petatur. *Decisio princi. quæstionis.*

78 ¶Quamuis sciam Philip.Deci. consil.ccxxij.viso puncto, col.j.in hoc statuto nuncupatim loquentem, respondisse nondum natum tempore venditionis non admittendum vi huius statuti ad retractum,ea ratione motum,quòd is tunc non potest dici filius aut consanguineus venditoris,de quo loquitur statutum,per d.l.vltima.ff.de colla.bono. Sed quod pace tanti viri dixerim, ille text.id non dicit. Et contrarium probatur in d.§.si quis proximior. Sed pro eius sententia est expressa consuetudo Britonum.cap.veterum consuetudinum eius gentis.lj.in fin.& reformatarum hoc eodem titu. §.xiiij. Et ad eam optimè facit quòd in his quæ sunt stricti iuris posthumi non includuntur l. si prægnans,& l.si vaccæ, quæ illam confestim sequitur.ff.de euict.& l.non quocunque.§. Iulia. ff.de legat.j.& id autoritate illorum text.voluit Alberi.post Oldr.in d.l.qui in vtero.ff.de statu homi.& iterum in prima parte statutorum.quæst.cxxxiiij.ciuitatis Paduæ,vbi ex hoc dicit, quòd stante statuto, vt in locum decurionis demortui assumatur quispiam ex proximioribus ipsius. Si moriatur decurio relicto patruo,& filia prægnante, præfertur patruus vtero, licet hic proximior esset, cùm nasceretur:nam statuta (inquit)sunt stricti iuris, ideo in his non includuntur posthumi, vt iam diximus.Hic autem casus noster est iuris stricti, cùm etiam sit ex statuto, vt ille casus Alberi.& quia etiam retractus per se consyderatus est stricti iuris, vt dicitur infrà.§. huius titu.xxxv. Et simile est quod tradit Bald.etiam post eund.Oldr.in l.idem erit,in j.lect.circa medium.ff.eodem titu.de stat. homi.quòd si statuto cautum sit,vt in locum demortui sumatur proximus ex eiusdem genere,& nemo sit natus, sed sit aliquis in vtero,non expectandum est, vt nascatur: sed alius confestim & sine vlla dilatione assumendus est,per l.petitionem.§. quando autem.C.de aduo.diuer.iudi.& l.nullus, quæ est j.ibi, statim atque illum fata subduxerint. C.de agen.in rebus, libr.xij.& idem voluit Albe.in d.l.petitionem.& Angel.in l. Arethusa,colum.ij.versicu. quid si de genere.ff.eodem titulo de stat.homi. *Posthumi in ijs quæ sunt stricti iuris non comprehenduntur.* *Vterus an possit subrogari in locum decurionis demortui.*

79 ¶Verùm hæc possent procedere, nisi nostra consuetudo statuisset ius retractus sequi per omnia ius successionis,vt diximus.Cùm igitur posthumi admittatur ad ius succedendi, sequitur & eos admittendos esse ad ius retrahendi. Nec tamen ea iura suprà in prin. allegata ad probandum posthumos non comprehendi in his quæ sunt stricti iuris,huc pertinere videntur: neque enim in illis tractatur vtrùm posthumi admittantur,an non,vtrúmue habeantur pro natis,nécne:sed illud tantùm, vtrùm venter accessoriè veniat in venditione matris: & an eo euicto agi possit de euictione, nécne: quæ res quantùm ab hoc casu differat planum est. Iura autem postremò à Bald. & Angel.citata, nihil etiam de vtero dicunt, sed tantùm præcipiunt statim & sine vlla dilatione alium in locum demortui substitui, & id fauore collegij, vt dicunt ipsi Bald. & Angel.nam & hîc esset periculum in mora, non etiam in casu nostro. Ideo & in illa mea sententia persto, vt scilicet vterus admittatur ad retractum.

80 ¶ET HÆC QVIDEM intelligo,si is vterus erat conceptus tempore venditionis, ex qua ius est quæsitum consanguineis. Si enim postea concipiatur, maius dubium est, an sit admittendus. Nam d.§. si quis proximior,id quod diximus, intelligit, si hic qui in vtero esse dicitur, viuo eo,de *Quæsti.an concepti post venditionem admit*

..titur ad retractum. cuius bonorum possessione agitur, fuerit conceptus: nam si post mortem, neque obstabit alij, neque ipse admittetur: quia non fuerit proximus cognatus ei, quo viuo non est conceptus. Et simile est quod scribitur in l.j. §. sciendum.ff. de suis & legi. Suos quidem posse succedere, si modò mortis testatoris tempore vel in rebus humanis, vel saltem concepti fuerint. Et iterum in l. Titius.eodem titu. vbi qui post mortem sui aui concipitur, is neque legitimam hæreditatem eius, tanquam suus hæres, neque bonorum possessionem tanquam cognatus accipere potest: quia lex duodecim tabularum eum vocat ad hæreditatem, qui moriente eo de cuius bonis quæritur, in rerum natura fuerat.& in l.item prætor.in princ. eodem titu. vbi prætor edicto suo proximitatis nomine bonorum possessionem pollicetur his, qui defuncto mortis tempore cognati fuerunt.& in l.si quis filio exhæredato,in princ.& ibi Bart.ff.de iniust.test.vbi dicitur,sed hoc ita,si aui mortis tempore in vtero nepos fuerit.cęterum si postea conceptus fuerit,Marcellus scribit neque vt suum,neque vt nepotem aut cognatum,ad hęreditatem vel bonorum possessionem posse admitti. Cuius l.autoritate Bart.in l.nam ad ea, post prin.ff.de legib.negat posthumum conceptum & natum post mortem testatoris rumpere testamentū.Et text.in l.Paul.§.Paul.ff.de bon.lib.vbi etiam dicitur hos post mortem aui conceptos non admitti ad hæreditatem legitimam, neque ad bonorum eius possessionem.& in l.verum,iuncta glos.ff.de bo.poss.secun.tab.& in §.cùm autem,ver.planè,Instit.de hære.quæ ab inte.defe.vbi qui post mortem aui conceptus est,eum nullo iure cognationis tetigit.Ideo nec suus illi hæres existet.& ibi glo.asserit eum illi nullo iure succedere.quam sequūtur Bal.Io.Fab.Io.Plat. Ange.Are.& alij ibi.

Cōceptus post mortem defuncti, neque admittitur, neque obstat alijs.

81 ¶Ex quo tradunt omnes nepotem, qui post mortem aui conceptus est, ei non succedere. glos.Cy. Bald.Saly. Paul. Cast.& alij in l. si quis filium. C.de inoffi.testamen.glo. Bart. Bald. Angel. Saly. qui ita dicit omnes tenere, Raph.Corne. & alij in l.vltima.C.ad S.C. Orphi.glos.in d.l. item prætor.& in l.cùm emancipati.ff.de colla.bono.& in §.cùm quæritur,& ibi Doct.Instit.de hæred.quæ ab intest.defe.& in §.hi etiam,Instit.de legi.agn.succes.Cy.Bald.Angel.Raph.Paul. Cast.& Corne.in l.qui se patris.C.vnde liber.Cyn.& Alber.in authenti.itaque,vterque colum.j. C.com.de succes.vbi dicit Cy.hunc nec Iure ciuili nec prætorio succedere. Albe.in authent.cessante.ad fi.ff. C.de legi.hæred. Bart.in l.iura, ad fi.ff.de legib. & in l.vltima.colum.vlti. versicu.quæro quid si filia.ff. ad S.C.Tertul.Bald.in l.affinitatis.colum.j.versic.item not.quòd in hac.C.com.de succes.& consil. lxvij.quia statutum,post prin.lib.j.quod & iterum repetitur alio tamen initio,consil. cccxcvij.punctus talis est Antonius, lib.iij.vbi ex hoc dicit hos post mortem conceptos non comprehendi in statuto loquente de nepote vel cognato.& consil.cxj.ad conseruationem,colum.j.versicu.primo casu, lib.ij.vbi rationem reddit,quia nulla iura consanguinitatis habuit cum auo.& consil.cxxxij. quanquam super hoc.colum.j.eodem lib.ij.& consil.cccxlij.casus super quo, in fi.eodem lib.ij.& consil. cccxcij.ad euidentiam, circa medium, eodem libr.ij. & consil.ccccvij. punctus talis est Antonius, post princ.libr.iij. quod quidem æditum est in eadem specie, qua & prima illa duo repetita suprà à nobis citata.& Bonacur.inter consil.eiusdem consil.cxxxj.circa prædicta, colum.j.libr.ij. Angel. consil.cccxxj. Dominus Iordanus, colum.ij.vbi & id dicit procedere in materia feudali. Petr. Ancha.consil.ccclxv.in themate proposito, colum.j. Ro.consil.ccccxlij.vt decisionem, colum.ij.Petr. Fer.in titu.forma libe.pro hæredit.ab inte.in verbo, nullísque superstitibus, colum.iij.Cor.consil. clxv.ad euidentiam,colum.j.lib.j.& cons.vij.questio est pulchra,colum.j.lib.ij.Et idem in aliorum successionibus voluit Raph.Fulgo.qui id tamen optimè declarat, consil.xlv.quidam Franciscus.& consil.xciiij.ex facto proponitur.& Angel.Aret.in §.j.Instit.de legit.agn.suc. & Bapt. Cacia.inter consi.Soc.in subscriptione,consi.clij.casus iste,quæ subscrip.omnium est postrema,lib.j. & Docto. vbique.

Nepos post mortē aui conceptus, ei non succedit.

82 ¶Vides igitur ex supradictis hunc qui posteà concipitur nec succedere, nec ei de cuius successione agitur cognatū esse.Scis item ius retractus & successionis idē esse, vt suprà sæpius diximus.Ex quibus facilè consequitur nec hunc ad retractum esse admittendum. Præsertim cùm habeamus text.in l.si ita fuerit.ff.de lega.iij.probantem eum qui nondum natus est,non censeri esse de familia. Quod & ex eo quoque probatur, quòd in fideicommisso purè relicto familiæ illi tantùm vocantur, qui fuerunt tempore mortis testatoris.l.cùm ita.§.in fideicommisso.ff.de legat.ij.& voluit Ioan. Andr. post Lamber.Ramp.in addi.Spec.in rubr.de testa.colum.iij.versicu.item Lambertus, vbi addit rationem,quia nondum sunt in rerum natura, cùm substitutio locum obtinet.& Signo.consil.clxxij. testator,colum.ij.versic.præthereà ex coniecturata,& consil.seq.in nomine &c.A pater.col.item.ij. & versicu.eiusdem initij.Petr. Ancha.& Imo.in cap.indicante,extrà de testa. Alexand.consil.xxij. visis ac etiam perlectis.colum.ij.versicu.quò ad vltimum,libr.iij.& consil.xxvj.videretur fortasse, colum.ij.versi.contra nepotem,& iterum colum.vlti.versicu,non ob.quòd d.Thamarotius,eodem lib.iij.& consi.xiij.visis & perlectis,colum.ij.vers.sed præmissis non ob.lib.iiij.quod idem est cum illo xxij.li.iij.& Io.Baptista,aut quisquis alius fuit,cons.seq.adsit spiritus sancti gratia,col.iij.Soci. in l.si cognatis,colum.antepe.versic.quarta & vltima conclusio.ff.de reb.dub.& consi.xlix.viso instrumento,colum.penult.versicu.solum tamen videtur,libr.j.& consil.cxiij.suprascripti,colum.iij. versicu.arbitror,eodem lib.iij.& consil.x.consyderatis,colum.ij.versicu.comprobo etiam,libr.iij.

Nondum conceptus non est de familia.

Nondum concepti non comprehēduntur in fideicōmisso purè relicto familiæ.

vbi

vbi & hoc refert consuluisse ipsum Alex.& Ioan.Bapti.à S. Seuer.& se subscripsisse.& idem Soci. consi.lxix.viso testamento Ioan col.v.versi.præterea etiam ex alio,eod.lib.iij.& consi.lj. visa facti enarratione,col.pen.lib.iiij.vbi hoc intelligit,nisi aliud appareat de mente testatoris.Philip. Deci. in rub.C.de succes.edic.in prin.& consi.ccv.in causa istorum nobilium,col.j.versi.tertiò hoc idem. & consi.ccclxiiij.visis his quæ accuratè,col.j.versic.eiusdem initij.Carol.Rui.consi.ij. est in primis, col.iij.num.9.lib.j.Crot.& Ferdi.Loaz.in repe.l.filiusfa.§.diui,ille col.xlj.versicu.septimò quæritur,hic num.528.& seq.ff.de legat.j.Alciat.in l.pronuntiatio,in verbo,agnatorum.ff.de verb.signi. Anto.Rub.consil.xxviij.circa præmissam,colum.ij.versic.& si dicatur,& iterum colum.seq.versic. item ex quo.& Iason inter consi.illius consi.xxxvij.circa dubium,col.ij.versic. secundò moueor.& Steph.Bertran.consil.xv.ex themate,nume.37.libr.iiij.vbi & id trahit ad casum non longè nostro dissimilem.

83 ¶Sed & idem quoque obtinet,ne id omittamus,in legato puro relicto cognatis siue consanguineis, vt scilicet non nisi illis competat, qui sunt concepti tempore testamenti vel mortis testatoris, & sic eo tempore quo legatum defertur,non qui posteà concepti sunt,per tex.in d.l.si cognatis.& ibi Bar. & alij,& inter cæteros latissimè(qui mos ei propè perpetuus est)Soci.ff.de reb.dub.& voluit etiam Ro.consil.ccxxxj.præmissorum Doct.in prin.& iterum consil.cxxxiiij.pro declaratione,in iiij.dubio,vbi id intelligit,nisi aliud appareret de voluntate testatoris.& ipse Soc.d.consi.xlix.col.pe. vbi suprà,in ver.præcedēti,li.j.& quisquis is fuit inter consi. Alex.d.consi.xiiij.adsit spiritus,col.iij.lib. iiij.Benedic.in repet.c.Raynutius.in verbo,& soboles, nu.38.extrà.de testa.& bene facit l.qui filiabus,in prin.ff.de lega.j. *Nec in legato.*

84 ¶Et hæc aliis multis rationibus & Doct.sententiis fulciuntur.Nam glo.in l.qui se patris,& ibi Bart. C. vnde libe. tradunt conceptum post emancipationem patris non venire appellatione agnatorum, & sequitur Bald.in l. meminimus.C.de legi.hære.& Philip.Deci.qui alios allegat,consil.xiij.cuius superscriptio incipit,an appellatione,col.iij.versic.& licèt hodie.de quo tamen vide Bald.& recentiores in d.l.qui se patris.facit & quod scribit Spe.titu. de feud.§.vltimo. col.j.in ea quæst.an Felonia,quam vocant,noxia malo dicere,patris clientis,id est vasalli,vt & ipsi vocant,noceat filio, dicit quòd si feudum cepit ab auo,eóque viuente nepos conceptus non est,ei nihil obest patris noxia,quia ex persona aui nihil petere potest, cùm inter vtrunque nulla consanguinitas fuerit, per d.§. si quis proximior,& d.l.si quis exhæredato.Sed & Bart.in d.l.item prætor.ff.de suis & legi.tradit,quòd si banniantur nobiles & eorum filij & nepotes,non comprehenduntur,qui posteà concepti sunt.quod & voluerunt Bald.& Ange. Aret.in d.§.cùm autem,Instit.de hære.quæ ab intest.defe. Idem autem Bald.in l.voluntas, in fi.C.de fideicom.dicit quòd prohibitio alienandi extra familiam intelligitur de conceptis tempore testamenti vel mortis, per text. ibi, & in d. l. si cognatis. Idem Bald. consil. ccccclxxxviij.casus talis est,quidam Titius,lib.iij.scribit, quòd si testator substituit proximiores,intelligitur de his qui erant concepti tempore mortis suæ.& consil. cccxxxiiij. factum tale est magister Ambrosius,colum.ij.libr.iiij.dicit hos nepotes post mortem aui conceptos nunquàm originem eius sequi, nec in fauore,nec in odio: vt qui ei nunquàm fuit agnatus aut cognatus.& consil.cl.proponitur quòd quidam testator. in j. dubio, libr.v. vbi dicit quòd statutum quo cautum est neptem dotatam ab auo non succedere dotanti, nec descendenti ab eo, non habere locum in ea quæ viuo ipso auo concepta non est: vt quæ tunc propriè neptis eius non sit: nec post mortem ipsius potest incipere esse neptis eiusdem.Subiungítq; id non solùm procedere in materia successionum, sed etiam generaliter. Ideóque & in statuto prohibente, ne militum nepotes intrent in palatium. quanquam in casu illius statuti contrarium consuluit ipse Bald.alio consil. scilicet clxxvj. statuto cauetur, eodem lib.v. *Conceptus post emancipationē patris non dicitur agnatus.* *Noxia patris in dominum, an noceat filio.* *Multa de conceptis post tempus.*

85 ¶Sed vt redeamus,idem Bald.consil.clxij.quidam Franciscus,in fi.eo.lib.v.tradit huiusmodi nepotes pauperes ex filio spurio hauddubiè eligi posse ab executoribus testamēti aui,quo bona iussa sunt distribui inter pauperes,licèt dubitetur de cæteris antè natis. Et Corne.consil.cxcvij.circa primum, post prin.lib.j.quòd auus non potest facere testamentum nepoti nondum concepto tempore mortis illius,nec ei substitutionem facere: cùm nunquam fuerit in eius potestate,nec censeatur fuisse ipsius cognatus vel consanguineus.Et Ang.Perig.in repe.l.in suis,colum.ix.ff.de lib.& posth.dicit eam l. non habere locum in eo qui post mortem aui conceptus est.Et Fran.Aret.inter consi.Soci.in subscriptione consi.clij.casus iste, (ea autem subscriptio est in colum.viij.eiusdem consi.lib.j.) dicit quòd licèt dubium sit, an appellatione filij in testamento veniant nepotes, tamen si ipsi nepotes nondum erant concepti tempore testamenti,nec tempore mortis testatoris,tunc hauddubiè non comprehenduntur, per not.in d.l.si cognatis.In qua etiam sententia fuit Bapt. Cacia.ibi in sua subscriptione à nobis suprà citata,colum.ij.versi.concurrit etiam. Et facit denique text.in l.emancipatum.§.si quis conceptus.ff.de senato.vbi non dicitur fuisse filius senatoris,nisi qui conceptus fuit,dùm pater senator fuit.Et generale est,vt inspiciatur qualitas tempore conceptionis.l.ex libera.C.de suis & legi & l.ex facto.§.ex facto.ff.ad S.C. Trebel.& l.emancipatum.§.j.ff. de senato. cum si. Et quod scribit Alberi.in l.diuo,in prin.C.de quæstio.& Paul.Ca.consil.cclij.viso puncto colum.ij.versi.breuiter, libro ij. *Alia de huiusmodi conceptis post tempus.*

86 ¶QVANQVAM ET aduersus hæc alia multa adduci possunt. Primùm tex. in l. peto. §. fratre, iuncta glossa, in verbo, familia. ff. de legat. ij. vbi si res quæpiā sit prohibita alienari extra familiam, si alienata fuerit, poterunt etiam hi qui post alienationem concepti sunt, & nati eam reuocare, etiam si cæteri omnes, qui erant eius familiæ tempore alienationis, ei consenserunt. Et ita per eum text. voluit Rapha. Fulgo. in l. quoties, la j. C. de fideicom. & sequuntur Corneus & Iason ibi, idque dicit Iason esse de mente Ioan. Ana. consi. xlvij. illud presupponitur, & id esse notandum, & digito ligandum, quia quotidianum. Et id clarius voluit Ludo. Bol. in addi. ipsius Anan. in fine, & Benedic. qui id sing. dicit, in repe. c. Raynutius, in verbo, & soboles quam gestabat in vtero, nu. 49. de testamen. Philip. Deci. consi. xxxviij. circa primum dubium, col. ij. ver. iij. consyderandum. & consi. ccccłxviij. superiori anno, col. pen. vers. & domine Aluisiæ, & consi. ccccxcviij. viso casu proposito, col. iiij. ver. non obst. dominæ. Crot. Ferdi. Loaz. & Franc. Ripa. in repet. d. §. diui, ille col. xlj. ver. vij. quæritur, alter nu. 528. & seq. hic col. iij. nu. 10. Et idem propemodum voluit Raph. Co. in l. cùm ita. §. vltimo. ff. de legat. ij. & Alciat. in d. l. pronuntiatio, in verbo, agnatorum. ff. de verb. sign. & facit quod de reuocatione fideicommissi tradit Alexand. consi. cj. super primo, colum. penu. versi. nec obst. si diceretur, lib. vij.

Cõceptos post venditionẽ, posse reuocare alienationem.

87 ¶Facit & quod passim asseuerant Doct. nostri, quòd si quis recepit emphyteusim vel feudum pro se suis filiis & nepotibus, etiam admittũtur ij qui post mortem ipsius cõcepti sunt. Ita enim voluit Bar. in d. l. item pretor. ff. de suis & legi. & in l. quod dicitur patrem, paulò ante fin. & ibi quoque Imo. & Alex. col. ix. versi. item addit hîc Ang. in quantùm. ff. de verb. obli. & Bal. in l. si in personam, col. ij. ver. modò sequitur. C. de fideicom. & in d. l. qui se patris, col. vlt. C. vnde libe. & in d. §. cùm autem. & ibi quoque Ang. Are. Insti. de hære. quæ ab intest. defe. & in cap. j. col. v. ver. item quæritur, pone nepos. tit. an agna. vel fil. & d. consi. clxxvj. col. ij. vers. vnde si quis, lib. v. & consi. cc. feudum sub ista forma, in prin. eod. lib. v. Pau. Ca. in d. l. si quis filium, col. iij. versi. eodem modo si aliquis. C. de inof. testa. Marti. Lau. in cap. j. §. hoc quoque, col. iiij. vers. quæro pone Titius, & ibi quoque Cardi. Alex. col. pen. versi. quæro de alia quæstione, tit. de succes. feud. Bened. in repe. d. c. Raynutius, in verbo, & soboles quam gestabat in vtero, nu. 47. de testa. Phil. Deci. in rub. C. de succes. edi. post prin. & consi. ccccxlv. in casu à me transmisso, col. iiij. ver. non ob. quòd domina. & Carol. Rui. consi. clx. viso, col. iij. nu. 7. lib. ij.

Conceptos post mortẽ primi uasal. aut emphyteutæ, admitti ad feudum & emphyt.

88 ¶Et id quidem satis probatur ex text. in d. capi. j. §. hoc quoque sciendum. tit. qui feud. dar. poss. cùm scribitur agnatos admitti vsque ad septimum gradum. Nam impossibile est, vt qui septimo gradu distat ab eo qui primùm accepit in feudum, fuerit eo viuo conceptus. Et ista quidem impossibilitas, vt dicit Bald. in d. cap. j. an agna. vel filij. apparet per rerum naturam, nec indiget alia probatione. l. vbi autem, versic. illud dubitationem, ibi, ipsa natura manifestissimum est. ff. de verb. oblig. Sed & hoc dilucidius probatur ex tex. in ca. j. ti. si vas. feud. priue. cui defe. cùm dicitur, vsque ad infinitum. quos etiam text. in hoc quod diximus, expendit Bal. consi. ccxv. proponitur quòd inuestituræ, col. ij. versi. ex quibus concluditur, lib. ij. Cui adde & alium huius posterioris similem, in cap. j. titu. de nat. succes. feud. Quando autem vel ad septimum tantùm gradum, vel in infinitum succedatur in feudo, ne huius differentiæ inscius hinc abeas, videbis apud Aluar. in d. ca. hoc quoque, & Cardi. Alex. ibi, in §. & quia, col. antepe.

89 ¶Et huius quidem sententiæ, vt redeamus in viam, ratio apertissima est, quia vt dicunt prope omnes, quos suprà citauimus, & præthereà Bart. in l. si quis filio exhæredato, in princ. ff. de liber. & posthum. id quod suprà, tam latè diximus, non admittendos eos qui post mortem eius de cuius bonis agitur concepti sunt, intelligitur in successionibus hæreditariis tantùm, non etiam in cæteris rebus, quæ citra hæreditatem nobis obueniunt: nam nec id in iure patronatus attenditur. d. l. Paulus. §. Paulus. ff. de bono. liber. quam & ad id quod diximus annotat, & dicit singularem Ro. sing. ccxcvij. conceptus post mortem. Et hæc est communis opin. quamuis Ange. & Raph. contrarium tenuisse videantur in d. l. quòd dicitur patrem. ff. de verb. obl. & ipse Ang. d. consi. ccccxxj. D. Iordanus, col. ij. versi. in materia autem. Quin sunt qui dicunt illud tantùm procedere in successionibus ab intestato. & in iis Raph. Fulg. consi. xxxiiij. domina Catarina, col. ij. versi. nec me mouet vbi, & ex hoc tenet non procedere in substitutionibus & fideicommissis, contrà quàm diximus ex multorum opi. suprà, nu. 82. vides igitur.

Conceptos post mortẽ admitti ad ea quæ non iure hæreditario obueniunt.

90 ¶Hanc quoque partem fulcit, quod à feudorum interpretibus traditum est, agnatos natos post alienationem feudi admitti ad reuocationem illius, non minus quàm si nati fuissent tempore alienationis, nec distingunt vtrúmne concepti essent eo tempore, an non, ita enim generaliter voluerunt Andre. Iser. Mart. Laud. Iaco. Aluar. & Card. Alexand. in d. cap. j. §. hoc quoque notandum, titu. de succes. feud. Iaco. Aluar. in cap. Titius, colum. vlti. per eum text. & ibi quoque Cardi. Alexand. colum. iij. versicu. quæro quid si tempore, titu. si de feud. fuer. contr. inter do. & agna. & Zasius in epitome feudorum parte ix. char. 3. versic. verumtamen si posteà & Philip. Deci. consil. cccxcv. in caussa magnifici, in fin. Id quod huc multùm facit, quia admodùm conuenit cum nostro retractu. Subdúntque illi quos citauimus ex commentariis in d. §. hoc quoque notandum, tempus præstitutum agnatis ad reuocandum non currere nascituris. de quo etiam per Franc. Curt. Senior. consil. lxxxiij. Deus pius, colum.

Conceptos post alienationẽ admitti ad reuocationem illius. Nec illis tẽpus in id statutum currit.

colum. iiij. versicu. & si opponatur. Quod eò volui dicere, vt hinc intelligas in huiusmodi casibus maiorem fauorem tribui nascituris quàm natis. Quamuis id apud nos non obtineret in casu retractus, propter id quod statuitur infrà eodem tit. §. xxxv. vide tamen super hoc vltimo, an videlicet currat vsucapio aduersus nascituros, Bal. in cap. j. in ij. not. & ibi Fely. colum. ij. versicu. subdit Bald. extrà de præscrip. & Ioan. Fran. Bald. in tract. præscriptionum, in xxiij. casu j. partis vj. partis princ. nume. 44.

91 ¶Denique licèt concepti post mortem non admittantur ad successionem ex propria ipsorum persona. Tamen admittuntur ex persona parentum iure videlicet transmissionis, ac veluti repræsentationis, vt voluerunt omnes propè quos suprà citauimus, cùm locuti sumus de successione nepotum conceptorum post mortem aui. & præter eos Dy. in l. Gallus, in fi. magnę dist. ff. de lib. & posth. Cy. Bart. Bald. Saly. Paul. Cast. & omnes in l. j. C. de his qui ante aper. tabu. Cy. Bart. Bald. in j. quæst. & Raph. in d. l. si quis filium. C. de inoffi. testa. Bar. & Ange. in d. l. si quis filio, in prin. ff. de libe. & posthu. idem Bart. in d. l. quod dicitur patrem, ante fi. & ibi quoque Imo. Alexand. & Iason. ff. de verb. obli. Bald. & Saly. in l. vltima. C. ad S. C. Orphi. vbi Saly. dicit id communiter teneri. idem Bald. in l. si in personam, colum. j. versicu. extra opponitur, & ibi quoque Rapha. Paul. Castren. & Corne. C. de fideicommis. idem Roma. qui id dicit sing. dicto cons. ccccxlij. Cornelius, qui id declarat & limitat, consil. lxx. duo veniunt, in fin. lib. iiij. Fran. Aret. in l. ventre, colum. antepe. versi. tu autem dicas. ff. de acquiren. hæredita. & consil. cxliij. visa, colum. iiij. versicu. ista dubitatio. Ias. consil. xxxiiij. ad motiua, colum. ij. versic. nec obst. quòd in eodem lib. j. & consi. cv. Ioanna, in fin. lib. iiij. Sed id quomodo sit intelligendum, dicam infrà eodem titu. §. xj. in verbo, *ou ceux qui les representent*, & videbis apud Rapha. in d. l. si quis filium. & Benedic. in d. cap. Raynutius, in verbo, & soboles quam gestabat in vtero, nume. 40. & multis seq. de testa. Sed vt redeamus, cùm in retractibus quis veniat ex repræsentatione & persona suorum maiorum, vt expressè cauetur in §. xiij. huius titu. Potest videri hic conceptus post venditionem, saltem si sit conceptus ante annum venditionis siue notificationis, qui ex nostra consuetudine datur consanguineis, esse admittendus, si notificatio facta fuerit iuxta §. vltimũ huius titu. sin minus intra xxx. annos, secundùm ea quæ dicemus infrà hoc ipso §. in verbo, *dedans l'an*, quæ est glo. x. num. item x. incip. ex quibus constat. Cùm & aliàs quantùm ad id spectat, inspiciendum sit tempus conditionis, vel diei cedentis, vt statim dicemus, numero ab hinc 4. ex quibus vides.

Conceptos post mortẽ admitti ad successionẽ ex persona parentum.

92 ¶Sed aduerte, quia retractus non competit ex die vel sub conditione, sed confestim venditione facta: tamen ius est consanguineo petendi retractum intra annum, si notificatio facta sit: aut etiam intra xxx. annos, si facta non sit vt diximus. Sicuti etiam ius succedendi siue adeundi competit statim à morte defuncti, nec tamen proximus ab eo iure excluditur, nisi xxx. annorum spatio, vt not. in l. licèt. C. de iur. deliberan. cum aliis multis concord. à me traditis in repet. l. si vnquàm, in verbo, reuertatur, numero 311. incipiente, quod & confirmo. Et tamen omnes necessariò requirunt aliquem esse conceptum tempore mortis, vt succedere possit ex sua persona: nec satis esset, si nasceretur intra xxx. illos annos. Nam quod dictum est de repræsentatione haud dubiè procedit, si modò is qui repræsentat & qui petit retractum, sit consanguineus venditoris: neq; enim aliter audiendus est, vt hìc patet in text. huius §. Et tunc iste consanguineus potest venire ex repræsentatione maiorum suorum, vt vel excludat alios, aut cum aliis admittatur ob illam repræsentationem, alioquin excludendus, secundum id quod cauetur infrà §. xj. Sed cùm illi deest illa qualitas cõsanguinitatis, ratione cuius competit retractus, eo tempore, quo ipse retractus defertur, cùm nondum sit conceptus, quomodo ad eum admitti potest?

Retractus an cõpetat ex die uel sub conditione.

93 ¶Nisi quis diceret, quòd etiam successio ab intestato competit ratione consanguinitatis, & tamen ad eam admittitur ex persona & repræsentatione maiorum, is qui concipitur & nascitur post mortem, vt plenè suprà, diximus. Sed & illud quoq; dici posset non omnino esse paria, post vẽditionem concipi in casu retractus, & post mortem aui in casu successionis. Nam in priori casu is qui concipitur & nascitur post venditionem, continuò quàm natus est, fit consanguineus venditori: nisi fortè venditor ipse post venditionem & ante conceptionem & natiuitatem illius mortuus fuisset, quia tunc dici non posset hunc ita conceptum, fuisse aliquando consanguineum venditoris. At in successionibus nullo pacto potest qui concipitur post mortem alicuius ei consanguineus esse, qui iam dum hic concipitur, desiit esse in rerum natura.

94 ¶Sed & iis responderi potest, non satis esse, vt quis post venditionem sit consanguineus venditoris, sed requiritur eam qualitatẽ adesse tẽpore venditionis, vt expressim voluit Phil. Deci. consi. ccxxij. viso puncto, col. j. Et in simili quoq; statuto respondit Corn. consi. clj. in hac consultatione, col. j. lib. iij. Ibi enim statutum erat, vt vicinus siue socius venditoris possit retrahere rem vicinam siue cõmunem venditã eo irrequisito. & id statutũ dicit Corne. esse intelligendũ in eo tantùm, qui erat vicinus vel socius tempore vẽditionis: nec satis esse, si postea fieret: quoniam qualitas adiuncta verbo debet intelligi secũdùm tempus ipsius verbi. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxal. & l. quod ait. §. Iulianus, eod. tit. & l. j. §. tutoris. ff. quod iussu. cum simil. & idem quoque voluit Io. Bap. Rosel. inter con. Pau. Cast. consi. ccxlix. statutum, post prin. lib. ij.

Cõsanguinitas ex tẽpore uenditionis consideratur.

95 ¶EX QVIBVS vides hanc rem dubiam relinqui. Si tamen priorem partem ſequi malis, vt ſcilicet non admittantur qui poſt venditionem concepti ſunt, quæ mihi verior viſa eſt. Eam ita intelligere poteris, vt procedat in venditione pura. Quòd ſi ea ex die vel conditione pẽdeat, id eſt, ſit conditionalis vel in diem, ij quoque vocabuntur, qui concepti fuerint tempore conditionis aut diei cedentis, etiam ſi nondum concepti erant tempore venditionis. Satis enim eſt qualitatem affore tempore conditionis aut diei, vt in fideicommiſſo voluerunt maxima ex parte hi quos ſuprà citauimus. num.82. incip. vides igitur ex ſupradictis, ne eos iterum hîc repetam, & prætereà Raph. Fulgo. conſil. xxxiiij. domina Catarina, colum. ij. verſicu. nec me mouet. Ro. conſil. ccccviij. in propoſita quæſtione, in fi. & Paul. Caſt. conſi. xvj. viſo dicto puncto, in quarto dubio, lib. ij. & Iaſon conſil. ccvj. viſo teſtamento, colum. j. verſicu. quantùm ergo, lib. ij. & Steph. Bertran. conſil. xxiij. ex themate, col. viij. nume. 36. & iterum, colum. xiiij. nume. 65. lib. iiij. & Philip. Deci. conſi. ccxvij. in caſu propoſito, in fi. & conſi. ccxcix. in cauſſa mihi commiſſa, colum. iiij. verſic. ſexta concluſio. & nouiſsimè. Carol. Rui. conſil. xcvj. quia de ſubſtitutionibus, colum. vj. nume. 17. lib. ij. & conſil. c. viſo teſtamento, col. iij. num. 5. eod. lib. ij & conſil. cxvij. viſo teſtamento, colum. vj. num. 20. eod. lib. ij. & conſil. cxix. viſo & bene. colum. v. nume. 10. eod. lib. ij. & conſil. clix. viſo teſtamento, colum. iiij. nume. 8. eodem lib. ij. & conſi. cxcj. proponitur, in fi. eodem lib. ij. & conſi. lxvij. quia petitur, colum. v. num. 9. lib. v. Anto. Rub. conſil. xxviij. circa præmiſſam, colum. iij. verſicu. item ex quo. Et probat text. in l. eum qui poſt. ff. de condi. & demon. & l. intercedit. ff. de lega. præſtan. & l. cùm pater. §. hæreditatem, l. j. in fi. ff. de lega. ij. & l. ſi in perſonã, & ibi Bal. C. de fideicom. nam ſi id obtinet in vltimis voluntatibus, & in ſtatutis quoq; obtinere debet, quæ earum naturã mutuantur, & imitantur, ſecundùm Bar. & Recentiores in l. j. C. de his quib. vt indig. cum concor. ibi traditis ab Alex. & à me quoq; in fi. huius tit. in iij. quæſt. ver. deniq;. Et generale eſt, vt ſufficiat quamlibet qualitatem ineſſe tempore, quo cedit dies diſpoſitionis, vt per d. l. ſi cognatis. ff. de reb. dubiis, voluit Bal. conſi. ccccxcj. Petrus de ceſſa, poſt prin. lib. j.

In fideicommiſſis an qualitas diei uel conditionis inſpiciatur.

96 ¶Verum hæc limitatio non omnino certa eſt, quandoquidem non deſunt, qui etiam negant in fideicommiſſo conditionali, aut aliâs pendente ex incerto euentu admitti conceptos poſt mortem teſtatoris. Et inter cæteros. Petr. Ancha. & Imo. vti à nonnullis citantur, in cap. indicante, de teſta. per d. l. peto. §. fratre. ff. de legat. ij. & Ro. ſibi contrarius conſilio ccccxxxviij. in cauſſa conſultationis, in quarto dubio, per multa quæ illic allegat, quæ tu ipſe videre poteris. quanquam in caſu in quo loquitur, aliud definiat, propter verba quædam teſtatoris, quibus hoc ipſum diſpoſuiſſe videbatur. & Alexand. conſilio clxxxiiij. viſo themate dicti Silueſtri, colum. j. libr. ij. per text. in d. §. fratre, & iterum conſilio ccxx. viſo teſtamento, in fin. eodem libr. ij. per d. §. fratre, & l. vltima. verſicu. hoc etiam volente, & ibi not. per Cy. C. de verb. ſignifi. & Soci. conſil. lxxiij. capiendo primum, colum. viij. verſiculo tertiò ad idem facit, libr. iiij. etiam per d. §. fratre, cum gloſ. & Bapt. Cacia, inter conſi. illius in d. vlti. ſubſcriptione conſil. clij. eiuſdémque vlti. libr. j. Et hoc quoque ſatis voluiſſe videntur Saluſti. Peruſi. Maria. Soci. & Franc. Aret. in ſuis ſubſcriptionibus d. conſi. dum in caſu ſubſtitutionis, de qua ibi tractatur, quæ pendebat ex futuro euentu, reiiciunt eos qui nondum concepti erant tempore teſtamenti, nec tempore mortis. & Carol. Rui. ſibi contrarius conſil. xxxvj. prima. colum. iij. verſicu. ſed tamen his, libr. ij. & conſilio cxij. ſuper primo, colum. vj. numero 12. eodem libr. ij. conſil. clxiiij. ex verbis. colum. iiij. numero 6. lib. iij. & Philip. Deci. conſi. xcv. ſubſtitutio facta, colum. penult. verſi. tertiò principaliter. Et facit quod dicam infrà verſi. ab hinc ij. ibi, & facit etiam.

Nati aut concepti tempore uenditionis, an cæteris præferantur.

97 ¶QVOD SI TIBI magis placet ea pars quæ admittit ad retractum conceptos poſt venditionem, ita eam intelliges, vt eis tamen præferantur, ſi qui tempore venditionis nati erant aut concepti, quemadmodum ij illis præferentur ad reuocandam rem à teſtatore prohibitam alienari extra familiam, ſi ea alienata fuerit, vt per quædam iura voluerunt. Ioan. Crot. & Ferdi. Loaz. in repet. l. filiusfa. §. diui, ille quidem col. xlv. in vij. quæſt. verſicu. conſidera aliquos caſus. hic autem num. 528. & ſeq. ff. de legat. j. & ante eos Pau. Caſt. cuius illi non meminerunt, conſi. ccxlvij. in cauſſa quæ vertitur Saonæ, col. iiij. verſic. nunc venio ad illa, lib. iiij. vbi & alia quædam ad hoc allegat, vt apud eos videre licet.

98 ¶Et hanc opin. adiuuat, quod poſt Oldr. tenuit Alber. in prima parte ſtatutorum. quæſt. cxxxiiij. ciuitatis Paduæ ſtatuto cauebatur. Quòd ſi ex ſtatuto in locum demortui ſubrogari debeat proximior ad munus quodpiam vel magiſtratum, is præferendus eſt, qui tempore mortis reperitur proximior, ei qui poſteà naſcitur, per multa illic ab eo allegata, quod & nos ſuprà retulimus in eadem gloſ. numero 78. quamuis ſciam. Et id nuncupatim ſequitur Barb. in repe. l. cùm acutiſsimi, colum. liij. verſ. & inquantùm ſuperius dixi. C. de fideicom. Quibus illud addere potes, eum dici proximiorem defuncti, qui proximior eſt tempore mortis. § ita demum tamen, Inſtit. de hæred. quæ ab inte. defer. & not. gloſ. Bart. & alij in l. qui ſe patris. C. vnde liber. & latè Soci. qui alios citat, conſil. cliij. pulchra, colum. ix. verſicu. ſecundò quòd ſatis, quod conſil. primum eſt. lib. ij. Et facit etiam, quod in contractibus conſideratur qualitas, quæ adeſt tempore ipſorum contractuum, non autem conditionis aut alterius futuri euentus, cùm quærimus, cui quid acquiri debeat. l. ſi filiusfamilias, & ibi Bart.

Qualitatẽ tempore cõtractus cõſiderari, non diei aut conditionis.

Bart.& Recentiores.ff. de verb.oblig. & l.quæ legata. & l.seq. ff.de reg.iur.& l.ij.§.id quoque.ff. de colla.bon.& l.vltima.ff.de stip.seruo.& Bar.in l.si rem meam.ff.de verb. oblig. Alexand.consi. ccxxxij.ponderatis,colum.j.lib.vj.De quo tamen vide tex.in l.quidam cùm filium.§.vltimo.& ibi Doct.ff.de verb.obli.

99 ¶Verùm Geral.Bago.in sua disputatione retractus,versi.quæro sequenter aliquis est proximior,in ea est opi.vt qui intra annum post venditionem nascitur proximior venditori, præferatur ante nato remotiori,qui nondum egit ad retractum,nullúmque ideò ius sibi quæsiuit, nihil tamen allegat, nisi sit mendum in meo codice.Sed tamen respondet ad l.si filiusfam.& l.quæ legata,quas nuper allegauimus.In illis enim(inquit)inspicitur initium,vt acquiratur certæ cuidam personæ, scilicet patri filiifa.contrahentis.Hîc autem non est certa persona,cùm vocentur omnes consanguinei, sed ea persona ex tempore certificabitur,scietúrque quis erit proximior intra annum huic iuri retrahendi præstitutum,quísve ad retractum se offeret.Ideo cùm nondum id appareat,attendendus est ille qui proximior est tempore quo agitur.

100 ¶Et hanc Bago. sententiam simpliciter referunt & sequũtur sine alia allegatione aut iurium aut rationum.Boër.in consuetud.Biturigum hoc eo.tit.§.ij.& deci.xij.& prædicta faciunt,num.3.& deci. cxxxviij.an filiusfa.col.ij.& Sainxon.in cõsuet.Turoniæ hoc quoq; ti.§.j.in x.quæst.& idem tenuit Ferronus in consuet.Burdig.hoc item tit.§.ix. Et pro illa ipsius Bago.consideratione nonnihil facit tex.in §.proximus autem, Insti.de legi.agna.suc.vbi scribitur proximum eum mortuo intestato fore requiri eo tempore,quo mortuus est is,de cuius hæreditate quæritur. Si autem is testamẽto facto decesserit,id tempus inspicitur,quo certum esse cœperit nullum ex testamẽto hæredem extiturum: quod quidem aliquando longo pòst tempore declaratur:in quo temporis spatio sępe accidit,vt proximiore mortuo proximus esse incipiat, qui moriente testatore non erat proximus. Et est similis propè tex.in l.post consanguineos.§.interdum,vers.proximũ.ff.de suis & legit.quæ etiam iura citat Chas.in commentariis consuet.Burgund.hoc ipso tit.§.j.in verbo, *le plus prochain*, ad fi.vbi & eam quæstionem posuit,nec tamen eam soluit.

101 ¶At illi text.si solerter inspiciantur,sunt contra hanc opi.Bago.nam si quis decesserit intestatus,inspicitur tempus mortis eius,vt sciamus quis sit proximus,isque solus obtinebit hęreditatem,si velit, etiam si cæteri primi eam petierint,ad eámque egerint:neque enim locus est occupationi.Sicuti nec hoc in casu ij qui sunt remotiori gradu possunt retractum occupare in præiudicium proximioris,vt latè tractabitur infrà eo.ti.§.xj.Igitur cùm iste sit proximior tempore venditionis,ex qua ius retrahendi defertur,& acquiritur consanguineis,sed ita vt proximus quisque cæteris pręferatur,quomodo fieri potest,vt casus superueniens,ex proximiore faciat non proximiorem? & ita eum priuet eo iure sine facto aut culpa ipsius l.id quod nostrum.ff.de regu.iur.cum si.Nam quod dictum est de testamento facto nihil ad hunc casum pertinet,quia cùm id factum est,ex eo pẽdet,quis hæres futurus est:cùm autem non factum est, ex morte pendet, vt illis ipsis iuribus declaratur: sicuti & in nostro casu ex venditione id ius,de quo tractamus,pendet:nec aliquid est, quod suspẽdat,quemadmodum in iure succedendi,testamentum id ius suspendit.

102 ¶Sed tamen pro hac opin.Bago.facit,quod ab Alberi.post alios Antiquiores disputatum est,& diffinitum in j.parte statutorum.quæst.cxxxvj.ex prædicto statuto. Cuius species talis est, In ciuitate Paduæ duo erant statuta: vnum, quòd potestas in locum demortui decurionis deligeret vnum ex proximioribus ipsius mortui. Alterum, vt decurio posset in suum locum,alium sibi proximiorem deligere. Titius decurio mortuus est relicto fratre & ipso decurione, & filio alterius fratris antè mortui, non decurione quidem illo,sed tamen idoneo. Frater secutus secundum statutum sese munere abdicauit,& suum ipsius filium in suum locũ delegit, petítq; se à potestate ex priore statuto in locum Titij fratris mortui assumi. Nepos ex fratre è diuerso se dicebat esse substituendum patruo, cùm tempore mortis ipsius esset proximior idoneus: nam alter patruus superstes eo tempore erat decurio,ideo substitui non poterat,cùm vicem duorum obtinere non posset: & licèt posteà abdicato munere inciperet esse proximior idoneus,id tamen sibi non obesse,cùm tempus mortis inspiciendum sit.& in hanc partem multa allegat,& inter cætera id potissimum quod suprà diximus versic. lxxx. & hæc quidem intelligo, scilicet qualitatem proximitatis ex tempore mortis esse metiendam:nec admittendos eos,qui posteà concepti sunt,etiã si proximiores fuissent,si antè nati aut concepti fuissent. Concludit tamen Alberi. aliorum opiniones secutus,non inspiciendum esse tempus mortis, sed subrogationis, id est executionis statuti, & quo res ipsa ad effectum & consummationem perducitur, per multa iura,quæ inibi videre poteris, respondétque ad illa priora iura.& alia quæ pro parte nepotis fuerant allegata, vt illic videre poteris, nam iam de hac re propè nimium diximus. *Tempus mortis non inspiciendum, sed executionis statuti.*

103 ¶Ideò & ei finem fecerimus, modò prius dixerimus quod à Fede. Senen. & aliis tractatum est, huic loco non intempestiuum, consil. xxvj. casus talis est, quidam est ingressus, cuius species talis est, Quidam professus, fuerat ordinem diui Francisci, interímque mater eius mortua fuerat, cuius hæreditatem ille Franciscanus adire non poterat,vt cuius ordo ille incapax est: posteà hæreditate iacente,& nondum adita ab eo qui proximo gradu sequebatur illum filium,is transit ad ordinem *Capacitas tempore mortis inspicitur.*

diui Benedicti, aut alium, cui licet in communi habere proprium. Quærebatur vtrùm hoc secundum monasterium posit petere eam hæreditatem etiamnum iacentem in præiudicium illius sequentis, & post multa à multis illic in vtranque partem adducta tandem concluditur hunc sequentem præferri, cùm iam à tempore mortis defuncti fuerit illi acquisitum, atque delatum ius succedendi priore illo tanquam incapace postposito. Et eum non obscurè sequitur Ro.consi.ccxcvj. circa declarationem. Quod quidem è diametro contrarium est illi Alberi.opin.

Quæstio an retractus competat à venditione, an ab oblatione.

104 ¶Huius autem dubij decisio aliqua ex parte hinc pendet, vtrùm ius retrahendi statim à contractu venditionis competat, an à tempore oblationis factæ à consanguineo. Ipse autem Albe. in ea est opi. vt non nisi ab oblatione competat, cùm dicit venditorem, si retraxerit ante oblationem consanguinei, non viam præcludere retractui, hoc enim voluit in l. ex hoc edicto. §. si quis. ff. de ali. iudi. mut. caus. fac. & in j. parte statutorum, quæsti. lxxxvij. item quæro, statuto cauetur, & Fran. Rip. in l. j. colum. penulti. versicu. sed pone quòd ipse venditor. ff. de priui. cred. & Chasse. hoc eodem titu. de *retraictz*. §. x. in verbo, *au seigneur Feodal*. colum vlti. & iterum in glos. seq. colum. ij. versicu. ego tamen rursúmque in verbo, *au preiudice du lignagier*, post prin. de quorũ in eam rem dicto dicemus infrà titu. seq. §. j. glos. vij. nume. 23. & hæc verissima. In contraria autem sententia, vt scilicet id ius continuò venditione facta competat consanguineo, voluit videri Guil. Cu. & post eum Paul. Cast. in l. j. §. scientiam, quam ipse Paul. legit cum prin. eius l. ff. de tribu. actio. & Bald. in rub. C. res inter alios acta, colum. j. versic. not. quòd ex consuetudine, & Philip. Deci. consil. lxxxviij. cuius superscriptio incipit, valet statutum, colum. j. & consi. Dcxlvij. requisitus, colum. j. Quibus accedo, vt dicam latius in eadem illa glos. vij. §. j. tit. seq. per totam eam glo. præsertim verò nu. 36. & ego sanè, & seq. Nam & cùm quid alteri defertur ex legis vel statuti dispositione, id continuò acquiritur etiam ignoranti, & sine alia agnitione, præter quàm in hæreditatis acquisitione. Dy. & Bar. in l. j. §. an bona. ff. de iur. fisci, per tex. ibi, & alia iura ab iis allegata, & Ang. consi. lxxxj. domina Maria, col. j. ver. tertiò, ex natura. Quod eò volui dicere, ne quis causetur consanguineũ forsitan ignorare huiusmodi contractum, eúmque nondum id ius agnouisse.

Quæsti. vẽdita dote à uiro, an illius cõsanguinei, an & uxoris admittãtur ad retractum. Venditio attribuitur uẽdenti nõ consentiẽti. Aliud uendere, aliud uendenti consentire.

105 ¶SED VT AD CÆTERA pergamus, quæ consanguineorum personam respiciunt. Pone quòd maritus ex statuto posit vendere rem dotalem vxore consentiente, ídque fecit. Vtrùm consanguinei mariti, an vxoris admittentur ad retractum. Alberi. in j. parte statutorum, quæsti. xcviij. item præsupposito, refert And. Pis. hanc quæst. latè, & subtiliter in vtranque partem disputasse, tandémque censuisse neutros admitti, quoniam hæc res non potest dici de genere viri: ideò quantùm ad eum cessat statutum. Consanguineus autem vxoris admitti non debet, quia ipsa non vendidit, & nihil præthereà dicit. Cui potes addere quantum ad vxorem, quòd venditio attribui debet vendenti, non consentienti. cap. pastoralis, & ibi Collect. colum. j. versi. ista decretalis, extrà de dona. & cap. j. in prin. ne sede vac. lib. vj. & ca. si annum, de iudic. eo. li. vj. & quæ no. in ca. cùm ecclesia vulterana, extrà de elec. quæ iura in id allegat Collec. vbi suprà: nam aliud est vendere, aliud vendenti consentire. l. aliud. ff. de re. iur. Ideóque iura in vno loquẽtia non habent locum in alio. l. si pater. §. vltimo, & l. si minor. la j. ff. de manumis. vindi. cùm si. proptereà Bald. in l. ij. in xx. quæst. C. de rescin. vendi. tradit quòd si tu rem meam vendidisti me consentiente & participante pretium, tibi tantùm cõpetit beneficiũ, d. l. ij. non etiam mihi: quia tu propriè vendidisti, non ego, per d. l. si pater. Sed & videmus consentientem simpliciter non teneri de euictione vt vendentem. l. exceptione. C. de euic. & diximus suprà latius nu. 54. cuius postremi.

Nisi eadem sit utriusq; ratio.

106 ¶Ego tamen puto consanguineos vxoris esse audiendos. Nam quæ diximus de vendente, & consentiente, tum demum tantùm obtinent, cùm est diuersa vtriusque ratio: quòd si eadem sit, eodem iure vtrumq; procedit. Bar. & Bal. in l. vltima. C. de pact. Bald. & Saly. in l. ij. C. si aduer. dona. ipse Bal. id trahẽs & ad statuta in l. filiusfa. in prin. col. j. ff. de proc. Hìc autem eadem est omnino vtriusque ratio: nam mulier ob ipsius consensum rem amittit. l. ij. C. de remis. pig. & ibi concor. in glos. Ideóque non minus res exit extra familiã, quàm si ea ipsa vendidisset. Item quia mens consuetudinis loquentis de vendente magis consyderanda est, quàm verba ipsius. l. scire oportet. §. aliud, ibi, sed & si maximè. ff. de excus. tut. cum concor. à me collectis in repet. l. si vnquam. in verbo, libertis, nu. 38. incip. ex quibus & illud. C. de reuocan. donationi. Et talis mens potius dicitur esse declaratiua quàm extensiua, vt not. in l. Cæsar. ff. de publica. & vectiga. & dicemus inferius in §. xx. & voluit Barb. loquens in simili casu de consentiente alienationi, consi. xlj, Deum inuocent, col. antepe. vers. secundò ostendo, lib. iij.

107 ¶Mens autem nostræ consuetudinis est, quòd si res transeat in extraneos titulo venditionis, habet locum retractus: quæ quidem mens & hìc habet locum. Imò verò & verba nostræ consuetudinis id ipsum adstruunt, cùm non tantùm loquantur de contractu venditionis, sed de alio æquipollente venditioni. Hic autem consensus venditioni præstitus, vim habet venditionis, quantùm ad id de quo loquimur. Super quo vide omnino quæ scripsimus in legibus connubialibus, in glo. iij. in xij. quæst. & in dicta l. si vnquam, in verbo donatione largitus, in xxj. quæstione, quæ est in numero 278. & sequenti. Denique omnibus perspicuum est, si statuentes de hoc casu interrogati fuissent, idem quoque respondisse de hoc casu, vt de venditione, ergo & idem seruandum est, glos. & Doctores in l.

in l.tale pactum.§.vltimo.ff.de pactis.cum concord.à me latè conscriptis in d.l. si vnquam.in prin. num.55.inter tam multa. Et idem etiam in nostro casu tenuit Molend.in consuet. Parisi.tit.j.§.xiij. glo.vj.in prin.

108 ¶QVID AVTEM cùm vir & vxor, & quilibet insolidum vendunt pensionem quampiam annuam generalem, id est *une rente generale.* An vtriusque consanguinei admittantur, & an insolidum. De qua re latè dicemus posteà, in §.xxxj.num.1. Sed & in nu.seq.eiusdem §.xxxj. videbis, quid cùm vterque & quilibet insolidum vel simpliciter vendunt rem quæ est alterius eorum tantùm: nam locus est huic rei inibi aptissimus. Ideo in eum has quæstiones reiicere maluimus, sed hîc meminisse non inutile visum est, ne si quis hanc glo.legat, fortè has perquirês, putet à me intactas fuisse, spéque sua frustretur.

Quæst.in aliũ locum reiecta.

109 ¶SED IN HAC consanguineorum materia non alienum fuerit quærere, an consanguineus venditoris possit huic iuri retrahendi renuntiare. In qua re breuiter dicendum, posse, ex illa generali regula, qua cuilibet permittitur renuntiare suo fauori. l. si quis in conscribendo.C.de pactis cum multis aliis concor.adductis à glo.ibi, & in ca.si diligenti, extra de fo.compe. Et ita nuncupatim, ne autoritate deficiamur, voluit Mansue.in ti.de retractu.§.si ille cui.& Matth. Afflic.in tractatu protomixeos, in verbo, scriptum est, col.vlti.in xj.not. Et in non longè dissimili casu est text.in §.porrò, ibi, per refutationem, titu.quali olim feud.pot.alien.vbi Mart.Laud.& Card. Alexand.vterque col.j.id not. De quo tamen vide quæ plenius dicam infrà nu.119.incip.primus igitur casus, & multis sequentibus.

Quæst.an consanguineus possit iuri retractus renuntiare, uide omnino infrà cxix. & seq.

110 ¶SED QVID SI NON ipse consanguineus emptori, sed venditori promisit se hoc iure non vsurum. An id proderit emptori. Matth. Afflict.in tractatu proto.vbi suprà col.vlt.versi.sed quid si vicinus, dicit primùm videri, quòd sic: quia fit accessio de vẽditore ad emptorẽ.l.de accessionibus. ff.de diuer.& tempora.præscript.& est bonus tex.in l.dolia.§.j.ff.de contrahenda emptione, & in l. si tibi decem.§.pactum.ff.de pactis. Deinde subdit in contrarium facere, quòd alteri stipulari nemo potest.l. stipulatio ista. §. alteri.ff.de verbo. obligat. Tandem tamen definit hoc pactum esse reale, ideóque transire cum ipsa re, quamuis sit factum venditori soli: quia res transit cum sua causa l.pignoris.ff.de pigno.& l.si conuenerit vt nomen.§. si fundus.ff.de pigno.actione.& l.si debitor. C.de distract. pignorum cum si. Et ita videtur intellexisse Masuer.vbi suprà si non oscitanter inspiciatur, quia supponit ex ibi allegatis ius retractus nondum competere, & ita venditionem non esse factam, cum sit renuntiatio, cui standum esse dicit. Quanquam huius contrarium voluit Chasse.in consuet. Burgun.hoc eo.tit.§.x.in glo.vlt.versi.sed quæro. Sed tu hîc quoque vide quæ in hac re dicam infrà nu.124.sed in duobus, & seq.& nu.127.tertius casus.

Quid si cõsanguineus promiserit uenditori hoc iure se non usurũ, uide infrà cxxiiij. & seq. & cxxvij.

111 ¶PLVS DICIT IDEM Matth.in d.trac.§.j.col.xiij.versi.subsequenter quæro, quòd si consanguineus permiserit, & vt ipse loquitur, dederit licentiam consanguineo vendendi cui velit, non poterit posteà rem venditam retrahere. Quanquàm dicit primùm videri ob id consanguineum non perdere ius redimendi: quia id ius ante venditionem ei non competebat, ergo nec ei potest renuntiare.l.in repudianda, & l.qui superstitis. ff.de acquir.hæred.& l.si ita scriptũ.§.si sub conditione.ff.de legat.ij.& l.spem.C.quæ res pig.oblig.pos. Item quia cum emptore nihil actum est, ergo ei nihil prodesse potest pactum cum alio factum, quia res inter alios acta, &c. Concludit tamen contrarium, quia pactum venditori factum prodest emptori.d.l. si tibi decem.§. pactum. & l. item in duobus.§.personale, & l.iurisgentium.§.pactorum.ff.de pact. Et multò fortius (inquit) hoc procedit si pactum fuerit reale, quia renuntiatum est huic iuri: nam tunc videtur actum, vt nullo modo vlterius ad id ius admittatur, ar.l.j.§.quibus.ff.de succes.edic.cum si. Tu tamen hîc vide quæ dicam plenius infrà d.versic.tertius casus, qui est in nume.127.& seq.& iterum in versic.quartus casus, qui est nu.131.& seq.

An consanguineus uenditoris qui ei ius fecerit uendẽdi cui uelit, possit uenire ad retractum: uide cxxvij. & sequẽ. & cxxxj.

112 ¶QVIN IN FORTIORI casu, & citra permissionem aut consensum. Si venditor obtulerit vendendam rem consanguineo iusto pretio, & noluerit consanguineus emere, videtur non amplius esse audiendus volens retrahere, per text.in l.qui Romæ.§.cohæredes. ff.de verbo.oblig.vbi qui tenetur alij vendere, si is alius fuerit requisitus, & noluerit emere, poterit liberè alteri vendere. Quem text.sing.faciunt Dy.Bald.& Angel.ibi, & nota.Bar.etiam ibi, illiúsque autoritate asserunt ipsi Dy.Bart.Imo.Fran.Are.& Soci.ibi, quòd prohibitus alienare extra familiam, poterit vendere extraneo, si prius illis qui sunt de familia denuntiauerit, qui noluerint emere, præsertim duobus mensibus expectatis. Et idem voluit Bald.in cap.j.§.sed etiam res, in verbo, pro æquali pretio, titu. per quos fi.inue. Saly.& Angel.in l.vltima.per illum text.& ibi quoque Ias.colum.vij.vers.octauò principaliter.C.de iure emphy.& idem Bald.in tract.protomixeos, colum.j.versic. sed tunc quæro. Angel.qui requirit trinam denuntiationem, consi.ccxliij.multi consortes, vbi etiam negat eum tex. alibi reperiri. Ro.sing.Dcclxj.facio pactum, & consil.xxvij.viso themate.colum.vlti.versic.primo, & consil.clxxxij.in casu proposito, in fi.quibus locis illum text.dicit sing.Paul. Cast.in l.filiusfami. §.diui.ff.de legat.j.in lect.Paduana, & ibi etiam Iason in ij.lect.colum.xj.versicu.nonò limita, & Ferdi.Loaz.in repeti.numero 533.& sequen.& idem Paul.in l.quoties.C.de fideicommis.dum allegat Barto.in d.§.cohæredes, & consil.ccccxlvij.si iste masculus, colum.j.lib.j.Ioan.Plat.in l.j.col.ij. versi

An consanguineus qui rem oblatam renuit emere, possit eam alteri uenditam retrahere, uide cxliij. & seq.

Si familia recuset emere, poterit res extra familiam post duos menses alienari. uide cxliij.

verſicu. & quando quis. C.non licere habi.metro.libr.xj. Soci.conſil.ccxxvij. præſens conſultatio, colum.vj.verſicu.ſecundò fortius, libr.ij.Et ſimile quippiam voluit Bart.in l.codicillis.§.inſtituto, ad fi.ff.de legat.ij.Bald.in l.voluntas, colum.j.C.de fideicom.& in capit.cùm inter dilectos,colum. ij.verſic.ibi comitis,extra de fideicom.inſtrumen.At tu hîc vide quæ dicam infrà num.143. quintus caſus & ſeq.

An conſanguineus, præſens venditioni, poterit retrahere, ſed & vide cxlvj.& ſeq.

113 ¶IMO ETSI VENDITIO facta fuerit præſente conſanguineo,& non contradicente, aut proteſtante,videtur non eſſe poſteà audiendus,per id quod maxima apud nos autoritae voluit gloſ. in l.cum proponas filios. C.de pactis, quòd ſi alienetur res prohibita alienari, eo præſente & non contradicente,cuius fauore facta eſt ea prohibitio,& in quem transferri debet,is ita ſibi præiudicat, vt non amplius poſſit eam alienationē retractare,arg.l.cùm pater.§.libertis.ff.de leg.ij.& d.l.quoties.C.de fideic.& ita per illam glo.conſuluit Ro.conſ.ccclvij.circa propoſitam conſultationem,in fi.Sed hîc vide quæ dicam infrà nu.154.nec eſt.

Præſens alienationi prohibitæ, an ſibi præiudicet, vide cliij.& ſequen.

114 ¶Et id quidem in feudo alienato à vaſallo,agnatis præſentibus,& non contradicentibus ſiue proteſtantibus,vt ſcilicet poſteà non poſſint eam alienationem reuocare,tenuit Iaco.à S. Georgio, cuius autoritas in materia feudali magna eſt, in tractatu feudorum, in verbo, & cum pacto de non alienando,colum.ij.verſi.ſed quid ſi vaſallus,vbi & id idem dicit voluiſſe Bald.in ca.j.§.donare, col.ij. tit.qualit.feud.ali.olim po.dùm allegat dictam l.ſicut.§.venditionis.ff.quibus mod. pig. vel hypothe.ſoluitur.Monétq; ideò ipſe Iacobus vt agnati caueant,ne ſint præſentes alienationi feudi.Sed tu hîc omnino vide quæ dicam infrà nu.148.nec verum eſt.

Agnati præſentes alienationi feudi an poſſint eam alienationem reuocare, vide infrà, cxlvij.

Quid de domino etiam præſente alienationi, vide cxlix, & ſeq.

115 ¶Et ſimile quippiam tradit gloſa vt à multis intelligitur,& citatur in ca.j.in verbo, permiſſione,titu.de prohibitione feud.alienat. per Lotha.quòd ſi domino præſente & non contradicente vaſallus feudum vendat,non poterit dominus eam venditionem reuocare,argumento §.ſi autem aliquis,titulo ſi de inueſtit.int.domi.& vaſa.lis oria.Patientia enim ſine contradictione habetur pro conſenſu expreſſo,argumento l.quidam.ff.de euictioni. & l.ſi verò.§.inde Papinianus.ff.mandati, & l.ſi vt proponis pater.C.de nupt.Nam & intelligitur conſentire,qui præſens non contradicit, arg. l.ad honorem.§.vltimo.ff.de decurio.Niſi fortè(inquit)ſciat vbique ius ſuum durare,dum tacitè conſentit,arg.d.l.ſicut.§.non videbitur.ff.quib.mod.pig.vel hypo.ſolui, Et ſubdit.Et hæc vera ſunt,quando ex certa ſciētia cōſentit, aliâs potius videtur errare.l.ij.ff.de iudiciis.Ex quibus ſanè intelligitur in ea manſiſſe opinione,vt dominus ſibi præiudicauerit,ſi præſens tacuerit,niſi errauerit.Et ita eam gloſ.intelligunt & ſequuntur.Iac.Bel.Mart.Laud.Aluar.& Card. Alexand.ibi.& Iac.Ardi.in ſumma,tit.quib.mod.feud.amit.ſub rub.ſi dominus conſentiat alienationi.Iac.Aluar.in §.vltimo.concluſ.xxxij.& ibi quoque Card.Alexand.colum.v.verſic.& ſciendum,titu.quæ fuit pri.cauſ. benefi. amit.& ipſe Aluar.qui ita dicit communiter teneri,in cap.j.§.prætereà,tit.quib.mod.feud. amit.le j.& Iaſon in l.quæ dotis,colum.antepenult.verſicu.decimus quartus,ſol.matr.vbi id dicit not.& in l.ſi fundum per fideicommiſſum,colum.vj.verſic.ſimiliter ſi vaſallus.ff.de leg.j.vbi eam gloſ. dicit valde not.& conſil.ccxxvij.Carolus,col.vij.verſic.ſextò facit,lib.ij.vbi. & eam quoque dicit valde not.Et Franc.Curt,Iunior in tract.feud.in decimo ſexto caſu quartæ partis princip.col.lxv.verſi.& in primis quæro. Et idem in alienatione rei emphyteuticæ facta præſente domino reſpondit Ioan. And.conſi.xc.quia dubium iſtud.& ante eum Guil.Cu.& eius autoritate Alberi.& Pau.Caſt.in l.j. §.ſcientiam.ff.de trib.act.

Conſentire videtur inueſtituræ, qui patitur alium inueſtiri, vide cliij.

116 ¶A quibus non longè abeſt,quod ſcriptum eſt ab alia glo.in d.ca.j.§.prætereà,in verbo,regreſſum, in duobus locis,tit.quib.mod.feud.amit.Quòd ſi præſente & non contradicēte eo ad quem feudum iure debet obuenire,alius fuerit de feudo inueſtitus,is videtur huic inueſtituræ conſentire: nec eam reuocare poteſt, per l.ij.& l.hypothecas.C.de remiſ.pig.& l.decuriones.§.vltimo.ff.de decurio.& l.ij.ff.ad municip.& l.creditor,in fi.ff.de reg.iur.& l.j.C.de fund.fiſca.li.x.Et eam glo.ſequitur Iac. Bel.& Bal.in d.§.prætereà.& Albert.Bru.conſi.xl.contra dominum,paulò ante fi.& iterum conſil. lxxx.omnipotentis Dei,col.v.verſ.plus dixit,vbi & illud aſſerit quod nuper de alienatione emphyteuſis diximus præſente domino,nonnullos etiam allegans,qui contrarium tenent,vt dicemus poſtea nu.146.ſextus idémque,& vide etiam quæ dicemus infrà nu.136.faciunt item.

117 ¶Sed quid in his ſimilibus diutius immoramur, quando ipſe Guil.Cu.autor inter noſtrates grauiſſimus,hanc rem nuncupatim atque in ſpecie decidit in d.l.j.§.ſcientiam.ff.de trib.act.per eum text. cuius verba hîc ſubnectere voluimus?Si igitur ſcit & non proteſtatur,& non contradicit, tenebitur actione tributoria. Ideò Guil. ſi ex ſtatuto (inquit) conceditur proximiori retrahere rem immobilem à conſanguineo venditam, reſtituendo pretium venditionis, & ea res vendita fuerit præſente & patiente proximo,perdit ius retrahendi,vt hîc dominus deducendi, quod ſibi debetur. & facit l. Titius.ff.quibus mod.pig.vel hypo.ſol.debet ergo proteſtari de iure ſuo.Nec obſt.l.ſicut.§.non videbitur.eodem tit.quia ea loquitur de iure quæſito,cui non cenſetur præſens renuntiare,ſi non contradicat,quia ſcit ius ſuum vbique durare. hæc autem lex loquitur in iure nondum quæſito, ſed incipit quæri eo tempore,quo fit venditio.vnde facilius impeditur acquiſitio. & id quidem refert, & dicit not.Paul.Caſt.in d.l.j.§.ſcientiam,quam legit cum princ.eius l.& Cepol.conſil.cauſarum ciuilium xlvij.in cauſſa vertente, colum.ij.verſicu. & licet ſtatutum. Et idem expreſſim voluit nullo

tamen

tamen illorum memorato,quisquis is est qui scripsit repet.in l.j.C.de fund.rei princ.lib.xj.in xij.regula primę considerationis.Sed tu super iis omnino vide quæ dicam infrà d.nu.146.& septem seq. vbi huic sententiæ non accedo.

118 ¶EX ISTIS AVTEM omnibus possunt colligi sex casus admodum necessarii ad hunc tractatum. Primus, cùm fit expressa renuntiatio huius iuris post emptionem factam, & ita iure iam competente.Secundus,cùm fit empturo,nondum emptione facta,& sic etiam nondum eo iure competente.Tertius,cùm fit domino vendituro tantùm.Quartus,cum non renuntiatur expresè huic iuri,sed consanguineus expresè consentit futuræ,aut præsenti alienationi. Quintus,cùm consanguineus ante venditionem extraneo factam requisitus à domino rei eam noluit emere.Sextus,cùm con sanguineus præsens est venditioni, & non contradicit,aut protestatur. Quos omnes paulò amplius quàm suprà dictum est,volumus sigillatim discutere.

119 ¶PRIMVS IGITVR casus, cùm fit expressa renuntiatio huius iuris emptori facta venditione,omnino est sine dubio.Nam cùm ius ipsum sit illi iam quæsitum,& eidem expresè renuntiet in fauorem emptoris, non est ad id amplius admittendus, cui ipse renuntiandum putauit.l.si quis iusiurandum.C.de rebus creditis,& iureiurand.& ibi concordant in glossa, nec remittenti actiones suas dandus est ad eas regressus.l. quæritur. §. si venditor. ff. de ædili.edict. & l.j.§. qui semel.ff. de successorio edict.& capit.quàm periculosum,& ibi notat. septima quæstione prima,& d.capit.j. §.prætereà,titu.quibus modis feud.amitt.& capit.cùm inter R. & ibi gloss. in verbo, quod ex consensu extrà de elect.cum similib.Ideóque vera est Masuer.in hac re sententia quam suprà adduximus nume.109.sed in hac. *Renuntiatio iuris retractus ualet. ut de supra ex.*

120 ¶SED SVPER HOC quæro,quid si non ita specialiter renuntiauit, sed tantùm generaliter promisit nullam se controuersiam facturum super fundo vendito.An ex hoc excludatur ab hoc iure retractus,quod videtur,per l.stipulatio ista.§.si quis fortè.ff.de verb.obli.vbi not.Ang. quòd is qui promisit non moturum se controuersiam super domo,nec id quidem facere potest super vsufructu aut alio iure.Ex quo & in specie nostræ consuetudinis expresè voluit Matth.Afflict.in tracta.proto.in verbo, prohibemus, colum. vlti. versicu.sed quæro quid si promisit,quòd hoc casu non poterit consanguineus retrahere. Ad cuius sententiæ confirmationem vide multa, quæ longè latéque aceruauimus in repetitione l.si vnquam. in princip.ipsius l.numero 112.nunc autem restat, & multis sequentibus. *Sed an satis sit generaliter repromittere nullam contro uersiam se facturum.*

121 ¶SECVNDVS CASVS de renuntiatione facta empturo ante venditionem,nullum aliud habet dubium,quàm quòd sit renuntiatio iuris futuri,quæ posset videri non esse valida, per iura supra alleg.numero 111.plus dicit,cum aliis concord.adductis à glo.in l.j.in glo.magna, in prima opp. C.de pact.Nam vt etiam dicit Bald.in cap.j.col.j.versi.secunda conclusio, titu. impera. Lotha. contra naturam renuntiationis est,vt extendatur ad futura,per d.l.si ita scriptum.§.si sub conditione.ff. de leg.ij.& alia iura ibi allegata. *Quid de renũtiatione facta empturo ante uenditionem.*

122 ¶Sed omnia illa iura vel loquuntur de simplici renuntiatione,sine mentione iuris futuri, ad quod ideò in dubio non trahitur, vel si de eo quoque exprimatur, certè loquuntur & intelliguntur de ea renuntiatione,quæ fit absente parte,& ideò nihil aliud est quàm pura meráque renuntiatio. Verùm cùm fit tanquam pactum, & sic præsente parte, valet, etiam si aliter de pacti nomine mentio non fiat:quia satis est,vt fiat parte præsente,vt habeat vim pacti,vt probatur in d.l.j.& ibi glo.Pet.à Bel. pert.Iac. Aret.Bart. Signo.in repet. Alber.colum.j.Fulgo.Paul. Castr.& Recentiores, qui expresè tradunt,hoc casu præsentiam partis haberi pro consensu.C.de pactis,& l.& hæredi.§.item filiusfamilias,& ibi Bart.ff.eod.titu.& l.in plurium,& ibi Alber.in fin.ff.de acquir.hæred.& l.j.ff.de cura. bo.dan.& l.j.§.si quis ante,& ibi Oldr.& Alberi.ff.à quib.appel.non pot.& l.vlt.in fin.C.de temp. app.glo.in cap.ex multiplici,in verbo,quietus,& ibi Ioan.And.& Panor. extrà de deci.Iac.Aret.& Bald.in l.is qui hæres.ff.de acquir.hæred.Roffre.Beneuen.quæst. Sabba.ix. seruitutem. D. à Rota decis.cclxxxvij.licet appellationi,in princ.in nouis.& decis.Dccccxxxij.primus,in antiquis.Colle.in cap.vlti.in princip. extrà de pactis. Barto.in l.Pomponius,la prima,ff.de neg.gest. Signo. consilio lxxj.factum sic se habet,dominus episcopus,colum.j.versicu.item simili.& consil.clix.super dubiis, colum.ij.num.5.Bald.in l.sed & si quis,col.j.in addit.ff.si quis cautio.& in l.is qui hæres,in princip. colum.j.ff.de acquirend.hæredit.& in capit.j. titu. de eo qui fin. fec.agna. Saly. in l. si vt certo.§.j. col.iij.versi.quod etiam probabat.ff.de pign.act.Raph.Fulg. consi.lxvij. paterfa. col.iij.& consilio cxcij.quidam emit ab aliquo,col.j.Imo.consi.lij.in casu præmisso.& consi.lxxviij.visis ac ponderatis,col.ij.ver.ij.pro hoc faciat.Card.Flor.consi.cxxix.dubia principalia,in secundo dubio.Ro.consi. xxij.pro propositæ,col.j.versi.contrarium.Corne.consi.lj.Licet in hac,col.penul.versic. solet enim, lib.ij.& consi.cxliiij.quod est eodem initio,col.iiij.versi.& licet fortè.lib.iij.Soci.qui id optimè declarat,consi.ccxxx.viso testamento,col.j.in fin.cum seq.lib.ij.Philip.Deci.in l.postquam,colum.iij. versic.secundò videndum est.C.de pactis.Licet contrarium videatur voluisse Franc. Aret. omnium propè solus in dicta l.j.ad fin.eod.tit. *Renuntiatio iuris futuri facta præsente parte ualet ut pactum.*

123 ¶Imò videmus quòd facilius renuntiamus iuri futuro siue quærendo,nisi aliud obstet,quàm præsenti & quæsito,vt patet ex eo quod pulchrè scribit Bald.in l.illud,col.iij.in iij.q.C.de sacrosanc. eccle. *Iuri futuro & quærendo fa-*

cilius renuntiatur quàm præſenti & quæſito.

& aliis multis quæ latè congeſsi in noſtra repe.l.ſi vnquam,in verbo,donatione largitus,num. 147. ſed hoc tamen,& multis ſeq.C.de reuocan.donat.& latiſsimè ſuprà tit.omnium huius volu.ij.§.vlt. qui eſt omnium huius vol.xxiiij.vt omittam interim valere renuntiationẽ iuris futuri, quod ſaltem ſpe competit.l.quod Seruius.ff.de condict. ob cauſ. & voluit Floria.à S.Petr.hoc in caſu expreſsim loquens,inter conſil.Pet.Anch.conſi.ccclxxj.quòd dicta domina,col.j.verſi.tertiò hoc idem.

Si emptor cui renuntiatũ eſt alteri uendat, an conſanguineus qui renũtiauit poßit retrahere.

124 ¶SED IN DVOBVS iſtis primis caſibus quæſtionis eſt,quid ſi is emptor, cui ea renuntiatio facta eſt vel ſpecialiter vel generaliter(vt vtrunque caſum comprehendamus) alteri poſtea vendat. An ab iſto ſecundo emptore poterit conſanguineus retrahere,non obſtante huiuſmodi renuntiatione facta priori emptori.Iaco.Rebuf.in l.vnicuique,in fin.C.de proxi.ſacr.ſcrini. lib.xij. poſt multa in vtranque partem allegata, concludit poſſe. & ſequitur Chaſſe.in hoc eod.titu. *de retraict*,§.x.in glo.vlti.in fin.Et ante hos Flori.à neutro memoratus,dict.conſilio ccclxxj.colum.vlti. verſi.nec ob. etiam: nam conuentio (inquit) facta ſuper vno contractu, non trahitur ad alios.l.ſi vnus.§.ante omnia.ff.de pact.& faciunt quæ diximus ſuprà,numero 43.ſed & in alio,& ſequen.Sed quibus adde optimum text.in capit.cùm inter, extrà de renuntiatio.vbi qui renuntiauit beneficio, non ob id prohibetur idem conſequi ex nouo iure poſt renuntiationem acquiſito,& ibi glo.adducit alia quædam ſimilia.

Paria ſunt à te, & ab alio cui tenearis petere.

125 ¶Quanquam dubium id facit,quod etiam ſuprà diximus nume.110.ſed quid ſi non ipſe, & quæ dicam tribus numeris ſequen. Et prætereà quia ſi conſanguineus, qui promiſit non retracturum,nihilominus poſsit retrahere ab alio ſecundo emptore,cùm non poſsit à priore,cui id ius renuntiauit, is primus emptor tenebitur ſecundo de euictione,cùm non vendiderit rem liberam, ſed obnoxiam huic retractui.l.ex iis prædiis.C.de euicti.Et ita in idem recidet incommodum, quod paſſurus fuiſſet,ſi ipſi ſibi non ſeruata fuiſſet ea renuntiatio ſibi facta, ideóque ad eum redundabit illud ipſum incommodum:perindéque erit,ac ſi ab ipſomet iſte conſanguineus retraheret, non obſtante ea renuntiatione,quod fieri non debet,vt in ſimili dicitur in l.iiij.§.j.cùm dicitur,alioquin dum à conreo meo petitur,ego inquietor.ff.de libe.lega.& l.ſi ex duobus.ff.de nego.geſt. ibi, eò quòd ſi data fuerit aduerſus eum actio,neceſſe erit & eum perſtringi,qui vetuit.& in l.vlti. §.vlti. C.de vſu.rei iud. cùm dicitur,cùm enim interuentor ſoluere compellebatur,& ipſe reum ad inuitam ſolutionem coercebat.Et facit etiam text.in l.aduerſus.ff.de arbit.vbi ſcribitur.Nam τῇ δυνάμει,qui à fideiuſſore petit,à reo petit. Id eſt, per quandam poſsibilitatem, vt interpretatur Alci.lib.ij. diſpuncti.cap.ix. quaſi ſi diceres potentialiter,ſiue effectualiter,his enim verbis vulgaribus non vereor vti, vt vulgò etiam intelligar.

Renuntiãs cõſequitur ex nouo iure.

126 ¶Nec quicquam in contrarium mouet ea ratio Floria.fateor enim quòd ſi iſte primus emptor eſſet ſimiliter conſanguineus iſtius conſanguinei, qui retractui renuntiauit, poſſet is renuntians ex eo capite reuocare iure retractus hanc ſecundam venditionem, non obſtante illa renuntiatione, quæ facta fuit ſuper prima venditione.& ideo non trahitur ad aliam venditionem, ex qua & aliud ius retrahendi competit.Et ſic conuentio facta ſuper vno contractu non trahitur ad alios, ſecundùm rationem Floriani.Nec ſic teneretur primus emptor de euictione,vt diximus,ſuprà eadem glo.nume. 34.ſed hæ rationes. At hic vult retrahere vi prioris venditionis,& tanquam conſanguineus primi venditoris,nam ex ſecunda venire non poteſt,cùm non ſit conſanguineus venditoris.

Quid ſi renũtiatum ſit domino uendituro ante uenditionem.

127 ¶TERTIVS CASVS cùm ſit renuntiatio domino vendituro ante venditionem, plus habet dubij,ob id quod dictum eſt ſuprà dum de hoc caſu loqueremur, alteri per alterum ſtipulari paciſcive non poſſe. Quod procedit,vt id addas non tantùm vt non pariat actionem, ſed nec exceptionem quoque.l. ſi actionem, ſecundùm lectu. Iaco. Raph. Petr. Cyn. & Salyce. C.de pactis. Et quod prætereà dicitur, pactum factum cum vna perſona non habere locum cum alia. dict.l.ſi vnus.§.ante omnia.ff.de pactis.Ex quo fit vt ſi pactus ſim,ne à me néve à Titio quid petatur, non proderit Titio, etiam ſi mihi hæres extiterit. l. ſi tibi decem.§. ſi pactus ſim. ff. eodem titulo. Et quod item dicimus valere renuntiationem ſiue repudiationem iuris ſui,quo ad aduerſarium, cui renuntiamus:non quò ad alios.l. ſuus, & l.ſicut, & vtrobique Baldus. C. de repudiand. hæred. & l. iubemus.C.ad ſenatuſconſultum Velleianum. & l. vltima. ff. de interrogatione actionis. Et quod denique dictum eſt,non valere renuntiationem iuris futuri,iuribus ſuprà allegatis,numero 111.plus dicit.Et hanc partem nuncupatim tenet Chaſſenæus,in hoc eodem titulo.§.x.in gloſſ.vlti.verſiculo ſed quæro.

Pactum uenditoris nocet emptori.

Exceptio quæ nocet uenditori, an noceat emptori.

128 ¶His tamen non obſtantibus ſequor in ea re Matthæ. Afflict.& Maſuer. ſuprà à nobis citatos numero 110.ſed quid ſi non ipſe.Quia ſicut pactum cum venditore factum nocet emptori.l.venditor. ff.communia prædiorum. & quod voluit Ioannes Andreas in additionibus ad Specul. in rubric.de præſcription.columna ſecunda. Ideóque exceptio rei cohærens, quæ nocet venditori, nocet & emptori,aut alteri ſingulari ſucceſſori.l.apud Celſum.§.de auctoris.& ibi Alberi.ad finem.ff. de doli mali exceptione,& l.idémque.§.primo. ff. pro ſocio,& l.creditor. ff. de diuerſis & temporalibus præſcriptionibus.Bartolus qui id latè diſputat poſt Dynum,in l.doli.§.de nouati.Franciſ.Areti. qui alios citat,conſilio xvj.præſupponitur in fine.Nam factum ipſius venditoris nocet emptori.l. vlti. & ibi Dynus & Bartolus.ff.de oper.no.nuntiati.& l.ſtipulatio iſta,in princip. verſicu. ſed ſi ſe, & §. ſicut.

ſicut.ff.de verborum obligatione,& l.fluminum.§.adiicitur. ff. de damn. infect. & voluit Roffre. Bene.quæſti.Sabba.x.ſeruitutem,in ſolut.quæſti.& Alberi.qui & alia iura citat poſt Iaco. Aret. in l.qui bona.§.ſi aliena.ff.de dam.infect.Bald.qui ex hoc in pulchro caſu conſuluit, conſilio ccij. ad euidentiam,colum.j.lib.ij.& Angel.conſi.cclix.quædam domina,colum.j.Ita & pactum venditoris prodeſt etiam emptori:potéſtque emptor ipſe vti exceptione venditoris, vt patet ex iuribus allegatis d.numero 111.plus dicit,& præterea ex l.ait prætor eius rei,iuncta glo.& l.etiam, quæ confeſtim ſequitur.ff.de iureiur.vbi iuramentum venditoris nocet emptori.Ex quo Bartol.Bald. & Salyc.ibi not. ius excipiendi tranſire in ſingularem ſucceſſorem, ſubditque ipſe Bald.etiam in id facere.l.in venditione.ff.de act.emp.& l.in iudicio.ff.famil.erciſ.Idq; not.Dyn.in d.l.Fluminum.§. adiicitur, & in c.is qui in ius,col.j.de reg.iur.lib.vj.vbi & alia iura allegat:& Iac.Aret.in l.qui bona.§.ſi alieno.ff.de dam.infect.& Imo.conſi.cxxviij.viſis poſt medium.

Pactum uenditoris prodeſt emptori.

Excipiẽdi ius tranſire in ſingularem ſucceſſorem.

129 ¶Quibus adde & text.in l.in hoc iudicium.§.ſi inter.ff.commu.diuid.& ibi Barto.atque etiam tex. in l.vlti.ff.de except.rei vend.& tradi.vbi exceptio eius tituli prodeſt ſecundo emptori, & in l. dolia.§.j.ff.de contra.empt.cuius hæc verba ſunt, eum qui in locum emptoris ſucceſsit, eiſdem defenſionibus vti poſſe,quibus venditor vti potuiſſet.& in l.inuitus.§.plerunque.ff.de reg.iur. vbi ita ſcribitur plerunque emptoris eadem cauſſa debet eſſe circa petendum ac defendendum,quæ fuit auctoris,& l.ſi à te.§.vlti.ff.de except.rei iud. vbi exceptio rei iudicatæ tranſit à perſona auctoris ad emptorem,& eſt ſimilis tex.in l.ſi mater.§.Iulianus,& §.ſi egero,qui eſt vlti.& in l.exceptio,eod. titu. quorum autoritate dicit Bart.in l.iij.col.ij.verſi.ſed ſi oppoſuerit,& ibi quoque Bal.Saly. & alij. C. quod met.cau.quòd exceptiones ex perſona venditoris tranſeunt ad emptorem,& idem Bart.in l.ſi tertius.§.ſi quis prius,col.vlt.ff.de aqua plu.arc.vbi etiam eſt bonus text.& Bal.in authen. qui rem. col.ij.verſic.ſubſequenter quæro.C.de ſacro.eccle.& Salyc.in l.ſi cùm militaribus,ad fi. C. de reſti. mili.Alexand.in l.quædam.§.nihil intereſt,in j.not.ff.de eden.Franc.Are.qui dicit procedere in iure perſonali,conſi.lxx.in cauſſa quæ vertitur circa medium,& Corne.conſil.xxx.in præſenti.col.ij. verſic.& ſic ius,lib.j.& conſi.cx.licet videatur,col.iij.verſi.& ſecundùm hoc,lib.iij. & conſi.clxxij. viſa copia,col.vlti.verſic.verùm quia mihi,eo.lib.iij.Barb.conſi.xij.illud afferam,col. iij. verſic. capio nunc tertium,lib.iiij.Iaſon conſi.xcij.circa primum,colum.vlt.lib.j.& conſi.lxxxix. in præſenti,colum.ij.verſiculo ſextò facit,& iterum in fin.conſi.lib.iij.vbi tamen id declarat. Hincque Bald. conſil.ccccl vj.Seia origine,in fin.lib.j.reſpondit laudum latum pro venditore, ſicuti & tranſactionem ipſius prodeſſe emptori.Nam & vt dicit Albe.in l.dãni.§.emptor prædij,col.ij.ff.de dam.infe. poſt neſcio quem in ſumma Inſtitu. de actio. Emptor & venditor vna perſona eſſe cenſentur ex vi ſucceſsionis,ſicut hæres & defunctus.Sed hæc,ne fallaris,procedunt in iuribus realibus quæ ſcilicet rei cohærent,eámque concomitantur : cuiuſmodi id ius eſt, vt placuit multis ex his quos ſuprà citauimus,& dicemus latius poſtea in §.huius titu.viij. in gloſſa quinta, licet Franci. Areti.vbi ſuprà aliter dicat.

Idem.

Quid in iure perſonali.

130 ¶Et ex his quoque tollitur quod dictum eſt, alteri neminem ſtipulari poſſe:quia etiam ſi venditor emptori nuncupatim ſtipulatus non fuerit, tamen ex alio capite pactum ipſius prodeſt emptori, in eúmque ipſum tranſit,per ea quæ dicta ſunt.Sed & illud præterea dici poteſt,id non procedere cùm intereſt eius qui alteri adſtipulatur,tunc enim valet ſtipulatio,vt aperte oſtendit text.pro alia parte ſuprà allegatus,in l.ſtipulatio iſta.§. alteri,in illis verbis, nihil intereſt mea, & ibi gloſſa & omnes, & expreſsius in §.ſi ſtipuler,& §.ſi quis inſulam.ff.de verb. oblig.Et vſqueadeò quidem, vt ſi poſt ſtipulationem incipiat intereſſe ſtipulatoris, reconualeſcat ſtipulatio,vt placet Bart.in d.§.alteri,& ibi Alex.in fin.qui alios multos adducit.Hîc autem multùm intereſt venditoris, ne conſanguineus poſsit retrahere ab emptore:quia ſic rem ſuam pluris vendet,quàm ſi obnoxia foret retractui,vt ſatis diximus,ſuprà in rub.huius titu.num.27.præterea & in hoc.Ex quo illud conſequens fit,hoc caſu venditorem poſſe ſuo emptori ſtipulari. Quod autem dictum eſt de renuntiatione iuris futuri,ſatis abundéque diluitur ex his quæ diximus ſuprà num.122.ſed omnia,& ſeq.

Alteri poſſumus ſtipulari, cùm noſtra intereſt.

Et ſatis eſt,ut poſtea interſit

131 ¶QVARTVS AVTEM CASVS, cùm conſanguineus conſentit alienationi,poſſet procedere,vt is cõſenſus ei in retractu obeſſet,ſi ſtatutum,aut conſuetudo ita diſponeret,ne liceret alienare in extraneos irrequiſitis conſanguineis,aut iis qui ſunt de familia venditoris, prout etiam loquitur conſtitutio Federici de iure protomixeos, in quam commentaria edidit ipſe Matthæ. Afflict. quem ad hunc caſum citauimus,ſuprà numero 111.plus dicit. Sed hîc in noſtra conſuetudine, nec in vlla alia huius regni nihil tale eſt:quia poteſt quilibet cuilibet vendere inſcio & inconſulto conſanguineo:ſed ſi id fecerit,ius eſt ipſi conſanguineo retrahendi intra annum. Cui iuri non debet videri renuntiare conſentiendo venditioni, cùm id ſit omnino ſeparatum ab ipſa venditione:nec eam videtur improbare, qui retrahit,vt diximus ſuprà in rub.num.16.valet igitur.

Cõſanguineus cõſentiens uenditioni, an poſſit retrahere.

132 ¶Maximè cùm in dubio non præſumatur quis renuntiare iuri ſuo.l.cùm de indebito. ff. de probat. cum multis concordan.à me traditis in repetitione l. ſi vnquam, in princip.l. numero 124. adde & quod ſcribit,& iterum in verbo donatione largitus,numero 168.in dubio autem & ſequen. Et quia etiam per ſolum conſenſum ſine pacto, aut renuntiatione quis ſibi non præiudicat in iure futuro, quod etiam ſibi competit ex cauſſa de præſenti,per tex.in l.j.§.quod ait,& ibi Bart.ff.quor.leg.Bar.

Bald.& alij in l.j.C.de pactis,dum declarant d.§.quod ait,contra glo.ibi,& Soci. qui illum text. in d.§.quod ait,dicit not.consi.ccxxx.viso testamento,col.j.lib.ij.Et videtur de hoc esse text.in specie, in c.constitutus, extrà de in integ.resti. vbi qui consenserat alienationi factæ à patre, admittitur tamen ad retractum vi huius consuetudinis. Et ita in iure retractus feudalis,vt scilicet dominus non prohibeatur eo vti,ob id quòd venditioni consenserit,tradidit Caro.Molend.in consuetudi. Parisi. titu.j.§. xiij. numero 8. & multis sequent.vbi & consequenter idem firmat in hoc nostro retractu municipali.

133 ¶Contrarium tamen in hoc ipso casu voluit Flor.in consilio suprà sæpius à nobis citato,videlicet ccclxxj.inter consi.Pet. Ancha.inci.quòd dicta domina,versi.tertiò hoc idem,iunctis iis quæ scribit ante fin.eius consi.& Ioan.Igne.qui illius non meminit,in repe.l.dudum.C.de contrahen. empt.per quædam iura probantia censeri renūtiatum beneficio per actum cōtrarium. Quibus & ego accedo, non tantùm ea ratione,cui vix fidere ausim,propter ea quæ suprà diximus,sed & aliis multis.Primùm,quia aliàs hic consensus nihil operaretur,essétque superuacuus,nisi induceret renuntiationem huius iuris,quod minimè dicendum est.l.si stipulatur.ff.de vsur.& no.per Bald.in rubr.de empt.& vend.in ix.q.cum aliis multis concord.à me latisimè congestis in nostro opere, cui titulus est,nihil frustra.Sed & hæc ratio non semper concluderet,quia aliquando aliud posset operari,vt si consentiens haberet rem obligatam,de quo dicemus versic.ab hinc iiij.

Consensus non debet esse superuacaneus.

134 ¶Deinde videmus in simili,quòd si patronus consentit donationi factæ à liberto, eam non poterit postea reuocare Fauiana.l.non videtur.ff.si quid in frau. pat. & gloss.in l.ij. & ibi omnes.C.eodem, vbi etiam Iaco.Ra.& Cyn.in vlti.quæstio.dicunt esse idem in filio, qui consensit patri donanti omnia bona sua,vt postea non posit donationes illas inofficiosas reuocare. Similiter quamuis filius vasalli posit reuocare feudum alienatum restituto pretio,si tamen consenserit alienationi, & nihilominus velit eam reuocare,non est ei mos gerendus. cap. Titius filios,& ibi glos.Bald.& alij,titu.si de feud.defunct.contro.sit inter do.& agna.& voluit etiam Paul.Castren.consi.cxc. visa suprascripta,colum.ij.versi.restat nunc videre,lib.ij.quia qui consentit(inquiunt)sua iura perdit.l.cùm quædam,post medium.C.de admi.tu.Sed & de aliis quoque agnatis est text.in cap.j.in princ. & ibi.glo. in verbo,consentientibus,tit.de ali.feud.pat.& in capit.præthereà,& ibi Bald. & alij,titu.quib.mod. feud.amit.& voluit Iaco. Bel. in capit.primo. §. vlti.ad fin. & ibi etiam Aluar. in xxx.conclusio.& Cardin.Alexand.columna v.titulo quæ fuit pri.caus.bene.amit. & Bald. consilio xvj. facti euidentia,in fine,libro j.& Paul.Castren.consilio lxxxiiij.quæstio ista vertitur,lib.ij.& Franc.Aret.consilio iij.consultatio præmissa,& de vtriusque Alber.Bru.consilio lxxx.circa primum,colum.v. versi. & quia considerata.

Patronus consentiens donationi, non potest eam reuocare.

Nec filius consentiens patri donanti omnia bona sua.

Filius uasalli non potest reuocare alienationem cui cōsensit.

135 ¶Præthereà text.est in l.cùm pater.§.libertis.ff.de leg.ij. quòd si testator libertis prædium reliquit: ac petiit,ne id alienarent;omnésque excepto vno partes suas vendiderint: qui non vendidit,cæterorum partes,quibus non dedit alienandi voluntatem,integras potest petere.Ex quo constat argu.à contrario sensu,quòd si is consenserit,nec ipse quidem reuocare poterit.Ideóque ibi ex eo not.Bart. à pari procedere actum celebrare, & ei consentire.Et eum quoque text. in id trahit in simili casu. Bald.consi.cccxix.matrimonium,in viij.dubio,eodémque vlti.lib.iiij. Et de hac quoque re est text. apertus & directus in l.quoties ab omnibus,& ibi not.Bald.in vlti.not.& Ang.C. de fideicom. cum concord.ibi adductis à glo.vlti.& Bart.in l.si fundum per fideicommissum.ff.de leg.j.Bald.consilio cij.punctus super quo,lib.ij.Raph.Co.consi.xxxiij.quidam ponamus.B. Raph. Fulgol. consi.ccxiij. domina Simona,col.vlt.Ro.consi.ccccl vij.circa propositam,colum.ij.versic.tertiò non est dubium. Alex.consi.clxxxiiij.viso themate dicti Siluestri,post princ.lib.ij.& consi.cl.viso themate, & his,in fin.lib.vij.Soci.consi.xliiij.viso testamento,col.j.& iterum pen.lib.iiij.Ias.in l.filiusfa.§.diui, col.x. versic.octauò limita.ff.de legat.j.in ij.lect.

Multa de consentientibus alienationi ut reuocare non poßint.

136 ¶Faciunt item multa, quæ suprà diximus de consentiente venditioni alterius, in locis suprà in eadem glo.allegatis nu.106.ego tamen puto.Et text.optimus in l.codicillis.§.j.ff. de leg.ij. vbi si quis insulam libertis vtriusque sexus ita legauit,vt ex reditu eius masculi duplum,fœminæ simplum percipiant,eámque alienari vetuit:& ex consensu omnium libertorum ab hærede venundata sit, nulla eis nec ob pretium quidem consequendum est actio.Cuius l. autoritate Iaco. Aret. Cy.& Bald.in l. dotalem seruum.ff.sol.matri.dicunt quòd si dominus consentiat vasallo, aut emphyteutæ vendenti, videtur remittere totum ius suum, ita vt nec ad pretium agere posit. Et sequitur Afflict. deci. Neapo.cxij.inter dominam,ad fin.Et facit,vt subdit.Bald.vbi suprà.l.sicut.§. venditionis.ff. quibus modis pign.vel hypo.sol.Cuius etiam autoritate Paul.Castren.d.Consi.lxxxiiij. quæstio ista vertitur,col.ij.lib.ij.respondit eum,qui debuit inuestiri de feudo,si consentiat alium inuestiri,statim sibi præiudicare,& sequitur Philip.Deci.consi.ccclxxxix.visa longa serie,colum.iiij.vbi & alia iura allegat.& de hoc latè diximus,in tract. primogenituræ.q.xxij.& vide etiam quæ diximus suprà, numero 116.à quibus.

137 ¶Sed & faciunt alia multa iura,quibus cauetur consentientem alienationi rei suæ,aut sibi obnoxiæ, non posse amplius eam repetere,nec eam venditionem infringere.d.l.si fundum per fideicommissum.& l.nihil,§.j.& ibi Albe.ff.de leg.j.& l.quidam ex parte.ff. de euict.& l.mater.C. de rei vend. & l.

Dominus consentiens uasal-

& l.fideiussor impetrauit.§.pater.ff.de pigno.& l.si debitor.§.j.& l.si consensit,in prin.& l.Titius. §.j.& l.Lucius, & l. Paulus. ff. quibus modis pign.vel hypo.sol.& cap.Pastoralis,extrà de donat. cum similibus à me collectis in repetit.l. si vnquam, in verbo,donatione largitus, numero 279.verùm in ea.Et quod ex hac ratione respondit Ro.consi.lxxxvij.circa id de quo quæritur, colum.j. & Corne.consilio iij.in præsenti,col.j.& iterum pen.lib.iij. Vt tamen non omittamus text. optimum in l.vlti.C. de remiss. pign. vbi indignum est eum, qui semel consensit alienationi rei sibi hypothecatæ,& hoc modo ius suum respuit,eandem rem, etiam si ad priorem dominum redierit, vendicare,vel tenentem inquietare.Hæc enim verba sunt illius l.quam Bartol.& Salyce.dicunt singu.in eo quod dicitur,etiam si ad debitorem redierit.Nam sunt & alia multa iura probantia ex simplici consensu creditoris in alienatione rei pignoratæ ius pignoris amitti.l.si probaueris, & l. cum te, pro vt eam intelligunt Baldus Salyce.& alij,eodem titu.& l.si debitor.C.de distract. pigno. Et idem quoque de iure vsusfructus scribitur in l. apud Celsum. §. quæsitum est: si cùm fundi.ff.de dol.excepti. Nam & qui consentit alienationi,ipse quodam modo alienat.l.& sic.ff.solut.matrimo. & l. in ædibus.§.quòd si filius.ff.de donat.& voluit per ea iura Alberi.in l.iubemus.in fin.C. ad senatusconsul. Vellei.& facit etiam vltra supradicta in hanc nostram sententiam tex.in l.si consentiente.C.de don. ante nuptias. *lo alienāti,nec ad pretiū quidem agit.*

138 ¶Nec obstat huic posteriori sententiæ text.qui omnium maximè vrget in d. cap. constitutus, extrà de in integr.restitu.quem suprà pro priori parte adduximus,quia ille, qui ibi consenserat venditioni minor erat, vt ibi expresè dicitur,& in integrum aduersus huiusmodi consensum restituitur. Ideóque is text.stat ab hac nostra sententia,tanquam scilicet ille minor,qui consenserat,non potuisset vti beneficio huius cōsuetudinis,ob consensum ab eo præstitum, nisi fuisset restitutus in integrū. Cætera autem omnia quæ pro alia parte allegata sunt,nihil omnino obsunt,vt patet ex iam dictis pro hac nostra opini.& iis etiam quæ diximus suprà d.numero 106.ego tamen puto,nec hîc iterum repetam.

139 ¶SED HANC NOSTRAM sententiam velim intelligas,vt procedat, nisi iste consanguineus consentiret venditioni,non quidem nomine priuato,sed officij sibi à Iure communi, vel municipali,aut à magistratu commissi: verbi gratia, si cùm ex statuto requiratur consensus propinquorum, in contractibus mulierum, aut minorum,cuiusmodi sunt multa statuta in Italia, propinquus quispiam adhibitus fuerit contractui mulieris,vt ipse contractus valeat:eius consensus nihil ei præiudicat,quin iure suo vti possit.l.cùm quædam.C.de admini.tut & §.si tutor,Insti. de inoff.testa.Ita enim in ea specie voluit Bal.d.consi.cij.col.ij.versi.prætereà regula,lib.ij. ad quod etiam dicit facere not. in l. Caius.ff. de pigno. actio. vbi qui vt testis fuit adhibitus instrumento alienationis, non præiudicat sibi in hypotheca rei alienatæ. *Quid si cōsanguineus cōsentiat uenditioni nomine officij. Quid si ex statuto quo cōsanguineus debet consentire.*

140 ¶Et generale est,vt testes & notarij etiam subscribentes instrumento, sibi & suis iuribus non præiudicent,vt etiam probatur in l.Titia cùm testamento. §. Lucia, & ibi Bartol.& Bald.ff. de leg.ij. & voluerunt glos.& Barto.in l.sicut.§.non videbitur.ff.quibus modis pign. vel hypo. solu. Barto.in l. quæ dotis,ad fin.ff.solut.matrimo.Paul.Castren.in l.emptor.§. Lucius.ff.de pactis, & in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus,col.j.ff.de verbo.obligat.Corne.consi. ccviij.videtur in hac consultatione, col.ij.lib.iiij. Card. Alexand.in cap.j.§.prætereà,col.ij.titu.quib.mod.feud.amit. Matth. Afflict.in tractatu protomixeos,in verbo,vt infrà xxx.dies, colum. vj.versicu. sed pone quòd coniunctus,vbi loquitur nuncupatim in casu nostræ consuetudinis, vt scilicet testis, aut notarius instrumento venditionis subscriptus,non sibi præiudicet, quin tanquam consanguineus venditoris possit retrahere. Et facit etiam quod vulgò dicimus officium suum nemini debere esse damnosum.l. sed & si quis.ff. quemadmodum testa.aperi.& l.videlicet.ff.ex quibus causis maior.& l.si seruus.§.quòd verò.ff.de furtis.cum similibus. *Quid si ut testis uel notarius.*

141 ¶Quamuis contra id quod de teste diximus,videtur esse text.in cap.ex literis,extrà de transac. Sed tu ibi vide gloss.& Doct.Sed & in eo & in tabellione Alberi.in d.l.Caius,colum.ij.ff.de pigno.act. distinguit,sitne actus,qui sola contradictione impediri potest,nécne:vti etiam facit Pet.Bel.Pert.in l.fideiussor.§.j.in fin.ff.de fideius.Quid autem de aduocato & procuratore adhibito à venditore in consilium ineundi contractus,vel conficiendi instrumenti,dicam infrà hac eadem glo.num.263.nec tamen, & duobus seq. Et quid de tutore vel curatore vendente vel autoritatem præstante,etiam ibi nume.266.quid igitur si tutor.Et quid de iudice rem subhastatam adiudicante,ibi. nu.267.ex quo etiam.Et quid de fideiussore venditoris nume.seq. *Quid si ut aduocatus,procurator, tutor, & curator, iudex, fideiussor.*

142 ¶HIC AVTEM QVÆRI potest,an saltem hæres illius qui consensit alienationi,sit admittendus ad retractum,tanquam consanguineus. Nam & in fideicommisso ita pluribus relicto, ne liceat alienare,quamuis is qui consenserit alienationi,nō eam possit amplius reuocare, vt suprà diximus. Dubium tamen est,an qui ex eo nascetur,possit reuocare.de quo videbis text.in l.peto.§. vlti. iuncta gloss. in verbo, ex familia. ff. de lega.ij.Bald.Rapha.Fulgo. Corne. & Iason in d.l.quoties ab omnibus.C.de fideicommis.& Rapha.Co.dict.consilio xxxiij. vbi etiam loquitur de hærede, & Crot.in repet.l.filiusfamilias. §.diui,col.xl.versicu.secundò ex dictis.ff.de leg.j.Sed quod ad casum nostrum pertinet, ego pro constanti habeo, hæredem consentientis,si consanguineus sit, posse vti *An hæres consentientis admittatur ad retractum.*

hoc iure retractus, non obstante consensu sui prædecessoris, per ea quæ latè diximus suprà in hac eadem glos. numero 46. at multò maius, & sequen. vbi tractauimus, an hæres venditoris sit admittendus ad retractum.

Cõsanguineus qui noluit emere, an poßit retrahere. uide suprà cxij.

143 ¶QVINTVS CASVS se exhibet, in quo hauddubiè censeo consanguineum non propterea priuari iure retractus, quòd prius à venditore requisitus noluit emere. Quid enim sibi id præiudicare debet, quòd maluit expectare venditionem, & rem intra annum sibi à statuto concessum redimere, quo interim pecunias in id necessarias sibi colligeret, compararet, explicaret, vt vtar verbo iurisconsulti in l. debitoribus. ff. de re iudic. quas fortè tunc non habebat, cùm fuit requisitus. Certè nõ debet, non magis quàm filio, qui dicit se nolle hæredem institui, quia malebat habere ab intestato, ex sententia Cyn. in l. si quando, in vlt. quæst. C. de inoffi. testa. arg. l. mater. ff. eo. tit. & l. j. §. generaliter. ff. de leg. præsta. Et faciunt quæ diximus in præcedenti casu, & quæ item dicemus in sequen.

Agnati recusantes emere possunt, nihilo minus reuocare alienationem.

144 ¶Nam quod suprà dictum est, prohibitum alienare extra familiam, posse tamen, si consanguinei noluerint emere, nihil ad hunc casum pertinet, vt iam sæpe diximus: quia nulla est eiusmodi prohibitio, sed tantùm permittitur consanguineis redimere restituto pretio, & ita approbato contractu. Vt interim omittam multos esse contrariæ opinionis, vt scilicet non posit eo casu fieri alienatio, etiam si consanguinei voluerint emere. videlicet Salyc. Rapha. Co. Paul. Castren. sibi contrarium. Alexan. & Iason. sibi quoque contrarium in dict. l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de verborum obligatione, & latè Ioannes Ana. consilio xlvij. illud præsupponitur, vbi etiam hinc concludit, quòd si vasallus agnatis prius requisitis, & nolentibus emere, vendat feudum paternum extraneo, poterunt nihilominus agnati reuocare huiusmodi alienationem, per multa quæ illic allegat, & ibi quoque Ludo. Bolog. in addit. ipsius. & Ioannes Crot. in repet. dict. l. filiusfamilias. §. diui, colum. viij. versicu. secunda sit conclusio. ff. de legatis j. vbi & id confirmat aliis rationibus. & Alber. Bru. consilio lxxx. circa primum, col. j.

Dominus qui noluit emere, non priuatur iure prælationis.

145 ¶Et idem si vasallus obtulerit rem vendendam domino, qui distulerit duos menses, vt ex hoc non priuetur iure prælationis, voluit Carol. Molen. in consuetudin. Parisien. titu. j. §. xiij. numero 6. Quin & si alia sententia verior sit, ea tamen intelligitur, cùm est sola prohibitio alienationis: quòd si præterea mandatum sit rem in familia relinqui, tunc sola requisitio non impedit, quin in familiam reuocetur, ex sententia Barto. in dicto §. cohæredes. De quo tamen vide Paul. Castren. dict. consilio ccccxliiij. col. j. lib. j. Et in nostro casu retractus id nuncupatim voluit D. Ferro. in consuetudi. Burdigal. hoc eod. titu. §. ix. in fin. atque iterum titu. de testamentis. §. xiiij. col. ij. versic. quod nuper,

Consuetudo.

& de hoc est etiam expressa consuetudo Normanorum, capite consuetudinum eius gentis cxv. cuius titulus est, *de querele de fief uendu*, &c.

Cõsanguineus præsens uenditioni potest eã retrahere. uide suprà cxiij. & seq.

146 ¶SEXTVS IDEMQVE postremus casus minimè omniũ est dubius: neq; enim vllo modo sibi præiudicat consanguineus, si eo præsente res sit vendita, cùm ideo passus est venire, quòd sciebat ius retrahendi sibi durare, vt in simili dicitur in d. l. sicut. §. non videbitur. ff. quib. mod. pig. vel hyp. solui. Nam licet is tex. loquatur in iure quæsito, nõ tamen sequitur aliter dicendum in iure quærendo, tametsi id facilius impeditur & amittitur quàm quæsitum. Imò verò minus quis censetur sibi præiudicare in iure futuro siue quærendo, quàm in præsenti & quæsito, vt videre licet ex glos. vti à multis citatur, in l. si à substituto, in princip. ff. de legat. j. & Bartol. in l. si fundum per fideicommissum, col. ij. versicu. secundò casu, eod. titu. & in l. quæ dotis, colum. iij. versi. procedo vlterius. ff. solu. matri. Socy. in d. l. cum proponas, in fin. C. de pactis.

Præsentia eius qui cõtradicere non potest, non nocet.

147 ¶Ideóque & Paul. Cast. in d. l. j. §. scientiam. ff. de tributo, quem suprà nume. 117. sed quid in his, citauimus, posteaquàm retulit sententiam Guil. Cu. qui dicebat consanguineum præsentem & non contradicentem venditioni non admitti ad retractum, vti diximus in eodem nume. 117. dicit id esse notandum, si verum est, sed se non ponere pro certo. hæc enim sunt eius verba. Ex quibus intelligis aliud se sentire, nec abs re quidem, præsertim cùm consanguineus impedire nõ posit, quominus ea venditio fiat. Ergo ipsius præsentia & taciturnitas ei nocere non potest, ex communi regula tradita à glo. in d. l. Caius, & ibi quoque Bar. ff. de pign. act. & glo. in c. nónne, de præsumpt. & in c. plerunque, in glo. j. ij. q. vij. & in c. x. is qui tacet, de reg. iur. lib. vj. & latè Bart. in d. l. quæ dotis. ff. solu. matr. per multa iura vbique ad hoc allegata. Idq; etiam si ipse consanguineus fuerit præsens, tanquam notarius, aut testis venditionis, vt probatur in d. l. Caius, & ibi glos. Bart. & alij. & suprà diximus num. 139. sed hanc nostram, & seq.

Agnatum præsentẽ alienationi feudi non sibi præiudicare. uide suprà cxiiij.

148 ¶Nec verum est, quod suprà nume. 114. & id quidem ex Iaco. à S. Georgio diximus, agnatos præsentes alienationi feudi, & non contradicentes siue protestantes, sibi præiudicare, ea quam nuperrimè diximus ratione, nec illud dicit Baldus, quem ipse allegat, in c. j. §. donare, tit. quali. olim feud. ali. pot. nec tex. in dict. l. sicut. §. venditionis. ff. quibus modis pigno. vel hypo. solui. ab ipso Bal. eo in loco citatus: quia is textus non simpliciter loquitur de præsente, sed de consentiente, siue permittente, cùm ibi dicitur, legare permisit, & omnes vbique eum textum intelligunt de consentiente, vt videre licet ex iis quæ latè diximus in repetitione l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, versiculo cclxxix. verùm in ea sum. C. de reuocand. donation. De consanguineo autem consentiente

venditioni

venditioni, vt sibi præiudicet in iure retractus, abundè diximus suprà, in quarto casu. Nam etiam d. l. sicut. §. non videbitur, nuncupatim facit differentiam inter præsentem simpliciter, & consentientem, vt ille sibi non præiudicet, hic contrà. Et quòd agnatus præsens alienationi feudi, & tacens non sibi præiudicet, expreßim tenuit Franc. Curt. Iunior in tracta. feud. in quarta parte, chart. totius operis 42. versiculo nunquid autem in casibus, iterúmque chart. 47. versiculo secundò limitatur.

149 ¶Sed & in alio casu, quem post præcedentem continenter, suprà adduximus de domino, qui præsens venditioni non contradicit. Sunt alij qui contrà quàm suprà diximus, tenent eum sibi non præiudicare, quin poßit venditionem ipsam retractare, ea quam diximus ratione, quòd sciebat ius suum sibi fore integrum. In hac enim sententia fuere Andr. Iser. subobscurè, atque etiam Bald. dum hanc op. ponit postremam, in dicto cap. j. titul. de probi. feud. alie. per Lotha. & senserat etiam glossa ibi, quæ pro contraria parte à nonnullis citatur, quæ tamen adeò obscurè loquitur, vt vix scias in vtram partem inclinet. Et illam pro hac parte nominatim allegat, & sequitur, & sin. dicit Ro. sin. Dccxv. de solennitate, vbi & in hanc quoque partem trahit Bald. vbi suprà, & idem quoq; voluit Bertrand. Capri. in dicto cap. j. in princ. titu. de prohi. feud. alien. per Loth. & in cap. imperialem, in princ. & ibi quoque Card. Alexand. statim post princ. & Ioan. Ray. in §. habito, col. xxv. in paruis, versi. quæro dicitur hic prohiberi, tit. de prohi. feud. ali. per Fede. Felin. in c. ex ratione, col. iiij. vers. & per istam regulam, de præscript. Iacob. à S. Georg. in tract. feud. in verbo, & cum pacto de non alienando, col. vj. vers. sed hîc cadit. *Nec dominum quoq;. uide suprà cxv.*

150 ¶Et idem in emphyteuta, qui simpliciter vendit rem emphyteuticam præsente domino, & tacente, vt sibi ipse dominus non præiudicet, in iure emphyteutico, nec necesse habeat de suo iure protestari, cõtra id quod suprà eodem in loco diximus ex Ioan. Ana. nuncupatim voluerunt. Pet. & Cyn. in l. vlt. & ibi quoq; Alberi. col. j. Ang. col. vlt. & Iason col. pen. in xxiij. q. C. de iure emphyteu. quamuis secus esse dicant, si emphyteuta rem expreßim venderet pleno iure præsente domino, & nõ contradicente: tunc enim dominus ipse non reclamans aduersus huiusmodi venditionem ita pleno iure factam sibi præiudicat. *Idem in emphyteusi.*

151 ¶Sed & si illud non procederet in casu venditionis feudi, vel emphyteusis, quæ vasallus & emphyteuta vendere non possunt sine consensu domini, ideóque posset dominus impedire, ne vendant. Non tamen procederet in casibus in quibus quis vendere potest altero inuito, vt hîc quilibet potest vendere rem suam inuito consanguineo. Quo casu præsentia cum taciturnitate non operatur consensum, sed semper ius suum præsenti & tacenti durat, vt iam suprà diximus: nec opus est protestatione, quia prouindentia legis, vel statuti ei sufficit, vt expresè dicunt Bald. & Card. qui tamen alterius est partis, quantùm ad vasallum, in d. c. j. tit. de prohib. feud. alien. per Lotha. Ex quo etiam in simili fit, vt si quis adsit, cùm eius res à testatore legatur, & taceat, non sibi præiudicet, vt not. glo. in d. l. si fideiussor. §. pater. ff. de pigno. & in d. l. Caius, de pig. acti. Bal. in d. c. j. in prin. versi. quid si patior, titu. de prohibi. feud. alie. per Loth. Imo. in d. l. quæ dotis, col. vlt. ff. sol. ma. Alex. cons. xx. ponderatis his, col. pe. vers. sola præsentia, lib. iij. Iason in d. l. si fundum per fideicommissum, col. vlt. ff de leg. j. *Nec in his opus est protestatione.* *Præsens legato rei suæ, non sibi præiudicat.*

152 ¶Et si quispiam hîc diceret, quòd id quod dicitur, præsentiam & taciturnitatem non haberi pro consensu, non procedit inter coniunctos, per l. si seruus. ff. de donat. int. vir. & vxo. glo. in l. quæ dotis. & ibi Bar. col. pe. ff. solu. matri. & facit l. Procula. ff. de probat. quam & ipsi allegant. Sciat eam priorem l. procedere, quando consanguineus non simpliciter tacuit, sed vltrà, rem de qua agebatur, tradidit. vt pulchrè expendit Bald. in d. l. cùm proponas filios, paulò ante fi. C. de pactis, & Iason consi. iij. circa primum, colum. iiij. versic. & dum succeßiuè, lib. j. & facit, quod dicemus infrà, numero ab hinc iiij. In d. autem l. Procula. alia multa interuenerunt, consensui adstipulantia, videlicet taciturnitas non tantùm eius temporis quo actus conficitur, sed longi posteà temporis, & sæpius facta computatio rationum: quorum si vnum aliquod absit, non est locus ei l. vt dicunt Barto. Bal. & Floria. ibi post glo. in l. libertis quos. §. j. in verbo, si conditio. ff. de ali. & ciba. leg. *Præsentia inter cõiunctos, an habeatur pro consensu.*

153 ¶Sed & quod postremo loco pro alia parte dictum est de inuestitura feudi alteri facta præsente eo, ad quem feudum ipsum obuenire debebat, glossa quam ad id citauimus in cap. j. §. præterea, titulo quibus modis feudum amittitur. non id asseueranter, nec constanter affirmat, vt ex eo patet cùm dicit, nisi dum tacitè consentit, intelligat ius suum vbique durare, per d. l. sicut. §. non videbitur. ff. quibus modis pign. vel hypo. soluit. Et contrarium non obscurè voluerunt And. Iser. simpliciter in d. §. præterea, & ibi quoque Bald. Alua. & Card. Alex. dum vltra præsentiam & taciturnitatem requirunt alium actum consensui suffragantem, vt ibi apud eos omnibus videre licet. *Inuestitura de alio facta, an præiudicet pximiori præsenti, suprà cxvj.*

154 ¶Nec est, quod decedendum sit ab hac nostra sententia, propter gloss. suprà nume. 113. pro altera parte allegatam, in d. l. cùm proponas filios. C. de pactis. quandoquidem ea non videtur illam sententiam constanter firmare, cùm ei continuò subiiciat hæc verba, Sed contra. ff. de leg. j. l. si fundũ per fideicõmissum. Et tamen ea, tanquã sit in priori sententia, reprobatur à Bar. Bal. Io. Fab. Pau. Cast. Alex. & Iaso. & omnibus ibi. & Bal. qui eã dicit cõmuniter ab omnibus reprobari, in l. j. col. vlt. C. de *Præsens alienatiõi rei prohibitæ alienari in fauorem ipsius, nõ sibi*

præiudicat. Nisi dolosè tacuerit.

bonis matern.Bar.& aliis in d.l.quæ dotis.ff.solu.ma.Iaso.in d.l.filiusfa.§.diui, in ij.lect.colum.xj. versi.tertiodecimò limita.& ibi quoque Io.Crot.char.antepe.versi.prima sit conclusio.ff.de lega.j. Fabia.in tract.de emptio.& vendi.in iij.parte prin.quæstio.xxxiiij.Nisi tamen si quis dolosè ac fraudulenter tacuit,secundùm Alber.in l.fideiussor.§.j.ff.de pign.& in l.ij.col.v.vers.nonò.ff.solu.matri.Bal.& Salyc.in d.l.cùm proponas.& eundem Bald.in l.quoties.la j.col.j. versi. quæro nunquid ille.C.de fideicom.& in l. Titia cùm testamento.§.Lucia.ff.de lega.ij.& Ro.in contraria parte allegatus,consi.ccccl vij.in fi.ita expresßim eam glo.intelligens.Et in similibus voluerunt And.Iser.in d.cap.imperialem,in prin.titu.de prohi.feud.alien.per Fed.& Imo.in l.cùm vir,col.viij.versi.& adde etiam prædictis.ff.de vsucap.& Alex.consi.cix.viso processu,col.iij.versi.plus dico quòd si apparet,lib.iiij.Et de hoc est bonus tex.quem omnes propè in id citant, in l.si fine.C.ad Velleia.& etiam in d.l.ij.& ibi Alberi.post alios.C.si alie.res pigno.data sit.

155 *Cõsanguineus præsens, & dolosè tacens sibi præiudicat in retractu.*

¶Et huc quidem referri potest,quod nuper diximus de domino qui tacuit, cùm emphyteusis venderetur pleno iure:nam tacere dolo videtur. Hîc autem quis dolus esse potest in consanguineo præsente alienationi,& tacente?nisi si fortè,cùm res venderetur cuipiam extraneo,ignoranti hanc retractus consuetudinem , & interroganti , an ea consuetudo locum haberet , non empturo si locum haberet, venditor aut alius quispiam respondit,nullam hîc esse talem consuetudinem, præsente quidem consanguineo,& ex composito,& de industria tacente,quò emptor non desisteret ab emptione. Et tunc crederem illum non esse admittendum ad retractum , non magis quàm dominum ad reuocandam alienationem,qui,cùm res pleno iure venderetur,tacuit. Videtur enim vterque emptorem dolo circumuenisse. Et facit tex.in simili in l.tenetur , & ibi Bar.ff.de ac.emp.& in l.emptorem.§.denique, eo.tit.

156 *Quid si ultra præsentiam aliud facit, uide clix. Quid si persuasit emptori ut emeret. Quid si instrumentũ emptionis scripsit.*

¶Aut etiam si præter præsentiam aliquid ipse consanguineus fecisset, quod consensum argueret: vt etiam nuper diximus de agnato proximiore, qui passus est alium inuestiri : vt si in nostro casu consanguineus euictionem se præstiturum spoponderit, vel emptori persuaserit vt emeret, vel etiam ipse scripserit instrumentum venditionis:vt de primo est tex.in l.exceptione.C.de euict.iuncta regula.l.vindicantem.ff.eo.tit.de secundo , in l.si quis affirmauerit.ff.de dol.mal. Et his casibus dicit Alci.in d.l.cùm proponas, eam glo.defendi posse. Et ibi etiam Ias.duos illos priores adscripsit. Et hos quoque posteriores Bal.in d.§.Lucia.De tertio est tex.optimus in d.l.fideiussor.§.j.ff.de pign. Et pro iis faciunt multa,quæ collegimus in nostris Legibus connubialibus,in verbo, *expres*, vers.limita tertiò,vt ita procedat,& multis seq.quibus docuimus,quòd cùm vltra præsentiam & patientiá alicuius aliquod eius dictum factúmve interuenit,quod consensui adstipuletur, habetur pro expresso consensu.

157 *Quid si consilium actui præbuerit.*

¶Et præthereà facit tex.no.in c.arbitri , ad fi.extrà de arbi.cùm ibi dicitur , cùm Episcoporum fuerit præsentia & consilio roboratum. Ex quo not.Pan.ibi, col.ij. versi. Episcopus ergo,quod consilium habetur pro consensu.& illum quoque tex.ad hoc expendit & commendat Ro.in l.quæ dotis.ff.sol. mat.& Soc.in l.ij.§.voluntatem , post prin.eod. tit.iterum consi.ccxcj.visis literis,col.ix.versi.primũ quod per illa, lib.ij. vbi ex eo dicit , quòd præsentia in actu cum collaudatione ipsius habet vim consensus.& Corset.qui illum dicit sing.in suis sing.in verbo, minor si ex dispositione , ante fi.& omnium optimè facit tex.suprà sæpius citatus in d.l.sicut.§.non videbitur.ff.quib.mo.pig.vel hypo. sol.dum loquitur de eo,qui vltra præsentiam subscripsit in tabulis emptionis. Nam id (inquit) faciens consensisse videtur:vti etiam voluit Bal.in c.j.§.præthereà,tit.quib.mod.feu.amit.vbi loquitur de eo,qui cùm ad eum feudũ ex successione peruenire deberet, subscripsit inuestituræ alteri factæ. & allegat l.vlti.C.plus valere.Et idem dicit de eo,qui sigillum suum apposuit,per l.ij. C. de reb.ali. non alie. Et idem in vtroque consuluit.Ro.consi.ccciij.hæc scriptura. Sed & illud de sigillo voluit ipse Bal.Sal.& Paul.Cast.in d.l.ij.post gl.ibi,idem Bal.in l.in fraudem.ff.de testa.mil.& in c.cùm ecclesia,colum.j.versi.si tamen Episcopus, de cle.vbi illum tex.& glo.in d.c.ij.dicit sing.& in c.cùm clamor,post princ.de testib.& in c.j.colum.iij.in verbo , sigillo communi , titu.de pace Constan.& consi.clxxv.factũ proponitur,col.ij.lib.j. & cons.cccliiij.quæritur vtrum, lib.iij.Bar.in d.l.quæ dotis,in fi.& ibi quoq; Ro.& Alex.ff.sol.mat.Pau.in l.si procuratorem.ff.de procu.Barb.cons.lxxxvj. illud referam,col.v.vers.præthereà faciat,lib.iij.& Doc.sæpe.

Quid si subscribit in tabulis emptionis.

158 *Quid si pretium emptionis recipiat.*

¶Sed & facit ad suprà dicta text.in l.quidam ex parte, & ibi gloss.& Docto.ff.de euict.vbi præsens venditioni ab alio factæ , & non contradicens , & præthereà pretium illius recipiens , censetur illi consentire.& eum text.& in d.§.non videbitur , in id expendit Alb.in l. Caius , post medium. ff.de pigno.acti.Et quod in eandem sententiam scribit Panor.in c.non iniustè , colum.ij. versic.& ex hoc cape , extrà de procur.quòd vbi tractatur de præiudicio alterius , si is vltra taciturnitatem facit aliquem actum, qui assentiri videatur : ea taciturnitas habetur pro consensu , per quædam ibi ab eo allegata.& sequitur Ias.consi.ccxxvij.Caro.col.vij.versi.sextò facit,lib.ij.& vide etiam , quæ dicemus infrà in eadem glo.num.268.postremo,& quæ diximus suprà, num.139.sed hanc nostram, & seq.

159 *Si consangui=*

¶SED HIS MATVRE relictis,quæro,quid si cùm quis semel fundũ vendidisset, consanguineus eius nõ retraxit,& tẽpore retrahẽdi transacto,iterũ redit is fundus in dominiũ venditoris,& ab eo iterum

eo iterum venditur: vtrùm consanguineus qui in priori venditione neglexit retrahere, nunc in altera id possit facere. Quod prima statim fronte posset videri non posse, ar.l.vlt.C. de remis.pig.& l.j.§.qui semel. ff.de succ.edic. & l.sicut.C.de repud.hær. Verùm Luc. Pen.in l.vnicuiq;. C.de proxi. sacr.scrin.li.xij.cõtrariũ tenuit, tum per illũ tex.in fi.qui in id est optimus, & quẽ Bart. vt id addam, extendit ad aliã speciem non admodũ ab hac differentẽ, tum quia ex noua causa nouũ producitur remedium, arg.l.si mater.§.eãdem.ff.de excep.rei iud.& l.si filius.§.Paulus.ff.de bon.lib.& l.j.in fi.C. de impo.lucra.descrip.lib.x.

neus nõ retraxit in prima uenditione, an poterit in secunda ab eodẽ facta, qui rem recuperauit.

160 ¶Quæ quidem Lucæ sententia adiuuatur hac altera Lapi sententia, in c.si clericus, de præb.lib.vj. Nam in eo text.in §.verum, scribitur, quòd si is cui mandatum est prouideri de prębenda in ecclesia, cuius is Canonicus est, negligenter omiserit petere præbendam proximè vacantem: poterit tamen huiusmodi negligentia non obstante, aliam proximè vacaturam petere. Quid igitur (inquit Lapus) si illa prima, quam neglexit petere, iam alteri collata iterum vacet: poterítne eandem petere? & tenet quòd sic, quasi ex nouo iure.l.cùm seruus, & l.si seruus.ff.de ali.leg.& c. ex transmissa, extrà de renun. Neque enim censetur esse illa prima sic neglecta præbenda; sed alia propter nouam vacationem. Et illum sequuntur Pet. Anc.in d.c.si clericus, colum.vlt.versicul.quærit Lapus. & Do.& Phil. Franc. in d.§.verum, ille, col.ij.vers.sed quid si post: hìc circa medium illius, versi.ex quibus cognosces, quomodo id intelligendum sit. Et semper aliàs negligens in vno actu, non sibi præiudicat in sequenti: vt non obscurè voluerunt Inn.& Compost. in c.querelam, de elec.& clarius Fed.Sen. consi.cxlvij.quidam de ciuitate Tuderti, col.ij.vers.item contumacia Pan.consi.liiij.videtur primò, col.ij.vers.nec obstat si dicatur.lib.j.& Car. Rui.consi.l.super themate.col.v.versi.nec etiam prædictis, lib.v. Et bene facit, quod dicit gl.in c.ij.in verb.non teneris, quòd contumax in vno actu, non sibi præiudicat in sequentibus.

Mandatarius potest præbendam, quam neglexerat petere, si iterũ uacet, petere.

161 ¶Nec obstant (vt id quoque addam Luc.pen.) iura pro alia parte allegata: quia ea loquuntur de eodem iure, quod quidem, si quis semel amiserit per confusionem, vel renuntiationem, non amplius est, vt dicunt, audiendus, eodem illo iure vti volens. Hic autem retractus, qui pro prima venditione competebat, non is est, qui nunc pro alia competit. Ideò exclusio, aut priuatio illius, siue renuntiatio non inducit priuationem, vel renuntiationem istius, etiam in re eadem: vt patet ex his, quæ diximus suprà eadem glo.num.44.ad illam autem.& probatur quoque in l.iubemus.C.ad Vellei.& in l.si domus.ff.de serui.vrb.præd.& in l.si mihi.ff.de serui.rust.præd.& l.si prius, post princ. ff. de aqua plu.arcen.& l.nec is qui.§.j.ff.de acqui.hær.& l.suum.C.de iur.delib.& l.quoties duplici.ff.de reg. iur.& voluit Alb.post Guid.Suz.in l.damni, la j.§.Sabini.ff.de dam.infec.& Sign.consi.clxix.quæstio, num.16.& Ro.consi.cxxxij.vt retulit, in fi. & consi.clxviij. circa primum, in princ.vbi & alia iura allegat.& Paul.Cast consi.lxx.breuiter, in princ.lib.ij.Et faciunt, quæ diximus suprà in eadem glo.nume.43.sed & in alio, & seq. De hac autem quæstione disputat do. Boer.in suis decisionibus, quæ post priorem nostram huius operis editionem impressæ sunt, deci.lxxviij.sed an proximior: vbi satis obscure de ea re loquitur, sed ita vt videatur velle quòd si ad venditorem res rediit ex pacto reuendendi, & is postea rem eandem alteri vendat, possit consanguineus illius, qui non retraxerat ex priore venditione, retrahere ex secunda: sed si aliter, & ex noua venditione res ad eum redierit, non possit consanguineus ipsius rem eam postea venditam retrahere, cùm fuerit ea res facta acquæstus illius venditoris, in quo retractus non habet locum. De quo, an scilicet ea sit existimanda acquisitio, dicemus inferiùs, eo.tit.§.xxix.in glo.ij.

Renuntiatio unius non inducit renuntiationẽ alterius etiã in re eadem.

162 ¶QVID AVTEM, si statutum sit in loco, ne quis extraneus, aut (vt nostri loquuntur) forensis possit acquirere immobilia intra limites eius loci: vtrùm venditoris consanguineus, extraneus eiusdem loci, possit rem immobilem eius loci venditam retrahere? Quod videtur, per tex.in l.qui officij. ff.de contrah.emp.vbi qui in prouincia militat, prædia comparare in ea prouincia prohibetur, præterquam si paterna distrahantur, cum si.à me collectis suprà in præfatione, siue rub.huius tit.nu. 45. adstipulatur. Ex quibus tamen illud vnum resumam, Fabianum à monte S.Sab.in tract.emptionis, & venditionis, in xxxj.quæst.j.partis prin.ex eo asserere prohibitos emere vel acquirere, posse tamen ea emere & acquirere, quæ fuerunt maiorum. Id quod etiam voluit Ias.in l.principalibus, col. iij.vers.quintò limita.ff.si cer.pe.vbi & ex hoc limitat eum text.prohibentem, ne qui prouinciam regunt, negotientur.

Cõsanguineus extraneus an poßit retrahere, stante statuto prohibente ne extranei poßint acquirere.

163 ¶Quibus adde & quod voluit glo.in l.j.C.quib.ad conduc.præd.fisc.ac.non licet, lib.xj.dũm à text. ibi prohibente Palatinos à conductione fundorum Principis, excipit fundos, qui fuerunt maiorum, per d.l.qui officij, & si. Et ex hoc Ioan. Plat. ibi loquens nuncupatim de hoc statuto prohibente extraneos acquirere, id intelligit, nisi acquirerent res quæ fuerunt maiorum. Sed & Old.consi.xciiij. eleganter circa negotium, multis probat, prohibitionẽ legis vel hominis de non alienando, intelligi de alienatione, quæ fieret in extraneos, sed non inter eos, qui sunt eiusdem generis.& sequitur Franc. Rip.lib.Responsorum ij.cap.xxxv.feudalibus constitutionibus, num.26. De quo & nos quoq; diximus suprà in eadem præfatione, nu.53.prætereà quamuis.

164 ¶Et facit quoque in hanc sententiam, quod Pet. Anc.tradit Bar.consuluisse: quem & ipse sequitur in repe.c.j.in xij.quæst.princip.versic.reperio ipsum Bar.qui est in xliiij.char.colum.j.in paruis, de

Statutum unũ ab alio inter-

pretationem sumit. constitu.quòd stante eo statuto,de quo nunc quærimus, vt scilicet forensis non posit acquirere rem immobilem in ciuitate:& alio statuto,quòd quarta pars bonorum interficientis applicetur consanguineis interfecti:ipsi consanguinei eam quartam bonorum immobilium consequentur, non obstante primo illo statuto.Ex hócque scribit ipse Pet.Anc.se consuluisse Triuisij, vbi erat statutum, quòd dos mulieris adulteræ acquiratur marito, Maritum.forensem ex posteriori statuto acquirere dotem vxoris Triuisanæ adulteræ, ibi dotem habentis. Et hoc postremum repetit idem Pet. Anch. in c.statutum. §.cùm autem, colum.ij.versicu. & similis quæstio est, de rescrip.lib.vj.& sequitur Barba.in rub.de reb.eccle.non alie.col.iiij.vers.quartò limita,& consi.xlviij.præclarè, col.iiij.vers. & ad hoc adduco,lib.ij.& consi.lj.scripsit, colum.iij.versi.& præmitto.eod.lib.ij.& consi.lix. à Ioue,colum.iij.lib.iij.& consi.l.clementisimum, colum.pen.versi.tertiò respondeo.lib.iiij.& consi. lxxxvj.magnus,col.v.versi.& ad hoc, eodem lib.iiij.& inter consi.Alexan.consi.cxxxv.eodémque vltimo,clementisimi,col.iiij.versi.& adduco,lib.iiij. Et facit,quod etiam respondit Rapha. Fulgo. consi.cij.præsupposito statuto Veronæ,colum.vlti.huiusmodi statuta prohibentia extraneos acquirere,non impedire acquisitionem legalem, per multa quæ illic allegat. Vtrunque autem dictum sequitur Stephanus Fed.in tractatu de legum interpretatione, parte secunda, char.6.versic.item quæritur, statuto cauetur. Ideò nescio quis (nam autoris nomen non inscriptum est) in quodam tractatu de retractu, qui impressus est inter alios quosdam tractatus in v. quæst. nuncupatim tenet, stante hoc statuto, ne liceat extraneo acquirere, posse tamen consanguineum extraneum retrahere.

165 ¶Quamuis contrarium posset etiam videri ex eo, quod clanculum voluisse videtur Barto. in l. ventre,versic.tertius casus,& ibi etiam Angel.in repe.ff.de acqui.hæredita. quòd in casu dicti statuti prohibentis extraneos acquirere, nõ poterit consanguineus extraneus,etiam proximior defuncti, succedere in bonis eius loci,in quo id statutum est.Quod & apertiùs voluit Franc. Aret.ibi colum. x.versicul.circa tertiam regulam,cum multis seq. & rursum in l. Pantonius,§.j.versicul.& hoc est, eod.titu.vbi id dicit sing.& Iason in l.si ita quis promiserit,§.ea lege,colum.vlt.vers.limita decisionem.ff.de verb.oblig.Ferd.Loaz.qui & id quoq; dicit sing.in repe.l.filiusfa.§.diui,char.8.num.157. secundò sing.limitat.ff.de leg.j.

An qui non potest acquirere non poßit etiã succedere.

166 ¶Sed huius postremi dicti contrarium voluerunt Bar.Imo & Paul. Cast.in d.§.ea lege,per l.cùm pater.§.cùm inter.ff.de leg.ij.sumendo argumentum de dispositione testatoris, ad dispositionem statuentium.Nam ibi dicitur,quòd si testator prohibuerit hæredem alienare extra familiam, poterit tamen post mortem ipsius hæredis proximior eius ei succedere. Et hanc quoque rem obtinere, etiamsi non sit de familia testatoris. Et ita eum text.intelligunt Imo.& Raph.Co.ibi, cum multis aliis concord.à me collectis infrà eod.titu.§.xxvj.in glo.j.nume.4.sed si id recipias, & seq. Et illud quoque in casu statuti prohibentis alienare in extraneum, sequuti sunt Ioan. Crot.& Ferdi. Loaz. sibi in eadem l.contrarius,in repe.d.§.diui,ille col.xxiij.versi.tertiò limitatur, hîc nu. 399.tertiò limitatur.Et idem ante eos voluit, licet non allegant, Raph.Co.consilio dccciiij. præsupposito casu, columna j.

167 ¶Et hanc opinionem confirmat Tullius, qui in oratione pro L. Flacco constantisimè defendit, Consules,Prætores,cæterósque magistratus, quibus ius non est in sua prouincia emere, acquirere: posse tamen hæreditates, quæ sibi obueniunt, recipere.Et est text.apertisimus in d.l.milites.§.vlt. ff.de re milit.cuius hæc verba sunt,Milites,si hæredes extiterint,posidere ibi prædia non prohibentur.& in l.j.§.pen.versic.sed & si iure.ff.de fals.vbi licet tutor & curator, nondum reddita ratione, non posint contrahere cum fisco,tamen iure hæreditario possunt succedere in fiscalem contractum. Ex eóque no.Barto.quòd si sit statutum,ne nobilis recipiat cesionem aduersus popularem, poterit tamen succedere in actione aduersus eum, nec incidet in pœnam statuti.& sequitur Panor.in cap.j. colum.ij.versicu.item vide glos.extrà ne cleri.vel mona.& Barb.in l.si ex legati causa, colum.vj.ff. de verb.oblig.vbi illum text.dicit sing.& consi.xiiij.clementisimi, colum.iij.lib.ij.& consil.j.magnus,colum.xviij.versic.præthereà adduco,lib.iij.& consil.lx.illud in medium, colum.vj.eod.lib.iij. Et text.in l.decurio qui,ff.de decurio.cuius etiam hæc verba sunt, Decurio, qui prohibetur conducere quædam, si iure successerit in conductionem, remanet in ea: quod & in omnibus similibus seruandum est.& vbiq; concord.in glo.Et ar.illius postremæ l.dicit glo.no.in d.c.j.in verbo, cõductores, ne cleri.vel mona.quòd clerici, quibus conductionibus interdicitur ab eo textu, si tamen conductoribus succedant,in ipsis conductionibus remanent.Quem sequitur,& dicit no.Panor.ibi, col. ij.& sing.dicit Barb.in d.l.si ex legati,vbi suprà,& d.consi.xiiij.lib.ij.& valde no.d.consi.lx.lib.iij. Et facit,quod voluit glo.in l.j.in verbo,id ex causa,vers.sed quomodo potest.C.de eden.& Bal consi. ccxcj.ad euidentiam, col.iij.vers.item est manifesta, & col.seq.vers.eodem modo videamus,lib.ij. ex quibus probatur,posse nos retinere,quæ nobis per succesionẽ obueniũt, quæ aliàs non possemus acquirere.cum aliis similibus adductis à Barb.& Fel.in c.quia.q.v.de iudici.& eodem Barb.omnibus locis suprà ex eo citatis.Et facit etiam l.hæres.ff.pro soci.

168 ¶Illud autem scio,quosdam distinguere, vtrùm extraneus prohibeatur acquirere, vt sic verba statuti dirigantur ad acquirentem,ita scilicet ne extraneus acquirat:an verò ad alienantem, ita scilicet, ne

Verba prohibitionis, an ad

ne quis alienet in extraneum : vt videlicet primo casu procedat, quod suprà primo loco diximus, scilicet proximiorem non admitti : secundo autem casu admitti : vt per Ias.& Ferd.Loaz.in d.§.diui,illum quidem in ij.lect.colum.xx.versic.secundò valde no.limita, hunc d.char.8.numer.157.secundò regulariter limita.& Card.Rui.consilio cxliiij.viso ac perlecto. col.j.lib.iij. Nam & in simili casu ita distinguit Angel.quem tamen nullus eorum memorat, consilio ccxxviij.punctus talis est statuto Florentiæ. *acquirentem, an alienantem dirigātur, uide num intersit.*

169 ¶Verùm ego hanc differentiam minimè recipio, ob regulam, quòd prohibito vno correlatiuorum, & aliud quoque prohibitum censetur.l.vlt.& ibi Bart.Ang.& alij, C. de indic. vidui. vbi & hoc probatur procedere in correctoriis.& l.j.C.de cupres.ex luc. Daph.lib.xj.vbi & id probatur etiam in pœnalibus obtinere,& in casu,de quo loquimur, scilicet prohibitæ emptionis sub pœna : nam & sub eadem pœna venditio censetur prohibita.& ibi no.Bart.& eum text.ad id dicit sing. Bald.cons. ciiij.sex sunt,colum.ij.versi.prætereà Imperator, lib.j.& est etiam bonus text.loquens & in pœnalibus,in cap.ij.& ibi Ioan.Ligna.ne cler.vel mona.lib.vj.cum multis si. adductis latè ab Ias.in d.l. vlt.& rursum in authen.quas actiones, col.vij.versic.tertiò principaliter.C.de sacro.eccle.& in l.si prius quàm,col.pen.vers.sed aduerte quia ista.ff.de ope.no.nun.& consi.cxij.in primis,col.j.vers.& in primis,lib.ij. *Correlatiuorum idem iudicium, etiam in correctoriis & odiosis.*

170 ¶Si ergo quis prohibetur alienare in extraneum,& extraneus quoque censetur prohibitus acquirere,& è diuerso:vt etiam non obscurè sentit Bar.in Authen.sacramenta puberum, col.ij.C.si aduer. vend.& in l.si quis pro eo,in v.membro.ff.de fideius.quibus locis scribit, quòd si verba statuti diriguntur ad contrahentem cum muliere, vel minore, etiam ipsa mulier & minor censentur esse prohibiti.Et apertissimè voluit Bal.in hoc casu loquens,consi.cccxlix.statuto Placentiæ, colum.ij.versi. solutio, si verba, lib.j.vbi dicit nihil referre, an subditus prohibeatur alienare in extraneum, an è diuerso,propter naturam correlatiuorum, per d.l.vlt.de indic.vidui.& idem repetit ipse Bal.consi. cccx.ad euidentiam,col.j.lib.iij.& Paul.Cast.in l.is cui bonis,col.vlt.vers.sed quid si interdictio,& ibi quoq; Imo.Raph.Alex.col.ij.vers.addo in terminis.Fran. Aret.col.iij. versi.adde etiam circa, & iterum col.v.vers.item adde ad ea.ff.de verb.obl.Licèt ipse Bal.vt sæpe aliàs contrarium dixerit, consil.ccccclxxxij.magnifici viri,col.j.vers.modò est dubium, lib.j.sed prior sententia communior est, & verior.

171 ¶Ideò Franc.Aret.in d.l.ventre, & in d.l.Pantonius.vbi suprà, subdit ad ea, quæ suprà ex eo diximus, quòd si statutum simpliciter prohibeat alienare in extraneum, vel etiam ipsum extraneum acquirere,non intelligitur,de extraneo qui succedit ab intestato. At si in statuto (inquit) prohibente apposita sit dictio vniuersalis,maxime geminata : tunc & de eo qui succedit ab intestato intelligitur secundùm doctrinam Bar.in d.l.ventre. Nam in iis terminis loquitur Bar.videlicet, quòd forensis prohibetur acquirere sub quocunque titulo.Nam vt ea verba aliquid operentur, videtur prohibita indistinctè omnis alienatio,siue acquisitio, & sic successio ab intestato, per id quod in simili voluit gl.in c.j.in verbo,alienationes,de exces.præl.li.vj.quòd per verbum vniuersale,quibuscunq; ibi positum,prohibitio illius c.aliquid plus operatur,& compræhendit. *Quid si prohibitio alienationis sit uniuersalis.*

172 ¶Et ita quoque præter, & ante ipsum Aret. respondit in statuto prohibente alienationem verbis vniuersalibus,Card.Flor.consi.cxxxv.redemptoris,&c.puto filias prædictas. & idem quoque tenet Caro.Rui.qui ipsum Aret.citat.consi.cxxxiij.videretur,col.ij.nu.7.lib.ij.& consi.cciij.de duobus. col.ix.numero 19.eo.lib.vij.& d.consi.cxliiij.col.ij.numero 162.lib.iij.Philip.Dec.consi.xxiij.cuius superscriptio incipit,an & quando ex prohibitione,col.ij.versiculo v.quia verba, & consi.ccxxij.viso puncto,col.ij.versi.sed his nullo modo,vbi loquitur in statuto prohibente id ius retractus alienari quouis titulo voluntario, vel necessario.& consi.ccccclxxxj. in casu de quo Perusij, col.ij.vers.vel secundò responderi potest.& consi.ccccclxxxv. viso copioso, col.j.dum allegat Franc. Aret.in d.l. ventre.Et optimè facit,quod in simili tradit Bal.consi.xlix.dominus,lib.iij.dum ponderat ea verba, quouis modo alienare.& quæ de huiusmodi dictionibus vniuersalibus, suprà scripsimus in glos.vij quæ est in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, numero 20. quartò intellige. & quatuor.seq.

173 ¶Sed nec id quoque in hoc casu indubitatum est, quando Ang.contrarium aliquando ex facto responderit in prohibitione,ne liceret aliquo modo alienare, nec quouis titulo in alium transferre,in consi.lvij.domina Andrea. Quem nuncupatim sequutus est Alexan.cons.clv.visis & accuratè consideratis,col.j.& ij.lib.ij.& Ias.qui id admodum extollit,in d.§.diui, in ij.lec.colum.xx.vers.limita istam no.regulam,& col.seq.versi.secundò principaliter,& in l.si ita quis promiserit.§.ea lege, col. pen.vers.limita quando.ff.de verb.ob.& cons.cj.super præmissa, colum.ij.vers.addo etiam,lib.j.& iterum consi.cxx.in præsenti, col.ij.versi.secundò principaliter, eo.lib.j.rursúmque consi.xcvj.dominus Ioannes,col.vj.versi.imò fortius,rursúmque vers.istam decisionem, lib.iiij.& voluit prætereà Raph.Co.quem Recentiores non citant,consi.lxxxiiij.præsupposito casu,col.j.Pro quibus etiam faciunt,quæ diximus suprà in d.gl.vij.nuper allegata,num.26. sed hæc dicta,& seq.Cæterùm Barb. consi.xliij.præclarè scribitur, col.xiiij.vers.& si quispiā diceret, lib.j.respondit prohibitum ex statuto alienare in extraneū, nec in coniunctū quoq; extraneū alienare posse,per multa quæ ibi allegat

Ideò

Ideò cogita, & vide omnino, quæ dicam infrà, eod.tit.§.xxvj.in glo.j.nu.4.ſed & ſi id recipias, & ſeq. Et ex iis quoq; potes intelligere, an tunc conſanguineus retrahere poterit.

An qui nõ poteſt emere, nõ poteſt etiã retrahere.

174 ¶EX ILLIS AVTEM, quæ diximus in præcedenti quæſtione, ſatis conſtat, non omnino certum eſſe, quod ſcripſit quiſquis is fuit, qui repet.fecit in l.j.C.de fund.rei pri.lib.xj.in x.regul.j.conſiderat.eum qui de Iure communi emere non poteſt, nec poſſe quoque retrahere, per l.verum.§.ſi ſeruo communi.ff.pro ſocio.& c.prohibemus, extrà, de deci.ſubiunxítque duo exempla: primum de fœmina, & ſurdo, qui vt non poſſunt feudum emere, ita nec retrahere à conſanguineo venditum. ſecundum id eſt, ſi Papa conceſſit quibuſdam nobilibus, vt ipſi & eorum ſucceſſores in recta linea poſſideant quaſdam decimas, & vnus hæredum deſcendentium eas vendiderit: non poterit proximior collateralis eas retrahere. Ego verò, vt in illis ipſius exemplis ei accedo, niſi ſi (quantùm ad primum) fœmina in feudis ſuccederet, (vt facit ex conſuetudine Galliæ, de qua alibi dicemus) non ob id ſimpliciter, quòd iſti emere non poſſunt, ſed quia in huiuſmodi rebus non ſuccedunt ideo nec retrahere poſſunt, vt latè tractauimus ſuprà, in gl.præcedenti: vbi inter cætera & illud quoque diſſeruimus, an fœmina, quæ ex ſtatuto à ſucceſſione repellitur, retractu quoque excludatur, vt ibi videre poteris nu.13.ex iis autem. Illa autem duo iura (vt ſic cum noſtris loquar) ab illo ſcriptore citata, quæ & nos ſuprà deſignauimus, non illud probant, quod dicit. Fateor tamen incapaces cuiuſpiam rei eandem retrahere non poſſe, ſi vendita fuerit: & in ea re illum ſequor.

175 ¶Præſertim verò, ſi is cuius potiſsimùm intereſt, id impediat. Quis enim dubitat, quin dominus feudi venditi poſsit intercedere, ne fœmina, clericus, mutilatus, demens, aut qui aliàs ei ſeruire non poteſt, & qui ideò ſunt feudorum incapaces, retrahant ipſum feudum venditum iure proximitatis? Quin item Princeps vel eius procurator poſsit interuenire, ne conſanguineus hoſtis ipſius, aut aliàs ſibi ſuſpectus retrahat caſtrum limitaneum ſiue limitrophum? & certè nemo, vt opinor, dubitat: quando nemini liceat huiuſmodi caſtra detinere, niſi cui Princeps ipſe permiſerit. l.quicunque, & ibi Barto.& Io.Plat.C.de fund.limit.lib.xj. At ſi Princeps id non impediat, non video, cur poſsit ſolus emptor idipſum impedire, quicquid dicat aut ſentiat ille repetitor, d.l.j.C.de fund.rei pri.in iij. fal.ij.conſiderationis, quando nec de iure quidem Principis, ſicuti nec alterius poſsit alter excipere, ex ſententia glo.in l.his conſequenter.§.ſed an in familiæ, & ibi Doct.ff.famil.erciſcun. ſuper hac quæſt.& præcedente, vide domi.Boer.deciſ.xiij.ſecundum dubium, per totum, dum quærit, an natus in alieno regno, poſsit hîc retrahere.

Quid ſi plures conſanguinei ſimul uolũt retrahere.

176 ¶RVRSVS QVÆRITVR, quia conſuetudo noſtra loquitur de conſanguineo, in ſingulari, cùm dicit, *le parẽt, ou lignagier*, quid ſi plures eiuſdem gradus ſimul petunt ſe admitti? Videtur eos nõ eſſe audiendos: nam regulariter numerus ſingularis vnum tantùm comprehendit, l.vlt.& ibi Bart.& alij.ff.ad S.C.Trebellianum, cum ſi. Ideò videntur ſeſe mutuo concurſu impedire. l. quoties.ff.de vſufruc. & l.ſi fuerit, in princ.ff.de reb.dub.cum multis ſi.à me collectis in Tractatu Primogenituræ, quæſtio.xvij. Sed ne ego te diutiùs morer, vide, quæ de hac re latè ſcribemus infrà eod.tit.§.xj.in gl.x.quæ eſt in verbo, *tous y doiuent eſtre receuz pro rata*: quia illic eſt locus huic rei proprius & particularis. Ego autem hîc illud tantum dixerim, quòd licèt numerus ſingularis vnum tantùm includat vi numeri, ex mente tamen loquentis poteſt plures includere, vt dicit Bald. in l.cùm inter, per illum text.C.de fideicom.lib. Et id quoque probatur in l.qui filiabus.§.j.ff.de leg.ij.& in l.ſi plures, & ibi Bar.ff.de leg.iij.& in l.ſi quis ita, & ibi quoque Bar.ff.de teſt.tut.cum ſi. Id quod eò tantùm dicere volui, ne quis putaret obeſſe, quod ſuprà diximus. Cætera autem ad hanc quæſtionem pertinentia, videbis in d.§.xj.

Vtrùm fœminæ poſſunt retrahere ex ſtatuto loquente de maſculis, uide uſque ad nu.243.

177 ¶ET QVIA HÆC noſtra conſuetudo loquitur etiam de conſanguineo in genere maſculino, cùm dicit, *Le parent, ou lignagier*: nam quamuis illa dictio, parentis Latinè pronuntiata, ſit communis generis, vt etiam ſcribitur in l.iiij.§.parentes.ff.de in ius voc.tamen in vulgari ſermone, cum eo articulo, le, videlicet *le parent*, eſt tantùm maſculini generis, quia ſi fœmininum pronuntiare volumus, dicimus, *la parente*. Eſt enim, le, articulus maris: &, la, fœminæ. Quæro igitur, vtrùm admittitur mulier conſanguinea? Ang.conſ.cxcj.ſuper puncto, loquens in diſpoſitione teſtatoris huic noſtræ cõſuetudini non admodum diſsimili, quantùm ad hanc quæſtionem pertinet, videlicet, ne liceat alienare ſine conſenſu conſanguineorum, aliâs res alienata ad eoſdem conſanguineos redeat: dicit primùm in princ.eius con.cùm hæc diſpoſitio ſit odioſa, per l.dudum.C.de contra.emp. videri fœminas in ea non compræhendi, per l.j.§.toties.ff.de ventre in poſſeſsionem mittendo. vbi in odioſis maſculinum non concipit fœmininum: & l.j.§.vlti.ff.de iur.immu. vbi priuilegium conceſſum generi, non ad eos, qui ex fœminis nati ſunt, pertinet. Tandem verò, ſcilicet colum.vlt.concludit, & fœminas admitti ad reuocationem illius alienationis: quia teſtator non diſtinguit: ergo nec nos diſtinguere debemus. l.de pretio.ff.de pub.in rem act.& quia eas admittere eſt fauorabile, ideò fœminæ ſub maſculis compræhenduntur. l.ſi ita ſcriptum ſit, filiabus.ff.de leg.ij.& l.qui duos.ff.de lega.iij. Nec obſtat (inquit) quòd teſtator videtur habuiſſe rationem familiæ, vt ſcilicet ipſius dignitas conſeruaretur, & quòd mulier tranſit in alienam familiam: quia hodie ſublata eſt differentia ſexus, & nullo Iure diuino, canonico, aut ciuili hodie prohibitum eſt fœminas vocari. Hæc propemodum Ange.

¶Nos

178 ¶Nos verò,quoniam res hæc in hoc caſu retractus adeò dubia viſa fuit, vt eius deciſio petita fuerit ex reſponſis,& conſi.doctiſsimorum virorum,vt poſtea dicemus : ideo eam pleniùs tractare decreuimus,& vſque ad num.243.vt ſi hius rei te tædium capiat,illuc continuò tranſilias. Pro priori igitur parte,quæ fœminas reiicit, illud facit, quòd maſculinum non concipit fœmininum ex proprietate ſermonis,ſed extenſiua interpretatione:vt probatur per text. optimum à paucis annotatum in l.cùm in adoptiuis.§.quæ in filio.C.de adop.vbi ita ſcribitur, Quæ in filio diximus, hæc in filia extendimus,& ſimilem tex.à paucioribus item annotatum in l.iubemus,quæ eſt pe.in fin.C.de propo. ſacr.cubi.lib.xij.cùm dicitur,hæc omnia quæ ſuper cubiculariis ſancimus,etiam ad cubicularias extendi decernimus.& text.ab omnibus in id expenſum in l.pronuntiatio,in princ.ff. de verb. ſignifi. quæ vtitur verbo , porrigitur, quod idem eſt,vt extenditur.l.ſi fratres.§.idem reſpondit.ff.pro ſoc. & videre licet apud Plautum in Mercatore : Porrige brachium, præhende, Iam tene. Et in Caſina: Compreſſa palma,an porrecta,ferio?Sed & idem verbum ſæpe ad extraneam,& propè iniurioſam interpretationem refertur:vt probat text.in l.ij.ibi, ad iniuriam noſtram porrigitur.ff. de lib. cauſ. & in l.impuberi,vbi idem prope tex.eſt.ff.de admin.tut.& in l.fideicommiſſaria.§.etiam fideicommiſſaria.ff.de fideicom.liber.cùm dicitur,quam ſententiam iure ſingulari receptam, ad cætera fideicommiſſa relicta porrigi non placuit.& in l.Imperator,in fi.ff.de poſtu.vbi ita ſcribitur,ne cui pœna tempore determinata contra ſententiæ fidem vlteriùs porrigatur.Et facit tex. probás id verbum improprietatem ſignificare,in l.j.§.licet.ff.de tribu.actio.Et quod tradũt Ang.& Iaſ.in l. quamuis, ille poſt princip.hic col.ij.verſi.ſecundò diligenter.C.de impub.& aliis ſubſti.& D.Benedi.in repe. c.Raynutius,in verbo,ſi abſque liberis.le ij.nu.20.& ſeq.extrà de teſta.

Maſculinũ an concipiat fœmininũ ex proprietate,an ex tenſione, uide etiam nu. 223. & ſeq.

Porrigẽdi uerbum.

179 ¶Et quod id ſit ex interpretatione extenſiua,voluit glo.in l.ſeruis legatis,in prin.ff.de leg.iij.Dy.& Bar.& Alber.in l.j.ff.de verb.ſign.Iac.But.& Bar.in l.ſi quis in tantam.C.vnde vi. & idem Iac.in l.j.in prin.ff.de pecul.Albe.in l.ait Prætor.§.j.ff.de neg.geſt.& in l.iuſta.ff.de verb.ſign.Bal.in l. vlt. col.vj.verſic.item impropria locutio.C. de hæred.inſti.& in addi.Spe.ti.de diſpu.& allegat.§.poſt hoc, verſic.vel ibi maſculinum.Ang.in d.l.quicunque,col.j.C.de ſer.fugi.Card. Flor.conſil.cxxxv. Titius ciuis Feltrenſis,col.vlti.Petr.Anch.in cap.generali,ad fin.de elect.lib.vj.Panor.conſi.xxxvj. caſus,quidam Andreas,col.ij.verſi.tertiò facit,lib.j.& Raph.Co.conſil.clxvj.viſa copia,col.j. alter Raph.Fulg.conſi.xviij.Solumucia,col.j.& conſi.xxxiiij.domina Catharina,col.j.Alexan. conſi.lxj. ſuper eo de quo quæritur,col.j.lib.j.& conſi.lxv.quoniam,col.iij.verſi. octauò,lib.vj. quod repetitur,conſil.cxix.eodem lib.& idem quoque conſi.ccxxxiiij.puto,col.j.num.4.eodem etiam lib.vj.& conſi.clxxxj.viſo proceſſu,col.vlt.lib.vij.Corne.conſi.cxxxviij.placet mihi,colum.iij. verſicu.facit pro prædictis,lib.ij.& conſilio ccij. pluries,colum.ij.verſi.cùm verbum filijs,lib.iij.& conſi. cclxxv. in præſenti conſultatione,colum.ij.lib.iiij.vbi & in id allegat Ioã.Franc.Ioan.Ligna.& Ricar.Saly. in quibuſdam conſil.& Benedict.Cap.conſi.lxij.punctus,Andreas,colum. vlti. Iaſ.in l.qui filiabus, colum.ij.verſic.ſecundò ſalua,& iterum col.ſeq.verſic.tu autem argue.ff.de leg.j. Soci.conſi. lxxiij. capiendo primum,col.j.lib.iiij.Philip.Deci.conſi.ccccliij.conſultum fuit,poſt medium.& Vincent. Hercul.apud ipſum Dec.conſi.ccccclxviij.domina,colum.j.verſic.ij.adducit,& Doct. vbique. Hæc enim eſt communior atque receptior op.

De eadem re.

180 ¶Ex quo confeſtim ſequitur,quòd cùm ſtatuta non recipiant interpretationem extenſiuam.l. conſtitutionibus.ff.ad municip.vbi Bar.ex hoc not.ea eſſe ſtricti iuris:& plenè not.in l.de quibus.ff.de legib.& per Bar.in l.omnes populi,in iiij.q.vj.q.princip.ff.de iuſti.& iur.& Signo.in repet.l.Cæſar. ff.de publica.& vectig.& Alb.in j.parte ſtatutorum. quæſt.ix.item quæro quæſtionem rotatam.& Pet.Anch.poſt alios in repe.c.j.char.73.in paruis,verſic.ſed venio ad quartum,extrà de conſtit.Certè etiam in ſtatutis maſculinum non concipit fœmininum,vt nominatim & ſimpliciter voluit Dyn. in d.l.j.ff.de verbo.ſignific.Signo.in repe.d.l. Cæſar. & conſil.ccxx. factum ſic præſupponitur,col. vlti.Bar.conſi.ccxxix.cauetur ſtatuto,col.ij.verſicu.circa ſecundum, Ioan.Fan.in c.ſi quis ſuadente. xvij.q.iiij.Fulgo.d.conſil.xxxiiij.Cardin.Flor.in c.quinta vallis,extrà de iureiur.vbi & dicit ita con ſuluiſſe ſe,vt verè conſuluit conſilio cxxxv.redemptoris,& cæt.puto filias,verſicu.ſed prc ipſis filiabus.& Rapha.Fulgo.dict.conſilio xxxiiij.& Soci. ſi is eſt, in tractatu fal. regul. cclv. maſculinum, in iij.fal.

Statuta ſtricti iuris.

In ſtatutis an maſcul. concipiat fœmi.uide etiã nume. 203.

181 ¶Nec in aliis quoque,quæ,vt ſtatuta,ſunt ſtricti iuris,cuiuſmodi ſunt contractus.l.quicquid adſtringendæ. ff. de verbo. obligat. cum ſimi. ideò nec in his maſculinum compræhendit fœmininum,vt aſſerit Guid.Suz.in d.l.quicunque.& ibi etiam Alber.col.iij.verſ.ſed quid in contractibus.C.de ſer. fug.& ipſe Guid.in l.veteribus,in princ.& ibi.Iaſ.ff.de pactis.idem Guid.in l.ſi quis id quod. ff. de iuriſ.omn.iud.Arch.eiuſdem Guid.diſcipulus,in d.c.ſi quis ſuadente.xvij.q.iiij.Henri.Boh.in c.mulieres,extrà,de ſenten.excom.Collec.in c.Raynaldus,colum.j.extrà de teſta. Raph. Co.conſi.clxvj. colum.j.vbi id dicit procedere præſertim in contractibus ſtricti iuris.Imo.in d.l. ſi ita ſcriptum ſit, filiabus,in princ.col.ij.ff.de leg.ij.& in l.cùm vir.ff.de condi.& demonſt.& in l.quod dicitur, char. vlti.& ibi etiam Alexand.col.xj.verſi.ſubdit tamen quòd inquantum.ff.de verbo.obligat. & idem Imo.in cap.potuit,colum.vlti.& ibi quoque Barb.ad fin. extrà de locat. vbi ipſe Imo.ita dicit conſuluiſſe,vt verè fecit,conſi.xxxviij.in caſu præmiſſo,verſi.nec obſtat ſi dicatur.Ro.in l. ſed ſi hac.§.

Cõtractus ſtricti iuris.

In cõtractibus an maſcul. concipiat fœmin. uide etiam nu. ccvj.& ſequ.

qui manumittitur,& ibi quoque Alexand.& Iaſ.& Soci.in §.liberos.ff.de in ius vocan. idem Ro. in l.ij.in princip.colum.vij.verſic.ſequitur quintò principaliter,& ibi etiam Barb.colum.xiiij.verſi. & allego,& Iaſ.col.vlti.ff.de verbo.oblig.vbi id Ro.& Barb.dicunt ſingu.& idem Ro.conſi.xxxv. viſa facti ſerie,in ij.dubio. Alexand.in l.ſi extraneus,col.iij.& ibi Iaſ.colum.penulti.ff. de condi.ob cauſ.& idem Alexand.conſi.lxj.ſuper eo de quo quæritur,col.j.lib.j. & conſil. lxxx. viſo & opportunè.col.vlti.eod.lib.j.& conſil.cxiij.viſo inſtrumento treugæ,col.ij.verſi.& conſtat,lib.ij.& conſ. ccv.conſideratis verbis dictæ inueſtituræ,col.iij.verſicu.& ſimiliter videmus,eod.lib.ij. & conſi.xj. ponderatis his,col.ix.verſicu.præthereà dictus,lib.iij.& conſil.cxxv.attentis verbis inueſtituræ,col.j. verſi.bene facit,& iterum col.iij.verſi.& ideò,lib.v.Cor.conſi.lxxxiiij.de duobus,col.vlt.verſic.appellatione autem filiorum,lib.j.& conſil.clxvj.quatuor,colum.vij.verſic.accedit quòd aliàs, libr.ij. & conſilio cxcix.in præſenti conſultatione,colum.xx.verſic.circa alienationes,eodem lib.ij.& conſilio ccxj.quanquàm in præſenti,colum.ij.verſicu.tamen his non ob.lib.iij.& conſil. cclxxj.de hac conſultatione,colum.iiij.verſicu.nec obſtant adducta,lib.iiij.Barb.conſi. xv. clementiſsimi, colum. penul.verſi.& ſi quiſpiam,lib.j.& conſil.lxiij.ſapienter ſcribitur,col.vij.verſic.& ex ſuperius, eod. lib.j.& conſi.lvj.ſapienter ſcribit,col.penult.verſic.& circa hoc,lib.ij.& conſi.ſeq.præclarè, col.vj. verſic.cùm ergo loquatur,eod.lib.ij.& conſil.xxxix.bene etenim cuncta,col.penul.lib.iij. & conſi. lxvj.illud in medium,col.antepenult.eod.lib.iij.& conſi.vij.col.vlti.lib.iiij.& conſi.xix.clementiſſimum,colum.antepenul.verſicu.ſed iſtis,eodem lib.iiij.& inter conſi.Alexan.conſil.lij. circa hanc dubitationem,colum.penulti.verſicu.& ſi quiſpiam,lib.iiij.& Philip.Fran.in ca.generali, colum.j. verſic.& adde vnum,de elect.lib.vj.vbi id dicit not.Soci.conſi.xlij.ſubtiliter & abundè,colum.vlt. verſic.confirmatur hoc,lib.iiij.Iaſ.in l.ij.colum.lxviij. verſicu. vltra Salyc. & ſcribentes,& iterum colum.lxxj.verſicu.vigeſimoprimò quæro.C.de iure emphy. & in priore loco id dicit ſing. & idem Iaſ.in l.j.colum.iij.verſicu.quartò facit.ff.ſi quis in ius voc.non ierit.& in l.maritus,colum.ij.verſi. conſiderabam.C.de procur.& in l.quæ de legato,col.ij. verſic.hinc eſt quòd ſi teſtator.ff.de legat.j. & in l.vt liberis,colum iij.verſic.hinc etiam dicit.C.de collatio.& conſi.xxxix.nota dubitatio, col. j.lib.j.vbi & id dicit ſingu.& conſil.cxv. in quæſtione quæ vertitur.colum.penulti. verſicu.obſtat vnum,eodem lib.j.vbi tamen hoc limitat,niſi eſſemus in fauorabilibus. Feli. in c.quoniam, col.ij. extrà de ſimo.vbi id etiam dicit ſingu.Carol.Rui.conſil. clxxviij. ſubtiliter, col.iij. nume.6. lib.ij. Hippo.Marſi.qui & id quoque ſing.dicit ſingu. cxcj. ſæpius iam dixi. Stepha. Bertran.conſil.xlvj. viſo caſu,in fi.lib.j.Philip.Deci.in c.in præſentia,col.xvij. verſicu. vltimò ſecundùm Abb.extrà de proba.& conſi.clxxj.in cauſa venerabilium,col.pen.verſ.præthereà & ſecundò.& conſi. ccj. in cauſa præſtantiſsimi,col.ij.& conſi.ccccclxvij.in caſu occurrenti,circa medium.Ferdin. Loaz.in repeti. l. filiusfami.§.diui,char.8.nu.179.facit etiam ſecundò.ff.de leg.j.Anto.Rub. conſi.xxij. teſtator,col. ij.nu.6.& conſi.cvj.viſo ſuprà ſcripto,col.ij.Fran.Ripa.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus,colum. xiiij. nu.59.ff.ad Trebel.Lud.Gozad.conſi.xx.primò facit,in princip.

Sententiæ ſtricti iuris.

In ſentẽtiis an maſculinũ concipiat fœmininum, uide nu. ccx.

182 ¶Similiter in ſententiis,quæ cùm & ipſæ ſint ſtricti iuris.l.j.iuncta gloſ.C. ſi aduer. rem iudic. & l. Paulus,la ij.ff.de re iudi.vti per ea iura voluit Ang.conſi. cxxxv. punctus eſt, Alber. colum.j. & eſt etiam bonus tex.in l.j.& ibi Barb.C.ſi plures vna ſenten.& in l.Iulian.verum debitorem.ff. de condi.indebi.& in l.ſi pupillorum.§.ſi Prætor.ff.de reb.eo.& in l.diui fratres.ff.de lib. cauſ. & in l. ſi à te.ff.de except.rei iudi.& voluit etiam Bar.in l.expreſsim,col.ij.ff.de appel.Bal.in l.cùm hi.§.ſi cui, circa medium.ff.de tranſact.Paul.Caſtren.conſ.ccvij.viſis omnibus,colum.j.lib.j.cum ſi.adductis à Soci.conſi.cxxxiiij.viſa petitione,colum.j.verſic.præthereà dato,lib.j.& Philip.Dec.conſi. cccxlviij. de duobus,col.vlt.verſi.ſed breuiter,col.iij.verſi. quibus tamen non obſtat. Ideò nec in ipſis fœmininum concipitur ſub maſculino,ſecũdum Imo.in d.l.ſi ita ſcriptum ſit,filiabus.ff.de leg.ij.Barb.in d.cle.j.in vj.char.verſi.ſexto caſu,de elect.& Philip.Deci.in l.ij.col.penul.verſ.ſed tamen de ſententia.ff.de reg.iur.

Reſcripta ſtricti iuris.

In reſcriptis an maſc.concipiat fœmi.uide nu.cciij.

183 ¶Præthereà in reſcriptis,cùm etiam ſint ſtricti iuris,c.cùm dilecta,& c.ſignificauit, & ibi gloſ. extrà de reſcrip.cum multis ſimi.non comprehenditur etiam fœmininum in maſculino, ſi credimus Vincen.Medio.quem inter ſummos Doct.ponit Bald.in cap.iurauit, col.ij. extrà de probat. hinc occaſione ſumpta,quòd glo.ibi dicit ſe fuiſſe ipſius diſcipulum, & illum quoque valentiſsimum Canoniſtam appellat Panor. in c.ſi quis contra,in lect.col.iiij.extrà de fo.compet.& eximium idem Pan. in c.cùm contingat,col.ij.extrà de iureiur.id enim obiter dicere voluimus.Is autem illud ipſum voluit in c.ſignificauit,& ibi poſt eum Barb.non contemnendus autor,col.iiij.& ſeq. extrà de reſcrip. & idem quoque voluit Ioan.Ligna.in c.cùm in multis,quod eſt ij.eod.tit.lib.vj.quem & ipſum Canonum & Legum & Philoſophiæ ſummum & illuſtrem capitaneum appellat ipſe Barb.in tract.de præſtantia Card.in j.parte j.partis,col.viij.

Priuilegia ſtricti iuris.

In priuilegiis an maſcul. cõ=

184 ¶Item in priuilegiis,cùm & ipſa ſint ſtricti iuris,l.ſi quando.C.de inoffic. teſta. & l.ij. §. meritò,& §.ſi quis à principe.ff.ne quid in loc.publi.etiam maſculinum non concipit fœmininum. ex ſententia eiuſdem Vinc.in d.c.ſignificauit. & Signo. loquentis de priuilegio legitimandi ſpurios,vt non contineat ſpurias,conſilio clxxxiiij.in quæſtione vertente inter Durantem. & iterum cõſilio ccxix. in nomine Domini amen,factum ſic ſe habet, anno domini, colum. penult. verſi.præthereà priuilegium.

gium.Io.Ligna.in d.cap.cùm in multis.Cardin.Flor.consilio cxxxv.Titius ciuis,col.vlt.versic.præterea considerandum.Alter Card.Alex.in c.per venerabilem.§.quòd autem,colum. antepen. versi. annectitur quoque,extrà qui fil.sunt legi.Fran.Cur.senior consi.ix. Ticinensi statuto, col. vlti. Ias. qui id dicit sing.in l.ij.in prin.col.iiij. versic.pro eadem parte.ff.de verbo.oblig.Philip.Deci.in l.in omnibus causis,col.ij.versi.& priuilegium.ff.de reg.iur.& consi.ccccliij. consultum fuit, per totum, vbi ita dicit fuisse consultum ab excellentissimis Doct.& consil. cccccxvj.quoniam causa,col.vlti. Hipp.Marsi.qui hoc multum extollit,singu.cccccxxxvj.habuisti iam suprà. *cipiat fœmini. uide nu.ccv.*

185 ¶Postremò in dictis testium,quæ item sunt stricti iuris,vt not. in cap. in præsentia, extrà de probatio.Ideóque nec masculinum complectitur fœmininum,vt placuit Alexand.consil.clxxxj. viso processu,colum.vlti.lib.v.Nam si in contractibus,vt iam suprà diximus, id non fit,quia verba eorum sunt interpretanda contra eum,qui illis innititur.l.veteribus.ff.de pact.quam rationem omnes assignant,vt dicemus posteà:eadem quoque ratione & in dictis testium id obtinet,cùm etiam eorum verba interpretanda sunt contra producentem,vt not.glo.in d.c.in præsentia,in verbo, dubium, & ibi Innoc.Host.Imo.& Panor.& dicemus latius infrà,eod.§.glos.xvj. quæ est in verbo, *declarer le lignage*,nu.4.sed & huius. *Testium dicta stricti iuris. In dictis testiũ mascul.an cõcipiat fœmini.*

186 ¶Ad hæc istud nostrum statutum retractus,vt ad alias rationes transeamus, est contra ius commune,& odiosum ex communiori nostrorum sententia,quos tibi cõgessimus suprà, in rub.siue præfa. huius tit.nu.60.quoniam sunt multi,& seq.Constat autem in dispositionibus odiosis, & quæ sunt contra ius commune, masculinum non concipere fœmininum, vt expresim voluit gloss. & omnes post eam,in d.l.j.ff.de verb.sign.glo.Dy.Imo.& alij in d.l.si ita scriptum sit,filiabus.ff. de leg.ij. gl. in d.l.j.§.toties,in verbo,filia,& ibi Bar.ff.de vent.in pos.mit.Arch.in d.c. si quis suadente, xvij.q. iiij.Ioan.And.Imo.& Domi.in cap.generali,de elect.lib.vj.Guil.Laud.in cle.j. & ibi etiam Cardi. Flo.in ij.q.de sepul.Cy.post alios in d.l.quicunque. C. de serui. fugi. Bart.in d.l.j.in fin.ff. de pecul. Sign.consi.cliiij.quæstio talis est,verum est,col.vlt.& consi.clxxij.testator,col.iij.& d.conf. clxxxiiij.& d.consil.ccxix.col.penult.Bald.consi.vj.factum tale est,quidam nomine Blasius,col.ij.libr.v. vbi ex hoc dicit,quòd statutum loquens de torquendo adultero, non habet locum in adultera. Domi.in c.indemnitatibus.§.sanè,col.ij.de elect.lib.vj.Card.Flor.in d.cle.j.eo.tit.de elect. & in cle.j. in v.opp.post Pau.Liaz.ibi,de consang.& affin.Alexan.conf.cxxxv.circa primum dubium,col.iiij. ver.alia ratio est,lib.j.& consi.xxiiij.animaduersis. col. ij. vers.nec statutum,& iterum col.antepe. versic.non obstat etiam si dicatur,lib.ij.& consi.cxlviij.visis quæ in themate, colum.penul. versicu. præterea si diceremus,lib.vj.& consi.cliij.viso themate,col.ij.versic.præterea dictum statutum,lib. vij.Mathesil.in tract.succ.ab in inte.char.vlt. vers. item circa hoc dubitatur. Cæp. causa. crimina. consi.xxvj.magnificè,col.pen.ver. alia ratio est, quòd ad verbum repetitur præter paruum quoddã initium,inter cons. Alexand.d.consi.cxxxv.lib.j.Phili. Deci.cons.xxxix. consului aliàs, & omnes, quos inferius allegabo duobus sequen.versic. *In odiosis an masculi.concipiat fœmi. uide nu.ccxj.& sequen. & ccxxxiij.*

187 ¶Nam Bald.in d.l.quicunque,col.iij.versic.attende hîc.C.de ser.fug.dicit, quòd si statuto cauetur, vt existente patruo non succedat auus maternus,non excluditur auia materna,& sequitur Alex.consil.xlv.habita,col.ij.versi.secundò principaliter,lib.vij.& consi.cxlj. viso statuto, col.j. eod. lib.vij. Corn.in l.illam,col.j.C.de collat.& consi.xij.in hac consultatione,col.penul.lib.j.& cons.xciij.circa primum dubium,col.j.lib.ij.& consil.ccxiiij.non sequendo.col.ij.versic. tamen non obstat, eod. lib.ij.& consi.ccvj.viso suprà scripto,post prin.lib.iij.& consi.cxcj.videtur in præsenti,col. vlti.lib. iiij.& consi.cclxxj.de hac consultatione col.iiij.versi.item aliàs,eod.lib. iiij. vbi id dicit not. Barb. in d.cle.j.char.vj.in paruis,de elec.Georg.Natta.qui id dicit sing.in tracta.statutorum repellẽtium fœminas,in xiiij.quæst.iij.quæst.prin.Sed & idem quoque Bald. in d.l. quicunque, statim post ea, quæ ex eo diximus,scilicet versi.sed pone statuto cauetur quòd filij,tradit statutum expellens filios bannitorum à ciuitate,non comprehendere filias.quod & voluerunt Iac.Are.Cy.Alb.Sal.& Ange. ibi.& idem Alb.in d.l.si quis id quod.ff.de iur.om.iud.& in iiij.parte statutorum,quæsti. lxvj.item quærit Iac.Pet.Anch.in d.c.generali,col.vlti.de elect.lib.vj.Franc.Aret.consil. xxxix.in facto dicitur,col.j.Barb.in d.cle.j.char.7.de elec.Geor.Nat.in d.tractatu statutorum repellentium fœminas, in ix.quæst.iij.quæst.prin.vers.secundò dicit.Sed & mox subdit Bald.statutum cogens patrem assignare legitimam filio,non cogere matrem.& sequitur Pe. Anch. qui etiam generaliter loquitur de omni materia odiosa,in repet.d.c.j.in vlt.quæst.prin.versi. quæro de statuto quod loquitur, de constit.Alex.d.consi.xlv.vbi supra,lib.vij. *De eadem re.*

188 ¶Quin idem Bald.in l.illam,in prin.C.de colla.tradit,quod ex statuto vt patruus excludat matrem amita eam non excludit.& sequitur Corn.ibi,col.j.vbi etiam dicit quòd statutum excludens auunculum propter patruum,non excludit materteram. & ita dicit obtinuisse in facto proprio, & multos Doct. Perusinos, & Senenses ita consuluisse. Et ita quoque consuluit Bald.à Bart.inter consilia ipsius Corne.consilio xj.stantibus dictis,lib.j.& ipse Corne.in subscriptione illius,vbi id dicit procedere, etiam si esset statutum in loco,vt masculinum conciperet fœmininum.& idem Corne. consilio lxxxij.licèt in hac,colum.iiij.versiculo & aliàs,libr.iiij. vbi item dicit ita consuluisse Benedic. Cap.Ioan. Petr. Maria.Soci. Thomam Docto. & Francis. Aret. & eorum consilio subscripsisse *De eadem re.*

omnes Docto.Perusinos,& secundùm eorum consilium fuisse iudicatum in causa ardua,& dict. consi.cxcj.colum.vlti.lib.iiij.& d.consi.cclxxj.colum.iiij.versi.item Bal.eo.lib.iiij.vbi præter illos quos suprà nominauimus,dicit idem consuluisse Bal.à Bar.& Philip.Fran.Et idem in simili,vt scilicet statutum excludens patruum non excludat amitam,tenuit Pau.Cast.consil.cxix.hæreditas,ante fin.lib.j.vbi & illud respondit,statutum excludens sororem fratre existente,à successione alterius fratris,non excludere à successione sororis.quod & idem consuluit Bened.Cap.d.consilio lxij.punctus,An dr.in iiij.dubio.

189 *De eadem re.* ¶Quod ei simile est,quod scribit Arch.in d.c.si quis suadente,xvij.q.iiij.quòd statutum excludens matrem à successione filij,non excludit à successione filiæ.quod & voluit Alber.in l.j.nume.4.ff.de verbo.signifi.Imo.in d.l.si ita scriptum sit,filiabus.ff.de lega.ij.Domi.in d.c.generali,col.iiij.versi.& per hoc infertur,de elect.lib.vj.Alex.d.consi.ccxxxiiij.lib.vj.& d.consi.xlv.col.ij.lib.vij.Barb.in d.cle.j.char.vj.in paruis,de elect.Geor.Nat.qui id dicit sing.in d.tract.statutorum repellentium fœminas in ix.q.iij.quæst.prin.sub nu.156.Simile quoq; est,quod tradit Bal.in l.diuturna,in j.lect.ante fi.ff.de legib.quòd statutum præferens primogenitum in successione patris,non trahitur ad successionem matris. De quo & nos latè diximus in Tracta.Primogeniorum,in ix.quæst.

190 *De eadem re.* ¶Et in vniuersum,statutum excludens matrem,aut alias fœminas,siue etiam cognatos propter agnatos,non excludit propter agnatas.Bald.aut,vt nonnulli volunt,Franc.Alber.consil.incipiente Martinus Ioannes de Florentia,quod reperitur inter consil.ipsius Franc.consilio clij.& ponitur quoque inter consil.Angel.in duobus locis.primum scilicet consilio cclxxxj.sub nomine Bald.vt declarat Ange.qui idem consuluit in sequen.consil.quod incipit,subtiliter.deinde consi.cccxliiij.sub nomine ipsius Franc.Alber.& idem Ange.consi.etiam seq.incip.primo matris.& Ioan.Ana.consil.iiij.visis statutis,in secundo dubio.& ibi Lud.Bolo.in addi.Corne.consi.xiij.ad huius consultationis,colum.iij.versicu.& habeo,lib.ij.& consi.cccxxxvj.primum consultationis articulum,colum.iij.versicu.idem etiam in simili,lib.j.& consi.ccxxiiij.non sequendo ordinem,colum.iij.libro ij.& dict.consil.cclxxj.lib.iiij.quibus etiam locis dicit idem consuluisse ipsum Franc.Alber.Io.Fantu.Ioan.Ligna.& Ricar.Saly.& Philip.Deci.consi.ccccclxij.duo dubia,colum.vlti.versic.venio ad secundum,vbi tamen aliud dicit in casu de quo loquitur,propter verba quædam statuti. Ideò & ex statuto præferente primogenitum filium,non præfertur primogenita,Bald.in l.in multis.ff.de stat.homi.& in l.omnes populi,colum.vij.versicu.tertiò quæro,quæ sunt illa.ff.de iustitia,& iure, Petr.Anc.in repe.d.c.j.in xiiij.quæstio.princip.versicu.circa primum,vtrùm scilicet extendatur,qui est in chart.73.in paruis,extrà de constitu.cum multis aliis concordan.à me adductis in dicto tracta.primogenituræ,quæstio x.

191 *De eadem re.* ¶Denique statutum prohibens filiumfamil.obligari,siue contrahere,sine consensu patris,non trahitur ad filiamfamil.licet in ea sit eadem, imo maior ratio, quàm in filio.ita enim expressim cùm ex facto fuisset interrogatus Raph.Fulgo.respondit consil.lxxv.in facto proponitur,colum.iij.versicu.sed certè illud.& Alexan.qui illius non meminit,d.consi.xxix.præclarè subtiliter,colum.iij.versic.nec obstat etiam dictæ renuntiationi,lib.iij.& iterum consi.ccxxxiiij.puto circa dubium,colum.ij.versicu.hoc etiam præsupponitur,lib.vj.Philip.Deci.in d.l.ij.colum.antepenulti.versicu.in contrarium autem facit.ff.de reg.iur.

192 *Quid de odiosis odio irrationabili.* ¶Et hæc maximè obtinent in statutis, & aliis dispositionibus odiosis odio irrationabili(quod verbum est l.vlti.C.de secun.nup.)cuiusmodi esse videtur statutum nostrum,ex sententia glos.in c.mala.viij.distin.quæ dicit id nostrum statutum irrationabile,vt diximus suprà,in rubri.nume.53.quid referam multa.In his enim nunquàm masculinum concipit fœmininum,vt voluerunt Iac.Are.Dy.Cy.Alber.Bal.Saly.Ang.Raph.& Pau.Ca.in d.l.quicunque.C.de ser.fugi.Idem Iaco.in l.quisquis.C.ad legem Iuliam maiest.Barto.in d.l.j.ff.de verbo.significa.& in d.l.j.§.sed & si incertum, & ibi quoque ante eum ipse Ia.Are.& etiam Alber.ff.de vent.in poss.mit.idem Alber.in iiij.parte statutorum,quæst.lxv.item quærit Iac.Signo.d.consi.clxxij.colum.iij.versicu.his præmissis.& consi.sequen.in nomine domini,A pater,colum.iiij.versicu.venio ad quartum,& sequen.Bal.in l.si ita,circa medium.ff.de inoffic.testa.Petr.Anc.in d.c.generali,colum.ij.versicu.quærit glos.& ibi quoque Domi.colum.ij.versi.concludendo hanc materiam,de elect.lib.vj.Card.flo.in d.cle.j.in ij.quæst.de ver.sig.Fulg.consi.cxxj.supposita bulla,colum.ij.& consi.cciij.visis instrumento,colum.vlti.Franc.Aret.d.consi.xxxix.colum.j.Calca.consi.xlviij.viso dicto casu,post princi.Corne.d.consil.cccxxxv.lib.j.& d.consi.xciiij.col.j.lib.ij.& d.consi.ccxxiiij.eo.lib.ij.& consi.xcvj.licet videatur,col.ij.versi.accedat,iunctis seq.lib.iij.Alexan.consi.cxlviij.visis quæ in themate.col.pen.versic.præterea si dicemus,lib.vj.Barb.in dict.clemen.j.char.6.in paruis,de elect.& consi.xvj.clementissimi,colum.iij.versicu.& vt meis,lib.j.& consi.l.clementissimum,colum.vj.versicu.& si opponatur,lib.iiij.Philip.Deci.consi.lxiiij.cuius superscriptio incipit,in crimine,colum.j.& Doct.vbique.Ea est enim vniuersalis propè omnium sententia.Et ad hoc plurimi allegant d.l.quisquis.§.ad filias.C.ad leg.Iul.maiest.& d.l.j.§.toties.ff.de vent.in poss.mit.quamquàm nonnulli(qui tamen ipsi sunt huius sententiæ)negant id illis iuribus probari.Et facit,quod scribit Bal.in l.seruus.C.commun.de succes.quòd masculinum non concipit fœmininum in iis quæ ratione carent.

¶Deinde

193 ¶Deinde ratio huius consuetudinis ea est, ne res exeat è familia vel genere, vt diximus suprà, in rub. & dicemus posteà in §.xxvj.in glo.j.nume.38.quare autem. fœmina autem familiæ finis est, vt quæ in aliam familiam abit, nec sunt eius liberi in familia, à qua ipsa venit.l.pronuntiatio.§.vlti.& l.familiæ.§.fœminarum.ff.de verb.signi. Familia autem, agnatio, & domus idem sunt, glo.Bal.& Pau.Ca.in l.peto.§.vlti.ff.de lega.ij.glo.in l.vlt.ff.de cap.diminut.quæ exponit familiam pro iure agnationis, & in l.j.§.penul.ff.de ven.inspici.quæ item exponit, familiarum, id est agnationum: & allegat bonum tex.in dicta l.pronuntiatio.§.communi, vbi primùm scribitur, Communi iure familiam dicimus omnium agnatorum: deinde quoque paulò post rectè eiusdem familiæ appellabuntur, qui ex eadem domo proditi sunt. Et Iac.Are.& Bal.in l.j.in prin.ff.de S.C.Sylla.Pau.Ca.in l.cùm ita.§.in fideicommisso, in princ.ff.de lega.ij.Corne.consi.xl.in hac consultatione, colum.vlti.versicu.nec obstat, quòd dictus, lib.ij. Nam & domus pro familia plerunque vsurpatur. Tullius lib.x.Epistolarum familiarium: Ego necessitudinem coniunctam habui cum domo vestra, antè aliquantò, quàm natus es. Et lib.xiij. Quæ ne enumerem, totam tibi domum commendo, & alibi sæpe. Quamquàm sint, præsertim ex Theologis, qui dicant appellationem οἴκου, hoc est, domus, latiùs patêre quàm πατριᾶς, id est familiæ vt videre licet ex Erasmi annotationibus, in xvij.capit.Lucæ.

Fœmina familiæ finis. *Familia, agnatio, domus, idē.* *Domus, pro familia.*

194 ¶Hincque dicunt omnes, quòd statuta repellentia fœminas à successionibus, ideò facta sunt, vt bona maneant in familia & agnatione, ar.d.l.j.§.penul.ff.de ven.inspi. Ita enim voluerunt Iac.Aret.& Cy.in l.j.C.de adul.Io.And.in addit.Spe.in rub.de succes.ab inte.versic.est sciendum, cum aliis propè infinitis à me collectis suprà, titu.xvij.§.iiij.qui est cc.omnium huius volu. Ideò cùm sit & huius consuetudinis eadem ratio, vt scilicet bona maneant in familia & agnatione, fœminæ debent ab eius beneficio repelli, nec debent sub masculino compræhendi. Nam & Alex.d.consi.xlv.col.vlti.versic.quartò probatur, lib.vij.dicit quòd in statutis quæ respiciunt fauorem familiæ & agnationis, masculinum non concipit fœmininum, cùm non sit eadem vtriusque ratio. & idem dicit Soci.consilio xc.abundè & subtiliter, in fi.lib.j.& Philip.Deci.consi.ccccliij.consultum fuit, col.ij.versicu.postremò ad idem.& consi.ccccxcv.viso eleganti, colum.iij.versicu.& ratio. Et idem quoque in testamentis. Nam si testator loquens in masculino, iusserit bona manere in domo, non censentur fœminæ vocatæ, vt dicit Soci.consi.lxiij.visis statuto, col.ix.versi.item post mortem, & iterum versic.prætereà testator, lib.iij.quia licet (inquit) fœminæ sint de domo & familia, l.voluntas.C.de fideicom.tamen transeunt in alienas familias.

In ijs quæ familiæ sunt, fœminas repelli, uide nu.cxxxiiij.

195 ¶Et hæc certè videntur omnino esse sine dubio, quia illud perpetuum est in materia differenti, quæ scilicet non æquè conuenit aut congruit fœminis, vt maribus, & in quibus item est diuersa vtriusque ratio: nunquam masculinum concipit fœmininum, etiam in materia quantumlibet fauorabili, ex omnium de hac re scribentium sententia: nemo enim in hoc discrepat, vt in re non controuersiosa (vt vtar verbo Liuij ad fin.lib.iij.ab vrbe condita) frustrà non immoremur citandis scriptoribus. Vt tamen illud non omittamus, id etiam procedere, si in loco statutum sit, vt masculinum concipiat fœmininum: quia nec tunc in materia differenti concipiet: vt pulchrè & no.respondit Bald.consi.xlvij.factum tale est, statuto communis Aretij, lib.v.quia tale statutum semper secundum ius commune intelligitur, vt tradunt Bal.nouel.& Corn.inter consi.ipsius Corn.consi.xj.stantibus dictis statutis.lib.j.& Philip.Deci.consi.cccccxxxj.accuratè, col.ij.versi.& ex his.

In materia differenti, etiā fauorabili, masculi.non concipit fœmi. *Controuersiosa, dictio Liuiana.*

196 ¶Quod autem de genere etiam dictum est, quia multi qui de hac re loquuntur, dicunt huius statuti hanc esse rationem, ne res vendita exeat de genere: similiter fœmina generis sui finis est, vt & familiæ.quod apertè probat tex.in l.j.§.vlti.ff.de iure immu.vbi immunitates datæ generi, ad eos qui ex fœminis nati sunt, non pertinet. Ideóque & glo.in l.j.ff.de proba.dicit genus in ea l.significare agnationem, & gentem, & cognationem.& id sequuntur Barto.& Ang.ibi.Bal.in c.si pater, & post eum Philip.Franc.colum.antepenul.versic.decimotertiò, de testa.lib.vj.& Pet.Anch.in c.vbicunque.colum.ij.versicu.quid de verbo generis, de pœnis, lib.vj.& Ro.in l.j.in princip.ff.de S.C.Sylla.vbi & idem dicit de appellatione generationis, & Corne.consi.cxc.plures, colum.ij.versi.& sic generatio, lib.iij.qui & ex hoc dicunt fœminas non compræhendi sub nomine & appellatione generis vel generationis & Barb.consi.lvij.præclarè, colum.j.& iterum colum.penul.& vlti.lib.ij.& Steph.Bertran.consi.xxx.punctus, nume.3.libro iiij. Et idem quoque de illa generationis appellatione voluit Pau.Castr.consi.ccxliiij.viso, colum.ij.in tertio dubio, lib.ij.& Lauren.Palat.in tracta.statutorum fœminas repellentium, char. 8.col.j. Quorum omnium sententiam nonnihil fulcit illa vetus Ægyptiorum opinio, qui teste Diodoro Siculo lib.j.Bibliotheces, aut vt alij computant, ij. existimabant solum patrem esse generis autorem, matrem autem & nutrimentum & locum infanti præbere. Et hæc quidem sunt, quæ pro illa sententia faciunt, quæ adstruit abigendas esse fœminas ab hoc nostro retractu.

Genus an ad fœminas referatur, uide nume. ccxxxvj. & seq. *Quid de generatione.* *Aegyptiorum uetus opinio.*

197 ¶Verùm ego in hac sum opinione, vt fœminæ ad eum admittantur, secutus sententiam Ang.loquentis in dispositione testatoris huic nostro statuto admodum affini, qua scilicet prohibuerat alienari rem quampiam sine consensu consanguineorum, aliàs rem ipsam alienatam ad eosdem redire consanguineos, vt diximus suprà, in princip.huius quæstionis. Nam & statuta comparantur vltimis voluntatibus, eorúmque naturam sequuntur, & ab illis quoque interpretationem mutuantur, vt not.

Decisio princip.quæstio.an fœminæ admittantur ad retractum.

in l.j.per glo.Bar.Raph.Corn.& Alex.C.de his quib.vt indig.cum multis aliis concor.à me congestis in fi.huius titu. in iij. quæst.Sed & nuncupatim in specie huius statuti, aut alterius in hac re non dissimilis,quòd scilicet præfert cognatos extraneis in venditione rerum immobilium, respondit Cæpolla,fœminas quoque consanguineas comprændi,consi. causarum ciuilium lxv. quòd dominus,in fin.vt omittam aliud ipsius consi. videlicet lxij. in quæstione de qua in ij.dubio,vbi & in pari statuto præferente prolem extraneis. respondit etiam fœminas proximas contineri. Idem & nouissimè quoque voluit Paulus Parisiensis,consilio lxxxj. in præsenti. columna quarta,numero 20. libro tertio.

198 *Coniunctorum appellatio ad fœminas quoque refertur.* ¶Et hæc quidem non immeritò.Nam & aliàs in materia indifferenti(cuiusmodi est nostra consuetudo,vti posteà ostendemus) appellatione coniunctorum, propinquorum, consanguineorum, proximorum,cognatorum(quibus verbis ea Latinè significantur, quibus & nostra consuetudo, & lingua nostra vernacula vtitur,cùm dicit,*le parent ou lignagier*,vt diximus suprà,in princip.huius gloss.) comprænduntur etiam fœminæ,vt de coniunctis consuluit Alex.consil. cxv. circa dubitationem, col.vlt.versic.tertiò potest responderi,lib.ij.& consi.lxxix.Franciscus,col.vlt. lib.vj.& consi. cxxv. viso processu,col.iiij.versi.non obstat,etiam si diceretur,lib.vij. vbi loquitur de statuto iubente causas coniunctorum compromitti.& Philip.Deci.in d.l.ij.col.xiij.versi. secus esset in materia, & iterum col.penul.versi.decimò notandum est.& d.consi.ccxxiij.in casu proposito, col.j.nu.2. & consi. cclxix.consultus,col.ij.& Ludo.Gozad.consi.xx.prima facie,nu.8.

199 *Propinquorũ item.* ¶De propinquis voluit Bald.consi.cccxxxiiij. in quæstione quæ vertitur in ciuitate Tergesti, col.ij. lib.iij.quod quidem consi.etiam ponitur inter consil.Pet.Anch. consi. xcv. & illud consil. tanquam ex ipso Pet.Anch.hoc nuncupatim citat,& sequitur Barb.in repe.l.cùm acutissimi, colum.lij. versi. quid si testator dicit,si filius meus decesserit sine propinquis.C.de fideicom. & Ias. in omnibus propè locis citatis infrà nume.218.denique & in materia.Sed & ex Bald.quoque citat, & sequitur Philip.Deci.in d.l.ij.col.xiij.in paruis,versic.secus esset,& rursus col.penul. versi. idem est appellatione.ff.de regu.iur.& in l.j.colum.iij.versi.secundò principaliter not. C. vnde vir & vxor. & d.consi. ccxxiij.colum.j.nu.2.& consi.cccclxvj.stante statuto,col.iij.num.11. & consi. ccccclxx.casus de quo quæritur,nu.10.& Gozad.d.consi.xx.

200 *Cõsanguineorum item.* ¶De consanguineis,etiam censuit Corne.consi.ccxxij. quanquàm in hac consultatione, ferè per totum,lib.iij.& apertè quoque colligitur ex Bald.consil.ccj.in prouincia,col.vlti.versicu.item quò ad articulum,iuncto princ.consi.lib.j.& consi.vj.hæc est copia,cum in casu de quo ibi loquitur, videlicet in statuto prohibente mulieres,vel minores contrahere sine consensu, aut præsentia consanguineorum,negat mulieres appellatione consanguineorum contineri ob diuersitatem rationis,& quia materia non conueniebat fœminis:quoniam imbecillitas mulierum ob eam prohibitarum contrahere,non poterat aliarum mulierum imbecillitate suppleri : quasi scilicet sine hac ratione fuissent comprænsæ:nihil enim aliud allegat ad eas abigendas, quàm quod diximus. Et idem voluit ipse Bald.in aliis multis locis per me allegatis in Legibus connubialibus, in prin.versicu. præterea idem Bald.vt ibi videre poteris.

201 *Proximorum item.* ¶De proximis quoque idem voluit ipse Bal.d.consi.vj.lib.ij.& consil. cxiij. super primo puncto, in prin.iuncto tit.illius consi.lib.iiij.dùm ab appellatione proximi excludit fœminam ob ea verba,ex linea paterna,tanquam sine illis fuisset inclusa.& cons.cxx.super primo puncto facit dubitationem, eod.lib.iiij.vbi loquitur de statuto requirente præsentiam proximorum.& Angel.consil. cclxxxix. viso facto & statutis,colum.j.quem ita refert,& sequitur Philip. Deci.in illis locis nuper citatis.& præterea consilio ccliij.proponitur,colum.ij.& d.consi.cclxix.col.ij. & consilio ccccclxxvij. in ciuitate,colum.ij.versicu.non obstat.& d.consi.ccccclxx.vbi suprà,& dicit in d. l.ij.de regu. iur.id procedere de proprietate sermonis horum verborum,tanquam semper & in omni materia id procedat.De quo tamen vide quid post alios dicit Corne.d.consi.ccxxij.vbi suprà,lib.ij. *Cognatorum item.* Et de cognatis (hæc enim dictio pro cõiunctis,proximis & consanguineis intelligitur,vt diximus suprà, in eadem glo.nu.11.sed & in eadem)probat apertè illud Terentij in Phormione, Neq; cognatus, extra vnam aniculam,quisquam aderat.

202 *Posterorũ itẽ.* ¶Sed & idem de appellatione posterorum,voluit,quisquis is est inter consil.Anton.consilio ix.viso puncto & quæsitis,col.j.nisi si(inquit) aliud suadeat subiecta materia, per multa, quæ illic in hæc allegat,& Philip. Deci.qui alios citat,consil.cclxix.consultus ab illustri,col.j.in fin.& nouissimè Ludo.Goza.consi.xx.prima facie,nu.8.& iterum consi.xlv.visis,col.iij. nu.13. Et in id quoque citatur Pet.Anch.consi.cccxxxix.pro maiori intelligentia,col.iiij. versicu.tertiò quòd proles fœminea. Sed is ibi non de appellatione posterorum,sed posteritatis loquitur:ideò nihil ad hunc locum pertinet.Sunt autem,qui & eam posteritatis appellationem, vt id obiter dicam, ad masculos tãtùm referant. De quo præter alios multos vide Alex.consi.clx.viso themate,lib. ij. Sed nos de hoc pleniùs dicemus infrà,nu.208.cæterum hac in re,& nu.239.cæterùm d.l.

203 *In materia indifferenti mascu.cõcipit fœ.* ¶Idq; etiam generale est,vt in omni materia indifferenti masculinum concipiat fœmininum,secundùm Iaco.Aret.Cyn.& Albe.in dict.l.si ita scriptum sit, filiabus. ff. de legatis secundo, & omnes quos posteà in multis versic.sequ. citabimus. Ex quibus constabit,id quoque procedere in materia stricta,

In ſtatutis maſcul. concipit fœminin. uide clxxx.

ſtricta, odioſa, pœnali, & correctoria. Nam primùm in ſtatutis, quæ ſunt ſtricti iuris, vt diximus, vt voluit ipſe Iacob. Aret. qui diſtinguendum dicit inter odioſa & fauorabilia. Cyn. Alberi. qui id totum in ratione poſuit, vt ſi eadem ſit ratio, concipiat: aliâs minimè: & alij in d.l.quicunque.C. de ſer.fugit. Cy. in l.j.colum.vlti.C.quæ ſit long.conſue.Cyn.& Bald. ſibi contrarius, in d.l.ſi ita ſcriptum ſit, filiabus. Bald.in l.iura, la j.ad fin. ff. de legib.& in l.j.in princ.colum.vlt.& ibi etiam Angel. in §.verba.ff.de pecul.idem Bald.in d.l.in multis. ff. de ſtatu. homi. & conſilio cccclx. Ioannes, colum.ij. verſicul. reuertor, libr.j. vbi & id ſing. dicit procedere, etiamſi in loco ſit ſtatutum, vt ſtatuta ad literam intelligantur.& conſilio ccclxxvj.dicit ſtatutum, libr.ij.vbi etiam dicit procedere, etiamſi ſtatutum contineat odium, modò non irrationabile.& conſilio ccccxxxiij. domina Ioanna, libr.iij.& in addit. conſil. xlvij. factum tale eſt, ſtatuto communis Aretij, lib.v. Saly.in l.ij.colum.penult.verſiculo ſecundò infero.C.de nox.act. Angel.d.conſilio clxxxix.colum. j.Alber.in d.l.ſi quis id quod.ff.de iuriſd. om. iud. & in prima parte ſtatutorum, quæſt.ix. item quæro quæſtionem rotatam, columna vltima. vbi id dicit communiter teneri, & quaſi per totum mundum, vt ipſe loquitur.Pet.Anc.conſilio cxij.ſuperſtite domina, colum.j.vbi & id dicit generaliter procedere in omni ſtatuto ſiue odioſo, ſiue fauorabili.Imo.in l.ſi conſtante.§.vlt.& ibi quoque Alexand.colum.vlt.ff.ſolut.matr.vbi & ipſe Alexan.dicit procedere, etiam in odioſis odio non irrationabili.Idem Imo.in d.l.ſi ita ſcriptum ſit, filiabus, colum.j.Fulg.ſibi contrarius, conſilio lxiij. Blaſius, colum.iij.verſi.ſupereſt.& d.conſilio cciij.viſis inſtrumento, columna vlti. Pan.in cap.mulieres, ante fin.extrà de ſent. excom. vbi etiam dicit procedere in ſtatutis odioſis non irrationabili odio.Paul.Caſtr.conſilio ccccxxvij.inhærendo puncto, colum.ij.verſiculo breuiter his non obſt. libr.j.Raph.Com.d.conſilio lxxxiiij.præſuppoſito caſu, columna ij. Raph.Fulg.conſilio lxiij. Blaſius col.iij.ver.ſupereſt.& conſi.cciij.viſis inſtrumento, col.ij.verſi.illud ſanè. Barb.in d.cle.j.char. 6.in paruis, de elect.Alex.conſi.lxv.repetito conſi.cxix.quoniam omne datum, col.vlt.lib.vj.& d. conſi.cxxv.vbi ſuprà, lib.vij.& latiſsimè omnium Fran.Curt.Senior, conſi.ix. Ticinenſi ſtatuto, col. iiij.verſi.veritatem puto, cum multis ſeq.vbi & alios multos in id citat, qui id tenent & prætereà dicit nihil intereſſe, à quibus proferatur maſculinum à ſtatutóne, an à lege: ſed illud tantùm inſpici, ſitne materia differens, an indifferẽs: ſiue an ſit eadem ratio, an diuerſa in mare, & in fœmina. Et hanc affirmat eſſe communem opi.& nouiſsimè Hippo. Marſil.qui alios quoque allegat ſing.xxxix.capias vnum.

In reſcript.maſcul. concipit fœmi. uide clxxxij.

204 ¶Similiter in reſcriptis, quæ & ipſa ſtricti iuris ſunt, vt diximus, idem quoq; procedere, vt in eis fœmininum ſub maſculino intelligatur, probat tex.in d.c.ſignificauit, & ibi Ioan. And. Card. Flo. Imo. & Pan.& alij, extrà de reſcrip.vbi ſub illa clauſula, & quoſdam alios, continentur fœminæ.& voluit etiam Compoſtel.in cap.ſedes, eod.titu. Archi.in d.cap.ſi quis ſuadente, xvij.q.iiij.Ioan.And. Lap.Ioan. Fantu. Domi. & Philip. Franc.in d. cap.cùm in multis, quod eſt ij.de reſcrip.lib.vj.Collec.in cap.Raynaldus, col.j.extrà de reſcrip.Henri.Boh.in d.cap.mulieres, de ſent. excom. Imo. in d.l.ſi ita ſcriptum ſit, filiabus.ff.de leg.ij.Domi.in d.cap.generali, colum.iiij. verſi.quarto caſu, de elec.lib.vj.Barb.ſibi contrarius in d.cle.j.char.6.verſi.ſeptimo caſu, eod.titu. Carol. Rui. loquens in priuilegio legitimandi, de quo & nos ſuprà in contraria parte locuti ſumus, conſ.ciij.viſis legitimationibus, col.ix.verſ.ſed ad illud, lib.iij.& conſ.cxlv.quamuis, nu.12.& ſequen.eod.lib.iij.

In priuilegijs maſcul.concipit fœmin.uide clxxxiiij.

205 ¶De priuilegiis, quæ item ſunt ſtricti iuris, vt etiam dictũ eſt, idem voluit Archid.in d. c.ſi quis ſuadente.Bal.in c.ad audientiam, le j.col.vlt.verſ.quæro nunquid in priuilegiis, extrà de reſcript. vbi & id dicit vſu communi eſſe receptum, vt maſculinum vbiq; concipiat fœmininum, ſi poteſt adaptari. Collec.in d.c.Raynaldus col.j.de reſcrip.Henric.Boh.in d.c.mulieres. Domi.in d.c.generali, col.iij. verſ.tertio caſu.Corne.conſ.clxxvij.circa quod eſt primò videndum, col.ij.verſ.his tamen nõ obſt. lib.iiij.Barb.in d.cle.j.char.6.verſi.quinto caſu de elec.& conſi.lvij.præclarè ſcribitur, col.v.verſi. prætereà eſt magnopere, lib.ij.vbi tamen id intelligit in præiudicium concedẽtis, non tertij. Iaſon ſibi contrarius in omnibus locis, quæ tibi citabimus infrà nu.218.deniq; & in materia. Phil.Dec.ſibi quoq; contrarius in d.l.ij.col.antep.verſ.quintò videndum eſt.ff.de reg.iur.

In cõtractibus maſcul.concipit fœmininũ, uide clxxxj.

206 ¶De contractibus, qui ſtricti iuris quoq; ſunt, vt diximus, voluit Bart.ſubobſcurè in d.l.j.ff.de verb. ſigni.Bald.in l.ij.col.j.& ibi apertius Salyc.in xvij.quæſt.C.de iure emphy.idẽ Bal.in d.l.ſed ſi hac. §.liberos.ff.de in ius voc. Ang.conſ.cxviij.auia pro nepte, poſt princ. Domi. in d.c.generali, Pet. Anch.conſ.cxxv.viſis & diligenter, col.j. Alex.ſibi cõtrarius conſ.j.ponderatis, col.vij.verſ.per prædicta patet.Barb.ſibi etiam, ſed de induſtria atq; ex profeſſo, contrarius in d.cle.j.char.7.de elect. vbi ſe dicit bis pro alia opin.contraria conſuluiſſe, ſed tamen perperam, vt ipſe fatetur, & quod non leuiter attendendum eſt, ibi ſine vlla ſuſpicione loquitur, cùm in conſ.parti ſuæ fauere vellet, vt ſæpe eidem & multis euenit.& Phil.Dec.conſ.cccccl xx.caſus de quo, paulò ante medium, & conſ.dcvij. viſo puncto, col.penult.

Filiorũ & liberorũ appellatio, in hac re an ſit diuerſa.

207 ¶Scio autem nonnullos hîc diſtinguere, vtrúmne contractus loquantur de filijs, an de liberis; vt ſcilicet filiorum appellatione fœminæ non compræhendantur, liberorũ contrà compræhendantur, vt per Alex.in d.§.liberos, colum.j.& ibi etiam Iaſon poſt princ.& ipſum Alex.in l.quod dicitur, la ij. colum.antepe. verſic. ad prædicta. ff. de verb.oblig. & latè per eundem Iaſo.in d.l.ſi quis id quod,

col.vj.verſ.limita quatuor modis.ff.de iuriſd.om.iud.& in l.maritus.col.ij.verſ.nunc autem melius C.de procur.& alibi ſæpe.& Phil.Dec.partis quidē magis cauſam agens,quàm iuris, d.conſ.ccxxiij. col.ij.verſ.ſecundò reſpondetur.& conſ.ccxxxvj.non parua difficultas,col.iij.verſ.& in tali ſubſtitutione.& conſ.ccccxxxiij.viſa copia,col.vlt.& conſ.cccclxvij.in caſu occurrenti,circa medium. Sed idem in locis minimè ſuſpectis,videlicet in lect.hanc planè differentiā refellit, ſcilicet in d.l.ij.char. pe.verſ.prædicta concluſio,& ſeq.ff.de reg.iur.& in c.in præſentia,col.xviij.verſ.ſi tamen volumus, extrà de probat.Nec ea etiam Alex.placuit d.conſ.lxj.ſuper eo,col.vlt.lib.j.& eam refellit tex.in l. donationes quas parentes.C.de donatio.inter vir.& vxo.cùm dicitur,liberos cuiuſcunq; ſexus.& in l.vlt.C.de iniuriis,in illis verbis,liberis maſculini ſexus,vel filiabus. Quanquàm illi tex.nōnihil etiā faciunt aduerſus hanc ſententiam.

208 ¶Cæterùm hac in re illud debes intelligere,quòd qui contrarium tenuerunt, ſcilicet maſculinum in contractibus non concipere fœmininum,quos ſuprà citauimus,hac potiſsimùm ratione maxima ex parte innituntur,quòd verba contrahentium, qui ea ſcilicet protulerunt, aut ad quorum commodū & vtilitatem cenſentur fuiſſe prolata,quiq; his innituntur,eáq; in ſuum fauorem trahūt,& qui ideo contendunt maſculinum complecti fœmininum,debuerunt apertiùs legem dicere : & ſi id non fecerint,contra eos interpretandum eſt,per d.l.veteribus,& ibi Bart.& alij.ff.de pactis. Ideóq; è contrario ſi quis in eo ſtat pro contractu,vt maſculinum non concipiat fœmininum , cùm etiam apertiùs id dicere potuit,verba ſunt contra eum interpretanda,vt ſcilicet concipiat,per d.illam rationē, & quia ex regula iuris communis debet concipere.Ita enim pulchrè declarat Corne.conſ.clxxj.repetito diuino numine,col.vlt.lib.iij.Sed & idem d.conſi.clxxvij.col.iij.verſ.& videmus,lib.iiij.dicit quòd ſi extenſio maſculini ad fœmininum tendit in fauorem eius,pro quo in contractibus verba dubia ſunt interpretanda,maſculinum haud dubiè concipit fœmininum.quod propè in idem tendit. Et in eandem quoq; ſententiam inclinare videtur idem Corne.conſi.ccxxxiij.in hac conſultatione , col.j.eo. lib.iiij.tanquam ſcilicet id totum ex eo pendeat,vtrum verba maſculina veniant in fauorem eius qui illis innititur, an nō.Sed Alcia.meo iudicio, in hoc cæteris meliùs cenſens,in d.l.j.ff.de verb.ſig.tenet maſculinum in contractibus ſimpliciter & indiſtinctè fœmininum concipere in materia indifferenti:nec aliquid imputandum eſſe contrahenti,quòd apertiùs non dixerit.Satis enim apertè loquutus eſt,qui iuris regulam ſequutus eſt.Nam inferius docebimus eam eſſe iuris regulam,vt ſcilicet regulariter maſculinum concipiat fœmininum : caſus autem in quibus non concipit , ſpeciales eſſe. Et idem quoq; ante Alcia.voluit Philip.Dec.in l.ij.char.pe.verſ.poſtremò aduertendum.ff.de reg.iur. & nouiſsimè Carol.Molend.in conſue.Pariſi.tit.j.§.xij.nu.5.

Ratio eorum, qui dicunt maſcu.in contractibus non concipere fœmininum.

Apertè loquitur, qui regulam iuris ſequitur.

209 ¶Quibus adde optimum text. in cap. ex literis, extrà de ſponſal. vbi in contractibus ad communem verborum intelligentiam recurritur, & cogitur vterque verba prolata in eo ſenſu retinere, quem ſolent rectè intelligentibus generare : hæc enim ſunt verba eius cap. Si ergo ex legum regula , atque etiam ex communi loquentium vſu , vt ſuprà diximus , numero 205. maſculinum concipiat fœmininum,quid imputari poteſt contrahentibus , ſi id aliter non expreſſerunt? ſecuti & legum & communis vſus intellectum. Sed & ad id, quod de regula dictum eſt , adde quòd id non dicitur dubium,de quo eſt regula , vt dicit Bar.in l. quoties. ff. ſi quis cautio. & in l.ij.colum.j.ff.ſi quis in ius voca.non ier.cum concord. adductis à Philip. Decio , in cap.tranſlato,colum.ij.de conſti.in ij.lect. Et quod dicimus , ſecundùm regulam eſſe pronuntiandum , niſi contrarium probetur,idem dicit Bald.in l.ſi tutor , in fin.C.de ſeruis communibus manumittendis, & in cap.j.colum. ij.extrà de ali.iud.mut.cau.fac. & Alber.in ij.parte ſtatutorum , quæſti. clviij. ſi ex forma ſtatuti, ad fin.Signo.qui multa citat , conſilio xxij.in quæſtione , colum.iiij.numero 9.Pet. Anch. conſil. cclxviij.dubium, paulò ante medium. Corne.conſilio cciiij.quanquàm, in prin.lib.iij.& conſilio cccxxiij. animaduertens , colum.j.lib.iiij.Zaſius conſilio viij. cùm in cauſa, num.34.& conſilio ix. quondam nume.53.Quibus adde glo.in rubr.de reg.iur.lib.vj.paulò ante fi.quæ dicit eius eſſe potiorem cauſam,pro quo facit regula:neceſſéque eſſe aduerſario probare, quare in eo caſu non eſt locus regulæ.Quam glo.ſequitur Panor.in rub.vt lit.non conteſt.in princ.& eſt alia ſimilis in cle.vlt. in glo.pen.de reſcrip.quam etiam ſequitur & dicit ſing.& valde no.Pet.Anch.in l.poſt dotem , col. iij.verſi.extra glo.ff.ſolu.mat.cum aliis concord.adductis ab Iaſo.in d.l.ij.colū.vj.verſ.nota iſtam doctrinam.ff.ſi quis in ius voc.& Philip. Deci.in d.l.j.colum.ij.verſiculo vnde in caſibus.ff.de regu.iur. Nec tamen omiſeris eundem Decium , conſilio viij.cùm in cauſa , viſo puncto,poſt prin.& conſi.cccclxxv.in cauſa quæ Mantuæ,colum.j.& conſi.ccccxcviij.viſo caſu , colum.j.num.5.& conſi. cccccliij.viſo eleganti,colum.j.numero 4. & ſeq.vt omittam aliam glo.quæ dicit firmos nos inniti debere regulæ , vt Bononienſi carocio.ea eſt in l. omnis diffinitio , in prin.ff.de reg. iur. quam ſæpe citat Raph. Co. vt in conſilio cxvij. A. in teſtamento , colum. vlt. & conſilio cxxix.nobilis domina,colum.ij.& conſi.clxxix.facta fuit,colum.j.& conſi.cxc.eodémque vlt. colum.ij.& ante eum Bal.in c.ij.col.vlt.titu.de feud.dat.in vic.leg.com. Et vide etiam Franc. Curt.Senio.qui alios adducit,conſi.x.eccleſia,poſt medium,& conſ.ſeq.ſtatuto Parmenſi,colum.j.verſi.vltimò facit.& conſi. lxxij.princeps,col.iiij.nu.51.& conſi.ſeq.magnificè,poſt prin.& conſi.lxxvij.ſuper motiuis , col.iiij. nu.28.& Steph.Bertran.conſ.cxvij.ex literis,co.vl.lib.iiij.Et ad ſupradicta omnia facit tex.in l.ſuus quoq;

Communis uerborum intelligentia in contractibus.

Dubium non eſt, de quo eſt regula.

Secundum regulam pronūtiandum eſt.

quoq;.§.puto.ff.de hære.inst.& in c.venerabilibus.§.potest quoq;, de senten.excom. lib.vj.quos in id citat idem Fran.Curt.Senior col.lvij.super eo, col.viij.nu.36.& Iason cons. cxiiij.ad obiecta,col. ij.in prin.lib.j.& tex.in c.ad decimas, in fi.de resti.spo.lib.vj.quod & in id citat Steph.Bertran.cōs. l.recordor,col.j.lib.iiij.

In sententiis mascul. concipit fœmininū, uide clxxxij.

210 ¶Denique & de sententiis, quæ stricti etiam iuris sunt, sicuti item suprà diximus, vt & in eis masculinum concipiat fœmininum,non obscurè voluit Archi.dum loquitur de verbo iudicis, in d.c.si quis suadente.xvij.q.iiij.quem satis videtur sequutus fuisse Bal.in l.Gallus, in princ.col.vlt.vers.in glo.quæ incipit,abundat.ff.de lib.& posthu.cùm dicit eum illo in loco dixisse melius de hac re conceptionis masculini & fœminini,quàm alium neminem.Et illum expresse sequitur Cy.post Ia. Ra. in d.l.quicunque,col.iij.& ibi quoque Alberi.colum.ij.versi.& prædicta.C.de ser.fugi. Henri.Boh. in d.c.mulieres,de sen.excom.& Alex.d.consi.j.col.vij.vbi suprà, lib.5.vbi & id ad arbitria trahit. Et idem quoque voluit Collec.in d.c. Raynaldus,colum.j.de testa.dum etiam loquitur de verbis iudicis.

In materia pœnali & odiosa masc. cōcipit fœmininum, uide clxxxvj. & sequen. & ccxxxiij.

211 ¶Idémque & in materia pœnali,& sic odiosa,vt maiori nostrorum parti placere video, obtinet, vt masculinum concipiat fœmininum, per tex.in d.l.si quis id quod, versi.sed & vtrunq;.ff.de iurisd. om.iudi.vbi Albe.Pau.Cast.Soci.& Ias.id no.& tex.omnium optimum à nullo tamen, quod sciam, annotatum,in l.qui domum, iuncta l.mater.ff.de adulte.nam quod primo loco dixerat, qui domū suam præbuerit,vt stuprum adulteriúmve fieret, quasi adulter punitur:ita secundo loco intelligit,vt mulier quoq;eo capite legis,quod domum suam præbuerit, teneatur: & id posteriore loco annotauit Albe.Sed & id quoq; voluit glo.in l.j.in verbo,sponsam.C.de rap.virg.quæ trahit illum tex.punientem sponsum rapientem sponsam,ad sponsam rapientem sponsum.quā sequuntur Bal. & Ang. ibi,& alij,quos citabimus infrà eo.tit.§.xx.in glo.j.nu.4.præterea hæc consuetudo. Et idem quoq; voluit glo.in d.l.quisquis,in verbo,minus.C.ad leg.Iul.maie.quæ trahit eam l.punientem filios ob læsam à patre maiestatem, ad læsam à matre maiestatem.& eam sequuntur Pet.à Bel. Pert.Cy.& communiter alij,præter Saly.ibi.Sequitur etiam eandem glo. Ang.Aret.in tract.malefi.in verbo,& ei tradito,nu.12.& aduertendum est,& Ias.cons.cvj.proponuntur duo dubia, col.ij.lib.iiij.Et idem, quod ea glo.voluit,eam referendo,alia glo.in c.statutum felicis,in verbo, inane, de hæret.lib.vj. Et similiter glo.in d.l.si constante.§.vl.ff.sol.matri.dum trahit l.vl.ff.ad leg.Iul.de vi priua.loquentē de creditore,& eum punientem de vi,ad mulierem:quasi scilicet illud masculinum creditoris complectatur creditricem.Ex eóq; no.Bal.Imo.Pau.Ca.& Alex.ibi,quòd statutum puniens violentiam habet locum & in mulieribus.Hincq; dicit Alex.ipse etiam in pœnalibus,& odiosis masculinū concipere fœmininū.Et glo.in l.si quis in tātam,in glo.magna,in prin.C.vnde vi,quæ dicit, d.l.quæ pœnalis est,trahi & ad fœminas.& eam sequuntur Albe.Bar.Bal.& omnes ibi, & glo.in l.cùm proponas,in vlt.glos.C.de transact.dum loquens in fœmina,de qua etiam loquitur ille tex.dicit esse locum l.si quis maior,eo.tit.quæ loquitur in masculino, & haud dubiè pœnalis est. Id quod etiam voluit ea glo.non allegata,Fulgo.in d.l.si quis maior,in j.lect.& ibi quoq; Anto.ab Alexando, in j.not.Fran. Cur.Senior in repe.col.ij.&iij.Hieronym.Tortus,Iason Aquen.& ipse Iason in d.l.cùm proponas, col.j.& cons.cxviij.in causa & quæstione,col.iiij.vers.secundò principaliter,lib.j.& aliis in locis infrà allegatis,nu.218.deniq; & in materia.De quo tamen vide Fulgo.in alia lect. Tho.Parpal.Hiero. Cagno.& Alcia.in d.l.si quis maior.

De eadem re.

212 ¶Sunt & glo.Iuris Canonici id astruentes,quod diximus, constitutiones pœnales, loquentes in masculino,fœmininum comprænhendere,videlicet in d.c.si quis suadente,xvij.q.iiij.& ibi post eam Archi.qui illum tex.dicunt procedere in mulieribus,vt etiam probat tex.in d.c.mulieres, extrà de sen. excom.Et alia glo.in c.ij.vers.ad id autem,in verbo,ætatem excludens,extrà de baptis.quæ dicit tex. in l.si quis cum telo.C.de sicar.qui repetitur in c.eiusdem initij,de pœniten.dist.j.habere locum & in fœmina.Et alia itē glo.in d.c.j.in verbo,si quis, & ibi post eam Domi.& Philip.Fran.de elect.li.vj. & iterum in d.c.generali,in princ.in verbo,vniuersos,& ibi etiam Pet. Anc. eo. tit. & in cle.j.& ibi Guil.Laud.Card.Flor.in ij.quæst.& Imo.colum.j.de sepul.& in cle.j.in verbo,quoslibet,in fi.& ibi Pau.Eleaz.de regul.

De eadem re.

213 ¶Sed & sunt alij quoque plerique eius sententiæ, videlicet idem Paul. Eleaz.in cle.j.& post eum Cardi.Flor.in v.quæstione,de baptis.& iterum vterque in cle.j.§.j.in prin.de reb.eccl.non ali. Zenze.in cle.j.& ibi Card.Flor.in v.q.& Imo.col.ij.vers.sed an hîc comprænhenduntur, de priuil.Iaco. Are.in d.l.j.de ventre in pos.mit.Hosti.in d.c.Raynaldus,col.iij.in verbo, masculus, de testa.Gui. Suza.in publica disp.pro vt illum refert & sequitur Albe.in j.parte statutorum, d.quæst.ix. colum. vlt.vbi & hoc dicunt procedere,etiamsi in statuto pœnali dictum sit,quòd non recipit interpretationem.Nam illa(inquiunt) verba debent intelligi de futuris interpretationibus, quas iudices,aut alij vellent facere,non de his,quæ iam sunt factæ à iure communi,vt scilicet masculinū concipiat fœmininum.Statuta enim dant formam futuris,non præteritis.l.leges.C.de legi.& ipse Alberi.in ij.parte eiusdem quæst.cvij.item quæro an statutum loquens de filiis, paulò ante finem, & in l.j.§.j.ff.de consti.pecu.& Gand.in tractatu malefi.in rub.de aliquibus quæstionibus variis in materia malefi. colum.iij.versic.quæstio talis insurgit.Bonifa.Vitel.in eod.tracta.tit.quid sit accusatio, nume.125.

k 5

Cy.in l.j.col.vlt.C.quæ sit long.consuet.Bar.in d.l.j.ff.de verb.obli.& in d.l.j.§.sed & si incertum. ff.de ven.in pos.mit.dum vtrobique allegat d.l.si quis id quod,& in d.l.iura, in fi.ff. de legib. Bald. in l.si ita.ff.de iniust.testa.& in cap.prætereà si quis, in fin.titu.de prohibi.feud.alienat. per Fede. vbi illam constitutionem, punientem vasallum feudi amissione, trahit ad fœminam: quia natura (inquit) realis est, masculum complecti fœminam. & eum sequuntur Mart.Laud.Aluar.& Card. Alexand.ibi.& rursus idem Bald.in addi.d.consilij xlvij.lib.v. Lapus & Philipp. Franc. in cap.j. de exces. prælato.lib.vj. Angel.in d.l.j. §. verba. ff. de pecu. Cardin. Flor. post alios antiquiores, in d.clemen.j.in ij.quæst.& ibi quoque Barb.char.6.in paruis, de elec.idem Barb.d.consilio xvj. clementissimi, colum.iij.versicu.& vt meis, lib.j.Philip. Dec.consi.lxiiij.præsupponitur tempore, colum.j.Hip.Mars.in l.si quis viduam, nume.5.& seq.ff.de quæstio.& consi.lxxxvj.post redditum, col.iij.vers.sed quando sumus. Et in materia odiosa simpliciter voluit Fran. Aret.in l.vlt.§.j.in vlt. no.ff.de verb.oblig.

214 *Quid dictio masculina, & fœminina. Plauti locus animaduersus. Terētij locus. τίς, communis generis.*

¶Nec me latet, multos ex illis, præcipuè verò glo.suprà citatas, loqui in legibus, aut statutis vtētibus verbo, si quis, ideóque posse videri, nihil pertinere ad hūc locum: quoniam ea dictio, quis, non tantùm masculina est, sed & fœminina, vtrunque scilicet sexum significans, vt probat illud Plauti in Epidico, Quis isthæc, quam tu osculum mihi ferre iubes, tua filia? Et iterum in Aulularia: Dic mihi, sodes, quis ea est, quam vis ducere vxorem? Et iterum: Quis eánam est optima? Et Terentij in Eunucho: Quandoquidem illarum neq; quisquam te nouit. Vbi Donatus interpres id annotat. Rursúmque in eadem fabula: Hunc oculis suis nostrarum nunquam quispiam nouit. Et quisquis is fuit ex antiquioribus, quem Varro citat, lib. ij. Linguæ Latinæ, vbi verbum, nuncupare, declarat: Quis tu es mulier, quæ me insueto nuncupasti nomine? Idque fit Græcorum imitatione, quibus suum τίς quod est eiusdem significationis, est etiam communis generis: vti etiā hæc annotauit Priscianus lib.xiij. Ex quo & illud scriptum videri potest in d.l.j.ff.de verb.signi. Verbum hoc, si quis, tam masculos, quàm fœminas, compræhendit. Quo in loco Alciatus, vir proprietatis verborum scientissimus, hanc rem non animaduertit: sed illud, post alios nostros iuris interpretes, ei rei attribuit, quòd ea dictio, quis, refertur ad hominem, tanquam si quis dicat, quis homo: quæ quidem dictio est communis generis. Et huc quoque referri potest text.in d. l. si quis id quod.ff.de iurisdic.om.iudi. Nam cùm primùm posuisset verba Prætoris, qui vsus fuerat eadem dictione, ita scilicet, Si quis id quod iurisdictionis perpetuæ causa, &c. posteà subiungit, Sed & vtrunque sexū Prætor complexus est. Vt minus mirum sit, quod refert Bald.in d.l.si quis in tantam, col.j.C.vnde vi.Richar.Saly.in Syndicatu condemnatum fuisse in ix.libris, quòd Florentiæ iudicasset, si quis, non comprehendere fœminam. de quo etiam latè per Philip. Dec.consi.cccxxxix.consului, aliâs, col.j.& consi.dvij.in caussa Mutinensi, etiam col.j.

215 *De eadem re.*

¶Sed ad hæc poteris dicere, id apud vteres tantùm fuisse obseruatum, vt ea dictio, quis, fœmininè poneretur, vt tradit ipse Donatus in illo priori loco Terētij. Sed & in posteriore dicit, antiquè ibi poni in fœminino. Et similiter Priscianus lib.xiij.id dicit apud vetustissimos fuisse obseruatum: tanquam scilicet ea fœminina significatio in illa dictione ex vsu abiisset, & hodie tantùm in masculino genere intelligeretur. Quod & probat text.apud nos in l.si quis, in princ. C. ad S.C. Tertullian. *Quis uel qua. Quis quǽ ue. Aliquis uel aliqua.* cùm dicitur, si quis, vel si qua, & in l.sed & si quis, post princ.ibi, item quis quǽ ve præposuit.ff. de insti. act. & in l.quoties, ibi, aliquis vel aliqua.C.de suis & legi. Nam & ea dictio, aliquis, ex quis, componitur. Et ideo non videtur Iurisconsultus in dictis iuribus suprà allegatis, ad illam iam obsoletam abolitámque significationem respexisse, sed ad suorum temporum frequentiorem vsum, quo, quis, de sexu tantùm masculino diceretur: vti etiam fecisse in casu simili planū est in l.Herennius.ff.de verbor.signifi.vt & ibi scienter annotauit Alcia.in verbo, eundem sexum. Ideóque & nonnulli è nostris dicunt nihil interesse, quantùm ad id de quo loquimur, id est, cùm tractatur, an mascu.concipit fœmini.vtrùm dispositio vtatur eo verbo, quis, an alio masculino. In qua sententia fuit Raph.Fulg.in d.l.quicunq;.C.de ser.fug.Ioan.Fantu.& Richar. Saly.in quibusdam consi.citatis à Corneo, consi. ccxxij. colum. iij. versi. prætereà consanguineus, lib.iij.

216 *Loca infinita, in quibus masculi. & fœmi. simul ponuntur.*

¶Quòd si quis in nos retorqueat illum tex.in d.l.si quis.C.ad Tertul.& illos similes, quasi scilicet sub dictione, si quis, nō fuisset cōprehensa fœmina, nisi subiunxisset, vel si qua: quòd aliàs ea adiectio esset superuacua: sciat illud sæpe à Iurisconsultis, & Imperatoribus factitatum in omnibus propè masculinis: vt l.ij.§.j.ibi, filius, filia, nepos, neptis.ff.de adop.l.iiij.§.j.ibi, patronum patronam, & rursum, patroni patronæque.ff.de in ius voc.& l.ij.C.eod.vbi est similis tex.& l.in lege, in multis locis.ff.de testi.& in l.qui habet, in prin.& iterū §.j.& l.quod dicitur, & l.muto itémq; mutæ.ff. de tutel.& l.& mulieri.§.j.ff.de cur.fur.& l.Gallus, in prin.ff.de lib.& posthum.vbi dicitur, si quis mihi ex eo nepos, siue quæ neptis, natus natáve erit. Vbi gl.dicit hoc vltimū abundare, cùm neptis cōtineretur sub nepote: de qua re dicemus in seq.vers.Sed tamē velim id animaduertere te, quod ibi dicitur, si quis nepos, siue quæ neptis: nō autē, si quis nepos neptísve: quasi perperā, quis, & neptis, cohæsissent: & in l.j.§.pe.& vlt.& l.seq.ff.de postul.& l.ij.§.j.ff.de capi.dimi.& l.ij.in prin.& l.iij.ff.ad leg.Aquil.& l.j.in prin.ff.de ser.corrup.& l.doli.§.si seruus seruáue, eo.ti.& l.vt tātùm.§.de filio filiáue,

liáue, quæ eſt j.ff.de ſer.corrup.& l.j.§.pe.atq; etiã vlt.& l.ſeq.ff.de poſt.& l.quid ergo.§.j.ff.de iis qui no.infa.& l.iij.§.curatori.ff.de nego.geſt.& l.interdũ,ibi, filium vel filiam.ff.de iudici.& l.ij.ff. de ope.libe.& l.j.ff.de iure patro.& l.more, & l.ſi ſeruum.§.Prætor.ff.de acq.hære.& l.j.§.de matris,& §.impubes,& l.iij.§.ſubuenitur,& §.ſi quiſquam, & §.de his,& §.item ſine.ff.de S.C.Sylla. & l.Lucius,la ij.& l.certum,& l.poſthumorũ.ff.de hæred.inſti.& l.ij.§. Prætor.ff.qui ſatiſd.cog.& l.ait Prætor,in prin.ff.de hære.inſti.& l.j.in prin.ff.de furt.aduer.naut.& l.patronus, patrona.ff.de re iud.& l.neque ſi procurator,in duobus locis.ff.de acqui.re.do.& l.cùm quaſi.§.j.ibi, liberi liberæque.ff.de fideicom.libert.& l.vlt.in prin.ibi,ſi quis natus natave erit,eod.titu.& l.ſi quis necandi.C.ad leg.Corne.de ſica.càm dicitur,ſi quis necandi infantis piaculum adgreſſus adgreſsáve ſit.In quibus etiam duobus poſtremis locis illud quoque notandum dictionem,quis, ſimul iungi cum mare & fœmina, contra id,quod nuper diximus, & l.maritus.§.hoc quinquennium, & duobus §.ſeq. ff.de adul.in quo §.quinquennium,hæc etiam verba ſunt, quis poſtulatus poſtulatáue eſt, atque ita dictio,quis,vtrique ſexui iungitur.& l.ſi poſtulauerit.§.haberi,& §.quæſtioni,& §.ſi reus,reáve. ff. eod.tit.& l.j.multis in locis,ff.de paricid.& l.j.in princip.ff.de libe.exhib.& l.ij.ibi,equus aut equa. ff.de capti.& poſtli.reuer.& l.iij.§.ſed & curatorem.ff.iud.ſol.& l.filij, in prin.& §.ſenatores.ff. ad munic.& l.ſi is qui.ff.ad le.Iul.de vi pub.& l.libertus.ff.de tut.& cur.dat.ab his, & l.vlt.ff.de tutel.& ratio diſtr.& l.inter.ff.de admi.tu.& l.cùm quis.§.vlt.ff.de leg.iij. & l. Quintus Mutius, in princ.ff.de annu.leg.& l.lege,in tribus locis.ff.de teſti.& l.intereſt,ff.de liber.cau.& l.j.§.j.ibi, dominus domináve.ff.ſi quis teſta.liber.& l.liberorum,ff.de verb.ſig.& l.ij.C.de patri.qui fi.vendi.& l.j.in multis locis,C.de his,qui ante aper.tab.& l.ſi defunctus, etiam in multis locis, & iterum in l.ſi matre,& l.quoties.C.de ſuis & legi.& l.fœminæ.§.vlt.& iterum,l.hac edictali, in princ.& §.his illud,verſic.mobilium,in multis locis,atque etiam §.omnibus, C. de ſecund.nupt.& l.illam,etiam in multis locis,rurſúmque in l.illud,in multis quoque locis, atque iterum in l.vt liberis. C. de colla.& l.precibus.C.de impub.& aliis ſubſtit.& l.neque.C.de procu.& l.ij.C.qui,& aduer.quos.& l. quicquid,& l.ſi viua,C.de bon.mater.& l.j.& l.ij.& l.quæcunque,C.de bonis quæ libe.& l.iubemus, nõ ſemel,tùm in prin.tùm in §.eiuſdem,C.ad Trebel.& l.j.etiam non ſemel.C.de poſthu.hære.inſtit. & l.ſi ab eo,& l.ſi maior,C.de legi.hære.& l.in ſucceſsione filij vel filiæ,quæ eſt ij.C.ad ſenatuſconſul.Tertul.& l.ſi defunctus.C.de ſuis & legitimis, & l.ſi qua mulier, multis in locis, & l. mater, etiam non ſemel, eod. titul. & l.nuper.C.de natur.liberis, & l.vlt.C.de metallar.& metal.lib.xj.

Nec tantùm id à Iuriſconſultis obſeruatum video, quando & Virgilius lib.j. Georgicorum, ita ſcripſerit,

Diiq; deæq; omnes, ſtudium quibus arua tueri. Dij deæq;.

Et libro vj. Aeneidos:

Dijq; Deæq; omnes, quibus obſtitit Ilium, &c.

Quod accepiſſe videtur ab Homero, lib.viij.Odyſſeæ.

Ὑμεῖς δ' εἰσορόωντε θεοὶ, πᾶσαί τε θέαιναι. Id eſt,

Vos autem inſpiceretis Dij, omnéſque Deæ.

Et libro viij.Iliados,

Κέκλυτέ με πάντες τε θεοὶ, πᾶσαί τε θέαιναι.

Audite me omnéſque Dij, omnéſque Deæ.

Quem verſum repetit & lib.xix.eiuſdem operis, & in Hymno Apollinis, & paulò pòſt eodem lib.viij.

Πάντες δ' ἐξάπτεσθε θεοὶ, πᾶσαί τε θέαιναι.

Omnes detrahite Dij, omnéſque Deæ.

Ex quo illæ vetuſtæ notæ, D.D.S.id eſt Diis, deabus ſacrum. Et ſimile eſt illud ipſius Homeri lib. xxiiij.Iliados:

Ὄψεσθε Τρῶες, καὶ Τρωάδες Ἕκτορ' ἰόντες.

Aſpicite Troiani & Troianæ Hectora uenientes.

Et Horatius, lib.Carminum iij.Ode xxxiiij.

Vos ô pueri, & puellæ.

Et Tullius in oratione ad Equites Roma. antequam iret in exilium: Cæteríque Dij Deæque immortales. Et iterum: Quamobrem teſtor Deos Deáſque omnes. Et Suetonius in Tiberio, cap. xxxv. Eos, eáſque omnes, ne quod refugium in tali fraude cuiquam eſſet, exilio affecit. Idque & in ſacris literis frequens eſt. Nam Deutero. v. Non facies in eo quicquam operis tu, & filius tuus, & filia, ſeruus & ancilla. Et cap.xij. Omnes enim abominationes, quas auerſatur dominus, fecerunt, Dijs ſuis offerentes filios & filias. Et cap. xiij. Si tibi voluerit perſuadere filius tuus, aut filia, &c. Et cap. xv. Cùm tibi venditus fuerit frater tuus Hebræus, aut Hebræa. Et cap.xvj. Et epulaberis in feſtiuitate tua, tu & filius tuus, & filia. Et cap.xviij. Nec inueniatur in te, qui luſtret filium ſuum, aut filiam. Et Baruch iiij. Vidi enim captiuitatem populi mei, filiorum meorum & filiarum.

217 ¶Neq; enim inconueniẽs eſt id exprimere, quod ſub alio verbo, ſine alia expreſsione includebatur, ad Exprimere,

quod in alio uerbo intelligebatur, non est inconueniens.

ad tollendam anxiam & morosam quorundam dubitationem: vt probat tex. in l. stipulationes commodissimum. ff. de verb. obli. & in l. qui mutuam, in prin. ff. manda. & in l. quæ dubitationis, & ibi Philip. Deci. qui affert alios concor. ff. de reg. iur. cum aliis multis à me congestis in repet. l. si vnquã in verbo, reuertatur, nu. 22. sed quòd hîc respondeatur. & hanc eius rei rationem nuncupatim reddidit Corne. in d. l. si quis vel si qua, in primo not. C. ad Tertullianum.

In materia correctoria mascul. concipere fœmininum.

218 ¶Denique & in materia correctoria masculinum concipit fœmininum, vt satis ostendit glos. in d. l. Gallus, in prin. in verbo, neptis. & ibi Raph. Co. qui eam ad hoc dicit not. & Iason, col. xiij. vers. item inquantùm, & Lancel. Gal. in repeti. nu. 34. ff. de lib. & posthu. & eam quoque glo. ad hoc expendit ipse Iason in d. l. si quis id quod, col. ij. versi. septimò dicta regula, & consi. cxl. quod est primum omnium, lib. ij. incip. spectabilis, col. iij. versic. similiter & fortius, & consi. seq. Christophorus, col. ij. versi. similiter & adhuc, itémque consi. seq. venerabilis quondam dominus, col. iij. versi. similiter & fortius. Licet aliter intelligat Alex. in d. l. Gallus, in prin. col. v. versi. in gloss. in verbo, neptis. Cuius tamen rationibus respondet Iason in d. l. si quis id quod. Et probatur quoque hæc sententia optimè ex tex. in §. consequens, & §. si defunctus, in verbo, solis fratribus, in Authen. de hære. ab inte. veni. Ex quo tex. sumitur Authen. post fratres. C. de legit. hære. vbi dispositio Authen. corrigens antiqua iura, sub verbo, solis fratribus, includit & sorores. Quem tex. ad hoc annotauit Franc. Cur. Seni. d. consi. ix. col. vj. vers. & pro ista.

In testamentis & substit. mascu. concipere fœmininum.

219 ¶Vt omittam, in testamentis & substitutionibus id regulariter procedere, vt probatur in l. qui duos; & in l. seruis legati. ff. de leg. iij. & l. si quis ita, in princ. ff. de testa. tutel. & d. l. si ita scriptum sit, filiabus. ff. de leg. ij. & d. l. iusta. ff. de verbo. signi. Ioan. And. in d. c. Raynaldus, colum. ij. & ibi quoque Anto. & alij, extrà de testa. Pet. Ancha. consi. cxx. pro clariori, versi. vlterius aduertendum. Alexand. consi. lv. ponderatis, colum. vlt. versi. prætereà illa verba, lib. iij. & consi. xvij. circunspectis, colum. iij. versi. quartò quia in dispositione, lib. vij. Corne. consi. lxxxiij. videtur in hac consultatione, col. j. versi. tamen his non ob. lib. j. & d. consi. clxxvij. colum. iij. versi. & videmus in simili, lib. iiij. Philip. Deci. consi. cccccLxviij. domina, col. vl. versi. secundò principaliter, & Docto. vbique Quod hic tamen non contemnendum est, cùm vt iam suprà diximus, statuta sequantur naturam vltimarum voluntatum.

Regulariter, dictio latina. Mascul. regulariter cõcipit fœmini.

220 ¶Ex quibus omnibus illud planum fit regulariter (neque enim id vocabulum refugio, quo vsus est Vlpianus in l. iij. §. sed & si errauit. ff. de in rem verso. & in l. regulariter. ff. de pet. hæred. & Iulianus in l. si seruo, in prin. ff. de vsufruct.) & in materia indifferenti masculinum concipere fœmininum. Casus autem, in quibus non concipit, speciales esse & singulares, & vt alij appellant, fallentiales. Quod etiam satis vult gloss. in d. l. si ita scriptum sit, filiabus. ff. de lega. ij. Pau. Eleaz. in d. cle. j. §. j. & ibi Card. Flor. de reb. eccle. non alie. vbi id dicit regulare & in odio, & in fauore. Signo. consi. clxxij. & seq. suprà alleg. Angel. in d. l. quicunque, & ibi clarissimè Franc. Are. in primo not. C. de ser. fugit. idem Ang. consi. cclxxxix. viso facto, post prin. Card. Flor. in cle. j. versi. si quis, in prin. de reb. eccle. non ali. vbi & id dicit procedere, siue tractemus de fauore, siue de odio. Raph. Fulg. consi. cxxj. supposita bulla, colum. ij. Pan. in d. c. significauit, in secundo not. de rescrip. Christo. Porc. in §. si quis filiabus, colum. ij. versi. ex hac gloss. Insti. de legi. agna. suc. Corne. d. consi. clxxj. paulò ante fi. lib. iij. & d. consi. ccxxij. colum. iij. versi. prætereà consanguineus, eod. lib. iij. & d. consi. clxxvij. colum. ij. versi. & ideò verba, li. iiij. & consi. cclxxv. in præsenti consultatione, col. vlt. versic. nec obstant adducta eod. lib. iiij. Barb. in repe. l. cùm acutissimi, col. vlt. vers. adde etiam. C. de fideic. Soc. in trac. Fal. regula cclv. masculinum regulariter. Iason d. l. si quis id quod. Alci. in d. l. j. ff. de verb. obl. & in l. patroni, eo. tit.

De eadem re. Semper, dictio uniuersalis, facit regulam. Plerunque, dictio, facit regulam.

221 ¶Et in id bene facit text. in d. l. qui duos, in fi. ff. de leg. iij. vbi ita scribitur, Sexus mascul. semper fœmini. continet; nam ea dictio, semper, apertè ostendit eam esse regulam, cùm sit vniuersale affirmatiuum. Saly. in l. j. in prin. C. quomodo & quand. iud. & Soc. qui multa iura allegat, consi. xj. circa præsentem, col. ij. vers. & insuper, lib. j. nam & dictio, plerunque, qua etiam vtitur ea l. & quæ nec tam præcisa, nec tam generalis est, vt probat tex. in l. procuratoris. §. licet. ff. de tribu. act. cùm dicitur, Plerunque enim hic apparatus ex merce est, imò semper hæc inquam dictio, plerunque, eam vim habet, vt etiam regulam faciat, ex multorum sententia, videlicet glo. & Imo. in l. non dubitamus. ff. de condi. & demon. & glo. in l. ij. in verbo, si enim. C. per quas perso. no. acqui. Dy. & Nico. Neapo. in l. j. in prin. per illum text. ff. de tutel. & ratio. distrah. idem Nicol. Neapo. Alberic. Saly. Raph. Alex. & Fran. Are. in l. si plures, quam legunt cum l. qui plures hæredes. ff. de vulg. & pup. idem Alber. in l. si vt certo. §. commodatum, in prin. ff. commod. & in secunda parte statu. quæst. clviij. si ex forma statuti, post medium. Bar. in authen. vt sine prohi. mat. in fi. per tex. ibi, & alia iura quæ allegat, Sal. in l. iubemus. §. vlt. C. de sacro. eccl. & in l. post sententiam post prin. C. de sent. & interlo. om. iud. & in l. quæ adulterium, circa medium. C. de adult. Raph. Co. cons. lxxiij. dominus Thomeus, col. iij. vers. in contrarium autem, Alex. si quis iniquum, in prin. ff. quod quisque iur. & consi. l. visis & opportunè, col. j. lib. j. Corne. cons. xxx. in præsenti, col. j. vers. tamen prædictis, lib. j. & cons. lxviij. licet hanc, col. ij. vers. dictio autem, lib. iiij. vbi loquitur in hac materia. & Phil. Dec. in l. j. nu. 13. ff. de reg. iur. Et bene facit tex. in l. iij. §. j. iuncta glo. in verbo, plerunque. ff. de offi. præfec. vigil. & in l. si nominatim.

§. j. ff.

§.j.ff.de condi.& demonst.& in l.tutela,iuncta l. vltima.ff.de tutel.& in l.j.C.ad leg. Corne.de sica.& in cap.inspicimus,de reg.iur.lib.vj.vti è diuerso dictiones,interdum,& quandoque,denotant exceptionem:vt de prima probatur in l.interdum.ff.de minori.& l.interdum,in prin.& ibi Saly.ff. de condi.indeb.& l.interdum,& ibi etiam Saly.in princip.ff.qui poti.in pign.hab.& voluit Signo. consil.clv.in processu,colum.iiij.versicu.item certi sunt.& Alberi.in l.ait Prætor.§.interdum.ff.de neg.gest.vbi dicit hanc dictionem significare casum specialem.De secunda voluerunt Rapha. Fulg. & Philip.Deci.in l.ij.in princ.ff.si cer.pet.& idem Deci.in cap.quoniam,colum.j.in secundo not.de proba.Sed redeundo ad dictionem,plerunque, facit,quod dicit Fran.Are.in l.existimo,colum.j.ff. de verb.oblig. quòd ea dictio,plerunque,significat aliquid frequentius fieri. Quod & probat illud Terentij in Andria, Tum si quis magistrum cepit ad eam rem improbum,ipsum animum ægrotum ad deteriorem partem plerunq; applicat.Et illud quoque Tullij, lib.ij.de Diuinatione, Quid enim proficit,cùm in medium mare fulmen iacit?quid,cùm in altissimos montes: quod plerunque fit. Et omniũ apertissimè probatur in l.legatis seruis.§.si vnus.ff.de leg.iij.Sicut & illa dictio, interdum, significat raritatem,vt de vtroque probatur in l.j.§.duo autem sunt,versi.æstiua.ff.de aqua quotid. & æsti.cùm dicitur. Castra æstiua,quibus interdum etiam hyeme,plerunque autem æstate,vtimur. Ideóque significat,regulariter esse contrarium.Dy.in l.nemo plus iuris.ff.de reg.iur. Alber.in l.interdum,in prin.ff.de acqui.pos.Quanquàm etiã aliquãdo ea dictio,plerunq;,idem significet, quod interdum siue nõnunquam,sed rarenter:vt apud Quintilianũ,si is est,in xv.Declamatione: Excussa sunt plerunq; languentium verberibus,redemptáque debilitate vitia:ignibus,vulneribus interdum profutura grassata sunt,&c.Ita enim eum locũ nonnulli intelligunt:quanuis & alij illud plerunque, pro frequentissimè,scribant ibi accipi. Quibus & ego malo accedere, quando & plerique, ex quo illud aduerbiũ fit,vim illam natiuam habeat,vt significet plures & ex maxima parte,vt apertè probat illud Sallustianum in bello Iugurthino:In diuisione orbis terrę plerique in parte tertia Africam posuere:pauci tantũmodo Asiam & Europam.Illúdq; eiusdem libri:Præterea ex latio fortissimum quemque,plerosq; militia,paucos fama cognitos accire & text.in l.iij.in prin.ff.ad senatusc.Macedo.ibi,publicè paterfa.plerisque videbatur.& in l.continuus.§.cùm ita.ff.de verb.obl.cùm dicitur, Vt maturè perueniat:id est,eo tempore,quo pleriq; eiusdem conditionis homines solent peruenire. & quod ibi not.Bart.Ang.Fran.Are.& alij Recentiores illud interpretantes de maiori parte hominum.Atque etiam in l.adoptiuum.§.vltimo.ff.de in ius voc.ibi,pleriq; Iuliani sententiam probant. Ideóque & ex ea dictione fit etiam regula.l.plerique.ff.de in ius voc.& alibi sæpe.

Interdũ, dictio significat exceptionem.
Quandoq;,dictio identidem.
Plerunque,frequẽtiam denotat.
Interdum, raritatem.
Pleriq; dictio de maiori parte dicitur.

322 ¶Nec omittam,quod etiam ex lege diuina masculinum cõcipit fœmininum,vt probat tex.in c.maiores,vbi & id notat Panor.post prin.extrà de baptismo.Et id quoq; annotat diuus August. lib.vij. quæstionum,enarrans illud Iudicum, ca.xj. Quicunque primus fuerit egressus de foribus,mihíque occurrerit,eum holocaustum offeram domino.Solet(inquit)scriptura masculinum pro quolibet sexu ponere,sicut & de Abraham dictum est,Surgens à mortuo,cùm eius vxor mortua esset.In eo autem Iudicum loco hauddubiè in illo masulino intellecta est fœmina, vt ex inferioribus verbis eiusdem c.declaratur.Et id quoque Poëtæ receperunt.Nam Licinius ille Caluus,quem doctissimũ fuisse Tullius,Catullus,Quintilianus,Seneca,& eruditi omnes fatentur,ita scribit,

In lege diuina masc. concipit fœmininum.
Et apud Poëtas.
Deæ Dij dictæ.

Pollentémque deum Venerem.—

Et eum secutus Tibullus,lib.j.Eleg.ij.

Num Veneris magni uiolaui numina uerbo?

Ita enim nonnulli legunt.Et Virgilius,lib.ij.Æneidos,de eadem loquens,

Descendo,ac ducente Deo flammam inter & hostes
Expedior.

Et alibi,lib.vij.de Iunone,aut Alecto etiam loquens;

Nec dextræ erranti Deus abfuit.

Quamuis Seruius in dictis locis id aliò referat,& aliò item Macrobius aliorum autoritate, libr.iij. Saturnaliorum,ca.viij. Nam & Venerem Ἀφρόδιτον masculinè Aristophanes quoque vocauit,vt & ille annotauit. Sed illum priorem locum Virgilij Donatus in Adelphos Terentij ad hanc nostram sententiam propemodùm detorquet.

323 ¶Nec omnibus placuit,quod supra dictum est,masculinum cõcipere fœmininũ ex interpretatione extensiua:quin dicunt multi,id fieri ex proprio significato,aut certè ex interpretatione comprætensiua,per tex.in d.l.j.ff.de verb.sig.cùm dicit,complectitur.& in d.l.si quis id quod.ff.de iurisd. om. iud.cùm etiam dicit, complexus est.nam id verbum complectendi significat veram & propriam significationem:vt Bar.& omnes asseuerant & satis probãt illi tex.cùm in priore ita dicatur,Verbum si quis tam masculos,quàm fœminas,complectitur.& in posteriore ita, Vtrunq; sexum complexus est. nam nisi verè ac propriè intelligeretur, fatendum esset & mares sub illis verbis masculinis non verè ac propriè contineri, cùm de vtrisque simul loquantur. Et id etiam confirmat glos.in d.l.j. de verb.sig.dicens id esse ex mente disponentis,vt fœminæ comprætendantur: quod idem est,ac si diceret,quòd est ex proprio significato.Sicuti & eam glo.intellexit, & ita sequutus est Card. Flo.sibi in hoc contrarius,in d.cle.j.col.iij.in iij.quæst.& ibi quoque Barb.char.6.& seq.in paruis, de elect,

Masc.an concipiat fœmi. ex extẽsione uide suprà clxxviij.
Complectendi uerbum.

& idem Barb. in repe.rub.de fide instr.col.viij.& iterum inter consi.Alex.consi.lij. circa hanc dubitationem,col.ij.lib.iiij.vbi expreßsim eam sententiam sequitur.& latè Fran.Cur.Senior,d.conf.ix. col.vij.versi.& fortius corroboratur,& multis seq.

Lex, & mens legis, idem.

224 ¶Nam,vt ipsi dicunt post Dyn.in ca.vlt.ad fi.de reg.iur.lib.vj.lex & mens legis idem sunt.Id quod etiam aperte probat tex. in l.nominis & rei.§.verbum.ff.de verb.sign.vbi ita scribitur,Verbum,ex legibus,sic accipiendum est,tam ex legum sententia,quàm ex verbis.Quem text.& ad hoc quoque nostrum propositum conceptionis fœminini in masculino adducit Bald.d.consi.ccccxxxiij.domina Ioanna,col.vlt.lib.iij.vbi ex hoc dicit,hanc interpretationem esse expositiuam,non extensiuam:dicitque procedere,etiamsi ratio sit tacita,per l.scire oportet.§.sufficit.ff.de excus.tut.vnde tacitè statutum dicitur id,in quo eadem ratio reperitur.l.his solis,in verbo,satis tacitè,C.de reuoc.dona.& l. vltima.in prin. C.de indic.vidui. Sed & illum quoque tex.ad hanc conceptionem fœminini ex masculino,affert Pet.Anc.consi.cxij.superstite domina,col.j.vbi ex hoc quoque dicit id quod suprà diximus, videlicet id procedere ex interpretatione compræhensiua, & expositiua,non extensiua: & Corne.d.consi.ccxxij.col.iij.vers.nec obst.tex.lib.iij.

Mascu.semper concipit fœmi. ubi de mente proferentis constat.

225 ¶Quibus addere potes multa à nobis collecta in repe.l.si vnquam,in verbo,libertis,nu.37.quorum sententia,& seq.C.de reuo.dona.quibus apertè ostendimus,mentem & rationem legis, & ipsam legem idem esse:& quod ex mente & ratione legis est,idem quoq; esse ex proprio legis intellectu, & non extẽsione.De quo etiam aliquid dicemus infrà eo.§.xx.nu.2.& 3.Fatẽtur autem omnes,quòd si constat de mente proferẽtis,vt velit in masculino compræhendere fœminam,certè comprehẽditur, per l.Lucius.§.quæsitum.ff.de legat.iij.nec vllus est scribentium,qui hoc neget. Sed satis constat de mente proferentis,si eadem est ratio,quæ & ipsa mens est,vt diximus.Si igitur eadem est ratio,consequens est vt compræhendatur ex proprio significato.Ideò cùm hæc nonnihil(vt verisimile est)cogitaret Bart.in d.l.j.in prin.col.vlt.ff.de pecu.nec tamen satis videret,quid sibi dicendum esset: fuit in extranea admodum op.vt scilicet masculinum cõciperet fœmininum,non ex interpretatione extensiua,quod quidam dicebant,& ipsemet aliis in locis:nec ex proprio quoque significato,tanquam interim hæreret in salebra.

Masc. concipit fœmi. ui rationis.

226 ¶Et ad suprà dicta optimè facit,quod scribit Cy.non semel,masculinũ cõcipere fœmininum vi rationis.Id enim voluit in d.l.quicunque.C.de ser.fug.& in d.l.j.col.vlt.C.quę sit long.consue.& in d. l.si ita scriptum sit,filiabus,& ibi post eum Bald.ff.de legat.ij.& Albe.in d.l.j.in fi.prin.ff.de pecul, & Henr.Boh.in d.cap.mulieres,extrà de sent.excom.Nam quod ex ratione fit,idem & ex mente & ipsa lege fit,vt diximus. A quo non longè distat,quod pulchrè dicit Bal.in l.vltima.in xiiij.quæst.C. de hæred.insti.quòd etsi masculinum non concipiat fœmininum propriè secundum rationem recti sermonis,concipit tamen propriè & verè secundum rationem recti iudicij, quod(vt subdit)Legistæ ponderant,si eadem sit ratio,ar.d.l.vltimæ.C.de indi.vidu.tol.

Continendi uerbũ an proprietatem ostẽdat.

227 ¶Et faciunt quoq; tex.qui dicunt appellatione masculini generis fœminam contineri, vt in l.si quis ita,in prin.ff.de test.tutel.& in d.l.qui duos.ff.de leg.iij.& in l.legatis seruis.§.iumentis, & l.seruis legatis,ibi sed pueris,eo.tit.& l.patroni,& l.liberti.ff.de verb.sig.nam id verbũ,contineri,proprietatem sermonis ostendit,secundum Bart.in l.cui eorum.§.affinitates.ff.de postu.& in l.liberorum. col.v.versi.ego hęc probo.ff.de verb.sig.Pet.Anc.loquentem in hac materia.d.consi.cxij.Barb.in l. j.§.eadẽ,col.iij.ff.de verb.obl.& in d.rep.rub.de fid.instr.col.vj.vers.quot autẽ modis,& rursũ col. seq.vers.& si forte quis velit.& in rep.rub.de reb.eccl.nõ ali.col.vij.ver.sed in veritate,& in d.cle.j. char.6.de ele.vbi etiam loquitur in hac materia,& consi.xxix.illud in mediũ afferã,col.vlt. in prin. lib.iij.Feli.in c.peruenit.le j.col.j.de testi.cog.Soc.in l.j.§.si stipulanti,col.j.ff.de verb.obli. Ias.in l. serui electione,quę est v.§.j.col.vlt.vers.secundò contra conclusionẽ.ff.de leg.j.& in l.j.col.ij.ff.de vul.& pup.sub.& in l.Gallus.§.instituens,nu.11.ff.de lib.& posth.& in §.j.char.8.in paruis,versi.in fi.glo.disputat,& ibi quoq; Gomes.nu.46.& iterum nu.72.Inst.de act.& Phil.Dec.in l.ij.§.creditum.col.j.in ij.no.ff.si cer.pet.& consi.dlxx.casus de quo quæritur,in prin.vbi de hoc casu nostro loquitur.Alci.in c.quòd sedem,nu.65.extrà de off.or.Pro quibus facit tex.in l.inter stuprũ.§.vltimo. ff.de verb.sig.vbi scribitur, Commune nomen vtrunq; sexum continere.nam in confesso omnibus est,id esse ex sermonis proprietate.& text.in l.iij.§.hæc verba, ff.de nego.gest.cùm dicitur,Et si his verbis non contineatur,pro adiecto tamen debet accipi.& in l.sed & si.ff.de lega.j.& text.in §.item Seruiana,ibi,eam propriè rem cõtineri diximus,Insti.de act.Quãuis & hic posterior in contrarium trahi posset.Nam & contrarium etiam(vt id obiter dixerim)tenuit Fran.Are.in d.l.Gallus.§.instituens,col.ij.& Ias.malè sibi in hoc conueniens in l.emancipata,col.pe.versi.caue tamen.ad illud.C. qui admit.& Fely.etiã sibi cõtrarius in rub.extrà de fid.instr.col.ij.ver.nec obstat,quòd illud.& ibi quoq; Phil.Dec.& Barb.in c.nulli per illũ tex.extrà de reb.ali.non ali.Alcia.in l.j.§.si stipulãti,nu. 15.& ibi Lancel.Gal.col.ij.ff.de verb.obl.& idem Gal.in l.j.in j.opp.Bart.de vulg.& pup.& Caro. Molen.qui prætereà dicit id communiter teneri,in consue.Paris.tit.j.§.j.nu.5.Pro quorum sentẽtia (licet non allegent)est tex.in l. proximi.ff.de verb.sig.vbi ita scribitur,Proximi appellatione etiam ille continetur, qui solus est.Et tamen scribitur in l.j.§.proximus,ff.vnde cogn.Proximus accipitur etiam,qui solus est:quamuis propriè proximus ex pluribus dicitur.Ex quibus locis inuicem collatis,

apertè

apertè vides illud verbum in priore loco positum, improprietatē significare: vti etiam probatur ex l.in legibus.ff.de testi.iuncta l.si qua.§.j.ff.de rit.nup. Ex quibus potes intelligere, id verbū proprietatem vel improprietatē significare ex subiecta materia. Vt etiā satis declarat Bar.in d.l.liberorum, col.v.ver.pro hoc etiam, de verb.sig. Sed vt redemus, facit etiam ad hanc nostram principalem sententiam tex.in l.illa verba, optimus.§.pueri.ff.de verbo.sig. vbi puelli appellatione etiam puella significatur: quod verbum clarissimè indicat, hanc esse verbi significationē, non extēsionem. Sed & id confirmat, quòd etiam nonnunquam per masculinum fœmininū tantùm, non etiam ipsum masculinum intelligitur.l.plerunque.§.si serui, in prin. vbi id no.glo. quæ affert concord.de iur.dot. *Significandi uerbum.*

228 ¶Porrò autem duo sunt præcipua, quæ videntur in hoc nostro casu suadere, masculinum non concipere fœmininum; quæ à nobis suprà tacta sunt: Primum, quia id statutum potest videri esse contra Ius commune, & odiosum odio quidem irrationabili: Secundum, quia non conuenit fœminis, vt maribus: cum ratio conseruandæ agnationis & familiæ mares tantùm respiciat: quo in casu & aliâs semper in differenti materia (vt suprà diximus) nunquam masculinum concipit fœmininum. Quos quidem duos obices si summouerimus, clarum erit, quod probare intendimus. Igitur primum illud, quòd scilicet id statutum sit contra Ius commune, multi non admittunt, & ij quidem ex primoribus legum interpretibus, quos videbis suprà in præfati.siue rubr.numero 21.ex quibus multis placuit. Qui autem videntur velle contrarium, quos etiam citauimus in eadem rub. nume. 60. quamobrem sunt multi, & seq. magna ex parte non loquuntur in terminis nostræ consuetudinis, sed aliorum statutorum simpliciter prohibentium vendi aliis, quàm consanguineis, consortibus, aut vicinis: aut sine eorum consensu, & requisitione. Et id quidem hauddubiè est contra Ius cōmune, vt probat tex.in l.dudum.C.de contrah.emp. Nostra autem consuetudo nihil tale disponit, sed potius permittit vendere extraneis, ipsius consanguineis insciis & renitentibus: sed eis tantùm ius facit retrahendi soluto pretio, & ita approbata vēditione, vt satis ostensum est in ea rubri. Quod longè distat ab illis statutis. Et sic id nostrum statutum est tantùm præter Ius commune, cùm nulla lex sit, quæ id nuncupatim prohibeat, quòd nostra consuetudo permittit.

229 ¶Ex quo, si verum sit, confestim sequitur, æquè in ea masculinum comprehendere fœmininum, ac si proferretur à Iure communi, vt expressè tradit Bald.in l.diuturna, in j.lec.ad fi.ff.de leg.& Domi. in d.cap.generali, colum.iij.de elec.lib.vj.vbi & huius rei rationem reddit: quia huiusmodi consuetudines recipiunt interpretationem à Iure communi, cap.ex literis, de consti.& cap.de cætero, & ca. ad audientiam, de cleri.non resi. Et idem quoque voluit Alexand.consil.lxv.repetito consil.cxix. quoniam omne datum, colum.vlt.lib.vj.& Barb.in d.cle.j.in vj.char.in paruis, versi. secundo casu, de elec. Et ita, vt ipsi Domi.& Barb.dicunt, potest intelligi, quod scribit Archi.in d.capi. si quis suadente, xvij.quæst.iiij.cùm dicit, statuta ecclesiastica concipere fœmininum sub masculino, etiam in materia odiosa: quæ fuit etiam sententia Hosti.in d.cap.Raynaldus, colum.iij.in verbo, masculis, extrà de testa.& Henri.Boh.in d.cap.mulieres, de sen.excom. Et licet isti assignent quandam rationem diuersitatis inter statuta ecclesiastica & secularia, tamen hæc videtur melior ratio, vt dicūt ipsi Domi. & Barb.quia clerici non possunt statuere contra Ius commune, sed tantùm secundum, vel præter ipsum Ius, cle.ne Romani, & ibi glo.in verbo, tolli, de elec.& voluit etiam Hosti.in cap.vlt. de offi.Archi.& Io.And.in cap.vlt.de appel.lib.vj.& Card.Flor.consi.ij.circa statutum. Ergo sicut Ius commune extenditur, ita & alia statuta. Nec ea quoque prior ratio placet Collect.in d.ca. Raynaldus, col.j.de testa. *In statutis præter ius commune, masc. hauddubiè concipit fœmininum.*

230 ¶Quin si concedamus id nostrum statutum esse contra Ius commune, vt nonnullis, & mihi, propè placuit: tamen ex eo non continuò infertur, quòd masculinum in eo non concipiat fœmininum. Imò verò cùm in eo sit indifferens materia, & eadem in vtroque sexu ratio, vt posteà dicemus, consequens est, & vtrunque sexum in masculino comprehendi, vt latissimè probat Franc.Curt.Senior. d.consil.ix.Ticinensi statuto, vbi in id multos alios Doct.multásque nec contemnendas rationes affert, vt ibi omnibus videre licet & latè etiam suprà diximus, nume.218.denique & in materia. Et faciunt etiam, quæ scripsimus, num.223.nec omnibus placuit, & seq. Quibus & hanc vnam rationem addiderim, nondum à nobis in hac materia tactam, quòd constitutio etiam correctoria ad eum casum extenditur, qui potest comprehendi sub lata & impropria significatione casus expressi, quando in vtraque eadem est ratio, ex sententia glos.in Authenti.minoris debitor, in verbo, à curatione.C.qui tuto.dar.pos.& in §.sed & si quis, in verbo, ad curationem, in Authen.vt hi qui oblig.& in cle.j.in verbo, eligatur, de elect.Ro.qui ad hoc eas glo.citat & commendat, consi.cxxix.licet magna, versicu.secunda ratio, cum aliis multis concord. à me adductis in repe.l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, num.145.similitérque renuntiatio. Cuius rei rationem posuimus in d. num.223. nec omnibus, & sequen. quoniam scilicet id fit ex mente legis, & cætera, vt ibi videre poteris. Sed fœmininum comprehenditur sub masculino saltem ex lata & impropria significatione, ex omnium nullo discrepante sententia; si non ex propria, quod nonnulli voluerunt. Igitur & hîc comprehenditur. *Cōstitutio correctoria ad casum extēditur, qui comprehenditur sub lata significatione.*

231 ¶Nec omnino interim fatendum est, istud statutum esse odiosum, cùm multi teneant esse fauorabile, vt diximus etiam in rub.num.56.ex his autem quæ tam latè. Et si odiosum esset, vt alij multi vo-

fuerunt, id vtique non esset ex ea parte, de qua hîc tractamus, scilicet ex parte consanguineorum. Nam quantum ad eos dici posse videtur, id statutum esse fauorabile, licet quantum ad emptores esset odiosum: ideóque quantum ad interpretationem verborum, quæ ipsos consanguineos inuitat, est extendendum licet alio respectu esset restringendum: vt in simili voluit glos. not. in l. ij. in verb. liberis. C. de in ius voc. quòd hæredibus extraneis patroni debetur reuerentia, per text. ibi, licet hæredes extranei liberti non debeant. l. penultima. ff. de obsequ. lib. quia ex parte patroni est fauor, ideò prorogandus: ex parte autem liberti est odium, ideò restringendum, per iura per eam allegata. Per quam glos. Bald. Saly. & Recentiores, qui adducunt concord. ibi, dicunt quòd statutum, ex quo filius excludit filiam, est fauorabile ex parte filij, & ideò extendendum, vt etiam compræhendat nepotem: at ex parte filiæ est odiosum, ideò restringendum. Sed tamen super hac ratione, quia non mihi admodum placet, vide quæ diximus suprà in rubri. huius titul. num. 64. cæterum remota.

232 ¶Sed & illud hoc in loco non prætermittendum est, statuentes dum id statutum conderent, nullo odio emptorum motos fuisse, vt idipsum statuerent, sed simpliciter, & mero fauore consanguinitatis, ne scilicet res exiret extra consanguinitatem, vt sæpius iam diximus. Ideò & simpliciter fauorabile videri potest esse iudicandum, cùm in id, de quo hîc tractamus, scilicet vt intelligamus, vtrùm statutum sit odiosum, an fauorabile, principale propositum statuentium sit consyderandum. l. qui exceptionem, & ibi Bart. & Bald. ff. de condi. indebi. & l. si quis nec causam, in prin. & l. rogasti. ff. si cert. peta. & ipse Bald. loquens nuncupatim in hac materia conceptionis fœminini ex masculino. d. consi. ccccxxxiij. domina Ioanna, lib. iij. cum aliis multis concor. à me traditis infrà eod. titu. §. xxx. num. 5. & ex hoc. Ex quibus vnum hic non omittemus qui hac ratione expresßim dicit hoc nostrum statutum retractus esse fauorabile. Is est Alex. consi. cxcvij. in causa vertente inter Ser. Sulimanum, col. j. lib. vij.

233 *Odium irrationabile.* ¶Sed fac econtrariò hoc statutum esse simpliciter odiosum, vt multis etiam placuit. Id tamen non est odio irrationabili: cuiusmodi esset si statueretur aut disponeretur, vt filij bannitorum expellantur, aut aliter alius pro alio puniatur, vt filius exhæredetur sine causa, & similia ab his adducta, qui dicunt in statuto odioso odio irrationabili, masculinum non concipere fœmininum, quos suprà citauimus: neque enim quippiam tale est in nostro statuto. Et satis est, teste Bald. ex aliorum sententia, in d. l. si ita. ff. de iniust. testa. vt statutum etiam odiosum habeat rationem quandam motiuam, vt ipse loquitur, ad hunc finem, de quo tractamus, vt scilicet masculinum concipiat fœmininum. Cui adde multa, quæ diximus suprà in rub. nu. 75. ad id auté. Nec in hoc accedo glo. ind. ca. mala, viij. dist. quæ dicit, hanc consuetudinem esse irrationabilé, cùm ea non sit sine ratione, nec ea quidem contemnenda, vt patet ex multis, quæ diximus, in d. rub. Igitur si sit aliquod odium, cùm tamen id irrationabile non sit, fatendum id non impediméto esse, quin masculinum concipiat fœmininum in materia indifferenti, & in qua eadem in vtroque sexu est ratio, secundùm Iac. Are. Ange. Rapha. & Paul. Cast. in d. l. quicunque. C. de ser. fugit. Alberi. in l. vltima. C. de secun. nupti. & in d. l. si quis in tantam, col. j. C. vnde vi. Bart. in d. l. j. ff. de verbo. signifi. Paul. Eleaz. & Card. Flor. in d. cle. j. de elect. Paul. Cast. consil. cclxxvj. puto sine dubio, col. j. lib. ij. Fran. Are. consil. xxxix. in facto, col. j. cum aliis multis suprà citatis.

234 *Retractus materia indifferés utrique sexui.* ¶Reliquum est, vt ostendamus id quod iam sæpe suprà diximus, videlicet hanc huius consuetudinis materiam esse indifferentem, eandémq; in vtroque sexu rationem: hic enim cardo est totius huius controuersiæ. Quod vt intelligas, scire debes, eos qui huius consuetudinis rationem afferunt, ita eam scripsisse, vt si alicubi dixerint, ne res exeat de familia, alibi etiam de genere, alibi item de consanguinitate aut parentela, aut aliis nominibus meram & simplicem coniunctionem sanguinis significantibus, non ad mares tantùm, sed & ad fœminas quoque respexisse videantur. Et si de familia aut genere, vti in priori parte dictum est, tantùm loquuti fuissent, non tamen fœminas exclusisse viderentur. Quando (vt de priori primùm loquamur) illud nomen familiæ non tantùm ad agnatos, id est, mares, & ex eis descendétes pertineat, sed etiam ad cognatos, id est omnes propinquos, vt etiam intelligit l. vltima. C. de verb. sign. secundùm cuius intellectum, glo. in l. cùm ita. §. in fideicommisso. ff. de leg. ij. dicit eam dictioné ita accipiendam, cùm aliquid relinquitur familiæ: quod & ea lex vlti. dixerat. Nam etsi nomen ipsum familiæ interdum pro agnatione specialiter intelligitur: tamen de proprietate ipsius verbi etiam fœminę & descédentes ex eis intelliguntur: vt voluerunt Old. Bal. & Pau. Cast. in d. l. vltima. C. de verb. sig.

Familiæ nomé etiam ad cognatos pertinere, uide suprà ccxiiij. hac glo.

235 *Sexus & agnationis sublata differentia.* ¶Quod inde manat, quòd hodie sublata est differétia sexus & agnationis, vt suprà diximus in prin. huius quæst. ex senten. Ang. loquétis in casu huic nostro simillimo, & probatur in l. lege, & in Auth. cessante, & Authen. post fratres autem, & Auth. post fratres fratrúmque. C. de legi. hæredi. & l. maximum vitium. C. de libe. præte. & §. j. versic. nulla, & §. consequens, in fi. & §. nullá verò, & §. ex his auté, in Auth. de hære. quæ ab inte. defe. & in §. nostra, Instit. de exhæ. lib. cum multis simi. congestis à Phil. Dec. in d. l. ij. nu. 92. ff. de reg. iur. & fusius à nobis suprà tit. xvij. §. iiij. qui est omniũ huius voluminis cc. Videmúsque & fœminas & ex iis descendentes succedere ex generali Franciæ consuetudine, & retractum instar successionis esse, eámque per omnia sequi, vt cauetur infrà eod. tit. §. xj. & xiij.

§.xiij.Ideóque & in huiuſcemodi materia retractus maſculinum concipit fœmininum,vt & in materia ſucceſsionis tradit Petr.Anch.conſil.cxx.pro clariori deciſione,col.ij.verſi.vlterius aduertendum,& Deci.conſi.dxxvij.in ciuitate,col.ij.

236 ¶Quantùm autem ad appellationem generis,ea quoque ad fœminas refertur,& ad deſcẽdentes ex eis,niſi ſubiecta materia repugnet,vt probatur ex l.j.ij.& iij.§.j.ff.de liber.cau.& l.eum qui,ibi,quę verò non à patre,ſed à genere tribuerẽtur.ff.de interd.& releg.& l.communium.§.ſi verò ſine liberis,verſicu.illo videlicet,C.de natur.liberis,& l.liberorum,ibi,cognationum ſingularum,iunctis illis verbis,omnibus qui ex eodem genere orti ſunt,ff.de verbo.ſignific.& in cap.nouit,ibi, ex cuius genere Rex ipſe dignoſcitur deſcendiſſe iuncta expoſitione Hoſti.& Ioan. Andre.in verbo, noſcitur deſcendiſſe, & Anto.in quarto not.extrà de iudi. Et illum quoque text. ad id expendit, & dicit not.Card. Alexand.in arbore conſanguinitatis,colum.xij.verſic.nota ex ſuperioribus,& in cap.j.§. hoc quoque,colum.iiij.verſic.ſed quid ſi aliquid conceditur generi,titu.de ſucceſ.feud.Et ita etiam voluit gloſ.in §.oportet autem,in prin.in Auth.de mandat. Princ.quæ interpretatur dictionem(generi)poſitam in text.id eſt,agnatis,& cognatis.& alia gloſ.in §.j.in verbo,generi,in Authen. de inceſt.nup. quæ exponit,generi,id eſt,conſanguineis.Ex qua Ange.ibi not.eos eſſe de genere,qui ſunt conſanguinei.Et licet hoc verbum,conſanguinei,nõnunquam ſtrictè ſumatur pro iis,qui deſcenderunt ex eodem patre,tamen vulgò accipitur pro omnibus coniunctis ex alterutro parente, vti ſuprà latè diximus poſt prin.nu.5.& ſeq.Et ita accipit gloſ.& Ang.vbi ſuprà vt ſatis apud eos patet.Et ita quoque eam glo.intelligit,& ſequitur Bald.in l.j.poſt prin.ff.de probat.dicítque de hoc eſſe text.in §.hos quoq;,in Auth.de mand.prin.Et hoc quoq; ſecutus fuiſſe videtur Bar.in d.l.j.cùm dicit genus accipi pro parentela.Rapha.Fulgo.conſil.cxxxij.quidam Ser Secretus.& Ioan.Plate.in l.vacantia, ad fin.C.de bo.vacan.lib.x.& latè Steph.Bertran.conſil.ccxlix.viſo conſultationis themate,colum. j.lib.ij. *Generis appellatio ad fœminas quoque refertur.*

237 ¶Et in hanc ſententiam eſt illud Tullij Philip.iij. Cùm tu eodem materno genere ſoleas gloriari. Et illud Salluſtij in bello Iugurthino, in duobus locis, Materno genere impar. Cùm in priore loco loqueretur de Iugurtha,in poſteriore de Dabare,Illúdque Virgilij Æneid.libr.vj.de Ænea loquentis, *De eadem re.*

--Et mî genus ab Ioue ſummo.

Nam illi genus erat ab ipſo Ioue per Venerem Iouis filiam, eiuſdem Æneæ matrem: quanquàm ſunt,qui & genus Anchiſæ patris ipſius Æneæ, ad Iouem quoque referant. Nam apud Homerum libro xx. Iliados ipſe Æneas Achillem alloquens, gloriatur ſe à Ioue per gradus, quos ſigillatim enumerat vſque ad Anchiſen patrem, deſcendiſſe. Illud quoque eiuſdem Virgilij libro xj. Aeneidos,

--Genus huic materna ſuperbum
Nobilitas dabat.--

Et Cornelij Taciti lib.xvij.Pater conſularis,auus Prætorius,maternum genus impar. Et Plinij, ſi is eſt,in lib.de Viris illuſtribus:Pyrrhus rex Epirotarum,materno genere ab Achille,paterno ab Hercule oriundus.Et Suetonij in Iulio Cæſare: Amitæ meæ Iuliæ maternum genus à regibus ortum.Et in Othone:Pater Lucius Otho materno genere pręclaro.Et Iuſtini,lib.xxiij.de Hierone:Sed maternum genus ſordidum.Et vbique apud ſcriptores probatiſsimos verborum proprietatum obſeruantiſsimos.

238 ¶Nam & verbum,generationis,quod eſt eiuſdem originis,& ad fœminas,& ex iis natos, refertur: vt probatur in c. ſtatutum felicis,de hæret.lib.vj.& voluit glo.in §.alienationis,in verbo,& in perpetuum,in fi.dum loquitur de tertia generatione,in Authent.de non alien.iuncto text.quem ea glo. allegat in §.emphyteuſim, eod.titu. qui loquitur de maſculis & fœminis & nepotibus neptibúſque eorum.Et hoc quoq; videtur intellexiſſe Iac.But.poſt Azo.ibi.& Spec.in ti.de loca.§.nunc aliqua, verſic.clv.dum apertè dicit,quòd nepos ex filia eſt de generatione recipientis.Et voluit etiam Bald. in l.ij.colum.ij.verſicu.quæro quando per præſcriptionem.C.de iure emphy.& latè Imo.conſi.lxij. poſt exhibitum.Fulgo.d.conſil.cxxxij.Petr.Ancha.conſil.xliiij.primò de viribus,colum.j.& Paul. Ca.in l.j.C.de condi. inſer.& conſi.ccc. viſo quodam proceſſu,colum.ij.lib.ij.& conſi. cccxvj.ſuprà dictus dominus,eod.lib.ij.qui ad hoc multa allegant,vt apud eos omnibus videre licet. Alexan.qui id dicit procedere ex propria ſignificatione,conſil.lxj. ſuper eo de quo quæritur, paulò ante fi.lib.j. & latiſsimè Corne. conſi.ccxix.ex duplici capite,colum.iij.verſic.nam eſt aduertendum,& ſeq.lib. ij.& conſi.cxc.pluries,colum.ij.verſicu.his tamen non obſt. & ſeq.lib.iij. & conſil. ccxxxiij. in hac conſultatione,colum.iij.verſicu.& quæ habentur,lib.iiij.Bened. Capra.inter conſil.illius,conſil.lj. videtur primò dicendum,colum.iij.verſi.ſed in contrarium videtur,lib.iij.Barb.in repe.l. cum acutiſsimi,colum.vlt.verſic.adde etiam Do.C.de fideicom. & conſi.lvij.præclarè,colum.x.verſi.& vltra prædicta,lib.ij.vbi tamen dicit,ſecus eſſe in materia ſtricta.Sed is in hoc ſolus eſt. Maria. conſil. xxv.dominus Franciſcus,in primo dubio.Philip.Franc.in cap.ſi pater,char.vlt.verſicu.ſextò quid ſi fiat,de teſta.lib.vj.& Phil.Deci.conſi.ccxxiij.in caſu propoſito,col.ij.verſ.ſed tamen diligenter,vbi dum multos ex poſtremis allegat,confundit appellationẽ generis & generationis,& conſi.ccccxcv. *Generationis nomen & ad filias.*

viſo eleganti conſi.col.j.& Ludo.Gozad.conſil.xx.prima facie,nu.8. Et hanc ſententiam fulcit Plinius,lib.viij.c.xliiij. Et quæ non primo initio generale cœperit.Et iterum eodem c. Contraque mulos,quos aſini & equæ generarent. Ex quibus locis apertè conſtat, verbum generandi de fœminis quoque dici.

239 ¶Cæterum,d.l.j.§.vltimo.ff.de iure immu.ſuprà in contraria parte allegata,ad probandum appellatione generis non venire natos ex fœmina,non ſimpliciter loquitur de genere, ſed & ſimul de poſteris,ita ſcilicet,Immunitates datæ generi poſteriſque,ad eos, qui ex fœminis nati ſunt, non pertinent.Et tamen ſatis conſtat nomen poſterorum,& poſteritatis, regulariter fœminas & natos ex eis continere:vt euidenter probat d.l.cum acutiſsimi,& ibi not.Raph.Co.colum.j.Barb.in repet.char.13.& Corne.col.item j. C. de fideicommiſ. & l.iuriſconſultus. §. parentes. ff.de gradi. affin. & l.ſi venditor,iuncta l.vel quæ paterfamilias. verſicu.liberis autem, & verſicu.exhæredatis.ff. de relig. & ſumpti.fune.& l.j.C.de impo.lucra.deſcript.lib.x.& omnium optimè capi.j. verſicu.circa natos, de ſciſma.lib.vj.cùm dicitur,ipſiſque poſteris dicti Ioannis per maſculinam & fœmininam lineam deſcendentibus.& voluit etiam Bald.in cap.j.colum.j.verſicu.ſed immediatè, titu.de eo qui ſibi & hære.Ant.latè conſi.ix.viſo puncto,in primo dubio.& Petr.Ancha.conſi.cccxxxix.pro maiori,col.ij.verſic.quò ad primum.Imo.in d.l.ſi ita ſcriptum ſit,filiabus,in prin.ff.de legat.ij. Paul. Caſt.in l.quia tale,quam legit cum l.maritum,colum.ij.verſic.ſi autem concedatur.& ibi etiam Alexan.col.iij.verſicu.quid autem ſi priuilegium.ff.ſol.matr.Card.Alexand.in cap.j.§.hoc quoque,colum.vlt.titu.de ſucceſ.feud.& Philip.Deci.conſi.cccccxxvij.in ciuitate,colum.ij.num.6. & conſil.ccccclxx.caſus de quo,nume.11. & Anto.Rube.conſil.xvj.in cauſa Ioannis, col.iiij.verſicu.non obſtat modò. Quamuis Alexan.ipſe videatur tenere contrarium,conſi.clx.viſo themate,col.j.lib.ij.& expreſsius Baro.qui multa in id citat conſi.lvij.præclarè.col.viij.verſi.& vltra prędicta.De quo vide Alber.in d.l.j.§.vltimo.ff.de iure immuni.& in l.vltima.col.pen.verſi.ad contraria.ff.de conſti.prin. & in l.cognoſcere.§.liberorū.ff.de verb. ſig. & pleniſsimè Io. Cro.in repe.l.filiusfamilias.§.diui,col.iiij.in tertio not.per totum.ff.de leg.j.

Poſterorū & poſteritatis appellatio,ad fœminas quoque trahitur.

240 ¶Ex quo facilè intelligere eſt,quòd id quod dicitur in d.l.j.§.vltimo.ff.de iure immuni.& ſimiliter in c.vbicunque,de pœnis,lib.vj.quod & ipſum fœminas à poſterorum appellatione excludit, obtineat tantùm in ſuis caſibus,& propter ſubiectum argumentum,id quod apertè intelligit gloſ.in d.l.ſi ita ſcriptum ſit filiabus,in prin.& in d.c.vbicunque,& ibi etiam Pet. Anch.in quarto no.& Lucas Pen.in l.vltima.col.pen.C.de colla.prædi.ciuil.lib.xj.Ant.d.conſil.ix.Imo.in d.l.ſi ita ſcriptum,& d.conſi.lxij.Rapha.Fulgo.d.conſi.cxxxij.Paul.Caſt.in l.quia tale,& ibi quoque Alexan.vbi ſuprà, ff.ſol.matrim.& idem Paul.Caſt.d.conſi.cccxvj.ſuprà alleg.Card. Alexan.in arbore conſanguinitatis,col.xij.verſic.nota ex ſuperioribus.Alex.d.conſi.clx.viſo themate,lib.ij.Iaſon qui ad hoc *dicit* ſing.gloſ.in d.l.ſi ita ſcriptum,in l.j.col.vlti.ff.de conſti.prin.Phil.Fran.in d.c.ſi pater, vbi *ſuprà,&* verſic.ſeq.Fran.Curt.Seni.conſi.lxxiiij.ſuper memorata,col.iij.verſi.ſecundò obſtare *videtur,*Philip.Deci.in d.l.ij.nume.65.& ſeq.ff.de regu.iur.& d.conſi.ccxxiij.col.vlti.& conſil.xxxij.cuius ſuperſcriptio incipit, an fœmina, col.vlti.Catel.memor.immunitates,in j.& iij.limitat.vbi & illam glo.dicit ſing.Steph.Bertr.d.conſi.ccxlix.lib.ij.Fran.Ripa.lib.ij.reſpon.c.xxvj.Allobrogum,nu.19. Si igitur ea ſunt ſpecialia in ſuis caſibus, ſequitur in cæteris caſibus illud non procedere,l.quod verò,& l.ius ſingulare.ff.de legib.Sed & quantùm ad d.c.vbicunque,id quod diximus,etiā ex eo conſtat,quòd non tātùm de poſteris loquitur,ſed etiam de filiis,à quorum etiam appellatione filias excludit.Et tamen certum eſt,filiorum appellatione filias regulariter contineri,l.ſi quis ita,in princ.ff.de teſta.tutel.

Intellectus l. j. §.ultimo. ff. de iure immu.

241 ¶Igitur,vt concludamus,cùm fœminæ & deſcendentes ex eis,ſint de familia, genere, conſanguinitate,linea,& parentela,ex quibus duobus vltimis vocantur *les parens & lignagiers*, de quibus loquitur noſtra conſuetudo,vt diximus in princ.huius glo.atque etiam in glo. præcedente,linea enim non tantùm de maribus,ſed & de fœminis & deſcendentibus ex eis dicitur,vt probant iura ſupra in prin.huius glo.allegata,& d.cap.j.de ſchimat.vj. Parenteláque etiam ad vtrunque ſexum refertur, vt diximus,& probauimus,in d.glo.præcedente:proindéque in fœminis ſit eadem ratio,quæ in maribus,quantùm ad noſtram conſuetudinem pertinet: præſertim cùm ſecundùm iura nouiſsima, atque etiam noſtram & generalem Franciæ conſuetudinem fœminæ, vt mares ſuccedant: nihil eſt, quod eas impediat,& deſcendentes ex eis,retrahere vi noſtræ conſuetudinis.Quòd ſi fortè non ſuccederent,id omnino ſequēdum eſt quod diximus ſuprà in glo.præcedenti,quæ eſt in verbo, *le parent* nu.13.ex his autem.

Deciſio quæſtionis principalis.

Linea de fœminis etiā dicitur.

242 ¶Et cum his finem facimus huic quæſtioni, ex qua latiſsimè intellIgere poteris, an & quando & quomodo,maſculinū concipit fœmininum: quanquàm duo noſtræ tempeſtatis legum principes Iaſon & Philip.Deci.copioſiſsimè omnium de hac re ſcripſerunt,ille in d.l.ſi quis id quod.ff.de iuriſdi.omn.iud.hic in d.l.ij.ff.de regulis iuris.ſed quibus tamen multa ex iis,quæ diximus,addere poteris.Verùm quia non omnia à nobis tacta ſunt,ſed ea tātum quæ viſa ſunt ad noſtram quęſtionē pertinere:ideò vide eoſdem,& alios,quos ſuprà citauimus,præſertim verò Signo.d.conſil.clxxij.teſtator,ferè per totum.& prætereà Zenze.in extrauag.Ioann.xxij.incip.execrabilis,verſic. nos itaque,

Qui de materia cōceptionis maſc.& fœminini ſcripſerūt.

in ver

in verbo, filiis,in princi. Albert.in d.l.si quis id quod,colum.j.numero 3.ff.de iurisdict.omn.iudi.& in l.si pater, ff.de testa.tutel.Bald.in §. vltimo. Instit.qui dar. tut.testa. poss.& in l. in multis.ff. de statu homi.& consil.clxxxvj.quia allegationes,colum.j.lib.j.& consi.cviij.domina Ioanna,colum. iij.versicu.vltimo videndum,libr.iij.& consil.ccxxvij.præmissis verbis,colum.ij.libr.v.Signo.consil. cxxxiij.in nomine,in j.dubio.Angel.consi.lxvij.ex themate,colum.j.Saly.in d.l.quicunque,colum. j.C.de ser.fugit.& in l.si serui,colum.penul.versicu.secundò infero.C.de noxa.& inter consil. Bald. consi cccxxxiiij.in v.quæst.colum.ij.versic.iij.circa hoc,lib.iij.quod & reponitur inter consil.Petr. Ancha.consi.xcv.& eundem Petr.Ancha.consi.cxx.pro clariori,ante fi.& Raph.Co.con.cxvij.A.in testamento,in j.dubio.Pau.Cast.consi.ccccxxvij.inhærendo,lib.j.& consi.cccxl. quia supra,colum. ij.versi.ad id autem,lib.ij.& consi.ccclv.ad primum quæsitum,in ij.dubio,eod.lib.ij. Alexan.consi. lxxx.viso & opportunè colum.j.& ij.lib.j.& consi.cxxxv.circa primum,col.iiij.versi.quia quando, & multis seq.eod.lib.j.& consil.xxiiij.animaduersis,col.ij.versicu.nec statutum,& iterum,col. iiij. versi.nec obstat,quòd statutum,lib.ij.& consi.cxv.circa dubitationem,colum.vlt. versi.tertio,eod. lib.ij.& consi.cxxxiiij.animaduersis diligenter,colum.ij.versi.secundò pro hoc,lib.vj.& consi.xvij. circunspectis,col.iij.versi.iiij.& multis seq.lib.vij.& Fran. Aret.consil.xxxix. in facto dicitur,penè per totum.& Cępol.consi.xxvj.magnificè.colum.iiij.versi.præterea etiam,quòd consi.insertum est inter consil.Alex.consil.cxxxvj.circa primum,lib.j. Barb.in cap.si quis,col.j.de reb.eccl.non ali.& consi.l.clementissimum,col.vj.versi.facit,quod voluit,lib.iiij.Corne.consil.lxxxiij.videtur in hac, lib.j.& consil.xiij.ad huius,col.ij.versi.tamen videtur,lib.ij.& consi.xiiij.in præsenti,col.ij.versi.& successiuè,eod.lib.ij.& consi.ccij.pluries,lib.iij.& consi.ccxxj.visis certis,eo.lib.iij.& consil.vij.reperio,col.vlt.lib.iiij.& consi.clj.videtur in hac,col.j.eod.lib.iiij.& consi.clxix. multum diffusè,eo. lib.iiij.& d.consi.ccxxxiij.per totum,eo.lib.iiij.& d.consi.cclxxj.lib.iiij.& consi.cclxxv.in præsenti,eod.lib.iiij.Cardi.Alex.in cap.j.§.& quia,col.ij.versi.not.ex isto text.tit.qui feud.dar. pos. Soci. consi.lv.visis consiliis,lib.iij.& consil.clxiij.visis testamento,col.ix.versi.secunda ratio est,eod. lib. iij.& consil.c. in dubitationibus,col.ij.libr.iiij.& in tract.fal.si eius est,regula cclv.masculinum.& Iaso.consi.lxix.quòd secunda,in prin.lib.iij.D.Guymierum in prag.sanx.tit. de electio.§.j.versi.& cùm humanæ,in verbo, Abbatis & Hipp.Marsil.sing.xx.masculinum,& iterum sing.xxxix.capias vnum.& singu.cccxvij.filiorum.Philip. Deci.consil.xv. cuius superscriptio incipit, an appellatione filiorum,& consi.cccxxxix.consului.in j.dubio.& consi.ccccxcv.viso eleganti,tum in prin.tum col. ij.num.9.tum denique,col.seq.num.14.& 15.& consil.cccclxviij.domina,ferè per totum.& consi. cccccIxxiiij. in causa in qua agitur,col.ij.versi. circa testamentum.& Fran. Cur.Iuniorem,consi.lx. viso igitur puncto,& Gomes in Commentariis regul.Cancellariæ,regula de infirmis resignantibus infra xx.dies.quæst.vj.

243 ¶Et sunt quoque alij text.præter eos,quos suprà citauimus,de hac re loquentes,quos prætermittere noluimus,videlicet in l.hæc autem.ff.de adopt.& l.ait Prætor,quæ est iij.§.j.& §.alterius.ff.de neg. gest.vbi ita scribitur,Hęc verba,si quis,sic sunt accipienda,siue quænã.Hæc verba nuncupatim volui hic ponere,propter ea,quæ suprà diximus de dictione,quis. Et in l.ij.§.quod ait.ff. qui satisdat.cog. & in l.j.§.j.ff.de consti.pecu.& in l.j. §. de eo.ff.de pecu.& in l.ait diuus, in prin.ff.de iur.fisc.& in l.sed & si.§.hoc senatusconsultum.ff.ad S.C.Mace.& in l.iij.§.j.ff.de libe.homi.exhi.vbi scribitur, Hæc verba,quem liberum,ad omnẽ hominem liberum pertinent,siue masculus sit,siue fœmina.Ex legibus autem Lombardorum masculinum non concipit fœmininum,vt scribitur in tit. de eo quod pater habet necesse filiis relinquere,l. à nostris,& retulit Alber.cùm aliâs,tum in l.liberorum,ff.de verbo.signifi.

Tex. de eadem re,præter citatos superius.

Lombardorum lex de hac re.

244 ¶SED IN HAC tractatione consanguineorum illud quęri potest:Titius vendidit fundum Męuij, non tamen ipsius Męuij nomine, sed suo ipsius vendentis proprio.Posteà autem Męuius ipsius fundi dominus eam venditionem ratificat:an consanguinei ipsius Męuij admittãtur. Dubium enim facit,quòd Męuius ratificare non potuit,quod ipsius nomine gestũ non est.l. si pupilli. §. sed si ego, & ibi glo.Bart.Alber.& alij.ff.de neg.gest.& l.si seruus.ff.de prec.& c.cùm quis,de sen.excom.lib. vj.& c.ratum,& ibi Dy.de reg.iur.eo.lib.vj.Si ergo ratificare non potuit,& sic inutilis fuit ea ratificatio:consequens fit,vt ex ea consanguinei admitti non debeant:per ea,quæ latè diximus suprà eo.§. in glo.ij.quæ est in verbo,*a uendu*,nu.5.sed hìc scire velim,& multis seq.

An consanguinei eius, qui ratificat uẽditionem non suo nomine factã, admittãtur ad retractum.

245 ¶Sed id quod diximus,ratificare nos non posse,nisi quod nostro nomine gestum est, procedit quantùm ad alterius præiudicium. At quantùm ad ipsius ratificantis præiudicium attinet, valet ratificatio.l.mater,& ibi glo.& Bal.C.de rei vend.& l.j.iuncta glo.in verbo,nam & si cognitis.C.si in com. eadémque caus.& l.si fundus.§.j.& ibi Bart.ff.de pigno.& l.aliena.§.j.ff.de pign.actio. & l.cùm incertus,& ibi Alberi.ff.de legat.j.glos.& Doct. in d.cap.ratum. Cy. in l. venditioni, in prin. C.pro empto.Bart.in l.j.§.sed & si cùm quis.per eund.text.ff.de vi & vi arma.& in l.Pomponius,in prin. col.vlt.vers.aut quæris vtrùm.ff.de neg.gest. Alb.in l.vltima.col.ij.vers.item hæc regina.ff.ad S. C. Velleianum.Guid.Pap.cons.liiij.cùm in facti narratione,col.vlt.versi.non obstat, cùm ex aduerso, & plenè Philip.Dec.in cap.semper qui non prohibet,col.iij.vers.prædicta regula.ff.de regu. iur. & Caro.Rui.consi.lxvj.circa casum,in fin.lib.j.Igitur cùm ratificando eam venditionem sibi præiudi-

Ratificare non possumus,quod nostro nomine factum non est. Sed quomodo id intelligatur.

cet,tanquam si ipse vendidisset,aut ei ab initio cõsensisset,non video,cur consanguinei illius non admittantur.Et faciunt quæ diximus suprà,in eadem glos.nu.105.sed vt ad cætera,& seq.vbi tractauimus,an consanguinei eius,qui consentit venditioni rei suæ,admittantur ad retractum.Et ea quoque quæ dicemus in glo.seq.in xij.quæst.

An consanguinei eius, qui permittit rem suam usucapi, admittātur ad retractum.

Qui patitur usucapere, consentire & alienare uidetur, uide ccl.

Vsucapio pacto æquiparatur.

246 ¶AT MAIVS DVBIVM EST, Si Męuius ipse dominus non ratificat,sed permittit emptorem possidere,& fortè tandem vsucapere, rem ipsam suam ab alio vẽditam: an consanguinei ipsius retrahere aut aliter conqueri possint,ne sic ea res exeat ex eorum familia. Nam qui vsucapere patitur,is veluti pacisci & alienare videtur.l.alienationis.ff.de verbo.signifi.per quam Dy.ibi,& Bart. in l.filiusfam.§.diui,colum.vlti.ff.de legat.j.dicunt,quòd qui patitur rem vsucapi,videtur consentire.Et sequitur Crot.in posteriore loco in rep.colum.xlj.versicu. vltima sit conclusio. & idem videtur voluisse glos.in l.si mulier.§.j.in verbo,ratum.ff.quod met.caus.& in l.ij.in fin.glos. magnæ.C. quæ sit long.consuetudo.& Oldr.consi.clxxij.quia omnes,colum.ij.Si præterea præscriptio.& Alberi.in l.imperium,numero 37.ff.de iur. omn.iud.nam & vsucapio habet vim contractus,& pacto æquiparatur,Bald.in l.j.colum.j.in iij.not.& alibi sæpe in ea.l.& ibi quoque Saly. etiam in iij.not. C.de serui.& aqua.& ipse Bald.in l.liberti,colum.penult.versic.quæritur de eod.C.de ope.liber.& consil.cxij.de generali,colum.vlti.lib.ij.& Saly.in l.j.§.ad hæc,colum.j.C.de anna.excep. & Alex. consil.lix.attentis verbis,colum.iiij.versicu.fortius voluit,lib.iij.Soci.consil.lxxxvj.in caussa communitatis,colum.vlti.libr.j.quod repetitur consil.clxvj.lib.ij.& Matthæ. Afflict.deci. Neapo.xiij. vertitur in dubium,num.5.Ex quibus & illud fit,quod post Pileum tradit Ioan. And.in addit.Spec. in rub.de feud.versi.xxviij.Pil.fuit,quòd si tertius quispiam vsuceperit feudum aduersus vasallum, & ab hoc tertio dominus feudum reuocauerit,& euicerit, non poterit vasallus à domino recuperare: quia vasallus ipse quantum in se fuit patiendo feudum vsucapi,idipsum alienasse censetur,per d. l.alienationis.& sequitur Bal.in ca.j.§.vltimo.col.iij.vers.quæro,pone quidam tertius,& ibi Card. Alex.in §.prętereà si inter,col.vlt.tit.de prohib.feud.alie.per Feder.& Pan.in c.ad audientiam,col. pen.extrà de præscrip.

Quæ acquiri nõ possunt, an usucapi possũt.

247 ¶Sed & hinc quoque fit,vt quę acquiri non possunt,nec vsucapi quoque possint.Ioan.Molen. Ioan. Andre.& Domi.in cap.ij.de præben.lib.vj.Pan.in cap.ad aures,& in cap.caussam,per illum tex.de præscript.Soci.vbi suprà. Et quæ alienari prohibentur,etiam vsucapi prohibita censentur. l. si fundum.ff.de fun.dota.& l.ij.& ibi glo.Bart.qui eam legit primam,Bald.& Ang.C.de vsuc.pro empt. & l.quemadmodum,& ibi Ioan.Plat.colum.vlti.C.de agr.& censi.lib.xj. Azo in summa.C.de vsucap.pro empto.versic.impeditur enim quandoque.Bart.in l.ij.§.si à pupillo, post princ.ff.eod.titu. & in l.vbi lex.ff.de vsuca.Bald.in l.acceptam,in xxij.quæst.C.de vsur. Marti.Laud.in cap.j.colum. j.& ibi Cardin. Alexand.colum.ij.titu.de inue.de re ali.fac.vbi loquuntur de feudo alienari prohibito. Fabia. in tract.de empt.& vendi.in iiij.quæst.prin.col.xviij.versi.circa octauum.Steph.Bertr. consi.cxviij.alienatio,in fi.lib.j.cum si.adductis ab Alexand.consi.j.ponderatis,col.vlt.versi.præterea statutum,lib.iiij.& Recentioribus,in d.§.diui,& Corne.consil.ccxciiij.videtur prima facie,col. pen.versi.tamen his non obstantibus,l.iij.quibus adde Ias.consi.cxvj.videretur,in fi.lib.ij.& Ioan. Lup.in repe.rub.de dona.inter vir.& vxo.§.xvij.col.v.versic.ex quo etiam,& Zasium consil.xv.in caussa,nu.25.lib.ij.

Qui alienare prohibetur, an poßit pati ut res usucapiatur.

Vsucapio an currat contra prohibitũ alienare.

248 ¶Nec qui alienare prohibetur,potest pati rem vsucapi in præiudiciũ alterius.Pau. Cast.consi.xliiij. circa præsentem casum,in fi.iunctis præcedentibus,lib.ij.& clarius Iac.Aluar.in c.j.§.hoc quoque, col.vlt.tit.de succes.feud.Phil.Deci.consi.ccccxlv.in casu,col.v.num.28.Nec similiter currit vsucapio contra prohibitum alienare,glos.in l.j.ibi, sed dic quò ad opinionem, & ibi quoque.Doct.C.si aduer.vsuca.& in l.non est incognitum.C.quib.non obiicitur.long.temp.pręscrip.& in d.l.vbi lex. in verbo,nihil prodest, in fin.& ibi Barto.& alij.ff.de vsucap.Et faciunt scripta à Bald. in Authen. hoc ius porrectum, colum. ij.versicu.adde quod est quoddam.C.de sacrosanct.eccle.& in l.vltima, in xvj.oppositio.C.de edict.di. Adria.tollend. & Firmia.in tracta. gabella. in iij. parte viij. partis princip.in ix.quæst.in princip.vbi dicit,quòd statutum loquens de alienatione,haber locum in vsucapione.

An & quomodo uera sint, quæ dicta sunt.

249 ¶Sed hæc non sunt perpetua.sunt enim qui contrarium tenent,vel distinguunt,vel limitant, multis subnixi iuribus & rationibus,vt videre licet per ipsum Bart.post Guil.Cu.in d.§.diui,& ibi quoque Rapha.Co.Alexand.& Recentiores in xij.quæst.Bart.& prætereà Iaco. Ra.Petr.à Bel. Perti.Iaco. Butr.Cy.Bart.& Saly.in l.vltima.C.in quib.cau.in integ.resti.non est neces.Bald.in l. j.col. antepe. versic.tertiò op.sic,cum multis seq.C.de ser.fug.& in l.ij.ad fi.C.de vsuca.pro emp.Pan. latè in cap. cùm non liceat,col.iij.versi.& circa istam partem,cum multis seq.& ibi Barb.col.iiij.versi.& circa istam primam partem,extrà de præsc. Alex.d.consi.lix.vbi suprà,lib.iij.Corn.consi.xxxviij. in hac consultatione,col.viij.versicu.nec obst.quòd res prohibita,lib.j.Fran.Are.in l.multùm,col. ij.ff. de verb.obl.Soc.consi.lxxv.circa pręsentem,col.ij.vers.hoc probo,lib.j.& consi.cclj.quoniam in præsenti,col.pen.lib.ij.& consi.cclxvj.in caussa quæ vertitur,col.xvij. versic.amplius dico,cum multis seq eo.lib.ij.& consi.xliij.visis,col.vlt.lib.iij.

250 ¶Nec id quidem, quod suprà de consensu diximus ex Dy. & Bart.in d. §. diui, transiit omnino in rem

rem iudicatam,cùm glo.teneat contrarium in l.j.§.ſi quis actionem,in glo.vlti.ff.de dol.mal. & ibi Bald. qui dicit pro ea facere argu.l.diuus.§.nec intra.ff.de reſtit.in inte.& idem Bald. qui eam gloſ. dicit not.in capi.j.§.ſi quis per xxx.colum.ij.verſicu.& ſcias quòd præſcriptio, titu.ſi de feud.fuer. contro.& in authen.ad hæc,colum.iij.verſic.reuertor igitur.C.de vſur.& in cap.ad audientiam,col. ij.verſicu.item nota ſolam,extrà de præſcript.& in l.traditionibus,colum.ij.verſic. venio ad ſecundum.C.de pact.& in procemio feudorum,col.vj.verſic.porrò directum.& Alex. conſi.xcij.perſpectis diligenter,col.vj.verſic.venio ad ſextum,lib.vj.vbi videbis quid ſentiat de illa Ioan. And.deci. de vaſallo qui paſſus eſt feudum vſucapi.Et in id multum facit text.quem nullus eorum citat, in l.ſi extraneus,& ibi Bart.ff.de donatio.inter vir.& vxo.Et hoc quoque probatur ex eo, quòd ignorans non conſentit.l.ſi per errorem.ff.de iuriſdi.om.iud.& tamen contra eum vſucapitur.l.vltima.& ibi Bald.& Ang.C.de præſcrip.long.temp.& latè dicemus infrà eo.tit.§.xxxv.eodémque pe. in verbo, ignorans.Præterea vſucapione non tollitur naturalis obligatio,vt conſenſu Cy.Bar.& Bal.in l.cùm quis.C.de iur.& fac.ign.Bar.in l.ſi quis iniquum.§.vltimo.ff.quod quiſque iur.& Bal.in d.Auth.ad hæc,vbi ſuprà,C.de vſur.

An conſentiat. qui patitur uſucapere.

Vſucapione nõ tollitur naturalis obligatio.

251 ¶Et ego ſanè in noſtro caſu arbitror,quòd interim,dum nondum completa eſt vſucapio, non poſſit conſanguineus domini rei eam retrahere: nam is nec vendidit,nec venditioni per vſucapionem, quæ nulla dum facta eſt,conſenſiſſe viſus eſt. At poſt vſucapionem completam,& ita re iam alienata, & ſic poſita extra familiam domini, ex interpretatiuo eius conſenſu (ita enim appellat Bald.in d.§.ſi quis actionem) aut ſi mauis,ficto(vt dicit Bart. in l.vltima.colum.penulti.verſicu.item opp. quòd ſecundum.C. in quib.cau.in inte.reſt.) atque etiam ex ipſius domini alienatione, vt dicit d.l. alienationis, de verbo. ſignific. fortè ſuſtineri poſſet, conſanguineum intra annum ipſius vſucapionis completæ eſſe admittendum. Quod & hinc vltra prædicta probatur, quòd ipſe dominus rei poſt vſucapionem ipſius poteſt repetere pretium venditionis factæ ab illo non domino, tanquam ſcilicet ipſemet vendiderit.l. mater. C. de rei vendicat.& l.j. C. de rebus ali. non alien. & ibi concord.in gloſ.& voluit etiam gloſ.in l.j.in glo.vltima & ibi Barto.ff.de diſtracti.pigno. qui & idem dicunt de creditore.Bartol.& Alberi.in l.vltima.ff.de negot.geſt.& idem Alberi. in l.ſi pupilli.§. ſed ſi ego,columna vltima in princip.eodem titulo & Rapha. Fulgo.qui id negat eſſe dubium,conſilio cxxxvij.quia ex facto.Corne.qui & id dicit eſſe clarum, conſil. cxcix. in hac conſultatione,in fi.libro iij.

Deciſio princi. quæſtionis.

Dominus repetit pretium rei ſuæ ab alio uenditæ & uſucaptæ.

252 ¶Et ſi aliter diceremus,facilè fieret fraus retractui per colluſionem domini, emptoris, & venditoris.Cui obuiandum occurrendúmque eſt. l. cùm hi. §. ſi cùm lis.ff.de tranſ.& l.vltima.§.j.ff.de ſuſpec.tutor.& l.qui ſub prætextu.C.de ſacro.eccle.& l.j.in princ.ff.ſi quis omiſ.cau.teſta. & c.quanto,de diuortiis,cum ſi.Quamuis Do.Igneus in repe.l.dudum,colum.vlti. verſi. quid autem in præſcriptione, C.de contra.empti. videatur ſimpliciter tenere non eſſe retractui locum in vſucapionibus,licet ſubobſcurius loquatur,vt ſæpe aliâs.Pro quo facit ſaltem,vt conſanguinei domini non admittantur,quia qui rem alienam à non domino ſibi traditam vſucapit, eam habere videtur à tradente,non à domino.l.indebiti.§.ſed & ſi poſſet.ff. de condi.indebi. & l.ſi alienam, in princ. & ibi Alberi.ff.de donat.cauſ.mort. An autem in hoc caſu,quo aliena res venditur,poſſit conſanguineus vendentis retrahere,diximus ſuprà eodem §.in verbo, *a uendu*,numero 17.quid item ſi aliquis,& ſequen. Vtrùm autem,& quomodo cenſeatur in vſucapione interuenire voluntas eius, contra quem vſucapitur, vide vltra ſuprà dictos per Franc. Balb.in tract.præſcript.in j.parte in v. quæſti.princ. columna j.

Fraudibus obuiandum.

Qui uſucapit, rē habet à tradente,non à domino.

253 ¶ILLVD QVOQVE in dubium vocatur, Duo fratres,aut aliter conſanguinei, vendunt rem quampiam fortè communem: vtrùm vnus eorum poterit retrahere partem alterius, tanquam conſanguineus ipſius: nam ſuam haud dubiè non poteſt,vt ſuprà latè diximus in hac eadem glo.nume. 30.ſed & illud,& multis ſequen.Sed nec alteram quoque poſſe retrahere crediderim: nam tametſi ex multis venditoribus ſuam quiſque partem tantùm vendere cenſetur,l.ſi mihi & Titio.ff.de verb. obligat.& l.reos.§.cùm in tabulis.ff.de duob.reis,cum ſi.tamen vnus cenſetur cæteris conſentire.l. cùm pariter.§.libertis,& ibi Dy. & Bart.ff.de legat.ij.& l. Titius, in princ.ff.quib. mod. pign. vel hypo.ſol.& Bald.in l.vltima.C.ad S.C.Macedo.Philip.Corne.conſil.lj.licèt in hac,colum.ij.verſicu.& licèt,lib.ij.cum aliis multis ſi.& concor.à me traditis in noſtris legibus connubialibus,in verbo, *expres*,verſicu.ſecundum autem probatur.Et facit etiam l.quoties,C.de fideicom.Ex qua Bald. & Corne.ibi no.paria eſſe,plures ſimul vendere,vel inuicem conſentire.Si igitur conſenſit,non poteſt retrahere,vt latè etiam diximus ſuprà in eadem gloſ.numero 131.quartus autem caſus, & multis ſequen.

Duobus conſanguineis uendentibus, an alter alterius partē poßit retrahere.

Duobus uēdentibus, alter alteri conſentire uidetur.

254 ¶Et id quoque adiuuat hęc ratio: quia cùm ambo vno pretio vendiderunt rem communem,cenſetur vna eadémque emptio & venditio: nec veriſimiliter emptor niſi eam totam erat empturus. l.ſi quis aliam.ff.de ſoluti.cum multis ſi.à me collectis infrà eod.tit.§.xxiij.in gloſ.j.Ex quo fit,vt alter vendendo partem ſuam, videatur conſenſiſſe,vt totum etiam venderetur: nam vnum volẽtes,cenſemur id omne velle,ſine quo ad id,quod emptor vult,peruenire non poteſt.l.ad rem mobilem,& l. ad legatum, ff.de procur.& l.ij.ff.de iuriſdict.omn.iudi. Et propter id quidem cenſetur emptor emiſſe;

ideóque censetur inesse,arg.l.iurisgentium.§.quinimo.ff.de pactis,& l.lecta.ff. si certum peta.cum si.etiam à me collectis infra tit.proximè sequenti,§.j.in verbo,in limine contractus,in prin. & censetur esse pars contractus,ar.l.fundi partem.ff.de contra.emp.cum aliis multis si.à me quoque aceruatis eodem seq.tit.in rub.nu.19.& id quidem,& seq.Et facit etiam,quod dicemus infrà in fi. huius tit.in xij.quæst.Et idem quoque hac in quæstione tenuit Carol.Molen.consue.Paris.tit.j.§.xiij.glo. j.nu.13.aliis tamen rationibus,vt ibi videre poteris.

Quæsti. an alius pro consanguineo poßit oblationem retractus facere.

Alius offerens & deponẽs,parit alteri liberationem.

255 ¶NEC ILLVD ITEM omittendum,Vtrum alius pro consanguineo sine mandato poßit huiusmodi oblationem retractus facere.Quod posset videri,exemplo eius,quod dicimus,oblationem pretij redemptionis posse fieri non tantum à redempto,sed à quocunque alio,vt redemptor cogatur restituere redemptum pristinæ libertati.l.cùm & postliminij,ibi,oblatum pretium à te,vel ab alio, C.de capti.& postli.reuer.quam Bar.Bald.& Saly.ibi in id trahunt,vt sicut alius pro alio potest soluere.l.soluendo.ff.de negot.gest.& ibi concord.& eo quidem ignorante,l.soluere.ff.de solut.& ibi quoque concord.ita & offerre & consignare,vt debitori contingat liberatio:quod & optimè probatur in l.qui decem.§.j.versicu.sed quid si ignoranti,& ibi quoque glos.& Bart.ff.de solutio.& facit text.(modò non obscitanter legatur)in l.j.& ibi Bald.colum.ij.ff.de neg.gest.& in l.ex morte, versicu.similique modo.C.de pact.conuen.& voluit etiam glo.in l.solutionem,& ibi quoque Bart.col. j.ff.de sol.& glos.Cy.Iac.Bu.Alberi.Bald.Ange.in d.l.obsignatione.C.eod.tit.Albe.qui hanc dicit esse communem opinionem,in l.acceptam,colum.iij.versic.sed nunquid extraneus.C.de vsur.Ang. & Paul. Cast. qui id dicit perpetuò menti tenendum, in l.tale pactum.§.post diuisionem, per eum text.& ibi quoque Ias.ff.de pact.Ang.in §.illud,post prin.per illum text.in Authen.vt exac.instan. dot.Corn.consil.lxxxv.videtur,col.ij.versic.& vbi debitum,lib.iiij.& Ias.consil.lxxiiij. puto quòd præsens,in fi.lib.j.

Emphyteuta non cadit emphyteusi, alio soluente canonem.

Non refert, quid à quo fiat, ad conseruationẽ iuris realis.

256 ¶Et facit, quod à multis traditur, solutionem canonis à quocunque factam, etiam ignorante emphyteuta,impedire, ne is emphyteusi cadat, vt per Andr.Pisa. Guli.Cu.& Bald.in l.solennibus.C. de rei vendi. & ipsum Bald.in l.arboribus.§.quid tamen. ff. de vsufruct. Petr.Ancha. consil.xliiij. primò de viribus,colum.vlti.versicu.ex quibus.Ro.consil.ciij.viso propositæ quæstionis,in prin.& Alexand.consil.lxxj.videretur,paulò ante fin.libr.j.Lancel.Deci.in l.apud Iulianum, §.hæres.colum.ij.ff.de legat. j. cum aliis multis concordan.adductis à Ias. in l. ij. colum.xx. versicu.vigesimo quintò.C.de iure emphyteu.Et videtur probari in l.lex vectigali.ff.de pig. Nam & generale est, vt cùm tractatur de conseruatione iuris realis,non refert,à quo quid fiat.d.§.quid tamen,& l. qui fundum, & ibi Barto. & l.nam satis, in princ.ff.quemadmodum serui.amit. & l. j.§. quæsitum, ff.de aqua quotid.& æsti.& l.forma.§.si cùm ego.ff.de censib.& voluit Bart. in l.sequitur, §.si viam, ad fi.ff.de vsucap.Bald.consi.cccvij.verba,in princ. lib.ij. Anto.in repe.cap.vlti.post medium,versicu. tertiò dicebam,extrà de caus.posses.& propri.Paul.Cast.in l.cùm seruus,& ibi Ias. ad fin.ff.de verbo.obligat.Rom.d.consil.ccciij.& iterum consil.ccccxcj.in casu propositæ,post medium, & Iason, qui & illud dicit de emphyteusi,consil.xlix.in præsenti consultatione,colum.j.lib.j. Et similiter generale est,vt ad pœnam euitandam nihil referat, quid à quo fiat, vt per Dyn,Barto.Angel.& Imo. in d.l.cùm seruus.ff.de verbo,obligat.Bald.in l.vltima.colum.ij.C.de nego.gest.& d. consil.cccvij. Ioan. Fab.in l. vltima.per illum text.C.si mancip.ita fuer.ali. vt manu. vbi & illud quoque dicit de conseruando iure. Sed tu super eo, quod de pœna euitanda diximus, vide Recentiores in d.l.cùm seruus, & Fely.in capi.contingit.colum.j.& ij.opp.de sentent.excom.& Philip.Deci.in l.inuito.ff. de regu.iur.

Et ad pœnam euitandam.

257 ¶At hic casus noster longè est ab illis diuersus. In illis enim nihil interest creditoris, à quo solutio fiat,an à debitore,an ab alio nomine ipsius. Ideóque & ab alio potest fieri oblatio. Quanquàm non defuerunt qui & huic sententiæ,non assentirentur, & inter cæteros Host.in Summa, titu.de oblat. §.j.versicu.& necesse est quòd ipsemet,per text. in l.ait Prætor,§.illud.ff.quæ in frau.credito. Nisi(inquit)tertius in iudicio offerat:per id,quod in simili dicitur,in l.si rem alienam.ff.de pigno.acti. & l.item liberatur,§. qui paratus.ff.quib. mod.pig.vel hypo.sol.Nam & si extra iudicium offerat, & deponat:potest,si velit,in suos vsus conuertere.l.debitor.ff.de vsur.& l.acceptam,in fi.C.eod.titu. Sed (quod iam diximus) communis opi.huic contraria est,tanquam nihil (vt inquiunt) intersit creditoris.

Emphyteuta non cogitur solutionẽ ab alio recipere.

258 ¶Emphyteuta autem certat de damno vitando, ne scilicet perdat emphyteusim ob cessationem solutionis: ideò non mirum, si alterius solutio impedit,ne id damnum patiatur: & etiam dominus in eo casu libenter accipit solutionem pensionis, vt hìc posset facere emptor, si vellet, scilicet admittere alium nomine consanguinei ad retractum, soluendo pretium. Sed cogi non debet, nec potest, vti nec dominus cogi posset inuitus ab alio recipere solutionem pensionis emphyteuticæ: cùm eius intersit,non solùm ratione solutionis ipsius, sed & recognitionis dominij, vt voluit Bald.in d.l.acceptam, columna vltima,in xxv. quæstio.& ibi quoque Salyc. in vlti. quæst. C. de vsur. & Iason, qui id censet singu.in d.l.ij.eadem columna xx. in xxvj. quæst. C. de iure emphyteu. Et in sequen. quoque quæstione constanter firmat oblationem, & consignationem hoc casu non prodesse emphyteutæ. & d. consilio xlix. columna ij. versicu. prædictis, libro j. & iterum dicto consil. lxxiiij. puto,

puto, in prin. eod. lib. j. & Steph. Bertran. consil. cccxx. sententia, col. ij. in prin. lib. j. & Hippo. Marsi. qui id not. dicit sing. cclxvij. nemo prudens. & Lancelo. Gal. in l. iiij. §. Cato, col. xviij. vers. secundò videtur. ff. de verb. oblig.

259 ¶D. autem l. lex vectigali. ff. de pign. loquitur de creditore, cuius priuatim interest pēsionem solui, ne res, quæ illi pignorata est, cadat in commissum, & ita suo pign ore priuetur. de quo nos speciatim & latiùs dicemus infrà eo. tit. §. xxxvj. eodémq; vlti. glo. ij. nu. 19. & facit etiam tex. vbi videre poteris. Porrò autem in hoc casu nostro aliter interest emptoris, quàm ratione restitutionis pretij: nempe ne ab eo res, quam ipse emit, auferatur. Ideò nec inuitus potest, nec debet cogi admittere alium nomine consanguinei, volentem ipsum pretium restituere, & ita rem retrahere.

260 ¶Sed nec sufficit hunc alium habere mandatum, nisi & illud emptori, cui hanc oblationem facit, exhibeat, per l. si quis inficiatus, & ibi Bar. ff. deposi. & idē Bal. in l. grege. §. j. vers. sed aduerte, quòd si denuntiatio. ff. de pigno. & in l. non solùm. §. morte, colum. viij. versic. quæro an talis protestatio. ff. de ope. no. nunti. Bald. in l. tutor, in princ. ij. lect. ff. de mino. cum aliis multis si. & concord. adductis infrà eod. titu. §. xxxvj. eodémque vltimo in glo. ij. in ij. quæst. Et quid si de eo doceat pòst annum retractus, an satis sit, videbis infrà in glos. sequen. in verbo, *dedans l'an*, in xv. quæsti. Et quid, si offerat cautionem de rato, videbis ibi in sequen. quæst. An autem hoc casu requiratur mandatum speciale, & vtrùm coniuncta persona, aut procurator cum libera admittatur, intelliges ex iis, quæ latè dicemus in eadem glos. in xvij. quæstio. & seq. & iterum in glo. xiij. in verbo, *l'achepteur*, nume. 31. an autem sit, & quatuor sequen. & rursum in §. xxxvj. in glos. ij. in verbo, *notifier au greffe*, num. 14. ex quibus potes. *An satis sit habere mandatū, sine ostensione illius.*

261 ¶VTRVM AVTEM consanguineus pupillus posit huiusmodi oblationē retractus facere per se, & sine tutoris autoritate, dicam inferius in verbo, *l'achepteur*, nu. 25. sed & ex iis, & sequenti. Vbi etiam videbis de infante, quoniam eo in loco illud veluti in consequētiam venit prioris quæstionis, qua disserimus vtrum è contrario hæc oblatio posit fieri pupillo, aut infanti, sine autoritate tutoris. Verùm eius rei lectores hîc admonere volui, quoniam spectat ad interpretationē verbi, quod nunc commentamur.

262 ¶QVID DENIQVE si duo insolidum, vel simpliciter vendant rem, quæ alterius tantùm est, quod sæpisimè contingit præsertim in viro & vxore: an vtriusq; consanguinei, an verò alterius, & cuius, admittentur ad retractum huius rei, vide infrà eo. ti. §. xxxj. per totum, maximè verò nu. 2. sed hic locus.

263 ¶NEC TAMEN in hac tractatione consanguineorum illud omittendum ducimus. Suprà in eadem glos. nume. 139. sed hanc nostram, & sequen. tractauimus, an consanguineus venditoris, adhibitus, vt testis, vel notarius, instrumento venditionis, sibi noceat, vt non posit venire ad retractum huius venditionis. Quæro igitur nunc, quid si consanguineus asistebat venditori, tanquam aduocatus aut consiliarius ipsius, dum contractus iniretur, vel instrumentum conficeretur: an & hic audietur, veniens postea ad retractum: quod videtur ex iis, quæ in eo loco diximus de teste, & notario. Sed etiam in contrarium vocat text. in l. post legatum. §. sunt qui putant. ff. de his quib. vt indig. vbi ei denegatur actio ex testamento, qui ipsius testamenti accusatori affuerit, id est, eius aduocatus fuerit. Nam vt scribit Donatus in Prologum Andriæ, & iterum in Phormionem Terentij non semel, adesse propriè dicuntur aduocati. Ex quo est & illud Plinij Iunioris libr. ij. Epistolatum: Ego, & Cornelius Tacitus adesse prouincialibus iussi. Et libr. iij. Aderam Beticis, mecúmque L. Albinus. Sed & in hanc sententiam (vt redeamus) est alius text. in l. vltima. in princ. ff. de inoffi. testa. vbi qui aduocationem præbet petenti legatum ex testamento, remouetur ab accusatione testamenti: quoniam per huiusmodi aduocationem approbauisse & cognouisse testamentum videtur. Ex quo Bald. ibi not. officium aduocati esse periculosum, trahítque in argu. quòd aduocatus in caussa insinuationis testamenti, non posit posteà ex sua persona testamentum rescindere, & est (inquit) mirum quomodo processus eum afficit. Et sequitur Angel. Are. in §. si tutor, Instit. eodem titu. Accursius autem in d. l. vltima. opponit de l. inter officium. ff. de rei vendi. vbi aduocatus asistens vendicanti rem ipsius aduocati aduersus alium, dominium suum non amittit. Sed hanc antinomiā ita soluit ipse Accur. vt speciale sit in d. l. vltima. in querela, quę odiosa est, vel hîc (inquit) sciens, ibi ignorans, arg. l. mater, eod. tit. de inoffi. testa. Et certè d. l. inter officium. nuncupatim loquitur in ignorante, vt etiam expendit idem Accur. ibi, & glos. & Host. in cap. ex literis, extrà de trans. vbi est & text. eum, qui alterius fuit aduocatus, sibi in re controuersa præiudicare, quod & ipsi intelligunt in sciente. *An cōsanguineus aßistens uenditori, ut aduocatus, admittatur ad retractum. Adesse qui dicantur. Aduocati officium periculosum.*

264 ¶At ipse Accur. in d. l. inter officium. posteaquam dicit, quod suprà ex eo diximus, eum tex. loqui in ignorante, quærit, quid in sciente: & dic (inquit) secus esse, per d. l. vltimā. de inof. testa. Vel dic idem, si modò scierit ius suum durare. l. sicut. §. non videbitur. ff. quib. mod. pig. vel hypo. solu. Verùm Bar. in d. l. inter, pòst Iaco. But. dicit, id quod scribitur in d. l. vltima. ideò procedere, quia solus consensus potest approbare testamentum. In casu autem d. l. inter officium, non sufficere solum consensum ad amisionem dominij. l. si quis vi. §. differentia. ff. de acqui. posses. & idem propè voluit Angel. in eadem l. inter officium. Ex quo potes intelligere secundùm eorum sententiam, cardinē huius dubij, an per

per aduocationem ſi bi quis præiudicet,in hoc verti,an res,in qua præſtatur aduocatio, huiuſmodi ſit,cui ſolus conſenſus ſufficiat,an non:vt primo caſu obſit aduocatio, tanquam per eam conſenſum præbere cenſeamur: ſecundò non noceat,quòd is conſenſus non ſatis ſit,vt nobis præiudicemus.An autem ſufficiat conſenſus conſanguinei in venditione ad eum repellendum à retractu, ampliſsimè diximus ſuprà eadem glo.nu.131.quartus autem caſus,& multis ſeq.

265 ¶Sed hîc paululum aduerte,Lector, ne decipiaris: nam verum eſt, ſolo ac nudo animo dominium non amitti,per tex.in d.§.differentia.Sed hic non nudus eſt,cùm interponatur ſuper contractu venditionis eius rei ab alio factæ.& hic conſenſus adeò efficax eſt,vt conſentiens ſua iura perdat.l.cùm quædam.C.de admi.tut.cum aliis multis ſi.à me adductis ſuprà,nu.134.deinde videmus,& ſeq.nam hic conſentiens huiuſmodi vēditioni,cenſetur & ipſe(quantùm ad ſuum præiudicium ſpectat)vendere:vt etiam latè diximus ſup.num.106.ego tamen puto.Igitur poſſet videri,hanc rem debere potius decidi per illam diſtinctionē,an hic aduocatus ſciebat ſibi ius retrahendi competere, & ſic ſibi noceat in eo iure,conſentiendo venditioni ſi ſolus conſenſus in id ſufficiat,per d.l.vltima.ff.de inof.teſt.& d.ca.ex literis,de tranſ.an verò neſciebat, quia fortè extraneus erat: & minimè ſibi noceat, per d.l.inter officium. Et quòd dictum eſt de aduocatione, idem & de procuratione dictum intelligas,quia d.l.vltima de vtroque loquitur,& ibi etiam Bald. atque in vtroque eadem eſt in omnibus ratio,quantùm ad hanc rem pertinet.Ex quo etiam intelligis,quid ſi conſanguineus,tanquam procurator alterius,rem quampiam vendidit,an & is poterit retrahere. Vide tamen Imo. conſi.lvij.viſo quodam inſtrumento,vbi reſpondit,dominum,qui rem ſuam,tanquam procurator alterius, ſcienter locat alteri, non ſibi præiudicare in eius rei dominio. & vide etiam, quæ dicam in ſequen. quæſtio.

Quid de procuratore, an & is poßit retrahere.

266 ¶QVID IGITVR, ſi tutor,aut curator,vendidit rem pupilli,vel adulti, aut ipſe pupillus, vel adultus,cum autoritate tutoris, vel curatoris, ſui conſanguinei:an & tunc idem tutor, vel curator, poterit retrahere. De quo videtur idem iudicandum, ac de aduocato, aut procuratore: præſertim cùm d.cap.ex literis,expreſsim loquatur de eo,qui autoritatem præſtat negotio: vt ibi id expēdunt Doct.Verumtamen aliud eſt in iſtis,qui non ſponte ſua,ſed ex neceſsitate officij,id faciunt: ideò id ſuum officium exequentes non ſibi præiudicant. d. l. cùm quædam, C. de admi. tuto. & §. ſi tutor, Inſtit.de inof.teſta.vbi glo.bene huiuſmodi differentiam intellexit,dum opponens de d.l.vltima.ff. eod.tit.ita eos text.conciliat,quòd in d.l.vltima.aduocatus & procurator ſponte ibi faciebant,cùm illa officia ſint ſpontanea.§.mandatum,Inſtit. mandat.at hîc (inquit)ex neceſsitate, quia tutela ex neceſsitate ſuſcipitur.l.necnon.ff.de tuto. & curat.dat.ab his.atque etiam ex neceſsitate geritur.l.j. in prin.ff. de admi.tut.& id quoque ſequuntur Ioan.Plat.Ange.Are.& Viglius Zuichemus,in d.§. ſi tutor, è quibus hic poſtremus ſubiungit,quòd ſi quis iuſſu magiſtratus aduocationem præſtiterit, parendi neceſsitas eum excuſabit.Quod & ante eum,licet non alleget,nuncupatim voluit Alber.in l.poſt legatum.§.aduocatum.ff.de his qui.vt indig.& idem quoque voluit glo.in d.l.vltima.Aliter autem diſtinguit Io.Fab.in d.§.ſi tutor.Et facit,quod in ſimili tradit gl.in l.procurator qui pro euictione.ff.de procurat.

An tutor, uel curator, qui uēdidit, aut autoritatem in uenditione præſtitit, poßit retrahere.

Officium ſuum nemini debet eſſe dānoſum.

Iterum de aduocato.

267 ¶EX QVO ETIAM potes intelligere,quòd ſi res immobilis cuiuſpiam debitoris fuerit ſubhaſtata,& demum à iudice decreto ſuo plus offerenti adiudicata, (quo caſu etiam habet locum retractus ſecundum noſtram conſuetudinem,& alias pleraſque huius regni)quanquàm de iure ſit dubium,vt dicemus infrà,eod.§.in glo.xiiij.in verbo,*ou equipollent à uente*,num.8.ſecundò intellige, & multis ſequen. certè ipſe iudex,conſanguineus debitoris,non ex eo prohibetur vti iure retractus,vt etiam in non admodum diſsimili caſu voluit Caro.Molen.in conſue.Pariſ.ti.j.§.xviij.nu.3.in fi.At quod etiam,præter ea quæ diximus in præcedenti verſ.faciunt quæ diximus ſuprà,in eadem glo.nu. 139.ſed hanc noſtam & ſeq.

An iudex, qui interpoſuit decretum uenditioni, poßit retrahere.

268 ¶POSTREMO quid de fideiuſſore venditoris,fortè adhibito pro euictione rei venditę,vtrùm ſi conſanguineus ſit venditoris, poterit accedere ad retractum?quod non videtur, quoniam fideiubens cenſetur conſentire cōtractui,pro quo fideiubet.l.j.§.ſed & ſi ſerui,& ibi glo.& Doct.ff.quod iuſſu.& l.exceptione,& ibi Bald.& Alber.C.de euictio.iuncta l.vendicantem.ff.eod.tit. & l.Pompo.§.j.ff.in quib.cauſ.pig.vel hypo.tacit. contra. Et voluit etiam Ioan. Andr.in addi. Spe.in tit.de actore,§.j.verſicu.quid ſi præſente.& Bald.in addi.eiuſdem in titu.de reo.§.j.col.vlt.verſic. quæro ad perfectionem & Alber.in l.Caius,colum.ij.verſi.item fideiuſſor.C.de pig.actio.& Rapha.Fulg. conſi.lxvij.paterfamil.colum.iij.verſic.ipſe autem fideiuſſor. Híncque Bald.ſubdubitans tamen,in d.l. exceptione,dicit,quòd ſtante ſtatuto, vt filius non poſsit ſe obligare ſine conſenſu patris, ſi ipſe pater pro filio fideiubeat,ſatisfactum eſt ſtatuto,cùm id faciens cōſentire videatur.Idque pro indubitato voluit idem Bal.in ſua marga.in verbo,ſtatutum,ver.pen.& Alex.in l.is qui hęres.§.vltimo. col.j.ff.de acqui.hære.& Soci.conſi.lxxx.præſens conſultatio,col.iij.verſi.capio primùm lib.iiij.& Hip.Marſi.conſi.ix.adiuua me,col.antepe.verſi.ſed poſito,lib.j.Et facit etiam tex.in d. l. poſt legatum,§.ſunt qui putant.ff.de his quib.vt indig.Et vide etiam,quæ diximus ſuprà,eadem glo.nu.156. aut etiam ſi præter, & ſeq. Sed & vide Carol.Molend.qui dicit non propter id priuari conſanguineum iure retractus,in d.conſue.Pariſ.tit.j.§.xiiij.glo.j.nu.11.& iterum §.xiij.nu.3.

An fideiuſſor uenditionis.

Pater fideiubens pro filio, cenſetur ei conſentire.

¶ET

269 ¶ET CVM HIS ſtatueram finem huic glo.facere:ſed ſe offert caſus ad eam pertinens, de quo & nunc interrogatus ſum. Quiſpiam vt cõſanguineus venditoris,emptori oblationem retractus fecit:emptor illum fatetur conſanguineum : tamen aliis rationibus eum non vult admittere, quòd dicat contractum non eſſe venditionis,aut venditionem ſonantis, vel quod ille non venit intra tempora retractus.Poſtea verò,quia in proceſſu litis compertum eſt contrarium, ſcilicet illum contractum eſſe veræ venditionis,aut ei æquipollentis,actorémque veniſſe intra annum, emptor negat illum eſſe conſanguineum, confeſsionémque conſanguinitatis à ſe factam ſibi præiudicio futuram, reuocat:cùm non epiſtolis,non nudis aſſeuerationibus, ſiue confeſsionibus conſanguinitas cõſtituatur,aut probetur.l.non epiſtolis,& l.non nudis.C.de proba.&l. neque profeſsio. C. de teſta. vti nec contrà tollitur.l.ius agnationis,ff.de pactis,& bene facit tex.in l.cùm falſa,C.de iuris & fac.igno.& alia multa à nobis collecta infrà,eo.tit.§.xxxij. nu.34. contrarium quoque. Quæ cùm aliàs ſemper procedunt,tum verò maximè in iis,quæ naturæ ſunt,cuiuſmodi conſanguinitas eſt, quippe cùm natura ipſa immutabilis ſit,§.ſed naturalia,Inſti.de iure natur.gen.& ciui. *Emptor qui cõfeſſus eſt cõſanguinitatem agentis ad retractũ, an eandẽ poßit poſtea negare, & quomodo.*

270 ¶Ego tamen reſpondi contrarium, videlicet ſtandum eſſe emptoris confeſsioni, niſi doceat de errore illius,per text.in l.j.§.Iulia.ff.de libe.agno.qui loquitur de agnitione filij,& in c.per tuas,extrà de probat.qui & de eadem re loquitur,dicitque nihil in id facere iuramentum eius,qui hanc confeſſionem vult reuocare. Et ita,ſcilicet huiuſmodi confeſsionem probare,tenet Cyn.in d.l.non epiſtolis,in j.quæſt.& ibi quoque Bald.col.j.verſic.tertio caſu,& Saly.circa medium,& Petr.Anch.conſi. clix.rationes,col.ij.verſi.venio ad ſecundum. Quanquàm non neſcio in hoc fuiſſe à noſtris variatum,vt videre licet ex glo.Bart. Ange.& aliis in d.l.non epiſtolis.& gloſ.Bart. Bald. Angel. Salice. Rapha.Ro.Pau.Alexand.Corne.Franc.Aret.& Iaſo.in d.l.neque profeſsio,de teſta. Barto. in d.l.j. §.idem per contrarium.ff.de lib.agno. & Cano.in d.c. per tuas, de probat.ex quibus tamen intelliges,hanc quam diximus,eſſe communem opin.Nam & in ſimili videmus, quòd licet ſententia non conſtituat conſanguinitatem,ea tamen eãdem probat,d.l.j.§.vlt.de lib. agno. Debet igitur emptor probare errorem,vt eam confeſsionem reuocare poſsit.In Gallia autem noſtra neceſſe eſt gratiam huius confeſsionis à Principe impetrare, quod nos vulgo releuare dicimus, non ſine exemplo antiquitatis,nam & hoc verbo in ea ſignificatione vſus eſt Iuriſconſultus in l.etiam. §. primo.ff.de minori. *Releuare, in uulgari ſignificatione.*

271 ¶EST ET ALIVD, quod me hinc abire non ſinit.Nempe quod ab Arnol. Ferro. in conſuetudin.Burdigal.hoc eod. tit. §. vij. tractatum reperimus, vtrùm proximus venditoris excommunicatus(quem appellant)ſit ad retractum admittendus. quod & nos differere decreuimus, tum quia huc priuatim nonnihil pertinet,tum quia & ad alia pleraque non inutile eſt.Igitur vt paulò longiùs eam rem repetamus,nec tamen interim extra chorum ſaltantes, vt ex calce liquebit. Excommunicatio hæc(quam vocamus)ab antiquorum,& Græcorũ,& aliorum ritibus,legibúſq;,ortum habuiſſe videri poteſt,non à Diuo Paulo,vt Canoniſtæ,& Theologi opinantur.Cæſar enim lib.vij.Commentariorum,quo loco noſtrorum Druydum mores ac ritus deſcribit,de his in hæc verba loquitur: Si quis aut publicus, aut priuatus, eorum decreto non ſtetit,ſacrificiis interdicunt. hæc pœna apud eos eſt grauiſsima. Quibus ita eſt interdictum,hi numero impiorum ac ſceleratorum habentur:his omnes decedunt,aditúmque ſermonémque defugiunt,ne quid ex contagione incommodi accipiãt, neque his petentibus ius redditur,neque honos vllus communicatur.Hactenus Cæſar. Quis autem prima ſtatim fronte non videat illam pœnam eam eſſe,quam nunc excommunicationem vocamus. Excommunicati enim primùm ſacrificiis interdicuntur,cap.clerici,& ferè per totum titu. extrà de cler.excom.mi.& c.ſi quis epiſcopus,& c.placuit,& aliis multis,xj.quæſt.iij. Deinde hi impij quoque veluti proprio & peculiari vocabulo appellantur.c.certum.xxiiij.q.iij. Præterea his communicari prohibetur aut ſermone,aut menſa,aut conſuetudine,aut alio quouis pacto.c.ſicut. & c.excommunicato,& c.qui cõmunicauerit,& aliis multis.xj.q.iij. Ob ídque excõmunicati dicũtur quòd ſint extra hominũ fidelium communicationem,ſiue cõmunionem, poſiti,vt dicit Archi.in d.c.ſicut.His etiam petentibus ius denegatur,cap.intelleximus, extrà de iudici. &cap. exceptionem, extra de except.& cap.j.eodem titu.lib.vj.& cap.j.de reſcript.eod.quoque lib. Neque honos vllus communicatur,vt qui ad dignitates & beneficia(quæ vocant)aſſumi promouerique non poſsint,cap. cùm dilectus extrà de conſuetudin.& cap.cùm bonæ,de ætat.& quali.& cap.ad probandum, de ſentent.& re iudi.& cap.poſtulaſtis,& cap.ſeq.de cleri.excom.mini.cum ſimi. Quod & in dignitatibus ſecularibus obtinet,vt patet ex cap.venerabilem, verſic.nunquid enim,ibi, ſacrilegum quencunque vel excommunicatum, & rurſum verſic.ſunt enim notoria,& ibi Panor.colum.v.verſic. nota ibi. ſcilicet excommunicatio,extrà de elect.& voluit etiam Cardi.Floren.in cap. perpendimus, in xl.oppo. extrà de ſentent.excommuni.& Philip. Deci.in cap.dilecti,colum.j.extrà de except. Sunt enim ipſi infames,vt dicit gloſ.in cap.j.verſic.niſi iuſta, in verbo,infantia,quam not.ibi Bald.& Recentiores, titu.quo temp.miles.& alia gloſ.in cap.j.§.vlti. in gloſ. vlti.ad fi.titu.per quos fiat inue.& eſt optimus text.quem neutra allegat,in cap.infames,vj.q.j.quem dicit vnicum Ro.ſingu. dclxxviij. an excommunicatus.Hoc tamen vltimum quomodo intelligatur, videbis apud Innocen. & alios in cap. teſtimonium de teſtib.& Archi.in Summa,iiij.quæſ.j.& Ro.ſing.dclxxxv.incip.in principio huius.

Quæſt.an excommunicati admittãtur ad retractum.

Excommunicationis ortus.

Druydum excõmunicatio.

Excommunicati.ſacrificiis interdicti.

Excommunicati impij.

Excommunicatis cõmunicare prohibitum.

Excõmunicati unde dicti:

Excommunicatis ius denegatur.

Excommunicati dignitatũ & beneficiorũ incapaces.

Excommunicati infames.

Excommunicationis pœna grauißima. Denique hæc pœna, vt apud Druydes olim, ita & hodie apud nos, omnium est grauissima, c. corripiantur, xxiiij. quæst. iij. De quo abundè per Feli. in c. qualiter, le ij. §. vlti. col. x. versi. vlterius tangit, le ij. (sunt enim eadem col. duo versi. eius initij,) extrà de accusa.

272 ¶Præterea Plato, Philosophus omnium grauissimus & in sanciendis legibus nulli Ethnicorum secundus, ad fin. prope libri ix. de Legibus: *Platonis excõmunicatio.* Ἐὰν δέ τις (ait) ὄφλῃ δίκην αἰκίας γονέων, πρῶτον μὲν φευγέτω ἀειφυγίαν, ἐξ ἄστεος εἰς τὴν ἄλλην χώραν, καὶ πάντων ἱερῶν εἰργέσθω. μὴ δὲ εἰργόμενον, κολαζόντων αὐτὸν ἀγρονόμοι πληγαῖς, καὶ πάντως, ὡς ἂν ἐθέλωσι. Κατελθὼν δὲ θανάτῳ ζημιούσθω. Ἐὰν δέ τις τῷ τοιούτῳ, ὅσοι ἐλεύθεροι, συμφάγῃ, ἢ συμπίῃ, ἤ τινα τοιαύτην ἄλλην κοινωνίαν κοινωνήσῃ, ἢ καὶ μόνον συντυγχάνων που προσάπτηται ἑκὼν, μήτε εἰς ἱερὸν ἔλθῃ μηδὲν, μήτ᾽ εἰς ἀγορὰν, μήτ᾽ εἰς πόλιν ὅλως, πρότερον ἢ καθήρηται, νομίζων κεκοινωνηκέναι ἀλιτηριώδους τύχης. Id est, Si quis de vi parentibus allata damnatus fuerit, primùm quidem ex vrbe egrediatur, in exiliúmque perpetuum proficiscatur, ac sacris omnibus arceatur. Eum autem, qui non se arcuerit, agronomi verberibus cædant, & omnino, vt hi quidem voluerint. Reuersus verò ex exilio, morte mulctetur. Si quis verò ex liberis hominibus cum tali viro vel comederit, vel biberit, vel re alia quacunque cum eo communicauerit, atque adeò si ei obuiam factus, eum sua sponte tetigerit: neque in templum ingrediatur, neque in forum, neque omnino in vrbem priùs quàm purgetur. Putet enim se cum homine scelesto communicauisse. Hæc ille. quæ & omnino ferè similia sunt huic nostræ religionis Christianæ excommunicationi, vt planè demonstrauimus. Et hoc intelligens Marsilius ille Ficinus, Philosophus & Theologus sanctissimus, & doctissimus, in eo argumento, quod edidit in decimum librum de Legibus ipsius Platonis, post princip. hæc scribit: Ac ne quid nos lateat, ad impietatem etiam pertinet familiaritas & communio omnis, seu in cibis seu verbis cum iis inita, qui ob nefaria scelera arcentur à sacris, qui & contaminati cæteros quoque vel ipsa propinquitate cõtaminant. Qua quidem de re in calce noni libri ita pertractat, vt vaticinari visus sit execrationes quotidie factas à nostris, prophanos à communione ecclesiæ propellentibus. Hæc Ficinus.

273 ¶Quin apud Athenienses illos, à quibus maxima ex parte Romani leges nostras mutuati sunt, antiquitus erant publicæ quædam detestationes, veluti in eos, qui viam non monstrassent erranti, vt scribit Tullius lib. Officiorum iij. *Atheniensium excommunicatio.* In quarum locum successisse hãc nostram excommunicationem tradit Erasmus Chiliadis primæ Centur. ij. cap. lxxxiiij. quo tractat illud prouerbium, ἀρᾶς ἱερὸν, id est, deuotionis, siue malis, execrationis templum. Plutarchus autem tum in Vita Alcibiadis, tum in Problematis Ro. c. xliij. tradit ipsos Athenienses decreuisse, vt ministri ministræq; sacrorum Alcibiadem, veluti impium ac nefandum hominem, execrarentur. Earum autem vnam, neglecto populi decreto, dixisse, supplicationum ad se, non execrationum, officia pertinere. *Argiuorũ excõmunicatio.* Euripides Atheni. in Oreste figuram quandam nostræ excommunicationis describit, quam obseruatam Argis dicit,

Ἔδοξε δ᾽ Ἄργει τῷδε, μήθ᾽ ἡμᾶς στέγαις,
Μὴ πυρὶ δέχεσθαι, μήτε προσφωνεῖν τινα
Ματροκτονοῦντας.-- Id est, ad verbum propemodum:
Sancitum est porrò Argis hisce, neque nos tectis,
Nec igne recipiendos, neque alloqui quenquam debere
Matricidas.

274 ¶Romanos quoque his diris & execrationibus vsos fuisse, vt qui illis esset obnoxius, dare grauissimas pœnas, maximóque infortunio affici necesse esset, autor est idem Plutarchus in Crasso. *Romanorũ excõmunicatio.* vbi & tradit, Acteium Trib. Pleb. his diris confixisse Crassum in Parthos proficiscentem. Ex quo est & illud Lucani lib. iij. Pharsaliæ:

--Crassúmque in bella secutos
Sæua Tribunitiæ uouerunt prælia diræ.

Et illud quoque Tullij lib. j. de Diuinatione: M. Crasso quid acciderit, videmus, dirarum obnuntiatione neglecta. Et Arnobij lib. viij. Disputationum aduersus gentes: Et vt Parthos (ait) signa repetamus, dirarum imprecationes Crassus & meruit, & irrisit. Et de huiusmodi quoque diris fit mentio Plinio lib. xxviij. c. ij. haud multò post princ. Et de diris execrationibus Liuio, lib. vj. tertiæ Decadis, cuius hæc verba sunt: Qui victus acie excessisset, eum ne quis vrbe, tecto, mensa, lare reciperet: diram execrationem in populares, obtestationémque, quam sanctissimam potuerunt, aduersus hospites composuerunt. Hæc ille. in quibus vide viuam nostræ excommunicationis imaginem. Iterúmq; cap. viij. his adhortationibus execratio dira adiecta, si quem à proposito spes mollitiáve animi flexisset. Rursúmque lib. x. iiij. Decadis: Huius atrocitas facinoris nouam velut flammam Regis inuidiæ adiecit, vt vulgò ipsum liberósque eius execrarentur: quæ diræ breui ab omnibus Diis exauditæ, vt sæuiret ipse in suum sanguinem, effecerunt. Has quoque deuotiones à Suetonio in C. Caligula vocari putat Beroal. illius interpres.

275 ¶Ideò cùm excommunicatio non sit Iuris canonici inuentum, non mirum videri debet, si & in foro quoque seculari, nedum ecclesiastico, siue canonico, ea proponi & allegari possit: vt videre licet ex glo. not. in l. j. & ibi quoque Bald. Fulgo. qui illam dicit sing. & Ias. C. de iur. & fac. igno. & glos. in c. præceptum, xxxij. q. v. & in d. c. j. §. si quis igitur, in verbo, opponit, & ibi Hosti. Archi. Io. Andr. Lap.

Per.

Pet.Anch.Domi.& Phil.Franc.de excep.lib.vj.& Spe.tit.de excep.§.nunc dicendum,versic.& not. quòd iudex,& ibi Io.And.& Bal.in addi.Cy.Bald.& aliis,in l.placet,per tex.ibi.C.de sacr. eccl. eodem Bal.in l.quoties,ad fi.C.de iudic.& in l.vlti.col.j.C.si à non compet.iud.& in d.c.intelleximus, col.ij.versi. quæro nunquid,extrà de iudi.& in c.exceptionem,versic.quæro nunquid, extrà de excep.& in c. contingit,col.vij.versic.porrò si iudex,de dol.& contu. Lapo,alleg.xcij.inspeximus,col. iij.per text. optimum,& expresissimum, in id à paucis expensum, in c.decernimus,de sent.excom. lib.vj.Io.Ana. & Fel.in c.postulasti,extrà de homicid.vbi etiam est bonus tex.Ro.d.sing. dclxxxv. in id allegans l.hi qui sanctam.C.de apostat. Guid. Pap.deci. Delphi.ccxx. Ioan.col.j.& in statuto Delphi.incip.si quis per literas,in verbo,communi æstimatione fide dignos.Fel.in c.tuæ,col.ij.extrà vt lit.non conte.& in c.prudentiam,§.sexta,in princ.& ibi Philip.Deci.in ij.not.extrà de offic.dele. Aufre.in tract.reprobationum testium,in versicu.excommunicatus,Ias.in l.eleganter,§. si quis post transactionē,col.ij.in fin.ff.de condict.indeb.& Philip.Dec.in c.ecclesia sanctæ Mariæ,col.xx.vers. duodecimo,de consti.Et bene etiam facit tex.in c.domino,tit.hic finit,lex Corra.& secundum nonnullos in Authen.credentes.C. de hæred. Nam quod pertinet ad d.l.placet,C.de sacro.eccle.quam nonnulli in hoc annotarunt,nihil omnino huc facit.Nam verbum acrimoniæ, quo ea l.vtitur, excōmunicationem non significat,vt ibi putat Accursius,& Ioan.Mo.in c.j.paulò ante fin. de stat. regu. lib.vj.sed aliud omnino,de quo,vt alios omittam,vide glo.in c.licet,de immu.eccle.lib.vj.& Arch. in c.attendendum,xvij.q.iiij.

276 ¶Igitur vt concludamus,si exceptio excommunicationis obiici potest & in foro seculari, illud consequens est, consanguineum excommunicatum vocantem in ius emptorem, vt ab eo retrahat rem venditam, posse hac exceptione repelli. Et id quidem verum est de Iure communi. At apud nos ex consuetudine generali Franciæ,huiusmodi exceptio in foro seculari non admittitur, vt scribit Ioan. Fab.in §.quòd si tutor,col.pen.Instit.de curato.& Aufre.deci. Tholo. clxxxix.item fuit quæsitum, an excommunicatus.Et in eandem rem est Bononiæ expressum statutum est,vt referunt Iac.But.& Bald.in d.l.placet,non aliter disputantes,an huiusmodi statutum valeat,tanquam tacitè illud approbare videantur.& Io.Ana.in d.c.postulasti,de homicid.vbi expresè negat id statutum valere,sicuti & Philip.Deci.in d.c.ecclesia sanctæ Mariæ.loco suprà allegato.& sentit etiam Lapus,d.alleg.xcij. dum dicit,non admittentem huiusmodi exceptionem videri facere aduersus libertatem ecclesiasticam,per d.c.decernimus,de senten.excom.lib. vj. Verùm potius se Canonistæ ruperint, quàm vt id apud nos obtineat.Ideóque nihil video,quod moribus nostris impediat consanguineum excommunicatum venientem ad retractũ.Quod & Ferro.vbi suprà,placuit, qui mihi ansam præbuit, vt hanc quoque rem tractarem,vix aliàs hoc in loco tractaturus.

DEDANS L'AN, GLO. X.

1 PRISCIS ILLIS temporibus non vnus omnibus annus fuit. Nam, vt scribit Plinius,togatorum doctisimus,libr.vij. Naturalis historiæ, cap.xlviij. Annum alij æstate vnum determinabant,& alterum hyeme:alij quadripartitis temporibus, sicut Arcades, quorum anni trimestres fuere. Quidam Lunæ senio,vt Aegyptij.Itaque apud eos aliqui & singula milia annorum vixisse produntur.Id quod & post eum recensuit Diuus August.lib.de Ciui.Dei xv.c.xij. & ante vtrunque Diodorus lib.j.Bibliotheces. Xenophon quoque, si is fuit, in libris, qui eius titulo de Aequiuocis circunferuntur, Aegyptij,ait,vtuntur anno quandoque menstruo,sæpe bimestri, non rarò trimestri, nonnunquam solari : quæ varietas etiam ex nostris, qui ab eis literas habuerunt,sapientes fecit aberrare. Iberis annus quadrimestris vt plurimùm est, rarissimè solaris. Contrà Chaldæi, cùm in antiquitate disciplinarum suarum vtantur menstruo, in cæteris semper solarem se intelligere fatentur.Plutarchus in Numa Pompilio, Quidam,inquit,ex Barbaris trium,ex Græcis autem Arcades quatuor, Acarnanes sex mensium anno vsi sunt. Aegyptiis menstruus annus fuit,deinde mensium quatuor, vt aiunt:quare qui vel nuperrimè eam regionem incoluerint,vetustisimi videntur esse, annorúmque incredibili multitudine in familiarum deductionibus differunt:quippe qui menses in numerum annorum collocent. Romanis quoque ab initio annum fuisse decem mensium multis coniecturis probat,duósque à Numa fuisse additos,scilicet Ianuarium,& Februarium.In qua etiam sententia Ouidius fuit,statim circa initia,lib.j. Fastorum:

Annorum diuersitas.
Arcadum annus.
Aegyptiorũ.
Iberorum.
Chaldæorũ.
Acarnanum.
Romanorum.

Tempora digereret cùm conditor urbis,in anno
Constituit menses quinque bis esse suo. Et Paulò post:
At Numa nec Ianum,nec auitas præterit umbras:
Mensibus antiquis addidit ille duos.

Gellius quoque libro tertio Noctium Atticarum, capit. xvj. scriptum reliquit, fuisse,qui existimarent,Homeri tempore,sicut Romuli,annum fuisse non duodecim mensium, sed decem:in eam opinionem adducti, propter versus Homericos, quibus Neptunus alloquitur puellam, à se recenter compressam,lib.xj.Odysseæ:

Χαῖρε γύναι φιλότητι, περιπλομένου δ' ἐνιαυτοῦ
Τέξεις ἀγλαὰ τέκν', ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλιοι εὐναὶ
Ἀθανάτων. Id est,
Nunc gaude, dilecta: ast cùm se euoluerit annus,
Illustres (neque enim sunt vana cubilia diuûm)
Natos nixa dabis.

Solinus Collectaneorum cap.iij. Annus (inquit) apud Aegyptios quatuor mensibus terminabatur: apud Arcades tribus: apud Acarnanes sex. In Italia apud Lauinios tredecim: quorum annus trecentis septuaginta quatuor diebus ferebatur. Subdítque, quod de Romanis suprà ex Plutarcho diximus. Macrobius quoque lib.j. Saturnaliorum, cap. viij. Anni certus modus apud solos Aegyptios fuit. Arcades annum suum tribus mensibus explicabant, Acarnanes sex, Græci reliqui ccc liiij. diebus annum proprium computabant. Diuus autem Augusti. libro de Ciuitate Dei xij. capit.x. cum Solino ac aliis ferè consentiens, dicit apud Aegyptios annum quatuor mensibus finiri. Censorinus in eo libro, quem de Die natali ad Cerellium scripsit, In Aegypto, ait, antiquissimum ferunt annum bimestrem fuisse: deinde à Bihone, aut vt alij, Pherone Rege quadrimestrem factum: nouissimè Arminon ad tredecim menses & dies quinque produxisse. Item in Achaia Arcades trimestrem annum primum habuisse dicuntur. Cares autem, & Acarnanes semestres habuerunt annos, inter se dissimiles, quibus alternis annis augescerent, aut senescerent. Ante hos Xerophon, quisquis is est, in eod. libro de Aequiuocis: neque etiam ei conuenit cum Xenophonte Socratico: Annus (ait) diuersus est. Et enim Aegyptij vtuntur anno quandoque menstruo, sæpe bimestri, non raro trimestri, sæpe quadrimestri, nonnunquam solari.

Lauiniorum. *Græcorum.* *Carum.*

2 ¶Et hæc quidem de anno ciuili, quem sibi populi siue gentes pro arbitrio constituerunt. De naturali autem, siue solari, aut vertente, & de magno, siue mundano, & aliis differentiis, multa apud eosdem autores scripta comperies, quæ non duximus huc transponenda. Et apud nos quoque de ipso anno naturali videbis in l.ita vulneratus, §.extimatio.ff.ad leg. Aquil.& in l.iij.§. minorem, ff. de mino. & in l.cùm hæres, §. Stichus si hæredi, ff.de statulib.vbi scribitur, annum constare ex continuatis diebus ccclxv.& in l.cùm Bissextus, & iterum in l.anniculus non statim.ff.de verb.signifi. & Doct. in illis ipsis locis, præsertim verò Alciat.in d.l.cùm Bissextus, & in c.quadragesima, & ibi gloss.de consec.di.v.glo.& doct.in c.quæsiuit, extrà de verbo.signifi.& in c.si propter, in verbo, primi anni. de rescrip.lib. vj. Archi.in c.si papa, de priuil.eod.libr.vj.Lucam Pen.in l.siue ex Prætoriano, col.j. & ij.C.de execu.& exac.lib.xij.Aluar.in §.his consequenter, col.iij.versi.nota annum, titu. hic finit lex.& in c.j.col.ij.versi.nota militem, titu.quo tempo.mil.Philip.Franc.in c.quam sit, §.electus, col. ij.quibus locis videbis multas quæstiones ad hanc anni mentionem pertinentes, quas breuitati consulentes prætermisimus, loca designasse cótenti. Sed & nostrates alias annorum species, ne id omittamus, ponunt, scilicet vt sint alij vsuales, alij ceremoniales, alij legitimi, vt videre poteris apud Archi.Ioan.Andr.& Domi.in d.cap.si propter, de rescrip.lib.vj. neque enim in istis diutiùs immorari decreuimus.

Annus ciuilis. *Annus naturalis.* *Annus solaris siue uertens.* *Annus magnus siue mūdanus.* *Annus usualis. Ceremonialis. Legitimus.*

3 ¶SED VT AD NOSTRAM consuetudinem accedamus, eam sanè, si nullum tempus certum huic retractui statuisset, de anno tamen, vt multis placet, intelligere oportuisset, ex sententia Bald. Aluar. Marti. Lauden.& Card. Alex.in c. Titius, tit.si de feud. fuer. contr. vbi ex eo text.not. quod agnatus proximior, cui ius est reuocandi alienationem in extraneum factam, eam facultatem perdit, nisi intra annum veniat: monétque Bald. agnatos, vt bene aduertant, nec sinant id temporis labi, nisi velint eo iure excludi. Et idem voluit ipse Bald.in c.j.§.hoc quoque, col.penul.versi.vij.conclusio, in illis verbis, & nota quòd si per annum, tit. de succes.feud.vbi dicit, quòd tacendo per annum, perinde est, ac si consensisset alienationi.& consil.ccxlix.verba inuestituræ.paulò ante fin. lib. ij.Ro.consi.xxij.pro propositæ, ad fin.& iterum consi.lxx.visis themate, col.ij. versic.iij. istam sententiam, quibus locis dicit illum tex.ad hoc sing.rursúmque ipse Ro.in l.j.ff.in ius vocat. vt eant.& in repe.rub.de arbit.col.xv.versi.vndecimò, quia emphyteusis.& in l.Prætor ait, §.vlt.in addi.& ibi Ias.col.vlt.ff.de no.ope.nuntia.Paul.Cast.consi.lxxxiiij.quæstio ista vertitur, col.ij.lib.ij. vbi dicit illum text.notasse Alex.in addi.Bar.in l.sicut, C.de præscrip.xxx.vel xl.an.vbi id trahit ad statutum huic nostro simile, quo scilicet admittitur vicinus ad retrahendum rem alienatam in extraneum, vt videlicet nisi intra annum veniat, non audiatur: quamuis in statuto nihil de tempore sit definitum. & idem Alexan.in l. si mihi & Titio, col.vlti.ff.de verbo.obliga.& in l.j.§.permittitur, ff. de aqua quot.& æsti.etiam in addi. ipsius Bart. & Barb. in c.plerunque, col.v. de rescript.vbi ita dicit se ex facto respondisse: & iterum in c.mandatum, nu. 42. eod.tit. Franc. Curt. Senior consi. xlviij. super controuersia, in fin.j.addi.Ias.in l.petens, col.iiij.versic.secundò no.quòd facultas, C.de pactis.vbi & trahit ad casum nostræ consuetudinis, dum allegat c.constitutus, de in inte.resti.idem Ias.in l.j.col. vj.versic.circa quod bene not.C.de iure emphy.& consi.xcij.facti præsentis, col.vij.versic.istis sic in facto, lib.j.& consil.clix.super facto, colum.ij.versicu.aggredior tertiam, lib.ij.vbi & ad casum nostræ consuetudinis trahit.& consi.vij. pro reuerendissimo, col.iij.versicu. septimò facit, lib.iij.Fel. in cap.quæ in ecclesiarum, char.vlti.in vij.declaratione, versic. tamen quia in hoc, de consti. Iaco.à

Quæstio, utrū annus retractui datus censeretur, si expressus nō fuisset.

Sanct.

Sanct.Geor.in tract.feud.in verbo,& cum pacto de non alienando,col.v. versicu.& aduertite quòd præmissa.Philip.Deci.consi.ccxxij.viso puncto,colum.iiij.versicu.quartò prædicto Francisco,in fi. & consil.cclxxv.in causa quæ Lucæ agitatur, col. vj.versicu.& ex omnibus suprà dictis. & consilio cccxcv.in causa magnifici,ad fin.Hippo.Marsi.singu.liiij.in multis partibus, vbi nuncupatim loquitur de hoc statuto.Lud.Gozad.in repet.l.qui se patris,colum.xxxiiij. versic. infero & sextò.C.vnde lib.Zasius in epitome feudorum,parte ix.chart.v.versicu.in præmissis,Franc.Balb.qui etiam loquitur in casu nostræ consuetudinis,in tract.præscrip.in iiij. parte iiij. patris principa. in xxx. quæstio. colum.vltima.

4 ¶Et ex hoc inferunt plerique, eam facultatem,quæ competit agnatis emphyteutæ, vt scilicet finita emphyteusi per generationem,sibi potius,quàm extraneis,concedatur, de qua per Bartol. in d.l.j.§. permittitur.ff.de aqua quoti.& æsti.& latè diximus suprà, in rubr. nume. 41. huc item pertinet, & sequen. illam (inquam) facultatem anno tantùm durare. Ita enim expressè voluerunt Ro.& Iason in d.l.Prætor ait,§.j.ff.de no.ope.nunc.idem Ro.in d.rubr.de arbit.& in consil. suprà allegat.Alex. in omnibus quoque locis suprà citatis,Barb.in c.j.col.pen.extrà de locat.Franc.Curt.Senior,d.consi. xlviij.col.iiij.versic.& præmissa etiam clarè procedunt.& iterum in fin.j.addi.Cardi.Alexan.in c.j. col.iiij.versic.tamen istam facultatem,titu.quemadmo.feud.ad fili.perti. & Ias.in omnibus consil. suprà designatis,& præterea in d.l.ij.col.vj.versic.circa quod.C.de iure emphy.& Franc.Balb.in d. tract.præscrip.vbi suprà,& Franc.Ripa,qui id intelligit de anno ab inuestitura,in l.j.col.ij. versicu. tertiò declara,ff.de priuil.credi.& Matthæ.Afflic.in consti. Siciliæ, incip.vt de successionibus, col. xvj.in xvij.quæst.& Lud.Gozad.consi.lxxj.in causa domini,col.j.

Annus concessus agnatis ad reuocationem emphyteusis.

5 ¶Et hæc sententia confirmatur ex text.in c.j.§.porrò,titu.quali.olim feud.pot.ali.vbi facultas,quæ competit domino ad reuocandum alienationem feudi factam à vasallo,durat vno anno tantùm. Ex quo not.Bal.in verbo,annali silentio,quòd annale silentium habet vim repudiationis, & vt ipse loquitur,post eum text.refutationis.Ad quod etiam dicit facere l.facta, §.si quis bonorum,ff. ad Senatusconsultum Trebel.& quod not.in l.si ego.ff.de nego.gest.Sed & ad hoc facit text.in c.j.§. vlt. tit.si de inuesti.inter domi.& vas.lis oriat.vbi si vterque & dominus,& vasallus noluerint iurare in casu illius text.si vasallus per annum possedit,tacente domino,is solus iurabit. Ex quo & ipse Bald. not.quòd in materia feudorum annalis possessio inducit præscriptionem pro vasallo.

Annus domino cõcessus ad reuocationem feudi alienati.

Annale silentium pro repudiatione.

6 ¶Subdítque Baldus (ne id prætermittam) nullo alio in loco esse eum text. de anno. Id quod fortè verum est in eo casu:sed alibi sæpe in iure,vltra loca superius citata,est annalis præscriptio:vt in l.j. §.vltimo.ff.si quis cautio.& in l.vltima,ff.de eden.& l.j.§.vltimo,ff. si quis ius dic. non obtemp. & l.j.§.Largius,ff.de success.edict.& l.j.ff.quan.actio de pecu.est an. & sæpe in titu. ff. de pecul. & l.j. §.item si quis,ff.ex quibus causis maio.& l.sciendum,§.vltimo,ff.de ædil.edict. & l.j.ff. de requir. reis,& l.j.in princip.ff.si quis testa.lib.& l.si verò,§.hæc autem,ff.de his qui deie. vel effud.& l.vel post annum,ff.de alie.iudi.mut.cau.fac.& l.j.§.vltimo,ff.de interdi.& l.j.ff.de calumnia,& l.si cohæredi,§.j.ff.quis ordo in bon.posses.ser.& l.ij.§.confestim,& l.filij,§.j.ff. ad S.C. Tertul.& l.ait Prætor,§.annus,& §.hæc actio post annum.ff.de his quæ in fraud.credi.& l.vlti.C. eod.titu. & l.j. C.de anna.except.& l.emancipata,C.qui admit.& l.si non cõuicij.C.de iniur.& l.vlt.C.de dot.caut. non nume.& l.ij.in fine,C.de ædil.acti.& l.ij.C.vnde vi.& l.vltima,§.sin autem à locis,C.de iur.delibe.& l.ij.C.vi bono.rapt.& l.j.§.exactio,C.de rei vxor.acti.& l.si quis emptionis,§. sed & si quis, C.de præscript.xxx.vel xl.ann.& l.ij.C.de naufra. lib.xj. & l.qui grauatos,C. de censib.& censiti. eodem libro xj.& §. primo, Instit. de perpetu.& temp.præscripti.& §. cùm igitur plures, versicu. liberis,Institu.de bonorum possessione,& §.si quis autem non implens, in Authent.de hæredita.& Falcid.& §. omnem, versicu. si verò propositis, & versiculo si verò intra, in Authentica de litigio. & §.si seruus sciente, in Authentica de sanctissi. Episcop. & cap. plerunque, extrà de rescriptis.vbi glos. & Hostien. in verbo, post annum, Nota hîc(inquiunt) annalem præscriptionem.& alia iura citant, quæ ibi videre poteris, & in cap. quoniam frequenter, in princip. extrà vt lite non contest. vbi etiam gloss.in verbo,intra annum,alia item iura adducit,& in cap.rursus,xj.quæst.iij.& in cap. longinquitate,xij.quæst.ij.& in cle.sicut,de appella.& in aliis locis à me adductis infrà in glos. seq. nume.63.& quoniam,& duobus seq.& à Dy.in tract.præscrip.& Matth.Afflict.in constit. Siciliæ incip.prædecessorum,versi.item tene menti.

Annalis præscriptio ĩ multis casibus.

7 ¶Et cùm annus omnes menses semel concludat, censetur tempus omnibus rebus agendis aptum & sufficiens.Ideóque Legislatores plerunque appellationem competentis temporis de anno interpretari solebant, vt videre est ex l. fortissimi, C.de erogat.milit.annon.lib.xij.vt nonnulli ex ea assumunt.Sed id haud dubiè satis ostendit prouerbialis hyperbole.Nam cùm moram longam significare volumus,anno id exprimimus. Terentius in Heauton. Nostín' mores mulierum? dum moliuntur,dum comuntur, annus est. Quod & ab Oldendorpio animaduersum est, Variarum lectionum tomo ij.pag.clx. Bald.autem in l.vsuræ,C. de vsur. dicit per glo.ibi tempus simpliciter prolatum, de anno intelligendum esse.De quo & nos aliquid dicemus tit.seq.§.j. in glo.ij.in verbo,*à tel temps*, nu.4.Sacræ autem literæ annum plerunque ponunt pro tempore, & eo quidem certo, & destinato: vt Hieremiæ xxiij. Annus visitationis. Et nonnunquam pro breui quopiam tempore. Esaiæ xvj.

Annus,pro tẽpore apto & sufficienti.

Tempus de anno intelligitur.

In tribus annis quasi anni mercenarij. Et cap. xxj. Adhuc in vno anno, quasi in anno mercenarij. Annuum autem tempus pro annali (vt id obiter dicam) vsurpauit Tullius in oratione pro L. Flacco, & rursus in quadam ad Atticum epistola, & alibi sæpe, & Paulus noster in l. ex quibus, ff. de interdict.

Annuũ tẽpus pro annali.

8 ¶Sed nescio quonam modo incogitantes huc diuerterimus. Igitur vt redeamus, aduertendum est, quòd ille §. Titius, titu. si de feud. fuerit contr. quo omnes innituntur, ad probandum ius reuocandi alienationem, competens agnatis, anno præscribi, si subtiliter expendatur, nihil facere videtur ad casum nostræ consuetudinis. Nam ratio, quare intra annum debet agnatus reuocare alienationem in casu illius §. ea est, secundum Baldum. Aluar. Mart. Lud. & alios ibi, quia inuestitura feudi, de qua est quæstio, debet peti intra annum, cap. j. §. præterea, titulo de prohibita feudi alienatione per Federicum. & in cap. j. titu. de capit. Corra. Ideò lapsus anni facit, vt agnatus non sit amplius audiendus. Quæ ratio nihil omnino facit ad casum nostræ consuetudinis, nisi forte ageretur de retractu rei feudalis, sicut scitissimè annotauit Iason in dict. l. Prætor ait, §. vltimo ad finem, ff. de no. oper. nuntia. & Philip. Deci. in hoc sibi contrarius, consi. cccxxviij. in casu proposito, colum. ij. versicu. solum superest.

Annus quare agnatis conceditur.

9 ¶Præterea ille lapsus anni procedit, quãdo alienatio facta est in agnatum quempiam remotiorem, vt scilicet agnatus proximior intra annum reuocare debeat, aliàs nõ admittatur. Quòd si in prorsus extraneum facta sit, tunc agnati admittuntur vsque ad triginta annos, secundũ glo. quam sequuntur And. Iser. Bal. & alij ibi. & idẽ voluit ipse Bal. consi. xvj. facti euidẽtia, col. j. li. j. Pau. Ca. cõs. lxxxiiij. col. ij. lib. ij. & Iac. à S. Georg. vbi suprà, & Alex. in d. l. si mihi & Titio, col. vlt. ff. de ver. obl. & cons. xv. visis narratis, col. pe. vers. nõ obst. lib. v. vbi id dicit cõmuniter teneri. Ias. cons. clix. super facto, in fin. lib. ij. & cons. vij. pro reuerendissimo. in fi. lib. iij. Phili. Deci. cons. cxliiij. quoniã ex facto, col. ij. vers. tertiò, non dato, & iterũ cons. ccviij. ad clariorẽ, col. iij. & cons. cccxcv. in casu magnifici, ad fin. & Carol. Rui. cons. clj. quia proponitur, col. v. nu. 19. lib. j. & cons. ccxiij. in quest. col. v. nu. 9. eo. lib. j. & Fran. Balb. in d. tract. præscri. in vij. q. quartæ partis, quartæ item partis princ. & Ant. Rub. consi. lxxxv. viso & diligenter, col. ij. & Alber. Bru. cons. lxvj. dubitatur, col. iij. vers. sed maior. Quamuis Bald. in hoc teneat contrarium, sibi contrarius, consi. cxcvij. quòd consentiente, in princi. lib. iij. Sed prior op. verior est & communior, vt diximus. Et sic quoque dominus reuocat alienationem feudi intra triginta annos, c. j. §. j. & ibi glo. & Doct. titu. de capit. Corra. Sed & aliter d. §. Titius, intelligit Carol. Rui. consi. xxv. dubitabilis, col. vj. versic. non obstat quidem tacendo, lib. j. vt ibi videre poteris, & consi. xxxv. adeò plenè, col. xij. versic. non obstat etiam prædictis, lib. j.

Quid si alienatio facta sit in prorsus extraneos.

10 ¶EX QVIBVS CONSTAT, eum tex. in d. c. Titius, abesse à casu nostro. Et ego quidem in ea sum sententia, vt si statutum aut consuetudo admittens consanguineum ad retractum, nõ præscriberet huic rei aliquod certum tempus, sed simpliciter statueret consanguineum posse rem venditam restituto pretio redimere, sine alia temporis præfinitione, id posset non solùm intra annum, sed & postea quandocunque. l. j. §. meminisse, ff. de ven. inspi. & l. iurisperitos, ff. de excus. tut. & l. seruus, C. de pœnis, & quod not. Inno. in c. ex literis, de constitu. Id quod ego intelligo intra triginta annos, & non vltra: quia eo tempore tollitur omne ius atque actio competens priuato contra priuatum: l. sicut, & l. omnes, C. de præscrip. xxx. vel xl. anno. & l. ij. C. de consti. pec. cum sim. Et ita in specie huius nostri casus respondit Pau. Cast. ne autoritate careamus, consi. cccxxx. circa primum quæsitum notandum, in princ. lib. ij. & Cæpol. consi. causarum ciuilium xliij. clarissimè, col. vlt. in princ. & Philip. Deci. qui illorum non meminit d. consi. ccxxij. col. vlt. versic. vltimò non est omittendum, & dicemus etiam infrà, §. xxxvj. eodémque vlti. in verbo, *notifier au greffe*, in xiij. quæst. Et vide quæ dicam infrà, num. 16. nec omiserim.

Si annus nõ esset præstitutus retractui, quod tempus intelligeretur.

11 ¶SED ID TAMEN INTELLIGO, si res vendita semper manserit in manibus emptoris. Quòd si ipse emptor alteri vendiderit, vt potest, sicuti declaratur infrà eod. tit. §. xij. licet consanguineus possit & ab isto secundo emptore retrahere, vt etiam ibi cauetur: posset tamen dici hunc secundum emptorem, si rem possederit decem annis inter præsentes, & viginti inter absentes, tueri se posse aduersus retractum consanguineorum: vt in simili dicimus de actione hypothecaria, quæ licet à debitore, aut eius hærede, aduersus creditorem non nisi xxx. vel xl. annis tollatur, l. cùm notissimi, in prin. & §. j. C. de præscript. xxx. vel xl. ann. tamen ab extraneo emptore, vel donatario possidente cum titulo & bona fide, tollitur x. vel xx. annis. l. j. & ij. C. si aduer. credi. & vbique glos. & Doct. & Spec. tit. de præscrip. §. j. vers. sed de hypothecaria, & omnes passim. Etiam si is emptor vel donatarius sit vniuersalis omnium bonorum: vt tenuit, & à Senatu Paris. diffinitum tradidit Io. Gal. in suis Arestis, quæst. xxxviij. Et præsertim, quia apud nos consuetudo expressa est titu. *des prescriptions*, §. j. qui est omnium huius vol. ccxxxv. quòd cùm quis iusto titulo acquirit bona immobilia, eaque bona fide ac pacificè possidet x. annis cõtinuis inter presentes, vel xx. inter absentes, potest eadẽ defendere aduersus omnes, qui ea sua esse contenderent, aut super ea vectigal, aut aliud onus prætenderent.

Quid si emptor alteri uendiderit.

Quid, si secundus emptor sit uniuersalis.

12 ¶Et id quidem haud dubiè, ni fallor, procederet, si nõ esset tempus aliquod præstitutum, vt diximus: aut si non aliam haberemus consuetudinem infrà eod. tit. §. vlti. qua cauetur, id tempus anni concessum consanguineo ad retrahendũ, currere ex eo die, quo venditio relata est in acta. Cùm igitur non

currat

currat ante id tẽpus, nec cõsuetudo distinguat, sit ne adhuc res apud emptorẽ, an apud aliũ, posset videri consanguineũ indistinctè admittendum, saltẽ intra illos triginta annos, de quibus suprà loquuti sumus, l. de pretio. ff. de public. in rem act. & l. j. §. quod autẽ, ff. de aleæ lusu, & aleat. cũ si. Nisi dicas, illam consuetudinem debere intelligi secundum Ius commune, quo præscribitur à tertio acquirente cum bona fide, eodem decem aut viginti annorum spatio: vt per totum titu. C. de præscrip. long. temp. Etiámque in actionibus, & iuribus, quæ durant maiori spatio aduersus alios, vt probauimus de hypothecaria. Nam statuta debent interpretari secundum Ius commune, & vt minus id lædant, quàm fieri potest, l. ij. C. de noxa. act. & c. cùm dilectus, extrà de consue. Et præsertim cùm habeamus consuetudinem in hoc conformem Iuri communi, in d. §. j. *des prescriptions*. Et secundũ quam, etiamsi esset Iuri communi contraria, debemus hanc nostram consuetudinem intelligere, ex sententia Pet. Anch. consi. xciiij. ista domina, circa medium, vers. non obstat, quòd istud ar. & consil. ccccxxij. viso puncto, col. ij. versi. non obstat, si dicatur. & Philip. Dec. cons. xj. quoniam iudicantium, col. iij. versi. quia statuto. Nam & aliàs statuta statutis, vt leges legibus concordare expedit, c. cùm expediat, in prin. de elec. lib. vj. & promptum est, l. j. C. de inof. dotib.

Consuetudo à consuetudine, etiam iuri contraria, interpretationem mutuatur.

13 ¶Nec causari quis potest, quòd in hoc casu res quæ à priore emptore iterum venditur, est affecta & obnoxia retractui consanguineorum, transiréq; debet in alium, cum sua causa & onere, l. si conuenerit, vt nomen, §. si fundus, ff. de pig. act. & l. si debitor, C. de distrac. pigno. & ibi concord. in glos. Nam & ea iura loquuntur in pignore, & hypotheca, vt scilicet cum his, & sic cùm sua causa res transeat in emptorem. Et tamen, vt diximus, is emptor aduersus ea vsucapit minori tempore, quàm debitor, aut eius hæres vsucepisset: tametsi etiam ius crediti sit multò fauorabilius, quàm retractus. Creditor enim hîc certat de damno vitando, ne scilicet suum debitum amittat: consanguineus de lucro captando, ex sententia Bart. in l. vlt. in fi. C. in quib. cau. in integ. resti. non est ne. & in l. etiam, la ij. ad fi. ff. de minori. & dicemus pleniùs infrà, nu. 121. certum est, & seq. Imò, quod plus est, non solùm hypothecaria eo spatio decem vel viginti annorum præscribitur à tertio, sed integrum quoq; rei dominium, vt diximus.

14 ¶Sed & hinc videmus, quòd licet actio, quod metus causa, duret triginta annis aduersus eum qui metum incussit: tamen si res alteri fuit vendita, ea actio aduersus ipsum emptorem longo tempore, scilicet decem vel viginti annorum, extinguitur. l. si vi, quæ est iij. & ibi gloss. Cy. Barto. & alij, C. quod met. cau. Ex quo Angel. ibi in fi. dicit post Barto. & alios, quòd omnes actiones personales in rem scriptæ, cuiusmodi hæc est, aliàs aduersus tertium non competeret, vt dicemus infrà eodem titulo, §. viij. in verbo, *le iuge qui en peult cognoistre*, numero 6. porrò, huiusmodi igitur actiones personales in rem scriptæ, tolluntur longo tempore. quod Angel. ipse dicit notandum, sicut etiam dicit Alexand. ibi, columna iij. vbi id intelligit, quando quis posſidet cum titulo & bona fide, vt in d. l. iij. aliàs esset contra, l. hæreditatis, C. de peti. hæred. vbi petitio hæreditatis, quæ & ipsa in rem scripta est, non tollitur longo tempore. Quod ideò fit, quia ea non datur regulariter contra titulo posſidentem. l. regulariter. ff. de petitione hæreditatis: vnde & si aliquo casu datur, ea tollitur spatio longi temporis. l. vltima, in fin. & ibi. glo. vlti. & Docto. C. de edict. di. Ad. tol. Id quod eò volui dicere, vt harum legum antinomiam, quæ videri poterat, discuteres. Et cum his quoque concordat Rapha. Co. consi. liiij. Leonardus, in fin. & Franc. Balb. in tracta. præscri. in iiij. parte iij. partis princ. in prima quæstione, versiculo ampliatur, & Caro. Rui. consi. cv. casus iste, col. iij. nu. 6. lib. j. Et aliàs quoq; secundum emptorem rei primò alienatæ à minore sine decreto, aliter ipsam vsucapere, quam primũ emptorem, probat l. posſeſsiones, & l. vlt. C. si quis igno. rem mi. Vt tamen non omittam, quòd cùm is, qui vacuam absentis posſeſsionem occupat, eam non nisi xxx. vel xl. annis vsucapit, l. vlt. C. vnde vi. si tamen eam in tertium alienauerit, is x. vel xx. annis vsucapit, vt tradit glos. vlt. in eadem l. & ibi quoque Oldra. Alber. & Bar.

Actio quod metus causa, quo tempore præscribitur.

Actiones personales in rem scriptæ, quo tẽpore præscribuntur.

Petitio hæreditatis quo tẽpore tollitur.

15 ¶Nec mouet in casu nostri retractus, id quod suprà diximus, quòd non currit tempus aduersus retractum, nisi à die notificationis factæ in actis. Illud enim verum est, vt non currat præscriptio anni, de qua ea consuetudo loquitur in §. vlt. huius titu. Hæc enim sunt verba illius, *L'an du retraict baillé par la coustume, court du iour que l'acquisition sera notifiée*, &c. non autem negat aliam præscriptionem currere, si notificatio facta non fuerit. Ideóque currit & perficitur spatio xxx. annorum, vt ibi dicemus in xiij. quæst. ij. gloss. Quin & si dictum esset expreſsim, præscriptionem temporis non obstare, non per id summota esset præscriptio xxx. vel. xl. annorum, ex sententia gloss. in cap. j. §. prætereà, in verbo, præscriptione, & ibi Iacob. Bel. Nicol. Neapol. Bal. Marti. Laud. Aluar. & Cardin. Alexand. titu. de capi. Corra. cum multis concor. à me adductis infrà titu. procedente, in §. j. in verbo, *à tel temps*, numero 12. sed & huc spectat. Et id quidem intelligeretur, quantùm ad emptorem, non autem quantùm ad tertium acquirentem, per ea quæ diximus. Quod tamen hîc non firmo: nec enim necesse est, cùm consuetudo non aliter præscriptionem tempori summoueat. Scio autem Car. Molen. in Consue. Parisi. tit. j. §. xiij. in fi. in simili casu in ea esse sententia, vt nec tertius emptor præscribat, nisi xxx. annis.

16 ¶Nec omiserim, quosdam esse in hac Gallia magni nominis, qui in ea item sunt sententia, vt per emptorem præscribatur retractui competenti consanguineis per x. annos inter præsentes, & xx.

inter absentes, etiamsi nulla facta sit notificatio: hac ratione subrixi, quòd actiones reales tolluntur eo tempore, C. de lon. tempo. præscrip. per totum, & in nostra consuetudine, titu. præcedente, qui est *des prescriptions*, vt diximus suprà, numero 12. & id quidem. Et idem de Iure communi in actionibus in rem scriptis, cuiusmodi hæc est, vt etiam diximus numero ab hinc ij. Sed quantum ad hoc postremum de actionibus in rem scriptis, intelligunt qui id dicunt, quantùm ad tertium, non quantùm ad eum qui contraxit, vt & suprà de actione de dolo dictum est. Nam & quòd Ius comune sanxit de actionibus realibus, atque etiam nostra illa consuetudo in d. titu. præcedente, intelliguntur de iuribus competentibus alicui tertio ante tempus venditionis, aut alterius contractus particularis. Hîc autem id ius competit ipsis consanguineis ex ipso contractu, vt tradit Bald. in rub. C. res inter ali. acta, versic. not. quod ex consuetudine. & Philipp. Deci. consi. lxxxviij. cuius superscriptio incipit, valet statutum, col. j. & alibi sæpe diximus. Igitur non sumus in casu illius præscriptionis longi temporis à Iure communi & consuetudine nostra introductæ: vt omittamus iuri succedendi, siue adeundi, siue immiscendi, non nisi xxx. annis, præscribi, vt no. in l. licèt, C. de iure delib. cum aliis multis concord. à me traditis in l. si vnquam, in verbo, reuertatur, nume. 312. quod & confirma. & infrà, §. xxxvj. glo. ij. nu. 37. huic autem. Sæpe autem diximus, id ius retractus per omnia sequi ius successionis.

17 ¶Ex consuetudine autem Britonum. cap. ccxx. & iterum constitutione v. veterum consuetudinum, emptor si semel contractum suum publicè proposuerit, tutus erit à retractu spatio x. annorum, & sine ea denuntiatione, xv. an. At reformatis consuetudinibus, aliter statutum est, vt patet hoc eodem titul. §. v. Verùm ex consuetudine Laudunensium, & aliorum Veromandiensium, huius titu. §. v. qui est totius iij. partis lxxix. si emptor possedit rem x. annis, non amplius auditur consanguineus ad retractum, nisi veniat intra annum post eos x. annos. Sed ex consuetudine Nustriæ, quam nunc Normandiam vocamus, si publicatio contractus facta non fuerit, vti ibi disponitur, consanguineo ius retrahendi competit intra x. annos, vt refert Igneus in l. j. §. si cùm omnes, numero 12. ff. de S. C. Sylla. Et vide, quæ dicam infrà in §. vlti. huius titu. in gloss. ij. in verbo, *notifier au greffe*, in xiij. quæstione.

Consuetudines de tempore retractus.

18 ¶VERVM ILLVD SVPER HOC SCIRE necesse est, quid si notificatione non facta apud acta, emptor prior possedit rē xv. annis, & posteà vendit rem alteri: quantum tempus huic secundo emptori restat, vt præscribat retractui? vtrùm scilicet necesse sit, vt possideat illos x. annos, quibus sine prioribus illis xv. poterat præscribere, & sic illi xv. priores sint illi inanes & superuacanei: an verò de aliquo tempore ei proderunt, & quanto, vt non sit ei opus integro decennali tempore. Et certè non ei debent esse inutiles, cùm emptor vtatur accessione venditoris ad perficiendam præscriptionem. l. dolia. §. j. ff. de contra. empti. & l. ij. §. emptori. ff. de vsuc. pro emp. cum si. Cum igitur primus ille emptor possederit tantum temporis, quantùm satis erat ad dimidium totius, si semper rem tenuisset, restat, vt huic secundo emptori necesse sit possidere alterum dimidium eius temporis, quo ipse solus sine accessione potuisset præscribere, scilicet quinq; annos, & sic pro rata & portione vtriusq;, vt in simili scribitur in Auth. quòd si quis, & ibi gl. & Doct. C. de long. tempo. præscri. & in §. de præscri. in Auth. vt spons. largi. & gl. in l. malæ fidei, & ibi Pet. Cy. Saly. in vj. quæst. C. de long. temp. præscri. Bar. in Authen. quas actiones, ad fi. C. de sacro. eccle. Bartho. Brix. in xxij. quæst. Domi. Titius prædium.

Tempus duorum emptorū, quomodo sit numerandum ad præscriptionem retractus.

19 ¶SED CVM NOSTRA CONSVETVDO notificatione facta annum retractui præstituerit, satis hinc intelligitur, consanguineum post annum non esse audiendum, vt etiam expreßè & in hoc casu respondit Pau. Cast. consi. ccccxxx. circa primum, lib. ij. & iterum consilio ccclj. prædicta reformatio, eod. lib. ij. nam frustra (inquit in posteriori loco) statueret tempus vnius anni consanguineis, si lapsus eius temporis eos non excluderet, per gloss. in l. j. §. cùm dicitur, ff. si cui plus quàm per leg. Falci. & l. iij. §. diuus, ff. de iure fisci, & l. si legatario, §. vlti. ff. de fideicom. liber. & l. iiij. §. vltimo eodem titulo, & l. à quo, in fin. ff. de dam. infe. & quod no. Inno. in cap. cùm in tua, extrà qui mat. accus. pos. & Barto. in l. Aristo, ff. de iure delib. Nam & quod certo tempore permittitur, posteà tacitè prohibetur. l. statuliberum. §. Stichum, ff. de leg. ij. & l. j. §. si mulier, ff. de libe. agno. Hæc Pau. Cui adde, quæ dicam latiùs infrà eod. titu. §. iij. in glo. iiij. eadémque vlt. nu. 2 & seq. & rursus titu. sequen. §. j. gloss. ij. quæ est in verbo, *à tel temps*, numero 44. prætereà emptor, & multis sequen.

Cōsanguineus an post annum sit audiendus.

20 ¶TV TAMEN ID INTELLIGE, nisi lapso anno emptor denuntiarit consanguineo, vt ad huiusmodi retractum veniat. nam illi venienti non poterit ipse emptor opponere id tempus esse transactum: vt expreßè, & in hoc casu, voluit Cæpolla cautel. xcvij. aut ex aliorum librariorum cōputatione, lxviij. inci. si petens se mitti, per no. ab Inn. & aliis, in c. cùm inter, de excep. Bar. & aliis in l. cùm mulier. ff. sol. mat. eod. Bar. in l. si suspecta, ff. de inoff. test. Bald. in l. testamento, in fi. C. de test. Ang. in l. j. §. stipulatio, colum. vj. ff. si cui plus quàm per leg. Falci. Ant. in c. exhibita, col. pe. de iudic. Et hoc dictum pro digno notatu retulit, & sequutus est Ias. in l. de pupillo, §. seruo. circa medium. ff. de no. ope. nunti. & Pet. Rebuf. in concordat. in rub. de consti. in verbo, interesse putantes, columna antepe. versi. ex quo infertur. Et hanc sententiam omnium optimè fulcit l. Aemilius. vers. dicebam, ff. de

Quid, si post annū emptor solicitauerit consanguineū ad retrahendum.

ff.de minori.& l.quòd si nolit,§.in factum,ff.de ædili.edic.& l.post diem, ff. de leg.commis. Et faciunt etiam,quæ dicam infrà in fi.huius titu.in vj.quæst.& titu.seq.§.j.in verbo,*à tel temps*,nume.59. illud autem scire,& seq.vbi & alia allegaui.rursumque §.iiij.eiusdem seq.titu.in glo.vlti.nume.2. & quod scribit Alberi.in l.ij.col.iij.versi.quid si dominus.C.de iure emphy.& in l.commissoriæ, & ibi quoque Sal.in fi.per illum text.C.de pactis inter empt.& vend.& Caro. Rui.cõs.clj.circa dubia, nu.3.4.5.6.lib.iij.& cons.clxvj.viso diligenter,col.vj.nu.14.eo.lib.iij.

21 ¶Sed hoc tamen intelligendum est,si modò emptor sciens prudénsque id denuntiauerit consanguineo:secus autem,si ignoranter. Quid enim , si erranter putet annum durare , aut procuratorem,cui demandauerat,vt emptionem in acta referret,nondum id fecisse , cùm tamen fecisset , & annus posteà effluxisset:aut si quis emptori successerit,nec resciuerit notificationem factam fuisse à defuncto, cuius rei iustam habet ignorantiæ causam.l.qui in alterius.ff.de reg. iur. cum si. Certè ei subueniendum est.l.sed & si.§.vlt.ff.si quis cautio.& l.vlt.ff.ad S.C.Macedo.& l.si quis delegauerit, ff. de nouatio.Nec enim renuntiatio,etiam expressa,trahitur ad ius ignoratum,l.mater,ff.de inoffi.test.cum aliis à me adductis in repe.l.si vnquam,in prin.nu.96.incip.secundò modo. *Quid si ignorãs tempus lapsum id fecerit.* *Renũtiatio ad ignorata non trahitur.*

22 ¶Hinc dicit Speculator per aliqua ex dictis iuribus in titu.de locat. §. nunc aliqua , versic.xxiiij.& iterum xxvj .quòd dominus ignorans rem fuisse commissam propter canonem non solutum , non sibi præiudicat recipiendo solutionem pensionis.Et idem tenet Dy.in l.Mæuius, §. si duobus , & ibi quoque Bald.& Imo.ff.de leg.ij.Cy.in l.ij.in iiij.quæst.& ibi Alber.qui alios antiquiores citat , columna iiij.& ibi etiam latè Iason,columna xliij.versic.quarta principalis,C.de iure emphy.& Ant. consi.xxij.visis punctis,colum.ij.versic.nunc ergo videndum , & Alexand.consi.cvj.magnifice Prætor,colum.v.versi.vel etiam potest responderi.Et Hippo.Marsil.in l.qui ignorans, numero 29.ff.ad l.Corne.de sica.vbi id dicit sing.& iterum in l.qui falsam , colum.xcviij.ff.ad leg. Corn. de fals.Et simile quidpiam voluit Bald.in cap.j.colum.ij.versic.sed pone quòd post annum , titu.quo tempo. mil.quòd dominus post tempus petendæ inuestituræ præstitutum recipiens vasallum,videtur remittere culpam,nisi id per errorem iustum & non supinum fecerit:per multa iura ibi per eum allegata, probantia neminem ignorantem remittere videri.Et sequuntur Marti.Laud.Iacob.Aluar.& Card. Alexand.ibi,illi columna ij.hic iiij.Et idem voluit,licet non dicant,gloss.ibi , in verbo , & mensem, & Ioan.Ray.in cap.j.§.preterea si quis,in xvij.quæst.& iterum in §.insuper,columna penult.titu.de prohibi.feud.ali.per Fed.Sed & ipse Spec.titu.de præscr.§.j.vers.quid si colonus fundum,& sequen. dicit, quòd si emptor,qui emit à colono aut emphyteuta,& vsucepit, nihilominus pensionẽ præscriptione temporis completa obtulerit,aut promiserit,ignorans se vsucepisse,sibi non nocet : etiam per quædam ex dictis iuribus.Et ibi sequitur Io. And.in addi.Et facit etiam,quod scribit idem Io.And. in addi.eiusdẽ titu. de no. ope.nunti.§.j.in fi.vt tamẽ intelligas, in Francia opus esse impetrare gratiam huius rei à Principe,quod nos vulgò,*estre releué*,appellamus. *Ignorans sibi non præiudicat.*

23 ¶NEC TAMEN INTELLIGAS, hoc casu, cum scilicet emptor sciens post tempus anni transacti denuntiauit consanguineo ,vt veniret , ipsum consanguineum semper posteà admitti : quia debet venire intra modicum aliquod tempus post eam denuntiationem : quod magis intellectu percipi potest,quàm dici.l.ratum.ff.de solu.alioqui enim non admitteretur,vt in simili dicit glo. in d.l. Aemilius,in verbo,restitui,in ij.sol.oppo.ff.de minori.quam ita intelligit , & signandam dicit Bart. ibi, in j.col.& eam dicit sing.Bald.etiam ibi in j.lect.& iterum in sua Margar.in verbo , interpellatio,versi.iij.& eandem auream idem Bald.in l.& si post tres , in lect.ij.versi.secundò casu, ff. si quis cautio.sed & sing.& menti tenendam ipse Bal.in c.j.in verbo, quàm citius , & ibi Matt.Laud.qui & eam auream dicit,& Car.Alex.col.j.qui & eam dicit sing.tit.de noua.for.fidel.& idem Bald.qui id tempus committit arbitrio iudicis,in c.j.§.ad hæc,post princip.& ibi quoq; post eum Mart.Laud.& Card.Alex.tit hîc finit lex Cornelia.Rom.consi.xxvij.viso themate, paulò ante finem.Imo.in l.j.§. item si ita.ff.ad leg.Falci.Iason,qui eam dicit valde no.in l.si ex legati causa, col.iij. versi.principaliter,ff.de verborum obliga. *Intra quod tẽpus admittitur consanguineus post tempus solicitatus ab emptore.* *Tempus quod magis intellectu percipi potest, quàm dici.*

24 ¶Et id profectò æquum est arbitrari , vt confestim id fiat , cùm primùm fieri potest, cùm sit veluti quædam conditio potestatiua,per l.rogo.ff.quan.dies lega. ced.iuncta l.hæc conditio,ff.de condi.& demon.Id quod Pet. Ancha.consil.cccxxxj.visis diligenter actis,colum.ij.versi.tertiò aduertendum intelligit, etiamsi in huiusmodi conditionibus apposita fuerit dictio , quandocunque : trahítque ad facultatem retrahendi , quandocunque concessam venditori ab emptore : qui casus est nostro proximus.Idque si certum facere volumus,putarim arbitrandum,id fieri debere intra octo dies , qui ab hac nostra consuetudine, §. iij.huius titu. statuuntur. Nam si non dantur ibi nisi octo dies , etiam oblatione facta intra annum , quo tempore cogitur emptor , velit nolit, recipere consanguineum: multò magis,si eum velit admittere post annum , quo tempore non cogitur, tum quia in dubio emptor videatur intellexisse de tempore consuetudinis , iuxta no.in simili per Dy. Barto. Ange.Imo. Rapha. Co. & alios Recentiores, in l.hæredes mei, §. cùm ita, ff. ad Trebel.cum multis si.à me adductis in repe. l. si vnquam , in verbo, susceperit liberos, numero 84. sed illud hîc quæro,C.de reuoc.dona. *An cõfestim id fieri debeat.* *An intra octo dies.*

25 ¶Tum ne consanguineus abutatur liberalitate emptoris , dum prolixius tempus contendit sibi

deberi ex eo,quod liberè ipse emptor concesſit,quàm ſi ex neceſsitate illum admiſiſſet.Sic enim plus fauoris haberet neceſsitas,quàm liberalitas,contra l.ſi quis graui,§.vtrùm, & ibi no.à Bart.Bald.& Ange.ff.de S.C.Sylla.cum concord.à me quoque collectis in d. repe.in verbo, donatione largitus, nu.92.quarta declaratio.Quanquàm contra hanc rationem facit tex.in l.quòd ſi,§.reſtitutio, & ibi Bar.ff.de mino.& in l.cùm poſtulaſſem,§.j.ff.de dam.infec.& l.ſi fideiuſſor,§.ſi neceſſaria,ff.qui ſatiſd.cog. vbi Soci. dicit, eum tex.ſemper ad id allegari, vt magis ſit fauendum ſubueniendúmque ei,qui facit ex neceſsitate,quàm qui libens facit,& l.ſi dictum, §. ſi compromiſero, ff. de euict.cùm dicitur,nulla enim neceſsitate cogente id feci,& l.tutori,ff.de neg.geſt.Dy.& Alberi.in l.de curatore,§.vlt.ff.de cura. bonis dá. Idem Alber.in l.actione,§.Labeo,ff.pro ſoci.& in l.ſi pupilli,in princ. ff.de nego.geſt.Pet.Ancha.conſi.clix.rationes,colum.j.verſi.ſecundò,& conſ.cclxxx.viſis,circa medium.Imo.in l.iiij.§.Cato,col.j.& ibi Lancel.Gal.col.xxiij.verſi.ſecundò,ff.de verb.oblig.Franciſ. Curt.Senior.conſ.lxxxiiij.eodémque vlt.ſuper quotidiano,col.vlt.Bap.Cacial.in repet.l.admonendi,col.x.verſi.non obſtant,ff.de iureiur.& Doct.ſæpe.illud quod ſuprà diximus ſubinde proponentibus,magis ei faueri & ſuccurri,qui coactus,quàm qui volens, quid facit. Sed illud procedit in prohibitis,aut ſuſpectis,aut id genus cæteris,nam in aliis ſatis conſtat, D. O. M. voluntarium militem deligere.

An intra annum.

Tempus cenſeri prorogatũ in alterum tantum.

26 ¶Igitur ſi quis illis rationibus non contentus, præfractè vellet defendere maius aliquod tempus requiri ad eum repellendum:ſciat ad ſummum hæc verba,aut ſimilia,extendi non poſſe, nec debere (ſi non toto cælo errem)niſi ad alium annum, qui ab initio ex ſtatuto competebat: nam temporum prorogationes,& renouationes ita intelliguntur, ne ad prolixius tempus extendantur, quàm primum ipſum tempus,quod ab initio conſtitutum erat,ar. Authen.qui ſemel, C. quomodo & quando iud.& l.ſancimus,C.de fideiuſſoribus,& Authen.ei qui.C.de tempo.appel.& l. ſi iudex, ff. de iudic. & cap.præſenti, v.quæſt.ij.& quod de prorogatione compromiſsi tradit Bald.conſilio cj. nobiles viri,colum.vlt.verſicul.venio ad quintum, lib.iij. & in cap. quintauallis, colum.pen.verſic.data eſt poteſtas,extrà de iureiur.& in cap.vlt.colum.pen.verſi.dubitabatur inſuper, & rurſum verſi.vt vnũ ſcias,extrà de conſuet.& Lanfran.Bri.in tracta.de arbi.char.5. & Fel.& Philip. Dec.in c.de cauſis, ille col.ij.verſi.ſecundò limita,hic col.j.verſi.& aduertendum,extrà de offic. deleg. idem Deci.in c. ſua nobis,colum.j.in fin.de appel.& Hippo. Marſil. ſing.lij.prorogatio compromiſsi, vbi id dicit ſing.

Prorogationẽ temporis,cum iiſdem qualitatibus & conditionibus factam cenſeri, uide uerſi. ſequen.in fi.

27 ¶Et id ſaltem haud dubiè procedit, cùm in prorogatione aut renouatione non apponitur certum tempus, ſed ea fit ſimpliciter ſine præfinitione temporis. Tunc enim ſine controuerſia intelligitur tantùm facta de altero tanto tempore,quanto primum tempus durabat: vt de continuatione tacitæ ſocietatis,& locationis reſpondit Bal.conſi.ccccxlviij.punctus ſuper quo, col.ij.verſi.ſi autem hoc non apparet,lib.iiij.per text.inter cæteros optimum in l.in iis,§.vxor.ff.ſol.mat.Nam & aliàs videmus prorogationem cenſeri factam cum iiſdem qualitatibus & conditionibus.l.ij.§.ſed ſi iudex. ff.de iudi.cum aliis multis ſimi.& concord.à me collectis infrà titu. procedente,§.j.gloſſ.vij.in verbo,*ſeront preferez*,numero 27.ex quo fit.Nam & quælibet renouatio tacitè recipit, quicquid prius inerat,vt not.Bart.in l.ſi mihi & Titio,paulò ante fi.ff.de verb.obli.Bald.in l.j.col.penult. verſi.ſed quid ſi dominus,C.quando non peten.part.cum concord.adductis ab Alex. conſ.xxx.quoniã omne datum,col.ij.verſi.& licet noua,lib.j.quod conſ.duplicatur,conſ.ij.lib.v.& ab eodẽ Alex.conſ.cvij. in cauſa Nicolai,col.ij.verſ.inſuper oſtenſum.& Phil.Dec.conſ.ccccvij.viſis & diligẽter,col.iij.ver. confirmatur.

Tẽpus augmẽti imitari naturam temporis principalis.

28 ¶Et tempus quoque augmenti debet intelligi ſecundum naturam & qualitatem temporis principalis:vt in pulchro caſu reſpondit Alex.conſilio cxviij.ſtantibus terminis, in fin.lib.iij.per text.in l. item quæritur,§.qui impleto, ff. locat.& l.legem, C. eod.titu.& l.inter ſocerum, §. cùm inter,ff.de pact. dota. & l. etiam, C. de iure dot. Et id generale eſt in quolibet augmento, vt ſequatur naturam principalis,vt latè dicemus infrà eod.§.gloſſ.xvij.in verbo, *le pris que la choſe aura couſté*, nume. 51.nam & hæc,& ſeq.Et faciunt etiam ſcripta à Bal.in l. Aemilius,in addi.colum.vlt.verſic.item no. quòd pœna, ff. de minori.& conſ.cccl. verba compromiſsi, colum.ij.verſic.modò ſequitur,lib.v. Ideóq; etiam putarem in noſtro caſu conſanguineum poſſe venire intra annũ, poſteaquam emptor illi denuntiauerit,vt veniret:niſi eam conſuetudinem haberemus,quæ non niſi octo dies tribuit poſt admiſsionem.Quanquàm contra eam rationem,quam adduximus de eadem qualitate prorogationis,facit quod tradit Bal.in l.legem,circa medium.C.locat.quòd licet renouatio ſiue prorogatio cenſeatur fieri ſub iiſdem modis,non tamen ſub iiſdem temporibus,per glo.ibi,& tex.in d.§.qui impleto,& ſequitur Iaſon conſ.xlix.Innocentius,col.iij.lib.iij.

Quid ſi emptor interpellat conſanguineũ ut ueniat intra duos mẽſes.

29 ¶Quòd ſi quis non ſatis confidat his, quæ diximus, veritus ne & poſt annum hic conſanguineus admittatur,ego ei conſulo, quò ſe huic vano timori eximat, vt interpellet ipſum conſanguineum, vt rem redimat intra duos menſes, alioquin illum ſe non amplius admiſſurum. Nam tunc elapſis iis duobus menſibus, ea obligatione ſe exuit, qua promiſerat ei cedere ea re reſtituto pretio:vt in retractu conuentionali in hoc eodem caſu reſpondit Ro.d.conſi.xxvij.in vlt. dubio, per not.ſing. vt ipſe dicit à Barto. poſt Dyn.in l.qui Romæ, §. cohæredes, per eum text.ff.de verbor.obligat. quod

quod Ro.conſ.retulimus infrà tit.ſeq.§.j.in glo.ij.in verbo,*à tel temps*,nume.62.quid verò ſi iam.De illo autem Bart.dicto nos alibi pleniùs diximus.

30 ¶EX QVIBVS POTES intelligere,non rectè cenſuiſſe quoſdam interpretes cõſuetudinum (quos honoris cauſa taceo)qui ſcripſerunt tempus à ſtatuto præſtitutum retractui non poſſe prorogari de conſenſu emptoris, & conſanguineorum: & in id allegant Alex.conſi.xxiiij.inſpecto proceſſu,lib.iiij.qui id non dicit,ſed illud tantùm, quòd tempus inſtantiæ præfixum à ſtatuto prorogari nõ poteſt conſenſu partium, ſicuti nec tempus in id præſcriptum à Iure communi:quod longè eſt diuerſum.Illud planè fateor,quòd licet emptor poſsit admittere cõſanguineos venditoris poſt annum ad ſuum ipſius præiudicium, non tamen domini feudalis, aut conſanguineorum ipſius emptoris, quin poſsit dominus petere laudimia ex huiuſmodi reuenditione, & conſanguineus vi illius retrahere:tanquam ſit noua venditio,& ea quidem ſpontanea,& minimè neceſſaria: vt etiam voluit Carol.Molend.in conſuetud.Pariſi.titu.j.§.xxiij.in xij. quæſt. Idque etiam maximè quantùm ad conſanguineos, ſi fuerit tempus ſtatuti prorogatum ante ipſum tranſactum: neque enim id fieri potuit in aliorum præiudicium ſed tantùm prorogantium.l.ſi cùm hermes,C.de loca.& l.item quæritur, §.qui impleto,ff.eod.& latiſsimè dicemus infrà tit.proximo, §. j. gloſſ.vij.in verbo, *ſeront preferez*, nume.32.prætereà quia etiam,& ſeq.Et faciunt,quæ etiam trademus eod.ſeq.tit.§.vj.in gl.ij.quo loco tractamus,an laudimia debeantur ex reuenditione facta venditori. *Tempus retractus, an poſsit prorogari de conſenſu partium.*

31 ¶Præſertim verò in hoc caſu,in quo ſtatutum eſt tempus à ſtatuto, vel lege, cuius mutandi non tanta eſt nobis facultas,quanta eius temporis,quod à nobis conuentum eſt:hoc enim ſemper prorogare poſſumus,illud ſæpe non poſſumus,etiam in noſtrum præiudicium:vt in caſu l.properandum, C.de iudic.not.gloſſ.ibi in princ.in verbo,triennij, ibi, item an poteſt prororari.& ibi quoque Bart.col. j.verſicul.circa hanc legem,& Bald.colum.ij.verſic.venio ad quæſtionem,Saly.colum.item ij.verſi. quæro an terminus,Alex.& alij Recentiores,& gloſ.in l.ij.§.ſed & ſi iudex,in verbo,inhibita,& ibi quoque Alberi.ad fi.ff.eo.tit.Bald.in l.quòd ſi nolit.§.vlt.in fi.ff.de ædil.edic.in lect.antiq.& in c. j.§.hoc quod nos,col.penul.verſi.quintò no.quòd tempore,titu.de pac.Conſta.Ro.conſ.clxxiiij.ſpectabilis dominus,col.ij.cum aliis concor.adductis ab Alex.d.conſ.xxiiij.colum.vlt.lib.iiij.& conſ. cxxxvij.in cauſa & lite vertente,col.j.lib.ij.Cui adde Mari.Soci.id latè tractantem,in c.venerabilis, in xvj.art.prin.extrà de iudic. *Tempus legis non tam facilè mutari poteſt quàm hominis.*

32 ¶Et in tempore ad appellandum præſtituto voluit Zenzel. in extrauag. Ioan. xxij. incip. ſuſcepti, verſi.nos de illo,in verbo,decem dies,tit.de elect.Bal.in Authent.hodie, col.ij.verſi.quid, ſi eſt appellatum,C.de appel.& in Authen.ei qui,col.vlt.verſi.quæro nunquid tempus appellandi,C.de tempo.appel.& in l.centurio,in fin.ff.de vulg.& pup.ſubſt.Pau.Caſt.& Ro.in l.ij.ff.de re iudi.& idem Ro.in repe.rub.de arbit.col.xv.verſ.xiij.& Corſ.in ſuis ſin.in verbo,appellatio,verſi.appellatio interponi.Et in tempore etiam conſtituto ad proſequendam ipſam appellationem,vt probatur in cle. appellationem,& ibi gloſ.& Doct.de appel.Zenzel.vbi ſuprà, Ioã. And.in addit.Spec.tit.de appel. parte ſecunda,§.nunc breuiter,verſi.licet autem detur annus.Bart.in Authent.ſi tamen, C. de temp. appel.Bald.in l.eos,col.ij.verſi.modò quærit glo.C.de appel. Matheſa.no.xxiiij.nota quòd tempus. Quanquàm huius contrarium tenet ipſe Bald.in d. Authen.ei qui,col.vlt.verſi.quæro nunquid partes,& ibi Saly.col.vlt.verſ.quæro ab extra,& idem Saly.in d. Authen.ſi tamen,eo.tit.de temp.app. & Ro.in d.rub.de arb.vbi ſuprà,& Maria. Soci.vbi etiam ſuprà, in ſecundo mẽbro xvj.art.De quo latius per Pan.in c.ex ratione,col.ij.verſi.ſed circa hoc verſatur, & ibi omnino Fel.col.j.verſ.ſecũdò dum firmat,extrà de appel.Sed ſatis eſt oſtendiſſe,non ſemper ius eſſe partibus prorogãdi temporis à lege vel ſtatuto præſtituti,etiam in præiudicium ipſarum. *Tẽpus appellandi, an prorogari poſsit.* *An tẽpus proſequendæ appellationis.*

33 ¶SED QVID, SI CVM conſanguineus intra annum dixiſſet emptori, velle ſe retrahere rem venditam, & emptor reſpondit, venias toties quoties volueris, ego te libenter admittam: an poſt annum audietur conſanguineus?Ego vidi aliquando hanc controuerſiam coram me agitari. Conſanguineus enim dicebat ex illis verbis ſe poſt annum eſſe admittendum. Ego ſecundum emptorem pronuntiaui,motus doctrina Ang.in l.cùm ſtipulatus ſim mihi à Proculo, & ibi Imo.col.iij.ff. de verb.obli.quòd per verba generalia promittentis ſoluere ad omnem petitionem & voluntatem alterius,non cenſetur renuntiatum præſcriptioni temporis:nam debent ea verba intelligi, prout tacitè res inerat:ideò nihil operantur.l.ſi decem cùm petiero.ff.de verb.obli. & l. Titia hæredis,ff.de condi.& demonſt.iuncta l.iij.ff.de leg.j.& ſequitur Alex.conſi.clxx.viſis ſtatutis, colũ.ij.verſi. nec prædictæ concluſioni,lib.vij.vbi ex hoc reſpondit, quòd ſtante ſtatuto, quòd ſi creditor habens inſtrumentum,non egerit intra triennium,inſtrumentum ſit nullum,non tollitur illius ſtatuti præſcriptio per verba debitoris,promittentis ſoluere ad omnem voluntatem,petitionem,& requiſitionem creditoris. *Cõſanguineus cui emptor dixit, uenias toties quoties, an admittatur poſt annum.* *Ad omnem petitionem.*

34 ¶Quibus adde,quòd per hæc verba affirmatiuè concepta,ſemper, omni tempore, perpetuò, quandocunque, & ſimilia, non videtur excluſa præſcriptio temporis,quæ aliàs curreret.l.in cognitione, in prin.cum glo.in verbo,ſemper.ff.de ſenatuſconſ.Sylla.& l.j.cum glo.in verbo, præſcriptionem, C.de bon.mater.& voluit Bal.in l.j.ff.ſol.matrim.per d.l.iuncta l.in rebus.C.de iure dot.& idem Bald.in l.quòd ſi nolit.§.ſi quid ita.ff.de ædil. edic. Ro.in l.j.ff. de vſucap.& in rub.de arbit.colum. *Semper, & aliæ huiuſmodi dictiões, nõ tollũt præſcriptionem.*

xv.verſ.

xv.versi.xij.per sententiam.Franc. Aret.in d.l.cùm stipulatus sim mihi à Proculo,colum.ij.versiculo sed quærit hîc Angel.cum aliis multis quæ in hanc sententiam colligemus infrà titu.sequen.§.j.in verbo, *à tel temps*, numero 2.& hoc sanè.& sequen. Nam & aliâs verba sunt intelligenda secundùm subiectam materiam.l.si stipulatus, ff.de vsur.& plenè diximus in repet.l.si vnquam, in verbo, reuertatur, nume.30. fallit secundò, & seq.C.de reuocan.donat. Et facit quod ex Pet. Ancha.diximus suprà,nume.24.& id quidem & quæ scribam in d.verbo, *à tel temps*, numer.8.sed plus dicit. Et quod etiam no. respondit Ro.consilio xv. plura sunt, in quarto eodémque vlt.dubio, quòd si fuerit præstitutum tempus ad proponendas petitiones aduersus potestatem, non obest eidem potestati, qui se promisit præsentaturum toties quoties opus fuerit,vt post tempus cogatur se repræsentare.

Summa omniũ præcedentiũ.

35 ¶EX SVPRA' DICTIS igitur,vt hoc in summa dicam,quinque hic sunt potissimùm notanda.Primum, quod si nullum est tempus statutum retractui, consanguineus intra triginta annos admittitur aduersus emptorem:& intra decem annos inter præsentes,& viginti inter absentes, aduersus tertium, qui ab emptore emit. Secundum, quòd cùm statutum vel consuetudo certum tempus ipsi retractui præstituit,non est consanguineus post id tempus audiendus. Tertium, quòd si transacto tempore statuti emptor sciens prudénsque denuntiauit consanguineo, vt veniret ad retractum, non poterit illum venientem intra legitimum tempus suprà declaratum summouere: secus, si ignorans. Quartum, illo casu, quo emptor admittit consanguineum post tempus statuti, consanguinei emptoris,qui reuendidit,admittuntur ad retractum huius posterioris venditionis, ex eáque debentur laudimia domino,tanquam ex noua & voluntaria venditione. Quintum, quòd si consanguineo intra tempus statuti declaranti se velle retrahere, emptor responderit, se illum quoties vel quandocunq; voluerit,admissurum,ei nihilominus currit tempus statuti.

An currat tẽpus retractus, dum res est cõtrouersa inter emptorem & venditorem.

36 ¶SEXTO IGITVR(vt ad alia pergamus)quæro,quid si venditione facta suboritur controuersia inter emptorem & venditorem,fortè super traditione rei venditæ,quia venditor negat,aut aliter impugnat venditionem,& interim labitur annus: vtrùm nihilominus admittitur consanguineus intra annum finitæ controuersiæ. Quod videtur, quoniam non dicitur scire alienatam rem fuisse ante exitum litis,ar.l.quandiu,C.qui admit.Et ita in hac specie nuncupatim voluit Iac.Ra.in l.contra maiores,& ibi quoque Pet.à Bel.pertic.versi.dicit hic Cyn.col.ij.versi.item facit hæc l. & Bald.qui id dicit no.col.ij.vers.ecce aliam quæstionem,consuetudo est.& Saly.in fi. C. de inoffi.test. idem Bald. in tract.proto.col.v.vers.sed pone quòd Titius.Collect.in c.constitutus, col.penult.versi.& vt perfectius,extrà de restit.in integr.Masue.titu.de retract.colum.vlt.vers.item pone,emptor agit.Guid. Pap.decis.cclvij. cauetur de consuetudine, in princ, & omnes prope glossematarij consuetudinum Franciæ.

Tempus promouendi ad sacerdotium, nõ currit beneficio cõtrouerso.

Nec tẽpus eligendi, pendente lite super iure eligendi.

37 ¶Sed & facit text.in c.commissa,& ibi glos.in verbo pacificam, & Doct.de elect.lib.vj.vbi tempus anni præstitutum ad promotionem ordinis sacerdotalis ei qui beneficium curatum obtinuit, non ei currit,quandiu lis ab initio mota pendet super huiusmodi beneficio. Et quod traditum est ab Hosti. Ioan.And.& Panor.in c.quoniam,extrà de iure patro.quòd pendente lite super potestate eligendi, non currit tempus præfixum electioni faciendæ.& id clanculum probatur in c.ij.extrà de in integ. restit.Quanquàm secus sit,si lis sit super iure patronatus,per d.c.quoniam, & rursum c.eam te,& c. cùm propter,eod.tit.sed id fit in hoc casu propter specialem peculiarémque ac singularem quãdam rationem:vt no.omnes in d.c.quoniam.ex quo possumus intelligere,Ius commune in cæteris casibus esse in contrarium.l.in iis quæ contra, & l.Ius singulare,ff.de leg.Nam & Panor.consilio xciiij.in quæstione hæredum,col.iiij.versi.non obstat secundò,lib.ij.respondit,emphyteutam non esse in mora soluendi canonem,quandiu tertius ei de re emphyteutica quæstionem facit, nec potest illius possessionem assequi,ar.d.l.quandiu.

Vasallus non est in mora, si patitur feudi controuersiã.

38 ¶Et idem quoque in vasallo,qui non est in mora petendi inuestituram, quandiu patitur controuersiam feudi ab alio,qui ipsum feudum occupat,voluêre Guil.Cu.Bald.Saly.Raph.Fulg.& Pau.Cast. in l.solennibus.C.de rei vendic.& idem Bald.Iacob.Alua.& Card. Alex.in c.j.titu.quæ fuit prim. cau,bene.amit. per d.l.quandiu.And.Iser.in c.j.in prin.titu.de capit.Corra.Pet.Anch.consi.clxxiiij. dominus,col.vlt.Mart.Laud.in c.j.in fi.titu. quib.mod.feud.amit.l.ij. Steph. Bert.cons.ciiij.etiam, col.j.nu.6.lib.ij.& iterum consi.xv.ex themate, nu.3. lib.iiij.Guid.Pap.dec.Delphi.clxv.sed iuxta, Alber.Bru.consilio xxxviij.visis, colum.ij.vers.nec obst.Franc. Curt.Iunior in tract.feud.parte iiij. in xxiij.causa priuationis,colum.vlt.versi.septimò limitanda est. Idem denique, si controuersia sit inter hæredes scriptos, & venientes ab intestato, de viribus testamenti, non currit interim tempus executionis ipsius testamenti: vt per Pet. Ferra.qui tamen distinguit, titu.forma libel.quo agit.ad redd.rationem tutel. in verbo,ac executores,columna v.versiculo vlterius quæritur.Et facit, quod post Guid.Suz. tradit Alberi.in prima parte statutorum, quæst. clxxvij. item quæritur, statuto cauetur.

39 ¶Verùm hæc, quantum ad retractum nostrum proximitatis pertinet, non sunt sine scrupulo apud nos,quibus est expressa consuetudo,id tempus retractus currere ignorantibus, minoribus, absentibus infrà hoc eodem tit.§.xxxv.Nam & Carol. Molend.in consuet. Parisi.tit.j.§.xlij.in v. eadémq; vlt.quæst.negat controuersiam à tertio motam impedire cursum retractus feudalis.Cui & ego in ea

re accedo

re accedo.Præſertim cùm alia conſuetudine,§.xxxvj.tempus currat à notificatione contractus apud acta. Veniat igitur conſanguineus,ſi libeat, ad retractum, & ei cedet emptor cum onere illius litis motæ:vt in ſimili dicemus in venditione facta cum pacto reuendendi infrà tit.ſeq. §.ij.

40 ¶SEPTIMO, QVIA in præcedenti quæſtione locuti ſumus,cùm controuerſia eſt inter emptorem & venditorem,aut etiam alium extraneum,prætendentem rem ad ſe pertinere:quæro quid ſi ea ſit inter ipſum emptorem,& conſanguineum etiam contendentem rem ſuam eſſe, & ideò eam vendicantem, tandémque ipſe conſanguineus ſuccumbit, & interim tempus annilabitur, an nihilo minus poterit intra annum finitæ controuerſiæ vti hoc iure retractus. Ioan. Fab. hanc quæſtionem nuncupatim poſuit in d.l.contra maiores,& rurſus in §.qui autem,Inſt.de excuſ.tu.& vtrobique dicit,eum admittendum.Et in id optimè facit d.l. contra maiores,vbi pendente quæſtione nullitatis teſtamenti,non currit tempus querelæ.Ex quo etiam not.Iac.Are.Cy.Alberi.Paul.Caſt.& Recentiores,quòd pendente quæſtione nullitatis ſententiæ,non currit tempus appellandi. quod & voluerunt Iac.Are.Cy.Bar.Alberi.in l.quandiu,C.qui admit.ad bo.poſ.& Bal.in l.qui teſtamento,per illum tex.ff.de excuſ.tut.Bart.in l.ſi expreſsim,col.v.verſi.circa tertium,ff.de appel.& in l.j.C. quando prouo.non eſt neceſſ. Ange. in l.Paulus,§.j.col.ij.verſi.& vnum ſcias,ff.de vſur.Raph.Co.conſ. xxxvj.proponitur quòd A.iudex poſt prin.Hipp.Marſi.ſing.clij.ſuccumbens.

Quid ſi cõtrouerſia eſt inter emptorem & conſanguineũ.

Pendente nullitate teſtamenti nõ currit tẽpus querelæ.

Pendente nullitate ſentẽtiæ non currit tempus appellãdi.

41 ¶Quod tamen intelligunt Bald.in d.l.contra maiores,& Ange.in d.l.Paulus,§.j.& Rapha. Co.vbi ſuprà,d.col.j.& iterum in fin.& multi ex aliis,quos citauimus,ſi probabili ratione motus,victus ille ſententiam dixit nullam.Secus,ſi improbabili & temeraria:tunc enim currit tempus appellandi,ne illi ſua temeritas proſit,ar.l.negotiorum,in princ.ff.de appel.& l.ſi longis,C.de execu.rei iudi.& l. tutor,in princip.ff.de vſur. Et ita intelligendus eſt Guid.Pap.qui tenet ſimpliciter tempus currere, Deci.Delphi.ccccxxxvj.cùm in materia,in lxx.quæſt.Sed & in noſtro illo caſu retractus Io. Fab. in d.§. qui autem, intelligit id, quod ſuprà ex eo diximus, niſi conſanguineus ſciens prudénſque eam litem mouerit,eo ſcilicet animo,ne tempus ei curreret,per text.in l.cùm quidam,ff.de bo. poſſ.& l. quòd Seruius.ff.quod vi,aut clam.Et id quidem præſumitur, ſcilicet ſcienter cautímque & fraudulenter feciſſe,ex eo quòd ſuccumbit.l.tutor,vel curator.ff.de admi.tut.& d.l.negotiorum, ff.de appel.niſi aliàs de bona fide appareat,d.l.qui teſtamento,ff.de excuſ.tuto. Quam Fab. ſententiam approbat Ignens in repet.l.dudum,char.7.col.iij.verſi.addo vnum quod not.C.de contrahen. emptio. Quibus hîc adde,quæ dicemus infrà,§.iiij.glo.iij.quæ eſt in verbo,*aura cours contre le retrahant*,nu.j. & 2.& §.xij.in glo.ij.nu.4.quartò quod terminus.

Quomodo ſuperiora intelliguntur.

Qui ſuccumbit, cẽſetur in mala fide fuiſſe.

42 ¶OCTAVO QVÆRO, quid ſi res fuit vendita ſub conditione,an tempus ſtatim curret à tempore contractus, notificatione facta ſecundùm priuatam noſtrã conſuetudinem:an verò à conditione impleta.Et videtur ſtatim currere,non aliter expectato conditionis euentu,per l.j.§. biduũ, ff.quando appel.ſit,& c.biduum,in prin.ij.q.vj.vbi ſi feratur ſententia ſub conditione,ſtatim ex die latæ ſententiæ tempus ad appellandum computandum eſt:nec expectandus eſt dies,ex quo conditio ipſius ſententiæ extiterit. Et ita in ſpecie noſtræ conſuetudinis nuncupatim autoritate illorum iurium tenuit Guid.Pap.Deci.Delphi.cclvij.cauetur de conſuetudine,col.j.verſi. ſed iuxta præmiſſa,& nihil aliud allegat.

Venditione facta ſub conditione,an tempus currat ante conditionẽ.

43 ¶Sed ad huius ſententiæ confirmationem facit, quòd in contractibus conditionalibus debet inſpici tempus contractus , non conditionis, l.ſi filiusfa. & ibi Barto.& alij.ff.de verbo. obliga.& l.ij.§.ea quoque,ff.de colla.bono.& l.vlti.ff.de ſtipul.ſer.& l.quæ legata,& l.ſeq.ff.de regu. iur. & quæ traduntur à glo.& Doct.in l.ſi vxorem,C.de condi.inſer.& Bar.in l.ſi rem meam,ff.de verb.oblig. vti etiam locum contractus,non conditionis impletæ,inſpiciendũ eſſe,tradit glo.quam omnes ſequuntur in l.ſi vxor, ff.de iudic.Nam & venditio conditionalis ſtatim eſt perfecta,antequam extiterit conditio,vt dicit text.in l.neceſſariò,§.ſi ita res,ff.de peri. & commo. rei vendi. Et adeò quidem,vt non liceat alteri contrahentium inuito altero ab ea diſcedere,vt dicit glo.ibi,& in l.j.in prin.C.eod. tit.& in §.j.Inſtit.de emp.& vend.& Hoſt.in ſumma,eo.tit.§.ij.in fin.& Saly.in l.ſicut,col.ij.verſi. quæro ab extra.C.de act.& oblig.& Doct.vbique.Ex quibus fit, vt creditor conditionalis teneatur ius ſuum opponere aduerſus ſubhaſtationes intra tempora ſtatuti,non expectata conditione, ne excludatur adueniente poſteà ea conditione:vt no.voluerunt Chriſto. Caſtel. Rapha. Co. Pet.Beſut. Hier.Tortus,& Iaſon,in l.ſi ſtipulatus fuerim,§.cùm ſtipulamur,ff.de verb.oblig. & Catel. Cotta. qui id dicit ſing.memor.ſtatuto vel decreto,in princip.nam & creditores ſub conditione mittuntur in poſſeſsionem.l.in poſſeſsionem,& ibi glo.quæ declarat,& l.ſi filiofa.ff.quib.ex cau. in poſſ. eat. poſſúntque petere ſeparationem.l.creditoribus,ff.de ſeparati.

Tempus contractus inſpici, non conditionis.

44 ¶Sed & ex iis fiunt,quæ Bald.tradit in l.j. ad fin. C.de nundi. Primum,quòd ſi ex ſtatuto non debet ſolui gabella ex ex contractu facto in nundinis:ſi in illis fiat contractus conditionalis,cuius conditio extet poſt nundinas,non debetur gabella,inſpecto ſcilicet tempore contractus, non conditionis. Ita enim eum refert & ſequitur Fran.Aret.in l.hæres quandoque,col.vlti.ff.de acquir.hæred.vbi id dicit ſing.& conſi.xj.procedendum eſt breuiter,col.j.Et id quidem veriſsimum eſt : quia ibi cenſetur fuiſſe contractũ,vbi inter partes conuenit,non vbi conditio euênit.gloſſ.in l.ſi vxor,ff. de iudici ar. d.l.ſi filiusfa.ff.de verb.oblig.Ideóque ibi debet ſolui gabella, vbi contractus eſt initus,non in loco

conditionis,vt per Firm.in tracta.gabel.in v.parte princ.quæst.xj.& iterum parte vj.quæst.j. vbi & alia multa in id allegat,atque etiam in iij.parte viij.partis princ.quæst.xxvij. Alterum dictum Bald. in d.l.j.de nundi. huiusmodi est, quòd si statutum prohibet contrahi super bonis rebellium, etiam contractus conditionalis non tenet,licet conditio existat post rebannitionem,quod dictum sequitur Iason in d.l.si filiusfa.in princ.de verb.oblig.

Contrà, tempus cōditionis inspiciendum.

45 ¶Verùm Guil. Cu. loquens in hoc casu retractus,in l.j.§.annus,ff.quan.actio de pecul. tenet expectandam esse conditionem,vt tempus consanguineis currat,per text.ibi,qui ad hoc est optimus,& l. Titius,quæ est pe.§.procedit autem,ff.de excusa.tuto.& sequitur Alberi.in d.§.annus, & in j. parte statutorum,quæst.xcvij.sed nunquid proximior,in fi.quibus locis ad hoc quoque citat l.tali,in prin. ff.de iure dot. vbi etiam est text. optimus in ratione,cùm dicitur,ne si aliàs obseruaremus, &c.& l. bouem,§. si sub conditione, qui est vlti.ff.de ædili.edic.vbi item est optimus text. Et priori quoque loco allegat l.Caius,ff.de excus.tut.Sequitur item Bal.in tracta. proto.col.v.versic.sed quæro, quid si aliqua res,vbi etiam allegat l.j.ff.de iure delibe. Et idem voluit Geral. Bago.in sua disputatione retractus:vbi & ad hoc quoque bonum text.allegat in l.cùm notissimi,§.illud,C.de præscri.xxx.vel xl.ann. Sed & in eadem opi.fuit Sebast. Neapodanus in tract. de iure congrui, in verbo, emit; & Matth.Afflict.in tract.protom.in verbo,licet enim suprà diximus,col.antep.versi.sed an si vendita, motus,quia non transfertur dominium,nisi impleta conditione,secundum Bar.in l.si is qui pro emptore,in iiij.quæst.prin.ff.de vsucap.& facit(inquit)l.cedere diem.ff.de verb.oblig.

46 ¶Cui adde & alia iura,id quod diximus,probantia,scilicet dominium non transferri ex contractu, aut alio actu conditionali,nisi conditione existente.l. ei qui ita hæreditatem,ff. de condi. instit.& l. qui hæredi,§.vlti.ff.de condi.& demon.& l.qui absenti,§.j.& ibi Bar.& alij.ff.de acqui. poss.& c. super eo,extrà de condi.appo.& ibi glo.quæ adducit concor.& diximus in rep.l.si vnquam, in verbo,reuertatur,nu.225.deinde quia huiusmodi:vbi & alia quædam huc pertinentia attulimus, vt ibi videre poteris.Sed quibus addere potes l.hæc venditio,ff.de contrahen.empt. ex qua probatur tùm demum conditionales venditiones perfici,cùm impleta fuerit conditio. Ex quo nec ex ea ante euentum conditionis agi potest,nec debentur laudimia,nec ius prælationis aliàs competens domino, nec ob eam rem emphyteuta cadit in commissum:quæ omnia latè executi sumus suprà eo.§.in verbo, *a uendu*,quæ est glo.ij.nume.21.& illud in dubium, & seq. vbi & alia multa diximus his conuenientia,vti etiam faciemus tit.seq.§.ij.glo.j.nu.72.ad decimumseptimum.

47 ¶Nec interim omittam tex.in l.vlt.§.sinautem auaritiæ,C.com.de leg.cuius autoritate Bald.consil. ccclj.item ad illud, lib.iij. tradit fideicommissi conditionalis vsucapionem non currere, antequam existat conditio.Et regulare est,vt aliàs non currat tempus,nisi impleta conditione, vt voluit Barto. qui id dicit multum not.in l.si cui legetur,in fin.prin.& ibi post eum Bal.Ang. Raph. Floria. Alex. Franc.Areti.& Ias.ff.de leg.j.Bal.in l.id quod pauperibus,col.iij.versic.secundò an iste annus. C.de episco.& cleri.& in l.j.in xij.quæst.C.de his quæ pœnæ no.& in rubrica C.de contrahen.emptio.in xxiij.quæst.Nam & cùm tempus aliàs apponitur actui,qui dependet ex futuro euentu, vel facto alterius,id non currit pendente dubio euentu,l.iij.§.si quis hæredi.ff.de statuli.& l. si cui.ff.de leg.iij. & l.si rem,§.vl.ff.de pign.act.& l.si mandauero Titio,ff.mand.gl.in l.in illa stipulatione, si Calendis,ff.de verb.obli.Soci.qui alios citat,consi.lxxvj.visa facti contingentia,col.iiij.vers. confirmatur alia bona ratione,lib.j.Vt non mirum videri debeat,quod respondit Pau. Ca. consi.xxj.ad primum quæsitũ,in j.dubio,lib.ij.quòd si ex statuto præsumitur venditio simulata, ex eo quòd venditor stat in possessione certo aliquo tempore, id tempus non currit in venditione conditionali, nisi impleta fuerit conditio,per multa etiam ibi alleg.Et vide quæ scribit Ang.consi.cclxvj. dictũ legatum in fi.

Quare in sententia tempus ipsius, nō conditionis inspicitur.

48 ¶Nec huic sententiæ posteriori obstat d.§.dubium,& d.c.biduum,suprà in prin.huius quæst.citata, quæ loquuntur de sententia lata sub conditione:quia speciale est in eo casu,in cæteris autem temporum præscriptionibus secus est,per iura suprà allegata:& expressè voluere Bar.& alij in d.§.dubiũ, & glo.in d.c.biduum. Rationem autem huius specialitatis assignat Bar. vbi suprà,autoritatem rei iudicatæ:vt etiam facit Nico.Neapo.in d.l.si cui legetur,§.j.ff.de leg.j.& ibi quoque Alex.in princ. illius l.& Ias.col.vl.qui & aliam rationem affert, quia quando iudex sententiam fert sub conditione,statim incipit grauare partem:ideò statim incipit currere tempus ad appellandum, eò maximè, quia quando conditio extabit,retro fingitur purè iudicatum fuisse à tempore sententiæ,vt & aliàs l. sub conditione,ff.de solutio.ideò statim appellari debet,vt not.in d.c.biduum.Super hoc tamen relinquit cogitandum.

De eadem re.

49 ¶Ego autem quantùm ad id, quod postremo loco dicit,non ei accedo:quia illa eius ratio concluderet tam in contractu,quàm in sententia cùm in vtroque conditio retrotrahatur,vt in contractu probat d.l.sub conditione,ab eo citata,& aliæ infinitæ. De sententia verò,vt hoc illi addam,voluit Bal. in l.non dubium,col.v.in v.oppo.C.de legibus,vbi id dicit probari in l.generaliter,post princi.C.de reb.cred.Et de hoc quoque per ipsum Bal.in c.prætereà requisisti,col.j. versicu.opponitur, extrà de appel.Bart.in l.si is qui pro emptore,col.xv.versicu.ex his cùm assiderem,& ibi quoque Iason.col. lxv.versicu.iuxta prædicta,cum multis seq.ff. de vsuc.Id autem,quod primum dicit Ias.satis placet. nam ex eo quòd quis lædi potest,vt ex sententia conditionali,iam lædi censetur,glos.in l.si quis iniquum,

Læditur ex eo quòd lædi potest.

quum,quæ eſt iij.§.j.verſi.hæc pœna,in verbo,experitur,ff.quod quiſque iur.vbi Bald.eam not.pro appellantibus qui dicunt ſe læſos,ob id quòd lædi poſſunt. & bene facit text. ibi. Et hanc rationem ei,quod de ſententia conditionali dictum eſt,aſsignat Bal. poſt Inno.in c. quòd ad conſultationem, col.ij.verſi.vlterius.no.extrà de re iudi.& Panor.in d.c.præterea requiſiſti,col.iiij.verſi.& quamuis hæc op.& ibi quoque Philip.Franc.col.iij.extrà de appel.

50 ¶Idem autem Bald.in l.ſi prædium,col.iij.verſi.ſed pone celebratus,C.de ædil. act. aliter de hac re loquitur:nam ſi contractus (inquit) eſt conditionalis,non poteſt interim,dum pendet, agi redhibitoria,vel quanto minoris:quia vbi non poteſt eſſe obligatio nō poteſt eſſe reſolutio,per d.l.bouem, §.ſi ſub conditione,ff.eo.ti.Aliud autem eſt in ſententia conditionali,d.§. biduum, quia ibi non petitur abſolutio,ſed iniquitatis declaratio:vnde vbi petitur abſolutio, vt in ſententia excommunicationis,non currit tempus appellandi,d.c.præterea requiſiſti,extrà de appel.quo in loco videbis omnes Docto.ſuper interpretatione d.§.biduum. *De eadem re.*

51 ¶Adeò autem lædit ſententia conditionalis(vt id quoque addas)vt ſi condemnatus,etiam ante conditionem efficiatur de foro alterius iudicis, tamen adueniente conditione manet ligatus, vt tenuit Barth.Brix.in quæſtionibus venerabilibus,quæſt.xlij.eſto quòd ſententia,per d.§.biduum. De quo tamen & ſimilibus vide glo.in c.à nobis,le j.in verbo,non niſi ſubditi, & ibi Panormit. de ſententia excommunicat.& in cap.Salonitanæ,in verbo,ſub excommunicationis,lxiij.diſt. Archi.in cap.ij.de conſti.lib.vj.Io. And.in c.cùm ſunt.de reg.iur.eod.lib.Bald.in d.c.præterea requiſiſti, col. ij.verſic. quæro pendente,& ibi Card.Alex.col.ij.verſi.quòd ſi lata,extrà de appel.Lapum alleg. xlviij. magiſter,col.ij.& Panor.in c.vlt.col.pen.& ibi quoque Anto.de offic.deleg.& Pet. Anch.conſil.clviij. ex narratis, col. vlt. Cæterùm etiam in ſententiis conditionalibus, cùm de alio quærimus, quàm an tempus currat appellationi,certè tempus non currit ante conditionem impletam:vt in pulchro caſu ſing.voluit Bald.in l.data,col.antepe.verſi.ſed pone aliquis fuit,C. qui accuſ.non poſſunt, vbi id videre poteris. *De eadem re.*

52 ¶Igitur(vt repetamus)in venditione conditionali non currit tempus retrahendi conſanguineis ante impletam conditionem:quando & videri poſſet,non priùs eſſe eos admittendos,ex iis quæ diximus ſuprà eo.§.in glo.ij.quæ in verbo,*à uendu*,nu.21.ſed & illud,& ſeq. Ex quo etiam infertur,vel ſi nulla alia eſſet ratio,illis interim tempus non currere.l.j.in fin.C.de anna.exce.& l.j.C. de bon. mater. cũ ſi. Sed tamen aliæ ſunt rationes,hanc rem minimè dubiam relinquentes,vt patet ex iis quæ diximus.Id quod tamen velim intelligas, niſi is qui ita ſub conditione vendidit, non expectata conditione,rem emptori tradiderit.Nam cùm tunc etiam ante impletam conditionem dominium transferatur,l.dotis fructus,§. vlti.& l. ſeq.ff. de iure dot.& latè diximus ſuprà in eodem verbo,*a uendu*, nu.28.quòd ſi prior,& ſeq.vbi etiam oſtendimus,ex huiuſmodi venditione conditionali,ſecuta traditione, emphyteutam, & vaſallum cadere re ipſa vendita,& alia multa diximus huc pertinentia: etiam crederem,hoc caſu tempus currere,niſi & ipſa traditio fuerit etiam conditionalis, vt ibi quoque diximus. *Quid ſi ante conditionẽ res fuit tradita.*

53 ¶Sed & hoc quoque ita putarem procedere,ſi traditio facta fuerit in ipſo inſtrumento venditionis, vt quia appoſita eſt clauſula precarij,ſiue conſtituti,aut quia notarij atteſtantur in eodem inſtrumento,rem ipſam in eorum præſentia fuiſſe realiter traditam:ita ſcilicet vt conſanguineus,ſimul vbi reſciuerit venditionem eſſe conditionalem,ſciat quoque rei traditionem.Aut etiam aliter traditio ita facta fuerit,vt veriſimiliter conſanguineum non latuerit,non magis quàm ipſa venditio, quia ſcilicet palàm & in propatulo facta eſt,aut etiam emptor palàm incumbit poſſeſsioni. Nam quid ſi traditio & poſſeſsionis appræhenſio adeò clandeſtina ſit, vt de induſtria ita veriſimiliter facta fuerit, quò conſanguineus caperetur fraudaretúrque retractu? dum videns venditionem conditionalem fortè ſibi ob oculos ex compoſito obtruſam,& cuius ideò retractandæ tempus non currit, ignorans autem traditionem occultam,non ſe ad retrahendum accingit,putans ei tempus,vt fert contractus, non currere.Et certè nullus eſt,vel prudentiſsimus quiſque,qui non hac ſpecie,veluti hamo,non ſecus ac piſcis,caperetur.Nemini autem fraus ſua prodeſſe,aut patrocinari debet.l.ij. C. qui mili. non poſſ.libr.xij.& cap.ſeries,& cap.ex tenore,extrà de reſcript.cum ſimi.à me adductis ſuprà in verbo, *ou lignagier*, numero 67.denique ſi diceremus. Et ſi aliter diceretur, eſſet viam aperire fraudibus,cùm id quotidie fieri poſſet,cui obuiandum eſt.l. cum hi.§.ſi cùm lis,ff.de tranſ.& c.quanto,de diuor.cum ſimi.Et hîc eſt quædam præſumptio fraudis,ob id quòd ſeorſum & occultè præter conſuetudinem factum eſt,ar.l.vlti.ff.de rit.nup.& eorum,quæ dicemus infrà titu.ſeq.in rub.nu. 12.ſecundum & ſeq.Et aliàs in certis caſibus,vbi eſt quæſtio de præiudicio alterius. non ſufficit clandeſtina traditio,vt patet ex ſcriptis ab And.Iſer.Iac. Aluar.& Card. Alex.in c.j.ti.qui ſucceſ.feud.dar. tene.Et faciunt etiam,quæ dicam de ignorantia aduerſarij noſtri à nobis procurata, infrà §. xxxv. glo.iiij.in verbo,*ignorans*,nu.29.ſeptimum è diuerſo. Vide tamen quid in ſimili dicat Arno. Ferro, in conſuetud.Burd.titu.de retractu,§.j.pag.6.verſi.& ideò.

54 ¶Intellige prætereà generaliter,quod dictum eſt,in conditionalibus non currere vſucapionem, niſi conditione impleta(Id enim volui obiter dicere,licet non admodum ad noſtrum retractum pertineat)vt ſcilicet procedat,niſi conditio talis eſſet in poteſtate partis:tunc enim ſi negligat adimplere,

æquè aduerſus eum currit vſucapio, ac ſi conditio impleta fuiſſet.l.j. §.qui ſub conditione, & ibi Guil.Cu.& Bald.ff.ſi omiſ.cau.teſta.idem Bal.in l.eum qui.C.eo.tit.Ro.conſi.lxxxiiij. circa id quo quæritur,col.ij.verſi.ſecundò per id quod dicimus,& Franc.Balb.in tract.præſcri.in iij.quæſt.prin. iiij.part.iiij.etiam part.prin.col.ij.verſi.ſecundò per ea.

Tempus retractus quando currat in re uendita cũ pacto legis commiſ.uel adiec. in diem.

55 ¶NONO' QVÆRO, quid ſi res vendita fuerit cum pacto legis cõmiſſoriæ, vel adiectionis in diem:à quo tempore curret annus,datus conſanguineis ad retrahendum, an à venditione ita facta, an verò à conditione reſolutoria ceſſante.Vide per Do.Bohe.in conſuetudinibus Biturigum hoc eodem tit.§.j.vbi hanc rem latè tractat,definítque,non currere tempus,niſi ceſſante dicta conditione, de quo & nos tractabimus in titu. ſeq. *de retraict conuentionel*,§.ij.vbi videre poteris. Sed vnum hîc dicerimus,id procedere,cùm huiuſmodi pacta fiunt ſub conditione,vti plurimum fieri aſſolet:ſecus ſi purè facta fuerint,ſed ita vt ſub conditione reſoluantur,vt quandoque etiam fit, atteſtante Iuriſconſulto in l.ij.ff.de in diem addic.& in.l.ij.ff.de leg.commi.tunc enim aliud dicendum eſſet, vt patebit ex iis,quæ dicemus in d.§.ij.titu.ſeq.nu.60.ſed & illud quoque.

Quid in re uẽdita cum pacto reuendendi.

Alia quæſtio.

56 ¶DECIMO' QVÆRO, quid de venditione facta cum pacto de reuendendo intra certum tempus reſtituto pretio:an tempus currat ſtatim à cõtractu venditionis, an à tẽpore huius facultatis redimendi finitæ:multũ enim intereſt inter huiuſmodi pactũ reuendẽdi,& illa adiectionis in diem, & legis commiſſoriæ,de quibus locuti ſumus in præcedenti quæſt.Illa enim ipſo iure reſoluunt ſine alia traditione,hoc minimè,vt latè dicam infrà d.tit.ſeq.§.j.in gl.vlt.Quid igitur dicendũ ſit in hoc caſu videbis latiſsimè in eo ipſo tit.ſeq.§.ij.vbi eſt conſuetudo,quæ de hac re loquitur. Et ibi quoque videbis quid in alio caſu huic affini dicendũ ſit,videlicet ſi quis vẽdit annuũ reditum pecuniariũ cum facultate redimendi reſtituto pretio intra certũ aliquod tẽpus. Et ſi id nõ fecerit,exnunc prout extunc, & extunc prout exnunc,cedit fundum loco illius reditus: venditor autem non redimit intra illud tempus, & ſic fundus manet emptoris: poterítne conſanguineus poſt annum ab illa facultate tranſacta, fundum retrahere,an verò debuit intra annum contractus venire?Cuius tamen rei volui hîc admonere Lectores,vt hîc idipſum conquirentes,habeant locum,vnde poſsint depromere.

Quæſt. an remotiores poſſint cogere proximiores ad retrahendum ante tẽpus.

57 ¶VNDECIMO', QVIA HÆC conſuetudo præbet annum conſanguineis,alia autem in §.xj. dicit anteponendos eſſe proximiores remotioribus : an ipſi remotiores poſſunt cogere proximiores,vt non expectato anno integro retrahant intra aliquod certum tempus arbitrio iudicis ſtatuendum.Iacobus.Ra. & poſt eum Cynus Albericus, columna vltima, & Paulus Caſtrenſis expreſsè loquentes de hoc caſu in l.vltima,C.de furtis,ſcribunt poſſe cogi,argumen.illius l.& l.prima, ff.de cur.bon. dan. & l.mancipiorum,ff.de opti. leg.id quod ipſe Paulus dicit ſingulariter, & menti tenendum,quia quotidie poteſt contingere.Et idem tenuit ipſe Alberi.in l. dudum,C. de contrahenda emptione,& in prima parte ſtatutorum, quæſtione xc. quid ſi proximior. Et quiſquis eſt in Margar.Baldus in verbo, alienatio, columna vltima, & Geral.Bago. in tracta. retractus, verſiculo quæro quando proximior,in ſecunda concluſione,& Benedict.in repetitione, cap. Raynutius, in verbo,& vxorem nomine Adelaſiam,numero 156. extrà de teſta. & Igneus in repetitione d.l.dudum,colum.xxvj.verſicu.vnum autem circa prædicta,cum multis ſequentib.C.de contrahen.empt. & Boher.in conſuetud.Biturig.hoc eodum titu.*de retraict*,§.ij.col.penul.verſi. ſed quid an remotiores.& Albert.Brunus,conſi.lxvij.dum dubitatur,ad fin.& Ferro.in conſuetu.Burdigal. hoc quoque titu.liiij. & Chaſ. in poſtrema editione commentariorum in conſuetudines Burgundiæ, hoc item tit.§.j.in verbo,*le plus procham*,col.iij.verſi.ſed quæro,ſunt plures,& iterum §.ij.col.j.verſi. aduerte tamen,vbi dicit ſemper ſe fuiſſe,in ea op.quamuis in duabus prioribus editionibus contrariam ſententiam tenuiſſet,in d.§.j.

58 ¶Quorum ſententiam non mediocriter fulcit,quod ſcribit glo.in l.quandiu inſtitutus, in verbo,inſtituto,poſt medium,& ibi quoque omnes propemodum ſcribentes,ff.de acqui.hære.quòd creditores hæreditarij poſſunt petere,vt hæredi ſtatuatur tempus ad adeundam hæreditatem,per d.l.j.ff.de cur.bon.dan.& l.iiij.ff.de bo.auto.iud.poſ.& l.ſi quis inſtituatur,ff.de hæred.inſtit. Et poſt id tempus non auditur hæres,l.diffamari,C.de ingen.manumiſ.& l.ſi accuſatoribus,C. de accuſ. & aliis iuribus ibi allegatis.De quo etiam per Corne.conſilio cccij.licet in propoſitione,col.j.lib.iij. Et quod etiam voluit alia gloſ.in cap.vlti.in verbo,duntaxat,ibi,quia capitulum poterat,de conſuetu.lib.vj. quòd cum canonicis ex conſuetudine competit ius optandi præbendam, quo caſu illis ſtatuitur tempus viginti dierum,per d.c.vlt.poteſt capitulum antiquiori aliud breuius tempus ſtatuere,puta duorum dierum ad optandum,vt ſic poſt id tempus detur locus ſequẽtibus:& ſi hoc non fecerit, ſibi imputet.Et ibi eam glo.ſequuntur omnes.

59 ¶Ego tamen de hoc caſu retractus multum dubitarem,ſtante conſuetudine,cuiuſmodi eſt apud nos infra eo.§.xj.vbi expreſsè cauetur, quòd licet proximiores cæteris ſint præferendi, tamen non ſunt impedimento remotioribus,quin poſsint,ſi priores venerint,intra annum retrahere, ſed ita vt proximioribus poſteà venientibus intra eum annum cedere debeant.Iura autem illa,quibus innituntur illi Doct.& quæ prætereà ſuprà citauimus,loquũtur in caſibus,in quibus nulla patet via poſterioribus,niſi prioribus,excluſis:quæ res eſt admodum diuerſa.De quo & tu vide text.in d.l. quandiu inſtitutus,vbi ſcribitur,ideò inſtituto poſſe à Prætore,ſubſtituto petente, tempus præſtitui ad adeundam

dam hæreditatem,vt nisi id faciat intra id tempus,locum faciat substituto : quia ipsi substituto locus non est,quandiu institutus admitti potest. Et sic ibi apertè declaratur à cessante ratione,atque etiam à contrario sensu,quòd si substitutus admitteretur à principio,nihil esset,quo cogi posset ac deberet institutus adire ante tempus in id à iure cõcessum. Ideóque per illum tex. Pet. Anch. in c.cùm in tua, col.j.versic.item in versi. atque etiam per text. ibi, dicit quòd quando plures ad idem admittuntur ordine successiuo,præfigitur priori terminus.

60 ¶Quod autem dictum est de creditoribus hæreditariis,id ideò est, quia interim, nondum scilicet adita hæreditate,agere non possunt,nec suum debitum reposcere. Similiter in casu d.cap. vltimo de consuetud.posteriores non poterant optare,quandiu locus esset antiquioribus. Hîc autem remotiores offerre possunt & retrahere, vt dictum est:ideò non possunt cogere proximiores ante tempus illis à consuetudine concessum : nec iudex illis petentibus potest id tempus abbreuiare, vt nostrorum verbo vtar.l.iiij.§.si quis condemnatus,ff.de re iudic.cum similibus. Nec enim indultum à lege vel statuto beneficium,est cuiquam auferendum.cap.indultum,de regu.iur.lib.vj.vbi gloss. id dicit procedere in omnibus temporibus concessis à lege,sine tacito vel expresso mandato iudicis. De quo tu plenissimè vide per Imo.Ro.& Alexander in l. ij. ff. de re iudi. Ant. Panormitanus & latissimè Felin.in .capitulo cùm sit Romana,extrà de appellationibus ita tamen vt non omittas glossam quæ id quod diximus tradit in simili casu,in capitu. si tibi absenti,in verbo terminum, de præbend. libro sexto.

61 ¶DVODECIMO QVÆRO, quid si quis vendat rem vxoris aut alterius,nomine ipsius vxoris,aut alterius domini,qui posteà eam venditionem ratificat:curritne tempus consanguineo à tempore venditionis,an verò ratificationis. Nam multa sunt,quæ rem dubiam faciunt. Primũ enim, vt inspici debeat tempus contractus,illud est,quòd ratihabitio retrotrahitur, & mandato æquiparatur.l.licet.ff.de iudi.& l.vlti.C.ad senatusconsul. Macedo.& c.ratihabitionem,de regu.iur.lib.vj. cum simil. Etiam in iis,quæ requirunt speciale mandatum.l.quod si de speciali,& ibi Bald.ff.de mino.& l.vlt.§.j.& ibi Philip. Deci.in secundo no.ff.quòd quisque iuris,& c.vlt.de iureiur.lib.vj.& c. j.de homici.eo.lib.vj. Arch.in c.qui ad agendum,de procurat.eo.lib.vj. Oldr. consil.cxcix.pro fundamento,col.vlt.Io.And.in c.cupientes,§.quod si per xx.de elect.eo.quoque lib.vj.Bald. & Saly.in l.si maritus,C.manda.vbi Bal,dicit text.in d.§.quòd si de speciali,esse ad hoc not.& idem Bald. in l. multum,col.ij.versi.sed nunquid ex sola,& ibi quoque Saly.col.iij.C.si quis alteri vel sibi. Ange. in d.l.licet,col.j.ff.de iudici. Alex.consi.lxxviij.viso & diligenter,col.iiij. versic. nec prædictis obstat, lib.v.quod iterum repetitur consi.xxvj.& idem Alex.consi.cxxxiij.circa executionem,col.ij.versic. posset etiam ad cautelam,eod.lib.vj.Felin.in c.nonnulli,§.sunt & alij,col.vij.versic.amplia quintò, extrà de rescri.& in c.sicut ,le ij.in fi.extrà de simo. Iason in l.si quis mihi bona,§.iussum,col.v.versic.secundò inquantùm,ff.de acquir.hæred. Philip. Deci.in l.semper qui non prohibet,col.j.ff.de regu.iur. Alcia.in c.cùm non ab homine,nu.70.extrà de iudi. *Quæstio, an tempus currat à tempore uenditionis,an ratificationis factæ à domino rei uenditæ.*

62 ¶Quamuis tamen sciam nonnullos in ea esse sententia,vt quæ requirunt speciale mandatum,ratificari non possint:in quibus subobscurè videtur fuisse Accursius in l.per procuratorem, ff. de acquir. hæredit.& in d.l.si maritus,C. mandati. Sed huius contrarium expresśim ille ipse tenuit in l.proinde,§.primò,in verba,absentem,ff.ad leg. Aquili.& in l.cùm fundus,§. seruum, in verbo, præstaret. ff. si certum petatur. Et huic posteriori sententiæ magis accedo:eíque astipulatur bonus textus in l.tertia.§.si procurator,ff.quod quisque iuris,cùm ibi dicitur, si hoc ei specialiter mandaui, vel ratum habui. *Ratificari possunt, quæ speciale mandatũ requirunt.*

63 ¶Sed è contrariò quòd tempus ratihabitionis debet inspici,facit quod in simili consuluit Bald. consil.xiiij.punctus,nunquid illi,lib.v.& Paul.Cast.consi.ccxvij.videtur dicendum quòd tempus,lib.j. vbi in casibus,de quibus loquuntur,concludunt,tempus non nisi à ratificatione currere. Et hæc quoque ratio huc spectat,quia huiusmodi ratificatio facit, vt ea venditio censeatur esse facta ab vxore, aut alio domino ratificante,non ab ipso venditore,l.si pupilli,§.item quæritur,in illis verbis,sed ratificatio fecit tuum negotium.& iterum in §.seq. & ibi. not.ff.de negot.gest.& voluit Spec. titu. de iudi.§.ij.versic.ratihabitione,vt ab omnibus vbique allegatur,sed est in versic. ex prædictis, iunctis sequ.Cyn.Bartol.Bald.& alij in l.si pecuniam,C.de nego.gest. Ex quibus Bald.expresśim dicit,quòd tùm demùm incipit currere præscriptio actionis, quæ hinc oritur, cùm ratificatio facta fuerit.& idem Barto.in l.j.§.sed & si cùm quis,paulò post princip.ff.de vi,& vi arma.& in l.Pomponius,in princ.non semel,ff.de neg.gest.& Franc.Aret.consi.cxxvij.eximiæ,col.ij.versi. & præmitto. Socin. consi.clviij.visis processu,colum.iij.versi.item in prima causa,lib.ij. Philip. Deci. in d.l. semper qui non prohibet,col.ij.versi.& quando laudum.ff.de regu.iur.& cons.cclxxxj.viso puncto,col.ij.vers. & cùm ipsorum. *Ratificatio facit cẽseri actũ esse ratificantis.*

64 ¶Nam & aliàs semper, qui dat robur actui,qui aliter esset inutilis,ipsum actum conficere censetur, secundùm Iaco.Bel.in §.interim,in Authen.de manda. princ. Bart. & alios in l. & quia, quam legit cum l.more,ff.de iurisdi.om.iud.Bald.in l.ex placito,col.iij. C. de re.permut. Ro.consil. xcviij.quò ad id de quo,in princ.cum si.nam gestum nomine alterius, non habet robur, nisi cùm ratum habitum est.ca.si tibi,de præb.lib.vj.Ideò non nisi ab eo tempore ius est quæsitum consanguineis ipsius *Actum facit, qui ei robur dat.*

vxoris,aut alterius domini: neque enim potuissent retrahere, cùm nondum res vendita esse censeri posset à suo ipsorum consanguineo,donec venditionem ratificauerit. Ex quo sequitur nec illis tempus antè currere.l.j.C.de bo.mater.& l.j.in fi.C.de an.excep.cum simil.

Ratificationis locus inspiciēdus,non cōtractus.

65 ¶Et vt tempus ratificationis inspici debet, ita & locus, potius quàm prioris contractus. Fac enim alium rem meam nomine meo vendidisse Pictaui, & eam me venditionem ratam habuisse in hoc nostro oppido Fontenaij:censetur contractus hîc factus,vbi ratificatio facta est,non Pictaui,vbi contractus factus est.Ita enim expresſim voluit Alber.in l.dummodo,quæ est ij.in fi.princ.ff. de procu. quia(inquit)ante ratificationem contractus non tenebat.l.qui absenti.ff.de acquiren.pos.& cum ad perfectionem actus duo requiruntur, dicitur ex vltimo perfici ac consummari.l. quoties.C. de rei vend.quæ quidem rationes & ad nostrum casum peculiariter pertinent.Et huius quoque sententiæ, quantùm ad locum,fuit glos.quam ille non citat,in cle.j.in verbo,collato, & ibi quoque Pet. Anch. & Imo.qui eam glo.dicunt sing.vt lit.pendent.

Ratihabitio non retrotrahitur in præiudiciū tertij.

66 ¶Nec ratihabitio retrotrahitur, nisi in præiudicium eius qui ratum habet,non alterius,arg.l. si partem.§.vlti.ff.quemad.ser.amit.& l.j.§.si quis filium,ff.si tabu.testa.nullæ exta.& l.potior,§.j.ff.qui poti.in pigno.habean. & voluit gloss.in l. si indebitum,§. si procurator, in verbo, committi, & ibi Bart.ff.rem rat.habe.glo.& Ioan.And.in c.ratihabitionem,de reg.iur.lib.vj.Spe.tit.de obli.& sol. §.j.versi.item pone obligasti,qui quidem versi.in quibusdam codicibus est sub versicu. quid si ago contra.Guil.Cu.Bart.Bal.& Sal.in l.aliena res,ff.de pig.act.Alber.in l.vl.col.j.& ibi Bal.post prin. qui id declarat C.ad S.C.Vellei.vide num sit mend.Bar.in l.bonorum,ff.rem rat.ha.& in l. si vxor, §.si quis vxorem,ff.de adul.Bal.in l.obseruare,§.post hæc,col.iij.versi.circa quintum,ff.de offi.procon.& in l.ordo,ad fi.C.de exec.rei iudi.& in Authen.ei qui,col.j.versi.quæro nunquid postquam, C.de temp.app.& in l.j.col.vlt.per illum tex.& ibi etiam Sal.col.ij.C.an ser. ex suo facto. & quisquis est inter consi.ipsius Bal.consi.ccxxiij.proponitur quòd vnus,col.j.lib.ij. Ange.consil. cclxxix. punctus talis est in consil.in fin.Paul.Cast.consil.ccxxviij.pro declaratione,lib.j.& consi. cxcv. visis his quæ narrantur, col.iij.versi. & ex hoc videtur,lib.ij.Fran.Aret.in l.Pantonius,col.iij.ff.de acqu. hær. Alex.consi.xlj.visis & optimè,col.ij.versi.sed ita est, lib.iiij.& d.consi.lxxviij.col.iiij. vbi sup. lib.v.& consi.clxvij.quoniam res,col.j.lib.vj.Soc.consi.cxxvj.in causa ij.decreti,ante mediū.lib.iiij. Fel.in d.c.sicut.le ij.col.vlt.vers.sextò fallit.Ias.in l.filio quē pater,col.iiij.ves.itē facit quòd ratihabitio,ff.de li.& posth.& in l.Pōponius,§.quæsitū,col.j.ff.de acq.pos.& in l. si is q pro emptore,col. xxxij.vers.iij.ratio,ff.de vsuc.Phil.Dec.in d.l.semper q nō prohibet,col.iij.vers. tertiò regula principalis,& consi.ccxlvij.in causa magnifici Baronis,col.pen.vers.sextò & vltimò.& consi. ccccl x.viso pūcto,ad fi.Matth.Afflict.Deci.Neapo.cclxxxvj.Iacobus.& decisi.cccxxxv.pro decisione, nu.12.

Ratificationis tēpus inspicitur,non actus.

67 ¶Ex quo illud fit,quòd si ex quolibet cōtractu,aut alio actu,ex quo ius quæritur, debet solui gabella intra mensem à die contractus, & quispiam aliquid vendidit nomine alterius, qui posteà venditionem ratificauit:debet ex illo statuto solui gabella ei, cui debetur tempore ratificationis, non autem ei,cui debetur tempore illius venditionis:vt à nonnullis dicitur voluisse Bal.in d.l.obseruare,§. post hæc,in x.quæst.ff.de offi.Procon.ea quam diximus ratione, quòd ratificatio non retrotrahitur in præiudicium alterius.Id quod commendat & sequitur, dum simpliciter alleg. Franc.Aret in l.si Stichum,& §.stipulatio,ad fin.& ibi quoque Barb.col,xix.ff.de verb.oblig.Sed caue,quia Bald.vbi suprà,videtur tenere contrarium.

Collatio nō retrotrahitur in præiudiciū aliorum.
Nec fictio.
Nec legitimatio.
Nec restitutio.
Nec actus factus ui mandati præcedētis.
Nec conditio.

68 ¶Est autem generale,vt cùm quid retrotrahitur, intelligitur in præiudicium eorū,qui actū faciunt, non aliorum:Siue id sit collatio,c.1.si pro te,de rescrip.lib.vj. Siue confirmatio,c. si apostolicæ,de præb.eo.lib.vj. Siue fictio,vt voluerunt Argen.& Paganinus & Vbertinus inter con.Bal. cōs.xvj. in dei nomine &c.visis testamento,lib.iiij.arg.not.per Cy.in d. l.vlti.C.ad Maced.& probatur in l. stipulatio de dote,ff.de iur.dot.& in l.in insulam,§.vlt.ff.sol.mat.quæ iura in id alleg.Car.Flo.consil.cv.consilium redditum,col.iiij.vers.item retrotrahitur. Siue legitimatio,§.liceat igitur, & ibi Ang.in authen.quib.mod.nat.effi.legi.Bar.& omnes in l.gallus,§.& quid si tantùm,ff. de liber.& posth.& ibi concor.traditæ à Recentio.& latè etiam dicimus in tract.de iur.primigeniorum.quæs. xl.nu.7.& seq. Siue etiam restitutio,l.& si fine,§.sed quòd Papinianus,ff.de mino. & l.vlti. C.de sen.pas.& c.quamuis,de rescrip.lib.vj.D.à Rota dec. ccccclviij. postquàm Titius, in antiquis, quæ iterum ponitur inter decis.Bernar.Bisgueti in deci.Rotæ,ti.de rescr.c.xiiij.eiusdem initij, cum concor.traditis ab Alex.in d.§.& quid si tantùm,& Ias.consil.cxxxix. in causa quæ vertitur,col.ij.lib.j. Siue actus factus vi mandati præcedentis,vt in pulchro casu respondit Bald.consi.cxcviij. ad intelligentiam,col.vlt.versi.aliud punctum,lib.j. Siue conditio,vt voluit Phil. Dec.in l. pecuniam, col. vlt.ff.si cert.pet.per ea quæ suprà diximus de ratihabitione.& hoc ante eum voluit Bal.in d.l.j.col. vlt.per eum tex.& ibi quoque Sal.col.j.C.an seruus ex suo fact.& expresſius Alex.qui id dicit sing. cons.ccxxviij.pōderatis,col.ij.lib.vj.Et id quoq; apertè ante hos sensit Host.in Summa tit.de cond. appo.§.quæ conditio,col.ij.vers.quid si cōtraho cū vna.& Colle.in c.super eo,in prin.extrà eod.tit.

Ratihabitio retrotrahitur

69 ¶Præterea quod dicitur ratihabitionem trahi retro,id quidem est secundùm fictionem, non veritatem,vt tradit Barto.in d.l.si is qui pro emptore,col.iiij.versi.ecce exemplum,ratihabitio, & ibi Ias. col.xxxj.versic.secundus articulus,ff.de vsucap.& idem Barto.in l.per fundum, post medium. ff. de

serui.

serui.rust.præd.Alex.& Phil.Deci.vbi suprà.idem Alex.d.consi.lxxviij.colū.iiij.versi.secundò respondeo,lib.v.& Ias.in d.l.si quis mihi bona,§.iussum,col.v.versi.tamen aduerte,ff.de acqui.hæred. Vti etiam de conditione probatur in l.potior, ibi, perinde est, ff. qui pot.in pign.hab.& voluit Petr. Anch.in c.j.in prin.& ibi quoq; Card.Flo.in col.vlt.de conces.præben.& Card. Alex.in c.præterea requisisti,col.ij.vers.sed quæ est ratio,extrà de app.Et illi quidem, quos citauimus, magna ex parte dicunt hanc fictionem non habere locum,nisi vbi adest æquitas,l.postliminij. ad prin.ff.de capt.& l.nec vtilem,ff.ex quib.cau.maio.& hoc præsertim voluit Bar.in d.l.si is qui pro emptore,colum.iij. vers.ad solutionem,& in d.l.per fundum.Hîc autem esset prorsus cōtra æquitatem, si cùm fortè dominus,cuius nomine fundus venditus est, ratum haberet vno die tātùm ante annum contractus,consanguineus non nisi illum vnum diem haberet ad retrahendum:neq; enim ille(vt diximus) antè potuisset:aut si dominus ipse post annum ratificaret,excluderetur omnino à retractu. *fictè, nō uerè.* *Et conditio quoque.* *Retrotrahitur, nō nisi ex æquitate.*

70 ¶Item huiusmodi fictio non habet locum in statutis:sed mera rerum veritas inspicitur, vt not.idem Bar.in d.l.si is qui pro emptore,in iij.quæst.prin.quo loco loquitur de fictione inductiua,ante fi. Nā quod per fictionem fit,id impropriè fieri dicitur,l.lege Cornelia,vbi Bald.ff.de testa. At statuta non debēt impropriè & fictè intelligi,l.j.§.hęc verba,& ibi Doct.ff.de neg.gest.& l.Pretor ait,ff.de suis & leg.& c.in nostra,extrà de iniur.Bar.in l.j.§.hoc interdictum, de cisterna, per tex.ibi cum glo.ff. de fonte,& omnes vbique.Hîc autem sumus in materia statuti loquētis de venditione ab alio facta, vt eius consanguinei admittantur ad retractum.Igitur debet intelligi propriè,inspecto tempore,quo venditio ipsa sortitur effectum per ratificationem:non autem eo tempore,ad quod ipsa ratificatio fictè retrotrahitur.

71 ¶Denique postquàm fatemur hanc esse fictionem,illud confestim consequitur,vt ea non fiat in præiudicium tertij,ex sententia glo.in c.quia circa.extrà de priuil.Doct.in l.hac edictali,§.his omnibus, C.de secun.nup.Pet. Anch.cons.cvj.dubitatur,col.j.in fi.Et cum his finem huic quæstioni facio, modò illud vnum dixerimus,ex iis quæ dicta sunt, liquidò apparere, non esse accedendum Io.Ferrario viro alioqui non mediocris eruditionis,qui in d.l.semper qui non prohibet: in fi.ff.de reg.iur.illam Bar.sententiam in d.l.si is qui pro emptore,ratihabitionem ex fictione mandato æquiparari, ad minutias iuris pertinere dicit,nihilque interesse,quantum ad efficaciam & rei consecutionē,an quis vel ex mandato,vel ex ratificatione obligatus sit:nam licèt id verum sit in multis, etiam in aliis multis multum interest inter vtrunq;,vt satis patet ex suprà dictis. *Fictio non fit in præiudiciū tertij.*

72 ¶DECIMOTERTIO quæro,consanguineus obtulit pretium emptori intra annum venditionis.& quia emptor recusauit eum admittere,illum in ius vocauit, & antequàm lis contestaretur, consanguineus per annum cessauit à litis prosecutione: an posteà audietur. Certum est autē de iure communi,quòd si lis contestata est,actio etiam annalis perpetuatur (hoc enim verbo, vt id obiter dicam) non vereor vti post nostros Iurisconsultos in l. si seruum, §. sequitur, & §. nunc videamus, multis in locis eius §.ff. de verb.obl.& in l.si à colono, §. j.ff.de fideius.& Tullium in oratione pro Publio Sylla:vt immeritò id verbum Gulielmus Insulanus damnauerit. Igitur (vt repetam) per litem contestatam perpetuatur annalis actio, l. ij. C. quan. libel. princ.datus. & dicemus posteà plenius,& declarabimus quomodo id intelligendum sit. Hîc autem cùm lis nondum fuit contestata, tantùm fuit interrupta siue interpellata præscriptio annalis. Ideóque non nisi alio anno à tempore cessationis durat actio,l.cùm notissimi,in prin. & l. sicut,C.de præscrip.xxx.vel xl.ann.iuncta l.naturaliter,cum ibi no.ff.de vsucap.& optimè & scientissimè declarat gloss.in d.l.sicut, in verbo, per executorem,in fin.& ibi Bald.columna j.versiculo ibi in iudiciis, & rursum colum.sequen.versicu. no.bene pro eod.& Angel.columna item j.& etiam gloss.in d.l.cùm notissimi, in princ.in verbo, solam conuentionem, & ibi Barto.post princ.Ioan. Fab.& alij.Sal.in ea ipsa l.in §.imo, columna ij.versiculo quæro tertiò,& iterum in l.vltima.eodem quoque titu. Barto.in l.vltima in princ.versi. quæro vtrùm,& ibi Paul.Cast. Alex.Soci.& Ias.ff.de eo per quem fac.erit, & idem Barto.in l.ij.§. vlt.& ibi quoque Imo.ff.de vsucap.pro emp. Alb.in l.ij.columna penul.C.vbi in rem actio. Ang.in l.j.colum.j.C.de anna.exce.& consi.cxxiiij.solus domini Dalmatij,in fin.& consilio ccxcix. quidam Cicolus,in j.dubio.Ioan.And.Anto.Panor.& alij in c.illud,de præsc.Fran.Aret.consi.xxx.viso themate,ad fi.Ang.Aret.in §.pœnales,& ibi quoque Ias.char.antep.numero 110.Insti de actio.& Barba.consi.ix.vbi Christus,colum.vlt.lib. iij. Guid. Pap. Decis. Delphi.ccccxvj.cum quæritur,colum. ij.versiculo sed dubitatur.Et ita in specie nostræ consuetudinis tenuit Chasse. in commentariis consuetudinum Burgund.hoc eodem titu.§.j.in verbo,*dedans l'an & iour*, columna ij.versiculo item aduerte. *Quid, si consanguineus agēs ad retractū, cessat per annum.* *Perpetuandi uerbum latinum.* *Quid, si lis nondum sit contestata.*

73 ¶At si lis fuit contestata,actio perpetuata est,vt diximus,quod intelligendum est ita,vt actio nō duret tantùm anno,vt antè,sed xl.ann.vt multis placuit,aut xxx.ann.aut etiam minori tempore, vt volunt alij,vt dicemus duobus seq.versi.nec enim dubitandum est, quin etiam annalis actio perpetuetur per litis contestationem,cum tex.habeamus in d.l.ij.C.quan.libel.prin.datus. Nam & videmus. quòd actio rescissoria,quæ & ipsa annalis est,l.in honorariis,vers.sed cùm rescissa,ff.de act.& ob.& §.rursus,& ibi latè Recentiores,Inst.de act. perpetuatur per litis contestationem, vt no.glo.in d.§. sed cùm rescissa,super verbo,sed redditur,& in l.vlt.in verbo,finiendámque litem, C. de tēpo.in in- *Quid, si contestata.* *Actio annalis ut cæteræ perpetuatur litis contestatione.*

teg.resti.& in l.vlt.in verbo,finiendæ.C.de dol.& in d.l.vlt.in verbo extendimus,C.de præscri.xxx. vel xl.anno.Bal.in l.vlt.col.vlt.C.quib.ex cau.maio.Imo.in l.ij.§.si rem,ff.de vsuca.pro empt.Alex. in d.l.vlt.in prin.col.iij.ff.de eo per quem fact.erit.Ias.in l.nam & postea,quam legit cum l.ait Prætor.§.si is qui temporali,in j.not.per text.ibi,iuncta glos.in verbo,temporali, quæ ponit exemplum in actione iniuriarum,ff.de iureiuran.

74 ¶Sed hîc scire debes,quod suprà diximus,nonnullos ita intelligere hanc perpetuationem, vt actiones quæ durant xxx.ann.perpetuentur per litis contestationem in xl.annos. sed si actio sit breuioris temporis,quàm xxx.annorum,vt redhibitoria,vel quantò minoris,& aliæ huiusmodi,ea in xxx.tantùm annos perpetuetur.Ita enim voluisse videtur glo.non oscitanter lecta & perpensa, in d.l.cùm notissimi,§.imo,in verbo,interrupta,& ibi apertiùs Saly.col.vlt.versi.sed quid dicendū,C.de præsc. xxx.vel xl.anno.& idem Sal.in l.vlt.in ij.quæst.& iterū in fi.eod.titu. & Fel.qui id dicit no.& sing. in d.c.illud,colum.ij.vers.limita tamen egregiè,extrà de præscrip.& Soc.in d.l.vlt. col.ij. vers.circa secundum,ff.de eo per quem fact.erit.

Ad quod tempus perpetuantur actiones.

75 ¶Alios autem esse,qui tenent,eas actiones,quæ minori tempore durant, quàm xxx.annorū, ita perpetuari,vt tempori quo præscriberentur,addantur propter litis contestationem decem anni:vt si durent x.annis,perpetuentur in xx.annos;si durent xx.perpetuentur in xxx.& sic de aliis: quemadmodum scilicet actioni,quæ xxx.est annorum,addūtur quoq; x.vt perpetuetur in xl.annos. In hac enim sententia fuit Ang.in d.l.ij.§.vlt.ff.de vsucap.pro empt. Sed tu tamen de hoc vide omnino Imo.ibi, & Alexan.in d.l.vlt.in prin.col.iij.ff.de eo per quem fac.erit.& Ias.in d.§.pœnales,nu.112.& multis seq.Inst.de act.& Corn.cons.clxxx.multum diffusè,col.ij.vers.itaq; claris, lib.iij.& Franc.Rip.in l. nemo,col.antep.nu.118.ff.de le.j.Nam eius rei sufficit admonuisse obiter Lectores.

76 ¶Et hæc quidem,quantùm ad præscriptiones Iuris communis.Sed dubium maius est in iis,quæ sunt ex statuto,præsertim non conueniente cum Iure communi(ex eo quod scribit Bal.in c.cùm nō liceat col.ij.vers.quæro pone quòd statutum,extrà de præscri.vbi hæc propemodum scribit: Statutum inducit præscriptionem decem annorum in quacunq; actione reali & personali) nunquid actio per litis contestationem perpetuetur in xl.annos, cùm statutum de perpetuatione nullam mentionem faciat.Quod videtur,quia iste casus perpetuationis est à statuto omissus:ergo relinquitur dispositioni Iuris communis.In contrarium videtur, quia istud statutum discrepat à Iure communi, præsertim in actionibus personalibus; cùm ergo recessum sit à Iure communi, non possumus interpretari statutum secundùm ipsum Ius commune,ar.l.qui cum vno,§.qui post, ff. de re mil. Nam quoties statutum aliquid addit,vel detrahit tacitè vel expresse Iuri communi, efficitur Ius municipale; nec recipit subauditum intellectum à Iure communi,quia lex quæ corrigitur,nouam legem non interpretatur,l.vlt.C.de indic.vidu.tol.Et hanc Bal.doctrinam nuncupatim sequitur Alexand.consi.ccxxvij. ponderatis narratis,columna ij.versiculo,& idem determinat,lib.vj. & iterum consi.ccxlix.perspectis & ponderatis,colum.vlt.lib.vj.& Ioā.Franc.Balb.in tract.præsc.in vlt. quæst.iiij.partis,vj.eiusdémque vlt.partis prin.

Quid in præscriptionibus statutorum.

Statuta à Iure communi discrepantia, an ab eo interpretationem sumant.

77 ¶Quamuis ipse Alex.tractans an statutum correctorium,aut derogatorium Iuris communis, assumat interpretationem ab eo,& inter cætera allegans Bal.vbi suprà,videatur voluisse contrarium,in l.vlt.§.in computatione,col.vlt. C. de iur.delib.& Philipp.Deci.consi.ccccxlv.in casu ad me transmisso,colum.viij.versicu.non obstat quòd illa constitutio. Sed eam Bald.in ea re sententiam confirmat & alia non absimilis,si non eadem sit,eiusdem Bal.in l.maximum vitium, col.iiij.versi.vlterius quæritur de tali,C.de libe.præteri.quòd statutum Iuris communis derogatiuum, non recipit interpretationem ab ipso Iure communi,per l.j.§.hunc igitur, C. de Iustini. Cod.confir.& l.j.§.repetita, C.de emend.Iustini.Cod.& alia quædam iura.Quod dictum commendat Pau.Ca.in d.§.in computatione,& ibi quoq; Corn.paulò ante fi.& Ro.qui tamen dicit ausum se consulere contrariū.quamuis non reperisset à quopiam improbatum,in l.si quis priore, ff. ad S. C. Trebel.& Soci.qui id dicit sing.in l.cùm filiusfamiliàs,col.iiij.vers.secundò inquantum.ff.de verb.obl.Et vide,quod & in simili tractant Pau Cast.& Corn.in Authen.quod sine,C.de testa.in casu statuti disponentis, vt in testamentis sufficiant duo aut tres testes.

De eadem re.

78 ¶Subdit autem Bald. (vt ad eum redeamus) in d.cap.cùm non liceat,quod ad hunc casum maximè pertinet,ex eo quod dictum est,fieri, vt præscriptio statutaria currat minoribus, licet detur restitutio in integrum,cap.constitutus, extrà de in integ.resti.quia petens restitutionem non reprobat statutum, sed approbat,l.cùm minor, §. vlt.ff.rem rat.habe.Sed ille,qui diceret præscriptionem non currere,directè veniret contra statutum,quod est impossibile,l.prospexit,ff.qui,& à quib. Ideò (inquit)multa priuilegia habent locum in præscriptionibus statutorum. Hæc ille. Ex quibus apertè intelligit, in casu nostræ consuetudinis non procedere, quod dictum est de perpetuatione actionis per litis contestationem: nam d.cap. constitutus, ab eo allegatum loquitur expressim de hoc nostro statuto retractus, tanquam in præscriptione illius non sit obseruanda illa perpetuatio, quæ ex Iure communi est, de qua antè locutus fuerat. Sed & subdit Baldus hinc quoque fieri, vt fortè ex præscriptione statutaria quæratur directum dominium, etiamsi de Iure communi non nisi vtile quæratur. De quo nos alibi latiùs dicemus in nostro tractatu, cuius titulus est, nihil frustra.

frustra. Sed tamen interim vide quæ in casu huius quæstionis dicemus infrà in fin. huius titu. in v. quæsti.

79 ¶ Vt tamen non omittamus contra illud dictum Bal. videri aliud dictum ipsius in l. superuacuam, quæ est vlt. in iij. no. per illum tex. C. de tempo. in inte. resti. dum ibi dicit, quòd præscriptio decennij inducta à statuto in locum præscriptionis xxx. annorum, sapit eandem naturam. Et idem penè dicit in l. in contractibus, in prin. in j. no. per illum tex. & ibi quoque Sal. in princ. C. de non nu. pecu. vbi & hoc Bal. ipse dicit esse menti tenendum, & idem Bald. in c. j. §. porrò, in verbo xxx. annos, titu. quali. olim pote. feud. ali. vbi & illud quoque dicit, quòd sicut præscriptio xxx. annorum currit adultis, non pupillis, l. sicut, C. de præscript. xxx. vel xl. annorum, ita & præscriptio statutaria x. annorum subrogata loco illius. id quod etiam dicit no. & idem Bald. in d. l. sicut, colum. j. versi. & hoc est vtile, & rursum col. vlt. versi. nota bene, & ibi quoque Ang. col. ij. versic. no. hanc doctrinam, vbi dicunt, quòd ea præscriptio x. annorum in actionibus personalibus à statuto inducta, æquè interrumpitur per citationem, & perpetuatur per litis contestationem, vt præscriptio xxx. annorum, quæ est de Iure communi. quod item Angel. dicit esse menti tenendum. & rursus ipse Bald. in l. properandum, colū. ij. versi. modò quæro quid si statutum, C. de iudici. & in d. l. vlt. in princ. colum. ij. versi. quæro hic in præscriptionibus statutariis, & ibi Alex. & Recentiores, ff. de eo per quem fact. erit. & in cap. j. §. si quis per xxx. colum. vlt. versi. quæro vtrum si statutum, titu. si de feud. defun. fuerit contro. inter do. & ag. vbi dicit, quòd si per statutum abbreuiatum fuerit tempus præscriptionis xxx. annorum, in eo tanquam subrogato habet locum distinctio, l. si quis emptionis, C. de præscript. xxx. vel xl. anno. Ioan. And. post Richar. in addi. Specu. titu. de appel. parte ij. §. nunc breuiter, versi. licet autem detur annus, & versi. eiusdem, addi. incip. subdit autem, vbi ex hoc dicit quòd quibus casibus tempus Iuris communis non currit, puta cùm stat per iudicem, vel quia partes compromiserunt, vt in Authen. si tamen, & Authen. item si appellatione, C. de tempo. appel. non etiam currit tempus statutarium, in locum illius subrogatum. Et quibus casibus currit tempus Iuris communis, sed datur restitutio, vt in Authen. ei qui appellat, eod. titu. eisdem hoc curret, & dabitur restitutio. & alia quæ ibi subiungit, vt videre poteris, & rursus idem Ioan. Andr. in addi. ipsius Specu. titu. de iudi. deleg. §. restat, versicu. quid si in statuto, Barto. qui non obscurè sentit, quod suprà diximus de interruptione & perpetuatione præscriptionis statutariæ, in d. l. cùm notissimi, in prin. versic. & sic facit ad quæstionem, C. de præscrip. xxx. vel xl. anno. & in l. in omnibus, ff. de act. & oblig. & in d. l. ij. §. vlt. & ibi apertius Ang. qui tamen hanc perpetuationem in ea præscriptione statutaria aliter intelligit atque alij, vt supra diximus, & ibi item Imo. ff. de vsucap. pro empt. Salyce. qui etiam id aliter intelligit, vt & suprà diximus, in d. l. vlt. C. de præscrip. xxx. vel xl. anno. Imo. in l. dies, in princ. ff. de dam. infec. Rom. consilio xxxviij. in casu proposito, ad fin. Pau. Cast. consi. xlij. visa quadam, colum. j. libr. j. & consi. ccxxix. venditio ista, post princ. lib. ij. & consi. cccxciij. pro euidentia, colum. j. eod. lib. ij. & consi. ccccxxxix. ad secundum, eod. lib. ij. & consil. cccclxvj. in casu præmisso, versicu. pro hoc etiam facit, eod. libr. ij. Steph. Fede. in lib. de legum interpretatione, parte j. char. 8. versic. vnde infertur, Corne. d. consilio clxxx. multùm diffusè, columna ij. in princ. lib. iij. Calca. consi. xj. quod non præsumatur, colum. xiij. vers. & prætereà, Ale. in l. ne quis, colum. ij. in fi. ff. de feri. vbi dicit generaliter, præscriptionem breuiorem inductam à statuto, in locum longioris inductæ à Iure communi, habere per omnia eandem naturam, & in addi. Barto. in l. sequitur, §. si viam, in fin. ff. de vsucap. & consilio xlij. in causa & lite, columna j. versic. & tale tempus, lib. iij. & consilio xxiiij. inspecto processu, paulò ante fin. lib. iiij. & consi. lvj. quoniam omne datum, colum. antepen. versic. nonò, lib. vj. quod iterum inculcatur consil. cxix. eodem libr. vj. Franc. Aret. consilio cxxxj. consultissimè, paulò ante fin. latè Fel. in d. cap. illud, colum. ij. versi. circa ciuiles, extrà de præscrip. Ias in d. §. pœnales, nume. 115. Inst. de act. & in l. nemo potest, in ij. lect. col. antepe. ad fi. ff. de leg. j. Caro. Rui. consi. xxvij. stante pacto, col. iij. num. 6. lib. iiij. Philip. Deci. consi. cccccclxvj. viso consilio, col. ij. versi. tertiò principaliter. & Ioan. Franc. Balb. in tractatu præscriptionum, in xxviij. quæst. prin. iiij. partis, iiij. item partis princ. & iterum in j. parte vj. eiusdémq; vlt. partis prin. in xxiij. casu, colum. eiusdem iiij. versi. idem est. Et hæc est communis opi. licèt Pau. Cast. sibi contrarius contrarium videatur voluisse, consi. clxxxiiij. videtur dicendum, col. j. & ij. lib. j.

80 ¶ Sed hîc aduerte, Lector, quia hæc possunt procedere, quando præscriptio inducta à statuto succedit loco præscriptionis Iuris communis: tunc enim, vt omnes illi dicunt, iure subrogationis debet sortiri eandem vim & naturam, l. si cum, §. iniuriarum, ff. si quis cau. & cap. ecclesia, le j. extrà vt lit. pen. & cle. j. de supplen. negl. prælat. cum si. Etiam (vt hoc illis addas, quos suprà citauimus) si subrogatum in aliquo discreparet: nam nihilominus in aliis sequetur eandem naturam, vt dicit Pau. consi. lxxiij. repetito consilio cclxv. licèt ista domina Lisa, paulò ante fin. libr. j. & Philipp. Deci. consilio cxc. circa primum dubium, colum. iij. versic. quartò hoc idem. & consi. cccccxliij. in casu proposito, col. ij. versi. tertiò hoc confirmatur. In casu autem nostri statuti id tempus anni præstitutum retractui non succedit loco alterius temporis, aut præscriptionis Iuris cōmunis: imò statuentes sic per se & de nouo id tempus præstituerunt sine subrogatione alterius temporis Iuris communis: vt pote cùm retractus ipse nō sit de Iure cōmuni, vt latè diximus suprà in rub. Ideóq; nec id tempus sortitur naturā

Subrogatū sortitur eandē naturam.

Etiam si in aliquo discrepet.

Quid si tempus statuti non succedit in locum temporis Iuris communis.

temporis Iuris communis, vt expresſim & in caſu d.c.constitutus, loquentis de noſtro ſtatuto, voluit Inn.in c.ex ratione, col.j.& ibi quoq; Hoſti.col.ij.& Ioã. And.col.iij.extrà de app.& Bal.in c.j.verſ. niſi iuſta, col.j.verſ.ex his inſurgit, titu.quo temp.mil.& Alex.d.conſi.lxv.quoniam omne, col.pen. lib.vj.quod repetitur conſi.cxix.eo.lib.& Matth. Afflic.deci.Neap.ccclxx.tria dubia, num.3.& bene facit, quod voluerunt idem Inno.Hoſt.& Ioan. And.in d.c.constitutus, illi in fi.hic col.vlt.dum concordant eum tex.cum l.vlt.C.in quib.cau.in integ.reſti.non eſt neceſſa.

81 ¶ Et ego quidem (vt tandem interponam meum iudicium) vix adduci poſſum, vt credam, huiuſmodi tempus anni & diei à noſtro ſtatuto introductum ſine ſubrogatione alterius temporis Iuris communis, perpetuari per litis conteſtationem, ac ne protrahi quidem aut proferri in longius tempus, quàm in alterum tantum, id eſt, annum & diem. Et ita aliquando audiui fuiſſe obſeruatum, & iudicatum in noſtro ſupremo Senatu Pariſienſi: quanquàm hodie dicitur contrarium obſeruari. Et ita videtur tenere Ar. Ferronus in conſuetu. Burdigal.hoc eodem titu.§.j.colum.vlti. vbi tamen paulò obſcurius de hac re loquitur. Et pro illa noſtra ſententia, vltra prædicta facit, quòd in remediis extraordinariis & quæ ſunt ſtricti iuris, cuiuſmodi eſt noſtra cõſuetudo, vt iam toties diximus, & atteſtatur noſtra conſuetudo infrà eo.titu.§.xxxv.eodémq; pe.litis conteſtatio actionem nõ perpetuat, l.Papinianus, §.j.& ibi glo.& Doct.ff.de mino.& l.vlt.& ibi glo.in verbo, finiendámq; litẽ. C.de tempo.in integ.reſt.& in l.vlt.& ibi glo.vlt.C.de dolo. Caue tamen, quia priores tex.loquuntur de in integrum reſtitutione tantùm, poſterior in actione de dolo. Ex conſuetudine autem Cenomanorum, cap.ccccxix. ex ſola citatione in cauſa retractus, non tantùm interrumpitur actio, ſed etiam perpetuatur. Et idem quoque Andegauorum cap.ccccviij. nec tamen dicunt, in quod tempus.

Deciſio principalis quæſtionis.

Conſuetudines de quæſtione princip.

82 ¶ Sed illud interim non omittemus, id, quod ſuprà diximus, præſcriptionem interrumpi citatione, & perpetuari litis conteſtatione, intelligendum eſſe, cùm vtraque eſt valida: ſi autem ſit inualida, neutrum operatur: vt de citatione dicemus infrà, eod.titu.§.viij.in glo.ij.nu.3. quod tamen. De litis autẽ conteſtatione ſatis probat tex.in Authen.offeratur, in fi.& ibi glo.& Doct.C.de litis conteſta.quod tamen intelligit Saly.ibi, colum. vlt. quando ipſa citatio, vel litis conteſtatio ab initio nulla eſt: ſecus ſi ex poſt facto & per lapſum inſtantiæ annulletur: nam tunc durant interruptio, & perpetuatio iam factæ, vt no.gloſſ.in l.properandum, §.etſi quidem, in verbo iudicij, & ibi quoque Barto. colum.ij.verſicu.quæro vtrum iſta abſolutione, Bald. Ange.Sal.Paul. Caſt.& Iaſ.C.de iudi. Bald. in l.vlti.per gloſſ.ibi.C.ſi tuto.vel cura.interue.& in l.ij.columna iiij.verſicu.circa ſecundam partem, & ibi Alexand.columna v.verſiculo j.quod licèt, & Iaſ.columna penult. verſicu. adde inquantum, & Philipp.Deci.numero 51.& ſequen.C.de eden.& Rapha.Co.conſilio xcij.in nomine, &c. viſo ſubſcripto, circa medium, & Philipp.Franc.in cap.vt debitus, colum.iiij.verſi.tertia concluſio, extrà de appel.& Maria.Socin.in cap.venerabilis, in xxvij.arti.princ. de iudic. Nam vt omnes propè dicunt, effectus earum eſt iam conſummatus, nec, vt dicit Salyce.in d.Authen.offeratur, illa annullatio retrotrahitur.

Citatio inualida non interrumpit.
Litis conteſtatio inualida nõ perpetuat.

83 ¶ Quod autem dictum eſt ſuprà, litis conteſtationem inualidam non interrumpere præſcriptionem (vt ad id redeamus) voluit etiam gloſſ.in l.ſi pater, C. ne de ſtatu defun.& in d.c.vt debitus, in verbo, coram idoneo, in fi.& ibi Ioan. And. Anto. Pan. Philip.Franc.& cæteri Recentiores, extrà de app.& in c.ex tuarum, in verbo, non putantes, de purg.cano.& omnes propè, præſertim Pan.in cap. illud, extrà de præſcrip. Sed nec illud prætereundum, (ne erres) ſolam citationem non omnẽ ſemper interrumpere præſcriptionem de Iure ciuili, vt videre poteris apud Barto. in l.ij.in fin.C.de ſerui.& aqua.& in l.vlt.in princ. & ibi Recentiores, ff. de eo per quẽm fac.erit, & in l.ſicut, C.de præſc.xxx.vel xl.ann.& Alex.in add.ipſius, in l.cùm notiſſimi, in princ.eod.titu. cum ſi. At de Iure canonico ſemper interrumpit, vt quæ in mala fide conſtituat, vt pulchrè voluit Bald.in d.l.ij.colum. ij.verſi.vlterius quæritur, C.de ſeruit.& aqua.& ſequitur Fran.Cre.qui id dictum dicit ſing.& à nemine ponderatum, ſing. cj. tu ſcis quòd præſcriptio: vbi & id dicit eſſe de pane lucrando, ita enim loquitur.

De eadem re.

84 ¶ DECIMOQVARTO QVÆRO, Quid ſi quis, tanquã procurator & nomine conſanguinei venditoris, offert pretium emptori, petens eo ſe nomine ad retractum recipi, cùm tamen eius rei mandatum non haberet, ſed ipſe conſanguineus poſt annum, id quod ab illo geſtum eſt nomine ipſius, ratum habet: an id ſit ſatis, vt obtineat, tanquam venerit intra annum, quod ſtatim prima facie videri poſſet, quoniam ratihabitio mandato æquiparatur, & retro ad tempus actus trahitur, l.vlt.C. ad S.C.Macedo.& l.hoc iure, §.deiecit, ff.de reg.iur.& c.ratihabitionem, eo.tit.lib.vj.& ibi concor. Idq; etiam in iis, quæ requirunt ſpeciale mandatum, l.quòd ſi de ſpeciali, ff.de minori.cum aliis concord.à me adductis ſuprà eadem glo.in xij.quæſt.in prin.

Quid ſi cõſanguineus poſt annum ratificet oblationẽ ab alio factam eius nomine.

85 ¶ Tu tamen dic non eſſe audiendum, per tex.in l.bonorum, quæ eſt pe.& ibi Alberi.Barto.Angel.& omnes, ff.rem rat.hab.quo apertè probatur, id quod dictum eſt, tum demum procedere, & non aliàs cùm ratihabitio ſit intra id tempus, quo actus ratificatus fieri poterat: nam verba eius legis hæc ſunt, Bonorum poſſeſſionem ab alio agnitam ratam haberi oportet eo tempore, quo adhuc in ea cauſa ſit, vt peti poſsit. Itaque poſt centeſimum diem ratum haberi non poteſt. & eſt idem tex. in l.

Ratificatio debet fieri intra tempus, quo actus fieri debuit.

in l.vlti.ff.quis ord.in bonor.poss. ser. Et est in simili tex. in l.j.in princ. iuncta glos.in verbo,quod mox,ff.de appel.recip.& in cap.non solent,etiam in princ.iuncta glossa in verbo,mox,ij.q.vj.& voluit glossa in d.cap. ratihabitionem, statim post princ. & ibi quoque Dy. & Guil.à monte Laud. & alia gloss.in cap.quàm sit,in verbo,perere,in fin.& ibi Ioan.Mona.Ioan.And.Pet.Ancha.Domi. & Philip.Franc.de elect.lib.vj.& gloss.in cap.cupientes,§.quòd si per xx.in verbo, propositam, eo. titu.Pet.Bel.Perti.quæst.ccxiiij.dum quæritur, vtrum ratihabitio. Albe.qui id trahit ad multa, in d.l.bonorum.D.à Rota.deci.ccccxxviij.si habens,circa medium, in nouis.Specu.titu.de appel.parte ij.§.j.versic.porrò,& ibi Bald.in addi.& idem Bald.in d. l.vlt.colum. j. versic.tertiò quando actus, & ibi quoque Alber.columna ij.versicu.vltimò notandum, C. ad S. C. Macedo.& in l.obseruare,§. post hæc,columna ij.versicu.est autem notandum, & iterum in addi.ipsius, §. circa medium, & ibi quoque Albe.columna ij.versicu.alij dicunt,ff.de offic.Procon.& in l.quid ergo, in j.lect. in fi.ff.de his qui not.infa.& in Authen.hodie,columna ij.versic.quæro nunquid aliquis possit, C. de appel.& in cap.quoties, de pac.& cons.xliiij.iste dominus Christophorus, columna vlt.lib.ij.& consi.cxlj. thema huiusmodi,columna ij.eodem lib.ij.& consi.ccccxvij.primum dubium est, columna ij.versi. sed vltra tunc quæsita,eod.lib.ij.vbi ex hoc in pulchro casu consuluit.& consilio cj.nobiles viri, ante fin.lib.iij.& consi.lvij.punctus quæstionis talis est,quidam vsurarius,columna j.versiculo prætereà vitium, lib.v. Raph. Fulg. consilio cliiij.super eo quod primò, in princ.Pan.& Bened.Cap.in cap. cùm venissent,extrà de rest.spol.idem Panor.in cap.accedens, de præben. Pau. Cast. & Franc.Are. in l. Pantonius, vterque columna iij.ff.de acquir. hæred. Paul. Cast. consilio cclxxxj. in causa ista quinque principaliter, columna penult. versic. prætereà aliud, lib. j. Marti. Laud. in cap.j. §. sed vtrùm, in princ.titu. per quos fiat inuc. Corne. consilio cx. in iudicio, columna iiij. versiculo,& si hodie, libr. ij. & consilio cxxx. viso dicto puncto, columna j. lib. iij. & consilio ccxxj. visis certis, columna vlt.eod.lib.iij.& consi.ccxcij.visis nonnullis, colum.ij.eod.lib.iij.vbi loquitur de ratificatione appellationis non facta intra tempora appellandi. Franc. Aret. consi.xvj.præsupponitur,col. iij.versi.circa secundum dubium, & consi.xciiij.respondeo, in fi. Alex.cons.cxxxv.ponderatis his, col.ij.lib.ij.& consi.lxxviij.viso & diligenter ponderato, col.iij.vers.tertiò respondeo, lib.v.quod repetitur consi.xxvj.lib.vj.vbi dicit sing.ad hoc tex.in d.l.bonorum, Guid.Pap.deci. Delphi. ccccxxxvj.cùm materia,in xciiij.quæst.& Soc.consi.xvj.anno domini, col.viij. versic.nec obstat, si vltimò,lib.iiij. Ias. qui id optimè declarat, quomodo sit intelligendum, post alios in l.si is qui pro emptore,nu.128.incip.secundus articulus,ff.de vsucap.cum aliis quoque concor.collectis à Phil. Dec.in l.semper qui non prohibet,col.ij.vers.secundò regula principalis,ff.de reg.iur.

86 ¶Quibus illud vnum addiderim ex eo fonte id manasse, vt qui adhærent appellationi ab alio factæ simpliciter,vel etiam pro se & adhærentibus,idipsum facere debent intra tempora appellandi,alioqui non admittūtur:vt per d.l.bonorum, voluit gloss.in d.cap.vt circa, §. alioquin, in verbo,adhærentes,in fin.& ibi etiam Gul.Laud. Archi.Domi.& Philip.Franc.de elect.lib.vj.& D.à Rota,deci. ccxxv. adhærentes, in nouis & Bal.in d. Authen.hodie, colum.ij. versic. quæro nunquid aliquis,C. de appel.Franc.Aret.in d.l.Pantonius,colum.iij.versi. & primò quòd illa,ff.de acqui.hære.& Guid. Pap.dicta decisi. Delphi.ccccxxxvj.in lxxviij. quæst. De quo & tu vide Ioan.And.in cap.j.colum. penul.versicu.sed nunquid,de elect.lib.vj.& in c.concertationi,de appel.eod.lib.vj.& Ioan.Gallum in suis Arestis.quæst.cl.c.vlt.vbi & ex hoc dicit, quòd renuntiatio appellationis facta nomine alterius,debet ratificari ab appellante intra tempus octo dierum,quod ex ordinationibus regiis huiusmodi renuntiationi statutum est.Et facit etiam,quod de declaratione rei obscuræ tradit idem Ioan. Andr.in c.in alternatiuis, de reg.iuris lib. vj.in mercur. Et quod de purgatione moræ voluit Bald. d.consilio lvij.columna j.lib.v.vt scilicet fieri debeat intra tempus,quo actus geri potest. Et quod de protestatione dicitur in l.ij.& ibi Bald. versi. deinde videamus.C.de his qui per met.iudi.& in cap. vlt.& ibi Doct.de appel.& Bald.in l.ij.in ij.lect.columna ij.versicu.& nota quòd protestatio, ff. de mino.

Adhærere appellationi debemus intra tēpora appellationis.

87 ¶Et facit ad hanc nostram sententiam,quòd id tempus anni & diei, est de forma & solennitate consuetudinis,vt & alia huiusmodi tempora,ex sententia Bal.Saly. & Ias.in Authent.quæ supplicatio, per illum tex.in illis verbis, nisi sub hac forma, iuncta glo.C.de precib. imper. offer.cum aliis si.& concord.à me collectis infrà eod.titu.§.iij.in glo.iiij.nu.3. & hanc sententiam fulcit. At eadem solennitas,quæ requiritur in actu,eadem quoque in ratificatione necessaria est,ar.l.si vt proponis,la ij. C.de nupti.& l.nuptiæ,ff.de rit.nupti.& per eos tex.voluit Ro.consi.xij.viso facto proposito, colū. vlt.versiculo ad secundum autem.& Philipp.Deci.consilio cccccxxxij.pro vera resolutione, colum. j.& consilio cccccxxxvj.in causa quæ agitatur Mantuæ,colum.ij.versi.ad ista etiam respondetur. Et facit,quod tradit Bar.in l.hæredes palàm,§.sed quid post,circa medium,ff.de testa.& Soc.cons.xcij. in causa domini Antonij,colum.v.vers.confirmatio enim,lib.iij.Igitur cùm sit consanguineus extra tempus consuetudinis, quomodo poterit adhuc ratificare?cùm ei desit, quod est de forma ex solennitate retractus, vt scilicet intra annum fiat. Et id in nostro casu retractus expressè voluit Chas. in hoc titu.*de retraictz*.§.j.in verbo, *le peut rachepter*, columna ij.versiculo, & in hoc casu, in postrema editione.

Ratificatio renūtiationis appellationis, intra tempora ipsius fieri debet.

Idē de declaratione rei obscuræ.

Idē de purgatione moræ.

Idem de protestatione.

Eadē in ratificatione solennitas, quæ in actu ipso.

¶SED

An satis sit, intra annum promittere ratificare.
Aliud ratificare, aliud id ipsum promittere.

88 ¶SED QVID, si consanguineus promisit intra annum ratificare, non aliter tamen ratificauit: an id satis sit, tanquam id ipsum vim ipsius ratificationis habeat: per id quod in simili voluit Ioan. And. in addi. Specul. in rub. de obli. & soluti. col. j. cum aliis multis concord. à me adductis infrà titu. sequen. in fin. numero 26. quorum autoritate, cum si. Ego tamen id non satis esse censuerim, sequutus sententiam Paul. Cast. consi. cclxxxj. in causa ista quinque principaliter, colum. pe. versic. prætereà aliud, lib. j. vbi dicit, aliud esse ratificare, aliud id ipsum promittere. Ideóque non sufficere, vt quis promittat ratum habere intra tempus, quo actus geri potest, nisi & id intra id tempus id faciat. Et id confirmant alia multa, quæ & nos collegimus in eo. fi. titu. sequen. numero 41. sed quorsum. cum multis seq.

Promittens ratificare, satis habet ratum.

89 ¶Sed huic tamen sententiæ obstare videtur, quòd promittens habere ratum, satis habet ratum, nec alia ratihabitio requiritur. l. si procuratorem absentem, cum glo. in verbo, ratum, ff. de procur. & l. si fine, §. cùm autem, & ibi glo. in verbo, nihil, ff. rem rat. hab. Bal. in l. j. col. ij. in vlt. oppo. C. de procur. Franc. Are. cons. xc. in causa istorum, in prin. & iterum consi. c. longitudo, in j. dubio, colum. ij. vbi & alios citat. & Lancel. Gal. qui id ex istis assumit, quod sup. diximus, in l. iiij. §. Cato, col. ix. vers. xij. ff. de verb. obl. Sed ne fallaris, id non ita simpliciter probatur ex illis locis, sed illud tantum, quòd si quis mandauit, & promisit ratum se habiturum, non est opus alia ratihabitione, cùm solum ipsum mandatum per se sufficiat. Et idem si simpliciter mandauit. l. si procurator, in princ. & iterum in §. Celsus, ff. de condic. indeb. Ideò etiam in isto nostro casu, si consanguineus cuipiam mandasset, vt retraheret rem quampiam venditam à suo consanguineo, promittens ratum se hunc retractum habiturum: certè tunc non opus est alia ratihabitione. At si non præcesserit mandatum, crederem non satis esse promittere ratum habiturum, nisi re vera ratum habuerit.

Quid si habens mandatũ ad retrahendũ non docet de mandato nisi post annum.

90 ¶QVID AVTEM (& hæc erit Decimaquinta quæstio) si is, qui hanc oblationem fecit, habebat mandatum expressum iam à tempore ipsius oblationis, sed de eo non docuit nisi post annum. Et hoc quoq; casu non esse satis opinor: quia paria sunt non facere, aut minus sufficienter facere intra tempus statutum, c. si quis iusto, versi. si autem nullus, iuncta glo. in verbo, admitti, de elect. lib. vj. Cuius argu. Lapus alleg. xxij. an sufficiat procuratorem, negat sufficere procuratorẽ præsentare intra quatuor menses, nisi & intra id tempus fidem faciat de mandato patroni. Cui adde, esse item paria, non esse, & non apparere, l. duo sunt Titij, & ibi Bal. ff. de testa. tutel. & c. solẽnitates, le j. de con. di. j. cum si. Ex quo sequitur, si non appareat intra tempus, perinde esse, acsi id ipsum non fuisset intra idem tempus. Sed si mandatum, aut ratificatio intra ipsum tempus non extitisset, nihil actum fuisset, vt diximus in præcedenti quæst. Ergo & idem, si de eo intra tempus non apparuerit. Paria enim sunt (vt resumamus) non esse in tempore, & non apparere in tempore, per d. iura, & si. Et optimè facit tex. in l. de pupillo, §. qui procuratorio, in illis verbis, etiamsi verus sit procurator, ff. de no. ope. nuntia. Ex quo Iason no. in iiij. no. quòd etiam verus procurator repellitur, si nõ constet de mandato, & eam adducit, quam diximus, rationem, quòd paria sunt aliquid non esse, vel esse & non apparere. Et facit etiam ad suprà dicta, gl. in cle. causam, in verbo specialiter, in fi. de elect. & quod in eodem casu scribit Thomas Fastolus in deci. Rotæ, causa xv. dubio xxxv. tertiò dubitatur.

91 ¶Quod nota, quia fortè multi responderent contrarium. Nam etiam pro contraria sententia facit, quod scribit Spe. titu. de procur. in iiij. parte, §. j. versic. sed si receptum erat, vbi in casu c. j. de elect. libr. vj. Si aliquis (inquit) tanquam procurator alterius in termino sibi præstituto obiecerit crimina aduersus electum, & intra illud tempus non docuit de mandato, quod iam ante habebat: quia fortè non recordabatur: nihil ei obstabit, mandatum non fuisse exhibitum. Sed tu hîc tamen omnino vide Alex. consi. lxxviij. viso & diligenter ponderato, columna ij. versi. sed præmissis non obst. cum multis sequen. lib. v. quod iterum repetitur consi. xxvj. lib. vj. & Franc. Rip. in c. cum M. Ferrarien. nume. 137. extrà de consti. & præthereà, quæ ab eodem Spec. scripta sunt in d. §. j. versi. quid si appellans, & versic. sequen. d. titu. de procur. & Archi. in cap. ij. de procur. lib. vj. & Card. Flor. in cle. ij. in xviij. eadémque vlt. quæst. eodem quoque titu. vbi multa videbis ad hanc quæstionem pertinentia. & vide item D. à Rota, decisione ccxlviij. nota quòd vbi ad requestam, in antiquis, & iterum decisione ccccclxxxvj. quidam qui non erat, etiam in antiquis. & Bartolus consi. lxxiij. quæritur vtrùm procurator.

Quæstio, an admittatur tertius nomine cõsanguinei offerens cautionẽ de rato.

92 ¶VERVM PLVS dubitationis est, & Decimosextò, An iste, qui alterius nomine facit hanc retractus oblationem, admittendus sit offerens cautionem de rato. Quod videtur, per tex. in d. l. de pupillo, §. qui procuratorio, ff. de no. ope. nunt. suprà, in præcedenti quæst. alleg. vbi qui nomine procuratorio nuntiat, si de mandato eius dubitatur, auditur, satisdans eam rem dominum ratam habiturũ. Cuius autoritate scribit Bar. in l. qui absentem, in iij. no. ff. de procur. quòd sicut, quando petitur aliquid in iudicio, requiritur cautio de rato, ita quoq; quando extra iudicium aliquid petitur. quod etiã dicit probare tex. in d. l. qui absentem. Et ita sentit, satis esse, cùm dubitatur, caueri de rato, etiam in actibus extraiudicialibus.

Cautio rati an & quãdo sufficiat.

93 ¶In contrarium facit, quod scribit Bal. in rub. extrà de procur. col. ij. vers. procurator ad protestandum, quòd procurator non admittatur ad protestandum cum cautione rati: sed debet facere fidem de mandato, per. l. si quis inficiatus, ff. deposit. Porrò idem Bald. in cap. coram, colum. ij. versic. extrà

quæro,

quæro, vtrum, extrà de offi. dele. vtrùm (inquit) ad protestandum debeat admitti procurator, de cuius mandato dubitatur, offerendo cautionem rati? Responde sic, si protestatio tendit ad iudicium, per d.l. qui absentem, ff. de procura. Nam qui protestatur, partibus actoris fungitur, l. si res quam, ff. de euicti. Sed si protestatio tendit ad dandum, vel soluendum, necesse est offerre instrumentum mandati, d.l. si quis inficiatus quia in hoc debet præcisè constare de mandato, vt not. in l. non solùm, §. qui alieno, ff. de procur. Hæc Bald. quem sequitur Ias. in d. §. qui procuratorio, in iij. not. Et ita videtur hîc non satis esse, cauere de rato, sed faciendam esse fidem de mãdato. Et vide, quæ dicam infr. in §. vltimo. huius tit. in glo. ij. in ij. item quæst. & Bald. consi. cxviij. quia plenissimè, col. ij. vers. & in omnibus, lib. iij.

94 ¶CÆTERVM EX IIS quæ dicta sunt, suboritur illud dubiũ (& erit Decimaseptima questio) an procurator generalis sit hîc audiendus: an verò requiratur mandatum speciale? Id quod satis colligi potest, ex eo quod scribit Bald. d. consil. cxviij. colum. ij. versicu. sed remanent dubia, libr. iij. vbi allegat cap. constitutus, extrà de in integ. rest. quod loquitur de casu nostri retractus. Sed & de hoc nuncupatim tractat Chasse. in postrema editione suorum commentariorum in consuetud. Burgundiæ, hoc eodem titu. in §. j. in verbo, *le peult rachepter*, colum. ij. versicu. sed an proximus, vbi videtur concludere, exigi mandatum speciale. Ideò nec coniunctam personam esse audiendam sine mandato. Ibi eum vide, & quæ dicam infrà, in eodem §. in glos. xij. in verbo, *l'achepteur*, numero 34. sed vtrum, & iterum in §. vltimo huius tit. glos. ij. in iij. quæst. Et adde, quod scribit Paul. Cast. in d.l. de pupillo, §. qui procuratorio, ad fi. ff. de ope. nou. nuntiat. quòd procurator generalis ad lites, non potest interpellare, protestari, denuntiare. & sequitur Alexand. consi. lxxviij. viso & diligenter, colum. iiij. versicu. tertiò corroborantur, lib. v. quod repetitur consi. xxvj. lib. vj. & Fran. Ripa. in l. quod te, numero 56. ff. si cert. pet. Neque enim huiusmodi procurator ad lites, etiam si sit cum libera, potest recipere solutionem: vt dicemus infrà, eodem §. glos. xiij. in verbo, *l'achepteur*, num. 33. quod tamen intellige.

Quæsti. an ad retractum requiratur speciale mandatũ. An autem admittatur coniũcta persona. An procurator ad lites.

95 ¶Et quantùm ad coniunctam personam, adde etiam text. probantem eam non posse denuntiare, in l. tutor, in princ. & ibi not. Bald. ff. de minori. & voluit etiam Feli. in cap. cum Mar. Ferra. col. xix. in vij. conclusione, vers. hanc conclusionem, extrà de consti. Et text. qui videtur è diuerso probare coniunctam personam posse huiusmodi retractũ intendere, in c. constitutus, in prin. cùm dicitur, pro se ac fratre suo, & ibi glo. extrà de resti. in integ. Sed tu vide ibi Pet. Anc. in j. no. & Panor. col. pe. vers. in glo. j. Illud autem in confesso est, quòd si consanguineus sit minor, & pręterea eius vitæ, vt meritò bonis ei interdici possit, id est prodigus, mẽte captus, aut furiosus: tunc cõiuncta eius persona pro eo admittitur ad huiusmodi retractum, vti ad cætera omnia, quæ mandatum speciale requirunt, per l. patri, in prin. & ibi Bar. & Bal. ff. de minori.

De coniuncta persona.

96 ¶Et illud tamen memineris (vt redeamus ad id quod de speciali mandato dictum est) quòd si id certè requiratur, vti & ego cẽseo, nihil tamen impedit, quin etsi retractus oblatio facta fuerit ab alio sine speciali mandato, tamen intra tempus anni & diei ratum haberi possit à cõsanguineo, cuius nomine facta est, per l. quòd si de speciali, §. j. ff. de minori. & c. vl. de iureiuran. lib. vj. & c. j. de hom. eo. li. vj. Bal. qui illum priorem tex. dicit no. & Saly. in l. si maritus, C. mand. cum multis concord. à me traditis suprà, in hac eadem glo. in xij. quæst. in prin. Nec abs re diximus, intra tẽpus anni & diei, propter ea, quæ diximus suprà, eadem glo. nu. 85. tu tamen dic.

Quid si intra annum consanguineus ratificet.

97 ¶Et si quis fortè contẽderit sufficere mandatum generale (vt nihil non apud nos controuersum est) ideòq; & coniunctam personam indiscriminatim esse admittẽdam sine mandato, iuxta l. exigendi, C. de procura. hoc tamen sciat esse intelligẽdum, dummodò consanguineus postea ratificet, alioquin inutile sit, quod à coniuncto ita actum est, l. iij. §. sed & fortè, & ibi Bar. ff. iudi. solui, & l. diem, §. j. ff. depo. & l. j. C. quib. res iudi. non nocet. glos. in l. fideiussor, in fi. ff. de nego. gest. Inno. in cap. auditis, extrà de elec. & in c. accedens, de præb. Host. & Io. And. in c. ex parte Decani, & ibi quoque Bal. col. iij. vers. quæro nunquid, & Imo. col. j. de rescrip. Bar. in l. qui mihi donatũ, col. j. versi. quæro quid de coniuncta, ff. de dona. Alex. consi. xl. circa primũ, in fi. lib. v. Fran. Are. consi. xxvj. factum super quo, col. pen. vers. circa quartum, Corne. consi. ciiij. constat, col. pe. lib. ij. Ias. in d.l. exigendi, col. iij. versi. duodecimò limita. Nec proinde satis sit ratificare, nisi id fiat intra annum à statuto in id præstitutum, secundum ea quæ diximus, d. nu. 85.

Et si cõiuncta persona possit, an requiritur ratificatio.

98 ¶Et hæc procedunt in cæteris coniunctis: verùm pater pro filio admittẽdus est ad retractum, etiamsi in id requireretur speciale mandatum, vt requiri censet Chasse. Nam is ea potest agere pro filio, quæ mandatum speciale exigunt, d.l. patri, in princip. & ibi Bald. ff. de mino. & voluit etiam Cyn. in d.l. exigendi, colum. ij. in iiij. quæsti. C. de procura. & Ioan. Andre. in addi. Specu. titul. de coniuncta persona, columna vltima. Angel. in l. qui aliena, §. quanquàm, ff. de nego. gest. Petr. Ancha. loquens in casu retractus, in cap. constitutus, in j. not. extrà de restitut. in integ. Philip. Deci. in l. filius, numero 6. C. de pact. At non filius pro patre id facere potest, vt colligitur ex d.l. filius, & ibi Baldus & Philippus Deci. in ij. not. Et vide, quæ dicam infrà in glos. xiij. numero 35. & ita quidem. Nec tamen omittendum est etiam procuratorem, cum libera admittendum esse, vt aliàs semper in iis quæ sunt specialis mandati, l. nam & nocere, & ibi glo. Bald. & Alexand. ff. de pactis, cum aliis mul-

An pater pro filio sine mãdato admittatur. An & filius pro patre. An procurator cum libera.

tis concord. à me congestis infrà eod. §. in d. glo. xiij. in verbo, *l'achepteur*, nume. 31. an autem sit satis.

99 ¶ET POSTEAQVAM eò peruenimus, quæro & decimooctauò, An satis sit, eum, qui tanquàm procurator consanguinei, facit hanc oblationem retractus, ostendere siue porrigere instrumentum mandati, an verò necesse sit, vt legat, aut legendum præbeat. vide c. appellatio, de appel. lib. vj. vbi ita scribitur, Appellatio, quam in scriptis iudici, à quo appellare volebas, te porrexisse proponis, non potest ex eo, quòd coram ipso lecta non fuerit, rationabiliter impugnari. & ibi glos. in verbo, lecta, quæ & id trahit ad alios quosdam casus. & cle. causam, de elect. dum ibi dicitur, porrecto vel perlecto, quasi scilicet alterum sufficiat. quod & ibi annotat. gl. in verbo, perlecto. Per quem tamen text. dicit Bart. in l. non solum, §. morte, colum. vij. in materia protestationis prohibitoriæ, ff. de no. ope. nunti. quod si quis denuntiat debitori debitoris, ne soluat, debet ei ostendere instrumentum debiti, vel ei exemplum illius dimittere. Et idem dicit ipse Bart. nisi quòd nihil de exemplo dicit, in l. grege, §. j. colum. ij. versicu. aduerte quòd si denuntiatio, ff. de pigno. & in l. qui in alterius, ff. de regu. iur. vbi omnia hæc copulat, scilicet instrumentum ostendere, illud legere, & ipsius exemplar tradere. Saly. in l. mora, colum. iij. versicu. ex prædictis patet, ff. de vsur. per l. si quis inficiatus, ff. deposi. & alia iura. & Bald. consil. ccccxlvij. in puncto, colum. j. libr. iij. Et Soci. si is est, in tract. fal. regu. lxxix. in j. fal. vbi idem dicit de cessionario, qui notificat debitori, secundùm l. iij. C. de nouati. vt scilicet legat instrumentum cessionis, vel exemplum eius dimittat, quod etiam dicit ipse Bartolus quem non citat, in l. j. in princip. in xj. quæsti. ff. de nou. ope. nunti. vbi tamen vtrunque ponit, vt scilicet ostendat, legátque instrumentum, & eius copiam (vt loquitur) tradat, per d. clement. causam.

Quæst. an mandatũ non modò ostendere, sed & legere debeat.

100 ¶Idem Bar. in d. § morte, paulò post ea quæ suprà diximus, videlicet versic. quæro an talis protestatio, dicit, quòd si quis tanquam procurator alterius facit protestationem, debet aduersarium certiorem facere de mandato, instrumentum illius ostendendo: sicut (ait) suprà, dixi de mandato, argu. d. l. si quis inficiatus. Sed & postea quoque, scilicet colum. xj. versicu. tertiò principaliter, dicit, quòd cùm fit alicui protestatio, vt det vel faciat id, ad quod est obligatus facto alieno, ea debet fieri cũ expressione caussæ, & notificatione, & ostensione instrumentorum, & ea legendo, vel exemplum eorum dimittendo, per d. clement. causam, de elect. Et illum sequitur Iason ibi, colum. xiiij. versicu. quarta conclusio. Subdit autem Barto. paulò post, quòd si desunt instrumenta, debet fieri fides per testes.

101 ¶Húcque etiam spectat, quod tradit Petr. Ancha. consi. ccclxxij. pro declaratione istorum trium, ad fi. quòd non censetur inducta notitia, siue scientia sententiæ, etiamsi ostensa fuerit, nisi tenore illius perlecto, per d. cle. causam, & no. à Bar. in d. §. morte. Ideóque & interim non currit tempus appellandi, vt dicit Ias. consil. clix. super facto, colum. penulti. versicu. tertiò facit, lib. ij. vbi etiam allegat no. in d. cle. causam, & Spe. titu. de citati. post princip. & iterum titu. de appella. parte ij. §. qualiter, versi. cautus etiam sit. & Archi. in c. quam magnum, xxiij. quæst. iiij. qui tamen id non dicunt, sed illud, quòd non creditur ei, qui dicit se appellasse, nisi ostendat instrumẽtum appellationis. Sed & Rebuf. noster in trac. nominationũ, in xiiij. quæsti. nu. 120. ex his concludit, eum qui insinuat literas gradus, vel nominationis, eas debere legere, vel earum exemplum tradere. Et faciũt, quæ in simili tradit Maria. consi. xxiiij. visis diligenter, col. ix. vers. iij. principaliter, & Alex. consi. xcv. visis processibus, col. pe. versi. superest, lib. ij.

102 ¶Ex quibus potest intelligi, & in nostro casu eum qui tanquam procurator alterius facit oblationem retractus, debere instrumentum mandati ostendere, illúdque legere, siue legendum dare, vel ipsius exemplum tradere. Alioquin is nihil agit, nisi tamen stet per emptorem, quominus id fiat: quia fortè cùm iste procurator oblationem faceret, ostenderétque mandatum, & se ad legendum pararet, is continuò aufugit. Nam tunc peræquè habendum est, ac si lectum fuisset instrumentum, vt in casu d. cle. causam, voluit Cardi. Flor. ibi, post Paul. Eleaz. in xiij. quæsti. Nam & videmus (inquit) in simili, quòd qui impedit, ne citatio ad eum perueniat, habetur pro citato, c. quoniam, §. porrò, extrà, vt lit. non contest. Et eum sequitur Barb. in d. cle. causam, colum. xij. in paruis, versicu. sed quid si tu vis, & ipse Rebuf. in d. xiiij. quæsti. nume. 85. vbi & id trahit ad insinuationem gradus, vel nominationis. Et aliàs semper, cùm per alium stat, quominus quid fiat, id vtique pro facto habetur, in ipsius præiudicium, l. Labeo scribit, si mihi bibliothecam, ff. de contrahen. empt. & latè dicemus infrà, eodem titul. §. xv. in verbo, *depuys la litiscontestation*, numero 7. idque perpetuum est. Et hîc etiam vide, quæ dicemus infrà, §. ij. in glos. j. numero 8. quid autem si cùm emptor, & sequent.

Quid, si stet per emptorem ne ei legatur.

103 ¶Quod autem diximus de tradendo exemplari instrumenti id intellige, si emptor id postulet: aliàs enim satis est procuratori, ostendere authenticum instrumentum, etiamsi aliter eius exemplar non tradat: vt etiam apertè probat d. clemen. causam, qua omnes in hac materia innituntur: & voluerunt Card. Flor. & alij ibi. & idem Cardi. in cle. constitutionem, §. insuper, in fi. eodem titu. & Do. à Rota deci. clxviij. si in causa, in nouis. & sequitur Fel. illos tantùm, non etiam eum text. citans in c. cùm contingat, col. pe. versi. non obstat ratio, extrà de rescri. & in c. cum Mar. Ferra. col. xx. versi. quarta conclusio, extrà de cõstit. vbi illum tex. citat. & Fran. Rip. in l. quod te, nu. 62. ff. si çer. pet. & optimè

Quid si emptor non postulet exemplar.

facit

facit,quod à Bar.responsum est conſ.ccxxx.domine Iacobe.& quod dicemus infrà,verſ. ab hinc iiij. ad fi.atque ita vbique in id genus negotiis vtimur.

Cuius expenſis exemplar dari debet.

104 ¶Cuius autem expenſis(ne id prætermittamus) debet dari id exemplum,cùm dari debet,intelliges ex not.à gloſ.in d.cle.cauſam,in verbo,porrecto,& ibi Ioan.Andr.Zenzel.Guil.Laud. Paul. Eleaz. Ioan.Ligna.Ant.Cardi.Flor.in prin.in xxj.& iterum xxij.queſt.Imo.col.ix.ſuper ea glo.Panor.& Barb. atque etiam ex alia glo.in cle.ij.verſicu.ſimiliter,in verbo,oblatos,& ibi quoq; Card. Flo.in v.quæſt.& Imol.eius cle.col.vlti.de appel.& glo.in cle.ſæpe,verſi.non ſic tamen,in verbo,pronuntiatio.& ibi etiam Cardi.Flo.in viij.quæſt.& Imol.col.x.nu.59.& Geor. Nat.in repe.ſuper gloſ.in verbo,formam,de verb.ſig.Spe.tit.de libel.obl.§.j.verſ.actoris,Cy.in Auth.offeratur,in vij.queſt. & ibi Bart.in j.quæſt.Albe.col.ij.verſi.ſed nunquid actor,& Bal.col.j.C.de litis conteſt.Gul.Cu.& Bal.in l.j.in prin.& ibi Ang.in §.j.ff.de eden.Ray.Bar.Albe.& Ang.in l.ij.§.defendi,in fi.ff. qui.ex cau.in poſ.eat.Bar.in l.j.in fi.C.de procur.Collec.in c.vlt.col.vlt.verſi.ſed quid iudex appellationis, extrà de no.ope.nuntia.Ioan.Fantu.& Domi.in §.offeratur, iij.q.iij.& Panor.in cap.j.in fi.extrà de libel.obla.& in c.ij.in iij.no.eo.ti.Lanfran.in repe.c.quoniam,in verbo,petitiones,in fi.de probati. Panor.in c.per tuas,col.vlti.& ibi Fely.col.ij.de teſtibus,Pet.Ferra.titu.for.libel.in actio.rea.co.iij. verſi.quid ergo ſi pars.

An neceſſe ſit oſtendere mandatum, etiamſi non petatur.

105 ¶SED CONSEQVENTER dubitari poteſt,& Decimononò,vtrùm, ſicuti non neceſſe eſt procuratori tradere exemplar inſtrumenti mandati, niſi id petatur ab emptore, cùm fit oblatio,vt diximus verſi.ab hinc ij.nec quoque neceſſarium ſit oſtendere huiuſmodi inſtrumentum,niſi etiam petatur.Quod placet Bald.loquenti de proteſtante nomine alieno,in c.Cumana,colum.iiij.verſicu. ſi quis proteſtatur,extrà de elect.Et idem in notario renunitante parti laudum quod appellant, vt etiam non neceſſe ſit inſtrumentum oſtendere,niſi aduerſarius petat,reſpondit Bart.d. conſi.ccxxx. domine Iacobe.Et idem in ceſsionario debiti denuntiante debitori,ne illud ſoluat creditori vt ſcilicet non neceſſe ſit aliud quicquam oſtendere,ac nec cauſam quidem huius denuntiationis exprimere,niſi petatur,tenent Spe.& Ioan.And.in addi.illius tit.de procuratore,parte j.§. vltimo.col. quoque vlti.verſi.ſed nunquid ſufficit.Et in procuratore denuntiante emptionem domino nomine emptoris,vt non teneatur oſtendere mandatum,Carol.Molen.Pariſi.conſuet.titu.j.§. xiij. gloſ.xj. numero 2.

106 ¶Nam aliâs cùm quis facere aliquid tenetur,intelligitur, ſi petatur ab aduerſario,l.dies, §.hoc autem iudicium.ff.de dam.infec.& l.ij.§.quod ait,ff.quor.legat. & l.peto,§.vltimo.ff.de leg.ij.& l.ſi quis filium,§.ſtipulatio,ff.de colla.bono.& l.ita ſtipulatus,& ibi Dy.Bart.in vij. oppo.x. partis, & iterum in vj.quæſt.Ange.Imo.Rapha.Co.Alex.& alij,ff.de verb.oblig.& ca.j.ad fi.de ſepul.lib.vj. cum aliis concor.traditis ab Alex.in d.l.ita ſtipulatus.& Phil. Deci.conſ.ij.cuius ſuperſcriptio incipit,pœna non committitur,col.ij.verſi.ſed tamen hoc non obſt.& à nobis abundantiſsime ſuprà,ti. huius vol.cõſuetudinum vij.§.x.qui eſt omnium eiuſdem vol.lxxij.in verbo,*offrir*. Nec videtur aliqua ratio differentiæ,vt quis potiùs non teneatur dare exẽplar mandati,niſi petatur,quàm id ipſum oſtendere,niſi etiam petatur.

107 ¶Verùm ipſe Bald.in rub.C.depoſi.col.j.in iiij.quæſti.dicit,quod ſi quis repetat depoſitum,nomine & tanquam procurator alterius,non eſt neceſſe excipi,eum non eſſe procuratorem,quando petit extra iudicium,per text.quem dicit not.in d.l.ſi quis inficiatus, ff.eod.titu. in iudicio autem ſecus. Ex quo vides in huiuſmodi actibus extraiudicialibus,etiamſi taceat,qui interpellatur, nec opponat de mandato,nihil ei obeſſe,niſi alter mandatum oſtendat. & hoc quoque non obſcurè ſentiunt ij,quos citauimus in duabus præcedentibus quæſtionibus,& quos etiam citabimus infrà eod.titu.§.vltimo. glo.ij.in verbo,*notifier au greffe*,nume.4.incip.ſecundò quæro,& ſeq. Et aliâs cùm volumus aliquid conſequi,ad quod conſequẽdum debemus aliquid facere, tenemur id etiam non rogati facere:vt expreſsim voluit Bal.in c.licet.ti.ſi de feu.defunct.ſit conten.inter do.& agn.per tex.in l.ſi reſiduum, C.de diſtrac.pign.& ſequitur Iaſon in prælud.feud.col.xxij.verſic.quartò ad idem & Philip. Deci. conſi.ccccxxj.plenè & ſubtiliter,col.ij.num.11.Et bene facit,quod voluerunt Imo,& Alex.in addi. Bar.in l.ſtipulatio,§.ſi quis autem,ff.de ope.no.nuntia.cum ſi.Eſtque apertum & euidens diſcrimen inter oſtenſionem ſiue exhibitionem mãdati,& dationem exemplaris eiuſdem.in primo enim caſu niſi procurator oſtendat inſtrumentũ,nihil eſt cur ei credendum ſit.In ſecundo verò iam facit,quòd in ſe eſt,oſtendendo inſtrumentum:nihilq; eſt,quod aduerſarius conqueri poſsit exẽplar non fuiſſe ſibi datum,niſi ipſe petat.

Quæſt. an tẽpus retractus currat ſtatim à uenditione ante traditionẽ.

108 ¶VIGESIMO QVÆRO, vtrùm iſtud tempus anni currat ſtatim à venditione facta, ante traditionem rei:an verò tum demum facta traditione. Quæ quæſtio pẽdet ex eo,quod tractauimus ſuprà,eod.§.glo.ij.quæ eſt in verbo,*a uendu*,nu.41.quid autem ſi quis vendidit,& multis ſeq. vtrum ſcilicet retractus habeat locum in ſimplici venditione ſine traditione,an verò requiratur traditio,vt locum habeat.Sed vltra ea,quæ ibi diximus,poſſet videri non currere tempus conſanguineis,niſi à traditione,per id quod voluere Bar.Bal.Ang.Raph.Florian.Pau.Ca.Alex.Fran. Are.& Iaſ.in l.ſi cui legetur,in princ.ff.de legat.j.quòd ſi emptor promiſit ſoluere pretium intra certum tempus, non ei currit tempus,niſi à die rei traditæ,arg.l.tali,ff.de iure dot.& idem voluit ipſe Bald.in l. vltima.§.j.

ad fi.ff.de reſcin.vendit.& in rub.C.de contra.empt.col.vlt.in xxiij.quęſt.& Saly.in l.ij.in fi.eo.tit. & Pau.Ca.conſi.ccxvij.videtur dicendum quòd tempus,paulò ante fi.lib.j.& Fran.Are.qui id dicit no.conſi.xciij.conſideratis,col.vlt.& Ang.Are.in §.actionum autem,col.iiij.verſi.vnum tamen tene menti.Inſt.de actio.vbi id dicit no.& menti tenendum.Soci.in l.ſi in diem,in prin.ff.de condi.& demon.Caro. Rui.conſ.lxiij.videndum eſt,poſt prin.lib.v.vbi & ex hoc in pulchro caſu cõſuluit.& Guid.Pap.ſing.dccclxxiij.ſi res vendatur,vbi & ex hoc dicit,quòd tẽpus ſtatutum à contrahentibus ad redimendum rem venditam reſtituto pretio, non currit niſi à tempore traditionis.de quo & nos dicemus infrà,tit.ſeq.§.j.glo.ij.in verbo,*à tel temps*,nu.63.cæterum & hîc.

109 ¶Et facit,quod in ſimili traditum eſt ab eodem Guid.Pap.deci.Delphi.clxv.ſed iuxta, tempus anni & diei datum emptori ad fidelitatem præſtandam domino,non currere ſtatim à die emptionis, ſed tantùm à die traditionis,ſiue adeptæ poſſeſsionis:per id, quod voluerunt Gul.Cu.Bald.Saly.Rapha. Fulg.& Pau.Ca.in l.ſolennibus,C.de rei vendic.huiuſmodi tempus non currere non poſsidentibus. de quo dicto & nos quoque diximus ſuprà,in eadem glo.num.37.ſed & facit,& ſeq. Et huc quoque pertinet,quod ſcribitur in c.commiſſa,de elect.li.vj.annum promotionis ad ſacros ordines non currere à tempore collationis ſiue impetrationis beneficij, ſed adeptæ poſſeſsionis. Et quòd ſæpe aliâs tempus traditionis etiam in venditionibus ſpectandum ſit,ex tex.in l.ſi aliena,in princ. & l.ſi is qui, §.ſi ex teſtamento,& l.iuſto errore,§.& ſi poſſeſsionis,ff. de vſuc.& l.ij.in prin.ff.de vſuc.pro emp. Sicuti etiam in cæteris rebus,l.de diuiſione,ff.ſol.matrim.& l.ſi ſponſus,in princ.ff.de donati.inter vir.& vxo.

Contractus à traditione vltimã perfectionem accipit.

110 ¶Nam & contractus non omnino perfectus eſt ante traditionem, ſed ab ea vltimam perfectionem accipit.l.j.& ibi gloſ.& Cy.C.de peri.& commo.rei vendit.& §.venditæ, Inſtit.de re.diuiſ.& cap. cùm Ioannes,circa princip.extrà de fide. inſtrumen. glo.in §.j.in princ.Inſtitu.de contrahen. empt. Bald.in l.ab emptione,colum.j.verſic.tertiò,ff.de pactis,cum ſi.Ex quo videmus, ſimplicem venditionem ſine traditione,non impedire,quin alij poſsimus rem eandem vendere,& eius dominiũ tradendo transferre,l.quoties,C.de rei vendic.cum ſi.atque etiam alteri obligare,l.vltima.§.Lucius,& ibi glo.in verbo,obligauit,ff.de donati.glo.in l.j.in verbo,perfectam,& ibi And.Barul.Bar.colum. ij.verſic.quæro dicitur hic,Bald.colum.iij.verſic.vltimò no.Lucas Pen. tum in j.no.tum colum.vlt. ſuper ea glo. & Ioan.Plat.col.j.verſic.ſed quæro res alteri,C.de iure fiſci,lib.x.ex quibus Bar. dicit, illum text.in d.§.Lucius,ſing.& Alexan.in addi.Bart.in l.ſi quis argentum,§.j.C.de dona.& Philip. Deci.conſ.dcxlvj.pręſuppoſita,col.j.Híncq; publicatis bonis cuiuſpiã,publicatur res ab eo vendita, necdum tamen tradita,l.ſi fundus,ibi,nam & ſi vendideris,ff,locati quem ſingu. & mirabilem dicit Ro.ſing. cccexxvij. nunquid confiſcatis. Et in caſu huius retractus, vt non currat tempus ipſius ante traditionem,tenuit expreſsè Bald.in tract.protomixeos,colum.penulti.verſic. ſecundò,quia non conſtat.

111 ¶Tu tamen ſequere, quæ diximus in d. verbo,*a uendu*, vbi ſuprà. Nam & Signo. expreſsim de hoc caſu loquens conſil.lxxxj.in quæſtione vertente inter Nigrum, colum. ij. verſicu. hic ſic poſitis,reſpondit,annum & diem huic retractui præſtitutum,currere ſtatim à tempore venditionis, ante traditionem rei,per l.ſciendum,§. vltimo.ff.de ædil. ædict. & quia cùm lex diſponit de tempore reſpectu actus,incipit id tempus currere ſtatim à die illius actus,l.ait lex, ff. ad legem Aquil. & l.annus, ff.de calumn.& l.mariti,§.ſex menſium,ff.de adulte.& l.j. §.dies, ff.de liber.agno. & l. vltima. ff. de manumiſ. teſt. Hæc Signo. quæ proximè accedunt ad caſum noſtræ conſuetudinis, quæ quidem diſponit de tempore anni & diei, reſpectu huius actus, qui eſt vendere, cùm dicit, *ſi aucun a uendu* &c.

112 ¶Sed & Alber.in l.ſi filiusfamilias,§.cùm fundum,paulò poſt medium,verſic. item facit ad alium, ff.de verbo.obligat.expreſsè etiam dicit,in caſu conſuetudinis concedentis retractum rei immobilis alienatæ in extraneum intra annum, huiuſcemodi tempus anni currere ſtatim facta venditione, non expectata traditione,tum per l.ſi ſub conditione,ff.de ſolutio.tùm quia traditio videtur habere neceſſariam conſequentiam ad contractum,l.j.& l.ex empto,in prin.ff.de contrah.emptio.Ideóque extunc fictione Iuris videtur dominium tranſlatum,arg.l.potior,& l.qui balneum, ff. qui potiores in pigno.hab.Et idem quoque non obſcurè videtur voluiſſe Sal.poſt Cyn.in l.contra,in fin.C.de inoffi.teſta.

113 ¶Et facit,quod tradunt Iaco.Are.Ray.Cy.Bart.Bald.Alberi.& Salyce.in l.aſsiduis,contra,aut verius præter gloſ.ibi,in verbo,hypothecam,C.qui potio.in pign.habe.quòd hypotheca dotis contrahitur ex die promiſſæ ipſius dotis,etiamſi traditio longo pòſt interuallo facta fuerit:cùm illa trahatur ad diem promiſsionis,à qua neceſſariam conſequentiam habuit, per l.j.ff. eod. Quod & idem voluerunt Cyn.& Alberi.in l.cùm tibi,C.eodem.titul.Rapha.Fulgo. conſil. ccxvj. proponitur, colum.j.& Paul.Caſt.conſil.ccxciiij.in cauſis,columna vltima,libr.j.& Soci. conſil. cclxix. pro inueſtigatione,colum.iij.verſicu.quarto,& vltimò,libr.ij.Stepha.Bertran.conſil.ccciiij.viſis duobus, in princip.libr.j.Sed caue,quia id ſpeciale eſt fauore dotis. Aliâs enim ſecus eſt, d.l.potior, ff.qui potio.in pigno.habe.& l.diuerſis,C.eodem,& l.Titius,ff.quæ res pigno.obligat.poſ. Sunt autem multæ conſuetudines in Gallia, quæ circa hoc noſtrum dubium expreſsim diſponunt, quas videre poteris.

in glos.ij. in xiiij.quæsti.
teris.Sed & vide,quæ dicam infrà,in §.xxxvj.eodémque vlti.huius titul.in glos.ij. in xiiij.quæsti.
114 ¶VIGESIMOPRIMO' QVÆRO, quid si quis ita vendiderit, vt ius, aut dominium in
emptorem non transferatur,nisi post mortem venditoris. Id enim fieri posse satis ostendit text. in
l.j. C.vt actio.ab hæred.& glos.in l.vltima in, verbo,accommodauerat, C.de pactis,& in l.hæredi-
tas,C.de pact.conuen. & in l.j.ff. de testa.cum aliis multis concord.à me traditis in tract. primige-
niorum in v. quæstio. Et ego tres aut quatuor similes venditiones ita factas vidi. An igitur tunc
tempus currat à tempore contractus,an verò à tempore mortis venditoris. Certè si retractus non
competeret,nisi à tempore traditionis, iuxta ea quæ dicta sunt in præcedenti quæsti. frustra id in
dubium reuocaretur, nisi diceretur, quod etiam hoc casu posset procedi ad traditionem ante tem-
pus, hoc nuncupatim acto, vt ius percipiendorum fructuum differretur in tempus mortis vendi-
toris. Sicuti & potest procedi ad traditionem rei legatæ ante mortem testatoris, à qua tamen le-
gatum,& non antea vires assumit, l. Lucius Titius in testamento, ff. de legat. ij. & plenè dicemus
in tracta. nostro de vtraque possessione, ciuili & ciuilissima. Sed quia etiam mihi semper potior
visa est ea sententia, quæ traditionem non requirit. Ideò non mihi ociosum esse videtur & id
quærere.

Quæst. re uendita ita ut non nisi post mortē uenditoris res ad emptorem transeat, à quo tēpore currat tempus retractus.

115 ¶In quo sanè non ambigimus, quin, si contractus iste purus sit, sed cuius dominij aut percipiendo-
rum fructuum ius dilatum sit in aliquod tempus aut mortis,aut aliud,competat retractus confestim
contractu inito, non expectato tempore,vt de gabella,quæ debetur ex contractu,nuncupatim vo-
luit Barto.in l.sancimus,in fin. per illum text.& ibi quoque Ioan. Plat.circa medium,C.de Consul.
lib.xij.& Iacobus à S.Georg.in tracta.de Roydis,siue operis,colum.x.nume.63.quid autem si con-
tractus. Ex quo & ipse Plate.infert, quòd præsens emptor gabellarum eam habebit,non qui erit eo
tempore,in quod effectus venditionis dilatus est.Si ergo ius retractus iam competat, nihil videtur,
quin tempus eius currat,si modò ex nostra priuata consuetudine, §.vltimo huius titu.contractus in
acta relactus fuerit.

116 ¶VIGESIMOSECVNDO' QVÆRO,quid si consanguineus proximior obtulit pretium
emptori,qui eum non admittit,ideóque lis inter eos oritur,interímque annus exiit, tandem proxi-
mior liti renuntiat:an consanguineus remotior admitti debeat.Et certè si ob huiusinodi renũtiatio-
nem datum sit pretium,locus erit retractui non quidem rei primùm venditæ, sed huius actionis re-
tractus intentatę ab illo proximiore consanguineo,cui ob pretium renuntiatum est:per ea quæ dixi-
mus suprà in glo.vij.in verbo,*ou autres choses censées pour immeubles*,nu.1.& 2.& rursum 31.ex quo in-
fertur.& quæ dicemus infrà in glo.xiiij.in verbo,*ou equipollent à uente*,num.74.hęc autem quæ dicta
sunt.At si cõsanguineus sponte sua nullo accepto pretio renũtiauit,nullus patet locus retractui alio-
rum consanguineorum,cùm hæc renuntiatio ita facta nullo pacto æquipolleat venditioni,& annus
venditionis iam effluxerit.

Quæst. Si consanguineus,qui emptorē in ius uocauit, post annum liti renuntiauit: an remotiores admittuntur.

117 ¶Ni fortè de collusione,perfidia,& præuaricatione ipsius proximioris appareat,ex eo, quòd in si-
mili dicitur in l.eum qui,§.in popularibus,ff.de iureiur.& l.j.§.si tamen,ff.de lib.ho.exhib. & l.in-
tra quatuor,in prin.ff.de diuer.& temp.præscript.qui text.ad hoc est optimus,& l.j.§.vltimo.ff.de
iure fisc.Quid enim,si proximior ideò hanc retractus oblationem fecit, vt cæteri consanguinei re-
motiores scientes se ab eo excludi atque summoueri,ad retractum non accedant,vt in simili dicitur,
in l.si pupilli, §.vltimo.ff.de neg.gest.& in l.in cõmodato,§.sicut,ff.commod.cùm dicitur,suscepis-
set enim fortasis. alius,si is non suscepisset.Vix enim quisquam videns proximiorẽ iam ad oblatio-
nem retractus venisse,in iúsque ob id emptorem vocasse,ad retrahendum se offeret.Quid igitur,si
interim tempus retrahendi transeat,ac postea ipse proximior liti renuntiet: sícque cæteri maneant
perpetuò illusi & exclusi?

Quid, si de collusione appareat.

118 ¶Et idem quoque,si consanguineus non expresè renuntiauit liti, sed passus est se vinci, cùm posset
vincere.Neque enim id obesse debet cæteris consanguineis remotioribus,quin & ipsi admittantur,
etiam lapso retractus tempore,vt in præcedente casu.Nam licet aliàs valeat sententia lata aduersus
tutorem non sponte ipsius,etiamsi res immobilis pupilli ex ea sententia admittatur,propter autori-
tatem rei iudicatæ,l.sed si pecunia,quæ est iij.§.item quæri,ff.de reb.eo.ex quo parata est via(vt di-
cunt Alberi.& Bar.ibi)fraudandi minores,subiiciẽdo alium,qui rem eorum immobilem vendicet:
hoc tamen intelligit Alberi.ibi,nisi collusio detegatur,per l.j.& l.cùm non iusto,ff.de collus.deteg.
Cui adde iura suprà in præcedenti versi.allegata.

Quid, si cõsanguineus passus est se uinci, cum uincere potuisset.

119 ¶VIGESIMOTERTIO' QVÆRO, quid si bissextus sit in eo anno,qui cõsanguineo cur-
rit:an dies intercalaris ei proderit,vt scilicet annus eo die auctus existimandus sic. Quod vtique ve-
rum esse videtur,per tex.in l.ij.ff.de diuer. & temp.præscrip. Nam & aliâs id biduum pro vno die
habetur,l.iij.§.minorem,ff.de minor.& l.cùm bissextus,ff.de verb.sig.& c.quęsiuit,extrà eo.ti.Sed
id tamen non omnino clarum est in nostro casu, quia illud procedit in fauorabilibus, non etiam in
odiosis:vt per l.cùm hæres,quæ est iiij.§.Stichus si hæredi,ff.de statulib.voluit glo.in d.c.quæsiuit,
in verbo,quasi pro vno,in fi.& ibi quoq; Host. & Panor.& alia glo.in c.si propter,in verbo,primi
anni,in fi.de rescrip.li.vj.& in c.nullus,in glo.vlt.lv.dist.& Bal.qui glo.in d.c.si propter,dicit sing.
in marg.in verbo,dies,in princ.Ideò hæc quęstio ex eo pendet,vtrúmne retractus sit fauorabilis,an

Bissextus in tēpore retractus utrúmne pro uno die,an duobus censendus sit.

odiosus: de quo latè diximus suprà in rub. huius ti. vbi videre poteris. Tu autem hîc vide quæ etiam de bissexto dicemus infrà, §.iij.glo.ij.versi.vlt.

Si consanguineus intra annum adire emptorem non potuit hostibus itinera occupantibus, an ei sit subueniendum.

120 ¶VIGESIMOQVARTO', quid si cùm consanguineus adiret emptorem, vt ei offerret pretium, reperit iter occupatum ab hostibus, aut prædonibus, vt tutò transire non potuerit intra annum: an illi ob id, aut aliam quampiam difficultatem, subueniendum sit, quod videtur, arg. l. si vehenda, §. idem iuris, ff. ad legē Rhod. de iactu, & l. non exigimus, §. j. ff. si quis cautionibus, & l. Celsus, §. j. ff. de recep. arbit. cum infinitis similibus, à quibus difficultas excusat, collectis à Recentioribus, post Antiquiores, in l. quod te, ff. si cert. pet. Sed hæc quidem omnia procedunt, cùm tractamus de damno vitando. Quòd si lucrum consectemur, tunc difficultas nihil nos excusat, vt voluisse videtur glos. in l. vsufructu constituto, quæ est iiij. C. de vsufruct. per l. vxori, la j. ff. de vsufruct. legat. & Bald. in l. ij. per text. ibi. C. de vsur. & fructi. legat. & expressissimè voluit Franc. Ripa, in dicta l. quod te, nume. 49. Et bene facit, vt & ipse dicit, text. in l. sciendum, ff. ex quib. caus. maio. vbi scribitur, in iis casibus restitutionis auxilium maioribus datur, in quibus rei duntaxat suæ persequendæ gratia querūtur: non & cùm lucri faciendi ex alterius damno auxilium sibi impartiri desiderant.

Retrahentes certāt de lucro captando.

121 ¶Certum est autem, consanguineos venientes ad retractum, tractare de lucro captando, ex sententia Inno. Host. & Ioan. And. in c. constitutus, col. ij. in verbo, offerre, & ibi quoque Pet. Anc. in octauo no. extrà de in integ. resti. vbi loquentes in casu d. c. quod loquitur de hac nostra consuetudine, dicunt, minori subueniri, etiam in lucro. & ibi apertissimè Panor. col. ij. in sexto not. & Bart. etiam loquentis in casu d. c. constitutus, in l. vltima. in fi. C. in quib. cau. in integ. rest. & in l. etiam, la ij. in fi. ff. de mino. & Alex. consi. lxv. quoniam omne datum, col. vij. vers. nonò dictum statutum, lib. vj. quod repetitur consi. cxix. eo. lib. & Phil. Deci. consi. ccccclvj. viso consi. col. ij.

Lucrum est ius speciale conseruare.

Qui de beneficio certat, de lucro certat.

122 ¶Quod & hac ratione probatur, quòd qui agit de conseruando iure speciali, is de lucro captando agit, testimonio glo. in l. ij. §. j. in verbo, consensus, in fi. & ibi Ang. & Lancel. Dec. ff. de iudi. & Fran. Ripæ, in l. centurio, col. ix. nu. 25. ff. de vulg. & pup. & in l. filiusfamilias, §. diui, nu. 82. ff. de leg. j. Sed & videmus, quòd qui certat de beneficio, is de lucro captando certat: vt probat tex. in c. dudū, ibi, vbi de lucro D. G. tantùm agitur. & ibi Domi. col. j. vers. no. quòd vbi agitur, & Phil. Fran. qui eum tex. dicit sing. in decimo. no. de præb. lib. vj. Sed tu interim vide super hac quæstione, quæ dicemus infrà, eo. tit. §. iij. glo. iiij. nu. 5. quid tamen, & seq.

Quæsti. de anno retractus.

123 ¶VIGESIMOQVINTO', Titius vendit Sempronio fundum ea lege, vt possit eum redimere intra tres annos: Titius ipse duobus mensibus ante id tempus trium annorum vendit eidem Sempronio eam facultatem redimendi: certum est, in venditione huiusmodi facultatis locum esse retractui, ex sententia Alexand. consil. xxvij. attentis, ad fi. libr. iij. & diximus suprà in glos. vij. in verbo, *ou autres choses*, nume. 31. ex quo infertur. nunc ergo quæritur, vtrùm consanguineus Titij, volens retrahere huiusmodi facultatem, & consequenter vi illius fundum primo loco venditum, debeat venire intra illud tempus trium annorum: an verò etiam possit post id tempus, scilicet intra annum à venditione illius facultatis. Quod videtur, per hanc nostram consuetudinem, quæ dat annum ad retrahendum. Et ita aliquando fuit iudicatum à quopiam iudice huius nostræ Pictauiæ. De quo interrogatus, respondi, mihi videri eum malè iudicasse. Nam lapsu eorum trium annorum extincta est illa facultas, nec licuit postea retrahere: vt respondit Angel. consil. cxcix. Titius rem quam emit. & dicemus latè titu. sequent. §. j. glos. ij. in verbo, *à tel temps*, numero 40. quid autem si huic, & multis sequent. Quomodò ergo poterit eam facultatem extinctam lapsu illius temporis, aut fundum vi illius redimere? cùm quod extinctum est, amplius non sit, l. quoties, §. vltimo. & l. qui vsumfructum, in princip. ff. de vsufruct. & l. repetita, §. rei mutatione, & l. quid tamen, §. j. ff. quib. mod. vsusfruct. amit.

124 ¶Nam & vēditio, quæ de huiusmodi facultate facta est, nullo pacto eius tempus prorogauit. Quod vt clarè intelligas, Fac Titium eam facultatem vendidisse alteri tertio, non emptori fundi: dicésne, consanguineum Titij, qui eam facultatem ab illo tertio retraxit, posse intra annum quidem venditionis illius facultatis, sed post illud tempus trium annorum, redimere fundum à Sempronio emptore. Et certè nemo, nisi prorsus à communi rerum sensu alienus, id dixerit. Quid autem interest, quantum ad tempus facultatis, venditor eam alteri vendiderit, an emptori? Et si aliter diceremus, in hoc casu nostro, consanguineus plus consequeretur, quàm venditor haberet ante venditionem, aut emptor etiam ipsius facultatis: nempe quòd posset retrahere post tempus facultatis, cùm venditor aut emptor eiusdem non potuisset. quod minimè dicendum est, vt expressim voluerunt Cy. Angel. & Paul. Cast. in l. si maritus, C. de inoffi. testa. & latè diximus suprà. §. j. in d. glos. vij. in verbo, *ou autres choses*, nume. 64. verùm Cy. Igitur quod hîc de anno dicitur in nostra consuetudine, intelligitur nisi interim res ipsa extinguatur. nam & quod extinctum est, cedi non potest. l. decem, ff. de verbo. obli. & c. ad dissoluendum, extrà de despon. impub. & dicemus latiùs infrà, §. xxvj. glo. j. num. 53. decimotertiò quod extinctum est. Et vide etiam, quæ dicam infrà in fi. huius titu. quæst. xxxj. versic. vlt. eius quæst.

Si non sit, cui

125 ¶VIGESIMOSEXTO' quæro, quid si emptor præsens non sit, cui hæc oblatio fieri possit, nec habet domicilium, nec vxorem, nec procuratorem: vtrùm interim currat id tempus consanguineo? Et

Et

Et nō currere adstruit tex.in l.quòd si nolit,§.in causæ,ff.de ædil.edic.& in simili in l.cùm quidam, §.si pupillo,ff.de vsur. Sed tu hîc vide,quæ dicam infrà eo.§.in glo. xiij.in verbo, *l'achepteur*,nu.21. quid denique,& latiùs,§.ix.in glos.vlti.quæ est in fi.illius §.nu.17.sed quid si ignoratur, & multis seq.vsque ad fin.eius glo.vbi etiam reperies,quid tunc consanguineo faciendum est. *oblatio fieri poßit,an tempus currat.*

AN ET IOVR, GLO. XI.

1 DE ANNO, quædam in glos.superiore diximus:nunc & de die alia quædam dicenda ducimus. Diem igitur habemus & naturalem, & ciuilem. Naturalis, vt à Censorino scriptum est ad Q. Cerellium, tempus dicitur ab oriente sole ad solis occasum: cuius principiū mane appellauere antiqui,vel quia tunc manat ab oriente dies,vt tradit Varro lib.v.de Ling.Latina:vel quia ab inferis locis,id est à Manibus,veniat:aut(quod verius existimat Macrobius lib.j. Saturnal.c.iij.)boni ominis causa.Mane enim veteres bonum dicebāt:vnde Dij ipsi inferi Manes dicti sunt,quos bonos putabant: cuius contrarium est Immane:vt immanis belua,immane facinus.De quo etiam per Seruium enarrantem illud.iij.Ænei. *Dies naturalis.* *Mane.* *Manes.* *Immane.*

--Stant Manibus aræ.

Porrò Caius Titus Probus in Epitome x.lib. Valerij Maximi (nisi sit supposititius liber) tradit Manios dictos,qui mane editi erant,vel ominis causa,quasi boni.Manum enim(inquit)antiqui bonum dicebant,quod & Varro vbi suprà scripserat.Occasus verò suprema tempestas dicebatur: vnde illud ex Duodecim Tabularum legibus, quas Decemuirales nuncupamus,apud Macrobium & Censorinum,Suprema tēpestas solis occasus esto. Ortus autem & occasus tantùm noti sunt in ipsis legibus Duodecim Tabularum:sed post aliquot annos adiectus est meridies,Accenso Consulum id pronuntiante,vt scribit Pli.lib.vij.c.lx.eodémque vlt.Ex quo hic versus, *Manij.* *Suprema tempestas.* *Meredies.* *Accensus.*

Vbi primum Accensus clamarit meridiem.

quem citat Varro libr.ij. Linguæ Latinæ, vbi dicit, præconem Accensum dictum, quòd acciebat. Asconius autem Accensum ministrum interpretatur. Aliter Nonius Marcellus capite de Doctorum indagine,ipsius Varronis autoritate de Vita patrum lib.ij. Ciuilis verò dies (vt ad Censorinum reuertamur) vocatur tempus,quod fit vno cæli circumactu, quo dies verus & nox continetur: vt cùm diximus,aliquem dies xxx.tantùm vixisse,relinquitur etiam noctes intelligere.Huiusmodi dies(sicut memorant Var.in lib.Rerum humanarum,Tul.in Auguralibus,Pli.lib.ij.c.lxxix. Aulus Gel.in lib.quos Noctes Atticas inscripsit,quas verius luces dixeris,lib.iij.ca.ij.Seruius Maurus,aut vt alij vocant, Marius,in lib.v. Ænei.Macrobius,quo loco suprà citauimus, & ipse Censorinus,& Beda in lib.de ratione temporum,c.ij.& iterum lib.de Natura rerum,c.v.atque etiam è nostris Accursius,post Io.antiquū glossatorē in l.more,ff.de feriis,& Io. And.in c.cōsuluit,col.ij.extrà de offi.deleg.)alij aliter obseruarūt.Babylonij,& Persæ inter duos solis exortus,id est,à solis exortu ad exortum eiusdē astri,diem statuerūt. Id quod ab Hebræis sumpsisse videntur,quibus dies computabatur à mane vsq; in mane,vt tradit Diuus Augu.lib.j.de Genesi aduersus Manichæos,interpretans illud principiū Genesis, Et factū est vespere & mane dies vnus.Quanquàm Chrysosto.in Matthęum, Homili.lxxxj.post prin.tradit Iudæos à vespere semper dies numerare solitos.Sed & Athenienses inter duos occasus,videlicet ab occasu ad occasum. Quos secuti Manichæi,censebāt diem à vespera incipere,vt scribit Aug.vbi suprà.Vmbri & Hetrusci à meridie in meridiem.Romani, Aegyptij,& Hipparchij à media nocte ad mediam noctem proximam.Itaq; Pau.Iurisc.in d.l.more,hæc scribit: More Romanorū dies à media nocte incipit,& sequentis noctis media parte finitur.Itaque quod in his xxiiij.horis,id est duabus dimidiatis noctibus & luce media actum est, perinde est quasi quauis hora lucis actum est. Quæ eadem propè verba repetuntur in d.c.consuluit.De hoc ciuili Romanorum die,Gellius non dubitat Virgi.intellexisse non expositè quidē atq; apertè,sed vt hominē decuit poëticas res agentem,recondita & quasi operta veteris iuris significatione,cùm scribit lib.v.Aenei. *Ciuilis dies.* *Babyloniorum dies.* *Persarum.* *Hebræorum.* *Atheniensium.* *Manichæorū.* *Vmbrorum.* *Etruscorum.* *Romanorum.* *Aegyptiorum.* *Hipparchiorū.*

--Torquet medios nox humida cursus,
Et me sæuus equis oriens efflauit anhelis.

Vbi & hoc annotauit Seruius,qui tamen in aliis multis dissidet à cæteris scriptoribus.

2 ¶Cuius rei rationes plurimas adducit Plutarchus ille Polyhistor.Problematum Romanorum cap. lxxxiiij.Cur,inquit,diei principiū de media nocte numerant?An quòd respublica ab initio militari more & instituto constituta est? In re autē militari multa noctu vtiliter occupantur.An diei ortum agendi principiū esse voluerunt,noctem verò consilij & apparationis?Oportet autē pręparatos rem aggredi,non agētes præparari,vt Myson ad Chilonē,vnū de septē,dixisse fertur,dum per hyemem vannum conficeret.An quemadmodū meridies finis est multis reipublicæ gerendæ,sic noctē intempestā actionū omniū initiū oportere statuerūt?Cuius rei maximū argumentū est magistratū Romanum post meridiē fœdus facere non solere. An occasu quidem & ortu principiū & finem diei capere licet? Nam si multitudinis iudicio principiū diei,cùm sol emergere cœperit,noctis verò initium, cùm penitus occiderit,terminauerimus:æqualitatē diei ac noctis(quod æquinoctiū dicimus)non habebimus. Quā enim noctē diei parē maximè videmus,ea die,cui cōparatur,solis spatio ac magnitu- *Dies ortus agēdi,nox consilij.*

dine breuior reperietur. Nam quod Mathematici afferunt, & huic rei medicinam afferentes, diei ac
noctis verissimam rationem constituunt, centrum solis cùm finientem attingat, omnem euidẽtiam,
& claritatem funditus tollit. Necesse est enim accidere, cùm multùm lucis etiam sub terra sit, & nos
radiis suis iam sol vndique collustret, vt diem nondum esse fateamur. Quare cum ob dictas causas
ortus diei & occasus principium difficillimè capi possit, relinquitur, vt aut mediũ diem, aut mediam
noctem principium diei statuamus. Potius autem secũdum : fertur enim à nobis sol à meridie ad oc-
casum à media verò nocte ad orientem ad nos redit. Hæc ille.

3 ¶Dies ergo naturalis, ex antiquorum sentẽtia (vt repetamus) id tempus dicitur, quod à luce est ad te-
nebras : cuiusmodi vulgus omne diem simpliciter nuncupat, vt tradit Plutarchus in eo loco, & Pli-
Dies uulgaris. nius d.c.lxxix.li.ij. & è nostris Bal. qui ex eo hanc diem vulgarem nomine peculiari appellat, in c.ij.
de feri. Sed & sacrę literę statim circa initia Genesis, Diuisit (inquiunt) lucẽ à tenebris, appellauítque
lucem, diem: tenebras, noctem. Vnde illud Ambrosij,

Qui mane iunctum uesperi Diem uocari præcipis.

Dies artificialis. Hunc quoque diem nonnulli è nostris perperam vocant artificialẽ. Et de eo loquitur text. in l.j. vers.
nec verò, & ibi Ang. no. C. de custo. reo. quem & expendit & dicit not. Bal. in sua Margar. in verbo,
dies, ad id quidem, quòd dies, dum distinguitur à nocte, incipit à primo solis ortu, & desinit in eius
occasu, vbi & nox incipit. Quod facit ad statuta grauius punientia delicta noctu commissa. De quo
etiam per Bar. in l. Titius, §. Lucius, & ibi quoque Bal. Ang. Imo. Raph. Co. Alex. Fran. Are. & Ias. ff.
de lib. & posth. eũdem Bar. in l. aut facta, §. tempus, & ibi latè Alex. in Addi. ipsius, ff. de pœnis, & in
l. qui duos, §. j. ff. de manu. testa. Io. And. Car. Flor. Panor. Io. Ana. & Feli. latè in c. si perfodiens, vbi
etiam est bonus tex. extrà de homici. Bal. Ang. Albe. Pau. Ca. & Alex. in d. l. more, ff. de feri. Albe. in
ij. parte statutorum, quæst. xix. deinde quæro, statuto cauetur, Alber. Gand. in tracta. malefi. in tit. de
pœnis, nu. 42.ptæreà pone contineri, Ange. Are. in tracta. malefi. in verbo, de nocte vt mandatum
est, in prin. & ibi Augu. Ari. in addi.

4 ¶Hic tamen dies vulgaris, ne id omittam, per statuta terrarum potest aliter præscribi, augeri vel
Dies à statutis præfinitus. minui, vt scilicet dies censeatur esse vsque ad primum vel secundum sonum campanæ, deinde verò
nox vt videre licet apud Ioan. And. & Panor. in d. c. si perfodiens, de homici. Albe. in d. l. more, ad fi.
ff. de feri. Bart. Bald. & Ro. in l. j. §. hoc autem senatusconsultum, ff. de S. C. Sylla. Bald. in l. vltima. &
ibi quoque Saly. & Philip. Corne. C. de his quib. vt indig. & ipsum Bald. in c. vlti. col. iij. versic. adde
quòd quando, de offi. dele. Ang. in l. si quis mortis, §. surdus, eodem quoque tit. & consil. cxciiij. visis
processibus. col. vlti. versi. videamus igitur, Saly. in l. non minorem, col. ij. versi. quæro, tunc quando
dicemus, C. de trãsac. Pet. Anc. in repe. c. j. char. 63. in paruis, vers. in ista materia, extrà de const. Ang.
Are. & Augu. Ari. in d. tract. malefi. vbi suprà. Ex quo fortè aliqui ex nostris hunc diem (quod iam
diximus) artificialem appellant.

5 ¶Dies autem ciuilis est spatium xxiiij. horarũ, quibus scilicet reuolutio totius cæli absoluitur. Duo-
Dies ciuilis. decim enim signa sunt in zodiaco, ac singula, si ortum simul & occasum cõsideremus, binas horas oc-
cupant. At nunc vulgus diem hunc, qui huiusmodi xxiiij. horarum spatio conficitur, naturalẽ, erran-
ter appellat: & ipsum quoque, vt sæpe aliâs, secutus noster Accur. Pau. Ca. & Iason, de quo magis mi
ror, in d. l. more, & idem rursum Accur. in l. ideóque, ff. de vsuc. & in l. ij. §. cuiusq; & ibi quoq; Bar.
ff. de verb. sig. & in l. j. ff. de ope. lib. & in §. hinc nobis, in prin. in Auth. de hær. & falc. Bene. Plumbi.
in l. j. ff. de manumis. & nostrates vbique pręter Alc. in d. §. cuiusque. & ex externis quoque scripto-
ribus ita intelligit Bocatius de Genealogia deorum li. j. c. xxxiiij. Pet. Lombardus in ij. sent. dist. xiij.
Nic. Lyren. Gene. j. c. & omnes ferè nostræ tempestatis scriptores.

6 ¶Cæterum Pau. Ca. in d. l. more, & posteà ipse Ias. alias tres dierum species, præter suprà dictas, de-
Dies legalis. scripserunt, videlicet legalem siue emergentem: alteram conuẽtionalem: tertiam ecclesiasticam. Le-
Dies emergẽs. galis (inquiunt) ea dicitur, quæ computatur de momento ad momentum, & eodem illo momẽto de-
Dies cõuentionalis. finit, quo incepit: vt si hac hora, quęcunq; ea sit, promittas aliquid facere intra vnum diem, is quidem
dies, qui nunc incipit quum promittis, desinit die procedente eadem illa hora. l. iij. §. minorem, ff. de
Dies ecclesiasticus. min, & d. l. j. ff. de manumis. & l. j. §. dies, versi. quid ergo, cum glo. ff. quan. app. sit. & l. in omnibus, ff.
de actio. & obli. & Auth. hodie, & ibi no. C. de appel. & de hoc multa per Bal. in d. c. ij. extrà de feri.

7 ¶Dies conuentionalis is est, de quo inter contrahẽtes conuênit. De quo ipse Pau. dicit loqui tex. in l.
eum qui certarum, in prin. ff. de verb. obl. Ideò si partes de certa forma diei conuenerunt, ea seruan-
De quo die simpliciter intelligitur. da est. Contractus enim ex conuentione partium leges accipiunt, l. j. §. si conuenerit, ff. deposi. & l. in
conuentionalibus, ff. de verb. oblig. & l. contractus, ff. de reg. iuris. Quòd si nihil dictum est, sed sim-
pliciter de aliquo die actum est, intelligitur de die naturali, xxiiij. horarum, (ita enim hunc appellat,
vt iam diximus, qui & noctem comprehendit) d. l. eum qui certarum, & §. in diem, Instit. de verbo.
obliga. Adiicit & Ias. rationem, quia verba simpliciter prolata, debent intelligi naturaliter, & non
ciuiliter, l. vltima. C. de his qui veni. æta. impe. cum si. Quæ ratio non admodum tuta est, propter ea
quæ suprà diximus, hunc diem non naturalem dici. Sed vtcunque sit de hac ratione: id tamen verum
esse puto, quod dictum est : ídque affirmat Archi. in capi. quod à patribus, in verbo, sabbati, lxxv.
dis. vbi & ex hoc infert, quòd si quis promiserit & iurauerit se quicquam daturum aut facturum
aliquo

aliquo certo die, non erit periurus, si id dederit fecerítve intra mediam noctem sequentem illum diem,& alle.glo.quę idem voluit,in c.j.de conse.dist.iij.in prin.& hoc sequitur Bal.in c.ego N.col. j.extrà de iureiur.& Domi.in c.cõsuluit,col.pe.& ibi quoque Deci.extrà de offi.deleg.& Feli.in c. ecclesia sanctæ Mariæ,col.xix.ver.quinta declaratio,extrà de consti.Idq; etiam ita in sanctis literis intelligitur,vt tradit Diuus Augu.in Psal.lxx.illud interpretans,Tota die salutem tuam &c.

8 ¶Et huc pertinet, quod à multis dicitur,quòd si partes noctu contractum inierunt,quod facere possunt,l.non minorem,C. de transact. de eóque fuerit notarius rogatus instrumentum conficere, potest is notarius diem huic inscribere, sine mentione noctis: nec id agens falsum committit. Inno.& alij post eum in d.capi.consuluit,extrà de offic. delegat.Bald.qui id dicit singu.Imo. & Franc.Aret. in l.qua ætate,ff.de testa.idem Bald.in d.l.non minorem,in princip.& ibi quoque Paul. Cast.& Iason,& ipse Bald. Angel.& Alexand.in d.l.more,ff.de feri.Bald.in d.l. vltima. C. de his quib.vt indig.& in d.capi.ij.extrà de feri.Ioan.Plat.in l.j.colum. ij. versicu.sed nunquid cùm notarius, C. de apo.publ.lib.x.Alexand.consil.cxc.plura narrata sunt,colum.v.versicu.præterea illud,lib.vj Et facit,quod in simili tradit Bald.in rubri.extrà de offic.deleg.colum.iij.versicu.item not.quòd citatus. Verùm ipse Bal.in d.c.consuluit,col.ij.vers.quęro quando contractus,dicit,quòd licet id verum sit, quod diximus: tutius tamen est,vt notarius inscribat horam noctis,vt ex eo appareat,vtri diei,præcedenti,an sequenti,actus attribuatur,propter statuta,quæ permittunt concordiam fieri intra certos quosdam dies. *Contractus nocte factus, ex die designari potest.*

9 ¶Ex his autem facilè apparet,non immeritò fuisse accusatos ab Ephoro Cumeo,Tullio,lib.Officiorum.j.Strabone,lib.ix.Geographiæ,& Zenodoto in adagiorum collectaneis, Thraces illos,qui pactis cum hostibus aliquot dierum induciis, nihilo secius noctu populabantur agros hostium: quòd cùm quererentur aduersarij, tanquam inducias illi violassent: responderunt,nihil præter pacta fecisse: dies enim pepigisse,noctu autem tantum incursasse,dicentes.Ex quo ipsi Ephorus,Strabo,Zenodotus ortum esse illud prouerbium scribunt, θρακεία παρεύρεσις, id est, Thracium commentum, aduersus eos qui pacta eludunt callido commẽto.Nam cum de diebus simpliciter pactum esset,nec de noctibus quicquam actum fuisset,intelligendum erat de diebus, qui & noctes comprehendunt, vt diximus.Cuius rei etiam mentionem facit è nostris Pet.Anch.in repet.d.cap.j.in v.quæst. prin.in fi.videlicet in 15.charta in paruis,versi.in hac quæstione,extrà de constit.Sed & contra eos faciebat, quòd in his,quę pariter die noctúque fieri possunt,in dubio intelligendũ est de huiusmodi die xxiiij. horarum,qui & noctem continet,vt diximus suprà versi.abhinc ij.Atque etiam not.Bal.qui hoc dicit no.in d.l.more,per eum text.& ibi quoque Ias.ff.de feri. Quin casus est expressus, inducias esse seruandas etiam noctis tempore,in capi.j.in verbo,post occasum solis,vbi & hoc no. Anto. extra de treug.& pact. *Thracum uafrities.* *Thracium commentum.*

10 ¶Sed hoc tamen primùm tẽpera,vt non procedat,vbi fraus aliqua cõmitti posset,si intelligeremus noctem comprehẽdi,vt expresśius voluit Bal.in d.c.ego N.col.j.de iureiur.vbi & hoc dicit cõmitti arbitrio boni viri,& ita intelligendam esse glos.in d.l.more,ff.de feri.quæ dicit actum videri,vt debitor die soluat,non nocte.De quo etiam per Guli.Cu.Bar.Albe.Bal.Ange.Pau.Ca.& Recentiores ibi,ita eam glo.intelligẽtes,& Bal.in l.acceptam,in ij.quæst.C.de vsur.Saly.in d.l.non minorem,C. de transac.Panor.in d.c.ij.col.ij.vers.& hoc intellige,extrà de feri.Nempe quòd noctu vix dignosci potest,probáne sit moneta,quam debitor vult soluere,an reproba. *Nox in die non intelligitur, ubi fraus subesse potest.*

11 ¶Secundò intellige & generaliùs non procedere quando subiecta materia aliter suaderet. Verbi gratia, si paterfamilias simpliciter conduxit operarios pro aliquo certo salario singulis quibusque diebus:intelligitur de illis diebus,quos vulgus artificiales vocat,id est,à summo manè ad vesperas, & non de diebus viginti quatuor horarum,qui scilicet noctes continent:quia huiusmodi operæ non solent noctis tempore præstari,secundum Azo.in Summa,C.de oper.lib.& Alberi.in d.l.more, & est bonus text.in d.l.j.& in l.medicus,ff.de oper.liber.& in l.ij.in fin.ff.de annu.lega. Nam & Bald. in d.capi.j.de treug.& pace,dicit, quòd tum demum appellatio diei simpliciter prolata intelligitur de die naturali,id est,vt ipse intelligit,in quo nox continetur,si ei adaptari posśit,non aliàs,vt in d.c. consuluit,de offi.deleg. Fed.autem Senen.consi.xliiij.factum tale est,statuto cauetur,tradit quòd si statutum punit delictum commissum die sacro Diuo Ioanni,is qui nocte media eius diei deliquit, non est ea pœna statuti puniendus:quoniam huiusmodi statutum videtur factum ob reuerentiã eius sancti,cuius festum vesperis finitum est,per not.in c.alma, quod est vlt.§.adiicimus,de sent.excom. lib.vj.& idem penè voluit consi.cclvj.quod est eiusdem initij,& sequũtur Ro.Paul.Ca.Alex.& Iason,qui & alias rationes addit,in d.l.more,& Fel.in d.c.consuluit,col.iij.& ibi quoq; Dec. & idem Fel.in d.c.si perfodiens,de homi.& in c.ecclesia sanctæ Mariæ,col.xviij.vers.quinta declaratio, ibi, scias tamen,de consti.& Catel.Cotta,in memor.diem,col.vlt. *Nec quãdo materia subiecta dissuadet.*

12 ¶Ex quibus potes intelligere,an oblatio retractus,de qua hæc nostra cõsuetudo loquitur,noctu fieri posśit,fortè ante noctem mediam postremi illius diei eius temporis,quod datur ad retrahendum: & similiter oblatio pecuniarum,quæ debet fieri intra octo dies, postquam consanguineus est admissus ad retractum,secundum §.iij.infrà,eo.tit.De quo etiam vide per Chasse.hoc tit.§.j.in verbo,*dedans l'an & iour*,col.j.vers.sed quęro,quidam consanguineus,& iterũ in verbo,*le prix*,in addi.incip. *Oblatio retractus, an noctu fieri posśit.*

adde quod etiam,& præterea vide Alberi.in d.l.more,col.j.versi.alia quæst.ff.de feri.Bald.& Ang. in l.obsignatione, C.de solut.Bald.in l.acceptam,in ij.quæst.& ibi etiam Ange.col.j.in tertio not.& Sal.col.iij.versi.circa quod dic.C.de vsur.Bal.in l.vltima.col.vlt.C.de fideic.Sal.in d.l.non minorẽ, C.de transac.Mart.Lau.in simili,in c.j.col.iij.vers.quæro an vasallus,& ibi quoque Card.Alex.col. antep.versi.eiusdem initij tit.quo tempo.miles.Fel.in d.c.consuluit,col.iij.versi.creditor non cogitur,& quæ dicam tit.procedẽte,*de retraict conuentionel*,§.j.in glo.vij.quæ est in verbo,*seront preferez*, nu.40.illud autem scire,& seq.Quibus locis comperies,id fieri posse nocte eius diei,quo tempus finitur propter periculum rei tempore perituræ,vt etiam in simili dicimus, quòd feriis Dei & Diuorum,si iurisdictio sit peritura,potest ferri sententia, aut aliud quidpiam fieri, quod occasione illius momenti sit periturum,l.omnes, C.de fer.& c.licèt, & c.vlt.extrà eod.tit.& quod not. Aufreri.in decis.Tholosa.quæsti. clix. item an exceptio. Non teneri tamen emptorem recipere noctu pretium propter periculum improbæ monetæ,vt suprà dictum est versi.ab hinc ij.

13 ¶Postremò dies ecclesiasticus non vniformis est:sed variis modis ex rerum differẽtia sumitur:Nam quantùm ad indulgentias,quas vocãt,& cætera priuilegia, constituitur à vesperis in vesperas inclusiuè,cle.j.in fi.versi.in primis autem festis,de reliq.& vener.sanc.glo.in d.c.alma,§.adiicimus,vers. in cæteris festiuitatibus in verbo,assumptionis,de sen.excom.lib.vj.Calder.in trac.de eccle. interd, in sexto membro,quest.lvj.Fel.in d.c.consuluit,col.iij.versic.in priuilegiis,& in d.c.ecclesia sanctæ Marię,vbi suprà,de consti.Cuiusmodi etiam dies statutus sabbato ex lege Mosaica,in qua scriptum est,De vespere in vesperam celebrabitis sabbata vestra, Leuit.xxiij.quod & repetitur in d.cap.ij.de feri.Et hoc quoque obseruandum est in festorum obseruationibus,ca.j.in prin.& ibi glo.de consec. dist.iij.& ca.j.& ibi quoque glo.Ant.Imo.Panor.extrà de feri.nisi aliud consuetudo induceret,quæ in hoc seruanda est,cap.ij.eod.tit.

Dies ecclesiasticus uerius.

14 ¶Quantùm autem ad esum carnium,dies post cœnã incipit,c.de esu car nium,de cõsec. dist.iij.glo & Panor.in d.cap.ij.de feri. Quanquàm glo .in d.c.j.de consec.dist.iij.primùm dicit,hoc casu diem constitui à media nocte ad sequentem mediam noctem : & ita dicit habere consuetudinem.Deinde verò dicit,incipere à vesperis,per d.c.de esu carnium.Quantùm verò ad collationem ordinum,dic vt scribitur in c.quod à patribus,& ibi glo.& Archi.& iterum in c.quod die dominico,lxxv.dist.& in c.literas,extrà de temp.ord.& ibi Imo.& omnes.Quantùm denique ad officia diuina,vide text. glo.& Doct.in d.c.ij.de feri.glo.in d.c.alma,vbi suprà,& ibi Io. And.& Host.in summa ti.de feri. §.qualiter,versic.est tamen notandum, Archi.in d.c.quod à patribus,& in d.c.j.de conse.dist.iij.& Fel.in d.c.consuluit,col.iij.versi.tertia conclusio.

15 ¶Nec illud omiserim,quod ad tractationem diei pertinet, hanc ipsam diei appellationem sæpe significare tempus,& id quidem tempestiuum & maturum,vt probat illud Virgilij libro iiij. Æneidos: *Sed cadat ante diem.*-- Et rursus eodem libro : *Sed misera ante diem.*--Et Ouidij libro j.Metamorphoseos:

Dies,pro tempore tẽpestiuo.

Filius ante diem patrios inquirit in annos,
Et in Epistola Sapphus ad Phaonem:
Ante diem lacrymas ossa bibêre meas.
Et lib.iiij.Fastorum:
Et pecus ante diem partus edebat acerbos.
Et Statius lib.ij.Syluarum:
Sic tener ante diem uultu gressuque superbo Vicerat æquales.--

Et Iabo.in l.eum,ff.de annu.lega.Quod alij ante tempus dicunt,vt in l.pecuniam,in fi.ff.si cer.pet. & sæpe apud autores probatissimos,vt diximus in l.si vnquam,in verbo, & postea,nu.16.de dictione. Sed & pro tempore simpliciter sæpe ponitur. Tullius ad Atticum : Dies autem non modò leuat luctum hunc,sed etiam auget.& alibi sæpe.Sed & diem multi receptæ autoritatis scriptores pro sole posuerunt,ob id,vt opinor,quòd naturalis dies,sit à solis ortu ad occasum, vt diximus. Virgilius lib.j.Æneid.

Dies pro tempore simpliciter.

Eripiunt subitò nubes cælúmque,diémque
Teucrorum ex oculis.--
Nam quod hîc diem pro sole intellexerit,sequenti versu ostendit,
Collectásque fugat nubes,solémque reducit.
Et Ouidius Epist.ij.
Siue die laxatur humus,&c.
& Seneca:--*Priùs*
Extinguet ortus,referet occasus diem.
Et Claudianus de Raptu Proserpinæ ad fin.lib.j.
Merserat unda diem:&c.

Quod ex eorum sentẽtia(vt declarat dictus interpres)dicit,qui solem putant in Iberũ mare cum ingenti vndarũ fragore decidere.quod ex Polydamo Strabo refert lib.Barg.iij.haud multò post prin. Nam & Ouidius lib.ij.Meta.tradit solem sub aquas stationes habere.

16 ¶SED VT HIS omissis,accedamus ad nostram consuetudinẽ (quanquàm ea non omnino sunt aliena)nescio qua ratione hic dies anno est additus,nisi fortè ad tollendam ancipitem illam, si qua alia est, cõtrouersiam,an dies confecti negotij,& ex quo terminus aliquis statuitur,computetur in termino:verbi gratia,hoc die,qui primus est mẽsis Octobris,fit contractus vẽditionis,siue(vt loquar in terminis,§.vltimo.hoc co.ti.)fit notificatio ipsius cõtractus apud acta,ex quo quidẽ notificationis die

Dies cõtractus an computetur in termino.

die incipit currere tempus anni concessum retractui, vt ibi scribitur. Dubium igitur est, an in eo anno computatur hic dies contractus siue notificationis illius, an verò non computatur. Nam si computabitur, annus retractus finietur vltimo die mensis Septembris proximè futuri, & sequens annus iterum incipiet in primo die mensis Octobris confestim sequentis, vt expresè scribitur in l.j. & ibi Alberi.ff.de manumis.& in l.ideóque, cum l.præcedenti, & ibi quoque idem Alberi.ff.de vsucapi. & in l.qua ætate, §.vtrum, ff.de testa.& l.si ante, ff. sol.matrim.& voluit Bald.consil.ccccl vij.reuerendus pater, lib.j.vbi & idē dicit de mensibus & diebus. Annus enim non nisi ccclxv.dies continet, l.cùm hæres, §.Stichus si hæredi, ff.de statulib.& diximus in glo.præcedente, versicu.ij.Quod si non computabitur, & ita non incipiet annus, nisi crastino die, qui erit secundus huius mensis Octobris: finietur die primo eiusdem mensis anni sequentis. quæ res admodum dubia est in Iure nostro.

17 ¶Sunt enim, qui tenent, diem termini siue assignationis, vt vulgus vocat, non computari in termino, sed debere intelligi de proximis sequentibus diebus, iuxta l.cum qui Calendis, in princip.ff.de verbo.obligat. In qua opin.fuit glo.in l.vbi lex, ff.de reg.iur.& in c.quisquis, in verbo, ex ea, iiij. quæst. v. glos. Innoc. Goffre. Philip.& Host.in c.super eo, l.ij.extrà de appel.Iaco.But.Ray.Bart. Alberi. Angel.Sal.Paul.Cast.& Ro.in l.j.post glo.ibi.ff.si quis cautio.Spec.tit.de citatio.§.viso, versic.pen. incip.item not. Ioan. Andre.post Host.in c.solet, de sentent.excom.lib.vj.Franc. Vercel.in c.quàm sit, de elect.eod.lib.vj.Bald.& Angel.in l.ij.ff.de anna.excep.idem Bald.in l.si ea, colum.vlt. versic. item not.quòd terminus, C. qui accus. poss. Imo.in l. Gallus, in princip.ff.de liber. & posthu. ipse Imo.Pet.Ancha.& Domi.in c.frequens, quod est j.de resti.spo.lib.vj.idem Imo.in cle.sicut, colum. iij.de appel.& consi.xj.in casu præmisso, circa medium, Pau.Cast.consi.ccccxcviij.dies dati termini, in princ.lib.j. Alexan.in l.Labeo, paulò ante fi.ff.de iureiur.Soci.si is est, in tract.fal.regula xcj.dies termini.

Dies actus an in termino cōputetur.

Qui non computari dicunt.

18 ¶Et huic sentētiæ suffragari videtur tex.in d.l.vbi lex, de reg.iur.cuius hæc verba sunt, Vbi lex mentionem facit duorū mensium, & qui sexagesimoprimo die venerit, audiendus est: nam mensis absolutè & simpliciter prolatus sine relatione certi mensis, intelligitur de triginta diebus.text.in l.si maritus præuenerit, §.hæc in maritis, & iterum in l.miles, §.sexaginta.ff.de adult.& glos.in l.vltima.§. j.in verbo, sexaginta, C.de iure deliber.Bald.in Authen.qui semel, circa fi.C.quomodo & quan.iud. cum aliis multis concord. à me collectis suprà titu. huius voluminis consuetudinum omnium primo, §.xij.in verbo, *par chascū moys*. Igitur cum in d.l.vbi lex, adiiciatur vnus dies post sexagesimum, satis datur intelligi in illis duobus mensibus primum diem, quo scilicet terminus datus est, non fuisse computatum: alioquin is, qui sexagesimoprimo die veniret, non esset intra duos menses, & proptereà non audiretur termino iam præterito. Facit & ad hanc sententiā tex.in d.c.frequens, de resti. spoliat.lib.vj.& in c.pia.versic.si quis igitur, de excep.eod.libr.vj.Quibus tamen aliqui respondent, quòd loquuntur in casibus claris & certis, in quibus scilicet ita fuit expresè dispositum, de quo posteà dicemus.

19 ¶Alij enim contrà computādum esse diem termini affirmant, in quibus sunt glo.vt à multis citatur, in l.Gallus, in prin.in verbo, proximis, & ibi Iaco.Are.Bald.sibi contrarius, Alberi. Ange.sibi quoque contrarius, & Alexand.ff.de liber.& posth.glo.Bar.Brixi.in c.anteriorum, in prin. & ibi etiam Ioan.Fan.& Archi.ij.quæst.vj.Cy.Bald.sibi contrarius, Alexand.& Ias.in d.l.j.ff.si quis cautio. Iac. Are.in l.j.§.sed si maritus, ff.de libe.agno. Spec. sibi item contrarius, titu.de appel.parte ij.§. restat, versic.sed nunquid dies, Ioan.Andr.secum quoque pugnans, Bald.Imo.Panor.Card.Alex.& Philip. Deci.in d.c.super eo, le ij.de appel.idem Ioan.And.in d.c.pia, & in d.c.frequens, & ibi etiam Paul. Eleaz.& Philip.Franc.ad fi.ipse Ioan. Andre.in d.c.quàm sit, in verbo electus, & ibi etiam Zenzel. Domi.& ipse sibi contrarius, & Philip.Franc.de elect.libr.vj. & idem Ioan. Andre. in c. cupientes, colum.j.in verbo, post consensum, eod.tit.lib.vj.Domi.à Rota, decis.ccviij.terminus, in nouis, Bald. in l.eos, §.si autem, colum.ij.non semel, C.de appel.& in l.si quando, in v.quæst.C.de testib.& in l.si duobus, §.sed & si quis, in fin.C.com.de leg.& in c.cùm vigesimum, post medium, extrà de offic.deleg.vbi id dicit esse commune omnium temporum, vt fiat computatio de momento ad momentum, nisi aliud exprimatur, vel nisi sit tempus vtile, quod habet suas intercapedines.& consil.ccxlvj.proponitur quòd dictum compromissum, lib.v.vbi ad hoc multa allegat. & subobscurè in l. si ante nuptias, ff.sol.matri.Zenzel, Anto.& Card.Flor.in d.c.sicut, de appella.libr.vj. Angel. consil.cccciiij. Paulus Centolini.Petr.Ancha.in c.si propter, colum.iij.versicu.sed quæro post glo.de rescrip. libr. vj.Domi.in d.c.solet, in princ.colum.iiij.versi.an isto termino, & ibi etiam Philip.Franc.colum.ij. post medium, de senten.excom.lib.vj.& idem Domi.consi.xcj.præmitto quòd possessori, colum.ij. versic.tertiò excluditur, Philip.Corne.qui hanc dicit esse communem op.consi.cclxxix. in hac consultatione, col.ij.versic.quicquid autem sit, lib.iiij.& nouissimè Carol. Molend.in consuet.Parisi.§. iiij.num.quoque 4.

Qui computādum.

20 ¶Nam tempus (inquiunt multi ex iis) regulariter computatur de momento ad momentum, d.l.iij.§. minorem, ff.de minori. Nisi si in certis casibus aliud exprimatur, vt in l.in vsucapionibus, cum l.seq. ff.de vsuc.& ita quoque tradit Bal.in c.cùm in cunctis, col.j.versi.not.quòd in episco.extrà de elec. & in c.j.§.sancimus, col.ij.ver.sed quæro nūquid. ti.quo temp.miles.Lucas Pen.in l.siue, col.ij.C.de exce.

***Tempus** an de momēto ad momentum computetur.*

exce.& exac.lib.xij.Card.Flor.in cle.cauſam,in prin.in xviij.quæſt.de elec.Nam & tempora regulariter ſunt continua,glo.in rub.ff.de diuerſ.& temp.præſcrip.& ibi quoque Bart. quam glo.in hoc ſing.dicit Barb.conſi.l.præclarè,colum.iiij.verſi.facit ad hoc,lib.ij.& Steph.Bertran.conſi.lxxxiij. ſuper iſto,poſt prin.lib.ij.& eãdem ordinariam Cæpo.conſi.cauſarum criminalium lxxj.viſa prius, colum.ij.verſi.& iſte annus.& idem voluit Alberi.in l.ſiue pars,ad fi.C.de dilat.& Bar.in l.genero, in ij.oppo.ff.de his qui no.infa.Et huic quoque ſententiæ adſtipulatur text. in c.propter,ij.queſt.vj. vbi dies,quo quis literas accipit,vt eat,computatur in termino.& in l.biduum,§.dies, & ibi gloſ.in verbo,ſubtraxiſſe,ff.quan.appel.ſit,& in Authent.hodie,& ibi Bald.& Angel.C.de appel.& in §.j. in Authen.de appella.& intra quæ tempora,vbi tempus appellandi ſtatim à lata ſententia currit de momento ad momentum.quod & voluerunt alij multi,quos retulit Ioan.Ana.conſi.xciij.viſo proceſſu,colum.penult.verſ.venio nunc ad inueſtigandum,& ibi quoque Lud.Bol.in addi.colum.item penult.verſi.condeſcendo.Quibus adde Alberi.in l.j.§.ſi mulier.ff.de liber.agn.& in ſuo dictionario,in verbo,ex die mortis.Sed poſſet dici,eos text.loqui in caſu expreſſo & ſpeciali. Nam d.glo.in d.§.dies,illud aſsignat fauori rei iudicatæ,tanquam aliud ſit in ceteris caſibus.Et ad id quod dictum eſt,tempus currere de momento ad momentũ,reſpondent qui alterius ſunt ſententiæ,id verum eſſe, poſteaquam tempus incepit currere,non ante.

Prior opin. de conſuetudine ſeruatur.

22 ¶Ego priorem partem ſequendam eſſe potius arbitror, tùm quia de conſuetudine ſolet obſeruari, id atteſtantibus Alber.& Fulgo.in d.l.j.ff.ſi quis cautio.& Bald.in l.eos,§.ſi autem,C.de appel. Domi.poſt Pau.Eleaz.in d.c.frequens,§.j.verſi.not.ex iſta glo.de reſti.ſpol.lib.vj.Card.Alex.& Phil. Decio,qui tamen alterius ſunt op.in d.c.ſuper eo,l.ij.illo col.iiij.verſic.ſextò limitabitis,hoc col.v. verſi.ſecundò fallit de conſuetudine,de app.lib.vj.Guid.Pap.deci.Delphi.cclxx.an dies termini.Eſt enim optima legum interpres conſuetudo,l.ſi de interpretatione,ff.de legib. Tùm item,quia in hoc dubio,in quo legem certam non habemus,quæ hoc apertè definiat,niſi in certis quibuſdam caſibus, æquiorem ac benigniorem partem ſequi debemus,l.benignius,ff.de legi.& l.placuit.C.de iudi.cum ſi.benignius autem & æquius eſt,ne quis vnius diei lapſu excludatur à iure ſibi competente,l.j.ff.de neg.geſt.& l.j.ff.de vſucap.

Limitationes prioris opinionis.

Hinc, & abhinc, includũt diem.

23 ¶Igitur ſi hanc opi.ſequaris,eam limitabis primò procedere,niſi diſpoſitio, de qua quæſtio eſt, loqueretur per huiuſmodi dictiones,hinc,vel abhinc,verbi gratia,hinc ad decem dies, ſiue ab hinc decem dies,aut decem diebus. Nam tunc dies termini computatur in termino, ex ſententia Iaco.Bud. Bart.Ro.& Iaſ.in d.l.j.ſi quis cautionibus,Ray.& Imo.in l.huiuſmodi,la ij.ff.de verbo.oblig.Ioan. Andre.in addi.Spec.tit.de dila.§.dilationum,verſicu.ſed pone iudex.Dy.& Alber.in l.pater,ff.de adul.Bald.in d.l. eos.§.ſi autem,colum.ij.verſic.quæro autem an dies.C.de appel. Angel.d. conſil. cccciiij.colum.ij.verſic.& hoc importat aduerbium.Imo.Domi.& Philip.Franc.in d.cap.j.de reſti. ſpol.lib.vj.per d.cap.biduum.Paul.Caſt.conſil.ccxvij.videtur dicendum,quòd tempus,verſi.quartùm verò,lib.j.Alexan.conſi.lxxv.ponderatis,verſic.quinimo ille dies,lib.ij.quod repetitur conſil. lvj.libr.vj.Guid.Pap.deci.cclxx.vbi tamen dicit aliter ſeruari.Sed & de hoc eſt bonus text.in l.placet,iuncta gloſ.in verbo,ab hinc, C. de ſacroſan. eccleſ.quam ad hoc dicit ſing.Ro.in d.l.j.ff.ſi quis cautio.

Quãdo ſtatuitur terminus ab actu.

24 ¶Secundò limita non procedere,quando ſtatuitur terminus ab actu, non à die actus, puta ſi in caſu noſtræ conſuetudinis diceretur,quòd conſanguineus admittitur intra annum à venditione, ſiue notificatione venditionis:tunc enim computaretur tempus de momento ad momentum,vt ſcilicet inciperet ab ipſa venditione vel notificatione ipſius.c.ex parte,& ibi Card. Alex.in j.no.extrà de ſponſa.gloſ.in d.cap.anteriorum,in princ.ij.quæſt.vj.& in cle.cauſam,in verbo,ab interpoſitione,& ibi Imo.colum.viij.ſuper ea glo.& Bart.colum.xj.verſi.nota quòd dicit,& iterum colum.xxviij.ſuper eadem glo.de elect.Io.Andre.in addi.Spec.de titu.de cita.§.viſo,colum.vlt.verſi.item nota.repræhendens ipſum Spec.qui ibi tenet contrarium: & rurſus d.tit.de dilat.§.dilationum,vbi ſuprà.Bal. in l.cum anterioribus,colum.ij.verſic.ſed dubitatur,C.de tempo.app. Imo. Domi.& Philip. Franc. in d.c.frequens,vbi & id dicunt probari in d.c.biduum,Panor.in d.ca.ſuper eo.l.ij.colum.iiij. & ibi etiam Cardi.Alex.col.quoque iiij.verſicu.limitabis tertiò,extrà de appel.& Io.Ana.d.conſi. xciij. colum.vlt.

25 ¶Nec tamen fuit Spec.vbi ſuprà,ſolus in contraria opin.cùm & idem cum eo tenuit Bal.hîc(vt aliâs ſæpe)ſibi contrarius in l.ſcire oportet,§.aliud autem,ff.de excuſ.tut.vbi not.ex eo,quòd,à,præpoſitio diuidit,& ideò(inquit)ſi ſtatutum dicat,quòd lis finiatur à tempore litis conteſtatæ ad tres menſes,dies litis conteſtationis non computatur,per illum text.& l.ratio,§.vltimo.ff.de act.emp.& cap. ſtatutum,de præben.lib.vj.Et pro eis facit tex.in l.Thais,§. herede,ff.de fideicom.libe.qui quidem videtur nullam facere differentiam,ſiue dicas,à die,aut ex die teſtamenti facti,ſiue dicas,à tempore, aut ex tempore teſtamenti facti:nam in eodem caſu,quod prius per vnum dixerat,mox per alterum dicit,tanquam nihil inter vtrũque interſit.Et hîc vide,quæ dicam infrà in ſeptima limitatione alterius opin.nu.ſcilicet huius glo.55.ſed vt intelligas,& ſeq. Et tamen etiam interim vide,quid de hac dictione,ab,ſcribit Bal.in c.j.col.j.verſ.ibi ab initio,extrà de Summa Trinita.

26 ¶Tertiò limita hanc opin.quę non computat diem termini in termino,vt procedat quando ipſe terminus

minus statuitur absenti in loco quopiam remoto. Secus, si præsenti statuitur: quia tunc dies ipse termini computabitur, si credimus Albe. in d.l.j. in fi. commenti, vt nostri vocant, ff. si quis cautio. vbi ita se ex facto obtinuisse dicit coram magnificis viris, quibus visum est eam ipsam l.j. propriè loqui in istis terminis. Subditque, quòd istud videtur sentire Guido Suza. ibi, & clarè id ipsum tenere Archi. in d. c. frequens. Et idem quoque tenuit Bald. in d.l. eos, §. si autem, col. ij. C. de appel. per d.l.j. si quis cautio. & Corne. d. consi. cclxxix. col. ij. versi. nec tenendo, lib. iiij. *Si terminus assignatur absenti in loco remoto.*

27 ¶Sed si ista limitatio esset vera, vt dicit Iason in ea. l. j. confunderetur practica communis palatiorum, quæ tenet simpliciter, diem termini assignati non computari in termino: & esset contra mentem Bart. & aliorum prioris sententiæ, quorum ea ratio est, quoniam intelligitur de proximis diebus posteà sequentibus: quæ ratio æquè habet locum in termino statuto præsenti, atque absenti. Nec aliquid facit, d.l.j. quæ non loquitur in die quo terminus statuitur, sed de vltimo die ipsius termini, qui sine controuersia computatur in termino, vt ibi probatur, & in l.j.§. quod dicimus, ff. de succes. edict. & l. in omnibus temporalibus, ff. de act. & oblig. & l. pater, §. sexaginta, ff. de adult. & l. si quis sic dixerit, ff. de verbo. significat. & voluit Innocen. in d. c. pia, in verbo, computato, extrà de except. Spec. titu. de appel. §. restat, versic. sed nunquid dies. & tit. de dila. §. dilationum, versic. quid si dicatur. Barto. in tracta. de cita. colum. ij. in viij. quæst. Bald. in d.l. eos, §. si autem, col. ij. versicu. sed nunquid vltima dies, & in d.l.j. colum. ij. versic. secundò quæro, ff. si quis cautio. & Pet. Ferra. titu. forma respon. rei conuenti. in glo. j. colum. ij. versic. quid ergo si per iudicem. & Ange. d. consi. cccciiij. & ex externis scriptoribus Aulus Gellius lib. Noctium Atticarum xij. cap. xiij. vbi qui pronuntiare intra Calendas iussus est, in die Calendarum potest pronuntiare. Et Nonius Marcellus sub titu. de doctorum indagine. Et ita intelligunt d.l.j. plerique omnes ibi, vt dicit ipse Iason. Sed & illa rectè intellecta palàm ostendit, diem, quo tempus præstituitur, non computari in ipso tempore, cùm ibi dicitur, præter eum diem, quo cautum promittitur: nec potest dici illic absenti fuisse diem præstitutum, cùm is ipse, cui præstitutus est, promisit sistere in ipsum diem. *Dies ultimus computatur in termino.*

28 ¶Quartò limita procedere, nisi dies siue tempus fuerit præstitutum ad aliquid faciendum dandúmve, postquàm aliquid factum fuerit, vt si diceretur in nostra consuetudine, intra annum postquàm emptor notificauerit &c. nam tunc tempus currit de momento ad momentum, cōtinuò quàm illud factum fuerit, vt voluit Angel. d. consilio cccciiij. columna secunda, versiculo hoc confirmatur, per textum in l. si ita fuerit libertas, versiculo sed si ita scriptum sit, ff. de manumit. testam. & dict. l. in vsucapionibus, cum l. sequen. ff. de vsucapi. & idem quoque voluit Dominicus in capit. felicis. §. vlti. colum. ij. de pœnis, lib. vj. & ante hos gloss. quam tamen non memorant, in cap. concertationi, in verbo, sciuerit, de appellat. lib. vj. Super quo vide, quæ dicam infrà in vij. limitatione alterius opinionis. *Cùm tēpus statutum est, postquàm quid factum fuerit.*

29 ¶Quintò limita procedere in tempore à natura præstituto: Nam cùm viam naturæ potius sequi debeamus, quàm artis (est enim natura omni arte potior potentiórque.) sitque artis & Iuris ciuilis, non naturæ, vt prima illa dies non computetur in termino: relinquitur, vt hoc casu, quo natura ipsa tempus præstituit, prima dies computetur, vt etiam dicitur voluisse Bald. in dict. l. Gallus, in princip. in vj. eadémque vlti. quæst. ff. de liber. & posthu. & in l. qua ætate, ff. de testa. Et ita illum refert, & sequitur Soci. in dict. tract. fal. regula xcj. in j. fal. verùm Bald. in posteriori loco non id mihi dicere videtur. *Cùm tempus à natura præstitutum est.*

30 ¶Sextò limita, etiam non procedere, quando magis interest eius, cui terminus statuitur, vt dies, quo statuitur, computetur in termino: quia fortè eo die produxit, aut vult producere sua instrumenta, quibus producendis præfinitum tempus fuerat: tunc enim is dies computabitur, vt eo possit producere, & valeat productio, vt voluit glo. in cle. j. de appel. quam ita allegat Soci. vbi suprà in ij. fal. verùm ego illam glo. non reperi, & credo quòd voluit allegare gl. in d. cle. sicut, in verbo, à die, in prin. eo. tit. quæ tradit, & post eam Guil. Laud. & Ant. diem, quo tempus statuitur, cedere lucro eius, cui statuitur. Et hoc quoque expressè voluit Bal. in l. à caligato, col. j. C. de nup. vbi dicit, quòd licet cùm iudex statuit terminum octo dierum ab hoc die ad probandum, non computetur hic dies in termino, sed præter hunc habeat octo dies: valet tamen probatio hac die facta: quia quòd non computatur, fit fauore illius, quod non debet in eius læsionem detorqueri. Et sequitur Feli. in c.j. col. ij. versi. & dum iste, extrà de præscri. Et simile est quod tradit idem Bal. in l. vlti. col. ij. versic. ex quo determinatur, C. de temp. app. quòd si statutum dicit, quòd fiat concordia intra decem dies à die inchoati processus, præter eum diem debent alij octo dies computari, valet tamen concordia eo ipso die facta, quia cedit lucro concordantis, per glo. in d. c. sicut, quam dicit notabilem laudabilémque ac singularem, & sequitur Barb. in add. illius, qui & eam glo. dicit sing. *Cùm eius interest, cui tempus statuitur, ut dies computetur.*

31 ¶Et idem generaliter, & in omni casu voluit ipse Bal. in d.l. à caligato, versic. sed pone quòd iudex, ibi, modò restat, C. de nupt. & in d.l. eos, §. si autem, col. ij. vers. quæro autem. C. de appel. licet posteà in versi. modò reuoco in dubium, tanquam sui oblitus, à prima sententia discedere videatur, secutus Paul. Eleaz. qui tenet contrarium in d. c. frequens. Sed prima illa est verior, cuius etiam sunt Archi. & Io. And. in c. statutum, quod est iij. totius tit. & ibi Dom. col. iij. de præben. lib. vj. & Corn. d. consi. cclxxix. col. ij. versi. potest autem pro concordia, lib. iiij. & Fran. Are. qui illam glo. dicit singu. in l. si

ex duobus,col.j.ff.de duobus reis,& Cardin.Alex.qui & illam singu.asserit,in d.c.super eo, col.iiij. versic.sed vnum tene menti.extrà de appel.

Quid si id cedat incommodo statuentis terminum.

32 ¶Et hoc maximè procedit, si id cederet commodo eius, qui terminum statuit,& contrà incomodo eius,cui statuitur : tunc enim omnino interpretandum esset contra statuentem, vt scilicet dies computetur in ipsius incommodum,vt sic ei imputetur,quòd apertius legem non dixerit, l. veteribus,ff. de pactis,& l.Labeo,ff.de contra.emp.& c.contra eum,de regu.iur.lib.vj.& ibi concor.Nam & videmus,quòd verba dubia sunt contra stipulantem interpretanda,l.quicquid adstringendæ,§.j. ff. de verb.oblig.& §.j.Insti.eo.& faciunt quæ diximus suprà in verbo,*ou lignagier*,nu. 208. cæterùm hac in re.Et ita quoque expresè in hac specie,de qua tractamus,voluit Domi.in d.cap.statutum,col.iij. ibi,sed vbi materia,& Corne.d.consi.cclxxix.col.iij.versi.& ideò non immeritò.

Si sequeretur absurdum.

33 ¶Septimò limita non procedere,si sequeretur absurdum,nisi dies,quo statuitur terminus,computaretur in eo termino:nam tunc ad tollendam huiusmodi absurditatem computabitur, ex iis quæ not. Cyn.in d.l.à caligato,C.de nupt.& voluit etiam Bald.consi.ccccivij.reuerendus pater,col.iij.ibi,aut sequeretur absurdum.iterúmque versicu.secunda ratione,lib.j.vbi ponit exemplum absurditatis,vt ibi videre poteris,quod quidem consil.repetitur,consil.cccclxj. lib.iij.& iterum consi.ccccxij. lib.v. nisi quod non est omnium idem princip.

Si iungitur actus cum tempore quod est de initio ipsius

34 ¶Octauò limita etiam non procedere, vbicunque iungitur actus cum tempore, quod est de initio ipsius. verbi gratia, si quis instituerit nepotem,qui nascetur intra decem menses à die mortis filij: nam tunc dies ille mortis computatur in illis decem mensibus,l.Gallus,in princi.ff.de lib. & posth. Item in iureiurando ita concepto,Iuro ab hoc die esse fidelis:nam & dies huiusce iurisiurandi continetur,ca.j.tit.de no.for.fidel.Similiter si quis promittat soluere,etiam præsens dies includitur:quia est quædam integritas temporis,quæ primum principium non excludit,l.lecta,§.vlt.ff. si cert. peta. Hæc propè Bal.d.consi.cccclvij.col.iij.lib.j.

Quando subiecta materia suadet.

35 ¶Nonò limita,vt non procedat,quando subiecta materia ostendit tempus ipsum primum includi, ac computari in termino:tunc enim includitur:vt cùm scribitur in cap.capellanus,extrà de feri. Ne celebrentur nuptiæ à tribus diebus Rogationum vsque ad octauum diem post Pentecosten : nec similiter à septuagesima vsque ad septem dies &c.Illic enim illi tres dies Rogationum integri, atque integra septuagesima includitur,scilicet propter subiacentem materiam,vt ibi annotat Bald. & bene facit,quod tradit Albe.in l.vlt.§.j.ff.de Senato.Et super hoc quoque vide,quæ dicam infrà in x. limitatione alterius opin.quæ est nu.60.

Cùm statuitur tempus ad tollendum priuilegium.

36 ¶Decimò item limita, vt etiam non procedat, cùm statuitur terminus ad tollendum priuilegium contra Ius commune : tunc enim computatur dies termini in ipso termino, vt voluerunt Anto. & Imo.in d.cle.sicut,de appel.in id ipsum referentes text.suprà sæpius à nobis citatum in d.l.iij. §. minorem,ff.de minorib.Nam & aliàs semper videmus,priuilegia iuráque specialia restringi, iura autem communia extendi,l.quòd verò,& l.in iis quæ contra,& l.ius sing. ff. de legi. & l.si verò, §. de viro,ff.solut.matri.cum similibus.

Cum ex uerbis disponentium constat diem computãdum.

37 ¶Vndecimò limita non procedere, vbi ex verbis constitutionis statuentis terminum apparet eam velle diem computari,vt in casu cap.j.xxxj.dist.vbi dicitur,à præsenti die nullus Episcopus Subdiaconum facere præsumat,nisi qui se victurum castè promiserit.Nam ibi dies includitur ex verbis legis,vt dicit Domi.post Ioan.And.in d.c.statutum,col.iij. ibi, aut non apparet quis intellectus.& ibi quoque Philip.Franc.colum.ij. de præben.lib.vj.Et huc referri possunt tex.in d.l.biduum,§.dies,ff. quan.appel.sit,& in d. Auth.hodie,C.de appel.& in §.j.in Authen.de appel. & intra quæ tempora, & in c.propter,ij.q.vj.suprà à nobis citati,nu.20.nam tempus,quibus expresè cauetur, diem termini in casibus,de quibus loquuntur,computari in termino.Et facit,quod dicemus,in prima limitatione alterius opinionis.

Cum & ex aliis quoque iuribus.

38 ¶Duodecimò limita procedere,nisi etiam ex aliis iuribus constaret diem computandum esse in termino.verbi gratia,scribitur in §.nō autem,lxxvj.dist.à die Dominicæ resurrectionis vsque in diem Pentecostes non indici obseruanda ieiunia. In quo tempore compræhenditur is dies resurrectionis: quia per alia iura dies dominicus ieiuniis eximitur.c.j.extrà de obser.ieiunio. & hoc quoque annotarunt Domi.& Philip.Franc.in d.c.statutum. Et generale est, vt iura ex aliis iuribus interpretationem mutuentur, etiam contra propriam verborum naturam,vt diximus in nostra repetitione l.si vnquam,in verbo,reuertatur,nu.30.fallit secundò,& iterum nu.56.duodecimò fallit.

Extunc, diem includit.

39 ¶Decimotertiò limita non procedere,vbi dispositio vteretur hac dictione, extunc, ita videlicet, facta venditione extunc consanguineus habet annum ad retrahendum : quia huiusmodi dictio,extunc,denotat extremitatem illam temporis venditionis,vt scilicet continuò incipiat annus, per not. in d.l.Gallus,in prin.& ibi Ang.Fran. Are.& propè cæteri Recentiores,ff.de libe.& posth. & in l.si iis legatum,quæ est iiij.§.j.ff.de condi.& demon.& ibi concor.in glo.Verùm habemus glo. quæ relata ad tex.apertissimè contrarium dicit,vt scilicet hæc dictio,extunc,non faciat,vt dies termini non computetur in termino.Ea est in cap.super eo,le ij.in verbo,recepisse,extrà de appel.quam sequuntur Innocentius, Gof. Philip.& Hostien.ibi,verùm ea glos. post eam op.subiungit. ar.contra l.j.§. præsens,& l.continuus actus,ff. de verborum obligation. quibus scilicet cauetur, quòd post interroga

rogationem confestim debet sequi responsio,scilicet antequam partes diuertant ad alios actus. Quasi etiam hîc incontinenti tempus computetur. Et illam postremam opinionem sequuntur, & dicunt veriorem Guil. Naso. Ioan.Andr.Colle.Bald. Imol.Panormit. & quisquis est, qui addi.in eum fecit,& Cardin.Alexand. & alij Recentiores, innixi maxima ex parte vi & natura huius dictionis,extunc.Et bene etiam facit text. in cap. vt super,in verbo,extunc.de appel.libr.vj.Et quod scribit Arch.in cap.cùm in tua,quod est vl.paulò ante fin.de consuetud.lib.vj.vbi nuncupatim dicit hanc dictionem facere, vt tempus currat de momento ad momentum. Et idem quoque nominatim voluit Guil. à monte Laud. in extrauag. Ioann.xxij.incip. suscepti regiminis, quæ ponitur inter extrauag.communes,sub titulo ne sede vacante.in verbo, extunc. ea autem extrauag. (ne erres) etiam ponitur inter alias extrauagantes ipsius Ioannis xxij. sub titulo de electionibus,cum commentariis Zenzel.Porrò hac dictione(extunc)vsus est Apuleius,libro septimò Asini aurei: Extunc (ait)pœnæ reseruatus.

Extunc,dictio Apuleiana.

40 ¶Decimoquartò limita, vt etiam non procedat in tempore apposito ad expirationem beneficij: Nam huiusmodi tempus currit de momento in momentum,vt per tex.in l.iij.§.minorem,ff. de minori.voluit Bald.ibi,quem nuncupatim refert,& sequitur Matthæ. Afflict. in constit.Siciliæ incip. appellationum tempora,col.iij.in iiij.not.

Cũ tempus apponitur ad expirationem beneficij.

41 ¶Decimoquintò limita,vt non procedat,cùm constat de hora asignationis termini:nam tunc quoque semper fit computatio de momento ad momentum. hæc enim fuit sententia Bonifac. Vitel. in tract.maleficio.in tit.forma citationis accusati,nu.27.vbi generaliter dicit,diem citationis non computari in termino,per d.l.j.ff.si quis cautio.& d.c.super eo,le ij.de appel. nisi constet de hora asignationis.nam tunc fit computatio de momento ad momentum,per d.l.iij.§. minorem,ff. de mino. & alia quædam iura suprà allegata,quibus probatur tempus currere de momento ad momentũ:nec tamen in illis declaratur,constétne de hora,an non.Nec ego id verum esse puto,per ea quæ diximus.

Cum cõstat de hora aßignationis.

42 ¶QVO'D SI POSTERIOREM partem sequi malis,quæ asserit diem termini regulariter computari in termino,vt tempus illico currat de momento ad momentum:eam quoque multis modis limitabis.Primò igitur limita,nisi lex aut constitutio ipsa tempus statuens,declaret non computari:vt in d.c.frequens,de resti.spolia.& in d.c.pia,versi.si quis igitur,de excep. eo. lib.vj. & in d. cap.statutum,de præben.eo.quoque.lib.vj.vbi & ipsi Domi.Philip.Franc.id expendunt, & Bald.d. consi.cccclvij.col.iij.versi.dubitatur,lib.j.Nam cùm casus legis est expressus,nihil est quod amplius dubitare debeamus,l.ancillæ,& ibi Bal.in iij.no.C.de fur.cum si.Et facit quod diximus suprà in xj. limitatione prioris partis.

Limitationes secundæ opinionis.

Cũ ipsa dispositio id declarat.

43 ¶Limita secundò,vt etiam procedat,nisi ex aliis quoque iuribus appareret tempus termini non esse computandum,quia tunc nec computari debet,verbi gratia,scribitur in c.in veteri,ad fi.lxxvij.dist. vt Leuitæ à vigesimoquinto anno suæ ætatis consecrentur:quod debet intelligi, non computato illo vigesimoquinto anno,quia ex aliis iuribus Leuita ordinari non potest, nisi vigesimumquintum annum peregerit.c. de his, xxviij. dist. & ita tradit Domi.vbi suprà.& facit etiam,quod diximus in xij.limitatione primæ partis.

Cum & aliæ id declarant.

44 ¶Limita tertiò,vt non procedat in pœnalibus & odiosis. in his enim dies termini non computatur in termino:vt voluerunt,subdubij tamen,Archid.& Ioan.And.& eorum autoritate Phili. Fran.qui id dicit tanquam sing.esse menti tenẽdum,in c.felicis,§.vlti.de pœnis,lib.vj.moti hac ratione,quòd huiuscemodi dispositiones sunt restringendæ,c.statutum,de elect.lib.vj.& in c.odia,de reg.iur.eod. lib.vj.& idem voluerunt ipse Archi.Domi.& Philip.Fran.in d.c.statutum,le j.de præben.lib.vj.Et facit,quod in simili,an scilicet dies bissextilis pro vno,an pro duobus habeatur, ad computationem anni,tradit glo.distinguens inter odiosa & fauorabilia,in c.si propter, in verbo,primi anni,ad fin.de rescrip.lib.vj.de quo diximus in glos. præcedenti in xxiij. eadémque penult.quæst. Facit item quod diximus suprà,in sexta limitatione prioris partis.

In pœnalibus & odiosis.

45 ¶Ex quibus (vt id non intempestiuè concludam, ac definiam) potes facilè intelligere,totum id,de quo tractamus,ad fauorem vel odium negotij dirigendum, vt scilicet dies termini computetur, vel non computetur,prout fauor vel odium suadebit, vel dissuadebit. Sicuti etiam tradunt Guil.Laud. Ant.& Imo.in d.cle.sicut.de app.& Pau.Eleaz.in cle.causam, & ibi quoq; ipse Imo.col.viij.vers.ab interpositione,& Barb.col.xxviij.vers.in glo.in verbo,de elect.Corn.d.cõsi.cclxxix.col.ij.vers.potest autẽ,lib.iiij.Et aliàs dictiones dubiæ,sunt vel exclusiuæ vel inclusiuæ, prout constitutiones sunt odiosæ,aut fauorabiles,vt per glo.& Doc.in l.id est,ff.de dol.mal.& Oldr.cõsi.xlix.cõsueuit,col.ij. versi.de ad.Cy.& Sal.in d.l.à caligato,C.de nup.& Iac.But.in Auth.hoc ius,C.de procu.

46 ¶Vide tamen Domi.& Philip.Franc.in c.prouida,in fi.de elec.lib.vj.qui ex eo quod voluerunt Archi.& Io.And.ibi notat,quòd in pœnalibus fit computatio de momento ad momentum. Sed iidem & præterea Phil.Franc.in d.c.felicis,§.vlt.de pœnis,lib.vj.dicunt è diametro contrarium, vt in pœnalibus dies termini non computetur in termino, nec fiat computatio de momento ad momentum. Id quod Phil.dicit sing.menti tenendum.Sed hæc,quæ videtur contrarietas,ita dissoluitur,vt in istis scilicet pœnalibus vel computetur vel non computetur,prout est fauor vel odium, vt ex illis videre licet.Sed & tu prætereà vide hîc omnino Alberi.in d.Auth.hoc ius,col.iij.vers.quid ergo, cũ multis

p 2

ſeq.C.de procur.& Pet.Anch.in c.licet canon,col.j.verſi.item no.quod cùm,de elect.lib.vj.

Cùm facit contra eum, qui terminum ſtatuit.

47 ¶Limita quartò,vt etiam non procedat,quando aduerſus eum faceret,qui terminum conſtituit,& è contrario cederet eius commodo,cui ſtatutus eſt, vt dies ipſius termini non computaretur in termino:nam tunc non computaretur,aſſumendo ſcilicet eum intellectum, qui contra eum facit, qui potuit legem apertiùs dicere,per l.veteribus,ff.de pactis, & alia ſimilia iura ſuprà allegata in ſexta limitatione prioris partis,verſicu.& hoc maximè. Ita enim voluerunt Domi.& Philip.Franc.in d.c. ſtatutum,de præbend.lib.vj.& Corn.d.conſi.cclxxix.col.vlt.lib.iiij.

Cùm lex uel ſtatutum idem ſtatuit, quod ius commune.

48 ¶Limita quintò,vt item non procedat,quando lex vel ſtatutum idem ſtatueret,quod Ius commune in re quapiam,quæ debet expediri intra certum aliquod tempus:nam tunc etiamſi de Iure communi intelligeretur, vt deberet fieri de momento ad momentum, computato die termini in termino: tamen vt ſtatutum aliquid addat ad Ius commune,nec ſit ſuperfluum,debet intelligi,vt non computetur.Ita voluit,& reſpondit collegium Paduanũ inter conſi.Alex.conſi.lxxxvij.in nomine,&c.nos Doctores,ad fin.lib.vij.per not.per Bart.& alios in l.iiij.§.Prætor,ff. de dam. infect.cum aliis concor.quas afferemus infrà eod.tit.§.ix.in glo.ij.ſuper verbo,*à ſon domicille*,nu.56. contrarium tamen. & latius in noſtro tract.cui titulus eſt,nihil fruſtra. Et faciunt etiam ea quæ ſcripſimus in repet.l.ſi vnquam,in verbo,reuertatur,nu.37. tertiò fallit, & ſequ. vide tamen quæ nos ſcribemus infrà,§.ix. gloſ.ij.nu.50.quintò item,& multis ſeq.

Cùm diſpoſitio dicit, intra annũ poſt diẽ.

49 ¶Limita ſextò,vt procedat,niſi diſpoſitio ita loquatur,intra annum poſt diem contractus:nam tunc is dies contractus non computabitur, glo.in d. c. frequens, in verbo, proponitur,& ibi Archi.Imo. Domi.& Philip.Franc.de reſtit.ſpolia.lib.vj.& glo.in c.quod à patribus,in gl.j.poſt medium.lxxv. diſt.Specu.tit.de cita.§.viſo,col.vlt.verſi.item nota,& Ioa. And. in c.cupientes,col.j.in verbo,poſt conſenſum,de elect.lib.vj.vbi facit differentiam,an dicatur,poſt conſenſum,an verò poſt diem conſenſus:primo enim caſu diem computari,ſecundo non computari:vt in ſimili diximus de dictione, à,ſuprà nu.24.ſecundò limita,& ſeq.& dicemus verſic.abhinc ij.& aliis quoque ſequ.Nam & hæc dictio,poſt,&,à,eandem habent ſignificationem,vt etiam diximus in d.repe.l.ſi vnquam, in verbo, poſteà,numero 18.his adde.

Poſt dictio,ſeparatiua.

50 ¶Porrò hæc dictio,poſt,apertè declarat eum diem,cui adiicitur, non compræhendi, vt probat text. in l.ſi cui legetur,in verbo,poſt biennium,& in verbo,præſentibus,& ibi Fran.Aret.col.ij.ff. de leg. j.& in l.ſi ita fuerit libertas,ff.de manu.teſta.& voluit Alber.in ſuo dictio.in verbo,poſt diem ſabbati.Barto.in l.ij.§.creditum,col.ij.verſi.aduerte,& ibi quoque Recentiores,ff.ſi cert.pet.& Sali.in l.ſi pacto,col.v.verſi.ad l.nuda,C.de pactis,& patet ex aliis,quæ diximus in d.repet.l. ſi vnquam,in

Poſtea quoq;.

verbo,poſtea.Sicuti & de dictione,poſteà,etiam tradit Alberi.in l.j. §. qui præſens, nume. 4. ff.de berbo.obligat.vbi dicit eam dictionem ſignificare actum perfectum,& non pendentem, per l.nam & poſteà,ff.de iureiur.& l.ſi quis poſteà,ff.de iudici.Hincque ſupremus noſter ſenatus Pariſienſis cenſuit ordinationem regiam,quam vocamus, quæ ius facit relinquendæ appellationis intra octo dies pòſt ſequentes,his quidem verbis,***dedans huict iours apres prochains enſuyuans***,non comprehendere diem appellationis,ſed præter eum alios octo dies concedi. Ea autem ordinatio eſt xvj. earum, quas Carolus ſeptimus ſanxit.

Cùm apponũtur dictiões à, ab,ex.

51 ¶Limita ſeptimò non procedere,quando ea diſpoſitio,quæ tempus ſtatuit, præponit huiuſmodi dictiones,à,ab,ex,diei,ex quo terminus ſtatuitur:verbi gratia,à die contractus, ab appellationis die, ex die notificationis:tunc enim is dies non computabitur, vt de primis, ſcilicet à & ab, quæ eundem omnino ſenſum,eandémque vim & naturam habent,voluit gl.in d.c. ſtatutum, in verbo numerandum,paulò ante fin.ibi,tertium quod non fit,de præben.lib.vj.& ibi ſequuntur Imo.& alij,qui ex hoc dicunt,hanc dictionem,à,regulariter poni excluſiuè.& eſt gloſ.ſimilis in d.cle. ſicut,in verbo,à die,in princip.& ibi Archi.Ioan.Andr.& Cardin.Flor.de appel.& voluit idem Ioan. Andr.in addi. Specu.titu.de citat.§.viſo,verſi.pe.ſuprà à nobis citato,& titu.de dila.§.dilationum,verſi.ſed pone, ipſe Archi.in c.j.col.vj.in verbo,à die,de elect.libr.vj.& in c.aliter,quod eſt vlti.iij.quæſt.v.Iaco. Are.Angel.& Alex.in d.l.Gallus,in princip.ff.de lib.& poſthu.Alber.in l. vlti. ff. de Sena.Bald. & Alexan.in d.l.j.ff.ſi quis cautio.idem Bald.in l.vlt.in prin.col.ij.verſic.ſed illud non eſt,C. de temp. appel. & in l.ſcire oportet,§.aliud,ff.de excuſ.tut.& in d.l.eos,§.ſi autem,col.ij.verſi. quæro autem an dies,C.de appel.& in l.ratio,§.ſi per venditorem,in vtraque lect.ff.de act.empt.& in l.à caligato,verſic.ſed pone quòd iudex,C.de nup.& in d.c.ſuper eo,le ij.col.j.& ibi Panor.Card.Alex.in iij. limitatione,& Philip.Deci.col.v. verſicu.iſta concluſio fallit, de appel. Angel.d.conſil. cccciiij.in fin.Pet.Anc. conſi.ccccxiij.vltra rationes,in fin.Imo Domi.& Philip. Franc.in d.c.frequens, de reſtit. ſpol.idem Imo.& Franc.Are.in.l.ſi ex duobus,in princ.ff.de duob.reis.ex quibus ipſe Aret. dicit ſing.gl.in d.cle.ſicut.Domi.in c.j.in vlti.not.de elect.lib.vj. Alex.conſi.xlij.in cauſa,col.ij. verſi. reus autem,lib.ij.& conſi.cxiiij.viſa ſcripturarum,col.j.in fin.lib.v. Collegium Paduanũ inter conſil.ipſius Alex.d.conſi.lxxxvij.col.vlt.lib.vij.Feli.in c.j.col.ij.verſi.& dum iſte tex.extrà de præſcr. Ferdi.Loaz.in repe.rub.de iuſt.& iur.col.ix.num.68.& ſeq.

A, & ab, di-

52 ¶Et hoc credo eſſe verius, licet Zenzel. tenuerit contrarium in d.cle.ſicut.& Arch.in d.c.ſtatutum, col.j.in verbo,à die,de præb.lib.vj.& Raph.Fulg.in d.l.j.ff. ſi quis cautio. Nam hæ dictiones, à, & ab,

ab,ſuapte natura,niſi aliud obſtet,ſunt excluſiuæ,& ſeparatiuæ:vt præter ſuprà dictos voluit glo.in d.l.ratio,§.ſi per venditorem,in fin.ff.de actio. empt.& in d.l.ſi ex duobus,in prin.in verbo,ab altero,& ibi Ange.ff.de duob.reis,Cy.& Sali.in d.l.à caligato,Bar.in l.meminiſſe,in princi.ff. de offic. Procon.Oldr.late conſi.xlix.conſueuit dubitari,col.j.Signo.conſi.cj.factum ſic ſe habet,infans,col. ij.verſi.præterea cùm diffinitio.Bal.qui notanter,tamen diſtinguit in l.nuptæ,§.Senatores,ff. de Senato.& in l.militis codicillis,ff.de teſt.mili.& in c.cæterum,col.pen.verſi. item ſcias, extrà de iudi. & in c.j.col.ij.de ſequ.poſ.& fruct.& in c.excommunicatis,quod eſt pe.& ibi Barb. in ij. not. extrà de offi.lega. & idem Bal.in c.ego N.de iureiu.& plenè ac pulchrè d.conſi.ccccl vij.col.iij.lib.j.repetito in aliis duobus locis,vt ſuprà diximus,& conſi.ccclvij.nota pro duce,col.ij.verſi.ſequitur, lib.v. Pet.Anch.in d.c.ſtatutum,col.ij.in v.no.de præbē.lib.vj.Lucas Pen.in l.j.ad fin.C.vt nemo ad ſuum patro.lib.xj.Pet.Ferra.in tit.forma cap.act.in verbo,vſque ad Calen.Ianua.cum aliis concor. adductis ab Alex.in addi.Bar.in l.patronus,§.Sempronio,ff.de leg.iij.& d.conſi.xlij.lib. iij. & Maria.in c.literæ,col.xij.extrà de dilatio.& Corne.conſi.cclix.quæritur à me,col.vlt.lib.j. *ctiones ſeparatiuæ.*

53 ¶Quod & ex eo ſatis probatur,quod qui rectè ac propriè loquuntur,iis dictionibus,à & ab,pro dictione poſt,quæ & ſeparatiua eſt, vt diximus in præcedenti limitatione, ſæpe vſurpant:vt de priore Pomponius noſter in l.ij.§.quod ad magiſtratus,ff.de ori.iur. vbi ita ſcribitur, Et veluti ſecundum locum à regibus obtinebat,id eſt,vt annotat Zaſius,poſt reges:neque enim is rex erat. & Suetonius in Cæſare:Plebs ſtatim à funere ad domum Bruti & Caſsij cum facibus tetendit. Et Plinius lib.xxv.c.v.Hoc contingere,ſi à conceptu ſuccus continuus bibatur in paſſo. Et paulò poſt:Quarto die à balneo coire eos.Et latè diximus in repeti.l.ſi vnquam,in verbo, poſtea, nu.18.his adde, quod cum. De dictione etiam, ab, eſt illud in eundem ſenſum Plauti in Pœnulo:Iam ab re diuina credo apparebunt domi.Et Columellæ,lib.xj.c.xv. Poſt hæc quæ diximus,ouillum,& ab hoc caprinum eſt.Et Ouidij,Triſtium lib.iiij Elegia x.eadémque vlti. *A,& ab, pro poſt.*

Tu mihi(quod rarum eſt)uiuo ſublime dediſti
Nomen ab exequiis quod dare fama ſolet.

Vt interim omittam Accurſium,ita hanc dictionem exponentem, in l.neminem,in princip. C.de decurio.libro x. Nec interim prætermittam, quoſdam eſſe qui inter huiuſmodi dictiones à, & ab, diſcrimen faciunt,quantùm ad vim excludendi,vel includendi, vt per Alberi.in l.j.§.æſtatem,ff.de aqua quoti.& æſtiua.

54 ¶De dictione,ex,(ea enim ſupereſt)vt ſcilicet præpoſita diei,eum diem excludat,teſtis eſt Bald. in d.l.vlt.in prin.vbi ſuprà allegauimus,C.de temp.app.& in d.l.j.& ibi Paul.Caſt. & Alex.ff.ſi quis cautio.& idem Bal.in l.vlt.col.ij.C.de iure domi.impet.ipſe Alex.in addi.Bart.in d.l.pater,§.ſexaginta,ff.de adulte.Feli.in d.c.j.vbi ſuprà,extrà de præſcrip.Et huc quoque referri poteſt glo. in d.c. quiſquis,in verbo,ex ea die.iiij.q.v.Nam & hæc dictio tempori appoſita etiam poſt ſignificat.Plautus in Perſa:Bonus volo ex hoc die eſſe,quod neque fiet,neque fuit.Et Plinius lib.Epiſtolarum x.ad Traianum:Athletæ,domine,ea quæ pro Iſelaſticis certaminibus conſtituiſti,deberi ſibi putant,ſtatim ex eo die,quo ſunt coronati.Quod & probat tex.in l.j.§.j.iūcto §.ſi mulier,ff.de lib.agn. Nam in eodem caſu nunc loquitur per dictionem,poſt,nunc per dictionem,ex, quaſi ſint eiuſdem omnino ſignificationis.Sed ſuper hoc tex.vide quod dicam infrà verſ.ab hinc iij.Et dicit Bal.conſi.cxcvj. ſtatuto cauetur,paulò ante fin.lib.iiij.quod hæc dictio,ex,eſt ſeparatiua,per l.j.§. ex incendio, ff.de incend.rui.naufra.Nec omiſerim tamen pleroſque Grammaticos ſic eas dictiones, à, & ex, ſeparauiſſe,vt à fundo venire ſit non ex intimo ipſo fundo,ſed ex loco, qui proximus eſt fundo,venire. Ex fundo autem,ſit ex intimo ipſo fundo venire.Quæ ſententia ſi vera eſt, vt certè vera eſt, & placuit Tullio in oratione pro Aulo Cecinna,ea quæ diximus hoc verſi.omnino deſtruit. *Ex, dictio, an ſeparatiua.*

55 ¶Sed vt intelligas, quid interſit inter hanc limitationem,& ſecundam prioris partis:hìc quidem ſtatuitur tempus à die actus:ideò non niſi finito die incipit:illìc verò ſtatuitur ab ipſo actu,ideóque & ab ipſo actu finito continuò computatur.Tamen Barto.in dict.l.pater,§.ſexaginta. ff.de adulter. affirmat, nihil differre,dicas,ex die diuortij,an ex diuortio.Nam text.ibi dicit,à diuortio:quod tex. in l.præcedenti,§.ſex menſium,& §.ſequen.dixerat,ex die diuortij,ſicuti in l.j.§. accuſationem,ff. ad S.C.Turpi.Et ſic(inquit) videtur, quòd in vtroque currit tempus de momento ad momentum. quod dicit eſſe tenendum pro ſtatutis.Cui adde & tex.in l.Thais,§.pro hærede,ff.de fideicom. libe. de quo textus & nos diximus in dicta ſecunda limitatione prioris partis,& text.in l.j.§. ex die quo, ff.de vi & vi arma.vbi primùm dicit, ex quo die quis deiectus eſt:poſteà autem dicit,ex quo quis deiectus eſt:vt etiam intelligas,nihil referre,dicas,ex quo quis deiectus,an ex quo die. Et ſanè planum eſt in caſu dict.§.fructus eſſe reſtituendos,nō tantùm qui poſt diem deiectionis,ſed & qui ipſo die poſt deiectionem percepti ſunt.Et etiam in l.quæſitum eſt, §. ex hoc, ff.de preca. vbi primùm dicit,ex eo tempore, ex quo interdictum editum eſt ; & mox ſubdit,ex die interdicti editi. Et in l. Caius,ff. de excuſationib. tutorum, vbi his promiſcuè vtitur,ex qua die,& ex tempore negotij,& in l.tempus,ff. de vaca. muner.vbi quod primum dixerat,ex eo die, poſteà dicit,ex eo tempore, & in l.annus,ff.de calumniat.quæ etiam promiſcuè his verbis vtitur,ex eo tempore,quo quid factum eſt,& ex die,quo factum eſt. *Veráne ſit hæc limitatio et ſecunda prioris opi.*

56 ¶Et hoc quoque confirmat, quod text.in l.j. §. biduum,ff.quan.appel.sit, scribit, tempus ad appellandum præstitutum computari ex die latæ sententiæ. Et tamen is dies in eo tempore computatur, vt diximus suprà,nume.20.nam tempus,inquiunt. Et illic scriptis adde tex.apertè probantem illud, quod scribitur in d.§.biduum,scilicet,illud biduum vel triduum appellationis,intra quod illic iubetur appellari ex die latæ sententiæ, ita debere intelligi, vt is dies sententiæ in illo biduo vel triduo connumeretur.Is tex.est in ea ipsa l.§.quod in sententiis,qui continenter sequitur d.§.biduum, cùm dicitur,vel altera die,vel tertia prouocetur.atque etiam in l.eos qui,§. si autem in iudicio,C. de appel.Sed illud fit,quia ita aliis iuribus declaratur iuxta ea,quæ suprà diximus in ij. limitatione huius partis,& in xij.alterius.Sed & in hanc partem facit text.in l. eius qui iustum, ff. ad municip. vbi ita scribitur:Eius,qui iustum patrem non habet,prima origo à matre: éxque eo die, ex quo editus est, numerari debet.Nam ridiculum esset,si is dies in illis verbis comprætenderetur.Nisi diceres,id debere intelligi secũdùm vj.limitationem prioris partis,vt scilicet is dies cedat cõmodo istius,tametsi ex verborum proprietate non comprætendatur.

57 ¶Vt interim non omittas tex.in d.l.j.§.j.ibi,intra xxx.dies post diuortium connumerandos, & in §. si mulier,ibi,dies autem xxx.continuos accipere debemus ex die diuortij,ff.de libe. agn. Nam priori loco dicit,post diuortium,non post diem diuortij: posteriori autem,ex die diuortij, tanquam ea sint eadem,nihílque intersit,dicas,post diuortium,siue à diuortio: an à die, siue ex die diuortij,cùm tamen,à,& post,vt suprà diximus,eandem significationem & vim habeant. Ex quo & Albe.in d.§. mulier,hæc duo loca inuicem conferens asserit in eo casu diem diuortij computari. Et text.in l.si in Asia,§.vlt.ff.deposi.vbi apertè significatur,ea verba,ex die quo quid actum est,ipsum quoque diem comprætendere.Et vt id quoque comprobemus autoritate externorum scriptorum, Liuius grauissimus autor lib.iiij.Belli Maced.Vt pax,ait,ex autoritate Senatus confirmaretur, ex qua die scriptæ conditiones pacis editæ Nabidi forent, ea dies vt induciarum principium esset. Nam & hîc vides his verbis,ex ea die,eam ipsam diem contineri.

58 *De dilatione expectatoria.* ¶Limita octauò, vt non procedat in dilatione expectatoria,quæ datur parti,vt veniat,aut simile quidpiam faciat.nam huiusmodi dilationes non includunt diem termini,vt voluit Bald.in d.c.super eo,le ij.col.j.de appel.ita intelligens tex.in d.l.j.ff.si quis cau.Nam(vt ipse subdit)huius dilationis propria ac genuina natura est,differre,l.& si post tres,ff.eo.tit.& c.consuluit, extrà de offic. deleg.& id sequitur Card.Alex.in d.c.super eo,col.iiij.versi.fallit quartó.

59 *Quid in dilatione legali.* ¶Limita nonò,id quoque nõ procedere in omni dilatione legali,quæ scilicet à lege vel statuto præstituitur:nam nec in ea dies termini computatur in termino, ex æquitate illa expressa in d.cap.frequens,de resti.spol.lib.vj.& in d.c.pia,de excep.eo.lib.quæ quidem æquitas extenditur ad similia, adeóque ad omnes dilationes legales,ita enim voluit Bal.in d.l.eos,§.si autem,col.ij.versic.aut non procedit,C.de appel.& sequitur Card.Alex.in d.c.super eo,col.iiij.in v. limitatione, de appel.Et si id verum est,multa ex iis corruent,quæ supà diximus.

60 *Quid si subiecta materia aliud suadeat.* ¶Limita decimò,vt procedat,nisi ex subiecto argumento suaderetur diem termini non esse computandum in termino. Nam id totum an scilicet computandus sit, an non, asignat subiectæ materiæ Bald.in cap.capellanus,extrà de fer.vt etiam diximus suprà in ix. limitatione prioris partis, quæ est in nu.35.Nam & aliàs semper,& in vniuersum, subiecta materia ad se veluti trahit significationes interpretationésque verborum,etiam contra vim & naturam propriam eorum,l.si vno, in princ.& ibi glo.Bar.& Bal.ff.loca.cum aliis multis concord.à me latè congestis in repet.l.si vnquam, in verbo,reuertatur,nu.31.incip.& aliàs etiam videmus.

61 *Decisio principal.quæstionis.* ¶IGITVR (VT redeamus ad speciem nostræ consuetudinis) cùm res hæc, de qua agimus, vtrum scilicet dies termini computetur in termino, sit admodum anceps & dubia, & quæ contrarias habeat opiniones, multis rationibus & autoritatibus subnixas, recipiátque multas vtrinque limitationes:crediderim nostram consuetudinem,aliásq; loquentes de anno & die, hunc ipsum diem adiecisse,qui annum terminaret eodem die mensis, quo incepit,atque sic computato die termini: *Annus simpliciter, et annus & dies, an differant.* quod idem est ac si annus sine adiectione diei statueretur,& dies non computaretur: id est (vt facilius omnes intelligant) nihil interest annúsne simpliciter statuatur,an annus & dies,éstq; idem per omnia terminus:quia cùm annus simpliciter dicitur, intelligitur,nõ computato die termini:& cùm annus & dies,computato.Nec video,quare anno dies adiicitur,nisi ad summouendam illam cõtrouersiosissimam controuersiam,vtrùm dies termini computetur in termino.

62 ¶Id quod omnino clarum est in casu nostræ consuetudinis,quæ in hoc casu nunc annum simpliciter statuit infrà §.xix.xx.xxj.xxxij.& vlti.nunc annũ & diem,vt hic,& §.viij.xj.xiiij.xvij.xxvij.xxviij. xxx.xxxj.xxxv.vt hinc necesse sit intelligere,eundẽ esse omnino terminũ,qui alicubi annus dicitur, alibi annus & dies:annus scilicet,non cõputato die termini:annus & dies,computato:ne nostra consuetudo eodem in titulo & casu secũ dissideat. *Consuetudines de tẽpore retractus.* Nam & ex multis Frãciæ cõsuetudinibus aliæ retractui annũ simpliciter præstituunt,videlicet Parisiẽsium,Ambianensiũ,Monstroliensiũ,& Artesiensium.Aliæ annum & diem, scilicet Meldensium,Meldunensium,Senonensium,Trecensium,Caluimontensium in Basſigniaco,Victriacensium,Carnutensium,Aurelianensium,Turonensium,Cenomanensium,Andegauensium,Blesensium,Dunensiũ,Angolismẽsium,Rochelensium,Burgũdionensium,

ſium, Morinẽſium. Sed & apud Auxerrenſes, quos Altiſsiodorenſes vocant, conſuetudo retractus nunc de anno ſimpliciter loquitur, nunc de anno & die, vt noſtra. Nam §.j. huius titu. qui eſt omniũ xxxij. primũ loquitur de anno & die, deinde de anno: & §.iij. qui eſt omniũ. xxxiiij. de anno: & vltimus qui eſt liij. de anno & die. Similiter apud Landunenſes & alios Veromandienſes, partis iij. titu. viij. §.j. qui eſt lxxv. eiuſdem iij. partis fit mẽtio anni & diei. & §.v. qui eſt lxxix. eius partis, & §. ſeq. fit mentio vnius anni ſimpliciter.

63 ¶Et quoniam etiam videmus in caſu huic noſtræ conſuetudini omnino ſimili, videlicet in facultate conceſſa agnatis retrahendi feudum extraneis venditum, quòd annus ſimpliciter ſine diei adiectione conceditur, c. ſi Titius, titu. ſi de feud. fue. contro. ex quo multi hunc annum, à noſtra conſuetudine conſanguineis conceſſum, proditum exiſtimant: vt latè diximus ſupra in proxima glo. poſt prin. quaſi ſcilicet idem ſit illic annus, quod hîc annus & dies. Et aliàs quoq; videmus, quòd c.j. & ij. extrà de eo qui mit. in poſ. loquuntur ſimpliciter de anno, qui datur reo ad reuocandam miſsionẽ in poſſeſsionem, de qua ibi. At c. cùm veniſſent, eod. titu. in eodem caſu loquitur de anno & die, vt etiam illinc intelligas, nihil inter vtrunque differre. Quod tamen non intelligens Bald. in poſtremo loco, colum. ij. verſi. item no. quod de anno, dicit, legibus id cautum eſſe, quod de anno ſimpliciter dicitur: ſed de die addito illi anno, nulla lege cautum reperiri, ſed iudices illic diem addidiſſe ex ſua forma. At ſimile eſt, quod text. in cap. puella, xx. q. ij. & in cap. ij. extrà de reg. loquentes in eodem caſu, illic annum ſimpliciter ſcribant, hîc annum & diem. id quod perceperunt gloſſ. Inno. & Hoſt. in poſteriori loco, ſupplentes ex eo reliquos, nec tamen rationem reddentes.

64 ¶Et hanc noſtram ſententiam non mediocriter confirmat, quod ad noſtram conſuetudinem priuatim pertinet, quòd tex. in c. conſtitutus, extrà de reſtitu. in integ. qui de hac noſtra conſuetudine expreſſam facit mentionem, his verbis vtitur, intra annum & diem à tempore contractus: ex quibus verbis, à tempore contractus, apertè datur intelligi, diem ipſius contractus in illo anno & die computari, per ea quæ ſuprà diximus in ij. limitatione prioris partis, quæ eſt in nu. 24. Et huc referri poteſt, quod ſcribit Anto. in d.c.ij. paulò ante fi. extrà de regul. quòd ſi vnus teſtis deponit de anno, alter de anno & die, non propterea vitiatur eorum teſtimonium, arg. eius, quod diximus in fi. præcedentis verſi.

65 ¶Sunt autem, ne hoc prætermittamus, & alij text. loquentes in aliis caſibus de anno & die, non quidem in iure ciuili, aut Canonico (quantum ego nunc meminerim) ſed in Vſibus (vt vulgus noſtratium appellat) feudorum, videlicet in c.j titu. quæ ſit pri. cau. bene. amit. & in c. vlt. titu. de prohib. feud. ali. per Lothar. & in c. prætereà ſi quis, titu. de prohib. feu. ali. per Fede. & in c.j. tit. de capi. Corra. in quibus locis nec glo. ordi. nec cæteri Doc. quos hactenus legimus, quantumlibet oculatiſsimi, nihil omnino loquuntur de hac, quam tractamus, quæſtione, nec quare ille dies ſit anno additus, verbum quidem vllum faciunt: videant cæteri, ſi aliam rationem afferre poterunt: ego autem (quod iam dixi) nullam video.

66 ¶SED QVIA ETIAM ſuprà tractauimus, an dictiones quædam ſunt excluſiuæ & ſeparatiuæ, an verò incluſiuæ, non penitus intempeſtiuum, nec ab hac tractatione alienum erit, ſi de aliis quoque ſaltem remiſsiuè, vt noſtri loquuntur, differamus. Igitur de dictione vſque, vide text. gloſſ. Barto. Albe. latè, & alios, in l. patronus, §. Sempronio, ff. de leg. iij. glo. & alios in l. id eſt, ff. de dol. mal. glo. Iac. Bu. Alb. & Sal. in Authen. hoc ius, C. de proc. glo. Inn. Io. And. Colle. & Pan. in c.j. extrà de ordi. ab Epi. qui renun. Epi. glo. in c. quamuis, in verbo, vſque, de præben. lib. vj. Old. d. conſ. xlix. colum. j. Arch. in c. ſi gratioſè, de reſcri. lib. vj. Io. And. in c. ij. extrà de obli. ad ratio. Pau. Eleaz. in repe. c. cùm dilectus, in prin. extrà de fid. inſtr. Cy. Bal. Sal. & alios in d. l. à caligato, C. de nupt. Pet. Iac. titu. ſuper condic. ex moribus, colum. v. verſi. ſed poteſt dici. Barto. Imo. Franc. Aret. & alios Recentiores in l. eum qui certarum, in prin. ff. de verbo. obl. Ipſum Barto. & Bald. in vtraque lec. in l. meminiſſe, ff. de offi. procon. Henric. Boh. in c. conſtitutus, extrà de reſt. ſpo. Albe. in l. vlt. §. j. verſiculo vlt. ff. de Senat. Bald. in l. ſi oleum, §. meritò, ff. de dol. mal. & in l. filiusfamilias, in princ. & ibi quoque Imo. ff. de leg. j. & in l. poſt duos, C. de aduo. diuer. iud. & in l. ij. col. ij. & ibi Iaſ. colum. lvij. verſ. decimò iuxta prædicta, C. de iur. emphy. & in Auth. hoc amplius, colũ. vlt. C. de fideicom. & in c. cùm dilecti, nõ ſemel, & ibi Pã. col. j. extrà de do. & cõtu. & in c. vl. col. j. extrà de dila. & in c. capellanus, circa mediũ, extrà de fer. & in c. venerabilis, col. j. verſ. ſed hîc quæro, eodem tit. & in c. ſignificante, colum. ij. verſicu. ſed ſi non apparet, de reſcrip. & in cap. ſicut, poſt princip. de cohabi. clerico. & mulier. & in cap. j. §. & quia vidimus, colum. vij. verſicu. extra not. titu. qui feudum dare poſſ. & in ca. j. §. ſi quis de Manſo. colum. iiij. verſicu. quæro de fluminibus, titul. de controuer. inueſti. & conſilio ccccx. verba dicunt, poſt princip. & iterum ante finem libr. j. quod repetitur conſi. ccccxiij. lib. v. & eundem Bald. conſilio ccccxlviij. conceſſa eſt, lib. iij. quod repetitur conſilio ccclxxv. lib. iiij. vbi decidit, an ſi fuerit conceſſa emphyteuſis vſque ad tertiam generationem, computetur primus recipiens. Luc. Pen. & Ioan. Pla. in l. peculiari, C. de proximis ſacr. ſcri. libr. xij. Angel. in §. primo, in Authen. vt ab illuſtri, Imol. in l. j. ff. de conditionibus inſtitutionum, & conſilio x. in caſu præmiſſo. in primo dubio, Marti. Laud. poſt And. Iſer. in §. & quia vidimus, columna penul. verſi. quæro an

Vſque, dictio ſit ne excluſiua, an incluſiua.

dictio,& ibi quoque Card. Alex.col.pe.in versi.eiusdem initij, titu.qui feud.da.pos.Pet.Ferra.titu. forma cap.quando tex.prod.ad æter.rei memoriam,in verbo,vsq; ad Calend. Ianuarij. Alex.consi. cxj.circa primum,col.v.vers.& prædicta, lib. iij. & consi.xxvj.consideratis verbis, ad fi.lib.iiij.& consi.cxiiij.visa scripturarum,col.ij.lib.v.& consi.cxxv.attentis verbis col.j & seq.eo.lib.v.Barb.in rep.l.cum acutissimi,col.vlt.vers.adde Ang.C.de fideicom.Soci.cons.xxv.dominus Franciscus,col. ij.vers.quare assumo,lib.j.& è Grammaticis Priscianum, lib.j.& è Theologis Diuum Augustinum, in Psal.xiij.enarrantem illud,Non est,qui faciat bonum,vsque ad vnum. Et in Psal.cxij.super illud, A`solis ortu vsque ad occasum.

67 ¶De dictione(ad)vide tex.in l.non putabam,& ibi Alberi.ff.de cōdi.& demon.& in l.qui filium,§. vlt.versi.ad annum,ff.ad S.C. Treb.& in l.qui duos,§.j.ff.de manu.test.& in l.quidam Hyberus, cum glo.in verbo, ad parietem, & ibi Bar.ff.de serui.vrb.præd.& glo.in l.militis codicillis,in prin. & ibi Bar.& Bal.ff.de test.mili. Arch.in c.presbyter, in princ.lxxviij.dist.& in c.ecclesias,xiij.q.j. Old.d.consi.xlix.col.ij.versi.de ad,quòd includat.Ioan.And.in d.c.si gratiosè, de rescript.lib.vj.Alber.in d.Auth.hoc ius,col.ij.C.de procura.& in l.ordinata,paulò ante fi.ff.de liber.cau. & in dictionario,in verbo,ad,Bar.& Bal.in l.si cui legetur, in prin.& ibi quoque Alex.& Franc. Aret.col.ij.ff. de leg.j.Bal.in rub.ff.sol.mat.circa medium, & in d.c.si quis de manso. col.iiij.vbi sup.titu.de contro.inue.& consi.xxxj.præsuppositis verbis, lib.iiij.quod repetitur consi.ccclvj.eod.lib.iiij.Imo.d. consi.x.Floria.in l.item sic,§.qui habet,ff.de serui.rusti.prædio.Alex.consi.liiij.viso processu, colū. iij.vers.itaque pro dimidia,lib.v.& Cæpol.consi.ij.super casu,col.iij.versi.v.hoc probat.Pet. Ferra. loco alle.in præce.versi.Vt tamen interim non omittas multis Grammaticis hoc interesse inter,ad, &,in,vt in theatrum ire,sit theatrum intrare:ad theatrum verò ire,in locum theatro proximum ire. Nec illud quoq;,hanc dictionem,ad,interdum idem significare, quod post. Tullius ad Atticum lib. xij. Aut nescio quid intersit,vtrùm illuc nunc veniā,an ad decem annos.Rursúmq;: Solebat me pungere,ne Sampscicerani merita in patriam,ad annos sexcentos maiora viderentur,quàm nostra. Super quo & tu videas è nostratibus Alex.consi.cxxxvij.in causa & lite vertente inter Lancelotum,col.iij. vers.peccat & in alio,lib.ij.

Ad dictio.

Ad & in, an differant.

68 ¶De dictione,vltra,vide text.in l.si vltra, & ibi Iaco, Bu. Bald.& Ang. C. de fideicom.omnes propè in c.Raynutius,extrà de testa.& ibi præcipuè Bened.in repe.in verbo, Alterochæ filiæ impuberi vltra dotem,in princi.glo.in cle.j.in verbo,facere.& ibi Steph.Guil.Laur.Imol.colū.iij.super eadem glos.& Card.Flor.in xxij.quæst.de vsur.Io.Mo.in c.j.de tempo.ordi.lib.vj.Barto.in l.qui ita.ff.de dot.præleg.Bal.in Authen.ad hæc,colum.ij.versi.sed dubitatur,C.de vsu.& in l.posthumus,col.j.in addi.ff.de inoffi.testa.& in l.eum qui,§.qui iniuriarum,col.vlt.versi.& prædicta,ff.si quis cautio.& in c.vlt.col.j.versi.& ex hoc not.titu.de fratri.de no.bene.inue. & consi.cccclxxiij.quidam emerunt, in prin.lib.j.quod repetitur consi.ccccxj.lib.v.Imo.in c.vltra tertiam,extrà de testib.Raph.Co.cons. cxj.ciuis quidam Flor.colum.ij.versi.pro parte negatiua.Raph.Fulg.consi.xl.dominic.testator, col. ij.Ro.in d.l.j.ff.si quis cautio.Corn.post Sal.in l. filiam,C.de colla.& consi.xiij. quamuis videatur, colum.ij.versi.item si obiiceremus, & iterum versic.nec obstat,quod suprà lib.j.Barb.consi.lxxiiij. omnia quæ facitis,colum.vj.lib.iij.glo.prag.san.titu.de friuo.app.§.quódque ante, in verbo, vltrà. Steph.Bertran.consi.ccclxix.ponitur,col.ij.lib.ij.& consi.clxiiij.ponitur in princ.lib.iiij. Phil. Dec. consi.cxc.circa primum dubium, col.vlt.versic.quartò quod repetitio.& consi.ccxc.domina Blasia, col.j.post prin.iterúmq; col.ij.& iij.versi.nec obstat quòd illa dictio.& consi.ccccxxiij.negari,col.j. vbi & alios citat.

Vltra.

69 ¶De dictione,citra,consequens est dicere;nam hæc,& illa,sunt veluti opposita, vt per Bald.in addi. d.consi.ccccxj.lib.v.& probat illud Horatij,

Citra.

Est modus in rebus,sunt certi denique fines,
Quos ultra citráque nequit consistere rectum.

Et illud Plinij,lib.x.cap.xxiij. Et quamuis vltra citráque peruolent, nunquam tamen aduenisse vsquam,nisi noctu existimantur.Sicuti,vltro citróque,l.si quis ex argentariis,§.rationem, ff. de eden. & l.seruus meus,ff.manda.& l.quemadmodum,§.vltimo,ff.de condi.indeb.& l.ij.in prin.ff.de neg. gest.& l.Labeo,libro primo,ff.de verbor.signi.& Tullius in actione in Verrem vij. Monumentum sceleris audaciæque suæ voluit esse in conspectu Italiæ,vestibulo Siciliæ, prætervectione omniū qui vltro citróque nauigarent.Et in oratione pro Sexto Roscio Amerino : Posteà homines cursare vltro & citro non destiterunt.Et lib.vj.de Repub.in Somnio Scipionis:Multísq; verbis vltro citróque habitis,ille nobis consumptus est dies. Et lib.ij.de Natura Deorum : Sic naturis his,ex quibus omnia constant,sursum deorum,vltro citróq; commeantibus mundi partium coniunctio continetur.Cęsar lib.primo belli Gallici:Cùm sæpe vltro citróq; legati inter eos mitterentur.Varro lib. iij. de Re rustica:Pisciculi vltro citróq; commeant.Pli.lib.xiij.c.xvij.Quin & exercitus pastos accepimus, vltro citróq; commeantes per Africam. Suetonius vltro citro sine coniunctione dicit, in Caligula c.xix. Per hunc pontem vltro citro commeauit.Igitur(vt redeamus)de dictione,citra, vide Bal.in l.falsus, colum.iij.versi.& not.de ista dictione, & ibi Angel.in repe.col.ij.& seq.C.de furt.Bal.in d.l.si eum, §.qui iniuriarum, columna vlt.ff.si quis cau.& in l.indicia, ad fi.C. de rei vendi. & in l.transigere,

vltra citráq;.

Vltro citroq;.

Vltro citro, sine copula.

Iterum de dictione citra.

C.de

C.de transac.& in sua Marg.in verbo,citrà.& d.consi.ccccl xiij.in prin.lib.j. Bar.in l. Celsus,col.vlt. versi.sed circa huiusmodi,ff.de vsuca.Luc.Pen.in l.j.colum.ij.C.de iure fisc.lib.x.Domi.consi.xviij. Christi nomine inuocato,quia copiosè,in ij.dubio.Pau.Ca.cõs.cccxiiij.super eo quod quæritur,col. iij.vers.tertiò facit,lib.j. Ale.consi.xlv.visis attestationibus,col.ij.vers.sed illa verba, lib.ij.& consi. cviij.in causa & lite vertente inter dominos,col.iij.vers.secundus testis, eod.lib.ij.& consi.cxviij.in causa & lite vertente inter Antonium,col.pe.vers.& similiter dicunt,eo.lib.ij.& cons.lxxxviij.quoniam omne datum,ad fi.lib.v.& consi.xcviij.cõsideratis his, etiam ad fi.eo.lib.v.Card. Ale.in c.nominationes,§.venales.ij.q.vj.& Phil.Dec.in l.certum,in prin.C.vnde leg.

70 ¶De dictione, ante, vide l.qui ante Calendas, & ibi Doct.præsertim Alexand. & Franc.Aret.ff.de verb.ob. & l.eum qui ita.§.qui ita stipulatur,ante,eo.tit.glo.in d.c.anteriorũ,in prin.ij.q.vj.Old.d. cõs.xlix.col.vlt.Io.And.in c.præterea,le ij.col.ij.in verb. inf.xx.dies, extrà de app.& Alb.in Auth. hoc ius.colũ.ij.C.de proc.& in dictionario,in verbo, ante. Et facilè intelligere possumus ex iis, quæ diximus de dictione post,suprà,nu.49.limita sextò.Nã hæ dictiones, ante, & post,sunt earundẽ virium & naturæ,seq; mutuò respiciunt,vt latè docuimus in rep.l.si vnquam,in verbo,& posteà,nu.11. C.de reuocan.dona. *Ante.*

71 ¶De dictione,intra,vide text.in l.si stipulatus fuero decem,ff.de verb.obli.& in l.si quis sic dixerit, & ibi Alcia.ff.de verb.sig.& in l.j.§.si intra, versi.quod dicimus, ff. de succ.edic. & in l. ex facto.§. item quæro,versi.sed finis,iuncto præcedenti,& ibi Franc.Are.col.vlt.vers.no.vlt.ff.de vulg.& pup. & glo.in d.c.anteriorum,in princ.ij.q.vj.Oldra.d.consi.xlix.Iaco. Are.Ray.& Bar.in l.qui ita,ff.de dot.præleg. Albe.in d.Auth.hoc ius,col.ij.C.de procu.& in dictionario,in verbo, intrà, Bar.in l.j.§. cùm vrbem,ad fi.& ibi Alb.& Bal.in §.in initio,ff.de offi. præfect.vrb.eundem Bald.in sua marga. in verbo,intrà.& consi.cxv.super primo puncto,lib.j.Anto.in d.c.præterea, de app.Pan.in c.j.in ij. no.de auto.& vsu pali.Card.in proœmio cle.§. nec sanè, in iij. quæst. Ro.& Franc. Aret.in d.l.qui ante Calendas,ff.de verb.obl. Alex.cons.viij.videtur fortasse,col.ij.versi.præterea etiam, lib.iiij.& consi.ccxj.põderatis verbis,col.j.lib.vj.& Corn.consi.ccxliiij.licèt in hac,col.iij.versi. quia nonnunquã,lib.j.Soc.cons.ccxj.breuiter,in prin.lib.ij.& ex externis scriptoribus,Gellium lib.xij.Noctium Atticarum,c.xiij. *Intra.*

72 ¶Nec in hoc omittendum est,hanc dictionem,intra, & dictionem,extra, sibi ex diametro aduersari:vt patet ex l.j.§.siue autem, ff. de aqua quoti.& æsti. vbi ita scribitur: Siue autem intra vrbem sit aqua,siue extra vrbem,huic interdicto locus erit.& glo. in l.si fines, in fi.C.de euict. Ex quo & illud Ennij ex xij. Annalium,apud Priscianum lib.vj. *Extra. Intra & extra.*

Occumbunt multi leto ferróque lapíque,
Aut intra muros,aut extra,præcipe casu.

Atque illud Horatij lib. Epistolarum primo,epist.ij.

Iliados intra muros pugnatur,& extra.

Sicuti etiam,intrà,& extrinsecus,quod ab extrà fit.Columella lib.xij.rei rusticæ.c.xliij.Hæc vasa & opercula extrinsecus, & intrà diligenter picata esse debent. Atq; etiam intrà, & post l.j.in prin.ff. de vi & vi arma.cùm dicitur,Tantummodo intra annum,post annum verò &c. & l.in honorariis,in prin.ff.de actio.& oblig.vbi scribitur, hæ etiam post annum darentur, cæteræ intra annum.& in l. ij.§.si primus,ff.de bon.pos.secun.tab.Constat autem,has dictiones extra,extrinsecus & post, excludere,vt etiam de,post,nuper diximus. *Intra & extrinsecus. Intra & post.*

73 ¶De dictione, præter, quam & ea dictio, extrà, repræsentat, vt in eo loco Plauti in Amphitryone: Vt mihi, extra te vnum,mortalis nemo corpus corpore contigit.Et Terentij in Phormione: Neque cognatus,extrà vnam aniculam, quisquam aderat. Quibus planè constat, extrà, significare præter, vt alibi sæpe apud probatissimos autores. De hac igitur dictione, præter, vltra id quod iam subolere potes ex eo quod diximus, vide text.in l.si ita legatum, & ibi Barto.Sal.Rapha. Co.& Ias.ff. de lega.j.& l.Seia,§.vxori,& ibi Dy.Alberi.& Barto.ff.de annu. lega.& l.j.& ibi gloss.Barto.Sal. vtrunque quidem in fin. Bald. Alber.& alios, ff. de pigno.actio & in cap. quæsitum, extrà de tempo.ordi.& in cap.decet, & ibi Archidia.de immu.eccle.libr.vj.gloss.& Archidia. in cap. Ebron, xiij.q.ij.Inno.in cap.dudum, le ij.in fin.& ibi quoque Anto.& Pan.columna v.de elect.& in cap. literas,& ibi etiam Host.Panor.columna penultim.Fel.in fin.& alios, de præsump.Oldra.d.consil. xlix.colum.vlt.Pau.Eleaz.& Recenti.in cle.j.de sum.tri.eundem Pau.Ioan.Lig.& Imo.in cle.multorum,de pœnit.Cy.Barto.Bald.Sal.& alios in l.actione,C.de transac. Collec.in cap.tua nobis, columna ij.versiculo præter hæc,extrà de deci. Alber.in d.Authen.hoc ius,colum.ij.C.de procur.& in l.Cæsar,columna ij.versiculo quartò collige,ff.de publi.& in dictionario in verbo, præter, & in l. qui bona,§.si quis quia,ff.de dam.infec.Barto.in d.l.si quis eum,§.qui iniuriarum, & ibi Bald.colũ. vlt.versi.modò veniamus,& seq.& Recentiores,ff.si quis cau.eundem Bar.in d.l.qui ita, ff. de dot. præleg.Azo.à Ramengis in rep.c.nos in quenquam, colũ.vj.vers.cùm quæritur vtrum dictio, ij.q.j. Bal.in l.sed & hæ,§.præter,ff.de proc.& in l.si tutor reipublicæ,§.vlt.ff.de tut.& ratio. dist. & in l. data,colum.x.versi.& si dicatur,C.qui ac.non pos.Luc.Pen.in l.ex eo,col.j.C.de agen.in reb.lib.xij. Ang.in rep.d.l.falsus,columna ij.& se.C.de fur.& in l.si vltra.C.de fideius.& consilio ccxciiij.quo- *Præter.*

niam in vltimis voluntatibus,colum.ij.versi.descendo ad primum. Ant.in c.ij.extrà de offi.vic. Pan. in c.cùm ab omni, in iiij.no.de vit.& hon.cler.Raph.Co.d. consilio cxj. ciuis quidam, columna ij. versicu.eò magis.Cardin.Floren.in cle.j.in princ.in j.oppo.de sum.trin.& in cle.j.§.verùm, in vij. not.de hæret.Ro.& Ias.in d.l.j.vtrunque,colum. iij. ff. si quis cau.eundem Ro.consi.cccxxviij.præsens consultatio,colum.j.Io.Plat.post And.Baru.in l.agentes,colum.ij.vers.& no.quòd dictio.C.de ag.in reb.lib.xij.Ang.Are.in §.cùm autem,colum.j.versi.not.ibi præter bona, Inst.de act.Barb.in c.si quis presbyterorum,col.vlt.extrà de reb.ecc.non alie.& d.consi.lxxiiij.col.vj.lib.iij. Fran.Are. in l.quicunq;,in ij.no.C.de ser.fug.Corne.in Authen.hoc amplius, colũ.ij.C.de fideic.Card.Ale.in c.si quenquam,§.in omnibus, numero.1.2.q.iij.glo.prag.san.titu.de ele.§.si aliter, in verbo,præter, & iterum titu.de his qui in missa,§.j.Franc.Rip.in c.cùm Mar. Ferr.in xiij.no.sub nume.19.extrà de const.

74 *In.* ¶De dictione,in,quæ omnino,aut propè eiusdem significationis est, atq; dictio intrà, de qua nuper diximus,vt scribit Gellius eo.c.xiij.lib.xij.& probat tex.in d.l.j.§.quod diximus,ff.de succ.edi.& declarat Bar.in l.Gallus,§.ille casus,col.ij.ver.vltimò vos videtis,ff.de lib.& posth. An igitur sit exclusiua,an inclusiua,vide tex.in d.l.si quis sic dixerit,& ibi quoq; Alcia.ff.de ver.sig.& Old.d.cõs.xlix. col.vlt.& Signo.cõs.xvj.statuto ciuitatis,in prin.& Albe.in d.Auth.quod ius,colũ.ij.& in dictionario,in verbo,in,& latissimè omnium Bar.& Bal.in l.Gallus,§.ille casus,& vtrunq; quidem,col.vlt. & ibi etiam Recentiores,ff.de lib.& posthu.Bar.cons.cix.contra Titium,versicu.secundò quia dicit. Bal.in rub.ff.sol.ma.col.j.& ij.& Imo.in cle.causam,col.v.vers.quid autem, si in ostio, & iterũ col. ix.vers.glo.in domo,de elec.& Pan.in cle.vlt.col.ij.vers.aliud importat, de æta. & quali.Pet.Ferra. titu.forma c.quandò testes prod.ad æter.rei memo.in verbo, vsq; ad Calẽdas,col.j.& omnino Ale. qui alios multos citat,d.consi.cxxxvij.lib.ij.quo loco suprà citauimus,in dictione, ad. Et Alciat.lib. παρέργων ij.c.xxiij.vbi probat,hanc præpositionem cum accusatiuo casu, vsque significare: vt apud Virgilium lib.ix. Aeneidos:

Aequasset nocti ludum,in lucémque tulisset.

Et Martialem lib.j.

–In lucem semper Acerra bibit.

Cui adde eundem Martialem lib.vij.

In lucem cœnat Sertorius.–

75 *Circa.* ¶De dictione,circa,(ea enim nonnunquam pro,in, accipitur, vt apud Titum Liuium, lib.ix ab vrbe condita,Nam & circa omnia defecerunt in omnibus.)vide & tu Bal.in l.Rutilia,ff.de contra.emp.& vend.& in cap.dilecto,extrà de testi.& in d.c.vlt.colum.j.versic.& ex hoc titu. de fratri. de no.bene inuesti.

76 *Infrà.* ¶De dictione,infrà,)vide Inno.in c.pia,col.j.in verbo,computato,extrà de excep.Old.d.consi.xlix. col.ij.Io. An.in d.c.prætereà, le ij.col.ij.in verbo,infrà xx.dies,extrà de app.Collec.in c.j.in prin.& ibi quoq; Pan.col.j.in j.no.extrà de cle.coniug. Bal.in sua marg.in verbo.infrà, & d.consi.cxv.lib. iiij.Alb.in d.Auth.hoc ius,col.ij.C.de procu.& in dictionario in verbo, infrà. Car. Flor.in d.procœmio,cle.§.nec sanè,in iij.q.& in cle.j.§.præfatæ,de stat.mona.Pan.in c.ex parte, in ij.no.extrà de resti.spo.& in c.cùm virum,in j.no.extrà de regul.Corne.d.cons.ccxliiij.licèt in hac, col.iij.versi.quia nonnunquam,lib.j.Pet.Ferra.in tit.forma respon.rei conuen.in verbo, in termino, col.ij.versi.quid ergo si per iudicem.

77 *Supra.* ¶De dictione,supra,ea enim opponitur illi dictioni infrà, & sese vtraque mutuò atque ex opposito respiciunt:vt patet ex l.peregre,in fi.princ.ff.de acquir.pos.cùm dicitur, cùm supra terram, an infra terram possideam,& in l.j.in multis locis,ff.de gradi.affi.& apud Quintilianum lib.xj.c.iij.eodémque vlt.quo loco tractat de cultu oratoris.Nam infrà mulierum est,suprà centurionum. Et Tullium lib.iiij. Academicarum quæstionum:Suprà,infrà:dextra,sinistra:antè,pòst.Et lib.epistolarum familiarium ix.epistola postrema. Supra me Atticus, infra Verrius. Plinius lib.ij.c.xxxj.Et plures soles cernuntur nec suprà ipsum,nec infra.Vt super,& infer,pro suprà & infra, apud Catonem, Rei rusticæ c.cxlix.Ex Calendis Septembribus prato sicco decedat, vbi pyrus florere cœperit prato irriguo, vbi super inferq; vicinus permittet,tum decedito.Nisi illic,super inférque vicinus, pro supero inferóq; vicino accipiatur.Nam continuò subdit,vel diem certam vtrique facito; vt hæc verba ad superum & inferum vicinũ referantur. De hac ergo dictione suprà, vide glo. in d.l.Seia,in verbo,suprà, ff.de dot.præleg.Iacob.Aret.& Bar.in l.qui ita,eod.titu.Bald.in sua marg.in verbo, suprà. Ang.d. consi.ccxciiij. quoniam in vltimis voluntatibus, colũ.ij. vers. descendo ad primum. Ro.in d.l.j.ff.si quis cautio.Alex.consi.cxciiij.consideratis, colũ.iij.versi.satis est ergo,lib.ij. Vt tamen interim non nescias & hanc dictionem pro præter, de qua etiam suprà diximus, nonnunquam accipi. Virgilius lib.ij.Georgi.

Supra, & infrà. *Super, & infer.* *Suprà pro præter.*

Rara sit,an supra morem sit densa,requiras.

78 *Super.* ¶De dictione,super,vide tex.in l.diuortio,§.quod in anno,ff.solu.matr.& ibi Dy. Alber. & Ias.qui exponunt hęc verba tex.super annuam mercedem,id est,vltrà,siue præter.In qua etiam significatione vsurpauit & ipse Virgilius lib.vj.Aeneidos:

–Super

—Super & Garamantas & Indos
Proferet imperium.—
Et Liuius lib. vij. Secundi belli Punici: Marcellus etiam aduerso rumore esse, super quàm primò malè pugnauerat: quia vagante per Italiam Annibale, media æstate Venusiam in tecta milites abduxisset. super quàm (inquit) id est præterquam. Et Plinius lib. epistolarum v. ad Maximũ: Angit me, super ista, casus istius. Idq; propè solenne fuit Cornelio Tacito. Nã lib. iij. Super eas ciuitates, quas memoraui. Iterúmq; : Super tot Senatores aduersos. Et lib. iiij. Super Consulatũ, & triumphalia de Getis, gloriæ fuerat bene tolerata paupertas. & alibi sæpe.

79 ¶De dictione, absq;, (nã & de ea quoq; circa hãc vim inclusionis & exclusionis à nostris disputatur) vide glo. & Archi. in c. non est nostrũ, xxiij. q. v. Archi. in c. qui generaliter, in versi. nedum, & ibi etiã Io. And. Domi. & Philip. Franc. de procur. lib. vj. eundem Archi. & Domi. in c. statuto, versi. sanè, de deci. eo. lib. vj. Oldr. d. cons. xcix. col. vlt. Alberi. in suo dictionario, in verbo, absq;. & in d. Auth. hoc ius, col. ij. C. de procura. Bal. in d. l. data, col. vlt. versi. & si dicatur. C. qui accu. non pos. Lucam Pen. in l. si quis, ad fi. C. de fabri. lib. xj. *Absque.*

80 ¶De dictione, de, (nam & ea ad hoc examẽ à nostris quoq; reuocatur, sit ne exclusiua, an inclusiua) vide Archi. in c. j. xiij. dist. Alex. in addi. Bar. in l. ratio, §. si per venditorem, ff. de actio. empt. & Fel. in c. quia indicante, col. vlt. extrà de præscrip. *De.*

81 ¶De dictione, iuxta, (nam & ea interdum pro intra accipitur) vide gloss. & Bart. in l. quidam Iberus, ff. de seruit. vrb. prædio. Iacob. Aretin. in l. testamentum, C. de insti. & subst. Archi. in c. venerabilibus, §. vlt. in verbo, iuxta, de sent. excom. Nicol. Mat. in l. admonendi, ff. de iureiur. Alberi. in d. Authen. hoc ius, C. de procura. & in dictionario in verbo, iuxta, Angel. in l. militis codicillis, in princ. ff. de testa. milit. Alexand. consilio cxx. omissis, columna j. versiculo nam respondeo, lib. ij. & d. consilio viij. videtur fortasse, columna ij. versic. prætereà etiam assumendo, & iterum versicu. septimò nam præsupponitur, libr. iiij. & de aliis multis huiusmodi dictionibus, videbis per Oldr. d. consilio xlix. *Iuxta.*

VENIR PAR DEVERS L'ACHEPTEUR, GLO. XII.

1 IGITVR NON SATISFACIVNT huic nostro statuto, qui huiusmodi oblationem faciunt apud acta, aut coram iudice, eámq; posteà notificari faciunt emptori, eúmque citari faciunt processurum in materia retractus, vt iam à multis fieri vidimus. Nam hîc dicitur, quòd consanguineus debet adire ipsum emptorem. Et infrà, in §. ix. dicitur, quòd si consanguineus non possit reperire emptorẽ, debet offerre vxori aut domicilio ipsius. quo in loco in fi. illius §. nos de hac re pleniùs dicemus, vbi omnino videbis. *Non satis est, oblationem retractus facere apud acta.*

2 ¶SED ET EX HOC, quod dicitur consanguineum adire debere emptorem, & ei offerre pretium, satis intelligitur, etiamsi nihil aliud id suaderet, debere consanguineum id facere suo periculo, per tex. in l. vlt. & ibi Bal. col. ij. versi. & nota quòd debitor, C. d condi. inser. & c. significãte, extrà de pigno. Quid autem si semel detulit pretium ad emptorem, qui recusauit accipere, ideóq; vocatus in ius, victúsq; ac condemnatus est admittere cõsanguineum ad retractum: qui quidem consanguineus (ne ei tempus curreret) iterum defert pretiũ, sed in itinere ab hostibus vel prædonibus spoliatus est, sine vlla ipsius culpa: an tunc id cedet periculo ipsius, an emptoris. Et idem quæri potest in retractu conuentionali. Et id quidem cognosces ex scriptis à Bar. in l. item illa, in princ. ff. de constit. pec. & ex tex. in l. qui decem, in princ. ff. de solut. vbi inter cætera illud scribitur. Etenim non est æquum, teneri eum pecunia amissa, qui non teneretur, si creditor accipere voluisset. *Retrahens debet suo periculo pretium ad emptorem deferre. Quid si antè emptor erat in mora.*

L'ACHEPTEVR, GLO. XIII.

1 CONSVETVDO NOSTRA hîc simpliciter loquitur de emptore, tanquam scilicet quilibet emptor, quisquis qualísvecunq; is fuerit, teneatur rem venditam consanguineo offerenti pretium cedere, per no. à glo. in c. vt circa, in verbo, aliorum, de elec. lib. vj. & Bar. in l. si pluribus, ff. de lega. ij. in quibus locis tractant, an & quando & quomodo indefinita æquipolleat vniuersali, de quo etiam per Dy. in rub. de regu. iur. lib. vj. & ibi latius Petr. Ancha. col. iij. versicu. tertiò quæro, & Philipp. Franc. & Oldr. consil. c. in executione, Inno. in c. auditis, in verbo, exceptionem, & ibi cæteros, præsertim Panor. extrà de præscrip. Iacob. Bel. & Sal. in l. si necessarias, §. si annua, ff. de pign. act. Ray. Forl. in repe. l. omnes populi, char. penult. versicu. quæritur ergo. & ibi Bartolus in vj. q. princ. versiculo vt igitur videamus, ff. de iusti. & iure. Albe. in l. si ita scriptum, §. si pluribus, ff. de leg. ij. & in l. Cæsar, numero 14. 15. 16. ff. de publica. Bartolus in l. qui ædificium, ff. de seruitute vrbanorum prædiorum, & in l. j. ff. de regulis iuris. Bald. in l. stipulatio ista, in princ. ff. de verbor. oblig. & in l. si seruitus, & ibi quoque Alberi. ff. de serui. vrb. prædio. & in cap. ex parte M. col. pen. versi. porrò, & iterum versi. ista igitur, extrà de appel. & consi. lij. *An quilibet emptor teneatur admittere cõsanguineũ. Indefinita an æquipolleat uniuersali.*

casus

casus talis est,statuto ciuitatis,post medium,lib.j. quod repetitur consil.ccclxxxiiij.lib.v.& eundem Bald.cons.clxxx.ad euidentiam,col.ij.lib.ij. Ang.in l.pe.C.de impub.& ali. substi.Panor.in c.ij.extrà de coniug.lepro.Philip.Franc.in c.cùm in multis, in prin.de rescrip.lib.vj.& Alex.in l.qui filiabus,in princ.ff.de lega.j.& consi.lv.prospectis,col.vij.nu.13.lib.iiij.& consi xxxiij. consideratis verbis,propè per totum,lib.vij.cum simi.Et an id & quomodo procedat in statutis, videbis apud Bar.in d.l.omnes populi,char.pen.versicu.iuxta præmissa quæro,& ibi Alex.in addi.ff.de iusti. & iure. Et quid in materia odiosa,vide Docto.in l.ij.ff.de liber.& posthu.Bart.& alios,in d.l.si pluribus,ff.de lega.ij.Et quid in materia testium & probationum:omnes propemodum negant æquipollere:vt per Innoc.& Panor.in c.auditis.de præscrip.Oldr.consi.c.in executione, Pet.Anch.& Imo.in c.quanto, de his sic quæ fi. à præla. Alexand.in l.rescriptum, in ij.no.ff.de pactis, & consilio vij.super hac,ad fin.lib.j.& consilio.cx.visis,columna j.versiculo quinimo, & versiculo & expressius, eod.libr.j.& consilio cxiij.in causa,columna penult. versi.prætereà licèt, & sequen.lib.ij.& consi.ccxij.post medium,libr.vij.& Caro.Rui. cons.xlv.habita, col.ij.nume. 3. lib.j.& consi.xcviij.visa renuntiatione, col.iij.nu.5.eo.lib.j.& cons.lxxj.circa processum,col.iij.nu.10.lib.ij.& consi.v.viso processu,colum.iij.nume.6.lib.iiij.& consi.lxiiij.colum.penult.nu.13.eod.lib.iiij.& consi.cxix.in causa,col.pe.nu.9.eo.lib.iiij.

An & clericus teneatur.

2 ¶Sed hic quæstionis esse potest,an clericus emptor,siue etiam ecclesia hîc comprehendatur, vt scilicet si emerit, teneatur cedere consanguineo offerenti.Nam quòd econtrariò clericus consanguineus hac consuetudine vti possit,minimè dubium est, cùm text. sit in eam rem apertissimus in c.constitutus,extrà de resti.in integ.& latè diximus suprà in verbo,**le parent**,quæ est glo.viij.nume. 33. sed consequenter quæro.Sed ille text.non definit, an è diuerso clericus qui emit, cogi possit ex huiusmodi consuetudine cedere consanguineo. Tamen vt non intremus in maximum illud pelagus,an & quãdo statuta laicorum ligent clericos & ecclesiam, non est mihi dubium, quin clericus aut ecclesia emens fundum teneatur consanguineo redimenti cedere ex hoc statuto,quod non laicorum tantùm est, sed commune & clericorum & laicorum,vt quod ab vtrisque & communi omnium consensu conditum est & approbatum,sicuti & alia hoc volumine consuetudinum inscripta.Ideò & omnes, vel clericos ipsos,ligat,ex sententia Bal.in c.cùm venissent,colum.ij.versi.oppo.dicitur,& ibi etiam Ioan.Ligna. Panor.in ij.no.extrà de eo qui mitti. in posses. ita intelligentium eum text.in quo Papa iubet decidi causas clericorum secundùm cõsuetudinem patriæ,dicítque Bal.eum tex.ad hoc multũ not.& idem voluit ipse Bal.in c.imperialem, col.iij.versi.quæro nunquid si ex cõsuetudine,& ibi quoque Mart. Laud.titu.de prohi.feud.ali.per Fed.Ioan.Lina.in c.quod clericis, & ibi Franc. Aret.col.vlt.de for. compe.Anto.& Imo.in c.ecclesia sanctæ Mariæ,& ibi etiam Fel.col.xxxiiij.versi.secundus casus, & Philip.Deci.propè per totũ, de consti.Imol.in c.ad nostram, per illum text.& ibi Fel.col.ij.de proba.Panor.consi.lxxij.circa primum breuiter,colum.ij.versi. prætereà Papa, lib.j.vbi etiam dicit ita debere intelligi d.c.cùm venissent, & d.c.constitutus: vt hinc facilè coniicias, quòd & hoc intelligit procedere in casu nostræ consuetudinis,de quo illud c.loquitur.& allegat prætereà c.cùm causa, de re iudica.à cõtrario sensu:vbi & id Panor.ipse no.in iij.not.& Alex.consi.ccxj.ponderatis his omnibus,col.j.lib.ij.Franc. Aret.consi.xlv.visis articulis,post prin.Card. Alex.in c.j.in fi.x.dist.& in c.qui clericus,col.j.titu.si de feud.fue.contro.inter do.& agna.& Rochus Cur.in repe.c.vlt.in j.limitatione,xj.quæst.extrà de consue.& hæc est communis nostrorum sententia, quam nos sequendam ducimus, quamuis reclamet more suo Barba.consilio lxv.referam in medium,columna antepenultima lib.iiij.

Statuta cõmunia laicorũ & clericorũ, clericos ipsos tenere.

Quid, si id statutum esset laicorum tãtùm.

3 ¶Quòd si hoc statutum esset laicorum tantùm, Bal.in tracta.protomixeos, colum.v.versic.sed pone quòd res fuit vendita,dubitat,an ligaret clericos & ecclesiam: & nihil aliud quàm dubitat. At ipse consi.ccc.statuto cauetur.in ij.dubio,lib.j.tenet expressim & in hac ipsa specie, quòd eos non ligat: imò verò & quòd non habet locum in rebus feudalibus & emphyteuticis ecclesiæ. Quem ita refert, & sequitur Ias.consi.clij.vera & iuridica,col.vlt.lib.iiij. de quo tamen vltimo posteà dicemus nu.8. sed vnũ.& sequẽ. Sed & illud de clericis nuncupatim in hoc statuto voluerunt Imo.& Panor.in d.c. constitutus.& idem Imo in d.c.ecclesia sanctæ Mariæ,& Alex.clanculùm consi.xxvij.viso themate, in princ.lib.vj.dum dicit,huiusmodi statutum valere saltem quantum ad id, vt laicos liget. & apertissimè consi.cxliij.viso statuto,versi.& dictum statutum, iunctis præcedentibus, lib.vij.& Matthe. Afflic.in tract.proto.tum in prin.tum col.xj.versi.item quæro an istud ius congrui:vbi tamen loquitur de ecclesia,non de clericis:tum deniq; in verbo,est autem,col.iiij.versicu.sed quid si clericus.vbi etiam de clericis loquitur.

Statuta generalia laicorũ, an ligent clericos.

4 ¶Quanquàm contrarium in clericis expressè tenuit idem Afflic.in eodem tracta.eadem col.xj.ver. item quæro an si clericus,& Sebast.Neapodanus in tract.congrui,in prooemio, super verbo,tenorẽ. Et ego quoque ausim intrepidè huic sententiæ accedere,sequutus doctrinam Barto. in l.cunctos populos,col.ix.versic.v.quæro vtrum statuta, C. de Sum.Tri.vbi dicit statuta generalia laicorum, in quibus scilicet nulla fit mentio clericorum aut ecclesiarum,sed tamen tendunt aduersus ea quæ illis competunt non tanquam priuilegiatis,sed vt cuilibet de populo,illos ligare,dummodo sint honesta. & allegat d.c.constitutus, quod vt iam toties diximus, loquitur de hoc nostro statuto,vt etiam hinc intelligas

intelligas Bar. de eodem quoque intelligere. & idem voluit ipse Bart. in repet. l. de quibus, col. vlt. ff. de legib. Lapus allegat. lxxxj. non valuit actus, col. j. Barb. in rub. de reb. eccle. non ali. char. 13. col. vl. & seq. char. col. j. & consi. xiiij. clementissimi, col. iij. versi. ij. præmitto, lib. ij. & consi. lxv. referam in medium, col. xj. & seq. lib. iiij. quibus locis affert concord. Et hanc quoque sententiam videtur fuisse secutus Ant. in d. c. constitutus, dum ex eo notat, quòd statutum laicorum ligat clericos, quantùm ad eorum patrimonium, apertè ex hoc significans, clericos hoc statuto ligari. Et hoc quoque in hoc eodem statuto non obscurè sensisse videntur Cy. in l. neque, C. de hær. insti. & ibi quoque expresè Bal. in fin. vbi dicit, quòd hæc consuetudo tanquam prædialis, ligat clericos, per d. c. constitutus, & Albe. in j. parte statutorum, quæst. xciiij. quid si vendita est res. & Alex. apertissimè loqués in alio statuto huic nostro simili, videlicet quòd consortes præferantur in venditione domus, consi. cxliij. viso statuto Mediolanensi, lib. vij.

5 ¶Et in simili item videmus, quòd statutum ne immobilia alienentur in extraneos, compræhendit clericos & ecclesiam: vt voluit Iac. But. in Authen. cassa. C. de sac. san. eccl. & in l. assiduis, C. qui pot. in pig. hab. & latè Signo. consi. xxj. statuto ciuitatis Mediolani, vbi in hoc affert xv. rationes, quas ibi videre poteris. Bal. in rep. l. j. col. viij. versi. sed quid si statutum disponit, C. de sum. tri. & in d. c. ecclesia sanctæ Mariæ, col. ij. versic. idem videtur dicendum, de constit. & in c. quæ in ecclesiarum, col. ij. versi. sed hîc quæritur, nunquid statutum, eo. ti. & in c. clerici, col. j. versi. sed hîc quæritur de tali dubio, de iudi. & consi. clxxiiij. præsupponendum est, lib. v. Sal. vt à nonnullis citatur, in rep. l. j. ad fi. C. de sac. san. ecc. vbi dicit id se disputasse apud Archiepiscopum Mediolanensem, conuocato consilio Mediolanensi, & aliis iurisperitis, & rursum in d. Authé. cassa, col. vlt. eo. tit. vt etiam à quibusdam citatur, sed non in lec. ipsius reperi. Card. Flo. in c. perpendimus, in ix. quæst. de senten. excom. vbi id dicit consuluisse Franc. Alber. & abundè Barba. in repe. d. rub. de non alie. reb. eccle. in ij. dubio, & d. consi. xiiij. col. v. & sequen. lib. ij. & consi. xlvj. difficile est, col. vlt. lib. iij. & abundantius consil. xxx. illud in medium afferam, lib. iiij. & d. consi. lxv. col. vij. versi. sed ista verè non obst. eo. lib. iiij. vbi id dicit sing. & Ias. in l. filusfamilias, §. diui, in ij. lectu. col. xv. versi. & licèt ista sit communis sententia, ff. de leg. j. Philip. Deci. consi. cxxiiij. Placet mihi & omnibus, col. iij. versi. vj. vt etiam suprà dictum. Ex quibus etiam multi tenent, valere statutum expresè prohibens alienationem fieri in clericos & ecclesiam. Et videbis multa, hanc sententiam confirmantia, in nostro Tract. primigeniorum, quæst. xxxix. & in nostris Legibus connubialibus, in glo. vlti. quæst. xvij. quanquàm sunt multi, qui tenent contrarium, vt in illis locis videre licet. Vt omittamus in hoc nonnullos distinguere inter clericos & ecclesiam, vt per Ang. consi. xlviij. quidam Franciscus, col. vlt.

Statutū ne immobilia alienentur in extraneos, an cōpræhendat clericos.

6 ¶Præterea cùm Papa in d. c. constitutus, statuerit clericos hoc statuto vti posse aduersus alios, satis ostendit & declarat, & alios è diuersò aduersus clericos vti etiam posse, vt id fiat, quod quisque iuris in alterum statuerit, ipse eodem iure vtatur. quem titulum Vlpianus ita exorditur: Hoc edictum summam habet æquitatem, & sine cuiusquam indignatione iusta. Quis enim aspernabitur idem ius sibi dici, quod ipse aliis dicit, vel dici efficit. Quæ quidem Rhadamanthi lex est, teste Aristotele lib. Ethicorum v. c. item v.

Rhadamanthi lex.

Si quod quisque facit, idem patiatur & ipse,
Id iustum fiet denique iudicium.

Quæ si in cæteris obtinent, certè etiam magis in clericis & ecclesia, ar. c. j. §. sed diuersum, tit. de ali. feud. & eius quod not. glo. in §. hoc ius, in verbo, vt plus, x. q. ij. & Hosti. Imo. & Panor. in c. j. extrà de empt. & ven. cum si. à me adductis in nostris Legibus connubialibus in ix. lege connu. versi. sed tamen ad primæ. Quòd si Canonistæ id non admittant, videant si diuis placet, qua fronte, quo pudore suam hanc æquitatem canonicam, quam nobis passim & vbique voce plusquam Stentorea prædicant, conclamant, intonant, tueri possunt: præsertim aduersus doctrinam illam Christianam, qua vetitum est, aliis fieri, quæ nobis fieri nolumus: & præceptum è diuerso, vt cæteris faciamus, quod nobis fieri volumus. Thobiæ iiij. Matthæi vij. vbi scribitur, hanc esse legem & Prophetas, & Lucæ vj. & meminerunt Decreta canonica statim in fronte operis, & in c. dilecti, extrà de maio. & obedi. vbi glo. in eam sententiam affert nescio quos versus. Et eam quidem Alex. Seuerus Imperator, tametsi Ethnicus, clamabat sæpius: idque per Præconem, cùm aliquem emendaret, dici iubebat, Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris. Autor Aelius Lampridius in vita illius: qui & id dicit illum à Christianis didicisse. Ad quam etiam sententiam pertinet l. j. ff. de solutio. quam Bal. in l. j. col. j. C. de his quæ pœnæ no. dicit in id sing. vt quis in alio non aliter iudicet, quàm in se iudicari vellet. & repetit Ro. qui & eum text. dicit not. consi. lv. si volumus.

Aequitas canonica.

Aliis non facias, quod tibi fieri non uis.

Alexander Seuerus.

7 ¶Vt interim prætermittam, multos esse non infimæ doctrinæ, atque autoritatis scriptores (ne in hac re autoritate caream) qui in ea sunt sententia, vt si clerici vti volunt consuetudine & statuto contra alios, & aduersus se quoque alios vti patiantur, necesse est. in quibus est Bal. in d. l. de quibus, col. ix. versi. vj. quæritur an clerici, ff. de legi. & in l. omni nouatione, C. de sacro. eccles. & in l. j. in vj. quæst. C. de contrahen. emp. & in l. in legatis, C. ad leg. Fal. & in l. vlt. §. si verò postquam, C. de iure delibe. & in c. vlt. col. ij. versic. quæstio stat, de vita & honest. cleri. & consi. ccxxvij. honestus vir, col. ij. versicu. præterea iste rector, lib. j. Raph. Co. consil. lxxxiij. quia causa, colum. j. Panormi. in d. c. ecclesia

Clerici utētes consuetudine, aut statuto laicorum, ea refutare nō poßūt.

sanctæ Mariæ,col.vlt.versicu.si verò statutum,& seq. extrà de consti.& consi. vj. casus super quo, lib.j.Alex.consi.ccix.statutis accuratè perspectis,col.penul.versi.ij.principali.lib.ij.& consi.sequen. ponderatis his,col.j.versi.confirmatur per id,& seq.& Soci.consi.xcvij.abundè,col.ij.versic.confirmantur,lib.j.vbi & alios allegat.Philip.Fran.qui id dicit sing.in c.possessor,col.iij. versicu. & idem etiam,de reg.iur.lib.vj.& Franc.Balb.in tract.præscrip.in prima parte v.partis prin.col. iiij. versic. quintò,fallit.Philip.Deci.consi.cccclij.visa instructione,col.iij. versic.& idem in statutis.& Franc. Rip.lib.j.respon.c.iiij.nu.5.Quod tamen quomodo intelligant Cano.videbis apud eos in d.c.ecclesia sanctæ Mariæ.Neque enim hîc diutius immorandum ducimus,cùm ista consuetudo,vt diximus, iuxtà sit clericorum atque laicorum;ideò omnium consensu ac sine controuersia vtrosque ligat. Ex constitutione autem protomixeos in fin.eiusdem,nuncupatim excipitur ecclesia. Quis autem iudex hoc casu aduersus clericum emptorem sit adeundus,secularísne, an ecclesiasticus, dicam inferius,§. viij.in glo.v.in verbo,*le iuge qui en peult congnoistre*,nu.15.ex his autem.

An retractus habeat locum in rebus emphyteuticis et feudalibus ecclesiæ.

8 ¶SED VNVM NON omiserim,quod priuatim spectat ad illud, quod suprà,nu. 3. quòd si hoc,diximus ex Bal.& Iaso.sententia,hanc nostram consuetudinem non habere locum in rebus feudalibus & emphyteuticis ecclesiæ.Nam illud minimè verum esse arbitror, etiamsi hæc consuetudo non ligaret ecclesiam vel clericos:quod enim dicitur,hos non subesse statutis laicorum, intelligitur eatenus tantùm,quatenus de eorum præiudicio agitur.Quòd si agitur de præiudicio laicorũ, etiam in rebus ecclesiasticis,verbi gratia in emphyteusi,de qua loquimur,rei ecclesiasticæ, concessa cuipiã laico:is certè subiicitur,quantùm ad eas res pertinet,legibus laicorum,secundum Pet. Anch. consil. cxxv.visis & diligenter,col.vlt.versi.per prædicta tollitur,& consi.ccccxxxiij.postquam ista domina,in prin.versi.non obstat quòd bona ecclesiarum.Pau.Cast.consi.cxciiij.viso statuto cõmunis Florentiæ,in fi.lib.j.vbi nuncupatim loquitur de statuto huic nostro admodum affini.& consi.ccxc.visa suprà scripta facti narratione,in fi.lib.ij.Raph.Co.loquens in decima, quam laicus tenet in feudum ab ecclesia,consi.lxxxiij.quia causa decimalis,col.j.Alex.consil.ix.ponderatis his,col.j.lib.v.Barb. consil.xiiij.scripsit propheta,col.vlt.versic.ad hoc respondeo,lib.j.Fel.in c.quæ in ecclesiarum, col. vlt.de consti.Philip.Deci.in Authen.cassa,col.ij.versicu.nota secundò,C.de sacro. eccles. & consil. cxxxix.cuius superscriptio incipit,an & quando fœmina,col.j.versi.nec obst. quòd ista sunt. & Soci.inter consil.Alber.Bru.consi.vij.reuerendi patres,col.ij.versi.tertiò probatur.& ipse Bru.in tracta.statutorum repellentium fœminas,in viij. membro quæst.xxij.col.iij.versicu. & prædictam.Et bene facit,quod ante hos omnes scribit Bald.consi.ix.factum tale est,col.pen.versicu. surgit hîc nouum dubium,lib.j.& quod etiam not.Panor.in cap. ex transmissa,in v.not.per eum text.extrà de for.compet.& Steph.Bertran.consi.lxxix.*monsieur mon compere*,nu.4.lib.j.Et quod à plerisque traditur,minori tempore præscribi aduersus vasallos,aut alios habentes causam ab Imperatore, vel ecclesia Ro.quàm aduersus ipsum Imperatorem,aut ecclesiam Ro.vt per Bart.in l.si publicanus,§. ante vectigalibus,ff.de publ.& vectig.Bal.in c.j.col.j.tit.quæ sunt regal.Ang.& Imol.in l.quamuis, ff.de vsucap.cum simi.

9 ¶Hócque nuncupatim,& in casu nostræ consuetudinis,vt scilicet retractus habeat locum in emphyteusi ecclesiastica,respondit ipse Iason palàm hîc secum pugnans,sed vtrobique clientis partes secutus,consi.ccxxiiij.principale dubium,col.vlt.lib.ij.vbi & in hanc sententiam trahit Bal.d.consi.ccc. statuto cauetur,lib.j.suprà allegato pro contraria sententia,& quam ipse alibi, vt suprà quoque diximus,pro alia sententia citauerat.adeò hac in re sibi malè constat.Et idem quoque respondit Alex. à Iaso.non memoratus,consi.xxvij.viso themate & his quæ egregiè,col.ij.in ij.dubio, lib. vj. Sed & idem voluit Matth.Afflic.nullum horum memorans,in tract.proto.col.x.versic.item quæro an ius. vbi & idem dicit sentire Neapod.in j.consuetudine de iure congrui,in verbo,alicuius.

10 ¶Hæcque omnia quodammodo confirmat,quòd à Soci.responsum est,consi. xlv. supponitur in facto,lib.iij.quòd stante statuto,ne res alienetur in extraneum,& si id fuerit factum,possit proximior restituto pretio rem ad se reuocare : si ex tribus fratribus vnus ingressus sit monasterium,ideóque portio bonorum communium in ipsum monasterium transierit,iuxta Authen.ingresſi,C. de sacro. eccles.& postea fuerit à monasterio ea portio in extraneum alienata : poterunt eius fratres vi illius consuetudinis eam reuocare:per multa illic allegata, quæ sunt omnibus obuia,habent enim locum, ex quo possunt depromere,si quid opus sit.Super eo tamen quod diximus in duobus præcedentibus versicu.vide Petr.Ancha.consilio xliiij.primò de viribus,columna vltima,versicu.ex quibus omnibus,Panormi.in cap. quæ in ecclesiarum, in iij.not.extrà de constitu. Cardin.Floren.consil.ij.circa statutum,versic.item in hæreditate,& Alexand.consilio clxix.viso themate,colum.j.& ij. lib ij. vbi videntur ei aduersari.

An retractus habeat locum in re uendita à clerico.

11 ¶EX HIS AVTEM potes intelligere,quòd si clericus rem immobilem vendiderit,eius consanguineus admittetur ad retractum. Quanquam potuisset contrarium videri ex iis quæ respondit Franc.Rip.lib.j.respõ.c.ij.clerici,in j.dubio,statutum illud de quo suprà locuti sumus in præcedenti versi.non impedire clericos,quin possint rem immobilem alienare in extraneos.Sed & col.iij. nuncupatim dicit statutum retractus,non habere locum in venditione facta à clerico. Nam vt hoc illi addas,id per indirectum esset contra libertatem clericorum,qui ob id rem suam minoris sunt vendituri

dituri,scilicet propter onus rei annexum,l.si venditor,§.j.in fin.ff.de ser.expor.cum si. à me traditis infrà,tit.seq.in rub.nu.18.quartum quod in ea,& seq. Qua ratione Bal.consi.xxxj.statutis ciuitatis, circa medium,lib.j.respondit, quòd si onus gabellæ sit annexum cōtractui,statutū iubens eam solui ex venditione à venditore,non compræhendit venditiones factas ab ecclesia:nam licet ipsa ecclesia non soluat eam gabellam,tamen in hoc grauatur, quòd minoris rem vendit, ob id quòd venditor debet eam soluere.& idem tenet ipse Bald.consi.ccccxcvj.punctus quæstionis talis est, statuto ciuitatis,col.ij.versi.interdum statutum non grauat, lib. iiij. Licet (inquit) sint qui aliter teneant, quos ipse aliter non citat. *Gabella an debeatur ex uenditione facta ab ecclesia uel clericis.*

12 ¶Et profectò multi tenent,& est communis opinio,emptores rerum ecclesiasticarum non gaudere immunitate gabellarum siue vectigalium ordinariorum,licet ecclesia gaudeat.Ita enim voluit glo. in cle.vlti.in verbo,non negotiandi,& ibi etiam Pau.Eleaz.& Imo.col.j.de censib. Archi. & Ioan. And.in c.quanquàm,& ibi etiam Pet.Anch.qui tamen distinguit,Domi.& Philip.Franc.eod.titu. lib.vj.Dy.Alberi.Barto.& Pau.Cast.per illum tex.in l.locatio,§.mercatores,ff.de publica. Spec.& Bald.in addi.illius titu.de immu.eccle.§.j.ad fin.Fed.Senen.consi.cxj.quæstio talis est, an dicæ cesanus.Bart.in §. antenuptiali, in Authent. de non elig.secun.nub.Ioan.Fab.& Sali.in l.vniuersi,C.de vectig.& commiss.Bal.consi.ccccxcvj.punctus quæstionis,lib.iiij. vbi de hoc pulchrè loquitur.Cardin.Flor.consi.xij.in dubiis præmissis,in primo dubio.Ioan.Plat.in l.qui immunitatem,col.ij.vers. & adde,C.de muneri.patri.lib.x.& in l.Senatorum,C.de digni.lib.xij.Pet.Ferra.in titu. forma super solutione pedagiorum,in gloss.vlti.colum.vlti.versic.quid autem dicendum.Alex.in l. quia tale,col.iij.versicu.ex prædictis potest,ff.solu.matri. Guid. Pap. deci. Delphi.ccviij.iuxta materiam, in princip.Iason in Authen.quas actiones, colum. penult.versicu.& per illum textum,C.de sacro. eccles. & consilio xx. Laurentius,colum.iij.versicu. moueor in primis, libr.j. Bertachi.in tracta. gabellarum, in vij. parte princip.colum.v.versicu.sed quid in emente, Philipp. Deci.in l.in omnibus causis id obseruatur,colum.j.versicu.& ex ista regula,ff.de regu.iur.& consil.xlviij.cuius superscriptio incipit, priuilegium immunitatis, in princip. Francis. Ripa. libro respon. iij. capit. xxij. quia consuetudo,colum.penult.Et hanc dicit Bald.dict.consil.ccccxcvj.lib.iiij. vbique locorum obseruari. Et idem de eo,qui emit à fisco,vt non excusetur à solutione vectigalis,tenet Bartol. in l.j.C. de nauicula.lib.xj.& in dict.§.antenuptiali,in Authen.de non elig.Sed quantùm ad casum nostrum pertinet,cùm & ipse clericus emens non eximatur hoc statuto,vt diximus, multò minus is qui emit à clerico.

13 ¶QVID AVTEM, si emptor sit pupillus vel minor,an is tenebitur reuendere consanguineo venditoris offerenti pretium? quod non videtur,cùm non possit rem immobilem sine decreto alienare:proindéque etiam non possit,cùm emit,dare venditori facultatem redimendi, per text. in l. si ad resoluendam,C.de præd.mino.& voluit Alberi.ibi.& Ioan.And.in addi. Spe. in rub. de pactis, col.j.& Paul.Castr.consil.cxij.viso tenore,ad fin.lib.j. Sed nos de hoc vltimo casu plenissimè dicemus infrà,tit.seq.in fin.num.2.& multis seq. Quantùm verò ad hunc nostrum retractum municipalem,nos planè credimus,minorem atque etiam pupillum,imo & infantem, vel eorum tutorem, aut curatorem, teneri admittere consanguineum venditoris ad retractum, atque ei reuendere ex nostra consuetudine, per textum in l.si fine,§.Lucius,ff. de administ.tuto.Ex quo probatur,& id Barto.ibi notat,consuetudinem respicientem rem,minores etiam ligare:eámque dicit singu. Bal. in c.vlti.col.iij.versic.vltimò de materia,extrà de consuetudine,in id vt consuetudines quæ sunt circa res,imponant legem pupillis,& iis quoque qui in vtero sunt.Ex eóque passim notatur à nostris,minores & pupillos teneri statuto compellente consanguineos & affines ad compromissum, vt per Bal.Saly.Pau.Cast.& Alex.in l.vlt.C.de in integ.restit.ex quibus Bald. ipse negat eos restitui aduersus huiusmodi statutum,cum aliis multis concor.à me traditis infrà, eo.tit.in fin. nume. 54. dicto autem §. vbi omnino vide. Sed tamen velim intelligas, minorem ipsum non posse consanguineo tempus statuti prorogare,vt etiam de retractu conuentionali dicemus in fin.tit.seq.nume.17.secundò quæro,& sequen. *Si pupillus,aut minor emerint an locū habeat retractus.* *Minores tenētur statutis.*

14 ¶QVID IGITVR, si emptor minor est,vel pupillus,aut emptor maior mortuus est, & reliquit infantem vel pupillum hæredem? nam & hæredi emptoris potest hæc oblatio fieri,vt probatur ex c.constitutus,de in integ.resti.vbi & id not.Pet.Anch.in x.no.& faciunt quæ dicam infrà,tit.seq. §.j.in verbo,*ou ses heritiers*,in prin.& multis versi.seq.Aut quid si ipse etiam emptor in furorem incidit,& fortè annus est fini proximus,ita vt non satis supersit temporis ad dandum illi tutorem, aut curatorem: poteritne hæc oblatio retractus fieri ipsi infanti, aut furioso,sine tutoris,aut curatoris autoritate.Vide text.in l.operis,ff.de no.ope.nuntia.quæ dicit,eam nuntiationem fieri posse infanti, & furioso:nec tutoris autoritatem exigi,quia in rem fit,non in personam.Ac iunge l.vlti.eo. titu.ex qua not.Bart.& alij,illud nuntiationis remedium esse in rem scriptum, quemadmodum etiam hæc retractus oblatio in rem quoque scripta est, vt dicemus infrà eo.tit.§. viij.in glo.v. Ex quibus conuincitur,posse & infanti & furioso ex simili ratione fieri hanc oblationem sine tutoris aut curatoris autoritate. *Oblatio retractus fieri potest hæredi emptoris.* *Oblatio hæc, an fieri poßit infanti,aut furioso,& quomodo.*

15 ¶Quod & astruit tex.in l.si dictum,§.vlti.ff.de euictio.vbi ita scribitur, pupillo autem sine tutoris

autoritate posse denuntiari,si tutor non appareat, receptum est. Id quod mirabile dicit Baldus in l. libera,col.vlt.C.de senten.& interlo.omn.iud.Et eum text.dicit not. Ange.Are. in §.actionum autem,col.x.versi.& prædicta procedunt,Insti.de actio.& Anto.Burg.in c.vlti.col.ij.extrà de emp.& vendit.Et per eum text.dicit Matth.Afflict.in tracta.protomixeos,in verbo,vt intra xxx. dies,col. vj.versicu.sed quid si ille,quòd denuntiatio,quæ ex ea constitutione fieri debet consanguineis sociis & vicinis,potest fieri pupillo,si maior est infante.Sed & huc spectat text.in l.de pupillo,§.nuntiare, ibi,puero vel puellæ,ff.de no.oper.nuntiatio.vbi pupillo potest denuntiari nouum opus, & ita eum tex.intelligit Alberi.in l.j.§.j.col.ij.versi.in contrariū,ff.de admi.tuto. qui & ex hoc dicit in omnibus actibus extraiudicialibus posse denuntiari minori.Facit item text.in l.si finita,§.si pupillus,ff. de damn.infect.vbi si pupillus tutorem non habeat, quo autore damni infecti promittat, missio in possessionem locum habebit.

16 ¶Facit denique text.in l.minor.etiam,ff.de minor.& l.hæc autem,in princi.& iterum l. apud Iulianum,§.vlti.ff.quib.ex caus.in pos.eatur.Cuius autoritate innixus Bart. in l.j. §.j.versi.quæro qualiter fiat.ff.de admi.tut.& rursus in l.qui habet,§.si pupillus,ad fin.ff.de tutel. dicit quòd si solus pupillus citetur, valet citatio: nam intelligitur, quòd compareat per se,vel legitimam personam.& quòd(inquit)valeat talis citatio,ex hoc apparet,quia si nemo comparet ad defendendum pupillum, fit missio in possessionem bonorum.Et illum satis sequi videtur,dum ad illum simpliciter remittit, Angel.in l.sed si ex stipulatu,ff.de verbo.oblig.& idem palàm voluit ipse Ange.in l.quíque,quæ est iiij.& ibi quoque Pau.Cast.qui eam l.legit cum l.ij.ff.de in ius vocan.& alter Ang.Are.id etiam affirmans in infante,in §.neque tamen,col.iij.versic.an autem illa,Insti.de auto.tut.& Panor.consi. xxix.in quæstione præsenti,col.vlt.lib.ij.Sed & huc pertinet,quod tradit Bald.in repe. l. Aemilius, col.ij.versic. item ad excusandum,ff.de minori.quòd ad excusandam moram protestantis,potest fieri protestatio pupillo.

Pupillus solus an citari possit.

17 ¶Contrarium tamen apertè suadere videtur tex.in d.l.sed si ex stipulatu,de verbo.oblig. vbi ita ad verbum scribitur:sed si ex stipulatu Stichum debeat pupillus,non videbitur per eum mora fieri, vt eo mortuo teneatur,nisi is tutore autore,aut solus tutor interpelletur.Cuius text. autoritate glos.in l.mora,in verbo,difficilis est, in princip. ff.de vsur.ita moram diffinit, cùm quis maior xiiij.annis, non habens curatorem (quia si haberet, æquipararetur pupillo) interpellatus per diei appositæ lapsum,vel per litis contestationem,& cætera,quæ ibi sequuntur:ea enim nihil huc pertinent.Et illum quoque textum in hoc expendit Alberi.in d.l.sed si ex stipulatu,col.ij.nu.5.& in l.qui Romæ, §.cohæredes.ff.de verb. oblig. quòd pupillo sine tutoris autoritate fieri non potest denuntiatio,de qua is text.loquitur.Nec obstat(inquit)l.si dictum,§.vlt.de euictio.quia ibi fauor erat pupilli, vt ei posset denuntiari.Id quod etiam dicit idem Alberi.in d.l.mora,col.vij.nu. 26. iterúmque col.vlti. nume.31.in fin.Bald.autem in d.l.Aemilius,posteaquàm dixisset,quod suprà ex eo diximus, numero præcedenti,scilicet posse fieri protestationem pupillo ad excusandum moram protestantis,continuò subdit,eam non posse fieri ad constituendum pupillum in mora, per l.cùm filiusfamilias,§. in hac,ff.de verborum obligatione.Et idem propè dicit Paul. Castr. consil.ccxl.effectus,col.ij.versicu. super secundo,libr.j.cùm dicit,d.l.si dictum,§.vlti. procedere, cùm agitur de conseruando iure denuntiantis,non etiam cùm agitur de constituendo pupillum in mora.Id quod multùm est notādum ad casum nostræ consuetudinis.Nam consanguineus volens offerre, eò spectat, vt conseruet id ius suum,non vt pupillum in mora constituat.Sed & quòd pupillo fieri non possit,facit tex.in ea ipsa l. Aemilius,ibi,denūtiationibus,vt pretium solueretur,tutoribus sæpe datis,ff.de minor.& l.de pupillo,in princ.ff.de oper.no.nuntia.de qua postea dicemus nume.26.sed vnus.Et facit etiam,quòd oblatio ei fieri debet,cui solui potest,& debet,l.si reus,ff.de procur.& dicemus latiùs infrà eod. titu.§. ix.in fi.nume.4.sed & quod.Pupillo autem solui non potest sine tutoris autoritate,l.contra,in prin. ff.de pactis.

18 ¶Et certè hæc res admodum dubia est.Nam primùm,quod de citatione dictum est, res est adeò incerta,vt Paul.Castr.in l.si ex legati,cum qua legit d.l.sed si ex stipulatu, non ausus sit quicquam asseuerare,quamuis pluries, vt ipse dicit, viderit dubitari.& allegat Spec.tenuisse contrarium eius, quod diximus ex Barto.nec tamen locum designat:sed is est,in titu.de pri.& secun.decre.§.restat, versic.sed pone quòd pupilli.Bald.autem in d.l.sed si ex stipulatu,ita de hac re loquitur,vt videatur velle,quòd si pupillus tutorem habeat, non satis sit solum pupillum citari. Et idem dicit in adulto habente curatorem.Secus autem esse,si pupillus,vel adultus, tutore, vel curatore careat:tunc enim procedit opinio Barto.vt ij soli citari possint.Item in sua Marg.in verbo,citatio,col.iiij.versic. citatus etiam minor,dicit quòd minor citatus,debet legitimè comparere,scilicet cum tutore,vel curatore,licèt in citatione id dictum non sit:vt dicit velle gloss.sing.in l.si minor,ff.de bo.auto.iudi.possess. non tamen condemnatur in expensis,si legitimè non comparet, secundum Inno.in c. si aduersarius, de eo qui mit.in pos.Hæc ille.

19 ¶Verùm hæc res(quod iam diximus)multum ambigua est.Sed si de ea pleniùs scire velis,vide Imo. Ro.Alex.& omnino Fran.Are.& Barb.post Antiquiores in d.l.si ex legati.Ex quibus etiam cognosces,an,quando,& quomodo,denuntiatio,notificatio, & id genus cætera, possunt fieri ipsi pupillo,

atque

atque etiam adulto habentibus, vel non habentibus tutorem, aut curatorem. Super quibus etiam vide Barto. Pau. Castren. & Iaf. in l. ij. C. de condi. fur. Ioan. Fab. in §. vlt. col. penul. versic. de pupillis, Instit. de pœna temere litigantium. Baldus in d. l. si dictum, §. vlt. ff. de euictio. & in l. vlti. in princip. C. si propter publi. pensi. & in l. donatarum, C. de acquirend. possess. & in l. non eò minus, in fin. C. de procuratoribus, & in dict. l. operis, & ibi quoque Alberi. Imo. Paul. Castren. & Recentiores, ff. de oper. no. nuntiati. Rapha. Co. in dict. l. de pupillo, §. nuntiatione, & ibi Alexander colum. ij. versicu. item not. eodem titu. Salycet. in d. l. mora, colum. ij. versicu. iuxta hoc quæro, & multis sequent. ff. de vsur. Card. Floren. in clemen. religiosus, in v. quæsti. de procurat. Imo. Paul. Castren. & Alexander in l. contra pupillum, ff. de re iudic. eundem Imo. consilio cx. in causa, in tertio dubio: & omnino Rom. in dict. l. si ex legati, colum. vlti. de verborum obligatione. Alexander in l. neque, ff. de in ius vocan. Franc. Aret. consilio xxvj. factum, super quo consilium postulatur, colum. iij. versicu. & circa primum, & multis sequen. Maria. Soci. in cap. j. colum. xl. versiculo septimò quæro de pubere, & iterum versic. octauò quæro, quid si conueniendus est furiosus, extrà de libel. obla. & eius filium Barpt. Soci. consi. cvij. cor mundum, &c. vt in quæstione, col. pen. versic. transeo ad secundum, vsque ad fin. consi. lib. j. & latè etiam Barb. in c. Raynutius, col. xxxij. versicu. nota ibi filios, extrà de testa. Matth. Afflict. deci. Neapo. cclxvj. fuit in consilio, Philip. Deci. consil. ccccxlix. visis duobus, col. ij. versic. tertiò contra executionem, & consi. cccccxlix. requisitus. & Anto. Burg. in d. c. vlti. col. ij. versiculo & fortè ista, extrà de empti. & venditi. & Carol. Molend. in consuetud. Parisien. titu. j. §. xiij. gloss. xj. numero 7. & seq. Nec omiserim, pupillum in vno casu haud dubiè citari posse, vt scilicet ei detur curator ad litem, vt voluerunt Raynu. & Alberi. qui id dicunt speciale, in d. l. qui habet, §. si pupillus, ff. de tutel.

20 ¶Quid autem de infante dicendum sit, præter ea, quæ suprà in princi. huius quæstionis diximus, videbis apud Bald. in c. j. col. pen. versicu. de citatione infantis, titu. de mili. vasal. qui contu. est. & text. prohibentem simpliciter infantes & furiosos in ius vocari, in d. l. iiij. in princi. ff. de in ius vocan. De quo etiam per Ioan. And. in addi. Spec. tit. de reo. §. j. in addit. incip. quærit. Goffredus. Et ex scriptis in his locis, & versicu. superiori, facilè intelliges, nisi omnino cæcutias, vtrum & quomodo poterit fieri hæc nostra retractus oblatio infanti, pupillo, adulto, habentibus, aut nō habentibus curatorem: iunctis etiam iis quæ dicemus in quinque seq. versi. Vt tamen nō prætermittas, infantem etiam cum tutoris autoritate nullum actum gerere posse, sed solum ipsius tutorem omnia gerere debere, l. j. §. j. ibi, ita tamen vt pro iis qui fari non possunt, ff. de adminis t. tut. & l. si infanti, §. j. C. de iure delib. & l. restituta, §. j. ff. ad senatusconsul. Trebellia. & l. penult. in princip. C. eod. & voluerunt gloss. Bald. & Angel. in l. donatarum, C. de acquirend. possess. & quæ dicemus infrà numero 25. sed & ex his, in fin. & sequen. etiam in fin. Ex quo fortè defendi posset, huiusmodi oblationem infanti, nec cum autoritate quidem tutoris, fieri posse.

21 ¶Quid denique si hìc dicamus in casu nostro, quòd si pupillus, aut infans non habeat tutorem, non currit interim tempus retractus consanguineo, cùm non sit, cui possit offerre: vt in simili de pupillo dicitur, in l. cùm quidam, §. si pupillo, ff. de vsur. Quo in loco gloss. veluti aduersus id pugnans, hæc dicit: Sed nónne possum petere ei tutorem dari: & sic facere, vt ei possim soluere? l. qui potest, ff. de reg. iur. & l. ait Prætor, §. j. ff. de minor. Sed mox id iaculum ita obtundit, vt scilicet ille text. loquatur in pupillo, posterior in adulto. Nec ibi aliquid dicunt Doct. præter vnum Floria. qui id dicit declarandum ex §. inuiti, Insti. de curat. & d. l. qui habet, §. si pupillus, ff. de tutel. Ego verò vt tandem interponam meum iudicium, arbitror, his casibus, vt interrumpatur tempus, adeundū esse iudicem, iuxta l. vt perfectius, C. de anna. excep. Quanquàm Bal. in l. si pater, ad fin. C. ne de stat. defunct. dicit citationem factam infanti, aut furioso, perpetuare iurisdictionem. Idem autem in Authent. offeratur, colum. ij. versicu. secundo casu, C. de litis contesta. dicit, quòd si citetur pupillus sine tutoris autoritate, non interrumpitur præscriptio, quam & ipse, & cæteri nostrates appellant. Sed tu præterea vide, quæ dicam infra versicu. ab hinc v. & infrà, eod. titu. §. ix. gloss. vlti. numero 17. sed quid si ignoratur, & sequen. *An tēpus retractus currat emptore pupillo non habente tutorem.*

22 ¶ILLVD AVTEM non prætermiserim, posse huiusmodi oblationem fieri soli tutori pupilli, vt & cæteras denuntiationes, d. l. Aemilius, in princip. ibi, denuntiationibus, vt pretium soluere-tur, tutoribus sæpe datis, ff. de minori. & in dicta l. sed si ex stipulatu, ibi, aut solus tutor interpelletur, ff. de verb. oblig. vel pupillo cum autoritate tutoris, d. l. j. §. j. ff. de admini. tuto. vbi probatur, nihil referre, an tutor pro pupillo, an verò ipse pupillus tutore autore iudicium suscipiat. Et simile dicitur in l. si consensit, in princip. ff. quib. mod. pig. vel hy. sol. Et idem quoque in adulto & curatore ipsius statuitur, in d. l. j. §. j. nisi quòd (vt quidam intelligunt) in illis est electio tutoris, in his è diuerso actoris: quod non admittunt Iaco. Are. & Alberi. ibi. De quo etiam latè per Mari. Soci. in d. c. j. col. xl. versic. septimò quæro de pubere, extrà de libel. oblat. *Hæc oblatio an posſit fieri soli tutori pupilli.*

23 ¶Ex quibus intelligis, & oblationem fieri quoque posse curatori adulti. Nam & huic etiam solui potest, l. quod si fortè, §. quid ergo, versic. curatori quoque, & ibi Barto. ff. de soluti. & l. j. C. si aduer. soluti. & facit. l. j. §. vlt. ff. quod iussu. & quòd præterea à multis dicitur, curatorem sine minore posse petere restitutionem in integrum. glo. in l. cùm post mortē, §. j. in verbo, non petat, & ibi Alber. *An soli curatori minori.*

qui eam dicit not.in col.vlt.verſic.item quæro an beneficium,ff.de admi.tut. Nec tamen omnia poteſt tutor ſolus facere,quæ facere poteſt cum pupillo,vt patet ex l.neque,C.de procur.& not.per gl.& Doct.in l.iuſiurandum quod ex conuentione,§.pupillus, ff. de iureiurand.& Alex.conſil.ccliiij, abundè,col.ij.verſi.nec tunc obſtat,& verſic.hoc etiam probatur,lib.vj.

An ſolus tutor poßit peragere,quòd à pupillo cum eius autoritate inceptum eſt.

24 ¶Vtrùm autem,ſi pupillo,aut adulto cum autoritate tutoris,vel curatoris fuit facta oblatio, & cùm illi conſanguineum non admiſiſſent,fuit & ipſe pupillus,vel adultus,etiam cum tutoris,aut curatoris autoritate citatus, atque ſic lis conteſtata : poterítne poſteà tutor vel curator ſolus cætera agere ſine pupillo,atque ita ſolus citari ad productionem teſtium. Et ferè eò iam decurſum eſt, vt poſsit, ob tex.in id expreſſum in l.ſi ideò,ff.de euicti.Ita enim voluit Bald.in l.ſi quando,col.iij.verſi.nonò quæritur,C.de teſti.vbi eum text.dicit not.& in l.cùm & minores,in fin.C.ſi aduerſus rem iudic. & Pau.Caſt.& Alex.in l.ex contractu,poſt prin.ff.de re iudi.vbi & eum tex.dicunt notabilem.

An pupillus ſine tutore, aut minor ſine curatore poſſint hanc oblationem facere.

25 ¶SED ET EX IIS omnibus poteris etiam intelligere,an è diuerſo conſanguineus pupillus ſine tutore,aut adultus ſine curatore,poterit huiuſmodi oblationem facere. Sed tu prætereà circa id vide text.in l.pupillus,ff.de acquir.rer.do.vbi pupillus,quantùm ad acquirendum,non indiget tutoris autoritate.Quod & probat tex.in l.j.§.j.ibi Offilius,ff.de acqui.poſ.& in l.quamuis,§.vlt.eo.ti.& in l.ſequitur,quæ eſt iiij.§.j.ff.de vſucap.& in l.ſeruum,ff.rem pup.ſal.fore.Vide item tex.in d.l.non eò minus,C.de procu.vbi ſententia lata pro minore ſine curatore,valet:minoribus enim ætas in damnis ſubuenire,non in rebus proſperè geſtis obeſſe conſueuit.Id quod etiam intelligit in pupillo glo.in l.neque,in verbo,interueniente,verſi.ſed quid ſi citra,eo.tit.& in l.j.in verbo, aduerſus te, in prin.C.qui legi.perſo. Imò,& in infante quoque tenuit Ang.Are.in d.§.neque tamen,col.vlti. Inſti.de auto.tut.& iterum in l.furioſo,ff.de re iudi.De quo tamen vide Bar.Raph.& Alex.ibi.At in vniuerſum pupillus ſine tutoris autoritate cõditionem ſuam meliorẽ facere poteſt,l.j.C.de auto.præſt.& l.neque,C.de contra.& commit.ſtipul.& omnium optimè in §.j.Inſti.de auto.tut.cum aliis multis ſi.à me collectis in Legibus connubialibus in glo.vj.in vij. quæſt. Quod intellige de maiore infante:nam infans,nec ad ſuum quidem commodum quicquam facere poteſt,l.j.in prin.& l. mulier, ff.de verb.oblig.& diximus ſuprà numero 20.quid autem.

An & infans.

Iterum de infante.

26 ¶Sed vnus hîc eſt ſcrupulus non modicus ex d.l.de pupillo,in prin.ff.de no. op.nunti. vbi non aliter rata pupilli habetur nuntiatio,quàm intercedente tutore autore.Sed ex notatis ibi à Bar.Ang. Imo. Alexand.& Iaſ.loquentibus in caſu illius l.potes in hoc caſu noſtro dicere, quòd pupillus carens tutore,& non habens copiam iudicis, poteſt ipſe per ſe offerre:tamen poſtea, cùm habet eius copiam & tutorem,iterum offerre debet,& ea poſterior oblatio retrahetur ad priorem,argu.§.ſi quis ipſi Prætori,eiuſdem l.Et reſpondent Alex.& Iaſon quibuſdam rationibus Rapha. Co. & Hieronymi Torti,qui ibi tenuerunt contra Bar.& ſequaces.At Matth.Afflic. loquens nuncupatim in noſtro caſu,in tracta.Proto.in verbo,vt intra xxx.dies,col.vj.verſi.ſed quid ſi ille,in ea eſt ſententia,vt pupillus poſsit offerre,& ei quoque offerri poſsit ſine tutoris autoritate,ſi tutor deſit, modò ipſe pupillus ſit maior infante,per d.l.ſi dictum,§.vlt.ff.de euictio.Sed ſi adhuc infans ſit,nõ poſsit : quia ea ætas, quicquid videt,ignorat,l.ij.C.de fal.mo.nec aliud dicit.

An ſatis ſit uni ex tutoribus aut curatoribus offerre.

27 ¶EX SVPERIORIBVS autem & illud quoque ſuboritur dubium:Si plures ſint tutores infantis,ſiue curatores furioſi:an ſatis ſit vnum ex iis adire,eíque offerre. Et id quidem veriſsimum eſt,l.conſilio,§.vlti.ff.de cura.furio,& l.ſi ex pluribus,ff.de auto.tut.& l.ij.§.ſi plures,ff.de cura.bo.dan.& l.j.C.ſi ex pluri.tut.& l.vlti.C.de auto.præſtan.cum ſi.& in illis locis reperies,quomodo id intelligẽdum eſt.Sed non tamen illud prætermittam,quòd ſi tutela in multos tutores diuiſa eſt per prouincias,aut aliàs,non ſatis eſſet,oblationem fieri ei,cui ea prouincia deputata non eſt.vt eſt text. optimus in d.§.ſi plures.& in d.l.vlti.C.de auto.præſtan.& in l.ij.C.ſi ex pluribus tuto.cum ſimi.Et idem,ſi pluribus datis tutoribus,vni,aut quibuſdam tantùm adminiſtratio cõceſſa eſt:nec enim aliis offerri poſſet,l.& ſi pluribus,ff.de auto.tuto.Quomodo autem id intelligatur,vide ibi per gloſſ.& Doct.Quid autem,ſi quis verus tutor eſt,non tamen gerit tutelam:an hic poterit oblationem retractus facere pro pupillo,& an ei oblatio fieri poſsit, diſces ex d.l. & ſi pluribus,& ibi glo.in verbo conceſſa non eſt,& ibi Doct.ff.de auto.tuto.& l.pupillum,& ibi quoque glo.& Doct.ff.de acquir.hære.Ex quibus etiam intelliges,an econtrariò vnus ex pluribus tutoribus & curatoribus poſsit offerre,& retrahere.De quo & tu videas tex.in l.decreto,§.j.ff.de admini.tut.& ſpec.tit. de procuratore,§.ratione autem formæ,verſic.quid ſi duo,& ſeq.

An ſatisſit uni ex multis emptoribus offerre.

28 ¶SED ILLVD EST quæſtionis,idémne ſit in duobus emptoribus eiuſdem rei, an ſcilicet ſatis ſit,alteri tantùm offerre.quod poſſet videri,exemplo eius,quod ſcribitur in d.l. de pupillo,§.ſi plurium,ff.de ope.no.nuntia.cuius hæc verba ſunt:Si plurium res ſit,in qua opus nouum fiat, & vni nuntietur rectè facta nuntiatio eſt,omnibúſque dominis videtur denuntiatum.& in l.vlti.C.de duobus reis,vbi interruptio facta aduerſus vnum ex reis debendi,omnibus nocet.Ideóque dicunt Doct. ibi,citationem vnius eorum interrumpere contra alios,de quo etiam obiter per Ioan. And. Anton. Imo.Panor.& Fel.in c.paſtoralis,§.quoniam,extrà de reſcript.& Hippo.Marſi. conſi. lxxxiiij. vias tuas,col.iij.verſi.& facit etiam:nam citatio.Et ad hanc quoque partem facit l.pe.ff.eo.de duob.reis, & l.mora.§.vlt.ff.de vſur.Et quod not.gl.in c.ſi capitulo,in verbo,factã,ad fi.& ibi quoq; Pet.Anc.

& alij,

& alij,de conceſ.præben.lib.vj.& quod tradit Rebuf.in cõcor.titu.de regia ad prælaturas nominatione facienda,in verbo,à die recuſationis,ſufficere recuſationẽ factam à ſummo Pontifice,eius qui à Rege noſtro fuerit nominatus,notificari vni ex ſolicitatoribus Regis. Et in tractatu nominationum, quæſt.xiiij.nu.62.ſatis eſſe,fieri inſinuationem nominationum vni ex vicariis collatoris, & quæ dicemus infrà in fi.huius titu.quæſt.xij.verſi.ex quo fit.

29 ¶Ego verò (vt omittam,quod à noſtris in d.§.ſi plurium,diſtinguitur, ſit ne denuntiatio in rem, an in perſonam) putarim,non ſatis eſſe hoc caſu vni offerre,vt alteri oblatum eſſe videatur,eiq; noceat, cùm ius vtriuſque ſit diuiduum.Ideóque quod vni factum eſt,alteri non præiudicat: ſicuti è diuerſo quod ab vno factum eſt,aliis non prodeſt in huiuſmodi rebus diuiduis, d. §. ſi plurium, verſiculo ſi plurium dominorum,& ibi Iacob. Aretin.Barto.& Angel. Quamuis in rebus indiuiduis ſecus, l. loci corpus,§.ſi fundus,ff.ſi ſerui.ven.Híncque ſcribitur in l.j.§.denuntiari, qui eſt penul.ff.de vent. inſpic.quòd ſi plures ſimul ſunt ſucceſſuri, omnibus facienda eſt ea denuntiatio, de qua in eod titul. tractatur,& ſimiliter in l.rem quæ,§.j.ff.de euicti.omnibus venditoribus aut eorum omnibus hæredibus eſſe denuntiandum,vt teneantur de euictione.& in l.j.ff.de iure delibe. vbi omnibus dominis vnius ſerui hæredis inſtituti,tempus ad deliberandum præſtituendum eſt. Et hoc confirmatur, quia cùm oblatio neceſſaria eſt,ei vtique facienda eſt,qui poteſt recipere, & offerentem liberare,l.ſi reus paratus,ff. de procur.Bal.in l.acceptam,colum.iij.in iij.quæſt.C.de vſur. At hîc vnus emptorum nõ poteſt pro alio pecuniam recipere,nec ceſsionem rei facere. Et vide, quod in ſimili dicitur à gloſſ.in cle.j.in verbo,facienda,de renunti.non ſatis eſſe reuocationem mandati, ad reſignandum (vt noſtri appellant) beneficium conceſsi,denuntiari vni ex collatoribus quódque item diſſeritur à Rebuffo in tractatu nominationum,in xiiij.quæſt.prin.nu.80.vtrùm ſcilicet,cùm collatio ad duos ſpectat, ſatis ſit alteri inſinuare nominationem.

30 ¶Sed hæc intellige, niſi vnus eorum integram rem ipſam venditam poſsideret: quia tunc illi fortè ſatis eſſet oblationem facere,per ea,quæ latè dicemus infrà titu.procedente,§.j.gloſſ.vj.in verbo, *ou ſes heritiers*,nume.41.nunc autem, & tribus ſeq.Niſi fortè hic diceret,ſe eam rem poſsidere nomine vtriuſq;,ſecundùm l.communis ſeruus,ff.de acquir.poſ.& l.meritò,ff.pro ſocio: Ideóq; nec ſe poſſe ceſsionem rei,non conſentiente ſocio,facere in illius præiudicium, per l.j.& l. portionem,C.de com. rer.ali.Sed tunc dicerem,conſanguineum,qui poſſeſſorem ſolum ſecutus eſt, non eſſe in mora,quin ea declaratione facta, poſsit & alterum emptorem in ius vocare, etiamſi tempus tranſierit, modò negligat id ipſum quamprimum facere, ſecundum id quod ſcribitur infra eod.titul.§.xij.& ibi notauimus.

Quid ſi unus eorum rem totam poßidet.

31 ¶AN AVTEM SIT SATIS teſtatò conuenire procuratorẽ emptoris,eiq; huiuſmodi oblationem facere? Et tradunt noſtri,ſufficere,procuratorem ſpecialem,vel generalem cum libera,interpellari,per l.procuratoris,in prin.& ibi glo.ff.de tribut.& l.procurator cum libera, ff. de procu.Secus de generali ſine libera, cuius ſcientia domino non præiudicat,l.apud Celſum,§.quæſitum eſt an de procuratoris,ff.de dol.excep.Ita enim inter cæteros ſcribit Albe.& Saly.in l.mora,ille colũ.iiij. nu.15.hic col.iij.verſi.quæro quartò,ff.de vſur.vbi & ita dicunt intelligi l.item veniunt,§.petitam,ff. de dol.exce.qua probatur denuntiationẽ factam procuratori non nocere domino: nam & id per eam l.voluit Albe.in l.j.§.j.col.iij.verſi.an autem denuntiatio,ff.ſi quis ius dicen. non obtemp. Sed tu tamen hîc vide,quæ ſcribã infrà eo.tit.§.ix.in glo.vlt.nu.7.& ex his quoq;, & duobus ſeq.& quæ etiã dixi ſuprà eo.§.in glo.x.quæ eſt in verbo,*dedans l'an*,nu.97.& ſi quis fortè.Bal.autem in tract.Protomi.col.j.verſ.ſed nunquid ſufficit, tradit denuntiationem,quæ debet fieri ex conſtitutione protomixeos conſanguineo venditoris,poſſe fieri procuratori cum libera non alteri.

An hæc oblatio poßit fieri procuratori.

32 ¶Porrò autem ſatis conſtat, paria eſſe habere mandatum ſpeciale, & generale cum libera,tam in contractibus,quàm iudiciis,l.nam & nocere,& ibi glo.Bald.qui id dicit not.& Alex. qui eam l.legit cum §.vlt.l.reſcriptum,ff.de pactis, & l.procurator cui generaliter, & ibi Ricar.& Albe.ff.de procura.& l.mandato,& ibi glo.& Bart.ff.eod.titul.& l.iuſiurandum, quod ex conuentione,§.vlt. & ibi gloſſ.in verbo vniuerſorum, Barto.Alexan.& cæteri Recentiores,è quibus Iaſon in ij.no.ponit ſex limitationes,ff.de iureiu.& l.ſed ſi vnius,§.procuratorem autem,ff.de iniuri.& c.qui ad agẽdum,§.vlt.& ibi omnes, de procura.lib.vj. Cy.Bald.qui dicit id valde quotidianum, & Sal.in l.illud, §. j. ff. de mino. idem Cy. & Paul. Caſt. in l.j. C. etiam per procur.Ioan.Fab.in §.procurator, colum.ij.Inſti.de his per quos ag.poſ.vbi id declarat. Cano.in c.vlt.extrà de dila.Paul.Caſt.in l.per procuratorem,in fin.ff.de acquiren.hæred.Panor.in cap.petitio, poſt medium,de procurat. Alex.in l.ſi procurator,col.j.C.eod.titu.& conſi.xxij.viſo inſtrumento,colum.ij.verſi.attento, lib.j.& conſi. xliiij.viſo & diſcuſſo,colum.j.verſicu.ſed conceſsio,lib.ij.quod repetitur conſi.xxviij.lib.vj.& idem Alexan.conſilio cxxxiij.circa executionem, col.j.eo.lib.vj.Iaſon qui id dicit ſing.in l.indebitum,in ij.no.ff.de condi.indeb.Fel.in c.nonnulli,§.ſunt & alij.extrà de reſcrip. Carol. Rui.conſilio xciij.viſis his, colum.iij.numero 6.lib.v. Catel. Cotta in memor.incip.procurator generalis, Matthæ. Afflict.in conſtit.Siciliæ incip.ſi quis in poſterum,columna iij.in iij.quæſt.& deci. Neapo.cccv.in cauſa Martini,nume.4.Philip.Dec.conſi.ccccxciij.viſo tenore, col.j.& conſi.dcxc.viſis dubitationibus, colum.xj.

Mãdatum generale cum libera æquipollet ſpeciali.

Quid in procuratore generali cum libera ad lites. *Mandatum generale cum libera, quando censeatur esse concessum.*

33 ¶Quod tamen intellige, vt non procedat in procuratore generali ad lites etiam cum libera: neque enim is ſolutionem recipere poteſt, l.hoc iure, & ibi Doct.ff.de ſol.& no.in l.ſi procurator, ff.de condi.indebi.& Bar.in l.qui Romæ, §.Callimachus, ff.de verb.obli. Neque is poteſt interpellare, proteſtari, denũtiare, vt diximus ſuprà in glo.x.in verbo, *dedans l'an*, nu.94.cæterùm ex his. Quando autem, & quomodo, & quibus verbis cenſeatur quis habere mandatum generale cum libera, videbis apud Pet.Cy.& Bar.in l.j.ff.de offi.procu.Cæſa.Pet.Cy.Bal. Sal.& Raph. Fulg.in d.l.ſi procurator. C.de procu.Io. And.& Panor.in d.c.petitio, eo.titu.Bar.in l.creditor, §.Lucius, ff.manda.Bal.in c.j. §.nomina, in fi.titu.de pace Conſtan.Domi.poſt alios in d.c.qui ad agendum, cum concor.adductis ab Alex.d.conſi.xliiij.lib.ij.repetito conſi.xxviij.lib.vj.& prætereà conſi.lij.viſo primo puncto, col.ij.nu.6.lib.item vj.

An hæc oblatio poßit fieri cõiunctæ perſonæ.

34 ¶SED VTRVM hæc oblatio poſsit fieri coniunctæ perſonæ emptoris? Et ſanè, quæ requirunt ſpeciale mandatum, coniunctis ſunt interdicta, niſi & ipſi mandatum ſpeciale habeãt, l.patri, iuncta l.illud, ff.de minori.& latè per Recentiores, qui multos allegant, in l.exigendi, C.de procu.& in d.c.nonnulli, §.ſunt & alij, extrà de reſcri.& Soc.conſi.cxx.cum in præſenti, col.iij. verſi.poſtremò lib.j. quod repetitur conſi.ccxxxj.lib.ij. Nec eis ſolutio fieri poteſt, & ſi facta fuerit, non liberatur ſoluens, l.non ſolum, quæ eſt iij.& ibi Bart.col.ij.verſic.tex.iſte inducitur, Albe.col.j.Imo. Alex.in princ.& alij, ff.ſolu.mat.& l.ij.& ibi quoque glo.quæ intelligit, etiam ſi offerat cautionem rati. Barto.& Alber.ff.vt legat.nomine caueatur, & l.qui hominem, §.ſi gener, ff.de ſolut.& l.qui aliena, §.quanquã, ff.de neg.geſt.& l.filius, & ibi Doc.C.de pactis, glo.in l.vero procuratori, in verbo, adminiſtratio, & ibi Bart.ff.de ſolu.Spec.in titu.de coniuncta perſona, colũ.vlt.verſ.item coniunctæ.Guli.Cu.in l.ſin autem, in prin.& ibi Bar.& Albe.ff.de neg.geſt. Cy.in d.l.exigendi, Bar.in l.hoc iure, ff.de ſolu.Alberi.in l.ij.col.penult.verſ.item allegatur, ff.ſolu.matri.& in l.ſed & hæ, in prin.col.ij.verſ.itẽ quærit ipſe, ff.de procura.Bald.in l.j.C.de ſolut.& in l.j.verſ.quæro vtrùm coniunctæ, C.quibus res iudi.non nocet, & in l.tutori, in fi.ff.de neg.geſt.Pau. Caſt.conſi.clxv.viſis & ponderatis, colũ.ij.verſi.ſed conſtat, lib.ij. Alex, conſ.iiij.videretur inſpectis, col.iij.verſic.tamen quia coniunctæ, lib.ij.& conſi.xxxvij.viſo dicto inſtrumento, poſt prin.lib.iij.Franc. Aret.conſi.cxxxvj.clariſsimè, colũ.j.verſi.ad tertium, Soc.d.conſi.cxx.vbi ſuprà, Guid.Pap.deciſ.Delphi.dxxvj.executio, verſi.ſed vtrùm, Franc. Ripam in d.c.cùm Mar.Ferra.nu.60.extrà de conſt. Ste.Bert.conſi.ccxxxviij. literæ compulſoriæ, lib.j. Et eſt cõmunis opinio vtriuſq; illius ſententiæ: tametſi Phil.Dec.ſolus, ni fallor, vtranq; euertere conatus eſt in d.c.cum Mar.Ferra.col.v.verſ.ſecunda cõcluſio, quibuſdam rationibus motus, quibus ſcitè reſpondet Fran.Ripa, ibi. Receptum eſt autẽ, oblationem ei tantũ fieri poſſe, qui poteſt recipere, & offerentem liberare, vt diximus ſuprà, nu.29.ego verò, & dicemus plenius infrà eo.titu.§.ix.glo.vlt.ferè per totum, præſertim verò nu.4.ſed & quod plus.

Cõiunctæ perſonæ an ſolui poßit.

An filio pro patre, & è diuerſo poßit fieri hæc oblatio.

35 ¶Et ita quidem hæc procedunt, vt ne filio quidem pro patre poſsit fieri hæc oblatio: vtpote cùm nec ei quidem ſolui poſsit, vt videre eſt ex d.l.filius, C.de pactis.vbi & id Bald.& Phil.Dec.notant, Patri autem pro filio poteſt, vt expreſsim voluit Angel.in d.l.qui aliena, §.quanquàm, ff.de neg.geſt.nam & is facere poteſt pro filio alia, quæ requirunt ſpeciale mandatum, per l.patri, in prin.& ibi Bald.ff.de mino.cum concord.à me adductis ſuprà eo.in glo.x.in verbo, *dedans l'an*, nu.98.& hæc procedunt. Sed illud de ſolutione, intelligit Phil.Dec.in d.l.filius, procedere, quando ſoluitur patri, vt legitimo adminiſtratori bonorum filij, vti ipſe eſt, l.j.C.de bonis mater. Nam vti coniunctæ perſonæ, ſimpliciter ſolui non poteſt, per tex.in d.l.filius. Et ſanè etiam d.l.patri, ff.de minori.ſatis oſtendit, ibi filium fuiſſe in poteſtate patris, cùm dicit, quia patris periculum agitur, qui de peculio tenetur. Et id confirmatur, quia nec matri quidem, aut auiæ ſolui poteſt, non magis quàm cæteris cõiunctis: vt expreſſim reſpondit Alexan.d.conſi.xxxvij.in prin.lib.iij. Neque enim (inquit ea eſt legitima adminiſtratrix bonorum filij, vel nepotis, c.filiæ, in prin.ff.de ſoluti.cum aliis ibi per eum allegatis. Ex quo potes intelligere, tum demum hanc oblationẽ patri poſſe fieri pro filio, ſi eius ſit legitimus adminiſtrator, aliàs ſecus, matri nullo modo poſſe.

An matri fieri poßit pro filio.

Si capitulum emerit, cui, & quomodo debet fieri oblatio.

36 ¶NEC VNVM PRÆTERMISERIM, de quo etiamnum ex facto controuerſia eſt: Si capitulum alicuius eccleſiæ emit rem quampiam immobilem, poterit ab eo conſanguineus retrahere, vt ſatis ſuprà diximus numero huius gloſſ.2.& multis ſeq.an igitur hoc caſu ſatis erit conuenire Prelatum huius capituli, vt decanum, aut alium huiuſmodi, aut etiam ſyndicum, & ei hanc retractus oblationem facere. Et idem quæri poteſt in alia quapiam vniuerſitate, quæ quid emit obnoxium retractui. Super quibus vide tex.in l.omnes, §.hoc nihilominus, & ibi Bal.qui eum §.legit, cum prin.l.C.de epiſ.& cler.& glo.no.in l.non poteſt dolo, in verſi.item quid ſi citetur, & ibi Barto.& Alberi.ff.de reg.iur.aliam glo.in c.ſi capitulo, in verbo, factam, & ibi latè Pet.Anch.col.vlt.de conceſ.præben.lib.vj.Bar.& Alberi.in l.j.illum in §.& ſi fortè, hunc in §.j.verſic.vlt.ff.quod vi aut clam. Eundem Barto.in l.vlt.ff.quod cuiuſque vniuerſi.& in l.j.C.de iure reipub.lib.xj.& in extrauag.ad reprimendum, in verbo, citatum. & Ioan. Fab.in l.de actore, ad fi. C. quan.tuto.vel curat. & Angel. conſilio cxcvj. ex themate, colum.ij.& alios, quos citat (ne hîc ſim longior) Alex.in addit.Bart.in d.l.non poteſt dolo, & prætereà latiſsimè Barb.in cle.cauſam, colum.xvij.in paruis, verſic. quid ſi appellatio, & multis ſeq.de elec.& Guid.Pap.deciſ.ccxxj.in cauſis. In ea autem ſpecie, in qua id dubiũ

contingit,

contingit, soli Prælato facta fuerat oblatio, & is solus citatus erat in materia retractus, & interim transierat annus retractus: dicebátq; Prælatus non rectè factam fuisse oblationem & citationem, nec deinde admittendum esse consanguineum, anno iam elapso. Et idem quæri potest in retractu conuentionali.

37 ¶SED QVID, si emptor mortuus sit, hæreditásq; eius iaceat: cui, & quomodo debet fieri oblatio retractus? Et certè, si curator datus sit hæreditati, vt plerunq; fit, vt patet ex toto titu. ff. de curat. bon. dan. & l. debitor, post princ. ff. de nego. gest. ei offerri debet: sin minus, satis erit, ipsi hæreditati vacanti offerre: nec requiritur, vt prius curatorem constituere consanguineus faciat: vt de denuntiatione, quæ fit venditori ob euictionem, respondit Pau. Cast. consi. ccxl. effectus primi, col. ij. versi. super secundo, lib. j. per tex. loquentem in pupillo, in l. si dictum, §. vlt. ff. de euictio. Nam hîc (inquit) agitur de conseruatione iuris denuntiantis tantùm, non etiam de constituenda hæreditate in mora, vti & in nostro casu retractus consanguineus certat de suo iure retractus conseruando. Sequitur & dicit sing. Barb. in c. vlt. in fi. de empt. & vendi. vbi tamen numerus illius cons. est corruptus. Sed tu super hoc vide, quæ scribit Fran. Are. cons. xxvj. factum super quo, col. iij. vers. nec obstat, si diceretur, & quæ nos in simili diximus de pupillo hærede emptoris, suprà, hac eadem glo. nu. 14. quid igitur, & multis sequen. & quæ item dicemus infrà eod. tit. §. ix. in glo. vlt. vers. vlt.

Quid, si emptore mortuo hæreditas iaceat.

38 ¶POSTREMO ILLVD quæri potest, An si Rex noster emerit domum, poterit consanguineus venditoris ab eo retrahere. Io. Gallus inter aresta anni M.cclxxxiij. hoc posuit, consanguineis ius non esse retrahendi rem emptã à Rege: & loquitur de comitatu Guynarum empto à Rege, cui filius venditoris oblationem fecerat. Quę res hinc pendet, vtrum Princeps ligetur statutis, aut consuetudinibus subditorum. Et non ligari respondit Card. Flor. cons. ij. circa statutum, & sequitur Fel. in c. j. col. x. vers. quarta declaratio, extrà de constit. & Rochus Curt. in repet. c. vlt. in ix. quæst. princ. de consuet. per multa iura illic allegata. Dicítq; & id procedere, etiamsi ad talem consuetudinem inducendam interuenisset consensus Principis, vt ibi videre poteris. Sed illud prius ante hos voluit Bald. quem nullus illorum citauit, in d. c. j. paulò ante fin. extrà de constit. Nec id quidem mirum, cùm nec Legatus Principis teneatur seruare statuta loci, etiamsi esset ipsius loci ordinarius: vt dicit Bald. in c. licèt, in fi. de offi. ord. & sequitur Fel. in c. cũ dilecto, col. xix. ver. limita quartò, in fi. de rescrip. Quod quidem vltimum quomodo intelligatur, intelliges ex Ang. & Alex. in l. hac consultissima, §. ex imperfecto, C. de testa. & Cano. in d. c. vlt. de consuet.

Si rex emerit an ab eo retrahi poßit.

39 ¶Quod tamen intelligendum est, nisi statutum, aut consuetudo naturali ratione nitatur, vt pulchrè dicit Bald. in cap. j. §. vlt. col. j. titu. qui feud. da pos. Nam potentius, ait, est ius naturale, quàm principatus. & sequitur Matt. Laud. in tractatu, de Principibus, versi. cccv. bonæ & naturales, & Rochus, vbi supra. Cui concinit, quod & idem Bald. scribit in l. ij. colũ. vij. versic. item not. quòd si Papa. C. de seruit. & aqua, nullam autoritatem Principis vel Senatus posse id facere, ne Princeps ipse sit animal rationale, mortale: aut posse eum absoluere à lege naturæ, vel dictamine rectæ rationis, vel legis æternæ. & sequitur etiam Feli. in dicto cap. j. colum. x. versi. quinta declaratio, de constit. Illud autẽ certum est, consuetudinem regni Regem ipsum ligare, vel testimonio ipsius Bald. in Authen. omnes peregrini, col. ij. versi. consuetudo feudorum, C. com. de succes. & in c. j. versi. & nota. hîc, quòd princeps, titu. de nat. feud. & Soci. consi. lviij. super proposita, colũ. j. lib. iij. Et ita intelligendus est Ioan. Fab. in l. digna vox, C. de legi. cùm dicit, Principem fortè (ita enim loquitur) ligari consuetudine terræ, per quædam iura ab eo allegata. Ex consuetudine autem Protomixeos Fede. in fi. eiusdem, nuncupatim excipitur curia, quam expresßim interpretes eiusdem constitutionis intelligunt pro fisco, & republica: sed aliud esse dicunt in Imperatore, vel Rege: vt per Matth. Afflict. ibi, col. vlt. quem vide. & Ferro. qui & de hoc priuatim loquitur in consuet. Burdig. tit. de feud. §. vij. post princ.

OV EQVIPOLLENT A' VENTE,
GLO. XIIII.

1 SIMILIA propè verba sunt infrà eod. titu. §. xvij. in fi. ibi, *uente, ou qui sonne uẽte.* Et iterum §. xxvij. ibi *de uente, ou qui le sonne.* Ex quibus verbis clarè datur intelligi, hanc consuetudinem non in venditionibus tantùm veris & propriis locum habere, sed & in aliis contractibus æquipollentibus venditioni, & eandẽ sonantibus, id est repręsentantibus, effingentibus, referentibus, vt in illo Virgilij loco, lib. j. Aeneid.

Sonandi uerbum.

—Nanque haud tibi uultus
Mortalis, nec uox hominem sonat.— Et iterum lib. vj.
—Maiórque uideri, Nec mortale sonans.—

2 ¶HVIVSMODI AVTEM est datio in solutum, cùm scilicet fundus soluendi causa datur, ita enim loquitur l. vel soluendi, ff. de public. in rem actio. siue cùm pro soluto datur: nam & ita loquitur. l. eleganter, in princ. ff. de pig. act. Ea enim datio vicem venditionis obtinet, l. si prædium, C. de euict. Cuius autoritate subnixi Io. Fab. & Alberi. ibi, tenẽt hoc nostrum statutum retractus, etiã si de

An retractus habeat locum in datione in solutum.

Datio in ſolutum uicem uẽditionis tenet.

venditione ſimpliciter loquatur, habere locum in datione in ſolutum. Id quod etiam tradit ipſe Alberi.in l.cætera,§.ſed ſi ſeparauit,& ibi Iaſon col.ij.verſ.item per iſtum tex.ff.de leg.j. & idem Alberi.in l.vſumfructum.ff.de lib.com.& in prima parte ſtatutorum, quæſt.lxxxviij.ſuppoſito ſtatuto prædicto,& iterum in ſecunda parte,quæſt.ij.ex prædictis oritur, col.j. verſi. ex prædictis colligi poteſt.Bald.in tract.Protomixeos,colum.v.verſi.ſed vtrum hæc conſtitutio.Ioan. Plat.in l.j.colũ.ij. verſi.item eſt arg.C.de fund. patri.lib.xj. Lud.Bol.conſi.xxj.ſtat ſtatutum.& iterum conſi. xxv.in ampliſsimo,colum.iiij.Philip. Dec.conſi.clx.in cauſa monaſterij, colum.ij.& conſi.ccccclxxxvj.in cauſa quæ Mantuæ agitatur, colum.ij.Ioan.Crot.& Ferd. Loaz.in repe.l.filiusfamilias,§.diui, ille col.xv.hic xl.numero 227.ff.de leg.j. Fabia.à monte S. Sab.in tract.emp.& vend.in xxj.quæſt.iij. quæſt.prin.Boër.in hoc eod.titu.§.iij.colum.j.Chaſſ.in eod.titu.conſuet.Burgun.§.ix. numero 5.Al-

Cõſuetudines de hac re.

cia.lib.ij.de verb.ſig.char.10.verſic.lex ait rem venditam.& Carol. Molen.in conſuet. Pariſ.titu.j. §.xiij.glo.v.in x.quæſt.& Ferro.in conſuet.Burdigalæ hoc eod.titu.§.xxv. in prin. Et de hoc eſt conſuetudo expreſſa Senonenſium cap.liiij.& Trecenſium cap.clxv.& Auxerrenſium ſiue Altiſsiodorenſium,hoc tit.§.xxij.qui eſt omnium liij.

De eadem re.

3 ¶Et pro his, vltra eum tex.ſunt & alij multi,probantes dationem in ſolutum inſtar venditionis eſſe, videlicet l.eleganter,in prin.& ibi Bar.Bald.& Pau.Caſt.qui dicit eum text.ad hoc ſemper allegari. ff.de pig.act.& l.vlt.ff.ex quib.cau.in poſ.eat.& l.ſi plus,verſicu.& ſi iuſſu, ff. de euict.& l.ſequitur, quæ eſt iiij.§.de illo,verſicu.idémque fore,ff.de vſuca.& l.apud Celſum,§.ſi quis autem, verſi.autoris,ff.de dol.excep.& l.Senatus, in princ.ibi, quamuis non vt vendat, detraxit, ſed vt exoluat.ff.de leg. j. vbi probatur & hoc procedere in conſtitutione pœnali. & hoc ibi annotant Alberi.& Iaſ.in quinto not.qui eam l.legunt cum d.§.ſed ſi ſeparauit,qui eſt vlt.d.l.cætera,& idẽ Alberi.in d.quæſt. ij.ſecundæ partis ſtatutorum,vbi ſuprà citauimus,& And.Barul.in d.l.j.C.de fund.patri.lib.xj.

De eadem re.

4 ¶Et vbique noſtri illud conclamant, dationem in ſolutum haberi pro venditione, & ex hoc paſsim multas quæſtiones decidunt:& inter cæteros Oldr.conſi.xxxvij.ad primam quæſtionẽ, in iij.quæſt. Cy.Bart.Bald.Sal.& Ang.in l.libera,C.de ſent.& interlo.omni.iudi. Alberi.in l.j.C.com.vtriuſque iudic.Bart.in l.j.§.cùm prædium,colum.ij.ff.de pig.& in l.à Diuo,§.ſi pignora,ff.de re iudi.& in l.ſi quis aliam,col.j.ff.de ſolut.& conſi.cxxj.in quæſtione domini Cioli,circa medium.& Pet. Iac.titu. de act.ex empto redhib.colum.j.& titu.de acti.in rem pro re emphy.colum.viij.verſi.item & in datione in ſolutũ,& iterum col.xij.verſi.item ſi res detur.vbi loquitur de laudimiis.Bald.conſi.cl. Antonia,lib.j.& conſi.ccc.ſtatuto cauetur, colum.j.eod.lib.j.Alber.in ſecunda parte ſtatutorum,quæſt. ccvij.in aliquibus ciuitatibus.Imo.conſi.viij.in caſu præmiſſo,col.vlt.verſi.circa tertium.Raph.Co. conſi.iiij.domina Stella,ad fi.& conſi.xxix.quidam Gionterius,col.ij.verſi.ad ſecundũ, alter Raph. Fulg.conſi.cxxxiiij.in quæſtione verſa,col.ij.verſi.ſed & illud vbi tamen dicit, hanc non veram eſſe & directam emptionem.& conſi.cxxxvij.quia ex facto,in fi.primi dubij,& conſi.cxc.viſis toto proceſſu,col.ij.verſi.ſecundò principaliter.Pau.Caſt.conſi.cclxvj. videtur dicendum, col.ij.verſi.tertia ratio,& iterum col.ſeq.verſ.& ſic concludo,lib.j.& conſ.clxv.viſis & ponderatis, col.ij.verſ. ſecundò videtur,lib.ij.& conſ.cccxxvj.ſuper primo quæſito,ante fi.eo.lib.ij.Ro.conſ.cccel.præſens dubitationis articulus.Franc.Aret.conſ.xxxij.diligenter conſideratis,col.ij.verſ.nec obſtat ſi dicatur, vbi ex hoc dicit generaliter, quicquid de venditione dicitur, & in datione in ſolutum habere locum.& conſ.cxlviij.in quæſtione propoſita,col.ij.verſ.his tamen non obſt.& conſi.clx.longa eſt iſta conſultatio,col.v.verſ.venio ad quartum.Guid.Pap.qui & ex hoc dicit deberi laudimia domino ex datione in ſolutum,ſicut ex venditione,conſi.xlvj.in facto præſupponitur,col.ij.verſi.plus poſſet conſiderari.Phil.Dec.vltra loca ſuprà allegata,conſi.ccccix.viſo conſ.col.ij.& conſ.ccccclviij.in cauſa magnifici,poſt prin.& conſ.ccccclxxxvij.corã magnificis,col.ij.& conſ.cccccxcij.in cauſa dominę,ad fi. Matt.Afflic.dec.Neap.cccxxxv. pro deciſ.nu.18.& iterũ deciſ.ccclviij.in cauſa nobilium,col.j.iterũ deciſ.ſeq.col.itẽ j.Ex quibus multi intelligũt,& hoc in ſtatutis procedere, vt apud eos videre licet.

De eadem re.

5 ¶NON DESVNT TAMEN, qui in caſu noſtræ conſuetudinis, de qua hîc tractamus, negant eam habere locum in huiuſmodi datione in ſolutum.Hi ſunt Spec.titu.de emp.& vend.§.nunc dicendum,l.ij.verſiculo ſed pone ſtatutum,vbi & id dicit fuiſſe obtentum, & ibi quoque Ioan. And. in addit.atque etiam in c.conſtitutus, colum.vlt.& ibi item Anto.& Pet. Anch.in iij.oppo.dum allegat Spec.vbi ſuprà,extrà de reſti.in integ.Alberi.ſibi contrarius in l. ſtatuliberi, §. Quintus, ff. de ſtatuli.dum dicit poſt Albert.Odof.hoc noſtrum ſtatutũ habere locum in vẽditione propriè ſumpta tantùm,non etiã in cæteris alienationibus.& in l.ſi vſumfructũ,in prin.ff.de liber. cau. vbi idẽ dicit. & in l.dudum,C.de contrah.emp.dum ſimpliciter allegat Spec.vbi ſuprà.Lucas Pen.in d.l.vlt.colũ. j.verſiculo item qui non poteſt,C.de prædi.curi.lib.xj.Ioan.Por.in d.l.Senatus, ff. de leg.j.Alex.in addit.Bart.in d.l.litis,ff.pro emp.& conſi.lxxvj.viſis dubitationibus, columna iij. lib.v.dum etiam citat Spec.vbi ſuprà.Franc.Aretin.conſilio cxxiiij.eximie domine,colum.pen.vbi dicit ſing. Corne. conſilio clxvj.quatuor vertuntur,colum.v.lib.ij.Gerar.Bago.in ſua repe.retractus, verſicu.ſecunda concluſio eſt quòd in re data, vbi hac non vulgari anchora innititur, quòd datio in ſolutum habet vim venditionis in fauorem eius, cui fit: ideò in eius læſionem non debet retorqueri. Guido Pap. deciſ.cclvij.cauetur conſuetudine, in fin.Fel.in cap.vlt.columna penult.verſic.fallit tertiò, extrà de accuſatio.

accusatio.Firmia.in tract.gabellarũ in tertia parte octauæ partis princip.in iij.quæst.versic. in quæstione tamen proposita.& iterum in iiij.quæst.Iason consi.cl.videretur prima consideratione, colũ. ij.versi.secundò & fortiùs,lib.iiij.Sebasti.Neapoda.in tractatu de iure congrui.Philip. Dec.sibi etiã contrarius consi.xviij.viso puncto, col.ij.versi.nec obstat quod dicitur. & cons.ccccclxxxvj.in causa quæ Mantuæ agitatur,col.ij.Ioan.Crot.in repe.l.filiusfamilias.§.diui, colũ.xvj.versi.tertiò adducitur,& iterum col.xxxiiij.versi.tertia sit conclusio , & ibi quoque Ferd.Loaz , char.24.nume.485.& Franc.Ripa,nu.101.ff.de leg.j.Iac.à S.Georg.in tract.de Roydis, col.ix.versi.item dubitatur an præsupposita,Paulus Paris.cons.lxxxij.pro veritate,col.ij.nu.18.lib.iij.

6 ¶Mouentur hi,præter eam,quam iam diximus,& aliis multis non cõtemnendis rationibus,quas hîc asscribere supersedimus,loca designasse contenti, præsertim cùm res ista in terminis nostræ consuetudinis minimè sit dubia:quia non de contractu tantùm venditionis,sed & aliis æquipollentibus, & venditionem sonantibus(vt suprà in prin.huius glo.diximus) loquitur nostra consuetudo:ideóq; habet locum & in impropriis & indirectis venditionibus,etiam si aliàs non comprehenderetur datio in solutum appellatione veræ ac propriæ venditionis.De quo etiam videbis per Raph. Fulgo.d.consil. cxxxiiij.in quæstione versa coram domino capitaneo,col.ij.versi.sed & illud.

7 ¶TAMEN SI TENEAS in terminis Iuris communis, statutum admittens cõsanguineos ad retractum rei venditæ simpliciter,habere locum in datione in solutum, id debes intelligere duobus modis:Primo videlicet,cùm datur fundus in solutum pecuniæ debitæ.Nam si in alterius speciei debitæ solutum daretur,nihil esset quod ad venditionem accederet, vt per glo.Cy. Bart.Bald. & alios in d.l.libera,C.de sent.& interlo.omn.iud.glo.in l.si quis aliam,& ibi Bar.qui id optimè declarat, col. j.ff.de solut.Nam vt dicit ipse Bart.cùm soluitur species pro specie,est quædam permutatio:sed quãdo soluitur species pro pecunia,est quædam emptio. Ideò in hoc nostro casu , cùm scilicet datur species pro alia specie,non esse locum retractui ex hoc statuto nostro,expresſim tenuit Lud. Bolog.hãc quoq; differentiam faciens d.consilio xxv.in amplissimo,col.iiij.vers. plus voluit. Quod tamen intellige secundùm ea, quæ dicam infra in eadem glo.nu.40.sed & hæc omnia.nisi scilicet daretur res mobilis pro immobili,vt ibi videre poteris.

Quid,si detur in solutum alterius speciei debitæ.

Quid , si pro specie mobili.

8 ¶Secundò intellige,vt habeat locum retractus in datione in solutum voluntaria , quæ fit ab ipso debitore creditori:non etiam in necessaria , quæ fieret à iudice pro executione rei iudicatæ, per l.cùm fidei hæredis,ff.de fideicom.liber.Ita voluit Ioan.Plat.post alios Antiquiores in d.l.j.colum.ij.vers. item est arg.C.de fund.patri.lib.xj.Masuer.titu.de executio.& subhast.§.item in pretij distributione,ad fi.& Iason in d.l.cætera,§.sed si separauit,columna ij.versi.item per istum tex.ff.de leg.j.Matthæ.Afflic.in tract.Protomixeos,in verbo,licet enim suprà diximus,col.vj. versi.sed iuxta prædicta quæro.Ferdi.Loaz,in d.§.diui,numero 228.& iterum numero 485.& Fabia.in d.tractatu emptionis & venditionis,vbi suprà,& Deci.d.consilio clx.colum.ij.& Ioan.Cora.lib.iij.Miscel.c.iij. Nam & quando debitor sponte dat creditori rem aliquam pro debito , id in iure appellari solet dare in solutum : vt patet in iuribus suprà allegatis numero 2.& 3.Sed & vendere quoque appellatur, l.in numerationibus , in princip.ff.de solut. Cùm verò datur à iudice in causam iudicati , vix ita reperies appellari , sed potius addicere creditori , dicta l.à Diuo Pio, §. si pignora, & sæpe aliàs in ead. l.ff. de re iudic.quod annotatum fuit ab Alexand.consilio lij. viso themate & statutis , columna j. lib.j.

Quid in datione necessaria à iudice facta.

Dare in solutum, & addicere creditori quid differãt.

9 ¶Nec aliâs huiusmodi datio in solutum necessaria (si datio in solutum vocari possit) comprehenditur in statutis loquentibus de venditionibus.vt tenet Alberi.in l.Senatus , in prin.ff.de leg.j.& in secunda parte statu.quæst.ij.ex prædictis oritur , tum in prin.tum in versi.ex prædictis colligi potest, quibus locis loquitur de statuto prohibente alienari in extraneos.& iterum quæst.ccvij.in aliquibus ciuitatibus.& Ro.loquens in statuto huic nostro non absimili , ne scilicet liceat vendere rem immobilem irrequisito consorte,consi.cvij.circa id de quo quæritur , per totum. Alex.loquens in eodem statuto,d.consi.lij.etiam per totum,lib.j.& Ias.in d.l.cætera,§.sed si separauit, col.ij. versi. item per istum test.ff.de leg.j.vbi etiam loquitur in illo statuto,prohibente alienationes in extraneos.Philip. Dec.d.consi.clx.in causa monasterij,col.ij.Ludo.Gozad.loquens in eodem statuto,cõsi.ciij.videtur, col.pen.nu.21.cum aliis multis concord.coaceruatis à Boheri.in consuetudinibus Biturigum hoc eo. tit.*de retraictz*,§.iij.

Vẽditionis appellatione, an ueniat datio in solutum necessaria.

10 ¶Nec ex ea quoque dominus habet laudimia,quamuis ex venditione habeat,vt voluerunt Guil.Cu. Bar.Bal.Rapha.Fulgo.& Pau Cast.in l.si ideò,ff.de cond.furti.Ias.in l.vlt.col.xij.in vij.quæst. vers. ista decisio,C.de iure emphy.de quo tamen vide infrà nume.ab hinc 4. Nec ea prohibetur fieri sine consensu domini,vt dicit idem Ias.post alios in d.l.vlt.col.xxxij.vers.quintò quæro, de iure emphy. & in l.voluntas,col.j.C.de fideicom.Matth.Afflic.qui & alios quoq; citat decis. Neap.cxcj. Abbas Rusillus,in j.dubio.De quo tamen vide,quæ latius de hac re diximus suprà, eo.§.in verbo , *ou autres choses,censées pour immeubles*, quæ est glo.vij.nu.48.quòd autem fructus , & quæ etiam dicam infrà eadem glo.d.nu.ab hinc.4.

An ex ea debeantur laudimia,uide num. 14.in prin.

11 ¶Et generale est,vt quæuis alia venditio necessaria, non contineatur in prohibitione alienationis,l. Diuus,ff.de petiti.hæred.& l.peto,§.prædiũ,& ibi Alberi.& alij,ff.de leg.ij.& l.pater,in prin.& ibi

Alienatio necessaria , non

Alberi

continetur in probibitione alienationis.

Alberi.ff.de leg.iij.& l.ij.iuncta glo.& ibi no.à Doct.C.de fund.dota.& l.j.ff.eo.titu.& l.alienationes,& ibi Alberi.ff.fami.ercis.& l.non solùm,§.j.ff.de ali mut.iudi.cau.fac.& d.l.cum fidei.ff.de fideicom.liber.& l.j.C.de litigio.Bart.in l.si stipulatus fuerim, in prin.colum.j.versi. videamus rationes.& iterum versi.ex quo no.ff.de verbo.obliga.Bald.consi.xl.maritus ex delicto, circa mediũ lib.j.& consi.cclxxxiiij.præmissis verbis cuiusdam statuti,post prin.eod.lib.j.Alberi.in l.sed si pecunia.per eum text.ff.de reb.eorum,& in l.si aliquis,nume.3.ff.de donati.& in l.quoties, colum.vlt.nume.12.ff.de pœnis,& in j.parte statutorum quæst.cx.statuto Parmæ. & in ij.parte quæsti.ij. ex prædictis colum.j.vbi loquitur de statuto prohibente alienare in extraneos. Angel.consil.vij.in Dei nomine, amen,ex dicto themate, colum.j.Sal.in l.vlt.colum.j.C.de reb.alie.non ali.latè Ro.consi.cvij.circa id de quo,& consi.ccxix.ex themate consultationis,colum.ij. versicu. secundò idem euidenter. Pau.Cast.consi.cccxvij.super primo quæsito,in j.dubio,lib.ij. Alexan.consi.lv.ponderatis his, colum.ij.versicu.accedit ad confirmationem,lib.iij.& Matth.Afflic.loquens in materia protomixeos in constit.ipsius in verbo, licet enim, colum.vlt.versi.sed rursus quæro,cum concord.quos videre poteris apud Franc.Cúr.seniorem consi.xxvij.magnificus vir,col.viij. versi.corroborantur prædicta Ludo.Bol.consi.xliij.Ser.Iacobus,col.ij.versi.tertiò præmitto,& seq.versi.& sic ex hoc Ias.in d.l.filiusfamilias,§.Diui,col.iiij.versi.viij.& vlt.cum multis seq.in ij.lect.& ibi Ferd.Loaz,num.216.& Franc.Ripam,nu.24.& seq.ff.de leg.j.

Cõsuetudines de retractu dationis in solutũ factæ à iudice.

12 ¶Et hæc quidem fortassis vera sunt, quantùm ad ius commune pertinet, & ex quibusdam quoque consuetudinibus obtinẽt,vt Turoniæ,hoc titu.*de retraictz*,cap.24.& Morini, c.xviij.nisi vt ibi declaratur.Loduni,hoc item titu.§.xxiij.Et in Comitatu Burgundiæ, titu.*reachaptz*, §. xij. At nos contrariam consuetudinem expressam habemus infrà, §. omnium totius huius voluminis consuetudinum postremo, qua cauetur,& in his quoque venditionibus,quæ fiunt à iudice in causam iudicati,locum esse retractui. Et habent similem consuetudinem in ducatu Burgundiæ, in hoc eodem titu.§.ix.vbi Chasse.satis multa de hac re scripsit,vt ibi videre licet omnibus. Et eadem quoque apud Parisienses est consuetudo,c.clxxxij.Melodunenses,c.xij.Senonenses,c.xxxix.Trecenses,c. cxlvij. Caluimontẽses in Bassigniaco,c.cxv.Cenomanenses,c.ccccxxj.vbi tamen id limitatur. Atque etiam apud Andegauenses,c ccccx. Aruernienses,titu.*de retraict*,c.xxxvij.Engolismenses, c.lxxvj. Altimarchienses,c.cclxxix.Marchienses,c.cclxxxvj.quod est xxvj.huius titu. Altissiodorenses, quos nunc Auxerrenses vulgò appellant,hoc titu.§.x.qui est omnium,xlj.Niuernenses, hoc quoq; titu.§.xxviij.& Valesienses hoc item titu.§.v.qui est omnium lxxxiij.

Factũ iudicis, factum partis.

13 ¶Et has quidem consuetudines,ne ratione defici videamur,hac non omnino contemnenda fulcire poteris.Nam quod fit à iudice rem ipsam adiudicante creditori vel alteri vltimo licitatori,censetur fieri ab ipso debitore,qui primò sponte debitum creauit.Ideóq; æquè tenetur de euictione,ac si ipse fecisset,l.si ob causam,& ibi Bar.Bal.& alij C.de euict.& l.si pignora,ff.eo.titu.& l.eleganter,in prin.ff.de pign.act.& l.libera,C.de senten.& l.profectitia,in prin.ibi, sed & si proponis Prætorem,ff.de iure doti.& l.j.C.si in cau.iudic.pig.capt.sit.& no.glo.in l.j.§.hæc verba,in verbo, exceptione, & ibi Bar.& Alberi.ff.ne vis fiat ei,& glo.in l.id quod nostrum,in ij.atq; in v.oppo.ff.de reg.iuris. Cy.in l. emptorem.in j.oppo.C.loca.Signo.qui & ex hoc dicit,hanc censeri alienationem voluntariã,cons.lxxiij.factum sic præsupponitur,paulò ante fi.Bar.in l.j.in prin.col.pen.vers.sed quid si executor,ff.de acq.pos.Bal.in Authen.& qui iurat,col.pen.versi.modò ego quæro,C.de bo.auto.iud.pos.& in c.quoniam frequenter,§.vlt.in fi.extrà,vt lit.non conte.vbi ex hoc dicit, quòd cùm iudex dat in solutum creditori rem debitoris,ex præcedenti contractu debitoris,videtur ipsemet debitor dedisse, qui est casus noster.Idem Bal.in c.j.col.pen.vers.si verò sequestratio,extrà de seque.pos.& fruc.& cons.cccvj.verba inuestituræ,post medium,lib.j.vbi & idem dicit,& cons.lxj.in ista quæstione,col.ij.ver.secundò ex alio fundamento,lib.ij.& consi.cclvij.dicta tenuta,lib.iiij.vbi ex hoc dicit,quòd si nõ valet factum partis,nec factum quoq; iudicis,qui vi illius facti partis processit.& cons.ccxxvij.quoniã pro debito,lib.v.Ang.cons.v.visis instrumentis,col.j.& consi.cciij.ex primo,ad fi.vbi tamen dicit,& ostendit id per omnia non procedere.Saly.post Dy.in l.cùm notissimi,§.imò, col.ij. vers.ex quo patet,C.de præscri.xxx.vel xl.anno.& in l.ordo,in fi.C.de exec.rei iudi.Pet. Anç.consi.lxxxvj.pro faciliori,col.ij.& consi.ccvij.in quæstione, colum.j.versi. secundò probo. Alex. consi.xj.viso processu, post prin. libr.v.vbi ex hoc dicit, quòd si iudex creditori rem feudalem adiudicarit,non poterit vasallus eam adiudicationem infringere,cùm eam ipse fecisse videatur.Et huius ratio optima est: nam cùm id à voluntate originem habuerit,vt in simili dicitur in l.in commodato,§.sicut,ff.commo.consequens est,quicquid inde sequitur,voluntarium quoq; existimari:vt no.in l.j.versi.quòd si existant, iuncta glo.in verbo,pacto,C.de natura.libe.& Bal.d.cons.cccvj.in fi.lib.j.

14 ¶Ex quo Bal.ipse in hac re secum pugnans,& contrà quàm suprà nu.10.diximus, respondit, eo ipso consi.cccvj.in hoc casu,cùm videlicet res à iudice datur in solutum,siue adiudicatur, æquè deberi laudimia domino,ac si ipse debitor vendidisset,& idem voluit Pet.Iaco. titu. de acti.in rem pro re emphy.colum.viij.versi.item in datione.& Masueri.in titu.de executi.& subhast.d.§.item in pretij.distributione,& iterum in titu.de locat.& iure emphy.in fine.& nouissimè.Carol.Molend.in consuetu.Paris.titu.j. §. xiij.glo.v.numero 48. Quibus malo accedere, quàm alteri contrariæ sententiæ,

tum

tum ea,quam iam dixi,ratione : tum & hac : nam qui alienare prohibetur, eo quoque interdicitur, ex quo alienatio ſequitur,etiam ex legis vel ſtatuti diſpoſitione : tanquàm nihil interſit alienes, an id facias,ex quo ſequitur alienatio.l.codicillis,§.matre , & ibi Barto.ff.de legat.ij.& l.vltima.C.de legi.tut.vt à multis citatur,& cap.j.§.vltimo.titu.de inueſti.de re ali.fac.gloſ.in l.ſi ita quis,§.ea lege,& ibi Bald. qui eam dicit notatu dignam. Rapha. Co. Franci. Aret. qui eam dicit notabilem Iaſon,qui & id dicit,ff.de verbo.obligat.Barto.in l.peto,§.fratre,ff.de legat.ij. Bald.in l.j.colum. iij. in iij.quæſti.C.de inoffi.doti.& in l.ea lege,colum.iiij.verſicu.tertiò quæro, C.de condit. ob. cauſ. & in l.hac edictali, colum.ij.verſicu.modò hæc incidunt,C.de ſecun.nupti.& in rubri. C. qui amit. in fi.& in l.quoties,in princip.C.de fideicommiſ.vbi ad hoc dicit ſing.text.in d.cap.j.titu. de inueſti. de re ali.fac.atque etiam gloſ.in d.§.ea lege.& idem quoque Bald. in Authenti. præterea,colum.ij. verſicu.vlterius etiam not.C.vnde vir & vxor,& in c.qualiter,extrà de pactis, vbi & ad hoc ſingu. dicit d.gloſ.& in cap.j.colum.ij.titu.an marit.ſucceſ.vxo. & conſil.cxxvij. quidam nobiles recepe-runt,lib.j.& conſil.cclxxxiiij.præmiſsis verbis,circa medium,eodem libr.j.& conſil.lij. ſubſtitutio facta,colum.j.lib.ij.& conſil.xxvj.ſuper puncto præmiſſo,colum.j.verſic.ſecundò videtur, lib.iiij. & conſi.cxxij.quæſtio formatur,eo lib.iiij.Angel.conſil.vij.ex dicto themate,colum.ij. verſicu.tertius caſus eſt Rapha.Co.conſi.ij.proponitur,colum.iij.verſic.ad tertium:vbi dicit not.gloſ.in d.§.ea lege.Panor.conſ.cxvij.videtur primò quòd maritus,col.vlt.lib.ij.Pau.Caſt.conſi.cccxlviij.viſo caſu & alienationibus,col.ij.verſi.& ſi dicatur,lib.ij.& quiſquis is eſt inter conſi.illius,conſi.ccccl xij. incip.glo.in Auth.col.j.eo.lib.ij.Alex.conſi.lv.ponderatis,col.ij.verſ.aut prohibitio,li.iij.& conſi. clviij.circa primum dubium,col.j.li.v.Fab.à Monte S.Sab.in trac.emp.& venditionis,in iiij.quæſt. prin.col.pe.verſ.prima eſt.Franc.Are.in l.in duobus,§.vbi duo,in fi.ff.de duob.reis,vbi ex hoc dicit, prohibitum alienare ſub pœna,incidere in pœnam, licet immediatè non alienet,ſi præcedit factum ipſius,ex quo ſequitur alienatio.& is rurſum in l.ſi ſeruum,in prin.col.j.in iij.notab. per illum text. ff.de verb.obli.vbi idem omnino dicit,& conſi.xiiij.viſo & diligenter,col.v.verſic.ex his infertur. Soci.conſi.ccxlj.circa primam,col.xiiij.verſi.ſecunda ratio eſt,& iterum col.vlt.& conſi.xxxv.viſa narratione facti,in j.dubio,col.ij.verſ.his tamen non obſt.li.iiij.vbi & illam glo.admodum extollit, & ex hoc in pulchro caſu conſuluit.& Philip.Deci.in c.quæ in eccleſiarum,col.xiij.verſi.iſta tamen concluſio,extrà de conſti.& conſil.xliiij.cuius ſuperſcriptio incipit,ſtatutum,col.ij.verſic. & ad hoc facit,& conſi.ccccxlv.viſo caſu,col.v.verſ.& qui non poteſt.& conſi.ccccl xxix.in controuerſia,col. j.ad fi.& cõſi.ccccciij.ex duobus,col.j.Et bene facit tex.in l.in illa ſtipulatione,per te nõ fieri,in prin. ff.de verb.obl.& in l.inter ſtipulantem,in prin.ff.eod.& in l.in lege,ff.locat.& in l.facere,ff.de verbo.ſignifi.& quæ diximus ſuprà,in glo.ij.num.50.& hac eadem & quæ dicemus tit.ſeq.in fi. nu.30. & hæc quidem.

Alienatione prohibita & id ex quo ea ſequitur, prohibetur.

15 ¶Et huc quoque pertinet,quod ſcribit Bal.conſi.xx.quid importent,li.ij. vbi declarans ea verba teſtatoris,vt non obſtante ſubſtitutione poſsit inſtitutus alienare pro ſuis neceſsitatibus,diſtinguit,an ea neceſsitas ex caſu venerit,vt quia incidit in latrones:an data opera,vt quia ſpõte primum contraxit debita,vel commiſit aliquod maleficium:vt ſcilicet hæc neceſsitas alienandi quæ ex eo prouênit, quod ſponte fecit,non comprehendatur in illis verbis teſtatoris,tanquam neceſſarium non dicatur, quod habuit principium voluntarium,per multa iura,quæ ibi allegat.

Alienatio neceſſaria quæ dicatur.

16 ¶Et hæc haud dubiè vera ſunt, cùm hæc alienatio neceſſaria ſit ex cauſa primùm voluntaria, ſequente prohibitionem alienationis,id eſt,pro debitis contractis poſt ipſam prohibitioné:nam tunc hæc alienatio non propriè dicitur neceſſaria, quæ à prohibitione alienandi eximatur, ſed tum demum,cùm habet cauſam vetuſtiorem.Ita enim declarat text.in d.l.alienationes, & ibi Alber.ff.fami.erciſc.& Angel.conſil.ccxliij.multi conſortes,poſt princip.Quod tibi admodum notandum eſt, quòd vbi reperis generaliter& indiſtinctè dici, alienatione ſimpliciter prohibita, neceſſariam non cenſeri prohibitam,vt ſuprà diximus. Nam id tantùm intelligitur,cùm habet cauſam vetuſtiorem, non aliâs.

Quid ſi neceſsitas habeat cauſam vetuſtiorem.

17 ¶Quid igitur eſt(vt ad noſtrũ caſum redeamus)vt cùm quis vẽdere rem immobilẽ non poſsit,quin conſanguineus ipſius eãdem poſsit retrahere reſtituto pretio,atque etiam dominus ceſſante conſanguineo,aut ex ea venditione habere laudimia,poſsit tamen id facere,ex quo ſequatur venditio non obnoxia retractui & laudimiis ? præſertim etiam cùm nec indirectè fieri poſsit, quod directè fieri prohibetur,l.ſi duobus,& ibi glo.vlt.ff.de nego.geſt.& l.vltima.C.ſi mancip.ita vene.ne proſtit. & c.deteſtanda,de præben.lib. vj. Et prohibito aliquo,prohibentur & ea,ex quibus ad id peruenitur: vt etiam optimè probat d.l.vltima.vbi ſcribitur,eam quæ ita vẽditur,ne proſtituatur,nec in caupona quidem ſub ſpecie miniſtrandi detineri,ne fraus dictæ legi fiat, oportet. Nam vt dicit Bald. ibi, & videmus vbique in noſtra Gallia,ſatis videtur proſtitui,quæ in caupona,ſiue taberna, aut diuerſorio tenetur.hìncque glo.ibi,id not.quod nos ſuprà diximus,cùm quid prohibetur, & id per quod ad illud peruenitur. & allegat etiam l. oratio, ff.de ſponſa.& §.j.Inſtitu.vi bono. rapto. de quo tu pleniſsimè vide per Cyn. & Baldus in l. j. C. ſi rector prouinciæ. Ex quo etiam videmus feudum dari non poſſe in ſolutum creditoribus,inconſulto domino, niſi id conſuetudo permitteret. Baldus in capitu. j. columna iij. verſicu. quæro nunquid ſi ex conſuetudine, titu. de prohi. feud. alie.

Nil refert, ſit ne mulier in lupanari, an in caupona,uel taberna.

per Fede.Philipp.Deci.d.consil.ccccxlv.in casu ad me transmisso, colum. v.versicu.& ista videtur.

Quid si res tertio addicatur à iudice.

18 ¶SED ANTEQVAM hinc abeamus, vnum tibi notandum est in hac tractatione dationis in solutũ, quod pauci animaduerterunt, illud scilicet, quòd si fundus, à iudice factis subhastationibus, adiudicetur creditori; id quidẽ est, vt nostri vocãt datio in solutũ, quæ necessaria ab is dicitur: Quòd si alteri adiudicetur, fortè plus offerenti, id non est datio in solutum, sed mera venditio, vt not. tradit Bal.cons.ccc.statuto cauetur quòd liceat, col.j.li.j.per tex.in l.ordo, C.de exec.rei iudic. Ideò (inquit) statutum loquens de datione in solutum, non haberet locum in hoc casu, quia nullo modo potest adaptari verbis statuti, ar.l.vltimę.C.de prædi.curi.lib.x. Loquitur autem Bal.in statuto huic nostro simili, vt scilicet consanguinei posint reluere rem in solutũ datam. Ex duo illud not. quòd licet statutum loquẽs in venditione habeat locum in datione in solutum, vt multis placuit. Tamen è contrario statutum loquens in datione in solutum, non habet locum in venditione.

Retractus an habeat locũ in permutatione si fundus datur æstimatus.

19 ¶SIMILITER PERMVTATIO æquipollet venditioni, cùm pro fundo datur alius fundus æstimatus. Imò verus est contractus vẽditionis, vt voluit glo.in l.j.in verbo, taxata, & ibi etiã Nicol. Mat.qui id asignat proposito vendendi & emendi. Bar.Bal.& Saly.C.de rer.permu.Pau. Ca.in l.j. col.ij.versi.adhuc oppono, ff.eo.vbi id dicit procedere etiam in statutis, & iis quidẽ odiosis. Nam si sit (ait) statutũ, vt de contractu vẽditionis soluatur gabella, soluetur de huiusmodi permutatione, & sequitur Phil.Dec.d.cons.clx.in causa monasterij, col.ij.& Ludo.Bol.cons.xxj.stat statutum, & iterum cons.xxv.in amplisimo, vbi id dicit sing.& vtrobiq; etiam dicit statutum hoc nostrum loquẽs de retractu rei venditæ, habere locum in tali contractu.

Aestimatio in dubio facit uenditionem.

20 ¶Nam & aliâs æstimatio regulariter & in dubio facit vẽditionem.l.j.§.æstimatarum, & §.æstimatas, C.de rei vxo.actio.& l.iij.& ibi Bar.ff.loca.& l.plerunque, §.si ante, ff.de iure doti.vbi dicitur, quòd est vera venditio, & l.quoties, eodem quoque titu.vbi dicitur re huiusmodi euicta competere actionem ex empto.& l.quoties, & ibi Bal.ad fi.C.eo.item tit.& glo.in l.si inter, & ibi quoque Bal. & Io.Fab.eo.quoque tit.& glo.in l.in rebus, in prin.in verbo, æstimatæ, & ibi etiam Doct.C.eo.tit. Bal.in l.cùm dotem, in prin.eo.quoque tit.& in l.ex conuentione, col.j.versi.tertio casu, C.de pactis, vbi id pulchrè declarat Bar.in l.si vt certo, §.nunc videndũ, col.vl.ff.commo.& in l.j.§.j.col.ij.ff.de æstimat.acti.Alex.consi.lxxix.eleganter, col.ij.vers.tamen hoc non obst.lib.v.& consi.clvj.viso instrumento, col.j.versi.ij.lib.vj.Fran.Are.consi.lxxxiiij.diligenter, col.ij.vers.videndum ergo, vbi & id optimè declarat.Franci.Cre.sing.xviij.habebis.Corne.consi.j.pro decisione, col.iiij. versi.itaque fuerũt, li.j.Soci.consi.cclxxxix.difficultas, col.j.ver.sed pręmissis, li.ij.& Steph.Bertr.cons.ccxxxv. adeò.col.j.nu.2.li.j.& consi.clviij.si pretextu, nu.1.li.iiij.& Phil.Dec.cons.dclxxxij.in causa dominæ, col.ij.vers.tertiò non obstat.& Ant.Rub.consi.v.pro fundamẽto, col.j.Io.Lup.in repe.rubri.de donat.inter vir.& vxo.§.xvij.col.iij.versi.istud tamen, & Paul.Paris.qui alios adducit, consi.lxxxj. in præsenti, nu.10.lib.iij.

21 ¶Ex quo etiam dicit Imo.in c.potuit.col.ix.vers.tangit etiam hic, extrà de loca.quòd si emphyteuta dedit in dotem bona emphyteutica æstimata, venditio est, in qua requiritur consensus domini, vt in cęteris meris venditionibus, licèt non requiratur in simplici datione in dotẽ. Quod & ante eum voluit Spec.tit.de locat.§.nunc aliqua, vers.cx.& alij, quos infrà afferemus, nu.108.ex his autẽ. *Et facit* tex.in l.pretij.C.de rescin.vend.& quod scribit glo.in l.naturalis, §.sed si scyphos, ff.de pręscr.verb. Et hæc quidẽ, nisi natura principalis contractus repugnaret, Cy.& Bal.in l.j.ille col.vlt.hic iij.versi. tertiò quæro, C.commo.Pet.Anch.consi.lxxij.tantam, paulò ante fi.

Quid, si natura principalis contractus repugnat.

Quid, si is qui dat, ante uenalem habuerat.

22 ¶Et hæc maximè procedunt, si is, cui datur fundus æstimatus, suum, quem pro eo tradit, venalem habuerat, & exposuerat: vt nuncupatim tradit ipse Nicol.Mat.in d.l.j.C.de rer.permut.& Angel. in l.secundum, §.j.ff. de ædil.edict.per text.quem dicit singu.in d.l.j. Nam & propositum præcedens illius, qui quærit emptorem, & declarat se velle vendere, multum facit ad præsumendum venditionem fuisse postea factam, licèt instrumentum loquatur de permutatione: vt satis patet ex eo, quod in simili scribunt Hosti.Ioan.And.Collec.Anto.Panor.Barb.& Anto. Burg.in c.ad nostram, de emp.& vend. vbi dicunt, quòd si probetur, debitorem prius quæsiuisse pecuniam super tali fundo, & posteà eum fundum vendidisse eodẽ pretio, quod quærebat, præsumitur contractus ita factus in fraudem vsurarum, & vt sit potius contractus pignoris, quàm venditionis.& sequitur Pau. Cast. consi.cix.visa petitione prædicta, col.j.lib.ij.Lauren.Rodulph.in tract.vsurarũ, quæst.lx.in prin.& latè alter Laur.Calca.qui affert concor.cons.xxv.Titius nobilis.col.vl.& consi.seq.prima facie, col. ix.versi.& est maxima coniectura.Steph.Bertr.consi.ccxxxvj.viso processu causæ, colum.ij.numero 7.lib.ij.

De eodem.

23 ¶Et idem penè voluit ipse Host.in summa, ti.de vsur.§.qualiter contractus, in prin.& Bar.Bal.Pau. Cast.& alij in l.pacta nouissima, C.de pactis, Bal.Ang.Imo.& alij in l.si quis cùm aliter, ff.de verb. obl.Fran.à Cappolis, inter consi.ipsius Bal.cons.ccxcix.in quæstione col.j.lib.iiij.Ang. & Imo.in l. quoties, §.sed si cùm primum, ff.de hære.insti.& Iason in l.Titia, §.idem respondit, ff.de verb. *obli.* qui dicit, de hoc esse tex.not.in l.iiij.§.si ab ignoto, ff.de manumis. Et facit etiam, quod post Odof. scripsit Bal.in l.emptione, post prin.C.plus val.quod agit.& cons.cxiiij.secundum ea, lib.iij.& Phil. Deci.cons.clxvij.in causa quæ coram reuerendo, col.vlt.vers.nec obst.quòd nonnulli. Et quod item

in

in simili tradit Bar.in l.qui in aliena,§.si is qui,ff.de acqui.hær.& Bal.in l.si literas,C.manda.& Ro. consi.xcj.visis.ac percontatis,col.iij.versi.secundò idem.

24 ¶Et id propè perpetuum est, vt contractus simulatio, & fraus declaretur detegatúrque ex tractatu præcedenti.Et id quidem magis,quàm ex sequenti,secundum Iacob.Are.in d.§.si ab ignoto, Iacob. Bu.in d.l.pacta nouissima,& ibi Barto.colum.j.Bald.colum.ij.& Recentiores,C.de pact. Bald.in l. j.in x.quæsti.C.si ser.exter.& in rubr.extrà de pactis,colum.iij.versicu.transactio simulata. & consilio ccxcix.in quæsti.vertente,lib.iiij. Paul. Cast.in l.cùm seruus,colum. ij.ff. de condi.& demon. Alexand.consil.xxix.clarissime,colum.vij.versicu.prætereà ad hoc,lib.vij.Barb.consil.xxv.scribitur sapientiæ,col.ij.li.j.Iason in l.iij.§.filiusfamilias,col.iij.ff.de libe.& posth.& in l.si ita sit adscriptum,col.ij.versi.tertiò facit,ff.de leg.j.& consi.ccxvij.immunitas,in fi.lib.ij.& consi.xij.in capitulis,col.ij.versi.sed præmissis non obst.lib.iij.vbi id dicit sing.& Catel.Cotta,in memor. contractus simulatus.

Tractatus præcedēs, fraudem & simulationē detegit magis,quàm quod sequitur.

25 ¶Nam & clausula præcedens est maioris efficaciæ ad declarationem sequentium,quàm è conuerso. glo.in l.quisquis,& ibi Bar.ff.de leg.iij.idem Bar.in l.si quis ex argentariis,§.si initium,col.j. & ibi Iason,ff.de eden.& in l.auia,in prin.ff.de condi.& demon.& in l.filium,ff.quan.dies legat.ced.Ro. consi.ciiij.pater reuerēde,col.ij.vers.prætereà & fi.& cons.cccciij.diligenter inspectis,col.j.Raph. Fulg.Paul.Cast.& Ias.in l.j.C.de lib.præter.Alexan.in l.patris & filij,ad fi.ff.de vulg.& pup. subst. & cons.lj.viso themate,colum.j.lib.iij.Mathes.qui id dicit sing.notab.clj.nota sing.dictum.Corne. consi.ccxlij.circa primum quęsitum,col.iiij.vers.& solet dici,lib.iiij.Fran.Are.in l.cum filiosa.col. iiij.versi.in glo.posita super verbo,relictus,& ibi quoque Ias.col.vl.ff.de leg.j.idem Ias.in d.l.si ita sit,col.ij.vers.secundò in contrarium facit,ff.de leg.j.& cons.lxiiij.in primis videretur,col.pe.vers. nec obstat,si huic,lib.j.& consi.cxcviij.consului,col.ij.lib.ij.& d.consi.ccxvij.ante fi.lib.ij.& iterum consi.vj.exhibentur duo,col.v.vers.quartò principaliter,lib.iij.rursúmque d.consil.xij.in capitulis, vbi suprà,eo.lib.iij.& cons.lxxix.super vsufructu,col.j.eo.lib.iij.Card.Alex.in c.j.col.ij.tit.de vas. decrep.ætat.& Philip.Dec.cons.cccxxxix.consului aliâs,col.vl.& cons.cccc.in causa quæ Mantuę, col.iij.versi.& quia clausula.

De eodem.

26 ¶Quod ex hoc patet,quòd cōditio posita in institutione intelligitur repetita in legato postea facto, l.duos,& d.l.auia,& ibi Barto.ff.de condi.& demon.non autem in legato antè facto, d.l.filium, in prin.& ibi glo.in verbo,peti posse.& ibi quoque Bar.& alij,ff.quan.dies leg. ced.& voluerunt multi ex iis,quos supra citauimus.Et facit, quod scribit Bald.in l.quoties, la ij.in fi.per tex.ibi C. de fideicommis.quòd antecedens non sapit naturam sequentis: contrà verò sequens antecedentis sapit. Et quod tradunt Panor.& Io.Ana.in c.in tantum,in tertio notab.per illum tex.extrà de simo.quòd fortiùs declaratur venditio,quando pretium pręcedit traditionem rei,quàm è contrario.Quin plus videtur voluisse Paul.Ca.consil.clxxiij.præsuppositis,in princ.lib.ij.ea quæ post venditionem perfectam fiunt,eam non facere præsumi simulatā,per quędam iura ibi allegata.De quibus tamen vide tex.qui videtur probarę contrarium,in c.inquisitionis,de appel.& quod per eum tex.voluit Corne. cons.cccxiij.aliâs,col.iiij.vers.non obst.quòd clausula,lib.iiij.& quod tradit ipse Corn.cons.iiij.diu post consilium,col.iij.vers.sed repetitio,iunctis præcedentibus,lib.ij.& Phil. Deci.consi.xiiij.cuius superscriptio incipit,vtrùm valeat aditio,col.iij.vers.& probatur vlterius,& iterum vers.non obst. quòd potius,& ante hos Bar.in l.sicut,§.superuacuum,per illum tex.ff.quib.mod.pig.vel hypo.sol. cum si.à me adductis in tract.constituti,in nona limitat.

De eodem.

27 ¶An tamen,& quando,sufficiat tractatus præcedens,ad præsumendam fraudem,vel simulationem contractus sequentis,vide eleganter Bal.in l.multùm,col.ij.C.si quis alteri,vel sibi.& latè cons.xxj. punctus quæstionis,in secundo dubio,lib.iiij.& d.cons.ccxcix.eo.lib.iiij.Bar.in l.pacta nouissima, vers.& per hoc dicebat,C.de pactis,Ang.cons.cclxxiij.tunc præsupponitur,ante fi.& omnino Ias.in d.l.Titia,§.idem respondit,ff.de verb.obl.& Chass.cons.xxv.ex multis præsumitur,per totum,vbi loquitur in casu nostræ consuetudinis de quadā permutatione facta in fraudem consanguineorum. & quæ diximus suprà,in rub.huius ti.nu.77.hęc tamen intelligenda,& seq.vsque ad fi.ipsius rub.& quæ item dicemus infrà tit.seq.in fi.in iiij.quæst.

An tractatus præcedēs in id sufficiat.

28 ¶QVID AVTEM in alia permutatione simplici,& pura,& sine sequenti rei permutatæ venditione,aut promissione venditionis,de qua loquitur Lud.Bol.d.cons.xxv.vtrùm habeat locū hęc nostra cōsuetudo.Et sanè locum habere respōdit Alex.cons.cxcvij.in causa vertente inter Ser Sulimanum,col.j.li.vij.hac ratione motus,quòd id statutū est fauorabile.Cuius sentētiam confirmat,quod in simili tradit Bal.consi.clxxj.istud statutū.lib.iiij.Et id quidē posset videri verū, præsertim in istis terminis nostrę cōsuetudinis,quos nunc commētamur,videlicet,*ou equipollent à uente*.Nam permutatio vicina est emptioni,l.ij.ff.de rer.permu.imò & vicem emptionis obtinet,l.ij.C.eo.ti.& l.Titia, & ibi Bal.ff.de iure do.& l.apud Celsum,§.si quis autē,versi.autoris,ff.de dol.excep. Et qui rē permutatā accepit,emptori similis est,l.vltima.ff.quibus ex cau. in pos.eat.& l.sciendū,§.deinde, ff.de ædil.edict.Ex quo & permutatio pro vēditione à probatissimis scriptoribus vsurpatur,vt dicemus infrà eo.ti.§.xxx.glo.j.nu.19.incip.ex hac autem.Consuetudo autē nostra hic nominatim loquitur de contractibus æquipollentibus venditioni,vt diximus.

Retractus an habeat locū in simplici ac mera permutatione.

29 ¶Vt iam nihil hîc obsit,quòd multi aduersus illam Alexan.sententiam:negant statutum permittens consanguineo retrahere rem venditam,habere locum in permutatione:videlicet Goffre.Ioan.And. Ant.& Pet.Anc.in c.cõstitutus,extrà de in integ.resti.& idẽ Io.And.in addi.Spec.ti.de emp.& venditi.§.nunc dicendũ,l.ij.vers.sed pone,statutum.Bal.in tracta.Proto.col.iiij.vers.& ista constitutio. & cons.clxxiiij.statutum prohibens,lib.iiij.dum allegat Specu.vbi suprà,Lucas,Pen.& Io.Plat.in l. vltima.hic col.j.alter ij.C.de prædi.curia.lib.x.Paul.Ca.qui huius rei optimam reddit rationem,in l.j.col.j.C.com.vtriusq; iud.Alex.dũ allegat Io.An.vbi suprà,consi.lxxvj.visis dubitationibus,col. iij.lib.v.Seba. Neapodanus in tractatu de iure cõgrui,in verbo,emit.Girar.Bag.in sua disputatione retractus,versi.iij.conclusio est,quòd in permutatione.Matthe.Afflict.in tract.Proto.in verbo,licet enim suprà diximus,col.iiij.vers.not.ex tex.ibi Io.Igne.in rep.l.dudum,col.antep.vers.sed an is qui prohibetur,C.de contrah.emp.Ferd.Loaz.in repe.l.filiusfamilias,§.diui,in viij.quæst.ff.de leg.j.& Ferr.in consuetudines Burd.c.xxv.huius tit.

Statuta de venditionibus,non habent locũ in permutationibus.

30 ¶Vt interim eos taceã,qui generaliter dicunt,statuta loquentia in venditionibus,non habere locum in permutationibus,quos videre poteris apud Alex.d.cons.lxxvj.col.iij.ver.pro hoc bonus,lib.v.& Fab.in tract.emp.& vend.in ij.quæst.prin.col.ij.vers.quintò & vltimò fallit,cum multis seq.Barb. in rub.extra de rer.permu.col.ij.versi.vtrùm autem statutum,Ias.in l.dedi,la ij.col.ij.vers.nota tertiò.ff.de condi.cau.data.& in l.j.col.iiij.versi.an autem lex,ff.de rer.permu.& in §.actionũ,nu.123. Inst.de actio.& Frã.Purp.in l.ij.col.pe.ff.si cer.pe.Sed ita ne omnino prætermittas Bal.in d.l.dedi, col.j.versi.extrà hoc not.in lec.noua,& iterũ in antiqua,post mediũ,& in l.j.col.ij.vers.quid si statutum,C.de re.permutat.& d.consi.clxxiiij.li.iiij.& Alb.loquentẽ in statuto pręferente dominum in ven.rei,& id limitantem nisi fraus interueniret,in j.parte statutorum,quæst.cx.statuto Parmæ.

31 ¶Nam & semper aliâs venditio propriè sumpta(vt sumi debet in statutis)non cõpræhendit permutationẽ,vt patet ex tex.in c.j.vbi id nũcupatim notat Panor.in j.notab.extrà de his quę fiunt à Pręla. & voluit etiam Bald.in l.cùm hi,§.si cui,ff.de transac.in j.lect.Nam hęc(quod iam diximus)non videntur obstare,quominus compræhendatur permutatio in nostra consuetudine,quę non simpliciter loquitur de venditione,sed & de aliis contractibus æquipollẽtibus venditioni, vel eam sonantibus. Permutatio autem ei æquipollet,vt diximus:ergo & ipsa compræhendi in ea videtur.

32 ¶Verùm aliud est in nostra consuetudine, quod ipsam permutationem ab ea secludit, declarátque eam non esse obnoxiam retractui : videlicet restitutio pretij : quæ non potest habere locum in vera ac propria permutatione:ideò nec ipsa consuetudo : quia cùm verba legis vel statuti locum non habęnt,nec lex quoque ipsa,aut statutum,l.iiij.§.toties, ff. de dam.infec.cum multis simi. & concord. à me adductis in l.si vnquam,in verbo,libertis,post princip.C.de reuoc.dona.Et vbi fit mentio pretij, intelligitur tantùm venditio propriè sumpta,l.vltima.& ibi glos.& Bar.C.de prædi.curi.lib.x. cum concord.suprà à me collectis in verbo,*a uendu*,quæ est glo.ij.in princ.Et licet consuetudo addat contractus æquipollentes venditioni : tamen debet intelligi,vt sit pretium,aut aliud æquipollens,vt postea dicemus.Et quia denique secundùm communem vsum loquendi, qui attenditur etiam contra propriam significationem,l.librorum,§.quod tamen Cassius, ff.de lega.j. cum si. venditio non compræhendit permutationem,vt nos ipsi apertè videmus,& voluit Panor.in d.cap.j.in j.notab.in fi.de his quæ fiunt à Præla.& Corne.consil.lxxiij.quamuis videatur,colum.j.versicu.cùm pretium, libr.iiij.

Consuetudines de retractu permutationis.

33 ¶Et ne de hac re,quantùm ad nostros Pictoniẽses pertinet dubites:habemus de hoc expressam consuetudinem declarantem non esse locum retractui in mera permutatione,infrà, §.xxx. vbi videbis, quid si mera non sit,quia scilicet pro specie datur alia species & pretium.Súntque & alię in eam expressæ consuetudines,vt apud Meldenses,ca.cviij.& seq.Melodunenses,c.xliij.Senonenses,c.xxxij. Ambianenses,c.xlvij.in fi.Aurelianenses,c.cclxxxiiij.Turonenses,hoc titu.de retractu,c.xix.Cenomanenses,c.ccclviij.Andegauenses,c.xlvj.Blesenses,c.cciij.Marchienses,§.viij.huius ti.qui est omnium eius gentis,ccxcvij.Altimarchienses,c.ccliiij.Niuernienses,hoc item tit.c.xix. Valesienses hoc quoque tit.§.iiij.qui est omnium lxxxv. Altissiodorenses,siue Auxerrenses,hoc tit. *de retraict*,§.ij. qui est omnium xxxiij.Senlites,siue Syluanectenses,hoc tit.§.iiij.Laudunenses,& alios Veromandienses,huius ti.§.xvj.qui est totius iij.par.xc.Lodunenses,hoc ti.§.xvij.Et aliæ,quas paulò pòst designabimus.

34 ¶Atqui si ea expressa cõsuetudo non fuisset,res non erat omnino indubitata:quãdoquidem licèt vbi fit mentio pretij,intelligatur de vẽditione propriè sumpta,vt dictum est,tamen id non obtinet,cùm statutum non simpliciter loquitur de vẽditione,sed & de alienatione:tunc enim licèt fiat mẽtio pretij,non intelligitur de propria vẽditione,sed & de permutatione:& id quod pro ea datur,tenebit locum pretij:vt intelligi potest ex Io.And.& aliis post eum,in c.potuit,extrà de loc.dum dicũt.l.vltima.C.de iur.emphy.habere locum in permutatione,cùm vtatur verbo,alienãdi : licèt etiam de pretio loquatur.Et id expressè & in statuto huic nostro simili,ex facto cõsultus,respondit Alex.consi. lxiij.in causa,col.j.vers.cõfirmo,lib.vij.Igitur cùm nostra consuetudo loquatur de contractu æquipollenti venditioni,videretur permutationem in ea compræhẽdi, non obstãte illa mentione pretij. Sed cùm habeamus consuetudinem expressam,nihil amplius,quantùm ad nos dubitandum est.

¶Nec

35 ¶NEC HIC TAMEN omiserim,quòd Io.Igne.in repe.d.l.dudum,col.antepe.versi.sed an is qui prohibetur,& multis seq.C.de contra.emp.ita variè de hac re loquitur,an scilicet cõsuetudo retractus,loquẽs de venditione,habeat locum in permutatione, vt videatur dubius in hac re mansisse. Nam primùm asseuerãter tradit habere,autoritate Guli.Cu.in l.ij.C.de vsuca.pro emp.& Nic.Spinel.in d.l.vltima.C.de prędi.curi.lib.x.Tandem tamen post multa videtur in hoc stare,vt si permutatio fuerit sine fraude, (quod cognoscitur,inquit,cùm res permutatæ remanent apud contrahentes secundùm contractum)non habet locum retractus:aliâs habet.Cui haud ægrè accedò,quia & maior pars eorum,qui tenẽt retractum non habere locum in permutatione,id intelligũt,modò fraus absit, vt per Io.And.in add.Spe.vbi suprà allegauimus,nu.29.& Matth.Afflic.in d.trac.Proto.loco etiam ibi allegato.Et quod Igne.dicit de re permutata,quæ remanet apud eum, qui eam ex permutatione cesserat:illud semper aliâs procedit,vt cùm post alienationem res manet apud alienãtem,præsumatur fraus,& simulatio aduersus tertium,l.sicut,§.superuacuum,& ibi Bar.ff.quib.mo.pig.vel hypo. sol.& idem Bar.in l.post contractum,ff.de dona.cum aliis multis concord. à nobis collectis in trac. constit.in ix.limitat. *Quid si res permutata manet apud priorem dominum.*

36 ¶Quantùm autem tempus requiritur, vt possideat alienans ad præsumendam eam fraudem & simulationẽ,videbis apud ipsum Bar.in d.locis,vbi post alias opp.concludit,id relinqui arbitrio iudicis.De quo & tu vide Bal.consi.lxx.apparent.col.ij.versi.super secundo,lib.j.& Ange.consi.xlviij. ex dicto themate,post prin.& Barb.in c.ille vos,col.ij.de pigno. Ex iis autem satis intelliges,non in id sufficere modicum quodpiam tempus,vti etiam censuit.Specu.titu.de dona.§.j.versic.item pone, aliquis.Imol.in d.c.illo vos,col.x.extrà de pigno.& consi.lv.in casu præmisso,col.j.versi.in contrarium.& Alex.consi.clxj.viso ac diligẽter,ad fi.li.vj.& Ias.consi.xxxvj. factũ sic se habet,col.vl.lib.j. Consuetudo autem Borboniorum,c.cccclix.loquens expresim de hoc casu nostro, huic rei annum præstituit. *Quantum temporis in id requiratur.* *Consuetudo.*

37 ¶Sed & si possessio post contractum tradita fuerit, sed posteà non longo interuallo fuerit retradita permutanti,qui fortè eandem rem,quam tradiderat,ex permutatione aut aliter recuperauit:præsumitur etiam fraus & simulatio,tanquam id ab initio fuerit conuentum: vt nuncupatim voluit Caro. Mol.in consue.Parisi.ti.j.§.xxiij.in xxij.quæst.& ante eum Masuer.ti.de emp.& vend.col.j.§.item & dicitur contractus,per notata per Bar.in d.l.post cõtractum.Cui adde eundem Bar.consi.lxv.Petrus Nicole,col.ij.versi.secundo modo dicitur,vbi scribit contractum dici simulatum,fictitium,aut imaginarium,quando modico tempore durat,quia emptor venditori citò reuẽdit,per d.l.iiij.§.si ab ignoto,ff.de manumission.cum si.adductis à Soc.consi.cxxvij.quoniam in pręsenti,col.v.vers.præterea arguitur,& iterum versic.comprobo & quartò,lib.iij. Sed quibus adde, quod in simili tractat Bal.in l.per diuersas,in xx.eadémque vl.quęst.C.mandati,an ex restitutione pretij,facta à vẽditore, pręsumatur venditio simulata:& distinguit,vtrúmne statim restitutũ fuerit,an ex interuallo,per l.si ventri,§.vltimo.ff.de priui.cre.& sequitur Cępol.in tract.simulatorum,cõtractuum,in ij.casu prin. De quo & per eundem Bal.consi.ccxcviij.inter Dominicum,post medium,li.iij.cum aliis similibus, quę videbis suprà in rub.huius ti.vers.vl.& iterum in glo.huius §.vij.in verbo,*ou autres biens immeubles*,nu.75.præsumitur item,& seq.

38 ¶De hoc autem sunt expressæ plurimæ huius regni consuetudines:declarantes,cùm alter permutantium emit posteà rem à se datam causa permutationis,locũ esse retractui rei, quam accepit ob eam permutationem,tanquam eandem emisse videatur : videlicet Melduni,cap.xliiij.Aurelijs,c.ccciiij. vbi tamen id intelligitur,cùm res permutata emitur intra annum.Et idem in Caluimonte, in Basigniaco,c.xxxviij.& Montargij apud Lorrienses,hoc eodem tit.c.xxv. Et in Turonia,nisi quòd præterea datur optio consanguineo retrahendi vtram rem malit,vt cauetur hoc eodem titu. *de retraict*, cap.xx.Et idem quoque in Cenomania,cap.ccccxij.& Loduno,hoc titu.§.xviij.& Andegauia, cap. ccccj.& Borbonia.cap. ccccliiij. quæ simpliciter loquitur sine anni aut alterius temporis præfinitione. Posteà autem,cap.cccclix.scribitur, contractum permutationis præsumi simulatum & fraudulentum,si alter permutantium reperiatur intra annum possessor eius rei, quam in permutatione alteri reliquerat.In comitatu autem Burgundiæ, titu. *reachaptz*, §.xiiij.ita cauetur, in permutatione non esse locum retractui,nisi subsit fraus,quæ ex eo detegitur,quòd statim post permutationem alter contrahentium rem à se datam redemit. Quantùm autem temporis huic rei de Iure communi statuendum sit,vt fraus ob id præsumatur,iudici arbitrandum relinquit Ang.in d.l,si ventri,§. vltimo.ff.de priui.credito.Ro.in l.j.§.j.ff.de verb.obl.Cæpolla in tracta. simulationis contractuum,in ij.casu prin.versi.quando autem dicatur.Barb.in c.illo vos,col.ij.de pign.Phil.Dec.consi.ccxxxv.in causa magnifici, col.ij.versi.quintò præsumitur.& diximus in simili cąsu suprà nu.ab hinc ij. Quædam autem consuetudines huic rei annum præscribunt,vt iam diximus,& prætereà consuetudo Victriacensis,c.xxx. *Consuetudines de ea re.* *Quantum temporis in cã rem requiratur.* *Cõsuetudines.*

39 ¶Ex iis autem,quæ diximus,potes intelligere,quòd non tantùm cùm permutans rem à se ex permutatione relictam recuperat,sed etiam cùm simpliciter in ipso contractu permutationis, aut incontinenti pòst,(nihil enim inter vtrunque refert,vt latè dicemus titu.seq.§.j.in verbo, in limine contractus)conuẽnit inter ipsos contrahentes,vt alter possit rem,quam tradit,recuperare,restituto aliquo *Quid, si in ipso contractu, aut mox, dicatur, ut poßit recuperare.*

pretio,ea permutatio cenſetur eſſe facta in fraudem conſanguineorum. Ideóq; & ij admittũtur tanquam ex ſimplici ac mera venditione. Quod & ex facto in hac eadem ſpecie reſpondit Ludo. Bol. conſil.xxv.in ampliſsimo,per totum,vbi in id allegat multa,quæ tu ipſe videre poteris.atque etiam Chaſſe.conſilio item xxv. ex multis præſumitur, & id apertè probatur in d.§.ſi ab ignoto,cum ibi not. Et de hoc quoque eſt expreſſa conſuetudo apud Andegauos,c.cccliij.cum ſeq. Et ad hæc omnia faciunt,quæ ſuprà diximus ex Alberico,nu.30.vt interim,& quæ etiam dicemus infrà ti.ſeq.in rub. nu.9.& vt hæc poſtrema,& ſeq.& in fi.eiuſdem tit.nu.27.quibus proximè.

Conſuetudo.

40 ¶SED ET HÆC OMNIA,quibus diximus non eſſe locum retractui in permutatione vera, & non frauduléta,intelligenda ſunt,cùm ea fit de re immobili cum re etiam immobili. Quòd ſi pro re immobili datur mobilis,etiã inæſtimata(id quod dico,quia ſi eſſet æſtimata,eſſet vẽditio,l.quoties,C.de iur.dot.& ſuprà diximus nu.20.nam & aliâs æſtimatio.)Si igitur,vt repetã,datur res mobilis,etiam inæſtimata,pro immobili,eſt locus retractui eius rei immobilis,ac ſi vendita ſimpliciter fuiſſet,ex multis noſtræ Galliç conſuetudinibus,vt apud Meldunenſes,c.lvj.Senonenſes,c.xliij.Trecenſes,c.clviij.Cenomanenſes,c.ccclviij.& c.ccclxiij.& c.ccclxix.& ſeq. Aurelianenſes,c.cclxxxvij. Turonenſes,ti.*de retraictz*,c.xj.& iterum,c.xviij.ibi,*deniers,ou equipollent en meubles.* & c.xxj.ibi,*deniers baillez,ou l'equipollẽt.* Andegauẽſes,c.cccxlvj.& c.ccclij.& c.ccclix. Aruerniẽſes,tit.*des retraictz*, c.xxx.Borbonienſes,c.ccclij.& ſeq.Altiſsiodorẽſes,ſiue Auxerrenſes,hoc eo.tit.§.xiiij. qui eſt omnium xlv.Lorrienſes in pręfectura Montargij,hoc quoque tit.§.ix.& ſeq.Lodunenſes hoc ti.c.j.ibi, *deniers,ou autres meubles.* Niſi ſi vinum detur,vt ibi ſtatuitur:nec tamen video,cur in hoc vinum à cęteris mobilibus ſeparauerunt.

Quid de permutatione,quæ fit de immobili cum mobili.

Conſuetudines de ca re.

41 ¶Quod non ſine ratione à tot conſuetudinibus ſtatutum videri poteſt. Et ſanè pro his facit, quòd pretium largè dici poteſt,quicquid pro re datur,licèt non ſit in pecunia numerata, vt patet ex l.ſeruorum,§.j.ff.de ſtat.homi.& l.ſi quemquam,poſt prin. C.de epiſco.& cler.& id per illos tex.voluit Petr.Iacob.id trahens ad ius retractus feudalis,& laudimiorum,tit.de act.in rem pro re emphy.col. viij.verſic.item pretium. Vide tamen quod ſtatim poſteà ſcribit in eadem col.verſicu.item fortè etſi non ſit,vbi diſtinguit,vtrùm ea res mobilis,quæ datur pro immobili,cõſiſtat in genere,an in ſpecie. Sed & colum.xij.verſicu.item ſi res detur,id intelligit,cùm res ipſæ mobiles conſiſtunt in pondere, numero,& menſura. Huiuſcemodi enim res recipiunt functionem in ſuo genere, ſicut pecunia numerata,l.ij.§.j.ff.ſi cer.pet.& in illis eadem ratio eſt,vt in pecunia,ergo & idem ius, l.vltima. C.ad legem Fal.& cùm ratio diuerſitatis reddi non poteſt,nec diuerſum quoque ius, l.à Titio,ff.de verb. oblig.Hæc ille.

Pretium largè ſumptum.

42 ¶Cui adde,quòd pecunia largè ſumpta,non ſolùm pecuniã numeratã cõpræhendit,ſed & frumentum,vinũ,oleũ,atque id genus cætera,quæ pondere,numero,menſura conſiſtunt,d.l.ij.§.creditum, & ibi glo.in verbo,pecunia,& Doc.ff.ſi cer.pet.& l.talis ſcriptura,in prin.ff.de leg.j.& l.j.in princ. iuncto fin.ff.de calum.vbi & id probatur procedere in materia pœnali,vti & ex eo expendit Ant.in ſua diſp.inci. Bononien.Sed tu vide de hoc Phil.Dec.in d.§.creditum,in ij.notab. Ariſtoteles autem ſtatim in prin.lib.iiij.Ethicorum,Pecunias appellat res omnes,quarum æſtimatio ponderatur nummo.Et facit etiam tex.in l.ſed Iulianus,§.mutui,ff.ad S.C.Maced. Adde præterea,quòd huiuſmodi res mobiles,quæ facilè vſu conſumuntur,præſertim quæ pondere,numero,mẽſura conſtant,cenſentur datæ æſtimatæ,etiamſi non æſtimatæ datæ ſunt:vt voluit gloſ.in l.æſtimatæ,ff.ſol.mat.per l.res quæ,ff.de iur.dot.vti eam nuncupatim ſequitur Io.Lup.in rep.rub.de dona.inter vir.& vxo.§.xvij. col.iij.verſi.item dicendum eſt.

Pecunia largè ſumpta.

43 ¶Vide etiam Boh.qui indiſtinctè tenet,hoc caſu eſſe locum retractui rei immobilis,quæ permutata eſt cum re mobili,in conſuetudinibus Biturigũ,hoc eod.tit.*de retraictz*,§.j.in glo.j.col.iiij.verſ.quid ſi permutans,nec tamen aliquid allegat.& Chaſſe.idem omnino tenentem in conſue. Burgund.hoc eod.tit.§.j.in verbo,*le pris*,col.j.verſi.quæro quid veniat,vbi in id illud allegat,quòd nomine pretij continetur,quicquid datum eſt,etiam ſi non ſit pecunia.l.fundi partẽ.ff.de contrah.emp.& ibi Bald. qui multa allegat.Super qua ratione vide,quæ dicam infrà tit.procedente, *de retraict conuentionel*,in rub.nu.19.& id quidem credo.Sed & idem quoque tenuit Sainxon in conſue.Turoniæ hoc eo.tit.§. x.& quiſquis is eſt,qui librũ eum edidit,cui ti.eſt,*le grãd couſtumier de France*.hoc ipſo ti.*de retraictz*, col.pe.vbi nec ipſe quicquam allegat.& nouiſsimè Carol.Molen.in conſue.Pariſi.tit.j.§.xiij.glo.v. num.49.vbi tantùm loquitur de datione inſolutum rei immobilis pro rebus mobilibus:vbi tamen limitat,niſi eſſent res mobiles pretioſæ,tanquam & hæ pro immobilibus habeãtur:& nihil allegat. Sed nos de hoc latè diximus ſuprà,eo.§.in glo.vij.in verbo, *ou autres choſes*,nu.99.quid verò de mobilibus,& ſeq.

Quid,ſi res immobilis detur pro mobili pretioſa.

44 ¶Porrò vti hæc non eſt propriè venditio,cùm pretium non ſit,niſi in pecunia numerata,§.item pretium,& ibi not.Inſti.de emp.& vend. nam & pretium propriè refertur ad ipſam numeratam pecuniam,vt dicit Bald.conſi.xcviij.Bectonus,colum.ij.verſi.in contrarium,lib.j.quod repetitur conſi. ccclxxxiij.lib.v.per l.vltimã.C.de prædi.curi.lib.x.Sed & ipſe Bal.in l.j.col.ij.verſi.reuertamur, C. de rerum permu.dicit,quòd pecunia eſt,forma & materia pretij.& benefacit gl.in l.ij.ff.de contro. empti.Ex quo & idem Bald.in l.ſi domus,§.vltimo.ff.de legat.j.dicit,quòd cùm l.vltima.C.de iure emphy.

emphy. loquatur de pretio, non habet locū, si pro re emphyteutica non datur pecunia numerata, sed frumentum aut aliud quidpiam simile: quod est contra illam Pet. Iaco. decisionem. Et ita quidem, quod diximus, procedit, vt etiamsi quis emeret pro marcha, aut libra auri, vel argenti, non tamen esset emptio: vt voluerunt Io. Fab. & Ang. Are. in d. §. pretium. Sicut igitur (vt repetam) hæc non est propriè venditio: ita nihil proprius ad eam accedit: vixque dici posset non ei æquipollere: quod satis est vt habeat locum retractus, secundùm hanc nostram consuetudinem, in iis verbis, quæ nunc commentamur. Aliàs autem, si contrarium diceretur, in facili esset, vt quotidie fieret fraus retractui, non dando pretium, sed vel aurum, vel argentum infectum, vel vascula, catenas, monilia, & alia huiusmodi ornamenta aurea, aut argentea, vel aliud quidpiā, quod tam facilè & expeditè expendi posset, quàm pecunia numerata. Et aliàs videmus, latam esse differentiam inter permutationem, quæ fit de re immobili, cum re etiam immobili, & eam quæ fit cum re mobili, quantùm ad ius & commodum familiæ. In illa enim, licet vna res immobilis exeat è familia, tamen in eam alia, quæ & ipsa immobilis est, vt prior, ingreditur, quę eādem naturam & vim sortitur: vt diximus infra eo. ti. §. xxxij. nu. 26. neque enim hic casus. Ex hac autem permutatione rei immobilis cum mobili, nihil tale manet in familia: ideò multùm lęderetur, nisi ei ius esset retrahēdi. Quid autem, si permutetur res immobilis cum annuo reditu, & quid si is reditus sit redimibilis, cognosces ex iis, quæ dicam infra, nu. 119. secundò intellige, & seq. *Quid, si pro marcha, aut libra auri.*

45 ¶Ex quibus & illud minus dubium est, si res quępiam immobilis tradita sit pro sacco quopiam præcipuè existente in arca, licet huiusmodi pecunia speciei locum obtineat, non quantitatis, l. planè vbi, §. j. & l. sed & si certo, & l. si seruus legatus, §. qui quinque, ff. de leg. j. & l. in ratione, §. diligenter, ff. ad leg. Falci. & l. si certos, ff. de verb. obli. glo. in l. hæc venditio, §. huiusmodi, ff. de contra. emp. cum si. Verùm Io. Igne. in l. iij. §. si conditioni, versi. & si aliud, nu. 26. & iterum 30. & seq. ff. de S.C. Sylla. multis nititur ostendere, hanc esse venditionem, nec cōtrarium probare tex. qui pro alia parte citantur: ideóque & ex huiusmodi contractu tanquā ex venditione deberi laudimia domino. Nam etiam (inquit) aliter patêret via apertissima fraudibus. Ego verò non necessarium nunc existimo determinare, sitne huiusmodi contractus venditio, an alius contractus. Satis enim est, vt æquipolleat venditioni: nec interest, an ea pecunia sit censenda species, an quantitas. Sufficit enim, vt detur res mobilis pro immobili, vt sit locus retractui, per ea quæ suprà diximus. Si quid tamen plenius vis videre de huiusmodi pecunia sic data, vide glos. in l. cùm fundus, §. seruum, in verbo vendicare, & ibi Bart. col. iij. vers. venio ad versi. & alios, ff. si cer. pet. & Imo. in c. bona fides, col. v. vers. sed iuxta prędicta, extrà de deposi. *Quid, si pro pecunia existēte in arca.*

46 ¶SED HOC IN loco quæstionis est, quia suprà diximus, retractum non habere locum in permutatione, nisi ea facta fuerit in fraudem consanguineorum: cùm scilicet inter contrahentes actum esset, vt fieret venditio, tamen conficeretur instrumentū tanquam permutationis: quid, si de hac re lis est inter cōsanguineum volentem retrahere, asserentémque hanc fraudē ita initam fuisse: & emptorem defendentem nullam fraudem subesse, sed veram esse permutationem: vtrùm venditor, quem consanguineus in testem fraudis producit, sit testis idoneus. Super hoc nuncupatim Alexan. d. consi. cxcvij. in causa vertente inter Ser Sulimanum, col. ij. vers. nec obst. quod allegatur, lib. vij. respondit illum esse testem idoneum: nec ob id repellendum, quòd sit vnus ex cōtrahentibus, & quòd videatur suam turpitudinē allegare, cùm nullum ex hoc commodum sentiat, l. omnibus, cùm ibi no. C. de testib. & l. nullus, cum glo. ff. eod. & plenè per Doct. in c. insuper, & c. cùm nuntius, extrà eo. tit. & alia quæ allegat. *Si sit cōtrouersia inter emptorem & consanguineum de specie contractus, an venditor sit testis idoneus.*

47 ¶Imò vt subdit Alex. cùm iste de suo ipsius facto testificetur, videtur esse standum eius solius testimonio, vt not. decidit Sal. in l. si quis Decurio, col. j. in iiij. oppo. per illum tex. cùm ibi not. C. de falsi. & Paul. Cast. in l. seruos, C. de testib. in quibusdam lect. per l. quæro, §. vltimo. ff. de ædil. edict. vbi tamen dubitat, sed id asseueranter tradit ipse Paul. consil. ccclxviij. visis actis & actitatis, in fi. prout illum citat Alexand. & alij quidam. Sed illud reperire non potui. Verùm vltra ea quæ ipse Alexand. allegat, idem voluit ipse Paul. consil. xxxiiij. ego Paulus, col. ij. lib. j. quod repetitur consil. ccxcij. eod. lib. j. & idem Paul. consi. lxxxiiij. visa dicta facti narratione, col. iij. versi. super secundo, eodem lib. j. per d. l. quæro, in fin. & iterum consil. cclxxvij. quia per primum, in fin. eodem quoque lib. j. per illum ipsum tex, atque etiam per l. cùm probatio, ff. de proba. rursúmque consil. cccxcix. priusquam iura fierent, col. ij. eod. lib. j. itémque consil. cix. visa petitione prædicta, col. j. lib. ij. & in l. quicunque, ad fi. C. de seruis fugi. vbi tamen requirit alia quædam indicia. & in l. si debitorem, in fi. ff. de noua. & Firmia. in suo fœcundissimo indice, in verbo, testes duo. & Soc. consi. xxviij. visis testamento, col. ij. versi. tertiò quia illi sacerdotes, lib. iij. & consil. xlix. in causa Episcopi, col. j. versi. quinimo fortius, eod. lib. iij. dum allegat Saly. vbi suprà Caro. Rui. consil. cv. in causa vertente, col. ij. num. 4. lib. iiij. Philip. Deci. consi. lvj. in causa appellationis, colum. ij. versi. & hoc maximè. & consil. cccxlij. in causa partus. col. j. versi. prima est. & consil. dcl. in causa, vt vulgò dicitur, col. ij. vbi dicit, quòd si etiam id non esset verum, negari tamen non potest, quin talis probatio sit potentior. Alcia. in l. j. §. eadem, colum. ij. ff. de verbo. oblig. Matthæ. Afflict. in deci. Neapo. ccclxix. Alphonsus, col. ij. versi. fuit conclusum. Hipp. Marsi. in practi. causa. crimi. §. diligenter, num. 131. vbi id dicit sing. & iterum *An solius venditoris testimonio credendum sit. An sit credendum unius testimonio de suo facto.*

consi.cxj.clementissimi Dei,col.ij.vers.item dicta confessio. Zasius cons.ij.tametsi,nu.30.lib.ij.vbi id tamen relinquit arbitrio iudicis,& ante hos omnes Oldr.cuius nullus horum meminit,consi.xcv. ex forma istius,col.pe.ar.l.Theopompus,ff.de dot.præle.& l.interrogari,C.de quæst.

Prælato an credatur in præiudicium suæ ecclesiæ.

48 ¶Et facit,quod voluit glo.in c.vlti.in fi.& ibi Panor.colum.pe.versicu.ego soluendo,extrà,de præscrip.quòd licèt Prælato confitenti non credatur in præiudicium ecclesiæ,cap.ij.& ibi glo.in verbo, conuentum,de testi.libr.vj.cum si.hoc tamen fallit, cùm confitetur de eo,quod ipsemet fecit,arg.c. postquam,xxv.quæst.ij.& idem quoque voluit glos.in c.dudum,le ij.in verbo,de veritate,versi.sed non credo,ibi,respondere de eo quod ipse fecit,extrà de elect.quam & in hoc expendit Barb.consil. liiij.à Ioue,col.pe.lib.iiij.& quod etiam scribit Bar.in l.cùm filius,in princ.col.vlt.ff.de verb.oblig. & in extrauag.ad reprimendum,in verbo,per nuntium,in fi.Inno.in c.non sine,quod est ij.de arbi. Et quod prætereà tradit Paul. Cast. in l.ij.§.si absens,ff.si ex noxa.caus.aga.quòd vbi quis non esset testis integer,& ita non faceret semiplenam probationē: quia esset vilis vel infamis infamia facti: tamen si testificaretur de suo facto,faceret semiplenam probationem. Et hoc sequitur Philip.Deci. consil.ccclxiij.in causa quæ agitatur,col.j. Et quod item non obscurè sentit Bald.in l.is qui putat, in fi.& ibi quoque Angel.Imol.Paul.Cast.& Fran.Are.ff.de acqui.hær.quòd testis etiam de negatiua facti sui deponens,solus probat,per tex.ibi,& in l.& è contrario,& in l.nec is,quæ eam l. confestim sequuntur. Vide tamen,quid dicam versi.ab hinc iij.Et aliâs semper magis creditur ei,qui de suo facto deponit,aut cōfitetur,quàm qui de alieno:vt voluit Inno.in c.inquisitionis,in verbo,se asserunt, in fi.extrà de accusa.Fed.Senen.consi.cxix.nulli dubium est,col.vlti.Io.Fan.inter con.Io.Calde.tit. de testi.consil.ij.an si opponatur: & Anto.in c.cùm causam,de testi.Fran.Are.consi.lxxj.diligenter & maturè,col.ij.versic.secundò conuincitur.& Ludo.Gozad.consil.xiij.in hac causa,colum.penult. nume.60.

Testi non integro, an credatur de suo facto.

Papæ an, & quomodo, credatur, de suo, aut alieno facto.

49 ¶Cæterùm text.in cle.j.de prob.qua verbis narratiuis Papæ omnino creditur,intelligitur, cùm de suo ipsius facto agitur,non si de alieno,vt satis constat ex verbis ipsius,ibi,fecisse narramus:vbi glo. super iisdem verbis,& Imol.col.ij.super eadem glo.& Card.Flor.in viij.quęst.& alij.& idem Cardi.consi.cxxviij.in quæstione,colum.j.versi.item etiam principi.Oldra.consil.cclviij. Innocen.col. ij.versic.item non obst.c.literis. Alberi.post Oldra.in Authen.si quis in aliquo,nu.7.& iterum 8.C. de eden.Fed.Senen.consil.cxvij.casus talis est,Ioannes. Lapus alleg.vij.disceptat.& alleg.lxvij.clementi.Ang.consi.ccclxviij.serenissimus,in prin.Rom.consil.clxxx.si admittimus,col.j.versi.tertiò quia.Domi.consi.liij.Gregorius,col.pe.versi.sed quia.Alex.consi.cxij.visa copia,colum.ij.versi.accedit.Fran.Are.consi.clxv.sicut,col.iij.versi.sed adhuc.Nico.Mil.in suo repertorio,versi.probationem faciunt.Ias.consi.xxxiiij.ad motiua,col.antepe.versi.& primò dico,lib.j.& Steph.Bertr.consi. cxij.visis quibusdam,col.vlt.nu.36.lib.ij.& Phil.Dec.cons.ccclxxiij.viso consilio,col.ij.vers.tertia concessio.& cons.cccccxliij.serenissimus,col.ij.vers.circa primū. Ex quibus intelliges non admitti probationem in contrarium,cùm Papa suum factum narrans super eo se fundat: sed admitti, cùm alienum narrat.Quid autem,si agitur de facto sui prędecessoris,videbis apud Imo.in d.cle.j.col.pe. & ibi Card.Flor.in ix.quæst.& Alex.consi.xv.visis narratis,col.j.versicu.sufficeret etiam.lib.v. & Franc.Rip.lib.j.respon.cap.j.defuncto,nu.28.

Vtrum de facto prædecessoris.

Vnius dicto, etiam de suo facto,non credendum.

50 ¶EGO VERO huic Alex. dicto in hoc casu nostro accedere vix possum: quando & ipse alibi generaliter tradiderit,non esse vnius dicto credēdum,etiam de suo ipsius facto.Ita enim voluit in d. §.si absens,& ibi quoque latè Ias.per multa,quæ vterq; allegat,quæ illic in promptu sunt omnibus. & iterum idem Alex.& Ias.in d.l.nec is,ff.de acqui.hær.& ipse quoque Alex.etiam latè cons.cxcij. perspecta facti narratione,col.v.vers.& quāuis.lib.vj.vbi post alios,à se ibi relatos.respōdet ad d.l. siquis Decurio,& ipse item Ias.in l.admonēdi,char.pe.vers.vltra alia scripta,ff.de iureiur.& Fran. Cur.Senior in tract.de testi.in lxvj.eadémq; vlt. cōclusione.Car.Rui.sibi contrarius,cons.clxj.quò ad primum,col.iiij.nu.8.lib.iiij.& consi.xix.videtur,col.ij.nu.6.li.v.& cons.lxv.quamuis elegāter, col.j.nu.2.eod.lib.v.imò & ipse quoque Pau.Cast.sibi contrarius,consi.cccxxxvij.primò quæritur, posito quòd de vero mutuo,versi.item non obstat,quòd hæc cōfessio,lib.j.& ante hos omnes Cy.in d.l.si quis Decurio,in xiiij.oppo.dum dicit ibi speciale esse in officiali.& Ant.in c.cùm à nobis,col. pe.versi.octauus casus,de testib.

51 ¶Tum quoque,quod idem ipse Paul.Cast.in d.§.si absens,ad id quod supra, versic.ab hinc iij.diximus,videlicet quòd testis non omnino idoneus,si deponat de suo facto, facit semiplenam probationem,addit,id ipsum non procedere,si is testis haberet affectionem ad causam: quia illi nihilo magis tunc crederetur,quòd de suo facto deponeret.Et huic consentiens Phil. Deci.d.consil.lvj.hoc etiam nuncupatim intelligit,cùm nihil illius interest, qui de suo facto deponit. Hîc autem sumus in eo casu. Primùm, quia iste est consanguineus, ideò suspectus propter affectionem, vt si omnino non repellatur,eius tamen fides plúsve minúsve minuatur,prout proximior est,aut remotior, per not.in l. parentes,C.de testib. Deinde,quia eius quodam modo interest, vt res maneat in sua ipsius familia, ob spem fortè succedendi in futurum, aut etiam retrahendi ac recuperandi rem ipsam, si ab eius consanguineo retrahente, vel eius hæredibus, iterum vendatur. Vel item, quia nostra interest & priuatim,& publicè,vt salua sit nostræ familiæ dignitas, l.j.§.sed & si seruus, ff.de vent. inspi. quæ

quidem

quidem abſque diuitiis conſeruari non poteſt. Bal.in id multa allegans inter conſi. Ang.conſ.lxviij.
repetito conſi.cclxxxj.Mart.Io.de Florentia,col.ij.verſi.ſecundò ratione.& Alb.in ij.parte ſtatuto-
rum,quæſt.cvij.item an ſtatutum loquens de filiis,col.j.verſ.item inſpicienda eſt,cum infinitis ſi.&
concor.à me alibi copioſiſsimè collectis.

52 ¶Et expreſsim quòd noſtra interſit,noſtris conſanguineis,& in familia noſtra bona immobilia con-
ſeruari,ne autoritate hac in re careamus,tenuit Ang.conſ.ccxliij.multis cõſortes,col.j.per l.ſi in em-
ptionem,ff.de min. & alia iura.& Soci.conſi.cxxxj.in prȩſenti conſultatione,col.v.verſ.ſubſequen-
ter ſequitur,lib.j.per l.ſi cui fundus,ff.de leg.ij.& d.l.ſi in emptionem,& l.& ſi æquo , ff.de lega.ij.
atque etiam Iaſ.conſi.xlj.omiſsis,col.iij.lib.iij.cuius dictum retulimus ſuprà in rub.nu.40.denique
ex illa.& Phil.Dec.conſi.ccccl xj.iuridicam,paulò ante fi.Sed hȩc ratio haberet tantùm locum in re-
tractu municipali,de quo tractamus , non etiam feudali,ſcilicet ſi dominus contenderet eſſe contra-
ctum venditionis,& non permutationis:ideóque peteret ſibi rem cedi reſtituto pretio,aut laudimia:
quia tunc nulla eſſet affectio venditorum,quantùm ad id de quo diximus.

53 ¶Nec interim omiſerim,quod in eam noſtram ſententiam ſcribit Matthæ.Afflict.in tract.Proto.in
verbo,niſi ſi quis,col.vlt.verſi.ſed quid ſi dato,quòd ſi venditor fateatur ſimulationem contractus,
quam tamen neget emptor : facit vẽditor ſemiplenam probationẽ,ita quidem,vt ſit locus delationi
iuramenti in ſupplementum probationis,ſecundùm l.in bonæ fidei,C.de iureiur.& l.admonendi,ff.
eod.ti.Niſi ſi(inquit)emptor probaret, venditorem eſſe inimicum ipſius,aut aliud quidpiam , quod
eius fidem aut tolleret,aut minueret , ex ſententia glo.in l.j.C.qui & aduer.quos.& nihil aliud alle-
gat.& ſimpliciter ſequitur Chaſſ.in conſue.Burg.hoc ti.§.xij.in verbo,*ou par le ſermẽt des contrahens*,
col.iij.verſi.ſed quæro,pone.Ex quorum ſententia vides venditorem ſolum non facere in hac re ple
nam ac integram probationem ſimulationis.In qua re mihi cum illis conuenit, ſed non video quòd
conſanguineo in hoc caſu deferendum ſit iuramentum in ſupplementum probationis ſimulationis,
niſi fortè ea eſſet de facto ipſius conſanguinei.Nam de facto alieno alium iurare iniquum eſt,l.Mar
cellus,§.j.ff.rer.amot.& ibi concord.in glo.Idque etiam in iureiurando ſuppletiuo,vt probat tex.in
l.iuſiurandum & ad pecunias,in prin.& ibi gl.in verbo,certioretur,ff.de iureiur.glo.in d. l.in bonæ
fidei,in glo.magna,& in d.l.admonendi,in verbo,exacto,& vbique Docto.Et facit , quod in ſpecie
non admodũ abſimili & in caſu retractus ſcribit Arn.Ferro.in hoc tit.de retractu,in §.xvij.col.j.in
conſue.Burdiga.

An deferẽdum ſit iuſiurãdum ex uenditoris teſtimonio.

54 ¶Sed & illud quoque hîc ſcias in cõtraria ſpecie,quòd ſi is,qui cõtraxit & dicitur vendidiſſe,quam-
uis inſtrumẽtum loquatur de permutatione,in teſtem adductus,dicat fuiſſe veram permutationem,
vt in inſtrumẽto continetur:id multum ponderis & momenti habet ad eius rei probationem,etiam
ſi ſint indicia & coniecturæ ſimulationis:adeò quidẽ vt Bal.conſ.ccclxxxix.quòd dictus contractus,
lib.iiij.reſpõderit,quòd ſi vnus venditorũ dicat contractum eſſe ſimulatũ & pignoratitium,ſintque
in eam rem prȩſumptiones validæ & efficaces:tamen ſi alter vẽditorum in iudicio agnoſcat contra-
ctum eſſe verum,ei omnino ſtandum eſt:iſque contrarias præſumptiones veluti delet,tollit,abolet,
per l.vltimã.C.de duob.reis.quod eſt multùm notandum,quia vix alibi reperies.Tu autem adde &
tex.in l.duobus,§.ex duobus,ff.de iureiur.

Si uenditor cõcordet cum inſtrumento, an id purget ſuſpicionem fraudis & ſimulationis.

55 ¶AT HIC CONSEQVENTER quæri poteſt,Emptor & venditor, extra iudiciũ conſan-
guineo abſente,confeſsi ſunt contractum ſimulatum,& in fraudem conſanguineorũ factum:an hu-
iuſmodi confeſsio fidem faciet?Quod videtur:nam huiuſmodi confeſsiones , licèt non inducãt obli-
gationẽ,gl.in l.cùm de indebito,§.vltimo.& ibi Doc.ff.de proba.cum ſi.ſufficiunt tamen ad proba-
tionẽ,l.Publia , §.vltimo.ff. depoſit.& latè Cy.in l.generaliter,in j.ij.& iiij.quæſt.C. de non nu.pe-
cu.Bal.in l.cùm falſa,in v.op.C.de iuris & facti ignoran.vbi & ex hoc dicit,has cõfeſsiones trãsferre
onus probationis in confitẽtes.Omnino autẽ probant,cùm agitur de declaratione actus cuiuſpiã du-
bij ab eo facti,qui confitetur:vt voluit Bar.in l.cùm quis decedens,§.codicillis.col.ij.verſ. prædicta
verò,ff.de leg.iij.per tex.in l.vxori,§.vltimo.vbi & idem Bar.ff.eod.ti.& l.ſi auia,C.de iure delibe.

An ſtetur confeſsioni extraiudiciali cõtrahentium de ſimulatione contractus.

56 ¶Prȩtereà per huiuſmodi confeſsiones aliis factas probatur animus fraudandi,vt voluit glo. not.in
l.Fulcinius,§.quis ſit autẽ,in verbo,animus,poſt prin.ff.quib.ex cau.in poſ.ea.& ibi Bar.qui id dicit
probari ex l.Labeo,ff.de ſuppel.lega.cum l.quæro,§.vltimo.ff.de ædi.edic.Idq; dicit eſſe menti te-
nendum.Et ex his,& aliis quibuſdam,Matth.Afflict.loquens in hoc noſtro caſu,in tracta. Proto.in
verbo,niſi quis,col.ij.verſ.ſed quid de cõfeſsione,tenet huiuſmodi confeſsiones ſatis eſſe ad proban
dam fraudem,& ſimulationẽ contractus,factam aduerſus cõſanguineum.Et ei accedo,præſertim ſi
ſint aliæ fraudis coniecturæ etiam leuiuſculæ,ſecũdùm ea,quæ in ſimili latè diximus in repe.l.ſi vn-
quàm,in verbo,donatione largitus,nu.88.ſed vtcunque ſit.C.de reuoc.dona.

57 ¶NEC TAMEN interim dubium relinquit ipſe Matthȩ.verſ.continenter ſequenti eum,quem
ſuprà deſignauimus,huiuſmodi fraudẽ & ſimulationem poſſe probari teſtibus aduerſus inſtrumen-
tum,poſt gl. in l.illicitas,§.veritas,ff.de off.prȩſi.& in §.ſi verò tale,in Auth.de inſtr.cau.& fid.Bal.
in l.j.col.ij.verſ.denuo quæro,C.plus val.quod agit.Io.Fab.in §.item verborũ,col.iiij.verſi.vnde vt
hoc,Inſtit.de inuti.ſtip.& Imo.in c.ad noſtram,extrà de emp.& vendi.& alios vbiq;. Satiſque ſunt
(vt ipſe Matth.ſubdit)ad eam rem duo teſtes,vt tradit Spec.in titu.de inſtru.edi.§.reſtat,verſic. ſed

Simulatio contractus,an poſſit probari teſtibus cõtra inſtrumentum.

An duo testes sufficiant.

pone & Bal. in l. in exercendis, C. de fid. inst. Tametsi glos. in d. §. si verò tale, teneat quatuor in hoc exigi. Sed ea posset procedere, cùm quis directò vellet probare contra instrumentũ: hîc autem nihil tale probare volumus, sed nec indirectè quidẽ, cùm fatemur instrumentũ ita fuisse cõfectum, vti est, sed aliud fuisse verè actum à contrahẽtibus, aliud simulatè scriptum, secundum illum tit. plus valere quod agitur, quàm quod simulatè concipitur. Sed ad primũ adde Petr. Anc. cc xxvj. ad corroborationem, in iij. dubio, post Cy. Nico. Mat. Bar. & Bald. in d. l. j. plus val. quod agit. latè tractantem, an & quando admittatur probatio testium de simulatione contractus aduersus instrumentum.

An hæ simulationes poßint probari coniecturis. Et quibus.

58 ¶IMO VERO & huiusmodi fraudes & simulationes cõtractuum non tantùm veris & apertis probationibus deteguntur, sed & coniecturis & præsumptionibus, & indiciis, l. dolum, in verbo indiciis, C. de dolo malo. & c. illo vos, de pign. & c. ad nostram, de emp. & ven. Idque perpetuum est in omnibus his, quæ clam & fraudulenter fiunt, l. non omnes, §. à barbaris. ff. de re iudi. cum aliis multis à me collectis, infrà, ti. seq. in rub. nu. 34. nonum quod ad probandum. Quibus autem coniecturis id fiat, reperies apud Bar. & Recentiores in l. post contractum, ff. de dona. & eundem Bar. consi. lxv. Petrus Nicol. Ang. consi. xlviij. ex dicto themate, in j. dubio. Raph. Co. consi. clv. Antognolus, in iij. dubio. Cepollam in tract. simulat. cõtractuum, Matth. Afflic. loquentem in casu nostræ consuetudinis, in tract. Proto. in verbo, nisi quis, col. iij. vers. sciendũ, & multis seq. Alcia. in l. si maior, C. de transac. Chasse. in consuetu. Burgundiæ, titu. *des retraictz*, §. ix. in verbo, *si la fraude est trouée*. & nos quoque nonnulla posuimus suprà, in glo. vij. in verbo, *ou autres choses, censées pour immeubles*, nu. 74. ex multis, & seq.

An satis sit in genere dicere contractum simulatum.

59 ¶AT IN HAC FRAVDIS & simulationis mentione illud non prætermittendum, non satis esse, consanguineum in genere dicere contractum esse simulatum, fraudulentũ, fictitium, nisi & ipse species, ac modos simulationis, aut fraudis sigillatim edat, præsertim si id reus vocatus in ius in causa retractus petat, vt proinde sciat cederéne an contendere debeat. Quod nos aliquando, cùm id ex facto contigisset, diximus, secuti Bar. d. consi. lxv. col. ij. vbi multis iuribus probat, & in agente, & in excipiente, allegantibus fraudem, aut simulationem procedere. & Bald. in l. ab Anastasio, in fin. per illum tex. C. manda. Pet. Anc. consi. ccxxvj. ad corroborationem, in ij. dubio, Pau. Cast. in l. iurisgentium, §. dolo, & ibi Alex. qui eum §. legit cum §. pactorum, ff. de pactis vbi & ipse Alex. id dicit diligenter esse notandũ. & idem Alex. consi. cxij. viso superiore, col. j. lib. iij. & cons. xxviij. in causa, col. iij. modò sic, in fin. li. v. Ex quibus etiam intelliges, præsertim ex Pau. & Alex. in d. §. dolo, non satis quoque esse, probare contractum simulatum in genere.

An retractus habeat locũ in transactione. Vasallus an poßit trãsigere de feudo, uide infrà 66.

60 ¶SED VT AD ALIA transeamus, quæro, an hic retractus noster habeat locum in transactione? Et certè ex cõstitutione protomixeos, non habet locum, vt scribitur in eadem constitutione, versicu. in causa verò dotis, vbi Matthæ. Afflict. in verbo, licèt enim suprà diximus, colum. viij. versicu. decimò not. id eo argumento confirmat, quòd licèt feudum vendi non possit sine consensu domini, potest tamen de eo liberè transigi, c. si vasallus, tit. si de feud. fuer. controuer. & cap. j. titu. de contro. inue. inter vasal. & ali. de benefi. & voluit Spe. tit. de arbit. §. restat, versi. sed nunquid vasallus, licet (vt subdit) secus sit in regno Siciliæ per constitutionem, cuius caput est, diuæ memoriæ. Hæc ille, & nihil prætereà. Sed & idem, vt scilicet retractus locum non habeat in transactione, tenuit Ferro. in consue. Burd. hoc eo. ti. §. xxv. iterúmque §. xxviij. quibusdã aliis rationibus, quas ibi videre poteris. & Io. Corras. lib. iij. Miscel. c. iij. num. 5. nisi inquit, in fraudem consuetudinem transactionis factam esse constaret.

Transactio an sit contractus, uide infrà, nu. 65. Consuetudines de ea re.

61 ¶Quibus adde, quòd transactio non est propriè contractus, vt dicit glo. in l. contractus, in prin. C. de fid. instr. Ex quo Bal. & Saly. ibi, negant ex transactione deberi gabellã, quam vocant, quę ex statuto debetur ex quolibet cõtractu. Ex quo & illud sequitur, nec consuetudinẽ nostram, quæ nuncupatim hic loquitur de contractu, cùm dicit, *par contract de uente*, vti & aliæ propè omnes, habere locum in transactione. Id quod apertè declarat consuetudo Turonum hoc eo. ti. *de retraictz*, c. xxiiij. & Cenomanorum, c. ccclxx. Lodunensium, hoc quoque ti. §. xxiij. Nisi (inquiunt) facta fuerit in fraudem: declarátque posterior, quomodo possit dici facta in fraudem. de quo etiam, ne id prætermittamus, per Bal. Mar. Laud. Cardi. Alex. & alios in d. cap. j. ti. de controuer. inue. inter vas. & ali. de benefi. & in c. j. in prin. col. iiij. versi. quæro an vasallus, ti. de prohib. feud. ali. per Fed. & Fran. Cur. Iunio. in trac. feud. in iiij. parte prin. in vij. quæst. etiam prin. quæ est in 42. charta.

Quid, si res maneat apud poßidentem.

62 ¶Verùm videri posset, inspiciendũ esse, vtrúmne fundus ex transactione ei dimittatur, qui antè non possidebat, dato ab eo aliquo pretio: an verò apud eum maneat, qui possidebat: multum enim inter vtrunque interest, vt videre licet ex l. si pro fundo, & ibi Bar. & Bald. C. de transact. glo. Bar. & aliis in l. ex causa, C. pro empto. glos. Alberi. & Bar. in l. j. ff. eodem ti. quorum ea est sententia, vsucapionem pro transacto habere locum in re, quæ traditur nomine transactionis, non etiam in re petita, quæ dimittitur apud possessorem. & glos. in l. stipulatio ista, in princip. in verbo, successores, & ibi Angel. paulò post medium, & Recentiores, ff. de verb. oblig. Bar. in l. naturaliter, §. nihil commune, colum. iij. versicu. pro declaratione, & ibi Recentiores post eum, ff. de acqui. poss. & in l. eius rei, in princ. ff. de rei vendic. Bald. in l. j. col. j. versi. sed nunquid potest, C. de bonis mater. & in l. cùm ij. §. si cùm lis, in ij. lect. ff. de transact. Sal. post Petrum, & alios, in l. siue apud acta, col. vj. versic. sed extra

glo.

glo.oppo.C.de transact.Alex.consil.clxviij.requisitus,colum.ij.versi.& pactum,lib.ij.quod repetitur consi.xx.lib.v.Ange. Are.in §.si quis postulante,colum.iij.versi.in eadem,ibi,quo casu,Insti.de actio.& Corn.cons.cxcvj.circa præsentem,col.iij.vers.quinimo titulus,lib.ij.& Steph.bertr.consi. j.viso cõsultationis themate,in x.dubio,li.j.Ex quibus cognosces,in primo casu acquiri titulũ,transferri dominium,& vsucapiendi conditionem produci, & euictionem deberi: in secundo minimè.

63 ¶Ex quo etiam per consuetudinem expressam Andegauorum,cap.ccclx.ex transactione, ex qua is qui possidebat,relinquit rem alteri,est locus retractui. At si ea remaneat apud possessorem, non est ei locus,etiamsi pecuniam alteri refundat. Et fortè ea consuetudo cæteris æquior est, & rationabilior.Constat autem,cùm res datur ex transactione accepta pecunia, deberi laudimia, vt dicit Petr. Iacob.titu.de act.in rem pro re emphy.colum.xij.versic.item si res detur ex causa transactionis.Licèt secus sit,si relinquatur apud possidentem, vt placet Sanxonio in consuetudinibus Turoniæ, tit. *comme hommage se doibt offrir à son seigneur*,§.vltimo.colum.j.& Chasse.titu.*des censez*, §.j.in verbo, *retenue*,col.iij.versi.aduerte ad cautelam.& ante hos Steph.Bertran.consil.cccxxj.viso casu,in prin. lib.j.Et facit,quod & ipse Chasse.tradit in ti.*des fiefz*.§.viij.eodémque vltimo.in glo.j.col.iiij.vers. nunquid autem.Sed & idem in tit.*de retraictz*,§.j.in verbo,*uendu*, col.ij.versi. quid si dimittatur tenet nuncupatim retractum non habere locum,cùm ex transactione dimittitur res penes possidẽtem aliquo dato vel recepto. Consuetudo.

64 ¶Ego verò & tunc quoque,cùm res manet apud ipsum possessorem,dato aliquo pretio,arbitror locum esse retractui, non ipsius quidem rei,sed iuris, siue actionis transigentis, qui à se rem omnino abdicauit: habet enim ea transactio speciem quandam venditionis illius iuris, d.l.j.ff. pro empto. vbi possessor,qui litis æstimationem obtulit, pro emptore incipit possidere. & expressius in l.litis, eod.titu.vbi litis æstimatio est similis emptioni.& idem propè text.est in l.sed & si,§.si lis,ff.de publi.in rem actio.& vbique concord.in glos.Etsi scio nonnullos facere discrimen, an quid sit datum causa trãsactionis, an pro litis æstimatione,vt not.in d.l.j.pro empto.Sed id mihi nunquam placuit, sicuti nec Io.antiquo glossatori:& vtrunque etiam confundit tex.in d.l.eius rei,ff.de rei vendic. vbi glo.& Bart.non videntes, quà elaberentur,dicunt ibi transactionem impropriè poni, & exponunt transegisse,id est,recessisse à lite.Et quanquàm hæc non sit propriè vẽditio,vt satis probant illi tex. tamen satis est in casu nostræ consuetudinis, vt sit similis venditioni, cùm ea loquatur de contractu venditionis,& æquipollente venditioni.Si tamen amplius scire velis,quid sit lis æstimata,vide Tullium in oratione pro Aulo Cluentio Habito.

65 ¶Et quicquid suprà dictum est,transactio ipsa contractus est,vt probant multa iura & inter cętera, d.l.contractus,in princ.C.de fide instr.quanuis glos.vt diximus,asserit id intelligi impropriè,atque etiam text.in l.cùm te transegisse,ibi,si de fide contractus,C.de transact.& in l.vltima. C.de litigio. dum à generali regula loquente de contractu,excipit transactioné.& in l.si donationis,in fi.C.quod met.cau.vbi Bald.secum ipse dissidens(quod propè ei perpetuũ est)affirmat ex transactione deberi gabellam,quam statutũ iubet solui ex contractu,quod ipse dicit esse notandũ,& eum sequitur Alex. in d.l.siue apud acta.col.pe.C.de transac.& Firmia.in tract.gabellarũ,in iij.parte viij.partis prin.in xj.quæst.Sed & quòd cõtractus sit,tenuit Bar.in l.siue apud acta,col.iiij.vers.his pręmissis Pau.Ca. cons.ccclxxix.primò videndum est,post prin.& lib.j.Sed & alienationis quoq; species est,vt etiam probat tex.in l.j.§.vtrum autẽ,ibi,at si transegit.ff.si quid in frau.patro.quem in id nuncupatim expendit ipse Bal.in l.j. post prin.& ibi quoque Saly.C.si aduer.transac.& voluit etiam ipse Bal.in c. contingit,col.j.in ij.locis,extrà de transac.& Fed.Sené.cons.xciiij.casus talis est Pręlatus,non semel. & Signo.qui alios tex.& Doc.citat,cons.lxxj.factũ sic se habet dominus Episcopus col.ij.vers.circa primum,& multis seq.Alex.cons.cxxix.põderatis col.j.vers.nec etiam obstat,li.j.& Iac.à S.Georg. in l.nulli,in priori lec.ff.de trãsac.Ideò si ex statuto debeatur gabella ex alienatione,aliâs cõtractus sit nullus:debetur & ex trãsactione,ex qua alienatio sequitur,vt pulchrè respõdit Ang.consil.ccxv. thema tale est,col.vlt.Imò verò idem Ang.consi.ccxxx.instrumẽtum,dicit appellatione emptionis compræhendi & transactionem,ex eáque similiter deberi gabellam,atque ex propria emptione.

Trãsactio contractus est.

Transactio alienationis species.

66 ¶Et licèt Bald.ipse in d.ca.j.ad fi.tit.de contro.inue.inter vasal.& ali.de benefi.quærens,an vasallus possit transigere de feudo,distinguat,vtrum trãsigat dimittẽdo feudum possessori, an id ipsum non possidenti tradendo:vt primo casu possit,quasi non videatur alienare: secundo non possit,per text. quem dicit vnicum,in d.l.si pro fundo,C.de transact.& eum sequuntur Mart.Laud.Aluar,& Card. Alexand.ibi.& idem voluerit ipse Bald.in cap.j.col.iiij.versicu.caueat tamen,titu. de prohib. feud. ali.per Fed.& Aluar.in d.c.si vasallus,titu.si de feud.fuer.contro.Ro.consi.clxvj.viso diligenter,in j.dubio. Alex.consi.xlj.viso themate & his,post medium,lib.vj.quod duplicatur consi.xcv.eod.lib. vj.& Franc.Aret.qui tamen in secundo membro contradicit,consil.xiiij.viso & diligenter, col.vij. versicu.prætereà posito.& Iaco.à S.Georg.in tracta.feud.in verbo,& cum pacto de non alienando, colum.iij.vers.subsequenter.& Ias.loquens etiam de emphyteuta,in l.vltima.char.pe.vers. decimò quæro,C.de iure emphy.& Chasse.ti.*des fiefz*,§.viij.in verbo,*en alienation & transport*,col.iiij.versi. nunquid autem,& seq.& Ferro.in consuet. Burdig.titu.de feudis.§.xvj.in princip. Tamen ego illis non omnino accedo,quando & aliâs,qui rem dimittit apud possidentem, censeatur transferre, &

alien

alienare,l.quædam mulier,ff.de rei vendic.& l.si sponsalibus,§.si mulier,ff.de iur.dot.& l.qua ratione,§.interdum.ff.de acquir.rer. do. & §.interdum,Insti.de rer.diui.& declarat Sal.in l.j.ad fi.C.de act.& obli.& satis est è mente Dy.in cap.possessor,de regu.iur.libr.vj.& Bart.in l.si culpa,ff.de rei vend.

67 ¶Nec est,quod speciale sit in transactione,vt nonnulli contendunt,& inter cæteros Bald.in d.cap.j.titu.de controuer.inue.inter vasallum & ali.& Alexand.in d.l.si profundo,colum.ij.versic.vltimò nota.& Steph.Bertran.consil.cccxxj.viso casu,lib.j.& consil.cclv.quæsitum est,lib.iij. & alij multi ex is,quos suprà citauimus,nu.62.verum videri:refragantibus tamen Sal.in d.l.si pro fundo,Ange.Rom.& Iacob.Puteo.in d.§.nihil commune. Quibus ego malo accedere, rationibus ab illis adductis,& quia etiam quantùm ad casum nostrum priuatim pertinet, eadem est omnium ratio. Et habemus glossam singula.in l.cùm ij.§.si vni,in verbo,transactione.ff.de transact.quæ no.eum qui ob transactionem rem possidenti relinquit,alienare:ideóque & hoc casu requiri decretũ iudicis,quod aliàs requiritur in alienatione rei.Et eam sequitur Iason ibi in fine.& Bart. & ipse Ias. in d.l.nulli,eod.titu.atque per eam dicunt prælatos cæterósque administratores non habere facultatem etiam per transactionẽ relinquẽdi rem immobilem ei qui eam possidet,sine decreto.Id quod dicunt perpetuò menti tenendum,& prætereà Ias.singularissimum.& Fran.Curt.Iuni.in trac.feud.vbi suprà.citauimus,qui ob id dubitat de eo quod suprà,dictum est de vasallo transigente, & dimittente feudum apud possessorem.

68 ¶Nam & Doct.vbique tenent procuratores principis non posse ita transigere, vt res maneat apud aduersarium,nec distinguunt,possidebat ante,necne: nec enim (inquiunt) id magis facere possunt, quàm minor aut curator ipsius.l.non solùm.C.de prædi.mino. Secus(inquiunt)si rem ipsam retineant,quia id agentes conditionem principis faciunt meliorem.Ita enim voluit glos.no.in d.l.nulli.ff.de transac.quam sequuntur Bar.& alij ibi.& Panor.qui idem dicit de prælatis in c.contingit,col.ij.versi.concluderem sic,extrà de transac.vbi eam glo.dicit no.& iterum in c.veniens,col.j.eod.tit.& consi.lvj.videtur primò,circa mediũ,lib.j.& iterum cons.lxij.illud de iure quæritur,col.j.eo.li.j.& Ro.cons.l.idem in præfata,& Doct.vbique Caro.Rui.cons.xj.viso compromisso,col.ij.nu.4.li.iiij. Et idem quoque de patre administratore filiifa.dicit Bald.in d.l.j.col.j.versi.quæro an pater,per illum.tex.C.de bonis mater.

69 ¶Nam vt dicit Philip.Deci.in l.cùm te proponas,quæ est ij. C. de transact. transactio alienatio est, cùm res per eam abdicatur,secus si retinetur. Ex quo illud fit, quod tradit Ioan.Ray.in c.imperialem,§.habito,colum.xxiiij.in paruis,versic.quæro an per iudicium,tit.de prohi.feud.ali.per Fed.ex transactione si res dimittatur,deberi laudimia,per glo.in d.l.ex causa,C.pro empt.non,si retinetur, per l.dedi.§.subtilius,ff.de condi.ob caus.quia tunc potius videtur redimere vexationem,cap. dilectus, extrà de simo.& ita dicit tenere Oldra.alicubi,nullo alio certo loco citato. Et id nuncupatim sequitur Stepha.Bertran.d.consil.cccxxj.libr.j.& Ferro.in consuetud.Burdig.titu.de feudis,§.xvj. in princip.

70 ¶Quid,quòd glo.in d.l.non solùm,in verbo,dedisti,C.de prædi.mino.in ea est sententia, vt minor per transactionem non solùm non possit rem à se possessam dare, sed nec alteri possidenti dimittere? Nam cùm text. ibi ita dixisset,Igitur & tu, si fratribus tuis per transactionem fundum dedisti, vendicare eum potes: Accursius in d.verbo,dedisti,hæc ad verbum scribit: Secus si fundum,de quo litigabat minor,dimisit,aliquo dato nomine transactionis,argu.l.præses,C.de transact.Imo idem, l.cùm ij,§.si cùm lis,ff.de transact. Et Sal.ibi,posteaquàm retulit eam Accursi. sententiam, subiunxit: Sed licet quis, Hic non alienat,quia simpliciter dimittendo,non dicitur velle transferre dominium:vt not.in d.l.siue apud acta,C.de transact.& d.l.ex causa,C.pro empt.& probatur in l.si super possessione,C.de transact.Et ego respondeo,quòd contra se parat exceptionem, qua obstante,vendicare non posset, si transactio teneret. Et sic in effectu videtur alienare,& circumueniretur senatusconsultum.Hæc ille.Cæteri autem Doct.præter Io. Fab.nihil de ea glos.dixerunt,tanquam eam tacitè approbantes,secundum l.item quod Sabinus,in fi.ff.de hæred. insti. & dicemus infrà, eodem titul.§. xxxv. glos. iiij.numero 45. nam minores. Ipse autem Ioan.Fab.in d.l.non solùm,nuncupatim tradit, opus esse decreto in transactione facta à minore, si relinquit rem immobilem: non,si retinet.

71 ¶In eadem quoque sententia fuit & alia glos.in d.l.j.in verbo, vteris, C.si aduer.transact.& illam ibi expressim sequuntur Bar.Bald.Sal.& alij.Nam,vt dicunt ipsi Bald.& Saly.licèt res,quæ ex causa transactionis dimittitur, propriè non dicatur alienari,per d.l. si pro fundo, C.de transact.tamen quia exceptio perpetua ad eam rem defendendam paratur possessori,censetur esse quædam species alienationis,per text,in l.j.versic.at si transegit,ff.si quid in fraudem patr.& arg.l.vltimę,C.de reb.ali.non ali.Et sic(inquit) Sal.paria sunt,alienare,vel perpetuam exceptionem contra se parare. Sed & illam quoque glos.sequitur Alber.in Authen.hoc ius,col.iiij.versic.rursus si ecclesia,C.de sacrosanct.ecclesi.

72 ¶Denique qui per transactionem dimittit ius, siue actionem, quam habet in re immobili ab alio possessa,& ipsam quoque rem remittere vel cedere videtur,l.qui actionem,ff.de reg.iur. Et cùm id faciat

faciat accepto pretio, quid dubitandum est, quin id habeat vim venditionis iuris, siue actionis, quæ ad rem immobilem competit: ideóque & immobilis censeatur, secundùm ea, quæ late diximus suprà, eodem, in glo. vij. in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, nu. 1. & seq. vnde & consequens est, & hoc respectu competere ius contractus, vt ea ipsa verba aperte declarant, & ibi diximus num. 30. sed vt tandem, & etiam in glo. ij. in verbo, *a uendu*, nu. 49. tum quia licet. Vt omittam, si aliter diceremus, facillime fraudem retractui fieri, relinquendo primùm possesionem, & postea super proprietate transigendo. Et secundùm hanc nostram sententiam vidi arestum supremi nostri Senatus Parisi. pro domino de Puyrobert Engolismensi, super dominio *des Vmbrayes*, quod ego ab eodem Senatu delegatus executioni demandaui.

73 ¶Porrò autem, ne id Lectores fallat, sunt, qui hac in re ita distinguunt: an scilicet quis simpliciter litem siue controuersiam remittat, & is nihil dare censeatur: an verò ius suum siue actionem remittat, & is dare censeatur. Hæc enim fuit sententia eius, qui vbique omnium propè sententiarum fuit, scilicet Bald. in d. l. j. col. j. versic. sed nunquid potest, C. de bonis mater. Et idem propemodum voluit ipse Bald. in l. si inter vos, C. Commu. vtri. iudic. cùm dicit, d. l. si pro fundo, habere locum, quando celebratur contractus super instantia litis tantùm: secus verò, quando concernit rem ipsam, vt in eo text. & sequitur Iason in d. l. si pro fundo, col. vlti. versicu. vnde alibi dicit, & Betrand. d. consil. cclv. quæsitum est, lib. iij. & Anto. Rub. consil. clij. videretur primò, col. ij. versicu. non obstant modò. Sed vt liberè dicam, quod sentio, nihil hîc video, præter verborum quandam diuersitatem, rerum nullam video.

74 ¶Hæc autem, quæ dicta sunt, retractum habere locum in hoc casu, intellige secundùm ea quæ diximus, & specialiùs hîc dicēda sunt, ne quis erret, vt scilicet consanguineus admittatur ad retractum, non rei quidem ipsius, de qua transactū est, sed iuris, quod ipse trāsigens remisit: nec enim plus consequetur cōsanguineus ex ipso retractu, quàm habebat transigens. Et sic, si transigens possidebat, & ipse quoque consanguineus possidebit, sine præiudicio iuris ab alio prætensi. Si non possidebat, nec retrahens possidebit: sed poterit prosequi ius, quod transigenti competebat, & quod idem remiserat. Vt in simili dicimus de minore restituto, vt si læsus fuerit in vendendo tantùm, non in transferendo possessionem, quia eam emptor possidebat: tunc ei nō restituetur possessio, sed tantùm actio, quam ad rem habebat, l. qui proprio, & ibi glo. Bar. Alber. & alij, ff. de procu. vt scilicet id fiat, quod ibi dicit Bart. vice prouerbij apud nos iactatum, illud reddit restitutio, quod abstulit læsio. & voluit idem Bar. in l. si quidem, C. de præd. mino. & in l. quod tempore, col. j. C. de resti. mili. & in l. vlt. col. iij. versi. venio ad vltimum, C. de senten. pas. & Albe. in l. si res æstimata, §. j. post prin. ff. de iure dot. Bald. in repe. l. Aemilius, col. ix. versi. nunc ad propositum. ff. de minori. & Pau. Cast. consil. ccxlviij. visis, paulò ante fi. lib. ij. & Ang. Are. in §. rursus, col. iij. versi. quartò præmitte, Insti. de act. Quod & probatur in l. quòd si minor, §. restitutio, ff. de minori. vbi ita fit restitutio, vt vnusquisque integrum ius suum recipiat. Et facit etiam optimè tex. in l. j. C. si aduer. trans. vbi si minor restituitur aduersus transactionem, competunt veteres actiones, quæ scilicet ante transactionem competebant: quasi scilicet partes in eundem statum reponantur, in quo erant tempore transactionis. & in l. sed & si per Prætorem, §. si feriæ, ff. ex quib. cau. minor. cùm dicitur, sed cùm feriæ repentinæ eximunt, restitutio duntaxat ipsorum dierum facienda est, non totius temporis, cum si. quæ dicemus infrà, §. xxxij. glo. j. num. 69. adde & tu. Et faciunt notata in c. ex ratione, de appel. & quod tradit Ange. consil. cccx. in proposita, col. vlti. Et ita quoque dictum est eo aresto, suprà à nobis citato, vt scilicet consanguineus admitteretur ad retractum iuris & actionis, non rei.

An ex transactione admittatur consanguineus ad retractū rei, an actionis.

75 ¶Illud tandem non omiserim, quod Bald. vbique malè sibi constans (quod ægerrimè de tanto viro pronuntio) in d. c. j. tit. de contro. inter vas. & alium, posteaquàm dixit ea quæ suprà, nu. 67. nec est, ex eo retulimus, illud confestim subdit, quod omnino superioribus cōtradicit. Et nota (inquit) quòd in omnibus aliis contractibus, is qui dimittit, transfert, & alienat, per d. l. quædam mulier, & d. l. si sponsalibus, suprà allegatis. Tamen secus est in contractu transactionis, quod est (vt ipse dicit) notatu dignū. Et videtur sequi Car. Alex. ibi, col. ij. Sed hoc (vt iam diximus) è diametro omnibus iis, quę suprà dicta sunt, aduersatur: & expresim reprobat Firmi. in tract. de Episcopo. in iiij. parte lib. iiij. col. xxxvj. versi. dubitari posset, an prohibitus. Quid autem de his sentiat Chasse. videbis apud eum in commentariis Burgundi. tit. *des fiefz*, §. viij. eodémque vlt. in verbo, *en alienation*, nu. 21. & iterum *des retraictz*, §. j. in verbo, *uendu*, paulò ante fi. iterúmque in titu. *des censes*, §. j. in verbo, *retenue*, etiam paulò ante fin. Et vide etiam Carol. Molend. Parisien. consuetud. tit. j. §. xxij. in xxj. quæst.

76 ¶CÆTERVM ET HÆC species in quæstionem vocatur: Duo socij in re quapiam communi, cùm eam diuidere vellent, nec fortè commodè possent, ad licitationem rem deduxerunt, & ei qui licitatione vicit, integra res fuit adiudicata, vel per iudicem super hoc aditum vel etiam communi consensu partium, iuxta l. item Labeo, §. j. ff. fami. ercis. cum si. adductis à Soci. cōsi. clx. in præsenti. col. vlt. in vlt. dubio, lib. ij. vtrum igitur consanguineus eius, qui ex ea licitatione pretium accepit, possit partem illius ab eius socio, cui tota res adiudicata est, vi huius statuti retrahere. Et huius certè quæstionis sub me iudice lis est: ideò nunc non definio, sed mihi & cæteris cogitandum relinquo: sed ita, vt interim videas, quid in re non admodum dissimili respondit Paul. Castren. consilio cxliiij.

Retractus an habeat locum ex diuisione, si ad licitationē processum sit.

s

dubium videtur facere,lib.j.& not.per Bar.in l.& ideò,ff.de condi.furt.& Guid.Pap.deci. Delphi. xlviij.eſt etiam,in fi.& deci.ccccxj.dominus directus,verſi.ſed an ex remiſsione.& Iaſon poſt alios multos in l.vlti.col.xxxij.verſicu.ſextò quæro,C.de iure emphy.vbi tractat, an emphyteutæ & vaſalli poſsint,& quomodo,inter ſe diuidere emphyteuſim & feudum.

Diuiſionẽ habere uicẽ emptionis.

77 ¶Sed & tu vide text.loquentem in hoc caſu in l.communi,§.ſi debitor,ff. commu.diui. in illis verbis,quam per adiudicationem emit, ex quibus intelligis,hanc emptionem quoque appellari,dicitúrque ibi actionem ex empto ex huiuſmodi adiudicatione oriri.Nam etiam ſcribitur in l.j.C.commu.vtri.iudi.diuiſionem prædiorum vicem emptionis obtinere,ibíque declaratur à Doct. quomodo intelligatur.Eiúſque l.autoritate dicunt Spe.& Io And.tit.de feud.§.quoniam,verſic.xxxiij.vaſallum non poſſe cum alio feudum diuidere.De quo tamen vide Bald.in.c.j.in princ.col.iij. verſicu. quæro an vaſallus,titu.de prohi.feu.alie.per Fede.cum aliis multis citatis à Iaſo.in d.l. vlti. de iure emphy.quo loco ſuprà citauimus & præterea Steph. Bertrand.conſil.ccciiij. viſis duobus,in iiij.eodémque vlti.dubio,lib.j. Sed & per illum text.Pet.Ferra.in titu.forma libel.pro hære.vel re ſingu. diuid.in verbo,domum vnam,tradit,quòd ex huiuſmodi diuiſionibus, quibus tota res emphyteutica vni tribuitur,debentur laudimia pro partibus cohæredum.Quod & idem tenet Ioan.Rayn. in c. præterea ducatus,char.iiij.in paruis,verſic.quæro an pro diuiſione,tit.de prohib.feud. ali.per Fede. de quo & tu vide Corſet.deci. Tholo.lxxv.item fuit quæſitum ſi ex diuiſione,& ibi Aufre.qui multos allegat & Steph.Bertran.conſi.cxij.puto,in fin.lib.j.& conſi.lxxviij.ex caſu,in ij. dubio, lib.iiij. & Iaſon in d.l.vlt.col.xij.verſi.ſeptimò quæro,C. de iure emphy. An autem debeatur collecta,ſiue gabella(quam vocant)ex diuiſione,quæ à ſtatuto iubetur ſolui ex alienatione,vide Alberi. ſtatutorum parte j.quæſt.cx.ſtatuto Parmæ,& Ro.conſi.clxxxij.in caſu propoſito,in ij.dubio,& Barb.conſilio xiiij.clementiſsimi,col.iij.lib.iiij.Sed & vtrum is,cui reſtitutio facienda eſt, tenetur ſtare diuiſioni rei communis ſubiectæ ei reſtitutioni,an nõ teneatur,non magis quàm venditioni,vide ipſum Alberi.in Authen.res quæ,nume.7.C.commu.de leg.

78 ¶Et ſi de ea re plura ſcire velis,vide Matth.Afflict.in trac.Proto.in verbo,licèt enim,col.ix.ſed dubitatur,& ſeq.& Chaſſe.hoc tit.*de retraictz*,§.ix.verſi.item quæritur quid in diuiſione.& Molend. in conſuet.Pariſi.tit.j.§.xxij.in xxij.q.vide item tex.qui neceſſariã vocat huiuſmodi adiudicationẽ, quæ fit in diuiſione rerum commu.in l.ſi pignori,ff.famil.erciſc. Dubium enim eſt, vtrum retractus habeat locum in alienationibus neceſſariis,de quo latè diſputauimus ſuprà,hac gloſſ.nu. 8. ſecundò, & multis ſeq.Quid autem,ſi ita diuidatur hæreditas inter hæredes, vt alter omnia mobilia habeat, alter omnia immobilia. An hic cenſeatur emiſſe partem alterius in huiuſmodi immobilibus:vide Guid.Pap.conſi.xlvj.in facto præſupponitur,per totum,præſertim verſi.plus poſſet conſiderari.

An retractus habeat locum in locatione lõgi temporis.

Ex ea locatione tranſit poſſeßio.

79 ¶QVÆSTIONIS QVOQVE EST, An retractus habeat locum in locatione, ſaltem ad longum tempus. Nam ex ea transfertur & poſſeſsio, & vtile dominium:vt de poſſeſsione voluit gloſſ.in l.iij.§.ex contrario,& in l.ſi quis ante,& ibi Alexand.colum.iiij.verſicu.gloſ. ſuper verbo, nouiſsimè,ff.de acquirend.poſſeſſ.& in l.ſi vt certo,§.ſi duobus vehiculum,ff.commo.& probatur in l.ſciendum,in princip.verſicu.ſed & etiam,ff.qui ſatiſd.cog.vbi Bald. & poſt eum Alexand.dicunt,in huiuſmodi poſſeſsione verificari(vt ipſi loquuntur)ſtatutum loquens de poſſeſsione:tanquam ſcilicet huiuſmodi cõductor ad longum tempus,cenſeatur propriè & verè poſsidere. & idem Baldus conſilio cccxxv. dubitat primò, ad fin. lib.j.& Maſue.titu.de loca §.item iſte conductor. Imo.in clemen.j.colum.iij.numero 21.de reb.eccleſ.non alie.& Alexand.conſi.cxx.viſis narratis,ad fin.lib.iij.& conſil.j.ponderatis his,col.ij.lib.iiij.Barb.conſil.viij.illud afferam, col.viij. lib.iiij. vbi multa iura in id allegat.

Et utile dominium.

80 ¶De vtili autem dominio notatur in j.& l.ſeq.ff.ſi ager vect.& voluit Fed. Senen.conſi.cxxiij. quæritur,an inſtitutio.circa medium.Bar.poſt.Dy.in l.j.§.quod autem ait,ff de ſuperfi.& l.pen.§. inſtituto,& ibi quoque Bald.ff.de leg.ij.ipſe Bald.in rubr.C.de iure emphy.Sal.in l.vlti.col.vlt. verſicu. quæro an prohibita,C.de reb.ali.non alie.Ange.in §.ſcire autem,in Authen.de non alie. Imol.in d. cle.j.de reb.eccle.non alie.& conſi.lxviij.in caſu præmiſſo,col.vlti.Panor.in c.ex literis,col.ij.verſi. in gloſ.j.extrà de iur.patro.Rapha.Fulgo.conſilio omnium primo,illuſtris,colum.j.vbi dicit procedere etiamſi locator vtile tantùm dominium habet. Flori.in l.in hoc iudicium,§.ſi conueniat,ff. commu.diuid.Mart. Laud.& Cardin. Alexand.in c.j.§.donare, ſtatim poſt princip.titu. qualiter olim feud.pot.ali.Franc.Aret.conſil.lv.in cauſſa mihi propoſita, Alexand.conſi.lxviij.viſis duobus, col.ij.lib.j.quod repetitur conſil.clxv.lib.ij.& idem Alexand.conſi.cxij.videtur in præſenti conſultatione,col.ij.eod.lib.j.& conſilio cv.viſo themate,col.ij.lib.iij.& d.conſilio j.col.penult.lib.iiij.& conſi.xvij.viſo inſtrumento,col.ij.eod.lib.iiij.& conſi.cxvij.viſo proceſſu, colum.penult. eod.libr. iiij.& conſi.lxix.circa primum,ad fin.lib.v.& conſi.cxxij.viſo proceſſu,col.j.eod.lib.v.Corne.conſilio ccxliij.circa primum,col.ij.lib.iij.Soci.conſi.v.ſubtiliter,colum.ij.lib.iiij.Iaſon in l.vlt.colum. xxxiiij.verſicu.quartò quæro, C.de iur.emphy.Iaco.à S.Georg.in tract.feud.in verbo, & cum pacto de non alienando,col.v.verſi.quæro vlterius,nunquid.Steph.Bert.conſi.cxxvj.locatio,in princi. lib.ij.& doct.vbique.

81 ¶Et ita quidem,vt prohibita alienatione,cenſeatur & hæc locatio prohibita,vt voluit gloſſ.in l.vlt.

& ibi

& ibi Bald.& alij,C.de pact.pign.& glo.in cle.j.in verbo,locationes,& ibi Card.versic.vlti. de reb. eccle.non alie.Dy.Bart.Bal.Imo.& omnes in d.l.pen.§.instituto,contra glo.ibi. ff. de leg.ij.Bald.in c.j.in princi.colum.iiij.versi.& an nomine,tit.qui feud.da.pos.& in c.j.§.aut si libellario,in fin.titu. quib.mod.feud.amit.& consi.ccclvij.reuerendus pater,post princ.lib.j.cum multis concord.traditis ab ipso Alexand.in l.si filio,§.si vir in quinquennium,col.vlti.ff.solut.matrim.& in l.si domus,§.si fundus,col.vlti.ff.de leg.j.& Barb.in repet.rubri.de reb.eccle.non alie.in j.quæst.princ.versic.octauò limita,qui est in col.vj.& Feli.in c.quæ in ecclesiarum,col.xxx.versicu.vbi autem fieret, extrà de consti.& Philip.Deci.consi.cxlij.cuius superscriptio incipit,an & quando alienatio,col.ij.versic.sed prædictis.& copiosissimè à nobis suprà,titu.omnium huius volu.iij.§. xij. qui est omnium eiusdem voluminis.xxxvj.

Hæc locatio, alienatiōe prohibita, cēsetur esse prohibita.

82 ¶Imò verò prohibita simpliciter venditione,etiam nulla alienationis mentione generaliter facta, prohibita est & hæc locatio,ex sententia Rofre.Bene.quæsti.Sabba.viij.Viterbiensis,& Bal.in Authen.& qui iurat,col.antepen.versi.vlteriùs quæro,C.de bonis auto.iud.possi.Alexan.d.consi.j.col. iiij.lib.item iiij.Firmia.in tractatu gabellarum,in iiij. quæst.princ.in xxij.eadémque.vlt.quæst.col. eiusdem ij.versi.& aduerte,vbi id dicit sing.& iterum in iij.parte viij.partis princi.col.ij. versic.nec omitto.Iason.in d.l.vlti.vbi nuper citauimus,C.de iure emphy.& consi.xxix.nunquam putaui,col.j. lib.j.vbi id dicit multùm not.Phili.Deci.consi.cciiij.in causa reuerendissimi. & Franc. Ripa.in l.filiusfamilias,§.diui.nume.100.ff.de legat.j. Ex eáque debentur laudimia,vt ex venditione:vti voluit Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua,versi.cxxiij.cum duobus versicu.seq.Pet.Iaco.tit. de acti. in rem pro re emphy.col.viij.versic.item pretium.Imo.in c.potuit,col.ix.versic.item quæri potest,an emphyteuta possit locare,extrà eod.titu.Alexand.d.consi.lxviij.col.j.versic. sed ita in proposito, quod repetitur consilio clxv. libro ij.Philip. Deci. dict. consilio cciiij. Et sicut emphyteuta non potest vendere domino inconsulto,ita nec hic conductor longi temporis.Bart.in d.l.j.§.quod autem.ff.de superfi.quem sic intelligit.& id dicit singu.Franc.Aret.dict.consilio lv.colum.j.versicu. quid plura. Ideóque ex huiusmodi locatione res cadit in commissum,vt ex venditione,vt respondit Bald.consi. ccccxv.præmittendum est ad euidentiam,quòd titulo, in princip. lib.j. Ex hísque fit,vt l.æde,& l. emptorem,C.loca.non habeant locum in huiusmodi locatione:vt singu. respondit Angel. consil. ij. certum est,col.vlt.versicu.item actio. Tu tamen super eo,quod diximus in princi.huius versicu.vide Barb.in rub.de reb.eccle.non ali.col.vij.nume.40.

Et uenditione quoque simpliciter prohibita.

Ex ea locatione debētur laudimia.

Conductor lōgi tēporis,non potest uendere inconsulto domino.

Ex ea locatione res committitur.

83 ¶Ex quibus satis apparet,hanc locationem ad longum tempus,haberi pro venditione, magis quàm pro simplici locatione,aut certè ipsi venditioni adæquari,aut æquipollere : quod satis est, vt locum habeat retractus ex nostra consuetudine,in istis verbis,***ou equipollent à uente***.Nam & simplex ipsa locatio ad non longum tempus,proxima est venditioni, iisdemque iuris regulis consistit, vt scribitur in l.ij.in princip.& iterum in §.j.ff.loca.& §.j.& §.adeò,Instit.eod. Híncque lex loquens in venditione,trahitur ad locationem,§.pretium,in fin.Instit.de empt.& vend.vbi & hoc trahit Angel.Are. in vlti.notab.ad statutum,etiam exorbitans & correctorium,per glos.in l.quod verò,ff. de legib.& in l.si quis seruo,& ibi Bart.& alios,C.de furtis.

84 ¶EGO TAMEN contrarium arbitror, quia etiamsi locatio esset perpetua, non videretur esse locus retractui:nam huiusmodi locatio est viribus & effectu quædam concessio in emphyteusim:& idem de vtroque iudicandum,vt dicit Angel.in d.§.scire autem,in Authent.de non alien. Imo.in cap.nulli,colum.iij.versicu.& nota etiam,& iterum in cap.ad audientiam,colum.j. versicu. item aduerte,de rebus eccles.non ali.& Rapha,Fulg.consilio ccxl.pro euidentia, & Francis. Aret. consilio cx.consideratis diligenter, colum.j.versicu.item etiam in priuato,Carol.Rui.consilio clvj. quia de pluribus,colum.ij.nume.6. lib.j. & Stepha. Bertrand.consilio cccxj. adhærendo,colum.ij. versic.quòd autem,lib.j.& consi.cxxix.locatio,in princip.lib.ij.Et satis probatur ex text. eas æquiparante in Authen.qui rem,ibi,conductam vel in emphyteusim acceptam,C.de sacrosan. eccles. vbi Deci.id dicit procedere, cùm est eadem vtriusque ratio.& est similis text.in l.omnes,C.de fun. patri.libr.xj.ibi emphyteusim vel conductionem quolibet genere largitatis de nostra liberalitate meruerint.Sed & hoc clarius probat text.in l.j.C.de offic.Comi.sacr.pal.ibi,totius perpetuarij,hoc est,emphyteuticarij iuris.Nam ius perpetuariū id certè est,quod ex cōductione perpetua competit. Et hinc perpetuarij dicti conductores,qui in perpetuum rem ipsam conduxerint,vt constat ex l.j.& iij.atque etiam vlti.C.de locati.prædi.ciuil.lib.xj.Ideóque æquè hac perpetua conductione cadit is perpetuarius conductor,ob cessationem solutionis triennij, atque ex vera illa emphyteusi, vt sentit Barto.in l.vectigalia,§.j.ff.de publica.& apertè voluit Baldus in cap. querelam,ad finem extrà de iureiur.& Ange.in §.scire,in Authent. de non alie.& Panormi.in cap.propter sterilitatem,in vlti. notab.extrà de loca.& Rapha.Fulg.& Philip.Deci.in d. Authen.qui rem.Soci. consilio clxvij. non inutilis,colum.ij.versicu.quibus iam declaratis,lib.ij. & alibi sæpe in eo.consilio tradit, minimum differre huiusmodi locationem ab emphyteusi. & voluit etiam Pet. Ferra. titu.forma libel.ad ficti præstationem,in gloss.j. in princip.vbi dicit,quòd quando fit hæc locatio ad longum tempus,ea transit in emphyteusim.& Fulg.dict.consilio ccxl.vbi illud quoque dicit, quòd huiusmodi conductor alienare non potest inscio domino:sicut nec emphyteuta.& Iason qui & idem voluit in l.vlti.

Retractus an habeat locū in locatione perpetua.

An locatio perpetua per oīa habeat uim emphyteusis.

Perpetuarij qui dicantur.

col.j.C.de iur.emphy.& id quoque ante hos voluit Barto.in l.j.§.quod autem,l.ij.ff.de ſuperfi. De quibus tamen,ne decipiaris, vide Alber.in d.l.vlt. verſi.ſed nunquid hæc lex,C.de iur.emphy.& omnino Franc.Are.conſi.lv.in cauſa mihi propoſita,propè per totum. Sed vt id tandem caput concludam,in emphyteuſi non eſt locus retractui,ex alia conſuetudine infrà eod.tit.§.xxxiij. de qua re ibi dicemus.

Iterum de locatione ad longum tempus.

85 ¶Sed & quod ad locationem ad longum tempus,nec tamen perpetuum,priuatim pertinet, ſatis conſtat,in ea locum non habere rationem retractus,quæ eſt,ne res exeat de familia,vt iam ſæpiùs diximus.Nam finito tempore locationis,res omnino redit ad locatorem,& ſic in familiam. Imò verò non deſinit eſſe in familia,cùm locator maneat dominus directus.Nam vtile dominiũ tãtùm(quod iam diximus)ex huiuſmodi locatione transfertur:verùm ob id proprietas non cenſetur eſſe translata,ſed manet apud locatorem,d.l.j.§.j.ff.ſi ager vectig.& l.ſi domus,§.vlt. ff.de leg.j. Ex quo fit,vt nec per talem locationem ad longum tempus cenſeatur ademptum legatum,vt adimitur per venditionem,aut aliam alienationem,vt notanter conſuluit Alex.conſi.clxviij.ſtantibus his,lib.vj.

Quid de locatione ad longũ tempus, cuius unicum eſt pretium.

86 ¶Sed id intelligendum poſſet videri,cùm pretium, ſiue penſio huiuſmodi locationis longi temporis, ſoluitur ſingulis quibuſque annis, vt fieri communiter ſolet. Sed ſi ita fieret, vt pro vniuerſo illo longo tempore locationis conductor vnum tantùm pretium ſoluat, verbi gratia, mille aureos pro viginti aut triginta annis:poſſet dici, & eam locationem eſſe retractui obnoxiam: nihil enim videri intereſſe inter huiuſmodi locationem,& venditionem temporalem fundi, ſiue fructuũ multorum annorum,de qua per Bart.in l.cotem,§.qui maximos,ff.de pub.& vectig.& in d.l.j.§.j. paulò ante fi.ff.de ſuperfi.& in l.j.& ibi quoque Sal.col.ij.in ij.oppo.& Rapha.Fulg.C. de iure emphy.& eundem Bart.copioſiſsimè in ſua diſputatione incip.publicanus,& Bald.in l.licèt,in v.quæſ. & ibi quoque alios,C.locat.& in addit.Spec.eod.tit.§.j.col.ij. Ang.conſi.xv.quæcunque,col.j.Paul. Caſtr.in l.ij.quam legit cum j.§.adeò,ff.loca.Pet. Ancha.Imo.& Barb.in c.propter ſterilitatem, ad fin.extrà eod.quoque titu.& eundem Pet.conſil.ccccij.pluribus rationibus.Alexan.conſi.iij.viſo inſtrumento,col.j.lib.j.& conſi.cviij.perſpectis verbis,col.ij.verſi.corroboratur,& ſeq.lib.iij.& conſil.lxxxiiij.ponderatis his.col.ij.verſic.& tantò fortius,lib.vj.Corne.latè conſil.xxxviij.quamuis in præſenti,colum.j.& ij.lib ij.& conſi.xij.licèt diffuſè,colum.j.lib.iiij. Barb.in rub.extrà de empt.& vend.col.j.& in c.propter,col.vlt.de loca.& Fab.à Monte S.Sab.in tract.emptionis & venditionis, in v.quæſt.princ.col.eiuſdem vj.verſic.circa tertium.Soci.conſi.lxxxviij.conſiderata,col.j.& ij.lib. j.& conſi.clvj.pro fundamento,in princ.lib.ij.Philip.Deci.conſi.iiij. cuius ſuperſcriptio incipit,an augmentum,in fi.

De eadem re.

87 ¶Et quamuis partes ita contrahentes, nuncupatim vtantur verbis locationis & conductionis,non propterea locatio eſt,& conductio,ſed potius emptio & venditio, conſiderato ſcilicet, & inſpecto rei ipſius effectu,non verborum prolatione,l.ſi vno,in princi.ff. locati,& l.inſulam,ff. de præſcript. verb.aut pone is quod voluit Bald.in l.ij.verſi.ſed iuxta hoc quæro,C. commo.& in rubr.C.de iure emphy.in j.quæſt.& Alex.de hoc noſtro caſu loquens in addit.Barr. in d.l. cotem,§. qui maximos, ff.de publ.& vectig.cum aliis multis ſimilibus & concord.à me latè congeſtis infrà eo.tit.§.xxx.nu. 11.& hæc quidem,& iterum,§.xxxij.glo.j. num. 34. contrarium videtur. Sed ita tamen, vt videas Angel.d.conſil.ij.

Quid in uenditione temporali.

88 ¶Niſi hîc quoque diceres,quòd etiamſi huiuſmodi locatio habeat vim venditionis, non tamen perpetuæ,ſed temporalis,cuiuſmodi ea ipſa eſt.Statutum autem noſtrum,aut aliud quodpiam,loquens de venditione,intelligendum eſſe non temporali,ſed perpetua,ar.l.j.§.vlt.cum ll.ſequ.ff. ſi ager vectig.cum ſimi.Præſertim cùm propria venditionis natura eſt,vt ſit perpetua,l.de contractu,& l.non eſt,C.de reſcind.vend.atque etiam dominiorum,quorum gratia ipſæ venditiones fiunt,l.cum manu,§.vlti.ff.de contrah.emp.vt & eadem dominia ſint perpetua,vt dicit Bald.in c.j.col.ij.verſi. dicit Iac.tit.de eo qui ſibi & hæredi.Ex quo fit,vt venditio temporalis fundi, veluti facta contra propriá peculiarémque ipſius naturam,cenſeatur eſſe facta in fraudem vſurarum.Bal.in rub.C. de vſur. ad fin.& Ro.in l.ſi quis cùm aliter,in viij.fal.ff.de verb.oblig.Quanquàm ne fallaris, huiuſmodi venditio temporalis,id eſt,ad vſque certum tempus,fieri poteſt,vt cæteri contractus aliàs perpetui, vt probatur in l.vlt.C.de legat.& voluit Bar.in l.ſeruitutes,quæ eſt iiij.col.ij.verſicu. quæro & modo, ff.de ſerui.& Bald.in l.ea lege,col.iij.verſi.ego do aliã cautelam,C.de condi.ob cauſ.& in c.j.col.ij. verſic.quæro de quibuſdam,tit.de feud.dato in vicem legis commiſſoriæ.

89 ¶Igitur non ſine ratione Gerald.Bag.in ſua diſputatione retractus,& poſt eum Boher.in conſuetu. Biturigum,hoc titu.§.j.verſic.item non habet,tenent retractum non habere locum in re data ad vitam,& non in perpetuum. Cuius & alia,eáque optima ratio eſt,licèt non dicant,quia tunc res aliquando reditura eſt in familiam venditoris,finito ſcilicet tempore ipſius locationis,de qua nunc loquimur,aut ſi etiam venditionis dicere maluimus.Ideò videtur ceſſare ratio noſtræ conſuetudinis, vt ſuprà diximus.Sed his obſtare etiam videntur, quæ diximus de venditione annuorum redituum ad longum tempus,ſuprà eodem §. in gloſſa v.quæ eſt in verbo,*rentes*, numero 7.ſed hæc primò. Ideò & tu ſuper his cogita.Et ſi ſcire vis,quæ & quando dicatur locatio ad longũ tempus,vide quæ

Conſuetudo.

ſcripſimus in d.§.xij.titu.iij.Cæterùm ex conſuetudine Britonum,hoc eodem tit.§.xvj.in locatione

excedente

excedente quatuor annos,habet locum retractus proximitatis. Ex antiqua autem consuetudine eius gentis satis erat vt annuum excederet,cap.antiquarum consuetudinum cxx.

90 ¶SED ET SI SCIRE VELIS, an in donatione inter viuos, aut causa mortis,legato, compensatione, & aliis huiusmodi multis, sit locus retractui, vide Matthæ. Afflict. in tractatu Proto.in verbo,licet enim suprà diximus,columna octaua,in x.notab.versiculo sed an in compensatione,& sequen.& post eum Chasse.in hoc titu.§.nono,aliósque consuetudinum interpretes, præsertim verò Bohe. Et præterea, quantùm ad donationem pertinet, Alberi. & Benedict. Plumb. in l.si vsumfructum,in princip.ff.de liber. caus. vbi etiam tractant de datione in dotem : vti etiam facit Matth. Afflict. vbi supra,colum.iij.in quinto notab.Sed & vide de ipsa donatione, quæ dicam infrà eodem titu.§.xxv.in glos.ij.in princip.Pet. Ancha.qui contrà tenet,in ea locum non habere, in cap.constitutus,colum.vlti.in tertia opp.extrà de restit.in integ.& Paul. Castren. loquentem in statuto huic nostro simili,consil.cxciiij.viso statuto communis Florentiæ,lib.j.& Gerald.Bag.in sua disputatione retractus,versicu.quæro præsupposita quæst.vbi etiam in iiij. conclusione eius quæst. & in quæsti. sequen. tractat,an retractus habeat locum in concessione in emphyteusim.de quo & nos dicemus infrà,eodem titu.§.xxxiij.Vide item de donatione consuetudinem Laudunensium, & cæterorum Veromandensium,huius titu.§.xvj.qui est totius iij.partis xc. Et quid de donatione remuneratoria,vel mutua,dicemus etiam infrà §.xxv. Et quid item de donatione & venditione simul factis,cùm scilicet vendens id donat,quod pluris est,dicemus infrà hoc eo.§. in verbo,*le pris que la chose aura cousté*,quæ est glos.xviij.numero 11.sed in hac,& multis sequen. Et quid denique in donatione in feudum,colliges ex notatis per gloss. Iaco. Bel. & alios Recentiores in cap.j. §.j. titu. per quos fiat inuesti.& Alber.in j.parte statutorum,quæst.xcij.sed nunquid prædictum,& quæ scripsimus in l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,in xix.quæs.qua tractamus,an ea lex habeat locum in feudi concessione,& nuncupatim in casu retractus,per Arn. Ferro.in consuetu.Burdigalenses,hoc titu.c.xxv.col.ij.versic.si autem res,vbi dicit,non esse locum retractui in huiusmodi feudali concessione. Et de compensatione,vide consuetudinem Auxerrensium,siue Altisiodorensium, hoc quoque titu.qui est omnium liij.

Retractus an habeat locum in donatione inter uiuos, aut causa mortis.

An in legato.

An in compensatione.

An in datione in dotem.

Consuetudo.

An in datione in feudum.

Consuetudo.

91 ¶SED ET ILLA MENTIO dationis dotis,de qua superiori versic. locuti sumus, hanc speciem in memoriam reuocat,quam non semel vsu euenire vidimus: Pater cùm filiam nuptui dat, pro dote illius tradit viro mille aureos, quos vir ipse promittit reddere intra duos annos à soluto matrimonio:& si id non fecerit,constituit spōsæ quinquaginta aureos annuos perpetuò soluendos, aut etiam cedit fundum quempiam pro solutione illius dotis. vir moritur, nec hæredes ipsius intra illud tempus duorum annorum reddunt illos mille aureos:ideóque mulieri quæsitum est ius illius annui reditus,vel pensitationis,aut etiam fundus ille eius manet. Ideò consanguinei viri mortui petunt retractum eorum intra annum cedentis cōditionis:neque enim antè currit illis tempus, vt diximus suprà in verbo,*dedans l'an*, in viij. quæstione. Mulier contradicit, negans ius esse retrahendi ex hoc contractu dotali,& qui est veluti quædam dotis solutio. Leges enim,aut statuta, aliquid generaliter disponentia non habere locum in dotibus, nisi de eis specialis facta sit mentio,ex sententia Sal.in l.vltima in principio,in iiij.notab.per illum textum,C. de iure dotium,& facit l. promittendo,in principio,ff.eodem titulo,cùm dicitur, promittendo dotem, omnes obligantur, cuiuscunque sexus conditionísque sint,tanquam scilicet ea l.ita vniuersaliter loquens,videatur derogare aliis legibus,quæ personas inhabiles redderent ad se obligandum. Atque ita Sal.vbi suprà, sequitur Bald. Nouellus,in tractatu dotium,in sexta parte,in xlvij.speciali in fine,& in sequen.etiam speciali. Vbi & ex hoc dicit, statutum exigens consensum, aut præsentiam consanguineorum, aut aliorum in contractu mulieris,non habere locum,cùm mulier se obligat pro dote alicuius mulieris. Sequitur etiam Soci.qui id dicit singu.inter consil.Caro.Rui.in subscrip.consil. xxvj.videtur, col.ij. eiusdem subscript.nume.xxvj.lib iij.& ipse Rui.consi.cxxxvij.viso instrumento,col.ij.nume.5.lib.1. & consilio cxciiij.in hac causa,col.ij.nume.4.eod.lib.1.& consi.sequen.quamuis,col. iij. versicu.præterea vbi,eo.lib.j.& consi.lxj.ex themate,col.ij.nu.3.lib.quoque iij.Ioan.Lup.in repet.rub.de donat.inter vir.& vxo.§.xvj.col.iij.versic. & ideò non est.vbi & ex hoc dicit,generalem alienandi prohibitionem non censeri prohibere ob causam dotis.& Lud.Gozad.consi.xliij.videtur,col.ij.nu.12. & cons. xcvij.prima facie,col.ij.nu.7.Ex quo & Bal.consi.ccclix.quemadmodum Imperator,li.iij. pulchrè respondit,l.bene à Zenone,& l.omnes,C.de quadri.præscrip. quantuncunque generaliter loquantur,non habere locum in præiudicium dotium.

An retractus habeat locum in dote : pro qua constituitur annuus reditus,uel fundus aßignatur.

Leges generales an habeant locum in dotibus.

92 ¶Et vtrunque illud dictum Sal.& Bald.sequitur & commendat Iason,consi.clxxj.viso instrumento dotis,col.vlti.lib.iiij.vbi & ex hoc respondit,l.si vnquam,C.de reuocan.donatio.non habere locum in datione dotis,& idem Iason in lib.j.colum.iij.versic.confirmatur,ff.soluto matrimo.vbi illud dictum Bald.dicit singu. Ex eóque dicit,quòd statutum generale aliquid requirens pro solennitate actus,non habet locum in instrumento dotis. Et ipse Iason in l.si constante,col.xxxj.versicu.quid tenendum,eod.lib.j.vbi & illud dictum Bald.dicit sing.& in l.quod dicitur, in ij.notab. ff.de verbo. obliga.vbi & illud dictum Sal.dicit singu.vti etiam facit idem Iason,in l. filiusfamilias,§. diui. col. ix.versiculo septimò facit,in prima lect.& ibi quoque Ioan.Crot.col.xvij.vers.sextò,pro ista parte

De eadem re.

ff.de leg.j.& consi.xc.dubitatur,col.j.lib.iij.vbi & id dicit sing. & Catel. Cotta memor.dos habet. Sed & illud item sequitur idem Iason in Authen.res quæ,col.vij.versi.tertiò facit,C.com. de legat. Et illud quoque dictum Bald.sequitur Soci.consi.cxxj.præmittenda est, col.v.versic.postremò,lib. iiij.& Hippo.Marsi.sing.ccccxlij.vulgata.Sed & ipse Bal.consi.cxxvj.vxor agens,lib.ij. respondit, statutum disponens emptorem ad cridas (vt ipse loquitur) non posse inquietari, non procedere in causa dotis.& sequitur.& dicit sing.Catel.Cotta memor.statuto vel decreto,versi.non omitto. Denique Barb.in addi.ipsius Bal.in c.j.§.donare,titu.qualiter olim feud.pot.ali. tradit,statutum prohibens bona alienari in forenses,non comprahendere causam dotis.Et huc pertinet,quod generalis renuntiatio non trahitur ad dotem,vt latè probauimus in repet.l.si vnquam,in verbo, & susceperit literas,nu.95.& in vtraque,C.de reuoc.dona.

Lex noua non procedit in casibus specialibus.

93 ¶Et generale est,vt lex aliquid nouiter statuens, non procedat in casibus specialibus & priuilegiatis,cuiusmodi est causa dotis, nisi de eis expressa fiat mentio,l. in testamentis, & ibi Rapha.Fulg.C. de testa.iuncta l.hac consultissima,in princip.& ibi glo.Ro. Corne.& alij Recentiores,C.qui testa. face.poss.& l.si adulterium,§.liberto,ff.de adult.vbi dispositio Galli, generaliter permittens occidere adulterum,non trahitur ad patronum à liberto inuentum, qui specialiter prohibetur occidi. quam ad id,quod diximus,expendit,& dicit no.Iason in l.cohæredi,§.qui discretas,in iiij.not.ff.de vulg.& pupil.Et facit gloss.in l.sciendum,in principio,& ibi Bartolus & Doct.ff.qui satisd. cogun. & glos.in l.ex testamento,& ibi Bapt.à Sanct.Seuer.& Philip.deci.C.vnde libe.& glos.in Authen. de hære.quæ ab intest.defer.in prin.in verbo,vacantibus,Bar.in extrauag.ad reprimendum,in verbo,non obstantibus,Paul.Castren.consi.ccccxxvij.inhærendo,col.j.lib.j.Panor.in c. verum, col.v. versic.nunc quæro de potestate,extrà de fo.compe.Domi.in c.vlti.colum.j.de immu. ecclesi.lib.vj. Franc.Aret.in l.Pantonius,col.v.ff.de acqui.hære.Bapt.à S.Seuer.in l.omnes populi,char.31.versic. decimò quæritur,ff.de iustit.& iure. Iason in l.si fideiussor,§.si satisdatum,colum.iij. versiculo secundò eam regulam,ff.qui satisda.cogun.& in l.iusiurandum & ad pecunias,in fin.ff.de iureiurand. & in l.j.§.sed & si mihi,col.iiij.ff.de verb.oblig.& in d.l.j.colum.iij.versiculo tertiò,notandum,ff. solu.matrimo.& in l.postquam liti,in fin.C.de pactis.& in l.fratres,colum.ij.C.de inoffi.testa.& in l.quoniam in prioribus,in princip.col.ij.C.eod.titu.& in Authen.ex causa,col.vj.C.de libe.præteri. & alibi sæpe,& Fel.in c.j.colum.vij.versicu.secunda dispositio,extrà de rescript.vbi & alios multos concord.affert.

94 ¶Et hæc maximè debent procedere in constitutionibus odiosis, qualis hic retractus à maiori parte nostrorum esse censetur,vt diximus suprà in rub.num.60.quamobrem.Cùm è diuerso dos sit semper & vbique præcipua & fauorabilis,d.l.j.ff.solu.matr.cum si.odia autem restringenda sunt,& fauores ampliandi,c.odia,de reg.iur.lib.vj.cum si.Hincq; doti in dubiis fauendum est,l. in ambiguis,

Dotē non compræhendi sub generali renūtiatione.

ff.de iur.dot.& c.vlt.de re iud.Ex quo nec dos ipsa comprahenditur sub generali renuntiatione,secundùm Imo.in c.ij.& ibi quoque Domi.col.pen.& apertius Phil.Franc.col.iiij.versic.quid autem si filia,& Geor.Nat.in repet.col.vij.versi.tu adde ad hæc,de pactis,lib.vj.cum aliis multis concord. à me traditis in repe.l.si vnquam,in verbo,susceperit liberos,num.96.& in vtraque,C.de reuoc.dona.Cuius rei argumento Matth. Afflict.deci.Neap.cxj.fuit dubitatum,nu.10. tradit in generali reuocatione contractuum,non contineri contractum dotis.Ex quibus & illud consequens fit,non debere dotem comprahendi in generali dispositione.

Dotis datio nō requirit cōsensum domini. Nec ex ea debentur laudimia.

95 ¶Et hanc sententiam non mediocriter adiuuat,quod in non longè dissimili Pet.Iaco. Doctor. apud nos celeberrimus,in titu.de actio.in rem pro re emphyt. col.ix.in paruis versicul. item excepta datione in dotem,excipit dationem dotis rei inæstimatæ à generalitate.l.vlt.C.de iure emphy.vt scilicet in ea non requiratur consensus domini, cùm res est emphyteutica,quæ datur in dotem:nec ex ea quoque debentur laudimia,quamuis sit titulus onerosus,nempè vt ipse dicit propter fauorem dotis, per d.l.j.ff.solut.matri.cum si.Et item quoque tenuit Spec.titu.de locato,§.nunc aliqua,versic.cx.& Saly.in d.l.vlt.col.iij.versic.sed an dominus,C.de iure emphy.Ioan.Ray.in c.j.§.habito, char. 4.in paruis,versic.quid autem sit in re emphyteuticaria,titu.de prohi.feud.aliena.per Fed.& Guid.Pap. deci.Delphi.xlviij.est etiam aduertendum,& Ioan.Berbe.in suo viato.tit.de loca.ad fin. Imò nec si dicatur æstimata,debentur laudimia,si credimus Iaso.in d.l.vlt.col.xj.in ix.quæs.C.de iure emphy. & Stepha.Bertrand.consi.ccclxxx.duo sunt,in ij.dubio,lib.ij.De quo tamen vide infrà num.108.ex his autem,& seq.Ex constitutione autem protomixeos nuncupatim statuitur,ius congrui non habere locum in contractu dotis.De quo latè per interpretes illius constitutionis,& Paulum Parisi.consil.lxxxj.in præcedenti,col.j.& ij.lib.iij.

Decisio prin. quæstionis.

96 ¶EGO VERO HOC IN casu censeo locum esse retractui. Hæc enim est aut venditio facta pro pecunia dotali,aut certè ipsius dotis in re immobili in solutum datio:quæ & ipsa habet vim venditionis:& in ea locum habet retractus,vt latè diximus suprà,in hac eadem glo.nu.2.huiusmodi autem est,& multis seq.Nec cōsuetudo nostra excipit causam dotis,sed generaliter loquitur in venditione,aut alio cōtractu venditionem sonante,& ei æquipollente:ex quo sequitur & eam nostram

Statutum generale cōpræ=

consuetudinem includere causam dotis.Nam statutum generale comprahendit etiam personas & causas priuilegiatas,qui in casu illius non reperiuntur habere priuilegium,per textum notab.in l.in

fraudem

fraudem,§.vlt.ibi,quia generalis est ista determinatio vbi id no.Bal.ff.de testa.mili.& idem Bal.in l.omnes populi, ante fi.versi.item not.quòd generale statutum,ff.de iusti.& iure.& Philip.Dec.qui propè vbique eum tex.dicit not.in l.j.col.ij.versi.& ampliatur,ff.de reg.iuris, & in l.nemo potest,in prin.eo.titu.& in l.quo tutela,§.j.in prin.eo.quoq; titu.& in l.j.col.ij.in iij.notab.per illum tex.C.de eden.& in d.l.ex testamento,C.vnde libe.& in l.j.col.iiij.vers.vltimò nota,C.de senten. quæ pro eo quod inter,& in c.cùm ordinem,col.ij.extrà de rescrip.& in c.sedes apostolica,col.v.versi.& in tantùm hoc procedit,eo.titu.vbi dicit,ex hoc se aliâs consuluisse Florentiæ, statutum simpliciter concedens iurisdictionem quibusdam personis,habere locum etiam in causa dotis, quæ in eo casu non reperitur specialiter priuilegiata.Et id verè ita consuluit consi.v.in causa dominæ Mariæ,vbi & ex hoc respondit,dispositionem quandam statuti,de quo ibi loquitur, includere causam dotis, dicitq; eum tex.ad hoc esse notandum & eum quoque in id notat idem Deci.consi.xlviij.cuius superscriptio incipit,priuilegium,col.ij.& consi.lxj.an vasallus cogatur, col.j.& consi.cxxxj.reuocatur in dubium, col.iij.versi.non obstat, quod dicit,& consi.cccj.in causa quæ Ferrariæ,per totum vbi & illud de dote nuncupatim dicit,trahitq; ad quoddam statutum Ferrariæ,& consi.dxxxj.accuratè,col.j.versi.nec obstat.& consi.dxxxvj.in causa quæ agitatur,col.ij.vers.tertiò principaliter,vbi & illud item de dote asserit,& Fran.Ripa in l.j.col.iiij.nu.14.& seq.ff.sol.mat.& iterũ in l.j.col.viij.nu.60.ff. de vulg.& pup.& Lud.Gozad.consi.xcvij.prima facie,col.ij.nu.7. *hendit personas & causas priuilegiatas.* *Dotem comprahẽdi in generalibus dispositionibus.*

97 ¶Nam specialia,quæ vocamus,siue priuilegia,nõ sunt amplianda,nec ad alios casus trahẽda,l.quod verò, & l.ius singulare,ff.de legi.cũ si.Ideóq; si quid sit speciale in vno casu,nõ sequitur speciale esse in alijs,vt dicit Alex.in l.si pecuniam,col.j.C.de neg.gest.nec in dubio à regula discedendum est, gl. in l.omnis diffinitio,ff.de reg.iuris,& in rub.eiusdem titu.lib.vj.cum si.à me latè congestis suprà, in glo.ix.in verbo,*ou lignagier*,nu.209.quibus adde.Et hinc videmus (vt id quod de dote specialiter diximus,nostris iuribus comprobemus)quòd in dispositione generali, l. sicut, & l. omnes, C. de præscrip.xxx.vel xl.an.qua scilicet actionibus personalibus præscribitur spatio xxx.anno.includitur causa dotis,vtpote cui eodem spatio præscribitur,l.in rebus,§.vlt. C. de iure doti. Bald. consilio iiij. factum tale est, quidam Lucius, libr.iij.& consilio ccxxxj.actioni, in princ.libr.iiij. De quo latè per Corne.consi.lvj. in hac consultatione, per totum, libr.iiij.& consilio xciij.quia causa, colum. ij.versic. & constat, eod.lib.iiij.& Franc.Balb.in tracta.præscriptionum,in j.quæst.iiij.partis princ. in princ. *De eadem re.*

98 ¶Videmus item, quòd etiam in causa dotis non debent solennia iudiciorum omitti, l. vlt.C.de sen. quæ sine cert.quan.quam ad hoc dicit not.Bald.consil.clxxij.incip.Dy.in l.curator,colum.vlt.versi. & licèt verum sit,lib.ij.Et ex ea notat Bald.ipse super eadem l. quòd licet causa dotis sit priuilegiata,tamen in ea non valet sententia incerta & obscura, vti nec in cæteris. Et quòd à sententia lata in fauorem illius potest appellari,& de illius nullitate agi,sicut & in aliis causis,quod non ob aliud est, quam quòd in his rebus non reperitur priuilegiata. Cui consonat l.si cùm ea, quæ est iij.C.de dot. promis.ibi,iure iudiciorum,ex qua etiam probatur, in causa dotis procedendum esse, vt in cæteris, iure iudiciorum,& ad hoc eam l.notat Imo.in l.j.& ibi quoq; Fran.Are.col.ij.ff.sol.mat.quanquàm illic malo legere,more iudiciorum,vt aliâs sæpe legitur, videlicet in l.si pater,C.de pactis, & in l.si mancipia, C. si quis alteri vel sibi.& l.ij. C.de proba.& l.si is quem,C.ne de stat.def.& l.quanquàm, C.de excus.tut.quæ verba accommodatiora sunt ad hanc nostram sententiam, quàm si dicas, iure iudiciorum. *De eadem re.* *More iudiciorum.*

99 ¶Et facit etiam text.in l.ait,Prætor,§.si cùm mulier,& in l.hac in factum, rursúmq; in l.omnes,§.si vir vxori,iterúmq; in l.vlt. ff. quæ in frau.credito.vbi patet dotem in casu illius titu.non esse magis priuilegiatam,quàm cæteras causas. Et l.de diuisione, & ibi Bal.Imo.& omnes Recentiores, ff. sol. mat.vbi ex solo contractu,nec in dote quidem, sine traditione transfertur dominium, sicuti nec ex aliis contractibus,l.traditionibus,C.de pactis.Et dicit Bal.consi.vij.punctus talis est, domina A.in fi. lib.iij.quòd dos extra suos casus speciales,remanet sub regulis iuris. Hincq; Pe.Anc.consi.xciiij.ista domina Ioãna,trahit statutum,requirens certam formam in obligatione minorum, ad contractum dotis,tanquam scilicet statutum generaliter loquens,includat causam dotis. *De eadem re.*

100 ¶Quæ omnia etiam confirmat text.in l.vlt.C.ad senatusconf.Velleia.vbi dicitur, conditores legum sæpe fauore dotium seueritatem legum mollire : vt hinc intelligas, non semper, & in omni casu id procedere.Et vt aliter eum tex.ad nostram hanc sententiam inducas, illic nouiter statuitur, illud senatusconf.non habere locum,cùm mulier se pro dote obligat:veluti ante illam nouam constitutionẽ etiam causa dotis includeretur in generali dispositione illius senatusconf.aliâs ea l.esset superflua.Et simile est in fisco,qui doti æquiparatur, vt dicit glo.in l.ij.C.de iure fisci, & probat tex.in l.j.C.de priuil.fisci.& voluit Bart.in l.j.col.pen.ff.sol.mat.& Doct.vbiq;. Nam is nõ est priuilegiatus, nisi quatenus expresśim reperitur.glo.in l.itẽ veniunt,§.in priuatorum,in verbo, publica,ff.de peti.hær. Raph.Fulg.consi.cxxvij.quidam nomine,col.ij.& Doct.vbiq;. *De eadem re.*

101 ¶Et aliâs generalis dispositio legum,vel statutorum,includit omnes casus, licet in vno maior ratio esse videatur,quàm in alio,l.j.§.quòd autem,ff.de aleat.& facit l.vlt.§.vxori,ff.de aur.& arg.leg.& l.j.§.& generaliter,ff.de lega.præstan.& voluit Phil.Dec.in multis cõsil.suprà numero ab hinc 5.ci- *Generalis dispositio omnes casus includit*

etiam in quibus est maior ratio.

tatis,& prætereà conſ.xx.in cauſa iſtorum, colũ.ij.verſ.quartò, vt ſuprà dixi.& conſ.xxix. cuius ſuperſcriptio incipit,an detur reſtitutio,col.ij.verſ.primò hoc probatur, & conſi.ciiij.an creditor, col.ij.verſi.ſecundò quia tex.& conſi.cccccij.ſuperioribus, col.j.& conſi.dclxix.viſo & perlecto, col.j. & Ludo.Goza.conſi.xxxv.breuiter,col.ij.nu.6.& conſi.lj.in hac cauſa, col ij.num.24.& conſi.ciij. videtur primò,nume.3.& alibi ſæpe in ſuis conſil.Nam è diuerſo ſicut verba generalia comprehendunt actus fauorabiles,vt diximus,ita & verba arctatiua,ſiue reſtrictiua,eoſdem reſtringunt:quamuis maior in eis ratio ſit,vt reſtringi non debeant,vt not.in §.manifeſtum, in Authen.de reſtit.fideicom.& voluit Bal.conſ.ccccl vj.recolo,paulò ante fi.lib.v.

102 ¶Sed & hæc procedunt in odioſis, vt ſcilicet generalis diſpoſitio odioſa generaliter intelligatur, ex ſententia Angel.in l.vlt.col.vlt.verſi.tertiò quæritur,ff.de conſtit.prin.cum concord.à me adductis in repe.l.ſi vnquam,in princ.nu.115.& hæc etiam.Sed quibus adde Philip.Deci.in c.ſedes, colũ.ij.in tertio not.extrà de reſcrip.& Lud.Gozad.conſi.lix.prima facie, col.iij.num.13.& conſi.ſeq.quod eſt eiuſdem initij,col.vlt.nu.23.Imò verò in odioſis,ſimul & pœnalibus, ex glo.notab.in c.cõtra Chriſtianos,in verbo,procedenti,de elect.lib.vj.quam citat,& ſequitur Imo.in Authen.ex teſtamẽto, & ibi quoq; Alex.col.iij.C.de collati.& Ludo.Gozad.conſ.xix.dubitatum, col.ix.nu.17.vbi & ad hoc citat l.cùm lege,ff.de teſta.& iterum d.conſ.lj.

Etiam in odioſis.

Et ſimul pœnalibus.

103 ¶RESTAT NVNC RESPONDERE ad contraria. Nam quòd primo loco adducitur dictum Sal.in d.l.vlt.C.de iure dot.certè is ibi illud non dicit,quod ex eo ſuprà dictũ eſt, & ad quod illum multi allegant,videlicet conſtitutionem generalem non compræhendere caſum dotis:& ſi id diceret,toto cælo erraret,vt liquidò patet ex ſuprà dictis.Sed is loquitur in caſu particulari,& ſecundum ſpeciem propoſitam in d.l. vlt.in princ.qua cauetur in cauſa dotis non requiri inſinuationem. Ex quo not.ipſe Sal.quòd ſi ſtatutum diſponeret,vt inſtrumentum inſinuetur,id non habet locum in inſtrumento dotis.quia illa ſtatuti generalitas debet reſtringi ſecundùm Ius commune, quod in eo caſu dotem priuilegiat,ſi ita mihi loqui permittam.Et ita illum declarat & intelligit Philip.Dec.in l.j.col.ij.ff.de reg.iur.& in l.ex teſtamento,in vlt.not.C.vnde libe.& in d.c.ſedes, de reſcript.& d.conſi.v.& conſi.ccccxcvj.in cauſa domini operarij, colum.ij.verſicu.quia reſpondetur.& d.conſilio cccccxxxvj. vbi ſuprà, & Catel. Cotta, memori. dos habet, in fin. & Franc.Ripa, in locis ſuprà alleg.

Reſponſio ad contraria.

104 ¶Et id quidem iure optimo. Nam per conſtitutiones generales non cenſetur auferri priuilegium in eo caſu à Iure communi conceſſum,l.decurionibus, & ibi glo. Bart. & Ioan. Plat.C.de Silentia.lib.xij.quam ad id ſæpe expendit,& extollit Bald.vt in l.j.ante medium,C.de nouo Codi.confir.& in l.non plures,in fi.C.de ſacro.eccl.& in l.vlt.in fi.C.ſi cont.Ius vel vtil.publi.& in l.j.col.j. verſ.& ideò princeps,ff.de conſtit.prin.& in c.j.col.iij.verſ.pone princeps.de reſcrip.& in c. eccleſia ſanctæ Mariæ,col.ij.verſ.item generalis extrà de conſtit.vbi eam l.dicit ad hoc eſſe ſing.& in c.j.verſ.niſi iuſta, & ibi quoq; Marti.Lau.& Cardi.Alexand.tit.quo tempo.mil.vbi etiam omnes dicunt ſing.& idem Bald.conſ.cxij.de generali, col.iiij. verſ.ſed poſito,lib.ij. vbi & eam dicit not.& conſi.cxxxij.caſus, quidam vocatus Rufinus,colũ.vlt.lib.iij.cum aliis multis & eiuſdem, & aliorum concord.latiſsimè congeſtis ab Alex.aut,quod magis puto,Barb.inter conſ.illius,conſ.cxxiij.ſcripſit Eccleſiaſticus,col.v.verſ.facit,quod voluit glo.& multis ſeq.lib.iiij.& eodem Barb.conſi.lvj.ſapienter,col.antep.verſ.præterea adduco,lib.ij.& conſi.xxiij.à Ioue,col.ij.lib.iij.& conſi.vij.illud afferam,col.pen.lib.iiij.& Fel.& Decio,in d.c.j.de reſcrip.illo quidem,col.viij.verſi.ſecunda diſpoſitio,hoc col.antep.verſ.ſecunda concluſio,ſed à me latius ſuprà titu.proximo,qui eſt,*des preſcriptions*,§.j.qui eſt omnium vniuerſi voluminis ccxxxv.in glo.x.quæ eſt in verbo,*ne aultres perſonnes priuilegiées*, ibi enim eius rei eſt ſedes propria ac peculiaris.

Per conſtitutiones generales non cenſetur auferri priuilegium eo caſu conceſſum.

105 ¶Et ſic ex iis,quæ tam latè ſuprà diximus,facilè,niſi omnino cæcutias, illud potes intelligere (vt id tandem ſummatim dicam) diſpoſitionem generalem compræhendere etiam caſus quantumuis priuilegiatos,& fauorabiles,niſi in eo tamen caſu,in quo ea generalis diſpoſitio ſtatuit, habeant priuatum propriúmq; ac ſpeciale priuilegium, ſicuti ſcienter & doctè, vt ſemper aliâs ſcribit & declarat Bal.omnium noſtrorũ ingenioſiſsimus,in d.l.omnes populi,quo loco ſuprà deſignauimus,ff.de iuſt.& iur. Aliâs enim eſſet ex vno priuilegio in certo quopiam ſpeciali caſu, infinita alia in omnibus caſibus producere,immenſúmq; aliorum ſuper alia aceruatorum priuilegiorũ cumulum facere: quod de legibus Liuius ſcribit lib.iij.ab vrb.condi.

106 ¶Et ita quoque diluuntur ea omnia,quæ dicta ſunt & adducta pro priori parte. Quanquàm & illud quoq; dici poteſt,quantùm ad dictum Bal.in d.l.bene à Zenone,illic eſſe alia, præter fauorem dotis, quæ eum mouerunt, vt diceret in caſu de quo loquitur, non eſſe locum d.l.vt patet ex d.Bald.conſi.ccclix.lib.iij.Quod autẽ dictum eſt de odio retractus,ſi odioſus eſt,quod multi negant,vt etiam diximus in d.rub.nu.56.ex his autẽ.tamen id nihil impedit,quin,vt generalis eſt retractus conſuetudo, etiã generaliter intelligatur,quantuncunq; odioſa ſit, ex ſententia Ang.in l.vlt.colũ.vlt. verſ.tertiò quæritur,ff.de conſtit.princ.cum aliis concord.à me adductis in repet.l.ſi vnquam, in prin.nu.115.& hæc etiam procedunt in odioſis,C.de reuoc.donat.

107 ¶Quod & poſtremò dictum eſt,in ambiguis fauendum eſſe dotibus, id quidem fateor:ſed nihil hîc

ambiguum

ambiguũ eſt,cùm verba generalia generaliter intelligantur,etiã in caſibus aliàs fauorabilibus,& priuilegiatis,& in quibus maior eſt ratio,vt nõ debeant compræhendi,etiamq; ſi diſpoſitio ipſa odioſa ſit,vt ſuprà diximus.Vt interim illud taceã,quod tollit omnia cõtraria, videlicet ex hoc retractu,qui in hoc caſu fit,nihil fieri præiudicij doti mulieris:quãdo & talis reſtituatur à cõſanguineo retrahente,qualis viro data fuit:& ſic non deteriore loco dos eſt, quàm antè eſſet,vt vtar verbis l.cùm maritus,ff.de pactis dotal.Et interim tamen bona illa immobilia,quæ ex familia exierant,in eandem redeunt: & ita ſua mulieri dos,ſuúmque familiæ ius ſaluum manet. Sícque ſuum vtriq; ius tribuitur: quæ vera eſt & germana iuſtitia,l.iuſtiſtia,in princ.ff.de iure natu.gen.& ciuil. Sed tu interim vide, quid de his ſtatuat conſuetudo Aruernorum, titul. *des achaptz, lotz, & uentes*, cap.xvj. Borboniorum, cap. ccccij. ccccv. & ccccLxvij. & Burgundionum, titul. *des droictz apartenans à gens mariez*, cap.xxiiij.

Cõſuetudines.

108 ¶EX HIS AVTEM,quæ in præcedẽti quæſtione diximus, potes intelligere, quòd ſi res immobilis æſtimata data fuerit in dotem,locus erit retractui, non obſtante quocunque fauore dotis: præſertim cùm dos æſtimata ex hoc non minuatur, faciátque æſtimatio cenſeri venditionem, liberetúrque maritus ſoluto matrimonio reddendo pretium,l.quoties,& ibi gloſſ.& Doct.C.de iure dot. & l.plerunque,§.ſi ante, ff. de iure dot. vbi dicitur quòd eſt vera venditio. Ideóque Pet. Iacob. qui tanti fecit dationem dotis, vt eam exemerit à laudimiis, & iure retentionis domini emphyteutici, cùm dos data eſt inæſtimata,vt ſuprà diximus.Si tamen ea æſtimata fuerit,cenſet & laudimia & retentionem habere locum,in eodem titulo de act.in rem pro re emphy. colum.viij.verſic.item & in datione in dotem.& idem voluit Spec.titul.de locat.§.nunc aliqua, verſicul.cx. Alberi.qui id declarat,in l.ſeruos,ff.fami.erciſ.Sal.in d.l.vlt.columna iij.verſic.ſed an dominus.C.de iure emphy.Imo. in c.potuit,columna ix.verſic.tangit etiam hîc,eod.titu.Ioan.Ray.in d.c.j.§.habito, char.4.verſic. quid autem ſit in re emphyteuticaria,tit.de prohib.feud.ali.per Fed.Maſueri.titu.de empt.& vend. §.item ſi res detur, Guid. Pap. deciſ. Delphi. xlviij. eſt etiam aduertendum,Aufre in deciſ.Tholo. quæſt.cclxxviij.item ſi aliquis dat.& quæ diximus ſuprà hac eadem gloſſ.numero 19.ſimiliter permutatio.

An retractus habeat locum in datione dotis æſtimatæ.

109 ¶Quanquàm huic receptæ propemodum ſententiæ non accedit Iaſon,non quidẽ fretus fauore dotis, ſed alia quadam non vulgari anchora innixus, quòd ſcilicet dos eſt neceſſaria alienatio.Ita enim tenuit in d.l.vlt.col.xij.in ix.quæſt.C.de iure emphy.& Steph. Bertrand.d.conſ.ccclxxx. in ſecũdo dubio,lib.ij.& Arn.Ferronus in conſuet.Burdigal.titu.de feudis, §. xix. Et quòd hoc caſu,dotis ſcilicet æſtimatæ,retractus locum habeat,nuncupatim tenuit Matthæ.Afflict.in tracta.Protomix.in verbo, licet enim ſuprà diximus, col.iij.verſ.item quæro quid ſi datur. Cuius deciſio admodũ notanda eſt, quia loquitur in caſu conſtitutionis expreſsim ſtatuentis, vt in dote non habeat locum hic retractus. Et tamen dicit habere locum,ſi ea æſtimata data fuerit.

110 ¶SED ET ILLVD quærẽdum ducimus,quod & nos ex facto contingere vidimus:Emphyteuta, aut vaſallus renuntiat domino emphyteuſim,aut feudum,non quidẽ ſimpliciter, ſed accepto pretio,aut alia re mobili,quæ in hoc caſu habet vim pretij, vt ſuprà diximus in hac eadem gl.nu.40.ſed & hæc omnia: vtrùm igitur hoc caſu locus ſit retractui. Quod non videtur, quia id fit ex natura cõtractus feudi vel emphyteuſis,quibus renuntiari poreſt,illi quidem de Iure communi feudorum, ſecundum cõmunem opin. Et vtrique de conſuetudine,vt ſcribitur infrà eod.titu.§.xxxiiij. vbi de hoc latè ſcribemus. Ideóque hæc eſt potius naturalis quædam reuerſio, ſiue conſolidatio, aut etiam reunio,vt noſtri loquuntur, dominij vtilis cum directo, quàm venditio, aut aliud æquipollens venditioni. Sicut dicimus,quòd ſi res reuertatur ad venditorem ex pacto oppoſito in contractu, non eſt locus retractui: quin præfertur is, ad quem reuertitur, conſanguineis,vt expreſsè cauetur infrà titul. procedẽte,§.j.Nam & hîc ex pacto tacitè aut ex diſpoſitione legis, aut ſtatuti intellecto,reuertitur. Velit enim nolit dominus, ex natura contractus poteſt vaſallus & emphyteuta renuntiare, vt diximus.

An retractus habeat locum in renũtiatione feudi, uel emphyteuſis, accepto pretio.

111 ¶Híncq; videmus,quòd huiuſmodi renuntiatione,de qua tractamus, facta, & ita re ex ea renuntiatione reuerſa ad dominum, extinguuntur reſoluuntúrq; ſeruitutes, hypothecæ, pignora & alia quæuis onera huic rei ab emphyteuta,aut vaſallo prius impoſita, ca.j.§.rurſus, & ibi Bald. Aluar. Mart. Laud.& Cardi.Alex.titu.quib.mo. feud. amit. qui quidem text.nuncupatim loquitur de renuntiatione facta domino à vaſallo.Et dicunt illi Doct.ideò id quòd diximus, procedere, quòd ea facultas renuntiandi inerat iam ſtatim à principio contractus ex natura rei.Et ne de hac re dubites,eſt ſententia Bal.conſi.ccc.ſtatuto cauetur quòd licet,lib.j.quòd ſi emphyteuta vẽdiderit domino rem emphyteuticam, non poteſt proximior ab eo retrahere. & idem voluit Maſuer.titul.de loca.& iure emphyt.§.item ſi emphyteuta. Quod quidem ſi procedat in venditione, multò magis in hac renuntiatione.

Renuntiatione feudi facta domino, an reſoluantur hypothecæ, uide numero ſeq.

112 ¶Verùm cùm aliquando hæc controuerſia coram me ageretur, pronuntiaui conſanguineum eſſe admittendum reſtituendo pretium,aut aliud loco pretij datum, vel remiſſum. Nam in ea ſpecie remiſſæ fuerant quædam reliquiæ penſionis, quas vulgò arreragia vocamus. Neque enim ea renuntiatio ita facta ea eſt,quæ ex natura rei conceditur,cùm pro ea facienda dominus dat pretium,vel aliud

Retractus an habeat locum ſi emphyteuta uẽdiderit do-

mino uide cxiij.

loco pretij, vel etiam remittit reliquias præteritas. Id enim faciens, non vt dominus, ſed vt extraneus facit: idq; fit ex vtriuſque conſenſu, & tanquam nouus cõtractus. Ea autem, quæ fieri permittitur ex natura rei, ſimplex eſt, tenetúrq; dominus velit nolit, eam admittere, modò renuntians ſoluat ipſas reliquias ſiue penſiones præteriti temporis, vt ſcribitur ſuprà titu. omnium v. §. ij. qui eſt omniũ huius voluminis xlij. & voluit etiam Spec. titu. de loca. §. nunc aliqua, verſi. xj. & ibi Bal. in addit. illius. Ergo vt concludam, ſi dominus dat pretium, vel etiam remittit, cùm non cogatur id facere, vt dominus, ſequitur neceſſariò eum id facere, vt extraneum. Proptereáque nec tunc reſoluuntur iura ſeruitutis, hypothecæ, & alia onera à vaſallo vel emphyteuta antè impoſita: vt nuncupatim in hoc caſu voluit Pet. Iaco. titu. de act. in rem pro re emphy. col. xj. verſ. item eſt notandum, rurſúmq; col. xix. verſ. & eſt notandum. & Ioan. Ray. in c. j. §. habito, char. 10. in paruis, verſ. quæro an vaſallus poſsit imponere, titu. de prohibit. feud. ali. per Fede. & Maſuer. titu. de loca. §. item vtilis dominus. & Guid. Pap. deciſ. ccccclxxv. emphyteuta poteſt, cum aliis concord. à me traditis infrà titu. ſeq. qui eſt *de retraict conuentionel.* §. iij. in glo. j. nu. 11. quid autem de feudo. & dicemus etiã infrà eo. tit. §. xxxiiij. nu. 7. ſed ex his, & ſeq.

113 ¶Nec his obſtat d. §. rurſus, in priori parte allegatus, quia loquitur de ſimplici renuntiatione, quæ fit ex natura prioris contractus, nulla re à domino data aut remiſſa. Nec magis obſtat quod dictum eſt de conſolidatione, quia ea non facit, quin res conſolidata, cenſeri debeat alio iure, quàm ea, cui conſolidatio fit, l. Mæuius, §. fundo, ff. de lega. ij. & §. ſi cui, Inſtit. titul. de legat. & ibi Ioan. Fab. qui & id trahit ad feuda à domino conſolidata. de quo & nos dicemus infrà eod. titu. §. xxxij. glo. j. nu. 72. quin & illud dubium eſt. Quod autem dicit Bald. d. conſi. ccc. lib. j. & Maſuer. d. titu. de empt. & vend. verum eſt de Iure communi, ex quo dominus ſemper præfertur conſanguineo in reuocatione alienationis emphyteuſis, vt latè dicemus infrà eodem tit. §. xxj. non mirum igitur, ſi ipſe dominus emerit, non audiendum eſſe conſanguineum. At de conſuetudine Franciæ emphyteuta non habet ius retrahendi rem emphyteuticam, quod ei de Iure communi competit, ex l. vlt. C. de iure emphy. Imò vero & ſi id ius haberet, tamen conſanguineus ei præferretur ex conſuetudine noſtra & generali huius regni, vt videbitur infrà d. §. xxj. vbi etiam docebimus, id & de Iure communi procedere in feudo, vt ſcilicet conſanguineus vaſalli venditoris domino præferatur. Vide tamen hîc, quæ ipſi nos ſcripſimus ſuprà eodem §. gloſſ. vij. in verbo, *ou aultres choſes cenſées pour immeubles*, numero 59. ego verò vt tandem. Vt interim non omittamus D. Ferro. in conſuetud. Burdig. hoc titu. §. xxviij. in ea fuiſſe ſententia, vt in ſimplici ceſsione facta domino pro cenſu & reliquiis, locus ſit retractui proximitatis.

Retractus an habeat locum, cùm res ceditur ut creditoribus ſoluatur.

114 ¶ILLVD QVOQVE quæri poteſt, An ſi quis cedat rem quampiam ea lege, vt ceſsionarius æs alienum cedentis ſuſcipiat, id eſt (vt omnes intelligant) cum eo onere, vt ipſe ceſsionarius ſoluat debita cedentis, ſiue ipſius creditoribus ſatisfaciat. Vtrùm iſte contractus habet vim venditionis, vt in eo locum habeat retractus. Ioan. Fab. in §. pretium, in prin. Inſtit. de empt. & vend. tractat queſtionem non admodum diſsimilem de venditore, qui rem cedit pro modico pretio, ea lege vt emptor ſatisfaciat creditoribus, quibus res obligata erat. Vtrùm illud onus cenſetur eſſe de pretio. Et dicit primùm ita videri, per l. mortis cauſa capitur, §. vlt. ff. de donat. cauſa mortis. Et id quidem indubitatum eſt, cùm debita ſunt certa & ſpecificata. Subdítque facere l. cùm is, ff. de fideiuſ. Et ea quidem iura (vt dicam quod ſentio) non hîc admodum conuenire videntur. Quin idem in §. item pretium, circa medium, eodem titu. quærit, an ſi rem tibi concedam, ea lege, vt ſatisfacias creditoribus, vtrùm ea ſatisfactio erit de pretio, vt de eo ſolui debeant ventæ vel laudimia domino. Et dicit non videri, quia non eſt pretiũ certum, per d. §. pretiũ, dicítq; etiam facere, l. hæreditatem, ff. de donati. quæ nec mihi in hoc multum arridet. Vtrunq; tamen Fab. dictũ ſequitur Boher. in hoc eo. tit. §. iij. col. item iij. verſ. & pro hoc facit. Sed huic, quod dictum eſt de laudimiis aduerſantur Corſe. & Aufre. in deci. Tholo. quæſt. cclxxix. item ſi aliquis dat omnia.

115 ¶Illud autem ſcio, ad venditionem requiri pretiũ, & id quidem certũ, d. §. pretium. & ibi glo. in verbo, ſed & certum. Sed nec illud ignoro, onus venditori appoſitum, ſiue ſit certum, ſiue incertum, eſſe tanquam partem pretij, l. fundi partem, & ibi Bald. ff. de contra. emp. & l. ſi ſterilis, §. ſi tibi, ff. de act. emp. & dicemus latius infrà titu. ſeq. in rub. nume. 19. & id quidem credo. At in noſtra conſuetudine nullum omnino eſt pretium, cuius id onus ſatisfaciendi creditoribus pars eſſe poſsit, l. tenetur, §. j. in verbo, non intelligitur, ff. de act. emp. Sed quærimus de ceſsione, quæ fit ſimpliciter cum eo onere ſatisfaciendi: quo caſu ſi debita ſint in pecunia numerata, & ſint certa, haud dubiè venditionis vim habet, per ea quæ diximus: nihil enim referre video, an vendenti ſoluas certum pretiũ, an creditoribus illius, eo mandante, tantũ pecuniæ. Et id quidem eſt, quod voluit dicere Io. Fab. Sed ſi debita ſint incerta, aut etiam non conſiſtant in pecunia numerata: tunc ea res pendet ex eo, quod ſuprà diximus in eadẽ glo. nu. 40. ſed & hæc omnia, & ex iis quoq;, quæ dicemus infrà, eo. tit. §. xxv. vbi tractabimus de donatione ob cauſam, & donatione remuneratoria, ex quibus facilè intelliges, quid hîc dicendum ſit. Et tu tamẽ vide tex. qui huiuſmodi conuentionẽ, venditionẽ appellat, in l. Stichus, §. Titius, ff. de condic. indeb. Et vide etiam conſuetudinem Cenomanorum, c. ccclxix. & Andegauorum, c. ccclix. & Auernorum, tit. *des achaptz lotz & uentes*, qui eſt omnium tit. 16. c. iij.

Cõſuetudines.

¶Si

116 ¶Si autem ſcire vis(vt id in tranſcurſu dicam,quod ſcire admodum tua intereſt)vtrũ creditores poſ-
ſint recta via,& ſine ceſsione debitoris,agere aduerſus huiuſmodi emptorem, vt ſibi ſoluat , vide ne
te hîc diutiùs teneam,Bal. Ang.& Sal.in l.quoties,C.de donat.quæ ſub modo,& Soc.conſi.ccxxxvj.
placet concluſio,in prin.lib.ij.Et quod in ſimili tractat ipſe Bald.conſ.cccxv.ponitur quòd antiqui-
tus,lib.iij.vbi comperies,an hic emptor poterit nihilominus opponere præſcriptionem præcedentis
temporis:quod admodum notandum eſt : vix enim alibi reperies:quamuis ſæpe vſu euenire poſsit.
Et vide etiam tex.in l.ſeruo legato,§.ſi teſtator,& ibi notata,ff.de leg.j.

Creditores an recta poßint agere aduerſus eũ cui debitor rem ceßit ea lege, ut creditoribus ſatis faceret.

117 ¶NEC TAMEN ILLVD prætermittemus,quòd habemus conſuetudinem expreſſam ſuprà
tit.noſtrarum conſuetudinum ij.qui eſt,*des droictz de uentes & honneurs,& de prendre la choſe par puiſ-*
ſance de fief,§.vj.qui eſt omnium cõſuetudinum xix.quòd ſi in ſolutũ,ſiue aſsignationẽ (vulgò *aßiete*
dicimus) annui cuiuſpiam reditus vel penſitationis generalis (vulgò vocamus *rente generale*) detur
res quæpiam immobilis,conſanguineus ius habet retractus huius rei immobilis,tãquam ſi ab initio,
id eſt,tempore venditionis illius reditus,fuiſſet ea res vendita eodem pretio , quo reditus ille vendi-
tus eſt.Et niſi ea cõſuetudo idipſum expreſsim ſtatuiſſet,aliter fuiſſet dicendum,per ea quæ diximus
ſuprà eadem glo.nu.7.tamen ſi teneas, iunctis præcedentibus:præſertim cùm hîc detur res immobi-
lis pro alia immobili.Nam iſti reditus cenſentur inter bona immobilia,vt latè diximus ſuprà eo.tit.
glo.vj.in verbo,*rentes*, ideò perinde eſt , ac ſi fieret permutatio rerum immobilium cum mobilibus,
vt etiam latè diximus ſuprà eadem glo.nu.40.ſed & hæc omnia , cum tribus ſeq.iunctis etiam præ-
cedentibus,quibus de permutatione loquuti ſumus.

An retractus habeat locum in aßignatione fundi pro annuo reditu.

118 ¶Sed hæc duobus modis intelliges,primo,niſi intra breue aliquod tempus poſt venditionem huiuſ-
modi annui reditus,fuiſſet hæc datio in ſolutum,ſiue aſsignatio , facta : quia tunc videretur ab initio
actum fuiſſe,vt id fieret,l.ſi ventri,§.vlt.ff.de priuil.credito.cum multis concor.à me traditis ſuprà
eo.titu.§.j.glo.vij.in verbo,*ou autres choſes cenſées pour immeubles*,nu.75.præſumitur item, & ſeq. Et
id quidem tempus arbitrio iudicis intelligitur,ſecundum Ang.in d.l.ſi ventri, cum aliis concor.à me
quoque traditis ſuprà eadem glo.nu.38.de hoc autem.Antiqua autem conſuetudine,quæ obſeruaba-
tur ante reformationem,in id præſtitutum erat tempus vnius anni,vt ſcilicet ſi intra annum dabatur
illa datio in ſolutum,ſiue aſsignatio,eſſet locus retractui,ac ſi ab initio res fuiſſet vendita,non etiam
ſi poſt annum.Sed in reformatione illud tempus fuiſſet ſublatum , & ſimpliciter ſtatutum , vt ſcribi-
tur in d.§.xix.

Quid, ſi ſtatim poſt uenditionem annui reditus id fiat. Sed quod tempus in id intelligatur.

119 ¶Secundò intellige,vt ſcilicet non eſſet locus retractui, ceſſante ea conſuetudine , ſi modò is annuus
reditus eſſet perpetuus & non luibilis,vt ſic loquar,id eſt, qui redimi ex lege venditionis non poſſet.
Quòd ſi redimi poſſet,& intra tempora redimendi fieret hæc datio in ſolutum, videretur locus eſſe
retractui huius rei traditæ in ſolutum:cùm reditus non perpetuus non cenſeatur immobilis, ſed mo-
bilis,vt diximus ſuprà in d.glo.vj.nu.7.ſed hæc primò.& ita in hac ſpecie retractus tenet Carol.Mo-
len.in conſue.Pariſi.titu.j.§.xiij.glo.v.in x.quæſt.in fi.Et in id facit,quod ſatis videtur eſſe,vt redimi
poſsit,etiamſi poſtea nõ redimatur,ar.l.cùm in ſecundo,verſ.vlt.ff.de iniuſt.rup.& irri.teſta. Et hu-
ius quoq; ſententiæ ſatis eſſe videtur D.Ferro.in conſuetu.Burdigal.titu.de feud.§.xx.Et his ſuccinit
conſuetudo Altiſsiodorenſium,aut vt nunc vulgò appellãtur,Auxerrenſium,titu.*de rente fonciere,uo-*
lages,& hypoteques.§.iij.qui eſt omnium clv.

Quid ſi is annuus reditus erat luibilis.

Conſuetudo.

120 ¶Quanquàm contra id facit,quòd reditus in perpetuum conſtitutus, non videtur ob id minus cenſe-
ri perpetuus,quòd redimi poſsit,per l.ſufficit,ff.de condi.indebi.& ibi concord.per Iaſ.Cui adde gl.
in c.vlt.paulò ante fi.extrà de ſolu. & in c.vlt.in verbo, perpetuas.& ibi Io.And.& Domi.de reſcri.
lib.vj.& Carol.Rui.qui expreſsè loquitur de reditu annuo conſi.lxxxij.circa primum,col.j.nu.3 lib.
ij.& dicam pleniùs,titu.ſeq.§.ij.nume.38.quid quòd cenſetur , & ſeq.ideóque nec is mobilis etiam
cenſendus eſt , quòd redimi poſsit, donec redemptus fuerit,vt latè dicemus infrà in fi.huius tit.in iij.
quæſt.Et ſi quis diceret,id ex futuro euentu pendère,ſecundum ea quæ ibi dicam,poſſet reſponderi,
conſiderandũ eſſe præſentem ſtatum rei,quo ſcilicet res nondum redempta eſt, vt ſcilicet res ſit cen-
ſenda,cuiuſmodi nunc eſt,vt in ſimili ſcribit Cy.in l.vlt.col.ij.in j.opp.C.de ſen.paſsis. Ideò hic pau-
lò ampliùs cogitandum relinquimus. Nam & ipſe Carol. Molendi. ſibi in caſu non abſimili prope-
modum contrarius,in illis ipſis conſue.Pariſ.titu.j.§.xxiij.in xxiij.ead.vlt.quæſt.dicit , quòd in per-
mutatione rei immobilis cum alia etiam immobili,ſed redimibili,& quæ verè etiam redempta fuit,
non eſt locus retractui,niſi ſint aliæ fraudis coniecturæ. Idem quoq; in eadem glo.in xviij.quæſt.ea-
dem propè ſpecie diſtinguit inter reditum annuum , quem generalem vocant,& inter reditũ funcia-
rium,quẽ etiam appellant,vt ille cùm redimibilis eſt,vicem obtineat pecuniæ,hic minimè.Dom.au-
tem Igneus in l.iij.§.ſi conditioni,verſ.& ſi aliud,nu.46.ff.de S.C.Sylla.tradit ſimpliciter venditio-
nem cenſeri,ſi fundus permutatur cum annuo reditu redimibili.Ex conſuetudine autẽ Laudunẽſium
in Veromandia , titu.j.§.iij.annuus reditus etiam redimibilis cenſetur immobilis : ſed ſi redimatur,
pecunia hinc redacta,cenſetur mobilis. Tametſi eadem videtur dicere contrarium, quantùm ad pri-
mum caſum,ij.partis titu.j.§.vij.

An retractus habeat locũ in permutatione rei immobilis, quæ redimi poteſt,& poſteà redimitur.

121 ¶Sed hæc fortè obtinerent, niſi ſi haud dubiè, aut certè veriſimiliter atque euidenter certum eſſet,
rem ipſam redimibilem,redemptum iri. Quid enim ſi res ipſa multò pluris valet,quàm vendita eſt,

Quid,ſi ueriſimiliter res

multúmq;

redimi debet. multúmque incommodi allatura est ei, qui potest redimere, nisi redimat, ísque iam habet paratam pecuniam, vt breui speretur rem redimi, vertíque in pecuniam: id enim fortè habendum est, ac si iam factum esset, vt in simili tradit Bald. in l. si pro ea, in vj. quæst. C. mandat. & in cap. j. colum. vlt. versi. sed quid si nondum. titu. qui. mod. feud. amit. l. j. & Ange. in l. mulier, §. j. ff. ad S. C. Velleia. Panor. in

Consuetudo. c. ecclesiæ, in iij. notab. extrà de immuni. eccles. & Fel. in c. eam te, colum. xvij. versic. alia est dummodo, extrà de rescrip. Et nonnihil facit, quod à Cæpolla scriptum est in tractatu simulationis contractum, in xv. præsumptione, de fundo vendito cum pacto de reuendendo, qui huiuscemodi est, vt venditor verisimiliter sit redempturus, & quæ dicemus infrà titu. procedente, §. iij. glo. j. nu. 15. tamen si eam, & quatuor seq. & iterum nu. 21. constat, & iterum. §. v. glo. iiij. in verbo, pro rata tẽporis, nu. 15. illud quoque.

122 ¶Illud autem pro certo habemus, quòd si alius, quàm debitor det rem quampiam immobilem pro reditibus annuis: verbi gratia, is cui debetur huiusmodi reditus, eum permutat cum alio, quàm debitore, cum re immobili: non est locus retractui huius rei immobilis, his rationibus, quas suprà diximus in prin. huius quæstio. Nam tunc vera est permutatio rei immobilis cum immobili, nec ad hunc casum trahendus est d. §. xix. cùm sit exorbitans à regulis iuris retractus, l. quod verò, ff. de legib. & l. si verò. §. de viro. ff. solu. matri. cum si. Nec etiam huic casui conueniunt verba illius §. cùm dicit in eo casu perinde haberi, tanquam si ipse debitor, & qui annuum illum reditum cõstituit, eam rem, quam postea dat in solutum vendidisset. Ideò nec dispositio illius §. potest habere locum, l. iiij. §. toties, & ibi Barto. & alij, ff. de dam. infec. cum multis si. & concor. à me traditis in repe. l. si vnquam, in verbo, libertis, numero 2. præsertim verò, si ille annuus reditus non posset redimi. Nam si redimi possit, & verè redimeretur, restituto eius pretio, tunc essemus in dubio, de quo in præcedenti versicul.

Quid, si alius quàm debitor, det annuũ reditũ pro fundo.

Et quid si is reditus sit luibilis.

123 ¶SED NEC OMISERIM aliam speciem ad hunc locũ pertinentem: An si quis vendat fundum certo aliquo pretio, quod ipsum remittit siue donat emptori, habeat locum retractus. In qua re illud mihi dicendum videtur post Carol. Molen. in consue. Parisien. titu. j. §. xiij. gloss. v. in xiij. q. vt si ex interuallo remissio facta fuerit, maneat venditio, vt de locatione scribitur in l. si tibi habitationé, ff. locat. Ideóque locus est retractui, & consanguineus reddet id pretium, quod cedet lucro emptoris. Si verò incontinenti, etsi donationis causa id factum fuerit, is contractus censetur esse donatio, l. cùm in venditione, ff. de contra. empt. & l. empti, C. eod. & glo. vtrobique. & prætereà in l. v. §. vlt. in fin. ff. pro socio. Ideóque non erit locus retractui. Si autem alia causa, vt propter remunerationem, tunc dicendum censeo, vt in donatione remuneratoria; nam & hic contractus censetur esse donatio remuneratoria, per iura postremò loco allegata. Quid autem dicendum sit in ea donatione, an scilicet retractus locum habeat, dicemus infrà §. xxv. Idem si sit alia causa quæ faciat censeri venditioné. Quid enim, si venditor remittit pretium, vt emptor satisfaciat creditoribus? de quo & nos suprà diximus hac eadem glo. nu. 114. illud quoq; quæri, & seq. Et idem dicendum est per omnia, vt scilicet inspicienda sit ea causa, ob quam remittitur pretium, per eadem iura: quanquam in hoc non omnino idem dicit Molend. vbi suprà.

Si uenditor remittit pretiũ emptori, an sit locus retractui.

124 ¶ILLVD ITEM QVÆSIERIM: Ego eram ex transactione tibi, (vt aliquando fieri vidimus) aut aliàs obligatus ad vendendum tibi fundum, & posteà me ea obligatione liberans eum tibi vendo: an tunc habeat locũ retractus. Et posset videri locum non habere, per id quod in simili scribit Bar. in l. si pupillus, ff. ad leg. Falci. quòd si statutum disponit, deberi gabellam ex quolibet contractu, ex quo ius alicui quæritur, præterquam de instrumento solutionis; si quis alteri promiserit rem vendere, & postea volens se ea obligatione liberare, vendit; non debetur gabella ex ea venditione: quia licet ex ea videatur ius quæri, tamen etiam causa liberationis & dissoluendæ obligationis concurrit, quæ principalis causa est, & potius inspiciẽda, vti de Falcidia ibi notatur. & sequuntur ibi Nic. Neapo. Alberi. & Pau. Cast. in lect. Bono. & idem Alberi. in ij. parte statutorum, q. ccxxj. quid si statuto. & de hac re ita loquitur Alb. in vtroque loco, tanquam statuto simpliciter cautum sit, vt de omni contractu soluatur gabella, præterquàm ex contractu solutionis, sine illa adiectione, ex quo ius quæritur. & vtrobique etiam addit illam rationem, quòd causa originalis debiti inspicienda est, l. qui id quod, ff. de dona. Secundùm quam rationé videtur nec locum esse retractui, vtpotè cùm locũ non habeat in originali contractu, scilicet in promissione vendendi, vt diximus suprà eo. tit. & §. j. in glo. ij. quæ est in verbo, *à uendu*, nu. 53. illud quoq; quæri.

Retractus an locum habeat in uenditione facta post obligationem præcedentẽ de uẽdendo.

125 ¶Aduerte tamen, quòd in illa specie Barto. non omnes conueniunt. Angel. enim in d. l. si pupillus, negat Bart. ipsum, id quod diximus, asseuerasse, sed tantum eum tex. in arg. induxisse, putatque contrarium esse dicendum: aliàs facilè fieret fraus statuto, primùm promittendo, deinde vendendo: quia tunc gabella non deberetur, nec de promissione, nec de venditione: quod minimè dicendum est, & id dicit ita seruari. At Imo. eodem in loco, distinguit, an statutum dicat, ex contractu, ex quo ius quæritur, soluendam gabellam, & tunc ea soluenda est ex promissione vendendi: quia per eam quæritur ius, quo scilicet obligatur promittens. An verò dicat, ex contractu, ex quo ius in re quæritur, & tunc posset teneri opinio Barto. si de fraude non appareret. At Pau. licèt in lect. Bononiensi secutus fuisset Barto. vt iam diximus: tamen in lec. Padua. dicit eam fraudem non debere prodesse, cùm fieret fraus

De eadem re.

de cont

de contractu ad contractum,l.fraus,ff.de legib.Subdit tamen, quòd si ex promissione soluta fuerit gabella,non amplius debebitur ex venditione,vt not.Bar.in l.vlti.§.quoties,ff.de publica.vti etiam voluit Paul.Castr.consil.cclxvj.Videtur dicendum quòd dictus,in princ.lib.j.Denique Alex.in d.l. pupillus,tradit,quòd si aliter non appareat de fraude,staret cum Barto.cum eo temperamento Imo. Nec obstat(inquit) d.l.fraus,quia de alio casu loquitur,vt per glo.in l.contra legem,ff.de legib. & in l.non dubium,col.iiij.versic.redeo ad oppo.C.eo.tit.de quo & tu vide Firmia. in tracta. gabel. in quinta parte princip.q.v.& in iij.parte viij.q.princip.quæst.xiiij.

126 ¶Ego verò,vt tãdem meum iudicium in nostra specie retractus interponam,illud opinor,vt quemadmodum ex simplici promissione vendendi, si venditio non sequatur, non est locus retractui : ita hauddubiè locus est in venditione,quæ ex promissione sequuta est.Statutum enim loquitur de venditione.Quis autem dubitat,hanc esse vẽditionem,& eam quidem propriam,licet præcesserit promissio?Nec quicquam interest,quantùm ad rationem nostræ consuetudinis pertinet, præcesserítne promissio,an non.Igitur cùm verba nostræ consuetudinis,ratióque siue mens & sententia ipsius in hoc concurrunt, qua fronte posset quis dicere, non esse ei locum?l.miles.§.quidem,ff.ad l.Iul.de adult.vbi ita scribitur,opinionem tuam & verba legis,& sententia adiuuant. & in l.diui, ff.de iure patro.in illis verbis, Magis visum est nepotem neque verbis,neque sententia legis excludi.cum si. Ideò Bald.in tracta.Proto.col.iij. versi.quid si testator, constanter asserit locum esse huic iuri Proto.si testator hæredi mandauerit rem quampiam vendi,& postea hæres vendiderit:quamuis constitutio proto.loquatur de contractu,non de testamento.Sed nos de hoc casu Bal.plenissimè tractabibus infrà in fi.titu.in ij.quæst.vbi videre poteris. *Decisio quæstionis.*

127 ¶QVID VERO DE re tradita pignori,an retractus locum habeat,id quod nũcupatim tractauit D.Igneus,Præses celeberrimus,in l.j.§.seruus,nu.3.ff.de S.C. Sylla. diffiniuítque locum non habere,cùm semper debitor maneat dominus,per text.ibi,& l.generaliter,in princ.ff.qui & à quib. vbi dicitur,quod pleno iure res ipsa debitoris est,& l.j.§.per seruum,ff.de acquir.poss.& l.statulib. ff.ad leg.Falci.Et ita quidem,vt hoc illi addas,vt vel inuito creditore eam possit in alium transferre, l.si debitor,C.de distract.pign.& ibi concord.in gloss.Sed & illud quoque addes,non prohiberi pignus accipere,qui emere prohibetur.l.in quorum.ff.de pigno.Ideò(inquit Bar.ibi) extraneus à statuto prohibitus emere immobilia,non prohibetur eadem pignori capere, quem sequitur Barb.in rub.de reb.eccles.non ali.col.j. Sed hoc intelligit Igne.nisi tanti sit pignorata,vt nulla spes sit luitionis,per l.qui habebat,in princip.ff.de leg.iij.& notatur à Iaco.Ra.& aliis post eum in d.l.j.§.per seruum,ff.de acquir.poss.Cui item adde,quæ latè tradidimus suprà eod.in rub.nu.36.& vt glo.Sed ita,vt non prætermittas,contra id,quod dictum est in principio,esse glo.in l.quemadmodum,in verbo,vendi.haud multò post princip.C.de agri.& censi.lib.xj.quæ dicit,prohibita venditione cuiuspiã rei,eiusdem pignus censeri prohibitum,tanquàm scilicet venditionis appellatione contineatur pigneratio.Et in hoc eam dicit.notab.Bal.in margar.in verbo,venditio,circa medium,sed eam videri esse contra tex.in l.si pupillorum,§.si prætor,ff.de reb.eorum.vbi permissa venditione non censetur permissa oblatio,nec contrà. *An retractus habeat locum in datione pignoris.* *Quid si res tanti sit pignorata, ut nulla spes sit luitionis.*

128 ¶SED ILLVD DVBITARI potest:Si tibi fundum vendiderim pecunia à Principe reprobata,an erit locus retractui?Ioan.Fab.in §.item pretium,versicu.quid si eiicit,Instit.de empt. & vendit.hanc dicit non videri emptionem,quia pecunia debet habere publicam autoritatem,l.j.ff.de contrahen.empt.Cui in hoc adde,quod in simili dicam infrà eod.§.in glo.xviij. in verbo, *le pris que la chose aura cousté*,in v.q.& iterum in glo.xx.in verbo, *d'or ou d'argent*,nume. 11. at illud, & iiij.seq. Subdit autem Fab.& Angel.Aret.post eum,fortè hunc contractum tenere,vt innominatum,l.cùm manu,§.vlti.ff.de contrahen.empt.& l.empti,C.eo.tit.& aliis iuribus ibi allegatis. Et ego sanè,licèt hæc non sit propriè emptio & venditio, tamen satis æquipollet venditioni,vt in ea locum habeat retractus,iuxta ea quæ latè diximus suprà, gloss. xiiij. numero 40. sed & hæc omnia, & quatuor sequen. *An retractus habeat locum in uenditione facta pecunia reprobata.*

ET LES DOIBT DECLARER QUEL que soyt en general. GLO. XV.

1 NOTA HÆC VERBA, quia multi decipiuntur,dum in oblatione mentionem faciunt eorum,quæ emptor acquisiuit à tali, sine alia declaratione rerum:nam id non sufficit,vt patet ex his verbis,iunctis præcedentibus,quibus fit ea mentio rerum acquisitarum à tali. & tamen subiungit consuetudo,eas debere declarari saltem generaliter:quasi non satis sit,loqui de rebus à tali acquisitis,nisi aliter declarentur saltem generaliter:ita videlicet, *Telle mestayrie auec ses apartenances*, *Les dommaines sis en tel lieu*, *Vne maison sise en la uille de Fontenay*, *Vne piece de pré sis en la prayrie de Fontenay*, & id genus cætera. Et hæc nota, quia hæc nostra cõsuetudo,cùm dicit, *& les doibt declarer*,&c.loquitur verbo necessitatis,l.j.§.j.ff.quod quisque iur.glo.ordinaria in l.iij.§.j.in verbo,ostendere,ff.ad exhib.& in cap.proposuit in verbo,non debet, *Cõsanguineus uolens retrahere an debeat rẽ declarare, & quomodo.* *Debet uerbũ necessitatis.*

& ibi Panor.circa medium,extrà de appel.& glo.in cle.attendentes,in verbo,debeant, & ibi Card. Flor.qui eam dicit sing.in nono notab.& Panor.col.ij.qui & illam dicit sing. de stat.mona. & glos. in cle.dispendiosam,in verbo valeat.de iudici.& in c.si aliquis,in verbo reuocari debet, & ibi etiam Bald.tit.apud quem,vel quos.Alber.in l.vnum ex familia,in princ.ff.de leg.ij.& latè Barto.in l.iij. col.j.C.de pig.& Pan.in c.intelleximus,col.ij.de iudici.& in c.j.col.ij.versic.secundò etiam,extrà de dolo & contu.& in c.cùm locum,col.ij.de sponsalibus,& in c.j.in fi.de despon. impub. quibus locis dicit glo.in d.cle.attendẽtes esse not.& semper menti tenendam.Ana.in c.iij.de adult.Fel. in c.nam concupiscentiam,col.ij.versi.de verbo,debet,de consti.Iason in l.qui iurisdictioni,col.ij. nu.8.ff.de iurisdi.om.iud.Carol.Rui.consi.cx.circa casum,col.vlt.lib.ij.Philip.Deci.cons.cccxl.pro resolutione,in prin.& Stepha.Bertrand.consi.ccxj.punctus,nu.6.lib.iiij.Ludo.Gozad.consi.lj.in hac caussa, post princ.Fort.Garc.in repet.l.Gallus,in princ.col.xxiiij.versic.item hoc clarè,ff.de lib. & posthu. Quibus in locis,aut eorum maiori parte,videbis,an id semper procedat. De quo etiam vide glos.in c.j.in xxv.q.j.& Alexand.consi.ccxxiij.visis,in fi.lib.ij.

DECLARER LE LIGNAGE, GLO. XVI.

Cõsanguineus uolens retrahere,debet declarare gradus consanguinitatis.

Probatio consanguinitatis per tractatum & alia id genus, an habeat locum in aliis quàm in patre & filio.

1 NON ABS RE debet consanguineus sigillatim singulos consanguinitatis gradus clara computatione distinguere,vt de testibus super consanguinitate deponentibus dicit tex.in c.licèt ex quadam,versic.testes autem,& ibi Panor. col.vlt.extrà de testib.Cuius tex.autoritate Pet.Anch.cõsi.lij.pro clariori decisione,col.ij.versi.vlterius quæritur,respondit in casu statuti iubentis fideiussionem præstari à consanguineis offensi, consanguineis offendentis, ad probationem consanguinitatis necesse esse gradus distinctos probari:nec satis esse,si probetur,quòd se pro consanguineis habuerunt,& tractauerunt:quia huiusmodi probationis genus non reperitur in iure proditum in aliis quàm in patre & filio, viro & vxore:non etiam inter alios, ac ne fratres quidem,vt per Cyn.in l.non epistolis,C.de probat.Nam quandoque quis fraterna charitate diligitur & nominatur,licet frater non sit.l.nemo,ff.de hære.instit. vnde tales nominationes consanguinitatis non concludunt probationem illius:nec ea cadit in aliquem ex quinq; sensibus corporis,ex quibus debet reddi ratio sufficiẽs depositionis,aliàs non probat:vt dicit Inno.in c.cùm caussam,extrà de testi.Sed aduerte tamen,quod Pet.Anch.malè allegat Cyn.in d.l.non epistolis.vt qui eius,quod suprà ex eo dictũ est de fraternitate,contrariũ ibi teneat,post Pet.& eos sequitur Alberi. & Pau.Ca.in eodẽ loco.Verum est tamen,Iac.Ra.illam priorẽ opinionẽ tenuisse,vt refert ipse Cy.

De eadem re.

2 ¶Tu tamen ad Pet.Anch.quantùm ad eam ipsius rationem pertinet,adde,maximam atque apertissimam esse differentiam,cur aliter sit iudicandum inter alios,quàm inter patrem & filium.Hanc scilicet, quia nominatio filiationis potest multùm præiudicare patri,cùm teneatur filios alere,l.j.& per totum titu.ff.de lib.agno.& filias dotare,l.vlti.C.de dot.promis. & l.qui liberos,C.de rit.nupt. Item tenetur filios instituere,vel exhæredare,aliter ipsius testamentum ruit,l.inter cætera,ff.de hæredib.instit.quod quidem non est in aliis.Ideò non est verisimile, quempiam adeò facilè & leuiter alium nominare filium,qui non sit,quàm fratrem aut consobrinum,aut aliàs consanguineum : cùm maius ex illo,quàm ex hoc,sit incommodum accepturus,ar.l.cùm de indebito,ff.de probat. cum si.

Filiationis nominatio, an præiudicet aliis quàm patri.

3 ¶Sed quod multò plus est,ea nominatio filiationis probat in præiudiciũ ipsius patris tantũ ita nominantis,nõ etiam alterius tertij,si credimus Ias.qui ita ex facto sing.respondit cons.cvj. spectabilis & clarissime,col.j.versi.secũdò & adhuc,lib.j.ad id quidẽ adducto,ex ea cõmuni regula,res inter alios acta aliis nõ præiudicat:& quia speciale est,vt sententia de hac re lata inter patrem & filium,faciat fidẽ,quò ad omnes,l.ij.§.planè,& ibi Bar.ff.de lib.agn.& per Cano.in c.causam,le ij. extrà qui filij sunt legit.& in c.pen.& ibi gl.extrà de re iud.Ergo nec trahendum est(inquit)ad nominationẽ,l.ius singulare,ff.de legib.cum si.Quod si verum est,notabile quidem est,sed nunc non aliter examino.

4 ¶Sed & huius nostræ decisionis alia quoq; est ratio.Nam(vt diximus suprà in verbo, *lignagier*, quæ est glo.ix.nu.23.sed & id intelligendũ)non omnis consanguineus admittitur ad retractũ,sed is tantùm,qui posset succedere,si esset omniũ proximus,id est,qui intra decimũ gradũ est. Igitur asserendo & probando simpliciter se esse consanguineũ,sine certa graduũ computatione,incerta est probatio,quæ potest includi,vel non includi intra eum decimum gradum:ideò nõ releuat.c.in præsentia, extra de proba.& vt dicit glo.ibi in verbo,dubium,& post eam Inno.in fi.Hosti.in illo eodem verbo,Pan.& Imo.talis incerta probatio interpretatur contra producentem.quam gl.ad hoc dicit sing. Bal.in l.quoties,§.si quis ita,ff.de hære.instit.& notabil.eam dicit Iason consi.xxxvj.in causa mota, col.iij.versi.præterea,lib.iij.& voluit etiam Bar.in l.si quis intentione ambigua,ff.de iudici.& in l. inter stipulantem,§.j.col.vlt.ff.de verb.obli.& D.à Rota,deci.cxciiij.nota quòd verbũ,in antiquis, Alex.consi.clxxxj.in causa & lite,col.j.versi.sed testes,lib.ij.& Ias.in l.ij.col.ij.versi.secundò adde, C.vnde legi.& Doct.vbique & Phil.Deci.in l.in contrahenda,haud multò post prin.ff.de reg.iur.

Probatio dubia aduersus producentem.

Etiam in fauorabilibus.

5 ¶Et ex illa quidem gl.in d.c.in præsentia(ne & id prætermittam)potes intelligere, id etiã procedere in casu fauorabili,vt quæ & in casu fauorabili loquatur.& ad id eam expresßim expẽdit & sequitur Alex.consi.clij.viso processu causæ,col.j.lib.v.& Phil.Deci.consi.cccxxj.in caussa quæ Alexan-

dria

driæ,col.iij.verſ.venio ad ſecundũ. & cõſi.cccclxj.in cauſa quæ nomine,poſt prin.& cõſ.cccccxxiiij.
viſis his,col.vlt.& conſi.cccccxxxj.accuratè & diligenter,col.j.in fi. Quamuis in hoc vlt.cõtrarium
videatur voluiſſe Bal.in c.j.in verbo,die lunæ,tit.de pact. Conſtan.Sed prior opinio verior eſt,cùm
propter cauſam fauorabilem,alteri non debeamus iniuſtitiam facere,c.ex tenore,de for.compe.
6 ¶Illi autem Pet.Anc.ſentẽtiæ in d.conſi.lij.reſpõdet & alia Alex.cõſil.lxxxij.in cauſa vertẽte inter
Petrũ,col.j.& ij.li.j.vbi dicit,quòd ſtante ſtatuto,vt cauſæ cõſanguineorũ vſq; ad quartũ gradũ cõ-
promittantur,nõ ſatis eſt,ſi teſtes interrogati ſuper conſanguinitate,dicant eos eſſe conſanguineos,
niſi gradus declarauerint.Et vtrãq; Pet.Anc.& Alex.deci.ſequitur Phil.Deci.d.cõſil.cccxxj.per to-
tum,maximè verò col.iij.& ſeq.& iterũ d.cõſi.cccccxxiiij.col.j.& d.cõſi.cccccxxxj.col.ij.& Alciat.
in tract.præſump.reg.j.præſum.xxviij.nu.9.Sed & illud Alex.quoq; ſequitur idẽ Dec.in c.poſtre-
mò,col.ij.extrà de app.& conſi.xiij.cuius ſuperſcriptio incipit,an appellatione,col.ij.verſic.ſecundò
nõ ſufficit,& cõſil.ccxxij.viſo puncto,col.vlt.verſ.ſextò hoc idem confirmatur,vbi loquitur in caſu
noſtri retractus.Et bene faciũt not.à Pan.in c.tua nos,in ij.not.& ibi Card.Alex.in j.not.extrà de cõ
ſan.& affi.& Bened.Cap.cõſ.clvj.cũ vt mihi præſupponitur,in j.dubio.& Lafrã.Oria.in rep.c.quo-
niã cõtra falſam,in materia depoſitionis teſtiũ,col.pe.verſ.ſubſequẽter eſt videndũ,extrà de proba.
Aliàs autem quomodo probanda ſit conſanguinitas,vel etiam filiatio,& vtrùm ſufficiat probare *Conſanguini-*
7 ¶quaſi poſſeſsionem,& quòd quis pro tali ſit habitus & nominatus:& vtrùm hoc caſu ſufficiat teſti- *tas, & filia-*
monium de auditu,vel de fama,aut verba enuntiatiua inſtrumentorum in antiquis,vide per gloſ.& *tio, quomodo*
Doct.in c.Michael,de fili.presby.& in c.tranſmiſſæ,qui fili.ſunt ligit.& omnes in d.c. licet ex qua- *probari po-*
dam,& in c.per tuas,& ibi maximè Bal.col.ij.& Pan.de probat.& in l.non nudis,C.eo.tit.Iac.Butr. *teſt.*
Alber.Bal.in lect.anti.& Ang.in l.j.ff.eo.quoque titu.Cy.& alios in l.ſi vicinis,C.de nupt. Bar.in l.
ij.§.idem Labeo,col.ij.verſicu.quæro qualiter poteſt,ff.de aqua plu.arc.& in l.j.§.idem per contra-
rium,& ibi quoque latè Alberi.ff.de libe.agno.& in l.filium,ff.de his qui ſunt ſui vel ali.iuris. & in
l.j.§.j.& ibi item Alberi.ff.de quæſt.Signo.conſil.lv. ſi quæratur,Bald.in l.non poteſt,ff.de adopt.
& in l.j.col.xj. verſicu.quo ad ſecundum,& iterum in l.non ignorat, col.j. & ibi quoque Angel.C.
qui accu.non poſ.& in l.neque profeſsio,& ibi item Angel.& Recentiores.C.de probat.& in l.non
epiſtolis, & ibi etiam Angel.Sal.& Paul.Caſtren.C.eodem titu.& in l.ſi poſthumus,§.vlti.& ibi
alios,ff.de liber.& poſthum.& in l.ſed & hæ,paulò ante fin.princip.ff.de procurat.& conſil. lxxiiij.
verba domini,libro primo,& conſilio cxxxiiij.in primo teſtamento, colum.j.eod.lib.j.& conſilio
clxxx.mortuo filio,lib.iij.Iaco.Butr.Sal.& Floria.in l.quidam,ff. de probat. Sal.in l.j.ff.de teſtib.
Angel.in l.vxorem,ff.de manu.teſta.& conſilio lxxxvij.pro deciſione, in fine. & conſilio cxxxvj.
in quæſtione,colum.ij.in ij.dubio.Lap.alleg.liiij.factum, colum.ij. Anto.& Petrus Ancha.in cle. ſi
ſumus,de ſentent.excommunic.eundem Anch.conſilio ccxxv. videtur prima facie,& ipſum Anto.
Panorm.& alios in cap.cùm dilectus,de ſucceſſ.ab inteſt.Raph.& Corne.in l.lege,C.de legi.hære.
Fulg.conſilio cxxxviij.viſis præcepto,in ſecundo dubio,& conſilio clxxxiiij.viſis quodam proceſ-
ſu.Panormi.in d.cap.tua nos,in ij.notab.de conſangui. & affini.& in cap.ſeries.etiam in ij.notab.
de teſti.Pau.Caſt.conſil.lvj.ſuper primo quæſito,col.ij.verſicu.item non obſt. lib.j.& conſilio clj.
viſo puncto.eod.lib.j.& conſilio ccccxxxiiij.reſpondeo per ordinem,in j.dubio,eo.lib.j. Barb. con-
ſilio xxvij.ſcripſit doctiſsimus,in j.dubio,& iterum colum. antepenul.verſicu.capio aliam,lib.j.&
conſilio xiiij.Deum,col.vij.verſicu.reſtat nunc videre, lib.iij.& conſi. lxviij.omnipotentem,in j.du-
bio,lib.iiij.Corne.conſil.j.in præſenti,col.x.verſicu.& modò deueniendum,lib.iij.& conſil.lxviij.
viſo proceſſu,propè per totum,eod.lib.iij.Alexand.conſi.lj.viſo & diſcuſſo,per totum,lib.j.& con-
ſil.xxv.in cauſa vertente,colum.penul.lib.iiij.& conſi.xc.in cauſa & lite,col.ij.nume.7. & ſequen.
lib.vj.& conſi.clxxxj.viſo proceſſu,lib.vij.& conſi.cxcv.reddito,eodem lib.vij.Franc. Aret.conſil.
xxxvij.ſequendo ordinem,in ij.dubio.Lanfran.Oria.in repeti. d.c.quoniam contra falſam,in te-
ſtium depoſitionibus,col.antepe.verſi.ſubſequenter quæritur,& ſequen.Soci.conſi.lxxxix.in cauſa
agitata,col.ij.verſicu.ſecundò principaliter,lib.j.& conſi.cxx.cùm in præſenti,col.vj. verſic.ſed hîc
cadit,eod.lib.j.quod conſi.repetitur conſi.ccxxxj.lib.ij.& eundem Soc.conſi.xlvij.in præſenti con-
ſultatione,col.ij.verſi.poſtremò,lib.iiij.& Iaſon.conſilio cvj.ſpectabilis,lib.j.& conſi.cxiiij.ad ob-
iecta,col.iiij.verſi.nec ad hoc obſt.& multis ſeq.eod.lib.j.& conſil.cij. Ser Benedictus,ferè per to-
tum,lib.iiij.Philip.Deci. conſilio xiij.cuius ſuperſcriptio incipit,an appellatione,col.ij.verſicu.ſe-
cundò principaliter,& conſilio liiij.in cauſa domini,per totum.& conſil.cliij.in effectu quæritur,
colum.ij.verſicu.& ita patet.& d.conſil.cccxxj.& conſi.cccccxcv.pro reſolutione.& Matth.Afflict.
in conſtitution. Siciliæ incip. exceptiones filiationis,in j.notab.& deci. Neapo.xxv.in cauſa pe-
titionis,& Alcia,in tract.præſumptionum,regula tertia, præſumptione xxxviij. numero quarto, &
ſequen.Anto.Rub.conſi.xvj.in cauſa Ioannis,col.penul.verſi.præmiſsis,& Lud.Gozad.conſ.xij.in
hac cauſa ex ciuitate,& ſeq.
8 ¶Sed hîc non omittendum eſt,quòd ea quæ ſuprà diximus,non ſufficere probare cõſanguinitatem, *Appellans de-*
niſi probetur gradus, qui ad aliquid admittitur, confirmat, quod in ſimili dicitur,non ſatis eſſe, *bet docere ſe*
aliquem probare ſe appellaſſe,niſi etiam probet intra decem dies appellaſſe. Nam id apertè pro- *intra decẽ di-*
batur in c.Romana,verſi.ſi verò,& ibi apertiſsimè Ioan.And.de appel.lib.vj.& voluit etiam Spec. *es appellaſſe.*

tit.de appel.§.de officio,versi.pe.& Do.à Rota.deci.xciiij.nota quòd vbi aliquis acceptauit,in antiquis,vbi ex hoc inferunt,non sufficere,probare aliquem acceptasse beneficium,nisi probetur intra mensem acceptasse,in casu cle.j.de conces.præben.& iidem Do.à Rota deci.cxxv.sufficit appellanti,in nouis.Compost.qui ita dicit obtinuisse,in c.cùm dilecti,& ibi Anto.in fin.de elect.Pau.Eleaz. in repe.c.tertio loco,col.ij.de prob.Phil.Fran.in c.j.col.pe.vers.extr. glo.extrà de app.cũ aliis multis concord.adductis à Fel.in c.quod ad consultationem,col.antep.vers.ij.conclusio.extra de re iudi.

Acceptans beneficiũ, debet probare intra mensem se acceptasse.

9 ¶Nec tamen me latet,Masuer.in titu. de proba.§.item si fiscus possidet,in ea videri opinione fuisse, cùm est controuersia inter fiscum,qui bona mortui occupauit,tanquàm vacantia,& alium,qui se dicit hæredem illius defuncti:satis esse,hunc probare,ad excludendum fiscum,quòd ipse & defunctus publicè & communiter existimabantur esse consanguinei siue cognati, & quòd ita se inuicem mutuóque vocabant.Verùm idem postea se declarans in §.item & si defunctus, ita de hac re loquitur, vt videri velit,necesse esse probare lineam gradúmque consanguinitatis,incipiendo à primo stipite, aut certè à primo gradu,qui est fratrum,per d.c.licèt ex quadam,de testi.& alia quæ ibi allegat.

OFFRANT LEDICT RETRAYANT payer. GLO. XVII.

1 ERGO NON DEBET consanguineus expectare, vt pretium petatur ab emptore,sed id offerre debet vltro & sponte non petenti,nõ interpellanti, lacessenti,prouocanti,roganti,per gloss.in cle.sæpe,in verbo, necessariò, post princ.de verb.sign.quæ dicit id propriè offerri,quod non petenti offertur,per l.fideicommissa,§.si rem,ff.de leg.iij.& c.literas,ad fin.extrà de rest.spo.& c. interposita,in fi.extrà de app.quam gl.ad hoc expendit,& sequitur ibi Panor. col.ij.& Geor.Nat.in repet.col.lxxv.& ipse Pan.in c.peruenit,ad fin. extrà de deci.vbi & hoc dicit notari in Authen.offeratur,C.de lit.conte. Pet.Ferr.tit.forma.lib.in act.rea.in glo.j.col.iij.versi.quid ergo si pars.& Philip. Deci.in l.filiæ licèt,C.de colla. Et hoc quoque voluit Luc.Pen.in l.ij.col.v.in verbo,offerri,C.quando & quib.quar.pars.lib.x. & in l.j. circa medium,C. de greg.domini.lib.xj.& in l.vlt.col.iiij.in verbo,voluntate,C.de re mil.lib.xij.& in l.vlt.in verbo, offerre,per tex.ibi,C.de agen.in reb.eorum,lib.xij.

Cõsanguineus an ultro offerre debeat pretium, & etiã si non petatur. Offerẽdi uerbum,an ultroneam oblationem requirat.

2 ¶Et est optimus quoque tex.præter superiores in l.ij.§.j.ff.quor.lega.cùm dicitur,nõ debet offerre satisdationem,sed petenti moram non facere.& in l.si fundus,§.vlt.ff.de leg. cõmis.ibi vtrum tunc habeat locum,si interpellatus non soluat,an verò si non obtulerit.& in l.j.§.non exigit.ff.vt in pos. leg.ibi,nõ tamen satisfactio debet offerri legatario,sed sufficit,siue desiderauerit,&c.Et facit quòd tradit glo.in c.cupientes,§.si verò,in verbo,contempserint,de ele.lib.vj.Et probat item illud Tullij in oratione pro Roscio Amerino:Quod supplicium satis acre reperietur in eum,qui mortem obtulerit parenti?Et iterum ibi:Incredibile est mortem oblatam esse patri à filio.Item illud Valerij Maximi lib.v.c.ix.ad fi.Ac mortis oblatæ,quàm datæ vitæ,felicius beneficium.In quibus verbis vides, offerri inuito,dari volenti.& illud Tullij in oratione pro Sexto Roscio Amerino:Atque os tuum non modo ostendere,sed etiam offerre.quasi diceret,ostendere postulantibus,offerre non postulantibus,imò & inuitis.Et apertiùs in epi.j.lib.xv.Epistolarum familiarium,cùm oblatum metum scribit.Et illud Terentij in Hecyra:Offerre iniuriam tibi me immerenti,iniquum est.Et alibi in eadem fabula:Nam vitium oblatũ est virgini.Vbi donatus interpres,Quasi(ait)non expectanti & nolenti. Rursúsque in ea ipsa fabula:Illis fors obtulerat aduentũ meũ.Vbi & ipse donatus : Offerri(inquit) dicuntur tam bona,quàm mala,si insperata obiiciantur aspectibus.Móxque subdit : Oblatum dicitur in vtranque partem,quicquid expectationem præuenit.Sed & idem,enarrãs illud eiusdem Terentij in Adelphis,Quando vitium oblatum est.Oblatum(ait)dicitur,quod offertur inuito.

3 ¶Ideóque sunt,qui in casu l.Iulianus,§.offerri,ff.de act.emp.tenent debere pretium offerri,etiamsi non petatur,vt agi possit ad rem venditam.in quibus est Pet. Anch.consil.cccxxxj. visis diligenter, col.j.& Ro.aliud tamen agens,consi.cciiij.pro discutienda veritate,col.pe.versi.& hæc de secundo. Et id quoque non obscurè sentire videntur Bald.Raph.Fulgo.Franc.Are.& Philip.Deci.in d.l.filiæ licet,C.de collat.& Imo.in l.stipulatio,§.si quis autem,ff.de ope.no.nun.& Alex.consi.clxxiij.viso & diligenter considerato,in fi.lib.vj.& Pet.Ferra.in tit.forma libel.in causa vendit.in verbo,suprà scriptum pretium,& Phil.Dec.consi.ccccxxj.plenè & subtiliter,col.ij.

Emptor agẽs, an teneatur offerre pretium, si non petatur.

4 ¶At sunt quoque,qui contrà in casu d.§.offerri,negant necesse esse,vt offeratur pretium,sed tantùm exceptionem competere pretij non soluti,asserunt:quasi verbum offerendi,nõ inducat necessitatem, nisi petatur.Inter quos est Bar.in l.si duo patroni,§.si quis iurauerit,ante fi.& ibi Ias.col.ij. ff.de iureiur.& Bal.sibi contrarius in l.si traditio,col.ij.in iij.q.C.de act.emp.& in l.j.col.vlti. versic.quæro quid si est legatus,C.de vsu.& fruc.leg.& in l.j.in fi.C.de iis quæ sub mod.leg. & in l.j.col.ij.versic. hîc occurrit dubium,ibi,breuiter dico,C.ne lice.in vna eadémque causa ter.prouo.Rapha.Coma.in l.eum qui ita stipulatur,ff.de verb.oblig.& non obscurè Pau.Ca.consi.lxxxj.viso quodam processu, col.ij.versi.nam in primis,lib.j.Ro.& Alex.sibi contrarij,in d.l.filiæ licèt, C.de collatio.ipse Alex. in additio.Bar.in d.§.offerri.Franc.Aret.sibi quoque contrarius in l.si mora,col.iiij.versi.sed dubiũ

remanet,

remanet,ff.solut.matri.Fel.in c.in tantùm,col.vlti.extrà de simo.Iason in l.admonendi, col.v.ff.de iureiur.& in l.iurisgentium,in prin.in iij.notab.ff.de pact.& in d.l.stipulatio,in j.notab.ff. de nouo oper.nun.& in l.vniuersa,C.de preci.imper.offer.& in §.actionum,col.xviij.versi.an autem si emptor,Instit.de actio.& Stepha.Bertrand.consilio cliiij.alienatio, paulò ante fin. libr.ij.& Philip. Deci.consi.ccxcviij.viso instrumento,post princip.Et vide Paul.Castren. loquentem in casu retractus,consilio cxlvj.nulli dubium est,in fin.lib.j.De quo dicemus in gloss. sequen.numero 13.ego tamen.Nam & aliàs,vbi dicitur actionem non dari,intelligitur ope exceptionis,non ipso iure, vt per Barto.in l.j.§.sublata,& ibi quoque Soci.& Ias.vtrunque in j.notab.ff.ad Senatusconsultum Trebellianum,cum aliis multis concordan.à me collectis in repet.l.si vnquàm,in verbo, reuertatur, nu. 175.& seq.C.de reuo.dona.

5 ¶Verùm in casu d.§.offerri,aliud est,quod suadet illud verbum, offerri, intelligendum esse, si petatur,ob subiectam materiam,& contra propriam vim & naturam eius verbi, vt sæpe aliàs fit, vti latè diximus in repetitione l.si vnquàm,in verbo,reuertatur, numero 31.& aliàs etiam videmus,C. de reuocandis donat.& in casu d.§.offerri,voluerunt ij, quos in posteriori parte citauimus. Quod quidem non est hîc in casu nostræ consuetudinis:in quo ideò debemus sequi propriam ac peculiarem vim & naturam illius verbi,quod vltroneam & spontaneam exhibitionem significat,non petitam,non fortuitam.vt diximus:& probat illud Tullij in Oratione ad Pontifices:Domus ardebat in Palatio,non fortuito,sed oblato incendio.& libr.xj.Epistolarum ad Brutum,in ea Epistola,cuius initium est,eo tempore: Romæ delectus habetur,totáque Italia:si hîc delectus appellandus est, cùm vltro se offerunt omnes.& Mimus ille Publij Syri,

Bis est gratum,quod opus est,si ultro offeras.

Et illud quoque Virgilij Ecloga tertia:

At mihi sese offert ultro meus ignis Amyntas.

Et libro ij.Aeneid.

--Qui se ignotum uenientibus ultro,
Hoc ipsum ut strueret,Troiámque aperiret Achiuis,
Obtulerat.--

Et lib.viij.eiusdem operis:

Talibus affata est dictis,seque obtulit ultro.

Et Ouidius lib.xiiij.Metamor.

-- Quem postquam Romulus ultro Obtulit.--

Iustinus lib.xv.Elephantus ferus infinitæ magnitudinis vltro se obtulit.Et antiquus ille Poëta Lucilius apud Nonium Marcellum:Homines ipsi hanc sibi molestiam atque ærumnam offerunt:ducunt vxores.Et similis text.apud nos in d.l.fideicommissa,§.si rem suam,ibi,debitor vltro pecuniam obtulerat,ff.de leg.iij.& in l.si quis rogatus,ibi,vltro is qui eam debet offerre,ff.de fideicom. liber.& in l.qui hominem,§.si nullo,ff.de solut.vbi est similis text.& in l.j.§.sed si maritus, ibi, vltro custodes offerat,ff.de liber.agno.& in l.semper,§.conductores,ibi,vltro se offerant,ff.de de iur. immuni.& in l.ij.ibi,vltro se offerre,C.de iur.emphyteu.& in d.l.vlti.§.vt autem,C. de re mili.lib. xij.cùm dicitur,spontanea voluntate offerentibus,& in l.deuotum,in fin.ibi, si quid sponte contra præceptum nostrum probati fuerint obtulisse.C.de meta.& epid.eod.libr.xij.Quanquàm & ij vltimi loci in cõtrarium flecti possent,tanquàm frustra eæ dictiones,vltro,& sponte,additæ fuissent,si intellectæ essent in verbo,offerendi. Et hoc quoque apertè videtur probare text.in l.si debitor,ff. de sol.cùm dicitur,si debitor offerret pecuniam,quæ peteretur.Et ita id verbum nuncupatim intelligit Card.Alex.in c.cùm in tua,in ij.notab.extrà de sponsa.

6 ¶Veruntamen vix quispiam negabit,id verbum ex propria ac genuina vi sua intelligi de spontanea oblatione:vnde consequens est, & ita in nostro statuto intelligendum:tum quia verba statutorum propriè intelligenda sunt,l.iij.§.hæc verba,ff.de negot.gest. cum simil.tum quia hæc oblatio est de forma & solennitate,vt declarat.§.viij.infrà eod.titu. ideò ad amussim obseruanda est,per notata plenissimè in l.j.ff.de liber.& posthu.tum denique,quòd cùm quis vult aliquid nouiter consequi,ad quod quidem consequendum necesse est aliquid fieri,id debet sponte offerri,vt voluit Bald.in c.licet,titu.si de feud.defun.sit contro.inter do.& agna.per text.in l.si residuum,C.de distract.pigno.& sequitur Iason in prælud.feudorum,colum.xxij.versiculo quartò ad idem adduco.& Philip. Deci. d.consilio ccccxxj.colum.ij.Et facit quod voluit gloss.in l.ædiles,la j.§.vlti.per illum textum,ff.de ædil.edict.& Angel.in §.si verò,colum.penulti.versicu.quæritur vlterius,in Authen.de exhib.reis. Alexand.in addi.Barto.in d.l.stipulatio.§.si quis autem.ff.de oper.no.nuntia.& consil.ccv. visis iis quæ narrantur,colum.ij.versicu.quinimo & si nulla,libr.ij.cum multis aliis,quæ tibi affatim collegimus suprà,titu.nostrarum consuetudinum,vij.§.x.in glo.j.vbi omnium abundantissimè tractaui, an quis teneatur sponte offerre,quod facere ipse tenetur:an verò possit expectare,vt petatur,de quo ibi omnino vide.

Ad aliquid no uiter cõsequen dum opus est spõtanea oblatione.

7 ¶Nec illud tamen denique prætermiserim,id verbum offerendi non tantùm spontaneam atque vltroneam oblationem propriè significare,sed & gratuitam quoque & liberalem : ideóque cùm quis

Offerendi uer bum gratuitã

oblationem significat.

quid offerre debet, intelligitur, vt propriis ipsius offerentis sumptibus & impensis id faciat, & non illius, cui ea oblatio fieri debet, vt voluit nuncupatim gloss. in cle. ij. in verbo, oblatos, & ibi quoque Imo. col. vlt. & Card. Flor. in versi. verum, in iij. notab. de appel. & Pet. Ferra. d. titu. forma libel. in acti. rea. in glo. j. col. iij. versi. quid ergo si pars. De quo tamen, ne id pro re omnino iudicata accipias, vide Georg. Nat. in repet. clem. sæpe, versicu. non sic tamen, in glo. super verbo, formam, de verbo. signific. quibus locis multas ac pulchras quæstiones ex hoc decidit, vt apud eum quisque videre poterit. Sed & tu vide, quos allegaui suprà, in verbo, *dedans l'an*, in xviij. q. ad fi. Nemo autem negabit in casu nostræ cõsuetudinis, quin cõsanguineus suis ipsius sumptibus teneatur hanc oblationem facere.

An consanguineus ueniẽs ad retractum, debeat offerre pecuniam ad manum paratum.

8 ¶SED QVÆSTIONIS EST, an iste consanguineus, qui venit ad retractum, debeat in promptu exhibere pretium, ídque offerre: an verò satis sit, si dicat se paratum soluere. Et sanè c. constitutus extrà de restitu. in integ. de hoc casu retractus loquens, his verbis vtitur, pretium sint offerre parati. híncque occasione sumpta, Pet. Anch. in xj. notab. ex eo. notat, sufficere, agentem ad retractum, dicere se paratum soluere pretium. Et sic (inquit) l. Iulianus, §. offerri, ff. de actio. empti. quæ dicit emptorem agentem ad rem, debere offerre pretium: debet ita intelligi, vt satis sit dicere, se offerre paratum, etiamsi non tradat: ídque faciens dicetur satis offerre: verùm ante condemnationem debet is, qui ita obtulit, facere quod obtulit. Ad quod dicit optimè facere, l. fundus, ff. de rescind. vendit. Subdit tamen, quod Barto. in l. Prætor ait, §. si paratus, ff. de oper. no. nuntia. in ea est sententia, vt iura loquentia de parato soluere, intelligantur, vt ad manum habeat pecuniam, per l. seruus si hæredi, in fi. ff. de statulib. & l. qui decem, §. idem responsum, ff. de solu. Et facit (inquit) quod not. Ioan. Andre. in c. vt circa, in glo. super verbo, præstito, de elect. lib. vj. Hæc ille. Nos autem de hoc latius dicemus infrà, eod. §. in glo. xix. quæ est in verbo, *luy deuement acertené du pris*, nu. 4. sed illud, & seq. Sed quantùm ad nos pertinet, habemus consuetudinem, quæ super hoc priuatim disponit infrà eodem tit. §. iij. quem tu videas.

LE PRIS QUE LA CHOSE AURA cousté. GLO. XVIII.

Pretium uenditionis offerri debet, nõ aliud minus.

1 HIC NVNCVPATIM exprimitur, esse restituendum id pretium, quod ab extraneo emptore datum est: siue id magnum sit, siue paruum. Ideò non ferendum esse consanguineum, qui minus pretium offerret, causatus id quod offert, iustum esse ac verum rei pretium: neque è diuerso emptorem, qui à consanguineo peteret maius pretium, quàm dedit, quia sibi maius illud pretium ab alio offerretur. Quòd si id statutum non expressisset, de eo potuisset dubitari: nam cùm statutum simpliciter præfert consanguineum extraneo in venditione rei familiæ, videtur considerasse iustum rei pretiũ: quod non ideò dici aut censeri debet huiuscemodi, quòd ab vno aut altero fuerit datum aut oblatum, quoniam pretia rerum non constituuntur ex affectione singulorum, l. pretia rerum, ff. ad l. Falc. & l. si seruus, ff. ad leg. Aqui. Ideóque Accur. in l. ij. in glo. magna, in vlti. q. C. de rescind. vend. dicit iustum pretium esse æstimandum non vnius aut alterius licitatione, sed communi regionis æstimatione, ex rei qualitate, & quantitate redituum, per multa iura, quæ illic allegat. Cui & tu potes addere, quod & in hoc attendi debet, quanti res vendi posset in loco publico, in quem omnes conueniunt, per c. j. ibi, carius vendant, quàm in mercatu vendere possent, extrà de emp. & ven. & voluit Bar. in d. l. pretia rerũ, §. j. ff. ad leg. Falci. & in l. septem, per illum tex. C. de erog. mili. an. lib. xij. si is est, qui ibi scripsit, nam de hoc à quibusdam dubitatur.

An aũt maius posset emptor petere quòd dicat id esse iustum pretium uide infrà ix.

2 ¶Húcque etiam pertinet text. in l. locatio, in princ. ff. de pub. & vect. vbi locatio quæ calore licitantis vltra modum solitæ conductionis inflauit, nõ facilè est admittenda. & in l. ad officium, in fin. cum ibi no. C. commu. diuid. vbi non admittitur animosior licitator ad impediendam adiudicationem fieri consorti, iusto pretio. Ex quo not. Bal. & Sal. quòd si consors offerat iustum & æquum pretium, non admittitur animosus licitator extraneus: dicúntque eum tex. esse ad hoc sing. Facit & tex. in l. j. in fi. C. de metallar. & metal. lib. xj. Ex quo no. Bart. quòd si colonus velit vendere partem suam fructuum, debet aliis præferre dominum emere volentem, si modò iustum pretium offerat. quod dicit menti tenendum, tanquam scilicet non consideretur id pretium, quod ab aliis reperitur: sed tantùm, quod iustum est. Et tex. in l. si fideiussor, §. meminisse, ff. de leg. j. vbi damnatus vendere, intelligitur iusto pretio, & ita eum tex. intelligunt glo. Bar. Bal. Imo. Rapha. Co. & Recentiores ibi. & text. in l. si possessor hæreditatis, §. vlt. ibi, verum pretium debet præstari, ff. de peti. hæred. & in l. cùm quasi, §. si plures, & iterum l. seq. §. si is cuius, ff. de fideicom. libe.

3 ¶Facit & quod in casu fermè huic nostro simili voluerunt Ang. Raph. Co. Paul. Cast. & Ias. in l. qui Romæ, §. cohæredes, ff. de verb. obli. per multa iura ex suprà dictis, quòd si quis ex pacto teneatur vendere aliquid consorti, si velit emere, magis quàm alij extraneo, sufficit vt consors offerat iustum pretium, etiam si alius quispiam maius offerat. & ita dicit ipse Angel. fuisse disputando determinatum à Marti. Franc. Addunt Rapha. & Paul. hanc rationem: quia si consors teneretur tantùm pretium dare, quantùm ab alio reperiretur, facilè, posset fraus fieri, submittendo à venditore extraneum, qui multò plus offerret, quàm instum pretiũ, & tamen nollet emere. Et idem quoq; tenuit

nuit Matth.Affli.in constitutione Siciliæ incip.ad subiectorũ,in iiij.eodémq; vlt.not.vbi & id trahit ad ius congrui,quod huic nostro retractui simile est.

4 ¶CONTRARIVM tamen, videlicet vt cùm quis tenetur ex pacto vel statuto præferre consortem, aut consanguineum, intelligatur,si tantum pretium dare velit, quantum ab alio reperitur, etiamsi iustum excedat,vt voluit Io.And.in addi.Spec.titu.de emp.& vend.§.nunc dicendũ,l.ij.ver. sed pone,statutum est,in fi.illius vers.& Bal.in d.l.ij.in fi.& ibi nouissimè Pantal.Cal.in repe.etiam in fi.C.de rescin.vend.& Sal.in l.dudum,col.ij.versi.quæro statuto cauetur. Imo.Ale.Fran.Aret.& Soc.in d.l.qui Romæ,§.cohæredes,Ro.in l.si eum,in prin.ff.si quis caution. Alua.& Card. Alex.in c.j.§.sed & res,tit.per quos fiat inuest.Franc.Aret.in d.l.si fideiussor,§.meminisse,in prin.ff.de leg.j. Ias.secum hîc pugnans in l.vlt.col.vj.versicu.septimò principaliter,C.de iur.emphy.& Fab.à Monte San.Sab.in tract.de emp.& vend.parte iij.q.xx.vers.sed tunc quæro,& iterum parte v.col.vij.vers. sed quæritur an valeat,& Guid.Pap.singu.dcclxxx.in emptione.D.Boër.deci.cxliij.& quo ad secundam,col.vlt.

5 ¶Ab his stat tex.in d.l.vlt.de iure emphy.ibi,tantam quantitatem, quantam ipse re vera ab alio accipere potest.ex quo no.Sal.ibi,col.j.& Ias.vbi suprà,quòd domino volente emere rem emphyteuticam,non tenetur emphyteuta aliquid minuere ex pretio,quod ab alio reperitur, nisi aliter conuentum fuerit.Et ita quoq; eum tex.expendit Oldra.cons.xxxiiij.quæstio talis est, quidam tenens, ante fi.& post eum in eadẽ quæst.licèt non alleget,Io.And.in addi.Specu.tit.de loca.§.nunc aliqua, vers. lxxij.& vtriusq; nomine suppresso Albe.in l.per fundum, colũ.ij.vers.vltimò facit,ff.de serui.rust. prædi.& similis tex.quem mirũ est effugisse omnes,qui de hac re loquuntur,in c.potuit,ibi,quantum sibi ab aliis offertur,extrà de loca.Et facit etiã tex.in d.c.j.§.sed & res,titu.per quos fi.inuest.ibi,pro æquali pretio.Ex quo no.Bal.Aluar.& Card.Alex.quòd agnatus qui cæteris præfertur in venditione feudi,debet dare id pretium, quod ab aliis reperitur. Quod & idem tenet per eum text. Iac.à S. Georg.in tract.feud.in verbo,& cum pacto de non alienãdo,col.pen.vers.verùm quia dixi.& Fran. Cur.Iunior in eodem tract.in iiij.parte prin.char.eiusdem partis pen.vers.quintò & vltimò. Et facit item tex.in cap.porrò, ibi, æquali pretio, titu.qual.olim feud.ali.pot.vbi dominus qui potest redimere feudum alienatum, debet reddere idem pretium. quod & ibi no. Bald.Mart. Laud. & alij, id limitantes, nisi appareret de fraude:multi enim (inquit Bald.) Pretia confingunt in fraudem aliorum.

6 ¶Similiter & tex.in l.pen.iterúmq; in l.vlt.& vtrobiq; Bart.aut quisquis is est,C.de loc.præd.ciui. lib.xj.vbi antiquior colonus fisci debet præferri extraneis in noua conductione, dummodò idẽ pretium offerat,quod & cæteri.Quos tex.expendit & dicit no.Bar.in l.cotem,§.agri, quẽ legit cum initio ipsius l.ff.de publi.& vectig.Et text.in l.in fundo,ibi,si paratus est dominus tantum dare, quantum habiturus est possessor,ff.de rei vend.vbi est optimus tex.quòd qui alij præfertur in venditione alicuius rei,debet tantum dare quantũ alius est daturus.Et in l.Prætor,§.in eum,ibi,quãtum perciperetur,si distracturus esset,ff.de bon.auto.iud.pos.Et in l.si quis vxori,§.vlt.ibi,tanti æstimandus est, quanti emptorẽ potest inuenire,ff.de furt.& in l.seruus fugitiuus,in prin.ibi,quanti emptorẽ inuenerit,ff.de condi.furt.Ex quibus fit,quòd cùm res venditur ad hastam, debet plus offerenti dari,l.ij.& iij.C.si propter publi.pensi.& in Authen.hoc ius porrectũ,C.de sac.ecc. Idq; dicitur & censetur esse iustum pretium,vt dicit d.l.ij.

7 ¶Præterea venditor debet seruari indẽnis,ne ex eo,quod ipse cogitur alteri vendere,damnũ indebitè patiatur,coactus scilicet minus pretiũ accipere,quàm ab aliis potest habere, ar.d.l.ad officium,C. commu.diuid.Nam priuilegiũ siue facultas illa prælationis, debet intelligi sine dãno tertij,scilicet ipsius venditoris,l.ij.§.si quis à Principe,ff.ne quid in loco pub.cũ si.Et facit etiam,quod scribit Bal. in l.ij.C.de com.re.alie.quòd licèt fiscus posit ratione cõmunionis totam rem vẽdere,vt scribitur in ea l.tamẽ putat,quod id debet facere requisito consorte. Nã si is vult tantum dare, quantũ alius, debet præferri,per l.j.ff.de priui.cred.quæ quidẽ l.loquitur de cognatis.

8 ¶Et hæc maximè debent procedere in casu nostræ consuetudinis:nihil enim peccauit emptor extraneus emẽdo:neq; enim consuetudo eũ prohibet emere,sed tantùm facit ius cõsanguineo retrahendi, atq; ad se veluti vẽditionẽ reuocandi,séq; ita in locum vẽditoris collocandi atq; subrogandi, vt plenè diximus suprà in præfatione siue rub.Nihil est igitur,quare nõ idem pretiũ restituere debeat:tum quòd subrogatus eiusdẽ est naturæ,cuius is,in cuius locũ substituitur, & succedit,l.imperator,§.vlt. cum l.seq.ff.de leg.ij.& c.ecclesia,le j.extrà vt lit.pen.& ibi cõcor.in glo.in verbo,successerunt:tum quòd ipse quoq; emptor,vt vẽditor,debet manere indẽnis,l.debet, in fi.ff.de ædi.edi.& l.intra vtile, §.vendẽtibus,ff.de min.ex quo Bal.in c.causam,col.j.extrà de testi.dicit,quòd emptor, à quo res retrahitur,debet seruari indemnis.& eũ tex.ad hoc dicit not.

9 ¶Nam & alioquin in casu nostro ipse emptor duplici afficeretur iniuria:primùm quidẽ,quòd cogeretur inuitus reuẽdere consanguineo,cõtra l.dudum,C.de contrahẽ.emp.secundò, quòd partem pretij à se dati sine vlla ipsius culpa aut peccato amitteret,contra c.sine culpa, de reg.iur.lib.vj.& ibi cõcor.Est autem receptum, non debere quempiam duplici onere aut damno affici.l.nauis, §. cùm autem,& §.cùm ergo, ff. ad leg.Rhod.de iactu, & l.cogi, §. inde quæritur, ff. ad S.C.Treb.& l.iure,

ff.de iur.do.& l.ſi cùm dotem,§.ſi pater, & ibi gl.ff.ſol.mat.& l.pen.ff.de dot.præleg.& c.at ſi clerici,§.vlt.extrà de iud.& ibi concord.in fi.& pleniſsimè diximus ſuprà, titu.huius voluminis cõſuetudinum ij.§.x.qui eſt omnium eiuſdem vol.xxiij.

10 ¶Et hanc quidem poſtremam ſententiam in caſu noſtri retractus ſequor. Licèt Franc.Ripa aliter diſtinguat in d.l.j.in fi.ff.de priui.credit.Nam aut(inquit)ſtatutum dicit,quòd agnatus poſsit retrahere ſimpliciter,& intelligitur pro iuſto & communi pretio:aut dicit, quòd agnatus præferatur cæteris, & intelligitur pro pretio quod ab aliis reperitur. Nam & ipſe Ripa in eadem ipſa l.columna iij. numero 13.dicit,id quod dicitur,emphyteuſi finita, præferri hæredes emphyteutæ, petentes eam renouari,extraneis:de quo latiſsimè diximus ſuprà,in rub.huius titu.numero 41.huc item pertinet,& ſeq.ita intelligi,ſi modò ipſi hæredes tantũ pretium offerant, quantum ab aliis extraneis reperitur. Super eo autem,quod de fraude ſuprà diximus,vide quæ dicam infrà,§.ſeq.in verbo,*ſans fraude*. Sed interim vide Ar.Ferro.in conſue.Burd.hoc eo.tit.§.vij.in fi.vbi id dicit,quod ſuprà in prin.diximus, ſcilicet non audiendum emptorem,petentem à conſanguineo ſibi reddi maius pretium, quàm quod dedit,quia id ab alio ſibi offeratur.

Si uenditur res certo pretio, et donatur quod pluris eſt, quid reſtituere debeat conſanguineus retrahẽs.

Quid, ſi eo caſu emptor dicit non eſſe locum retractui.

11 ¶SED IN HAC TRACTATIONE pretij,quæro primò, Petrus vendidit Frãciſco fundum centum aureis,& id quod pluris valet,ei donat.Conſanguineus vult totum retrahere, reſtitutis tantùm illis centum aureis.venditor vult prætereà ſibi reſtitui pretium eius quod pluris valet, quod ſibi fuit donatum.Aut etiam dicit non eſſe locum retractui, quia quod excedit pretium centum aureorum,pluris valet,quàm illi centum aurei:ideò non eſt iſte contractus cenſendus venditio,ſed donatio,conſiderato ſcilicet eo,quod præualet,iuxta ea quæ dicemus infrà,§.xxx. Aut denique paratus eſt cedere rei venditæ vſque ad concurrentiam illius ſummæ, reliquum autẽ vult retinere,tanquam donatum,& ſic non obnoxium retractui. Quid hîc dicendum eſt? Bal.in tra.Protomi.in vlt.q.hanc nuncupatim quæſtionem poſuit,ſcripſitq; id tantùm reſtituendum eſſe,quod numeratũ eſt, & nihilominus integro fundo cedendum:quia videmus(inquit)in ſimili,quòd victus victori non ſoluit ſalarium aduocati,qui gratis patrocinatus eſt,Bar.in l.ſtipulatus,ff.de fideiuſ. Et quia etiam, quando partim aliquid venditur,partim donatur,& ita fit mixtio contractuum,præſumitur fraus,& reuocatur res vendita,vt not.Guil.Cu.in l.ſi tibi decem,in prin.ff.de pac.Et quia illa generalis & indiſcreta clauſula donationis eius quod pluris eſt,nihil aut certè modicum operatur:ideóq; nõ impedit remedium l.ij.C.de reſcin.vend.Hæc ille.

Quid, ſi cedere uelit uſque ad concurrentiam pretij tãtùm.

Donatio eius, quod pluris ualet, an impediat l. ij. C. de reſcin.uend.

12 ¶Cui adde in prima ratione, de aduocato gratis patrocinante, quod de ea re latè dicemus infrà,§.xxix.glo.iiij.nu.5.& ſeq.Et in ij.ratione adde item Cy.Alb.Bart.ipſum Bal.& Ang.in d.l.ſi tibi decem,in prin.& eundem Bal.conſi.cxlix.proponitur,quòd ex cauſa, colum.j.lib.j.& quæ not.in l.ab Anaſtaſio,C.mand.Et in poſtrema ratione adde etiam,quòd idem voluêre Albe.Bar.ipſe Bal.Ang.& Sal.in d.l.ij.Bar.in l.ſi quis donationis,ff.de contra.emp.idem Bar.Imo.Raph.Co.Pau.Ca.Alex.Franc.Aret.& Iaſ.in l.ſi quis cùm aliter,ff.de verb.obl.Bal.in l.cùm filius,§.pater, per illum text.ff.de lega.ij.Pan.& Recentiores in c.cùm cauſa,extrà de empt.& vend. Imo.in c.cùm contingat, colũ.lvj.verſ.item aduerte inquantum dixi,extrà de iureiur.Corn.conſi.xj.in præſenti conſultatione,col.ij.lib.iij.Ang.Are.in §.actionum autem,col.ix.verſ.quid ſi in inſtrumento, Inſtit.de actio.vbi ponit quibus verbis in hoc vtendum ſit ad excludendum remedium d.l.ij. Sed & quod plus eſt Alb.in l.donari,in prin.ff.de do.tradit huiuſmodi donationem nullius eſſe momenti, quia videtur non ſpontanea eſſe,ſed ex neceſsitate venditionis,tanquã ipſe vendens non poſsit maius pretiũ habere, ideóq; quod pluris eſt,donat.

13 ¶Ego tamen in caſu huius conſuetudinis reperi in primo vol.conſi.Pau.Caſt.in fi.cõſi.cxlvj. incipiẽtis,nulli dubium eſt,ſpeciẽ quandam alterius conſi.nihil omnino ad ipſum præcedens conſi. ſed nec ad ſequens quoq; pertinentem,ſed hunc caſum noſtrum prorſus reſpiciẽtem. Quo in loco Pau.ipſe, aut quiſquis is fuerit,aſſerit cõſanguineum, qui vi huius ſtatuti vult retrahere rem certo pretio venditam,& in eo quod pluris valet donatam,debere reſtituere pretium partis donatæ, nedum id quod numeratũ eſt:nec tamen eũ debere ſuccumbere,ſi à principio nõ obtulerit,dummodo poſteà lite pendente obtulerit,l.ſi rem,§.vlt.ff.de pign.actí.Et quia etiamſi nõ obtulit, poterat pro eo ferri ſententia ſub cõditione,ſi ſoluat, per not.à Bar.in Authen.hoc amplius,C.de fideicom.& per l.iiij.§.illud, ff.de fideicom.liber.Hæc ibi.

Quid ſi ſciens pluris ualere, id donet.

14 ¶Verùm ego priori ſententiæ accedo, ſi vendens ignoranter donet: quòd ſi ſciat rem ſuam pluris valere,ſciẽnſque ac prudens donet,quod pluris eſt,vera eſt in eo pluri donatio:nec habet locum d.l.ij.de reſcin.vendit.vt dicit Barto.ibi, & Bald.in ij.q.Sal.in viij.q.& Ang.colum.iij.& idem Barto.Imo. Raph.Co.Ro.Alex.Franc.Aret.& Iaſ.in d.l.ſi quis cùm aliter, Bald.in d.l.cùm filius,§.pater, per tex.ibi.ff.de lega.ij.& in repe.l.& ſi poſt tres,colũ.x.verſicu.ſed quid ſi quis vendit,ff.ſi quis cautionibus,& conſilio iij.caſus talis eſt,quidam Petrutius,lib.iij.& conſi.cccxciiij.ſuper primo puncto, in fi.lib.iiij.Pet.Anch.Imo.& Panor.in d.c.cùm cauſa, & ibi quoque Anto. Burgos, colum.vij.verſicu.circa vltimam.Maſuer.titu.de empt.& vendit.§.item ſi venditor. Alexand.conſi.cxxv.viſis & conſideratis,col.vj.verſi.non obſtat igitur primũ,lib.j. Ang.Are.in d.§.actionum autem,vbi ſuprà, de actio.Soc.conſi.ccxv.viſa prædicta,col.j.lib.ij.quod repetitur conſ.xxij.lib.iiij. vbi & illud dicit,

l.ſi vn

l.si vnquam,C.de reuo.dona.habere locum in huiusmodi donationibus ita factis, & rursum consilio xlviij.viso instrumento venditionis,col.ij.vers.quartò potest defendi,lib.iiij. Steph. Bertran.consil. ciij.nihil,in fi.lib.j.& cons.clxix.visis dubiis,col.j.eo.lib.j.& cons.clxviij.illud,paulò ante fin.eo.lib. j.& cons.cxcj.nihil,nu.2.eo.lib.j.& consi.ccxxvij.vidi, numero quoq; ij.eo.lib.j.& consi.cccxxviij. multa,eo.lib.j.& consi.iiij.parùm refert,col.ij.in prin.lib.ij.& consi.lxix.recordor, nume.1.lib.ij & consi.cvij.etiam si prætendi,in princ.eod.lib.ij.consi.xcj.ex propositis,ad fi.lib.iij.& cons.cclxxxiiij. ponitur nume.6.& 7.eo.lib.iij.Ias.consi.clj.contra consultationem, colū.ij.versi.item in dicto, lib. iiij.Alcia.post Ro.in l.ij.in prin.nu.16.ff.de verb.obli.& est de mente Guil.Cu.& Bart.in d.l.si tibi decem,in prin.Et ita intelligi debent nonnulli,qui simpliciter tenent non esse locum d.l.ij.cùm vendens donat,quod pluris est,ex quibus est Pet.Iac.tit.de act.ex vendi.col.ij.versi.attamen.

15 ¶Ideóq; tunc,cùm scilicet scienter donatur,quod pluris est:illud ipsum quod pluris est, requirit insinuationem,vt alia simplex donatio,vt tradunt ipsi Pet.Anch.& Imo.in d.c.cùm causa, & Ro.in l. ij.in princ.col.iiij.& ibi quoq; Alciat.nu.16.ff.de verb.obl.per l.cùm hic status,§.pe.versic.idem respondeo,ff.de dona.inter vir.& vxo.& l.si quis donationis,ff.de contrahen.empt.& idem quoq; voluit Alex.in d.l.si quis cùm aliter,col.iiij.vers.item quæ sunt.ff.de verb.oblig.vbi tamē subdubitat. & Firmia.in tract.gabel.in iij.parte viij.partis prin.in xij.q.in fi.Soc.d.cons.ccxv.colū.j.lib.ij.Et reprobat Ro.vbi suprà,Calde.aliter tenentem cons.ij.titu.de emp.& vendi.hac ratione motum, quòd inspicitur id quod principale est,argu.l.si quis nec causam,ff.si cert.pet.quæ ratio etiamsi quid ponderis habet,nihil tamen ad casum nostrum pertinet: & de ea latè diximus in repe.d.l.si vnquam, in verbo,donatione largitus,nu.4.id quod primo loco, & seq.C.de reuoc.donat.& dicemus etiam infrà,eo.titu.§.xxx.in glo.j.nu.2.& seq. *Donatio eius, quod pluris est requirit insinuationem.*

16 ¶In hoc autem,de quo principaliter tractamus,illud animaduertendum est, quòd si illa clausula sit perfunctoriè, & veluti ex more & stilo notariorum posita,vt in multis locis fieri assolet, & propè semper,vt attestatur Ang.expressim de hoc ipso loquens, in d.l.ij.C.de rescin. vendi. crederem eam non esse magni momēti:tum per ea,quæ scripta sunt ab iis quos citauimus:tum & per ea quoq;, quæ latè diximus in d.l.si vnquam,in prin.nu.122.ad huius tamen posterioris. At si ex animo, nō leuiter, neglectim,non oscitanter,fuerit apposita:quod ex verbis & forma eius donationis apparêre potest, & ex qualitate & conditione contrahentium,vt etiam videtur intellexisse Barto.vbi suprà,& Carol. Molend.de hoc retractu loquens, in consuet.Parisi.titu.j.§.xiij.glo.v.in xij.q.certè scienter videtur apposita,vt donationem eius quod pluris est,operetur.Id quod totum arbitrio iudicis relinquendum est,vt etiam tradit Fabia.à Monte S.Sab.tracta.de emp.& vendi.in viij.parte prin.in iiij.q.

17 ¶Vt tamen te non fugiat,quod scripsisse dicitur Azo ille,vbiq; à nostris laudatus, in Summa, titu.de rescin.vendi.quòd si venditor dicat se donare quod pluris res vendita valet, pro meritis & seruitiis emptoris,non est locus d.l.ij.de rescin.vendi.Ita enim eum refert,& sequitur Bald.in l.si quis donationis,ff.de contrah.emp.quasi scilicet propter eam mentionem meritorum id videatur fuisse seriò & scienter factum.quamuis Azo in meo Codice nihil dicat de meritis. Et facit etiam, quod scribit idem Bal.in l.per diuersas,in iij.q.C.manda.& Alex.cons.xxviij.in causa,colū.ij.vers.tertiò responderi potest,lib.v.Multi autē ex suprà dictis,asserunt non inutilem eam esse donationem,si facta fuerit cum dictione vniuersali,videlicèt,id totum quod pluris valet,siue quantuncunq; &c. *Quid si ea donatio fiat pro meritis. Quid si fiat cū dictione uniuersali.*

18 ¶Igitur vt concludamus casum,qui ad nostram consuetudinem pertinet,si is,qui vendit,donat quod pluris est scienter & ex animo,vt sic donatio sit existimanda in eo quod excedit pretium:tunc vt sciamus,an sit locus retractui,id certè sequi debemus,quod de permutatione ita facta,vt alter contrahentium pretio suppleat quod pluris est,latè dicemus infrà,eo.titu.§.xxx.vbi inspicitur,vtrum maius sit pretium,an species.Id quod etiam in hac specie,de qua hîc tractamus, secuta est consuetudo Aruerniæ,titu.*de retraict*,c.xxxv.& seq.Borboniorum autem consuetudo, c.ccccl j. censet rem ita venditā esse obnoxiam retractui,restituto tantùm pretio venditionis, nulla omnino huiusmodi donationis ratione habita.Idémq; in simili casu statuit eadem consuetudo, c. ccccj. Verùm apud Aruernienses, hoc titu.*de retraict*,c.xxxv.aliter statuitur,vt ibi videre poteris.Porrò Chasse.hoc eodem titu.*de retraictz*,§.j.in verbo,*le pris*,col.j.versi.secundò quæro, tradit simpliciter hanc donationem eius quod pluris est,esse partem pretij,idq; proinde esse restituendum à proximiore retrahente venditori, per l.fundi partem,& ibi notata per Albe.ff.de contrah.empt.quod non omnino esse satis cōstat ex præcedentibus:ideóq; illum in hoc carpit D.Boër.deci.cxliij.& quo ad secundam,vbi & in hanc sententiā iudicatum dicit in curia Burdigalensi.Et idem quoq; quæri potest in retractu conuentionali,si nihil aliud dictū sit,quàm vt vēditor possit redimere.Et ex his quoq; intelliges, quid dicendū sit, si res vendita sit certo quopiam pretio,ex quo venditor donat vel remittit emptori portionem an scilicet consanguineus debeat integrum id pretium reddere,an verò possit deducere,quod donatum est, vel remissum.De quo etiam per Carol.Molen.in consuet.Parisi.titu.j.§.xiij.glo.viij.in j.quæstione, iterúmq; in iij.videre poteris. *Decisio princ. quæstionis. Consuetudines de ea re. Quid si uenditor donat partem pretij.*

19 ¶QVÆRO SECVNDO, quid è diuerso,si is qui emit,etiam donat:verbi gratia, Titius emit fundū centū aureis,& in eodē instrumēto,vel paulò pòst donat alios centū aureos venditori propter merita,quod & ego vidi ex facto,aliquādo cōtingere,& interrogatus,an iste emptor debeat soluere *Si is, qui emit, donat aliquid ultra pretium,*

an retrahēs id restituere debet.

laudimia, non solùm ex prioribus centum aureis, impositis in pretium venditionis, sed & ex aliis quoque donatis: & vtrum etiam consanguineus, qui vult eum fundum retrahere, teneatur soluere vtrosque centum aureos, an alteros tantùm: (& idem etiam quæri potest in retractu conuentionali) respondi, quantùm ad laudimia, cùm ea donatio facta esset in contractu venditionis, vel statim post, quod idem est, vt latè dicemus infrà, titu. procedente, §. j. in verbo, in limine contractus, quæ est glo. v. ferè per totum, videtur eam esse factam contemplatione & causa ipsius venditionis, esséque veluti accessionem pretij eius venditionis, vt quæ ei insit, l. iurisgentium, §. quinimo, ff. de pactis, cum multis si. à me congestis in repe. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nume. 101. sed & hoc tamen, & seq. Ideóque soluenda esse laudimia ex vtroque pretio, eámque donationis appellationem in fraudem domini videri appositam, nisi emptor probaret ea merita interuenisse, quæ huiusmodi donationem mererentur, ar. l. qui testamentum, ff. de proba. cum si. In huius tamen rei reputatione considerandam esse ac inspiciendam fundi venditi veram æstimationem, an scilicet ei conueniat illud primum pretium, sine additamento alterius, ar. eius quod in simili tradit glo. notab. in l. j. §. j. in verbo, agendo, & ibi Bar. qui eam dicit valde not. ff. de superfi. & Bal. in l. ex cōuentione, C. de pactis, cum si.

20 ¶Quantùm autem ad retractum, nihil est quod emptor queri posit, si consanguineus vult tantùm soluere illos centum aureos pro pretio inscriptos, non etiam alios, quos ipse iam esseruit donauisse pro meritis, vel simpliciter in eo ipso contractu, ex quo ius est quæsitum consanguineo, in cuius præiudicium retractare non potest, quod à se factum est, l. vlt. ff. de pactis, cum multis concord. à me collectis infrà titul. proximo, in verbo, *seront preferez*, quæ est gloss. vij. numero 20. neque id quidem mirum, & sequen. Nimis enim indignum est, vt quod is sua voce dilucidè protestatus est, id postea infirmet, testimonióque proprio resistat, l. generaliter, in fin. C. de non nume. pecu. Quam enim ob rem, si Diuis placet, is dicet partem illam pretij in titulum & appellationem donationis conuertisse, nisi vt fraudem domino faceret, minúsque laudimiorum ei solueret. Sed ille mox audiet, fraudem fecisti, fraudem patere: vt id fiat, quod scribitur in l. sed & partus, §. j. ff. de eo quod metus cau. quod fecit, passus est. Atque illud Ausonianum in Trimetris,

Fraudem fecisti, fraudem patere.

--Compedes
Quas ipse fecit, ipsus ut gestet faber.

Illud quoq; Gellij, ex antiquioribus, lib. iiij. Noctium Atticarum, c. v.

Malum consilium consultori pessimum.

Malum consilium consultori pessimum.

Quod & è nostris aduocat Maria. in repe. cap. ad audientiam, in lxxvij. q. vij. q. princ. extrà de homi. & in cle. j. de foro compet. Et vt scribit Ecclesiasticus, cap. xxvij. Facienti nequissimum consilium super ipsum deuoluetur. Et diuinus ille Poëta Psal. vij. Incidit in foueam, quam fecit. Nam nec auditur fraudem suam allegans, Barto. in l. post contractum, columna iij, versicu. sed an venditor, ff. de dona. & consilio lxv. Petrus Nicole, in princ. Bald. in l. emptione, circa medium, C. plus valere quod agit. Petr. Anch. consilio ccxxvj. ad corroborationem, columna j. Scribitur enim in l. cùm profitearis, C. de reuocan. don. cùm profitearis te in fraudem alterius te donasse, professionem inhonestam continere intelligis. & in l. si creditoribus, C. de ser. pig. dat. manu. vbi ita scribitur, Nam ipse manumissor, si fraudem se fecisse creditoribus vt reuocet libertates, audeat dicere, audiri non debet, nec hæredes eius. Et optimè facit l. transactione finita, C. de transac. & l. filios, C. de reuocand. his, quæ in fraudem credit. & cap. inter dilectos, extrà de donat. cum concord. vbique à gloss. adductis.

Fraudē aut turpitudinem suā allegans, an audiatur, uide xxiiij. & xxv. & lxxij.

21 ¶At dicet quispiam, quomodo assumemus diuersam interpretationem in eadem re, vt scilicet quantùm ad dominum, non stetur ei donationi: quantùm autem ad consanguineos stetur? cùm vna eadémque res non posit diuerso iure censeri, l. eum qui ædes, ff. de vsucapi. & l. j. versiculo nec ratio patitur, ff. de rei permut. & l. iam hoc iure, ff. de vulga. & pupil. substi. & l. Titiæ, ff. de condi. & demon. & cap. cognouimus, xij. q. ij. & cap. cùm in tua, de deci. & cap. quia circa, de priuil. & cle. j. de elec. cum multis concord. à me adductis in repe. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, numero 322. tertia ratio. Nec posit quoque eadem res contrarios effectus operari, cap. si quis cùm in ægritudine, lviij. dist. & capitulo secundo, versiculo sed adhuc, & ibi glossa in verbo, incompatibilia, extrà de Baptis. Contraria autem sunt, vt stetur, & non stetur eidem donationi, vt videre est ibidem.

Eadem res, an diuerso iure cēseri posit.

22 ¶Cui confestim illud respondeo, non esse nouum, aut mirandum, vt etiam idem verbum eodem in loco diuersis respectibus diuersimodè accipiatur, glossa in l. ij. in verbo, manumitti, ff. de offic. Procon. quæ id multis iuribus probat: & in l. Plautius, in verbo, procuratorem, ff. de procurat. & in l. certi condictio, in princ. in verbo, non potero, & ibi Alber. columna iiij. versiculo secundò notandum, ff. si certum peta. & in l. contractus, in princ. C. de fid. instru. & in l. j. in gloss. vlt. C. de pœna iudi. qui malè iudica. & in c. j. §. callidis, in verbo, reuertatur, titu. de prohibi. feud. ali. per Fede. & in cap. Raynaldus, in verbo, legauit, de testa. & in cap. auditis, in verbo cassatam, in princ. de elect. Et probatur etiam in l. pater Seuerinam, §. conditionum, & ibi gloss. Barto. & alij, ff. de condi. & demon. & in l. j. & ibi Ias. in ij. notab. C. de Carbo. edicto. & in l. j. & ibi gl. in verbo, cadere. Oldr. &

Verbum unum eodem loco diuersimodè accipi.

Albe.

Albe.C.de resti.in integ.mino.& in c.cùm dilectus,& ibi glo.in verbo,electio,Cardi.& Panor.col. v.super eadem glo.extrà de consuet.& in c.magne,vbi & idem Pan.in iiij.notab.extrà de voto.& in c.quod in dubiis,iuncto c.inter alia, quod illud confestim sequitur.vbi & ipse Panor.& Fel.de sen. excom.& voluit item Hostien.in c.plerunq;,post prin.de rescrip.Archi.in c.presbyterum,in verbo, præcipimus,xxviij.dist.& in cap.sic viue,in verbo elegerit.xvj.q.j.Angel.in l. Papinianus,§.sed nec impuberis,in fine,ff.de inoff.testa.Ro.consi.cccclxxx.in casu,colum.j.& latè Barb.qui propè vbique text.in d.cap.cùm dilectus,dicit ad hoc sing.in l.j.in princ.columna iij.versiculo dicunt hîc Doct.ff. de verb.oblig.& consi.xxvij.scripsit, colũ.xv.& si dicatur quòd vna,lib.j.& consi.lxiiij.scribitur libro Hester,col.viij.versic.item potest etiam dici,eod.lib.j.& consi.xvij.clementissimi, col.vj.versi. prætereà pondero,lib.ij.& consi.xxxiiij.præclarè,col.xiiij.vers.nec obstat, cùm allegatur eod.lib.ij. & cons.xliij.sempiterna,col.pen.eod.lib.ij.quibus locis & alia ad hoc allegat.& Philip. Dec.in l.in testamento,col.iij.vers.tertiò regula,post Alex.ibi.C.de testa.& in c.quoniam abbas,in prin.de offi. deleg.

Diuersis respectibus eadẽ res diuerso iure cẽsetur.

23 ¶Nam & eadem res ex diuersis causis & rationibus potest diuerso iure censeri, vt probatur in l.miles,§.pro parte,ff.de leg.ij.vbi in prælegatis pars habetur iure hæreditario,pars iure legati.Et voluit Bald.per eum text.in l.filium quem,colum.iij.in iiij.oppo.C.fami.ercisc.& Panor.in d.c.cùm in tua, paulò ante fi.de dec. Quin duo contraria ex re eadem posse procedere diuersis respectibus, tradit glo.in c.ij.in verbo,lex ciuilis,de arbit.lib.vj.Anto.in c.vlt.in lect.col.pen.& ibi Panor.super glo.in verbo,rationabilis, in fi.& Rochus Cur.col.xxiiij.vers.limita tertiò, extrà de consuet.& Domi.qui multa eius rei exempla posuit, in c.illud.xij.dist. Quibus concinens Aristoteles lib.iij.Physicorum, tradit eandem causam interdum esse cõtrariorum effectuum diuersis rationibus. Cui concinens Galen.lib.iij.de Simplicibus medicamentis, cap. xiij. & sequen. ostendit simplicia medicamenta vires nonnunquam contrarias obtinere,diuersis rationibus:quod & nostri admittunt, vt per Barto.in l.si pupillus,in prin.in ij.opp.& ibi quoque Ang.& Pau.Cast.ff.ad legem Fal. Hincque reprobare possumus,quod approbauimus,diuerso respectu, l. Pomponius.ff.de neg.gest.& l.iij.§.vlt.ff.rem rat. hab.& l.cùm interdictæ,C.arbi.tut.& per eos text.voluit Bald.in c.cùm Vintoniensis,paulò.ante fi. de elect.Et quis ex eodem facto potest consequi præmium & damnum diuersis respectibus, vt patet ex c.inter opera,extrà de sponsa.iuncto c.maritum,xxxiij.dist.& declarat Ioan. And.in c.imputari, de reg.iur.libr.vj.in Mercur.& Collect.in cap.dilectus, extrà de rescri. De quo & nos multa scripsimus in nostro tractatu Nobilitatis, quo loco disserimus de nobilitate iudicum, vbi omnino vide.

Allegans turpitudinem.

24 ¶Sed & aliud est,quod in hoc nostro casu facit pro emptore: quia id quod suprà diximus, non licet allegare suam turpitudinem, intelligitur agendo: excipiendo autem id licet, vt dicit Bald.in l.post mortem,ad fi.ff.de adop.Imò verò & replicando quoque,siue adiuuando suam intentionem, id etiã actori licet facere,ex sententia Bar.in l.iusiurandum quod ex conuentione,§.procurator, col.pen.& vlt.ff.de iureiu.& ipsius Bal.in l.j.col.ij.versi.quæro hic vtrùm iste, & iterum in l.ij.C.de condi.ob tur.cau.& Philip.Deci.qui id dicit not.cons.xiiij.cuius superscriptio incipit,vtrùm valeat aditio,col. vlt.& cons.cccclxxxvij.coram magnificis,col.vlt.vers.ad hoc respõdetur, & Io.Bapt.Castel.in sua disput.incip.magnificus,charta pen.vers.item & tertiò.Nam exceptio & replicatio à pari procedũt, l.ij.ff.de excep.Io.And.& alij,in c.ij.extrà eo.Hîc igitur cùm emptor reus sit, & excipiat de fraude pretij,nihil esse videtur,quod impediat huiusmodi allegationem,excipiendo.

De eadem re.

25 ¶Sed hoc certè non est perpetuum:sed multas declarationes, restrictiones, & distinctiones recipit, vt videre licet apud Bar.vbi suprà, quem ad hanc rem videre poteris,& Alberi.in l.transactione finita,C.de transac.Doct.in c.inter dilectos,de donat.& ibi post eum Barb.col.j.ij.& iij.Imo.& Car. Flor.in c.inter dilectos,de donat.Pan.post Anto.in c.cùm super,col.vlt.de cõces.præben.& Cæpol. causa criminal.cons.lix.Franciscus,col.j.vers.nec obstat, dum dicitur,& multis seq. & col.ij.versic. tertiò,& vers.quartò.& latè Barb.post alios,in c.inter dilectos, col.j.ij.& iij.extrà de donat. & Fel. etiam post alios,in c.lator,col.j.& ij.extrà de re iudic.Soc.cons.cclxiiij.visis instrumentis, in v.q.& Fran.Ripa,in c.cùm M.Ferra.nu.61.de constit.& dicemus aliquid infrà, in hac eadem glo.in viij.q. nu.72.aut etiam.Carol.Rui.consi.cxxv.viso themate,col.ij.num.4.lib.j.& consi.cxlij.casus de quo, col.iij.nu.7.eo.lib.j.& cons.lxxviij.prosequendo, colũ.iij.vers.contra prædicta,& iij.seq.lib.iiij.& cons.cxxxij.visa confessione,col.iiij.nu.10.eo.lib.iiij.& cons.lxxij.prima, col.j.nu.2.lib.v.Sed vnũ interim non omiserim,Barb.cons.viij.illud afferam,col.vlt.lib.iiij.post alios ab eo citatos, in ea fuisse sentẽtia,vt liceat contrahenti dicere contractũ vsurarium etiamsi suam turpitudinem alleget.Sed hoc vtiq; verum est in eo qui dat,vt hinc lucrũ aut commodum percipiat,vt videre licet apud omnes qui de ea re locuti sunt.

In retractu,an pretiũ monetæ venditionis,an ipsius retractꝰ inspiciatur.

26 ¶QVÆRO IGITVR ET TERTIO, quid si pretiũ est mille aureorũ solarium, quorũ singuli tẽpore venditionis valebant xlv.solidis nostris,vt nunc cùm hæc cõmentamur, valent nostri Principis edicto:mox autem à Principe augetur pretium, vt sæpe fieri vidimus, vt cùm consanguineus vult retrahere, valeant xlvj.solidis, aut è contrario eorum pretium minutum est: vtrum horum pretiorum inspiciendum sit, cùm fit retractus: an prius illud, quod fuit tempore contractus:

an

an poſterius,quod currit tempore retractus,vide glo.in c.quis ignorat,xxxij.q.iiij.& in cap.conquerente,in verbo,ſolidos,extrà de offic.ord.Doct.in l.cùm quid,& in l.vinum,& in l.quod te,ff.ſi cert. peta.& in cap.olim,& in cap.cum canonicis,extrà de cenſi.& in cle.ij.de deci.Innoc. Hoſti.Io.And. Collect. Bald.Henri.Boh.Anto.Imo.& Panor.latè in cap.quanto , de iureiur.Hoſti.in ſumma,titu. de cenſi.§.ex quibus , verſicu.quid ſi moneta mutetur.Spe.& Ioan.Andr.in titu.de oblig.& ſolut.§. nunc aliqua,verſicu.vlt.Oldr.conſi.xiij.cùm quæſtio eſſet,& conſi.xxxj.thema tale eſt,quidam condens teſtamentum. Andr.Iſer.in cap.j.titu.quæ ſunt regal.Cy.in l.minorum , in ix.q.verſicu.reſtat modò,C.in quib.cau.in inte.reſti.non eſt neceſ.Collec.in cap.indicante, colum.j.verſic.quid ſi teſtator,extrà de teſta.& in cap.Odoardus,colum.ij.verſi.ſed quam pecuniam,de ſolu.Barto.Bald.Albe. Ang.& Raph.Co.in l.Paulus , la j.ff.de ſolu.Barto.in l.cùm certum,ff.de auro & argen.leg.& in l. nummis,ff.de in litem iuran.& in l.res in dotem,ff.de iure dot.Bald.in l.illud , colum.vlti.verſicu. vltimò quæro,C.de ſacro.eccle.& in l.acceptam , in xvij.q.C.de vſur.& in l.vlt.in princ.colum.j. verſicu.item quæro quid ſi aurei,C.com.de leg.& in l.ſi quis argentum,in prin.colum.ij. verſi.conſului pauci ſunt dies,poſt Cy.ibi.C.de dona.& conſi.ccccxcix.quæſtio iſta,lib.j.& conſilio ſeq.quod eſt vlt.eius lib.incip.in quæſtione qua quæritur , & conſi.cclxix.ſuper eo quod quæritur,lib.ij.& conſi.ccxiij.punctus quæſtionis talis eſt,dati fuerunt,lib.v.Albe.in l.ij.colum. penul. verſicu.deinde quæro , ſi emphyteuta , & ibi Iaſ.colum.xxvj.in xxxvj.q.C.de iure emphy.Ioan.Fab.in d.§.j.inſti. quib.mod.tol.obliga.& in Authen.hoc niſi, C. de ſolu. Imo.in l.in ratione, §. diligenter,ff.ad leg. Falcid.Pan.conſi.lvj.quòd ſolutio, lib.ij.Ro.conſi.cxxiij.circa primum. Ioan. Ana.in cap.j.colum.j. verſi.vtrùm autem,extrà de Iudæis.Pet.Ferra.titu.for.libel.in actio.hypo.in verbo,relaxandum iure pignoris,colum.j.verſi.quid ergo ſi miſſo,& multis ſeq. vſque ad fi.huius gloſ.Franc.Aret.conſi. xj.procedendum eſt & conſi.lxxxiiij.diligenter , colum.j.& conſi.cxj.conſideratis , colum.j.Calca. conſi.xiiij.Manfredus,& conſi.ſequen.viſo inſtrumento,colum.xij.verſic.& pro vera declaratione. Corn.conſi.cclxxxvij.in hac conſultatione,colum.penult.verſi.deueniendum, & ſequen.vſque ad fi. conſil.lib.j.& conſil.clxxxj.viſis nonnullis , charta penult.colum.vlt. verſicu.reſtat vt deueniam ad tertium,lib.ij.& conſi.ccxxxj.de pluribus,colum.penul.verſi.reſtat vt deueniam ad dubitationes, & ſeq.lib.iij.Barb.conſi.xix.clementiſsimum,per totum, lib.iiij.Iorda. Bricium in tract.monetæ , qui eſt inter tractatus Ioan.Ray.ferè per totum.Guid.Pap.deci.Delphi.ccccxciij.ſi fiant monetę.Maria. Soci.conſilio vj. prædicta conſultatio, lib.j.& conſilio ccxcviij. pro fundamento, per totum , lib.ij. Hiero.Cag.loquentem de retractu conuentionali , in repe.l.ij. in xxxj.q. C. de pac. inter empt.& venditorem.Matthæ. Afflict. deci. Neapol.xc. hoc tempore , & iterum deci. cxciiij.filiusfam.Stepha.Bertr.conſilio clxviij.illud eſt certum,in princ.lib.j.& conſi.cclxj.viſo themate,in ij.dubio, eo. libr.j.

27 ¶EX QVIBVS ETIAM, aut certè bona eorum parte,intelliges, quid dicendum ſit,ſi ea moneta,quæ ſolui,aut reddi debet,ſit deterior non quidem æſtimatione communi & vſuali,ſed bonitate intrinſeca:verbi gratia,aurei qui tempore venditionis valent xlv.ſolidis,eodem ſunt valore, cùm ſit retractus:tamen ex edicto principis facti ſunt aurei huiuſmodi,auro nõ adeò puro puto,vti erant: vtrùm tunc conſanguineus cogetur accipere hos nouos aureos.De quo , vt iam diximus , comperies apud multos ex iis, quos citauinus in præcedenti verſi.Sed præter eos,vide Corn.conſi.cix.viſo puncto,in prin.lib.iiij.vbi dicit hanc eſſe omnium propè ſententiam , vt ſi poſt contractum pecunia fiat deterior bonitate ea intrinſeca,debet ſolui ac reddi ſecundùm bonitatem temporis contractus , non ſolutionis:etiamſi nulla mora eius,qui reddit pecuniam,interceſſerit. De quo etiam per Signo.conſi. lxxiiij.quæſtio talis ponitur,quidam colonus,& Steph.Bertran.conſ.cccxij.viſis & diligenter,col.j. lib.j.& Nicol.Mil.in ſuo repertorio,verſ.pecunia.& latè per Anto.Rub.qui & alios citat,cõſ.xvij. præſupponitur in facto,vbi etiam loquitur de retractu conuentionali:& iterum conſi.xlviij.viſo inſtrumento,vbi & in eadem ſpecie loquitur.

Quid ſi monetæ bonitate intrinſeca facta eſt deterior.

28 ¶QVARTO QVÆRO,quia ij,quos citauimus in præcedenti quæſtione,loquuntur,cum ſimpliciter facta mentio eſt certæ ſpeciei monetæ ſine adiectione valoris ipſius , vt ſi quis emerit centum aureis,ducatis,nobilibus,& cæteris huiuſmodi.Quid igitur ſi adiectus fuerit valor,vt ſi dictum ſit,rem emptam centum aureis ſolaribus, quorum quilibet tempore venditionis valet quadraginta quinque dozanos , vt vulgò vocamus. Nam ſæpe apud nos ita fiunt venditiones , *pour le pris de cent eſcus ſol. ualent à preſent chacune piece quarante cinq ſolz* : vtrum tunc idem dicendum ſit , ac ſi id adiectum non fuiſſet,tanquam ſcilicet eius expreſsio , quod tacitè inerat , nihil immutet conditionem iuris, l. non rectè. C. de fideiuſ.& l.aliquando.ff.de condit.& demonſt. An verò ea res faciat perpetuam eius monetæ æſtimationem , licèt poſteà valor immutetur , argu. eius quod dicitur æſtimationem facere venditionem, rémque ita æſtimatam manere periculo ſiue damno vel lucro eius, qui eam accepit, l.j.§.æſtimatarum,& §.æſtimatas, C. de rei vxor.actio.cum concordan.à me traditis ſuprà , eodem §.gloſſ. xiij. in verbo , *ou equipollent à uente* , numero 20. nam & aliâs. & iterum numero 108. ex his autem. Sed tu de hac noſtra quæſtione priuatim vide Barb.conſilio xix. clementiſsimum,libr.iiij.& etiam Franc.Aret.conſi.lxxxiiij.diligenter,columna vlt.verſiculo venio igitur.

Quid ſi moneta in contractu uenditionis ſit æſtimata.

¶QVINTO

29 ¶QVINTO QVÆRO, quid si venditio facta sit pretio centum ducatorum, & posteà intra annum retractus id genus monetæ à Principe est abolitum, atque interdictũ: vtrum emptor tenebitur à consanguineo veniente ad retractum, & centum ducatos nunc prohibitos offerẽte, eosdem recipere, & sic eum admittere ad retractum: an verò audietur postulans sibi reddi pretiũ in alia moneta, cuius vsus non interdictus est. vide Cy. post Petr. Iac. & Odof. in d. l. in minorum, in ix. quæst. vbi suprà. C. in quib. cau. in inte. resti. non est neces. & Collect. in c. j. col. ij. versi. sed quid si mutuasti, extrà de commod. & Bar. in d. l. quod te, ff. si cer. peta. & ibi plenissimè Alex. qui alios multos citat, col. ij. versi. iuxta hîc tradita, & multis seq. & ibi quoque Fran. Ripa. nu. 24. ff. si cert. peta. vbi omnino videas. & præthereà Bal. in l. vltima. col. j. versi. sed pone iuro, C. de non numera. pec. & Card. Flor. post alios multos ab eo allegatos, in cle. ij. in xiij. quæst. de deci. & Io. Fab. in l. acceptã, ad fin. C. de vsur. Et quæ dicemus infrà, eo. §. glo. xx. in verbo, *d'or ou d'argent*, in vlt. quæst. & in seq. ti. §. iiij. glo. ij. nu. 1. Et id quoque intelliges ex multis, quos citauimus in tertia quæst. *Quid, si moneta à Principe sit abolita.*

30 ¶SEXTO QVÆRO, si pretium venditionis est centum aureorum coronatorum: an audiendus est consanguineus, qui vult restituere pretium in moneta argentea, aut etiam aurea, alterius formæ, scilicet aureorum solarium, aut veterum, quos vocamus. vide tex. Bar. Ang. & alios in l. Paulus, la j. ff. de sol. glo. Bal. Fran. Are. Ias. & Phil. Dec. in l. ij. §. mutui datio, ff. si cer. pe. Io. Andr. in c. peccatum, ad fi. j. art. in Mercu. de reg. iur. lib. vj. Bar. in l. quæ extrinsecus, ff. de verb. obl. Io. Fab. in d. §. j. Inst. quib. mod. tol. oblig. Bal. in d. l. si quis argentum, col. ij. versi. quærit glo. quid in pecunia, C. de dona. & consi. cxxx. quia obligationes, lib. v. Masuer. tit. de sol. §. item si sis obligatus. Io. Plat. in l. j. C. de collat. æris, lib. x. & in l. j. C. de vete. numis. pote. lib. xj. Maria. Soci. d. consi. vj. prædicta consultatio, col. j. & ij. Fran. Curt. Seniorem in trac. monetarum, in ix. quæst. & ex scriptis in iis locis, facilè intelliges quid hîc dicendum sit. *Si pretium uenditionis sit in auro, an oblatio fieri poßit in argento aut moneta alterius speciei uel formæ.*

31 ¶Ex consuetudine autem expressa Borboniorum, cap. consuetudinum eius loci ccccxxxij. satis est pretium reddi in moneta aurea vel argentea, etiam si non sit eiusdem speciei. Et id quoque in omni casu obseruari de consuetudine tradit Bart. in l. diuortio, §. ob donationes, circa medium, ff. solu. matri. & in l. j. §. vltimo. in fi. ff. de aur. & arg. leg. Huius autem rei consuetudinẽ esse obseruãdam, tradit ipse Barto. in d. l. quæ extrinsecus, & Bald. in d. l. si quis argentum, vbi suprà, & Ioan. Plat. in d. l. j. C. de collatio. æris lib. x. & in l. j. C. de arg. preti. eod. lib. x. & omnes passim de hac re loquentes. At ex consuetudine Niuernensi tit. *de retraictz*, §. xiiij. non refert, soluatur pretium in auro, aut argento, etiam si non sit eiusdem speciei, cuiusmodi pretium erat, nisi intersit emptoris. De hac autem quæstione nuncupatim tractat Carol. Molendi. consuetudinum Parisi. titulo j. §. xiij. glos. viij. in ij. quæsti. *Consuetudines de eadem re.*

32 ¶SEPTIMO QVÆRO, Si in ipsa venditione non fuerit solutum integrum pretium, sed vel totum ipsum, vel partem eius promisit emptor soluere intra aliquod tempus, & interim consanguineus vult retrahere, & offert id tantùm pretium, quod solutum est, & promittit, cùm dies residui cesserit, idipsum soluere, & liberare emptorem. At emptor postulat sibi integrum pretium solui, cum in id sit obligatus. Cępolla consi. caussarum ciuilium xlvj. circa dubia, col. ij. nuncupatim de hoc casu loquens, in ea est sententia, vt ipse consanguineus debeat totum soluere: quia statutum (inquit) non distinguit, solueritne emptor totum pretiũ, an partem: ergo nec nos distinguere debemus. l. de pretio, ff. de Publici. in rem actio. Cuius hæc verba sunt, maximè ad hunc locum pertinentia: De pretio nihil exprimitur: vnde potest coniectura capi, quasi nec sententia Prætoris ea sit, vt requiratur, an solutum sit pretium, an non. Et etiam suadet (inquit) ratio, ne emptor duplex damnum patiatur: vnum, quod ab eo auocetur res empta, contra l. dudum, C. de contra emp. alterum, quòd non sit securus de pretio. Hæc Cæpolla. *Si in uenditione non fuerit solutũ integrũ pretiũ, an consanguineus id ipsum nihilominus soluet.*

33 ¶Cui quantùm ad rationem duplicis damni, adde quæ diximus suprà in eadem glos. num. 9. nam & alioqui. Quantùm ad rationẽ securitatis, adde etiam multum interesse, an apud te habeas pretium, quo tu te possis illico cedente die liberare ab ea obligatione soluẽdi pretium: an verò actionem tantùm aduersus alterum, vt id faciat, arg. l. minus, ff. de reg. iur. & l. si debitor, in fi. ff. de furt. & §. furti autem, Inst. de oblig. quæ ex delic. nasc. & eorum, quæ dicemus infrà eod. tit. §. xxix. in glo. ij. num. 3. nec satis facit. Nec ideò obstare videtur, si consanguineus offerat emptori cautionem de restituendo pretio die cedente: quia satius est suam sibi rem saluam fore, quam tabulas cautionis habere, atque incertum illius euentum spectare, l. suspectus, ff. de suspec. tuto. & l. pupilli, ff. quod fal. tuto. auto. & facit l. cogi, §. si pater, in fi. ibi, sub incerto cautionis, ff. ad S.C. Trebel. & l. qui ita institutus, §. j. ibi, propter fragilitatem cautionis, eod. tit. & plus cautionis est in rem, quàm in personam, l. plus cautionis, ff. de reg. iur. & melius est possidere, quàm in personã experiri, l. j. §. j. ff. de superfi. Et facit etiam in hanc partem bonus text. in l. si cui legetur, §. vltimo. ff. de leg. j. cùm dicitur, interest enim fideiussoris solui potius mihi, quàm ipsum conuentum mandati actionem intendere: nec interest, soluendo sit, nécne. *An opus sit cautione, uide xliij. xliiij. xlv. xlvj. Cautionis fragilitas.*

34 ¶Ego tamen (neque enim dissimulabo iudicium in hac re meum) diuersum censeo, videlicet consanguineum non teneri soluere pretium non solutum, & cuius soluendi dies nondum cessit, non magis, quàm ipsum emptorem, in cuius locum ille ex nostra consuetudine substituitur, atque subrogatur.

Mora solutionis, pretij diminutio est.

Interusurij habenda ratio.

Ideóque non deterioris debet esse conditionis, quàm ipse emptor. l. j. §. hæc actio, ff. si quis testa. lib. esse iuss. & c. ecclesia, l. j. extrà vt lit. penden. cum si. præsertim cùm mora solutionis sit quędam veluti diminutio pretij, vt est tex. optimus, in l. circa legem, ff. ad legem Falc. cùm dicitur, quia interuallum temporis & interusurium huius spatij minorem facit quantitatem. & iterum in l. in quantitate, §. in diem, ff. eo. tit. ibi, tantò minus erogari ex bonis intelligendum est, quantùm intereà, donec dies obtigerit, hęres lucraturus est ex vsuris. & idem penè tex. in l. qui quadraginta, §. vltimo. eo. quoque ti. & facit tex. in l. j. §. quis creditori, ibi, propter repræsentationis commodum, eo. ti. & in l. in lege Falcidia non habetur, eo. item ti. ibi, medij enim temporis commodum computatur. & in l. si mandauero tibi, vt pro me, ff. mand. & l. generaliter, §. si cui legatũ, versi. planè si fortè, ff. de fideicom. libe. & l. si constante, §. quoties, ff. solu. matr. vbi cùm quis soluit ante tempus, debet ei deduci interusurium medij temporis. & in l. eum qui, §. melior, ff. de in diem addict. vbi si solutio facilior, aut maturior offeratur, melior conditio afferri videtur, etiamsi pretio nihil sit additum. & in l. melior, §. si hæres, ff. ad Trebel. & in l. ait Prætor. §. si cùm in diem, & §. pactum, & l. omnes, §. vltimo. ff. quæ in frau. cred.

Cõmodum repræsentationis & solutionis ante tẽpus consyderandum.

35 ¶Ex quibus fit, vt qui ante vel post diem soluit, plus vel minus dicitur soluere, l. eum qui, ff. de annu. lega. & l. solidum, ff. de solutio. & l. si cui, §. minus, ff. de verbo. signifi. & §. fideiussores, Insti. de fideiuss. & §. tempore, Insti. de actio. & cap. j. extrà de plus petiti. & Bald. consi. ccxj. licèt vos, col. j. lib. v. Et dicitur fieri cõmodum creditori, si ante diem ei soluatur, eiúsque solius respectu valet legatum, l. j. §. si quis creditori, ff. ad leg. Falcid. & l. debitor, in princi. ff. de lega. ij. Et facit l. cùm quis vxori, in princ. & iterum l. mulier, ff. de dot. præleg. cùm fit mentio de commodo prælegationis, & repræsentationis, & l. si prædio, §. j. in fin. ff. de in diem addict. Cuius autoritate Barto. in l. à diuo Pio, §. sed si emptor, ff. de re iudica. dicit, vendere rem non præsenti pecunia, sed solutione pretij in tempus dilata est vendere minori pretio. & post eum Bald. in l. inciuile, circa medium, ff. de rei vendi. & in l. & si instrumenta, post medium, C. de fide instru. & iure hastæ fisca. lib. x. & Cæpo. consi. causarum ciuilium x. factum. col. j. & Iason consi. xxxvj. tota dubitatio, col. vlt. versic. non video, lib. j. Et quod scribit Signo. consil. xxxv. casus talis est, quidam Iac. colum. iiij. nume. 10. Bald. consil. clxxxv. quod post mortem, lib. j. & consi. ccxcvij. & si præmittere, post princip. lib. ij. & Angel. consi. cxxvij. visis. in fi. vbi dicit, quòd non est verisimile debitorem soluere ante tempus, quia sic donaret commodum medij temporis. & Corne. consil. cclviij. in hac consultatione, colum. penulti. versicu. tum quia fortè, lib. j. & consil. xj. in præsenti, colum. iiij. hic tamen minimè, lib. iij. & consil. ccciij. videtur prima facie, col. iiij. versi. ex quibus patet, eo. lib. iij. & consi. xxxij. licèt secundùm, col. pe. versi. prout aliâs, lib. iiij. & Otho Lapus inter consil. Soci. consil. clj. consideratis, colum. j. versicu. secundò considero, libro j.

De eadem re.

36 ¶Vt tamen interim non omittam, quod pulchrè scribit Bald. in Authenti. & qui iurat, colum. xiiij. versicu. quæro, mulier est missa, C. de bonis auto. iudic. pos. per d. l. si constante, §. quoties, vbi etiam Iac. ff. solu. matri. quòd si hæredes viri volunt statim post mortem ipsius restituere dotem consistentem in re mobili, cuius tamen restituendę actio non nisi post annum competebat, secundùm l. j. §. exactio, C. de rei vxo. act. igitur si non expectato eo anno, vt id repetam, restituant dotem, poterunt detrahere interusurium medij temporis. Quod dictum dicit mirabile, & sequitur Alex. in l. diuortio, in princ. col. vj. versicu. plus autem & mirabilius, ff. solu. matri. & dicit etiam sing. Iason. in l. qui Romę, in prin. in primo not. ff. de verb. obl. & Catel. Cotta memor. dos soluto matrimonio. & idem voluit ipse Bald. in l. in omnibus, in secunda lect. in fi. ff. de iudic. dum simpliciter allegat Iacob. in d. §. quoties.

De eadem re.

37 ¶Quin aliâs semper, si quando quis cogitur soluere ante diẽ, intelligitur detracto interusurio medij temporis: vt voluit glo. not. in l. j. in glo. vlt. & ibi Cyn. Bal. Ang. & Sal. C. de condi. ex lege, per d. l. si constante, §. quoties. Et si quis ignoranter ante diẽ soluerit, potest repetere id medij temporis cõmodũ. glo. vti à multis expenditur, in l. cùm quis, & ibi Iac. Bu. Bal. ad fi. Raph. Fulg. in repet. char. vlt. & Iason col. vlt. C. de iur. & fact. ignor. Mart. Sil. Iac. Bu. Alber. Fulg. & Iason in d. l. in diem, ff. de condic. inde. Bar. & Imo. in l. si socer, §. Lucius, ff. sol. matr. Imo. in c. vl. extrà de sol. licèt & alij teneant contrarium, quos videbis apud Ias. in d. l. cùm quis, & in d. l. in diem,

De eadem re.

38 ¶Sed & hinc dicitur, quòd dies solutionis, sicut summa pretij, est pars contractus, l. j. §. editiones, ff. de eden. & Bar. in l. j. col. vlt. versi. an autem tale debitum, ff. de condi. indeb. & in l. lecta, col. penul. versi. aduerte, ff. si cer. pet. & Bal. consi. xlviij. inter cætera, post prin. lib. j. & Maria. Soci. cons. xv. visis prędictis, col. vlt. vbi & per eum §. dicit, dilationem esse partem pretij. & Phil. Deci. cõsi. xlvj. viso puncto, col. j. versi. accedit, & iterum col. ij. vers. quartò. Ita tamen, vt super hoc videas Pau. Cast. consi. ccxxxiiij. dubium stat in eo, in fi. lib. j. Sicuti & è diuerso dicimus, aliud quoduis pactum, quod apponitur in cõtractu ad commodum venditoris, esse adiectionem & partem pretij, l. fundi partem, ff. de contrah. emp. vbi ita scribitur: Nam hoc ipsius pretium fundi videtur, quòd eo pacto venditus fuerat. & l. si sterilis, §. si tibi, ff. de act. emp. cum si. à me collectis infra tit. procedente, *de retraict conuentionel*, in rub. nu. 18. quartum quòd in ea, & seq. & in nostris Legibus cõnubialibus in glo. vj. in ix. quæst. vbi videre poteris, ne hîc repetam. Igitur (vt id caput concludam) si consanguineus redimens

Dies solutionis, pars contractus.

cogit

cogitur reddere id pretium, cuius dies nondum cessit, carius plurísque redimet, quàm emptor emerit, cùm tamen æquali pretio possit redimere, vt significant hæc verba, quæ nunc interpretamur.

39 ¶Nec dici potest, emptorem manere obstrictum, ac obligatum vẽditori post cessionem à se factam cõsanguineo, vi istius statuti: quia cùm id faciat ex necessitate, videtur esse liberatus ea obligatione solutionis pretij, ad quod tenebatur ratione fundi sibi venditi, quem iam non tenet: sed alij coactus a statuto cessit: nec ideò ratione illius debet cogi soluere, ar. l. ex his, & l. si post perfectam, C. de euict. & l. habitationum, §. ante pretium, ff. de peri. & commo. rei vend. & optimi tex. in l. j. in princ. ff. ad Treb. vbi omnes actiones, quæ in hæredes competebant, transferuntur in fideicommissarios, quibus hæreditas ex necessitate restituta est. Aliâs autem hoc statutum esset omnium iniquissimum, quod cogeret emptorem rei sibi venditę cedere, aliúmq; in sui ipsius locum reponere, & nihilominus pretium eiusdem rei soluere: cùm ex eo, quod quis inuitus facit, nullum ei debeat parari prçiudicium. l. & ideò, in secundo responso, ff. de condi. furt. & l. si pignori, circa fi. ff. fami. ercis. & l. peto, §. prędiũ, ff. de lega. ij. & l. qui autem, §. apud Labeonem, ff. quæ in frau. cred. & l. interdum, & l. nouissime, §. j. ff. quod fal. tut. auto. & l. si quis quasi, ff. de senatusconsul. Sylla. & c. vlt. & ibi glo. in verbo, inuita, v. dist. & voluit Bart. qui & alia iura allegat, in ij. quæst. ab eo disputata, incipi. Pisanæ ciuitatis, col. j. vers. tertiò hoc probat, & dicemus infrà eo. ti. §. xxix. in glo. ij. nu. 2. ego verò. Et hîc vide, quę dicam infrà. nu. 47. tandem verò.

Qui re cogitur cedere, manet liberatus onere reali.

Ex eo, quod quis inuitus facit, nullum sibi debet parari præiudicium.

40 ¶Quòd si venditor causetur, queratúrque, se huius consanguinei fidem secuturum non fuisse, si cum eo ab initio contraxisset: quòd fortè non satis esset idoneus aut facultatibus, aut conueniendi facilitate, iuxta l. ij. in princip. ff. qui satisd. cog. aut etiam esset rixosus, potens, & cauillator. (Hæc enim tantùm habent virium, vt nomen debitoris ob ea minoris æstimetur, vt per Barto. Paul. Cast. & Franc. Are. in l. si quis stipulatus sit Stichum, §. si quis ita stipulatus, ff. de verb. oblig. cum aliis multis si. adductis à Iasone in l. ij. col. vj. versic. in eadem glo. ibi, si rixosus, ff. sol. matrim.) Ab hoc igitur consanguineo vix, nec sine magno negotio & certamine, ius suum se obtenturum, id est, pretium venditionis consecuturũ, cùm è diuerso emptor, cum quo contraxit, sit vir bonus, & qui illico fidem suam liberare soleat: ideóque ei diem ad soluendum facilè & libenter concessisse. Quibus adstipulatur text. in l. eum qui, §. melior, versicu. idem ait. ff. de in diem ad. ibi, & si persona idoneior accedat ad emptionem.

Res minoris æstimatur, ob cõueniendi difficultatem.

41 ¶Huic ita responderi potest, Quid enim si venditio ea lege facta fuisset, vt venditor posset rem intra aliquod tempus restituto pretio redimere? nõnne eo prętextu poterit venditor impedire, ne consanguineus offerens pretium, admittatur? quasi non sit facile, ab eo, fortè litigioso, potente, cauillatore, intra dictum tempus redimere ex lege venditionis: nec ideò cum ipso consanguineo vnquam contraxisset, vti cum emptore contraxit, viro quidem bono, & lites execranti. Et certè non propterea intercedere poterit, ne consanguineus admittatur, cùm ab initio sciret ius ei esse ex statuto venditionem sibi auocandi, atque ita se in locũ & ius emptoris veluti transfundẽdi, per tex. optimum in l. si quis domum, §. idem quærit, ff. locat. cùm dicitur, si sumptus fecit in fundum, quasi quinquennio fruiturus, an recipiat? & ait, non recepturum: quia hoc euenire posse prospicere debuit. & l. si creditores ff. de priuil. credit. & l. ij. ff. solu. matr. & l. qui bona, §. cùm inter, & §. de illo, & l. in hanc, ff. de dam. infect. & l. si idem cum eodem, §. vltimo. & ibi glo. & Bar. ff. de iurisd. om. iudic. & l. vltima. §. sed quia nostra, & ibi Cyn. & Bald. col. ij. vers. deinde not. C. commu. de lega. & Barto. latè in l. inter stipulantem, §. sacram, col. penul. vers. oppo. dicitur hîc, ff. de verbo. oblig. Bald. Marti. Laud. Aluar. & Card. Alex. in c. rursus si fidelis, ti. quib. mo. feud. amit. Albe. in secunda parte statutorum, quæst. ccxxxij. sed pone statuto, in fi. & Pau. Ca. cons. lxv. viso quodam libello, col. ij. vers. item narrari debebat, li. j. & Alex. cons. lij. viso primo puncto, col. iij. lib. vj. & cons. lxv. quoniam omne datum, col. iiij. vers. tertiò quotiescunque, lib. vj.

Sibi imputet, qui cogitare debuit.

42 ¶Et præsertim, cùm id quod euenire potest, fit ex dispositione legis aut statuti: tunc enim hauddubiè id euenire posse, cogitare debuit: nec ei subuenitur, nisi id prospexerit, l. sed & si per Prætorem, §. si feriæ, ff. ex quibus caus. maio. & Cyn. in d. l. vltima. §. sinautem sub conditione. & facit l. Seruius, ff. quod vi aut clam, & l. diuortio, ff. de neg. gest. & l. si vina quæ in doliis, vers. planè, ff. de peri. & commo. rei vend. & quod scribit gl. in c. vl. in verbo, terminum, in fi. & ibi Doc. extrà. ne Præla. vic. suas. Archi. in c. alienationes, col. vlt. xij. quæst. ij. Bald. cons. clxxxij. locata fuit, col. vlt. lib. j. & consi. cclv. abbas fecit, circa medium, eo. lib. j. & Floria. loquens in casu nostræ consuetudinis, inter consil. Petr. Anc. consi. clxxj. quòd dicta domina.

De eadem re.

43 ¶Verùm apud Trecenses, c. clxj. consuetudo est, consanguineum retrahere volentem, debere soluere integrum pretium, etiam non solutum, nec cuius soluendi dies adhuc cessit: aliâs non admittitur. Apud Senones, cap. xlviij. de hac re in hæc verba scribitur, quæ libuit huc transcribere, *Item si aucuns achetent heritages, à payer à certains termes, le retrayant aura lesdictz termes, mais qu'il donne bonne seurté au uendeur de payer audict terme. Car le uendeur ne changeroyt son debteur, s'il ne luy plaisoit. Et si ledict retrayant ne le faict, il ne sera receu, s'il ne baille argent ou gaiges à l'achepteur, ou au uendeur.* Quæ omnia verba id summatim sonant, hoc in casu non esse admittendum consanguineum, nisi soluat, aut det fideiussores, vel pignus. Et eadem consuetudo est apud Borbonienses, capi. ccccclxx. &

Consuetudines de hac quæstione nostra.

Victriacenſes,ca.cxxvj.& Auxerrenſes,ſiue Altiſsiodorenſes,hoc eodem titulo,§.xviij.qui eſt omnium xlix.

44 ¶Pro quibus facit, quod in diuiſione ſocietatis non poteſt alter ſociorum, qui debita contraxit in cauſam ſocietatis,deducere pecuniam,quam debet in diem creditoribus : ſed ſufficit,vt ei præſtetur cautio ſoluendi,cùm dies ceſſerit,l.omne,& l.ſi ſocij ſumus,quæ confeſtim ſequitur,ff.pro ſocio,& l.cùm ſocij, ff.commu.diui.& voluit Angel.qui id trahit ad fratres diuidentes peculium,in l.frater à fratre,col.iij.verſi.in textu.ibi,& ſi,per illum text.in verſi.igitur & ſi,iuncta glo.in verbo,indemnis,& ibi Crotus in repe.col.vj.verſi.tertiò nota.ff.de condi.indeb.& Raph.Fulgo.conſil.ccix.duobus,col.ij.verſi.ex ea quoque.& quod tradunt Cy.& Bar.in l.certum,C.fami.erciſ.Et id quidem in caſu noſtro ſeruari ſatis æquum eſt,& eſſe ſeruandum tradit Maſuer.in tit.de empt.& vend.§.item ſi aliquis,in fi.& bene facit tex.in ſimili in l.ſi poſſeſſor hęreditatis,§.ſed & ſi ob venditionem,ff.de pet.hæredi.

Quādo cautio danda ſit, aut non danda, iudicātis religioni relinquitur.

45 ¶Ego verò intercedente venditore(nihil enim intereſt emptoris) id iudicis arbitrio relinquendum cēſeo:fretus autoritate Bal.qui in c.ſignificauit,circa medium,extrà de teſti.ſcribit,non ſemper eſſe cauēdum,ſed demum, quando iudex arbitratur id faciendum,per l.ſi creditores,ff.de priui.cred.& l.iij.in princ.ff.de condi.cau.data,vbi tex.eſt,vt ipſe dicit optimus.& facit etiam text.in l.fideicommiſſa,§.ſi quis illicitè,ff.de leg.iij.& in l.in omnibus,ff.de iud.& d.l.inter omnes,ff.qui ſatiſ.cogan. Et his duabus poſterioribus motus Franc.Aret.in l.ij.in princ.col.iiij.ff.ſolu.matri.dicit regulariter non eſſe cauendum,niſi ex iuſta cauſa.& glo.quoque in d.l.in omnibus,in fi.id etiam relinquit arbitrio iudicis.Quid enim,ſi conſanguineus admodum ſuſpectus eſt, vt non tutum ſit ei rei venditæ cedere non numerato pretio,ſaltem ſine cautione,exigendáne ea erit?iuxta ea,quę tradit glo.in d.l.inter omnes,in fi.& Bal.in Authen.hoc niſi debitor,in fi.C.de ſolutio,cum ſimi.Quid è diuerſo,ſi conſanguineus eſt admodum vir bonus, nec tamen poteſt reperire cautionem,quia fortè extraneus eſt: num ob id priuabitur beneficio retractus?& id iniquum eſſet,vt in ſimili dicit Bar.in l.ſeruum,§.ait Prętor,verſ.prętereà ſequeretur,ff.de procu.& Ro.conſi.lxj.Florētina,col.j.verſ. tertiò quia ſequeretur.Et facit,quod ſcribam infrà eo.ti.§.v.nu.1.

De eadem re.

46 ¶Vt tamen non omittam,quod ſcribit Paul.Ca.in l.ſtipulationum,la ij.in prin.ff.de verb.obl.iudicem poſſe ex arbitrio,cùm ſibi æquū videbitur,cauere,iubere etiam in caſu,in quo id iure ſcriptum non reperitur.ídque ex arbitrio ſibi à lege dato,per l.quòd ſi Epheſi,ff.de eo quòd certo loco.& idē videtur voluiſſe Io.Fa.in §.Prætoriæ,col.ij.verſ.quid ergo.Inſt.de diuer.ſtipul.At Ale.in d.l.ſtipulationū,poſt prin.putat,quòd ſi ęquitas reperitur ſcripta in Iure,licet non in ſpecie,ſed vel in genere vel etiam in ſimili,tunc iudex procedens de ſimilibus ad ſimilia,poteſt compellere ad cauēdum,per l.non poſſunt,ff.de legi.At ſi moueretur æquitate quadam,nec in eo caſu ſcripta,nec in ſimili,neminem eſſe cogendum,per l.placuit,C.de iudi.& c.vlt.extrà vt de tranſac.

47 ¶Tandem verò poſt hæc reperi Guid.Pap.hunc caſum aut certè non diſsimilem tractaſſe.conſ.clxj. Claudius Martini,de emphyteuta, qui vendidit emphyteuſim non præſenti pecunia,ſed certis temporibus ſoluenda:dominus autem vult retinere rem iure prælationis : an teneatur ſoluere pretium, non expectatis illis ſolutionis temporibus.Et credo (inquit) quòd non teneatur,ſed ſatis eſt,vt ſoluat tēporibus adiectis in vēditione : quia ſi emptori integrū pretiū confeſtim ſolueretur,cōſequeretur maius commodum,quàm emphyteuta,cui per terminos ſolui debet.Subdit tamē,id verum eſſe, ſi ſit facilis conuentu ad conſequendum pretium temporibus præſtitutis,iuxta d.l.ij. ff. qui ſatiſda. cog.Quòd ſi is primis temporibus non ſoluerit,ſubuenietur emptori aduerſus emphyteutam agentem ad ſolutionem pretij conditione ſine cauſa : quia licet dictus emptor teneretur actione ex vendito emphyteutæ ad huiuſmodi pretium, ea tamen cauſa, ob quam pretium ipſum petitur, reducta eſt ad non cauſam : cùm res ab emptore fuit per dominum iure prælationis auocata : quo etiam caſu competit condictio indebiti,& ſoluti repetitio,l.ſi fullo, ff.de condict.indebi. & quod ibi not. Barto.Subdítque,de hoc eſſe caſum apertum ſecundùm vnam lecturam glo.in l.Iulianus,ff.de condict.indebi.& ita tenere Angel. Aret. in l.vltima.in fin.ff.à quib.app.non lic. Et ideò(inquit)ad vitandum huiuſmodi circuitum,putarem veriùs dicendum,dominum debere ſe obligare,& cum fideiuſſoribus ad ſolutionem pretij faciendam emphyteutæ temporibus conuentis. *Hæc ille* propemodum.

48 ¶Nouiſsimè autem Carol.Molendi.in ſuis conſuetudi. Pariſien.commenta. titu.j. §.xiij.gloſ.viij. numero 5.hanc eandem quæſtionem adſcripſit in retractu feudali, ſimúlque in hoc retractu proximitatis,dicítque ſimpliciter, quòd ſi ſit tempus ſolutioni appoſitum in ipſo contractu venditionis, vel etiam ſeorſum, ſed per modum reformationis aut renouationis contractus, tunc prodeſt retrahenti, vt venditori profuiſſet ceſſante retractu : quia omne commodum & incommodum contractus transfertur in retrahentem. Si verò tempus datum ſit ſeorſum à venditione, & ex liberalitate venditoris, vel alia diuerſa cauſa, non prodeſt retrahenti : cùm huiuſmodi dilatio nihil habeat commune cum venditione, nec ideò cum retrahente. Ideò tenetur retrahens ſtatim ſoluere. Sed ſi quæratur,an debeat ſoluere emptori, an venditori : & idem dicendum eſt, ac ſi pretium eſſet ourè debitum, nondum tamen ſolutum. Ideò retrahens non tenetur illud ſoluere emptori : & ſi id fecerit,

cerit,non liberabitur à venditore,à quo in subsidium,emptore non soluente,posset conueniri hypothecaria, & fortè rei vendicatione,si fides de pretio non sit habita,vel fraudulenter extorta. Nisi si venditor consentiat solui emptori,quia tunc illi præcisè solui debet intra tempus à cõsuetudine præstitutum: aliâs consanguineus cadet retractu.At si non consentiat venditor, tamen consanguineus soluens emptori,euitabit periculum amissionis retractus,non tamen liberabitur à venditore, quin ab eo conueniri possit.Potest autem omne periculum euitare,& liberationẽ consequi consignando, per notata in l.acceptam.C.de vsur.& in l.obsignatione,C.de solu.Hactenus Molend. qui & in seq. quæst.quæ est in nu.7.dicit retrahentem debere cauere se soluturum venditori, cùm dies solutionis cesserit,& alia quædam ponit principalem quæstionẽ tangentia,quæ vix,vt verum fatear,intelligo. Sed si vis scire,an,& quando aliâs debitor in diem teneatur cauere se soluturũ die cedente,vide tex. glo.& Doc.prȩsertim Bal.in ij.lec.in d.l.in omnibus,ff.de iudi.& Cy.& eundem Bal.in l.vniuersa, C.de precib.Impe.offer.

49 ¶Sed dubium esse potest,an cùm hoc casu consuetudo requirit cautionem,aut si etiam Iure communi tenetur dare, vti placuit Guid.Pap.satísne sit consanguineo,dare cautionem iuratoriam, si aliam dare non possit (neque enim nostris tantùm Pictonibus,quod sæpe aliâs diximus, sed aliis quoque scribere,quantùm locus atque occasio permittere potest,statuimus.) Id quod intelligere poteris ex notatis à glo.Cy.Bar.Bal.Ang.Pau.Ca.& cȩteris,in l.vsufructu,quæ est iiij.C.de vsufr.glo.& Doc. in c.qua fronte,extrà de app.& in c.vlt.extrà de pign.& in c.ex partȩ,le j.de verb.signi.Bal.in Auth. cui relictum,col.ij.versi.sed quid de eo,& versic.attende hîc,& ibi Iason,colum.vlti.C. de indic.vidui.& eodem Bald.in l.j.§.j.in fi.C.de asser.tol.& in l.j.& ibi Paul.Cast. Alexan.Soci.& Iason latissimè in l.j.ff.qui satisd.cog.Ro.consi.ccccxxxix.circa primum,in vlti.dubio.& Fran.Aret.in l.ij. in prin.col.iiij.ff.solu.matri.cum aliis multis concord.adductis ab ipsis Alex.Soc.& Ias.ibi.Quibus adde Card.Alexand.in c.qua fronte,col.iij.versicu.glo.in verbo,cautione,extrà de ap.& Guid.Pap. Decisio.Delphi.clxxxix.circa materiam,& deci.ccl.sed si non potest, & ipsum Ias.in l.j.col.vlti.C. de procura.

Cum cautio dãda est, an & quando sufficit iuratoria.

50 ¶OCTAVO QVÆRO, Emptor post venditionem suppleuit primum pretium in ipsa venditione appositum,tanquam id non satis iustum fuisset:vtrùm consanguineus redimens soluere debeat emptori,non solùm primum ac principale pretium,sed & hanc pretij accessionem, siue supplementum.Quod videtur,per id quod in simili scribitur in l.debet,ff.de ȩdil.edic.vbi is,qui redhibet,non solùm debet recipere pecuniã,quam dedit:sed & si quid accessionis nomine dederit.Et in l.in tantũ, ff.de lib.cau.vbi is qui in libertatem proclamat,cùm se antè venundari passus esset,non solùm pretium,sed & quod pretio accessit,reddere tenetur.

Si emptor suppleuit pretiũ, an id consanguineus restituere debeat.

51 ¶Nam & hæc accessio pretij , siue malis dicere augmentũ,siue supplementũ siue additamentum,est eiusdem naturæ,& eodem iure regitur,vt primum,cui additum est,l.etiam,& ibi Bald.qui id trahit ad multas quæstiones,& alij,C.de iure dot.& l.inter,§.cùm inter,& ibi Alberi.ff.de pact.dotali.& l.j.& iterum l.si constante,& ibi Bald.C.de dona.ante nup.& l.si conuenerit, §.si nuda,& ibi Barto. Bal.& Pau.Cast.ff.de pign.actio.& l.si ex toto,in prin.& l.quod in rerum,§.si quis post,ff.de leg.j. & ibi concord.in glo.cum aliis multis si.& concor.à me latè collectis in repe.l.si vnquam,in verbo, donatione largitus,num.181.verùm quantùm ad tex.Quibus addere potes tex.in l.si proprietati,ff. de iure dot.vbi augmentum dotis dicitur eadem dos,non noua.& hoc ibi notat Bal.Ex quo fit, vt sicut valet donatio patris in filiumfamilias pro dote,l.Pomponius,ff.fami.erciscũ.ita & pro augmento dotis,vt voluit Fran. Are.in l.placet,col.ij.versi.extrà glo.ff.de acqui.hære.Ias.in rub.ff.sol.mat. Adde(inquam)& tex.in c.j.extrà ne sed.vacan.& in c.quanto,de censib.& in §.postquàm,xv.quæst. j.Quibus innixus Corn.cons.cccij.licet in propositione,col.v.versi.cõfert etiam,lib.iij.dicit supplementum legitimȩ,& aliud quoduis,assumere naturam eius,cui suppletur,siue adiungitur:& allegat etiam quædam ex suprà dictis iuribus.

Augmẽtum an sit eiusdem naturæ, ac id cui additum est.

52 ¶Adde etiam tex.in c.vlt.§.j.& ibi Domi.de cons.prȩb.lib.vj.& quod tradit Abbas Doc.antiquus, in c.per tuas,extrà de dona.quòd alienare de nouo non dicitur,qui iam factam donationem supplet. Quem refert,& sequitur Bald.in sua Marga.in verbo,alienatio,versi.vlti.& Bertha.in tractatu gabellarum,in iij.parte viij.partis prin.in ix.quæst. Atque etiam,quæ scripta sunt à Io.Mona. in c.dispendia,col.j.de rescri.lib.vj.Oldr.cons.ccxl.super eo,col.ij.versi.secundò tale ius.Signo.cons.lxv. quidam nomine Martinus,paulò ante finem. Albe.in l.de quibus,col.xlj.nu.165.ff.de legib. & in l. quia actionũ,ff.de prȩscr.verbis.Bal.in c.j.§.si quis de manso , col.ij.vers.opp.nam lege cauetur,tit. de contro.inuesti.Sal.in l.scimus,in prin.C.de inoffi.test.Raph.Fulg.consi.xl.dominus,col.ij.Card. Flo.in cle.statutum,in iij.oppos.de elec.Imo.consi.xxxiiij.visis & põderatis,in fi. Cæpol.consi.causarum criminalium viij.dicendum est,col.j.Soc.consi.cliij.pulchra col.ix.versi.respõdeo quod minus,lib.ij.& consi.ccliiij.visa,col.vlt.post prin.eo.lib.ij.& consi.ccxcvj.in præsenti,col.ij.versi.confirmatur,eo.lib.ij.Fran.Cur.seniorem cons.lvij.super eo,col.v.versi.his sic prȩmissis,& multis seq. Phil.Dec.consi.cxlj.ad plura,col.j.in ij.dubio.

De eadem re.

53 ¶Et ita quidem hæc procedunt,vt etiam ea,quæ sunt stricti iuris,ad augmentum trahantur. Nam d. l.etiam,C.de iure doti.& d.l.inter,§.cùm inter,ff.de pactis dota.loquuntur de contractibus,qui sunt

Quid in iis, q̃ sũt stricti iuris.

ſtricti iuris,l.quicquid,ff.de verb.obl.Sed & de ſentẽtia iudicis,vt ea trahatur ad augmentum,vt de ſententia iudicis patet ex l.ſi opus,vbi id nũcupatim not.Alb.ff.quod vi aut clam,& l.quamuis,iuncta glo.in verbo,perinde,ff.de bo.auto.iud.poſ.& l.ſed cum patrono,§.quamuis,in fi.j.reſpon.ff.de bono.poſ.Et de priuilegio quoque probatur in c.ex parte,extrà de deci.& voluit ipſe Albe.in d.l.ſi opus.Conſtat autem,ſententiam & priuilegium eſſe ſtricti iuris,vt de ſentẽtia traditur in l. Paulus,la ij.ff.de re iudi.& priuilegio in l.ſi quando,C.de inoffi. teſta. & alibi latius diximus. Et horum eſt optima ratio.Nam & aliàs acceſsio cedit principali,l.& ſi non ſint,§.perueniamus,ff.de auro & argen.leg.& acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis,ff.de reg.iur.& c.acceſſorium,eo.tit.lib.vj.& c.cùm dilectos , extrà de fi.inſtru.cum concor.vbique adductis à glo.& Doct.Et vide quæ dicam infrà tit.ſeq.in fi.in xxxviij.quæſt.verſi.tum etiam quia.

54 *De eadem re.* ¶Contrà quoque videtur ex text.in l.pacta conuenta,in fi.princip. ff. de contrahen. empti. vbi ſcribitur,quòd ſi omnibus integris manentibus , de augendo pretio rurſus conuênit , receſſum à priori contractu , & noua emptio interueniſſe videtur. & quod per eam l. tradit Bald. in l. item quod dictum eſt , §. j. ff. de in diem addi.& ſimilis text. in l.ij.ff.de reſcind. vendi.vbi ita ſcribitur,ſi quam rem à te emi,eandem rurſus à te pluris minorísve emero, diſceſsimus à priore emptione. Super quo tamen vide Angel.Pau.Caſt.& Recentiores in l.iuriſgentium,§.adeò,ff.de pactis,& Alexand.conſil.lxxix.circa primum,colum.penulti.in vij.dubio,atque etiam in x.libr. j. Et facit etiam text.in l. qui fundum,§.j.ff.pro emptore,vbi fundus emptus,& quod ei poſteà adiectum eſt,cenſentur eſſe diuerſæ naturæ,& noua præſcriptione,quantùm ad id opus eſt.Et quod etiam tradit Cy. poſt Petr.in l.j.verſicu.ſecundò quæritur,C.de fideiuſ.mino.quòd ſi minor vendiderit prædium,& dederit fideiuſſores,poſteà verò petierit ſibi ſuppleri , quod deerat ex iuſto pretio , committitur ſtipulatio aduerſus fideiuſſores , quamuis res non exeat è manibus emptoris , quia propter illud ſupplementum cenſetur eam habere ex noua venditione , per textum in l. ſi fundus , §. j. verſiculo cùm igitur, ff. de euict.

55 *Adiectio uel detractio rẽ nouam efficit.* ¶Et quod etiam dicimus quòd cùm quid additur vel detrahitur,id rem nouam efficit,l.Ius ciuile,& ibi Guil.Barto.Bald.& Alberi.ff.de iuſtit.& iure,& l.cùm in plures,§.lege dicta,ff.locat.& l.Valerianus,ff.de Prætor.ſtipulat.& l.vltima.C.de nouatio.& voluit per ea iura Bald. conſil. ccccxxxvj. quæritur ſi factum fuit,circa medium,lib.j.Cui adde & text.in l.j.§.ſi quis ſimpliciter , verſicu.cùm adiicit,& ibi Angel.& alios,ff.de verbo.oblig.& in l.tribunus,§.vltimo. ff.de teſta. mili. & gloſ.in cap.hi qui autoritate,& ibi Petr.Ancha.de præben.libr.vj.Barto.Bald.& omnes in l. edita,dum loquuntur de emendatione libelli,C.de eden.Albe.in l.ſæpe,colum.ij.ff.de offi.Præſid.Bald.in l.pen. ff.de excu.tut.& in l.ſi conſtante,circa medium.C.de donatio. ante nupti.& in l.ſi à te,poſt princip. C.de pactis inter empto.& vendi.& in l.non dubium,col.iiij.verſi.ex hoc infertur,quòd ſi ille,C.de legi.& conſil.cccxxvij.pridie,col.iiij.verſicu.videtur igitur,lib.j.& conſil.cccxlviij. factæ fuerunt, colum.iij.verſic.item ille qui adiicit,lib.j.& conſil.cxlij.quidam dominus Paſinus,*colum.j.lib.ij.*& conſi.ccxv.proponitur quod inueſtituræ,col.iij.quæſtio eſt,eod.lib.ij.Ang.in l.& quia,col.vlt.ff.de iuriſ.om.iud.Pe.Anc.conſi.liiij.apparet,col.j.Ro.conſi.xlv.ſuper eo, Alex.conſi.clj.in cauſa Bartolini.in prin.lib.vj.Soc.conſi.lxxxvij.penſatis his,col.vlt.lib.iiij.Ex quo etiam fit,vt ſi veteri inſtrumento aliquid addatur,debetur noua gabella,quam vocant,tanquam de nouo inſtrumẽto,vt voluerunt Anto.& Io.Ana.in c.Iudæi,quod eſt iij.per gloſ.ibi,extrà de Iudæ. De quibus tamen vide,quæ dicam infrà tit.ſeq.in fi.quæſt.xxxviij.

56 *Contractus diſceßio nõ præiudicat ijs quibus eſt ius quæſitum.* ¶Conſtat autem,nouum contractum alteri non præiudicare,cum quo initus non eſt , l.vltima.ff.de pactis.Bart.in l.in diem,ff.de aqua plu.arc.Bald.conſi.ccclxxj.Mathiolus,lib.j.cum ſi.nec item contrahentes poſſe perfecto contractu ab eo diſcedere,in præiudicium eorum,quibus ex eo ius eſt quæſitum,ſine eorum conſenſu,l.ſicut,§.vltimo.ff.de nouati.& l.id quod noſtrum,ff.de regu.iur.cui regulæ,tanquam firmamento,debere nos inhærere,affirmat Bald.conſil.cccxxvij.pridie,col.vlt.lib.j. Idque,etiam ſi id ius ex eorum contractu manarit,vt probat d.l.vltima, de pactis , & l.ſi poſt mortem,§.vltimo.ff.de bo.poſ.contra tab.& d.l.ſi conſtante,§.exceptis,C.de dona.ante nupt. vbi Bald. not.quòd quando ex contractu,vel occaſione cõtractus per diſpoſitionem legalem eſt ius quæſitum alicui tertio re vel ſpe,non poteſt ab illo contractu recedi , in eius non conſentientis præiudicium.& l.apud Iulianum,& quæ ibi not.Bal.Ang.Imo.Pau.Ca.& Recentiores,ff.de leg.j.& quod not. glo. & Doct.in l.certi condictio.§.ſi nummos,ff.ſi cert.pet.& latè Cor.conſil.lxv.col.ij.& ſeq.lib.iij.& Iaſon conſi.ccxiij.in præmiſſa,col.iiij.verſi.confirmantur prędicta,lib.ij.& dicemus latius infrà tit. procedente,§.j.in verbo,*feront preferez*,nu.20.neque id quidẽ mirum,& ſeq.Nec alteri per alterum iniqua conditio afferri debet,l.non debet,ff.de reg.iur.

57 ¶Quid plura? nam vt propiùs accedamus ad hunc noſtrum caſum,Guil.Cu.cuius quanta ſit autoritas,vbique videre poſſumus apud Bar.& Alb.qui ad illum paſsim tanquã ad ſacram anchoram,confugiunt.Guil.(inquam)Cu.in d.l.iuriſgentium,§.adeò,ff.de pactis,quęſtionẽ ponit,huic noſtrę tam ſimilem,quàm ouum ouo.Quidam(inquit)emphyteuta vendidit fundum : poſteà vult minuere vel augere pretium:an id poſsit in præiudiciũ domini.Et refert,quoſdam diſtinguere, dominúſne ſciebat huiuſmodi venditionem,nécne:vt primo caſu poſsit,ſecundo minimè,per l.ſequitur,§.Labeo,ff. de

de vſucap. Verùm id ſibi non placet,per quædam iura ibi allegata. Subiungit,alios dicere,non poſſe prȩiudicari domino in augendo pretio,in minuendo contrá.Sed nec hoc ei placet,per l.ſi dubitetur j.reſpon.ff.de fideiuſ.Tandem verò cōcludit,neutro caſu fieri præiudicium domino,cui iam ius erat quæſitum:etiamſi id fiat ante rei traditionē,per quȩdam ex iuribus ſupra à nobis citatis.& eum nuncupatim ſequitur ipſe Alb.in d.§.adeò,col.vlt.Nihil autem magis ſimile eſt,quàm retractus proximitatis retractui rei feudalis,& ferè ſemper æquo paſſu procedunt.

58 ¶Nec obſtant allegata in contrarium , quia loquuntur & intelliguntur , quantùm ad eos qui contraxerunt,non autem quantùm ad alios,quorum intereſt:quibus ipſi contrahentes poſteà prȩiudicare non poſſunt,vt diximus. Alioquin enim hoc in noſtro caſu liberum eſſet, contrahentibus tantum pretium , quantum vellent , præter primum adiicere , & ita conſanguineum à contractu repellere, tanto ſcilicet pretio deterritum:quod iniquum foret,arg.l.in fundo, ff.de rei vendi.& l.ſi ſeruos,ff. de pigno.act.& l.ſed an vltro,§.j.ff.de nego.geſt.& quæ dicemus infrà,titu.ſeq. *de retraict conuentionel*,§.vij.in gloſ.j.nume.5.ſecundò declara. Nam & aliâs augumentum non ſortitur naturam principalis,cùm eſt præſumptio fraudis aduerſus tertium,gloſ.in Authent.ſed iam neceſſe , C.de donat. ante nupt.Barto.in l.ait,§.j.quem legit cum princi.ipſius l.ff.quæ in fraud.cred.& in l.j.colum.vlti. C.de iure fiſci,lib.x.Pau.Caſt.conſi.ccxc.viſis his,quȩ ſuprà narrantur,colum.iiij.verſicu.item allegatur,lib.j.

Augmentū non ſortitur naturam principalis , ſi ſit præſumptio fraudis.

59 ¶Vt interim omittam ea,quæ diximus,augmentum,ſiue ſupplementū eſſe eiuſdem naturæ & iuris, vt principale,procedere,cùm eadem eſt ratio,non cùm diuerſa eſt:vt per d.l.qui fundū,§.j.ff.pro empto.voluit Corn.conſi.ccxl.in prȩſenti cōſultatione,col.vlt.verſi.nec obſtat quòd augmentū lib.iij. Et generale eſt,vt acceſſorium non ſequatur naturam principalis,cùm ratio vtriuſque diuerſa eſt, l. & ſi is,& ibi Bal.C.de prædi.minor.& l.ſi tibi,§.de pignore.& ibi quoque Bald.ipſe,ff.de pactis,& voluit Bart.in l.ita ſtipulatus,in xij.oppo.ff.de verb. obl.Bal.in l.non dubium,in xiiij.oppo.C.de legib.Alex.conſi.iiij.circa primum quæſitum,col.vj.verſi.nec mirum,lib.j.Soci.conſi.xlj.in præſenti conſultatione,col.vj.verſi.poſſet quis ad prædicta,lib.iiij.& latè Philip.Dec.in d.l.cùm principalis, ff.de reg.iur.

Nec cùm eſt diuerſa ratio.

60 ¶Vide igitur,Lector,an hîc ſit diſtinguendum,vtrúmne id ſupplementū factum fuerit incontinenti, omnibus adhuc integris manentibus:& tunc infecta cenſeatur prior venditio,adeóq; poſterior conſiſtat,quaſi nulla præceſſerit,vt nuncupatim ſcribitur in d.l.ij.ff.de reſcin.vend.à quibus verbis non admodum diſtant verba d.l.pacta conuenta,ff.de contrah.empt.quæ nos adſcripſimus ſuprà nu.54. contra.Prȩſertim quia quod incontinenti factū eſt,ineſſe cenſeatur ipſi contractui,d.l.iuriſgentium, §.quinimo,ff.de pactis.& l.lecta,ff.ſi cer.pet.cum multis concor. à me adductis infrà ti.proximo,§. j.gl.v.in verbo,in limine contractus,nu.1.& ſeq. & in repe.l.ſi vnquā,in verbo,donatione largitus, nu.101.ſed & hoc tamen.C.de reuo.dona.Ideóque hoc caſu haud dubiè conſanguineus teneatur reddere pretium,quod poſtremò placuit.

Quid,ſi ſupplementum fuerat factum incontinenti , rebus integris.

61 ¶An verò rebus non integris:quo caſu infectam emptionem facere non poſſumus,vt eadem l.ij.ſcribitur.Et tunc intereſſe,vtrùm hæc adiectio pretij fiat ex ſententia iudicis,cùm ſcilicet emptor intentaſſet remedium l.ij.C.de reſcin.vendi.aut aliud competēs:iudéxque pronuntiaſſet,ſupplendum eſſe pretium,& id quidē ſine colluſione partium:& tunc debeat conſanguineus id cum priori pretio reddere:cùm ſententia in conſequentiam ei obſit,vel inuocato,arg.l.autore,C.de euic.& l.Papinianus, §.ſi ex cauſa,ff.de inoff.teſta.& l.contractu,ff.de re iud.& quod not.Ang.in l.in cognitione,in fi.per glo.ibi.ff.de ſenatuſc.Sylla.& idem Ang.Imo. Raph.Alex.& Iaſon & cæteri Recentiores,qui afferunt concor in l.filiusfamilias,§.diui,ff.de leg.j.& Alex.qui concor.quoque adducit,conſi.clvj.puto eſſe verum,per totum,lib.ij.& Philip.Deci.conſi.cccxlij.in cauſa partus,col.vlt.Qubus adde Mart. Laud.Iac.Alua.& Card.Alex.in c.j.§.quid ergo.ti.de inuen.de re.ali.fac.ex quibus intelliges,id verum eſſe,niſi probaretur colluſio,quod iam diximus.

Quid , ſi factū fuerit per ſententiā iudicis.

An conſanguineus ad id ſit uocandus.

62 ¶Idémque,ſi in ius vocatus,non expectata ſentētia ſuppleuerit,cùm verè lȩſio eſſet vltra dimidiam iuſti pretij:neque enim tenetur temere litigare. & malam iniuſtámque cauſam tueri , & defendere, per not.à Barto.Bald.in l.Herennius,§.j.ff.de euic.Bald.in l.emptor,& in l.ſi cùm quæſtio , C.eod. titu.Ioan. And.& aliis in c.ſi venditori,extrà de empt.& vendi. & quæ ſtatim dicemus. Nec ſponte id feciſſe videri poteſt,qui ad id à iudice cogi potuiſſet,licèt aliter coactus non fuerit:vt pulchrè voluit Pet.Ancha. conſil.clix.rationes,colum.ij.verſicu. quartò hoc probo , & poſt eum Franci.Aret. conſil.xxiiij.quartuor dubia,in ſecundo dubio,verſic.prætereà ad hoc.vbi & ex hoc dicunt,conſanguineos,qui nullo præeunte iudicis præcepto,compromiſerunt,id videri feciſſe coactos , cùm ad id tenerentur ex ſtatuto. & in id multa allegant , & inter cætera optimum text. in l. nouiſsimè,§.j.ff. quod fal.tuto.auto.in illis verbis.quid enim ſi compulſus , aut metu ne compelleretur,autoritatem accommodauerit ? & quod ibi not. Bald.paria eſſe aliquid fieri coactè , aut timore coactionis , per eum text.Quibus adde alia multa ſi.collecta à Fel.& Philip.Deci in c.cùm M.Ferra.illo colum.xj. verſicu.an autem liceat,hoc colum.xij.verſicu.ſecundò Alb.extrà de conſti.& eodem Dec.in l.j.colum.vlti.C.de eden.& in l.velle,poſt princip.ff.de reg.iur.& conſil.clxxviij.in cauſa quæ proponitur,colum.vlti.

Quid,ſi nō eſt ſententia , ſed erat læſio ultra dimidium iuſti pretij.

Sponte non facit,qui cogi poteſt,etiā ſi aliter nō cogatur.

Quid, si læsio erat intra dimidium.

63 ¶At si sponte ipse emptor suppleuerit:& tunc aut res ipsa non exigebat supplemētum,quia nulla interuenerat læsio:& hoc casu nemo non negabit consanguineum non teneri ad restitutionē huius supplementi omnibus modis spontanei.Aut verò lęsio re vera interuênit,& emptor sponte bonā fidem agnoscēs suppleuit.Et videri posset,nō id sibi fraudi futurū,ar.l.at qui natura,§.cùm me.& ibi Alb. ff.de neg.gest.& l.emptorē,in prin.& ibi gl.in verbo,posse,Doc.ff.de act.emp.& l.Quintus,etiam in prin.ff.manda.Nam & quilibet tenetur bonam fidem agnoscere,etiam rei alienæ administrator, l.quoties,§.sicut,ff.de admi.tut.& l.qui solidum,§.etiam,ff.de leg.ij.& Alber.in l. præses,in fi.C.de transac.& in l.properandum,in prin.col.xij.versi.item tutor,C.de iudi.cum his,quæ latiùs diximus in repe.l.si vnquam,in verbo donatione largitus.nu.164.intellige & quintò.Quibus adde glo.in l. ij.in verbo,instantia,& ibi Cy.in ix.quæst.C.de iur.calum. emptorē posse bonam fidem agnoscere, & nihilo minus agere de euic.quod etiam adstruunt ij,quos citauimus in præcedenti versic.& quod etiam tradit Pet.Anch.consi.cliiij.quia primò,col.j.& quod latè tractat Pan.in c.vlt.col.pen.vers. quartò glo.extrà de præscrip.an prælatus teneatur bonam fidem agnoscere.

Bona fides an & à quibus agnosci debeat, vide lxv.

Rursus de læsione intra dimidium.

64 ¶Sed in hoc illud animaduertendum est, quia aut læsio est supra dimidium iusti pretij, quo casu actio de iure competit, & possunt ideò habere locum,quæ diximus. Aut est infra illud dimidium,& tunç licèt actio in foro contentioso non competat, cùm liceat intra eos limites contrahentibus sese decipere,l.in causæ,§.penul.ff.de minori.id tamen non obtinet in foro,quod conscientiæ appellant, secundùm Inno.Ant.Pan.Io.Ana.& Fel.in c.in ciuitate, extrà de vsur.cum multis concor.à me latè adductis in nostris Legibus connubialibus in l.ix.versic.ex quibus palàm est, cum multis seq. Quid igitur faciet emptor,quem conscientia huiusmodi læsionis exagitat, atque eius cura remordet? expectabítne annum retractus? At fortè interim morietur. An satis erit admonere consanguineos? at quos? cùm fortè numerus,vt assolet, sit infinitus.nam agnotio genus,& familia cuiusque, est veluti quædam ciuitas,vt ex Aristotele dicit Bald.consi.l.in primis videndum est,col.ij.lib.iiij. Ideóque is numerus emptori certus esse non posit,propter difficilem numerationem,vt videre est, & in simili dicit l.vsufructuarius venari,§.si viuariis,ff.de vsufr.& Bald.loquens de pauperibus vnius ciuitatis, in repe.l.j.col.iiij.versi.sed quæritur quare pauperes,ff.de leg.j.& Pau.Cast.loquens de repręsaliis, cons.lxxviij.super eo quod primo loco,col.ij.vers.breuiter,lib.j.& facit etiam tex.in l.in ratione,§. si filio,ibi,propter calculi confusionem,ff.ad leg.Fal.& in l.j.§.prętereà,ibi,ita sint permistæ,vt impossibilem separationem effecerint, ff.de separa.& in l.si alieni, ff.de solu. Nec si omnes admoniti fuerint,fortè satisfacient.

Difficultas numerādi, & separandi,

Rursus de bona fide agnoscenda.

65 ¶An igitur ipsemet satisfaciet? At non tenebitur consanguineus reddere iure fori,non magis quàm ipse emptor tenebatur:nec licuit emptori in præiudicium alterius bonam fidem agnoscere, vt dicit Bal.consi.ccxlix.li.j.repetito consi.cccc.lib.iiij.cuius in vtroque loco initiū est,in libris thesaurariæ, col.ij.per tex.in l.si quis ex argētariis,in illis verbis,humilis & deploratus,ff.de edēdo,& d.l.Quintus,ff.manda.Nam nec officialis publicus potest agnoscere bonam fidem,etiamsi eius arbitrio negotium relictum sit,nisi ea iuncta sit obligationi,per notata à Bar.in l.j.§.hæc verba,ff.ne vis fiat.vnde nec vnum quidem nummum potest soluere ex æquitate capitis sui,l.si is cui, §.Flauius,ff.de solu.vt tradit Paris Pute.in trac.de syndicatu,in verbo,arbitrium,col.vlt.versi.officiales.

Culpā luat, qui culpam cōmeruit.

Iterum de bona fide.

66 ¶Sibíne igitur emptor imputabit? quòd ab initio non iusto pretio emerit, vt sic solus culpam luat, qui & ipse solus culpam commeruit:& ibi tantùm sit pœna,vbi & noxia est,l.sancimus,C.de pœnis, & c.quæsiuit,extrà de his quæ fi.à maio.par.capit.& ibi concord.Quibus adde optimum text.in l.si communis,ff.de noxa.act.vbi qui sui facti nomine pœnam meruit,ab alio etiam socio quicquā non debet cōsequi.Sed id obtinet,si dolo ipsius aut aliâs ex proposito ea læsio interuenerit. At si re ipsa, eo nec sciente,nec impellente,sed incogitante læsio interuenerit,nihil est quod timēdum sit in foro conscientiæ,si credimus Calde.in repe.c.nauiganti,col.v.versi.tertiò oppon.contra duos,& ibi Pahor.col.vlt.extrà de vsur.cum aliis multis concor.à me adductis in d.ix.Lege connubiali,versi.illud tamen quod diximus,

De eadem re.

67 ¶Pręsertim cùm si non nisi petita restitutione,aliquid auocari à me potest, non teneor in foro conscientiæ,si non ea petatur,ex sententia Inno.in c.quia plerique col.ij.versi.sed quid dices, de immunitate ecclesia.& in c.cùm olim,& ibi quoque Host.& Io.And.& omnes in verbo,deductiones, extrà de censib. & Alex.consi.lxvj.visa facti narratione,col.ij.versi.& posito,lib.vj. Sed id quomodo intelligatur,videbis,ne erres,apud eundem Innoc.in d.c.quia plerique.Quanquàm Imo.in c. Apostolicæ,super glo.in verbo,præscriptione,de donat.tradit simpliciter, emptorē qui scit contractum posse rescindi,esse in mala fide,nec posse rem præscribere,per l.in causæ,la j.§.vltimo.ff.de minori. & sequitur Alex.secum ipse pugnans,consi.liiij.circa primum,col.vlt.eo.lib.vj.vbi nuncupatim loquitur in casu d.l.ij.C,de rescind.vendi.licèt Ant.in d.c.Apostolicæ,dicat se non recordari,vbi id sit decisum,nec decidat.

Consuetudines in casu nostræ quæstionis.

68 ¶Verùm,vt id caput finiam,apud Cenomanenses consuetudo est in hunc casum nostrum expressa,c. consuetudinum eius loci ccclxxv. quo cauetur, id supplementum factum sine fraude ante citationem factam in causa retractus,aut manus iniectionem, id est,saisimentum, siue saisinam, vt vulgò loquimur, appositam in rem venditam, donec emptor reperiatur, accedere pretio venditionis,

debereq

deberéque consanguineum retrahentem id restituere. Quo in loco commentarij nihil omnino dicunt. Et eadem est apud Andegauenses, c.ccclxv. nisi quòd addit autoritatem iustitię: & Borbonienses, c.ccccxxxj. & Niuernenses hoc tit. c.xij. nisi quòd non loquitur de manus iniectione, sed tantum citatione. Et de hac quoque quæstione aliquid tetigit Carol. Molen. in consuet. Paris. ti. j. §. xiij. glo. viij. in j. quæst. vbi videbis.

69 ¶NONO QVÆRO, quid si emptor vltra pretium venditionis in ipso cótractu, & eodem vestigio, mutuauit véditori viginti aureos: (id enim aliquando factum vidimus) vtrum consanguineus veniens ad retractum, teneatur reddere illos viginti aureos, saltem actione sibi cessa ab emptore in venditorem. Quod videtur: nam id mutuũ, quod factum est contéplatione venditionis, est pars pretij. l. fundi partem, ff. de contrah. emp. & c. cùm Ioánes, extrà de fide instr. cum aliis concor. adductis infrà tit. seq. *de retraict conuentionel*, in rub. nu. 18. quartum quod in ea, & seq. Nam & hinc fit, vt venditio non debeat censeri facta fuisse eo tantùm pretio, quod venditioni attributũ est, sed & possit rescindi ob eam rem, cuius contemplatione facta est, l. cum te, C. de pactis inter empto. & vend. fac. Et in hac senténtia fuisse Pet. refert Gerar. Bago. in sua disputatione retractus, vers. quęro quidam fœnerator, per quędam ex dictis iuribus & rationibus. & mox subdit, Pet. Ra. tenuisse, consanguineũ non teneri mutuum reddere, sed vtilitaté ipsius, scilicet quãti interest emptoris non mutuasse. illud enim esse partem pretij, l. ratione, §. vendere, qui est j. ff. ad leg. Falc. Et nihil prætereà dicit. *Si emptor mutuauit, an consanguineus id mutuũ reddere debet.*

70 ¶Quid tamen, si aduersus hæc quis ita dicat: Aut mutuum illud non est factum contemplatione venditionis, & nullo illius respectu: & tunc nihil ad venditionem pertinet, nec propterea ad retractum: aut fuit factum illius contemplatione, quod præsumitur, cùm simul vtrunque factum fuerit, per ea quæ dicta sunt, & quæ dicemus infrà titu. procedente, *de retraict conuentionel*, §. j. in verbo, in limine contractus, & diximus etiam in repet. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, num. 101. sed & hoc tamen, & sequen. C. de reuoc. dona. & probat etiam text. in l. si venditor, §. vltimo. in fi. ff. de ser. expor. & glo. in d. l. fundi partem, in verbo, vendidisti. ff. de contrah. empt. Sed aduertendum, quòd ea glos. malè collocatur super primo verbo, vendidisti, quod est in princ. eius l. sed debet poni super secundo cùm dicitur, fundum vendidisti, vt clarè liquet. Si igitur (vt repetamus) id mutuum factum est ob venditionem, tunc videtur esse vsurarium, cùm debeat esse merè gratuitum, iuxta illud Lucæ 6. Mutuum date, nihil inde sperantes. & not. glo. Bart. & alij in casu simili in l. rogasti, §. si tibi, ff. si certpetat. & Bald. post alios Antiquiores, in l. cùm allegas, col. ij. versic. sed hîc dubitatur. C. de vsur. cum simi. Quomodo igitur emptor poterit allegare suam turpitudinem, vt id mutuum à consanguineo, aut quod eius interest, exigat, l. cùm profitearis, C. de reuo. dona. & c. inter dilectos, extra de dona. cum si allegatis suprà in eadem glo. in ij. quæst. *Mutuum date nihil sperãtes.*

71 ¶Nisi dicas, id quod interest etiam ex mutuo, non haberi pro vsura, vt not. glos. & Doct. in l. j. C. de sum. tri. & in l. curabit, C. de act. empti. & in l. ij. C. de vsur. & in cap. conquestus, extrà eod. & glos. in c. quoniam multi. xiiij. quæst. iiij. & Bald. consil. cccclxxix. factum super quo, colum. ij. versic. in contrarium videtur, lib. j. & consi. cccxcv. ius naturale, post princip. lib. v. Cardi. Flor. consi. lxxviij. amice. Alexand. consi. cxlvij. perspectis instrumentis, colum. j. lib. v. Corne. consi. cxiij. visa petitione, ante fi. lib. iij. & Soci. consil. cxxxiij. profectò, colum. j. lib. j. quod repetitur consil. clxxiiij. libr. ij. cum aliis concord. collectis ab Alexand. consi. ccxxij. super titu. quæstionis, colum. j. lib. ij. & Ias. cons. clj. contra consultationem, in fi. lib. iiij. & Steph. Bertran. consi. cix. etiamsi verum sit, lib. iij. Philip. Melancth. in Epitome moralis Philosophiæ. Idque etiam si solum intersit ratione lucri cessantis, saltem in iis qui negotiari solent, per text. in l. non vtique, §. vltimo. ff. de eo quod certo loco. & voluit Inno. in c. sacro de senten. excommuni. Cy. in Authenti. ad hæc, in penulti. quæst. & ibi Bald. colum. ij. versicu. sed quid. in vsura. & Sal. C. de vsur. Ioan. Calde. in c. nauiganti, in iij. quæstio. extrà eod. titu. Barto. in l. j. colum. ix. versicu. venio ad vltimam partem. C. de senten. quæ pro eo quod inter. Petr. Ancha. Panor. & Ioan. Ana. in d. cap. conquestus, eundem Petr. in clemen. j. §. sanè, de vsur. & in cap. peccati venia, in vj. quæstio. princip. de regu. iuris, lib. vj. & consil. cxviij. in quæst. quæ vertitur, colum. ij. Panor. in c. p. & g. in princip. de offic. delegat. & in c. dilecti, in vlti. notab. de foro competen. & in c. cùm venerabilis, colum. iij. versicu. aduerte an vsuræ, de excep. & consil. lxiiij. venio ad primum, colum. iiij. versicu. valuit insuper, lib. j. Rapha. Co. consil. cxxxix. P. laicus, colum. vlti. Franc. Aret. qui alios allegat, consil. ix. eleganter & verè, colum. vlt. Alexan. d. consi. ccxxij. colum. j. & iterum vlti. libr. ij. & consil. cxlj. viso themate cum dubiis, colum. j. libro v. & consil. xxxj. viso themate prædicto, colum. j. post princip. & iterum colum. iij. versicu. secundò non obstat, libr. vj. & consil. lij. viso primo, colum. ij. eodem libr. vj. & consil. lxxvij. viso processu. colum. vlti. eodem lib. vj. & consil. cc. perspectis, colum. j. eod. lib. vj. Corne. d. consil. cxiij. colum. vlti. lib. iij. Guid. Pap. in tracta. de contractibus illicitis, colum. ij. versicu. sed circa hoc quæro. Philipp. Deci. qui & alios quoque citat, consil. xxxix. iuridicam, colum. ij. versicu. nec obst. si dicatur, & consil. cxj. cuius superscriptio incipit, de illo qui vendit, colum. iij. versiculo tertiò generaliter. De hoc tamen vltimo vide omnino eundem Dec. qui id non admittit, in d. cap. cùm venerabilis, colum. v. versiculo & istud interesse, de except. & ante eum Soci. in l. de diuisione, colum. vltima, versicu. aliquando & sextò, ff. soluto matrimonio. *Quid in lucro cessante.*

Allegatio turpitudinis.

72 ¶Aut etiam, nisi dicas hunc emptorem posse allegare suam turpitudinem excipiendo, cùm tractet de damno vitando, ex sententia ipsius Phil. Dec. consi. dlxxxvij. coram magnificis, col. vlti. versi. ad hoc respondetur. Sed id parum tutum est, quia non ita simpliciter intelligitur, vt dicit Deci. si is est, sed tum demum, quando ea turpitudo excipiẽdo allegatur aduersus participem ipsius turpitudinis, non aliâs: vt voluit Ioan. Andre. in addi. Specu. tit. de donatio. §. j. versic. item pone aliquis, Bart. in l. iusiurandum quod ex conuentione, §. procurator, colum. penul. versi. & pro huius declaratione, ff. de iureiur. Sal. in l. aliâs. colum. penul. eod. tit. Anto. & Panor. in c. cùm super, extrà de concess. præben. Alex. post alios Antiquiores, in l. de tutela, colum. ij. C. de in integ. restit. & consi. lix. viso instrumento, ad fi. lib. j. quod repetitur consil. xxxix. lib. v. nisi quòd huius initium est, viso statuto, & Cæpolla caussarum criminalium consil. lviij. Franciscus, col. ij. versi. secundò respondetur. Franc. Aret. consil. lxv. in præsenti consultatione, col. vlti. versic. amplius si hæres & latè Fel. in c. lator, col. j. extrà de re iudi. An autem, & quando, & quomodo aliâs quis possit allegare suam turpitudinem, aut fraudem, vide omnino Panor. in d. c. cùm super, & Soc. consi. cclxiiij. visis in instrumẽto, col. iij. versi. circa primum & multis seq. per iiij. aut v. col. lib. ij. præter eos, quos tibi suprà citauimus hac eadem glo. nu. 24. sed aliud est, & seq.

Si res uendita sit centũ libris simpliciter, an consanguineus reddet Turonenses, an Parisienses.

73 ¶DECIMO QVÆRO, Res vendita fuit centum libris, nec additum fuit Parisiensibus, aut Turonensibus: consanguineus autem retrahens, vult dare Turonenses, quia minoris valent: emptor petit Parisienses: quis iustiùs induit arma. Et sanè text. habemus in l. semper in stipulationibus, ff. de regu. iuris quòd si non apparet in contractibus, quid actum sit, id sequi debemus, quod in regione, in qua id actum est, frequentatur. Quo in loco Accursius ponit speciem huic nostræ omnino similem: Si vendo (inquit) tibi rem quampiam decem libris, & tu dicas sensisse de Veronensibus, ego de Imperialibus, si non constet quid actum sit, mos regionis spectandus est. Si autem in ea regione vtraque moneta æqualiter in vsu est, minor spectabitur: nam in ea l. subiungitur, quòd si mos regionis non appareat, quia varius est, ad id quod minimum est, redigenda summa est. Id quod etiam optimè probatur in l. nummis, ff. de leg. iij. vbi ita scribitur, nummis indistinctè legatis, hoc receptum est, vt exiguiores legati videantur, si neque ex consuetudine patrisfamiliâs, neque ex regione vnde fuerit, neque ex contextu testamenti possit apparere. Hęc ibi. Quæ si obtinent in testamentis, multò magis in contractibus: cùm in testamentis plenior fiat interpretatio, l. in testamentis, ff. de regu. iur. & c. cùm dilecti. in fi. extrà de dona. Et ita etiam tenet Pet. Iac. tit. de cer. cond. gener. ex stip. §. j. versi. sed quid si non fuisset.

Verisimilitudo in primis inspicienda.

74 ¶Sed hęc ita intellige, vt tamen ante omnia inspiciendum sit, quod verisimilius est, per l. obscuris, ff. de regu. iur. vbi ita scribitur, in obscuris, inspici solet, quod verisimilius est: aut quod plerunque fieri solet. Quo etiam loco ipse Accur. eandem speciem pro exemplo posuit, asseritq; quod diximus, scilicet id primo loco inspiciendum esse, quod verisimilius est. Si enim (inquit) res vendita digna erat, quæ venderetur decem libris Imperialibus, aut maiori pretio: non est verisimile cõtrahentes de vili moneta egisse, nec è contrario. Id quod etiam dicit in d. l. semper in stipulationibus, ibi, item actum intellige, & Guli. à monte Laud. in c. inspicimus, de reg. iur. lib. vj. & Alex. consi. xxxiij. consideratis verbis, col. ij. lib. vj. Ad quod etiam facit, quod in simili dicit glo. notab. in l. j. §. j. in verbo, agẽdo, & ibi Bar. ff. de superfi. de qua re & nos diximus suprà in ij. quęst. huius glo. vers. j. in fi. Et facit etiã alia glo. quæ verisimilitudinẽ anteponit cæteris coniecturis, & rationibus, quibus rem dubiam interpretamur, in l. veteribus, in glo. magna ante fi. & ibi quoque Bart. Bald. in addi. & Ang. ff. de pactis, cum aliis concor. à me adductis in repe. l. si vnquam, in prin. nu. 54. ex hoc albo, C. de reuo. dona.

75 ¶Cæterùm si plura scire velis de hac nostra quæstione, vide Oldra. consil. clxviij. ad primam quæstionem, in j. ij. & iij. dubio, & Pet. Iac. titu. de certi condic. generali ex stipulatione, col. j. versic. sed quid si non fuisset, & Sal. in l. quicunque, colum. ij. versi. sed pone quòd statutum, C. de seruis fugi. & Alex. consil. xxj. visis his, per totum, lib. j. quod repetitur consi. xxxvij. lib. v. & omnino Maria. Soci. scriptorem copiosissimum, vbi semel animum ad scribendum appulerit, consil. vj. prædicta consultatio, col. penul. versic. quæritur quid iuris, & Barpto. Soci. dignum tali patre filium, consi. cxlvij circa primum, col. iij. vers. circa secundum, lib. ij. vbi & abundantissimè tractat, an legatum quodpiam sex millium florenorum intelligatur de largis, an de grossonibus, vt ipse appellat, an & de minimis: & multa allegat in omnem partem, quæ huc non minimum pertinent. atque etiam Corne. consil. ccxliiij. videtur prima facie, col. vj. versi. viso hactenus, lib. ij. ex quibus etiam locis intelliges, an potius inspiciendus sit mos regionis, in qua contractus celebratur: an verò originis contrahentium: an denique eius, quam frequentare soliti sunt. An verò cùm ad regionem spectare debemus, ad locum contractus: an autem ad eum, in quo res, quæ venditur, sita est. Et certè Guid. Suz. Alb. in l. si fundus, ff. de euictio. loquentes de diuersis mensuris, dicunt eam potius, quæ est loci contractus, quàm situationis rei, esse inspiciendam, per eam l. & l. an in totum, C. de ædifi. priuat. & l. venditor, §. si constat, C. commu. prædi.

Si ad regionẽ spectatur, utra spectãda sit, an contractus, an situationis rei.

An de hac re credatur contrahentibus.

76 ¶VNDECIMO consequẽter quæro an saltem standum sit assertioni venditoris, qui simul cum emptore affirmat, intellectũ & actũ fuisse de Parisiẽsibus, id est de maioribus. Quę res decidi potest ex eo, quod scribit Ang. in l. petẽs, col. iij. vers. in ea gl. ibi, alij, & ibi post eum Raph. Ful. C. de pactis, quòd

quòd quando contrahentes declarant ſuam intentionem circa pretium,non refert, quo tempore id faciant,incontinenti ſcilicet,an ex interuallo,cùm tractatur de ipſorum præiudicio.Sed ſi agatur de præiudicio tertij,non ei quicquam præiudicat declaratio facta ex interuallo.Verbi gratia,ſi vendidi librum decẽ libris,quo caſu ex ſtatuto debetur gabella fiſco pro ratione pretij: ſi incontinenti conueniat inter contrahẽtes,quòd intelligatur de libris minoribus, de illis tantùm debet ſolui gabella: quia tale pactum incontinenti appoſitum dat legem contractui,l.iuriſgentium,§.quinimò,ff.de pactis.Secus,ſi ex interuallo id fiat,quia non nocebit fiſco aut publicano,cui eſt ius quæſitum.

77 ¶Verùm Philip.Deci.in ea ipſa l.petens,colum.ij.conſtanter aſſerit,id demum procedere,ſi à principio in contractu eſſet expreſſum de libris maioribus:quia à tali contractu non poſſunt partes poſteà recedere in præiudicium fiſci,vt voluit Bald.in l.ſi conſtante,col.ij.C.de dona.ante nup.cum aliis multis concord.à me traditis infrà ti.ſeq.§.vj.ſuper verbo,*les loyaulx couſtemens*, nu.10.ex iis autem, & alibi ſæpe in ea.glo.At in terminis(inquit Ange.)cùm in contractu fuit ſimpliciter dictum de decem libris,videtur quòd etiam ex interuallo poſsit à contrahentibus declarari, quòd de minoribus intelligebant.Nam declaratio ſemper fieri poteſt,vt voluit ipſe Ange.in l.cùm proponas,col.j.verſ. quid autem ſi non appelletur,C.de bonis auto.iudi.poſsid.cum aliis concor.ab eodem Decio traditis in c.paſtoralis,in fi.de excep.& in c.paſtoralis,§.verum,in iij.notab.de appe.nec enim ipſa declaratio quicquam noui inducit,l.hæredes palam,§.ſed & ſi notam, ff.de teſtam.Ideò non poteſt dici,ius eſſe quæſitum tertio,vt declarat Pau.Ca.in ea ipſa l.hæredes palam,§.ſi quid,cum quo legit d.§.ſed & ſi notam,col.j.in fi.Ego verò in caſu noſtro arbitror,contrahẽtes ex interuallo non poſſe declarare,contra id quod veriſimile eſt:aut ſi id ceſſat,contra morem regionis,aut vtroque ceſſante,intellexiſſe ſe de maioribus in præiudiciũ cõſanguinei,cùm de minoribus,cæteris ceſſantibus, intellectum videri Ius cõmune ſtatuerit,vt diximus & probauimus in præcedenti quæſtione.Et vide,quæ dicam infrà eo.ti.§.ij.in glo.j.nu.24.at maius dubium,& ij.ſeq.

Declaratio ſemper fieri poteſt.

Deciſio quæſtionis.

78 ¶DVODECIMO quæro,fundus venditur centum aureis, è quibus emptor in ipſo contractu ſoluit quinquaginta, alios autem quinquaginta fatetur venditor ſe antè recepiſſe, nec tamen aliter conſtat de receptione ſiue numeratione eorum:quæritur,an conſanguineus teneatur ſtare illi confeſſioni,& ita reddere centũ illos aureos,an verò quinquaginta,quos conſtat fuiſſe numeratos,& traditos in contractu.Hęc res profectò quotidie vſu euenit.nam propè maior pars venditionum ita facta eſt:& tamen id nunquam vidi in dubium reuocari,quin ſemper conſanguinei veniẽtes ad retractum,totum illud pretium ſponte offerãt,& perſoluant:quamuis hæc res non ſit abſque dubio:nam cùm in inſtrumento non continetur vera numeratio,ſed tantùm cõfeſsio numerationis,præſumitur fraus,nec ſtatur huic confeſsioni,l.per diuerſas,ibi,tantummodo ſolutarum pecuniarum,& ibi glo. in verbo,ſolutarũ,& Bart.col.ij.poſt Iac.But.& Ray.Forli.C.mandat.& in l.ab Anaſtaſio,ibi quæ pręſtitit,& ibi,pecuniis acceptis,& rurſum ibi,re ipſa perſoluit,atque item ibi,quod datũ eſſe,comprobatur,eod.tit.quod dicit Bart.vbi ſuprà,procedere quantùm ad tertium non contrahentem,eum ſcilicet,contra quem fit ceſsio,non verò,quantùm ad ipſum cedentẽ: & id dicit ſe pluries cõſuluiſſe, & Fran.Piſa.& alios multos Doct.

Si uenditor in inſtrumẽto uẽditionis confiteatur ſe pretium uel partẽ ipſius recepiſſe, an idipſum conſanguineus reddet.

L. per diuerſas,& l.ab Anaſtaſio, intellectus, uide lxxxv.lxxxvj.

79 ¶Et idem quoque voluerunt Sal.Ange.& Paul.Caſt.in d.l.per diuerſas,ille colum.iiij.verſi.quæro tunc quintò,alter colum.j.hîc in fi.Iacob.Aret.in ſuo tracta.de ceſsio.act.& Iacob.Bel.in §.aliud,in Authen.de æqua.doti.idem Sal.in l.ij.colum.ij.verſi.ſed vltra iſtos,C.ne lice.pot.vbi reſpondet ad allegata quædam in oppoſitum.Bald.in l.Deo nobis,col.ij.verſi.quintò notandũ,C.de epiſ. & cleri. & in l.vltima.col.ij.verſi.in hac lege,C.de ſponſa.& in c.quia viriſimile,col.ij.extrà de pręſump.& conſil.cclxxxv.caſus coram R.col.vlti.lib.ij. & conſil.ccccxxxviij.an poſſeſsio,col.ij.lib.v.& D.à Rot.deciſ.clxxvij.ceſsio,in addi.verſi.deinde quæro,in nouis.Panor.in c.vlt.colum.iij.verſi.quintò præſumitur,de ali.mut.iu.cau.fac.Imo.dum allegat Bar.vbi ſup.in l.Titia,in prin.ff.de verb.oblig. & conſi.lv.in caſu præmiſſo,col.ij.verſi.nec obſtat,ſi dicatur,quòd dictus Io.Plat.in §.item ſi quis, in fi.Inſti.de inuti.ſtipu.Rapha.Co.conſil.lxviij.in præſenti quæſtione,col.iij.Pau. Caſt.conſi.cclij. viſo quodam,col.ij.verſicu.reſpondetur,lib.ij.Nic.Mil.in ſuo reperto.verſic.ceſsio actionis præſumitur.Corne.qui hanc dicit eſſe communem opinionem nec ab ea diſcedendum,conſil.ccxxx.videtur prima facie,lib.j.Cæpol.caut.ſecundum vltimam computationem xxj.pater & Guid.Pap.deci. Delphi.dlxvij.an compenſatio,verſi.circa hanc,& in tracta.præſumptionum,col.xxv.verſi. in contractu ceſsionis,& Soci.conſi.xc.in cauſa magnifici,col.iiij.verſ.ij.in primo,lib.iij.Et dicit Bal.in d. l.ij.ne lice.potenti.ſæpe pro hac parte fuiſſe iudicatum.

De eadem re.

80 ¶Et hanc partem mirum in modum confirmat,quod à Specul.& Ioan.And.in addi.illius, ſcriptum eſt,tit.de confeſsis,§.nunc videndum verſiculo ſed nunquid patris confeſsio, quòd ſola patris confeſsio de recepto,etiam cum iuramento, non præiudicat filio in legitima, niſi aliter conſtet de reali numeratione pecuniæ confeſſæ.Neque enim poteſt pater filium priuare legitima, c. Raynutius, & c.Raynaldus,extrà de teſtamen.vt pote cùm filius ipſe in ea ſit tanquam creditor, l. Papinianus, §. ſi quis impubes,ff.de inoffi. teſtam.Et idem non obſcurè voluit Barto.in l.cùm quis decedens,§.codicillis,colum.j.verſic.prætereà teſtator,& ibi quoque Alberi.circa medium,ff.de lega.iij. & apertiſsimè Anto.qui Specul.nuncupatim citat,in c.j.penult.colum.ij.& ibi etiam Panor.colum. vlti.

Patris confeſſio de recepto. an præiudice, legitimæ filijt

in.

in princip.extrà de re iudic.& Rapha.Co.consil.xxxj.testator,colum.j.& Ioan. Plat.in d.§.item si quis,ad fin.Insti.de inuti.stipulat.Cæpolla d.cautela xxj. Alexand.in l.vltima.colum.penul. versic. ex prædictis,ff.de re iudi.& consil.xlv.habita super his colum.vlti.lib.j.& consil.xxvj. viso & considerato,colum.j.lib.ij.quod repetitur consil.cxliij.lib.v.& rursum idem Alexand.consil.xviij.non minuitur legitima,in fi.lib.iiij.& consil.lvij.visa breui, in princip.libr.v. Barba.in d.c. Raynutius, colum.lix.versicu.secundò considero,quòd licet.& ibi quoque Benedict.in verbo, si absque liberis moreretur,l.j.nume. 27.de testa.& idem Barb.consil.xvij.clementissimum,colum.iij.lib.iiij. Lancel.Dec.in l.si constante,in princip.colum.viij.ff.solu.matri.Iason in l.si arrogator,colum.x.versic. nota tamen perpetuò,& seq.ff.de adopt.& in l.j.col.ij.vers.quintò & fortius,ff.de eo per quem fac. erit,vbi id dicit sing.& in l.nam posteaquàm,quam legit cum l.ait Prętor,la ij.§.sed & si quis,col.j. ff.de iureiuran.& in Authen.vnde si parens,col.j.C.de inoffi.testa.Steph.Bertran.consi.lxxj.pro faciliori,col.vlti.lib.iiij.& Alcia.in c.cùm contingat,num.26.extrà de iureiur.& Chasse.in tit.*de successions*.§.ij.in glo.vlt.col.penul.versi.prima est,& nouissimè Beron.Fernan.in repe.l.in quartam,in iij.præfatione, iij. articu.ij.conclus.versi.intellige primò,ff.ad leg.Falci.Quod maximè notandum est,cùm omnium sit maximus parentũ affectus in liberos,vt latissimè docuimus in rep.l.si vnquam, in princ.C.de reuo.donatio.nec tamen is tantus affectus tollit suspicionem fraudis,quæ ex sola confessione oritur.

81 ¶Et ita quoque obseruandum fore in hoc nostro casu,suadet hæc ratio; nam si cogerentur consanguinei stare huic confessioni numerationis,sine alia ipsius probatione:liberum esset contrahentibus eos fraudare,& inuicem colludere,vt ab eis fortè cupidis(vt solent esse)retrahẽdi,plus nummorum, quàm solutum sit,corraderent,& sibi communicarent,l.repetita,& ibi not.ff.de fide instru. & c.super eo,extrà de eo.qui cog.consang.vxo.suæ,& dicemus latius ad aliud propositum infrà eo.tit.§.ij, in glo.j.nu.23.at maius dubium.Fraudibus autem & malitiis occurrendum est,nec eis debet via aperiri,l.cùm hi,§.si cùm lis,ff.de transac.& c.vlt.de elec.lib.vj.& vtrobique concor.in glo.Et bene facit,quod expressim in nostro casu retractus voluit Aegidius Bellamera consil.j.factum est tale Episcopus,col.vj.versi.sed vtrum testes,post Iac.Are.& Pet.à bella pertica,quos & ipse citat,in l.sciendum,ff.de verb.oblig.

Confessioni mariti de receptione dotis,an stetur in præiudiciũ creditorũ. Item an confessioni procuratoris,& aliorũ huiusmodi, uide xc. An debitoris in præiudiciũ creditoris.

82 ¶Nam & hinc etiam videmus, quòd confessioni mariti de receptione dotis non statur in præiudicium creditorum,nisi constet de vera numeratione,glos.in l.assiduis,in verbo,datæ, & ibi Bald.ante fi.C.qui poti.in pig.hab.cum aliis multis concord.à me abundè collectis infrà titu. seq. *de retraict conuentionel*,§.iiij.glos.vj.in verbo,*consigner*, numero 14.sed ex illo tamen. & est optimus text.in l. si quis posthac,in princip.C.de bono.dan. vbi confessio dotis receptæ non præiudicat fisco, cui bona mariti sunt cõfiscata;nisi verè constet de numeratione.Sicuti nec cõfessioni procuratoris,tutoris, executoris,& aliorum huiusmodi de recepta pecunia,vti etiam latè diximus in eodem §.iiij. glo.vj. numero 11.& huius optima.Nec etiam confessioni debitoris in præiudicium creditoris,vt per Soci. consi.lxxviij.visis actis,col.ij. versic.verum est quod non arbitror,lib.iiij.& dicemus infra titu.seq. §.j.in verbo,*seront preferez*,quæ est glos.vij.nume.47.& pro priori.Ideóque creditor posterior, de cuius vera numeratione constat, præfertur priori, qui tantùm habet confessionem debitoris, l.Titius,ff.quæ res pigno.oblig.pos.quam sic intelligunt glos.Bald.& Angel.in l.diuersis, C.qui poti.in pig.habe.& ad hoc quoque allegat ipse Bal.d.l.assiduis,cum glo.& etiam glo.in d.l.si quis posthac, in princip.

Confessio solutionem probat. Etiam in statutis. Et aliis quoq; cõsectaneis nocet.

83 ¶VERVM PRO CONTRARIA parte facit,quòd confessio partium de receptione & numeratione,probat veram & realem numerationem,l.pecuniæ,& ibi Bald.C.de solutio,& l.vltima. ff.de institor.act.Adeò vt statutum loquens de solutione,procedat in confessione,vt voluit Bald. in l.si non sortem,§.indebitum,colum.ij.versic.quid de excep.fictæ solutionis, ff.de condi.indeb.per optimum text.in l.si acceptolatum, §.j.ff.de acceptila.& sequitur Phil. Deci.in l.ij.§.vltimo.col.v. vers.postremò Bar.ff.si cer.peta.Ideóque & huiusmodi confessio æquè præiudicat aliis accessoriis, consequentibus,siue consectaneis,atque succedaneis,vt fideiussoribus,mandatoribus, creditoribus confitentium,sicut ipsis, confitentibus. quod hinc clarè probatur, quòd illis, vt confitentibus ipsis competit aduersus huiusmodi confessionem exceptio non numeratæ pecuniæ,l.tam mandatori,quę loquitur de mãdatoribus,& fideiussoribus,& l.si cui,quæ loquitur de creditoribus,C.de non numera.pecu.& ad id eos tex.expendit Raph.Fulg.ibi,& consi.cxxxiij.proponitur probatum,col.j.versi. cæterùm si lapsa,& consi.ccv.Raynaldus,vbi trahit ad omnes,quorum interest:tãquam scilicet non opus eis esset exceptione non numeratæ pecuniæ aduersus huiusmodi confessionẽ,nisi ea ipsi obstricti essent:nec enim leges superflua remedia impartiuntur,l.in causæ,in princ.ff.de minor.& l.j.C.de thesaur.lib.x.& ibi concord.

Fideiussor ex sola confessione creditoris agit cõtra debitorẽ.

84 ¶Hincque etiam videmus, satis esse fideiussori, aut alteri, qui alium promisit seruare indemnem, probare solutionem à se factam per solam confessionem creditoris, sine alia probatione numerationis,vt possit agere aduersus debitorem: vt voluit nostratium Doct.facilè princeps Barto.consil. clx.Titius promisit,Paul.Cast.qui ita etiam dicit ex facto consuluisse Franc.Tigri.in l.duobus, §.j. col.j.& ibi quoque Alex.colum.ij.ff.de iureiurando.& idem Paul.Cast.consi.lxiiij.quæritur vtrum

fideius

fideiussori,lib.j.& ipse Alex.consi.xxv.viso instrumento contractus,col.ij. versic.secundò oportet, lib.ij.& consi.cxxiij.quoniam abundè,lib.vj.Cæpol.consi. duodecimò,dubitatur, vbi alios multos citat.Phili.Deci.in d.l.ij.§.vlt.vbi suprà,si cert.pet.& consi.ccccxciij.viso tenore, col.j.& Matthæ. Afflic.deci.Neapo.xcj.iterum in causa Alexandri,nu.3.rursúmque decis.xciiij.sunt duo socij,& decis.cl.Rex Alphonsus,col.pen.de quo nos alibi quoque dicemus.

85 ¶Quod autem dictum est de d.l.per diuersas,& d.l.ab Anastasio,non ob aliud fit, quàm quòd ibi est præsumptio fraudis,ob legis in illis casibus prohibitionem.Ideóque non statur confessioni,sicuti nec aliàs in casibus prohibitis,l.qui testamentum,ff.de probati.& l.cùm quis decedens,§.Titia,ff. de leg.iij.cum multis concord.à me collectis in repet.l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,nu. 77.sed contrarium.& seq.C.de reuoc.donat.Quam rationem in casibus dictarum legum inter cæteros adducunt Sal.& Pau.Cast.in d.l.per diuersas,& Raph.Co.d.consi.lxviij.vbi id dicit generaliter procedere in casibus,in quibus potest cadere suspicio fraudis. *De d.l.per diuersas, & l. ab Anastasio.*

86 ¶Quanquàm sunt & qui in casibus dd.ll.tenent etiam confessionem numerationis siue receptionis facere fidem,hac ratione,quòd præsumitur bona fides tam respectu contrahentium, quàm eorum, quos in consequentiam contractus ipse attingit,& in quos vi illius obligatio descendit,ar.l.intra vtile,§.vendentibus,ff.de minori.Ita enim post Nicol.Mater.voluit Bald. sibi contrarius in d.l.per diuersas,col.j.C.mand.atque in d.l.ij.circa medium,C.ne lice.potenti.& consil.cclxj.quidam Laurentius,lib.ij.Rapha.Fulgo.d.consil.ccv.id tamen intelligens, modò tempora exceptionis non numeratæ pecuniæ lapsa sint.& iterum consi.ccxvij.viso exemplo,col.vlti.& consil.ccxlij. Constilius, & Pau.Cast.sibi item contrarius,consi.cccxciij.pro euidentia,in fin.lib.ij.& Franc.Aret.subdubius, consi.cxxxvj.clarissimè,col.ij.& Pet.Ferra.qui hanc opini.dicit esse æquiorem,in titu.forma libel. in cau.venditi,in verbo,cessit & mandauit,col.iij.versi.postea quæritur. Quotquot autem de ea re loquuntur,vel expressè,vel certè tacitè declarãt quòd in cæteris casibus,in quibus nulla alia est fraudis suspicio,standum est confessioni. *De iisdem.*

87 ¶Nam & quod postea dictum est de confessione patris ex Specu.& aliis,si id verum est, id quoque est propter interdictum legis,quæ scilicet,vt iam diximus,non permittit patri præiudicare filio in legitima.Quanquàm,vt dicam quod sentio,non possum illi sententiæ adhærere. Quis enim vnquam crediderit,patrem,nisi omnis naturæ expertem,habere animum & consilium fraudandi liberos?eósque externis in legitima postponendi,contra omnem Iuris præsumptionem,l. cùm auus, ff.de condit.& demonst.& l.cum acutissimi,C.de fideicom.cum aliis multis concord.& si.à me collectis in repe.l.si vnquam,in princip.C.de reuocan.donatio.Nisi quantitas rei & qualitas personæ huic præsumptioni adstipularetur.Quod etiam in hoc casu expenderunt Anto.& Panor.in d.c.penult.de re iudic.& facit,quod dicam versic.seq.Nec tamen id omnino placuit Alex.in d.l.vlti.eod. titu.cùm dicit,nolle se circa id insistere. *De confeßione patris.*

88 ¶Sed & quod mox dictum est de confessione numeratæ dotis, non ob aliud quoque fit,quàm ob fraudis suspicionem,& interdictum legis,vt nuncupatim tradit Bald.consi.cclj.duo rei debendi,col. ij.in princi.lib.iij.in id allegans eadem iura,quæ supra citauimus: & alij quoque multi eorum,qui de hac re loquuntur.Quanquàm & in hoc quoque casu multi tenuêre contrarium,vt scilicet standum sit confessioni viri,præsertim si renuntiatum sit exceptioni non numeratæ pecuniæ:aut si tempus huic exceptioni præstitutum,sit transactum,vt plenè videre poteris apud Barto.in d.l.assiduis, col.vlti.vbi id dicit obseruari:quod multùm est notandum.& ibi quoque Alberi.col.j.& Sal.col. vlti.in viij.q.Rapha.Co.qui hanc dicit esse communem opin.eámque etiam in practica obseruari, d.consi.xxxj.testator,in secundo dubio,vbi & alios multos in id allegat.& alterum Rapha. Fulg.d. consi.cxxxiij.col.j.& d.consi.ccv.Imo.in c.ex literis,extrà de pign.& Alex.d.cons.cxxiij.col.ij.non semel,lib.vj.& Soci.omnium latissimè in l.j.col.x.versi.postremò Doct.hîc,cum multis seq. propè vsque ad fi.l.ff.sol.matri.& Iason in d.l.duobus reis,col.ij.ff.de iureiur.Guid.Pap.sing.ccccclxxxix. versic.vtrum lex.& Anto.Rub.consi.lxxviij.præsupponitur,col.iij.versi.vltimò facit.apud quos & videbis alios multos id tenuisse. *De confeßione uiri.*

89 ¶Sed quibus addere potes Bal.consi.ccclij.quæritur an confessio,lib.iij.vbi & idem constanter tenuit:nisi si ex qualitate personarum & quantitate aliter esset dicendum,ex notatis in l.iij.C.de dot. promiss.Cui accedit & Raph.Co.d.consi.xxxj.cùm dicit,stari huic confessioni etiam aduersus creditores,nisi ex aliis qualitatibus possit esse suspicio.Et ego similiter idem dicendum esse in nostro casu censeo,vt scilicet consanguineus teneatur stare huic confessioni venditoris:nisi ex qualitate personarum,& rerum,& quantitate pretij,aut aliis coniecturis sit verisimilis suspicio fraudis.huic enim sententiæ adstipulantur & alij multi,quos suprà citauimus.

90 ¶Quod autem de procuratore,& cæteris continenter dictum est,non caret scrupulo,quando multi tenent contrarium:vt videre poteris apud Fed.Senen.consi.liiij.eodem modo,in fi.Bald.in l.nam & nocere,ad fi.ff.de pact.Raph.Co.d.consi.xxxj.in ij.dubio,in fi.Pau.Ca.cõsi.xxxiiij.ego Paulus,lib.j. & alios multos,vt videbis tit.seq.§.iiij.glos.vj.nu.12.& hæc quidem.Et vtruncunque sit in eo casu, tamen parum facit ad speciem,de qua tractamus.Illic enim tertius confitetur in præiudiciũ domini, hîc dominus ipse in suum ipsius præiudicium,& cõsequenter aliorum:quod longè abest ab eo casu. *De confeßione procuratoris.*

An creditor posterior, probans uerã numerationem, præferatur priori probãti cõfeßionem, uide sup.lxxxij.

Legis, si quis posthac, intellectus.

91 ¶Nec interim tamen omiserim iura, quibus innituntur, qui suprà asseuerauerunt creditorem posteriorem, habentem instrumentum de vera numeratione, præferri priori habenti instrumentum de confessione, non id probare. Nam quantùm ad d.l. Titius, ff. quæ res pig. obli.pos. ibi constabat ex subsequenti numeratione confessionem præcedentem veram non fuisse. d. autem l.assiduis, cũ glo. loquitur de priuilegio prælationis: nec tamen negat, quin mulier præferatur posterioribus pro dote confessa. nec tamen eum intellectum (vt iam diximus) omnes admittunt. Quod denique dictum est in d.l.si quis posthac, facit fauor fisci: vti etiam hæc scitissimè expendit Francis. Ripa in l.priuilegia, col.iiij.nume.23.ff.de priuil. credi. quanquàm illam sententiam esse æquam dicit. Sed tu prætereà potes dicere eam l.si quis posthac, debere intelligi, si fiscus sit intra tempora proponendæ exceptionis non numeratæ pecuniæ. ita enim intelligit glo. ibi in verbo, dotalium, cùm dicit fiscum sicuti & cæteros, quorum interest, posse excipere de non numerata pecunia, per d.l.si cui, C.de non nume.pecu. Ex quo apertissimè vides glo. in ea esse sententia, vt d.l. si quis posthac, intelligatur secundum d.l.si cui, de qua & nos suprà diximus, numero 83. verùm pro contraria. Et ita eam glos. expendisse videtur Barto. in d.l.assiduis, col.vlti. in penultima quæstione, C.qui potio. in pignor.hab. & Fulgo. d.consilio cxxxiij. & d.consi.ccv. & d.consilio ccxvij. & Pau. Castren. in l.si marito, in princi. ff.soluto matrimonio.

Quid si de pretio soluto ante uenditionẽ cõstet ex schedula.

92 ¶ET QVOD DE SIMPLICI confessione diximus, idem quoque dicendum videtur, si de illo pretio antè soluto constabat tantùm ex schedula præcedente, vt item sæpe contingit. Nam posset videri hanc non maioris esse momenti, quantùm ad id, de quo tractamus, quàm simplicem & verbalem venditoris confessionem appositam in contractu: cùm ea schedula sit priuata ipsius confitentis scriptura, & quam potuit repetita atque anticipata die cõficere, & ostendere notariis instrumentum venditionis conficientibus, vt de ea mentionem facerent in ipso instrumento, atque ita ex composito consanguineos circumueniret, secundùm ea quæ latissimè dicemus infrà titu. procedente, *de retraict conuentionel*, §.j.glo.vij. quæ est in verbo, *seront preferez*, numero 42. nunc autem in mentem venit, & multis sequen.

Apochæ tutoris creditur, etiam finita tutela.

93 ¶Verùm maior est ratio, vt credatur huic schedulæ, quæ vltra cõfessionem producit obligationem, quam literarum vocamus: vt patet in rub. & nigro, Insti.de litera. obli. Vnde obligato ipso principali, obligantur quoque accessorij, & alij qui in consequentiam veniunt, per d.l.tam mandatori, & d.l.si cui, C.de excep.non numera.pecu. Id quod etiam scitissimè expendit Corne. d.consi.ccxxx. paulò ante fin.lib.ij. Prætereàque habemus text. in l.Lucius, §.tutelæ, ff. de admini.tuto. quòd creditur apochæ tutoris de solutione debiti pupillaris sibi facta durante tutela: etiamsi ea producatur finita tutela. & ibi glo. in verbo, apochæ, quæ intelligit de apocha confessionis, & Rapha.Co. consi. xxiiij. testator filio, col.ij. vbi repræhendit Bart. in d.§.tutelæ, id aliter intelligentem. & idem Raph. consi. xxxj. testator, in testamento, col.ij. in fi.iij.dubij. & Barb.consi.xviij. difficile, col.v. versic. quartò facit, lib.iij. & consi.liiij. à Ioue, col.antepe.lib.iiij. vbi & ipse repræhendit Bar. licèt idem sibi contrarius, eam sequatur consi.xvij. clementissimum, col.iiij. vers. nec obstat. Sed is vtrobique ius suæ partis, magis, quàm legum, sequitur, vt sæpissimè facit. Quod semper intellige, nisi probabilis sit suspicio fraudis, iuxta ea quæ suprà diximus. Et vide hîc prætereà, quæ latè dicemus in d.sequ. titu.§.iiij. in verbo, *consigner*, nume. 6. sed in hac tractatione, cum multis sequ. vbi tracto pleniùs, an confessio de receptione pecuniæ aliis præiudicet.

94 ¶CÆTERA AVTEM, quæ ad rationem pretij venditionis, de quo hîc priuatim loquimur, pertinent, ne tu in hac tractatione prætermissa putes, videbis infrà eodem titulo, §.xxix. in glo.iiij. quæ est in verbo, *& autres semblables*, vbi disserimus, an reddendæ sint emptori gabellæ, quas vocamus, & tributa, & ea, quæ proxenetis data sunt, & domino, cuius res vendita fuit, vt ratam venditionem haberet, & alia quoque huiuscemodi. Illinc igitur poteris assumere, quæ tibi videbis esse hîc necessaria. Sed & tu prætereà vide infrà titu. sequen.§. vj. in verbo, *les loyaux coustemens*: vbi & alia multa huc quoque pertinentia tractauimus.

LUY DEUEMENT ACERTAINÉ du pris. GLO. XIX.

An consanguineus sit in mora soluẽdi pretij, cuius incertus est.

1 NEQVE ENIM, dum incertum ei est pretium, in mora soluendi esse potest. Omnia enim debent esse certa & liquida, vt quis in mora constituatur, l. in fideicommissi, in princip. ff.de vsur. quem text. ad hoc not. Bald. ibi, in lect. antiqua, quòd mora contrahi non potest, nisi debitum sit liquidum. Ad quod etiam dicit facere tex. in l.cùm fideicommissum, ff.de confes. & idem Bald. in l. acceptam, in vj. oppos. C.de vsur. per glo. ibi, in verbo, vsuras, & tex. in l.ij. C.de vsur. & fructi.lega. & idem Bald. in l.si residuum, C.de distract.pigno. per tex. ibi, & in l.statuliber, & l.seruus si hæredi, ff.de statulib. & Ange. in l.iiij.§.ait prætor, ff.de re iudic. vbi adhoc dicit singu.tex. in d.l.statuliber. idem Ange. in l. Prætor, §.si quis paratus, & ibi quoque Imo. & Ro. ff.de no.ope.nuntia. & ipse Angel. in l.si mora, ff.solu.matri. & Raph. Fulgo. consil.ccj. domina, colum.ij. Pet. Ancha. consilio ccxxxv. prima facie, versiculo prætereà. Alexand. in l.si insulam,

Iam,col.viij.versi.octauò fallit,ff.de verbo.oblig.& consi.xlix.inspectis & ponderatis,col.j. versic. & præsertim,lib.ij.& consi.cxxx.in causa Strazarolorum,col.iij.versi.& sic etiam,lib.iiij.& Ias.in l.quod te,colum.iij.ff.si cer.pet.Aliàs autem hoc in casu esset in facultate contrahentium fraudandi consanguineos,celando pretium,dum annus abiret.

An necesse sit offerre fideiussores de nõ liquido.

2 ¶At illud non omittendum,quod de Iure communi, cùm id quod offerri debet,non est liquidum, aut omnino,aut partim,debet offerri quod liquidum est:at pro eo, quod non est liquidum, necesse est verbo offerre se soluturum,cùm liquebit:& de eo offerre fideiussores, per textum notab.in d.l. statuliber , vbi Dyn.eum in id esse sing.dicit,licèt sit similis in d.l.seruus si hæredi,in fin.ff.de statulibe.& voluit Barto.in l.si finita,§.item videamus,ff.de damn.infect.& Bald.& Angel.in d.l.si residuum,& idem Bald.in cap. quoniam frequenter,§.in aliis, paulò ante fin. extrà vt lit.non contest. vbi ad hoc dicit notab.priorem illum text.Angel.& Imo.in l.iiij.§.ait Prætor,ff.de re iudic. & in l. si mora,ff.solut.matrimo.& in d.l.prætor,§.si quis paratus,& ibi quoque Ro.ff.de oper.no.nuntia. & in l.si insulam,in vij.fal.ff.de verbo.oblig.& ipse Ange.qui & illum priorem text.dicit singu.in d.l.ij.in fin.C.de vsur.lega.quam primam legit illius titu.& Florianus in l.j.§.Papinianus,circa medium,ff.de vsu.vbi dicit in id singu.tex.in d.l.statuliber.Pau.Cast.cons.cclxx.viso puncto,col.ij.versic.& videtur,lib.ij. Cæpolla,qui illum quoque text.dicit singu. caute.lj.secundum priorem computationem,incip.nota,quòd vbi.Alexand.consi.xxiiij.inspecto processu,col.vlti.versi.posset etiam dici,libr.iiij.& d.consil.cxxx. vbi suprà.& Barb.in l.ij.§.& homini,col.ix.versicu.ego allego,ff.de verbo.oblig.& consi.xxxvj.sapienter,col.xiiij.nume.28.lib.ij.& Soci.qui id multum commendat, in l.j.col.ij.versi.quam conclusionem,ff.qui satisda.cogan.& consi.lxxx.in quæstione,col.iij.versic. prætereà & secundò,libr.iij. cum aliis multis concord.adductis à Boher.in consuetud.Biturig.hoc eod.titu.cap.iiij.

Quid si cõsanguineus diues sit.

3 ¶Quod tamen intellige in debitore inope,aut suspecto:nam in seruo loquuntur iura suprà allegata. Secus autem in eo,qui idoneus esset:vt per multa probat Alexand.in d.l.si mora,col.ij.versic.tertiò fallit.ff.solut.matrimo.& in d.l.iiij.§.ait Prætor,ff.de re iudica.vbi & id alio modo limitat. tu eum ibi omnino vide.At Francis.Ripa.in d.l.si insulam,columna xiiij.numero 67.ex sententia Francis. Aret.consilio clxiij.verum est,aliter hanc rem diffinit.Nam aut (inquit) offerens vult aduersarium constituere in mora,vt consequatur aliquod lucrum,& tunc tenetur debitor offerre fideiussores: & ita loquitur d.l.statuliber.aut vult tantùm se excusare à mora,vt euitet pœnam vel interesse:& sufficit simplex oblatio sine fideiussore.vtrunque omnino vide,ne diutius te hîc teneam.

An autem præsentes fideiussores offerri debent.

Paratus quis dicatur.

4 ¶Sed illud tamen non prætereundum,quòd eo casu, quo fideiussores quis offerre debet,non intelligitur,vt eos præsentes offerat:sed satis est,vt dicat paratum se statim offerre:vt voluit Imo.in l.si dubitetur,in princip.& ibi Paul.Castren.colum.j.ff.de fideiuss.arg.l.si is à quo,ff.vt in possess.lega. & sequitur Alexand. qui id dicit not.in d.l.iiij.§. ait Prætor,ff.de re iud.Et huic sententiæ suffragantur verba d.l.statuliber,ibi,satisdare paratus est.Nam multùm interest,an quis offerat se paratum soluere,aut dare fideiussores,vel aliud quippiam facere:an verò rem ipsam in præsentiarum offerre,vt per gloss.Barto.& Bald.in l.fundus,in princip.ff.de rescind.vendi.& gloss.in cap.vt circa, in verbo,præstito,de electio.libro sexto.& Fede.Senen.consilio xviij.quæstio talis est,an vsurario, post medium,& clariùs consilio xxij. an vsurario, colum. penulti. Et pro hac sententia non obscurè facit text.in dict.l. fundus,in illis verbis , professus esset paratum se esse vectigal exoluere solidum,iunctis illis verbis, non priusquam emptori,&c.Et textus in l.si debitori,ff.de iudi. cùm dicitur,si paratum dicat se soluere,audiendum eum,dandúmque,diem,cum competenti cautela ad soluendam pecuniam.& in l.de die,§.planè,ff.qui satisdare cogantur,ibi,paratúmque se dicat in municipio cauere.nam ea verba non possunt intelligi de præsenti cautione. Et textus in capit.an sit, extrà de appellat.cùm dicitur,paratus est incontinenti conuincere.Nam si illud,incontinenti,intelligatur sine interuallo,vt multis videri posset per quædam iura ad id citata per gloss.ibi,continuò sequetur,eam dictionem , paratus,non eam vim per se habuisse, sed opus fuisse ea adiectione incontinenti. frustra enim ea dictio adiecta fuisset, si intellecta fuisset. Quod si intelligatur , intra quoppiam certum tempus, vel arbitrio iudicis, vt nonnulli contendunt, totum ex eo sumitur &c. Et quod tradit gloss.in dict.cap.cupientes, §.si verò,in verbo,contempserint, & ibi Domi. & Philip.Franc. de electio.libro sextò, & Bald.in capit.j.colum.ij.versiculo quæro,nunquid protestatio, extrà de eo qui mit.in pos.

De eadem re.

5 ¶Quanquàm sunt & alij multi in ea sententia,vt text. in d.l. statuliber, & alij loquentes de parato soluere,aut dare fideiussores,aut aliud facere,intelligantur,vt in præsentia soluant,aut dent fideiussores,aut quippiam aliud faciant:videlicet Bart.in d.l.Prætor ait,§.si quis paratus,& ibi Ange.cùm vtitur iis verbis,& ecce fideiussores.Imol.sibi contrarius,& Paul.Castren.qui id dicit not.& Iason qui eum §.legit cum §.siue autem,ante fin.ff.de oper.no.nuntiat.Idem Barto.in l.item liberatur,§. j.ff.quibus modis pign.vel hypo.sol.vbi & text.id innuere videtur. Angel.in d.l.ij.C.de vsur.dum vtitur his verbis,offero tibi hunc fideiussorem.& expressius in d.l.si mora,colum.j.ff.solut.matri. vbi nuncupatim dicit,non satis esse,si debitor dicat offerre se paratum,sed debere eum habere fideiussorem ad manum.& ibi Paul.Castren.colum.ij.versiculo aduertendum.& Alexand.colum.ij.

verſiculo quartò fallit.vbi id declarat.Pet.Ancha.loquens in caſu retractus, in c. conſtitutus, in xj. notab.extrà de reſtit.in inte.& in d.c.cupientes.§.ſi verò,quem legit cum §.ad hæc, in fi.de elec.lib. vj.dum ſimpliciter allegat Bart.in d.§.ſi quis paratus.& idem Anch.conſi. lxxxvj. pro faciliori,col. ij.& iterum conſi.ccxxxv.prima facie,in prin.& conſi.cccxxxj.viſis diligenter,col.j. & Rom.conſi. clxiij.conſtitutio,col.vlti.verſi.vltimo.& Alex.ſibi contrarius,d.conſi.cxxx.col.iij.verſic.& ſi diceres,lib.iiij.& conſi.lxvj.viſa facti narratione,col.vlti.lib.vj.& Petr.Ferra. qui id dicit ſing.titu.forma libel.in cauſa venditionis,in verbo,ſuprà ſcriptum pretium.

De eadem re.

6 ¶Et hæc ſententia tex.quoque fulcitur,ſcilicet in d.l.ſeruus ſi hæredi,in fi.de ſtatuli.& l.qui decem, ff.de ſol.in id allegatis à Bar.in d.§.ſi quis ipſi prætori,& l.ſi peculium,in fi.ff.de ſtatulib.& d.l.fundus,de reſcin.vendi.etiam allegatis ab eodem Bart.in d.l.item liberatur,§.j.Sed poſtremus tex.facit pro priori ſententia,vt diximus.Verùm poſteriori illi ſententiæ adſtipulantur alij tex.videlicet in l. quærebatur,quæ eſt pen.ff.qui pot.in pig.hab.ibi.finge Seium paratum eſſe offerre,iunctis illis verbis,& oblata ab eo ſumma:ex quibus intelligis,ea verba,paratū eſſe offerre,idē eſſe, atque ſimpliciter offerre.& in d.l.itē liberatur,§.j.vbi ſcribitur,qui paratus eſt ſoluere, meritò pignus videtur liberaſſe.Nam conſtat,eum non conſequi liberationē,niſi ſolutio re ipſa fiat : nec in id ſatis eſſe, ſi dicat paratum ſe eſſe ſoluere.Vbi enim facto opus eſt,verba non ſufficiunt, vt dicere veluti prouerbio ſolemus.Ad quod plerique omnes citant d.l.qui decem,§.j.verſi.idem reſponſum,de ſolu. & c.j.& ibi glo.extrà de eo qui mit.in poſ.cum ſi.& nos quoque aliquid de hoc dubio diximus ſuprà,in gloſ. xvij.in verbo,*offrant*.&c.in fin. & vide etiam interim conſuetudinem Auernienſium hoc titul.*de retraict*,qui eſt xxiij.§.x.& Bohe.vbi ſuprà citamus nume.2.in fin.An autem & quando, paratus,dicatur de ſimplici verbo,vide Bal.diſtinguentem in d.§.ſi quis paratus.

Vbi opus eſt facto, uerba non ſufficiunt.

Conſuetudo de hac re.

D'OR OV D'ARGENT, GLO. XX.

An conſanguineus offerre debeat pecuniam ſignatam, aut aurum uel argentum non ſignatum.

1 HIS VERBIS, ſiue appellatione auri & argenti,non continentur nummi,ſiue pecunia ſignata,l.cùm aurum,in princi. & l. Quintus Mutius libro,§.j.ff.de aur.& arg.lega.quibus cauetur , auro & argento legato pecuniam ſignatam,ſiue nummos , non contineri. & in poſteriore loco id annotant Dyn.& Albe.Et alibi,pecunia,atque aurum & argentum,vt diuerſa ponuntur in l.Prætoriæ ſtipulationes.ff.de præto.ſtipul.& in l.ſi pro mutua,C.ſi cer.pet. & in l.ſi quis ſepulcrum,§.vlt.ff.de relig.& ſumpt.func.Pet.Ferra.tit.forma libel.pro lega.rei ſing.in princi.col.xxxj.in paruis,ver.nunc venio,& Phili.Deci. qui ex eo in pulchro caſu reſpondit, conſil.ccclxxxj.viſis his quæ accuratè,in princ.Ideóque poſſet videri , hîc offerendum eſſe aurum & argentum in maſſa,vel in lamina,vel in vaſculis,annulis,ornamentis, & alijs huiuſmodi rebus.

Auri & argenti appellatio.

De eadem re.

2 ¶Sed id mihi non placet,tum quia ex vulgari & communi vſu loquendi, (qui inſpiciendus eſt, l.librorum,§.quod tamen Caſsius,ff.de leg.iij.etiam in ſtatutis & alijs ſpeciebus ſtrictis, vt dicemus in §.ſeq.in glo.j.nume.5.& ex communi,& ſequen.) ex communi (inquam) vſu loquendi per aurum & argentum vulgò intelligimus nummos aureos,atque argenteos. Sicut etiam Hebræi , & antiqui Romani,ea appellatione pecuniam ſignificabant:vt dicemus infrà eodem §.nu.5.& ſequ.Tum quia negari non poteſt,quin huiuſmodi nummi aurei & argentei ſint aurum & argentum : tamen legato auri & argenti non contineri,ob id,quòd tempore Iuriſconſultorum non facilè quiſquam auri aut argenti numero nummos computabat.Ideò & ſi appareret contrà ſenſiſſe teſtatorem , ij eo legato compræhenderentur:vt nuncupatim ſcribitur in d.l. Quintus,§.j. Hîc autem ſatis conſtat noſtram conſuetudinem intelligere de moneta ſiue pecunia ſignata,propter cōmunem vſum loquendi,atque etiam propter ſubiectam materiam,cùm agatur de ſolutione pretij , cuius appellatio propriè ad pecuniam ſignatam refertur,§.item pretium,& ibi not.Inſtitut.de empt. & vendit.& voluit Bal.conſil.xcviij.Bectonus,col.ij.lib.j.quod repetitur conſil.ccclxxxiij.libr.v.id autem facit ſubiecta materia,vt ob eam verba impropriari debeant,l.ſi vno,ff.locat.& abundè diximus in repet.l.ſi vnquam, in verbo reuertatur,nume.31.& aliàs etiam videmus.

An neceſſe ſit offerri unum numum aureū, & alterum argenteum.

Cōſuetudines.

3 ¶IN quibuſdam autem locis,hæc verba,quæ nunc commentamur coniunctiuè ponuntur,ita videlicet,*d'or & d'argent*,vt Rochellæ,cap.conſuetudinum eius loci,xxix.& Burdigalæ,ca.xvij.& ſeq.iterum c.xxv.& apud Lorrienſes in Præfectura Montargij,hoc tit.§.j.vt tunc videri poſsit neceſſarium eſſe vtrumque offerri,vnum ſcilicet nummum aureum , & alterum quoque argenteum,l.ſi hæredi, ff.de condi.inſtit.cum concord.ibi à glo.adductis.Sed ego libens quærerem, quid ſi res quæpiam ſit vendita tam vili pretio,vt nullus ſit nummus aureus infrà id pretium ; verbi gratia , pretium eſt decem ſolidorum noſtrorum : certè apud nos nullus eſt nummus aureus , qui id pretium non excedat. Cogetur ergo conſanguineus tunc & nummum aureum præter argenteum offerre?Et abſurdum eſt quidem,vt quis plus teneatur offerre,quàm quod reddere debet.Item quid ſi vendita res eſt centum aureis,quo caſu ex multorum ſententia debent & centum aurei reddi , nec cogitur quis monetam argenteam recipere:vt videre licet apud multos,quos citauimus in gloſſ.præcedenti in vj.quæſtion. Quid igitur cauſæ eſt,vt veniens ad retractum neceſſe habeat offerre monetam argenteam, quam emptor,cui fit oblatio,recipere non tenetur?An igitur intelligemus ea verba, *d'or & d'argent*,disiunctiuè,vt

ctiuè,vt scilicet ea copulatiua(&)pro disiunctiua (vel) intelligatur:vt aliàs fieri suadet subiecta materia,l.sæpe,& ibi plenissimè Alciatus,ff.de verb.sig.& per Bar.in l.j.in prin.ff.de iust.& iur.& in l. si is qui ducenta,§.vtrùm,& ibi quoque Recentiores,ff.de reb.dub.&Raph.Co.aut quisquis is fuit, inter consi.illius,consi.vij.visis compromisso,col.xiiij.versi.item non obst.quòd arbitri. Panor.in c. ij.col.ij.extrà.de rescript.cum simil. Et id non obscurè sensit Ferronus, qui duos illos posteriores §. consuetud.Burdig.à nobis suprà citatos,Latinè interpretans,coniunctiuā illam vertit in disiunctiuā.

4 ¶SED QVID si offeratur non quidē argentea aut aurea moneta,sed ærea, satisne erit? Quod non videtur,cùm hæc consuetudo nuncupatim mentionem faciat auri & argenti,quæ haud dubie ab ære separata sunt:vt satis ex se patet,& probat tex.in l.æquissimum,§.vnde quæsitum,ff.de vsufruc. cùm dicitur,auri,argenti,æris fodinas,& in l. si id quod aurum,ff.de verbo.obliga. & in l.si cùm aurum,ff.de soluti.& in l.j.in prin.& iterum,§.j.ff.de pign.actio.& in l.qui tamen,ff.de contrah.emp. & in l.in venditionibus,eod.titul.& in l.j.ff.de pigno.vbi Alberi.hinc occasione sumpta, disserit,an ars alchimiæ sit licita,& in l.Titia,§.vlti.ff.de aur.& argen.lega.& in l.j.ff. ad leg.Iuli.pecul.& in l. j.& ibi gloss.C.de collati.æris,libr.x.atque etiam illa verba duodecim tabularum, apud Tullium, statim post principium libr.iij. de legibus asscripta: TRIBVNI AES, AVRVM, ARGENTVMVE PVBLICÈ SIGNANTO. Et illud Homeri lib.ij.Odysseæ,

An satis sit æream monetam offerre.

Ὅθι νητὸς χρυσὸς, καὶ χαλκὸς ἔκειτο.

Et lib.v.iterúmque xiij.& xiiij.& xxij.& xxiij.eiusdem operis.Et libr.vj.Iliados,

χαλκόν τε, χρυσόν τε, & cætera.

Et lib.xiij.Odyss.

Ἄστον πάντ᾽ ἐφόρει χρυσὸν καὶ ἀτειρέα χαλκόν.

Et lib.ix.Iliados non semel,

Νῆα ἅλις χαλκοῦ καὶ χρυσοῦ νηησάσθω.

Et lib.xxij.eiusdem operis,

Ἀλλὰ σὺ μὲν χαλκόν τε ἅλις, χρυσόν τε δέδεξο.

Et alibi sæpe. Et id quoque videre licet ex sacris libris,Exod.xxv. & iterum,xxxj. Ex quibus etiam potes intelligere,horum differentiam esse & in pecunia signata:vt omittam quod scribit Plinius lib. xxxiiij.cap.j.in prin.Proxima dicantur æris metalla,cui & in vsu proximum est pretium: imo verò & ante argentum,ac penè etiam ante aurum Corinthio. Eam autem differentiam satis ostendunt antiquæ illæ notæ, A.A.A.F.F.id est,ære,argento,auro,flando,feriundo,siue flauo feriunto.

5 ¶Ego tamen censeo satis esse, offerri monetā æream,vt satisfiat nostræ cōsuetudini loquenti de auro vel argento, quoniam ex communi vsu loquendi, quem sequi debemus,vt diximus statim in prin.huius glo.appellatione auri & argenti omne genus monetæ,cuiuscunque materiæ ea sit,intelligimus.Quod ab Hebræis profectum videri potest,qui & ipsi ea appellatione auri & argenti omnē pecuniam significabant,vt tradit Diuus Augustinus lib.vij.quæstionum in libros Iudicum,cap.xvij. huc referens illud Esaiæ lij.Gratis venditi estis,& nō cum argento redimemini. Et illud Diui Petri priore epistola,c.j. Non enim auro & argento redempti estis,sed pretio sanguinis agni immaculati. Cui addere potes & illud eiusdem Esaiæ,c.xliij.Non emisti mihi argento calamum.Et c.lv.Omnes sitientes venite ad aquas,& qui non habetis argentum,properate,eruite,& comedite.Et rursum:Venite,emite absque omni argento. Atque iterum:Quare appenditis argentum nō in panibus. Et prouerbi.iij.Melior est acquisitio eius, negotiatione argenti. Et lib. Esdræ j.c.vij. Omne argentum & aurum, quodcunque inueneris in vniuersa prouincia Babylonis, liberè accipe, studiosè eme de hac pecunia vitulos, aries &c. Vides enim ibi,id quod primùm aurum & argentum vocarat,mox pecuniam appellari. Et Actorum c.iij. Argentum & aurum non est mihi. Et iterum,c.xx. Argentum & aurum aut vestem nullius concupiui.Et talia sunt alia multa,& prope infinita loca sacrorum Bibliorum.Sed nullus locus est in id apertior,quàm Genes.xxiij.cap.cùm primùm illic scribitur,Dabo pecuniam pro agro.& mox: Terra,quam postulas,quadringentos siclos argēti valet.Et iterum:Appendit pecuniam,quam Ephron postulauerat quadringentos siclos argenti probatæ monetæ publicæ.

De eadem re.

Hebræi aurū & argentum omnem pecuniam uocabāt.

6 ¶Veteres quoque Romani pecuniam numeratam argenti appellatione continebant, vt patet ex illis verbis Tullij in Topicis:Nam quid interest,cùm hæc sumpseris,Pecuniam numeratam mulieri deberi,cui sit omne argentum legatum : vtrùm hoc modo concludas argumentum. Si pecunia signata argentum est,legata est mulieri:est autem pecunia signata argentum:legata igitur. An illo modo,Si numerata pecunia,& cætera quæ sequuntur. Sed & idem Tullius in eodem libro hæc scribit:A genere sic ducitur argumentum:Quoniam argentum omne mulieri legatum est,non potest ei pecunia, quæ numerata domi relicta est,non esse legata.Forma enim à genere , quo ad suum nomen retinet, nunquam seiungitur ; numerata autem pecunia nomen argenti retinet : legata igitur videtur. Hæc ille: qui formam eam vocat , quam alij speciem appellant , vt ipse alibi eodem libro testatur,& declarat Boëthius eodem in loco,cùm dicit : Cùm igitur omne genus , id est, omne argentum legatum sit,nulla species excipitur:at numerata pecunia argentum est:fit igitur, vt numerata quoque pecunia legati vocabulo possit includi.Et ita quoque Terentius argentum pro pecunia accepit in Phormio,

Romani item argentum pro pecunia.

ne: Argentum inuentum eſt Phædriæ. Et iterum: Argentum accepi, tradidi lenoni, Et paulò poſt: Ne cùm hîc non videant me, conficere credant argentum ſuum. Et in Adelphis: Dabitur à me argentum, dum erit commodum. Et Salluſtius libro ſecundo Hiſtoriarum apud Priſcianum libro decimo. Argentum mutuum arceſsiuit. Et ante hos Plautus in Aſinaria ſtatim in initio argumenti:

Amanti argento filio auxiliarier
Sub imperio uiuens uolt ſenex uxorio.

Et in locis propè infinitis eiuſdem fabulæ. Nam & apud Græcos ἀργύριον, qua voce argentum, quod Latini vocant, ſignificatur, pro pecunia accipitur. vnde interpres diui Matthæi, c.xxv. quod ſic Græcè ſcriptum erat, ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις, ita vertit, Oportuit ergo te committere pecuniam meam numulariis, &c.

Aes omne genus monetæ dictum.

7 ¶Sed etiam vulgò, & ex communi vſu loquendi noſtrorum Gallorum, monetam æream ſimpliciter argentum vocamus. Quod videtur longè diſsidere à propria, aut certè recepta iam à multis ſeculis ſignificatione. Nam omne genus monetæ antiqui æs vocare ſunt ſoliti. Cato in re ruſtica: Fundum æribus tribus emptum poſsidebat. Plautus in Aulularia: Ibi ad poſtremum redit miles, æs petit. Terentius in Phormione:

—Ancillam ære emptam ſuo.

Et Horatius lib. Sermonum ij. Saty. ij.

Et fruſtra mortis cupidum, cùm deerit egenti
Aes laquei pretium.—

Et Virgilius Ecloga j.

Non unquam grauis ære domum mihi dextra redibat.

Vbi Landinus interpres id annotauit. Et apud noſtros Iuriſconſultos in l.ij.ff.ad legem Aquili. vbi ita ſcribitur: Qui ſeruum alienum, quadrupedem, vel pecudem iniuria occiderit, quanti id in eo anno plurimi fuerit, tantum æs dare domino damnas eſto. & in l.tertia, ff.de alimen. & cibar. lega. vbi legitur, minimi æris, pro minimo pretio. & in l. ſi quis in pignore, §. primo. ff. de pignor. action. vbi fit mentio de re ampla ad modicum æris pignorata. & alibi ſæpe in noſtris legibus.

Aerarium. Obærati. Aes alienum. Aes militare. Tribuni ærarij. Quæſtores ærarij. Adærare. Aeruſcare. Auarus. Prodigus æris. Aes mutuum.

8 ¶Ex quo etiam ſcribitur in l.etiam, ff.de verbor. ſignificatione, aureos quoque nummos æs dici. Et hinc quoque, vt ſcribit Plinius libro xxxiij. cap.x. & iterum lib. xxxiiij. cap.j. ærarium, obærati, æs alienum, æs militare, tribuni ærarij: de quibus illud eſt Ciceronis Epiſtol. ad Atticum, libro primo Epiſtol. cuius initium eſt, Quæris ex me: Tribuni non tam ærarij, quàm vt appellantur ærati. Quæſtores ærarij, de quibus & aliquid traditur à Varrone ad finem lib.j. & iterum in libro tertio de Lingua Latina. Et Aerariæ annonæ, in l. prima, C. de collatio. donat. lib. decimo, & in l. ſpeciebus, C. de cohor. lib. xij. & in l. cohortabitur. & iterum in l. annonas, C. de eroga. mili. anno. eodem libro xij. quòd ſcilicet ære, id eſt pecunia, taxabantur. Et hinc item Adærari, in eadem l. (ſic enim ſcribendum eſt, non, adhærere, vt admonuit Lælius Taurellus in libr. de militiis ex caſu) pro eo ſcilicet, quod eſt ad pretium redigi, taxarique, atque etiam æſtimari: quod nos vulgò in Gallia liquidare vocamus, & Gallicè *adenerer*. Et in hac quoque ſignificatione ponitur (adærentur) in l. ſeptem, eodem titu. de erogatio. mili. anno. vbi tamen Accurſius aliter intelligit. Hincque adæratio, in l. militaris, C. de mili. veſte, lib. xij. Et item Aeruſcare, Feſto Pompeio dicitur, æra vndique, id eſt pecunias colligere. & Auarus Nigidio lib. vndetriceſimo commentariorum, tanquàm auidus æris: quod tamen non placet Gellio lib. x. c. v. Sed & hinc Aes mutuum Salluſtio in bello Iugurthin. Prodigus æris, Horatio in arte poëtica:

Vtilium tardus prouiſor, prodigus æris.

Et Aſſem quoque ab ære dictum, prodidit Varro libro 2. Enalogiæ. & eius autoritate Priſc. lib. de ponderibus & menſuris.

Argēteus nummus primū ſignatus. Aureus nummus primū ſignatus. Pecunia unde dicta.

9 ¶Hæc autem hinc fluxiſſe videntur, quòd apud Priſcos Romanos nullus vſus fuerit monetæ aureæ vel argenteæ: ſed æs ſolùm eſſet in pretio habitum vſque ad primum propè bellum Punicum. Quinque enim annos ante id bellum Q. Fabio Maximo conſule, argentum eſt primò ſignatum bigarum & quadrigarum nota, anno vrbis conditæ quingenteſimo octogeſimo quinto. Atque anno pòſt ſecundo & ſexageſimo aureus nummus primùm percuſſus eſt, autore Plinio, dict. lib. xxxiij. cap. iij. Eutropius autem Romanæ hiſtoriæ libro ſecundo, tradit primo bello Punico, quo Regulus à Xanthippo Lacedæmonio, duce Carthaginenſium, captus eſt, argenteum nummum in vrbe figuratum eſſe. Primus autem Ianus æs ſignauit, ſi credimus Draconi Corcyræo in ſuis commentariis de lapidum generibus, & illius autoritate Athenæo, atque Macrobio, libro primo Saturnaliorum, capit. vij. Aut etiam Seruius rex Romanorum, vt ex autoritate Timæi retulit Plinius, vbi ſuprà proximè: & id quidem, vt dicit, nota pecudum: vnde & pecunia dicta eſt, cùm antea rudi ære vterentur.

χάλκον. Ἀχαλκεῖ.

10 ¶Vnde ortum eſt (quod iam diximus) vt quancunque pecuniam æris appellatione intelligamus, Græcorum etiam imitatione, qui χαλκὸν, id eſt, æs pro qualicunque pecunia accipiunt. Vnde ἀχαλκεῖ apud Lucillium lib. ij. Epigrammatum:

Ἑρμοδότου τόδε δόγμα τὸ πάνσοφον, εἴ τις ἀχαλκεῖ,

Μηκέτι

Μηκέτι πεινήτω θεὶς τὸ χιτωνάριον.

Quod ita transtulit Alciatus noster in d.l.etiam,ff.de verb.signi.

Hermodoti hoc dogma est, quisquis miser indiget ære,

Philosophi assumat pallia, diues erit.

Et ex iis,quæ diximus,exiit illud Ouidij libro Fastorum primo:

Aera dabant olim: melius nunc omen in auro est:

Victáque concessit prisca moneta nouæ.

Cæterùm tex.est in l.quæ extrinsecus,iuncta glo.in verbo,denario,ff.de verb obl.probãs, quòd interroganti de pecunia aurea,si respondeatur de ærea,vel è diuerso,valet stipulatio,quamuis aliàs rerum diuersitas eam vitiaret,§.si de alia,Insti.de inuti.stipu.& ita eum test.cum glo.expendit Bald.in l.singularia,col.iiij.vers.decimò est speciale,ff. si cert.pet. Sed tu vide Alex.ibi col.vj.vers.aliud etiã speciale secundum eum.

11 ¶AD ILLVD QVOQVE quæstionis est,quid si consanguineus offerat nummum reprobũ, vt vocat Vlpianus in l.eleganter,§.qui reprobos,ff.de pigno.acti.siue adulterinum, vt appellat Tullius lib.iij.Officiorum,& Plinius lib.xxxiij.cap.ix.& Imperator in l.j.in princ.C.de falsmo.& in l.ij.C.quib.ex cau.ser.pro præ.liber.acci.& ipse Vlpianus in l.lege, in princ.ff.ad legem Corne.de fal.& in l.sacrilegij,§.qui cùm in moneta,ff.ad legem Iul.pecul. Apuleius autem libr.x. Metamor. adulterum & nequam aureum vocat. Ex quo & Adulteratores monetæ dicuntur, in l.aut facta,§.euenit,ff.de pœn. Nos vulgò falsum dicimus, vt in ea rubr.de fal.mone.& in l.vix certis,ff.de iudi.& in l.qui falsam,ff.de fal.& apud Plinium,vbi suprà.Sicuti Falsa pondera, in l.arbitrio,§.de eo.ff.de dol.mal.Nam & falsum, & adulterinum, pro eodem ponuntur in l. si quis legatum, in princ.ff.eodem titu. Quid igitur,si offeratur nummus reprobus, siue adulterinus, aut falsus. Dic nihil agi, quia falsus denarius non est denarius,glos.in l.omnes, per illum text. loquentem de falsa fide, C. de hæret.quam sequitur Ioan. Plat.in l.j.circa medium,C.de vete.numis.pote. lib.xj. & eam valde elegãtem dicit Alex.consilio ciiij.statutum loquens,colum.ij.versiculo pro hoc hîc ego, lib.j. & singularem Barb.consilio xliij.præclarè scribitur, columna ix.numero 16.libr.j. Licet sit & alia ei similis in cap.vera,xlv.dist.quæ prætereà dicit, falsum iudicem non esse iudicem, nec falsam iustitiam esse iustitiam,nec falsum tutorem esse tutorem,l.Paulus,ff.de verbo.significat. ex qua etiam probatur, falsum testamentum non esse testamentum,& modium iniquum,id est falsum, vt interpretatur Acurs.non esse modium.Quod & de statera,modio proxima,tradit Galenus libro περὶ εὐεξίας, id est, de bona habitudine: Statera (inquit) falsa, siue iniusta, non est simpliciter statera, sed statera falsa.Sed & illud de testamento falso probat l.ij.§.j.ff.quemad.testa.aper.Et illud quoque de falso denario,dicit Io.Ana.illam tantum posteriorem glo.allegans, in cap.quàm graui, colum.vlt.extrà de falsis.& Geor.Nat.in repe.c.quamuis, col.xlv.sub nu.143.de pactis,lib.vj.Et simile est,quod de falso instrumento tradit Bal.in l.si non sortem,§.j.post prin.ff.de condi.indeb.nempe id non esse instrumentum.Ideò si ex statuto nulla exceptio possit opponi contra instrumentum guarentigiatum,poterit tamen contra illud opponi,quòd est falsum,per d.l.Paulus,de verb.signifi.Per quam etiã atq; d.l.ij.§.j.quemad.testa.ap.idem Bal.in c.licet causam,col.v.extrà de probat. dicit falsum testem nõ esse testem.

An nũmus reprobus possit offerri.
Nummus reprobus.
Adulterinus.
Nequam.
Falsus.
Falsa pondera.
Falsus denarius non denarius.
Iudex.
Iustitia.
Tutor.
Testamentum.
Modius.
Statera.
Falsum instrumentum.
Falsus testis.

12 ¶Igitur (vt concludam) consanguineus, qui falsum nummum offert, is nummum offerre non censetur.nam nec huiusmodi nummus liberat soluentem,d.§.qui reprobos.Ex quo etiam dicebat Vbertus Bobi.quem refert & sequitur Ioan. Andr.in addi.Spec.titu.de crimi.fal.quòd si qui ludunt ad par & impar,non debet computari nummus falsus in numero cæterorum,quibus luditur:nisi ludentes illum esse falsum resciuissent. Quod & sequitur Alexand.d.consilio ciiij.columna ij.versiculo accedat ad prædicta, libr.j.& Georg.Nat.in d.cap.quamuis,vbi suprà.& Matthæ.Afflict.in consti. Siciliæ,incip.adulterinam, in j.q.Sed & Dyn.in l.cuiusque, ff. ad leg.Iuli.maie. dicit per illum text in §.j.quòd qui pecuniam reprobam conflauerit,vel abraserit, non incidit in pœnam statuti punientis falsificantem, vel abradentem pecuniam. Et sequitur Alberi.ibi, qui ita dicit fuisse iudicatum à rege Franciæ.& allegat prætereà in ar.l.fundi,in princ.ff.de acquir.posses. Sequitur item, & dicit not.Philip.Deci.in l.quod te,columna iij.versiculo sed quæritur an ista,ff.si cert.petat.Denique glo. in l.lecta,in verbo,proba,ff.eodem titu.dicit simplicem promissionem factam de dandis nummis, intelligi de probis. Et sequitur Barto.ibi.in j.oppo.Ang.columna ij.in fi.& Sal.columna quoque ij.versicu.nota ex ista glo.& Recentiores.Hincque respondit Steph.Bertran.consi.ccxiij. Christi, &c.viso casu,lib.j.manus munitionem (quam vocat) factam ex pecunia reproba, non impedire clamorem, de quo ibi loquitur, quin is fieri possit, tanquam si nulla munitio facta sit, per d.§.qui reprobos.

De iisdem rebus.

13 ¶QVID AVTEM, si nummus est probæ quidem materiæ,sed non legitimi ponderis?Dic nec illius oblationem valere,quando & is nummus falsus quoq; dicatur, vt apertè probat tex.in c.quanto,extrà de iureiur.in illis verbis,monetam aut falsam,aut legitimã esse credebas,iunctis illis verbis præcedentibus,quæ tamen circa mortem eius fuerat legitimo pondere defraudata. & ibi etiam not. Hosti.& Ioan.And.vterque in verbo,legitimo pondere, & ibi quoque Bald.colũ.j.versi.ibi falsata.

Quid, si offeratur nummus nõ legitimi ponderis.

Nam vt etiã ibi dicit glo.j.in verbo,patris,tria requiruntur in moneta, vt ea proba sit:videlicet quãtitas ponderis,materia, & publica forma, per l.j.ff.de contra.emp. & sequitur Bald.in eo c.quanto, quo loco suprà citauimus:vbi dicit,quòd quantitas requiritur ad substantiam,forma ad autoritatem & Sal.in l.ij.C.de falsa mo.Raph.Co.consilio cxxxviij.hoc maximè propositum,ad fi.& late Ioan. Ana.post alios in cap.ad falsariorum, extrà de crimi.falsi.& Fab.à monte S.Sab.in tracta.emptionis & venditionis,in v.quæstio.princi.columna j.& ij.& Matthæ. Afflic.in d. constit. adulterinam, in iiij.q. Et facit tex.in d.l.j.C.de vete.numis.pote.lib.xj.& ibi And.Barul. Bar.& Ioan. Plat.qui & ipse ad veram monetam requirit illa tria, quæ diximus: dicitque vnum, quod admodum est notandum,quòd creditor non tenetur recipere monetam probæ speciei,sed illegitimi ponderis, etiam pro tanto, quanti valet, per eum textum à contrario sensu.& quia etiam huiusmodi moneta falsa dicitur, per. l. quicunque, ff. de falsis, quæ illud non dicit: sed apertè probatur in dicto capit. quanto.

Quid si non usualis sit.

14 ¶QVID DENIQVE, si offeratur nummus & probæ materiæ, & legitimi ponderis,sed qui apud nos non sit vsualis & expendibilis,vt cum nostris loquar. Dic nec hîc quoq; oblationem valere. Nam statutum loquens de moneta,intelligitur de vsuali & expendibili,in loco statuti, vt ex facto respondit Alex.d.consi,ciiij.statutum loquens,col.j.lib.j.per tex.in cle.ij.ibi, ad monetam currentẽ, & ibi glo.Guli.à monte Laud.Pau.Eliaz.Pet.Anch.Card.Flor.Panor.& plerosq; omnes, de deci.& alios multos Doct.ab ipso Alex.in illo consi.allegatos,quos ibi videre poteris, ne hîc iterum inculcem. Et subdit ipse Alex.col.eiusdem cons.ij.versi.nec obstat si quispiam, non satis esse,si quis hunc nummum non vsualem posset dare cuipiam campsori,qui saltem aliquid minus daret, vt in regionẽ extraneam transmitteret,in qua vsualis esset. Nam lex(inquit)considerat, quod frequentiùs accidit, l.j.§.si quis,C.de Lati.liber.toll.& c.quia sæpe, de resti.spoliat.cum aliis cõcord.ibi ab eo adductis. Super quo vltimo dicto vide Roffre.Bene.quæsti.Sabba.xv. Aemilius, dum tractat, an pecunia reproba,soluta per debitorem secundùm arbitrium campsoris,liberet soluentem.

Quid si pro tãto offeratur quãti apud cãpsores ualet.

De moneta itẽ non usuali.

15 ¶Sed & tu ad principale dictum Alex.adde text.optimum in c.vlt.in fi.ibi, quinq; solidorum vsualis monetæ,extrà de maled.vbi glo.in hoc dicit inspiciendam esse consuetudinem regionis, per l.si seruus,§.si numerus,ff.de leg.j.& l.nummis, ff. de leg.iij.& l.cùm de lanionis,§.asinam,in fin.ff.de fund.instru. Et Hosti.quoque in d.c.vlti.in verbo, vsualis, qui & ad hoc præterea allegat l.imperatores, ff. de contrahen.empt.& l.j.in prin.ff.de flumi.& c.ex literis, le j.extrà de sponsal.Et hos sequuntur Panor.& Ioan.Ana.in d.c.vlt. Adde(inquam)Hosti.& Ioan.Andr.in d.c.quanto,in verbo, legitimo pondere,de iureiur,vbi dicitur monetam tribus modis reprobari, ex materia, pondere, & cursu,quia scilicet non currit,nec recipitur,vt consueuit.Et faciunt etiam scripta ab Old.consi.xxxj. thema tale est,quidam condens.& Corne.consi.cclxxxvij.in hac consultatione,col.iiij.versicu.deueniendum est,lib.j.& consilio cccxxj.de pluribus,columna penult.versi.restat, lib.iij.& Fab.à monte S.Sab.in tracta.emptionis & venditionis,in v.quæstio.prin. colum.iiij. versi.vlterius est notandum. & Philip.Dec.consi.dclxvij.secundum ea;vbi respondit, non valere depositionem factam ex pecunia non vsuali.& D.Cos.Guy.in prag.sancti.in titu.de annaris,§.item fuit,in verbo, vsuali. Et vide etiam hîc,quæ dicam infrà titu.procedente,§.iiij.in verbo, *faire son offre*,quæ est glo.ij.

EN TELLE QVANTITE QUIL vouldra, GLO. XXI.

An satis sit hîc unum nummũ offerre.

Quãtitatis uerbum,an numerum significet.

Vnus non est numerus.

1 QVIDAM HINC TRAHVNT, non satis esse vnum nummum, id est, vel quadrantem,quem liardum Galli appellãt, vel Caroleum quem vocamus, vel alium vnum,sed plures necessariò esse offerendos,tanquam ea verba, *en telle quantité*,numerum veluti significent:vt probatur in l.si ita legatum,in prin.& ibi Iac. Aret.Bar.& alij,ff.de lega.j.& in l.hæc enuntiatio,ff.de verb.signi. Qui quidem numerus in vno consistere non potest. vnum enim non esse numerum, sed principium numeri,scribit Macrobius lib.de Somnio Scipionis, non semel & e nostris Accursius in l.si quis ante,ff.de acqui.pos.& in §. affinitatis, Insti.de nuptiis.& Bal.in c. cùm in iure,circa medium,extrà de elec.& Ang.consi.lvj.quæ reformatio,ante fi.Et scribit Priscianus lib.v.in titu.de numero,quòd in vno propriè numerus non dicitur, sed abusiuè. Et optimè facit tex.in d.l.si quis ante,vbi vnus nummus, & pretium, tanquam diuersa ponuntur, veluti nummus non sit pretium, siue in eo non possit consistere.

Iterum de quãtitate.

2 ¶Verùm dispeream,nisi isti,licet sint ex primis nostræ Galliæ Iurisconsultis,toto (quod aiunt) cœlo errant. Nam etsi quantum & quantitas ad numerum quandoque referuntur, vt suprà diximus, non tamen ad id tantùm, sed & ad amplitudinem, id est mensuram, atque pondus, vt apertè probat l. quisquis,ff.de lega.iij.& voluit glos.j.in l.j.& ibi Bart.post prin.C.de actio. & oblig. & in l.generaliter, in verbo, partem, C. de episco. & cleri.quæ quidem de vno æquè dicuntur, atque de multis, sicuti etiam qualitas, latitudo, longitudo, & alia id genus. Nam & qualitas & quantitas idem subiectum

iectum propemodum respiciunt,l.qui bonis,ff.qui.bo.ced.pos.vt & illa alia,vti videre licet.

3 ¶Dicimus enim,qualis quãtúsq; vir, equus, ager,fundus.nam & in l.certũ,ff.si cert.pet.dicitur,qualis quantáq;,de re quapiam.& in l.cùm soluta,ff.de condi.indebi.& in l.stipulationum quædam,ff. de verb.oblig.& iterum in l.si constante,C.de donat.ante nupt.fit mentio quãtitatis, & æquè in vno tantum procedunt,ac in pluribus, vt omnibus videre licet.Plautus in Amphitrione, de vno tantum loquens, Obsecro hercle, quantus & quàm validus est?Et iterum in eadem fabula, Quantus amator, dicit. Et Plinius in Panegyrico: Sæpe ego mecum,P. C. tacitus cogitaui, qualem quantum esse oporteret, cuius ditione nutúque maria, terræ, pax, bella gerantur. Et Virgilius libro secundo Aeneidos: *De eadem re.*

--Qualisque uideri
Cælicolis, & quanta solet.--

Et iterum libro tertio:

Nam qualis quantúsque cauo Polyphemus in antro.

Et Homerus lib.xxiij.Iliados de Achille,

ὅσσ@ ἔην, οἷός τε, θεοῖσι γὰρ ἄντα ἐώκει.

Quantus erat,qualisque,deis enim contrà similis erat.

Et è nostris Spe.in titu.de fructib.& interesse,§.viso,col.j.vers.sed quomodo, dicit quantitatis appellatione comprændi quamlibet rem singularem,per.d.l.quisquis,ff.de lega.iij. Ideóq; vix possum accedere Alciati sententiæ,qui in libro primo eius quod interest, fecit in hac re discrimen inter quantum & quantitatem. *Sitne differentia inter quantum, & quantitatem.*

4 ¶Sed vt hæc lucidius intelligas, Aristoteles in libro κατηγορίας,in quolibet subiecto decem prædicamenta constituit, inter quæ & quantitatem reposuit: ex quo potes intelligere, & de vno dici. Et id quoq; post eum adstruxerunt è nostris Azo,in procemio Summæ, & Bal.in l.de quibus,col.antep.& seq.ff.de legib.Et bene etiam facit tex.in d.l.quisquis,& quod ibi scripserunt glo. & Bart.ff.de lega. iij.& in l.aut facta,in prin.ff.de pœnis,vbi delicta septem modis consideranda sunt, inter quæ reponit qualitatem,& quantitatem.Postea autem in §.quantitas,scribitur,quantitatem discernere furem ab abigeo.Nam qui vnum(inquit)suem surripuerit,vt fur coërcebitur. Et in l.j.§.quòd autem ait,ff. ne quid in flu.publico. quæ loquitur de quantitate aquæ.Ex quibus vides,& quantitatem de vna re dici. *Quantitas inter prædicamenta.*

5 ¶Quid quod ipse Aristoteles lib.Politicorum primo,c.vj.scribit nummum signo quopiam primum fuisse impressum,ad demonstrandam illius quantitatem. Ex quo etiam clarissimè omnium intelligis,quantitatem de vno nummo dici,eámq; pro æstimatione nummi accipi,vti etiã apertissimè probat l.cùm affirmes,C.de libe.cau.vbi dicitur,dato nummo certæ quantitatis: vt hinc liquidò cognoscas hæc verba,*en telle quantité*,significare,talis æstimationis,ponderis, magnitudinis, quam consanguineus offerens voluerit,ita scilicet vt nihil intersit,an sit denarius simplex,an duplex,an liardus,an item solidus æreus,aureus,argenteus.

6 ¶Nam vt id clarius declarem,scire debes,duplicem esse quantitatem,vnam quam continuam appellant,alteram discretam:illam dici de re vna, & ad numerum nihil pertinere: hanc autem de pluribus, & ad numerum referri, vt tradit Aristoteles in eo lib. κατηγορίας cap.vj.& colligitur ex not.à Barto.& aliis in l.qui quartam,ff.de legat.j. eodem Barto.in tracta.de testib.c.xxvij.incip. qualitas. Bald.in Auth.hoc amplius, ante fi.C.de fideicommis.& in l. data, colum. vij.versicu.dicit testis falsum,C.qui accu.non pos.& in l. j. columna iij. versicu.modò ego quæro,C.de senten.quæ sine cert. quanti.& clarius in cap.cùm causam, colũ.v.versicu.secundum prædicamentum, extrà de testib.vbi scienter dicit,quantitatem continuam esse augmentum substantiæ,l.inficiendo,§.infans,ff.de furtis. quæ loquitur de infante,qui ita creuit, vt adolescens fieret. & ita in eo est quantitas continua,id est, augmentum substantiæ.Quantitas autem discreta est augmentum numeri. Hæc ibi, ex schola Philosophorum.Nam & Galenus non minùs philosophia,quàm medicina, illustris,in libro de Differẽtiis morborum,Neq;,ait,cuipiam obscurum est vtranq; passionem,tam quæ ad numerũ, quàm quæ ad magnitudinem pertinet,in prædicamento quantitatis posse locari.Siquidẽ quantitatis aliud continuum,aliud discretum,quod & quãtum propriè,sicuti & continuum, πηλίκον apud Græcos appellatur.Ex hisq; illud est Quintiliani, lib.ij.c.iiij.Quantitatẽ quæ dupliciter à posterioribus diuisa est, quàm magnum,& quàm multum sit. *Quantitas duplex.*

7 ¶Quin & si hæc non subsisterent,necessarióque quantitas ad numerum tantùm referretur, non tamen concluderet, vnum hîc nummum non satis esse ad oblationem. Nam scribit Albe. post Pet. Cy.& Oldr.in l.ij.§.mutui datio,columna penult. versicu.item quæro, & ibi quoque post eos Phil. Dec.in princ.in vtraque lect. ff. si cert. peta. quòd in vno nummo consistit mutuum, quia vnus est principium numeri.& idem iudicamus de principio actus, quod de ipso actu, per l.non ideò, C. de hære. insti. Et idem quoque voluerunt Cyn. Bald. Angel.& Corne.in d.l.non ideò, vbi ex hoc dicunt, emptionem posse fieri vno nummo. & rursum idem Cy. in l.maritus, & ibi quoque Paul. Alexand.& Ias.C.de procur. Barto. in d.l.si quis ante. & ibi quoque Alexand. Franc. Arct. & Ias. ff.de acquirend.possesion. Colle. in cap. vt mensuræ, extrà de empt.& vendit.Bald.in d.§.affini- *In uno nummo consistit mutuum. Idem iudicandum de principio actus,ac de ipso actu.*

tatis,Insti.de emptio.Pau.Cast.in l.j.col.j.C.vnde vir & vxor.& cons.cxc.nouiter reuocatur in dubium,col.j.lib.ij.vbi & ex hoc dicit,idē iuris esse de vnitate,ac de numero:sicut quod iuris est in affibus,idem esse in viro & vxore:qui ipsi non sunt propriè affines,sed principium affinitatis, per d.l. nibus, maritus.& ex externis scriptoribus Laurentius Valla lib.j.Dialecticæ,c.ij. vbi fortius tenet, & probat,vnum esse numerum,vti etiam è nostris voluit Io. And.in procemio vj.& Phil. Dec.in d.§.mutui datio,in priori lec.Nam & quodammodo vir & vxor affines etiā dicuntur,d.l.nō ideò, & l.quod Seruius,& ibi glo.Bar.& Bal.ff.de condi.caus.da.Et facit,quod de vno tradit Bal.in c.j.§.& quia vidimus,ad fi.tit.qui feud.dar.pos.

Numerus pluralis an in uno procedat.

8 ¶Et hæc haud dubiè procedunt,cùm eadem est vtriusq; ratio.Sicuti etiam in simili dicimus, numerū pluralem,in vno quoq; procedere,si eadem sit ratio,ex sententia Archi.Io.And.Domi.& Recentiorum in c.j.de rer.permutat.lib.vj.Bal.& Pau.Cast.in l.j.C.de condi.inser.cum aliis cōcord.à me collectis in repe.l.si vnquam,in verbo,susceperit liberos,nu.215.sed vtruncunq; sit. Vt amplius (ni fallor)non sit dubitandum,quin satis sit vnum nummū offerri.Id quod etiam apertè indicat §.huius ti.iij.in verbis, *& la piece d'or,ou d'argent,qu'il aura consigné.* & rursus,§.seq. ibi, *& perdra la piece d'or,ou d'argent qu'il aura baillé,* sed apertius in §.vij.ibi, *mais suffit faire offre d'une piece d'or ou d'argēt:* quæ verba cùm clara sint,nullus iam est dubitationi locus relictus,quantum ad nostram consuetudinem pertinet.

Quātitas iuncta pecuniæ,an semper numerum significet.

9 ¶Sed vnum tamen nō omiserim,quod admodum adstipulatur priori illi sentētiæ:illud scilicet,quòd quando hæc dictio quantitatis adiungitur pecuniæ,semper numerum significat,l.hæc venditio,§.huiusmodi,& ibi glo.& Bal.ff.de contra.empti.idem Bal.in d.l.j.col.ij.vers.sed immediatè,C.de acti.& oblig.& Fabia.à monte S.Sab.in tract.empti.& venditi.in v.quæstione prin.col.v.versi.circa secundum.Sed an is tex.id probet,videant cæteri.Super eo autem tex.& glo.illius,vide Bar.in l.seruus legatus,§.qui quinque,ff.de lega.j.& Rom.in l. si certos nummos,ff.de verb.oblig.At huius contrarium suprà probauimus ex Aristotele,qui quantitatem dicit esse in vno nummo ; quod & nostræ leges,vt diximus,adstruunt.Et satis videmus eandem rationem esse,siue quis vnum nummum, siue plures offerat.

An pro duabus oblationibus diuersarum uenditionum satis sit unum nummum offerre.

10 ¶AT MAIVS, perplexiúsq; dubium est : si consanguineus faciat duas vel tres oblationes simul, scilicet duorum aut trium contractuum diuersorum:verbi gratia , emisti à me vnum fundum certo pretio,postea alio contractu emisti alterum:an sufficiat consanguineo meo veniēti ad retractum harum duarum venditionum,offerre vnum nummū,qui plures minores valeat,scilicet Caroleum , qui decem denarios valet. Posset videri hoc casu non satis esse,sed tot esse offerendos, quot sunt contractus , ad quorum retractum venit consanguineus. Nam pro quolibet contractu vnus ad minimum nummus offerendus est. Si ergo sunt diuersi ac separati contractus , etiam diuersi ac separati nummi sunt offerendi,vt suus cuique nummus sit attributus : præsertim cùm hæc à consuetudine pro forma & solennitate sint obseruanda , vt declarat §.vij.& viij.infrà eo.titu.& in d.§.vij.expressè cauetur offerendam esse vnam peciam,vt vtar verbo Gallis peculiari , quo etiam vtitur consuetudo nostra. Quî fit ergo,vt vna pro duobus,aut tribus separatis contractibus sufficiat,cùm forma præcisè ac specificè adimpleri debeat,vt not.Bal. Ang.Imo.Pau.Ca.& Recentiores , qui afferunt concord.in l.j.ff. de libe.& posthu.

Formæ omißio in minima parte uitiat.

Etiam in actibus fauorabilibus & pijs causis.

Formæ nil addi potest,nil detrahi.

Forma per æquipollēs adimpleri non potest.

11 ¶Ita quidem,vt eius omissio in qualibet,vel minima parte,actum vitiet. Ant.& Panor.in c.Pisanis, quod est vlt.extrà de restit.spol.cum concord.adductis à Fel.in c.cùm dilecta,col.xxvj. versi.amplia decimò,extrà de rescript.& Philip. Deci.in c.prudentiam , in iiij.no.de offi.deleg.& dicemus etiam in titu.sequen.§.iiij.glo.vj.nume.30.& quia etiam.Idque etiam in actibus quātumuis fauorabilibus, l.qui Romæ,§.Flauius,ff.de verb.oblig.Bal.in l.testamentum,C.de testa.& consi.ccl.considerandū est,lib.v.& Ias.consi.cxcj.placet mihi,colum.j.lib.ij.vbi etiam dicit procedere in causis piis, ne quis interim causetur retractum esse fauorabilem : de quo tamen diximus latè in rub.Sed nec ei aliquid addi aut detrahi potest.Bald.in l.vlt.colum.ij.C.de suis & legit.& alibi latius diximus. Nec ea quoque potest per æquipollens adimpleri,gl.in cle.j.in verbo,tertio,de vita & honesta.cleri.Bar.in l.nō sunt liberi,ff.de statu.homin.cum concord.adductis ab Alex.in d.l.j.col.vlt.ff.de liber.& posthu.& Fel.in d.c.cùm dilecta,extrà de rescrip.& Hippo.Marsil.consi.xxvij.solēnem , colū.ij.& iij.lib.j.ne quis etiam causetur,vnum maiorem nummum multis minoribus æquipollere. De eo tamen , quod diximus de omissione in minima parte,vide quæ dicam infrà titu.procedente,§.iiij.gloss.vj.d.nu.30. & duobus seq.

Forma indiuidua.

In forma, utile per inutile uitiatur.

12 ¶Sed & ea res indiuidua est, l. hæredes palàm,§.vlti. & l. si is qui , & ibi Bald.in j.not.ff.de testa. cum si.Nam diuisio formam corrumpit,vt dicit Bald.in l.si seruus, circa medium , in addi.ff.si quis cautio.& vt idem quoque scribit in l. Pedius , post princ.in addi.ff.de arbit.forma est de genere indiuisibilium , cùm quælibet mutatio in forma totum vitiet , secundùm Iacob. Bu. in l.certi condictio,§.quoniam,& ibi quoque Albe.colum.vlt.ff.si cert.peta. quo etiam in loco Bald.ipse colum. iij.versicu.oppone quod vtile est,dicit formam esse indiuisibilem , vt & dicit in d.l.testamentum,C. de testa.vbi etiam eam dicit inseparabilem , quod idem est : ideóque in ea vtile per inutile vitiari. Quæ etiam fuit sententia Bart.in l.Græcè,§.illud,per illum tex,ff.de fideius.Angel.Imo.& Recentiorum,

tiorum, in l.j.§.sed si mihi, ff.de verb.oblig. At idem Bal.in c.cùm adeò, col.ij.versi.contenti ex paruo, extrà de rescrip.dicit, quòd forma ex integritate consistit. Sed & ipse in l.si veritas, in ij. not.per illum tex.C.de fideicom.dicit, quòd omnis solennitas est indiuisibilis, ne quis etiam hîc causetur hãc rem non formam esse, sed solennitatem. & Alex.in l.is qui quadraginta, §.quædam, ff.ad leg.Falcid. & Phil.Dec.cons.ccccxxxij.pro vera resolutione, col.j. *Solennitas omnis indiuidua.*

13 ¶Hinq; fit, vt conditio diuidi scindíq; non posit.l.qui duobus, & l.cui fundus, ff.de condi.& demõ. & l.fistulas, §.per fundum, ff.de cõtrah.empti.& l.si ita fuerit, in prin.ff.de manu.testa.& voluit Cy. in l.si plures, C.de condi.inser. Alber.in l.statuliberos, §.j.in prin.ff.de statulib.& Ang.cons.clxviij. testator in omnibus, col.j. Alex.cons.lxxv.in causa & lite, paulò ante fi.lib.vij.& Doc.vbiq;. Nempe quia conditio formam inducit, & solennitatem, Bal.in Authen.vt liceat matri & auiæ, col.j.C.quando muli.tutel.offi.fung.pos.cum aliis multis concord. adductis à Recentioribus in l.ij.§.vlt.ff.de vulg.& pupil.substi.& à me copiosius infrà, titu.procedente, §.ij.nu.3.& eo quidem magis, & seq. Vt hinc intelligas, nihil hic obesse, si quis diceret, quòd si liardus, qui tres denarios valet, fuerit oblatus pro tribus contractibus, ita diuidetur, vt quilibet denarius eius liardi cuilibet etiam contractui asignetur. Nam id posset procedere in rebus diuiduis, non in forma, quæ indiuidua est. Super eo tãtùm quod de cõditione diximus, vide l.cui vsusfructus, in prin.ff.de vsu & vsusfru.lega.& l.qui putat, in prin.ff.de acquir.hæred. *Conditio non scinditur.* *Conditio formã inducit.*

14 ¶Porrò nummus ipse in partes diuidi, aut scindi non potest. Si enim ita fieret, ab eo auferretur forma publica, quæ necessariò in eo requiritur, iuxta l.j.ff.de contrahen.empt.& l.j.& ibi Docto.C.de vete.numis.pote.lib.xj.& glo.in c.quanto, in verbo, patris, extrà de iureiur. & Bald.consi.ccccxciiij. sciendum est, quòd moneta, post princ.lib.j.& consi.cclxxvj.casus talis est, dominus, colũ.j.lib.iij. & Raph.Co.consi.cxxxviij.hoc maximè, col.vlt.vbi etiam dicit, quòd autoritas monetæ non ex materia tribuitur, sed ex forma, qua perempta, perimitur & ipsa rei substantia, vt in simili tradit gloss.in l.qui vsumfructum, in verbo, facta, ff.de vsufruc.& alia, quæ in id allegat. Ideóque pecunia communis multorum non per scissionem, aut diuisionem singulorum corporum condicitur, sed per numeros totius, l.nam & si fur, & ibi glo.Iacob.Bu.Albe.Fulgo.Pau.Cast. & Recentiores, ff.si certũ pet. & l.cùm Stichus, ff.de soluti.gl.in l.singularia, in vj.speciali, pecuniæ, & ibi Bar.Albe.Fulg.Ro.Ale. & Ias.ff.si cert.pet.ex quibus Alex.rationem reddit, quia si corpus ipsum cuiuslibet nummi diuideretur, redderetur inutile. *Nummus scindi non potest.*

15 ¶Et sanè si quis nummum scinderet, perinde faceret, ac si naues singulas diuideret, quod fecisse dicitur Quintus Fabius Labeo, qui cùm à rege Antiocho, quem bello superauerat, ex fœdere icto dimidiam partem nauium accipere deberet, medias omnes secuit, vt eum tota classe priuaret. Autor Valerius, lib.vj.c.iij.& è nostris retulit Floria.in l.si familiæ, quæ est antepe.ff.famil.ercisc. vbi & hoc improbat, & allegat d.l.nam & si fur.§.vlt.qui loquitur de nummis, ex quo apertè intelligis, illum idem intelligere de nummis ipsis. Hinc & iocus Casellij Iurisconsulti, qui mercatori cuipiam interroganti, quonam modo nauem cum socio diuideret, respondit, Nauem si diuidis, nec tu nec socius habebis. Autor Macrobius Satur.libr.ij.c.vj. Nam & hîc, si Caroleus inter duos diuidatur, neuter sociorum Caroleum habebit. In ea autem l.nam & si fur.§.vlt.Iaco.But.& Alber.ex eo inferunt ad quæstionem de vetula, quæ vendidit dimidiam partem ficuum, quas emptor petebat medias omnes etiã diuidi, volens scilicet facere locum prouerbio σῦκα μερίζειν, id est, ficos diuidere. Cuius meminit Martialis lib.v.epigrammaton in Calliodorum. Adeò autẽ nummus omnino scindi non potest, vt nec radi quoq; impunè posit, l.quicunq;, ff.ad leg.Cornel.de falsis. Illud autem indiuiduum dicitur, cuius partes separatæ mutant diffinitionem totius, & cuius integritas minui non potest, stante realitate ipsius subiecti, vt sunt verba Bald. in cap.j.§.j.columna ij.versicu.sed quare dicitur, titu.de contro. inue. *Naues sectæ.* *Casellij iocus.* *Σῦκα μερίζειν, prouerbium.* *Indiuiduũ quid dicatur.*

16 ¶Quod si quis aduersus hæc dicat, quòd licèt nũmus reipsa diuidi nõ posit sine corruptione ipsius, tamen intellectu & commoditate potest: vti & seruus communis, qui quidem corpore ipso diuidi non potest, intellectu potest, vt expresim dicitur in l.seruus cõmunis, ff.de stipul.seruo.vt sic ex ipso intellectu & mente singularitas diuidatur resoluatúrque in pluralitatem: vt in simili dicunt Guil. Cu. & Alberi. loquentes de equo, in l.vbi autem, ff.de condi.ob turp.cau. & Bald.in l.cùm inter, per illum text.C.de fideicommis. liberta. Nam intellectus potest alio modo res considerare & metiri, quàm sint secundùm corpus, vt per Barto.in l.ambitiosa, columna iiij.versiculo sed contra opinion. ff. de decre.ab ord. fac. & quod not.in cap.præterea.de appel.& per Paul.Cast.consilio ccxlv.videtur dicendum dictam separationem, libr.j.quod repetitur consilio cccxv.eod.lib.vbi ex hoc dicit, quòd licèt iura incorporalia non patiantur commixtionem, neque separationem corpore, intellectu tamen patiuntur: vt probatur in l.ea quæ, C. familiæ erciscundæ.vbi ipso iure & ex lege, & sine diuisione nomina diuiduntur, licèt aliàs non recipiant diuisionem, quod huc proximè accedit. Huic statim illud responderi potest, quòd cùm pluralitas, vel singularitas est de forma, non fit resolutio vnius in alterum ex sententia gloss.not.in l.iij.§.hoc autem à superiore, ff.de itinere actúque priuato, prout illam intelligit, & dicit sing.Nicol. Euerax.vir certè legalis doctrinæ peritisimus in locis legalibus, in loco à numero, vbi & de hoc dicit esse tex. in l.cùm *Intellectu diuidũtur aliàs indiuidua.* *Pluralitas uel singularitas formalis, non resoluũtur utrũque.*

hi, §.si

hi, §.si Prætor, ff. de transactio. Et facit etiam ad prædicta, quod in simili dicitur in l. de pupillo, §. si in pluribus, ff. de ope.noui nuntiati. quòd si in pluribus locis opus fiat, non sufficit vna nuntiatio pro omnibus, sed sunt plures necessariæ, & consequenter plures remissiones. Ibíque dicit Bar.in prin.id procedere, etiam si ea loca adeò sint propinqua, vt in omnibus simul exaudiri possit vnica nuntiatio.

17 *Vna autoritas, an multis actibus sufficiat.* ¶VERVNTAMEN contrà facit tex.not.in l.accipiẽti,ff.de auto.tut.cuius hæc verba sunt: Accipienti,& edenti iudicium,idem tutor autor vtriq; fit. Sed hoc vtrùm ita est, si bis autor factus est, an & vna autoritas sufficiat,eo animo,vt ad vtrunq; pertineat,dubitat quidem Pomponius: sed fortiter defenditur sufficere vnam autoritatem. Et eum text.Barto.ita summat, vt cum nostris loquar: Vna voce potest interponi autoritas duobus diuersis actibus.Et sic vides Barto.intelligere eum tex. etiam in diuersis actibus, vt & intelligunt gloss.& Alber.ibi, quod magis mirum est, cùm autoritas pro forma interuenire debeat,vt per Doct.in d.l.j.ff.de libe.& posthu.& Franc.Aret.in l.Gallus,in prin.col.iij.vers.ex quibus iuribus,eo.titu.cum si.Et tamen vna(vt vides)autoritas,id est,vna verborum conceptione prolata,satis est pro duobus actibus. Quanquàm eum tex.malo intelligere in vno eodémque actu, eodémque iudicio,siue causa, in qua scilicet alter pupillorum actor est,alter reus:vt etiam intelligi posse contendunt glo.& Bar.ibi, & ita non admodũ obstat his, quæ pro cõtraria parte dicta sunt. Tu tamen cogita:nam si Pomponius, vnus ex præcipuis nostris Iuriscõsultis, dubitabat quid hîc dicendũ esset,quis nostrum non dubitabit? Sed quod multũ mireris, nec Accursius,nec alij hoc in loco declarauerunt, quam ob rem potissimùm illic esset dubitandum, sed iam ex iis,quæ diximus,planè intelligis.

18 *Vna aquæ infusio & uerborum prolatio,an pluribus baptizandis sufficiat.* ¶Facit item contra illam sententiam glo.not.in c.propriè in verbo, trium milium, de conse.di.iiij. quod vnica aquę infusione & verborũ prolatione possunt plures baptizari,per eum tex.quo traditur Petrum Apostolum vno die tria milia hominũ baptizasse:neq; enim id aliter, quàm suprà diximus, fieri potuisset.& idẽ quoq; voluerunt Hosti.& Io.And.in c.j.vterq; col.ij.& ibi quoq; dicto,& colũ. ij.extrà de baptis.idẽ Hosti.in summa eiusdẽ titu.§.quæ sit eius forma, col.ij.versi.licèt autẽ.Io.An. in c.delictum,& ibi quoq; Alberi.nu.7.& 8.de reg.iur.lib.vj.nam vt id scias, Alber.etiam in quędã c.illius tit.cõmentaria edidit.Lap.alleg.viij.præsentatus,paulò ante medium: & è Theologis Diuus Thomas in iiij.senten.di.iij.q.j.art.ij.Id quod multum hîc notandum est,cùm ex omnium & Theologorum & cano. sententia nihil magis sit è forma, quam illa aquæ immersio, & verborum prolatio. Tamen Hosti.& Ioan. Andr.in d.cap.j.dicunt tutius esse,vt singuli baptizantes, per quædam iura ab his allegata. Thomas autem, vbi suprà, tradit eum peccare, qui sic vniuersim multos baptizat.

19 *Testamentũ patris & filij unũ cẽseri, unámq; in eo satis esse solennitatem.* ¶Tu autem interim ad comprobationẽ prioris sententiæ,qua dictum est,videri necesse esse duos nũmos offerri ad retractum duorum contractuũ,vide tex.in l.patris & filij,ff.de vulga. & pupil.substi. vbi quia patris & filij impuberis testamentum pro vno eodémq; testamento habetur, vt etiam dicitur in l.qui plures liberos,§.j.ff.eo.titu.& in l.pen.ff.quemadmo.testa.aper.& in c.si pater, de testa. lib.vj.Ideò etiam iidem testes eadémq; signa sufficiunt,id est,vna pro omnibus solennitas:tanquàm scilicet à contrario sensu contrarium videatur,si non vnum idémq; testamentũ censeretur:quia tunc solennitas in vno apposita,in altero repeti iteraríq; deberet, vt etiã clarius aperit tex.in l.si quis eũ, §.j.eo.tit.de vulga.& pupil.

20 *Testamẽtis pluribus, an una sufficiat solennitas. An testes censentur adhibiti omnibus testamentis eiusdem chartæ.* ¶Sed quod ad posteriorem sententiam facit, Bar.in d.l.patris,ad fin.asserit, & post eum cæteri Recentiores,quòd si in eadem charta scripta sint plura diuersáq; testamenta,sufficiunt iidem septem testes omnibus his simul adhibiti,atq; etiam vna voce,ar.l.iiij.ff.de duob.reis.Quin plus voluerũt Iac. Are.Iac.Ra.Pet.Cyn.in addi. Alber.Bal.Ang.Imo.Alex.& Fran.Are.ibi,vt etiã id procedat,si simpliciter fuerunt testes adscripti in ea chartà,cõtinente simul plura testaméta,nec expressum est,quòd pro omnibus sint adhibiti;tamen illi pro omnibus adhibiti esse censentur, & sufficiunt per tex.in l.si quis ex argentariis,§.si initium,ff.de eden.Quo in loco idem voluit Bar.colum.xij.vers.septimò dixi, & Bal.post Nicol.Mate.in l.omnium,col.ij.versi.sed Nico.C.de testa.vbi tamen dicit, hoc non esse dubium in testamentis connexis,d.l.patris & filij,quasi dubitet de aliis.& Stepha. Bertran.consil.xliij.venditio,col.vlt.ante fi.lib.ij.

21 *De eadem re.* ¶Tamen in hoc vltimo casu,in quo scilicet id expressum non est, contrarium voluerunt Rapha.& Pau.Cast.in d.l.patris & filij, requirentes scilicet expressam omnium testamentorum mentionem. & sequitur Ange. Aret.in §.igitur,in fin.Instit.de pupil.substi. & Viglius Zuichemus Phrysius, vir & eloquentia,& legum peritia clarus, in eodem loco, & latius in §.sed & vnum, qui est pen.Instit. de testa.ordi. Nam speciale est (inquiunt) in testamento patris & filij,vt vna pro omnibus solennitas sufficiat, vt satis declarat d.l.patris & filij, ex hoc significans in aliis alteram tantam requiri, argumento l.quòd verò, ff. de legib. Quod & Ioann. Fab. ibi, in fin. sensisse videtur, cùm dicit, loquens de hoc casu, Caue tamen, quòd testes pro vtraque parte rogentur, & aliæ solennitates obseruentur.

22 *De eadem re.* ¶Sed pro alia sententia rursum facit,quod traditum est à Bal.& Sal.in l.eò quòd à multis,per illum text.C.si certum peta. quòd vna subscriptio vnúmque sigillum tabellionis potest authenticare, vt ipse

ipse Bal.loquitur,id est,authenticos efficere mille contractus præcedentes,quibus scilicet subest vna subscriptio, atque vnum sigillum. Ideò, vt & ipse subdit,quod de tempore dicitur in d.l.si quis ex argentariis,§.si initiũ,ff.de edend.habet locum & in subscriptione,& in signo tabellionis, quod admodum est not.& idem propè voluit ipse Bal.in rub.C.de fide instru.col.vij.versi. modò incidit hîc quæstio.& Ange.in d.§.si initium,in princ.& in l.Lucius,ff.de testamen.mili.Rapha.Fulgo. consil. lvj.quæritur quomodo,in fin.Stephan.Bertran.consi.cc.viso casu,col.j.lib.j.& d.consi.xliiij.venditio,col.ij.in princ.lib.ij.

23 ¶Facit etiam text.in l. Titia,§.vlti.ff.de verbo.obliga.vbi ita ad verbum scribitur, Quoties pluribus specialiter pactis stipulatio vna subiicitur,quamuis vna interrogatio,& responsum vnum subiiciatur,tamen perinde haberi,ac si singulæ species in stipulationem deductæ fuissent. & alia quoque multa similia,quæ nos colligemus infrà titu.procedente,§.ij. numero 167. quòd autem hîc adducitur.Ex quibus vnum non prætermittam,huic loco accommodatissimũ,quod tradunt Ang.& Franc. Are.in l.duo rei,per illum text.ff.de duobus reis,sufficere pluribus libellis vnicam contestationem litis vna oratione complexam,per tex.in d.l.accipienti,ff.de auto.tut.& sequitur Barb.in c.illo vos, col.j.extrà de pigno Nam constat litis contestationem esse de forma & solennitate iudicij. *Vna pluribus libellis contestatio.*

24 ¶Illud autem, quod suprà in priori sententia diximus, de nuntiatione operis,quæ fit pro pluribus locis,ideò fit(neque enim id omittendum)quia in re præsenti fit nuntiatio:vt dicit tex.in d.l.de pupillo,§.si in pluribus,ff.de oper.no.nuntia.& vt dicit Bart.ibi,quilibet locus debet nominari & demonstrari.Idcircóque debent fieri tot nuntiationes, quot sunt diuersa loca,l. scire debemus,ff.de verbo.obligat. Ex qua ratione refellitur,quod idem Bart.dicit de locis vicinis,ex quibus vna nuntiatio exaudiri potest,vt non satis sit:quia data tali vicinitate,diceretur in re præsenti omnibus nuntiari.Et ita dicebat Iaco.Aret.ibi,quem(licèt repræhendat ipse Bart.)sequuntur tamen Rapha. Co. Paul.Castren.& Iason ibi. *Vna nuntiatio pro pluribus locis aut operibus,an sufficiat.*

25 ¶Et ex his redditur admodum dubia ac perplexa hæc nostra quæstio.Tamen omnibus introspectis, in eam potius sententiam inclinarem,vt satis sit pro multis retractibus,multorum scilicet contractuum,simul factis,vnum tantum nummum offerri, qui æstimatione minorum nummorum diuidi possit: hàncque quæstionem esse de bono & æquo,in quo genere plerunque sub autoritate iuris scientiæ perniciosè erratur,vt post Celsum adolescentem scribit Paulus in l. si seruum,§.sequitur,ff.de verborum obligatione. Quanquàm huic scio responderi posse, retractum non esse ex bono & æquo,sed potius ex summo strictóque iure,vt dicemus infrà eodem titu.§.xxxv.eodémque penult.in verbo,*d'estroict droict.* *Quæstio princip.decisio.*

DE RETRAICT LIGNAGIER, §. SECUNDUS.

ET SI l'achepteur respond,qu'il luy plaist recepuoir ledict retrayant audict retraict: il peult prendre & recepuoir ledict offre en deduction & rabat du pris. Et doibt declarer par serment le pris, que la chose luy couste, & monstrer son contract. Et si le retrayant veult,il luy peult faire faire serment, que cest le loyal pris, qu'il a payé sans fraude.

MONSTRER SON CONTRACT, GLO. I.

1 QVID HIC VVLT dicere nostra consuetudo his verbis,ostendere suum contractũ? Qua in re illud te scire oportet,aliud esse contractum, aliud instrumentum:sicut aliud continens,aliud contentum.l.rerum mixtura,& l.eum qui ædes,ff.de vsuca.Et id quidem satis ex eo liquet,quod nostris legibus statuitur, valere contractum sine instrumento.l.cùm res,C. de probat.& l.cum instrumentis,C.de fi.instru.Est igitur instrumentum scriptura notarij de conuentione partium.Contractus verò est ipsa conuentio,vt declarat Bar.in l.si quis legatum,col.ij.versic.aduerte appello,ff.ad leg.Corne.de falsis.& Bald.in l.vlt.C.de falsa cau. adiect. lega.vbi facit differentiam inter contractum dotis,& instrumẽtum dotis.& consi.ccccxliiij.ad euidentiam,in prin.lib.j.Ant.& Pan.in rub.extrà de fide instru.Pet.Anch.in repe.c.j. char.42. in paruis,versi.sequitur alia quæstio,extrà de consti.Alex.consi.cxxij.viso processu vtriusque,col.j. versi. quòd etiã alia,lib.ij.Firmia.in trac.gabel.in sexta parte prin.q.ij.& iterũ in tertia parte octauæ partis prin.in xxv.q.& Soci.consi.xxxij.in præsenti,col.ij.versi.quibus nõ obstat,lib.iij.& Doct.sæpe. *Aliud contractus, aliud instrumentum.*

2 ¶Et vt magis differentiam hanc intelligas,qui renuntiat instrumento,non intelligitur renuntiare contractui in eo contento,sed tantùm probationi ipsius instrumenti,vt voluit Bald.in l.Labeo,§.j. *Renuntiãs instrumento,non*

renuntiat contractui. *Instrumēto uitiato, non uitiatur cōtractus.*

versi.quid si quis,ff.de pactis,per l.iij.C.de fide instr. Et vitiato annullatóque instrumento,non vitiatur annullatúrque contractus,si modò de eo aliâs appareat.Imo.Raph.Co.Pau.Ca.Alex.& Ias. in l.seruum filij,§.eum qui chirographum,ff.de leg.j.idem Rapha.in l.huiusmodi,§.si ita,eod.titu. Pau.Ca.consi.xliiij.videtur dicendum dictum cōpromissum,col.j.versi.cōstat autem,lib.j. & latius consi.lx.notandum est primò quòd licèt,col.j.lib.ij.& iterum consi.lxxv.notādum quòd præfatum statutum,in primo dubio,eo.lib.ij.& Firmia.vbi suprà, Alex.consi.clxx.visis statutis,col.j.versi.pro hoc facit,lib.vij.& Soci.consi.ij.in causa testamentaria,post prin.lib.iij.& consi.xcij.in causa domini Antonij,col.vj.versi.primum probatur,eo.lib.iij.Fel.qui alios citat,in c.capitulum,col.xiiij.vers. & pro istis facit,extrà de rescrip.& Stepha.Bertran.consi.cclxx.perseuerando,num.2.& 3.lib.iij.& consi.xxxiiij.etiam supposito,in prin.lib.iiij.& Phil.Deci.consi.clxix.cuius superscriptio incipit,dispensatio,col.j.& ante hos,licèt nullus memorarit,Ang.loquens de instrumēto mandati,cōsi.ccxcij. visis omnibus,col.ij.versicu.super secundo. Nec item è conuerso vitiato contractu vitiatur instrumentum:quod magis mirum est:sed id tamen voluit Signo.consi.cxlv. in quæstione vertente inter Iulianum,col.j.versi.nec obstat si dicatur.& Paul.Castren.duobus locis posterioribus. Quanquàm huius vltimi contrarium tenet Bal.in l.vlti.col.vlti.C.de litigio.

Nec è diuerso.

Statutū de uno loquens nō habet locū in altero. *Aliud statutū, aliud contentum in eo.*

3 ¶Porrò idem Bal.in d.l.vlt.C.de fal.cau.adiect.leg.dicit,quòd statutū loquens de vno,non habet locum in altero.& sequitur Phil.Dec.consi.xvij.viso puncto,col.vlt.Ideóque & Imo.consi. item xvij. in causa,paulò ante fi.respondit,ex statuto iubente solui gabellam ex quolibet instrumento,eam nō deberi ex contractu facto sine instrumento.aliud enim(inquit)instrumentum,aliud contractus. Et in simili etiam dicimus,aliud esse statutum,aliud quod in eo continetur.Ideóq; si quis iurauerit seruare id,quod statuto continetur,nō liberatur iureiurando,etiam si statutum reuocetur. Aliud verò, si iurasset seruare statutū:vt nuncupatim dicit Bald.in præludiis feudo.col.v.vers.item nos dicimus, & post eum Philip.Deci.in c.cùm venerabilis,col.xv.versi.secundò istam conclusionem,de excep.

Cōtractus pro instrumēto interdum sumitur. *Literæ pro instrumētis, Ciceroni.* *Emptiones pro instrumentis emptionū.*

4 ¶Verùm tamen hæc nostra consuetudo hîc contractum vsurpat pro instrumento,vt satis indicant ea verba(*monstrer son contract*). Neque enim contractus ipse oculis monstratur,sed instrumentum, siue scriptura ipsius.& apertius declarat §.xxij.huius tit.qui loquens de hoc eodem casu,& alio simili vocat literas,quas hic contractum appellat. Nam & literas probatissimi scriptores pro instrumentis vsurparunt. Tullius in oratione pro P. Quintio:P. Quintius Galliam ad teipsum venit in agrum communem:eodémque,vbi non modò res erat,sed ratio quoque omnis,& omnes literæ. Et rursum ipsa nostra consuetudo suprà titu.ij.§.item ij.qui est xvj.totius volu.consuetudinum,& aliis sequen.vocat etiam contractum in alio casu simili. Quin in nostris legibus nonnunquam reperimus emptiones pro instrumentis emptionum:vt in l.ij.C.quæ res pigno.oblig.poss. vbi gloss. id expendit:vti etiam facit in l.j.§. primo,in verbo, habitationem,C. commod.Et aliàs sæpe in statutis instrumentum appellatur contractus,vt videre licet apud Pau.Castren.dict.consilio xliiij. columna prima,libro primo.

Ex communi usu loquendi contractus pro instrumento. *Cōmunis usus loquendi seruandus in statutis.*

5 ¶Et ex communi quoque vsu loquendi apud Gallos ita instrumentum vocare solemus,nomine scilicet contractus:secundùm quem loquendi cōsuetum morem & statuta nostra intelligere debemus. l.librorum,§.quod tamen Cassius,ff.de leg.iij.& l.Labeo,& ibi Barto.ff.de supel.lega. & c.ex literis,le j.extrà de sponsa.& c.quamuis,& ibi Anto.& Panorm.de verb.signifi.& c. quanquàm, & ibi Domi.ij.quæst.vij.glo.in c.nonnulli,in verbo duas diætas,in princip.extrà de rescript.Bar. loquens in statutis,in l.j.in princip.ff.de suis & legit.Bald.consi.cxxxix.factum tale est,D.A.ante fin.lib.ij. vbi etiam id nuncupatim dicit procedere in statutis : & consilio clxxxiiij. statuto ciuitatis Veronæ, post medium,eod.lib.ij.vbi ex hoc dicit,quòd appellatio vulgi pro iure habetur:& consi. ccccxiiij. quædam sunt locutiones,ante fin.lib.iiij.Rapha.& Paul. Castren.expressim quoque de statutis loquentes,in l.cùm quidam,§.quod dicitur,ff.de acquirend.hæred.Rapha.Fulg.qui & ipse de statutis loquitur,consi.cxix.proponitur,col.vlti.cum si.collectis à Fel.in Procemio Decretalium,& Alex. & Recentioribus in rub.ff.de oper.no.nuntia.& Barba. consi.xxxiiij.præclarè,col.xvj. versicu.stat modò,lib.ij.& consi.lvij.præclarè.col.penul.eod.lib.ij.& consi.lxxxviij sapienter,col.iij. versic.capio modò,lib.iiij.& Philip.Franc.in c.j.col.j.de iniur.& damno dat.lib.vj.vbi id dicit procedere & in statutis,& in diuinis scripturis,& in priuilegiis,& in rescriptis.& in c.quàm sit,§.j.col.ij.de elec. lib.vj.vbi & id prætereà docet procedere in contractibus,& in vltimis voluntatibus.& in c.cupientes,col.ij.eod.titu.& libr.& Philip.Deci.consil.cxlvj.cuius hæc superscriptio est,dubia,de quibus, col.ij.& consil.cccccxl.quæritur in effectu,col.ij.& Stepha.Bertran.consil. clxxx. visis,nu:2.lib.iiij. Ex quibus etiam intelliges,id procedere in materia exorbitanti & correctoria, aut aliâs stricta & odiosa,vti etiam expressè voluit Angel.Aret.in §.j.in fi.Insti.de legiti. agnato. succes. & Matthæ. Mathes.notab.xcvj.vnum mirabile.& Phil.Deci.consi.ccccxl.quæritur,col.ij.versi.& ad hoc facit. cum aliis concord.adductis à Fel.in d.Procemio,col.ij.versi.ex quibus,& col.iiij.versic.& adde Do. & alibi sæpe in eo procemio.

Et in diuinis scripturis. *Et in priuilegiis.* *Et in rescriptis.* *Et in contractibus.* *Et in ultimis uoluntatibus.*

Cōmunis usus loquēdi præua

6 ¶Vt tamen interim non omittam,quod dicit Bar.consi.lviij. Annarellus,circa medium,quòd communis vsus loquendi & intelligendi præualet omni propriæ significationi.Quod & repetit consil. cxxxviij. hæc est copia,ad fin.vbi & ex hoc dicit,quòd id procedit in statutis.& rursum consi.cxlj.

ſtatuto

statuto vrbis veteris,& consi.clix.visa quadam constitutione,col.j.vbi & illud prætereà dicit,ipsum communem vsum loquendi præualere omni regulæ,omníque constitutioni in intelligendis sermonibus.Quod & ante ipsum dixerat Oldr.consi.clxviij.ad primam q.in iij.dubio.Et quod etiam tradit Panor.alios citans,in d.c.nonnulli,col.j.extrà de rescript. in interpretatione cuiuscunque dispositionis,primò recurrendum esse ad communem vsum loquendi.Cui simile est & quod Alex.sæpissimè scripsit,omnes dispositiones recipere interpretationem ab hoc communi vsu loquendi,vt consi. ix.visis verbis testamenti,col.j.versi.nec obstat si diceretur,lib.j.& consi.v.circa primum. col.vlt.in prin.lib.iij.& consi.xxvj.videretur fortasse,post prin.eo.lib.iij.& consi.xlix.viso processu,in fin.eo. lib.iij.& consi.cxxiij.super primo.in fi.lib.iiij. At Panor.ipse in c.j.col.pen.versic.ad vnum tamen aduertas, extrà de iudi. scribit communem vsum loquendi in quacunque materia semper præferri proprio significato,siue id eliciatur ex definitione,siue ex etymologia,siue ex iuris autoritate. Idem in c.ij.col.j.in ij.notab. extrà de arbitr.dicit id procedere in omni materia,quantumlibet odiosa & restringibili.& sequitur Phili.Deci.consi.cccclxxij.testator,col.ij.versi.in secundo dubio. Deniq; hæc procedunt,etiamsi statutum sit,vt intelligãtur statuta ad literam,siue vt iacent.Nam nihilo secius in iis sequendus est cõmunis vsus loquendi ex sententia Iac.But.in j.consti.ff.& Bal.in l.omnes populi,col.pen.versic.tertiò nota.ff.de iusti.& iure. Anto.in Proœmio Decretalium,& ibi quoque Panor.col.iij.& Fel.qui & alios allegat,col.v.versic.secundò amplia.Sed quibus adde Alex.qui id dicit not.consi.ccxj.ponderatis,post princ.lib.vj.Iason consi.ccv.in occurrenti,col.v.versic. item est aduertendum,lib.ij.Imò verò Rapha.Fulg.consi.xxvij.proposita,col.j. dicit communem vsum loquendi dare propriam significationem vocabulo,per quædam ex iuribus suprà allegatis.

let omni propriæ significationi.
Et omni regulæ & omni cõstitutioni.
Et in quacunque materia.
Etiamsi statuta debeant intelligi ad literam.

7 ¶EST IGITVR hîc,ostendere siue exhibere contractum,idem quod instrumentũ ipsius contractus.Quod intellige,vt non satis sit chartam,siue membranam,siue papyrum,siue etiam pergamenam,aliamve materiam,in qua contractus scriptus est,ostendere,siue exhibere cõsanguineo,nisi eius legendi copia fiat,si id petat,vt proinde certior fiat de contractu & pretio ipsius:per id,quod in simili tradunt D.à Rota,deci. clxviij.si in causa beneficiali,in nouis & Fel.in c.cùm contingat,col. penul.versi.nõ obstat ratio,extrà de rescrip.De quo & nos abundè diximus suprà eo.tit.§.j.in verbo,*dedans l'an*,in xviij.q.vbi omnino vide.Causa enim huius ostensionis siue exhibitionis est,vt consanguineus certò sciat(vt diximus)ipsum cõtractum & pretium eiusdem,vt intra tempus octo dierum,vt seq.§.subiungitur,curet restituendum ipsum pretium,alioquin excludendus à retractu,nisi id faciat:ad quam rem nihil efficeret solius chartæ ostensio siue exhibitio.vnde & in simili scribitur in l.Aristo,in prin.ff.de iure delibe.hísque copiam inspiciendorum instrumentorum facere,vt proinde instruere se possint &c.Nam & aliàs verba sunt cum effectu intelligẽda,l.si per alium,quæ est pen.§.docere,ff.ne quis eum qui in ius vocat.est.& ibi concord.in glo.Et vt scribitur in l.locum,§. hoc interdictum,ff.de tab.exhiben.exhibere est materiæ ipsius apprehendendæ copiam facere.Et in l.quod & lex,§.ait Prætor,ff.de libe.homi.exhi.Exhibere,est in publicum producere,& vidẽdi tangendíque facultatem prębere,rémque ipsam extra secretũ habere.Et in l.ij.§.inspectio.ff.quemad. testa.aper.ita scribitur,inspectio tabularum etiam lectionem earum indicat.Id quod eò dicere voluimus,quòd aliquando vidimus emptorẽ,qui volebat repellere consanguineum cui offerenti chartam emptionis ostenderat,iurauerátque contractum pretiúmque eius esse verum,& sine fraude, vt hîc fieri statutum est:& tamen noluerat consanguineo petenti eius legendi copiam facere, tanquam satisfecisset statuto huic nostro:posteáque octo dies effluxerant,intra quos consanguineus pretium non obtulerat.Et cùm lis coram me ageretur,admisi nihilominus consanguineum.

An satis est, chartam siue membranã cõsanguineo ostendere.

8 ¶QVID AVTEM, si cùm emptor offerret, exhiberétque instrumentum emptionis consanguineo,is aut videre aut legere noluit,& abiit:an nihilominus ei curret tempus octo dierum,de quo in §.seq.Quod verum est,vt in simili tradit Car.Flo.in cle.causam,in prin.in xiij.q.de elec.Perinde enim habendum est,ac si illud legisset,cùm per eum steterit,quòd non legerit.l. Labeo scribit si mihi,ff.de contrahen.empt.cũ multis si.& concor.à me collectis infrà eo.tit.§.xv.gl.ij.in verbo,*depuys la litiscontestation*,nu.7.idque perpetuum est.Quibus adde gl.in c.si capitulo,in verbo,factũ de concess.præben.lib.vj.quæ dicit,quòd si quis impedit,ne sibi fiat præsentatio,ea pro facta habetur.

Quid, si consanguineus se subducat,ne ei contractus legatur.

9 ¶Et idẽ dicit ea glo.de citatione & eam in hoc quoque sequitur ipse Car.Flo.in cle.j.in v.opp.de fo. compe.De quo est tex.in c.quoniam,§.porrò,& ibi Bal.& latè Maria.post alios,col.iij.extrà vt lit. non conte.& voluit etiam Inno.in c.cùm inter,le ij.extrà de elect.& Bar.in l.j.§.sed & Aristo,& ibi quoque Albe.in versi.quod si vi,ff.quod vi aut clam,per tex.ibi.& D.à Rota deci.cclxxj.si de mandato,in nouis,& Pau.Ca.in l.iiij.§.Prætor ait,circa medium,ff.de dam.infec.& Ang.Are.in §. pœnales,col.ij.versi.in glo.corrupisset,Insti.de actio.& bene facit tex.in cle.j.versi.quia verò,de iudi. & in cle.ij.vt lit.penden.Et simile de denũtiatione,quam emptor de lite sibi mota facere debet venditori,tradit text.in l.si dictũ,§.si præsente,ff.de euic.cùm dicitur,simili modo tenetur,qui curauit, ne sibi denuntiari posit,& est similis tex.in l.si ideò,§.præsenti,ff.eo.tit.& voluit etiam glo.j.in c. vlt.& ibi Ioan.And.Card.Flo.& plerique omnes,extrà de emptio.& vendi.Et idem de interpellatione probat tex.in d.l.j.§.sed & si quis,versi.sed & Aristo,iuncta gl.in verbo,possit,ff.quod vi aut clam quem text.in id dicit sing.Bal.in sua marga.in verbo,interpellatio,versi.ij.Et item de exhibi-

Citatio pro facta habetur cũ citandus facit ne citetur.
Idem de denũtiatione.
Idẽ de interpellatione.
Idem de exhibitione.

Idem de prohibitione.

tione nominum & insinuatione gradus & nominationum, tenuit D.Cos.Guy.in prag.sancti.tit.de colla.§.statuit,in verbo,spectat.Et idem de defensa,quam Neapolitani vocant,tradit Matth.Afflic. in consti.Siciliæ incip.iurisgentium,col.vij.versi.iuxta hanc quæstionem.Et de quacunque prohibitione & nuntiatione Albe.in d.l.j.versi.quod si vi,per eum tex.Et vide,quæ diximus suprà,eo.tit.§. j.in verbo,*dedans l'an*,in xviij.q.versi.ex quibus potest,qui est in nu.102.

10 ¶ILLVD QVOQVE non omittendum est, quod aliquando ex facto contingere vidimus, non satis esse,ostendere exemplum instrumenti,per text.in simili in l.sancimus,C.de diuer.rescri. vbi in hæc verba scribitur,Sancimus,vt authentica atque originalia rescripta,non exempla eorum, insinuentur.& est idem tex.in §.sancimus,xxv.q.ij.neque enim consanguineus tenetur credere huiusmodi exemplo,Authen.si quis in aliquo,C.de eden.Et generale est,vt in omnibus huiusmodi intimationibus authentica instrumenta necessariò sint exhibenda,per tex.in cle.causam,de elect.in illis verbis,porrecto videlicet sibi sub scriptura authentica,&c.iuncto fine eiusdem,vbi ita scribitur, Idem quoque in aliis casibus obseruari volumus,in quibus requiritur intimatio facienda.Et voluit Ro.alia quædam allegans,consi.cccxxxvj.circa propositũ,col.ij.versi.cæterùm nec sufficit. & Alex. qui alia multa citat,consi.xcv.visis processibus,col.pen.versi.superest,lib.ij.

Si nullum factum est instrumentum uenditionis,quid hîc fieri oportet. Et an satis sit, testibus fidem facere.

11 ¶SED QVID, SI nullum confectum est instrumentum de venditione:nam vt suprà diximus,non necessariò requiritur.Quid igitur hîc fieri debet,vt currat illud tempus octo dierum consanguineo?Satísne erit,fidem testibus de venditione & ipsius pretio facere consanguineo?vt in simili tradit Bar.loquens in protestatione,in l.non solum,§.morte,col.xj.versi.circa primum,ff.de ope. no.nuntia.Nam & pares vires obtinent testes & instrumenta,l.in exercendis,C.de fide instru.& c. cùm Ioannes,de fide instru.Imo & appellatione instrumentorum testes veniunt,l.j.ff.eo.tit. & cap. peruenit,le j.de testib.cog.Specul.tit.de dilatio.§.vlti.quòd cùm datur,cum multis aliis sim.& concord.ibi collectis à Recentioribus.Idque propriè,si credimus Bar.& Alcia.in l.notionem,§.instrumentorum,ff.de verb.signifi.

De eadem re.

12 ¶Etsi magis credendum esset iis,qui dicunt id non verè,sed ex interpretatione procedere:inter quos est Accur.in d.§.instrumentorum,& Albe.in d.l.in exercendis,& Raph.Co.consil.xcvij. stante dicto statuto,col.iij.versi.item licèt.Imo.in rubr.de fide instru.& alij multi, quos videbis apud Fel.in d.c.peruenit,& in rub.extrà de fide instrumen.& ibi quoque Phili.Deci.& Matthæ.Afflic.in const. Siciliæ,inci.Iurisperitorum,col.v.versi.quærit hîc Andre.Tamen cùm hîc sit eadẽ ratio in vtrisque, nihil prohibet,quin alterum sub altero compræhendatur,etiam in constitutionibus odiosis,vt probatur in l.filium habeo,in princ.ff.ad Macedo.iuncta l.iusta interpretatione,ff.de verb.signi.& notatur à Bart.in l.liberorum,in ij.q.prin.eod.tit.cum multis aliis concor.à me traditis in l.si vnquam, in verbo,donatione largitus,nu.145.similitérque renuntiatio.

Arg.de instrumentis ad testes, & è diuerso.

13 ¶Præsertímque id debet procedere in casu nostræ consuetudinis, quæ videtur vsa fuisse verbo instrumenti (nam vt diximus ita intelligitur) quoniam frequentius venditiones rerum immobilium (de quibus hîc agitur)fiunt per instrumenta.Ideóque non videtur exclusisse eas,quæ sine instrumentis fierent,modò testibus probentur,per ea quæ latè dicemus infrà eo.tit.§.xx.nu.4.propterea hæc consuetudo,& seq.Et aliàs valet argumentum de instrumentis ad testes,& è conuerso glo.& Doc. in l.j.C.de vsu.glo.in c.Abbate.§.vlti.in verbo,censeretur,& ibi Domi.col.vlt.de re iudic.lib.vj.Ia. consi.cxxxvij.viso accuratè,col.j.lib.iiij.quod satis probatur ex d.l.in exercendis.

Lex ult.de edicto Diui Adr.tol. an habeat locum in testamento nuncupatiuo.

14 ¶Et huic sententiæ concinit,quod voluit glo.notab.in l.vlti.in verbo,depositionibus,in fi.C.de edic. diui Adria.toll.quòd beneficium eius l. quod datur hæredi ostendenti testamentum non cancellatum,non abolitum,nulláque parte vitiatum,vt scilicet mittatur in possessionem hæreditatis, habet locum in hærede instituto in testamento nuncupatiuo,cuius nulla est scriptura facta,sed de quo constat testibus:tanquam eorum attestatio à iudice acepta & in scriptis redacta habeat vim testamenti in scriptis conditi.& eam glo.sequuntur Iac.Butr.Guil.Cu.Bar.Bald.in iij.q. Ange.qui dicit singu. Sal.Alexan.Corn.& Philip.Deci.ibi.idem Iaco.Butr.in l.vlti.& ibi Bald.colum.iij.versicu.idem si dicta,C.de fideicom.Alex.consil.xciij.repetitus,col.vlti.lib.vj.Philip.Deci.in c.ij.col.vlt.versi.xiiij. extrà de probatio.Ex quibus Alex.d.consi.xciij. respondit, quòd si ex forma statuti instrumentum donationis debet insinuari intra mensem, alioqui donatio irrita est:si de donatione non est factum instrumentum,sed ea testibus probata est,& eorũ attestatio publicata:debet donatarius intra mensem ab ea publicatione insinuare donationem,aliàs ea irrita manebit,ac si post instrumentum de ea donatione factum,ea non fuerit insinuata. Quæ res non ab hoc casu nostro longè distat.Angel.autem in d.l.vlti.aliud vnum ex ea glo.dicit,quod dicit etiam singu.& mirabile,quòd si ex statuto instrumenta publica habeant executionem paratam,& de debito non fuit confectum instrumentum, sed de eo posteà fuit facta probatio testibus,quorum dicta in scripturam redacta sunt, ea scriptura non secus habebit executionem,ac instrumentum,si quod confectum fuisset.& sequuntur Recentiores ibi,præter Ias.Sequitur etiam Alexã.d.consi.xciij.lib.vj. & Mathes.notab.v.nota quòd contractus,& Fel.latè in c.sicut,col.iij.in j.declaratione,extrà de re iudica.Hippo.Mars.sing.ccccixxxiiij. si vera loqui.

Statuta de instrumentis,habent locum in testibus quorũ dicta in scripturam redacta sunt,& publicata.

15 ¶Quòd si hæc non placeant in casu nostro,quia ex communi vsu loquendi,qui in statutis inspicitur,

vt dixi

vt diximus suprà in eadem glo.nu.5.& 6.testes non dicuntur instrumenta,vt dicunt Bar.& Alcia.in d.§.instrumentorum,Imo.Fel.& Phili.Deci.in d.rub.de fide instru.Fran.Are.consi.lj.si detur,post medium,& Firmia.in tract.gabel.in iij.parte viij.partis prin.in xxxv.q.Ideò nec in ipsis statutis testes compræhenduntur appellatione instrumentorum,ex sententia Imo.in d.rub.& Iac.Bu.in d.l.j.ff.de fide instru.Igitur fortè dici posset,nec quidem abs re,in hac quæstione nostra nos esse extra casum nostræ consuetudinis,si desit instrumentum:ideóque nec si testibus facta fides fuerit,currere illud tempus octo dierum consanguineo.Nam vbi verba statuti non conueniunt, nec statutum quoq; ipsum habet locum,l.iiij.§.toties,& ibi Bart.& alij,ff.de dam.infe.cum multis sim.à me adductis in repe.l.si vnquam,in verbo,libertis,in princ.C.de reuoc.dona.Nec enim à verbis statuti recedendum est,l.quod constitutum,& ibi Bar.in princ.ff.de testa.mil.Et quod statutum non dicit,nec nos dicere debemus,l.si seruum,§.non dixit Prætor,ff.de acqui.hæred.Bald.in l. omnes populi,paulò ante fin.ff.de iusti.& iure, cum multis aliis concor.à me latè coaceruatis,in d.l.si vnquam,in verbo,libertis, nu.4.verba enim legis.Et quod omissum est à statuto,id pro omisso habetur,nec in eo locum habet statutum,sed Ius commune,c.pen.de iureiur.& c.in nostra,de iniur.Bald.in l.si plures,col.viij.versi.iuxta prædicta formatur,C.de condi.inser.cum aliis concor.à me quoque congestis suprà, omnium nostrarum consuetudinum tit.v.§.iiij.in glo.j.

Testes non dicuntur instrumenta ex communi usu loquendi.

16 ¶Nec nouum aut mirum est,quòd consuetudo nostra requirit probationem siue ostensionem instrumentalem,quando & in multis casibus de Iure communi idem quoq; requiritur,vt in l.si alterius, ad fi.C.si minor se maio.dixer.& Authenti.sed nouo iure.C.si cer.pet.& l.testium.C.de testib. & l. generaliter,C.de non nume.pecu.& c.porrò,extrà de priuileg.& c.j.de censib.lib.vj.cum aliis multis si.illic adductis à glo.in verbo,inscriptis,& aliis Doct.ibi.atque etiam à glo.in l.contrahitur,ff. de pign.& Specu.tit.de instr.edi.§.restat,versi.sed quid si vnus,& Guid.Pap.deci. Delphi.D.lxxxij. reperitur,versi.sed quæ sunt illa.Hincque valet statutum aut consuetudo,hanc probationem instrumentalem requirens,omnémque aliam reiiciens.Ray.in l.cùm quædam,ff.de iurisd.omn.iud. Iac. But.Bar.Bal.Ro.Soci.& alij Recentiores in l.certi condictio,§.quoniam,ff.si cert.pet.Spec.titu.de probatio.§.videndum,versi.sed pone.Ioan. Andr.in addi.eiusdem tit.de fructib.& interes.§.vlti. col.pen.versi.Do.Iac.Butr.disputauit.Bald.in repet.l.ij.ad fi.ff.de leg.ij.& consi.cxxxiij.casus talis quidam fuit,ad medium,lib.v.Ang.in §.j.in fi.in Authen.vt sine prohib.mat.Sal.in Auth.cassa,col. penult.C.de sacrosanct.eccle.Pet.Anch.in repet.c.j.in xiiij.q.princ.versi.circa istam extensionem, qui est in charta 75.col.j.extrà de constit.& in cap.accessorium,char.antepe.versi.quartò quæro,de reg.iur.lib.vj.Imo.in c.auditis,extrà de in integ.restit.& in c.ij.& ibi Anto.& Pan.de probat.Barb. consil. xix.scripsit propheta,colum.ij.lib.j.Alex.consi.lxviij.viso processu, col.j.lib.iij.quod duplicatur consil. lvij. libr.vj.cum aliis multis concord.quos videbis apud Fel.& Philip.Deci.in d.c.ij, de probat.

Probatio instrumentalis multis casibus de iure requiritur.

Statutum requirens probationem instrumentalē ualet.

17 ¶Et hæc est communis opin.quanquàm scio nonnullos id non admittere,& inter alios Bald. consi. cccxvij.punctus super quo consilium petitum fuit,in fi.lib.iiij.Et priorem confirmat, quòd valet pactum in eandem rem:vt respondit idem Bal.consi.xxxiij.verba instrumenti,col.j.lib.j.& Albe.post alios multos Antiq.in l.si quis in conscribendo,col.iij.num.12.C.de epis.& cler.Rapha.Fulgo.consi. cxx.super eo quod primò,col.ij.versic.super secundo,& consi.ccviij.proponitur quòd quidam,per totum.Quamuis huius item contrarium teneat glo.in d.Authen.vt sine prohib.mat.in verbo,senatus,& ibi ang.de quo & tu vide Alex.in Authen.iubemus,versi.quæ autem possit,post Ange.ibi,C. de iudi.& in l.quod de bonis,§.j.in prin.ff.ad leg.Fal.& Soci.in d.l.certi condictio,§.quoniam,col. vlti.in fi.ff.si cert.pet.& Matthæ.Afflict.qui & id,atque illud de statuto tractat in procemio constitutionum Siciliæ,in xij.quæst.colum.eiusdem v.versi.sextum exemplum:quibus locis & alios multos allegant.

Similiter & pactum.

18 ¶Igitur(vt redeamus)cùm citra ostensionem instrumentalem nullum sit à nostra consuetudine statutum tempus solutioni pretij,in id vt excludatur consanguineus,sed hic casus sit ab ea omissus:nec ius quoque commune aliquod tempus in id præstituerit,cùm de ea re nihil omnino loquatur:consequens est,vt id sequamur,quod ius ipsum cōmune generaliter statuit in iis casibus,in quibus specialiter de certo tempore non disposuit,vt scilicet id tempus arbitrio iudicis statuatur.l.j.in fin.ff.de iure delib.nec standum sit huic octo dierum spatio,quod post ostensionem instrumenti nostra consuetudo statuit.Nam & aliàs iudex statuit tempus, intra quod quid faciendum est: aliàs tempore transacto is,cui præstituitur,non audiatur,ne res diutius in pendenti maneat cum alieno discrimine:vt in l.mancipiorum,ff.de opt.lega.& in l.si quis hæreditatem,§.planè,ff.de peti. hæredit.& l.si seruus,quæ est iiij.ff.de bono.auto.iud, possi.& l.si quis instituatur,§.j.ff. de hæredib. institu.& alibi sæpe.

An hoc casu princip.iudex statuet tēpus.

19 ¶Nisi tamen diceres,hunc casum,quo sit fides testibus de venditione & ipsius pretio, non censeri omissum à consuetudine, cùm sit par eadémque ratio instrumenti & testium,vt diximus:ergo pro expresso & compræhenso habendum est,ex sententia Bal.in c.inter corporalia,col.j.extrà de transla.Præla.per not.in l.vlt.C.de indicta viduit.tol.& Signo.consi.xiiij.super infrascriptis,col.vlt. per multa quæ illic allegat,quæ tu videre poteris.& dicemus plenius infrà eod.tit.§.xx.glos.j.nume.11.

Omissum non cēsetur,in quo est eadē ratio.

Nec quod simile est expresso.

Nec quod omissum est ob rariorem usum.

eodémque vlti. Et aliâs omissum non censetur, quod simile est expresso, l. si extraneus, ff. de condit. ob caus. & l. vlt. §. vlt. ff. manda. & l. si quis mihi bona. §. sed si mandaui, & ibi Bal. & Recẽtiores. ff. de acquir. hæred. & voluit glo. in l. si cùm dotem, in verbo, mulieri, post prin. ff. sol. matr. & in l. Gallus, §. & quid si tantùm, in verbo, emancipatus, ff. de lib. & posthu. Oldra. aut alius nescio quis, apud illum, consi. ccxxiiij. istæ sunt allegationes, col. viij. versi. non obstat, quod dicebatur. Bald. in l. sed si mors, ff. de don. inter vir. & vxo. & in l. mater, per illum tex. C. de instit. & subst. cum si. Sed & quod omissum est propter rariorem vsum, nõ censetur omissum in eo, quod expressum est ob frequentiorem, vt suprà diximus, & patet ex multis, quæ dicemus infrà eod. tit. §. xx. nu. 4. & multis seq.

Instrumẽtalis probatio prõpta, expedita, præsens, in numerato, realis.

Instrumẽtum, probata probatio.

20 ¶Verùm his non obstantibus adhæreo priori sententiæ, quia consuetudo ipsa, quæ retractum contra, aut secundùm alios, præter Ius commune induxit, non exclusit consanguineum hoc octo dierum tempore, nisi post ostensionem instrumenti, quod ex communi vsu loquendi, vt diximus, testes non compræhendit. Igitur quod non dicit consuetudo, nec nos dicere debemus, vt & diximus. Præsertim verò, cùm non sit tam prompta, tam expedita, tam probata, vt sic dicam, probatio, quæ fit testibus, quàm quæ instrumentis. Nam haud dubiè prompta est, & præsens, & vt sic dixerim, in numerato probatio instrumentalis, ex sententia Bald. in l. ij. C. de edic. Diui Adri. tol. cùm dicit, quòd quis dicitur incontinenti probare, cùm habet instrumentum in manibus, ídque ostendit sine alia dilatione. & sequitur Philip. Deci. consi. ccccxxiiij. proponitur, col. ij. Estque realis probatio, vt tradit Soci. post alios consi. lix. in causa mobilium, col. ij. versi. primum clarè patet, lib. iij. Sed & ipse Bald. sæpe appellauit instrumentum, probationem probatam, vt in l. quoties, in fi. C. de iudi. & in l. ij. col. j. versic. sed iuxta hoc quæro, C. quan. fisc. vel priua. & in l. vlt. C. de vsur. pup. & in l. interest, in secundo notab. C. de solu. & in Authen. qui semel, col. vlti. C. quo. & quan. iud. & in Authen. qui contra, col. j. versicu. sed hîc quæritur, C. de non nume. pecu. vbi loquitur generaliter de scriptura. & in c. consuluit, col. ij. in fin. versicu. sed nunquid ad videndum, extrà de offic. delegat. & consilio ccccliiij. quidam Ioannes, colum. j. ibi, in contrarium, libr. j. vbi dicit, instrumentum esse ius probatum. Et alleg. idem, Bal. illud idem probationem probatam dixisse, in l. Imperator, la j. in prima lec. ij. col. ij. versi. sed an poterit, ff. de stat. homi. quòd instrumentum est veritas apparens, probatio probata, non probanda, nec quæ indiget discussione, siue disceptatione fori: nihil enim potest allegari contrà, quãdo veritas est notoria. Ita enim eum allegat Iason in repet. l. admonendi, colum. liij. versicu. successiuè Bartol. ingreditur, qui est sub numero 154. ff. de iureiurand. & in l. j. in princip. colum. v. versicu. circa primam, qui est sub numero 10. ff. de no. oper. nuntiati. & consilio cxxiiij. factum sic se habet, in princi. libro primo, & consilio cxxxvij. viso & accuratè, col. iij. versicu. sed præmissis, lib. iiij. Verùm Bald. in eo loco, vt videre licèt, non loquitur de instrumento, sed de veritate apparente, quam dicit esse probationem probatam, &c. vt diximus ex eo. Sed illud primum ex Bald. & aliis, omnes vbique citant, & sequuntur, & inter cæteros Maria. Soci. in clem. j. de procur. & consilio xij. quoniam, ad fin. Philip. Deci. consilio xxxvj. cuius superscriptio incipit, exemplum, colum. j. & consi. cxviij. viso, col. j. & consi. clxxxiij. in controuersia, in princip. Hippo. Marsil. in l. si quis, nume. 140. ff. de quæstio. Et id quoque ante eos omnes voluit Ioan. And. in addit. Spec. tit. de procuratore, §. ratione autem formæ, colum. j.

Euidens.

Euidẽtißima.

21 ¶Atqui hanc probationem instrumentorum euidentem esse probat text. in c. cùm dilecti, ibi, ex tenore instrumenti euidenter appareat. & hoc ibi not. Pan. in primo notab. & Barb. colum. ij. extrà de donat. & in c. cùm inter, extrà de re iudic. quem ad hoc annotat Barb. ibi, & in c. ad nostram, col. vlt. extrà de emptione & vend. & in c. cùm contingat, de rescrip. vbi etiam est text. ibi, ex ipsorum tenore depræhendens euidenter. & in c. auditis, de in integ. resti. & in c. euidentia, de accusa. & Pau. Cast. consil. cclvij. in causa quæ vertitur Parmæ, col. j. lib. ij. & ipse Barb. qui alia iura allegat, consil. xviij. clementissimi, col. iiij. versi. ad hoc est aduertendum, & col. penul. versic. & est ponderanda, libr. j. & consi. xliiij. scribitur, col. vij. versi. & illud dicitur, eo. lib. ij. & Soci. consi. cxxvij. quoniam, col. iij. versic. prætereà de tali, libr. iij. vbi & ad hoc allegat c. cùm accessissent, ibi, propter quod euidenter apparet. Sed & euidẽtissimam alius tex. in c. licèt causam, ibi, ex priuilegiis euidentissimè colligatur, extrà de probatio. & ibi id quoque not. Anto. col. vij. versi. nota hîc in duobus, & iterum col. ix. versi. venio ad versi. ex præmissis. & Panor. col. iij. in decimotertio notab. Fel. & Philip. Deci. qui concor. afferunt, vterque col. viij. ille in vndecimo notab. hic in decimotertio.

Manifesta.

Manifestißima.

Liquida.

22 ¶Sed & hanc esse manifestam dicit gl. in d. l. vlt. in verbo manifestum, C. de reb. cred. & Paul. Ca. d. consi. cclvij. lib. ij. & Alex. consi. xxxvij. viso. col. iiij. in fi. versi. attento, lib. ij. & cõsi cxxxv. circa primam dubitationem, col. ij. nu. 5. lib. vj. & consi. lxij. in causa, col. ij. versi. secundò fortificatur, lib. vij. & Soci. d. consil. cxxvij. vbi suprà, lib. iij. vbi etiam allegat text. in d. c. cùm contingat, de rescript. in illis verbis, si verò ex literarum inspectione manifestè tibi constet, & in c. accedens, le j. ibi, & manifestè pateret, & ibi, cùm manifestum esset, extrà vt lite non contest. & facit etiam text. in c. cùm olim, ad fin. extrà de verbo. signifi. & idem voluit Philip. Deci. d. consi. xxxvj. & cxviij. Sed & manifestissimam dicit Franc. Aret. in l. si duo, col. ij. versicu. primum etiam dictum, ff. de acquir. hæred. & est bonus tex. quem non allegat, in l. si pluribus, ibi, ex scriptura manifestissimus esset. Et liquidam quoque Alex. d. cõsi. cxxxvij. lib. vj. & Barb. cõsi. xvj. præclarè, col. x. versi. modò in proposito, lib. ij.

Et pa

Et patentem Panor.in c.cùm olim,in vlt.notab.per illum tex.de censib. Et certam etiam non obscurè voluit Bar.in l.j.in prin.col.ij.vers.venio ad quæst.ff.de oper.no.nuntia.cùm dicit, certum id esse, quod constat ex instrumento.& sequitur Barb.in d.c.ad nostram,col.vlt.de empt.& vend.& in d.c. cùm dilecti,col.ij.de donati.& in omnibus propè locis suprà citatis.Et indubitatã Philip. Dec.consi. ccclxxxix.visa longa serie,col.iiij. versi. secundo in dicto.Et notoriam Bal.loquens in vniuersum de scriptura in l.generali,colũ.j.in vlt.not.C.de sacrosan.eccle.& Ang.cons.xlix.de dictis, post mediũ. & consi.ccc j.visis,col.j.& Panor.in d.c.cùm olim,de cẽsib.Pau.Cast.d.consi.cclvij.lib.ij.& Philip. Deci.cons.ccccxxiij.negari.col.ij.vers.quibus tamen non obstat. Et talia multa congerit Iason in locis suprà allegatis.& Philip.Deci.consi.dclxxxij.in causa dominæ,in princ. Sed quibus & illud adde quod scribit Bald.consi.ccxxxiij.si per instrumenta,paulò post princ.lib.j.instrumẽtum habere vim diffinitionis,& consi.ccxlix.super libris, ad fi.lib.j.repetito consi.cccc.lib.v.de ipso instrumento illud dici posse, Noli me tangere. Et quod item scribit idem Bald.consi.ccxv.proponitur quòd inuestituræ, colum.ij.lib.ij.quòd vbi est casus instrumenti, non videtur dubitandum, sicut nec de casu legis. *Patens.* *Certa.* *Indubitata.* *Notoria.* *Instrumentum habet uim diffinitionis.* *Instrumẽtum, Noli me tangere.*

23 ¶Vt iam non mirum sit,si in multis casibus potentior sit & efficacior hæc probatio,quæ fit instrumẽtis,vt suprà diximus,nu.16.nec nouum, & seq.& etiam affirmat glo.in rub.ff.de fide instru.ob id dicens, titu.de fide instru.præcedere titu.de testibus, & Fed.Senen.consi.cxlviij.casus talis est,aliqui sunt,col.j.Vide tamen, quæ in simili propè casu huius nostræ consuetudinis scribit Carol.Molend. Parisi.consuet.tit.j.§.xiij.in glo.xij.Ex consuetudine autem Marchiæ, hoc titu.§.x.qui est omnium cclxix.iuncto præcedenti,si emptor non habet literas,emptionis tempus,quod inibi datur ad soluendum pretium,currit à tempore notificationis & affirmationis factæ ab emptore coram iudice,vocato consanguineo. *Efficacior probatio, quæ fit instrumentis.* *Consuetudo.*

24 ¶AT MAIVS DVBIVM EST, si nec instrumentum,nec testes sint de contractu:sed cõtrahentes soli citra notarios,testes,arbitros, huiusmodi emptionem & venditionem confecerunt,confisi vterq; de fide alterius.Credétne igitur illis cõsanguineus, præsertim cùm de eorum facto agitur? l.quæro,§.vlt.ff.de ædil.edic.& quæ latè diximus suprà,eod.tit.§.j.glos.xiiij.in verbo, *ou equipollent à uente*, nu.47.imò vt subdit, & seq. An potius non eis credetur in sui fauorem, & in præiudicium consanguineorum?l.Seia.in prin.ff.ad Velleia.& l.si quis in graui,§.j.ff.de senatusconsul.Sylla.& quod in simili tradit Ang.in l.petens,col.iij.C.de pactis.& diximus suprà in glo.xviij.nu.76. vndecimò consequenter, & seq.Nam & ipsi potuerunt inuicem colludere in damnum alterius, & maius pretium inter se confingere,vt vel consanguineos repellant, vel ab eis plus nummorum corradant, ar.l.repetita,& ibi not.ff.de fide instr.& est optimus text.in c.super eo, extrà de eo qui cogno.consang.vxo.suæ. *Quid, si nec instrumentum, nec testes sunt de uenditione.*

25 ¶Ideò & Pau.Cast.consi.lxxiiij.in causa mota per dominam, colũ.ij.versi.sed dubium est, lib.ij.loquens in casu nostri statuti, dicit, quòd si contrahentes asseuerant contractũ venditionis esse simulatum ad repellendum consanguineum, qui vult retrahere, non illis creditur in præiudicium ipsius consanguinei:nisi de simulatione appareat ex verisimilibus coniecturis, præsumptionibus, & indiciis.De quo & nos diximus suprà in glo.ij.in verbo, *a uendu*, nume.16.an autem. Et facit,quod scribit Cy.in l.j.C.de contrah.& commit.stipula.vbi in casu retractus competentis consanguineo, tractat, quid dicendum sit, si producitur instrumentum venditionis sine certo pretio. Nam & hîc fecit emptor,vt non certò possit constare de pretio.Et ita nuncupatim in nostro casu voluerunt Iaco.Are.& Pe.à Bel.pertica in l.sciendum,ff.de verbo.oblig.prout eos citauit, & secutus est Aegid. Bellamer. consi.j.factum est tale,Episcopus,col.vij.versi.sed vtrùm testes. *De eadem re.*

26 ¶Quod autem dictum est,illis magis esse credendum,quòd de eorum facto hîc agitur,id sanè procederet,si nulla esset suspicio affectionis, nec eorum quicquam interesset, vt tradit Pau.Ca.in l.ij.§.si absens,ff.si ex noxa.cau.aga.& Philip.Deci.consi.lvj.in causa appellationis,col.ij.versi.& hoc maximè.& etiam diximus in eadem glo.in verbo, *ou equipollent à uente*, nu.51.tum quoq; quod idem. Aut si non esset etiam suspicio siue præsumptio fraudis aduersus alium, vt hîc est, ex eo quòd contrahentes omiserunt facere,quod fieri solet ad cautionem & securitatem ementium, scilicet instrumentum conficere.Qua enim de causa,si Diis placet,id omiserunt, præsertim emptor,quod sibi profuturum erat ad iuris sui tutelam & probationem,nisi alterius sui ipsius commodi gratia,ar.l.cùm de indebito,ff.de probat.cum simi.

27 ¶Quid igitur hîc fiet?ego arbitror, si consanguineus nolit stare contrahentium assertioni de pretio, quòd dicat maius pretium ex composito fuisse ab illis confictum sui fraudandi causa: id certè arbitrio iudicis ex iusto valore rei esse constituendum: tanquam emptori id effecisse videatur, vt cùm sua culpa aliter de pretio verè certóque constare non possit, ad arbitrium boni viri sit confugiendum, ar.l. vlti. C. de contrahenda empt.& §.pretium, Instit. eodem & l.si fundum, ff. mand. & not. per Cyn.in d.l.j.de contrah.& commit.stipu.& Bald.in l.j.columna j.versiculo denuo quæro quid si iuro, ff. de iureiurand. Alberi.in l. hæc venditio, §. huiusmodi, in fin.ff. de contrahen.empt. Raph. Co.& Recentiores in d.l.sciendum, ff. de verbor.obligat. Alexand. in addit. Barto.in l.quod sæpe,§.j.ff.de contrah.empt.& consi.xviij.viso processu causæ vertentis inter Ant. *Decisio quæstionis.*

col.j.lib.j.& Matthæ. Afflic.deciſ.Neapo.lxxxiij.in cauſa antiqua,nu.6.& in tract.protomixeos, in verbo,vt intra triginta dies,col.vij.verſi.ſecundò not. Nam & aliâs,vbi pretium eſt incertum,locus eſt arbitrio iudicis,l.j.& ibi Bal.C.de com.ſer.manu.& l.officio,ff.de contrahen.empt.& l.vlt. in fi. C.de iure domi.imper. Et vide ſuper hac quæſt.quæ ſcripſimus ſuprà,§.j.in d.glo.xviij.nu.76.vndecimo,& ſeq.& quæ etiam dicam infrà in fi.huius tit.in xviij.q.

28 ¶QVID VERO ſi confectum fuerit inſtrumentum de venditione, ſed quod nõ atteſtatur pretium fuiſſe numeratum,ſed tantùm venditorem fuiſſe confeſſum ſe anteà id pretium aut partẽ ipſius recepiſſe,vt ſæpe fit:ſtabítne conſanguineus huic confeſsioni,vt ſic cogatur illud pretium dare, ſi velit retrahere,non aliter probata numeratione? Nam & tunc peræquè eſſe videtur,quantùm ad ipſum pretium pertinet reſpectu conſanguinei, acſi inſtrumentum confectum non fuiſſet. Nihil enim hîc aliud eſt,quod probet pretium, quàm partium confeſsio, vt not.per glo.& Doct.in l.ſi ex cautione, C.de non nume.pecu.Ergo nihil etiam diſtare videtur hoc dubium à præcedẽti. Sed hanc rem abundè tractauimus ſuprà eo.titu.§.j.in verbo,*le pris que la choſe aura couſté,*in xij.q.vbi videre poteris.

Quid ſi de uẽditione facta ſit ſchedula priuata.

Inſtrumẽti appellatione, an cõtineatur priuata ſcriptura,

29 ¶POSTREMO ILLVD quæritur,Si de venditione non factum fuit publicum inſtrumentũ, ſed tantùm priuata venditoris ſcriptura, qua profitetur ſe eum fundum vendere tali pretio: an emptor ſatisfacit huic noſtræ conſuetudini,eam oſtendendo conſanguineo offerenti, & affirmando iureiurando,eſſe veram,& pretium in ea contentum, ita vt ipſe conſanguineus teneatur intra octo dies pretium reſtituere. Quod videtur: nam (vt iam ſuprà diximus) noſtra conſuetudo loquens de contractu,intelligit de inſtrumento ipſius contractus. Appellatione autem inſtrumenti continetur(& id quidem propriè)ſcriptura priuata, vt notatur in l. notionem,§.inſtrumentorum,ff.de verb.ſignifi. ita vt ſi ſtatutum ſit tempus ad producenda inſtrumenta,debeant & intra id tempus produci priuatæ ſcripturæ.Bald.autoritate Specu.innixus, in l.j.col.ij.verſ.iuxta hoc quæro,& ibi etiã Pau. Caſt. col. quoq; ij.verſ.in glo.ij.C.de iuramen.cal.

30 ¶Ex cõmuni tamen vſu loquendi,vt & ipſi dicunt,& Barto.ante eos, priuata ſcriptura non continetur appellatione inſtrumenti,& voluit etiã Ro.conſi.xxiij.neſcio,in ij.dubio, & Fran. Aret.conſi.lj. videtur dicendum,circa medium,& Fel.in Prooemio Decretalium,col.iij.in fi.Cui quidem vſui adſtipulatur tex.in d.l.j.dum ſeparatim loquitur de literis, & inſtrumentis. Et ibi glo.interpretatur literas pro priuata ſcriptura, inſtrumenta pro publicis.Suprà autem nu.4.huius gloſſ.oſtendimus noſtram conſuetudinem literas alibi vocare, quas hic appellat contractum ſiue inſtrumentum. Ex quo & illud liquidò declaratur, hanc conſuetudinem etiam intelligi de priuata ſcriptura. Et ſimilis eſt tex.in cle.j.de procu.quæ ſic incipit,inſtrumento vel literis. Et ex hoc quoque Imo.ibi in princ.dicit in ſtricta ſignificatione inſtrumenti,non compræhendi ſcripturam priuatam: quod dicit eſſe notandum,propter ſtatuta. Quod & latius tractant Fel.& Dec.in rub. de fide inſtru. Sed id noſtrum principale dubium ex eo pendet,an huiuſmodi ſcriptura faciat fidem in præiudicium conſanguinei, præſertim quantùm ad veritatem pretij.de quo nos diximus ſuprà,§.j.in glo.xviij.in verbo, *le pris que la choſe aura couſté,*numero 92.& quod de ſimplici, & ſequen.iunctis præcedentibus in quæſti.xj.eiuſdem glo.Et licet ſuprà eadem glo.nu.24.at maius & duobus ſeq.oſtẽderimus multum eſſe dubij, an aſſertioni venditoris credatur de pretio. Tamen non adeò dubitandum eſt in ſchedula, ex iis quæ diximus in d.glo.xviij.vbi ſuprà citauimus.

IL LUY PEULT FAIRE FAIRE ſerment, GLO. II.

Emptor an præter inſtrumentum teneatur pretium iureiurando affirmare.

1 QVID HOC REI EST, vt poſteaquam emptor oſtenderit inſtrumentum venditionis,quod facit plenam fidem de pretio; cogatur tamen, ſi id petat conſanguineus,iureiurando ipſum pretium affirmare,contra.l.vlt.§.illo, C. de non nume.pecu.& c.ij.extrà de proba.quod expreſsim damnat conſuetudinem, quæ vltra probationem inſtrumenti vel teſtium requirit iuſiurandum partis.Ex quo Bald.ibi columna ij.verſiculo item in iſto, dicit quòd ſi pars iam perfectè ſuam intentionem probauerit, non tenetur amplius iurare de calumnia: licet etiam dicamus,id iuſiurandum præſtari debere,quandocunq; placuerit iudici,ſi præſtitũ non fuerit in conteſtatione litis,c.j.de iura.calum.lib.vj.& voluit Bal.in l.j.§.ſed quia veremur,C.eo.ti.Et illud prius dictum Bal.pro ſing.cõmendat Iaſ.in repe.l.admonẽdi,col.xlj.verſ.condeſcendo,ff.de iureiu.dicítq; mirandũ eſſe,quòd nullus Can.ipſius meminerit.& rurſus ipſe Iaſ.in l.iuſiurandũ & ad pecunias,§. qui iuſiurandum,in j.notab.eo.ti.vbi tamen nonnihil dubitat, & Catel.in memor.incip.iuramẽtum calumniæ.verſ.ſed hæc omnia.At hæc in vniuerſum quomodo intelligantur, videlicet vt facta probatione iuſiurandũ non exigatur,videbis amplisſimè per Doc.in d.c.ij.præſertim Panor.Fel.& alios Recentiores,quos omnino videbis.

An hæres emptoris teneatur poßitq; id iuſ=

2 ¶SED QVÆSTIONIS EST, An & hæres emptoris iam mortui teneatur,poſsítq; id iuſiurandũ præſtare, & quomodo:vt conſanguineo currat tempus octo dierum, ſecundum §.ſeq.Et ſanè quòd poſsit & debeat,præbet arg.tex.in c.j.§.ſi quis ſe, & §.ſeq.qui eſt vlt.titu.ſi de inueſtitu.inter domi.& vaſal.lis oria.vbi vaſallus iurat ſe vel patrem ſuum fuiſſe inueſtitũ,& ita de facto patris.&

ibi

ibi glo.reddit duas rationes:nam persona (inquit) patris & filij vna esse intelligitur, l.vlt.C.de im-
pub.& ali.substi.& §.ei qui tuo,Insti.de inuti.stipu.Et vnum est sacramentum defuncti & hæredis, *iurandum præ*
§.j.in Authen.de iureiur.à mori.præsti.Et id quoque expendit Bald.in d.§.si quis,dicítque eam glo. *stare.*
esse notandam.& ibi etiam Marti.Laud.& Card.Alex.Sed & idem Bal.in §.j.eiusdem tit.in princ. *Multa de iure=*
in verbo,successoribus,dicit per tex.ibi,quem ad hoc quoq; dicit notandum, quòd ius probandi per *iurando hære=*
sacramentum,transit ad successorem. *dis.*

3 ¶Quibus adde glo.in l.pen.§.vlt.qui incipit,hoc iudicium,ff.ne quis eum, quæ & ipsa dicit faculta-
tem iurandi in litem contra eum,qui vi exemit in ius vocatum,transire ad hæredes, & eam glo.not. *De eadem re.*
& sequuntur Bal. Ang.Ro.Pau.Cast.Alex.Soci.& Ias.ibi, qui & ipsi magna ex parte id trahunt ad
iuramentum,quod defertur contra dolosum,vt contra tutorem, qui non conficit inuentarium,iuxta
l.alio,C.de in lit.iurand.& simile,vt scilicet transeat ad hæredes minoris,quamuis è diuerso non trã-
seat contra hæredes dolosi,l.vlt.eod.titu.& voluit Barto.in l.in actionibus,colum.vlt.& ibi quoque
Sal.Ro.& Alex.ff.eod.Sed & hoc trahunt Pau.Alex.Soci.& Ias.in d.§.hoc iudicium ad iuramen-
tum,quod defertur contra violentum, ex l.si quando, C. vnde vi.& c.vlt.extrà quod me.cau.quod
etiam voluit Alexand.in l.qui bona,§.qui damni,in fi.ff.de dam.infe.& Barb.aut quisquis is fuit, in
addi.Bald.in d.§.j.titu.si de inue.inter do.& vasal.lis oriatur.& Iason in d.l.si quando, col.penul.&
Paulus Paris.consi.lxxv.ad victoriam,col.vlt.lib.j.Et id generale esse in omni iuramento à lege vel
statuto delato,voluerunt Ro.& Alex.in d.§.hoc autem iudicium,& Philip.Dec.in l.edita, colũ.xij.
versi.non obstat,quod suprà,C.de eden.& Matth.Afflic.deci.Neapo.clxix.in dicta causa, & Zasius
in l.ait Prætor,la ij.col.vlt.ff.de iureiur.

4 ¶Quibus etiam concinit, quod magna autoritate censuit Barto.omnium huius ordinis nostrorum *De eadem re.*
interpretum facilè princeps,in l.gerit,columna ij.versiculo his visis,& iterum columna iiij.versicul.
venio ad quartum,rursúmque columua vj. versiculo quædam sunt, in quibus non est hæc præsum-
ptio,ff.de acquir.hæred.quòd cùm dubitatur,an quod quis fecit,fecerit animo adeundi hæreditatem
nécne,standum est in indifferentibus, quibus scilicet potuit adire, aut non adire, iuramento illius
qui fecit,si viuit: aliàs hæredis illius, qui eius voluntatem certius nouit l.si quis à filio,§.si quis plu-
res,ff.de leg.j.Cuius quidem, quantùm ad hæredem pertinet, cæteri Doct.ibi non meminerunt,nec
in l.pro hærede, eod.titul.vbi & hoc ipsum tractarunt. Sed totum in recensuit, & sequutus est Ale-
xand.consilio cxxvj.viso processu caussæ vertentis inter Ioannem,columna ij.lib.vij.& Philip. Deci.
in d.l.edita,columna xij.versiculo his tamen non obstantibus, vbi ex hoc tenet contra Barto. ibi,
& alios quosdam, qui dicunt libellum ab ipso actore tantùm, non etiam ab hærede eius posse de-
clarari.

5 ¶In diuersum tamen mouet,quòd non debet quis de alieno facto iurare,l.Marcellus,§.j.ff.rer.amo.
& l.videamus,in prin.ff.de in litem iuran.& quòd hæres certò non scit quid defunctus egerit,l.qui *De eadem re.*
in alterius,ff.de reg.iuris.& c.cùm quis,eo.titu.lib.vj.Cuius rei argu.Bal.in l.in bonę fidei,colũ.vlt.
C.de iureiu.tradit iuramentum necessarium, quod defertur à iudice in supplementum probationis,
non deferri hæredi,qui verisimiliter ignorat iura eius cui succesſit.& sequitur Alex.cons.xxxix.ver-
titur lis,col.vlt.lib.v.& Ias.qui id dicit not.in repe.l.admonendi,col.cxj.vers.secundus casus clarus
est,ff.eo.& Soc.in d.l.pen.§.hoc iudicium,paulò post medium,ff.ne quis eum.& consi.cxciiij.subti-
liter,col.ij.vers.confirmatur hoc idem,lib.ij.& Steph.Bert.cons.cclxxxviij.illud existimo,in prin.li.
j.Nam nec aliàs id iuramentum defertur, nisi ei qui rem verè & certò scit,vt per glo.in l.in bonæ fi-
dei,in verbo,exacto,& ibi Doct.& in d.l.admonendi,in glo.vlt.circa medium.& ibi Bar.col.vlt.&
alios.Et Lap.alle.lxxxvj.in causa,col.vlt.

6 ¶Et alibi idem Bald.videlicet in l.iij.in fi.princ.eod.quoque titu.de iureiur.negat statutum de stan-
do iuramento damnum pasſi,intelligi de hærede ipsius, nec similiter promisſionem siue conuentio- *De eadem re.*
nem standi iuramento alterius.Et primum dictum,scilicet in statuto,sequitur Alex.in l.qui bona,§.
qui damni,ff.de damno infecto.Secundum autem in conuentione vel promisſione,sequuntur Ro.&
ipse Alex.Soc.& Iason in d.l.pen.§.hoc iudicium,ff.ne quis eum, & idem quoque voluit Guil.Cu.in
l.cùm debitoris,ad fi.C.de iudici.& ipse Bald.in rubr.ff.de iureiuran.in fin.Qui & ibi generaliùs di-
cit,facultatem,aut ius iurandi non transire ad hæredes. Quod & idem dicit in l.ij.ff.de condi.inde-
bi.& consilio cccxiiij.vtrùm dictus contractus, in iiij.dubio, lib.v.& vbique ferè allegat ipse Bald.
l.generaliter,in princ.C.de iureiuran.vbi iuramentum alicui à iudice vel parte delatum,non transit
ad hæredem:vt etiam not.Ioan.Fab.ibi in princip.Et facit c.veritatis, extrà eod.vbi iuramentum ex
parte iurantis est personale, nec egreditur illius personam. De quo & nos latè diximus suprà titu.
omnium ix. qui est, *de tenir noblement en fief*.§.iij.qui est omnium huius vol.xc.quo loco plenisſimè
dissero,vtrùm filius vasalli,qui iurauit domino fidelitatem,teneatur & ipse iurare,& quare.

7 ¶Quid ergo hîc dicemus? Ro.ad sedandam harum sententiarum controuersiam, sæpe ita distinxit:
an scilicet iuramentum deferatur à lege,vel eius ministro,id est iudice, legis ipsius autoritate:& hoc *De eadem re.*
casu transeat ad hæredes:quoniam lex semper loquitur,l.Ariani,C.de hæret. & sic æquè tunc respi-
ciat personam hæredis,atque olim defuncti:& ita procedat gloss.in d.§.hoc iudicium.An verò iura-
mentum deferatur ab homine,& sic ex voluntate partium:& tunc non transeat ad hæredẽ,d.l.gene-

raliter:nam alia est conscientia defuncti,de qua confisus est is, qui iuramentum detulit:alia hæredis,
quam is non approbauit,ar.l.cuius bonis,ff.de cura.furio.Ita voluit ipse Ro.in d.§.hoc iudicium , &
in d.§.qui damni,in nouis addi. vbi dicit singu.glo.in d.§.hoc iudicium , & rursum d.l.iij.§.vlt.ff.de
iureiur.& in l.iusiurandum quod ex conuentione, in fi.prin.eo.titu.& plenius cons.ccxc.in casu pro-
positæ consultationis,col.ij.vers.prætereà tunc quæritur,& Soc.qui id dicit not.in d.§.hoc iudicium,
& ibi latè Iason columna vlt.& idem Ias.in l.si quando,colum.penul.versiculo quæro successiuè,C.
vnde vi.

De eadem re.

8 ¶Ex quibus videtur,non rectè dixisse Bald.in d.l.iij.de iureiur.statutum de stando iuramento dam-
num passi,non intelligi de hærede:cùm à lege vel statuto deferatur:& ita eum in hac specie nuncupa-
tim reprehendit Ro.ibi,& Ias.in d.§.hoc iudicium.nec item verum dixisse Ioan.Fab.in d.l.generali-
ter,in princ.C.de iureiuran.cùm tradit,subdubitans tamen, & per verbum, fortè, loquens, quòd iu-
ramentum conuentionale,si videlicet inter contrahentes conuentum sit , vt credatur iuramento eo-
rum super eo quod interest,transit ad heredem contrahentis,per §.ex conditionali,Inst.de verb.obl.
qui nihil omnino loquitur de iuramento , sed de stipulatione conditionali , quam dicit ad hæredes
transmitti;quod nihil huc pertinet.

Quid,si hæres ueritatem non nouerit.

9 ¶Sed quod dictum est de iuramento delato à lege vel statuto, vt transeat ad hæredes,intelligendum
est,modò ipse hæres certò nouerit veritatem negotij,id est,(vt cum nostris loquar)sit bene informa
tus de veritate:vt expresè voluerunt Bald.Mar.Lau.& Card. Alex.in d.§.j.titu.si de inuest.inter do.
& vas.lis oria.dum ita eum tex.intelligunt , ex quo notauerant ius & facultatem iurandi transire ad
successorem,vt suprà diximus.Et sequitur, & trahit ad omnes casus,in quibus iuramentum trãsit ad
successores, Ias.in duobus illis locis proximè designatis.& Soc.d.cõs.cxciiij.vbi suprà lib.iiij.& Ca-
ro.Rui.cõs.xxxv.quod sentẽtia,col.iij.nu.10.lib.v.& Catel.Cotta, qui id sing.dicit,memor.inci.iu-
randi facultas,& sentit Ro.d.cons.ccxc.& Steph.Bertran.cons.c.visis,in v.dubio, numero 25.lib.j.Et
hoc quidem probabile est,ne hæres subeat anceps periurium , quod ne fiat , iudex debet prospisce-
re,l.videamus,post prin.ff.de in litem iuran.cum simi.& bene facit,quod dicit gloss.in l.maritus, in
prin.& ibi Barto.in j.oppo.ff.de quæstio.& ipse Barto.in l.admonendi,colũ.vlt.versi.his præmissis,
ff.de iureiuran.& Bald.in c.vlt.colũ.vlt.vers.secundo casu , extrà de offic.delega.& Pau.Cast.consi.
ccxcvj.visis actis,col.iij.vers.sed subest vnica,lib.j.Et quod etiam scriptum est ab Alberi.post Iacob.
Bel.in l.vlt.col.ij.versi.item si fuisset,C.de fideicom.eum tex.qui iubet hæredem iurare , intelligi, si
is scit negotium,de quo illic agitur,non aliàs.

An hæres teneatur iurare de ueritate, an tantum de credulitate.

Iuramentũ credulitatis in quibus sufficiat.

10 ¶Et ego quidem in hoc casu nostro,quo quis iurare cogitur,satis esse arbitror,si hæres iuret,credere
se,id verum esse pretium,quod in instrumento continetur.Et ita faciẽs,satisfaciet statuto,vt in simi-
li traditur in c.j.§.vlti.titu.de not.feud.& ibi not.Bald.Marti.Laud.Aluar.& Cardin.Alexan.Nam
& aliàs videmus,in his,quorum certa non est scientia,vt in peritis cuiuspiam artis, & cæteris huius-
modi,sufficere iuramentum de credulitate,etiam in teste,l.j.in princip.ibi,renuntiauerunt videri,&
ibi gloss.& Barto.ff.de vent.inspicien.& in c.literis,ibi, ea vt credebant intentione,& ibi quoq; glo.
Anto.colum.ij.& Panor.in ij.notab.extrà de præsumpt.& iterum in c.tertio loco,ibi, dixerũt se pro
certo credere,& ibi quoque idem Anto.eod.titu.quos text.ad hoc annotat & dicit not. Bald.in l.so-
lam,columna ij.in v.quæstio.C.de testib.Quibus adde alium text.optimum in c.quoties, in fi.ibi,&
credere ita esse , extrà eod.titu.de testib.& ibi latè Anto.Imo. Pan. & Fel.columna iij. versi.limita
tertiò,vsque ad fi.propemodum eius c. & in c.licet ex quadam , paulò ante finem,in iisdem verbis,
eod.titu.de testibus.& in c.quoties,& ibi gloss.& Docto.& c.de testibus, & c.vlt.in fi.extrà de pur-
ga.cano.Et quod scribit Ioan.Andre.in c.fraternitatem , columna v.super gloss.ij. extrà de frigid.
& malefici.& in addi.Specu.titu.de teste,§.opponitur , versiculo item quod deposuit de credulita-
te.Barto.in proœ.ff.in princip.columna vlti.& in l.in summa,§.Labeo , in fi.ff.de aqua pluui.arc.&
in l.iij.ad fi.ff.de adulter.Bald.in l.data, columna vij.versiculo nec excusatur, C.qui accusa.non pos.
& in l.ij.§.quod obseruari,columna ij.C.de iur.calum.& in c.dudum,l.ij.columna ij.extrà de elect.
& in c.quia indicante,post princi.extrà de præscrip.Angel.in §.hinc nobis,columna penultima,ver-
siculo super gloss.eadem, ibi, de credulitate.In Authen.de hæred.& Falc. & in §.j.in Authen.vt hi
qui obli.se, Anton.& Imo.in c.proposuisti,& ibi quoque Panor.columna penul.& Fel.columna iij.
in iij.conclusione,extrà de probatio.idem Anto.in c.quosdam,extrà de præsump.& in c.j.per illum
tex.de scruti. Alua.in c.j.§.hoc quoque, columna ij.tit.qui feud.dar.pos. Alexand.consil. xxiiij.ani-
maduersis his, columna iiij.versi.nec obstat si istæ mulieres , & paulo pòst versicu.bene facit,lib.ij.
Cæpo.causarum crimi.consi.xxviij.magister Iac.col.v.versi.nec quod dicant.& consi.lxij.magnifi-
ce.col.ij.versi.sed prædicta,Ias.in rub.ff.de iureiu.col.iij.versi.suprà dictam regulam,& vers.secun-
dò limita,& iterum col.iiij.vers.octauò & vltimò limita , Hippo.Marsi.in repe.rubri.C.de proba
col.iiij.in prin.& sing.xix.tu scis clarum esse.

Tertius possessor an in nostro casu teneatur iurare.

11 ¶EX QVIBVS etiam potes intelligere , quid dicẽdum sit in tertio possessore,cui scilicet primus
emptor vendidit , & cui quidem tertio possessori consanguineus primi venditoris fecit oblationem
retractus,vt facere potuit,vti cautum est infrà,§.xij.huius tit.Nam & videmus quòd super alieno fa-
cto defertur iusiurandũ iudiciale:& si is cui defertur dicat se dubitare,aut ei remittitur iusiurãdum,
aut

aut datur ſpatium vt certioretur,l.iuſiurandum & ad pecunias,in prin.ff.de iureiur.Sic & tutor adigitur ad iuſiurandum ſuper fideicommiſsis à patre pupilli relictis,l.cùm etiam,C.eod.titu.Et contra mulierem iuratur ab aduerſario,eam non eſſe prægnantem,l.iij.§.quacunque, verſi.denique.ff.eod. quoque titu.Ex quibus Imo.conſilio cxlvij.in cauſa inter Franc.columna ij.verſiculo ne dicat quis, reſpondit iudicem poſſe deferre iuramentum parti de facto alieno, cuius veritatem ſe ſcire profitetur. At Bald. conſilio ccxxv. quæſtio eſt de terra, ante fin.lib.j.reſpondit, partes teneri reſpondere per verbum credit, vel non credit, non ſolùm ſuper facto ſui prædeceſſoris, ſed etiam penitus alieni,ſi poſitio facit ad cauſam.quod vix alibi reperies. Et hîc vtiq; putarim etiam hunc tertium cogendum eſſe ad iurandum, credátne id eſſe verum pretium, quod in inſtrumento continetur, vti de hærede diximus.

12 ¶An autem hoc caſu hæres,vel hic tertius,incurrat in periurium, ſi id quod ſe iurauit credere verum eſſe,ſit falſum,vel non credere,ſit verum,vide glo.in c.requiſiſti,in verbo, hi qui iurauerunt, xxxiij. q.j.Fed.Senen.conſi.xxiij. Titius electus in Prælatum.& Alex.neſcio quem,inter conſ.eiuſdem Fed. conſ.cclv.domine Alex.in reſponſione.Bald.in d.§.quod obſeruari,in tertio notab.& Pet. Ancha.in c.ij.de iura.cal.lib.vj.Panor.in c.ex literis, colū.vlt.extrà de iureiur.Ioan. Ana.poſt Card.Flor.in c. cùm oporteat,col.penult.extrà de accuſa.& Fel.in c.j.col.vlt.extrà de litis cōteſt.Et vide etiā, quod in ſimili dicit Imo.in c.propoſuiſti,ſuper glo.ij.extrà de probat. *An incurrat in periurium, qui iurauit de credulitate.*

13 ¶SED ILLVD IN dubium vocari poteſt in illo caſu, de quo numero ab hinc 2. locuti ſumus, cùm videlicet primus emptor alteri tertio rem vēdidit, vtrùm nihilominùs primus ille emptor tenebitur pręſtare id iuſiurandum,de quo tractamus,ſi id conſanguineus petat.Quid enim ſi contrahentes in inſtrumento ementiti ſunt pretium, & ne emptor cogatur iurare, vendit aut aliter cedit alteri amico neſciēti verum pretium, interpoſita inter eos fide tacita reſtituendi rem eandem primo emptori,cùm ei libitum fuerit(id fiduciam antiqui vocabant, vt dicemus titu.ſeq.in rub.numero 37.& ſequen.) ſicque erit aperta via fraudandi conſanguineum, eúmq; grauādi exceſſu veri pretij,quod vtique ferendum non eſt,l.in fundo,ff.de rei vendi.& c.vt circa,in princ.& c.auaritiæ,de elect.lib. vj.cum ſimi. Et certè,ſi probabilis eſſet fraudis ſuſpicio, poſſet dici, & eum primum emptorem cogendum,non obſtante ceſsione ab eo facta, arg.eorum quæ dicimus de ali.mut.iudi.cau.fac.per totum eum titu.præſertim verò in l.iij.§.opus, & ibi Barto.qui eum dicit multum eſſe menti tenendum,trahítque ad alium caſum, vt ibi videre poteris. & dictum illius dicit multùm ſing.Iaſon in §. ſed iſtæ,colum.iij.verſi.vnum tamen,Inſtit.de act.& quod etiam in ſimili.dicitur in l.ſi bonæ, ff. de noxa.act.& quod tradit Bald.Poſt Odofr.in l.quoties, colum.ij.verſic.iuxta iſtam partem,C.de rei vendica. *An primus emptor qui alteri uendidit teneatur iurare.*

14 ¶At ſi nulla ſit alia fraudis ſuſpicio,tunc incidimus in illud dubium, an cedētis confeſsio noceat ceſſionario: de quo per Dyn.Ray. & Barto.in l.ſeruum filij,§.j.ff.de leg.j.eundem Barto.poſt ipſum Dyn.in l.facta,§.ſi hæres,colum.ij.verſi.quæro vtrùm confeſsio, & ibi Imo.& Pau.Caſt.ff.ad Trebel.& eundem Barto.in l.ſi actor,colum.ij. verſi. ad horum declarationem,ff.de procurato.& in l.ſi cùm emptore,in fi.ff.de pactis,& in l.ſi partem, & ibi Floria.in §.j.ff.quemadmo.ſeruit.amit.Spec. Ioan. And.& Bal.in addi.ipſius, titu.de ceſs.act.§.j.col.ij.verſi.ſed nunquid ſola, Cy.& Sal.in l.vlt. C.de procur.vbi etiam tractant,an cedens teneatur iurare.Pet.Iac.titu.de rei vendic.vtili,quæ competit ex ceſs.col.pen.Anto.in c.quamuis,col.ij.extrà de re iudi.Raph.Co.conſ.clv.Antognolus, col. iij.verſic.ad id autem Paul.Caſt.in l.per diuerſas,col.j.verſi.item quando per procuratorem,C.mandat.& conſi.lxxix.ad id de quo.lib.j.& Corn.conſi.cxxxix.licet,colum.j. verſi. nec obſtat lib.j.Alc. conſi.xlvj.circa primum, colum.ij.verſi.ſuper ſecundo,lib.v.& Ludo.Gozad.conſi.iij.in cauſa mihi tranſmiſſa,colum.ij.nu.8.Nam ſi confeſsio non obſit,fruſtra quærimus de iureiurando illius, quod nihil profuturum ſit conſanguineo,nihílque obfuturum ſecundo emptori. Ideò ſufficiet iuſiurandū ipſius ſecundi emptoris,vt dicimus de procuratore in rem ſuam,cuius ſolius in negotio,cuius eſt procurator, vertitur commodum & incommodum. Ideò & eius quoq; ſolius exigitur iuſiurandum calumniæ,& non domini,vt not.per gloſſam,& alios in l.non ſolùm,in prin.ff.de procurato.& Barto. in d.l.ſi actor,eo.tit.cum ſimi. *Cedētis confeſſio, an noceat ceſsionario.*

15 ¶SED ET AN in caſu noſtræ conſuetudinis,cùm ſcilicet emptor iurauit verum eſſe id pretium, quod in inſtrumento emptionis cōtinetur,admittetur conſanguineus ad probandū contrariū,videbis poſteà latè hoc eod.titu.§.iiij.vbi multa de ee re ſcripſimus,& dicemus etiam aliquid infrà eo.tit.§. v.nu.5.vtrùm autem,vbi allego Chaſſe.qui hæc latiſsimè diſputat in commentariis conſuetudinum Burgundiæ hoc eo.tit.*de retraictz*,§.xij.in verbo,*ou par ſerment des contrahens*,col.iij.verſic.item iuramentum,& ſeq.illum videre poteris. *An audiatur conſanguineus, uolens probare cōtrarium eius quod iuratum eſt.*

16 ¶QVID DENIQVE,ſi emptor requiſitus à conſanguineo pretium iureiurando affirmare, id nolit facere. Et ſanè ex conſuetudine Marchienſium hoc eo.tit.§.xj.qui eſt cclxx.omnium conſuetudinum illius gentis,is priuatur re ipſa ab eo empta,eáq; conſanguineo adiudicatur.Quod de iure vix obtineret,niſi ſi fortè emptor à iudice iuſſus id facere, ſub pœna priuationis rei, idipſum recuſaret. Sed tu hîc vide omnino notata in l.j.§.j.& iterum §.hoc autem iudicium.ff.ſi quis ius dicen. non obtempe.& in l.qui reſtituere,ff.de rei vendic.& ex ibi ſcriptis intelliges,quid hîc dicendum ſit. *Quid, ſi emptor recuſat affirmare pretiū. Conſuetudo.*

SANS

SANS FRAUDE, GLO. III.

Conſangui-neus an teneatur reddere aliud pretium, quàm uerum ipſum.

1 NEQVE ENIM tenetur conſanguineus reddere, niſi pretium quod reuera & ſine fraude fuit traditum, ex eo quod in ſimili tradit Bald. in l. ij. in fi. C. de reſcind. vendi. quòd ſtante ſtatuto, vt conſors præferatur extraneo in venditione, ſi extraneus offerat viginti, conſors quindecim tantùm, id dicens eſſe iuſtum pretium, certe non auditur ipſe conſors, niſi tantum det, quantum ab alio offertur: dum modò id ſit ſine fraude, & colluſione, & pactis æqualibus, per l. vbi, ff. de in diem adic. ſed credo, quòd voluit allegare. l. ſi venditor pretio, eo. titu. quæ multum ad hoc facit, cùm prior nihil huc ſpectet. & ſequitur Sal. in l. dudum, colum. ij. verſicu. quæro, ſtatuto cauetur, C. de contrahē. empt. & Ro. in l. ſi eum, in princip. ff. ſi quis cautio. Iacob. Alua. & Card. Alexan. in cap. j. §. ſed & res, titu. per quos fiat inueſti. Rapha. Co. Fran. Aret. Soci. & Iaſon in l. qui Romæ, §. cohæredes, ff. de verbo. oblig. vbi & ipſe Are. dicit, quod in hoc multùm ſolers & prudens iudex eſſe debet, vt videat ſi poſsit perpendere fraudem, in qua (inquit) depræhendenda multum facit enormis læſio pretij, cum aliis coniecturis: quia ad hoc coniecturæ ſufficiunt, l. apud Celſum, in princ. cum gloſſ. ff. de dol. mal. excep. cum ſimi.

2 ¶Et de hoc eſt text. in emphyteuta, qui vult vendere rem emphyteuticam, in l. vlt. C. de iure emphyteutico. in illis verbis, quantum pretium ab alio re vera accipi poteſt. & iterum ibi, tantam præſtare quantitatem, quantam ipſe re vera ab alio accipere poteſt. Nam cùm dicitur, reuera, planè datur intelligi, omnem fraudem, colluſionem, mendacium abeſſe debere: vt etiam ibi not. Sal. colum. iij. verſiculo quæro, emphyteuta volens vendere: vbi & ad hoc allegat text. in l. eum qui, verſic. cùm igitur, ibi falſus emptor, ff. de in diem addict. & idem quoq; voluit Specul. titu. de loca. §. nunc aliqua, verſ. xcij. & Collect. in c. potuit, col. iiij. verſ. ſed quid ſi retulit, eo. tit. Et huc quoq; pertinent, quæ ſcribūt Bald. Marti. Laud. Aluar. & Cardi. Alexand. in c. porrò, poſt princ. titu. qual. olim feud. ali. po. quòd cùm ibi dicitur, quòd dominus poteſt æquali pretio redimere feudum alteri venditum, illa verba, æquali pretio, ponuntur ad excludendam fraudem: multi enim (inquit Bald.) confingunt pretia in fraudem aliorum. nam (vt cæteri dicunt) ſi emptor & venditor colludant de maiore pretio, id quidē pretium non attendetur, per dictam l. vltimam, C. de iure emphyteutico.

§. TERTIUS.

ET LESDICTES choſes ainſi declarées, ledict retrayant n'a que huyt iours à payer, ou paracheuer de payer le dict pris. Car ſi dedans les huyt iours il n'a payé, ou paracheué de payer le dict pris, il ne ſera plus receu au dict retraict. Et pert la dicte piece d'or ou d'argent, qu'il aura conſigné ſeulement, en faiſant le dict offre de retraict.

ET LESDICTES CHOSES DECLARÉES, GLO. I.

Quid requiritur ut conſanguineo præcludatur uia retrahendi.

Conſuetudines.

1 ERGO EX NOSTRA hac conſuetudine conſanguineus non eſt *in mora ſol*uendi pretium venditionis, niſi primùm emptor oſtenderit exhibuerít*que* ipſi conſanguineo ſuum contractum, id eſt inſtrumentum, vt declarauimus in præcedenti §. prætereáque pretium ipſius iure iurando affirmauerit. Quod non diſsimiliter apud Pariſienſes ſtatuitur, cap. cōſuetudinum eius gentis clxxvij. atque etiam apud Meldenſes, c. cij. Engoliſmenſes, ca. lvij. & Sanctonenſes Angeriacos, cap. xlvj. niſi quòd hîc non loquitur de inſtrumenti oſtenſione, ſed tantùm quòd emptor debet facere fidem de vero contractu & pretio, ad hoc vt conſanguineus debeat ſoluére intra ſtatutum tempus.

N'A QUE HUYT IOURS, GLO. II.

An hic §. procedat, ſi emptor non ſponte ante citationem conſanguineū admiſerit.

1 ID TV SANÈ intellige procedere, in caſu, de quo loquitur noſtra conſuetudo, videlicet cùm emptor oblatione à conſanguineo facta, eum libens & citrà controuerſiam admittit. Quid enim, ſi recuſet, ideóque in ius vocatur, ibíq; fortè diutius litigat, tandémque videns fortè conſanguineum longius abeſſe à loco iudicij, aut etiam illum eam pecuniam, quam in principio paratam habebat, in ſumptus litis conſumpſiſſe, aut aliter ea decidiſſe, dicit ſe eum ad retractum admittere, exhibétque ſuum contractum, eúmque & pretium eius iureiurando firmat. Iam ſumus extra caſum noſtræ

ſtræ conſuetudinis:ideóque cùm in hoc caſu non reperiatur ſtatutum tempus,iudex arbitrabitur,intra quod tempus conſanguineus pretium afferet,l.j.§. vltimo.ff. de iure deliberandi , vbi ita ſcribitur,Cùm dicit tempus,nec adiicit diem,ſine dubio oſtendit,eſſe in ius dicentis poteſtate,quam diem præſtituat.& l.cõtinuus,§.cùm ita,in prin.ff.de verb.obl.& l.ſi domus,§.pecunia,ff.de leg.iij.Alioquin enim in hoc caſu eſſet paratiſsima apertiſsimáque via emptoribus fraudandi conſanguineos, dum id agerent,quod diximus.Quod minimè ferẽdum eſt,l.in fundo,ff.de rei vendic.cum ii.Et veriſimile eſt,ſtatuẽtes,ſi de hoc cogitaſſent,aut interrogati fuiſſent,ita ſtatuturos fuiſſe, ideóque pro ſtatuto habendum eſſe,ex ſententia gloſ.in l.tale pactum,§.vltimo.ff.de pactis, cum infinitis propè ſimi.& concord.à me adductis in repet.l.ſi vnquam,in princip.nume. 55. inter tam multa , C.de reuoc.donat.

2 ¶Et aliàs videmus,quòd ſi creditor oblatam pecuniam noluit accipere , & poſteà debitorem reperiat,eúmque non valentem tunc ſoluere interpellat , non eum conſtituit in mora,tanquam id agendo in dolo verſari cenſeatur,l.ſi & per emptorem,§.vltimo.in fi.iuncta glo.vl.ff.de actio.emp.& l.illud,ibi,cùm omnia integra eſſent,ff.de peri.& cõmo.rei vend.& voluit Spec.ti.de arbit.§.vltimo. verſ.pone igitur.& Pau.Ca.qui illã glo.dicit ad hoc notab.in l.ſi reus paratus,col.ij.verſi.in glo.ibi, qui præſente,ff.de procu.& in l.Prætor ait,§.ſi quis paratus.ff.de ope.no.nuntia.& Alex. in l. ſi ſeruum Stichum,§.ſequitur,col.j.ff.de verb.oblig.

Creditor an cõſtituat debitorem in mora, eum interpellando poſt recuſationem accipiendi debitum.

3 ¶Et facit,quod ſcribit idem Paul.Caſt.in l.de pupillo,§.ſi is cui,ff.de ope.no.nun. & tex.in l.iij.§.ſi quis hæredi,ff.de ſtatulib.cùm dicitur,ſed quid ſi data opera traxerit,an ob id ſtatim,vt adita eſt hæreditas,ad libertatem perueniat? quid enim,ſi tunc habuit,poſt aditam hæreditatem habere deſiit? Et facit etiam tex.in l.aut qui aliter,ff.quod vi aut clam, qui loquitur de eo qui arctat aduerſarium , & quod in ſimili tradit Albe.poſt Ray.in l.mora,col.vlt.nu.32.ff.de vſur.Et ita nuncupatim,& in hoc caſu ſtatuit conſuetudo Aurelianenſis,cap.ccxc.Nam cùm c.procedenti ſtatutum fuiſſet conſanguineo tempus xxiiij.horarum ad ſoluendum emptori pretium vẽditionis,cùm ſponte ipſe conſanguineus ab emptore admiſſus eſt ad retractũ,mox eodem c.ccxc.quod confeſtim ſequitur,ſubdit,quòd ſi ſuper retractu lis oriatur poſt cõteſtationem,eſt in arbitrio iudicis tempus ſoluẽdi præſtituere. Et eadem prope eſt conſuetudo apud Senones,cap.lvj.& Lorrienſes in præfectura Montargij, hoc tit. §.xij.Et vide etiam,quæ dicam infrà in fi.huius tit.quæſt.v.

Cõſuetudines.

4 ¶Et hæc quidem vera ſunt in ea ſpecie , de qua locuti ſumus , cùm videlicet emptor iniuſtè recuſat. Quid enim,ſi nulla ipſius culpa interuẽnit,ſed fortè è diuerſo cõſanguineus diem captauit , qua emptor domo abeſſet , & ei oblationem facit ad domum , eúmque citat in cauſa retractus ad longum diem,quo emptor adeſt iudicio,agnoſcítque retractum,& ſuum contractum exhibet , illúmque iurat verum eſſe? Vel etiam conſanguineus emptorem ipſum conuenit,qui eum continuò admittit ad retractum,& confeſtim vterque iudicium adeunt pro liquidatione impenſarum,& liquidatione facta emptor contractũ exhibet,& eum iurat verum eſſe,vt dictum eſt. Et tunc crederem eſſe locum huic noſtræ conſuetudini,nec iudicem poſſe id tempus octo dierum producere,quin ſi id fecerit,curret tamen id tempus conſanguineo : per id,quod in ſimili voluerunt Guli.Cu.& Albe.in l.cùm poſt mortem,ff.quan.actio de pecu.eſt anna.quòd ſi ei,cui cõpetebat exceptio non numeratę pecuniæ,& ex biennio reſtabant xv.dies tantùm,iudex præſtituerit tempus vnius menſis ad eam proponendam, is tamen poſt eos quindecim dies,qui biennium integrum conficiunt,non admittetur,arg.illius,l.& l.propter litem,§.j.ff.de excu.tuto.Et illud in vniuerſum conſtat, iudices non poſſe tempora à lege vel ſtatuto ſine miniſterio iudicis præfinita producere,nec mutare in præiudicium partium, per l.ſi verò ſolùm,in fi.in Authen.de nup.Dy.in c.indultum,col.iiij.de regu.iur.lib.vj.& Albe.in l. in ſenatuſconſultum.§.vltimo.nu.2.ff.ad S.C.Turpilia.cum concord.à me traditis infrà , §.viij. gloſ.ij. nu.14.ſed & pro ea.Et vide etiam,quæ diximus ſuprà,§.j.in glo.x.in verbo , *dedans l'an*,numero 31. præſertim , & ſequen.Ego tamen hoc caſu appellandum à iudice tutius cenſerem in noſtra Francia, in qua omnino parendum eſt ſententiæ,vel appellandum,nec locus eſt nullitati,quam vocamus , in ſententiis.

Quid ſi ſine mora aut culpa emptoris in iudicium uocatus eſt.

5 ¶Vtrum autem in hoc octo dierum ſpatio ſtatuto præfinitóque ſolutioni pretij comprehendatur is dies,quo emptor poſt oſtenſionem inſtrumenti & affirmationem pretij admiſit conſanguineum,vt ſic iſtud tempus currat de momento in momentũ. An verò præter eum diem erunt & alij octo dies, planè intelliges ex his quæ generaliter ſuper huiuſmodi dubiis latiſsimè tractauimus ſuprà huius ti. §.j.in verbo,*& iour*,vbi videre poteris.

An in hoc tempore octo dierum compræhendatur dies oſtenſionis inſtrumenti, & iuriſiurandi.

6 ¶Sed quid ſi id tempus octo dierum incidat in diem biſſextum , an is connumerabitur pro duobus, an pro vno tantùm? Et certè ſi de anno ageretur,id biduum pro vno haberetur in fauorabilibus : & pro duobus,in odioſis,vt diximus ſuprà eod.tit.§.j.glo.x.in verbo , *dedans l'an*.nume.119.vigeſimotertiò. At hîc non de anno,vt illic,ſed de diebus agitur , ſcilicet de octo diebus,quo caſu ſemper id biduum biſſexti pro duobus diebus computatur.Ita enim voluit Iacob.Rauen.& poſt eum Alberi. in l.iij.§.minorem,ff.de minor.& eſt optimus text.in l.ij.in poſtremo caſu illius,ff.de diuer.& tempora.præſcript. vti eum text.intelligit Hugo, relatus ab Accurſio : quanquàm aliter intelligunt Io. & Bulg.vti & is retulit.Verùm ſententiam Hugonis Bar.ibi,& omnes,vt ipſe dicit,ſequuntur.

Quid,ſi id tempus cadat in biſſextum.

A. PATER, GLO. III.

An emptor teneatur consanguineo cedere, habita fide de pretio.

1 HOC IN LOCO in mentem venit glos.notab.in l.j.in verbo,necessitatem, C. de com.ser. manumis. quæ hanc nobis doctrinam præscripsit,quòd cùm quis à lege vel statuto cogitur alteri vendere, (vt in eo casu,& aliis multis collectis à glos. in l.Iulianus,§.idem Celsus.ff.de act.empt.& in l.nec emere , & ibi quoque Guil. Cu.Alb.& Ias.C.de iur. delib.& aliis,quos adduximus suprà,in rub.huius titu.nu. 15.imò & quod etiam,in fi.)his igitur casibus ,& aliis, si qui sunt quibus quis cogitur,tum demum is cogitur,si prius soluatur pretium:neque enim tenetur habere fidem de pretio, vt ibi(inquit ea glo.)innuitur,& per d.l.Iulianus,§.offerri,ff.de act.emp.Et ad hoc illam glo.expendit, & sequitur Bald.ibi.

An consanguineus poßit compensare.

Cõpensatio habet uim solutionis.

Etiam in statutis.

Etiam in implenda conditione.

2 ¶SED QVÆSTIONIS EST, an hìc sufficiat compensare debitum : quod videtur , cùm id vim solutionis habeat,l.si debitor,ff.qui pot.in pig.hab.vbi scribitur , cùm creditum compensatur, perinde haberi,ac si creditori pecunia soluta esset:nec enim interesse soluerit,an compensauerit. Ex qua Alb.ibi,& nostri Doct.vbique annotant,eum soluere,qui compensat,vt per Bartho.Brixi.quęsti.venerabil.xxxiij.quæritur vtrùm excommunicatus,Bart.in l.aufertur , §. qui compensationem, ff.de iur.fisci.& in l.diuortio,§.ob donationes,in ij.opp.ff.sol.mat.Alberi.in l.si quid à fideiussore, post prin.& in l.quod Labeo,ff.de compen.Bald.in l.ij.post princ.C.de compen.& in l.tam mandatori,col.ij.versic.sed hìc dubitatur,C.de non nume.pecu.Angel.consil.cclix.quædam domina,col.ij. Rapha.Fulgo.consil.cxxxj.Gaspar,col.pen.& consi.cxlj.Nannes,paulò ante fin.Paul.Cast.qui & id dicit procedere in statutis,consi.cccxxviij.quod Nannes,col.j.lib.j.& Corne.consi.cxj. videtur,col. ij.in litera e.lib.iiij.& Doc.vbique.Et id quoque probat tex.in l.vel permutauit,ff. de liber.cau.vbi dedisse intelligendus est,qui compensauit.& l.dedisse,ff.de verb.sig.vbi est similis tex.& facit l.amplius,ff.rem ratã habe. Idque intantum,vt licèt conditio debeat impleri in forma specifica,vt nostri loquuntur,nec possit per æquipollens impleri,l.Mæuius,& l.qui hæredi, ff.de condit.& demon.habeátque vim solennitatis,& eius quidem non leuis.Bald.in Authen.mat.& auiæ,col.j.C. quan.mul. tut.offi.cum multis concord.à me adductis infrà tit.seq.§.ij.nu.3.& eo quidem & formæ , vt tradit Philip.Deci.consil.xj.quoniam,col.vj.versicu.solùm contra testamentum:tamen conditio soluendi impletur per compensationem , l.si peculium , §.de illo , ff.de statulib. quam & in hoc expendunt Doct.vbique.

Etiam in iuramento, uide infrà nu.vj.

Et eo quoq; de soluendo uerè, & non per fictionem iuris.

Etiam in debito post iuramẽtum contracto.

3 ¶Et huius quidẽ l.ar.Bar.in l.amplius,col.vlt.& ibi quoque Ang.Raph.Co.& Alex.in add.Bar.ff. rem rat.hab.tradunt eum,qui iurauit soluere,non incurrere in periuriũ,si compẽsat. Quod & idem voluit Io.Fab.in §.in bonę fidei,col.iiij.versi.quid ergo dices.& ibi etiam Io.Plat.col.j.ad fi.Inst.de actio.Bal.in c.ad nostram,l.j.versi.quæro an qui iurauit,& ibi quoque Pan.col.vlt.vers.sed contrarium,extrà de iureiur. vbi & ipse Bald.dicit id procedere, etiam si quis iurauerit se soluturum verè, & non per iuris fictionẽ : quia ista fictio realiter idem est quod veritas,& eandem habet vtilitatem, & ideò exorbitat ab omni regula fictionũ,l.singularia,ff.si cer.peta.& idem Pan. in c.cùm dilectus, col.viij.versi.aliũ casum,extrà de ordi.cogni.& in c.cùm inter,col.pen.versi.ad hoc quod not.extrà de excep.Imol.in l.Iulianus,la j.ff.de cond.& demon.Ro.in l.eum qui,§.j.ff.de iureiur.Alex.consi. xij.versi.viso themate antè scripto,col.vlt.versicu.non obstat sextũ arg.lib.ij.Soc.qui hanc rem latè examinat in d.l.Iulianus,col.pen.versi.vltimò quærit,ff.de cond.& demon. vbi tamen in fi.id intelligit procedere in debito post iuramentũ contracto.Tynda.qui similiter intelligit in tract. compensationis,col.xxvj.versi.redeamus ad materiã,vbi & id latissimè disserit.& Stepha.Bert.consi.j.in fi. lib.j.& consi.xciiij.puto,col.ij.nu.7.lib.ij.& consi.cliij.existimo,col.ij.nu.11.eo.lib.ij.& consi.xliiij. pro pleniori,col.ij.lib.iiij.Aufr.deci.Tholo.j.& primò fuit quæsitum , & iterum deci.cxxxix.item fuit quæsitum si ego.

Emphyteuta cõpensans, non cadit emphyteusi.

Quid si statutum tollat omnem exceptionem, præter solutionem.

4 ¶Et hinc quoque videmus,quòd emphyteuta , qui non soluit pensionem biennio vel triennio , cùm dominus tantundem ei deberet,non cadit emphyteusi,si sit paratus compensare , vt post alios Antiquiores voluerunt Specu.& Ioan.And.in additio.illius tit.de loca.§.nunc aliqua,versi.lxxix. Abb. antiquus in c.bona fides,& ibi Anto.in vlti.notab.& Imo.col.vj.& Panor.col.vlti.& Barb. colum. item vlti.extrà de deposi.Odofr.& Rapha.Fulgo.in l. si constat , C.de compensat. Alberi. in l. cùm aliter,ff.eod.titu.& in l.ij.col.v.versic.si dominus erat,qui est sub nu.16.& ibi Ias.col.xvj. versicu. decimononò,C.de iur. emphyt.Ioan. Fab.in §.in bonæ fidei , & ibi quoque Ioan. Plat.& Ias. charta vlti.Zasius col.penul.Insti.de acti.Bald.in sua Marga.in verbo,emphyteuta,col.ij.versi.emphyteuta potest.Ro.dum Specu.vbi suprà,allegat,consil.cciiij.pro discutienda,col.ij.versi. nec refragatur. Soc.consi.xcix.in causa eximij,col.ij.versi.secunda dubitatio,lib.j.& Fran.Cur. Senior,qui id dicit in palatiis obseruari,consil.lxxj.super controuersia,col.penult.versicu.transeo ad tertium.Et neminem hactenus legi,si me non fefellit memoria,qui contrarium teneat præter Guil.Cu.& Pet.Iacob. qui eum citat in titu. de actio.in rem pro re emphy.col.iij.versic.item est notandum,quòd si prædicto. Et facit etiam quod ab Angel.responsum est consil. cxxxij. quidam nomine Nicolaus , quòd si ex statuto non potest opponi , nisi exceptio solutionis , poterit tamen compensationis. & sequitur

Alex.

Alexand.d.consi.xij.col.vlti.versic.non obstat sextum,lib.ij.& Guid. Pap.deci.Delphi.clxxj. reperio, col.vlti.& iterum deci. clxxiiij. vlterius,in fi.rursúsque in commentariis statuti de literis compulsoriis,vbi id dicit vidisse se semper obseruari.& Iacob.Rebuf.in l.nemo carcerem,in addi. C.de exac.trib.lib.x.Anto.Bauer.in tracta.de virtute iuramenti,nu.33.& Steph.Bert.consi.cclxxxix.tria, col.j.lib.ij.

5 ¶Et nuncupatim in casu retractus feudalis admittendum esse dominum ad compensandum, tenuit Carol. Molend. in suis consuetudi.Parisi.commentariis,titu.j.§.xiij.glos.vij. nume.10. vbi & hanc addit rationem.Nam vt verè soluatur,non stat per compensantem,sed per aduersarium, qui distulit soluere,quæ ratio probatur ex l.iij.§.cùm igitur,ff.de statulibe.cùm dicitur, proinde defendi potest.& si non vult exigere,vel ipse soluere,vt hinc habeat vnde conditioni pareat, libertatem competere.quem text.in id expendit Bart.in d.l.amplius,ad fi.ff.rem rat.hab. Addit & Molend. (vt ad eum redeamus)hæc maximè procedere in hoc casu retractus,cùm emptor potius debita sua soluere, quàm aliena acquirere debuerit. Sed id tantum obtineret in debito contracto ante acquisitionem. Hanc autem potes addere rationem ad hunc nostrum retractum, quòd cùm res à consanguineo retrahitur,emptor vicem subit venditoris, vt qui vendere consanguineo debet eodem pretio, venditori autem pretium petenti potest obiici compensatio,l.si ex venditione,& ibi Doct.C.de compen. Nam & ea locum habet in omnibus actionibus & realibus,& personalibus, & mixtis, l. vltima. & ibi Bald.C.eod.tit. *Dominus compensat in retractu feudali.*

6 ¶Aduerte tamen,quia id in nostro casu non est sine dubio:quandoquidem compensatio non vera & propria,sed ficta atque impropria solutio est,per d.l.Iulianus,la j.ibi,quasi dederit,ff.de cōdi.& demonst.quam Doc.vbique ad compensationem trahunt.Hincque occasione sumpta Bar.ibi in fi.dicit eam l.facere ad eam quæsti.de qua suprà diximus,vtrùm qui iurauit dare,à iuramento liberetur compensando,de quo(inquit)in c.ad nostrā,l.j.extrà de iureiuran.ex quibus videtur secum hac in re pugnans,tenere compensationem non liberare à iuramento:quia glo.Inno.Host.Io.And. Collecta. Ant.Imo.sibi cōtrarius,& omnes præter Bal.& Panor.id tenent in eo.c.per eum tex.& ibi inter cęteros Fel.col.vlti.dicit hanc esse communem opi.& Io.Ana.& Maria.in c.querelam,eo quoque tit. Ro.in l.stipulationes non diuiduntur,ff.de verbo.oblig.dum tractat, an iuramentum faciat præcisè cogi ad factum.Mathes.notab.liiij.nota,quòd iuramentum.Alexand.sibi contrarius consil.xcj.visis actis,col.ij.versicu.secundò principaliter,lib.ij.Franc.Are.consil.xcix.longitudo,col.ij.versi.iij.vbi & hanc dicit esse communiorem op.Iason latè in l.eum qui,§.j.col.j.& ij.ff.de iureiu.& in l.si pecuniam,in princip.col.pen.versic.tertiò facit,ff.de condi.ob caus.& in d.§.in bonæ fidei,col.pen.& ibi etiam Zasius,col.vlti.Insti.de act.& idem Iason consi.xlj.in duabus,col.ij.versi.prætereà dominus Io.lib.iij.& Steph.Bert.sibi contrarius consil.cliij.voluissem,nume.2.lib.j.& consil.cccv.viso casu, col.j.eod.lib.j.& Matthæ.Afflic.deci.Neapo.clxiiij.die septima:vbi tamen intelligit,si debitor non adeò opprimatur paupertate,vt posit soluere.& deci.cccxxxj.quædam Hippolyta,col.j.& Ludo. Gozad.consil.xxxij.dominus,col.ij.versicu.non obstat & secundum,& consi.lxix.videtur,colum.j. numero 4. *Compēsatio an sit uera solutio. De eo quod suprà dictum est de iuramento.*

7 ¶Igitur vt longo veluti postliminio redeamus ad nostrum casum retractus proximitatis,si compensatio sit ficta solutio,vti verè est,& nemo contradicit,quomodo de ea intelligētur statuta loquentia de solutione quę propriè,verè ac strictè non fictè,non impropriè,non latè intelligēda sunt,vt vbique nostri conclamāt.Pręsertim autem hoc nostrum statutum,quod plerique existimāt esse contrarium Iuri communi,& prætereà iniuriosum,ac graue,vt diximus suprà in rub.num.60.quamobrem sunt multi,& seq.Verùm eæ rationes non procederent in retractu conuentionali,vt qui multò fauorabilior sit hoc proximitatis,nempe qui ex conuentione partium est: ideò non dubito,quin in eo sit admittenda cōpensatio.Nisi si quis diceret,verba quoque contractus strictè esse interpretanda,l. quicquid,ff.de verb.obli.cum si.Quod autem suprà diximus de emphyteuta compensante, (vt id obiter dicamus)non est sine dubio,vt videre licet in add.Pet.Iac.quo loco suprà citauimus,cuiuscunq; illæ addi.sint:autoris enim nomen non inscribitur. *Decisio quæstionis. Quid de retractu conuentionali.*

8 ¶SED SI RECIPIMVS eam opini. quæ dicit sufficere compensationem in retractu proximitatis,quæri potest,an necesse sit consanguineum expresim declarare emptori,velle se compensare:an verò,si taceat,& interim labatur tempus,quo solutio fieri debuit,excludetur à retractu,tanquam solutione non facta.Quod videri posset. Nam licet compensatio ipso iure fiat, intelligitur si petatur,per l.vltimā.C.de compens.glos.& Doct.in d.l.si constat,eod.titu.cum concord.à me collectis in l.si vnquam,in verbo,reuertatur,numero 13. Verùm Ioan. Fab.in d. §. in bonæ fidei, vbi suprà, in ea est sentētia,vt semper & in omni casu,in quo cessatio solutionis affert præiudicium,quantùm ad pœnam, vsuras, interesse, vel aliàs in quocunque effectu moræ, fiat ipso iure compensatio,sine alia declaratione siue petitione,per text.ibi,& quia vbi nulla mora est,ibi nulla quoque petitio est: vel si quædam est,potest exceptione summoueri, l.nulla intelligitur,ff.de re iudica.& l.lecta, in fi.ff.si cert.pet. Cùm igitur effectus compensationis tollat effectum petitionis, vel ipso iure, vel per exceptionem, sequitur quòd & omnem moræ effectum tollit,quocunque modo mora contrahi posit. *An necesse sit, cōsanguineum expreßim declarare cōpensationem ante tempus. Compēsatio an ipso iure & quomodo fiat.*

De eadem re.

9 ¶Et idem quoque voluit Pet.Iac.in d.tit.de actio.in rem pro re emphy.vbi suprà, Alb. in l.si quid. ff.de cõpensat.Imo.in d.c.bona fides,col.v.versi.vlterius potest quæri,extrà de deposi.vbi loquitur in illo casu emphyteutæ,qui ne cadat emphyteusi,vult compensare, & id dicit menti tenendum.& Pet.Ancha.consil.vj.pro parte,col.iij.in iiij.dubio, vbi ex hoc pulchrè dicit impediri præscriptionem.& consil.ccxxxv.prima facie,ante fi.& Soci.in eodem casu loquens,in d.consil.xcix. vbi suprà lib.j.& similiter Iason in d.l.ij.in xix.quæsti.versi.vnde videretur,C.de iure emphyt.& Carol.Rui. consi.cxlviij.casus iste,col.j.lib.j. Et id generale esse, vbi agitur de euitanda pœna,vel vsuris,vt per glo.& Doc.in l.j.& in d.l.si constat,C.de compensa.& Panor.in d.c.bona fides, col.vlt.Raph.Fulg. consi.cxcvj.ad id de quo,col.j.& Ale.consi.lxxiiij.viso titulo,col.j.vers.sed pręmissis,lib.v.& consi. cxcvj.visis,col.ij.lib.vij.& Doct.vbique.Sed vide,vtrùm id tutum sit in hoc casu,in quo consanguineus venit iure speciali,tractátque non de damno,sed potius de lucro,vti asserunt Hosti.Io.And.& Pet.Anc.in c.constitutus,extrà de in inte.resti.& diximus latius suprà,§.j.in glo.x. in verbo, *dedans l'an*,in xxiiij.quęst.In retractu autem conuẽtionali nihil est,quod in hoc dubitare debeamus,vt pote in quo venditor certat de damno vitando.

Quid in retractu conuentionali.

10 ¶Ex quibus soluitur & aliud, quod hîc oriri posset: an scilicet necesse sit adiri iudicem, vt fiat hæc compensatio:an verò & extra iudicium fieri,siue opponi posit.Nam si non opus sit aliam huius rei fieri declarationẽ,frustrà de iudice quærimus.Cæterùm Alb.in l.si quid à fideiussore, ff.de compen. tradit compensationem opponi posse extra iudicium,ídque cõmuniter teneri & obseruari. & idem quoque dicit ipse Alb.post Iac.But.in l.debitor,ff.de neg. gest.affirmãs satis esse,vt eius rei fiat protestatio coram testibus. Et id quidem fieri tutius est, etiamsi communiter tenetur, nulla opus esse protestatione,aut declaratione,cùm agitur de vitanda pœna,vsuris,aut interesse, vt diximus in præcedenti versic.

An necesse sit adire iudicẽ,ut id fiat.

11 ¶SED ET ILLVD in dubium venit,si consanguineus in promptu probare non possit debitum, quod sibi ab emptore deberi contẽdit,sed breui quopiam tempore probaturum se offert:quod fieri potest,cùm quantùm ad id,idem est iudicium debiti liquidi,& non liquidi,sed proximè liquidandi, vti per l.vltima.C.de compen.voluit Bar.in l.in compensationem,in fi.ff.de compen.Quæro,igitur, quantum tempus in id statuendum est. Quidam id relinquunt arbitrio iudicis,glos.in d.l.vltima.in verbo,indaginẽ,& ibi Iac.Ra.Pet.à bel.Perti.Cy.in x.quęst.Bald.in ij.opp.& Sal.col.ij.in vij.opp. iidem Iacob.Pet.& Ange.Are.in d.§.in bonæ fidei,Insti.de actio.Collec.Ant.& Barba.in d.c.bona fides,extrà de depo.Bal.in l.si ex falsis,col.ij.vers.sed talis obiectus,C.de transact.& in l.in causa,C. de compensa.& in Authenti.& consequenter,col.ij.versi.extrà quæro nunquid liquidato,C.de senten.vbi id intelligit,modò non excedat duos menses.& Soci.consi.lxv.conclusio,colum.iij.versicu. confirmo hoc,lib.iiij.& Steph.Bert.consil.cclxxxix.tria,colum.ij.nume.7.lib.ij.Alij simpliciter dicunt,id fieri posse,& debere intra ipsos duos menses,per l.aufertur,§.qui compẽsationem,ff. de iur. fisci.in qua opin.fuere glo.in d.c.bona fides,in glo.vlti.in fi.& ibi Hosti.& Io. And.vterque in fi.de depos.& Dy.in d.§.in bonæ fidei,in vlt.quæst.& ibi quoque Nico.Neapo.in iiij.quæst.glo.& Ias. nu.74.Insti.de actio.

Quid, si consanguineus nõ posit in promptu probare debitum.

12 ¶Alij denique,intra tempus,quod daretur reo ad soluendum,per d.§. qui compẽsationem.ibi enim dari duos menses,quia idem tempus præstituitur debitis fiscalibus,l.in fraudem,§.fiscalibus,cod.ti. & olim omnibus condemnatis dabatur,l.debitoribus,ff.de re iudi. Ideò si nullum tempus datur ad soluendum,nec ad liquidandum dari debet.Ita enim voluit Bart.in d.§.qui compensationem,Bald. in d.§.in bonæ fidei,& ibi quoque Io.Fab.col.viij.in paruis,versi.sed quid vocas.Insti.de actio.Pet. Anc.Imo.& Panor.qui tamen distinguit in d.c.bona fides,de depo.& Alex.consi.lxj.etsi puto, col. j.lib.iij.quod cons.repetitur cõsi.xcv.lib.v.& Tyndarus in tract.de compen.char.pen.versi.vtiliter circa pręmissa,vbi id tẽperat.Quanquàm quod ad postremũ opin.pertinet,dubium facit, quod non simpliciter duo menses dabantur ad soluenda debita fiscalia, sed tantum in minoribus summis: in maioribus autem tres menses concedebantur,vt scribitur d.§.fiscalibus, vt proinde non posit dicere, d. §. qui compensationem,respexisse ad tempus concessum condemnatis,sed illud tempus duorum mensium præcisè pręscripsisse in quibuscũque causis.Igitur in casu nostro has omnes opin.iungendo,crederem id faciendum intra tempus arbitrio iudicis statuẽdum, modò non excedat tempus octo dierum,quod datur ex nostra cõsuetudine ad soluendum pretium:vti & in retractu feudali voluit Caro.Mol.in d.tit.j.§.xiij.glo.vij.ad fin.vbi ex iis infert,quòd si dominus volens retrahere,non habet promptas probationes debiti,& velit deferre iuramentũ emptori,id facere potest, modò emptor iurare posit intra tempus in id statutum.nam si ab eo loco absit longius,vt id præstare nõ posit,imputãdum est domino,qui ita se arctauit:& nisi soluat intra tempus,cadet retractu. Pro quo est optimus text.in l.ij.§.si quis tamẽ,ibi,sic ipse se arctauerit,ff.si quis caus.& in l.cùm postulassem,in prin.ibi,quia tardius experiri cœperim.ff.de dam.infe.Et facit, quod in simili tradit Bal.in l.si à te, C. de pac.inter empt.& vendit.

Quid si consanguineus deferat iuramentum emptori.

13 ¶SED ET ILLVD quæri potest, si compensatio hîc locum habeat, quid si consanguineus accepit cesionem debiti à creditore emptoris,an & hoc debitum poterit compensare cum pretio. De quo vide glo.in l.si quis in rem suam,in verbo, & non in fraudem, & ibi Bart. Bald.& Angel.ff.de

An consanguineus posit cõ=

proc

procurat.Dyn.Bart.in l.doli,ff.de noua.& eundem Dy.in c.is qui in ius,col.vlti.de regu.iur.lib.vj. Spec.in tit.de procu.§.vltimo.versic.sed nunquid contra procuratorem,Cyn.Ioan.Fab.Albe.Bald. Angel.& Sal.in l.eius,C.de compensa.Bart.in l.qui duos,in princ.ff.de lega.ij.Albe.in l.j.colum.ij. versic.item quærit,cùm hic,C.etiam ob chiro.& in l.apud Celsum,§.de autoris dolo,ff.de doli mali exceptio.& in d.l.doli,col.j.nume.4.& seq.ff.de nouati.& in l.in his officiis,ff.de reg.iur.Io.Fab.in d.§.in bonæ fidei,colum.vlti.versic.item potest quæri,Insti.de actio.Pet.Iac.in titu.de rei vendicat. vtili,quæ competit ex cessi.colum.iij.versic.item non cogitur.Imo.in d.c.bona fides,colum.v.versi. potest etiam quæri,extrà de deposi.Paul.Cast.consil.clxxxj.viso puncto,colum.ij.versicu.quod autem exceptio,lib.j.Stepha.Aufre.deci.Tholo.xciij.item fuit quæsitum si coram,ad fi.Matth. Afflic. d.deci.Neapo.clxiij.die septima,col.ij.versic.sed in dicto processu. Quamuis scio,multos ex iis loqui in specie diuersa,an videlicet compẽsatio posit opponi aduersus cessionarium; sed eorum multę rationes ad hunc quoque contrarium casum pertinent.Et hęc quidem omnia obtinent & in retractu conuentionali.

pensare debitũ creditoris, cuius cesßionẽ habet.

14 ¶POSTREMO' quia hæc nostra consuetudo vtitur verbo,soluendi,cùm dicit, *payer*,quid si intra hos octo dies consanguineus offerat idoneos fideiussores,aut pignora, nec aliter soluat. Dic non id esse satis: neque enim offerre,aut dare fideiussores,quantumuis idoneos,soluere est,per text. in l. iiij.§.ait Prætor, ff.de re iudica.vbi condemnatus soluere,non liberatur dando idoneos expromissores.& in l.quod si non soluere,ff.de pign.actio.& in l.item liberatur,§.qui paratus, ff.quib.mod. pigno.vel hypo.solui. ex quo Barto.ibi pulchrè dicit, condemnatum ad pœnam pecuniariam: & si eam intra certum tempus non soluerit,ad pedis amputationem; non liberari ab hac posteriori pœna dando fideiussores. Quod & idem tenet ipse Barto. non obscurè in l.si pecuniæ,per eum text.ff. vt in possess.legat.& in l.eum qui,ff.de priuileg. cred. & apertissimè Bald.in l.j. paulò ante fi. & ibi quoque Rom.& Alexand.colum.j.& Iason,colum.quoque j.per glos.ibi,quam ipse Bald.dicit singu.ff.qui satisda. cog.& Alexand.in d.l.iiij.§.si ex conuentione, & ibi item Iaso.in d.§.ait Prætor, in j.notab.Angel.Aret.in tracta.malefici.in verbo, quas si non soluerit,le j.num.9.sed vnum.Pet. Ferra.in titu.forma libel.in acti. hypo.in verbo, satisfacere de debito memorato,colum.j.versicu. sed hîc insurgit,& Philip.Deci.in l.nemo dubitat,ff.de regu.iur.licèt Bart.ibi dubitat,relinquátque indecisum.

An satis sit ut consanguineus offerat fideiussores, aut pignora.

Condemnatus soluere,an liberetur dando pignora, aut fideiussores.

15 ¶Sed illam sententiã confirmat,quod idẽ Bar.tradit in l.statuliberos,§.si quis acceperit.ff.de statulibe.& in l.j.ff.de custo. reo. quòd si ex statuto condemnatus ad pœnam quampiam pecuniariam, si eam non posit soluere,capite punitur, non se huic pœnæ eximit offerendo fideiussores. De quo tamen vide Angel.& Imo.in l.j.ff. de iniusto testamen. Facit item optimè text. in c.cùm aliquibus, extrà de re iudica.vbi condemnatus ad tradendam possessionem cuiuspiam rei, non satisfacit dando pignora.ex quo Bald.ibi dicit,condemnatum ad soluendum,non intelligi soluere, offerendo pignora & fideiussores.Ideò (inquit) si is,qui condemnatus est in centum,& nisi ea soluerit,intra aliquod tempus,in duplum,non liberatur à duplo,offerendo pignora vel fideiussores:de quibus etiam vide Barba.latè consil.xv.preclarè,in j.dubio,lib.ij.Et ad hæc omnia facit glos.in l.satisfactio, ff.de solutio.Sed id intellige in casu nostro, cùm pretium est certum & liquidum. Alioquin satis erit offerre fideiussores id ipsum soluendi,cùm liquidatum fuerit,per text.in l.statuliber, ff.de statuliber. cum simi.& concord.à me traditis suprà,§.j.in glo.xix.in verbo,*luy deuëment acertioré du pris*,numero 2.& seq.

De eadem re.

16 ¶Adeò autem vera sunt,quæ suprà diximus,vt si debitor promiserit soluere, vel dare pignora, aut fideiussores, intra aliquod tempus, non liberabitur offerendo pignora vel fideiussores, sed cogi nihilominus præcisè poterit soluere,vt voluerunt Guil.Cu.& Bart.in l.quamuis.in princip.per eum text.ff.de pigno.actio.& Bald.in margari.in verbo,alternatiua.versi.v.& sequitur Paul.Cast.in d. l.iiij.§.si ex conuentione,in fi.ff.de re iud.vbi id dicit perpetuò menti tenendum.& rursum in l.cùm proponas,la ij.etiam in fi.C.de transactio.& Alexand.in l.j.col.j.ff.qui satisdar.cog. vbi id dicit singu.& Fel.in c.inter ceteras,col.ij.extrà de rescrip.& Catel.Cotta,qui & id sing.dicit,memor,alternatiuorum.Tametsi Roma.in d.l.j.qui satisd.cog.tenuerit contrarium,per l.pen.ff.quib.mod.pig. vel hypo.soluit.Et pro eo bene etiam facit,quòd in alternatiuis electio est debitoris,l.plerunque,ad fi.ff.de iur.dot.cum simi.Sed d.l.pen.non probat Ro.sententiam,quia ibi creditor sponte recipit,vt ibi quoque notatur.Quod autem de alternatiuis dictum est,procedit,cùm quęlibet earũ est in obligatione:secus,si vna tãtùm sit debita,altera verò pro illius cautione siue securitate promissa,vt multi ex suprà dictis scienter declarauerunt.

Debitor, qui promisit soluere,uel dare pignora,an liberetur ea dãdo.

In alternatiuis, an sit electio debitoris.

17 ¶Non omittam tamen,ad prędicta bene facere text.in l.promissor,§.vltimo.ff.de constit.pec.cuius hæc verba sunt; Constituto satis non facit,qui soluturum se constituit,si offerat satisdaturũ. Et quod per eum text.voluit glo.in l.vltima.§.j.in verbo,cogendum,ibi sed si simpliciter,ff.si cert.pet. quòd qui simpliciter promisit,non liberatur dando fideiussores. Nam creditori satisfieri debet,quemadmodum voluit l.si rem,§.omnis,ff.de pig.actio.Et eam glo.Bal.ibi,& post eum Ludo. Bol.in secundis interpretationibus dicunt singu.ad id quòd debitor incarceratus ob debitum,non potest carcere liberari offerendo fideiussores.Id quod etiam dicit idem Bald.in sua Marg.in verbo,debitor,col.ij,

versi.si debitor propter debitum: Nisi (inquit) fuerit incarceratus ob fugę suspicionem: tunc enim datis fideiussoribus esset relaxandus, per l.si fideiussores, §.vltimo.ff.qui satisd.cog.

NE SERA PLUS RECEU, GLO. IIII.

1 *Quid, si simpliciter consuetudo tempus statuisset.*

Tēpus legis uel statuti, an priuationem inducat sine purgatione moræ.

QVID SI HÆC consuetudo, id non adiecisset, sed simpliciter statuisset tempus octo dierum: vtrùm elapso eo tempore, consanguineus esset audiendus ad purgandam moram. Quod videri posset, ex eo quod scribit glo. in c.cupientes, §.quod si per viginti, in verbo, expectati, lib.vj. quòd tempus à lege præstitutum, ita demum tantùm inducit priuationem iuris absque moræ purgatione, si sit canon latæ sententiæ, aliàs minimè. & ibi eam sequuntur Io.Mo.Arch.Ioan. Andre.Pau.Eleaz.Pet.Ancha.Imo.Dom.& Philip. Franc.ibi, & Angel.consi. lxiiij. quoniam nihil est, col. j.cum aliis multis concord. quos tibi abundantissimè collegi in nostris commentariis in l.si vnquam, in verbo, reuertatur, nu.255.decimum quod à superioribus.C.de reuo. donatio. Hîc enim nihil est, quod videatur esse latæ sententiæ.

2 *De eadem re.*

¶Contrarium tamen verius est, ex his verbis, *ne sera plus receu*, quæ purgationem moræ tollunt: nam si posset purgare moram, reciperetur. Et quia etiam, cùm à lege vel statuto tempus statuitur, post illud tempus non admittitur quis ad purgandam moram, etiamsi id adiectum non fuerit: vt expressè voluit Innoc.in c.cùm in tua, & ibi quoque Panor.col.vlti.& Cardi.Alex.col.antepe. versic. quæro tertiò circa prædicta, extrà qui matri.accus.pos.per text.in l.vltima.ff.de decret. ab ordin.faci.quæ l.loquitur de lege municipali, & in l.ob commissa, C.de adul. Et idem etiam voluit Bald.in l.diffamari, col.ij.versicu.expedito text.C.de ingenu.manumis.vbi & ad hoc dictos text.allegat, & ex hoc not.differentiam temporis à lege vel statuto præfiniti, & à iudice.& idem Bald.in l.j.in princip.C. de in inte.restit.vbi dicit, quòd lapsus termini tacitam renuntiationem inducit, per text.ibi, & in l. bonorum, ff.rem rat.habe.& notata in l.si ego, ff.de neg.gest.vbi & ipse Bal.idem voluit ex glo.ibi. & idem Bald.in l.si ea, colum.vlti.versic.& nota quòd in termino hominis.& rursum versic.quæro vtrùm quando, C.qui accus.non pos.& in Authen.ad hæc, col.penul.versi.si ego diffamo, C.de vsur. & in l.acceptam, in xxj.quæst.C.eod.tit.& in l.j.colum.vij.in xxvj.oppo.C.qui admit.& in l.obseruare, §.ad hæc, colum.ij.ff.de offi.Procon.& in l.ij.per illum text.eod.tit.& in c.personas, versi.pone statutum, & versic.sed nunquid mora, & iterum versi.deinde, & seq.extrà de appella.& in cap.j. col.j.versic.& ex isto tex.tit.quo temp.mil.& in cap.j.§.porrò titu.qual.olim feud.ali.pot.& consi. cccclxvj. Andreas, in ij.dubio.lib.j.vbi dicit, quòd renuntiare videtur, qui non paret terminis à lege statutis, per l.ij.C.de iure emphy.& l.facta, §.si quis bonorũ, ff.ad Trebel.& not.in d.l.si ego. Albe. in d.l.bonorum, col.j.num.2.ff.rem rat.habe.& Angel.in l.properandum, in princip.post medium. C.de iudi.vbi id intelligit, si non opponatur.& allegat l.si maritus, §.præscriptiones, ff.de adulte.& l.mariti lenocinium, §.sex menses, eod.ti.idem Ang.Imo.& Alex.in l.si insulam, ff.de verb.obl.Pet. Anch.in c.quàm sit, col.ij.versi.item not.quòd negligentia, de elect.lib.vj.Alex.consil.cxxxiij.circa executionem, in fi.lib.vj.Guid.Pap.consi.xxxviij.nedum inferiores, col.vlt.versic.quia mora.Fel.in c.ij.col.antepe.versi.item intellige, nisi esset terminus legis, extrà de consti.Soci.consi.lxiij.in causa vertente, col.iij.versi.nec etiam dicere, lib.j.Matth.Afflict.loquens de iure congrui, & alios quoque allegans in trac.Protomix.in verbo, vt intra xxx.dies, col.ix.vers.quartò nota.& est etiam optimus tex.præter illos, in l.sed si vnius, §.si ante, ff.de iniuriis, cuius hæc verba sunt: Nam & si nuda voluntate iniuriam remisit, indubitatè dicẽdum est, extingui actionem iniuriarũ, non minus quàm si tempore iniuria fuerit abolita.& quę dicemus infrà ti.procedẽte, §.j.glo.ij.in verbo, *à tel temps*, nu.49.ad hæc, cùm venditor, & seq.

Temporis lapsus tacitā renuntiationem inducit.

3 *Tempus constitutionis, pro forma est.*

¶Et hanc sententiam fulcit, quòd qui non obseruat tempus constitutionis, non dicitur eius formam obseruare. Bald.& Sal.in Authen.quæ supplicatio, ille ad fi.hîc in j.notab.& ibi quoque Ias.in iiij. notab.C.de preci.Impe.offerren.per illum tex.in illis verbis, nisi sub hac forma, iuncta glo.& etiam per tex.in l.scire oportet, §.consequens, ff.de excu.tuto.cùm dicitur, non aliter audietur, nisi obseruauerit constitutum tempus quæ verba non longè distant à verbis his nostræ consuetudinis. Et voluit quoque Pau.Cast.in l.qui Romæ, §.Callimachus, in fi.& ibi quoque Ias.colum.iiij.versi. quintò nota.ff.de verbo.oblig.& idem Paul.in l.si in lege, in princi.ff.loca.vbi ex hoc infert ad tempus à statuto præstitutum.& Fel.qui id dicit singu.in c.cùm dilecta, col.ix.versic.octauum signum, extrà de rescript.& Ias.in l.non erit, §.si neque, quem legit sub l.ait Prætor, quæ est iij.versi.secundò vltra scribentes, ff.de iureiuran.& in l.in pupillari, in ij.notab.ff.de vulga.& pupil.& in rub.C.qui ad bono.poss.admit.colum.ij.& colum.clxvj.vertitur quæstio, colum.penul.versic.confirmatur, lib.ij.& consi.seq.colum.vlt.& consi.cxcj.placet mihi, col.ij.versi.secundum principale, eod.lib.ij.& consi. xlviij.totus iste contractus, colum.j.versicu.similiter tempus, lib.iij.& consi.liij.circa primum, post prin.eod.lib.iij.quod repetitur consil.cxxxij.lib.iiij.vbi ad hoc alia multa allegat.& Matth.Afflict. in consti.Siciliç incip.exceptiones, col.iiij.in prin.Albert.Bru.in tract.de forma & solennit.actus, in rub.ex quibus consistunt forma & solennitas, versi.xxvij.& Catel.Cotta, qui id dicit sing.memora. tempus constitutionis, & Rebuf.noster in trac.nominationum, in xiiij.quæstio.prin.nu.6.

¶Sed

4 ¶Sed quibus addere potes Bal.qui idem voluit consi.clxix.statuto ciuitatis Ianuę,versic.tertiò quia meta temporis,& iterum versi.sed quia non fuit,obseruata forma,lib.j.& iterum cons.clxxij.statuto cauetur quòd debeat,circa medium,eod.lib.j.Et vide etiam eundem Bald.in l.liberti,col.v.vers.quandoque ex illis,C.de ope.libe.& in l.omnes populi,col.pen.versi.item nota,ff.de iusti.& iure,& in d.l.obseruare,§.post hæc,col.ij.vers.est etiam hîc notandum,ff.de offi.Procon.vbi dicit,quòd recedere à tempore,est recedere à forma,per d.l.qui Romæ,§.Augerius,ff.de verb.oblig.& l.Thais,§.inter,ff.de fideic.libe.& l.statuliberi,§.vltimo.ff.de leg.ij.& eundem Bal.in l.ordo,circa medium,C.de execu.rei iudic.& in Auth.qui semel,col.iiij.C.quomo.& quan.iudex.& in c.licèt, col.j.extrà de supplen.negli.Præla.

De eadem re.

5 ¶QVID TAMEN, si iustum aliquod impedimentum superuenerit,quod prohibuit ne consanguineus intra id tempus octo dierũ solueret:an ita excusabitur,vt post tẽpus id posit facere?Matthę. Afflic.in tract.Protomix.in verbo,vt intra xxx.dies,col.vj.versi.sed iterum quæritur,tradit tempus ei non currere,per l.j.C.de anna.excep.cum si.Cui adde optimũ tex.in d.l.ob commissa, C.de adulter.quæ etiam excipit iustum impedimentũ: & in d.l.scire oportet,§.sufficit,qui continenter sequitur d.§.consequẽs,& eum ita temperat,vt si quis propter ægritudinem,vel aliam necessitatem,puta maris,vel hyemis,vel incursus latronum,aut aliam aliquam similem,constituto tempore non poterit venire,ei est ignoscendum.Et id quidem in tẽpore præstituto à lege municipali,voluit expressim Bal.in d.l.diffamari,vbi suprà citauimus,C.de ingenu.manu.Et faciunt,quæ scripsi suprà,§.j.in glo.x.in verbo,*dedans l'an*,in xxiiij.quæst.& quæ scribam infrà tit.seq.§.j.glo.ij.in verbo,*à tel temps*,nu.57.sed tamen vide,& seq.

An impedimẽtum excuset cõsanguineũ, qui intra octo dies non soluit precium.

6 ¶Et hæc quidem maximè procederent,si subesset magna quæpiam euidénsque causa,per l.Diuus,ff.de restit.in integ.& l.& si,ff.de reg.iuris,quibus in locis,ita ad verbũ scribitur: Et si nihil facilè mutandum sit ex solẽnibus,tamen vbi æquitas euidens exposcit,subueniendũ est.Et facit c.significante, extrà de pig. Verùm id apud nos vix reciperetur:quandoquidẽ in huiusmodi retractibus nec absentiæ,nec ignorantiæ,nec ætati subuenitur,adeò stricti iuris sunt,vt cauetur infrà,§.penul. eodémque.xxxv.huius titu.& ita,vt nec his quidem restitutioni locus pateat,vt ibi latè tractabimus.Præsertim verò cùm hîc tractetur de lucro consequẽdo,per ea quæ diximus suprà,§.j.gl.x.in verbo,*dedans l'an*, nu.121.certum est,& seq.

De eadem re.

7 ¶SED ET IN dubium potest illud vocari,si nondum transit annus retractus,an hic qui venit ad retractum,& admissus fuit,nec tamen pecunias intra hos octo dies emptori obtulit,& ideò exclusus est à sua oblatione,vt hîc dicitur,audiẽdus tamen sit,si iterum vult facere nouam oblationem retractus,intra ipsum annum contractus.Vide omnino,quæ latissimè scripsimus infrà eod.tit.§.viij.glo.vij.quæ est in verbo,*le retrayant en descherroyt*,nu.3.quid igitur,& multis seq.vsque ad fi.eius gl.Sed ita tamen,vt hîc perpẽdas verba nostræ consuetudinis hoc in loco,quæ sunt huiusmodi,*Il ne sera plus receu audict retraict*,quæ vidẽtur perpetuo consanguineum repellere.Sed vide,quæ dicam in d.§.viij.glo.vij.nu.24.& hæc certè.

Quid si consanguineus qui nõ soluit, intra id tempus nouam oblationem facit.

§. QVARTVS.

TOVTESVOYES si l'achepteur, quand on luy offre le retraict, declaire certain pris, & en a faict serment,& le monstre par le contract: ce nonobstãt, si ledict retrayant ne s'y veult pas tenir,& veult monstrer qu'il y a eu fraude, & que ce n'est pas le vray pris, il sera receu à le prouuer,& ce pendant ne courra pas ledict temps de huyt iours cõtre luy.mais s'il ne le preuue, & il soit trouué à l'intention de l'achepteur, ledict temps de huyt iours aura cours cõtre le retrayãt,& n'y sera plus receu,& perdra la piece d'or ou d'argent qu'il aura baillé seulement.

IL SERA RECEV À LE PROVVER, GLO. I.

1 VBICVNQVE ex legis vel statuti dispositione defertur iuramentum,potest nihilo minùs aduersarius probare contrarium,etiamsi lex ipsa aut statutum diceret stari iuramento,ex sententia glo.in l.ij.§.si absens,& ibi Paul.Cast.ad fi.Alexan.Soc.& Ias.ff.si ex noxa.cau.agat,è quibus ipse Pau.dicit eam gl.sing.Et idẽ voluit,vt ab omnibus citatur,Azo.in Summa,C.ad leg.Aquil.quãuis in meo codice nõ reperi,Cy.& Bal.in l.j.C.si aduer.libe.Io.And.in c.statutũ,col.iij.in verbo,iuramentũ,& ibi Domi.in §.cùm verò de rescrip.li.vj.Tãcre.in suo libro quæstionũ,ti.de proba.in vj.quæst.Iac.Are. Ang.Imo.Pau.Ca.Ro.& Alex.in l.qui bona,§.qui damni,in prin.per illũ tex.ff.sol.mat.Iac.Bu.Bal.& Sal.in l.j.C.de re iudi.

Statutũ, quod disponit stari iuramento, an tollat probationẽ cõtrariam. Qui tolli negant.

Albe.in ij.parte statutorum,quæst.xiij.item quæro si statuto vel reformatione.Bald.in l.si tutor,petitus,ad fi. C. de peri.tuto.vbi loquitur de statuto,quo statuitur credi publicæ famæ contra magnates,& in l.qui accusare,col.ij.versic.vltimò nota hîc,C.de eden.& in l.vltima.col.iiij.versicu.ex hoc deciditur,ff.de feri.& in l.Diuus.versi.quart.est arg.& ibi Ange.circa medium,ff.de milit. testa.& idem Bald.in l.j.& ibi etiam Sal.C.de reb.cred.& in l.contra negantem, in fi.& ibi item Sal. etiam in fi.C.ad leg.Aquil.& in c.j.col.j.in verbo,credatur,tit.si de inuest.inter do.& vasal.lis oria.Ange. in l.qui restituere,col.ij.per illum tex.ff.de rei vendi.& in l.qui vas,in prin.per illum tex.ff. de furt. & in Authen.de exhib.reis,in princ.etiam per illum tex.& in §.oportet,in Authen.de iudici. Sal.in l.j.per glo.j.C.de reb.cred.& iureiur.& in l.ea quidem,in x.quæst.C.de accusa.Pet. Ancha.in cap.j. in xiiij.quæst.prin.versi.circa hæc quæro vlterius,qui est in char.59.in paruis,extrà de const.& in c. semel malus,col.v.de reg.iuris, lib.vj.Panor.in c.continebatur,& ibi Gof. Cald.Io.Zoch.& Card. Alex.extrà de despon.impub.idem Panor.in c.proposuisti,in j.notab.& ibi Fel.col.j.& ij.& Phil. Dec.in iij.notab.de probati.idem Panor.consi.lj.videtur primò standum,versi.quintò adduco,lib.j. Roma.in l.si duo,ff.de acqui.hæredi.& in l.admonendi,col.xv.& seq.& ibi etiam Alex.col.xxxiiij. Fran.Curt.Senior in repe.char.22.col.iiij.versi.& pro ista,parte,& multis seq.& Ias.etiam in repe. col.cix.versic.ex ista communi,qui est in num.304.& sequen.ff.de iureiur.idem Rom.consi.cij.super eo quod primò quæritur,colum.ij.vbi ex hoc dicit,quòd stante statuto, quòd debitor elapsis decem annis,iurando debitum fuisse solutum,ipse liberatur,potest tamen probari contrarium.& allegat.l.videamus, §.item videndum, iuncta l.vltima.ff.de in lit.iurand.& idem Roma. consil. ccxlj. spectabiles domini,in prin.Paul.Cast.in l.vltima.ff.de Præto.stip.Steph.Federi.in suo opere de legum interpretatione,parte ij.char.5.versi.item si statuto cauetur. Ange.Are.in tract.maleficiorum, in verbo,necnon ad denuntiationem Ioannis Ambrosij,nu.15.& ibi Augu. Ari.nu.16.& seq.Cepol. cautel.secũdum nouam impressionem,ciiij.multa sunt statuta.Alex.consi.cxiiij.in causa & lite vertente circa filios,col.j.& aliis seq.lib.iiij.quod iterum repetitur consi.xlvij.lib. vj.& idem Alexan. consil.xcj.in causa & lite pendente,col.ij.in fi.eod.lib.vj.Barb.latè in tracta.de præstan.Cardi.in ij. quæst.ij.partis.Soc.consi.lv.prestantissime doctor,col.vlt.lib.j.& in trac.fal.reg.ccclxxx.statutum mandans.Fel.in c.prætereà,in fi.de testib.cog.& in c.pastoralis,col.x.versic.& generaliter,extrà de excep.Ias.in l.si quando,col.iiij.versi.pro ista opin.C.vnde vi.& in d.l. videamus,§.deferre,col.vlti. in princ.& iterum in d.l.vltima.ff.de in lit.iur.& in l.ait Prætor,quæ est iij.§.iurat, col.ij.ff.de iureiur.rursũmque in l.eum qui,§.in popularibus,col.iij.eo.tit.Phil. Dec.consi.lxxxiij.in causa accusationis,post prin.Matth. Afflict.in consti.Siciliæ incip.qui de aleatoribus,in v.notab.Hipp.Marsi.in repe.rub.de proba.col. xxx. versic.non tamen omitto.& in l.j.§.si serui,col.j.ff.de quæsti.& Catel. Cotta memorab.damnum datum.

Qui cõtrà tolli asseuerant.

2 ¶Quanquam scio quosdam(vt nihil est in Iure nostro non controuersum) qui in hoc casu non admittunt probationem contrariam.In quibus sunt Iac.Are.sibi contrarius,& Raph.Fulg.in d.l.j.C.si aduer.liber. Nam illa(inquiunt)probatio,cui lex vel statutum stari præcipit,est Iuris & de Iure:vnde non potest reprobari.Et eius quoque sententiæ sunt Io.Mo.& Io. Fan.in c.eos,de temp.ordi.lib. vj.D.à Rota decis.lxxix.nota quòd vbi quis impetrat,in antiquis. Albe.clanculum in d.l.qui bona, §.qui damni,ff.de dam.infect.Bald.subobscurè,sibi quoque contrarius,in l.non est,C.quod met.cau. & apertius in repe.l.ij.char.vlt.vers.sed pone quòd statutum,ff.de iureiu.per tex.in d.l.iij.vers.proderítque,eo.ti.& in l.ij.C.eo.ti.& ar.l.vltimę.C.de fideius.& idem Bal.in ea ipsa l.iij.in prin.col.ij. versi.circa sextum,de iureiur.

Potest probari cõtra iuramentum uiri, dicentis se carnaliter uxorem cognouisse.

3 ¶Sed prior illa sententia,vt communior est,ita(vt plerunque fit) verior. Ex qua tanquam ex fonte perenni,multi riuuli veluti manarunt. Et primùm quidem id,quod dicit glo.in d.c.continebatur,in verbo,viri standum est,& ibi Pan.& plerique omnes, extrà de despon.impub.quòd licèt text.eo in loco dicat standum esse iuramẽto viri,dicentis se vxorem carnaliter cognouisse,vt ibi tex.loquitur. Potest tamen vxor probare contrarium,per tex.in d.c.proposuisti,de probati.vbi etiam glo.Panor. & alij idem dicũt,extrà de proba.& similiter glo.in c.j.extrà de frigi.& malefi.& in c.quod autem, xxvij.quæst.ij.& in c.si quis acceperit,xxxij.quęst.j.& ex Theologis scholasticis hoc idem tenuit Richar.in iiij.sent.di.xxxiiij.in expositione tex.& iterum in art.ij.quæst.j.

Ignorantia iuramento probata,contrariã probationẽ recipit.

4 ¶Hinc etiam prodiit,quod voluit alia glo.in d.c.eos,in verbo,affectata,de tempo.ordi.lib.vj.quòd licèt ignorantia probetur per solum iuramentum illius, qui se dicit ignorasse,c.si verò,le ij.extrà de senten.excom.& c.vlt.extrà qui mat.accusa.pos.cum si.potest tamen probari contrariũ.Quam glo. in hoc expendit Imo.in d.l.qui bona,§.qui damni,ff.de dam.infec.Roma.in d.l.admonendi,col.xv. & ibi Ias.in repet.col.cx.in ij.locis,videlicet versi.tertiò per glo.& versi.inter cæteros.ff.de iureiu. & idem Ro.d.consi.cij.quibus locis eam glo.dicunt sing.& Fel.in c.cognoscẽtes,col.vlt.& ibi quoque latè Phil.Dec.in ij.lec.etiam col.vlt.extrà de consti.Et idem etiam,ea glo.tacita,voluit Bar.in l. si cui,§.iisdem,versi.quæro dicit ipse,ff.de accusa.& Fel.in c.quosdam,col.vlt.versi.sextò est aduertendum,extrà de præsump.& Hipp.Marsi.in d.rub.C.de proba.col.xxviij.

Animus itẽ iu=

5 ¶Nec dissimile est,quòd cùm cætera quæ in animo consistunt,probentur solo eius iuramento, qui aliquid dicitur habuisse in animo,ex sententia illius glos.quæ quotidie in id allegatur in §. sed istæ, in

in glo.magna,circa medium,Instit.de actio.cum aliis multis concor.illic adductis à Ias.& à me alibi omnium copiosissimè:potest tamen eius rei contrarium ab aduersario probari: vt voluit Bart.in l.ij.§.ii à pupillo,versi.oppo.suprà eo.ff.de vsucap.pro emp.& in l.is potest,col.v.versic.aliquando ipse hæres dicit,ff.de acqui.hæred.& Ægid.Bellamer.deci.xlv.exceptio.Fel.in c.accedens,le ij.col. vj.versi.octaua conclusio.extrà vt lit.penden.Ias.in d.§.sed istę,col.xxv.vers.tertiò ad nostram glo. Insti.de actio. *ramento probatus.*

6 ¶Sed & hinc prodiit,quod voluit alia glo.in c.proposuisti,in verbo, non probatur,in princi. lxxxij. di. quòd licèt credatur nuntio, & executori iurato,in his,quæ ad suum ipsius officium pertinent,c. cùm parati,& ibi Docto.extrà de appellat.& l.magis,§.illud, ff.de reb.eod. cum aliis multis si & concord.à me latissimè adductis infrà eod.titu.§.viij.in verbo, *deux records*, propè per totam glos. potest tamen probari contrarium.Et idem voluit glo.in §.item testes,in verbo,in executoribus. iiij. quæst.iij.Archid.in c.venerabilibus,colum.ij.in verbo,citatus,de sentent.excom.lib.vj.Imo. in d.l. qui bona,§.qui damni,& ibi Alexand.colum.j.ff.de damno infect.& idem Imo.in d.c.proposuisti, & ibi Fel.col.j.extrà de probat.& traditur à multis in c.quoniam contra falsam,eodem tit.& in d.c. cùm parati,extrà de appel.& ibi maximè Philipp. Franc.& Cardi.Alexand.ille col.vij. versi.tertiò quæritur,hic col.pen.versi.sed quid si statuto.& Pet.Iac.in tit.de acti.de consti.pecu.col.pen.versic. nec etiam deberet.& Guid.Pap.in tracta præsumptionum,col.v.versic. an debeat præsumi,& deci. Delph.dcxxviij.nō debet de iure.& sing.ccccix.vers.Pet.Iac.& Step.Bert.cōsi.xxvij.si hic esset,li.j. *Nuntij quoque iurati renuntiatio.*

7 ¶Huc item pertinent duo Inno.dicta:Primum in c.quia propter,col.pen.extrà de elec.quòd licèt in casu illius c.stetur iuramēto eius, qui se dicit fuisse impeditum: contrariū tamen potest probari. Alterum est,prout,à quibusdā citatur,in c.vlti.ad fi.extrà quod met.cau.quod licèt de expēsis aduersus contumacem stetur iuramento partis,præcedente taxatione iudicis,in odium contumacis, l. properandum,§.& si quidem.C.de iudici.poterit tamen probari cōtrarium.Sed Inno.hoc ita nuncupatim non dicit,sed aliud,quod omnino alienum non est,videlicet condemnatum ex eo iuramento appellare posse,si videat eum qui iurauit excessisse.Et ita eum sequuntur Ioan.And.Anto.Imo.ibi.& idem Imo.dum simpliciter allegat Inno.vbi suprà.in l.ait Prætor.§.j.in fi.& iterum in l.quod iussit, col. ij.versi.item adde,ff.de re iudica.& ipse Ant.in c.cùm dilectus,de ordi.cogni.Tu autem vide quę de hoc dicam latius infrà,in vj.limitatione. *Itē impedimētum.* *Expensæ contra contumacē iuramēto affirmatæ.*

8 ¶Eiusdem quoque monetæ est,quod à Bar.scriptum est in l.ambitiosa,col.antepe.versi.visis & examinatis, ff.de decre.ab ordi.faci. quòd licèt credatur Decurionibus in suis arbitriis,nō solùm quantùm ad ipsos statuentes pertinet,quod prorsus indubitatū est,ex l.vltima.ff.de hære.insti. sed etiam quantùm ad alios,per tex.in d.l.ambitiosa,secundum vnam lect.dum dicitur, quòd debet rescindi: (si enim eis non crederetur,nulla opus esset rescissione) & per alia quædā ibi ab eo allegata:tamen contrarium probari poterit,vel ex euidētia facti,l.si fortè.ff.de castr.pec.vel aliàs, vt ibi apud eum omnibus videre licet. *Decurionum arbitria.*

9 ¶Sed & eodem spectant duo Panor. id est ipsius Barto. simiæ,placita: vnum in d. consil.lj.videtur primò standum,lib.j.quòd licèt testator disposuerit,quòd de re quapiam stetur libris rationum, & ideò sit illis credendum:poterit tamen probari contrariū.Alterum consi. lxviij.cuius exordium est, quanquàm super vacatione, in fin.lib.ij.quòd si ex forma statuti credi debeat libris quorundā officialium, tamen per id non tollitur facultas aduersario probandi contrarium eorum, quæ in huiusmodi libris scripta reperiuntur,per notata in d.c.continebatur,de despon.impub.iuncto d.c.proposuisti,de probati. *Libri rationū.* *Libri officialium.*

10 ¶Et hæc quidem eo fulciuntur argumento,quòd licèt credatur publico instrumento, l.cùm precibus,C.de probati.cum si.& similiter testibus idoneis,l.in exercēdis, C.de fid.instr.cum si.tamen admittitur probatio in contrarium,d.l.cùm precibus,& c.tertio loco,& c.licèt causam, extrà de probat.& c.inter dilectos,extrà de fid.instr.& c.cùm Ioannes,ad fi.eo.tit.& c.in nostra, & c.ex tenore, extrà de testib.& c.suborta,extrà de re iudi.Imo.consil.cxxxviij.in quæstione,col.j.versi. in contrarium,& Doct.vbique.Et idem de confessione, vt scilicet confessus admittatur ad probandum contrarium,l.error,C.de iuris & fac.igno. Azo in Summa,C.de confes.col.ij.versi.itē confessus.& Inn. in c.cùm olim,paulò ante fi.extrà de censib.& Albe.in l.de ætate,in prin. ff.de inter.acti.Et semper aliàs plena probatio potest contraria probatione tolli:vt not.Panor.& Philip. Dec.in c.post cessionem,vterque in iij.notab.per illum tex.loquentem de sigillo & literis Episcopi,extrà de probat. & quod per illum quoque tex.dicit glo.in c.ij.in glo.vlt.de fid.instru.vt præsumptio præsumptione,l. diuus.ff.de in inte.resti.& l.mater,& ibi Bal.& Sal.C.de calum.& c.quia verisimile,& c.illud,& c. literas,extrà de præsump.cum si. *Publicū instrumentum.* *Confeßio.* *Quæcūque plena probatio.*

11 ¶AMPLIABIS PRIMO hæc omnia,vt procedant etiam in his,quę committuntur conscientiæ alicuius.Nam licèt tunc denegetur appellatio,vt video placuisse glo.in c.statutum,§.assessorem, in verbo.relinquatur,& ibi Petr.Ancha.qui eam dicit sing.Imo.Domi.& Philip. Franc.de rescript. lib.vj.& Bald.in l.j.in ij.lect.col.penul.in iiij.quæsti.ff.de leg.ij.& in c.si sacerdos,versic.quæro Papa commisit,extrà de offici.ordi.Anto.Imol.& aliis in clemen.j.de iure patro.Paul.Cast. in l.de pupillo,§.qui opus,ff.de no.ope.nuntiat.Angel.Aret.in §.sed istæ,colum.vj.versi.not.etiam ex glo.& *Ea quæ committuntur conscientiæ alicuius.*

ibi quoque Ias.col.pen.versic.vltimò non omitto,Insti.de acti.Tamen poterit probari contrarium, si de magno aliquo præiudicio agatur.glo.habes in d.cle.j.in verbo,oneramus, de iure patro.quam sing.putat Bald.in d.l.j.col.j.C.de reb.credi.& eam quoque sequitur Imo.in cap.j.col.vlt.de consti. Roma.in d.l.qui bona,§.qui damni,ff.de damno infect.Domi.post Lapum in cap.ij.colum. vlti.de iuramento calum. lib.vj.vbi & illam glos.dicit notabilem.& Ias.in d.§.sed istæ,vbi suprà, Insti.de actio.Barb.in tractatu de præstan.Card.parte ij.quæst.item ij.col.iiij.versi.tertio casu.Idémque,ea glo.tacita voluit Bald.in repe.l.ij.colum.xxvj.versi.sed ibi cùm est quæstio, ff.de iureiur.Licèt contrarium simpliciter voluerunt D.à Rota deci.lxxix.nota quòd vbi quis impetrat,in antiquis, per d. glo.in d.§.assessorem.

12 ¶AMPLIA SECVNDO, vt procedat etiam in probationibus,quæ ex confessione ficta procedunt,ex eo quod voluerunt Sal.Angel.Paul.Cast.Alex.Ias.& cæteri Recentiores in l.si is qui,per illum tex.C.qui testa.face.possunt,quòd licèt aliquis à statuto habeatur pro confesso ac conuicto,ac si verè esset confessus ac conuictus: tamen admittitur probatio in contrarium,videlicet de innocentia illius.Quod & ipsum voluit Io.Andre.in addi.Specu.titu.de positio. versic. veruntamen,qui est in j.col.Bald.in l.ij.§.quòd si actor,in duobus locis,C.de iura.calum.& in l.ita demum,col.ij.versic. restat vnum quærere,C.de procura.Anto.in c.vlti.col.vlti.extrà de confes.Imo.latè in l. creditor,§. iussus,col.iij.versi.& pro ista parte,ff.de appella.Franci.Aret.consi.cxlvij.visa consultatione & statutis,in primo dubio,& Alciat.in tracta.præsumptionum, regula tertia in xxij. præsumptione,numero 7. Nam cùm vera probatio admittat probationem contrariam, vt nuper diximus, multò magis ficta.

Probationes ex ficta confessione.

13 ¶NVNC LIMITANDA hæc sunt multis modis:Primò,vt procedant, nisi statutum vlterius procederet,statuendo non admitti probationem in contrarium,vel aliter ita pedem figeret,vt nostri loquuntur,vt apertè ex eo constaret id censere,vt quia diceret necessariò standum esse iuraméto,secundum Bald.in d.l.j.col.j.& ibi quoque Sal.circa medium,C.de reb.credi. & eundem Bald.in d.c. j.col.j.in verbo,credatur,titu.si de inuest.inter do.& vasal.lis oriat.Ro.in d.l.qui bona,§.qui damni,& ibi Alex.col.iij.ff.de dam.infect.Cæpol.cautel. secundum postremam editionem, ciiij.multa sunt statuta,in fi.vbi ad hoc dicit optimè facere glo.in l.si non fuerit,ff.pro socio.& Soc.fal.ccclxxx. statutum,in j.fal.Fel.in cap.Pastoralis,col.x.versi.& generaliter,extrà de exceptio.& in d.c.proposuisti,col.j.de probati.August.Ari.in addi. Angel. Areti.in tracta.maleficiorum, in verbo,nec non ad denuntiationem,numero 17.& sequen.Iason in l.si quando,colum.v.versi.tertiò contra,C.vnde vi. Et facit text.in simili in l.diem,§.stari, ff.de arbit.& in l.vltima.ad principi. cum ibi notatis, C. eodem titu.

Nisi statutum ulterius procederet.

14 ¶SECVNDO LIMITA, vt non procedat, si statutum diceret illud iuramentum haberi pro plenaria probatione,aut fide:quia per hoc repellit contrariam probationem,secundum glo.in cle.j. in verbo,fuisse narramus,de probat.quã sequitur Ant.qui dicit notab.& Imo.ibi.& Ro.qui hoc ita ex ea limitat in d.l.qui bona,§.qui damni,col.iij.& Alex.col.ij.ff.de dam.infe.idem Ro.in l.si duo, ff.de acqui.here.Alex.in l.ij.§.si absens,col.ij.ff.si ex noxa.cau.agat.vbi eam glo.dicit reputari sing. & consil.cxiiij. in causa & lite vertente, versicu.nec obstat si dicatur,libr.iiij.quod repetitur consil. xlvij.lib.vj.Barb.qui eam vbique dicit sing.in l.sciẽdum,col.cxiiij.ff.de verb.obli.& in repe.c.Raynaldus,col.xxj.extrà de testa. & in repet.l.cum acutissimi,col.xxxvj. C. de fideicom.& in tracta.de prestan.Card.in ij.parte quæst.ij.col.pen.versi.& ex istis.& consi.ij.sapienter,col.iij.lib.ij.& consi. lxxviij.illud in medium,col.pen.lib.iij.Fel.in c.graue,col.vlt.extrà de off.iud.& in d.c.proposuisti, col.j.de probati.Phil.Dec.consi.lxxxiij.in causa accusationis,col.j.Ant.Corset.in suis sing.in verbo, plenaria,Hippo.Marsi.in d.l.j.§.si serui,col.j.ff.de quæstio.

Quid & si statutum habeat pro plenaria probatione.

15 ¶Id quod intelligit Alexand.d. consil.cxiiij. quo loco suprà citauimns, cùm statutum nominatim vtitur ea dictione, plenaria, de qua etiam loquuntur plerique omnes, quos suprà citauimus. Secus (ait) si statutum vteretur dictione, plena, ita scilicet, habeatur pro plena probatione. Nam nihilo minùs poterit probari contrarium:quia duo(inquit)testes efficiunt plenam probationem,vt dicit glos. in l.admonendi,ff.de iureiur.& in l.in bonę fidei, C.eod.titu.& sunt iura ad hoc vulgaria. Et tamen non est dubium,quin huiusmodi plena testium probatio possit contraria probatione reprobari, vt suprà diximus,& probatur in c.licèt causam,extrà de probat. Et nuncupatim sequitur Ias. qui id dicit nouum & mirabile,in d.l.ij.§.si absens,col.j.versicu.limita prædictam conclusionem,ff.si ex noxa.cau.agat.

Quid si pro plena.

16 ¶Sed hîc paululum aduerte Lector, quia nihil interesse videtur inter plenam & plenariam probationem: nam quemadmodum plenarium dicitur, quod adiectione non indiget, Archid.in c.licèt, quod est ij.de præben.libr.vj.ita & plenum quoque dicitur,cui nihil addi potest, c.bene quidem, in principi.xcvj.distin.& cap.si omnia,in fi.vj. quæsti.j. Hostiensis in c.per venerabilem, extrà qui filij sint legit. Bald.consilio ccclxxxiij.quando super facto, in princip. libr.iij. vbi nominatim vtrunque æquiparat,& plenum, & plenarium. Et Rapha. Co. consil. clxxxvij. dominus, post medium. Et alibi dicit ipse Baldus in d. l. admonendi, columna v. in j.quæsti. quòd plena probatio dicitur, quæ nulla adiectione indiget, cum aliis multis concord. à me collectis in repet.l.si vnquam, in fin. nume.

Plenariũ quid dicatur.

Plenum item.

nume.10.quid autem & in hoc, C.de reuoc.donatio. Sed quibus addere potes optimum text.in l.si cùm dies,§.j.ff.de arbit.

17 ¶Ideóque & expresim in casu de quo loquimur,Barba.in d.l. cum acutissimi, col.xxxvj. nullam etiam faciens differentiam inter vtrunque,allegat text.in d.cle.j. de probatio. ad hoc quidem,quòd si statutum dicit aliquid haberi pro plena aut plenaria probatione,non potest contrarium probari. & idem quoque Barba.consi.xvij.clementissimi,col.ij.lib.ij.loquendo de plena probatione,allegat etiam d.glos.ita apertè sentiens,nihil referre hoc casu,dicas,plenam, an plenariam. Sicuti item facit idem Barba.d.consil.ij.colum.iij.versicu.præterea est aduertendum, lib. ij. Et aliàs etiam videmus iura promiscuè his verbis vti,vt colligitur ex c.quoniam vt ait,in fin.ibi,potestatem plenariam, extrà de vit.& honesta.clerico.& c.cùm inter,& c.suborta,extrà de re iudica.& c. præterea, in fin.de offic.delegat.& c.quia sæpe,de electio.lib.vj.& c.quanquàm, de censib.eodem lib.vj.Et bene facit glos. in clement. vlti.in verbo,restituerint, de censib.quæ quam plenariam restitutionem primùm appellat,mox eandem plenam vocat: ita clarissimè sentiens, nihil esse discriminis inter plenum & plenarium.Nam & Bald.consil.cclxxxj.concessio arbitri, in princip.lib.j.interpretatur plenariè, id est,plenè. *De eadem re.*

18 ¶Et ego quidem,vt tandem meum interponam iudicium,censeo nihil interesse inter plenam & plenariam probationem,nisi quòd primum Latinum est,alterum (ni fallor) barbarum.Ideò vt contra plenam probationem admittitur probatio,vt satis suprà probauimus:ita quoque contra plenariam, vt expressè etiam voluit Franc.Aret.vir optimi omnium ingenij atque iudicij, in d.l.si duo,col.ij.ff. de acqui.hære.qui dicit illam glo.pro alia parte allegatam,nihil eò pertinere, quia loquitur in asser tione Papæ,in quo speciale esse videtur,propter supremam illius excellentiam,ad quam (vt hoc illi addam)ob singularem industriam,explorata eius fide & grauitate,assumptus est, meritóque ei ante alios credendum est,iuxta l.j.ff.de offi.præfec.Præto.Ex quo videmus,quòd aliàs solius Papæ testimonio creditur,cap.cùm à nobis, extrà de testib.vt hinc facilè appareat in materia probationis plus momenti esse in dicto & assertione illius, quàm alterius. Et quod in casu d. cle.j. de probat. sit speciale in Papa,vt non admittatur contraria probatio,voluit etiam Bart.quem tamen Fran. ipse Are. non citat,in d.l.ambitiosa,colum.antepenul.versi.visis & examinatis,ff.de decre.ab ordi. faci.& id non obscurè sentiunt glo.& Doct.in ea ipsa cle.& apertè probant verba illius nuncupatim loquētia de Papa.nam si idem de aliis voluisset,idem quoque in aliis expresisset, l.j.§.finautem ad deficientis,C.de cad.tollen.& c.inter corporalia,post medium,extrà de translat.Prælat.& c.ad audientiam, de deci.cum si. *Contra suprà dicta.*

19 ¶Ideò subdit Aret.(vt ad eum redeamus) quòd in aliis non videretur esse verum,quod dicit d.glos. Nam plus est dicere, quòd probatio sit manifestissima, vel liquidissima, vel euidentissima, quàm quod sit plenaria. Et tamen licet tex.in d.c.licet causam,de probat.dicat, quòd per priuilegia & instrumenta fit manifestissima siue euidentissima probatio,possunt tamen reprobari, vt iam satis suprà diximus.Et etiam contra præsumptionem iuris (quæ est liquidissima probatio,glo.in l.si tutor, C. de peric. tuto.cum aliis multis concord.adductis à me in repe.l.si vnquam, in verbo donatione largitus,nume.133.ad hæc si verum,C.de reuo.donat.)tamen admittitur probatio in contrarium,l.siue posidetis,& ibi not.C.de probat.vnde illa(inquit)glo.non est trahenda ad consequentiā. Et rursus idem Are.col.seq.vers.de eo autem quod suprà dixi,ad hanc sententiam corroborandam adducit,quod licèt Consuli concessa sit plenissima iurisdictio,l.si in aliquam,ff.de offi. Proc. quæ nuncupatim eo verbo,plenissima,vtitur:tamen potest illius sententia per appellationē reprobari,l.à Proconsulibus,C.de appel. *De eadem re.*

20 ¶Sed & in hac sententia solus non fuit Aret. ne quis vereatur vnius aduersus multos sententiam sequi. Nam & eam sequitur Philip.Deci.sibi contrarius, sed in lect.nec in vno tantùm loco,videlicet in c.cognoscentes,in ij.lec.ad fi.extrà de consti.& in d.c.proposuisti,col.ij.versi.secundò videtur,de probat.Quibus locis & hæc addit,quod cùm statutum dicit, quòd iuramentum habetur pro plenaria probatione,id satis operatur quod integrat (ita enim loquitur, verbo quidem Latino, sed quod non habet eam significationem,quam intelligit) id est,integrum reddit iuramentum ad faciendam probationem,cùm aliàs non sit plena probatio,c.vlti.extrà quod met. cau. vnde non debet vlterius operari,vt excludat probationem legitimam in contrarium,arg.l.si quando,C.de inoffic.testa.& c. cùm dilectus,de consuetud. Quibus etiam adde, quòd ea glos. non asseueranter affirmat, quod ex ea omnes colligunt, sed dubitanter loquitur, dum dicit, & hoc fortè vult litera infrà, ibi, fidem plenariam. *De eadem re.*

21 ¶TERTIO' LIMITA, vt procedant,nisi etiam dicat statutum,quòd plenissima fides adhibeatur,siue quòd plenissimam faciat fidem:quia tunc etiam non poterit probari contrarium: vt voluit Ant.in d.cle.j.& ibi quoque Imo.col.iij.versicu.nota bene ex glos.de probati.& Ro.in d.l.si duo,ff. de acqui.hæred.iterúmque in d.l.qui bona,§.qui damni,& ibi quoque Alex.col.ij.ff.de dam.infect. vbi & Roma.hanc adiicit rationem,quòd cùm dicitur plenissima,idem est,acsi diceretur, omnimoda probatio,quę excludit probationem contrariam:vt mox dicemus in seq.limitatione.Et idem voluit Soci.d.regula cclxxx.in ij.fal.& Fel.in d.c.graue, colum.vlti. extrà de offici.iudi.& in d.c.pastoral *Quid,si in statuto dicatur, pro plenißima probatione.*

storalis,vbi suprà de except.& in d.cap.prosuisti,colum.j.de probat.& Hippo.Marsil. in repet.rub. C.de probatio.colum.xxx.versicu.limita tamen prædicta,& sing.ccclvij. extant statuta. Et faciunt, quæ de plenissima munitione, & securitate,& liberatione dicam infrà,eodem titu.§.xxxv. glo. iiij. nume.38.quæ sententia.Sed tu super hac limitatione vide,quæ dixi in præcedenti limitatione, cùm ex Francisco Areti. loquutus sum de plenissima iurisdictione, & quæ etiam dicam in sequenti limitatione.

Quid si, pro omnimoda probatione.

22 ¶QVARTO IGITVR LIMITA, nisi statutum dicat,quòd omnimodo,siue omnino credatur iuramento,siue quòd iuramẽtum omnimodam fidem siue probationem faciat,tunc enim nec contrarium probari potest: vt post Bald.in exceptionibus Iuris canonici,voluit Ro.in d. l.si duo,ff. de acquiren.hæred.& in d.l.qui bona,§.qui damni,& ibi quoque Alexand.colum.ij. ff. de dam.infect.per glo.in cle.j.in verbo,omnimodam,de foro compet.Et hoc quoque voluit Barb.in d.l.sciendum,colum.xiiij.ff.de verbo.oblig.per illam eandem glo.quam dicit sing.& Soc.d.regula ccclxxx. in vlti. fal.& Fel.in d.capi.graue,colum. vlti.de offic.iudi.& in d.cap.proposuisti,de probat.& in d. capi.pastoralis,de excepti.& Hippo.Marsil.in d.l.j.§.si serui,colum.j.ff.de quæstio.& ante hos Alberi.quem nullus eorum citat in secunda parte statutorum,quæsti. xiij. item quæro si statuto vel reformatione.

De eodem. Omnimoda, dictio præcisa.

23 ¶In quam sententiam facit text.in l.antiquæ,in princip.versicu.sed & si quidem,ibi, omnimodo esse credendum, C.ad senatusconsul. Velleia. & ibi glos.quæ expresè negat illic posse probari contrarium.& text.in §.vltimo.Instit.de tutel.vbi lex interpretatur,quòd quando vult omnimodo stari assertioni testatoris approbãtis personam,illud verbum omnimodo exponitur,sine causæ cognitione.& sic patet,quòd iudex non potest inquirere,vtrùm ea assertio sit vera,an falsa.Et quod habetur in l.quoties,in prin.iuncta glo.ff.de noxal.& in l.si cùm exceptione,§.sed & si quis,ff.quod met. cau.vbi probatur hanc dictionem,omnimodo,idem significare,quod præcisè:cum aliis multis concor.à me collectis in d.repe.l.si vnquam,in verbo,reuertatur,nu.73.est enim & hæc dictio, C.de reuoc.donat.

De eodem.

24 ¶Et hæc quidem propè omnia allegat Franc.Aret.in d.l.si duo,de acquiren.hæredit, vbi primum in colum.eius l.ij.videtur dubitare,an hæc limitatio sit vera,quoniam glo.in d.clemen.j.de foro compet.qua maximè innituntur,qui hanc limitationem adstruunt,non dicit,quòd hæc dictio, omnimodo,significet aliquid præcisè,ita vt non possit probari contrarium,quando apponitur facultati probandi:sed illud tantùm,quòd vbi conceditur alicui omnimoda iurisdictio, intelligitur concedi merum imperium,quod aliàs in simplici concessione iurisdictionis non compræhenderetur, per l.imperium,cum ibi notatis,ff.de iurisdict.om.iudic.& l.j.§.j.ff.de offici. eius cui mand. est iurisdict.& ita (ait) bene probat d.glos.quòd ea dictio,omnimodo, propter sui vniuersalitatem,vt ipse loquitur, se plus extendit,quàm simplex concessio,sed non eatenus tamen, vt probationem excludat.Et quia etiam ille text.in d.l.antiquæ,post illa verba,omnimodo esse credendum,addit, quòd nullum auxilium cõpetit mulieri, ac si diceret,non amplius esse disceptandum: quòd frustra esset additum, si id priora verba significassent. Tandem verò colum.sequent.versicu. & quia suprà diximus, videtur huic limitationi adhærere, per d.§.vltimo.Institu.de tutel.& per text. & glos. in d.l.si cùm exceptione.

25 ¶Verùm Philip.Deci.in d.cap.proposuisti,colum.iij. versicu.tertiò fallit,de probat. intrepidè tenet contrarium: quia licèt statutum (inquit) loquens per verbum,omnimodo, videatur præcisè loqui, hoc tamen intelligitur,quantùm ad integrandum,id est,vt ipse intelligit, integrum reddendum iuramentum,vt habeatur pro probatione integra: cùm aliàs non sit legitima probatio: vt suprà diximus ex eodem in secunda limitatione,ad fi.Et in hoc satis statutum operatur,etiam si probatio contraria non excludatur,vt & ibi diximus.Ideò Bald.in simili in l.vltima. C.de contrahen.empt.scribit,quòd licèt contractus emptionis posit conferri in arbitrium tertij, vt quod ab illo dictum fuerit,omnino seruetur,tamen si iniquè arbitretur,ab eo receditur,l.si libertus, ff. de ope.liberto.nam verbum, omnino,congruam recipit determinationem. Et respondet Decius ad contraria: quia,vt ipse dicit, non loquuntur in materia probationis, nisi d.l.antiquæ, in qua non admittitur probatio in contrarium,quia aliàs dictio illa, omnimodo, nihil operaretur, cùm loquatur in instrumento, quòd aliàs per se & sine alio adminiculo plenè probat,l.cum precibus,C.de probat.Ideóque vt ea dictio aliquid operetur,non admittitur probatio. Sed & tu vltra eum dicere potes, quòd ea lex vlterius procedit,declarando non admitti probationem:ideò nihil facit ad hanc partem,sed potius contrariam,vt diximus suprà ex Fran.Are.Et adde etiam,quæ diximus in duabus præcedentibus limitationibus: nihil enim video, quare omnimoda probatio plus habeat roboris,quàm plena,siue plenaria,aut etiam plenissima probatio,de quibus inibi diximus.

Quid, si statutum simpliciter dicat, sufficere iuramẽtũ.

26 ¶QVINTO LIMITA, vt procedat, quando statutum simpliciter diceret,sufficere iuramentum ad probationem: tunc enim haud dubiè posset probari contrarium. Secus, si disponeret, standum esse iuramento.Tunc enim non audietur volens probare cõtrarium,etiamsi statutum expresè non reiiciat probationẽ contrariam:ex sententia Bal.ita nominatim intelligentis,in c.nonnulli,colum.penul.extrà de rescript.vbi ita dicit tenere Ioan. And.in c.statutum,de rescript.lib.vj.Et idem

rurs

rursus voluit ipse Bald.in l.iij.in fin.prin.ff.de iureiur.vbi ad hoc allegat tex.cum glo.in l.vlti.ff.de in litem iuran.Sed & idem voluit Alber.in d.l.j.C.si aduer.liber.per l.j.ff.si men.fal.mod.dix.& Stepha.Bertrand.consi.xxvij.si hîc esset quæstio,versi.sed nos non sumus,lib.j.

27 ¶Si hoc verum esset,palàm atque apertè destrueretur eorum doctrina,quos suprà in prin.huius glo. citauimus,quorum maior pars nuncupatim loquitur de statutis disponentibus,vt quorundam iuramento stetur,& inter cæteros Bald.ipse sibi,vt sæpe aliàs,& propè semper contrarius,in d.l.j.& ibi quoque Sal.C.de reb.credi.& rursus idem Bald.in d.l.si tutor,ad fin.C.de peri.tuto.& Ange.in d.l. quis vas,in princi.ff.de furtis.Hos enim satis fuit ex tanto aceruo nunc aduocasse.Et idem præterea respondit Steph.Bertrand.& ipse sibi contrarius,consi.vij.etiamsi caueretur,in princi. lib.ij.Et ideò hanc limitationem expresse carpit Iason in d.l.ij.§.si absens,col.ij.versi.secundò dicta conclusio,ff. si ex noxa.cau.agat.Cui ego haud grauatim accedo.nam etsi leges vbique conclament,standum esse instrumentis publicis & testibus,non propterea tollitur facultas probandi contrarium,vt iam sæpius diximus.

28 ¶SEXTO LIMITA,non procedere,si is,aduersus quem iuratur,fuit contumax,vel in dolo, vt cùm iuratur aduersus spoliatorem,ex d.l.si quando,C.vnde vi:quia tunc contra iuramentum probari non potest,vt voluit Imo.loquens per verbum,fortè,in dicta l.qui bona,§.qui damni,& ibi quoque Ro.ff.de dam.infect.& iterum ipse Imol.in d.c.proposuisti,& ibi etiam Fran.Are.extrà de probat.per d.l.si quádo,in fi.cùm dicitur,condemnare oportet.l.si per alium.§.in eum autem.ff.ne quis eum,qui in ius voca.est,& authen.hodie.C.de iudic.quæ nihil huc facit,sed credo eum voluisse allegare authen.post iusiurandum,eo.tit.Sed & idem voluit ipse Imo.in c.vlt.col.vj.& iterum viij. & seq.& ibi quoque Panor.col.vlt.extrà de his quæ vi metúsve cau.fi.& Alex.in l.admonendi,col. penul.versi.in ea ibi.l.si quando.ff.de iureiu.Ang.Are.in tracta.malefi.in verbo,necnon ad denuntiationem,nu.15.vbi & ad hoc allegat l.j.C.de ser.fugit.quæ nihil huc facit. *Quid si is,contra quem iuratur,est contumax uel in dolo.leg si quando,C.unde ui, an admittat probationē cōtrariam.*

29 ¶Et idem videtur voluisse Inno.in c.cùm dilectus,col.j.in verbo,& aliis,ad fi.extrà de ordi.cognit. & Bar.in d.l.admonendi,col.iij.versi.secundò opp.ff.de iureiu.cùm dicit,quòd sententia lata ex iuramento præstito secundū d.l.si quando,non retractatur ob instrumēta nouiter reperta,& sequuntur Ange.& Alex.ibi,vterque col.vlti.& Iason in lect.col.xj.versic.limita prædictam.& Bald.in l. videamus,§.deferre,in lect.antiqua,& ibi quoque ipse Angel.ad fin.ff.de in litem iuran.& Anto.in d.c.vlt.etiam ad fi.extrà de his,quæ vi metúsve caus.fi. Quasi scilicet non liceat quoquo modo impugnare aut reprobare huiuscemodi iuramentum,& sententiam vi illius latam. De eadem re.

30 ¶Verùm contra hanc limitationem, vt scilicet liceat probare contrarium aduersus id iuramentum præstitum ex lege aduersus contumacem,aut dolosum,expresim tenuit Alexan.sibi contrarius,in d.l.qui bona,§.qui damni,col.vlti.& iterum in d.§.deferre,col.vlti.& Barb.in tract.de præstan. Cardi.in ij.q.ij.partis,col.ij.versicu.decimò facit,Felin.& Philip.Deci.in d.c. proposuisti, vterque colum.ij.de probat.Et expresim etiam in casu d.l.si quando,C.vnde vi,vt contrarium probari possit,tenuerunt Inno.Ioan.And.& Anto.in d.cap.vlti.de his quæ vi metúsve cau.fin.& Angel.in d.l. qui vas,in princip.ff.de furt.Imo.sibi item contrarius,in l.quod iussit,colum.ij.ff.de re iudic.& in l.ait Prætor,§.1.ad fin.eod.titu.& Barba.in d.tracta.de præstant.Cardina.vbi suprà col.ij. versicu. decimò facit.& Augu.Ari.in addi.Ange.Are.vbi suprà.& Ias.qui hoc latissimè omnium disputat, & tandem hanc opin.sequitur in d.l.si quando,colum.iiij.& v.vbi respondet rationibus aduersariorum,præterquam d.l.si per alium,§.in eum autem,ff.ne quis eum qui in ius voc.est,& d.Authen. post iuramentum,C.de iudic. De eadem re.

31 ¶Tu autem ad d.§.in eum autem,potes dicere,illud ibi fuisse statutum in pœnam,ob graue illius delictum,qui vi exemit,vt ibi expresim declaratur.Et ibi præterea constat de mente legis,quæ vlterius procedit in disponendo,vt inspiciatur non quod in veritate est,sed quanti res est ab actore æstimata,etiam si is calumniatus sit.Secus,si statutum simpliciter loqueretur : nam intentio eius videri non posset,vt alter ex falso iuramento lucraretur.In d.quoque Authen.post iusiurandum, lex etiam vlterius progreditur,declarando non amplius esse inquirendum de taxatione iurata. Vel ad eam poteris aliter respondere,secundum ipsum Augu. Ari.vbi suprà,erranter tamen post Angel. allegantem Authen.sed nouo Iure,C.de seru.fugiti.loco(ni fallor) dict.Authen.post iusiurandum. nam d.Authen.sed nouo Iure,non magis quidem,quàm illa alia Authen.hodie,quicquam ad hunc locum pertinet.Sed vide,num voluerit allegare Authen.sed nouo Iure,in fin.C.de pœna iudi. qui mal.iudi.vbi si quis litigantium iurauerit se non dedisse,vel promisisse,in casu de quo loquitur,potest tamen intra decem menses post sententiam probari contrarium.Aut etiam Authen.hodie,C. de repu.in illis verbis,sed qui iurauerit,si falsò iurasse conuincatur.Sed hæc iura facerent contra aliam sententiam. De eadem re.

32 ¶Eius autem,quod suprà diximus ex Barto.& aliis de instrumentis nouiter repertis,in casu d.l.si quando,contrarium nuncupatim & ex professo tenuit Ro.in rep.d.l.admonendi,col.x.& ibi quoq; Franc.Cur.senior,charta antepen.De quo & tu vide Alex.ibi,col.pen.& Ias.in rep.col.xviij.nu.39. qui est in versi.nota etiam prædicta,& iterum col.cx.nume.257.versicu.in ea.glo.ibi,item datur.& Francis.Rip.numero 69.& ipsum Alexand.in d.l.videamus,§.deferre,col.vlti.ff.de in lit.iuran.& De eadem re.

eundem Iaſonem in d.l.ſi quando,colum.vj.verſicu.quid autem eſſet.

Quid,ſi ſtatutum diſponat de iuramento Officialis.

33 ¶SEPTIMO LIMITA,vt procedat,cùm ſtatutum diſponit de iuramento partis,vt ſcilicet ei credatur:nam tunc contrarium poterit eius aduerſarius probare.Secus ſi diſponat de iuramento Officialis,cui ſtari idipſum iubet. Nam tunc amplius contrarium probari non poterit. Ita enim expreſsim voluit Ang.in d.l.qui bona,§.qui damni,ff.de dam.infec.Sed cõmuniter tenetur contrariũ. nam maior pars eorũ quos ſuprà in prin.huius gl.adduximus expreſsim loquuntur in ſtatutis diſponentibus credi iuramẽto Officialis,& tamen admittũt probationẽ cõtrariã.Alij ſimpliciter loquuntur de iuramento,cui ex lege vel ſtatuto ſtari iubetur:nec diſtinguunt inter Officiales & alios.

Quid ſi iuramentum præſtetur præſente & tacente aduerſario.

34 ¶OCTAVO LIMITA,vt procedat niſi iuramentum præſtitum ſit præſente & tacente aduerſario,cuius intereſt: nam is poſteà non audietur,volens probare contrarium,vt notanter voluit Cald.in c.ſtatutum,§.cùm verò,& ibi etiam Domi.col.iiij.verſi.ſed an contra iuramentum,& Philip.Franc.col.vlti.de reſcriptis lib.vj.& Feli.in d.c.propoſuiſti,col.ij.de proba. vbi id dicit eſſe not. & addit rationem,quia etiam in præiudicialibus taciturnitas in iudicio habet vim conſenſus,l.cùm oſtendimus,§.vlti.ff.de fideiuſſ.& c.ij.de accuſ.lib.vj.Sed & idem quoque tenet D.Aufrer.in Deci. Tholoſa.quæſti.ccxxxvij.item quidam Bononienſis.

35 ¶Sed hoc quoque non admodum tutum eſt,quia regulariter tacens non videtur conſentire in præiudicium ipſius,l.inuitus,ff.de procur.& d.l.qui vas,§.vetare,ff.de furt.cum ſi.Præſertim in iſto caſu, quo tacens non poteſt impedire illud iuramentum à ſtatuto delatum,per notata pleniſsimè per Bar. & Recentiores in l.quæ dotis,ff.ſol.mat.& diximus ſuprà eo.tit.§.j.glo.ix.in verbo,*ou lignagier*:nu. 146.ſextus idémque poſtremus.Nec ab omnibus recipitur,quòd ſuprà diximus de taciturnitate iudiciali,vt alibi copioſè diximus.Tum quoque,quia facultas probandi contra iuramentum ſeparata eſt ab ipſo iuramento:ideò licet tacens videatur conſentire reſpectu iuramenti,vt ſcilicet alter iuret,ſicuti à ſtatuto diſponitur,non propterà neceſſariò infertur tolli facultatem probandi contrariũ. Sicut etiam,cùm reus qui tacet dum actor probat ſuam intentionem teſtibus aut inſtrumentis,non ob id excluditur à cõtraria probatione,vt ſæpius ſuprà diximus.Quod autem Calde.& alij in priori parte dicunt,Iure non probatur,vel etiam poteſt habere locum in caſu d.§.cùm verò,in quo non agitur de magno præiudicio,& in eo ſufficit iuramentum de Iure communi.Secus videtur in ſtatuto,quod ſtrictè eſt interpretandum,cùm ſit contra Ius commune,& de magno præiudicio agatur. Ideóque Philip.Deci.iis propemodum rationibus motus,hanc partem ſequitur in d.c.propoſuiſti.

Probatio per rei euidẽtiam, admittitur: etiam ſi probatio reiiciatur. Huiuſmodi probatio omnium optima.

36 ¶HAS AVTEM limitationes,quæ reiiciunt probationem contrariam,etiamſi veræ eſſent,& ſi quæ aliæ huiuſmodi ſint,intellige,vt non procedant,ſi cõtrarium probaretur per rei euidentiam, & aſpectum. Nam,vt ſcribit Azo in ſumma,C.ad leg.Aquil.nulla vnquam virtus fuit excludere huiuſmodi probationem,prout eum multi allegant,quamuis idipſum non reperi in meo codice.ſed ita eum citat & ſequitur Bal.in l.contra negantem,in fin.C.eo.tit.& in rub.C.de proba.col.j. verſic. redeo igitur ad primum:vbi hinc dicit,quòd hæc probatio eſt omnium optima,& ſuperlatiua probationum: quia illi ſunt veriſsimi ſermones,qui concordant cum rebus ſenſatis,ex Ariſtotele,& Auerroe,& probatur,vt dicit,in l.ſi irrupto,§.ad officium,ff.fini.regun.Et idem penè ex eiuſdem Azo.autoritate,dicit ipſe Bald.in l.j.C.ſi aduer.liber.& in l.penult.in fin.C.de peri.tuto.& Ioan. Pla.in l.j.paulò ante fin.C.de cano.fru.vrb.Romæ,lib.xj.Cæpolla cautel.ſecundum poſtremam editionem,ciiij.multa ſunt.Barb.in c.euidentia,extrà de accuſat.vbi id admodum extollit,& in c.j.col. xlj.de offic.ordi.& conſilio vij.clementiſsimi,col.iiij.lib.j.Alexan.in l.eum qui,§.vlti.colum.pen. ff.de iureiur.& conſi.cxvj.poſteaquàm in caſu magnifici,ad fi.lib.j.vbi ex hoc dicit,quòd nunquàm talis probatio intelligitur eſſe excluſa,& rurſum conſi.clxxxvj.viſis ſubtiliſsimis,col.iiij.verſicu.& dicit Bald.lib.ij.& conſi.xxxv.viſo proceſſu,col.iiij.lib.iiij.& conſilio lxiij.ſtantibus his.col.penul. verſi.accedit quòd vbicunque.eo.lib.iiij.quod conſi.iterum repetitur conſi.xxxix.lib.vj.Fran.Cur. Senior in repe.d.l.admonendi,tum alibi,tum col.lxxxix.verſi.imò volunt Doct.ff.de iureiu.Iaſ.in l.eum qui,§.in popularibus,col.iij.ff.eod.tit.& in l.j.col.vj.verſi.circa aliud,ff.de ope.no.nuntia.& in d.l.videamus,col. vlti.iterúmque in l.vlti.ff.de in lit.iuran.Carol.Rui.conſil.cxxxviij.omiſsis, colum.v.numero xxiiij.lib.v.Philip. Deci.in cap.cum ſpeciali.§.porrò,in ij.notab.extrà de appel. Catel.Cot.memori.incip.damnum datum,Hipp.Marſil.in d.l.j.§.ſi ſerui, colum.ij.ff.de quæſt.& in repet.rub.de proba.colum.xxx.verſic.quod tamen puto.& Andr.Alcia.in trac.præſumptionum, parte ij.nume.16.

De eadem re.

37 ¶Et hanc quoque ſententiam fulcit,quod à Bal.ſcriptum eſt,in l.ſi quis teſtibus,ad fi.& ibi quoque Sal.col.vlt.verſi.quæro an poſt,C.de teſti.quòd quamuis quis poſtquam didicit teſtificata,non admittatur ad probationem:non tamen per hoc reiicitur ea probatio,quæ fieret per euidentiam facti. Id quod etiam dicit tenere Spec.tit.de proba.§.videndum,verſic.hoc quoque.& ſequitur Roma.in repet.l.ſi verò,§.de viro,in xxxj.fal.ff.ſolu.matr.vbi tamen dicit,& quidem verè,Spec.vbi ſuprà,id non dixiſſe,& idem Ro.in repe.rub.de arbi.col.ix.verſicu.item fallit,ſi per euidentiam.& Stepha. Bertran.conſi.cccxxxvij.non puto,col.ij.lib.j.& Matth.Afflic.deci.Neapo.ccxvj.quotidie,nume.3. Confirmat quoque eam ſententiam,quod tradit idem Bal.in l.j.in fi.C.ſenten.reſcin.non poſ.quòd per euidentiã facti poteſt reprobari ſentẽtia ſine appellatione,per l.cõfeſsionibus,ff.de interro.act.

Nam

Nam & sententia, quæ per euidentiã facti nulla est, nũquam trãnsit in rem iudicatã, c. fraternitatis, circa mediũ, & ibi Inn. & alij, extrà de frigi. & malef. & sequitur Alex. d. cõsi. lxiij. vbi suprà, li. iij. & Ias. consi. xxj. venerabilis, col. ij. versi. ij. lib. j. cũ si. adductis ab ipso Ias. in d. l. j. ff. de op. no. nuntia.

38 ¶Vt iam nihil dubitandum sit, quin huiusmodi probatio, quæ fit per euidentiam & aspectum rei, sit omnium optima, vt suprà diximus ex Bald. & voluit etiam idem Bald. in l. Deo nobis, col. iij. versic. sed ponamus quòd dubitatur, C. de episco. & cleri. per c. quod autem interrogasti, xxvij. q. ij. & ante eum quoque voluit Innoc. in d. c. proposuisti, extrà de proba. per text. in c. nec aliqua, xxvij. quæst. j. quem nuncupatim refert & sequitur Paul. Castren. consi. clxxiiij. contra superius consulta, colum. ij. versic. nec obstat quòd decretum, lib. j. & consi. lxxxj. in causa quæ vertitur inter reuerendum, col. ij. versiculo tertiò inducit, lib. ij. & Cæpolla consilio causarum criminalium iij. in causa querelæ, col. j. Glo. autem in c. ad nostram, le ij. in verbo, requirit, de iureiur. dicit nullam esse validiorem probationem, quàm per euidẽtiam facti, & voluit etiam Barb. qui alios citat, consi. vij. clementissimi, col. iiij. versi. item ille notarius, lib. j.

De eadem re.

39 ¶Nec omiserim (quod illam op. non mediocriter adiuuat) id quod non obscurè voluit glo. in l. j. §. hoc interdictum pertinet, versiculo siue supremæ tabulæ, in verbo, imperfectam, ff. de tabul. exhib. quòd si à statuto reiectæ sint omnes exceptiones, illæ tamen obiici poterunt, quæ ex inspectione instrumenti, vel contractu, siue sententiæ, aut alterius actus, à quo reiectæ sunt, apparent. Et hoc apertissimè voluit Bald. in l. ex prædiis, C. de euictio. & latè Roma. qui alia multa similia allegat, consil. xlij. visis quæ egregiè, & aliquid præterea per eundem, consi. lj. attentis his, paulò ante fin. Et de hoc quoque plenissimè dicemus infrà titu. *de notaires*, tit. xxvij. §. j.

De eadem re.

40 ¶INTELLIGE SECVNDO vt reiiciatur in illis casibus probatio cõtraria, nisi quis vellet probare contrarium iis modis, quibus admittitur probatio contra præsumptionem Iuris, & de Iure: vt nũcupatim voluit Alex. in d. l. qui bona, §. qui damni col. pen. ff. de dam. infec. & Augu. Ari. in addi. Ange. Are. in tracta. malefi. in verbo, necnon ad denuntiationem nu. 17. Hos autem modos scies ex glo. & Doct. in Authen. sed iam necesse, C. de donatio. ante nup. & iterũ in corpore Authen. vnde sumitur, & Ro. in l. si duo, ff. de acqui. hære. Alex. in l. inter stipulantem, §. j. ff. de verb. oblig. & consi. xcj. in causa & lite, col. vlt. lib. vj. & Cano. in c. is qui, extrà de sponsali. & omnium copiosissimè And. Alciat. in tracta. præsumptionum, parte ij. per totum.

Statutum reiiciẽs probationem, non eam tollit quæ admittitur contra præsumptionem Iuris, & de Iure.

41 ¶POSTREMO NON omiserim, similem esse apud Senones cõsuetudinem, c. liij. consuetudinum eius loci, & etiam Trecences, c. clxiiij. vt scilicet admittatur consanguineus ad probandum verum pretium contra iuramentum emptoris, atque in iis locis subiungitur, qua pœna puniẽdus est emptor, qui ex probatione consanguinei compertus est falsum iurasse. Sed & apud Burdiga. admittitur ad id consanguineus, non obstante iuramento emptoris, §. huius tit. xv. qui est xviij. omnium eius gentis cõsuetu. Tu autem vide, quomodo apud cæteros puniuntur emptores, qui verum ipsum pretium mentiti sunt, videlicet apud Cenomanenses, c. ccclxxxiij. & seq. Andegauenses, c. ccclxxiiij. & si quæ aliæ de hac re loquuntur. Ex consuetudine autem Britonum post huiusmodi iuramentum præstitum petente consanguineo, non admittitur ipse consanguineus ad probandum contrarium, vt scribitur hoc eo. tit. §. viij.

Cõsuetudines.

Aliæ consuetudines.

ET CE PENDANT NE COURRA pas le temps. GLO. II.

1 INTELLIGE SI PROBET non esse verum pretium, vt posteà declaratur verbis seq. nam vt scribitur in l. si quis, ff. de vsur. si quis solutioni moram fecit, iudicium autem accipere paratus fuit, non videtur fecisse morã, vtique si iustè ad iudicium prouocauit. Cuius autoritate Ro. consi. ccxliiij. pro euidẽtia, circa medium, dicit eum non esse in mora, qui ex iusta caussa litigat, & alia quoque iura allegat. Sed & hac etiam ratione non currit tempus consanguineo, quia declaratio non veri pretij ab emptore facta non plus habet virium, quàm si nullum omnino pretium declaratum fuerit, arg. l. eum qui, §. cùm igitur, ff. de in diem ad. & l. sicut, §. non videbitur, in fin. ff. quib. mod. pig. vel hypo. solui. Et ita in emphyteuta non verè denuntiante domino pretium, quod se dicit ab aliis reperire, vt scilicet perinde sit, atque si non denuntiauerit, tenuerunt Ioan. Fab. Sal. & Ias. in l. vlti. per illum text. ille quidem columna vltima, iste colum. iiij. versiculo quæro, emphyteuta volens vendere, hic colum. vj. in vj. item nota. C. de iure emphy. Hostien. in c. potuit, col. j. in verbo, offeratur, per illum tex. & ibi quoque Ioã. And. etiam col. j. & in eodem verbo, Collec. colum. iiij. versiculo sed quid si retulit, Imol. in j. notab. Barb. col. j. & alij extrà de locat. Specu. eod. tit. §. nunc aliqua, versi. xcij. & Stepha. Bertran. consi. clv. ponitur in facto ante fin. lib. ij. Ludo. Gozad. consi. xlvij. visis instrumentis, col. ij. num. 7.

Consanguineo non currit tẽpus, si probauerit emptorẽ non declarasse uerum pretiũ.

Denũtiatio nõ ueri pretij, p non facta habetur.

2 ¶Et vide quæ dicam infrà, §. xxxvj. eodémque vlti. in gloss. ij. numero 2. hic autem multa. Et quod tradit Caro. Molen. in consuetudi. Parisien. titu. j. §. xiij. gloss. viij. in fin. quòd si contrahentes maius pretium finxerunt, ideóque dominus feudalis ea pretij magnitudine deterritus acceperit laudimia,

De eadem re.

ſi poſtea ei innoteſcat minus fuiſſe pretiũ,poteſt redire ad retractum rei,reſtitutis aut deductis laudimiis.Id quod etiam voluit Ferronus in commentariis conſuetu.Burdig.tit.de feudis,§.viij.Sed & plus voluit Pet.Iac.titu.de act.in rem libel.general.ibi,effectus quia emphyteuta,quòd emptor rei emphyteuticæ domino mentiens verum pretium,vel vt minus laudimiorum ſoluat,vel ne rem accipiat iure prælationis,cadit emphyteuſi.& ſequitur Guid.Pap.deci.Delphi.clxxj.reperio,ad fin.

Emphyteuta mentiens uerũ pretium,cadit emphyteuſi.

AVRA COVRS CONTRE LE RETRAYANT, GLOSSA III.

Litis euentus oſtendit dolũ, & malã fidẽ.

1 ALIAS ESSET liberum conſanguineo malignè negando verum pretium, ſtatuto noſtro,quod in id tempus præſtituit,illudere,& ſibi arte improba idem tempus trahere. Et id quidem ſcienter & doloſè,atque ſine iuſta cauſa feciſſe cenſendus eſt ex litis euentu,in qua ſuccubuit:vt nuncupatim voluit Ioan.And. vt à quibuſdam citatur,in c.j.de elect.lib.vj.in Nouel.& Bal.& Sal.in l.properandum,§.ſinautem alterutra,vterque poſt princip.per illum text.C.de iudici. idem Bal.in l.contra maiores,in fin.C.de inoffi.teſta.& Io.Fab. loquens in noſtra materia retractus,in §.qui autem,Inſtit.de excuſ.tuto.per quædam iura ibi allegata,& quæ aduocauimus ſuprà §.j.glo.x.quæ eſt in verbo,*dedans l'an*,nume.41.quod tamen.

De eadem re.

2 ¶Quibus adde text.in l.accuſaturus,ff.de adult.& l.ſi pater,C.ne de ſtatu defunc.& l. quòd ſi nolit, §.ſi mancipium,ff.de ædil.edic.& glo.in l.j.in verbo,quòd ſi non docueris,& ibi Doct.C.de aduoc. diuerſ.iudi.& in l.Herennius,§.vlt.ff.de euicti.Et quod per ea iura poſtremò allegata tradit Bal.in Authent.ei qui,poſt princip.ibi,quæro appellans,C.de tempo.appel.quòd ſi appellans ineptũ libellum propoſuerit,ſuper quo fuerit diutius diſceptatum,& tandem pronuntiatum,eum eſſe ineptum, currit tempus fruſtratori.Subdítque, idem eſſe in eo,qui miſit procuratorem non idoneum,& diu fuit diſputatum de mandato:quod tandem fuit pronuntiatum eſſe inualidum : nam ſimiliter currit tempus ſua culpa.& allegat c.Nicolao,extrà de probat.& l.ſi procuratorem,§.tutorem,ff.manda.Et ſimile huic poſtremo dicto quippiam tradit Bart.in l.ij.§.non ſolùm,per illum tex.ff.ad ſenatuſconſul.Tertul.& in l.ſi finita,§.Iulianus,col.iij.verſi.ſed quid ſi prima.& ibi quoque Alexand. columna decima,verſiculo item adde,ff.de damno infect.& D.à Rota,deciſ.cij.fatalia.in fin.in nouis.& Paul.Caſtren.in l.diuus,ff.ad leg.Falcid.Et vide etiam text.in l.nemo rem ſuam vtiliter,§.j. ff.ſi cert.petat.vbi in mora eſſe dicitur,qui ſine iuſta cauſa litigat.& quæ dicam infrà,§.xij.in gloſ. ij.numero 4.

Quid ſi conſanguineus nõ probauit, tamen probabiliter dubitauit.

3 ¶Si tamen conſanguineus probabiliter dubitabat de veritate pretij,ideóque in controuerſiam eius venit,poſſet videri,etiamſi ſuccubuit,tempus ei non cucurriſſe,per tex.in d.l.ij.§.non ſolùm.& not. per Iac.Aret.Pet.Dy.Cyn.Bald.Sal.Paul.Caſtren.& Iaſo.in d.l.contra maiores,C.de inoffic.teſta. Ange.in l.Paulus,§.j.col.ij.verſicu.& vnum ſcias, ff. de vſur. Rapha. Co.conſilio xxxvj. proponitur,colum.j.Roma.& Franciſ.Aret.in l.quandiu inſtitutus,ff.de acqui.hæredit.Philip.Deci.in c.ex ratione,col.vij.verſicu.quod tamen verum,extrà de appel.cum his quæ ſcripſimus ſuprà.§.j.gloſ.x. in verbo,*dedans l'an*,numero 41.quod tamen intelligunt.Tamen non auderem diſcedere à generalitate,vt ita loquar,huius conſuetudinis,quæ ſine delectu ac diſtinctione ſtatuit,tempus currere ei qui ſuccubuit,præſertim in ſtricta materia,cuiuſmodi retractum eſſe pronuntiauit noſtra conſuetudo infrà,§.xxxv.& vt multis placuit odioſa,vt diximus ſuprà in rub.huius titu.nume.60. quamobrem ſunt multi,& ſeq.Conſulo igitur,vt conſanguineus,niſi omnino certus ſit de probatione haud veri pretij aduerſus inſtrumentum,ſoluat integrum pretium in inſtrumento comprehenſum,ne vt morator,cadat retractu,cum proteſtatione repetendi id, quod reperietur ex exitu cauſæ eſſe vltra verum pretium, ſecundùm ea quæ dicam in ſimili,in §.ſequen.nume.2.Et ſic tutus erit,& tamen repetet,quod indebitè ſolutum comperietur.

Morator.
Moroſus.

4 ¶Et quia vſi ſumus vocabulo illo moratoris, illud hîc obiter dicere voluimus,nos moratorem appellare,quem moroſum noſtrates vbique appellant,pro eo ſcilicet,qui moram cuipiam rei facit. Cùm tamen moroſus non id ſignificet,ſed difficilem, intractabilem,faſtidioſum. Plautus de amore loquens in Trinummo:Is mores hominum moros & moroſos efficit. Tullius lib.de Senectute:At ſunt moroſi & anxij & difficiles ſenes.Et lib.j.de Oratore:Vſqueadeò moroſi ſumus,vt nobis non ſatisfaciat.& libr.Epiſtolarum famil.vij.ad Trebatium:Quam ſint moroſi,qui amant,vel ex hoc intelligi poteſt,&c.Et Horatius lib.carminum j.Ode ix.

Donec uirenti canities abeſt Moroſa.

Moroſè.

Et hinc Moroſitas,apud Tullium in eod.lib.de Senectute.Et moroſè apud Vlpianum noſtrum in l. ſolet,§.non verò,ff.de Offic.Proconſ.& Plinium lib.xviij.c.xiij.Ideóque & ea vox à moribus deducta eſſe videtur,& placet Donato in Hecyram Terentij.Morator autem à morandi verbo,qui ſcilicet moratur,ſiue moram nectit,vel cunctatur.Liuius lib.ij.ab vrb.cond.Nouémque Tribunorum aduerſus vnum moratorem publici commodi auxilio delectum Conſules habent.Et libr.iiij.Belli Punici:Et ad viginti millia,aut moratorum,aut palantium per agros interfecta.In hac etenim ſignificatione verbum morandi ſæpiſsimè intelligitur,vt in l.ſi ſeruum,in princ. verſic.ſi autem alienus,

Morandi uerbum.

ff.de

ff.de verb.oblig.vbi ſcribitur,poſteaquàm moratus eſt ſolutionem,id eſt,vt rectè interpretatur Accurſius,diſtulit,& in l.ſi vſusfructus,ff.de vſufruct.leg.cùm dicitur,moratúſque in ea danda,&c.& in l.ſi quis in hoc,in fi.ibi,imponere non morentur,C.de epiſ.& cleri.& in l.ij.C.de vſu.& fruct.leg. qui tex.loquitur de hæredibus,qui legata morantur.& in l.ſi ea,C.qui accuſa.non poſ.quæ loquitur de ea,quæ accuſationem moratur.Et apud Teren.in Heaut.Egomet conuiuas moror,hoc eſt,vt interpretatur Donatus,in mora detineo.Hincq; Moratoria præſcriptio,in l.ij.C.de precib.Imper.off. id eſt,dilatoria,vt rectè interpretatur Accur.& Moratoriæ ambages,in l.vlt.C.de compen.Et Moratoria cautio,in l.cùm poſſeſſor,§.vlt.ff.de cēſibus.Et Moratoria cunctatio,in l.tutor qui repertorium,§.j.ff.de admi.tut.Alcia.autem noſter vbiq; moratoris verbo hac noſtra ſignificatione vtitur.

Moratoria præſcriptio. Moratoriæ ambages. Moratoria cautio. Moratoria cunctatio.

§. QVINTVS.

LE DEMANDEVR en matiere de retraict,à la requeſte du defendeur eſt tenu iurer & affermer, que la pourſuyte, qu'il fait en matiere de retraict, eſt pour luy, & en ſon nom,& à ſon proufit, & ſans fraude.

GLOSSA I. ET VNICA.

1 ID QVOD HIC ſtatuitur,ex eo fit, quod etiam ſtatuitur inferius,eod.titu.§. xxvj.vbi omnino vide,quæ dicam, & vide etiam text.huic loco accommodatiſsimum,in l.peto,§.vlti.ff. de leg.ij.vbi ſi teſtator prohibuerit,ne res hæredi relicta alienetur,ſed vt in familia maneat:ſi res alienata fuerit,admittetur proximus quiſque ad reuocandum,petendúmque rem ipſam alienatam:ſed ita tamen,ſi paratus ſit cauere,ſe eam rem in familiam relicturum:aliàs ei denegatur condictio.Non auſim tamen aſſerere,conſanguineum eſſe onerandum cautione,cùm conſuetudo tantùm affirmationem & iuramentum ipſius exigat,ſi poſtuletur,argu.l.j.§.ſin autem ad deficientis,C.de cadu.tol.& c.inter corporalia,extrà de transla.Præla.cum ſi.nec ſuperfluis cautionibus ſit vtendum,l.hæc ſtipulatio,§. Diuus, ff.vt lega.no.caue.Pau.Ca.conſi.ccvij.viſis omnibus,col.j.in fi.lib.j.nec debeamus obligationes ex obligationibus facere,l.iiij.§.ait Prætor,ff.de re iudic.& l.dedi,in princ.& l.mulier,& ibi not.ff.de condi.ob cau.& quod not.Bart.in l.iij.§.nunc de effectu,ff.de libe.lega.& quæ ſcripſimus ſuprà.§.j. glo.xviij.in verbo,*le pris que la choſe aura couſté*,nume.45.ego verò,& ſeq.

Cōſanguineus tenetur iurare,ſe retrahere ad ſuum cōmodum. Sed an teneatur de ea re cauere.

2 ¶Verùm ego optimum atque tutiſsimum iudicarem,vt emptor proteſtetur ſaluum ſibi ius futurum eam rem condicendi reuocandíque,ſi ex poſtfacto compertum fuerit conſanguineum in fraudem hoc retractu vſum fuiſſe,vt poſteà alteri cederet,iuxta l.ſi debitor,§.j.ff.quib.mod.pig.vel hyp.ſol. & l.at ſi quis,§.pleriq;,ff.de relig.& ſump.fune.& l.ſi tamen,§.cùm redhibitoria.ff.de Aedil.edic. glo.in l.eleganter,in prin.in verbo,finita,in fin.& iterum in verbo,pro ſoluto,& ibi Bart. verſic.ad ſecundum,& Bald.qui id trahit ad ſimiles contractus,col.j.ff.de pign.act.& ſimilis gloſſ.in l.ſi quis aliam,ff.de ſolu.& in l.libera,C.de ſenten.& Bald.in c.j.circa medium,tit.de benefi.fratr. & Alex. conſi.lxxix.circa primum,col.pen.verſi.conſulo tamen,lib.j.& Doct.vbique.

Sed vtrùm emptor proteſtari debeat, ſe repetiturum ſi contrariū cōpertum poſtea fuerit.

3 ¶Verùm & ſine huiuſmodi proteſtatione putarim,comperta fraude,eſſe conſanguineo ſubueniendum aduerſus calliditatem eius,qui talem fraudem commentus eſt,vt in ſimili dicitur in l.j.§.quæſitum,ff.de ſepar.Neque enim ſuus cuiuſque dolus aut fraus ſibi prodeſſe debet,l.ſed & ſi,§.planè, in fin.ff.ad exhib.& c.ij.extrà de dolo & contu.cum multis concord.à me adductis ſuprà eod.§.j.in gloſ.ix.in verbo,*ou lignagier*,nu.67.denique.Nec alteri obeſſe debet,c.ſi compromiſſarius,§.j.de elect.lib.vj.præſertim cùm fraus & dolus huius conſanguinei dederit cauſam ceſsioni ei factæ ab emptore,vt qui callidè & fraudulenter nomen ſuum prætexuit,atque ita emptorem circunuênit. Ideò & ea ceſsio nulla eſt:& ſi valeat,tamen reſcindenda eſt,per not.in l.eleganter,in princip.ff.de dol.mal.cum ſimil.Quid enim id aliud eſt,quàm de perſona ad perſonam ſtatuto fraudem facere. quod qui facit,nihil egiſſe videtur,l.ſi ſponſus,in princip.ff.de dona.inter virum & vxorem,& not. in l.contra,ff.de legib.cum ſimil.

Vtrùm autem ei ſubueniatur ſi contrarium poſtea appareat.

4 ¶Ea autem fraus depræhenditur ex argumentis,coniecturis,& veriſimilitudinibus, & inter alias,ſi ſtatim poſt retractum alij extraneo cedat,per l.ſi ventri,§.vlti.ff.de priuileg.cred.& c.officij.extrà de elect.& quod voluit Bart.in l.poſt contractum,in quinta præſumptione fraudis,ff.de donat.& quæ diximus ſuprà hoc eod.tit.§.j.glo.vij.quæ eſt in verbo,*ou autres choſes cenſées pour immeubles*,nu. 75.præſumitur item & ſeq.& iterum glo.xiiij.in verbo,*ou equipollent à uente*,nu.37.ſed & ſi poſſeſſio.Et ſuper hoc priuatim nonnullæ conſuetudines Galliæ prouiderunt.Nam apud Turones,ſi conſanguineus qui retraxit,vendat rem alij intra annum retractus,poterit emptor,à quo res retracta eſt,eandem ad ſe reuocare reſtituto pretio,quod ipſe accepit ab illo conſanguineo,vt ſcribitur in conſuetudinibus eius loci,titu.*des retraictz*,cap.xv.quo in loco aliquid dicunt commentarij.Et ſimiliter apud Cenomanos,cap.ccccviij.& etiam Andegauos,cap.cccxcviij.

Quomodo ea fraus depræhenditur. Conſuetudines de ea re.

Vtrũ emptor poterit probare cõtra iuramentum consanguinei.

Consuetudines de ca re.

5 ¶VTRVM AVTEM, si petente consanguineo emptor iuramentum præstiterit, retractum se pro se, & non alio, facere, & sine fraude, secundum hunc §. debeat posteà admitti consanguineus ad probandum contrarium, latè tractat Chasse. hoc eod. titu. *de retraictz*, §. xij. in verbo, *ou par serment des contrahens*, col. iij. versic. item iuramentum, & seq. At is non omnino loquitur in casu nostræ consuetudinis, iubentis emptorem iurare, si postulet consanguineus: vti etiam facit §. suprà proximus: & tamen ibi potest probari contrarium: quod & nos ibi latissimè tractauimus. Ex consuetudine autem Aruerniæ, hoc eodem titu. cap. xxxiiij. si consanguineus semel iurauerit id de quo hîc quærimus, emptore id ipsum postulante, ipse emptor non est amplius audiendus volens probare contrarium. & idem propemodum ex consuetudi. Burdigal. hoc quoque titu. §. xvij. vbi Ferro. id iuris esse dicit. Et id fortè verius est. Nam quod traditur in d. §. præcedẽte, procedit in suo casu, nec ad alios trahendũ est. Tamen ex consuetudine Senonum, c. l. admittitur ipse consanguineus ad probandũ contrarium.

Cõsuetudines.

6 ¶SVNT AVTEM, qui ad hanc nostram consuetudinem, quæ iubet consanguineum iurare sine fraude se ad retractum venire, afferunt l. de pupillo, §. qui opus, ff. de ope. no. nuntia. & l. qui bona, §. si quis, ff. de dam. infect. quibus cauetur, eum, qui nouum opus nuntiat, quique sibi petit caueri de damno infecto, debere iurare, non calumniæ causa id se facere. quòd quantum nostræ consuetudini conueniat, cæterorum sit iudicium. Est autem apud Britones consuetudo, omnino huic nostræ consuetudini similis, c. consuetudinum antiquarum eius gentis lj. reformatarum autem huius titu. *de retraict lignagier*, §. xiij. Et apud Valesios hoc eod. tit. §. viij. qui est omnium lxxxix.

An emptor audiendus sit, petẽs uerbis quibusdam conceptis in Diuum quempiam.

7 ¶D. AVTEM FERRO. in d. §. xvij. huius titu. consuet. Burdig. hinc occasione sumpta, tractat, si emptor ita peruicax sit, vt non contentus vulgari & communi iureiurando, requirat solenne aliquod iusiurandum præstari à consanguineo, quod ei fortè persuasum est conceptum in verba cuiuspiam Diui iusiurandum esse efficacissimum ad punienda periuria, an ei mos sit gerendus. Eum ibi vide afferentem ex optimis scriptoribus exempla, quibus docemur, non vanum esse, periuriorum certis quibusdam locis perpetratorum præsentem patentémque vindictam esse.

§. SEXTVS.

SI AVCVN VEND aucune rente generalement sur touts ses biens, ou qu'il oblige touts ses biens à la payer, le seigneur du fief n'y a ventes ne honneurs, & ne peult auoir ladicte rente par puissance de fief: supposé ores que touts les biens du vendeur fussent tenuz en fief dudict seigneur. Mais le lignagier sera bien receu au retraict.

N'Y A VENTES NE HONNEURS, GLO. I.

Laudimia an debeantur ex uenditione annui reditus generalis.

Quid si postea fundus detur in solutum huius reditus.

1 ID INTELLIGE secundum aliam consuetudinem, suprà titu. huius vol. consuetudinum ij. §. vj. qui omnium est eiusdem vol. xix. nisi venditor post venditionem huius annui reditus, siue vectigalis, fundum quempiam dederit in solutum, vt maneat eo vectigali annuo liberatus: vulgò dicimus *bailler assiete*. Nam tunc domino ius est accipiendi laudimia, vel rem ipsam restituto pretio, ac si ab initio fundus ipse fuisset venditus: quia vt expressim dicit Pau. Ca. cõsi. clxv. visis & ponderatis, col. ij. versi. secundò videtur, libr. ij. *finguntur hoc casu* bona in solutũ data iam ab initio venditionis, & vt ipse loquitur, per prius vendita. *Ideóque & hac* etiam ratione admittetur cõsanguineus ad retractum ipsius rei ita datæ in solutum huius vectigalis generalis, vt etiam nuncupatim cauetur, eodem §. vj. titu. ij. De quo tamen vide, quæ scripsi suprà, §. j. in glo. xiiij. in verbo, *ou equipollent à uente*, nu. 117. nec tamen illud, & seq.

Laudimia an debeantur ex uenditione uectigalium prædiariorum.

Solarium.

Locus Iuriscõsulti recenter emendatus.

2 ¶SED QVIA HIC DICITVR, quòd ex vẽditione huiusmodi vectigalium generalium non debentur laudimia, dubium relinquitur, an etiam non debeantur ex vẽditione horum vectigalium prædiariorum, siue fundiariorum, aut etiam fundaliũ, si ita nobis loqui permittimus, vt id dicamus à fundo, sicut Plautus in Sticho dicit fontalis à fonte, id est, vt omnes intelligant, *rentes foncieres*, emphyteuticas possumus dicere, vel liuellarias, vt & nostri loquuntur. Solarium simpliciter appellat Vlpianus in l. j. §. si quis nemine, ff. ne quid in loc. publi. vbi ita scribitur: Aut si non obstat, solarium ei imponere. Vectigal enim hoc sic appellatur solarium, quòd pro solo pendatur. Hæc ibi. Et ausim cõstanter asseuerare (vt hoc in transcursu dicam) solarium esse legendum in l. etiam, ff. qui poti. in pign. habe. & non salarium, vt vulgò scribitur: neque enim, salariũ, temere reperias pro pensione aut vectigali. Sic ergo intrepidè legito illam l. etiam, Superficies in alieno solo posita, pignori dari potest, ita tamen, vt potior causa domini sit soli, si non soluatur ei solarium.

Iterũ de lau=

3 ¶Sed vt tandem redeamus ad propositũ, videtur in hac specie laudimia non deberi. Nã cõsuetudo id ius laudimiorum tribuens, nuncupatim loquitur de vẽditione fundi, & qui quidẽ est in feudo ipsius domini,

domini,vt patet ex §.j.suprà tit.omniũ huius vol.consuetudinũ ij.qui quidẽ §.est omnium etiã huius vol.xiiij.in illis verbis,*le seigneur foncier*,&c,*plus pres du fons*,&c,*en fief duquel est ladicte chose*,&c.& aliis multis seq.§.huiusmodi autẽ vectigal,siue pensio,fundus nõ est,nec aliud quidpiã corporale, sed res prorsus incorporalis,vt sunt cætera talia iura, de quibus satis diximus suprà, §. huius titu.j.in verbo, *rentes*.Nec in loco cõsistunt,l.Caius Seius,ff.de lega.ij.& l.vxorẽ,§.legauerat,ff.de leg.iij.& l.quæsitum est,§.Papinianus,& l.cùm de lanionis,§.vlt.ff.de fun.instruc.& diximus in repe.l.si vnquam, in verbo,bona,nu.9.quod autẽ,si quis donat,C.de reuoc.dona.& suprà in eod.§.j.glo.vij.in verbo, *ou aultres choses,censées pour immeubles*,nu.11.nec desunt suæ. *dimiis uectigalium prædiorum.*

4 ¶Et id quidẽ in casu nostro,ne autoritate hac in re careamus,apertè voluit Pe.Ia.in Gallicanis moribus,præter magnã Iuris peritiam,instructissimus,in tit.de act.in rem pro re emphy.col.pen.vers.itẽ si posteà,vbi dicit,quòd in ciuitate Podiensi,& aliis vicinis,si huiusmodi annui reditus, de quibus loquimur,venduntur,est locus laudimiis,vel retentioni eorum,restituto pretio venditionis à domino. Quod dicit esse cõtra Ius ciuile,nec tamẽ aliquid allegat.Et col.seq.vers.& est notãdum, dicit quòd tàlis reditus,siue pensio annua,est res incorporalis:ideò nõ potest esse emphyteuticaria:quia emphyteusis in rebus soli tantùm consistit,vt colligitur ex l.j.ff.si ager vecti.& §.ideò,insti.de loca. *De eadem re.*

5 ¶Nos verò diuerso Iure in nostra hac Pictauia vtimur,vt scilicet ex venditione horũ redituum, siue pensionum fundalium,soluantur laudimia domino feudi,in quo sita sunt loca huic reditui obnoxia. Idq; Iure,ni fallor,optimo.Nam cùm nostra consuetudo hìc,& alibi, videlicet titu.huius voluminis consuetudinũ,ij.§.vj.qui est xix.totius voluminis, neget deberi laudimia ex reditibus siue pensionibus generalibus,etiamsi omnia bona sint illis obligata:quid toties in illis negando, aliud quàm fatetur deberi ex aliis,scilicet fundalibus?l.cùm Prætor,ff.de iudi.& l.ex eo,ff.de testib.& c.qualis, xxv. dist.Id enim instar est argumenti à contrario sensu,quod fortissimum est,l.j.in prin.vers.huius rei, ff.de eo cui man.est iurisdictio:proceditq; etiã in statutis,vt inibi constantissimè tenetur,& fortissimè probatur à scriptoribus recentioribus. *De eadem re.*

6 ¶Nã & hic reditus,fundo,qui pro eo cõcessus est,prorsus inhæret,habetq; perpetuũ ac stabile fundamentũ,vt in simili dicit Bal.in c.j.col.ij.in verbo,annua,ti.de contro.inter vas.& epi. & diximus suprà hoc eo.tit.§.j.glo.vij.in verbo,*ou aultres choses censées pour immeubles*, nu.32.itẽ iura decimarũ. Et de seruitutibus loquẽs Alex.cons.ccxj.põderatis verbis statuti,col.ij.vers.præterea negari nõ potest, li.vj.& Phil.Frã.in c.ij.in prin.col.ij.de reb.eccl.nõ ali.lib.vj.Ex quo sequitur,vt qualequale sit, pro ipso solo habendũ sit:nec minus pro eo competat interdictum Vnde vi, quàm pro solo ipso: vt in simili item dicitur in l.j.§.planè si quis,ff.vnde vi.Et id in specie huiusmodi reditũ, vt scilicet pro eis competat possessorium,atq; pro rebus illis obnoxiis,voluit Bal.in repet.l.ij.colũ.vij.versi.sciendum est autem.C.de seruit.& aqua,cum aliis concord.à me traditis infrà eo.ti.§.xxxij.glo.vlt.nu.79.sed id satis,& seq.atq; etiam præcedenti:vbi & aliter docebimus,hos reditus sequi omnino naturam rei, ratione cuius debentur. *De eadem re.*

7 ¶Nam & ij sunt veluti pars ipsius fundi,& eum sequuntur, in cuiuscunq; manũ veniat,ita vt fundus ipse,non persona,conueniatur.Ideóq; & possessores ipsius,reliquias eius reditus, etiã præteriti temporis,quo non possederunt,soluere coguntur l. Imperatores,ff.de publi.& vectig.& l.ij.& iij.C.sine cen.Et licet multi dicant, illud speciale esse in Fisco,& secus esse in aliis, vt per Specu.titu.de loca.§. nunc aliqua,vers.nonò,& versi.duodecimò,& Albe.in l.pro hæreditariis,C.de hære.act.& Masue. tit.de loc.§.itẽ dominus,& seq.Tamen apud nos & indifferenter, & sine delectu obseruatur. Tu autem hìc vide Hosti.Ioan.And.& Panor.in c.pastoralis, extrà de deci.& eosdẽ Ioan. And.& Panor. atq; etiam Pet.Anc.in c.cùm homines,eo.tit.Archi.in c.si quis laicus,xv.q.j.Fede. Senen.con.lxxxj. laicus, Alberi.in l.vlt.col.ij.vers.quærit dominus,C.de iure emphy.Pe. Anc.in c.statuto,col.vlt.ver. sed nunquid idem,de deci.lib.vj.& consi.ccclxxxvj.in lite,col.j.versi.item etiã ad pensiones, & col. ij.versi.non obstat l.Imperator.& Io.Plat.post Bar.in l.vlt.C.de fide instru.& iure hast.fisc.lib.x.& in l.j.in ij.notab.C.de anno.& tribu.eo.lib.x.& in l.quisquis, quæ est iij.in j.notab. versi.ad præterita,C.de agri.& censi.lib.xj. *De eadem re.* *Possessores an teneantur soluere reliquias præteriti temporis.*

8 ¶Et quia etiã ob hanc annuam pensitationem, cui fundus obnoxius est, ipse fundus posthac non tanti venditur,quanti,si liber esset,venderetur,vt par est,& probatur in simili,in l.fundi partem, iuncta glo.in verbo,vendidisti,ff.de cõtrahen.empt.& in l.si venditor,§.vlt.in fi.ff.de ser.expor. Ideò cùm ex hoc huiusmodi incommodum fiat domino,vt non tanta laudimia ex eius venditione cõsequatur, æquum est,vt huius incommodi sarciendi causa ipse dominus laudimia consequatur ex venditione huius pensionis,ex qua illud incommodum procedit,l.secundùm naturam,ff.de reg.iur.& c.qui sentit onus,eo.tit.lib.vj.cum concor.vtrobique adductis. Alioquin autem esset in facultate subditi, ius domini inscij,atq; etiam inuiti,& reluctantis, minuere,rem sui feudi in emphyteusim, aut liuellum concedendo,& sic rem deteriorem faciendo,vt cùm venderetur,minutum esset ius laudimiorũ, contra regulam l.id quod nostrum.ff.de regu.iuris.cui quidem regulæ, tanquam firmamento,inhærere debemus,vt pulchrè dicit Bal.con.cccxxvij.pridie,col.vlt.lib.j.& alibi diximus.Id autem cessat,si ex venditione horum redituum,qui id ius minuunt,quantùm ad venditionem fundi,soluãtur laudimia: quia quod vni deest,suppletur repleturq; per alterum. *Commoda eum sequi debent, quẽ incommoda sequuntur.*

9 ¶Nec obstat, quod primo loco dictum est huiusmodi reditus, siue pensitationes, non esse in loco aut fundo, & ita nec in feudo, cùm apud nos feudum respectu soli dicatur: quia imò censetur esse & in loco & in feudo, cùm ipsi loco & feudo cohæreant, vt suprà diximus, & probauimus versi. ab hinc, iij. Eæ autem leges, quas suprà in contrarium adduximus, ad probandum iura incorporalia non cõsistere in loco, & si quæ aliæ sunt similes, non loquuntur de huiusmodi iuribus realibus & solo cohærentibus, sed de actionibus, nominibus, & aliis iuribus merè personalibus, & quæ personas ipsas, veluti vmbræ, sequuntur, non rem, aut solum. Ex quo nonnulli in eã sententia sunt, vt quemadmodũ in rebus corporalibus requiritur traditio ad dominij translationem, ita & rerum incorporalium, corporalibus inhærentium: licet secus sit in merè incorporalibus. Ita enim voluit Bald. in l. traditionibus, paulò ante fi. C. de pac. & in l. j. etiam ad fi. C. commu. vtriusq; iudi. & Alexan. qui alios citat, consil. clxxxiiij. in causa & lite, col. ij. vers. vltra prædicta, lib. vj.

Traditio rerũ incorporalium corporalibus inhærentium.

10 ¶Nec hîc quoq; moror, quod Pet. Iac. vbi suprà, tradit ius emphyteuticarum nõ posse consistere, nisi in rebus soli, non etiam in rebus incorporalibus, quandoquidem iura ab eo allegata id necessariò nõ probant. Et ex omnium opi. feudum consistere potest in his reditibus annuis vt voluerunt Bald. & Card. Alex. in proœmio feudorum, vterq; col. vj. & diximus suprà in §. j. huius tit. in verbo, *rentes*, nume. 6. & ex hoc præter ea. Ratione autẽ feudi in Gallia debentur laudimia, vt ex hoc intelligas, nihil ad hunc casum pertinere illã Pe. Iac. rationem, quia ex emphyteusi non concluditur ad feudum, nec è diuerso. Bar. in l. vt iusiurandi, §. si liberi, ff. de oper. liber. Bal. in c. j. col. v. versi. sed caue tibi, tit. an agna. vel fili. Imo. in c. ex parte, col. xv. extrà de feud. Alex. consi. xxx. quoniam omne datum, colũ. vj. vers. non obstat le ij. lib. j. quod duplicatum est cons. ij. lib. v. & idem Alex. cons. xliiij. viso themate, col. ij. vers. pro hoc bene facit, eo. lib. ij. cum si.

Arg. ab emphyteusi ad feudum, & è diuerso.

11 ¶Porrò statutum est Parmæ, vt ex venditione annuorum fictuũ, vt vocant, qui debentur super fundo vel domo, debeant solui domino duo solidi, tam à venditore, quàm emptore: vt refert Alber. in j. parte statutorum, quæsti. cx. statuto Parmæ cauetur, vbi tractat, an ex diuisione huiusmodi fictuum, etiã ea laudimia solui debeant. Est & apud Bituriges consuetudo expressa, vt solui debeant laudimia ex venditione horum redituũ, de quibus loquimur, titu. de consue. feud. & censua. §. iiij. vbi. D. Boher. id putat esse iuris feudorum & iterum §. xix. eiusdem titu. Sic & apud Parisienses, ex venditionibus annuorum redituum super re immobili constitutorũ debentur laudimia, cap. consuetudinum eius lo ci lvij. & tribus seq. Et idẽ apud Meldenses, si modò is reditus est perpetuus, & non luibilis, c. xcv. & c. xcviij. & Meldunenses, c. cxxvij. & Senonenses, c. cciij. & ccxxix. quod nuncupatim loquitur de his pensitationibus fundalibus. Turonenses, c. xxxviij. & seq. Caluimontenses in Basigniaco, c. xxiiij. Victriacenses, c. xxxj. Aurelianẽses, c. cx. quod & loquitur de venditione redituũ constitutorũ super re immobili, & c. cxij. quod loquitur de venditione redituum constitutorũ super re immobili. Cenomanenses, c. cccx. Andegauenses, c. clxij. & c. ccxcv. Blesenses, c. cxxvj. vbi fit mentio expressa de vectigali siue pensione fundali. Dunenses, c. xlij. Engolismẽses, c. xvj. & duobus seq. vbi eadẽ propè est cõsuetudo, quæ hîc apud nos est. Et Montargienses, cæterósq; Lorriẽses, ti. *de droictz & cens censuelz*, §. xxxiiij. q nũcupatim loquitur de annuis reditibus fonciariis (vt vocamus) aut cõstitutis super fundis.

Cõsuetudines.

§. SEPTIMUS.

ET N'EST PAS de necessité, que l'offre de retraict, & declaration de lignaige, soit faict en la presence du sergent. Et suffit de prouuer l'offre faict à partie, & le lignaige par tesmoing en la cause. Et n'est mestier de consigner ce de quoy l'on faict offre de retraict par proximité de lignaige. Mais suffit faire offre d'vne piece d'or ou d'argent, offrant de parfaire, comme dict est.

ET SUFFIT, GLO. I.

1 VBI IN ALIQVA dispositiõe apponitur id verbũ, sufficit, nihil aliud, quàm quod exprimitur in ea, requiritur ad validitatẽ & perfectionem actus, nec alio adminiculo indiget. Ea vis est huius verbi, glo. in c. statutum, in prin. in verbo, canonicis, de rescrip. lib. vj. quam sequitur Domi. ibi, colum. ij. in fi. & ibi quoque Phil. Franc. qui eam dicit singu. colum. j. ex hócque dicunt, quòd id verbum non requirit alias qualitates adesse, quàm expressas, quod dicunt notandum pro statutis. Sed & eam glo. sequitur Panor. in c. j. colum. j. & ibi etiam Barb. extrà de postu. præla. vbi illam admodum extollunt, & rursus vterq; in c. vlt. de succes. ab inte. & ipse Panor. & Car. Alex. in c. cùm locum, vterque in iij. notab. extrà de sponsa. vbi eam glo. dicunt notab. & idẽ quoq; Panor. in c. cùm apud, in ij. notab. & ibi etiam ipse Card. Alex. col. j. eo. titu. & in c. tuæ fraternitati,

Sufficit.

nitati,post medium,& ibi idem Card.col.vij.vers.ix.eo quoq; titu.rursúmq; vterq; in c.vlt.de sponsa.duor.ipse Panor.in c.quoniam contra falsam, colū.xix.versi.nota bene hoc dictum.& ibi quoque Barb.col.vj.extrà de proba.& idem Panor in c.ij.col.xij.nume.33.de ord.cogni.& in c.j.col.ij.versi.nota.in §.cæterùm,de excep.Ro.in l.cùm mulier, colū.x.versi.præterea pondera,ff.sol.mat.Barb.in l.sed si ex stipulatu,col.xix.vers.ego pondero,ff.de verb.oblig.vbi illam glo.dicit singu.& consi.vj.scriptum est,col.xij.versi.& si quispiam opponat,lib.iij.& consi.viij.sapienter,colum.iiij.versi.item etiam ipse,lib.ij.& consi.xxxiiij.præclarè,col.xviij.vers.& si quispiam quærat,eo.lib.ij. Fel.in c.verùm,col.ij.de for.compet.& in c.j.in vij.notab.de spons.Phil. Dec.cons.xxxvij.in causa rigorosæ accusationis,col.j.Quamuis videatur esse contraria alia glo.in c.consuluisti, extrà de celebr.mis.Sed Panor.in d.c.quoniam,de probat.dicit illam priorem procedere, nisi aliter à Iure caueatur,aut materia subiecta aliud suadeat,per d.c.consuluisti,iuncto c.sufficit,de conse.dist.j.Et ita etiā dicit Ant. Corset.in repe.rub.de iureiur.col.v.& in suis sing.in verbo,sufficit.

PAR TESMOINGS, GLO. II.

1 EX IIS VERBIS, atque etiam ex §.seq.ibi, *mais l'on fait communement*, satis apertè innuitur citationem quoq;,quæ fit in materia retractus, posse probari testibus,sine alia renuntiatione nuntij.quod & generaliter de citatione voluit Inno.vt à multis citatur, in c.quoniam contra falsam, in fi.extrà de probat. At id non expressè dicit,sed generaliter acta iudicialia posse probari testibus, vti etiā facit.Sed de citatione priuatim voluit Bal.in l.consentaneum, col.vlt.vers.quid si nuntius, C. quomo.& quan.iudex.& Anto.in c.cùm dilecti, extrà de dol.& contu.& Barb.qui alia quædam similia colligit,cons.lxxj.illud afferam,col.vlt.lib.iiij. *Citatio retractus potest probari testibus.*

N'EST MESTIER DE CONSIGNER, GLO. III.

1 TAMEN DE IVRE communi, emptore recusante pretium accipere, deberet consanguineus illud consignare & deponere,vt expressè & in hoc casu voluerunt Hosti.& Io.And.in c.constitutus,& ibi quoq; Pet.Anc.in xiiij.notab. de in integ.resti.per l.acceptam,C.de vsur.vbi & hoc nūcupatim tenuit Io. Fab. in id etiam allegans l.ij.in fi.C.de iure emphy.& idem Fab.in §.ex non scripto, col.iij.vers.circa quartum,Insti.de iure natur.gent.& ciui.Steph. Bert.cons.xcviij.voluissem,col.ij.lib.ij.& Chasse.in cōmentariis consuetudinum Burgundiæ hoc eo.tit.§.j.in verbo,*en rendant*,in prin.Quanquàm nominatim contrariū respondit ex facto inter rogatus idē Chasse.nullum horū memorans, cons.xlj.quia casus super quo:vbi quisq; videre poterit rationes,quibus ad id dicendū mouetur.Nec tamen solus fuit Chasse.in ea opi.idem enim tenuit Geral.Bagoil.quem nec is quidē citat,in sua disputatione retractus,per l.qui decē,ff. de solu.& l.quidā, ff.si cer.pet.& respondet ad d.l.acceptam,quòd ea loquitur,quantùm ad impediendum cursum vsurarum.Et eum sequutus fuisse videtur Boher.tit.*de la retenue des choses uendues en fief*, §.vlt.in consue. Bituri.& in decis.cxxiiij.testator,nu.24.& multis sequen. *Vtrum consanguineus teneatur consignare & deponere pretium.*

2 ¶Súntq; in multis locis Galliæ expressæ cōsuetudines, vt hoc casu fiat cōsignatio:aliàs vel cōsanguineus cadat retractu,vel fructus nō lucretur.Primùm enim est Caluimontensiū in Bassigniaco,c.cxij. Mōstroliensiū maritimorū,c.lxxij.Aruernensiū,tit.*de retraict*,c.vij.& c.xxxviij.Blesensiū,c.cxcvj.Biturigū,ti.*de retraict lignagier*,c.iiij.Secundū est Meldensiū,c.lxxxv. Ambianensiū,c.xlvij.Artesiensiū c.lxxxvij.Niuernēsium,huius titu.lviij.& Comitatus Sancti Pauli,c.xl.& Altæ Marchiæ,c.ccliiij.& seq.& Marchiæ,c.cclxj.& seq.In aliis autē locis debet pretium cōsignari,nisi malit cōsanguineus in qualibet causę expeditione idipsum re ipsa offerre,vt apud Senonēses,c.xxxj.Trecēses,c.clj.Victriacenses,c.cxxvj.In aliis autē locis nō requiritur cōsignatio,sed tantùm oblatio, aut in omnibus causæ expeditionibus,aut in aliquibus:vt apud Parisienses,c.clxxvij.Melodunenses,c.xxiij. Carnutēses,c. clxxij.Borboniēses,c.ccccxxviij.Dunēses,c.lxxxij.Quid autē apud Laudunēses,& cæteros Veromadēses,videbis in cōsuetudinibus eius gētis,tertiæ partis tit.viij.§.ix.qui est totius illius partis lxxxiij. & duobus seq.At Ioannes Gallus in Arestis Parisiensibus sub quæsti.clix.vers.cuius caput est,quādo retrahentibus, dicit, diuersa super hoc aresta lata fuisse.Paduæ autē ex statuto debet deponi pretiū, teste Cæpolla,cons.xliij.clarissime,& iterum cons.seq. *Consuetudines in eam rem.*

3 ¶Si autem scire vis,an & quando aliàs de Iure communi,& ad quid requiratur consignatio & depositio,vltra oblationem,vide glo.in l.ij.in verbo,legem,& ibi Cy.& Alberi.col.ij.Bald.colū.j.Ang. col.ij.Sal.col.vlt.& nouissimè Ias.nu.182.C.de iure emphy.Spec.& Ioan. And.in addit.illius tit.de loca.§.nunc aliqua,versi.xxxiiij. Bart.in d.l.acceptam, & ibi Bald.in iij.oppo.& iterum in xxj.q.& Alberi.latè,colum.j.versi.circa quod,& multis seq.& Bart.in l.creditor,quæ est pen.& ibi alios, C. de distrac.pigno.eundem Bart.in l.sed & si alia,& ibi Sal.ad fi.ff.de constit.pecu.& in l.si insulam, ff.de verbor.oblig.& in l.interdum,§.j.& ibi Alex.& alios Recentiores, eod.titu.& in l.Celsus,§. *Cōsignatio, & depositio, an, & quando requiratur.*

vlt.ff.de arbit.& in l.si ita hæres, quæ est iij.& ibi Pau.Cast.ff.de condit.instit.& in l.si mora, & ibi Ang.ante fi.vers.itẽ conclude,ff.sol.matr.Henr.Boh.in c.constitutus,de in integ.restit.Bal. in Auth. ad hæc,col.vlt.C.de vsur.Pet.Anch.consi.cccxxxj.visis diligenter,col.j.Imo. Alex.& Iaso.in l.si seruus,ff.de vulg.& pup.substi.Pau.Cast.in l.ij.quam legit cum j.& iterum in l.si à te, post Cyn.ibi.C. de pactis int.empto.& vendi.& in l.si reus paratus,ff.de procura.Franc.Are.consi.clxiij.verum est. & Steph.Bertrand.consi. xcvij. voluissem,nu.2.lib.ij.& nouissimè Ferro.in consuet.Burdig.hoc tit. *de retraict*,§.xiiij.vbi huiusce rei ponit aliquot regulas.

Si consanguineus pretiũ depositum recuperat, an retractui renuntiare uideatur.

4 ¶SED DVBIVM EST, quid si consanguineus,qui non tenetur deponere, tamen deposuit, & posteà depositum recuperauit,quo casu videtur renuntiare depositioni,(l.debitor,ff.de vsur.& l.j.in fi.& ibi Ang.qui id admodum not.C.qui pot.in pig.habean.& l.si priusquam,C.de distract.pigno. & voluit Ioan.Fab.in d.l.acceptam,paulò ante fi.C.de vsur.& Bal.in l.obsignatione, C. de solutio.) an etiam renuntiasse videatur oblationi,quæ sola per se,& sine depositione sufficiebat. Dic quòd nõ per d.l.debitor,& voluit etiam expressè Fab.in d.l.acceptam,& Chasse.cons.lxxj.quia casus,col.vlt. & vide quæ dicam infrà tit.proximo,in §.iiij.glo.x.eadémq; vlt.

Quid, si non legitimè deposuerit.

5 ¶Idémq;,si non legitimè deposuerit,quia cùm depositio non sit necessaria,si ea nõ rectè fiat,non nocet,vt expressè voluit Soc.cons.lxxx.in quæstione quæ vertitur,col.iij.vers.prætereà & secundò,lib. iij.arg.l.j.C.de rei vxo.act.& eius quod voluit glo.in l.vinum,ff.si cert.pet.de libello inepto oblato in causa,quæ libellum non requirit.& Bal.in l.j.in prin.ff.de eden.Cui & tu adde tex.iuncta glo.in l. qui testamento,§.per contrarium,& ibi Bal.& Franc.Aret.in fi.ff.de testa.& in l.iij.& ibi Bald.ff.de testa.milita.& in c.bonæ,le ij.& ibi Panor.col.iiij.versi.vltimò not.de elect.& in c.cùm dilecti, & ibi Anto.col.ij.eo.ti.& glo.in §.multis,Insti.de liberti.& quæ propè infinita collegimus suprà,titu. omnium viij.§.item viij.qui est omnium huius volu.xlvj.

Consignare quid sit.

6 ¶Consignare autem,quo verbo vtitur nostra consuetudo,vt id scias, vulgò pro deponere accipimus, quanquam frequentissimè sint diuersa:vt patet ex d.l.acceptam,dum dicitur, consignatam in publico depone.& l.ij.ibi,pecuniam obsignatam in causam depositi habuerit, eo.tit.de vsur.& l.cùm hæres,in prin.ff.de statulibe.ibi,vel deponere in ædem pecuniam consignatam oportet,& aliis infinitis huiusmodi iuribus,vt l.creditor,C.de pigno.& l.vlt.C.de luit.pigno.& l.nec creditores,C.de pig.actio.& l.vlt.eo.tit.& l.ij.C.de pact.pigno.& l.j.in fi.ff.de vsur.& d.l.debitor,eo.titu.& l.qui mutuã, §.j.ff.mãda.& l.tutor pro pupillo.§.j.ff.de admi.tut.& l.fideiussor qui minor,ff.de fideius.& l.si soluturus,in prin.ff.de solutio.& l.die,§.j.ff.deposi.& l.ij.ad fi.C.de iure emphy. Qui quidẽ tex.vt ex iis videre poteris,in eadem significatione vtuntur nunc hoc verbo consignandi,nunc obsignãdi,quod frequentius est in ff.cùm alterum hoc nostrum sit etiam crebrius in C.

De eadem re.

7 ¶Hinc autem apud nos ea significatio inualuit,quoniam pecunia,& alia quæuis, consignata,siue (vt vtrunq; copulemus)obsignata in sacculo,aut folle,aut alia re deponi solebãt: vt patet ex illis iuribus, & l.j.§.si pecunia,ff.deposi.& l.vlt.ff.de leg.commis.cùm dicitur,& sacculum cum pecunia signatorum signis obsignauit.& l. videamus,§.qui vinum,ff.loca.& l.j.vers.sin autem socius, ibi, sigillo impresso in ædem sacram deponere,C.de cõ.seruo.manu. Quin in nostris legibus obsignare simpliciter pro obsignatam deponere reperimus:vt in l.tutor,§.j.in duobus locis,ff.de vsur. Sed & aliquando consignare dicimus,pro dare consignatum,quod non longè distat à nostra vulgari significatione, id est,*consigner entre les mains de quelcun*,vt in l.j.ibi,suceptori aurario consignari,C.de apo.public.lib. x.& in l.j.ibi,thesaurorum præpositis consignari præcipimus,C.de cano.largi.titu.eo.lib.x.

De eadem re.

8 ¶Canonistæ consignationem vocant confirmationem chrismatis, in c.j.vbi Hosti.& Ioan.*And*.ita interpretantur, extrà de relig.domi.& c.baptizandis.& ibi gloss.in prin.j.q.j.& in *c.penult.& vlt.* x.q.iij. Aliter Tullius in oratione pro P.Quintio:Tabulæ maximæ signis hominum nobilium consignantur.& Plautus in Curculione.Eamus intrò,vt tabulas consignemus. Et in Trinummo, Epistolas duas,eas nos consignemus, quasi sint à patre. Et in l.Iulianus,§.idẽ Iulianus,ff.de act.emp.Posteà legem consignauit, &c. Ibi autem loquitur de lege venditionis. Sed & alibi Cicero, scilicet in oratione pro Cluentio,in alia significatione videtur intellexisse:Sed errat vehementer,si quis in orationibus nostris, quas in iudiciis habuimus, autoritates nostras consignatas se habere arbitratur. Omnes enim illæ orationes causarum & temporum sunt, non hominum ipsorum ac patronorum. Et lib. Acade.quæst.x.de Themistocle loquens:Itáque vt literis consignamus,quæ mandare memoriæ volumus,sic ille in animo insculptas habebat.Quo in loco videtur posuisse hoc verbum pro imprimo,incido,insculpo.Vt & in Epistolis famil.Hanc cõmendationem, quam his literis consignare volui, scito omnium esse gratissimam. Hinc idem actione prima in Verrem,Cõsignaram literis Quæsturam dicit.Et lib.iij.de legibus,Consignatam literis memoriam.Et lib.j.Tuscul.quæst. Consignatas in animis notiones. Alibi autem Consignatum,pro testato posuit idem autor, scilicet in lib. j.de Diuinatione:Quem enim non moueat clarissimis monumentis testata consignatáq; antiquitas? Et in oratione pro Deiotaro.

De eadem re.

9 ¶Sed & aliter Porcius in ea elegãtissima aduersus Catilinam Declamatione:Hi sunt quidem, quos in foro quotidie in oculis ciuium calamistratos,ac vestibus collucentes passim obuolitare cernimus: fortunas omniũ populariũ, atq; otium ciuitatis luminibus consignantes. Et rursus: Transeo rem illã

simillimam

ſimillimã prodigio,cùm manè iſto iam coacto Senatu,redundantibúſq; ſubſelliis, ſerius in ſenatum præter conſuetudinem veniſſes,quod nulli non oculi te Senatorum ſtatim conſignarunt ingredientẽ demiſſo vultu,pallore terribili,luminibus errantibus,ac facie præ ſe præferẽte neſcio quid inuſitatæ credulitatis.Quibus in locis videtur Porcius accepiſſe pro notare,obſeruare.Alium eius verbi ſignificatum & vim tradit Soc.conſ.xciij.circa primum,col.ij.lib.j.

10 ¶Illud tamen te ſcire volumus nonnullis placuiſſe,aliquid intereſſe in depoſito pecuniæ conſignatæ, & non conſignatæ:primo enim caſu non videri datam facultatem vtendi ea pecunia , in ſecundo autem videri:ideóque in primo non transferri dominium rei,eámque manere in periculo deponentis: in ſecundo contrà per omnia,quia ad tantundem ſolùm tenetur in genere , per d.l.die,§.j.& ibi glo. & l.ſi ſacculum,eod.titu.ſcilicet depoſi.qui poſtremus locus vtitur verbo ſignandi,vt inde intelligas idem eſſe,quantùm ad id,de quo tractamus , ſiue dicas conſignare , ſiue obſignare, ſiue ſimpliciter ſignare. Et facit quoq; ad ea quæ diximus,text.in l.in naue,ff.locat.

Pecunia depoſita conſignata, quid à non conſignata diſſerat.

11 ¶ET QVIA EX MVLTIS conſuetudinibus Galliæ,atque etiam de Iure communi ex multorũ ſententia,conſignatio & depoſitio requiritur in noſtro retractu proximitatis, ſicut diximus ſuprà eadem glo.nu.1.& 2.vti etiam in retractu conuentionali ex noſtra conſuetudine requiritur , vt ſcribitur tit.ſequẽti.§.iiij.hîc omnino vide,quæ ſcripſimus in toto illo §.vbi multa dubia ſoluimus, quæ & in hoc noſtro retractu euenire poſſunt,cùm in eo conſignatio neceſſaria eſt.

§. OCTAVVS.

MAIS il conuient, que toutes les ſolennités de retraict ſoyent gardees.C'eſtaſſauoir la declaratiõ du lignaige, ou offre de le declarer.L'offre de pecune,offrant à parfaire.Requeſte de recepuoir au retraict. Adiornement formel en cauſe de retraict, & ſur reffuz d'argent. Lequel adiournemẽt ſoit baillé par le ſergẽt ordinaire,ou aultre ayant pouoir à ce par commiſsion ou cõmandement du iuge.Et que toutes les choſes ſoiẽt faictes dedans l'an & iour. Et que ledict adiournemẽt ſoit baillé deuãt le iuge,qui en peult congnoiſtre. Aultrement le retrayant en decherroit. Mais l'on faict cõmunement toutes leſdictes choſes en la preſence du ſergent,pource qu'il eſt creu dudict offre faict à partie,& de l'adiournemẽt, ſans aultre preuue.Pourueu toutesfuoyes que le dict ſergent en faiſant l'adiournement ait deux recors:& qu'il les nomme en ſa relation.

REQVESTE DE RECEVOIR AV retraict. GLO. I.

1 ILLVD VOS PRIMO loco,Pictones mei,monitos volo,vt ne minimam quidẽ partem eorum,quæ hîc noſtra conſuetudo veluti in vnum corpus redegit pro ſolẽnibus (ita enim expreſsim vocat) noſtri retractus,omittatis, niſi retractu ipſo cadere velitis:vt etiam poſteà nuncupatim ſubiungit eadem cõſuetudo cùm dicit,*aultrement le retrayant en decherroit.*& voluit etiam expreſsim in ſimili ſtatuto retractus Alex.conſ.cxxxviij.viſo puncto & dubiis , col.ij.verſi.ex alio, li.vij.& nos quoq; latiſsimè docebimus in glo.vij.huius §.Sed hîc tamẽ ſtatim in fronte id vobis ob oculos ponere duximus,quò vos cautiores ſitis.nam & aliàs paria ſunt, vt & illud quoq; dicam,aliquid non facere intra tempora ad id præſtituta, aut facere non impletis ſolennibus,l.ſi bonam,C.de admini.tuto.cum ſimi.

Vtrum omnes huius §.ſolennitates neceſſariò ſeruari debeant.

2 ¶Sed vt ad rem veniamus,non ab re noſtra conſuetudo id requirit,vt expreſsim petatur ab emptore vt conſanguineum offerentem admittat.Nam quoties quiſpiam vult aliquid conſequi ab aduerſario per proteſtationẽ,neceſſe eſt vt illud proteſtando petat ac requirat : quia proteſtatio requiſitoria debet habere concluſionem.Hæc ſunt verba Bal.in c.j.col.ij.in prin.ti.ſi de feud. vaſ.ab aliq.interpel. Ideò & tu quoq; caue,ne hanc requiſitionẽ omittas,quam etiam de ſolennitate eſſe dicit noſtra conſuetudo,quæ & de hoc quoq; locuta fuerat ſuprà in §.j.in illis verbis,*& requerir audict achepteur,qu'il le ueuille recepuoir au retraict*,&c.Et facit,quod in ſimili traditũ eſt à Ia. Aluar.poſt alios in c.j. col.pe. verſ.quæro ab extra.& ibi poſt eũ Car.Ale.co.antep.verſ.poſt Aluar.quæro,tit.quo tẽpo.mil.quod nõ ſatis eſt,hæredẽ vaſalli comparere corã domino,eíq; narrare mortẽ patris ſui,& cætera:ſed debet nũcupatim petere inueſtiturã:aliàs feudo priuatur, p tex.in c.j.ibi,inueſtiturã petẽdo,ti.de cap.Cor.

An ſit neceſſaria expreſſa requiſitio conſanguinei.

Vaſallus debet nuncupatim petere inueſtituram.

¶Nec

Leuis solennitas. *Decretum irritans, formã inducit.*

3 ¶Nec audiendi sunt, qui dicunt hanc esse leuem solẽnitatem, quæ ideò omissa non vitiat per l.j.§.j. ff.de vent.inspi. Quia id non leue videri debet, quod sæpius obseruandum iubet consuetudo, & quidem cum clausula decreti irritantis, quam in fi.harum obseruationũ subiicit, dicens, *autrement le retrayant en descherroyt*. Ideóque id censetur datum pro forma, ex sententia Bal.& Recentiorũ in l.j.ff. de lib.& posth.& Pet.Anch.in rep.c.j.char.42.in magnis, vers.quæro, statuto cauetur quòd notarij, extrà de consti.& in c.ea quæ, colum.iiij.versi, quandoq; iudex non recipit, de reg.iur.lib.vj.& aliorum vbiq;. Nam & antè vsa erat nostra consuetudo verbo necessitatis, cùm dicit in prin.huius §.*mais il conuient*, quæ vulgo idem significant, quod oportet, necesse est.

An consanguineus satis uideatur requirere, cùm facit oblationem.

4 ¶Nec dicat aliquis, satis videri consanguineum requirere emptorem, vt se recipiat, ei simpliciter faciendo oblationem retractus. Ad quid enim, inquiet ille, facit hanc oblationem, nisi vt admittatur. Nam consuetudo tam hîc, quàm in primo §.huius titu.exigit expressim, vt præter simplicem illam oblationem, fiat hæc, de qua loquimur, requisitio. Nam primùm in vtroq; loco facit mentionem de oblatione retractus rei immobilis venditæ à consanguineo: deinde dicit consanguineum debere requirere &c. Igitur nec simplex oblatio sufficit, nec in ea potest intelligi ea requisitio contineri, vt satisfactum sit nostræ consuetudini, quæ vtrunq; requirit, & quidem nuncupatim. Et bene facit præter iura & loca vulgaria, quod in simili tradit Signo.consi.clv.in processu, col.iij.versi.præterea non obstat quòd dicatur:& quod diximus suprà, nume.2.ex Alcia.& Card.Alex.

An si requisita hîc fuerint omissa, poterit consanguineus emendare.

5 ¶Quid autem, si id omissum sit in oblatione, aut aliud ex iis, quæ hîc requiruntur, an posteà poterit emendare coram iudice. Quod verius est, si tempora largiantur, quia scilicet sit intra annum retractus: nam posteà nullus est emendationi locus, l.accusaturus, ff.de adulte.cuius hæc verba sunt: Accusaturus adulterij, siquidem circa inscriptionem errauerit, si tempora largiantur, emendare non prohibetur. Cuius argu.Bar.in l.edita, col.ij.versi.circa quod dicas, & ibi quoque Bal.in ij.lect.colum.ij. versi.nunc ponamus, Alex.& cæteri Recentiores, C.de eden.dicunt libellum in substantialibus tunc demum emendari posse, si tempora ad agendum præstituta nondum effluxerint. De quo etiam per Maria.Soc.in c.j.char.vlti.versi.nonò fallit, extrà de lib.obl. Cogita tamẽ, an & id fieri poterit, posteaquàm semel id oppositum fuerit ab emptore impugnante oblationem, quia non ritè facta sit, ex iis quæ dicemus infrà eodem §.gloss.vj.in verbo, *le retrayant en decherroit*, numero 26.sed & videri.

Quid si oppositum fuerit.

ADIOVRNEMENT, GLO. II.

An sola oblatio interrumpat sine citatione.

1 VIDES IGITVR Lector amantissime, & quidem apertissimè ex his verbis, non satis esse oblationem atque requisitionem, de qua consuetudo nostra loquitur, factam fuisse ad interrumpendum siue interpellandum tempus anni retractui præstitutum, nisi citatio interuenit. Quod & expressim, & in hoc casu voluit Io.Fab.in l.acceptam, colũ.ij.versi.sed an sola oblatio, C.de vsur.tum per tex.in l.ij.in fi.C.de iur.emphy.tum quia non reperitur oblatio inter modos interrumpendi, vel perpetuandi: licet in contrarium (inquit) faciat l.Celsus, ff.de arbi. Cui adde, interpellationem extraiudicialem non interrumpere præscriptionem, l.alienam, ff. pro empto.glo.Bal.Alex.& Ias.in l.vlt.ff.de eo per quem factum erit, & dicemus plenius infrà titu. seq.§.j.in verbo, *consigner*, quæ est glo.vj.eius §.nume.37.eodémque pen.at illud constat. Illud autem certum videri potest, hanc præscriptionem sola citatione interrumpi, vt ceteras statutarias. Bar. in l.ij.§.si rem, ff.pro empto.& in l.in omnibus, ff.de actio.& oblig.& Pan.in c.illud, col.iij.vers.sed dubitatur, extrà de præscri. Sed tu tamen vide Bal.in l.vlt.in prin.vers.quæro hîc, & ibi Alex.col.iij. vers.reliqua, ff.de eo per quem fact.erit.

An uerò sola ipsa citatio interrumpat.

Quid si dies aßignetur extra annum. *Consuetudines de ea re.* *Citatio potest fieri ultimo momento temporis.*

2 ¶ET QVANQVAM NECESSE sit, vt hæc citatio fiat intra id tempus anni, *vt patet ex* suprà dictis, & apertè declarat nostra consuetudo: non tamen requiritur, vt dies à nuntio præstitutus comparitioni, id est, quo adesse ad iudicium debet emptor, sit etiam intra ipsum tempus: nam sola citatio in his tempus interrumpit, vt latè diximus suprà eod.titu.§.j.glo.x.in verbo, *dedans l'an*, in xiij. q. Et de hoc est expressa consuetudo apud Melodunenses, cap.xxx.Senonenses, cap.xxxj.& alios, quos statim designabimus. Et id quidem æquissimum est. Quid enim, si fiat oblatio vltima hora vltimi diei anni, id quod haud dubiè fieri potest: nam intra tempus est, qui in vltimo momento est, ex sententia Bal.in c.de causis, colũ.ij.extrà de offic.delega.& consi.xxxiiij.statuto seu capitulo, col.ij. versi.cùm ergo statutũ, lib.v.vbi hoc multis probat, & dicemus latè infrà tit.seq.§.j.glo.vij.in verbo, *seront preferez*, nume.41.illud autem scire. Si igitur (vt repetam) fiat oblatio illo vltimo momento tẽporis, & emptor renuat: certè non poterit ita citari, vt dies assignationis, quam vocãt, cedat intra annum, præsertim si iudex longius absit. Igitur satis est, vt citatio fiat intra ipsum annum, etiam si dies, qui assignatur, sit extra.

Citatio debet esse specialis ut interrũpat ui-

3 ¶QVOD TAMEN intellige duobus modis: Primo, si citatio sit specialis, scilicet pro tali causa. nam si esset tantùm generalis ad respondendum actori simpliciter, ea nullo modo interrumperet præscriptionem, duabus rationibus, vna scilicet descendente ex nostra consuetudine, altera ex Iure communi. Prior igitur hæc est, quòd nostra consuetudo hîc requirit, vt hæc citatio sit specialis, & vt dicit,

vt dicit,formalis,*en cause de retraict,& sur reffuz d'argent*,hæc enim sunt verba nostræ consuetudinis. Igitur si citatio aliter fiat,non obseruata hac forma,omnino non valet,vt dicit Bald.in l.non sunt liberi,in.j.lect.ff.de stat.ho.cum aliis multis concord.à me adductis in glo.sequ.Ideóque hoc tantùm nomine,quòd est inualida,non interrumpit,ex sent.Bar.& Alb.in l.accusaturus.ff.de adul.& ipsius Bar.in Authen.offeratur,col.ij.versi.quæro circa finem,& ibi Sal.col.vlti.C.de lit.contesta. Bald.in l.cùm notisimi,§.imò,colum.ij.versic.& do tibi.C.de præscri.xxx.vel xl.anno.& in l.vlti.in princ. circa medium,& ibi Soci.col.iij.versicu.tertiò limita,ff.de eo per quem fact.erit.& in c.quoniam contra falsam,col.iij.versi.ibi citationes,extrà de proba.& in c.tua nos,col.penul.de coha. cleri.& mulie.Angel.consil.cc.in ciuitate,col.ij.cum concord.collectis à Recentioribus in rubr.ff.de in ius vocan.& Philip.Franc.in c.vt debitus,colum.iij.versicu.secunda conclusio,extrà de appel.& in c. cùm plures,colum.vltima,de offic.delega.lib.vj.Maria.Soci.in c.vltimo,colum.antepenulti. extrà de libel.oblatio.& Ioan.Franc.Bald.in tractatu præscriptio.in iij.parte vj.eiusdémque vltimæ partis principa.nume.47.& Fel.in c.ex tenore,col.iij.versicu.regula non præstat,de rescript.& in cap. illud,col.iij.versicu.dum subdit,de præscript.& Iason in l.licèt,colum.ij.C.de procura.& in §.pœnales,char.vltima.nu.130.Institu.de actio.Quibus etiam adde Matthæ.Afflic.decis.Neapo.ccclxvj. in pleno,ad fin. *de v.& vj.* *Citatio facta non obseruata forma statuti non ualet.* *Citatio inualida non interrumpit.*

4 ¶Sicuti nec etiam huiusmodi inualida citatio perpetuat iurisdictionem,gloss.vlti.in c.cùm plures, & ibi Ioan.Andre.paulò ante finem,& etiam Pet.Ancha.colum.vlti. versicu.quæro tertiò,& Dominic.colum.quoque vltima.& Philip.Franc.columna iij.versicu.tertiò tene menti,de offic.delega. lib.vj.per multa iura ibi allegata,cum concordan.adductis à Fel.in c.gratum,colum.j.versic.vtrùm actus nullus,& sequen.extrà de officio delegati.& Ioan.Lup.in repeti.c.per vestras,char.totius illius tituli.lxxxviij.colum.iij.versic.ad ista bene facit,cum multis sequen.de donatio.inter virum & vxor.Quibus adde Pet.Anch.consi.xvj.viso processu,col.ij.Nec similiter fit præuentio,siue præoccupatio iurisdictionis per citationem nullam,vt dicit Ioan.Andr.in d.c.cùm plures,& rursus in cap. proposuisti,per illum text.in verbo legitimè,& ibi quoque Panor.col.j.in v.notab.& Maria.Soci. etiam col.j.in iiij.notab.& iterum col.vj.versi.quintò quæro,de for.compe. *Citatio inualida non perpetuat iurisdictionem.* *Nec etiam facit præuentionem.*

5 ¶Altera ratio est,quia talis citatio generalis, etiamsi valeret(de quo Innoc.in c.consuluit,extrà de offic.deleg.Guil.à monte Laud.in c.j.col.iiij.in verbo,officialis,de foro compe.lib.vj.Cyn.in l.quoties,C.de fideicommis.Bald.in l.consentaneum,col.ij.versicu.quartò not.& ibi Sal.col.j.versicu.sed an sit,C.quomodo & quando iudex.D.à Rot.deci.cccxlij.retento,in nouis,& Albe.in l.j.post princ. ff.de in ius vocan.)non tamen interrumperet,vt notanter voluit Barto.in l.vlti.& ibi quoque Sal. colum.ij.in v.quæst.& Ange.non semel,C.de anna.exceptio.& Albe.in l.sicut,col.ij.C.de præscri. xxx.anno.& Guid.Pap.deci.Delphi.ccccxj.cùm quæritur,col.ij.versic.quod intelligo.& Iason qui alios allegat in d.l.vlti.in princip.col.ij.versicu.tertiò limita,ff.de eo per quem factum erit.& Ioan. Franc.Bald.in d.tracta.vbi supra proximè,nume.44.vbi ad hoc allegat bonum text.in clemen.ij.in fin.vt lit.penden.vbi citatio non inducit litispendentiam,nisi in ea talia sint expressa,quibus citatus possit plenè instrui,super quibus in iudicio conuenitur,& ibi quoque glos.vlti.Imol. colum.vlti.& Cardin.Floren.in iij.notab.& iterum in v.quæst.& alij quoque. Et faciunt notata per Petr.Bald. & Angel.in l.vlti.C.de duobus reis.Specul.titu.de citat.§.contra, versicu. item quòd in ea nulla causa.Ro.consilio ccclxix.circa primum,colum.ij.versicu.illam autem citationem.& Barb.consil. viij.clementissimi,col.pen.versi.multis videtur,lib.j.& tex.in l.aut qui aliter,§.si quis se denuntiauerit,ff.quod vi aut clam. *Citatio generalis an ualeat.* *An & ea interrumpat.* *Citatio generalis non inducit litispendentiam.*

6 ¶Sed Bald.id non admittit consi.ccxcix.proponitur quòd iam sicut,in fin.lib.ij.Nam speciale (inquit)est in citatione,vt ea generalis & indiscreta interrumpat præscriptionem:quia citans,id est citari faciens,videtur omne ius suum intentasse,per d.l.vlt.C.de anna.excep.& not.in l.si quis intentione,ff.de iudi.Verùm ex d.l.vlti.& ibi notatis à Barto.in fin.facilè intelliges,citationem omnino generalem,ita scilicèt factam,vt citatus veniat de iure responsurus,non sufficere ad interrumpendam præscriptionem,nec tamen omnino specialem requiri:id est,vt descendamus ad speciem nostri casus.Satis est,vt emptor citetur responsurus super oblatione retractus ei facta ab actore,& vt declarat nostra consuetudo,*en matiere de retraict,& sur reffuz d'argent*,etiam si non exprimatur speciatim,cuius rei & à quo emptæ:sed non sufficeret,si simpliciter citaretur responsurus petitionibus actoris,vt sæpe fit,etiamsi nostra consuetudo non exigeret eam formam.Quod autem dixi de specificatione rei,intellige,vt saltem generaliter res ipsa declaretur in oblatione retractus,vt dictum est suprà in j.§.huius titu.glo.xv.in verbo,*& les doibt declarer,quelque soit en general.* *An debeat esse omnino specifica.*

7 ¶SECVNDO INTELLIGE, quod dictum est,satis esse citationem fieri intra annum, etiam si dies illius extrà annum cederet:dummodò non tam longum tempus præstitueretur,vt consanguineus videatur illudere ac circumuenire consuetudinem.Id quod arbitrio iudicis relinquendum est,considerata qualitate personarum,negotij,& distantia locorum,argu.huius quod in simili not.Bald.in c.j.§.ad hæc,post princ.& ibi quoque Marti.Laud.& Card.Alex.tit.hîc finit.lex Corra.cum aliis concor.à me traditis supra eo.tit.§.j.in glo.ix.quæ est in verbo,*dedans l'an*,num.23. nec tamen intelligas.& seq.Súntque priuatæ in hanc rem quorundam locorum consuetudines.Nam *Quid,si longũ tempus præstituat post annum.*

Consuetudines de eare. Victriaci,cap.consuetudinum eius loci,cxxvj.satis est,citationem fieri intra annũ,etiamsi dies extra id tempus cedat,modò tempus citationis non excedat xl.dies. Idémque apud Engolismenses: nisi quòd octo dies tantùm huic rei statuuntur. Ad id autem,quod dictum est de non longo tempore, facit l.ij.in fin.prin.ff.de custo.reor.& ibi multæ concord.in glo.

8 ¶QVID AVTEM, si consanguineus,qui emptorem citari fecit,ad iudicium non adfuit,id est, non comparuit,non venit ad diem constitutum in citatione,qui fortè extra annum est:aut etiam intra ipsum,sed interim antequàm faciat iterum citari emptorem in causa retractus, annus labitur: an posteà admittetur,volens prosequi retractum post annum ipsum,tanquam scilicet ea prima citatio interruperit præscriptionem. Et certè non audiendus est. Neque enim aliter citatio interrumpit, quàm si actor,qui citari fecit,compareat:eo autem non comparente circunducitur edictum,perindéque habetur,acsi nulla citatio interuenisset,l.& post edictum,ff. de iudici.& c.j.de dol.& contu. lib.vj.Ideóque non interrumpitur præscriptio,vt expresse dicit Bald.in d.l.& post edictum,in vtraque lect.id quod etiam dicit notatu dignum,& rursum in l.vlti.in princ.& ibi quoque Alex.col.iiij. versic.& quid si facta.Soci.col.iij.versi.secundò limita,& Ias.col.ij.versi.eiusdem initij,ff.de eo per quem fac.erit.& idem Bald.in l.j.ff.de in ius vocan.& in l.more,in fi.ff.de iurisdict.om.iudic.& in c.consuluit,col.ij.versi.pone quòd aliquis,extrà de offic.deleg.& in addi.Specul.titu.de citatio.col. vlti.Alexand.& Iason in rub.ff.de in ius vocan.Idem Alci.in addi.Bart.in l.cùm notissimi,in princ. de præscrip.xxx.vel xl.anno.Lanfran.in tracta.de arbit.parte vij.quæsti.xxxij.& Philip. Franc.qui id dicit singu.& menti tenendum in c.vt debitus,col.iij.versi.tertia conclusio,extrà de appel.Fel. in d.c.illud,col.iij.versic.prima est quòd licet,& iterum colum.penult.versi.prima conclusio ibi,& è conuerso,de præscrip.Iason in §.pœnales,numero 130.qui est col.penul.Insti.de act.& Matthæ. Afflict.in rub.consti.Siciliæ xcv.quæ est de exordiis præparatoriis iudiciorum,colum.ij.& d.decis. ccclxvj.in pleno,colum.vlti.numero 14.& Hippo.Marsi.singu.ccxcj.præscriptio.& Franc.Balb.in tracta. præscriptio.in iij.parte vj.eiusdémque vlti.partis princip.char.51.numero 43.& ante hos Guil.Cu.quem propè omnes citant in l.sicut,C.de præscri.xxx.vel xl.anno.Nam & aliâs videmus, quòd contumax non potest allegare pendentiam litis,tanquam scilicet,quantùm ad eum,nihil pendeat,qui non comparuit.Bartolus in l.vbi cœptum,ff.de iudi.& in l.quamuis,ff.de damo infecto, & in l.sepulcri,ff.de sepulc.viol. Alexander in l.de die,§.vltimo,circa medium,ff.qui satisdare coguntur.& Franciscus Ripa.in l.ij.columna secunda,numero octauo,ff.de re iudica.Hippo. Marsi. singu.ccxxxix.contumax.

An citatio ex qua consanguineus non comparuit die ab illo ipso dicta, interrumpat.

Contumax nõ potest allegare litispendentiã.

9 ¶SED AN HOC CASV poterit iudex aliquod temporis spatium expectare consanguineum,qui non adfuit ad iudicium die ei dicta,id est,ad quam citatus fuit. Quod videtur,saltem in tres,aut quatuor plus minúsve dies,per l.& si post tres,ff.si quis cautio.Aut ad minimum in diem crastinum,secundùm dictum c.consuluit,de officio deleg.Neque enim magnum damnum est in mora modici temporis,l.si debitori,ff.de iudic.nihílque ex obligatione mora paucorum dierum minuit,l.si in lege,§.colonus,ff.loca.Ex quo not.glo. paruam moram non æstimari:& allegat alios multos text.concordantes.Quibus adde & l.si ab hostibus,§.vlt.ff.ex quibus causis maio.& leg.j.§. qui præsens,ff.de verbo.oblig.& l.continuus,in principio.eodem titulo,& l.duos,§.duo,ff.de duobus reis,& l.cùm antiquitas,C.de testamen.& l.plerique,ff.de ritu nuptia.& l.non dubium,C.de repudi.& c.potuit,extrà de loca.Ideóque Albericus in l.j.C.de verbo.signifi.dicit per quædam ex dictis iuribus,quòd parua mora,mora non est.

An iudex possit expectare consanguineũ, qui non comparuit.

Parua mora.

10 ¶Verùm Bald.consilio cclxviij.factum tale est,ad instantiam,post medium,lib.j.dicit id quod diximus,iudicem posse paucis diebus expectare eum,qui non comparuit,procedere in citato,non etiam in citante,per l.vt vitem,quæ est vlti.§.vlt.& ibi not.per Dy.& Bart.ff.quod vi aut clam.ibi enim, vt dicit ipse Bald.protestans obtinet vicem citantis,& quia etiam(vt & ipse subdit)citans iam consensit in termino præfixo,quem ipsemet apposuit:ideò non debet ei prorogari,c.oblatæ,extrà de appel.Et id satis videtur voluisse idem Bald.in l.si ea,colum.vlti.versicu.vltimò not.C.qui accusa. non poss.& Innoc.in d.c.cõsuluit,per l.& post peremptorium,ff.de iudic.Et hæc est pulchra atque notanda limitatio ad dict.cap.consuluit,quam addes ad alias inibi appositas à Fel.qui huius minimè meminit.

Actor an expectandus.

11 ¶Porrò ipse Bald.in c.j.col.iij.versic.dubitatur,si citatus,extrà de iudi.in ij.lect.quærit,nunquid citatus teneatur expectare aduersarium,saltem per diem vel horam.& videtur(inquit)quòd non,per d.l.vt vitem,§.vlt.& ibi Dy.& Bart.Subdit autem in contrarium videri,quòd si æquitas moueat iudicem,id debet decernere,vt expectetur citator:nam id potest facere è contrariò,vt scilicet citator expectet citatum d.c.consuluit,Ergo & hic idem facere potest: quia æqualitas debet seruari in iudicio,l.vlt.C.de fruct.& lit.expen. Tandem concludit,id esse in arbitrio iudicis,quia contingere potuit,vt citans fuerit impeditus,l.iij.§.si ad diem,ff.de re mili.qui tamen tex.non de hac re loquitur,sed de eo,qui ad diem commeatus non venit,vt pro emansore aut desertore habeatur,nisi fortè casibus quibusdam detentus sit,propter quos venia dignus esse videatur.Ibi enim agitur de pœnæ excusatione in nullius præiudicium.Super quo etiam vide eundem Bald.in d.c.consuluit, colum.ij. versiculo quæro,pone quòd aliquis,aliter eum text.in d.l.vt vitem,§.j.intelligentem.Nam & expressè

De eadem re.

presſè Panor.in d.c.consuluit,colum.ij.verſiculo in glo.ij.ibi,expreſsè tenet,& ibi poſt eum Philip. Dec.col.iiij.verſ.in glo.ij.idem c.habere locum & in actore,per eum tex.in verbo,& earum altera.

12 ¶Cæterùm illam priorem Baldi ſententiam hac ratione potes confirmare,quòd actor non tam facilè poteſt moram purgare,quàm reus : vt videre licèt ex eodem Bald.in d.l.& ſi poſt tres,col.iij. verſiculo ſed contra iſtud.& iterum verſicu.opponitur quòd non ſit poſsibile,ff.ſi quis cau.& Bart. in l.hæc conditio,la ij.in fin.ff.de condit.& demonſtra.& in l.ſi inſulam,colum.vlti.in ix.quæſtio. ff.de verbo.obliga.Cuius optima ratio eſt.Nam maior etiam eſt contumacia actoris,quàm rei.cap. cauſam,extrà de dolo & contuma.iuncta gloſſ.magna in verſicu.præterea dicitur hîc.& c.vlt.extrà de eo qui mit.in poſſeſ.& cap.j.& ibi gloſ.j.de dol.& contum.libr.vj.& cap.j.iiij. quæſtio.iiij.D. Rota deci. xlviij. valet citatio, in nouis.& deci.ccclxxxiiij.fuit dubitatum,paulò ante medium, etiam in nouis. & deci.cccclvij.not.cle.in antiquis.& Baldus in d.l.ſi ea,colum.vlti. verſicu.& not. C.qui accuſa.non poſſ.& in l.cùm mulier,colum.vj.verſicu.videamus igitur,ff.ſolut.matrimo.per text.in l.ſi & per emptorem,in princip.ff.de actio.emp.& Steph.Bertrand.conſi.cclxvij.ſi pactum, numero 6.lib.iij.

Actor non tam facilè purgat moram.

Actoris maior contumacia.

13 ¶Et illud quidem certum eſt,quòd ſi conſuetudo certum tempus præfiniuit, ſicuti Victriacenſis ad xl.dies, & Angoliſmenſis ad octo,vt ſuprà diximus,& citans id integrum tempus conſuetudinis in citatione appoſuit,non poterit iudex in præiudicium conſuetudinis & citati,cui ex lapſu eius temporis ius excludendi quæritur,id tempus prorogare,per id quod not.& pulchrè ſcribit Pan.in c. ſæpe contingit,col.iiij.verſi.in ea glo.ibi iudex,extrà de appel.limitans d.c.conſuluit,vt non procedat, cùm ius eſt quæſitum parti,vt ſi per contumaciam in tempore,appellatio ſit deſerta,per gloſſ.ibi,in verbo,procuratore.quod bene notandum monet.& ſequitur Alexan.in d.l.ſi finita,§.Iulianus,col. xvij.verſi.limita etiam dictum.ff.de dam.infe.& Fel.in d.c.conſuluit,col.ij.verſi.ſecũdò limita,per not.in l.cùm ſtipulatus.ff.de verb.obli.De quo tamen vide Philip.Franc.Peru.in d.c.ſæpe,col.viij. verſi.in eadem gl.ibi,facere,de appel.& in c.perſonas,col.pen.verſi.tertiò quæritur,eo.tit.& Geor. Nat.in repe.cle.ſæpe,in prin.col.xlij.verſ.ſecunda fuit opin.& conſi.ſeq.verſi.tu ſequere eãdem,& iterum verſi.non etiam obſtat,quòd iudex.& Phil.Dec.in d.c.conſuluit,col.iij.verſi.item limitatur tex.hîc,niſi elapſa:vbi aduerſus hãc ſententiã quædã veluti tela iniiciũt,vti apud eos videre poteris.

Cõſuetudines.

Iudex an poſſit expectare in præiudiciũ partis, cui eſt ius quæſitum.

14 ¶Sed pro ea facit tex.in l.adulter,C.de adulte.vbi præſcriptiones temporis datæ reis auferri non debent.ex quo & illud fit,quòd nec tempus proſequendæ appellationis,nec petendæ in integrum reſtitutionis poteſt à iudice prorogari,l.nemo,C.de tempor. appellationum,gloſ.in c.cùm ſit Romana, in verbo,reciſus,de appellatio.Nec tempus ſtatutum ad probandam exceptionem excommunicationis,etiam ex cauſa,gloſ.in c.pia,§.ſi quis igitur,in verbo,octo dierum,& ibi domini.col. vlti.de exc.lib.vj.Nec regulariter aliud quoduis tempus à Iure ſine miniſterio iudicis ſtatutum,vt per Iac. Are.& Cy.in l.j.C.de dila.& in auth.qui ſemel,C.quomo.& quand.iud. Dy.in c.indultum,col.iiij. de reg.iur.lib.vj.Bal.in auth.iubemus,col.ij.verſi.veritas eſt,C.de iud.Alb.in l.ſiue pars,C.de dila. & in l.Senatus,§.vlt.ff.ad S.C.Turpil.& in l.ij.§.j.ff.de iur.delib.& in l.vlti.col.vlti.ff.de fer.& in l.ij.col.j.& ibi quoque Imol.Raph.Co.qui hanc opin.dicit eſſe communem,ff.de re iudic.cum aliis multis concor.illic adductis à Iaſ.qui & eam ſequitur,& latè confirmat.Et faciunt etiam ſcripta à Cæpol.cauſa.crimi.conſi.lxiiij.primum dubium,col.iij.verſi.quinimo ſi iudex,& quæ diximus ſuprà,§.j.in glo.x.in verbo,*dedans l'an*,nu.31.præſertim,& ſeq.At ſi nondum eſſet tranſactum tempus retractus,aut tempus à ſtatuto citationi præſtitutum,res poſſet eſſe quadantenus dubia.Nec hîc tamen aliter iudicium meum interponam.

Iudex quæ tẽpora prorogare non poteſt.

15 ¶ILLVD QVOQVE quæſierim, Conſanguineus intra annum venditionis citari fecit emptorem in cauſa retractus:poſteà verò huic citationi renuntiat : deinde eo anno venditionis tranſacto,ſed intra annum ab illa citatione,cui renuntiauerat,iterum facit citari emptorem proceſſurum in ea cauſa retractus:emptor negat eum admittendum,quòd tempus anni retractus lapſum ſit.Conſanguineus autem replicat,intra illud tempus citationem fuiſſe factam,quæ interrupit id tempus in alium annum,iuxta ea quæ diximus ſuprà eo.tit.§.j.glo.x.in verbo,*dedans l'an*,numero 72. decimotertiò quæro.Quis iuſtius induit arma? Ego cenſeo,conſanguineum non eſſe audiendum.Neque enim ea citatio,cui renuntiatum eſt,interrupit præſcriptionem,ex ſententia Bald.in l.nam & ſi,per eum tex.in §.j.ff.de inoffi.teſta.

Citatio, cui renuntiatum eſt, an interrũpat.

16 ¶SED ET ILLVD POSTREMO loco animaduertendum eſt,vt cùm conſanguineus citari facit emptorem in cauſa retractus,ei (ſi petat) exemplum citationis relinquere faciat:alioqui enim emptor non tenetur comparere,vt ſcribit Specu.titu.de citatio.§.iam de citatione, verſic. hoc autem facto,per c.quoniam contra falſam,& c.vlt.extrà de proba.& Nicol.Mil.in ſuo repertorio, in verbo,copia,verſi.vlt.vbi in id dicit eſſe meliorem tex.in cle.cauſam,in fi.de elect. Et idem fortè ſi non petatur,ob nouam Franciſci regis noſtri conſtitutionem,c.xxij.qua iubetur huiuſmodi exemplum citationis relinqui citato,aut eius familiæ vel oſtio,etiam ſi non petatur.Ideò ſi emptor citatus non compareat, & interim annus retractus tranſeat,periculum eſt,ne poſteà non admittatur conſanguineus, cùm citatio debitè facta non fuerit, iuxta ea,quæ diximus ſuprà nume.3.& ſequen. Ad illud autem,quod in ea conſtitutione dicitur,id exemplum dari debere ſumptibus actoris,qui

Cõſanguineus exemplum citationis emptori relinquat,ſi petat.

Atque etiam, ſi non petat.

ſcilicet in ius reum vocat,vt id obiter dixerim,vide glo.& Doct. id d.cle.cauſam,& quod in ſimili tractatur ab Alberi.in l.deſertorem,§.ſi præſidis,poſt Oldr.ibi.ff.de re milit.& Guid.Pap.deci. Delph.cxvj.actor,in fin.& aliis pleriſque à me citatis ſuprà,§.j.in glo.x.in verbo,*dedans l'an*, nume. 104.cuius autem.

FORMEL EN CAUSE DE RETRAICT, & ſur reffuz d'argent. GLO. III.

1 *Si in citatione non fuerit obſeruata forma hìc tradita,cadit conſanguineus retractu.*

CVM CONSVETVDO hanc formam huic citationi præſcripſerit,neceſſe eſt eam obſeruari:quandoquidem non obſeruata forma citationis à ſtatuto tradita,ea prorſus inutilis eſt.Bald.in l.j.in lect.antiqua,& ibi Soci.in iiij. not.ff.ne quis eum,& idem Bald.in l.non ſunt liberi,in j.lec.ff.de ſtat.hom.& in l.ceſſante,col.vlt.verſic.ſed nunquid hoc ſit verum,C.quomo.& quan.iud. & in c.vlt.verſic.item not.quòd duo,extrà de fer.& conſil.ccxiij.vt apparet,in fin.lib.iiij. Ange.conſi.clxxxvj.repetito conſi.ccxvj.viſis igitur,col.j.in fi. Pet. Ancha.conſi.xcvij.in quæſtione,colum.vlti.Imo.conſi.item xcvij.in cauſa quæ vertitur,col.iij.verſ. circa tertium.& conſi.cx.ſimili initio,in j.dubio,& conſi.cxx.viſo proceſſu inquiſitionis,in vj.eodémque vlti.dubio,vbi & alios in id citat.Alexan.conſi.cxxxvij.in cauſa,col.iij.verſic.peccat & in alio,& ſeq.lib.ij.Soc. conſil.lix.viſo elegantiſsimo,col.ij.verſicu.ſit ergo,lib.j.& Guid.Pap.conſi. cxix.ex proceſſu,col.iij.verſi.ex quibus.Ideóque caue,ne & hanc formam prætermittas,niſi retractu excludi velis,tametſi leue nonnullis id eſſe videatur:quòd & iam te ſuprà admonuimus in prin. huius §.Nam & aliàs modus formáque citandi à ſtatuto præſcribi poteſt,ſecundum Bal.in l.j.col.ij. verſic.modus autem.C.quomodo & quando iud.& Alex.in addi.Barto.in l.inter accuſatorem,ff.de publi.iudi.vbi citat alios concord.

PAR COMMISSION, GLO. IIII.

1 *Nũtius an poſſit citare ſine mandato iudicis.*

HIC OMNINO vide,ad huius ſcilicet loci interpretationem,quæ latiſsimè dicemus infrà,titu.*de l'office des ſergens*,qui eſt omnium huius volu.titu. xxviij.§.j.in gloſſ.j. vbi locus eſt huius rei domeſticus & peculiaris.Ibi enim inter alia multa videbis,an & quando & quis nuntius poſsit citare ſine mandato iudicis,& an ei credatur dicenti ſe citaſſe,aut aliud quippiam feciſſe ex mandato iudicis.De quo etiam aliquid dicemus infrà in eodem §.in gl.ix.quæ eſt in verbo,*deux recors*,nume.20.hinc denique procedit.

LE IUGE QUI EN PEULT CONGNOISTRE. GLOS. V.

1 *Quis iudex in retractu adeũdus ſit,domicilij emptoris, an rerum. Cuiuſmodi eſt actio competens ad retractum, uide iij. vj.viij.*

SED QVIS EST IS IVDEX? an domicilij ipſius emptoris?an verò rei venditæ,quam vult retrahere conſanguineus?Chaſſe.in conſuetudines Burgundiæ hoc eod.titu.*des retraictz*,§.j.in verbo,*le peult rachepter*,multis nititur probare, actionem,quam conſanguineus habet ad huiuſmodi retractum ex conſuetudine,perſonalem eſſe:igitur iudicem loci,in quo res vendita ſita eſt, non eſſe adeundum,ſed iudicem emptoris,qui in ius vocatur.Cuius & tu ſententiam confirma,quoniam in merè perſonali actione reus conueniri non poteſt in loco rerum,de quibus agitur,ſed in loco ſui domicilij,vt not.gloſſ.in l.forma,§.ſi verò quis agrum,& ibi Bart.ff.de cenſib.& idem Bart.& alij in l.vlti.C.vbi in rem actio.Bald.in l.vlti.paulò ante medium,C.de præſcrip.long.temp.Ro.conſi.cxcvij.Franc.in princip.vbi id dicit probari in l. quod legatur,ff.de iud.& Iaſ.conſi.viij.reiectis,col.j.lib.j.

2 *In diſtractu forum rei ſequimur.*

¶Et hac quoque ratione,quòd cùm agitur ad diſtractum,forum rei ſequi debemus,l.ij.& ibi gloſ. & Doct.C.vbi,& apud quem.& voluit Signo.conſi.clxij.factum ſic ſe habet,duo quorum,vbi dicit not.tex.in d.l.ij.& Sal.in l.j.col.iij.C.de Sum.Trin.Ang.in §.ad hæc,in Auth.vt ſponſa.largi.& Doct.vbique.& facit.l.ſi ſuſpecta,§.vlt.ff.de inoffi.teſta.Qua etiam ratione D.Ferronus, meritiſſimus regis conſiliarius,in conſuetudines Burdig.§.j.illam eãdem ſententiam in cauſa retractus ſecutus eſt.Non enim dubium(inquit)quin ad diſtractum agat,qui ad retractum venit.Quibus adde Ciro.Ruin.Doctorem certè præſtantiſsimum,conſi.lxxvj.circa caſum,col.iij.nume.9.lib.j.vbi & ipſe tenet hanc actionem ex ſimili ſtatuto deſcendentem,eſſe perſonalem,propterеáque tertium poſſeſſorem,cui ſcilicet emptor vendiderat,ea non teneri.

3 ¶Verùm Io.Fab.quem & ipſe Chaſſe.allegat,ſed ad aliud quidpiã,in §.ex iure ſcripto.col.iij.verſi. circa quartum,Inſti.de iur.natur.gen. & ciui.nuncupatim loquens de hac conſuetudine retractus proximitatis,dicit ex ea poſſe agi actione reali,vel cõfeſſoria,ſi ſit ius incorporale.Nam & vt idem quoque dicit in l.ij.in iiij.capite,C.quæ ſit longa conſuet.ſi conſuetudo tribuit ius in re,agitur actione reali.Hæc autem noſtra conſuetudo & alia quæuis huius regni ius in re ſatis tribuere videtur,

cùm

cùm præbeat actionem aduersus quoscunque rem detinentes. Ex quo consentaneum fit, vt etiam iudex rei, quæ petitur, adiri posit, vt in cæteris actionibus realibus, per l. vlt. C. vbi in rem act. & in l. j. C. vbi de hæred. agi opor.

4 ¶Et huic sententiæ concinit, quod à Pau. cast. responsum est, consi. cccxxxv. laudatio & inuestitura, in vltimo dubio, lib. j. quòd pro iure prælationis competente domino aut eius cessionario, quod est ius incorporale, competit aduersus venditorem actio confessoria, vel quasi, §. æquè si agat, Instit. de actio. & quod not. Inno. in c. inter quatuor, de maiori. & obedi. quæ quidem actio competit contra quencunque detentatorem & turbatorem eius iuris, l. si quis diuturno, ff. si seruit. vendi. & not. per Cy. in rub. de vsufruct. Hæc propè Pau. quæ admodum notanda sunt: quia id ius laudimiorum, aut retentionis restituto pretio, magnam habet cognationem cum hoc iure retractus, & sæpisimè à nostra consuetudine coniunguntur, vt infrà, §. xxj. & seq. & §. xxxiij. & alibi sæpe. Nam & illud ius retentionis domini, vocatur etiam apud Gallos Retractus feudalis. *Ad laudimia quæ actio competat.*

5 ¶Sed & ipse Ioan. Fab. (vt ad eum redeamus) in l. j. col. vj. in paruis, versic. in tertio casu, C. de Sum. Trini. dicit, quòd hæc consuetudo concernit rem, & attendi debet consuetudo loci, in quo res ipsa, quæ vendita est, & ex retractu petitur, sita est, l. Titium, §. tutor, qui est vlti. ff. de admini. tut. & aliis ll. ibi allegatis. De qua re etiam diximus suprà in §. huius titu. j. in gloss. j. in prin. sed & hîc repetere volui, quoniam præbeat maximum argumentum, iudicem quoque eius loci esse adeũdum. Id quod etiam expresè statuitur apud Borbonienses, c. consuetudinum eius loci ccccxxvij. Cenomanenses, cap. cccxcij. vbi plus dicitur, omnes propinquos iudices rerum, si sint in diuersis iurisdictionibus, esse adeundos, vel superiorem, omnium ipsarum rerum capacem. Et idem quoque apud Andegauenses, cap. ccclxxxij. *Cõsuetudo retractus realis.* *Cõsuetudines.*

6 ¶Porrò Cæpolla bis scripsit actionem, quæ ex hoc statuto retractus datur, esse personalem in rem scriptam, videlicet primùm consi. causarum ciuilium xliij. clarisime, col. ij. versi. secundò principaliter. & iterum consi. lxv. quòd dominus Hieronymus, versic. primùm quia actio. Et id quidem verisimum est: neque enim competit merè personalis, vt dicit priore loco, cùm nullus contractus, vel quasi, interuenerit inter emptorem & consanguineum, ex quo oriri posit actio personalis, iuxta §. j. & ibi not. Instit. de actio. Neque (vt hoc illi addam) si esset merè personalis, sequeretur rem, & tertium possessorem, scilicet singularem successorem ipsius emptoris: quod tamen facit, vt cauetur infrà eodem, §. xij. & §. xxvij. & in omnibus propè Galliæ consuetudinibus. Nam personalis actio ita vocatur, quòd personam ipsam obligatam sequitur, nõ rem, siue singularem successorem, l. eum cui, C. de actio. & oblig. & l. cogi, §. vnde quæritur, ff. ad Treb. & l. vlt. C. de hæred. acti. & l. cum fundo, & ibi Bald. ff. de seruit. rustico. præd. & l. j. C. de condi. indeb. cum si. *Actio retractus in rẽ scripta, uide viij.* *Actio merè personalis non sequitur rẽ aut tertium possessorem.*

7 ¶Id quod procedit, etiamsi obligatio principalis sit contracta, habito respectu ad rem transeuntem in personam singularis successoris, l. quædam, §. nihil interest, & ibi Iason, col. ij. versicu. quartò tu pondera, ff. de eden. & l. cùm hæreditas ex causa, & l. si hæres institutus, §. vlt. ff. ad Treb. & l. vlt. §. j. ff. de contrahen. empt. Ro. Fran. Are. & alij Recentiores, contra Ang. in l. quæ neptis, quæ est pen. ff. de acqui. hære. & idem Rom. consi. ccccxvij. in proposito casu, col. ij. Pau. Cast. consi. cccxxix. visis & consideratis, col. ij. versi. nec etiam transit, lib. j. Fran. Are. consi. xxv. viso themate, col. ij. & consi. lxx. in causa, col. j. Ias. in d. l. j. §. hæres præcepto, col. j. versi. extendo istam regulam. & consi. cxxviij. videretur in præsenti, col. ij. versi. tertiò vltra dominum, lib. iiij. & consi. cxlix. in quæstione, col. vlti. eodem lib. iiij. Et bene facit, quod tradit glo. in l. j. §. opus. ff. de ali. iud. mutan. cau. fac. & Bar. in l. vlt. ff. de no. ope. nuntia. *Etiamsi obligatio sit contracta, habito respectu ad rem, uide infrà xiiij.*

8 ¶Igitur licèt hæc actio sit quodam modo personalis, videlicet condictio ex statuto, l. j. cum ibi not. ff. de condict. ex leg. vt sunt cæteræ condictiones, l. actionum, in princ. ff. de act. & oblig. & §. appellamus, Insti. de actio. non tamen merè personalis est, sed in rem scripta, cùm sequatur possessorem, l. iij. §. j. cum glo. in verbo, est autem personalis, & ibi omnes, ff. ad exhib. & l. vlt. & ibi Bart. & alij, ff. de no. ope. nunti. & l. si tertius, §. si priusquam, & ibi glo. & idem Bart. & alij. ff. de aqua plu. arcẽ. & l. emptor, & l. post venditionem, eo. tit. & l. metum, §. vlt. & iterum, l. si cum exceptione, §. in hac, rursúmque l. si ipsa, ff. quod met. cau. Bar. Bald. Ange. & alij, in l. si vi, quæ est iij. C. eod. titu. vbi optimè declarant post glo. ibi, vnde nascitur huiusmodi actio personalis in rem scripta, quæ datur contra tertium possessorem. Alber. post Pet. loquens de quadam condictione ex lege vlt. C. vnde vi. in ea ipsa l. col. ij. versicu. item quærit: vt ex hoc intelligas, non omnem condictionem ex lege vel statuto esse merè personalem. Idem Alber. loquens de interdictis, in l. j. §. illud tenendum, ff. quor. leg. & Bald. in d. l. si cum exceptione, §. aliquando, in ij. lect. ff. quod met. cau. & in c. j. col. j. versiculo sed contra hoc, titu. de controuer. inter domi. & empto. feud. vbi loquitur in casu huius nostri simili. & Sal. in l. exhibitionis, in princip. C. ad exhib. vbi dicit, actiones personales in rem scriptas dici, quòd comitentur possessorem. & Franc. Aret. in l. iiij. §. Cato, colum. vij. versiculo tu adde quòd eandem, ff. de verbo. obliga. Caro. Rui. consil. lxxvj. colum. iiij. numero 10. lib. j. & Stepha. Bertrand. consilio xxxij. pretij, colum. ij. numero 8. lib. ij. & consi. lxxxix. datio, ante fin. eod. libr. ij. & ipsemet Chasse. nuncupatim loquens de hoc nostro casu in d. titu. *des retraictz*, §. xj in gloss. vlti. versiculo sed qua actione. Nam & videmus & in aliis quoque casibus condictionem ex lege vel statuto esse in rem *Actio in rem scripta, sequitur rẽ & possessorem.*

ſcriptam,vt in l.ij.& ibi glo.& Doct.C.de debi.ciuit.lib.xj.& Pet.Ferra.titu.de actio.in rem pro re emphy.col.v.in paruis,verſi.item eſt notandum quòd in caſu.

Deciſio principalis quæſtionis.

Actio realis & in loco rerum,& domicilij rei intentari poteſt.

Similiter actio in rem ſcripta.

Et actio quoque mixta.

Interdicta etiam utrobiq; intentari poſſunt.

Conſuetudo.

9 ¶Ex quo illud confeſtim ſequitur,quòd vterque iudex adiri poteſt,& rei venditæ,& emptoris,qui conuenitur,prout actor elegerit,ex ſententia Innoc.& Bald.qui dicit perpetuò menti tenendum,in c.dilectus,le ij.extrà de reſcript.& eiuſdem Bald.in d.l.vlti.col.j.verſi.nota bene,& ibi etiam Ang.col.j.in eodem verſicu.C.de præſcript.long.tempo.qui dicunt,quòd ſicut in actione reali poteſt conueniri reus in foro ſuo,& rei,de qua agitur,vbi actor maluerit,(per d.l.vlt.& ibi gloſſ.& Docto.C.vbi in rem actio,& l.j.C.vbi de hære.agi.& d.l.cùm in longi,& glo.& Docto.in c.vlt.de for.comp.Bald.in c.quia nonnulli,col.ij.verſi.quæro quid in pluribus,extrà de reſcrip.Alber.in rub.ff.de muner.& honorib.nume.36.Paul.Eleaz.in clemen.j.& ibi Card.Flo.in princi.in xxxvij.eadémque vltima quæſtio.de reb.eccleſi.non alie.Archi.in Summa.iij.q.vj.cum ſimi.adductis à Maria.Soci.in c.ſanè,col.vij.in xij.declaratione,extrà de foro competen.)ita & in actione in rem ſcripta,c.ex parte,eod.titu.vbi & ipſe Inno.ſtatim poſt principium,idem tradit,& poſt eum Hoſti.& cæteri,& Ro.d.conſi.cxcvij.in princip.vbi loquitur de actione mixta:vti etiam facit Spe.titu.de citat.§.ij.verſi.& not.quòd ſi actio.& Bar.in d.l.vlt.C.vbi in rem actio.& Bald.in l.j.in fin.C.de peti.hære.Quod eò volui dicere,ne quis cauſetur eſſe diſcrimen inter actionem in rem ſcriptam,& mixtam,vt pleriſq; placuit,& videre licet ex ſcriptis à Dy.in §.j.& ibi Ioan.Fab.& Iaſon in verſicu.omnium,Inſti.de actio.& eodem Dy.& Alberi.in l.ſi tertius,§.ſi quis prius,ff.de aqua plu.arcen.& Nico.Neapo.& Iaſon.in §.quædam,eod.titu.Alber.Alex.& Iaſon in rub.ſi cert.petat.& probatur in l.actionis,§.mixtæ,ff.de actio.& oblig.ex quibus præſertim Dyn.& Alber.in d.§.ſi quis prius,intelliges & has actiones mixtas,magis reales eſſe , quàm in rem ſcriptas. Et de interdictis,quæ in rem ſcripta ſunt,l.j.§.interdicta,ff.de interdict.vt in eis vterque iudex etiam adiri poſſit.probant duo tex.ſimul iuncti in l.j.C.vbi de poſſeſ.agat.& in l.ij.& ibi glo.& Bal.C.de interdict.& voluit etiam Alber.in l.j.numero 13.ff.eod.titu.Et hanc opini. in caſu noſtri retractus,ſecuta eſt conſuetudo Borbonienſis,cap.ccccxxvij.

Actio item hypothecaria.

10 ¶Et in ſimili videmus,quòd actio hypothecaria,cùm nõ ſit etiam(vt multis placet)merè realis,plus tamen inhærens rei,quàm perſonæ,vt per glo.in l.ſi tibi decem,§.de pignore,ff.de pactis, intentari poteſt & in loco rei hypothecatæ,& in loco domicilij defenſoris,vt voluit glo.notab.in §.j.in verbo hypotheca,in Authen.vt omnes obe.iudi.quam ſequitur Bal.in l.cùm ex cauſa,quæ eſt ij.C.mandati,vbi eam dicit eſſe not.eámq; ſe allegare ſolitum.& in l.duumuirum,in fi.C.de Decurio.lib.x.& in c.nonnulli,col.vlt.verſi.an hypothecaria,extrà de reſcrip.vbi eam glo.dicit ſing.& limitat,vt ibi per eum.& Maria.Soci.in d.c.ſanè,col.iiij.in vij.declaratione,de for.cõpe. Quanquàm ſunt,ne id prætermittam,qui eam dicunt eſſe ſimpliciter realem,vt per gl.in §.hæres,Inſti.de oblig.quæ ex quaſi cont.naſcun.Bar.& pleroſque omnes,in d.§.de pignore,& in l.debitor,in prin.ff.ad Treb.& Bal.in l.j.C.ſi vnus ex pluribus,& conſi.cccclxxxv.ſtatuto ciuitatis Cumarum,poſt medium,lib.j.& conſi.cclvj.viſa petitione,lib.v.& inter conſi.illius,Chriſto.Caſtel.& alios in addi.conſ.cccclxxvij.recolo me,eo.lib.v.& Fran.Are.qui eam glo.in d.§.hæres,dicit notab.in l.iiij.§.Cato,col.vij.verſi.ſed iſta ratio,ff.de verb.oblig.& latè per Iaſ.poſt alios,in d.§.item Seruiana,nu.119.& ſeq.vt omnino dubium non ſit,quin intentari poſſit coram iudice rei controuerſæ:vt præter illos voluit Specul.poſt Vbert.idem quoque dicens de actione mixta,in titulo de compe.iudi.ad §.j.verſi.ſeptimo.

De eadem re.

11 ¶De quo non admodum laboro,tum quia huc non multùm pertinet,tum quia quamuis eſſet merè realis,tamen haud dubiè quis ea poſſet conueniri in loco domicilij,per d.l.vlti.C.vbi in rem actio.Et vide etiam Inno.in c.poſtulaſti,in fi.& ibi quoque Ioan.And.poſt medium,& Panor.de fo.compe.qui faciunt differentiam inter actionem hypothecariam & pignoratitiam.illam enim poſſe intentari coram iudice rei,de qua agitur,quia in rem eſt:hanc autem minimè,quia perſonalis eſt,c.cùm contra,extrà de pigno.Et Inno.in hoc vlt.dicto ſequuntur Bal.& Ang.in d.l.vlt.C.de præſcrip.longi tempo.De quo etiam vide Colle.in c.forus,nu.51.extrà de verbo.ſigni.& ipſum Bal.in j.c.ad fin.tit.de feud.dat.in vi.leg.commiſ.& Sal.in l.pignoris,C.de pigno.

Prælati regni Franciæ nõ cognoſcunt de actione hypothecaria.

12 ¶Sed nec interim tamen omittendum,quod tradit Io.Fab.in d.§.item Seruiana,col.ix.verſic.& facit quòd Prælati,Inſti.de actio.Prælatos regni Franciæ,quibus eſt interdicta cognitio actionũ realium,nõ poſſe cognoſcere de hypothecaria.Quod & idem poſt eum dicit Ben.in repe.c.Raynutius,in verbo,& vxorẽ nomine Adelaſiã,nu.324.& iterũ 340.& ſeq.de teſta.& tradit Io.Gallus in ſuis areſtis,q.cxij.cap.eiuſdẽ ij.fuiſſe à Senatu Pariſienſi pronuntiatũ,extraneũ poſſe conueniri actione hypothecaria coram iudice rerum.Et eſt aliud quoque areſtum inter ea,quæ collegit Aufrerius,aut quiſquis is fuit,nu.66.Et id quoque de iure procedere reſpondit Pet.Anch.cõſi.cxl.primum dubium,col.vlt.verſi.vlterius aduertendum.Sed neſcio,quomodo incogitantes huc proceſsimus,propemodum extra chorum ſaltantes.

An diſtinguendũ ſit in prim. quæſt.utrũ re=

13 ¶Quid tamen,ſi illud denique dicemus huiuſmodi actionem,quæ ex hoc ſtatuto retractus competit,merè perſonalem eſſe,cùm intenditur aduerſus primum emptorem,qui ſcilicet ex ſuo contractu obligatur ad reuendendum conſanguineo,vi huius ſtatuti.At cùm intenditur aduerſus tertiũ,cui res ceſſa eſt per primũ emptorem,in rem ſcriptam eſſe,cenſeríque realem:vti de actione hypothecaria tradit

Tractus intẽtetur cõtra emptorẽ, an contra tertium.

tradit Alberi.in d.l.iij.§.j.ff.ad exhiben. Nam aut agitur (inquit) aduersus debitorem obligatum, & tunc est personalis: aut aduersus extraneum possessorem, & est realis. Nec obst. (vt subdit) quòd ea actio veniat ex obligatione & contractu: quia non consideratur causa remota, sed proxima: nec ago ex contractu, sed ex iure mihi quæsito per contractum. Sicut & dominium mihi quæritur ex contractu, & tamen non ago ex eo contractu, sed ex dominio per contractum quæsito. Hæc ille. quæ mirè conueniunt huic nostræ actioni, quæ ad retractum competit. Et idem propè dicit ipse Alberi. post Iaco. Butr. in rubr. ff. de pigno. Nec inconueniens est (vt id addas) vnam eandémq; rem esse diuersæ naturæ, diuersis respectibus, l. miles, §. pro parte, ff. de leg. ij. Bal. in l. filium quem, col. iij. in iiij. oppo. C. famil. ercisc. Panor. in c. cùm in tua, extrà de deci. cum aliis multis simi. & concord. à me adductis suprà. §. j. glo. xviij. in verbo, *le pris que la chose aura cousté*, nu. 22. cui confestim, & sequen. Et si id quidem verũ est primus emptor omnino conueniri debet coram iudice sui domicilij. Alij verò vel corã iudice etiam sui domicilij, vel coram iudice rei de qua agitur.

De eadem re.

14 ¶Sed huic distinctioni nõ accedunt pleriq; omnes, quos citauimus suprà nu. 8. igitur licet inter quos est & ipse Alberi. vt ibi videre poteris. Imò verò sunt & qui in ea sunt sentẽtia, vt si actio personalis competat pro re quapiam immobili, possit & ea intentari coram iudice eius rei. Ita enim magna autoritate non obscurè affirmat Spec. d. titu. de citatio. §. ij. vers. & nota quòd si actio, cùm dicit duas diætas computari à loco, in quo est res quæ petitur, etiamsi agatur actione in rem scripta, aut etiam non in rem scripta. quod quidem non procederet, nisi dicamus, reum posse cõueniri in eo loco, à quo trahi non potest vltra duas diætas, per c. nonnulli, extrà de rescrip. Id quod ex eo annotauit & menti tenendum dixit Pau. Cast. in d. l. vlt. col. j. C. vbi in rem actio. quia id (inquit) substantiale est, quamuis Bar. ibi teneat contrarium, per glo. in l. forma, §. si verò quis, ff. de censi. & tex. in l. quod legatur, ff. de iudi. Sed pace tanti viri, videtur is tex. probare contrarium. Et vide circa principalem quæstionẽ, quæ dicemus in seq. versi. vt tamen illud nõ omittam, post primam illam huius nostri operis editionem, Curiam nostram secundum hanc nostram sentẽtiam iudicasse in magna camera inquestarum, vt vulgò appellatur.

Clericus emptor corã quo iudice sit cõueniendus in causa retractus.

15 ¶Ex iis autem, quæ diximus, potes, Lector, intelligere, si clericus emerit, & consanguineus venditoris velit eum pro retractu conuenire: (nam alibi diximus, clericum emptorem hac nostra cõsuetudine teneri, suprà §. j. glo. xij. in verbo, *l'achepteur*, nu. 4. quanquàm, & seq.) vtrùm igitur cõueniendus sit coram iudice ecclesiastico, an & coram seculari conueniri possit. Et sanè, si opinionem Chasse. sequeremur, omnino esset ecclesiasticus iudex adeundus: neq; enim clericus in personalibus cõueniri potest coram iudice seculari. In realibus verò & in rem scriptis, quanquàm de Iure communi nostrates variant: tamen generali Franciæ consuetudine obseruatur, vt in his adeatur iudex secularis aduersus clericos, vt plenè dicemus infrà eod. titu. §. xxxij. nu. 81. tamen prior. Et ne dubites de actionibus nõ merè realibus, Ioan. Fab. quem in eo loco, & nuper versicu. abhinc iij. citauimus, in d. §. item Seruiana, vbi suprà, Institu. de actio. tradit interdictum esse Prælatis Franciæ, ne cognoscant de actionibus hypothecariis. Et scio id vsitatum esse in Francia, vt in causa retractus aduersus clericũ, iudex secularis adeatur. Quamuis Neapodamus in titu. de iuris congrui consuetudine incipien. si ecclesia, & in proœmio super verbo, tenorem, & post eum Matthæ. Afflict. in tracta. de iure Protomixeos, columna xij. versiculo item quæro, an si clericus, tenent iudicem ecclesiasticum esse adeundum.

Quid agendũ cum res uenditæ sunt diuersarum iurisdictionum.

16 ¶SED ILLVD DVBIVM EST, si plures res vno contractu & pretio venditæ sunt, quæ sunt in diuersis iurisdictionibus, nec fortè emptor habet domicilium, ita vt necesse sit consanguineũ sequi iurisdictionem rerum venditarum: an satis sit adire vnam ex iis iurisdictionibus, & quam: an verò omnes adeundæ sunt. Et certè diximus suprà numero 5. sed & ipse, nonnullas consuetudines iubere omnes adeundas, aut certè superiorem. Quid autem de iure sit dicendum, intelliges ex iis, quæ dicemus infrà eo. titu. §. xxxvj. eodémq; vlt. glo. iij. in prima quæstio. Pro illis tamen cõsuetudinibus, quæ iubent omnes iudices adiri, faciunt quæ in simili tradunt Bart. & Bal. in l. iurisperitos, §. j. ff. de excusat. tuto. & quæ dicemus infrà eod. d. §. xxxvj. glo. iij. nu. 23. sunt & multi, & seq. Et pro illis, quæ dicunt superiorem omnium adeundum, facit opin. Laur. in cle. j. de reb. eccle. non ali. quòd in alienatione rerum ecclesiasticarum, quæ sunt in diuersis diœcesibus, satis est autoritate diœcesis, cui subest monasterium. De quo tu vide plenius Cardi. Floren. in d. cle. j. in princip. in vlt. q. & quod in alio simili traditum est à Panor. in c. sanè, ad fin. & ibi. Maria. col. iiij. versiculo sexta declaratio, de foro compet.

Si emptor declinet iurisdictionem, an id impediat im-

17 ¶ILLVD AVTEM denique quæsierim, Quod si consanguineus conueniat emptorem coram iudice, in cuius iurisdictione dicit rem venditam esse sitam, vel ipsum emptorem habitare: emptor verò negat & rem ipsam, & suum domicilium esse eius iurisdictionis, sed alterius: ideò declinat ab huius iurisdictione. Vides enim huiusmodi exceptionem habere vim peremptoriæ, quamuis vt dilatoria proponatur. Nam si hic non sit iudex competens, & interim transeat tempus retractus, consanguineus omnino retractu repellitur. Quid igitur hìc faciendum est? vtrúmne hæc exceptio impediet litiscontestationem causæ principalis? an verò, quia tangit negotium principale, reiicienda est in causam principalem? Et certè posset videri, satis esse cõsanguineum proponere rem, vel domicilium

gressum litis, an verò in causam principalem sit reijciendum.

emptoris esse iurisdictionis huius iudicis, cùm satis sit allegare in libello qualitatem concludentem iurisdictioně iudicis, per l. pen. C. de iurisdi. om. iud. Et id depědeat à principali causa, qua actor ipse cadet, nisi id verum in ipsa principali causa ostendat, per l. cùm quædam puella, quæ est pen. §. quoties, ff. de iurisd. omn. iudic. & l. ordinata, C. de libera. cau. Nam & ita in simili voluit glo. ordi. in cle. dispědiosam, in verbo, vsuris, in prin. & ibi Imo. super ea glo. de iudi. Inno. in c. cùm sit generale, post medium, extrà de for. compet. Guid. Suza. Bar. Rapha. Fulg. & Alex. in l. ij. ff. si quis in ius vocat. idě Fulgo. in l. præscriptione, C. si con. Ius vel vtili. publi. Lapus latè allega. lix. in Dei nomine aměn, Prælatus. & alleg. lxv. nunquid ecclesia. & allega. lxxij. in quæstione: vbi tamě obscurè loquitur. Pau. Ca. in d. l. cùm quædam, tum post princ. tum versi. item quæro, ff. de iurisd. omn. iud. Ioan. Ray. in c. j. §. præterea si inter, char. 7. in paruis, versicul. quæro iuxta statim dicta, titu. de prohibi. feud. alienat. per Feder.

De eadem re.

18 ¶Verùm sunt, qui in huiusmodi speciebus dicunt requiri summariam cognitionem, antequàm reus cogatur litem contestari in principali. & inter hos glo. in c. j. de offi. deleg. lib. vj. Inno. sibi cǒtrarius, Anto. Imo. & Panor. in c. super literis, de rescrip. Idem Inno. in c. Romana, §. contrahentes, in verbo, contractibus, & ibi quoq; Archid. Io. And. sibi etiam contrarius, & Domi. de foro compet. lib. vj. & rursum ipse Inno. & Ant. in c. cæterùm, de iudici. Archid. in c. j. §. notaria, de censib. lib. vj. Ioan. And. & Ant. in c. si clericus, & ibi latè Panor. tum colũ. ij. in vlt. notab. tum col. seq. vers. sed pro subtili. & ibi quoq; Card. Flo. & latissimè Maria. Soc. id multis modis post Anto. distinguens, col. vj. versi. circa vndecimum argumentũ, extrà de for. compet. Ioan. Calde. in c. j. in iiij. q. extrà de rapto. Cyn. qui & ipse distinguit Iaco. But. Bart. sibi contrarius, & Bal. in iiij. q. in d. l. præscriptione. Idě Bal. & Rapha. in l. si quis ex aliena, ff. de iudic. Alberi. post Pet. in d. l. ij. col. v. versi. sed pone quòd iudex, & ibi quoq; Barpt. Soc. qui hanc dicit esse communiorem opin. col. vlt. ff. si quis in ius vocat. Pet. Anch. in c. postulasti, de foro compet. Imol. in l. quidam consulebat, ff. de re iudic. Matthæ. Afflic. deci. Neapo. ccxcvij. pluries, Carol. Rui. cons. lxix. viso processu, col. iiij. nu. 10. lib. v.

An emptor repulsus ab illa declinatoria, possit illam proponere in vim peremptoriæ.

19 ¶ET SI HANC opinionem sequamur, quæstionis est, si huiusmodi habita summaria causæ cognitione, emptor repulsus est ab huiusmodi exceptione proposita in vim dilatoriæ: an nihilominus poterit proponere in vim peremptoriæ, vt repellat consanguineum à retractu ex eo capite, quòd citatio facta non fuerit coram iudice cǒpetenti, vt hæc consuetudo nostra requirit. Et sanè omnes propè, quos citauimus pro vtraq; opinione sentiunt, vt possit: præsertim verò, & expressè Alber. in d. l. ij. col. vj. versi. sed nunquid poterit, ff. si quis in ius voca. & Bal. in d. l. præscriptione, col. vlt. versi. vltimò not. & præter hos Arch. & Ioan. And. in c. j. de litiscontest. lib. vj. Quanquàm contrarium tenet Ioan. Mona. ibi. & Pet. Anch. consi. ccclxxij. pro declaratione, colũ. ij. versi. item aduertendum. Sign. autem hanc rem latè disputat consi. xxvij. quæritur an exceptio, & tandem distinguit, vt ibi videre poteris. Sed & tu vide Bar. Bal. Ang. Raph. Fulg. & Alex. in l. eleganter, §. j. ff. de condi. indebi. Bal. in l. nam & posteà, in princ. & ibi Zazium, qui eam l. legit cum l. ait Prætor, ff. de iureiur.

An acta facta in illa cognitione dilatoria, faciunt fidem in principali negotio.

20 ¶CÆTERVM si priorem teneas, quæ & ipsa communior est, in dubium vocari potest, vtrum probationes, & cætera acta facta in ea, summaria cognitione adhibita, cùm proposita fuit hęc exceptio in vim dilatoriæ, faciant fidem in principali negotio, in quo & ea exceptio proponitur in vim peremptoriæ. De qua re etiam Alberi. loquěs in d. l. ij. col. vj. versi. sed nunquid acta, ff. si quis in ius vocat. negat facere fidem, cùm ad alium finem facta fuerint. Et in hac quoq; sententia est Panor. in d. c. si clericus, colũ. penul. de for. compet. Sed id quidem hinc pendet, an acta facta in iudicio summario faciant fidem in plenario, de quo latè per omnes in l. is apud quem, C. de eden. vbi Recentiores adferunt multas concord. vbi videre poteris, ne hîc frustra inculcem. Sed etiam latè videbis per Maria. Soc. in d. c. si clericus, col. vlt. de for. comp.

Quid, si consiliarius Parisiěsis citatus fuit in loco sui paterni domicilij.

21 ¶Denique post priorem editionem nostram editæ sunt deci. D. Boër. Præsidis Burdigal. quarum secunda loquitur de primo quopiam Præside Parisiensi, quem non nominat, qui emerat rem quampiã immobilem, quam consanguineus venditoris volens retrahere, eum citari fecerat coram Seneschallo Petragoriensi (quæ erat domicilium habitationis paternæ & propriæ,) & ibi consignauerat & deposuerat pretium, quærebatúrque an ea citatio & consignatio valeret. D. Boër. concludit valere, per multa iura illic per eum allegata, quæ tu videre poteris.

AULTREMENT, GLO. VI.

Aliâs. Aliter. Alioqui. Hæ dictiones cǒditionem faciunt.

1 HÆC VVLGARIS dictio ea est, quam Latinè dicimus, aliâs, siue aliter, & alioquin, siue alioqui: quæ quidem dictiones faciunt conditionem: tanquam si dicas, si id factum non fuerit. Quod probatur primùm de prioribus, in l. diuortio, post prin. & ibi glo. in verbo, aliâs, ff. de negoti. gestis. & in l. aliâs, & ibi quoq; glo. ff. de iureiur. De postrema, in l. si finita, §. ex hoc edicto, & ibi etiam glo. in verbo, alioquin, ff. de dam. infec. & in l. eleganter, §. si dolo malo, qui est pen. & ibi glo. ff. de dol. mal. & in l. omnino, & ibi item glo. ff. de impen. in re dota. fac. & in l. si cui, & ibi glo. ff. de fideicom. liberta. & in c. constitutus, in verbo, alioquin, & ibi

quoq;

quoq; Doct.extrà de teſtib.Et de vtraq; voluit Bar.qui alia iura allegat,in l.j.col.iij.& iiij.in iiij.&
v.q.ff.de condi.& demon.vbi etiam oſtendit, has dictiones habere alias ſignificationes.& rurſus in
tract.de alueo,col.ij.in verbo,aliâs.& Corn.conſ.ccliij.licet,col.ij.verſ.& maximè.lib.j.cõſ.cccxiij.
aliâs per me,col.j.verſ.nam huius,lib.iiij.& Soc.conſ.lj.præſtantiſsime, col.vlt.verſi.quartò princi-
paliter,lib.j.Et de dictione,alioquin,vide etiam Alber.in ſuo Lexico,in verbo, alioquin, vtrunque
Sal.& Roma.in l.ij.in fin.prin.& ibi etiam Philip. Decium, colũ.ij.in v.notabili,ff.ſi certum pet.&
Panor.in c.quoniam,paulò ante fi.extrà de deci.& Iaſo.in §.in perſonam,col.iij.nu.8.Inſti.de actio.
Et vide denique quid de eis dictionibus dicemus titu.procedente,§.iiij.gloſſ.vij.in verbo, *en main de court*,nu.14.& ego id puto.

2 ¶Porrò huiuſmodi dictiones ſunt reſolutiuæ eius diſpoſitionis,in qua proferuntur: ſi non concurrãt
in actu omnes qualitates præcedentes,vt de dictione,alioquin,dicit Domi.qui id dicit not.pro ſtatu-
tis & priuilegiis,in quibus ponuntur,in c.vt circa.§.alioquin,& ibi quoq; Phil.Franc.col.j.per gloſſ.
ibi,in eo verbo,de elect.lib vj.Tu autem prætereà vide de dictione,aliter,Bal.in l.vlt.colũ.vlt.verſi.
tex.autem,C.de ſuis & legit.Et de dictione,alioquin,Phil.Fran.poſt Archi. & Ioan.And.in c.man-
dato,col.j.de præben.lib.vj.

Et reſoluunt diſpoſitiones, in quibus ponuntur.

3 ¶De vi autem huiuſmodi verborũ,non aliter,nec alio modo,vel ſimpliciter,nõ aliter, vide Bal.poſt
glo.in l.ſi quidem,col.ij.verſi.not.glo.C.de excep.& eundẽ Bal.in Authen.ingreſsi,col.iij.verſ.item
ſi proteſtor,C.de ſacro.eccleſ.& in c.j.§.deniq;,col.vlt.& ibi Mart.Lauden.& Card. Alex.vtrunque
in fi.tit.quæ fuit pri.cau.bene. amit. Ange.conſi.ccliiij.hæc quæſtio, poſt prin.Panor.in c.ij.col.vlt.
verſ.vltimò hîc quæro,extrà de Feud.& eundẽ Panor.in c.vlt.col.ij.verſ.item ſi fiat,extrà,qui cleri.
vel vouentes.Iac. Aluar.in c.j.in prin.verſ.quæro quid ſi vaſallus, titu.de prohibi.feu.alie.per Fede.
Alex.conſ.iij.viſo inſtrumento, col.ij.verſ.confirmo, lib.j.Fran.Curt.Senior.conſi.viij.viſo inſtru-
mento,propè per totum.vbi & alios allegat.Soc.conſ.xl.in præſenti, col.pen.lib.j.& conſi.cclj.quo-
niam,col.v.verſ.poſtremò, lib.ij.& Iaſo.in l.non ſolum,§.morte, col.xiij.verſ.quartò ad iſtam re-
gulam.ff.de ope.nou.nuntiat.& conſi.iiij.Nicolaus,col.pen.verſ.quintò moueor,lib.j.& conſi.clxij.
in cauſa contradictionis,col.iiij.verſ.ſecundò quòd dicta,lib.ij.& conſ.ccij.magnificus,col.vij.verſ.
tertiò & fortius, eo.lib.ij.& Phil.Dec.conſ.cclxxxj.viſo puncto,nu.4.& iterum in fi.& conſi.ccclx.
perſcrutatis,col.iij.verſ.ſed reſpõdetur.& Fran.Rip.in c.cùm Marti. Ferra.nu.80.de conſtit.& lib.
iij.reſpon.c.j.donauit,nu.3.Anto.Rub.conſ.cxlvj.circa primũ, poſt prin.& Lud. Gozad.conſi.iij.in
cauſa,col.v.nu.22.& ſeq.& quæ dicemus infrà,titu.procedente,d.§.iiij.glo.vij.in verbo, *en main de court*,nu.14.& ego id puto.

Non aliter, nec alio modo.

LE RETRAYANT EN DEcherroit. GLO. VII.

1 NAM VBICVNQVE agitur ex cõſuetudine vel ſtatuto,vt in hoc caſu,de-
bent ad vnguẽ obſeruari,concurrere, & probari omnia,quæ à ſtatuto ipſo, aut
conſuetudine requiruntur:aliâs agens ſuccumbit: vt voluit Soci.qui id dicit ſin-
gu.conſi.lv.le j.(nam ſunt duo eiuſdem numeri) præſtantiſsime Doctor, col.ij.
lib.j.allegãs id voluiſſe Bart.& Bal.in l.in cauſis,C.de accuſat.apud quos tamen
id non reperi.Sed ad id optimè facit,quod dicit glo. quam & ipſe dicit ſing.in l.
mancipia,in verbo, aduocandum, & ibi Iac.But.Raph.Fulg.& Pau.Caſt.C.de
ſeruis fugit.Nicol.Neap.& Bal.in l.j.§.item illud,ff.de S.C.Sylla.Bar.in l.Diuus,ff.de teſta.mili.&
in l.abſentem,ff.de pœnis.Et facit etiã,quòd omnes qualitates requiſitæ à ſtatuto, præſertim exor-
bitante,ſunt expreſsim intentandæ,& probandæ,ſecundum Ioan.And.in c.j.in verbo,Chriſtianorũ,
de hom.lib.vj.Bal.in l.ſi quis non dicam rapere, colũ.iij.verſ.& in iſtis omnibus,C.de Epiſc.& cle.
Pet. Anch.conſi.xxvij.de titulis, col.ij.verſi.iſtæ autem qualitates. Corne.conſil.cxcix.in præſenti,
colum.xxij.verſi.item ad impugnandum, lib.ij.& conſi.lxxxvij.viſis actis,col.j.verſi.tamen his non
obſt.lib.iij.& conſi.clxv.profectò, colũ.j.verſ.& primo,eod.lib.iij.& conſi.clxxv.licet in præſenti,
col.vlt.eo.lib.iij.& conſi.ccxvj.in cauſa vertente,col.ij.verſi.his tamẽ non obſtan.eo.lib.iij.& conſi.
ccxlj.videtur in hac,col.ij.verſi.his tamen non obſtantib.eo.lib.iij.& conſi.ccxlj.videtur in hac, col.
ij.verſi.ſolum eſt inſtandum, eo.lib.iij.& conſ.cccxxvij.animaduertens,col.j.verſi.qui autẽ, lib.iiij.
Alex.conſi.clxxij.viſis & opportunè, colũ.ij.verſi.quinimo,lib.ij.quod repetitur conſi.xlj.lib.iiij.&
idem Alex.conſi.ccxxv.eodémq; vlt.viſo proceſſu,col.j.verſ.& vbicunq;, lib.ij.& conſi.j.viſo pro-
ceſſu inquiſitionis,col.vj.verſi.hoc probo per id,lib.iij.& conſi.lxxxij.viſo proceſſu cauſæ, colũ.iiij.
verſ.ſed ad hoc ſtatutũ,eo.lib.iij.& conſ.iij.ſuper proceſſu, col.ij.lib.iiij.& conſ.cxxix.ſuper primo,
poſt prin.lib.vij.& conſi.cxxxviij.viſo puncto, col.vlt.eod.lib.vij.vbi loquitur nuncupatim de ſta-
tuto requirente certas quaſdam qualitates in retractu,de quo loquimur.& conſi.clxxxiiij. viſo pro-
ceſſu,colum.penul.nume.12.eod.lib.vij.& Franc.Curt.Senior.conſi.lxxiiij.ſuper memorata,col.iij.
caruit ergo.& Socin.d.conſi.lv.poſt princ.lib.j.& conſi.lxiij.in cauſa vertente, col.ij. verſ.capien-
do etiam,eod.lib.ij.& conſi.ccxx.viſis compromiſſo,col.pen.verſ.primò quia illa verba, eod.lib.ij.

Omnes qualitates ſtatuti obſeruari & probari debent.

& consi.lvij.in causa filiorum,col.vj.versi.præterea Carolus, lib.iij.& consi.xxvij. visis instrumentis,col.iij.versi.secunda est,lib.iiij.& consi.xlvij.in præsenti,col.ij.versi.nec statutum, eod.lib.iiij.& consi.lxv.conclusio,col.j.ad fi.eod.lib.iiij.& consi.ciiij.visis compromisso,col.v.versi.primò quia illa,eod.lib.iiij.& Fran.Cur.Seniorē consi.lxxiiij.super memorata,col.ij.versi.caruit ergo. Ias.consi.clxiiij.absolui,colum.ij.versi.quartò facit,lib.ij.& clxx.nomine, col.antepen.versi.primò quia non est,eo.lib.ij.& Philip.Dec.consi.xiij.cuius superscriptio incipit,an appellatione,colum.ij.versi.difficultas est,& consi.xviij.an statutum,col.ij.versi.cùm ergo statutum.& consi.ccclvj.in causa dominæ Mariæ,col.j.& consi.cccclxxxiiij.placet.& consi.ccccxl.superioribus, colū.item j.& consi.ccccxliiij.concurrit patruus,colum.iij.numero 16.& consi.cccccxx.in causa Pistoriensi, colum.vlti. & consilio cccccxxiiij.visis his,colum.j.& consi.cccccxl.quæritur in effectu,colum.j.& consi.ccccccl.iuridicam, circa medium.& consi.cccccclxxxix.in causa quæ in ciuitate, colum.ij.versi. secundò principaliter.& consilio dcxxvj.ad dubium,columna j.& consi.dclxj.in casu, de quo, colum.j.& Stepha.Bertran.consi.xxx.lecto processū,colum.j.lib.j.Anto.Rub.consi.xvj.in causa Ioannis,colum.v.versi.tertium dubium.

2 ¶Et bene facit tex.in l.j.§.ait Prætor,& quod ibi not. Bart.ff.ne quid in flu.publ.& in l.pen.§.docere,ff.ne quis eum qui in ius voc.& in l.iiij.§.docere, & ibi Ang.ff.vi bono.rapt.& l.cùm actum,ff.de neg.gest.& l.si fortè, in fi.& ibi Bart.ff.de castr.pecu.& in l.Fulcinius,§.cùm hoc edictum.& ibi idē Barto.ff.ex qui.cau.in pos.eat.& in l.Diuus,& ibi Barto.& alij,ff.de re iudi.& quod scribit glo.in c.j.§.sanè,in verbo,absq; penuria,& ibi etiam Ioan. And.de statu regu.lib.vj.& glo.in cle.vlti.de rescrip.Bar.in l.non solùm,§.sed vt probari, & ibi Iason.ff.de oper.no.nunti.& in l.j.§.idem quæsitū, ff.de aqua quoti.& æsti.& in l.absit,C.de priui.domus augu.lib.xj.Bald.in repe.l.edita, col.xj.versi. circa sextum,C.de eden.& in l.hi qui ad ciuilia,col.vlt.versi.modò ex hoc,C.de app.& in l.certi condictio,§.quoniam,col.vlt.ff.si cert.pet.& in l.Titia, & ibi Imo.& Ro.ff.solu.mat.& in c.licet causam,col.v.versi.sed quæro vnde,& ibi Panor.nume.31.extrà de prob.Anto.Imol.& Panor.in c.ij.& ibi latè Fel.colū.xij.versic.restringitur quinque modis,extrà de rescrip. Panor.in c.Pisanis, per eum tex.extrà de restit.spolia.& in c.Abbas.colum. ij. versi.item probatur, extrà quod met.cau.& in c. significauit,in vlt.not.per eum text.extrà de appel.& consi.xlij.ex multis,colū.ij.versicu.sed his non obst.lib.j.& consi.lxxviij.viso toto processū,colum.j.versic.item videtur mihi, eo.lib.j.Barb.qui & alios citat,consi.xv.clementissimi,colum.vj.versicu.præterea accedat, lib.j.& consi.xliiij.scribitur, columna v.versicu.& faciat,eod.lib.j.& consi.xvij.clementissimi,columna v.versi.præterea, est aduertendum,lib.ij.& Fran.Ripa,lib.ij.interpretationum,in c.inter cæteras,nu.66.de rescript.Hippo. Marsi.consi.xcvj.proximis, col.j.& in practica causarum criminalium,§.quoniam, nu.52.& iterum §.& quia,nu.11.

De eodem.

3 ¶QVID IGITVR, si cùm consanguineus has solennitates non obseruasset, fuit ob id repulsus, exclusúsq; ab huiusmodi retractu,& emptor contrà absolutus:tamen quia nondum annus effluxerat iterum intra ipsum annum consanguineus facit oblationem retractus,obseruatis istis solennitatibus: an sit audiendus.quod videtur,exemplo eius,qui agit pendente,& non impleta conditione, ideóque reus absoluitur:nam nihilo minùs existente cōditione, poterit iterum agere:nec ei obstabit exceptio rei iudicatæ,l.si mater,§.eandem,versi.& ideò si fortè sub conditione,ff.de excep. rei iudicatæ, & l. grege,§.si sub conditione,ff.de pigno.& l.bouem,§.si sub conditione,ff.de Ædil.edic. Quorum tex. autoritate glo.in l.j.in princ.in verbo, nec tenere,ff.si men.fal.mod.dixe.scribit,quòd qui proposuit intentionem siue actionem ineptam,ideóque à iudice repulsus est,potest tamen redire ad aptam.De quo est etiam text.in l.sed & si pupillus,§.si institoria,& ibi glo.Bald.& expressius Alberi.& Sal.ff. de instit.actio.& l.Bebius,in fi.& ibi Alberi.ff.de pac.dotal.& in c.corā,& ibi Pet.Ancha.in quarto notab.extrà de rescrip.& in c.examinata, extrà de iudic.& voluit etiam Signo.quia alia multa iura allegat,consi.cxlij.in quæstione vertente inter dominū Gabrielem,col.ij.vers.præterea in simili.Et de procuratore,qui ineptam actionem proposuit,voluit Alberi.in l.si procuratorem, colū.iiij.versi. quid si procurator,ff.de procurat.Sic & in hoc casu qui summotus est, quòd solennitates non obseruauerit,idem iis obseruatis,si sit intra tempus,est audiendus.

Vtrum consanguineus, quia non obseruauerat solēnitates, an iterum audiatur intra annum.

Victus ob ineptam actionē potest ad aptā redire.

4 ¶Et simile est,quòd si actor petens rem quampiam,ideò victus est, quòd reus rem ipsam non possideret,si postea reus possidere cœperit,poterit idem actor iterum agere,nec summouebitur exceptione rei iudicatæ,l.si à te,in prin.& l.si rem meam,& l.si quis ad exhibendum, quæ continenter sequitur,ff.de excep.rei iudic.& l.procurator ad exhibendum, in prin.ff.rem rat.habe.& l.quoties,§.vlt. & l.sed si postea,ff.de noxa.actio.& l.neq;,quæ est iij.C.ad exhib.nempe quia causa illa repulsionis cessat. Et generale est, vt non obsit huiusmodi exceptio rei iudicatæ, si noua causa superuenit, d.l. si mater,§.eandem,in princ.& l.si is qui hæres, in princip.ff.de except.rei iudica.vbi si is, qui hæres non erat,hæreditatem petierit,& posteà factus hæres eandem hæreditatem petat, exceptione rei iudicatæ non summouebitur.& l.hæreditas,C.de petit.hæred. Hincque Pau. Cast. consi.cccxiij.ista pronuntiatio, lib.ij.respondit, quod si quis iudicem ineptè, & non obseruata forma statuti, recusauit,ob idque fuerunt dictæ recusationes reiectæ, non prohibetur postea rectè atque ordine easdem proponere.

Exceptio rei iudicatæ nō nocet, si noua causa superuenit.

¶Et

5 ¶Et facit,quod scribitur in l.hæc conditio filiæ, in prin.ff.de condi.& demon.quòd si legatum relictum est filiæ,si nupserit:si ea nondum nubilis ætatis nupserit,vel etiam coniuncta sit ei,cuius nuptiis ei interdictum sit,non censetur paruisse conditioni.Sed si postea alteri vtiliter nupserit,cõditioni paruisse cẽsetur,& legatum obtinebit.Cuius l.autoritate Bal.in l.inuitus,in fi.C.de procura.dicit,quòd quando primus actus non cõsumit effectum secundùm intentionem disponentis, non intelligitur tantùm de primo actu,sed & de vlterioribus.Insértq; ex eo post Pet.quòd si procurator constitutus sit ad appellandum,non solùm de prima appellatione intelligitur, per quam non habemus effectum secundùm intentionem mandantis, sed de aliis quoq;. Et sequitur Ro.in l.ij.char.pen.ff.de re iudi.& cons.ccccciiij.in casu propositæ cõsultationis,vbi & ad hoc multa alia iura allegat,quæ tu videre poteris.& Maria.in c.de illis,col.ix.versi.& prædicta faciunt,extrà de condi.appo.& Fel.in c.ij.in quinta limitatione,de treu.& pac.& Ias.in l.apud Iulianum,§.si quis alicui,col.vlt.ff. de verb.obli.Phil. Dec.cons.xxij.cuius superscriptio incipit,si pronuntiatur,col.j.

Actus non consumitur ex primo ipso actu, qui nõ sortitur effectum, uide xiiij.

6 ¶Et huc quoq; spectat tex.in l.qui per salutem,ff.de iureiuran.Ex quo not.Sal.ibi, quòd qui nullam & inutilem electionem fecerunt,possunt aliam validam facere.Sed & Bal.ibi ex eo quoq; not. quòd licet omissio formæ reddat actum nullum,tamen idem actus poterit iterum fieri cum debitæ formę obseruatione: & id,quod alibi dicitur, dispositiones debere intelligi de primo actu,l.boues,§.hoc sermone,ff.de verb.sign.cum si.intelligi de primo actu valido, & ritè facto. Ad quod etiam allegat d.l.hæc conditio filiæ.Et idem quoq; per illos duos tex.voluit ipse Bal.in c.olim,col.ij.vers.ibi & iterum,extrà de rescrip.& consi.cxlij.quod iudex non potuerit,paulò post medium, lib.iiij.Paul. Cast. consi.ciij.viso testamento,tum colum.j.tum ante fin.consi.lib.j.Fel.in d.c.ij.in prima limitatione,de treug.& pac.Iason in l.diuortio,§.quod in anno, in tertia limitatione,ff.solu.matr. Alcia.in d.§.hoc sermone.

De eodem.

7 ¶Quibus adde optimum text.in l.is cuius,§.vlt.ff.de adult.vbi ita scribitur,si quis adulterũ & adulteram simul detulerit, nihil agit, poterítq; quasi neutrum detulerit,rursus à quo velit, initium facere:quia nihil prima delatione egit.& tex.in l.ij.in prin.in versi.data,& ibi glo.Bart.& alij,& iterum in l.cùm ita,§.j.versi.secundum quod,ff.de opti.lega.vbi per electionem nulliter factam non consumitur ius eligendi.& ita eum quoq; priorem tex.not.glo.Bart. Alberi.& alij in l.serui electione,ff. de lega.j.& Roffre.Bene.quæsti.Sabb.j.Romana. Adde etiam glo.in c. Daibertum, in verbo, reiterari.j.q.vij.& quod de arbitro,qui perperam est arbitratus,an iterum possit arbitrari,tradunt glo.in l.proposita,& ibi Dyn.& Bart.qui eam l.legit cum l.societatem,§.arbitrorum, colũ.ij.versi.quærit glo.& Sal.qui hæc omnia legit cum prin.d.l.societatem,col.ij.vers.quæro primò,ff.pro socio. Cyn. post Pet.in l.vlt.in vij.q.& ibi quoq; Bald.in iiij.q.C.de contrahen.emp. Et quod de compromisso, quod non est sortitum effectum,voluit Bald.in l.veluti,§.hæc vox, & ibi Alexan.& Recentiores,ff. de eden.& in l.fideicommissa,§.si quis decẽ,ff.de leg.iij.& cons.ccclxij.primò videndum est, lib.v. & Ro.cons.ccccciiij.in casu propositæ,cum simil.

De eodem.

8 ¶Et hæc quidem haud dubiè vera esse videntur,cùm primus actus irritus est ob formam vel solennitatem non seruatam.nam & is reiterari poterit, quamuis secus esset si peccatum sit in materia. Ita enim voluit Coryphæus ille Gallorum Doctorum Pet.à Bel.pertic.vti illum refert,& sequitur Practicorum excellentissimus Alberi.in d.l.serui electione, in prin.ff.de leg.j.per tex.in l.quid tamen, ff.de arbit.Hic autem retractus fit irritus ob non seruatam solennitatem:igitur ea seruata iterari repetíq; potest.

Maximè cùm irritus est ob formam nõ seruatam.

9 ¶Deniq; illud,quod dictum est de primo actu, non procedit, quando est facta concessio vel facultas ad certum tempus,vt in hoc casu,in quo potest consanguineus intra annum redimere:quia non intelligitur pro vna vice,sed toties quoties,& quandiu durat huiusmodi tempus,l.sicut in annos, in prin. ff.quib.mod.vsufru.amit.quẽ ad hoc expendit Raph.in l.si mihi,& Titio,ff.de verb.oblig. & Alex. in addit.Bart.in l.j.ff.ad leg.Iul.maiest.vbi & ad hoc dicit facere tex.in l.Græcè,§.& post litem,ff.de fideius.& Fel.in d.c.ij.in quarta limitatione,de treug.& pac.& ante hos Bal.quem nullus citat,cons. xxxiiij.statuto seu capitulo,col.vlt.lib.v.vbi & ad hoc allegat l.si sterilis,§.vlt.ff.de actio.empt.& l. qui fundum vendebat,ff.de contrahen.empt. Et his adstipulatur, quod idem Bald.respondit consi. lxxvj.forma statuti,colum.ij.lib.ij.quòd si ex statuto possit maior intra annum, obseruatis quibusdam solennitatibus,repudiare hæreditatem,posteà autem ad id non admittatur:si quis maior non solenniter repudiauit,& sit elapsus annus,non amplius audietur:at si nondum annus transierit, poterit iterum solenniter repudiare,cùm sit actus iterabilis.Nihil tamen in id allegat.

Et quando est facta concessio, uel facultas ad certũ tempus, uide xviij.

10 ¶Sed non omiserim tamen,oblectamenti cuiuspiam externi gratia,somnia fataque,quæ natura duce veluti feruntur,vno ac primo actu non consumi, aut finiri. Nam vt scribit Artemidorus Daldianus lib.de Somniorum interpretatione ij.c.xij.cùm quidam procus puellam sibi desponsatam habens, in somnis sibi visus fuisset desidere super ariete, & ex ipso ex anteriore parte decidere: quispiam somniorum interpres id somnium sic exposuit:Vxor tua scortabitur,& vt dici solet, cornua tibi faciet. Ob quod somnij præsagium recusans diutiùs nuptias, & tandem vix ab amicis persuasus, duxit illam ipsam, quæ illi desponsata erat, eámque præ somnij timore obseruanter & anxiè custodiebat. Et illa quidem, cùm annum inculpata vita vixisset, decessit. At ille putans somnij minas iam

Somnia & fata non primo actu consumi.

iam prætergreſſas eſſe,idq; ſuum impetũ perfeciſſe,aliam duxit vxorem,quæ ad vltimam ſcortationem progreſſa eſt.Atq; ita is fatum ſomnij impleuit.Ex quo planè vides naturæ vim,quam vbiq; leges,vti magiſtram,ſequuntur,non vno actu, non vnis iiſdémq; primis nuptiis fuiſſe contentam, ſed eam ad alias quoq; ſequentes produxiſſe.

Contra præcedentia.

11 ¶ET HÆC QVIDEM ſunt quæ fortiter defendunt eam ſententiam, vt iterum admitti debeat conſanguineus,qui à retractu ſummotus eſt,quòd ſolennia non obſeruarat: modò ſit intra tempus ipſius,& eum ſolenniter exequatur.Verùm ſunt aliæ multæ magnæque rationes,quæ in contrariam ſententiam nos quoq; vocant,imò verius trahunt.Quarum hæc prima eſt:Nam hic conſanguineus in noſtro caſu victus eſt,& repulſus à retractu,quòd non adhibuit aut non probauit adhibuiſſe ſolennitatem,quæ neceſſariò ex ſtatuto requirebatur: ergo perpetuò repellitur, atq; excluditur exceptione rei iudicatæ,per notata in l.Iulianus,ff.de condi.indebi.& per Bar.in d.l.ſi quis ad exhibendum,ff.de excep.rei iudi.Et quod voluerunt Pet.& Sal.in l.j.in fi.C.ſi ſæpius in inte.reſti.quòd minor,qui ſemel petiit reſtitutionem in integrum,& victus eſt, quia non probauit, non eſt audiendus, ſi iterum petat reſtitutionem, probare volens. Sed nec aliâs regulariter huiuſmodi reſtitutio poteſt, niſi ſemel intentari, vt videri licet in illo eodem titulo, & per Signo.conſilio.lxxij.factum ſic præſupponitur: quod huc bene facit, cùm & illud remedium extraordinarium ſit, vti & hic noſter retractus.

De eodem.

Oblatio ante ſententiam facienda.

12 ¶Præterea qui ante ſolutionem agit pignoratitia,licet non rectè egerit,tamen ſi offerat in iudicio pecuniam,debet rem pignoratam,& quod ſua intereſt,conſequi.Hæc ſunt expreſſa & formalia,vt noſtri vocant,verba,l.ſi rem alienam,§.vlt.ff.de pigno.acti. Ex quibus apertiſsimè declaratur, huiuſmodi oblationem eſſe inutilem, niſi fiat ante ſententiam, vt etiam ex eo tex.colligit Bal.conſi.l.ſecundus creditor,li.j.vbi hoc argumento reſpondit,cùm ex facto interrogaretur,quod ſi ſecundus creditor habens ius offerendi priori creditori,ex l.j.C.ſi antiq.credi.in id egit,vt reciperetur,nec tamen poſtea debitè obtulit, ideóq; prior creditor abſolutus eſt, non amplius ei patet via iterum offerendi priori creditori.

Secunda oblatio cautionis nõ conceditur.

13 ¶Quò etiam ſpectat tex. in l. ſi finita,§.poſtea,ff.de dam.infec. vbi poſteaquàm quis poſsidere iure dominij iuſſus eſt,ob omiſſam cautionem,non amplius erit locus oblationi cautionis,ne nullus rei finis inueniatur,niſi ſi quibuſdam vel ætate,vel qua alia cauſa ſubueniatur. Hæc enim propemodum verba ſunt illius text.Et id ita intelligit communis opin. vt ne intra biénium quidem admittatur debitor,quod aliâs datur ad rem recuperandam, ex l.vlti.C.de iure domi.impe.vt voluerunt Imo.& Pau.Caſt.in d.§.poſtea, Angel.in eadem l.§.ſi plures,col.vlt.Alexand.in eadem quoq; l.§. Iulianus, col.pen.verſi.item inquantum contra Bar.ibi, cum aliis multis concord.ibi ab eo traditis.& Philip. Dec.conſi.cccccl viij.in cauſa magnifici,col.j.& conſ.cccccxcij.in cauſa dominæ,per totum.Quod eò voluimus dicere,vt intelligeres nihil,quantum ad hanc rationem,obſtare,ſi quis diceret, nullum hîc finem non fore,cùm cõſanguineus non niſi intra vnum annum admittatur:nihil ergo prohibet, quin pluries intra id tempus admittatur,cùm finis omnibus oblationibus lapſu eius temporis imponatur, atq; ita ceſſabit ea ratio infinitatis.Nam & illo caſu d.§.poſtea volebat Bar.admittendum eſſe debitorem ad offerendum intra biennium,tanquam ſcilicet is finis foret ei oblationi, & tamen ab omnibus eius opinio reiicitur.

Sed nec prima oblatio poſt cõcluſionẽ in cauſa.

Actio emendari non poteſt poſt ſententiã.

14 ¶Et hæc ſanè eò magis obtinent, quòd poſt concluſum à partibus in cauſa, non licet iiſdem offerre, vt probat tex.in c.paſtoralis,extrà de cau.poſ.& propri.Ergo multo minus poſt ſentẽtiam abſolutoriam,quæ tranſiuit in rem iudicatam: niſi ius offerendi reſeruatum fuiſſet per ipſam ſententiam,l. cùm eorum,C.de ſentent.& interlo.om.iudi.& ar.l.ſi ſoror, C. de collat.Nam & in ſimili videmus, quòd emendare actionem ſiue libellum nullo caſu licet, niſi vſq; ad ſententiam, idipſum atteſtante Bar.in l.edita,col.ij.verſ.hoc præmiſſo,& ibi quoq; aliis,C.de eden.Lata igitur ſententia nullus emẽdationi locus relictus eſt.Et facit etiam tex.in l.in delictis,§.vlt.ff.de noxa.acti.vbi ſententia abſolutoria parit exceptionem rei iudicatæ,ſi iterum eadem actione agatur, etiam cum adiectione alterius qualitatis,& ibi id not.Bar.& Bal.

Priuilegium amittit, qui eo abuſus eſt.

Et beneficium ſtatuti qui eius ſolennitatẽ non obſeruat.

15 ¶Ad hæc,hic conſanguineus offerendo pretiũ & petendo retractum,à conſuetudine introductum,ſe veluti adſtringit ad ea omnia facienda, quæ conſuetudo iubet obſeruari ad retractum obtinendum: quod tamen non fecit pendente iudicio.Ideò amplius agere non poterit, niſi ei ſubueniatur ob iuſtũ errorem,l.qui habebat, & ibi glo.& Doc.ff.de inſtit.act. Præſertim cùm hic non vſus ſit beneficio conſuetudinis,vt vti debuit,ſed abuſus ſit,non vtendo forma ab eo tradita: ideò id omnino amittere debuit,ar.c.vt priuilegia,extra de priuil.cum ſi.Nam & qui legem contempſit, eius auxilio vti non poteſt,l.auxilium,in fi.ff.de minori.& expreſsius in l.vlt.§.ſinautem poſtquàm,C.de iure delibe.& ibi aliæ concord.in glo.quibus adde c.quia fruſtra, extrà de vſur. vbi etiam gloſſ.affert concord.Et eius ar.Soc.conſi.lj.præſtantiſsime,col.j.verſi.octauò & vltimò, reſpondit, quòd qui ſtatutò vtitur non obſeruata ſolennitate illius,priuatur beneficio ipſius,& in id alia quædam allegat.Porrò Barpt. Brixi.q.venerabil.lxxxij.quæritur vtrùm committens,dicit id generale eſſe, & ſi aliquo caſu cõtrarium reperiatur,id eſſe ſpeciale.vti etiam poſt eum dicit Albe.in d.l.auxilium,§.j.Et facit, quòd faciens ſemel cõtra priuilegium,illud perpetuò perdit,l.ij.C.de iure domi.impe.& c.cùm acceſsiſſent, & ibi

& ibi not. extrà de priuil. & not. ab Inno. in c. accedentibus, de priui. & Pau. Cast. consi. ccccxxxj. videtur dicendum quòd dicta, col. j. lib. j. cum si.

16 ¶Adde & hîc duos tex. alterum Iuris ciuilis, alterum canonici, primum in l. accusaturus, ff. de adulte. cuius hęc verba sunt: Accusaturus adulterij, si quidem circa inscriptionem errauerit, & tempora largiuntur, emendare non prohibetur, ne causa criminis aboleatur. Vides enim ibi, eum qui accusationem instituerit, nec solennia impleuerit, iterũ admitti implendo solennia intra tempus accusationi præstitutum: sed hoc quidem speciali quadam ratione, ne scilicet causa criminis aboleatur: quę ratio huc nihil omnino pertinet: quare ea cessante, cessat & dispositio, l. quod dictum est, ff. de pact. cum si. Et cùm id fiat singulari specialíque illa ratione, satis declaratur Ius commune esse in contrarium, l. ius singulare, & l. quod verò, ff. de legib. Secundum est in c. commissa, in versi. porrò, de elect. lib. vj. vbi si quis semel fuerit priuatus beneficio curato, quòd intra annum ad sacerdotium non sit promotus, non poterit ea vice iteratò id beneficium eidem cõferri. Ex eóque not. Pet. Anc. ibi, in v. notab. quòd priuatus ecclesia propter culpam suam, est effectus inhabilis ad eandem illa vice.

17 ¶Postremò facit illa regula, de qua suprà locuti sumus, quòd dispositio aliquid cõcedẽs intelligitur de primo actu, nec iterari potest, per d. l. boues, §. hoc sermone, ff. de verb. sign. cum multis si. & concord. tex. Doct. adductis à Fel. in d. c. ij. de treuga & pace. & Ias. in l. duobus, §. j. ff. de iureiur. & in d. l. diuortio, §. quod in anno, ff. solu. matri. & à nobis (quod citra iactantiam dictum sit) omnium latissimè suprà, ti. omnium huius vol. x. qui est *de rachaptz.* §. v. qui est omnium eiusdem vol. cxxxiiij. vbi est propria & peculiaris huius rei materia. Nec quantum ad id, semper verum est, quod in contraria parte diximus, id procedere in primo actu valido, vt videre licet per Bar. & alios in l. ij. §. j. ff. de opt. leg. Ray. Bal. Imo. Alex. & alios in d. l. serui electione, ff. de leg. j. Bal. in l. vltima. col. iiij. vers. quartò quæro, C. de contra. emptio. & in d. l. qui per salutem, ff. de iureiuran. Ioan. Andre. Domi. & Imo. in c. si compromissarius, §. j. de elec. lib. vj. Fel. post Antiquiores in c. in literis, in viij. limitatione, extrà de offi. deleg. *Dispositio intelligitur de primo actu.* *Etiam inualido.*

18 ¶Ad id autem, quod primo loco dictum est, de eo qui primùm proposuit actionem ineptam & succubuit, vt nihilo minùs posit ad aptam redire: illud verum est, cùm illa apta actio competit alio iure: vt satis declaratur in d. l. Bebius, ad illud allegata, in fi. ipsius, l. & ibi glo. j. in fi. & Albe. ff. de pac. dotali. & hoc quoque adstruũt omnia iura allegata pro parte contraria. Quod autem postea sequitur, de facultate cõcessa ad certum tẽpus, vt iterari posit durante eo tempore, illud potest responderi procedere in actu successiuo, vt in casu d. l. sicut in annos, ff. qui. mo. vsuf. amit. vbi legatus siue concessus est vsusfructus alicui vsque ad aliquod certum tempus. Hîc autem loquimur de actu momentaneo, & qui breui aliquo tempore conficitur, atque expeditur, videlicet de iure offerendi, quod quidem ipsum permittitur fieri intra aliquod tempus: sed id fit atque expeditur vno atque momẽtaneo actu. Sicuti & ius eligendi conceditur etiam intra aliquod tempus, scilicet trium mensium, c. ne pro defectu, extrà de elec. & tamen aliquãdo, si semel ea facta fuerit etiam inutiliter, id ius extinguitur, nec iterari potest, etiam intra tempus in id concessum, vt suprà diximus ex Sal. & no. in c. auditis, extrà de elect. cum si. à me collectis in repet. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, nu. 301. C. de reuocandis donationibus. *Etiam in facultate cõcessa ad certum tẽpus.*

19 ¶Et hæc quidem omnia maximè procedunt, cùm is, qui primum actum fecit inutiliter, in culpa fuit: tunc enim haud dubiè eundẽ iterare non potest: vt pulchrè voluit Bal. consi. ccxxvij. per sanctissimũ, lib. iiij. ar. l. quæsitum, ff. quan. act. de pec. est anna. Et satis probatur ex d. c. commissa, & quod ibi dicit Pet. Anc. de electio. lib. vj. à nobis suprà cita. Ex eóque quod qui scienter eligunt aut postulant indignum, iterum eligendi facultatem amittunt, c. gratum, extrà de postula. Præla. & c. bonę, le ij. & c. cùm in cunctis, §. vltimo. & c. cùm Vintoniensis. §. vltimo. de elect. cum si. Et idem de fideicomissario, qui scienter elegit pauperes incapaces, voluit Bart. in d. l. ij. versi. data, col. j. ff. de opti. leg. Atque ex eo, quòd executor datus à Papa ad conferẽdum beneficiũ, si inutiliter contulit, potest iterum conferre vtiliter, nisi id primùm faciens errauerit in iure: vt voluit Inn. in c. j. de re iudi. & Card. Flo. qui id dicit not. consi. ciiij. post redditum, col. ij. versi. ad aliud dubium. *Præsertim si is qui fecit, sit in culpa.*

20 ¶Hîc autem maxima est in eo culpa, qui vti volens beneficio huius cõsuetudinis, omittit formam & solennitatem illius, errans in iure municipali omnibus lippis & tonsoribus cognitissimo: & interim tamen fatigans vexánsque emptorem multis magnísque sumptibus, impensis, laboribus, molestiis, quæ sequi solent litigantes, etiam si victoriam reportarint, vt satius sit semel vinci, quàm sępius vincere, aut diutius litigare, vt docet experientia, & non obscurè innuit text. in l. minoribus xxv. annis subuenitur, ff. de minorib. Ex quo illud Martialis lib. vij. Epigrammaton, *Litiũ sumptus, labores, molestiæ.*

Lis te bis decimæ numerantem frigora brumæ
Conterit una tribus Gargiliane foris.
Ha miser, & demens, uiginti litigat annis
Quisquam, cui uinci Gargiliane licet?

21 ¶Vt non immeritò scriptũ sit in l. item si res, §. vltimo. ff. de ali. iud. mut. cau. fac. Hæc enim verecunda cogitatio eius, qui lites execratur, non est vituperanda, cum aliis multis in hanc sententiam adductis ab Albe. in l. etiam, in princ. ff. vt leg. no. caue. & Luc. Pen. in l. litibus, C. de agri. & censib. lib. xj. *De eadem re.*

& nouissimè à Matth. Paco. in suis cōmentariis in ti. de mand. apost. §. & vt obuietur, in prin. & Pet. Rebuffo in procemio cōcordatorum, in verbo, sumptibus. Vt tamen interim non omittas, quod scribit Tullius lib. ij. Officiorum, admonēs à litibus, quantùm liceat, & nescit an paulò plus etiam quàm liceat, abhorrere: esséq; non modò liberare nonnunquā de iure suo decedere, sed etiam fructuosum. Cui concinens glo. in c. pen. extrà de emp. & vendi. tradit eum magnum commodum consequi, qui à lite recedit, ideò (inquit) propter instrumenta post transactionē reperta non instauratur lis. Et sequitur Ant. qui & ex hoc dicit (quam verè cæteri videant) valere transactionē factam ab ecclesia, etiam non probata alia vtilitate. & Panor. in c. j. in j. not. de transac. Alex. consi. lxvj. visa facti narratione, col. iiij. versi. sed in proposito, li. vj. & Phil. Dec. consi. cccclxxix. in controuersia col. iij. Idem autem Tullius in Oratione pro Cecinna, appellat solicitudinem & periculum litium finis (inquit) solicitudinis ac periculi litium non à patre relinquitur, sed à legibus. Si autem hunc iterum admittamus ad retractum, quo iam sua culpa decidit, quid aliud quàm lites tam molestas & execrandas, vt diximus, ex litibus serimus? cōtra l. iiij. §. ait prętor. ff. de re iud. & l. terminato, in fi. C. de fructib. & lit. expen.

22 ¶Nec tamen omittendum est consanguineum, qui hîc vult retrahere rem ab emptore vi huius consuetudinis, certare de lucro captando, non de damno vitando, vt patet ex no. à Bart. in l. vltima. in fi. C. in quibus causis in integ. resti. neces. non est, & in l. etiam, la ij. ad fi. ff. de minor. dum vtrobique allegat. c. constitutus, extrà de in integ. rest. quod expresśim loquitur de nostra cōsuetudine retractus, & plenius diximus suprà. §. j. glo. x. num. 121. certum est, & seq. Ideóque si quæ iura videntur iterum admittere eum qui semel in solēnibus errauerit, ea certè loquuntur, cùm tractatur de damno vitando: nec ad hunc nostrum casum trahenda sunt: neque enim par eadémque ratio videtur amittere debita, & lucra non capere. l. vltima. C. de codicil. Nec ignorātia iuris excusat in lucro, aut quasi lucro captando. l. iij. & ibi glo. & omnes. C. de iuris & fac. igno. & non tantùm masculos, sed nec fœminas quoque l. quamuis. C. eo. ti. cum si. Et vide hîc quę dicam latius infrà eo. ti. §. xxxv. eodémque pe. glo. ij. in verbo, *mineurs*, nu. 7. & hęc maximè, & seq. & iterum in glo. iiij. quæ est in verbo, *ignorans*, nu. 26. quintum quod ignorantia.

Consanguineus certat de lucro.

Ignorantia iuris non excusat in lucro.

23 ¶Id quod etiam notandum est ad ea quæ suprà diximus de subueniendo in hac re ob ætatem, iustum errorem, aliámve iustam causam. Quanquàm & illud quoque dici potest, hoc in casu non esse subueniendum, nec ætati nec sexui, nec rusticitati, nec ignorantiæ, aliis duabus rationibus, præterquàm quod hîc tractatur de lucro captando. Quarum hæc prior est, quod hæc omnia à nostra cōsuetudine obseruari iussa in retractu sunt formæ & solēnitatis, vt hîc declaratur: cuius quidem omisśio nullos omnino excusat. l. vltima. C. de testa. iuncta glo. in l. ambiguitatis, eod. ti. cum aliis concord. à me adductis infrà tit. procedente. §. iiij. glo. vij. in verbo, *en main de court*, nu. 14. & ego id puto. Altera hæc est, quòd in his quæ ad rigorem iuris conseruandum sunt introducta, cuiusmodi hæc sunt, nemini etiam parcitur vt voluerunt glo. Barto. Bald. & Paul. Cast. in l. cùm quis. C. de iuris & fac. igno. cum aliis concord. etiam à me collectis in illa eadem glo. nu. 16. & quia etiam, & seq. Ex quo fit etiam, vt tempus retractus currat minoribus absentibus, & ignorantibus, vt cauetur infrà eo. §. pen. etiam sine spe restitutionis, vt ibi dicemus.

An subueniendum sit consanguineo errāti.

24 ¶Et hæc certè multò magis obtinerent in casu, §. iij. suprà eod. vbi si emptor admiserit consanguineum ad retractum, debet consanguineus intra octo dies soluere emptori pretium venditionis, aliàs non recipietur amplius ad eundem retractum, id est, (vt vtar verbis illius §.) *il ne sera plus receu audict retraict*, quæ verba significant perpetuam exclusionem. Nisi quis diceret ea intelligi de eo retractu, quem prius intentauerat, ex natura illius dictionis, *dudict*, id est dicti, siue eiusdem, siue suprà dicti, aut similium quæ referuntur tantùm ad præcedentia, nec habent tractum ad futurum tempus, l. j. §. eum qui, & ibi Bart. qui eum §. legit cum §. hoc edicto, ff. de postu. & declarat etiam idem Bar. in l. talis scriptura, §. vltimo. versi. quæro ergo quid si testator, ff. de leg. j. & Franci. Are. consi. xxj. si diligenter, col. j. vbi loquitur de dictione, dicta, & Corne. consi. ccxlviij. circa hanc, col. j. versic. quia ad hoc, li. j. & Soc. cōsi. ccl. in causa Bononiēsi, col. pen. vers. secundò hoc deducunt, li. ij. vbi loquitur de dictione, eidem. Phil. Dec. consi. cclxxvij. consultus, col. j. & consi. ccclxxvij. visis, col. iij. versi. nec obstat, & Fran. Ripa. qui loquitur de dictione, dictos, in l. filiusfamilias. §. Diui, num. 111. ff. de leg. j. & Lud. Gozad. consi. xxix. videtur, col. iij. nu. 15. & consi. xxxj. in hac causa, in princ. Et hanc interpretationem adiuuat, quod tenuit Lapus in quadam sua disputatione, negligentem petere apostolos intra tres dies sibi præstitutos, licet sit ob id exclusus à prosecutione prioris appellationis à se interpositæ, tamen durante grauamine, potest iterum appellare, si sit intra tempus appellandi. & sequitur Domi. in capi. si clericus, §. verùm, & ibi quoque Philipp. Franc. in quarto notab. de præbend. lib. vj.

Dictiones dicti, & eiusdē.

25 ¶Sed dici potest in casu nostro, hunc retractum, quem vult nunc facere consanguineus, eundē esse, quem facere voluit, quamuis sint diuersæ oblationes, causæ, & instantiæ, vt si quis eandem rem alia instantia vendicare voluit, à qua re antè ob defectum quempiam repulsus fuerat: est enim semper eadem res. Vt tamē intelligas, huiusmodi dictiones, idem, & dictum, non per omnia referri ad præcedentia, nec cum omnibus qualitatibus, vt per ipsum Bar. in l. si cui, §. j. de leg. j. & Ang. Are. in §. j. col. j. Insti. de legi. patro. tutel. At apud Cenomanenses sunt verba clariora pro perpetua exclusione, cùm

De iisdem illis dictionibus.

Cōsuetudines.

cùm dicit, loquens in eodem casu, *icelluy lignagier n'y sera iamais receu*, vt patet c. consuetudinum eius loci cccclxxxvj. Et eadam quoque verba in illo ipso casu scribuntur in Andegauēsium consuetudine, c.ccclxxvj. Et similia verba apud Blesenses, c.xcvj. quæ sunt huiusmodi, *sans ce qu'il puisse iamais demander ledict heritage par retraict*. Et idem videntur intellexisse Melodunēses, c.lx. dum faciunt ius alteri consanguineo retrahendi, si sit intra annum: quasi huic qui cecidit retractu ob aliquem defectum, vt ibi dicitur, præcludant viam retrahendi. Porrò Ferro. in consue. Burdig. hoc eod. ti. §.xv. col. ij. versi. ait lex nostra, tenuit in casu illius §. qui omnino similis est, d. §. iij. huius nostri ti. nō amplius admitti consanguineum, qui intra octo dies pretium venditionis non soluerit.

26 ¶Sed & videri posset, cōtinuò quàm agitari cœptum est de viribus oblationis retractus, quia emptor conuentus dicit ipsam oblationem esse nullam ob non seruatam solennitatem consuetudinis, viam esse præclusam consanguineo ad adhibendam post hac eam solennitatem, etiam intra tempora retractus, eo quidem argumento, quòd licèt facultas insinuandæ donationis aut alterius contractus, si ei non sit à statuto tempus præstitutum, duret triginta annis, argu. l. licet, C. de iure delibe. & l. cùm notissimi, §. sed cùm illud, & ibi glo. in verbo, opponere, C. de præscri. xxx. vel xl. anno. & glo. in l. j. §. ad hoc, in verbo, pro socio, C. de anna. excep. cum si. Tamen si iam fuerit obiectum aduersus donationem, quòd nulla est ob omissam insinuationem, non amplius poterit confugi ad remedium insinuationis. Ita enim respondit, subdubius tamen, Ang. qui id dicit not. consi. clxxix. visis prædictis instrumentis, col. vlti. versicu. secundò est videndum, per §. illud, in Authenti. vt fili. frat. & Authen. eò decursum, C. de donat. ante nupt. & l. vltima. C. de iure do. & sequitur Alex. in addi. Bart. in l. Modestinus, in prin. ff. de dona. & consi. ccxxxvij. perspectis his, in fi. lib. vj. vbi & id dicit not. & Fran. Are. cōsi. cxxiij. in causa quę vertitur, col. ij. vers. prętereà cùm ibi dicatur. & Hip. Mars. sing. cccclxxxix. quando à lege, vbi id dicit sing. Sed id non probat Anto. Cana. in tracta. de insinuationibus, col. iij. in iij. quæsti. Ideò & in hoc amplius cogitandum relinquo. Vide tamen interim Bald. in l. j. §. sinautem ad deficiētis, ad fi. C. de cad. tol. Et quod etiam in simili tradit Iac. Aluar. post Iac. Ardi. in c. j. in prin. col. ij. versi. quęro quid si vasallus, tit. quid iuris si post ali. feud. Quòd eo casu, quo recuperatio feudi à vasallo vēditi ei prodesset, ne eo caderet, intelligitur dummodo nondum sit super ea re mota controuersia, arg. l. mancipiorum, ff. de optio. lega. & sequitur & dicit not. Phil. Deci. consil. clx. in causa monasterij, in fi.

Cōsanguineus an posßit emendare defectum solennitatis, posteaquàm ei obiectus fuerit.

27 ¶Illud autem certū est, quòd si interim, scilicet pendente illa instantia retractus, qua consanguineus cecidit ob non seruatas solēnitates, vel alia quacunque causa, exierit dies actionis, scilicet annus post notificationem, non poterit amplius ipse consanguineus venire ad retractum, quia fortè dicit per illam priorem instantiam fuisse id tempus interruptum: quia per iudicium, in quo actor succubuit, non interrupta est præscriptio temporis, vt post Pau. Cast. in quodam consi. voluit Fel. in c. illud, col. vlt. in decimaquarta conclusione, extrà de præscrip. & Io. Fran. Balb. in trac. præscrip. in tertia parte sextæ, eiusdémque vltimæ partis principalis, nu. 57. Et faciunt quæ diximus suprà, in glo. x. in verbo, *dedans l'an*, nu. 83. sed illud interim.

Cōsanguineus qui succubuit, non poterit agere post tempus.

28 ¶Si tamen illud admittamus, vt ante sententiam possit id fieri, etiam si fuerit oppositum, modò sit intra tempora, fatendum est, & post sentētiam quoque in causa appellationis fieri posse, si nondum annus exierit, per id quod generaliter scribitur in l. per hanc, C. de temp. appel. & quod de denuntiatione, quæ fit venditori, voluit glo. in l. si rem quam, §. quolibet, in verbo, præfinitur, in fi. & ibi Doc. ff. de euicti. & quod de oblatione pretij, ad quam tenetur secundus creditor ex l. j. C. si antiquior creditor, tradit Matth. Afflic. deci. Neap. xvj. fuit in relationibus, in fi. vide tamen in cōtrarium tex. in cle. ij. de testibus. Sed ibi illud statuitur, quòd eadem est ratio non admittendi in causa appellationis in eo casu, quæ & in causa principali.

An consanguineus in causa appellationis implere poterit solēnitates.

POVRVEV, GLO. VIII.

1 HÆC GALLICA dictio ea est, quam Latinè dicimus dūmodo, quę modum facit Bart. in l. quibus diebus, §. vltimo. col. ij. vers. quid de dictione dūmodo, ff. de condi. & demonst. per l. cùm ab eo, ff. de contrah. empt. & Bald. in c. dudum, le ij. colum. vj. vers. & hæc faciunt ad quæstionem, extrà de electi. vbi dicit, eam non facere conditionem, sed obligare ad sic faciendum. & Corne. consil. cxxx. viso, col. iij. versi. potest, lib. iij. & Philip. Deci. consil. cccxxvij. viso casu, colum. ij. versicu. nec prædictæ. Ex quo & illud potes intelligere, necessariò hîc requiri duos testes: alioqui non credetur nuntio. Nam & aliquando quoque huiusmodi dictio conditionem facit, præsertim cùm rei imperfectæ iungitur, vt patet ex c. vt præteritæ. de elec. lib. vj. & voluit Domi. post Paul. Eleaz. in c. non potest, §. j. col. vlt. versicu. nota bene, de præbend. lib. vj. & Steph. Bertr. consil. ccj. Christi, colum. iij. nume. 5. lib. j. Sed & alia de huiusmodi dictione vide per glos. in dicto. c. non potest, in verbo, retinere. & Do. Rot. decis. ccxxxj. ordinatio, in nouis. Porrò Guid. Pap. consilio ccv. circa processum, colum. antepenult. versicu. secundò est dictum, dicit nuncupatim hanc vulgarem dictionem, *pourueu*, facere conditionem. & eum sequitur Franc. Ripa, lib. ij. respon. c. ix. princeps, colum. j.

Dummodo.

An necesse sit, nuntium habere duos testes, ut ei credatur de oblatione.

Porueu.

DEVX RECORS, GLO. IX.

An nuntio sine testibus credatur.

Nuntius, Ciceronis uox pro apparitore,

1 MAGNVM DIV inter veteres certamen fuit, solíne nuntio (ita vulgò apparitorem vocamus, nec fortè malè, cùm Cicero in vj. in Verrē actione scripserit, nuntio Prætoris accersitus) an igitur soli nuntio, sine testibus credendum sit. Fuerunt enim, qui simpliciter negarunt esse credendum, afferentes in eam sententiam l. vltimā. C. de bon. vac. lib. x. & l. j. C. de curios. lib. xij. & quod in simili habetur in l. j. C. de manda. prin. & in c. cùm contingat, extrà de rescript. & in c. cùm in iure, de offic. iud. deleg. Et quod vnius vox nec condemnat, nec iustificat, c. admonere, xxxij. quæst. ij. & c. licèt ex quadam, extrà de testib. cum si. Ideóque nec soli tabellario creditur, §. si verò absunt, in Auth. de hęred. & Falci. Ac nec soli quidem iudici, aut arbitro, l. ne in arbitris, §. pen. C. de arbit. & c. quoniam contra falsam, de probat. Ergo multò minùs nuntio soli, cùm pro iudice aliâs præsumatur, l. ij. C. de offic. ciuil. iudic. pro nuntio nequaquàm, l. ne diu, C. de pœnis, quæ loquitur de praua & venali perfidia horum apparitorum.

Nuntios uiles assumi.

Infames an possint esse nuntij.

2 ¶Ideò viles esse dicit Fed. Senen. consil. cxix. nulli, col. vlti. & Bald. in l. si vt proponis, in princip. C. de execut. rei iudica. & Matthę. Afflict. in consti. Siciliæ incip. prosequentes, col. iiij. in octauo notab. Imò & vilissimos quoque ipse Bald. in l. vltima. col. pen. in viij. quæst. C. de edi. Diui Adri. tol. Nam & videmus hodie in id munus assumi viles atque etiam infames, vt & scribit Colle. in c. cùm dilecti, ad fi. extrà de dol. & contu. & Bar. in extra. ad reprimendum, in verbo, nuntium: ex quo dicit, nec infames ab eo munere repelli, l. nec infamis, C. de Decur. lib. x. & l. j. C. de infa. eo. li. & idem post eum dicit, Ang. Are. in §. quadrupli, col. v. versi. quæro an credatur, Insti. de act. & in trac. malefic. in verbo, Petro, publico & iurato nuntio, in prin. Quod & voluerunt Host. & Io. And. in c. prudentiam, in verbo, nuntium, & ibi quoque Bald. qui id dicit notatu dignum, col. ij. & Fel. ad fi. prin. extrà de offi. deleg. Sal. in l. tres denuntiationes, C. quomodo & quando iud. vbi viles ribaldos eos vocat. & Phil. Franc. in c. cùm teneamur, col. vlti. extrà de appel. An tamen verum sit hoc postremum dictum, vide Augu. Ari. in addi. Ang. Are. vbi suprà.

Qui soli nũtio credi negant.

3 ¶Et in hac quidem sententia, vt soli nuntio non credatur, fuisse videtur glo. in d. c. quoniā contra falsam, in verbo, citationes, de proba. cùm dicit, soli nuntio publico & iurato credi in foro ciuili secundùm consuetudinem. At de Iure communi (ait) videtur non esse ei credēdum, nisi aliâs legitimè constet. Et alia quoque glo. in c. quod sicut, in verbo, vocatos, extrà de elec. & ibi Vincent. qui dicit citationem esse probandam duobus testibus, vel publico instrumento, & Iac. Bald. in suo trac. de primo & secundo decreto, post prin. vbi ob id consulit, vt duo nuntij mittantur. Et hanc opin. secuta est hęc nostra consuetudo, quę generalis est in Francia ex regiis constitutionibus, vt dicemus postea.

Qui credi affirmant, si non fuerit negatũ.

4 ¶Alij dixerunt illi esse credendũ, si non fuerit negatum. At si is, qui dicitur citatus, id neget, & secundùm aliquos iuret se non fuisse citatum, illi magis credendũ est. In qua sententia videri voluit Host. qui simplicem negationem requirit, in d. c. quoniam contra falsam, in verbo citationes, l. ij. in fi. de probat. Spec. qui iuramētum exigit. & alios Antiquiores allegat, in tit. de citatione. §. sequitur, vers. sed nunquid credetur soli nuntio. Io. Fab. in l. ea quidem, col. ij. C. de accusat. cum ea tamen moderatione, vt nuntio in modicis tantùm credatur: sed & adhuc pars (inquit) auditur, si iuret contrarium. & Nico. Mate. qui etiam de iuramento loquitur, in lect. Barto. in l. scire oportet, §. sufficit. in fi. ff. de excusat. tuto.

Qui & id affirmant in iis, quæ cõcernũt, eorũ officium.

5 ¶Alij quoque voluerunt iis credi in iis, quæ concernunt officium eorum, verùm tamen contrarium posse probari à parte. Quam sententiam secuta est glo. in c. proposuisti, in verbo, non probatur, post prin. lxxxj. di. & postea subdit, contrariũ ipsum probari per iuramentũ partis, per quędam iura illic allegata: quod omnino cõuenit cum præcedenti opin. & alia glo. quæ omnino idem voluit in §. item testes, in verbo, in executoribus. iiij. quæst. iij. Et diximus suprà eod. tit. §. iiij. in glo. j. nume. 6. sed & hinc prodiit, & in ea glo. alia multa si. adduximus. Quibus adde Bonif. Vitel. in trac. malefi. ti. forma citat. accusati. nu. 16.

Qui & id ipsum affirmant in citationibus tantum.

6 ¶Alij rursus cēsuerunt credendum esse nuntio publico, & iurato in citationibus tantùm, non etiam in cæteris: quæ sentētia fuit glo. in c. cùm parati, extrà de appel. Io. de Deo, Ægid. Guid. Suza. Rolan. & Gand. prout eos retulit Io. And. in addi. Spe. in d. tit. de cita. vbi suprà. & voluit etiam de citatione Io. Regius apud Fed. Senen. conf. cxlij. cuius exordiũ est, domino Ioanni, col. pen. vers. non obstat relatio nuntij. Bart. in tract. de citatione, in xj. quęst. Et de citatione item voluit Bald. in l. vt perfectius, col. vlt. versi. vndecimò, C. de anna. excep. vbi ita dicit obseruare generalem consuetudinē. & Alb. in l. j. §. quies, ff. de offic. Præfec. vrb.

Qui in modicis tantùm, uide infrà xxx.

7 ¶Alij item dixerunt, nuntio credi debere in modicis, vbi scilicet versatur paruum aliquod præiudicium, non autem in iis, quæ sunt maioris cuiuspiā præiudicij: & ij sunt Vbert. Bob. & Albert. Gal. vt retulerunt Spec. & Io. Andr. vbi suprà. Sed & eius opin. fuit Iaco. But. in d. l. j. §. quies, ff. de offi. Præfec. vrb. Bald. in l. magis puto, §. illud, ff. de reb. eor. & in d. c. cùm parati, post principi. versicu. quæro vtrùm credatur. Lucas Pen. in d. l. j. colum. ij. versicu. vel de breuitate, C. de curios. lib. xij. Ioan. Fab. vt suprà diximus, in d. l. ea quidem, C. de accusat. Ioan. Plat. in l. apparitores, in tertio notab. C. de ex acto.

acto. tribuit. lib.x. Et sic quoque videtur voluisse Specul.titu.de remis.§.vtile, versicu.sed nunquid remissio,in fi.

8 ¶Alij prætereà fuere in ea sentẽtia,vt soli nuntio,qui dicit se citasse,credi debeat,nisi sit persona suspecta.Ita enim voluit Ang.laudatissimus iuris interpres,in d.l.vt perfectius,col.vlt.versi.item nota quòd nuntio,C.de anna.except.vnde,vt subiungit,cautela est, vt nuntij ipsi faciant conficere instrumenta de eorum citationibus,ne scilicet sua ipsorum fides in dubium & discrimen vocetur. Et cum hac sententia propemodum conuenit ea,quæ mox continenter sequitur.

Qui intelligunt,nisi sit suspecta persona.

9 ¶Nam & alij id totum,de quo disputamus,arbitrio iudicis reliquerunt,potiúsne scilicet credet nuntio,an verò ei quem dicit se citasse.Quid enim(inquiunt)si nuntius sit vitę diffamatissimę,alter notæ fidei & integritatis?Considerabit ergo iudex qualitatem personarum,& negotij: & huic vel illi magis credet,iuramento ab eo exacto,vel etiam non exacto. Et ita voluit Hosti. in d.c.cùm parati, col.ij.in verbo,suus nuntius,& ibi etiam Collec.in fi.& Panor.col.iij.& idem Hosti.in Summa tit. de contu.§.qualiter depræhendatur,qui est ij.col.ij.versi.quid si absens est Archi.in d.c.proposuisti, col.ij.versi.in ea gl.ibi,verbo nuntij.& in c.venerabilibus,col.ij.in verbo,citatus,de senten. excom. lib.vj.latè Pet.Iac.tit.de act.de constituta pecunia libellus,col.penul.versi.nec etiam deberet credi. Ioan.And.in addit.Spec.vbi suprà,in tit.de citati.Collect.in c.cùm dilecti,in fi.extrà de dol.& contu.Bald.post Iac.Are.in l.j.§.j.in fi.ff.quemadmo.testa.aper.& in d.c. quoniam contra falsam, col. vij.versicu.quæro an relationi,extrà de probatio. Ange.in l.hæc autem,§.non defendi,ff.quibus ex caus.in poss.eat.Sal.in d.l.tres denuntiationes,col.ij.versicu.sed an credatur nuntio, C.quomodo & quan.iud.& in l.absentem,col.iij.in vj.quæst.C.de accusa.latè Maria.qui alios adducit, in repe.rub. de dilat.in xvj.art.Ang. Are.in d.§.quadrupli,col.v.vers.quid autem si dicat,Inst.de act.& in dicto tractatu malefic.in verbo,Petro publico & iurato nuntio.Guid.Pap.decis.Delphi.dcxxviij.non debet de iure.& in tractatu præsumptionum,col.v.versicu.sed an debeat pręsumi.& Iason in l.properandum,§.& si quidem,colum.iij.versicu.quid autem si nuntius, C.de nupti.Matthæ.Afflict.in constit.Siciliæ incip. edictorum,col.iij.versicu.quartò not.& Stepha.Bertrand.consil.xxvij.si hic esset, nume.1.lib.j.

Qui arbitrio iudicis relinquunt, uide xxxj.

10 ¶Alij denique simpliciter asserunt credendum esse nuntio,per d.l.j.§.cura carnis,versicu.quies: vbi & hoc voluit Bald.ff.de offic.Pręfec.vrb.& l.magis puto,§.ne tamen,& ibi etiam glo.& Bart.ff.de reb.eor.& l.si quis Decurio.C.de fals.& l.apparitores, C.de exact.tributo.libr.x.& d.c.cùm parati, de appel.& c.bonæ,le j.de elect.& d.c.cùm dilecti,de dol.& contu.& c.si fortè.lxv.dist.Et ita quoque voluit Innoc.in d.c.quoniam contra falsam,col.j.in verbo,citationes,& ibi Imo.& Fel. & Fed. Senen.consil.cxix.nulli dubium est,ante fi.Barto.in d.extrauag.ad reprimendum,in verbo,per nuntium,ad fi.vbi id dicit seruari in practica.& in l.Diuus,la ij.colum.ij.versicu.tertiò quæro, ff.de custod.reo.Bald.in l.j.§.si quis neget,ad fi.ff.quemadmo.testa.aper.Imo.qui ita quoque dicit seruari, & Philipp.Franc.& Philipp. Decius, qui hanc dicit esse communem opin.in d.c.cùm parati Roma. qui alios multos citat,consil.ccccxcvij.diligenter perscrutatis, colum.ij. versicu. secundò potest responderi. Ludo.Bolog.qui etiam alios adducit, consilio lij.cor mundum, &c. & in præsentia breuibus vtar,columna ij. Et hanc quoque opinio. dicit vbique seruari Specula.d. titulo de citati. vbi suprá.

Qui simpliciter dicunt credi.

11 ¶ET HÆC QVIDEM est,vt diximus,communior opin.quam & sequẽdam(quantum ad Ius commune pertinet)ducimus:nam aliter(vt dictum est,& dicemus latius postea)in hoc regno Franciæ vtimur.Sed id cum moderationibus quæ sequuntur,intelligi debet. Et primùm dũmodo is nuntius sit publicus & iuratus,secundum glo.in d.c.cum parati.Bart.in d.§.cura carnis.& Bald.in l.ij.C. de sportul.vbi dicit quòd propter iuramentum statur renuntiationi nuntij. Et ita ferè omnes,qui de hac re loquuntur,intelligunt,vt videre licet ex iis,quos suprà citauimus.

Et id uerum, modò sit publicus & iuratus.

12 ¶Sed hoc tamen intelligas,vt non necesse sit in quolibet actu nuntium iurare, sed satis est, eum in principio iurasse,se fideliter suum officium executurum,vt fieri solet,& debet.& ita voluit Bal.in d. l.magis,§.illud,ad fi.ff.de reb.eor.& in d.l.ij.de sport.ar.Auth.in isto iuramento,C.de iura. calum. vbi id dicit seruare consuetudinem.& non obscurè Ang.Aret.in d.tract.malefi.in verbo,necnon ad denuntiationem,nu.5.& iterum in d.verbo,Petro publico & iurato nũtio,post prin.& Barb.in trac. de præstan.Car.in ij.parte.quæst.ij.col.iiij.versi.tu adde quòd iura.& apertissimè Car.Alex.in d.c. cùm parati,col.vj.versi.& ante omnia,de appel.& Matth.Afflict.in consti.Siciliæ incip.in ciuilibus, in ij.notab.in prin.Sicuti è diuerso sufficit semel in perpetuum esse remissum,nec per singula remittendum esse,l.quæ sub condit.§.vltimo.ff.de cond.insti.

An necesse sit, nuntiũ in quolibet actu iurare.

13 ¶SECVNDO intellige,vt ei tantùm credatur in iis,quę sunt illi à iudice demãdata,vel cõmissa, & ex officio quoque ipsius dependent:non etiam in aliis,vt voluit nominatim Cyn.in l.ea quidẽ col. pen.versi.iuxta præmissa,C.de accusa.Bart.in d.§.cura carnis,& ibi etiam Bald.in versic.& sanè.& idem Bart.in d.extrauag.ad reprimendum,vbi suprà citauimus,& omnes penè,quos suprà adduximus:& præter eos latissimè Corneus,consil.lxxix.viso processu,col.ij.lib.iij.& omnes,quos statim citabimus.

Et in ijs tãtùm quæ illi sunt cõmissa,creditur.

14 ¶HINC NON CREDITVR nuntio renuntiãti citatum se verberasse, aut aliam sibi intu-

An credatur

nuntio dicenti se fuisse uerberatum, aut iniurijs affectū.

lisse iniuriam,Io.And.in addi.Spec.tit.de contu.§.j.versi.circa secundum.& Bal.aut quisquis is fuit, in practica,quæ vulgò titu.ipsius circunfertur,in rub.de quæsti.& citatio.in xj.quæsti. Ant.Imo.& Panor.in d.c.cùm parati,Pet.Iac.d.tit.de consti.pecu.Paul.Ca.consi.clxv.visis & ponderatis, col.ij. versi.tum etiam quia licet,lib.ij.Car.Flo.in cle.j.in viij.quæst.de dol.& contu.Domi.in c.venerabilibus,§.secus,de sent.excom.lib.vj.Corne.d.consi.lxxix.lib.iij.Angel.Are.in d.§.quadrupli,col.v. versi.quæro an credatur,Insti.de actio.Guid.Pap.in d.tract.præsump.vbi suprà.& d.deci.dcxxviij. vbi dicit id verum esse de iure,sed aliter ex consuetudine Franciæ & Delphinatus obseruari,& sing. ccccix.versi.Pet.Iac.vbi nihil dicit de ea consuetudine.Cardi.Alex.in d.c.cùm parati,col.pen.versi. sed pone quòd nuntius,de appel.Ias.id dicens esse not.in d.l.properãdum,§.& si quidem,co.ij.vers. adde quòd cõmunis conclusio,de iud.& in l.age,col.pen.C.de transactio.& Hip.Mars.sing.ccccclx. habemus,Steph.Bert.consi.ccxlix.quoniam,col.j.lib.j.Matth.Afflic.in consti.Sicilię incip.in ciuilibus,in ij.not.ad fi.Alcia.in tract.præsump.regula iij.præsump.xiiij.nu.5.

Et utrum saltem, ut inquisitio formetur.

15 ¶Nam & quod facit ad huius opinionis comprobationem,Bart.& Bald.in d.§.cura carnis,asserunt nuntio credendum esse,cùm de suo ipsius facto agitur,non si de alieno:nisi afferat alias probationes, d.l.j.C.de curios.lib.xij.non ad hoc quidem(vt subdit Bar.)vt ad eius simplicem renuntiationem puniatur maleficium:sed bene ad eum finẽ,vt inquisitio possit formari,per d.l.Diuus, la ij.ff. de custo. reo.& d.l.ea quidem,C.de accusa.& idem dicit Bald.consi.xxxiiij.statuto seu capitulo,col.iij.versi. item secundum,lib.v.& Ange.Are.vbi suprà proximè. Illud autem planum est,aliâs semper magis alicui credi de suo ipsius facto,quàm alieno,vt latè docuimus suprà in §.j.in gl.xiiij.in verbo,*ou equipollent à uente*,nu.47.imò vt subdit,& multis seq.

An ei credatur, quòd citatus respõdit se non uenturum.

16 ¶HINC QVOQVE non creditur nuntio renuntianti citatum respondisse se non venturum, aut alia similia:quia non spectant ad eius officiũ,vt voluit idem Io.And.vbi suprà proximè,& Bald. in d.§.cura carnis,in addi.& in l.Diuus,in j.lect.col.j.& ibi etiam Ang.col.ij.ff.de in inte.resti.& in addi.Spec.tit.de senten.versi.citatio debet esse legitima,& in d.cap.cùm parati,col.j.versi. sed ecce nuntio.& ibi quoque Anto.Imo.& Panor.de appel.Imo.in cle.j.colum.viij.versi.in quarto & vltimo casu,de dol.& contu.Domi.in d.c.venerabilibus,versicu.secus, de sentent.excom.libr.vj.Paul. Cast.d.consil.clxv.lib.ij.Nico.Mil.in reperto.versicu.nuntius si refert, Corneus d.consil.lxxix.lib. iij.Iason in d.§.& si quidem,colum.iij.Matthæ. Afflict.in d.constitu. Siciliæ incip.in ciuilibus,colum.ij.in fi.ij.notab.Et bene facit,quod ex Barto.& Bald.in d.§.cura carnis, diximus in præcedenti.versiculo.

De eadem re.

17 ¶Sunt tamen,qui in hoc tenent contrarium,vt scilicet credatur nuntio de responsione citati, qui se negauit venturum.In quibus est Bar.in l.tres denuntiationes,C.quo.& quan.iudex.& Card. Flor.in d.cle.j.in viij.quæst.versi.ego puto quòd relationi,de dol.& contu.Imo.sibi contrarius,in l.si finita, §.Iulianus,ff.de dam.infect.& latè in d.l.ex consensu,§.vltimo.col.v.versi.circa primũ,ff.de appel. & in c.ad petitionem,& ibi quoque Io.Ana.extrà de accusa.Phil.Fran.& Deci.vterque latè in d.c. cùm parati.Et hoc quoque à multis dicitur voluisse Bar.in d.l.ex consensu,§.vltimo.post glo.ibi de appel.& in l.vltima.ff.de in inte.restit.quibus tamen locis nihil de hoc dicit,sed tantùm disputat,an ea responsio facta nuntio,faciat verum contumacem,vt posthac citari non debeat:de quo etiam per ipsum Bartolum in d.l.tres denuntiationes,& Bal.in l.deberi,C.de fideic.libe.Card.Flor.vbi suprà, & alios multos collectos à Fel.in d.c.ad petitionem,col.ix.versi.item dicit hic,& col. seq.vers.item circa prædicta,de accusa.

An responsio negãtis se uenturum, faciat eum uerum cõtumacem.

De eadem re. An credatur nũtio de ea responsione. Consequẽs maius non accedit antecedẽti minori.

18 ¶Et horum quidem firmissima omnium ratio est, quia hæc responsio est veluti de appendicibus & connexis ipsius citationis:quæ cùm ei commissa sit,& ei in hoc credatur,videntur esse commissę appendices,& ea quæ veniunt in sequelam & consequentiam ipsius citationis,cuiusmodi est responsio citati,vt ex ea sciatur,an citatus velit comparare,ar.l.ij.ff.de iurisd.omni.iudi.& c.prætereà,de offi. deleg.Sed huic rationi respondet Iason in d.§.& si quidem,quòd vera contumacia,quę ex huiusmodi responsione efficeretur, est aliquid grauius,quàm ipsa citatio:& cum consequens maius est antecedenti,non ei accedit,ex sententia Barto.in d.l.ij.& Roma.in l.illud,ff.de acquir.hæred.& probatur in l.penultima.§.illo,C.de neces.ser.institu. Sed hæc Ias.responsio non omnino tuta est,quando non omnes consentiant,huiusmodi responsionem citati inducere veram contumaciam,vt per Doct. in locis suprà allegatis.

De eadem re. Licet non credatur nuntio, non tamẽ adeò exacta probatio requiritur.

19 ¶Vtruncunque autem sit de hac ratione, certè in hoc omnes conueniunt, quòd nuntio creditur in his tantùm, quæ commissa sunt eius officio, siue quæ ad eius officium pertinent,non etiam in cæteris. Sed non inter eos conuenit, vtrùm hoc, de quo agimus, scilicet responsio citati, ad nuntij officium pertineat,vt scitè sicut cætera omnia, annotauit Corne. d.consil.lxxix.libr.iij.vt ibi latè videre poteris.Illud autem crediderim, quòd licet non omnino crederetur nuntio de huiusmodi responsione,tamen non adeò plena exactáque probatio ipsius requiritur: vt non obscurè sentit Bald. in d.§.cura carnis, cùm dicit simpliciter non credi nuntio de hac responsione, quantùm ad plenum præiudicium.

An ei credatur

20 ¶HINC DENIQVE procedit,quòd non creditur nuntio dicenti se citasse mandato iudicis, nisi aliter de mandato appareat,vtpote cùm id non dependeat ab ipsius facto & officio:vt voluit Io.

Andre.

Andre.in addi. Specul.titu.de contuma.vbi ſuprà Cy.& Bal.in l.vltima.C.de exhiben.re.Bart.in d. §.cura carnis,& in l.ſciendum,ff.de verbo.oblig.Bald.in d.l.magis puto,§.illud,ff.de reb.eor. & in cap.j. colum.iiij.verſicu.tertiò quæro vtrùm,titu.de mili.vaſ.qui contu.eſt.& conſil.lxiij.ſolùm de ſubſcriptione,circa medium,libr.v.Sal.in l.cùm clericis,in ij.notab.C.de Epiſco.& cleri.& in l.abſentem,colum.ij.in v.quæſt.C.de accuſat.Paul.Caſt.d.conſil.clxv.lib.ij.Imo.& Philip. Franc. in d. c.cùm parati.vbi hoc tamen ipſe Imo.intelligit,niſi aliter ex conſuetudine diutina obſeruatum fuiſſet.& ibi Cardi.Alex.col.vij.verſicu.ſed qualiter.Alexand.qui alios allegat,in l.ſciendum, colum. x.nume. 46.ff.de verbo.obligat.Guid.Pap.ſingu.lxxxvij.verſicu.non ſtatur dicto, Nicol.Milis in d.verſicu.nuntius ſi refert,latè Corne.d.conſil.lxxix.lib.iij.& Franc.Ripa,in cap.j.char.penul.verſicu.tertiò amplia,extrà de iudic. & Stepha. Bertrand.conſil.ccxxxiiij. vnicuique, nume.6.lib.iij. Et dicemus latius infrà in titu.*des ſergens*,§.j.Et vide etiam Alcia.in d.xiiij.præſumptione iij.regul. numero 3. *dicēti ſe citaſſe ex mandato iu dicis.*

21 ¶HANC AVTEM limitationē,qua negauimus credi nuntio in his quę ad ſuum ipſius officium non pertinent,nec ex eo dependēt,intellige,niſi agatur de minimo aliquo præiudicio:vt de omnibus in vniuerſum officialibus voluit Inno.in c.j.extrà de fide inſtr.Bal.Panor.& omnes Recētiores in c. poſt ceſsionem,extrà de proba.idem Bal.poſt Cy.in l.pacta nouiſsima,col.vlt.C.de pactis.Panor.in c.cùm in eccleſiis,col.vl.extrà de maio.& obed.& in d.c.j.char.vlt.verſi.an autem ſi appareat,extrà de iud.& bene facit tex.in c.j.extrà de cleri.pereg. *Si de minima quapiā re renuntiet.*

22 ¶PORRO AVTEM ex eo quod diximus credi nuntio in his quæ pertinent ad eius officium, procedit, quòd ſi mandatum fuerit mittere creditorem in poſſeſsionem bonorum Titij debitoris: idque renuntiet nuntius ſe feciſſe,non ſolùm ei creditur in eo,quòd miſit in poſſeſsionē,ſed & quòd bona illa ſunt Titij, niſi aliud oſtendatur, ſecundùm Bald.in l.j.per glo.ibi.C.de priuil.fiſ.& in l.ij. col.iij.verſi.ſed hìc dubitatur,C.quan.fiſc.vel priua.prout à multis citatur, quanquàm ibi loquitur, cùm fuit expreſsè commiſſum,vt inquireret,quæ eſſent bona debitoris:ideò huc nihil pertinet. Sed illud clarè voluit Sal.in l.ob maritorum,col.j.verſi.iuxta dictum, C.ne vxor.pro marit. & Imo.in l.à Diuo Pio,§.ſic quoque,ff.de re iudi.Alexand.in ea ipſa l.§.ſi ſuper rebus,col.vij. verſi.item circa hoc.Phil.Dec.qui ita dicit ſe Senis reſpondiſſe,in d.c.cùm parati,ad fin.& Alcia.in d.xiiij.præſumptione regul.iij.nu.4. *Si dicat miſiſſe in poſſeßionem bonorum alicuius.*

23 ¶Ex eo quoque fit,vt credatur nuntio,dicenti ſe non potuiſſe reperire citādum : ideóque eum domi citaſſe,d.l.properādum,§.& ſi quidem,ibi,nec ita actoris pars fuerit inuenta,iunctis illis præcedentibus verbis,per executorem negotij.& ibi Bald.col.ij.verſi.etiam ex hoc text. Et videtur etiam voluiſſe Bart.in l.j.§.permittitur,ff.de lib.agno.in fi.ij.notab.dum conſulit,vt nuntius dicat ſe eum diligenter perquiſiuiſſe:& quia illum non potuit reperire,ad domum citaſſe,& expreſsius voluit ipſe Bart.in l.ſi tamen,in fi.ff.de leg.ij.& in l.iiij.§.Prætor,col.j.verſi.ſed qualiter apparebit,ff.de dam. infect.& Bal.etiam ſubobſcurè in l.vltima.col.j.C.de iure domi.impe.& Panor.apertè in c.cauſam, col.iij.verſ.quid autem ſi iudex,extrà de dol.& contu.& Phil.Dec.in d.c.cùm parati,& Alcia.in d. xiiij.præſumptione regulæ iij.nu.3. *Si dicat ſe ad domum citaſſe: quia citandum præſentem nō reperit.*

24 ¶Quod tamen intellige, ſi ipſe nuntius renuntiet id ſe feciſſe : quòd ſi ſimpliciter diceret citaſſe ad domum,non præſumitur eum perquiſiuiſſe,vt dicit Barto.in d.l.iiij.§.Prætor,col.ij.verſic.ſed quid debet nuntius referre,& ſequitur Anto.in d.c.cauſam,col.penult.& ibi Panor.col.iij.de dol.& contu.& idem Panor.conſil.lxxxiiij.arbitror,poſt prin.libr.ij.vbi & hoc dicit procedere, etiam ſi nuntius in fine ſubiungeret omnia ſe feciſſe ſecundum Ius commune,& formam ſtatutorum : non enim pro eo præſumitur,qui vilis eſt perſona , vt pro iudice,ar.no.in l.j.C.de vſur.& idem quoque voluit Imo.in l.ſciendum,& ibi latius Fran.Are.colum.xij.verſi.adde etiam inquantum,ff.de verb.oblig. vbi ipſe Aret.nuncupatim palinodiam canit contrariæ ſententiæ,quam ſtatim adducemus.& Rom. conſil.cccclilij.in re præſenti,col.ij.& Alexand.in l.hæres inſtitutus,col.ij.verſic.refert etiam, ff.de acqui.hæred.& conſi.cxxxvij.in cauſa & lite vertente inter Lancelotum.col.iij.verſi.prætereà in citatione,lib.ij.& conſi.ccj.in cauſa & lite vertente inter magiſtrum,col.j.verſi.& licet in actis,d.lib. ij.& conſi.ij.conſideratis his,in prin.lib.iij.Phil.Dec.in c.quoniam,col.x.verſi.& prædicta concluſio,extrà de proba. *An præſumatur perquiſiuiſſe, ſi non dicat expreßè.*

25 ¶Quanquàm huius cōtrarium voluit Bal.in l.ſcire oportet,§.multa verò,ante fi.ff.de excuſ.tut.vbi id dicit ſeruari in practica iudiciorum.Pau.Ca.in d.l.iiij.§.Prętor ait,poſt prin.ff.de dam.infec.Ipſe Ro.hìc ſibi palàm cōtrarius,in d.l.hæres inſtitutus,& ibi quoque Fran.Are.col.j.in fi.& iterum col. ij.verſi.ſed ad primam quæſtionē,ff.de acqui.hære.quia vt ipſi dicunt,præſumitur legitimè factum propter faciētis officium,vt in ſimili not.in l.acta,ff.rem ra.haberi.& in d.l.iiij.§.abeſſe,ff. de dam. infec cenſetúrque ipſe nuntius voluiſſe facere actum validum,& efficacem.l.pro hęrede,§.Papinianus,ff.eod.ti.de acqui.hæred. *De eadem re.*

26 ¶Sed prior ſententia verior eſt,& ſeruatur in hoc regno.Sed illam tu tempera,vt procedat,niſi nuntius renūtiet citaſſe ſe ad domum,prout illi mandatum erat:quia tunc æquè valet,ac ſi expreſsè declaraſſet,eum reperire non potuiſſe,ideóque ad domum illum citaſſe,vt colligitur ex dictis Bald.in d.l.properādum,§.& ſi quidem,C.de iud.Pet.Anc.& Card.Flor.in d.cle.j.de dolo & contu.& eiuſ- *De eadem re.*

dem Card.in d.cle.j.de iud.& Ro.consi.ccccxcvij.diligenter perscrutatis.& Alex.in d.l.iiij.§.Prætor ait.vbi & hoc sensisse videtur Barto.col.j.& eiusdem quoque Alex.consi.ccxix. ponderatis his, col.ij.versi.& similiter præsuppono,lib.vj.

De eadem re.

27 ¶At hoc tamen intellige,si in commissione,siue mandato iudicis de citando,sit nominatim expressum,vt citetur quis personaliter,si reperiri posit:sin minus,ad domum:quia tunc cùm nuntius simpliciter renunciat citasse secundùm formam sui mandati, vel commissionis, satis videtur renuntiare illum se perquisiuisse,vt mandatum erat.Secus si id non exprimeretur in mandato iudicis:nam licet ita intelligatur secundùm intellectum iuris,tamen ad illud, quod de iure tantùm intelligitur, nec aliter expressum reperitur,non refertur relatio nuntij:vt satis declarant ij,quos suprà citauimus, & prætereà Panor.d.consi.lxxxiiij.lib.ij. Alex.d.consil.ij.lib.iij.Soci.consi.lvj.viso processu,col.ij. lib.iiij.& Phil.Deci.in d.c.cùm parati,col.pen.& in d.c.quoniam,vbi suprà,de probat. Et aperta est vtriusque differentia: quia primo casu fit relatio ad id,quod facti est,scilicet ad mandatum iudicis: ideò perinde habetur pro expresso in ipsa relatione,atque in ipso mandato expressum est,l.ait Prætor,§.j.& ibi Bart.ff.de re iudic.& l.in summa,in prin.eo.tit.cum multis si.à me collectis in Legibus connubialibus,in verbo, *expres*,versicu.sed & sextum genus.Secundò autem casu fit relatio ad ius, quod verisimiliter non cadit in sensum nuntiorum iuris omnino imperitorum,vt etiam de testibus dicitur,in d.l.j.C.de vsur.

An ei credatur de bonorum discussione.

28 ¶POSTREMO' EX EO, quòd diximus credi nuntio in his,quę ad suum officium pertinent, illud quoque manauit,quòd illi creditur de discussione,bonorum alicuius, videlicet cùm renuntiat nulla illius bona mobilia reperisse,ideóque manum in immobilia iniecisse,secundùm ordinem, l.à diuo Pio,§.in venditione,ff.de re iudi.vel etiam si renuntiat nulla omnino bona rei principalis reperisse,nulla alia opus est discussione,vt agi posit contra fideiussorem.Hæc enim fuit senten.Bart.qui id dicit seruari de consuetudine,in d.§.in venditione,colum.ij.versi.quæro qualiter constabit, & ibi Alex.tum col.ix.versi.alia practica,tum in fi.& eiusdem Bart.post Iac. Are.in Auth. hoc si debitor, quam legit cum l.persecutione,col.ij.versi.quæro,dicitur hîc.& ibi quoque Sal.col.ij.in ix.quęst.C. de pigno.vbi tamen ipse Bart. dicit cautius & tutius in hoc adhiberi duos nuntios,& ipsius Bart.in l. in illa stipulatione,si Calendis,col.vlti.versi.quæro qualiter,& ibi Alexan.col.quoque vlt.& Fran. Are,col.pen.versi.& ad modos,ff.de verbo.oblig.& rursum ipsius Bart.in l.stipulatio,§.habet,col. ij.versi.formo vobis,& ibi latè Ias.col.j.versi.quærit Bart.ff.de operis no.nuntia. & eiusdem Bart. in l.ij.§.si dubitetur,col.ij.ff.quemadmodum testa.aper.& consi.xc.dilecto domino,col.pen. versic. item sciendum est.Sed ipse Bart.in dictis locis,ne quis erret,expresim loquitur, quando nuntius ad hoc nominatim mittitur,vt inquirat.

De eadem re.

29 ¶Sed & quòd nũtio de huiusmodi re credatur,simpliciter tenet Sign.qui pulchrè declarat,quid hoc casu facere debeat nuntius,vt excusio legitimè facta dicatur,consil.lvij.creditor, ferè per totum,& Bal.in Auth.sed hodie,circa medium,C.de acti.& obli.& in d.l.ij.C.quando fiscus vel priua.& in l. magis puto,§.illud,in fi.ff.de reb.eor.& Alex.in l.exitus,in prin.ff.de acquir.poss.& Masuer.tit.de executi.versi.item quanquàm de iure.& Guid.Pap.decis.Delphi.dcxxviij.non debet.*Et idem de discussione*,quę fit de persona,an scilicet inuenta sit ad hoc,vt posit procedi contra correũ, vt scilicet credatur nuntio,voluit Barto.in l.iij.§.j.in viij.quæst.eadémque pen.ff.de duobus reis.Sed illud hîc obiter dixerim postremis constitutionibus Regis nostri Francisci sancitis mense Augusti anno Domini M.D.xxxix.arti. lxxiiij.illum ordinẽ mobiliũ & immobiliũ in executionibus fuisse sublatum: vti etiam in Delphinatu iam diutius factum fuisse testatur ipse Guid. Pap.decis. Delphi.cclxxxj.in statuto.& iterum deci.cccclxviij.de iure.

Constitutio regia.

An ubi uersatur graue præiudicium.

30 ¶TERTIO' PRINCIPALITER intellige,vt credatur nuntio, præterquàm tamen *in his*, in quibus versatur graue aliquod alterius præiudicium.nam tunc ei soli non creditur, vt not.voluit Bart.in d.l.Diuus,la ij.col.iij.versi.tertiò quæro,ff.de custo.reo.& Alex.consi.lxxv.videtur in præsenti consultatione,col.pen.versi.& si dicatur,lib.iiij.& Phil.Deci.consil.xciiij.in casu ad me transmisso,col.ij.versi.similiter scriptura,& ij omnes quos suprà citauimus num.7.alij item dixerunt.Et bene etiam facit,quod scribit Federicus Senen.cons.cxlij.domino Ioanni,col.pen.& Bald.in c.cùm dilecti,col.pen.versi.oppo.dicitur hîc,extrà de dolo & contuma.

Quid si eius & citati qui id negat,qualitas aliud suadeat.

31 ¶QVARTO' ITEM principaliter intellige,vt nuntio credatur,nisi ipsius qualitas,eiúsque qui citatus dicitur,& id negat,aliud suadeat.Quid enim,si fortè nuntius ipse est opinionis prorsus illaudatæ:contrà autem alter,qui dicitur citatus,& tamen negat,integerrimæ fidei?Tunc certè iudex poterit ex iis,atque etiam ex qualitate negotij,& cęteris argumentis,arbitrari non esse soli nuntio credendum,secũdùm eorum opinionem,quos suprà adduximus nu.9.nam & alij.Quam quidem opin. cum cæteris ita concordauit,atque veluti conciliauit Phil.Dec.d.c.cùm parati,col.pen.de appel.

Decisio principalis quæstionis.

Regia ordinatio.

32 ¶ET HÆC QVIDEM,quantùm ad Ius cõmune pertinet,obtinent.Sed quia quotidiana propè experientia compertum est,huiusmodi nuntios non esse admodum probatæ fidei,multásque fraudes,calumnias,ac falsitates anteà perpetrasse.Ideò primis ordinationibus(quas vocant)regiis Ludouici duodecimi,cap.lvj.sancitum est(quod & nostra consuetudo hoc in loco statuit)vt tum demum eis credatur,si secum habuerint duos testes in suis renuntiationibus inscriptos:nec hoc casu (vt subdit

dit ea regia sanctio) admittendã esse partem ad dicendũ cõtrarium: quod intelligendũ est, nisi nuntij renuntiationem falsam asserat, & aduersus eam de falso inscribat, iuxta ea, quæ alibi latè diximus.

33 ¶Sed quæritur, an stante nostra consuetudine, aut etiam dicta ordinatione regia, credatur duobus nuntiis sine testibus. Et id quidem verum est, vt multi voluerunt, qui in ea opi. fuerunt, vt soli nuntio non credatur, sed tum demum, si sint duo: & qui etiam consulunt adhiberi duos nuntios ad tollẽdam dubitationem, quam suprà tractauimus, an soli nuntio credatur. & inter hos apertè id voluerunt Vber. Bob. Albe. Gal. & alij, quos citat Ioan. Andre. in addit. Spec. titu. de citatio. §. sequitur, versicu. sed nunquid. & ipse Specu. in eo ipso §. sequitur, versi. pręcedenti. Iacob. Bald. in suo tractatu de primo & secundo decreto, post princ. Signo. d. consil. lvij. creditor, col. iij. versic. item præmitto. Barto. post Iacob. Aret. in d. Authen. hoc si debitor, quam legit cum l. persecutione, col. ij. versicu. quæro dicitur hîc, C. de pigno. Sal. in d. l. tres denuntiationes, colum. ij. C. quomodo & quando iudi. & in d. l. absentem, columη. iij. in vj. quæsti. C. de accusat. Angel. in l. hæc autem, §. non defendi, ff. quibus ex caus. in possessi. ea. Angelus Areti. in tractatu maleficiorum, in verbo, Petro publico & iurato nuntio. *An autem omnino credatur duobus nũtijs.*

34 ¶Sicuti & simili dicitur, quòd licèt iudici soli non credatur de actis causæ, c. quoniam contra falsam, de probatio. tamen si sint duo, illis creditur, vt voluerunt Inno. & Host. ibi, in prin. ar. c. cùm dilecti, extrà de accus. & c. inter dilectos, §. præterea, extrà de exces. Præl. & sequitur Bal. cum quadã tamen limitatione ibi, col. vij. versi. restat aliqua dicere. Et idem quoque voluit Archi. in c. statuendum, ij. quæst. vj. vbi & id dicit Romanam curiam obseruare. & Lucas Pen. in d. l. j. colum. ij. versicu. vltimò not. C. de curios. lib. xij. Et facit, quod in simili scribit Bal. consi. xlv. statuto Papię, circa medium, lib. j. Et quod etiam vbique traditur, regulariter duobus testibus, omnimodam fidem adhiberi. *Duobus iudicibus creditur.*

35 ¶Et ex his nonnulli ex nostratibus illud assumunt, quòd cùm de Iure communi instrumentum à solo notario subscriptum non faciat fidem sine duobus testibus, vt not. glo. in §. si verò absunt, in verbo, quantùm ad hoc, & ibi Doct. in Auth. de hæred. & Fal. satis est, si duo notarij sine testibus instrumentum conficiant. & ita vtimur in Gallia propè vniuersa. Quanquàm contrarium nuncupatim in hoc casu tenuit Bald. in ca. ij. col. ij. versi. sed pone quòd vnus extrà de fid. instr. & consil. ccccxiij. duo sunt statuta, li. j. & iterum consi. ccccxliiij. statuto cuiusdam oppidi, lib. v. Pro cuius sentẽtia optimè facit, quod scribit glo. in d. §. si verò absunt, in verbo, tabulariis, cùm qua simpliciter transeunt Doc. ibi. & Io. Fab. in §. item verborum, col. vlt. versi. item quæro, Insti. de inut. stipul. *An duobus notarijs sine testibus.*

36 ¶Faciunt quoque multa, quæ in simili tradit Bald. ipse consil. cxxviij. cùm quidam vsurarius, col. ij. versi. sed ponamus, lib. iij. & Corne. in subscriptione consi. lxviij. consuluit, col. eiusdem subscripti j. lib. j. & consi. lxxvij. licèt autem per totum, eod. lib. j. & Iason consi. xcvij. statutum Bononiense, lib. iiij. quæ in illis locis videre poteris. Ex quibus intelliges, non tutum esse conficere instrumentum coram duobus notariis sine testibus, cessante consuetudine contraria aut generali, cuiusmodi est in tota penè Gallia, vt diximus: aut speciali, qualem habemus infrà tit. *de notaires*, §. ij. qui est omnium huius vol. cccxxiij. ex quo cognosces, maius robur tribui instrumento à duobus notariis confecto, quàm ab vnico cum duobus testibus. de quo nos ibi latius dicemus. Nec mouet, quod dictum est, de duobus nuntiis. nam bona pars nostrorũ censent credendum vni nuntio, nullúsque requirit duos testes cum eo. Magis autem vrget illud de duobus iudicibus, quandoquidem cum vno iudice requiritur publica vna persona, aut alij duo, vt nuncupatim scribitur in d. c. quoniam. *De eadem re.*

§. NONUS.

SI LE RETRAYANT ne peult trouuer l'achepteur, il suffit de faire l'offre à sa femme, ou à son domicile.

À SA FEMME, GLO. I.

1 HABEMUS TEXT. in l. aut qui aliter, §. sed & Seruius, ff. quod vi aut clam, quo cauetur, absente fœmina satis esse viro eius aliquid denuntiari. id quod Accursius ibi in principi. asignat ei quod scribitur in l. ij. & l. maritus, C. de procurat. scilicet maritum pro vxore posse agere sine mandato, tanquam scilicet is sit legitimus procurator. Vel id fit (inquit) quia vxor id scire statim præsumitur, quod maritus scit arg. l. si legibus, C. de Episco. audi. de qua posteriori ratione satis multa diximus in Legibus nostris connubialibus, in l. xij. in principi. Et dicit Bar. in d. §. sed & Seruius, quẽ legit (ne tu erres) cum §. & si fortè, quòd sufficit protestari aut denuntiare marito ad excusandum à dolo, non tamen in præiudicium vxoris, cui factum mariti præiudicare non debet: vt patet per totum tit. C. ne vxor pro marito. *An oblatio retractus poßit fieri uxori pro uiro.*

2 ¶Et autoritate illius text. scribit not. Iason in l. vltima. char. vlt. versicu. decimoseptimò quæro, C. de iure emphy. quòd si emphyteuta fœminæ velit fundum emphyteuticum alienare, satis est id marito denuntiare, eritque perinde ac si ipsius vxori fuisset denũtiatum. & dicit ad hoc illum tex. not. iuncta glo. declarando tamen, vt ibi per Barto. In quo tamen ipse Ias. palinodiam cecinit in l. non solùm, §.

morte,col.x.verſ.quærit Bar.ff.de operis no.nuntia.vbi illud latiſsimè diſſerit,an ſufficiat denũtiare marito pro vxore,poſt Bar.ibi,& in d.§.ſed & Seruius,& Ang.in l.mora,in prin.col.iij.verſi.tertiò quæro,ff.de vſur.quos omnes vide,ne hîc te diutius teneã.& ſimiliter Fel.in c.cùm Mar. Ferrarienſis,col.xx.verſi.nona concluſio,extrà de conſt.Vt tamen non omittã,quod Io.And.in c.in generali, col.vij.in paruis,verſi.ſed quæro.habeo,de reg.iur.in Mercu.tenet ſimpliciter ſufficere proteſtationem fieri marito pro vxore,per d.§.ſed & Seruius.& id quoq; voluit Alb.in d.l.maritus,in fi.& in l. ſi rem,§.quolibet,paulò ante fi.ff.de euict.per d.l.maritus.& quia(inquit)vir & vxor ſunt vna caro, l.ij.C.rer.amot.& l.vltima.§.vltimo.ff.de furt.

3 ¶SED AN E' DIVERSO cùm aliquid denuntiandum eſt marito,ſatis ſit vxori pro marito denuntiare,qui eſt caſus noſtræ conſuetudinis.Et certè ſi illa ſecunda ratio Accurſij habet aliquid in hac re momenti,cùm dicit,vxorem id ſtatim ſcire præſumi,quod maritus ſcit:ea multò plus ponderis hîc habebit. Quis enim neſcit, mulieres loquaciores viris eſſe, nihílque non effutire ſolitas: vt omnium copioſiſsimè docuimus in illis noſtris legibus cõnubialibus,in ea l.xij.verſi.quamuis ergo, & multis ſequen.Sed & ea ratione ceſſante,quod diſpoſitum eſt in viro,in d.§.ſed & Seruius,vt ſcilicet ſatis ſit viro denuntiare in cauſa vxoris,ea abſente,idem quoque diſpoſitum in fœmina debet cenſeri,vt ſcilicet ſufficiat abſente viro vxori eius denuntiare,per l.vltimã.& ibi latè Bart.Bal.Ang. & alij præſertim Recentiores,qui afferunt concord.C.de indict.vidui.vti etiam faciunt in l.ſi priuſquam,col.pen.verſi.ſed aduerte,ff.de oper.no.nuntia.& in Auth.quas actiones,col.vij.verſi. tertiò principaliter.C.de ſacro.eccle.

An è diuerſo, uiro pro uxore.

Argu. à reciprocis in uiro & uxore ualet.

4 ¶Sed hæc poſtrema ratio (alia enim ſimul excutietur) tum demum procedit,cùm qualitas & ratio, ob quam in vno eſt aliquid ſtatutum,eſt in altero : quòd ſi abeſt, ceſſat diſpoſitio,l.curatorem,C.de interd.mat.& l.vltima.cum glo.vlt.C.de reſcind.vend.glo.in cap.j.in verbo,ſub excommunicatione,& ibi Doct.extrà de loca.Bart.Bald.Angel.& alij in l.multùm intereſt,ff.de verbo.oblig. idem Bart.Bald.Ang.& Recentiores in d.l.vltima.C.de indict.vidu.& ibi concord.à Iaſ.Ceſſat autem in fœmina illa qualitas procuratoris,quæ eſt in viro : qui(vt diximus) eſt legitimus vxoris procurator: quæ quidem qualitas eſt vera,aut certè præcipua & principalis ratio,quare quod denuntiandum eſt vxori,poteſt ea abſente eius viro denuntiari:nam vt dicit Bart.in d.§.morte,col.vj.verſ. circa quartum,& iterum col.pen.verſi.quæro cui debet fieri,denuntiatio ſiue proteſtatio debet fieri parti principali,ſi reperiri poſsit:aliàs fieri poteſt procuratori, vel viro,vel etiam amicis,vt dicit in priori loco,l.ſi dictum,§.vltimo.ff.de euictio.& d.l.aut ſi aliter,§.& ſi fortè.

Niſi ſit diuerſa utriuſq; ratio.

5 ¶Sed quia Bart.loquitur etiam de amicis,in quorum,& quidem præcipuorum numero vxor collocanda eſt,ex illo verſu Propertij lib.iiij.

Omnis amor magnus,ſed aperto in coniuge maior.

Et latè diximus in l.ſi vnquam,in prin.num.12.quid quòd licet amor.Certè & alia quoque ratio eſt, cur non æquè admittenda eſt denuntiatio facta vxori pro marito,ac marito pro vxore: quia mulier non ita poteſt intelligere,quod ſibi denuntiatum eſt, vt poſteà viro renuntiet, illúmque certiorem faciat,ſicut vir facit:cuius quidem ob eam cauſam inter cæteras id minus eſt peculiare ac proprium, vt cauſas ac negotia forenſia & extranea curet atque adminiſtret,quæ ſunt mulieribus interdicta,l. ij.ff.de regu. iur. & plenè diximus in illis noſtris legibus connubialibus, l.x.proindéque & ipſe vir vxorem ſuam defendat,non vxor virum , l.j.§. vltimo.& l.ſeq. ff.de iniur.qua ratione innixus ipſe Accur.in d.§.ſed & Seruius,expreſsim tradit, non ſatis eſſe vxori denuntiare, quod viro eſt denuntiandum:licet è diuerſo fieri poſsit,per illum text.Et aliàs videmus,quod diſpoſitum eſt in vno correlatiuorum,non habere locum in altero,quando eſt diuerſa ratio,vt præter Bald.in d.l.vltima.de indict.vidui.voluerunt Bart.Ang.Floria.Nell.à S.Gemini.& alij Recentiores ibi,per d.l.vltimã.C. de reſcin.vend.& l.j.in fi.cum l.ſeq.ff.de iniur.nam & has quoq; in id citat Iaſon in d.l.vltima.cum aliis multis,vt ibi videre poteris.

6 ¶Ex quibus ſatis apparet,non perperã ſcripſiſſe Iac. Are.& poſt eum Guid.Pap.dec.Delph.ccccxlv. an valeat citatio,in prin.& iterum conſi.cxxj.indubitanter,in v.dubio non valere citationem mariti in perſonam vxoris,vt contra eum,tanquam contra contumacem poſsit procedi.Quod tamen intelligit ipſe Guido in dictis locis,niſi ea citatio fieret in perſonã vxoris , in domo habitationis viri,per quædam iura,quæ in id allegat : præſertim ſi ei detur copia (exemplar , ſiue etiam exemplum vult dicere)citationis,per glo.quam dicit not.in l.licèt,C.de repud.Subdítque,quòd in curia Parlamenti Delphinatus hic ſtylus obſeruatur,quòd quando citatio facta in domo habitationis,& in perſonam vxoris veriſimiliter præſumitur veniſſe ad notitiam viri ; ea citatio reputatur valida , & proceditur contra eum,tanquam contumacẽ,vbi maximè non agitur de magno præiudicio. Illum vide,& quæ ibi allegat.Senatus autem Pariſienſis,vt audio,non admittit huiuſmodi citationes,niſi citatio affixa ſit domui,Ideò nec quòd hîc dicitur in retractu,trahendũ eſt ad alias citationes ſiue denuntiationes, l.ſi verò,§.de viro,ff.ſol.mat.cum ſi.

Citatio uiri in perſonam uxoris,an ualeat.

7 ¶Illud autem ſciendum eſt,maritum cenſeri habere domicilium ea in domo,in qua vxor & familia ipſius habitat,l.j.§.domum,ibi,vbi larem matrimonio collocauerint,ff.de libe.agno.Ideóque ſufficit,eum citare ad eam domum habitationis vxoris,vt apertè voluit Inn.in c.ſi aduerſarius, quod eſt vlti.

Vir cẽſetur habere domiciliũ

vlt.col.j.& ibi quoque Host.& Io.And.extrà de eo qui mit.in pos.& idem Inn.in c.ex parte B.post prin.extrà de for.compe.Bar.qui intelligit etiam,si tunc absit ab ea domo,in d.l.j.§.permittitur,per tex.ibi,iuncta glo.in verbo,manere,ff.de lib.agno.Matthæ.& post eum Card.Flo.in cle.j.col.iij.in ij.quæst.de iud.Bene.Capra.consi.cxlij.punctus,quidam Bartholomęus,in ij.dubio.& Guid.Pap.in tract.præsump.col.ix.vers.præsumitur clericus.& Alci.in trac.eiusdem tit.reg.j.præsump.xxxv.& facit tex.in l.ij.C.vbi sena.vel clarissi. Nam vbi maritus abest ab vxore,pręsumitur eum latitare,vt dicunt Inno.Host.& Io.And.in d.c.si aduersarius,& Ange.in l.properandum,§.& si quidem,paulò ante medium,C.de iud.& Barb.in cle.causam,char.antepenul.de elect.vbi id dicit sing.Sed vide,an id procederet etiamsi vir & vxor seorsum habitarent,honorem tamen matrimonij inuicem habentes,vt nonnulli faciunt,præsertim principes viri,vti attestatur Iurisconsultus in l.cùm hic status,§.si mulier,ff.de donationib.inter virum & vxorem.& facit,l.nihil,ff.rer. amot.Et ex his potes intelligere, an & huiusmodi oblatio & citatio in causa retractus possit fieri ad eam domum, in qua vxor emptoris habitat.

in ea domo, in qua uxor habitat.

Sed quid si uir & uxor seorsum habitant.

A SON DOMICILE, GLO. II.

1 POTEST DENVNTIATIO, atq; citatio fieri ad domum illius,cui aliquid est denuntiandum, aut qui citandus est, l.scire debemus,§.qui autem, ff. de excusa.tuto.& l.aut qui aliter,§.& si fortè,& ibi glo.& Doct.ff.quod vi aut clam,& l.j.§.permittitur,ff.de liber.agnos.& l.iiij.§.Prætor ait,& ibi Bart.& alij,ff.de dam.infec.& l.vim passam.§.nupta priusquam.ff.de adul.& l.vt perfectius,§.sinautem,C.de ann.excepti.& c.causam, extrà de dol.& contu.& c.si aduersarius,quod est vlti.de eo qui mit.in pos.& cle.causam,versi.quòd si forsan,de ele.& voluit glo.in l.vltima.in glo.magna,in fi.ff.de resti.in inte.& Spec.tit.de cita.§.sequitur,versi.sed nunquid sufficit denuntiare. Bart.in l.licèt.C.de repud.Albe.loquens de peremptorio, in l.j.§.item cum edicto,ff.quæ sen.sine app.rescin.idem Alb.loquens de denuntiatione,in l.si item, §.quolibet,ff.de eui.& in l.mora,col.iiij.nu.16.ff.de vsur.& in c.præsumitur,de reg.iur.lib.vj.nam is(ne erres)in fi.tit.ff.de reg.iur.commentaria edidit in quædam c.eiusdem ti.lib.vj.Bal.in c.Cumana,col.iiij.versi.quædã est protestatio,extrà de elec.vbi loquitur de protestatione,& in c.quoniam, in prin.col.vlt.versi.quæro nunquid sufficiat,extrà vt lit.non contesta.& in c.j.col.iiij.ti.de mil.vas. qui contu.est.& Doct.vbique.

Oblatio, citatio, denuntiatio, & alia huiusmodi, an possint fieri ad domum.

2 ¶Idque non solum in ciuilibus,sed & in criminalibus quoque,vt voluit glo.in c.caueat,quod est ij. iij.quæst.ix.Cy.in l.si accusatoribus,post medium,versic.quæritur hic qualiter.& ibi quoque Bald. col.ij.versi.in eadem glo.ibi,non inuentus,C.de accu.Spec.tit.de accusa.parte iij.§.j.versic.sed nunquid sufficit si ad domum.Alb.in l.j.col.pen.versi.sed nunquid,C.de hęre.inst.& in d.l.vim passam, §.nupta,ff.de adult.per eum tex.Bart.in l.inter accusatorem,versi.sed quæro vbi debet citari.& ibi etiam Imo.ff.de publi.iud.Bal.in d.l.vt perfectius,col.ij.vers.attende etiam,quia citatio,& ibi quoque Ang.col.ij.& idem Bal.in l.& post edictum,in prin.ff.de iud.Sal.in l.absentem,in ij.quęst.C.de accusa.Ang.Aret.in tracta.malefi.in verbo,iudex commisit,quod Caius & alij inquisiti citarentur, col.iij.versic.quæro an sufficiat citari.Alex.qui hanc dicit esse communem opi.in l.iiij.§.Prætor ait, col.ij.ff.de dam.infect.Alex.consil.cxx.viso processu,in fi.lib.vij.& hoc de consuetudine obseruari dicunt Alberi.Gand.in tracta.malefi.titu.de citatione facienda,colum.ij.versi.sed nunquid sufficit. & Albe.Ros.in tracta.statu.in iiij.parte quæst.lj.sed nunquid ex citatione: qui tamen videntur sentire aliud esse de Iure communi, rationibus per eos allegatis,vti etiam facit Augu.Ari.in addi. Angel. Aret.vbi suprà.Sed nos in Francia priorem partem sequimur,vti etiam olim sequebantur prisci Romani,apud quos,vt tradit Plutarchus in vita Gracchorum,more maiorum, si quis capitali iudicio accusatus non veniebat ad se defendendum, eum domi ante ianuam consistens nomenclator citabat.

Et quid in criminalibus.

Mos antiquus Romanorum.

3 ¶IN NONNVLLIS tamen casibus non sufficit huiusmodi citatio ad domum, vt videre licet apud Inn.Bald.Pan.& cæteros in d.c.vlt.extrà de eo qui mit.in pos.D.à Rota in addi.dec.xlviij.valet citatio ad domũ,in nouis.Io.And.in d.c.pręsumitur,de reg.iur.lib.vj.in Merc.Bar.in l.si tamen. ff.de leg.ij.Io.Fab.in §.vltimo.col.vlt.versi.quid si non reperiatur,Inst.de pœ.teme.litig.Bald.in d. l.vt perfectius,C.de anna.exc.Ant.& Imo.in d.cle.causam,de ele.Pau.Cast.in d.l.iiij.§.Prætor ait, ff.de damn.infect. Soci.in tracta.fal.regu.ij.incip. absens regulariter, & iterum regu. liij. citandus personaliter.

In quibus casibus non sufficit citatio ad domum.

4 ¶Ex quibus duos tantùm, qui quotidie occurrunt,numerabo : primus est, quòd ex huiusmodi citatione quis non potest excommunicari tanquam contumax, sed debet personaliter appræhendi. Inn. in d.c.vlt.col.j.& ibi etiam Collect.post prin.& Pan.col.vlt.de eo qui mit.in posses.per c.sacro, extrà de sen.excom.Vincen.in c.ad reprimendum,in fi.de offi.ordi.Bald.in d.l.vt perfectius,colum.ij. versicu.in glos.super verbo,domicilium.& in l.in actionibus,in antiqua lect.in fi.ff.de in litem iur. Ioan.Fab.in d.§.vltimo.vbi suprà,Insti.de pœn.teme.litig.D.à Rota deci.cclxxj. si de mandato, in nouis,& deci.ccclxvij.si committatur,col.ij.etiam in nouis.Pau.Cast.in d.§.Prætor ait,colum.j.Ro. consi.

Excommunicari an quis poßit ex citatione ad domum.

consi.ccccIxxxij.in casu pręmisso,col.ij.versi.quo ad secundum.Fel.qui id dicit sing.in c.cùm sit Romana,col.v.versi.& vt circa,de app.vbi declarat quomodo id sit intelligendum.Quanquàm glos.à paucis annotata apertè sentit cõtrarium in c.caueant.iij.quæst.ix.Sed Card.Alex.ibi eam reprobat, & priorem sententiam sequitur.

Citatio, quæ fit ad excommunicationem testium ad perpetuã memoriã, an poßit fieri ad domum.

5 ¶Secundus casus, cùm quis citatur ad examinationem testium ad perpetuam memoriam. nam nec isto casu sufficeret citare ad domũ,nisi periculum esset in mora.Inn.in c.significauit,ad fi.de testi.Io. And.qui tamen distinguit,in d.c.præsumitur,Cy.in Authen.sed & si quis,versi.quæro modò,& ibi quoque Ioan.Fab.qui id declarat,Bald.& Sal.C.de testib.per text.in §.& hæc omnia, in verbo, admonitum,& iterum ibi,propter eius proteruitatem & audaciam,in Authen.eod.titu.Bart.& Albe. post Dy.in d.§.Prætor ait,ille,colum.ij.versi.Dy.inducit,hic col.j.post prin.vbi etiam distinguunt, sed aliter. Albe.in d.l.vt perfectius,C.de anna.excep.& in l.de pupillo,§.si quis fortè,in fi.ff.de ope. no.nun.Bal.in addi.Spec.d.ti.de cita.§.sequitur,vers.sed nunquid sufficit.& in sua Marg.in verbo, citatio,col.ij.vers.citatio non sufficit.Ant.& Imo.in d.cle.causam,idem Ant.in c.vlt.extrà qui mat. acc.pos.Flor.in l.in lege Aquilia.§.j.col.ij.ff.ad legem Aquil.Mathesa.notab.cxxxiij.nota quòd citatio,Firmia.in trac.de Epis.in iij.parte lib.j.col.iiij.versi.nec quando examinatio.Alex.cons.cciiij. super themate,& dubiis,ad fin.lib.ij.Matth.Afflict.in consti.Siciliæ incip.probationum incursibus, col.iij.in iij.notab.

An hæc citatio ad domum, ualet in his, quæ suntmagni præiudicij.

6 ¶Nec defuerunt, qui tenuerunt generaliter, hanc citationem non adstringere citatum in omnibus, quæ sunt magni præiudicij,sed tantùm in his,quæ sunt leuioris cuiuspiam præiudicij.Id enim voluit Pet. Anc.in cle.j.in vlt.not.de iud.per id quod scribit Inno.in d.c.vlt.de eo qui mit.in pos.& voluit etiam Mathesa.d.no.cxxxiij.& Aug.Ari.qui id valde commendat in d.l.iiij.§.Prætor ait,ff.de no. ope.nun.& in add.Angel.Are.in tract.malefi.vbi suprà.Quin etiam fuerunt,qui generaliter negauerunt,citationem fieri posse ad domum,nisi in casibus in iure expresſis.Nam & id voluit Inn.in d. c.significauit,ad fi.extrà de testib.& Card.Flor.qui id dicit not.consi.xiij.dominus Cato.& Philip. Dec.cons.ccccIx.viso puncto,col.vlt.vers.& vlterius.Sed vt suprà diximus de causis criminalibus, ita & in omnibus in Gallia seruamus,vt valeat huiusmodi citatio rite facta secundum ea,quæ statim posteà subiiciemus.

Quid, si illis casibus citãdus latitet.

7 ¶Illos autem casus,in quibus de iure talis citatio non sufficit,intelliges, nisi citandus latitet, vt per Inno.& alios in d.c.vlt.de eo qui mit.in pos.Dy.Barto.Paul.Cast.& alios in d.§. Prætor ait, Ioan. And.in d.c.pręsumitur,Bal.in d.l.vt perfectius,col.ij.& in d.c.significauit,col.ij.versi.quæro an isti fundatores,extrà de testi.Imo.in d.cle.causam,col.xj.versicu.vult ergo glo.Mathes.in dicto notab. cxxxiij.in fi.Et ad id bene facit text.in c.j.extrà qui mat.accu.pos.& in c.quoniam,§.j.& sequen.extrà vt lit.non contesta.& in ca.perlatum,qui fil.sunt legit. Quis autem latitare dicatur,videbis in l. Fulcinius,§.quid sit autem latitare,ff.quib.ex caus.in posse.eat.& in l.eum qui,ff.de priuil.credi.& per glo.in l.satisque,ff.de in ius voc.Inno.Ioan.Andre.& Barb.in c.consultationibus,extrà de offic. delegat.Specu.titu.de pri.& secun.decreto,§.nunc dicamus,versic.illud autem, Bald.in Authen.& qui iurat,col.antepe.versi.modò ego quæro,de bono.auto.iud.pos.& Philip. Deci.in l.non videtur defendere,in princ.ff.de regu.iur.& Matthæ.Afflict.in consti.Siciliæ incip.si quis post litem,col.iij. in iij.notab.

Quæ requirũtur in hac citatione.

Ea primùm debet fieri literis ad domũ affixis.

8 ¶CVM AVTEM FIT hæc citatio,siue denuntiatio ad domum,multa requiruntur: Primùm, vt ea fiat in scriptis,ac per literas ad domum affixas.Inno.Io.Andre.& alij.in d.c.vlt.de eo qui mit. in pos.Bal.& Ange.in d.l.vt perfectius,vbi etiam est bonus tex.Alb.in d.l.iiij.§.Prætor,col.j.versi. est etiam notandum,ff.de dam.infec.Bald.in l.consentaneum,col.j.& iterum.vlt.& ibi quoque Sal. col.j.in ij.notab.per illum text.in verbo,literis,C.quomo.& quan.iud.& in l.si finita,§.non autem, col.ij.ff.de dam.infect.& in Authen.hodie,col.j.C.de app.& in d.c.Cumana,vbi suprà in princi.de electi.& in sua Marga.in verbo,citatio,col.pen.versic.citatio quando fit ad domum. Ang.in §.omnem,col.antepen.versi.ex hoc casu patet,in Authent.de litigi.vbi expresſiſsimè omnium illud dicit de affixione schedulę citationis.Firmia.in tract.de Episc.in iij.parte lib.j.versi.concluditur ergo valere. Alex.in add.Bart.in l.ij.C.de colla.fund.fisca.lib.xj.Barb.in cle.causam,col.xix.in paruis,vers. vnde poterit.de elec.Guid.Pap.sing.ccccxix.si quis mandetur,in prin.Card. Alex.in cap.j.col.ij.tit. de mil.vas.qui contu.est & Ias.in §.quadrupli,col.iiij.versi.illud autẽ diligentiſsimè,Inst.de acti. Et est etiam bonus tex.in l.iiij.§.toties,ff.de dam.infec.cùm dicitur,libellum,ad ipsas ædes proponere, & ibi glo.in verbo,libellum,& ibi id expresſim not.Bald.in fi.Et facit,quod scribit Sal.in l.vltima. in fi.C.de neg.gest.& tex.in l.item veniunt,§.præter hæc,ibi,aut denuntiatum esset ei literis, ff.de pet.hær.Et hoc videntur intelligere nonnulli,cùm nemo domi reperitur,& inter cæteros Inno.in d. c.vlt.& Guid.Pap.d.sing.ccccxix.Sed nos ita vtimur,vt semper necesse sit schedulam citatoriam appendi ædibus.

Idq; in loco patenti.

9 ¶Secundum,vt huiusmodi schedula citationis ponatur in loco patenti, non in angulo,aut sub ostio, vt tradit Bald.in l.sed & si pupillus,§.de quo palàm,per illum tex.in verbis,non in loco remoto,sed euidenti,ff.de instito.acti.in lect.antiq.Angel.in d.§.omnem,vbi nuper designauimus,in Authenti. de litig.vbi nuncupatim dicit,quòd ea schedula infigenda est ipsi ostio, siue valuis domus: quod & nos

nos in Gallia obseruamus. Cataldinus in tracta. syndicat. c. cxxv. incip. adde quòd si schedula, Fel. in c. ex parte Decani, col. iiij. versi. facit quod notat, extrà de rescrip. Hippo. Marsi. in repe. rub. de fideius. nu. 177. & consi. cxxij. clementissimi, col. ij. versi. & faciunt dicta. Et id voluerunt, qui dicũt hanc citationẽ publicè fieri debere, inter quos est Archi. in c. j. col. vj. in verbo, infrà mẽsem, de elec. lib. vj.

10 ¶Tertium requiritur, vt ea schedula citatoria non confestim amoueatur, sed illic dimittatur, vt possit peruenire ad notitiam citati: aliàs non valet citatio. Bal. in d. l. sed & si pupillus, §. proinde si dominus, ar. illius tex. ff. de insti. actio. Panor. in d. c. vlt. in iij. notab. extrà de eo qui mit. in pos. per tex. ibi qui dicit, eam publicè fieri debere. quod bene facit ad præcedentem versic. atque etiam per c. vlt. de elect. lib. vj. ipsi Catal. Fel. & Hippo. Marsil. in locis allegatis in d. præcedenti versi. Nam & aliàs appositum non censetur, quod continuò remouetur, vt latè diximus & probauimus in repeti. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nu. 141. hæc autem, & multis seq. *Nec schedula cõtinuò amoueatur.*

11 ¶Nec tamen necesse est, vt nuntius referat quanto tempore ea schedula manserit, vt dicit Bar. in extraua. ad reprimendum, in verbo publicè, & Matth. Affli. in consti. Siciliæ incip. citationis literæ, col. iiij. in v. notab. versicu. sed an dicta citatio. Nam vt id certò referre posset, necesse esset, vt is longo tempore dies noctésque continuò ante ianuam citati maneret: quod admodũ difficile, ac durũ esset. Porrò si ea citatio peruẽnit ad notitiam citati, is ea adstringitur, etiam si illico schedula citatoria amota aut abrasa fuerit, vt not. dicit Bal. in Auth. qui semel, col. pen. versi. in glo. vt veniat, per gloss. ibi in verbo, tribus edictis, C. quo. & quando iudex. & facit quod dicam infrà nu. 16. quid autem. *De eadem re.*

12 ¶Quartum, vt ea citatio, siue appositio eius schedulæ citatoriæ, fiat hora & tempore congruo, vt dicit Panor. in d. c. vlt. vbi suprà, de eo qui mit. in posses. & Fel. in d. c. ex parte Decani, col. iiij. versic. & nota quòd talia: vbi dicit, id non debere fieri clandestinis temporibus, quibus rerum gestarum verisimiliter non habetur notitia, puta hora prandij, aut verspertina. Et licet quantùm ad horam prandij, vix illud reciperemus, tamen horam serotinam omnes (ni fallor) intempestiuam huic rei dicerent, & multò magis nocturnam: neque enim id ea hora fieret patenter atque palàm, vt fieri debet, sicuti suprà diximus, & mox dicemus, quamuis Chasse. videatur de iure admittere citationes noctu factas in tit. *des iustices*, §. vj. in glo. j. ad fin. *Et fiat hora congrua.*

13 ¶Quintum, quòd huiusmodi citatio fiat alta voce, vt voluit Archid. in d. c. j. colum. vj. in verbo infrà mensem, de elect. lib. vj. & Bal. in l. diffamari, per illum tex. in verbo, vocitasse, C. de inge. manumis. & consi. cxxvj. citatio facta, in j. dubio, lib. iiij. Lucas Pen. in l. quoties, quæ est pen. in fin. C. de dignit. lib. xij. & Cardi. Flo. post Matthæ. in cle. j. in ij. q. in fi. de iudici. & Barb. qui ad id illum tex. in d. l. diffamari, dicit not. in l. sciendum, colum. lix. in princip. versic. quartò, ff. de verbo. oblig. & Soci. consi. lvj. viso processu, col. ij. versi. sed clarum est, lib. iiij. Et optimè facit tex. in d. c. vlt. extrà de eo qui mitti. in pos. in illis verbis, denuntiatione publicè domi facta. & glo. quæ iisdem verbis vtitur, in c. quoniam, §. porrò, in verbo, impedit, in prin. vt lit. non contest. quomodo enim publicè fiet, nisi alta voce, & cunctis audientibus id fiat? & quod dicit gloss. in c. caueant, iij. q. ix. sufficere, si citetur aduersarius publicè ad domum, &c. & facit quod dicit Bart. in d. extrauag. ad reprimendum, in verbo, publicè. Verùm id in Gallia non obseruamus. *Atque alta uoce.*

14 ¶Postremum, quòd requirendi sunt amici, aut vicini, qui id citato renuntient, aut si velint, defendãt, l. item ait, in fi. & l. seq. ff. ex quib. cau. maio. glo. in d. c. causam, de dolo. & contu. & in d. cle. j. in verbo, ex cexta scientia, & ibi Panor. & Card. Flo. in vj. q. de iudi. Inno. in d. c. vlt. in fin. extrà de eo qui mit. in pos. & Io. Fab. in §. vlt. col. vlt. versi. quid si nõ reperiatur, Insti. de pœna teme. litig. vbi dicit, quòd hæc citatio, quæ fit domi, ita debet publicè fieri, vt familia citati, si quæ sit, eam sciat: sin minus, vicini & cognati. & Ange. in d. l. vt perfectius, col. ij. C. de anna. excep. Et id quidem in Gallia obseruamus, vt non valeat talis citatio, nisi nuntius iniungat cuipiam ex familia citati, aut vicinorum, vt citatum ipsum certiorem de ea re faciat. Et id vulgò iniunctionem vocamus non ineptè, quando Plautus in Bacchidibus, & Suetonius tum in Tiberio, cap. xviij. tum in Caligula, cap. item xviij. hoc iniungendi verbo in hac significatione vsi sunt. *Et requisitis amicis aut uicinis.* *Iniunctio uerbum Latinum in significatione uulgari.*

15 ¶Nec sunt tamen (ne quis erret) ipsi vicini, aut amici propterea citandi, l. cùm proponas, & ibi Petr. Cyn. & alij, C. de bo. auto. iud. pos. & glo. & alij in d. c. causam, de dol. & contu. Collect. in c. consultationibus, in fin. de offic. deleg. Bal. in Authen. qui semel, col. ij. versi. nota. quòd vox, & ibi quoque Sal. col. etiam ij. versi. eiusdem prin. C. quo. & quando iudex, & idem Bald. in d. c. vlt. col. vlt. versic. quæro quando reus, de dolo & contu. Cardin. Flo. in d. cle. causam, §. quòd si forsan, in iij. q. de elect. Nisi tamen in quibusdam casibus, annotatis à Bald. in d. Auth. qui semel, vbi suprà, & Soci. in tract. fal. regula lij. citatio amicorum. Nec etiam necesse est, nuntium ingredi eam domum, ad quam fit citatio, sed satis est, hæc omnia fieri ante eam, glo. in d. cle. causam, in verbo, in domo, & ibi Imo. col. ix. versic. glo. in domo, de elect. *Nec tamen illi sunt citandi.*

16 ¶QVID AVTEM, si hæc omnia non fuerint obseruata, tamen citatio peruẽnit ad notitiam non rectè citati, an illum afficiat, vt comparere teneatur, quod videtur ex d. cle. causam, in fi. de elec. Et ita per eum tex. tenuit Ro. consi. ccccx. vt clarior reddatur, versi. secundò quòd quamuis, vbi & id dicit generaliter, quòd citatio illegitima cum notitia subsecuta ita ligat, sicut citatio legitima, & ad hoc dicit illum text. not. Et id sequitur & extollit Hippo. Marsil. in repet. rubr. de proba. nume. 371. *An hæc citatio non rectè facta officiat, si perueniat ad notitiam.*

teneas tamen menti, vbi & id dicit singu.& iterum singu.cclix.generalis citatio valet, in fin. & Gomes in regulas Cancel.regula de non iudicando iuxta formam supplicationis.q.xvj.nu.68.& voluit etiam Carol.Rui.consi.lxj.in lite, col.ix.nu.33.lib.v.Et facit, quod scripsimus suprà nu.11.nec tamen in fi.Sed id certè vix reciperetur in nostra Gallia. Si tamen vis scire, quomodo probatur citatum habuisse hanc citationis notitiam, vide glo.in d.cle.causam, in verbo, plena, & Cardin.Flor.ibi in v.q. post alios Antiquiores.

Quomodo id probatur.

17 ¶SED ILLVD EST indubitatum, quòd si quis non rectè citatus ad edictum respondeat, id est compareat, is purgat omne vitium citationis, nec eam impugnare potest, l.j.in princ.& ibi glo.in verbo, sententia valebit, in fin.Iaco.Ra.Alber.col.j.versi.ex ista, Bald.in iij.notab.& Alex.in ij.notab.& Ias.in iij.quoque not.ff.de feri.Nam vt & ipsi dicunt, citatio non fit, nisi vt quis compareat, & ideò præsentia sine citatione sufficit, secundum communem opin.vt not.in l.j.ff.de in ius voca.& per Cano.in c.j.extrà de iudici.& nos latè diximus titu.omnium primo, §. vlt.in verbo, *ne excepter d'adiournement*, qui quidem §.est omnium huius volu.ccclxv.sed quia perperam & ineptè collocatus est, eum sub d.tit.primo posuimus, vt sæpe aliàs fecimus.

Quid si nõ rectè citatus cõpareat.

18 ¶Sed, vt redeamus, id quod diximus omne citationis vitium tolli per comparitionem partis, tenet etiam Panor.consi.xxxviij.tria sunt, col.j.versic.non obstat aliud motiuum, lib.j.vbi ita dicit debere intelligi tex.& Bar.in l.aut qui aliter, ff.quod vi aut clam, & eandem quoque, quam suprà, rationem adducit. Et idem quoque tradit Domi.in c.quoniam, col.iij.versicu.quæro quid si fuit facta, de elect.lib.vj.Alexand.consi.cxxiij.viso processu causæ, colum.ij.versic.pro quo etiam facit, lib.ij.vbi & ad hoc allegat, & dicit not.gloss.in d.l.j.de feri.& Fel.in c.ex tenore, colum.iij.versiculo regula non præstat, extrà de rescrip.& in cap.illud, colum.iiij.versiculo quarta declaratio, extrà de præscri. vbi & ad id alia quædam allegat, & in c.gratum, colum.ij.versicu. secundò not.& limita, de offic. deleg.vbi id dicit diligenter not.Caro.Rui.d.consi.lxj.vbi suprà, libr.v.& consi.cxvij.in lite.col.iij. numero 5.eod.lib.v.Philip.Deci.in c.cùm causa, col.j.in iij.notab.in fin.extrà eod.titu.& consilio clxxxvij.cuius superscriptio incipit, contra tertium, colum.iij.versicu.non obstat, quòd citatio.& consi.ccccxlix.visis duobus consiliis, colum.ij.versicu.præterea dato quòd in citatione, Matthæ.Afflict.deci.Neapo.ij.serenissimus, col.ij.versi.nec obstat, quòd non fuit.Io.Franc.Balb.in tracta.præscrip.in iij.parte vj.& vlti.partis princip.nume.48.Ioan.Lupus in repet.c.per vestras, chart.totius titu.66.col.j.versicu.& ratio huius, extrà de dona.inter vir.& vxor.Franc.Ripa.in c.j.chart.penult. numero 90.in fin.extrà de iudic.& Ferro.in consuetu.Burdig.hoc titu.de retractu.§.xv.in fin.Et facit, quod scribit Inno.in d.c.cùm causa, in princ.& ibi Panor.extrà de offi.deleg.& Bald.in Authen. si omnes, col.ij.versi.deinde nota.quòd tex.C.si vt se ab hæredit.absti.& Iason in l.vlt.in princi.col. iij.versi.ista limitatio, ff.de eo per quem fact.erit.

De eadem re.

19 ¶Quod tamen intellige de tali vitio, ob quod citatus non arctabatur, siue adstringebatur ad comparendum, vt in casu d.l.j.de feri.vbi citatus ad tempus feriarum, non tenebatur comparere, & ideò comparendo purgat vitium, ea ratione, quod citatio non fit, nisi vt citatus compareat: ideò si comparеat, cessat effectus citationis, quantùm ad id. Et secundùm eam rationem, quam omnes ei, quod diximus, assignant, debemus id dictum intelligere, & ad limites eius restringere: nam limitata causa limitatum producit effectum, l.in agris, ff.de acquirend.rer.domin.cum similibus. Quid enim (vt loquamur in casu nostræ consuetudinis) si nuntius, qui citare poterat, citauit emptorem responsurum petitionibus consanguinei generaliter? certè hæc citatio in materia retractus non valet, cùm debeat esse specialis in causa retractus, & super refutatione pecuniæ, vt cauetur suprà eodem titul. §.viij.ideóque ea non interrumpit præscriptionem anni, qui datur consanguineis ad retrahendum, vt diximus in eodem §.viij.in gloss.ij.numero 3.quod tamen intellige, & sequent. Vel etiam, quid si ea citatio fit specialiter, sed anno illo iam transacto, intra quem fieri debuit, aliàs consanguineus cadit retractu, vt etiam ibi dicitur. Tamen vtroque casu debet comparere emptor citatus, aliàs vt contumax condemnabitur & mulctabitur, l.j.ff.si quis ius di.non obstat, & l.si quis ex aliena, ff.de iud. & cap.veniens, & ibi gloss.in verbo, propter contumaciam, in princip.quæ adducit concord.extrà de accus.& voluit etiam Innocen.qui & alia iura citat, in cap.secundo, columna penultima, versiculo si autem nihil turpe, extrà de dilat. Quis ergo dicet, quòd comparendo purgauit ea citationis vitia, vt scilicet in primo casu interrupta sit præscriptio, & secundo casu admitti debeat consanguineus, quamuis non sit intra annum, ob id quòd emptor comparuit, vt comparere debuit?

Quid si non tenebatur cõparere.

20 ¶SED ET HIC DE ALIIS multis, præter ea quæ iam tractata sunt circa huiusmodi citationem, quæ fit ad domum, vt ad eam redeamus, tractandum ducimus. Primò igitur quæro, in qua domo, quóue domicilio possit hæc citatio fieri, originísne illius, cui citatur, an habitationis ipsius. Et videtur originis, l.libertus, §.præscriptio, ff.ad municipa.glo.in l.ciues, C.de incolis, libr.x. & in l.j.C.de municip.& orig.eod.lib.magis enim debet attendi causa naturalis, quàm accidentalis, l.qui habet, in princ.& ibi Bar.ff.de tutel.cum simil.à me adductis infrà eod.titu.§.xxx.in glo.j.nu. 26.secunda ratio. Ex quo etiam dicit Ange.consil.ccccxl.magister Iacobus, col.j.quòd domicilium originis potentius est quouis alio domicilio.

Hæc citatio in qua domo, originísne, an domicilij, fieri debeat.

¶Contra

Domiciliũ habitationis cæteris præfertur.

Contrarium tamen eſt verius.nam cùm ſimpliciter fit mentio de domicilio,intelligitur habita-
21 ¶Contrarium tamen eſt verius.nam cùm ſimpliciter fit mentio de domicilio,intelligitur habita-
tionis,glo.in c.ſtatutum,§.cùm verò,in verbo,vnam diætam,& ibi Pet.Ancha.Domi.qui eam dicit
ſing.& Philip.Fran.qui dicit not.de reſcript.lib.vj.Bal.in l.vlt.col.xij.verſic.ſed hîc quæritur,C.de
edic.Diui Adri.tol.& in l.de quibus,col.viij.verſic.quintò quæritur,ff.de legibus.& conſi.xxxj.ſta-
tuto ciuitatis,circa medium,lib.iij.Ant.qui eam glo.dicit ſing.conſi.xxj.viſo puncto & quæſito,ad
fin.idem Ant.Imo.& alij in c.vlti.& ibi præcipuè Fel.col.xj.verſicu.circa forum domicilij,de foro
compet.Alex.in l.cùm quædam,col.ij.ff.de iuriſdi.om.iud. vbi dicit eam gloſſ.ſignanter not.& in
addi.Bart.in l.aſſumptio,§.j.ff.ad municip.& conſi.xvj.viſo titulo quæſtionis,col.vlt.lib.j.vbi eam
dicit valde not.& conſi.cj.ex inſpectione dictorum ſtatutorum,col.ij.verſicu.comprobatur,lib.iij.
Soci.in d.l.cùm quædam,col.ij.verſi.notabis tamen,ff.de iuriſdic.om.iud.& conſi.lxxix.ſi eſſemus
in terminis,col.iij.verſi.primum principale,lib.iiij.Fel.in c.j.in fin.de ſponſa.Iaſon in l.j.col.v. ver-
ſic.circa hanc concluſionem,C.de Sum.Trinit.in lect.Padua.Philip.Deci.in l.ſi eadem,in ſecundo
not.ff.de offic.aſſeſ.Steph.Bertrand.conſi.cix.etiam ſi verum,poſt princip.lib.j.& Matthæ. Afflict.
deciſ.Neapo.ccclxxxiiij.non ponam,nume.7.

Subditus propriè ratione habitationis.

22 ¶Et facit glo.quam vbique Doct.dicunt ſingu.in cle.j.in verbo,ſubditos,in fin.de fo.compet.quòd
quis dicitur propriè ſubditus ratione habitationis.quam ſequitur Imo.ibi,qui in id multa allegat.&
Bald.in l.omnes,§.ſi non apparitor,C.de Epiſ.& cler.Petr.Ancha.in c. Romana,§.contrahentes,de
for.compe.lib.vj.Panor.qui eam glo.dicit notab.in c.j.in fin.& ibi quoque Fel.extrà eod.titu. Pau.
Caſt.conſi.xliiij.videtur dicendum dictum compromiſſum,col.vlti.libr.j. Alex.in l.Aſſumptio,§.j.
in addit.Bart.ff.ad municip.vbi eam quoque dicit notab.& in d.l.cùm quædam,vbi eam dicit ele-
gantem,& ibi etiam Soci.ſequitur.& Corne.conſil.cccxxiij.animaduertens,col.ij.libr.iiij. Barb.in
procœmio cle.§.hæc ſanè,col.iiij.verſicu.quis autem propriè,Soci.in d.conſi.lxxix.Fel.quem tamen
videas ſuper ea glo.in d.c.vlt.vbi ſuprà,de fo.compe.& in d.c.j.in fin.de ſponſa.Ex quo Pet.Ancha.
conſi.ccccxxxviij.iſta ſentẽtia,pulchrè dicit,eum propriè dici Genuenſem qui ibi habitat,per l.pro-
uinciales,ff.de verb.ſigni.Et id ſequitur,& dicit not.Philip.Deci.conſi.ccclij.viſo puncto,col.j.Imò
& quod plus eſt,iura etiam exorbitantia,loquentia de domicilio originis,habent locum & in domi-
cilio habitationis:vt voluit glo.notab.in c.præſenti,verſicu.ſanè,in verbo,originis,& ibi Domi.&
Phil.Franc.qui id trahunt ad repreſalias,quas vocant,de præb.lib.vj.

De principali quæſtione.

23 ¶Et in ſpecie huius quæſtionis,quòd videlicet citatio debet fieri ad domum habitationis,eſt text.
expreſſus,in l.iiij.§.Prætor ait,ibi,domum in qua degit,& rurſum ibi, habitationem habeat.& ibi
not.Alber.ff.de dam.infect.& in l.j.§.domum,ibi,hoſpitium ſi in ciuitate maneat,& quæ ſequun-
tur.& ibi Bar.ff.de lib.agno.& in d.cle.cauſam,verſi.quòd ſi forſan,in illis verbis,in domo,quam
ipſe appellatus habitare communiter conſueuit,de elect.Et voluit gloſ.in d.cle.j.in verbo domum,
& ibi Imo.col.ix.verſi.glo.habitare,de foro compet.Spec.titu.de accuſatione,§.qualiter,verſic.ſed
nunquid ſufficit citatio.& rurſus titu.de appellatione,parte ſecunda,§.qualiter autem,verſic.cautus
etiam ſit.Ioan.And.in d.c.vlt.col.penul.de eo qui mit.in poſ.Compoſtel.in c.nonnulli,de reſcript.
Alberi.in quarta parte ſtatutorum,q.lj.ſed nunquid ex citatione.Bald.in d.l.vt perfectius,col.ij.C.
de anna.except.& in l.ab eo,col.iij.verſi.ibi requiſiuit,C.quo.& quan.iud.& Raph.Co.conſi.cxlvj.
Simon Helias,in j.dubio,Ro.conſi.cccclііij.in re præſenti,col.ij.

De eadem re.

24 ¶Et id quidem omnino verum eſt,& eſt communis omniũ opinio,& eſt optima ratio:quam etiam
adducit Rapha.Co.vbi ſuprà,quia ideò fit citatio ad domum,cùm perſona non reperitur,vt familia
citati ei citationem renuntiet.Nam illa,quæ in contrarium adducta ſunt in princ.huius quæſti.lo-
quuntur & intelliguntur procedere,quoad munera perſonalia,iniũcta ſcilicet perſonæ ratione ſuæ
originis:non autem quantùm ad alia,quæ accidentaliter,vt noſtri loquuntur, contingunt:in quibus
potius inſpicitur,quod accidentale eſt,quàm quod originale,vt pulchrè & ſcienter ſcribit Bald.in d.
l.j.C.de municip.& orig.lib.x.& Iaſon in d.l.j.vbi ſuprà citauimus,C.de Sum.Trini.

An ualeat hæc citatio, quæ ſimpliciter dicitur fuiſſe facta ad domũ, ſine mentione habitationis.

25 ¶Hinc autem fit,vt ſi nuntius referat ſe citaſſe reum,aut aliquid ei denuntiaſſe ad domum ſimplici-
ter,ſine illâ adiectione,in qua habitat,ſiue habitare conſueuit,non valet ea citatio, tanquam incerta
atque indiſcreta,etiam ſi dicat illum non reperiſſe:vt expreſsim voluit Bart.in d.l.iiij.§.prætor ait,
col.ij.verſi.ſed quid debet nuntius referre,& Alex.conſi.ij.conſideratis his de quibus,col.iij. verſic.
alia ratione poſſet,lib.iij.vbi tamen dicit,id non omnino ponere pro conſtanti,tanquam ſcilicet de
ea re ſubdubitare videatur.Sed tu ſuper hoc omnino vide Ro.eundem Alex.& Fran. Are.in l.hæres
inſtitutus,ff.de acquir.hære.& quæ in ſimili diximus ſuprà,§.præcedenti,gloſſ.vj.quæ eſt in verbo,
deux recors,nu.24.quod tamen intellige,& duobus ſeq.

Quid,ſi citandus habet multa domicilia,in quibus habitet.

26 ¶EX IIS AVTEM, quæ diximus,ſatis patet,quòd ſi citãdus habet multa domicilia,in qui-
bus habitet,nunc hîc,nunc illic,inſpiciendum eſt illud,quod frequentius habitare conſueuit,de quo
præter text.in d.cle.cauſam,& ibi glo.in verbo,communiter,Ioan.And.& alios vide & Bar.& Bal.
in l.quòd ſi dubitet,ff.de acqui.hære.& Bart.in l.cùm de lanionis,§.Sabinus,ff.de fund.inſtru.Bal.
in c.dilectus,le ij.col.ij.verſi.quæro an ſi quis habet,& ibi Card.Flo.extrà de reſcrip.& ipſum Bal.
conſilio ccxxxiiij.decretum magnifici,col.ij.lib.j.& ipſum Card.in c.ex parte B.de foro compet.&
in cle.j.in xxv.q.eod.tit.Anto.in d.c.cauſam,de dolo & contuma.Ioan.Ferra.in titu.forma reſpon.

rei conuenti,in verbo,in termino,col.iij.versic.sed pone in casibus.Firmia.in tractatu de Episcopo, in tertia parte,lib.j.col.iij.Lanfran.Oria.in repe.c.quoniam contra falsam,in materia citationum, q.iiij.Alex.dicto consi.ij.col.iij.versic.alia ratione,lib.iij.Philip. Franc.in c.statutum,§.cùm verò, col.penul.versi.quid autem si reus,de rescrip.lib.vj.Caro.Rui.consil.lviij.visis,col.iiij. nu.8.lib.iij. Nam & quis in eo loco habitare dicitur,in quo habitat maiori parte anni,licèt tunc præsens non sit, glo.in d.l.j.in verbo,maneat,& ibi Bart.col.ij.ff.de lib.agno.Bald.in l.si quis ad declinandam,col. penul.versic.nunc breuiter,C.de Epis.& cle.Pau.Cast.in l.ij.col.j.C.de iurisdi.om.iudi.vbi plus dicit,illum censeri in eo loco assiduè habitare,& Matth.Afflict.decis.Neapo.ccclxxxiiij.non ponam, num.11.Et facit ad suprà dicta quòd voluerunt glo.& Inno.in c.omnes,de maio.& obed.& Bart.in l.assumptio,§.iuris prudentibus,ff.ad municip.

Quid,si certũ sit,in qua domo habitat tẽpore citationis.

27 ¶Sed hoc intelligunt multi,cùm ignoratur,vbi tunc cùm fit citatio,habitet:nam si id certum sit,debet citatio fieri in ea domo,in qua eo tempore habitat,cum citatur:etiamsi æquali aut maiori parte anni alibi consueuerit habitare.Id enim voluit Bart.in d.l.iiij.§.Prætor,col.j.versic.sed quid si maior,& ibi quoque Ang.circa medium,Pau.Ca.qui id dicit procedere,etiamsi necdum ibi habitasset tres dies,col.ij.versi.item inquantùm,ff.de damno infecto.Nam & tempus citationis in hoc inspiciendum est,secundùm Specul.titu.de competen.iudi.aditi.§.j.versic.sed nunquid sufficit eum citare.& titu.de citat.§.sequitur,versicu.sed nunquid sufficit denuntiare.Bonifac. Vitel.in tracta.maleficio.titu.forma citatio.accusa.col.j.versi.sed qualiter debet fieri citatio.Bald.in l.vlti.ante finem, in prima lectu.ff.de in integ.restitut.Pau.Eleaz. Anto.& Imo.in dicta clemen.causam,& ipse Imo. consilio cv.in causa quæ vertitur,colum.j.Roma.dicto consilio ccccliiij.colum.ij.Card.Flor.consil. cxiij.Do.Cato,in fin.Rapha.Co.dicto consil.cxlvj.col.j.Corne.consilio lvij.in causa vertente inter Priorem,col.iiij.versi.aduerte etiam,lib.iij.& consilio lij.in hac consultatione,col.ij.& iterum vltima,lib.iiij.Franc.Aret.subobscurè,in dicta l.hæres institutus,tum col.ij.tum iij.ff.de acquir.hæred. & Philip.Deci.consil.cccclx.viso puncto,col.vlti.& est optimus text.in d.l.iiij.§.Prætor ait,in illis verbis,domum in qua degit.

Quid si æqualiter habitat in duabus domibus.

28 ¶Quanquàm sunt,qui simpliciter tenent,quòd si quis æqualiter habitet in duabus domibus,poterit citari in alterutra earum.Id enim voluit glo.in d.cle.causam,versi.quòd si forsan.in verbo communiter,& ibi Io.And.& Card.Flor.in iiij.q.de elec.Bar.in d.l.quòd si dubitet,ff.de acqui.hæred. Bal.in c.j.col.iiij.versi.si statutum dicit,titu.de milit.vas.qui con.est.Firmia.in tracta.de Episcopo, in tertia parte lib.j.col.iij.versicu.posset autem dubitari.Et hoc videtur probare text.in l.Labeo,& melius in d.l.assumptio,§.iurisprudentibus,& in l.eius qui manumisit,§.Celsus,ff.ad municipa.Et bene facit, quod tradit Hostiensis in Summa, titu.de for.compet.§. quib. ex caus.qui est secundus,col.j.versi.& nedum in vno.A quibus non longè dissidet quod scribit Raph.Fulg.consil.lxxvj. factum super quo,col.ij.quòd quis potest citari ad eam domum,in qua solet habitare, etiamsi tunc non habitat,cùm citatur.Sed has contrarias opinio.concordare nititur Alexand.in d.l.iiij.§. Prætor ait,col.iij.versi.ex prædictis infert.& ante eum Ange.& Pau.Cast.ibi,& Panor.in dicto c.causam, col.iij.extrà de dolo & contu.vt apud eos videre poteris.

De eadem re.

29 ¶Nec omiserim,quod scribit Ange. Aret.in §.vlt.col.iij.versi.quid si habet plures,Institu.de pœna teme.litigan.quòd si quis habet duas domos diuersis tẽporibus,potest citari vel in ea,in qua sæpius habitat,vel in ea quam tempore citationis habitat.At Bal.fuit in opin. prorsus omnibus contraria, nempe,quòd si quis habitat duas domos diuersis temporibus,vt suprà,poterit etiam in ea citari,in qua non frequentius habitat.Ita enim respondit consi.ccxxxiiij.decretum magnifici,col.ij.libr.j.Et idem voluit Alber.post Guido.Suz.in d.l.iiij.§.prætor ait.col.j.nu.5.ff.de.dam.infect.Quod posset procedere si tunc habitaret in ea domo,in qua non tam frequenter habitat, secundùm illam Ange. Aret.sententiam.Sed Bal.videtur aliter intelligere.Cæterùm Corne.(ne id quoque prætermittam) d.consi.lij.colum.vlt.lib.iiij.dicit solitam habitationem in hoc casu eam dici,quæ solita est habitari tempore citationis,scilicet eo anno, & aliis proximis.Nam si fuit solita habitatio,iam sunt multi anni,quæ desiit solita esse hoc anno,& aliis proximis,non valeret citatio ibi facta:id est,illa qualitas solitæ habitationis consideratur respectu anni citationis,& aliorum proximorum,non etiam remotiorum.& ad hoc allegat multa,quæ tu videre poteris.

Scholasticus an citari poßit in domo,quam habitat in vniuersitate.

30 ¶SED SVPER HOC illud dubitari potest,an quis citari potest in ea domo,quam nunc habitat,& habitauit diutius,in qua tamen domicilium non constituit:verbi gratia,scholasticus in loco studij non censetur constituisse domicilium,nisi per decennalem habitationem,l.ij.C.de inco.lib.x. vtrùm igitur poterit citari in ea domo,quam in loco scholarum habitat studij gratia?Dic quòd sic, vt voluit Zenzel.in dicta clemen.causam,& ibi Imol.col.iiij,versic.respondet ad materiam,de elec. & Hosti.in d.c.vltimo,extrà de eo qui mit.in posses.Et bene facit tex.in l.lex Cornelia,§.ego puto, ff.de iniur.& quæ scribit Hostien.in c.quòd clericis,in verbo,Parisius commorantes,extrà de foro competenti.

An hæc citatio poßit fieri

31 ¶VTRVM AVTEM quis citari possit ad domum hospitij,siue diuersorij?Dic quòd nõ,quia ibi habitare non censetur,l.j.§.habitare,ff.de his qui deiec.vbi Bart.Alber.Bal.& Flor.ex hoc nuncupatim not.citationem ibi fieri non posse.& allegat prætereà ipse Bald.not.à Iacob.in d.l.iiij.§.

Prætor

Prætor ait,ff.de dam.infe.& not.quoque in dicta clemen.causam,in verbo,communiter,de elec.& *in domo diuer*
idem etiam voluit ipse Bal.qui & id dicit voluisse Vber.Crem.in l.ea quæ,in fi.C.quomo. & quan. *sorij.*
iud.vbi & ad hoc quoque allegat l.j.§.domum,ff.de iniur.& idem quoque Bal.in d.c.vlt.col.ij.vers.
& est tertia domus,extrà de eo qui mit.in posses.Sed & idem voluit ipse Bar.in d.l.j.§.permittitur,
paulò post medium.ff.de lib.agno.Ang.in l.j.§.vlti.in princ.per eum tex.ff.fur.aduer.nau.& Alex.
in d.§.Prætor ait,col.ij.& Barb.in repe.rub.de reb.eccle.non alie.col.vj.in fi.septimæ limitationis.
& in d.cle.causam.col.xxxix.versi.quid autem dicatur.& Philip.Deci.in l.nemo de domo,nu.3. ff.
de reg.iur.dum allegat Bald.in d.l.ea quæ.

32 ¶Sed hoc tamen duobus modis intellige:Primo quidem,vt id non procedat,si is,qui citari debet, *Quid autem,*
non habet aliquam habitationem propriam:tunc enim posset citari in eo hospitio,in quo frequen- *si citandus non*
tius conuersari consueuit,vt voluit Bart.in eo ipso §.Prætor ait,col.ij.versi.quid si non habet,per l. *habet aliã ha-*
ij.& ibi not.C.vbi de crimi.agi oport.& not.per Innocen.in c.quia propter,in verbo,illud autem *bitationem.*
penitus,extrà de elect. Secundo etiam modo intellige procedere, nisi quis decreuisset in hospitio *Quid item, si*
diutius habitare:nam quandiu illic habitabit,videtur & illic posse citari,per d.l.lex Cornelia,§.do- *decreuit ibi di-*
mum,& ibi Bart.& iterum d.§.ego puto,ff.de iniur.Et hoc satis videtur voluisse Floria in d.§.ha- *utius habitare.*
bitare,dum loquitur de eo,qui conduxisset hospitium ad non modicum tempus,per l.lex Cornelia,
§.domum.

33 ¶EX QVIBVS omnibus suprà dictis satis intelligis,denũtiationem siue citationem fieri posse *An in domo cõ*
ad domum habitationis citati,etiamsi non sit eius propria,sed conductitia,aut precaria,aut alia id *ductitia.*
genus.quod apertè declarat tex.in d.l.iiij.§.prætor ait,versi.sed domum,& ibi Bal.& alij.not.ff.de
dam. infe.& voluit etiam glo.in d.cle.causam,§.quod si forsan,in verbo,habitare,& ibi Car.Flo.in
clemen.j.in j.not.& Imo.tum col.iiij.versi.quid si non habet,tum col.ix.versi.glo.habitare,de elec.
Inno.in d.c.vlt.ad fi.de eo qui mit.in pos.Bal.cons.ccxlij.quia veritas,col.j.lib.j.per l.hæres absens,
§.at si quis,& §.at si quo,ff.de iudi.& Car.Flo.in cle.j.in x.not.de fo.compe.Et facit etiam tex.in d.
l.lex Cornelia,§.domum,ff.de iniur.& in d.l.j.§.habitare,de his qui deiec.& in l.qui domum,vers.
appellamus,& ibi Alberi.ff.ad leg.Iul.de adul.

34 ¶SED QVID DE vagabundo, aut alio qui non habet propriam, aut conductitiam ha- *Quid de ua-*
bitationem?qua in domo, quóve alio in loco citari debet, & potest?vide glo. Cy. Barto. Bald.Sal. *gabundo.*
& Angel.in l.j.C.vbi de crimi.agi opor.glo.in d.l.iiij.§. Prætor ait,in verbo,habitationem,& ibi
Barto.colum.ij.versicu.quid si non habet.& Alberi.colum.prima versicu.est etiam valde.Innocen.
in dicto c.vlti.ad finem,& ibi quoque Hostien.de eo qui mittitur in posses.& in c.quia propter,co-
lumna v.in verbo,illud autem penitus,extrà de electio.Specul.& Ioan.Andr.in additio.illius in
titulo de competen.iudic.adi.§.j.versiculo sed quid si debitor vagatur,qui quidem versicul. est sub
xl.casu.& eundem Specul.titu.de accusat.parte iij.versiculo si autem sit vagabundus.Bald.in d.l.vt
perfectius,colum.ij.in duobus locis.& ibi etiam Angel.columna quoque ij.C.de anna.exceptio.
Angel.in dict.l.hæres absens,§.j.colum.iij.versiculo & qualiter sit citandus,ff.de iudici.Imol.in
dicta clementi.causam,colum.ix.versiculo an autem sufficiat,de electio.Cardin.Floren.in dict.cle-
men.j.in xxviij.quæsti.de foro competen. Panormi.cap. vltimo, colum.vj.versiculo potest intel-
ligi.& multis sequent.eodem titul.Ioan.Ana.in cap.primo,extrà de rapto.Maria.Soci.latè in cap.
licet,columna xx.versiculo secundò quæro,vbi vagabundus,extrà de foro competen.Petr.Ferrar.
in titulo forma respon.rei conuenti,colum.iiij.versiculo quid autem si nullam.Cardin.Rui.consil.
xviij.de pluribus,colum.j.numero 3.lib.v.Matthæ.Afflict.in constitu.Siciliæ incip.citationis lite-
ræ,colum. iiij.versi quartò,not.Firmi.in tracta.de Episc.parte iij.lib.j.col.iiij.versi. octauò quæro.

35 ¶QVID AVTEM DE exule,siue bannito vel perpetuò,vel ad tempus,qua item in domo *Quid de exu-*
aut loco citari possit?Nam & de hoc aliquando in materia retractus dubitari vidimus.Id autem co- *le.*
gnosces ex l.ad cognitionem,& ibi not.à Docto.ff.ex quibus caus.in possessio.eat.& Alberico illo,
cui laus practicæ præ cæteris tribuitur,in l.relegatorum,§.hæc est differentia,ff.de interdic.& rele-
ga.vbi dicit,non meminisse se ita clarè legisse,quàm in d.l.ad cognitionem.Sed vide tamen textum
in l.filij,§.relegatus,& iterum in l.eius qui manumisit,§.vlt.ff.ad municip.

36 ¶QVID ITEM DE monacho?& certè Innoc.in c.ex ore,circa medium,& ibi quoque Ho- *Quid de mo-*
stien.col.vlti.Ioan.Andr.etiam circa medium,& Panormita.colum.item vlti.extrà de priuileg.di- *nacho.*
cunt monachum non alibi habere domicilium,quàm in suo monasterio.& sequitur Bal.in sua Mar-
garita,vbi dicit,de hoc esse meliorem textum totius iuris in l.omnes,in fi.prin.ibi,in suis laribus &
domiciliis constituti,C.de Episc.& cle.l.vlt.& hoc quoque not.Bal.& sequitur etiam Barba.in cle-
causam,col.liiij.versi.& limita prædicta,de elec.Et vide Bart.in l.j.col.ij.versi.iuxta prædicta,ff.ad
munici.& in l.ciues,circa mediũ,C.de incolis.lib.x.Doct.in c.postulasti,de foro compe.& Pe.Anc.
post Lap.in c.vlt.in iiij.notab.de officio deleg.lib.vj.dum tractant,cuius loci monachi sunt ciues.

37 ¶QVID AVTEM DE domo beneficij ecclesiastici,id est sacerdotij? nam & hoc quotidie *An clericus ci-*
versatur in causis forensibus.Id quod intelligo,si citandus ibi non habitat:quia si habitet,res est sine *tari poßit in*
dubio,per ea quæ suprà diximus.An igitur valeat citatio facta in domo beneficij in quo beneficia- *domo benefi-*
rius non habitat?vide tex.glo.Inno.tum col.j.non semel,tum in fin.in d.c.vlt.& ibi quoque omnino *cij.*

Bal.circa medium,Imo.Car.Flor.Panor.& Barb.extrà de eo qui mit.in pos.glo.in c.quia in tantũ, in verbo,plures,in fi.& ibi quoque Panor.ad fi.& latius Phil.Dec.extrà de præben.Inno.Host.Ioã. And. Ant.& Panor.in d.c.ex ore,quibus locis suprà citauimus,extrà de priuil.Arch.omnino in c. statutum,col.v.in verbo,actor & reus,& ibi Io.And.col.pen.& Do.& Philip.Franc.vtrunque in §. cùm verò,illum col.iiij.hunc col.j.de rescri.lib.vj.eundem Archi.in Summa,iij.q.vj.& in c.si clericus,xj.q.j.Spec.tit.de accusatione,§.j.versi.sed nunquid sufficit.& §.seq.& tit.de cita.§.j.versicu.& not.quòd si.Collec.in c.ex parte,col.vlt.extrà de foro compe.Io.And.Ant.Panor.Maria.& Barb.in d.c.postulasti,eo.tit.Io.And.& Ant.in c.vlt.eodem quoq; tit.Bal.in d.l.omnes,in ij.not.C.de Episc. & cler.& in l.Senatores,in fin.ff.de Senat.& in l.ab eo,col.vlt.versi. & not.quòd quoddã,C.quo.& quan.iud.& in d.l.vt perfectius,col.vlt.versi.ad sententiam non sufficit,in duobus locis.& ibi quoque Alb.col.ij.nu.4.& Ang.etiam in duobus locis,C.de anna.exce.& eundem Bal.in c.dilectus,le ij.circa med.& ibi etiam Anto.Imo.Do.extrà de rescri.D.à Rota deci.xlviij.valet citatio ad domũ, in j.add.in nouis,& iterũ dec.lxxxij.in causa,etiã in nouis,& dec.ccxxviij.voluerũt,etiã in nouis,& dec.dxxiij.nota quòd in causa,in antiquis.Io.Fab.in §.vlt.col.pen.vers.quid si nõ reperiatur.Inst.de pœna teme.litig.Ant.& Pan.in c.causam,de dol.& cõtu.Ro.cõsi.cccxlij.quo ad primũ,col.ij.versi. est etiã nulla,& cõsi.ccclxj.in casu,col.ij.vers.nec refragatur.& omnino Car.Flo.in d.cle.causam,§. quod si forsan,in iij.notab.& latius in iiij.oppos.rursúmq; in ij.q.& ibi latè Barb.col. xlix.vers.nota quòd licet quis,de elec.& eundem Car.in cle.j.in ij.q.de iud.& Masue.tit. de adiournamẽtis,qui est omnium,j.in §.item & similiter.Steph.Bertran.cõsi.cj.quamuis non sit,lib.iij.& omnium latissimè Fel.in d.c.dilectus,le ij.col.j.& multis seq.extrà de rescrip.Suprà autem in præcedenti glos.diximus quid de domo habitationis vxoris,vtrùm vir absens ad eam domum citari possit,ibi vide.

Incarceratus qua in domo citari debet.

38 ¶SED ET QVÆSTIONIS est de eo qui detinetur in carcere,fortè ob maleficium,an poterit citari ad domum solitæ habitationis,aut quo alio in loco.Et certè glo.not.in l.ij.& ibi quoque Bal.Sal.& Ang.C.quib.ex caus.maio.in integ.resti.tradunt eum citandum in domo solitæ habitationis.& sequitur idem Bal.in l.vlt.in ij.lectu.post princ ff.de in integ.restit.vbi eam dicit notab.& in c.dilectus,col.ij.versi.ibi plenariam.& ibi quoque Phili.Franc.col.j.extrà de appellatio.vbi ipse Bald.eam dicit singu.& Guid.Pap.singul.lxxxv.citatio ad sententiam.Sed si scire vis plenius,an & quomodo incarceratus citari debeat,& possit,vide Bar.in l.ij.in fine,& ibi Sal.Ang.Pau.Cast.Ro. Alexan.col.j.in fine.& plenissimè Iason in vij.notab.ff.de in ius vocan.Bart.in l.is qui reus,col.vlt. & ibi Imo.ff.de public.iudic.& ipsum quoque Barto.consil.ccxxviij.Catharina accusauit,colum.ij. versicu.quintò quia ipsa.Bald.in l.ignorare,in fine,C.de restitu.mili.& in sua Marga.colum.iij. versicu.citandus non est.Sal.in d.l.ij.quibus ex causis maio.Angel.consil.lxv.per habentem,versiculo super secundo.Imol.Paul.Castren.in l.quæsitum,ff.de re iudica.eundem Paul.in d.l.ij.C.quibus ex causis maio.& in l.sed & si quis,§.j.ff.si quis cautio.& consil.cccxxj.visis actis,in fine,libr.j. & Franc.Aret.consi.cxxxj.consultissime domine Collateralis,in causa Ioannis,in fine,& Philip. Francum,in d.c.dilectis,Matthæ. Afflict.in tractatu Protomixeos,in verbo,vt intra xxx.dies,col. ix.versic.quintò not.

An necesse sit hanc citationẽ uenire ad notitiam citati.

39 ¶SECVNDO' PRINCIPALITER quæro,An necesse sit citationem domi factam venisse ad notitiam citati,vt ob eam adstringatur.Plerique omnes negãt id necessarium esse,tanquam sit in culpa,quòd non reliquerit procuratorem,aut alium qui nuntiare possit.& inter hos glo.in l.ex consensu,§.vlt.ff.de appel.& expressius in l.j.§.vlt.ff.quando appellandum sit.& in l.j.§.item cùm ex edicto,in verbo,propositum,& iterum in verbo notitiam,ff.quæ senten.sine appell.rescinden.& in d.l.vt perfectius,in verbo,domicilium,per illum tex.& ibi quoque Bald.qui & hoc dicit procedere in criminalibus,col.ij.versi.attende etiam,& Sal.etiam col.ij.in iij.oppositione,C.de anna.exceptio.& in c.caueant.& ibi Cardi.Alexand.iij.q.ix.Inno.in c.ex literis,extrà de exces.Prælato.& in c.ex tuæ,col.ij.in verbo,edictum,extrà de cleri.non residen.Spec.tit.de citat.§.sequitur,versi.sed nunquid sufficit denuntiare.Ioan.And.in c.præsumitur,de reg.iur.lib.vj.in Mercuri.Dy in l.iiij.§. abesse,& ibi Pau.Cast.in d.§.Prætor ait,col.j.& iterum ij.ff.de dam.infect.Iaco.Ra.& Alber.in l. si quis posteà,ff.de iudic.Gof.in summa,vt lite non contesta.§.item quæritur quid si edictum.& Alber.in l.properandum,in princip.col.v.nume.11.C.de iudic.Bar.& Sal.in l.licèt,per illum text.iuncta glo.C.de repud.& idem Sal.in d.l.ab eo,& ibi quoque Ang.per illum tex.& Barb.in addit.Bal. C.quomodo & quando iudex,Card.post Zenz.in clemen.j.in xj.notab.de foro competen.& omnes vbique.Et idem de citatione,quæ fit per edictum,voluit Bar.in l.& post edictum,in ij.q.ff.de iudic. licèt nonnulli in citatione,quæ domi fit,teneant contrarium,nisi saltem ei familia denuntiarit,scilicet Iacob.Ra.& Alber.in l.satis,ff.de in ius vocando, Matthæ.Afflict.in constitutio. Siciliæ,incipien. citationis,in primo notabi.in fine.vbi & alios allegat,qui id tamen non dicunt.& iterum columna eiusdem constitutionis v.versiculo an autem si ista, rursúmque columna penultima,in xiiij.notab.

Præsumitur quis scire.

40 ¶Est tamen illud verissimum,quòd quilibet scire præsumitur,quod ad eius domum, quam inhabitat,est denuntiatum.glo.in l.si tutor,in verbo ostenderis,& ibi Bar.& Bal.C.de peric.tut.Iaco. Are. & Bal.in l. scire oportet,§.oportet,ff.de excusatio.tutorum.& Barto.in l.quidam decedens,§.vlti.

ff.de

ff.de administ.tuto. Alber.in d.l.vt perfectius,colum.ij.nume.5.C.de anna.excep.vbi id dicit notandum.Bal.in c.quoniam frequenter,§.porrò,extrà vt lit.nõ contesta.vbi id tamen ita intelligit, vt sit eius rei leuis præsumptio,nec ob id quis constituatur in vera contumacia, nisi ei fuerit denuntiatum à domesticis & amicis,de quo posteà dicemus.& idem Bald.in reper.l.j.colum.antepen.versi.tertiò quæritur,ff.de lega.ij.& in d.l.ab eo,col.iij.versi.sed nunquid præsumitur.vbi & post Iaco.Aret.vbi suprà,hoc intelligit,nisi esset absens in loco multùm remoto.Idẽ Bal.aut quisquis is fuit, inter consi. illius consi. ccxcv.Petr.Lombard.col.j.lib.iij.& consi.cxxvj.citatio facta ad domum,in j.dubio,lib. iiij.Ang.in l.de tutela,in ij.notab.C.de in integ.restit.Fulg.consi.lxxvj.factum super quo,colũ.vlt. Firmia.in tractatu de Episcopo,lib.j.parte iij.vers.subdi potest alia.

quod ad domũ eius est denuntiatum.

41 ¶Porrò ipse Ang.consi.clxxxvj.repetito consi.ccxvj.visis igitur suprà dictis,col.j.scribit, ex citatione domi facta,præsumi domesticos & familiares id denuntiasse citato, per notata à glo.in l.si legibus,C.de Episcop.audien.intermisso tamen aliquo spatio,intra quod verisimile sit citatum eorum notitiam habuisse,quæ domi gesta sunt.l.Titius,§.Lucius,ff.de lib.& posthumis.Ideóq; Iason (si is est,quidam enim non leuibus argumentis ducti dicunt esse Alex.)in §.sed istæ, colum.xxv.versic.& per ista puto,Instit.de actio.repræhendit Bal.qui in l.ij.§.penult.in fine,ff.si quis cautio.dicit stari iuramento alicuius,an quod ei denuntiatum est ad domum ipsius, ad suam ipsius notitiam peruenerit:quoniam vt dicit ipse Iason,cùm præsumptio sit ad eius notitiam peruenisse, nõ creditur eius iuramento,ad probandum contrarium,per multa,quæ ibi allegat.Tamen illud dictum Baldi sequitur ipse Alex.in l.de pupillo.§.nuntiationẽ,col.vlt.ff.de no.ope.nuntia.& in addi.Bar.in l.inter omnes, §.rectè,ff.de furt.& Alciat.in tracta.præsumptionum,regula iij.in xvj.præsumptione, nu.2.Sed & idem quoq; voluit Nico.Mat.in lect.Bar.in l.scire oportet,§.sufficit,in fine,ff.de excusa.tuto.& sequitur etiam & dicit singu.Firmia.in tract.de Episco.lib.j.parte iij.colum.iij.versi.potest autem citatus.

De eadem re.

42 ¶Ex iis autem illud consequitur, quòd ex hac citatione, siue denuntiatione, aut notificatione facta domi, inducitur præsumpta tantùm scientia, & non vera,sicuti nec vera contumacia, vt voluit glo.in cle.causam,in gloss.penult.& ibi Barb.columna xix.versiculo vnde poterit citari:de elect.& Oldr.& Alber.in l.j.§.item cum edicto,ff.quæ senten.sine appel.rescin.& D. à Rota deci.xlix.si fertur sententia,in nouis.& iterum deci.ccclxiiij.cùm iura,etiam in nouis.& deci.ccccc.nota si feratur,in antiquis.vbi ex hoc dicunt,tempus appellandi non currere statim à tempore huius denuntiationis,sed tantùm à tempore notitiæ:vt & ipsi volunt deci.cxxxvij.appellatus, in nouis.& sequitur Philip.Franc.qui tamen limitat in c.bonæ,columna vj.versicu.octauò debet appellari,extrà de appel.& in c.concertationi,paulò ante fi.eod.titu.lib.vj.& Firmia.in d.tracta.de Episcopo,lib.j.parte j.columna ij.in vij.q.& iterum eiusdem lib.parte iij. versi.extrà dicit.vbi ex hoc tradit,eum cui denuntiatum est domi,posse appellare,etiam post tempus appellationi præstitutum.Quod & voluit Bald.in l.ea quæ,columna ij.C.quo.& quando iudex.& iterum in l.consentaneum,columna iij.vers. quæro vtrùm in hac,eod.titu.& Pet.Anch.consi.ccclxxij.pro declaratione,paulò ante finem.Et ita in hoc regno vtimur.Vide tamen gloss.in d.l.j.§.vlt.ff.quando appella.sit.& Bald.in l.j.C.quib.ex caus.maio.& in Authen.hodie,columna ij.versic.& scias,C.de appella.vbi de hoc latiús.Sed & eundem vide in c.j.col.iij.versi.item not.quòd iudex,ti.de milit.vasal.qui contumax est,vbi dicit post Iacobum Arenarium,quòd verus contumax est,si quis citatus ad domum ,sciuit se citatum, & non comparuit.Quod & voluit,eo non memorato,Alexan.in l.properandum,§.& si quidem,colum.ij. versiculo ex hac solutione,C.de iudi.de quo tamen vide Alber.post alios ibi,colum.x.versi.ex prædictis.

De eadem re.

Appellandi tẽpus nõ currit à tempore denuntiationis factæ domi.

43 ¶TERTIO PRINCIPALITER quæro,an ista citatio, siue denuntiatio,aut oblatio,ad domum fieri posit,etiamsi citandus posit reperiri,an verò tum demum tantùm,si fuerit perquisitus,& non inuentus. Aliqui dicunt indiscriminatim hanc citationem fieri posse, etiam sine perquisitione citandi,per dictam l.scire oportet,§.qui autem,ff.de excusatione tutor.cùm dicitur, vel in faciem,vel ad domum:quasi nihil intersit,vtrum horum fiat,cùm in alternatiuis sufficiat alterum fieri c.in alternatiuis,de regu.iur.lib.vj.cum concordan.ibi adductis. Et est propè similis tex.in d.cle.j.de foro competen.cùm dicitur,personaliter,vel ad domum.Et in hac opinione expresim fuit Dy.in l. j.in prin.ff.de liberis agnoscen.& Lucas Pen.in l.prouincialium,colũ.j.in fine,C.de erogatio.milit. anno.lib.xij.& Floria.in l.j.§.habitare,col.j.ff.de iis qui deiec.vel effud.& Nicolaus Neapo.in lect. Bar.in d.l.scire oportet,§.oportet.ff.de excusatione tutorum.

Citatio,aut denuntiatio, an fieri posit sine perquisitione personæ.

Qui dicunt fieri posse.

44 ¶At maior pars,atque potior, constanter affirmat, hanc citationem esse succedaneam eius,quæ fit in faciem,vt videlicet fieri non posit,nisi cùm citandus perquisitus inueniri non potuit:per textum optimum in d.l.j.§.permittitur, ff.de liber.agnoscen.cùm dicitur, aut ad domum denuntiare, si nullius eorum copiam habeat.& ibi not.Iacob.Aretin.Alber.& Barto.& text.in d.l.iiij.§.prætor ait,ff.de damno infecto,ibi, dum ei qui aberit,prius domum denuntiari iubeam.& ibi etiam not. Dy. sibi contrarius, Ricard.Malumb. Barto.Alberi.Imo. Paul. Cast. Alexand.qui hanc dicit esse communem opinionem, & alij, ff. de damno infect. & etiam text.in l. aut qui aliter,§.j.ibi, & si fortè non sit, cui denuntietur.& ibi Albericus in tertio notabili,ff.quod vi aut clam.& in d.cap,

Qui cõtrà negant.

causam,& ibi gloss.in verbo,ad domum,Panor.colum.j.versi.& primò not.Barb.& alij, de dolo & contu.& in dicta clemen.causam,versicu.quòd si forsan,& ibi Pau.Eleaz.Imo.colum.j.& iterum iij.versicu.ex prædictis patet.& Barba.char.antepenul.versi.quid autem si iudex , de electio.glos.in l.si finita,§.si plures,paulò post princip.gloss.magnæ.ff.de damno infec.Innocen.& propè omnes,in dicto c.vlt.de eo qui mit.in posses.Specu.titu.de accusatione,§.j.versicu.sed nunquid sufficit.Archi. in c.j.colum.vj.in verbo,infrà mensem,de electio.lib.vj.Guli.à monte Laud.in c.j.in verbo,contemnant,de foro competen.lib.vj.Bonifac.Vitel.in tracta.malefic.in titu.forma citationis accusati,colum.j.versicu.sed qualiter debet fieri.Collect.in c.cùm in tua, versicu.quid si apparitor, qui mat. accusare possunt.vbi ex hoc quoq; dicit post Petrum Bo.quòd si apparitor veniens ad domum eius, quem vult citare,eum in itinere reperit,nec aliquid ei dicit,sed iter suum continuans,domum eius addit,ibique eum citat,non valet huiusmodi citatio.Barto.in tractatu de citat.quæst ij.Alberi.in l.j. colum. penult.versicu.sed nunquid,C.de hæredi.instituen.& in l.vt perfectius,C.de anna.exceptio. vbi tamen dicit,vidisse se vbique seruari contrarium.& in iiij.parte statutorum , quæstio lj.sed nunquid ex citatione.Bald.in l.vltima,columna j.C.de iure domi.impet.& in dicta l.scire oportet,§.j.ff. de excusatio.tutorum.& in l.si accusatoribus,columna ij.C.de accusat.& in c.j.columna iiij.versicu. dicit Andre.de Pis.titu.de milit.vasal.qui contu.est.& consilio xlviij.si creditor,lib.iij.vbi & id dicit procedere in oblatione,quæ alteri debet fieri,vt scilicet ad domum fieri non possit,nisi perquisito eo,cui fieri debet.& consi.cxlv.inuentarium, colum.j.lib.iiij.& in sua Margar.in verbo, citatio, columna j.versiculo citatio ad domum non est, vbi in id dicit sing.gloss.in dicto §.si plures, Lucas Pen.in l.penul.in fine.C.de dignit.lib.xij.Fulgo.consilio lxxvj.factum super quo,columna j.Panor. in cle.j.& ibi quoque Cardinal.Florent.in ij.quæstio.de iudiciis, & idem Panor.consilio xliij.ex omnibus,columna j.lib.ij.& consilio lxxxiiij.arbitror indubiè,eod.lib.ij.idem Cardi.in clemen.j.in x.notab.de foro competen.Angel.Aretin.in §.feræ,columna vlt.Insti.de re.diuisi.& in §.omnium autem,qui est vlt.columna ij.versiculo quæro an sufficiat, Instit.de pœna teme.litig.Ro.consilio ccccliiij.in re præsenti,columna ij.Nicol.Mil.in suo repertorio,in verbo,citatio prima debet fieri personaliter.Maria.in tracta. de citat.arti.xvij.versiculo circa septimum. Ferra.in titu forma responsi.rei,in glo.ij.columna iij.versiculo amplius quæritur. Alexand.consilio ij.consideratis,in princ. lib.iij.Lanfran.in repet.c.quoniam contra falsam,in materia citationum,columna j.versiculo tertiò quæro,de proba.Firmi.in tracta.de Episcopo, in iij.parte lib.j.columna iij.versiculo congruenter. Corne.consilio lij.in hac consultatione, columna ij.versiculo est etiam aliud,lib.iiij.Guid.Papin. consilio cxxj.indubitanter,in v.dubio.& singu.lxxxij.citatio potest fieri.Cardin.Alex.in c.j colum. ij.titu.de mili.vas.qui contu.est.& omnes vbique de hac re loquentes. Et hoc apertè exprimit nostra consuetudo hîc,cùm dicit,*si le retrayant ne peult trouuer l'achepteur.* Alternatiua autem,quæ in quibusdam iuribus reperitur,vt diximus in præcedenti versi.non electionis est,sed ordinis:vt scilicet seruetur prior,si fieri possit:sin minus,posterior,vt alia iura declarant in prin.huius versi.allegata:nam & similis interpretatio fit in c.mandato,de præben.lib.vj.cum aliis concord.adductis per glo.ibi,& in d.c.in alternatiuis,de reg.iur.lib.vj.

Quid si semel fuerit citatus in faciem.

45 ¶Id quod tamen nonnulli intelligunt,nisi quis semel fuerit citatus in faciem. Nam satis erit posteà, vt dicunt,eum citari ad domum, etiamsi ipse possit reperiri.Ita enim voluit Innocen.in d.c.vlt.columna j.de eo qui mit.in posses.D.à Rota deci.xlviij.valet citatio , in princ. in nouis.& deci.cccxcv. nota valet citatio,in antiquis.Barto.in d.l.j.§.permittitur , columna j.ff.de lib.agno.& in d.l.iiij.§. Prætor ait,columna j.versiculo sed quæro an est necesse,ff.de dam.infect.per not.in l.& post edictum,ff.de iudi.& in Authen.qui semel,C.quomo.& quando iud.Bald.in d.l. vt perfectius,columna ij.& ibi quoque Angel.columna item ij.C.de anna.except.& in c.significauit,columna ij. versiculo quæro an isti fundatores, extrà de testib.& in d.c.j.titu.de mil.vasal.qui contum.est,& in sua Margari.in verbo , citatio , columna j.versiculo citatio ad domum sufficit. Matth. Affiic.in constitu. Siciliæ incip.citationis literæ, in j.notab.Nico.Mil.in verbo,citatio ad domum ad sententiam.

Quid si lis sit contestata.

46 ¶Intelligunt & alij, vt ante litis contestationem omnino quis debeat citari in personam , si reperiri possit.Post autem litem contestatam possit indiscriminatim, & sine alia perquisitione citari domum.Nam hoc quoque voluit ipse Innocen.in d.c.vlt.columna ij.de eo qui mit.in posses.& Cy.in Authen.sed & si quis,in j.q.C.de testib.per tex.in d.l.ab eo.vbi idem voluit Bald.columna vltima, versicu.& nota quòd post litem contestatam,C.quomodo & quan.iud.Bar.in d.l.iiij.§.Prætor ait, col.vlt.versi.& dico quia ille,& ibi Alber.col.j.ff.de dam.infec.& idē Alb.in d.l.vt perfectius, post medium,C.de anna.excep.Bal.in d.c.j.col.iiij.versi.quæro vbi quis citatur,tit.de milit.vas.qui cōtu. est.& Rom.d.cons.ccccliiij.in re præsenti,col.ij.Floria.in l.in lege Aquilia.§.si debitū,col.ij.versi. item aduerte quòd quando,ff.ad leg.Aquil.& Matth.Afflic.qui alios allegat,in constit.Siciliæ inci. probationum incursibus,col.iij.in iij.not.Card.Alex.in c.caueant,col.ij.iij.q.ix.

Quid si semel comparuit in iudicio.

47 ¶Intelligunt item alij,vt citatio semper fieri possit ad domum,quando citatus antè etiam semel comparuit in iudicio.Hæc enim fuit sententia Bart.in d.l.j.§.permittitur,in ij.notab.ff.de libe.agno.& in d.l.iiij.§.Prætor ait,col.j.vbi suprà,in illis verbis,si verò ab initio,& rursum col.vlt.vers.& dico quia

quia ille,& ibi etiam Pau.Cast.post prin.& Alex.qui affert concordant.colũ.iiij.ff.de dam.infec.& D.à Rota.d.deci.xlviij.in nouis, & d.deci.cccxcv.in antiquis.Collect.in d.c.vlt.col.j.de eo qui mit. in possess.Pet.Ferr.in tit.forma respon.rei cõuenti,col.iij.Firmia.in d.tract.de episco.vbi suprà,vers. nec prætereo quòd citatio.D. Aufrer.in stylo curiæ parlamenti,§.item sciendum est. Nicol.Mil.vbi suprà proximè,vers.ab hinc ij.Sed tu de hoc vide plenissimè per Alexan.in d.§.Prætor ait, colũ.vlt. vbi hanc opin.defendit aduersus Imo.& Ro.ibi,& alios citat,qui & ab hac opi. stant.eum ibi omnino videto.Nos autẽ passim vtimur,vt semper in personam fiat,si inueniri possit,aliâs ad domum.

48 ¶Sed & denique id nonnulli intelligunt,vt procedat in causis ordinariis,& quæ nullam celeritatem desyderant extraordinariam.In aliis autem,vt in causa damni infecti, ex l.j.ff.de dam.infec.aliisque quæ ponuntur in l.vlt.ff.de appel.recip.sufficiat partem non reperiri in iudicio, vt ad domum citari possit:vt expressim voluit Bar.in d.l.iiij.§.Prætor ait, colũ.j.ff.de dam.infec.vbi est optimus text.in hæc verba,Prætor ait,dum ei qui aberit,domum denuntiari iubeam. Abesse autem videtur,& qui in iure non est.Is enim loquitur in causa damni infecti,quæ celeritatem desyderat, vt diximus.nam in aliis,vt subdit Barto.non satis esset illum abesse in iudicio,de quo dicemus in quæstione sequenti.

Quid in causis extraordinariis.

49 ¶QVARTO' IGITVR consequenter quæro,an citandus,vt reperiri possit, conquiri debeat in tota ciuitate vel prouincia:an verò satis sit in sua tantùm domo? Et hoc quidem sufficere videtur, vt tradit glo not.in §.si verò etiam quidem,aliâs incipit,si verò semel,in verbo examinet,in Authen. de exhi.reis.quam sequitur Bald.qui eam dicit sing.in l.consentaneum,colum.vlt.C.quo.& quando iudex.& rursus in sua Marga.in verbo,citatio,colum.j.versicu.citatio ad domum non est. & Ro.qui & eam dicit singu.d.consi.ccccliiij.colum.ij.versiculo nec quidem necesse.& Barba.in d.cle.causam. char.antepen.de elect. atque ita in Gallia vtimur. Sed tu tamen de hoc vide plenius Inno.& Cardi. Floren.in d.c.vlt.de eo qui mit.in poss.Hostien. Anto.& Panor.latè in d.c.causam,de dol.& contu. Barto.in d.l.j.§.permittitur,ff.de lib.agno.& in d.§.Prætor ait, col.j.& ibi quoque Recentiores, & maximè Alex.& Panor.d.consi.xliij.colum.j.versi.secundò moueor, lib.ij.Cardin.Floren.post Antiquiores in d.cle.causam,versi.quòd si forsan,in j.q.& ibi quoque Imo.colum.iij.de elect.Pet. Ferra.titu.forma respon.rei, in glo.ij.colum.iij. versi.sed circa hoc.Lanfran.in repe.d.c.quoniam contra,in materia citationum,colum.ij.versicu.sed dubitatur in casu. Card. Alex.qui eam glo.dicit singul.in d.c.j.colum.ij.titu.de mili.vas.qui contu.est.& Matthæ.Afflic.in d.constitu.Siciliæ inci.probationum incursibus,colum.iij.versicu.an autem nuntius.Sed ante omnia vide tex.in l.j.§.dies, versicu.adeundi,ff.quan.appel.sit. An autem credatur nuntio,dicenti se perquisiuisse citatum, nec inuenisse,ideóque se ad domum illum citasse,diximus suprà,§.proximo,glo.vj.quę est in verbo,*deux recors*,nu.23.ex eo quoq; fit,& duobus seq.

An necesse sit, citandum perquirere in tota urbe, uel quomodo.

50 ¶QVINTO' ITEM consequenter quæro,quid si statutum dicat simpliciter, quòd quis possit citari in faciem,vel ad domum,vt fit de Iure communi, vt suprà diximus in principio iij.quæstionis, non aliter exprimendo,vt prius conquiratur, quàm citetur domum: an & tunc tamen primùm conquiri debet, vt domum citari possit, vt de Iure communi diximus in dicta iij.quæstione. In qua re Doctores nostri variant.Sunt enim nonnulli, qui dicunt, id statutum esse intelligendum secundum Ius commune, ideóque nec tunc citationem domum fieri debere, nisi cùm citandus inueniri non potest.In hac enim sententia fuit Franciscus Rampo.in l.vlt.§.in computatione,C.de iure deliberandi,prout eum retulere Imol.eius discipulus, & Romanus in d.l.iiij.§.Prætor ait,ff.de damno infecto. Fuit & in hac sententia Mathesa.in lxxxv.notabili,mirabile dictum.& Stepha. Feder. vir cui paucos anteponere,ac ne æquare quidem,siue comparare ausim,in suo laudatissimo opere de legum interpretatione, in ij.parte princip.pag.ij.dum reprehendit Bar contrarium tenentem in d.l.iiij.§. Prætor ait,de dam.infecto,vt posteà dicemus.& rursum expressius, eiusdem partis pag.xij.versicu. & ex prædictis. Nam & sunt, qui generaliter dicunt statuta omnino esse interpretanda secundùm Ius commune, & non vt aliquid addant.& inter cæteros Inno. Hosti. Ioan. Andr.& Compostel. in cap.causam quæ, de rescrip.& Sal.in d.l.vlt.§.in Computatione,C.de iur. delib.cum concord. ibi adductis à Corne.& cæteris Recentioribus. Quibus adde Alcia. Paradoxorum libro quinto, cap.xv.

Si statutum dicat, quem posse citari in faciem uel ad domum, an cõquiri prius debet.

51 ¶Cuius sententiæ multæ sunt,nec leues rationes: Prima, quia statuta Iuri communi consona,videntur inducta ad confirmationem ipsius,l.quia actionum,ff.de præscri.verb.& §.j.versicu. aliquando, Insti.de bonor.possess.Ergo non debent eius contrarium inducere,aut operari,l.legata inutiliter,ff. de leg.j.& l.cùm vinum,& ibi Albe.ff.de trit.vi.& oleo lega.cum si.præsertim cùm eadem res non debeat iure diuerso censeri,l.eum qui ædes,ff.de vsuca.& c.quia circa, extrà de priui.cum aliis concord.à me collectis in repeti.l.si vnquam, in verbo, donatione largitus, numero 232.tertia ratio.Id quod tamen esset, si huiusmodi statuta Ius commune confirmarent, & idem infirmarent. Et hanc item rationem ita confirma, quia lex in dubio non præsumitur iisdem verbis vnam rem diuersis modis terminare,l.nam hoc iure,ff.de vulg. & pupil.& l.quamuis,ff.de impuber.& aliis substitut. cum si.

Statuta Iuri cõsona,idipsum confirmant.

52 ¶Secunda ratio,quia cùm leges cões sint multò antiquiores istis legibus municipalibus, & longiori tẽpore,& pluribus in locis,vtpote in vniuerso propemodũ orbe obseruatæ,non est ab ipsis facilè, &

A' legibus antiquis nõ faci-

lè discedēdum. in dubio, discedendum, l. minimè, & l. si de interpretatione, ff. de legib. Nam & à consiliis maiorum nostrorum & prudentiorum non est recedēdum, c. j. & c. ne innitaris, extrà de consti. & hinc vetustatis autoritas dicitur in §. illud, in prin. in Authen. de appel. & facit c. ita dominus, xix. distin. cùm dicitur, quod accepit à veteribus, non sequendo, & ibi gloss. & tex. in l. testamenta omnia, C. de testa. vbi ita scribitur, mos namq; retinendus est fidelissimæ vetustatis, & alia propè infinita à nobis congesta in nostro tractatu Primigeniorū. Constat autē, prçter legum nostrarū antiquitatē, eas à Deo per ora Principū fuisse promulgatas, l. ij. & ibi not. ff. de legib. & l. vlt. C. de præscrip. lon. tēp. & diximus suprà in rub. cō. xj. igitur satis. Aut certè per Iuriscōsultos, summos æquitatis arbitros, c. respōsa. ij. di.

53 ¶Tertia ratio hæc est: licet aliquādo liceat, atq; expediat leges antiquas mutare, c. non debet, in princ. extrà de consan. & affi. & ibi cōcord. à glo. & Doct. quod & ex externis scriptoribus adstruit Liuius, grauis autor, ex L. Valerij oratione, lib. iiij. Belli Macedonici, & Epistola Artaxerxis, quæ scribitur Esther xvj. eodémq; c. vlt. Tamen in rebus nouis constituendis euidēs esse vtilitas debet, vt recedatur ab eo iure, quod diu æquum visum est, l. ij. ff. de consti. Prin. & c. cùm cōsuetudinis, & ibi glo. vlt. extrà de consue. & d. c. nō debet. & Aristoteles ille Stagirita, omnium Philosophorum summus, lib. ij. Politicorum, c. vj. ad finem, multis magníq; rationibus ostēdit, veteres leges, vel paulò deteriores non facilè mutandas esse. Ipse autem Liuius eo. lib. iiij. Adeò (inquit) nihil motum ex antiquo, probabile est: veteribus, nisi quæ vsus euidenter arguit, stari malunt. & Plutarchus in libro Politicorū ad Traianum, scribit, Nouis legibus ingenia populi moderari velle, non modò non facilè, sed nec tutum quidem omnino esse. Vt omittam Platonem in Minoe miris multísq; modis ac rationibus ostendere legem immutabilem, eandémq; esse, & permanere debere. Cui concinens Cicero lib. iij. de re publica, apud Lactantium de vero cultu, qui est lib. vj. c. viij. Est quidem (inquit) vera lex recta ratio naturæ congruens, diffusa in omnes, constans, sempiterna, &c. Et post pauca: Huic legi nec propagari fas est, neq; derogari ex hac aliquid licet, neq; tota abrogari potest. Nec verò aut per Senatum, aut per populum solui hac lege possumus.

De eadem re.

54 ¶Quarta, Non est absurdum, statuta idem omnino cōcedere, atq; statuere, quod Ius ipsum cōmune, atq; sic existimari, censeríq; ipsum Ius cōmune & vetus, non autē statutum aut Ius nouum: vt per glo. & Doct. in c. j. de consti. lib. vj. Bar. & alios in l. j. in prin. ff. ad leg. Falcid. cum aliis multis cōcord. ibi adductis à Recentioribus. Et est bonus tex. in c. pastoralis, extrà de fide instru. & in c. ex parte, *le dernier*, & ibi Anto. de verbo. sig. Quià potius credendum est, statuentes voluisse aut legem veterē, fortè obscuram, aut ignotam, declarare, & omnibus innotescere, aut aliquam prauam consuetudinē apertè contrariam, vel etiam dubiam tollere, l. vlt. ibi, ne tamen simplices animos ambiguitas moueat, C. de indi. viduit. tol. & l. j. §. sed sciendū, ibi, idem dixisse, ne qua dubitatio superesset, ff. de Ædil. edict. & l. j. in prin. ff. de æstima. acti. cum aliis si. à me adductis infrà, eo. tit. §. xxj. glo. j. nume. 4. at vnum hìc non omiserim.

Statuta Iuri cō muni consona, censeri esse Ius commune.

55 ¶Quinta ratio, eadémq; huius loci postrema, hæc est: Statutum loquēs in materia *Iuris cōmunis*, recipit omnes interpretationes, limitationes, ampliationes, & restrictiones ipsius iuris, l. Ius autē ciuile, à contrario sensu, ff. de iustitia & iure, & l. Cæsar, ff. de publi. & vectig. & l. ij. C. de noxali. & l. vlt. C. de testa. milit. & c. cùm dilectus, & ibi Anto. Imol. & alij, extrà de consuetud. vbi etiam verba cōsuetudinis sunt improprianda, vt concordent conueniántq; cum Iure communi. & c. cùm ad audiētiam, & ibi Panormi. de cleri. non residen. & iterum c. cùm dilectus, & ibi Ioan. And. & idē quoq; Panor. eo. titu. & voluerunt Inno. Hostien. Compostel. Ioan. And. & Panor. in c. causam quæ, de rescript. cū infinitis si. & concord. à me congestis in libro, cui titulum nuncupaui, Nihil frustra: vbi & alias multas rationes pro hac parte afferemus.

Statuta loquētia in materia Iuris cōmunis ab eodem interpretationē recipere.

56 ¶CONTRARIVM TAMEN, vt scilicet in casu dicti statuti possit reus citari *in faciem, vel* ad domum primo loco, & sine alia personæ perquisitione, vt id statutum hoc addere videatur Iuri cōmuni, nec sit superuacuum, magna autoritate censet Bar. vt iam diximus, post Dy. in d. l. iiij. §. Prætor ait, col. ij. versi. quæro quid si statutum, & ibi quoq; Imo. Pau. Cast. Ro. & Alex. ff. de dam. infec. Ant. in c. causam, & ibi etiā Panor. col. iij. de dol. & cōtu. Idem Ant. in cle. causam, & ibi quoq; Imo. col. iiij. vers. quid etiā, si statutum, de electio. ipse Panor. in d. c. causam, ad fin. de rescri. & in d. c. cùm dilectus, col. v. vers. tertio modo, de cōsue. & in rub. de regular. & in c. pastoralis, in prin. dum allegat Bar. in d. §. Prætor ait, extrà de appel. & in d. c. ex parte, col. ij. de verb. sig. & cōs. xix. videndū est primò, post mediū, lib. j. & cons. xcj. postulato, &c. quo ad primū, col. ij. eo. lib. j. & consi. xxxvj. circa primum dubiū, col. vlt. in princ. lib. ij. & consi. xlij. in quæstione domini, post medium, eo. lib. ij. Imo. in d. c. vlt. de eo qui mitti. in posses. Fulgo. consi. lxxvj. factum super quo, in j. dubio. Io. Plat. in l. palatinas, C. de collat. fund. fisca. lib. xj. Barba. in l. stipulationum. §. satisacceptio, col. iij. ff. de verb. oblig. & consi. xviij. clementissimi, col. vlt. lib. j. & consi. lj. scripsit sapientiæ fons, columna xij. eod. lib. j. & consilio xxiij. sapientissimus, colum. iij. lib. ij. & consi. l. præclarè, colum. v. eod. lib. ij. & consi. lj. illud in medium referam, colum. iiij. lib. iij. & inter consi. Calca. consi. xxviij. illud afferam, col. iiij. versic. procedo ad inceptum. Ferra. in titu. forma respon. rei conuenti, in glo. ij. col. iiij. versi. sed quid dices. Lāfran. in repe. c. quoniam contra, in materia citationum, col. j. versi. si tamen statuto. Philip. Franc. in c. pastoralis, colum. j. extrà de appel. Soci. si is est, in tract. fal. regula. liij. citandus personaliter, in

Qui contrariū tenent.

vlt. fal

vlt.fal.& nouissimè Alcia.in lib.j.de verbo.sign.chart.v. Súntque huius partis multæ, magnæq; rationes,quas huc adducere esset immensi & operis,& laboris.Sed nos hæc affatim abundéque tractabimus in nostro illo libro,Nihil frustra,vbi videre poteris.

57 ¶Nec desunt tamen,qui in hac re distinguunt, sítne quæstio magni præiudicij,an modici: vt priori casu obtineat prima opinio,quæ dicit necesse esse prius personam inquiri, etiã in casu huius statuti: posteriori,secunda preualeat.In hac enim opinione fuit Imo.in d.l.iiij.§.Prætor ait,& ibi quoq; Ro. qui id dicit satis esse æquum,ff.de dam.infec. de quo latissimè disputat Barba.in d.cle.causam, vbi suprà citauimus,de elec.vbi omnino vide:neq; enim decreuimus hanc rem aliter disputare.

Quid distinguunt.

IN FI. EIVSDEM §. GLO. III. ET ULT.

1 HIC ERGO DICITVR,quòd si consanguineus nõ potest reperire emptorem,debet offerre vxori,vel domicilio.Sed quid de eo, quod iam sæpius ex facto vidimus.Nam plerunq; cõsanguineus primo loco facit huiusmodi oblationem apud acta iudicis,eámq; per nuntium publicum denuntiari facit emptori, eúmq; citari super ea oblatione retractus processurum: & interim fortè transit annus retractus,nec fit alia oblatio emptori,aut eius vxori vel domicilio, vt hîc iubetur fieri:an satis erit?Ego de ea re aliquando interrogatus,respondi,id quidem non esse satis.Nam cùm statutum nostrum nuncupatim requirat adiri emptorem:& si reperiri non possit,eius vxorem,aut domicilium:non est satisfactum statuto.Nam & de Iure cõmuni citationes,denuntiationes,& alia id genus fieri debent vel personæ,vel domicilio, vel certis casibus procuratori, vel si cætera desint, proclamatò, siue edicto publico, vt plenè not.in l.iiij.§.Prætor ait,ff.de dam.infect.cum si.

Vtrum oblatio retractus primo loco possit fieri apud acta.

2 ¶Imò nec cætera locum habent,nisi cùm persona reperiri non potest, vt plenè diximus suprà in glo. præcedenti,in iij.q.princ.& apertè declarat nostra consuetudo,cùm dicit, *si le retrayant ne peult trouuer l'achepteur.* Nam & id non solùm procedit in citationibus,sed & in aliis denuntiationibus, etiam extraiudicialibus, vt scilicet in eis quoque sit primo loco requirenda persona:vt nuncupatim scribit Ioan.Fab.in §.vlt.paulò ante fin.Inst.de pœn.temer.litig.Et quod fit per edictum publicum,siue per præconẽ(vt id obiter & plenius dicam:dixi enim superius)est omnium postremũ, id est, cùm cætera illa remedia desunt vt per Bar.in extrauag.ad reprimendum,in verbo,per edictum,post prin.Bal.in l.vt perfectius,col.ij.non semel,C.de anna.except.& in l.inter minores,in j.lect.in fi.ff.de resti.in inte.Card.Flor.in cle.j.in j.q.de iudici.& est bona glo.in l.si finita,§.si plures, post princ.in versi.vel si non inuenitur,ff.de dam.infe.quam ita allegat,& dicit not.Bald.in sua Marga.in verbo, citatio per præconem:vbi tamen erranter eam citat ex §.Iulianus,eiusdem l.

Persona primùm requirenda, etiã in extraiudicialibus.

Citatio per edictum publicum omnium postrema.

3 ¶Quin cùm solutio facienda est alicui, tum demum oblatio, consignatio, & depositio debet fieri, quando ille dolosè recusat accipere,& non aliâs:vt est tex.not.in §.illud quoq;, in Authen.vt exact. instan.dot.cum si.Nec enim consignare & deponere,soluere est.Bar.in l.item liberatur,§.j.ff.quib. mo.pig.vel hyp.soluit.Vt nec restituere est,Pau.Cast.consi.lxv.viso quodam libello,col.j.vers.quædam aliæ causæ,lib.j.in id allegans Bart.in l.si constante, in v.q.ij.q.princ.ff.sol.matri.& in.l.si quis sic stipuletur,eod.titu.Nam solutam pecuniam intelligimus,si numerata sit creditori,l.solutam, in prin.ff.de solu.Et bene facit,quod tradit Phil.Dec.loquens de expensis cõtumaciæ, cons.xxxiiij.cuius superscriptio incipit,an & quando,col.vlt.versi.postremó.

Cõsignatio & depositio nõ debet fieri,nisi cũ pecunia oblata recusatur.

4 ¶Sed & quod plus est,cùm oblatio necessaria est,ea facienda est ei,qui potest recipere, & offerẽtem liberare,non aliis,l.si reus paratus,ff.de procura.in illis verbis,huic loco accommodatissimis, suspectus videri potest,qui præsente domino pecuniam non obtulerit quam quidem l.ad hoc annotat Bal. in l.acceptam,col.iij.in iij.q.C.de vsu.Ideò Bal.ipse in ea.l.si reus,eam not.pro debitoribus absentiũ creditorum,qui non reperiunt,cui offerant:vt adeant iudicem,& illius mandato deponant.Subdítq; tamen tutius esse,vt prius fiat aliqua proclamatio,per not.in l.si eo tempore,C.de distra.pigno. & in l.si prædio,ff.de in diem adiect.& in l.Labeo,ff.de nauti fœno.& hoc quoq; voluit ante eum Bart.in d.l.si reus paratus,in fi.& eos sequitur Corn.consi.cccxij.videtur in hac,col.vlt.vers.licet non sit,lib. iiij.& Steph.Bertran.cons.cccxx.sententia,col.ij.versi.fuerunt item,lib.j.

Oblatio ei facienda est, qui potest liberare.

5 ¶Quid plura?cùm tex.habeamus,id expressim probantem,nihil scilicet prodesse consignationem & depositionem pecuniæ, nisi ea prius fuerit oblata ei, cui solui debet, in l.ij.& ibi Sal.in j.not.C.de vsur.quam ad hoc expendit,& citat glo.in d.l.acceptam,in glo.vlt.post prin.& ibi quoque Ang.col. vlt.versi.sola verò depositio,eo.titu.de vsur.Nisi tamen(vt dicit ea glo.)absens sit is cui solutio,proindéq; oblatio facienda est,per tex.optimum,qui & id quoque probat, quod diximus, adeundũ scilicet esse primo loco creditorem,in l.si creditor, eo.titu. & sequitur Pau.Cast.qui optimè eam glo. declarat,in d.l.acceptam,col.pen.versi.quantùm ad secundum, & ibi ante eos Azo, in summa eiusdem titu.in fi.Et idem quoq; voluit & respondit Iason consi.ix.venerabilis ac reuerende, colum.penul.versicu.minus etiam valet,libr.j.& facit,quod tradit Bald.in l.cùm hi,§.vlt.in j.lect.ff.de transact.quòd si ex statuto pœna corporalis succedat pecuniariæ,si hæc soluta non fuerit, non sufficit pecuniam deponere apud fiscum, vt euitetur pœna corporalis. Et tradit generaliter Ludouic.Gozad.

Prædictorum confirmatio.

cons.

consi.lxxj.in causa domini,col.iij.nu.7.depositum nihil prodesse,quãdo est persona,cui solui potest: & allegat alios,vt ibi videre poteris.

De eadem re.

6 ¶Ideóq; Iason ipse, aut si quis alius fuit,inter consi.ipsius,consi.ccxvj.Gabriel, respõdit in casu eiusdem Iaso.qui fundum emerat ea lege, vt venditor posset redimere intra certum tempus, offerendo pretium venditionis:venditorem non satisfecisse ei legi,qui non adito Iasone fecerat oblationem, & consignationem prætij apud acta,vel alibi iussu iudicis, eúmq; citari fecerat, processurum in ea causa reuenditionis.Nam eum primùm debuisse ire ad domum Iasonis,& ei offerre pretium,& eo recusante consignare,ex sententia Bar.in l.item illa,in prin.col.ij.ff.de constit.pecu.vbi dicit,quòd quando per solutionem vel oblationem volo mihi aliquid acquirere, teneor ire ad domum creditoris, licet etiam sit diuersi fori, per l.cùm quidam,C.de cond.inser.& l.pen.in fi.ff.de condi.& demon. Et idem tenent Cano.in c.significante,extrà de pig.& Sal.in d.l.acceptam,col.iij.versi.distinguo sic pro præsenti.& Pet. Anc.consi.lxxxvj.pro faciliori:vbi & alia multa in id allegat.& Pau.Ca.in d.l.pen. de condi.& demon.Bal.autem in d.l.item illa, etiam in prin.col.j.dicit, quòd cùm volumus constituere aliquem in mora per interpellationem,debet ea interpellatio fieri ad personam eius,cui fit: & si is non reperitur,debet fieri ad domum ipsius,per l.si dictum,§.vlt.ff.de euict.& alia iura.

Ad domũ creditoris etiã diuersi fori debet ire qui sibi uult acquirere.

7 ¶ET EX IIS QVOQVE potes intelligere, non satis esse,consanguineum offerre procuratori emptoris,quod & in simili voluit glo.in cle.causam,versicu.intimatio verò, in verbo,appellatum, & ibi Card.Flo.in vij.q.& Imo.col.antepen.de elect.lib.vj.Bar.loquens de protestatione, in l.iiij.§. Prætor ait,col.ij.vers. an debeat fieri,ff.de dam.infec.& in l.non solùm,§.morte,col.pen.versi.quæro cui debeat fieri ista protestatio,ff.de ope.no.nuntia.Bal.in l.item veniunt.§.petitum, per eum tex. ff.de peti.hæredi. Albe.in d.l.si dictum,§.vlt.ff.de euictio.& in l.mora, col.iiij.nu.15.versi.sed nunquid,ff.de vsur.hoc intelligens, nisi sit procurator cum libera. Et rursum in l.j.in prin.col.vlt.ff.de libe.agno.vbi respondet ad eum tex.qui videbatur adstruere contrarium.Ro.& Alex.qui eam glo. dicunt sing.& Iason,qui eam dicit not,in illo ipso §.in ead.quest.cui & quo tempore fiat protestatio inhibitiua.Io.Mo.& Ioan.And.in c.generali, de regu.iur.lib.vj.idem Ioan. And. in c.vlt. de dol.& contu.Ioan.Fab.in §.vlt.col.pen.versi.sed nunquid sufficit,& seq.Instit.de pœna teme.liti.& in l.in minorum,col.j.C.in qui.cau.in inte.resti.non est neces.vbi etiam intelligit, nisi habeat liberam.Et idem fortè (inquit) si generalem.Pau.Ca.in l.si procuratori,in fine,ff.de verbo.obli.cum his,quæ diximus suprà,§.j.in glo.xiij.in verbo,*l'achepteur*,nume.31.an autem sit,& sequen.Sed quibus adde, nõ rectè solui,nisi creditori,aut ei qui ab eo habet mandatum speciale, vel generale cum libera, l. vero procuratori, in prin.& l.qui hominem,§.si Titium,ff.de soluti.& id per eos tex.voluit Alex.consi. cxx.ponderatis,col.ij.lib.v.& Doct.vbiq;.

An satis sit offerre procuratori.

8 ¶Quod intelligunt omnes,nisi in subsidium,cùm scilicet copia domini haberi non potest,secundum text.not.in l.aut qui aliter,§.& si fortè,ff.quod vi aut clàm vbi ita scribitur: Et si fortè non sit, cui denuntietur,neq; dolo malo factum sit,ne sit,amicis deniq;,aut procuratori,aut ad domum denuntiandum est.Et in d.l.iiij.§.Prætor ait,de dam.infe.cùm dicitur,quòd si nec habitationẽ habeat,ad ipsum prædium erit denuntiandum,vel procuratori eius.& ibi Albe.col.j.versi.vidi dubitari, dicit citationem ad domum debere præcedere eam,quæ fit ad procuratorem, & dicit ita se obtinuisse, per eum tex.& tex.in l.meminerint,C.vnde vi, vbi scribitur in hæc verba, Conueniendos dominos locorum esse:aut si fortè defuerint,eorum actores ad insinuandas sententias, procuratorésq; esse quærendos. & ibi Bar.col.ij.versic.quæro dicitur hîc atq; etiam optimus tex.in c.causam, & ibi glo.in verbo, ad domum,post prin.& alij, extrà de dol.& contu. Albe.loquens de denuntiatione, in d.l.si dictum,§. vlt.ff.de euict.& doct.vbiq;.Sed ad illud,quod diximus suprà ex Albe. scilicet citationem procuratoris eam præcedere debere,quæ fit ad domum,vide omnino Bar.in l.iiij.§.Prætor ait,colũ.ij.versi. quæro an debeat,& ibi quoq; Imo.& Ro.ff.de dam.infec. Anto.in cle.causam, & ibi quoque Imo. col.iiij.vers.quæro vlterius,& Barb.char.pen.versi.sed antequàm citatio,de elec. Anto.& Panor.in d.c.causam,de dol.& contu.

An in subsidiũ.

9 ¶Ego verò in hoc casu nostrę consuetudinis tutius esse arbitror,vt si emptor absit,fiat oblatio vxori, aut domicilio,vt satisfiat huic nostræ cõsuetudini:& si desint, procuratori. Quanquàm sustineri potest,satis esse,si fiat procuratori,cùm ipse dominus abest, per ea quæ dicta sunt.Sed obuiandum est, quantùm maximè fieri potest,periculo diuersitatis opinionum,& quod tutius est,sequẽdum, exemplo Summi Pontificis,in c.vlt.vers.quia verò,ibi,quod tutius est sequẽtes, extrà de presbyt.nõ bapt. Nam & id in dubio aliàs semper faciendum monet c.ad audientiam,extrà de homi.& c.illud,de cleri.excom.& ibi cõcor.in gloss.Quibus & tu addere potes l.iiij.§.toties,ff.de dam.infect.& l.ea quæ in partes,§.j.ff.de reg.iuris.

Sed an primum pcuratori, an domicilio offerri debeat.

In dubio quod tutius est, sequendum est.

10 ¶Sed & id, quod dè procuratore dictum est, posset fortè alio modo intelligi,vt scilicet non valeat oblatio ei facta,nisi non ignorante emptore ipsi procuratori facta sit, vt de denuntiatione, quam facit emptor venditori, vt adsit liti motæ super re vendita, dicitur in d.l.si dictum,§.si præsente,ff.de euict.Verùm nec id mihi tutum satis esse videtur, illis rationibus suprà adductis: præsertim quòd oblatio ei facienda est, qui recipere potest, & liberare, vt diximus suprà numero 4.Id quod procurator minimè facere potest sine speciali mandato, aut omnium negotiorum administratione, vt suprà

Quid si fiat procuratori,nõ ignorãte domino.

vt ſuprà diximus nu.7. Adeò vt dubitetur, poſsítne ſolui procuratori dato ad exigendum, quando & nonnulli teneant, ei ſolui non poſſe, & inter hos Specul.titu.de procurat.§.vt autem, verſi. notabiliter, & Ro.in l.non ſolùm, quæ eſt iij.ff.ſolu.matri.& Guid.Pap.deci.Delphi.DXXVJ.executio, in fin. Quanquàm in hoc vltimo maior pars noſtrorum contrarium tenet, vt videre poteris apud Alexan. in d.l.non ſolùm, col.ij.in ij.notab. Illud autem inter omnes conuenit, procuratorem ad lites, etiam cum libera, non poſſe recipere ſolutionem, l.hoc iure, & ibi Doct.ff.de ſolu.& not.in l.ſi procurator, ff.de cond.indeb.Bart.in l.qui Romæ, §.Callimachus, ff.de verbo.obligat. Quid autem de alio procuratore cum libera, diximus ſuprà, §.j.gloſſ.xiij.in verbo, *l'achepteur*, d. numero 31.an autem ſit ſatis.& ſequen.

An ſolui poſſit procuratori dato ad exigendum.

Quid de procuratore dato ad lites cum libera.

11 ¶Verùm, ſi procurator, præſente domino & tacente, nomine illius admitteret conſanguineum offerentem ad retractum, poſſet videri id præiudicare domino non contradicenti, ex ſententia Innoc.in c.ex parte Decani, in verbo, protuliſtis, verſi.& ex hoc.extrà de reſcrip.cum multis concord. adductis per Ro.conſi.clxx.ſciebant, in princip.& Alexan.in l.ij.§.voluntatem, col.ij.verſic.& de materia, ff.ſol.mat.& in l.vlti.col.xxvj.verſic.pro hoc etiam, & quartò, cum multis ſequen.ff.de re iudi. & conſi.clvij.viſo inſtrumento, col.iij.verſi.bene facit, lib.ij.& Barb.conſi.vj.ſcriptum eſt, col.v.lib. j.& conſi.lxx.præclarè, col.iij.verſi.præmitto, lib.ij.& conſi.xvij.à Ioue, col.ij.& iij.lib.iij.& conſi. lxxiij.eiuſdem initij, col.v.lib.iij.& cõſi.xlvj.illud adducitur, col.iiij.verſi.præterea videtur, lib.iiij. & conſi.lxij.Paulus, col.pen.eod.lib.iiij.& conſi.lxxj.illud afferam, col.ij.eod.lib.iiij.& Fel.in c.fraternitatis, col.iiij.extrà de teſtib.& Matth.Affli.deciſ.Neapo.cccviij.Frãciſcus, nu.6.7.8.Sed ij propè omnes loquuntur de actibus iudicialibus, & multi eorum expreſsè dicunt, aliud eſſe in extraiudicialibus, & præter eos Car.Flor.in d.c.ex parte, & iterum in c.cùm olim, le j.de offi.deleg.& Alex. conſi.lxxx.viſo, col.iiij.verſic.tertiò reſpondeo, lib.iiij.vbi & alios citat.

Quid ſi procurator emptoris præſentis, & tacentis, admittat conſanguineum.

12 ¶Sed nec omnes id concedunt in iudicialibus, & inter hos ipſemet Innocen.ſibi contrarius, Anto.& Imo.in c.quamuis, de re iudic.allegantes in d.l.j.C.quib.res iud.non nocet, & l.ſed & hæ, ff.de procura.& alia quædam iura atque etiam Dy.in l.vlt.in ſua diſtinctione, & ibi etiam Rapha.Co.ff.de re iudic.per l.iam tamen, §.in hac, le ij.ff.iudic.ſolu.& not.in l.etiam, C.mandati, & in l.ex parte.in princ.in glo.ff.famil.erciſ.& præterea Cy.in l.ſi pecuniam, C.de nego.geſt.per d. §.in hac. Anto.& Imo.in d.c.ex parte Decani, de reſcrip. Idẽ Imo.in d.c.cùm olim, le j.de offi.deleg.& in d.§.voluntatem. Card.Flo.in cle.j.de procura. Domi.in c.qui ad agendum, eo.tit.lib.vj. Alexan.d.conſi.lxxx. quo loco ſuprà citauimus, lib.iiij.vbi & alios quoque citat, & Barba.qui alios item allegat, conſilio xlvj.ſcripſi, col.ij.verſi.capio modò, lib.ij. Ea autem l.ſi dictum, §.ſi præſente, quæ alias ſententias iuuat (ne id omittam) loquitur in ſimplici denuntiatione.

De eadem re.

13 ¶Quanquàm & aliud eſt, quod & priorem illam ſententiã confirmat, nempe quòd dominus ſciens procuratorem excedere mandatum, & non contradicens, videtur conſentire.per d.c.cùm olim, le j. iuncta glo.in verbo, protinus, in princip.& ibi Panor.& alij, extrà de offi.deleg.& c.j.in fi.extrà vt lit.non conteſt. Ioan.Mona.in c.cùm quis, & ibi quoque Io.And.& Domi.vterque col.j.de ſent.excom.lib.vj.vbi allegant alia iura. And.Iſer.in c.j.§.pen.tit.de prohibi.feud.aliena.per Feder.Oldra. conſi.cxcix.pro fundamento, col.ij.verſicu.ad iſtud reſpondetur: vbi & alia multa iura allegat. D.à Rota deci.ccccxxviij.ſi habent, col.ij.in nouis. Anto.in c.cæterũ, col.vlt.verſi.quid ſi dominus, extrà de re iud. Imo.in d.l.vlt.in vlt.char.ff.de re iudi. Nicol.Mil.in ſuo repertorio, verſi.procurator ſi aliquid, & iterum verſi.ratificare poteſt.cum aliis multis concord.collectis ab Alexand.d.conſi. lxxx. col.iiij.verſi.nec obſtat, lib.iiij.& conſi.lxxxiiij.ſuper conſultatione, col.j.lib.v.& Fel.in d.c.cùm olim, le j.col.ij.verſi.nota ibi ſtatim.ex quibus etiam poteris intelligere, id procedere in actibus requirentibus ſpeciale mandatum. Quibus etiam adde Philip.Deci.conſi.ccccxxxvij.repetito conſil. DCLXXIJ.quæritur breuiter, col.j.& conſi.DCLXXIJ.poſt princip.

Dominus ſciẽs & tacens, uidetur conſentire procuratori excedenti mandatum.

14 ¶Sed & id quoque multi non admittunt, conſtanter affirmantes, id tantum procedere in caſibus quibuſdam ſpecialibus. Aliàs autem regulariter ſciens & patiens non haberetur pro conſentiente, niſi in iis, quæ ad ſui ipſius commodum ſpectarent, per l.filiusfamiliàs, §. inuitus, ff.de procurat. Ita enim expreſsè & intrepidè voluit Sal.Doct.non paruæ autoritatis, in l.j.§.magiſtrum autem, ff.de exercito.actio.& ſequitur ipſe Alex.d.conſi.lxxx.vbi etiam ſuprà citauimus. Et idem ante eos, licèt non allegent, propemodum voluit Bal.qui nulli vnquam ſententiæ defuit, vt ſæpius diximus, quíque omnium noſtrorum Docto.copiam ſuperauit, in d.c.ex parte Decani, col.iij.verſi.ſed imò videtur, extrà de reſcrip.dum reſpondet ad d.§.magiſtrum.& ante omnes expreſsim Bar.in l.j.in prin.ff.de nego.geſt.quem nuncupatim citat & ſequitur Alex.loquens in caſu ſolutionis factæ alteri, qui eſt caſus noſter, conſi.cxx.ponderatis, col.ij.lib.v.

Tacens an pro cõſentiente habeatur, uide xvj.

15 ¶Sunt autem (ne & id prætermittam) qui dicunt, quòd ſi procurator meus, à me ſcilicet ad aliquid conſtitutus, & poſteà reuocatus, exerceat id ſuum munus me ſciente, & patiente, videor tacitè mandatum meũ renouare. Ita enim voluit Imo.in d.c.ex pate Decani, de reſcrip.& in d.c.cùm olim, le j. de offi.deleg.& in d.l.ij.§.voluntatem, ff.ſol.mat.& in d.l.vlti.ff.de re iudica.& Domi.in d.c.qui ad agendum, de procur.lib.vj. Alex.d.conſi.cxxviij.in fi.lib.vj.ar.not.per glo.in l.ſemper qui non prohibet, ff.de reg.iur.& in l.ſi pecuniã, C.de neg.geſt.& l.cùm quis, §.j.ff.de ſolut.& in l.cùm filius, §.

Mandatũ renouare uidetur, qui reuocatum patitur exercere.

hæres,ff.de leg.ij.Et id quidem ex eo confirmatur,quod in simili dicimus de renouatione locationis in l.item quæritur,§.qui impleto,ff.locat.cum simi.

16 ¶Ego autem, vt id tandem diffiniam,arbitror emptorem præsentem & non contradicentem,cùm consanguineus alteri,tanquam procuratori,aut negotiorum gestori nomine ipsius emptoris pecuniam offert,& soluit pro retractu,sibi præiudicare:hac ratione,quòd cùm aliquis scit alium gerere actum,qui eo inuito geri non potest,nec contradicit,is videtur ei actui consentire,l.vlt.ff.quod cum eo.& not.glo.in c.is qui tacet,circa medium,de reg.iuris lib.vj.cum si.Nemo autem inuito & contradicente me potest recipere solutionem,quæ mihi fieri debet,l. inuito, C.de solutio. & l.vero procuratori,ff.eodem titu.& c.ea te,extrà de iureiu.Qua ratione Guid.Pap.deci.Delphi.clxxiij. in dicto, tenuit dominum scientem & patientem alium recipere solutionem pensionis emphyteuticæ nomine ipsius,sibi ita præiudicare, vt emphyteuta,qui sic soluit,liberetur,nec cadat emphyteusi.

Decisio quæstionis.

17 ¶SED QVID, SI IGNORATVR, quo in loco sit emptor qui abest,nec fortè habet vxorem,nec domicilium,nec procuratorem,quibus hanc retractus oblationem posŝit facere.Quid ei faciendum est?Et tunc certè satis erit adire iudicem,vt in simili dicitur in l.in contractibus,§.in omni,ibi,vel si abesse,&c.C.de non nu.pecu.& in l.si creditori,in fi.cùm dicitur,absente verò creditore,Præsidem super hoc interpellare debueras,& ibi Bald.& Sal.C.de vsur. Et facit tex.in l.vt perfectius,post prin.& ibi Bar.C.de anna.exce.& in l.ij.ff.de nauti.fœno.& in §.hæc de præscriptionibus,versi.is autem,xvj.q.iij.& quod voluit Bar.in l.si reus paratus,in fi.& ibi post eum Pau.Ca.paulò ante medium,ff.de procura.quòd quando aliquis vult soluere,vt pœnam euitet,nec reperitur is, cui soluere debet,potest adire iudicem,& coram eo offerre.Quod & voluerunt Inno.Host.& Ioan. And.in c.significante,in verbo,remiserit,extrà de pign.Multæ autem huius regni consuetudines super hoc casu priuatim prouiderunt,vt apud Senonéses,c.xlvj.Trecenses,c.clix.Turonenses,tit.de retraictz,c.xxxviij.Cenomanéses,c.ccclxij.& ccccxxiij.Andegauéses,c.ccclj.Borboniéses,c.ccccxxix.

Quid faciendum est, cùm emptor nec vxorem,nec domicilium, nec procuratorem habet.

Cõsuetudines de ea re.

18 ¶HÆC TAMEN INTELLIGE,vt scilicet posŝit adiri iudex à consanguineo.Sed vtrùm id necessarium sit, ne tempus ei labatur,quæstionis est.Et profectò necessarium esse tradit,& expresŝim,in huiusmodi rebus,Hosti.in Summa,titu.de oblati.§.j.versi.item requiritur,& Bart.in d. l.si reus paratus,& non obscurè sentiunt cæteri suprà citati.Quibus addere potes,quod tradit Bald. in c.j.paulò ante fin.post gloss.ibi,extrà de eo qui mitti.in possess.quòd cautio,quam text.ibi iubet dari,debet offerri & præstari parti,si adsit:sin minus,iudici:& si is quoque absit,apud acta nomine publico actorum,per l.non quasi,ff.rem pupil.saluam fore.Et facit etiam tex.in d.l.vt perfectius,C. de anna.excep.cum simi.

An necesse sit adire iudicem.

19 ¶Verùm Alexand.consi.xcij.perspectis,col.iiij.versi.nec obstat quod not.lib.j.tradit illam sententiam intelligi in casibus,in quibus requiritur consignatio & depositio,vti etiam loquitur d.l.si reus, & ibi declarat Bal.& Pau.Cast.& ipse Bar.in l.si seruum,§.videamus,in fin.ff.de verb.obliga.& in l.item illa,ff.de consti.pecu.vbi dicit,satis esse,si debitor non habeat cui soluat,protesteturque se paratum soluere,si haberet.Sed & Alberi.in l.acceptam,colum.iij.versicu.sed quid si creditor,C.de vsur.dicit,quòd si creditor abest,nec reliquit procuratorem,non incidit debitor in pœnam,per l.pecuniæ,§.j.& l.cùm quidam,§.si pupillo,ff.de vsur.& l.item illa,ff.de constitut.pecun.Cautius tamen esse,adire iudicem,& protestari,per d.l.si creditrici.& Bal.in l.in contractibus,§.vlt.C.de non numerat.pecun.dicit,quòd cùm aduersarius non potest reperiri,sufficit protestari.& idem quoque voluit ipse Alexand.consi.xx.circa consultationem,colum.ij.libro septimo.Et facit,quod in simili tradit Cardi.Alexand.in cap.j.colum.ij.versicu.quæro si vasallus,titu.quæ fuit pri.cau.amit.bene. quòd si vasallus non posŝit inuenire dominum,vt ab eo petat inuestituram,sufficit idipsum protestari coram testibus.

An necesse sit protestari.

20 ¶Quin Alexand.ipse d.consi.xcij.vbi suprà lib.j.constanter asserit,cùm aduersarius non reperitur, non necesse esse,id protestari,per l.si fundus,§.Marcellus,qui est vlt.ff.de lege commis.& d.l.pecuniæ,§.j.versi.si tamen.& iterum d.l.cùm quidam,§.si pupillo,ff.de vsur. Quod & idem respondet Io. Ana.consi.v.visa narratione,col.ij.versi.& dato quòd nõ,& ibi Ludo.Bolo.in addi.illius consi. versi.nec obstat doctrina,& latè Franc.Are.consi.clxiij.verum est:quem omnino vide in iij.primis colum.& Philip.Deci.consi.ccccclxvj.promisit Anto.paulò ante fi.Et faciunt,quæ scribit ipse Alexand.consi.xlj.visis,col.j.& seq.lib.iiij.Et quod scribitur in l.si dictum,§.si præsente,versicu.& si nihil,ff.de euictio,vbi si emptor,qui vult denuntiare venditori,vt adsit liti motæ super re vendita, non potest scire vbi venditor sit,æquè committitur stipulatio aduersus eum,ac si sibi denuntiatum fuisset:etiam si nihil venditor fecerit,quo minùs ei denuntiari posŝit.Et in hanc sententiam inclinant,qui in huiusmodi rebus dicunt esse tutius,aut consulunt protestari:tanquam id sentiant nõ esse necessarium.Id enim facit Bar.in l.j.§.dies,versic.vltimò not.C.quando appel.sit.& Panormi.in c. causam,col.j.in fin.extrà de re iudica.

De eadem re.

21 ¶Verùm tex.in d.l.ij.& ibi Alberi.ff.de nauti.fœno.requirit protestationem.nam ita scribitur,Si nemo sit,qui à parte promissoris interpellari posŝit,id ipsum testatione complecti debere,vt pro petitione id cederet.Et facit etiam tex.in l.de pupillo,§.si quis ipsi Prætori,& ibi gl.Bar.in xvj.q.Ro.

De eadem re.

Alex.

Alex.sibi contrarius,col.iij.versi.item not.& cæteri,ff.de no.ope.nun.& in l.vlt.ff.de lege cōmis.& in c.pastoralis,in fi.& ibi Ant.extrà de offi.ordi.& in c.vlt.& ibi quoque Ant.& Imo.extrà de appel.Et voluit etiam glo.in c.j.§.si quis verò aliquod,in verbo,potestatem,tit.de pac.tenen.& in c.j. in verbo,mandatum,vers.si verò primus,extrà de rescrip.& in c.plerunque,in fi.& ibi Ant.& Imo. eo.ti.& in c.cupientes,§.quòd si per xx.in verbo proposita,post prin.de elect.libr.vj.quæ etiam dicit,tutius esse,non semel tantùm,sed pluries protestari.& ibi quoque Archi.in glo.magn.Ioan.And. Imo.& Domi.& Lucas Pen.qui alia multa in id citat,in l.qui grauatos,col.ij.in verbo,muneribus, C.de censib.& censit.lib.xj.& Barb.consi.l.præclarè,col.vj.versi.cùm ergo in casu,lib.ij.

22 ¶Et faciunt notata ab Inno.in c.ex transmissa,col.j.de præscri.& Albe.loquente de vasallo,qui non potest reperire dominum,à quo inuestituram petat,in l.si Præses,C.de Epi.audi.Bal.in d.l.si reus,ff. de procur.Bar.in d.l.j.§.dies,in vlt.notab.ff.quan.appel.sit.Bald. in d.c.j.vbi suprà,de eo qui mit.in pos.vbi in casu illius c.si pars,& iudex absint,dicit necessariam esse eius rei protestationem,per d.l. vt perfectius.& idem Bal.de intimatione loquens,in l.in contractibus,§.vlti.C.de non nume.pecu. etiam per d.l.vt perfectius.Ant.in c.ex ratione,circa medium,de appel.& consi.xxvij.visis præsentibus,col.j.Iac.Aluaro.& Card.Alex.in d.c.j.in prin.vterque col.iij.tit.quæ fuit pri.cau. amit.bene. & Marti.Laud.in c.j.tit.de leg.Corra.loquentes etiam de vasallo,qui non reperit dominum. & Panor.in c.plerunque,col.vlt.extrà de rescrip.& Alexand.latè post Bal.in l.properandum,§.sinautem vtraque,col.ij.versicu.vt autem appareat,C.de iudici.& consi.clxiiij.viso processu,col.ij.versi. bene facit,lib.ij.& consi.cxx.ponderatis,in fi.lib.v.vbi nuncupatim loquitur,cùm abest is,cui solutio fieri debet,cum aliis multis concord.adductis à Card.Alex.in c.vlt.col.ij.versi.habens aliud,extrà de appel.Scio autem nonnullos distinguere,an impedimentũ sit ex facto aut absentia iudicis,an aliunde:vt per Matthæ. Afflict.post alios deci.Neapo.l.iudices,nume.3.& 5.Et vide quæ dicam infrà,eo. titu.§.xv.glo.ij.nume.9.secundò intellige.& quæ etiam diximus suprà,eod.titu.§.j.in gloss.xiij.in verbo,*l'achepteur*,nume.21.quid denique. — *De eadem re.*

23 ¶Et licèt,si protestatio sit necessaria,cautius sit sæpius protestari,vt suprà numero abhinc ij. diximus ex quorundam sententia?Illi tamen nō dicunt id esse necessarium,vti certè non est:sufficit enim semel protestari,vt nuncupatim tradit Fel.in c.cum Marc.Ferra.col.xxv.vers.sexta conclusio,extrà de consti.per tex.in l.Titia Seio,§.vsuras,qui est j.& ibi Bar.& Imo.ff.de leg.ij.& glo.in cle.j.§.requisierunt,de hæreti.& Bart.in l.mora,in princip.ff.de vsur.qui quidem loci loquuntur in interpretatione,vt eam semel fieri sufficiat.Cui in hoc adde glo.in d.c.cupientes,§.quòd si per xx.vbi suprà, & ibi quoque cæteros, de elect.lib.vj.& glo.in clemen.j.in verbo,factam,in fin.& ibi Imo.col.v. super eadem glo.& Cardin.Floren.tum in ij.notab.tum in q.xxv.de deci.cum aliis multis concord. traditis ab eodem Fel.in c.ex literis,col.iiij.super glo.j.illius c.extrà de consti.& Matthæ.Afflict.in tracta.Protomix.in verbo,vt intra xxx.dies,colum.v.versi.item quæro.Nisi tamen (inquit Fel.ibi) in certis casibus,quos illic adscribit:vt videre apud eum poteris,nihil enim pertinent ad nostrum casum.Sed quod sufficiat semel protestari,tenuit Bart.quem ipse Fel.non allegat,in d.l.de pupillo,§. si quis ipsi Prætori,col.ij.in iij.oppo.ff.de no.ope.nun.& Bal.in l.Aemilius,col.ij. versicu.sæpe non est,ff.de minorib.& Nicol.Mil.in suo repertorio,versi.protestationem sufficit.De quo & tu prætereà vide Bald.in c.ex ratione,in fin.extrà de appel.& Card.Alex.in d.c.vlti.col.ij.versicu.not.ex tex.extrà de appel.vbi alios multos citat. — *An sit necesse sæpius protestari.*

24 ¶Verùm illud ambiguum est,an hoc casu,quo emptor non comparet,nec est,cui hæc oblatio fieri possit,necesse habeat consanguineum consignare & deponere.Et ego sanè id non necessarium esse arbitror,ar.l.pecuniæ,ff.de vsur.& l.Celsus,ff.de arbit.& c.cùm tu,extrà de vsur.& quod in simili casu voluit Spec.titu.de loca.§.nunc aliqua,versic.vigesimoprimò,loquens de emphyteuta,cui non comparet dominus,cui soluat pensionem,vt non opus ei sit consignare & deponere,per iura suprà allegata.Præsertim cum priuatis moribus nostris in casu retractus non necessaria sit consignatio,vt scribitur suprà §.vij.Ideò satis est,non esse cui offerri,aut solui debeat,sine consignatione,& depositione,vt latè per Alex.con.xcij.per Specu.col.iij.versi.haud obstat,quod not.gl.lib.j.Sed quantùm ad illud de emphyteuta,vide eundem Specu.in d.§.nunc aliqua,versi.xix.& item versicu.xxxiiij.& Iason qui alios multos citat,in l.ij.col.xxj.versi.vigesimò quæro,C.de iure emphy. — *An sit itē necesse cōsignare.*

25 ¶Sed id tamen omnino animaduertendum est,quòd in eo casu nostro,cùm scilicet nullus est,cui offerri possit,& ideò consanguineus vel adiuit iudicem,vel protestatus est,& cōsignauit,si hæc necessaria sunt:tamen si posteà emptor ipse comparuit,debet consanguineus intra tempora retractus,si nondum lapsa sint,& fieri possit:aut si lapsa sint,non indiligenter eum conuenire,eique hanc retractus oblationem facere:per id,quod in simili voluit Bart.in d.l.de pupillo,§.si quis ipsi Prætori,col. ij.in iij.oppo.& ibi quoque Imo.Ro.Pau.Castren.colum.j.& Alex. col.ij.versicu.item fallit si habeo,ff.de no.oper.nunti.quod si emptor fuerit protestatus,non posse se denuntiare venditori litem motam,quia abest,& ignoratur vbi sit:si posteà compareat,debet ei denuntiare.& Anto.in c.vlti. extrà de appel.qui & id trahit ad casum illius c,vti etiam facit Imo.ibi,col.pen.& Matthæ.Mathes. in d.l.j.§.dies,& ibi quoque Ang.Aret.col.iij.versic.quæro si volens,ff. quan. appel.sit,per text.in d.§.si quis ipsi Prætori.Et quod etiam in simili voluit Andr.Iser.Mart.Laud.Iaco.Aluar.& Cardi. — *An illis confectis, si posteà emptor compareat, opus sit iterum ei offerre. Et quid,si tempora iam lapsa sunt.*

Alexan.in c.j.titu.quo tempo.mil.loquentes de cessantibus inimicitiis,in casu illius c. Et hæc omnes intelligunt semper procedere,cùm protestatio fit ad consequendum ius quoppiam de nouo,vt hîc fit in casu nostri retractus,quo consanguineus tendit ad retrahendum acquirendúmque rem nondum sibi competentem. Et ad id optimè facit glos.in d.§.quòd si per xx.in verbo,proposita, paulò ante fin.dum dicit,sibi tempus non curret,donec Papa copiam sui fecerit,& ibi Archidiaco.Ioan. Andr.in nouella,Domi.& Philip. Francus:& præterea Anto.in c.plerunque,& ibi quoque Imo. colum.ij.extrà de rescrip.

26 *De eodem.* ¶Ad id autem,quod diximus suprà in princ.præcedentis versi.quòd si tempora retractus lapsa sint, cùm emptor apparet,is non negligenter admonendus ac conueniendus est à consanguineo,qui illi faciat oblationem.Facit ea glo.in d.§.quod si per xx.in d.verbo,proposita,in prin. dum dicit,dummodò posteà non sit negligens,per text.in eod.c.§.insuper,vbi tamen omnino vide glo.in verbo, præsentauerint.Et facit etiam id,quod scribitur infrà eod.titu.§.xij.in fin.in illis verbis,*pourueu toutesfoys qu'il n'y ayt negligence notable*,vbi & nos aliquid de ea re dicemus.Id autem totum arbitrio iudicis relinquimus,per not.in simili à glo.in c.j.§.cùm verò,in verbo,in mora,versiculo sed quando,& ibi Archi.Ioan.And.Domi.& Philip.Franc.ne sede vacant.lib.vj.& alia glos.in c.si clericus,in verbo,negligenter,versicu.quando autem,& ibi etiam Ioan.Andr.Domi.& Philip. Franc. de præben.eod.lib.& glo.in clemen.causam,in verbo,commodè,in princ.& ibi quoque Pau. Eleaz. Cardin.Floren.in xx.q.de elect.Ioan.Andr.in c.vlt.in verbo,mora.& ibi etiam Bald.colum.ij.versicu.not.hîc dicit,extrà de electio.Et eodem Bald.post Iaco.in l.tutor si petitus,paulò ante fin.ff.de tuto.& cura.dat.ab his.& quod item in alio simili voluit glo.in l.& si post tres,in princi.& ibi quoque cæteri Doct.ff.si quis caut.cum aliis concord.à me traditis in repe.l.si vnquam,in verbo,omnia vel partem aliquam,nume.30.quin & alias,versicu.& cùm semel,& versicu.& in vniuersum,C.de reuoc.donat.Arbitrari autem ita iudex debet,vt nec præcipiti festinatione,nec moratoria cunctatione consanguineus vtatur,iuxta text.in l.tutor qui repertorium,§.j.ff.de administ.tuto.& ibi concord.in glo.Quod non aliud est,quàm si dicas eum maturare,& quod in vetere prouerbio dicitur *Festina lentè.* σπεῦδε βραδέως, id est festinare lentè debere,idque ex qualitate negotij personarum,& loci,vt dicit glos.in d.c.si clericus.Et vide quæ scripsimus suprà,§.j.in glos.x.in verbo, *dedans l'an*, numero 23.nec tamen.

27 *Quid si hæreditas emptoris iaceat.* ¶EX SVPRA' DICTIS autem potes intelligere,quid consanguineo faciendum sit,si fortè emptor mortuus sit,nec sit qui eius hæreditatem adierit,sed ea iacet toto illo tempore quod præstitutum est retractui,ita vt nemo sit,cui consanguineus offerre possit.Sed & tu præterea vide,quæ in simili diximus suprà,§.j.glo.xij.in verbo,*l'achepteur*,numero 14.quid igitur si emptor, & multis sequen.vbi tracto quid consanguineus facere debet,si emptor decesserit,relicto infante hærede,qui necdum habet tutorem.Et quod etiam à nostris differitur,quid agendum sit emphyteutæ,cùm dominus decessit,relicta hæreditate iacente toto tempore,quo is pensionem soluere debet, ne cadat emphyteusi.De quo vide Specul.tit.de locat.§.nunc aliqua,versi.xix.Host.in Summa,eo.tit.§.quid sit de natura,col.ij.versic.quid si hæreditate.Dy.in c.cùm quis in ius,de reg.iuris,lib.vj.Alber.in l. iiij.§.cæterùm,ff.de dam.infect.& in l.ij.col.iiij.versi.nunc ad alias.& ibi quoque Bal.ad fi.& Iaso. in xxj.quæst.quæ est sub nu.61.C.de iure emphy.& eundem Alber.in l.iiij.§.Prætor,col.ij. versic. item collige,ff.de dam.infect.Alex.consi.xcij.perspectis his,col.iij. versic.ad hoc.quod not.lib.j.& consi.clxxij.visis & opportunè,col.ij.versi.& in proposito,lib.ij.

§. DECIMUS.

LE MARY à cause de sa femme peult faire offre de retraict, & requerir adiournement, sans ce que la femme y soit, pour cause des choses vendues par les lignagiers de ladicte femme.

1 *Maritus an pro uxore possit oblationem retractus facere.* NEC ID QVIDEM tantùm facere potest,sed & prosequi in iudicio, ídque etiam sine consensu vxoris:vt cauetur suprà titu.xv.§.iiij.qui est omnium huius volu.cxcvj. De iure autem communi maritus pro vxore potest agere sine mandato,& sine cautione rati in rebus paraphernalibus,vel cum cautione in cæteris rebus.De dotalibus non loquor,in quibus maritus ius habet vberius,l.doce ancillam.C.de rei vendica.cum si.Sed quæ de aliis diximus,scribuntur ac notantur in l.iij.§.sed & si,ff.iudica.solu.& in l.ij.& l.maritus,C.de procur. & in c.consticutis, extrà eo.& vbique gloss.& Doct.& latè Alex.consi.xlij.super præmisso,col.vj. versi.nec obstat,quòd dicta bona,lib.j.& Corne.consi.cxc.ad euidentiam,col.iij.lib.iij.vbi plus dicit,quòd maritus censetur habere mandatum ad administranda bona paraphernalia,per text.quem dicit ad hoc sing.in l.si ego,§.pen.& vlt.ff.de iure doti.

2 *An autem admittatur nomi-* ¶SED QVÆRITVR, an admittatur maritus ad hunc retractum nomine proprio sine mentione vxoris. Et vt intelligas,quam vim habeat id dubium, fac maritum Titiæ consanguineæ venditoris,non tanquam maritũ istius Titię,sed proprio suo nomine & simpliciter oblationem fecisse,

empto

emptorémque renuẽtem illum admittere, citari fecisse, interímque annum & diem retractus transiisse. Reum autem conuentum defendere retractum, quia hic non sit cõsanguineus venditoris. Hunc autem replicare se maritum esse Titiæ consanguineæ, posséque ex hac nostra consuetudine facere oblationem retractus. Reum duplicare, illum in oblatione nullam fecisse vxoris mentionem, id est, non tãquam maritum illius, sed simpliciter & suo nomine obtulisse. Ideóque se iusta de causa illum non admisisse, interímque tempus retractus transiisse, nec posse illum mutare suæ oblationis nomen ac qualitatem, aut eam aliter declarare post tempus, in præiudicium ipsius emptoris, vt in simili tradit Io. And. loquens in declaratione rei obscuræ. in c. in alternatiuis, de regu. iur. lib. vj. *ne proprio.*

3 ¶Ego censeo, maritum oblationem non simpliciter suo nomine, sed tanquam maritum talis vxoris suæ, facere debere, vt etiam declarat hæc nostra consuetudo in illis verbis, *le mary à cause de sa femme.* & id quidem iuris est, per tex. in l. iij. §. sed & si fortè, ibi, vel vir vxoris nõ, & rursum §. sed quod de tutore, ibi, non tamen quasi tutor, ff. iudi. sol. Et de patre legitimo administratore filij voluit Pet. Anch. in c. accessorium, col. xiiij. versi. quid si excommunicato, de reg. iur. lib. vj. Nam & aliàs in dubio quis actum facere videtur nomine proprio, non alieno, l. & magis, ff. de solutio, & l. Papinianus, & ibi glo. & Albe. ff. mandati, & l. si ita stipulatus fuero, §. Chrysogonus, & ibi Bar. ff. de verb. obli. & l. pro hærede, ff. de acquir. hæred. quod pulchrè & scienter declarat Maria. Soci. in c. j. in vij. arti. princip. q. vj. extrà de libel. obla. Et facit etiam tex. in l. j. §. vlt. ff. de no. oper. nuntia. vbi vsufructuarius potest nuntiare nomine proprietarij, non suo, & tex. in l. j. ff. de offic. procur. Cæsar. & quod tradit glo. in l. sciendum, §. tutores, in verbo, habentur, ff. qui satisd. cog. & quod item scribit Io. Andr. post Guid. Suz. in addi. Spec. tit. de coniuncta persona, §. j. col. j. quòd coniuncta persona, quæ admittitur ad agendum, debet agere nomine coniuncti, non proprio nomine, per l. exigendi, C. de procur. ibi, actionem patris nomine dirigat. De quo etiam per Bar. in l. verò, in princ. ff. de sol. & Mari. in d. c. j. col. xxxvij. versi. decimoquintò quæro, de libel. oblat. Et ita quoque tradit in simili Carol. Mol. nihil tamen allegans, in consuet. Paris. tit. j. §. j. glo. j. in ix. q. Ideò si interim ante huiuscemodi declarationem annus exierit, non erit postea admittendus, per ea quæ dicta sunt.

Tutor nomine proprio agere non debet. *Nec pater legitimus administrator.* *In dubio quis cẽsetur actum facere nomine proprio.*

4 ¶Sed id intelligas, si simpliciter & nomine suo hic maritus hanc oblationem faciat, vt si dicatur, Mæuius fecit oblationem &c. Secus si dicatur, Mæuius maritus Titiæ: nam licèt non aliter dicat id se facere nomine vxoris, ita tamen satisfacere videtur, adiiciendo eam qualitatem maritus Titiæ: vt in simili dicitur de eo, qui se dicens procuratorem alicuius, actum quempiam facit: nam id videtur facere nomine & tanquam procurator illius: licèt aliter non exprimat, per tex. loquentem in institore, in l. vlt. & ibi Barto. qui etiam trahit ad procuratorem, ff. de insti. act. & voluit glo. in l. quacunque, in verbo, procurator, ff. de procur. & Bar. in d. l. iij. §. sed etsi cùm tutor, ff. iudi. sol. & in l. j. §. nunciatio, col. ij. versi. aut apponitur nomen, ff. de ope. no. nuntia. Alb. in rub. C. de procu. num. 4. & in l. quoties quis aliam, ff. de verbo. oblig. & in l. j. §. j. ad fin. ff. de admini. tuto. vbi loquitur de tutore. & in id quoque allegat text. loquentem in procuratore, in l. penult. ff. si quis cautio, & idem Albe. in l. cùm post mortem, §. j. nu. 2. eo. tit. de admini. tut. Bal. qui eam glo. in d. l. quacunq;, dicit not. in l. j. in fin. C. de sent. & interlo. omni. iud. Maria. Soci. in d. c. j. in vij. arti. princ. quæst. vj. de libel. obla. vbi id latè prosequitur. Et bene facit gl. in l. post mortem, §. j. in verbo rectè recusat, ff. quan. ex fac. tuto. Et ita nuncupatim voluit in eo, qui tanquam maritus agit, Bal. in c. constitutis, versi. quæro, cum glo. extrà de procurato.

Quid si dicat se maritũ simpliciter.

5 ¶Et idem, si retrahens aliter declaret negotium ad vxorem pertinere, vt si dicat se velle retrahere rem venditam à tali consanguineo vxoris suæ. Is enim satis ex hoc declarat, se facere nomine vxoris: tametsi aliter non exprimat, per ea quæ in simili tradit Bar. in l. si pupilli, §. j. col. ij. versic. si verò non dicit, ff. de nego. gest. quòd licèt quis non dicat expresśim se negotium facere procuratorio nomine alicuius: si tamen expresśit causam, quare id faciebat, tangentem illum alterum, satis videtur facere nomine illius, per tex. ibi, in illis verbis, vt creditorem tuum vel pignus tuum liberet. Quod nota (inquit) quia ob expresśionem causæ præsumitur actus fieri contemplatione siue nomine eius, ad quem ea causa spectat. Ad quod etiam facit, quòd aliàs dicimus, limitatam causam limitatum producere effectum, l. in agris, ff. de acquirend. rer. domi. cum multis simi. & concord. à me traditis infrà eod. tit. §. xxxij. nume. 49. sed nec omiserim.

Quid si aliter declaret negotium ad uxorẽ pertinere.

6 ¶QVID AVTEM, vides hìc maritum suo iure, & per semetipsum sine vllo vxoris adminiculo, tanquam maritum tantùm, hanc actionem posse intendere & prosequi: quid autem, si id non ita facit, sed nuncupatim tanquam procurator vxoris, cùm tamen mandatum non haberet, vtrum valebit iudicium, ac si suo illo iure ac nomine fecisset, quo facere poterat? De qua quæstione Ro. interrogatus, multa è re nata in vtranque partem adduxit, consi. ccccxlvj. primus propositæ cõsultationis articulus, in primo dubio, & tandem concludit, non valere iudicium. Vbi illum vide, atque etiam in consilio ccccxcvj. primus consultationis articulus, etiam in primo dubio, vbi in non longè dissimili casu idem respondit, multis quoque in id adductis, quæ ibi videre poteris.

Quid, si expresśim ut procurator uxoris, faciat, cùm nõ haberet mãdatum.

7 ¶Sed tu tamẽ illis addere poteris, quod tradunt Bal. & Sal. in l. j. ille col. j. versi. vlterius oppono hìc, col. ij. versi. oppon. quòd etiam, & ibi quoque Anto. ab Alex. C. de procur. quòd licet coniuncta persona admittatur ad agendũ sine mandato, si tamen vult agere, vt procurator sine mãdato, non valet

Coniũcta persona, si agat. ut procurator,

sine mandato, non ualet iudicium.

iudicium,per ea quæ not.glo.in l.filius,in gl.vlt.ibi,vel hic pater,ff.qui satis.cog.& idem voluit ipse Bal.in c.nonnulli,col.ij.versicu.nota si quis impetrat,& ibi quoque Barb.in §.sunt & alij,vbi item Fel.col.xiiij.versi.limita secundò,extrà de rescrip.& rursus idem Bald.in c.ex parte Decani,col.iij. versi.sed quid si coniuncti,eo.tit. Alex.& Ias.in l.exigendi,ille col.ij.in vlt.fal.hic col.iij.in vj.fal. C.de procu.vbi & Ias.nuncupatim sequitur illud Ro.consi.sicuti etiam facit,in d.l.si maritus,col.ij. versi.quid autem maritus,C.eo.titu.Quibus ego malo accedere,quàm Barba.sibi contrario in d.c. ex parte Decani.Et ad id facit optimè tex.in l.iij.§.sed & si fortè,ff.iudi.sol.vbi nuncupatim scribitur,quòd eis agere permittitur,non facit eos procuratores.Ex quo Dy.& Alb.ibi negant hoc,etiam post litem contestatam,posse procuratores constituere.Adde item,quæ etiam in simili latè diximus suprà tit.omnium vij.§.ix.in glo.ij.Et vide etiam Bal.in l.j.C.quibus res iudi.non nocet.

An spõsus pro sponsa possit hunc retractũ facere.

8 ¶AN AVTEM ET IDEM possit facere sponsus,sicuti & maritus?Albe.in d.l. maritus, dicit eam l.habere locũ in sponso de præsenti,per l.non sine,C.de bonis quæ libe.& l.si vxor,§.ij.ff. de adulte.Et id approbat Iason in d.l.maritus,col.ij.versi.secundò extende,& hac ratione cõfirmat, quòd priuilegia vxoris habent locum in spõsa de præsenti,l.ij.§.vlt.ff.de priuil.credit.Tamen subdit,illud tantùm procedere in his quæ pertinent ad dotem,non etiam cæteris in rebus. Ideóque cauendum,propter illud,quod tenet Bar.in l.quod Seruius,per illum tex.ff.de condi.ob caus.Hæc ille.Sed tu de his vide,quæ plenissimè omnium scripsimus in nostris Legibus connubialibus,in glo.j. post vlt.l.connubi.quo loco tractamus,an sicut vxor ex nostra consuetudine est in potestate mariti, nec potest sine eius autoritate contrahere,ita & sponsa sponsi. & ex ibi scriptis intelliges,quid & hîc dicendum sit.Has autem duas quæsti.Ferronus apposuit in §.xix.tit.de retractu consuetudinum Burdig.qui quidem §.est huic nostro omnino similis,quo in loco videbis,quid de hoc sentiat,& iterum in §.xxiij.col.vlt.tractat hanc de sponsa quæstionem.

An maritus putatiuus.

9 ¶SED VTRVM MARITVS putatiuus id quoque possit facere? Quod videtur ex sententia Albe.post Vber.Bob.in d.l.maritus,C.de procu.vbi tenet maritum putatiuum,sicuti & verũ, posse interuenire pro vxore sine mandato.Sed Iason ibi tenet contrarium, præterquàm cùm dotis quæstio est:propterea quod credit matrimonium putatiuum habere priuilegia veri circa dotem,nõ etiam in reliquis.Et eum simpliciter sequitur Chasse in tit. *des droictz appartenans à gens mariez*,§.v. in prin.col.iij.versi.extende.Sed tu circa hoc vide,quæ latè scripsimus in nostris Legibus connubialibus,in glo.vj.eadémque pen.in xxx.q.in qua tractamus,an consuetudo quæ contractibus interdicit mulieribus sine autoritate mariti,habeat locum in viro putatiuo:& multò abundantius declarabimus in ij.editione.

Si maritus sit filiusfa.an requiratur patris consensus. Et quid si is sit minor. Quid item si uxor sit minor.

10 ¶QVÆSTIONIS QVOQVE EST, an si maritus sit filiusfa. requiratur consensus patris.De quo vide apud Chasseneum in d.titu.& §.in glo.j.col.v.versicu.pro sexta extensione.Et ibi quoque in col.vj.versicu.maius est dubium,videbis,quid si maritus sit minor.Cui in hoc adde, quæ scripsimus in Legibus connubialibus in glo.vj.in v.quæst.vbi tractamus,an vir minor possit vxori accommodare consensum & autoritatem ad contrahendum.Et paulò pòst ipse Chasse.etiam differit,quid in nostro casu,cùm vxor è diuerso minor est,maritus autem maior,an possit ipse maritus pro vxore sine alia autoritate curatoris interuenire.Cui adde Paul.Castren.consilio cvj. incipiendo à secundo, columna j.libr.ij.vbi differit,an vxor minor possit contrahere cum autoritate & consensu mariti maioris in casu statuti requirentis consensum & autoritatem viri in contractibus vxoris.

An uxor possit prohibere uirum. Quid si in contractu matrimonij dictum sit uirum non posse pro iuribus uxoris agere ea inuita.

11 ¶Idem quoque Chasse.in eodem §.& glo.j.colum.v.versicu.extendo quintò,rursúmque in eodem §.in glo.super verbo,*es droictz possessoires*,colum.vlt.versiculo vtrùm autem mulier,tractat,an vxor hoc in casu possit intercedere,ne maritus agat nomine ipsius.& respondit non posse.Cui adde Carol.Molend.in consuetud.Parisien.titu.j.§.xiij.glo.j.numero 47.Deinde verò idem Chasse.colum. vlt.eiusdem glos.j.versiculo quæro de quæstione,etiam tractat,quid si in contractu matrimoniali conuentum sit,ne maritus inuita vxore possit pro iuribus ipsius agere,non obstante contraria consuetudine.Cui adde,quæ in simili differit Ioan.Fab.in rubr.Instit.de nupti.& in l.de fideicõmisso, C.de transact.& quæ dicemus in nostro tract.primogeniorum in quæst.qua quærimus,possitne primogenitus renuntiare iuri primogeniture,ei à statuto delatæ.Sed & de his omnibus nos abundantissimè tractauimus suprà, nostrarum consuetudinum titul. xv. qui est, *de la puissance,autorité & administration des marys*, §.iiij.qui est omnium consuetudin.cxcvj.quo cautum est,ius esse marito sine vxore agendi pro iuribus ipsius vxoris & eadem defendendi:vbi omnino videas,ne hîc repetam.

Quid de marito,qui uxorẽ domo exegit. Maritus, qui sine causa uxorem exegit,

12 ¶ILLVD ITEM QVÆRITVR, an maritus,qui domo sua vxorem exegit atque expulit, possit nihilo secius ad hunc retractum rerum à consanguineis ipsius vxoris venditarum venire. Ferro.in d.titu.de retractu,c.xxiij.ad fin.negat eum admittendum,si sine iusta causa eam expulit,cùm etiam lucro dotis se reddat indignum,ex sententia Bal.in l.j.§.sed scimus,C.de Lati.liber.tol. Ioan. Ana.in c.j.col.iij.versi.& facit quod dicetur,extrà de infir.& langui.expos.Paul.Castr.& Alex.qui id dicit not.in l.si ab hostibus,§.j.ff.solu.matri.& eiusdem Alex.consi.lxxviij.viso & diligenter,col. j.lib.v.quod repetitur cõsi.xxvj.lib.vj.Iniquum enim esse,maritum propter facinus sperare lucrum

dotis,

dotis, d.l, si ab hostibus, §. si vir. ff. sol. mat. & l. fine, C. de neg. gest. At si iusta causa expulit, audiendũ esse maritum: neq; enim debere eum ex facto legitimo prægrauari, ar. l. sancimus, C. de admi. tut. & l. nemo damnum, ff. de reg. iuris. Hæc ille, quibusdam à nobis adiectis. *indignus lucro dotis.*

13 ¶Sed quibus addere potes, quãtùm ad primum caput pertinet, quòd si maritus sine causa vxorem expulit, tenetur ei reddere dotem, ex sententia Io. And. in addi. Spec. tit. de dote post diuort. §. j. col. iij. in addi. inci. dicit Odof. & Bal. in l. vlt. in fi. C. de sen. quæ sine cert. quanti. & in l. j. col. j. C. de priuil. dot. & in c. ex parte, col. ij. versi. item not. quòd mulier, extrà de cõsue. & Pau. Ca. in l. cùm mulier, la j. col. ij. in iij. notab. ff. sol. mat. Fran. Are. & Soc. in l. ij. in prin. illius, col. ij. versi. reperitur alius, huius autem col. iij. vers. item limita, ff. eo. tit. Et id quidem credo verissimũ, quidquid dubitarit Alex. in d. l. ij. col. iij. versi. item adde sextum, & d. consi. lxxviij. lib. ij. repetito consi. xxvj. in prin. lib. vj. Neque ei quoq; succedit ex capite, vnde vir & vxor, vt constanter affirmant Pau. Ca. Alex. & Iason in l. j. C. vnde vir & vxor, de quo & tu vide Benedic. in repet. c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu. 800. versi. secundò fallit, de testa. *Is tenetur reddere dotem.* *Nec ei succedit.*

14 ¶Et quòd similiter tenetur hoc casu vir vxorem sic iniuria exactam alere, vt tenent Iac. Are. Cy. Alber. Bal. & Sal. in l. quod in vxorem, C. de nego. gest. & Bar. in eo tractatu, quem de alimentis edidit, col. vlt. versi. quæro an maritus. & Bald. in l. ij. col. item ij. versicu. tertiò dubitatur, C. de legat. Ang. Imo. & Alexan. in l. si cùm dotem, §. si autem, quem ipse Ange. legit cum §. si maritus, ff. solu. matri. & Raph. Co. consi. clxxv. domina Andreola. Ro. consi. ccccxvij. in casu propositæ consult. col. j. Pau. Ca. consi. lxv. viso quodam libello, col. ij. & iij. lib. j. Guid. Pap. decis. Delphi. ccccxxxix. an vir teneatur, vers. si vir verberet. & consi. cxxvij. de hoc anno, colũ. j. & iterum paulò ante fi. & Soc. consi. ccl-xxxvj. visa protestatione, per totum, lib. ij. & idem non obscurè videtur ante hos voluisse glo. in c. significasti, in glo. j. ad fi. & ibi quoq; alij, C. extrà de diuort. & Hostien. in Summa, tit. si mulier petat in virum. &c. §. j. versi. quid ergo de expensis. & Specul. tit. de sponsal. §. vlt. versi. quid de expensis, qui est ij. Et adde glo. loquentem de monasterio expellente monachũ in c. j. in verbo, languidis, & ibi Io. And. ad fi. de infir. & langui. expo. de quo etiam Innoc. in c. cùm olim. le ij. col. ij. in verbo dederat, extrà de priuileg. Specul. titu. de statu. mo. §. j. versi. vigesimoquartò quæritur, quid si Abbas, & Bal. in sua Marga. in verbo, monasterium, versi. monachus expulsus. *Et uxorẽ alere tenetur.* *De monacho iniustè expulso.*

15 ¶Ego tamen non parum dubito de primo illo dicto Ferro. Nam ea, quæ allegat, & quæ adduximus ad ipsius sententiæ confirmationem, haud dubiè procedunt, quando agitur de lucro & cõmodo mariti, & damno vxoris. Nam tunc cùm vir vxorem iniuria pepulerit, id proculdubiò non debet cedere ipsius viri lucro, & vxoris incommodo. Hîc autem è diuerso tractamus de lucro vxoris. Quis enim non videt, si maritus eo nomine retrahat rem à consanguineo ipsius vxoris venditam, eam totam quæri vxori ratificanti, si Ius commune inspicimus, aut certè ipsius dimidiam partem cum facultate retrahendi alteram partem intra annum à soluto matrimonio, restituta media parte pretij, ex nostra consuetudine infrà eodem titulo, §. xvj. & sequen. Quod igitur fauore vxoris sine causa expulsæ introductum est, non debet in eius læsionem retorqueri, l. quod fauore, C. de legib. Nisi si fortè hoc casu vellet vxor suo ipsius nomine rem totam ab initio retrahere, atque sic maritum à retractu & beneficio consuetudinis, ob iniuriosum illud & iniquum repudium, repellere, quod æquius est. *Quid, si uxor exacta uult retrahere ad suũ commodum.*

16 ¶Illud autem minimè dubium est, quòd si vxor sua sponte nulla vi, nulla ratione maritum dimiserit, non tamen ob id perdit ipse maritus id ius retrahendi nomine vxoris, vti nec alia iura, quæ sibi in eam competunt, vt non obscurè voluerunt propè omnes, quos suprà citauimus. Cui etiam sententiæ adstipulatur, quod in simili tradidit Spec. titu de statu mona. §. j. versiculo xlj. vagationem monachi sine expulsione non priuare monasterium iure suo, quod habet in monachum. & sequitur Pet. Anch. consilio ccccxxiiij. pro clariori intelligentia, col. ij. Et idẽ voluit Inno. cuius illi non meminerunt in d. c. cùm olim, vbi suprà de priuil. per tex. optimum in c. quãto, extrà de offic. ordi. & Gaspar. Calde. inter consi. Io. Cald. titu. de hæret. consi. x. Diaconus, in fi. Et id quoq; in nostro casu retractus non obscurè voluit Ferro. d. §. xxiij. huius titu. in fi. *Quid, si uxor sua sponte uirum dimisit, an uir nihilo minùs poterit retrahere.*

17 ¶At si matrimonium inter eos fuerit diremptum, quò ad thorum, vt plerunque fit communi vtriusque consensu, aut aliàs, videtur id ius non amplius cõmpetere viro, vti nec cætera iura matrimonialia, per text. in l. j. §. j. ff. vnde vir & vxor. vbi si diuortium inter virum & vxorem secutum sit, non inter se succedunt, vt aliàs facerent, etiam si iure duret matrimonium, vt in quibusdam casibus illic declaratis. Et illum text. annotarunt gloss. Pet. Cy. Bald. Ioan. Fab. Paul. Corne. Alexand. & Iason in l. j. C. eod. titu. in id quod diximus coniunges non sibi succedere, si ante mortem diuerterunt. Tu tamen de hoc vide omnino Philip. Deci. ibi, columna ij. versiculo quartò pari ratione. vbi in hac reponit tres casus. Primum, quando de iure facta fuit separatio thori. Secundum, quando sine iusta causa id factum fuerit: sed ob quampiam controuersiam, quæ inter eos intercessit. Tertium, cùm communi vtriusque consensu licitè factum fuerit. ibi eum omnino vide. Ex quibus intelliges quòd si facta fuerit separatio quantùm ad bona, vt sæpe fit apud nos, nullum ius administrationis, aut aliud, marito superesse in bona vxoris. Ideóq; nec licere marito hanc oblationem facere, non magis, quàm extraneo. *Quid denique, si matrimoniũ utriusque consensu sit dirẽptum.*

Vtrum maritus qui retraxit consanguineis uxoris, teneatur sol. matri. ei uel eius hæredibus reddere.

18 ¶CÆTERVM ILLVD quoq; quæri potest, vtrùm soluto matrimonio teneatur maritus aut eius hæredes hanc rem ita retractã à consanguineis vxoris, reddere ipsi vxori, aut hæredibus eius. Et primùm videtur, quòd non, per l. vsufructu legato. ff. de vsufr. vbi si vsufructuarius missus sit in possessionem vicinarum ædium damni infecti causa, is iure dominij possidebit, nec quicquam amittit vsufructu finito. Et facit, quod scribitur in l. cũ manifestissimi, §. sed cùm in secundũ, C. de fur. vbi si cõmodatarius rem cõmodatam & pœnam exegit à fure, non tenetur domino pœnam restituere, cùm suo periculo persecutus fuerit. In contrariũ autem facit l. quoties, & l. non solùm, ff. de iur. dot. vbi si maritus occasione dotis aliquid consecutus fuerit, id quidem soluto matrimonio cum dote reddere debet. Sed hoc postremũ intelligit Ang. post Fran. Tigri. in l. at vbi. ff. de pet. hære. in eo quòd vir cõsecutus est ab vxore, vel patre ipsius, vti ea iura loquuntur. Secus si ab alio extraneo: tunc enim restituere non tenetur, cum omnia incrementa ad ipsum pertineant, per l. dotis fructus, ff. de iur. dot. & l. pro oneribus, C. eo. tit. Et id sequitur & dicit valde notandum Fran. Cre. sing. lxviij. si maritus.

De eadem re.

19 ¶Porrò Bal. in tractatu Protomixeos, statim post princ. posteaquàm dixit marito, vt domino rei dotalis, vicinæ alterius rei venditæ competere ius congrui: per l. doce ancillam. C. de rei ven. subiungit hanc nostram quæstionem, vtrùm scilicet soluto matrimonio tenebitur maritus restituere rem à se retractam eo iure congrui. & allegat in vtranque partem nonnulla ex iis quæ suprà citauimus. Tandem verò monet, videri Doct. in l. vlt. ff. sol. mat. quo in loco Pet. Dy. Bart. & ipse Bald. & Ange. tractant, an si maritus constante matrimonio consecutus fuerit occasione castri dotalis bonorum confiscationem, mulctas, aut cætera huiusmodi, ea debeat soluto matrimonio restituere. In qua re Dy. ibi censuit restituenda, Pet. & Bar. contrà non restituenda. Bald. & Ang. distinguunt inter bona immobilia confiscata, quæ territorio siue solo cohærent: & alia, quæ non cohærent, cuiusmodi sunt pœnæ pecuniariæ. illa enim restituenda esse, hæc minimè, & sequitur Io. Ana. in c. ij. in vlt. notab. extrà ne Præla. vices suas. Sed Imo. in d. l. vlt. sequitur Barto. nisi si delictum esset tale, ex quo res feudalis concessa in feudum à muliere deberet confiscari. de quo & tu vide latius per Alberi. in d. l. vsufructu legato, ff. de vsufru. & in l. si verò, in prin. col. iij. nu. 5. ff. sol. mat. & Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, cætera bona, nu. 36. vide Boëri. deci. clxxx. nu. 4. & 5. & 6.

Consuetudo.

20 ¶Apud nos autem habemus consuetudinem expressam in hoc casu nostro, qua scilicet cautum est, rem ita à marito retractam manere communem inter maritum & hæredes vxoris, vel econtrariò, iure societatis matrimonialis, quæ locum habet in Gallia inter virum & vxorem. Verùm vxori aut eius hæredibus soluto matrimonio competere ius retrahendi partem mariti aut hæredum ipsius, restituto dimidio pretio: nam hæc nuncupatim scribuntur infrà eodem titu. §. xvij. vbi etiam ostendemus multas tales esse in Gallia consuetudines. Sed & tu in hac quæstione vide omnino, quæ dicam infrà in fi. huius titu. quæst. xxv. vbi tracto, si durante tempore retractus, & ante ipsum factũ, res quæpiam cecidit in commissum, an cedat lucro emptoris, an retrahentis; nam ea res nonnihil ad hunc locum pertinet. Et quæ etiam alibi disputo, an quæ alluuione rei venditæ accreuerunt post venditionẽ ante retractum sint retrahenti restituendæ, infrà tit. seq. in fin. quæst. xiiij. Et vide etiam Carol. Molen. in casu huic nostro simili, tit. Paris. consuetu. j. §. xiij. glo. j. nu. 48.

Si maritus pro uxore egit & succubuit, an uxori post ea agenti obstabit exceptio rei iudi.

21 ¶SED ET ILLVD quæro maritus nomine vxoris egit ad retractum, & victus fuit: vel quia nõ docuit de consanguinitate vxoris, vel ob aliud quippiam; & necdum tempus retractus transiit: vtrùm vxor ipsa nunc fortè vidua, aut à iudice autorata, possit intra tempora de integro oblationem facere, vt ei nõ obsit exceptio rei iudicatæ. Hæc quæstio ab illa dependet, qua nostrates querũt, vtrùm postquàm maritus egit rei vẽdicatione pro re dotali, & succubuit, possit nihilo minus vxor soluto matrimonio iterum agere ad eandem rem. de qua per Pet. à Bella Perti. Cy. Guil. Cu. Ray. Bart. Bald. Alb. Ang. & Pau. Ca. in l. doce, C. de rei vend. Guli. Bar. Ange. Fulg. Alex. & Ias. in l. de die, §. quidam, quẽ nonnulli legunt cum §. j. ff. qui satis. cog. Pau. Cast. in l. maritus, C. de procur. & in l. Titio centum, §. vlt. col. ij. vers. quintò & vltimò, ff. de condi. & demon. Alex. in repe. l. sæpe, super glo. quæ est in verbo, de proprietate, ad fi. ff. de re iu.

An procurator mariti possit hoc casu agere ad retractum.

An maritus possit constituere procuratorẽ in hunc casum.

22 ¶POSTREMO ET ILLVD quærendũ ducimus, an procurator mariti possit agere ad retractum rei venditæ à consanguineo vxoris: & fac hunc procuratorẽ constitutum à marito cum libera, vel cum speciali mandato agendi ad retractum consanguinitatis, ne incidamus in dubium à nobis alibi tractatum, an procurator simplex possit hanc oblationẽ facere. Hanc quæstionem in genere posuit Chasse. in loco suprà sæpius citato, scilicet titu. *des droictz & apartenãces à gens mariez*, §. v. in glo. j. colũ. ij. versicu. sed quæro quid in procuratore, & duobus seq. vbi quærit, an procurator mariti, eo absente, possit comparere pro vxore illius, tanquam procurator mariti: & multa in vtranque partem allegat, & tandem concludit procuratorem simpliciter constitutum à marito non posse comparere in causis, quas potest maritus intentare nomine vxoris. Sed nec posse maritum constituere procuratorem ad comparendum pro vxore. Et ego sanè in priore casu idem censeo, quod Chasse. tum per ea quæ allegat, tum quoque per ea quæ diximus suprà nu. 2. & 3. nam si maritus suo nomine id facere non potest, vt ibi dicitur, multo minus procurator illius, suo quoque nomine constitutus.

23 ¶In secundo autẽ casu aliter censeo, quantùm ad casum nostræ cõsuetudinis pertinet. Nam satis constat, cos,

stat eos,qui suo nomine actionē habent ex persona alterius,ob id quòd sua priuatim interest, procu- *De eadem re.*
ratoris dandi facultatē habere,l.sed si vnius,§.idem ait,etsi nepoti,ff.de iniur.quam in hoc expendit
Bal.in c.vlt.col.j.extrà de iura.calum.Imò verò & si alieno nomine actionē habēt, si tamē sua quoq; *Pater administrator potest constituere procuratorem.*
interest,idē quoq; ius habent constituendi procuratoris:vt de patre administratore filij, quem habet
in potestate,& in cuius bonis vsumfructū habet,probatur,in l.j.C.de bo.mater.ita enim eam intelli-
gunt.Bar.Bal.& alij,reprobata glo.ibi & Pau.Cast.consi.xxxiiij.super primo dubio,ad fi.lib.ij.Alc.
& Ias.in l.pręses,C.de transact.& latius diximus.in repe.l.si vnquam,in prin.nu.29.quorū omnium.
Est autem ex nostra consuetudine,eadémq; propè generali in Gallia,vxor in potestate mariti:bono-
rúmq; ipsius habet maritus ipse administrationē,corúmq; fructus,perceptos cōstante matrimonio,
suos facit.Quid igitur impedit,ne procuratorem facere possit?

24 ¶Quod autem Chasse.pro suæ ipsius sententiæ fundamento allegat Spec.tit.de coniuncta persona, *Resp̄ōsio ad rationē Chasse.*
col.j.dicere,quòd licet coniuncta persona,& alij quidā,admittantur ad agendum,non tamen eorum
procuratores,per tex.in l.iij.§.sed & si fortè,ff.iudica.solui.admodum fallitur Chasse.neq; enim id
dicit Specu.neq; is tex.in d.§.sed & si fortè,sed illud tantum, quòd licet eis permittatur agere,id ta-
men non facit eos procuratores,vt etiam ex eo tex.diximus suprà nu.7.& voluit etiam per eum tex.
Bal.in c.ex parte Decani,col.iij.vers.quæro nunquid coniuncta,extrà de consti.& idem quoq; volue
runt D.à.Rot.deci.cxlij.in causa,ad fi.in nouis.Sed & prætereà allegat Chasse.ipsos D.à.Rot.deci.
dclxxvj.nota quòd coniuncta,in antiquis:qui id re vera dicunt,cōiunctas personas,licet possint age-
re,non posse tamē constituere procuratores,qui agant pro cōiuncta persona.Sed id nihil facit ad no-
stram quæstionē,in qua mariti priuatim interest,próq; suo iure maritali agit,vt satis suprà diximus.

25 ¶Nec tamen putes,id aduersari iis,quæ diximus suprà d.nu.2.& 3.nam illic locuti sumus de eo, qui *De eadem re.*
simpliciter suo nomine actionē intendebat:hîc de eo,qui iure maritali id facit,quamuis nō addat no-
mine vxoris se facere.Verbi gratia,vt melius intelligas,Si Sempronius maritus Titiæ agat ad retra-
ctum rei venditæ à Mæuio:qui quidē eius consanguineus nō est,sed vxoris,sed id tamē non exprimit
sed ita agit,Sempronius petit se admitti ad retractū rei venditæ à Mæuio:is certè non erit audiendus
sed succumbet,etiāsi se probet esse maritum Titiæ,& Mæuiū esse illius consanguineū.Et id est,quod
diximus sup.d.nu.2.& 3.Si autem sic dicit, Sempronius maritus Titiæ petit se admitti ad retractum
rei venditæ à Mæuio consanguineo vxoris,satis est etiamsi non dicat, nomine vxoris : vt etiam dixi-
mus nu.4.& ita haud hubiè poterit procuratorem constituere,vt agat ad retractum. Et si aliter dice-
remus,sequeretur nunquam maritum iure mariti posse procuratorem constituere. Et hanc nostram
sententiam videmus vbiq; & citra omnes controuersiam obseruari.

26 ¶NEC TAMEN ILLVD prætermiserim , quod aliquando ex facto contingere vidimus. *Vtrū uxor sine marito fortè absente possit retrahere.*
Quia hîc dicitur,maritū pro vxore posse offerre & retrahere:vtrùm vxor ipsa sine marito idipsum
possit facere.Et quod hanc rem magis dubiā apud nos facit,illud est , quòd moribus nostris vxor est
in potestate viri,nec habet suorum bonorum administrationē,sed vir:nec potest adesse in iudicio, &
litigare sine autoritate ipsius,vt scribitur suprà tit.nostrarum consuetudinum xv.§.j.qui est omnium
totius voluminis cxciij.in quem Leges nostras connubiales conscripsimus,& aliis §§.seq.Et si quidē
maritus absit,& in adeò longinquis partibus,vt periculum sit,ne tempora labantur, poterit vxor,eo
non expectato,retrahere,per id quod in simili respondit Bald.consi.cccclxxxviij.sequēs quæstio,lib.
j.& consi.cccxciiij.statuto,lib.v.cum aliis multis similibus à me adductis in dd.Legibus connubiali-
bus,in verbo,*de son mary*,in j.q.vbi etiam videbis num necessarium sit in id adhibere autoritatem iu-
dicis,qui mariti præsentiam suppleat.Sed ad id quod de periculo diximus,vide prætereà Panor.in c.
cùm in veteri,col.pen.extrà de elec.

27 ¶Sed magis ambiguum est, an id possit vxor facere,marito non absente , & fortè eo reluctante,vel *Quid si sit præsens & contradicit.*
quia dicit hunc retractū non esse sibi & vxori cōmodum,vel quia non vult .Tu hîc omnino vide,quę
in simili scribunt Bar.Bal.Ang.Imol.Ro.Pau.Ca.Alex.& omnes in l.si cùm dotem,§.eo autē tem-
pore,ff.sola.mat.Iac.Are.Cy.Bar.Bal.& alij.in l.vlt.§.necessitate,C.de bo.quæ lib.cum aliis multis
à me quoq; congestis,in dd.nostris legibus connub.vbi suprà q.xiiij.Ex quibus clarè intelliges, quid
dicendum sit in hoc casu nostro.

§. UNDECIMUS.

LE PLVS prochain lignagier du vendeur , s'il vient dedans l'an & iour de la dicte vente , doit estre receu & preferé auāt autres lignagiers,si plusieurs lignagiers y viennent. Mais l'achepteur doit receuoir le premier lignagier,qui y vient. Et s'il l'a receu, ou luy a trāsporté la chose autremēt que par retraict, & apres ce au dedans de l'an & iour viēt vn autre lignagier,qui vueille estre receu audict retraict, il luy doit notifier,comme il a transporté la chose à autre , & le

nommer. Et lors à celuy à qui auroit esté faict ledit transport pourra venir ledit lignagier dedans l'an & iour faire son offre de retraict, & y deura par luy estre receu s'il est plus proche. & s'il est en pareil degré, il y sera receu pro rata. Et si plusieurs lignagiers y viennent dedans l'an & iour, qui soient en pareil degré, ou ceux qui les representent, tous y doiuent estre receuz pro rata. Car representation a lieu en retraict, comme en succession. Toutesuoyes si celuy qui vient par representation, auoit freres & seurs, lesquelz ne viennent audict retraict, en ce cas luy seul represente son pere & sa mere, & viendra au retraict pour telle part & portion que son pere ou mere eust peu venir. Mais si ses freres ou seurs venoyent au retraict auec luy par representation, tous ensemble ne seront receuz audit retraict, que pour vne teste.

LE PLUS PROCHAIN, GLO. I.

Proximus quis dicatur.

1 NIHIL VIDEO INTERESSE, dicas, Proximus, an Proximior: sicuti nec videt Bal.cons.cxlvj.præmissis verbis, colũ.j.in fi.lib.ij. Nam proximo quis proximior esse non potest; cùm proximus is sit, quem nemo antecedit, l.ij.§.hæreditas, & §.legitima, ff.de suis & legit.hæred. & l.j.§.proximus, ff.vnde cogna. & l.proximus, ff.de verb.sign. Idq́; etiam, si solus sit, vt hoc addam ex d.§.legitima, & d.§.proximus, & l.qui duos, in prin.ff.de rebus dubiis, & l.proximi, & l.in vulgari, in prin.ff.de verb.sig. Sed id tamen impropriè, vt declarat d.§.proximus, cuius hæc verba sunt: Proximus etiã accipitur, qui solus est: quamuis propriè proximus ex pluribus dicitur. Et voluit Car.Flo.cons.xxx.in hac dubia, col.iij.vers.item nulla. Idq́; optima ratione, quia proximus est superlatiuũ eius, quod propè dicitur, ex quo fit nomẽ comparatiuũ Propior, & superlatiuum Proximus, vt tradit Prisc.lib.iij.c.ij. Sicuti ab intro, vel intra, vel intus, fit interior, & intimus: ab vltra, vel vltro, vlterior, vltimus: & à post, vel postea, posterior, postremus: quãquàm ex Proximus, cùm pro cognato accipitur, vt scribit Prisc.vbi suprà, fit aliud illud cõparatiuum Proximior, vt etiã (vt hoc illi addas) ex intimus, intimior, & superlatiuum intimissimus, & ex postremus, postremissimus apud Tertullianum, statim in initio libri de Cultu fœminarũ, & Apuleium in Apologia, & in Oratione Caij Gracchi ad populũ, apud Gelliũ lib.xv.c.xij. Quæ si regularia essent, sequeretur proximo quopiã alium esse proximiorem, & multorũ proximorũ alium esse proximissimũ, si ita nobis loqui permittamus, vt in simili dicitur in l.vbi autẽ.ff.de verb.obl. & dicemus plenissimè in nostro tract. *le mort saisist le uif*, part.ij.declar.xiiij.nu.22. ego verò dico. Vix aũt reperies huiusmodi cõparatiuũ, proximior, apud antiquos, præterquàm apud Iurecõsultos, vti & Prisci.suprà expendit.

Proximus superlatiuum, Intimus. Vltimus. Postremus. Intimissimus. Postremissimus.

Proximior.

Proximus etiã longo interuallo remotus, modò nihil sit medium.

2 ¶Sed vt redeamus, proximus quis dicitur, etiã si longo interuallo sit remotus, modò inter duos discreta nihil medium interpositum sit: vt probat illud Virgilij lib.v. Aeneidos,

Proximus huic, longo sed proximus interuallo, Insequitur Salius.--

Quo in loco id notat Seruius interpres, atq; etiã Nonius Marcellus in lib.quẽ de Proprietate sermonum scripsit. Paulò aũt ante Virgilium Tullius in lib.de Claris Oratoribus ad Brutum, *Duobus, ait*, summis, Crasso & Antonio, L.Philippus proximus accedebat, sed longo interuallo tamẽ *proximus*. Ausímq; constanter asseuerare Virgiliũ illud à Cicerone desumpsisse, adeò verba sunt similia. nam & Virgilius ipse illud ex ore eiusdem Ciceronis exceptum vsurpauit lib.xij. Aeneidos,

Virgilius à Cicerone multa mutuatus.

--*Magnæ spes altera Romæ,*

vt tradit Donatus, aut vt alij malunt Seruius, aut si quis alius est, qui vitã illam Virgilij edidit. Et alia quædã Ciceronis ab ipso vsurpata recensuit Macrobius libro Satur.vj.c.ij.ad fi. vbi inter ea & illud quod de proximo diximus posuit. Sed & hanc proximi significationẽ satis quoq; declaret Ausonius ad Vrsulum:

Proximus ex longo gradus est &c.

Iterum de significatiõe proximi & proximioris.

3 ¶Si tamẽ plenius scire velis, qui proximi sint, vel proximiores, vide Old.cõs.cliij. videretur quod filius, Io.And.in c.ij.col.j.in verbo, proximi, extrà de cõcess.præben. Bal.in l.dudũ, C.de cõtra.emp. & cõs.cccclxix. statuto cauetur, lib.j. & cõs.cccxxxix. quæritur vtrũ de linea, in prin.lib.iij. & cons.cccxxxiiij.in quæstione quæ vertitur, eo.lib.iij. vbi & de propinquo & propinquiore loquitur, éstq; id cõs.cómune ipsius Bal. & Sal. ídq; ipsum inculcatur inter cõs.Pet.Anc.cõs.xcv. vide etiã Bart.cons.x. viso statuto cómunis Tuderti, & ibi cõcor.per Landri.in addi.eius cons. Quibus adde Lucã Pen.in l.pro locis, C.de anno. & tribu.lib.x. & in rubrica, C.de proxi.sacro.scri.in prin.lib.xij. & Corne.cons.cliiij.licet in themate, col.ij.lib.iij. & Phil.Dec.in l.si bonorum, in prin.C.qui admit.

Propinquus

4 ¶Vnum tantùm illud hîc dicere voluimus, quòd licet proximus is sit propriè, quem nemo antecedit, vt diximus, eò tamen ventum est, vt proximos vocemus omnes qui consanguinitatis iure aliquem

attingunt

attingunt, etiamsi ante se alios habeant Quod probatur ex l.quamuis adulterij,C.de adulter.vbi proximis necessariisque personis solum modò defertur copia accusandi de adulterio. Nam vt ibi dicitur, licet patruo accusare, etiam si frater extet.vides igitur ibi patruum dici proximum, quamuis frater extet,eo quidem proximior. Et ex l.cùm rem alienam,C.de lega.vbi legatum rei alienæ ab ignorante factum non valet,nisi proximæ personæ relictum sit.quod intelligitur,etiam de iis qui non sunt priores gradu:nam omnes intelligunt eam l.de coniunctis personis simpliciter. Et hoc satis apertè indicat glo.vlt.in prin.cùm dicit,quòd iudex æstimabit,quæ dicitur coniuncta persona:quam sequuntur Bar.Fran.Tigr.Ange.Sal.Raph.Fulg.& Corne.ibi.Pet.autem & Cy.considerandam dicunt coniunctam personam vsq; ad decimum gradum,qui tantùm succedere potest,secundum notata in l.octaui,C.vnd.cog.Et sic apertè declarant omnes,non necesse esse,vt quis sit in gradu priori,vt faciat locum ei l.loquenti de proxima persona. Et id expressè annotat Alc.in d.l.proximi,de verb. signi.& satis apparet ex scriptis à Corne.consi.xxxij.licet prima facie,col.ij.versi.quia prout dictū est,lib.j.Et sic quoq; proximitas pro consanguinitate ponitur, vt latè diximus suprà eo.tit.§.j.glo.ix. quæ est in verbo, *ou lignagier*, nu.16.ex quo item.

propinquior. Proximos oēs dici qui iure sāguinis alios attingunt, etiam remotissimos. Lex cùm rem alienam, C. de legat.

5 ¶QVID AVTEM, SI QVIS dicat se tanquam consanguineū proximiorem debere defuncto succedere,an sufficiet,si probet se simpliciter esse consanguineū mortui,de cuius successione agitur,an verò necesse sit,vt is probet nullum alium eo esse proximiorem.Et certè,si controuersia sit inter duos consanguineos,is qui agit aduersus alterum possidentem,debet probare se esse proximiorē, cùm id sit fundamentum intentionis suæ, etiam si id negatiuum esset,l.hoc iure,& ibi Bar.& alij,ff. de verb.oblig.& voluerunt etiam Bar.& alij in l.in illa stipulatione, si Calendis,eo.tit.Inno.& Ioā. And.in c.super his,de accus.cum multis si.& concor.à me collectis,infrà,eo.tit.§.xxxij.glo.j.nu.94. nam & videmus,& seq.Et ita in hoc casu priuatim respōdit Phil.Dec.consi.cccxxj.in causa quæ Alexandriæ agitatur,col.ij.versi.vlterius etiā aduertendum,per multa quæ ibi allegat.

An satis sit dicenti se proximiorem, probare se esse cōsanguineum.

6 ¶At si extraneus teneat,aut sit quæstio inter vxorem aut fiscū, & hunc qui se dicit cōsanguineum,satis erit probare se simpliciter esse fratrem,aut patruelem,aut aliter coniunctum:vt voluit Raph.Co. in l.is potest,& ibi,etiam Alex.col.iiij.versi.sed iuxta prædicta,& Ias.col.pen.versi.pone ago contra.ff.de acq.hæred.& idem Raph.in l.sed & si de sua,quam legit cum l.hæres institutus,& ibi quoque Ro.eo.titu.per l.si scriptum,C.de probat.& l.amitæ,C.com.de success.& l.ij.C.de success.edict. & idem quoq; Raph.consi.xliij.in quæstione Francisci,vbi dicit,nunquam vidisse se aliter in practica obseruari,& Corn.consi.xcv.viso processu,col.ij.versi.sufficit enim,lib.iiij.& consi.cxcvij.licet in hac consultatione,col.ij.versi.sed licet hæc,eo.lib.iiij.vbi dicit,idem se aliàs bis consuluisse.& Alex. consi.clxxix.visis ac ponderatis dubitationibus,col.vlt.libro vij.& Soc.in l.si inter, col.ij.versi.tertiò colligitur,ff.de reb.dub.& cons.lxxxix.in causa agitata,col.iiij.vers.& si iterum,lib.j.Caro.Rui. cons.cliij.col.ij.nu.4.lib.iij.& Steph.Bertran.consi.ij.examinato,in ij.dubio,col.eius dubij vlt.lib. ij.& nouissimè Alcia.in d.l.proximi,ff.de verb.signi.& Fran.Ripa.in d.l.in illa,col.vlt.ff.de verbo. oblig.& nouissimè Carol.Molend.in suis commentar.Parisi.consuet.titu.j.§.xxij.nu.90.per multa quæ in eis locis videre poteris.

De eadem re.

7 ¶Quanquàm Ang.Are.in §.actionū,col.pen.versi.si ab intestato, Insti.de act.in ea est sententia,vt non sufficiat probare eum,qui vult succedere,esse consanguineum,nisi & se probet proximiorē esse. Et idē quoq; voluit Fran.Are.in d.l.sed & si de sua,col.iiij.versi.tangit etiā hîc.vbi & id dicit se aliàs respōdisse,cùm ex facto ageretur,in ciuitate Aretij:vti etiam retulit in d.l.is potest, col.pen.sed eius in id consi.non reperi,credóq; nō fuisse cum cæteris impressum:nam in posteriori loco queritur exēplum eius sibi abesse.Sed & eius sententiæ fuit Alex.sibi contrarius,sed foro(vt credere est)seruiens, consi.cxxiiij.viso processu,col.j.lib.vij.Súntq; qui pro hac parte citant Spec.titu.de testa.§.sequitur videre vers.est & alia bonorum possessio,quæ dicitur,vnde cognati,propterea quòd in libello actoris hæc ponit,quod P.mortuus est,item quòd intestatus,item quòd sum illi agnatus, item quòd proximior.Et id quoq; sensisse videtur Raph.Fulg.consi.clxxxiiij.visis quodam processu,col.j.

De eadem re.

8 ¶Afferunt autē vtriq; multas magnásq; rationes,quibus suā sententiā defendunt.Sed ego priori sententiæ magis accedo,illa potissimū ratione adductus,quòd is, qui se propinquū esse dicit,& probat. proximus,& idē solus,esse præsumitur,cùm socij nulli appareāt:sítq; verisimile & alios,si qui essent, ad aucupandū & occupandum id lucrū,atq; vt sic dicam,hæreditatē sine sacris quamprimùm aduolaturos,secundùm illud Terentianum in Phormione:

Ad lucrum oēs sua sponte accedunt.

At si talentūm rem reliquisset decem,
Primus esses,memoriter progeniem uestram
Vsque ab auo atque atauo proferens.

Cui concinit illud Græcorum carmen,vice prouerbij celebratum:

Τῶν εὐτυχούντων πάντες εἰσὶ συγγενεῖς. Id est ad verbum,

Felicium(siue mauis diuitum)*omnes sunt consanguinei.*

Ex quo & nos accedimus Ias.dicenti hanc negatiuam, alios non esse hæredes, proindéq; locum esse substitutioni,hoc ipso probari,quòd contrarium non probatur.Ita enim respondit consi.xxxiiij.ad motiua,in prin.lib.j.vbi alia multa similia affert.

Diuitū omnes consanguinei.

¶Sed

De eadem re.

9 ¶Sed hanc tamen sententiam nostram velim intelligas, si is, qui se probauit esse consanguineũ, probauit quoq; certum gradum suæ consanguinitatis. Nam non satis esset, probare se simpliciter consanguineum, per ea quæ latè diximus suprà eo.titu.§.j.in verbo, *declarer le lignage*, quæ est glo.xvj.quando non omnes gradus admittuntur ad successionem, ac nec ad retractum, vt etiam diximus in eodem §.j.glo.ix.in verbo, *ou lignagier*, nu.23.sed & id intelligẽdum. Et ita nucũpatim in hoc casu intellexit, & limitauit Phil.Dec.d.consi.cccxxj.col.j.versi.vlt.non obstat.iunctis his, quæ prius scripserat, col.j.eiusdem consi.versi.& pro agentibus bene facit, & Alci.in tracta.præsumptionum, regula j.præsump.xxviij.nu.9.

De eadem re.

Præfertur, qui de tẽpore certo probat, ei, qui de incerto.

10 ¶Et quòd haud dubiè is qui se probauit esse consanguineum certo gradu, debeat præferri iis, qui se simpliciter consanguineos esse probant, facit vltra suprà dicta, quod in simili dicimus, quòd cùm est quæstio de prioritate, aut posterioritate (vt ita cum nostris loquamur) temporis, is qui de certo tempore probat, etiam si aliter non probat de prioritate, præfertur ei qui de incerto tempore probat: vt si alter de die probet, alter de hora eiusdem, hic prior præsumitur, secundùm Marti.Sil.Cy.& Bal.in l.de rebus, C.de dona.ante nup.Bald.in l.creditor qui, in lect.antiqua, ff.qui pot.in pig.hab.Sal.in l.si debitor, versiculo quæro, pone fiscum, C.de priui.fis.Ioan.Plat.in l.j.circa medium, C.de iure fis.lib.x.Soci.in l.j.columna ij.versiculo tertiò limita, & ibi quoq; Ias.qui id dicit singu.columna itẽ ij.versiculo secundò sing.limita.Tho.Parpalia.columna quoque ij.versiculo ista regula, & nouissimè Franc.Ripa.columna iij.versiculo secundò limitatur, ff.sol.mat.& Caro.Rui.columna viij.versiculo, & ex tertia limitatione Franc.Cur.iunior in l.vlt.columna antepen.versiculo decimotertiò quærit, C.de edic.Di.Adri.tol.& Philip.Deci.consilio clxix.cuius superscriptio incipit, dispensatio facta, columna vlt.& Hipp.Marsi.sing.cccxix.hora in instrumentis.Cat.Cotta, memor hora quandoque, & nouissimè Matt.Pac.in tract.de manda.apostoli.in vj.parte, nu.1.& seq.& Fran.Ripa, in l.si debitor, colum.iiij.nu.8.& seq.ff.de pigno.De quo tamen vide eundem Soc.consi.lxvij.eadem die prouidet, lib.iij.& Fel.in c.pastoralis, col.iij.versi.ratione vnius horæ, & ibi omnino Philip.Dec.distinguentem, col.ij.versicu.sed dubium est, extrà de rescri.& ipsum Dec.in l.in ambiguis, col.ij.ff.de reg.iur.& Rebuf.in tract.de pacif.pos.nume.299.& Alcia.in tract.præsumptionum, regula iij.præsumptione xliij.ante fin.Neq; enim omnino accedo priori illi sententiæ. Quid enim, si quis probet de postremo die vnius anni, aut de postrema hora vnius diei, præferetúrne alteri, qui tantùm de eo anno aut diò probauit, sine alia specifica probatione temporis? & certè non præferetur, vt etiam nuncupatim voluit Franc.Ripa.in d.l.j.vbi suprà, ff.sol.mat.& nouissimè Guil.Ponta.Perusi.in d.l.j.col.vj.nu.13.quartò limitatur, & seq.ff.sol.mat.De quo & tu vide Bal.Nouel.in tracta.doti.in ix.parte, in ij.priuilegio, in fi.

Qui se petit admitti, tãquã proximiorẽ, an probare debeat aliũ ꝓximiorẽ mortuũ: an aliꝰ q̃ eũ dicit uiuere.

11 ¶ILLVD QVOQVE IN DVBIVM hoc in loco vocari potest, quòd si constet, alium proximiorem aliâs natum fuisse, & vixisse, qui nondum excederet centum annos, si viueret, (hæc enim longissima est hominum vita, l.an vsusfructus, ff.de vsufru.& l.vlt.C.de sacrosan.eccle.) vtrùm igitur necesse est, hunc qui nunc se dicit esse proximiorem, ideóq; tanquam talis vult succedere, probare, illum, qui re vera esset proximior, si viueret, mortuum esse: an verò alius, qui defendit, teneatur probare illum adhuc viuere. Vide Raph.Co.d.consi.xliij.in quæst.Francisci, nam id consi.super hoc priuatim editum est. Et hæc quoq; non inutilia sunt in materia retractus, stante scilicet statuto, vt ad eum proximior tantùm consanguineus admittatur.

Proximior, an dicatur habito respectu ad uẽditorem, an ad eum, à quo primùm res processit.

12 ¶SED ET ILLVD QVÆRI potest, An hîc in nostra consuetudine proximior dicatur, & intelligatur, habito respectu ad venditorẽ, an ad eũ, à quo primùm res vẽdita processit eius familiæ. hoc enim à nonnullis in dubium reuocatum est. Et quod dubiũ facit, illud est præcipuè, quia ex multis Galliæ consuetudinibus illi tantùm consanguinei admittuntur, qui sunt ex eo stipite, vnde res vẽdita processit: ex nostra autem consuetudine. licet omnes admittantur, etiam qui non sunt eius stipitis, præferuntur tamen ij, qui ex eodem stipite descenderunt, vt scribitur infrà cap.xiiij. Et quidẽ videntur præferri ij, qui sunt proximiores stipiti, vnde res ipsa processit, etiamsi nõ sint proximiores venditori, per textum in l.is qui complures, iuncta gloss.in fin.ff.de lega.iij.vbi si fideicommissum fuerit relictum quibusdam ex libertis testatoris, ea lege ne de nomine suo, aut familia exiret, vno eorum mortuo, qui grauati fuerant, omnes pariter admittuntur, si velint: nec præferuntur coniuncti in re legata cæteris: quia, vt dicit glossa ibi, omnes sunt pariter proximi testatoris, per text.in l.peto, §.fratre, ff. de legatis ij. Et ita eam declarant Dyn. Ray. & Barto. ibi, & idem voluisse videtur ipse Bar.in l.si cognatis, versi.quæro quo ordine, iunctis his quæ dicit in fi.illius l.ff.de reb. dubi. Ex quo apertè vides, quòd attendi debet proximitas gradus, respectu testatoris, non respectu grauati, in fideicommisso restituendo iis, qui sunt è familia, in specie d.§.fratre.

De eadem re.

Fideicommisso inter fratres relicto, admittuntur fratres

13 ¶Et hoc quoque videtur probari ex l.vlt.ff.ad Trebel.à contrario sensu. Nam ibi dicitur, quòd si sit fideicommissum inter fratres, pariter admittuntur fratres ex vno latere tantùm, cum fratribus ex vtroque: quia fuerant prius directò inuicem substituti. Ergo à contrario sensu, si non fuissent inuicem substituti, & sic prælati aliis fratribus in aliqua parte testamenti, ex sola inter se coniunctione non præferrentur. Ex quo etiam planè liquet, attendi coniunctionem respectu primi testatoris, non grauati. Quod & probat alius text.iuncta gloss.& notatis à Barto.in l.hæredibus, §.vlt.ff.eod.titu.

vbi

vbi licèt, quando apposita est conditio, si decesserit sine liberis, naturales non faciant deficere fideicommissum, secundùm notata in l.ex facto, §.si quis rogatus, eod. quoque titu. tamen quando huiusmodi conditio apponitur à fœmina testante, deficit: quia ei naturales succedunt, nisi sit illustris, l.si qua illustris, C.ad S.C.Orphi. Et idem propè voluerũt Ang.& Imo.in d.§.si quis rogatus, vbi generaliter dicunt, in eadem conditione inspiciendam esse personam grauantis, & non grauati, si sint dissimilis qualitatis, vt sciamus, an naturales faciant deficere fideicommissum. *ex uno tantùm latere cũ utrinque coniunctis. Conditio grauantis inspicienda, non grauati.*

14 ¶Et vt ex tex.ad Docto.transeamus (quamuis nec ij suprà omissi sunt) hoc idem confirmat, quod tradit Barto.in l.Lucius, colum.vlt.in vlti.quæst.ff.de vulga.& pupilla.substitu.quòd si fratres sunt inuicem substituti, pariter admittuntur fratres consanguinei, & fratres vtriusque lateris, ea inter cætera ratione, quia substitutio intelligi debet secundùm voluntatem testatoris, l.qui liberis, §.hæc verba, eodẽ titu. Sed pater eandem affectionem habet ad filios vtriusque matrimonij, vt æquum est, §. penultimo.in Authent.de nupti.& sequuntur Imol.Alexand.Franc.Aret.Fran.Ripa.& alij Recentiores in d.l.Lucius.& idem voluit ipse Barto.consil.liiij.Angelus Maciæ habebat.& Bal.& Nicol. Neapo.in l.iam hoc iure, §.j.ff.de vulga.& pupil.substitu.& in l.cohæredi, §.qui discretas, & §.qui patrem, eod.quoque titu.Bald.in v.quæst.Angel.Sal.& Ro.in l.in testamento, C.de testa.mili.Imo. in cap.Raynutius, in materia reciprocæ substitutionis, extrà de testa.vbi hanc dicit esse communem opin.Paul.Cast.in l.j.C.de impuber.& ali.substi.vbi ita dicit se consuluisse.& Alexand.consil.xxx. viso testamento, in primo dubio, lib.ij.quod consil.iterum repetitur consi.xvj.lib.vj.& Philip.Dec. consil.clxxxvj.quoniam ex facto, colum.j.versicu.tertiò hoc in simili, & colum.iij. versi.tertiò non obstat. Ex quo non obscurè intelligitur, considerari affectionem primi testatoris, & sic coniunctionem eiusdem. *De cadem re.*

15 ¶Quod & hinc quoque probatur, quod scribit ipse Barto.in l.ij.in princip.in v.quæst.princip.in iij. effectu, versicu.vlterius quæro, an tacita, qui est in colum.penultima, ff.de vulga.& pupil.quòd tacita pupillaris non excludit fratrem pupilli, arg.l.cùm acutissimi, C.de fideicommis. ne scilicèt videatur fratrem filio prætulisse, & sic considerata affectione, & voluntate testatoris. Et idem dicit in fratre consanguineo tantùm, quia eadem est ratio, per d.l.cùm acutissimi. Secus autem in vterino, vt hinc intelligas non considerari coniunctionem & affectionem ex parte pupilli, sed testatoris. Quod & confirmat, quod tradit idem Bart.in l.re coniuncti, colum.penulti.versic.tertiò quæro iuxta hoc, ff.de lega.ij.quòd quando agitur de hæreditate paterna testatoris, non attenditur maior coniunctio inter fratres. Ideòque vno mortuo ita admittitur consanguineus tantùm, sicut vtrinque coniunctus. Et sequitur Crotus ibi, & Fran. Are.Iason, & Ripa in d.l.Lucius. *De eadem re.*

16 ¶Et hæc quidem propemodum, & alia multa in eandem sententiam affert Soc. consil. ccxlix.materia, colum.xj.versicu.circa secundam difficultatem, cum multis sequen.lib.ij.vt ostenderet, posse videri admittendum esse ad fideicommissum eum, qui proximior est primo illi testatori, & non illi vltimo, qui decessit, aut alienauit. Id quod etiam asseueranter respondit Iason consil.ccxv.ex Valentia, in princip.lib.ij.iterúmque consil.clix.Odericus, etiam in princip. lib.iiij. Et per quædam ex iis rationibus, tacito nomine ipsius Soci.Ioan.Crotus in repe.l.filiusfamiliàs.§.Diui, char.penulti. versicu.quartò quæritur, ff.de lega.j.tenuit, quòd si testator quispiam prohibuit bona sua alienari extra familiam, (quo casu si alienatio facta fuerit, possunt ij, qui sunt eius familiæ, alienationem reuocare, ita vt proximus quisque primo loco admittatur, per dictam l.peto, §.fratre, ff.de legat.ij.) tunc proximitas consideratur ex persona testatoris prohibentis, non hæredis qui alienauit. Et illum sequitur Ferdi.Loaz.in repeti.eiusdem §.colum.antepenulti.versicu.& vt nihil omittatur, qui est numero 545.& ibi quoque Franc.Ripa, colum. vij.numero 31.& idem Ripa, in d.l.Lucius, colum. vlti. & in l.ex facto, in principio, ff.ad S.C.Tre.quibus etiam locis dicit, quòd vltima substitutio, qua testator substituit proximiorem sui generis, intelligitur de proximiore ipsius testatoris, non hæredis, aut præcedentis testatoris. Quod huc admodum pertinet, cùm statuta & testamenta sint veluti eiusdem iudicij & interpretationis, secundùm glo.Bar.& alios in l.j.C.de his quib.vt indignis, cum concord.à me adductis infrà in fi.huius tit.nu.13.denique obligatio. *De eadem re.*

17 ¶Suprà dictis autem adde, quod respondit Bald.quodam consi.incip.præmissis verbis statutorum, quòd si emphyteusis cessit in portionem vnius ex fratribus, illo decedente non succedit in ea, eius proximior, sed is, qui stipiti proximior est id est ei, qui emphyteusim acquisiuit pro se & generatione sua.quod con.reperire non potui, sed id citat Corne.consil.cxc.pluries, colum.j.versic.& licèt, & iterum col.vlti.versicu.non obstat, quod dicit, lib.iij.& iterum consi.xlij.videtur prima facie, col.ij. versi.his tamen non obstant.lib.iiij.vbi & in idem dicit vidisse consultum à Bald.à Barto.& Bened. Capra.verùm ipse in hoc admodùm dubitat. Et facit etiam, quod tradit Paul.Cast.consi.cccxxxviij. ad primum quæsitum, col.ij.lib.ij.

18 ¶AT EGO NIHILOMINVS censeo proximiorem venditoris præferri, non proximiorem stipitis: tum quia nostra consuetudo hîc & vbique loquitur de proximo, aut proximiore venditoris: tum quia in successionibus quas retractus in omnibus sequitur, vt hîc dicitur, & infrà §.xiij. præfertur proximior defuncti, non stipitis. Quod hinc videre licet, quòd leges nostræ de successionibus ab intestato, eas vbique deferunt proximioribus defuncti. Nam de successione & hæreditate *Decisio principalis quæstionis. Hæreditas de-*

finit esse defuncti per aditionem hæredis.

eius agitur, non stipitis ipsius, cuius desiit esse hæreditas, per aditionem sequentium, quorum gradatim facta fuit hæreditas, & patrimonium proprium, l. sed & si plures, ff. de vulga. & pupilla. substitu. glos. Roma. Alexand. Francisc. Areti. & cæteri Recentiores in l. j. §. veteres, ff. de acquirend. possessi. Bartol. in l. vltima. column. j. ff. ad S. C. Trebelli. cum aliis multis concordan. adductis à Iaso. in d. §. veteres, & Francisco Curtio seniore, consilio xlv. statuto seu consuetudine, columna viij. in vj. ratione, & Claudio Marleto inter consil. Chasse. consilio xxiij. decessit Catharina: vbi nuncupatim, & in specie huius nostri casus, asseueranter respondit proximiorem respici ex venditore rei venditæ, cuius retractus petitur, non eius, à quo primùm ea res processit. Quod & ipsum tenuit Chasse. in consuetudi. Burgundiæ hoc eodem titulo, *de retraictz*, §. j. in verbo, *dont uient l heritage.*

In feudis inspicitur proximitas ultimi uasalli, nõ primi acquirentis.

19 ¶Et hoc quoque in successionibus feudorum obseruatur, vt inspiciatur proximitas vltimi vasalli, non primi acquirentis, per capi. j. & ibi Andre. Iser. ad fi. titu. de natu. successi. feud. vti etiam expendit Bald. consil. cc. feudum, paulò ante fi. lib. v. & Soci. consil. lxxxvj. visis testamento, colum. vlt. lib. iij. & consil. lxxiij. capiendo primùm, colum. v. versicu. prædicta etiam probantur, lib. iiij. & Philip. Deci. consi. ccccxlv. in casu ad me transmisso, colum. iiij. nume. 19. & ipse Ripa. in d. l. ex facto. Licet aliàs in feudis semper respiciamus primum stipitem. Bald. in cap. j. colum. j. ad fin. & ibi Mart. Laud. colum. ij. titu. de eo qui sibi & suis hæred. & iterum in cap. j. §. vltimo. colum. ij. in verbo, magnum, titu. de success. fratrum, vel grad. succes. in feud. per eum text. quem dicit notandum. & post eum Iason consil. vij. pro reuerendissimi, colum. iiij. versic. in primis, & iterum colum. sequen. versic. tertiò deueniendo, lib. iij. & Philip. Deci. consil. cxciij. cuius superscriptio incipit, in successione, colum. ij. & consil. cccxc. quoniam ex facto, colum. ij. & Franc. Ripa. lib. j. respon. capi. j. defuncto, nume. 78. Et bene facit, quod scribit Ange. consil. cx. sanctissima, col. penul. & Calder. consil. xiij. tit. de feudis, concessum est. Ex quibus intelliges id, quod dictum est de proximitate vltimi vasalli, non procedere in feudo non hæreditario, de quo etiam per Ant. Rube. consi. lxxxv. circa dubium, col. vlt. versic. vltimò est aduertendum.

20 ¶Et hoc quidem in casu nostri retractus nullo modo dubium esse potest apud nos, cùm consuetudo nostra, vt suprà diximus, in hoc ipso §. vtatur nuncupatim his verbis, *le plus prochain lignagier du uendeur*, & alibi semper loquitur de consanguineo venditoris, vt suprà §. j. & infrà §. xiiij. Quæ autem suprà de fideicommisso dicta sunt, nihil huc pertinent: quia per fideicommissum succeditur primo testatori, non ipsi grauato, l. cohæredi, §. cùm filiæ, ibi, nec fideicommisso, ff. de vulga. & pupilla. substitu. & not. Docto. vbique. Ideò fortè non absurdum esset, vt proximitas in eo consideretur ex persona ipsius testatoris, cuius successio est. Quanquàm & in hoc quoque contrarium constantissimè tenuit Soci. d. consil. ccxlix. Idque plurimis maximísque rationibus, vt ibi omnibus videre in promptu est, dicítque se aliàs ita consuluisse, & suo consil. subscripsisse Bald. à Barto. & Corne. & ita fuisse obtentum, & idem consuluisse quoque Ang. & Pau. Cast. nec tamen loca designat. & idem voluit ipse Soci. in d. l. si cognatis, colum. penulti. versicu. sexta & vltima conclusio, ff. de rebus dubi. vbi & præter illos dicit ita consuluisse Alexand. & Io. Bapti. à S. Seuer. & seipsum ter aut quater. Iterúmque ipse Soci. in l. hæredes mei, §. cùm ita, colum. vj. versicu. secundum est, ff. ad Trebel. vbi & idem dicit consuluisse Bald. nec tamen locum designat. At Iason d. consil. ccxv. libro ij. & d. consil. clx. lib. iiij. dicit illud esse consil. cccclxxxviij. incip. talis casus est quidam Titius, lib. iij. quod tamen ad hunc locum nihil pertinet. Sed & idem consuluit ipse Soci. d. consil. lxxxvj. visis testamento, colum. v. versicu. aliquando & quartò, & multis sequen. vsque ad fin. consil. lib. iij. vbi & multa in id allegat, tradítque & illos, quos suprà ex eodem citauimus, consuluisse. Iterúmque idem Soci. consilio lxxiij. capiendo primum, colum. iiij. versicu. sed si excluderentur, & sequen. lib. iiij. & Caro. Rui. consi. xiij. præsupponitur, colum. vj. nume. 12. lib. j. & consil. ccj. super his, colum. vij. nume. 18. lib. ij. & consil. cxvij. viso, colum. vlt. nume. 25. eod. lib. ij. & consi. cxxiij. quia circa, col. v. nu. 18. eod. lib. ij. & consil. clxij. proponitur, colum. iiij. nume. 8. eod. lib. ij. & consil. clxvj. quod est eodem exordio, colum. iiij. nume. 5. eodem lib. ij. & consil. sequen. viso colum. iiij. versicu. secundò probatur, eodem lib. ij. & consil. clxviij. proponitur, colum. iiij. nume. 8. eodem lib. ij. & consil. clxxj. casus ad fin. eodem. lib. ij. & consilio xlvij. circa dubia, columna vltima, lib. iij. & Stepha. Bertrand consilio ccc. supposito testamento, columna ij. versicu. & primò ad primum lib. iij. vbi etiam dicit ita ipsum Paul. consuluisse, sed eius consilio non fuisse impressum, sicuti certè non est, nisi id sit consilio ccc. libro ij. cuius initium est, viso quodam processu, vbi aliquid de ea re dicit. Idem quoque voluit Anto. Rube. consilio xxxvj. eximij, columna ij. versiculo stante isto, & consilio xxxviij. memini, columna vltima, versiculo sed vt dixi, & consilio xl. circa dubium, columna ij. versiculo nec obstat, si fortè & consilio lxxxij. viso eleganti, columna j. & iterum vlti. Vide tamen eundem consilio cxxvj. viso testamento. Idem denique consuluit Ludo. Gozad. consilio iiij. prima facie, columna v. numero 17. vbi & idem dicit ipsum Soci. in aliis tribus consiliis non impressis consuluisse, quæ dicit apud se habere. Quamuis contrarium teneat Carolus Rui. sibi contrarius consilio cxlij. viso & perlecto colum. penult. num. 15. & sequen. lib. iij. vbi dicit, idem voluisse Alexand. consi. iiij. ponderatis, lib. iiij. Tametsi id ille non adeò clarè dicit.

Per fideicommissum succeditur testatori, non grauato.

ET

ET PREFERE' AVANT AUTRE *lignagier,* GLO. II.

1 ET ITA EXPRESSE' in casu nostro voluit Alexand.consi.xxvij.viso the mate,in iij.dubio,lib.vj.per text.in l.vltima.& ibi no.per Doct.maximè.Bald. & Salyc.C.de verb.sign.& in l.cùm ita.§.vltimo.ff.de leg.ij.Et simile est quod scribit Bal.In trac.protomixeos,col.iij.vers.sunt duo vicini,quòd si extet statutum,vt in venditione præferatur vicinus rei venditæ,& si alteri fuerit vendita, posit eam vicinus retrahere restituto pretio: si duo sunt vicini,sed vnus altero propinquior,is in solidum poterit sibi retrahere,excluso remotiori,per l.adeò. §.insulã.ff.de acqui.rer.domi.& l.triumuiri,in fin.ff.de re mili.& §.insula,Insti.de re.diui.Et idẽ in reuocatione feudi alienati,vt scilicet ex agnatis,qui prior est gradu,prius admittatur, voluit Marti. Laud.in c.j.§.hoc quoque notandum,col.iiij.versi.quæro an omnes,& ibi quoque Aluaro. & Card. Alex.col.iiij.versi.eiusdem initij,titu.de succes.feud.& omnes quidem per text. in l.cùm ita.§. in fideicommisso.ff.de leg.ij.

Consuetudo retractus simpliciter admuttẽs cõsanguineos, an censeatur proximiores cæteris præferre.

2 ¶At illud dubium est.Si tempore contractus venditionis factæ à tuo cõsanguineo tu illi proximior eras, sed interim intra annum retractui à nostra consuetudine præstitutum nascitur alius te proximior. Pone enim vt id intelligas,quòd tu sis cõsanguineus in quarto gradu,sed posteà nascitur filius ex fratre venditoris,qui fortè relicta vxore grauida mortuus est, is est te proximior: vter igitur vestrum præferetur,vide quæ latè disseruimus suprà eod.tit.§.j.in verbo,*ou lignagier*,quę est glo.illius §.ix.nume. 80.& hæc quidem intelligo, cum multis sequen. præsertim verò nume. 97. quod si tibi & sequen.

SI PLVSIEVRS LIGNAGIERS *y viennent,* GLO. III.

1 IGITVR CVM PLVRES consanguinei veniunt, debet admitti proximior.Quid autem si nullum ipsorum emptor admittit,quia eos negat esse con sanguineos, vel eosdem venisse intra tempora retractus, vel etiam suum contractum esse obnoxium retractui, quia eum dicit esse permutationis,vel alterius,qui non sonat in venditionem:ob idque isti consanguinei eum in ius vocarunt in materia retractus,diuersis tamen instantiis & iudiciis.Tandẽ verò vnus eorum vincit.vtrùm victori ipsi perinde rem cedi restituíque oporteat,atque si aduersus alios res defensa non esset.Hanc quæstionem non semel in facto vidimus. Habes autem text.eam expresim decidentem,in causa petitionis hæreditatis,in l.cùm idem,quæ est penult. ff.de peti.hæred.quę iubet rem victori restituendam,data prius victo cautione aduersus alios rem ipsam defendendi. Iis enim est proprius peculiarísque casus eius.l.tametsi multi è nostris eam intelligunt de tertio opponente se executioni sententię,eámque dicit multum no.& sing.Bald.ibi.Et id quidem intelligas quantùm ad restitutionem rei pertinet,de qua tantùm loquitur ea l.Nam quantùm ad expẽsas causæ, in quibus emptor condemnatus est,eas sine vlla cautione aut spe restitutionis refundere debet,cùm temerè litigauerit.l.eum quem.ff.de iudi.cum si.Sunt autem & aliæ consuetudines declarantes quid agendum sit,cùm plures consanguinei veniunt simul ad retractum, vt apud Auxerrenses,siue Altisiodorenses,hoc eodem titu.§.xvj.qui est omnium xlvij. Niuernienses hoc item titul.cap.17.

Si duo consanguinei petunt retractum diuersis iudiciis, & alter uicit, quid agendum est.

Quid de expẽsis causæ.

Cõsuetudines.

DOIBT RECEVOIR LE PREMIER *lignagier,* GLO. IIII.

1 NISI ID NOSTRA consuetudo expressè adiecisset,potuisset videri,emptorem non teneri admittere,nisi proximiorẽ.Nam cùm à lege vel statuto aliquid intra certum tempus defertur pluribus,ea lege vt aliqui eorum cæteris pręferãtur,non admittuntur posteriores,dum locus est iis,qui priori gradu sunt,l.si filius qui patri.§.cùm filius,ff.de bon.liberto.in illis verbis, & sine dubio,qui sequentis gradus sunt,non admittuntur interim.& l.iij.ff.de acquir.hæred.& l.si plures,ff.de iure delib.vbi asignandum est tempus iis,qui priori sunt gradu,vt deliberet,num se admitti velint,ante quàm cæteri admittantur.& l.j.§.si intra centesimũ,ibi,si mortuus sit prior,statim sequẽs admitti debet,ff.de succes.edic.& c.ne pro defectu,extrà de elect.cum si.

An remotiores admittantur, antequàm proximior ueniat.

2 ¶Et quia etiam,quando plures personæ sunt vocatæ sub termino generali, vel indefinito,vel collectiuo,puta familię,generis,cognatorum,consanguineorum,liberorum,posterorum,descendentium, & id genus similium,intelligitur ordine successiuo,vt scilicet proximior primo loco admittatur, & hoc cessante,vel deficiente,is qui eum proximè sequitur,& cæteri deinceps.l.peto, §. fratre, qui est vlt.& iterum l.cùm ita,§.in fideicommisso,& ibi Bart.Bal.Imo.& alij,ff.de leg.ij.& l.hæredes mei, §.vltimo.ff.ad Treb.& l.vltima.& ibi Bal.Ang.Raph.Fulg.& Paul.Cast.C.de verb.signi.& volue-

Plures personæ cũ uocãtur nomine generali, indefinito, uel collectiuo, intelligitur or-

dine ſucceſsiuo.

runt Barto.vterque Rapha.& Fulgo.& Co.Franc.Areti.qui id dicit ſing.quantùm ad nomen collectiuum,Alex.Soci.qui id optimè declarant,& Iaſon in l.Gallus,§.quidam rectè,ff.de libe.& poſth. Bart.in l.ſi cognatis,col.vlt.ff.de rebus dub.Bald.in l.j.poſt medium,per glo.ibi.C.de ſecun.nupt.in ij.lect.& in l.quoties ab omnibus,col.ij.verſic.quæro quando eſt relictum,C.de fideic.vbi loquitur in caſu huic propè ſimili.Io.Raycinius inter conſi. Angel.conſil.xxxviij.quidam Io.deceſsit.& ipſe Ang.conſil.ſeq.viſis inſtrumentis.Pet.Anc.& Imo.in c.indicante,extrà de teſta.idem Pet.in repe.c.j.in xiiij.quæſt.prin.verſi.& videtur quòd per prædicta,extrà de conſti.Raph,Co.conſi.cvj.mulier,col.ij.verſi.accedat.Paul.Caſt.conſi.ccclxxxiij.notandum eſt,in prin.lib.j. Alex.conſi.xxvj.videretur fortaſſe,col.ij.verſi.ſecundò principaliter,& col.pen.verſi.non obſtat id quod habetur,lib.iij.& conſi.xxv.in cauſa vertente inter Antonium,col.j.lib.iiij.& quiſquis is fuit inter conſil. ipſius conſi.xiiij.adſit ſpiritus,col.iiij.verſic.ſecunda concluſio,eo.lib.iiij.Barb.conſi.xxvij.ſcripſit doctiſsimus,col.x.verſi.& adduco in medium,lib.j.& conſ.xxviij.clemẽtiſsimi dei patris,col.j.& ij.lib.ij.Corn.conſi.xxxvij.in hac conſultatione,col.ij.lib.j.& conſ.lij.pro deciſione,col.vl.eo.li.j.& conſi.lxxiiij.de duobus,col.j.eo.lib.j. & conſi.cclxiij.primo aſpectu,col.ij.verſi.confirmantur prædicta,eo.lib.j.& conſi.xxij.in hac conſultatione,col.v.verſi.expedito,lib.ij.& conſi.cxlvj.cuius eſt ſimile initium,col.vj.verſ.& licèt collectiuè,eo.lib.ij.& conſ.xcv.diu poſt redditum,col.ij.verſ.& inſuper, lib.iij.& conſi.clix.in hac præſenti,col.iij.verſi.vltimò hæc pars lib.iiij.Soc.conſi.xliiij.capio primã,col.j.lib.j.& conſil.xc.abundè & ſubtiliter,col.vlti.lib.j.vbi id dicit ſing.in nomine collectiuo.& conſil.lxxxvj.viſis teſtamẽto,col.iiij.verſ.capio nunc primum,eo.lib.j.vbi & id pulchrè declarat.& conſi.cxiij.ſuprà ſcripti,col.j.verſi.prima,quia verbum,eo.lib.j.& conſi.xxxvij.viſo teſtamento domini,col.j.lib.iij.& conſi.ciiij.quoniam præſens conſultatio,col.pen.eo.li.iij.& conſi.lj.viſa facti enarratione,col.ij.lib.iiij.& Franc.Curtius Senior conſ.lxxiiij.ſuper memorata,col.vj.verſi.ſiue igitur & Stepha.Bertr.conſi.xxx.punctus,in fi.lib.iiij.& conſi.cv.quia in loco poſt prin.eo.lib.iiij.Phil.Dec.conſi.ccv.in cauſa iſtorum,col.j.& cõſi.ccviij.ad clariorem rei demonſtrationẽ,col.ij.verſi.ſed iſta æquiparatio.& conſ.ccxlviij.viſa petitione,col.ij.& conſi.cccccxiij.in ciuitate,col.iij.nu.9.& conſi.dlxxviij.viſo conſi.col.vlt.& conſil.dcxix.in caſu propoſito,col.vlt.vbi loquitur in terminis ſimilis ſtatuti huius noſtri,& conſil. dclxij. accuratè. Et per multos ex ſuprà dictis, intelliges id procedere, etiam cùm vocantur copulatiuè. & vide, quæ dicam infrà, eodem §, in gloſſ, vj. numero 2. porrò hæc noſtra.

Etiamſi uocẽtur copulatiuè.

3 ¶Tamen in ea ſum ſententia,vt ſi etiam hæc noſtra conſuetudo non expreſsiſſet conſanguineum remotiorem eſſe admittendum, id tamen obtinuiſſet ex generali conſuetudine, quæ ſimpliciter admittit conſanguineum,per ea quæ diximus ſuprà eod.titu.§.j.in verbo,*ou lignagier*,quæ gloſ.eſt omnium illius §.ix.nu.21.ex eo autem & ſeq. Quibus adde,quod cùm aliquid non integrè, nec in ſolidum multis defertur,quilibet eorum ad id admittitur, etiamſi non ſit primi gradus.l. iij.§. ſi ad plures,ff.de ſepul.viol.Licet is,qui eſt in primo gradu,quandocũque veniat,ſit præferendus,quãtumlibet præuentus : modò ſit intra tempus à lege vel ſtatuto præſtitutum.l.ſi maritus,per totam illam l.& maximè in §.vltimo.ff.de adulte.& latius dicemus infrà tit.procedente, §.ij.in glo.j.nu.81.ad vigeſimumprimum,& alibi ſepe in ea glo.

Mora non eſt, ubi non eſt petitio.

4 ¶Id quod & hoc caſu ſtatuit noſtra conſuetudo,& eſt æquiſsimum. Nam ſi aliter non admitteretur vlterior conſanguineus,quàm annus eſſet tranſactus,ſequeretur quòd ſuus cuique conſanguineo annus daretur ſecundùm ordinem graduum,atque etiam in infinitum:nec poſterioribus obeſſet annus priorum,quin ex ſuo quique capite annum haberent,per notata in c.j.tit.quo tempo.mil.inue.pete.debe.cum ſi.quæ affatim colligemus in eod.§.ij.titu.ſeq. Et quia etiam,vbi non eſt petitio,*ibi mora non eſt*,l.lecta,§.penultimo.ff.ſi cer.peta.cum ſi.nec valẽti agere currit præſcriptio.l.j.in fi.C.de anna.excep.& c.quia diuerſitatem,de conceſ.præben.Quæ autem in priori parte adducta ſunt,loquuntur in iis, quæ integrè & inſolidũ alicui deferuntur,& eo ſummoto,aliis,quo caſu hauddubiè, quandiu priori competit id ius,alij poſteriores non admittũtur : nam contra naturam eſt,vt quod ego habeo,tu idem habeas.l.iij.§.è contrario,ff.de acqui.hære.

OU LUY A TRANSPORTE' LA CHOSE, GLO. V.

Si emptor uendat rem cõſanguineo uenditoris, an alius proximior poterit ab eo retrahere.

1 ERGO EX NOSTRA conſuetudine,ſi emptor vendat rem conſanguineo venditoris,alij tamen conſanguinei proximiores ipſius vẽditoris poſſunt retrahere.Aliud tamen ſtatuitur in multis conſuetudinibus aliarum regionum Franciæ,videlicet apud Meldenſes,c.xcix.& ſeq.Senonenſes,c.xlj.Trecẽſes,c.cxlvj.Caluimontenſes in Baſsigniaco,c.cxiiij.Vitriacenſes,c.cxxvj.& Borbonienſes,c.ccccxxxix.Altiſsiodorenſes,ſiue Auxerrenſes,hoc eo.ti.c.xij.qui eſt omnium xliij. vbi intelligitur modò id fiat ſine fraude, & necdum emptor *fuerit in ius vocatus*. Et id iuris eſſe melius contendit Carol.Rui.conſil.lxxvj.circa caſum,per totum *lib.j.*vbi id longè latéque diſputat,vt quiſque videre poterit, qui volet.Tu autem hîc vide, quæ dicam infrà in glo.ſeq.nu.6.& quia noſtra,& multis ſeq.vbi abundè tracto,vtrùm ſi qui primo loco vẽdiderit ſuo conſanguineo remotiori,poſsit conſanguineus proximior retrahere.

S'IL

1 ET HOC QVIDEM probabile, ne alterius scilicet remotioris festinatione, huius proximioris ius lędatur. l. cùm solus, ff. de acqui. hęre. Et quia cùm aliquid multis defertur non integrè, nec insolidum, is qui primo gradu est, semper admittitur intra tempora legis vel statuti, quantúcunque pręuentus ab vlterioribus. l. maritus, §. vltimo. ff. de adul. & diximus sup. in glo. iiij. huius §. nu. 3. tamen in ea sum. Super hoc autē variè constitutum est à consuetudinibus Galliæ, vt videre licet apud Parisiēses, c. clxviij. Meldenses, c. xc. & c. xcviij. & seq. Meldunenses, c. xxiiij. Turonenses tit. *de retraict*, c. v. & viij. Cenomanenses, c. ccclxxx. & seq. & iterum. c. ccccvj. Andegauenses. c. ccclxx. & seq. & iterū, cccxcv. Carnutenses, c. lxix. Aurelianenses, c. cclxxvj. Blesenses, c. cxcix. & duobus seq. Aruerniēses ti. *de retraict*, c. xvj. atq; etiam duobus seq. Borbonienses, c. ccccxxxix. & ccccxlj. Belquercenses, c. x. Artesienses, c. lxxxvj. Burdigalenses, c. ix. vbi eadē propè, & iisdem verbis est consuetudo, cuiusmodi hæc nostra est. Engolismenses, c. lxj. Sanctonēses Angeriacos, c. xlvij. & lj. Britonienses, hoc eo. ti. §. iij. Altimarchienses, c. cclxvij. Marchiēses, c. cclxxiiij. qui est xiiij. eiusdem tit. Lorrienses in præfectura Montargij, hoc titu. c. iij. Niuernenses, hoc quoque tit. c. xvij. Laudunenses aliósque Veromandenses, iij. partis. tit. viij. §. ij. qui est lxxvj. illius iij. partis, & §. seq. Comitatum Burgundiæ tit. *reachaptz*, §. iij. Senlites, siue Syluanectenses, hoc tit. §. iiij. Normanenses, tit. cxvj. qui est, *de querelle de fief uendu*, §. *chascun*, & seq. Lodunenses hoc tit. §. v. vj. vij.

Si & remotior retraxerit, an ab eo poßit retrahere proximior.

Consuetudines uariæ de ea re.

2 ¶Porrò hæc nostra consuetudo vltra præcedentia non mediocriter iuuatur arg. l. peto, §. vltimo. ff. de leg. ij. vbi si testator fratre hærede instituto, petiit, ne domus alienaretur, sed in familia relinqueretur: si hæres alienauerit, omnes qui in familia fuerunt, fideicommissum peterent, sed ita, vt proximus quisque primo loco inuitatus videatur, cuius textus autoritate Oldra. cor si. clxxviij. factum tale est, quidam nobilis, ita intelligit text. in cap. j. ad fi. tit. de natura succes. feud. qui in fi. dicit, omnes lineas æqualiter vocari, vt scilicet proximus quisque primo loco censeatur esse vocatus. Quod autē is tex. dicit, æqualiter, non significare æqualitatem vocationis, sed distributionis inter vocatos, vt scilicet in capita veniant, non in stirpes, ar. l. libertus, §. pręterito, in fi. ff. de bo. libe. Et ita quoque illum tex. intelligunt Iac. Bel. And. Iser. Aluaro. Marti. Laud. & Card. Alex. in d. c. j. Anto. consi. xlvij. præmittendum est quòd quanquàm, in fi. & Ias. consi. clxxxij. in pręsenti cōsultatione. col. iij. versi. ista conclusio, & multis seq. & iterum col. pen. versi. non obstat, quod dicit, lib. ij. & nescio quis Goneus (huius enim hoc nomen est) inter consi. Albert. Brun. consil. lxxij. tota, post medium, & Io. Ligna. & alij plerique inter cons. eiusdem, consi. lxxvj. thema seu casus, col. vlt. vbi etiam dicitur Bar. Sal. & Fran. Rampo. ita consuluisse. Tu tamen vide Signo. cons. xij. in casu per vos, ante fi. & cons. xciij. factum sic se habet, quidam nomine, & quæ etiam diximus suprà eo. §. in glo. iiij. nu. 2. & quia etiam.

De eadem re.

Aequalitas in succeßione feudi quomodo intelligatur.

3 ¶SED DVBIVM EST, an proximior qui retrahit à remotiori, qui ante retraxerat à primo emptore, teneatur soluere expensas, quas ipse remotior fecit ad retrahendum. Chasse. in commentariis Burgundiæ hoc eod. ti. §. iij. versi. sed quæro an iste, dicit quòd non, nisi remotior prius interpellasset proximiorem, vt retraheret: nam cùm proximior non possit per suum retractum deteriorem facere cōditionem proximioris, quin ipse possit totum eodem pretio retrahere, nec in parte quidem illi potest præiudicare, augendo pretium impensarum: maximè cùm cogitare debuit, id euenire posse, vt proximior retraheret, l. si domum, §. idem quærit, ff. loca. & l. quibus diebus, §. j. ff. de conditio. & demonstra.

Sed an proximior, qui retrahit à remotiore, qui antè retraxerat teneatur soluere impensas prioris retractus.

4 ¶Cui addere potes, quod plenè not. Bar. in l. inter stipulantē, §. sacram: & ibi Recentiores post eum, ff. de verb. obli. consyderanda esse atque attendenda, quæ verisimiliter & facilè euenire possunt. Cuius rei bonus est tex. quem ipse Bart. allegat in l. bona fide, §. cùm inter, vbi & id not. Bald. ff. de dam. infect. cum aliis multis si. à me adductis suprà eodem titu. §. j. in verbo, *le pris que la chose aura cousté*, quæ est glos. xviij. in vij. quæst. nume. 41. huic ita. Et nuncupatim in casu statuti, præferentis consortem in venditione rei communis. tradit Flor. inter consi. Pet. Ancha. consil. clxxj. quod dicta domina, attendendum esse ac cogitandum ab emptore id quod suprà ex Chasse. diximus, scilicet consortem rem ipsi emptori venditam, posse ad se reuocare, imputandúmque sibi esse, si id non cogitauit. Verùm in hoc casu tu amplius cogitato: neque enim id sine dubio est: sed nunc, non abs re, aliter non decido.

De eadem re.

5 ¶QVID AVTEM, si cùm post venditionem cōsanguineus quispiam remotior venditoris adit, conuenitque testatò alium cōsanguineum proximiorem, eíque denuntiat velle se rem venditam retrahere, si ipse proximior nolit: si autem velit, negat se retracturum: quandoquidē id frustra faceret, cùm ipse proximior nihilò minùs posset iterum ad se retrahere: proximior autem respondet remotiori, se omnino non retracturum, vtrùm posteà audietur, volens ad se retrahere ex proximiore, qui iam retraxerat, dicam posteà in fi. huius tit. quæst. viij. sed hìc eius loci admonere Lectores volui.

Quæsti. retractus.

6 ¶ET QVIA NOSTRA consuetudo hìc loquitur, cùm res initio vendita fuit extraneo, à quo consanguineus remotior retraxit, vt liceat nihilo secius propinquiori ab eodem retrahere, tametsi res iam in suam familiam rediisset: quæro, an & id procederet, si ab initio res vendita fuerit consan-

Quid, si res ab initio uendita fuit consangui

neo uenditoris, an cæteri propinquiores poterunt ab eo retrahere.

guineo remotiori, vt ſcilicet poſsit propinquior ab eo retrahere. Quod videtur ex hac noſtra conſuetudine, cùm eadem videatur eſſe ratio. Quid enim intereſt, vtrùm res ab initio fuerit vẽdita conſanguineo remotiori, an extraneo, à quo remotior retraxit? Cui etiam rei argu. præbet, quòd cauetur infrà, §. xxvj. ius retractus non poſſe transferri alteri, qui non ſit ex ea conſanguinitate, quaſi cuilibet conſanguineo cedi poſsit. Sed ibi non dicitur, an ea ceſsio, quæ fieret remotiori præiudicet proximiori: de quo nos illic tractabimus. Verùm quantùm ad hanc noſtram conſuetudinem pertinet, conſtabit ex iis, quę ſtatim dicemus, non idem eſſe, cùm quid ab initio venditur extraneo, à quo conſanguineus retraxit: & cùm etiam ab initio venditur conſanguineo. Nam cùm primùm res vẽditur extraneo, ius apertum eſt omnibus conſanguineis retrahendi, ita tamen vt proximus quiſque præferatur, vt diximus ſuprà in eo. §. in verbo, *doit receuoir le premier*, quæ eſt glo. iiij. Cùm autem primùm venditur cõſanguineo, etiam remotioris gradus, non videtur eſſe locus retractui, ceſſante eius ratione, quæ eſt, ne res exeat è familia; neque enim hic exiit, cùm conſanguineo vendita ſit. Qua ratione hanc opi. ſequutus eſt Geral. Bag. in ſua diſputatione retractus, verſi. quæro conſequenter res eſt vendita alicui de genere, & Arnol. Ferronus in conſue. Burdi. hoc eo. ti. §. v. licet conetur etiam probare magna ratione contrarium ſtatutum fuiſſe in eodem §. v.

Alienatione prohibita extra familiã, an ſufficiat uni è familia, etiam remotiori, relinquere.

7 ¶Et hanc opin. præter illam rationis ceſſationem, adiuuant & alia multa. Primùm text. in l. peto, §. fratre, qui eſt vlti. ff. de leg. ij. in illis verbis, in familia relinqueretur, iunctis illis verbis, extero hærede inſtituto, & iterum in illis verbis, familię domini reſtituturũ, iunctis etiam illis verbis, ſed ſi domus ad exterum quandoque peruenerit. Ex quibus verbis colligitur à contrario ſenſu, quòd cùm res ex præcepto teſtatoris debet manere in familia, ſatis eſt vt relinquatur vni è familia. Sed de hoc eſt apertior text. in d. l. vnum ex familia, in princip. & iterum in §. j. iuncta gloſ. eod. titu. vbi ſi teſtator iuſſerit hæredem fundum reſtituere vni ex familia, poteſt hæres vnum quemlibet, etiam poſterioris gradus eligere; nec alij proximiores ex hoc conqueri poſſunt. Et tamen ſi non eligat, admittuntur ad fideicommiſſum omnes, qui ſunt de familia, ſed ita vt proximiores cæteris præferantur, vt dicit glo. ibi, in verbo, neceſſariæ, per multa iura, quæ allegat, & ſequuntur Rapha. Co. & Paul. Caſt. in d. l. peto, §. fratre. & Soci. conſil. ccxxvij. præſens conſultatio, colum. ix. verſicu. ex quibus inferendo, lib. ij. & Carol. Rui. conſil. cj. ſuper his colum. vj. nume. 14. & ſequen. lib. ij. Ex quibus apertè intelligis, ſatis eſſe alienationem fieri in aliquem de familia, etiam vlterioris gradus, vt ceſſet fideicommiſſum: licet ſi aduenïſſet caſus fideicommiſsi, ille tanquam remotior non fuiſſet admiſſus. Quod & ſolerter expendit Soci. vbi ſuprà: quod multum facit ad id, quod diximus in præcedenti verſicu. vt ſcilicet hæc conſuetudo, quæ facit ius proximiori retrahendi à remotiori, qui retraxit ab extraneo emptore, habeat locum in ſuo caſu: nec ſimile ſit, cùm res ab initio vendita eſt conſanguineo etiam remotiſsimo.

De eadem re.

8 ¶Sed & quod iuſſus in familia relinquere, poſsit vnum aliquem vel remotiorem è familia deligere, tenet vltrà ſuprà dictos Raph. Co. conſi. cxiij. ſtatutum, col. ij. Pau. Caſt. conſ. xxxij. proprietarius, in fi. lib. j. Alciat. in l. pronuntiatio, in verbo agnatorum, ad fi. ff. de verb. ſignifi. Ferdi. Loaz. in rep. l. filiusfamilias, §. Diui, char. 5. num. 105. ff. de leg. j. vbi etiam nuncupatim facit differentiam illam inter alienationẽ primo loco factam extraneo, & eam quæ fit alicui è familia, vt ſcilicet priore caſu proximior pręferatur remotiori in reuocatione rei alienatæ, in ſecundo autem non poſsit proximior reuocare à remotiore. Et hæc quidem obtinere debent in interpretatione ſtatuti, quoniam iudiciũ ſtatuti & teſtatoris à pari procedit, ſecundùm glo. Barto. & alios in l. j. C. de his quib. vt indig. cum aliis multis ſimi. à me adductis infrà, in fi. huius tit. in iij. quæſti.

De eadem re.

9 ¶Sed ita tamen, vt ſcias, alios eſſe tex. in hanc ſententiã, videlicet in d. l. filiusfamilias, §. cùm pater, ff. de legat. j. vbi dicitur, verum eſt enim in familia reliquiſſe, licèt vni reliquiſſet. Et in l. pater, §. quindecim, ff. de leg. iij. vbi ſi multis liberis teſtator fundum legauerit, iuſſeritque, ne quis eorum partem ſuam alienaret, poterit tamen vnus eorum, in alterum eorum alienare, quamuis non in extraneum. Et in l. voluntas, C. de fideic. vbi Bald. col. ij. verſi. quæritur de duobus, dicit, quòd vnus ex feudatariis poteſt vendere ſuam partem feudi paterni alteri ex feudatariis ſine conſenſu domini. Et iterum in

Feudum an in agnatum alienari poßit.

verſi. pone cõceſſum eſt, ſcribit quòd agnatus poteſt in alterum agnatum feudum alienare. Quod & voluit idem Bald. conſi. ccxvj. fuit quidam nobiliſsimus, in fi. lib. ij. & conſi. ccc. hoc initio, tex. in c. j. in prin. li. ij. vbi rationem reddit, quia non videtur alienatum quod eſt in agnatorum corpore vel linea conſeruatum, per d. l. voluntas, & l. j. C. de impo. lucra. deſcrip. lib. x. De quo latè ſuprà diximus in rub. huius tit. nu. 52. item feudum.

An autem in remotiorẽ, in præiudicium proximiorum, uide nu. 14.

10 ¶Quòd ſi quiſpiam dicat, hos non declarare, vtrùm hæc alienatio facta in agnatos remotos, valeat in præiudicium proximiorum, vt ad ſe eam reuocare non poſsint, ſciat, collegium Mediolanenſe, & præterea Sal. & Criſto. Caſtel. reſpondiſſe, vt retulerunt Mart. Laud. & Cardi. Alex. in c. Titius, col. vtrque pen. verſi. circa vltimum dubium, tit. ſi de feud. fuerit contro. inter do. & vaſal. feudum antiquum alienari poſſe in agnatos remotiores, ſine permiſſu domini, ídq; in præiudium proximiorum agnatorum, per tex. in c. j. ti. de ali. feud. pater. & in c. j. §. ſed & res, ibi, tibi vel proximiori, & iterum ibi, à te vel ab alio proximiori, tit. per quos ſi. inue. & in c. j. §. & ſi clientulus, ibi, fratri vel nepoti, tit. de alie. feud. & in l. fœminæ, C. de ſecun. nupt. vbi mulier prohibita alienare lucrum, quod ex matrimonio

monio percepit, id poteſt aſsignare vni ex liberis. Et quia etiam, vt dicunt, ceſſat ratio, prohibens, ne feudum vadat ad extraneos, quæ ratio ad noſtrũ caſum, vt ſuprà diximus, multum pertinet. Et facit, quod ſimpliciter dicit Cardi. Alex. in c.j.§. prætereà Ducatus, tit. de prohib. feud. alie. per Fede. quòd vaſallus etiam ſine conſenſu domini poteſt vni ex agnatis feudum antiquum relinquere, per d.l. peto, §. fratre. ff. de leg. ij.

11 ¶Et hanc quoque partem confirmat text. in l. is qui complures, ff. de lega. iij. & in l. j. C. ne lice. habi. lib. xj. & quod ſcribit Bald. conſil. ccccxcviij. factum ſuper quo, in fi. lib. j. prohibitionem alienationis non compræhendere filios inter ſe. Apparet enim teſtatorem ſenſiſſe, ne in extraneos alienarent, non in ſeipſos. Quod idem penè voluit idem Bald. conſil. xxxvij. decreto, col. ij. verſi. item non dicitur, lib. iij. & conſi. ccclxxvij. quidam Alexander, ad fi. eod. lib. iij. Et quod ab eodem Bald. ſcriptum eſt in l. j. col. j. C. de com. ſeru. manu. quòd in caſu ſtatuti Florentini, prohibentis domũ alienari extrà conſortes, poterit alienatio fieri in conſortem minimæ partis, nec cæteri qui habent maiorem partem, conqueri poſſunt. quod dicit menti tenẽdum, tanquam ſcilicet ſit ſatis, quantacunque parte eſſe conſortem, vt excludantur cæteri. & ſequitur Pantal. Calde. in repe. l. ij. col. xiij. in fi. xj. extenſionis, C. de reſcind. vendi. & Carol. Rui. conſil. xxvij. ſtante pacto facto, col. ij. nu. 5. & iterum col. vj. nu. 12. lib. iiij. Et facit etiam, quod tradit Iaſon conſi. ccxxxvj. an Rex Romanorum, col. penul. verſi. item ſi aliquis, lib. ij. *Prohibitio alienationis non compræhendit filios inter ſe.*

12 ¶At dicet aliquis aduerſus hęc, tex. habemus in l. cùm hi, §. ſed ſi pluribus, ff. de tranſact. quo cautum eſt, alimentarios inter ſe non poſſe tranſigere ſuper alimentis futuris, ſicuti nec cum extraneis. Cuius rei argumento Bald. ibi voluit, quòd ſi teſtator rem quampiam pluribus legauerit, prohibuerítque eam rem alienari, nec inter ſe quoque alienare poterunt. Sed nec (inquit) emphyteutæ eiuſdem rei poterunt vnus alteri inſcio domino vendere. Sed id certè fit, vt dicit Bald. eodem in loco, in huiuſcemodi caſibus, quoniam prohibitio alienationis eſt in rem. In aliis autem caſibus, de quibus ſuprà diximus, in perſonam eſt, ne ſcilicèt fiat alienatio in perſonas extraneas, & qui non ſunt de familia, ſicuti & in noſtro caſu retractus. Sed & dici poteſt, in caſu d. §. ſed ſi pluribus, illud ſtatui, quia eadem eſt ratio prohibitionis inter ſeſe, & inter extraneos, nempe ne alimentarij fame pereant: neque enim minus perit, qui cum conſorte tranſigit, quàm qui cum extraneo. Hîc autem longè diuerſa eſt ratio, vt dictum eſt. *Emphyteutæ an inter ſe poſſunt alienare.*

13 ¶Denique ſunt apud noſtros Gallos multæ in hanc ſententiam conſuetudines, quæ ſcilicèt ius non faciunt retrahendi rem venditam conſanguineo remotiori, videlicet apud Pariſienſes, cap. clxxij. & clxxiiij. & expreſsius apud Meldenſes, cap. xcj. Meldunenſes, c. xxij. & xxvij. Vitriacenſes, c. cxxvj. Carnutenſes ſubobſcurè, c. clxxv. & c. ſeq. Aurelianenſes, c. cclxxvj. Aruernienſes, titu. *de retraict*, c. xxj. Borbonienſes, c. ccccxxij. & expreſsius, c. ccccxxxix. Dunenſes, c. lxxix. & Bituricenſes, titu *de retraict*, c. iij. Senonẽſes, c. xlj. Altimarchienſes, c. cclxiiij. Niſi (vt ibi dicitur) volẽs retrahere eſſet ſocius in re vendita. Niuernenſes, hoc ti. c. xvj. vbi nuncupatim id dicit procedere, ſi vẽditio facta ſit à principio vni conſanguineo, etiam remotiori, non item ſi extraneo. Valeſienſes, tit. j. §. xv. contrario ſenſu & iterum hoc titu. §. j. qui eſt omnium lxxxij. etiam à contrario ſenſu. Laudunenſes, cæteróſque Veromandenſes partis iij. titu. viij. §. j. qui eſt lxxv. illius iij. partis, à contrario quoque ſenſu. & apertiſsimè §. xvij. eiuſdem titul. qui eſt omnium eius partis xcj. Senlites, ſiue malis Syluanectenſes, hoc titu. §. j. Vt non leui ratione id factum conſtitutúmque fuiſſe à tot populis videri debeat, argu. cap. prudentiam, in princip. extrà de offici. delega. vbi ſcribitur, integrum eſſe iudicium, quod plurimorum ſententiis confirmatur. & ibi gloſ. concord. adducit. Quin ſunt præter has, quæ etiam cùm conſanguineus remotioris gradus ſemel retraxerit ab emptore extraneo, negant proximiorem admittendum, videlicet Senonenſes d. cap. xlj. Trecenſes autem, cap. cxlv. & ſeq. diſtinguunt, vtrùm res ab initio fuerit vendita extraneo, an conſanguineo: primo enim caſu poſſe proximiorem retrahere à remotiori, qui retraxit ab extraneo: ſecundo non poſſe. Et ſimiliter Caluimontenſes in Baſſigniaco, cap. cxiij. & ſequen. Et huc denique ſpectat, quod ſcribit Ioann. Fabia. in §. j. in princip. Inſtitu. de emptio. & venditio. conſuetudinem Franciæ eam eſſe, vt cùm quid venditur extraneo, poſſit proximus venditoris retrahere, tanquam ea conſuetudo non habeat locum, niſi cùm venditur extraneo. *Conſuetudines de prim. quæſti.* *Aliæ conſuetudines.*

14 ¶VERVM HÆC RES non adeò clara eſt, quàm videri poſſet ex præcedentibus rationibus. Nam primùm contra id quod ſuprà diximus, ſi vaſallus alienauerit feudum paternum in agnatum remotiorem, perinde poterunt proximiores ab eo reuocare, niſi ipſi conſenſerint, atque ſi in prorſus extraneum alienatum fuerit, vt eſt tex. omnium optimus in d. c. Titius, & ibi Doct. pręſertim Mart. Laud. & Cardi. Alexan. tit. ſi de feud. fuerit contro. inter do. & agna. & voluit quoque And. Iſer. & Cardi. Alex. in d. c. j. per illum tex. de alie. feud. pater. & idem And. in c. j. tit. de ſucceſ. feud. Iaco. Bel. in c. j. ad prin. & ibi quoque Bald. col. ij. verſi. quęro an inter, tit. de prohib. feud. ali. per Fede. & collegium Bononienſe, vt etiam retulerunt Mart. Laud. & Card. Alex. in d. c. Titius, dicitque ipſe Mar. ita iudicatum fuiſſe in cauſa nobilium de Scarampis, in qua fuerunt producta dicta conſi. contraria collegij Mediolanenſis, & Bononienſis. Et reſpondet vterque ad ea, quę in eodem conſ. collegij Mediolanenſis fuerunt adducta, vt ibi videre poteris, ne hîc repetam. Et Bald. in c. j. col. vlt. tit. de vaſal. *Contra priorẽ ſententiam.*

qui cont.consti.Lothar.& latè in c.j.col.iij.versi.pro vberiori,& seq.vsq; ad fi.propè.& ibi quoque Aluar.ti.de ali.feu.& ipse Bal.consi.xvj.facti euidentia,col.j.lib.j.& consi.clxx.ad euidentiam,col.j.lib.ij.& cons.cclxv.super eo quod excipitur,col.secunda vers.secundò probatur,lib.v.Io.Ligna.in cle.vlti.& ibi quoque Imo.in fi.de iu.patr.idem Ligna.inter cons. Albe.Bruni,cons.lxxvij.casus talis est,nobilis vir:vbi ad id multa allegat,quæ illic videre poteris.Ro.consi.xxij.propositæ,ad fi.vbi ad hoc dicit sing.tex.in d.c.Titius.Card.Alex.& alij in d.c.j.§.& si clientulus,ti.de alie.feu.Iac.à S. Geor.in tract.feud.in verbo,& cum pacto de non alienando,col.v.vers.& aduertite quòd pręmissa,& latius col.ix.versi.sed moueo vobis:vbi & alios in id citat idem tenētes.& Phil.Dec.cons.cccxcv.in causa magnifici,col.j.& ipse Albe.Bru.cons.xxxvj.circa præmissa,col.ij.& omnes propè,quos citauimus in rub.huius tit.nu.52 .item feudum.

Fab. sententia de quæstione princ.

15 ¶Et per eum tex.in d.c.Titius,Ioan.Fab.in §.ita tamen demum,Insti.de hære.quæ ab intesta. defer. nuncupatim hanc nostram quæstionem decidit pro ista parte,vt videlicèt si res vendita fuerit alicui de genere remotioris gradus posit proximior retrahere vi consuetudinis admittentis simpliciter consanguineos ad retractum. Ad quod etiam allegat l.filio,ff.de inoffi.test.quæ non admodum mihi huc facere videtur:& d.l.vnum ex familia,§.j.cum ibi notatis,ff.de leg.ij.quem text. & nos suprà pro contraria parte adduximus.In qua re illud animaduertendum est,quòd id , quod in ea contraria parte diximus ex illo text.vt scilicèt satis sit vni ex familia reliquisse,vt non sit locus fideicommisso,intelligit glos.ibi, quam nullus scriptorum improbat, (veluti omnes sequantur) secundùm l.item quod Sabinus , in fine,ff.de hære.insti.cum si.à me adductis infrà,§.xxxv.eodémque penulti.in glo.vlti.nume.45.nam minores:intelligit igitur ea glos.vt illud procedat, cùm vni ex familia relictum est:tunc enim poterit hæres vnum quemlibet ex ea familia eligere.Secus,si familiæ simpliciter relictum fuerit:nam tunc hęres non poterit eligere remotiorem:quin si fecerit,admittantur proximiores ad reuocationem alienationis,per l.cùm ita,§.in fideicōmisso,eo.tit.& not.in l.vltima.C.de verbo.sign.cum concord.à me adductis suprà eod.§.glo.iiij.in verbo,*doibt recepuoir le premier lignagier*, numero 2.

Fab. assectæ.

16 ¶Et ita intellectus tex.in d.l.vnum ex familia,§.j.bene facit pro sentētia ipsius Fab,quem etiam expressim,& in eius specie,sequitur D.Bened.in repe.c.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam,nu.606.extrà de testa.vbi & alios allegat, qui tamen id non dicunt. Verùm idem respondit Phil. Deci.consil.dcxix.licèt in casu proposito.vbi & idem dicit consuluisse Nicolaum à nobilibus, & Hormanotiodetum.Sed & idem voluit D.Io.Igneus,multa in eam sententiam allegans, in rep. l.dudum,col.xvij.versic.quid autem si res fuerit,qui est in nu.24.cum multis seq.per iij.aut iiij.col, C.de contrah.emp.& Chasse.in hoc eod.tit.§.iij.in prin.

Alienatio prohibita inter cōsortes,an fieri poßit in consortem minimæ partis,uide nu.11.

17 ¶Et ad hanc quoque sententiam facit,quod responsum comperimus à Pet. Anch.& Floria.à S.Pet. inter consi.ipsius Anch.Illo scilicèt,consi.ccclxx.ante omnia videndum est, Flori.autem consi.quod illud continenter sequitur,cuius initium est,quòd dicta domina ; quòd si statutum præbeat facultatem consorti reuocandi rem communē alienatam,si res quępiam vendita fuerit vni ex consortibus ex minore parte,poterit alius consors ex maiore,parte reuocare alienationem ab illo cōsorte minoris,partis,per multa in illis consi.allegata.Et idem quoque voluit Fabia.in trac.emptionis & venditionis,in xx.quæst.iij.quæst.prin.paulò ante fi.per multa etiam illic allegata,quibus probatur,multis in rebus eos præferri,qui maiorem partem habent.Et priores illos ad hunc nostrum casum citat, & sequitur Boë.in consuet.Bitur.hoc tit.*de retraictz*,c.iij.in prin. Et id certè omnino contrarium est ei,quod suprà in contraria parte adduximus in nu.11.ex Bald.in d.l.j.C.de com.seruo.manu.Sed aduerte hîc, Lector,quia Floria.vbi suprà,illud quod ex eo diximus,negat procedere,si statutum simpliciter præfert consortem;quia tunc non est ratio præferendi eum,qui habet maiorem partem,alteri.Sed ad contrarium dicendum , scilicet præferendum consortem maioris partis,in ea specie, de qua consulebatur,motus est,sicuti & ipse Pet. Anch.ex aliis verbis statuti, vt inibi videre licet.Ideò non video,quomodo ex illis hæc pars fulciri queat.

18 ¶Sed in eam non obscurè inclinat glos.in c.constitutus,in verbo,consuetudinem, & ibi Panor.in v. notab.extra de in integ. restit. Nam cùm in eo text. fiat mentio huius consuetudinis simpliciter , vt scilicet intra annum & diem liceat proximioribus offerre emptoribus pretium.Ea glo.& Panormi. loquentes etiam de ea consuetudine , dicunt eam talem fuisse , vt si quis rem suam venderet extraneo,vel etiam alicui coniuncto remotiori , is qui proximior est alienanti , posit intra illud tempus offerre pretium. Vides enim quòd glos. & Panor. vltra illum text. qui eam consuetudinem simpliciter apposuerat, sine mentione qualitatis emptoris , adiiciunt illa verba , extraneo , vel coniuncto magis remoto,tanquam illam consuetudinem intelligant , vt locum habeat,non solùm si extraneo, sed etiam si coniuncto remotiori fuerit res vendita. Nisi tamen diceres, & illud quoque intellectum fuisse ex verbis illius consuetudinis in tex.appositis,cùm dicit,proximioribus:quasi id ius semper competeret ipsis proximioribus, qui scilicet sunt in propinquiori gradu, si remotioribus res fuerit vendita.Proximiores enim ij dicuntur,quos alius nemo antecedit,l.ij. §. hæreditas, & §. legitima , ff. de suis & legit. Nam & Bartolus,Baldus & alij in l. transactionem , C. de transact. faciunt discrimen , vtrùm statutum requirat consensum propinquorum siue consanguineorum simpliciter

pliciter in alienatione rerum minoris aut mulieris: quo casu satisfactum dicunt statuto, si adhibiti fuerint consanguinei remotiores: an verò requirat consensum proximorum, siue proximiorum, quod idem est, aut propinquiorum, & tunc sint adhibendi ij, qui cæteros gradu antecedunt. Igitur cùm consuetudo illius cap. constitutus, loquatur simpliciter de proximioribus, satis declarat proximiores ipsos admittendos ad redimendum retrahendúmque à minus propinquo, cui res vendita fuit oblato pretio, sicuti & ab extraneo. Cùm autem consuetudo simpliciter admittit consanguineum aut propinquum, vt facit nostra consuetudo suprà §. j. quæ vtitur his verbis, *le parent ou lignagier*, posset videri satis esse, si vendita fuerit consanguineo etiam remotioris gradus, vt cesset ratio ipsius.

Aliæ consuetudines de princ. quæstione.

19 ¶Tu tamen cogita, neque enim ausim discedere à tam clara Ioannis Fab. & aliorum in hac re sententia, quam etiam secutæ sunt aliæ huius regni consuetudines, scilicèt apud Burgundos hoc eod. titu. c. iij. vbi & Chasse. quod iam diximus, hanc partem secutus est. Cenomanos, c. ccccvj. Andegauos, cap. cccxcv. Aquitanos Burdigalenses, c. viij. quod est v. huius titu. & Sanctones Angeriacos cap. lj. Pro quibus vltra ea quæ diximus, & illud quoque dici potest, quòd res alienata in consanguineum remotiorem, non est in tam propinqua familia, tam coniuncta venditori, quàm si proximus quisque eandem retraxerit: tunc enim erit in intima, & (vt sic dixerim) penitissima familia, ita vt si posteà ab eodem vendantur alteri extraneo, præponentur qui erunt proximiores ipsius, & sic primi venditoris. Contrà verò postponētur, si res manet apud illum vlteriorem, qui extraneis vendat, vt qui erunt eiusdem gradu remotiores. Imò verò potest euenire, vt propinquiores ipsius primi venditoris non admittantur. Fac enim rem primùm venditam consanguineo, qui decimo gradu distat à venditore. (is enim est vltimus omnium, qui recipitur ad successionem & retractum, vt diximus suprà, §. j. glo. in verbo, *ou lignagier*, num. 23. sed & id intelligendum.) posteà verò à nepote istius emptoris, cui successit, venditam extraneo: certè filius primi illius venditoris non admittetur ad retractum huius rei, vt qui ab isto posteriore venditore distet vndecimo gradu. Et vt summatim id concludam, licèt res vendita consanguineo in remotiori gradu non exierit è familia siue genere venditoris, propior tamen est vt omnino exeat, nisi à proximiore retrahatur. Igitur iterum cogita, & vide omnino, quę dicam in seq. quæstione.

Si res uendita est uni ex proximioribus an cæteri eiusdem gradus poßint retrahere in totum uel pro rata. uide in glo. seq. nu. 1.

20 ¶NAM MAIVS ILLVD dubium est, si res vendita fuerit vni ex multis proximioribus, an cæteri eiusdem gradus admittentur ad retractum. Nam non admittendos adstruit text. in l. filiusfamiliâs, §. cùm pater, ff. de lega. j. vbi si pater, filio hærede instituto, ex quo tres habebat nepotes, fidei ipsius filij commisit, ne fundum alienaret: & vt in familia relinqueret: si extraneo reliquit, omnes admittuntur ad fideicommissum: sinautem vni eorum tantùm reliquit, cæteri non admittuntur. Verum est enim, in familia reliquisse, licet vni reliquisset. Prætereà nemo dixerit, si proximiori res vendita fuerit, alios consanguineos queri posse: quando & feudum in proximiorem, vel cæteris contradicentibus, alienari possit. cap. j. §. sed etiam, ibi, nisi tibi vel alij proximiori, tit. per quos fiat inuest. Is autem dicitur proximior, quem nemo pręcedit, etiamsi alij sint eodem gradu. l. qui duos, in princ. ff. de reb. dub. & §. proximus, Institu. de leg. agna. succes. Ideò Bald. in l. vltima. colum. vlt. C. de suis & legi. tenet, quòd vnus fratrum potest eligere ex suis fratribus, quem volet inuestiri de feudo, per cap. j. titu. de alien. feud. pater, & alia, quæ ibi allegat. Et ita nuncupatim in casu nostri retractus voluit Ferro. in consuet. Burdig. hoc titu. de retractu, §. iij. pag. 3. Et in eam rem est expressa consuetudo in comitatu Burgundiæ, §. vij. Et faciunt, quæ diximus in præcedenti quæstione, in priori parte. Nam si à remotiore qui emit, non possit proximior retrahere, multò minùs ab eo, qui æquali cum eo gradu est.

Consuetudo.

De eadem re.

21 ¶Verùm Bal. consil. xxxviij. dominus Thomas, lib. j. respondit in hac specie, quòd si vnus ex multis fratribus feudatariis partem suam alienauerit in alium vnum ex pluribus, poterunt cæteri pro sua quisque portione reuocare, per multa illic allegata, quæ tu videre poteris. Et idem voluit ipse Bald. consi. cccix. cùm essent plures, post princ. eod. lib. j. per c. j. in prin. tit. de succes. feud. & c. j. §. donare, titu. quali olim feud. ali. pote. & c. j. tit. de grad. succes. in feud. & idem quoque Bald. in d. cap. j. §. hoc quoque, col. vlt. versic. septima conclusio, tit. de succes. feud. quem in hoc postremo loco refert & sequitur Fel. in c. quæ in ecclesiarum, char. vlt. versi. septima declaratio, ibi, & adde quòd si simul multi, de constit. Et idem quoque voluit Io. Ligna. inter consi. Albe. Bru. consi. lxvij. casus talis est, nobilis vir: vbi & ad hoc multa allegat, & Card. Alex. in c. Titius, col. iiij. & seq. ti. si de feud. fue. contro. inter do. & agnat. Iac. à S. Geor. in tract. feudorum, in verbo, & cum pacto de non alienando, col. ix. versic. in ista materia, & iterum col. seq. versic. secunda conclusio. Caro. Rui. consi. viij. in proposito, col. iij. nu. 6. lib. j. Zazius in epitome feudorum, parte ix. char. 3. versi. item & secundò. Nec ij duo allegant Bal. in d. locis, sed tantùm in c. j. ti. de vasal. qui cont. consti. Lothar. vbi de hoc nihil dicit, sed tantùm loquitur de alienatione, quæ facta est in remotiorem, vt scilicet ea reuocari possit à proximiore, de quo latè diximus in præcedenti quæsti. Et nouissimè Albert. Bru. consil. xxxviij. visis concessionibus, col. j. vbi illud expressè dicit, non valere alienationem feudi in agnatum, pro proportionibus peruenturis ad alios agnatos æquè proximos, in præiudicium eorum. Et bene etiam facit, quod scribit Bald. in c. j. § sed res, versi. ego fui interrogatus, tit. per quos fiat inuest.

De eadem re.

22 ¶Cæterùm Sal. vir vtique Iuris ciuilis prudentia clariſsimus, duo ſuper hoc conſilia, & quidem contraria edidit. Primùm, quo tenebat, eos agnatos vaſalli, qui æquali ſunt gradu cum eo, in quem feudum alienatum eſt, poſſe ab eo pro ſua quenque portione reuocare. Alterum, quo prioris meminit, & ſe in illo erraſſe ingenuè fatetur, aſſerítque conſtantiſsimè, poſſe feudum vni ex proximioribus alienari: nec alios æquè propinquos conqueri, aut alienationem reuocare poſſe, per text. in c. generali, iuncta glo. in prin. ti. de alie. feud. pater. Et ita eum retulit Pet. Fer. in ti. forma libelli, quo agitur ad reuocationẽ feudi, in verbo, nec ſuperſtitibus ex eo liberis maſculis, col. viij. verſi. circa autem præmiſſa: vbi & hoc in vtrâque partem diſputat, nec tamen aliquid concludit. Pro ea autẽ ſententia, quæ admittit æquales gradu pro ſua quenque portione, eſt conſuetudo Cenomanorum, c. ccccvj. & Lodunenſium hoc ti. §. viij.

Conſuetudo.

An pater poſſit uni ex filijs feudum aut emphyteuſim relinquere.

Qui dicũt poſſe.

23 ¶Et huc ſpectat alia controuerſia, quæ etiam inter noſtros Doct. eſt, vtrùm pater poſsit feudum vel emphyteuſim vni ex filiis relinquere, ita vt cęteri reuocare non poſsint. Sunt enim, qui dicunt poſſe, videlicet Specula. nutans tamen, titu. de loca. §. nunc aliqua, verſi. lxxviij. Iac. Ardiz. in Summa, titu. quib. mod. feud. amit. char. 12. §. ad prędictũ, verſi. verùm licèt non poſsit. Bal. in Auth. ſi quas ruinas col. iiij. verſi. iuxta hoc quæro, C. de ſacro. eccle. & in cap. j. §. & quia vidimus, col. ij. verſi. ſed quæro de vno, poſt Iac. Bel. ibi, titu. qui feud. dar. poſſ. & conſi. ccccl j. nobilis Marchio, in fi. lib. j. modò (inquit) cæteris liberis relinquat legitimã, & conſi. cxcvij. quòd conſentiente, lib. iij. Imo. in l. ſi domus, §. vltimo. ad fi. ff. de leg. j. & in l. cùm ſeruus alios. l. idem Iulianus. §. ſi quis alicui, & in d. l. filiusfamiliâs, §. cùm pater, ff. eod. tit. & in c. potuit, ante fi. in pen. quæſt. verſi. pro cuius declaratione, extrà de loca. Pet. Anch. conſi. cxliij. pro domina Paula, in j. dubio. Paul. Caſt. conſil. clxxix. in cauſa quam magnificus, colum. iij. verſi. ſed in contrarium, lib. j. Ro. conſi. xxxv. viſa facti ſerie, in vltimo dubio. Barb. latè conſi. lxvj. afferam in medium, col. v. verſicu. & licèt iſta ſint, & multis ſeq. lib. iiij. & inter conſi. Alex. poſt conſi. lv. proſpectis his, col. pen. & vlt. lib. iiij. Ipſe Alex. ſubdubius tamen, conſi. xij. perſpectis, col. ij. verſi. fortificari, lib. v. & aſſeuerantius conſi. xxvij. videretur, col. j. eo. lib. v. Maria. conſi. xxv. dominus Franciſcus, col. iiij. verſi. verùm his & ſimilibus. Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, in eodem teſtamento relinquẽs, l. j. nu. 186. de teſta. Phil. Dec. & ipſe ſubdubius, conſi. cxciiij. viſo tenore. ante fin. Ludo. Gozad. conſi. xxv. in hac cauſa, col. pen. verſi. ſeptimò.

Quid contrà non poſſe.

24 ¶Sunt qui contrà negant, poſſe patrem vni filiorum relinquere, & in his Andre. Iſer. & Iaco. Bel. in capi. j. titu. an agna. & in cap. j. & ibi Bald. ſibi contrarius. titu. de alie. feud. & idem And. in capi. j. in princip. & ibi Bald. colum. ij. verſic. pone ego recepi, & Aluar. col. j. titu. de ſucceſ. feud. Oldra. conſi. cxxxvij. perlectis in primo dubio, Bart. in l. iuriſiurandi, §. ſi liberi, col. ij. verſi. ſecundum dubium, ff. de oper. libe. & conſi. lv. dominus Amatus, quod conſi. repetitur, conſi. lx. quæſtio: niſi quòd in huius prin. aliquid priori additur. Federi. Senen. conſil. ccxxviij. factum tale eſt, duo fratres, in fin. Bald. in vtraque lectu. & Ang. poſt Iaco. But. quem ita dicunt conſuluiſſe, in l. item videndum, §. nunc videamus, ff. de peti. hære. idem Bald. & Sal. in l. ſi adulta, C. de hęred. acti. ipſe Bald. in l. j. in ix. quæſt. ff. de re. diui. & in c. imperialem, col. iiij. verſic. quæro vtrùm pater, & ibi Marti. Laud. paulò ante fi. & Io. Ray. in §. habito, col. xiij. in paruis, verſic. nec etiam poteſt, tit. de prohib. feud. aliena. per Fede. Ang. conſi. cxcix. Sal. in l. vltima. col. iij. verſi. quæro an res emphyteutica, C. de iure emphy. Pet. Anch. ſibi contrarius, conſi. cccxix. themate præſuppoſito, in ij. dubio. & Ro. ſibi item contrarius, in l. j. in xij. quæſt. C. quando non peten. part. Rapha. Co. conſil. clxvj. viſa copia, col. ij. verſi. tertia conſyderatio. Iac. Aluar. in c. j. §. & quia vidimus, ti. qui feud. dar. poſſ. Io. Ana. conſ. xxxvij. viſo pũcto, in ij. dubio. Pet. Ferra. ti. forma libel. quo agit. ad rem feud. in verbo, nec ſuperſtitibus, col. iiij. verſ. ex quo infertur. Alex. conſi. viij. viſis ſubtiliſsimis, col. iiij. verſi. quinimo fortius, lib. iij. Corne. latè conſ. cxcix. in præſenti conſultatione, col. xix. verſi. his tamen non obſtantibus li. ij. Barb. ſibi etiam contrarius, latè in rub. extrà de feud. col. pen. verſi. vtrùm autem pater: vbi dicit ita ſe cõſuluiſſe, vti conſuluit, conſi. lxvj. afferam, col. ij. lib. iiij. Fran. Cur. Senior conſil. xxv. tria, in ij. dubio. Iaſ. qui hanc dicit eſſe communem opi. conſi. ccxiij. in præmiſſa, col. iiij. verſi. ad prædicta, lib. ij. Phil. Dec. ſecum item pugnans conſi. ccxxxix. primò non videtur, col. iij. verſ. vltimò non obſtat, & conſ. ccclxxxix. viſa longa ſerie, col. j. Caro. Rui. conſi. viij. in propoſito, col. ij. nu. 7. lib. j. & conſi. xxv. dubitabilis, col. v. nu. 13. eo. lib. j. vbi & hanc dicit eſſe communem opi. & conſi. ccxiij. in quæſtione, col. iij. nu. 4. eo. lib. j. Io. Oldendorpius Actionum iuris claſſe iiij. in actione emphyteutica, c. vij. in fi.

Qui diſtingũt.

25 ¶Sunt autem, qui in hoc faciunt diſcrimen inter feudum & emphyteuſim: vt ſcilicet in feudo non poſsit, in emphyteuſi poſsit, ex iis quæ ſcribuntur à Bald. in d. cap. j. colum. iiij. verſic. quærit hîc glo. titu. an agna. vel filius. & hanc opin. dicit communiorem Alexand. in d. l. idem Iulianus, §. ſi quis alicui, ff. de leg. j. de quo etiam plenè per Barb. conſi. lxxxix. illud, colum. vltima. lib. iij. Sunt & qui diſtiguũt inter feudum antiquum, & nouum, vt illud vni non poſsit pater relinquere, hoc poſsit: vt per Andre. Iſer. in cap. j. per illum tex. à contrario ſenſu, titu. de aliena. feud. pater. & Bald. in l. qui ſe patris, col. vj. verſic. item quæritur ſi vaſallus, C. vnde libe. & per Alexand. qui id tamen non admittit, conſil. cvj. viſo themate inſtrumenti, colum. vlt. lib. iiij. & conſil. ſeq. in cauſa Nico. in princ. & Caro. Rui. conſil. xlv. habita, colum. viij. nume. 17. lib. j. & dicam infrà eod. titu. §. xxxij. nume. 2. Sed & in feudo nouo à nonnullis diſtinguitur, an id gratis fuerit conceſſum, an non gratis: vt primo caſu non

poſsit

posſit pater vni ex filiis donare,in ſecundo poſsit:vt per Bald.in l.j.ad fi.C.per quas perio.nobis acquir.vbi etiam diſtinguit,vtrùm filij ſint in poteſtate patris,an non.& Corn.conſil.xxxvij.circa primum,colum.iiij.in litera l,lib.iij.& Bened.Cap.inter conſi.illius conſi.lj.videtur primò,col.ij.eod.lib.iij.& Lud.Goza.conſi.lxxv.primò,col.ij.num.14.Et vide etiam Maria.Soci.d.conſi.xxv.dominus Franciſcus,col.iiij.verſic.vnde ſupereſt.Nec deſunt,qui indiſtinctè dicant,id poſſe patrem, modò aliis legitimam relinquat,vt per ipſum Bald.conſi.cclvj.ſi vaſallus,in iij.dubio,lib.v.Sunt præ tereà,qui hanc rem ita diſcriminant,vt inter viuos poſsit,in teſtamento non poſsit:vt per Ludo.Bolo.in addi.Ioan.Ana.d.conſil.xxxvij. in princip .eius addi. Sed & ſunt qui referre dicunt , vtrúmne feudum ſit hæreditarium,an non:vt primo caſu poſsit,ſecundo minimè:vt per Alexan.conſi.xxviij. in cauſa & lite vertente ſuper feudo,colum.vlti.verſicu.confirmari poſſunt,lib.v.& Card. Alexan. in d.cap.j.colum.vj.verſicu.quæro poſt Bald.titu.de prohib.feud.alie.per Fed. vbi id latè diſputat. Sunt denique,qui aliter atque aliter diſtinguunt,aut limitant , vt plenè videre poteris apud Corne. conſil.cclxxxij.viſo dicto puncto,colum.vj.verſicu.tertiò videtur,cum multis ſequen.& pleniſsimè Iaſ.in l.ij.in xxij.eadémque vlt.quæſt.C.de iure emphy.& Fran.Cur.Iuniorem in tracta.feudorum in iiij.parte princi.char.totius operis 47.verſic. ex prædicta regula. quos item omnes videre poteris,& ex iis depromere,quæ ad caſum noſtri retractus in hac quæſtione,quam tractamus,pertinent, ſatis enim mihi viſum eſt,Docto.nominatim ex locis deſignaſſe,eorúmque opin. ſtrictim indicaſſe. Tu tamen ſuper ea noſtra quæſti.vide etiam, quæ dicam infrà eod. titu. §. xxvj.in verbo , *non eſtant du lignage.*

IL Y SERA RECEV PRO RATA, GLO. VII.

1 SIMILE EST QVOD à quibuſdam dicitur voluiſſe Bald.in cap.j.tit.de vaſal. qui cont.conſti. Lothar.quòd ſi ſint plures agnati eiuſdem gradus,& fiat alienatio feudi antiqui in vnum eorum , cæteri æqualis gradus poterunt reuocare eam alienationem,pro rata eorum portione.Et ita eum refert,& ſequitur Iacob.à S.Georgio in tracta.feudo.in verbo,& cum pacto de non ali.colum.x. verſicu.item & ſecundò.Quamuis Bald.vbi ſuprà,id non dicat,ſed loquitur de alienatione,quæ facta eſt in remotiorem,vt diximus in glo.præcedenti non ſemel.Verùm ipſe Bal.& alij,à Iac.à S.Geor.& Zazio minimè citati,illud ipſum voluerũt in aliis locis à nobis deſignatis,in d.gloſ.præcedenti,nu.21.verùm. Cæterùm pro hac conſuetudine,& contra eam quoque diuerſis reſpectibus facit tex.in l.ſi finita,§.ſi plures,ff.de dam. infec.quo in loco illinc occaſione ſumpta,Dy.& Bar.tractant,an & quando ordo tẽporis ſpectetur,vt inducat prælationem in Iure : vti etiam faciunt in l.priuilegia,ff.de priuilegi.credi.& in l.cùm vnus,ff.de bono.auto.iudi. poſsi. & ipſe Dy. in l.qui prior,de regu.iuris,lib.vj.Vnum autem eſt,quod videtur ſuadere,hoc caſu hunc proximum,qui primus retraxit,cæteros eiuſdem gradus debere anteire:quia ex duobus æquale ius habentibus,potior eſt conditio occupantis,aut alio modo præuenientis,vt tradit Roma.conſilio xlvij.viſis , poſt princip.per multa iura,quæ nihil mihi facere videntur.Sed ſunt alia multa,probantia in his locum eſſe præuentioni,ſiue præoccupationi:vt cap.ſi duo,de procurato.libr.vj.& aliis vulgaribus.

Vide in gl. præcedenti nu.26. & ſeq.

2 ¶SED ET VIDETVR , quòd emptor , qui eſt in pari gradu , non poſsit retinere pro rata,ſed quòd omnino debeat cedere alteri conſanguineo , etiam remotiori. Nam ex quo ipſe emit , confuſum eſſe videtur illud ius,quod ex ſtatuto competit,quantùm ad eum pertinet.arg.l.Stichum,§.aditio,ff. ſol.matrim.& l.ſi debitori meo,C.de pactis,cum ſi.Tamen Matthæ. Afflict.in tracta.Protomixeos,in §.j.colum.xiiij.verſicu.iuxta hoc quæro Titius,dicit,quòd in hoc caſu,de quo loquimur, licet actio quæ competebat huic conſanguineo emptori ad retrahendum ratione proximitatis , ſit confuſa,non tamen exceptio quæ competit ad retinendum,per notata in l.debitor , ff.ad Trebel.& in l.j.§.penultimo.ff.de capi.dimi.Et ita dicit concludere Sebaſt. Neapodanum,in conſti.incip.ſi in vno,in glo.vlt.ad fi.Et facit,quod ſcripſi ſuprà in hoc ti.§.j.glo.vij.in verbo , *ou autres choſes cenſees pour immeubles*,nume.69.& quod in ſimili,& ſeq.Sed & hîc vide,quæ dicemus infrà eod.§.glo.x.in verbo,*tous y doibuent eſtre receuz pro rata.*Tantùm autem abeſt,vt de hac re ſit dubitandum,vt etiam ſint,qui dicant hunc conſanguineũ emptorem,cæteros conſanguineos repellere,etiam proximiores, nedum æquales,vt latè diſputauimus in glo.præcedẽti.Sed aduerte interim,quòd noſtra conſuetudo hîc non loquitur in cõſanguineo emptore,ſed redemptore.Ideò quod hîc diximus,non omnino huic loco conuenit,ſed tamen dicendum fuit.

Vtrùm emptor,qui eſt in pari gradu,poſſit retinere pro rata portione.

3 ¶AT IN CASV NOSTRÆ conſuetudinis illud non intempeſtiuè quęri poteſt.Quid,ſi iſte vnus ex proximioribus,qui primo loco retraxerat,alteri eiuſdem gradus venienti ad retractum,petentíque ſe admitti pro rata,vult offértq; totum cedere reſtituto pretio:negátque ſe illum aliter admiſſurũ,niſi totum retrahat,quia nec ipſe,niſi totum quoque emiſſet:nec vult manere in cõmunione eius rei.Igitur vel totum(inquit)retrahe,vel totum dimitte.Ille autem contrà petit ad ſuam tantùm ratam portionem admitti ex hac noſtra cõſuetudine,in his verbis,quæ nunc cõmentamur.Et ſanè in fauorẽ huius,qui primùm retraxit , ſtatutũ eſt,vt poſsit,alio eiuſdẽ gradus veniẽte,ſuã quoq; ratam

Quid ſi emptor conſanguineus vult in totum admittere cõſanguineum petentẽ ſe admitti pro rata.

poſt

portionem retinere,ob id quòd ipſe ſit conſanguineus in eodem gradu,quódque primus ipſe retraxit.Quòd ſi contrà potius eligat totum cedere,quàm partem tantùm retinere, non video, cur alter idipſum recuſare poſsit,tum ne quod in fauorem iſtius introductum eſt, in ipſius odium & læſionem retorqueatur,l.quod fauore,C.de legib.cum ſi.tum quoque arg.atque exemplo eius,quod ſcribitur in l.tutor,§.j.ff.de minor.vbi ſi curator adoleſcentium prædia eis & ſibi communia vendidit, eatenus tantùm venditio reſcindenda eſt,quatenus adoleſcentium pro parte fundus communis fuit: niſi emptor à toto contractu velit diſcedi, quòd partem empturus non eſſet. & quæ etiam in ſimili ſcribuntur in l.ſi quis aliam,& quòd ibi tradunt Barto.Angel.& Paul. Caſt.ff. de ſolut.cum multis concord.& ſimi. à me cumulatè traditis infrà §.xxiij.glo.j.num.1.& aliis multis ſequen.quæ ibi videre poteris.

Conſuetudines de hac re.

4 ¶De quo & tu vide, quod in ſimili ſtatuitur,conſuetudinum Turonenſium hoc eodem titu.ca.xxij. & Cenomanenſium,cap.ccclxxviij.Andegauenſium,c.ccclxviij. Aruernenſium titu.*des emphyteoſes & louages*, cap.x.iunctis duobus præcedentibus. Et iterum titu.*de retraict*, cap.xxix. iunctis etiam duobus precedentibus,Borbonienſium cap.ccccxlviij.& ſequen.vt non contemnendum id videatur, de quo tot gentes & populi conſenſerunt.Quibus etiam concinit, quod ſcribit Maſuer. hoc titu.de retractu,§.vna vel pluribus.& Fran.Ripa,in l.quò minus,colum.vlti.verſic.ſed pone quòd volens, ff.de flumi.quòd ſi ex duobus dominis alter vult laudare,atque ſic laudimia recipere pro ſua portione,alter verò vult partem ſuam,reſtituto eius partis pretio,retinere: id quidem poteſt, ex ſententia Alberi.in l.per fundum,ff.de ſerui.ruſti.prædi.per l.hæredes,§.ſi meritò,ff. fa.erciſc. Tamen ſi emptor ei totum offerat,reſtituto integro pretio, is debet & cogitur totum retinere, vti etiam voluerunt Guil.Cu.& Alberic.in l.ſi duo patroni,in princip.ff.de iureiurand.Et quod poſt eundem Guil. Cu.ſcribit Angel.in l.item cum teſtamento,quam legit cum §.non ſolùm, l.ſi noxali, ff.de peculi. quòd ſi inconſulto domino emphyteuta vendiderit emphyteuſim,poterit vnus ex pluribus hæredibus domini pro parte ſua reuocare,& cęteri non reuocare.Tamen emptor poterit dicere,aut totum reuocetis,aut nihil.Quódque tradit Alberic.in l.patri, §.j.ad ſi.ff.de minor. Sed interim tamen vide,quæ dicam infrà eodem titu.d.§.xxiij.in gloſſ.vltima,nume.4.cæterum.iterúmque nume.6.ex iſtis denique,& duobus ſequen. Vide etiam, quæ in ſimi.tractat gloſ.in l.ij.in princip.C.de liber.& eor.libe.Bald.in l.j.in xxxvj.quæſt.ff.de rer.diui.Mart.Laud.in cap.vlti.colum.ij.verſic.quæro vaſallus,& ibi Cardi.Alexand.col.ij.verſi.pro complemento,tit.quib.mod.feud.amit.l.j.vbi ſequitur Angel.vbi ſuprà.

Si ex duobus dominis alter vult laudimia capere, alter rem redimere.

Quid ſi emptor totum offerat.

PRO RATA, GLO. VIII.

Pro rata quid ſignificet.

1 QVID HOC PRO RATA, ſignificet,& quibus modis ſumatur, videbis per glo.in l.j.in princip.& ibi omnino per Philip.Deci.etiam in princip.C.vnde libe.& in l.vltima.in verbo,pro rata,& ibi Bald.C.de dot.promiſ.& Inno. in c.conſtitutus,extrà de religio.domi.& Bald.in Authen.defuncto,colum.vlt. verſic.ſed opp.quòd pater,& iterum verſic.modò quæro, C.ad Senatuſconſul. Tertul.& in l.j.§.quòd ſi nemo,colum.j.verſi.ſuper prima quæſtione, ff.quod cuiuſque vniuerſi.& in l.vltima.colum.j.verſicu.ſcias ergo,C.de impub.& ali. ſubſtitu.& Pet.Vbal.in tracta.collectarum, quæſti.xlij.Sæpius autem reperies,hoc,pro rata,ſignificare,non æqualiter,ſiue pro virili,ſed pro portione,vt in l.in iis,§.Imperator,ff.de ſol.vbi,ęqualiter,&, pro rata,vt diuerſa ponuntur,cùm dicitur,æqualiter ad vtranque cauſam proficit,quod ſolutum eſt,non pro rata.& in Authent.ſi quando,C. de conſti.pec.& in cap.Raynaldus,verſic.demum, extrà de teſta.& ita eos text.expendit Alexand.conſi.lxxij.viſo proceſſu,colum.iij.verſi.ſed aduertendum,lib.v.

De eodem.

2 ¶Illud autem ſciendum,id nonnunquam,pro rata,ſimpliciter,& ſine alia adiectione dici,vt in dicto §.Imperator,& rurſus in eadem l.§.apud Marcellum,ibi,vtrùm pro rata.atque etiam in l.Plautius, in princip.ff.de conditio.& demonſtra.& in l.& ſi pauciores,& l.ſorori,ff.ſi pars hæredita.peta.& in l.ſi pro rata,ff.de religio.& ſumpt.fune.& in l.procuratoris,§.vltimo.& in l.illud,in princip.ff. de tribut.actio.& in l.hinc quæritur,verſicu.ſinautem,ff.de pecul.& in l.inſulam,ff.qui potio.in pigno.habean.& in l.interdum,§.j.ff.de hæredi.inſtitu.& in l.ſi verò,ff.de milit.teſta.& in l.ſi libertus,§.j.ff.de iure patrona.& in l.iij.ff.de alimen.& cibar.lega.& in l.ſi pro patre,§.idem quoque,ff. de in rem verſo.& in l.apud eos, C.de debit.ciuit.lib.xj.& in dicto c.Raynaldus.Sicuti & apud Liuium lib.ab vrbe condita xlv.Pediti in ſingulos dati centeni,duplex Centurioni,triplex equiti:tantùm pediti daturũ fuiſſe credunt,& pro rata aliis. & Capitolinum in Antonino Philoſopho,Vicena milia nummûm ſingulis ob participatum imperium militibus promiſerunt, & cæteris pro rata. Quanquàm illud,pro rata, ſignificare ibi videtur pro certa aliqua portione.In quibus *locis rata eſt* ſubſtantiuum.Ab aliis tanquam adiectiuum ponitur. Tullius in Tuſcul. Omnia iſta,perinde vt cuique data ſunt,pro rata parte,à vita,longa aut breuia dicuntur.Cæſar lib.primo,belli Gallici: Quadraginta iugera in ſingulos proponit, & pro rata parte Centurionibus, euocatíſque. Et Vitruuius lib.iiij.c.item iiij.Sinautem nona aut decima pro rata parte fiat.Pro rata quoque portione,ſcribitur

Pro rata parte.

Pro rata portione.

in

in d.l.j.C.vnde liberi,& in d.l.vlt.de dotis promiſ.& in l.adhuc,in prin.ff.de vſufruct.& in l.vlti.C. de repud.& in d.Authen.ſi quãdo.& in l.ſi ſeruus,§.j.ff.ſi quis cautio.& in l.omnes,C.de coll.fund. patri.lib.xj.& apud Tullium in Somnio Scipionis:Hic eſt ille,qui interuallis cõiunctus imparibus, ſed tamen pro rata portione diſtinctis,impulſu & motu ipſorum orbium efficitur.

3 ¶Et Pro rata regionis,in l.ex mille,§.quæſitum,ff.de euict. Pro rata patrimonij,& Pro rata pecuniæ,in l.Titius,ff.ad Senatuſcon.Trebel.& in l.ſed & ſi lege,§.quod autem,ff.de petit.hære.Et pro rata ponderis,in l.iij.§.vltimo,ff.de rei vendic.Et pro rata temporis,in l.ſi quis domum,§.j.ff.loca.& in l.ſi vno,§.vbicunque,eodem titu.& in l.cùm in fundo,§.quòd ſi vxor,ff.de iure dot.Quod alibi,pro portione temporis,dicitur,in l.quòd ſi domus,ad fin.iterúmque in l.qui inſulam,§.j.ff.loca. Et Pro rata debiti,in l.procuratoris,§.in tributum,& §.vlt.ff.de tribut.actio.Et Pro rata ſuæ quantitatis,in l.in imponenda,C.ad leg.Falci.Interdũ ſimpliciter,Pro portione,dicimus,quod & ſimpliciter,Pro rata,dicitur:vt in l.Celſus,ff.de relig.& ſum.fune.Nam & in d.l.ſic pro rata,quæ paulò pòſt ſequitur,pro eodem ponit,pro rata.Sed & pro portione dicitur,in l.ij.in princip.& iterum §.cùm in eadem,ff.ad leg.Rhodi.de iactu.& in l.ſed ſi communis,ff.de contrahen.emp.& apud Catonem in re ruſtica,Pro portione omnia ea facito.& Varronem in libro eiuſdem titu.Vt & lac pingue habeant,& multùm pro portione.Et Pro portione rerum, apud Tullium in libro de Oratore: Sed oportet,vt ædibus ac templis veſtibula & aditus,ſic cauſis principia pro portione rerum proponere.

Pro rata regionis. Pro rata pecuniæ. Pro rata ponderis. Pro rata temporis. Pro portione temporis. Pro rata debiti. Pro rata quãtitatis. Pro portione.

OV CEVLX, QVI LES REPRESENTENT,
GLOSSA IX.

1 NISI ID CONSVETVDO noſtra expreſsiſſet,fortè non fuiſſet locus repræſentationi etiam inter eas perſonas,in quibus de Iure communi locum habet repræſentatio:quia noſtra conſuetudo in prin.huius §.nuncupatim præfert proximiorem cæteris,cùm dicit, ***le plus prochain lignagier du uendeur,*** &c.Et cùm fit mentio proximi,ſiue proximioris,non compræhenditur, qui ſequenti gradu eſt,licèt is ſit,qui priorem repræſentare ſoleat,l.iubemus,in prin. iuncto §.vlt.& ibi Doct.C.ad Treb.& l.ſi libertus prætерito,§.ſi libertus,ff.de bo.li.& voluit Soci.cõſi.cclij.viſis inſtrumentis,col.ij.verſi.ad idẽ adducitur,& latius diximus in noſtro tractatu Primogenituræ,in quæſtione,vter in eo iure primogenituræ præferatur,nepóſne ex filio primogenito ante patrẽ mortuo,an ſecundò genitus filius,in xxiij.ratione pro patruo cõtra nepotẽ.

Repræſentatio an habeat locum in retractu.

2 ¶Hincque fit,quòd cùm,vbi relictum eſt aliquid familiæ,vocetur primo loco proximus quiſque,l.peto,§.vlt.ff.de leg.ij.& l.cùm ita,§.in fideicommiſſo,eo.tit.& plenè diximus ſuprà in eo.§.in gloſ. iiij.in verbo,***doibt recepuoir le premier lignagier,*** verſi.ij.Certè ob id non admittũtur filij fratrum cum patruis:quia vbi conſideratur prioritas gradus,frater excludit filium fratris,l.iij.§.ſi duo,ff. de legi. tut.In qua ſententia fuere Bal.qui id dicit not.Raphaël Co.Flori.à S.Pet.Iaco.Pute.& Ang.Peruſ. in d.§.in fideicommiſſo,cum aliis multis concor.quorum tibi ingentem cumulum fecimus in dicto noſtro tractatu Primigeniorum,in illa ipſa concertatione nepotis & patrui,in xxxiij.ratione patrui:vbi etiam videbis,an id verum ſit.nam multi etiam contrarium tenuerunt,non contemnendis ſubnixi rationibus,vt ibi quoque videbis.

3 ¶Eſt & aliud,quod potuiſſet videri impedire in hoc caſu repræſentationem,quia retractus nõ competit de Iure communi,ſed ex ſtatuto aut conſuetudine:edictum autem ſtatuti non ſic aperitur nepoti,vt edictum Prætoris:quod etiam ei apertum non fuiſſet,niſi id Prætor expreſsiſſet,l.ſi poſt mortem,§.vlti.ff.de bo.poſ.cont.tabu.Ita enim voluit Bald.conſi.xxx.præſuppoſito ſtatuto,col.ij. verſi.ſecundò quæritur,lib.j.vbi ex hoc conſuluit,filium fratris non admitti cum patruo per repræſentationem patris ad ſuccedendum ex ſtatuto,tanquam ſcilicet repræſentatio locum non habeat in his,quæ ex ſtatuto deferuntur.Et ita illum refert D.Benedic.in repet.c.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelaſiam,nume.64.& rurſum nu.625.de teſta.vbi tamen corruptè eum allegat,nec ei tamen aſſentitur.Sed de hoc nos multa dicemus in tractatu Primigeniorum,in ea quæſtione vter in iure primogenituræ præferatur nepos ex filio primogenito,an filius ſecundò genitus.

Repræſentatio an habeat locum in ſtatutis.

4 ¶Illam tamen ſententiam Bal.confirmat,quòd id ius repræſentationis competit ex Iure quodam ſpeciali,non autem communi,vt probat tex.qui id appellat priuilegium,in §.ſi autem defuncti.in Authen.de hære.ab inteſt.quem ad hoc ſingu.dicit ipſe Benedic.in d.repetitio.in eodem verbo,nu. 616.Igitur cùm & retractus ſit etiam ex Iure ſpeciali,non poteſt in eo habere locum repræſentatio, quæ & ipſa eſt Iuris ſpecialis,ne duo ſpecialia in re eadem concurrant,contra not.in l.j.C.de dotis promiſ.cum ſimi.Quin etſi repræſentatio eſſet beneficium Iuris communis,id tamen non haberet locum in iis quæ deferuntur Iure ſpeciali,per tex.notab.in l.mulieri & Titio,ff.de condi.& demon. quem & ipſum dicit ſing.idem Bened.in d.repe.in verbo,mortuo itaque teſtatore,le ij. nume.119. Et huc ſpectat ea controuerſia,an ius ſtatutarium vel conſuetudinarium ſit tranſmiſsibile:de quo per Sal.in l.j.C.ad leg.Iuli.de adult.& Ro.in l.ventre,ff.de acquir.poſſeſ.& ipſum Bened.loco ſuprà allegato,num.118.& multis ſeq.vbi & alios citat.

Repræſentatio iuris ſpecialis eſt.

Sed an hæc repræsentatio habeat locum, ut quis eũ repræsentet, quo uiuo non erat cõceptus.

5 ¶Sed id vnum tamen hoc in loco notandum eſt, quòd à paucis animaduerſum admodum miramur, tum demum repræſentationem habere locum, ſi is qui vult alium proximiorem repræſentare, viuo eo conceptus erat: aliâs enim ex perſona illius, quo ſcilicèt viuo nondum conceptus erat, in eius locum venire non poteſt, vt pulchrè & ſcienter reſponderunt Franc. Rampo. & Pet. Anch. inter conſi. ipſius Anch. conſi. ccclxv. in themate propoſito, col. j. per l. Titius, ff. de ſuis & legit. & l. j. §. quis proximior, ff. vnde cogna. & glo. in §. hi autem, in princ. Inſtit. de legiti. agna. ſucceſ. Ad quod etiam faciunt alia multa, quæ nos abundantiſsimè collegimus ſuprà eodem titu. §. j. in glo. ix. quæ eſt in verbo, *ou lignagier*, nume. 80. & hæc quidem, & multis ſequen. vbi & hoc traſeunter attigimus. & quod dicemus num. ſequen. in fi. & in loco inibi citato.

De eadem re.

6 ¶Verùm ego id vix reciperem in hoc caſu noſtræ conſuetudinis, quæ hîc in verbis ſequentibus dicit repræſentationem habere locum in retractu, vt in ſucceſsione. Alibi autem, videlicet titu. *de ſucceſsions*, qui eſt omnium xvij. §. j. qui eſt ccxij. omnium §. totius huius voluminis conſuetudinum noſtrarum, ſcribitur, repræſentationem habere locum in infinitum, eatenus quidem, quatenus gradus conſanguinitatis computari & probari poteſt. Quibus verbis ſatis oſtenditur, non eſſe neceſſe, vt quis ſit conceptus eo viuo, quem vult repræſentare: neque enim id fieri poſſet in infinitum, vt dicit ob eadem verba in ſimili caſu Bald. in c. j. tit. an agna. vel fili. & conſic. ccxv. proponitur, col. ij. lib. ij. & diximus ſuprà eod. tit. §. j. in dicto verbo, *ou lignagier*, numero 88. & id quidem. Vt interim illud omittam, quòd licèt ij qui poſt mortem concepti ſunt, non admittantur ad ſucceſsionem, ex propria eorum perſona, tamen admittuntur ex perſona parentum, ſcilicet iure tranſmiſsionis, ac veluti repræſentationis, ex ſententia Cy. Bar. Bal. Sal. Pau. Ca. Corn. & aliorum in l. j. C. de his qui ante apert. tabu. & aliorum multorum, quos collegi ſuprà in eadem glo. in verbo, *ou lignagier*, numero 91. denique licèt.

TOVS Y DOIBVENT ESTRE RECEVZ PRO rata, GLOSSA X.

Si plures conſanguinei eiuſdem gradus ueniunt, quid agendum.

Quid, ſi unus eſt utrique coniunctus, alter ex altero latere tantùm.

1 IOAN. FAB. in §. ſi plures, Inſti. de legit. agnato. ſucceſ. loquens nuncupatim de caſu noſtræ conſuetudinis, Si ſunt plures (inquit) eiuſdem gradus, qui veniant ad retractum, dicunt aliqui, quòd ſi ſit eadem ratio omnium, vt quia æquè admittuntur ad ſucceſsionem, admittuntur etiam omnes ad retractum. Et ex hoc dicunt, quòd frater vtrinque coniunctus excludit omnes, qui ex vno tantùm latere ſunt. Idémque eo in loco voluit Barto. ſi is eſt, in ea lect. Inſtit. quæ nomine eius circunfertur, quod minimè credo: & ante vtrunque Pet. à Bel. Perti. nuncupatim etiam loquens de retractu, in Authen. itaque, in fin. C. commu. de ſucceſ. Subdit autem Fab. quòd ſi nulli ſint vtrinque coniuncti, tunc agnati in quæſitis ex parte patris, cognati matris admittuntur, l. de emancipatis, C. de legit. hæredi. Vltra fratres, & fratrum filios veniunt proximiores æqualiter, nulla ratione habita, vnde bona venerint. Authen. poſt fratres, C. eodem, & d. Authenti. itaque. Sed & ſubdit, quòd quicquid ſit de Iure, certum eſt de conſuetudine, eos qui æquales ſunt, vt fratres conſanguinei, vel ex iis deſcendentes, æqualiter admitti. Si non ſint conſanguinei, eos qui attinent ex parte eius, à quo bona proceſſerũt, admitti, non alios. Sed ſuper hoc vide, quæ dicam infrà §. xiiij. glo. ij. nume. 10. illud autem. & ſeq.

Si unus ex pluribus eiuſdem gradus præuenerit, an cæteros excludat.

Ius redimendi indiuiduum.

Et an cuilibet inſolidum competat.

2 ¶Baldus autem in tracta. Protomixeos, colum. iij. verſiculo ſed quid ſi ſunt æqualiter, dicit hoc caſu, cùm ſcilicet plures eiuſdem gradus volunt admitti ad retractum, ambo debent cõſequi: aut præfertur, qui prior prouocauit: aut ſi ſimul prouocauerint, locus eſt gratificationi: per multa, quæ illic allegat. quibus addere poteris & alia multa, quæ nos congeſsimus in tractatu Primogenituræ in xv. quæſtion. in ij. opinio. At illud primum caput, de eo qui prouocauit, voluit quoque & in hoc caſu Paulus Caſtren. qui Bald. non meminit, conſilio ccxxj. in hoc paſſu duo ſunt, columri. ij. lib. j. motus, quia id ius reuendendi alteri, eſt indiuiduum, vtpote quod continet rem tradi, quod & ipſum indiuiduum eſt, l. ſtipulationes non diuiduntur, ff. de verborum obligationi. & nota. Barto. in l. cùm vſufructus, ff. de vſufruct. Ideò cuilibet in ſolidum competit, l. ij. ff. de verborum obligationi. Ex quo fit (inquit) vt locus ſit præoccupationi, l. ſi pluribus, in fine, ff. de legatis primo, & l. ij. ff. de duobus reis, & l. ſi rem, §. ſi duo, ff. de donationibus. & l. ſi Titius, ff. de verborum obligationi. Et idem quoque voluit Alexand. qui ſolùm Pau. memorat, conſilio xxvij. viſo themate, in iij. dubio, libr. vj. vbi dicit præoccupatum cenſeri per litem conteſtatam. & Ioan. Igne. qui nullum horum allegat, in repetit. l. dudum, colum. xxviij. verſiculo adde tamen vnum, C. de contrahenda emptione, per alia multa iura, quæ præoccupantem præferunt, cæteris paribus. ibíque etiam declarat, quis præoccupaſſe dicitur, poſt Bartol. Bald. & recentiores in d. l. ſi pluribus, de legatis primo. De quo etiam per gloſ. Bart. Bald. & alios in l. pluribus, ff. de procurat. glo. j. & Doct. in c. capitulum, extrà de reſcript. Ioan. An. in c. ſi duo, de procurato. libr. vj. in Nouel. Bald. in l. ſi quis à multis, in ij. lectu. ff. de noxa. actio. Paul. Caſtren. & Alexand. loquentes in ſpecie huius caſus, quibus locis ſuprà allegauimus. & eundem Alexan. in l. inter eos, quam l. legit ſub l. ſunt qui, colum. j. ff. de re iudica. & in d. l. ſi Titius, in j. not. ff. de verborum obligatione.

Præoccupare quando quis dicatur.

¶Hæc

3 ¶Hæc autem nostra consuetudo apertè declarat,omnes eiusdem gradus admitti pro rata,nulla præoccupationis ratione habita.Quod & idem de Iure communi procedere censet Sebasti. Neapodanus in constit.de iure congrui,in fin.& in constit.si ex vno,in verbo,vnius.& Benedic.in repet.c. Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam,numero 608.de testa.& Matthæ.Afflict.in tracta.Proto.§.j.col.antepen.quæ est xxj.totius tractatus,versi.vltimò not.Quibus accedo,hac ratione motus,licèt ipsi non dicant,quòd cùm aliquid competit pluribus nomine collectiuo cognationis vel familiæ,tunc proximiores existentes in eodem gradu simul concurrunt,l.cùm ita,§.in fideicommisso,& iterum l.pero,§.fratre,ff.de leg.ij.Bart.in l.si cognatis,col.vlt.versicu.quæro quo ordine,ff.de reb.dub.cum multis concord.adductis à Ias.consi.ccxv.ex Valentia,col.ij.versi.sed præmissis,lib.ij. & à me suprà,eodem §.glo.iiij.nu.2.nam propè omnes ibi à me citati ad aliud quippiam,id quoque voluerunt.Nec etiam æquum videtur,vt alterius festinatione alterius ius ledatur,l.cùm solus,ff.de acquirend.hæredit. *Iterū de principali quæstione.*

4 ¶Sed id tamen intelligo,vbi res empta diuidua est.Quòd si ea indiuidua sit,putarem,etiam extante nostra consuetudine,locum esse præoccupationi.Pone enim,quòd vendita sit seruitus,in qua,vt dictum est expresè suprà §.j.retractus habet locum,aut aliud quippiam indiuiduum,& quod simul plurium esse non possit:tunc inter multos eiusdem gradus præferretur,qui prior occuparet:& si simul prouocarent,forte esset res dirimenda,vt expresè & in hoc casu voluit ipse Matthæ. Afflict.in d.tracta.Proto.in dicto §.j.col.penul. versi.item pone quòd pluribus,per quædam iura ibi allegata. quibus & alia multa addidimus in d.tracta.Primogeniorum,d.quæstio.x.Et idem in simili statuto respondit Pau.Cast.consi.ccxxj.in hoc passu,col.ij.versi.similiter non obstat,lib.j.Et tu tamen vide, quæ dixerim suprà,§.j.in glo.ix.quæ est in verbo,*ou lignagier*,nu.176.rursus quæritur. Et vide item Ferro.in consuetu.Burdigal.hoc titu.§.iij.statim post princ. *Quid si res empta sit indiuidua.*

5 ¶De hoc autem,an scilicet & quomodo sit locus præoccupationi inter multos consanguineos venditoris eiusdem vel diuersorum graduum,sunt multæ expressæ Franciæ consuetudines,videlicet Parisiensibus,capitu.clxxix.Meldensibus,xc.Meldunensibus,xxxiiij.Senonensibus,xlvj.Trecensibus, cxlv.Caluimontensibus,cxiij.Aurelianensibus,cclxxix.Turonensibus hoc tit.c.j.Cenomanensibus, ccclxxx.Andegauensibus,ccclxx.Aruernensibus,hoc ipso tit. cap.xv. & tribus sequentibus. Borboniensibus,ccccxxxix.Et duobus sequentibus.Blesensibus,c.cxcix.Et duobus sequentib.Engolismensimus,lxj.Rochelensibus,xxx.Bituricensibus hoc quoque titu.cap.ij.Burgundiensibus hoc item titu. cap.etiam ij.Artesiensibus,cap.lxxxvj.Burdegalensibus,cap.vj.Sanctonensibus xlvij.& simil. quas tu ipse videre poteris. *Cōsuetudines de ea re.*

6 ¶SED HIC IN MENTEM venit quæstionis,quam nos semel ex facto contingere vidimus:Titius & Mæuius erant eodem gradu propinqui venditoris:Titius Mæuio mandauit,vt rem ipsam venditam retraheret,quæ vtriusque commodo cederet.Mox verò Titius ipse, ignorāte Mæuio,eandem ab emptore retrahit:an Mæuius habeat actionem aduersus Titium,vt ei dimidiam partem rei redemptæ cedat,restituta etiam dimidia parte pretij,si transactus fuerit annus retractus. Nam si nondum exiisset,haud dubiè agere posset ex hac nostra consuetudine,quæ ius facit consanguineo retrahendi ab alio consanguineo eiusdem gradus pro rata,si intra tempora retractus veniat. Sed hîc quærimus,an post annum admittatur ob id mandatum,siue conuentionem,de qua locuti sumus.Et id quidem dubiū decidimus ex casu l.cùm duobus,ff.pro socio.vbi si id solùm actum est,vt fundus venditus emeretur,& mandanti communicaretur,aduersus eum qui emit,nullam actionem competere.Si verò id actum sit,vt quasi commune negotium gereretur,societatis iudicio emptorem teneri,vt pro rata communicet.Nisi vt dicit glo.ibi in verbo,tenebat)is cui mandatum est,dolo vel culpa emere noluit:tunc enim fortè nihil ei communicabitur,ar.l.si fratres,§.si quis societatem,eo.tit.Et ibi Bart.& Bal.dicunt vtriusque rationē esse,quòd in priori casu mandatum est,quod potest liberè reuocari.In secundo societas,in qua non est locus pœnitentiæ.Et idem quoque in retractu conuentionali dicere possumus,si fortè alter ex duobus,qui fundum sub lege reuenditionis vendiderant,alteri eorum mandauerit retrahendum. *Si ex duobus eiusdem gradus alter alteri mandauerit retrahi fundū, qui utriusque cōmodo cedat, an hic tenebitur communicare lapso tēpore retractus.*

LVY SEVL, GLOS. XI.

1 ET ID QVIDEM iuris est,quoniam ex multis,qui sunt eiusdem gradus,quilibet insolidum admittitur iure accrescendi,si cæteri nolint:vt & nuncupatim in hac specie,de qua loquitur hæc nostra consuetudo,voluit & respondit Pau.Cast.consil. ccxxj.in hoc passu duo sunt,col.ij.lib.j.iterúmque & expresius consi.lxxiiij.in causa mota per dominam Dorotheam,ad fin.lib.ij.& aliquid diximus in præcedente glo. vt videre poteris. *Si plures sunt eiusdem gradus quilibet insolidum admittitur.*

POVR VNE TESTE, GLOS. XII.

1 MAGNVM INTER nostros certamen fuit,éstque etiamnum, vtrùm, cùm filij fratrum soli & sine patruis succedunt,in capita,an in stirpes veniant.Sed illud primum Lectores scire oportet,quòd in successione ascendentium descendentes semper in stirpes vocantur,tam de iure C.vt scribitur in l.ij.& ibi Alberi.C.de suis & legit.& §.cùm filius,& iterum §.vlti.Instit.de hæred.quæ ab intest.de fer. quàm *Si plures ad retractū ueniūt, an in stirpes, an uerò in capita ueniant.*

Quid in descẽdentibus.

etiam de iure Authenti.vt patet ex Authenti.in ſucceſsione,& ibi Paul.Cap.& Corne.C.de ſuis & legit.Et id nemo non admittit,quod ſciam,præter Ioan.Fab.in Authen.ceſſante,C.de legit.hæred.& Soci.conſi.ciiij.quoniam præſens,colum.iij.verſic.ſecundum autem probatur,libro ij.& ex Antiquioribus Alber.Papien.vt eum retulit Alberi.in d.l.ij.de ſuis & legit.negans eam l.loquentem de nepotibus,trahi ad poſteriores.

Quid in ſucceßione conſobrinorum ſiue patruelium.

2 ¶In ſucceſsione autem collateralium,qui ſunt poſt fratres & fratrum filios,haud dubiè veniunt in capita,ex omnium ſententia.At in ſucceſsione conſobrinorum, ſiue patruelium, verbi gratia,tres erant fratres,aut ſorores:deceſsit vnus,relicto vno filio,alter duobus,tertius tribus filiis:deinde ille vnus ex primo deceſsit,cui cæteri patrueles ſuccedunt:& nonnihil dubij eſt,ſuccedantne in ſtirpes, an in capita.De quo per Baldum conſilio cxcviij.ad euidentiam.in iij.& iiij.dubio,libr.iij.Io.Lig.inter conſil.Alber.Bru.conſilio lxxvj.thema,colum.penulti.& Mart.Laud.in cap.j.§.& quia vidimus,colum.vlti.verſic.tertia regula,titu.qui feud.dare poſſunt,& in c.j.col.vlti.tit.de gradi.ſuc.in feu.Si autem filij fratrum,id eſt patrueles,ſuccedunt patruo ſimul cum alio patruo:in ſtirpes procul dubiò ſuccedunt:nam neceſſe eſt,vt tunc in locum patris veniant:aliâs patruus,tanquam proximior,eos excluderet.

Quid cũ ſoli ſine patruo inter ſe ſuccedunt.

Qui in capita dicũt eos ſuccedere.

3 ¶Quid ſi ſoli inter ſe ſine patruo ſuccedunt?Et hoc quidem Cimmeriis propè tenebris obſcurius eſt,magníſque teſtibus res iſta agitur.Nam in capita eos ſuccedere,tradidit Azo, huius opin.veluti anteſignanus,in Summa,C.de legit.hæred.col.ij.§.item Iure nouiſsimo.verſi.illud dubitari poteſt,& Accur.ipſius diſcipulus,nec eo magiſtro indignus,in §.hoc etiam,in verbo,ſuperſtites,in fi.Inſti.de legit.ag.ſuc.in quo illud ſcire debes,ob id præſertim,quòd idem Accurſ.aliis in locis fuit in contraria ſententia,vt poſtea dicemus, quòd Accur.ipſe poſtremo loco ſcripſit in Inſtitutiones,vt dicit Bal.conſi.cclxxij.caſus talis eſt quidam teſtator,col.ij.lib.ij.vt hinc intelligas,hanc ſuam in eo loco opin.ceteris eſſe veluti maturiorem,iuxta illud Diui Pauli,j.ad Corin.xiij.Cùm eſſem paruulus,loquebar vt paruulus,& cætera quæ ſequũtur.Quam ſententiam ſæpiſsimè aduocat Barb.noſter,cùm mutat ſententiam.Sed & è noſtris Franc.Cur.Senior,conſil.xlv.ſtatuto ſiue conſuetudine,col.viij.verſi.& ideò huic deciſioni,dicit quòd cùm Doc.noſtri reperiuntur diuerſas ſecuti fuiſſe ſententias,poſtremas præſumi meliores & maturiores,& in id alios multos allegat,& idem dicit Phil.Deci.in poſtrema addi.cõſi.xxxiiij.præſtantiſ.Doctor,col.eiuſdem addit.ij.verſi.ſecundò principaliter.Sed non omnino certum eſt(neque enim poſteaquàm huc peruenimus,id omittendum eſt) quod ex Bal.

Accur. quãdo in Inſtitutiones ſcripſerit.

dictum eſt,gloſ.Accur.in Inſtitutiones eſſe,omnium poſtremas,quia Pet.Iaco.titu.de actio.in rem pro re emphy.char.antepen.verſi.item quod gloſſator,dicit Franci.Accur.ipſius Accurſ.noſtri gloſſatoris filium dixiſſe,patrem admodum iuuenem ſcripſiſſe glo.in Inſtitut.

Qui item fuerant illius prioris ſententiæ.

4 ¶Sed vt ad inſtitutum redeamus,eãdem illam Azo.opin.ſecutus eſt ipſe Accurſius in l.ij.§.hæreditas,in verbo,in tres partes.ff.de ſuis & legit.hæred.Alter Azo diſcipulus Roffre.in titu.de bon.poſ.vnde cognati,§.vlt.verſi.vltimò quæritur.Hoſt.in Summa,tit.de ſuc.ab inteſt.§.viſo igitur,col.vlt.verſic.quid ſi factum filij.Vbert.aut vt alij vocant,Obert.Bob.in d.Authen.ceſſante,C.de legit.hæredit.prout ab aliis citatur:neque enim lect.eius habemus,nec quorundam aliorum,quos & poſteà citabimus, vt ſi neceſſe ſit ſententias omnium numerare, magis quàm ponderare,(quòd queritur Plinius Iunior libr.Epiſtolarum ſecundo,ad Arrianum:id eſt ponderare cauſas vocibus, non ratione,vt loquitur Cicero in Oratione pro Cecinna.Quod & Plato quoque apud Stobæum ſermone xliij.improbat:Ἐπιστήμῃ γὰρ οἶμαι δεῖ κρίνεσθαι, ἀλλ᾽ οὐ πλήθει, τὸ μέλλον καλῶς κριθήσεσθαι.id eſt,Iudicandum eſt ſecundum ſcientiam, non multitudinem,quicquid certè iudicari debet)vt ſi inquam numerare opus ſit,cognoſcant Lectores,vtra earum numero vincat.In hac igitur ſententia fuit,& Alber.in d.Authen.ceſſante,vbi & Oldr.dicit fuiſſe in hac ſententia,& Guid.Suz.in quibuſdam reportatis,vt vocant,& Cyn.& Bal.in l.j.§.vlt.ff.ſi pars hæred.peta.Iac.But.Bald.qui hanc dicit eſſe magis conſonam literæ & naturæ,licet aliàs conſuluerit pro altera,& Sal.qui hanc dicit fortioribus argumentis fundatam,in d.Authen.ceſſante.Idem Sal.in Authen.poſt fratres,la ij.& ibi quoque Ioan.à Monte,C.de legit.hæred.& ipſe Sal.in l.lege,in fi.eo.tit.Iac.Bel.in c.j.in fi.tit.de natur.ſucceſ.feud.Bal.conſi.ccccliij.ſtatuto ciuitatis maritus,col.j.verſi.ex tertio,lib.j.Iaco.Ardiz,in Summa,titu.de ſucceſ.in feud.Mart.Laud.in d.c.j.col.vlt.tit.de gradi.ſucce.in feud.Bened.Capra.conſi.xxj.cum de duobus,col.vlt.vbi & hoc dicit communiter teneri,in quo admodum fallitur,& iterum conſil.ciiij.viſo & conſiderato,in j.dubio.Angel.Aret.in §.cùm filius,Inſtit.de hæredi.quæ ab inteſt.defer.vbi hanc dicit eſſe veriorem de iure:quamuis ſi caſus accideret,vereretur diſcedere ab opin.gloſ.Barto.& Bald.qui contrarium tenent,propter immenſam eorum autoritatem.Fortu.Guarſ.in repetit.l.Gallus,§.idem credendum,col.xix.verſi.ex ſuperioribus,ff.de libe.& poſthum.vbi hanc latiſsimè doctiſsiméque defendit Zazius in ſuis ſing.intellect.iuris:vbi & hanc multis magníſque rationibus fulcit,atque iterum in epitome feudorum,parte viij.in vj.cõcluſione,vbi dicit,hanc opinionẽ ſeruari in Germania,& approbatam fuiſſe conſtitutione Caroli Quinti,præſentis Imperatoris,in eam rem edita in conuentu imperij,vti etiam affirmat Ioann.Ferrarius in commentar.Inſtitut.titu.de hæredi.quæ ab inteſta.defer.in verbo,non in capita,ſed in ſtirpes,in fin.vbi & dicit eam conſtitutionem editam fuiſſe anno Domini M.DXXIX. & nouiſsimè Iacob.Spigellius in lexico Iuris ciuilis,

uilis,in verbo,in capita succedere,& Ferro.in consuetudin. Burdigal.hoc titu.§.vj.colum. iij.versiculo de successione. Et hanc quoque secutum fuisse Bul. & Ray.Forl.tradit Bald.in cap.j.in prin. titu.de success.feud.& dicit idem Bald.in d.c.j.tit.de natu.succes.feud.quòd omnes,qui fuerunt ante Accursium, tenuerunt hanc opinionem.Et citatur quoque in hanc opinio.Alb.Papi.

5 ¶ At sunt multò plures alterius sententiæ,vt scilicet ij succedant in stirpes,videlicet ipse Accursius sibi contrarius,in d.Authen.cessante,& ibi quoque Dy.Iacob.Aret.Pet.Cy.sibi quoque contrarius, Guil.Cu.Franci.Rampo.Ioan.Fab.Bartol.qui dicit hanc fuisse ex opinionibus,in quibus Accursius primùm desciuit à maioribus,illúmque in hanc partem consuluisse,Bened.Plumb.Angel.qui dicit opin.Azo.de Iure antiquo securiorem esse,sed hanc de iure nouo procedere,& communiter practicari.Paul.Castren.dum hanc ponit posteriorem,alioquin obscurus.Rapha.Fulgo. & Corne. qui & hanc dicit,tanquam communem,in decisionibus tenendam,C.de legi.hære.idem Accur.in d.l.lege, in fin.C.eod.titu.& in d.l.j.§.vlti.in verbo,vtputa,& iterum in verbo,vendicationem,& ibi etiam Bart. Angel. & Paul. Castr. clariùs,quàm suprà,ff.si pars hæred.peta.idem quoque Accur.in §.reliquum,versicu.si autem defuncto,in verbo,fuerint,& ibi etiam Iacobus Butr.secum pugnans,Bart. & Angel.in Authentica de hæred.ab intesta.veni.idem Iacobus Butr.Iacobus Belui.sibi etiam contrarius,& Angel.in §.si verò neque fratres, eod.titu.Iaco.Aret.in l.antiqui libero,ff.si pars hæred. petat.Specu.Ioan.And.& Bald.hic,vt aliàs sæpe,sibi malè constans,in titu.de succes. ab intest.§.j. versiculo sed an filij,& sequen.vbi & ipse Specu.asserit Albert.Gal.idem tenuisse. Dyn.in tracta.de succes.ab intest.colum.iiij.versiculo sed pone quòd aliquis.Andr.Iser.in capit.j.& ibi quoque Bald. in versiculo his verò.Mart.Laud.& Cardina.Alexan.tit.de success.frat.siue de grad.success.in feud. Bartol.in l.post consanguineos,§.hæreditas,quem legit cùm §.agnati,& ibi quoque Angel.ff.de suis & legit.hæred.& consilio clxxiij.super hæreditate.Ioan.Ligna.in clemen.plures,& ibi Imol. columna vltima,& Cardinal.Flore.qui hanc dicit communiter approbari, columna prima,de iure patro.Baldus in d.§.hoc etiam,& ibi etiam Ioannes Plat. & Cristo. Por. Institut.de legi.agna. success.vbi & ipse Bald.dicit hanc esse communem opinionem,& idem Bald.qui idem dicit tenuisse Iacob.Vero.in cap.j.§.& quia vidimus,columna j.in verbo æqualiter,& ibi etiam Marti.Laud. colum.vlt.& Cardina.Alexand.etiam colum.vlti.titu.qui feud.dare poss.& idem Bald.in d.cap.j. in princip.columna secunda versiculo sed dubium est.& ibi etiam Aluar.tit.de success.feud.& ipse Bald.in dict.capit.j.ad fin.& ibi quoque Barba.in addit.ipsius,& Mart.Laud.titu.de natur. success. feud.& idem Bald.in dict.§.hoc etiam,Institut.de legiti.agn.success.& consilio ccxciij. primò dicam,in princip.lib.ij.& consilio cccxlij.casus super quo,in ij.dubio,lib.ij.vbi tamen obscurè loquitur,& consilio clxxxv.factum est tale fagonus,columna iij.libro iij.& d.consilio cxcviij.ad euidentiam,columna j.versicu.secunda quæstio,& iterum columna ij.versicu.venio ad tertiam,eod.lib.iij. & consilio ccccviij.super eo,in fin.lib.iiij. Ioan.Fab. in §.cæterùm, instit. de legit.agna. success.vbi hanc quoque dicit communem,Imo.in l.interdum,in princip.ff.de hæred.instit.Rapha.Fulg.consil. xij.ad id,de quo quæritur,col.vlti.vbi & hanc dicit communem.Mathes.in tracta.de succes.ab intest.in iij.arti.princip.versiculo secundò dubitatur,& versiculo quando autem succedunt:vbi item dicit communem,& vtrobique etiam Ludo.Bol.in addi.vbi ita dicit se consuluisse. Nicol.Vbal.in simili tracta.in iij.parte princip.colum.j.versiculo sed circa hoc quæro,vbi etiam dicit communem. Petr.Ferra.titu.forma libel.pro hæred.ab intest.in verbo, nullísque superstitibus, columna xiiij.in paruis,versiculo vlterius quæritur.Alexander latè consilio lv.prospectis his,columna iij.versiculo confirmantur prædicta,& multis sequent.libr.iiij.& ibi etiam Barba.consilio quod illud continenter sequitur sub eodem numero.& idem Alexand.consilio xxix.perspectis consideratísque, colum. j.libr.v.vbi & hanc asserit esse communem,nec ab ea in iudicando esse discedendum.Franc.Aret. consilio clxiij.diligenter,colum.j.Corne.consilio xlviij.pluribus,colum.vlti.lib.j.Guid.Pap. Deci. Delphi.cxxxiiij.sed qualiter,vbi dicit non esse ab hac iudicando recedendum.Iason consilio clxxiij. circa primum,columna ij.versiculo sed præmissis non obstantibus,libr.iiij.Philip.Deci.qui & hanc dicit communem,in l.nepotibus,in princip.C.de legi. Carol.Ruin.qui & hanc dicit esse communem,consilio viij.in proposita,ad fin.libr.j. Benedic.in repeti.capitu. Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam,numero 631.de testa.Stephanus Bertrand.in l.hac edictali,versiculo quam obseruationem,numero 4.C.de secun.nupt.vbi hanc dicit esse communem,& consilio xcvij.ponitur in facto quòd dudum anno,in ij.dubio,libr.j.& consilio exponitur in facto quod Iacobus,eod. libro j.& consilio cccxxv.ponitur in facto quòd dudum fuit,ad fin.lib.iij.vbi tamen nonnihil dubitat.& consilio ij.viso consultationis themate,in ij.dubio libr.iiij.vbi dicit esse communem.Iacob.à S.Georg.in tracta.feud. in verbo,præsentes,colum.iij.versiculo sed vlterius,vbi dicit ita se sæpius consuluisse.Franc.Cur.Iunior in simili tracta.feud.char.3. versiculo quartò circa istam materiam; vbi item dicit esse communem,nec ab ea discedendum.Bohe.latè consilio incip.an filij duorum; quod consil.posuit post Dy.de reg.iur.Rochus Cur.in tracta.de iure patr.in verbo,ipse vel is à quo causam habuit,in ij.quæst.Fab.Gioch.in repe.Authen.nouissima,in v.quæst.iiij.quæst.princi. C.de inoffic.testa.Chasse.consil.xlvij.super deductis,colum.vij. versicu.sed quicquid sit.Ioan.Olden.in commentariis leg.xij.tabularum,titu.vj.

Qui cōtrà tenuerunt illos in stirpes succedere.

Naturale exẽplum, pro posteriore sententia.

6 ¶Et omnium ſunt vtraque ex parte multæ & non contemnendæ rationes, quas apud eos videre poteris. & hanc controuerſiam alicubi in loco oportuniori copioſiſsimè tractabimus, oſtendemúſque apertiſsimè, ni fallor, quis iuſtiùs induit arma. Vnum tamen παράδειγμα à natura ipſa profectum nec omnino quoque contemnendum pro poſteriori opinio. hîc ſubiiciemus. Nam ſi caudex quiſpiam ſiue truncus arboris duos ramos æquales emiſerit, vnus autem eorum in duos alios diuiſus ſit, vt plerunque fit, an ſinguli iſti duo ex vno producti tantùm excipiant alimenti ſuccíque ex eo trunco, ſiue caudice, ac ille alter? Et ſanè videmus hunc multò craſsiorem, ampliorem, obeſiorem, atque etiam longiorem euadere, quàm ſingulos illos duos: veluti natura legis magiſtra paréńſque nos doceat ſingulos nepotes, qui ex vno filio prodierunt, non tantùm debere ab auo percipere, quantum vnus ex alio filio. Satis autem conſtat, naturalem rationem tacitã quandam legem eſſe, l. cùm ratio, ff. de bonis dam. Sed ita vt id nunc tamen animaduertas, ſi id exemplum haberet aliquid momenti, non tantùm in hoc caſu, ſed ſemper aliâs concluderet, in ſtirpes, non in capita, ſuccedere oportere.

§. DVODECIMVS.

ET SI LEDICT achepteur, qui ainſi auroit receu au retraict autre lignagier, ou auroit trãſporté la choſe à autre, ne declaire & nomme celuy qu'il auroit receu audict retraict, ou autre, à qui il auroit trãſporté la choſe, & ne le notifie au lignagier qui vient audict retraict: iceluy lignagier en peult auoir ſon recours & action contre luy, & ſon intereſt. Et ne court point le temps dudict retraict contre luy, iuſques à ce qu'il ſoit & puiſſe eſtre informé qui eſt celuy à qui ledit achepteur a tranſporté la choſe, & à qui elle appartient. Pourueu toutefuoyes qu'il n'y ait negligence notable.

TRANSPORTE' LA CHOSE A' AVTRE, CL. I.

Vtrũ emptor tempore retractus nõdũ trãſacto, poßit rẽ alteri uẽdere. An poſſeßio emptoris cedat commodo cõſanguinei retrahentis.

1 POTEST ERGO emptor, durante anno retractus, rem alij vendere: eſt enim dominus, antequam ab eo retrahatur: cùm interim non poſsit manere res in pendenti, ſiue in aëre, vt noſtri loquuntur, iuxta not. per gloſ. in l. ſi ego, ff. de ſolut. & per text. in l. ſi ex duobus, §. ſed & Marcellus, ff. de in diem ad. Ideò ſi primus venditor erat dominus, ipſe emptor alteri vendendo & tradendo, tranſtulit dominium: ſi non erat dominus, tranſtulit vſucapiendi conditionem: atque vſucapit emptor ad commodum conſanguinei poſtea retrahentis, arg. l. ſi alienam, ff. de dona. cau. mort. & l. indebiti, §. ſed ſi nummum, & quod ibi voluit glo. in verbo, agerem, ff. de condi. indeb. Hæc Pau. Caſt. conſi. lxxiiij. in cauſa mota per dominam Dorotheam, poſt princip. lib. ij. & de hoc alibi quoque dicemus.

An conſanguineus poßit retrahere à ſecũdo emptore.

2 ¶SED CESSANTE conſuetudine poterat in dubium vocari, vtrùm conſanguineus poſſet retrahere à ſecundis emptoribus, propter id quod in ſimili traditur à Raph. Fulg. in l. ſi cùm venderet, ff. de pigno. & Alex. latè conſi. x. videretur fortaſſe, lib. j. & Franc. Cur. Seniore conſi. xij. Lucius Titius, cum concord. à me adductis infrà tit. ſeq. §. j. in verbo, *ſeront preferez*, nume. 6. at in pacto, & ſeq. & iterum §. iij. in glo. j. tamen in hoc caſu poſſe retrahi à ſecundo emptore voluit Maſuer. hoc eodem titu. de retractu, verſicu. item retractum petens, motus, quia id ius rem ipſam afficit, arg. l. ſi via, §. ſi fundus, ff. de ſerui. ruſti. præd. & melius (inquit) facit l. ſed vbi reſtitutio, ff. de minori. & l. poſtliminium, §. ſi is qui emerat, qui eſt pen. ff. de capti. & poſtli. reuer. Idem quoque conſuluit Pau. Caſt. d. conſi. lxxiiij. col. iij. verſi. concluditur ergo, lib. ij. & Ludo. Bol. conſi. xxv. in ampliſsimo, col. v. verſi. & nota quòd tale ius. vbi dicit, quòd ſi etiam res vendita tranſiiſſet per mille manus, poſſet tamen conſanguineus eam vendicare ab vltimo emptore, ar. eius quod in ſimili not. in l. ij. C. de reſcin. vendi. & in l. minor, in princ. ff. de euict. & in l. in cauſæ, in fin. ff. de minori. & ſequitur Chaſſe. conſi. xxij. conſuetudine cauetur, col. v. verſi. & ſic eſt, & in conſuet. Burgun. hoc eod. tit. §. xj. in glo. vlt. in prin. vbi tamen nullum illorum allegat. & Boher. hoc quoque tit. §. ij.

Quid, ſi res tranſierit per multas manus.

Cõſuetudines de ea re.

3 ¶Et eſt etiam expreſſa conſuetudo Aruernorum hoc eodem tit. c. xij. & Normanorum, c. cxv. cuius titulus eſt, *de querelle de fief uendu*, §. vlt. Marchianorum hoc titu. §. vlti. qui eſt omnium cclxxxvij. Auxerranorum, ſiue vt alij vocant Altiſsiodorenſium, hoc quoque titu. §. xx. qui eſt omnium lj. & Comitatus Burgundiæ titu. *reachaptz*, §. xiij. Et facit bonus text. in c. conſtitutus, de in integ. reſtit. qui dicit huiuſmodi retractus oblationem fieri poſſe emptoribus, vel eorum ſucceſſoribus. Succeſſores autem dicuntur etiam ij, qui in rei tantùm dominium ſucceſſerunt, l. fluminum, §. adiicitur, ff. de damno infecto, cum ſimilibus. Et facit etiam textus in l. vlti. §. j. ff. ad S.C. Vellei. & in l. debitor, §. vltimo, ff. de pign. actio. Et idem de iure prælationis competente domino, aut eius

Succeſſores qui dicuntur.

ceſsiona

cessionario, vt in tertium exerceri possit, respondit Pau.Ca.cons.cccxxxv.laudatio & inuestitura, in vlt.dubio, lib.j.sed tamen vide quæ dicam in d.ti.seq.vbi suprà.

4 ¶At hoc à quibusdam intelligitur, cùm iste tertius emit rem, de qua agitur: secus si titulo donationis, aut alio non obnoxio retractui ab emptore habuit: quia tunc (vt illi dicunt) non poterit consanguineus ab eo reuocare. Ita enim tenuit expresim Sebasti.Neapoda.in tracta.de iure congrui, in verbo, possedit.& eius autoritate Matthæ.Afflic.in tracta.Protomixeos, in verbo, vt intra xxx.dies, colum. pen.versi.vndecimò not.& iterum in verbo, licet enim suprà diximus, colū.iij.versic.sextò not. Nisi (inquiunt) facta fuerit donatio, postquam causa fuit contestata super retractu inter consanguineum & emptorem, & ita re effecta litigiosa, l.ij.& Authen.ibi posita, C.de litigio. Vel nisi (vt & illi subdunt) id factū fuerit in fraudem cōsanguinei: tunc enim locus est tit.quæ in fraud.cred. Et fraus præsumitur, si præuentus à consanguineo posteà donauit, l.si quis posteà, ff.de iudi. Vel si id fiat clam, l.is qui, C.de rescin.vendit.vel si post donationem, alienans reperitur possidere, l.sicut, § superuacuum, ff.quib.mo.pig.vel hypo.sol. Hæc illi.

Quid, si tertius rē habeat ex donatione, aut alio titulo, retractui non obnoxio.

Quid, si donatio fuit facta post litem contestatam.

Quid, si post præuētionem.

Quid, si clam fiat.

Quid, si emptor, qui donauit, possideat.

De eadem re.

5 ¶Sed horum sententia, in eo quod primo loco dictum est, scilicet non posse rem retrahi ab eo, qui titulo donationis, aut alio huiuscemodi rem ipsam ab emptore accepit, apud nos omnino non reciperetur. Nihil enim refert, quantùm ad id de quo tractamus, an tertius ille habeat titulo donationis, an venditionis, vt apertè sentiunt cæteri omnes, quos suprà citauimus. Imò verò maior videtur ratio, vt possit euinci retrahíque ab eo, qui titulo gratuito liberali & lucratiuo rem ipsam ab emptore obtinuit, quàm oneroso, vt qui minus ex hoc sentiat incommodi. Ideò Sebast.& Matthæ.non innituntur aliquo iure communi, sed tantùm quibusdam constitutionibus, quæ apud nos non sunt. Quanquàm pro eorum sententia nonnihil facit, quod à quibusdam Doct.scriptum est in l.ij.C.de rescin. vend.eam l.non habere locum aduersus tertium, nisi cùm in illorum contractu interuenit læsio vltra dimidium iusti pretij, vt in primo. Super eo autem, quod ab illis dictum est de venditione clàm facta, vide quæ dicam infrà titu.seq.in rub.nu.12.secundum, & seq. Et super eo, quod posteà dictum est de alienante nihilominus possidente, vide etiam quæ latè diximus in tractatu constituti.in ix.limitatione.

6 ¶SED QVÆSTIONIS EST, an consanguineus debeat reddere pretium prioris venditionis factæ à suo ipsius consanguineo: an verò pretium secundæ, quod fortè maius est. Et tu dic prioris: sed posterior emptor habebit actionem ex empto aduersus priorem emptorem, qui ei vendidit: vt in simili dicitur in d.l.postliminium, §.si is qui emerat, ff.de capti.& postli.reuer.& in simili quoque voluit Pau.Ca.in l.iij.col.ij.versi.in fi.glo.C.quod met.cau. Et nuncupatim in nostro casu censuit Geral.Bago.in sua disputatione retractus, versi.quæro consequenter, rem Titio venditam, in ij.conclusione. Et in hanc sententiam est expressa cōsuetudo apud Melodunenses, c.xxxv.& Victriacenses, c.cxxvij.Cenomanenses, c.ccccxj.Andegauenses, c.cccc.Borbonienses, c.ccccclx.vbi tamen requiritur consanguineum fecisse suam diligentiam (vt vulgò loquimur) erga emptorem. Blesenses, c.ccv.vbi tamen non loquitur de euictione.& similiter Niuernenses hoc titu.c.xiij. Et vide tex.loquentem in non longè dissimili casu in l.si tibi alienam, & l.sequen.ff.loc.& alium in alio simili in d.l.debitor, §.vlt.ff.de pigno.actio.ibi, pecuniam quam debuit.

An consanguineus teneatur reddere pretiū primæ venditionis, an aliarū.

An posterior emptor habeat euictionem contra priorem.

Consuetudines de ea re.

7 ¶Sed hoc de euictione intellige, nisi prior emptor posteriori declarauerit rem adhuc esse obnoxiam retractui: aut ipse secundus emptor eius rei sciens prudénsque fuerit, quia fortè fuerit præsens priori venditioni: Ideò id sciebat aut scire debebat ex consuetudine nota lippis & tonsoribus, vt est in veteri prouerbio, quo è nostris vsus est Bald.consi.ccclxxij.contrarium, colū.j.lib.v. Nec enim tunc aget de euictione, nisi de ea expresim conuenerit, l.si fundum, & ibi glo.& Doct.C.de euict.& l.si à matre, & ibi glo.& Docto.C.de iure dot.& l.si fratres, C.commu.vtriusque iudic.& l.vlt.& ibi glo.& Sal.C.de com.re.ali.& gloss.in l.non dubitatur, C.de euict.& in l.j.in verbo, emptor, ff.eo.tit.& in c. audientiam, in fin.extrà de reb.eccle.non alie.Bar.in l.cùm vir, colum.j.vers.oppo.dixi.ff.de vsucap. Bald.Aluar.& Card.Alex.in c.rursus si fidelis: vbi & ipsi loquuntur de euictione in casu huic propè simili, titu.quib.mod.feud.amit.Sal.in Authen.qui res, versi.quæro circa primam.C.de sacro.eccle. Raph.Co.consi.clxx.dominus Zambertus, col.vlt.Pau.Cast.consi.cccxxxiij.viso puncto, ad fi.lib.j. Alex.consi.lxix.super eo, post prin.lib.iiij.Corne.consi.clxx.quia causa, col.iij.vers.& venditor, lib. iiij.& Docto.vbique. Super quo etiam vide, quod in simili tradit gloss.in c.j.in prin.in verbo, bonæ fidei, & ibi etiam Docto.titu.de prohib.feud.alienat.per Fed.& in l.vlt.§.vlt.C.commu.de legat.

Quid, si prior posteriori declarauerit rem esse obnoxiam retractui.

Quid si secundus emptor id sciebat.

8 ¶Quæ & tu notanter intellige, etiamsi sciens à sciente quoque emit. nam nec tunc quoque agit de euictione, nisi de ea expresim caueat, vt satis probat text.in c.j.titu.de inue.de re ali.fac.& expressim respondit Ro.consi.cccxcvj.in casu, columna ij.versiculo quò ad secundum.& Alex.consilio lxix.super eo quod quæritur, col.j.versi.nec etiam potest dici, lib.iiij.quia scienti (inquit) non fit iniuria neque dolus, l.cùm donatio, C.de transact.& l.j.§.j.& iterum, §.vlt.ff.de act.emp.vbi & de hac quoq; re est bonus tex.& idem quoq; voluit Ang.Are.in §.vlt.col.j.in princ.Insti.de emp.& vendi. vbi etiam tractat, an saltem poterit emptor sciens repetere pretium à venditore etiam sciente. De quo & tu vide Ioan.Lupum in repetit.rubric.de donatio.inter virum & vxorem, chart.37.colū.j.ad finem.

Quid, si sciens à sciente quoq; emit.

Paria ſunt ſcire & ſcire debere.

9 ¶Et ad id,quod diximus de eo qui ſcire debet,illud certè perpetuum eſt,vt inſpiciatur quod quis ſcire & intelligere debet.Id eſt paria ſunt ſcire,& ſcire debere,l.quod te,in fi.& ibi glo. Alberi.Barto. Bald.Ang.Sal.& propè omnes,ff.ſi cert.peta.& l.ſi duo,& ibi Alber.& Ang.ff.de acquir.hæred.ex quibus ipſe Ang.dicit paria eſſe ſcire,& facilè ſcire poſſe,& l.ſi Titius,in princ.ff.de fideiuſſo.& l. Iulianus,quæ eſt penult.ibi,qui ſciret aut ſcire potuiſſet,& ibi Alberi.ff.ad S.C.Macedo.& l.quiſquis, & ibi gloſſ.vlt.C.de reſcin.vend.& l.idem,§.j.ibi, intelligit vel intelligere debet,ff.ad leg. Aquil.& l.qui fundum,§.ſeruus,& ibi Dy.& Alber.ff.pro empto.& l.j.C.de peric.tuto.& l.prohibere.§.vlt.& ibi Alberi.ff.quod vi aut clàm.& glo.in l.mora,in verbo,difficilis,poſt princ.& ibi Sal.colum.iij.verſicu.proſequor alia verba,ff.de vſur.Et facit text.in c.j.§.ſi vaſallus feudum,ibi, emptori ignoranti,& ibi Aluaro.in j.not.titu.ſi de feud.fue.contro.inter do.& agna.& quod ſcribit gloſſ.in l.quòd ſi minor,§.reſtitutio,in verbo,non ignoraret,ff.de minor.& in l.qui cum alio,in glo. magna,in fi.ff.de reg.iuris,vbi dicit parem culpam eſſe ſcire,& debere ſcire.& Pet.Iacob.titu.de actio.ex empto melior & æquior,columna vlt.in princ.Bald.in l.qui contra,C.de inceſt.nupt.vbi dicit eum haberi pro ſciente, qui non vult ſcire.& conſilio ccxl.præſuppoſito ſtatuto,lib.ij.& conſilio cccxcv.pro domino Dinaldo,columna ij.verſi.vnum tamen dico,eod.lib.ij.& Pau.Caſt.conſi.lxv. viſo quodam libello,columna ij.verſi.item narrari debebat,lib.j.& Alexand.conſi.xxxiiij.conſideratis his,colum.j.lib.vij.Et facit etiam optimus tex.à multis ex ſuprà dictis allegatus in l.ſi quis domum,§.vlt.ff.loca.& alius quoque optimus in l.regula,§.ſed iuris,ff.de iur.& fact.ignor.vbi paria ſunt ſcire,& facilè ſcire poſſe.Súntque & alij propè infiniti textus,qui omnibus obuij ſunt.Sed & facit prætereà,quòd tradit glo.in l.j.in verbo,neſcienti,& ibi Bal.col.ij.verſi.quæro quid ſi venditor,C.de Aedil.act.& quæ diximus ſuprà eo.tit.§.j.glo.xviij.quæ eſt in verbo,*le pris que la choſe aura couſté*,numero 41.huic ita,& quę dicemus infrà §.xxxv.in verbo,*ignorans*,nu.27.ſextum quòd in caſibus,& ſeq.

Sed an illis poſtremis caſibus repetet ſaltem ſecundus emptor pretium eius quod pluris emit.

Quid ſi actum ſit,ne & is teneatur de pretio.uide nu.14.

10 ¶Et hæc quidem hauddubiè ita obtinent, vt primus emptor non teneatur de euictione, in id quod aliâs intereſt ſecundi emptoris,ne ab eo res retrahatur,vt regulariter venditor tenetur,l.euicta re,ff. de euictio.ſed quantùm ad pretium,in id videtur teneri,vt ipſum reddat,per l.emptorem,§.vlt.ff. de actio.empti.vbi qui etiam ex pacto non tenetur de euictione,tamen tenetur ad reſtitutionem pretij,niſi etiam actum ſit,ne teneatur de pretio,vt dicit glo.ibi,quam gloſſ.dicit not.Bald.in l.j.colũ. vlt.verſiculo tertiò non operatur,& ibi quoque Sal.columna quoque vlt.in v.quæſt.C.de peri.& commo.rei vendi.Sed & illum text.dicit not.idem Sal.in l.ſi rem,§.quolibet tempore,ff.de euictio. & Ioan.Ray.in capit.j.§.habito,chart.13.verſiculo quæro quid ſi actum eſt,titu.de prohibi.feud. ali.per Fed.Ange.Aret.in §.vlt.Inſtitu.de empt.& vendit.& in §.actionum autem,columna xiij. verſiculo & aduertas,de acti.Et ſingu.quoque eum tex.dicit Iaſon in l.ſtipulatio iſta habere,colum. penult.verſicu.& aduerte,ff.de verbo.obligat.licet ſimilis propemodum ſit in l.cùm ea conditione, in princip.ff.de euictio.Et id quoque voluit gloſſ.in d.l.non dubitatur, & ibi etiam Alberic.C.de euictio.& in l.ſi familiæ, in glo.magna, ibi, ſed hoc caſu.C.famil.erci.vbi id limitat.& Ioan.And. poſt alios multos Antiquiores in addi.Specu.titu.de emp.& vendi.§.vlt.in prin.Pet.Ferra.tit.forma libel.in cauſa vendi.in verbo, promittens de euictione,in prin.& latè Corne.conſi.ccxxvj.in præſenti,lib.ij.

De eadem re.

11 ¶Verùm nec hoc caſu,videlicet cùm ſcienter emit rem huiuſcemodi,videtur agi poſſe ad pretium, niſi de eo ſtipulatus fuerit,per d.l.ſi fundum,& ibi gloſſ.& Doct.C.de euict.& glo.& Bald.in d.l. non dubitatur,& gloſſ.in l.iubemus,la ij.§.ſanè,& ibi Iac.Bu.Bald.& Sal.C.de ſacro.eccle.& gloſſ. in d.l.vlt.C.de com.re.ali.& in l.quemadmodum,in verbo,& emptor,& ibi Ioan.Pla.columna iij. verſiculo ex qua not.C.de agri.& cenſi.lib.xj.& in l.vlt.in gloſſ.vlt.C.de fun.limit.eodem lib.xj. & in l.j.in gloſſ.quoque vlt.C.non lice.habit.eodem lib.& in §.ſi quis igitur iurauerit,in Authen. de non ali.& in c.j.in verbo,bonæ fidei,& ibi Iacob.Bel.in xj.quæſt.Marti.Laud.Ioan.Ray.in §. habito,& cæteri,titu.de prohi.feud.ali.per Fed.& gloſſ.in d.c.ad audientiam, in fin.& ibi Lauren. Vincen. Gof.Inno. Pet. Peruſ.& Cardina. Floren. extrà de rebus eccleſ. non alie.idem Innoc.& Ioan.Cald.in capit.ſi quis presbyterorum,eodem titu.Pau.Eleaz.in clemen.ij,eo.quoque titu.Sal. Rapha.& Paul.Caſt.in Authent. qui res.C.de ſacroſanctis eccleſiis.Petr.Ferra.vbi ſuprà,Marti. Laud.in cap.j.§.ſed etiam res,columna ij.verſiculo nota pulchram,titu.per quos fiat inueſti.& omnes vbique,præter Ange. Aret.qui videtur tenere contrarium,in d.§.vlt.colum.vlt.Inſti.de empt. & vendi.

Quid, ſi quis emerit contra interdictum legis,an recuperabit pretium.

12 ¶Sed quod de ſtipulatione dictum eſt,intelligi debet,niſi ſi quis contra interdictum legis emerit: tunc enim nec ad pretium quidem agit,etiamſi ſibi ſtipulatione prouiderit,vt dicit glo.in d.c.j.de prohib.feud.alie.per Feder.quam ſequitur Bald.columna vlt.Iacobus Aluar.colum.iij.verſi.quæro ſubſequenter.Ioan.Ray.ibi in verſiculo habito,charta 14.in paruis,verſi.quæro quid *ſi cautum*, & Cardinalis Alexan.columna ij.verſicu.nota quòd ſolus,& columna ſequen.verſiculo quæro ſubſequenter, & Andr.Iſer. in c.j.& ibi quoque Marti.Laud.& Cardi.Alexand.vterque columna j. titu.de inue.de re ali.fac.& dicit Mart.id eſſe not.& Ioan.Fab.in d.l.ſi fundum.Quanquàm gloſſ. teneat contrarium in d.l.quemadmodum:quam videtur ſequi Cy.in l.vlt.C.de litigi.Sed tu vide

Sal.

Sal.in l.iubemus,la ij.§.ſanè,C.de ſacro.eccle.& Car.Flor.in cle.j.in prin.in xxv.quęſt.de reb.eccle. non ali.& Ang.Are.in d.§.vlt.col.j.Inſti.de empt.& vendit.& Anto.Rub.cõſ.clij.videretur primò, col.j.nu.2.& 3.

13 ¶Sed & hæc procedunt,cùm ſciens rem alienam emerit.Is enim(quod iam diximus)haud dubiè nec ad pretium quidem agit,niſi de euictione expreſsim conuenerit.Secus in eo,qui ſciens emit rem venditoris ſubiectam reſtitutioni:tunc enim indiſtincte agit ad pretium, etiamſi de euictione non ſibi cauerit,per d.l.vlt.§.emptor autem, qui eſt vlt.C.com.de lega.ſecundùm vnam lect.glo.quam ſequuntur Marti.Sy.& Ioan.Fab.ibi,Bal.& Ang.in d.l.ſi fundum,& vbi id tangit gloſſ.in verbo, contra iuris poſcit.poſt prin.De quo tamen vide glo.in d.c.ad audientiam.Bar.Sal.Raph.Fulg.Pau.Ca. Corne.in d.§.emptor autẽ,Imo.in c.cùm contingat,col.xij.verſi.ſed iuxta prædicta inſurgit,& multis ſeq.extrà de iureiu.& Rapha.Co.d.conſi.clxx.in fi.& Ioan.Plate.in d.l.quemadmodum,colũ.iij. verſ.item fallit in emente.Corn.conſi.ij.circa primum,col.iij.verſ.nec obſt.d.§.& ſeq.lib.iij.Nam multi dicunt illud ſpeciale eſſe in caſu d.§.emptor. *Quid in re ſubiecta reſtitutioni.*

14 ¶Porrò vnum aliud non prætermiſerim,id quod ſuprà diximus, venditorem re euicta teneri ad reſtitutionem pretij,etiam ſi ex pacto non teneatur de euictione,tum demum procedere,ſi generaliter ita dictum ſit,eum non teneri de euictione.Secus ſi ſpecialiter,ne teneatur ob aliquam certam cauſam:tunc enim re euicta ob eam ipſam cauſam,non tenebitur ad reſtitutionem pretij,per tex.not.in l.qui libertatis,in prin.& ibi glo.j.Mar.Fan.Bar.& Bal.ff.de euict.Bal.qui dicit menti tenendum,in d.l.j.col.vlt.verſi.tertiò non operatur,& ibi quoq; Sal.col.item vlt.in v.quęſt.C.de peri.& commo. rei vend.idem Bald.in l.non dubitatur,C.de euictio.poſt Odof.& Cy.ibi,& Pau.Ca.in d.l.emptorẽ, §.vlt.ff.de act.empt.Ro.qui illũ tex.ſingu.dicit ſing.ccclxxxiiij.ſi vendo rem:vbi etiã intelligit,cùm ſpecialiter de certa perſona cautum ſit.& Ange.Aret.qui etiã dicit ſing.in d.§.actionum autem,vbi ſuprà.Carol.Rui.conſi.xciiij.diligenter,col.v.verſi.quartò etiam reſpondetur, lib.j.& Ant.Bur.qui id quoq; dicit ſingu.in c.vlt.colum.viij.verſi.quid autem econtra.extrà de emptio.& vendit.Hipp. Marſil.ſing.dclvj. venditor.& Carol. Molen.in conſuetu. Pariſ.titu.j.§.j. gloſſ.viij. numero 41.& Franciſ.Ripa,in l.ſi aliquam rem.columna penult.numero 47.ff.de acquiren.poſ.Ex quo intelligis, quòd ſi expreſsim & ſpecialiter cautum ſit in hac ſecunda venditione,ne venditor, qui prius ab alio emerat,teneatur de euictione retractus prioris venditionis,tunc haud dubiè nec ad pretium quidem teneatur.Nec tamen interim omittemus,quod ad hanc euictionis materiam pertinet,etiam ſi nihil ad retractum faciat,quòd pactum ne quis de euictione teneatur, non ei prodeſt,qui ſcit cauſam ex qua res poſteà euincitur,& eam tacet.l.tenetur,§.vlt.& ibi Barto.ff.de acti.empt.& d.c.emptorem, §.deniq;,eo.tit.nam vt dicitur in poſteriori loco,hic dolo non caret. *Quid ſi ſpecialiter dictum ſit, ne teneatur ob cauſam retractus.*

15 ¶SED HÆC OBTINENT, cùm ſecundus emptor pluris emit, quàm prior emerat.Quid igitur, ſi minoris emit.Verbi gratia,Titius conſanguineus meus tibi vendit rem quampiam immobilem centum aureis. Tu intra annum,quo poteram rem eandem retrahere,eam ipſam vendis Sempronio ſexaginta tantùm aureis,vtrùm ego,qui volo retrahere ab iſto Sempronio ſecundo emptore,debeam reſtituere illud pretium prioris venditionis,quod eſt centum aureorum,an verò pretium tantùm poſterioris, quod eſt ſexaginta?Quod quidem ſtatim prima facie videri poſſet.Nam aliâs iſte ſecundus emptor ſine vlla ratione lucrabitur quadraginta aureos,vltra illos ſexaginta ab eo tantùm numeratos:niſi diceres & hos priori emptori,quòd indẽnis reddatur, eſſe reſtituendos:nam & aliâs ſecundus emptor locupletaretur cum iactura ipſius prioris emptoris,contra l.nam hoc natura, ff.de condic.indeb. *Si ſecundus emptor minoris emit, quàm prior emerat, quod pretium reddet conſanguineus.*

16 ¶Poſſet item videri integrum prioris venditionis pretium eſſe reſtituendum ſecundo emptori,à quo res retrahitur.Nam vi prioris huius venditionis, & ad eam retrahendam venit conſanguineus, vt ſcilicet eam in ſe transferat, ſéque in locum prioris emptoris reponat. Ideóque vt non tenetur ſoluere,niſi pretium illius prioris,ſi poſteà alteri pluris vendatur,vt diximus in præcedenti quæſt. ita & ſi minoris poſteà vendita ſit,debet tamen reſtituere integrũ pretium ipſius prioris, vt contrariorum eadem ſit diſciplina,vt multis legibus probatur,ſed iis potiſsimùm,quæ proximè ad hunc locum pertinent,ſcilicet l.ſi ex toto,in princ.& l.quod in rerum,§.ſi quis poſt,ff.de lega.j.vbi quemadmodum ſi teſtator aliquid ex toto fundo alienauit,id eatenus minuit legatum,quatenus alienatum eſt:ſic ſi adiecit, auget ipſum legatum,eo quod adiectum eſt:ita vt id augmentum legatario cedat:ſicuti id,quod ſublatum erat,ei deperibat. Et l.vlt.in fi.ff.de lega.iij.vbi hæc verba ſcribuntur, Quomodo enim augetur,vbi amplius eſt in bonorum poſſeſsione: ſic vbi minus eſt,deducitur.Ex quibus Barto.ibi illud aſſumit,quod operatur propoſitum in propoſito,idem operatur oppoſitum in oppoſito.Et l.ſi mortis,in princip.ff.qui & à quibus,cùm dicitur, Nam ſicut aucta hæreditas prodeſt libertatibus,ita nocet diminuta.Nam & ſicuti iſte ſecundus emptor,ſi ſciens pluris emiſſet, id incommodum ſenſiſſet,vt quod ſuprà prius pretium dediſſet,non accepiſſet à conſanguineo:ita & id commodum ſentire debet,vt id accipiat,quod eſt infra illud prius pretium:quia ſecundùm naturam eſt,commoda cuiuſq; rei eum ſequi,quem ſequuntur incommoda,l.ſecundùm naturam,ff.de regu. iuris,& c.qui ſentit,eo.tit.lib.vj.& vtrobiq; concor.in glo.Quanquàm contra hanc rationem facit l. ea lege,in prin.ff.loca. *De eadem re. Contrariorum eadem diſciplina.*

De eadem re.

17 ¶Nec eſt, quod queri debeat primus emptor,qui poſteà minoris vendidit, quàm ipſe prius emerat, cùm id ſciens prudénſque id fecerit,l.cùm donationis,C.de tranſactio.& l.j.§.vſque adeò,ff.de iniuriis,& l.nemo fraudare,ff.de reg.iuris,& ibi concord.quibus probatur illud vulgatum & vice prouerbij celebratum,Volenti iniuriam non fieri, neq; dolum: quæ eſt Ariſtotelis ſententia libro Ethicorum ad Nicomachum v.c.xj.eodémque vlt. At ſi ignorans id fecerit, vt quia non ipſe prior emptor,ſed hæres ipſius alteri vendidit,& quia ideò iuſtam habet ignorantiæ cauſam,l.qui in alterius.ff.de regulis iuris,fortè dici poſſet, huic reſtituendum eſſe,quod poſterior emptor ſuprà pretium à ſe numeratũ recepit à conſanguineo, ſicut è diuerſo reſtituere teneretur, quod ſupra idem pretium recepiſſet à ſecundo emptore,re euicta & retracta à conſanguineo,reſtituto tamen pretio prioris venditionis, vt diximus ſuprà in præcedenti quæſtione, ídquè ex eadem illa regula contrariorum.

Quid, ſi hæres primi emptoris ignorãs minoris uendidit.

De principali quæſtione.

18 ¶Quid igitur hîc dicendum eſt? Et certè hæc res admodum dubia eſt, cùm in re ſimili variarint principes noſtrarum legum interpretes. Nam in l.ſi vi,quæ eſt iij.C.quod metus cauſ.ſcribitur,quòd ſi vi vel metu fundum venditum emptor alteri vendidit,venditor poteſt à ſecundo emptore repetere reddito ei pretio.Et Accurſius ibi in eo verbo,reddito, quærit quod pretium reſtituendum eſt:& dicit reſtituendum eſſe primum pretium tantùm,ſi minus eſt,argu.l.ſuper,C.de euicti. Quod ſi maius ſit primum illud pretium,quia ſcilicet ſecundus minoris emerit,& illud quidem quod minus eſt,id eſt ſecundum pretium,ſi agens volet, reſtituet.l.ſi cum militaribus,C.de reſtituti.militis.At Petrus Cy.& Raymundus in eadem l.iij.conſtanter tenent illud omnino reſtituendum, quod à primo emptore fuit datum,ſiue maius,ſiue minus ſit:quia ſicut illi,ſi contra eum ageretur, illud primum pretium eſſet reſtituẽdum:& ita quoque ſecundo,in quem primus totũ ius ſuum tranſtulit,l.emptor,ff.de rei vendicat.& l.ſi in venditione,ff.de acti.empti.& l.dolia,§.j.ff.de contra.empti.Nec obſt. (inquiunt)d.l.ſi cum militaribus,quia ibi ſpeciale eſt, cùm creditor non remaneat in damno:quia ſua ſibi actio ſalua remanet ad reſiduum debitum,argumen.l.creditor.ff.ſi cert.peta.Subdítq; Cy.poſt Pet.in iij.quæſt.quòd ſi poſſeſſor rei non habeat cauſam à primo emptore, non eſt illi reſtituendum pretium,cùm id non ob aliud repetat, quàm quòd repræſentat perſonam prioris.Hîc autem,cùm nullam ab eo cauſam habeat,eum non repræſentat.

De eadem re.

19 ¶Bart.autem in d.l.iij.columna ij.verſiculo quæro quid ſi pretium, dicit, quod ſi in inſtrumento vẽditionis dictum eſſet hoc modo, vendidit illam rem & omnem rationem,quam habet in dicta re, ſiue pro dicta re,vt ſæpe fieri aſſolet:& tunc ea opinio Petri & Cyn.procederet.Sed ſi res eſſet ſimpliciter vendita,tunc non tranſit niſi ius reale; nam iura quæ competunt perſonæ, non tranſeunt,niſi cedantur,l.in creditore,ff.de euictio.Et ideò(inquit)puto aduertendum, quomodo à reo opponatur exceptio.Nam ſi is opponat,non debere ſe rem reſtituere,niſi & ſibi reſtituatur pretium à ſe datum, & tunc habet locum d.l.ſi cum militaribus.Quòd ſi opponat,reſtituendum eſſe pretium ſimpliciter, nec adiiciat,ſibi,aut etiam adiiciat,primo emptori,optimè procederet huiuſmodi exceptio:quia exceptiones ex perſona venditoris tranſeunt in emptorem,l.ſi à te,in fine,& l.ſi mater,§.vltimò,ff.de exceptio.rei iudi.& hanc Barto.ſententiam ad vnguem ſequuntur Angel.Sal.& Raph.Fulg.in d.l.iij.& idem Sal.in d.l.ſi cum militaribus,in vlt.oppo.Et ad hanc rationem adde quæ diximus ſuprà eodem titul.§.j.gloſſ.ix.quæ eſt in verbo, ***ou lignagier***, numero 128.his tamen non obſtantib.& ſeq.

Quid,ſi tertius habeat ex cauſa lucratiua, ui de nu.23.

Quid,ſi nõ habet titulũ à primo emptore,ui de 23.& 24.

Si mai⁹ pretiũ prioris uẽditionis reſtituitur, cuius cõmodo cedet,primi,an 2.emp.uide 23.

20 ¶At Baldus in ea ipſa l.iij.circa medium,dicit opinio.Pet.eſſe veriorem, quia hoc ius retentionis,vt ſcilicet ſecundus emptor poſsit rem retinere,donec reſtituatur pretium,ſapit defenſionem.Ius autem defenſionis tranſit in ſingularem ſucceſſorem ſine vlla ceſsione, vt plenè not.à Dyn.in l.fluminum,§.adiicitur,ff.de dam.infect.& probatur vltra eum in l.in hoc iudicium,in princ.verſiculo cæterùm ſi partem,ff.commu.diuid.Nec obſt. (ait) d.l.in creditore,de euictio.ſicut nec l.vlt.ff.de contrahen.emptio.quia loquuntur in iure agendi.Híncque ſubinfert ipſe Bal.quòd ſi etiam iſte tertius ſucceſsiſſet ex cauſa lucratiua,vt quia ei primus emptor rem donauit,nihilò minùs eſſet ei reſtituendum pretium venditionis factæ ab actore.Aliud autem,ſi poſſeſſor nullum titulum haberet ab ipſo primo emptore:quia nullum pretium ei eſſet offerendum. Et per omnia eum ſequitur Pau.Ca.in d.l.iij.poſt medium:ſed addit,quòd id quòd percipiet ſecundus emptor,plus quàm ipſe ſoluerit, tenebitur reſtituere primo emptori,vt omnes reponantur in ſuo ſtatu:quod voluit,vt ipſe dicit,fieri glo.ibi in d.verbo,reddito,poſt prin.niſi ipſe primus emptor ex cauſa donationis ceſsiſſet tertio omne ius, quod habebat occaſione dictæ rei:non enim iſte ſecundus emptor aut donatarius debet lucrari cum aliena iactura.De quo tamen dicemus poſteà.

De principali quæſtione.

21 ¶Poſtremò autem Alex.in eadem l.iij.col.j.& ij.iis propemodum omnibus ita recenſitis,maluit ſequi opin.Bar.& aſſeclarum illius, hac potiſsimùm ratione motus, quia licet iura dicant,quòd ius excipiendi tranſit in ſingularem ſucceſſorem,non tamen dicunt,quòd ſecundus emptor ſine mandato poſsit conſequi ſibi dari pretium primi emptoris. Nec obſt. (ait) reſponſio data ad dictam l.ſi cum militaribus,quia ſimiliter & in hoc caſu primus emptor poterit repetere per conditionem ſine cauſa, aduerſus primum venditorem, iuxta l. j. ff. de condictione ſine cauſa.Et ita reſidet Alexander.

¶In

22 ¶In eo autem, quod dictum est de re, quæ ad tertium peruenit ex donatione, aut alia causa lucratiua, Bar. & post eum Sal. simpliciter tenent, idem dicendum, quod suprà ex ipsis diximus, quando res minoris vendita est secundo emptori. Nam & ius excipiendi etiam transit in successorem ex causa lucratiua, l. si tibi, § pactum, in fin. ff. de pactis. Verùm in hoc nutat & cogitandum relinquit Fulgo. propter tex. in l. qui solidum, §. j. ff. de legat. j. vbi si emptor legauerit rem à se prius emptam, & post mortem ipsius rescindatur venditio, restituto illius pretio, debet id pretium legatario solui, quamuis aliàs regulariter euicta re legata non teneatur hæres de euictione, l. si à substituto, in fi. ff. eodem titu. & plenius in l. si domus, §. de euictione, eo. quoque tit. *Iterum de causa lucratiua.*

23 ¶Sed huic Alexander ipse continuò occurrit, negátq; in d. l. qui solidum, §. j. dici quòd legatarius possit contra rescindentem contractum opponere de pretio sibi restituendo: imò potius contrarium, scilicet quod hæredibus emptoris est reddendum: postea verò ab iis ipsis hæredibus, legatario, vt etiam intelligit glo. ibi, quæ dicit in hoc vtilem actionem ex testamento, vel officio iudicis competere legatario. Quod omnino facit (ne id omittam) contra illud, quod Pau. Ca. dicit, vt suprà ex eo diximus, quòd tertius debet restituere primo emptori id quod plus recepit, quàm quod ei dederat. Posteà autem idem Alex. multis interiectis, & in fi. illius l. dicit, quòd potest probabiliter substineri, quòd licet in successore singulari ex causa onerosa possit procedere opinio ipsius Bartoli, cùm totum pretium primi emptoris non debeat peruenire ad secundum: tamen secus videtur in successore singulari ex causa lucratiua, per d. l. qui solidum, §. j. & hoc maximè causa euitandi circuitus, argumen. l. dominus testamento, ff. de condic. indeb. Sed & ipse Alexand. sequitur id, quod diximus ex Pet. Cyn. Bal. & Pau. Cast. quod scilicèt tertius, qui non habet causam à primo emptore, non repetit pretium: & respondet quibusdam rationibus, quæ ambiguum in hoc reliquerant Sali. vt ibi videre poteris. *De eadem re.*

24 ¶Et ex his quidem omnibus potes hîc in nostro casu intelligere, quid dicendum sit, quando secundus emptor minori pretio emit, quàm quo primus emerat, vtrùm scilicet ipsi secũdo emptori, à quo consanguineus retrahit, restituendum sit pretium suæ secundæ venditionis tantùm, quod minus est: an verò primæ, quod maius est. Et cùm maius restituitur, vtrùm ei lucro cedat, an verò sit reddendum primo emptori. Quid item in vtroque, si iste secundus non emit, sed ex causa lucratiua à primo habuit. Quid denique, si ab eo non habuit, sed aliunde, quia fortè ab alio emit, cùm res aliena vendi possit, rem alienam, ff. de contrahend. empti. cum si. aut etiam rem ipsam, quam vacantẽ reperit, aut derelictam, occupauit. Sed & si præterea scire velis, vtrùm agens possit restituere pretiũ primo emptori inuito secundo, videbis per glo. in d. l. iij. in verbo, reddito, in prin. & ibi quoq; per Barto. Ang. Sal. Fulgo. & Alex. quos tu omnino videas. *An retrahens possit restituere pretium primo, inuito secũdo.*

25 ¶SED VLTRA PRÆDICTA quoque illud quæri potest, vtrùm si consanguineus rem euicerit retraxerítque à secundo emptore, restituto ei pretio, quod ipsemet tradiderat, ita vt eo nomine conqueri non possit aduersus primum emptorem, qui ei secundo loco maiori pretio vendiderat: poterítne alio nomine agere de euictione. Pau. Cast. in d. l. iij. columna ij. versicu. aduerte tamen, dicit in casu illius l. quòd si res pluris valebat, quàm fuerat ei vendita, & quàm à consanguineo retrahente recuperauit, potest in id agere de euictione, per l. Titius, §. vlt. ff. de actio. empt. vbi expresim scribitur, quòd actio de euictione non tantùm continet pretium, sed & aliud omne, quod interest emptoris rem non euinci. Ex quo etiam potes intelligere, quòd si aliter eius interesset, quàm ob illam pluris æstimationem, illud eum consecuturum. Vel vt subdit Pau. potest agi ad duplum, si fuerit promissum, deducto pretio quod recepit à consanguineo, per l. cùm fundus vti optimus, ff. de euict. Sed id tamen, quod diximus de æstimatione pluris, & eo quod aliunde interest, intellige secundùm ea quæ diximus, suprà, in eadem gloss. numero 7. sed hoc de euictione, & duobus sequen. *An secũdus emptor, qui recepit pretiũ, possit alio nomine agere cõtra primum.*

26 ¶NEC TAMEN HINC abeundum ducimus, priusquàm Lectores admonuerimus, quòd ex hac nostra consuetudine satis datur intelligi, consanguineum facta ei declaratione venditionis alteri factæ, non posse vlterius sequi primum emptorem, sed postremum. Quod & de iure dicit procedere Pau. Cast. consilio lxxiiij. in causa mota per dominam Dorotheam, columna iij. versiculo concluditur ergo, lib. ij. per l. quod sæpe, §. si res, circa medium, ff. de contrahen. emp. & l. cùm fundum, §. seruum tuum imprudens, & ibi glo. vlt. ff. si cert. pet. Quanquàm Cæpolla causarum ciuilium consilio lxv. quòd dominus Hieronymus, tenet in casu similis statuti, quòd primus emptor conueniri potest, tenetúrque rem vendere & tradere consanguineo: nam vendendo (inquit) alteri, videtur facere in fraudem, & male facere, arg. l. vlt. §. sin autem, C. commu. de legat. ergo & ipse conueniri potest, l. j. C. de ali. mut. cau. fact. & allegat etiam glo. in l. ij. C. de rescin. vendi. Non negat tamen aduersus vtrunque agi posse, sed ita vt conuentione vnius alter non liberetur, quin & ipse conueniri possit, per l. vlt. C. de fideiuss. Sed Cæpol. fortè loquitur in statuto prohibente alienationem fieri in alium, quàm in consanguineũ, quia in vniuersa penè Italia huiusmodi sunt statuta. Veruntamen non id declarat aliter ipse Cæpolla. At idem consilio xliij. clarissimè, columna iij. versicu. secundò principaliter, tradit possessorem tantùm hac actione conueniri posse, cùm ea sit in rem scripta. *An consanguineus poterit se qui primũ emptorem, qui declarauit alteri se vendidisse.* *An alter alterius conuẽtione liberetur.*

27 ¶ET HÆC QVIDEM locum habent, cùm primus emptor alteri vendidit ante oblationem retractus *Si emptor, duo*

rāte retractus lite, rē alienet, & succumbat, an sentētia exe qui poßit cōtra possessorem.

retractus factam à consanguineo. Quid igitur si posteà vendidit, & reticuit ipsi consanguineo offerenti atq; etiam in ius super retractu vocatus litem defendit, causatus fortè contractum suum non esse obnoxium retractui, quia negat esse venditionis, aut alterius æquipollentis, & tandem victus est an consanguineus, qui obtinuit, poterit petere executionem sententiæ aduersus secundum emptorem an verò necesse erit illum de integro compellare. Et idem quoq; quæri potest in retractu conuentionali. Vide omnino Bar. Pau. Cast. Alex. & alios Recentiores in l. à Diuo Pio, §. si super rebus, ff. de re iudic. & ipsum Bar. in l. si quis missum, §. j. vers. quæro quid si ante, ff. de dam. infect. & in l. si creditores, col. vij. vers. videamus ergo, C. de pignori. Bal. in l. j. ante fin. C. de ali. iudi. muta. cau. fac. & in l. ob maritorum, C. ne vxor pro marito, & in c. quia V. col. vlt. versi. tertiò quæritur, extrà de iudic. & Roffre. Beneuen. quæstio. Sabbat. xviij. Albertus. Alberi. in l. chirographis, §. j. ff. de admini. tuto. & Sal. in l. vlt. in vltima quæst. C. de executo. rei iudic. Pau. Cast. in l. certa, C. vt in posses. lega. Petrus Ferra. titu. forma libel. senten. diffin. in glo. j. col. pen. versi. quæro an sententia. Matthæ. Afflict. deci. Neapolit. cccxcvj. in causa comitis, col. iij. nu. 9. & Card. Alex. in c. ex ratione, col. xxij. vers. sexta est quæstio, extrà de appel. & consuetudinem Victriacensem, c. cxxvij.

Consuetudo.

Si res fuit euicta ab emptore per alium, an consanguineus retrahere posit ab hoc alio.

28 ¶INTELLIGE AVTEM nostram hanc consuetudinem, statuentem vt posit consanguineus retrahere à tertio emptore, vt procedat, si primus emptor ei sponte cesit. Sed quid, si ab eo res euicta est per alium, an & tunc ab isto poterit consanguineus retrahere? Matthæ. Afflict. in tracta. protomixeos in verbo, scriptum est, colum. iiij. versi. sed iuxta prædicta, negat tunc locum esse retractui, quia huiusmodi alienatio necessaria sit. Pro cuius ratione adde, quæ scripsimus suprà eodem titu. §. j. glo. xiiij. in verbo, *ou equipollent à uente*, nu. 8. secundò intellige, & sequen. Sed id vtiq; non perpetuum est. Quid enim, si ideò euicta sit ea res, quoniam venditor ille primùm eandem huic euincenti vendiderat, & tradiderat. Nónne & tunc admittetur consanguineus aduersus eundem? & certè admittetur, non vt retrahat vi illius posterioris venditionis, sed prioris factæ ipsi euincenti.

ET NE COURT POINT LE TEMPS,

GLOSSA II.

Si primus emptor qui alteri uendidit id non declaret cōsanguineo, non ei currit tempus.

1 HOC IVRIS EST: aliàs nemo non fraudaretur collusione emptoris & alterius, cui iterum clàm venderet. Idq; cōfirmatur multis similibus. Primò enim non currit instantia actori, si reus subterfugiēs, causam trahat ac protelet, vt voluit glo. in c. venerabilis, in glo. magna, extrà de iudic. quē dicit valde sing. Maria. Soc. ibi col. j. & est bonus tex. in l. intra vtile, in prin. & ibi Bal. in iiij. notab. ff. de minorib. & in l. petendæ, C. de tempo. in integ. resti. & in l. contra, C. de inoffic. testa. vbi & Bal. ponit alia multa similia. & Alex. cons. xlij. in causa & lite, col. iij. vers. & illud, lib. iij. vbi alios allegat. & consi. lxxj. videretur, in prin. lib. v. & Phil. Dec. in c. ex ratione, col. viij. vers. vnde alia, extrà de appel. De quo tamen dic, vt per Doct. in Authen. ei qui. C. de temp. appel. & in c. ex ratione, extrà de app. & Roma. in l. ij. ff. de re iudi. & Maria. Soc. post alios in d. c. venerabilis, in xxiij. art. princ.

De eadem re. Tempus nō currit impedito p moras aduersarij.

2 ¶Secundò, quòd si ex forma statuti causæ debent expediri intra certum tempus, alioqui pereunt litigatoribus; id tempus ei non currit, qui impeditur per moras & dilationes aduersarij, vt voluit Cy. in l. vlt. in fi. & ibi quoq; Bal. & Sal. per illum tex. C. de adulter. Iac. Bu. Bar. & Bal. in Auth. clericus, C. de Epis. & cleri. Ioan. And. in addi. Spec. tit. de dilatio. §. j. vers. sed pone. Dy. Cy. Bal. & Alexand. in addi. Bar. in l. si cùm ipse, per tex. & glo. ibi. ff. de excu. tuto. Vbi & id dicunt procedere, cùm & aduersarius petit dilationem vltra illos tres menses, quia dicit habere se testes in longinquis partibus. Idq; dicit ipse Bal. ibi notatu dignum, declarátq; quomodo id intelligatur. & Alex. d. cons. lxxj. lib. v. & Iason, cons. xxxv. in quæstione, in ij. dubio, lib. j.

De eadem re.

3 ¶Tertiò quòd tempus alicui statutum ad probandum, ei non currit, tantisper dum aduersarius differt respōdere eius positionibus, l. j. & ibi Bal. col. ij. versi. vlterius not. C. de iura. calum. glo. vt à multis allegatur, in cle. sæpe, versi. & quia positiones, in verbo, post dationem, & ibi Imol. col. xiij. in declaratione illius glo. & Card. Flo. in ix, quæst. post alios Antiquiores, de ver. sig. Bal. in d. l. si cùm ipse vers. secundò not. & ibi etiam Alex. in addi. Bar. ff. de excu. tuto. idem Bal. qui id dicit esse perpetuò notandum, in l. vlt. col. iiij. versi. iuxta prædicta quæro, & ibi quoq; Pau. Cast. colum. iij. versi. vltimò Bald. dicit. ff. de fer. vbi Pau. ipse declarat. & Alex. d. consi. xlij. lib. iij. & d. consi. lxxj. lib. v. & Iason consi. x. ex casu, col. ij. vers. istis sic in facto, lib. j. & d. consi. xxxv. vbi suprà, lib. j. & Phil. Dec. in d. c. ex tenore, vbi suprà, de appel. Et facit, quod in simili tradit Inno. in c. pia, col. j. in verbo, octo, in fi. extrà de exceptio.

De eadem re.

4 ¶Quartò, quòd terminus (ita enim sæpe eo verbo in hac significatione post nostrates *vtimur*) præstitutus actori ad probandum, non ei currit, donec aduersarius impugnat articulos ipsius, *vtpote* quos dicit non admittendos. Ita enim voluerunt Bald. Imo. Ro. & Franc. Aret. in l. quandiu institutus, ff. de acquir. hære. Quod tamen intelligunt ipsi Ro. & Franc. Aret. cùm articuli erant admittendi, aut certè tales, vt probabiliter potuerit dubitari, admittendi ne essent, an non: alioquin ei esset imputandum,

dum, quòd haud dubiè non admittendos proposuerit, per l.ij.§.non solùm, ff.ad Tertul. Alexan.in addi. Bald.in d.l.j.C.de iura.calum. Et vide, quod in simili diximus suprà eo.tit.§.j.glos.x.in verbo, *dedans l'an*, numero 41. quod tamen.& iterum in §.iiij.glo.iij.in verbo, *aura cours contre le retrayant*, numero.1.& 2.& quod tradit glo.in c.cupientes, in verbo, videbitur, & ibi Domi.& Philip.Franc. qui adducit concord.de elect.lib.vj.

5 ¶Quintò, quòd si actori statutus est terminus ad producendum, isque petat sibi instrumenta edi à reo, vt ea producat, in casibus, in quibus reus tenetur edere actori, qui ponuntur à nostris Docto.in l. vlti.C.de eden.& Cano.præsertim recentioribus, in c.j.extrà de probat.non currit terminus probationis actori, quandiu reus differt edere, ex sententia Bal.in l.j.§.vlt.per glo.vlt.ibi.ff.de eden.& idem propemodum voluit Alber.post Iaco.But.in ea ipsa l.j.§.edenda. Et hæc quidem omnia propè retulit, & secutus est Iason in l.si eum, §.qui iniuriarum, col.iij.& seq.ff.si quis cautio.& d.consi. xxxv.in ij.dubio, lib.j.eáque dicit notanda esse diligenter, quia quotidie veniunt in actum practicum. Nec tamen meminit Alex.cuius in d.consi.lxxj.lib.v.hæc omnia propè sunt. Et hoc quoque vltimum secutus est ipse Iason d.consi.x.vbi suprà lib.j.vbi id dicit singu. *De eadem re.*

6 ¶Postremò adde text.optimum præter eos, quos suprà citauimus in d.l.si cùm ipse, ff.de excu.tuto. cuius hæc verba sunt: Si cùm ipse instituerét, vt proferret excusationem, mora contradictionis impeditus est, quo minùs decreto liberaretur, excusationem rectè probari, scilicet post tempus in id constitutum: nam de eo loquitur, vt patet ex l.præcedenti. Vt tamen non omittas, quod à Paul.Castren. responsum est consi.cxxxv.in causa desertionis, col.penult. versicu.illud etiam videtur, iterúmque in fin.lib.ij.tempus appellationis prosequendæ non currere appellanti, dum aduersarius impugnat appellationem de desertione, per quædam ex iuribus suprà allegatis.& sequitur Deci.in dicto c.ex ratione, vbi suprà, de appella. Et facit, quod traditum est à D.à Rota.deci.cij.fatalia, in nouis, & decisi.ccccxlviij.nota quòd fatalia, in antiquis.& ab Alberic.post Gui.in l.vlt.in fin.C.in quib.cau.in integr.restit.non est neces. *De eadem re.*

POVRVEV TOVTESFOYS QV'IL N'Y ait negligence notable, GLOS. III.

1 NAM ETSI STATIM non potuerit conuenire istum secundū emptorem, quem ignorabat: tamen cùm primùm eius notitiam habuerit, debet se non negligenter parare ad retractum, illíque oblationem facere: per id quod in simili voluit glo.in c.cupientes, §.quòd si per xx.in verbo, proposita, in prin. de elect.lib.vj.quòd si quis misit nuntium ad proponendum ea, quæ in eo text. fieri iubentur intra xx.dies, fuerítque is nuntius impeditus, nō ei nocebit, dummodo posteà non sit negligens. De quo & nos plenius diximus suprà §.ix.in vlt.glo.nu.24.sed id tamen, & sequen.vbi videre poteris, id arbitrio iudicis æstimandum esse, vti & in hoc eodem casu voluit Ferro.in consuetu.Burdig.hoc quoque titu.§.viij.in princip. Sed & tu vide quæ scripsimus §.j.in glo.x.in verbo, *dedans l'an*, num.23.nec tamen. *Si consanguineus resciuerit emptorem alteri uendidisse, an continuò debet illū alterum cōuenire.*

§. *XIII.*

ET EST & doit estre aucun reputé plus proche, & preferé quant au faict desdictz telz retraicts, ainsi & en ce qu'il seroit plus proche & preferé en faict de succesion.

HIC SPECIALIVS exprimit, quod suprà dixerat, §.xj.scilicet, retractum imitari naturam ac ius successionis. quod & tradit Masuer.in hoc titu.de retractu, in princip. Ex hócque iam multas quæstiones in hac materia retractus decidimus, & posteà, vt locus occurret, decidemus. Et vide, quæ dicemus in §.sequen.in fi.nu.2.ex hac autem, & sequ. Cum hac autem consuetudine propemodum concordat & Parisiensium consuetudo, c.cxcvj. Cenomanensium, c.ccclxxviij.& seq. Andegauensium, c.ccclxviij.& seq. Angolismensium, c.lxij.vbi eadem propè verba sunt, quæ in hac nostra cōsuetudine, Sanctonum Angeriacorum, cap.lij.vbi & eadem quoque sunt verba, Burdigalensium, cap.xij. *Quis censeatur esse proximior in materia retractus. Cōsuetudines.*

§. *XIIII.*

1 TOVT homme lignagier d'aucun vendeur, soit de prochain ou loingtain degré, doit estre receu au retraict dedans l'an & iour de la vendition faicte par son dict lignagier: posé que la chose vendue ne soit pas du branchage, dōt le retrayant & le vendeur se appartiennent. Mais si dedans ledict an & iour vn autre lignagier

du vendeur, & dont la chose vendue soit descendue, & regardant son branchage, venoit contre l'autre lignagier, qui premierement l'auroit prinse: posé que iceluy secōd lignagier ne fust ores si prochain du lignage du vendeur, comme seroit le premier, iceluy second la doit auoir, & tousiours seroit preferé, veu que la chose seroit regardāt son branchage.

NE SOIT PAS DU BRANCHAGE,

GLOSSA I.

1 *An admittatur consanguineus nō ex ea parte, ex qua res processit.*

Cōsuetudines.

Consuetudines contrariæ.

CONTRARIVM tamen dicit obseruari de consuetudine Ioan.Fab.in §. si plures, in fi.Instit.de legi.agna.succes.& contrarium etiam de Iure communi obtinere expressè & in hac specie voluit Signo.consi.lxxxj.in quæstio. vertente inter Nigrum, col.ij.per text.in cap.j.titu.de gradi.succes.in feud.ídque maximè si ex nostra consuetudine in successionibus bona semper veniunt ad eos, qui sunt eius stipitis, vnde ea processerunt, etiamsi sint remotiores: de quo dicemus in glos.seq.Nam & retractus per omnia sequitur ius atque naturā successionis, vt dictum est in §.præcedente.Ex maiori autem parte consuetudinū Franciȩ, ij tantùm admittuntur ad retractū, qui sunt ex stipite siue linea rerū venditarū, vt apud Parisiēses, c.clxxij. Meldenses, cap.lxxxvij.Melodunenses, c.xxij.& cap.xxviij. Senonenses, cap. xxxj. Trecenses, cxliiij. Caluimontenses in Bassigniaco, cap.cxij.Victriacenses, cap.cxxvj. Ambianenses, cap. xlvij. Monstrolienses maritimos, cap.lxxij. Carnutenses cap.clxxj. Aurelianenses, cap. cclxxvj. quod tamen videtur limitare, vt non procedat inter fratres & fratrum filios, cap. cclxxviij. Turonenses hoc titu. *de retraict*, cap.j.Cenomanenses, cap.ccclxxviij. Andegauenses, cap. ccclxviij. Aruernenses eod.titu. *de retraict*, qui est omnium eius gentis consuetudinum xxiij.cap.j. & expressius cap. xxiiij. Borbonienses, cap.ccccxxij.& ccccxxxiiij.Blesenses, cap.cxciij. Dunenses, c. lxxix. Bituricenses, hoc titu, *de retraict lignagier*, c.j.& ij.& iij.Artesienses, c.lxxxv.Normanienses, ca.consuetudinum eius nationis cxv.cuius titulus est, *de querele de fief uendu*, §.*nul qui apartienne*.Quanquàm sunt & aliæ consuetudines huic nostræ similes, quæ scilicet admittunt consanguineos, qui non sunt ex linea aut stipite, vnde bona vendita prodierunt: ita tamen, vt ij qui sunt ex ea linea, præferātur: vt apud Angolismenses, cap.lxiiij. Rochelenses, cap. xxxij. Burgundienses, hoc eod.titu.cap.iiij. Burdigalenses, cap. iiij. quod est j.titu.*de retraict lignagier*.

IN FI. EIVSDEM §. GLOS. II.

1 *Et si admittatur, an ei præferatur, qui est ex ea linea.*

IDEM VT SCILICET præferatur is, qui est ex linea, vnde bona manarunt, aliis qui non sunt ex ea linea, voluit expressè in retractu Ioan.Fab.in §. si plures.Instit.de legi.agna.succes.per tex.in l.de emancipatis, C.de legit. hær. Sed ille tex.vt etiam dicit idem Fab.loquitur inter fratres & fratrum filios: nam post eos de Iure communi non inspicitur, vnde bona processerint, sed semper admittuntur proximiores, exclusis remotioribus. Authent.post fratres, C. eo.tit.& diximus suprà.§.xj.in glo.x.quæ est super verbo, *tous y doibuent estre receuz pro rata*, post prin. At cōsuetudo nostra indistinctè & generaliter disponit, vt proximi ex parte patris præferantur in bonis paternis: matris autē, in bonis maternis. Quod etiā dicit obseruari ex alia quadam consuetudine Flo.à S.Petro, inter consi.Pet.Anch.consi.ccclxxj.quòd dicta domina.& Bened.in repe.c.Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu.636.extrà de testa.

2 *An ex consuetudine Pictauiensium paterna paternis, materna maternis semper cedant, uide usque ad nume.14.*

¶EX HAC AVTEM consuetudine, quæ ita indistinctè & generaliter, vt diximus, præfert in retractu eos, qui sunt ex linea, vnde res vendita exiit, iuncto eo, quod scribitur in d.§.xj.suprà eo.repræsentationem habere locum in retractu, vt in successione, in qua vt scribitur suprà in tit.xvij.qui est *des successions*, §.j.qui est omnium huius voluminis consuetudinum, ccxij.repræsentatio habet locum in omnibus speciebus successionum, & in infinitum, quandiu consanguinitas computari & probari potest.& quod item scribitur in §. xiij. suprà hoc tit.eum censeri proximiorem & præferendum in retractu, qui & in successione præfertur, quódque prætereà scribitur in §.xxxij.eiusdem tit. in retractu acquæstuū admitti consanguineos ex parte patris pro dimidia parte, & matris pro altera dimidia. Atque eo quod scribitur suprà in tit.xiiij.qui est *de donations*, §.j.qui est omniū §. huius voluminis clxxxj.quod cùm quis non possit donare vltra tertiam partem bonorum patrimonialium, in præiudicium suorum hæredū, & quis habeat bona patrimonialia alia ex linea patris, alia matris, videlicet centū patris, ducenta matris, non poterit donare integra illa centū patris, quamuis non excedant tertiā partē omniū, sed tantū donare potest tertiā partē illorū centū, in prȩiudiciū hæredum lineæ paternȩ. Et ex eo deniq;, quod etiā scribitur suprà tit.xvj.qui est *de testamēs*, §.iij.qui est omniū eiusdē vol.ccviij.nō posse quempiā ex suis bonis patrimonialibus aliquid donare, & relinquere vni ex suis præsumptis hæredibus, plusquàm alteri, siue bona respiciāt lineā, vnde is descēdit, siue aliā.

¶Ex his

3 ¶Ex his igitur omnibus assumunt multi ex nostratibus, semper, & in omni successione,& inter quoscunque bona paterna paternis,materna maternis deferri:id est,bona sequi lineam,ex qua primùm prodierunt. De quo tamen nullam aliam consuetudinem expressam habemus,nec quæ huc quicquam faciat,præter suprà dictas.At ex maiori parte consuetudinum Franciæ,sicuti in retractu, vt diximus in glo.præcedenti,ita & in successione,semper bona sequuntur lineam,vt apud Parisienses c.cxlv.& cxlvij.Meldenses,c.xlij.& duobus seq. Meldunenses,c.xcix. Senonenses,c.lix.& aliis, Ambianenses,c.xl.Monstrolienses, c.x. Aurelianenses,c.cclj. Cenomanenses,c.ccclxxviij.Andegauenses,c.cclxviij.& cclxx.Aruernenses tit. *de successions*,§.iiij.Borbonienses,c.cccxv.Blesenses,c. cl. & seq.& iterum clvj.Dunenses,c.lxxj.nisi in casu c.seq.Angolismenses,c.xciiij.Rochelenses,c.l.Bituricenses,tit.*des coustumes concernans les testamens*,c.ij.Burgundienses,tit. *des successions*, c.viij. Artesienses,cap.lxxij.& lxxv.Sanctones Angeriacos,c.xcvij.& cap.c.

Consuetudines aliæ de ea re.

4 ¶Quantùm autem ad Ius commune pertinet,inter fratres consanguinei succedunt in bonis paternis,vterini in maternis.gloss.& Doct.in d.Auth.post fratres,C.de leg.hære.& in Authen. itaque,C. commu.de succes.Franc.Alberg.inter consi.Ange.consi.lxxxij.huic parti inhęreo,col.ij.Dy.in trac. succes.ab inte.col.iiij.versi.sed pone quis moritur. Alexan.consi.v. consideratis,col.ij. versicu.hæc confirmo,lib.vj.vbi post Paul.Cast.in quodam consi.dicit & hoc procedere in specie cuiusdam statuti,de quo ibi videre poteris,& Doct.vbique.Et ad hoc quoque vbique citatur text.in d.l.emancipatus,C.de legi.hæred.quem ad hoc dicit singu.Bar.ibi,& Matthæ.Mathes.in tracta.success.ab intesta.in iij.art.princip.versic.hoc procedit,& ibi Ludo.Bolo.in addi.eius loci,& iterum in addi.incip.vera est hæc decisio.& consi.lxix.Corn.post princip.quibus etiam locis eum tex.dicit singu. Sed & eum quoque singu.dicit Ang.Aret.in d.§.si plures,col.j.Instit.de leg.agn.succes.& posteà etiam per multas quæstiones declarat, quomodo id intelligendum sit,& Iason qui etiam dicit singu.in l. post dotem,in fin.ff.solu.matri.Et nullum reperio,qui contrarium in hoc teneat,præter Fulgo.in d. Authen.itaque.& Soci.consi.lxxxix.circa præmissum,col.iiij.versi.non obstat tertium,lib.iiij.quibusdam rationibus ibi adductis:licèt tandem dicat,non esse tutum recedere à priori sententia,vt quæ sit communis.

Consanguinei in paternis,vterini in maternis succedunt.

5 ¶Sed ea tamen intelligitur, cùm vtrinque sunt ab vno tantùm latere coniuncti.Quòd si cum illis sint alij ex vtroque,hi quidem alios ex vno tantùm repellunt in quibuscunque bonis,vt non obscurè voluerunt glo.& Doct.in d.Authen.post fratres,& in d.Authen.itaque.Dy.in d.tracta.succes.ab intest.colum.iiij.versi.quid si decedit.Bar.si is est,& Ioan.Fab.in d.§.si plures,Instit.de legit.agnato.succes.Bal.in d.l.de emancipatis,C.de legit.hæred.& consi.ccxxij.casus talis est,primò dominus, lib.iij.& consi.lxxiiij.præmittendum est,in princ.eo.lib.iij.Ro.qui & id dicit procedere in successione eius qui ingressus est monasterium incapax bonorum.consi.ccxcvj.circa declarationem,in fi. Raph.Co.consi.lxvj.Ioannes decessit,in princip.Petr.Ferra.titu.for.libel.pro hære.ab intest.in verbo,nullisque superstitibus,col.x.in paruis,versicu.si ergo quæramus.Barb.consi.xxxviij.scribitur, col.pen.lib.ij.Bertran.consi.lxviij.viso casu,libr.ij.& consil.ccxj.ponitur,eod.libr.ij.Id quod etiam procedere in filiis fratrum dicit Lud.Bolo.d.consi.lxix.col.iiij.& ante eum Fran.Are.consil. clxiiij. diligenter, col.v.versic.& primo viso,& ante hos Bal.d.consi.lxxiiij.in princip.lib.iiij.& ante hunc quoque Ioan.And.in addi.Specu.in rub.de feu.versi.item præsupposito,per text. in §.reliquum,in Authen.de hære.quæ ab intest.defer.quem tex.ad hoc dicit.sing.Fran.Are.vbi suprà.

At vtrinq; coniuncti in omnibus succedunt aliis exclusis, uide nu.7.

Etiam in filiis fratrum, uide num.7.

6 ¶Et hæc ita procedunt,vt si etiam ex statuto masculus præferretur fœminæ,tamen fœmina vtrinq; coniuncta præferretur masculo ex vna tantùm parte coniuncto: vt singu. voluit Bald.consil.lix.de Iure communi,in fi. lib.iiij.Sed & si statuto cautum sit,vt decedenti succederent ab intestato proximiores ex linea paterna, tamen coniuncti ex vtroque latere nihilò minùs cæteris patruelibus ex linea paterna tantùm,præferrentur:vt dicit Pet.Anch.in repe.c.j.char.60.in paruis,versic.per prædicta non puto,extrà de consti.& Soci.consi.cclij.visis instrumentis,col.xij.versicu.secundò ego respondeo,lib.ij.& Phil.Dec.consi.ccccl xxxiiij.æquitati,col.ij.versi.& specialiter.

Etiã si ex statuto masculus præferatur fœminæ.

Etiam quoq; si ex statuto decedẽti ab intestato succedãt proximiores ex linea paterna.

7 ¶Sed tamen,quod de filiis fratrum diximus,non admittunt Mathes.& Ludo.Bolo.in addi.ipsius,in d.tracta.succes.ab intest.in ij.arti.prin.versic.item not.& Corn.in l.quod scitis,§.finautem,col.vlt. versic.nec obstat,C.de bonis quæ liberis.De quo etiam per Pau.Cast.in d.Authen.post fratres,la ij. & consi.lxxxiij.id quod suprà conclusum est,lib.j.& Alex.qui alios multos allegat,consil.clxvj.super proposita,libr.v.Sed & sunt,qui inter fratres illud,quòd suprà diximus,non ita generaliter admittunt:quin dicunt,vtrinque coniunctos non excludere consanguineos tantùm,à bonis paternis, nec vterinos à bonis maternis:vt per Soci.consi.lxxxiiij.visa prædicta,col.v.versi.quia qua ratione, lib.j.Vtrùm autem istud procedat in iure accrescendi,videbis apud Bar.in l.re coniuncti,col.penult. versicu.tertiò quæro iuxta hoc,& Soci.qui id trahit ad substitutiones,consi. ccxlix.materia,col.xij. versic.quintò corroboratur,lib.ij.

Quid in iure accrescendi.

8 ¶Sed & vtrùm id procedat in patruis,vt vtrinque coniuncti alios ex vno excludant(hæc enim obiter & remissiuè dicere volui)vide Bal.consi.clxxxviij.in substitutione,lib.j.quod repetitur iisdem verbis,nisi quòd aliud princ.est,consi.ccccxxiiij.punctus talis est,Titius decessit, lib.iij.& rursum eundem Bal.consi.cccxlvj.quoniam vt proponitur.lib.iij.& consi.cccxxx.dictus patruus,eo.lib.iiij.

Quid in patruos.

& latißimè Corne.consi.ccxix.licet in hac.col.ij. versic.itaque videndum est,cum seq.vsque ad fin. consi.libro iij.& Anto.Rube.consi.cij.viso casu.Et vtrùm quoque in fratribus patruelibus,latè disputat Alex.post alios multos à se citatos d.consi.clxvj.lib.v.vbi videre poteris,& Pau.Ca.d.consil. lxxxiij.lib.j.Et vtrùm denique in aliis,vide Iac.Bel. in §.si verò neque fratres,in penult.quæst.& ibi quoque Bart.in Auth.de hære.ab intest.& eundem Barto.in l.ij.§.legitima,ff.de suis & legit.

Quid in fratribus patruelibus.

9 ¶Nec tamen specialiter omiserim,vtrùm etiam procedat in patre & matre,auo & auia,vt scilicet præferantur fratribus ex vno tantùm latere:de quo vide glo.in l.j.in verbo,potiorem,ff.de iuris & fac.igno. Dy.in tract.de succes.ab intest.Cyn.in d.Authent. itaque col.vlti.Signo.consil.vj. Titius, col.j.Barto.in l.ij.in princ.col.antepe.versi.vlterius quæro,an tacita pupillaris excludit fratrem,ff. de vulg.& pupil.& eundem Bar.& Angel.in l.j.§.filium,ff.de bono.posses.contra tabu.Bald.latè in Auth.defuncto,col.ij.versi.iuxta istum versi.C.ad Senatuscon.Tertul.& in l.si quis filium,col.vlti. C.de inoffic.testa.& consil.cccxxvij.factum tale est,Ioannes,ad fin.lib.iij.& consi.cclx.proponitur quod mater,lib.iiij.& consi.ccclxvj.mater quæ transiuit,in fin.eo.lib.iiij.& consi. ccccxxxviij.ista quæstio,in prin.& iterum in fin.eod.lib.iiij.& consi.ccccxlvj.æqua opinio,eod.libr.iiij. Angel.in §. consequens,in Auth.de hære.ab intest.& consi.clxvj.si testator,paulò ante fin.& Card.Flo.consi.lj. Titius condidit testamentum,in j.dubio,Pau.Cast.consi.ccccxxj.quòd ista mater,col.iij.versi.vj.& vlt.lib.j.& Alex.consi.clxvij.videretur,col.ij.versi.quintò,quia licet,lib.v.& consi.v.consideratis, col.j.lib.vj.Barb.cõsi.xxxvj.scribitur sapienter,col.antepen.versi.capio modò aliam dubitationem, videlicet vtrùm præfatus,lib.ij.Corne.consi.clxix.multùm diffusè,col.ij.versi.& per illum,lib.iiij. Guid.Pap.consi.clxvij.pupillus.Soci.consi.ccciiij.eodémque vltimo,viso statuto,per totum,libr.ij. quod repetitur consi.xxv.lib.iij.& Stepha.Bertran.consi.cxxv.viso casu,in iij.dubio,lib.ij.& consi. ccxx.Christi &c.viso casu,lib.ij.& consi.cxxxij.prouidus,num.1.lib.iij.& consi.xcij.ponitur,etiam nume.1.eo.lib.iij.Et quid si ex statuto soror excludat matrem,an tunc intelligatur de sorore ex vno tantùm latere coniuncta,vide omnino Alex.consi.xlv.habita lib.vij.

Quid in aliis. Ascẽdentes an præferãtur fratribus ex uno tantùm latere.

Quid si ex statuto soror excludit matrẽ.

10 ¶Illud autem inter omnes,si non me fallit memoria,conuenit,illud quod dictum est, vtrinque coniunctos præferri coniunctis ex vno tantùm latere,non procedere in rebus feudalibus.In his enim æquè succedũt cõiuncti ex parte patris tantùm,ac vtrinque coniuncti:quia cõiunctio ex latere matris non cõsideratur per tex.in c.j.§.his verò,& ibi Bal.in princ.Mart.Laud. col.eiusdem c.ij. versi. quæro circa istã,& Car.Alex.col.iij.versi.eiusdẽ initij,tit.de succ.feu.vel de grad.suc.in feud.& voluit.Iac.Ardiz.in sum.in rub.de succ.feud.sub rubricella,an frater ex vtroque parente excludat fratrẽ ex patre tantùm,& And.Iser.in c.j.col.ij.tit.de nat.succes.feud. Bal.in l.j.post princ. ver. & per hoc determinatur:& ibi Pau.Ca.& Corn.C.de leg.hęred.& idem Bal.consi.clxx.ad euidentiã,col. ij. versi.item sciendum,lib.ij.& consil.ccciiij.donatio,in fin. eod.lib.ij.vbi hanc dicit esse communem opin.& verã magnorum Docto.& consi.liiij.proponitur quòd quidam nobilis,lib.iij.& consi. ccxxij.casus talis est,primò dominus,eod.lib.iij.Mart.Laud.in c.j.§.& quia,col.vj.versic.quæro an vtrinque coniunctus,& ibi quoque Cardi.Alex.col.vlt.versi.eiusdem initij.titu. qui feud.dare pos. Alex.consi.ix.ponderatis his,in fi.lib.v.Pet.Ferra.tit.forma libel.quo agit. ad reuoc.feud. in verbo nec superstitibus,col.iiij.versi.sed quid si vnus.Soci.d.consi.ccciiij.ad fi.lib.ij.Philip.Deci.consi.ccccxliiij.concurrit patruus,col.j.Io.Crot.in repet.l.filiusfamilias,§. Diui,col.ij.post princip.& iterum char.antepen.versicu.quartò quæritur.ff.de lega.j.& Franc.Ripa,in l.ex facto,col.xxiiij. nume.98. ff.de vulgari & pupillari.

In rebus feudalibus,utrinque coniũctus non præfertur coniuncto ex parte patris.

Quid in statuto ut agnati præferãtur cognatis.

11 ¶Quo in loco Ripa.& illud simile adducit,quod traditum est à Iaso,& Recentioribus in d.l.re coniuncti,vbi & ipse Ripa,nu.13.ff.de lega.iij.quòd stãte statuto,vt agnati abintestato præferantur cognatis,frater vtrinque coniunctus,non præferetur fratri ex parte patris tantùm coniuncto. Ex hócque dixerim,quòd stãte statuto,vt ad retractũ admittantur ij tantùm cõsanguinei,qui sunt ex latere vnde res vẽdita processit,aut quòd ij præferãtur cæteris, qui sunt ex alio latere,tunc nõ præferetur consanguineus vtriusque lateris alteri, qui esset ex eo latere, vnde res processit tantùm. Id quod adde ad id quod suprà diximus ex Io.Fab.in §.xj.glo.x.nu.j.Et facit etiam, quod in simili tradit Bald.consi.ccv.præmissis verbis,lib.iiij.& Roma.consi.ccccxj.quatuor,& Iason consi.lxvij.perspectis,col.vlt.versic.confirmo etiam ex eo quod consuluit,lib.primo, dum volunt, ex statuto præferente agnatos fratris siue fratrum filiæ,æqualiter succedere fratrem ex vno tantùm latere,cùm fratre vtrinque coniuncto. Sed huius,ne fallaris, contrarium nuncupatim voluit Pet. Anchara.in repe.c.j.col.cl.versi.occurrerunt aliæ quæstiones.extra de rescrip.Raph.Fulg.consi.lxxxv.in proposita quæstione,& Pau.Ca.in Authen. itaque.C.com. de succes.Io.Bapt.à S.Seueri.in repeti.l.omnes populi,char.15.versic.ego respondeo,ff.de iusti.& iure. Soci.consil.cclij.visis instrumentis, col.xij. versicu.secundò ego respondeo. Et latè Carol. Rui.consil.xxviij. viso statuto per totum j dubium, libro iij. sed tu tamen vide eundem consil.xxxij.quia ex facto, colum.j.& ij.& iterum colum.viij. nume.14 & seq.eo.libro iij.

An in retractu præferatur utrinque coniunctus ei qui est eius tãtum lateris ex quo res processit.

12 ¶Sed vt è semita in viam redeamus, inter ascendentes quoque paterna paternis, & materna maternis deferuntur,vt nonnullis placere video, per text.in d.l.quod scitis.§.si autem.C.de bon.quæ lib.Ita enim eum intelligũt Bar.Ang.Pau.Ca.& Alex.in addi.Bal.ibi.idem Bar.& Aug.in d.Auth. itaque

Inter ascẽdentes an pater-

itaque ipse Bar.in d.l.post dotem,in fi.& ibi quoq; Imo.qui eam glo.dicit sing.paulò ante fi.Ro.& Ias.col.pen.& vlt.ff.sol.mat.& rursus idem Bar.consi.xviij.in nomine &c.viso testamento condito, in iiij.dubio,& iterum cõsil.ccxv.an si testamentũ sit nullum,etiam in iiij.dubio:nam & idem prope est cõsi.Quibus locis ipse Bar.dicit cũ tex.ad hoc esse sing.Bal.cõsi.ciiij.factũ tale est. Ser Teus, ante fi.li.ij.& Marc.Perus.inter consi.ipsius consi.cxj.viso dicto puncto,li.iiij.atque iterũ idem Bal. d.cõsi.ccccxlvj.æqua opi.eo.li.iiij.Pet.Anch.cõsi.cccxlix,de iure cõmuni dos,& latè Ro.consi.xl.visis ad discusis,in ij.dubio.Pau.Ca.in d.Auth.post fratres autẽ,C.de legit.hære.Mathes.in trac. successi.in ij.arti.prin.versi.& hæc procedunt,& versi.aut supersunt,& ibi etiam Lud.Bol.in addi.Corn. qui licet nutet,dicit tamen hanc opi.æquam esse,consi.xlvij.videtur,col.ij.versi.quia secundum, lib. j.Alex.consi.cl.viso themate,col.ij.versi.prætereà iuri consonum,lib.ij.& consi.clxviij.visis ac ponderatis,col.iij.versi.prædicta tamen affirmo,lib.vij.Bal.Nouel.in tract.doti.in vlt.parte, col.lxiiij. cũ multis seq.vbi dicit,quòd licet contrariũ in via disputationis sustineri posset,nõ auderet tamẽ ab hac opin.discedere.Guid.Pap.consi.l.ex facto tradito,in iiij.dubio.Ias.consi.cxxvj.factum sic se habet,quidam dominus Victor,col.iiij.versi.decimò & vlt.lib.j.Benedi.in repe.c.Raynutius,in verb. & vxorem nomine Adelasiã,nu.636.de testa.& Ant.Rub.consi.lxxix.viso instrumẽto. Et hoc quidem intelligit Ang.in d.l.quod scitis,vt etiam procedat,si is de cuius linea bona sunt,remotior sit. *na paternis, materna maternis deferantur.*

13 ¶At sunt alij qui è diametro contrarium tenent, videlicet non esse inspiciendum ab vtro laterum bona processerint.& in his Dy.Ray.Forli.Bal.sibi contrarius,præterquàm in lucris dotalibus, Sal. nutabundus,Fulgo.Ro.sibi item contrarius,Io.à monte Sperello,& latissimè Corne.in d.l.quod scitis,ex quibus ipse Corne.ita dicit fuisse consultum Perusij,& se quoque consuluisse. Idem Dy.Cyn. cùm dicit,ascẽdentes eiusdem gradus,æqualiter succedere,Ray.Sal.item subdubitans,Fulgo.qui ita dicit se consuluisse,& Corne.in d.Authen.itaque Bald.in Authen.defuncto,col.j.in fi.& ibi quoque Sal.& Fulg.C.ad Senatuscon. Tertul.Bal.consi.xxxj. Angel.habet,in prin.lib.ij.& consil.cclx.proponitur quod mater,in fi.lib.iiij.latè Raph.Cu.cui subscripsit alter Raph.Fulg.& alij multi consil. cxxij.qualiter admittatur.Corne.etiam latissimè consi.xciiij.dominus Petrus,col.ij.versi.his tamen non obst.li.j.& consi.clxxxvj.circa hanc consultationem,col.iij.vers.eiusdem initij,eo.li.j. & consi. vij.& si videatur li.iij.& consi.cclxv.circa istum articulum,lib.iiij.vbi & idem dicit consuluisse Bened.Capr.vt & ipse consuluit consil.xxxiiij.etsi præfato puncto.Ludo.Bol.sibi contrarius,d.consil. lxix.Corne.colum.iiij.versic.nihilò minùs prædictis non obstã.Idquè præsertim si ascendentes sint in dispari gradu,quia scilicet sint mater, & auus paternus.nam mater præfertur auo in bonis vndecunque obuentis,vt per Bened.Capr.consi.cxlix.cùm de pluribus,in iij. dubio.Vtrorunq; autẽ sunt multæ magnæquè rationes ,quas huc adducere necessarium non ducimus , cùm apud eos omnibus sint expositæ.Concedunt autem omnes,inter alios,quàm de quibus suprà locuti sumus, non inspici, vnde bona prouenerint. *De eadem re.*

14 ¶Cæterùm vt redeamus ad nostram consuetudinem,illud certum est , in retractu hauddubiè procedere , vt consanguinei ex ea parte , ex qua res vendita processit , præferantur cæteris. Nam id expressè hîc cauetur.Quantùm autem ad successionem,nullas in Pictauia,vt iam diximus , consuetudines alias habemus,præter eas,quas suprà adduximus,quę omnes sunt extra titulũ,*des successions*, præter eam,qua statuitur repræsentationem habere locum in quacunque successione in infinitum, vt etiam suprà diximus.Sed ea si solerter inspiciatur,parum huc facit, neque vnum ex altero necessariò sequitur.Quod hinc videre licet,quòd repræsentatio citra vllam controuersiam habet locum inter fratres & fratrũ filios:post eos autẽ vocantur quicũque gradu sunt proximiores.Auth.post fratres fratrúmque filios,C.de legi.hære.& tamen non omnes concedunt,inter ipsos fratres & fratrum filios paterna paternis,materna maternis deferri:quin sunt in vtrisque, qui contradicunt , vt suprà diximus.Prætereà potest contingere,quòd si repræsentes vel altissimum eorum,ex quibus descendisti,ego tamen essem te potior in successione omnium bonorum. Pone enim,quòd sum frater vterinus eius,qui decesit sine aliis fratribus,aut filiis eorum:tu autem es nepos patrui ipsius, id est fratris patris eiusdem:tu patruum illum defuncti,qui tuus auus erat,repræsentas: ego tamen te repellã à successione fratris mei vterini,etiam in bonis paternis cùm & ego repellerem illum tuum auum, patruum fratris mei defuncti,quem repræsentas , si viueret, quantùm ad Ius commune pertinet, & cessante consuetudine,vt semper & inter quoscunque materna maternis, paterna paternis deferrentur.Nec si nostra consuetudo dicit retractum per omnia sequi ius successionis,propterea cõcluditur ecõtrario ius successionis sequi ius retractus.Nec id dicit cõsuetudo,ideò per argumentũ ab oppositis aut aliud quodpiam non debemus nec possumus corrigere Ius cõmune , vt alibi latè diximus. Sed quicquid sit, nostrates mordicùs eam opin.retentant,vt secundùm nostrã consuetudinem bona in successionibus semper sequatur lineã. Et ita semper hactenus vsitatum est in nostra hac regione Pictauica. *De princip. quæstione.*

15 ¶ILLVD DENIQVE quæstionis est.Duo fratres ex vtroque parente ita inter se vtranque & patris & matris hæreditatem diuiserunt,vt vni paterna cesserint,alteri materna:posteà alter eorum vendidit id totum quod sibi cesserat,puta paternam illam hæreditatẽ:an cõsanguinei ex parte patris præferẽtur omnino cõsanguineis ex parte matris.Quod videtur,cùm ea bona à patre proces- *Quæstio optima retractus.*

ſerint. Ego tamen cenſeo, & conſanguineos quoque maternos eſſe admittendos pro media parte, id eſt, pro rata eius portione quod is venditor ante diuiſionem habebat in altera hæreditate materna, quæ alteri remanſit. nam ea diuiſio vim permutationis habet, imò vera eſt permutatio, quantùm ad eam rem pertinet, vt no. in l. cùm pater, §. hæreditatem poſt mortem, ff. de leg. ij. cum aliis concord. à me traditis infrà eo. tit. §. xxxij. numero 88. quid verò in hac, vbi ſimilem quæſtionem decidemus. Res autem, quam ex permutatione alterius rei habemus, cenſetur eiuſdem naturæ & qualitatis, cuius ea erat, quam dedimus, quantùm ad id, de quo tractamus, vt dicemus in illo ipſo, §. nu. 26. neque enim. Ex quo etiam intelligis quid hîc dicendum ſit in retractu.

An conſanguineus uxoris admittatur ad retractũ rei mariti ab eo uenditæ.

Vxor non eſt uiri propinqua.

Affines nõ admittuntur ad agendum ſine mandato.

16 ¶SED ET HOC IN loco in mẽtẽ venit huius ſpeciei, mihi aliquãdo propoſitæ. Quiſpiã vendiderat fundum ad ſe pertinentẽ: conſanguineus vxoris ipſius venditoris petebat admitti ad retractum eius fundi: emptor dicebat, eum non admittendum, cùm non eſſet conſanguineus venditoris, ſed tantùm vxoris eius, quæ non vendiderat, nec erat domina fundi. Actor replicabat dicebatq;, quòd ſi venditor eum non vendidiſſet, liberi communes eius & vxoris ipſius, cum ex ſucceſsione patris excepiſſent, & ſi eundem poſteà vendidiſſent, ipſe actor admitteretur, tanquam conſanguineus eorum, licèt fundus non fuiſſet ex linea ipſius per huiuſmodi conſuetudinem. Et cùm hæc controuerſia eſſet coram iudice quopiam ineptiſsimo, is ſua ſententia pronuntiarat, actorem admittendum: à qua emptor appellauerat: iudex appellationis me conſuluit. Reſpondi malè iudicatum fuiſſe: nam conſuetudo admittit tantùm conſanguineos venditoris, non etiam affines, cùm vbique dicit, *le parent du uendeur*. Conſanguinei autem vxoris, licèt ſint affines mariti, tamen non ſunt eius conſanguinei, cùm nec vxor quidem ipſius ſit conſanguinea, aut proxima ſiue propinqua, l. j. & ibi Docto. maximè Pau. Caſt. & Alex. C. vnde vir & vxor. & not. in l. cùm rem alienam, vbi Bar. Bald. Alexan. Corne. C. de legat. & Steph. Bertran. conſi. ccxxxvj. multa ſunt, col. vlt. lib. j. Ideò nec iura loquentia de coniunctis ſiue conſanguineis, habent locum in affinibus. Quamobrem nec omnes hi admittuntur ad agẽdum ſine mandato pro affine ex ſententia Innocen. & Panor. in c. nonnulli, §. ſunt & alij, extrà de reſcrip.

Capacitas præſens conſideratur nõ futura.

17 ¶Nec mouet, quòd iſte eſt conſanguineus vxoris vel liberorum. Nam ſtatutum, vt diximus, loquitur de conſanguineis venditoris, non vxoris, aut liberorum: ideò ad eos non eſt trahendum, l. ſi verò, §. de viro, ff. ſoluto matrimo. Nec inſpiciendum eſt id, quod futurum fuiſſet, ſi liberi ſucceſsiſſent, & poſteà eam rem vendidiſſent, vt conſtat ex not. à gloſ. & Bar. in l. ſi diem, §. vlt. ff. de iuriſd. om. iudi. & Cy. in l. vlt. §. ſin autem ſub conditione, & ibi Bald. in l. ſed quia, C. commu. de lega. & Bar. & aliis in l. inter ſtipulantem, §. ſacram, ff. de verbor. obligatio. Proindéque nec futura perſonæ capacitas, quam vocamus, conſideranda eſt ſed tantùm ea, quæ adeſt tempore actus, l. vſufructus, & ibi Barto. ff. de ſtipula. ſeruorum, & c. ſi eo tempore, & ibi latè Docto. de reſcript. Et facit propius, l. ſi cognatis, & ibi not. ff. de rebus dubijs, & l. cùm ita, §. in fideicommiſſo, ff. de legat. ij. & quæ latè diximus ſuprà eodem titulo, §. j. gl o. ix. quæ eſt in verbo, *ou lignagier*, nu. 82. vides igitur, & aliis multis ſeq.

Bona patris non releuant filium à ſatiſdatione.

18 ¶Vt prætermittam, non certum eſſe, hos liberos aliquando eam rem percepturos, vel quia fortè morientur ante patrem, vel quia pater poſſet alio modo eam rem alienare, quàm venditionis, aut alterius contractus æquipollentis venditioni: & alia multa interuenire poſſunt, ne capiant: vt in ſimili dicitur in l. naturalem, §. j. ff. de acquir. rer. do. Cuius arg. tradit Bar. poſt Guil. Cu. in l. ſciendum, in pen. q. quòd bona patris nõ releuant filium à ſatiſdatione: quia multa poſſunt accidere, ne bona ipſa patris ad eum perueniant. Et ſequuntur Recentiores ibi. & Alex. in l. in ſuis, col. iij. verſic. pro hoc facit. ff. de lib. & poſthu. cum aliis multis ſimi. à me collectis in Legibus cõnubialibus, in ea quæſtione, an ſponſa ſit in poteſtate ſponſi, vt vxor viri, ex conſuetudine. Et hæc quidem quæſtio adeò parum dubia mihi viſa eſt, vt eam indignam cenſuiſſem, quæ à me tractaretur niſi in dubium aliquando vocatam vidiſſem.

Affines an fiſcũ excludant.

19 ¶Quanquàm nonnihil dubium potuiſſet facere, quod tradit gloſſ. vt plerique omnes eam intelligunt, in §. mariti, in verbo, poſteà, in fine, Inſtit. de nupt. quòd conſanguinei vxoris ſuccedunt marito, deficientibus conſanguineis eiuſdem, excluſo fiſco, & è conuerſo. Et ſequuntur Nicol. Neapo. & Ioan. Plat. ibi, qui eam ſingu. dicunt: & Guid. Pap. ſingu. lxxviij. conſanguineus. Verùm eam gloſ. reprobant Ioan. Fab. & Angel. Aret. d. §. mariti, quem multi legunt cum §. affinitatis, eiuſdem titulo, & idem Fab. in Authenti. prætereà, in fin. C. vnde vir & vxor: nullo enim (inquit in priore loco) iure id poteſt probari. Imò verò (vt hoc ipſum addas) affinitatis iure nullam ſucceſsionem permitti, ſcribitur in l. affinitatis, C. commu. de ſucceſsio. Bald. tamen in l. j. verſic. item quæro ſi non extat, eod. titu. vnde vir & vxor, dicit eam gloſſ. eſſe veram in ſocero & genero, vt ſibi inuicem ſuccedant, excluſo fiſco, non etiam in cæteris tranſuerſalibus. Verùm Rapha. Fulgo. Paul. Caſt. Ro. Alex. Corn. Iaſon & Philip. Decius in d. l. j. id nec in ſocero quidem admittunt, ſicuti nec ipſemet Bald. in l. vlt. colum. iiij. verſi. item quæritur an ſit inuenire, C. vnde legi. & Nicol. Vbal. in tractatu de ſucceſ. ab inteſt. colum. ij. & Bened. in repet. c. Raynutius, in verbo vxorem nomine Adelaſiam, numero 779. & iterum numero 781. de teſta. & Stepha. Bertran. conſi. lix. voluiſſem, in vj. dubio, lib. ij. Cęterùm ipſe Bal. in d. l. affinitatis, col. ij. verſi. extrà quæro, de hoc cogitandum relinquit, vt ſæpe aliàs, ita hîc malè ſibi conſtans.

§. XV.

§. XV.

SI LE retrayant gaigne sa cause, il doit auoir les fruictz escheuz depuys la litiscontestation de l'offre. Et doibuent estre deduictz en sort.

LES FRVICTZ, GLO. I.

1 INTELLIGE tamen, deductis impendiis,& sumptibus factis,præsertim in cultura,& colligendis ipsis fructibus.Nam lex,aut statutum,aut alia quæuis dispositio, loquens de fructibus,intelligitur, deductis huiuscemodi impensis: vt voluerunt glo.Bar.& Ange.in l.in fundo.ff.de rei vendi.& glo.in §.ex diuerso,versi.certè illud,& ibi Doct.Insti.de rer.diui.gloss. in c.cùm anteà,in verbo,fructus,& ibi Barba.colum.ij.extrà de pigno.Iacob.Aret.Bar.& Alex.qui adducit concord.& alij Recentiores in l.fructus,per illum tex.ff.sol.mat.idem Bar.in l.cùm quæreretur,§.vlt.ff.de leg.iij.& consi.clxxxvj.Cucciarellus,& Specu.titu.de expen.§.j.versiculo expensæ igitur.Bald.& Sal.in l.si quis sciens,C.de rei ven.vbi & hoc dicunt procedere in malæ fidei possessore.idem Bal.in l.j.colum.iij.per illum tex.& ibi quoq; Ang.C.de fruct.& lit.expen.& in l.neque, ad fi.C.de compens.& in c.cùm Mart.Ferra.colum.ij.versi.ibi prouentus,extrà de consti.& in c.ad nostram,le j.in iiij.not.per illum tex.vbi etiam est bona glo.extrà de iureiur.& cõsi.liij.remanentibus, in fin.lib.j.& consilio cccxxiij.proponitur quòd dominus,colum.ij.lib.ij.Ro.consilio ccxxx.præsupponitur primò.Pau.Cast.consi.ccxxxix.super hoc facto,col.vlt.lib.j.Fran.Are.consi.xvij.consideratis,col.ix.versi.intelligimus tamen.& Fel.qui alios concor.affert,in d.c.ad nostram,colum.j.& ij.& Doct.vbique. *An in hac restitutione fructuũ debeant deduci sumptus culturæ & collectorum fructuum.*

2 ¶Et vltra illos text.sunt alij plurimi in id optimi,videlicet in l.si à domino,vel à patre,§.vlt.ff.de petit.hæred.vbi dicitur ad verbum,fructus dicuntur deductis impensis, quæ quærendorum conseruandorúmque eorum gratia fiunt. Subditúrque & hoc procedere etiam in prædone, quem text.dicit singu.& vnicum Ro.singu.cccxxxiiij.malæ fidei possessor.& etiam tex.in l.fundus qui dotis,ff.fami. ercíscun.vbi dicitur,quòd nullus casus interuenire potest,qui hoc genus deductionis impensarum impediat.Quem tex.ad hoc commendat,& dicit not.Ange.in l.ait Prætor,§.per hanc,ff.de his quæ in frau.credit.Et tex.in l.diuortio,§.impendia,ff.sol.matri.vbi glo.& Doct.adducunt quoque concord.& l.fructus,& l.vlt.ff.de oper.seruo.& l.si quis argentum,in princ.cum glo.& ibi quoque Cy. C.de dona.& l.fundi Trebatiani,ff.de vsur.& vsufruct.lega.& l.videamus,§.ex causa,& ibi Ange. colum.ij.in x.notab.ff.de vsur.& l.quod in fructus,eo.titu.vbi ita scribitur,Quod in fructus redigendos impensum est,non ambigitur ipsos fructus diminuere debere.& ibi quoque Ange.& l.si pupilli,§.sed & si quis,ff.de neg.gest.vbi etiam prædo repetit impensas.& ibi Bald.idem dicit de intruso,& l.quod priuilegium,ff.deposi.& d.l.ait Prætor,§.per hanc,ff.de his quæ in frau.credito.vbi etiam fraudator sumptus & impensas necessarias deducit.& l.litibus,in fi.C.de agri.& censi.lib.xj. &c.j.& ibi glo.& Hosti.& iterum c.ij.extrà de vsur.& est etiam gloss.in c.vobis,in verbo,quid ad causas,xij.q.ij.& in c.grauis,& ibi Panor.de restit.spolia.vbi & ea glo.adducit concord.& in c.ex literis,in verbo,amplius,de iureiuran.Idque etiam procedit in foro,quod conscientiæ vocant,vt tradit è Theologis scholasticis Ricar.in iiij.senten.distin.xv.arti.v.quæst.vj. Et intelligitur hæc non solùm in dispositione,de qua loquitur d.l.fructus,sed & hominis, vt probatur d.l.fundi Trebatiani,& not.d.l.si quis argentum.& id nuncupatim voluit Barto.in dicta l.fructus, & nonnulli ex his,quos suprà citauimus,& præterea Carolus Ruin.consi.lxij.circa casum col.ij.versi.sed ad hoc respondetur lib.j. *De eadem re.* *Prædo impensas deducit.* *Et intrusus.* *Et fraudator.*

3 ¶Et vt hæc specialiter quibusdam similibus confirmemus,huc spectat tex.in l.Lucius,ff.pro soc.vbi dicitur,quòd lucrum dicitur,quod superest deductis impensis.Cui affine est, quod tradit gloss.in l. illud in verbo,lucrum,& iterum in verbo,poterat, per illum text.& ibi Bald.& alij recentiores,C. de colla.lucrum id dici,quod superest deductis oneribus.quam dicit singul.Bald.in sua Margarita, in verbo,lucrum,versiculo vlt.Facit & quod voluit glo.in l.per diuersas,in glo.vltim.circa medium, & ibi Bart.Bald.Sal.Ang.& alij,C.mandat.quòd pretium iustum actionis debet consyderari deductis expensis litis & laboribus, quæ interueniunt ad rei exactionem.Quod dicit Barto.menti tenendum,& facere ad multa,& quòd semper actio debet æstimari, deducto eo,quod communiter impenderetur ad exactionem.Et voluit quoque ipse Sal.in l.ij.col.ij. versi.secundò si minori,C.ne lice.potenti.& Barba.qui eam glo.dicit sing.in d.c.cùm contra,col.ij.de pignor.& Fabia.à monte S. Sabini,in tract.empt.& vendi.in v.quæst.princip.col.iiij.versi.quid autem veniat.A quo nec longè abest,quod dicit glo.not.in c.quoniam,in prin.per illum tex.extrà de vita & honesta.cleri.quòd in æstimandis facultatibus est habẽda ratio impensarum.& idem in æstimando reditu dicit Bal.& Sal. in l.cohæredibus,C.famil.ercíscun.& idem Bal.in d.l.neq;,in fi.C.de compensa.& in l.j.§.exercitorem,ff.de exercit.actio. *Lucrũ dicitur, quod superest deductis impensis.* *Iustum pretiũ dicitur, deductis impensis.* *Impensæ deducuntur,in æstimandis facultatibus.* *Et in æstimando reditu.*

Et in æstimanda donatiõe ad effectum insinuationis.

4 ¶Nec ab his longo interuallo distat, quod scribit Bar. in l. quoties, per illum tex. ff. ad le. Falci. quòd cùm donatio, quæ excedit quingentos aureos requirat insinuationem. l. sancimus. C. de dona. si quis donet rem quampiam, quæ pluris valeat, si nihil deducatur: minoris autem, deductis impensis & gabellis: non requiritur insinuatio: debent enim ad æstimandam rem deduci impensæ. quam decisionem pro sing. refert & sequitur Ro. sing. ccij. dico vnum: vbi dicit Super hoc consuluisse, & Franc. Cre. qui & id sing. dicit, sing. clxxj. donatio vltra quingentos, & Alexand. qui alios quoq; adducit in d. l. quoties, & in l. vbi pura, ff. ad Senatusc. Trebel. & Fran. Are. in d. l. fructus, colum. iij. ff. sol. mat. & cons. ij. intellecta, col. iij. versi. & probatur primùm, & Ias. in l. cùm quædam puella, §. j. col. ij. versi. quartò facit, ff. de iurisd. om. iudi. & Firmi. in tract. gabel. in iij. parte viij. partis prin. q. xxviij. Catel. Cot. qui id quoq; dicit sing. memori. statuto Mediolani cauetur, sub rub. de locat.

Et in æstimando pretio.

5 ¶His finitimum est, quod ab eodem Bart. traditum est in l. sed si hoc, quam legit cum l. si vir vxori, §. cuidam, per illum text. ff. de condi. & demon. quòd stante statuto, quòd de pretio rei venditæ soluatur gabella trium denariorum pro libra, debent è pretio deduci detrahíque ea quæ impensa sunt in proxenetas, & proclamata. In quo tamen distinguit, vt ibi videre poteris. Et idem voluit ipse Bart. in l. quantitas patrimonij, per text. optimum ibi. ff. ad legem falci. & in l. in lege Falcidia, etiam per illum text. ff. eod. tit. & in d. l. vbi purè, §. vlt. & ibi Alex. & Franc. Ripa. ff. ad Trebel. Ange. & Imo. in l. ciuitatibus, §. eum cui, qui est vlt. ff. de leg. j. idem Imo. consi. cxxxviij. præfatus Simus, col. j. vers. quòd autem dicti. Firmia, in d. tracta. gabellarum, quo loco nuper citauimus. Soc. in d. l. fructus, col. ij. & ibi Iason col. vlt. ff. solu. matri. Fabia. in d. trac. empt. & vendi. in v. parte prin. vbi suprà citauimus, & Iason in d. l. cùm quædam puella. §. j. col. ij. versi. tertiò cùm Bar. & Catel. Cot. vbi suprá.

Et in æstimando ualore beneficij.

6 ¶Eiusdem farinæ est, quod tradit Bal. in d. l. j. colum. ij. versi. pone, impetraui à Papa, per illum text. C. de fruc. & lit. expen. quòd si quis impetrauit à Papa beneficium æstimationis centum ducatorum, & vacet beneficium ducentorum, sed quæ deductis impensis & oneribus decedant ad centum tantùm: illi debetur eiusmodi beneficium, nec censetur valere, nisi illos centum ducatos. Quod & idem tenuit ipse Bal. in d. l. sed si hoc, §. cuidam, per illum tex. ff. de condi. & demon. Raph. Co. in d. l. fructus, ff. sol. mat. Pau. Cast. Alex. Franc. Aret. Iason & alij Recentiores in l. non amplius, in princ. ff. de leg. j. è quibus tamen ipse Pau. subdubitat, an curia Romana id obseruaret, cùm tales gratiæ sint restringendæ, tanquam odiosæ. & Fel. in c. ad aures, col. penul. vers. duodecima conclusio, de rescrip. & in c. causam quæ, col. viij. versi. tertia declaratio, eo. tit. & in d. c. ad nostram, le j. col. ij. versi. ex his infertur, extrà de iureiur. Iason in d. l. cùm quædam puella, §. j. in fi. ff. de iurisdi. om. iudi. & in d. l. illud in prin, & ibi quoque Philip. Deci. in j. notab. C. de colla. & idem Deci. consi. clvj. statuto cathedralis ecclesię, col. j. Io. Lup. in rep. rub. de dona. inter vi. & vxo. char. 12. col. iij. vbi & id dicit statuisse Martinum secundum, in regula cancellariæ, incip. Sanctissimus dominus noster. Rebuf. in tract. nominationum, in ix. q. prin. nu. 35. & in repe. c. postulastis, nu. 150. extrà de cleri. excom. min. & Franc. Ripa, in l. j. §. si hæres, col. v. nu. 27. ff. ad Senatusc. Trebel. De quo, & ante hos omnes per Io. And. in addi. Spec. in rub. de conces. præben. in vlt. q. Cui consonat, quod tradunt D. à Rota deci. 702. dic quòd si Papa, in antiquis, quòd si quis opponat beneficium pluris valere, quàm fuerit expressum in interpretatione, non auditur, nisi dicat deductis oneribus.

Et in æstimandis bonis ecclesiæ uacantis.

7 ¶Denique his omnibus adde tex. ab ipsis Dom. à Rot. citatum, in c. præsenti, §. porrò, de offi. ordi. lib. vj. vbi scribitur, quòd si quis ex priuilegio vel consuetudine sibi prætendat competere bona ecclesiæ vacantis, debet intelligi de his tantùm quæ solutis expensis, & salariis famulorum, atque oneribus supersunt. Quem tex. ad hoc expendit gloss. in c. si tibi concesso, in verbo, fructus, de præben. eod. lib. quæ & ex hoc declarat illum text. & Domi. consilio lxxviij. formantur ista, columna vlt. vbi ex hoc dicit, generaliter appellationem fructuum ecclesiæ, intelligi, deductis expensis ministrorum & onerum. Adde (inquam) quod voluerunt Bal. Ang. Raph. Co. Pau. Ca. & Recentiores in d. l. non amplius, in prin. ff. de leg. j. quòd si ex statuto debet solui gabella ex legato, intelligitur de eo, quod superest deductis oneribus, per illum tex. Quod & idem tenent Ang. in d. l. ciuitatibus, eo. tit. & Firmia. in tracta. gabellarum, in v. parte viij. partis prin. in ij. q. & alia, quæ in hoc colligit Iason in d. l. non amplius.

Et in æstimando legato.

Quid si quis iussus sit inferre fructus integros.

8 ¶ET HÆC QVIDEM, quæ diximus de deducendis impensis ex restitutione fructuum, intelligere debes, etiam si quis iubeatur inferre fructus integros, secundùm Bal. & Sal. in d. l. j. vtrunque, col. ij. C. de fruct. & lit. expen. per tex. optimum in l. j. in verbo, fructus integros, C. de his quib. vt indi. nam ibi dicitur, quòd hæres, qui inultam reliquit necem testatoris, fructus hæreditatis integros reddere cogitur, vt malæ fidei possessor: sed aliis iuribus probatur, malæ fidei possessorem expensas deducere, vt suprà in prin. diximus, & probauimus. & hoc quidem sequitur Franc. Are. in l. diuortio, §. vlt. col. ij. versi. pro intellectu, ff. sol. ma. idem Are. & Alex. qui tamen distinguit inter dispositionem legis, & hominis, in d. l. fructus, eo. tit. & allegant etiam ipsi Alex. & Iason tex. in l. diuortio, eo. titu. quæ similiter loquitur de fructibus integris, & tamen intelligitur deductis impensis, per d. l. fructus, quæ loquitur in eodem casu. Et idem quoq; voluit Cor. consi. cclxxxix. videtur in hac, col. vlt. versic. non obstat quod dixi, lib. j. & Caro. Rui. qui nuncupatim damnat illam distinctionem, Alex. d. consi. lxij. col. ij. lib. j.

¶Quanquàm

9 ¶Quinquàm huius cõtrarium expresſè tenuit Ro.in d.l.fructus,per tex.in l.vlt.C.ad legem falci.& in l.Mæuio,§.à me,ff.de lega.ij.& per glo.in l.decem,ff.de fideicom.liber.& eum nuncupatim ſequitur idem Alex.ſibi contrarius conſi.cxxxiij.ſuper quæſitis,verſic.& ſimiliter in propoſito,lib.v.& idem quoq; voluit Barb.qui Ro.non meminit,in repe.c.Raynaldus,col.lxv.verſi.ſed adhuc poſſet argui,extrà de teſta.& Anto.Corſe.in ſuis ſing.in verbo,integrè,& Ioan.Lup.in repe.c.per veſtras, extrà de dona.inter vir.& vxor.char.totius illius operis.98.columna iij.verſiculo facit præterea. Nec mihi obſtare videtur text.in d.l.j.C.de his quib.vt indi.& in d.l.diuortio,quia ibi non fit mentio integrorum fructuum reſpectu ſumptuum,ſed temporis: vt ſcilicet ſoluantur ab initio,& ante controuerſiam motam.Super quo vide, quæ in ſimili à noſtris Doc.traduntur in ea quæſtione, vtrùm ſi teſtator iuſſerit integram hæreditatem reſtitui, ex hoc videatur prohibuiſſe detractionem Trebellianicæ,vt per Barto. Ange.Franc.Aretin.Alexan.qui alios affert,in l.Centurio,ff.de vulg. & pup.ſubſti.& eundem Alex.conſi.v.circa primum dubium,colũ.vlt.verſi.circa ſecundum lib.iij. cum aliis ſimi. *De eadem re.*

10 ¶FALLIT TAMEN PRIMO, quod generaliter dictum eſt de deductione impenſarum,vt non procedat in ſolutione decimarum prædialium:quia hæ debentur ex fructibus,ſine aliqua deductione impenſarum culturæ,vel collectionis,per tex.in c.tua nobis,& c.paſtoralis,& c.non eſt in poteſtate,& c.cùm homines,extrà de deci.& voluit etiam glo.in d.l.ſi à domino,§.vlt.in verbo,impẽſis,& ibi quoque Alberi.& Bald.ff.de peti.hæredit.& omnes propè in d.l.fructus,ff.ſolut.matri. Hoſtien.& Gof.in Summa, titu.de deci.& Alberi.in d.l.fundus, in princ.ff.fami.erciſ.& Docto. vbique.nemo enim vnus contradicit.Nam tex.illi adeò ſunt in hanc ſententiam aperti,vt nullo pacto cauillari poſsint. *Impenſæ nõ deducuntur ex decimis prædialibus.*

11 ¶ET EX HOC INFERVNT, (& hæc erit ſecũda fal.)Sal.& Pau.Caſt.in d.l.fructus,quòd cùm fiſcus & eccleſia æquiparentur,l.vlt.C.de ſacro.eccl.certè etiamſi ex fructibus agri debet ſolui certa pars fiſco,intelligitur,non deductis impenſis,quemadmodum nec in decima ſoluenda eccleſiæ. Et idem videtur voluiſſe,licet à pleriſque in contrariam ſententiam allegetur,Bal.in d.l.ſi à domino §.vlt.Et hoc quoque expreſsim voluit Matthæ.Afflic.in conſti.Siciliæ,incip.quanto,in ix.q.& iterũ in deciſ.Neapo.cclij.magnificis,colum.iiij.verſi.itẽ vbi datur.Et facit pro iis argumentum ab æquiparatis,vt ſcilicet diſpoſitum in vno habeat locum & in alio, gloſſ.vt communiter allegatur in l.ſi quis ſeruo,in fi.C.de furt.Sed melior eſt glo.etiam loquens in pœnalibus,in c.ſi poſtquàm,§.vlt.in verbo,prouiſione,& ibi Domi.de elec.lib.vj.cum ſi.Sed ita,vt non omiſerim,id quoque procedere in correctoriis,ex ſententia Bar.in Authen.ſed cùm teſtator,col.ij.C.ad leg.Falci.& in l.Marcellus, in prin.ff.ad Trebel.& Iaſonis,qui alia quædam affert,conſi.cxxxiij.in caſu ad me tranſmiſſo,colũ. pen.verſi.ſecunda regula,lib.j.quibus adde gloſſ.Zenze.in extraua.Io.xxij.incip.ad onus,in verbo, electis. *Quid, ſi fiſco ſolui debet certa pars fructuum.* *Argumentum ab æquiparatis uide nu.ſeq.*

12 ¶Verùm huius contrarium,vt ſcilicet fiſco ſint deducendæ impenſæ,tenet idem Bal.vbique ſibi contrarius,in d.l.j.colum.j.verſi.modò accidit,C.de fructi.ac lit.expenſ.vbi refert ita Bar.conſuluiſſe. idem Bald.Ang.Imo.Rapha.Co.Ro.Alex.Fran.Aret.Soc.& Iaſon in d.l.fructus,ff.ſol.mat.Fel.in d.c.ad noſtram,le j.colum.ij.de iureiuran.Neque enim(inquiunt)eadem eſt vtriuſque ratio:quia vt dicitur in d.c.tua nobis,decima eſt tributum animarum egentium:ideò eſt ſuper omnia fauorabilis, l.ſancimus,C.de ſacro.eccleſ.Id autem, quod fiſco debetur ex fructibus agrorum,eſt tanquam gabella quædam,quæ contrà odioſa eſt:vt per Bar.in l.ſi pupillus,§.vlt.ff.ad leg.Falcid. Ideò non debet ſumi argumentum de vno ad alterum:vt etiam de æquiparatis voluit glo.notab.in c.præſenti,in glo.j.de ſent.excom.eo.lib.vj.vbi Domi.col.ij.verſi.nota bene.dicit eam bene not.ad limitationem glo.in d.c.ſi poſtquàm.Quo etiam in loco ipſe Domi.idem dicit.Præſertim verò in hoc caſu,in quo æquiparatio,quæ fit de eccleſia & fiſco,habet multas differentias:vt apud illos,maximè verò Alex. in d.l.fructus,videre poteris. *De eodem.*

13 ¶Ego verò arbitror, & in eccleſia quoque, præterquàm in illo caſu ſpeciali decimarum,impenſas eſſe deducendas ex fructibus.nam tex.& glo.in d.c.grauis,extrà de reſti.ſpol.qui ſtatuunt huiuſmodi deductionem fieri, loquuntur nuncupatim in fructibus eccleſiæ reſtituendis.Ex quo etiam præter ea,quæ diximus in præcedenti verſicu.planiſsimè liquet,falſam eſſe priorem illam Sal.& Pau. Caſt.opin.in d.l.fructus.Quanquàm Soc.ibi colum.j.ita de ea re loquitur,vt videatur generaliter velle,ex fructibus,qui debentur eccleſiæ,vel alteri piæ cauſæ,ex diſpoſitione hominis,ſiue legis,non deducendas eſſe impenſas.In qua re toto cælo,quod dicitur,errat,vt vides. Et quòd ſpeciale ſit in decimis,voluit etiam glo.in d.c.paſtoralis,in verbo credimus,& ibi Doct.poſt eam,de deci. *Quid in fructibus reſtituẽdis eccleſiæ.*

14 ¶QVOD AVTEM DIXIMVS, non deduci impenſas ex decima eccleſiæ,intellige primò, ſecundùm ea quæ diximus,in decima reali. Aliud enim eſt in decima perſonali,quæ ſcilicet ſoluitur ex aliqua negotiatione:nàm ex ea deducuntur impenſæ,vt cauetur in d.c.Paſtoralis,& ibi Inno.& alij,extrà de deci.glo.Albe.Bal.& Ange.in d.l.ſi à domino,§.vlt.ff.de peti.hæred.Bal.in d.l.j.colũ.j. & ibi quoq; Ang.in fi.C.de fruc.& lit.expẽ.vbi rationẽ addit Bal.ipſe,quia decimæ reales percipiuntur Dei beneficio,ſed perſonales hominis ingenio:quamuis totum procedat à Deo,tanquàm à prima cauſa & radice omnium entium: vt etiam probatur in d.c.tua nobis,de dec.Sed & alias huius rei ra- *Quid in fructibus decimæ perſonalis.*

tiones videbis apud glo.& Doct.in d.c.paſtoralis,& Soc in d.l.fructus,col.j.

Quid in decima prædiali debita Papæ.

15 ¶Intellige ſecundò, quod diximus non deducendas eſſe impenſas ex decima prædiali, procedere, præterquàm in ea, quæ Papæ debetur: nam ex ea deducuntur, per conſtitutionem Ioannis vigeſimi ſecundi, incip. ſuſcepti regiminis, prout retulit glo.in cle.ij.in verbo, taxationẽ, & ibi cæteri poſt eam, de deci.& Ant.in d.c.cùm homines, extrà eo.tit.& Fran. Aret.in d.l.fructus, colum.iij.ff.ſol.mat.& Matth. Afflic.in d.conſtit.Siciliæ incip.quanto. Sed illa conſtitutio, vt habetur in noſtris codicibus, qui vulgò circunferuntur, nihil omnino loquitur de detrahendis, vel non detrahẽdis impenſis: nec de decima quoq; debita Papæ, ſed de alia quadam ſpecie decimæ, quæ illic iubetur dari vice ac loco neſcio quorum annalium & Zenez.ibi, in verbo, aliis eccleſiæ oneribus, diſputat an in ea deducenda ſint onera, & alia huiuſcemodi, vt ibi videre poteris.

Quid in legato fructuum.

16 ¶FALLIT SECVNDO principaliter, quod dictum eſt, impenſas eſſe deducendas ex fructibus, vt ſcilicet non procedat in legato fructuum, quòd omnino eſſet inutile, ſi deducerentur impenſæ; tunc enim non deducuntur, per tex.in l.qui concubinam, §.qui hortos, iuncta glo.notab.ibi, qui id ſcienter declarat, ff.de leg.iij.& hoc quoq; intelligit Bar.in l.his verbis.§.vlt.eo.tit.Fran.Are.& Iaſ. in d.l.fructus. Et hoc quidem (vt id illis addam) fulcitur ex regula illa generali, qua omnes diſpoſitiones ita interpretari & intelligere debemus, ne ſint inutiles, ſuperuacuæ, inefficaces, vt latè tractabimus in noſtro tracta.cui titulum nuncupauimus, nihil fruſtra.

Quid de fructibus certæ menſuræ, aut quantitatis.

17 ¶FALLIT TERTIO, vbi ita cautum eſſet, vt de qualibet corbe frumenti, ex illo agro collecti, tantùm ſoluatur nomine gabellæ: vel ſi dicatur, Dono tibi decem corbes frumenti ex eo fundo, aut aliis ſimilibus verbis, expreſſa ſcilicet certa & determinata quantitate, aut menſura. Tunc enim non deducuntur impenſæ, per l.ſi debitor, §.veriſimile, cum ibi notatis, ff.de contra. emp.& not.per Bar.& alios in l.inter ſtipulantẽ, §.ſacram, ff.de verbo.oblig. Ita enim voluit ipſe Bar. Bal. Imo. Ale. Fran. Are. Soc.& communiter omnes in d.l.fructus. Bal.in d.l.j.col.iij.C.de fruct.& lit.expen.& ibi Alex.aut quiſquis eſt in addi.illius. Imo.in l.ſed ſi hoc, §.cuidam, ff.de condi.& demon. Panor.in d.c. paſtoralis, col.vlt.extrà de deci. Flor.in l.videamus, ff.de vſur. Firmi.in tracta.gabel.in ij.parte viij. partis prin.in v.q. Eſtq; optima huius ratio: nam impenſæ non poſſunt minuere quod certum eſt & determinatum, l.meritò, §.à me, ff.de leg.ij.& facit, l.quod dicitur, ff.de impen.in re dota.fac. Quanquàm Ro.in d.l.fructus, huic ſententiæ omnino non accedit, propter gloſſ.in l.ſi quis argentum, §.j.C.de dona. Cui tamen reſpondet Alexand.ibi colũ.iij.& in addi.Bal.ſi is eſt, in d.l.j.de fruct.& lit. expen.

Quid, cùm quæritur de fructibus pendentibus.

18 ¶FALLIT QVARTO, quando nominantur fructus iam pendentes, ſiue extantes, videlicet ſi quis donat omnes fructus, qui ſunt in tali agro meo, ſiue fructus huius anni talis agri mei. Tunc enim debent intelligi integri, vt nunc ſunt, & ſine deductione ſiue detractione expenſarum, l.ſi pendentes, in prin.& l.quoties, §.ſi colono, ff.de vſufr.& l.vlt.§.pen.ff.de his quæ in frau.cred.& voluerunt Bar. Bal.& alij in d.l.fructus, ff.ſol.matr.& Bal.in d.l.j.col.iij.& ibi Pau. Caſt.in fi.de fruct.& lit.expen. Panor.in d.c.paſtoralis, col.vlt. Flori.in d.l.videamus, ff.de vſur. Matthæ. Afflic.in d.conſtitutione incip.quantò, Steph.Bert.conſi.cclv.viſis petitionibus, col.j.lib.j.

Quid cùm fundus ita datur, ut dominus certam portionem fructuum accipiat.

19 ¶FALLIT QVINTO, cùm dominus locat, aut aliter dat fundum colendum, ea lege, vt certam aliquam portionem fructuum accipiat: tunc enim debet habere eam partem integram, & ſine deductione impenſarum culturæ, & colligendorum fructuum; tanquam ſcilicet colonus ponat impenſas & operas pro reliquis partibus, quæ ſibi ex fructibus agri alieni remanent, ar.l.ſi cum duobus §.ſi in coëunda, ff.pro ſoci.& eſt tex.expreſſus in d.c.tua nobis, de deci.vbi & hoc not.Inno. Hoſt. Io. And.qui hoc dicit obſeruari de generali conſuetudine. Car. Flor.& Panor.in iij.not.& idem Hoſti. & Panor.in d.c.paſtoralis, eo.tit.Iaco. Are. Albe. Bar. Bal.& omnes propè in d.l.fructus, ff.ſolu.mat. qui & hoc dicunt obtinere de cõmuni vſu & conſuetudine. Cy.poſt Iac. Are.in l.j.in fi.& ibi quoque Bal.in vij.q.C.pro ſocio. Io.and.in addi.Spec.tit.de loca.§.poſtquàm, verſi.quid ſi tibi locaui fundũ. Iaco.Bu.Bar.Bal.& alij in d.l.j.C.de fruc.& lit.expen. Albe.& Bal.in d.l.ſi à domino, §.vlt.ff.de pet. hære. Corn.conſi.cclxxxix.videtur in hac, poſt prin.& iterum col.iij.verſi.& hinc eſt quòd colonus, lib.j.& Matthæ. Afflic.in d.conſti.quantò, & in d.deci.Neapo.cclij.col.iiij.verſi.propterea dicit.& Steph.Bertran.d.conſi.cclv.col.j.nu.4.lib.j.

20 ¶Et hanc quidem fallentiam (vt noſtri appellant) huc priuatim ſeparatímq; aſſcribere voluimus, vt res eſſet notior & apertior omnibus. Quãuis Panor.in d.c.paſtoralis, eam confundat, miſceátq; cum eo, quòd ſuprà diximus in decima prædiali, in prima fal.& cum eo quoq;, quod dicimus in iij.fallen. tanquam ſcilicet hæc omnia ex eodem veluti fonte oriantur. Cui tamen in hac re non omnino aſſentitur Iaſon in d.l.fructus, in fi.ff.ſol.mat. Sed ſatis mihi eſt, hanc rem Lectoribus obuiam atq; expoſitam exhibere, relicta illa non admodum vtili (ni fallor) diſputatione.

Quid, ſi quis delinquat faciẽdo expenſas.

21 ¶FALLIT SEXTO, vt ſcilicet fiat expẽſarum deductio in fructibus, niſi quis huiuſmodi expenſas faciendo delinqueret: vt ſi fructus immaturos decerpſerit. Nam tunc non vtitur illo beneficio deductionis impenſarum, nec repetitionis earum, l.ſi ſeruus ſeruum, §.ſi oliuam, ff.ad leg. Aquil.& ita generaliter voluit Flori.in l.fundus, ff.com.diuid.vbi & ad hoc allegat, l.ſi fundi, ff. de rei ven.qui nihil mihi ad hoc facere videtur. Et fortè non habet locum, niſi in caſu d.§.oliuam,

cùm

cùm videlicet decerpti sunt fructus immaturi.Nam & prædo etiam has impensas deducit,vt suprà diximus ex tex.in d.l.si à domino,§.vlt.ff.de rei vend.Et fraudator ex d.l.ait Prætor,§.per hanc,ff. de his quæ in frau.credi.Sed & quod de fructibus immaturis dictum est,intelligi debet secundùm l. in fructu,quæ est pen.ff.de vsufru.lega.& in l.si absente,§.syluam,& ibi glo.ff.de vsufru.& dicemus infrà tit.seq.qui est de retractu conuentionali,§.v.in verbo,pro rata temporis,quæ est glo.iiij.nu.15. illud quoque quæri.

22 ¶FALLIT SEPTIMO, si quis venderet dimidiam, aut aliam certam portionem fructuum. Nam is non deducet expensas,cùm homines ita vulgò dicant, hoc anno tantum fructuum percepi: nec vulgari modo expensas detrahunt,cui quidem vulgari modo standum est,l.cùm de lanionis,§. asinam,ff.de fund.instruc.& l.anniculus,ff.de verb.sign.Ita voluit Bal.in d.l.j.col.j.C.de fruct.& lit. expen.Et id dicit generale,cùm nomen fructuum apponitur ab homine in cōtractu. Quæ verba sunt Iacob. Arena.in d.l.fructus,ff.sol.matri.& Fran.Pisa.vt refert idem Bal.in d.l.si à domino,ff.de peti. hære.& idem quoque sequitur Sal.in d.l.j.post principium,& Panor.in d.c.pastoralis,ad fi.de deci. & Matthæ.Afflict.in d.constitu.quanto. Sed tu hîc omnino vide Recentiores super hoc,in d.l. fructus. *Quid, in uendi tione certæ por tionis fructuū.*

23 ¶FALLIT OCTAVO, cùm fructus alteri non debent restitui,sed tantùm aliquid præcipitur solui:verbi gratia,statuto cauetur,vt omnium fructuum,ex prædiis collectorum,soluantur sex denarij pro libra.Nam tunc non deducentur impensæ,vt dicit Sal.in d.l.j.col.ij.versi.item quæro,pone quòd statuto,C.de fruct.& lit.expen.Nam quòd leges(inquit)dicunt,impensas esse deducendas ex fructibus loquuntur,cùm fructus sunt alteri restituendi.In hoc autem casu aliud est,in quo fructus ipsi æstimantur, & pro libra sex denarij soluuntur: vnde à verbis statuti non est discedendum,quæ considerant tantùm quantitatem perceptorum. Licet (vt subdit) Bal.ibi sentiat contrarium.Et facit, quod tradit Ange.in d.l.fructus,in fi.ff.sol.matri.& Fabia.à monte S.Sabi.in tracta.de emptio.& vendi.in v.q.principa.col.iiij.versi.quid autem veniat,ibi,aut simpliciter de qualibet.& Caro.Molendi.in consue.Parisien.tit.j.§.xxiiij.in prima quæst.in fi. *Quid, si quid iubeatur solui ex fructibus.*

24 ¶SED PRÆTEREA, quæ dicta sunt, Primò quæri potest, Quid de sumptibus & impensis non illis quidem, quæ factæ sunt causa quærendorum colligendorùmq; fructuum,de quibus suprà diximus,sed quæ ad perpetuam rei vtilitatem pertinent:an & eæ deduci debent ex fructibus,vt illæ aliæ:Bal.in d.l.j.col.j.versi.quod dixi,C.de fruct.& lit.expen.dicit has expensas nō minuere fructus, sed ob eas competere rei retentionem,donec solutæ fuerint,per l.planè,ff.de petitio.hære. At idem in l.in insulam,§.fructus, qui est j.ff.solu.matrimo.tradit, & has quoq; impensas compensari cum fructibus,per l.sumptus,ff.de rei vendica.& not.in l.in fundo,ff.eo.tit. Tu autem hîc vide text.in l. vel si vitis,§.primo,& l.quod dicitur,la j.ff.de impens.in re dota.fact.& ipsum Bald.in l.diuortio,§. impendia,ff.soluto matrimo.Sed & de his dicemus infrà tit.seq.§.vij.eodémq; vlt.nam ille §.de his specialiter loquitur. *Quid, de impē sis factis ad per petuam rei uti litatem.*

25 ¶SECVNDO QVÆRO, Quid de impensis factis pro custodia agri,domus,aut castri,ne scilicet ab hostibus capiantur,néue à furibus diripiantur:an & hæ deduci debent?De qua re non longius tractabo,sed tantùm vide tex.& Bar.in l.cùm quæreretur,§.prædiis,& ibi omnino Alexan.in addi. ipsius Bar.ff.de leg.iij.& text.in l.quod dicitur impensas,quæ est pen.& ibi etiam Bar.ff.de impen. in re dot.fac.& tex.in l.si ita,§.vlt.ff.de fun.instr.& in d.l.diuortio,§.impendia,& ibi Imol.Raph. Co.Pau.Cast. Alex.Fran.Are.& Ias.ff.sol.mat.Bald.in d.l.j.col.ij.vers.quæro nunquid expensæ,& iterum,col.vlt.versi.quæro nunquid sumptus,C.de fruct.& lit.expen.& consi.ccciij.ad euidentiam, col.j.lib.j.Imo.Rapha.Co.Pau.Ca.Floria.Angel.Per.& Ias.in l.sumptus,quam nonnulli legūt cum l.domos,ff.de leg.j.Raph.Co.consi.xix.quidam nobilis.Pau.Ca.& Fran.Aret.in d.l.fructus,ff.sol. matr.Ro.sing.cccxxxij.malæ fidei possessor potest.& Barba.consi.lvj.omnipotentissimi, colum.iiij. lib.iiij.Has autem esse necessarias, aut certè vtiles, suo nos exemplo docuit bonus ille paterfamil. qui Matthæ. xxj. & Marci xij. posteaquàm vineam plantauit, in ea continuò turrim ædificauit. qua enim alia de causa id egit, nisi illius custodiendæ gratia, vt scilicet ea hostes,furésque arceret? *Quid de impē sis factis pro cu stodia agri.*

26 ¶TERTIO QVÆRO, Quid si emi boues pro cultura fundi mihi venditi, quos casu quodam amisi:vtrùm in restitutione fructuum potero eos deducere?Bal.in d.l.j.C.de fruct.& lit.expen. negat deducendos:quia iste sumptus non est factus in re ipsa,argu.l.damnum,ff.loca.quod dictum pro pulchro commendat,& sequitur Franc.Cre.not.cxxxiij.tu scis,quòd fructus,& pro sing.Catel. Cot.memor.incip.fructus.vbi tamen de hoc dubitat,vbi videre poteris.Tamen pro Bald.facit text. in l.j.§.in necessariis,& in d.l.quod dicitur,la j.ff.de impens.in re dotal.fact.vbi dicitur,eas demum impensas dotem minuere, quæ in dotem factæ sunt:cæterùm si extrinsecus,non habent in se reputationem. *Quid de bobus emptis pro cul= tura agri, & postea casu a= missis.*

27 ¶QVARTO QVÆRO, quid veniat appellatione fructuum? Super quo vide tex in l.qui fundum,§.vlt.ff.de contrahen.emptio.& in d.l.diuortio,§.si fundum,& ibi Docto.præsertim Alex. colum.pen.ff.solu.matri.& in l.pen.& ibi Barto.ff.de vsufruct.lega.& in l.venerationem,& in l.in pecudum,ff.de vsur.Innocē.in c.in literis,col.j.de restitut.spolia.& in rub.de re iudic.post medium *Fructus appel= latione, quid ue niat.*

ibi,nomine autem fructuum.Io.And.in c.j.col.j.eo.ti.Specul.titu.de deci.§.j.verſ.vltimò quæritur, qui eſt pen.& titu.de loca.§.j.col.vlt.verſi.illud autem quæritur.& in titu.de hæret.ad fi.Archid.in c.eccleſias,colum.vlt.xiij.q.j.Zenzel.in extrauag.Ioan.xxij.incip.ſuſcepti regiminis,in verbo,fructus:vbi etiam docet,quid interſit inter fructus & obuentiones.Bar.in l.vlt.ff.ſol.mat.& in l.ex diuerſo,col.j.ff.de rei vend.& in l.cùm in plures,circa medium,ff.loca.& in l.quædam,§.nihil,& ibi Ang.& Alex.ff.de eden.Bald.in d.l.j.col.iij.verſi.extra not.C.de fruct.& lit.expen.& in l.pro oneribus,& iterum in l.vbi adhuc,col.pen.C.de iure dot.& in l.traditio,ad fi.C.de act.emp.& in c.j.§.his conſequenter,in fi.tit.hîc finit lex Corra.& in c.cùm Mart.Ferra.col.ij.verſi.nota.quòd nomine fructuum,extrà de conſtit.Panor.in c.paſtoralis,in fi.de deci.& in c.ſalubriter,ad fin.& ibi Barba.de vſur.Ro.conſi.lxx.viſis themate & quæſtione,col.pen.verſic.ſecundò quia probatũ eſt.Alex.& Iaſ.in d.l.diuortio,in prin.illum quidem col.ix.verſi.in glo.in verbo,quarta,hunc autem,colum.ij.ff.ſolu.matr.Alex.conſi.clxxxj.in cauſa & lite vertente coram arbitris,col.pen.& vlt.lib.ij.& conſi.cix.viſo proceſſu,ad fi.lib.iiij.Ioan.Ferra.in titu.forma libel.in actio.real.in verbo,ſimul cum fructibus,in fi.& nouiſsimè Chaſſe.titu.*des droictz appartenans à gens mariez*,§.xvij.in verbo,*& faire les fruictz ſiens*,col.ij.verſi.& ſimiliter.

Fructus percipiendi, nedum pcepti, an ſint reſtituendi.

28 ¶Quintò quæro,vtrùm hîc ſint reſtituendi fructus,non modò percepti,ſed & qui percipi potuiſſent, aut à poſſeſſore,aut ab eo,cui reſtituendi ſunt.Intelliges ex ſcriptis à glo.Albe.& aliis in l.ſi fundum, C.de rei ven.& glo.vlt.in c.cùm cauſa,& ibi Hoſti.Io.And.& Panor.de offic.delega.D.à Rota dec.dxcvij.ſi ſpoliatus,in antiquis,& Bernar.Biſguet.in deci.ipſius Rotæ tit.de reſtit.ſpol.c.xj.an in condictione.Bar.Bal.Sal.& aliis,in l.domum,C.de rei ven.Bar.& aliis in l.fructus,ff.eodem quoq; titu.& in l.ſi nauis,§.j.eodem item titu.& Bar.in l.apud Iulianum,§.fructus,& ibi Sal.Ang.Raph.Floria.Imo.Pau.Caſt.Alex.Fran.Are.& Iaſ.ff.de leg.j.Bar.& aliis in l.ij.C.de fruct.& lit.expen.Ang.in l.ſi nauis,in fi.ff.de rei vendi.& conſi.cccviij.portio hæreditatis.Anto.& aliis in c.grauis,de reſti.ſpo.Imo.conſi.lxxiij.in caſu propoſito,in fi.Ro.ſingu.cccxxxv.malæ fidei poſſeſſor tenetur,& iterũ cccxlj.tu ſcis quòd malæ fidei.Mateſ.notab.clx.nota quòd malæ fidei poſſeſſor.& Franc.Cre.ſing.cxxxiiij.tu ſcis quòd titulus.Fran.Are.conſi.xvij.conſideratis,col.antepen.verſ.de parte autem Nicolai.Cano.poſt glo.in c.cùm contra,extrà de pigno.Barba.conſi.lxxx.illud,col.vij.verſi.capio tertium,lib.iij.Fran.Cur.Senior conſ.lxxij.princeps,col.j.& ſeq.& vide tex.in l.ſed & ſi,§.ſed fructus, ff.de peti.hære.

Quid, ſi emptor ſua induſtria fruct⁹ vberiores percepit.

29 ¶SEXTO QVÆRO, quid ſi è diuerſo emptor percepit ex fundo vberiores *fructus ob ipſius* artificium & induſtriam in his rebus ſingularem,quos conſanguineus ipſe retrahens non fuiſſet percepturus,ſi fundum ipſum poſſediſſet.An & hos quoq; emptor reſtituet?Vide Bal.& Ang.par nobile fratrum,in l.cæterùm,ff.de rei vendic.& eundem Bal.in l.ſi traditio,col.vlt.in x.q.C.de act.empt.Sal.in l.poſt perfectam,in fi.eod.tit.Bar.in l.ratio,§.j.ff.eod.titu.Roma.dicto ſingu.cccxxxv.malæ fidei poſſeſſor tenetur.Ex his enim facilè intelliges,quid in noſtro hoc caſu dicẽdũ ſit.*Sed vt interim* non omittas textum in l.cùm hæreditas,ff.de petit.hæredi.& in l.cùm autem,§.vlt.ff.de ædili.edict.

An emptor etiã pretiũ operarum ſuarum poßit imputare.

30 ¶SEPTIMO QVÆRO,an & emptor,à quo retrahitur,poſsit repetere,aut deducere non tantùm ſumptus & impenſas à ſe factas gratia colligendorum fructuum,de quibus ſuprà in principio, latè diximus,ſed etiam pretium operarum ſuarum.Et id quidem propè ſine dubio eſt:quãdo & malæ fidei poſſeſſor id quoq; imputet & repetat,ex ſententia Bal.& Sal.in l.ſi quis ſciens,C.de rei vendic.vbi tamen Bal.dicit nullam eius rei eſſe legem expreſſam,cuius meminerit.& Pau.Ca.qui id dicit not.in d.l.diuortio,§.impendia,col.ij.ff.ſolu.mat.Et vide Bal.in l.æde,colũ.iij.verſi.ſed nunquid colonus,C.de locato,vbi dicit colonum,qui propter non ſolutam penſionem expellitur maturis fructibus,huiuſmodi operarum ſuarum pretium repetere.

Si emptor fructus integros reſtituit, an poſteà poterit impenſas repetere.

31 ¶OCTAVO QVÆRO, quid ſi ipſe emptor fructus integros reſtituit ſine deductione impenſarum & operarum collatarum gratia ipſorum fructuum,an eaſdem poterit poſteà repetere,vide glo.in l.qui exceptionem,§.j.in verbo,condici,& ibi Doct.ff.de condi.inde.Pet.Dy.Cy.Bal.& Sal.in d.l.ſi quis ſciẽs,C.de rei ven.& quæ dicemus infrà tit.ſeq.§.vij.glo.j.nu.7.quartò declara,ex quibus cognoſces,quid hîc dicendum ſit.

DEPVYS LA LITISCONTESTAtion, GLO. II.

Litiſcõteſtatio quando & quomodo fit.

1 APVD MVLTOS controuerſia eſt,quãdo & quomodo fiat litiſconteſtatio, aliis dicentibus,fieri per petitionem & reſponſionem negatiuam:aliis & per affirmatiuam quoq;,vt ſcilicet cùm reus fatetur:aliis deniq; etiam per dubitatiuã. Quam rem aliter non ducimus ſpeciatim tractandam,contẽti, *vt ſæpe aliàs*,ſedes huius diſſertationis præcipuas deſignare. De hac re igitur *multa* per glo.in c.dudum,in verbo,reſponſionem,extrà de elect.Doct.in l.j.C.de litiſconteſt.& in c.j.extrà eo.titu.Specu.eodem.quoque titu.§.nunc dicam,ferè per totum,& ibi etiam Ioan.Andre.Dom.à Ro.Deciſi.xij.ſi pars rea, in nouis.Cy.in l.ij.in iiij.q.C.de iura.calum.

Bar.

Bart.& Bald.in l.quòd si dubitetur,ff.de acqui.hæred.Bart.& alios in l.si domus,§.in pecunia, ff.de lega.j.Bald.in l.si reus paratus,in vtraque lect.& ibi quoque Paul.Cast.ff.de procur.Maria. Soci.in tractatu,quem priuatim fecit de litiscontestatio.in princ.Corne.consi.cccxxxij.licèt plerunque,per totum,lib.j.Geor.Nat.in repe.cle.sæpe,in princi.in glo.super verbo,litiscontestatio, quæ est in col. lxxxj.& seq.de verb.signi.

2 ¶Vnum tamen hoc potissimum loco impingam,ab instituto nihil prorsus dissentaneum, quod scribit Festus Pompeius vir antiquitatis peritissimus li.iij.non semel,Contestationē hinc dici,quoniam ordinato iudicio vtraque pars dicere solebat,Testes estote.Quæ res mirum in modum fauet eorum partibus,qui negant contestationem fieri per cōfessionem:quòd tunc nullis sit opus testibus, vel eorum testimonio,qui apud Diuum Matthæum c.xxvj.clamabāt,Quid adhuc egemus testibus?siue vt scribitur apud Diuum Lucam,c.xxij.Quid adhuc desideramus testimoniū? Nam & si verum huius vocabuli etymum tradit Pompeius, contestatio tantùm fieri dicitur, cùm propter partium controuersiam opus est testibus,qui negotium dirimant.Ex quo & contestari est testes ciere,vocare,nominare.Tullius in actione sexta in Verrem:Syracusis flens ac deos hominésque contestans,clamare cœpit.Et in oratione pro L.Flacco:Cùm ego te Flacce cœlum noctémque contestans,flens flentem obtestabar.Quod & testari etiam simpliciter dicitur.Idem Tullius in oratione pro Cecinna: Ego omnes homines deósque testor.Virgilius lib.ij.Aeneidos: *Contestatio unde dicitur.* *Cōtestari quid sit.* *Testari.*

Vos æterni ignes, & non uiolabile uestrum
Testor numen.-- Et lib.iij.
--Per sydera testor. Et lib.iiij.
Testor chara Deos.-- Et paulò post.
Testatur moritura Deos.-- Et Porcius Latro in sua aduersus Catilinam declamatione:Testor noctem ipsam impiarum molitionum tuarum cōsciam ac testem &c. Et Hieronymus in vita Pauli Eremitæ: Quod ne cui impossibile videatur, Dominum Iesum Christum testor, & sanctos Angelos,&c.In qua etiā significatione Tullius testificandi verbo est vsus episto.ad Atticum lib.x.Nam Deos(ait)hominésque amicitiámque nostram testificor. *Testificari.*

3 ¶EX EO AVTEM quod nostra consuetudo dicit, consanguineum,si obtineat, & fructus quoque à lite contestata obtinere,satis declaratur, fructus præcedentes emptoris manere, nec eos restituere debere: nam & interim,scilicet durante tempore retractus est rei dominus, vt diximus suprà eod.titu.§.xij.in glo.j.in princi.Nec per huiusmodi retractum venditio retrahitur,vt ex tunc,vt nostri loquuntur,scilicet ex tempore venditionis,sed vt ex nunc,id est ex tempore ipsius retractus:quia cùm facultas ipsius dependeat ex mera voluntate consanguinei,non retrotrahitur.l. vltima. ff. quæ res pigno.obligat.poss.& l.j.in fi.ff.qui pot.in pignn.habe.Et ita voluit expressim Alberi.in j.parte statutorum,quæsti.xcvij.sed nunquid proximior. & Paul. Cast.consil. lxxiiij.in causa mota per dominam Dorotheam,colum.j.lib.ij.& Geral.Bagoil.in sua dispu.retractus,per multas rationes,quas illic allegat,& ad alias respondet,quæ videbantur innuere contrarium, vt ibi videre poteris. neque enim diutius immorari volumus in re non admodum ambigua:quando & id copiosissimè tractauit Ioan.Igne.in repeti.l.dudum,colum.xxvj.nume.41.versi.sed circa præcedentia,cum multis sequen. C.de contrah.empti.Et id quoque è Theologis tenuit Ioan.Gerson in tractatu de contractibus parte j.consider.xvij. *Emptor,à quo retrahitur, an reddat fructus antè perceptos.*

4 ¶ET HÆC QVIDEM de tempore ante retractum,siue litem,quæ super hoc mouetur. Nam de sequenti posset dubitari,an emptor debeat fructus restituere, vel à tempore oblationis, vel citationis,vel litis cōtestationis. De quo nominatim disserit Pet.à Bella Pert.in l.vinū,ff.si cer.peta.vbi tandem concludit,fructus non restituendos,nisi à tempore litis contestatæ.& hoc sequi videtur Albe.quo loco suprà citauimus:vbi & hoc in vtranque partem disputat:quem ibi vide:nam cùm nostra consuetudo id apertè definiat, non est opus hîc diutius immorari. Sed tu tamen in hoc quoque vide Ioan.Fab.qui post Iac.Ra.istud expressim voluit,in §.actionum autem quædam,colum.ij.versic.& ista faciunt,Instit.de actionib.Oldrad.in l.vltima.C.in quibus causis,in integ. restitu. non est neces. Guid.Pap.consil.cclvij.cauetur de consuetudine,col.ij.versic.sed nónne in casu proposito.& latissimè Igne.in dicta l.dudum,vbi nuper citauimus.& Bohe.tit.*de retraict*,§.iiij.colum.ij.versic.sed quid an emptor.Super hóc autem variæ sunt Galliæ consuetudines, vt videre licet apud Meldenses,cap. lxxxvj.Melodunenses,cap.xlvj.Senonenses,cap.xxxj.Trecenses, cap.clj.& cap.clvj. Ambianenses, cap.xlvij. Andegauenses,capi.ccclxxx.Borbonienses,capi.ccccl xxxij.Blesenses, capi.cxcviij. Angolismenses,c.lxvj.vbi eadem omnino est cōsuetudo,quæ hîc apud nos est.Rochelenses,ca.xxxvj.vbi & eadem est.Artesienses,cap.lxxxvij.Lorrienses in præfectura Montargij,hoc tit.§.xxj.Valesienses hoc tit.§.vij.qui est omnium lxxxviij.Laudunenses,& alios Veromandienses, huius quoque titu.§. xx.qui est xciiij.totius iij.partis. *Emptor an reddet fructus à tē pore oblationis, citationis, litiscontestationis.* *Consuetudines de ea re.*

5 ¶SED HIC quæritur,quid si emptor de huiusmodi retractu in ius vocatus,omnibus modis subterfugit,ne lis contestetur,vel euocatus ad edictum, non respondet, aut alio modo moram facit litiscontestationi,fortè vt interim lucretur fructus.Dic,quòd huiusmodi fuga,cunctatio,mora, dilatio,contumacia,frustratio habebitur pro litiscontestatione,& operabitur eosdem effectus,quos ipsa *Quid, si emptor subterfugit,ne lis contestetur.*

Fugam, pro cõtestatione litis haberi.

contestatio,l.si eum,§.qui iniuriarum.& ibi Albe.colum.j.& Bal.qui negat alibi reperiri,Fulg.Ro. Alexand.Ludo.Bol.qui dicit,eum textum singu.in ij.interpre.& Iason,ff.si quis cautio.& l.electio, §.si is quem,iuncta glos.vlti.ff.de noxal.& l.constitutionibus,ibi,quasi lite contestata, ff. de act. & oblig.prout illam intelligit glo.ibi,dum allegat dictum §.qui iniuriarum.& Io.Fab.in §.pœnales, col.j.Insti.de diuer.& tempora.præscrip.& tex.quoque in l.sed ad eos, ff.ex quibus causis maio.& in l.ij.C.vbi in rem actio,vbi ad interrumpendam præscriptionem paria sunt litem esse cõtestatam, & quod non possit contestari propter partis contumaciam.

De eadem re.

6 ¶Et generaliter hanc moratoriam rei cunctationem, aut contumaciam, haberi pro lite contestata, voluerunt,præter iam allegatos,Innocen.in c.statuimus,colum.vlt.in verbo,absentia,extrà de elec. Iacob.Aretin.in l.j.ff.de vent. inspic.Cy.& Bald.in l.scire oportet,§.sufficit,ff.de excusa.tuto.idem Cy.post Petr.in l.sicut,in iiij.oppo.& ibi Alberi.nume.3.C.de præscript.xxx.vel xl.annorum, Bartol.in l.j.ad finem principi.ff.de priua.delict.Bald.in l.more,C.de rei vendicatione.vbi & ad hoc dicit singu.dictum §.qui iniuriarum.Idem Bald.in l.j.colum.penult.versicu.quæro nunquid actiones. & ibi quoque Ioan.Fab.in principi.C.ex delict.defuncti.ipse Bal.in l.magnam,ad finem,C.de contrahen.& commit.stipula.& in repe.l.& si post tres,colum.iiij.versicu.sed contra istud opponitur, ff.si quis cautio.& in l.vltima.in princip.post medium, versicu. vnum est tamen.& ibi Alexand.colum.iij.in duobus locis.& Iaso.colum.vlti.ff.de eo,per quem fact.erit.vbi etiam ipse Bald.dicit singu.text.in dicto §.qui iniuriarum.& idem Bald.in c.quoniam contra falsam, columna.vj.versicu.& scias,quòd litis contestatio,extrà de proba.Angel.Imol.Roma.& Alexand.columna.iij.in l.si insulam,& ibi quoque Franc.Ripa.colum.vij.nume.34.ff.de verborum oblig.vbi ex hoc dicunt ita impediri morę purgationem,sicuti per litis contestationem.Flori.in l.inde Neratius,§.hanc actionem, versicu.item quod dictum est,ff.de lege Aquil. Alexand.consil.c.discussis,post princip.lib.v. Fel.in c.illud.colum.penul.versicu.prima conclusio,extrà de præscrip.Iason in l.j.colum.penul.C.quand. libel.princip.datus.Et facit etiam tex.in l.vltima.ff.de procu.& in l.si finita,§.eleganter,secundum intellectum Barto.ff.de dam.infect.& in l.& qui data,iuncta glo.in verbo,vel litis,ff.ex quib.caus. maio.vbi absens litis victandæ causa, pro præsente est. Et in illam sententiam expressa sunt statuta Florentiæ,& Prati,vt retulit Paul.Cast.consil.ccxc.visis his quæ suprà,colum.ij.versi.cæterùm non comparitio,lib.j.

Factum censetur in eius præiudicium per quem stat ne fiat.

7 ¶Idque perpetuum est,vt cùm per alium stat,quò minùs quid fiat,id pro facto habeatur in eius præiudicium.l.si ideò,§.præsenti,& l.si dictum fuerit,§.si præsente,ff.de euic.& l.in executione, §.vltimo.& ibi not.ff.de verb.oblig.& l.hæc venditio,& l.Labeo scribit,si mihi bibliothecam,ff.de contrah.empt.& l.Iure ciuili,& l.quibus diebus,in princip.& ibi glo.& l.hæres,& l.cùm pupillus,ff.de condi.& demon.& l.dedi,§.vltimo.& ibi Sal.in j.notab.ff.de cond.cau.dat.& l.ij.§.vltimo.ff.quorum lega.& l.vltima.C.de cond.inser.& l.Prætor,§.si quis paratus,& §.deinde,& §.adiicitur,ff.de oper.no.nunti.& l.Prætor ait,§.j.ff.de dam.infec.& l.cui vsusfructus,in prin.ff.de vsu & vsufr.leg. & l.si post diem,§.j.ff.quando dies leg.cedit.& l.j.§.qui sub conditione,ff.si quis omis.caus.testam. & l.j.C.de his quæ sub modo,& l.statuliberos,§.j.& alibi sæpe in eadem l.& iterum,l.seruus,§.j.in prin.ff.de statulibe.& l.in Iure ciuili,ff.de reg.iur.& c.cùm stat,eod.titu.lib.vj.cum multis simi.adductis à glos.& Doct.in duobus postremis locis.Et quod voluit glo.in rub.ff.de condi.& demon.& in l.qui concubinam,§.vltimo.ff.de leg.iij.& in c.vlt.extrà de emptio.& venditio.& Bart.in consil. cxxxiij.statuto ciuitatis Eugubij.Albe.in l.& si post tres.col.x.nu.25.ff.si quis cautio.Bal.cons.cxij. præmisso,col.ij.in fi.lib.iij.& consi.ccxix.Pontius,col.ij.versi.hoc ad euidentiã,eod.lib.iij.& consi. ccccxliiij.quoniam substantia,post medium li.iiij.Ang.cons.cccxlix.consultatio.col.ij.Raph.Co.in l.si marito,§.j.ff.sol.mat.Pau.Cast.in l.iubemus nulli,§.sanè,C.de sacro.eccle.Ro.consi.ccclxxxvj. in casu propositæ consultationis,circa medium.Fran.Aret.consi.cxx.in præsenti consultatione,col. ij.Soc.in l.de diuisione,col.ij.versi.circa secundum,ff.sol.mat.& consi.clxx.in præsenti consultatione,col.v.versi.præterea respondeo,lib.ij.Iason in l.hæc verba,quæ est iij.in fine,ff.de leg.j.& consi. xlj.in duabus,col.iij.versi.secundò principaliter,lib.iij.Phil.Deci.consil.dcxxxix.in occurrenti,col. ij.versi.solùm ergo,& Doct.vbique.Sed vnum non omiserim à Ro.responsum consi.ccccxxiij.quęstio discutienda,col.pe.si Papa,qui promisit se Papatu abdicare,id requisitus non fecerit,abdicationem siue renũtiationem haberi pro facta:per multa ibi allegata,& sequitur Phil.Dec.in c.porrecta,

Nõ in alterius.

col.iij.versi.& hoc confirmatur,extrà de confir.vti.vel inuti.Nec sine causa dixi in prin.in eius præiudicium,(vt id obiter dicam)quia quoad tertium,non id habetur pro impleto,l.si oleum,in prin.& ibi Bald.ff.de dol.mal.

Quid si iustam causam habeat subterfugiẽdi.

8 ¶Verùm quod dictum est,huiusmodi rei cunctationem moratoriam, siue contumaciam,haberi pro lite contestata in suum ipsius præiudicium(vt redeamus ad principale nostrum propositũ)intelliges duobus modis,ni fallor,haud contemnẽdis.Primo quidem, vt procedat,nisi reus ipse iustam habeat causam,vel non veniẽdi ad iudiciũ:vel si venerit,subterfugiendi,vt nũcupatim voluit Io.Fab.noster in d.§.pœnales,Insti.de diuer.temp.pręscr.per tex.in l.ait Prætor,§.vltimo.ff.ex quib.cau.maio.Et huius quidem rei optima est ratio:nempe litem haberi pro contestata in odium rei,& vt eius dolus, aut certè culpa in hoc puniatur;vt patet ex omnibus iuribus in princip.huius quæst.allegatis: ne scilicet

licet quis ex suo dolo, aut culpa, id lucri reportet, vt fructus lucretur, vel præscriptio ab eo incepta non interrumpatur, vel vt semper moram purgare posſit, contra l. ſed & ſi, §. planè, in fi. ff. ad exhiben. ibi, ne ei ſua calliditas proſit, cum ſi. Igitur ſi nullus eius ſit dolus, aut culpa, nihil eſt cur id procedat.

9 ¶Secundò intellige, ſi modò ceſſante mora, aut contumacia aduerſarij, lis fuiſſet conteſtata: ſecus, ſi non potuiſſet cõteſtari, etiam ſi comparuiſſet, nec cunctatus fuiſſet: quia dum reus fruſtratur, differt, cunctatur, moratur, non reſpondet, interim vel iudex abeſt, vel moritur actor, antequàm lis potuiſſet conteſtari, aut alia mora iudici contingit, aut aliud impedimentum interuenit, quod impediuiſſet litem ipſam conteſtari, etiam ſi reus ad edictum confeſtim reſpondiſſet, nec tantillum quidem diſtuliſſet: nam tunc lis non habebitur pro conteſtata, arg. eius, quod dicitur in d. l. ait Prætor, §. vltimo. in fi. ff. ex quib. cauſis maio. & l. & in totum, ff. de impen. in re dot. fac. & l. vltima. §. j. ff. ad legem Rhodiam, de iact. & l. ſi alius, §. eſt & alia, ff. quod vi aut clam. Et quod à noſtris traditur, non nocere contumaciam non comparentis, quando ſi comparuiſſet, nihil actum fuiſſet propter abſentiam iudicis. Ita enim voluit Bart. Brix. quæſt. venerabili. xix. quidã citatus, per l. ij. §. vltimo. ff. ſi quis in ius voc. non ier. & Albe. in l. properãdum, in prin. col. iiij. verſi. ſed quæro quid ſi actor, C. de iud. & Pet. Anc. conſi. xcvij. in quæſtione. Et idem, cùm pars aduerſa etiam non cõparuit, vt eſt optimus tex. in c. j. ibi, venienti reo, & ibi glo. Ioan. Andre. Domini. & alij, de dolo. & contu. lib. vj. & idem Ioan. Andre. in c. conſuluit, colum. ij. de officio delegati. Barto. in l. ſi finita, §. Iulianus, colum. ij. verſic. procedo vlterius, & ibi Alexand. colum. viij. verſic. item inquantùm, ff. de dam. infect. Petr. Ancha. d. conſi. xcvij. vbi id pulchrè ampliat ad caſum ſtatuti, de quo ibi loquitur, & in c. cupientes, §. quòd ſi per xx. col. j. de elect. lib. vj. Alexand. conſi. xcij. perſpectis, colum. penul. verſi. pro hoc facit, lib. j. Iaſon in rubr. ff. de in ius vocan. & in l. ij. ff. de eo per quem fact. erit. & Bertrand. conſil. cclxvij. ſi pactum, in vlt. dubio, lib. iij. cum ſi.

Quid ſi lis non fuiſſet conteſtata, etiam ſi non ſubterfugiſſet.

Quia iudex aberat.

Vel quia aduerſarius nõ comparuit.

10 ¶Cui concinit, quod tradit Guil. Cum. in l. item illa, & ibi quoque Barto. colum. ij. verſic. quæro pone, & Alberi. ad fi. & Rapha. Fulgo. ff. de conſtitu. pecul. quòd ſi ſolutio debet fieri Florentiæ die Paſchatis, & reus non probat ſe eo die Florentiæ affuiſſe, vt ſolueret: nec ſimiliter actor probat ſe ibi affuiſſe, vt reciperet, non eſt probata mora contra reum ex lapſu eius diei, per eum text. in verſi. proinde. & l. arbiter ſi Calendas, ff. de arbit. & idem voluit ipſe Barto. in l. cùm filius, §. vltimo. ad fi. ff. de verbo. obligat. & in l. continuus, §. cùm ita, circa medium, eod. titu. Signo. conſil. cxlj. in quæſtione vertente inter Obertinum, in multis eius conſil. locis Petr. Ancha. in c. ſignificante, de pigno. Floria. in l. pecuniæ, §. j. ff. de vſur. Alexand. conſil. clxxij. viſis & opportunè, colum. ij. verſicu. ad idem facit, lib. ij. & conſi. xlj. viſis & optimè diſcuſsis, colum. ij. verſi. ad idem facit lib. iiij. & conſi. xc. viſo proceſſu, colum. vlti. verſic. nec obſtat, ſi diceretur, lib. v. & conſi. ccx. ponderatis his, col. j. lib. vj. vbi & alios concord. affert, & Philip. Deci. conſi. dlxvj. promiſit Anto. poſt medium. Et facit l. ſi & per emptorem, ff. de acti. empt. Et vide, quæ diximus ſuprà, §. ix. gloſ. vlt. nu. 19. verùm Alexand. & ſeq. Et id nuncupatim in caſu noſtro voluerunt Paul. Caſt. Alexand. & Iaſ. in d. l. eum qui, §. qui iniuriarum, ff. ſi quis caut. Nam & aliàs, vbi non habet locum veritas, nec fictio quoque. l. quid ad certum, ff. loca. Igitur cùm ob aliud impedimentum lis non potuit verè conteſtari, nec pro conteſtata quoque haberi debuit.

Creditor debet probare ſe eo loci fuiſſe, ubi ſolutio fieri debuit.

11 ¶Et id quidem his quoque ſimilibus comprobatur. Nec enim tenetur quis de caſu fortuito, quem culpa præceſsit, ſi modò citra eam culpam contigiſſet. Bart. poſt Guil. Cu. in l. ſi vt certo, §. ſed interdum, ff. commo. & Bald. conſi. cxlv. caſus talis eſt, in quodam inſtrumento, colum. iiij. verſi. prætereà cùm quæritur, lib. iij. Nec mora debitoris certis caſibus ei obeſt, vt teneatur de interitu rei, ſi res ita fuiſſet peritura apud creditorem, vt periit apud debitorem, de quo in l. ſi plures, §. j. ff. depoſi. & l. ſi is qui, in princip. ff. de iure doti. per glo, Bart. & alios in l. quod te, ff. ſi cer. pet. glo. in l. mora, in prin. & ibi latiſsimè Sal. colum. vlt. ff. de vſur. & glo. in l. item ſi verberatum, §. vlti. ff. de rei vendic. & in l. nemo rem ſuam vtiliter, §. j. & ibi Docto. ff. de verbo. oblig. Hoſti. in Summa, de vſur. §. ex quibus cauſis, verſic. & facit etiam Cy. in l. in minorum, C. in quib. cauſ. in integ. reſtitu. non eſt neceſ. Barto. in l. nemo, §. j. ff. de verbo. obligat. Sal. in l. j. colum. j. verſicu. quæro nunc latius, C. quod met. cau. Paulus Caſt. in l. ſi mora, ff. ſolu. matrimo. & facit ad hæc omnia, quod ſcribitur in l. vltima. §. j. ff. ad legem Rhodiam de iact. & in l. is qui, ff. ex quib. cauſ. maior. & in l. ſi pecuniam, §. vltimo. ff. de condict. cauſ. dat.

Alia ſimilia.

12 ¶Nec imputari debet marito, qui non adhibuit curam medicandę vxori laboranti morbo incurabili. Pau. Caſt. in l. ſi ab hoſtibus, §. ſi vir, ff. ſolu. matrim. per text. in d. l. & in totum, ff. de impen. in re dot. fact. Quanquàm huic non omnino accederem: quoniam non omnis, cui letalis morbus eſt, moritur: vt probatur ex l. in ratione, la j. § ſi ſeruus teſtamento, ff. ad legem Falci. & ſcribit Galenus lib. Aphoriſmorum Hippocratis vj. cap. xviij. vt nec omnis qui mortiferè vulneratus eſt, moritur, l. j. §. vltimo. ff. de Senatuſconſul. Sylla. & facit l. qua actione, § ſed & ſi quis, ff. ad legem Aquil. vbi ſcribitur, aliud alij vulnus mortiferum eſſe ſolere. Et vt ſcribit Tullius ad Atticum libro epiſtolarum ix. epiſtola xij. Aegroto dum anima eſt, ſpes eſſe dicitur. Quod ſumptum eſt, ni fallor, ex Theocriti Idylio iiij.

Nõ omnis morbus letalis interimit.

Aegroto dum anima eſt ſpes eſt.

Θαρσεῖν χρὴ, φίλε Βάττε· τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον.
Ἐλπίδες ἐν ζωοῖσι, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες. Id eſt,
Fidere Batte decet: melius cras forſan habebis.
Sperandum eſt uiuis: functis ſpes nulla relicta eſt.
Et huc haud dubiè alludit illud Virgilij, ſi is eſt, in obſcœno carmine,
Dum uiuis, ſperare decet.--

Extremis morbis extrema remedia adhibenda.

Et quia etiam nonnunquam morbi videntur letales & incurabiles, qui non huiuſcemodi ſunt: ideò in illis non omittenda eſt cura atque diligentia: ſed eo maior adhibenda, quò maius periculum imminere videtur: vt ſicuti extremis morbis extrema remedia adhibenda ſunt, (vt iubet Hippoc. lib. Aphoriſ. j. c. vj. & Tullius lib. Officiorum j.) ita & extrema ſummáque & exquiſitiſsima cura & diligentia hiſce ægrotis adhibenda.

An de conſilio uel mãdato teneatur, qui aliâs facturo dedit.

13 ¶Sed, vt redeamus, huc quoque pertinet, quòd multi negant eum teneri ex conſilio vel mandato criminis committendi, qui aliâs id facturo dedit. De qua re quia non omnes conueniunt, vide gloſ. in l. ſæpe, §. item dubitatum, in verbo, condici, & ibi Bart. & Alci. ff. de verb. ſign. glo. in l. non ſolùm, §. ſi mandato, verſi. Attilicinus, in verbo nolenti, & ibi Bart. col. vlt. & alij. ff. de iniur. & in l. conſilij, & ibi latè Doc. præſertim Phil. Dec. ff. de reg. iur. & in l. j. §. perſuadere, in verbo, furtum facturus, ff. de ſeruo corru. & in §. interdum quoque furti, verſi. ope, in glo. vlt. Inſti. de obl. quæ ex delic. naſcun. & in c. nuper, in verbo, conſiliũ impẽdendo, & ibi Doct. extrà de ſentẽ. excõ. Hoſt. & Panor. in c. ex literis, de exceſ. Præla. Dy. in c. nullus ex conſilio, extrà de reg. iur. lib. vj. Paul. Eleaz. in cle. j. & ibi Imo. col. iiij. de pœnis. Gand. in trac. malefi. tit. de pœnis reorum, nu. 36. Albe. & Bal. in l. ob hæc verba, ff. de his qui not. infa. Bald. in l. j. col. ij. & ibi Iaſ. col. iiij. verſi. non omitto, C. de ſeruis fugi. & eundem Bal. in l. data, col. xij. verſi. conſilium quoque pœna mortis, C. qui accuſ. non poſ. & in l. non ideò minus, col. pe. in xij. quæſt. C. de accuſa. & in l. obſeruare, §. poſt hæc, in xij. quæſt. ff. de Offi. Proconſ. & in c. j. col. iiij. verſi. quid ſi præſtitit, poſt And. Iſer. ibi, ti. quib. mo. feud. amit. & conſi. ccl. in quæſtione domini, col. ij. verſi. ſecundò eſt videndũ, lib. v. Ang. conſi. xxij. pro deci. Card. Flo. in cle. j. in xvj. quæſt. & opp. eiuſdem, de foro compe. Sal. in l. j. col. viij. C. de rapto, virg. Imo. in c. querelã, in fi. de elec. Doct. in c. j. extrà de offi. deleg. Matheſ. notab. xcvij. nota quòd is, cuius conſil. Corne. conſi. lvij. egregiè allegatur, col. ij. verſ. & quando eſt par, lib. iiij. Ang. Are. in §. j. Inſt. de mand. & in trac. maleſi. in verbo, & Sempronium Rodulphi, col. pen. verſi. vigeſimoſecundò quæro, & ibi Augu. Ari. in addi. Cæpollæ Caute. lxv. vidimus quamplures, ad fi. Fel. in c. ſicut dignum, col. iiij. verſi. not. ibi animum regis, extrà de homici.

Vaſalli fuga in bello, licet domino nõ obſit, priuat feudo.

14 ¶Et hęc quidem puto procedere in caſu noſtro: tametſi interdũ aliis in caſibus aliter ſtatuitur. Nam vaſalli fuga in bello, licet non obſit domino, nec ipſius interſit, punitur feudi amiſsione, vt not. tradit Bal. in c. j. in prin. col. ij. verſi. quartò quæritur & ibi Mart. Laud. col. j. verſi. quęro ſi vaſallus, Aluar. col. ij. verſi. quęro ab extrà, Card. Alex. col. iij. verſi. eiuſdem initij, tit. quib. mod. feud. amit. & Fran. Curt. Iunior in trac. feudorũ, in iiij. parte prin. col. eiuſdem partis, iiij. verſi. decimò quæro. Sed illud fit in eo caſu, tum aliis quibuſdam ſpecialibus rationibus, tum ea, quòd ea res eſt perricioſi exẽpli, l. capitalium, §. famoſos, & l. ſi quis aliquid, §. qui abortionis, ff. de pœnis. Et vt illis id addas, illud poteſt de huiuſmodi fugientibus dici, quòd plus exemplo nocet, quàm peccato: quæ ſunt verba Ciceronis lib. iij. de Legibus. vt proinde intelligas, nihil id ad ſuperiores caſus pertinere.

Fructus à quo tẽpore debeantur in retractu conuentionali.

15 ¶SED QVIA HÆC noſtra conſuetudo loquitur de retractu ſanguinis tantùm, nihil autem dicit de retractu conuẽtionali, à quo ſcilicet tempore debent fructus reſtitui, nec hoc quoque ſtatuitur in tit. ſeq. qui eſt de ipſo retractu conuentionali. Ideò & nos hîc quærendũ ducimus, quid dicendum ſit, ſi quis non admittat venditorem ad retractum conuentionalem, ideóque in iudicium trahitur, & tandem vincitur: quid de fructibus ſtatuẽdum? Videtur, quòd non debẽtur etiam, niſi à tempore litis conteſtatæ, cùm actio præſcriptis verbis, quæ competit pro retractu conuẽtionali, vt dicemus ti. ſeq. §. j. in glo. j. nu. 2. ſit ſtricti iuris, vt dicit glo. in l. iuriſgẽtium, §. quinimo, ff. de pactis, & in l. pacta quę contra, C. eo. ti. Ex quo ſequitur id quod diximus, fructus non venire, niſi à tempore litis conteſtatæ. l. cùm fundus, in prin. ff. ſi cert. peta.

De eadem re.

16 ¶Tu tamẽ dicito, hoc caſu fructus deberi ſtatim à tempore moræ, pretio oblato & depoſito, per tex. in l. ij. iuncta glo. in verbo, oblatam, & ibi omnes Doc. C. de pactis inter emp. & vendit. quod & nos latius dicemus d. ti. ſeq. §. v. in glo. ij. in verbo, *qui ſont eſcheuz*, nu. 4. ſed vt ad caſum. Nam quod dicitur, in actionibus ſtricti iuris non venire fructus, niſi à tempore litis conteſtatæ, procedit, vt dicunt Bald. Sal. & alij Recentiores in d. l. ij. cùm peto quod meum non fuit: ſecus ſi meum fuit, per l. videamus, la ij. §. ſi actionem, ff. de vſur. & l. qui ſe debere, ad fin. de condi. ob cau. & l. naturalis, in prin. ff. de cond. indebi. & l. ſed Celſus, §. ſi fundus, ff. de contra. emp. De quo & nos latè dicemus infrà *eo. ti.* ſeq. §. v. glo. v. nu. 5. vt hinc intelligas.

Quid, ſi cõſanguineus, qui litem mouerat,

17 ¶SED ET ILLVD non omiſerimus, quòd ſi conſanguineus qui litem de retractu *mouit*, poſt litem conteſtatã triennio ceſſauit à proſecutione litis, ideóq; perẽpta eſt inſtantia ſecundùm not. in l. properandum, C. de iudi. ita vt non amplius admittatur ad eam cauſam exequendam, niſi impetrata à Rege gratia huius ceſſationis, vt ſcilicet ei liceat litem reuocare & proſequi, non obſtante peremptione

ptione causæ, vt quotidie fit in Gallia. Certè si id fecerit,& admittatur, fructus tamen ab emptore sunt præscripti,ita vt ad eos non teneatur,etiam si in retractu succubuerit,secundùm glo.sing.in l.sequitur,quæ est iiij.§.fructus,& ibi Bart.ad fi.Ang.Imo.& Pau.Cast.qui eam glo.dicit not.& perpetuò notandam,ff.de vsuc.& Bar.in l.iij.col.vl.versi.item scitis,& ibi quoque Paul.Cast.col.ij.versi. nota etiã casum,& col.iij.vers.pone ergo,& Alex.col.vl.C.quod met.cau.vbi Bar.ipse dicit id mẽti tenendum,quia millies in practicam venit.Bal.in l.eos,in v.opp.C.de vsur.& in l.j.col.j.vers.quęro nunquid fructus,C.de vsur.& fructi.lega.& in l.ancillæ,col.iij.versi.item dubitatur,C.de furt.& in c.grauis,col.ij.versi.sed nunquid post triennium,vbi dicit eam glo.sing.& ibi quoque Anto.& Panor.col.v.versi.aduertendum tamen,extrà de resti.spoli.& idem Bald.in c.grauis,col.ij.versicu.sed nunquid post triennium:vbi dicit eam glo.sing.& ibi quoque Ant.& Pan.col.v.vers.aduertendum tamen,extrà de resti.spol.& idem Bal.in c.vigilanti,col.ij.versi.quæro emi rem,extrà de pręscrip. vbi id dicit notatu dignum.Sal.qui eam quoque dicit sing.in l.ij.col.j.C.de fruct.& lit.expen. idem Sal.& Flo.qui & eam dicunt sing.& bene not.in l.in fideicõmissi,in fi.prin.ff.de vsur.& rursus ipse Sal.in l.neque.in fi.eod.tit.vbi etiam dicit sing.& in l.Vaccæ,ff.de euict. vbi dicit vix reperiri similem.Panor.in c.de quarta,col.penul.versi.secundò limita,extrà de pręscrip.Ro.consi.cxlix.conclusionem,col.j.versic.secundùm verò.Alex.in addi.Bald.in l.& ex diuerso,ff.de rei vendi. Soc.consil. cclj.quoniam in præsenti,col.vlti.lib.ij.vbi videbis quomodo id intelligat. Et Franc. Curti.Senior consi.lxxij.princeps defunctus,col.iiij.versi.sexta conclusio,& iterum,col.vlt.versicu. limita tamen Barba.consil.lxxx.illud,colum.viij.versic.& si quispiam,lib.iij.Iason in l.si me & Titium,colum.j. versic.nota tamen,quòd in omni,ff.si cert.peta.vbi nuncupatim loquitur de fructibus,qui debentur in contractibus stricti iuris à tempore litis contestatæ. & ibi quoque Deci.qui tamen id intelligit in fructibus extantibus,non etiam in consumptis.& nouissimè Alciat.ibi. Idem Iason in l. Prætor ait, §.vltimo.colum.vlti.versicu.quintò & propius,ff.de oper.no.nun.vbi & eam glo. dicit singu.& Io. Fran.Bald.in tractatu præscriptionum,in xxxv.quæst.iiij.partis iiij.item partis principalis.

integrum trienium cessauit.

18 ¶Et huc quoque & propiùs spectat, quod voluit glos.singu.in d.l.ij.in fi.primæ glos.C.de fruct. & lit.expen. quòd licèt post litem contestatam reus teneatur de fructibus, vt ibi cauetur, cum simili. tamen si lis fuerit triennio interrupta, non tenebitur ipse reus ad fructus posteà perceptos. & eam glo.dicit not.& sing.Bart.ibi,licèt non sit eius sententiæ,vt statim dicemus.sed eam glo.expresse sequuntur Ioan.Fab.& Sal.qui & eam dicit singu.ibi & Bald.in d.c.grauis,ad fin.versic.quærenti iniustè,extrà de restitu.spo.& Maria.Soci.in tracta.de instantia,quem scripsit in c.venerabilis,de iud. in xxvij.princip.arti.nisi(inquit)instantia perierit,intentione actoris prius plenè probata. Dicítque & idem tenuisse Fab. à monte S. Sabi. idémque tenuit Franc.Bald.in tracta.præscript.in iiij.parte iij.partis vj.eiúsque vlt.partis princ.quæst.ij.D.Cos.Guy.in pragma.sancti.tit.de pacifi.posses.post princi.in verbo,protestari.At contrarium simpliciter tenent Petr.Cy.Barto.Alberi.Bald. Angel.& Paul.Cast.in d.l.ij.Bart.etiam nuncupatim illam glos.repræhendens in l.cùm lite,colum.j.ff.iudic. solu.& Alberi.qui tamen subdubitat,in d.l.properandum.in princ.colum.v.versicu.cùm prædicta, C.de iudic.Panor.idipsum quoque faciens in c.causam quæ, colum.vlti. extrà de testi. & in c.illud. colum.vlti.versic.& ad prædicta,de præscript. & nouissimè Ioan.Copus in tracta.de fructibus,lib. ij.tit.iiij.cap.v.

De eadem re.

19 ¶Ego verò scio priorem sententiam apud nos obseruari,& secundùm eam supremum Senatum Parisiensem solere eos,qui gratiam litis peremptæ impetrarunt,admittere ad litis prosecutionem,sine restitutione fructuum præteritorum. Et ita censuit suo aresto lato die xiij.mensis Aprilis anno Domini mil.quingentesimo decimooctauo,inter magistrum & fratres Xenodochij,id est hospitalis Parisiensis actores,& religiosas & abbatissam(vt vocant non malè,cùm Hieronymus ea voce vsus sit) & conuentum Portus regalis.& iterum alio lato die octauo mensis Februarij anno mil. quingentesimo quinto,& sæpe aliâs.Est autem consuetudo Aureliis,c.cccvj.totius vol.consuetudinum eius loci,eodémque xxxj.tit.*de retraict*,fructus perceptos tempore interruptionis,quæ(vt ibi dicitur)fit per cessationem vnius anni,& diei,non esse retrahentis vbi commentarij nihil de hac re dicunt,nisi in id facere,quod scribitur in l.properandum,§.sinautem,C.de iud.& in l.consentaneum,C.quo.& quan. iud.quibus locis ne verbum quidem de ea re scribitur.Et eadem quoque consuetudo est apud Lorrienses in præfectura Montargij,hoc tit.§.xxj.

De eadem re.

Arestum.

Abbatissa dictio Hieronymi.

Consuetudines de ea re.

20 ¶ET HÆC QVIDEM quantùm ad fructus collectos post oblationem.Quid autem de fructibus pendentibus eo tempore,quo fit oblatio.Et sanè hæc nostra cõsuetudo in hoc toto ti.nihil de his scribit.Sed tantùm in tit.seq.qui est de retractu cõuentionali,§.v.vbi statuitur quid de his agendum sit,tam in hoc retractu municipali,quàm in conuentionali,nempe hos diuidendos esse inter emptorem & consanguineum pro rata temporis.De quo etiam vide quid statuerunt Melodunenses,c.consuetudinum eius loci xlij.Cenomanenses,c.cclxxxix.Andegauenses,ca.ccclxxx. Borbonienses,cap. cccclxxviij.& c.cccclxxxij.

Quid statuendum est de fructibus pendentibus.

Consuetudines de ea re.

21 ¶SED MANET hîc scrupulus,quia dicitur hîc, fructus restituendos à litiscontestatione,in eo autem,§.v.titu.sequen.dicitur fructus pendentes tempore oblationis & receptionis,esse diuidendos pro rata temporis.Quid igitur,si fiat contestatio litis,fructibus pendentibus? Et certum est, quòd si

Emptor victus, an restituet fructus pendentes

tempore litiſcõteſtationis, an pro rata temporis.

Cõſuetudo ſecundum aliam conſuetudinem intelligitur.

tunc emptor admiſiſſet conſanguineum ad retractum, ij ſimul diuiſiſſent eos fructus pro rata, ſecundùm illam aliam conſuetudinem. An igitur, quia percepti ſunt poſt litem conteſtatam, eos integros emptor reſtituet, nulla habita ratione temporis præcedentis litiſconteſtationem. Et ego ſanè id non putarim: ſed eos deducendos: vt ſic vna conſuetudo ſiue ſtatutum ſecundùm aliud intelligatur. l. non eſt nouum, & ibi Alberic. & duabus ll. ſequenti. ff. de legib. Bartolus in extrauagan. ad reprimendum, in verbo, non obſtantibus, Bald. in l. omnes populi, col. viij. verſic. modò quæro vtrùm, ff. de iuſtitia & iure, & in cap. j. colum. j. extrà de præſcript. Petr. Anchara. in repet. cap. j. in xij. quæſtio. principa. verſicu. reperio ipſum Bartol. & alibi ſæpe in ea quæſtio. de conſtitut. & in cap. ſtatutum, §. cum autem, col. ij. de reſcrip. lib. ſexto. Iaſ. in l. ſi quis ex argẽtariis, §. ſi initium, in iiij. notab. ff. de edendo, & in l. triticum, ſuper gloſ. ij. ff. de verborum obligationi. & Franc. Ripa. lib. reſpon. j. ca. iij. filia, nume. 24. Id enim fieri debet potius, quàm vt vnum alterum corrigat. glo. in l. ſciendum, in prin. in ij. quæſt. & ibi Bart. in prin. & alij, ff. qui ſatiſdare cogan. Etiam ſi poſterius dicat, non obſtante quocunque alio ſtatuto. glo. in §. j. in verbo, euacuatus, in Auth. de hæred. quæ ab inteſt. defer. Bart. in extrauag. ad reprimen. in verbo, non obſtantibus. verſi. ſed quęro ſi in l. & Ro. conſi. xl. viſis, col. ij. verſi. breuiter. & conſi. lvij. in cauſa, poſt medium. Et idem quoque dici poteſt in retractu conuentionali, de quo etiam loquitur d. §. v. tit. ſeq.

DOIVENT ESTRE DEDVICTZ en ſort, GLO. III.

1

An fructus percepti poſt litem conteſtatam, extenuent ſortem.

IGITVR HI fructus poſt litem conteſtatam percepti, extenuabunt, id eſt, minuent ſortem, ſcilicet, pretium venditionis, quod à conſanguineo debet reſtitui: ita vt ipſe non teneatur reddere, niſi quod reſiduũ erit, deductis his fructibus: vt de contractibus vſurariis & pignoribus dicitur in l. ex prædiis, C. de vſur. & leg. prima & ſecunda, C. de pigno. actio. & l. ſi dominium, C. de pignor. & l. j. C. de diſtract. pign. vbi id dicitur fieri ipſo iure, tanquam ſcilicet non neceſſe ſit id opponere: vt etiam dicit Iaſon conſil. xliiij. ad dubia, colum. iij. verſi. ex prædictis, lib. j. Quod ad caſum noſtrum trahit Ferronus in hoc tit. *de retraict*, §. xxj. Idque multò commodius eſt conſanguineo, quàm ſi primo loco oneraretur integra reſtitutione pretij, & poſteà illi emptor hos fructus reſtitueret. Nam fortè conſanguineus, interim dum lis pendet, pretium, quod ad hunc retractum parauerat, vel conſumpſit, vel amiſit, vt ſępe fit, & fortè emptor illum venientem non admiſit, & de induſtria litem traxit, quò pretiũ ipſum interim abſumeret, & ſic retractu excluderetur, dum id amplius numerare non poſſet. Sed & id rationabilius eſt, & æquius: vt ſcilicet euitetur circuitus, l. cùm fundus, §. ſeruum tuum, ff. ſi certum petatur, & l. dominus teſtamento, ff. de condictione indebiti, & ibi concord. in glo. Et quòd id aliâs ſemper cùm fructus reſtitui debent, fieri debeat, facit l. minor annis xxv. cui fideicommiſſum. §. prædia, & ibi expreſſè Bart. ff. de minoribus, & l. emptor, in princip. ff. de rei vendicatione. Ex qua etiam Barto. not. fructus compenſari cum pretio. Verùm illi textus non videntur mihi id probare: nec reperio in aliis caſibus, quàm in pignoribus & vſuris.

§. XVI.

EN TOVS LIEVX & cas, ou le mary & la femme ſont communs en biens meubles & acqueſtz, ſi le mary retrait aucune choſe vendue par les lignagiers de ſa femme, ou par les ſiens propres, ou en ſon fief: ladicte choſe ſera acqueſt commun entre eux, comme ſeroit vne autre choſe acquiſe d'vn eſtrangier.

OV EN SON FIEF, GLO. I.

1

Vxor habet mediam partem eorũ, quæ uir acquirit in ſuo feudo.

Cõſuetudines.

IGITVR SI maritus aliquid acquirit in ſuo feudo, licèt id cõſolidetur cum ſuo dominio, in quo vxor nihil habebat: ipſa tamen vi cõſuetudinis, quę facit communes virum & vxorem in quæſtibus factis durante matrimonio (vt alibi ſtatuitur) habebit dimidiam partem in hoc, quod ſic conſolidatum eſt, vt etiam nuncupatim & in ſpecie huius conſuetudinis tenuit Io. Fab. in §. ſi cui, per text. ibi, *Inſti. de lega.* de quo nos latius dicemus infrà eod. tit. §. xxxij. glo. j. nu. 72. quin & illud dubium eſt. Et eſt ſimilis conſuetudo apud Cenomanos, c. ccc. Andegauos, c. cclxxxiiij. Turones, *ti. de retraict*, c. xxx. Britones, huius ti. §. xxj. xxij. xxiij. xxiiij. & xxv. Laudunenſes, & cæteros Veromandenſes, huius quoque tit. §. vlti. qui eſt omnium totius iij. partis xcvj.

SERA

SERA ACQVEST COMMVN, GLO. II.

1 ID QVIDEM mirum eſt, vt licèt maritus non ſit conſanguineus venditoris, poterit tamen vxoris ſuæ cauſa retrahere, & ſibi rem retractam pro dimidia parte acquirere. Et ideò caſus eſt, in quo qui non eſt conſanguineus, tamen retrahit, & ſibi quidem. Sed id fit propter illam bonorum mobilium & quęſtuum, durante matrimonio factorum, ſocietatem, ratione cuius ſibi acquirere poteſt, quæ alias non poſſet: vt latè dicemus infrà, eo. ti. §. xxvj. in glo. j. nu. 30. quintò intellige, & aliis multis ſeq. vbi videre poteris. *An uir acquirat mediā partem rei retractæ ab uxore, ut cōſanguinea uēditoris, uide §. ſeq.*

§. XVII.

MAIS SI LA femme va de vie à treſpas la premiere, & la choſe vendue & retraicte ſeroit regardant ſon branchage, ou en ſon fief: les heritiers d'elle ſeront receuz dedans l'an & iour de la mort de ladicte femme à auoir le tout de ladicte choſe, en payant le my denier au mary, ou à ſes heritiers: c'eſt à ſçauoir la moitié du pris, que la choſe aura couſté à retraire. Et ſi c'eſtoit regardant le branchage du mary, ou en ſon fief, il ſera ſemblablement receu, & deura auoir le tout de ladicte choſe, en payant dedans l'an & iour de la mort de ladicte femme aux heritiers d'elle le demy denier. Et ſemblablement ſeroit par le cōtraire, ceſt à ſçauoir, ſi le mary alloit de vie à treſpaſſemēt. Et n'a point lieu my denier, fors en vente, ou qui ſonne vente ſeulemēt.

GLO. I. ET VNICA.

QVOD HIC dicitur de rebus retractis vi huius conſuetudinis, idem infrà §. xx. ſtatuitur de rebus ſimpliciter emptis à conſanguineis alterutrius coniugum. Et his ſimiles ſunt multæ conſuetudines noſtræ Galliæ, videlicet Pariſienſium, cap. conſuetudinum eius loci clxxxiiij. Melden ſium, ca. xciij. & ſeq. Meldunenſium, c. xxxvj. Senonenſium, c. lv. Trecenſium, c. cl Ambianenſium, cap. xlviij. Carnotenſium, c. lxxij. & iterum c. clxxiiij. Aurelianenſium, ca. cclxxxj. & cap. cclxxxiij. Cenomanenſium, c. ccc. & duobus, ſeq. & iterum ca. ccccvij. Andegauenſium, c. xcvj. & ſeq. & iterum c. cclxxxv. rurſúmque ca. cccxcvj. Sanctonum Angeriacorum, cap. lxiiij. & ſeq. Burdigalenſium, c. xxvj. & ſeq. Britonenſium, ca. xlj. & ccxvj. & ccxix. antiquarum conſuetudinum: & reformatarum, c. xxj. & multis ſeq. Bleſenſium, c. ccvij. Borbonenſium, ca. ccccclxiiij. Lorrienſium in pręfectura Montargij, hoc tit. §. v. & viij. Auxerrenſium, hoc quoque titu. §. vltimo. qui eſt omnium liiij. Syluanectenſium, ſiue Senlitum, hoc item tit. §. viij. & ſeq. Rochelenſium, c. xl. ſic enim eos vocare malo, quàm Rupellenſium: & Rochellam, ipſum oppidum, quàm Rupellam: nam & vulgò, & lingua Gallica Rochele dicitur, non Rupelle. Eſt autem Rochela participium Hebraicum, quod ſignificat mercatrix, ſiue quæ mercatur: quæ appellatio mirum in modum ei oppido conuenit, quo nullum aliud in tota Gallia, imò in vniuerſa Europa, eſt mercatura celebrius. Vereor tamen, ne iſta recens antiquiſsimæ adeóque honeſtiſsimæ politię immutatio è mercatrice mendicatricem (meretricē nolui dicere) eam faciat. Id quod dolenter refero, fortē miſeratus amicę vicinęque vrbis. Super eo autem, quod hîc cauetur in hac noſtra conſuetudine, vide Ioann. Gal. in ſuis Areſtis, quæſt. lxviij. *Cōſuetudines de ea re.* *Rochele.*

§. XVIII.

ES PAYS de Touarçoys, & ailleurs, ou les acqueſtz ſont au ſuruiuant du mary & femme, à exploiter le tout à viage, & moytié en proprieté, ſi eux, ou l'vn d'eux, font aucūs acqueſtz, ou ledict my denier ayt lieu, & l'heritier du defunct fait ledict offre de my denier: ce nonobſtant le ſuruiuant prendra à ſa vie la moytié dudict acqueſt par le benefice de ladicte couſtume, qui veult, que leſdictz acqueſtz ſoyent au ſuruiuant, pour exploiter moytié en proprieté, & moytié par vſufruict: & l'autre moytié aura celuy, qui ſera receu à l'offre dudict my denier.

DE TOVAR. ET AILLEVRS, GLO. VNICA.

1 ID QVIDEM EST, quod ſtatuitur infrà tit.huius totius voluminis cõſuetudinum xxiij.qui eſt huiuſmodi, *le mariage ſolu, quelz droitz appartienent au ſuruiuant des conioinctz*, §.vij.qui quidem eſt ccxciiij. totius eiuſdem vol.quem quidem §.atque etiam §.proximè præcedentem huius tit.declarat hic §.nec mihi videtur indigere alia interpretatione.

§. XIX.

ET SEMBLABLEMENT eſt lõ receu en payãt le my denier dedans l'an, quant le mary & la femme, durant leur mariage, acquierent aucune rente, charges, ou ſeruitutes, qui eſtoient deuës ſur l'vn deux parauant leur mariage, ou ſur leur heritage. Mais ſi ce auroit eſté vendu par eux, ou l'vn d'eux, durant leurdict mariage, & par eux ou l'vn d'eux retraict, durant iceluy: l'acqueſt, ou retraict, ne ſeroit pas cõmun, & ſeroit admorty des le retraict, que leſdictz cõioinctz, ou l'vn d'eux en auroient faict, & n'en porroient riens auoir, ne demander l'vn d'eux, ne ſes heritiers ſus l'autre.

ACQVERENT AVCVNE RENTE, GLO. I.

Cõſuetudines.

1 SIMILIS EST propemodum conſuetudo Senonenſibus capi.j. conſuetudinum eius loci clxxiij.& Trecenſibus, cap.lxxxij. Et vide etiam conſuetudinem Pariſienſium, cap. cxix.& Cenomanenſium, cap.cccxcj.& ſeq.& Andegauenſium, cap.cclxxxvj.quæ & de hoc quoque caſu loquuntur.

NE SEROIT PAS COMMVN, GLO. II.

Patrimonium venditum & redemptum an retineat naturã patrimonij. Emphyteuta recuperãs rem à ſe venditã an effugiat pœnã commiſſi. Vide infrà 3. & 4.

TANQVAM ſcilicet patrimonium, quod primùm vendidi, poſteáque redemi, non ſit noua acquiſitio, ſed priſtinam retineat patrimonij naturã, cõtra tex. in l.ſi à me, ff.ad leg.Fal.vbi res recuperata non dicitur eſſe apud recuperantem eo iure, quo prius erat. Ex quo Bar.ibi infert ad quęſtionem de emphyteuta, qui rem venditam recuperauit, vt propter id non liberetur à pœna, in quam vẽdendo incurrit. De quo Bar.dicto (ne rem iam ſæpius actam agamus) latiſsimè diſſerit Alex.ibi, ſed latius tamen Iaſ.in l.vlti.char.pen.verſi. vigeſimò quæro, C. de iure emphy.& omnes in l.j.§.ſi rem, ff.depo.& in c.j.ti, quid iuris ſit, ſi poſt ali.feud.vaſ.id recup. & Fran.Cur.ſenior.conſi.lxiiij.antiquiſsima, ante fi.& Phil. Dec.conſi.clx.in cauſa monaſterij, col. vlt.& aliquid dicemus infrà tit.ſeq.§.j.glo.vij.in verbo, *ſeront preferez*, nu.19.ideóque in ſimili.& in fi.eiuſdem tit.in xxx, quæſt.

Vxor an habeat partem in rebus conſolidatis cum feudo mariti.

2 ¶Sed quod diximus in prin.confirmat, quod in ſimili tradit Ioan.Fab.in §.ſi cui fundus, Inſti.de leg. quòd ſtante conſuetudine vt mulier habeat partẽ in quæſitis à viro conſtante matrimonio, cuiuſmodi eſt apud nos: ſi vir habebat quædam feuda ſibi quæſita ante matrimoniũ, ideóq; vxor nihil habebat in eis: & contingat vt conſtante matrimonio quædã conſolidẽtur cum iſtis feudis, vt quia redeũt ad ipſum maritum feudi dominũ ex aliqua cauſa: mulier debet habere partẽ in his rebus conſolidatis: quia cẽſentur alia & alterius naturæ, quàm prius illud ius dominij, atq; tanquã alia & per ſe ſunt iudicãda, per tex.ibi, & in l.Męuius, §.fundo, ff.de leg.ij.de quo nos latius dicemus infrà, §.xxxij.nu. 72.quin & illud, & ſeq.Confirmátq; & hanc partẽ, quod ab Alex.reſpõſum eſt conſ.xxviij.in cauſa & lite, col.j.lib.v.per dictam l.ſi à me, & l.quidam in teſtamento, in prin.& l.rogo, ff.de fideic.libe. & quod ab Ang.ſcriptum eſt in l.quod dicitur, la j.ſuper glo.vlt.ff.de impen.in re.do.fac.

Quid ſi emphyteuta retrahat ex pacto appoſito in cõtractu.

3 ¶Vnum tamẽ non omiſerim, quod ad eum caſum pertinet, de emphyteuſi ſiue feudo alienato & redempto, vt ſcilicet procedat, etiamſi res fuerit vendita cum pacto de reuendendo. nam & ſi vi huius pacti ea redimatur à venditore, tamen non tranſit in eum ipſo iure, ſicut trãſiret ex pacto legis commiſſoriæ, aut addictionis in diem, ſed opus eſt retraditione, vt voluerũt Bart.& Ang.in l.j.ad fi.ff.de dona.& in l.hominem, de vſuc.cum aliis multis concor.collectis ab Alex.conſ.x.videretur fortaſſe, lib.j.& Fran.Cur.ſeniore conſi.xij.Lucius Titius.& dicemus etiam in ti.ſeq.qui eſt de retractu conuentionali, §.j.in verbo, *ſeront preferez*, nu.12.ſunt igitur.

De eadem re.

4 ¶Verùm ſi huiuſmodi pactum reuendendi eſſet appoſitum in ipſo contractu venditionis, & vi illius res recuperaretur, non cenſenda eſſet noua acquiſitio, neque ex cauſa noua facta, ſed rediret in ſuam ipſius primam & propriam naturam, ar.l.ſi vnus, §.pactus ne peteret, ibi ſed, formæ ſuæ redditur, ff. de pactis. Nec dicitur ea res fuiſſe tranſlata in priorem venditorem, ſed illi reddita, vt dicitur in l. filio quem pater, ff.de lib.& poſth.& in ſimili in l.ſi tibi pecuniã, ff.ſi cert.pet.& in l.cùm pater, §.fi-

dei

dei tuæ,ff.de leg.ij.& in l.cùm quis,ff.de dot.præl.Et facit etiam l.voluntate,§.j.ff.qui.mo.pig.vel hyp.sol.cùm dicitur,sed in pristinam causam res redit resoluta venditione.Et quod ex ea voluerunt glo.Bar.Bald.Ang.& alij.in l.vltima.C.de remis.pig.Et est in simili bonus tex.in l.peculium est,§.si ære alieno,ff.de pecu.vbi res peculiares dicuntur,licet totum peculiũ ære alieno sit exhaustum:ideò ipso ære alieno soluto,non est opus noua concessione. nam origo & prima causa inspicitur,l.qui id quod,in prin.ff.de dona.& l.ij.§.paruíque refert.ff.de priui.credi.cum si.adductis à Hier. Cagno.in repe.rubricæ.ff.de orig.iur.col.v.versic.ferè igitur.Quibus adde & text.in l.qui possessionem,ff.de vi & vi arma.vbi qui possessionem sibi ereptam recuperat in pristinam causam reuerti intelligẽdus est.& in l.si mater,§.eandẽ,ff.de excep.rei iud.vbi res quæ postliminio rediit,eadem res esse intelligitur,& in l.ex hoc §.si quis,ff.de ali.iudi.mut.caus.fac.vbi si quis alienauerit,deinde receperit,non tenebitur eo edicto,quasi scilicet alienasse non videatur.Et in l.si marito,versicu.planè si fundum,ff. de fun.dota.ex quo facilè probatur,rem alienatam,& posteà redemptam, eodem iure censeri,atque prius erat.& in l.si possessor,§.ait Senatus,in fi.ff.de peti.hęre.vbi res redhibita,manet hæreditaria, vt prius erat.Et quod per tex.in d.§.si ære alieno,respondit Pau.Ca.cons.clxxvj.videtur dicendũ dictam Mariam,in fin.lib.j.de quo dicemus infrà,§.xxxij.glo.j.nu.87.huius quoque.

5 ¶Et id quidem in ea specie rei venditæ, & postea recuperatæ ex pacto de reuendendo in contractu venditionis apposito,non admodum obscurè voluit Bart.in l.in diem,versic.tota die contingit,ff.de aqua plu.arcen.& Bal.in l.ab emptione,in princ.versi.ex hoc not.ff.de pactis.& expressissimè Phil. Dec.consi.liij.placet mihi,col.ij.& iterum consi.lxxxviij.cuius superscriptio incipit,valet statutum in j.dubio,vbi hanc rem latè tractat,& respõdet ad d.l.si à me,ad leg.Falc.ex hocq; dicit,quòd statutum pręferens consanguineos in emptione rerum patrimonialium,habet locum in huiusmodi rebus patrimonialibus venditis,& posteà redemptis vi pacti redemptionis appositi in cõtractu venditionis.& idem Phi.Dec.cõsi.ccxxxviij.proponitur quòd nobilis,col.vlt.vers.quintò quęritur.& Hier. Cagno.in repe.l.ij.in viij.quæst.C.de pactis inter empto.& vend.& Boer.deci.lxxviij.sed an proximior,& Chasse.in ti.*des droictz appartenans à gens mariez*,§.xxv.& iterum hoc tit.*des retraictz*,§.j.in verbo,*ancien*,versi.idem etiam,& Ferro.in consue.Burdig.hoc item tit.§.xj.& iterũ §.xxij.rursúmque §.xxvij.Et est optimus tex.in l.sequitur,§.item Labeo,ff.de vsuc.vbi & Bar.hoc idem tenet respectu ipsius rei,licèt alio respectu dicat esse distinguendum,vt ibi per eum. Et facit item,quod scribit idem Bart.in l.si mihi & Titio,ad fi.ff.de verb.oblig.Et vide omnino,quæ dicam infrà eod.tit.§. xxxij.glo.j.num.29.quid autem de fundo,& ti.seq.de retractu conuentionali,§.j.in verbo,in limine contractus,quæ est glo.iiij.in prin.

De eadem re.

Retractus an habeat locũ in rebus venditis & postea redẽptis, uti in patrimonio.

§. X X.

SI LE MARY acquiert, durant le mariage de luy & de sa femme, aucune chose des parens & lignagiers de sadicte femme, le seigneur feodal n'en peult demãder sinon les ventes & honneurs,& non pas auoir la chose par puissance de fief.Car autant est,comme si elle auoit esté vẽdue à ladicte femme. Et en cestuy cas auroit lieu offre de my denier pareillement que dessus.

1 HIC §. ERAT antepen.huius titu.sed eum hîc collocauimus,quia de eadem re loquitur,vt præcedẽtes,qui & ipsi loquuntur de conquæstibus factis à marito & vxore ex consanguineis alterutrius ipsorum,nec loquũtur de aliis sociis bonorum mobilium & conquæstuum,cuiusmodi sunt vir & vxor,sicuti nec vlla ex tot consuetudinibus Galliæ, quæ idem statuunt, quas tibi congessimus in §.xvij.præter vnam Borboniorum,c.cccclxiiij.quæ nuncupatim loquitur de aliis sociis, eósque in hac re æquiparat,vt scilicet in his locus sit retractui dimidij pretij. Sed cùm nostra, vt iam diximus,de illis non loquatur,sed tantùm de viro & vxore, posset videri dubium,vtrùm si vnus horum extraneorum sociorum,durante eorum societate,acquirat à consanguineo alterius,poterit alter aut hæredes ipsius intra annum solutæ societatis rem illam retrahere pro parte alterius,restituendo dimidium pretij venditionis,quemadmodũ vir & vxor,aut eorum hęredes possunt.In qua re primùm consideranda est ratio huius cõsuetudinis,loquentis de viro & vxore tantùm,vt proinde sciamus an trahenda sit ad alios.Ratio autẽ ea est,vt res in ea familia conseruetur,ex qua exiit,vt diximus suprà in præfatione huius ti. non semel,& dicemus posteà in §.xxvj.glo.j.nu.38.quare autem:in ídque statuit tempus anni à tempore venditionis & notificationis factæ apud acta:quod quidem tempus non potest currere viro & vxori,durante eorum matrimonio,atque sic durãte eorum societate:nam non posset vnus ab altero retrahere,quin & eidem acquireretur ob societatem: ideóque illi esset inutile & inefficax beneficium cõsuetudinis & retractus, eóque indebitè fraudaretur,nisi ei aut hęredibus, ipsius liceret soluto matrimonio,id est finita societate,rem retrahere.

An hæc cõsuetudo loquẽs de uiro & uxore habeat locũ in alijs socijs. Consuetudo.

De eadem re.

2 ¶Ideóque non tam ſimili, quàm eadem ratione, aliquando interrogatus, reſpondi, idem ſtatutum videri de aliis ſociis, vt ſi durante ſocietate aliquid ab eis aut eorum altero cõparatum ſit à conſanguineo vnius, locus ſit retractui dimidij pretij intra annum à finita ſocietate. Nam quando in pluribus caſibus eadem eſt ratio, ea decidit omnes caſus, non quidem per extenſionem: ſed ſicut genus compræhẽdit ſpecies, ſic generalis ratio compræhendit diuerſas ſpecies caſuum emergẽtium: vt pulchrè voluerunt Pet.& Cy.in l.iura non in ſingulas, ff.de legib.& in l.quod verò contra rationem, eod.ti. & Bald.in l.de quibus, eodem quoque titulo, & in Auth.poſt frares, l.ij.C.de legi.hęred.& in c.quia V.paulò ante fin.extra de iudi.vbi dicit, quòd quæ rationis nexus connexuit, diſpoſitio iuris non ſeparat. Nec id quidem contingit per extenſionem, ſed verius per tacitam diſpoſitionem eiuſdem, vt ſing.(inquit) notandum in l.his ſolis, C.de reuoc.donat.Pet.Anch.conſi.xcvj.ſuper dicto, col.j.Paul. Caſt.conſi.lxxxiij. præſens caſus, col.ij.lib.ij.vbi id eleganter declarat, cum aliis multis concord.& ſimil.à me congeſtis ſuprà, tit.omnium huius vol.ix.§.xxvij.in glo.j.& in rep.l.ſi vnquam, in verbo, libertis, nu.37.quorum ſententia.

Eadẽ ratio omnes caſus decidit.

De eadem re.

3 ¶Propterea non videtur obſtare, ſi quis dicat conſuetudinem non eſſe extendendam ad alios caſus: quia vt iam diximus hæc non extenſio eſt, ſed interpretatio, aut potius declaratio huius conſuetudinis, quæ de viro & vxore tantùm loquuta fuiſſe videtur, non tam reſtrictiuè, quàm exemplariter, vt loquitur Bald.in re omnino ſimili in d.l.de quibus, col.xj.verſicu.item not. quòd non dicitur, per l.imperium, ff.de iuriſ.omn.iudi. Et vt ibi etiam dicit, non dicitur extendi conſtitutio etiam odioſa, quando extenditur ex mente eiuſdem conſtitutionis, per notata à Ioann. Andre.in c.ſi poſtquàm, de elect.lib.vj.in Nouella. Imò verò ibi eſt gloſ.ordi.ipſius Ioan. Andre.in verbo, mente: & eſt ſimilis gloſ.in cap.j.in verbo, Italiæ, de tempo.ordi.eod.lib.vj. Ratio autem legis eſt mens eiuſdem, vt dicit Dy.in cap.vlti.ad fi.de regu.iur.lib.vj.Cy.in l.j.& ibi idem Bald.C.quæ ſit longa conſue.& Alberi. in l.ſed ſciendum, ff.ad leg.Pompe.de parrici.cum aliis multis concord.à me collectis in duobus illis locis nuper citatis. Et illud dictum Bald.in d.l.de quibus, eò magis annotandum eſt, quod loquitur in materia odioſa, atque etiam pœnali, vt expendit Alexand.in l.ſororem, colum.vlti.C.de his qui.vt indi. Et quanquàm ea ratio noſtræ conſuetudinis, quam ſuprà diximus, non eſt expreſſa, ea tamen cùm ſola ſit habetur pro expreſſa, ab eáque poſſumus ſumere argumenta à ſimili, à contrario, & alia huiuſmodi, ac ſi expreſſa eſſet, ex ſententia gloſ. quam omnes ibi & vbique *ſequuntur*, in l. quamuis, C.de fideicom.cum infinitis propè concord.à me latiſsimè cumulatis *in d.§.* xxvij.*in* xix. limitatione.

Ratio frequentioris uſus non reſtringit.

4 ¶Prætereà hæc conſuetudo cenſetur locuta fuiſſe de viro & vxore, ratione frequentioris vſus, quia ſcilicet vir & vxor ſemper, niſi aliud conuentum ſit, ſunt communes & ſocij omnium bonorum mobilium, & acquæſtuum immobilium, vel citra aliam conuentionem, ſed ex ſola vi & natura matrimonij, ex noſtra conſuetudine, vt cautum eſt infrà titu.xxiiij.qui eſt *de communité de biens*, §.j.qui eſt omnium huius volumi.cclxxxij. Ideò & ad alias ſpecies ſocietatis trahenda eſt, gloſ. in l. ij.in verbo, filio præcedente, poſt princip.ibi, ſed hoc frequentius contingit.& ibi quoque Iaſon column.iij. ff.de vulga.& pup.& gloſ.in l.ſi is qui, §.quod dicitur, in verbo, per partes, ff.de iure dot.& in l.non impoſsibile, ff.de pact.& in l.iij.in gloſ.j.ff.de Publici.in rem acti.& in l.in facto, in gloſ.ij.in fi.ff. de condi.& demon.& in Authenti.caſſa, C.de ſacro.eccle.& in l.j.C.de his qui ad eccle.confug.& in Authenti.imò, C.de actio.& obligatio.& in l.j.in verbo, ſponſam, C.de rapto.quæ dicit, text.ibi punientem virum rapientem mulierem, procedere & in muliere rapiente virum, licèt raro eueniat: quaſi ſcilicet text. ille tantùm de eo fuerit locutus, quod frequentius contingit, nec ad id tantùm ſit reſtringendus. Et hinc potes intelligere hoc etiam procedere in pœnalibus & odioſis, & illam gloſ. ſequuntur Alberi.Bald.& Angel.qui illam dicit ſingu.ibi.& idem Bald.in l.raptores, C.de Epiſco. & cleric.& in l.ſi ita, ff.de iniuſt.teſtamen.& in cap.cauſam matrimonij, ad fin.extrà de probat.vbi & illam dicit ſingu.& in c.ex conquæſtione, colum.ij.verſicu.ſequitur quarta, extrà de reſtitu.ſpol. & Collect.in c.peruenit, de adulter.Barba.in l.ſcire debemus, colum.ij.& iterum in l.ſciendum colum.lxxxvj.ff.de verb.oblig.& in clemen.j.char.6.in paruis, de electio.vbi illam quoque dicit ſing. & in addi.Bald.in c.j.colum.iiij.tit.quib.mod.feud.amit.& conſi.vj.ſcriptum eſt, colum.vij.verſic. & licèt iura, lib.j.& conſi.lxiiij.ſcribitur, colum.penul.verſic.& ſi opponatur, eod.lib.j.Franc.Curt. Senior conſil.xj.ſtatuto Parmenſi, colum.penult.Iaſon qui illam dicit not.in l.non hæc, col.xxxiij. verſi.ſextò adde, C.vnde legi.Hippo.Marſi.conſil.lxxxv.poſt redditum conſilium, col.iij.verſi.pro quibus etiam.

Etiam in pœnalibus & odioſis.

Fœminæ, quæ uiros rapuerunt.

5 ¶Secundùm quam ſententiã perhibent veteres hiſtorici, vxorem Phutifaris Ægyptij conatam fuiſſe rapere Ioſeph, Phędram, Hippolytum, Anthiam, aut vt Homerus lib.vj.Iliados, Antheiam, aut vt Hyginus, Sthenobœam, aut vt alij item Sthenoben, Præti, teſte Homero eod.lib.vj.*& Horatio* lib. Carminum iij.ode vij. Argiuorum regis vxorem, Bellerophontẽ: Gidicam, Comminiũ priuignum ſuum: Auroram Clytum: aliam, cuius nomen nunc non ſuccurrit, Perſeum. *Aliam* denique neſcio quam, Diuum Eugeniũ, habitum viri mentitam. vt dicere poſsis, licèt id raro cõtingat, vt dicit d.glo. contingere tamen aliquando, ſicut etiam dicit Ang.in d.l.j.vidiſſe ſe Florentiæ comburi fœminam, quæ iuuenem rapuerat.

¶Sunt

Iterum de frequentiori usu.

6 ¶Sunt & aliæ glo.pręsertim Iuris canonici,quæ & id adstruunt,quod diximus,casus frequentiores, qui in legibus aut statutis memorantur , alios non adeò vsitatos , in quibus tamen eadem ratio est, non excludere : videlicet in ca.diaconus,& ibi quoque Domi.xxvij.distin.& in Procemio Decreta. in verbo,Bononiæ.& in cap.ij.in verbo,reus,de confes.libr.vj.quam & Domi.ibi dicit singu.in suo casu.atque etiam Barba.in l.qui ante Calendas,colum.viij. ff.de verbo.obligat. & valde solennem idem Barba.consil.viij.vbi Christus,ad fi.lib.iij.& multùm elegantem ipse Barba.consil.lxvij.illud afferam,colum.vj.lib.iiij.& aureis literis scribendam,ille ipse consil.vj.scriptum est,colum. vij.lib. j.Item glo.in cle.j.in verbo,præsidentes,in fi.de rescrip.Ex qua Anto.Pet. Ancha.Imo.& Barba.ibi, illud generale assumunt,quod diximus,quòd cùm de vno fit mentio ratione frequentioris vsus,fit & ad alium extensio,licèt de eo non fiat mentio.& illam glo.facit singu.Alex.in addi. Bart.in l.j.ff.de verbo.signi.Barba.d.consi.vj.colum.vij.lib.j.& consi.xxvj.sapienter scripsit,col.viij.lib.ij.& consi. xxviij.clementissimi,colum.ij.in fi.& sequenti,eod.lib.ij.& consil.lxvij.eiusdem initij,colum.j.eo. lib.ij.& Franc.Curt.Senior.d.consil.xj.colum.penulti.& Iason in repe.l.admonendi,colum.xlviij. ff.de iureiur.

De eadem re.

7 ¶Nec desunt,qui præter eas glos.alias quasdam,& etiam text.in eam sententiam allegant,videlicet glos.in l.tale pactum,§.vltimo.ff.de pact.& in l.Imperator,ff.de statu homi.& in l.si mater , §.hoc iure,ff.excepti.rei iudic.& in l.j.C.de his qui ante aper.tabul.& in l.j.C.de Nili agger.non rumpen. Et text.in l.scire oportet,§.j.ff.de excus.tuto.Nam & eum in id citat.Barba.in repet.l. cùm acutissimi,colum.xxij.C.de fideicommis.vbi eum dicit aureum.& in repet.rubri. de reb.eccles.non alie.in iij.dubio,colum.eiusdem iiij.quæ est totius illius repet. xlij. versicu.tu pondera , sub nume.172. vbi dicit sing.& consil.xlviij.clementissimum,colum.iij.lib.iiij.Sed quantum illæ glo.& tex.ad hoc faciant,cæteri videant : mihi nihil aut parum facere videntur:sed eius rei lectores admonere volui,vt omnibus satisfacerem.

De eadem re.

8 ¶Sunt quoque & aliorum Doct.sententiæ huic rei adstipulantes,videlicet Iaco.Ra.in l.si minor,& ibi Ange.ff.de adulte.Iaco.Bu.consil.x.viso puncto,colum.ij.And.Iser.& Mart.Laud.in cap.j. post prin.tit.Imper.Lotha.Eug.Pap.Bart.in l.j.§.j.in j.opp.ff.ad Trebel.& in d.l.si mater,§.hoc iure,ff. de excep.rei iudica.Bald.in c.à crapula,de vit.& honesta.cleri.vbi dicit,ideò ibi mentionem de aromatibus factam non fuisse,quia pauci vtuntur,licèt idem sit iudicium , quod de vino ibi memorato. Anto.consil.x.casus talis est,quædam generosa,colum.iij.versicu.ex quibus concludo.Cardi.Flori. in c.plerique,in j.not.extrà de pactis.& in aliis locis,vti à Recentioribus citatur , vbi tamen id non dicit.Aluar.& Cardi.Alexand.in cap.j.§.si quis rusticus,titu.de pace & treug. Alexand. consil.lxv. quoniam omne datum,ad fin.lib.vj.quod repetitur consil.cxix.eod.lib.vj.Barba.in d.l.cùm acutissimi,char.7.colum.j.C.de fideicommis.& in c.ad nostram,colum.ij.extrà de empt.& vend.& in repe.d.rub.de reb.eccle.non alie.vbi suprà & in c.vlti.colum.ij.versicu. pondera etiam,extra de solu. & consi.xlij.illud in medium,colum.ij.lib.j.& consi.xxiij.sapientissimus dicit,col.v.& sequen. lib. ij.& consil.xxvj.sapienter,colum.viij.nume.19.eod.lib.ij.& consi.xxx.sacro,colum.ij.versicu.prætereà,& multis sequen.eod.lib.ij.& consil.xxxvj.sapienter,colum.xj.versic.item Bart.eod.lib.ij.& consi.lxvj.scribitur,col.ij.eod.lib.ij.& consi.l.illud afferam,col.antepen.eod.lib.iij.& consil.lix.à Ioue principium,col.vj.versi.& si subtiliter,eod.lib.iij.& consil.lxxxij.clementissimi,col.j.lib.iiij. & aliis locis suprà ex eo citatis.Iason consil.cxij.in primis,col.pen.versi.nam dum dicunt,lib.iiij.& consi.clxvj.procedendo,ad fin.eod.lib.iiij.& Bened.in repe.c.Raynutius,in verbo,si absque liberis, le ij.nu.32.de testa.& Fran.Curt.Iunior consi.vj.præsupponitur in ciuitate,colum.iij.& iiij.Philip. Deci.in d.Authen.cassa,colum.ij.C.de sacro. eccles.Anto.Corset.in suis singu.in verbo,frequentia. & Rebuf.in repe.l.j.in glo.in verbo,in omnibus casibus,nume.3.C.de sententi.quæ pro eo quod inter.& in tracta.nominationum , in v.quæst.princip.nume.25.& sequen.& Anto. Rube.consil.xcij. viso statuto,in fi.

De eadem re, ex sacris literis.

9 ¶Et hanc quoque sententiam fulcire possumus testimonio sacrarum literarum. In lege enim Mosaica in Hebræo cautum erat in hunc modum:Sacrilegam ne patiaris viuere , & sic fœmina tantùm expressa.Hunc autem locum traducens Diuus Hieronymus masculum in locum fœminę substituit, in hęc verba:Maleficos ne patiaris viuere:vt scribitur Exodi xxij.& repetitur in Decretis canonicis, §.hinc apparet,xxiij.quæst.v.Ideò autē scriptura Hebræa de fœmina tantùm,loquebatur,quoniam in hoc crimen longè esset,quàm mas,propensior,proptereáque etiam in ea res esset frequentior.Sed Diuus ipse Hieronymus intelligens idem sancitum videri in masculis,quod in fœminis , masculum quoque in sua traductione expressit:vt interpretes Bibliorum eo in loco scienter annotarunt, atque etiam diximus in nostris Legibus connubialibus in viij.lege,versicu.ex verberibus, quo etiam loco docuimus fœminas huic crimini,quàm viros,esse magis obnoxias.Sed & in eodem c.ita cauetur,Viduæ & pupillo non nocebitis. quo etiam in loco interpretes asserunt eam legem & de aliis quoque intelligendam : sed eam tantùm expressisse,quod frequentius accidebat.Item Deute.xxv.scribitur, Non ligabis os bouis triturantis in area fruges tuas.Id quod Rabbi Solomon,cęteríque interpretes, intelligendum dicunt de omni animali in re victui nostro accommodata operáti:sed tantùm de boue expressum fuisse,quod in eo id frequentius accidit.

De eadem re, ex Oratoribus.

10 ¶Sed & Tullius id quoque comprobasse censetur, cùm scribit in oratione pro Aulo Cecinna: Vim enim multitudinis restitui voluerunt, non solùm conuocatæ multitudinis: sed quia plerunque, vbi multitudine opus est, homines cogi solent, ideò de coactis compositum interdictum est: quod etiam si verbo differre videbitur, re tamen erit vnum: & omnibus in causis idem valebit, in quibus perspicitur vna eadémque causa æquitatis. Et paulò pòst: Quibus enim rebus plerunque vis fit, eiusmodi hæ res appellantur interdicto: si per alias res eadem facta vis est, ea tametsi verbis interdicti non concluditur, tamen sententia iuris atque autoritate retinetur. Quanta sit autē autoritas Tullij etiam in decidendis causis forensibus, ex eo satis constat, quòd nostri Iurisconsulti illum non semel nuncupatim citauerunt, illius omnino autoritate innitentes: vt in l. Fulcinius, §. quid sit autem, ff. quib. ex cau. in pos. eat. & in l. Cicero, ff. de pœnis. Is enim fuit iurisperitissimus, vt videre licet ex suis orationibus, præsertim pro P. Quintio, Aul. Cecinna, & Aulo Cluentio Habito, ex qua citatur in d. l. Cicero. & ex multis quoq; epistolis ad Trebatium illum nostrum Iurisconsultum, & ex tribus item illis libris de legibus, quibus sciētissimè interpretatus est legem xij. tabularum: tametsi eius rei peritiam aliquando dissimulauerit.

Omissum à statuto, uel consuetudine, haberi pro omisso.

Nisi sit omissum ratione rarioris usus.

Aut nisi sit simile expresso, aut nisi in utroque sit eadem ratio.

11 ¶Ideóque, vt reuertamur, si quis aduersus hanc nostram sententiam illud opponat, omissum à statuto vel consuetudine haberi pro omisso, cap. penulti. extrà de iureiurand. & cap. in nostra, de iniur. & Bald. in l. si plures, colum. viij. versicu. iuxta prædicta formatur, C. de condi. inser. & in l. si mater, C. de insti. & substi. vbi & ad hoc multa congerit. & consil. ccccliij. statuto ciuitatis, in princip. lib. j. Signo. consil. xcviij. in Lombardia, colum. ij. versic. ex quo arguitur. & Alexand. qui adducit concord. consil. xiij. circa primum, colum. v. versic. bene facit, lib. iij. Barba. consi. xxxv. clementissimi, colum. penulti. lib. j. & consi. x. sapienter, colum. antepenul. lib. ij. & consi. sequen. illud afferam, colum. xvj. eod. lib. ij. & Philip. Deci. consil. clxxxviij. in casu proposito, cum simi. Idque semper procedit in dispositionibus stricti iuris. Pet. Ancha. consil. j. pro isto, circa medium. Huic confestim respondebo, id verum esse, nisi illud sit omissum ratione rarioris vsus, per suprà dicta. Aut etiam, nisi omissum sit simile expresso, aut sit in vtroque eadem ratio, per ea quæ item suprà diximus, & prætereà per l. si extraneus, ff. de condi. ob caus. & l. vltima. §. vltimo. ff. mandat. & l. si quis mihi bona, §. sed si mandaui, & ibi Bald. & Recentiores, ff. de acquiren. hæredi. glo. in l. si cum dote, in princip. in verbo, mulieri, post prin. ff. sol. matr. & in l. Gallus, §. & quid si tantùm, in verbo, emancipatus, ff. de lib. & posth. Oldra. consil. ccxxiiij. istæ sunt allegationes, col. viij. versi. nec obstat, quod dicebatur. Bal. in l. sed & si mors, ff. de dona. inter vir. & vxo. & in c. inter corporalia, col. j. de transla. Præla. per not. in l. vltima. C. de indict. viduit. & Signo. consil. xiiij. super infrà scriptis, col. vlt. per multa, quæ illic allegat. Vel in hoc vltimo reclamante Pet. Anc. in consi. ccxlv. duo prima, col. ij. versi. contrarium, per tex. in c. cui de non, de prēb. lib. vj. de quo vide quē dicam infrà §. xxxvj. glo. ij. in verbo, *notifier au greffe*, numero antepen. & sanè, & duobus seq.

§. XXI.

COMBIEN QVE le seigneur feodal puisse auoir par puissance de fief la chose de luy tenue, en payant le pris qu'elle a cousté: toutesuoyes si aulcun lignagier du vendeur vient dedans l'an du retraict, il sera preferé audict seigneur feodal. Et aussi sera l'achepteur receu à retenir la chose, s'il est lignagier du uendeur.

GLOSSA UNICA.

Agnati præferuntur domino in reuocatione feudi.

1 HOC VTIQVE verum est ex constitutionibus feudorum, vt scilicet agnati præferantur domino in reuocatione feudi alienati, cap. j. §. porrò, in fi. & ibi glo. Iaco. Bel. Bal. Marti. Laud. & alij, tit. qualiter olim pot. feud. alie. glo. And. Iser. Iac. Bel. Bal. qui hanc opi. dicit æquam, Marti. Laud. Aluar. & Card. Alex. in c. j. tit. de successu feud. Io. Fab. in §. j. Insti. de empt. & ven. Aluar. & Mart. Laud. in c. j. §. vltimo. col. vlt. & ibi etiam Card. Alex. col. antepen. tit. quæ fuit pri. cau. bene. amit. Card. Alex. in c. Titius, col. pen. titu. si de feud. fuer. contro. inter do. & agna. & Masuer. titu. de retractu, §. item sciendum est. & iterum tit. de loca. §. item proximior. Iac. à S. Geor. in tracta. feud. in verbo, qui quidem inuestiti præstiterunt iuramentum, col. xviij. versic. quæro nunc nunquid. Licèt Pet. Corne. huic opin. contradicat in d. c. j. de succes. feud.

Consuetudines de ea re.

2 ¶Sed priorem opin. secutæ sunt pleræque omnes Franciæ consuetudines, vt Parisiensis cap. clxxxiij. & Meldensis, cap. cxiij. & sequen. & Melodunensis, cap. xxxiij. & clvij. & Senonensis, ca. xxxvj. Trecensis, cap. xxvij. Victriacensis, cap. xxxviij. & iterum cap. cxxiiij. Ambianensis, cap. xcvj. Monstroliensis, cap. lxxvj. Belquercensis, cap. xvj. Carnutensis, cap. lxxj. & iterum cap. clxxiij. Aurelianensis,

cap.

c.cclxxxviij. Turonensis,tit.de *retraict*,c.viij.& seq.Cenomanensis,c.ccclx.& c.cccc. Andegauensis, c.ccclviij.& iterum,c.ccccxc.Aruerniensis, tit.*des emphyteoses & louages*,cap.xv.& iterum tit. *de retraict*,c.item xv.vbi tamen est quædam exceptio.Borboniensis,c.ccccxxxviij. Blesensis,c.ccvij. Engolismensis,cap.lxx.Rochelensis,c.xxxvij.Bituricensis,titu.*de retraict*,capite quinto. Burgundiensis,eo.tit.capite x.Burdigalensis,capite quinto,Sanctonensis,c.lj.Normaniensis,ca. consuetudinum eius nationis,cxv.cuius titulus est,*de querelle de fief uendu*,non semel,Britoniensis,hoc eo.tit.§.ix. Altimarchiensis,c.cclxxiiij.Marchiensis,c.cclxxxj.Auxerrensis,aut vt alij vocãt Altisiodorensis, cap. xxxvij.qui est vij.huius tit.Lorriensis in præfectura Montargij eo.tit.§.xj.Laudensis, & cæteri Veromandenses,partis iij.tit.ix.§.v.qui est totius illius partis cij.& seq.Valesiensis,titu.j.§.xv.& iterũ tit.*de retraict*,§.vj.qui est omnium lxxxvij. Syluanectensis,aut vt vulgò appellant, Senlitensis, hoc quoque titu.§.v.Niuernensis,hoc item titu.§.xxij.Lodunensis hoc eod.titu.§.viij.Vt vix aliam tam frequentem apud Gallos reperias.Tamen in comitatu Burgundiæ aliter statuitur,tit.*reachaptz*,§.v.

3 ¶De Iure autem cõmuni secus est in emphyteusi, vt voluerunt Guil.Cu.Rayn.Forli.Alber. Bal.qui dicit not.& Ang.in l.Imperator,ff.de pactis.iidem Guil.Ray.& Alberi.in l.ex facto,in principio, per illum text.ff.de pecul.Nicol.Neapo.& Aluaro.in d.§.porrò,Bald.in tractatu Protomixeos,colum.ij.versi.cum venditur res,qui quidem omnes dicunt, quòd stante consuetudine, quæ concedit facultatem vicino,aut cõsanguineo retrahendi rem venditam,dominus emphyteusis illis præfertur, si velit retrahere,ex l.vlt.C.de iure emphy.per tex.in l.si cùm dotem,§.vlt.ff.solu.matrim.& d.l.ex facto,ff.de pecul.& quia etiam,vt dicunt,consuetudo generalis non vincit specialem: quin è contrario specialis generalem,l.legatorum,§.qui plures,ff.de lega.ij.& l.vxorem,§.felicissimo,ff. de leg. iij.& l.sanctio,ff.de pœnis,cum si. *Secus in emphyteusi.*

4 ¶Et idem quoque tenet Alexan.consi.xxvij.viso themate,col.ij.lib.vj.& Francis. Aret.qui id dicit not.in l.si mihi & Titio,col.vlt.ff.de verbo.obligat.vbi tamen erranter loquitur in feudo.Cæpolla causarum ciuilium consi.xlv.& si in aliis,col.ij.Masuer.titu.de locat.§.item si emphyteuta.Iason in d.l.vlt.col.iiij.in iij.not.versicu.ex hoc tex.C.de iure emphy.vbi & hanc rationem adiicit: quoniam statutum & consuetudo recipit interpretationem à Iure ciuili.l.ij.C.de noxalib.& c.cùm dilectus, extrà de consuetudini.cum simi. Sed de iure communi præfertur dominus aliis quibuscunque, per d.l.vlt.ergo secundùm eam debet intelligi huiusmodi statutum,quæ etiam ratio affertur ab Aluar. in d.ca.porrò,quem tamen Iason non citat.Et præterea respondet ipse Aluar.ibi d.c.porrò, præferenti in suo casu agnatos domino,quia ibi vterque dominus,& agnatus reperitur eo iure & consuetudine priuilegiatus.In emphyteusi autem dominus de Iure communi id priuilegium consequitur, scilicet per d.l.ij.vnde statutum posteà superueniens debet intelligi sine præiudicio domini iam priuilegiati,argu.l.rescripta,C.de precip. Impera.offer.Et facit quod not.in l.ex verbis,C.de donatio. inter virum & vxorem, & quæ latè diximus suprà eod. titulo,§.j.gloss.xiiij. quæ est in verbo, *ou equipolens à uente*, numero 93. & generale est vt lex. & iterum numero 104. & id quidem iure optimo. Et idem tenuit Ioan. Oldendorpius actionum classe.iiij.in actione emphyteutica, in practica illius actionis. *De eadem re.*

5 ¶AT VNVM HIC NON omiserim,id quod hîc statuitur,præferri consanguineum domino,idem quoque statutum fuisse suprà titu.omnium huius volu.ij.§.ix.qui est omnium totius volu. xxij.nisi quòd hîc prætereà additum est,ipsum consanguineum præferri,non solùm quando res alteri fuit vendita,vt tunc scilicet ante dominum possit retrahere:sed & cùm ipse primo loco emit,vt possit retinere:quanquàm & id in alio satis contentum potuisset videri ob eandem rationem. Tamen quia hîc clarius & dilucidius id scriptum fuit,& alioqui poterat videri dubium,propter ea quę scripsimus suprà eod.titu.§.xj.glo.vij.quæ est in verbo,*il y sera receu pro rata*,nume.2.sed & videbatur.Ideò ob id tolerabilior est ea superfluitas (si sic nominari debeat) quæ ex repetitione huius §. oriri posset. Nam & aliàs semper toleratur superfluitas siue eiusdem rei repetitio,cùm fit,vt quod antè dictum est,clarius,apertius,dilucidius enarretur, ex sententia gloss.in c.j.in verbo,& filio, & ibi Domi.& Philip.Fran.de Sum.Trini.lib.vj.& alia glos.in c.licet canon,in glos.ij. & ibi quoque Domi.& Philip.Franç.de elect.eo.lib.vj. & idem Domi.c.si Papa,de priuileg.eo. quoque lib.& in Prooemio Decretalium,& ibi post eum Fel.in fin.vbi & ad hoc allegat tex.in c.super quæstionum, iuncto c.cùm te,extrà de offic.delega.& idem Domi.in c.erit autem,ad fi.iiij.di.Panor.in c.certificari,col.ij.versi.sed quæro quid si,de sepultu.& in c.solitæ,in glos.tanquam.in fi.& ibi quoque Fel. colum.iij.versicu.idem quando id quod erat. de maiorita. & obedi.Caro.Rui.consil.lxxxix. casus iste,colum.vj.versicu.nec obst.ratio lib.ij.& Philip.Deci.in l.ij.§.vlt.colum.vlt.ff. si certum peta. & in l.quæ dubitationis,post princip.ff.de regu.iur.& Anto.Burg.in c.cùm caussa,in princip.extra de emptio.& venditio.vbi & ad hoc citat l.Gallus,§.nunc de lege.ff.de liber.& posthu.& ibi Francis.Aret.qui tamen loquitur de repetitione,cum aliqua additione,vt hic etiam est: qui tamen alius est,casus,in quo etiam excusatur repetitio,vt voluit glos.in l.librorum,in princi.in verbo,quòd si in codicibus,ff.de leg.iij.vbi glo.dicit,repetit,vt addat,& glo.similis in §.ius autẽ gentiũ,in prin.Insti. de Iure natu.gen.& ciui.quæ dicit,repetit de iure gentiũ.vt aliquid addat,& Do.in c.si tibi absenti, col.v.super gl.j.per eam glo.de præben.lib.vj.& Ange.Aret.in §.j.col.j.Insti.de his qui sunt sui vel

Superfluitas & repetitio toleratur, cùm res fit clarior.

Et cùm aliquid additur.

ali.iuris. Fel.in locis suprà allegatis,in quibus & alios plerosque modos excusandæ superfluitatis congerit,post ipsum Domi.in locis ab eo relatis.

Et alijs quoque modis.

6 ¶Quibus & Anto.Burg.in d.c.cum causa,de emp.& vend. alios quoque modos addit:qui quidem omnes sunt notandi,vt dicit ipse Fel.ad statuta prohibentia articulos superfluos. Ad eum tamen modum excusandæ siue tolerandæ superfluitatis,ab illis inter cæteros adductum, cùm scilicet quid repetitur diuersis respectibus,siue ob diuersos effectus,adde illis Phil.Fran.& Phili.Deci.in c.significantibus,in prin.de appel.& Franc.Cur.Seniorem consi.lxxviij.domina Francischina,col. antepen. versic.& si diceretur,vbi & ipse multos eius rei modos posuit,vt per eum videre poteris,ne hîc tam copiosè ab aliis acta iterum agamus,quod nonnulli faciũt aliorum scriptis suos libros infarcientes: quòd cùm aliquando conquestus fuissem de Chasseneo,cui id vitium propemodum solenne est,is adeò molestè tulit,vt in me nescio quem Ennellanum hostiliter armauerit,sed de his aliàs.

De eadem re.

7 ¶Verùm illis omnibus addere potes alium modum, ex Francis. Aret. in l. liber homo,§. decem, colum.j.ff.de verbo.oblig.cùm scilicet id quod tacitè inerat,exprimitur. Id enim, vt dicitur, toleratur:& post eum repetit Caro.Rui.consi.clxviij.Iesu Christi,colum.vlti. nume.15.lib.j. Alium quoque modum quem nobis suppeditat textus in l.item apud Labeonem,§.ait Prætor ne quid.ff.de iniur.videlicet cùm post generalem clausulam eadem res specialiter annectitur. Ea enim quæ notabiliter fiunt,nisi specialiter notentur,videntur quasi neglecta.& ibi glos.adducit concord.quos ibi videre poteris. Sed & hoc in loco in mentem venit veteris illius prouerbij, Δὶς καὶ τρὶς τὸ καλόν. Id est, bis & ter quod pulchrum est.quod adeò Platoni placuit,vt non sit contentus semel atque iterum aduocasse:illius enim meminit in Philebo,rursúmque in Gorgia, atque etiam in libro postremo de legibus. Et ei quidem mirè concinit, quod apud nos scriptum est,in l.j.§. suprà dictis igitur,C.de emenda. Iustit. Codi. in hæc verba:Nemini venit in dubium,quòd repetita prælectio probauit, hoc esse satis validum,satísque formosum. Sed & ad primum casum vide text.in l.j.§.sed sciendum, versiculo vitiúmque,ff.de Ædili.edic.vbi scribitur, Ædiles tollendæ dubitationis gratia bis ἐπὶ τῷ αὐτῷ idem dixisse,ne qua scilicet dubitatio superesset. Vide etiam gloss.in cap.non existimemus,in verbo,quia non discernimus.& ibi Archi.xiij. quæsti.ij.& in l.certi condictio,in princip.in glos.ij. ff.si cert.peta.& Spec.titu.de procur.§.hoc autem,versiculo sed oppone.& Panorm.in sua disputa. incip.stante statuto,char.vlti.colum.ij. Nec omittendum,quod scribit Ioan.And.post Hostien.in c. nimis iniqua,ad fin.de exces.præla.verba in instrumentis non posse nimis specificari ad tollendam dubitationem,& sophisticam interpretationem.& post eos Philip. Deci.consi.xj.quoniam, col.ix. versiculo allegata,

Bis & ter quæ pulchra sunt.

§. *XXII.*

ET SI LEDICT seigneur est acertené du pris par lettres,& serment dudict achepteur,& ledict seigneur ne viẽne payer ledict pris dedans huict iours:il en est forcloux,aussi bien que seroit le lignagier, s'il ne veult monstrer le pris estre moindre,comme dict est.

PAR LETTRES, GLOS. I.

1 *Emptor feudi debet domino ostendere instrumentũ emptionis.*

ID EST, VT EMPTOR ostendat domino instrumentum emptionis, eíque legendum præbeat,si id petat dominus,iuxta ea quæ latè diximus suprà hoc eod. tit.§.j.in glo.x.in verbo, *dedans l'an*, in xviij.q.& iterum in §.ij.eiusdem titu.in gloss.j.ibi enim est eadem propè consuetudo,illícque reperies,quid dicendum sit, si nullum instrumentum de emptione confectum sit,& alia multa ad hunc locum pertinentia.

DEDANS HUICT IOURS, GLOS. II.

1 *Quod tempus hac in re de iure communi statuitur.*

DE IVRE COMMVNI in emphyteusi duo menses huic rei præstituti sunt,in feudo autem annus:vt de primo tex.est in l.vlt.C.de iure emphy. De secundo autem in c.j.§.porrò,tit.quali.olim feu.ali.po. Hanc autem consuetudinem intelligas secundum aliam,quæ est suprà tit.ij.§.iij.qui est omnium huius volu.xvj.vt scilicet dominus ipse, transacto hoc octo dierum tempore,non posit amplius rem ipsam ad se aduocare, restituro pretio iure feudi,non tamen priuatur suis laudimiis. Quod autem posteà dicitur in nostra consuetudine, *S'il ne ueult monstrer*,&c.intellige omnino secundùm §.iiij.suprà eodem titulo,& quæ ibi diximus in glo.ij.& iij.

§. XXIII.

ET SI LE lignagier ne veult retraire le tout, *il* ne sera pas receu, s'il ne paye le pris. Mais le seigneur du fief sera receu pour la partie,qui sera tenue de luy en fief.

IL NE

IL NE SERA PAS RECEU, GLOS. I.

1 HOC IDEM STATVIT consuetudo Meldensium, c. consuetudinum eius gentis ciiij. quod posteà declarat, c. sequ. & Aurelianensium, c. cccv. quod est xxx. huius tit. *de retraict*, & Victriacensium cap. cxxix. & Turonensium, hoc eo. tit. *de retraict*, c. xxiij. Borboniensium, c. cccxlix. Burdigalensium, c. xxx. qui est xxvij. huius titu. in fin. Sanctonensium, c. liij. Niuernensium hoc quoque titu. §. xxvij. Nullámque scio, quæ contrarium statuerit, præterquàm Britonum, c. lj. anciquarum consuetudinum, & reformatarum hoc eod. titu. §. xj. & seq. & Comitatus Burgundiæ, titu. *reachaptz*, §. ix. Idque quod hîc statuitur, dicit procedere de lure communi Masuer. tit. de retractu, §. item vna vel pluribus, & Boër. hoc eod. tit. §. v. col. ij. versic. sed nunquid si plura. Pyrrhus in d. c. xxx. titu. de retractu consuetudinum Aurelianensium. Ioan. montolo. in promptuario vtriusque iuris, tomo j. in verbo, redimere, versi. ij. in verbo, habebit licentiam, & Ferro. in d. c. xxvij. huius titu. atque etiam, c. iij. eiusdem tit. Et id quidem æquum est: nam emptor aliàs non erat verisimiliter empturus, quàm si tota apud se maneret, aut tota redimeretur, vt posteà dicemus. Et id quidem comprobat, l. quod autem, §. vltimo, & lex sequens, & l. quòd si vno, ff. de in diem addict. quibus cauetur, quòd si plures diuersis pretiis rem communem pro sua quisque parte vendiderint sub pacto addictionis in diem, si duo alteri addixerint, vnus addictionem eam non admiserit, huius pars priori emptori empta manebit. Et per illum text. in d. l. quòd si vno. respondit Bald. consi. xxxij. præsupponitur in facto, lib. ij. & iterum consi. xxxiiij. in causa ista allegantur, versiculo sed videndum, eo. lib. ij. quòd venditio plurium rerum, facta vno pretio, non potest ratificari, quantùm ad vnam rem tantũ, sed debet in totũ ratificari: nam nõ vnam rem (inquit) erat empturus. *Cõsuetudines. An proximus poßit retrahere partẽ rerũ uenditarum.*

2 ¶ Et huc quoque spectant alij tex. videlicet in l. cùm eiusdem, & in l. Ædiles aiunt, §. vlt. & l. si plura, & l. Labeo, quæ est penult. §. idem ait, ff. de Ædili. edict. vbi si plura mancipia vno pretio fuerint vendita, & vnum eorum fuerit morbosum, omnia redhibentur: nec cogitur emptor non morbosa retinere pro rata pretij. Id quod etiam ex illis legibus tradit Bal. in l. si prædium, colum. ij. versiculo sed pone duas, C. de Aedilit. act. & Rom. consilio cccxcvj. in casu propositæ consultationis, colum. j. De quo tamen vide Signo. consilio liij. super prima in princip. Huius autem rei autoritate suffulti Richard. Mal. Oldra. & post eos ipse Bald. in d. l. cùm eiusdem, dixerunt, quòd qui plures res accepit in emphyteusim simul ac eodem contextu, & pro vna omnium pensione, si male versetur in vna ex iis, cadit omnibus, etiam in quibus non est malè versatus. Quod & voluit idem Bald. in. l. æde, colum. vlti. versiculo sed quid si ex pluribus, & ibi quoque non obscurè. Alberi. colum. penult. C. loca. dum Bald. ipse dicit in hac re distinguendum, vt in redhibitoria, per d. l. si plura, & Alexand. consilio cxviij. in casu de quo quæritur, colum. j. libr. v. & Barb. qui text. in dict. l. cùm eiusdem, dicit omnium stupore dignum, in l. iiij. §. Cato, colum. xxiij. versiculo & adduco text. ff. de verbo. obliga. & iterum in l. scire debemus, colum. vj. versicu. ego vidi dubitari, eod. titu. quibus locis ita dicit se consuluisse, sicuti ipse fecit, consilio xxxvj. sapienter scripsit, col. vj. versi. sed circa hunc articulum, & multis sequen. libro ij. & Iason in l. si ita quis promiserit, §. ea lege, col. vlt. ff. eod. tit. & Pyrrhus in commentariis consuetudinum Aurelianensium, vbi suprà. Vide tamen, quæ dicam infrà in hac eadem glo. versi. xxv. tertiò intellige, & seq. *De eadem re.*

3 ¶ Facit & tex. in l. si quis aliam, ff. de solu. vbi si res in solutum data fuerit pro parte euicta, aut ex duobus fundis alter euictus sit, remanet integra obligatio: quia creditor eas res non accepisset, nisi pro solido eius fieret. De quo & tu vide, l. cùm plures, ff. de euictio. & Bart. in l. j. tit. j. Facit item tex. in l. si duos, ff. de contrahen. empt. vbi si duos quis seruos emerit pariter vno pretio, quorum alter ante traditionem mortuus fuerit, in vno quidem non constat emptio: quia (vt dicit glo. ibi) fortè non erat empturus, nisi vtrunque simul. & ibi sequitur Alberi. Et eius l. argu. respondit Imo. consilio xxxix. visis ac ponderatis, conductorem plurium rerum vno pretio, siue vna pensione pro omnibus, posse resilire à conductione omnium, propter vnam earum, qua frui non potest: quia reperta fuisset esse cuiuspiam monasterij. Sed & illo tex. subnixi Iac. Ra. & Cy. in l. si mihi & Titio, & ibi quoque Alex. qui illum tex. dicit not. col. j. ff. de verb. oblig. dicunt post glosl. ibi, in verbo, non augeat, quòd ideò in l. fundus ille, ff. de contrah. empt. est locus iuri accrescendi, quia verisimiliter venditor non erat partem venditurus: quod & dicit glo. in d. l. fundus ille. *De eadem re.*

4 ¶ Et his quoque concinit textus in l. fistulas, §. qui fundum, ff. de contra. emp. vbi qui fundum ea lege emerit, vt soluto pretio ei traderetur, si decesserit relictis duobus hæredibus, nõ potest vnus soluendo partem pretij agere ex empto. & ibi reddit rationem Bart. ex d. l. si quis aliam, quia scilicet venditor non nisi totum alienasset, & sequitur Alexand. consi. lxxvj. visis dubitationibus, col. iiij. versic. pro ista parte, libro v. Et illius text. autoritate dicit ipse Bart. in d. l. scire debemus, in princip. circa medium, versiculo quæro cuius vtilitatis, ff. de verborum obligationi. quòd vbi tractatur de resolutione contractus, tunc venditio plurium rerum facta vno pretio, censetur esse vna venditio, ideóque ob vnam rem resoluitur contractus & in alia. & sequitur Iason ibi, & Alexand. consilio clxxviij. viso processu, col. ij. versic. alio principali fundamento, lib. vj. & Franc. Aret. qui declarat, quomodo *De eadem re.*

id intelligatur,conſi.cxxix.conſultiſsime domine Collateralis,licet,col.j.Sed & per illum tex.dicit Pau.Caſt.in l.Iulianus,§.offerri,poſt princ.ff.de acti.empt.quòd ſi vnus ex hæredibus emptoris offert partem pretij ipſum tangentem,non conſequitur partem rei inuito credirore.

De eadem re.

5 ¶Sed & eodem reſpicit tex.in l.tutor,§. curator,ff.de minor. vbi ſi curator adoleſcentium prædia cõmunia ſibi,& iis quorum curam adminiſtrat,vendidit,eatenus reſcinditur vẽditio,quatenus adoleſcentium pro parte fundus communis fuit:niſi emptor à toto contractu velit diſcedi,quòd partem empturus non eſſet. Et in l.ſi id quod,§.ſi ex decem,ff.de dona.inter virum & vxorẽ,vbi ſi ex decem donatis vxori à viro ipſa vxor ſeruos duos emerit,& eorum alter ſit mortuus,alter decem dignus ſit:intereſt vtrùm vno pretio vænierint,an diuerſis,ſi vno,tota domus petenda:ſi diuerſis,hoc ſolum petendum,quanti emptus ſit,qui ſupereſt.Et in l.ſi libertus,§.ſi quis plures,ff.de iure patro.& in l. & ſi vno,& quod ibi.not.Bart.ff.de acti.empt.& in l.quòd ſi nolit,§.Marcellus,& §.ſeq.& §.ſi venditori,ff.de Aedili.edict.Et facit etiam textus in l.qui pignori,ff.de pigno.vbi qui pignori plures res accepit,non cogitur vnam rem liberare,niſi vniuerſo debito ſoluto.

De eadem re.

Datio in ſolutum à duobus facta, an poſſit ab altero redimi.

Facultas retrahendi conſiſtit in dando & faciendo.

6 ¶In hanc quoque ſententiam facit,quod à Bartol.reſponſum eſt,conſilio cxcv.Angelotus,quòd ſi quid detur à duobus in ſolutum creditori,cum pacto de reuendendo intra certum tempus: vnus illorum non poterit pro parte redimere:quia non eſt veriſimile,quòd vnam partem voluiſſet emere, vel retinere ſine alia.& allegat quædam ex dictis iuribus,& hanc quoque rationem,quæ huc optimè quadrat.Nam quando conditio ſiue facultas,quæ conſiſtit in faciendo ſimpliciter,vel mixtim in dando & faciendo,ponitur etiam in perſona duorum,tunc non poteſt impleri per vnum eorum pro parte,l.ſi ita fuerit,in princip.& §. quæſtio,ff.de manu.teſta.& not.in l.ſi plures,C.de condit. inſer. Sed hæc facultas redimendi ſiue retrahendi conſiſtit in dando & faciendo,l.conſilio,& ibi not.ff.de curat.furio.& not.gloſſ.in l.certi condictio,ff.ſi certum petatur.Nec obſtat(inquit)l.legatum,§.vtimo,& l.penultima.§.primo,ff.de conditio.& demonſtratio. quia illæ loquuntur in conditionibus in merè dando conſiſtentibus: hîc autem in dando & faciendo.Sed & illæ loquuntur in legatis vbi fauorabilis fit interpretatio pro legatario contra hæredem ſcriptum,qui certat de lucro, vt regulariter fit in teſtamentis.Hîc autem loquimur in contractibus,in quibus intereſt contrahentis,ne pars tantùm apud ſe maneat.Hæres verò,ſiue totum,ſiue pars apud eum maneat, ſemper lucratur,argumen.pro ea ratione,d.l.fundus ille,& quod ibi not.ff.de contrah. empt.& alia quoque addit ipſe Bart.huc pertinentia,quæ quiſque videre poterit.

De eadem re.

7 ¶Et de hoc ipſius conſil.meminit ipſemet Barto.in l.cui vſufructus,ff.de vſufruct. lega.vbi & idem voluit,& ibi quoque Lãce.Deci.& iterum quoque idem Bartolus in dict.l.ſi quis aliam,in fin.& ibi etiam Angel.& Paul.Caſtren.poſt princip.ff.de ſoluti.Bald.in l.ij.ad fin. & ibi Hier.Cagno.in xiiij.quæſt.C.de pact.inter empto.& vendito.& idem Bald.conſilio ccclxxxiiij.duo ſunt, colum.ij. lib.j.& d.conſilio xxxij.lib.ij.vbi prætereà adducit duas rationes ſatis efficaces.Prior hæc eſt,quia ſi aliud diceretur,quis inuitus compelleretur ad communionem,quæ immenſas contentiones parit, l.in re communi,ff.de ſeruit.ruſtic.prædio.de qua re vide quæ dicam infrà, numero 14.ſed vt ad alias.Altera ratio Bald. eſt, quia pluris valet,pluríſque emitur totum in toto,quàm pars reſpectu rei. l. Mæuius, §. in fundo, ff. de legat. ſecundo, de qua etiam ratione dicemus plenius d.numero 14.

De eadem re.

8 ¶Idem quoque voluit ipſe Bald.d.conſilio xxxiiij.eodem lib.ij.dum allegat Barto.vbi ſuprà.atque etiam Rapha.& Ioan.Por.in d.l.ſi mihi & Titio,ff.de verbo.oblig. idem Rapha.in l.cui fundus.ff. de conditio.& demonſtrat.& Paul.Caſtren.conſilio ccxxij.in hoc paſſu duo ſunt,ad fin.libr.j.Ioan. Plat.in l.vlt.verſiculo quid autem ſi quis emit,C.de agr.& mancipi.lib.xj.& Alexand.conſil.cxliij. viſo ſtatuto Mediolanenſi,lib.vij.Franciſ.Capiliſtra Padua.in l.j.in fin.C.quando non petentium part.Socinus conſilio cc.quoniam ex forma,colum.penul.verſiculo ſecundò dicitur,lib.ij.quod iterum repetitur conſilio cxxv.libr.iiij.& idem Soci. conſilio xvj.anno domini,ferme vbique lib.iiij. vbi dicit,quòd clara eſt concluſio,contra quam non reperitur aliquis ſcribentium tenere.& Fabianus in tracta.de emptione & venditio.in ij.quæſt.vij.q.principa.& Iaſon qui & ita dicit omnes tenere,in l.ſtipulationes non diuiduntur,col.xij.verſic.expedita theorica,ff.de verbo.obligat.Philip. Deci.in l.eius qui,§.quas verò,colum.j.in v.notab.ff.ſi cert.pet.Carolus Ruin.conſi.lxxxij.videtur, col.ij.nume.4.lib.j.& conſi.xlvij.in cauſa,ad fin. lib.iiij. Andre. Alciat.qui & hanc dicit eſſe communem opin.in l.iiij.§.Cato,colum.xviij.verſic.ex iſtis infertur,& ibi quoque Anton. Rub.ff.eod. titu.idem Alcia.in l.ſi creditores,colum.iij.verſic.ſed quid in hac quæſtione,C.de pactis.& ipſe Anto.Rub.conſi.xc.viſo caſu.Stepha.Bertrand.conſi.xli.licèt contractus,lib.iij.Chaſſe.in cõmentariis conſuetudinum Burgundiæ tit.*de rentes uendues à reachapt*,§.j.in iiij.quæſt. Ioã.Monto.in promptua. vtriuſque iuris.vbi ſuprà citauimus,nume.1.huius gloſ.

De eadem re.

9 ¶Et certè nullos reperi,qui contrarium aſſererent,ſi me non prorſus fallat memoria,præter Obertum Cremo.doctor.antiquum in l.ſi legato,§ ſi Stichus,ff.de manu.teſta.per tex.ibi & in l.legatarius,in princip.ff.de leg.j.& in l.cui fundus,ff.de condi.& demon.& Firmi.qui illum citat,& ſequitur,in ſuo illo vberrimo repertorio,in verbo emptor retrouendens,verſic.iij.vbi ita dicit ſe conſuluiſſe Senis in ardua quæſt.& iterum in verbo, obligatus,verſicu.cxxv.Sed quid ij facerent aduerſus

ſus tot legum proceres,& eos quidem tot armis rationum & legum munitos:ex quibus aliquot ſuprà adduximus,& paulò pòſt quoque afferemus.Tu tamen vide,quæ dicam infrà titu.ſeq.qui eſt de retractu conuentionali,§.j.in glo.vj.quæ eſt ſuper verbo,*ou ſes heritiers*,numero xxx.ſed vt iterum. & Franciſ. Areti.d. conſilio cxxix.conſultiſsime domine,colum.j.& Iaſon in l.ſi duo patroni,ff. de iureiuran.

10 ¶Præcedentibus quoque adſtipulatur,quod Bald.ex facto interrogatus reſpondit conſilio cccclxxv. ad euidentiam,col.ij.verſic.quia quæſtio noſtra,lib.j.quòd cùm locatio ſiue emphyteuſis rei eccleſiæ poſsit fieri ad nouem annos tantùm,per not.in c.vlt.extrà ne præla.vices ſuas:& ſi facta ſit ad prolixius tempus,vitietur,quod eſt ſupra eoſdem nouem annos tantùm.l.ſancimus,C.de donat. Tamen id debet intelligi,ſi ea locatio ita factá fuerit,vt pro ſingulis annis certa penſio ſoluatur:ſecus,ſi pro omnibus ſimul vna tantùm penſio ſolui debet:quia tunc propter vnitatem pretij eius contractus,diuidi non poteſt,totúmque vitiatur,per d.l.cùm plura, ff.de Aedili.edict. Quin ſunt,qui dicunt etiam in illo priore caſu Bald.eam locationem ſiue emphyteuſim non valere aduſque nouem annos,ob id quòd eccleſia poſſet dicere,ſe non fuiſſe conceſſuram,niſi ad totum tempus in conceſſione compræhenſum.arg.d.l.ſi quis aliam,& d.l.cùm eiuſdẽ.Ita enim voluit hac ipſa ratione Bart. conſi.clix.viſa quadam conſtitutione,in iiij.eodémque vlti.dubio.& Lapus alleg.lxxx.quæris cùm locatio.& Alex.conſi.xvij.viſo inſtrumento,colum.iij.verſicu.nec etiam ſi diceretur,lib.iiij. vbi & alios citat,qui ſunt eiuſdem ſententiæ,aliis tamen rationibus moti.& Soci.in l.j.§.ſed & ſi mihi,ff. de verbo.oblig.& Caro.Ruin.conſi.lvij.quo ad ea,colum.v.nume.12.lib.j.De quo tamen vide pleniſsimè apud Card.Alexand.in c.j.in princ.col.penult.verſi.ſed ſtat punctus,titu.qui feud.dar.poſſ. & Philip.Deci.in Authen.qui rem.col.vlt.C.de ſac.eccle.vbi plurimos allegat in vtranque partem, ſed hîc tantùm dicere volui,quod ad hunc locum pertinet,& aliquid quoque dicemus infrà tit.ſeq. in fin.num.143.& id quidem,& ſequen.

De eadem re. Locatio in lõgius permiſſo facta an in totum uitietur.

11 ¶Huc quoque ſpectat,quod ſcriptum eſt à Rapha.Co.conſi.xlj.ad primum quæſitum,verſicu.ad ſecundum reſpondetur,& rurſum paulò ante fin. quòd vnus cenſetur contractus eſſe,ſiue ſuper vna re, ſiue ſuper pluribus contrahatur, quando eſt vnica quantitas expreſſa,per d.l.cùm eiuſdem,de Aedili.edic.Ideóque(inquit)non poteſt is,cui conceſſæ ſunt plures res in emphyteuſim pro vna penſione,ſoluere partem penſionis pro rata vnius rei,& pro aliis non ſoluere.Et à Corne.conſi.xxxviij. viſo libello,col.iij.verſicu.& inſuper,lib. iij.quòd ſi tibi dedi mandatum de permutando fundum Titianum,aut eius partem dimidiam cum fundo Semproniano,aut eius parte dimidia,& tu permutaſti fundum illum Titianum cum dimidia fundi Semproniani,& cum fundo Seiano:non valet iſta permutatio,etiam quantùm ad dimidium fundi Semproniani,de quo habebas mandatum.per d.l. quòd ſi vno & d.l.cùm eiuſdem.

De eadem re.

12 ¶Et vt generatim confuſimque alia tibi congeram,facit ad ſuprà dicta,quod ſcribit Bart.in ſua diſputatione incip.publicanus,colum.j.verſic.quintò probatur.Alberi.in l.patri,§.j.in fi.ff.de minor. Bald.conſi.xliiij.iſte dominus Chriſtophorus,col.ij.verſic.ſecundò quia non poteſt,lib.ij. Alexand. conſi.lxxvj.viſis dubitationibus,col.iiij.in tertio dubio,lib.v.& conſil.clxxviij.viſo proceſſu,col.ij. ad fin.& iterum col.vlt.verſicu.non obſtat etiam,lib.vij.& Corne.conſil.cxxv.viſo puncto,col.vlt. verſicu.& ſic,& ſeq.lib.j.& conſi.lj.licèt in hac,col.ij.in litera F.lib.ij.Soci.conſil.lxxxij.in cauſa & lite.col.vlt.lib.iij.& Philip.Deci.in d.Authen.qui rem,in fin.C.de ſacr.eccle.& conſi.xiiij.cuius ſuperſcriptio incipit,vtrùm valeat aditio,col.j.verſic.comprobatur etiam.Et priuatim ad id,quod dictum eſt de pluribus rebus venditis vno pretio,vt vna cenſeri debeant,facit tex.in l.prędiis,§.Titio, & §.balneas,& iterum §.vlt.ff.de leg.iij.

De eadem re.

13 ¶Et hæc quidem his rationibus fulciuntur.Nam obligatio de reuendendo continet rem tradi,per tex.in l.j.& l.ex empto,in princip.ff.de actio.emp.& l.ſi traditio.C.eod.& l.in conuentionalibus, in fin.ff.de verb.oblig.Rem autem tradi eſt indiuiduum,d.l.ſtipulationes non diuiduntur,in princ. eod.titu.de verb.oblig.quia etiam facta,cuiuſmodi eſt reuendere,l.conſilio,§.vlt.ff.de cura. furi.& l.qui quadraginta,ff.ad leg.Falcid.& l.ij.§.item ſi in facto,& iterum l.iiij.§.Cato,ff.de verb.oblig. & glo.in d.l.certi condictio,in glo.magna,ff.ſi certum peta.Barto.in l.vxorem,§.agri plagam,ff.de legat.iij.& in d.l.cui vſufructus,ff.de vſufruct.leg.vbi loquitur de hoc noſtro pacto.Bal.in l.ex hoc iure,ff.de iuſtitia & iure.& Alberic.in l.vſus,in princip.ff.de vſu & habitat.& Doct. vbique. Igitur facta(vt repetam)ſunt indiuidua,l.fideicommiſſa,§.penult.ff.de leg.iij.& l.ſi is qui,§.j.ff.ad legem Falcidiam,& l.ſi ita fuerit,ff.de manu.teſtamen. & not.in dicto §.Cato,& in dicta l.ſtipulationes non diuiduntur. Et quòd obligatio rem tradi,ſit indiuidua,tam quò ad ſolutionem,quàm quò ad obligationem,tenuit expreſsim Barto.in l.ſi vt certo,§.ſi duobus,col.iij.verſic.item oppon.duo rei, ff.commo.& in d.l.ſtipulationes,quibus locis id probat multis rationibus,quas videre poteris. Tu tamen ad hanc rationem vide Franc.Are.conſil.vj.viſo inſtrumento diuiſionis,& Soci.d. conſi.xvj. anno domini,lib.iiij.qui affatim tractant,an emptor qui promiſit reuendere,teneatur ad tradẽdum. & dicemus alicubi in ſequen.titu.

Rationes præcedentium.

14 ¶Sed vt ad alias rationes tranſeamus,non eſt tanta vtilitas & æſtimatio rei in parte reſpectu ipſius partis,quanta in toto reſpectu totius,d.l.ſi quis aliam,ff.de ſolutio.& d.l.fundus ille,cum gloſ.ff.de

Aliæ rationes.

contrah.empt.& l.Mæuius,§.vlt.ff.famil.erciſ.& l.ſi quis id quod,in fi.ff.de in diem addict.& d.l. Mæuius.§.in fundo.ff.de leg.ij.& glo.in l.j.in verbo,partis,& ibi etiam Bald.in quarto notab. Sal. in quinto notab.C.com.diuid.Bart.in d.l.vxorem,§.agri plagam,in fin.ff.de leg.iij.Bald.in l.filium quem,col.vj.verſicu.ex qua lectura habes,& apertius col.ix.verſicu.vlterius quæritur, C.famil.erciſcun.& d.conſil.ccclxxxiiij.lib.j.& Carol.Ruin.conſil.cxlix. quæſtio vertitur,ante fin.lib.iiij.& Doct.vbique.Præſertim cùm præter intentionem emptoris incideret in communionem:ad quam nemo inuitus compellitur,l.ſi non ſortem,§.ſi centum,ff.de condic.indeb. Ea enim multa affert incommoda & difficultates.l.pater,§.dulciſsimis,& ibi Doct. ff.de lega.ij.& l.in re communi,& ibi Bald.& Floria.ff.de ſeruitu.vrban.prædi.& l.ſancimus,§.ne autem,C.de donat.& l.qui neque,in fi. ff.de rebus eorum,cum aliis multis concord.à me traditis infrà titu.xxiiij. qui eſt *de douaires*,§.iij. qui eſt cccv.omnium noſtrarum conſuetudinum.Vnde & venditio partis multa etiam adducit incommoda:vt dicit Bald.in l.j.§.in primo,col.iij.verſicu.extrà quæro,C.de cad.tollen.per d.§.ſi centum,& l.ij.C.quando & quibus quarta pars,lib.x.

De eadem re.

15 ¶Et hac ratione dicit Bald.vbi ſuprà,vnum huic loco maximè accommodatum,quòd ſcilicet in contractu venditionis eſt locus iuri accreſcendi,d.l.fundus ille:ſecus in cæteris contractibus,d.l.ſi mihi & Titio,ff.de verb.oblig.vt ſcilicet vterque & emptor & venditor maneat indemnis:quia veriſimiliter neuter erat partem venditurus aut empturus, cùm partis venditio non minima habeat incommoda,per dicta iura.Id quod etiã ante eum voluit glo.in d.l.fundus ille.Hanc autem rationem ita confirma,quòd cùm non ſit tanta vtilitas in parte reſpectu partis,quanta in toto reſpectu totius, vt diximus,ſequitur & ex hoc capite,id indiuiduum eſſe,l.j.§.ſi pecuniam,& ibi Barto.ff.depoſit. idem Bart.in d.§.Cato,& in d.l.ſtipulationes non diuiduntur,in iij.quæſt.per l.in executione,verſi. ſecunda ad opus,eod.titu.de verborum obliga.& Bald.in d.l.ſi plures,C.de condit.inſer.& Ioan. Berbe.in viat.iuris,titu.de loca.char.5.verſicu.ſolet & quæri.

De eadem re.

16 ¶Reſtant aliæ duæ rationes,quæ mihi non viſæ ſunt omittendæ.Vna hæc eſt,quòd cùm vna res,aut plures,vno pretio emptæ ſunt,non debet pretium particulari ſolutione diuidi,l.planè,ff.famil.erciſ. & not.in l.quidam exiſtimauerunt,ff.ſi cert.pet.& in l.tutor,§.Lucius,ff.de vſur.Altera & omnium poſtrema ex eo procedit quod generaliter dicimus,aut totum admittendum,aut totum repudiandum,l.cùm quæritur,in fin.ff.de admini.tuto.& l.nam abſurdum,ff.de bon.liber.& l.ſi ita ſtipulatio,in fi.ff.de ope.liber.& l.quidam elogio,C.de iure do.cum aliis multis concord.à me adductis infrà tit.procedente,in fi.nu.5.faciunt & alia quoque,& ſeq.

Quid in uenditione pluriũ rerum, ſingulis pretijs in ſingulas res diuiſis.

17 ¶EX IIS AVTEM,quæ dicta ſunt,ſatis potes intelligere,quòd ſi etiam in vno contractu vel inſtrumento venditæ ſint plures res,pretiis in ſingulas res diuiſis, videlicet domus centum aureis, fundus aliis centum,cenſentur eſſe plures ac diuerſæ venditiones,vt probant iura quæ ſuprà in prin. huius glo.adduximus præſertim verò,d.l.cùm eiuſdem,& d.l.ſi plura,ff.de Aedil.edic.& prætereà, l.quod ſæpe,§.in his,ff.de contrahend.empt.& l.in bello,§.vlti.ff.de capti.& poſtli.reuer.& aſſerunt Franciſ.Aret.& Soci.in l.ſi ex toto,§.vlt.vterque in ſecundo notab.ff.de leg.j.& idem Aret. conſi.xj.procedendum eſt,colum.j.& Fabianus in tractatu de empt.& venditio.in v.quæſt.princip. colum.vj.verſicu.item diſtinct.& ante hos Bald.conſilio lxvj.factum tale eſt apparet,tum col.j.in princip.tum colum.ij.verſiculo alij dicunt,lib.iij.vbi ex hoc decidit pulchrum caſum.& idem Bald. in l.vlti.§.prætereà,colum.ij.C.de iure dot.vbi dicit per text.ibi in verbo,pro ſingulis,quòd ſi in eodem inſtrumento plures res continentur,quæ quidem habeant diuerſa pretia,dicuntur etiam plures venditiones.Ideò ſi alter contrahentium in vna re ſit deceptus vltra dimidium iuſti pretij,in illa tantùm habebit locum reſciſsio,ex l.ij.C.de reſcind.vendit.non etiam in aliis.Ita enim eum allegat, licèt id mihi dicere non videatur,Philip. Deci.conſil.ccccxxj. plenè & ſubtiliter,col.j.Sed id planè voluit ipſe Bald.alio in loco,cuius Deci.non meminit,ſcilicet conſil.xcj.facti narratio,in fin.lib.ij. vbi tamen intelligit,niſi in aliis rebus etiam ſingulariter æſtimatis tãtùm eſſet lucri,vt in ea videri non poſſet fuiſſe deceptus:nam ex eodem contractu fit compenſatio vnius corporis ad aliud,l.ſi duorum,§.ſed rectius eſt,ff.de actio.empti.Hæc ille:qui & ipſe illud quoque poſtremum dixerat in dicta l.vlti.§. prætereà,de iure dotium.& eum ſequitur Franciſ.Areti.qui nec illius conſilij meminit,in dicta l.ſcire debemus,colum.penulti.verſiculo & adde duos effectus,ff.de verborum obligatio.Sed & ipſe Bald.& Angel.in dicta l.cùm eiuſdem,de Aedili.edict.ſcribunt,quòd ſi ex ſtatuto debeat ſolui gabella ex omni contractu,ſi eodem inſtrumento venditæ ſunt plures res eodem pretio, vna tantùm gabella debetur: ſi diuerſis diſtinctíſque in ſingulas res pretiis,tot debentur gabellæ,quot ſunt res.& ſequitur Firmia.in tract.gabel.in xv.quæſtio.v.partis princip.& Barb. d.conſilio xxxvj.colum.vij. verſiculo & licèt,lib.ij.& Philip.Deci.conſil.cccxliiij.applaudent,col. ij.verſic.ſecundus caſus.

Quid, ſi uno pretio,quod diuiditur in ſingulas res.

18 ¶ET IDEM QVOQVE cùm plures res ſunt emptæ vno quidem pretio,ſed quod poſteà in eodem cõtractu in ſingulas res diuiditur:verbi gratia,vendo domũ & fundũ trecentis aureis,ſcilicet domum ducentis,& fundum reliquis centũ.Nam & eo caſu cenſebuntur plures venditiones,vt voluit glo.in d.l.Aediles autem,§.ſi plura,verſi.fortè,in princip.& iterum in glo.ſeq.ruſúmque in §. vlt.in verbo vno pretio,atque etiam in glo.vlti.ff.de Aedil.edict.& in l.cùm in ea,in glo.ij. eod.tit.

& Bar.in sua disputa.incip.publicanus,ad fi.vbi dicit notandum & Fàbia.à monte S.Sab.in tract.de emptio.& vend.col.omnium pen.vbi sing.ad hoc dicit glo.in d.l. Aediles,in fi.& Anto.Corse.in suis sing.in verbo,venditio,incip.licet plures,qui est in fi.illius operis: vbi dicit de hoc esse text.in l.cùm duo serui,ff.de in diem addic.Super quo tamen vide Signo.consi.liij.super prima,in prin.

19 ¶SED ET IDEM DENIQVE, si ex contrario primùm fuerit diuisum pretium in singulas res,& vnum ex omnibus coactum:videlicet hoc modo, vendo tibi domum sexaginta aureis, & fundum quadraginta, quæ quidem summæ in vnum redactæ faciunt centum aureos.Nam nihilo minùs censentur esse plures vẽditiones,vt dicit Fran.Are.in d.l.scire debemus.col.iij.vers.& aduerte, ff.de verb.obl.vbi de hoc dicit esse tex.no.& sing.in d.l.si plura,ídq; ex eo dicit probari,quod scribit Bar. in l.vbi fideiussor, ff.de solutio. quòd quando iudex in sua sententia exprimit diuersas summas pro diuersis causis, deinde dicit,quòd omnes summę simul faciunt summam centum aureorum,in quam reum condemnat,non dicitur reus condemnatus in centum,sed in quantitates specialiter & diuisim expressas.

Quid, si è diuerso, pretium in singulas res diuisum,in vnũ cogitur.

20 ¶VERVM HÆC OMNIA velim intelligas tribus aut quatuor modis.Primo,nisi constaret emptorem aut venditorem non nisi omnes res empturum aut venditurum fuisse: tunc enim licet in singula capita pretium sit constitutum, censebitur tamen vna venditio:nec poterit in quibusdam tãtùm rescindi:vt est tex.expressus in d.l.cùm eiusdẽ,§.interdum.ff.de Ædil.edict.vbi ponitur exẽplum, in quo id manifestum est. Quo subnixus Philip.Dec.d.consi.ccccxxj.col.j.respondit,quòd si plures res singulis pretiis eodem instrumento sint venditę,quas tamen constat contrahentes non empturos aut vendituros fuisse, nisi omnes:huiusmodi cõtractus habebitur pro vna venditione:vnde & venditori agenti ad pretium obstabit exceptio rei non traditæ, donec omnes traditæ fuerint.Quæ quidem omnia ad hunc nostrum casum sunt notãda.Et faciunt scripta à Signo.d.consi.liij.super prima quæst.in j.dubio.

Quid si cõstet, cõtrahentes nõ nisi omnes res empturos & vẽdituros fuisse.

21 ¶Quid enim dicemus in hac specie,cùm quis simul emit centum agri iugera,vel etiam fundum quẽpiam simpliciter,non designato numero iugerum, vno tamen eodémq; pretio in singula iugera constituto,quorum alia sunt fertilia,alia sterilia,dicemúsne, consanguineum posse retrahere fertiliora, soluto illo singulorum pretio,relictis sterilibus?Et id certè iniquum foret & absurdum,per l.qui vtilia,& l.quisquis,C.de om.ag.deser.lib.xj.Et ita in hac specie voluit,quisquis is est,qui repeti.fecit in l.j.C.de fund.rei pri.eo.lib.in iiij.reg.fal.ij.cõsiderationis. Nam & vt ad illam rationem redeamus, hic emptor verisimiliter non erat sterilia empturus sine fertilibus, quamuis omnia æquali pretio emerit.

Pretio in singula iugera cõstituto, an fertilia tantùm retrahi poßint.

22 ¶SECVNDÒ INTELLIGE procedere, nisi res duæ separatim & diuerso pretio fuerint datæ insolutum pro vno ac eodem debito: exempli gratia, tu mihi debes ex eadem causa trecentos aureos,pro quibus tu mihi das in solutum duos fundos,vnum scilicet æstimatum centum aureos, alterum ducentos:nam cùm tunc considerata causa primitiua, esset vnum debitum indiuiduum, quod scilicet debitor non potuisset diuidere,& per partes soluere inuito creditore,l.tutor,§. Lucius.ff.de vsur.& habetur in d.l.quidam existimauerunt,ff.si cer.peta.ideò etiam ex pòst facto non debet admitti particularis redemptio consanguinei,vt in hac specie nuncupatim voluit Pet.Besut.in d.l.scire debemus,ad fi.prin.ff.de verb.obl.& sequitur Ias.in l.stipulationes non diuiduntur,col.xiiij.vers.ad ista etiam adde,eod.tit.vbi dicit ad hoc facere duos tex.scilicet in l.tutor,ff.de fideius.ibi,tituli causa respicienda est,& non titulus actionis.& tex.not.in l.id quod,ff.de don.ibi causam & originem constitutæ pecuniæ præualere.

An, quæ dicta sunt in vẽditione,habeant locum in datione insolutum.

23 ¶Quibus & adde,dationem insolutum omnino esse indiuiduam, eámq; totam,vel ob minimam partem rescindi,atque infirmari.l.cùm amplius,ff.de reg.iur.& l.si non sortem,§.si centum,ff.de condi.indebi.vbi text.rationem adducit huc admodum pertinentem,ne scilicet quis cogatur inuitus habere communionem.& Bar.ibi dicit esse notãdum pro dationibus in solutum,quæ quotidie fiunt, vt si fiant pro pluri quàm sit debitum,vitiẽtur omnino.& sequuntur Fulgo.Pau.Cast.qui id dicit vtilissimum & quotidianum.Alex.Fran.Curt.Senior in addi.illius.Soci.& Ias.ibi,& Bald.subobscurè in l.ordo,in pen.quæstio.C.de execu.rei iudi.& apertius in l.certi condictio,§.quoniam,versi.secundò si iudex,& ibi quoque Franc.Aretin.Socin.colum.vlt.& Philip.Deci.colum.j.in iij.notab.ff. si cert.pet.vbi Bald.ipse ita dicit se consuluisse,vti fecit consilio ccccxcvj.tenor literarum,columna iij.versiculo sed hîc occurrit,lib.j.& quisquis est inter consilia eiusdem consilio ccxxiij.proponitur quòd vnus hæredum,columna j.lib.ij.& rursus idem Bald.in c.quoniam,§.si autem, columna j.versiculo sed quid si misio,extrà vt lit.non contesta.Fulgo.consi.cxxxvij.quia ex facto ius oritur,in j. dubio,& consi.clxxij.visis processu,col.ij.versi.hoc itaque recepto,& consi.cxc.visis toto,col.ij.versiculo nec quemquam moueat.Rapha.Co.in l.iustè possidet,& ibi etiam Alex.columna v.versi.ibi autem decretum.& Franc. Aretin.ff.de acquiren.posses.Ro.Pau.Cast.& Alexan.qui id dicit not.& Ias.in l.j.§.sed si mihi,& ibi quoque Alcia.numero 22.ff.de verb.ob.& idem Ro.in l.si is ad quem, ff.de acquiren.hæredi.& consi.ccccl.præsens dubitatio,in fin.& consi.ccccliiij.in re præsenti,colum. ij.versiculo quinimo dicendum est.Flor.in l.in hoc iudicio,columna j.ff.fami.ercis.vbi dicit Barto. ita se interroganti respondisse.Paul.Cast.in l.d.l.si quis aliam,col.ij.versi.adde quartũ casum,ff.de

Datio in solutum indiuidua.

ſolu.vbi id dicit ſing.& conſi.clxv.viſis & ponderatis allegationibus,colũ.vlt.lib.ij.vbi & id aſſerit procedere in minimo.Stepha.Bertran.conſi.cclxix.viſo proceſſu,nu.9.& 10.lib.iij.Soc.conſi.lxxxij. in cauſa,paulò ante fi.lib.iij.Phil.Dec.conſi.ccccij.quamuis in caſu,col.v.& conſi.cccccl xxxvij.coram magnificis,col.ij.& Matth.Afflic.deci.Neapo.ccxviij.petita,non ſemel,& iterum deci.ccclviij. in cauſa,ad fi.Caro.Rui.conſi.cxxxvj.primò videndum,colum.ij.nu.5.lib.j.vbi & poſt alios dicit id quoq; procedere ex datione in ſolutum facta à parte.& conſi.clx.viſo,& colum.pen.nu.27.lib.ij.& conſi.xvij.quia ſatis,col.iij.nu.6.lib.v.

An ea procedant in datione in ſolutum conuentionali.

An autem creditor poßit tũc pignori incumbere.

24 ¶Et facit etiam,quod in ſimili re diſtinguit Bart.inter venditionem,& dationem in ſolutum,in d.l.ſi quis aliam,de ſolutio.& poſt eum Fran.Are.conſi.ccxxix.conſultiſsime domine,col.j.Sed aduerte, quòd multi ex illis,quos ſuprà verſi.præcedenti citauimus,loquuntur in datione in ſolutum iudiciali.Súntq; qui negant id procedere in conuentionali,ſiue extraiudiciali:de quo vide Fran.Are.& Soc. in d.§.quoniam,& Iaſ.in d.§.ſi centum,& Philip.Dec.in d.l.cùm amplius,& Alciat.in d.§.ſed & ſi mihi.Intellige autem (ne id omittamus) quòd etſi ea datio vitietur omnino,poterit tamen creditor rei ſibi datæ tanquam pignori incumbere,donec ſoluatur verum debitum,ita tamen vt fructus ſortem extenuent.l.Titia,cùm propter dotem,ff.de ſolutio.quam in hoc dicit mirabilem Bald.in d.c. quoniam,§.ſi autem,vbi ſuprà.

An quæ dicta ſunt procedant in feudo & emphyteuſi.

Vaſallus uel emphyteuta q partem uendit, an eam tantùm partẽ amittat.

25 ¶TERTIO INTELLIGE, vt non procedant ſuperiora in feudo & emphyteuſi.Nam etſi plures res in feudum,vel emphyteuſim iiſdem pactis & oneribus conceſſæ fuerint,aut etiam vna eadémque res:tamen ſi vaſallus,vel emphyteuta,vnã rem ex multis,aut etiam partem vnius alienauerit,illam tantùm perdit,vt de feudo probatur in c.j.ibi,ſi totũ,totũ perdet:ſi partem,partem perdet, titu.de vaſal.qui contra conſti.Lotha.& ibi glo.id intelligens ex eo colligit , neminem eſſe puniendum vltra quàm deliquerit:& allegat alia multa iura, & ibi quoque Bald.Mar.Lau.& cæteri Recentiores.& etiam tex.in c.ſi quis miles,in verbo,totum,& ibi,Mart.Laud.& Cardin.Alexand.qui id annotant & dicunt perpetuò not.titu.de feud.ſine culp.non amit.& in c.j.§.illud,& ibi glo.in verbo retinet, & iterum in §.denique in verbo,ſcriptum , & ibi quoque Aluar.in illo §.illud,in xxxij.concluſ.tit.quæ fuit pri.cau.benefi.amit.& glo.in c.vaſallus,in verbo,ex certa ſcientia.& ibi Marti.Laud.& Cardin.Alexand.titu.ſi de feud.fuer.cont.inter domi.& agna.& glo.in c.imperialem,§.callidis,in verbo amittat.& ibi Bald.titu.de prohi.feu.ali.per Fed.glo.in c.j.§.aut ſi libellario.& ibi quoque And.Iſer.Bald.& Aluar.titu.quib.mo.feu.amit.idem Iſer.in c.j.in princ.colum. ij.d.titu.ſi de feud.fuer.contro.inter do.& agna.Io.And.in c.ij.ſuper glo.ij.& ibi quoq; Imo.col.ij. & Panor.extrà de feud.contra.glo.ibi.Ioan.Fab.in §.ſi verò,Inſti.de lega.Bal.in c.j.colum.j.& iterum colum.iij.verſi.quæro vtrùm propter peccatum,& ibi latè Card.Alex.in prin.titu.de alie.feud. Soc.& Recentiores in l.iiij.§.Cato,ff.de verbo.obliga.Philip.Dec.conſi.dclxvij.non conſonat,circa medium.& Car.Molend.in conſuet.Pariſien.titu.j.§.xiij.glo.v.nume.7.Et de emphyteuſi voluerũt Guli.Cu.& Ange.in quibuſdam lecturis, vt aliqui referunt in l.cum Syllanianum,C.de his qui vt indig.Raph.Co.vt à pleriſq; citatur,in l.quidam in iure,§.donationem,ff.de donatio.& Fran.Cur. Senior conſi.lxxj.ſuper controuerſia,col.vlt.& Iaſon in l.vlt.char.pen.verſi.decimotertiò quæro,C. de iure emphyt.

De eadem re.

26 ¶Super quibus tamen vide ipſum Bal.Mart.Laud.& omnino Card. Alex.id latè tractantem in c.j. titu.quali.feud.olim ali.pote.& eundem Bal.in c.j.§.hoc quoq; colũ.v.verſi.tertia concluſio,titu.de ſucceſ.feud.& in d.c.j.col.j.in iij.notab.tit.de ali.feud.ipſum Card.in d.c.j.colũ.j.titu.de vaſal.qui cont.conſti.Lotha.Roffre.Beneuenta.quæſtione Sab.liij.Io.Hoſti.in Summa titu.de feud.§.quod hodie,poſt prin.& rurſum §.quibus modis,verſi.veruntamen.& Rapha.Co.conſi.xlj.ad primum,in iij.dubio,& Barb.in d.l.iiij.§.Cato,col.xxj.verſi.mihi autem videtur,ff.de verbor.obligat.& conſi. xxxvj.ſapienter ſcripſit.col.pen.& vlt.lib.ij.& Bapti.Cacia.inter conſi.Corne.conſi.xvij.dominus Ioannes,col.ij.verſi.ſextò præmitto,lib.ij.& ibi ipſum Corne.in ſubſcriptione eiuſdem conſi.ad fi. & Fran.Are.conſi.xiiij.viſo & diligenter col.iij.verſ.vtrùm autem,& Franc.Curt.Iuniorem in tracta.feud.char.pen.iiij.partis,verſi.reſtat tamen adhuc.Ludo.Gozad.conſ.lxxxvj.videtur,col.j.nu.5. & iterum col.iij.nu.20.Et vide quod in ſimili tractatur ab Ang.conſ.clxviij.ex iſto dubio,col.j.in ij. dubio,vtrùm ſcilicet hæres qui in cõficiendo inuentario vnam rem ſuppreſsit ac ſurripuit,ea tantùm priuetur,an omnibus.

Alij tex.ad materiam pertinentes.

27 ¶QVARTO MODO intellige hunc §.noſtrum,qui negat admittendum conſanguineum volentem retrahere partem rerum venditarum vna venditione & pretio,vt nõ procedat in caſu notab. quem ponemus.in glo.ſeq.nu.6.ex iſtis deniq;,iunctis præcedentibus : in quem locum volui id reiicere,quia in eum admodum quadrat:ſed hîc tantùm admonere Lectorem volui, vt ſciret caſum eſſe in quo hæc noſtra conſuetudo locum non habet.Et cum his finem huic tractationi fecerim,modò & præter ea quæ ſuprà diximus,Lectores commonefaciam quorundam aliorum tex.ad hanc materiam pertinentium,videlicet in d.l.ſi ex toto,§.vlt.ff.de lega.j.& in l.vxorem,§.agri plagam,ff.de leg.iij. & in l.prædiis,§.Titio,& §.balneas,& §.vlt.eo.tit.& l.cõmuni diuidundo,§.ſi debitor,ff.commu. diuidun.

28 ¶VERVM ANTEQVAM hinc abeamus,occurrit & hæc queſt.Suprà locuti ſumus de venditione

ditione facta vni à duobus cum pacto de reuendendo. Quid, si è diuerso vnus vendidit duobus fundum cum eo pacto: vtrùm venditor possit ab altero eorum partem ipsius redimere? In qua specie interrogatus Steph. Bert. respõdit, eum posse: vtrunq; enim emptorem teneri in partes viriliter, l. reos, §. cùm tabulis, ff. de duob. reis, vbi glo. adducit concordan. Ita is voluit consi. xlj. licet contractus, lib. iij. vbi respondet ad id quod suprà diximus, quia vtriusq; casus est aperta differentia: nam nihil hoc casu, de quo nunc loquimur, interest vnius ex emptoribus, si partem suam reuendat: in alio autem casu, de quo tam multa suprà scripsimus, interest ipsius emptoris, qui vnus est, si partem rei reuendit, vt satis suprà ostendimus.

Re ab uno duobus uendita, an poßit uenditor ab altero partem ipsius redimere.

29 ¶SED NEC IN HAC tractatione illud omittemus, quod aliquando ex facto contingere vidimus. Quispiam consanguineus meus vno eodémq; pretio ac contractu vendidit rem communem, ipsius scilicet & meam, vti factum in l. portionem, C. de commu. rer. ali. aut etiam duas res, quarum altera ipsius est, altera mea: an ego sum audiendus, volens retrahere partem, aut rem venditoris tantùm, pro rata pretij, non etiam meam? Quod non videtur, propter nostram hanc cõsuetudinem, quæ non admittit consanguineum volentem retrahere partem rerum venditarum, & rationes, quas suprà adduximus: præsertim quòd emptor dicet se non fuisse empturum, nisi rem ipsam integram, aut illas duas res simul, ideò etiam non nisi vtrasq; à se retrahendas.

Si uno contractu & pretio, quis uẽdit rem suam & sui cõsanguinei, an consanguineus poterit retrahere partẽ uenditoris tantùm.

30 ¶Contrà quoq; videtur: quia sic ego cogerer emere partem siue rem meã, cùm rei suæ nulla sit emptio, l. suæ rei, ff. de contra. emptio. Et si aliter diceremus, esset paratissima via atq; apertissima volentibus fraudare consanguineos: quia semper cum portione aut re venditoris iungerent portionem aut rem consanguinei: qui ideò non posset rem & portionem venditoris retrahere, nisi & id damnum & incommodum pateretur, vt simul portionẽ aut rem suam emeret, eiúsq; daret pretium. Et si quis diceret, quantùm ad hanc rationem pertinet, quòd consanguineus posset præstando pretium rei suæ repetere: tamen si & id procederet, in eo quoq; admodum incommodaretur, cùm multò satius sit pretium ipsum retinere, quàm solutum repetere, l. iij. ff. de compen. & l. postulante, ff. ad Senatuscon. Trebel. cum si.

De eadem re.

31 ¶Nec potest emptor, qui sic emit rem aut portionem alienam cum re aut portione venditoris, se vindicare à mala fide, aut certè à culpa, si causari velit se ignorasse rem alienam emere: neq; enim debuit ignorare rem huiusmodi esse. nam sicut qui cum alio contrahit, est vel esse debet non ignarus conditionis eius, l. qui cum alio, ff. de regu. iur. vbi glo. nuncupatim dicit eum esse in culpa, qui id ignorat: ita quoq; pari ratione in culpa est, qui ignorat conditionem rei, quam emit, argumento illo receptissimo de persona ad rem, l. qui plures liberos, ff. de vulg. & pup. & l. si quis inquilinos, §. si ita legatũ, ff. de leg. j.

De eadem re.

32 ¶Vide igitur num distinguendum sit, an venditor meus consanguineus rem aut portionem illam meam possidebat, nécne: vt si possidebat, necesse sit mihi totum pretium reddere, & posteà si velim pro rata rei meæ idem pretium repetere, cùm & eam ipsam mihi necesse fuisset condicere, & repetere ab ipso venditore consanguineo meo possidente. Nam & videmus quòd in beneficio l. vlt. C. de edic. Diui Adria. tol. veniunt non solùm res, quæ fuerunt testatoris, sed & eæ quoq;, quas ipse possidebat, etiam si non erat dominus. glo. in d. l. vlt. in verbo, fuerunt, & ibi Bar. Bal. Io. Fab. Ang. & alij. & facit text. in l. & non tantùm, in prin. ff. de peti. hæred. & in l. si quis libertatem, ibi, plus ait, eo. titu. & quod etiã scribit in simili Imo. in c. cùm ad sedem, post prin. extra de rest. spo. Quódq; à nostris traditur, possessorem sacerdotij posse agere pro iuribus illius, & cogere debitores, vt sibi soluant: nec eos posse dominij quæstionem referre. Fede. Sen. consi. ciij. parœcianus. & Pan. in c. nihil, col. vlt. de elec. cum simi. Et propterea etiam liberatur, qui huic possessori soluit, vt respondit Pet. Anch. consi. cxvij. satis impertinens, circa mediũ. cum in fi. concord. Ad hæc, possum rem meam, quæ ab alio possidetur emere ratione possessionis, l. si aliquam, ff. de acqui. pos. & l. si in emptione, §. rei suæ, ff. de contra. emp. Nec prima facie præsumitur fraus ob possessionem, quæ facit, vt venditor possidens præsumatur dominus, l. ij. C. de probat. cum simi.

Quid, si ipse uenditor rem ipsius consanguinei poßidebat.

33 ¶An verò ego possim meo periculo contendere de proprietate rei meæ, antequàm eius pretium refundam, vt si ex euentu iudicij constet rem meam esse, non tenear pro eius rata pretium soluere: sin aliter, tenear: ita tamen, vt si interim tempus retractus exierit, non sim amplius admittendus, ar. eius quod in simili scriptum est suprà eo. tit. §. iiij. & eorum quæ ibi latè scripsimus in gloss. iij. in verbo, *aura cours contre le retrayant*, nu. 1. & seq. atq; etiam, §. j. in glo. x. in verbo, *dedans l'an*, nu. 40. septimò quia in præcedenti, & iterum in §. xij. in glo. ij. nu. 4. quartò quòd terminus. Ego verò tutius crederé id facere, quod in præcedenti vers. dictum est.

An consanguineus poßit euẽtum litis proprietatis expectare.

POVR LA PARTIE QVI SERA TEnue de luy, GLO. II.

1 HOC IGITVR INTEREST inter consanguineum, & dominum feudi, quòd consanguineus non potest retrahere partem rerum venditarum, sed debet totum retrahere, vel totum relinquere: Dominus autẽ id potest tantùm retrahere, quod est in feudo ipsius. Prioris multas rationes adduximus in præcedenti gloss. quibus hoc addere potes,

Dominus an poßit retrahere eam partem tantùm, quæ est

In feudo ipſius, uide infrà nu- mero 4.

conſanguineo id ius competere non tantùm ratione vnius rei aut partis,ſed totius, vno pretio venditi:ideò non mirum eſt,ſi vnam rem tantùm retrahere non poſsit,& aliam non retrahere. At domino non competit niſi ratione rei,quæ eſt in ſuo feudo:ideò eam tantùm poteſt retrahere ſine alia. Alioqui ius domini poſſet illi auferri facillimè,facto contrahentium, miſcendo ſcilicet aliquid etiã minimum, quod non eſſet in ſuo feudo.quod fieri non debet,§.ſed non ſolùm, in Authen.de nup. neque enim alteri per alterum debet iniqua conditio afferri.l.non debet.ff.de regulis iuris,& ibi concord.

Et uicinus quoque rem uici- nam.

2 ¶Atque ita in ſimili ſtatuto,illo videlicet,vt vicinus habeat ius retrahendi reſtituto pretio vt hîc habet conſanguineus,ſi quis vno contractu ac pretio vendat res duas, quarum vna ſit mihi vicina,altera,non ſit:poſſum retrahere eam quæ mihi vicina eſt,& alteram non vicinam relinquere:vt per multa expreſsim,& in hac ſpecie tenuit Bald.in tract.Protomixeos,col.penul.verſi.ſed pone quòd quis habens,& poſt eum Matthæus Afflic.in eodem tract.in verbo,ſcriptum eſt,col.ij.verſi.quarto not. vbi vterq; dicit,aliud eſſe,ſi totum id quod venditum eſt,eſſet mihi vicinum,& vellem partem tantùm retrahere:tunc enim non eſſem admittendus: ſicuti diximus de conſanguineo,qui ius habet retrahendi.

Dominus non poteſt rem unã ex multis quæ omnes ſunt in ſuo feudo,redi- mere.

Conſuetudines.

3 ¶EX QVO ET EGO infero ad caſum retractus feudalis,quòd ſi quis vno contractu & pretio plures res emerit,quæ quidem omnes ſunt in feudo eiuſdem domini,non poterit is dominus iure feudi aliquas earum retrahere,& alias relinquere;nam tunc non ſumus in caſu huius conſuetudinis, quæ loquitur,quando pars tantùm eſt in feudo vnius,vt ipſe ſcilicet eam partem tantùm poſsit retrahere: quòd ſi res omnes ſunt in eiuſdem feudo,non video cur poſsit partem retrahere,per ea quæ abundè diximus in præcedenti glo.& in hac etiam,in præcedentibus verſi. Et ſecundum hanc noſtrã ſententiam eſt expreſſa conſuetudo Aruernorum titu.xxj.qui eſt, *des emphyteoſes & louages*,c.viij.& ſeq.quibus ſtatuitur,non poſſe dominum retrahere iure feudali partem rerum feudalium,ſi omnes ſunt in ſuo feudo. Quòd ſi ſint in diuerſis feudis,poteſt eas retrahere, & reliquas relinquere, niſi emptor ei totũ offerat. Quod idem repetitur tit.xxij.qui eſt *des fiefz*,c.xxij.& duobus ſeq.& eſt eadem conſuetudo apud Altam Marchiam, c.cclxxv.& ſeq.de quo vide quæ dicam inferius,nu.8.& hæc faciunt,& ſequen. An autem ceſſante ea conſuetudine in vltimo articulo,poſsit emptor totum relinquere,vide quæ diximus ſuprà eo.tit.§.xj.in verbo, *il y ſera receu pro rata*,quæ eſt glo.vij.eius §. nu.3.at in caſu.

Quid ſi unus dominorũ uult retrahere, alter laudimia accipere.

4 ¶Cæterum Guid.Pap.deciſ.Delphi.ccccviij.pone aliquis,dicit quòd ſi quis vno pretio emit plures res,quæ ſunt in dominio directo vel emphyteuſi diuerſorum dominorum, nõ poteſt vnus dominorũ partem retrahere iure prælationis: per quædam ex iis,quæ allegauimus. Quod & ante eum,licet non alleget,tenuerunt Gulj. Cu.& Alberi.in l.ſi duo patroni,in prin.ff.de iureiur.per l.fundus ille, ff.de contrahen.empt,quos ſequitur Iaſon in l.ſtipulationes non diuiduntur,col.xiij. verſi.ad idem pro iſta deciſione.ff.de verb.oblig.& Fran. Ripa,in repet.l.quominus,colũ.vlt.verſi.ſed pone quòd volens,ff.de flumi.Licet contrarium videatur tenere idem Guid. Pap.deciſ. Delphi.ccccxj.dominus directus,verſi.ſunt duo domini,vbi dicit,quòd ſi in hoc caſu vnus dominorum velit retinere,alter nolit,ſed vult inueſtire emptorem ſolutis laudimiis, vterque ſuo iure vtetur, per l.j.§.ſi alter ex hæredibus,ff.quorum legat.licet (inquit) contrarium videatur,per l.quod ſi vno,ff.de in diem addic. quam citauimus in glo.præcedenti,in prin.& idem repetit ſing.cccclxv.verſ.ſunt duo domini.Sed tu hîc omnino vide,quæ ſcripſimus ſuprà,d.§.xj.glo.vij.d.nu.3.& ſeq.& quod in ſimili tradit Alber. poſt Ray.& Guil.Cu.in l.communis,ff.de in ius vocan.

De eadem re,

5 ¶Et pro hac vltima opin.& noſtra etiam conſuetudine,quę ius facit domino retrahendi partem,quæ in ſuo feudo eſt,& opin.Bald.& Matthæ.Afflic.vbi ſuprà,vide Oldra.conſi.xxxiiij.quæſtio talis eſt, & Ioan.And.qui præceptoris non meminit in addit.Spec.titu.de loca.§.nunc aliqua,verſi.lxxij.& Alberi.ipſum,qui vtriuſque nomen ſuppreſsit,in l.per fundum,columna ij.verſiculo vltimò quærit. ff.de ſeruit.ruſtico.prædio.quibus locis tradunt, quòd ſi quis teneat in emphyteuſim quædam molendina,videlicet à quodam capitulo pro octaua parte, & à quibuſdam nobilibus pro aliis ſeptem partibus,& iſte emphyteuta vendit molendina cum conſenſu capituli & nobilium,vno excepto,qui vult partem ſuam,quam etiam habet pro indiuiſo,ſibi retinere iure dominij:certè id facere poterit, per tex.in d.l,per fundum,& alia quædam iura:nec poſſunt alij conſortes eundem in iure retentionis pro ſua parte impedire.Et ſequitur Franc.Ripa Alber.tantùm mentione facta,lib.reſpon.xv.c.j.ſub rub.de feud.& iure emphy.& in l.j.col.xj.nu.41.ff.de pigno.Sed tu hîc vide Fran.Curt.Iuniorem in tract.feud.q.vj.quartæ partis,& Ioan.Berbe.in ſuo viatorio iuris,tit.de locat.char.5.verſi.quæritur etiam è contrario,& omnino Carol.Molen.in conſuetu.Pariſi.titu.j.§.xiij.in vj.q.iterúmq; in vij.& Ferro.in conſuetu.Burdig.tit.de retractu,§.ij.verſi.& ſi plures.& iterum tit.de feudis,§.vij.& iterum §.ix.

Si conſangui- neus non poßit

6 ¶EX ISTIS DENIQVE infero, quòd ſi conſanguineo non competeret ius retrahendi totum id quod venditum eſt vno pretio:verbi gratia, Mæuius & Titius vendiderunt ſimul rem quampiam communem,quia fortè eandem ſimul comparauerant. Conſanguineus Mæuij non poteſt iure

conſang

consanguinitatis retrahere partem Titij,cuius non est consanguineus:sed certè poterit partem Mæuij tantùm retrahere. Et de hoc est casus,si non oscitanter inspiciatur,in c.constitutus, extrà de in integ.restit. Nam ibi ij qui restituuntur in integrum, non poterant redimere partem suam à patre eorum consensu venditam:ideò quantùm ad eam partem,alio remedio eis prouidetur. Tamen admittuntur ad retractum alterius partis vi consuetudinis,quamuis vtraque pars eodem contractu & pretio fuisset vendita,vt ibi dicitur. Quod nota,quia nōdum vidi eum tex.in id ab aliquo annotatum.

unam partem retrahere, an poterit alterā.

7 ¶Et hoc quidem confirmo alia ratione ex verbis nostræ consuetudinis,cùm dicitur, *& si le lignagier ne ueult retraire le tout*:nam ea verba non possunt adaptari, nisi ad eum, qui potest retrahere totum,si velit,l.quis sit fugitiuus,§.idem ait si seruus,ff.de Aedili.edic. vbi is dicitur non velle,qui potest facere,& non facit.& l.nolle adire,quæ est iiij.ff.de acq.hær. vbi non videtur nolle adire,qui non potest. & l.pater Seuerinam,in prin.ff.de condi.& demon.ex qua not. Bart.quòd non dicitur nolle nubere, quæ nubere non potest,quia nondum viripotens est.& l.ab administratione,C.de lega.ex qua not. Bal.quòd non nocet nolle ei,qui velle non potest.infértq; post Iaco.But.ad statutum,quòd punit declinantem iurisdictionem potestatis,vt non habeat locum in clerico,qui etiam si velit,non potest litigare coram iudice seculari,& sequuntur Ang.Rapha.Pau.Cast.Alex.Corne.& Iason ibi.

De eodem.

8 ¶Et hæc faciunt pro consuetudine,quæ est in quibusdam locis Franciæ,videlicet quòd cùm ex eorū locorum cōsuetudine retractus non habeat locum in quæstibus,nec in rebus quoq; patrimonialibus, quæ non processerunt à linea retrahentium,si quis simul eodem contractu & pretio vendat rem patrimonialem,& rem acquisititiā,aut etiam plures res ex diuersis lineis:consanguineus venditoris ex altera tantùm linea poterit retrahere rem patrimonialem, quæ ex sua processit linea, & alteram relinquere, quæ est acquisititia, vel etiam est ex alia linea. Hæc enim est consuetudo Meldensibus, c.ciiij.& Melodunensibus,c.lvij. Laudunensibus,in Veromandia huius tit.§.xiij.qui est totius tertiæ partis lxxxvij.& sequē. Verùm Aurelianensibus res patrimonialis attrahit ad se rem acquisititiam, c.ccxcix. At Turonensibus est in facultate emptoris admittere cōsanguineum,vel ad totum,vel ad eā partem,quæ ex linea eius est,vt scribitur hoc eodem tit.consuetudinum eius loci,c.xxij. Similitérq; Cenomanēsibus.c.ccclxxviij.& Andegauēsibus,c.ccclxviij. Aruerniēsibus,tit.*de retraict*,c.xxix.iunctis duobus præcedentibus,& Borboniensibus,c.ccccxlvij.& seq.& Niuernensibus,hoc quoq; tit.§. xxvij.& Marchiensibus huius item titu.c.xxij.quod est omnium cclxxxij.& seq. Lodunensibus hoc item titu.§.xx.

Si res patrimonialis & acquisititia simul uēdantur, potest consanguineus rem patrimonialem tantùm retrahere.

Cōsuetudines.

9 ¶Et ego sanè in ea sum sententia,vt licet his casibus,quibus consanguineus potest tantùm partem retrahere,possit eandem petere sine altera,oblato pro rata pretio:si tamen emptor offerat totum eidē relinquere,restituendo integrum pretium venditionis, tenetur consanguineus totum retrahere,vel totum relinquere per text.not.in l.tutor,§.j.ff.de minori.cùm dicitur. Respōdi, eatenus rescindi,nisi emptor à toto contractu velit discedi,quòd partem empturus non esset. Et facit optimè tex.in l.communi,§.si debitor,ff.commu.diuidun.atq; etiam id quod voluerunt Guil.Cu.& Alberi.in d.l.si duo patroni,ff.de iureiur.& quod diximus suprà eo.tit.§.xj.glo.vij. quæ est in verbo, *il y sera receu* pro rata,nu.3.at in casu,& aliquid etiā diximus suprà hac eadem glo.nu.3.& seq. Tametsi.Bal.aliud videtur voluisse in tract.proto.col.penult.versi.sed pone quòd quis,& ibi quoq; Affic.in verbo,scriptum est,col.ij.vers.quartò not.

Sed quid, si emptor res omnes offerat reuendere.

10 ¶Sed hîc dubium aliud est,si è diuerso consanguineus vult totū retrahere,quod scilicet patrimoniale est,& quod acquisititium,an cogetur emptor ei totum relinquere,restituto integro pretio. Dic quòd non,vt in simili voluit Alberi.in d.l.si duo patroni,ff.de iureiur.quòd vnus ex duobus dominis rei emphyteuticæ non potest inuito emptore retinere totam rem emphyteuticam restituto toto pretio, sed suam tantùm partem,per text.in l.in bello,§.si seruus plurium,ff.de capti.& postlim.reuer.& idem voluit ipse Alberi.in l.pen.§.j.ff.loca.per l.vlt.in prin.ff.de vulg.& pupil.substit.& l.si seruus duorum,ff.de acquiren.hær.quæ l.non extat,& l.si seruus plurium,ff.de stipu.seruo.quæ item non extat,& puto Codicem Alberi.corruptum. Subdítq; id videri expressum in l.si hac lege,§.quoties, ff.qui & quibus manu. Et id quidem puto verissimum,licet contrarium teneat Fran.Ripa, in d.l.quò minus,in fi.ff.de flumi.dicens id voluisse Soc.& Ias.in l.j.§.sed & quoties,ff.ad Trebel.qui id tamen nō dicunt. Sed Soc.aliud quidpiam simile, de quo dicemus tit.seq.§.j.glo.vj.in verbo, *ou ses heritiers*, nu.33.at maius,& multis seq.vbi etiā multa videbis ad hanc rem pertinentia,quæ ibi omnino videas.

Quid è diuerso, si consanguineus uult totū retrahere.

§. *XXIIII.*

SI AVLCVN achepte in globo, & pour vng pris plusieurs choses estans en plusieurs fiefz & seigneuries, à luy est extimer & liciter que vault la chose estant en chascune desdictes seigneuries. Et à chascun desdictz seigneurs respectiuement appartient d'eslire dedans le

temps

temps de la coustume (qui est huict iours apres ladicte exhibition de contractz) les ventes & honneurs, ou prendre la chose par puissance des fiefz.

GLOSSA UNICA.

Si consanguineus uno pretio emit res diuersas diuersorum feudorum, quo modo fiet æstimatio laudimiorum.

1 HIC §. FORTE melius collocaretur sub titu.huius volum.ij.qui est *des droictz de uentes & honneurs, & de prendre la chose par puissance de fief*, quem collocauimus ante, §.xiiij.totius huius volum. Hîc tamen non omnino ineptè ponitur, quia veluti obiter & transeunter declarat vltimam partem præcedentis §.vt plerunque fit in nostris legibus. Atque etiam hinc occasione sumpta, declarabimus quæstionem huic maximè loco & titulo conuenientem. Quid enim, si consanguineus emit vno pretio res diuersas, & in diuersis feudis sitas (quo casu domini feudorum non possunt vti iure prælationis, cùm consanguineus ipse qui emit, eis præferatur, vt suprà cautum est huius titu, §.xx.& d.titu. ij.§.ix.) quomodo igitur fiet hæc rerum emptarũ æstimatio; nam in hoc casu fieri non potest, quod hîc scribitur, cùm hæc æstimatio ab emptore fit, vt posteà dominus eligat vel laudimia, vel rem iure prælationis. Igitur æstimabit iudex, deducta scilicet aliarum rerum æstimatione, & facta omnium collatione: vt in simili dicitur, in l.quod ex Pamphila, & l.qui solidum, §.j.ff.de leg.ij.& optima glo. in l.si plura, ff.de Ædil.edic.& Bal.loquens in statuto præferente vicinum extraneo, in tract.protomixeos, col.vlt, versi.sed quomodo fiet æstimatio.& Matthæ. Afflic.in eo.tract.in verbo, scriptum, col.iij.vers.sed iterum quæro, pone.

An dominus poßit queri licitatione in casu huius §. ab emptore factã, esse iniustam.

2 ¶ILLVD AVTEM QVÆSTIONIS est, si cùm emptor licitauerit rẽ, quæ est in feudo alicuius, dominus ipse queratur iniustam esse licitationẽ, id est, aut iusto pretio minorem, cùm sciret emptor non vanis argumentis ductus, dominum non redempturum, quia fortè inops est nummorum autè diuerso maiorem, cùm intelligere dominum omnino redempturum propter vicinitatem, aut aliam huiuscemodi verisimilem affectionem. ideò petit dominus, ne stetur licitationi emptoris, sed res ipsa arbitrio boni viri æstimetur. emptor autem negat id fieri debere, sed sequendam esse consuetudinem: quæ primum illi ius facit licitandi, deinde & domino eligendi: vt scilicet si emptor modicè æstimet, dominus rem redimat: si immodicè, laudimia recipiat; eiúsque rei rationem esse, vt cogatur emptor iustè licitare; ne si iniustè ac malignè id faciat, mox suę iniustitię & malignitatis pœnas luat: ídque fiat sine lite aut sumptibus. Et certè clara est & aperta nostra consuetudo, licitationem esse emptoris, optionem domini: ideóque dominum ipsum causari non posse iniquam esse aut iniustam emptoris licitationem, nec sequendam esse consuetudinem: nam vbi est casus legis vel *statuti*, ibi nulla est quæstio vel dubitatio, l.ancillæ, & ibi glo.in verbo, quæstio.C.de furt.& cùm in verbis nulla est ambiguitas, non debet admitti quæstio voluntatis, l.ille aut ille, §.cùm in verbis, ff.de leg.iij. cum si.

De eadem re. Quid si ex statuto maior debet diuidere, minor eligere.

3 ¶Et ita in simili quæstione respondit Corne.consi.ccxxxiiij.licet in hac, per totum, lib.j.ibi enim huiuscemodi species est: Statuto Senarum cautum est, vt maior natu fratrum diuidat hæreditatem, & posteà minor eligat. Minor quispiam petebat recedi à statuto, & diuisionem fieri arbitrio iudicis, respondit Corne.eum non esse audiendum, sed omnino standum esse statuto, & diuisioni factæ à maiori, per multa alia illic allegata, quæ sunt in promptu omnibus. Sed & idem Corne.de eodem statuto loquens, consi.ccxxxix.visis statutis, lib.iij.negat arbitros posse ab eo recedere, sed id omnino sequi debere, si tamen ei locus sit, quia nullum aliud extat, quod id in aliqua certa specie impediat, aut partes tacitè vel expresè eidem renuntiauerint. Et ex illic scriptis intelliges, etiam maiorem non posse se huic diuisioni eximere inuito iuniore, cui posteà datur optio, vt sic etiam intelligas in casu nostræ consuetudinis, non posse emptorem hanc licitationem effugere.

Quid si sit euidens fraus aut iniquitas.

4 ¶Quod tamen intellige in illo priori casu, vt scilicet licitationem ab emptore factam non posit dominus impugnare, vt suprà diximus, nisi in ea licitatione esset euidens quædam fraus aut iniquitas tunc enim eam posset dominus ad arbitrium boni viri reuocare, arg.l.in summa, versi.sin autem euidens calumnia, ff.de condi.indebi.vbi id quod datur ob transactionem, non potest repeti, tanquam indebitum, licet nulla res media fuerit: nam hoc ipsum quòd à lite disceditur, causa videtur esse: nisi tamen euidens calumnia detegatur. Ex eóque limitant plerique omnes eam communem nostrorum sententiam, quæ negat in transactione locum esse remedio, l.ij.C.de rescin.vendi.vt scilicet non procedat, si in ea sit euidens calumnia. Et facit, quod per eum tex.voluit Bar.ibi, & in l.sub prætextu instrumenti, C.de transf.& glo.in l.post rem, ff.eo.tit.& Ang.consi.xciiij.cùm lis & quæstio, *colum.vj.* versi.pro hac parte.

De eodem.

5 ¶Et vt id apertius intelligas, audi simile quippiam, quod huic loco admodum conuenit. Vetus lex erat cuiusmodi est illud statutum Senarum, de quo suprà locuti sumus, vt frater maior diuideret patrimonium, minor eligeret: cuius meminit Seneca lib.vj.declamationum, ídque etiam non pauci dicunt ex legibus nostris esse obseruãdum, vt latissimè scripsimus in nostro tractatu primogeniorum quæsti.lx. Finge igitur & aliam quoque legem esse, qua liceat filium ex ancilla tollere: nam & id

Seneca

Seneca eodem in loco aſcribit. Quidam igitur cùm haberet filium legitimum, alium ex ancilla ſuſtulit, deinde deceſsit: maior frater ita diuiſit hæreditatem, vt totum patrimonium ex vna parte poneret, ex altera nothi matrem, ſicque cogeretur minor frater, aut matre carere, aut integro patrimonio, id eſt, aut matrem apud alium in perpetua ſeruitute relinquere, aut mendicũ & rerum omnium inopem manere.

Senecæ elegãs declamatio.

6 ¶Et certè nemo hoc in caſu cenſeret ſtandum eſſe huic diuiſioni, ſed eam omnino reiiciendam, vt etiam nuncupatim è noſtris dicit Pet. Ancha. in repeti. c. j. char. 15. in paruis, col. iij. verſic. in hac quæſtione, & eſt in fi. v. quæſtio. princip. extrà de conſtitu. & Io. Plat. in l. j. C. de his qui ſe defer. lib. x. & in §. vlt. Inſtit. pro Soci. & Maria. Socin. conſi. lxv. circa primam quæſtionem, col. vj. verſic. fit enim. & Steph. Fed. in ſuo opere de legum interpretatione, in ij. parte princip. char. penult. motus hac ratione, quæ optimè facit ad hunc caſum: quia lex dans fratri maiori facultatem diuidendi, ſemper intelligenda eſt voluiſſe excipere dolum, & captioſam diuiſionem, arg. l. cùm Aquiliana, in fin. ff. de tranſact. & l. ſi vxori, ff. de aur. & argen. lega. de quo & nos latius dicemus in d. tractatu primogenituræ, vbi ſuprá. Et ego quoque cenſeo, ſi ſimile quidpiam contingeret (quod vix fieret) eam licitationem eſſe reformandam. Eſt autem (ne id omittamus) eadem conſuetudo, & iiſdem omnino verbis, apud Engoliſmenſes, c. lxxj. & Sanctones Angeriacos, c. liiij.

De eadem re.

Cõſuetudines.

7 ¶SED ET ILLVD in dubium quoque vocatur, ſi ſemel dominus vnum elegerit, vel laudimia, vel rem iure prælationis, vtrùm poterit poſteà variare. quod videtur ex l. eum qui certarum, §. j. ff. de verb. oblig. vbi qui habet electionem à lege, poteſt quoties volet, mutare voluntatem. Verùm hæc res in vniuerſum patitur multas diſtinctiones atque limitationes, quas hîc referre prolixum foret. Ideò ibi vide pleniſsimè per glo. Bart. Bald. Ang. Imo. Pau. Caſt. & Franci. Aret. ex quibus planè intelliges, an, quomodo, quando, & quoties id fieri poſsit. Sed & tu vide text. in l. ſi quis ſtipulatus ſit, & ibi quoque Doct. præſertim Alex. & Fran. Aret. ff. de verb. oblig. & in l. ſi fundus, §. eleganter, & ibi Doct. ff. de leg. commiſ. & in l. huiuſmodi, §. Stichum, & ibi glo. Bar. & alios, ff. de leg. j. & in l. ſtatuliberum, §. j. & ibi glo. & Bar. ff. de leg. ij. & omnino glo. notab. in c. gratia, in verbo, eligat, quæ eſt vlt. gl. & omnes Doct. & quæ ab iis allegantur, de reſcrip. lib. vj. Dy. in c. quod ſemel, & iterum in c. mutare, de reg. iur. lib. vj. Barto. conſilio cj. Giraldus, in iij. dubio. Alber. in l. ſerui electione, ff. de lega. j. Bald. conſil. ccccxij. verba teſtamenti, ad fi. lib. j. & Zenzel. in extrauag. Ioan. xxij. incip. ſuſcepti regiminis, in verbo tranſeat. Alexand. Franciſ. Areti. Iaſ. & Franc. Rip. poſt alios Antiquiores in d. l. ſerui electione, ff. de leg. j. Ex quibus item locis intelliges, an & hîc liceat emptori, qui ſemel licitauerit, variare.

Si dominus elegerit, an poterit uariare.

8 ¶Modò illud non neſcias, poſſe ſemper vtrunque variare, atque ex integro licitari aut eligere, ſi deceptus fuerit alter in licitatione, alter in electione fraude alterius partis, l. ſcyphi, quæ eſt iiij. cum l. ſeq. ff. de opti. leg. Quid autem ſi fraude tertij, videbis per glo. ibi, & in l. ſi quis affirmauerit, in prin. ff. de dol. mal. vbi etiam eſt bonus text. & quæ in ſimili dicuntur in l. eleganter, in princip. ff. de dol. mal. & in l. qui cùm tutoribus, §. qui per fallaciam, ff. de tranſact. & in l. vlt. in princip. in verſi. planè, & ibi Bart. & alij, ff. de eo per quem fact. erit. & per glo. & Doct. in l. j. C. de inſti. & ſubſtit. Spec. tit. de aduo. §. vlt. verſicu. ſed quid ſi ex induſtria. & Bart. in l. in teſtamento ita erat ſcriptum, ff. de condit. & demonſt. & Albe. in l. ſi quis cùm aliter, col. vlt. verſicu. expeditis, ff. de verbo. obliga. & Ioan. Fab. in l. j. col. vlt. verſic. illud autem conſtat, C. de reſtit. mil. Et in multis ex iis locis videbis, an aduerſus illum tertium agi poteſt, præſertim in d. l. vlt. de eo per quem fact. erit, de quo vide quid dicam infrà eod. titu. §. xxxv. in glo. iiij. in verbo, *ignorans*, numero 32. ſed hîc in dubium. Quid autem, ſi ſine fraude, aut dolo partis, vel alterius, ſed mero errore eligentis, vide tex. in l. mater, & ibi Bald. in vlt. notab. vbi allegat Ariſtotelem, ff. de inoffic. teſt. & Zenzel. vbi ſuprá.

Quid, ſi deceptio interuenerit facto partis.

Quid, ſi facto alterius.

Quid, ſi mero errore eligentis.

9 ¶ILLVD AVTEM ſcire debes, quòd cùm alicui datur electio intra certum aliquod tempus facienda, ſi id non faciat, tranſit electio ad alium, ſiue detur electio à Iure vel ſtatuto. c. ſi pluribus, in fi. & ibi Domi. in verb. ſi verò, in iij. notab. de præben. lib. vj. & c. vlt. in fin. de conſuet. eod. lib. vj. & in extrauag. Ioan. xxij. in c. ſuſcepti, regiminis, verſi. quam electionem. ſiue ab homine, d. l. ſtatuliberum, §. j. ff. de leg. ij. & l. mancipiorum, & l. ſi tibi, ff. de opt. leg. & c. ſi tibi, de præben. glo. in d. c. vlt. in verbo, duntaxat, de conſuetudi. lib. vj. Et vtrunque voluit Zenzel. in d. extrauag. ſuſcepti regiminis, in verbo, tranſeat. & Pet. Anch. in d. c. ſi pluribus, in vj. eodémque vlt. notab. Et facit, quod voluit glo. in l. hæredes mei, §. ſi incerto, in princi. ff. famil. erciſ. & in l. legato generaliter, in glo. j. circa medium, ff. de leg. j. & in c. inter cæteras, in verbo quodcunque, extrà de reſcrip.

Electionem in alium trãſire, ſi intra tẽpus ea facta non fuerit.

10 ¶Et id generale eſſe dicit Ioan. Fab. in l. cùm quidam, in fi. C. de verbo. ſignifica. vt ſcilicet ſi tempus fuerit præſtitutum optioni, alteri deuolutum eſſe cenſeatur, tranſacto eo tempore, etiamſi id dictum non fuerit, per d. c. ſi pluribus, & l. ſi quis, C. de fideicom. liber. & l. j. ff. de optio. lega. & rurſus idem Fab. in §. ſi generaliter, ad fin. Inſti. de lega. & Albe. & Bar. in d. l. eum qui certarum. §. j. ff. de verbo. oblig. vbi & ad hoc ipſe Barto. allegat l. j. cum l. ſeq. ff. de ſolu. Et hinc Pet. & Iaco. Are. & alij nonnulli in ead. l. eum qui certarum, §. j. aſſumunt eam practicam, vt cùm quid eſt in electione alicuius, ſtatuatur ei tempus ad eligendum: & ſi id non fecerit intra ſtatutum tempus, transfertur electio in aduerſarium. De quo tamen vide Imol. & omnino Franciſ. Areti. ibi, colum. j. & ij. Sunt autem &

De eadem re.

qui dicunt transacto tempore ad eligendum præstituto, si electio facta non fuerit, censeri electam rem, quæ deterior est ei, qui eligere debuit, arg. l. scimus, §. penul. C. de iure delib. vt etiam per Bart. in d. l. eum qui certarum, §. j.

11 ¶ILLVD QVOQVE quæri potest, vtrũ dominus simpliciter petendo laudimia ab emptore extra iudicium, videatur elegisse, ita vt amplius non possit petere rem ipsam. quod videtur, per id quod in simili dicitur in l. Aemilius, ibi, pretium petendo, ff. de mino. & quod tradit Albe. in l. ij. col. iiij. versic. quid si dominus petit, & ibi quoque Ias. colum. xlij. nume. 128. C. de iure emphy. dominum simpliciter petendo solutionem canonis. sibi præiudicare in iure expellendi, in iis casibus, in quibus sibi præiudicium facit recipiendo. Et quod item scribit ipse Albe. & Sal. in l. commissoriæ, C. de pact. inter empt. & vend. & quæ dicam infrà titu. seq. §. j. glo. ij. in verbo, *à tel temps*, nume. 61. quid autem si non. Sed cu de hoc vide Caro. Molend. in consuetu. Parisi. titu. j. §. xiiij. nume. 4. Qua etiam in glos. alia multa tractat, quæ ad hunc locum pertinent, ibi eum omnino vide. nam cùm (vt iam diximus in princip. huius glo.) non sint propria huius nostri tit. ea omittenda ducimus.

An dominus petendo laudimia uidcatur elegisse.

12 ¶SED QVIA NOSTRA consuetudo nuncupatim tradit facultatem emptori licitandi, & posteà domino eligendi, posset dubitari, an huiusmodi facultas transeat ad hæredem vtriusque. Sed tu vide text. in l. illud, & ibi Bart. & alios, ff. de opti. lega. Ex quibus facilè intelliges, quid hîc dicendum est, & vide etiam quæ dicam infra eod. tit. §. xxvj. glo. j. numero 72. vigesimoquartò. & iterum glo. iij. nume. 33. trigesimoseptimò.

An hæc iura licitandi & eligendi transeant ad hæredes.

§. XXV.

EN CHOSE mobilaire n'a point de retraict: ne en donation par prouision de corps.

EN CHOSE MOBILAIRE. GLO. I.

1 HOC INTELLIGE, cùm ipsæ res mobiles per se venduntur. Quòd si simul cùm rebus immobilibus, vel accessoriè, & in consequentiam earum vendũtur, videtur & res ipsas mobiles tunc venire in retractum, argu. l. eum qui, ff. de vsucap. & l. longæ, ff. de diuer. & tempo. præscrip. & l. j. §. planè si quæ, & l. penult. ff. de vi & vi arma. Sed tu de hoc vide, quæ scripsimus suprà eod. titu. §. j. glo. vij. quæ est in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, nume. 80. nunc autem, vt ad alia, & multis seq. Ex quibus intelliges, quid hîc dicendum est.

An retractus habeat locum in mobilibus si uendantur cũ immobilibus.

NE EN DONATION PAR PROVISION de corps, GLOS. II.

1 IN SIMPLICI donatione non est dubium retractum non habere locum. nam ei locus est tantùm in venditionibus aut aliis contractibus ei æquipollentibus, vt dictum est suprà, §. j. vbi de hoc quoque diximus in glo. xiiij. quæ est in verbo, *ou equipollent à uente*, nume. 90. sed & si scire. Et idem, vt hîc statuitur in constitutione Protomixeos Federici, in versicu. causa verò dotis. Quanquàm scio venditionem in sacris literis sæpe pro donatione accipi: vt Psal. xliij. Vendidisti populum tuum sine pretio. Et Isaiæ lij. Gratis venditi estis, & non cum argento redimemini. Quod & annotat Diuus Augustinus, lib. vij. Quæstionum in libros iudicum, cap. xvij. illud in eundem sensum intelligens, Et vendidit eos in manu inimicorum suorum in circuitu. Nam scripturarum (inquit) locutio est, vt venditus, etiã qui donatur, dici possit. Quod an procedat in nostro iure, intelliges ex glo. & Bart. in l. ij. ff. de vsuca. pro empt. Cy. post Pet. in l. vlt. in iij. quæst. C. de reb. alie. non alie. & Bald. in l. voluntas, col. ij. versic. modò restat quærere, C. de fideic. Quicquid sit autem in aliis dictis casibus, id non potest procedere in casu retractus, in quo præcipitur restitui pretium, vt dicitur in d. §. j. Ideò debet intelligi de venditione propriè sumpta, vt ibi diximus in verbo, *a uendu*, quæ est glo. ij. nu. j. & seq. vide tamen quos citauimus suprà eod. tit. §. j. in verbo, *ou equipollent à uente*, quæ est glo. xiiij. d. nu. 90. sed & si scire vis. Nouissimè autem Ioan. Coras. lib. iij. Miscel. c. iij. nu. 4. tenuit retractum habere locum in donatione. Cui omnino accedere non possum.

Retractus non habet locũ in donatione.

Venditio pro donatione in sacris literis.

Quid autẽ in iure nostro.

2 ¶CÆTERVM HÆC DONATIO, quæ fit ob prouisionem corporis, id est ea lege vt donatarius alat donantem, de qua suprà titu. xiij. §. vij. qui est omnium huius vol. clxxxvj. & seq. est onerosa: ideóque potuisset videri habere aliquid simile venditionis, vt dicemus in seq. versicu. Idcirco & ex ea debentur laudimia, vt voluerũt Corse. & Aufre. post alios in deci. Tholo. quæst. cclxxix. item si aliquis dat. Tamen hæc consuetudo nostra expresse statuit, non esse in ea locum retractui. Sed is, qui proximè successurus est donanti, habet facultatem subeundi huiusmodi oneris alendi donantem, & ita res donatas ad se reuocandi, præterquam mobilia & acquæstus, vt scribitur d. titu. xiij. §. viij. qui est omnium huius volu. clxxxvij. & seq. Et quòd in huiusmodi donationibus ob prouisionem corporis non sit locus retractui, sunt aliæ multæ consuetudines, videlicet apud Melodunenses, c. consuetudinum eius loci lij. Victriacenses, c. xxxix. & iterum cxxv. vbi redditur ratio. nam

Retractus an habeat locum in donatiõe ea lege facta ut donatarius alat donantem.

Consuetudines de ea re.

ita do

ita donans videtur elegisse personam, fidem, atque industriam donatarij, cui se alendum committit. Borbonienses, c. cccclxix. Tu tamen interim vide quod dicemus in seq. quæst.

Quid de aliis donationibus remuneratoriis.

3 ¶Quæro igitur, an in alia donatione remuneratoria, aut aliâs ob causam, siue mutua, aut reciproca habeat locum retractus? Et potest videri habere, ex nostra consuetudine, quæ loquitur non tantùm de venditionibus, sed aliis contractibus æquipollentibus venditioni, d. §. j. At huiusmodi donationes habent vim venditionum, vt dicit Ioan. Fab. in l. j. colum. vlt. versiculo quid si duo, C. de inoffic. donatio. & Guid. Pap. consilio ccxiiij. circa materiam, col. vj. versicu. sed restat aliud. & consil. ccxviij. indubitanter, col. antepenult. versiculo ad octauum, rursùmque singu. DCCCLXXVIIJ. donatio, versiculo si duo donent, vbi ex hoc dicit deberi laudimia ex huiusmodi donationibus, quod postremum ante eum voluit Pet. Iac. quem non allegat. titu. de act. in rem pro re emphy. colum. ix. versicu. item excepta datione in dotem. Et de hoc est expressa consuetudo Caluimontensium, c. xlj. Victriacensium, cap. xxx. Turonensium, titu. *des rachaptz, & uentes*, cap. xv. in fin. & Blesensium, cap. cxxj. vt non abs re, Chasse. in titu. *de retraictz*, §. j. in verbo, *uendu*, numero 5. constanter affirmarit in huiusmodi donationibus esse locum retractui. Quod & expressè statuitur in consuetudine Turoniæ, hoc quoque titu. cap. xxxiiij. Cenomaniæ, cap. ccccxxxj. vbi tamen poteris videre, quid super hoc dixerint viri ecclesiastici in processu verbali (quem vocant) delegatorum principis. Vix tamen apud nos obtineri posset, vt in iis donationibus retractus locum haberet. Et non habere, nuncupatim tradit. Ferro. in consuetudin. Burdigal. hoc titu. capit. xxv. versiculo idem erit. Et de hoc latissimè, vt solet, disputat Igneus in l. iij. §. si conditioni, versiculo & si aliud, numero 52. & multis sequentibus vsque ad lxxvj. ff. de Senatusconsulto Syllaniano, vbi tandem videtur cócludere non esse locum retractui. Et vide consuetudinem Valesiorum hoc titu. §. iiij. qui est omnium lxxxv. quo statuitur, non esse locum retractui in donationibus puris & simplicibus & minimè onerosis, quasi secus sentiat in onerosis.

Consuetudines de ea re. *Consuetudo.*

§. XXVI.

DROICT de retraict, qui vient par proximité de lignaige, ou consanguinité, ne peult estre transporté à autre, non estant dudict lignage ou branchage. Autre chose est du conuentionel.

NE PEVLT ESTRE TRANSPORTE',

GLOSSA I.

Ius retractus proximitatis, an cedi poßit. Qui negant posse.

1 IVS QVOD COMPETIT consanguineis ex nostra consuetudine, & vicinis, & consortibus ex aliis multis Italiæ statutis, cedi non posse extraneo, expressè tenuerunt Pet. vt ab omnibus citatur, Cy. Bald. Alber. Ange. Sal. & Paul. Cast. in l. ad officium, C. commu. diuid. Alber. in prima parte statutorum, q. lxij. item quærò si ex forma, & iterum q. lxxxix. sed an proximior. Ioan. Fab. in §. j. col. vlt. Insti. de acquir. quæ fit per arrog. Bald. in tract. Protomixeos, col. ij. versic. quæro nunquid istud ius. Matthæ. Afflict. in eod. tract. §. j. col. antepenult. versicu. vltimò nota. & iterum in §. vt infrà triginta dies, colum. ix. versicu. tertiò nota. & quisquis est in Margar. ipsius Bald. in verbo, alienatio, col. vlt. Signo. consil. lxxxj. in quæstione vertente inter Nigrum, col. ij. versicu. prætereà omisso. Lucas Pen. in l. vlti. col. j. in verbo, permutationes, C. de prædi. curi. lib. x. Paul. Castr. in l. apud antiquos, col. ij. versicu. vltimò istam regulam, C. de furt. & in l. j. §. vsufructuarius, in fin. dum allegat Cy. vbi suprà, & ibi quoque Iason. colum. iij. versicu. item circa istam, ff. de oper. no. nunti. idem Pau. consil. j. videtur dicendum, quòd dictus Christophorus, in princip. lib. ij. Ro. consi. cccclxxxiiij. hoc quod vicinus. Alexan. in l. post dotem, ff. solut. matrimon. Ang. Aret. in §. actionum quoque, col. ix. versicu. quæro an istud ius, Instit. de act. & in §. prætereà, l. ij. col. xxij. versic. postquàm videmus de procuratore, Insti. de excep. vbi tamen quodam modo nutat. Barba. consil. lj. scripsit sapientiæ fons, col. xix. versiculo & si opponitur, lib. j. Soci. in l. qui Romæ, §. cohæredes, colum. iij. in quinto notab. ff. de verbo. obligati. Cos. Guy. in prag. sanct. titu. de colla. §. sequitur, in verbo, alio. Lud. Bolo. consi. xxv. in amplissimo, col. v. versicu. & nota, quòd tale ius. Iaco. à S. Georg. in l. Imperator, ff. de pactis. Carol. Rui. consil. xlvij. in causa, col. j. nume. 2. & iterum, col. iiij. versic. nec obstat, dum dicebatur, lib. iiij. & omnium latissimè Ioan. Igne. in repet. l. dudum, col. xiiij. versic. his adde vnum articulum, cum multis sequ. per iiij. col. C. de contrahen. empt. & Boë. in consuetud. Biturig. titu. *de retraict*, §. iij. col. iiij. versic. sed an hoc ius. & Chasse. consil. xxj. *le cas de noble & puyssant*, col. xij. versicu. *neantmoins par autant.* Ioan. monto. in promptuario vtriusque iuris, tomo j. in verbo, redimere, versicu. secundò super verbo licentiam habeat, in fin. Albertus Bru. consi. lxxx. circa primum, col. antepen. versicu. nec obstat si dicatur. Carol. Molend. in consuetud. Parisien. titu. j. §. xiij. nume. 20. Ferro. in consuetud. Burdigal. hoc titu. §. j. col. iiij. versic. ex his simul. & iterum §. vj. col. penul. Paulus Parisi. consi. lxxxij. pro veritate, col. iiij. nume. 26. lib. iij. & Ioan. Coras. lib. iij. Miscel. c. iij. nume. 7.

Consuetudines in eàm rem.

2 ¶Et in id quoque est statutum Lucanum, quod id ius recompræ, vt alibi diximus appellat, ne scilicet liceat id ius alteri cedere, vt refert Philip. Deci. consi. ccxxij. viso puncto, col. ij. versicu. sed his nullo modo obst. Et idem quoque statuitur apud Turonos hoc eod. titu. *de retraict*, cap. xxv. Aruernos tit. *des emphyteoses*, cap. xx. & iterum titu. *de retraict*, cap. xiiij. vbi prætereà additur, consanguineum, si cesserit, cadere hoc iure. Borbonios, c. ccccl vij. Engolismos, c. lxxj. Sanctones Angeriacos, cap. lv. Altimarchienses, cap. cclxxiij. Marchienses, cap. cclxxx. qui est xx. huius tit. ibíque statuitur, illum priuari iure retractus, qui conuincitur eum prosequi in fauorem alterius. Auxerrenses, siue Altisiodorenses, hoc quoque titu. §. xix. qui est omnium l. Niuernenses, hoc item titu. §. xxiij. Valesienses, hoc etiam tit. §. viij. qui est omnium lxxxix. Quanquàm huius rei cõtrarium nuncupatim in casu nostri statuti voluerunt soli omnium, quos hactenus legimus, nisi me fallit memoria, Pet. in d. l. ad officiu, argu. illius text. in fin. vt in meo codice scriptum reperi. & Henr. Boé. in c. sanè, in fin. extrà de priuil. eo tantùm arg. motus, quòd minor potest cedere in integrum restitutionem. de quo dicemus in vlt. glos. huius §. Et contrarium quoque in casu statuti prohibentis alienare in alios, quàm in consortes voluit Albericus sibi contrarius in prima parte statutorum, q. lxij. item quæro si ex forma.

Qui dicunt posse.

An admittatur hæres extraneus ad actionem retractus intentatam.

3 ¶SED QVOD DIXIMVS primo loco in casu nostræ consuetudinis, adeò verum est, vt si consanguineus vi ipsius consuetudinis emptorem conuenerit, vt ei rem cedat oblato pretio, & lite pendente ipse consanguineus moriatur, extraneo hærede instituto, non admittetur ipse hæres extraneus, vt nuncupatim voluit Ioan. Fab. in §. ex contrario, in fin. Instit. de lega. vbi tamen hæc verba subdit, contrà ff. de inoffic. testa. l. posthumis, §. vlt. qui non multùm ad hoc facit: tamen ex hoc potes intelligere, Ioan. Fab. in ea re nutasse, séque ita obscurum præbuisse, vt nescias vtram partem sequi velit. Sed id ex eo pendêre videtur, an qui prohibitus est alienare in extraneum, eum posit hęredem instituere. de quo in l. ex hoc, §. alienare, ff. de alie. iudic. mut. cau. fac. & per glos. in l. j. in verbo, loca, & ibi Docto. C. ne lice. habit. lib. xj. & Docto. in l. peto, §. vlti. ff. de lega. ij. Alberic. Barto. Bald. Angel. Imo. Raph. Co. Franc. Are. & alios Recentiores, afferentes concor. in l. si ita quis promiserit, §. ea lege, ff. de verbo. oblig. Oldra. consilio cclxx. in quæstione proposita, in primo dubio. Barto. & Recentiores in l. filiusfamilias, §. diui, ff. de legat. j. Alberic. in l. si quis prioris, col. j. & *ibi* Bald. in §. certum, C. de secund. nupt. Bald. in l. ea lege, colum. iiij. versiculo secundò quæro & *ibi* Sal. colum. v. versiculo quæro secundò & iterum colum penul. versiculo quæro successiuè, C. de *condictio.* ob causam, & consilio cccxlix. statuto Placentiæ, in primo dubio, rursúmque in vlti. *lib. j.* & *consilio* lxxxiij. an prohibita alienatione, lib. ij. & consilio cccx. ad euidentiam, colum. ij. lib. iij. Angel. consilio lvij. ad declarationem, colum. penult. & vlt. Sal. in l. ea lege, colum. v. versiculo quæro secundò, & multis sequen. C. de condi. ob cau. Rapha. Co. consilio lxxxiiij. præsupposito, alter Raph. Fulg. consilio ccxv. in primo. Pau. Castren. consilio cxv. super primo videtur dicendum, in primo dubio, lib. j. & consilio cccxxiiij. super secundo, in quinto dubio, eod. lib. j. Ioan. Plat. post gloss. & Bartol. in l. quemadmodum, in iij. quæstio. C. de agricol. & censi. lib. xj. Alexand. consil. clv. visis & accuratè consideratis, lib. ij. & consilio lv. ponderatis his, lib. iij. Ioan. Ray. post glos. in c. imperialem, §. habito, colum. xij. in paruis, versiculo quæro vlterius & reddo, titu. de prohibi. feud. alienat. per Fede. Corne. consilio cxj. licèt videatur, per totum, lib. iij. Fabia. à Monte S. Sab. in tractatu emptionis & venditionis, in xvj. artic. xxij. quæst. quartæ partis princip. Soci. consil. cclj. quoniam in præsenti, etiam per totum, lib. ij. Franc. Curt. Seniorem consilio xlvj. sæpe reuoluta, colum. antepenult. & seq. Philip. Deci. nuncupatim de hoc casu loquentem dicto consilio ccxxij. colum ij. versiculo his nullo modo obst. Iaso. consi. cj. super præmissa, lib. j. & consilio clxiiij. super terra, colum. iij. versiculo bene facit, lib. iiij. & Carol. Ruin. consilio xcv. circa ea. colum. iij. numero 10. lib. ij. & consilio cx. circa casum, col. j. nume. 2. eod. lib. ij.

Quid, si is hæres succedat ab intestato.

Probibitus alienare extra familiam, an poßit relinquere extraneo, qui ab intestato ei succedit.

4 ¶Sed si id recipias, vt nõ admittatur extraneus hæres institutus, illud intelliges, si is extraneus ipsius consanguinei ei non successisset ab intestato. Secus, si ab intestato erat ei successurus, aut successit: nam tunc videretur id ius semel intentatum à defuncto in eum transire, etiamsi non esset consanguineus venditoris (quod accidere potest) per id quod dicitur, prohibitum alienare extra familiam, posse eum instituere, qui ei ab intestato est successurus, etiamsi non sit ex ea familia: sicque & is rem prohibitam obtinebit. glo. quæ in id ab omnibus citatur, quamuis mihi id dicere non videatur, in l. pater, §. Iulius, aut vt alij legunt, Iulianus Agrippa, & ibi Dyn. & Cyn. ff. de leg. iij. idem Dyn. Ray. Bart. Imo. Rapha. Co. & Pau. Cast. in l. cùm pater, §. cùm inter, per eum text. ff. de lega. ij. Ex quibus Imo. & Raph. asseuerant eam glo. communiter approbari, & dicit præstereà Imo. in practica obseruari. Bart. in d. l. peto, §. fratre, & ibi Imo. qui illam glo. dicit sing. ff. eo. titu. & idem Barto. in l. si ita quis, § ea lege, col. pen. & ibi Ang. Imo. qui & illam glo. dicit sing. Pau. Cast. Fran. Are. & cæteri Recentiores, ff. de verb. oblig. Bal. Ang. & Sal. in d. l. ea lege, ille col. iiij. versic. tertiò quæro, alter ante fin. versi. & ex prædictis concludo hîc, col. pen. versic. quæro successiuè, C. de condict. ob cau. vbi tamen Sal. ipse dicit, quòd si statutum considerauit onera ciuitatis, ipse hæres tenetur alienare in subditum illius. Ang. consi. vij. ex dicto themate, col. ij. Fulgo. d. cons. ccxv. col. ij. Imol. in l. ventre, & ibi Franc. Are. col. xj. versi. & attende quia licèt, ff. de acquir. hære. & Pau. Ca. consi. ccccxlvij. si iste masculus, in prin. lib. j. vbi dicit omnes in hoc cõcordare. Alex. consi. lvj. consideratis verbis testamenti, col. vlt.

col.vlt.verſi.quinimo etiam,lib.j.quod repetitur conſi.xxiij.lib.ij.& idem Alex.d.conſi.lv. ponderatis his quæ in themate,col.ij.verſic.fortius voluit,cum multis ſeq.lib.iij.vbi dicit illam glo.cenſeri ſingu.& hanc eſſe communem opin.à qua in iudicando non eſt diſcedendum.& conſi.lix.attentis verbis teſtamenti,col.iiij.verſi.quintò probatur,eod.lib.iij. Corne.conſi.cxiij.circa primum,col.ij. verſicu.nec obſtant adducta,lib.ij.& d.conſi.cxj.licèt videatur,col.vlt.in princi.lib.iij.Soci.conſilio ccxxvij.præſens conſultatio,col.xj.verſi.circa tertiam quæſtionem,lib.ij.& conſi.ccxcij.viſis ſtatutis magnificæ ciuitatis,ad fin.lib.ij.Franc.Cur.Senior,conſi.lxiiij.antiquiſsima.colum.xvj.verſic.ad tertium principale,Iaſon in l.filiusfamilias,§.diui,in prima lect.colum.antepen.verſi.ad confirmationem prædictorum,& iterum in ij.lect.colum. xviij. verſicu. tu pro confirmatione.& ibi quoque Ioan.Crotus,colum.xxiij.verſiculo tertiò limitatur.Et Ferdi. Loaz.char.8.numero 155.& iterum char.24.numero 481.ff.de legatis primo,& idem Iaſon in l.voluntas,colum.ij.verſiculo prima fallentia,C.de fideicommiſ.vbi dicit eam glo.valde ſingu.& conſilio cxx.in præſenti,colum.ij.verſicu. aliquando & tertiò,libro primo.& conſilio xcvj.dominus Ioannes,columna v.verſiculo condeſcendo,libro iiij.vbi eam gloſſam dicit not.dicítque id communiter approbari.Carolus Ruin. conſilio cviij.viſo,colum.ij.numero 1.libr.ij.& conſilio cxxxiiij.viſo,colum.ij.numero.4.& iterum col.iij. nume.8.lib.ij.& conſi.cciij.de duobus,colum.ij.nume.3.& iterum colum.ix.numero 17.& ſeq.eod. lib.ij.Philipp.Deci.conſi.clxxxij.in caſu occurrenti,colum.j.& conſil.ccclxxvij.viſis & diligenter, columna vltima,verſiculo circa primum.& conſi.ccccxxij.cuius ſuperſcriptio incipit,filij quadantenus,colum.ij.verſiculo tertio in caſu,& iterum verſicu.his tamen vt infrà.Stepha.Bertran.conſil. cxxvij.non puto,numero.12.lib.iij.

5 ¶Nam & citra inſtitutionem & ſucceſsionem ex teſtamento,hæres legitimus admittitur ab inteſtato,etiam ſtante prohibitione alienandi extra familiam,quamuis is non ſit de familia.d.l.cùm pater, §.cùm inter,& ibi Barto.in fin.ff.de leg.ij.Bald.conſil.lij.ſubſtitutio facta,col.j.libr.ij.Ro.conſilio ccclvij.circa propoſitam,col.ij.verſiculo cæterùm quòd eadem.Pau. Caſtren.conſi.lx.viſis ſtatutis communis Vincentiæ,col.j.lib.ij.Ioan.Pla.in d.l.j.vbi ſuprà,C.non licere habi.lib.xj. Alexand.in l. qui Romæ,§.cohæredes,colum.iij.verſiculo in contrarium,ff.de verborum obligatio.& dicto conſilio lv.vbi ſuprà,lib.iij.Pet.Ferra.in titulo forma libel.in actio.rea.in verbo, veris ac legitimis,columna vj.verſiculo venio ad primum.& Iaſon conſilio iiij.Nicolaus,paulò ante fin.lib.j.& magna pars aliorum,quos in præcedenti verſicu.citauimus,cum aliis concordantiis adductis ab ipſo Iaſone,in dicta l.filiusfamilias,§.Diui,in priori lect.col. quæ antepenult.præcedit,verſic.ſi verò prohibitio eſt.& d.conſi.xcvj.col.v.verſic.confirmo,quia quando,lib.iiij.& Soci.d.conſi.ccxcij.viſis ſtatutis,col.vlt.lib.ij.& conſi.ccxxvij.præſens,col.xj.verſic.circa tertiam quæſtionem,cum multis ſeq. libr.ij.Quibus adde, quæ diximus ſuprà eod. titu.in gloſſ. ix. quæ eſt in verbo,*ou lignagier*,numero 166.ſed huius poſtremi,& ſequ.vbi & hanc ſententiam autoritate Tullij confirmamus,in oratione pro L.Flacco.

Quid,ſi hic nõ fuerit inſtitutus,an admittetur ab inteſtato.

6 ¶Super eo tamen,quod de inſtitutione hæredis diximus,vide omnino Soci.qui ſibi contrarius,latè tenet contrarium,poſt alios à ſe allegatos,conſi.xliij.viſis teſtamento,col.vj. verſiculo circa ſecundum,lib.iij.vti etiam facit Philip.Dec.conſ.xxiij.cuius ſuperſcriptio incipit,an & quando ex prohibitione,per totum.& ante hos Bald.cuius non meminerunt, conſi.lvij.item inſtituo,col.ij. verſiculo modò deſcendi oportet,lib.ij.Sed & in ſucceſsione ab inteſtato contrarium quoque tenuit Rapha. Fulgo.conſilio cxvij. Ioannes,colum.iij. verſiculo reliqua dubitatio,vbi id ſcienter tractat.& ipſe Soci.ſibi item contrarius,conſi.cclj.quoniam in præſenti,colum.iij.verſiculo ſecunda principalis, libro ij.vbi tamen fatetur aliam opin.eſſe communem,vti etiam ex aliis diximus.& Iaſo.dicto conſilio iiij.ad finem.lib.j.& Philip.Deci.conſi.cccclxxxj.in caſu de quo Peruſij,colum.ij.verſic. tertiò reſpondetur:cum aliis concordan.adductis à Ioan.Croto,in repe.d.l. filiusfamilias,§.diui, columna xxxij.verſicu.ſecunda eſt difficultas,ff.de leg.

De eadem re.

7 ¶Si tamen id procedit in ſucceſsione ab inteſtato,ſecundùm priorem opinionem, quæ communior eſt,vel eorum teſtimonio,qui contrarium tenuerunt:non video,cur etiam nõ procedat in teſtamento,cùm inſtituitur is,qui ab inteſtato ſucceſsiſſet.Id enim nihil aliud eſt, quàm id exprimere, quod intelligebatur:ideò nihil hæc res immutat conditionem iuris.l.nõ rectè,C.de fideiuſſo.& l.aliquando,ff.de conditio.& demon.ex quibus illud omnes vbique aſſumunt, expreſsionem eorum,quæ tacitè inſunt,nihil operari.Et qui expreſsè non teſtatur,id diſponere atque ordinare videtur,quod de eius ſucceſsione lex ordinat,& diſponit ab inteſtato:habétque veniens ab inteſt. tacitam voluntatem defuncti.l.ſi quis cùm nullum,& l.conficiuntur,§.ſed ideò.ff.de iure codi.cùm dicitur, creditur paterfa.ſponte ſua his relinquere legitimam hæreditatem,& l.ſi fundum per fideicommiſſum,§.j. ff.de lega.j.& l.ij. ibi,titulo largitionis,vel etiam inteſtati ſucceſsione contulerint, C.de bonis mater.& glo. in l.j.§. toties, verſiculo vel maximè,in verbo,meruit,& ibi Barto.& alij,ff.de collatio. Bald.conſilio cxix.præſuppoſito quòd ſtatutum,poſt medium,lib.iiij.& Docto. vbique. Ideóque ſi legitimus non prohibetur ab inteſtato,minùs debet prohiberi ex teſtamento,cùm fauorabilior ſit in eadem perſona cauſa teſtati,quàm inteſtati,l.j.& l.ij.ff.ſi quis omiſſa cauſ.Et locus ille Ciceronis ſuprà citatus loquitur de ſucceſsione ab inteſtato,vt interim illud omittam,nihil referre,quid ex

De eadem re.

æquipollentibus fiat,l.iij.C.de insti.& substit.cum simi.Porrò Iason propè omnibus in hoc aduersus in dicto consilio iiij.ad finem,iunctis præcedentibus,in ea est opin.vt id procedat in successione ex testamento,non etiam ab intestato.

Si unus tãtum sit consanguineus,an is extraneo retractũ cedere possit.

8 ¶SECVNDO INTELLIGE,nisi vnus tantùm sit consanguineus venditoris.nam is poterit id ius retrahendi extraneo cedere,vt nuncupatim voluit Pau.Castren.d.consilio j.videtur dicendum quòd dictus Christophorus,versic.& ideò si non essent,lib.ij.argu.eius quod dicitur,rem alienari prohibitam extra familiam,si non superest nisi vnus de familia,posse ab eo extra familiam alienari,quando nullus est,qui alienationem possit reuocare:vt probatur,licèt non alleget,in l.cùm pater,§.libertis in fin.& l.qui solidum,§.prædium,ff.de lega.ij.& vtrobique glo.& Doct.& idem dicit ipse Pau.consi.ccccliij.de eo quod primo loco quæritur,in ij.dubio,libro primo.Et sequitur Iason primum illud consi.tantùm allegans in d.l.filiusfamilias,§.diui,columna x.versiculo vndecimò limita,ff.de leg.j.in ij.lectu.vbi & ad hoc allegat text.in l.Mutianæ,in fin.ff.de conditio.& demonstrat.Sequitur item Lud.Bolo.consil.xliij.viso igitur puncto,colum.iij. versic.nonò præsuppono & Iaco.à S.Georg.in l.si mulier,§.ex asse,in fin.ff.de iure dotium,& Philip. Deci.consi. dxj. viso testamento,colum.ij.versicu.postremò.& consi.dlxxxiiij.visa prohibitione,ad fin.quod iterum repetitur consilio dcxxxvij.& idem Deci.consi.dcxxxv.viso copioso,colum.ij.ad fin.Boër.hoc eod.titu. *de retraict*,§.iij.colum.v.versicu.& maximè si sint.& Franc.Ripa.in d.§.Diui,col.iij. numero 17.& D.Boër.deci.cxxxix.alia fuit quæst. & Ioan. Coras.lib.iij.Miscel.c.iij.in fin.Et bene facit,quod in simili traditur in l.ij.C.quando non pet.part.& quod ibi tradit Bald.de vlti.succedente in re subiecta restitutioni,vt liberè possit de ea disponere:vti etiam voluit Iason,dicto consilio iiij.colum.iij. versic. moueor primò,lib.j.

De eadem re.

9 ¶Sed huic sententiæ,in casu nostræ consuetudinis,non possum accedere:quando non tantùm intersit familiæ venditoris,ne id ius alteri extraneo cedatur,vt in specie legum suprà allegatarum,in quibus nullius omnino intererat rem ipsam alienari in extraneum.Verùm & hîc interest quoque emptoris,ne scilicet ab eo res retrahatur prætextu huius iuris,quod tantùm familiæ competit,& sic ne extraneo in eius præiudicium cedi possit:qua ratione,eius scilicet,quod ipsius interest,potest petere,vt consanguineus retrahens iureiurando affirmet, id pro se, & ad suum commodum retrahere,& sine fraude,vt cauetur suprà hoc eod.titu.§.j.Sed & in casu Pau.Castren.illius sententiæ antistitis,vide omnino Alber.Brunum,consil.lxxx.circa primum, colum. antepenulti. *versiculo & licèt adduci posset.*

An consanguineus id ius possit cedere creditori in solutum.

10 ¶TERTIO INTELLIGE,nisi consanguineus fortè debitorum mole depressus,id ius retrahendi suo creditori cederet in solutum sui debiti.Id enim potest facere,cùm sit ex necessaria causa,si credimus eidem Pau.Ca.in d.consi.j.in fin.lib.ij.arg.eorum quæ,vt dicit,singu.not.in l.pro hærede,§.si quid tamen,in fin.magnæ glo.ff.de acquir.hæred.vbi ea quæ non transeunt ad extraneos hæredes,transeunt tamen ad creditores,propter inopiam vel necessitatem,& ex ea not.Bart.Ang.& Recentiores,quòd quæ sunt inseparabilia à persona,fiunt tamen separabilia propter necessitatem.Et allegat prætereà Pau.d.l.filiusfamilias,§.Diui,ibi,sed hæc neque creditoribus,ff.de leg.j. Cui adde alia multa à me collecta suprà,§.j.in glo.xiiij.in verbo,*ou æquipollent à uente*,nu.8.secundò intellige,& multis sequenti.dum ibi tractamus,an retractus habeat locum in alienatione necessaria:multísq; ibi probauimus prohibitionem alienationis non intelligi in huiusmodi alienatione.

An creditores id ius possunt capere in causam iudicati.

11 ¶Ex sententia autem Paul.Castren.d.consilio j.potes intelligere creditores posse in causam iudicati capere id ius retractus competens debitori consanguineo venditoris,qui aliàs non est soluendo. Nam & de hoc casu loquuntur allegata ab ipso Paulo.Et bene etiam facit tex.in d.§.si quid tamen, cuius glo.tantùm Pau.citauit.ibi enim scribitur operarum officialium petitionem creditoribus competere,quamuis ex aliis iuribus eæ cedi non possunt:vt est text.in l.si non sortem,§.libertus,versicu. vlti.ff.de condi.indebi.& dicemus infrà hac eadem glo.nume. 48.septimò operæ.Sed & facit text. in l.j.ff.de fun.dotali.vbi ob necessitatem creditor mittitur in possessionem fundi dotalis alioquin inalienabilis,& in l.peto,§.prædium.ff.de leg.ij.secundùm iij.lecturam,quam sequitur Bar.ibi,& Ioan. Ana.consi.xlvij.illud præsupponitur,colum.ij.versiculo primò ergo non obst.Et quod scribit Stephan.Bertrand.consi.xviij.viso,col.j.lib.ij.Et quæ latè diximus suprà,in §.j.in glo.vij.in verbo, *ou aultres choses censées pour immeubles*,numero.48.quòd autem fructus.& sequ. scilicet eorum quæ alienari non possunt,posse commoditatem capi in causam iudicati. De quo etiam per Bald.Angel. Alex.& Franc.Aret.in d.§.si quid tamè.& latè Iaso.qui post alios id intelligit , cùm desunt alia bona in l.commodis,ff.de re iudica.

De eadem re.

12 ¶Sed & ad hanc sententiam non modicum facit,quia si consanguineus ipse debitor rem ipsam retraxisset,posset confestim creditor eandem rem in causam iudicati accipere:nec posset dici id factum in fraudem creditoris,nisi aliud ostenderetur. Cur igitur ante retractum non poterit & hoc idem ius retractus capere,aut à debitore in solutum accipere?præsertim si nihil habeat debitor consanguineus , ex quo possit creditorem dimittere , vt sæpe nostri Iurisconsulti loquuntur, id est, illi satisfacere,& se debito liberare : nec ei suppetunt pecuniæ, quibus retractum peragere possit: nam & id cedet commodo non solùm creditoris,sed & ipsius debitoris consanguinei,quia ita liberatur

ratur à debito,& conſequenter totius familiæ,cuius quodam modo intereſt,hunc ſuum conſanguineum liberari, & dignitatem communis familiæ conſeruari,argu.l.j.§.ſed & ſi ſeruus,ff.de vent.in poſſeſ.mitten.& quæ in ſimili diximus ſuprà,in dicto verbo,*ou equipollent à uente*,nu.51.tum quoque quòd idem.Et aliàs ſæpe admittimus propter vtilitatem contrahentium,quæ aliàs non admitterentur,l.ſed an viæ,ff.de pign.Præſertim verò,quoniam cæteri conſanguinei poterunt & ab eodem creditore retrahere,vt diximus in eadem glo.nu.2.huiuſmodi autem eſt,& multis ſeq.

13 ¶Niſi tamen,ſi quis hîc diceret, quantùm ad illum caſum de creditore volente id ius capere in cauſam iudicati,debitorem poſſe in quærendis obeſſe creditoribus , vel inuitis.l.qui autem,in princ.ff. quæ in fraudem creditorum,& l.non fraudantur,ff.de reg.iur.& vtrobiq; concor.in glo.Et id propè perpetuum eſt vt in quærendis nocere poſsimus,quibus aliàs non poſſumus.l.vlt.C.de acqui.poſſeſ. & l.cùm proponas,in fi.C.de hære.inſti.& l.quoties,ff.ſolu.mat.& l.ſi duo,ff.ſi quis cautio.& l.j.§. vtrùm autem,ff.ſi quid in fraud.patro.cum aliis multis concor.à me latè congeſtis titu.j.vniuerſarum noſtrarum conſuetudinũ Pictauienſium.§.xj.in verbo, *alienation de bien d'egliſe.* Quid ergo queri poteſt creditor,ſi debitor hoc iure retractus vti non poſsit aut nolit, poterítne eo iure loco ipſius vti?Cùm nec iura illis ſubueniant,quibus in quærendis nocitum eſt, vt patet ex iuribus ſuprà allegatis.Niſi & illud reſpondeas,id ius retractus iam quæſitum eſſe à tempore contractus venditionis factæ ab ipſius conſanguineo,ex ſententia Bald.in rub.C.res inter alios fac.verſi.nota quòd ex conſuetudine,& alibi latius diximus.Cùm igitur ei nata ſit & quæſita actio,poteſt in eam creditor manus veluti iniicere,ſaltem iudicis autoritate. Cogita tamen,quia hæc res admodum noua eſt,& vide tamen Ang.conſi.ccxliij.multi conſortes. *De eadem re.*

14 ¶ILLVD AVTEM SCIO, Barb.in repeti.rubri.de rebus eccleſ.non alienan.colũ.xj.verſi. vndecimò limita,tenuiſſe quòd ſtante ſtatuto,ne liceat in extraneum alienare,cuiuſmodi eſt propè noſtra conſuetudo,poteſt tamen ob neceſsitatem famis id fieri,ſi non inueniatur emptor non extraneus,inſtar eius quod dicitur patrem ob eam neceſsitatem poſſe vendere filium,in l.ij.C.de patrib. qui filios ſuos diſtraxe.Quo in loco(vt id obiter dicam)dictio eſt à noſtris non intellecta,ea eſt,ſanguinolentus.ibi enim ſcribitur, Filium filiámve ſanguinolẽtos vendiderit.nam ſic legendum eſt,nõ ſanguinolentus.Quod vt intelligas in Codice Theodoſiano lib.v.c.viij.titulus eſt huiuſcemodi, De his,qui ſanguinolentos emptos vel nutriendos acceperint:ſub quo lex eſt Conſtantini Imperatoris,à qua hauddubiè decerpta eſt d.l.ij.ſub nomine eiuſdem Conſtantini. Cuius hæc verba ſunt, Si quis à ſanguine quempiam eiuſmodi comparauerit &c.Paraphraſtes autẽ non indoctus, quiſquis is fuerit, Si quis(inquit)infantem à ſanguine emerit &c.Ex quibus facilè intelliges ſanguinolentos illic vocari eos quos Græci ἀρτιγενεῖς ſiue ἀρτιβλάστους vocant, id eſt recèns natos,& adhuc ſanguine menſtruo madentes,& vt vtar verbis Iuuenalis Saty.vij. *An id ius ſaltẽ ob famis neceſſitatẽ poſsit uẽdi.* *Sanguinolenti filij, qui à patre uẽduntur, quare dicũtur.*

--Modò primos incipientes
Edere uagitus,& adhuc à matre rubentes.

Nam & in dicto C.Thedoſiano titulus eum præcedens,quem ſuprà citauimus,hic eſt,de expoſitis, cuius titu.l.j.loquitur de his qui ſeruos & liberos recèns natos domo abiecerunt.In noſtro autem Iuſtiniano C.libro viij.titulus eſt,illos vtroſque titulos ſimul iungens,his verbis,de infantibus expoſitis liberis & ſeruis,& de his qui ſanguinolentos nutriendos acceperint. Vbi Azo in Summa,& Pet.à Bella Perti.in rubr.dicunt hos infantes ideò ſanguinolentos vocari,quòd ſanguinis pœna luendum eſt tantum ſcelus.Accur.autem ibi nihil dicit:ſed in priore illo loco,videlicet in d.l.ij.C.de patri.qui fili.diſtrax.cùm nec ipſe id intelligeret,nec illius poſterioris titu.(vt opinor)tunc recordaretur,ſcribit aliàs ibi legi,ſanguinolentus,aliàs ſanguinolentos: ſed priorem illam lectionem meliorem eſſe, vt ſcilicet legatur ſanguinolentus,& ad patrem referatur:atque ſic dicatur,tanquam pater ſanguinolentus,id eſt,ſanguine(vt dicit)& capitaliter puniendus,ſi ſine iuſta cauſa filium vendiderit. At Cyn. & poſt eum Sal.dicunt id non congruere tex.qui loquitur de venditione licita:ideóque ibi dici patrem ſanguinolentum,quòd ſanguis contradiceret neceſsitati famis, quæ venditioni aſſentiebat.Alberi.autem ibi tradit ideò ita vocari filios à patre venundatos,quia eorum ſanguine alantur parentes:vel quia cor ſanguinolentum fiat per famen:vel quia pater occidit filium ciuiliter eum vendendo,atque ſic ſeruum faciendo,quia ſeruitus morti æquiparatur. Idem in ſuo dictionario interpretatur, vt Accurſius, ſanguinolentum in ea l.ij. id eſt, ſanguine & capitaliter puniendum. Verùm nimium in iis noſtrorum nugis immorati ſumus.

15 ¶Igitur vt redeamus ad principale inſtitutum,eadem l.ij.C.de patri.qui filios ſuos diſtrax.non tam aliena à paterna pietate videri debet,quàm pleriſque videtur:quandoquidem Nehemię v.capite,populus fame oppreſſus in hæc verba prorupit:Filij noſtri & filiæ noſtræ multæ ſunt nimis, accipiamus pro pretio eorum frumentum,& comedamus, & viuamus.Idque etiam aliquando factitatum tradit tempore Maximini Imperatoris Euſebius Cæſarienſis lib. Hiſtoriæ eccleſiaſticæ ix.capitu. viij. Et longis antè temporibus Eriſichthon,cùm præ fame patrias attenuaſſet opes , tandem & filiam vendidit. *Filij à parentibus ob famem aliquãdo uẽditi.*

--Et tandem demiſſo in uiſcera cenſu,
Filia reſtabat non illo digna parente:

Hanc quoque uendit inops.--

Hæc enim ſunt verba de eo Ouidij(ni fallor)viij.Metamorphoſeos.

Cuius etiam rei meminerunt Leucophron, Palæphatus, & Tzetzes. Hiſtor. Chil.2.c.xlvij.vbi & eam filiam Maſtram appellat.

16 ¶Illam autem Barb.ſententiam,quam ex d.l.ij.deprompſit (vt ad eam tandem reuertamur)confirmat gloſſ.in l.quemadmodum , in verbo, vendi,C.de agri.& cenſi.lib.xj.quæ eum tex.vetantem omnifariàm(ſunt enim hæc verba legis)originarios atque etiam ruſticos cenſitóſque ſeruos vendi ſine terra:ita intelligit,vt propter neceſsitatem famis liceat.ar.d.l.ij.& eam ſequuntur Bar.& Ioan. Plat.ibi,id quoq; trahentes ad quæuis alia alienari prohibita.& alia gloſſ.in l.ob æs alienũ tantùm, C.de prædi.mino.quæ & ipſa eam l.loquentem cum dictione illa taxatiua,tantùm,trahit ad famis neceſsitatem,per illam l.ij.& eam ſequuntur omnes ibi, & Ang.in Authen.res quæ,col.vlt.C.com. de leg.Quibus ſubſcribit,quod tradit Archi.in c.abbatibus,xij.q.ij.bona eccleſiæ alienari poſſe inconſulto capitulo.Et quod à Dyn.ſcriptum eſt in l.ij.ff.ſolu.mat.& à Cy.& Alb.relatum & cõprobatum in l.j.C.de noua.domino licere vaſallũ inuitum alienare imminente neceſsitate, per l.patronus,& l.medicus,ff.de ope.lib.quamuis aliàs non liceat,c.j.§.præterea ducatus,tit.de prohib.feud. alie.per Federic.& dicemus infrà eadem glo.nu.75.viceſimoſexto.

17 ¶Quódque Bald.ſcriptum reliquit in tracta.Protomixeos colum.iiij.verſiculo , ſed tunc quæro,& iterum col.ij.verſicu.quid ſi vendo,quòd etiam ſtante conſuetudine protomixeos,quæ id ius conſanguineis ſociis ac vicinis tribuit,vt præferantur extraneis intra xxx.dies à denuntiatione illis facta ab eo qui vult vendere:ſi tamen vrgeat iuſta quæpiam neceſsitas,poterit liberè vendere cuilibet, nõ expectato eo tempore,niſi illi confeſtim emant,quia neceſsitas non ſubeſt legi.l.j.ff.de offic.Proconſ. & eum ſequitur Matthæ.Afflict.loquens in neceſsitate famis, in eodem tracta.Proto.colũ.vj.verſi. ſed iuxta hoc quærit:vbi & alia multa de neceſsitate allegat.Et inter cætera, quòd feudum ex cauſa neceſsitatis alienari poteſt,per c.j.tit.qual.olim feud.ali.pot.Quanquàm ille tex.probat cõtrarium, vti etiam annotant And.Iſer.Bald.Mart.Laud.Alua.& Card.Alexand.ibi,& ipſi And.& Bald.in c. j.§.aut ſi libellario,tit.quib.mo.feu.amit.& ipſe quoque Aluar.loquẽs de neceſsitate famis, in c.vlt. in xxxiij.concluſione,titu.quæ fuit pri.cau.bene.amit.& Phil.Dec.in c.quæ in eccleſiarum,col.iij.in vj.not.per eum tex.de conſti.& Fran.Cur.Iunior in tract.feu.in iiij.quæſt.prin.quartæ partis,vbi itẽ loquitur de neceſsitate famis.

18 ¶Porrò autem alia multa de neceſsitate collegit Alberi.in dicta l.ij.C.de patri.*qui fili.diſtraxe.*& maximè de neceſsitate famis,& in l.j.ante fi.ff.de offi.Proconſul.& Lucas Pen.in l.j.columna ij.C. de delato.lib.x.& in l.Curiales,la ij.poſt princ.C.de Decur.eo.lib.& in l.j.colum.j.& ij.C.de commeat.lib.xij.Roma.in repe.l.ſi verò,§.de viro,in liiij.fal.ff.ſolu.matrimo.Firmianus in ſuo vbere Lexico,in verbo,neceſsitas,ferè per totum.Franc.Curt.Senior in repe.l.admonendi,char.16.colum. iij.verſi.ad hanc deciſionem,& ibi quoque Iaſon in repe.columna lxxiiij.verſiculo circa ſecundam concluſionem,qui eſt in numero 214.& ſeq.ff.de iureiuran.& ipſe Iaſon in l.j.in prin.columna pen. verſiculo gloſſ.in verbo,non aliter, & ibi Franc.Purp.columna item pen.& ſeq.ff.de offic.eius,cui manda.eſt iuriſdi.& idem Iaſon in Authen.res quæ,columna iij.verſiculo vndecimò, & iterum col. vj.verſiculo ſertò & vltimò,C.com.de lega.& in l.principalibus,colum.ij.ff.ſi cer.peta.Fel.in c.cùm acceſsiſſent,colum.ix.verſi.tertiò reſtringitur,extrà de conſti.& in c.querelam,colum.vlt.extrà de iureiur.& in c.ij.colum.pen.de ſponſa.Phil.Dec.in l.quæ propter,de regu.iuris.Matthæ.Afflic.in conſtitu.Siciliæ incip.ſi quando contingit,in j.not.Franc.Cur.Iunior in tract.feudorum in iiij.parte principali,charta 43.verſiculo decimoſextò quæro.Hippo.Marſil.in l.j.§.prætereà, columna xviij. & duabus ſeq.ff.de quæſti.Ferdi.Loaz.in repe.l.filiusfamilias,§.Diui,numero 219.& multis ſeq. ff.de lega.j.Geral.à Petr.Sancta.ſing.cap.neceſsitas , Ioan.Lup.in repet.rub.de donat.inter vir.& vxor.§.xvij.columna v.verſiculo quod procedit , & ſeq.& Alci. in lib.j.ff.de verb.ſign.ad fi.qui id integrum accepit à Ro.in d.§.ſi verò. Quorum dicta ſi hîc adiicere vellem,dies me prius deficeret.

De neceßitate multa remißiuè.

19 ¶Sed illis addere potes,quod & de ipſa neceſsitate externi ſcriptores tradidere. Orpheus in Hymno Noctis ſcribit grauem neceſsitatem omnibus dominari,aut ſi mauis omnia fortificare,

Neceßitas omnibus dominatur.

--Δεινὴ γὰρ ἀνάγκη πάντα κρατύνει.

Thales Mileſius apud Plutarchum libro primo de Placitis Philoſophorum,c.xxv.& Diogenem Laërtium in ipſius vita,dicit validiſsimum ſiue fortiſsimum quiddam neceſsitatem eſſe,vt quæ vniuerſæ naturæ præualeat ἰσχυρότατον ἀνάγκη, κρατεῖ γὰρ πάντων. Triſmegeſtus in libro de voluntate diuina,qui Aſclepius inſcribitur,c.xiiij.tradit εἱμαρμένην,id eſt fatum,& ἀνάγκην,id eſt neceſsitatem, ambas ſibi inuicem indiuiduo connexas glutino : alteram verò rerum omnium parere initia, neceſſitatem autem cogere ad effectum.Parmenides verò & Democritus, atque etiam Heraclitus & Plutarchus vbi nuper citauimus,& iterum capit.xxvij.neceſsitatem eandem atque fatum eſſe voluerunt , omniáque ipſius præſcripto fieri.Plato (vt & idem Plutarchus tradit, capit.xxvj.) euentorum partem prouidentiæ , partem neceſsitati adſcribit. Idem , & cum eo Stoici, neceſsitatem quidem fixam cauſam & violentam dicunt , vti etiam refert ipſe Plutarchus in illo capit. xxvij. Idem Plato libro de Republica decimo , atque Plotinus eiuſdem ſectæ Philoſophus Neceſsitatem

Neceßitas & fatum cõnexa.

Neceßitas cauſa fixa & uiolenta.

Neceßitas Dea Parcarum mater.

tem Deam faciunt, Parcarum matrem, quæ & ipsæ ineluctabiles atque inexorabiles vocantur. Nam & Pausanias lib.ij.quo Corinthia tractat, scribit Corinthi Necessitatis ac Violentiæ sacellum fuisse, quod ingredi minimè consueuerant. Ex quo intelligis & necessitatem pro Dea fuisse habitam, eandémq; Violentiæ coniunctam, tanquã ea cuncta violet. Valerius Maximus, lib.j.c.vj.quo loco de Cn.Pompeio loquitur, inuictas leges necessitudinis esse dicit.ibi enim necessitudo pro necessitate (vt sæpe fit) ponitur.

20 ¶Simonidis sententia est ex arcanis Homericis, quo loco de morte Sarpedonis loquitur, ni fallor, deprompta, Necessitati ne deos quidem resistere, Ἀνάγκῃ οὐδὲ θεοὶ μάχονται. quam aduocat Plato tum in Protagora, tum libro de Legibus v. rursúmque vij. Eámque expressisse videtur Liuius lib.ab vrbe condita ix. cùm scribit: Pareatur necessitati, quam ne Dij quidem superant. Sed & idem lib.iiij.ita facit loquentem Vectium Messium Volscorum regem: Necessitate, quæ vltimum ac maximum telum est, superiores estis. Vnde opinor illud vice prouerbij celebratum, Ingens telum necessitas. quod Plinij esse nonnulli tradunt. Cæterum Euripides in Helena ex sapientum sententia dicit, nihil plus posse graui necessitate:

Necessitati ne Deos quidẽ resistere.

Necessitas telũ ultimum.

Necessitate nil plus potest.

Δεινῆς ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχύειν πλέον. Item,

Κρεῖσσον οὐδὲν ἀνάγκας εὗρον. Hoc est,

Potentius nihil necessitate inueni.

Idem suam Hecubam ita claudit στερρὰ γὰρ ἀνάγκη, id est, dura, siue mauis, rigida necessitas. Nam & hanc quoque duram sæpius vocat Diuus Augustinus enarrans illud Psal.xxx. Saluam fecisti de necessitatibus animam meam. Horatius autem lib.j. Carminum, Ode xxxv. eandem sæuam vocat.

Necessitas dura & rigida.

Sæua.

Te semper anteit sæua necessitas.

Et lib.iij.Ode xxiiij.diram, quod non longè abest,

Dira.

Si figit adamantinos
Summis uerticibus dira necessitas
Clauos.--

Quintilianus auus Declama.cclx. Multum (ait) contra iustitiam necessitas valet. Palladius lib.Rei rusticæ j.c.vj. Necessitas feriis caret. Valerius Maximus lib.vij.titu.vj.qui de necessitate est, scribit, Abominandæ necessitatis leges amarissimas esse, & truculentissima imperia. Tullius lib.ij. Officiorum: Necessitati parendum esse iubet. Et Herodianus lib.v. Parendum, inquit, necessitati fuit. Græcus est versiculus Menandri.

Necessitas uincit iustitiam.

Necessitati parendum.

Necessitas omnia in seruitutem redigit.

Ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πάντα δουλοῦται τάχα. Id est ad verbum,

A necessitate omnia in seruitutem rediguntur uelociter. Et alter,

Ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πολλὰ ποιοῦμεν κακά.

A necessitate multa facimus mala.

Græco autem Epigrammate, πάντολμος ἀνάγκη appellatur, quòd omnia audeat. Porcius autem Latro in illa in Catilinam declamatione, grauissimos pronuntiat morsus irritatæ necessitatis. Et Plato in Phædro tradit necessitatem omnibus in rebus cuique grauem esse: Καὶ μὴν τόγε ἀναγκαῖον εἶναι βαρὺ παντὶ παράπαν ἂν λέγεται.

Ab ea mala omnia.

Ea omnia audet.

Homerus autem necessitatem fortem vocat, lib.vj.Iliados,

--Κρατερὴ δ' ἐπικείσετ' ἀνάγκη.

Et rursus lib.x.Odyss.

--Κρατερὴ δέ μοι ἔπλετ' ἀνάγκη.

21 ¶Sed tu hîc aduerte lector, nam quæ de necessitate famis priuatim nostris legibus constituta sunt, ad alias trahenda non sunt, vt in casu d.l.ij.C.de patribus qui filios distraxe. voluerunt Azo in summa eiusdem titu. Accursius, Petrus à Bella Perti. Cy. Bar. dum citat. Dyn. quo loco statim dicemus, Bald. Angelus Sal. & Pau.Cast. in dicta l.ij. & Dynus in c.in argumentum, de regulis iuris, libro sexto. Ex quo & Ioannes Fab. in §.primo, columna secunda, Institut. quib. alie. licet vel non, dicit, quòd licet maritus possit dotem alienare ex necessitate famis, non tamen ob aliam quamuis necessitatem, argumento d.l.ij.C.de patribus qui filios distrax. & sequitur Angelus Aretinus in dicto §.primo, columna prima in fi. Et facit quod in alio casu voluit Ioannes Fab. in §.nullius, columna vltima. & ibi post eum Ang. Aret. in §.sacræ, institut. de rerum diuisio. & in alio item casu Bald. in c.j.§.aut si libellario, columna ij. in verbo, poterat olim, titu. quibus mod. feud. amit. dum ibi loquitur de necessitate victus.

Ob famẽ constituta, ad alias necessitates nõ sunt trahenda.

22 ¶Et hæc quidem optimo iure, quando nulla omnino necessitas fami par est. Teterrimum enim mortis genus famen esse pronuntiauit Homerus, qui lib.xij. Odysseæ ita facit Eurylochum loquentem:

Fames teterrimum mortis genus, atque miserrimum.

Πάντες μὲν στυγεροὶ θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι,

Λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν. Id est ad verbum,

Omnes quidem terribiles mortes miseris mortalibus:

Fame autem miserrimum mori.

Cuius sententiæ meminere Plato in lib.de Republ. iij. & Columella lib.ij.Rei rusticæ, c.item ij. & Cn.Pompeius in ea epistola ad Senatũ, quæ dicitur fuisse deprompta ex libris Historiarũ Sallustij:

Quantùm in vobis, fame miserrima omnium morte confectus. Et his subscribens Liuius libro x. Secundi belli Punici, scribit famē & frigus miserrima esse mortis genera. Hisq; alludens Plautinus parasitus in Captiuis, Miserrimum, ait, esse hominem, qui cùm esse cupit, quod edat non habet. Hinc

Fames misera. Horatius lib.j.Carminum, Ode xxj.miseram famem vocat.

Hic bellum lacrymosum, hic miseram famem, &c. Ouidius lib.viij.Meta.appellat famem, miserabile genus pœnæ:

Molitúrque genus pœnæ miserabile.--

Tullius autem ad Atticum lib.Epistolarum v.Fame nihil miserius esse, pronuntiauit. Iosephus lib.

Fames clades & acerbitates omnes superat. vj.Belli Iudaici, cap.xiiij.scribit, famē rerum omnium clades siue acerbitates superare. Quod & ex ipso repetit Eusebius Cæsariensis Historiæ ecclesiasticæ lib.iij.cap.iiij.aut vt alij diuidunt, vj. Sed & idem Iosephus lib.vij.eiusdem operis c.xj.tradit, Omne pereundi genus fame leuius videri. Et Menander,

Λιμὸς μέγιστον ἄλγος ἀνθρώποις ἔφυ.

Fames maximus dolor hominibus est.

Quintilianus, si is est, in Cadauerum pastis: Felix (ait) pestilentia, felix præliorum strages, denique omnis mors facilis. Fames aspera vitalia haurit, præcordia carpit, animi tormentum, corporis tabes, magistra peccandi, dirissima necessitatum, deformissima malorum. Hæc ad humile corpus nobiles manus mittit, hæc alienis pedibus mendicantes prosternit, hæc sæpe sociorum fidem fregit, hæc venena populis publicè dedit, hæc in parricidium pios egit. Quem citat Lucas Pen.in l.ij.colum.ij.C. de quibus munerib.vel præsta.lib.x.

23 ¶Plinius lib.ij.c.lxv.de terra loquens, Quin & venena, ait, nostri miserta instituisse credi potest, ne

Fames dira. in tædio vitæ, diræ famis mors terræ meritis alienissima, lenta nos consumeret tabe. Quibus vides, famem peculiariter diram vocari: vti & apud Virgilium lib.iij.Aeneid.

Sed non antè datam cingetis mœnibus urbem,
Quàm uos dira fames, nostræq; iniuria cædis,
Ambesas subigat malis absumere mensas.

Et Ouidius lib.viij.Meta.

Tum quoq; dira fames, implacatæq; uigebat
Flamma gulæ.--

Sæua. Sæuam quoque (quod eiusdem est sensus) vocat Lucanus lib.vj.

Sed patitur sæuam, ueluti circundatus arcta
Obsidione famem.--

Idem autem Virgilius eodem lib.iij.eam obscœnam vocat:

Obscœna. *Obscœnámque famem, quæ prima pericula uito.*

Quia, vt dicit Seruius ibi, homines ad obscœna compellit: vt de malesuada statim dicemus. Nonius autem Marcellus, obscœnam, in eo loco exponit, pro vitabili. Sic quoque eam, & prætereà tetram,

Tetra. vocat Eusebius Cæsariensis Historiæ ecclesiasticæ lib.ix.cap.viij. Sed & ipse Virgilius (vt ad eum re-

Vesana. deamus) vesanam eam vocat, lib.ix.

Suadet enim uesana fames: manditque trahitque
Molle pecus.--

Et iterum lib.x.

Suadet enim uesana fames, si fortè fugacem
Conspexit capream.

Insana. Et post eum Apuleius lib.viij.Metamorph. Cui non absimile est, quod Lucanus eam insanam appellat, lib.vij.

Insanámque famem, permissásque ignibus urbes.

Malesuada. Idem Virgilius lib.vj.eandem quoque vocat malesuadam quòd scilicet ad omne malum scelúsque

Fames in uestibulo inferni. suadendum sit efficacissima, vt paulò pòst dicemus: eámque fabulatur sedere in vestibulo inferni inter tetra diráque monstra.

Vestibulum ante ipsum, primísque in faucibus Orci
Luctus, & ultrices posuere cubilia Curæ,
Pallentésque habitant Morbi, tristísque Senectus,
Et Metus, & malesuada Fames, ac turpis Egestas,
Terribili uisu formæ.--

Rabida. Idem lib. Aeneidos sexto, eandem Rabidam vocat, quòd in rabiem quandam adigat homines.

--*Ille fame rabida tria guttura pandens.*

Hinc idem Virgilius lib.ix.eiusdem operis:

--*Collecta fatigat edendi*
Ex longo rabies.

Et Silius Italicus, loquens de fame Saguntina, lib.ij.Puni.

--*Rabidi ie iunia uentris Insolitis adigunt uesci.*--

Adagium. Ex quo est illud vetus adagium apud Plautū in Amphitryone, Fames & mora bilem in nasum con-

Pestifera. ciunt. Ouidius lib.viij.Metamorph. pestiferam eam vocat.

Pestifera lacerare fame.--

Et

Et duram lib.iiij.de Ponto: *Dura.*

--Vix humili duram reppulit arte famem.

Et ante eum Horatius lib.Sermonum j.Saty.ij.

--Durámque famem depellere poßit.

Et atram Claudianus: *Atra.*

Pallor & atra fames.--

Quod accepisse videtur ab Hesiodo qui αἴθοπα λιμὸν lib.j.Operum & dierum vocat, id est, nigram, siue atram famem. At eidem Hesiodo lib.eiusdem operis ij.λιμὸς quoque ἀτερπὴς, id est iniucunda, dicitur. Quod epitheton antè ei tribuerat Homerus, lib.xix.Illiados: *Iniucunda.*

--Ἵνα μή μιν λιμὸς ἀτερπὴς γούναθ' ἵκηται.

Sed vt redeamus ad Claudianum, is in Ruffinum eam item vocat imperiosam, quòd extrema quæq; imperet. *Imperiosa.*

Imperiosa fames, letho uicina senectus.

Et Lactantius in Phœnice, violentã, quòd non multùm ab illo distat, quia scilicet violet iura omnia, etiam naturalia, vt paulò pòst ostendemus. *Violenta.*

Et curæ insomnes, & uiolenta fames.

Et perniciosam, T.Liuius: Victoribus (ait) victísq; pariter perniciosa fames instabat Græcorum Epigrammatum lib.v. vnum est nomine Callimachi in quo λιμὸς πανδαμάτωρ dicitur, quasi omnia domans. Mœstam quoque illam vocat Seneca Tragœdiographus in Hercule furente: *Perniciosa.*

Faméſque mœsta rabido rictu iacens.

24 ¶Idem Liuius lib.Secundi belli Punici primo, dicit famem vltimum humanorum supplicium. Et Ammianus Marcellinus libro decimonono, eam vocat vltimum omnium malorum. Idem lib.xxv. ignotissimum mortis genus appellat, veluti admodùm ignobile. Et paulò pòst, Dies (inquit) quatuor sunt euolati inedia cruciabiles, & omni supplicio tristiores. Aegesippus lib.v. Famem carnificẽ appellat. Diuus Hieremias Threnorum c.iiij.dicit, Melius esse occidi gladio, quàm fame extabescere. Cui consentiens Vegetius, Ferro (inquit) multò sæuior fames est. Dauid autem pestilentiam eligere maluit, quàm famem, cùm vtriusq; ei data esset optio, vt scribitur Regum lib.ij.c.xxiiij. Ouidius lib.viij.Metamorph. famem Erebi & Noctis filiam dicit, eámq; graphicè describit. E' nostris Bald.in l.pactum, colum.vltima, C.de pactis, tradit illud tanquam prouerbium vulgò celebratum, fames est acutissimus ensis. Idem consilio cccclviij.lata fuit sententia, columna ij.libro iij.scribit, nihil tristius esse, quàm fame necari, nihílque fami comparari. Epicuri autem sententia est, licere pro siti & fame depellenda aduersus Iouem pugnare, teste Theodorico lib.de curatione Græcorum vndecimo. *De fame alia multa.*

25 ¶Et sanè Lector hæc pestis omnium rerum teterrima est, & ad omne scelus suadendum efficacissima. Ex nullo malorum fonte fœdiora manarunt exempla. Hinc filiorum cædes, & infandæ epulæ: hinc præcipitationes, aliæque festinatæ mortes: & quod omniũ atrocissimum est, reperti sunt, qui seipsos laniarunt, quando obscœnos morsus in alios vertere non potuerunt. Nam in ea obsidione, quam inter secundum bellum Punicum passus est Spendius ab Amilcare Carthaginensium Duce, eò inopiæ ventum est, vt Spendiani milites suis ipsorum corporibus inedia vescerentur, captiuísque (quod Polybius tradit) ac seruis cæsis, eorum carnibus substentarentur. Hanc autem rem ita explicat Porphyrius libro ij.de abstinentia ab esu carnium: Post primum (inquit) bellum, quod de Sicilia à Romanis aduersus Carthaginienses gestum est cùm Phœnices mercenarij milites defecissent, simúlque alios Pœnos in defectionem induxissent, Amilcar cognomento Balene expeditione in ipsos facta in eam victus inopiam redegit, vt primùm eos, qui in prælijs caderent, in cibum sumerent: deinde vbi illi quoque defecissent, captiuos occiderent, eorúmque carnibus vescerentur: posteà in Syros omnes manus iniicerent: postremò verò, cùm omnia alia iam consumpta essent, in se mutuò conuersi sorte ductos commilitones comederent. Numantini quoque à Scipione obsessi, cùm omnia, que famem eorum trahere poterant, consumpsissent, ad vltimum humanorum corporum dapibus vsi sunt. Captáque vrbe complures inuenti sunt, artus & membra trucidatorum corporum sinu suo gestantes: vt autor est Valerius lib.vij.cap.vj. qui subdit, horum trucem pertinaciam in consimili facinore Calaguritanorum, execrabilem impietatem supergressam esse: qui quia nullum iam aliud supererat animal, vxores suas, notósque ad vsum nefariæ dapis verterunt. Quóque diutius armata iuuentus viscera sua visceribus aleret, infœlices cadauerum reliquias salire non dubitauit. Liuius libro iiij.ab vrbe condita tradit, Cùm fames vrgeret Romanos, multos ex plebe, spe amissa, potius quàm vt cruciarentur trahendo animam, capitibus obuolutis se in Tiberim præcipitasse. Herodotus libro tertio refert, exercitum Cambysis Persarum regis in expeditione, quam mouit aduersus Aethiopes, tanta fame oppressum fuisse, vt sortiti ex seipsis milites decimum quenque comederint. Tradunt & antiqui scriptores, Erisichthonem, de quo nos suprà locuti sumus, propter neglecta Veneris sacra ad tantam famem adactum fuisse, vt propria ipsius membra corroserit. Ex quo Ouidius libro octauo Metamorph. *Fames ad quæ nos mala impellat.* *Erisichthõ præ fame membra propria dilaniauit.*

Vis tamen illa mali postquàm consumpserat omnem

Materiam, dederátque graui noua pabula morbo,
Ipse suos artus lacero diuellere morsu
Cœpit, & infelix minuendo corpus alebat.

Et alter nescio quis Poëta:

Membra aliena fame lacerabant, esse parati
Et sua.—

Polypus,

Vt non abs re scriptum sit Esaiæ ix.cap. Esuriet & comedet ad sinistram, & non saturabitur. Vnusquisq; carnem brachij sui vorabit. Nec ideò mirum videri debet, quod multi tradiderunt, Polypum præ fame sua ipsius brachia, siue cirros, corrodere. Id enim Hesiodus lib. secundo Operum, Oppianus lib. de piscibus & præter hos ij. Aelianus lib. xij. statim post prin. & Albertus Magnus lib. animaliū xxiiij. scriptis reliquerunt: Pherecrates, Alceus, & alij multi, Athenæo lib. vij. citati: tametsi Aristoteles libr. de natura animalium viij. capit. ij. & Plinius lib. ix. capit. xxix. & Athenæus ipse reclamant.

De eadem re,

26 ¶Sed vt redeamus, in Hierosolymitana expugnatione, cùm Iudæi arctius à Romanis obsiderentur, non solùm non abstinuerunt à stercoribus hominum, & brutorum, & calciamentis & corijs à scutis detractis, quod sæpe aliàs factitatū est: sed & reperta sunt à militibus omnia ob inediam discutientibus, in priuata mulierculæ domo, puerilia membra, quibus infelix mater, nomine Maria, Eleazari filia, occultè vescebatur, trahebátque vitam illius visceribus, qui omni vita solet esse parenti charior. Testis Iosephus lib. Belli Iudaici vj. cap. vlt. in fi. & lib. vij. c. vj. aut ex aliorum codicum sectione, xi. & repetit Aegesippus Excidij Hierosolymitani lib. v. c. xlj. & Eusebius Cæsariensis Ecclesiasticæ historiæ lib. iij. c. iiij. aut vt alij codices computant, vj. Diuus Chrysostomus lib. j. aduersus vituperatores vitæ monasticæ. Quin longo antè interuallo Doda rege Syriæ Ioram in Samaria obsidente, fames adeò inualuit, vt matres inedia adactę filios necauerint, coxerint, comederint, vt scribit sacra historia, iiij. Regum, cap. vj. & Iosephus lib. ix. Antiquitatum, c. iiij. Et in alia ipsius Samariæ obsidione, facta ab Aristobulo, & Antigono Hyrcani filiis fames quoq; obsessos ad tetra humanorum cadauerum alimenta coëgit, vt tradit Aegesippus lib. Excidij Hierosolymitani j. c. item. j. Sed & imperante Iustiniano, eo anno, quo vrbs Roma, dum Bellissarius inibi esset, à Gothis obsideretur, tanta per vniuersum orbem, & præcipuè apud Ligures fames excreuit, vt pleræq; matres infelicium natorum mēbra comederent, vt vir sanctissimus Datius Mediolanensis Antistes, & eius autoritate Paulus Diaconus retulere. Hincque dolenter & flebiliter Hieremias, quo loco nuper citauimus, *Manus* (inquit) mulierū coxerunt filios suos: facti sunt cibus earum. Diuus ille Chrysostomus Homilia in Genesim lxiiij. loquens de Iacob illo patriarcha, scribit, famis necessitatem patriæ amorem in eo vicisse. Et Diuus Hieronymus in Amos lib. iij. Vetus narrat historia, nil fame durius, quæ sæpe obsessos compellit humanis vesci carnibus, & in suam sæuire naturam, ita vt nec parētes paruulis parcant liberis, & maritalis affectus vxoris dudum amatę mēbra dilaceret. Ex quibus ortum vetus adagium, Omnia esculenta obsessis. Quod quidem adagium, (vt id addas) sumptum est ex veteri illo Senario cuiuspiam Poëtæ,

Adagium,

Ἅπαντα γάρ τοι βρωτὰ τοῖς πολιορκουμένοις,

Idem quoq; de obitu Marcellæ ad Principiam, loquens de quadam fame, quæ tunc Romanos obsessos tenebat: Terribilis (ait) de occidente rumor affertur, obsideri Romam, & auro salutē ciuium redimi, spoliatósque rursum cruciari, vt post substantiam vitam quoque amitterent. Hæret vox, & singultus intercipiunt verba dictantis. Capitur vrbs, quæ totum cepit orbem: imò verò fame periit, antequàm gladio: & vix pauci, qui caperentur, inuenti sunt. Ad nephandos cibos erupit esurientium rabies, & sua inuicem membra laniarunt, dum mater non parcit lactenti infantiæ, & recipit vtero, quem paulò antè effuderat. Ex quibus est illud Leuitici 26. Corripiam vos septem plagis propter peccata vestra, ita vt comedatis carnes filiorum vestrorum, & filiarum vestrarum. Et Deutero. cap. xxviij. Obsideberis intra portas tuas in omni terra tua, quam dabit tibi dominus Deus tuus: & comedes fructum vteri tui, & carnes filiorum tuorum, & filiarum tuarū, quas dederit tibi dominus Deus &c. Et Baruch ij. Vt adduceret Dominus super nos mala magna, quæ non fuerūt facta sub cælo, quemadmodum facta sunt in Hierusalem, secundum quæ scripta sunt in lege Moysi, vt manducaret homo carnes filij sui, & carnes filiæ suæ. Et Ezechielis v. Patres comedent filios suos in medio tui.

De eadem re.

27 ¶Non mirum igitur videri debet, quod Plinius lib. viij. cap. lvij. tradit Annibale Casilinum obsidente, vænisse murem CC. nummis, eúmque qui vendiderat fame interiisse, emptorem vixisse. Quod & ipsum tradit Valerius lib. vij. cap. vj. Quanquàm apud Strabonem lib. v. legimus non murem in ea obsidione, sed modium frumenti venditum fuisse, CC. drachmis, emptorémque ea alimonia incolumen seruatum, venditorem autem fame extinctum: Non mirum (inquam) quod in exercitu Marci Antonij, quo tempore cum Phraorte, aut vt alij vocant, Phraarte rege Parthorum pugnaretur, chœnix Attica frumenti (tanta fames erat) quinquaginta drachmis empta sit, & pro hordeaceis panibus paris ponderis argentum datum, vt scribit Plutarchus in vita ipsius Antonij. Et quòd in ea Samariæ obsidione, de qua nuper locuti sumus, caput asini vænundatum est 80. argenteis, &

quarta pars cadi stercoris columbarum quinque argenteis: sicuti quoque scriptum est eo.c.vj.lib.iiij. Regum. Et apud Iosephum, vbi suprà, qui eam quartam partem cadi, sextarium appellat.

28 ¶Quid igitur (vt ad principale nostrum institutum tandem veniamus) etiam mirandum est, si quod aliàs vænire prohibetur, liceat vendere vrgente tam tetra, diráque, atque omnia audente, suadentéque, famis necessitate. Et si quæ cogit liberos proprios, vxores nostras, propriámque nostram carnem (vt diximus) mandere, quæque permittit liberos ipsos vænundare, eadem permittat & ius familiæ, & generis etiam vendere: quod non adeò arctum est & peculiare, quàm liberorum, id est, nostræ priuatæ geniturae. Retractum dico, qui ratione generis & familiæ competit. Proinde (vt id caput concludam) facilè concesserim in hac tanta necessitate ius istud retractus cuiuis vendere, si cęteri consanguinei emere differant, hoc solo argumento, quòd liberos quoque tunc vendere liceat. In cæteris autem necessitatibus non ausim tam constanter asseuerare, tametsi Bald. & Paul. Cast. vt suprà diximus, id adstruant. *Decisio prin. huius dubij.*

29 ¶QVARTO' INTELLIGE, vt huiuscemodi cessio fieri non possit, quantùm ad præiudicium consanguineorum, sed quantùm ad præiudicium ipsius cedentis possit, vt scilicet locus pateat cæteris consanguineis: vt quibusdam placere video, argu. l. j. §. Titius filios, titu. si de feud. fuer. contro. inter domi. & agna. Ita enim voluit Ferronus in commentariis consuetudinum Burdiga. hoc eo. titu. §. j. Id quod sine dubio verum est, vt scilicet alter consanguineus etiam remotior venire possit, si sit intra annum. Sed an sibi ita præiudicarit, vt propter cessionem non amplius audiatur, dicam plenissimè in glos. sequen. nume. 5. sed dubitari, & multis sequen. Sed & an valeat ea cessio in præiudicium emptoris, si alius consanguineus non veniat, & sic teneatur emptor admittere extraneum cessionarium, satis patet ex iis quæ diximus suprà eadem gloss. numero 8. secundò intellige, & sequen. *An retractus cedi possit saltem in præiudiciũ cedentis.*

30 ¶QVINTO' INTELLIGE, vt si consanguineus retrahens sit socius bonorum alterius extranei, certè retrahendo per ipsum consanguineum, alteri extraneo socio acquiritur in re retracta, pro portione societatis, argu. l. si is qui duos, ff. de liber. legat. vbi ex duobus sociis, qui incapax est, propter eum qui capax est, capit per consequentiam, hæc enim sunt verba eius legis, cuius autoritate suffultus Dy. & post eum Barto. ibi in fin. tradit, quòd licet spurius non possit capere à patre, tamen si ipse spurius cõtraxerit societatem cum alio capace, iste alius potest instituí hæres à patre spurij, atque ita transibit dimidium bonorum in spurium. & idem voluit Bald. qui dicit menti tenendum, in l. j. colum. vlti. in xiiij. quæstio. C. pro socio, vbi & illum textum dicit not. Sal. qui & eum not. dicit & singu. in l. si societatis, C. eod. titu. & in l. societatem, la j. ff. eod. titu. vbi & eum dicit not. Pet. Ancha. Io. Ana. & Fel. in c. ij. extrà de Iudæis, & Ludo. Sard. in tract. legitimationum, char. vlti. versicu. octauò si spurius, vbi & huius rationem reddit. & Cæpolla cautel. xxxviij. secundum vltimam computationem, & lxiiij. secundum primam, incip. nunc videamus, versicu. octaua cautela est. Barba. qui propè vbique dicit, illum tex. sing. in repe. c. Raynaldus, char. antepen. extrà de testa. & in repet. rub. extrà de reb. eccle. non alie. col. xij. versi. duodecimò limita. & consil. xxxvj. sapienter, col. viij. lib. ij. & consi. xliiij. quod est simili exordio, col. vlt. eod. lib. ij. & consi. lxxxiij. illud afferam, col. ij. lib. iij. & consi. v. illud in medium, col. vij. versi. facit etiam, lib. iiij. & illius discipulus Ant. Corse. sing. Spurius, spurij non succedunt: vbi dicit etiam illum tex. sing. & Io. Crotus in repe. l. filiusfamiliàs, §. diui, col. xxiiij. versic. sextò & vltimò fallit, ff. de leg. j. vbi ex hoc dicit, quòd si ex statuto prohibeatur res immobilis alienari in extraneũ: tamen si extraneus contraxerit societatem bonorũ cum ciue, qui acquirat, iste extraneus in consequentiam societatis etiam acquiret: quæ res proximè accedit ad casum nostræ consuetudinis. De quo etiam est expressa consuetudo apud Borbonios, c. consuetudinum eius loci ccccl xiiij. Et de viro & vxore habemus etiam consuetudinem expressam suprà eo. tit. §. xvj. vbi & nos aliquid diximus in ij. glo. *Cõsanguineus retrahens, an acquirat socio omnium bonorum.* *Cõsuetudines.*

31 ¶Et hanc quoque sententiam confirmat, quod voluit glos. not. in l. vltima. in verbo, fratribus, C. de hono. & muneri. non conti. lib. x. quòd socius omnium bonorum consequitur vacationem siue immunitatem munerum ex persona sui socij exempti. quam glo. sequitur, & dicit singu. Alexan. consi. cxxij. viso puncto, col. iiij. versic. ad hoc etiam facit, lib. iiij. & Barb. locis suprà citatis, & præterea in l. ij. in princ. col. xij. ff. de verbo. oblig. & iterum in l. iiij. §. Cato, col. xxix. versi. mihi autem videtur, eod. ti. & Iason, qui & eam dicit sing. in l. j. col. j. C. de transac. & in l. si emancipati, col. iij. C. de colla. De quo tamen vide Fel. dubitantem in c. j. col. v. versi. ex quo dubito, extrà de præscrip. nam & Bart. & Io. Plat. quorum tamen non meminit, in d. l. vlti. de hono. & mune. eam glo. sententiam reiiciunt. Et vide alia quædam similia apud Barb. in d. rub. de reb. eccles. non ali. & locis suprà ex eo citatis. & Hipp. Marsi. sing. clxxx. plura & Ant. Corse. d. sing. spurius, & quod dicemus infrà in eadem glo. nu. 42. nec mirum quidem, & quæ etiam diximus suprà eo. tit. §. j. glo. ix. in verbo, *ou lignagier*, nu. 68. & quanquàm pater. Et vide etiam aduersus ea, quod scribunt Mart. Laud. & Car. Alex. in c. j. in fi. ti. de inue. de re ali. fac. *De eadem re.*

32 ¶Sed quod de casu nostri retractus diximus, intelligendum est secundum Bartol. in d. casu spuriorum, in d. l. si is qui duos, vt scilicet procedat, nisi de fraude appareret per quasdam coniecturas: de quibus, vt ipse subdit, dixit in l. post contractum, ff. de dona. & id sequuntur Ludo. Sard. & Cæpolla. *Quid si de fraude appareat.*

quibus locis ſuprà citauimus:qui tamen dicunt,in dubio præſumi fraudem.Sed ego quantùm ad caſum noſtri retractus,magis accedo ſententiæ Bart.ſimpliciter, vt ſcilicet debeat conſtare de fraude; quoniam fraus in dubio non præſumitur,l.meritò,ff.pro ſocio,& l.patronus,& l.quoties,§.qui dolo,ff.de proba.& l.ſi Prætor,§. Marcellus, ff. de iudic.& l.iij. §.vltimo.in fi.& ibi gloſ. ff. de tribu. actio.& l.dolũ,& ibi Bar.& alij,C.de do.mal.& l.j.& ibi Corn.in ij.not.C.ſi omiſ.cau.teſta.& c.officij, in verbo,conſtiterit, & ibi Barba.colum.xxxj.nume.29. de teſta.& cap.accedens.de falcis, & cap.ij.de renuntia.lib.vj.& gloſ.in l.ij.C.ſi alie.res pigno.da.ſit, & in cap.ex tenore,in gloſ.vlti.extrà de reſcrip.Specul.titu.de appella.parte ij.§.nunc tractemus,verſicu.ſed ſecundum præmiſſa, & iterum titu.de donati.§.j.verſicu.item pone aliquis.Alberi.in l.j.ad fi. princip. ff.de rer.diui.& in j. parte ſtatutorum,quæſti.cx.ſtatuto Parmæ,ad fin.Bald.conſil.cxcviij.ad intelligentiam, column.j. lib.j.quod repetitur conſilio ccccIxvj.lib.v.& idem Bald.conſil. lxx.de iure ciuili,libr.iiij.& vtrobique per d.§.qui dolo.Ioann.Calde.conſil.vij. titu. de conſtitu. incipien. an ſi ſtatuto cauetur. D. à Rot.deciſ.cclxxj.ſi de mandato,in fi.in nouis, & iterum deciſ.cccclxxxj.extra rotam, in principi. etiam in nouis,& Angel.conſil.cxlij.ſuper primo, ad fi. Raph. Fulgo.conſil.cxcviij. in quæſtione, col.ij.verſicu.ſupereſt.Pet.Anch.conſil.cciiij.viſis & ponderatis,col.vlti.verſi.non obſt.iiij.ratio,& conſil.cclj.ex his,poſt medium,& conſil.cclv.dubium,col.ij.& conſil.ccclxxxviij.in caſu præmiſſo, col.j.& Doct.vbique.

Fraus in dubio non præſumitur.

33 ¶Nam & ſi illa iura maxima ex parte de dolo loquantur,illud tamen verum eſt,dolum & fraudem germana eſſe,& quadam cognatione coniuncta.l.Iuriſgentium,§.ſed ſi fraudandi.& ibi glo.Barto. Angel.& communiter omnes,ff.de pact.& l.j.in princi.& ibi glo.in verbo,fraude.ff.de his qui nor. infa.& in c.cæterùm,extrà de reſcrip.Quanquàm alij vnum ab altero diſtinguũt, vt genus à ſpecie, vt videre licet per omnes in d.§.ſed ſi fraudandi,& in l.ij.C.de in lit.iuran.& in c.j.lxxxj.diſt.Albe. in l.fraudis,ff.de regulis iuris,& Bald.in l.quæ fortuitis, colum.ij.C.de pigno.actio.& Panor.in c. ex tenore,colum.j.in iiij.not.extrà de reſcrip.& conſil.lxviij.videtur primò dictum magiſtrum,colum.j.lib.j.

Fraudem & dolum germanos eſſe.

34 ¶Sed vt redeamus ad principale noſtrum inſtitutum,ea ratio, quam Ludo. Sard. & Cæpolla locis ſuprà deſignatis afferunt,priuatim ac peculiariter reſpicit illum caſum ſpuriorum,de quo & ipſi loquuntur:nec aliquid facit ad caſum noſtri retractus, vt ex iiſdem locis videre licet. Et apertiſsimè videmus,ſi non omnino cæcutimus,in hoc caſu non tantam eſſe cauſam ſiue occaſionem præſumendæ,aut in ſuſpicionem vocandæ fraudis,ſi quæ ſit,quàm in illo caſu. Et interim tamen vide eundem Bart.qui propemodum ipſe ſecum diſsidet in illo caſu in l.vlt.col.j.verſi.quæro vtrùm ſit aliquis,ff. de his quib.vt indig.

De eadem re.

35 ¶Sed & alio modo intellige hunc caſum noſtri retractus,vt videlicet quamuis ob ſocietatẽ pars acquiratur ſocio conſanguinei retrahentis, licèt extraneus ſit,vt diximus: tamen intra annum ſolutæ ſocietatis poterit ipſe cõſanguineus,aut eo mortuo hæredes illius eam partem illi olim ſocio extraneo acquiſitã retrahere,reſtituendo pretium pro rata eiuſdem partis,vt expreſsè cauetur,quantùm ad virum & vxorem,qui & ipſi ſunt cõmunes in bonis mobilibus & quæſtibus,iure ac vi matrimonij,ex noſtra cõſuetudine,ſuprà eo.ti.§.xvj.& ſeq.quod & nos optimis,ni fallor rationibus ad alios ſocios traximus,in §.xx.eiuſdẽ tit. Eſtque expreſſa conſuetudo tam in coniugibus,quàm aliis ſociis, permixtim apud Borbonios,d.c.cccclxiiij.qua & ipſa declarantur cæteræ huiuſmodi conſuetudines noſtræ Galliæ,loquentes tantùm de coniugibus.

An autem iſte conſanguineus poterit retrahere partẽ ſocio acquiſitã. Cõſuetudines.

36 ¶SEXTO INTELLIGE, quod dictum eſt,vicinum,aut conſortem,qui ex forma ſtatuti poteſt retrahere ab extraneo non poſſe eam facultatem alteri extraneo cedere: intellige,inquam, niſi & rem vicinã ratione cuius id ius cõpetit,cedat;vt ſcripſerunt Bal.in trac.protomixeos,col.ij.verſi. quæro nunquid iſtud ius,& iterum col.vj.verſi.his ſic præmiſsis,in fi.Matthę.Afflic.in eodem tract. §.j.col.antepen.verſi.vltimò not.ibi,& ex iis deciditur,& iterum in verbo,vt infrà xxx. dies col.ix. verſi.ſed iuxta hoc quæro,in fi.eius verſic.Alber.in l.qui ſolidum,§.prædia,per eum tex.ff.de leg.ij. Paul.Caſt.in l.apud antiquos,C.de fur.& conſil.ccccxxx.circa primum quæſitum,in ij.dubio,lib.ij. & Io.Bapt.Roſel.inter conſi.eiuſdem,conſi.ccxliij.ſtatutum Paduæ,poſt medium,eod.lib.ij.Paulus Pariſi.conſil.lxxxij.pro veritate,col.iiij.nu.26.lib.iij.& alij multi ex iis, quos ſuprà in princ.huius glo.citauimus.

An ius retractus trãſeat in extraneũ cum vniuerſitate.

37 ¶Quæ res tamen non poteſt procedere in caſu noſtri retractus:nam ius ipſius non competit ratione rei,ſed perſonæ:cuius qualitas,id eſt,conſanguinitas,ob quam cõpetit,cedi non poteſt,vt paulò pòſt dicemus.Ideò nec id ius tranſit cum vniuerſitate,vt expreſsim voluit Io.Fab.in §.j.col. vlt. Inſti.de acqui.quæ ſit per arro.nam nec tranſit in hæredem vniuerſalem extraneũ,vt dicit idem Fab.in §.ex contrario,in fi.Inſt.de leg.de quo diximus ſuprà in eadẽ glo.nu.3.ſed quod diximus. Tu tamen vide quod in ſimili tractatur,an ſtãte ſtatuto prohibẽte fieri alienationẽ in extraneum,poſsit tamen fieri cum vniuerſitate:vt per Bald. & Sal.inuicẽ diſsidentes in l.ea lege,illum quidem col.iij.verſ.ſecundò quæro,hunc col.penult.verſic.conſidero igitur,C.de condi.ob cauſ.Paul.Caſt.conſil.ccxxiiij.ſuper ſecundo,in v.dubio,lib.j.Ioan.Crot.in repe.l.filiusfamiliâs,§. Diui,col.xxj.verſ.ſecundò fallit, ff.de legat.j.

De eadem re.

¶QVA

38 ¶QVARE AVTEM id ius cedi non poteſt, afferunt multi multas rationes: ſed omniũ plurimas Io. Igne. in repe. l. dudum, col. xiiij. verſi. his adde vnum articulum, & ſeq. C. de contra. empt. Omnes autem hanc, veluti præcipuam, adducunt: quoniam huius retractus ratio eſt, ne res exeat de genere, ſiue familia, arg. l. pater, §. fundum Titianum, ibi, de nomine veſtro nunquam exeat, ff. de leg. ij. & in l. qui ſolidum, §. prædium, & l. cùm pater, §. libertis, & l. peto, §. fratre, & l. filiusfamiliás, §. cum pater, ff. eod. ti. & l. is qui complures, ff. de leg. iij. & l. libertis, ff. de cond. & demon. cum ſi. Et vltra eos, quos ſuprà in princ. citauimus, qui hanc propè omnes rationem adſtruunt, eandem quoque huic conſuetudini aſsignat Io. Fab. in §. j. Inſti. de emp. & vendi. & Phil. Dec. conſi. cclxxv. in cauſa quæ Lucæ agitatur, col. vj. verſic. nec obſtat ſi dicatur. & conſil. ccccclxxj. iuridicum, paulò ante fi. Io. Igne. in d. l. dudum, col. iiij. in fi. & alibi ſæpe in ea repe. & omnes vtique de ea loquentes. Cui rationi admodùm concinit, quod diximus ſuprà in rub. huius titu. nume. 7. id autem ius. Et lex antiqua Locrorum, qua cauebatur, ne quis patrimonium alienare poſſet, niſi euidentem calamitatẽ ſuperueniſſe oſtendiſſet. & vt prætereà antiquæ hæreditates conſeruarentur, vt ſcriptum reliquit Ariſtoteles libro Politicorum ij. cap. v.

Ratio quare ius retractus extraneo cedi non poteſt.

Locrorũ lex.

39 ¶Igitur cùm ea cauſa conſuetudinis ceſſaret, ſi id ius cederetur extraneo, in quo non eſt ea qualitas, quæ requiritur à ſtatuto, vel conſuetudine, id eſt conſanguinitas, gentilitas, proximitas, neceſsitudo ſanguinis, conſentaneum eſt id ius competẽs ratione illius qualitatis, cedi non poſſe, non magis quidem, quàm qualitatem ipſam quæ hauddubiè cedi non poteſt, cùm ſit ius & qualitas ſanguinis & agnationis, l. ius agnationis, ff. de pact. & l. iura ſanguinis, ff. de regu. iuris. per quæ dicit Bart. in l. cætera, in princ. & ibi Iaſon. ff. de lega. j. huiuſmodi iura non eſſe in commercio noſtro. Et ſic cùm deficiat in extraneo illa qualitas ſanguinis, debet deficere vis & effectus beneficij eiuſdem l. ætatem, §. vlti. ff. de cenſib. & l. j. §. permittitur, ff. de aqua quotid. & æſti. & l. ſemper, §. negotiatores, ff. de iure immunit.

De eodem.

40 ¶Sicuti etiam in ſimili dicitur à quibuſdam, dominum feudi vel emphyteuſis non poſſe cedere ius retentionis ſiue prælationis. quod habet in re feudali vel emphyteutica ex conſuetudine, & ex l. vlti. C. de iure emphyt. vt per Guid. Pap. qui ita dicit vidiſſe ſe ſemper iudicari in curia Parlamenti Delphinatus, deciſ. ccccxj. an ius prælationis. vbi & alios allegat, qui tamen nihil de ea re loquuntur. Sed & hoc voluit Pet. Iacob. quem ille non allegat, titu. de actio. in rem pro re emphyt. colum. x. verſicu. quid ſi directus dominus. & Boër. in conſuetud. Biturigum tit. *de la retenue des choſes uendues en fief*, §. j. col. j. verſicu. & intelligo, & iterum. in hoc tit. *de retraict*, §. iij. col. v. verſi. & idem eſt in domino. & Chaſſe. in conſuet. Burgun. in tit. *des cenſes*, §. j. in verbo, *retenue*, in prin. Et hoc expreſsim ſtatuit conſuetudo Turoniæ, hoc eod. tit. *des retraictz*, cap. xxxij. cuius loci commentarij muti ſunt. atque etiam conſuetudo Lorrienſis apud Montargium, tit. j. §. v. Et id quidem, quia illa qualitas domini, ceſſat in extraneo, niſi totum ius emphyteuſis cederet, vt diximus ſuprà in vicino, numero ab hinc iiij. Et id etiam nouiſsimè tenuit Caro. Mol. qui id latiſsimè & doctiſsimè, vt pleraque omnia, tractat in conſuetud. Pariſ. titu. j. §. xiij. nu. 20. & multis ſeq. vbi dicit, nullum ſe ſcribentium reperiſſe, qui contrarium teneret.

Retractus feudalis an alteri cedi poſsit.

Cõſuetudines de ea re.

41 ¶Tamen in hoc iure prælationis, ſiue retentionis feudalis, aut emphyteuticariæ, contrarium, vt ſcilicet alteri cedi poſsit, tenuit Collecta. in c. potuit, col. vlt. verſi. quid ſi dominus fingit, extrà de locato. & Paul. Caſt. conſi. cccxxxv. laudatio & inueſtitura, in princip. iuncto facto, quod ponitur ante illud conſi. lib. j. Et in hanc ſententiam eſt expreſſa conſuetudo apud Borbonienſes, c. conſuetudinum eius gentis cccclvij. & Aruernienſes tit. de emphyteoſes, c. xx. Marchienſes, hoc tit. §. xx. qui eſt omnium cclxxx. Et idem ſatis voluiſſe videntur conſuetudines Cenomanorum, c. ccccix. & Andegauorum, c. cccxcix. dum ius faciunt domino, confeſtim quàm feudum redemerit reſtituto pretio, vendẽdi illud ipſum alteri. Et vt à nonnullis accepi, hanc etiam partem approbauit ſupremus noſter Senatus Pariſienſis, vt ſcilicet id ius cedi poſsit, areſto ſuper ea controuerſia lato pro Epiſcopo Carnotenſi in Baronia Dalluye, anno Domini M.D.XX.

De eadem re, Cõſuetudines de ea re.

Areſtum.

42 ¶NEC MIRVM quidem, ſi id ius retractus cedi non poſsit. Sunt enim & alia permulta, quæ ſimiliter cedi non poſſunt: ex quibus nonnulla, quorum nunc in mentem venit, hîc ſubnectere decreuimus. Inter quæ primo loco eſt reſcriptum c. vlt. extrà de reſcrip. & ibi Io. Andre. col. j. Bald. col. ij. verſi. deinde nota. Panor. in ij. notab. poſt alios Antiquiores: qui & hoc dicunt procedere, etiam ſi is, qui reſcriptum obtinuit, iura ſua cederet: nam nec ita faciens, reſcriptum poſſet concedere, cùm ſit merè perſonale, nec tranſgrediatur perſonas in eo contentas. c. pen. & ix. extrà de offi. dele. Dicitque Bal. vbi ſuprà, hoc ita procedere, vt & reſcriptum ab vno ſociorum impetratum, nihil alteri prodeſſet, quamuis ſit arg. contrà, in l. ſi is qui duos, ff. de lib. leg. Super quo vide, quæ diximus ſuprà eadem glo. nu. 30. quintò intellige. & ſeq.

Reſcriptũ cedi non poteſt.

43 ¶SECVNDO' VSVSFRVCTVS, quia inſeparabilis eſt à perſona, cedi quoque non poteſt. l. ſi vſuſfructus, ff. de iure dot. & l. vſufructu, §. j. ff. ſol. matri. & §. j. Inſti. de vſufru. Nam & aliàs quæ natura ſunt inſeparabilia, nec ea quoque ſunt ceſsibilia, l. ſi mulier, §. ex aſſe, ff. de iure do. Tamen fructuum cõmoditas poteſt ab vſufructuario cedi. l. neceſſariò, §. vlt. ff. de peri. & commo. rei vendi. De quibus & tu vide Hoſt. in c. Raynutius, col. xij. in verbo, tertia Cleræ primò deducta, extrà de teſta.

Nec uſusfructus.

Nec quæ ſua natura ſunt inſeparabilia.

Barto.in l.si vsufructus,quæ est iiij.in fi. ff. de nouati.& in l.j.C.de peti.bono. sub.lib. x.Bald.in l.si tibi decem,§.pactum,in ij.notab.ff.de pactis.& consil.cccxxxv.quædam mulier,in j.dubio, lib.j.& consi.ccclxxxiiij.in hoc puncto,lib.iiij.Panor.in c.prætercà,paulò ante fi.extra de iure patro.Fabi.à monte S.Sab.in tractatu de emp.& vend.in xxj.quæst.prin.& Steph.Bertr.consi.cccxlvj.ponitur in facto,nu.12.lib.j.

Nec bonorum possessio.

Cessibile non est,quod nõ est transmissibile ad hæredes.

44 ¶TERTIO', bonorũ possessio,l.iij.§.acquirere,ff.de bon.pos.Ita enim per eum tex.voluit Bald. consil.clxxxvj.quia allegationes,col.iij.lib.j.Sed aduerte:nam is text.non dicit expressim,quòd bonorum possessio non ceditur,sed id tantùm,quòd non transmittitur ad hæredem : quod satis est,vt inde agnoscas,quòd nec cedi potest:nam quicquid non est transmissibile ad hæredes,nec id quoque cessibile est,l.ff.ex pluribus,& ibi Dy.Bart.& alij,ff.de admini.tut.& l.non solum, §.si puellæ,ff.de ritu nup.& l.si stipulatus fuerim,in prin.ff.de verb.obli.Bald.in rub.C.de nouo Cod.compo.in fi.& in l.vlti.C.de hær.& act.vend.& consi.cccxxvij.pridie,col.iij.lib.j.& cons.cxxiij.reuerendissimus, col.iiij.versi.sequitur videre,lib.v.& Doct.vbique.

Cessibile non omne est,quod transmissibile est.

45 ¶Sed non è diuerso tamen,quod transmissibile est ad hæredes,continuò est cessibile,vt multi falsò assumunt ex dictis iuribus:vti optimè intelligunt, & declarant Alexand. & Iason in dicta l.si stipulatus fuerim,ipse Alexand.in addi.Barto.in d.l.si mulier,§.ex asse,ff.de iure dotium ; & idem Iason in l.si constante,colum.vlti.ff.solu.matrim.& in l.j.§.vltimo colum.iij.versi.item circa,ff.de operis noui nuntia.& in Authenti.res quæ colum.x.versic.decimoquartò,C.com.de lega.& in repe.l.quò minùs,in xxx.quæst.versicu.confirmo quia facilius,ff.de flumi.& Betrand.consil.iiij.visis hinc inde, nume.39.lib.iij.Philip.Decis.consil.dcxiiij.in causa feudali , colum.ij.quod propè iisdem verbis repetitur consil.dclxxx.& Carol.Ruin.consil.lxxij.viso,colum.ij.nume.4.lib.j.& Franc. Ripa.in repet.cap.sæpe,colum.vij.nume.26.extrà de restitut.spolia. Et apertè ex eo probatur,quòd fideicommissum vniuersale transmittitur ad hæredes fideicommissarij , l.cogi.§.idem Mæianus,ff.ad Trebel.& tamen cedi non potest,d.l.si mulier,§.ex asse,ff.de iure dot. & dicemus infrà nume.49. octauò fideicommissum. Et ex eo quoque , quòd iura directa transmittuntur ad hæredes , & tamen cedi etiam non possunt , vt & dicemus numero 55.decimosextò actiones.Ex eóque quòd iura sepulcrorum transmittuntur ad hæredes,tamen cedi non possunt , vt dicemus etiam infrà numero 52. igitur duodecimò. Et vide quæ dicam infrà in glos. vlti. huius §. numero 29. trigesimosecundò quolibet. & titulo sequent. §. j. in verbo , *ou ses heritiers* , numero 12. at is confestim. *Et id quidem erit* pro QVARTO.

Nec ius adeundi , siue immiscendi,cedi potest.

46 ¶QVINTO', igitur ius adeundi siue immiscendi , quod penè idem est,cedi non potest.de quo tu vide Bal.in rub.extrà de procura.col.iiij.circa medium.& in c.ex rescripto,col.j.de iureiu.& consi. ccclvij.nulla mulier,col.j.li.j.& cons.ccccxlviij.sanctus Franciscus,in fi.lib.v.& Corn.cons.ccxj.videtur prima fronte,in col.ij.versi.his tamen non obst.lib.ij.& consi.ccvj.viso suprà scripto themate, col.vj.versi.coadiuuantur præmissa,lib.iij.& consil.ccxcix.videtur prima facie , col.j.& iterum col. iiij.versi.non obstat secundum,eo.lib.iij.& consi.ccxxxvj.diligenter,col.iij.versi.insuper,lib.iiij.& consi.ccxxxix.in hac,col.ij.versi.nec potest,eod.lib.iiij.& consi.ccliiij.principalis difficultas,in prin. eod.lib.iiij.

Nec actio iniuriarum.

47 ¶SEXTO`, actio iniuriarum,vt quidam volunt,inter quos est Ioann.glossator antiquus, vt refert glo.in l.iniuriarum,ff.de iniur.& in l.vltima.C.de hære.& act.vend. Verùm glo.ipsa vtrobique videtur sentire contrarium:quam vide,& Doct.in iisdem locis.& rursus in l.si nomen,& ibi Sal.ff.de here.vel act.vend.Host.in Summa,tit.de ali.iud.mut.cau.fac.§.vlt.Spec.tit.de cessi.actio.§.j.versi. an actio iniuriarum,& ibi Ioan.And.in addi.incip.de actione iniuriarum.Pet.Iac.in tit.de act.iniuriarum ex leg.Corne.Alber.in l.j.col.ij.versic.sed quid erit.C.ne lic.poten.Bald.in l.per diuersas,in xvj.quæst.C.manda.& in d.l.vltima.& ibi Sal.C.de hæred.vel act.vend.Franc.Aret.in l.j.col.antepenl.ff.solu.matrim.Guid.Pap.in statuto,si quis per literas,in glo.vel quasi,colum.xiiij. versi.item quia actio.

Nec operæ officiales.

48 ¶SEPTIMO`, operæ officiales,l.si non sortem,§.libertus,versic.vlt.& ibi Iason in decimotertio notab.ff.de condi.indeb.& l.pro hærede,§.si quid tamen,ff.de acqui.hære.& Bald.in l.liberti libertæque,col.iiij.vers.item dubitatur,quidam promisit,C.de bon.libe.cum si.Nam & huiusmodi operæ adherent personæ,l.operæ in rerum,ff.de ope.libe.ideò nec delegari possunt,l.j.§.ne autem,C.de cad.tol.Sed quomodo id intelligatur,vide per Bal.vbi suprà,& Alex.in d.§.libertus,in vltimo notab.& ibi Ias.vbi suprà.

Nec fideicommissum uniuersale.

49 ¶OCTAVO`, fideicommissum vniuersale,vt per d.§.ex asse,tenuit Bar.ibi,& Bald.qui eum negat alibi reperiri,in c.nonnulli,col.vj.de rescrip.& consil.ccxix.Popus,col.ij.versic.præmittendum est,lib.ij.Alex.& Iason,qui & illum tex.dicunt sing.in l.si stipulatus fuerim illud,ff.de verb.obliga. & idem Ias.in l.j.nu.96.ff.de leg.j.vbi dicit eum solẽnem & not.dignũ,& eius rei addit rationẽ. De quo etiam vide glo.Dyn.& Bar.in l.qui ita,§.j.ff.ad Treb.& Doct.in l.apud Iulianum,§.verùm,& in l.seruo inuito,ff.eod.tit.Bal.in l.sancimus,in prin.C.eod.tit.& in l.ij.in prima opp.C.de pact.Bar. in d.l.si stipulatus fuerim,in prin.ff.de verb.obli.& Albe.in prima parte statutorum,quæst.lxxxix. sed an proximior.

¶NO

50 ¶NONO GENERALITER nec alia iura paſsiua cedi quoque poſſunt, vt dicit Bald. in d. l. ij. in prima oppo. C. de pact. per d. §. ex aſſe. & l. ſi mandato, ff. manda. & Carol. Ruin. conſil. liij. Ieſu Chriſti, col. iij. num. 6. lib. j. Nam vt dicit idem Bal. in d. l. ij. circa medium, C. de hære. vel act. vendi. actiones ſunt in poteſtate noſtra, ſed non paſsiones.

Nec alia iura paſsiua.

51 ¶DECIMO IVS immittendi mortuum in rem pignoratam, conceſſum à lege debitori, alij cedi non poteſt. l. ij. in fin. ff. de reli. & ſumpt. fune. Ex quo dicit generaliter Ro. conſil. ccccl xxxiiij. incip. hoc quod vicinus, quòd ius ex legis humanitate ſeu æquitate alicui conceſſum in re alteri obnoxia, & ad ipſius alterius incommodum, cedi non poteſt. Et hoc erit VNDECIMVM.

Nec ius immittẽdi mortuum in rem pignoratam.

52 ¶IGITVR DVODECIMO, quod nonnihil ad ea pertinet, iura ſepulcrorum extraneis quoque cedi non poſſunt, l. quia perinde, §. j. ff. ad ſenatuſc. Treb. Ioan. Fab. in §. j. col. vlt. Inſti. de acquiſ. per arro. Licèt tranſeant ad hæredem extraneum, l. vel quæ, in prin. ibi, qualeſcunque ſint, ff. de religio. & ſumptib. fune. & l. ius ſepulcri. C. eod. titu. Et vide interim l. pro hærede, §. ſed quid tamen, ff. de acquirend. hæred.

Nec iura ſepulcrorum extraneis.

53 ¶DECIMOTERTIO, quod extinctum eſt, cedi non poteſt, l. decem, ff. de verb. obli. & l. Modeſtinus, in fi. ff. de ſolutio. & c. ad diſſoluendũ, extrà de deſpon. impu. & quod not. in l. ſed ſi manente, ff. de precario, & in l. Labeo, ff. de arbit. & in c. de cauſis, de offic. deleg. & voluit Maria. Soc. conſi. xviij. proſequendo ordinem, col. ij. lib. j. & Philip. Deci. conſil. cccccij. ex duobus, in fi. Et ex hoc quoque aſſumitur, id quod non eſt, cedi non poſſe, glo. quæ id declarat, in l. j. §. cùm prædium, in gloſ. vlt. ff. de pigno. & Iaſon conſilio cxxxiiij. in inſtrumento, column. vj. libr. iiij. Et id erit pro DECIMOQVARTO.

Nec quod extinctum eſt.

Nec quod non eſt.

54 ¶IGITVR DECIMOQVINTO, factum cedi non poteſt, l. vlt. in prin. ff. de verbo. obl. & §. ſed cùm factum, Inſti. de ſtipula. ſeruo. & voluit Raph. Co. in l. j. §. vſufructuarius, qui eſt vlt. ff. de ope. no. nuntiat. Tamen ius, ex quo factum producitur, cedi poteſt, vt declarat Bar. in d. l. ſi ſtipulatus fuerim illud, in tertia oppo. & duabus ſeq. ff. de verb. obl. & Iaſ. in d. §. vſufructuarius, col. ij.

Nec factum.

55 ¶DECIMOSEXTO, actiones directæ, veluti affixæ oſsibus noſtris, nec ſeparabiles, cedi non poſſunt, l. quis ergo caſus, in fin. & ibi glo. & Paul. Caſt. & iterum l. ſi Sticho, & ibi quoque glo. ff. de pecul. & declarat glo. not. in l. iij. in prin. ff. pro ſocio. & in l. j. & ibi quoque Doc. ff. de act. & obli. & Spec. tit. de ceſsi. actio. §. j. verſi. quid ſi habens directum. Albe. qui & id declarat in l. ex legato, C. de leg. Ang. conſi. lxx. Ioannes olim, col. j. & iterum conſil. lxxxj. domina Maria, in fi. Paul. Caſt. conſil. cccclij. videtur dicendũ prima facie, col. ij. lib. j. Io. Plat. & Iaſ. in §. omniũ, Inſti. de act. Matth. Affli. deci. Neapol. cccxxxv. pro deciſione, col. vlt. & Doct. vbique.

Nec actiones directæ.

56 ¶DECIMOSEPTIMO, quicquid competit contra Ius commune, ceſsibile quoque non eſt, vt voluit Ro. d. conſi. cccclxxxiiij. hoc quod vicinus, poſt prin. arg. l. quod verò, & l. ius ſingulare, ff. de legibus, & c. quæ à iure, de reg. iur. lib. vj. & idem voluit Alexand. in d. l. j. §. vltimo. ff. de oper. no. nuntiat. vbi tamen addit, id procedere, cùm id cõceſſum eſt, habendo (vt ipſe loquitur) ſpecialem reſpectum ad perſonam. & ante hos Bald. cuius non meminerunt, in c. de cætero, poſt medium, extrà de re iudic.

Nec quod competit cõtra ius commune.

57 ¶DECIMOOCTAVO, ius merè perſonale aliis quoque cedi non poteſt, cùm perſonam ipſam non tranſgrediatur, ſecundùm Dyn. in c. priuilegium perſonale, de regu. iuris, lib. vj. Archid. qui id tamen intelligit in priuilegio perſonali, quod non tranſmittitur in hæredem vniuerſalem, in cap. hinc eſt, circa medium xvj. quæſt. j. & Angel. in l. quòd ſi in diem, §. Iulianus, in fi. ff. de peti. hæred. & Doct. vbique.

Nec ius merè perſonale.

58 ¶DECIMONONO, quòd non longius diſtat à duobus præcedentibus, iura annexa certis perſonis ſingulariter, & in priuilegium, cedi etiam non poſſunt. Barto. in l. etiam, ff. de iureiur. per l. ſi ex pluribus, ff. de adminiſtra. tuto. & l. non ſolùm, §. ſi puellæ, ff. de ritu nupti. & argu. l. cerdonem, ff. de oper. liber.

Nec iura certis perſonis annexa in priuilegium.

59 ¶VIGESIMO, facultas expellendi alium à poſſeſsione vel detentione, ſiue occupandæ vel recuperandæ poſſeſsionis propria autoritate, vt voluit Bald. conſil. ccccxxxvj. quidam creditor, col. pen. verſi. quartò præmittendum eſt, lib. iij. per l. non eſt ſingulis, ff. de reg. iur. & glo. in l. cùm fundum, ff. de vi & vi arma. vbi & idem voluit Alb. & Lucas Pen. in l. vlt. col. ij. C. de prædi. curi. lib. x. Pet. Anc. conſ. cclxxiiij. ad declarationem, col. ij. vbi & eam citat. & Ro. d. cõſi. cccclxxxiiij. hoc quod vicinus, verſi. tertiò idem probatur. Raph. Co. in d. l. j. §. vſufructuarius, qui eſt vlt. ff. de ope. no. nunti. motus ea ratione, quoniam id factum eſt, quod cedi non poteſt, vt ſupra diximus nu. ab hinc 5.

Nec facultas expellendi, uel recuperandi poſſeſsionem propria autoritate, ex quorũdã ſentẽtia.

60 ¶Sunt tamen multi, qui contrarium tenẽt, vt Bart. Ang. Imo. Ro. ſibi cõtrarius, Pau. Ca. Alex. & Iaſ. qui reſpondet rationi Rapha. & cæteri Recentiores in d. §. vſufructuarius, per illum text. ex quibus Bart. dicit, neſcire ſe alium tex. qui hoc melius probet. & Angel. adducit etiam tex. ſimilem in l. j. §. pen. ff. de remiſ. quanquàm dicit neutrum tex. hoc bene probare. & Bal. ſibi etiam contrarius, in l. iij. in fi. & ibi quoque Ang. C. de pig. & idem Bald. in cap. j. tit. de feud. non hab. propri. nat. feud. & in c. j. §. ſi quis verò le j. ti. de pac. iur. fir. Ang. in l. ſi eius, ff. ad S. C. Treb. & in d. l. quòd in diẽ, § . Iulianus, in fi. ff. de petit. hæred. Pau. Caſt. conſi. lix. viſo puncto, ad fin. lib. ij. Imo. & Franc. Aret. in l. ſi ita ſtipuler, per te non fieri, ff. de verb. obli. Ang. Are. in §. actionum autem, col. x. verſi. quæro an iſtud ius,

Qui contrarium tenent.

Insti.de actio.& in §.prætereà le ij.col.xxij.versi.postquam vidimus de procuratore,Insti.de excep. Guid.Pap.in statuto Delphi.incip.si quis per literas,in glo.j.col.vj.versi.sed in casibus.& iterum in verbo,vel quasi,col.xiiij.versi.item si quis autoritate.Soci.consi.clxvij.non inutilis,col.pen. versic. sed circa hanc,lib.ij.Barb.d.consi.lj.vbi suprà,lib.j.Caro.Rui.consi.xlvij.in causa,col.iiij.versi.nec obst.dum dicebatur,lib.iiij.& cons.lxxxviij.quia de quampluribus,col.j.nu.4.lib.v.Phil.Dec.consi. cxcj.in causa quæ agitur inter magnificum,col.pen.versicu.septimò quod suprà dictum est.& consi. ccccxlix.visis duobus,col.vlt.versic.viij.Et faciunt,quæ dicam infrà eo.§.in vlt.glo.nu.24.vigesimoseptimò ius capiendi.

De eodem.

61 ¶Et in hanc quoque partem multi citant glo.in d.l.cùm fundum,ff.de vi & vi arma.quam Bal.vti diximus,citarat in contrarium.Ea autem videtur voluisse,ius alteri competens, vt posit incontinenti expellere inuasorem,posse alteri cedi.Et ita eam intelligit,& sequitur Bart.ibi.Et Bald. in c.vlt.col. ij.extrà de iur.calũ.vbi eam dicit sing.& in c.j.§.j.tit.de pac.iur.fir.Fran.Are.& Ias.in d.§.vsufructuarius.& Fran.Are.in d.l.si ita stipuler,per te.& omnes vbique.Sed & Bald.consi.ix.ad euidentiam dicendorum,colum.vlti.versicu.nonò,lib.iij.ad hoc citat,vt quod licitum est facere,licitum est & alteri mandare id fieri, ideóque (inquit) si licitum est bannitum occidere,possum & alteri mandare vt occidat.

Nec ius vindictæ.

62 ¶Sed caue,nam ea gl.videtur tenere priorem partem,pro qua etiam à multis citatur.Nam cùm primo loco dixisset, quòd sicut licèt domino per se incontinenti recuperare possessionem, sic & per alium:mox subdit,vel secundùm Ioann. non licet ei per alium hoc facere.& nihil prætereà de hac re dicit, tanquam illam posteriorem sententiam sequi videatur,secundùm glos.ab omnibus approbatam in l.qui filium.§.Sabinus,in glo.vlti.ff.ad S.C. Trebellia. Ideóque multi ex illa glos.in d.l.cùm fundum.assumunt,ius vindictæ alteri cedi vel delegari non posse.Et inter alios Bal.in l.ad officium, ad fin.C.commu.diuid.& in l.accusationis,in fin.& ibi Alexand.etiam in fi.C.quod met. caus.& in l. ij.colum.antepenul.versi.& not.quòd quædam,C.de serui.& aqua.& in repe.l.j.col.antepenul.versi. sed quid dicemus,statutum.C.vnde vi.& in l.Gracchus,C.de adult.& in l.vt vim,colum.iiij.ff.de iust. & iur.& in l.duobus,§.à fideiussore,ff.de iureiuran.& in d.capi.j.§.j.titu.de pac.iuramen.fir.& in d. c.vlt.col.ij.extrà de iura.calum.vbi eam dicit solennem,& in c.ad nostram,circa medium,de probatio.vbi & eam dicit sing.ad hoc,vt potestas gladij alteri demandari non posit.& in c.de cætero,post medium,de re iudicata.& in c.dilectus,colum.vlti.de appellatio,vbi ex ea dicit, quòd in duello non est licitum alium substituere.& in c.ij.colum.ij.versi.pone statuto ciuitatis,de vit.& honesta.cleric. & consi.ccccxxxvj.quidam creditor,col.pen.versi.præmittẽdum,lib.iij.Paul.Ca.in l.si cùm dotem, §.transgrediamur.& ibi latè Alex.col.iiij.ff.sol.matrim.idem Pau.consi.j.videtur dicendum,quòd dictus Christophorus,col.j.lib.j.Ro.in l.iij.§.si maritus,ff.de S.C.Syllania.& d.consil.ccccLxxxiiij. Ioan.Ana.in c.ij.in fin.de homi.Franc.Aret.in d.l.si ita stipuler,per te.ff.de verb.oblig.& in l.vlt.in prin.co.vlti.eod.tit. Barb.in l.j.§.si quis ita,col.xv.versic.item vbi actus,ff.eod.quoque titu. Angel. Aret.in tracta.malefi.in verbo, *che me hay adulterata la mia donna*,nume.64.an maritus posit.Et ibi Berna.Laud.& Augu.Ari.in addi.Fran.Curt.senior.consi.lxxx.super articulo,col.j.Fel.in c.quæ in ecclesiarum,col.iiij.versi.cæterùm quia de validitate,extrà de consti.& in c.vlt.§.is autem,colum.j. versi.vtrùm partes,de offic.delega.& in c.si verò,le j.col.j.in fi.de sent.excom.Et ita quoque voluit Bart.nulla illius glo.mentione facta,in l.non solùm,§.si mandato,col.j.in fin.versicu.circa primum dic,ff.de iniur.

Ius ingrediendi ciuili modo exercendum.

63 ¶Vides ergo ex suprà dictis,quòd cùm quæritur de iure ingrediendi,vel occupandi,siue recuperandi propria autoritate,communior opi.est id ius cedi posse.Si autem de iure vindictæ, cõtrà cedi non posse,& ad vtrunque allegatur ea glo.in d.l.cùm fundum,tanquam vtrunque voluerit, cùm tamen nihil aliud scripserit, quàm quod suprà diximus. Sed illud primum de iure ingrediendi, intellige, modò is,cui illud ius cessum est,ipsum exerceat ciuili modo sine atrocitate, vt dicit Bald.in d.cap.j. §.j.tit.de pace iur.fir.per d.l.non est singulis,ff.de regu.iur.quem sequitur Alexand.qui & hoc quoque intelligit solùm procedere contra non resistentem de facto, per text.in d.§.vsufructuarius. Idque dicit clarè voluisse Bart.in l.iij.in iiij.quæst.C.de pigno.vbi Barto. non loquitur de cessionario, sed de eo cui proprio iure & ex pacto hoc ius ingrediendi competit, vt videlicet contra resistentem id non posit exercere.De quo latissimè per Ias.in l.ij.col.xxx.versic.pro clara intelligentia,cum v. col.seq.C.de iur.emphy. Et ego in hac re nihil video interesse inter eũ,cui primo loco & ex proprio iure & capite id ius pertinet,& cessionarium eiusdem,nisi quòd impunè non resisteretur priori;posteriori contrà,nisi fidem primùm fecisset de ipsius cessione,iuxta ea quæ dicam infrà,glos.iij.huius §.nu.44.illud denique.

Quid si id ius cedatur sine personali actione.

64 ¶Intellige secundò, vt id ius ingrediendi cedi posit,modò etiam cedatur personalis actio, ad cuius executionem venit id ius: nam sine ea actione competere non posset, ex eo quod notat Bartol. in d.l.iij.C.de pigno.cùm tractat, an illud ius transeat in successorem. & ita consuluit Carol.Ruin.in quodam consilio cuius meminit Deci.d.consilio ccccxlix.visis duobus, colum.vltima.ex hoc inferens,quòd si ipsa actio personalis fuit sublata solutione, aut alio modo, non poterit id ius cedi. Cui non contradicit ipse Deci.s.sed tantùm contendit in ea specie actionem non fuisse sublatam. Et huc

spe-

spectat, quod statim dicemus, actionem hypothecariam cedi non posse, sine actione personali.

65 ¶Et hæc quidem de priore illo iure ingrediendi siue occupādi propria autoritate. Secundùm autem, quod de iure vindicandi est, quod diximus alteri cedi non posse, intelliges etiā multis modis. Primo quidem, vt non procedat, cùm pater filio id ius cederet. Id enim haud dubiè posset, per tex. not. quem ad hoc not. Bal. & Sal. in d.l. Gracchus, C. de adult. Bart. in d.l. non solùm, §. si mandato, col. ij. versic. circa primum, ff. de iniur. Alex. & Ias. in d. §. vsufructuarius. & Caro. Rui. cons. lxxij. viso, ante fi. lib. j. cum aliis multis concor. à me latè congestis in rep. l. si vnquam, in prin. nu. 16. ex quibus illud fit, C. de reuocan. dona. vbi videre poteris. *Pater an ius vindictæ poßit cedere filio.*

66 ¶Et id sanè ampliat Claud. Seyssel. in repe. l. vt vim, col. xcij. in paruis, versi. succedit alia quæstio, ff. de iustiti. & iur. vt procedat non solùm in filio, sed & in aliis, quibus necesse est parere, saltem de honestate, vt in seruo, vasallo, & similibus, per text. in d.l. Gracchus, cùm dicitur, qui patri paruerint: quod quidem verbum, inquit, & his conuenit: dicitque hoc esse de mente Bart. in d.l. non solùm, §. si mandato. Sed certè Bartol. ibi id velle non videtur, sed potius contrarium, dum de filiis tantùm loquitur, sicuti & alij omnes de hac re loquentes. nam & d.l. Gracchus, de filiis etiam tantùm loquitur, nec est extendendus ille tex. ob verbum, paruerint, cùm longè sit dissimilis ratio filiorum, atque cæterorum, cùm filius censeatur eadem persona, l. vltima. C. de impub. & ali. substit. & latè diximus in d.l. si vnquam, in princ. nu. 15. sed quis hunc affectum. Ideóque & cùm electa est industria personę filius delegari potest, l. sciendum, §. legati, ff. de legatio. de quo etiam diximus in d. nu. 16. allegato in præced. versic. Et hanc esse rationem specialitatis in filiis in casu d.l. Gracchus, expresim tradit Fel. in cap. quæ in ecclesiarum, colum. iiij. versic. hoc intellige, de consti. quæ non potest habere locum in cæteris. Sed & d.l. Gracchus, est exorbitans & contra regulas Iuris communis, vt dicit Alexan. in d. §. vsufructuarius, & statim dicemus. Ideò etiam si esset similis quędam ratio in cæteris subditis, quæ in filiis, non esset tamen extendenda, l. si verò, §. de viro, ff. sol. matri. cum similibus. Denique si d.l. de cæteris, vt de filiis, voluisset, æquè de illis statuisset, l. j. §. sinautem ad deficientis, C. de cadu. tol. & cap. inter corporalia, post medium. extrà de transla. Præla. cum si. à me collectis in d.l. si vnquam, in verbo, libertis, num. 2. *De eadem re.*

67 ¶Secundò intellige, quod dictum est, ius vindictæ cedi non posse, vt procedat, quando id ius competit ex priuilegio contra regulas Iuris communis à lege, statuto, vel principe concesso: vt in casu d.l. Gracchus. secus si competat de Iure communi, vt sentit Alex. in d. §. vsufructuarius, & in d.l. si cum dotem, §. transgrediamur, col. pen. ff. sol. matrim. & clarius voluit Fel. in d. cap. quæ in ecclesiarum, vbi suprà, dicens hoc casu succedere regulā, qui per alium facit, per seipsum facere videtur. & Augu. Ari. in addi. Ang. Are. in tract. malefi. in verbo, *che me hay adulterata*, nume. 64. incip. an maritus possit. & nouisimè Seyssellus in d.l. vt vim, locò nuper allegatò, adducens quod in simili habetur in l. j. in prin. ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. vbi causæ quæ ex speciali priuilegio personæ competunt, non possunt delegari. Et ante hos voluit Sal. à nullo eorum citatus, in l. non ideò minus col. iij. versi. quero igitur primò, an in delictis, C. de accus. & Steph. Feder. in trac. de legum interpretatione, parte vlt. char. v. versi. an liceat patri conuocare. *Quid de iure vindictæ, competēte de iure communi.*

68 ¶Tertiò intellige, vt licèt is, cui huiusmodi ius vindicandi competit, non posit illud alteri cedere, aut demandare: potest tamen secum socios & amicos sibi adsciscere, & adhibere huius vindictę executioni quam sine illis peragere tutò non posset. Quia cui aliquid conceditur, videtur etiam concedi, vt faciat cum amicis & familiaribus, sine quorum ope id facere non potest, l. si stipulatus fuero per te non fieri, ff. de verb. oblig. & concesso aliquo concessa videntur ea, sine quibus id fieri non potest, l. ij. ff. de iuris. omni. iud. cum si. Ita voluit Bald. in repet. l. j. col. antepen. versi. sed quid dicemus, statutum permittit, in fin. illius quæstionis, C. vnde vi. & in d. cap. vlt. colum. ij. extrà de iura. calum. & in d. cap. de cætero, de re iudica. & consil. ccccxxxj. quia in accusatione, col. ij. versic. septima ratio, lib. j. Pau. Ca. post Iac. Bud. in l. refectionis, per illum tex. in illis verbis, ego fabrique mei, ff. commu. prædi. Cæpol. in tract. seruit. vrba. tit. xxiij. qui huiusmodi est, qualiter quis vti debeat seruitute, col. vlti. vbi dicit ita se obtinuisse in statuto Veronensi permittente patri, fratri, marito eum occidere, quem comperierint turpiter conuersantem cum filia, sorore, vxore. Et idem dicit ipse Cæpoll. cau. criminalium consi. iiij. visa querela producta, col. iij. versi. secundò similiter: vbi id dicit sing. & iterum cons. lxxiiij. viso statuto, col. vl. & Ias. in l. ij. col. ij. ff. de iurisd. om. iud. & in d. §. vsufructuarius, col. iij. versi. secundò not. limita. vbi dicit not. Car. Rui. consi. j. reuocatur, col. j. nu. 1. lib. v. & Fran. Ripa. in l. ij. §. voluntatem, col. vj. nu. 30. ff. solu. matr. & Hippo. Marsi. consi. xvj. inclina cor meum, col. antepenul. Et ita intelligendus est Paul. Cast. in l. raptores, col. ij. versi. an posit consanguineus, C. de Epis. & cleri. *An cui ius vindictæ cōpetit, poßit secum socios & amicos adsciscere.*

69 ¶Tamen aduertendum est, quod Bal. in d.l. vt vim, in vj. quęst. ff. de iusti. & iure, videtur tenere contrarium, saltem quantùm ad id, vt socij ipsi manualiter, vt ita dicam, id faciant. Dicit enim, quòd socij offensi nunquam possunt admouere manum ad vindictam: quia hæc permisio est personalis, & statutum se restringit ad offensum, nec egreditur personam. Bene (inquit) possunt eum comitari, eíque adesse: nec propterea tenentur de sociatione, vel fauore. quod dictum cùm retulisset Iason in d. §. vsufructuarius, subiicit, quòd fortè ista opinio est tutior: tamen in criminalibus tenendam esse *De eadem re.*

mitiorem opin.ad absoluendũ,iuxta l.de interpretatione,& l.sanctio legum,ff.de pœnis,cum si.Stepha.autem Feder.in d.trac.de legum interpretatione,parte vlt.char.3.versi.ex quo decidi potest,tenet,quòd si ex statuto vindicta alicui sit permissa,non licet amicos in id adsciscere,quia est contra rationem l.non est singulis,ff.de regu.iur.& l.j.C.ne quis in sua cau.iud.quod monet notandum ad limitationem glo.in d.l.cùm fundum,ff.de vi & vi armat.

Quid de iure vindicandi cõpetenti ex ciuili actione.

70 ¶Quartò intellige,quod diximus id ius vindicandi cedi non posse,vt scilicet procedat, nisi id ex ciuili tantùm actione competat:nam tunc cedi potest,vt traditum est à Bald.in l.per diuersas,col.vlti.in xvj.quæst.in fi.C.manda.per not.in l.vlt.C.de hære.& act.vend. Et cum his duos casus expediuimus,scilicet de iure ingrediendi,siue occupandi,vel recuperandi propria autoritate, & de iure vindicandi. Sunt autem,ne id omittã,qui tenent id ius vindicandi indistinctè cedi posse.& inter hos Ro.in l.j.§.vlti.col.j.in fin.ff.de ope.no.nunti.per l.meum, §.sed licèt,ff.quod met.caus.vti eum text.in præcedenti quæst.deduxerat.Et id quidem erit VIGESIMVMPRIMVM.

Actio hypothecaria, an sine personali cedi posșit.

71 ¶VIGESIMO igitur secundò actio hypothecaria sine personali cedi non potest, cùm illa eius sit accessoria.Ita voluit glo.in d.l.vltima.in verbo,pateat,C.de hæred.vel act.vendi. Sed quia super hoc non inter omnes conuenit,vide Cy.Alberi.Bald.Sal.& alios ibi.& glo.in l.vsucapio,& ibi Cy.Bald.& alios,C.de pigno.& in l.si pignori,& ibi Bald.in vtraque lect.& Flori. col.iij.ff.fami.ercis.Dy.& Bart.in l.fideiussor obligari,in princ.ff.de fideius.Specul.tit.de cessi.actio.§.j.versic.sed quid si cessi hypothecariam.Bald.in l.j.§.cùm prædium,ff.de pigno.& in l.fideiussor,§.creditor,in fin.ff.de nego.gesto.& in sua margari.in verbo,cedere,colum.j.Sal.in l.si à creditore,C.de actio.& obligat.Paul.Cast.consil.ccxxix.venditio ista,colum.vlti.lib.ij.& Carol.Rui.consil.cxcij.super eodem,colum.j.lib.j.

Ius alimentorũ futurorum cedi nõ potest.

72 ¶VIGESIMOTERTIO, ius alimentorum futurorũ cedi etiam non potest,ex sententia Bar.in l.cùm Titio,ff.ad leg.Falci.Nam id ius(inquit) cohæret personæ: & alia sunt alimenta in persona vnius,& alia alterius.& sequitur Fabia.in tract.emp.in xxj.quæstio.iiij.quæst.prin.vbi hoc latè tractat,simul cum iure vsufructus,de quo suprà diximus.Et idem quoque de iure alimentorum, voluit Bald.in l.j.col.vlti.versi.modò ego quæro,C.de priui.dot.Et Pan.loquens de eo iure quod competit patronis,in c.prætereà,in fi.extrà de iur.patro.& Franc. Cur.Senior consi.lviij.summa totius,col.ij.& Ias.in l.si constante,col.vlt.versi.item ius futurorum,ff.sol.matr.

Nec facultas eligendi.

73 ¶VIGESIMOQVARTO, facultas eligendi,d.l.si stipulatus fuerim illud,ff.de verb.obli.& ibi latè per Bar.& alios Doc.tam Antiquiores,quàm Recentiores,& inter hos Ias.qui hoc latissimè declarat,& multis modis limitat,vt ibi per eum videre licet,& l.vlt.in prin.& ibi Pau.Ca.& Fran.Are.col.vlt.qui & id optimè declarat,eod.tit.De quo etiam vide Bar.in l.si sit legatum,§.si quis ita,ff.de leg.j.& dicemus aliquid infrà eod.§.in glo.iij.verbo,*du conuentionel*,num.33.trigesimoseptimò ius eligendi.

Nec facultas declarandi.

74 ¶VIGESIMOQVINTO, facultas declarandi cedi etiam non potest,secũdùm glo.in l.idem Pomponius scribit,§.vlt.ff.de rei vend.glo.Bart.& alios in l.inter stipulantem,§.j.ff.de verb.obl.& ibi concord.per Recentiores.

Nec ius clientelæ inuito cliente.

75 ¶VIGESIMOSEXTO, vasallus,siue cliens, inuitus à domino alteri cedi non potest: siue ius vasallagij,aut(vt melius loquamur)clientelæ cedi alteri non potest, inuito vasallo siue cliente.c.j.§.prætereà ducatus,tit.de proh.feu.ali.per Fed.c.j.§.ex eadem,& ibi Mart.Laud.circa medium,tit.de lege Corn.glo.in l.inuitus,in princi.ff.de fidei.libe.Host.Io.And.& alij in c.dilecti,extrà de maio.& obed.& Alber.post Ray.in l.ij.col.antepen.versic.primũ est,ff.sol.matri.De quo tu vide latè per Ioan.Ardiz.in summa sub rubr.vtrùm dominus inuito vasallo potest ius,quod habet in eo,in alium transferre.& Cy.& Albe.in l.j.C.de nouati.& Bald.in l.j.col.vj.vers.vasalli tamen,ff.de ser.fugiti.& in l.si nominis,C.de dona.& in l.in testamẽto,C.ad leg.Falc.& in c.j.§.si quis miles,in primò not.per illum tex.tit.quo temp.mili.& latè consi.cccxxvij.pridie,col.ij.versic.vltimò sciendum,lib.j.& consi.xcvij.proponitur quòd domini,per totum,lib.iij.Ro.consi.xxvj.pro decisione,col.vl.& Guid.Pap.decis.Delphi.ccccclx.dominus Odo,cum aliis multis concord.adductis ab Alexand.& Ias.in l.si non sortem,§.libertus,illo,col.vlt.versic.& hæc faciunt:hoc col.x.versic.adde etiam,ff.de condic.indeb.& eodem Alexand.in addit.Bald.in d.l.si nominis,& Franc. Are.in l.ij.in princ.col.vlt.ff.sol.matri.Barb.in c.ad quæstiones,col.j.extrà de rerum permut.Iaso.consi.lvj.circa primum,col.j.lib.j.& Fel.in c.dilecti,de maio.& obedi.& Recentioribus in l.filiusfamiliâs.§.diui,ff.de lega.j.& Franc.Curti.Iuniore in tracta.feudorum in sexta parte,col.j.versicu.secundò quæro.& Anto.Rub.consil.xcvj.quæstio mihi proposita.& Carol.Molend.in consuetud.Parisi.titu.j.§.j.glos.iij.in iij.quæst.& omnium latissimè Ioan.Neuiza.inter consil.Alberi.Bru.consil.xij.patres,propè per totum.Et an id procedat in regno Franciæ,videbis apud Bened.in repe.c.Raynutius,in verbo,duas habens filias,nu.69.de testa.

Nec facultas iurandi.

76 ¶VIGESIMOSEPTIMO, ius siue facultas iurandi,alteri item cedi non potest: vt dicit Bald.consil.cccxiiij.vtrùm dictus contractus, in quarto dubio, lib. v.nam iuramentum est personale,nec transit ad heredes,l.generaliter,in prin.C.de reb.cred.& not.in c.veritatis,extrà de iureiu.Ex quo,si aliud non esset,satis probaretur & id in alium non posse trãsferri,per ea quæ diximus,suprà ead.glo.,

nume.

nu.44.tertiò bonorum possessio. Vtrùm tamen id sit perpetuum, vt facultas iurãdi non transeat ad hæredem, videbis suprà, §.ij.glo.ij.nu.2.& seq.

77 ¶VIGESIMOOCTAVO` ius ætatis etiam cedi non potest, §.finitur, Insti.de vsucap.Bald.in l.cùm in antiquioribus, col.pen.versi.secundò sic, ius quod non est, C.de iure delib.per tex.in l.peto, §.prædium, ff.de leg.ij.& §.vlt.Inst.de vsufru.& alia quædam iura, de quo & nos diximus in nostro tractatu Primigeniorum, in xxx.quæst.in quarta ratione pro patruo. *Nec ius ætatis.*

78 ¶VIGESIMONONO` priuilegium tacitæ hypothecæ, quod habet mulier, atque etiam id priuilegium, vt præferatur cæteris creditoribus, cedi non potest. Nam si mulier cedat alteri actionem ad repetendam dotem, is non habebit id priuilegium, Bald.in l.j.col.iiij.versi.quęrunt Doct.de pulcherrima quæstione, C.de priuileg.dotis.& sequitur Iason, qui id dicit sing.in l.cùm fundus, §.j.col.pen.versi.& an sit differentia, ff.si cer.pe.& idem voluerunt Io.Fab.& Nico.Neap.in §.fuerat, Inst.de actio.Albe.post Dy.in l.j.col.vlt.ff.sol.matri.& Imo in l.post dotem, col.vlt.ff.sol.mat. Et licèt non loquamur in casu, quo expressim facta fuit cessio cum dicto priuilegio: tamen satis ostẽdunt id fieri non posse. Sed tu tamen super hoc vide Bart.distiguentem in d.l.post dotem, col.vlt.& ibi quoque Ro.& Alex.atque etiam Pet.Cy.Albe.Bart.& Sal.in d.l.j.C.de priuil.doti.Bal.consi cclxxxix. Antonia, in fi.lib.j.Ang.& Imo.in d.l.j.in vij.quæst.ff.sol.matr.Pau.Ca.cons.ccxxij.super secundo, in tertio dubio, lib.j.Ang.Are.in d.§.fuerat, col.xij.versi.in eadem glo.ibi sed nunquid.Soci.consil.clxxj.diu profectò, col.vlt.lib.ij.& Matth.Afflic.deci.Neap.cccvj.vir & vxor, nu.6.& ante hos Cy.in d.l.j.de priuil.doti.& in l.assiduis, in fi.& ibi quoque Alber.paulò ante fi.C.qui poti.in pig.habe. At id priuilegium nuncupatim cedi non posse, tenuit Fran.Rip.in l.quæsitum, §.si sponsa, col.iij.nu.18.ff.de priuil.cred. *Nec priuilegiũ tacitæ hypothecæ.*

79 ¶TRIGESIMO` ius quod tu mihi semel cesseris, alteri amplius cedere non potes, l.per quem, & ibi Floria.ff.de seruit.rusti.præd.l.non quocunque, §.qui Caium, & ibi Iaco.Are.& Bart. qui id declarat, ff.de leg.j.& l.qui duos, ff.de leg.ij.& l.ij.& l.si damnatus, ff.de libera.leg.Bal.in l.mutari, §.planè, paulò ante fi.ff.de procur.vbi dicit in id not.text.in d.§.qui Caium.& consil.cxxxiiij.quidam dominus de Crescentia, ad fi.lib.ij.& consi.ccxvj.fuit quidam nobilissimus, col.ij.versi.super eo autem, eo.lib.ij.Iura enim vtilia per cessionẽ funditus atque radicitus euelluntur à cedente, vt not.in l.ex asse, ff.ad Treb.Sed.id qualiter intelligatur, vide etiam per Floria.vbi suprà.Sed præter eum alio modo intelliges, videlicet cùm cessio pura est: secus si conditionalis, vt declarat Bald.consil.ccxlviij.præsupponendum est, quòd ista domus, post medium, lib.iij.vbi & idem dicit, si non sit conditionalis, sed ob certam causam finalem, ibi vide. *Nec ius semel alteri cessum.*

80 ¶TRIGESIMOPRIMO`, ius repetendi dotem constante matrimonio, marito vergente ad inopiam.Bal.in l.j.col.vlt.versi.modò ego quæro, & ibi quoque Sal.col.ij.in prin.C.de priuil.dotis. Bal.Nouellus, in tract.dotium, in vlt.parte, col.xxvj.vbi tamẽ limitat.& Fran.Cur.Senior in Auth.quod locum, C.de collat.& latè consil.lviij.summa totius, per totum, vbi respondet quibusdam contrariis: & ampliat, etiamsi interueniat iuramentum: & declarat, quomodo id sit intelligendum.& Iason in l.si constante, col.pen.versi.vltra quatuor, ff.sol.mat.Quanquàm contrarium voluit Bald. sibi contrarius in d.Auth.quod locum, in ix.quæst.& ibi quoque Ro.ad fi.& Corne.& Phil.Dec.in prin.per tex.illius Auth.in illis verbis, solam actionem, licèt inanem, conferens.& subobscurè Spec.tit.de emp.& vend.§.tertio loco, in prima forma instrumenti, col.j.Et vide quæ dicam infrà in eod. §.in glo.vlt.nu.7.sextò, quod & huc. *Nec ius repetendi dotem.*

81 ¶TRIGESIMOSECVNDO`, ius accusandi alium de priuato delicto etiam alteri cedi non potest: vt placere video Bal.in l.per diuersas, col.vlt.in xvj.quęst.C.manda.Sed contra id facit tex.in l.quòd si in diem, §.Iulianus, ff.de peti.hæred.vbi interdictum vnde vi, cedi potest.Ex quo not.Bart. ibi, actiones ex delicto descendentes cedi posse.De eo autem interdicto plenius dicemus infrà, eo.§.in glo.iij.eadémque vlt.nu.18. vigesimò interdictum recuperandi. & vide etiam quæ dicam in ead. glo.nu.11.duodecimò ergo.& iterum nu.39.quadragesimoquintò. *Nec ius accusandi de priuato delicto.*

82 ¶TRIGESIMOTERTIO`, actiones populares.l.si cui.ff.de verb.sig.& l.qui populari, & l.penult.ff.de popul.act.& Alberi.per eos text.in l.vlt.col.ij.versi.quid de aliis actionibus, C.de hęre.vel act.vend.id tamen intelligens, post Vber.Bob.si ratione commodi vel damni publici competat, non si priuati, arg.l.licèt, & l.non cogendum, §.qui ita de publico, ff.de procur.& l.eum qui, §.in popularibus, ff.de iureiur. *Nec actiones populares.*

83 ¶TRIGESIMOQVARTO`, condictio in re aliena, nec alteri quidem cedi potest.l.quòd sępe, §.si res, ibi, videbimus, & ibi glo.in verbo, habere, in prin.& Sal.ff.de contrah.emp. *Nec condictio in re aliena.*

84 ¶TRIGESIMOQVINTO`, potestas gladij, aut cuiuslibet alterius coërcitionis ad aliũ trãsferri non potest.hæc sunt propria verba l.nemo potest, ff.de reg.iur.quæ deprompta sunt ex l.solet, post prin.ff.de offi.Procõs.quibus in locis vide Doc.vt intelligas, quomodo hęc intelligẽda sunt, præsertim verò Philip.Dec.in priori loco, vbi post alios Antiquiores à se citatos declarat, quæ sit huiusmodi potestas. *Nec potestas gladij.*

85 ¶TRIGESIMOSEXTO`, vsus alteri quoque cedi non potest.l.item, §.j.ff.commu.diuidun. & l.sed neque, & l.deniq;, ff.de vsu & habita.& aliis cõpluribus locis eius tit.ex quibus etiam facile *Nec vsus. Nec eiusdem commoditas.*

intelliges, nec vsus quoque commoditatem alteri cedi posse, quamuis aliud sit de vsufructu, vt suprà diximus nu.43. secundò vsufructus.

86 ¶TRIGESIMOSEPTIMO, nec habitationis ius, nec eiusdem cõmoditas alteri item cedi potest. l. si habitatio, in prin. & aliis compluribus, ff. eod. tit. de vsu & habitat.

Nec ius habitationis.

87 ¶TRIGESIMOOCTAVO, ius exigendi portorium, siue vectigal ex priuilegio principis, non potest alteri cedi, sine ipsius consensu. Bald. subdubitans in l. in diem, in fi. per eum textum, ff. de aqua plu. arcen. quem sequitur Firmianus in tractatu gabel. in prima parte, quæst. xiiij. & Fran. Rip. lib. ij. respon. c. xxiiij. Carolus. nu. 7.

Nec ius exigẽdi portorium.

88 ¶TRIGESIMONONO, cedi non potest actio aduersus fideiussorẽ, sine cessione principalis actionis: vt per multa iura tradit Albe. post Dy. in l. fideiussor obligari, in prin. ff. de fideius. & in l. ij. C. de luiti. pig. & in l. vlt. C. de hære. vel act. vend.

Nec actio aduersus fideiussorẽ, sine principali actione.

NON ESTANT DUDICT LIGNAGE, GLO. II.

Retractus alteri consanguineo cedi potest.

1 NAM ALTERI consanguineo cedi potest, nimirum cessante ratione prohibitionis, vt expressè voluit in hoc casu Seba. Neapod. in tract. de iure congrui, & iterum in consti. incip. si ex vno, in verbo, vnius. & Matth. Afflict. in tract. de iure protomixeos, in prin. col. antepen. versi. vltimò notandum ex tex. & Paul. Cast. in l. ad officium, in fi. C. commu. diui. & Ro. in statuto huic simili loquens, consi. ccccl xxxiiij. hoc quòd vicinus, in fin. dum dicit, id ius prælationis, competens vicino, non posse cedi alteri, non eiusdem qualitatis: quæ sunt propè verba nostræ consuetudinis, quasi ei, qui esset eiusdem qualitatis, cedi possit. Caro. Rui. cons. xlvij. in communi, col. iiij. vers. nec obst. dum dicebatur. lib. iiij. & D. Boër. deci. cxxxix. alia sua quæst. in fi. & Io. Coras. Miscel. lib. iij. c. iij. paulò ante fi. Et est similis in hac re consuetudo Burgundiæ, hoc eo. ti. c. vj. & Borboniæ, c. cccclvij. Niuerniensium, hoc item ti. c. xxiij. & Comitatus Burgundiæ ti. *reachaptz*, c. x. Et id quidem ex legibus Mosaicis obseruabatur, vt proximior id ius remotiori cedere posset, vt apertè colligitur ex iiij. c. Ruth. Et ad hæc faciunt multa, quæ scripsimus suprà eo. ti. §. xj. in glo. vj. in verbo, *s'il est le plus proche.* Et facit, quod in simili tradit Paul. Cast. consi. ccxliij. super primo dubio, lib. j. de quo dicemus in glo. vlt. huius §. nu. 34. trigesimooctauó.

Cõsuetudines.

Mosis lex.

Sed an remotiori in præiudicium proximioris.

2 ¶SED AN SI consanguineus, fortè omnium proximus, id ius retractus alteri consanguineo remotissimi gradus cesserit, (quod potest in pręiudicium emptoris, vt hîc dicitur) possit tamen in præiudicium alterius consanguinei proximioris eo, cui cessit, ita scilicet, vt hic proximior, qui adhuc est intra annum venditionis, non possit venire ad retractum. Et ego arbitror huic nullum præiudicium factum ex huiusmodi cessione, tum ex multis, quæ diximus in d. §. xj. vbi nuper citauimus, tum quoque quia alioquin esset liberum proximiori cæteros post se proximiores hoc iure priuare, cedendo remotiori: quod minimè ferendum est. l. non debet, ff. de reg. iur. & ibi concor. in glo. Nam ista iura gratificandi nunquam competunt nisi in casibus à iure concessis, veluti in l. fœminæ, §. vltimo. C. de secund. nupt. & l. si quis in graui, §. si cùm omnes, ff. de senatusc. Sylla. vt tradit Franc. Are. post alios, consi. cxlij. ex facto, col. pen. versi. præterea dato.

De eadem re.

Agnatus proximior potest reuocare alienationem in remotiorẽ factã.

3 ¶Et idem ante eum, licet non alleget, pulchrè voluit Bald. in c. j. col. pen. tit. de ali. feud. nempe quia, vt ipse Bald. subdit, id esset disponere de iure tertij, quod nemo potest, sine consensu illius, l. si cùm Hermes, C. loca. cum simi. Ideóque si vasallus in remotiorem agnatum, consentiẽte etiam proximo, fundum alienauerit, tamen illi qui medij sunt, scilicet inter proximiorem illum, qui consensit, & remotiorem, cui facta est alienatio, possunt eam alienationẽ reuocare: vt satis videtur voluisse ipse Bal. vbi suprà, & Card. Alex. in c. Titius, col. pen. versi. circa vltimum dubium, tit. si de feud. fuer. contro. inter do. & agna. & Iaco. à Sanc. Geor. in tract. feud. in verbo, & cum pacto de non alienando, col. ix. versi. sed moueo vobis, & col. seq. versicu. tertia conclusio. & Zasius in epitome feudorum, parte ix. char. 3. versicu. pone si vasallus. Et faciunt, quæ diximus suprà illo §. xj. glos. vj. nume. 14. verùm hæc res, & sequen.

Primogenitus non potest renũtiare tertio genito.

Renũtiatio alteri non nocet.

4 ¶Sed nec primogenitus potest iuri primogeniturę renuntiare in fauorem tertiogeniti, omisso secundogenito, qui medius est, & in præiudiciũ ipsius: vt item voluisse videtur idem Bald. cons. ccclxxxix. consuetudo est, col. penult. versic. hîc incidit dubium, lib. ij. De quo nos abundè scripsimus in nostro tractatu Primogeniorum, quæst. xxvij. Nam & renuntiatio cuiuspiam, licèt sibi noceat, nunquam tamen alteri, l. j. C. de commu. re. ali. & l. si post mortem, ff. de bono. posses. contra tabul. Barto. in l. si quis in conscribendo, col. ij. versicu. secundo casu, C. de pactis. Ludo. Bolog. loquens in casu non huic nostro dissimili, consil. xliij. Ser Iacobus, col. vj. versic. vel secundò dicimus. Et ita in hoc nostro casu expressè voluit Ferro. in consuetudi. Burdigal. hoc eodem titul. *de retraict*, §. v. column. ij. versiculo quid igitur.

Si consanguineus extraneo cesserit, an

5 ¶SED DVBITARI POSSET, si proximior id ius retractus alteri extraneo cessit de facto, cùm non possit vetante consuetudine, vtrùm poterit ipse proximior, non obstante huiusmodi cessione retrahere, & ita repellere alium consanguineum, fortè remotioris gradus. Quod videtur: nam quod nullum est, nullum potest effectum producere, vt patet ex multis, quę tibi collegi suprà eodem titu.

ti.§.j.in glo.ij.in verbo,*a uendu*,nu.5.sed hîc scire velim,& seq.atque etiam suprà nostrarum consuetudinum tit.ij.§.j.in ij.quęst.& in nostris Legibus connubialibus in glo.vlt.in xxiij.quęst.Ex quibus vnum tantùm huic loco accommodatissimum afferam,quod scribit Barto.in l.filium,§.si quis, ff.de leg.præstan.quòd stante statuto,quòd si quis cesserit actionem nobili,cadat iure suo:si quis cesserit, qui cedere non potuit,vel cuius aliâs cessio fuit inutilis:non cadet iure suo,quin possit actionē suam intendere.& idem propè voluit Bar.in l.non putauit,§.non quæuis,ff.de bo.pos.contra tab.& Ro.in repe.l.si verò,§.de viro,in xxxiij.fal.ff.sol.matr.Firmia.in tract.gabel.in tertia parte octauæ partis princ.quæst.xxxij.versi.item sequitur quòd cedens.& Ias.in l.j.§.j.in quinto norab.ff.quod quisque iuris.& in l.vlti.col.antepen.versi.xxij.C.de iure emphy.& Fran.Rip.in l.iiij.§.condemnatum,col.j.nu.4.ff.de re iudi.

poterit nihilominus retrahere.

Cedens inutiliter non cadit iure suo, uide nu.11.& 12.

6 ¶Et hæc opin.adiuuari potest ex eo quod tradunt Pau.Ca. Ambro.Opiz.& Ferd.Loaz. in l.filiusfamiliâs,§.Diui,ille col.ij.alter col.v.hic xxvij.ad finem secundo no.ff.de leg.j.quòd si testator prohibuerit alienari rem extra familiam,is qui rem ipsam alienauerit,poterit reuocare,nedum alij huius familiæ.l.quemadmodum,C.de agri.& censi.lib.xj.Et facit etiam l.nec nos,C.de capti.& l.cùm miles,ff.de ali.mut.iud.cau.fac.& ll.quę dicunt,creditorem,qui venditioni pignoris consensit,tum demum tantùm remisisse pignus videri,si vēditio valeat,eáque effectum sortiatur:vt de primo tex.est in l.si debitor,§.vlt.ff.quib.mod. pig.vel hypo.sol.de secundo,in l.sicut,§.si voluntate,& §.si debitor,ff.eod.tit.Et facit,quod in simili scribitur in l.sicut,ibi,si autem nuptiæ,ff.de oper.libe.quem ad hoc citat Bald.in Margar.in verbo,cedere,col.ij.versic.cedens ius suum,quòd si cessio acti. non valeat,manet actio cedenti.

De eadem re.

Qui contra prohibitionem testatoris alienat extra familiā,potest rem reuocare.

7 ¶Tamen Geral.Bago.in sua disputa.retractus,dicit proximiorem,qui cessit id ius extraneo,licèt inutiliter,perdere ius retrahendi,ídque transire in remotiorē,per l.quod meo,§.si furioso,ff.de acqui.pos.vbi qui rem tradit furioso,possessionem perdit,licèt in furiosum non transferat.Et facit(inquit) optimè l.si vsusfructus,ff.de iure do.& l.per fundum,ff.de seruit.rustic.prædio. vbi quis non potest venire contra cessionem à se factam,licèt ea per se non teneat.Cui adde text.in l.quidā,§.j.ff.de dona.vbi si quis rem donauerit eius,cui successurus est, licèt donatio non valeat,tamen ei etiam posteà illi succedenti denegādæ sunt in totum actiones hæreditariæ.& tex.in Auth.minoris,C.qui dar.tut. vbi si tutor actionis cessionem aduersus minorem suscipiat,non valet cessio,ita vt nec ipse,etiam finita tutela,agere possit: nec is quoque qui cessit,cùm in legem commiserit:ea enim sunt verba eius tex.Hîc autem cedens commisit etiam in statutū nostrum,quod huiusmodi cessionem improbat. Et in l.ij.C.ne lice.poten.& l.vlti.ff.de ali.iud.mutan.cau.fac.quæ videntur aduesari d.l. pen.eod. titu. Sed glo.in ea ipsa l.pen.dicit ibi speciale esse fauore militis,tanquàm Ius cōmune sit in contrarium: quamuis glo.in d.l.ij.& Bar.in d.l.pen.aliter hanc antinomiam soluāt,vt ibi videre poteris.Et præterea tex.in l.ab Anastasio,versi.si quis autem,C.mandat.

De eadem re.

8 ¶Et facit etiam,quòd iste consanguineus cedendo etiam inutiliter,se facit à re cessa alienum, argu.l. cùm dominus,§.vlti.ff.de pecul.leg.vt per illum tex.voluit Bald.consil.ix. factum tale est anno domini,col.iij.versic.& si quæratur,lib.j.quod repetitur consil.clxxxviij.lib.iij.Et illud quoque,quòd contractus factus contra legem aut statutum,licet sit nullus,quantùm ad cōmodum eorum , qui ita contrahunt,valet tamen,quantùm ad eorum incommodum,vt post antiquiores vltramontanos tradit Bar.in l.non dubium,col.iij.versic.oppo.quòd secundum.& ibi quoque Fulgo.col.x.C.de leg.Et probatur in l.peto,§.fratre,ff.de legat.ij.& in l.pater,§.Iulius,aut vt alij legunt,Iulianus Agrippa,à contrario sensu.& §.seq.ff.de leg.iij.vbi si quis instituerit extraneum in re prohibita alienari extra familiam,res iure fideicommissi deuenit ad cæteros de familia:& ita hæredes alienātis ea re priuantur , quamuis ea alienatio esset inualida propter prohibitionem testatoris. & ita eos text.expendit Corn.consi.ccxliij.circa primum,col.j.in fi.lib.iij.Et facit etiam tex.in c.si religiosus,in prin.de ele. lib.vj.vbi licèt actus factus contra prohibitionem legis non teneat , punitur tamen faciens. & ibi id not. Dom.in vlt.not.Sed & facit,quod tradit Bal.in c.j.in prin.col.vlt.in fi.& ibi Car.Alex.col.iiij. versi.quæro,cum d.glo.tit.de prohib.feud.ali.per Fed.& faciunt etiam quæ scripsimus suprà eo.tit. §.j.in glo.ix.in verbo,*ou lignagier*,nu.42.sed aduerte.

De eadem re.

Contractus factus contra legem,tenet, licet sit nullus, quātùm ad cōmodum cōtrahentis ,non tamen ad ipsius incommodum.

9 ¶Et huc quoque spectat,quod à multis traditur,quòd si clericus in minoribus constitutus, & beneficium obtinens,contraxerit matrimonium,quod posteà comperta cōsanguinitate in gradu prohibito , aut alia ratione constitit nullum esse , non potest redire ad suum beneficium à quo , quantùm in se fuit,reddidit se alienum.Ita enim voluit Bar.Brixi.quæst.domi.ix.quidam clericus,Io.And.& alij in c.j.extrà de cleri.coniuga.& in c.Ioannes,eo.ti.& in c.j.& ibi Pet.Ancha.eo quoque tit.lib.vj. & idem Pet. Anch.consi.xxxiiij.in hac causa,col.iij.versi.nam & alibi.Sed & glo.in d.c.j.postremo loco allegato,in verbo,clericalis,post Barth.Brixi.in d.quæst.Domi.quæst.ix.incip.quidā impetrauit rescriptum à domino,tractant & illud simile,si quis impetrauerit rescriptum ad præbendam vacaturam, & antequàm vacaret,contraxit cum virgine, quæ postea mortua est , & mox vacat beneficium,an possit id beneficium petere:& concludunt non esse admittendum.

Clericus qui inutiliter contraxit matrimonium , non redit ad suum beneficium.

10 ¶Quódque à nonnullis scribitur,quòd licèt non valeat resignatio,siue renuntiatio beneficij non facta in manibus superioris,quin ecclesia vel superior id possit repetere,c.non oportet,vij.quæsti.j.&

Renuntiatio inutilis benefi-

c.mul

cij, impedit repetitionem illius.

c.mulier.xxxiij.quęst.v.Ipse tamen è diuerso beneficiū repetere non potest: quia licèt inutilis sit renuntiatio, tamen obtinet vim pacti taciti, ne repetat, vt de acceptilatione dicitur in l.si vnus, §.pen. ff.de pactis.& l.si acceptolatum, ff.de acceptilat. De quo per glos.Inno.& alios in ca.quod in dubiis, extrà de renuntia.& ibi præsertim Panor.qui adducit antiquorum super hoc sententias, colum.iij. versic.in eadem glo.& etiam per glo.& Panor.in c.quod Dei timorem, extrà de sta.mona.& glo.in c.denique.vij.quæst.iij.& Bernard.à Bisgueto in suis Rotæ deci.tit.de elect.c.j.vtrùm si aliquis resignauerit.& tit.de renun.c.itē j.vtrùm si aliquis resignet, & Albe.in l.quod in initio.ff.de reg.iur.& Pet.Ancha.d.consi.xxxiiij.colum.iij.versi.præterea natura. Et id quoque, quod à plurimis traditur, quòd licèt renuntiatio beneficij, simoniacè facta, nulla sit, c.super hoc, de renuntiat.Inno.in ca.cùm vniuersorum, de rer.permut.Archid.in c.ordinationes.j.quæst.j.cum si.valet tamen in pręiudicium renuntiantis, glos.in d.c.super hoc, in verbo, pecuniæ.Pan.in d.c.cùm vniuersorum, col.ij.versicu.nota ex prædictis, Corse.& Aufre.qui alios citat, in deci.Tholo.quæstio.ccccxxxviij.item fuit quæsitum an collatio.

Cedens inutiliter, an perdat ius suum, an non.

11 ¶Quæ autem dicta sunt pro priore parte, vt scilicet cedens inutiliter, non cadat iure cesso, procedunt, cùm cessio inutilis est ex alio capite, quàm quòd facta est contra prohibitionem, de qua agitur: vt quia fortè minor erat, qui cessit actionem competentem ad rem immobilem sine decreto, aut quia non interuenit alia quædam solennitas requisita à statuto in huiusmodi cessione: tunc enim haud dubiè non prohibetur, qui ita cessit, vti sua actione, vt ante cessionem potuisset. Quòd si aliunde non sit inutilis, certè cadet sua actione, vi illius statuti, quo cadit actione, qui eam cessit: aliàs id statutum omnino inefficax esset, & superuacuum. Et id quidem est, quod in simili dicit Bald.in ca.j. §.aut si liuellario, colum.ij.versic.in verbo, aut pignori, tit.quib.mod.feud.amit. Consideret (inquit) quòd hîc non iuris effectus sed animi cogitatio punitur: neque enim alienatio valet, & tamen perdit feudum. Et idem propè dicit ipse Bald.in cap.j.colum.j.in iij.notab.tit.de ali.feud.Cardi.Alexand. in cap.j.colum.j.tit.de prohi.feud.ali.per Lotha.& huius rei est optimus text.à nullo (quantùm ego legerim & meminerim) in id expensus in l.j. C.de sepul.vio.vbi qui res religioni destinatas emerint vel distraxerint, tametsi iure venditio non subsistat, tamen in læsæ religionis crimen incidunt.& alius in l.eum qui duas, C.de adul.& in l.quid ergo, §.cùm autem, ff.de his qui not.infami.& ibi glo. Alber.& Bald.qui eum tex.dicit ad hoc not.& tandem in fi.trahit ad statutum, quo prohibetur iura cedi magnati.& in l.iij.§.si quis codicillos, ibi, item siue iure valeat, ff.de S.C.Sylla.& in l.amplissimi, C.de excu.tut.vbi glo.alios concord.affert.& quod tradit glo.in l.ij.in glo.j.in fi.& ibi Bal.col. j.in j.oppo.& Paul.Cast.in fi.C.de epi.aud. At si alienatio aliundè esset nulla, quia scilicet facta sine solennitate, non caderet vasallus, vt dicit idem Bald.in d.l.ij.col.ij.versi.ex prædictis, C.de Epi.aud. cum aliis multis concord.à me adductis in d.§.j.glo.ij.nu.6.horum opin.adiuuat, & seq. Et sic nuncupatim hæc, quæ videbantur contraria, concordat Cardi.Alexan.in c.j.col.j.statim post prin.tit.de prohi.feud.ali.per Fed. Et facit, quod tradit Franc.Are.consi.cxxvj.in causa dominæ, col.v.versi.venio nunc ad secundum.

De eadem re.

12 ¶Nec tamen (vt minimè fallaris Lector) omnino indubitatum est, vt qui nulliter contraxit, etiam ex alio capite, quàm quòd contraxit, non puniatur: sed hæc res patitur quasdam distinctiones, vt videre licèt ex iis, quæ scribit Barto.in l.continuus, §.cùm quis, & ibi Recentiores post eum, ff.de verbo. oblig.& idem Bart.in l.vbi pactum, col.vlti.& ibi alij post eum, C.de transact.& Franc.Aret.consil. xviij.visa & discussa, in primo dubio, & Fran.Cur.Iunior in tract.feud.in iiij.parte principali, char. 44.versi.decimoseptimò, & Hippo.Marsi.in l.j.§.præterea, nume.14.& multis seq.ff.ad leg.Corn. de sica.in l.j.& ij.ff.ne quis eum qui in ius voc.est vi exi.& in l.impuberem, §.j.versic.sed & si.ff.ad leg.Corn.de fal.

Venire an possit quis contra factū propriū, quod de iure non ualet.

13 ¶Sed hæc res magna ex parte hinc pendet, vtrùm quis venire possit contra suum factum, quod de iure non tenet. De quo per glos.Barto.& Bald.in l.post mortem, ff.de adoptio.glos.& Docto.in l.j. C.de libe.caus. Quantùm autem ad priora iura allegata à Bago.ea loquuntur de possessione, quę solo animo perditur, l.iij.§.in admittenda, ff.de acquirend.posses.& plus facti, quàm iuris habet: ideòque etiam ex inutili contractu & perditur, & transfertur, l.j.§.si vir vxori, ff.eod.tit. At d.l.quidam, §.j.de donat.non admodum vrget: quia in eo casu hæreditas aufertur ei, qui ita donauit, tanquam indigno, vt subiungitur in l.sequen. Quantùm verò ad d.l.cùm dominus, §.vltimo.de pecul.legat.vide quid scribat Barto.ibi, & quæ latè tractauimus in nostris Legibus connubialibus, in glo.vlti.in x.quæsti.cùm disserimus de filio, qui viuente patre debitores paternos liberauit: de quo & nos dicemus infrà in fin.huius titu.quæsti.xxiij. Et vide etiam quæ scripsimus suprà eodem tit. §.j. in verbo, *a uendu*, quæ est glo.ij.nume.8.quanquàm potuisset, & in glos.ix.in verbo, *ou lignagier*, numero 30. sed & illud hoc in loco, cum multis seq. vbi tractauimus, vtrùm venditor ipse ad retractum admittatur.

Cedēs utiliter, an nihilo minus poterit agere.

14 ¶Cæterùm ad hanc controuersiam, de qua principaliter hîc tractamus, nonnihil pertinet & illa, vtrùm is qui cessit actionem alteri etiam vtiliter, possit nihilò minùs agere, acsi non cessisset. de quo per Iaco.Àreti.in l.j.§.j.ff.ad Trebel.Bart.in l.facta, §.si hæres, colum.j.versic.quæro post factam, & ibi per Paul.Cast.eod.titu.& eundem Barto.in l.si cum emptore, in princip.versic.quæro vtrùm eo

ipso.ff.de pact.Bald.in l.j.col.penult.versic.quintò quæro,an post cessionem,C.de acti.& obliga.in l.iij.post princ.& ibi quoque Alb.col.j.& ij.C.de nouatio.& in l.j.col.penult.versicu. quæro quid si esset,C.quand.prouoc.non est neces.& consi.clx.præmittendum est,in princip.libr.j.Rapha.Fulgo. Pau.Cast.Alexand.& Ias.in d.l.si cum emptore,ff.de pac.& Pau. Cast.consi.xciij.in causa appellationis,libr.ij. Cæpo.caute.secundùm veterem computationem,ccxlv.tu habes.& Guid.Pap.deci. Delphi.cccccxxx.qualiter,versicu.sed pone,& consi.cxviij.circa diffinitiuam,in iij.dubio,in fin.& Steph.Bertran.consi.cxvj.viso,in iiij.dubio,lib.ij.& consi.ccciij.etiam si debitor,in princ.lib.ij.Sed quod ad nostrum casum pertinet,ex consuetudine Aruernorum,titu.*de retraict*,cap.xiiij.consanguineus,qui id ius retrahendi cessit extraneo, eo priuatur.Et id quoque de Iure communi videtur esse verius,per ea quæ suprà diximus.

Consuetudo de quæsti. princi.

15 ¶Quid verò,si posteaquàm proximior id ius alteri consanguineo remotiori cesserit (quod facere poteit,vt hîc satis declaratur) & is remotior post retractum à se factum eandem alteri vendidit:an ille proximior,qui semel illud ius cesserat,nunc admittatur ad retractum huius secundæ venditionis factæ ab eo,cui cesserat,cognosces ex iis quæ in casu simili scripsimus suprà eod.titu.§.j. glos.ix. in verbo, *ou lignagier*,numero 124.sed in duobus,& sequen. & iterum numero 159.sed his maturè relictis,& seq.

Cõsanguineus qui alteri consanguineo cessit, qui postea uendit, an poterit retrahere.

16 ¶NEC TAMEN ILLVD omiserim,quòd si consanguineus id ius alteri consanguineo cesserit,(quod potest,vt diximus.)si hic cesionarius agat ad retractum aduersus emptorem,vi huiusmodi cessionis,sine mentione consanguinitatis, reus absoluendus est,vt in ea specie interrogatus Signo.respondit consilio lxxxj.in quæstione vertente inter Nigrum,per multa illic allegata,quæ sunt omnibus obuia,ideóque nec repetenda ea ducimus,& quia etiam res per se satis clara est.Et videas etiam,quæ scripsimus infrà eod.titu.§.xxxij.in glo.j.numero 97.sed hîc quæri potest,vbi & id con.Signo.citaui.

Alia quæstio retractus.

17 ¶TANDEM ET ILLVD in mentem venit,quod ex facto contingere vidimus,Quispiam alteri extraneo donauerat omnes suos acquæstus præsentes & futuros,vt quotidie fit: postea verò consanguineus illius donantis vendidit rem quampiam immobilem:an hic eandem poterit retrahere iure proximitatis? Et certè non potest,nempe cùm hæc res,si retrahatur,cessura sit illi donatario extraneo,& contrà hanc consuetudinem,quæ vetat alienationem iuris retrahendi in extraneum: neque enim refert,an nunc cedat id ius retrahendi sibi competens ex venditione:an verò longo antè tempore cesserit,quod posteà acquisitum est,cùm vtroque modo res ita retracta,abeat in familiam extraneam,contra rationem consuetudinis retractus,& cùm eadem ratio sit in vtroque, idem quoque ius statuendum est,l.illud,ff.ad legem Aquili.cum similibus:præsertim cùm habeamus consuetudinem expressam suprà §.iiij.consanguineum teneri iurare se retractum facere ad suum commodum,hîc verò ad illius donatarij faceret.Si autem hic donatarius esset etiam consanguineus venditoris, nihil est quod impediret donantem retrahere,cùm(vt hîc dicitur) ius retractus possit cedi consanguineo.

An qui donauit omnes suos acquæstus præsentes & futuros, poterit post ea retrahere.

DV CONVENTIONEL, GLOS. III.

1 NEMO QVEM VIDERIM, si non me fallit memoria,id negauit præter Ange.in d.l.ad officium,in fin. C.commu. diuid.& nouissimè Caro.Rui. qui post priorem nostram editionem impressus est consilio lxxij.viso ferè,per totum libro j.vbi innititur autoritate eorum qui dicunt retractum proximitatis cedi non posse,qui multum distat ab hoc conuentionali, quantùm ad hanc rem pertinet.Ideóque & contrarium,& secundum hanc nostram consuetudinem,nuncupatim respondit Pau.Cas.consilio j.videtur dicendum quòd dictus Christophorus,lib.ij.vbi loquitur in casu,qui videbatur magis dubius,de quo dicemus infrà,numero 42.sed his maturè. Et generaliter huiusmodi facultatem cedi posse,consuluit Alexand.consilio ccxxviij.ponderatis his quæ seriosè,post princ.& per totum,lib.vj.& consi.ccxxxij. consideratis his quæ in themate,post princip.eod.lib.vj.Barb.consilio lj.scripsit sapientiæ fons,col.xviij. versicu.capio alium articulum,lib.j.& consilio vj.illud in medium adducam colum.xv.versic.& ex istis apparet,lib.iiij.Ias.in l.j.§.vlt.col.iij.versic.item circa istam materiam,ff.de no.oper.nunci. Philip. Dec. consi.clxiiij.non fuisset propositi mei,in fin.& consil.ccccclxiij.in casu proposito,colum.j.& consil. DCxiiij.in causa feudali,col.ij.versicu.circa secundum,quod consil.maiore ex parte repetitur consil. DClxxx.Chasse.qui vnum Barb.in priore loco citat,in consuetu.Burgund.titu. *de rentes uendues à rachapt*,§.j.in v.dubio.& iterum consilio xj.*le cas est tel*,col.xiiij.versic.xvij.Hiero.Cagno.in repe.l.ij. col.viij.versicu.quæstio nunc prima,C.de pact.inter empro.& vendito.& Anto. Rub.consil.cxlvj. circa primum,col.j.in fin.& noster Caro.Molend.in consue.Parisi.titu.j.§.xiij. numero 20.Aymo Crauetta,consi.cxcj.in causa egregij,nume.2.& ante hos omnes Bald.quem nullus memorat,consi. xxxviij.proponitur quòd quædam domina,col.j.lib.iij.

Retractus conuentionalis cedi potest.

2 ¶NEC ID QVIDEM MIRVM,quia regulariter omnis actio cedi potest,vt in titu.de hære.vel act.vendi.Vnde rei vendicatio cedi potest,l. vlt.eod.tit.& l.ij.& ibi glo.& Bald.C.de litig.

Omnis actio cedi potest.

Rei uendicatio. Etiam sine possessione.

glo.in l.planè,in verbo,debeat.ff.fam.erci.Barb.d.consi.lj.lib.j.& d.col.vj.lib.iiij. Idque etiam sine possessione, secundùm Dyn.in c.pro possessore,in vij.eadémque vltima quæst.de regu.iur.lib.vj. Cyn.post Pet.in l.j.in iiij.quæst.C.de ali.iud.mut.cau.fact.Bal.in rub.ff.de rei vendi.in addi.col.vlt. & consil.ix.factum tale est anno domini,col.vlt.lib.j.quicquid in vltimo dicat glos.in d.l.vlt.C.de hære.vel act.vend.ibi omnino vide Doct.& plenissimè Ang.in rub.C.de rei vend.& Nico.Mil.in repertorio,versi.cedi potest realis.

Vtilis actio cessa.

3 ¶SECVNDO etiam vtilis actio cessa cedi potest,l.j.§.de illo,ff.ad Senatus. Treb.& l.ex asse, & ibi not.eod.titu.& l.emptor,& ibi quoque not.C.de hære.vel actio.vend.& per eos text.voluit Bart.in l.Modestinus,col.vlt.versic.sed quæro quando ille,ff.de solu.

Spes.

4 ¶TERTIO, spes,res omnium fallacissima,vt plenè ostendimus in nostris Legibus connubialibus,in glo.j.post vltimam legem connub.quo loco tractamus,vtrùm sponsa sit in potestate sponsi, vt vxor mariti ex consuetudine,versic.quibus quidem mouemur.Ea tamen cedi potest,l. spem,C.de don.& l.nec emptio,ff.de contrahen.empt.& l.pactum,in fin.ff.de pact.Bar.in c.vlt.ff.de admi.tut. Card.Rui.qui id intelligit de spe approbata,consi.xcviij.visa renuntiatione,col.vj.num.15.lib.j.

Debitum conditionale. Et actio conditionalis.

5 ¶QVARTO, quod proximiori accedit proximè,debitum conditionale,& in diem,atque etiam actio conditionalis,cedi quoque potest:vt de debito est tex.in l.nomina,& l.multùm,ff.de hæredi. vel act.vend.& glo.in d.l.spem,C.de donatio.& de actione conditionali voluit glo.in l.si minoris, in verbo,prouocantes,& ibi Albe.col.ij.nume.5.ff.de admi.tuto.

Spes futuri fideicõmissi conditionalis, an cedi possit.

6 ¶QVINTO, quòd & ex iis procedit,spes futuri fideicommissi conditionalis,vt per multa respondit Raph.Fulg.con.cj.testator in suo,per totum. Quanquàm contra id facit,quòd spes huiusmodi fideicommissi ante impletam conditionem non transmittitur ad hæredes,l.j.§.sin autem aliquid sub conditione,C.de cad.tol.cum aliis multis concord.text.& Doct.à me citatis suprà eod.tit. §.j.in glo.ij.in verbo,*a uendu*, num.24.& quod denique,ex quibus intelliges communem hanc esse opin.etiam in liberis,quamuis glo.tenuerit contrarium in l.is cui sub conditione,ff.de act.& oblig. Quæ autem non transmittuntur ad hæredes,nec ceduntur quoque extraneis,vt diximus suprà in glo.prima huius §.nu.44.tertiò bonorum possessio.

Spes actionis de dote.

7 ¶SEXTO, quod & huc pertinet,licèt mulier constante matrimonio,non possit cedere dotem,l. constante,C.de dona.potest tamen eodem constante cedere spem eius actionis de dote,quæ illi competitura est ad recuperandam dotem,glo.in d.l.constante,& ibi Bal.& Sal.qui illam glo.dicit sing. & ipse Bald.qui & illam dicit singu.in sua Marga.in verbo,dos,col.iiij.Iason,qui illam dicit solennem,in l.si constante,col.vlt.versi.adde pro ista parte,ff.solu.matrim.Sicut & soluto quoque matrimonio cedere potest,l.ij.ibi,nec cogitur,ff.solu.matri.& voluit Bald.in l.j.col.vlt.versicu.modò ego quæro,C.de priuileg. dotis. & vide quæ dixi suprà in glo.j.huius §.numero 80. trigesimoprimò ius repetendi.

Hæreditas.

8 ¶SEPTIMO, hæreditas cedi quoque potest, per totum titu.ff.& C.de hæredi.vel actio. vendi. secundùm tamen distinctionem Bar.(neque enim id omittendum fuit)in l.per diuersas,col.vlt.versiculo vltimò circa hanc l.C.manda.

Condictio furtiua.

9 ¶OCTAVO, condictio furtiua,l.cùm quis,§.j.ff.de solu.& l.quod sæpe,§.si res,ff.de contrahend.empt.& l.si vendidero,§.si Titius,ff.de furtis.Bald.d.consilio ix.colum.vlt.lib.j.& in d.l.vlti. colum.ij.C.de hæred.vel actio.vend.& in repet.l.ij.colum.xxxiiij. versiculo quò ad quartam quæstionem,ff.de iureiurand. vbi & idem dicit de condictione sine causa,& cæteris condictionibus.& id erit pro NONO.

Actio furti. Actiones pœnales.

10 ¶DECIMO actio furti(hæc enim differt à condictione furtiua,vt patet ex l.si pro fure,§.j.ff.de condict.furti)hæc igitur actio furti,cedi quoque potest,vt est tex.in l.eum qui,in princip.ff.de furtis, vbi & id not. Alberi. qui subiungit idem esse & de cæteris actionibus pœnalibus.Et id erit pro VNDECIMO.

Actiones ex delicto descendentes.

11 ¶DVODECIMO ergo,quia suprà in j.glo.huius §.locuti sumus de actione iniuriarum,certè in vniuersum cæteræ actiones,quæ ex delicto descendunt,cedi possunt,ex sententia Io.And.in addi. Spec.titu.de cessio.actio.§.j.col.pen.in addit.quæ incipit,de actione iniuriarũ.Bar.& Bal.in l.quòd si in diem,§.Iulianus,per illum tex.ff.de peti.hęre.An autem accusatio cedi possit,videbis apud Spe. in d.tit.& vide etiam in illa j.glo.huius §.nu.81.trigesimosecundò ius accusandi.& Alberi.in l.j.col. ij.versic.sed nunquid accusatores.C.ne lice.poten.& in d.l.vlt.C.de hære.vel actio.vendi.

Directa actio legis Aquil. Actiones soli domino cõpetentes.

12 ¶DECIMOTERTIO, directa actio legis Aquiliæ cedi item potest,d.l.quod sæpe,§.si res,ff. de contrahen.empt.Bald.d.consi.ix.lib.j.vbi & ex hoc,atque etiam eo quod suprà diximus de condictione furtiua, dicit generaliter actiones,quæ soli domino competunt,cedi posse:& hoc erit pro DECIMOQVARTO.

Restitutio in integrum.

13 ¶DECIMOQVINTO, restitutio in integrum,l.quod si minor,in princ.& ibi Alberi.& alij, ff.de minori.& l.si minoris,& ibi gloss.Alberi.Bart.& alij,ff.de admini.tuto.& l.non idcirco.& ibi Bald.ff.de tutel.& ratio.distra.& glo.in l.ex pluribus,ff.de administ.tuto.& in c.hinc est,in verbo, sigillatim,& ibi Archi.xvj.q.j.Alberi.in d.l.vlti.col.vlt.C.de hæred.vel actione vendita.Bart.in l. non solùm,in princi.ff,de restit.in integ.& Bal.in repe.d.l.ij.vbi suprà,ff.de iureiur.& in l.j.col.iiij. versic.

versic.quærunt Doct.C.de priuil.dot.& in sua Marga.in verbo,cedere,col.vlt.vers.cedi potest conditionalis,vbi dicit sing.glo.in d.l.si minoris,ad hoc,vt cedi possint ea,quæ sperantur futura per restitutionem in integrum.Ioan. Fab.in §.vlti.col.ij.& ibi etiam Ang.Are.Insti.quib.mod.ali.licet, vel non.idem Ang.in §.si quis agens,col.antepe.versic.potest etiam dictum.Insti.de actio.Sal.in l.j. col.ij.C.de priuil.dot.Barb.consi.vj.illud in medium,col.xv.versic.& ex istis apparet,lib.iiij. Guid. Pap.in statuto Delphi.incip.si quis per literas,in glo.j.col.vj.versi.similiter etiam potest, & iterū in verbo,vel quasi,col.xiij.versi.sed pone fui spoliatus,& sing.DCCCCLXXIJ.versi. beneficiū restitutionis.

14 ¶DECIMOSEXTO, ex illis iuribus assumunt omnes,vbique officium iudicis,etiam extraordinarium,cedi posse,ob id quòd restitutio in integrum competit solùm per officium iudicis. Ita enim colligit Bald.in d.l.quòd si minor,de minori.& in repet.d.l.ij.col.xxxv.ff.de iureiur.& in l.ex legato,ad fi.C.de lega.Bart.& propè omnes in l.j.§.vlt.ff.de no.oper.nuntia.& idem Bart.in l.Modestinus,col.vlt.ff.de solutio.Angel. & Imo.in l.si eius pupilli,ff.ad senatusconsul. Trebel. Angel. Aret.in d.§.si quis agens,col.antepen.versicu.ex quo nota maximam,ibi,potest etiam dictum beneficium,Institu.de actio.Guid.Pap.sing.DCVJ.versi.officium iudicis. *Officium iudicis etiam extraordinariū.*

15 ¶Et id quidem amplia,vt procedat etiam in officio iudicis,vel actione habente executionem paratam:nam & hæc quoque cedi possunt,per text.not.in l.hæres,& in l.in iudicio,ff.famil.erciscsc.secundùm Bald.in sua Marga.in d.verbo,cedere,col.iij.versicu.cessio potest fieri. Et vide etiam quæ dicam inferius numero 21. vigesimoquartò tenuta,quam vocant,& duobus sequen. Et hoc erit pro DECIMOSEPTIMO. *Actio habens executionē paratam.*

16 ¶DECIMOOCTAVO obligatio naturalis d.l.si eius pupilli,§.quòd si hæres,& ibi glos.in verbo,non alia ratione,& Angel.ff.ad senatusconsul.Trebel.& l.quamuis,& ibi Alberi.eo.tit.Bar. & omnes in d.l.j.§.vlt.ff.de no.oper.nunti.idem Bart.in l.huiusmodi,la j.ad fi.ff.de verb. obli.& in d.l.Modestinus,col.vlt.ff.de solu. Alouisius Luscus inter consi.Bal.consi. CCCCXXXVJ.quidam creditor,col.ij.versi.quartò,nam per actum verbi,lib.iij.& ipse Bald.in d.sua Marga.in d. verbo,cedere, col.iij.versic.cedi potest.& Ang.in d.l.quòd si in diem,§.Iulianus,ff.de peti.hæred. *Obligatio naturalis.*

17 ¶DECIMONONO, interdictum retinendæ possessionis.Alberic. loquens de interdicto vti possidetis,in l.j.col.vlt.versi. vltimò quæro,C.vti possid.Bal.in repet.d.l.ij.col.xxxv.ff. de iureiur. Io.Fab.in §.retinendæ,Insti.de interdic.Guid.Pap.in d.statuto,si quis per literas,in d.glo.vel quasi, col.xiij.versi.sed pone fui spoliatus.& ante hos glo.quam neuter citat,in l.ij.§.item Nerua.in verbo,experiaris,ff.ne quid in loco publi.quam not.& secutus est idem Luscus, d.consi.CCCCXXXVJ.col. iij.versic.quartò præmittendum,lib.iij.vbi ex hoc dicit,quòd facultas retinendæ & cōtinuandæ possessionis cedi potest.& idem Bal.qui eam glo.dicit sing.in c.licèt causam,col.viij. versic.item interdicta,extrà de proba.Pau.Cast.& alij Recentiores in d.l.j.§.vlt.ff.de no.ope.nuntia. *Interdictū retinendæ possessionis.* *Facultas retinendæ & continuandæ possessionis.*

18 ¶VIGESIMO, interdictum recuperandæ possessionis,puta vnde vi,d.l.quòd si in diem,§. Iulianus,& ibi glo.Bald.& Ang.ff.de peti.hære.Bald.in l.licèt,tum circa medium,tum ad fi.per illum text.C.de exceptio.vbi dicit procedere non solùm respectu possessionis,sed etiam damnorum,& eius quod interest.& consi.CLXXXVJ.quia allegationes,col. iij.lib.j.& consi.CCXVJ.fuit quidam nobilissimus,col.ij.versic.super eo passu,lib.ij.& consi.CCCIX.super quo puncto,libr.iij.& in repe.d.l.ij. col.xxxv.ff.de iureiur.vbi & hoc dicit notari in d.l.licèt,C.de exceptio.Barb.consi.lj.scripsit sapientiæ fons,col.xviij.lib.j.vbi dicit illum tex.esse ad hoc meliorem totius iuris.Guid.Pap.in dicto statuto Delphi.vbi suprà proximè.& Franc.Ripa.in repet.cap. sæpe,col.vij.versicu.quartò dubitatur, extrà de restit.spolia.vbi ex hoc dicit remedium c.redintegranda,iij.q.j. posse cedi:vt etiam voluit Socin.in repet.l.rem quæ nobis,col.vj.versicu.vltimò potest dubitari,ff.de acquirend. possess.Et id erit pro VIGESIMOPRIMO. *Interdictū recuperandæ.* *Etiam respectu damnorum & interesse.* *Remedium c. redintegrāda.*

19 ¶VIGESIMOSECVNDO, beneficium l.edicto,C.de edic.Diui Adria.tol.quod etiam est remedium possessorium,cedi quoque potest.Bald.d.consi.CLXXXVJ.col.iij.lib.j. *Beneficium l. edicto.*

20 ¶VIGESIMOTERTIO,generaliter omne possessorium.Bald.in eod.consil.per text.in d.§. Iulianus,& not.in d.l.ij.§.quòd Nerua,ff.ne quid in loco publico.Quod tamen dicit procedere in possessorio facti,non etiam iuris,cuiusmodi est bonorum possessio,quæ nec transmittitur,nec ceditur,l.iij.§.acquirere,ff.de bono.posses.Cuius rei rationem reddit Bald.vbi suprà,quam videre poteris.De bonorum autem possessione diximus suprà in glo.huius §.numero 44.tertiò bonorum possessio,vbi videre poteris. *Omne possessorium iuris.*

21 ¶VIGESIMOQVARTO tenuta,quam vocant,& missio in possessionem,l.vlt.§.sinautem hi.C.de bon.auto.iudi.possi.vbi Sal.not.& dicit valde singu.& Alex.in addi.Bart. in d.l.j.§. vlti.ff. de no.oper.nuntia.& Barb.d.consi.lj.col.xviij.lib.j. *Tenuta & missio in possessionem.*

22 ¶VIGESIMOQVINTO, ius sententiæ,l.in iudicio,& ibi Odof. & Floria.ff.famil. erciscsc. Bald.in d.l.ex legato,in fin.C.de legatis,vbi ex eo subdit,quòd si cedens habeat ius executionis paratæ,idem & cessionarius & legatarius habebunt.Quod & dicit Flori.in d.l.in iudicio.& Nicol. Mil.in suo reperto.versic.cedi.potest actio iudicati. *Ius sententiæ.*

23 ¶VIGESIMOSEXTO, generaliter ius executiuum cedi potest,per tex.not.in l.j. C.de contra.iudi.tutel.vbi etiā dicitur,quòd in dubio videtur cessum esse,cùm ceditur actio.& ad hoc illum *Ius executiuū.*

N 2

text.annotauit & dixit not.Franc.Are.in l.j.col.penult.ff.ſi cert.pet.& Calca.qui alia iura ſatis aliena allegat,conſi.xviij.pro parte hoſpitalis,col.vj.verſi.xxviij.Et vide,quæ dixi ſuprà,in hac eadem glo.nume.15.& id quidem amplia.

Ius capiẽdi alterum propria autoritate.

Manum inijcere.

24 ¶VIGESIMOSEPTIMO, ius capiendi alterum propria autoritate:vt ius illud,quod habet creditor capiendi debitorem fugientem:id enim cedi & demandari alteri poteſt ex ſententia glo.in l.j.in verbo,ab his,C.vbi quis Decuri.Ange.in l.generali,C.de Decur.libr.x.Rom.in l.j.§.vlt.col.ij.verſic.& per hoc,ff.de oper.no.nuntia.Franc.Aret.in l.ſi ita ſtipuler,per te,in fin.ff.de verbo.oblig.Alex.conſi.cxxxiij.circa executionem,col.j. libr.vj.Et de hoc eſt optimus text.quem nullus eorum memorat,in l.Imperator,ibi,pecunia accepta manus iniectionem vendiderat,ff.qui ſine manu.ad liber.perue.& ibi Iaco.Are.& Bened.Plumb.eum text.ad hoc nuncupatim not. Eſt enim Manum iniicere, verbum antiquum iuris,cùm ſcilicet nulla expectata iudicis autoritate,nobis ipſis veluti ius dicentes,perſonam quampiam,aut rem noſtram,vel nobis debitam, præhendimus, vel ſiſtimus: vt & in l.ſed & ſi hac,§.j.ff.de in ius voc.& in l.Titius,in prin.ff.de ſer.expor.& in l.j.& iterũ ij.C.ſi ſer.expor.vene.& in l.ſi quis poſthac,in princi.C.de bo.damna.de quo affatim & ſcienter per Budæum noſtrum in Annota.ff.in l.vlt.de ſenato.De hoc tamen,an ſemper id ius cedi poſsit,vide Lucam Pen.diſtinguentem in l.coloni,col.viij.in vij.q.C.de agri.& cenſi.Et quæ diximus ſuprà hoc eodem §.in glo.j.numero 59.vigeſimò facultas expellendi,& ſeq.

Ius legitimæ & Trebel.

25 ¶VIGESIMOOCTAVO, ius legitimæ & Trebellianicæ.l.j.§.inde Neratius,ff.ad Trebel.Bal.conſi.ccccxxxviij.factum,ſuper quo conſilium petitur,tale eſt,videlicet quidam dominus,col.iij.verſi.hoc præmiſſo,lib.j.quod conſi.repetitur conſi.ccclxxvij.quidam Alex.lib.iij.niſi quòd priore loco factum paulò amplius proponitur.& Iaſon conſi.xliij.Ioannes Laurentius,col. penult. verſi.primum quòd poſito,lib.iij.

Inſtantia.

26 ¶VIGESIMONONO, inſtantia,ſiue ius inſtantiæ,l.in cauſæ,§. penult.& ibi gloſ.in verbo, transferri,ff.de procura.Bart.in l.j.in princ.ff.ad Senatuſcon.Trebellia.& in l.ſi eum hominem,col.vlti.ff.de fideiuſ.Bald.in d.l.ex legato,ad fi.C.de lega.& in l.per diuerſas,in xiiij.q.C.manda.Barba.d.conſi.lj.vbi ſuprà,lib.j.

Ius proteſtationis faciendæ.

27 ¶TRIGESIMO,ius proteſtationis faciendæ,l.ſi res,in ij.reſpon.ff.de euictio.Bal.in rub.extrà de procurato.col.j.verſi.qui vendidit,& conſil.cccxiiij.vtrùm dictus contractus,in iiij. dubio, lib.v.vbi eum tex.ad hoc dicit not.& Franc.Are.in l.ſi ita ſtipuler,per te non fieri,ff.de verbo.oblig.

Priuilegium fiſci.

28 ¶TRIGESIMOPRIMO, priuilegium fiſci.l.vlti. & ibi Barto.Bald.& Sal.C.de priuil.fiſc.idem Bal.in l.j.poſt medium,& ibi quoque Sal.col.j.C.de priui.dot.Marti.Laud.in tracta.de fiſco,in cxcv.priuilegio & Frãc.Lu.in lxxij.priuilegio fiſci.Barb.d.conſi.lj.lib.j.& d.conſi. vj. col.xv. verſic.& ex iſtis apparet,lib.iiij.& Iaſ.in l.ſi conſtante,col.vlt.verſi.quartò facit,ff.ſol.mat.Matthæ. Afflic.in conſti.Siciliæ inci.beneficium,in fin.

Quodlibet priuilegium tranſmiſsibile.

29 ¶TRIGESIMOSECVNDO, quodlibet priuilegium tranſmiſsibile ad hæredes, cedi poteſt.Ang.in d.l.ſi eius,in princi.ff.ad Senatuſc.Treb.Nam & aliâs quicquid eſt tranſmiſsibile, idem quoque eſt ceſsibile.Bar.in l.ſi mulier,§.ex aſſe,ad fi.ff.de iur.do.& Pau.Ca.conſi.j.videtur dicendũ quod dictus Chriſtophorus,col.j.lib.j.Sed tu ſuper hoc vide omnino,quæ ſcripſimus ſuprà in j.glo.huius §.nu.45.ſed nõ ediuerſo.& quæ ſcribemus infrà tit.ſeq.§.j.glo.vj.in verbo,*ou ſes heritiers*.nu.12.at is confeſtim,ex quibus cognoſces,an id verum ſit.Et hoc erit pro TRIGESIMOTERTIO.

Ius colonariũ.

30 ¶TRIGESIMOQVARTO, ius quod habet conductor vel colonus,ſiue ſit partiarius, ſiue is nummis colat.l.ſolutum,§.vnde ſi domũ,ff.de pig.act.Bal.in c.contingit,col.antepe.verſi.quæro ſimplex colonus,extrà de dolo & contuma.vbi & ad id allegat l.viam,C.de locat.vbi id ius tranſit ad hæredes.Ex hócque dicit idem Bal.quòd creditor poteſt mitti in poſſeſ.colonariæ facultatis.

Ciuilis poſſeſſio ex conſtituto.

31 ¶TRIGESIMOQVINTO,ciuilis poſſeſsio,quam quis habet ex clauſula conſtituti, ſiue ex ſtatuto continuante poſſeſsionem defuncti in hæredem,etiam in alium transferri poteſt:vt reſpondit ex facto Alouiſius Luſcus inter conſi.Bal.conſi.ccccxxxvj.quidam creditor,col.j.verſ.& ſic cùm creditor,& col.ij.verſi.ſed nunc eſt videndum,lib.iij.vbi plus dicit, quòd poteſt transferri ab hærede,in quem vi ſtatuti ea poſſeſsio,quæ erat apud defunctum,ipſo iure tranſlata fuit in eum:de quo & nos dicemus in noſtro tractatu ciuiliſsimæ poſſeſsionis,*le mort ſaiſiſt le uif*.

Nomen creditoris.

32 ¶TRIGESIMOSEXTO, nomen debitoris cedi poteſt,l.j.ibi,nominis venditio,& l.iij.C.de nouat.& l.ij.C.de donat.& l.nomina,ff.de hæred.vendit.& l.nominis.C.eod.titu.Ideóque & pignorari poteſt,l.nomen,C.quæ res pigno.oblig.poſſeſ.& in cauſam iudicati accipi,l.à Diuo Pio,§.in venditione,ff.de re iudic.

Ius eligẽdi ex contractu.

Ius arbitrij.

Ius denuntiãdi impedimentũ.

33 ¶TRIGESIMOSEPTIMO, ius eligendi,quod competit ex contractu,l.ſi ſic,§.vlti.& ibi Iac.Are.Bar.Bal.& alij,ff.de leg.j.& l.ſi ſtipulatus fuerim,& l.vlt.§.j.ff.de verbo.oblig.Bald.conſi.xciij.in quodam contractu,in j.dubio,lib.j.vbi etiam poſt ipſum Iacob.dicit ius arbitrij,videlicet ſi quis aliquid mihi promiſit facere arbitrio meo,& ius denuntiandi aliquod impedimentum,poſſe item cedi,imò & in ſingularem ſucceſſorem ſimpliciter tranſire.Et hæc erunt pro TRIGESIMOOCTAVO,& TRIGESIMONONO. Sed tamen ſuper illo iure eligendi,vide quæ diximus ſuprà in glo.j.huius §.nu.73.vigeſimoquartò facultas.

34 ¶QVADRAGESIMO, ius quæſitum alicui ad certam rem contemplatione alicuius artis:

verbi

verbi gratia,ius quod intraturæ vulgò Itali appellāt,in aliquam apothecam,poteſt cedi alteri eiuſdem artis,vt pulchrè reſpondit Pau.Caſt.conſi.ccxliij.ſuper primo dubio,lib.j. argu.l.nemo eſt qui neſciat,& ibi not.ff.de duob.reis.

Ius ob artem quæſitum.

35 ¶QVADRAGESIMOPRIMO, ius retinendi rem pro expenſis,cedi etiam poteſt,& in ſingularem ſucceſſorem tranſit.Bar.in l.in fundo,per illum tex.ff.de rei vendi.& Franc.Aret.in d.l. vlti.in princ.col.vlt.ad fin.ff.de verb.oblig.

Ius retinendi pro expenſis.

36 ¶QVADRAGESIMOSECVNDO, operæ famuli eo inuito alteri cedi poſſunt,vt voluit Bar.in l.ſi non ſortem,§.libertus,& ibi Ang.Raph.Fulg.Paul.Caſt.& Alex.col.iij.ff.de condi.inde. Bal.in l.liberti,col.vlt.C.de ope.liberto.Pau.Ca.in l.ij.in prin.ff.ſolu.matri.& ſatis probat tex. in l. operæ in rerum,in fi.ff.de ope.liber.Sed ſuper hoc vide omnino Alex.in d.§.libertus.& quod diximus ſuprà in glo.j.huius §.nume.48.ſeptimò,vbi de operis officialibus locuti ſumus.

Operæ famuli.

37 ¶QVADRAGESIMOTERTIO, ius pignoris, quod quis habet in libero homine,vt in caſu l.nam & ſeruius,ff.de nego.geſt.& not.Doct.ibi,& in caſu l.ij.C.de capti.cum ſi.etiam cedi alteri poteſt.Ita expreſsim voluit Franc.Ripa.in l.obligatione,col.vj.nu.18.præmiſſa faciūt,ff.de pig. dummodo(inquit)id fiat ſine detrimento obligati,per l.generaliter,§ vltimo,ff.de ſtatulibe.

Ius pignoris in libero homine.

38 ¶QVADRAGESIMOQVARTO, ciuiles actiones,quæ etiam tendunt ad vindictam, cedi poſſunt,vt tradit Bal.in l.per diuerſas,col.vlt.verſi.xvj.quæro.C.man.quia(inquit)ſaltem poſt litem conteſtatam,tranſmiſsionem recipiunt,vt not.in l.j.C.de hære.& act.vend.Quæ autem tranſmiſsibilia ſunt,eadem ſunt ceſsibilia,l.ex pluribus,ff.de admi.tut.De qua ratione diximus ſuprà in glo.j.huius §.nume.44.tertiò bonorum,& Seq.

Ciuiles actiones ad uindictā tendentes.

39 ¶QVADRAGESIMOQVINTO, actiones quoque criminales,per l.quòd ſi in diem,§. Iulianus,& ibi glo.in verbo,victus,ff.de peti.hære.& l.eum qui,in ij.reſpon.ff.de furtis,quod intelligit Alber.poſt Vber.Bob.in l.vlt.col.ij.verſi.quid de actione criminali,C.de hæred.vel act.vendi. dummodò huiuſmodi actiones tales ſint,quæ impõnant pœnam relegatione maiorem : tunc enim non ſunt in bonis noſtris,nec poſſunt per alium exerceri,l.pen.§.ad crimen,ff.de publi. iudi.& not. in l.ſeruum quoque,§.ij.ff.de procur.Si verò minorem,& cedi poſſunt,& per alium exerceri,l.abſentem,ff.de pœnis,& l.vlt.C.an per alium cau.appel.agi.poſ.

Actiones criminales.

40 ¶QVADRAGESIMOSEXTO, ius quod quis habet potentia,licet non actu,cedi poteſt: licet ſecus ſit,ſi non habet nec potentia,nec actu,vt pulchrè not.& declarat Panor.in c.cura paſtoralis,in fi.extrà de iure patro.Nam electores(inquit)non habent dignitatem Epiſcopalem,tamen eam transferunt in electum.

Ius potētia cōpetens,licet nō actu.

41 ¶QVADRAGESIMOSEPTIMO, ſeruitium ſerui alteri cedi poteſt:vt eſt tex. expreſſus in l.vxori vſufructu,§.ſcorpium, qui eſt vlti.ff.de vſu & vſufruct.leg.dum interpretatur ea verba cuiuſpiam teſtatoris,Seruum meum Semproniæ ſeruire volo.

Seruitium.

42 ¶SED HIS MATVRE relictis, redeundo ad caſum noſtræ conſuetudinis,quæ dicit retractum conuentionalem cedi poſſe,illud in dubium vocatur,ſi emptor dat huiuſmodi facultatem retrahendi vēditori,ob id,vt in inſtrumento aſſeritur,quòd cōuenientius eſt,vt ipſe & filij ipſius recuperent rem venditam,quàm alij,cùm ea ipſius ab antiquo fuerit,vtrùm in eo caſu poterit venditor vendere hanc facultatem alteri.Dubiū facit,quòd id pactum factum eſt contemplatione ipſius venditoris,& filiorum ipſius tantùm:ideò ad extraneos tranſire non debet,arg.l. pater,ff.de ſeruit.leg. & l.iuriſgentium,§.pactorum,ff.de pactis,& l.tale pactum,ff.ſol.matr. Tamen contrarium,cùm id ex facto incidiſſet,reſpondit Pau.Caſt.conſi.j.videtur dicendum quòd dictus Chriſtophorus, lib.ij. per multa quæ ibi allegat,quæ ſunt omnibus obuia,ne hîc re petam.

An retractus conuentionalis in hoc caſu cedi poßit.

43 ¶QVID AVTEM, ſi expreſſum ſit in pacto reuēditionis,vt venditor poſsit per ſe redimere,& non alij id ius cedere.Dic,id pactum eſſe ſeruandū,nec ceſsioni locum fore:nam contractus ex conuentione legem accipiunt,l.j.§.ſi conueniatur,ff.depoſi.cū ſi.Et cùm liberū fuerit emptori eam facultatem redimendi non concedere,omnino potuit eandē cōcedendo limitare,l. videamus,§. iurare,& l.in actionibus,§.j.ff.de in litem iuran.Et ita nuncupatim voluit Hiero.Cagno.in repet.l.ij.col. viij. verſi.limita,niſi pactū,C.de pactis inter empt.& vend.Cui adde quod voluit Guid.Pap.cōſi.clxxxj. ex facti narratione,in j.dubio,quòd ſi in venditione dictū ſit,ne venditor poſsit id ius redimendi ei conceſſum,alteri vēdere,quin ipſe emptor alteri præferatur:valet huiuſmodi pactū,ex eóq; adſtringitur venditor præferre emptorem alteri:& ſi aliter fiat,impeditur alienatio,& ita dicit fuiſſe iudicatum in curia Parlamenti Delphi.Tu autem illum vide deci. Delphi. DLXIX.pactū.Illud autem intereſt inter hunc caſum Guid.& illum Cagno.quòd in hoc tenetur emptor tantū pretiū dare,quantum venditor ab alio reperit de huiuſmodi facultate,ſecundùm ea quæ diximus ſuprà eo.tit.§.j.glo. xviij.in verbo,*le pris que la choſe aura couſté*,nu.1.& multis ſeq.In priore autem nihil debet dare emptor,ſed tantùm tenetur reuendere venditori,aut eius hæredibus,non etiā aliis,quibus id ius ceſſum eſt.Quid autem,ſi dictū ſit,vt venditor ſolus,vel tantùm poſsit redimere:an tunc poterit id ius alteri cedere,videbis infrà tit.ſeq.§.j.glo.vj.in verbo,*ou ſes heritiers*,nu.11.quòd ſi quis dicat,& ſeq.

An ualeat pactum,ne liceat uenditori ius retrahendi alteri cedere.

An & ualeat, nec liceat id ius cedere, quòd emptor præferatur.

An tunc impediatur alienatio.

An tunc emptor teneatur reſtituere pretium.

44 ¶ILLVD DENIQVE monitum velim ceſsionarium,vt cùm emptorē conueniet, huius oblationis conuentionalis faciendæ cauſa,ei oſtendat inſtrumentum ceſsionis:neque enim aliter tenetur emptor eum admittere:nec ſufficeret oblatio & interpellatio ſiue requiſitio facta:vt in ſimili dicit

An ceßionarius teneatur

ostendere instrumentũ cessionis.

Bart.in l.j.in prin.in xj.q.& iterũ in l.non solùm,§.morte,col.vij.in materia protestationis prohibitoriæ,ff.de ope.no.nun.& in l.grege,§.j.col.ij.versi.aduerte quòd si denuntiatio,ff.de pigno.& Soc. aut quisquis est alius in tract.fal.regula lxxix.in j.fal.cũ aliis concor.à me adductis suprà §.j.in verbo,*dedans l'an*,quæ est glo.x.in xviij.q.vbi etiam videbis,an id legere vel legẽdum præbere debeat,& eius exemplum relinquere vel offerre.Et hæc omnia notabis:quia si interim tempus laberetur his non obseruatis,quæ obseruari debent,hic cesionarius perpetuò excluderetur.

An is cui uenditor donauit facultatem retrahendi præferatur consanguineis.
Arestum.

45 ¶NEC TAMEN INTERIM illud omiserim.Hîc dicitur,quòd hæc facultas redimendi ex pacto competens,alteri cedi potest.At infrà tit.seq.§.j.cauetur venditorem qui sibi in contractu huiusmodi facultatem retinuit,præferri consanguineis. Quid igitur,si hic venditor eam facultatem alteri extraneo donauit:an hic donatarius etiam consanguineis præferetur?Quod videtur,cùm is sit loco venditoris,qui donauit,eodémque iure vti posit,ac ipse donans,l.inuitus,§.plerunq;,ff.de reg. iur.cum aliis multis si.à me adductis suprà eo.tit.§.j.in gl.ix.in verbo,*ou lignagier*,nu.128.his tamen. Verùm audio contrarium à sanctisimo nostro Senatu Paris.fuisse iudicatum:& id quidem sanctissimè & optimo iure,quia si aliter diceremus,esset semper in facultate contrahentium fraudare consanguineos iure retractus,id scilicet pactũ retrahendi apponendo in contractu,& posteà alteri amico emptoris id ius donando.Ideóque & facillimè nostra consuetudo retractus illudi posset,contra l. vlt.§.vbi autẽ,C.de bonis quæ libe.& c.cõmissa.de elec.lib.vj.cũ si.Nec verisimile est statuentes id intellexisse.Imò verò si interrogati fuissent,id quod diximus,statuturos fuisse,ideò & pro statuto habendum esse,ex sententia glo.in l.tale pactum,§.vlt.ff.de pactis,cum concor.à me omnium latissimè congestis,in repe.l.si vnquam,in prin.nu.55.inter tam multa,C.de reuoca.dona.

Quid,si uenditor eam facultatem uẽdidit.
Consuetudi.

46 ¶Quòd si venditor eam facultatem,non donet alteri,sed vendat:tunc cõsanguineus tenetur aut rem venditam restituto sibi pretio ab hoc tertio cesionario eidem reuendere,aut pretium illius facultatis ei restituere,vt pote quod sit pars pretij principalis venditionis,vti erat eadem facultas,ob quam res ipsa minoris & æstimata est,& vendita,vt latè dicemus infrà tit.seq.in rub.nu.18.quartũ,& multis seq.Et apud Niuernenses hoc tit.§.xij.statuitur emptionẽ huiusmodi facultatis factã sine fraude ante citationem retractus,cõputari in pretio.Et hæc omnino procedere censeo,cùm ea facultas nocet consanguineis,vt nostris moribus nocet,si data fuerit die vẽditionis aut sequẽti:quo casu venditor præfertur consanguineo,vt scribitur infrà tit.seq.§.j.& consequenter etiam cesionarius,nisi ei restituatur pretium eiusdem facultatis.Quòd si ex longo alio interuallo fuerit data facultas,ita vt non obsit consanguineo,quin præferatur,vt latè dicemus eo.titu.seq.§.j.in gloss.vij.in verbo,*seront preferez*,nu.18.ex hac autem,& multis seq.nihil video,cur teneatur consanguineus id pretium restituere.Porrò illud planum est,fraudem facilius præsumi ex contractu gratuito siue lucratiuo,quàm oneroso,vt videre licet ex toto titu.ff.quæ in fraud.credi.& tit.si quid in fraudem patro.

§. XXVII.

SI L'ACHEPTEVR dedans l'an de l'achapt vend ou eschãge par autre contract, transporte ladicte chose qu'il a eu par cõtract de vente, ou qui le sonne: ce non obstant le lignagier du vendeur peult venir au retraict dedans ledict an & iour de la premiere vente. Et peult offrir ledict retraict à celuy qui tient la chose, s'il sait qu'il est. Et si non, il peult offrir au premier achepteur dedans l'an & iour. Lequel achepteur est tenu declairer audict retrayant, à qui ledict achepteur a transporté ladicte chose, comme dessus est dict. Et lors ledict retrayant doit d'abondant aller prestement deuers celuy, que ledict achepteur aura nommé, & luy offrir ledict retraict.

§. XXVIII.

ET SI CESTOIT si pres de la fin de l'an & iour, que bonnement il ne le peust faire dedans ledict an & iour, soit en retraict conuentionel, ou par proximité de lignage, partãt ne doit laisser à luy offrir ledict retraict prestemẽt, & le plustost qu'il pourra, mesmement quant il a offert au premier achepteur dedãs ledict an & iour. Car attendu qu'il ignoroit que l'autre n'eust la chose, & qu'il a fait ses diligences

ligences au premier achepteur, duquel estoit presumption qu'il la tint, ledict temps du retraict ne doit courir contre luy.

SVPER his duobus §§. vide omnino, quæ scripsimus suprà §.xij. qui his est affinis, éstq; eadem vtrorumque materia. Quantùm autem ad id, quod dicitur, non currere tempus venditori ignoranti rem alteri fuisse venditam à primo emptore, vide etiam quæ dicam infrà eod. titu. §.xxxv. super verbo, *ignorans*.

§. XXIX.

LE LIGNAGIER, qui est receu à retraict, doit payer le sort ou pris que la chose a cousté, & en oultre les ventes & honneurs, & les finãces & admortissemẽs, si l'achepteur les auoit payées, & les coustz des lettres, façon d'homage, le deuoir dudict homage, les coustz de fief baillé par escript, & autres semblables dependens dudict contract de vendition. Et l'achepteur luy doit accorder & passer lettre de la reception: & luy doit faire les cessions & transpors du droit qu'il y auoit.

LES VENTES ET HONNEVRS, GL. I.

1 POTVISSET TAMEN videri, cùm venditio à consanguineo retrahitur, laudimia domino non deberi ex ea venditione retracta, per not. in l. vlt. §. sed quia nostra, C. com. de lega. Verùm Bal. ibi, col. j. versi. quærit hîc, tradit quòd si contractus rescinditur tanquam inualidus, ex eo non debẽtur laudimia, aut aliæ gabellæ, quia potestas euictionis tollit intellectum acquisitionis, l. postulante, ff. ad Treb. Sed si fit quædam translatio, vt in c. constitutus, extrà de in inte. resti. quod quidem loquitur de nostro retractu, tunc debent solui, per not. à Guli. Cu. in l. ab emptione, ff. de pactis. Et ita illum sequitur Barb. in l. si id quod aurum, col. penul. ff. de verb. oblig. Quanquàm contrarium ex facto consuluit Stepha. Bert. consi. ccxj. punctus quæstionis, col. ij. versi. prætereà pro dicto, lib. iiij. *Vtrum laudimia debeantur ex uenditione retracta à consanguineo.*

2 ¶Sed priorem Bal. opi. confirmat, quòd non obscurè voluit Bal. in d. l. vlt. §. finautem, quòd cùm res subiectæ restitutioni sub conditione, possint interim ante conditionem alienari, secundum Dy. Pet. Cy. & omnes ibi, & glo. in l. cùm pater, §. libertis, ff. de leg. ij. & in §. quamobrem, in Auth. de rest. fideicom. cum aliis concor. traditis à Corn. consi. ccxxxiiij. videtur in præsenti, ad fi. lib. iij. & iterum consi. ccxciiij. videtur prima facie, col. iiij. versi. nam videmus, eo. lib. iiij. Certè si alienetur, quamuis posteà adueniente conditione reuocetur alienatio, tamen debetur gabella, quæ à statuto solui iubetur ex alienatione. & illum sequitur Pau. Ca. ibi, & etiam Ias. qui id optimè declarat in ea ipsa l. §. sed quia nostra, col. vlt. & Corn. d. consi. ccxciiij. vbi suprà lib. iij. Sed & tu de hoc nostro casu expressim vide Alb. distinguentem, sed admodum obscurè in eo ipso §. sed quia nostra, & in j. parte statutorũ, q. xcv. quid si statuto cauetur, & quæ latè dicemus infrà tit. procedente, qui est *de retraict conuentionel*, §. vj. in verbo, *les loyaux coustemens*, nu. 3. sed quid de laudimiis, & multis seq. Et quod super hac re disponit consuetudo Melodunensis, c. xxxviij. & duobus seq. & iterum, c. xlviij. & quæ etiam dicemus in seq. vers. & in glo. seq. nu. 1. & 2. *De eadem re.* *Consuetudo.*

3 ¶ET HÆC QVIDEM quantùm ad laudimia prioris venditionis, quæ retracta est à consanguineo. Sed quid de ipso retractu siue redemptione: an ex ea debeat consanguineus laudimia. Et consuetudo quidem Melodunẽsis, d. c. xlviij. statuit deberi in his rebus, quæ sunt in cẽsu, non in his, quæ sunt in feudo. Cõsuetudo autem Meldensis. c. lxxxvij. statuit nullo modo deberi ex retractu. Similitérq; Caluimõtensis in Bassigniaco, c. xxxv. Victriacẽsis, c. l. Ambianẽsis, c. xcvj. Carnutẽsis, c. xvij. & iterũ lxxix. Aurelianens. c. cclxxxij. vbi cõmentarij nihil dicunt. Borboniensis, c. ccccxlv. Blesensis, c. cxvij. & Dunẽsis, c. lxxxiij. Niuernẽsis hoc ti. *de retraict*, c. xxvj. Montargienses, & cæteri Lorrienses hoc ti. §. vij. Valesiẽses hoc quoq; titu. §. vlt. qui est omnium, xcj. Et ego quoq; id procedere censeo de Iure cõmuni, per id quod voluit Bal. in l. cum dotẽ, versi. modò extrà quæro, C. de iure dot. quòd ex vno cõtractu in alium trãsfuso non debetur nisi vna gabella, ex statuto disponente, quòd ex quolibet cõtractu debeatur gabella, per multa illic allegata, & sequitur Firmi. in tract. gabel. in v. parte princ. v. versi. de contractu verò. Nam valet argumentũ de re ad personam, & è cõtrario, l. qui furere, & ibi Bal. & Alb. ff. de statu hom. & l. si quis inquilinos, §. si ita legatũ, ff. de leg. j. & l. si quis filio exhæredato, ante finẽ, vers. ergo, ff. de iniusto testa. & glo. & Doc. in l. cùm quid, ff. si cer. pet. cum simi. *An autẽ debeãtur ex ipso retractu.* *Cõsuetudines.* *Argu. de re ad personam & è contrario.*

4 ¶Et quia etiã hic retractus fit ex necessitate primi cõtractus, & inuito emptore: ideò ex eo nõ debentur laudimia, Guli. Cu. Bar. Bal. Ful. & Pau. Ca. in l. & ideò, ff. de cõdi. fur. idẽ Guli. & Alb. in l. ex hoc, *Ex alienatione necessaria non*

debentur laudimia.

§.j.ff.de ali.iud.mut.cau.fac.Masue,in ti.de empti.& vēdi.vers.item in casu,& Ias.in l.vlt.col.xij.in vij.& ix.q.C.de iure emph.Corse.& Aufre.in additio.ipsius,deci.Tholo.lxxv.itē fuit quæsitū,si ex diuisione,& Alb.Bru.cōs.xliiij.in casu isto,col.vlt.versi.secūdò quia.Et id nūcupatim in nostro casu voluit Ar.Ferro.in consue.Burd.hoc ti.*de retraict*,§.ij.Et faciunt,quæ diximus suprà,§.j.in verbo,*ou equipollent à uente*, quæ est glo.xiiij.nu.8.secundò intellige,& tribus seq.Quanquàm scio Boër.fuisse in contraria sententia, vt scilicet debeantur laudimia ex retractu consanguineorum,in consue.Bitur.hoc eo.ti.*de retraictz*,§.v.col.j.vbi in id allegat Alb.in j.parte statutorum.d.q.xcv.Sed is admodum fallitur:quandoquidem ipse Alb.loquitur de priori venditione,vt diximus in præcedenti versi.

Quid, si emptor uendit cōsanguineo, ut extraneo, & non iure proximitatis.

5 ¶SED QVÆSTIONIS EST, si cùm consanguineus esset intra tempus retractus,proindéq; posse rem iure proximitatis retrahere,tamen is emptórq; ita contractum inierunt, vt non tanquam consanguineo,sed veluti extraneo emptor rem vendiderit,vtrùm ex hac venditione debeantur laudimia,& an consanguinei ipsius emptoris poterunt venire ad retractum huius venditionis.Certum est autem,quòd si post tempus retractus huiusmodi venditio facta fuisset consanguineo,etiam tanquam consanguineo,& iure proximitatis:tamen consanguinei ipsius emptoris,qui reuendiderunt huic consanguineo,admitterentur ad retractum,vt diximus suprà eo.ti.§.j.in glo.x.in verbo, *dedans l'an*, nu.30.ex quibus potes.

De eadem re.

6 ¶Hîc autem quærimus è diuerso,cùm venditio fit consanguineo,non tamen tanquam cōsanguineo, sed vt cuilibet alteri.Et sanè si hæc venditio facta fuerit diuerso pretio, aut maiore, aut minore aut aliis conditionibus,pactis,& conuentionibus,nihil est quod dubitandum sit,hanc nouā esse omnino venditionē,per id quod in simili voluit glo.not.in c.hi qui,in fine,& ibi Dom.col.vlt.vers.not.istam glo.de præben.lib.vj.Bal.in l.Titius,quæ est pen.per eum tex.ff.de excu.tuto.& in l.si qui ex cōsensu,col.iij.versi.secunda species,C.de Episco.audi.vbi eam glo.dicit sing.& in repe.l.Aemilius,tum col.v.versi.quid de syndicatu,tum col.vlt.in fi.ij.conclusionis,ff.de minorib.& in l.testamenta,col.j.versi.& adde,C.de testamen.& in l.non dubium,col.iiij.versi.intellige quando,C.de legi.vbi eam glo.dicit elegantem,& in l.si à te,post prin.C.de pactis inter emptorem & venditorem,& in l.si cōstante,circa medium.C.de don.ante nupt.& in c.j.§.insuper,in fine, titu.de prohibita feud.alie.per Feder.& consi.ccccxxxvj.quæritur si factum sit,col.ij.versi.præthereà hoc confirmatur,lib.j.vbi eam glo.dicit elegantem.Panor.in c.p.& g.col.v.versi.sed aduerte,extrà de officio deleg.vbi eam glo.dicit not.Corn.consi.xcij.placet mihi,colum.ij.versi.ex quo itaque,lib.ij.vbi illam glo.dicit singu.& consi.ccxxxv.de pluribus quæritur,col.iij.versi.vltimò quando de aliqua,eo.lib.ij.Fel.in c.de causis, col.ij.versi.secundò limita,& ibi Philip.Dec.col.iiij.versi.secundò prædicta conclusio,extrà de offi.deleg.Iason,qui & illam dicit sing.in l.lecta,col.v.versi.circa istud moneo,& ibi quoq; Philip.Dec.colū.iij.versi.sextò not.ff.si cert.peta.Nam & aliâs quando aliquid additur vel detrahitur,censetur esse nouus actus,l.Ius ciuile, & ibi Guli.Cu.& Bar.ff.de iustit.& iur.cum multis concord.à me adductis suprà §.j.huius tit.glo.xviij.in verbo,*le pris que la chose aura cousté*,nu.54.contrà quoq; *videtur*, & seq.Et in specie huius nostræ quæstio.Carol.Molen.in consue.Paris.tit.j.§.xxiij.in xij.q.dicit hoc casu locum esse laudimiis & retractui.

De eadem re.

7 ¶Quod si hæc secunda venditio sit facta eodem pretio,iisdémq; pactionibus & conditionibus,tunc posset videri hanc non nouam esse & spontaneam venditionem, sed potius veram retractus agnitionem:quia cùm necesse esset emptori dimittere consanguineo venditoris,non censetur liberaliter vendidisse,l.rem legatam,ff.de adi.lega.sed potius ex necessitate retractus,siue metu ne aliter compelleretur,sciens se posse compelli,l.nouissimè,ff.quod fals.tuto.auto.cum aliis multis simi.& concord.à me collectis suprà §.j.glo.xviij.in verbo,*le pris que la chose aura cousté*,nu.62.idémq; si in ius.Contrarium tamen decidit Molend.vbi suprà quantùm ad laudimia,vt scilicet ea debeantur.Non tamē dominus possit rem iure & retractu feudali ab ipso consanguineo redimere, per quædam ibi ab eo allegata.Sed quantùm ad retractum proximitatis,de quo hîc quærimus nihil aliud dicit:tamen ex illic scriptis poteris intelligere,quid & hîc dicendum sit.

SI L'ACHEPTEUR LES AVOYT PAYE'ES

GLOSSA II.

An dominus poßit cogere emptorem post ceßionem factā consanguineo, ut soluat laudimia.

1 QVID IGITVR, si nondū soluit?an poterit illum dominus cogere,vt soluat post cessionem factam consanguineo?an verò dominus ipse debet ipsum cōsanguineum in ius vocare?Et sanè Pet.Cy.& Alb.in l.vlt.§.sed quia nostra,C.com.de leg.& idem Alb.in j.parte statutorum,q.xcv.quid si statuto caueatur quòd alienans,dubitant an ex contractu venditionis alicuius fundi, qui vi huius consuetudinis à propinquo redimitur, debeantur iura,quæ ex statuto debent solui dominis ob venditionem.Et post aliqua in vtranque partem allegata ita hoc definiunt,interesse an dicat consuetudo,quòd si res censualis vendatur,tale quid soluatur domino:tunc enim etiamsi res à consanguineo retrahatur,domino id debet solui,quod statutum præcipit:cùm sufficiat conditionem,id est venditionem semel extitisse,l.si quis,C.de insti.& substi.An verò dicat, quòd tenens dominium rei alienatæ,id domino soluat:tunc enim quia fingitur retro nō fuisse primi

empt

emptoris,is non tenetur,per d.§.sed quia nostra,& arg.l.in diem,§.vlt.ff.de aqua plu.arcen.& l.lex vectigali,ff.de pigno.

2 ¶Ego verò censeo semper laudimia deberi ex venditione,licet consanguineus retrahat, vt diximus in glo.præcedenti nu.1.& 2.sed emptorem qui ex necessitate huius consuetudinis cessit consanguineo,non cogendum ea soluere,sed tantùm consanguineum fundi dominum & possessorem cogendum fore:nec enim emptor ipse debet pati damnum ex ista vẽditione necessaria,quámq; inuitus facit cogente consuetudine,l.j.C.de insti.& substi.& l.cùm à matribus,C.qui petant tuto.& l.si dictũ,§.si compromisero,in ratione sui,ff.de euictio.& l.qui autem,§.apud Labeonem,ff.quæ in fraudem credi.& c.vlt.& ibi glo.in verbo,inuita,v.dist.& quod scribit Bart.in sua disputa.incip.Pisanæ ciuitatis,colum.j.versi.tertiò hoc probat,vbi & alia iura allegat.Sed illi manifestum atq; euidens præiudicium pararetur,si cogeretur fundo carere,dum statuto paret,& nihilo minus ipsius laudimia soluere,sicuti in simili dicitur in l.j.in princip.ff.ad Senatuscon.Trebel.æquissimum esse in fideicommissariis hæreditatibus,si qua de his bonis iudicia penderent, ex his eos subire,in quos ius fructúsq; transferretur,potius quàm cuiquam periculosam esse fidem suam.Ideóq; ibi statuitur, omnes actiones,quæ in hæredes competebant,in fideicommissarios,quibus hæreditas restituta est,transferri. Et aliàs cùm fit cuiuspiam rei translatio de vna persona ad aliam,id fit cùm omnibus eiusdẽ oneribus, l.legatum sub conditione,in prin.ff.de adi.lega.& l.legatũ,ff.de condi.& demon.& l.Caio,in princ. ff.de ali.& ciba.lega.& ibi concor.in glo. *De eadem re.*

3 ¶Nec satisfacit,si quis dicat,quòd eadem laudimia poterit emptor à consanguineo, qui retraxit, repetere:quia satius multò non soluere,quàm solutum ab alio repetere,l.si cùm legetur,§.si Titio,& ibi Franc.Aret.in iij.not.ff.de leg.j.& l.si debitor,in fi.ff.de libe.lega.& l.si stipulatus esses,ff.de fideiuss.vbi ita scribitur,interest eius pecuniam retinere,potiùs quàm solutam repetere.& l.postulante,in princ.ff.ad Senatusconsul.Trebel.ibi,pecuniam retinere maluit,quàm petere.Et est apertissima ratio,quia fortè consanguineus non erit soluendo,aut etiam erit litigiosus,& à quo vix & non nisi cum maximo certamine & detrimento ius suum emptor obtinebit,aut aliàs erit conuentu difficilis:de quo in l.ij.ff.qui satisda.cog.Hincque dici solet,minus esse habere actionem,quàm rem,l.minus est,ff.de reg.iur.Ex quibus,vt dicit Are.vbi suprà,oritur æquitas eius,quod not.in l.si pro ea, cum sua materia,C.manda.& in l.Lucius,ff.eodem titu.quibus fideiussor,qui diu stetit in obligatione,potest petere,vt liberetur:ne scilicet cogatur soluere,quod à reo principali posteà repeteret. *De eadem re.*

4 ¶Præterea ex natura prioris contractus,& conditione in illo tacitè intellecta à consuetudine,ius retractus ad consanguineum pertinet.Et ideò si is retrahat, censetur ille primus contractus ipso iure resolutus,quantùm ad ipsum priorem emptorem spectat,quemadmodum cùm contractus resoluitur ex lege in ipso cõtractu apposita,secundùm not.à glo.& Doct.in l.ab emptione,ff.de pact.& dicemus tit.seq.§.j.in glo.vij.quæ est in verbo, *seront preferez*,nu.4. quod ita tamen demum,& seq. & ita quidem,vt hoc casu resolutionis ita factæ nulla debeantur laudimia, etiam ex priori contractu, si credimus Alber.& Pau.Cast.in d.l.ab emptione.De cuius tamen veritate dicemus infrà d. tit.sequen.§.vj.in verbo, *les loyaux coustemens*,numero 3.sed quid de laudimiis,& multis seq. *De eadem re.*

5 ¶Sed multò magis in isto casu non debentur laudimia ab ipso primo emptore,quantùm ad ipsum pertinet: præsertim cùm ob retractum fingitur ipse retro non acquisiuisse, vt voluit Alberi.in d.q. xcv.primę partis statutorum,arg.d.l.in diem,§.vlt.ff.de aqua plu.arcen.& d.l.lex vectigali,ff.de pigno.Debet igitur ea dominus petere à cõsanguineo,in quem contractus transfusus est,ac translatus, vt loquitur Bal.in hoc eodem casu,in d.l.vlt.§.sed quia nostra,col.j.C.commu.de legat.quíq; fundũ habet huic rei obnoxium.Et facit,quod in simili tradit Pau.Cast.consi.lxxiiij.in causa mota per dominam Dorotheam,col.iij.versi.concluditur ergo,lib.ij.Et nonnihil quoq; facit tex.in l.etiam,vers. & benignum,ff.de Aedil.edict. *De eadem re.*

6 ¶ILLVD TAMEN verum est,quòd si prior emptor non declarauit suum contractum,nec exhibuit instrumentum eiusdem intra tempora in hæc præstituta à nostra consuetudine suprà titu.ij. qui est, *de uentes & honneurs*,§.iij.qui est omnium huius vol.consuetudinum xvj.& seq.quæ quidem tempora transacta sunt ante cessionem consanguineo factam: certè ipse emptor tenebitur domino ad emendas,quas vocamus,id est multas,in id à consuetudine eo in loco statutas: neque enim ab illis liberatur emptor propter cessionem posteà factam: nec æquum est, vt propinquus,qui nihil in hoc peccauit,eas pendat: sed ibi pœnam esse,vbi & noxia est.l.sancimus,C.de pœnis,cum simi. *Sed an saltem teneatur ob id, quòd domino nõ declarauit, nec exhibuit contractum.*

7 ¶SED ET ILLVD quoque verum est,quòd si emptor sponte alteri vendiderit,haud dubiè tamen à domino cogi potest,vt soluat laudimia suæ emptionis: vt qui sit obligatus pro eo contractu à se facto atque inito:nec per alienationem hanc spontaneam à se postea factam potuit se hac obligatione eximere & liberare inuito domino,cui quæsita est ex eo contractu, vt de tributis & vectigalibus tradit Pau.Cast.in l.Imperatores,ff.de public.& vectiga.vbi id dicit ita colligi ex eo textu, atque etiam ex textu in Authen.sed periculum,C.sine cens.vel reliq.Et de decimis etiam voluerunt Ioan.Andr.& Panor.in c.cùm homines,extra de decimis,& Panor.in c.pastoralis, columna ij.versi. sed quæro.eod.titu.& Feder.Senen.ipsius Ioannis Andre.discipulus,consi.lxxxj.laicus de prædio. Et generaliter id not.in l.ij.C.de pactis,& ibi præsertim Sal.in prima oppositione, versic.j.casu. *Quid autem,si sponte uendiderit. Tributis uectigalibus, decimis præteritis, non liberatur, qui rem uendit.*

8 ¶Nec quod plus est, videtur posse dominus laudimia petere à secundo emptore ex superioribus venditionibus, sed ex ea tantùm venditione, quæ ei facta est. Nam actio, quæ competit domino feudali aut emphyteutico ad laudimia, personalis est, nec sequitur fundum, aut tertium ipsius possessorem, vt constanter tenuit Pet. Iacob. in tit. de actio. in rem pro re emphyteutica, col. v. versi. sed cōtra alium, & iterum col. xix. versi. item fructus. quum refert, & sequitur Guid. Pap. consi. xlvj. in facto præsupponitur, columna vlt. versicu. & videtur quòd nullo, atque iterum consi. cxxvj. de anno Domini, in iij. dubio & consilio clxxvij. consilium, columna vj. versiculo idem etiam videmus. Quanquàm scio hîc aliter in hoc vltimo obseruari. Sed quantùm ad illud primum, nihil est quod dubitandum sit.

An si dominus emit, aut retraxit ab alio emptore, consanguineus ab eo retrahēs teneatur soluere laudimia.

9 ¶Quid autem, si dominus feudi emit, aut iure feudi ab alio emptore retraxit: an cōsanguineus ab eo retrahens (quod vtiq; potest, vt scribitur suprà §. xxj.) teneatur ei soluere laudimia. Quod non videtur, cùm sibi ipse non deberet laudimia, sed sunt per huiusmodi emptionem aut retractum à se factū confusa, vti in simili dicitur in l. si communi, & ibi not. ff. de seruitu. rustico. prædio. Nam & aliàs quod semel extinctum est & confusum, amplius non reuiuiscit. l. inter stipulantem, §. sacram, ff. de verbo. obliga. & ibi concord. Et in hanc sententiam facit, quod & in alio simili dicemus de clerico, qui non soluit vectigal, vt à consanguineo repetere non possit, infrà in glo. huius §. iiij. nu. 3.

De eadem re.

¶Verùm ego aliter censeo, quia actio, aut debitum tum demum perpetuò confusum est, & extinctū, cùm acquisitio, ex qua confusio siue extinctio facta est, perpetua est, & irreuocabilis. At si ea reuocetur,
10 actio siue debitum restituitur, & in pristinum statum reuocatur, modò dolus absit, l. propter, §. neptis. & ibi Barto. Bal. Ang. & cæteri, ff. de Senatuscon. Syllania. & l. eum qui, §. vlt. ff. de inoffi. test. & l. cùm bonis, §. j. ff. de acqui. hære. & l. hæredem, & ibi Bart. ff. de his quibus vt indig. Et idem de pignoribus, seruitutibus, vsufructu, & aliis id genus latè diximus, & probauimus suprà eod. tit. §. j. in glo. vij. in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, nu. 68. pro ea autem, & duobus seq. & iterum infrà titu. seq. §. ij. nu. 10. tertiò acquisitio, & multis sequen. rursúmq; nu. 42. igitur licet, & seq.

LES COUSTZ DES LETTRES,

GLOSSA III.

Cōsanguineus debet restituere impensas instrumentorum.

1 NAM ET SIMILITER debitor tenetur creditori refundere impensas instrumentorum debiti, vt not. Bald. & Sal. in l. vltima, C. de condi. ex leg. & idem Bal. in l. non ignorat, col. ij. versi. modò ego quæro, & ibi quoq; ipse Sal. col. itē. ij. versi. quæro an impensa, C. de fruct. & lit. expen. & dicemus infrà titu. seq. §. vj. glo. ij. numero penult. dubium. Et in hoc casu voluit expresśim Chass. hoc eo. titu. §. j. in verbo, *les fraiz raisonnables*, col. ij. versi. item quæro, & seq. quanquàm in contrarium adduxisset Alber. in l. dissolutæ, C. de condi. ex leg. *vbi dicit* impensas instrumentorum pertinere ad creditorem, non ad debitorem, arg. l. eos, §. interdicta, & ibi glo. C. de vsur. Sed id nihil obest nostræ sententiæ, imò verò eam adiuuat. nam cùm consanguineus subeat ius ac locum emptoris, qui veluti creditor est, consequens est, vt & ipse subeat onus impensarum instrumentorum, quæ ad emptorem pertinent. Similis autem in hac re cōsuetudo est apud Melodunenses, c. xlj. & Burdigalenses hoc titu. c. eius titu. xviij. & totius volum. xxxj. vbi & Ferronus id quoq; iuris esse dicit.

Consuetudines.

Et impensas alias factas ad recuperationē eorum.

2 ¶Idque intellige, vt non solùm sumptus ipsorum instrumentorum refundi debeant, consanguineo retrahente, sed & alij impensi ab emptore, quò instrumenta à notariis recuperaret, per id quod dicit Bald. in d. l. vlt. C. de condi. ex leg. quòd is qui tenetur restituere instrumentum debitori soluenti, debet habere expensas factas ad recuperandum ipsum instrumentum. & Sal. ibi, cum distinctione, quæ huc nihil pertinet, sed tamen intelligit de sumptibus necessariis. Sequitur item Philip. Dec. in c. cùm dilecta, col. v. in xij. eodémq; vlt. not. de confir. vti. vel inuti.

ET AULTRES SEMBLABLES,

GLOSSA IIII.

Consanguineus debet restituere gabellam ab emptore solutā ex contractu.

1 PVTA SI FORTE ex statuto debeat solui aliquod tributum, aut gabella quam vocant, pro quolibet contractu. Cùm enim hoc dependeat ex contractu, non est dubium, quin id restitui debeat, si solutum fuerit ab emptore. nam indēnis emptor abire debet, cùm res redimitur, per text. expresśe loquentem de eo quod datum est vectigalis nomine, in l. debet, ff. de Aedil. edi. & id satis sentiunt omnes, quos statim citabo, in seq. q. & dicemus latius in retractu conuentionali, infrà tit. seq. §. vj. glo. ij. nu. 1. & 2. nam & id, & omnes propè seq. quæstiones ad retractum quoq; conuentionalem pertinent.

Quid, si emptor non soluit, quòd esset pri=

2 ¶SED IN HOC VERSATVR quæstio, quid si id nō fuit solutum, ob id, quia emptor erat clericus aut aliter priuilegiatus, ne teneretur ad huiusmodi tributa, aut vectigalia, siue etiá laudimia: tamen ea vult repetere à consanguineo retrahente, tanquam si ipse soluisset. Super quo Cy. & Alber. in l. neque, C. de hære. instit. in hac ipsa specie expresśim dicunt, primùm videri, clericum id iure

poscere,

poſcere,arg.illius tex.Subdunt tamen eſſe arg.contrà in l.cùm autem,§.vlt.ff.de Aedil.edict.Ideóq; (inquiunt)in hac quæſtione poteſt brochardicari pro & contrà.Ita enim loquuntur,vocantes, vt cæteri noſtrates,brochardica,quæ perplexa rectè vocare poſſumus,nec aliud vterq; de hac re dicit.

uilegiatus. Brochardica. Perplexa.

3 ¶At Bald.ibi aſſeueranter tenet contra clericum,quia ſua(ait)non intereſt:id autem peti non poteſt, niſi tanquam intereſſe,per l.vlt.ſecundùm ij.lectu.C.de fructib.& lit.expen.Et idem tenet ipſe Bald. in tractatu Protomixeos,colum.iiij.verſi.ſed pone quòd res fuit:vbi & ita dicit ſe conſuluiſſe.Et Alberi.in prima parte ſtatutorum, quæſt.xciiij.quid ſi vendita eſt res.& Fabia.in tracta.de empti.& vendi.in viij.quæſt.princip.colum.ij.verſi.quintus effectus.& Ioan.Igne.qui illos non memorat,in repetit.l.dudum,char.penult.verſicu.ad extenſionem,C.de contrahen.emptio.vbi & in hac re multa allegat,quæ ibi videre poteris.& Hiero.Cagno.in repeti.l.ij.in xxv.quæſtio.verſi.ſecundò pro iſta parte,C.de pact.inter empto.& vendito.& nouiſsimè Ferro.in conſu.Burdigal.hoc titu.de retractu, §.xx.& Caro.Molendi.in conſuetu.Pariſien.titu.j.§.xv.numero 5.vbi aliud dicit,quòd iſte conſanguineus non immunis eſt,quin teneatur ſoluere huiuſmodi laudimia domino,licet non ipſi clerico aut alteri priuilegiato.& id certè verum eſt.

De eadem re.

Vtrum autem conſanguineus redimens à priuilegiato,poßit ſe aduerſus dominum tueri.

4 ¶AT QVÆSTIONIS eſt,ſi ipſe clericus,aut alius priuilegiatus ne ſoluat gabellam ex contractu,tamen eam ſoluit:an repetet à conſanguineo retrahente,an verò ab eo cui ſoluit,an denique à neutro:ex iis intelliges quæ ſcribit glo.in §.tripli,in verbo,in libello,& ibi Docto.Inſtitu.de actio. & Bald.in d.l.vlt.colum.iij.verſi.ſed quid ſi iſte priuilegiatus,& iterum verſi.modò venio ad ſecundam.C.de fructi.& lit.expen. Quanquàm nihil eſt, cur non repetat, cùm ipſe retrahens teneretur ſoluere domino,vt diximus in fine præcedentis verſiculi.

Et ſi priuilegiatus qui emit ſoluit,an & à quo poterit repetere.

5 ¶QVID AVTEM,ſi dominus donauit,aut remiſit laudimia emptori, an nihilò minus debebit ea conſanguineus retrahens ipſi emptori reſtituere?Videtur quòd nõ,per ea quę in ſimili diximus ſuprà nume.2.& 3.& quod prætereà in alio non admodum abſimili caſu à multis traditur,eum qui obtinuit in cauſa,non poſſe petere expenſas patrocinij gratis præſtiti ab aduocato.Ita enim non obſcurè videtur voluiſſe Bar.in l.vlt.ad fi.C.de fruct.& lit.expen.& appertiſsimè voluit Bal.ibi,in fine.& rurſum in tracta.protomixeos,in col.vlt.verſi.prætereà in iure,vbi allegat ipſum Bar.in l.ſtipulatus es opus,ff.de fideiuſſo.vbi de hac re nihil dicit,ſed de alia non multùm diſsimili,an videlicet aduocatus,qui ſibi ipſi patrocinatus eſt,& vicit,poſsit ſuum ipſius ſalarium petere.

Si dominus emptori donauit laudimia,an cõſanguineus retrahens teneatur ea reddere.

6 ¶Sed contrarium in illo gratuito ſalario voluit ipſe Barto.in l.quòd ſi domus,per illum textum,ff. locati.& ante eum Iaco.Aret.in tractatu de expen.col.pen.verſi.ſed quid ſi habebat.Nam hic (inquit) naturaliter obligatus eſt ad antidora.l.ſed & ſi lege.§.conſuluit,ff.de petitione hæreditatis. Ideóq; ei tãdem abeſſe videtur,l.ſi quis mandato,ff.de negotiis geſtis,& l.planè vbi,§.quòd ſi rem, ff.de leg.primo.Nam & hæc obligatio(vt id ei addas)adeò efficax eſt, vt impediat repetitionem indebiti,l.ſi non ſortem,§.libertus,ſecundùm vnam lecturam,ff.de condic.indebi.& glo.in l.ex hoc iure,in verbo,obligationes,in fine.ff.de iuſtitia & iure,& vtrobiq; Iaſon alios multos effectus huius obligationis antidoralis collegit.nos multo plures in repetit.l.ſi vnquam,in verbo, donatione largitus,nume.11.ſecundò hinc ſequitur,cùm multis ſeq.Sed & hanc opin.ſequitur Alberi.in l.properandum,§.ſinautem alterutra,colum.totius l.xv.verſi.quærit etiam C.de iudic.& in l.ſed & ſi.§.j.ff.ad exhib.

De eodem.

7 ¶Specul.autem titu.de expenſis,§.poſtremo,verſi.quid ſi victor,diſtinguit,vtrùm aduocatus animo donandi patrocinatus ſit,an ſpe remunerationis : vt primo caſu victor eas expenſas non habeat à victo,ſecundo habeat,per tex.in l.idémque,§.vlt.cum duabus legibus ſeq.ff.manda.quæ optimè faciunt pro primo membro ſuæ diſtinctionis.Pro ſecundo autem non ita faciunt, quandoquidem Specula.loquitur,cùm ſit remiſsio ſpe remunerationis,& ſic de futuro loquitur.Illæ autem leges loquũtur de cauſa remunerandi præteritam quampiam obligationem.Et ita quoque hoc in caſu videntur intellexiſſe Dom.à Rota,deci.dxxxiiij.ſed quid ſi habuit,in antiquis.Sed vt tandem concludam caſum,qui ad noſtrum retractum pertinet,putarim emptorem hæc ſibi donata à domino poſſe repetere à conſanguineo retrahente.In qua etiam ſententia fuit Carol.Molendi.in d.conſue.Pariſ.§.xv. in fi.vbi tamen nihil allegat.Tametſi Ferro.in alia fuit ſententia in conſuet.Burdigal.titu.hoc de retractu,§.xx.niſi.emptor(inquit)alioqui gratus eſſet domino,aut de eo benemeritus,per l.ſi verò non remunerandi,ff.mada.& l.ſi pro patre,§.ſi domini,ff.de in rem verſo.Ideò (vt dicit) emptor proferens apocham laudimiorum ſolutorum domino,tenetur iurare,ſi conſanguineus id petat,an integrè ea ſoluerit,nécne.Cui non accedimus,cùm id fruſtra iuraret.

De eodem.

An emptor proferens apochã laudimiorum, teneatur iurare ea integrè ſoluiſſe.

8 ¶SED QVÆRITVR,an id,quod emptor dedit proxenetis,id eſt mediatoribus (vti eos appellat Apuleius lib.ix. Aſini aurei,& Eccleſiaſtici ſcriptores ſæpiſsime) vel parariis, (vti etiam vocat Seneca,lib.ij.de beneficiis)vel conciliatoribus,ſiue interuentoribus, qui hanc ſcilicet venditionem procurauerunt,de quibus in l.ij.& iij.ff.de proxene.& apud Martialem,lib.x.

Quæ ſulphurato nolit empta ramento
Vatiniorum proxeneta fractorum.

An igitur(vt repetã)quod iis datũ eſt ab emptore,ſit reſtituẽdũ à cõſanguineo, vide tex.in l.debet,ff. de Aedil.edic.vbi cùm res redhibetur,debet emptori reſtitui pecunia,quã dedit,vel ſi quid acceſsio-

An quod datũ eſt proxenetis debeat reddi à retrahente. Proxenetæ qui dicantur. Mediatores Pararij.

nis

nis nomine dederit,& si quid deniq; emptionis causa erogauerit. Id quod exponit gl.ibi scilicet mediatoribus,quia fortè vēditor dixit emptori,non tibi vendā, nisi tu id des tali mediatori, & ipse nos concordabit.Subdit autem ea l.continuò (vt ad eam reuertamur:) Hoc autem ita demū deducitur,si ex voluntate venditoris datur.Cæterùm si quid sua sponte datum esse proponatur,non imputabitur: neque enim debet,quod quis suo arbitrio dedit, à venditore exigere. Et ibi Barto.etiam nuncupatim quærit,quid si emens aliquid dederit mediatoribus,an posit repetere. Aut sponte(inquit)dedit, & non repetit:aut ex necessitate, & repetit.Et idem propè voluit Pet.Iac.in titu.de acti.ex vendi. quando venditor est deceptus &c.colum.iij.versi.& est notandum:vbi loquens in casu l.ij.C.de rescin.vend.dicit imputandum esse pretio,quod traditum est mediatoribus,volente venditore:secus si sponte emptoris traditum est.per d.l.debet.Subiungítque,idem,si vestis, aut aliud quidpiam datum sit vxori venditoris.Ex quibus facilè potes intelligere,quid hîc dicendum sit,id scilicet, vt si iubente, aut consentiente venditore id datum sit proxenetæ,id restituendum sit tanquam pars pretij:alioqui non sit restituendum. Quod & in hoc casu nuncupatim voluit Geral.Bago.in sua disputatione retractus,& Boër.in hoc titu.§.iiij.col.penult.& voluisse videtur Chasse.in hoc quoque titu.§.primo,in verbo,*le pris*,versi.quæro quid veniat,vbi tamen id transeunter attigit,& etiam in verbo,*les frais raisonnables*,nu.4.

9 ¶Quanquàm contra hoc videri posset facere,quod scribit Bar.in l.sed si hoc,quam legit cum l.si vir vxori,& ibi etiam Imo.& Pau.Cast.ff.de condi.& demonst.quòd si ex statuto debeant solui à venditore sex denarij pro libra pretij rei venditæ, & aliquis vendiderit rem quampiam centum libris, sed viginti dedit proxenetis,debet solui gabella pro lxxx.tantùm,& ita deductis illis viginti datis proxenetis.quod & voluit Bart.ipse in l.quantitas patrimonij,ff.ad leg.Falci.& in l.in lege Falcidia, ff.eo.tit.& in l.vbi purè,§.vlt.& ibi Franc.Ripa,col.ij.ff.ad Senatusconf.Trebel.& idem Bar.in l. vlt.§.in computatione,& ibi quoque Ange.& Corne.vterque post princ.C.de iure delibe.& Soc.& Iason in l.fructus ille,col.ij.hic vlt.ff.sol.matri.cum aliis concor.à me traditis suprà eo.titu.§.xv.in glo.j.nume.5.his finitimum est.Nam vides hoc in casu rationem haberi eorum,quæ proxenetis data sunt,etiam quantùm ad tertium,cui ius competit ex contractu.

De eodem.

10 ¶Ideò paulò amplius cogita: præsertim cùm Ange.Are.in §.in duplum,col.pen.versicu. & dicitur redhibitoria,Insti.de actio.teneat simpliciter,redhibentem teneri restituere id,quod datum est proxenetis,per l.Aediles etiā,§.vlt.cum l.seq.& l.illud sciendum,ff.de Aedi.edic.Et Ferro.in consue. Burdig.hoc eod.titu.§.xv.colum.iij.versi.in his sumptibus,& Carol.Molend.consuetu.Paris.titu.j. §.ix.in princ.nuncupatim de hoc nostro casu loquentes tenent retrahentem & hæc reddere debere. Et si id verum,sit,multò magis obtinet in eo,quod datum est vxori venditoris.Et vide etiam,quæ scribam infrà titu.procedente,§.vj.gloss.ij.numero 22.sed quid si emptor , & id item, quod scribit Alberi.post Marti.Fanen.in l.j.& ibi quoque Iason circa medium , versiculo vltimo ff.de condi. cau.da.

11 ¶QVID AVTEM, si maritus nomine vxoris & promittens illam ratum habituram,fundum ipsius vxoris vendiderit:vxor autem posteà non vult ratificare, nisi prius vltra pretium solutum aliquid sibi detur(nam hoc sæpius cōtingit.) An & hoc sit restituendum. Vix hîc video, quare sit dubitandum,quin reddi debeat,cùm hæc venditio robur accipiat ex huiusmodi ratificatione domini,cui & aliud pretium præter primum accessit,per d.l.debet,in illis verbis,accessionis nomine.Præsertim cùm ob hanc ratificationem censeatur venditio facta ab vxore rei domina, non à viro,ex sententia Spec.titu.de iudi.§.ij.versi.ratihabitione,vt ab omnibus vbique citatur,quanquàm id sit in versicu. ex prædictis,iunctis seq.& Bal.in l.si pecuniam,C.de nego.gest.Ad quæ etiam vide, quæ scripsimus suprà eo.titu.§.j.in verbo,*dedans l'an*,in xij.q.Et de hac quoque re scripsit plura Chasse.hoc eo.tit.§. j.in verbo,*dedans l'an & iour*,ante finem,iterúmque §.v.col.ij.versi.sed quæro maritus,cum multis sequenti.

An & reddi debet quod emptor dedit uxori ut ratificaret cōtractum.

12 ¶QVID ITEM,si emptor ante retractum litem quampiam sustinet,vel agendo,vel defendendo super quibusdam iuribus rei venditæ, & vicit,vel etiam fortè victus est:an sumptus litis à consanguineo retrahente repetet? Vide tex.in l.iam tamen,§.in hac stipulatione,& ibi glo.& Doct.ff.iudi. solui,& in l.j.& ibi quoque glo.& Doc.C.mand.& in l.ex parte,in princ.& ibi glo.in verbo,& obtinuit,& latè Floria.ff.famil.ercis.& in l.exceptione,& ibi Bar.Pau.Ca.& alios,ff.de fideius.& not. in l.qui proprio,§.litis,ff.de procu.& Bald.consilio viij.erant quinque nobiles,lib.j.Et quod etiam in simili tractatur,de emptore,qui lite de empta re mota, vicit, aut victus est, an sumptus litis repetit:de quo per glo.Cy.Bart.Bald.Ang.& Sal.in l.j.C.de euict.Iaco.But.Albe.& Ang.in l.qui absentem,nu.3.ff.de procu.Bar.in l.venditores,ff.de verb.oblig.& ibi plenè Alex.qui alios affert, & cæteros Recentiores,& præterea Ioan.Ana.consi.xxxj.præsupposito, in j.dubio,& ibi quoque Ludo. Bol.in addi.

Si emptor litē sustinuit,an cōsanguineus teneatur sūptus illius refundere.

13 ¶AT QVID SI consanguineus,qui prior obtulerat emptori,litigauit cum ipso emptore,qui dicebat contractum non esse subiectum retractui,& obtinuit ipse consanguineus, eíq; est facta cessio: deinde consanguineus propinquior,vel æqualis gradus,vult intra annum & diem admitti ad retractum vel integrū,vel pro rata,secundùm §.xj.suprà eo.ti.prior autē eum admittit reddēdo sumptus illius

An consanguineus propinquior,retrahēs

illius litis, vel integros,si hic sit proximior:vel pro rata,si æqualis gradus:an hic eos refundere teneatur?Quod videtur,per id quod in simili dicitur in l.si finita,§.si ante,versi.sed si quis eorũ,ff.de dam.infect.Sed ita tamen,vt si quos ex emptore victo consecutus fuerit,ij primum deducantur, ne bis idem consequatur, contra l.bona fides,ff.de reg.iur.& c.bona fides,eo.tit.lib.vj.cum concord. vtrobique adductis.Sed quibus adde l.si quis dolo,§.j.ff.de re iudic.vbi ita scribitur:Et puto improbum eum esse,qui velit iterum consequi,quod accepit.Et vide etiam hîc d.l. venditores,& ibi not. ff.de verbo.oblig.

à remotiore, huic teneatur refundere sumptus litis, quã cum emptore habuit.

14 ¶QVID VERO,si ipse emptor aliquid dedit proximiori venienti ad retractum,ne veniret:an & illud recuperabit ab alio consanguineo remotiori posteà venienti intrà annum:quasi scilicet hic exclusus fuisset,nisi emptor proximioré eo delinimento à retractu auertisset:quod faciens huic viam ad retractum veluti muniuit ac præparauit.Vide Geral.Bago.in sua dispu.retractus,ad fin.& Boër. hoc eo.tit.*de retraict*,§.iiij.& iterum deci.lxxvj.proximiori,col.ij.versi.sed benè quando,& Chasse. hoc quoque tit.§.j.in verbo,*le plus prochain*,versi.sed quæro proximus:qui tenẽt id reddendũ,& Ferro.qui cõtrà tenet in consue.Burdi.hoc item tit.§.xv.cui magis accedo.Et vide etiam,quæ diximus suprà eo.tit.§.xj.in verbo,*s'il est plus proche*,quæ est gloss. vj.nu.3. sed dubium est,& sequen.Et non oscitanter vide,an ad id faciat,quod scriptum est in l.fuit quæstionis,ff.de acqui.hæred.& in l.ij.& iij.ff.si quis omis.cau.

An emptor recuperabit, quod dedit alteri consanguineo,ne ueniret ad retractum.

15 ¶ILLVD QVOQVE dubium est,Si cùm emptor iret ad domum venditoris,vt fieri assolet, gratia conficiendi contractus,& quia etiam fortè id conuentum erat inter eos,incidit ipse emptor nulla sua culpa in latrones,qui eum spoliarunt pecunia,quam pro pretio venditionis deferebat,aut etiam alia pecunia,vel re,videlicet vestibus,equis,& id genus aliis:an hæc illi sint restituenda à consanguineo retrahente,vide tex.in l.inter causas,§.non omnia,& ibi glo.& Doc.ff.mãda.& in l.cùm duobus,§.quidam,ff.pro socio,Innoc.Ioan.And.& Panor.in c.sicut,le ij.extrà de iureiu.Iaco.Aret. in trac.de expen.col.pen.versic.sed quid si dum veniebat,& Collecta.in c.cùm pro causa,ad fi.extrà de proc.Bal.in c.j.in fi.& ibi quoque Marti. Laud.etiam in fin.& Cardin.Alex.col.ij.versi.insuper quærit,tit.an agnati vel filij.

Quid si emptor ueniens ad domũ uenditoris causa contractus, à latronibus spoliatus fuit, an id à consanguineo recuperabit.

16 ¶QVID DENIQVE,si cùm castrum,quod emptum est, fortè controuersiosum erat & prætendebatur ab aduersariis admodùm potentibus,& qui ipsum quotidie armis appetebant,aut etiam proximum erat hostibus,qui tempore belli verisimiliter erant capturi:ideoque emptor, vt id ipsum defenderet aduersus hosce aduersarios vel hostes, multa pro custodia tutelaque ipsius impendit:an & hæc ipsa à consanguineo repetet?Vide tex.in l.si ita,§.vlt.ff.de fun.instru.& quod per eum dicit Bal.in l.j.col.ij.versi.quæro nunquid expensæ,C.de fructi.& lit.expen.cum aliis multis concor.tex. & Doct.à me collectis suprà eo.tit.§.xv.glo.j.nu.26.secundò quæro.

An emptor recuperabit quod impendit gratia custodiendi castri empti.

LVY DOIT PASSER LETTRE, GLO. V.

1 ID GENERALE est,vt quis possit petere instrumentum sibi fieri de contractu, cogatúrque altera pars ei instrumento conficiendo consentire:vt plerique omnes voluerunt,per l.si cũ exceptione,§.sed & si quis,in fi.ff.de eo quod met.cau.& l.dedi, quæ est iij.& ibi Bar.ad fi.princ.qui hoc declarat,ff.de cond.sine cau.& l.ex ea parte, in prin.secundùm vnam lect.Bar.& ibi quoque Alex.& Fran.Are.vterque in ij.not. & Ias.ff.de verb.obli.& l.plures apochis,& ibi Bal.col.ij.C.de fide instr.& l.sicut datã,& ibi Alber. Bal.& Sal.qui ita eam intelligũt,licet alio referri possit,C.de libera.cau.gl.in l.ij.in prin.in verbo, suspectum ad fi.& ibi Bar.Imo.Pau.Ca.Fran.Are.& alij,ff.sol.matr.& gl.in l.chirographis,in verbo,aut ad nouationẽ:vbi etiã est bonus text.ff.de admi.tut.& subobscurè in c.significauit,in glo.j.& ibi Inno.in verbo,publica & Bal.circa mediũ,& Fel.col.pen.vers.tertiò glo.pen.extrà de testi. Alb. in l.dissolutæ,col.ij.versi.item ad hanc,C.de cõdi.ex leg.& in l.de minore,§.tormẽta,col.j. versi.facit etiam,ff.de quæsti.Bar.in l.qui tabulas,in fi.princi.ff.de furt.& in l.si finita,§. eleganter,col.ij.& seq.& ibi latè Alex.col.vlt.ff.de dam.infe.Bal.in l.vlt.in fi.C.de pactis conuen.& in l.instrumenta, col.ij.versi.quæro testator,C.de fideic.& consi.ccccl viij.quidã emit,lib.j.& consi.cxxxiij.casus talis quidam,col.j.lib.v.Masue.tit.de emp.& vend.§.item si venditio,Alex.consi.xxxix.vertitur lis,post prin.lib.v.Corne.consi.cxx.licet prima facie,col.j.versi.& potest quis,li.iiij.& latè Fel.in c.accedẽs, le j.col.ij.in v.q.in fi.extrà vt lite non cõte.& Guid.Pap.sing.dlxxvj.versi.creditor,& Doc.vbique.

An emptor teneatur cõficere instrumentum retractus. Cogendus est quilibet conficere instrumẽtũ de cõtractu.

2 ¶Hæc tamen velim intelligas,vt licèt debitor teneatur conficere creditori instrumentum de debito, secundùm ea quæ diximus:id tamen debet intelligi de instrumento simplici,non etiam garentigiato,quod appellant:quoniam ex hoc efficeretur illius conditio multò deterior,ob paratam ex huiusmodi instrumento executionem,vt dicit Ange.in d.l.si finita,§.eleganter,& ibi Alex.in fin.& idem Ang.in l.si pupillus,in prin.ff.de nouatio.& in l.in omnibus,in fin.ff.de iudic.& Fran. Are.in d.l.ex ea parte,in fine:vbi id dicit singulare.& ibi quoque Iason etiam in fine,& idem Are.in d.l.ij.in prin. col.penul.& ibi item Iaso.col.vlt.& Thomas Parpa.col.quoque antepen.& Fran.Ripa,col. antepenult.nu.49.ff.solut.matri.Et bene facit,quod scribit Bal.in d.c.significauit,col.ij.versi.item charta,de testib.quòd quis tum demum cogitur conficere instrumentum,cùm non est onerosum facienti,id est,vt idem declarat,non plus grauat.

An & garentigiatum.

Consueta apponi debent in instrumento.

3 ¶Sed nescio, an id in Gallia nostra admitteretur, in qua nullum non garentigiatum instrumentum conficitur, ex antiquo more regni: tenetur autem debitor in instrumento consentire apponi omnia, quæ sunt de consuetudine, vt dicit Bar. in d.l. ex ea parte, per l. quòd si nolit, §. qui assidua, ff. de Aedil. edict. & l. si prius, §. j. vbi & idem Bar. ff. de aqua plu. arcen. & Bal. qui loquitur de venditore, in l. si prædium. col. iij. versi. deinde videmus, C. de Aedi. actio. cũ aliis multis cõcord. adductis ab Alex. in d.l. ex ea parte, & consi. cv. reuerende domine, paulò ante fin. lib. ij.

An uenditor teneatur se obligare de euictione.

4 ¶Ideò non assentior Masuerio, qui in d. tit. de empt. & vendi. vbi suprà, dicit, quòd venditor non tenebitur in eo instrumento se obligare de euictione. nam non tantùm, id est consuetudinis, sed & iuris communis, vt de euictione obligetur, etiam si dictum non fuerit, l. si duo, §. si quis iurauerit me, & ibi glo. ff. de iureiur. & l. ex empto, in princ. & ibi Bar. ff. de acti. emp. & l. vlt. ff. de condi. cau. dat. & l. j. post prin. ff. de rer. permutat. & d.l. quòd si nolit, §. qui assidua, ff. de Aedil. edict. & l. j. & ij. ff. de euict. & l. in vendendo, in prin. ff. de contra. empt. & l. non dubitatur, & ibi Bal. C. eo. titu. & l. vlt. C. de commu. re. ali. & glo. in l. vlt. in verbo, non liberaueris, in princip. ff. de condi. ob cau. Hincque procurator simpliciter constitutus ad vendendum, potest cauere de euictione, vt tradit Ange. in l. ij. col. j. ff. de iuris. om. iudi. & Phil. Deci. in l. ciuitas, col. vlt. ff. si cer. peta. Qua etiam ratione Pau. Cast. consi. ccvij. visis omnibus, post princ. lib. j. tenet nuncupatim contra illud Masuer. vt scilicet venditor teneatur de euictione se per instrumentum obligare, & id quidem ex more regionis, scilicet cum hypotheca bonorum, & solenni stipulatione, si ita sit solitum fieri. Et Phili. Deci. dum illum simpliciter, sed corrupté citat, consi. cccclxxxiij. pro resolutione, col. iij. versicu. & venditor. Et bene facit, quod scribit Bar. in. l. litis, ad fin. in iij. q. ff. de vsucap. pro empt.

§. XXX.

SI AVCVN a eu par eschange, ou par aucun autre contract, aucune chose immeuble, & en retour & recompensation en ayt baillé argẽt & heritage, si la somme de l'argent monte & vault plus, que ledict heritage, ledict contract sera censé contract de vente, & le lignagier de celuy, qui a receu l'argent, sera receu au retraict, s'il y viẽt dedãs l'an & iour, & sera ledict heritage ou chose immeuble, qui aura esté baillé auec l'argent, estimé en argent. Et sera tenu le retrayant de payer à icelluy, à qui il offre le retraict, le pris & somme qu'il auoit baillé. Et en oultre ladicte estimation dudict heritage baillé en eschãge. Et laquelle chose ou heritage sera estimée par le Iuge, si autremẽt on ne se peult accorder. Et si la chose baillée auec ledict argent estoit de plus grand valeur, que ledict argent, le contract ne sera pas censé contract de vente, & n'y aura aucun retraict: mais entant que touche ledict argent, le seigneur du fief en auroit ventes & honneurs.

ESCHANGE, GLOS. I.

Cambium.

1 NESCIO VNDE prodierit, vt permutationem, *eschange*, lingua nostra vernacula vocemus. Scio autẽ nos, cùm loqui latinè volumus, cambium (vnde *eschange* manauit) appellare permutationem, verbo non tam barbaro, quàm quibusdam videtur. Nam apud Priscianum, lib. x. c. ij. eóque vlt. Charisius, cambio, ἀμείβομαι, quod permuto est, posuit, & eius præteritum campsi, quod ἀπὸ τȣ͂ κάμπτω ἔκαμψα, Græco, esse videtur. Vnde & campso quoque apud Ennium libr. x. Leucaten campsant, id est permutant. Vnde item campsores vulgò collybistas atque trapezitas siue mensarios, aut etiam nummularios, vocamus. De quibus apud Alciat. lib. 1. Parergon, c. xlvj. Hoc autem Cambij verbo pro permutatione vsæ sunt consuetudines feudorum in c. j. §. si quis dominus, tit. quo temp. mil. & in c. j. §. cùm autem, titu. de contro. inuesti. quo in loco Bal. col. j. hoc dicit tantùm interesse inter cambium & permutationem, quòd hæc propriè est speciei ad speciem: illud autem speciei quoque ad genus, puta ad frumentum, & tunc (inquit) est contractus innominatus.

ἀμείβομαι. Campso. Campsores.

Quid intersit inter cambiũ & permutationem.

Si detur species pro specie & pecunia, quis is contra-

2 ¶In hac autem huius §. specie, vt relictis nominibus ad rem veniamus, concludunt Doct. maxima ex parte, quòd si constat quid principaliter egerint contrahentes, illud certè omnino sequendum est: id est, si principaliter eorum animus & intentio (quam vocamus) eò ferebatur, vt permutarẽt, sed propter rerum inæqualitatem alter pecunias refunderet, id permutatio est. Si autem contrà illis animus erat emere & vendere: tamen quia fortè ei, qui volebat emere, non tantùm esset pecuniarum, quanti

res

res erat:id quod sibi ex pecuniis deerat,suppleuit in fundo,ea est emptio,& venditio:nec tunc inspi- *ctus sit.*
citur,vtrùm præualeat pretium,an species.Ita enim voluerunt Io.And.Ant.Imo.Card.Flor.Pan.& *Et an inspi-*
Barb.& Guid.Pap.in c.ad quæstiones,extrà de re.permu.Bar.& Bal.in l.si emptione,per illum tex. *ciendũ sit quid*
ff.de emp.& ven.idem Bar.in l.j.col.ij.versi.quæro extra glo.& ibi Ias.in fi.ff.de rer.permu. Bal.in *contrahentes*
l.j.col.ij.versi.quid si data est res,C.eo.tit.per tex.quem dicit not.in l.si sponsus,§.circa,ff.de dona. *principaliter*
inter vir.& vxo.idem Bal.loquens in casu retractus,in tracta.protomixeos,col.iij.versi.quæro qui- *intendunt fa-*
dam permutauit,& iterum versi.quæro quid in aliis.Pet.Anc.cõsi.lxxij.tantam familiaritatem,cir- *cere.*
ca medium.& latè Panor.consi.xv.quæritur an prædictus,col.j.lib.j.Roma.in l.ij.col.iij.ff.de verb.
oblig.Io.Plat.in §.item pretium,post princ.& ibi quoque Ange.Aret.col.ij.Insti.de empt.& vend.
idem Ange.in §.si tamen alienam,Insti.de rerum diui.& in §.item quæritur,Instit.de locat.Alex.
etiam loquens in casu retractus,consi.lxiij.in causa,col.ij.versic.& per hæc,lib.vij.Io.Berbe.in via-
tor.tit.de rer.permu.col.ij.versi.quæro quid si ex vna.Barb.in rub.extrà de empt.& vendi.col. vlti.
versi.quid autem si actum.& iterum in rubri.extrà de rer.permuta.col.ij.vbi id dicit not. & consi.
lvj.sapienter,col.vj.versi.& licèt fuerit,lib.ij.Soci.in l.pacta quæ contra col.ij.versi.sed ad ista,C.de
pact.Firmia.in tracta.Gabel.in iij.parte viij.partis princ.in ij.q.versi.item an habeat.& Iason consi.
xlv.aggredior,in j.dubio,lib.j.& Ludo.Gozad.consi.xc.in causa Mantuana,col.iiij. nu. 12.& maior
pars eorum,quos citabo infrà nume.huius glo.9.si autem.

3 ¶Et simile est,quod Cy.Bal.& Soci.nonnihil tamen dubitans,scribunt in l.j.C.de pactis venditioné *De eadem re.*
factam minimo pretio animo donandi,donationem esse:animo autem vendendi, venditioné:quan-
tumlibet pretium respectu rei sit modicum,per d.l.si sponsus,§.circa,ff.de dona.inter vir.& vxo.&
alia iura ab illis citata.& idem voluit ipse Bal.consi.lxvj.inter vir.& vxo.in princ.lib.j.& Panor.d.
consi.xv.col.j.lib.j.De quo & nos abundè diximus in repet.l.si vnquam,in verbo, donatione largi-
tus,nu.2.& multis seq.C.de reuo.donati.Et quod etiam in simili respondit Calder.consi.ij.sub rub.
de empt.& vendi.Et hanc sententiam videtur secuta fuisse in hoc nostro casu retractus consuetudo *Consuetudo de*
Aruernorum titu.*de retraict*,c.xxxj.vbi statuitur,in permutatione non esse locum retractui,etiam si *ea re.*
ex altera parte detur pecunia,quæ excedit valorem rei permutatæ,modò id sit sine fraude & simu-
latione.Et pro ea bene facit tex.in l.fundi partem,ff.de contrah.empt. vbi in venditione interuenit
pretium & factum,& tamen censetur venditio,& ex vẽdito agi potest.nam partes vendere & eme-
re cogitabant,vt probat is text.cùm dicit,ea lege vendidisti.

4 ¶Nam & aliàs semper actus iudicatur à principali intentione agẽtium,l.si quis nec causam,in prin. *Actus iudica-*
& ibi Bald.& cæteri,præsertim recentiores,ff.si cert.pet.& l.rogasti,in princ.& ibi quoque Bal.& *tur ex princi-*
alij,eod.tit.& l.qui exceptionem,in prin.cum ibi not.ff.de condi.inde.& l.si quis donationis,ff.de *pali intentio-*
contrahen.empt.& l.j.§.idem Pomponius,ff.deposi.& l.si vir vxori,ff.ad senatusc.Velle.& l.quam- *ne agentium.*
uis,& ibi Bart.ff.de auro & argen.leg.& l.j.ff.de autor.tut.& l.verùm est meretricem,& l.qui in-
iuriæ,in princip.ff.de furt.cum aliis simil.congestis à Cæpol.cautel. secundum priorem impressio-
nem,cccxiij.si statuto.

5 ¶Et ex hoc inferunt Barto.Bald.& Paul.Castren.in d.l.qui exceptionem.in princip. per eum text. *Statutum cen-*
statutum censeri odiosum aut fauorabile ex principali intentione statuentium:vt scilicet si princi- *seri odiosum*
paliter fecerint in fauorem vnius,licet consequenter vergat in odium alterius,censeatur fauorabile, *aut fauorabile*
& econuerso.quod & idem voluit ipse Bald.in l.cunctos populos,col.xij.versi.sed hîc quæro de effe *ex principali*
ctu,C.de sum.tri.& in l.venia,ante fin.& ibi etiam Recentiores,C.de in ius voc.& consi. ccccxxxiij. *intentione sta-*
domina Ioanna,col.ij.lib.iij.Calder.consi.xiiij.de verb. signific.Alberi.in prima parte statutorum, *tuentium.*
quæst.clxxx.pone statuto.Pet.Anch.consi.cxij.superstite domina,col.ij.& consi.cliij.pro fratribus,
circa medium,& consi.ccccíiij.ista allegata,post medium.Domi.in cap.si propter,colum.iiij.versic.
in fin.gloss.per glos.ibi,in verbo,primi anni,in fin.de rescript.lib.vj.& in c.sciant,in fin.per glo.ibi,
in verbo,alios,de elect.eod.lib.vj.Raph.Co.consi.ij.proponitur,col.j.in fi.Ro.consi.xxxij.visa mu-
nicipali,col.ij.versicu.ad considerandum.& consi.xxxix.in proposita,col.ij. versic.ad hoc enim po-
test.Paul.Castren.consi.xcij.notandum est,in fin.lib.j.Nicol.Mil.in repert.versicu.lex dicitur fauo-
rabilis.Alexand.loquens de nostra consuetudine retractus,consi.cxcvij.in causa vertente inter Ser.
Sulimanum,colum.j.lib.vij.Franc. Aret.consi.xxix.diligenter & maturè,col.vij.versic.quartò præ-
mitto.Corne. consil. lxxxix. viso suprà scripto,colum.j.libr.iij.Barba.in l.ij.in princip. colum.iiij.
versicu.dicebam,ff.de verbo.obliga.Franc.Curt. Senior, consil.ix.Ticinensi, colum.vj.numero 48.
Philip.Deci.in l.ij.col.ij.C.de in ius vocan.& in l.j.col.j.C.vnde legi.& Ludo.Gozad.consil.v.an in
quæstione,col.ij.numero vj.& Doct.vbique de quo tamen vide,quid scripserim suprà in rub.huius
titu.numero 65.fateor tamen.

6 ¶Et hinc quoque alia multa prodeunt. Nam statutum dicitur contra libertatem ecclesiæ factum, *Alia multa si-*
aut contrà,secundùm principalem intentionem statuentium,si verum dicit Bal.consi.ccxcix.dicunt, *milia.*
col.j.lib.j.per d.l.qui exceptionem,de condi.indeb.Et si quæritur,an ædificium factum sit ad æmu-
lationem alterius,an non,inspicitur quo animo principaliter id faciat is,qui extruit. idem Bal.consi.
clxxxviij.dicitur quòd opus,col.j.lib.ij.per d.l.si quis nec causam,& d.l.rogasti.Et huc respicit glo.
in l.non verè dicitur,ff.ex quib.cau.maior.quòd si quis in legatione est,partim causa reipublicæ,

partim ob priuatum quoddam ſuum negotium,debet inſpici vtrius cauſa principaliter cò ſe contulerit.& ſequitur Bald.ibi in vtraque lect.& in c.dilecti,le j.col.ij.verſic.ſed quid ſi quis,extrà de appel.& Iaſon conſi.cxlvij.præſens conſultatio,col.v.verſic.ſextò principaliter,lib.ij.Sed & alia multa,quibus oſtenditur inſpiciendum eſſe,quod principale eſt:nec conſiderari quod fit in conſequentiam,colligit Alex.conſil.j.viſo proceſſu,col.penult.verſicu.item reſpondeo quòd iſtud,& multis ſeq.lib.iij.ſed multò plura Iaſon in d.l.ſi quis nec cauſam,ſi certum pet.& conſi.lxxiiij.inſtrumentum,col.ij.verſicu.ſecundò principaliter,& ſequen.lib.iij.Ego verò plurima,ſuprà tit.omnium huius volu.conſuetudinum ix.qui eſt, *de tenir noblement en fief*, §.xx. qui eſt cviij.omnium noſtrarum conſuetudinum, in prima limitatione regulæ, qua dicitur,vnumquenque vocari debere ad eum actum,ex quo lædi poteſt.

An in dubio debeamus ſequi appellationem contrahẽtium, uide nu. 11. & 12.

7 ¶IN DVBIO AVTEM, ſi nil aliud appareat,contrahentes cenſentur talem contractum voluiſſe principaliter facere,qualem nuncupatim & expreſsim nominant:vt ſi dicant ſe permutare,ſit permutatio:ſi vedere & emere,ſit venditio & emptio:vt in ſimili,videlicet cùm dubitatur,vtrúmne contractus factus,ſit venditio,an locatio,voluit Bart.in l.cotem,§.qui maximos,in v.q.ff.de publi.& vectig.Ange.conſi.ij.certum eſt,Pet.Ancha.& Imo.in c.propter ſterilitatem,ad fi.extrà de loca.Franciſ.Aret.conſilio lv.in cauſa,in princip.iterúmque ad fin.Barba.in d.cap.ad quæſtiones,de rer.permut.vbi & ipſe in noſtro caſu loquitur. Neque enim,vt dicit Angel.dict.conſilio ij.recedendum eſt à mente verbis declarata,l.non aliter,ff.de legat.iij.cum ſimilibus. Quam rationem & tu confirma ex multis à me collectis in repet.l.ſi vnquam,in verbo, libertis, numero 15.& hæc quidem, & ſequent.vbi inter alia citatur illud Caſsiodori,Nullum eſt maius mentis noſtræ teſtimonium , quàm qualitas inſpecta verborum. Quam ſententiam Baldus vbique habet in ore, vt ibi diximus.

De eadem re.

8 ¶Et huc quoque pertinet, quod ab Oldra.reſponſum eſt conſilio clix.ex præſenti,in primo dubio,quòd ſi in dubium reuocatur,an dicatur conceſsio feudi,an donatio, verba conceſsionis inſpicienda ſunt:nam ſi in ea dicatur,donamus,donatio eſt,quia verba clara ſunt.& ſequitur Alberi.in rubr.C.de donati.verſicu.item quæro de quæſtione ardua,& Philip.Deci.in Authen.ex teſtamento,col.ij.verſiculo ſed certè,C.de collati.& conſilio xxxij.cuius ſuperſcriptio incipit,an fœmina dicatur,col.ij.& conſilio ccviij.ad clariorem,colum.ij.verſiculo poſtremò,& conſilio cccclxviij.ſuperiori anno,colum.ij.verſiculo,& ex his patet.& conſilio ccccxcviij.viſo caſu propoſito,colum.ij.verſiculo eiuſdem initij.Nam vt ipſe Deci.dicit in d.Authent.ex teſtamento,id confirmans, contractus in dubio ita debent cenſeri,vt verba illius ſonant,niſi effectus rei aliud oſtendat : vt not. Bald. in l.ij.C.commo.& in rubr.C.de iure emphyt.in fin.& Panor.in c.conſtitutus,col.penult.extrà de relig.domi.cum ſimil.

Et ſi non conſtat, quid contrahentes intendant agere, nec id exprimant, an inſpiciẽdum ſit, quod pluris eſt.

9 ¶SI AVTEM NON CONSTAT, quid contrahentes principaliter egerint, nec id expreſſerint, inſpicitur quod pluris eſt : vt ſi pretium præponderet, cenſeatur eſſe venditio:ſi ſpecies, permutatio.Ioan.And.Ant.Pet.Ancha.Imo.Cardin.Flor.in ij.q.Panor.Barb.& alij in d.c.ad quæſtiones,per illum text,de rer.permut.Iac.Ra.& Cy.in l.cùm te,C.de pact.inter empt.& vend.Bart.in d.l.ſi emptione,in princip.ff.de contrah.empt.& vendi.& in l.Ariſto,& ibi quoque Angel.Imo.Ro.& Pau.Caſt.ff.de donati.Bald.in l.quæritur,in ij.lect.per illum rext.& ibi quoque Alberi.circa medium,& Ange.ff.de ſtat.homi.idem Bal.in præludiis feudo.col.iiij.verſi.pro intellectu horum,per text.in d.c.ad quæſtiones,& in l.fundi partem,ff.de contrahen.emp.& in l.ſi ſterilis,§.ſi tibi,ff.de act.empt.idem Bald.d.conſilio lxvj.in princip.lib.j.& in d.tract.proto.colum.iij.verſicu.quæro quid in aliis,vbi expreſsim loquitur in caſu noſtræ conſuetudinis,& ibi quoque Matthæ.Afflict.loquens in eodem caſu,in §.licèt enim ſuprà diximus,colum.v.verſiculo ſed iuxta hoc quæro.Petr.Ancha.in cap.quantò,quod eſt iij.colum.ij.extrà de iudi.& in c.acceſſorium,col.iij.verſiculo quartò induco,de regu.iur. libr.vj.Maſuer.titu.de empt.& vendi.col.j.§.item ſi aliquis permutauerit.Ro.in l.ſi quis cùm aliter,colum.v.ff.de verbo.oblig.Panor.d.conſi.xv.lib.j.Alex.in l.ij.in princip.colum.vlt.non ſemel.& ibi etiam Iaco.à S.Georg.numero 7.& Iaſon colum.iij.verſiculo iſta doctrina.& Franc.Purpu.nume.56.& multis ſeq.vſque ad fin.ff.ſi cert.pet.vbi & id ipſe Alexan.dicit ſingu.& in l.Gallus,§.inſtituens,col.vlt.ff.de libe.& poſthu.& conſi.cxix.eodémque pen.viſis narratis,colum.ij.verſiculo pro hoc facit,lib.iij.& d.conſilio lxiij.colum.ij.lib.vij.vbi loquitur in caſu retractus.& d.conſilio cxcvij.colum.vlti.verſiculo non obſt.quòd depoſitum,eod.lib.vij.vbi & in eodem caſu loquitur Franciſ. Aret.in l.continuus,§.ſi ab eo,ad fin.ff.de verbo.obliga.Ioan.Plat.& Ange. Aret.in d. §. item pretium,Inſti.de empt. & vendi.Corne.conſilio xlv.licèt in hoc iudicio,colum.ij.in fin.lib.iiij.Barba.conſi.lvj.ſapienter,colum.vj.libr.ij.Soc.in d.l.pacta quæ contra,C.de pact.& conſi.ccxv.viſa prædicta,colum.j.libr.ij.quod iterum repetitur conſilio xxij.lib.iiij.Guid.Pap.deci.Delphi.xcij.de conſuetudine generali,Iaco.à S.Georg.in tracta.feudorum,in verbo,præſentes & recipientes,colum.j.verſiculo ad hæc bene facit.& in tracta.de Roydis,ſiue operis,col.x.verſiculo ſed ponamus quòd fiat,Iaſon in l.lecta,colum.penult.verſicu.octauò limita,ff.ſi cert.peta.& Gaſpar Valaſc.in repet.l.imperium,colum.iiij.verſi.octauò limitatur,ff.de iuriſdict.omn.iudic.Anto.Burg.in c.ad noſtram,colum.xv.verſiculo item & ſecundò infero,extrà de emptio.& vendi.

Stepha.

Stepha.Bertrand.consi.clv.ponitur in facto,lib.ij.Fabia.à monte S.Sabi.in tracta.emptio.& venditio.in ij.quæstio.princip.colum.antepen.versic.sed iuxta prædicta.And.Alcia.in l.ij.in princip. numero 18.tertiò infertur,ff.de verbo.oblig.Et in id sunt aliæ multæ, præter nostram consuetudines simpliciter statuentes,id inspici,quod pluris est:vt apud Turonenses,cap. huius titu. *de retract*, xxj. Borbonienses,cap.ccccliij. Engolismenses, cap. lxxiiij. Marchienses,hoc titu.§.xij.qui est omnium consuetudinum cclxxij. Altimarchienses, cap.cclxv. Et faciunt, quæ in simili dicemus infrà, §. xxxiij.in princip. *Consuetudines de ca re.*

10 ¶Et id perpetuum est,vt contractus in dubio sit iudicandus,& denominandus, secundùm naturam eius,quod in eo prævalet: vt per Barto. loquentem de venditione & locatione,in l.j.§.j.ff.locat. Alexand.consilio cxix. viso processu,colum.iij.versiculo quod autem peruenerit, in fin. lib.v.& Alber.Bru.consilio xlj.viso instrumento,colum.iij.versiculo & sic non obstat.Anto. Rube. consilio cxlij.præsupponitur,colum.vlt.versiculo confirmantur.Sicuti & cætera omnia,per text. optimum in d.l.quæritur,vbi Guil.Cu.tradit venditionem minori pretio factam censeri donationem, si pro maiori parte ea excedat pretium:aliàs censeri venditionem.& sequitur Bald.in l.vsufructu, colum. ij.in fin.ff.solu.matri.& est etiam bonus text.in l.& si non sunt,§.perueniamus,ff.de auro & argen. lega.& in l.is qui rei,ff.ex quib.cau.maio.& in l.domum,ff.de contrahen.emptio.& in l.quæsitum, §.illud fortasse,ff.de leg.iij.& in l.quicquid,§.cùm partes,ff.de acquirendo rerum dominio.& in l. si vir,ff.de vsucapio.pro donat.& in l.repetundarum,§.Hermaphroditus,ff.de testib.& bene facit l. tenetur,§.j.ff.de act.empti. Et voluit etiam Signo.consilio xlviij.quæritur,colum.vlt.& consil.xcv. quæstio talis est,in portu,colum.ij.versiculo item in mixtis,libr.ij.& Docto.vbique.Sic & possessio,quæ plus iuris habet,à iure denominatur: quæ plus facti,à facto: vt not.in l.j. C.de acquirend. possessio.

11 ¶Et hæc quidem nullo modo dubia esse videntur,quantùm ad hunc secundum casum pertinet. Sed prior non omnino caret scrupulo: quandoquidem videtur magis inspiciendum, quid re ipsa agunt contrahentes, quàm quod dicunt,aut etiam credunt se agere.Quid enim,si in eo secundo casu(ne longè exempla petamus)pretium longè excedit speciem,dicúntque ac credunt contrahentes se permutationem facere, non venditionem: iudicabimúsne permutationem factam,non venditionem, atque ita consanguineum non esse admittendum: vt est Aruernorum consuetudo. Certè minimè, quia semper, præsertim cùm agitur de præiudicio alterius, potius inspicitur natura & effectus, actus,quàm nomen ab agentibus ipsi actui attributum & impositum.l.insulam,ff.de præscrip.verb. & l.si olei,& ibi not.C. loca.& l. si vno,in princip.ff.eod.tit.& l.vbi ita donatur,ff.de donat.caus. mort.& d.c.constitutus,de relig.domi.Oldra.consilio cxxxix.ad habendum,colum.j.Ioan.Andr.in addi.Specu.titu.de instru.edi.§.porrò,colum.vlt.Bart.in d.l.cotem,§.qui maximos,ff.de public.& vectig.Fran.Purp.qui expressim loquitur in hac specie nostræ consuetudinis,in d.l.ij.col. antepe.ff. si cert.pet.D.Boër.qui & de hoc casu loquitur deci.cxliiij.sed quid vbi facta esset:vbi ita dicit fuisse iudicatum in curia Burdigalensi.& Ferro.in consuetudin.Burdiga.titu.de feudis,§. xviij.& iterum, §.xxix.& dicemus latius infrà eodem titu.§.xxxij.numero 34.contrarium.Sed hîc non prætermiserim,quod Plato tradit in Cratylo,nomina rebus esse imponenda ex eo quod principaliter effectum earum respicit. *Iterum de eo, quod contrahentes intendunt, aut dicunt se facere. Consuetudo.*

12 ¶Et si aliter diceremus,facilè fieret fraus in præiudicium alterius, cui obuiandum & occurrendum est,l.in fundo,ff.de rei vendi.& l.j.in princip.ff.si quis omis.cau.testa.& l.vlt.ff.de suspect.tut.& c. ciuitas,de sentent.excommunic.lib.vj.Ideóque nostra consuetudo hîc simpliciter statuit inspiciendum esse,quod pluris est,vti etiam facit consuetudo Engolismorum,cap.lxxiiij.& Sanctonum cap. lvj.& sequen.Et ab hac nostra sententia stat Alcia.in d.l.ij.in verbo,aliud genus,ff.si cert. pet.vbi id dicit semper procedere,cùm agitur de præiudicio alterius,scilicet iure laudimiorum,aut caduci,aut aliorum id genus.& idem quoque voluit Franc. Rip.ibi numero 37. nisi tamen quantùm ad ius caduci:quia verbo permutationis partes vti potuerunt sine fraude,si permutare principaliter intendebant,licèt pecunia speciem superaret,secundum ea quæ suprà diximus,& alia quæ ibi allegat. Nisi (vt subdit) emptor sub colore huiuscemodi permutationis non denuntiauerit domino, antequàm possessionem apprehenderet: tunc enim incipit res cadere in commissum, ex l.vlti.C.de iure emphyt.Et ita defendi potest opinio Decij,qui contrarium responderat,consilio clx. in causa monasterij, in j.dubio. Ideò nec D.Igneo accedo,qui in l.iij.§.si conditioni,versiculo & si aliud, numero 77.ff.de Senatusconsult.Sylla.in ea est opin.vt si pro fundo data sit alia species & pecunia, semper debet censeri contractus emptionis,vt retractus locum habeat, etiamsi species excedat pecuniam, propter fraudis suspicionem: quia ex iis quæ diximus,satis constat,aliud dicendum esse,nisi aliter de fraude constaret. *De eodem. Cõsuetudines.*

13 ¶SED MAIVS DVBIVM EST, cùm species & pretium per omnia sunt paria,& eiusdẽ æstimationis,ita vt neutrum alteri præstet,nec constat quid principaliter partes intendunt facere, permutationem,an venditionem,vtra earum cẽseri debeat. Et id quidem adeò dubium est,vt Guil. Cu.& Bald.in d.l.quæritur,ff. de stat.homi.non ausi sint diffinire, contenti in dubium id reuocasse. Verùm ipse Bal.in præludiis feudorum,vbi suprà,haud cunctanter,nec intrepidè asserit,tunc vendi- *Quid si pecunia & species ex eadẽ parte data,sint æqualis ualoris, ui-*

de usque ad fi. huius §.

tionem esse, ea ratione motus, quòd contractus venditionis est fauorabilior, quàm permutationis, cùm ipso consensu pariat actionem, l. iurisgentium, in princip. ff. de pactis. Et sequitur Alex. in additio. Bart. in d. l. si in emptione, ff. de contra. emptio. vbi id dicit not. & Fabia. à Monte S. Sab. in tract. emptio. & vendi. quo loco suprà citauimus, vbi & id quoque dicit not.

De eodem.

14 ¶At hoc non adeò leuiter concedendum erat: quoniam contrarium videtur voluisse text. in d. c. ad quæstiones, de rer. permu. vbi interuenit species & pretium: nec dicitur ibi, quòd species pluris esset, quàm pretium, & tamen dicitur permutatio: tanquam scilicet in dubio debeamus potius iudicare permutationem, quàm venditionem. Et ita illum text. aduersus illam Bald. sententiam expendit Guid. Pap. d. deci. Delphi. xcij. de cosuetudine. Sed posses dicere, ideò illic permutationem vocari, quoniam animus contrahentium huiuscemodi erat, vt permutarent, sibíque fundos quosdam vicinos & conuenientes pro aliis remotioribus ex ea permutatione adsciscerent, vt satis ibi declaratur: sed quia fortè res quas permutabant, non erant æqualis æstimationis, is cui fundus erat pauperior, pecuniam adiecit. Ideò cùm id principaliter agerent, vt permutarent, permutatio dicta est, iuxta ea quæ suprà in princip. diximus. Aut etiam dici potest, illic speciem verisimiliter excessisse pecuniam, cùm permutatio dicatur, secundùm not. à Doct. in eo loco, vt suprà diximus.

Actus denominatio à digniori.

15 ¶Sed quicquid sit de eo text. certè sunt multæ rationes, quæ suadent, vt in dubio, & cæteris paribus, debeamus permutationem potius dicere, quàm venditionem. Quarum hæc prima erit. Actus denominatio semper debet fieri à digniori, l. j in princip. & ibi gloss. & Doct. ff. de verbo. obligati. cum concord. adductis à Iason. ibi, & in l. imperium, ff. de iurisdict. omnium iudic. & à Fel. in rubr. extra de offic. deleg. Quod & optimè intelligunt Medici, qui dicunt, quòd si alicuius rei fiat mentio, cuius sunt plures species, videlicet spicæ, rosarum, cassiæ, non adiecta specie, debet ea appellatione intelligi species cæteris dignior, scilicet spicæ nardi, rosarum rubearum, casiæ ligneæ. Cuius rei meminit pharmacopola Saladinus in libro, quem compendium aromatariorum inscribit, quoniam (vt ille subdit) secundum Philosophum, à digniori fit denominatio. Et hinc fit, quod scribit Innocen. & cæteri in c. solitæ, de maio. & obedi. quod vbi in eadem persona concurrit duplex dignitas, ea debet denominari à digniori, siue maiori dignitate, vt si quis sit comes, dux, marchio. Quibus concinit, quod scribitur in c. inter dilectos, de fide instrumen. de eo qui Episcopus & comes erat. Hinc quoque fit, vt maius dignum trahat ad se minus, l. cùm in diuersis, ff. de relig. & sumpt. funeb. cum concord. à me adductis suprà hoc eodem titul. §. j. gloss. vij. quæ est in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, numero 81. ego autem contrà, & suprà titulo omnium huius voluminis ix. §. xxvj. in princip.

Permutatio dignior emptione.

Antiquus quicquid est, id & dignius est.

16 ¶Permutatio autem dignior est emptione: & res, siue species, qua conficitur, numo siue pretio, ex quo venditio fit. Quod ex eo comprobatur, quia quod antiquius est, idem & dignius quoque est, l. in testamento, C. de testa. & c. anteriorum, §. illud. xj. q. vj. & c. quanto, extrà de translati. Præla. & arg. eorum, quæ copiosissimè scripsimus in tractat. primogeniorum, statim post princip. Qua etiam ratione Bald. à Bart. Doctor egregius, in repe. rubr. ff. de verb. oblig. versi. quartò quia debemus, probat contractum emptionis & venditionis esse digniorem stipulatione, quia sit antiquior, vtpote ex Iure gentium, quàm stipulatio, quæ ex Iure ciuili est, ar. l. j. ff. de alb. scriben. & l. semper. ff. de iure immuni. Constat autem rerum species à mundi exordio creatas fuisse, id attestantibus sacris literis in princip. Gene. Numum autem longo post interuallo adinuentum, autore Herodoto lib. j. vbi eius rei inuentum Lydis attribuit: & Strabone lib. viij. Liuio paulò ante fin. lib. iiij. ab Vrb. Cond. Plinio lib. xviij. c. iij. & lib. xxxiij. c. iij. Macrobio li. Saturnaliorum, j. ca. vij. & Eutropio lib. ij. & nostro Iurisconsulto in l. j. ff. de contra. empt. Constat autem numos argenteos fuisse ante tempora regum Hebræorum vt patet j. cap. cap. ij. ad fin.

Numi inuentio.

Permutatio uetustior emptione.

17 ¶Similiter constat permutationem esse vetustiorem emptione & venditione, ex eadem l. j. cuius hæc verba sunt, Origo emendi vendendíque à permutatione cœpit. Olim enim non erat nummus, &c. nam & teste ipso Plinio lib. vij. cap. lvj. Liber pater emere & vendere instituit. Quanquàm apud Iosephum lib. j. Antiquitatum c. v. legimus ante eum emptiones & venditiones in vsu fuisse. Verùm & ante ea tempora fiebant permutationes nummo nondum reperto. Quibus succinit & ipse Plinius, qui lib. xxxiij. cap. j. in princip. Vtinam (inquit) posset è vita in totum abdicari aurum sacra fames, vt celeberrimi autores dixere, proscissum conuiciis ab optimis quibusque, & ad perniciem vitæ repertum. Quantum feliciore æuo, cùm res ipsæ permutabantur inter se, sicut Troianis temporibus factitatum Homero credi conuenit. Ita enim, vt opinor, commercia victus gratia inuenta, alios coriis boum, alios ferro captiuísque rebus emptitasse tradit. Quanquàm & ipse miratus aurum, æstimationes rerum ita facit, vt centum boum arma aurea permutasse Glaucum dixerit, cum Diomedis armis nouem boum. Hactenus ille. Locus autem illarum permutationum, prioris scilicet, est libr. vij. Iliados, ad fin.

Ἔνθεν ἄρ' οἰνίζοντο καρηκομόωντες Ἀχαιοί,
Ἄλλοι μὲν χαλκῷ, ἄλλοι δ' αἴθωνι σιδήρῳ,
Ἄλλοι δὲ ῥινοῖς, ἄλλοι δ' αὐτοῖσι βόεσιν,
Ἄλλοι δ' ἀνδραπόδεσσι.--

Vinum

Vinum emère sibi crinito uertice Græci,
Quidam ære, aſt alij ferro lucente, bouinis
Pellibus aſt alij, bubus plerique ſed ipſis,
Mancipiis alij.--

Vel ſic ad verbum: quod libenter facio, vt Lectores faciliùs Græcè loqui diſcant,

Hinc uinum emebant comati Achiui,
Alij quidem ære, alij autem elaborato ferro,
Alij autem pellibus, alij autem ipſis bobus,
Alij autem ſeruis captiuis.

Quod enim in princ. dicit οἰνίζοντο, vno illo verbo ſignificat, vinum emebant. quo quidem verbo & idem vtitur lib. viij. Iliados non ſemel. Et ille quidem locus citatur etiam, tum à Iuſtiniano in §. item pretium, Inſti. de emp. & vend. cuius hæc verba ſunt, id quod diximus apertè declarantia. Vnde illud eſt, quod vulgò dicebatur, permutatione rerum emptionem & venditionem contrahi: eámque ſpeciem emptionis & venditionis vetuſtiſsimam: argumentóque vtebantur Græci poëtę Homeri, qui aliquam partem exercitus Achiuorum vinum ſibi comparaſſe ait permutatis quibuſdam rebus. Tum quoque à Iuriſconſulto Paulo in d. l. j. vbi ſcribitur: Sabinus Homero teſte vtitur, qui exercitum Græcorum ære, ferro, hominibúſque vinum emere refert illis verſibus. ſed poſtea in antiquis codicibus locus erat vacuus, quem illis verſibus repleuit Budæus noſter in ſuis Annotationibus, vt & alium, quem ſtatim deſignabimus. Nam & apud eundem Homerum lib. vj. eiuſdem operis, eſt alter locus illius tam celebris permutationis Glauci & Diomedis, commemoratæ à Plinio, quo loco nuper citauimus. De quo Homeri loco, vt opinor, etiam intellexit idem Iuriſconſultus in d. l. j. cùm dicit. Sed hi verſus (de prioribus illis loquitur) permutationem ſignificare videntur non emptionem, ſicut illi, *Glauci & Diomedis permutatio celebris.*

Ἔνθ' αὖτε Γλαύκῳ Κρονίδης φρένας ἐξέλετο Ζεύς,
Ὃς πρὸς Τυδείδην Διομήδεα τεύχε' ἄμειβεν
Χρύσεα χαλκείων· ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων.

Iuppiter eripuit mirè hîc præcordia Glauco,
Qui aurea Tydidæ mutauerit arma uiciſsim
Pro factis ex ære, bouéſque ualentia centum. Vel ad verbum,
Tunc iterum Glauco Saturnides mentes abſtulit Iupiter,
Qui ad Tydiden Diomedem arma commutauit,
Aurea, æreis: centum boum, nouem boum.

Id eſt, vt intelligas, aurea centum boum, æreis nouem boum. Nam illic in ſecundo verſu ἄμειβεν ex ἀμείβω verbo eſt, quod permuto ſiue commuto ſignificat: vt ἄμειψις, quod inde fit, commutationem ſignificat. Et ad hunc quoque locum alludit Ariſtoteles lib. Ethicorum v. cap. ix. Qui verò (inquit) dat ſua, quemadmodum arma ſua Diomedi Glaucus dedit χρύσεα χαλκείων &c. Et Tullius lib. Epiſtolarum ad Atticum vj. epiſtola omnium cxij. Habes ad omnia, non vt poſtulaſti, χρύσεα χαλκέων, ſed paria paribus reſpondimus. Et Martialis lib. epigrammaton ix.

Tam ſtupidus nunquam, nec tu puto Glauce fuiſti,
Χρύσεα, donanti χάλκεα, qui dederas.

Et Plinius Iunior lib. Epiſtolarum v. ad Flaccum, epiſtola, cuius initium eſt, Accepi, Recipies (ait) epiſtolas ſteriles & ſimpliciter ingratas ac ne illam quidem ſolertiam Diomedis in permutando munere imitantes. & Gellius lib. ij. cap. xxiij. quo de Menandri & Cæcilij comparatione diſſerit. Diomedis (inquit) hercle arma & Glauci nõ diſpari magis pretio æſtimata ſunt. Et Iuſtinianus in Prooemio ff. ad fi. his verbis, Et veſtris temporibus talis legum inuenta eſt permutatio, qualem & apud Homerum patrem omnis virtutis Glaucus & Diomedes inter ſe faciunt, diſsimilia permutantes. Quem locum enarrans Accurſius fabulam ex meris ſomniis affert. Huius quoque loci Homerici meminit Maximus, prius Philoſophus Platonicus, ſermone xxiij. quo bono bonum maius non eſſe oſtendit.

18 ¶Sed vt ad illam l. j. de cõtrahen. empt. reuertamur, id quod ſuprà ex ea adduximus, cõfeſtim & hæc verba ſequuntur, Magis autem pro hac ſententia illud dicetur, quod aliàs idem Poëta dicit: *De eadem re.*

Τήν ποτε Λαέρτης πρίατο κτεάτεσσιν ἑοῖσιν,
Πρωθήβην ἔτ' ἐοῦσαν· ἐεικοσάβοια δ' ἔδωκεν.

Quam propriis rebus Laërtes emerat olim,
Vigintique boues pro uirgine tradidit empta. Vel ad verbum,
Quam olim Laërtes emit poſſeſsionibus ſuis,
In pubertate adhuc exiſtentem, uiginti boum autem pretium dedit.

Qui locus eorum verſuum in ea l. j. inanis quoque erat in vetuſtis codicibus: ſed eum ſuppleuit Catellianus Cotta in ſuis prioribus memori. ex illis verſibus qui ſunt ex libro primo Odyſſeæ ipſius Homeri. Iuſtinus autem lib. iij. ſcribit Lycurgum ſuis legibus iuſsiſſe ſingula emi non pecunia, ſed *Lycurgi lex.*

compensatione mercium,quod ex vestigiis Homericis Lycurgus ipse deprompsisse videtur. Et ex illis verbis potes interim annotare verbum emẽdi, trahi ad permutationem.Quod & in sacris literis videmus aliquando factitatum.Nam Genes.c.xxxiij.Iacob à filiis Emor emit partem agri centum agnis.

Permutare pro vendere.

19 ¶Ex hac autem Priscorum consuetudine factum est,vt opinor,vt etiam permutare pro vendere vsur parit Tullius ad Atticum lib.xj.epistola totius operis ccxxx.incip.quæ dudum: Scripserat vt II-S. XII. permutaret, tantum esse reliquum de argento.& Plinius non semel.Nam lib.vij.c.xxxviij. Praxiteles(ait)marmore nobilitatus, Gnidiáque Venere præcipuè, vesano amore cuiusdam iuuenis insigni, & Nicomedis æstimatione regis,grandi Gnidiorum ære alieno permutare eam conati.Et lib.ix.c.lv.Sex milia numero murænarum mutuò appendit:nam permutare quidem pretio noluit. Et libro xij.cap.xxij.Permutatur in libras sex serichatum.Et libro xiij.cap.xv.de mensa quadam citrea loquens.Interiit(ait)nuper incendio,quam Cethegus decedens è Mauritania II S.XIII.permutauerat.Et lib.xxxj.cap.viij.in princ.Singulis milibus numûm permutantibus congios penè binos.Et lib.xxxiij.cap.iiij.Quanquàm auripigmenti libræ xiiij.permutarentur.Et lib.xxxv.cap.ix. Postea donare opera sua instituit,quòd ea nullo satis digno pretio permutari posse diceret.Et apud nostros quoq; Iuriscõsultos,in l.si ei,& l.sequen.ff.de iure dot.& in l.si mulier,ff.de pact.dotal.Nisi si quis dicat in illis locis pecuniam fuisse loco speciei.

Mutare, pro permutare.

Salustij locus nunc primum emendatus.

20 ¶Nam & simplex mutandi verbum,ex quo illud permutandi cõpositum est,etiam pro verbo emendi vsus est Columella lib.vij.c.ix. Nam suburbanis(ait)lactens porcus ære mutandus est. Et alibi: Quare dum viridis ætas pulchritudinem corporis conseruat,ære mutandi sunt.Et Palladius lib. Rei rusticæ,viij.c.iiij. Autumno debiles quæque pretio mutentur.Nam & id verbum simplex sæpe assumit significationem sui illius compositi vt apud Salustium in Iugurtha:Quia neq; materia in agris, neque ab Hispanis emendi,aut mutandi copia erat.Ita enim haud dubiè legendum est,non mutandi, vel refragantibus omnibus codicibus.Nam haud multò pòst ita scribitur.Nam freto diuisi ab Hispania mutare res inter se instituerant.Sed & in alio loco eiusdem operis:Lixæ pecoris & mancipiorum prædas certatim agitare,eáque mutare cum mercatoribus vino aduectitio, & aliis talibus.Ibi enim vides,mutare,procul dubio permutandi significationem habere.Et apud Plautum in Captiuis: Cœpit captiuos commercari hîc alios, si quem reperire posset, cum quo mutet suum. Et Virgilium, Ecloga iiij.

—Nec nautica pinus,
Mutabit merces:omnis feret omnia tellus.

Et Statium lib.iiij.Thebaidos:

—Sed perfida coniunx
Dona uiro mutare uelit.—

Permutare, pro mutare.

Vti è diuerso compositum,permutare,pro simplici,mutare,etiam sæpe ponitur: vt in l.pen.ff.de senato.& in l.cùm in plures,§.lege,ff.locat.& l.Seia,ad fi.ff.de aur.& arg.leg.Nam & aliàs id frequẽs est,vt simplex pro composito ponatur,& econuersò.

Numus unde dictus.

Numus an sit de iure naturali, gentium, an ciuili.

21 ¶Cæterum ex his factum illud est (ne & id omittam) quod ad hanc quoque tractationem nonnihil pertinet,vt nummus,aut vt alij scribunt,numus (vtrunque enim reperitur) & νόμισμα,quo & Latini pro suo vtuntur,numisma,dictum sit à νόμου,id est lege, vt Aristoteles scribit lib.v.Ethicorum cap. item v.& Zasius noster consi.xvj.orta,numero 25.quòd scilicet, vt tradit ipse Aristoteles,non à natura,sed à lege numus ortus sit: qui & ipse paulò pòst in eodem c.subiungit rerum permutationes fuisse,antequàm numus esset.Id quod apertè probant,quæ suprà diximus, permutationes fuisse ante venditiones,quæ non nisi nummo fiunt.Hæc autem(ne id quoque prætermittam) addere poteris ad Bart.Bald.& Sal.in d.l.j.ff.de contrahen.empt.tractantes, an nummus sit de Iure naturali, an gentium,an deniq; ciuili:vti etiam facit Bald.in rub.C.eod.tit.in princ.& Barb.& Anto.Burg.in rubr. extrà eod.quoq; titu.

An boues pro nummis in illis Homericis locis.

Adagium.

Bos in lingua.

Bouis effigies in nummis.

22 ¶Quanquàm (ne & hoc omittatur) nostro Iurisconsulto in d.l.j.de contrahen.emp.his Homericis locis innitenti aduersatur, quod Iulius Pollux Naucratites Onomast.ad Commodum libr.ix. c.vj.tradit, quosdam putauisse boues in illis ipsis locis intelligi pro nummis,in quibus effigies bouis impressa erat.Híncque ortum vetus illud adagium Atheniensium, Βοῦς ἐπὶ γλώττης, id est, bos in lingua:quod de his dicebatur,autore Suida, qui loqui liberè non audebant, metu mulctæ deterriti, quam péndere eos oportebat, qui paulò liberius loquerentur. Testis enim est Plutarchus in Theseo, ipsum Theseum Atheniensium regem statuisse numum figura bouis, vel ob Marathonium taurum, vel ob Minois ducem,vel quòd ad agriculturam prouocare vellet. Subdítque, Ab eo numo dicitur ἑκατόμβοιον, quod est centum boum, & δεκάβοιον, quod decem, nomen traxisse. Et fortè Thesei imitatione Seruius Romanorum rex æs signauit boum effigie, vt autoritate Timæi tradit Plinius libro xviij.cap.iij.quod & nos alibi quoque retulimus. Nam & idem Plutarchus in Publicola scribit, in vetustissimis numis bouis signum incisum apparere. Et in Problematis cap. xxxix. quo quærit, cur veteris numi altera Ianum bifrontem impressum habuit, tradit

dit Romanos alio quoque vſos fuiſſe numo ouem bouémque inſignitum habente: quod quidem genus numi erat inſigne, & in primis documento, veteres gregibus & armentis abundaſſe. Varro rei ruſticæ libro j.c.j.ſcribit,apud Priſcos Romanos & ſuo quoq; tẽpore mulctam bobus & ouibus dici ſolere,& æs antiquiſsimum pecore conflatum fuiſſe.

23 ¶ Addit autem Pollux(vt ad eum redeamus)in Deliacis ſpectaculis,ſi cui munus dandum eſſet,præconem denuntiare ſolitum,tot boues illi dabuntur.Bouem autem valuiſſe duabus drachmis Atticis: vnde fuiſſe,qui crederent hoc nomiſma Deliorum fuiſſe proprium,non Athenienſium.Sed & ſubiungit in Draconis legibus extare mentionem,περὶ τοῦ ἀποτίνειν δεκάβοιον,id eſt,de pendendis decem bubus,quod eſt decem numis.Et hanc Pollucis interpretationẽ in illis Homeri locis ſecutus eſt Andreas Diuus Iuſtinopolitanus,qui illum ipſius Homeri verſum ex libro ϛ.Iliados *De eadem re.*

Χρύσεα, χαλκείων· ἑκατόμβοι', ἐννεαβοίων, Ita vertit ad verbum:

Aurea,æreis:centum Ducatorum,nouem Ducatorum.

Tanquam ille bos intelligatur pro eo genere monetæ,quam hodie Ducatum vulgò vocamus.Et huic quoq; ſententiæ adſtipulatur ipſe Homerus,qui lib.xxiij.Iliados ſic infit:

Τῷ μὲν νικήσαντι μέγαν τρίποδ' ἐμπυριβήτην,

Τὸν δὲ δυωδεκάβοιον ἐνὶ σφίσι τῖον Ἀχαιοί. Id eſt,

Huic quidem uincenti magnum tripodem igni accommodatum:

Hunc autem duodecim boum pretio inter ſe appretiauerunt Achiui.

Et poſtea,vno tantùm verſu interiecto,de ancilla loquens,

Πολλὰ δ' ἐπίστατο ἔργα, τῖον δέ ἑ τεσσαράβοιον.

Multa autem ſciebat opera,appretiabant autem ipſam quatuor bobus. Huic quoque opin.concinit Didymus Homeri interpres qui lib.ij.Iliados in illud carmen,

Πάντες ἐϋπλοκέες, ἑκατόμβοιος δὲ ἕκαστος.

Veteres(inquit)plurimi bouem animal faciebant, adeò vt pecuniam ſic ſignarent, vt ab vna parte regis inſculperetur facies,ab alia bouis effigies:vnde ἑκατόμβοιος centuſſem ſignificat. Quod & noſter Alciatus ſequutus eſt libro παρέργων ix.c.xvij.

24 ¶Sed hanc opinionem,quæ ſcilicet ita eos locos Homeri intelligit,vt boues in illis pro numis accipiantur,planè refellit idem Pollux in eodem cap.quibuſdam interiectis, oſtendens illam fuiſſe commutationem rerum,ſine numis.Cui in hac poſteriore ſententia aſſentior, vel Plinij teſtimonio ductus lib.xxxiij.c.j.quo loco ſuprà citauimus.Neque enim(niſi omnino cæcutimus)ille intellectus bouis de numi genere,poſſet vllo pacto conuenire illis verſibus Homeri primo loco citatis ex lib.vij. Iliados,vt ex illis perſpicuè videri poteſt,quibus ſcribit vinum emptum boum pellibus, & ipſis quoque bobus. Quanquàm(vt verum fatear)cæteri loci mirum in modum illi interpretationi conueniunt.Quantum autem Polluci tribuendum eſt,vt illud quoq; obiter dicam,videre licet ex Athenodoro qui illum eſſe veluti Tantali hortos pronuntiauit.Et Philoſtrato,qui ambigit doctúmne an indoctum:& quod fatuum eſſe videtur, doctum pariter & indoctum appellauit.Sed de his iam ſatis ſupérq; & propè nimium diximus. *De eadem re.* *Polluci quantũ tribuendum ſit in literis.*

25 ¶Igitur(vt tandem redeuntes ad id vnde nonnihil digreſſi ſumus,hanc primam rationem concludamus)ex iis,quæ diximus,ſatis ſupérque apparet,ſpecies antiquiores adeóque digniores numo eſſe, & permutationem venditione.Ex quo conſentaneum eſt, vt cùm vtrunque,ſcilicet numus, & ſpecies,æqualiter interuenit,debeat is contractus cenſeri ac denominari permutatio,vt quæ dignior ſit & antiquior emptione,ſicut ſpecies numo.Nam & quod ad antiquitatem priuatim pertinet,quoties dubium eſt,cui quid attribuendum eſt,debet in dubio attribui vetuſtiori,ex ſententia Ioan.Fab.in §.j.colum.iiij.verſi.præterea quoties,Inſtit.de act.& Signo.conſi.clxvij.in curia, nu.22.vbi in id citat l.in finalibus,ff.finium regund.& l.emancipatum,ff.de Senato.Et quod propius accedit ad id caput, Alberi.in l.ij.§.deinde ex his,col.j.verſi.prætereà ſi dubium,ff.de ori.iur.tradit in dubio actum quemlibet denominari debere à vetuſtiori,per d.l.in finalibus,& §.ſingulorũ,Inſtit de rerum diui. Et hæc quidem de prima ratione. *Concluſio primæ rationis.* *Vetuſtiori in dubio attribuẽdum.*

26 ¶Secunda ratio hæc eſt,quæ ad primam proximè accedit: Quod naturale eſt præualet ei, quod accidentale,aduentitium, adſcititium eſt: inſpicitúrque potius natura, quàm accidens,l.qui habet,in princip.& ibi Dyn.& Bart.ff.de tutel.& l. ſi quis poſthumos,& ibi Iaſon in primo notab.ff.de liber.& poſthu.Bart.in l.vlt.ff.de offic.Proconſ.Bald.in l.j.C.de cura.furi.Imo.conſilio xxxv.in caſu præmiſſo,columna j.Domi.in c.præſenti,§.per illum textum,de præbend.libr.vj.& Doct.vbique. At permutatio eſt ſecundùm naturam, quippe cùm ſit in ſupplementum naturalis indigentiæ.Venditio autem non ſecundùm naturam eſt: ſed magis ſecundùm artem & peritiam, vt luculenter declarat Ariſtoteles lib.Politicon j.c.v.& duobus ſequen.Ex cuius quoque verbis facilè intelliges, permutationem (quod & ad primam rationem pertinet) eſſe antiquiorem & laudabiliorem venditione.Vide tamen ad id,quod diximus ex Ariſtotelis ſententia,text.in l.ex hoc iure,iuncta gloſſ. in verbo,commercia,ff.de iuſtit.& iure, vbi vtraq; & permutatio & venditio iuris gentium eſt. *Natura præualet accidenti.*

27 ¶Tertia ratio:Debemus ſemper dubios & incertos caſus in eo ſenſu accipere,quo minùs lædunt,l. ſemper in obſcuris,ff.de reg.iur.& c.in obſcuris,eodem titu.libro vj.& vtrobique concord.in gloſſ. *An inſpiciatur quod plus, an*

quod minus læ dit, uide nu. 29. 30. & 31.

Et cùm actus quiſpiam poteſt trahi ad duo, quorum vnum prodeſt, alterum nocet: debet potius attendi, quod prodeſt, quàm quod nocet, l. non intelligitur. §. ſi quis palàm, & ibi Bart. ff. de iure fiſc. & l. emancipatum, §. vlt. ff. de Senato. & l. ſi vir vxori, ff. de vſucap. pro donat. & l. liberis, §. ſi duo, ff. de liber. cauſ. & l. ſi patronus teſtamento, §. ſi filius, ff. de bonis libert. Cyn. in quadam allegatio. quæ eſt inter conſi. Bal. ante conſi. xlj. allegationes domini Cy. lib. iiij. Signo. conſi. clxix. quæſtio, col. iiij. nu. 22. Ioan. Plat. in l. cùm allegas, C. de caſtren. pecu. lib. xij. & Doct. ſæpiſsimè.

Permutatio minùs lædit, quàm emptio. uide nume. 33. & 34.

28 ¶ At permutatio eſt multò minoris detrimenti & præiudicij, quàm emptio & venditio. Quod ex eo patet, quòd res dotalis in præiudicium mariti eo non conſentiente vendi non poteſt, conſtante matrimonio, l. ſi prædium, C. de iure doti. cum ſimi. at permutari poteſt eo inſcio, Cyn. in Auth. ſiue à me, C. ad Velleia. & Alberi. in l. j. §. & cùm lex, C. de rei vxo. act. Maſuer. in titu. de dote & matri. §. item ſi maritus, Rapha. Co. in l. quamuis, ff. ſolu. matr. Atq; etiam ex eo, quòd videmus res ſpirituales vendi non poſſe, permutari autem cum alia re ſpirituali poſſe, text. glo. & Doct. in c. ad queſtiones, extra de rerum permut. & gloſ. in c. ſuper eo, de tranſact. Quorum quidẽ nulla alia ratio reddi poteſt, quam quòd permutatio ſuapte natura non tantùm affert præiudicij permutanti, & cæteris, quàm mera venditio. Et id ſanè manifeſtum eſt, vel ceſſantibus aliis rationibus, ex aliis multis, quæ noſtris conſuetudinibus ſtatuta ſunt. Nam vt cætera omittam, videmus permutationem non eſſe obnoxiam laudimiis aut retractui feudali, nec etiam retractui proximitatis, vt hoc ipſo §. cauetur, ne longè exempla petamus.

De eo, an quod minùs lædit, inſpiciendum ſit.

29 ¶ Et quamuis hæc ratio non ſatis tuta videri poſſet, quoniam plerunque, imò ſemper, videtur potius eſſe attendendum, quod nocet quàm quod prodeſt, l. iij. §. eleganter, qui eſt vlt. & ibi gloſſ. & Barto. in tertio notab. & Roma. ff. de ſenatuſcon. Sylla. & l. ſi quis poſthumos, in fin. ff. de lib. & poſthu. & l. ij. §. ſi à pupillo, ff. de vſucap. pro empt. & l. auia, §. j. ff. de condi. & demonſt. & l. cùm pater, §. Mæuio, ff. de leg. ij. & l. Pedius, §. j. ff. de arbit. & l. Fulcinius, §. quid ſit latitare, ff. ex quibus cau. in poſ. eat. Dyn. in c. poſſeſſor, de regu. iur. lib. vj. & cæteri Doct. vbique. Niſi tamen, quod prodeſt, eſſet tantæ virtutis, vt vinceret id, quod nocet. Barto. in d. l. ſi vir. ff. pro dona. per tex. ibi, & quoſdam ex iis quos ſuprà pro contraria parte adduximus. & idem Barto. in d. l. vlt. ff. de offic. Procon. & in d. l. iij. §. vlt. & ibi quoque Alberi. ff. de ſenatuſcon. Sylla. Bald. in d. l. ſi quis poſthumos, Imo. in d. c. ad quæſtiones, columna ij. verſiculo item not. de rer. permut. Alexand. conſilio c. ex inſpectione, columna vlt. lib. iij. Franciſ. Aretin. in l. ſi ſeruus plurium, §. ſi numerus, ad fi. ff. de leg. j. Iaſ. conſi. cxlvij. præſens conſultatio, colũ. iiij. verſi. ſed poſſet vltra, lib. ij. & conſi. lxxiiij. inſtrumentum tranſactionis, col. ij. verſi. quinto facit, lib iij.

De eodem.

30 ¶ Tamen hæc vera ſunt, vt ſcilicet in dubio inſpiciendum ſit id quod nocet, quando duo certa & determinata concurrunt, quorum vnum prodeſt, alterum nocet. Ita enim loquuntur leges ſuprà in id citatæ, & id videre licet ex Albe. in l. in pari cauſa, columna j. numero 4. ff. de reg. iur. & in d. l. auia, §. j. ff. de condi. & demon. Sed quando duo non concurrunt, ſed vnum tantùm occurrit, quod potest trahi ad diuerſos caſus, actus, vel effectus, debet ad eum trahi, qui prodeſt, non qui nocet. Et ita loquuntur pleræque ll. in priori parte allegatæ. Hîc autem ſumus in eo caſu, quia vnicus eſt actus, ſiue contractus, qui dubius eſt, ſítne ad permutationem trahendus, an verò ad emptionem & venditionem. Ideò cùm illa minus noceat, ad eam potius trahendus eſt. Nam & aliâs cùm ex duobus ſimplicibus fit mixtum quodpiam, ex quo noua quædam ſpecies oritur, participās naturam vtriuſque, in quibus tamen repugnantia quædam deprehenditur: tunc illud mixtum debet ſibi aſſumere, quod vtilius eſt, & fauorabilius ex altero ſuorum ſimplicium. l. j. C. de rei vxo. acti. & l. j. C. com. de leg. & c. j. & ibi not. extrà ne ſed. vacan. Pet. Anc. cõſi. lxx. apparuit, poſt princ. quod repetitur conſi. cccxlvi. Et aliâs quoq; in commixtis ſequimur naturam eius quod fauorabilius eſt & benignius. Alber. post glo. in l. ij. §. j. ff. ad leg. Aqui.

De eodem.

31 ¶ Vel etiam aliter dici poteſt, multis quidem modis: aut ſcilicet, quod illud procedat, vt potius inſpiciatur quod nocet, quàm quod prodeſt, niſi vnum eſſet naturale, alterum accidentale: tunc enim inſpiciendum omnino eſt, quod naturale eſt, ſecundum Ro. in l. ij. in prin. & ibi Franciſ. Aretin. columna iiij. ff. de verborum obligationibus per d. l. qui habet. & Ioan. Crot. in repet. l. Gallus, §. & quid ſi tantùm, char. 6. verſiculo quarta concluſio, ff. de lib. & poſt. Superius autem docuimus ex Aristotelis ſententia permutationem naturalem eſſe, venditionem accidentalem. Aut etiam procedat, niſi cauſa quæ prodeſt, ſit benignior, l. ſi pupillus, ff. ad leg. Falci. Alciat. in l. ij. in princip. ff. de verborum obligationibus, & in tract. præſump. reg. j. præſump. xxx. numero 6. Aut (quod præcedenti conuenit) niſi id quod prodeſt, ſit fauorabile: quod nocet, odioſum: vt per Petr. Ancha. multa in id allegantem consilio xxxvij. contra Ioannem, poſt medium. Aut denique, niſi id quod prodeſt, veriſimilius sit potius cogitatum ab iis, qui actum ipſum conficiunt: vt voluit Imo. d. conſilio xxxv. in caſu præmiſſo, columna iiij. verſiculo ad tertium. Hîc autem veriſimilius eſt partes cogitaſſe de permutatione, quæ minus nocet, & quæ facit ne res retrahi poſsit, & ſic contractus maneat perpetuus & irretractabilis, ſecundùm ea quæ diximus ſuprà in rubrica, numero 24. imò verò illa, & ſeq.

Eum contractũ

32 ¶ Et id poſtremum hac quoque ratione confirmatur, quòd cùm dubitatur quis contractus factus sit, eum accipere debemus, qui ſit vtilior contrahentibus, glo. in l. ſi quis nec cauſam, in prin. ff. ſi cert. pe. Bal.

Bal.in l.incendium,ad fi.C.eo.tit.& conſi.xlviij.iſta quæſtio,in fi.lib.iiij. Et licet Pau.Caſt.in l.cùm quid,ad fi.ff.ſi cer.pet.& in l.Lucius,la j.ff.depoſi.id videatur impugnare,cùm alteri tantùm contrahenti vtilius eſt,per l.veteribus,ff.de pact.tamen ex eius tacita ſententia id verum eſt,ſi vtriq; vtilius eſt.& ſequitur Io.Lup.in repe.rub.de dona.inter vir.& vxo.§.vij.col.j.verſi.v.Nã & aliás cenſetur quis actum gerere ea intentione,& ex ea cauſa,quæ ſibi magis eſt vtilis,l.j.cum multis ſeq.ff.de ſolu. Bar.in l.gerit,col.v.verſi.ad ſecundum,ff.de acq.hær.Corn.conſi.cccviij.licet dicta allegatio,col.iij. verſ.& idcirco,lib.j.

debemus accipere qui eſt utilior.

33 ¶Nec ab his abhorret,quòd Bald.ipſe,alterius ſentẽtiæ Coryphæus,in eo ipſo loco, quo eam adſcripſit,ſcilicet in præludiis feudorum,apertè ſentit,in dubio appellationis contractus, eum eſſe cenſendum,qui ſit fauorabilior:ex hoc affirmans illam ſuam ſententiam, videlicet in caſu noſtro cenſendã eſſe venditionem potius,quàm permutationem,quoniã illa ſit fauorabilior,vt ſuprà diximus in prin. huius quæſt. Sed is longè fallitur,in eo quòd dicit emptionem & venditionem eſſe fauorabiliorem: vt ex iis patet quæ diximus,& quæ itẽ ſtatim dicemus in iiij.ratione. Atq; etiam ex eo, quòd in contractu permutationis eſt locus pœnitentiæ. Bal.in rub.C.de rer.permu.Imo.in d.l.Ariſto,ff.de donatio.Iaſ.in l.Iuriſgentium,& in l.ab emptione,ff.de pac.& Doct.vbique,neque enim dubium eſt permutationem eſſe contractum innominatum,glo.& Doct.in d.rub.C.de rer.permu.in quo locus eſt pœnitentiæ,l.ſi pecuniam,in prin.ff.de condict.ob cau.non autem in contractu emptionis & venditionis,& aliis nominatis,vt plenè traditur in d.l.ſi pecuniam,& in d.l.ab emptione,& in l.ij.C.quan. lic.ab empt.diſce.Nec dubium eſt,cùm fauor & odium concurrunt(vt id ſuprà dictis addam) fauorẽ eſſe præferendum.Bal.in l.ij.C.qui non poſ.ad liber.per.Pet.Anc.d.conſi.xxxvij.vbi in id multa allegat.& iterum conſi.ccxv.ſcripſit,colum.ij.ver.in contrarium,Pan.in c.in literis,ad fi.extrà de reſti. ſpol.

De eodem.

In permutatione locus eſt pœnitentiæ.

Fauorem odio præferri.

34 ¶Quarta ratio:Vbi actus ſe habet ad prohibitũ & permiſſum,in dubio trahendus eſt ad permiſſum. glo.in l.ij.in verbo,probaretur,C.de peri.hære.quam not.& ſequitur Bal.in l.j.colũ.ij.ff.ſol.matr.& bene facit l.meritò,ff.pro ſoc.cum ſi.Et quod non longè ab eo abeſt,in dubio actus ita debet interpretari,vt agens pœnam non ſubeat.Bar.in l.non ſolũ,§.ſciẽdum.ff.de no.ope.nun.cum concor.ibi adductis à recentioribus.Emphyteuta autem non poteſt,inſcio & inconſulto domino , vendere:& ſi id fecerit,cadit res in commiſſum.l.vlt.C.de iur.emphy.Permutare autem poteſt liberè & impunè.Bal. in l.ſi domus,§.vlt.ff.de leg.j.Imo.in c.potuit,col.xiij.extrà de loc.Iaſ.latè in d.l.vlt.col.xxx.in glo. parua, ſuper verbo,tranſponere.Igitur cùm venditio ſit prohibita,& ita quidẽ prohibita,vt qui contrà fecerit,incidat in pœnam,permutatio autem ſit permiſſa & impunita:conſequens eſt,vt in dubio ſit potius cenſenda permutatio,quàm venditio.Sed hæc ratio non haberet locum,niſi in rebus emphyteuticis.

Actus dubius ad permiſſũ trahendus, magis quàm ad prohibitum.

35 ¶Quinta ratio:Cùm ſimul concurrunt res mobilis & immobilis,accedit mobilis immobili,& illius naturam mutuatur & ſequitur,vt patet ex l.eum qui ædes,ff.de vſucap.& l.longè,ff.de diuer.& tẽp. præſcri.vbi ſi res mobilis & immobilis ſimul poſsidentur,mobilis non vſucapitur triennio,vt aliâs cùm ſola eſt,& per ſe vſucapitur:ſed ſpatio decẽ annorum,vt res immobilis.Nec id immeritò ſi cedat mobile immobili,tanquam ſcilicet infirmius firmiori, euanidum, temporale,deciduum ſtabili, perpetuò,manenti per ea quæ diximus,ſuprà eo.titu.§.j.in gloſſ.vij.in verbo , *ou aultres choſes cenſées pour immeubles*,nu.81.ego autem contrà.Poſſeſsio enim rerum mobilium vilis eſt & abiecta.l.ſi rem, & ibi glo.ff.de acqui.poſ.Igitur cùm fundus & pretium ſunt paris æſtimationis(nam de hoc caſu loquimur)conſentaneum eſt,vt pretiumquod mobile eſt,cedat fundo immobili, & ſic potius dicatur permutatio, habita ratione fundi,quàm venditio ratione pretij.

Mobile accedit immobili.

36 ¶Quid quòd Barto.in d.l.j.columna ij.verſicu.quæro extra glo.ff.de rer.permut.ſcribit in hoc ipſo caſu,de quo loquimur,videlicet cùm non conſtat,ſítne permutatio,an venditio,in dubio dicendus eſt contractus innominatus.Quem ibi ſequuntur Raph.Fulg.& Iaſ.in vlt.verbis,qui id negat alibi ſe ſcriptum reperiſſe:ſubdítque ex hoc putare ſe reddi falſam illam Bald.opin.quam ſuprà in princ. huius quæſtionis adduximus,cùm ſcilicet dicit in hoc dubio potius cenſeri venditionem,quàm permutationem.Sed & hanc Barto.ſententiam ſequuntur Imo.& Ro.in d.l.Ariſto.ff.de donatio.& idẽ Ro.qui & ob id expreſsim illam opin.Bal.reprobat, conſi.lxxxvj.viſo quæſtionis themare,columna j.& Ioan.Berbe.in titu.de rer.permuta.colum.ij.verſi.quæro quid ſi ex vna.& Guid.Pap.d. deci.Delphi.xcij.de conſuetudine,per tex.in d.c.ad quæſtiones.Firmia.in tract.Gabel.in iij.parte viij.partis prin.in ij.quæſt.verſi.item an habeat,& ipſe Iaſ.qui & illam Bald.ſententiam,quam tamen dicit ſingu.repræhendit, in l.ij.colum.vlt.verſicu.quid autem eſſet.& ibi quoque Franc.Rip. columna vlt.ff.ſi cer.petat.& idem Iaſ.in prælud.feud.colum.viij.verſiculo nota tamen inter cætera.& Catel.Cota.in memo. incip. contractus an in dubio.& Ferro.hoc titu.de retractu conſuetudinum Burdigal.cap.xxix.& Igne.in l.iij.§.ſi conditioni,verſic.& ſi aliud,numero 29.ff.de S. C. Syllaniano.

An ſit potius iudicandus cõtractus innominatus, quàm nominatus.

37 ¶Quanquàm Bal.ipſe (cuius nullus iſtorum meminit) conſi.cclxj.primò quæritur,ſtatuto cauetur, col.ij.verſi.præterea cùm dubitatur,lib.j.contrarium eius,quod ex Bar.diximus,è diametro ſcribit, videlicet

De eodem.

videlicet in dubio nominis contractus præsumi contractum nominatum:vt dicit not.in l.si Margaritam,ff.pro socio,& idem dicit ipse Bald. in sua Margar.in verbo, contractus, colum.ij.versi.contractus dubius, per l.vlt.ff.de condict.ob cau. Sed pro alia sententia facit, quod voluit glo. not.in l. eleganter,§.j.in verbo,ex stipulatu de dolo, post prin.versi.sed quare in dubio, ff.de dol.malo.quòd cùm nõ constat de specie, vel nomine contractus,censetur cõtractus innominatus.& hoc ibi sequuntur Bar.& Bal.qui eum §.legit cum prin.eius l.colum.vlt.& Iaco. Are.qui id multùm commendat, vt dicit ipse Bal .in l.j.C.de iure emphy.Et est eius rei optimus tex.in l.j.ff.de ęstim.act.in illis verbis quoties enim de nomine contractus alicuius ambigeretur, &c. Et bene etiam facit tex.in l.j.& ibi glo.in verbo,nõ possumus,& duabus ll.seq.ff.de prę́scrip.verb.&voluit etiam Ias.qui & ea iura allegat,consi.clxxiiij.spectabilis,col.j.lib.ij.

38 ¶Nec interim tamen omittemus,quod in specie proposita tradit Alcia.in d.l.ij.in princ.nu.18.tertiò infertur,ff.de verbo.obl.& lib.iij.de verbo.signi.charta 8.versic.in secundo casu,ibi, sed in hac quæstione,quòd cùm æquales sunt vtrinque species & pecunia, duo sunt contractus,& permutationis,& vẽditionis, pro media parte:nec aliquid tamen allegat.& idem quoq; nouissimè repetiit ipse Alcia. in d.l.ij.in verbo,aliud genus,colum.ij.versi.quartus casus, ff.si cert.pet.per l.si sponsus, §.circa,& l. cùm hic status,§.pen.ff.de dona.inter vir.& vxo.Et hoc quoque subobscurè censuisse videtur Specu. tit.de rer.permuta.versi.si verò res.& Cyn.in l.quæritur,ff.de stat.ho.vbi Ange.nuncupatim eam sententiam secutus est.Nam si ex statuto (inquit) debeantur laudimia ex venditione,non etiam ex permutatione:ea in hoc contractu,de quo tractamus,soluantur pro rata pretij,qua scilicet venditio est:pro altera,quo permutatio est,non soluantur.Et si ex statuto debent solui ex permutatione duo denarij pro libra,& decem ex venditione:certè quatenus permutatio est,soluentur duo denarij:quatenus venditio,decem.Nam vt subiungit,duo cõtractus possunt sic esse permixti,l.Lucius,ff.de prescrip.verb.nulla tamen l.est eius initij in eod.titu.& fortè voluit allegare l.Titius, eiusdem titu.quæ quantum ad id faciat,cæterorum sit iudicium. Et idem propè voluit Bald.in d.l.quæritur, in iij.lect. in fi.

An in princip. quæst. magis dicendum sit esse duos cõtractus.

39 ¶Sed contra hanc sententiam facit,quòd cùm vnum tantùm negotium actum est, non videtur posse dici,duos esse contractus,vt in simili dicitur in l.ij.§.j.ff.loc.& facit l.vlt.ff.de condi.ob cau.nec ex vno quoque ac eodem contractu oriri posse diuersas species contractuum,d.l.ij.& ibi Bar.& alij,ff. si cert.peta.& l.j.§.quòd si rem,ff.deposi.& l.idémque,§.si quis Titio,ff.mandat.& facit itẽ,quod aliàs dicimus,vnam ac eandem rem,nec debere,nec posse diuerso iure censeri.l.eum qui ædes,ff.de vsucap.vbi ex hoc dicitur,vnum alteri cedere, eodémque iure censeri, vt etiam diximus suprà numero 35.quinta ratio,cum aliis concord.à me adductis,suprà eo.titu.§.j.in glo.xviij.in verbo, le pris &c.numero 21.at dicet quispiam,& latius in l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,nu.322.tertia ratio.

De eadem re.

40 ¶Illam tamen priorem Alciat.& aliorum sententiam,ne id prætermittamus, videtur secuta fuisse consuetudo Senonensium cap.consuetudinum illius gentis xxxij.& Andegauensium, cap.ccclij.& Cenomanensium,cap.ccclxiij.& Auxerrensium,hoc titu.§.ij.qui est omnium,xxxiij.Et eam quoq; mirum in modum confirmat,quod in non longè dissimili casu voluit Bal.ille,qui nullo in casu abest, d.consi.cclxj.primò quæritur statuto,colũ.iij.versic.non tamen nego.lib.j.atque iterum consi.cccclj. nobilis Marchius,col.ij.versi.in contrarium videtur,cod.lib.j.& Matth. Afflic.in deci.Neapo.lxxij. Nardus Andreas,col.vlt.versi.vnde fuit conclusum,vti apud eos videre poteris, ne hîc aliter reperiã, & quæ nos quoq; latè scripsimus in d.l.si vnquam,in d.verb,donatione largitus,nu.5.at fortè quis, rursumq; nu.69.& id quidem.

De eodem. Cõsuetudines.

41 ¶Et facit etiam pro hac parte,quod vltra Ang.vbi suprà voluerunt Cyn.& alij in l.in bonæ fidei,C. de pact.idem Cyn.in l.hac consultissima,§.per nuncupationem,C.de testa.Bar.in d.l.vlt.ff.de cond. ob cau.idem Bar.Fulgo.Roma. Alex.Soc.& Phil.Dec.in d.l.ij.in prin.ff.si cer.pet.quòd ex vno eodémq; facto oriri possunt duo contractus compatibiles,& allegant propè omnes,l.ij.C.de pact.inter emp.& vend.& l.Aristo,in prin.ff.de don.vbi ex eodem facto fit commixtio cõtractus nominati & innominati.Et idem quoq; voluit Fran.Are.in l.certi,§.quoniã,in j.notab.ff.si cer.pet.per eum tex. ibi siue coniunctim.Sed tu de hoc vide,ne hîc diutius immoremur,Soc.in rub.ff.de verb.obl.col.vij. versi.sed circa prædicta.& Franc.Rip.in d.l.ij.in ij.notab.ff.si cer.pet.Hunc autem nostrum casum huius nostræ consuetudinis diffusissimè,vt solet,tractat.Ioan.Igne.in l.iij.§.si conditioni, versi.& ii aliud,nu.16.& multis sequen.vsq; ad nu.51.ff.de S.C.Sylla.sed ita,vt vix intelligam, quæ illius fuit in his rebus sententia.

De eodem.

PAR LE IVGE, GLO. II.

1 HVC FACIT tex.in l.si fundũ,ff.mand.vbi dicitur,quòd si tibi mãdaui,vt mihi emeres fundum, qui ex parte tuus est:aliorũ partibus à te redemptis, tuã quoq; præstare debeas: sed ita quidem,vt si certo pretio emendas eas mandauerim, quanticunque aliorum partes redemeris,sic & tua pars coarctabitur,vt non superet mandati quantitatem, in quam totum emendum,curaui:id est,vt interpreter verbis nostrorum,tuam partem dare debes pro residuo pretio.

Quomodo in hoc casu æstimanda est species.

pretio. Si autem, nullo certo pretio constituto, emere tibi mãdauerim, túque ex diuersis pretiis partes cæterorũ redemeris, tuam partem viri boni arbitratu æstimato pretio, mihi dari oportet. Quem text. dicit singu. Barto. ibi. & notabilem Bald. in l. j. in vj. quæstio. C. si ser. exte. & multum commendat Ias. in l. si quis ita, §. Seia cauit, colum. ij. ff. de verbo. obligat. Et faciunt, quæ diximus suprà, §. ij. nume. 27. quid igitur. Quod autem in ea l. dicitur, arbitratu viri boni, intellige iudicis. ita enim interpretatur l. continuus, §. cùm ita, ff. de verbo. obligat. & l. si vnius, §. Prætor ait, & ibi gloss. ff. de iniur. & glos. in l. omnis, quæ est penult. ff. de procura. & in cap. potuit, in verbo, celeri, in fin. extrà de loca. cum si.

Vir bonus, iudex intelligitur.

2 ¶AT HIC QVÆSTIONIS est, an retractus habebit locum respectu huius fundi æstimati. Et sanè, si alter fundus, puta Sempronianus, qui solus datus est pro hoc, scilicet Corneliano, & pecunia, non retraheretur à consanguineis eius, qui illum Sempronianum dedit (vt retrahi potest secundùm hanc nostram consuetudinem) putarem, nec hunc Cornelianum esse obnoxium retractui consanguineorum eius, qui eum dedit pro Semproniano: quia tunc nihil deperiret familiæ, sed potius acquireretur, nẽpe fundus pretiosior pro viliori. At retracto illo pretiosiore, scilicet Sẽproniano, videlicet restituto à consanguineo eius, qui eum dederat, pretio, quod pro eo datum est, & æstimatione alterius vilioris, vterque ei abest, qui viliorem dederat: & vilior ipse, quem ille dedit: & pretiosior, qui ab eo retractus est: perindéque nunc est, scilicet retractu pretiosioris facto, ac si ab initio simpliciter is illum viliorem vendidisset eo pretio, quo ob retractum æstimatus est, & quod ei restituitur. Nam & ea æstimatio & æstimationis restitutio fit ex consequentia necessaria prioris cõtractus, ita statuente consuetudine. Et hęc quidem necessitas (si ita vocari debeat) ortum habuit ex principio voluntario, id est, ex mera voluntate huius, qui ita sponte contraxit, vltróque se in eam necessitatem coniecit. Ideò non hęc habetur pro necessaria voluntate, sed potius voluntaria, l. j. §. quòd si existant, cum glo. in verbo, pacto, C. de natur. liber. & l. alienationes, ff. fami. ercis. & quod scribit Ang. consi. ccxliij. multi consortes, post prin. cum aliis multis à me traditis suprà eod. titu. §. j. glo. xiiij. in verbo, *ou equipollent à uente*, num. 13. & has quidem, & duobus sequentibus. Ne quis hîc obiiciat, quod multis placuit, retractum non habere locum in venditione necessaria. de quo nos latè diximus in illa eadem glo. nu. 7. tamen si teneas, & quatuor seq. Nec quis miretur, quod diximus, id ex euentu pendere: nec enim id nouum est in iure nostro, vt plenè docebimus infrà in fi. huius tit. nu. 18. sed vt tandem, & duobus seq.

An retractus habeat locum respectu fundi æstimati.

3 ¶Igitur ex facto huius contrahentis, res immobilis ipsius, transit in familiam alienam: & id quidem numerato eo, quod consuetudo ob factum illius iubet restitui. Atque ita caret & re, quam habuerat ex huiusmodi contractu, vt quæ retracta est à consanguineo eius cum quo contraxit: atque etiam re, quam dederat, vt quę manet apud eum, cum quo contraxit: & cogitur recipere æstimationem illius: quod nihil aliud est, quàm vt eam vendidisse censeatur eo pretio, quod ex æstimatione recipit. Et si id non esset propria veráque venditio, haud dubiè tamen æquipolleret venditioni. Ideò nihil est, quod dubitandum sit, quin retractus in ea locum habeat ex priuata nostra consuetudine, suprà §. j. Et si non haberet, esset aperta via fraudandi consanguineos, ita, vt hîc dicitur, contrahendo: quod non admittendum est, l. cùm hi, §. si cùm lis, ff. de transac. & c. quantò, de diuorti. cum simil.

De eadem re.

IN FINE EIVSDEM §. GLO. III.

1 HIC FINIS HVIVS §. est ex sententia Cyn. Bald. & Angel. in l. quæritur, ff. de stat. hom. vbi dicunt, quòd si emphyteuta permutat rem valentem centum, cum re valẽte sexaginta, & quod reliquum est æstimationis recipiat in pecunia, debent solui laudimia ex pecunia, non ex re, vti etiam suprà diximus in j. glos. huius §. numero 38. nec interim. Verum Iacob. à S. Georg. in tract. de Roydis, siue operis, col. x. versic. sed ponamus, tenet, quòd ex neutro debentur. cùm huiusmodi contractus censeatur esse permutatio, non venditio, per ea quæ diximus suprà eod. §. glo. j. num. 9. si autem non constat. Et idem videtur voluisse Guid. Pap. deci. Delphi. xcij. de consuetudine generali, ad fi. Quem ita sequitur And. Alci. lib. iij. de verb. sig. char. 8. versi. quapropter ex consuetudine, & in l. ij. in prin. nu. 19. ff. de verb. oblig.

Laudimia an debeant solui pro rata pecuniæ, cùm traditur pecunia & species.

§. XXXI.

SI LE MARY, & la femme, & chacun d'eux pour le tout vendent sur eux, & chacun d'eux aucune rente: ainsi comme le crediteur la peut demãder pour le tout, auquel des deux il voudroit: semblablement le lignagier de l'vn ou de l'autre peut in solidum venir au retraict de ladicte rente, & y estre receu dedans l'an & iour. Et si le lignagier du mary la re-

traicte, vel econtrà, le lignagier de l'autre (s'il vient dedans l'an & iour) ſera receu à retraire la moytié. Et ſi leſdictz deux lignagiers tant du mary, que de la femme viennent enſemble, ilz ſeront receuz chacun en la moytié. Ouquel cas qu'ilz ſeront concurrens, chacun n'en pourroit demander que la moytié.

GLO. I. ET VNICA.

Si maritus & uxor, & eorũ quilibet uẽdiderũt annuũ uectigal, utrius conſanguinei admittuntur.

1 HANC REM expreſsim, & in ſpecie huius §. diſputat Ioan. Fab. in §. vlt. col. ij. verſic. ſed ego moneo, Inſti. de duob. reis. Maritus (inquit) & vxor & quilibet eorum inſolidũ renuntiantes Auth. de duob. reis, vendunt decem libras annuas: duo conſanguinei, alter viri, alter vxoris, volunt retrahere ex cõſuetudine permittente retractum conſanguineis venditoris: quid agendum eſt? nam ſi ambo admittuntur & cuilibet inſolidum, emptor habebit duplex pretium, & ille qui non eſt de genere retraher, quod alius, cuius non eſt conſanguineus, vendidit. Et ſi dicas, quòd quilibet admittetur ad ſolidum obligationis vẽditionis de ſuo genere, adhuc habebit emptor duplex pretium. Quòd ſi dicas, quòd quilibet ſoluet dimidium pretij, certè admittetur ad ſolidum, ſoluendo tantùm dimidium pretij, contra conſuetudinem, quæ iubet ſolidum & integrum pretium reſtitui. Quòd ſi vnus tantùm de genere alterius veniat, erit maior quæſtio, quia ſolueret totum pretium, & non retraheret, niſi obligationem ſui conſanguinei: & ſic remaneret apud emptorem alia portio ſolida & integra, & totum pretium. Quòd ſi dicas, quòd quilibet admittetur ad medietatem, erunt aliæ duę medietates apud emptorem. Et ideò relinquit Fab. cogitandum. Sed hîc vide Chaſſe. hoc eodem titu. §. viij. & quæ diximus ſuprà eodem titu. §. xxiij. in glo. ij. nume. 6. ex iſtis denique, & ſequent. Eſt autem ſimilis omnino huic noſtræ conſuetudini, Borboniorum conſuetudo, capi. ccccclxvj.

Conſuetudo.

Quid ſi illi uẽdũt, quod alterius tãtum eſt.

2 ¶SED HIC LOCVS offert quæſtionem, quam ex facto vidimus: Vir & vxor ſimpliciter, vel quilibet eorum inſolidum, aliquid vendunt, quod eſt alterius eorum tantùm, (id quod ſæpe faciunt fieri ementes, vt contra vtrunque euictionis nomine poſsint agere) an hoc caſu conſanguineus eius, cuius erat res vendita, admittatur inſolidum, an verò & conſanguineus alterius quoque admittatur? Dic ſolum conſanguineum eius, qui dominus erat, eſſe admittendum: quia is ſolus totum vendidiſſe videtur, qui ſolus eſt dominus, argumento eius, quod reſpondit Bartolus prout illum retulere, & ſecuti ſunt Bald. & Sal. in l. ſi liqueat, & ibi quoque Franciſ. Areti. qui eam l. legit cum l. ſi mater, C. de inoffici. donati. quòd ſi vir & vxor in eodem inſtrumento donauerunt rem viri, ipſe vir tantùm cenſetur donaſſe, per text. ibi, & in l. ij. C. ſi aduerſ. donat. & idem Bald. & Alexan. in l. ſi conſtante, §. ſi vxor, ff. ſolu. matrimo. Quibus adde text. in ſi res, ff. de iure dot. & quod voluit Bald. in Authenti. hoc amplius, col. vlti. C. de fideicom. quem citabimus infrà nume. 6. & quod item voluit Iaſon conſi. cxciij. concurro, in fin. lib. ij. Et quia etiam ratio retractus hîc ceſſat, cùm ea res non exierit à familia.

3 ¶Quòd ſi quiſpiam hîc dicat, vt aliquando nonnullos doctos audiuimus dicere, hunc qui adhibitus eſt ad contrahendum, licèt non eſſet dominus: tamen teneri ad euictionem, ſi res euicta fuerit: vt inſolidum, ſi ita promiſerit: vel ad minimũ prouirili parte, ex l. reos, §. cùm tabulis, ff. de duob. reis. & ibi concord. quæ quidem euictio id totum quod emptoris intereſt, compræhendit, l. venditor, ff. de euict. & l. ſi controuerſia, & l. cùm ſucceſſores, C. eod. cum ſi. ideò tenetur emptor in alium fundum æqualis æſtimationis: vt probat tex. in cap. j. tit. de inue. de re ali. fac. & in cap. eccleſia ſanctæ Mariæ, l. j. extrà vt lit. pend. neque enim ſatis eſt ſi offerant quantum pretij nomine dederit, d. l. cùm ſucceſſores. Igitur aberit à familia is fundus, quem loco alterius pro euictione debet. Huic ſtatim illud reſpondebo, non inſpiciendum eſſe, quòd ille obligatur ad euictionem: fortè enim res nunquam euincetur: nec ſatis eſſe, quòd euinci poſsit, per not. in l. inter ſtipulantem, §. ſacram, ff. de verb. obligat. & in l. ſi diem, §. vltimo. ff. de iuriſdi. omni. iudi. & Ioann. Fab. in §. illud quæſitum, Inſtit. de rerum diuiſi. Deinde nec illud ſtatim concedo, vt is teneatur ad æquale prædium. nam in iure id non probatur, ſed potius contrarium: vt colligi poteſt, ſi ſolerter inſpiciamus, ex l. fideiuſſor, & ibi Barto. ff. de dol. mal. excepti. & eodem Barto. in l. ſi inſulam, in iij. oppo. ij. partis princip. & ibi latius Imol. char. vlti. ff. de verbo. obliga. & Bald. in l. ſi traditio, in vij. quęſt. C. de actio. emp. Ex quibus intelliges euictionem non in eo eſſe, vt reddatur fundus ipſe euictus, ſi ad manus vẽditoris redierit, nedum vt alius tradatur, ſed in eo tantùm quod intereſt: id quod conſiſtit in pecunia numerata, vt per tex. in l. ſi quis ab alio, ff. de re mili. & voluit gloſ. not. in extrauag. prouidè, in verbo, obligationibus, tit. de ſent. excom. quæ ob id dicit eum tex. loquentem in debito pecuniario habere locum & in obligationibus ad intereſſe. Quæ autem traduntur in d. cap. j. de inue. de re ali. fac. & in d. c. eccleſia ſanctæ Mariæ, ſunt caſus ſpeciales, vt non obſcurè ſentiunt Doc. in eis locis. Poſtremò ſi is cogatur ad tradẽdum aliquod prædium, vel etiam ad vendendum, quò ſoluat pecuniam ob quam condẽnabitur pro huiuſmodi intereſſe: tunc haud dubiè admittetur conſanguineus ad retrahendum id prędium traditum vel venditum,

Intereſſe conſiſtit in pecunia numerata.

tum, restituto pretio prioris venditionis, pro quo tunc dabitur, vel æstimatione ipsius interesse, iuxta ea quæ plenè dicta sunt suprà §.j. glos. xiiij. in verbo, *ou equipollent à uente*, pluribus in locis. Et tunc nihil aberit à familia.

4 ¶NEC TAMEN aliud omittemus, quòd in casu nostræ cõsuetudinis, videlicet cùm vir & vxor simul vendunt, & fatentur se recepisse pretium, Bar. consi. cxxiiij. punctus quæstionis talis est Domina P. dicit præsumi pecuniam ad vtrunque pro dimidia parte peruenisse, arg. d. l. reos, §. cum tabulis, ff. de duo. reis. quo in loco Franc. Are. huius con. meminit, nec tamen aliquid certi diffinit: sicuti nec Alex. qui & illum memorat, consi. xxxviij. cõsideratis his, col. j. vers. fortius voluit, lib. ij. Verùm id expresse sequitur Paul. Ca. in d. §. cum tabulis, & consi. ccxcvj. visis actis & actitatis corã domino Astorgio, co. j. lib. j. & rursum cõsi. ccclx. Bar. in quodã, in princ. eo. lib. j. & consi. ccclxij. super primo dubio præsupposita cæcitate, ante fi. lib. ij. & Franc. Curt. Senior consi. liiij. sæpe, col. ij. versi. pro qua parte. & Ludo. Bol. in l. vlt. ff. de iure dot. in ij. interpreta. & ante eos Bald. in l. mater, col. iiij. versic. modò quæritur, C. de rei vendic. nisi (inquit ipse Bald.) appareat contrarium. Verbi gratia, si primùm vir recepit totum pretium, posteà vxor se pretium participasse dicit: nam ex præabula numeratione apparet virum totũ recepisse: ex sequenti verò confessione, licèt inducatur probatio inter emptorem & mulierem, non tamen inter maritum & vxorem. Idem autem Bald. in l. j. col. ij. versi. prædicta faciunt, C. de duo. reis, posteaquam illam Bar. sententiam retulit, nulla re alia adiecta cõfestim subdit, hæc non determino. Idem præthereà in c. constitutus, ad fi. extrà de procura. In eodem (inquit) instrumento vir & vxor possunt esse duo rei credendi insolidum, sed non debendi, nisi tota pecunia perueniat ad vxorem: vt dicit not. à Spe. quo loco statim citabimus. Et subdit tamen habes glo. quòd vnusquisque pro parte acquirit, & pro parte tenetur, in l. scripturę, C. de fid. instr. nec aliud addit, tãquam hæreat in salebra. *Cùm uir & uxor uẽdunt, ad quẽ eorũ præsumitur pecunia peruenisse.*

5 ¶Idem denique Bald. in Auth. si qua mulier, col. ij. versic. pone ergo quòd vir, C. ad S.C. Maced. constanter asserit, ex confessione non præsumi aliquid ad eam peruenisse, nisi id verè probetur, per tex. ibi. nisi si coram iudice in figura iudicij id faciat, secundùm Nicolaum Matt. arg. l. nec si volens, & l. cùm affirmes, & l. iubemus, C. de libe. cau. & sequitur Sal. & Pau. Ca. ibi & Imo. in c. cùm contingat, col. xv. versi. sed iuxta prædicta potest dubitari, extrà de iureiur. & in l. si cùm dotem, §. transgrediamur. & ibi quoque Ro. ff. sol. matr. & in l. cùm vir, col. antepen. versi. item aduerte quia potest, ff. de vsucap. Panor. cons. xliiij. in præsenti quæstione, col. j. lib. j. & Ang. Aret. in §. est & aliud, col. j. versi. & aduectas, Instit. de donat. & in §. item si in iudicio, col. xvij. versi. quid si cum iuramento, Insti. de except. & Alexand. subdubius tamen, consil. cix. viso processu, lib. iiij. & consil. clxxij. in causa & lite, col. v. versic. similiter non obstat, lib. vj. Bald. Nouel. in tracta. dotium, in j. priuilegio vij. partis princip. & Ioa. Campe. in tract. eiusdem tit. in prima quæst. iiij. partis. Soci. consil. xv. visis prædictis, col. vj. versic. est ergo aduertendum, lib. primo, & Matthæ. Afflict. dec. Neapo. ccix. in causa sororis, vbi dicit hanc opinio. fuisse approbatam, & secundùm eam iudicatum fuisse à sacro. con. Neapo. & Fabia. in tracta. de emptio. & venditio. in xxxvij. quæsti. iij. partis principal. & Bernard. Laud. in additio. Bartol. in dicto consil. cxxiiij. & Stepha. Bertran. consil. ccxxxvj. multa sunt, nu. 22. lib. primo. Et idem voluit Spec. tit. de obligatio. & solut. §. ante omnia. versi. sed porrò vir & vxor, & ibi Ioan. Andr. in addi. post. Vber. Bob. & Albe. in dicta Auth. si qua mulier, vbi & alios Antiquiores citat. & facit quod scripsit Homad. cons. xlj. omissa narratione. Sed & idem Bal. de hac re scripsit in l. si eum seruum, col. ij. versic. sed quid si mulier, ff. si cer. pet. vbi addit iuramentum mulieris, vt nonnulli alij suprà dictorum. *De eodem.*

6 ¶Nec interim tamen prætermittam, quod in eadem propè specie tradidit Bald. in Authentic. hoc amplius, column. penulti. versic. & not. hìc arg. C. de fideicommis. quòd si vir & vxor in eodem contractu sunt nominati, & primo quidem loco vir, secundò vxor: præsumitur vir principaliter contrahere, vxor verò intercedere, argu. text. ibi, ante fi. cùm dicitur, prout quisque eorum prior nominatus. Subiungit autem, quòd quando sunt ambo pariter obligabiles, vterque censeatur principalis, nisi contrahatur super re vnius tantùm, vel nisi ad vnum tantùm res perueniat. l. si non singuli, ff. si cert. petatur vel nisi color sit quæsitus. l. vir vxori, §. vltimo. ff. ad S. C. Velleia. Et id nuncupatim sequitur Ludo. Bol. consilio xliiij. cor mundum & capi. pro tanto, column. ij. versiculo quod etiam probatur. *De eodem.*

7 ¶Sed & tu super his vide, quæ in simili differunt Doctores, videlicet in patre & filio, qui simul in eodem instrumento confitentur recepisse pretium, aut aliud quippiam: an vterque teneatur, an alter tantùm, tanquam pretium, aut aliud, præsumatur ad vtrunque peruenisse, aut ad alterum solùm. Vide Pet. Dyn. Cyn. Ray. Alberic. Bartol. Bald. Angel. Rapha. Co. Imol. Ro. Alexand. & alios Recentiores in dicta l. si cùm dotem, §. transgrediamur, ff. soluto matrimonio. Iacob. Aren. Bartol. Bald. Imol. & Recentiores in l. si constante, in princip. eodem titu. Rapha. Co. consilio xl. quidam filio, in secundo dubio. Ro. consilio ccccl xij. quò ad propositum. Alexand. in additio. Barto. in l. in duobus, §. vbi duo, colum. vltima, ff. de duobus reis. Angel. Aret. in dicto. §. est & aliud, Instit. de donatio. & in §. fuerat, column. antepenulti. versic. quæro vidimus quid debeat, Instit. de actio. Francis. Curt. Seniorem dicto consil. liiij. per totum Corne. cons. ccciij. in hac consultatione, ferè per totum, *Si pater & filius simul fatẽtur recepisse pretium, ad quem præsumitur peruenisse.*

lib.iiij.Barba.consi.xliij.sempiterna colum.v.versic.& adduco,lib.secundo.Ludo.Bol.dicto consil.xliiij.colum.ij.versicu.cùm itaque.Stepha.Bertran.consil.iiij.donatio,in iiij.dubio,lib.j.Carol.Rui.consil.clxxxvj.ponderatis,colum.ij.num.7.lib.j.& consi.liij.de duobus,col.vj.versi.prætereà & secundò,lib.ij.

Si pecunia ad unũ ex contrahentibus peruenit, an alter obligetur ut principalis, an ut fideiussor.

8 ¶Quid autem,cùm plures se æqualiter obligant, constat tamen pecuniam ad alterum tantùm peruenisse,aut ad eum principaliter negotium pertinere: an vterque tenetur, tanquam principalis, an verò is,ad quem pecunia non peruenit,aut negotium aliter non pertinet,tãquam fideiussor tantùm? Vide glos.in l.sed Iulianus,§.item si duos,& ibi quoque Guli.Cu.tum ibi,tum in principi.eius l.& vtrobique Angel. & Paul.Cast.etiam in principi.ff.ad S.C.Macedo.Barto.in dicta l.in duobus,quæ est iij.§.vbi duo.& ibi quoque Paul.Cast.& Francis. Aret.ff.de duobus reis.eundem Barto.in l.si vt certo,§.si duobus,colum.v.versic.sed contra istam,ff.commod. Sal.in l.hoc ita,in x.quæst.C.de duobus reis.Ro.in l.generaliter,ad fin.ff.de fideiusso.vbi de hoc consuluisse se dicit,vt fecit consil.cxiiij.visis suprà consultis,in j.dubio.Paul.Cast.consil.cccxxxj.in causa Syluestri, colum.j.lib.j.& consil.ccccix.consideranda, post principi.libr.j.Ioan. Ana.consilio lx.in quæstione ista, & ibi Ludo.Bol.in addi. Alexand.in l. Marcellus, ff.de fideiusso. & consil.cxlix. viso processu, column.j.lib.ij.Barba. dicto consilio xlij. sempiterna, column.iiij. versicul.capio modò, libr. ij. & consilio xxvj. vbi Christus, colum.ij.lib.iij.& consilio xcj.illud referam, columna vj.eodem libro iij. & consil.xij. illud afferam, colum.viij.in iij.dubio, lib.iiij.& consil.lxxxvj. magnus dicit, column.iiij. versicul.& indubitanter,eodem libro quarto.Corne.consilio cccxvj. in consultatione, columna j.versiculo tamen his non obst.lib.iiij. Francisc. Cre. sing.xxxviij.in eodem instrumento, vbi singu. dicit glos. in d.§.item si duos.Soci.consil.lxxj.supposita conclusione, lib.iij. Hippo. Marsi.sing.ij.si plures fideiussores.

An cùm duo simul se obligant, alter pro altero uideatur fideiubere.

9 ¶Denique, an duo etiam æquè principaliter aut insolidum obligati,videantur inuicem fideiubere quod magni est momenti.Nam si vnus non esset soluendo,alter tanquam fideiussor teneretur. Vide igitur tex,& glos.in d.l.vir vxori,§.vlti.& ibi omnes propè Doct.ff.ad Senatusconsul. Velleia.& in l.si duo rei,& ibi Francis. Aret.ff.de duob.reis,& in l.reos,in princip.& ibi quoque Alberic.Bartol. Angel.Imol.& alios,ff.eod.titu.& glos.in d.l.in duobus,§.vbi duo,in verbo,à reo,& ibi Albe.num. 2.eod.quoque titu.& in l.j.& ibi quoque Cyn.Bald.& alios,C.eod.quoque titu.& in §.j.in verbo,si quis enim, & ibi quoque Iacob.Bel.& Bartol.in Authent.eiusdem titu.Signo.consil.lxxvj.quidam nomine D.Albe.in l.idem est,colum.j.nume.2.ff.ad Senatuscon. Velleia.Bart.in l.si constante,col. v.in fi.viij.quæstio.& ibi Alexand.in §.quoties.col.iiij.versi.iuxta hoc dubitatur,ff.solu.mat.Bald. in l.per diuersas,in xv.quæstio.ibi,si autem ista,C.mand.& consi.cxcviij.ad intelligentiam,ad fi.lib. j.quod repetitur consi.ccccIxvj.lib.v.& eundem Bal.consil.cxciij.punctus prohibetur,eod.lib.v. Io. Fab.in §.vlt.col.j.Inst.de duob.reis.Ang.consi.xxxij.quidam Andreas,Ant.consi.xxxviij.Iesu & c. quia maior pars, in j.dubio. Corne.consil.lj.licet in hac,col.j.lib.ij. & d.consil.cccxvj.col.j.lib.iiij. & Fran. Are.consil.xxxiij.consultatio,in iiij.& eod.vlt.dubio.Ludo.Bol.d.consil.xliiij.col.ij. versi. pro hoc etiam.

Si duo sunt insolidum obligati, an quilibet insolidũ potest conueniri.

10 ¶EX VERBIS AVTEM huius §.cùm dicitur, *le crediteur la peut demander pour le tout auquel des deux il uouldroit*,satis cõstat,quòd si duo aut plures insolidum sint obligati ad quid dandũ,poterit quilibet eorum insolidum cõueniri,cogíque ad id dandum: quod & iuris antiqui est,d.l.reos,§.j.& ibi glos.& Docto.ff.de duob.reis,& l.j.C.eod.titul.& l.si diuisa, C.locat. De iure autem Authentic. vnus insolidum non tenetur,etiam si id actum sit,nisi si cæteri non sunt soluendò, aut sunt absentes, §.j.in Authen.de duobus reis.& Auth.hoc ita,C.eod.titu.Nisi etiam renuntiatum sit beneficio diuidendarum actionum,vt dicit glos.in d. Authenti.hoc ita,& glos.quoque vlt.in §.vlt.Insti.eod.titu. & in d.§.j.in verbo, cedere in Authenti.eiusdem tit.quæ dicit id consuetudine obseruari,& Docto. vbique. Apud Pictauos autem vsus passim obtinuit, vt obligati insolidum possint, & insolidum conueniri, & compelli, etiamsi nulla sit renuntiatio.Et hoc, vt diximus,apertè ostendit hæc nostra consuetudo.

Dictio (quilibet) facit, ut omnes insolidũ teneantur.

11 ¶SED ET ILLVD scire debes,quòd si etiam non dicatur,vt omnes teneantur,insolidum, sed simpliciter,vt quilibet eorum teneatur,sine ea adiectione,insolidum,id est, vt verbis Gallicis pronuntiemus,*lesdictz telz,& chacun d'eux*: certè illud significatur, vt vnusquisque solus insolidum teneatur;ea est enim priuata ac peculiaris significatio eiusdẽ dictionis,quilibet l.si pluribus,& ibi glo. & Bart.& Imol.ff.de lega.ij.& l.non distinguemus,§.cùm in plures,& ibi quoque Bart.& alij.ff.de arbi.& c.cùm plures,de offic.delega.lib.vj.Iacob.But.& Bald.in l.pluribus,ff.de procura. Bart.in l. hoc articulo,colum.j.versic.oppone & videtur,& sequen.ff.de hære.insti.Bald.in l.vlti.§.ipsum,C. de bonis quæ lib.& in c.j.§.vlt.propè fi.& ibi quoque Aluar.tit.de succes.feud.& idem Bald.consil. clviiij.proponitur quòd quidam,in ij.dubio,lib.iij.Petr. Ancha. consil.ccclv.visis puncto, colum.j. Anto.consi.xxix.visis puncto,colum.j.Paul.Cast.consi.ccclxxxiij.notandum est.col.j.lib.j.Alexan. consil.xiij.perspectis his,colum.vlti.lib.v.& consil.xxij.viso titu.colum.iij.versicu. quarta ratione, eod.lib.v.& consil.cxxxv.videretur prima,in princip.eod.lib.v.Cæpolla consil.causarum criminalium xiiij.col.iiij.versi.& licet plures.Corn.consil.xl.in hac consultatione,in fi.lib.ij.& consi.ccxl.

Bonau

Bonaura,col.ij.eod.lib.ij.Soci.qui alia allegat.consil.l.viso instrumento,col.j.lib.j.Guid.Pap.sing. cccix.dictio,versi.dictio cuilibet.Fran.Cur.senior,consi.l.memoriæ,nu.258.Caro.Rui consi.lxxvj. circa casum,col.ij.nu.4.lib.j.Ludo.Gozad.consi.xxvj.in causa illustrissimorum,col.vj.num.38.Sed & tu de alia vi & natura huius dictionis,quilibet,vide Bart.in l.re coniuncti,col.v.versicu. secundò quæro dixi,ff.de lega.iij.Pau.Ca.consi.cclxxv.super primo quęsito.col.ij.versi.contrariũ puto,quia licet,& iterum versi.contrarium puto:nam sola,lib.j.& Carol.Molend.in consuet.Parisi.titu.j.§.ij. numero 45. *Alia de ea dictione.*

12 ¶Illud autem vulgare verbum Gallorum,*chacun*,non tantùm per eam dictionem,quilibet,intelligitur,sed per eam quoque,singuli,nam si velis Latinè dicere, *Andre, Pierre, & Iean, & chacun d'eux*:ita poteris dicere,Andreas,Petrus,& Ioannes,& eorum quilibet,& singuli.Ideóque & hęc quoque posterior dictio rem cuilibet insolidum attribuit.l.potest,ibi,vel vnus in plurium,vel singuli in singulorum.& l.seq.quæ incipit,vel singulis,ff.de vulga.& pupil.substitu.& l.in singulis,ff.ad leg.Falcid. & l.singulis,ff.de exceptio.rei iudica.& voluit per quædam ex illis ll.Bald.consil.ccccclxj.inter Ioannem,colum.ij.lib.j.Et idem de dictione,quisque,voluit Petr. Ancha.consil.ccxlv.duo prima, in ij.dubio.Et de dictione,quacunque,per l.filiabus,& ibi Doct.ff.de leg.j.& Caro.Rui.d.consi.lxxvj. vbi suprà. *Idem de dictione,singuli.* *Idem de dictione, quisque,* *Idem de dictione,quacunque.*

§. XXXII.

EN ACQVESTZ faictz par aucun & par luy venduz sont receuz au retraict les lignagiers du vendeur, soit de par pere,ou de par mere.Et si lesdictz lignagiers estoient concurrens dedans l'an,ilz seront receuz:c'est asçauoir ceux deuers le pere en la moytié, & ceux deuers la mere en l'autre moytié.

GLO. I. ET VNICA.

1 IN MVLTIS partibus Franciæ non habet locum retractus proximitatis in rebus acquisitis,sed tantùm in bonis quæ ex successione generis nobis obuenerunt: videlicet apud Parisienses cap.clxxiiij.Meldenses,cap.lxxxvij.& expressius cap.cv.Melodunenses,capi.xxij.& expressius,capi.xxv.Senonenses,capit. xxxj.Trecenses,capi.cxliiij.& multis sequent. Caluimontenses in Basigniaco, capi.cxij.Victriacenses,cap.cxxvj.Ambianenses,cap.xlvij.Monstrolienses maritimos,cap.lxxij.& lxxv.Belquercenses,capi.xiij.Carnutenses,capit.lxviij.& iterum clxxj.Aurelianenses,capit.cclxxvj.& aliis pluribus,& declaratur, cap.ccxciij.Turonenses, cap.j.huius titu.*de retraictz*,in illis verbis,*les lignagiers du uendeur habiles à luy succeder en la ligne, dont meut la chose uendue*: quæ verba non possunt conuenire rebus acquisitis.Borbonienses.capit.ccccxxij. & cap.ccccxxxiiij.Blesenses,cap.cxciij.Dunenses,cap.lxxix.Bituricenses,hoc eodem tit.capi.j.Burgundienses,hoc quoque titu.cap.item j.Artesienses,cap.lxxxiij.& expressius capi.lxxxv.Morinenses,cap.xviij.Marchienses titu.*de retraict lignagier*,cap.j.qui est omnium consuetudinum,cclx.nisi tamen in consanguineis paternis non etiam maternis,vt declaratur,§.viij.qui est omnium cclxvij. Et Lorrienses in præfectura Montargij, hoc eodem titul.§.j. Altissiodorenses,quos vulgò vocant Auxerrenses,hoc quoque titul.§.j.qui est omnium xxxij.Senlites, siue Syluanectenses hoc item titul. §.j.Comitatenses Burgundos,titu. *reachaptz*, §.viij.Niuernenses hoc quoque titu.capit.j. Valesienses titul.j. §.xv. & expressius titu.*de retraict*,§.j.qui est omnium lxxxij. Laudunenses aliósque Veromãdenses,partis iij.titu.viij.§.j.qui est lxxv.illius iij.partis, à contrario sensu. Vt non immeritò Masuer. in titu. de retractu, §.j.dixerit retractum non habere locum in bonis acquisitis, secundum consuetudinem Franciæ: vti etiam dicit Bened. in repet.cap. Raynutius, in verbo,& vxorem nomine Adelasiam, numero 636.de testa. Statutum quoque Mediolanense, ex quo huiusmodi ius competit,loquitur nuncupatim de re paterna,vt videre licet apud Ias.consi.cxciiij.superuacuò,li.ij. Idque etiam ex statuto Lucanæ ciuitatis obseruatur,vt videri potest ex Philipp.Decis.consil.ccxxij. viso puncto. *Retractus an habeat locũ in acquæstibus. Consuetudines de ea re.*

2 ¶Idque summa ratione subnixum est: quia ea, quæ ita ex successione nostrorum excipimus, magis sunt familiæ,quàm quæ nos ipsi comparauimus,argu.l.iij.ff.de interd.& releg.Ideò Bald.in c.inter dilectos, col.iij.versic.item scias,extrà de fide instru.dicit,quòd si vasallus alienat feudum quod sua industria quęsiuit,nocet suis posteris:non etiam,si alienat feudum à progenitoribus acceptum.Nam & generaliter vasallus non potest præiudicare filiis,aut agnatis, etiam suis hæredibus, in feudo antiquo,capit.j.§.hoc quoque, & ibi gloss. in verbo, inuestire, & Docto.titu.de succes.feud. In nouo autem potest, glos.Iacob. Belui. Bald. Marti. Laud. Cardi. Alexand.& omnes ibi, Andre. Iser.in *A maioribus accepta, magis sunt familiæ, quàm à nobis comparata. Vasallus nõ potest præiudica-*

re hæredibus in feudo antiquo, potest autem in nouo.

cap.j.per illum tex.à contrario sensu,titu.de ali.feud.pater.idem Iac.Bel.in cap.j.§.aut si libellario, & ibi Bald.col.j.versic.tertius casus,tit.quib.mod.feud.amit.Nico.Mat.in l.j.C.de reuo.dona.Bald. in l.j.col.ij.versi.& prædicta faciunt.C.de bonis libert.& in l.vlti.in princi.C.de liber.cau. & consil. cclxxvj.ad euidentiam,paulò post prin.lib.v.vbi id dicit rationabile.Ange.in l.adoptiuum,§.j.ff.de in ius vocan.Iac.Aluar.in cap.j.§.vlt,in xviij.& iterum,xlvij.conclus.tit.quę fuit pri.cau.bene.amit. Alex.consi.xviij.attētis narratis,col.ij.versi.hoc etiam,& seq.li.v.quod repetitur consi.cxviij.lib.vj. & idem Alexan.consi.xxviij.in causa,col.j.eod.lib.v.vbi & alios citat.Barba.consil.lxvj.afferam in medium,col.x.& sequen.lib.iiij.& Ludo.Gozad.consil.iiij.prima facie,colum.iij.nume.9.& diximus suprà eod.tit.§.xj.in glo.vj.in verbo,*s'il est plus proche*,versi.vlt.Et de emphyteusi quoque idem respondit Pet.Anch.consi.cxliij.pro domina.Et vide interim Bald.in c.j.col.iij.versic.quæro vtrùm pater,tit.de prohi.feud.ali.per Fede.& quod dicit Ang.cons.cx.sanctissima,col.ij.id esse diuturnius atque ad nostros transmissibilius, quod à capite in membra transmitti cœpit,per l.pater,§.quindecim,ff.de leg.iij.

De eodem.

3 ¶Et facit etiam,quod in simili tradit Bald.in l.j.ante fi.C.per quas perso.nobis acqui.& Franc.Aret. in l.idem Iulianus,§.si quis alicui,colum.penult.ff.de lega.j.& Alexand.consil.cvj.viso themate instrumenti,colum.vlt.lib.iiij.& latè consil.sequen.in causa Nicolai,post prin.& Ias.in l.ij.col.lxxvj. quæ est in char.penul.col.j.versi.tertiò limita,C.de iure emph.Nam & in iis,quæ ipsi nobis comparauimus, plus iuris, quàm in cæteris,habemus.l.si quid in bello,& ibi glos.& Bartol.ff.de capti.& postli.reuer.& not.Io.Mol.in c.nullus.de elect.lib.vj.& Bart.in l.si insulam,col.iij.in vj.oppo.ff.de verbo.obligat.& latè ostendimus suprà titu.xiiij.qui est,*de donations*,§.j.in glo.ij.cùm reddimus rationem illius consuetudinis facientis ius disponendi liberè de suis acquæstibus, non item de suis bonis patrimonialibus.Qua etiam ratione Gera.Bago.tenet,retractum non habere locum in rebus acquisitis,in illa sua disputa.retractus,versicu.super termino,immobilem : vti etiam facit D.Boër.in consuetudi. Biturig. hoc titul. *de retraict lignagier*, §.j.in glos.ij. & latius Decis. lxxvj. proximiori, columna j. & ij. Sed & huc pertinere videntur omnia iura, suprà in rubric. huius titul. pro ratione retractus adducta , quæ maiori ex parte loquuntur de rebus quæ maiorum nostrorum fuerunt.

Cõsuetudines. quæ permittũt retractũ in acquestibus.

4 ¶Verùm cùm nostra hæc consuetudo,& in acquæstibus quoque retractum admittat,ea haud dubiè, quantùm ad nos, sequenda est: quandoquidem vnaquæque prouincia suo sensu abundat, cap.illa xij.dist.cum aliis si. Nec tamen in hoc sola est nostra consuetudo.nam & similis est apud Cenomanos,cap.ccclxxvj.Andes,quos Andegauos nunc vocamus,cap.ccclxvj.Rochelanos,cap.xxix.Burdigalos,cap.xiiij.Normanos,cap.cxv.qui talis est,*de querele de fief uendu*.§.*si aucun a conquis*.Ex consuetudine autem Aruernorum,acquęstus retrahi possunt à consanguineis paternis eius qui acquisiuit,& posteà vendidit,non etiam à maternis,vt cauetur titu.consuetudinum eius nationis,*de retraictz*,capi. xxv.Cuius etiam meminit Masuer.titu.de successio.§.item in bonis acquisitis,& in d.§.j.huius titu. de retractu.

An retractus habeat locũ in re tracta per proximitatem, & posteà uendita.

5 ¶CÆTERVM STANTE alia consuetudine,quæ frequentior est in Galliis,quę scilicet retractum non nisi in bonis patrimonialibus admittit,multa occurrunt dubia,quæ nos discutienda ducimus,neque enim nostratibus tantùm canere volumus.Quæro igitur, quid si quis tanquam consanguineus retrahat rem patrimonialem ab alio suo consanguineo venditam & posteà eandem alteri vendit:an erit locus retractui,tanquã in re quæ processit à genere:an non erit,tanquam in acquæstu. Bald. consil. lxxxv. præmissis, lib. v. repetito consilio ccccl x.eodem lib. consuluit in casu ad hanc speciem pertinente. Testator enim prohibuerat, ne filij ipsius hæredes domos suas alienarent, nisi sibiipsis: vnus autem eorum alteri vendiderat: an iste emptor posteà poterit extraneo vendere id, quod à fratre emit permissu testatoris. Nam quod ipse non emit, sed iure successionis habet, alienare haud dubiè non potest in extraneum. Et respondit Bald. in dicto consilio eam portionem, quam à fratre emit, liberè eum posse alteri vendere: nam prior illa venditio facta fuit iudicio testatoris: vnde emptor ius habet vendendi cuicunque velit. l. pater filium, §. quindecim, ff. de legat.iij. cui ipse Bald. ibi hanc epitomen adscripsit. Qui prohibetur alienare partem suam, non videtur prohibitus alienare partem quam redemit. Nam verba prohibitoria deficiunt, & cùm testator permiserit ei vendi,& liberè quoque tradi permisit,ex natura contractus, cuius obligatio est ad rem liberam tradendam,vt not.in l.ex iis prædiis,C.de euictio.Hæc ille propemodum,in dicto consilio,quæ & huc multùm faciunt: quia & hic consanguineus redemit iudicio legis municipalis,quæ comparatur iudicio testatoris,gloss.Bartol.Angel.Rapha.Corne.& Alexand.in l.j.C.de his quib. vt indig.cum concord.à me congestis infrà eodem titu.in fi.totius titu.in iij.quæst.numero 13.denique obligatio.

De eadem re.

Res semel licitè alienata po=

6 ¶Cui adde,ad id quod dictum est,venditorem teneri ad tradendam rem liberam,text.in l.in venditione,ff.de act.empt.quem ad hoc expendit glos.in l.cùm venderes,ff.de contrahen.empt.cum aliis simi.à me adductis suprà eod.titul.§.j.glos.ix.in verbo, *ou lignagier*,nume.56.& idem videri. Sed & quod res semel licitè alienata,possit & posteà semper licitè alienari in quencunque, per d.§.quindecim, voluit Bartol. ibi,qui id trahit ad merum imperium semel delegatum.& rursum in l.j.paulò

ant

ante fi.& ibi quoque Ioan.Plat.col.iij.versicu.similiter vbi ius,C.de impo. lucr.descript.lib.x.& Signo.consil.ccx.in nomine &c. quæstio præsupponitur,colum.ij.versicu.secundò sic. Alberic.in l.j. numero 22.ff.de offic.eiu cui manda.est iurisd.Bald.consil.lij.substitutio,post medium, libr.ij.& consil.lvij.item institio, scolum.ij.eod.lib.j.Paul.Cast.consil.ccxliij.super primo, colum.ij.versicu. secundò quia post venditionem,lib.j.& consil.ccccxlvij.si iste masculus,in fi.eodem lib.j.Lud.Bolo. consi.xliij.Ser Iacob.col.v.versic.aut & tertiò.Fran.Ripa.lib.j.respons.c.ij.clerici,num.13.& lib.ij. eiusdem operis,cap.xxv.feudalibus,nu.19.Et facit etiam tex.in l.tutor rerum,& quod ibi dicit Bar. ff.de admi.tuto. *test semper posteà licitè alienari.*

7 ¶Contrarium tamen videri posset in nostro casu,scilicet quòd redemptio,siue retractus,aut recuperatio,facta ab eo,qui est de familia vel genere prioris venditoris,non debet operari, vt res ita recuperata non dicatur esse de genere vel de patrimonio: cùm ea recuperatio ad id esset destinata,vt ea res remaneret in familia siue genere huius consanguinitatis:ideò cùm sit inducta ad hunc effectum, non debet contrarium operari.l.legata,ff.de legat.j.& l.legata,ff.de adi.legat.& l.cùm tale,§.vltimo.ff.de condi.& demonstra.& c.cùm inter,extrà de except.& c.suggestum,& ibi Imol.de appel. cum si. Quam rationem in casu huius statuti expendit Philip.Decis.consil.lxxxviij.cuius superscriptio incipit,valet statutum,col.iij.versic.secundò principaliter.In qua re inspicienda sunt verba statuti:nam si ea loquuntur de rebus quæ fuerunt maiorum,aut aliis verbis similibus vtuntur, putarem in his rebus à consanguineo redemptis, & posteà alienatis statutum habere locum: nam verum est, hæc fuisse maiorum.Si autem loquerentur de rebus,quę nobis successione obuenerũt,aut similibus, contrà putarem non esse locum statuto,cùm hęc nobis successione non obuenerunt,sed ea nostris facultatibus redemimus. *De ea quæsti.*

8 ¶Ad d.autem §.quindecim,vide omnino Paul.Cast.post glos.in l.voluntas,col.ij.versi.breuiter aduerto,& ibi quoque Iaso.col.vlti.C.de fideicom. & eundem Paul.consil.lxxvij.visis & consideratis, col.iij.versi.circa primum,lib.j.& consi.ccccxlvij.si iste masculus,col.ij.& iterum in fi.eod.lib.j.Io. Ana.consil.xlvij.illud præsupponitur,col.ij.versicu.nec prædictis obst.& ante hos Bart.in l.peto,§. fratre,versic.venio ad tertiam partem,ff.de leg.ij.& in l.filiusfamiliâs,§.diui,col.iij.versi.circa materiam,& ibi Ias.tum in j.lect.col.vij.versi.circa secundum remedium,tum in ij.lectu.col.xij.versi. eiusdem initij,& ibi Ioan.Crot.col.xv.versi.prima sit conclusio,& multis seq.& Ferdi.Loaz.num. 430.& seq.& Fran.Ripa.nu.66.ff.de leg.j.Et vide etiam Alex.post alios,in l.j.col.penult.ff. de offi. eius cui man.est iurisdi.& Soci.consil.ccxl.materia,col.xj.versic.ex quibus concludendum,lib.ij.& Philip.Deci.consil.lxix.visis duobus,col.j.versi.quartò pro ista,& col.iij.versic.vltimò non obst.& d.consi.lxxxviij.col.iij.versic.secunda difficultas,& duobus seq.& in addi.consi.clxxxij.in casu occurrenti,col.vlt. *De eodem.*

9 ¶Sunt autem priuatæ quædam nostræ Galliæ consuetudines,id priuatim expresśimque,de quo hîc quærimus,diffiniētes. Nam ex consuetudine Parisiensi retractus habet locum,cùm quis vendit rem patrimonialem familiæ,quam à consanguineo venditã retraxit.& quod plus est,quam etiam à consanguineo primo loco,& sine retractu comparauit: vt cauetur capite Parisiensium consuetudinum clxxv.Similitérque apud Meldenses,c.xcij.& iterum c.cv.& Melodunēses,c.xxv.& iterum xxxvij. & Senonenses,c.xliiij.& seq.Trecenses,c.clviij.Monstrolienses maritimos,c.lxxiij.Belquercēses,c. xiij.Carnutēses,c.lxxiij.& seq.& iterũ c.clxxv.& seq.Aurelianēses,c.cclxxvij.& c.cclxxx.Borbonienses,c.ccccxxxiiij.Montargiēses,cęteròsq; Lorriēses,hoc tit.§.j.Burgundiēses,huius ti.*de retraictz*, c.vij.Artesienses,c.lj.Comitatum Burgundiæ,ti.*reachaptz*,§.xj.Verùm apud Laudunenses,& cæteros Veromandenses,huius titu.§.xxj.qui est totius iij.partis xcv.huiusmodi res retracta censetur acquisititia,nec in ea habet locum retractus,si posteà vendatur. *Cõsuetudines de ea re.*

10 ¶SED ET ILLVD quæri potest, Si quis vendidit fundum patrimonialem,& ex pecunia ipsius alium fundum emit:an hic censebitur patrimonialis,vt prior ille:an verò acquisititius,vt sic habeat, aut non habeat locum retractus,qui tantùm cõceditur in patrimonialibus,ex multis Francię consuetudinibus,vt diximus.Volui enim(quod & iam diximus)non nostris tantùm Pictonibus,sed & aliis quoque scribere,præsertim in his casibus frequentisśimis,ac penè quotidianis.Igitur Masuer.quem nos subinde in rebus consuetudinariis citamus,in ti.de societate,§.item nomina seu debita,dicit huiuscemodi fundum comparatum ex pecunia alterius fundi patrimonialis, patrimonialem quoque censeri:& quod plus est,ipsam quoque pecuniam nondum conuersam in emptionem aliorum prædiorum, huiuscemodi esse censendam, per illam regulam generalem, subrogatum sapere naturam &c. *Res empta ex pecunia redacta ex fundo patrimoniali, an & ea sit patrimonialis.*

11 ¶Sed & idem de fundo(vt nunc pecuniam relinquamus)voluit Bened.in repeti.c.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam,nu.791.versi.idem videtur,extrà de testa.eadem scilicet ratione, quòd hic fundus succedit loco fundi patrimonialis venditi,cuius tanquam subrogatus naturam mutuatur,l.si eum,§.qui iniuriarum.ff.si quis cautio.& l.si filiæ,§.Titia,ff.conditio.& demon. Et facit (inquit) l.si donatæ res,§.si sponsus,& quod ibi not. Bald.& alij, ff.de donat.inter vir.& vxor. Cui adde optimum text. loquentem de pecunia legata, & posteà conuersa in emptionem prædiorum, in l.pater, ff.de adi. legat.& alium loquentem de rebus ex dote comparatis, in l. si cùm dotem, §. *De eodem.*

vlt.ff.ſolu.mat.Subdit tamen ipſe Bened.(vt ad eum redeamus)dubium facere tex.in l.coiri ſocietatem,ff.pro ſocio,in illis verbis,ſi quod lucrum ex emptione, venditione, locatione conductione deſcendit.Vnde(ait)licèt facilis ſit reſponſio,cauti tamen viri in talibus rebus acquiſitis declarãt velle pecuniam ex venditione ſui patrimonij redactam tenere locum illius.

De eodem.

12 ¶Chaſſe.quoque in conſuetud.Burgund.tit.*des droitz appartenans à gens mariés*.§. ij.in verbo, *& acqueſtz*, colum.ij.idem tenet iiſdem omnino iuribus & rationibus, imò propè verbis ipſis, vt apertè intelligas ab illo deſumpſiſſe, licet eum non memorauerit, qui mos ei ſolennis eſt, & penè perpetuus. Et idem quoque tenet ipſe Chaſſe. titu.*de ſucceßions*,§.viij.in verbo,*ſont yſſuz*,colum.ij.vbi allegat Bald.in ij. locis,qui id in neutro dicit.Idem etiam tradit Ferro. in conſuetudi. Burdigal.titul.de teſta.§.vj.in fi.& iterum in titu.de retractu,§.xxiij.colum.j.& Ioan.Lupus, in repe.rubr.de donat.inter vir.& vxo.§.lxj.colum.iij. verſicu.illud tamen quod dixi,dum ſcribit, apud Hiſpanos legem eſſe in foro legum lib.iij.tit.iiij.l.xij.quòd fundus emptus ex pecunia redacta ex venditione alterius fundi,ad alterum coniugum ſpectantis,non fit eorum communis,tanquam acquiſitus,ſed manet eius proprius,cuius is prior fundus erat. Idque iuris communis eſſe contendit, per iura idem ius naturámque præbentia rebus ſubrogatis. Et idem denique expreſsim ante illos voluit Bald. quem nullus eorum citat,conſil.cxij.quæritur,col.ij.verſi.prædicta ſunt vera,lib.j. Vide tamen quid de eo poſteà dicam.

Hiſpanorum lex.

De eodem.

13 ¶Et pro iſtorum ſentẽtia faciunt vltra allegata per eos,duo tex.tam formales,vt cum noſtris loquar, vt pro hoc noſtro caſu facti fuiſſe pleriſque poſſent videri:videlicet in l.ſi & rem,ff.de petit.hæredi. vbi ſcribitur ad verbum: Quia poteſt exiſtimari in locum hæreditariæ rei venditæ pretium eius ſucceſsiſſe,& quodam modo ipſum hæreditariũ factum. Alter in l.Imperator,§.vlt.cum l.ſeq.ff.de leg.ij.cuius hæc verba ſunt,Cùm autem rogatus,quicquid ex hæreditate ſupererit,poſt mortẽ ſuam reſtituere,de pretio rerum venditarum alias comparat, diminuiſſe,quæ vendidit, non videtur: ſed quod inde comparatum eſt,vice permutati dominij reſtitueretur.Quid igitur his iuribus videtur in eam rem clarius,apertius,expreſsius?

De eodem.

Res empta ex pecunia fœnebri, fœnebris quoque eſt.

14 ¶Porrò autoritate poſterioris,ſcilicet d.l.Imperator,tradit Hoſt.ſummę autoritatis Doct.in Summa,tit.de vſur.§.vlti.colum.iiij.verſic.quid ſi vſurarius,quòd ſi vſurarius de pecunia fœnebri,id eſt vſuraria,emat prædium,& ipſum poſteà vendat,& aliud emat eodem pretio,quod ex illa venditione redactum eſt:id poſterius prædium,ex ea pecunia emptum, cenſebitur fœnebre,poterítque à debitore,à quo vſuræ primùm exactæ ſunt, repetere.De quo & tu vide eundem Hoſtien.in c.cùm tu, col.vlt.extrà,eo.ti.de vſur. Barpt.Brix.quæſt.venerabili.lxxvj.aliquis emit.& Lapum alleg.lxxiiij. quæro an res empta,& quos ibi allegat.& Alb.in d.l.ſi & rem,de pet.hære.& in l.qui vas,ff.de fur. & optimè quoque facit,quod in ſimili per illos tex.reſpõdit Pet.Anc.conſi.cij.contra dictam donationem,col.ij.verſi.vltimò conſiderandum.

De eodem.

15 ¶Sed audi tamen alium text.qui vult pretium fundi haberi loco fundi,ſed non alium fundum ex eo pretio comparatum,in l.ſed & ſi lege,§.j.ff.de peti. hæredi.qui huiuſmodi eſt:Item ſi rem diſtraxit, & ex pretio aliam rem cõparauit,venit pretium in petitione hæreditatis,non res,quam in patrimonium ſuum conuertit.Et ex eo not.Bartol.quòd licèt pretium ſuccedat loco rei,non tamen res loco pretij.Id quod etiam voluerunt Cy.& Alberi.in l.mater,C.de rei vendi.& ibi quoque Bald.col.penulti.verſic.ſed quæro quid econtra,per l.ſi ita fideiuſſorem,ff.de fideiuſ.reddítque rationem differentiæ, quam videre poteris.& idem quoque Bald. in l.ſi eum ſeruum, colum. ij. verſicu. ſed quid econtra,ff.ſi cert.petat.vbi & ad hoc allegat l. Proculus, ff.de iure dot.& l.Titium, §.altero, ff.de admi.tuto.

Res empta ex pecunia mea, non eſt mea.

Nec res empta ex pecunia dotali,dotalis eſt.

Nec res empta ex pecunia pignorata,pignorata eſt.

16 ¶Id quod etiam ſatis apparet ex eo,quòd regulariter res empta ex pecunia mea,non eſt mea, l.ſi ex ea,C.de rei vendi.& ibi plurimæ concord.in gloſ.Nec ideò res empta ex pecunia dotali, dotalis eſt, l.ex pecunia,C.de iure dotium,& l.vlti.C.de ſer.pigno.dat.manu.niſi id actum ſit ex voluntate mulieris,l.res quæ,& ibi gloſ.& Doc.ita eum tex.qui repugnare videbatur,intelligentes,ff.de iure dot. Nec res empta ex pecunia pignorata,eſt pignorata.l.idémque,§.vlti.ff.qui pot.in pig.habe.Nec res empta ex pecunia eccleſiæ,eſt eccleſiaſtica,ſi credimus Lap.alleg.lxxij.in quæſtione.De quo tamen, ne fallaris,vide gloſ.& Doct.in l.ſi vt proponis, C.de rei vendica. Sed ita ne interim omittas, quod ſing.ſcribit Bal.in c.vigilanti,col.ij.verſi.quæro,emi rem de pecunia,extrà de pręſcri.quòd licèt pecunia eccleſiæ ab alio poſſeſſa præſcribatur aduerſus eccleſiam ſpatio triennij, vt quælibet alia res mobilis eccleſiæ,quicquid dicat Inn.tamen res immobilis ab eodem empta ex illa ipſa pecunia,non poteſt ab ipſo præſcribi minori tempore,quàm xl.an vt cęteræ res immobiles eccleſiæ,arg.l.item illa,§.quod adiicitur,ff.de conſt.pecu.& l.quod debitori,ff.de dona.cau.mor.quanquàm prius in contrarium allegaſſet d.l.ſi donatæ res,§.ſi ſponſus,ff.de donat.inter vir.& vxor.& alia quædam, quæ ibi videre poteris,

Nec res empta ex pecunia cõmuni,communis eſt.

17 ¶Nec deniq; res empta ex pecunia communi nomine alterius tantùm,eſt communis,ſed eius ſolius, cuius nomine empta eſt:ſed acquirens vel communicare debet,ſecundùm quoſdam: vel partem pecuniæ tantùm reddere, ſecundùm alios.l. ſi quis ſocietatem, & l.ſed & ſi ſocius, §. ſi abſenti, & l. actione,§.diximus,& l.ſi vnus,§.ſi vnus,ff.pro ſoci.& l.ſi patruus, & ibi Doct. C.comm. vtriuſque iudi.

iudi.& l.qui aliena,& ibi Bald.Sal.& alij.C.ſi quis alte.vel ſibi,& Azo.in Summa,C.pro ſoci.col.v. & Spe.tit.de iudic.in iiij.parte,§.ſequitur videre,verſ.vt autem.Bart.in l.Titium & Mæuium, §.altero,col.vlti.ff.de admi.tut.Bal.poſt Nicol.Mat.in d.l.ſi vt proponis,col.vlt.verſ.ſextò quæro,C.de rei vendic.& in l.j.§.ſi fuit,ff.pro ſocio,& in l.cum duobus,§.ſi fratres,& ibi quoque Sal.eod. titul. & idem Bald.in l.j.C.ſi quis alte.vel ſibi,& in l.cùm oportet,in princip.colum.ij.verſ.quæro quare fratres,C.de bon.quæ liber.& in l.ſi ſocius,ff.ſi cert.peta.& in l.vlti.§.quatuor,per illum text. ff.de legat.ij.& conſ.ccciiij.non eſt nouum,col.ij.in ij.dubio,lib.j.& conſ.cxxv. quidam Ioannes, col.j. lib.v.Angel.conſ.cxij.Vannucius,poſt princip.& conſ.clxxiiij.filius Hugonis.latè Cardin.Flo.conſilio xxvij.orta lite, in ij.dubio, Pet. Ancha.conſ.cxlix.plura dubia, colum.ij.& conſ.cccij.materia de qua quæritur.Rapha.Co.conſil.viij.duo erant ſocij, poſt principi.Ro.conſil.iij.viſo themate, & conſil.ccxcj.cùm iſti fratres,col.ij.& iij.Paul.Caſt.conſ.cccxlix.ex die,col.ij.verſic.ſecundò oppon. lib.j.Ioan.Ana.conſ.lxv.viſo puncto,latè Alexand.conſ.xlix.maturè,col.penul.& vlt.lib.j.& conſ. lxxviij.diſcuſsis, col.j.& ij.lib.ij.& conſil.xxxvij.conſideratis, colum. vlti.lib.iiij. & conſil.clij.in cauſa,col.ij.verſic.confirmãtur prædicta,lib.vij.Bald.à Bartol.inter conſil.Corne.conſil.lxj. Nicolaus,colum.iij.verſ.& ex quo,lib.j.& conſ.cxxij.circa præſentem,colum.ij.verſ.circa quod fuerunt, lib.ij.Soci.conſ.cxcij.capio difficultatem,col.iij.verſic.ex quibus infero,lib.ij.Guid. Pap.conſil.xx. exordiendo,col.vj.verſ.tertiò præmittendum eſt.& conſil.xlvj.in facto,col.j.Lud.Bol.conſ.vij.viſo igitur,colum.vlti.Iaſon in l.j.col.iiij.verſicu.ſecundò inquantùm , C.qui teſta. fami.poſ.Franciſ. Curt.Iunior conſ.vij.Iacobus,col.v.Ioan.Lup.in rep.rub.de do.inter vir.& vxo.§.lxv.col.iij.verſi. adde prædictis.

18 ¶Quid igitur dicendum eſt in noſtra quæſti.principali?D.Boe.in commentariis conſue. Biturig.tit. de conſuet.matri.§.ij.col.iij.dicit conſuetudine obſeruari,vt fundus comparatus ex pretio fundi patrimonialis,non cenſeatur patrimonialis,ſed acquiſititius,niſi vendens fundum ipſum patrimonialem,& poſteà alium emens aliter proteſtatus fuerit.Nihil tamen allegat, præter d.l.coiri,ff.pro ſocio.Io.Gallus,olim regius in Senatu Pariſienſi aduocatus,in ſuis deci. quæſt.j. quidam maritus, refert quòd cùm quidam maritus conſentiente vxore vendidiſſet patrimonium ipſius vxoris,ea lege, vt pro compenſatione illius haberet certam ſummam pecuniæ,eſſétq; ſtatutum,quo alij ſuccedebãt in bonis mobilibus,alij in patrimonio:fuiſſe in eo Senatu iudicatum , quòd hæredes bonorum mobilium eam pecuniam obtinerent,non hæredes patrimonij : quamuis quadam æquitate motus fuiſſet in contraria opinione. *De eodem.*

19 ¶In quam etiam ſententiam Firmia.in illo ſuo fœcundiſsimo indice,in verbo,bona mobilia,verſic. iiij.tradit pecuniam redactam ex venditione rei immobilis eſſe inter mobilia connumerandam, per no.à Bald.in l.ea demum,C.de colla.quo in loco Bal.ipſe,& prætereà Iac.Ra.Cy.Alb.Corn.& Phil. Deci.tradiderunt,hæredes bonorum mobilium hanc ipſam pecuniam obtinere, non autem hæredes bonorum immobilium,etiamſi ea pecunia obuenerit poſt eius mortem,de cuius ſucceſsione agitur. Sed illorum ſententia non multum huc facit,quia loquuntur de fundo primùm empto à defuncto,& poſteà à venditore redempto,reſtituto pretio ex lege venditionis,& ita pretium eò redit,vnde abierat.Ideò non mirum,ſi cenſeatur mobile vt prius erat.De quo caſu nos copioſè tractabimus infrà in fi.huius ti.quæſt.iij.vbi videre poteris. *De eodem. An pecunia redacta ex uenditione rei immobilis pro immobili habeatur.*

20 ¶Sed quantùm ad hunc noſtrum caſum pertinet, primùm arbitror pecuniam ex venditione fundi patrimonialis redactam, non cenſeri patrimonialem, nec ideò quoque fundum ex eo emptum : ea potiſsimùm ratione motus,quòd regulariter pretium non ſuccedit loco rei in ſingularibus, per tex. in d.l.qui vas, §.vltimo.ff.de furt.vbi pretium ex re furtiua redactum , non eſt furtiuum. Ideóque ſi dominus rei furtiuæ illud aufert,furtum committit. & gloſ.ibi affert concord.vt videre poteris: vti etiam facit in l.Labeo & Sabinus,§.j.ff.de verbo.ſig.Ex quo Iacob.Bel.Bald.Marti.Laud. Aluar.& Cardi. Alexan.in cap.j.tit.de feud.non hab. nat.feud. aſſerunt pretium redactum ex venditione feudi, non ſubire vicem,aut locum feudi, nec aliud quidpiam ex ea pecunia comparatum,per cap. vlti. tit.de feud.cogni.& ſequitur Franciſ.Aret.conſil.xiiij.viſo,col.ij.Iaſ.& Alciat.in l.ſi eum ſeruum, ff.ſi cert.pet.Matthæ.Affli t.in conſtitu.Siciliæ incip.Baiuli locorum,la j.col.iij.in iij.notab. verſic. item quæro an pro damnis. Licèt Ioan. Andre.id leui brachio ac veluti neglectim attingens,contrarium ſenſiſſe videatur,in addi.Specul.in rub.de feud.colum.vlti.quem tamen ſequi videtur Cardi. Alexand.in cap.j.col.vlti.titu.ſi de feud.vaſal.ab ali.inter.Sed pro priori ſententia facit, quod tradit Bald.in l.pro debito,col.j.C.de bonis auto. iudi.poſ.quòd licèt venditori mercium merces ipſæ ſint tacitè obligatæ ad pretium:ſi tamen huiuſmodi merces fuerint venditæ,& aliæ ex eorum pretio emptæ,hæ non cenſentur eſſe obligatæ,vt priores.per text.quem dicit valde not. in l.quidam , ff.de in rem verſo.De quo tamen vide eundem Bald.in l.vltima.ad fi,C.commu.& in l. eum cui,C.de actio. & obligatio. *Deciſio principalis quæſtionis. Pretiũ an & quando ſuccedat loco rei. Res empta ex pecunia redacta ex uẽditione feudi,an ſit feudalis. Merces emptæ ex pretio mercis obligatæ, an ſit obligata.*

21 ¶Quod autem traditur in d.l.ſi & rem,de peti.hær.& d.l.Imperator,§.vlt.de leg.ij.ſuprà allegatis, quæ huic ſententiæ è diametro aduerſari videntur,procedit in vniuerſalibus,iudiciis:vt ex illis videri poteſt,& aſſerunt Bart.Alberic. & Angel.hanc,quæ videbatur,antinomiam ita diſſoluentes,in d. l.ſi & rem.& idem Bart.Bald.& Imol.in d.l.Imperator,§.vlti.ipſe Bart.in l.qui à debitore , ff.quæ *De eodem.*

in frau.cre.& in rub.ff.ſol.mat.col.vj.& conſ.cxxiiij.punctus quæſtionis talis eſt domina P.Albe.in l.qui cum tutoribus,poſt medium prin.ff.de tranſac.& omnes abundè,præſertim Bald.in d.l.mater, C.de rei vend.& in l.item veniunt,in prin.ff.de peti.hære.& in d.l.ſi eum ſeruum,& ibi quoque Sal. & latè Iaſon.ff.ſi cert.pet.idem Bald.conſi.liij.remanentibus,circa medium lib.j.& d.conſi.cxij.vbi ſuprà eod.lib.j.vt ex eo poſsis intelligere, illum ita intelligere , quod ſuprà ex eo diximus de prædio comparato ex pecunia redacta ex venditione aliorũ prædiorum.& conſ.cxxxv.pater,eo.lib.j. Pau. Caſt.conſi.ccclx.Bart.in quodam,ad fi.lib.j.& conſi.cccxxvj.ſuper primo,lib.ij.Io.Plat.in l.j.paulò poſt medium,C.de caſtren.pec.lib.xij.Alex.conſi.lxxxj.perſpectis,col.iiij.verſi.quòd autem,lib.ij. quod iterum repetitur conſi.xl.lib.iij.rurſúmque conſ.lj.lib.vj.& idem Alex.cõſi.item xl.ſuper primo,col.iiij.verſi.vlterius non obſt.lib.iiij.& conſi.cxxiiij.ſuper primo,col.iiij.eod.lib.iiij.& conſil. cxix.viſo proceſſu,col.vlt.lib.v.& conſi.clxxxvj.omiſſa,in prin.& iterum col.vl.eo.lib.v.vbi id declarat Iaſon conſi.xliij.Ioannes,in fi.lib.iij.

De eodem.

22 ¶Et ne de hac re dubitandi occaſionem vel minimam habeas,text.eſt,qui id diſcrimen nuncupatim facit inter ſingularia & vniuerſalia:quem miror à paucis,ne à nemine dicam,fuiſſe animaduerſum, in l.venditor ex hæreditate,ff.de hæred.vend.Nec tamen illud interim omittendum ducimus,quòd etiam in ipſis vniuerſalibus,in quibus pretiũ ſuccedit loco rei,id quidem non verè procedit,ſed ex fictione: vt pulchrè & ſing.voluit Bal.in l.cogi,col.vlt.verſ.deinde quęro pone,C.de peti.hære.& id ſequitur & commendat Iaſon in d.l.ſi eum ſeruum,ff.ſi cer.pe.Quod maximè notandũ eſt in interpretationibus noſtrarum conſuetudinum,aut vt verius appellem,ſtatutorũ, quæ verè & propriè intelligi & interpretari debent,vt iam ſæpius diximus.

Quid ſi is, qui ita uendit, & poſtea emit, id exprimat & proteſtetur.

23 ¶Fateor tamen,quòd ſi is qui ita vendidit vnum fundũ,& ex pecunia illius alterũ emit, proteſtetur, ſiue declaret,eo ſe animo ſiue nomine id facere,vt hic fundus alterius locum ſubeat, ſequi debemus eius declarationẽ,ex ſententia glo.in d.l.ſed & ſi lege,§.j.ff.de peti.hære.& in d.l.Imperator,§.vlti. ff.de leg.ij.& in ſimili alterius gloſ.& Doc.in d.l.res quæ,per eum text.ff.de iure dot.& bene etiam facit tex.in ſimili in l.at ſi quis,§.ſed interdum,verſi.oportebit,ff.de relig.& ſumpt.fune. Ideò quod in cautelam & conſilium adhibendum cenſuerunt Bened.& Chaſſe. locis allegatis ſuprà nu.11. ſed & idem,& ſeq.id in neceſsitatem conuertendum eſt,ſi quis hunc fundum poſteriorem patrimonialem eſſe voluerit.

Quid, ſi confeſtim unum poſt aliud factũ ſit.

24 ¶Idem tamen cenſeo, ſi vendens ipſe confeſtim venditione facta pecuniam in emptionem aliorum prædiorum conuerterit:quia id faciens,ſatis videtur ex temporis breuitate declarare in id ſe vendidiſſe,vt emeret,ſubſtitueréteque hunc fundum in alterius locum, per ea quæ in ſimili dicemus infrà, ti.ſeq.§.j.in glo.v.in verbo,in limine contractus,in prin.Nam & aliâs ex breuitate temporis præſumimus ea,quæ ſecuta ſunt,in primo actu fuiſſe cogitata,eúmque ipſum ob ea factum fuiſſe.l.ſi ventri,§.vlti.& ibi Bar.& alij,ff.de priuil.credi.& c.officij,de offic.deleg.& Bart.in l.poſt contractum, col.iij.verſi.quintò præſumitur,ff.de donati.Iac.But.& Albe.in l.ſi tibi pecuniam,ff.ſi cert.pet.Bal. conſi.ccccxciij.multiloquium,col.ij.verſi.certè ego,lib.iiij.vbi per d.l.ſi ventri,§.vlti.reſpondit,ex breuitate temporis præſumi pecuniam alicunde receptam , fuiſſe conuerſam in prædij emptionem, cùm ſcilicet non multum eſt ſpatij inter receptionẽ & emptionem. qui eſt caſus noſter: & certè eſt optimus tex.in d.§.vlt.

De eodem.

25 ¶Nihil autem intereſt,verbis,an facto voluntas declaretur.l.de quibus,& ibi glo.ff.de legib.& l.recuſari, & ibi etiam glo.ff.de acquir.hære.cum multis ſi.& concord.à me adductis infrà tit.omnium noſtrarum conſuetudinum xxiiij.qui eſt,*de communité de biens*,§.ij.in gloſ.vj. Ideóque hîc non minus cenſetur is fundus ex pecunia alterius in id emptus,vt loco illius ſubrogetur,quàm ſi id verbis declarauiſſet.Ex quibus etiã potes intelligere idem eſſe,ſi ex aliis coniecturis deprehendatur, vendentem eo ſe animo & conſilio feciſſe.Et ne de his hęſites,ſcire debes,etiam in particularibus,nedum in vniuerſalibus,ſubrogatum in locum alterius,eius naturam ſapere,vt apertè probat d.l.ſi donatæ res,§. ſi ſponſus,ff.de dona.inter vir.& vxo.& tradit Iaſ.in l.ſi grege,col.ij.verſi.nonò not.ff.de leg.j.Igitur vt concludam, ſi vendens voluerit hunc poſteriorem fundum in locum poſterioris ſubrogare, ídque declarauerit vel expreſsè,vel tacitè, nihil eſt quod ſit dubitandum, eundem cenſeri eſſe eiuſdem naturæ.

Quid ſi permutetur fundus patrimonialis cũ alio, an hic cenſebitur patrimonialis.

Cõſuetudines.

26 ¶NEQVE ENIM HIC caſus longè abeſt à permutatione, videlicet cùm quis permutat fundum patrimonialem cum alio: nam haud dubiè hic fundus cenſebitur patrimonialis,vt tenet etiam Bald.d.conſilio cxij.vbi ſuprà,lib.j.& Maſuer.d.titu.de ſociet.§.item & dicuntur conquæſtus.Et id nemo,vt opinor,negabit,præſertim cùm vtraque res eſt immobilis,& ita eiuſdem naturæ, quãtùm ad id, de quo tractamus. Et id nuncupatim cenſuerunt multæ Galliarum conſuetudines, & inter cæteras Pariſienſis, capi.clxxix.Melodunenſis, capi.lv.Senonenſis, capi.xxxij.& xxxviij.Trecenſis,cap.cliiij.Victriacenſis,capi.cxv.Aurelianenſis, cap.ccxcviij.Borbonienſis, capi.cccclxij. Andegauenſis, capi.cclxxiij.Cenomanenſis, capi.ccxc.Altimarchienſis,capi.cclxvj.& Marchienſis,capi. cclxxiij.quod eſt xiij.huius titul. *de retraict*. Lorrienſis in Præfectura Montargij, hoc quoque titulo, §.xix.Auxerrenſis, ſiue Altiſsiodorenſis hoc item titul.§.ij. qui eſt omnium xxxiij. Senlitenſis, ſiue Syluanectenſis, hoc quoque titul.§.x.Britanienſis, titul.*des promeſſes & retraict lignagier*, qui

eſt

est omnium xv.§.xvij. vt non temere ab eo discedendum sit, in quo tot consuetudines conueniunt.

27 ¶Et id quoque in simili voluit Alberi.post Guil.Cu. in l.vltima.colum.ij.versicu.item quærit,ff.de nego.gest.cùm tractat, vtrùm si quis rem meam permutat cum alia, & ea res mea posteà perit, possim contra eum agere ad aliam rem, quam habuit causa permutationis,& quod scripsit Lucas Pen. in l.j.colum.iiij.versicu.sed quid in quæstione,C.de impo.lucra.describ. lib.x.vbi tenuit, & multis argumentis & rationibus probauit, rem immobilem à patre receptam ex permutatione alterius eandem omnino naturam sortiri. Ideóque filios in ea eodem modo succedere debere, atque in illa, quam pater reliquit,etiam si aliàs aliter successuri fuissent,quod est multùm not.& Ias.cons.ccxxxj. istæ duæ mulieres,col.j.lib.ij.vbi dicit,quòd res permutata cum re subiecta fideicommisso, fit fideicommissaria.& Matth.Afflict.dec.Neap.cccxxxvj.quidam nobilis,quòd res permutata cum re dotali,efficitur dotalis.

28 ¶Et ex his fit, vt prohibitus nouum locum acquirere, non videtur prohibitus antiquum cum nouo permutare:vt videre est apud Do.& Phil.Fran.in c.j.de exces.Præl.lib.vj. In præcedenti autem casu,vt ad illum ex hoc non tàm diuerticulo,quàm adminiculo,redeamus,cẽsetur quædam veluti permutatio,quantùm ad vendentẽ ipsum,qui confestim pecuniam prioris venditionis conuertit in emptionem alterius,tãquam eo animo fecisse videatur,vt hunc fundum loco alterius substitueret. Ideò idem iudicandum est,ac de permutatione. Et interim vide,quid præterea de his statuerit consuetudo Melodunensis,c.lxxx.Senonensis,c.cclxxiij.Cenomanensis,c.cccxj.& Andegauensis,c.ccxcvj.& duob.seq.Laudunensis in Veromandia,huius tit.§.xiij.qui est totius iij.partis lxxxvij.Quod autem suprà diximus fundum permutatũ sortiri eandem naturam,quam alius cum quo permutatus est,non per omnia procedit,ne hîc fallaris.Nam si fundus obligatus,cum alio permutetur,hic alius non perinde cẽsetur obligatus,vt ille erat:vt not.tradit Bal.in l.pro debito,col.j.ff.de bo.aut.iu.pos.per not. in l.Labeo,ff.de verb.sig.& in l.mater,C.de rei vendi. *De eodem.* *Cõsuetudines.*

29 ¶QVID AVTEM DE fundo patrimoniali,commisso siue confiscato ob noxiam in dominum commissam,aut aliàs, cuius tamen dominus ipse fecit gratiam, facinúsque vasallo condonauit: an censebitur patrimonialis,vt prius erat,an acquisitus? Et id quidem deciditur ex eo,quòd à nostratibus tractatur, an feudum antiquum vel paternum ita commissum, & posteà nihilò minùs vasallo relictum à domino,censendum sit pristinæ illius qualitatis & naturæ,vt in eo frater fratri succedat: atque alia,quæ in feudo antiquo vel paterno locum habent, etiamnum habere debeant:an verò nouum.De quo ne hîc diutius immorer,vide glos.in l.peculium,§.si ære,in verbo,manent,& ibi quoque Gul.Cu.Albe.Bart.Bald.Angel.& Paul.Cast.ff.de pecul.& glo.in l.quod dicitur,in verbo,creuisse,& ibi etiam Dy.Barto.col.vlti.versic.hæc lex,& latius Alberi.colum.quoque vlti.& Angel.in fine.ff.de impen.in reb.dot.fac.& glos.in c.imperialem,§.insuper,in verbo,priuetur.& ibi Bald.ad fi.Ioan.Rayn.colum.vj.in paruis,versi.quærit vlterius,Marti.Laud.circa medium,& Card.Alexan. col.vlti.versic.quæro subsequenter, tit.de prohib.feud.ali.per Fed.Odof.in Summa,titu.quid sit inuesti.in fi.Andre.Iser.in cap.j.colum.j.& sequen.& ibi Aluar.colum.ij.versic.quæro quidam vasallus,Marti.Laud.colum.j.versic.quæro,pone,vasallus commisit: & iterum colum.ij.versicu.quæro, vasallus: rursúsque versicu.vltimò quæro,& latè Cardi.Alexand.colum.etiam ij.versic.quæro,pone vasallus,& sequent.quæsti.tit.de vasal.decret.æta.eundem Iser.in cap.j.§.sed & res.& ibi ipsum Marti.Laud.colum.vlti.& Cardi.Alexand.colum.ij.versic.deinde quærit, tit.per quos fiat inuestit. Pet.Iacob.tit.de causis ex quib.feu.amit.col.vj.in paruis,versic.ex prædictis,Bald.in l.j.in xv.quæst. ff.de rerum diui.& in cap.quæ in ecclesiarum,colum.penul.versic.extrà quæro,de consti.& in cap.j. §.ad hoc,colum,v.versic.nota in verbo tanquam,titu.de pace iur.fir.aut vt alij collocant,tit.de allodi.& in addi.Specul.tit.de loca.§.nunc aliqua,versicu.xxiij.& consil.ccl.ad euidentiam præmittendum est quod vasallus,ante finem lib.ij. Angel.in l.agros,C.de fund.limit.libr.xj.Imol.in capi.ij.colum.iiij.versicul.item etiam aduerte, & ibi Cardi.Alexand.quæstio.ix. extrà de feud. Petr.Ancha. consil.clxxj.casus,ad fin.Marti.Laud.in cap.j.§.vltimo,colum.ij.versic.extra glo.not.tit.quib.mod. feud.amit.le j.Paul.Cast.consil.ccccxxv.ponitur,colum.ij.versic.secundò videndum est,lib.ij.Ioan. Plat.in l.sancimus,versicu.item facit ad aliam,C.de consuli.lib.xij.Alexand.consil.xxxiiij.visis,col. ij.versic.hoc comprobatur,lib.v.Franc. Areti.& Ias.in l.si mihi & Titio,vtrunque colum.vlti.ff.de verbo.oblig.& eundem Fran.Aret.in l.filio quem pater,in fi.princip.& ibi quoque Ias.col.iij.versi. facit iste tex.ff.de libe.& posth.Franc.Curt.seniorem,consil.l.memoriæ.nume.397.Cardi.Alexan. in præludiis feudorum in vj.diuisi.& in capi.j.columm.iij.titu.quo tempo.mil. Iacob.à S. Georg. in tracta.feud.in verbo,dictíque vasalli promiserunt non committere, colum. vlti.versicu. dubitatur etiam,& Zasi.in eodem tracta.feud.parte iij.char.1.& consil.xiij.ex facto,nume.12.lib.j. Iaso.consilio lxiiij.in causa caducitatis, column.iij. versiculo secundò possunt, libr.iij. Albert. Bru.consilio lxxiiij.quia casus,colum.j.& Barpto.à Scarampis,inter consilia eiusdem consi. cxij.casus super quo, colum.vlti.& consilio sequen.in princip.Ludo.Gozad.consil.xlvj.visis instrumentis,colum.penul. nume.17.& consil.lxxxiiij.prima facie,nume.4.& iterum 10.& multis sequen.& Ioan.Ign.in l.j.§. si dominus mortiferè,nume.40.& seq.ff.de S.C. Sylla.& nouissimè, latissimè, doctissimè Carol. Molend.in consue.Paris.§.xxx.in xxviij.quæst.& Ferro.ad hunc retractus casum in consue.Burdig. *Quid de fundo patrimoniali commisso,& à domino remisso.*

hoc

hoc tit.*de retraict*,§.xj.& iterum §.xxiij.& quod etiam ſcripſimus,in l.ſi vnquam,in verbo,reuertatur,nu.10.ex iis autem,C.de reuo.dona.

Quid de bonis confiſcatis, & restitutis.

30 ¶SED ET EX SCRIPTIS ab ipſis Andr.Iſer.Marti.& Cardi.Alexan.in d.c.j.tit.de vaſal. decre.æta.in locis ſuprà deſignatis,facilè intelliges,vtrùm ſi quis à Principe reſtitutus fuerit ad bona confiſcata,ea cenſeri debeant patrimonialia,an acquiſititia.De quo etiam Chaſſe.in conſuet. Burg. tit.*des droictz appartenans à gens mariez*,§.vj.in verbo,*anciens*,colum.iij.verſi.præpoſitus,& nos quoque aliquid dicemus infrà hac eadem glo.dum loquemur de reſtitutione in integrũ. Si autem vaſallus renuntiat feudum antiquum domino,qui poſteà illum denuo inueſtit,vt noſtri loquuntur,vtrùm cenſendum ſit antiquum,an nouum,& ſic patrimoniale,aut acquiſititium,cognoſces ex gloſ.in cap. j.in verbo,de nouo.& ibi Bald.colum.v.verſicu.demum quærit,& ibi quoque aliis, titul.an agnat. vel filij.Sed & ſi vaſallus renuntiat,vt dominus filium ipſius vaſalli inueſtiat,dicemus infrà, nume. 45.& in id quoque. Quid item ſi cùm finita eſſet emphyteuſis per generationem, dominus eam renouauit in alios conſanguineos,iuxta ea quæ diximus ſuprà in rubri. huius titul.nume. 41. huc item pertinet,& ſequen.vtrùm ea res cenſebitur antiqua,an verò noua? vide Barto.in d.l.ſi mihi & Titio, & ibi omnino Fran.Areti.colum.penulti.verſicu.circa ſecundam quæſtionem, ff.de verbo.obligat. & Bal.in d.l.j.in xv.quæſtio,ff.de rerum diui.& Imol.in cap.ij.colum.iiij.verſi.ſi autem quærimus, extrà de feud.

Alia quæstio. *Alia item.*

An fundus emptus ex pecunia dotali, quã uir promiſerat conuertere in emptionẽ prediorum hæreditariorũ cenſebitur patrimonialis.

31 ¶AT NON ADEO leuiter tranſeundus hic caſus,qui ſępe vſu euenit:Cùm filia nuptui datur ſolet ei dari à patre certa pecuniæ ſumma,pro hæreditagio (ita vocamus quod ex ſucceſsione obuenit)quam ſummam ſponſus promittit conuertere in emptionem prædiorum, quæ cenſebuntur hæreditagium ipſius ſponſæ, id eſt antiquum ipſius patrimonium. Quid igitur, ſi huiuſmodi prædia, poſtquam fuerint comparata,alteri extraneo venduntur ab ipſa filia: an eius conſanguinei admitti debeant ad retractum eorum,tanquam patrimonialium. Quod quidem videtur,ex eo quod ſcribit Bald.in cap.j.col.j.verſi.extra not.& ibi Mart.Laud.& Card. Alexan.titu.de alienatio.feudi pater. quòd ſi rex mihi concedit caſtrum poſsidendum nomine ac iure antiqui feudi, licet id verè ſit feudum nouum,vt pote tunc primùm conceſſum,tamen aſſumit naturam & qualitatem feudi antiqui. arg.l.quicunque deſertũ,C.de om.agr.deſer.lib.xj.Ideóque,vt ſubdit,poterit huiuſcemodi feudum, tanquam antiquum alienari in agnatos proximiores:quod minimè poſſet,ſi nouum eſſet. Et id quidem dicit eſſe not.

Feudũ nouum cõceſſum iure antiqui feudi, an antiquum cenſendum ſit.

De eodẽ uide infrà 37.

32 ¶Et idem quoque voluit ipſe Baldus in capi.j.colum.v.verſicu.demum quærit gloſ.titu.an agna.vel filij.& ſubobſcurè in cap.j.§.hoc quoque,ante finem,titu.de ſucceſsi. feud.vbi & hoc dicit eſſe menti tenendum,& ibi etiam Iacob.Aluar.& Cardina.Alexand.qui & ipſi idem voluerunt in capi.j.ad finem, titu.de vaſal.decre.æta.& in capit.j. titu. de ſucceſsi.frat.ſiue de grad.ſucceſſ. in feud.Andre. Iſer.in cap.j.titu.de contro.feud.apud par.termi.Marti.Laud.& idem Cardina.in cap.j.§.porrò,titulo qualiter olim feud.aliena.pote.Paul.Caſt.conſil.xliiij.circa præſentem caſum,in principio, libro primo,& conſil.cclxxxiiij.de vtroque quæſito,lib.ij.vbi dicit hæc verba habere vim pacti,vt in eo feudo ſuccedatur,tanquam in feudo veteri.Alexand.conſil.xxx.quoniam omne datum, columm. iij.verſiculo fortius dicit,lib.j.quod duplicatum eſt conſil.ij.lib.v.& idem Alexand.conſi.xlv.perſpectis,lib.iij.& conſil. lv.perſpectis, colum.x.verſicu.circa aliud dubium,libr.iiij.& conſil.j.ponderatis,colum.vij.verſicu.non obſtat dum dicebant,lib.v.& conſil.xxix. perſpectis,colum.penulti. verſicu.confirmantur hæc,eodem lib.v.Petr.Ferra.titu.forma libel.quo agi,ad reuoca.feud.in verbo,nec ſuperſtitibus ex eo liberis maſculis in fine,& latiſsimè omnium Franciſ.Curt. Senior,conſi. xlix.recolendæ ferè per totum,& conſil.ſequen.quod eſt eiuſdem initij,colum.xxix.verſicu. quintò & fortius,cum multis ſequen.& collegium Bononienſe inter conſi.illius conſil.ſequen.præſens conſultatio.Soci.qui tamen non omnino aſſeuerat,inter conſi. Alberi.Bru.conſil.x.viſa quæſtione,col. iiij.verſicu.ſed contra prædicta.Cardi. Alexand.in præludiis feud.in vj.diuiſio.ad finem.Iaſ.conſil. j.nobiles viri,colum.iiij.verſi.ſecundò principalius, libr.iij.vbi hanc dicit eſſe communem opinionem:& conſi.cxxxvj.præſupponitur,colum.v.verſi.ſecundò ſpecialius,lib,iiij.vbi & hanc dicit eſſe communem opin.Phili.Deci.conſi.liij.placet mihi,col.ij.verſi.quartò facit.& conſi.clxxxv.in cauſa iſtorum,col.vlt.verſ.non omitto & conſi.cxiiij.viſo tenore, col.ij.vbi & hanc quoque dicit communem.& Caro.Rui.conſi.v.videtur,in prin.lib.j.& conſi.xiiij.de pluribus,col.iiij.num.5.eod.lib. & Zaſius in epitome feudorũ,parte xij.eadémq; vlt.paulò ante finem.& Alc.qui & hanc dicit communem in tract.præſump.regula.iij.in xxviij.præſump.nu.4.Fran.Ripa.in l.prima,col.ij.verſi.tertiò induco,ff.de lega.j.Matthæ.Afflict.in conſti.Siciliæ incipien.poſt mortem,colum.ij.in fine. Ant. Rub.conſi.lxxxiiij.viſo,col.ij.vbi hanc item dicit communem:& conſi.clxiiij.circa primum,col.iij. verſic.circa aliud.& Carol.Molend.in conſuetud.Pariſien.titu.j.§.v.nu.84.Et ex antiquioribus Iaco.Ardiz.in ſumma.feud.titu.nouum & non paternum,ſub rubricella.j.& Andre. Iſer.in cap.j.colum.vlti.verſicu.ſed ſi rex,titu.de contro.inueſt.apud par.termi.& capi.j.colum.iij.titul.de cap.qui curiam vend.

De eodem.

33 ¶Nam & èdiuerſo, ſi quis de feudo veteri inueſtiatur, tanquam de nouo, id nouum fit, & amittit qualitatem veteris,vt ex facto interrogatus,reſpondit Paul.Caſt.conſi.clix.punctus,colum.ij.verſi.

nam

nam ad hoc,lib.ij.per tex.in c.j.ibi,vel nisi ad hoc,titu.de eo qui finem fec. agna.& Matthæ.Afflict. decis.Neapo.cxij.inter dominas,col.ij.versiculo secundo casu,& decis.cxlviij.fuit diu,colum.v.versiculo quare fuit vocatum.Sed & si quis de feudo antiquo inuestiatur, tanquam de paterno, nam & hæc inuicem differunt,vt patet ex not.ab omnibus in præludiis feudorum.Si quis igitur inuestiatur de feudo antiquo,tanquam de paterno,id feudum antiquum assumit vires & naturam paterni: vt etiam respondit Baldus consilio ccxlix.verba inuestituræ,colum.ij.lib.ij.Et facit in hanc sententiam,quod in simili etiam tradit ipse Bald.de æstimuo(quod nostri appellant)id est censu veteri,vt nouus censeatur,ex verbis descriptionis.id enim voluit consilio cxlij.quidam dominus Pasinus,circa medium lib.ij. *Si de feudo ueteri quis inuestiatur tanquã de nouo, an nouum censebitur, uide infrà nu.38.*

34 ¶Contrarium quoque videtur:quia veritas & substantia rerum non immutatur hominum denominatione,l.si fortè,ff.de castren.pecu.vbi si quis non ex castris notus aliquid filiofamilias donauerit,adieceritque nominatim,vt id habeat in castrensi peculio: tamen non censebitur tanquam castrense peculium,veritatem enim (vt ibi subditur) spectamus,& in lege non epistolis,& lege non nudis,C.de probatio.& lege assumptio,& ibi Bartolus & Alberic.qui eam legem legit cum l.Labeo,ff.ad municip.& l.insulam,& ibi Paul.Castren.ff.de præscript.verb. & l.vbi ita donatur,ff.de dona.caus.mort.& l.si olei,& ibi not.C.loca.& l.si vno,in princip.ff.eod.& l.cum falsa,C.de iuris & fac.igno.cuius verba,quia hîc sunt accommodatissima,subnectere libuit:Ea sunt,Cùm falsa demonstratione mutari substantia veritatis minimè possit, respondendo id quod paternum erat,ex matris esse bonis,nihil egisti.& cap.constitutus,extrà de reli.domi.& cle.vltim.in ij.respon.de sententia excommunic. Cuius autoritate dicit Ioannes Andre.in addit. Specul.titul.de instru.edit.§. porrò,columna vltima, quòd veritatem rei non immutat etiam Papalis denominatio.Ideóque,vt subdit,si contrahentes alio contractu,quàm donationis, vtantur verbo donandi,non propterea erit donatio. quod & ante illum voluit Oldrad. ipsius præceptor, consilio cxxxix. ad habendam. column.j. *Aduersus supradicta. Appellatio siue denominatio rei,nõ eius mutat propriã uim.*

35 ¶Et eadem propè voluit Nicol. Mat.in l.j.ad finem.& ibi Iason columna ix. versiculo dicit etiam not.& iterum colum.seq.versiculo bene facit quod dicit,C.de iure emphyt.& Bal.in rubr. eiusdem titu.etiam ad finem,& in l.ij.versiculo sed iuxta hoc quæro,C.commo.vbi dicit,quòd verba magis deseruiunt naturæ contractus,quàm econtrario, per textum, quem dicit not.in dicta l. insulam.& idem Bald.in l.qui se patris, colum. vij.eadémque antepenult. versiculo hoc scias quòd si princeps, C.vnde liberi.& in l.j. colum. ij. versiculo quid si notarius,C.de rerum permut.vbi dicit, quòd non attenditur nomen contractus,quo vtuntur contrahentes vel notarij, qui ipsius instrumentum conficiunt,sed substantia ipsius,per d.l.insulam.& idem Bald.in l.æde,colum.ij. versi.sed quid de eo qui emit,C.locat.vbi dicit non esse inspiciendum nomen cõtractus,sed rerum substantiam,per d.l.insulam.& ipse Bald.in l.licèt certis,colum.ij.versicu.quintò quæro,eod.titu.vbi dicit per eandem l.solam nominis differentiam non mutare substantiam.& in c.licèt de vitanda.post princip.extrà de elect.vbi dicit,cautela verborum non posse rei naturam mutari,per not.in cle.vlti.de rescrip.& consilio ccxcj. ad euidentiam,colum.ij.versiculo apparet igitur, libr.ij.vbi dicit ducatus,comitatus,& alias huiusmodi dignitates quocunque alio nomine vocentur,tales tamen manere, quales sunt:nam realitatem (vt ipse loquitur) potius inspicimus,quàm nuda rerum vocabula:ideò & feudum re ipsa ligium manere ligium,etiamsi tale non dicatur,& econuerso.& consilio cij. omnis potestas,col.ij. versiculo ego pro certo,li.iij.vbi dicit,voces,ad beneplacitum non tollere propriam speciem actus, quocunque modo rem ipsam appelles,per d.l.insulam. *De eadem re.*

36 ¶Et vt ad alios Doctores veniamus,eadem penè voluit Barto.in l.cotem,§.qui maximos,ff.de public.& vectiga.& consilio clv.facti contingentia,col.ij.& in disputatio.incip.publicanus. & Signo. consi.xxij.in quæstione vertente inter commune,col.v.versi.& licèt instrumentum. & Imo.in c.ad audientiam,col.ij.extrà de reb.eccle.non alie. Panor.in dicto c.constitutus,col.vlti.per illum text. de relig.domi.& in c.illo vos,in iiij.not. de pigno.& consilio cxiiij.in quæstione mouenda,libr.ij. Paul.Castren. in l.ij.quam legit cum l.j.§.adeò,ff.loca. Francis. Aret.in l.ij.colum.ij.& ibi etiam Francis.Purpu.colum.antepenult.versiculo credo quòd sit,ff.si certum petat.& idem Aret. consilio x.casus talis est,quidam Titius,colum.ij.versiculo item præmitto.& consilio clx.longa est, colum. viij.versic.ex his infertur.Alexand.consi.xl.super primo dubio,col.v.versicu.sed circa tertium,libr. iiij.Iason in rubr.ff.de leg.j.colum.penult.Philip.Deci.d.consi.liij.col.vlt.& consi.clx.in causa monasterij,colum.j.& consi.clxiiij.non fuisset,colum.ij.versi.non obstat quod in contractu.& consilio ccccxij. consuluit, colum.j.& consilio quod sine præfixione numeri sequitur consil. DXLIJ. præsupposita validitate,colum.vlt.cum similibus.nam huius sententiæ plena sunt vbique nostrorum volumina.Et vt scribit Aristoteles paulò ante finem lib.j.περὶ ἑρμηνείας ex vulgari trãslatione,vt omnes intelligant,Propter nostrum affirmare, vel negare, nihil mutatur in re. Et ita vulgò summatur d.l. assumptio,ff.ad municip. *De eadem re.*

37 ¶Ex quo etiam multi fuerunt in diuersa sententia eius,quod suprà diximus de feudo nouo concesso iure ac nomine antiqui feudi,vt scilicet per huiusmodi verba,non mutet suam qualitatem, quin nouum sit,& nouum maneat,& inter hos Oldra.& Alberic.in l. qui testamentum,per eum *De eadem re. Cõtrariũ eius quod suprà di-*

ctum est de feudo nouo concesso iure ueteris, uide suprà 31. & sequen.

text.ff.de probat.idem Oldr.consilio clxxviij.factum tale est,quidam nobilis,colum.ij.per.dictam l.si fortè.ipse Alberic.in suo Lexico,in verbo,nouum,vbi in fine ita dicit fuisse determinatum in facti contingentia.Bald.in præludiis feudorum,in iij.di.& ibi Mart.Laud.in c.j.colum.iiij.in iij.quoque diuisione,titu.qui feudum dare possunt.Paul. Castren. vt à multis citatur,consilio cliiij.quòd istud feudum pertineat ad filias. sed illud consilium reperire non potui, nisi fortè id sit consilium cxcj.visis,libro ij.nam ibi aliquid est huic rei proximum,in columna iij.versiculo non obstat si dicatur:& post principium illius consilij sunt quædam verba illi initio similia.Sed & hoc expresius voluit ipse Paul.Castren.consilio clxxxiij.de vtroque quæsito,eodem lib.ij.quanquam neutrum id sit, in quo citatur.Alexand.sibi contrarius.consilio x.ponderatis,colum.ij.versiculo quia ad hoc respondeo,libr.iij.Iason sibi quoque contrarius,consilio lvij.in causa mota per spectabiles, colum.v.versi. scio quòd postremò.lib.j.& consilio clij.super feudo,columna prima,lib.ij.& consilio clxxx.circa primum,colum.v.versiculo sextò moueor,& colum.sequ. versiculo primò quòd quando feudum, eodem lib.ij.& consilio vij.vertitur,col.vj.versic.tertiò deueniendo,lib.iij.& consil.cvij.in diuisione,col.penult.versi.confirmatur quòd consensus,lib.iiij.Zazius consi.xiij.ex facto,nume.15. Albertus Bru.cõsi.lxxix.post scripta,statim post medium.Et bene etiam facit,quod scribit ipse Pau. Cast. consi.cccclxj.visis,col.j.versi.nunc videamus,cum multis seq.lib.j.

Cõtrariũ eius quod dictũ est de feudo ueteri,de quo quis inuestitur tanquam de nouo, uide suprà xxxiij.

38 ¶Sicut è diuerso,si feudum re vera sit paternum, vel antiquum, & de eo tanquam de nouo fuit vasallus inuestitus,nõ propterea nouum censebitur:sed manet,vt prius erat,paternum,vel antiquum: per textum expressum in d.cap.j.& ibi glos.quæ id intelligit,quantùm ad aliorum præiudicium. Bald.Aluar.Marti.Laud.& Cardi.Alex.qui eam glo.sequuntur titu.de vas.decre. æta.& rursum in d.c.j.& ibi quoque glos.Bald.Aluar.& alij titu.an cogna.vel filij.& in d.c.j. titu.de eo qui finem fecit ag. gloss.in c. quicunque,xxv.q.ij.Iacob.Ardiz.in summa feud.in secunda parte secundæ partis principalis,in j.quæst.ad finem,versicu.& erit sciendum.Bald.in l.j.in xv.quæst.ff.de rerum diuisi. & in l.quoties,col.ij.versicu.secundo casu.C.de suis & legitimis,& in prælud.feud.in quinta diuisione,in fine.Cardin.Flor.consilio xcij.nobiles viri,in primo dubio.Pau.Cast.consilio ccxc.visa,colum. j.libro ij.& consilio ccccxxv.ponitur in facto,in primo dubio,lib.ij.Roma.consilio omnium j.visis, in fine,& consilio cccxv.in casu,in princip.vbi idem dicit de emphyteusi.Iason consilio xcvj. dominus Bonioannes,colum.vlti.libr.j.& dicto consilio clxxx.colum. antepenult. versiculo ista opinio, lib.ij. Philip. Deci. consilio lxxviij.licèt in casu,colum. vlt. versiculo & licèt vasallus.& consilio ccccxlv.in casu ad me transmisso,colum.ij.versiculo quia ad hoc respondetur.& Zasi.in epito.feud. parte vlt.paulò ante fin.

Forma antiqua feudi uel emphyteusis, non debet mutari in renouatione.

39 ¶Et optimè faciunt,quæ scribit Bald in l.j.columna penultima,versiculo sed quid si dominus,& ibi Roma.in xj.quæst.C.quando non peten.part.quòd dominus in renouatione feudi vel emphyteusis non potest immutare formam antiquitus institutam,in præiudicium alterius.Et idem propè voluit ipse Bald.in cap.j.colum.j.in fine,titu.de eo qui sib.& hæred. & in c.j.§.vlti.colum.ij.versiculo modò quæro,titu.de feud.guard.& latè consilio ccxv.proponitur,colum.ij.versiculo in eo autem,libro ij.Petr.Anchar.consilio xxx.an valeat,colum.vlt.versiculo super tertio.Pau.Castren.consilio cccxj. circa id quod primo,in fine primi dubij,libro j.& consilio xlvj.viso & examinato,colum.ij.versiculo sed vltra prædicta, libro ij. & consilio xxxij.in causa appellationis,colum.j. eodem libro ij.& consilio cxlij.videtur dicendum quòd dictus,colum.vlti.versiculo nec etiam obstat, eodem libro ij. & Philippus Decius consilio cxlviij. in causa istorum,columna iij. versiculo primò quòd prima, & consilio clxxxv. in causa istorum , columna tertia, versiculo non obstante, quòd in alia, & consilio cxciij.cuius superscriptio incipit,in succesione,colum.ij.versiculo præterea etiam.& consilio ccviij.ad clariorem, colum. penult. versiculo prima attenditur.& consilio cccxc.quoniam,col. ij.versiculo nec obstat illa,& consilio ccccl xv.in casu,colum.v.versiculo & non obstat confirmatio, & consilio cccclxviij.superiori,colum.penult.versiculo secundò principaliter,& consilio ccccxcviij. viso casu,colum.iij.versiculo secundò principaliter,& consilio DXVJ.quoniam causa, colum.penult. versiculo subsequenter.Stephan.Bertrand.consilio j.numero 98.& sequen.lib.j.ibi,& idem dicit è diuerso,& Francis.Rip.lib.j.respon.c.j.defuncto,numero 48.& seq.Ludo.Gozad. consilio xxvj.in causa illustrissimorum,colum.vij.numero 40.& consilio liij.prima facie,colum.vlt.nume.18.Et facit,quod tradit Card.Flo.consi.cxxiij.super præmisso,col.j.versicu.ad primum.

Et si id fiat, an ex hoc censebitur nouũ.

40 ¶Quid autem si in renouatione veteris feudi addatur noua quædam forma vel qualitas:an tunc censebitur vetus,an nouum.Vide Bald.in l.quoties,col.ij.C.de suis & legiti.& in c.j.colum. penulti. & ibi Marti.Laud.Aluar.& Card. Alexand.titu.an ang.vel fili.& in d.c.j. titu.de vasal. decre.æta. & in c.j.§.hoc quoque,titu.de consue.recti feud.& in c.j.§.insuper,titu.de prohibi.feud.ali.per Fed. & dicto consilio ccxlix.verba inuestituræ,lib.ij.Alex.in l.si mihi & Titio,col.v.versi.& tene menti dictum,ff.de verbo.obliga.Iason consil.vij.pro reuerendissimo,col.ij.versiculo secundò,& rursum col.viij.versi.non obstat secundò,lib.iij.& consi.xxiiij.in causa feudali,col.v.versi.præterea & fortius,eod.lib.iij & Albert.Bru.consi.lxxviij.quia casus,col.ij.

Distinctiones

41 ¶Tu tamen, quantùm ad priorem illum casum de feudo nouo concesso, tanquam de veteri,scire debes,quosdam è nostris,& eos quidem multos,distinguere inter personas prohibitas infeudare de nouo,

nouo,cuiusmodi sunt personæ ecclesiasticæ:& personas liberas & non prohibitas:vt scilicet inter prohibitas feudum non mutet suam propriam genuinam ac pristinam naturam & qualitatem:inter alias mutet.quorum omnium veluti Coryphæus est Bald.in dicto Procemio feud.in tertia diuisio. Alios autem distinguere inter personas, quibus ius est & potestas mutandi status rei, eiúsque in alium reformandi,vt sunt principes non recognoscentes superiorem : & inter alios inferiores.De quibus inter cæteros vide Martinum Laud.in c.j.§.j.col.v. versicu. circa hanc diuisionem,titu.qui. feud.dare possunt.Alex.dicto consi.x.lib.iij.Barb.consilio lxvj.afferam,col.xv.versi.& si quispiam opponat,lib.iiij.Cæpol.consi.causarum ciuilium xxxj.super causa,col.j.& iterum col.iij.& sequen. Iacob.à S.Georg.in tracta.feud.in verbo,nobiles Agasi,in fine,& iterum in verbo,in feudum,col.ij. versicu.iuxta prædicta.Lud.Bolog.qui tamen de hac re admodum obscurè loquitur,consil.omnium j.illustrissimus,ferè per totum.Card.Alex.in præludiis feudo. in vj.q.versicu.Bald.quærit hic.& in dicto c.j.colum.ij.versic.nota text.titu.de gradi.succes.in feud.Francis.Curt. Seniorem dicto consi. xlix.& seq.& in præludi.feud.in vij.quæst.princip.versicu.incidens occurrit quæstio.& Franc.Cur. Iuniorem in tract.feud.in octaua quæstione primæ partis,colum.ij.versiculo sed hîc cadit,& sequ. & consilio j.facti contingentia, colum. vj. versiculo nec obstat præmissæ.Iason etiam in prælud. feud. colum. xxvj. versiculo pro pleniori instructione,qui est in numero 89.& in omnibus propè consiliis suprà citatis. & Zasi.in epitome feud.parte tertia,charta 1.& 2.Alciat.in dicto tractatu præsump.regula iij.in xxviij.præsumpti.Albertum Bru.consilio xl.contra dominum,colum.j. versiculo & si dicatur.Ioan. Anto. inter consilia illius consilio lxxj.dicitur.& Carol.Molend.qui hanc rem subtiliter & abundanter tractat in consuetudinibus Parisiens. titulo primo,§.v. numero 83.& multis sequen.

circa prædicta.

42 ¶Ego(vt tandem iudicium in hac re meum interponam) arbitror,id semper & à quocunque fieri posse,nisi si fieret in præiudicium alterius.Aliàs fieri non posse,nec à principe quoque. Qua in sententia nuncupatim fuit Stepha.Bertrand.vir optimi sanè iudicij,consil. omnium j.viso processu, numero 98.& sequen.libr.j.Et eò propemodum tendunt omnes,qui de hac re scripserunt. Nam quod de prohibitis dictum est,non aliò spectat, quàm quòd id fieret in præiudicium aliorum. Constat autem principem nec ius alterius posse tollere,l.rescripta,& ibi not.C.de preci. Impe.offer. cum similibus.Igitur vt tandem ad nostrum principalem casum reuertamur,cùm res hæc verè non obuenerit ex successione,nec ideò sit patrimonialis:putarim hanc pro tali non esse habendam ex huiusmodi matrimoniali consensu in præiudicium emptoris,qui scilicet eam rem emit, vt ab eo consanguineus retrahere possit, cùm non nisi patrimonialia retrahere potest ex consuetudine. Verùm quantùm ad ipsos contrahentes & eorum hæredes,pro patrimoniali siue hæreditario habenda est, posteaquàm ita conuenerunt.

Decisio principalis quæstionis.

43 ¶ILLVD QVOQVE in quæstionem vocatur:Si quis emerit fundum ab eo,cui aliàs successurus erat ab intestato,& eum fundum posteà alteri vendidit,an retractus in eo locum habebit,tanquam in patrimonio, an secus, tanquam in acquæstu.Et certè ex multis Franciæ consuetudinibus, quas tibi suprà designauimus,numero 9.sunt autem priuatæ, in omnibus rebus, quas à consanguineis quibuscunque,etiam si eis non eramus successuri,acquirimus,si eas posteà vendimus,habet locum retractus,quamuis ex illis consuetudinibus non habeat locum in cæteris acquæstibus. Sed fac consuetudinem simpliciter & sine exceptione concedere retractum in rebus patrimonialibus,non in acquæstibus:quid dicendum est in nostro casu,de eo scilicet quod emimus ab eo,cui ab intestato succedere debemus?an in ea re posteà à nobis extraneo vendita habeat locum retractus. Ioan. Fab. omnium,vt reor, primus in Procemio Institutionum,in verbo,Alemanicus,asseuerat id non censeri acquisititium,per l.j.§.qui autem,& §.sed si libertus,ff.si quid in fraud. patro. & capit. primo, titu.de vasal. decret.æta. Ideóque ait in eo non esse locum statuto permittenti liberè disponere de acquæstibus.

Si quis emit fundum ab eo, cui ab intestato successurus est, an is fundus censebitur patrimonialis.

44 ¶Nec in ea opini.solus fuit Fab.nam multi eum nuncupatim secuti sunt:neminémque hactenus reperi,qui ei contradiceret.Secutus est ergo Ioan.Plat.in d.Procemio,colum.iij.versiculo quid autem si quis acquirit.D.Cos.Guy.in pragm.san.titu.de concubinis,§.quia verò,in verbo, quæstus:vbi ex hoc dicit,quòd stante statuto,vt côquæstus facti constante matrimonio sint communes viri & vxoris,non erit commune,quod donatum est ei,qui donanti successurus est:dicítque & ad hoc facere l. castrensi,ff.de castren.pecul.& l.j.C.de impo.lucr.descr.lib.x.qui posterior tex.in id certè est optimus.Sequitur item,& ad idem statutum trahit,D.Benedictus in repe.c.Raynutius,in verbo.& vxorem nomine Adelasiam,numero 791.& iterum,1041.extrà de testa.& in priori loco dicit ad hoc facere tex.in l.j.C.de his qui sibi adscrib.in testam.cùm dicitur,& si testamentum nô esset scriptum, iustus possessor futurus erat.Sequitur denique Chasse,in consuetudi.Burgun.titu. *des droictz appertenans à gens mariez*,§.ij.in verbo, *& acquestz*,post princip.& iterum titu. *de successions*,§.vij.in verbo,*sont yssus*,colum.ij.Et quisquis is fuit qui repetiit,l.j.C.de fund.rei pri.lib.xj.in xj.quæst.iij. considerat.

De eodem.

45 ¶Et in id quoque facit,quòd prohibita alienatione simpliciter, non ea censetur prohibita in eum, qui successurus est ab intestato.gl.vt passim ab omnibus citatur,in l.pater.§.Iulius,& ibi Dy.& Cy.

De eodem.

ff.de lega.iij.cum aliis multis concordan.à me collectis,suprà eod.titu.§.xxvj.glo.j.nume.4.sed si id recipias.Et quòd feudum aliàs alienari prohibitum,potest tamen in proximiorem alienari.cap.j.§.sed etiam res,& ibi glo. & alij,titu.per quos fiat inue.cum aliis quoque multis concord.à me item congestis suprà in rub.huius titu.nu.52.item feudum.Et quod prætereà scribitur in d.c.j.titu.de vas.decre.æta.quòd si pater inuestiri fecerit filium de feudo, id feudum non propterea erit nouum,sed manebit antiquum,vt prius erat.& ibi id not.omnes Docto.& Bal.in l.j.in xv.q.versic.& not.quòd si pater,ff.de rer.diuisi.vbi id dicit not.& in c.j.§.& quia vidimus,col.v.versicu.& quia hîc agitur, titu.qui feud.dar.pos.& Card.Alex.in prælud.feud.in vj.diui.col.j.eiusdem diuis.& Iaso.consi.vij. pro reuerendissimo,col.v.versic.tertiò deueniendum,lib.iij Ex quo etiam potes intelligere,huiusmodi feudum in hoc casu nostri retractus non censeri acquisitum.

Quid de eo quod donatum est successuro abintestato.

46 ¶Et hæc quidem sentẽtia Fab.& asseclarum (vt ad eam redeamus)posset procedere in eo,quod donatur aut legatur ei,qui successurus est:& ita vidẽtur intelligere Fab.& cæteri:& huc quoque respiciunt omnes leges & rationes in id adductæ. Sed si id non sit donatum aut legatum,sed venditum, aliud videri posset:cùm nihil sit, cur is qui hæc emit,non tantùm iuris & facultatis in eis habeat, quantùm si ab omnino extraneo emisset:nam & ea etiam veluti extranea & tanquam ab extraneo emit,cùm è diuerso ea videantur ei donata aut legata tanquam ei qui successurus est,& respectu huiusce propinquitatis,magis quàm alterius causæ gratia,l.inter,§.quæ tutoribus,ff.de excusa. tuto.& plenissimè diximus in repet.l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,nume.61.licèt contrarium,& multis sequen.C.de reuocan.donatio.

De eodem.

47 ¶Sed & huiusmodi donatio,est potius debiti quædam solutio,quàm muneris oblatio:vt scribitur in d.l.j.C.de impo.lucr.descrip.quæ etiam nuncupatim distinguit inter contractus lucratiuos, & non lucratiuos.Ex eáque not.Barto.& Ioan.Plat.statutum de soluenda gabella locum habere in contractu inito inter patrem & filium ex causa onerosa,non etiam gratuita.& sequitur Roma.in l.j.colũ. ij.ff.in ius voc.vt eant.& Firmia.in tract.gabel.in vij.parte princip.quæst.xxj.& iterum in iij.parte viij.partis princip.quæst.xxv.In qua re deceptus est amicus noster Caro. Molen.qui vtrunque confundit in consuetud.Parisien.titu.j.§.ij.nume.4.in id allegans Alber.Bru.consilio xliij.circa casum, colum.vlt.versicu.tertiò videndum,qui tamen de donatione tantùm loquitur,non etiam de venditione,vt ibi videre licet.Sed Molend.illud incogitans,ac transeunter aliud agens,*scripsit: nec dubito* quin si paulò attentius cogitet,sit huius nostræ sententiæ:adeò est ingenij animíque candidi & synceri.

Cõsuetudines de huiusmodi rebus.

48 ¶Igitur putarim, in casu nostri retractus nihil referre,emerit quis ab eo cui successurus est,an ab alio : licèt secus, si titulo donationis aut legati acceperit. Quanquàm in quibusdam locis expressa consuetudine statuitur res à consanguineis comparatas,siue titulo donationis,siue etiam emptionis, censeri patrimoniales,vt in eis habeat locum retractus, qui ex illa ipsa consuetudine non habet locum in acquæstibus.Nam talis est consuetudo apud Meldenses, c.xcij.& iterum,c.cv. & Melodunenses,c.xxxvij.Marchienses,hoc titulo,§.viij.qui est omnium consuetudinum,cclxvij. & Auxerrenses,siue Altissiodorenses,hoc quoque titu.§.xv.qui est omnium xlvj.Sed apud Ambianenses est consuetudo huic nostræ sententiæ co[illegible]innans,c.v.quæ scilicet res donatas ei qui successurus est, habet pro patrimonio,nec de emptis loquitur,tanquam in iis aliud sentiat.vti etiam apud Engolismenses,cap.cccxx.& expressius apud Cenomanenses,cap.cccxxxvij. Dunenses,c.lxv. Niuernenses,titu. *quelles choses sont reputées meubles, conquestz, heritages*, cap.xiiij. Et idem statuisse videtur consuetudo Parisiensis,cap.clix.Apud alios quoque donata fauore matrimonij à parentibus, censentur patrimonialia:vt apud Senonenses,c.c.Trecenses,c.cxlj.Blesenses,c.clxxij. Borbonienses,c. ccccl xviij. Auxerrenses hoc eodem titu.§.v.qui est omnium xxxvj.Laudunenses in Veromandia,partis ij.titu. j.qui est,*que c'est que acquest*,§.j.

Quid si is,cui donatum est, non uniuersaliter succedit. Limitata causa.

49 ¶Sed nec omiserim tamen,quòd etiam in casu donationis vel legati aut alterius tituli merè gratuiti,de quibus suprà locuti sumus,donata vel legata ei qui successurus est ab intestato, teneant vicem antiqui patrimonij,non acquæstus,illud certè intelligendũ esse,pro rata portione eius,in quo donatarius siue legatarius successisset,non etiam in cæteris.Verbi gratia,Pater habens tres filios,vni fundum donauit,is fundus censebitur patrimonialis, non acquisititius, pro tertia parte,in qua donatarius successisset,non pro reliquis,in quibus erat tanquam extraneus:quia limitata causa limitatum producit effectum,l.in agris,in princip.iuncto fine,& ibi Alberic. ff.de acquirend.rerum dominio, & l.age,& ibi Bald.& Sal.& l.si de certa,C.de transact.& l.cùm tale,§.falsam,ff.de conditio.& demonstratio. & l. cancellauerat,ff. de his quæ in testa. delen.& l. semper,§.negotiatores,ff.de iure immu.& l.ita autem,in princip.ff.de administr.tuto.& l.si mater,§.eandem,& l.cùm quæritur,& duabus sequent. ff. de except. rei iudi.& l.si vnus,§.ante omnia,ff.de pactis.& l.militis codicillis, §.j.ff.de testamento militari,& l.si domus,ff. de seruitut. vrba.prædio.& l.procuratoris,§. non autem totum, ff. de tribu. acti. & l. Fulcinius,§. quòd si,ff. ex quibus caussis in possessionem eat.& l. etiam,§.j.ff.solut.matrimo.& l.solutum,§.planè,ff.de pignor.acti.& l.sed & si,ff. ad Senatuscons. Macedonianum, & l.si pro patre, & in rem,ff. de in rem verso,& l.ij.& ibi Bald.in epito. ff. de seruis exportandis,& l.Lucius,versiculo quare,ff.de exercit.acti.vbi est optimus text.& c.ex multa,

extrà

extrà de voto.& cap.de cætero,& cap.ea noscitur,de sentent.excommu.& c.licèt,de deci.& cap.si pro clericis,de præbend.libr.vj.Ex quo Bald.Imo.& Recentiores in l.sed si plures, §.in arrogato, per eum text.ff.de vulga.& pupilla.scribunt limitatam potentiam causæ efficientis,limitatum quoque effectum producere.& idem Bald.in l.non modus,C.de seruitut.notat ex eo tex.quòd quæ limitata sunt, non debent extendi.

Limitata potentia.

50 ¶Et ex hac ratione videmus,quòd debitum non confunditur hæredi,nisi pro hæreditaria sua portione,non item pro aliis.l.si adulta,C.de hæred.act.cum aliis concord.ibi allegatis à glossa. Ex quo Sal.ibi not.hæredem repræsentare defunctum pro ea tantùm parte, in qua hæres est:in cæteris autem esse extraneum.Pro quo etiam est bonus text.in l.cùm à matre,& ibi gloss.& Docto.C.de rei vendi.& glo.not.in l.ij.§.vlti.in glo.vlt.post medium,& ibi quoque Bart.colum.ij.ff.de Præto.stipul.& Pet.Anchar.consi.cxxv.visis,colum.vlt.& Corne.in l.vlti.colum.ij.C.de impub.& aliis substitu.ita intelligens eum text.qui dicit defunctum & hæredem censeri vnam personam,videlicet in ea portione, in qua ipse hæres succedit,non in aliis.& Iason in l.si ita quis promiserit,§.ea lege,in iiij.notab.per illum text.ff.de verbo.obliga.& Lancel.Gal.in l.ij.§.& harum, colum.ij.ff. eod.titu. & Iacob.à S.Georgio in tracta.feudo.in princip.colum.iij.versiculo tertiò moueor. Et id procedere in casu nostri retractus censeo,vt scilicet res donata ab eo,cui successurus est donatarius, censeatur patrimonialis eatenus tantùm, quatenus ei successurus est.Quamuis apud Niuernenses,illo capit. xiiij.suprà à nobis citato,nuncupatim statuatur,id generaliter procedere, siue in totum,siue in partem successurus sit.

De eodem.

Hæres non repræsentat defunctum , nisi pro hæreditaria portione.

Consuetudo.

51 ¶Tertiò intelligas,vt illud quod donatum est ab eo cui successuri sumus, obtineat vim patrimonij pro ea parte,cui illi successimus: nisi aliter fuerit à donante declaratum, vt scilicet habeat vim acquæstus:nam & tunc censebitur acquæstus , non patrimonium : dummodo res donata talis esset, de qua donator poterat liberè disponere ad commodum sui hæredis : cuiusmodi sunt acquæstus, quos ex nostra priuata consuetudine quis potest donare quibuslibet etiam suis hæredibus,vt scribitur suprà omnium nostrarum consuetudinum §.cxcix.& alibi sæpe.Cùm enim ius ei sit liberè disponendi de huiusmodi acquæstibus, potest eam legem, quam vult, in eorum donatione apponere,l.videamus,§.iurare,ff.de in lit.iurand.cum similibus, proindéque id quod antiquum est, nouum facere,quantùm ad vim & effectum,& è diuersò:licet secus esset in personis & actibus prohibitis, vt per Baldum, in Procemio feudorum,in iij.diuisio.Marti.Laud.in cap.j.§.j.colum.v.versiculo circa hanc diuisionem, titu.qui feudum dare possunt, & alios,quos tibi congesimus suprà eadem gloss.numero 41.tu tamen. Præsertim cùm in hoc casu nostro res donata hæredi ideò censetur patrimonialis, quòd tanquam hæredi,& qui aliquando habiturus sit, donari censeatur ex voto & mente donatoris , quos nos vulgò , *auancement d'hoyrie*, vocamus. Si igitur apertè de contraria mente & voluntate ipsius donatoris appareat , in re , de qua vt diximus , liberè potuit disponere : nihil est, quòd dubitare debeamus,l.continuus,§.cùm ita,in fine.ff.de verborum obligationibus,cum similibus.Et bene facit ad hæc textus in Authentica excipitur,C.de bonis quæ liberis, cum similibus.

Quid si aliter fuerit declaratum.

52 ¶Sunt & postremò,qui intelligunt,quod dictum est ex Ioan.Fab.& aliis suprà citatis, procedere in rebus donatis aut legatis à parentibus,aut aliis maioribus,suis filiis aut aliis descendentibus:secus si à collateralibus, quibus etiam successuri sumus:moti quòd hæreditas magis debetur descendentibus,quàm collateralibus,vt probat ille text.quo maxima ex parte illi innituntur in d.l.j.C.de impo. lucra.describ.lib.x.Et videmus etiam donata ab illis,id est ascendentibus regulariter conferri debere,tanquam scilicet donata in anticipationẽ(vt sic dixerim)hæreditatis & successionis:non etiam donata à collateralibus,vt patet ex toto titu.ff.de collatio.bono.& C.de collat.Audióque id à Senatu nostro Parisiensi ita aliquando fuisse iudicatum.

An quæ diximus procedãt in rebus donatis à collateralibus.

53 ¶HVC ITEM PERTINET & hæc quæstio:Si ædificium fortè inædificatum est in fundo patrimoniali nullius propè valoris:an id ædificium cẽsebitur patrimoniale,sicuti solum,in quo ædificatum est. Quod videtur ob illud vulgò iactatum,

Quicquid plantatur,seriturue,aut ædificatur,
Omne solo cedit &c.

An ædificium factum in fundo patrimoniali censeatur patrimoniale.

Vt scribitur & not.in §.cùm in suo,Institu.de rer.diui.Sed tu hîc tamen omnino vide Odoffre.in l. vlti.& ibi quoque Alberi.colum.item vlti.versiculo item quærit si quis.& Iason colum.xj. versicu. quartò quæro,C.de iure emphy.Specu.titu.de loca.§.nunc aliqua, versiculo cxix.Barto.in l.j.§.j.ff. de superfi.Bald.in c.j.§.si quis de manso. colum. iiij. versiculo extrà quæro,titu.de contro.inue.& consilio lxxiiij.super solo,lib.iiij.& iterum consil. cxxxiiij.quidam emit à Titio, lib.v.Anto.consi. xxxiij.in facto fratrum, colum.vlt.quibus in locis disputant,an & quando solum emphyteuticum faciat ædificium in eo extructum censeri emphyteuticum.Et Bald.in l.j.in viij.quæst.ff.de rer. diuisio.vbi tractat,vtrùm castrum ædificatum in fundo feudali,sit etiam feudale:vti etiam facit Cardin. Alexand.in cap.j.paulò ante finem,titu.de ali.feud.& Ioannes Lup.in repeti.rubr.de donatio.inter virum & vxorem,§.lxij.colum.vij.versiculo ex istis infertur.Sed ita,vt non omittas text.in cap.j.§. si vasallus,& ibi Docto.titu.hîc finit lex.

De eodem.

54 ¶Sed & vide ipſum Bald.in l.ij.verſiculo quæro an præſumatur,C.de rei vendi.illic differentem,an ſi emphyteuta extruxerit ædificium in re emphyteutica,id feciſſe videatur animo donandi, ita vt finita emphyteuſi cedat domino.de quo etiam per eundem in l.Senatus,§.Marcellus,& ibi Imol.& Alexand.qui adducit alios,ff.de leg.j.& præterea Angel.Aret.in d.§.cùm in ſuo,Inſtit.de rer. diui. & Iaſon qui etiam alios citat,in l.ij.colum.viij.verſiculo vltimò circa prædicta,C.de iur.emphyteu. Et quod item tractatum eſt à Iureconſultis,an ſi emptor fundi obligati, ædificauit in eo,ſit etiam ædificium obligatum,in l.domo,ff.de pignor.act.& l.ſi fundus,§.ſi res,ff.de pignor.& l.Paulus,§.domus,& iterum,l.vltima eodem titu.& Corſe.in deci.Tholo.quæſti.cccxxix.item fuit quæſitum, quidam fundum.Et vtrùm ædificium factum,à patre in re aduentitia filij, in qua erat vſufructuarius,cedat commodo ipſius filij tantùm,an & cæterorum : videbis apud Bald.in Authent.excipitur, colum.vlti.verſiculo quæro pater,C.de bonis quæ libe.Sed & vtrùm ædificium à teſtatore impoſitum areæ legatæ,cedat legato,vide text.in l.ſeruum,§.ſi areæ,ff.de leg.j.& in l.ſi clauis,§.area, ff.de lega.iij.Et an ædificium ab vxore factum in re ei donata à marito,ſit vxoris,an mariti,vide text.in l. ſed ſi vir,§.ſi vir,ff.de donation.inter virum & vxorem.Et an ædificium factum à clerico in fundo patrimoniali ex pecunia eccleſiæ, ſit & ipſum patrimoniale, vide Specu.& Ioan.Andr.in titu.de empt.& vendi.§.tertio loco,verſiculo quid ſi clericus.Et vide etiam conſuetudinem Borboniorum cap.cclxxj.& ſequen. dum loquitur de vno ſociorum in bonis mobilibus & acquæſtibus, qui ædes extruit in fundo patrimoniali.

Conſuetudo.

Domus extructa in loco in quo domus patrimonial. exuſta eſt,ſit etiã patrimonialis.

55 ¶ET EX IIS QVOQVE intelligere potes, an ſi domo patrimoniali exuſta,fuit alia domus in area recèns extructa,ea cenſeri debeat patrimonialis,vt antè erat.Sed quibus addere potes, huiuſcemodi domum non videri eandem eſſe,quæ primùm fuit,l.inter ſtipulantem,§.ſacram,ad fi, ff.de verb.oblig.Ideóque legata domo deſtructa,etiam ſi alia eodem loco à teſtatore ædificata fuerit,interit legatum,l.ſi ita legatũ,§.vlt.ff.de leg.j.nec manet vſusfructus in hac domo,quæ in priori debebatur,l.quid tamen,§.j.& iterum,§.in nauis,ff.quib.mod.vſufr. amit.Quamuis his aduerſari videtur alius tex.in l.ſeruitutes,§.ſi ſublatum,ff.de ſeruit.vrb.prædi. quo probatur, ædificium eadem ſpecie & qualitate repoſitum,cenſeri idem ædificium,atq; in id durare priſtinam ſeruitutem. De quibus vide Docto.ibi.& Alber.in d.§.ſacram,in xxj.oppoſi.Et adde etiam,quæ dicam infrà in fin.huius tit.in xiiij.quæſt.

Quæ à ſolo principe conceduntur,cenſeri impoßibilia,uide nume. 61. & ſeq.

56 ¶QVID AVTEM de re patrimoniali vendita,& poſtea à vẽditore aut eius hærede recuperata per reſtitutionem in integrum,& ob læſionem vltra dimidium iuſti pretij,ex l.ij.C.de reſcin. vend.an ea maneat patrimonialis,vt prius erat,an verò acquiſititia, Chaſſe.in conſuetud.Burgund. in duobus locis.primùm quidem in titu.*des droitz apartenans à gens mariés*, §.xxv.col.vlt.verſic. quid ſi fuit recuperatum,deinde hoc titu.*de retraictz*,§.j.in verbo,*ancien*,col.ij.verſicu.ſed quid ſi recuperauit,negat cenſeri patrimonialem,tribus rationibus,quarum duas priore loco adſcripſit, tertiam poſteriore.Prima ea eſt,quoniam in Gallia reſtitutiones à ſolo Principe impetrari poſſunt, & ſolent;ideò pro impoſsibilibus habentur.l.apud Iulianum,§.vlti.ff.de legat.j.voluit, vtputo, allegare l.idem Iulianus,quæ illam continuò ſequitur,§.vlt.nam & ita ab aliis allegari ſolet.

57 ¶Cui adde in hac ratione text.in l.continuus,§.cùm quis,& ibi gloſ.Alber.Bart.& alios,ff.de verb. obliga.eundem.Bart.in l.ſi quis ſub conditione,col.ij.verſicu.oppono dicitur hîc.ff.de teſta.tutel.& in l.j.paulò ante fin.ff.de iniuſt.teſta.& in l.j.§.qui habebat,poſt princip.ff. de bono. poſſeſſ. contra tabu.& in l.vlt.col.ij.verſi.venio ad quartum,C.de ſenten.paſ.Dyn.in c.ſemel,in fin.de reg.iur.lib. vj.Signo.conſi.xxxix.quæritur nunquid,col.ij.verſicu.tertiò probat.Bal.poſt Ray.in d.l. Iulianus, §.vlt.& in cap.j.colum.iij.verſicu.prætereà vt dixi,titu. hîc finit lex Corra.& in c. cùm non ab homine,in fin.extrà de iudici.Cardinal. Floren.conſil.lvij.pro magnifico,numero 3.Paul. Caſtren.in l. Gallus,§.& quid ſi tantùm,col.penul.verſiculo tertiò & vltimò,ff.de liber.& poſthu.Alexan.conſi. ccxxiiij.in re tam graui,col.ij.verſic.& quando pendet,lib.vj.& Franc.Curt.Seniorem conſi.lxxiiij. ſuper memorata,col.xix.numero 60.

Reſtitutio in integrum non habetur in cõſideratione, uide nume. 64.

58 ¶Altera ratio Chaſſe.quæ ad primam proximè accedit,hæc eſt:quia reſtitutio in integrum non debet haberi in conſideratione,l.iiij.§.j.ff.de fideicommiſ.liber. & voluit (inquit) Georg. Nat.in clemen.j.in princip.in quarto notab.de verbo. ſignificat. Cui & tu in hac quoque ratione adde text.in l.exceptiones quæ perſonæ,§.vlt.ff.de except.& in l.vlt.§.vlt.& ibi gloſſ.vlti.ff.de condit.indeb.& gloſſ.not.in l.ij.in princip.in verbo,repudiauerit,& ibi Barto.qui illam dicit menti tenendam,in verſiculo item quæritur,ff.de bono.poſſeſſ.ſecun.tabu.Innoc.in c.quia plerique,colum.ij.verſiculo ſed quid dices,extrà de immu.eccleſ.vbi & id dicit procedere in foro conſcientiæ,de quo tamen vide,quæ dixi ſuprà eod.titu.§.j.in glo.xviij.in verbo, *le pris*, &c.numero 67. præſertim. Adde item Bart.in d.l.ſi quis ſub conditione,vbi ſuprà.& in l.j.colum. iiij. verſicu. ſed circa hoc, ff.de vulg.& pupil.ſubſti.& in l.quandiu,la j.ff.de acquiren.hæred.& in d.l.vlt.vbi ſuprà,C.de ſen. paſ.& in d.l. iiij.§.j.ff.de fideicom.liber.& in d.l.j.§.qui habebat,poſt princip.ff.de bono.poſſeſ.contra tab.& in d.l.j.ad fin.ff.de iniuſt.rup.teſta.& Bald.in d.c.j.tit.hîc finit.lex Corra.& in d.c.cùm non ab homine.Imo.in l.ventre,& in l.Pantonius,ff.de acquiren.hæred.& Soci.conſil. cliij.pulchra,colum.x. verſiculo & tenendo,lib.ij.& eſt j.eius libr.

¶Nam

59 ¶Nam(vt & id quoq; addas)non dicitur posse fieri,quod per in integrum restitutionem tantùm fieri potest:vt dicit Inno.in c.pastoralis,post prin.& ibi quoq; Panor.in fi.qui id dicit not.extrà de cau.pos.& propri.& Car.Flor.qui & id not.dicit d.consi.lvij.col.j.& Soc.consi.cxvj.non potest,colū.v.versicu.secunda responsio,lib.j.Sicuti etiam de dispensatione(quam vocant)dicit glo.in c.gratia,in verbo,non potes,& ibi Domi.colum.vlt de rescrip.lib.vj.& in c.ventum est,in verbo,non possum.j.q.j.& Bal.in d.l.j.in fi.ff.de iniusto testa.Imo.in d.l.continuus,§.cùm quis,in pen.notab.ff.de verb.oblig.Panor.in c.quod Dei timorem,colū.ij.versi.item adduco.extrà de statu mona.Barb.qui alios allegat,consi.lvij.præclarè,col.pen.lib.j.Et consi.liiij.à Ioue,col.vj.versi.nec est credendum, lib.iiij.Phil.Dec.consi.dcxlv.visa donatione,col.iij.nu.21.Et sic hæc ratio (quod iam diximus) in priorem incidit. *Fieri non posse dicitur,quod per restitutionem tantùm fieri potest. Et quod per dispensationē tantum.*

60 ¶Tertia ratio Chasse.hæc est:quoniam hæc reuenditio,quæ fit ex dispositione d.l.ij.C.de rescin.vendīti.non est necessaria,sed voluntaria,ex voluntate scilicet emptoris,in cuius facultate est supplere pretium,si malit idipsum facere,& non rem restituere:& nihil prætereà dicit ipse Chasse.sed se tantùm ita consuluisse,cùm ex facto interrogaretur,consi.incip.ex processu moto : quod tamen non reperi inter consi.eiusdem.Cui item adde,quantùm ad hanc rationem,quod Barto.in multis locis tradit,hanc reuēditionem,quæ fit ex d.l.ij.C.de rescin.vendi.fieri ex voluntate emptoris :cùm si velit, non cogatur eam facere,sed tantùm supplere,videlicet in l.in diem,& ibi quoq; Raph.Co.ff.de aqua plu.arc.idem Bart.in l.iij.ff.quib.mod.pig.vel hyp.sol.& in l.si ex duobus,§.sed & Marcellus,ff.de in diem ad.& idem post eum voluit Pet.Anch.in c.accessorium,col.x.versi.prędictis applico,de reg.iur.lib.vj.vbi & hoc dicit tenuisse Thomam Piperatum.Sed & id sequitur Alex.consi.xlv.in causa, col.ij.vers.ad quod pluribus,lib.v.& ante eos non obscurè Ioan.And.cuius tamen non meminerunt in addit.Spec.in rub.de oblig.& soluti.col.ij.versi.proposito congruit. Quorum sententiam probat text.quem nullus horum allegat,in l.adigere,§.j.ff.de iure patro.vbi qui stipulatus est cētum operas, aut in singulas aureos quinos dari:non videtur contra legem stipulatus, quia in potestate liberti est operas dare. *Reuēditio quæ fit ex l.ij.de rescinden. uendi. an dicatur uoluntaria,an necessaria , uide nu.66.& seq.*

61 ¶Sed quæso,Lector amantissime,paulò penitius consideremus, quantum virium habeant hæ rationes,ad hunc nostrum casum,de quo tractamus.Nam quod primo loco dictum est,pro impossibilibus censeri,quæ à solo Principe possunt impetrari,vt illud concedamus, de quo tamen per Doct.in locis in ea prima ratione allegatis:tamen id tantùm obtinet restitutione nondum impetrata,ob difficultatem scilicet impetrationis:vt dicunt omnes leges & Doct.qui de ea re loquuntur. At impetrata restitutione,& obtenta,& ad effectum deducta,vti est in casu de quo loquimur, scilicet de re vendita,& per in integrum restitutionem recuperata:quid est,quod amplius de impossibilitate, aut etiam difficultate,queramur,aut quæramus?vt in simili dicemus,cùm de ipsa restitutione priuatim loquemur paulò post,versi.ab hinc iij.Illud autem hîc scire debes,ne erres,in Gallia non posse intētari remedium d.l.ij.C.de rescind.vend.de quo hîc etiam priuatim loquimur,nisi impetrata à Principe gratia,tametsi de iure communi id non sit necessarium. *Refelluntur rationes prioris sententiæ. Prioris rationis refutatio.*

62 ¶Præterea hæ nostræ Galliæ restitutiones,quæ à Principe impetrari solent & debent,tam facilè obtinētur,quàm à iudice ordinario, vt quibus concedendis verbis Principis sint ab eo deputati delegatíque Præfecti illi libellorum(siue malis appellare Magistros scriniorum,quos vulgò Magistros requestarum vocamus) nec est aliter necesse adire ipsum Principem.Ideóque non est id existimandum impossibile,ac ne difficile quidem,si in id est materia (vt est in casu nostro) subiecta, ex doctrina Franc.Alberg.in d.l.item Iulianus,§.vlt.& ibi quoque Raph.Co.Pau.Cast.& Alexand.per tex ibi,in verbis , cùm distrahi non soleant. Rapha.& Pau. Cast.in d.l.continuus,§.cùm quis , de verborum obligationibus.Rom.in l.ij.chart.vlt.ff.de re iudi.Soci.in l.quidam relegatus,columna iij.versiculo prima limitatio,ff.de reb.dubi.& Iacob.à S.Georg.in tracta.feud.in verbo , Princeps Pedemontium,colum.vj.versicu.quadragesima quarta.Philip.Dec.in l.ea quæ rarò,in fi.ff.de regu.iur.& in l.ij.columna ij.versiculo & fuit, C. qui admit.In ídque etiam allegant plerique omnes l.qui cùm maior,§.j.in verbo,alterum non facilè impetretur,ff.de bonis libert.& l.penult.& vlt.ff.de cada.punit. *De eadem re.*

63 ¶Præsertim verò,cùm hæc dependeant non à mera quidem gratia, sed à iustitia : quamobrem nullo pacto impossibilia esse censentur:vt probatur in l.cùm quis,§.si quis pro reo,& ibi Bart.col.j.in secunda oppo.ff.de soluti.& Soc.in d.l.quidam relegatus,col.iij.versi.secundò infertur.Quæ autē ita facilè impetrari solent,& possunt,adeò considerátur, vt imputetur ei, qui non impetrauerit,aut non petierit.Ro in d.l.ij.char.vlt.ff.de re iudi.per d.l.qui cùm maior,§.j.ibi,neq; enim imputare,ff.de bonis libert.& l.ij.§.tractari,ff.ad senatuscons.Tertul.& sequitur Phil.Dec.consi.dclxxxvij.visis & consideratis,nu.5.qui & ad hoc dicit facere d.l.quidā relegatus,& l.intercidit,ff.de cond.& demon.& ante eos id quoq; voluit Ang.consi.ccxix.arbitror,col.ij.versi.dicet quis.Et facit,quod not. Anto.in c.ex ratione,in v.q.col.iiij.versi.hæc intellige sanè,de appel.quòd cùm stat per iudicē,quò minùs causa decidatur,non currit interim tempus prosequendæ appellationis:sed tum demū tantùm,quando appellans sibi per superiorem aut aliter prouidere non potest, per tex.in l.vlt.§.illud,C.de temp.appel. *De eadem re.*

64 *Secundæ rationis refutatio.* ¶Similiter quod dictum est in secunda ratione Chasse.restitutionem in integrũ non haberi in consideratione, verũ quidem est, re adhuc integra, & nondum impetrata ea restitutione: quia quod euenire potest ex iure quodam speciali, nihil mutat ex re præsenti. Ea verò iam impetrata, non amplius de futuro quærimus. nam & id apertè declarat d.l.iiij.§.j.ff.de fideicom.liber.cùm dicitur, Si is qui restitui potest. & rursum, Quandiu poterit in integrum restitui. Et d.l.exceptiones quæ personæ, §. vlt.ff.de except.cùm scribitur, Nec ipse antè habet auxilium, quàm restitutus fuerit. Et ita expressim intelligunt glo. Bart. & Ang.in d.l.vlt.§.vlt.ff.de condi.indeb. & Bald.loquens in casu illius §.in l. vlt.ad fi.C.de compensa. & Tyndar.in tracta.de compensatione, charta penul.col.j.versi.quid dicemus de eo. & Iason in l.non quocunq;,§.j.in fi.ff.de legat.j.& Phil.Dec.in dicta l.ea quæ rarò, versi. secundò quod dictum, de reg.iur.

65 *De eadem re.* ¶Et ita quoque expresſim & in omnibus casibus intelligunt omnes Doct.suprà in ea secunda ratione allegati, & quotquot alij, qui de hac re loquuntur, præter Chass.vbi suprà, vt scilicet restitutio in integrum non sit consideranda, antequàm impetretur, vt apud eos videre licet. Nec tamen aliâs semper verum est, vt considerari non debeat quod quis restitui potest etiam à solo Principe, vt per Alex. & Iaso.in dicta l.idem Iulianus,§.vlt.columna j.ff.de lega.j.& omnium copiosissimè Soc.in dicta l.quidam relegatus, columna ij.& iij.ff.de reb.dubi. Sed quibus addere potes scripta ab Ioan. Andr. in c.commissa, de elect.lib.vj.& Lapo. allegati.ix. disputat hîc an si Papa, colum.vlt.versi.tertiò disputat.

66 *Tertiæ rationis refutatio.* ¶Quod autem tertio ac postremo loco dictum est, hanc reuenditionem, siue restitutionem rei, quæ fit ex d.l.ij.C.de rescindend.vendi.non esse necessariam, sed voluntariam, quia scilicet non fit nolente emptore, qui ne id fiat potest supplere: si id aliquid faciat ad huius dubij decisionem: vide quæso, an hæc ipsa restitutio sit merè voluntaria, cùm emptor cogatur eam facere, aut supplere: hoc autem facere non possit, penuria fortè pecuniarũ, vt plerunq; contingit: aut si habeat, dare tamen non possit sine maiore aliquo suo detrimento. Igitur si restituat potius, quàm suppleat, videtúrne id liberè facere? Et tam liberè quidem facit, quàm si quis oborta graui tempestate suas merces in mare proiiciat, ne ipse pereat: aut faciat quod rex iusserit, nisi malit parentes & liberos, quos is in potestate habet, perire. Hæc enim sunt exempla Aristotelis lib.iij.Ethicorum c.j.& aliquid de ea re traditur in c.meritò, xv.q.j. Et quamuis nostrates dicant hanc coactam voluntatem esse voluntatem, ea tamen talis est, cui per in integrum restitutionem subueniri debeat, l.si mulier,§.si metu, ff.quod met.cau.

67 *De eadem re.* ¶Sed fac tamen nullum maius malũ imminere, quàm quòd cogitur alterum vnum ex duobus præcisè facere: faciétne idipsum liberè, qui velit nolit, cogitur alterũ illud facere? & certè nõ facit, vt optimè probat text.in l.quæ sub conditione,§.si quis, versi.sed si.ff.de condi.instit.& non obscurè sentit Azo in casu, de quo nunc loquimur, in summa, C.de rescind.vendi.col.j.per illum tex.& eius discipulus Accurs.in d.l.ij.in verbo, iudicis, versi.item quid si iste vendicet.& ibi quoq; Bald.in xiij.q. versi.iuxta hoc quæritur, C.eo.tit.de rescin.vendi.vbi & ipse Bald.ob id dicit, rescissa venditione ex ea l.rescindi quoq; omne ius seruitutis, & pignoris constituti ab emptore in rem ipsam. & sequitur Sal.ibi in xv.q.& Pau.Ca.in viij.q.& Pantal.Calde.in repet.d.l.ij.col.xliij.versi.quærit etiam Bald. De quo vltimo nos latius dicemus infrà titu.sequent.§.iij.gloss.j.numero 8.hic autem, & duobus sequen.

68 *De eadem re.* ¶Et licet cùm alterum tantùm ex duobus cogimur facere, non sit tanta vis, nec tam præcisa necessitas, quàm si vnum aliquid tantùm facere compellamur: necessitatem tamen esse, nemo, vt opinor, negabit quando: & necessitatem hanc appellet text.quem nullus eorum, qui de hac re locuti sunt, expendit, si me memoria non decipiat, in l.illud,§.j.ff.de constit.pecu.loquens de eo cui delatum est iusiurandum, qui tenetur iurare vel iusiurandum referre, & (vt ibi scribitur) si nolit iurare, necessitate referendi adstringitur. Et in id quoque facere videtur text.in l.non vtique, in princip. versiculo proinde, ff.de eo quod cert.loco, cùm dicitur, alternationi ex necessitate facit actoris electionem. Sed vt concludam, in casu nostro, cùm venditor retrahat ex vi & necessitate proueniente ex suo ipsius contractu venditionis, sequitur, rem eandem ad eum redire eodem iure, quo prius penes eum fuerat, arg.l.si mater,§.eandem, ff.de excep.rei iudi.& l.qui possessionem, ff.de vi & vi arma.& etiam quæ latè diximus, suprà eodem titulo §.xix.in glo.ij.nu.5.eodémq; vlt.

69 *De eadem re. Restitutio in priorem statũ, locum, & gradum reductio.* ¶Adde & tu tamen, quòd restitutio, qualiscunque ea sit, siue ex d.l.ij.C.de rescin.vend.siue ex alio capite, videlicet doli, metus, fraudis, ætatis, aut alio quocunque, est in priorem statum, locum, & gradum omnimoda integráque reductio & repositio.l.quòd si minor,§.restitutio, & ibi Barto.& alii, ff.de minori.& l.j.& ibi Sal.& alij, C.de senten.pas.& l.j.& ij.& ibi Docto.C.si aduer.transact. & l.j.C.de reputat.& l.videamus generaliter,§.videamus, ff.de vsur.gloss.in cap.quamuis, in verbo, cùm talis, in princ.de rescrip.lib.vj.Cyn.in l.si quidem, C.de prædi.minor.Barto.in l.qui proprio, §.item quæritur, in prima oppo.ff.de procurat.& in l.Gallus,§.& quid si tantùm, colum.iij.versicu. redeo ad gloss.ff.de libe.& posthumis. Bald.in c.cùm causam, columna j.extrà de testib.D.à Rota decis.ccccxlvj.si lata vna, in nouis. Alberic.in l.qui res,§.aream, numero 2.ff.de soluti.& Ange. consilio cclvj.secundùm ea, colum.j.Barb.qui alia in id multa adducit, consilio ix.supremi, colum. pen.

pen.lib.j.& Doct.vbique.Ex quo apertè sequitur,quòd res sic restituta reponitur in suum priorem statum.

70 ¶Et id quidē semper ita procedit, vt restitutus recuperet primum locum,nisi si fortè tertius quispiā extraneus interim,id est ante restitutionem,fuisset in eundem locum cooptatus,vt per glo.quam sequuntur Bart.& alij in l.quid ergo,§.pœna grauior,in verbo,onerasset,ff.de his qui not.infa.nam si is locus teneatur ab eo,qui succedit in locum primi,tunc is primus omnino restituitur in suum pristinum locum.l.j.§.vlt.& ibi glo.Bart.& alij,ff.de bono.posses.contra tab.& idem Bart.in dicta l.Gallus,§.& quid si tantùm,col.iiij.versi.sed contra hæc videtur.Hic autem emptor ex ea venditione successerat in locum venditoris.Si ergo vēditor restituitur aduersus ipsum emptorē, nihil est quod impediat venditorem restitui in pristinum suum statū & locum. Quibus consequēs est rem venditam & recuperatam manere apud venditorem restitutū in eodem loco,statu, & qualitate,quā prius erat, id est patrimonialē,si patrimonialis erat ante venditionem.Id quod etiam satis probat,quod statim dicemus in fi.seq.versi. *Nisi tertius ante restitutionē fuisset in eundē locum cooptatus.*

71 ¶ET EX IIS QVOQVE aliud vnum imprimis notandum inferri potest: Quòd si is qui vendidit fundum patrimonialem,deceptus est vltra dimidium iusti pretij, aut aliter ei competit restitutio in integrum ad retrahendum rem venditam,quia scilicet dolo aut metu inductus est ad vendendum,aut minor erat,& eam restitutionem in integrum alteri vendat:quod facere potest,l.quòd si minor,in princ.ff.de minori,& l.si minores,& ibi glo.Bart.& alij,ff.de admi.tuto.& gloss.in l.ex pluribus,eod.titu.Barto.in l.non solùm,in princ.ff.de in integ.restit.cū concord.à me plenius adductis suprà eod.titu.§.xxvj.in gloss.iij.numero 13.decimoquintò restitutio:poterit consanguineus huius venditoris venire ad retractum huius actionis,siue restitutionis in integrum,quæ competit ad reuocationem rei immobilis patrimonialis:vt & nos in simili diximus suprà eod tit.§.j.glo.vij.in verbo, *ou aultres choses cense[illegible] pour immeubles*, numero 31.ex quo infertur. vbi etiam diximus, retractum habere locum in venditione facultatis redimendi ex pacto reuenditionis, iunctis præcedentibus ab initio eius gloss.Nam & nemo videtur re exclusus, quam Prætor in integrum se restituturum pollicetur, l.nemo.ff.de in integrum restitutione.quod etiam facit ad quæstionem præcedentem. *An retractus habeat locū in uēditione restitutionis in integrum.*

72 ¶QVIN ET ILLVD dubium est,cùm feudum vel emphyteusis redit ad dominum ex aliqua causa,an ea censeri debeat,tanquam acquæstus, an tanquam patrimonium antiquum, vti est dominium directum,cum quo ea res cōsolidata est.Quod videtur,cùm sint veluti accessoria,quæ ideò debent sequi naturam eius rei,cui accedunt l.cùm principalis,ff.de reg.iur.& cap.accessorium,eod.tit. lib.vj.& vtrobique concord.in glo.Contrà quoque videtur:neque enim ea, quæ consolidantur, videntur acquisita illo iure,quo res,cui consolidantur:sed tanquam alia,& per se iudicāda sunt.l.Mæuius,§.fundo,ff.de leg.ij.& §.si cui,Insti.de lega.vbi Ioan.Fab.id expresim voluit, traxítq; ad consuetudinē,qua vxor habet partem in rebus acquisitis durante matrimonio,vt scilicet habeat partem vi huius consuetudinis in feudo consolidato:licet ea nihil haberet in re patrimoniali mariti,cui feudum ipsum est consolidatum.de quo & nos habemus expressam consuetudinem, suprà eodem titu. §.xvj. *An res, quæ redit ad dominū iure feudi uel emphy.censeatur acquæstus.*

73 ¶Nec Faber ipse solus fuit in ea sententia.nam & alij plurimi,non paruæ autoritatis,eum secuti sunt videlicet Ioan.Plat.& Ang.Aret.in d.§.si cui,de leg.ex quibus ipse Ange.in id quoque allegat l.nō quocunque,§.fundus,ff.de leg.j.& præterea Ias.in vlt.addit.ad Christo.Porc.in §.si eadem,qui proximè præcedit d.§.si cui.& Benedic.in repeti.c.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam, numero 791.Boë.in consuetu.Bitur.titu.de consuet.matrimo.& dot.§.ij.& iterum titu.de consuetu. feudi.& cens.§.v.colum.vlt.& Ioan.Lupus in repe.rub.de donatio.inter vir.& vxor.§.lxij.colum. v.versi.ex his infero:vbi id dicit nunquam esse obliuioni tradendum.Chasse in consuetu.Burgund. titu.*des droitz appartenans à gens mariés*,§.ij.in verbo,*& acquestz*,colum.iij.versi.item quæro quid si. & Ferro.in hoc tit.de retractu,§.xxiij.colum.ij.Sed tu tamen vide,quid de his sentiat Car.Molen.in consuetu.Parisi.titu.j.§.xxx.num.175.& multis seq.vbi etiam tractat nuncupatim,an id cadat in retractum proximitatis. *De eadem re.*

74 ¶SED QVID DE FEVDO à nobis vsucapto:an id obtineat vicem patrimonij, an acquæstus?Id quod facilè dignosci potest ex eo,quod scribit Bald.in l.liberti,columna penult.versi.quæritur de eo qui præscripsit,C.de oper.libert.vbi quærit,an feudum ab aliquo vsucaptum,transeat ad hæredes,tanquam antiquum,an non: & respondet,cùm vsucapio non contineat aliquid diffinitum ab homine,id certè continetur,quod est diffinitum à Iure vel consuetudine: quia æquiparatur pacto simpliciter facto: vt not.in l.j.C.de seruit.& aqua.Ideóque & ij tacitè includuntur,qui veniunt ex natura feudi concesi simpliciter, arg.c.super quibusdam,§.præterea, extrà de verbo.signifi.Hæc ibi:ex quibus iam intelligis,huiusmodi feudum censeri nouum,& acquisititium.Ad id autem, quod dictum est,vsucapionem habere vim pacti,vide omnino quæ diximus suprà eo.tit.§.j.glo.ix.in verbo,*ou lignagier*,nu.246.at maius dubium est,& iterum nu.250.nec id quidem. *Quid in feudo usucapto.*

75 ¶Sed & tu præterea de feudo vsucapto,vide ipsummet Bald.in l.vlt.versi.sed nunquid ille qui præscripsit,C.de liber.caus.& in l.ij.columna ij.versiculo quæro quando per præscriptionem,C.de iure *De eadem re.*

emphyteu.& in l.j.in xxxj.quæſti.ff.de rer.diuiſ.in quibus locis eadem propè voluit, vt in d.l.liberti.& rurſum eundem Bald.Iaco.Aluar.& Card.Alexan.in c.vlt.ad fi.titu.de feud.dat.in vicem legis commiſſoriæ.Angel.in l.qui inaliena,§.j.ff.de acqui.hæred.Fran.Aret.in l.iij.§.ex contrario,col.vj.verſi.& occaſione,ff.de acqui.poſſeſ. Ale.conſi.xv.viſis narratis,colum.vlt.verſi.& dato,lib.v.Iaco.à S.Georg.in tract.feudo.in verbo, ita quòd iſti inueſtiti,colum.vlt.verſi.an autem filius.& Franc.Cur.Iunio.in eodem tractatu, in iij.q.princ.columna eiuſdem penult.verſicu.poſtremò, qui eſt in charta 32. totius operis.& Zaſi. in epitome feudor. parte viij.ad fi. Nec interim tamen omittas tex.in l.iij.ff.de vſucap.qui dicit vſucapionem, vel eſſe acquiſitionem,vel adiectionem dominij.& in l.item ſi res in princip.ff.de alie.iud.mut.cau.fac.quæ & ad hanc quæſtionem nonnihil facere videtur.

Quid de eo, quod quis præſcribit ultra fines fundi patrimonialis.

76 ¶SED CONSEQVENTER, quid de iis,quæ quis vltra antiquos terminos fundi antiqui, ſiue patrimonialis,vſucepit,quia ſcilicet ea longo tempore poſſedit bona fide exiſtimans eadem eſſe ex corpore vel appendicibus huiuſcemodi fundi:vtrùm & ea cenſebuntur patrimonialia, vti & fundus ille principalis,an verò diuerſo iure cēſenda ſint,ſcilicet acquiſititia.Cognoſces ex ſcriptis à Bal.ipſo in §.rurſus,qui eſt vlt.col.ij.verſi.ſed pono quòd vaſallus.& ibi quoq; Iac.Alua.Mart.Laud.& Card.Alex.tit.de contro.inueſti.aut vt in aliis codicibus is titu.inſcribitur,ſi de inue.feud.contro.fuer.dum loquuntur de eo quod vaſallus bona fide vſucepit vltra antiquos terminos cōceſsionis feudi,an ſcilicet id finiatur vnà cum feudo:in quo illi non ſecum omnino conueniunt.de quo & tu quoq; vide Franc.Cur.Iunio.in d.tract.feud.parte iiij.quæſt.j.in prin.& Caro.Molend.in conſuetud.Pari.tit.j.§.vij.nume.30.

Quid de horto comparato ad uſum domus patrimonialis.

77 ¶ET ILLI QVIDEM quæſtioni ſatis appoſitè & hanc ſubiiciam.Eſt mihi domus patrimoniali, cui fortè hortus abeſt,ideò illius cauſa comparaui hortum continentem,qui domus eſſet veluti appendix,&(vt noſtri loquuntur)pertinentiæ ipſius:an & hic hortus erit etiam patrimonialis,vt domus,cui mea deſtinatione acceſsit?quod videtur,per l.cùm fundus,ff.de leg.ij.& l.prædiis.§.qui domū,ff.de leg.iij.Verùm Bal.in l.j.in vj.q.ff.de rer.diuiſi.tradit in ſimili propè ſpecie, videlicet quòd ſi quis emit hortum vicinum domus feudalis in conſequentiam (vt ipſe loquitur) ipſius domus,non erit propterea hic ortus feudalis:quia hæc acceſsio eſt diſcreta,non concreta : ideóq; erit huiuſmodi proprius,non feudalis.Separatarum enim rerum ſeparatū eſt dominium:licet vt ipſe ſubdit,ſub iure nonnunquam noſtro includatur etiam alienum,l.Marcellus,ff.de rei vend.& c.j.extrà de poſtul.prælat.

Quid de uectigali uendito ſuper fundo patrimoniali.

Conſuetudines de ea re.

78 ¶ILLVD QVOQVE in dubium vocatur:Si venditur vectigal annuum ſuper fundo patrimoniali, an in eo habebit locum retractus,vt in feudo ipſo,ſtante ea conſuetudine,quæ eum admittit in patrimonialibus tantùm.Et ſanè ſunt priuatæ quædam conſuetudines in Gallia, quæ dicunt retractū hîc habere locū:videlicet apud Pariſienſes c.clxxij.Melodunenſes,c.l.in fi.Senonenſes,c.xxxiiij.Trecenſes c.cxlviij.Aurelianenſes,c.cclxxvj.Borbonienſes,c.ccccxxiij.Bleſenſes,c.cxciij.Nec id quidem abs re,quando huiuſmodi vectigal ſequitur naturam ipſius fundi illi ita obnoxij,vt voluit Chaſſe.de alia re loquens in conſuetudin.Burgundi.titu.*des confiſcations*,§.j.in verbo,*& appartient la confiſcation*,columna vj.verſiculo & primò videtur, per l.defuncta,ff.de vſufruct.quæ non loquitur de hiſce vectigalibus.

Poſſeſſoriū an poßit intentari ob annuum uectigal.

79 ¶Sed id ſatis probatur (vt hoc illi addas) ex eo quod à noſtris traditur, poſſeſſorium licet intentari non poſsit ratione vectigalis perſonalis,vt multis placet,poteſt tamen haud dubiè intentari ratione vectigalis ſuper re conſtituti,æquè ac ratione ipſius rei:tanquam ſcilicet vectigal ipſum ſit eiuſdem naturæ,ac res,ſuper qua debetur.Alber.in l.ſi certis, columna ij.numero 8.C.de pact.Bald.in repet l.ij.colum.vij.verſicu.ſciendum eſt autem,C.de ſeruitu.& aqua. Ange.in l.regulariter,ff.de petitio.hæredi.Panormi.in c.peruenit,colum.j.extrà de cenſib.& conſi.xxiij.in cauſa quæ ad præſens,in j.dubio,lib.j.Rom.conſi.ccxj.in cauſa propoſitæ conſultationis,in iij.dubio. Ange.Aret.in §.j.colū.ij.Inſtit.de interdict.Guid.Pap.deci.Delphi.cccccl ij.in materia, col.ij.Phil.Dec.conſi.cxxxvj.in cauſa reuerendi,Steph.Bert.conſi.ccxliij.quicquid , in prin.lib.ij. Matth.Afflic.deci. Neapoli.cccxcv.pro deciſione,numero 8.& in conſtit.Siciliæ incip.circa violentiarum , colum.vlt.Franc.Rip.in repet.l.rem quæ nobis,numero 16.ff.de acqui.poſ.& noſtrates vbique.& diximus etiam,ſuprà eod.titu.§.j.glo.vj.in verbo, *rentes,* numero 11.tertiò limita,& ſequen.vti & alia quoque diximus huc pertinentia.

Clericus an in forum ſeculare uocari poßit ob uectigal prædiarium.

80 ¶Atque ex eo quoque , quòd clerici pro cenſibus ſiue vectigalibus , quæ pendunt ratione rerum ſuarum , in ius vocari poſſunt ad iudicem ſecularem , vti pro rebus illis ſuis patrimonialibus:vt voluit Guli.Curt.in l.de his,quæ eſt iij.C.de Epiſc.& cleric.& in Authent.clericus,eodem titu.& Sal.in Authen.ſed periculum,C.ſine cenſu vel reliq.Et licet Bald:in d.l.de his, teneat contrarium,ſicuti & Raph.in l.iubemus nullum,C.de ſacroſan.eccle.& Panor.in c.qualiter, in fi.extrà de iudic.& Maria Soci.in cap.ſanè, col.vj.in ix.declarat.extrà de for.compet.& ante hos Pet Iaco.titu.de duello , columna v.verſiculo quidam tamen dixerunt,& multis ſequen.vbi id latè diſputat. Tamen ob id ita voluerunt, quia etiam in ea fuerunt ſententia, vt nec pro rebus quidem ipſis patrimonialibus poſsit clericus actione reali ad iudicium ſeculare trahi, vti etiam voluit idem Bald.

An clericus ad iudiciū ſeculare trahi poßit actione reali.

Bald.in d.Auth.clericus,poſt princ.& in c.ij.in fi.de iudi.& Archi.in c.j.de cleri.coniuga.lib.vj.& Oldr.qui hanc rem latè tractat conſi.lxxxiij.an epiſcopus,Collec.Panor.& Fel.in d.c.qualiter,de iudi.& idem Panor.in c.eccleſia,colum.j.verſi.vnde falſa eſt,de conſti.Ioan.Plate.in l.viros,verſi.& propter hoc,C.de Palat.ſacra.largi.lib.xij.Guido Pap.deci.Delphi.lxxvij.lex.ſi conuenerit,colū.j.verſi.& prædicta.Matthæ.Afflict.deci.Neapo.ij.ſereniſsimus,nu.5.& in d.conſti.de burgenſaticis, ad fin.

De eadem re.

81 ¶Tamen prior opin.quæ clericos ſubiicit iudicibus ſecularibus ratione rerum ſuarum patrimonialium,& vectigalium, ſiue penſitationum,quæ ſuper illis debentur,ſeruatur ex conſuetudine Franciȩ vt dicunt Guli.Cu.& Bal.in d.Auth.clericus,& ipſe Bal.in c.cùm veniſſent,colū.iij.verſi.oppo.dicitur,extrà de eo qui mit.in poſſeſ.& Ioan.Fab.in §.vlt.col.ij.verſi.quid in neceſſario,Inſtitu.de ſatiſ.& in Authen.ſtatuimus,colū.j.de Epiſc.& cler.& Maſuer.titu.de remiſ.§.item ſi presbyter,vbi & idem dicit de actionibus mixtis.& Aufrer.in rep.cle.j.de offi.ord.in iiij.fal.ij.regulæ.vbi nuncupatim loquitur de reliquiis huiuſmodi vectigalis,& in fin.illius limitationis dicit ita fuiſſe iudicatum in Senatu Pariſienſi.& Bened.in repe.c.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelaſiam,nu.322.& multis ſeq.de teſta.vbi & ipſe loquitur de cēſibus & vectigalibus.Sciòq; inter areſta Senatus Pariſien.collecta ab ipſo Aufre.id areſtum eſſe xv.quo dictum eſt,Epiſcopum Cabilonenſem non eſſe admittendū ad dicendum ſe eſſe in poſſeſsione cognoſcendi de actionibus realibus inter clericos.Et aliud quoq; areſtum xxj.quo etiam iudex eccleſiaſticus non poteſt cognoſcere de reliquiis penſitationum realium,etiam ſi in ſtipulationem vel promiſsionem deductæ fuerint. Sed de hoc vltimo eſt aliud areſtum contrarium nu.49.

De eadem re.

82 ¶Imò verò ſunt,qui etiam tenent,de Iure communi hanc opinionem procedere , vt iudex ſecularis cognoſcat de actionibus realibus & penſitationibus rerum patrimonialium inter clericos:quos videre poteris apud ipſum Aufrer.in d.cle.j.de offi.ordi.quo loco ſuprà citauimus.& Barb.conſilio j.magnus,ſcripſit Pſalmiſta, columna xviij.verſiculo prætereà adduco , & multis ſequent.lib.iij.& ipſum Benedic.vbi ſuprà,numero 431.Porrò Ioan.Fab.in §.item Seruiana , columna ix.verſiculo & facit quòd Prælati,Inſtit.de actio.dicit generaliter prælatis Franciæ interdictum eſſe,ne cognoſcant de actionibus realibus,& hypothecariis.quod & nos alibi diximus.Et ita quoque ſeruatur in regno Neapolitano ex illa conſtitu.de burgenſaticis.Super eo autem , quod ſuprà diximus de reliquiis penſitationum deductis in promiſsionem, vide vltra ea quæ citauimus, ipſum Aufrer.in d.areſtis capit.xx.& Ioann.Gallum in ſuis quoque areſtis. quæſtio.l.& iterum lxxxviij. rurſúmque cliij. cap.vlt.

De iiſdem rebus.

83 ¶Sed vt redeamus,illud quoq;,quod ſuprà diximus,has penſitationes debitas ratione rei, ſortiri naturam ipſius rei,ex eo comprobatur,quòd licet aliàs iura non ſint mobilia,nec immobilia, ſed tertia quædam ſpecies,vt per Bal.in c.j.§.ſciendum,verſi.extrà quærit,titu.de feud.cogni.& diximus ſuprà eod.titu.§.j.glo.v.in verbo,*ſeruitutes*,in princ.vti & de huiuſmodi iuribus annuorum redituum tradit Panor.in c.nulli,col.iij.verſi.quid autem.extrà de rebus eccle.non alie.atque etiam diximus in d.§.j.glo.vj.in verbo,*rentes*,nume.3.ſed vt ad noſtram.Tamen ſi ea iura accedant ſiue adhæreant rebus immobilibus,& immobilia quoq; eadem eſſe cenſentur,vt ſcribit Maria.Socin.qui in id multa allegat in tracta.oblationum libel.viij.in vj.quæſt.colū.j.verſ.& prædicta procedunt.Nam & aliâs quæ ſolo cohærent,immobilia eſſe cenſentur.Ang.in §.hæc ergo,qui eſt ij.in Auth.de non alie.Phil.Fran.in c.ij.in princ.colum.ij.de reb.eccle.non alie. Alexand.conſi.ccxj.ponderatis,colum.ij.lib.vj.cum ſimi.

Iura adhærentia rebus immobilibus cenſeri immobilia.

Iuriſdictionem eſſe realem.

84 ¶Deniq; Ang.doctor celeberrimus,conſi.cxvij.in canonica,col.j.ſcribit iuriſdictionem, quæ & ipſa ius eſt,eſſe realem,ob id quòd ſolo cohæreat,eiúſq; ratione competat.Ex quibus(vt concludam)iam ſatis,ac propè nimium probatum eſt id,quod ſuprà ſæpius diximus, huiuſcemodi annuos reditus ſuper re quapiam immobili conſtitutos & aſsignatos,eiuſdem rei qualitatem nanciſci,& naturam.Tu autem interim vide eundem Chaſſè.quem ſuprà in prin.huius quæſt.citauimus in illo eo.tit.*des confiſcations*,§.j.in verbo,*& appartient la confiſcation*,columna v.verſi.ſed iuxta prædicta,vbi tractat,an confiſcatis cuiuſpiam bonis , huiuſcemodi reditus ei debiti ratione alicuius fundi, applicentur domino,in cuius iuriſdictione fundus ille ſitus eſt:an ei,in cuius iuriſdictione habitat is,cui reditus debebatur.

Deciſio principalis quæſtionis.

Quid de uectigali conſtituto generaliter ſuper omnibus bonis.

85 ¶VERVM PLVS dubitationis eſt,ſi huiuſmodi vectigal venditum & conſtitutum fuerat ſuper omnibus bonis,& ita comprehenſis rebus patrimonialibus,& acquiſititiis:an erit locus retractui ſtante ea conſuetudine,quæ tantùm illum admittit in patrimonialibus?Et hîc certè locus eſt, ex conſuetudine Senonenſium,c.xxxiiij.& Aurelianēſium c.cccij.Quanquàm in contrarium præbet argumentum,quod ſcriptum eſt in §.vj.huius tit.At tu vide ne hîc diutius immoremur , quæ in ſimili diximus,ſuprà eod.titu.§.j.glo.vij.in verbo, *ou aultres choſes cenſées pour immeubles* , numero 80.nunc autem, & aliis ſequent.& iterum §.xxiij.in gloſſ.ij.numero 8.& hæc faciunt, & ſequen.iunctis omnibus præcedentibus, in eadem gloſſ.quo loco tractamus , an ſit locus retractui , & quomodo, quando venditæ ſunt ſimul res patrimoniales , & acquiſititiæ.Ex quibus colliges quid hîc dicendum ſit.

Cōſuetudines.

¶EX

Si fundus patrimonialis datur ad uectigal annuum, an id ſit patrimoniale

86 ¶EX IIS AVTEM, quæ dicta ſunt, potes intelligere, quòd ſi quiſpiam dederit fundum ſuum patrimonialem in emphyteuſim, aut cenſum, aut libellum, aut alio quouis modo vel nomine, ad penſionem ſiue vectigal annuum: an id vectigal cenſendum ſit patrimoniale, vti is fundus, cuius naturam omnino ſequitur, vt amplè ſuprà probatum eſt. Et id aliis quoq; hoc in caſu rationibus comprobauit Chaſſe.ti.*des ſucceßions*,§.viij.in verbo, *ſont iſſus*: quem tu videre poteris, ne & ego quoq; faciã, quod ille ſemper & vbiq; facit, id eſt, integros aliorum libros, nedum paginas & chartas, in ſuos impudenter & tacitis nominibus inſerit.

An fundus patrimonialis à tyranno occupatus, & poſteà redditus, maneat patrimonialis.

87 ¶HVIVS QVOQVE cenſus eſt & hæc ſpecies: Tyrannus quiſpiam nullo iure, vt mos eſt tyrannis, occupauit fundum meum patrimonialem; is tandem ab Harmodio quopiam aut Ariſtogitone tyranicidis illis celebratiſsimis interemptus eſt, réſq; publica ſibi reddita, & omnia bona priſtinis dominis reſtituta: an is fundus mihi cenſebitur patrimonialis, vt prius erat, an acquiſititius. Pau.Caſt conſi.clxxvj. videtur dicendum dictam Mariam, in fi.lib.j.ex facto interrogatus, reſpondit feudum paternum occupatum à tyranno, & poſteà recuperatum in priſtinam cauſam reuerſum eſſe intelligi, atq; ita manere paternum, non nouum, per tex.in l.peculium eſt,§.ære alieno,ff.de pecul. Et vltra eũ bene facit tex.in l.qui poſſeſsionem,ff.de vi & vi arma.& in l.ſi mater.§.eandem,ff.de excep.rei iudic.& quæ diximus ſuprà eo.ti.§.xix.glo.ij.nu.4.& ſeq.

Si ex diuiſione uni fundus patrimonialis, alteri acquiſititius adiudicetur, an in hoc ſi uendatur, erit locus retractui. Diuiſionẽ eſſe ueluti permutationem.

88 ¶QVID VERO IN HAC ſpecie dicendum? Duo fratres ita inter ſe diuiſerunt cõmunem parentum hæreditatem, & communes quoſdam acquæſtus, à ſe communi pecunia & nomine factos, vt vni vniuerſa illa hæreditas ceſſerit, alteri vniuerſi acquæſtus; ij poſtea aliis vendunt, ille eam hæreditatem, hic acquæſtus: an ſtante ea conſuetudine quæ retractum admittit in bonis patrimonialibus tantùm habeat locum retractus, & quomodo? Et id quidem ex eo pendet, vtrùm ea bona cenſenda ſint, & pro qua parte, patrimonium, an acquæſtus. Qua in re illud ſciendum eſt, diuiſionem habere vim permutationis, aut vt aliis, & quidem rectius, placuit, eſſe permutationem, aut ſpeciem ipſius: vt probat l.cùm pater,§.hæreditatem poſt mortem, & ibi Bart.& Bald.ff.de leg.ij.Barto.in eadem l.§.euictis, in fi.Glo.Cy.Alberi.Bald. Ang.Pau.Caſt.qui id optimè declarat, in l.j.C.com.vtriuſq; iudic. & alius tex.in l.ſi filia,§.ſi frater,ff.fami.erciſ.gloſſ.Bald.& Pau.Caſt.in l.ſi familiæ,C.fami.erciſ. Specu.tit.de feud.§.quoniam, verſi.xxxiij. Alberi.in l.qui Romæ,§.cohæredes,col.j.ff.de verb.obli. Angel.in l.ſi fratres,C.com.vtriuſque iudi.Ant.conſil.xxxvij.Leugus quidam in prin.Corne.conſi. xxxviij.viſo libello,col.ij.lib.iij.& Doct.vbique. Et in hac ſententia in caſu noſtro videtur eſſe Alberic.in l.qui cum tutoribus, in princ.poſt medium.ff.de tranſac.cùm dicit, quòd in diuiſione id quod ex perſona mea venit ad fratrem meum, ſuccedit loco illius partis, quam mihi dedit. Et in hanc quoque ſententiam eſt expreſſa conſuetudo apud Altiſsiodorenſes hoc titu. *de retraict*,§.ix.qui eſt omnium xl.

Conſuetudo.

De eodem.

89 ¶Ex quo conſequens illud fit, vt in hac diuiſione id cenſeatur patrimonium, quod loco patrimonij alter habuit: & acquæſtus, quod alter item loco acquæſtus habuit, id eſt, pro rata cuiuſque portione. Erit ergo in noſtro caſu perinde, ac ſi quis eodem contractu vendat rem patrimonialem, & rem acquiſititiã, de quo nos diximus ſuprà eod.titu.§.xxiij.numero 8.& hæc faciunt. Et interim tamen vide quod in ſimili tractatur à glo.Bald.& aliis in c.j.titu.Imperat.Lothari.de duobus fratribus, qui ita bona patris diuiſerunt, vt apud alterum feudum paternum maneret, & apud alterum cætera bona: ſi ille poſtea moriatur ſine liberis, an hic ei ſuccedet omnino in illo feudo, tanquam paterno: an dominus, tanquam in nouo. De quo etiam per Bald.in l.j.in xj.q.ff.de rerum diuiſ. Alexand.conſi.xiij. perſpectis his, colum.j.& ij.lib.v.& Fran-Aretin.conſi.iij.conſultatio, columna j.& ij.Franc.Curt. ſeniorem conſi.xlix.memoriæ, colũ.xviij.numero 71.& conſi.ſequen.eiuſdem initij, colum.lxviij. nu.383.& ſeq. Sed & vide Guid.Pap.conſi.xlvj.in facto, col.ij.verſi.plus poſſet, dum tractat, ſi an ita diuiſio fiat inter fratres, vt apud vnum maneat pecunia & cætera bona mobilia, & apud alterum immobilia emphyteutica, an ex huiuſmodi diuiſione debeantur laudimia. Et quæ diximus, ſuprà.§.j. glo.xiiij.in verbo, *ou equipollent à uente*, nu.76.cæterum & hæc.

Quæſtio alibi tractata.

90 ¶HVIVS ITEM MONETÆ eſt & illud dubium: Vendidi fundum patrimonialem ſub lege redimendi intra aliquod tempus, aut ſimpliciter, vel etiam ſine ea lege: poſtea autem eundem redemi: vtrum cenſendus ſit patrimonialis, vt prius erat, an acquiſititius. Sed nos de hoc latè tractauimus ſuprà eo.tit.§.xix.in glo.ij.vbi tu videre poteris, ne hîc iterũ repetam; ſed illud te hîc admonere volui, quia ea quæſtio ad hunc locum pertinet, verebárq;, ne ſi hîc perquireres, nec inuenires, intactam à nobis relictam putares.

In dubio an res cẽſeatur patrimonialis, an acquiſititia.

91 ¶SED QVID CVM dubium eſt, an quod venditum eſt ſit patrimoniale, an acquiſititium. & certè in dubio poſſet videri cenſendum eſſe patrimoniale, vt expreſsim voluit Ioan.Berb.vir vtique & in iuris prudentia, & in practica non contemnendus, in viatorio iuris, tit.de locat.col.xv.verſic.& ex hac quæſtione, ar.l.ſiue,C.de probat.& l.j.C.de bonis mater.& c.j.extrà de pecul.cler.& c.j.xij.q. iij. Et idem quoq; voluit, ad hoc noſtri retractus propoſitum, D.Ferro.in conſuet.Burdig.hoc titu.de *retraict*,§.xj.in fi.per tex optimum in c.j.§.vlt.& ibi Doct.titu.de ſucceſ.fratr.ſiue de gradi.ſucceſ. in feud.vbi ſi dubitetur, an feudum ſit antiquum, an nouum, onus probationis ei ingruit, qui dicit nouum.& illum text.dicit mirabilem Bald.ibi.& eſt ſimilis tex.in c.j.titu.ſi de feud.fuer.contro.

inter do.& agna.& ibi not.Iac.Bel.Nico.Neapo.Bald.qui id dicit valde not.Aluar. Marti.Laud. & Cardin. Alexan.atque etiam text.in c.j.§.item placet,& ibi quoque Marti. Laud.titu.de inuestit.in marit.fact.& voluit etiam Paul.Castren.consilio cclxxxiij.de vtroque quæsito,in fin.lib.ij.Alexan. qui & id dicit not.consilio xv.visis narratis colum .penult.in princ.lib.v.Iason consilio cxiiij.ad obiecta, colum.ij. versiculo quod autem,libr.j.& consilio xxiiij.in causa feudali, colum.vj.versiculo item dicit Baldus lib.iij.vbi id dicit not.Philip.Deci.consilio clij.agitur causa,colum.vlti. versiculo secundò respondet.& consilio cclxix.consultus,colum.ij.versiculo & prædicta.& consilio ccccxlv. in casu,colum.ij.versiculo & etiam in dubio.Zasius in epitome feudo.parte xj.c.secunda conclus.ij. & Alcia.in tracta.præsumpt.reg.iij.præsump.xxviij.numero 1.& Molend.in consuetud.Paris. tit.j. §.v.numero 89.

92 ¶Et ad id optimè facit,quia magis præsumitur id quod naturale est,cuiusmodi est quod ex successione progenitorum accepimus,quàm quod accidentale,l.qui habet,in princ.ff.de tutel.& latè diximus suprà eod.titu.§.xxx.in glo.j.nume.26.secunda ratio.Facit etiam,quod voluit glos.in cle. literas,quæ est vlt.in verbo,creatum,ad fin.de rescrip.quòd aliquid potius præsumitur vetus,quàm nouum.Quam ita allegat,& sequitur Bald.consilio cclxiij.tres sunt sententiæ,lib.ij.Ea autem glos.ab aliis solet in id expendi,quòd ei qui dicit nouum,incumbit onus probandi.& ad hoc singu.eam dicit Cardi.Floren.in d.cle.literas,col.vlt.in vij.q.& ibi quoque Barb.col.xviij.versicu.& quod onus. & idem Barb.in l.in illa stipulatione,col.xxxiij.versi.cui autem pondero,ff.de verbo.oblig.& vtrobique pro ea dicit esse text.quem in posteriore loco dicit meliorem totius iuris,in c.constitutus, extrà de rescript.

De eadem re.

Aliquid potius uetus,quàm nouum præsumitur.

93 ¶Sed hæc possent intelligi procedere, nisi quis ageret ad aliquid,tanquam vetus,aut antiquum,& reus negaret:tunc enim onus probandi ingrueret agenti,vt in feudo expresse voluerunt Iaco. Bel. Aluar.Marti.Laud.& Card.Alexand.in d.c.j.§.vlti.titu.de gradib.succes.in feudo,per tex.in c.j.tit. de conten.inter me & domi.& in c.j.§.cùm autem,titu.de contro.inuesti.& Signo.consil.x.in quæstione vertente inter Vgetum,col.iij.versic.modò his præmissis:quia qui se fundat (inquit)in aliqua qualitate,eam debet probare,l.habebat,in princip.ff.de instito.act.& alia quæ allegat.& idem Signo.loquens in casu nostri retractus,consi.lxxxj.in quæstione vertente inter Nigrum,col.vlt.Mart. Laud.& Aluar.in d.c.j.tit.si de feud.fuer.cont.int.do.& ag.& Paul.Cast. consil.xliij.circa præsentem casum,colum.j.in fi.lib.ij.& consi.cclxxix.visa petitione,col.ij.& seq.eod.lib.ij. Alex.consil.x. ponderatis his,col.j.versicu.præterea illud,lib.iij.& Francis. Cur.Senior consi.xlix.memoriæ recolendæ Dux,col.iij.versicu.primò adducitur.& consi.sequen.quod est eiusdem initij, col.ij. versic.& primò arguitur.Alter Franc.Cur.Iunior in tracta.feud.in viij.quæst.primæ partis col.vj.versi. illud tamen quod dixi.Cardi.Alexand.in prælud.feudo.col.xiiij.in sexta diuisi.versi.si verò non constat. Chasse.in consuetud.Burgund.titu.*des droitz & apartenances à gens mariez*,§.vj.in verbo, *anciens*,col. iij.versiculo præpositus.

Quid autem cùm quis agit ad aliquid tanquam uetus.

94 ¶Nam & videmus,quòd licèt aliàs potius præsumatur paupertas,quàm diuitiæ : cùm illa naturalis sit,hæc aduentitia : nudi enim nascimur, ac rerum omnium inopes,c.sicut hi.xlvij.dist.& vt scribit Plinius lib.ix.c.xxxv. Nos rerum natura nudos excipit. Tamen si paupertas sit causa intentionis agentis,debet eam agens probare.glos.Bart. Alberi.Ang.qui eam glos.commendat.Pau.Cast.Soci. qui eam dicit semper allegari pro sing.& alij in l.si verò,§.qui pro rei,ff.qui satisd.cog. Alberi.in l. ei incumbit,col.vlt.numero 8.ff.de probat.& in l.si creditores,ff.de priuil.cred.Bald.in l.non prius, in prin.C.quan.fisc.vel priua.vbi dicit eam glos.esse meliorem totius iuris, ad hoc, vt cùm negatiua est causa intentionis,id est,vt ipse dicit,aperit viam ipsi intentioni,ea probanda est.& in c.vlt. col.j. extrà de præsumptio.vbi eam glos.dicit singu.& in c.in præsentia,col.antepen. versic. quæro quare probatio,extrà de prob.vbi & eam quoque sin.dicit.& consi.cccciiij. non est nouum, colum.ij.lib.j. vbi & illud de paupertate probanda dicit Panor.in c. bonæ,le j.col. antepenul.de elect.Floria.qui hanc dicit esse perfectam doctrinam,quæ communiter approbatur in d.l.ei incumbit, col.ij. versic. sed si loquamur,ff.de probat.Pet.Anch.consi.v.pro parte nobilis,col.j.in fi. Maria. consi.xxiiij.visis,colum.antepen.versi.confirmatur hoc.Philip.Franc.in c.semel malus,circa medium,de reg.iur. lib.vj.Matthæ. Afflict.deci.Neapo.ccclxxvij.Princeps concesit,col.vlt.versi.& pro ista parte,vbi dicit illam glo.singu.

Paupertas præsumitur.

Nisi ea sit causa intentionis agentis.

Negatiua si causa sit intentionis eã proponẽtis, debet probari.

95 ¶Sed & illud de negatiua probatur in l. penult. §. docere,& ibi Bartol. Bald.& omnes,ff.ne quis eum,& in l.hoc iure,& ibi etiam Barto. & alij,& inter alios Ripa, qui id ampliat tribus modis, eámque l.legit cum l.in illa,ff.de verbo.obliga. & probatur etiam in c.j.& ibi Domi.in ij.nota.de confes.lib.vj.Innocen.in c.super his,colum.iij.versicu.sed quid dices,& ibi quoque Hostien. & alij extrà de accu.Cy.in l.ij.in v.oppo.quæst.C.de iure emphy.Ioan.Andr.in dicto c.bonæ,le j.de elect. & in c. fine possessione,& iterum in c.infamibus,de regulis iuris,libro sexto.Barto.consilio lxxxj. Martinus,colum.j.& consilio xciiij. viso puncto quæstionis,colum.ij.& consilio cxxxvij.Statuto communis Gualdi,in iiij.dubio.Bald.in l.actor,paulò ante fin.C.de probat.& in l.inter,paulò ante fin.ff.de pactis.& in l.ab eo,colum.iij.versiculo quæro nunquid positio,C.quomod. & quan. iudex. Angel.consilio clxj.viso puncto,colum.vlti.Sal.in Authen.hoc amplius,C.de fideicommis. Pau.Ca.

Idem de probatione negatiuæ.

consilio ccv.in causa,colum.ij.versiculo nec obstat quod concludit,libr.ij.& consilio cclxxix.visa petitione,ante fin.eod.lib.ij.Imo.consilio cxxxij.in causa,colum.ij.versiculo ad tertium,& consilio cxxxvj.in causa quæ vertitur,colum.ij.versiculo & pro hoc.& consilio cxlvij. in causa inter Franciscum, colum.ij. Domi.in cap.j.in ij.notab.de confes.libr.vj. Petr. Ancha.consilio lxxix.subtiliter, post medium.& consilio ccliiij.super primo quæsito,in j.dubio.Cardin.Floren.consi.cxl.factum tale est,magister Barptolemæus,col.penul.versic.ad aliud de negatiua.Ioan.Plat.in l.j.circa medium, C.de exacto.tribu.libr.x.& in l.si quis,per illum text.C.de Fabric.libr.xj.vbi & vtrunque dicit de paupertate,& negatiua.Alexan.qui alios multos adducit,in d.l.hoc iure,quam legit cum d.l.in illa, colum.ij.versiculo extra glo.de verbo.oblig.Corne.consi.cx.viso infrà scripto,col.penult. versic.& insuper,lib.j.& consi.cxx.in hac consultatione,col.vlt.eo.lib.j.& consi.cxxiij.viso processu, colum. ij.versicu.nec obst.quòd est negatiua,eod.lib.j.& consil.xj.pro decisione,col.iij.versicu.& maximè, cum seq.lib.ij.& consi.xliij.in hac consultatione,col.iij.versi.& qui se fundat,eod.lib.ij.& consi.cvj. pro parte,col.penult.versicu.nam qui se,eod.lib.ij.& consi.lxxxvij.visis actis,col.ij.lib.iij.& consi. lxxxix.viso suprà scripto,col.iiij.versic.itaque ex his,eod.lib.iij.& consi.ccxlj.videtur in hac, col.ij. versic.solùm est instandum,eod.lib.iij.& consi.cclxvij.in hac consultatione,col.vj.versic.non obst. tertia,lib.iiij.& consi.seq.cuius idem est initium,col.ij.versi.septimò non videtur,eo.lib.iiij.& consilio cccxxv.animaduertens,col.j.versic.nam qui se,eo.lib.iiij.Guid.Pap.sing.xviij.quilibet tenetur. & sing.clxxxix.causa actionis,& sing.DCCiij.versic.negatiua,& consi.lxvij.in causa dudum,col.iiij. versi.alia etiam ratione.Ias.qui & alios citat,idque etiam post alios declarat,in d.l.ij.col.xlvj.versi. in ea glo.ibi vt suprà,C.de iure emphy.& consi.xxxiiij.ad motiua,col.iiij.versicu.non obstat modò, lib.j.& Catel.Cotta in memori.maritus priuatur.Steph.Bertrand.consi.ccxviij.etiam si verum,col. j.lib.j.& consi.ccxx.ex exhibitis,col.j.eod.lib.j.& consi.ccxlj.visis duobus,nu.7.eod.lib.j.& consil. ccxlvij.duabus,col.ij.nu.4.eo.lib.j.& consi.vj.viso processu,col.ij.in fi.lib.ij.& cõsi.cxxj.si attendatur,in fin.eod.lib.ij.& consi.clxxxj.viso consultationis themate,post prin.lib.iij.& consil. lxxxviij. ex themate,nu.11.lib.iiij.& consi.cxxxviij.thema,col.penult.nu.8.eo.lib.iiij.& consi.cxcv.pro breuiori,nu.6.eod.lib.iiij. Philip. Deci.consi.DXXXiiij.procedendo, col.iij.versicu.non obstat quòd dictum.Matth.Afflict.d.deci.ccclxxvij.De quo tamen vide Cæpol.consil.causarum ciuilium xliiij.in quæstione,col.vlt.versi.posteà nec obst.vbi id declarat.

Qui se fundat in aliquo, id pbare debet.

Decisio quæstionis principalis.

Feudum antiquum præsumi ob diuturnitatem.

96 ¶Illud enim generale est in omnibus,vt scilicet qui se fundat in re quapiam,eam probare debeat:vt per glo.& Doct.in l.eum actum,ff.de neg.gest.Igitur vt concludam nostrum casum,si quis consanguineus ageret ad retractum fundi venditi,tanquam patrimonialis,quia is tantùm ex consuetudine retrahi potest,ei certè incumbet onus probandi eum talem esse,si reus negaret.Ita tamen vt id intelligas,illum talem præsumi sine alia probatione,ob diuturnitatem possessionis eius qui vendidit.Sicuti in simili dicimus,feudum antiquum præsumi,aut certè paternum,ob diuturnam eius possessionem:vt per Docto.& maximè Bald.Mart.Laud.& Aluar.qui id dicit valde notatu dignum,in d.c.j. titu.si de feud.fuer.contro.inter do.& agna.& Alex.consi.xv.visis narratis,col.iij.libr.v.qui ad hoc alia quædam iura allegat,vt ibi videre poteris.& Iason in prælud.feud.col.xxviij.versicu. vltimò in ista materia.& Matthæ. Afflict.in consti.Siciliæ inci.vt de successionibus,col. xix. versicu.sed iuxta hoc quæro.& Philip.Deci.consi.cccxcv.in causa magnifici,in princip.

Si consanguineus agat ad retractum,nec aliter declarat rẽ esse patrimonialẽ, an obtineat.

97 ¶SED HIC QVÆRI potest, stante ea consuetudine, quæ retractum admittit in rebus patrimonialibus tantùm,si cõsanguineus venditoris agit ad retractum rei venditæ simpliciter,nec aliter declarat eam rem esse patrimonialem : an obtinere debeat. Quod videtur, cùm huiusmodi esse præsumatur,si non negetur,vt dictum est.Verùm contrarium respondit Signo.d.consi.lxxxj.in quæstione vertente inter nigrum,vbi probat qualitatem illam necessariò allegandam esse,& probandam, si negetur.Sed cui addere potes,quòd si etiam res ipsa præsumeretur patrimonialis, etiamsi negaretur,ita vt non necesse esset eam talem probare,tamen opus esset id allegare,l.si adulterium, §.incestum,ibi,vtique si error allegatur,ff.ad leg.Iul.de adul.quam in id not.Bar.qui dicit id not.& perpetuò menti tenendum,& Pet.Anch.consi.cclxxxviij.in casu præmisso, col.ij.vbi & illum text. dicit not.& Panor.qui eum dicit sing.in c.afferte,col.ij.versicu.ex prædictis,extrà de præsump.& Franc. Aret.qui etiam dicit singu.consil.cxij.consideratis,in fin.cum aliis multis concord.à me adductis suprà titu.nostrarum consuetudinum v.§.quoque v.in glo.iiij.Idque etiam si notorium esset. glo.in cle.appellanti,in verbo,aliàs,& ibi Io.Ligna. Cardin. Flor.Imo.& Panor.de appel.cum aliis quoque multis concor.à me in illo eodem loco collectis.Sed tu tamen vide Barba.eam gloss.declarantem,consi.l.illud,col.penult.versic.& adduco,lib.j.

Si maritus uendat conquæstus sibi & uxori communes,uti potest, an, & quibus

98 ¶CÆTERVM, quia nostra hæc consuetudo permittit retractum in acquæstibus,& ex alia nostra consuetudine,tit.*de contracter compagnie*,§.j.qui est omnium huius vol.cclxxxij. acquæstus facti à marito,& vxore, aut alterutro eorum sunt vtriusque communes,ita tamen,vt ex alia nostra consuetud.titu.xiiij.qui est, *de la puissance & administration des maris*, §.vj.qui est omnium totius volu. ccxcv.ius sit marito eosdem acquæstus inscia adeóque inuita & renitente vxore vendendi. Igitur si maritus solus fundum à se, aut vxore acquisitum,constante matrimonio vendat:an consanguinei ipsius tantùm admitti debent ad retractum,an verò & vxoris.Quod videtur,tanquam vxor alie-

nasse

nasse quoque videatur per maritum administratorem bonorum vxoris,& in cuius potestate ea est, vt scribitur in d.tit. *de la puissance & administration des maris*,§.j.qui est omnium cxciij.& quem nostris Legibus connubialibus olim insigniuimus,& propediem multò pluribus abundantioribúsque commentariis illustrabimus.Ideóque peræquè habendum est,ac si vir & vxor simul vendidissent: quo casu consaguinei vtriusque admitterentur,vt scribitur suprà §.præcedente.Et faciunt ea,quæ scripsimus suprà eo.tit.§.j.in glo.ix.in verbo,*ou lignagier*.nu.105.sed vt ad cætera.& seq. *locus est retractui.*

99 ¶At ego tamen censeo,consanguineos tantùm mariti venditoris esse admittendos,non vxoris, quæ non vendidit. Nam consuetudo nostra loquitur de consanguineis venditoris:ideò de aliis intelligi non potest,etiam si sint consanguinei alterius etiam domini rei venditæ, aut cuius aliàs interest,testimonio Albe.in j.parte stat.q.xcviij.item præsupposito,vbi post And.Pisa.hac ratione negat consanguineos vxoris admitti ad retractū fundi dotalis à marito permissu statuti venditi.Et quia etiam cùm vir huiusmodi quæstus possit liberè vendere,constante matrimonio,consequens est vt interim solus censeatur esse dominus: nec enim aliter transferret dominium.l.traditio,in princip.ff.de acquirend.rer.dom.nemo enim plus iuris in alium transferre potest,quàm ipse habet,l.nemo plus iuris,ff.de reg.iur.& ibi concord.Estque sententia Platonis in Symposio, Quod quis non habet, dare non potest.Et hoc nuncupatim in casu similium consuetudinum voluit Carol.Molen.consue.Paris. tit.j.§.xxx.numero 74.vbi ex hoc dicit,per feloniam solius mariti huiusmodi conquæstus in totum committi.Sed & cùm ipsa vxor conqueri non possit,quòd maritus vendiderit: ergo nec consanguinei ipsius, qui non nisi respectu ipsius venire possunt, argumen. Authenti. multò magis, C. de sacro.eccles. *De eadem re.*

100 ¶Vxor igitur constante matrimonio non censetur esse domina dimidiæ partis horum acquæstuum, sed tum demum,cùm solutum fuerit matrimonium,si scilicet maritus interim aliter non disposuerit,quasi ipsius vxoris dominium interim quoque sit in pendenti,vt in simili dicitur in l. seruus,§.j. ff.de acquir.rer.domi.& l.penult.§.penult.ff.de castren.pecul.cum aliis multis simi.quas afferemus infrà in fi.huius titu.numero 20.quibus adde,& sequ.Et sic expressim (ne autoritate careamus) intellexit Cardina.Floren.consilio xv.quòd maritus,in fin.iunctis præcedentibus,loquens de duobus statutis illis nostris similibus: vno scilicet, vt bona quæsita constante matrimonio sint communia: altero,vt maritus eadem possit liberè alienare.Nam primùm(inquit)illud statutum, quod dicit ea bona esse communia,intelligitur secundùm aliud,videlicet nisi maritus ea alienauerit,vt sic hæc statuta inuicem sibi concordent,c.cùm expediat,de elect.libr.vj.Et idem propemodum voluit Petr. Anch.loquens in similibus quoque statutis,consilio cij.contra dictam donationem,versiculo secundò etiam subtilius: vbi etiam dicit, maritum constante matrimonio censeri dominum insolidum huiusmodi acquæstuum. Et hoc apertè declarat consuetudo Parisiensis cap.omnium consuetudinum, quod est titu. *de communauté de biens.* Sed hæc tamen intelligenda sunt, nisi maritus ipse suo iure decedens, admiserit, adhibueritque vxorem, quæ secum venderet, vt fit interdum. Nam tunc consanguinei vtriusque admitterentur, secundùm ea quæ latè dicta sunt suprà eodem §.præcedente. *De eadem re.* *Consuetudo.*

101 ¶ILLVD DENIQVE non omittemus,quod ad verbi significationem pertinet, quia suprà de patrimonio & re patrimoniali locuti sumus,in Gallia nos vulgò vocare patrimonium, quod à patribus & aliis maioribus nostris ex successione accepimus: nec id quidem sine imitabili exemplo, quando & Cicero sæpe in hac significatione accepisse videatur.Nam in Oratione pro domo sua: Liberis autem nostris satis amplum patrimonium paterni nominis,& nostræ memoriæ relinquemus. Et pro Caio Rabirio:Qui verò duo lauta & copiosa patrimonia accepisset,rémque prætereà bonis & honestis rationibus auxisset,quid esset tandem causæ,cur æstimari vellet nihil habere. Et in libr. de Oratore: Mutius paterni iuris defensor,& quasi patrimonij propugnator. *Patrimonium quid sit.*

102 ¶Quanquàm etiam passim apud nostros Iurisconsultos, significationum verborum obseruatores exactissimos reperimus patrimonium pro omnibus facultatibus & diuitiis cuiuspiam, atque etiam mobilibus,etiámque si à maioribus nostris non accepimus,vt in l.j.§.item solent,ff.de offic.præfe. vrb.& l.quantùm,ff.de eo quod met.caus.& l.iij.§.sed vtrum,in fin.& l.si ex causa,§.j.ff. de minor. & l.cogi.in princip.vbi est optimus text.& iterum in l.Titius,ff.ad S.C.Trebel.& l.sed & si,§.j. & §.quod autem,ff.de peti.hæred.vbi patrimonium dicitur de re acquisititia, & etiam probatur pretium in patrimonio esse,& l.ij.C.de his quib.vt indig.& l.j.ff.de vsufruc.ear.rer.quæ vsu consu.& l. vt tantum,§.j.ff.de ser.corrup.vbi dicitur de re mobili,& l.Papinianus,§.quarta,ff.de inoffic.testa. vbi etiam dicitur de seruis,& l.j.C.de peric.tuto.& l.Nesennius,ff.de nego.gest.& l. depositi,§.j.ff. de pecul.vbi dicitur peculium dici,quasi patrimonium pusillum,& l.hinc quæritur,& l. peculium ex eo,eod.titu.vbi patrimonium dicitur peculium serui.& l.spadonem,§.vlti.ff.de excu.tuto.& l.ex facto,versiculo vltimò,ff.de hæredi.instit.vbi patrimonium de pecunia dicitur.& in l.si cùm mulier,ff.de donat.inter vir.& vxo.vbi item dicitur de pecunia,& l.prædiorum,C.de prædi.mino.& alibi sæpe.Nam & glos.in l.rei appellatio latior,in verbo patrimonio,ff.de verbo.significatio. dicit res omnes esse in patrimonio,de quibus habemus actionem vel exceptionem,per l.rem in bonis,ff. de acquirend.rer.domi.quæ quidem l.non loquitur de patrimonio,sed de bonis.Ex quo potes intel- *Patrimonium dici etiã de rebus quæsitis et mobilibus.*

ligere bona,& patrimonium idem significare.& id certè ex ea gloss.not.eámque dicit singu.Bald.in sua Margari.in verbo,patrimonium.Et idem etiam voluit D.Cos.Guy.in pragmati.sanctio.titulo de collati.§.cui rei,in verbo,patrimoniis.

De eodem.

103 ¶In quo etiam sensu accepisse videtur ipse Tullius in Philippicis: Quæ rationes in populi Romani patrimonio glandiferæ & fructuosæ ferebantur.Et in oratione pro Cecinna:Non minus diligenter publica patrimonia iuris,quàm priuatæ rei vestrę retinere debetis.Et Quintilianus in calce Procemij libr.vj.quo deflet mortem vnici filij: Nos (inquit)miseri,sicut facultates patrimonij nostri, ita hoc opus aliis præparamus,aliis relinquemus.Sed ita vt interim intelligas nomina non censeri esse in patrimonio nostro,l.cùm pupillus,ff.rem pupil.sal.for.vbi ita scribitur,non solùm quæ in patrimonio habet,&c.Et ita illum text.expendit Philip.Deci.in c.in præsentia,colum.iiij.versicu.non obst.quod dicitur,extrà de probat.Nisi tamen(inquit)in vltima voluntate,per l.nam quod,§.vlt.ff. ad S.C.Trebel.voluit allegare d.l.cogi.in princip.quæ iungitur cum d.§.vlti.de quo tamen vide Pet.Paul.Consen.in repe.eiusdem c.colum.xij.numero 24.& sequen.Porrò quod ad priorem illam significationem pertinet,Chasse.in hoc titu.*de retraictz*,§.j.in verbo,*ancien*,in princip.tradit Philip.Deci.consilio lxxxviij.scribere,hanc dictionem (patrimoniale)in statuto non compræhendere id, quod nobis obuenit ex succesṡione patruorum,& aliorum transuersalium:quamuis Decius non dicat,sed tantùm referat quoddam statutum,quo cauetur rem intelligi patrimonialem,si fuerit ascendentium per lineam paternam.

Nomina an sint in patrimonio.

Patrimonium an dicatur de rebus successionis transuersalium.

§. XXXIII.

SI AVCVN baille son fons & heritage à rente admortissable, & quelque temps apres ladicte rente est rachaptée:en ce cas le parēt & lignagier de celuy qui a arrenté ledict fons & heritage,& qui pour ladicte rente à prins argent,pourra pour ledict pris auoir par retraict ledict heritage.Idem du seigneur de fief, qui le pourra prendre par puissance de fief, ou demander ses ventes & honneurs.Mais ou la rente ne seroit admortissable, toutesuoyes s'il aduient qu'elle soyt rachaptée,en ce cas telle rente cheoyt en retraict.

GLOSSA I. ET VNICA.

Retractus an habeat locum in cōtractu emphyteutico, et similibus.

Quid si ultra pensionem datur pecunia fauore contractus.

EX HOC §.apertè declaratur retractum non habere locum in simplici datione in emphyteusim,vel libellum,vel censum, cuius scilicet pensio perpetua est,nec subiecta redemptioni.Quod & voluit Steph.Bertrand.consilio vij.non vidi libr.j.& Geral.Bago.in sua disputa.retractus, versic. quarta conclusio est, quòd in re data in emphyteusim:vbi hinc occasione sumpta quærit, quid si vltra pensionem is qui accepit in emphyteusim,fauore contractus dat concedenti certam pecuniæ summam,an erit locus retractui ob illud pretium? Qua in re multa allegat,& tandem hæc est illius sententia,vt si pensio sit competens,quamuis minor, quàm res ipsa valeat,censeri debeat contractus emphyteuticus,& sic non est locus retractui. Quòd si modica sit pensio,& ingens pretium,censetur esse venditio,éstque locus retractui.Quod & ipsum nuncupatim voluit Io.Fab.in §.adeò,col.pen.versi.sed quid dices si partes dicunt,Instit.de locat.Sed & tu super hoc vide Matthæ. Afflict. deci. Neapo.lxxij.Nardus,per totum, vbi hanc rem latissimè tractat,& Ioan.Igneum in l.iij.§.si conditioni,versi.& si aliud,numero 52. & aliis multis sequ.ff.de S.C.Sylla.& Caro.Molen.in consuetu.Parisi.tit.j.§.xxiij.in xvij.q.Et vide etiam, quæ & nos latius in re simili scripsimus suprà eo.titu.§.xxx.ex quibus intelliges,quid hîc dicendum sit: nempe inspiciendum esse,vtrùm horum excellat,an pensio, an pecunia, vti etiam censet consuetudo Comitatus Burgundiæ titu.*de reachaptz*.§.vj.

Consuetudo.

Consuetudines de ea re.

2 ¶Sunt autem & aliæ hac in re priuatæ propriæque Galliæ cōsuetudines,aliæ simpliciter retractum admittentes:vt apud Caluimontenses in Basṡig.c.xvj.& Altisṡiodorenses,quos vulgò vocāt Auxerrenses,hoc eo.tit.§.viij.qui est omniū xxxix.Valesienses hoc quoque tit.§.iij.qui est omniū lxxxiiij. Laudunenses in Veromandia,huius titu.§.xvj.qui est totius iij.partis xc.Aliæ,tum demū,si datio est perpetua:vt apud Meldenses,c.cvj. Carnutēses,c.lxxxv.& iterū clxxvij. Aliæ simpliciter limitātes, nisi vltra pensionē detur pecunia:vt apud Montargienses,& cæteros Lorrienses,hoc quoque tit.§.x. Lodunēses hoc tit.§.xj.& alios multos.Aliæ aliter,vt videre licet apud eosdē Carnutenses,c.lxxviij. Melodunenses,c.lj.Aurelianēses,c.cclxxxvj.& ca.seq.& iterū c.ccxcij.& ccxcvj. & ccc.& v. seq.& iterū c.ccccv. Andegauenses,c.ccclij.& c.cccliiij.& duobus seq.atq; etiam c.ccclviij. Borbonienses, cap.ccccxlij.Blesenses,c.cciiij.& cap.ccix.& Rochelenses,c.xxxix.Lodunenses hoc titu.§.x. Interim tamen vide Ferro.in consue.Burdig.hoc tit.de retractu,§.xxv.col.ij.versi.sed si res in emphyteusim.

¶QVAN

3 ¶QVANTVM AVTEM ad id,quod scribitur in fine huius §.venditionẽ annui reditus feudalis,siue solarij(sic enim appello *rẽte fonciere*,vt alibi diximus)esse subiectã retractui proximitatis, facit in argumentum eius quæstionis,quam nos tractauimus suprà eo.titu.§.vj.vtrum scilicet,si huiusmodi reditus venduntur,dominus feudi,in quo fundus situs est,habeat laudimia,aut ius retentionis.Hæc enim consuetudo in vtranque partem trahi potest.Vide omnino,quæ ibi scripsimus.

§. *XXXIIII.*

MAIS si audict contract faisant estoit acordé, que celuy qui prend aucune chose à rẽte,payeroit icelle rente pour raison desdicts lieux, non obstant qu'à ce il eust obligé tous ses biens, & non obstant que ne fust dict qu'il payeroit tant qu'il tiendroit lesdicts lieux, neantmoins il peult quitter & expondre lesdicts lieux.

GLOSSA PRIMA.

1 HIC §. NON ADMODVM appositè hìc collocatur, verùm tanquam obiter,ac per transennam & veluti in consequentiam atque declarationem eius,quod dictum est in posteriori parte,§.præcedentis,ei subiunctus est.Ideò & nos quoque consequenter hìc aliqua hunc ipsum tangentia,subnectemus.Igitur quod hìc dicitur, emphyteutam,siue censuarium,siue libellarium vocare malis(neque enim multum inter hos & similes interest,vt per Bar.in l.j.col.ij.versi.in quo differt, & ibi Recentiores,C.de iure emphy.& in l.si finita,§.si de vectigalibus,C.de dam.infec.Bal.in c.j.§.aut si libellarius, post princ. & ibi Marti.Laud.in §.similiter,col.j.versi.nota ibi libellario,tit.qui.mo.feud.amit.l.j.& eundem Marti.in c.j.tit.de ali.feud.pater.cum si.allegatis à Phili.Deci.consi.DXviij.viso instrumento, paulò ante fin.Et quicquid discriminis somniarint ij,qui ab initio hæc vocabula aduexerũt,in dissuetudinem propemodum abiit,hodiéque promiscuè his vtimur:vt etiam dicit Ang.consi.clxxxiiij.ex forma,col.vlt.de quo & tu vide Io.Plat.in §.adeò,in ix.q.Insti.de loc.)Quod(inquam)hìc dicitur hos posse rem emphyteuticam,aut libellariam,aut censuariam,siue censualem,renuntiare domino inuito,non procedit de Iure cõmuni,per text.à contrario sensu in l.ij.ibi,si dominus voluerit,C.de iure emphy.vbi & hoc not.Bal.col.ij.versi.quæro an emphyteuta,& ibi etiã Albe.col.vlt.vers.itẽ quæro nunquid & Io.Fab.col.etiam vlti.versi.quid si emphyteuta,& Ias.col.vij.versi.sextò principaliter. *Contractus emphyteutic?,cẽsuarius, libellarius, nihil ppemodũ differunt.* *An quis his cõtractibus rem tenent, ei renuntiare possint domino.*

2 ¶Et ita etiã decidit Spec.post Odof.tit.de loca.§.nunc aliqua,versi.cxxviij.per multa illic allegata, & inter cætera tex.quem dicit videri expressum in l.quicũque,C.de fund.patri.lib.xj.& Collec.post Pet.Bono.in c.potuit,col.j.versic.sed nunquid potest,extrà de loca. Albe.in l.Prætor,§.hoc edicto, col.j.ff.de dam.infec.& in l.sed an vltro,§.j.ff.de neg.gest.& in l.Imperator,in prin.ff.de leg.ij.Bal. in l.cùm fructuarius,ff.de vsufr.& in l.tractatũ est,circa mediũ,ff. de iudi.dũ se remittit ad dicta in præcedente loco,& in c.quæ in ecclesiarũ,col.v.versi.reuertitur igitur,extrà de constit. Imo.in c.ad audientiam,col.vlt.extrà de reb.eccle.non ali.cum distinctione tamen Bar.in l.is cũ quo,ff.de aqua plu.arc.& idem quoque tenuit Panor.in c.j.in vlt.notab.extrà de feud.& in c.iudicatũ,post prin.de immu.eccle.Berbe.in suo viatorio iuris,tit.de locat.char.vlt.versi.item quæro an emphyteuta.Ioan. Ray.in c.j.§.pœna,in vij.q.tit.de prohi.feud.ali.per Fed. Alex.in addi. Barr.in d.l.is cum quo,ff.de aqua plu.arc.Card.Alex.in c.j.tit.de vasal.qui contr.consti. Lotha.& in c.vlt.tit.de cap.qui cur.ven. *De eadem re.*

3 ¶Quod tamen intellige duobus modis:Primo videlicet,vt procedat,nisi cõsuetudine aliud induceretur,scilicet emphyteutã posse rem ipsam domino renuntiare,vt hìc nostra consuetudine permittitur:quia huiusmodi consuetudo seruanda est,vt voluit Spec.post Odof.in d.versi.cxxviij.suprà allegato,per tex.in l.venditor fundi,§.cõstat,C.com.prædi.Et id quoque voluit Fel.in d.c.quæ in ecclesiarum,col.xxxj.versi.ex his infertur,extrà de consti.Et sic vt opinor intelligit Masuer.verus cõsuetudinum Gallicarũ interpres de hac ipsa re loquens in tit.de locat.§.item cùm res datur,& aliis seq. *De eadem re.*

4 ¶Secundo modo intellige,vt procedat,nisi successu tẽporis res fieret inutilis emphyteutæ:Nõ tamẽ intelligo,ne fallaris,quòd res omnino perierit,quia tũc procul dubiò liberatur emphyteuta à canone,siue pensione per d.l.j.C.de iure emphyt. Sed id aliter intelligo:verbi gratia,quispiam concessit Titio molendinum in emphyteusim,ea lege vt teneretur concedenti & eius hæredibus gratis molere,tandem hæredes Titij in tantum numerum excreuerunt, vt nihil emphyteuta posset molere nisi eisdem, aut etiam illis omnibus non posset:certè tunc poterit, vel illis inuitis renuntiare huic emphyteusi.Ita enim in hac specie nuncupatim voluit Lucas Pen.in l.sancimus,la j.ad fin. C. de consuli. lib.xij.per textum in l.antiquitas,in princ.C.de vsufruct.& in c.suggestum,extrà de deci.

5 ¶Tu autẽ hìc vide,an hoc casu teneatur molere omnibus hæredibus,Barpt. Brix.quæst. domi.l.quidam paterfam.Pile.q.xlviij.quæ est eiusdem initij.Host.Io.And.Anto.Imo.Petrũ Arch.& Panor. in c.quantò, de cẽsi.Alber.in Authen.hoc ius porrectũ,col.pen.versi.vnam aliã pulchrã quæstionẽ, C.de sacr.eccle.& in l.cui fundus,ff.de condi.& demonst.& in l.in lege,in fin.ff.de contrahen.empt. *An qui molere cuipiam tenetur, & omnibus ipsius hæ=*

redibus teneatur.

& latè Iason in repe.l.quò minus,in xxij.q.ff.de flumi. Et quod in simili de furno tractat Iac.But.in vlt.in fi.C.de sacro.eccle.& Imol.in cle.literas,col.x.versi.item quòd promittens,de rescrip.& latè Cæpo.in tract.de serui.vrb.c.j.quod de furno est,in v.q. Et quod de vsu nemoris etiam tradunt Dy.& Albe.in d.l.cui fundus,ff.de condi.& demon.& Iac.Ra.& ipse Albe.in l.tale pactum,§.vlti.ff.de pact.& in l.si seruus,§.j.col.pen.versi.sed pone habeo,ff.si quis cautio. Et quod item in aliis similibus differunt Pet.Cy.Albe.Bal.& Sal.in l.non modus,C.de seruit.& aqua. Angel.in l. si seruitus,in prin.col.vlt.ff.de seruit.vrba.prædio. Alex.qui quædam ex suprà dictis etiam tractat consi.clxxviij.in occurenti,col.ij.versi.facit etiam,& seq.lib.ij.& Hippo.Marsi.sing.cxxxiiij.tu scis quòd propter,cum aliis adductis à Fel.in c.vlt.col.vlt.de constitu.& Philip. Deci.consi. cccxxxv.viso consil.col.j. Vt tamen non prætermittas tex.in d.c.suggestum,extrà de deci.

Quid in similibus.

An vasallus poßit domino inuito feudum renuntiare.

6 ¶AT IN FEVDO VIDETVR tex.expressus, quòd à vasallo possit domino renuntiari,& dimitti,in c.j.tit.de vas.qui contra constit.Lotha.& in c.j.§.rursus,& ibi Bal.Marti.Laud.& Cardi.Alex.tit.quib.mod.feu.amit. Sed quia hoc non omnino expeditũ est,quin sunt qui contrariũ simpliciter tenent, sunt & qui multas distinctiones faciunt,& in hanc rem multa à multis afferuntur pro vtraque parte,ne sim longior,si omnia recensuero,vide glo. And.Iser.Bal.Aluar.Card.Alexand.& Matthæ.Afflic.in d.c.vlt.tit.de capi.qui curi.vendi.glo.Iac.Bel.Nicol.Neap.Bald. Aluar.& alios in d.c.j.tit.de vas.qui cont.consti.Loth.glo.& Bal.in c.j.§.callidis,& ibi Io.Rayn.in §.pœna,col.xiiij.in paruis,versi.quærit hic glo.tit.de prohib.feu.ali.per Fede.glo.Host.Io.And.Ligna.Bal.Card.Flo.Anto.Imo.Panor.Barb.& latissimè Fel.in d.c.quæ in ecclesiarum,de consti.Hosti.in summa tit.de feud.§.vlt.versi.est & in summa.Archid.in c.de forma,xxv.q.v.Ioan.Andr.in addi. Spec.d.versicu.cxxviij. And.Iser.in c.omnes,tit.si de feud.defun.Collec.in c.ij.col.ij.versic. sed nũquid potest,extrà de feud.Alber.Bal.& Floria.in d.l.cùm fructuarius,ff.de vsufru.eundem Albe.Bart.Imo.Ro.Alex.in addi.Bart. & alios Recentiores in d.l.is cum quo,ff.de aqua plu.arcen.ipsum Albe.in l.si absente,in prin.ff.de vsufru.& in d.l.sed an vltro,§.j.ff.de nego.gest.& in l.sicut,ad fi.C.de actio.& obligatio.& in d.l.ij.col.vlt.C.de iure emphy.& in l.si fortè.§.etiam,in fi.ff.si seruit.vendi.& in l.Imperator,ff.de lega.ij.& in l.interdum,ff.de ope.liber.Bald.in l.j.in xij.q.ff.de rerum diui. & in l.cùm Archimedoram,in fin.C.vt in poss.lega.& in l.post certi,C.de liber.cau.& in l.j.colum.v.versiculo quædam est infinitas reponendi,C.de senten.quæ pro eo quod inter,& in c.sanè,colum.ij.de renuntia.& in proœmio feudorum,colum.iiij.in fin.versicu.sed statim quæritur,& versic.sed pone, quòd contractus,& eundem Bald.consil.ccxcij.ad euidentiam,colum.v.versicu.sed videamus,libr.ij. Lucam Pen.in l.ij.colum.penult.versicu.& nota ex hoc, C.de agric.& censi. libr.xj.Cardin. Floren.in cle.pastoralis.in vij.q.de sent.& re iudi.Paul.Eleaz.& Imo.in d.c.potuit,illum col.iiij.hunc colum.xliiij.extrà de loca.Imo.in d.c.ad audientiam,col.vlt. extrà de reb.eccles.non ali.& in cap.j.& ibi Panor.in vlt.notab.& Barba.col.j.versic.& quærit hîc,extrà de feud.Ro.consi.xxvij.viso themate,col.j.Berb.in d.tit.de loca.vbi sup. Marti.Laud.in c.j.col.vj.versi.& not.vnum singu.titu.de his qui feud.dar.poss.Cæpol.in tract.seruit.vrb.tit.de puteo,qui est xlvij.col.j.ad fin. Corse.& Aufrer.in deci.Tholos.q cccciiij.item fuit quæsitum an vasallus.Franc. Curt. Iunior.in tracta.feud.in j.parte quæst.viij.col.eiusdem viij.versic.primus effectus,& iterum col.seq.versi.tertius effectus, rursúmq; in iiij.parte versi.xxxj.& vlti.Cardin.Alexand.in prælud.feud.col. antepen.in vj.q.& ibi Matthæ.Afflict.in iij.q.& eundem Matthæ.deci.Neapo.cclxv.illustrissime,nu.53.& deci.cccvij.regia maiestas,nu.11. & in c.j.§.notandum,tit.qui feud.dar.pos.Iac.à S.Georg.in tract.feud.in verbo qui quidem inuestiri &c.col.vij.versi.nam si quæritur.

Feudum domino renuntiatũ an in eum trãseat liberum.

7 ¶SED EX HIS ORITVR dubium,nec leue,nec contemnendum: vtrùm scilicet tunc,cùm emphyteuta,aut vasallus,renuntiat rem domino,ea transeat in ipsum dominum libera,an verò obnoxia seruitutibus,hypothecis,obligationibus,aliísque oneribus impositis. Et videtur, quòd libera, per l.lex vectigali,ff.de pigno.vbi resoluto iure dationis, resoluitur ius acceptionis.ita enim eam l.summat,vt cum nostris loquar,Bar.& videtur esse tex.in c.j.§.rursus infidelis,in verbo,refutauerit,& ibi Bald.Aluar.Marti.Laud.& Card. Alex.tit.quib.mod.feud.amit.nam vt illi dicunt,illa facultas renuntiandi inerat iam ab initio contractus,& ex natura rei.

De eadem re.

8 ¶Contrà item videtur,quia solutio contractus non debet manere in potestate debitoris,vt scilicet per illius renuntiationem soluatur, siue extinguatur id,quod ab eo ante actum est,l.si res, ff. quib.mod.pign.vel hypo.sol. Prætereà non est simplex renuntiatio,quia non potest sola voluntate renuntiare domino,l.si quis vi,ff.de acquirend.poss.sed est quoddam nouum pactum, nouúsque contractus,qui non præiudicat alteri,cum quo non est celebratus,l.vlt.ff. de pact. & not.per Barto.in l.in diem,ff.de aqua plu.arcen. Item ista renuntiatio videtur facta in fraudem : ergo non præiudicat creditori,argu.l.filiæ meæ,ff.solu.matri.& l.libero octingenta,ff.de bonis liber. Denique videtur esse casus in l.si partem,§.j.ff.quemadmod.ser.amit.

An dominus cui renuntiatũ est, teneatur

9 ¶Et per hæc Bald.qui nusquam deest,consi.ccclxxj.Maffiolus,lib.j.ex facto interrogatus,respondit dominum, cui emphyteuta renuntiauit, debere stare locationi factæ ante renuntiationem ab ipso emphyteuta factam. Et generaliter, quòd hoc casu transeant onera in dominum, voluit Petr. Iaco.titu.de actio.in rem pro re emphy.col.xj.versic.item est notandum,iterúmque col.xix.versic.& est

notan

notandũ.& Masuer.in tit.de locat.§.item vtilis dominus.& Io.Ray.in c.j.§.habito,char.10.in par-uis.versi.quæro an vasallus posit imponere,ti.de prohi.feud.ali.per Fed.& Guid.Pap.deci.Delphi. dlxxv.emphyteuta potest,& diximus etiam suprà,eo.tit.§.j.glo.xiiij.in verbo, *ou equipollent à uente,* nu.112.verùm cùm aliquando,& seq.

stare colono. De ijsdem rebus.

10 ¶Et ego quidem hoc statim fateor,si renuntiatio fieri non posset inuito domino,vt nec fieri potest in emphyteusi de Iure communi vt suprà diximus. At si fieri potest ex lege municipali, vt hoc nostro §. cauetur:vel etiam de Iure communi,vt in feudo,secundùm multorum sententiam: tunc cùm dominus,velit nolit,teneatur admittere renuntiationem ex natura contractus, ei iam ab initio ipsius insita,non video cur teneatur stare his obligationibus,& seruitutibus post contractum ipsum impositis. & de hoc haud dubiè tex.est expressùs,loquens in feudo,in d.§.rursus infidelis: vbi Bal.primum dicit,id videri esse contra omnem rationem, quòd scilicet vasallus posit renuntiare in præiudicium iuris alteri quæsiti,per quædam ex iuribus suprà allegatis.Sed subdit huic obiectioni respondendo, quòd ea facultas inerat à principio ex natura rei,id est,ipsius feudi.& id scire debuit,qui cum vasallo contraxit,l.qui cum alio,ff.de reg.iur.Ideóque vasallus non potuit in præiudicium domini se difficultare,vt ipse loquitur,arg.c.j.tit.de noua for.fideli.Et eum sequuntur Marti.Laud.& Car.Alex. qui adducunt l.si quis domum,§.j.ff.locat.Sed hæc pendent ex iis,quæ latè dicemus infrà tit.*de retraict conuentionel*,§.iij.in glo.j.nu.8.hîc autem opportunè,& multis seq.

De ijsdem quoque rebus.

11 ¶Vtrùm autem in huiusmodi renuntiationibus feudi,vel emphyteusis,quæ fiunt inuitis dominis,de Iure communi vel consuetudine,requiritur insinuatio, quæ de Iure communi requiritur in donationibus.quod videtur,per l.in ædibus,§.j.ff.de donat.& glo.in l.j.§.j.& ibi Bald.ff.quib.mod.pig.vel hypo.sol.& in l.si quis obligatione,& ibi Dy.Ray.& Philip.Dec.ff.de reg.iur.cum aliis multis similibus & concor.à me traditis in repe.l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,nu.144.& quicquid suprà diximus:vbi ex frequentiori nostrorum sententia æquè requiritur huiuscemodi insinuatio in renũtiationibus,liberationibus,remissionibus,& aliis id genus,atq; in donationibus,cùm & hæ vim donationis habeant.

An in istis renuntiationibus requiratur insinuatio.

12 ¶Verùm Bal.de hac specie nuncupatim consultus,contrarium apertè respõdit,consi.ccc.textus (nam id est illius consi.initium)circa medium eiusdem consi.versi.item ista est lib.ij.tum aliis multis rationibus,tum & his,quia hæc renuntiatio est potius quædam natura feudi, quàm donatio,per d.c.j.titu. de vasal.qui contra constit.Lothar.Et si hoc casu requireretur insinuatio,illud confestim sequeretur quòd si vasallus consentiret illum inuestiri à domino,ad quem feudum per successionem non pertinet,requireretur etiam insinuatio in hac inuestitura : quod falsum est,quia in vsibus feudorum nusquam reperies vllam de insinuatione mentionem factam : vt in cap.j.§.prætereà, titu. quib. mod. feud.amit.

De eadem re.

NON OBSTANT QUE À CE IL eust obligé tous ses biens, GLOSSA II.

1 MASVERIVS titu.de locato.§.quid si emphyteuta, quærit an si emphyteuta pro censu vel pensione obligauerit alia bona sua, poterit nihilò minùs rem emphyteuticam domino renuntiare:nec tamen soluit, sed tantùm dicit id à Barto. tractari in l.si quis opus,§.vlt.in fi.ff.de dam.infect.cùm tamen in toto illo titu. nulla lex sit huius initij, sed nec in toto quidem corpore legum, si non me fallit memoria. Sed vide, quæ de hoc diximus suprà titu.omnium huius voluminis consuetudinum v.§.iij.qui est omnium xliij.vbi & idem,ac in hoc §.scribitur.

Emphyteuta q pro censu obligauit omnia bona, an posit renuntiare emphy.

§. XXXV.

RETRAICTZ sont tellement de estroictz droitz, que l'an & iour de y estre receu court contre maieurs & mineurs, presens ou absens, sachans, ou ignorans le contract.

DESTROICTZ DROITZ, GLO. I.

1 ID EST, VT INTERPRETER verbis nostris, stricti iuris. Nam & Alb.post Alber.Odof.in l.statuliberi à cæteris,§.Quintus,circa medium, ff. de statulibe.dicit hunc nostrum retractum esse stricti iuris. Id autem dicitur aliquando ad differentiam eius,quod dicitur bonæ fidei:vt in actionibus aliæ sunt bonæ fidei,aliæ stricti iuris.l.j.§.sed & si,C.de rei vxo.actio.& §.actionũ,Insti. de actio.vbi reperies per glo.& Doct.quid inter vtrasq; interest.atq; etiam per gl.in c.cùm venerabilis,in verbo,bonæ fidei,& ibi quoq; Cano.extrà de excep. vbi intelliges,cur potissimùm alteræ dicũtur stricti iuris.Et ex iis locis assumes, quæ huic loco accõmodari possunt.Nam & ita potest hæc nostra cõsuetudo intelligi, vt actio quæ cõpetit pro retractu

Retractus stricti iuris. Stricti iuris aliquid dicitur ad differẽtiam bonæ fidei.

Actio ad retractum stricti iuris. sit stricti iuris,vti est ex sententia Ioan.Fab.in d.§.actionũ,colũ.ij.versi.& ista faciunt.Boëthius autem in Topica Ciceronis lib.vj.In his(inquit)iudiciis,in quibus additur,vt ex bona fide iudicent,id est,ita iudices dantur,vt non strictas inter litigantes stipulationes, sed bonam fidem quærant,plurimus causarum vsus est.At Bal.noster consi.ccccxxxiiij.pactum inter locatorem , ante fi.lib.j.in contractibus(inquit)bonæ fidei plus valet æquitas, quàm nimia subtilitas,vel dialectica argumentatio. At de illa subtilitate posteà plenius dicemus.

2 ¶Aliquando etiam dicitur quid stricti iuris , non quidem ad differentiam eorum , quæ sunt bonæ fidei,sed vt ex eo intelligatur illud esse strictè & propriè interpretandum,non latè,non impropriè. Et ita dicimus consuetudines & statuta esse stricti iuris , quia sunt propriè & strictè intelligenda, vt not.in l.iij.§.hæc verba,ff.de nego.gest.& diximus suprà eodem titulo §.j.in gloss.ix.in verbo,*ou lignagier*,numero 180.ex quo confestim.Et hinc etiam Ange.consi.cclvij.quia consultatio,columna ij. tradit solùm nos rigorem intueri debere in statutis , cùm sint stricti iuris. Quamuis & alia quoque ratione dici possunt statuta & consuetudines stricti iuris,quòd scilicet actiones,quæ ex his descendunt sunt stricti iuris,non bonæ fidei,vt dicit Bald.loquens de consuetudine in cap.j.in fi.tit.de feud. cogni.per §.actionum,Insti.de actio.& Ang.consi.ccij.in quæstione,post princip.per l.constitutionibus,ff.ad municipa.vbi etiam Barto.post Dy.id tractat,atque etiam in repet.l.Cæsar,colum.viij. versi.secundò quæro,ff.de publica.& vectig.vbi & illud quoque dicit,quòd illa statuta, quæ sunt contra Ius commune , & hac quoque speciali ratione ,præterquàm quòd simpliciter sunt statuta, sunt stricti iuris, quoniam generaliter ea quæ aduersantur Iuri communi , ob id ipsum sunt stricti iuris,per l.in honorariis,versicu.sed cùm rescissa.ff.de actio.& obliga.& not.in l.pro fure,ff.de condict.furti.& subdit id probari in l.in his,ff.de legib.Et idem quoque voluit Bald.in l.non fine,columna vlt.C.de bonis quæ liber.& Alberic.in j.parte statutorum,q.ij.versicu.item quæro an statuta.Tu tamen eundem vide in d.l.Cæsar,columna vij.versicul.secundò quæro.vbi illud tractat, an & quæ statuta sunt stricti iuris: vti etiam facit Bald.in rubri.extrà de constitut.colum.penult.versicu. sed an statuta.Quæ & tu adde ad ea quæ diximus suprà in præfatione huius titu.numero 62.ex hoc continuò.

Stricti iuris est quod strictè est intelligendum.

Statuta stricti iuris.

Actiones ex statuto stricti iuris.

Stricti iuris sũt quæ aduersantur iuri cõmuni.

3 ¶Et hîc quoque tribus modis potest dici, retractum proximitatis, & statutum, quo is inducitur,esse stricti iuris , id est strictè & propriè interpretandum , tum quia simpliciter statutum est, tum quia idipsum est contra Ius commune,tum quia odiosũm,vt multis placuit.de quo tamen abundè diximus suprà in rubri.huius titul.numero 56.ex his autem,& seq.vt ibi videre poteris.Sed tu interim scias alia multa dici stricti iuris,quòd etiam strictè sunt interpretãda : videlicet contractus,vt not.in l.quicquid adstringendæ,ff.de verborum obliga. Sententias,l.j.& ibi gloss.C.de senten.quæ sine cert.quantita.cum multis simil.à me adductis suprà eodem titulo §.j.in gloss.ix.in verbo, *lignagier*,numero 182. similiter. Rescripta, cap.cùm dilecta, & cap.significante, & ibi gloss.extrà de rescrip.Priuilegia,l.si quando,C.de inoffic.testa.Testimonia,vt not.in cap.in præsentia,extrà de probationibus.

Contractus stricti iuris. *Sententiæ.* *Rescripta.* *Priuilegia.* *Testimonia.*

4 ¶Aliquando quoque dicitur strictum ius , quod aduersatur æquitati,id est quod latius mitiúsve, quàm dictet æquitas,aliquid statuit,vt patet ex l.placuit, C. de iudic.cuius verba hîc subnectere ducimus:Placuit in omnibus rebus præcipuam esse iustitiæ æquitatísque,quàm stricti iuris , rationem. Atque ex l.secunda,§.quanquàm,ff.de aqua pluuia arcend.cuius hæc verba sunt : Hoc æquitas suggerit, etiamsi stricto iure deficiamur.Et ex l.si res tuas,C.ad exhiben.vbi ita scribitur : Intelligitur nullam te actionem stricto iure habere:vtilis autem tibi propter æquitatis rationem dabitur depositi actio. Apertè enim intelligis ex huiusmodi legibus strictum ius, & æquitatem , veluti inter se pugnare. Ex quo & illud consequens fit,retractum,cùm sit stricti iuris, æquitati quodammodo aduersari:quod ad hunc nostrum tractatum maximi est ponderis:& hoc multi contendunt,vt diximus in rub.huius tit.

Strictum ius quod aduersatur æquitati.

Retractum aduersari æquitati.

5 ¶Et superioribus adstipulatur,quòd strictum ius dicitur ius regulare, quòd scilicet regula innititur, l.pen.ff.de constitu.pecu.vbi in hæc verba scribitur : Si quis duobus pecuniam constituerit , tibi aut Titio,etsi stricto iure propria actione pecuniæ constitutæ manet obligatus, etiam si Titio soluerit, tamen per exceptionem adiuuatur.Hæc ibi:ex quibus intelligis exceptionem stricto iuri,id est regulari opponi.Exceptiones enim suapte propria ac genuina natura procedunt ex æquitate,l.qui æquitate,& ibi glo.ff.de doli mali excepti.Fed.Senen.consi.xc.casus est talis, quidam clericus,colum.iij. in patuis,Bar.in l.si vnus,§.pactus ne peteret, columna iij.ff.de pac.& Doct.vbiq;.Ex quo Signo. consilio cxxxix.casus, A pretio, col.ij.versi.& quod hoc,dicit æquitatem esse matrem exceptionis. Azo autem in summa titu.de exce.in fine,dicit omnem exceptionem inniti æquitate.& idem dicit Bart.in l.j.ff.de vac.muner.& Alberi.in l.planè,ff.de peti.hære.vbi tamen erranter allegat d.l.j.ff.de vaca.muner.quæ loquitur de excusatione,non de exceptione:nisi dicas excusationem, esse quandam exceptionem.& Angel.Aret.in §.j.col.vj.versi.capiamus tertium,Insti.de exceptio.vbi ex hoc dicit, omnem exceptionem esse fauorabilem.

Strictũ ius,dicitur ius regulare.

Exceptiones ex æquitate.

Exceptio fauorabilis.

6 ¶Nonnunquam autem id strictum ius, strictam rationem vocant,l.ita vulneratus,§.vlt.ff.ad leg. Aquili.& l.adeò,§.j.ff.de acquirend.rerum domi.& l.j.§.accusationem,in fine.ff.ad S.C.Turpil. &

Strictũ ius, stri

& l.sunt personæ, & ibi gl.in verbo,solet,ff.de relig.& sumpti.fune.vbi & ea opponi videtur summæ rationi:quod magis mirum est, ob id, quòd id ius strictum antiquiores summum ius vocabant. De quo Terentius in Heauton.Summum ius sæpe summa malitia. Et Tullius libro officiorum j. Summum ius summa iniuria est.Quod & repetit è nostris Per.Anc.consi.lxxxj.in auxilium, colum. ij.Et Columella lib.j.Rei rusticæ,c.vij.Summum ius antiqui summam putabant crucem.Híncque Summo iure agere, sæpe apud Ciceronem dicitur, pro eo quod est, non ex bono & æquo,siue ex æquitate,sed iniquiore quodam iure ac præfracto agere,vt à Budæo nostro statim post initium Annotationum priorum in ff.scienter dictum est, & multis autoritatibus probatum. Nec tamen hîc prætermittendum ducimus locum vnum ipsius Ciceronis,qui summum illud ius æquo & bono opponit.Is est in oratione pro Cecinna:Cæteri tum ad istam hortationem decurrunt, cùm se in causa putant habere æquum & bonũ, quod defendant:si cõtrà verbis & literis, & vt dici solet summo iure contenditur,solent eiusmodi iniquitati & boni,& æqui nomen,dignitatémque opponere.Ex quibus & illud intelligis,id summum ius,iniquum ius dici posse.Cui adstipulatur text.in l.iij.in princip.ff. quod quisq; iuris,& in l.de ætate,ff.de probat,cùm durũ & iniquum copulat:de quo dicemus infrà, nu.20.Et quòd Macrobius æquitatem & iniquitatem tanquam opposita, posuit lib.Satur.vij.c.iij.Si famosæ (inquit) iniquitatis viro dixero, ego te Aristidi in æquitate præpono. Et ante hunc Cicero lib.Officiorum primo:Quocirca bene præcipiunt,qui vetát quicquam agere, quod dubites æquum sit,an iniquum.Et lib.ij.de inuentione:Iudicialis est,in qua æqui & iniqui natura quæritur. Sed vt redeamus,sicut dicimus summum ius,ita & summam æquitatem etiam dicimus,in l.j.in princ.ff.eo.ti. quod quisq; iur.& l.generaliter,ff.de noxa.acti.& l.eum qui,ff.de donat.& l.bona fides, in prin.ff. deposit.& apud Valerium Maximum lib.viij.in præfatione.cap.ij.Nec tamen hæc summa æquitas vitio tribuitur,vt nonnunquam summum illud ius. Hæc quoque summa ratio dicitur in l.verùm,in prin.ff.pro socio.

Eta ratio. *Summa ratio.* *Summum ius.* *Sũma malitia.* *Sũma iniuria.* *Summa crux.* *Summo iure agere.* *Summum ius, iniquum ius.* *Sũma æquitas.* *Summa ratio.*

7 ¶Alibi autem in nostris legibus id ius strictum,ius simpliciter dicitur,perindéque æquitati sæpe opponitur,vt ius strictum.l.nulla,ff.de legi.vbi ita scribitur, Nulla iuris ratio, aut æquitatis benignitas patitur.& l.epistola,§.de inofficioso,ff.de pactis, cùm dicitur, neque iure vllo, neque æquitate tale desiderium admitti.& l.si ex duobus,§.sed & si plures,ff.de pecul.ibi, sed licet hoc iure contingat, tamen æquitas dictat &c.& l.j.ibi,inter æquitatem iúsque interpositam interpretationem,C.de legib.vbi glo.& Docto.intelligunt illud ius pro iure stricto. Et hinc sumpta occasione, Cy.ibi,col.iij. versi.procedamus ad quæstiones,declarat quid sit æquitas,quot modis dicatur, & quid intersit inter eam,& ius.& etiam tex.in l.qui accusare,C.de eden.in illis verbis,neq; iuris neq; æquitatis ratio,& l.vlt.ibi,iuris & æquitatis,eo.titu.

Summum ius dicitur ius simpliciter. *Ius æquitati opponitur.*

8 ¶Ex quo & illud est Terentij in Heauton.Quid cum illis agas, qui neque ius neque bonum atque æquum sciunt?Illúdque Quintiliani, libro iiij.cap.iij.Quo loco tamen iudicis quoque natura noscenda est,iuri magis,an æquo sit appositus.Et lib.vj.c.item vj.eodémque vltimo: Narrandúmne,& quomodo:iure prius pugnandum,an æquo.Et Tullij in oratione pro Cecinna:Sed causam suam vult vobis æquam probari,non modò certam:& æquitate quoque,non modò iure niti. Et alibi in eadem oratione:Nec iuri quicquam tam inimicum,quàm vis,nec æquitati tam infestum sit, quàm conuocati homines, & armati. Iterúmque in ea oratione: Iuris iudicium cùm erit, & æquitatis &c. Et libro Officiorum iij. Ius crassus vrgebat, æquitatem Antonius. Et de Claris oratoribus, Scæuola peracutus ad excogitandum,quod in iure,aut in æquo verum aut esset,aut non esset. Híncq; Donatus Terentianus interpres in Adelphos:Inter ius(inquit)& æquitatem hoc interest:Ius est, quod omnia recta & inflexibilia exigit. Aequitas est,quæ de iure multum remittit.

Ius & bonum & æquum uide nu.10. *Quid interest inter ius & æquitatem.*

9 ¶Quanquàm scio,& in aliis multis locis nostrarum legum hæc non ita separari : sed veluti vnum in altero inesse,ita de his tractari,vt in l.j.in princ.ff.de iusti.& iure,cùm dicitur,ius est ars boni & æqui. & in l.ius pluribus,eod.titu.vbi scribitur,ius vno modo dici id,quod semper æquum & bonum est, & apud Tullium, si is est, ad Herennium lib.iij.Iustitia est æquitas, ius vnicuique tribuens pro dignitate cuiusque. Idémque iuris æquitatem appellat in oratione pro Lucio Plancio : Vbi illa iuris æquitas?Et lib.Officiorum iij.In primísque operam dabunt, vt iuris & iudiciorum æquitate suum quisque teneat.Id quod facit etiam Imperator in l.cùm nec patronos,C.de iniur.ibi,iuris æquitas permittit.Scio item glo.quę differentiam facit inter ius,rigorem,& dispensationem,in c.vt cõstitueretur,in verbo detrahendum,& ibi quoque Archi.l.dist.de quo etiam per Panor.in c.in literis.col. ij.in vlt.extrà de restit.spoliatorum.

Ius & æquum interdum coniungi. *Iuris æquitas.* *Ius.* *Rigor.* *Dispensatio.*

10 ¶Nescio autem quonam modo Sallustius in bello Iugurthino æquum & bonum opposuit iurigentium:Fit(inquit)reus magis ex æquo & bono,quàm ex iuregentium, Bomilcar.Et fallor, nisi Sallustius bonum & æquum aliter intellexerit, atque cæteri. Nam & alibi in eod.lib. Contrà pauci (inquit)quibus bonum & æquum diuitiis charius erat,subueniendum Adherbali censebant. Et ex hoc quoque suo significatu idem in alio loco eiusdem libri,in oratione scilicet Marij,æquos bonósq; viros appellat.Illud(ait)intelligo Quirites,omnium ora in me conuersa esse, æquos bonósque fauere, &c.Cæterùm idem in Catilina,ius,& bonum,vt diuersa posuit : Ius (inquit) bonúmq; apud eos non legibus magis,quàm natura,valebat.Sed non omittemus,eodem fortè modo ius, atq; æquum & bo-

Aequum & bonum iurigentiũ oppositum. *Aequi bonique uiri.* *Ius & bonum ut diuersa.* *Leges & æquũ*

R 5

bonum ut diuersa.

num vt diuersa posita fuisse, quo Plautus leges,& æquum bonum posuit in ea fabula,cui Menæhmis titulus est:Qui neque leges,neque æquum bonum vsque colunt. Sed tu hîc vide infrà,numero 30.si autem.

Iustum & iustitia unde.

11 ¶Sed vt redeamus,quia à iure iustum dicitur,& iustitia,nisi è diuerso ius à iustitia dicatur,vti voluit Vlpianus,in d.l.j.ff.de iusti.& iure.quem defendit Alciatus, aliô tamen respiciens libro παρέργων j. capit.xxix.Cui tamen(vt id obiter dicam)non accedo in eo,quod scribit iustitiam dici, quòd vim sistat.Quid enim,tristitia,mœstitia,& id genus alia,num à sistendo dicta sunt? vt omittamus, vis nomen nullo pacto esse in iustitiæ vocabulo,nisi primis literis omnino inuersis, & i consonante in vocalem conuersa,quod videns Alciatus dicit id fieri κατ' ἀντιστοιχίαν, id est contrariam elemēti transpositionem.Sed vt id demus,nullo tamen modo videmus sistendi verbum esse in iustitia. Porrò hæc substantiua à suis adiectiuis hauddubiè sumpta sunt,additis illis literis,tia,eorum genitiuo,vt è lætus læti,lætitia:amicus amici,amicitia:auarus auari,auaritia. Et sic quoq; à iustus iusti, iustitia: mœstus mœsti,mœstitia.Quòd si genitiuus in is finiatur, remota s,additur & ea adiectio, tia, vt tristis tristitia.

Ius quod iustū est.

Iustū & æquū opposita.

12 ¶Igitur vt ad institutum reuertamur,cùm ius,iustum,& iustitia eiusdem sint originis,si non aliud ab alio tractum sit:nam ius est,quod iustum est,vt tradit Diuus Augusti.in Psal.cxlv.interpretans illud eiusdem Psal.Facit iudicium iniuriam patientibus. Hinc certè fit, vt iustum & iustitia,sicuti & ius, æquo,& æquitati opponantur:tanquam etiam iustum simpliciter id sit,quod summum aut strictum ius,aut ius etiam simpliciter vocamus.Horatius lib.Sermonum j.Saty.iij.

Atque ipsa utilitas,iusti propè mater & æqui.

Iustū & æquū quid differant.

Quo in loco Acron interpres, Inter iustum,inquit, & æquum, hæc differentia est:Iustum est, quod ex lege descendit,æquum verò, quod ex natura.Sic & Fabius Quintilianus in Procemio Oratoriarum institutionum,iustum atq; æquum & bonum vt diuersa posuit:Quis enim (ait) modò de iusto, æquo ac bono non & vir pessimus loquitur.

Iustitia immodica.

Iustitia & misericordia opposita.

Iustitia itē & æquitas.

13 ¶Et huc quoque potest referri illud Ecclesiastæ vij.ca.Noli esse iustus multum.Et illud eiusdem c. Iustus perit in iustitia sua.Quæ repetuntur in c.plerunq;.ij.q.vij.& in c.non potest,xxiij.q.iiij.& in c.serpens,de pœn.dist.j.quibus locis apertè declaratur, huiusmodi sententias pertinere ad immodicam illam rigidámque ac strictam iustitiam.Híncque multi iustitiam,& misericordiam, tanquam diuersas,recensent.Quibus succinit illud Prouerbiorum,c.xxj.Qui sequitur iustitiam,& misericordiam,inueniet vitam.Vti etiam iustitiam ipsam,& æquitatem, diuersas ponunt, Prouerb.j.c.Iustitiam,iudicium,& æquitatem &c.& c.ij.vbi eadem verba repetūtur, & Psal.xcvij.Ipse iudicabit orbem terræ in æquitate,& iudicabit populos in iustitia.Et Esaiæ c.xj.Sed iudicabit in iustitia pauperes,& arguet in æquitate pro mansuetis terræ.Quamuis sciam Lactantiū lib.v.Diuinarum institutionum,c.xv.ita de iustitia disseruisse,vt sint duæ virtutes omnium principales,quæ ab ea diuelli separaríque non possint, scilicet pietas & æquitas, quibus constat tota ipsa iustitia.Sed aliò respicit Lactan.nam æquitatem non eam intelligit,quàm hîc intelligimus,sed pro æqualitate quadam, qua Deus omnes æquos,id est,æquales,siue pares, esse voluit. Aequitatem enim (vt & ille dicit autoritate Ciceronis) dici tanquam æqualitatem, etiam scribit Diuus Augustinus in libr.de quantitate animæ.

Aequitas tanquam æqualitas.

Iustitia & æquitas copulatæ.

14 ¶Sed quid interim dicemus ad illud Cicer.ad Herennium, suprà à nobis citatum,definientis iustitiam esse æquitatem ius cuique tribuentē:& cùm dicit lib.j.Officiorum, Aequitatem iustitiæ maximè propriam.& lib.Partit.Orato.Directū & verum & iustum, & vt dicitur, bonū & æquum.Et ad tex.copulantē iustū cum æquitate,in l.proximè,ff.de his quæ in test.delen.vbi ita scribitur:Sed in re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus iustius est, quàm tutius: nam, vt posteà dicemus,benignior interpretatio æquitas est.& in d.l.placuit,C.de iudi.vbi æquitas & iustitia aduersus strictū ius copulantur.Valerius autē Maximus lib.vj.c.v.in initio eius c.scribit:In iustitiæ penetralibus semper æqui respectum versari.

Strictū ius humanitati oppositum.

Humanitas pro æquitate.

Humana interpretatio.

15 ¶Alibi quoque strictum ius(vt ad id redeamus)ponitur vt aduersum humanitati, in l.Pantonius,in princ.ff.de acqui.hæred.nam cùm primùm dixisset in eo casu stricto iure in integrum restitutionem non competere:posteà subdit,humanitatis gratia eam locum habere.& ibi gloss.& Doct.interpretantur hanc humanitatem pro æquitate,& in l.si ita scriptum,in prin.ff.de libe.& posthu.cuius verba seq.versi.ab hinc ij.subiiciemus.Et facit tex.in l.j.§.qui operas,ibi, Sed humana interpretatione placuit,ff.ad Senatuscon. Tertul.& in l.pen.§.de illo,ff.de condi.& demon.ibi, Sed humanius interpretari solemus.& in l. Thais,§.libertatem, in fin.ibi, Humaniore interpretatione,ff.de fideicom.libert.& l.si debitor,§.j.ibi,Humanitatis intuitu,& l.inter eos,§.j.ibi,Sed humanius est: & ibi Barto.ff.de fideiusso.& in c.vlt.extrà de transac.in illis verbis, Aequitate seruata in humaniorem partem declinando.Nam & Tullius lib.ij.Officiorum, æquitatem & humanitatem inuicem copulat,dum scribit:Tantáque pœna afficiamus,quantam æquitas humanitásque patitur. Et ad id quoque facit text.in d.cap.vlt.de transact.vbi etiam ipsa æquitas atque humanitas seueritati opponitur.

16 ¶Ex quo etiam illud iam intelligis,seueritatem accipi pro illo iure stricto, vti etiam in l.si compensandi,

ſandi,ibi,iuris ſeueritas,C.de hæred.inſtit.& in l.nulla,ff.de legib.vbi ſcribitur, Nullam æquitatis benignitatem pati,vt quæ ſalubriter pro hominum vtilitate introducuntur, ea duriore interpretatione contra ipſorum commodum producantur ad ſeueritatem.Vnde & alibi Seuera interpretatio dicitur,in l.ij.in principio ff.de custo.reo.Et ſeuera ſententia in l.j.§.caſum,ff.de poſtul. Et Seuerus iudex,apud Ciceronem in v.in Verrem actione: Si ex prouincia tota centum ſeptuaginta eieciſſes, poſſéſne ſeueris iudicibus ſaluus eſſe?Et Seuerus cuſtos legis,apud eundem in j.in ipſum Verrem actione.Cuius legis non modò à populo Romano,ſed etiam ab vltimis nationibus iampridem ſeueri cuſtodes requiruntur. Et Seueritas imperij,apud eundem in vij.aduerſus eundem actione: Summæ diligentiæ ſummam imperij ſeueritatem addidit.& Seueritas animaduerſionis apud ipſum quoque libro ix.epiſtolarum ad Dolabellam:Contingit etiam tibi, quod haud ſcio an nemini,vt ſumma ſeueritas animaduerſionis non modò non inuidioſa, ſed etiam popularis eſſet. E` noſtris Alberi.in l. proſpexit,ff.qui & à quibus,illud quod diximus annotauit,ſcilicet ſeueritatem ius ſtrictum eſſe, & eam quoq; opponi æquitati ſatis conſtat ex d.§.vlt.extrà de tranſac.

Strictum ius,ſeueritas dictum. Seueritas. Seuera interpretatio. Seuera ſententia. Seuerus iudex. Seuerus cuſtos legis. Seueritas imperij.

17 ¶Sed & alibi id ius ſubtile vocatur,atque etiam humanitati opponitur,in d.l.ſi ita ſcriptum, in principio,ff.de liberis & poſthumis,vbi ita ſcribitur: Licet enim ſubtilis iuris regulæ conueniebat, ruptũ teſtamentum fieri:attamen cùm & vtroque nato teſtator voluerit vxorem aliquid habere, ideò ad huiuſmodi ſententiam humanitate ſuggerente decurſum eſt.& in l.generaliter,§.ſi quis ſeruo, ibi, licet videatur iure ſubtili,&c.ff.de fideicom.libert.& l.in bello,§.codicilli,ff.de capti.vbi glo.interpretatur ea verba,iure ſubtili,id eſt de rigore.Et ſtatim pòſt,idem tex.huic humanitatem opponit, & l.ſi quis ita ſcripſerit,§.j.ff.de manu.teſta.cuius hæc verba ſunt: Licet ex nimia ſubtilitate ſeparatum eſt legatum,tamen humanitatis intuitu valebit legatum.In quo & illud annotare te oportet,nõ eam Subtilitatem,ſimpliciter ibi appellari,ſed Nimiam ſubtilitatẽ,vt etiam appellat l.poſthumus, in prin.ff.de iniuſ.teſta.& Quintilianus in Procemio Inſtitutionum oratoriarũ.Et alibi Mera ſubtilitas dicitur,in l.ſi fur,§.j.ff.de vſucap.

Strictum ius, ſubtile ius. Subtilitas nimia. Mera ſubtilitas.

18 ¶Et facit etiam tex.in l.filio præterito,ff.de iniuſt.teſta.vbi ita ſcribitur: Licet ſubtilitas iuris refragari videatur,attamen voluntas teſtatoris ex bono & æquo tuebitur.ibi enim ſubtilitas iuris, bono & æquo,quæ ipſa æquitas eſt, opponitur. Et in l.ſi tibi,ff.de donat.cùm dicitur, Quantùm ad iuris ſubtilitatem,accipientis facta non eſt,& tu furto obligaris:ſed benignus eſt &c. Quo in loco gloſſ. & Docto.illam iuris ſubtilitatem rigorem interpretatur:& illud benignius, æquitatem. Et in l.per fundum,ff.de ſeruitu.ruſti.prædi.vbi primùm dicit, Subtili ratione &c.& mox, Benignius tamen dicitur.Et in l.ſi quis cùm aliter,ff.de verb.obligatio.vbi ſcribitur, iuris quidem ſubtilitate erit abſtentus,ſed doli exceptione vti poteſt.Suprà autem docuimus, exceptionem æquitate niti. Et in l.ſi fundus,§.ſi pluris,ff.de pignori.cùm dicitur,Quod ego,quantùm ad ſubtilitatem iuris, non probo. & paulò infrà,Sed humanius eſt.&c.Et in l.ſi tibi,ff.ſi cert.petat.cùm dicitur,Sed hæc intelligenda ſunt propter ſubtilitatem verborum:benignius tamen eſt &c. & in l.ita vulneratus,§.vlt.ff.ad legẽ Aquil.vbi Subtilem rationem appellat,quàm paulò antè Strictam rationem vocarat.Cæterùm gl. in l.ſeruitutes ipſo quidem iure,in princ.ff.de ſeruit.ſubtilitatem iuris, & æquitatem, tanquam diuerſa & oppoſita ponit,& gloſſ.in cap.vt conſtitueretur,l.diſt.dicit ſubtilitatem accipi pro rigore, per tex.in cap.in literis,extrà de reſti.ſpoliato.vbi & Panor.id quoque annotat, columna ij.in vlt. notab.

Subtilitas iuris. Subtilis ratio.

19 ¶Et hinc quoque Tullius id ius,verſutum & callidum appellat:quod non admodum diſtat à ſubtili.Hæc enim ſunt verba illius ex oratione pro Cecinna:Tum vociferantur ex æquo & bono, non ex callido verſutóque iure, rem iudicari oportere.& alibi in eadem oratione: Callidè verbis controuerſias diiudicas,non æquitate.Et lib.j.Officiorum:Exiſtunt etiam ſæpe iniuriæ calumnia quadam, & nimis callida iuris interpretatione. Ex quo illud, Summum ius &c.Sed & ſcrupuloſum quoque id ius noſtræ leges vocant,eam appellationem ſubtili cõiungentes:vt videre licet ex d.l.poſthumus, in prin.ff.de iniuſt.teſta.vbi his verbis ſcribitur.Licet enim iuris ſcrupuloſitate, nimiáq; ſubtilitate teſtamentum ruptum eſſe videatur.& ibi glo.in verbo,relicta ſunt,ea verba ad rigorem iuris refert. Et ex his quoque intelligere potes,id ius apices iuris vocari poſſe. Nam & Bal.in c.j.col.ij.verſi.apices,extrà de conſt.dicit,apices iuris eſſe,quicquid bonam fidem non tangit,per l.ſi fideiuſſor,§.quædam,ff.mandati.

Strictum ius dici verſutum & callidum. Scrupuloſum ius. Apices iuris.

20 ¶Quinetiam id ius dici poteſt Rigidum & durum. Nam & Plinius libro epiſtolarum iiij. ad Vrſum, ſententiam duram & rigidam, in hoc ſignificatu poſuit. Nam quibus (inquit) ſententia Cæpionis placuit, ſententiam Macri, vt rigidam durámque, repræhendunt. Et libr. ij. ad Arrianum: Quæ ſententia (inquit) tanquam mitior vicit, cùm ſit alioqui durior. Et Tullius in oratione pro Sexto Roſcio Amerino, loquens ad iudices: Sin ea crudelitas, quæ hoc tempore in Repub.verſata eſt, veſtros quoque animos (id quod fieri profectò non poteſt) duriores acerbioréſque reddidit, actum eſt, iudices. Ex quo etiam loco vides, id ius & acerbum quoque dici poſſe. Sed vt redeamus ad duri appellationem, idem Tullius in xv. epiſtol. ad M. Brut. Alius fortaſſe, quòd in animaduerſione pœnáque durior. Et duri vocabulo in eo ſenſu vtitur Iuriſconſultus in d. l. proſpexit, ff. qui & à quibus. vt etiam annotat Albericus, ibi, & in l. cùm de

Strictum ius dicitur rigidum & durum. Rigida & dura ſententia. Duri iudices. Acerbum ius. Durior pœna.

ætate,

Durum & Dura lex. Durus homo.

ætate,ff.de proba.vbi Durum , & Iniquum, inuicem copulantur.de quo & nos diximus suprà nu. 6.& Plautus in Mercatore,Duram legem appellat:Ecastor lege dura viuunt mulieres, multóq; iniquiore miseræ,quàm viri.Et Durum hominem,idem Plautus in Menæhmis:Scio sæuus quàm sit homo , & durus. Et Terentius in Adelphis : Nimium ipse durus est , præter æquum & bonum. Ex quo potissimùm loco videre licet,duritiem bono & æquo aduersari.Quod & apertè ostendit Suetonius in Claudio,capit.xiiij.Nec semper præscripta legum secutus, duritiem lenitatémque mulctarum , ex bono & æquo, perinde vt afficeretur , moderatus est. Vbi etiam vides lenitatem dici æquitatem.Hinc & Duritia,pro summo illo iure, in l.seruus, in fine,ff.de ser.expor.& Durior interpretatio in d.c.nulla.ff.de legi.Et alibi prædura,in d.l.ij.in prin.ff.de custod.reo.

Durities legũ. Lenitas. Durior interpretatio.

21 ¶Sed & vt ad illud,rigidum,reuertamur,videmus nostros vbiq; rigorem & æquitatem opponere:vt per omnes in d.l.j.C.de leg.& in d.l.placuit.C.de iud.& per Cano.in d.c.vlt.de trãsact.& est tex.expressus in c.iurgantium,quod est ij.extrà de iudi.cùm dicit,Ae]uitati conuenit & rigori.& in c.cùm illorum,ibi,Secundum rigorem vel æquitatem, extrà de senten.excom. Vnde Virgilius lib.j.Georgicorum rigorem pro duritie vsurpauit.

Rigor.

Tum ferri rigor,atque argutæ lamina serræ.

Et idem in eo ipso lib.iterúmque lib.xij. Aeneidos,Rigidum ensem appellat.Nam priori loco,

Et curuæ rigidum falces conflantur in ensem. Et posteriori:

Sic rigido latus ense ferit.--

Quo in loco ita exponit Seruius interpres.Sed & Iurisconsultus aliquando iuris rigorem appellauit,l.si expresim,in princ.ff.de appel.& l.cùm hic status,in prin.ff.de dona.inter vir.& vxo.atque etiam Ius pontificium in d.c.in literis,de rest.spo.& alibi sæpe.De quo & tu vide Panor.in c.super literis,col.ij.in iiij.notab.de rescrip.& in c.si clericus laicum,col.iiij.in iiij.item notab.& ibi quoq; Maria.Soc.in iiij.quoque notab.de foro compe.quibus locis declarat,post alios antiquiores , quibus & quot modis rigor iuris intelligitur:vti etiam facit Philip.Dec.in c.si duobus, in fi.extrà de appel. & iterum in c.ex tenore,col.vij.versi.vnde aliter,eodem titu.

22 ¶Prætereà id ius præfractum & abscissum dicere possumus.Nam & ita accepisse videri potest Valerius Maximus lib.vj.titulo de iustitia,cùm dicit : Sed aliquando Charmidæ Tyrij præfractior & abscissior iustitia ad vim & cruorem vsque seditiosas conciones ciuium parauerat.Et alibi lib.ij.titu.de disciplina militari : Aspero enim & abscisso castigationis genere militaris disciplina indiget. Ex quo etiam loco vides id ius Asperum dici posse. Iurisconsultus autem Præcisum , quod idem est atque abscissum , pro duro etiam posuit in l.qui cum vno,§.non omnis,ff.de re milit.In quo loco Budæus noster in suis Annotationibus multa in hanc sententiam scripsit : quæ tu ibi videre poteris.

Strictum ius dicitur præfractũ & abscissum. Et asperũ quoque. Præcisum.

23 ¶Aliquando item dicitur strictum ius,à quo nullo modo recedi potest : vt tradit gloss.vlt.in d.l.placuit,C.de iudi.per d.l.prospexit,ff.qui.& à quib.manu.non licet.& sequitur Bald.in cap.si causam, columna j.versiculo sed quid si in statuto , extrà de re iudi.& idem Bald.consilio cccxliij. examinanda sunt,columna iij.versiculo amplius licet,lib.j.dicit id ius strictum esse , cui nihil addi , nihil detrahi posit, nisi quod scriptura loquitur,ar.l.si alij,ff.de vsufruct.leg.& l.contractus, C. de fid. instr.Subditque strictum ius consistere in ipsa scriptura , & verbis præcisè obseruandis : latum autem ius ex suppletione, vt not.in l.in hac,ff.de triti. De quo & nos posteà latius dicemus. Et his quoque respectibus retractus dici potest esse stricti iuris , tanquam scilicet non liceat, ac ne latum quidem vnguem,à verbis statuti,quod eum introduxit,discedere.quod & satis exprimit §.viij.huius titu.

Strictum ius à quo nunquã receditur. Strictũ ius , cui nihil addi , nihil detrahi potest. Retractus stricti iuris quare dicitur.

24 ¶Sed & deniq; aliis multis modis & respectibus ius strictũ dicitur, vt videre licet apud nostros Docto.in d.l.placuit.C.de iudici.Sed vt eis tamen illud addas , quæcunque odiosa sunt,eadem quoque esse stricti iuris:vt voluit ille qui nulli vnquam sententiæ defuit,vt iam sæpe diximus, videlicet Bald. Post Iaco.Aretin.Doct.certè multis nominibus commendabilem,in l.non possunt , in ij.lect.ff.de legib.per l.cùm quidam,ff.de lib.& posthu.Quod nihil aliud est,quàm quòd ea strictè intelligenda sunt,nec vlla interpretatione extensiua adiuuanda.nam & Barto.ita summat (vt sic loquar cum nostris)d.l.cùm quidam,Odia restringi,fauores ampliari conuenit.quæ vna est ex regulis iuris,in cap. odia,de regulis iuris lib.vj.& de qua re nos quoque aliquid dicemus versiculo ab hinc tertio,nam & remisionem.Quæ & tu adde ad ea,quæ diximus suprà,in præfatione, numero 60.quamobrem & multis sequen.nam & hoc quoque respectu possumus dicere,retractum esse odiosum, quòd sit stricti iuris.

Stricti iuris sũt quæcunq; odiosa sunt.

25 ¶Et sicut strictum ius multis aliis nominibus nuncupatur,ita & æquitas ei opposita , videlicet Benignitas,vt patet ex multis locis suprà citatis. Et benigna interpretatio,quod idem est , in l.penul.ff.de cond.& demo.& in l.ij. ff.de lib.& posthu.& in l.ex hac scriptura,ff.de dona.& in l.proximè,ff.de his quæ in testamen.delen.& in l.qui duos,§.j.ff.de manu.testa.& in l.benignius,ff.de legi.Et Benigna opinio,in l.is qui suis,§.siue autem,ff.de manumis.Et alibi Benignè credere,in l.in bello,§.si statuliber.ff.de capti.& postli.reuer.Et Benignè accipere,in dicta l.cùm quidã,ff.de liberis & posthumis.Hinc benignitas æquitati tribuitur,vt ratio iuri,in dicta l.nulla,ff.de legib.cùm dicitur , Nulla

Aequitatis nomina. Benignitas. Benigna interpretatio. Benigna opinio.

iuris

iuris ratio, aut æquitatis benignitas patitur. Ex quo & ratio & æquitas, tanquã diuersæ ponuntur. in l. Diuus, ff. de in integ. rest. Cui adstipulatur illud Tullij in oratione pro Aulo Cecinna: Iuris ciuilis rationem nunquam ab æquitate seiunxit. Et alibi in eadem oratione, rationem iuri, causam æquitati priuatim attribuisse videtur, cùm dicit: Non enim alia causa est æquitatis in vno seruo, & in pluribus non alia ratio iuris in hoc genere duntaxat, &c. Quamuis alibi ratio simpliciter vtrique assignetur, iuri scilicet & æquitati, in d. l. placuit, de iudici. & in l. si res tuas, C. ad exhib. & in d. l. qui accusare, & in d. l. vlti. C. de eden. & in d. l. non tãtùm, ff. de re iudi. Et interdum priuatim æquitati, in l. sumptus, ff. de rei vendi. & in l. si seruo, ff. de hæred. insti. & in l. j. § illud, ff. de hæred. vel act. vend. & in l. vlt. C. de fideic. & in l. ij. C. de vsur. & in l. j. C. de repud. & apud Ciceronem statim post ea verba, quæ suprà postremò adduximus ex oratione pro Cecinna, cùm scribit, eandem vim habere æquitatis rationem, &c. vt hinc facilè intelligas, hæc promiscua esse & indifferentia. Alibi autem (ne & id omittam) Mera ratio, pro stricto iure ponitur, in l. si mandauero, § si ij quorum, & ibi glo. in verbo, mandatum, ff. mandati.

Ratio priuatim iuri atribuitur. *Ratio, & æquitas, ut diuersa.* *Ratio etiã æquitati aßignatur.* *Mera ratio, pro stricto iure.*

26 ¶Hanc quoque æquitatem nunc Bonum & æquum, nunc Bonum æquum, sine copula, nunc æquum, simpliciter, nunc quoq; simpliciter Bonum, appellari multis probat Budęus post prin. priorum Annotationum. Quanquàm alibi leges nostræ videntur facere discrimen inter bonum & æquum, vt in l. hac lege, C. de pactis conuen. tam super dot. vbi glo. id annotat, vti etiam facit in l. j. ff. de vsucap. & in l. j. in princip. in verbo, ius est ars, ff. de iustit. & iure. Suprà quoque satis docuimus æquitatem humanitatem vocari, & humanam atque humaniorem interpretationem. Ex quo Tullius libr. ij. de legibus. Difficillima illa societas grauitatis cum humanitate. Et in quadam Epistola: Cognosce nunc humanitatem meam, si humanitas appellanda est, in acerbißima iniuria remißio animi ac dissolutio.

Bonum, & æquum. *Bonũ æquum.* *Aequum.* *Bonum.* *Humanitas.* *Humana, & humanior interpretatio.*

27 ¶Nam & Remißionem quoque hanc æquitatem vocare possumus, autore eodem Tullio, in Epistolis ad Atticum lib. xvj. Ego si me non improbißimè Dolabella tractasset, dubitassem fortassè, vtrùm remißior essem, an summo iure agerem. Hincque Remittere strictam obseruationem, & legum subtilitatem, in l. vltima. tum post prin. tum in fi. C. de testa. Item facilitatem, ex eodem Tullio, qui vtranque copulat Philipp. ix. vbi loquens de Seruio Sulpitio, Itaque, ait, quæ proficiscebantur à legibus & à Iure ciuili, semper ad facilitatem æquitatémq; referebat. Hincque idem in quadam ad Atticum Epistola: Vir facillimus atque humanißimus. Et in alia Epistola: Facilitas (inquit) & humanitas tua, &c. Prætereà fauorem dicere possumus, l. si hæreditas, in princi. ff. de statulib. cùm dicitur. Iure quidem stricto ita manumissus liber esse non potest, quoniam conditione deficitur. sed fauor libertatis eò perduxit, vt responderetur expletam esse conditionem. tanquam scilicet ius strictum sit odiosum, æquitas fauorabilis. quod facit ad id, quod diximus suprà versicul. ab hinc iij. sed & denique.

Remißio. *Facilitas.* *Fauor.*

28 ¶Item Mansuetudinem dicere possumus, ex text. qui eam rigori opponit, in cap. vlt. extrà de pœnis, & in cle. j. de iud. Atque etiam Misericordiam ex Terentio, qui in Adelphis duriter & immisericorditer iungit:

Factum à uobis duriter, Atque immisericorditer.

Suprà autem nume. 13. & huc quoque satis ostendimus, misericordiam & iustitiam sibi opponi, vt æquitatem, & ius strictum: & ius ipsum scriptum etiam durum dici. Quinetiam æquitatem ipsam dici mollitiem, satis constat ex l. vltima. C. de compen. quæ eam stricto iuri opponit, dum dicit, Nec molli animo eas suscipiant, sed iure stricto vtentes. Et hinc scribitur in l. vlt. C. ad senatuscon. Vellei. Seueritatem legum mollire. Quanquàm scio, hanc mollitiei vocem sæpe in malam partem assumi. Denique dispensationem æquitatem appellat Spec. ti. de dispen. § j. in prin. & Alb. in d. l. prospexit, ff. qui & à quib. Nam vt dicit Zenzel. in extrauag. Io. xxij. incip. execrabilis, in prin. in verbo, dispensatiuè. Dispensatio dicitur rigoris iuris relaxatio, per quædam iura ibi allegata. De quo & tu vide glo. in d. c. vt constitueretur, in verbo, detrahendum, l. dist. & nos quoque aliquid diximus nume. 9. quanquàm scio. Græcis autem præsertim Aristoteli lib. Ethicorum v. cap. x æquitas siue bonum & æquum ἐπιείκεια dicitur. De qua multa Budæus in Annotationibus prioribus, & Ludouicus Viues in ædibus legum.

Mansuetudo. *Misericordia.* *Mollities.* *Dispensatio.* *Ἐπιείκεια.*

29 ¶Nec interim omittemus Ciceronem sępe ita de hac re loqui, vt voluisse videatur æquitatem potißimùm mente, sententia, & voluntate niti: ius strictum verbis & scripto. Nam in oratione pro Murena, In omni, ait, denique Iure ciuili æquitatem reliquerunt, verba ipsa tenuerũt. Et in oratione pro Aulo Cecinna: An tu qui tam diligenter, & tam callidè verbis controuersias, non æquitate diiudicas. Et rursus: Non quibus verbis quidque dicatur, quæritur, sed quæ res agatur: etiam vt iam longius à verbo recedamus, ab æquitate ne tantillùm quidem. Itémque: In istá defensione accusas eos, qui consuluntur, quòd æquitatis censeant rationem, non verbi haberi oportere. Et paulò pòst: Quia verbis oppugnare æquitatem videbatur. Et de Claris oratoribus: Crassus multa cõtra scriptũ pro æquo & bono dixit. Et in eo quoque loco, quem suprà adduximus, numero huius glo. 6. nonnunquam. & alibi sæpe in eadem oratione. Cui admodum concinit d. l. filio præterito, ff. de iniust. testa. cùm dicitur, licèt subtilitas iuris refragari videatur, attamen voluntas testatoris ex bono & ęquo tuebitur. Et

Aequitas mente, sententia, uoluntate nititur. *Ius strictũ uerbis & scripto.*

S

Aequitas tacita quædam lex.

in d.l.ſi ita ſcriptum,ff.de libe.& poſth.cuius etiam verba ſuprà appoſuimus.Et quod ſcribit Bal.d. conſil.cccxliij.lib.j.de quo etiam diximus nu.23.aliquando item dicitur. Ex quibus etiam intelligis æquitatem eſſe tacitam quandam legem.quod & adſtruit tex.in §.conductor,Inſti.de loca.

Alia multa de æquitate.

Aequitas ratio quædam naturalis.

Aequitas & lex ſeparatæ.

30 ¶Si autem amplius ſcire velis,quid ſit æquitas,vide è noſtris Iaco. Bel.in c.j.§.ad hoc.& ibi omnino Bald.col.v.in verbo,non æquitas,tit.de pac.iur.fir.quo in loco videbis æquitatem dici quinque modis.& Bart.in l.j.in fi.& ibi quoque Albe.pleniſsimè,& Sal.col.pen.verſi.quæro tertiò, C.de legib. & Anto.in c.in literis,de reſti.ſpol. Porrò Boëthius in commentariis Topicorum Ciceronis lib.iij. Æquitas (inquit)eſt,quod naturalis ratio perſuaſit.Ipſe autẽ Cicero in v.in Verrem actione,Æquitatem & legem diſſeparat,quaſi lex ſimpliciter ſit tanquam ius etiam ſimpliciter, aut ius ſtrictum. Hæc ipſius verba ſunt: Quapropter ſi vos ſemel in iudicando finem æquitatis & legis tranſieritis, ſcitote &c.Rurſúſque in alia actione: Qui ab æquitate,à lege,ab inſtitutis, non receſſerunt. Sed & iterum in eadẽ ius,æquitatem,& legem,vt diuerſa ponit,cùm dicit:Non ex iure,nõ ex æquitate,non ex lege,non ex eo quod licuerit,ſed ex eo quod aliquis fecerit,id quod repræhenditur,rectè factum eſſe defendes? Et his accedit illud Valerij lib.vj.ti.de iuſtitia:Ita debitum ſupplicij modum legi reddidit,æquitatis admirabili temperamento,&c.Plautus autem alicubi leges,& bonum,vt diuerſa ponit,vt diximus ſuprà,nu.10.neſcio.

Aequitas rationi cõiuncta, non imaginaria ſequenda.

31 ¶Poſtremò illud circa noſtram æquitatem non omittendum,quod ſcribit Bald.in rubr.C.de conſti. pecu.col.ij.verſicul.quæro an circa,debere nos ſequi æquitatem rationi coniunctam,non imaginariam,& noſtri capitis.& idem propemodum dicit conſil.xcix.ſuper primo,colum.j.in fin.lib.iiij.& Ro.conſil.cxlix.concluſionem,col.ij.verſicu.non eſt ratio,vbi & alios citat.& Paul.Caſt.in d.l.placuit,circa medium,C.de iudi.Faciúntque not.à.glo.Anto.Imol.& Panor.in c.vlt.extrà de tranſact. & eodem Panormi.& Fel.in c.ex parte,le ij.de offic.delega.Quorſum enim attinebat leges ſcribi,ſi iudicibus liceret diſcedere à ſcripto,& ſuo arbitrio æquitatem fingere,vt dicit Philip. Melanchton, de hac ipſa re loquens in Epitome moralis philoſophiæ. Et vt tradit ipſe Bald.autoritate Odofr. in cap.j.§.& quia vidimus,colum.antepen.verſi.quęro quomodo,tit.de his qui feud.dar.poſ. Æquitates hominum non habere in ſe pondus ſtatuti, niſi legibus vel conſuetudine præſcripta ſint roboratæ,&c.Nam vt & idem ſcribit in l.precibus,colum.vj.verſi.dixi ergo de duobus,C.de impub.& ali. ſubſtit. Sæpe ab hominibus erratur in coniecturanda mente tacita propter nimiam ſubtilitatem, & quia diſponentis animum non videmus.& idem poſt eum dicit Franc.Curt.Senior conſi.lxiiij.antiquiſsima,col.xj.verſi.quia in vltimis.& Iaſon in l.licèt Imperator,col.iij.ff.de leg.j. Et de hoc plura diximus in repe.l.ſi vnquam,in verbo,libertis.nu.19.vnum tantùm,C.de reuo.donat.& idem Bald. conſil.iiij.factum tale eſt,col.iij.lib.j.dicit æquitatem confictam, eſſe duplicem iniquitatem. Suprà autem verſi.ab hinc ij.docuimus æquitatem mente inniti,ius autem verbis.Et hęc not.aduerſus eos, qui cùm legibus & rationibus deficiuntur,ad æquitatem neſcio quam,nulla lege aut ratione ſuffultam,ſed vt illis imaginatio quępiam obtulerit, confugiunt:rationes tamen quaſdam non ex ipſis legibus,ſed ſuis capitibus erutas afferentes.Nam homines paulò acutiores multa in vtranque partem inexplicabilia quærere & excogitare poſſunt, ſi tantum ex rationibus adſcititiis,& non ex legibus, iudicandum erit. Quod & Melanchton quoque animaduertit. Et nos multa in eam ſententiam ex Tullio & Quintiliano adduximus in repetiti. l. ſi vnquam, in verbo, libertis.numero 14. ſed vt ex aliis.

MINEURS, GLO. II.

An, & quando currat uſucapio minoribus.

1 AN, ET QVOMODO, & quando,currat aduerſus minores vſucapio legalis,vel ſtatutaria,ſiue conſuetudinaria,vel etiam conuentionalis,videbis per glo.in l.auxilium,in princip.in verbo,ceſſabit,ff.de mino.& in l.ſi mater,& ibi Bald.C.ne de ſtat.defunc.Cy.in l.properandum,§.vltimo.C.de iudic. Bart.in l. etiam,la ij.ff.de minori.& l.vlt.& ibi etiam Bal.Ang.Sal.Pau.Caſt.& alios,C. in quib.cau.in integ.reſt.nõ eſt neceſ.Bal.in l.omnes populi,col.antepen.verſi. vltimò quæritur,ſtatuto cauetur, ff.de iuſti.& iure.& in l.non eſt, C.quib.non obiic.long.temp.præſcri.& in c.pręthereà ſi quis,& ibi quoque alios,tit.de prohib.feud.ali.per Fede. & in c.j.§.niſi iuſta,col.j.in verbo,infantia,tit.quo tempo.mil.& in cap.j.§.porrò,col.j.verſi.quæro vtrùm tempus,tit.quali.olim feud.ali.pot.& Luc.Pen.in l.j.col.v.poſt medium,verſ.& faciunt plura,C.de impo.luc.deſcrip.lib.x.& Pau.Caſt.conſi.ccxxix.venditio iſta,lib.ij.& conſi.ccccxl.quia ſecundum,col.ij.verſ.nunc ad primum dubium,eod.lib.ij.& conſi.ccccxxxix.ad euidentiam,in j.& ij. dubio,eo.lib.ij.Calca.conſi.xxiiij.quòd dictis filiabus.col.xiiij.verſi.& quia ſuprà dictum eſt. Ang. Aret.in §.res fiſci,col.ij.verſi.in eadem glo.ibi,res pupilli,Inſtit.de vſucap.Guid.Pap.deciſ. Delphi. xxxj.ſecundum ſtatutum,& omnium latiſsimè Io.Franc.Balb.in tracta.præſcript.in j.parte vj.eiuſdémque vlt.partis prin.in xxiij.caſu,& quæ nos ipſi diximus ſuprà tit.proximo,qui eſt,*de preſcriptions*, §.j.in glo.ix.ſuper verbo,*les mineurs*,vbi etiam videbis,an conſuetudo compræhendat & teneat minores.

2 ¶Sunt autem aliqui caſus, in quibus etiam contra minorem incipit currere vſucapio, ex quibus aliquot

quot congerit Iaſon in d.l.properandum,§.illo,in ij.notab.C.de iudi.Sed & in his maxima ex parte competit reſtitutio in integrum,vt per glo.in d.§.præterea ſi quis,& ibi And.Iſer.Iac.Bel.Pet.Cer. Bald.Mart.Laud.Aluar.& Card.Alex.tit.de prohi.feud.ali.per Fede.Inno.& alios in c.conſtitutus, de in integ.reſti.vbi tractatur de vſucapione huius noſtri retractus.Hoſti.in ſumma,titu.de feud.§. quibus modis,ſeu cauſsis,verſi.ſed nunquid minor.Spec.tit.de in integ.reſt.§.j.verſi.hoc autem not. & verſi.ſed in minore.Bald.& alios in d.l.vlt.C.in quib.cauſ.in integ.reſti.non eſt neceſ.& eundem Bald.in d.l.ſi mater,C.ne de ſtatu.defunct.& conſil.ccccclxxx.conſiderandum eſt,lib.v.& nouiſsimè Phil. Dec.conſ.cccclvj.viſo conſilio,ad fi.vbi poſt alios multos aſſerit ſemper minorem reſtitui,niſi contrarium ſit expreſſum.Id quod etiam ſcribit Bald.(quem ille non citat)in c.j.§.niſi iuſta,col.j.ti. quo temp.mil. *Caſus, in quibus illis currit.*

3 ¶Sunt enim quidam caſus,in quibus expreſsim cautum eſt,ne pupillis quidem vel carentibus tutoribus dari reſtitutionem,vt in d.l.ſi mater,& in l.ij.ff.ne de ſtat.defunc.& in d.l.auxilium,in princip. ff.de minor.& in l.quæcunque,C.de iur.haſt.fiſca.lib.x.& in alio caſu poſito à Lapo poſt alios,allega.liij.an oporteat, colum. vlti. Et certè in caſu noſtræ conſuetudinis hoc iure paſsim in Gallia vtimur,vt tempus currat minori ſine ſpe reſtitutionis: quamuis de Iure communi reſtituitur,per text. in d.c.conſtitutus.& ibi Inno.Ioann. Andre. & alij de hac re nuncupatim diſſerunt.& ſimiliter Oldra.& Barto.in d.l.vlti.C.in quib.cauſ.in integ.reſti.& Alberi.in ij.parte ſtatutorum quæſti.clxix. item quæro an præſcriptiones. Guid. Pap.deciſ. Delphi.xxxj. ſecundum ſtatutum. & iterum deciſ. cclvij.cauetur de conſuetudine,colum.ij.verſicu.ſed an illud tempus.& D.Boërius deciſ.cxl.ſed alia inſuper.& latiſsimè Ioan.Igne.in repe.l.dudum,colum.v.verſicu.iſtud extendunt,& multis colum. ſeq.vbi tamen dicit, quòd in caſu d.c.conſtitutus, minor erat intra annum & diem contractus: nec illic reſtituitur ad retractum reſpectu temporis, quia opus non erat, cùm nondum eſſet tranſactum, ſed tantùm reſpectu conſenſus, quem præſtiterat venditioni patris. Sed quod pace tanti viri dixerim, illud cap. nuncupatim dicit contrarium, ſcilicet huiuſmodi tempus retractus currere minori, ſed reſtitutionem competere aduerſus lapſum eius temporis. Lege lector, & id apertè videbis. *Caſus in quibus ſine ſpe reſtitutionis etiã pupillis currit. An in retractu eis currat.*

4 ¶Igitur vt hæc noſtra conſuetudo,quę ſimiliter dicit,id tempus currere minori,non ſit ſuperflua,ſed aliquid addat ad Ius commune(ſecundùm not.per Barto.in l.iiij.§.Prætor ait,colum,ij.verſic.quæro quid ſtatutum,& ibi etiam Imol.Paul.Caſt.Ro.& Alexand.ff.de dam.infe.& eundem Bartol.in l.ij.& ibi Recẽtiores,ff.de vſuca.& in l.non ſolùm,in fi.ff.de rei vend.cum aliis multis concor.à me traditis ſuprà eod.tit.§.ix.in gloſ.ij.in verbo,*à ſon domicile*, nume.56.contrarium tamen,& latius in noſtro libro,cui titulum fecimus,nihil fruſtra) debemus hanc conſuetudinem intelligere, vt currat ſine ſpe reſtitutionis: & ita vt iam diximus,vtimur,nec eſt irrationabile. Nam aliàs nullus emptor, vel ex longiſsimo tempore,xxx.vel xl.anno,tutus eſſet ab hoc retractu.Vix enim reperias familiam, aut cognationem,in qua non ſit anniculus quiſpiam,qui etiam poſt xxv. annos intra quadriennium reſtitueretur in integrum, atque etiam poſt quadriennium ex capite ignorantiæ intra xxx. annos, aut etiam centum, vt multis placuit, & dicemus infrà, in verbo, *ignorans*, numero 43. ſed communiter. *De eadem re.*

5 ¶Ideò vt euitetur hìc longi temporis error,ac confuſio,(ob quam introductę ſunt vſucapiones,c.vigilanti,de præſcrip.ne ſcilicet contra bonum publicum dominia diutius maneant in incerto,l.j.ff.de vſucap.& §.j.Inſti.eod.& quod per eum tex.voluit glo.in §.j.in verbo,diligentia,in Auth.de temp. non ſolu.pecul.ſup.dot.quam alibi eſſe negat Bald.in cap.j.§.ſi quis per xxx.colum.ij.verſi.& nota præſcriptiones,tit.ſi de feud.fuer.controuer.inter do.& agna.)igitur,vt repetam,ad euitandum tam longi temporis errorem, atque incertitudinem, non debet minor reſtitui. Alioquin etiam hæc noſtra conſuetudo,quæ dicit retractum currere minoribus,eſſet tanquam ludibrio,verbiſque, non rebus poſita videretur,contra l.ij.C.commo.de lega.& l.vlti.ff.ne quid in loc.publi.& c.commiſſa,de elect.lib.vj.Et id videtur voluiſſe in caſu conſtitutionis Protomixeos,quæ ſimilis eſt noſtræ conſuetudini retractus,loquentis etiam de minore, & ei prouidentis aduerſus tutorem,ſi negligens fuerit, Bald.in ſuis commentariis in eam conſtitu. colum.iij. verſic.ſed quæro,dicit hæc conſtitutio. Nam ſi conſtitutio(inquit)aliter voluiſſet prouidere de reſtitutione in integrum,hoc dixiſſet,l.j.§.& cùm triplici,ibi,vt quod vel tollitur vel reformatur,non ſit incognitum,C.de cad.tol.& ſequitur Matth. Afflict.in eodem tractatu,in verbo,vt intra xxx.dies, colum.antepenulti.verſicul. ſed iuxta prædicta quæro. *De eadem re.*

6 ¶Nam & in ſimili idem Bald.in l.j.in xxiiij. oppo. C.qui admit. pulchrè ac not. dicit quòd vbi lex vel ſtatutum facit mentionem de minore abſente,& aliis,quibus de Iure communi conceditur reſtitutio in integrum,tunc non eis conceditur aduerſus huiuſmodi legem, aut ſtatutum. Et ita eum refert & ſequitur Petr.Anchar.conſil.clxx. principaliter.& Alexand. conſil.clxv.dubitatur, col.j.in fi.verſic.ſupereſt videre alterum,in fine,conſil.lib.vj.vbi dicit aliud eſſe, ſi lex aut ſtatutum generaliter loqueretur,ſine mentione minoris aut aliorum huiuſmodi,per not.à Bar.& aliis in d.l.vlt.C.in quib.cauſ.in integr.reſti.non eſt neceſ.& Inno.& aliis in d.c.cõſtitutus.Quamuis aliud voluiſſe videatur Paul.Caſt.conſil.cccxciij.pro euidentia,ad fi.j.dubij,lib.ij.per glo.in l.ſicut,in verbo,ſeruan- *De eadem re. Statutum ſi faciat mẽtionem de minore, is nõ reſtituitur.*

da ſunt,verſ.an autem reſtituatur,C.de præſcrip.xxx.vel xl.anno.quæ ſimpliciter dicit adultum reſtitui aduerſus pręſcriptionem longiſsimi tẽporis.Sed ego malo accedere priori ſententiæ,neque ei contradicit,d.glo.

Minor non tam facile reſtituitur ad lucrum, vide nu.9.

7 ¶Et hęc maximè debent procedere in hoc caſu,in quo reſtitueretur minor ad lucrum conſequendũ, vt dicit Bartolus in dicta l.vltima,proximè allegata in fine,& in l.etiam,la ij.in fine,ff.de minorib. Ex cuius dictis facilè intelliges non tantùm fauoris habere minores aduerſus has temporum præſcriptiones, quæ lucrum tantùm conferunt,quàm aduerſus eas, quæ damnum quoque inferunt, vt etiam videre licet apud Rapha.Fulgo.conſilio lxj.domina Catharina, columm.vlti.vbi ad hæc allegat l.vltima.§.licentia.C.de iure deliberan.& Cardi.Flor.& Panormi.in cap.ex parte,de reſtitutio. in integr. dum tractant,an minor qui renuntiauit beneficio,audiatur petens reſtitutionem in integrum. Nam & aliâs ſæpe videmus concedi reſtitutionem ad damnum vitandum, non ad lucrum captandum: vt de fœminis dicitur in l.quamuis, & in l.vltima. C.de iuris & facti ignoran. & l.error,ff.eod.& de maioribus,ex clauſula,ſi qua mihi iuſta cauſa videbitur,in l.ſciendum,ff.ex quibus cauſsis maiores.

An ad id quod iuris ſpecialis eſt.

8 ¶Præſertim verò hæc obtinere debent,cùm quis deſyderat reſtitui ad lucrum quoppiam, quod de iure ſpeciali tantùm pertinet,non etiam de iure communi.Cuiuſmodi citra controuerſiam eſt iſtud, de quo tractamus, ſiue ſequamur eos,qui dicunt retractum eſſe contra Ius commune,quæ communior eſt opin.ſiue etiam eos,qui dicunt eſſe præter Ius ipſum commune.Nam non adeò facilè debet quis admitti ad reſciſsionem eius,quod iuris ſpecialis eſt,quàm quod eſt iuris communis,ex ſententia glo.Bal.& Pau.Caſt.in l.j.C.ſi aduer.vendit.Et aliâs ſemper faciliùs impeditur aut tollitur,quod iure ſpeciali competit,quàm quod iure communi,l.eius militis,§.j.& ibi Bar.& alij,ff.de mili.teſta. & §.quia verò,in Auth.de non alie.& Doc.vbique.Et bene facit,quod in ſimili tradit Ang.in l.ij.§. conuenire,ad fi.ff.de iudici.

Maior reſtituitur etiã ad lucrum.

9 ¶Et hæc quidem poſtrema adiecimus, non quòd neceſſariò probent, minorem in hoc caſu de iure communi non eſſe reſtituendum,cùm habeamus tex.clarum in contrarium,in d.c.cõſtitutus.Et aliâs quoque minori competere reſtitutionem in integrum ad lucrum captandũ, probat d.l.quamuis, in ij.reſpon.& l.& ſi ſine,§.j.in j.reſpon.ff.de minor.& iterum l.ait Prætor, §.hodie, qui eſt vlti.& l. ſeq.in princ.& in §.j.& rurſum in l.non omnia,eod.tit.& l.vlti.C.de repu.hæred.& voluit glo.in c. auditis,in verbo reſtituimus.& ibi Hoſti.in eodem verbo.Ioan.And.ſuper ea glo.& Panor.col.iij. verſic.ſecundò not.ex glo.extrà de in integ.reſt.Innocen.& Hoſt.in d.c.conſtitutus,vterque in verbo,offerre.Corne.conſil.clxxxiiij.ſuper hac noua,col.ij.verſi.conſtat enim, lib.iij.Nec tantùm pro lucro certo,ſed & veriſimili tantùm,vt not.voluit Bald.in l.cùm quidam,in princi.verſi.ex hoc not. per illum text. & ibi quoque poſt eum Angel. Imol.Paul.Caſtren.Ro. Alexand.qui dicit perpetuò menti tenendum. Franc. Areti.& Iaſo.ff.de acquir.hæredi.& Rapha. Co.conſil. cxiiij. Antonius, column.iiij.verſicul.ex quibus apparet. Et bene facit text.quem ipſe Aretin.allegat,in l.iij.§.quòd ſi hæres,ff.de mino.Sed illa tantùm adduximus ad confirmationem præcedentis rationis,quæ per ſe optima eſt.

An ad lucrum odioſum ex lege proueniens. Quid in eccleſia.

10 ¶Sed illud tamen haud dubiè verum eſt, quòd non reſtituitur minor ad lucrum odioſum,proueniens ex diſpoſitione legali: vt probatur in l.auxilium.in principi.cum ibi not. ff. de minor. & tradit Bald.in l.cùm quidam,§.vltimo.in fi.ff.de vſur.Et idem in eccleſia voluit gloſ.in clement.ij. in verbo,grauiora,in fi.& ibi Imol.col.v.verſic.nota autem ex his,de procura.& Spec.tit.de in integ.reſti.§.quis autem,verſic.ſed eccleſia.Compoſtel.in c.quod ſicut,& ibi Ioan. Andre.colum.vlti.verſic.ſed quid dices,extrà de elect.& idem Ioan.Andre.in d.c.auditis,paulò ante finem,& ibi Panor. col.vlt.verſic.item limita,de in integ.reſti. Alexand.conſil.lxv.quoniam omne datum,col.iij.verſi. decimò quia non poteſt,lib.vj.quod conſi.duplicatur conſil.cxix.eod.lib.vj.Et idem quoque in abſentibus,& aliis, quibus ex cauſa datur reſtitutio, probat text.in l.ſciendum, cum duob.ſeq.ff.ex quib.cau.maio.

Quid in abſentibus.

De iiſdẽ rebus.

11 ¶Et huius poſtremæ l.argumen. Bald.in l.pupillorum, col.ij.C.de repud. hæredi.dicit, nunquàm etiam eccleſię competere reſtitutionem in integrum ad lucrum cum iniuria alterius.Sed & per eundem text.Signo.conſil.xcj.factum ſic ſe habet,ex quodam, col.iiij. verſic. prætereà lucri, reſpondi, non haberi rationem lucri,cum alterius iniuria,ad quod etiam allegat, l.ſi quis vxori,§.ſeruus,ff.de furt. Id quod etiam voluit Alberi.eoſdem illos text.allegans, in l.Iulianus,in principi.ff.ex quib. cauſ.maio.vbi etiam loquitur de minoribus & militibus.Sed & Pet.à Bel.Perti.in l.vltima.col.j.C. in quib.cauſ.in integ.reſti.tradit,in odioſis,quæ ſunt ad damnum vel pœnam alterius,currere præſcriptionem aduerſus minores ſine ſpe reſtitutionis, per l.j.C.ne de ſtat. defunct. Et vide Matthæ. Afflict.dec.Neapo.cccxc.ſucceſſor.Si igitur hoc ſtatutum odioſum eſt,vt multis placuit,quos ſuprà adduximus in rubri.huius tit.nume.60.quoniam ſunt multi,& ſeq.& prætereà iniurioſum, vt ſatis probat,l.dudum,C.de contrahen.emptio.vt item declarauimus in eadem rub.nume.23.nam vt concedamus,& ſeq.non eſt quod amplius dubitandum de hac re ſit.Sed aduerte, quia d. c. conſtitutus, concedens reſtitutionem,iuncta hac doctrina,probat non eſſe odioſum,vt diximus in eadem rubri. num.57.pro quibus.Sed vt ſemel dicam quod ſentio,illud c.non ex veris meríſque legum fontibus,

deps

depromptum est,vt non abs re D.Igneus crediderit,idipsum non concedere restitutionem aduersus tempus retractus,vt suprà diximus.Ex consuetudine autem expressa Niuernensium hoc tit.cap.x.id tempus currit contra minores,absentes,ignorantes,sine remedio restitutionis. Et vt id semel finiam fuit aresto nostrę Curiæ Parisiensis non semel iudicatum non esse hoc casu locum restitutioni minoris ætatis.

Consuetudo.

12 ¶SED QVÆSTIONIS est,si minori in hoc casu cōpeteret restitutio ob decursum tēpus retractus,intra quod tempus postquàm maior effectus est,posset eam petere,vtrū intra quadriennium postquàm maior factus est,an verò intra annum & diem.Glo.in l.interdū,in verbo,planè, ff.de mino.dicit,quòd cùm minor læsus est in contractu,vel quasi,datur annus vtilis, siue quadrienniū post maiorem ætatem.Si verò in tempore,& tunc si id tempus est quadriennium aut maius, datur etiam quadriennium.Si breuius est,alterū tantum tempus in id solùm datur,per l.cùm post,in j.respon.& in fi.ff.quan.act.de pec.est anna.& illam commendat,& sequitur Bar.in d.l.interdū.& est alia bona glo.in l.Diuus,in verbo,restituere,vers.sed an hoc casu,& ibi quoq; Bar.ad fi.ff.de resti.in integ.& glo.in l.inter omnes,in glo.vlt.in prin.eo.ti.& in l.superuacuam,quæ est vlt.in verbo,cōtinuatio,& ibi item Bar.circa med.& Bal.paulò ante fi.C.de temp.in inte.rest. Azo,cuius opin.gl.vbiq; nititur, in summa de temp.in inte.rest.versi.item sicut,& seq.Dy.in §.rursus,Inst.de act.Et ita,atque secundū hanc sentētiam in casu nostri retractus minor post maiorem ætatem non haberet nisi annum & diem ad petendam hanc restitutionem.

Intra quod tēpus minor debet petere restitutionē,cùm restitui debet.

13 ¶Sed tu tamē vide tex.in cle.j.& ibi gl.in verbo,si minus,& Doc.de resti.in inte.& ipsum Bart.in l.ab hostibus,§.sed quod simpliciter,col.vlt.vers.venio ad tertium.ff.ex quib.cau.maio.& in l.necnō,§.j.post prin.eo.ti.Cy.in d.l.superuacuā,col.vlt.versi.tertiò ad id quod obiicitur.& ibi Alb.Io.Fab. in ij.locis.& Sal.col.ij.versi.sed intra quantum,C.de temp.in integ.rest.Pau.Cast.in l.j.col.ij.& iterum in d.l.quod tempore,col.iij.versi.& not.quòd glo.C.de resti.mili. Sed & vide Io.Fab.& Ang. Are.in d.§.rursus,illum nu.14.ibi quæritur vlterius,hunc col.iiij.versi.in ead.glo.in fi.Insti.de act. Matth. Afflic.in consti.Siciliç incip.minorum,in j.not.vbi nuncupatim loquitur in casu nostrę consuetudinis.atque etiam deci.Neap.clxxv.vniuersitas.

De eadem re.

PRESENS, OV ABSENS, GLO. III.

1 POSSET VIDERI, id quòd hìc statuitur,currere id tempus absentibus,ita esse intelligendū,nisi ipsi habuerint verisimilem ignorantiam rei,præter ipsam absentiam:per id quod sing.in simili respondit Ant.syncerus iuris Canonici interpres,cons.xlv.domina Orabilis,col.vlt.versi.nunc autem restat,quòd statutum disponens currere tempus contra absentes,non cōprehendit casum absentiæ,iunctæ cum verisimili ignorantia:per multa illic ab eo allegata,quæ omnibus eo in loco videre licet.Verùm cùm nostra consuetudo vltra hæc verba,quæ nunc commentamur,mox subiungat & illa,*sachans & ignorans*,nihil omnino amplius hęsitandū est, quin si absens quis fuerit simul & ignorans,compræhendatur.

An cùm absentibus currit præscriptio, currat illis verisimiliter ignorantibus.

2 ¶Si autem vis scire,an,quando,& quomodo aliâs absentia excuset,& quæ iusta sit , & digna vel excusatione, vel restitutione,quantùm ad vsucapiones,& alios quoque effectus,vide glo.Bart.& alios in l.vlt.ff.de resti.in integ.glo.in c.biduum,versic.palàm,in verbo,audiatur ij.q.vj.Doct.& præsertim Fel.in c.cùm Bertoldus,extrà de re iud.Quis autem dicatur absens,aut pręsens,scies ex l.absentem,& ibi Doc.ff.de verb.sig.& l.vlt.C.de long.temp.præscrip.Ibíque tractatur materia absentiæ, & pręsentiæ in vsucapionibus,atque etiam in §.j.vbi Io.Fab.Ang.Are.& alij,Insti.de vsuc.& Bald. cons.ccccl xxxviij.sequēs quęstio,in fi.li.j.& Pau.Ca.qui loquitur in materia vsucapionis statutarię, consi.xciiij.posito quòd ista,in vlt.dubio,lib.j.Sed ita vt scias in Senatu Parisiensi non cēseri absentem,nisi qui est extra regnum Franciæ. An autem præsumatur absentia,an pręsentia,latè diximus in nostris Legibus connubialibus,in glo.vj.in ij.q.& latius suprà in tit.præced.qui est,*des prescriptions*, in verbo,*entre les presens*.

An & quando absentia excuset.

Absens quis dicatur , quisue præsens.

Absentia an præsumatur.

IGNORANS, GLO. IIII.

1 TAMEN ignorantia potuisset videri hunc temporis cursum impedire,vt aliâs, l.genero,ff.de his qui not.infa.& l.cùm sex menses,ff.de Ædil.edi.& l.semper, §.hoc interdictum,vers.annus.ff.quod vi aut clam,& l.annus,ff.de calum.& l. ij.ff.quis ord.in bo.pos.ser.& l.vlt.ff.de decre.ab ordi.faci.& l.j.§.si aduersus, qui est vlti.ff.quan.appel.sit.& l.quinquaginta,& ibi not.ff.de excus.tuto.& l. eiusdem initij,ibi,notum factū erit,C.eo.ti.& l.quandiu,& ibi latè Bal.& Ale. C.qui admi.& l.vlt.in prin.vers.omni tamen modo,C.de iure delibe.& c.licèt, extrà de supplē.negli.Præla.& c.quia diuersitatem,in fi.extrà de conces.præb.& c.concertationi,de app.lib.vj.& c.j.de resti.in integ.eod.lib.vj.cùm dicitur,si quis negligenter omiserit.nam ignorans dici non potest,negligens,vt dicitur in d.c.quia diuersitatem.& ita illum tex.expēdit Zenzel.in extrauag.Ioan.xxij.incip.suscepti,versi.nos de illo,in verbo,postquàm sciuerunt,in princip. Panorm. in cap.j.in fi.de præscript.Paul.Castren.consil.lxxxviij.videtur dicendum, colum.ij.lib.ij.cum aliis

Ignorantibus an currat tempus.

multis latè collectis ab Hippo.Marsil.consilio xviij.protector,column.v.versicul.cùm ergo fuerit.

Ignoranti an currat tempus in testamento præstitutum.

2 ¶Nec interim tamen omiserim tex.in l.statuliberos,quæ est iii.§.si quis hęredi,ff.de statulib.quem ad hæc vbique Doct.commendāt,& inter cęteros Bart.in d.l.vlt.in prin.post glo.ibi,in verbo,delatam,C.de iure delibe.ad hoc quidem quòd tempus appositū in testamento non currit,nisi scienti.De quo etiam est tex.in l.si hęreditas,in prin.C.eod.ti.scilicet de statulibe.& in l.si in diem,ff.de condi.& demon.& vtrobique Bar.& Bald.in l.j.C.de his quæ pœnę nomi.Sed & per illum textum scribit Pet.Anch.in.c.nos quidem,extrà de testa.quòd contra ignorantem non currit dispositio testatoris,qua suum debitorem ab omnibus liberauit, si centum intra mensem soluerit.dicítque se ita consuluisse,vt fecit cons.xxix.prout illum allegat,& sequitur Barb.cons.l.pręclarè scriptū est.col.iij.vers.& si quispiam dixerit,lib.ij.quamuis illud consi.de hac re non loquatur.

An tempus insinuationi præfixum.

3 ¶Ex quibus & illud apertè sequitur,quòd non currit tempus insinuationi testamētorum, vel donationum pręstitutum à statuto vel lege,nisi à tempore scientię, ex sententia Bald.in dicta l.quandiu,in fi.C.qui admi.& in d.l.quinquaginta,ff.de excus.tut.vbi ita dicit se cōsuluisse.& in l.item veniūt,§.cum antequam,in fi.ff.de peti.hæred.vbi & idem dicit Bart.quoque consuluisse,& fuisse posteà in practica obseruatum.idem Bal.in d.l.annus,& ibi quoque Ang.post prin.ff.de calum.& idem quoque Bal.in c.licèt,paulò post prin.extrà de supplen.negli.Præla.& Ro.consi.cçxxviij.pro plena,col.j.versi.octauò.

An tempus datum ad executionem testamentorum.

4 ¶Nec tempus datum Episcopo,vel aliis ad executionem testamentorum,siue à lege,siue à testatore.Bart.in d.l.quinquaginta,in fi.& in d.l.genero,& ibi quoque Bald.Ang.& Pau.Cast.& idem Bart.in l.vlt.§.j.C.com.de leg.& cons.cxlij.constitutione Camerinensis Episcopi,col.vlt.versi.præterea constitutio.Bald.in l.id quod pauperibus,col.iij.versi.tertiò quæro,C.de Epis.& cleri.& in repet.l.ij.col.vij.versi.tertiò quæritur.ff.de leg.ij.& in l.captatorias,col.vlt.C.de test.mili.& in l.j.in prin.col.ij.C.de cad.tol.& in c.super eod.col.j.versic.sed an requiratur,extrà de app.vbi id tamen declarant.& idem Bald.in c.j.versi.nisi iusta,col.ij.versi.secundò not.ti.quo temp.mil.& consi.cccclxxx.testator instituit,in quarto dubio,lib.j.& cons.ccccxx.præmittendū est quòd pater,lib.j.& Honofr.Perus.consi.seq.& idem dico.& rursus ipse Bald.consil.clxxj.præmittēda sunt,lib.iij.vbi tamen distinguit,vt ibi videre poteris.Lapus alleg.lxxxvij.Matth.col.ij.Domi.& Philip.Fran.in c.quàm sit,§.electus,de elec.lib.vj.Imo.in d.c.quia diuersitatem,de conces.præb.& in d.c.nos quidem,de testa.Raph.Co.consi.xij.Io.ab armis,in fi.Pau.Ca.in l.nulli,col.vlt.C.de Epis.& cler.Pan.in c.cùm esses,de testa.Ro.latè d.cons.ccxxviij.in primo dubio.Pet.Ferr.ti.forma libel.quo agit.ad red.rati.tutel.in verbo,ac executores,col.iiij.vers.amplius pro latiore.Bened.Cap.consi.xxv.cùm de pluribus col.j.versi.circa secundum,Alex.consi.xxxvj.viso themate,col.iij.versi.pręterea videmus,lib.iiij.Ias.in l.fideicommissum,in fi.ff.de leg.j.

De eodem.

5 ¶Idque optimè ex eo probatur,quòd id tēpus non currit nisi negligētibus,vt patet ex d.c.nos quidē,in verbo,neglexerit,& ibi Hosti.extrà de testa.& Fed.Senen.consi.cxxix.testator.Bar.in Auth.hec amplius,C.de fideic.Panor.consil.lix.viso testamento,in tertio dubio,lib.j. Quamuis sint,qui è diametro teneant contrariū,scilicet id tempus currere ignorantibus,scilicet Spec.ti.de instr.edi.§.nunc verò aliqua,versi.item quid si executor.& Card.Flor.in d.c.nos,quidem,vbi id optimè declarat.& in d.c.quia diuersitatem.& Barb.in c.si hæredes,col.xij.versi.sed quia. in d.c.extrà de testa.& consi.viij.scribitur præclarè,col.iij.in secundo dubio,lib.j.De quo etiam per Steph.Bertr.cons.lxxxiij.super isto,col.j.lib.ij.& Cardi.Alex.in d.c.super eo,col.iij.nu.17.de appel.& latissimè per D.Igne.in l.iij.§.si conditioni,quem legit cum l.qui posthumus,nume. 127.& multis sequen.ff.de senatusconsul.Sylla.

An tēpus præstitutum denūtiandis uel puniēdis criminibus,uide infrà xviij.

6 ¶Nec tempus quoque præstitutum denuntiandis aut puniendis maleficiis,currit ignorantibus.Bar.Bald.& Ange.qui ita dicit seruari in practica,in l.annus,ff.de cal.& idem Bart.in l.Diuus,col.vlt.ff.de custo.reor.& in l. eum qui,§.in popularibus,ff.de iureiur.Alberi.in secunda parte statutorum,q.lxxxij.item quæro si consue.Bald.Ang.Pau.Cast.& Io.à Monte Sperello in d.l.genero,ff.de his qui not.infa.idem Ange.in §.si quis rapuerit,in Auth.de sanctis.Episco.latè Ro.in l.j.§.occisorum,ff.de senatusconsul.Sylla.& d.consi.ccxxviij.col.j.versi.nonò probatur.& in repet.l.si verò,§.de viro,in lj.fal.versic.decimononò,ff.solut.matrimo.Pau.Castren.qui id declarat consil.xvij.potestas,col.ij.lib.j.de quo tamen vide Barto.in l.Labeo,in princ.& ibi Alexand.in addit.ff.si quis test.lib.esse ius.fuer.Bald.& Sal.in l.vltima.C.de dol.& ibi omnino Alexand.qui distinguit post alios multos,quos ibi allegat.

An tēpus præsentandi.

7 ¶Nec tempus patrono præstitutum ad præsentandum: Nec Prælato ad conferendum sacerdotia: Nec eligentibus datum ad eligendum ad eadem:vt de primo est sententia Io.And.in cap.ij.extrà de supplen.negl.Præla.& in cap.vlt.& ibi quoque Panormi.qui id dicit sing.extrà de iure patro.Fede.Senen.d.consi.cxxix.testator.D.à Rota,qui pulchrè declarant decis.cccclxvj.vtrùm vacante,in antiquis.Bernard.Bisguet.in decis.Rot.sub tit.de iure patro.cap.iij.à quo tempore.Panor.in cap.cùm propter,post princip.extrà eod.titul. Idque intantum, vt requiratur vera & certa scientia,nec sufficiat interpretatiua,vt id tempus currat patrono,secundum Paul.Eleaz.in d.capi.ij.extrà de concel.præben.& Lapum allegat.lxxviij.vacauit ecclesia,in iiij.quæstione.& nouissimè Rochum Curti.in

tract.

tract.de iure patro.in verbo,honorificum,q.xxvij. De secundo,quod est ad conferendum,est tex. expressus in d.c.quia diuersitaté,in fi.& ibi omnes Doct.de concel.præb.& in d.c.licèt,& ibi glo.in verbo,à notitia,extrà de supplen.negli.Præla.& glo.in d.c.ij.in verbo,infra sex menses,& ibi quoque Doct.extrà de concel.præb.Fed.Senen.d.consi.cxxix.D.à Rota,d.deci.cccccl xvj.in antiq.Card. Flor.consi.xcix.dico quòd acceptatio,vers.tertiò. Panor.in d.c.cùm proprer,post prin.de iure patro. Steph.Bertr.consi.cclxxxiiij. Christo,nu.3.lib.j. De tertio,id est tempore dato ad eligendũ,voluit Inno.in c.ne pro defectu,col.ij.de elect.& Fed.Senen.d.consi.cxxix.Alb.in l.ij.C.de libe.cau.Bald. in rub.extrà de elec.col.j.versi.sed nunquid illud tempus,per tex.in c.eis quibus,quod est vlt.eod.ti. Idque dicit generale,& perpetuum in omnibus,quæ sensu geruntur,per l.j.§.biduum,C. quan.app. sit,& l.præses,C.de appel. *An conferẽdi.* *An eligendi.* *An corũ, quæ sensu gerũtur.*

8 ¶Nec tempus adeundi hæreditatem siue etiam se immiscendi hæreditati: Nec item tempus deliberandi ad adeũdum:Nec tempus agnoscendæ possessionis.Bal.consi.xij.quidam dominus Matthæus, col.vlt.versi.sequitur aliud,lib.j.quod iterum repetitur consil.ccclxxxvj.lib.v.& idem Bald.consil. xiij.super eo quæritur,eod.lib.j.& consi.cccxvij.domina Vielecta,lib.ij.vbi pro tempore deliberandi,allegat l.cùm antiquioribus,C.de iure delibe.& pro tempore agnoscẽdę bonorum possessionis,l. ij.§.dies,ff.quis ord.in bono.pos.ser.& est etiam bonus tex.in l.ij.in princ.ff.de iur.& fac. igno.vbi ita scribitur:nam si quis nesciat decessisse eum,cuius bonorum ei possessio defertur,non cedit ei tempus.& in l.iij.§.vlt.ibi,ex quo patrem suum decessisse scit,ff.de Carbo.edic.& in l.ij.ibi,ex quo eum defunctum scisti.& ibi Deci.in vlt.not.C.qui admi.& voluit prætereà idem Bald.in rub.C.eod.ti.in vj.q.vbi dicit procedere,etiam si cessaret per triginta annos.& in l.licèt,col.iij.versi.prætereà pone, iunctis seq.C.de iure delib.vbi loquitur de centũ annis.Pau.Ca.qui illud sequitur de triginta annis, & dicit sing.& perpetuò menti tenendum,in d.l.quandiu,C.qui admit. Corn.qui etiam loquitur de longissimo tempore,& tamen subdubitat,consi.cccxxj.de pluribus, col.iiij.versi.videtur posse dici, lib.iij.& Fran.Balb.in trac.præscr. in quarta parte quartę partis prin.q.xx.vbi item loquitur de eodem tempore. *An adeũdi hæreditatem.* *An immiscẽdi.* *An deliberãdi.* *An agnoscendæ bonorũ pos.* *Et quid, si cessaret per triginta annos.*

9 ¶Nec tempus appellandi:Nec etiam appellationis prosequendę:nam primum probatur in l.j.§.vlt. & ibi Ang.ff.quan.appel.sit.& l.ab eo,ibi,vbi primùm cognouistis.& ibi Albe.in princ.C.quomo. & quan.iud.& l.si is quem,ibi,posteaquàm cognouisti.& ibi Albe.& Bald.C.de appel.& c.concertationi,ibi,postquàm sciuerit,& ibi glo.& Doct.de appel.lib.vj.& glo.in Authen.hodie,in verbo, à sententiæ,in prin.& ibi Cyn.& Sal.etiam in prin.C.de appel.& glo.in c.ab eo,in glo.j.eod.tit.lib. vj.& iterum in c.non solùm,in verbo,decendium,eod.quoque tit.& lib.& glos.in c.anteriorum,in verbo,à recitatione.& ibi Archi.col.ij.ij.q.vj.Pet.Iacob.in tit.de act.de consti.pecul.col. vij.in paruis,versic.item rectè dicitur à decem diebus.Guli.à Monte Laud.in extrauag.suscepti ,in verbo,extunc tit.not.sed.vacan.D.à Rota,decis.xlix.si fertur,in nouis.& decis.ccccxcix.nota si feratur,in antiquis Angel.in l.à sententia,§.vlt.in fi.ff.de appel.& consil.ccccij.visis colum.vlt.per d. Authen.hodie.Pet.Ancha.consil.clxxiiij.dominus Lazarus,in secundo dubio.Roma.d.consi.ccxxviij. colum.j. versic.sextò,& consil.cccxliij.ex proposito,paulò ante fi.Cardin.Flor.consil.liiij.in examinatione, in tertio dubio:vbi & id dicit procedere,etiam si quis esset in loco ipso,& esset prẽsumptio scientiæ. Paul.Cast.d.consil.xlj.in iiij.q.paulò ante fi.lib.j.& d.consil.lxxxviij. videtur dicendum,in fi. lib.ij. Guid.Pap.sing.ccclviij.versic.decem dies.& Card.Alex.in c.personas,col.j.extrà de appel.Matthæ. Afflic.in consti.Siciliæ incip.appellationũ tẽpora,col.iij.in quarto notab.in prin.& est glo.optima, in d.c.concertationi,in verbo,sciuerit,quæ dicit non satis esse,scire actum factum,nisi sciat se ex eo læsum.De cuius materia vide vltra Doct.ibi,Barb.in cle.causam,col.xxvj.versicu. & adde pone,de elect.& Fel.in c.à nobis,in princ.de excep.& in c.quod ad consultationem,col.penul.versic.duodecima conclusio,de re iudic. Secundum autem,quod est prosequendæ appellationis,voluit Archi. in d.c.anteriorum,col.ij.ij.quæst.vj.& Bald.in c.ex parte,col.iij.versicu.sed nunquid iste annus,extrà de appel. *An tempus appellandi.* *Quid si sit in loco, & sit præsumptio scientiæ.* *An tẽpus prosequẽdæ appellationis.*

10 ¶Sed quod primùm diximus de tempore appellationis,intellige (ne erres) nisi sententia lata sit in præsentia procuratoris:tunc enim tempus currit statim à tempore sententiæ,non expectata alia domini notitia,vt probat tex.in d.l.j.§.vlt.& ibi Bar.ff.quã.app.sit.& §.si aduersus,ij.q.vj.Inno. Ant. & Imo.in c.j.extrà vt lit.non contest.Cy.in dicta Auth.hodie,C.de appella.D. à Rota deci.cxxxvij. appellatus,in nouis.Albe.in l.diuus,colum.ij.versic.& vbicunque,ff.de in integrum resti.Phil.Fran. qui alios multos adducit,in c. Nicolao,colum.iij.versicu.sed difficultas,extrà de appellati.& Guid. Pap.decis.ccclviij.& Matthæ.Afflict.deci.Neapo.ccclxiiij.fuit dubitatum. Et ita sæpè à Senatu Parisiensi diffinitum tradit Ioan.Gallus in suis arrestis,quæst.cxij.& iterum cxvj.& est vnum inter ea, quæ Aufr.dicitur collegisse,nume.69. Sed tu tamen de hoc vide Alexand.consil.xcv.visis processibus,colum.ij.versicu.nec dicat aliquis,& multis sequen.& rursum colum.sequen.versi.non omitto etiam,& multis quoque sequent.lib.ij.& Guid.Pap.dicis. Delphi.ccccxxxvj.cùm materia,in lxxix. quæstione. *Quid in tempore appellationis, si lata sit sententia præsente procuratore.*

11 ¶Nec tempus matri & cæteris pupilli consanguineis præfixum ad petendum tutorem ipsi pupillo. Nec tempus petendi restitutionem in integrum. Primum eum tradit ipse Bald.in d.c.ex parte,vbi *An tempus statutũ ad petendum tutorem.*

ſuprà,quod ſatis glorioſè dicit ab alio nemine tactum fuiſſe:quod tamen & tactum,& eodem modo deciſum eſt à Bar.eius præceptore in ſua diſputa.incip.pupillus,quæ eſt omnium ſuarum poſtrema, in ſolutio.illius,col.eiuſdem j.per l.ij.§.ſi mater,verſ.ſed ſi fortè abſens,ff.ad ſenatuſc.Tertul.Bald. autem ipſum ſimpliciter in hoc refert & ſequitur Iaſon,conſ.cliij.ſtatuto ciuitatis,col.v.verſi.quintò facit,lib.iij.quod reperitur conſ.cxxxiij.lib.iiij. Secundũ autem,quod eſt tempus petendi reſtitutionem in integrum,etiam voluit idem Bal.conſi.xcij.quædam ſententia,circa medium, lib.j.vbi loquitur de reſtitutione aduerſus ſententiam ob inſtrumenta nouiter reperta.quod & ipſum voluit Bald.loquens generaliter de omni reſtitutione in integrum,in l.falſam,circa mediũ,C.ſi ex fal.inſtr. vbi not.id dicit procedere,etiam ſi centum anni effluxerũt.De quo nos latius poſteà dicemus in hac eadem glo.nu.43.ſed communiter.

An tempus petendi reſtit. in integ.

12 ¶Nec tempus vaſallo datum ad petendam inueſtituram,quam vocant,cap.j.§.porrò,ibi,ex quo ſciuerit,tit.quali.olim feud.ali.pot.& voluit expreſsim glo.in cap.j.in verbo,vltra annum,& ibi Iac. Bel.Bald.& cæteri,titul.quo tempo.mil.Pet.Iacob.tit.de cauſsis ex quib.dominus debet amit.proprietatem,col.vlt.verſi.item tempus.Bald.in l.vlti.C.ſi pen.appel.mors inter.& in cap.j.& ibi quoque Marti.Laud.Iacob.Aluar.& Card.Alexand.tit.quæ ſit pri.cauſ.bene amit.& idem Bald.Marti. Laud.& Cardi.Alexand.in ca.vlt.tit.de prohib.feud.ali.per Lothar.ipſe Bald.conſil.ccccxxix.quidam nobilis,lib.j.& conſil.ccclxj.dicit tex.quòd vaſallus,lib.iij.vbi & id dicit generaliter procedere in omnibus obligationibus faciendi,incipientibus ab hærede. Et illud quoque de tempore inueſtituræ voluit Pet.Ancha.d.conſil.clxxiiij.vbi ſuprà & Io.Ray.in cap.j.§.præterea ſi quis,col.xiiij. in paruis,verſic.quæro à quo tempore, tit.de prohib.feud.ali.per Fede. Alex.conſi.lxxix.circa primum,colum.vlti.lib.j.& conſil.xl.viſo themate & omnibus, column.ij. verſic.contrarium tamen, lib.vj.& conſil.xcij.perſpectis,paulò ante finem,eodem lib.vj. Petr. Ferra.tit.libel. quo agit.ad reuoc.feud.in verbo,nec ſuperſtitibus,colum.x.verſic.hoc autem tempus.Iaſo.conſil.vij.pro reuerendiſsimo,colum.vlti.lib.iij.& conſil.lxiiij.in cauſa caducitatis,colum.iiij. verſic.ſecundò requiritur, eodem lib.iij.& Philip.Deci.conſil.cccccxxx.viſo puncto,colum.ij.verſicul.tertiò quæritur,& Carol.Ruin.conſil.j.Ieſu Chriſti,colum.ij.nume.4.& ſeq.lib.j.& conſil.xxxv.adeò,col.xij.nume.28. eod.lib.j.

An tempus petendæ inueſtituræ.

An cætera tẽpora hæredibus præſtituta.

13 ¶Nec tempus anni datum agnatis ad reuocandam alienationem feudi à vaſallo factam,per tex.in c. Titius,ibi,vel per annum ex quo ſciuit,& ibi Alua.col.ij.ſuper eo verbo,ſciuit,ti.ſi de feud.fuẽ.contro.inter do.& agna.& Phil.Dec.conſ.ccccxlv.in caſu,col.vlt.quod multùm facit ad hunc noſtrum retractum,qui vt multis placuit ortum habuit à d.c.Titius,& ſimilibus,vt diximus ſuprà in rub.huius ti.num.13.ſed vt redeamus.Et hinc quoque depromptum annum noſtri retractus plerique exiſtimant:vt etiam diximus ſuprà eod.tit.§.j.in glo.x.in verbo,*dedans l'an*,nu.3.ſed vt ad noſtram.Sed hi admodum falluntur,vt docuimus in eadem glo.nu.8.ſed neſcio,& ſeq.Et ius illud reuocandi ex d.§. Titius,eſt multò fauorabilius,vt quod competat ex propria & genuina natura feudorũ, hîc verò retractus,vt ſæpius diximus in glo.præcedenti,& alibi ſæpe in hoc tractatu,cõpetit,iure quodam ſpeciali,& vt omnibus propè placuit,odioſo.

An tempus datũ agnatis ad reuocãdã alienationem.

14 ¶Nec aliud tempus anni ſtatutum ad promotionem ordinis ſacerdotalis ei, qui beneficiũ curatum, vt vocant obtinet.Nec tempus optandi prębendas.Nec tempus datum ab arbitris ad ſoluendum ſub pœna.Nec tempus petendæ conſecrationis electo ad Epiſcopatum.Nam primum illud voluit Ioan. And.in c.cõmiſſa,& ibi quoque Domi.in §.annus,verſi.quid ſi pater,de elec.lib.vj. Secundũ autem voluit glo.ordi.in c.vlt.in verbo,xx.dies.& ibi quoque Archi.& Io.And.vterque ad fi. atque etiam Do.in verſi.ne autem,de conſuet.lib.vj. Tertium,quod eſt de tempore præſtituto ad ſoluendum, cùm ex facto contigiſſet,reſpondit Bar.conſi.ccxxx.domine Iacobe,per d.l.iij.§.ſi quis hęredi,ff.de ſtatulib.& l.in diem,ff.de cond.& demonſtr.& ſequitur Roma.d.cõſi.ccxxviij.col.j.verſi.ſeptimò. Quartum,de tempore petendæ conſecrationis,Io. Cald.de elect.conſt.iiij.à quo tempore,vbi id dicit regulare in talibus.

An tempus ſtatutum ad promotionem ordinis ſacerdotalis.

An tempus optandi præbendas.

15 ¶Nec tempus implendi conditionem.Bal.in l.j.col.pen.in ix.quæſt.C.de inſti.& ſubſti.per l.ij.ff.de condi.& demon.Et quia etiam(inquit)non poteſt deficere conditio,antequàm incipiat,l.hęc conditio ſi benignè,eod.tit.Et quia denique non debet huiuſmodi tempus currere impedito per ignorantiam facti,arg.l.ſi iam facta,§.j.& l.quibus diebus,in prin.eod.quoque tit.quod tamen intelligit,vt ibi per eum videbis.Et ſequitur Fran.Are.conſil.xciij.conſideratis,col.iij.verſi.ſecundò oſtenditur. Sed & idem voluit ipſe Bald.in Auth.cui relictum,col.iij.verſi.quæro de quo anno,C.de indict.vidui.& Soc.in d.l.ij.col.j.ff.de condi.& demonſt.Et vide etiam tex.in l.iij.§.ſi conditioni,ff.de Senatuſcon.Sylla.Et ſimile quippiam voluiſſe videtur Bart.in l.ita ſtipulatus,colum.pen.in vj.quæſti.in principi.ff.de verbo.oblig.non obſcurè ſentiens,hęredem qui probabiliter ignorat conditionem ſibi aſſcriptam,non eſſe in mora,ſi implet,cùm primũ poteſt.Id quod dicit ſing.Fran.Are.vbi ſuprà.

Nec tẽpus implendi conditionem.

16 ¶Nec tempus conficiundi inuentarij: Nec tempus præfinitum productioni inſtrumentorum: Nec quoduis tempus quibuſlibet officiis prȩſtitutum ad expirationem officij:Nec tempus querelæ,quod aduerſus teſtamentũ noſtris legibus conceſſum eſt. Primum enim probatur in l.vlt.§.ſinautem,C. de iure deliber.& conſuluit Bald.conſil.ccclxxxiij.quæritur an ſignum,column.vlti.lib.j.& Barba.

Nec tẽpus inuentarij.

Nec tempus productionis.

conſi.

consi.viij.scribitur præclarè col.iij.lib.j. Secundum quoque, idem Bald.consi.cliiij.ponitur quòd quædam dona, col.vlti.lib.v.per d.l.quinquaginta, & d.l.annus, & d.l.genero, suprà à nobis citatas. & præterea l.cùm sex, ff.de Ædil.edi.& c.pastoralis, extrà de excep.& c.vt circa, de elect.lib.vj.Tertium, quod est de tempore officiis statuto, idem Bal.consi.ccccl vj.Seia origine paterna, col.vlt.versi. quintus articulus, lib.j.per not.à Bart.in d.l.genero, ff.de his qui not.infa. Quartum, de tẽpore querelæ respondit Phil.Dec.d.consi.ccccccxxx.viso puncto, col.ij.versi.tertiò quæritur.

Nec tempus officiorum. Nec tempus querelæ.

17 ¶Quibus adde & alia multa similia, latè cõgesta à Ro.d.cons.ccxxviij.pro plena, col.j.& ij.& Ale. consi.xxxiiij.viso themate, ad fi.lib.j.Bar.d.consi.viij.præclarè, col.iij.& iiij.lib.j.& consi.l.eiusdem initij, col.iij.versi.& si quispiam, lib.ij.& Card.Alex.in c.j.§.vlt.ti.de prohib.feu.ali.per Lothar.& Fran.Cur.Iuniorem.cons.viij.visa ac diligenter considerata, per totũ illud cons.& Pau.Paris.consi. xlv.fuit monitorium, col.iiij.nu.27.& seq.lib.iiij.Sed ita vt non omittas glo.in c.vl.in verbo, mensium, extrà ne cleri.vel mona.& glo.in c.puella.xx.quæst.ij.

Alia similia.

18 ¶At contra suprà dicta quòd scilicet tempus ipso iure currat ignoranti, videtur esse tex.in l.vlti.& ibi Bald.circa medium, & Ang.C.de præscri.long.temp.& in l.sicut.& ibi quoque Bal.col.j.& rursum in l.omnes, C.de prescri.xxx.vel xl.an.& in l.vlt.C.de dol.vbi Bal.ex eo dicit contra illam Bar. sententiam, scilicet currere tẽpus denũtiandis maleficiis, etiam occultis.quod & idem tenet ipse Bal. in d.l.genero.De quo & tu vide Pau.Cast.consi.xvij.potestas, col.ij.vers.si verò dictas exceptiones, lib.j.Alex.aut alium(quod magis credo)in addi.Barto.in d.l.Labeo, ff.si quis test.lib.esse ius.fuer.& Fran.Are.in d.l.licet, C.de iure deli.& Barba.in addi.Bal.in l.Captatorias, in fi.C.de test.mili.& latissimè omnium Soc.d.consi.cviij.col.j.& iiij.sequentibus, lib.iiij.

De eadem re, an tempus currat ignorantibus.

19 ¶Et generaliter tempus ipso iure currere ignorantibus, tenuit etiam Cy.post Pet.à Bella per.in l.ij. in xij.quęst.C.de iure emphy.Bar.in l.j.§.si quis autem, ff.de itine.actúque priua.Bal.in c.bonæ, col. iij.versi.not.contra ignorantes, extrà de postul.Præla.& consil.cccxxix.præmissis verbis, per totum illud consil.maximè verò in fi.lib.v.Raph.in l.cùm filiusfamiliâs, §.in hac stipulatione, ff.de verbo. obli.& consi.cxxiij.S.& P.ciues, in fi.Pau.Ca.consi.cclvij.in causa quæ vertitur Parmæ, col.iij.versi. iiij.videtur, lib.ij.Panor.in c.vigilanti, col.j.extrà de præscrip.& consi.xxxij.casus contingentia, lib. j.Corset.& Aufrer.dec.Tholosa.lxxvj.item fuit quęsitum, potest præscribi.Mart.Lau.& Car.Alex. in c.j.§.porrò, col.j.ti.quali.olim feud.ali.pote.

De eadem re.

20 ¶Sed tu de hoc, an videlicet, & quando aliâs tempus currat ignorantibus, necne, vide omnino, pręter prædictos, Bald.Sal.& amplissimè Alex.& Ias.in l.quandiu, C.qui admi.ad bon.possessio. eundem Bal.in l.j.in xxiiij.opp.C.eod.ti.& in d.l.genero, ff.de his qui not.infa.& in l.si partem, §.j.ff.quemadmo.ser.amit.& consi.cccxxix.præmissis verbis, lib.v.Pet.Anch.in c.statutum, col.ij.de præb.lib. vj.Alex.consi.clxiij.viso processu, col.j.lib.j.Corn.consi.c.consuluit dominus, col.j.lib.j.Soc.si is est (quod multi addubitant)in tract.fal.regul.cccv.præscriptio contra ignorantem.& Fran.Bal.in trac. præscrip.in iiij.parte iiij.partis prin.quæst.xxviij.& seq.vbi etiam tractat latè, an ignorans restituatur.& latissimè Ioan.Igneum Præsidem ornatissimum, in l.iij.§.si conditioni, quem legit cum l.qui posthumos, ff.de Senatusc.Sylla.

De eadem re.

21 ¶AT NONNVLLA, in hac materia tibi speciatim annotanda, noluimus silentio præterire. Primùm illud erit: Quòd cùm quis ipso iure priuatur iure quopiam ob lapsum temporis, nũquam ei currit præscriptio ignoranti: sed tum demum, cùm sciuerit, glo.est not.in c.quàm sit, §.electus, in verbo, distulerit, & ibi Archi.Io.And.Domi.& Phi.Fran.de elec.lib.vj.Et id admodum rationabile est, propter maius periculum, scilicet priuationis ipso iure, si tempus ipso quoque iure curreret.Nam & aliâs vbi inducitur priuatio ipso iure, dispositio restringẽda est, vt videre licet apud Io. And.in c. odia, col.ij.vers.in contrarium, & iterum col.iij.& ibi quoque Albe.ff.de reg.iur.lib.vj.& Bal.in l. de quibus, col.xij.vers.restat videre, ff.de pœ.cum aliis concor.à nobis collectis in rep.l.si vnquam, in verbo, reuertatur, nu.248.sextum cõstitutio.& ex eo, quod in alio casu tradit Io.And.in c.perpetuæ, & ibi Pet.Anc.Domi.& Phil.Fran.de elect.lib.vj.cum aliis concord.à nobis quoque congestis in illa ead.glo.nu.274.decimumseptimum.

Ignoranti nũquàm currit tẽpus, cuius lapsus priuat ipso iure.

22 ¶SECVNDVM, quòd tempus vnius anni, aut aliud breuius nunquam currit ignoranti, vt voluit Bald.in c.porrò, in verbo, ex quo sciuerit, per illum tex.tit.quali.olim feud.ali.pot.& in d.ca.vlt.& ibi etiam Marti.Laud.& Card.Alexan.tit.de prohib.feud.ali.per Lotha.& Ias.d.consi.lxiij.in causa caducitatis, col.iiij.versic.secundò requiritur, lib.iij.Pro quo optimè facit, quod voluit glos.in §. vlt.Insti.de perpet.& tempo.actio.& sequitur Bart.in rubr.ff.de diuer.& tempo.præscrip.Ro.in d. l.j.§.occisorum, ff.de Senatusconsult.Sylla.Io.à monte Sperel.in d.l.genero.Soc.qui id dicit sing.d. consil.cviij.supposito statuto, col.j.lib.iiij.Et videtur quoque de hoc esse text.optimus, in d.c.Titius, titu.si de feud.fuer.contro.ibi, per annum ex quo sciuit, de quo diximus suprà nume.13. nec tempus anni.& in alio loco, loquente etiam de tempore anni in capi.ij.in verbo, notitiam, & ibi Bald.extrà de eo qui mit.in possess.& in cap.nullus, & ibi glo.vlt.lv.dist.Et nuncupatim in casu nostræ consuetudinis tenuit Paul.Castren.consil.ccclj.præfata reformatio, lib.ij.& D.Boër.in consuetud.Biturig. hoc eodem tit.§.j.col.iiij.& decis.cxij.an tempus, col.j. Et facit quod tradit Ioan. Andre. in cap.de seruorum, col.ij.in fi.extrà de ser.non ordi.& in c.commissa, de elect.lib.vj.de quo etiam diximus

Tempus unius anni, aut breuius, nunquàm currit ignorãti.

ſuprà nume.14.nec aliud.& quod ſcribit Bald.in cap.j.§.vlti.col.ij.verſic.quæro,tit.de temp.milit.

Statutũ poteſt diſponere, ut tempus currat ignoranti.

23 ¶TERTIVM, quòd ſtatutum poteſt diſponere,vt vſucapio etiam ignorantes comprehendat, id eſt,vt tempus currat ignorantibus:vti hæc noſtra conſuetudo facit,per tex.in l.quicunque,C.qui admit.quæ loquitur de tempore agnoſcendæ poſſeſsionis,& illum text.ad hoc dicit ſing.& monet notandum Iaſon.Et id generaliter videtur voluiſſe Bald.in l.j.in prin.col.ij. verſic.item dicta conſtitutio,iunctis præcedentibus,C.de cadu.tollen.Et hoc haud dubiè verum eſt in caſu noſtræ conſuetudinis:nam cùm ea introduxerit retractũ,qui aliâs non habebat locum,potuit illi limites & veluti compedes imponere,vt ſic,vel ſic comperet,vel non competeret,ſiue ſcienti,ſiue ignoranti,argu.l.videamus,§.iurare,ff.de in lit.iuran.& l.in commodato,§.ſicut,ff.com.cum ſimi. Quamuis ſciam, Compoſtel.fuiſſe in ſententia cõtraria,in c.eam te,de reſcri. vt ſcilicet non poſsit fieri expreſsè per ſtatutum vel conſuetudinem, nec aliter per inferiorem à Papa vel Principe, vt tempus currat ignoranti.& eum ſequuntur Ang.& Io.à Monte ſperello in d.l.genero,& Caro.Rui.conſi.liiij.conſiderato, col.vlt.lib.v.

De eodem.

24 ¶Sed priorem ſententiam adiuuat,quòd pleriſque placuit valere ſtatutum, ne liceat allegare ignorantiam,Barto.in l.diuus,in fin.prin.ff.ad leg.Corne.de falſ.Bald.in l.j.colum.ij.verſi.ſed an valeat ſtatutum,ff.de legib.Imol.in l.de pupillo,§.nuntiationem,ff.de oper.no.nuntiatio.Panormi.in c.ad falſariorum,in j.not.per illum tex.extrà de fal.Caro.Rui.conſi.lxxxvj.viſa accuſatione,colum.iiij. nume.8.lib.iiij.& Corſe.qui id dicit ſingu.in ſuis ſingu.in verbo,ignorantia.Et tacitè ſenſit Sal.in l. Senatus,C.de his qui ſibi aſſcrib.& in l.ita nobis,C.de adulter.dum tradit,tale ſtatutum eſſe intelligendum de ignorantia craſſa & iniuſta.De quo etiam per Roma.in d.l.j.§.occiſorum,ff.de Senatuſconſult.Sylla.& in l.is poteſt,& ibi Franciſ.Aret.colum.vij.verſi,& occaſione,ff.de acquir.hæredi. & eundem Ro.in d.l.j.§.nuntiationem,& ibi etiam Alex.in fi.ff.de ope.no.nunt.& Ioan.Ana.in d. c.ad falſariorum.& Fel.in c.cognoſcentes,col.pen.verſi.fallit quartò.extrà de conſti. Nam & valet pactum,quo allegationi ignorantiæ renuntiatur,l.qui iure,ff.de teſta.mil.vbi Bald.dicit nullam l. eſſe,quæ id melius probet,& dicit eſſe menti tenendum. Si igitur pactum ignorãtiam tollere poteſt, poteſt & ſtatutum.

Ignoranti currit tempus ſtatutum in merũ fauorẽ ipſius.

25 ¶QVARTVM illud eſt,quòd cùm ſtatuitur aliquod tempus in merum cuiuſpiam fauorem,non etiam in odium negligentis: tunc id tempus indubitatè ſtatim currit etiam ignoranti: vt probatur ex text.in cap.ſtatutum,& ibi gloſ.in verbo,numerandum,in principi.& ibi Domini. qui ſimpliciter tranſit cum ea,& expreſsius Philip.Franc.colum.j.de præbend.lib.vj.& Panormi.qui eam glo. dicit ſingu.in cap.cùm eſſes,colum.vlti.extrà de teſta. Quod multum facit ad caſum noſtræ conſuetudinis. Nam id tempus prorſus datum eſt in fauorem ipſius conſanguinei, vt ſcilicet poſsit intra annum retrahere quod nullo pacto ei de Iure communi competebat. Nec id tempus appoſitum eſt in odium negligentiæ ipſius: ideò & illi ignoranti haud iniuſtè currit id tempus. Super hoc tamen vide Petr.Anchar.qui veluti in contrarium pungit in d.cap.ſtatutum,columm.ij.verſicu. opponitur dicitur hîc.

Ignorantia nũquàm prodeſt ad conſequendum lucrum.

26 ¶QVINTVM, quòd ignorantia nihil prodeſt,nec excuſatur ad conſequendum lucrum,ſed tantùm ad damnum vitandum,l.ſi quis in graui,§.vtrùm, & ibi Bartol.ff.de S.C.Sillania.Bartol.in d. l.genero,ff.de his qui notan.infamia.Bald.in l.vltima.C.de dolo.Petr. Anchar.in d.cap.ſtatutum, vbi ſuprà Stepha.Federi.in tractatu de legum interpretatione,parte ij.charta 4.verſicu. ſtatuto cauetur quòd ſyndicus. Alexand.in l.ſi ſeruum,in princip.colum.j.ff.de verborum obligatio.vbi & in id citat alios text.& gloſ. & conſil.vij.attentis & ponderatis,columm.vlti.paulò ante fin.lib.vij.& Philippus Deciſ.qui & in id quoque alios text.& gloſſ.affert, in l.qui in alterius, columna ij.verſiculo, ſecundò iſta regula, & ſequenti, ff.de regu.iur.Et bene etiam facit text.vltra eos in l.qui autem, §. ſi quid cum pupillo, verſicul.ſimilíque modo, ff.quæ in fraud.credi.cùm dicitur, nec videtur iniuria affici is qui ignorauit, cùm ei lucrum extorqueatur, non damnum infligatur. Et id quoque facit ad noſtrum retractum, in quo conſanguineus tractat de lucro captando, non de damno vitando,vt latè diximus ſuprà eodem titul.§.j.gloſ.x.in verbo, *dedans l'an*, numero 121. certum eſt,& ſequen.

Ignorãtia adſcita, ſiue affectata, nũquàm prodeſt.

27 ¶SEXTVM,quòd in caſibus,in quibus non currit tempus ignoranti: aut ſi currat,ei competit reſtitutio,intelligendum eſt,ſi modò ignorantia non procedat ex facto, vel dolo illius, qui prætendit ignorantiam,per text.in l.j.§.j.verſic.ſed ſi id,ff.de actio.empt.vbi dicitur,Sed ſi id egit emptor, ne cognoſceret aliquam ſeruitutem deberi.&c.Nam & aliâs ignorãtia affectata,pro ſcientia habetur, l.qui contra,ibi,errore non affectato,C.de inceſt.nup.vbi Bald.not.eum haberi pro ſciente,qui ſcire non vult.& etiam tex.in c.cùm inhibitio,§.ſi quis verò,ibi,affectatores ignorantiæ,extrà de clande. deſpon.& c.ij.ibi,affectata ignorantia,& ibi glo.quæ declarat,quę dicatur ea ignorantia,de tempo. ordi.lib.vj.& glo.in c.ad falſariorum,in prin.extrà de cri.falſi.& glo.in c.vlt.§.vt autem,in verbo, ſcienter,de offic. delegat.lib.vj.& in clem.j.in verbo,ſcienter,in princ.de conſang.& affin.& Bald. in l.quicunque,colum.penult.verſicu.item facit,C.de ſer.fugit.& Lucas Pen.in l.generali,colum.ij. C.de tabul.lib.x.Mart Laud.in cap.j.§.vaſallus,poſt medium,& ibi quoque Card.Alexand.colum. ij.titul.ſi de feud.fuer.contro.Et Ariſtoteles lib.Ethicorum iij.cap.j. οὐ γὰρ ἡ ἐν τῇ προαιρέσει ἄγνοια αἰτία

αἰτία τῶ ἀκουσίȣ, ἀλλὰ τ̃ μοχθηρίας. Quorum hæc ſententia eſt, Ignorantiam, quam volens aliquis accerſit, non excuſare, ſed eſſe nequitiam. Ideò paulò pòſt ſubiungit, iudicem punire debere ignorantiam, cuius quis ſibi cauſa fuit.

28 ¶Nam & videmus impedimentum adſcitum & affectatum, ſiue cui impeditus ipſe cauſam pręſtitit, non iuuare, l.ij.§.vltim.ff.ſi quis cautio.& l.iij.§.ſubuenitur, ff.de ſenatuſconſul. Sylla.& voluerunt Specul.& Ioan. Andre. loquentes de citato, qui ſe procurauit detineri in vinculis, tit.de cita.§.j.verſ. item quòd curatus detentus. Nec metum, quem ipſe ſibi quis infert, l.ſi mulier, ff.quod met.cau. Nec abſentiam quoque etiam reipub.cauſa affectatam, l.& qui data, ff. ex quib.cauſ.maio.& quod tradit Bald.in cap.ij.in fin.tit.de feud.ſine culp.non amit.& Zaſius, in §.rurſus, col.vij.verſic.ſecundò fallit, Inſtit.de act.& Bald.loquens de eo qui ſe procurauit vocari ad vnum quoppiam tribunal, vt ſe in alio excuſaret, in l.ſi ſeruus plurium.§.ſi quis ante, in prin.per illum text.ff.de leg.j.quod & ante eum voluit Spec.quem non allegat, tit.de citati.§.j.verſic.item quòd vocatus. Nec alia quæuis affectata, vt longè latéque probat Fel.in cap.vlti.extrà de teſtib. Cui adde, quantùm ad id, quod dicit de titulo procurato Ioan. Andre.in addit.Specul.tit.de cauſ.poſ.& propr.§.nunc dicendum, verſic.ſed nunquid, Bald.in l.quoties, colum.ij.verſi.iuxta iſtam partem, C.de rei vendic.& in l.cogi, colum.ij. verſic.iuxta hoc quæro, C.de peti.hæred.& in l.j.colum.penult.verſicu.ſed hîc dubitatur, C.ſi plures vna ſenten. *Nec impedimẽtũ affectatum. Nec metus. Nec abſentia. Nec alia quæuis affectata. Nec titulus procuratus.*

29 ¶SEPTIMVM, è diuerſo, in caſibus, in quibus currit tempus ignoranti vel ipſe ignorans non reſtituitur, intelligitur, niſi ignorantia procedat ex dolo, arte, vel facto aduerſarij, ſcilicet eius ad cuius commodum ignorans repellitur, vt qui huius ignorantiæ tenebras atq; caliginem oculis animóque ipſius ignorãtis offuderit, id eſt, ita negotium texit, ita callidè ſtruxit, eo artificio compoſuit, vt omnino non poſſet, aut certè vix poſſet venire in notitiã illius: tunc enim illi ſubuenitur, vt in ſimili voluit Carol. Molend.in conſuetud. Pariſ.tit.j.§.xiij.glo.xij.nume.6.per text.in l.cùm proponas, C.de nauti.fœno.& l.qui officij, §.vltimo.ff.de contrahen.empt. Ad quod etiam vide, quæ in ſimili quoque diximus ſuprà eod.titu.§.j.glo.x.in verbo, *dedans l'an*, nume.53.ſed & hoc quoque. Sed illis omnibus adde optimum text.in l.j.§.ſi reus, ff.de eo per quem fact.erit.& in l.vlti.§.ſed & ſi ſtipulator, eodem titul.& quod voluit Specul.per eos text.& alios, in titul.de citati.§.j. verſicu.item excipitur quòd actor. *Ignoranti per factum uel dolum aduerſarij, nunquam currit tempus.*

30 ¶Adde item alium textum optimum in l.qui cum tutoribus, §.qui per fallaciam, ff.de tranſact. vbi qui per fallaciam alterius ignorans veritatem tranſigit, non tam paciſcitur quàm decipitur. Nam & hîc ſimili modo poſſumus dicere hunc ignorantẽ non tam ignorare, non tam negligere, non tam ceſſare, quàm decipi facto aduerſarij. Sed & vide quod in hanc propemodum ſententiam ſcribit Bal.in l.quæſitum, verſi.ſed aduerte, ff.quand.actio de pecul.eſt annal. Ex quibus & illud poſſet dici in caſu noſtræ conſuetudinis, ſi emptor hanc ignorantiã conſanguineo veluti obtruſerit, admitti ipſum conſanguineum aut ſimpliciter, aut certè per reſtitutionem in integrum. *Conſanguineo ignoranti per factum emptoris, non currit tempus.*

31 ¶Idémque, ſi contractus venditionis fuerit ſimulatus aut fraudulentus, ita ſcilicet depictus, vt licèt ita vt ſcriptus eſt, venerit ad notitiam conſanguinei, non tamen ita vt verè geſtus eſt: nam tunc conſanguinei, etiam poſt tempus retractui pręſtitutum, admittentur ad retractum: vt nuncupatim multíſq; ac magnis rationibus voluit Arnol. Ferro. vir certè multis nominibus cõmendabilis, in conſue. Burdig.hoc ti.*de retraict*, §.xv.col.ij.verſic.ſed ſi in ſpecie. Nam vt id illi quoque addas hæc conſanguinei ignorantia, fraude ac dolo emptoris illi veluti obtruſa eſt. Et bene faciunt, quę dicam infrà in §.ſeq.glo.ij.nu.30.porrò ſi teneas, & quinque ſeq. *Nec cùm contractus eſt ſimulatus.*

32 ¶Sed hîc in dubium vocatur, quid ſi huiuſmodi ignorantia non ex dolo, ſimulatione, fraude, aut calliditate emptoris, ſed cuiuſpiam alterius proceſſit ad conſanguineum, & interim tempus retractus lapſum eſt: an tunc erit illi ſuccurrendum. Et certè quoſdam tex.habemus tractantes quid agendum eſt, cùm dolus non contrahentium, ſed alterius inciderit in contractum, aut alium actum, quos tibi congeſſimus ſuprà eod.ti.§.xxiiij.glo.j.nu.8.modò, inter quos vnum comperies, in l.vlt.in princ.in verſic.planè, ff.de eo per quem fact.erit, quem Bald.in ſua Margarita, in verbo, præſcriptio, verſicu. præſcriptio ſi dolo, dicit ſing.ad hoc, quòd ſi pręſcriptio dolo tertij ſit completa, & is tertius ſoluendò non ſit, reſtituitur actio, quæ præſcripta eſt aduerſus ipſum præſcribentem, etiam ſi ipſe non fuerit in dolo. quod tu diligenter not. *Quid ſi ignorãtia, facto aut dolo tertij, cõſanguineo illata eſt.*

33 ¶OCTAVVM, quòd in caſibus, in quibus ignorantia prodeſt, vt ei non currat tempus aut reſtituatur, intellignendum eſt, ſi modò non ſolùm non affectata fuerit, de quo iam diximus, ſed etiam ſit veriſimilis, iuſta, probabilis, non craſſa, non ſupina, vt expreſsè voluit Bald.in c.licèt, colum.j.extrà de ſupplen.negl. Præla.& Imo.in c.vlti.charta antepenult.verſicul.ſed hîc eſt aduertendum, extrà de præſcript.& Ro.d.conſil.cxxvij.ad fi.vbi ex hoc dicit, non eſſe reſtituendum quempiam ob ignorantiam eius rei, cuius fama erat publica.& conſilio cccxl.circa primum, in fin. vbi dicit huiuſmodi ignorantiam habere vim ſcientiæ, per quædam iura ibi allegata.& Franciſc. Areti.in d. l.licèt, C.de iure diliber. & conſilio xv.reuerendiſsime pater, in fi.vbi de eo loquitur, qui habebat inſtrumentum rei, quam ſe dicit ignoraſſe, & Fel.in d. cap.vigilanti, columm.ij.de præſcript. Philipp. Deciſ.in l.ij.colum.ij. C.qui admit.& d.conſil.cclxvij.in fin.& iterum conſilio cclxxij. viſo proceſ *Ignorãtia tum demum impedit curſum tẽporis, ſi ſit iuſta, ueriſimilis, & probabilis.*

processu,etiam in fi.& conſ.ccccxxxvj.viſa inſtructione,col.ij.nu.9.& conſ.ccccclxiiij.in cauſa magnificorum,in fi.& Lud.Gozad.conſi.viij.in hac cauſa,col.vlt.& conſ.lxviij.videtur,col.iiij.nu.14. Et bene facit,quod ſcribit Alex.conſ.clxiij.viſo proceſſu,lib.ij.& d.conſ.cxvj.col.j.li.v.dum omnino ſe fundat in probabili ignorantia,& bonus tex.in c.j.§.vlt.ad fin.ibi,iuſta ignorãtia,tit.ſi de inue. inter do.& vaſ.lis ori.

34 ¶Et illud quidem generale eſt & perpetuum,vt huiuſcemodi ignorantia craſſa & ſupina,pro ſcientia habeatur,etiam in pœnalibus & ſtatutis,ex ſententia glo.not.in clem.j.in verbo,ſcienter,de conſang.&affin.& alterius glo.in cap.j.§.ſimiliter,in verbo,ſciens,tit.quib.mod.feud.amit.Bal.in ipſo cap.j.col.vlt.verſi.quęro quid de eo,& ibi etiam Cardi.Alex.in §.item ſi fidelis,col.etiam vlt.verſi. quæro ſi vaſallus.& idem Cardi.in c.vaſallus,col.ij.titu.ſi de feud.fuer.contro.inter do.& agna.Et optimè facit tex.in l.& ſi conſenſum.§.ignorantia,qui eſt j.ff.de contrahen.empt.& in l.nec ſupina, ff.de iuris & fact.igno.glo.in cap.j.in verbo,vltra annum,& ibi Bald.in verſi.niſi iuſta,col.ij.& ibi quoque Marti.Laud.Iacob.Alua.& alij tit.quo temp.mil.& glo.in c.innotuit,in verbo,ignorãtiam, extrà de elect.Et vide tex.qui huiuſmodi ignorantiam diſſolutam eleganter appellat,in l.cùm ſex,ff. de Aedil.edict.

Ignorãtia craſſa, & ſupina, pro ſcientia habetur,etiam in pœnalibus, & ſtatutis.

35 ¶NONVM, & poſtremum quòd in caſibus,in quibus tempus currit ignoranti, is tamen reſtituitur ex clauſula generali,ſi qua mihi iuſta cauſa videbitur,gl.in l.ſi partem,§.ſi per fundum,ff.quemadmo.ſer.amit.& in l.ſi ſic,in verbo,vna ſeruitus eſt.& ibi Paul.Caſtr.qui dicit perpetuò menti tenendum,ff.eod.titu.& in l.ij.in glo.vlti.& ibi Cyn.Bartol.Bald.Sal.& alij, C. de iure emphyte.vbi Iaſon charta 17.verſi.pro confirmatione accedat,dicit id ita ſeruari.& glo.in l.cùm filiusfa.§.in hac ſtipulatione,& ibi Dyn.Bartol.Bald.qui eam dicit ſingu.Imol.Paul.Caſtren.Alexand. Soci.latiſſimè,& propè omnes,ff.de verborum obligatio.& in l.j.ad finem,C.de patri.pote.Specul.titu.de pręſcript.§.j.verſicul.pone vaſallus.& rurſus titu.de locat.§.nunc aliqua,verſicu.xviij. Dynus in c.cùm quis in ius,de regul.iuris,lib.ſexto.Bartol.Angel.Alex.& alij in d.l.j.§.ſi quis autem,per illum text. cum gloſ.ff.de itinere actúque priua. Bartol.in l.ab hoſtibus,§.ſed quod ſimpliciter,ff.ex quib.cau. maior.dum allegat not.in d.l.cùm filiusfamiliâs.idem Bartolus in l. Aemilius,colum.ij.& ibi etiam Bald.ff.de minorib.& in l.ad diem, ff.de verborum obligatio.Bald.in l.vltima.in fine.C.ſi penden. appellat.mors inter.& in l.vltima.C.ſi aduer.vendit.pigno.Angel.in l.Labeo,quæ eſt vlti.ff.ſi quis teſta.lib.eſſe iuſ.fuer.& in l.ſi inſulam,in vj.fallen.regulæ negatiuæ.& ibi Imol.in viij.fallen.ff.de verborum obligatio.idem Angel.in l.ſed & ſi in conditione,§.ſeruus alienus,ff.de hæred.inſtitu.& in l.Pantonius.& ibi quoque Imol.Ro.& Paul.Caſtren.ff.de acquiren.hæredi.Paul.Eleaz,Zenzel, & Cardi.Flor.in clemen.j.de in integ.reſtit.Petr.Ancha.& Imol.in cap.potuit,extrà de loca.idem Petr.Ancha.conſil.clxxiiij.dominus Lazarus,in ij.dubio.& iterum conſil.cccxciij. viſo diligenter, ante fin.Anto.conſil.xxv.ad primum,colum.penulti.& conſil.xlv.domina Orabilis,colum.vlti.& conſil.lxxij.viſis,ante fi.Imol.in cap.penul.de dona.Rapha.Fulgo.conſil.lxiiij.Franciſcus,ad fi.& d. conſil.cxxiij.in fi.& conſil.ccxiiij.Titius,colum.vlti.& conſil.ccxxxiij.dominus,colum.penult.verſicu.nouiſsimè Panormi.in cap.j.colum.vlti.de præſcript.vbi id dicit ſingu.& in c.cùm non liceat, colum.v.verſic.circa iſtam partem,eodem tit.& in c.ſi de terra.in fin.de priuil.& conſil.xxxiij.quidam,lib.j.Ro.in l.qui vniuerſas,§.vltimo.ff.de acquiren.hæred.& in repe.l.ſi verò,§.de viro,in lj. fal.ff.ſolu.matr.& conſil.cxxvij.poſito,ad fi.& conſi.cccclxxvij.in caſu,ante fi.Paul.Caſtren.conſil. cclxxix.ſuper primo,colum.ij.in ij.dubio,lib.j.& conſil.ccxcviij.quòd dictus,colum.ij.eod.lib.j.& conſil.cccxj.circa,in fi.eod.lib.j.Angel.Aret.in §.rurſus,in fi.Inſtit.de actio.vbi & id dicit ſing.& in §.ſi quis agens,colum.antepenult.verſicu.poteſt etiam,eod.titu.Alexand.latè conſil.lxxj.videretur, lib.j.& conſil.iiij.ſimilis initij,colum.antepenult.verſic.vnde licèt,lib.ij.& conſil.xiiij.viſo,col.iij. verſic.& dato,eod.lib.ij.& conſil.lxxxix.viſo puncto,col.iij.eod.lib.ij.& conſil.viij.viſis ſubtiliſsimis,colum.vlti.verſicu.prætereà aduerſus, lib.iij.& conſil.lxiij.ſtantibus,colum.iij.verſic.& licèt, lib.iiij.& conſil.iij.ex his,circa fi.lib.v.quod repetitur conſil.xj.lib.vj.& idem Alexand.conſil.xlv. in cauſa,colum.ij.verſic.modò ad propoſitum,eod.lib.v.& conſil.lj.videretur,colum.penult.verſi. poſſet etiam,eod.lib.v.& conſil.lxxxiij.reuocatur,eod.lib.v.& conſil.xl.viſo,col.ij.lib.vj.& conſil. lxxvj.in cauſa,colum.vlti.verſi.tertiò principaliter,lib.vij.Franciſ.Aret.qui & id dicit ſingu.in l.licèt,C.de iure delibe.Bald.à Barto.in tractatu dotium,in ij.parte xj.partis princip.char.17.ante xvj. differentiam.Cæpol.in tracta.ſeruitutum vrb.præd.titu.xxiiij.colum.iij.Calca.conſil.xxvj.prima, colum.vlti.& conſil.lxxiiij.quòd dictis,col.xij.verſi.ſed ad fortificationem.Barb.conſil.viij.ſcribitur,colum.iij.verſi.venio nunc ad ſecundum,lib.j.& conſil.ſequent.ſupremi,colum.iij.eod.lib.j.& conſil.xlvj.ſcripſit,colum.vij.verſicu.prætereà facit,lib.ij.& conſil.l.præclarè,colum.iij. eod.lib.ij. Corne.conſil.xxij.in hac,colum.penult.verſicu.reſpondetur,lib.j.& conſil.c.conſuluit,eod.lib.j.& conſil.clxiiij.me ſubſcripſi,in princip.lib.ij.& conſil.ſequen.circa,colum.vj.verſi.& propter hoc.& conſil.ccxix.ex duplici,colum.vj.verſi.circa quam,eod.lib.ij.& conſi.clxviij.in hac,colum.penulti. verſicu.cùm ergo,lib.iij.& conſil.clxxxiiij.ſuper hac,colum.vlti.verſic.ſi autem ignorauit, eod.lib. iij.& conſil.cxcv.circa,colum.vlti.verſi.denuntiandum eſt,eod.lib.iij.Guid.Pap.conſil.lxxxviij.attendant,colum.vlti.Philip.Deci.conſil.cxxxvij.conſilium,in iij.eodémque vlt.dub.& conſi.cclxvij.

Ignorans, cui tempus currit, an reſtituatur.

non

non excidit,col.vlt.Fran. Bald.in tracta.præſcrip.in xxix.q.iiij.partis iiij.item partis princ. Hippo. Marcil.in l.qui ignorans.col.iij.ff.de falcis,& conſi.xcix.largiri,col.iiij.verſi.quinimo.

36 ¶Et id quoque ex multorum ſententia procedit non ſolùm in præſcriptione longi temporis, ſed & (quod maximè te ſcire volui) longiſsimi,xxx.vel xl.anno. Quod & nonnulli eorum,quos ſuprà citauimus,adſtruunt.& prætereà glo.in l.ſicut.in verbo,militia,& ibi Ray.Forli.C.de præſcript.xxx. vel xl.ann.Angel.in d.l.annus,ff.de calum.& conſi.cxcvj.ex themate,ad fin.Imo.in repet.cap.vlti. charta antepenulti.verſiculo ſed hîc eſt aduertendum,extrà de præſcript.Panormi.in cap. vigilanti, colum. vlti. & ibi Fel.colum.j. eodem titu.vbi loquuntur in caſu illius cap. quod loquitur de præſcriptione xxx.vel xl.ann.Rom.conſil.cxxiij.primum dubium,colum.penult. verſiculo vltimò dici poteſt:& conſilio cxlix.concluſionem,in fin.vbi id dicit ſingu.& conſilio clxvj. viſo,colum. penult. verſiculo ſecundò quia ex generali.Paul.Caſtren. conſilio clxxxj.notandum eſt,colum.j. verſiculo ſecundò loco, libr.ij. & conſilio ccccxxxix. ad euidentiam,colum.j. eod.libr.ij.Rapha.Co.conſilio cxlvij.domina,colum.vlti.& latiſsimè Alexand.conſilio vij.videretur,per totum, libr.j.& conſilio lxxxiiij.in cauſa vertente,colum.ij.verſiculo tertiò quia dicimus,eodem lib.j.& conſilio clxix.viſo, colum.penult.verſiculo quod autem,& iterum verſiculo non obſt.quòd aduerſus,eod.lib.ij.& conſilio lxiij.ſtantibus,colum.iiij.verſiculo plus dico,libr.iiij.quod repetitur conſilio xxxix. libr.vj.& idem Alexand.conſilio cxvj.perſpectis,colum.j.in fin.lib.v.vbi & hanc dicit eſſe communem opinionem,à qua in iudicando non eſt diſcedendum.& conſilio lxxvij.viſo proceſſu,colum.ij.verſiculo & poſito,eod.lib.vj.vbi & hanc dicit communem.& conſi.cl. viſo themate,colum.ij. lib.vij. Socin. conſil.lxxxvj.in cauſa communitatis,in fine libr.j.vbi hanc quoque dicit communem,quod conſiliũ repetitum eſt conſilio clxvj.libr.ij.idem Socin.conſi.lxxx.in quæſtione,col.vlt.lib.iij.vbi item dicit communem, etiam in præſcriptione xl.ann.& conſilio cvj.libenti,colum. ij.eod. libr.iij.& conſilio lxvj.viſo,colum.vlti.lib.iiij.Iaſon qui id dicit ſingu.conſilio cxviij.contrà,in fin.lib.iiij. Caro. Rui. loquens etiam in præſcript.xl.ann.conſilio cxl.viſo, colum.vlti.numero 17.libr.ij. Matthæ. Afflict. deci.Neapo.xxxvij.quædam Altruda:vbi ita dicit fuiſſe deciſum in ſacro (quod appellat) conſilio Neapolitano.& iterum deciſi.cccxxix.dicta,per totum,vbi & alios multos allegat.& in conſtitut. Siciliæ incip.conſuetudinem,colum.penulti.verſiculo an autem ignorantia.Stephan.Bertrand.conſilio xxxj.quamuis colum.j.verſiculo ad tertium,libr.iij.& conſilio xv.ex themate,colum.xj.in vj. dubio.libr.iiij.vbi & hanc dicit communem,& conſilio xlij.viſo,colum.vj. verſiculo prætereà nec etiam,libr.iiij.Philip.Deci.conſi.xxxvj.cuius ſuperſcrip.eſt,exemplum inſtrumenti,col.vlt. Alciat. lib.de verb.ſignifi.chart.vlti. *Quid autẽ in præſcriptione longiſsimi temporis.*

37 ¶Contrarium tamen in hac præſcriptione longiſsimi temporis xxx.vel xl.anno.tenuit Angel. ſibi contrarius,in d.l.ſicut ad fin.C.de præſcript.xxx.vel xl.anno.in quibuſdam lect.& Pet.Ancha. conſilio clxx.principaliter,per totum.Alexand.ſibi item contrarius in l.iij.§.Labeo,ad fin.ff.de acquir. poſſeſſ.vbi loquitur de præſcriptione xl.anno.& tamen quodammodo nutat: ſed aſſeuerantius firmat conſilio clj.viſo themate,in fin.lib.ij.& conſilio clxiij.viſo,proceſſu,colum.vlt.verſiculo ſecundò non deberet,eod.libr.ij.Franc.Aret.in l.qui vniuerſas,§.vlt.colum.ij.ff. de acquirend. poſſeſ. & conſi.ciij.breuitas,colum.j.& ij.vbi tamen diſtinguit inter præſcriptionem xxx.vel xl.anno.vt ſcilicet aduerſus præſcrip.xxx.ann.detur reſtitutio,non autem aduerſus xl. Soci.ſibi quoque contrarius in d.l.cùm filiusfamiliâs,§.in hac ſtipulatione,col.iiij.verſicu.& hoc poſtremò,cum multis ſequentibus vſque ad fin.illius §.ff.de verborum obligatione, vbi hanc rem latiſsimè omnium tractat. & conſi.clxiiij.viſa bulla,in fin.lib.ij.& conſilio cxciiij.ſubtiliter,colum.iiij.verſiculo quartò iſta opini.eodem lib.ij.vbi dicit,quòd licèt id ſit dubium in præſcript.xxx.anno.nullum tamen eſt in xl. & conſilio ccxcix.capio,colum.vlti.verſicu.prætereà præſcriptio,eodem libro ij.Barba.conſi.xlj.illud afferam,columna xij.numero 17.& ſequent.libro primo.Franciſ.Curt. Senior. conſilio lxxxiij.eodémque penult.Deus pius,col.iij.verſiculo attamen in caſu.Iaſon conſil.ccix. vera, colum. penulti. verſiculo non obſt.etiam illud,libro ij.vbi & illam facit differentiam,xxx.& xl.anno.Philip. Deci. qui eandem diſtinctionem facit conſi. xxix.cuius ſuperſcrip. eſt,an detur reſtitutio: quem omnino vide,hanc quoque rem latiſsimè tractantem.& conſi.ccclxxv.iuridicum, col.ij. verſicu.& vlterius, vbi hanc dicit eſſe communem,& conſi.cccccliij.quod ſuprà,in princi.Anto.Rube.qui ſimiliter diſtinguit conſi.xij.viſis,col.vj.verſi.præmiſsis,& conſil.lvj.circa dubitationes, col.ij.& conſil. xcvij. circa,per totum.Stepha.Bertrand.ita quoque diſtinguens conſi.cxxxix.cùm ſupponatur per totum, lib.ij.Ludo.Goza.conſi.viij.in hac cauſa,col.vlt.loquens tantùm in præſcriptione xl.ann.& iterum conſi.lvj.circa primum,col.iij.nu.11.vbi hanc dicit eſſe communem opin.& Igneus in l.iij.§. ſi conditioni,quem legit cum l.qui poſthumos,nume.126.ff.de S.C.Sylla. *De eadem re.*

38 ¶Quæ ſententia his rationibus adiuuatur.Nam text.in d.l.ſicut,dicit, quòd abſentia non defendit aduerſus eam præſcriptionem longiſsimi temporis.Deinde text.in l.omnes,eo. tit.dicit talem præſcriptionem præbere pleniſsimam munitionem ſiue ſecuritatem:quam dictionem expendit Sal. in d.l.ſicut,colum.j.dum dicit,pondera,pleniſsimam in ſuperlatiuo:quod ponit rem in termino,vltra quem non eſt progreſſus.Hæc ille.Cæterùm dicitur Pleniſsima ſecuritas,quando non poteſt peti reſtitutio in integrum,vt not.gloſ.in l.ait Prætor,§.permittitur,in verbo,imputandum,ff.de minori. *De eadem re.* *Pleniſsima ſecuritas.*

Pleniſsima liberatio. Securitas.

Sicuti & Pleniſsima liberatio,quando de nullo obſtaculo poteſt quæſtio refricari.l.j.& ij.iuncta gl. & ibi Bal.C.ſi aduer.ſolu.& Ange.conſi.cclvj.Guido,col.iij. Quin ſecuritas ſimpliciter ea dicitur, quæ nullo modo expugnari poteſt,vt dicit Bal.in d.l.j.in fin.C.ſi aduer.ſolu.

De eadem re. Moleſtia. Actio comprehendit officiū iudicis.

39 ¶Præterea dicitur in l.vlt.C.de fund.patri.lib.xj.quòd qui fundum patrimonialem xl. annis poſſederit,nullam actionem,aut moleſtiam,aut inquietudinem formidare debet. Moleſtia autem infertur,cùm quis iudicialiter vexatur,§.j.in verbo,moleſtus,in Authen.de fideiuſ.& l.j.& ibi Bal. C.de nundi.Paul.Caſtren.conſil.cciiij.præſuppoſito,col.ij.libr.j.Sed & illa dictio,actionem,ſimpliciter prolata compræhendit officium iudicis, quod competit ad reſtitutionem in integrum,l.actionis verbo,& ibi glo.ff.de verbo.ſignific.& l.pecuniæ verbum,in fin.eod.titu.& l.actionis verbum,ff.de act.& oblig.& l.quòd ſi minor,§.vlti.ff.de minori.Bart.Bal.& alij in l.j.ff.de iuriſd.omn.iudi.cum ſimil.nam & omne remedium compræhendit,l.eleganter,in princ.& ibi Bald.in j.notab.ff.de dol.mal.Sublata igitur per d.l.vlt.omni actione,cenſetur ſublata & in integrum reſtitutio, & quoduis aliud remedium.Cui adde text.in c.ad aures,in fin.extrà de præſcri.vbi præſcriptio xl.ann.omnem prorſus actionem excludit.& tex.in c.volumus xvj.q.iiij.cùm dicitur,ſed quietem eorum inconcuſſam omnibus modis procurate:& in l.j.C.ſi aduer.vendi.vbi verbum controuerſiæ,quod non longè diſtat à verbo,moleſtiæ,inquietis ſiue inquietudinis,quibus vtitur,d.l.vlt.compræhendit etiam reſtitutionem in integrum,vt qui promiſerit nullam ſe controuerſiam moturum,non poſsit in integrum reſtitui,vt ibi probatur.

Officium iudicis tollitur per triginta annos.

40 ¶Et quòd per xxx.annos tollatur officium quoque iudicis,quod vt diximus competit ad reſtitutionem in integrum,tenet gloſ.in d.l.ſicut,in verbo perſecutione,& ibi Barto.in princip.Bald.qui eam dicit ſing.Sal.& Ange.C.de præſcrip.xxx.vel xl.an.& alia glo.in l.querela,in glo.j.C.de fal.Oldra.conſi.clvj. primùm.in vlti. dubio,Bart.qui limitat,in l.Prætor ait,§.vlti.& ibi quoque Imo.Ro.& latè Iaſon,ff.de oper.no.nunti.idem Barto.in l.ſi ſocietatem,§. arbitrorum, columna iiij. verſiculo quæro infrà,ff.pro ſocio.Bald.in l.ij.columna ij.verſiculo modò quæro,C.de except.rei iudic.vbi & illam priorem gloſſ.dicit ſingu.& in l.vlti.colum.vj.verſiculo quæro vſque ad quod tempus,C.de contrahend.empti.& in l.data,colum.antepenult.verſiculo ſed quid ſi bannitus,C.qui accuſ.poſſ.& in c.quinta vallis,colum.iij.verſiculo quæro igitur infrà,& iterum colum.vlt.verſiculo.& not.quòd ſicut,extrà de iureiur.& conſi.cxlij.dominantibus, poſt medium,lib.j.& conſil.cccxxij.vtrùm poſt xxx.annos,eod.lib.j.& conſi.cccxxv.dubitatur,in princip.eod.lib.j.& conſil. cccxlij.ſuper eo quod quæritur,col.vlti.eod.libr.j.& conſil.ccccx. primò videndum eſt,circa medium,libr.iiij.& conſil.clxxxix.punctus,quæritur ſi filia,lib.v.Anto.conſi.xxvj.ad primum,col.iij.in ij.dubio.Ioan.Plat.in l.qui grauatos,in ij.notab.C.de cenſib.& cenſit.lib.xj.Corne.conſi. ccxliiij.in hac,colum.ij.lib.iiij. Matthæ.Afflict.deci.Neapo.ccxlv.magnifici,ad fin.Philip. Deci. conſi.cclxvij.non excidit,col.iij.verſi.venio igitur.& conſi.cclxxij.viſo proceſſu,col.v.verſi.& hoc procedit.

In integrū reſtitutio nō tollitur, per ea uerba generalia.

41 ¶Niſi ad omnia hæc reſpondeas, per huiuſmodi verba generalia (non inquietari,non moleſtari, controuerſiam non moueri)& ſimilia, non tolli ſpeciale priuilegium reſtitutionis in integrum,ex ſententia glo.in c.coram,extrà de in integ.reſti.quam ita intelligunt & dicunt not.Franc.Are.conſi.ciij.breuitas,col.ij.verſiculo venio nunc ad ſecundum,& conſil.clxj.in præſenti,col.ij. verſicu.confirmatur iſta reſponſio,& Soci.conſi.cliij.quod eſt primum ij.lib.incip.pulchra,col.x.verſic.confirmatur reſponſio.addítque vterque rationem:quia per leges generales non videtur auferri priuilegium ſpeciale in iure conceſſum.l.Decurionibus,& ibi Barto.C.de Silenti.lib.xj.& Bald.in j.conſti.C.& in c.j.in fin.titu.quo temp.mil.cum aliis multis concord.à me traditis ſuprà eod.§.j.in verbo, *ou equipollent à uente*,quæ eſt glo.xiiij.num.140.& id quidem,& ſuprà titu.omnium huius volu.xix. qui eſt *de preſcriptions*,§.j.glo.x.in verbo,*ou autres perſonnes priuilegiées*.poſt princip.Ego tamen eam glo.in d.c.coram,reperire non potui,víxque ei ſententiæ accederem,quando facilius tollatur remedium,quod iure ſpeciali competit,cuiuſmodi eſt reſtitutio in integrum,quàm quod de iure communi,vt actiones ordinariæ,l.eius militis,§.j.& ibi Doct.ff.de mili.teſta.cum ſimi.Nec etiam per hanc reſponſionem tollitur,quod ſuprà diximus de actione & offi.iudi.

Qui negant ignorantiā reſtitui,etiam in præſcriptione longi tēporis.

42 ¶Quid,quòd ſunt,qui etiam in præſcriptione longi temporis negant ignorantem ſimpliciter reſtitui,ſed tum demum tantùm,ſi ignorātia procedat ex alia iuſta cauſa:& inter hos Bal.in l.j.in xxiiij.oppo.C.qui admit.per text.in l.vlt.C.de præſcrip.long.temp.cùm dicitur,Nulla ſcientia,vel ignorantia expectanda.Et ſequitur Petr.Ancha.d.conſi.clxx.col.ij.vbi dicit,quòd ſi ea l.intelligatur,vt ipſo iure currat tempus ignoranti,ſed poſsit reſtitui,eſſet imponere legem verbis.Ponderátque etiā, quod in d.l.poſt ea verba ſuprà adducta,ſequitur in hunc modum,Ne altera dubitationis inextricabilis oriatur occaſio,&c.Nam ſi admitteretur reſtitutio in integrum, ſemper eſſet dubitatio inextricabilis,eſſéntque perpetuò dominia in incerto, contra l.bono publicó,ff.de vſucap.Sed & hanc partem ſequitur Raph.Fulg.in d.l.cùm filiusfa.§.in hac ſtipulatione,ff.de verbo.obliga.Alex.d.conſil.clxiij.viſo proceſſu,col.j.lib.ij.Barb.conſi.xlj.illud afferam,col.xij.verſicu.item poſito,lib.iij.& Fran.Curt.Senior d.conſi.lxxxiij.Deus,col.iij.verſi.& ſi forté.

An quadrien=

43 ¶Sed communiter hæc opin.reiicitur,adeóq; prior recipitur,vt ſi poſt completam præſcriptionem temporis,tranſierit quadriennium,quod datur petendæ reſtitutioni,ex l.vlt.C.de temp.in inte.reſt.

&c.

& c.j.extrà de in integ.reſtitu.lib.vj.tamen ſi is,contra quem præſcriptum eſt,habuerit probabilem cauſam ignorantiæ illius quadriennij,adhuc reſtituitur,etiam ſi fluxerit tempus centum annorum. Nec enim illud tempus quadriennij currit,niſi à tempore ſcientiæ,per d.l.vlt.Et ita nuncupatim voluit Bald.qui dicit menti tenendum,in d.l.falſam,C.ſi ex falſ.allega.& idem Bald. tamen ſine mentione centum annorum,conſi.ccxxxv.Barptolemæus,lib.j.Cardin.Floren.poſt Zenzel.& Io.Ligna. in cle.j.in xxv.q.de reſti.in inte.Pau.Caſt.in l.vlti.C.de dol.mal.Panor.qui ad hoc multa allegat,in c.j.in fi.de præſcrip.& conſi.xxxij.caſus contingentia,col.vlt.lib.j.Alexand.ſibi contrarius,d.conſi. lxxj.col.vlt.verſi.nec obſt.quod lapſum,lib.j.vbi & illud de centum annis tradit.& d.conſi.lxxxiiij. col.ij.eod.lib.j.& d.conſi.iiij.col.vlt.verſi.nec obſt.ſi diceretur, lib.ij.& conſil.lxxxix.viſo puncto, colum.iiij.verſic.& tempus petendi,eodem lib.ij.& d.conſi. clxix.ad fin.lib. iij. vbi etiam loquitur de centum annis,& conſi.lxix.in cauſa & lite,col.ij.verſi.vnum tamen rememoror,lib.iij. vbi & illud tenet de centum annis,cùm allegat Bald.vbi ſuprà,& dicit præterea id tempus nunquam currere.& idem Alex.conſi.j.ponderatis,col.iiij.lib.iiij.& conſi.xxxix.ſtantibus,col.v. verſic.nec obſt.ſi diceretur,eod.lib.iiij. quod repetitur conſil.lxiij.libr.vj.idem & Alexand.d. conſi.cxvj.lib.v. & d. conſi.cl.col.ij.verſic.non obſt.ſi diceretur,lib.vij.& conſi.ccvij.domine Alexander,col. vlt.eod.lib. vij.Corne. d. conſi. xxij. colum.penult.lib.j.& d.conſi.clxiiij.circa medium,lib.ij. & d. conſi.clxv. col.vj.eod.lib.ij.vbi tamen non admittit,quod dictum eſt de centum annis.& d.conſi.ccxix.col.vij. verſi.nec obſt.ſi dicatur,lib.ij.& conſi.lxxxvij.circa primum,col.j.verſic.& quòd non præſumatur, lib.iiij.& d.conſi.ccxliiij.videtur in hàc,col.ij.verſic.his tamen non obſt.lib.iiij.vbi hæc ita intelligit,vt licèt quadriennium non currat ignoranti,tamen aduerſus ius petendi reſtitutionem præſcribatur ſpatio xxx.vel xl.ann.per d.l.ſicut,in d.verbo, perſecutione,quo officium iudicis continetur, vt etiam ſuprà diximus.Soci.conſi.lxxx.in quæſtione,col.vlt.lib.iij.Iaſon in Authen.quas actiones. col.penult.C.de ſacro.eccle.& in §.rurſus,numero 74.Inſtitu.de act.vbi tamen dubitat,an illud verum ſit, ſed ſi verum ſit(inquit)eſt in actu practico notabiliſsimum.Franc.Balb.qui & illud dicit de centum annis,in tracta.præſcriptionum,in xxix.q.princ.iiij.partis,iiij. item partis princip.numero 99.& iterum in ij.caſu j.partis vj.eiuſdémque vlti.partis princip.in fin.Catel. Cotta,qui idem quoque tradit,& ſingu.dicit memor.incip.reſtitutionis, & iterum memor.incip.tempus reſtitutionis. Stepha.Bertrand.d.conſi.cccj.lib.iij.vbi & illud dicit de centum annis. Philip. dec.d. conſi. xxxvj. vbi & illud quoque affirmat:& conſi.ccccxxxvj.viſa inſtructione,col.ij.nu.9.Gerar.à Petra, ſingu. xviij.nota diligenter,col.penul.verſic.ſed vnum perpetuò:vbi & id ſingu.dicit.& Hippo. Marſi.qui & illud de centum annis aſſerit,d.conſi.xviij.col.v.& conſi.lxxxvij.in præſenti,col.ij.& in d.l.qui ignorans,col.ij.verſi.& vltra prædicta,ff.de falſ.& in l.qui falſam,col.xij.verſic.item vltra præmiſſa,eo.tit.& ſing.Dlxxij.multa & quamplurima.& Io.Crot.in repet.l.filiusfa.§.diui,char.10.col.iiij. verſi.ſexta & vltima ſit concluſio,ff.de lega.j.Sed id vix apud nos reciperetur, & optimo iure : nullus enim omnino certus & ſecurus eſſe poſſet rerum ſuarum,vel optimæ fidei poſſeſſor.

nij tẽpus,quod datur ad reſti tutionem, curat ignoranti. Et an ignorãs cõtra illud reſtituatur.

An ignorans reſtituatur ad retractum.

44 ¶Porrò quantùm ad caſum noſtræ conſuetudinis(vt tandem ad eum redeamus ex longis illis diuerticulis, ſi ea diuerticula dicenda ſunt) eo iure vtimur,vt non admittatur reſtitutio in integrum prætextu ignorantiæ. Idque optima ratione : tum ob id,quod ſcriptum eſt à Bald.in d.l.j.in xxiiij. oppo.C.qui admit.quòd vbi lex vel ſtatutum facit mentionem de his, quibus conceditur reſtitutio de Iure communi,eis tunc non conceditur,cum ſimi.à me adductis,ſuprà eodem §.gloſſ.ij.in verbo, *mineurs*,nu.6. nam & in ſimili. Tum quòd conſanguineus veniens ad retractum,certat de lucro captando,non de damno vitando:ideóque eius ignorantia ſibi prodeſſe non poteſt,per l.ſi quis in graui,§.vtrùm,& ibi Bar.ff.de S.C.Sylla.cum concord.à nobis quoque adductis ſuprà, hac eadem glo. nu.26.quintum quod ignorantia.Tum denique,quòd minor in hoc caſu non reſtituitur,vt larè diximus & probauimus ſuprà in eadem glo.in verbo,*mineurs*,numero 4.igitur,& multis ſequ. Ex quo & illud confeſtim conſequitur nec ignorantem quoque reſtitui.

Qui plus habent fauoris in reſtitutiõe,minoréſne, an ignorãtes, ſiue abſentes.

45 ¶Nam minores plus habent fauoris & priuilegij ad ſummouendas temporum præſcriptiones, quàm ignorantes,aut abſentes.Regulariter enim tempus non currit cõtra minores,l.vlt.C.in quib. cau.in integ.reſti.non eſt neceſ.& diximus in d.gloſſ.ij. At è diuerſo regulariter currit contra ignorantes & abſentes:licèt aliquando reſtituantur,vt ſuprà hac eadem glo.diximus.Ideóque dicit gloſ. in l.necnon,§. quod eis, in verbo, non prohibeant,ff. ex quib. cau.maio. valere argumentum illud, non ſubueniri minori,ergo nec maiori,in quibus caſibus maiori aliâs ſubuenitur.& nemo ſcribentium eo in loco improbat,tanquam ſequi omnes videantur,ex doctrina gloſ.ab omnibus commendata,in l.inter omnes,in princi.ff.qui ſatiſd.cog,quæ interpretatur ea verba, Inter omnes conuenit, id eſt,nullus diſſentit. & eſt optimus text. atque ea glo.multò clarior in eam ſententiam,in l. item quod Sabinus,in fin.ff.de hære.inſtit.cùm dicitur,Vt Labeo ſcripſit, nec Ariſto,vel Paulus, vt pote probabile,notant:licèt nullus,niſi me fallit memoria,eum tex.ad hoc hactenus allegauit. Aliàs autem qui non improbat,probare cenſetur. gloſ.in l.j.§. pœna,ff.de libe.agno.per eum text.& alios. Sed vt redeamus,eam glo.in dicto §.quod eis,pro ea ſententia expreſsim ac veluti verbis conceptis ſequitur Bald.in l.is qui,in priore loco lectu.eodem titulo ex quibus cau.maio,& Rapha.Co.in l. cùm quidam,ff.de acquirend.hæred.& Franc.Aret.qui eam dicit ſingu.d.conſi. ciij. breuitas, col.ij.

Qui non improbat, probat.

in ij.dubio Alexand.qui eam dicit valde not.in l.de die,§.vlt.colum.j.verſiculo & quando aliquid, ff.qui ſatiſdare cogan.& in l.ſi finita,§. Iulianus, columna xxv. verſiculo inquantum autem,ff.de damno infecto.

46 ¶Et in hanc quoque ſententiam optimè facit text.in l.inter maiores,quæ eſt vlti.ff.de in integ.reſti. vbi minores legitimè defenſi reſtituuntur ad integram cauſam, abſentes verò etiam reipub.cauſa legitimè quoque defenſi,non niſi ad appellandum reſtituuntur. Ex quo not.Bald.in princip.j. lectu. quòd fortius eſt beneficium ætatis,quàm militiæ vel abſentiæ cauſa reipublicæ.Id quod etiam voluit Bald.ipſe in l.in contractibus,in princip.in iij.notab.per illum text.C.de non numera.pecu.& in l.ſi infanti,colum.v.verſiculo ſecundò quæro,& ibi etiam Alexand.paulò ante fin.C.de iure delibe. vbi addit Bal.rationem quòd ætas habet in ſe cauſam naturalem,ignorantia accidentalem.& idem Bald.conſi.cccj.in primis.lib.iiij.& conſil.lxxxviij.ſuper primo.eod.lib.iiij.& Franc.Aret.in l.iij.§. Labeo,colum.j.& ibi Iaſon colum.penult.ff.de acquirend.poſſeſ.idem Aret.in d.l. cùm quidam,in princip.colum.vlt.ff.de acquirend.hæred.& in l.Pantonius,colum.vlti.eodem titu.vbi & hoc multis probat,& conſil.lxvij.diligenter,colum.v.verſiculo ſecundò hoc probatur.& d.conſi.ciij.& conſilio clxj.in præſenti,colum.ij.verſiculo ſecundò principaliter,& Corne. conſi. xlviij.de pluribus, colum.iij.verſiculo conſequenter,lib.ij.Soci.in l.qui duos,colum.vj.verſiculo circa tertium,& iterum colum.ſequen.verſiculo ego autem,ff.de reb.dub.& conſilio cliij. pulchra,colum ix. verſiculo conſequenter,libr.ij.niſi id conſil.ſit Maria. patris ipſius,& conſilio clxxvij.ſuprà ſcripti,colum.iij. verſiculo tertiò reſpondetur,& columna ſequen.verſiculo prætereà ſi fingitur,eodem libro ij.Fran. Curt.Senior,conſilio lix,Chriſti,&c.ſuper præmiſſa,colum.iij. verſicu.quartò, vbi dicit hanc eſſe communem opin. Alter.Franc.Cur.Iunior,conſi.xviij.memoria,col.iij.verſic.quarto principali,& Carol.Rui.conſi.cxcix.Ieſu Chriſti,col.iij.nu.4.lib.j.

De eadem re.

47 ¶Et faciunt not.per Iaco.Aret.Cy.& Barto.in d.l.qui duos,de reb.dub. cum aliis concord. citatis à Soci.d.conſi.liij.in illa quæſtione, vtrùm hæreditas non adita à minore, tranſmittatur ad hæredes: & quòd ex crebriori noſtrorum ſententia non admittitur reſtitutio ex capite ignorantiæ aduerſus præſcriptionem xl.ann.vt diximus ſuprà in hac eadem glo.nu.37.contrarium tamen. Verùm admittitur ex capite minoris ætatis,vt per omnes in d.l.vlt.C.in quib.cauſ.in integ.reſtit.non eſt neceſ. & gloſ.in d.l.ſicut,in verbo,ſeruanda ſunt,C.de præſcrip.xxx.vel xl.an.& Soci.conſi.ccxcix.capio primum,paulò ante fi.lib.ij.Facit item tex.à nemine in hanc rem citatus,in l.in cauſæ la j.§. vlti. ff. de mino.vbi plus fauetur minori,quàm ignoranti. Et hæc denique ratio,quòd minor reſtituitur ad lucrum,l.quamuis,C.de iuris & fac.igno.& diximus ſuprà in eo.§.in verbo,*mineurs*, numero 9.& hæc quidem:non etiam ignorans,vt etiam diximus ſuprà hac in eadem glo.numero 26.quintum.Et hæc haud dubiè obtinent in pupillis,qui quicquid vident,quicquid audiunt, ignorant.l.vlt.ad fin.ff.rem pupil.ſal.for.& l.vlt.ff.de iuris & fac.igno.& l.j.ad fin.C.de falſ.monet.Ideò in eis cum minori illa ætate coniuncta eſt ignorantia.

De eadem re.

48 ¶Quanquàm non ignoro alios fuiſſe in ea ſententia,vt fauorabilior,faciliúſque reſtituenda ſit abſentia, ſiue ignorantia, quàm minor ætas: quia ſcilicet reſtitutio,quæ illis competit,eſt fundata de Iure communi & generali,quod competit omnibus:hæc autem de iure magis ſpeciali,cùm ſolis minoribus competat. Ea autem quæ inducuntur iure ſpeciali ſiue ſingulari, ſunt magis odioſa & reſtringenda,quàm ea quæ adhærent iuri communi.l.ius ſingulare.& l.quod verò contra,ff.de legib. Et Ius commune magis extenditur,quàm ſingulare,l.eius militis,§. militia miſſus,ff.de teſta.mili. & not.glo.in l.j.C.ſi aduerſ.vendi.Et id certè,quod diximus,fauorabiliorem eſſe abſentiam, quàm ætatem voluerunt glo.ſibi contraria, Alberic.& Bald.ſibi item contrarius,in l.ſi qua militi,in princip.ff.ex quibus cauſis maio.per tex.ibi,iuncta l.auxilium,ff. de minorib.Nam in poſteriori loco in delictis currit iunioribus tempus accuſationi præſtitutum : in priori autem non currit maioribus abſentibus.Quod & ex illis text.expendit alia gloſ.in c.licèt,in gloſſ.prima,circa medium,extrà de accuſ.Et in ea quoque opin.fuit alia item gloſſ.in dicta l.cùm quidam,in princip.in verbo, aberat,in fin.& ibi quoque Iacob.R a.Bald.Paul.Caſtren.Alexand.& Iaſon ſibi etiam contrarius,ff.de acquirend.hæred.& gloſ.in l.iij.§.ſed vtrùm,in verbo,& non puto,ff.de minori.& in l.ſi quis inſtituatur, §.j.in glo.j.ff.de hæred.inſtituen.Signo.conſi.clxxviij.pater,colum.j.& ij.licèt non omnino firmet. & Sal.in l.j.C.de reſti.mili.Rapha.Fulgo conſi.lxxxv.in propoſita,colum.j.alter Rapha.Co.conſil. lxxiiij.quia ſuperius,colum.iij.& conſi.cxxix.nobilis,col.vlt.& conſi.cxlvij.domina,colum.vlti.& Maria.conſi.cliij.pulchra,col.vlti.verſi.vj.lib.ij.

De eadem re.

49 ¶Et hanc opin.confirmat,quod voluerunt Dy.Bart.& alij in l.cùm filiusfamiliâs, §.in hac ſtipulatione,ff.de verb.obliga.quòd licèt hæredi minori non ſuccurratur ratione minoris ætatis,in caſu illius l.& l.ij.C.ſi aduer. vendi.pign.& l.apud Iulianum,ff.ex quib.cau.in poſſeſſ.eat.tamen ei ſubuenitur propter ignorantiam,ex clauſula,ſi qua mihi iuſta cauſa videbitur.Quod & voluerunt alij multi relati ab Alexand.& Iaſon.ibi.qui quidem Alexand.& Iaſon nituntur has diuerſas ſententias concordare:vti etiam facit idem Iaſon in l.non quocunque,§.ſi ex bonis,columna ij.verſiculo ſed licèt Bart.ff.de lega.j.vt ſcilicet prior opin.procedat,vbi perſona minoris conſideratur,vt quia aliquid geſtum eſt cum eo. Secus vbi non habetur in conſideratione,vt quia nihil cum eo eſt geſtum,

quia

De eadem re.

quia obligatio sumpsit initium à defuncto maiore: & tunc procedit posterior opin. quod dicunt probari ex dicta l.ij. iunctis ibi not. à Bart. C. si aduers. vendi. pigno.

50 ¶Et quicquid sit de ea re, non video d.l. si qua militi, ff. ex quib. cau. maio. iuncta d.l. auxilium, de minori. quæ sunt veluti prora & puppis posterioris sententiæ, aliquid faciant pro ea, & contra priorem sententiam: quia quod ibi dicitur, non facit maior fauor ignorantiæ, quàm ætatis: sed quia tempora ad accusandum sua propria natura sunt vtilia: vt etiam dicunt glo. Alber. & Bald. ibi, ideò non currunt ignoranti vel impedito, vt plenè not. per glo. & Docto. in rub. ff. de diuer. & tempor. præscript. Minori autem adulto non succurritur, tanquam ignoranti, aut impedito: sed quia omisit ius suum ex sua facilitate, vel dolo aduersarij. quod bene animaduertit Franc. Aret. in d.l. cùm quidam. & d. consi. ciij. & Franc. Curt. Senior, d. consi. lix. qui & ipsi aliter quoque respondent ad dd. ll. vt videre poteris apud illos. Vt tamen illud non omittas, d.l. si qua militi, loqui de milite, & eo quidem absente causa reipublicæ, non autem simpliciter absente. Illud autem minimè dubium est, magis faueri militi, quàm minori, in huiuscemodi rebus. illi enim ipso iure, huic per in integrum restitutionem succurritur: vt per Bar. & alios in l.j. C. de iur. & fact. igno. & Iason consi. clix. super facto, col. pen. versi. vltimò accedat, lib. ij. *De eadem re.*

51 ¶VNVM TAMEN illud non omiserim, quod à Bald. not. scriptum est in c.j. ad fin. titu. quo temp. mil. tempora currere ignoranti ad exonerationem ipsius, non etiam ad onerationem, per text. in d.l. genero, ff. de his qui not. infa. vbi marito mortuo tempus luctus currit vxori ignoranti, ita vt si post legitimum tempus cognouerit, ipso die & sumit lugubria, & deponit. De quo & tu vide Barto. ipsum Bald. & cæteros ibi. *Ignorãti currit tempus ad eius exonerationem.*

§. XXXVI. IDEMQVE POSTREMVS.

L'AN DE RETRAICT baillé par la coustume court du iour que l'acquisition sera notifiée au greffe de la iurisdition, en laquelle l'heritage acquis est situé & assis. Et à ceste fin sera tenu le greffier faire registre de ladicte notification.

COVRT, GLOSSA I.

1 EX MAIORI parte consuetudinum Franciæ tempus retractus non currit, nisi à tempore traditionis siue possessionis apprehensæ, cùm res non est nobilis: aut à tempore homagij, quod vocant, siue inuestituræ, quam etiam appellant, cùm est nobilis: licèt alicubi aliter: vt hæc omnia videre licèt apud Parisienses cap. clxxiij. & sequen. Meldenses, c. lxxxviij. & seq. vbi tamen paulò aliter distinguitur. Victriacenses, cap. cxxvj. Montrolienses, cap. lxxij. Belquercenses, cap. xiij. Carnutenses, cap. lxviij. Burdigalenses cap. iiij. Aurelianenses, cap. cclxxvj. & duobus sequent. Andegauenses, cap. cccxlvj. Turonenses, cap. huius titu. *de retraictz*, j. & iiij. Borbonienses, cap. ccccxxij. Aruernienses, hoc eod. titu. cap. j. Artesienses, cap. ixxxij. Morinenses, cap. xviij. Melodunenses, cap. xxij. & cap. xxx. Blesenses, cap. cxciij. Bituricenses, hoc quoque titu. cap. j. Trecenses, cap. cxliiij. Caluimontenses, cap. xij. Ambianenses, ca. xlvij. Altimarchienses, cap. cclvj. Marchienses, cap. cclxiij. quod est iiij. huius titu. vbi scribitur, non satis esse, vt interueniat constitutum, aut alia ficta traditio. In comitatu Burgundiæ, cap. *reachaptz*, §.j. Niuernenses, hoc quoque titu. §.ij. Valesienses hoc item titu. §.j. qui est omnium lxxxij. Laudunenses, & cæteros Veromandienses, iij. partis titu. viij. §.v. qui est lxxix. totius illius iij. partis. De quo etiam aliquid per Bened. in repet. cap. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, num. 552. de testa. & latissimè per D. Boërij. deci. cxij. an tempus: vbi declarat, an tunc sufficeret possessio facta per constitutionem tradita, vt ibi videre poteris. In nonnullis tamen locis est omnino similis consuetudo huic nostræ, videlicet apud Engolismenses, cap. lxxx. Rochelenses, cap. xxxiij. Sanctones Angeriacos, cap. l. nisi quòd aliquid additur, vt ibi videre licet. *Cõsuetudines, cursus temporis retractus.*

2 ¶SED HIC ALIQVID posset esse dubij, an id tempus anni non currat ante huiusmodi notificationem: neque enim expressè dicitur, quòd non currat, sed tantùm tacitè, argumento scilicèt à contrario sensu, quòd posset videri hîc non habere locum aduersus aliud caput huius tituli, scilicet §.j. vbi statuitur, consanguineum posse intra annum venditionis venire ad retractum. Nam id argumentum non sumitur ad correctionem alterius statuti, vt de legibus dicit glo. in l. conuenticula, in princip. C. de episc. & cleri. & in c. significasti, in glo. magna, ad medium, extrà de for. compe. & in cap. j. in glo. ij. de ætat. & qualit. lib. vj. cum aliis multis concord. adductis à Recentioribus in l.j. ff. de offic. eius cui man. est iurisdict. Et certè scio in simili statuto huic nostro, videlicet Sanctonum, d. cap. l. à nobis suprà citato, cum huius dubij controuersia esset inter Christophorum à Laurentia dominum de Clayes, & Ioannem Corlieu, aduocatum in Senatu Parisiensi: is Senatus censuit, antè quam procederetur ad iudicium eius causæ, causidicos eius regionis interrogari, an obseruatum

An id tempus anni non currat ante notificationem.

Argumentum à cõtrario sensu non sumitur ad correctionem.

Arestum.

antea fuisset, vt ex huiusmodi consuetudine, tempus nõ nisi à tempore huius notificationis curreret, in ídque ab eodem Senatu delegatus sum.

De eadem re.

3 ¶Et ego scio hîc semper obseruatum fuisse pro re quidem indubitata, vt curreret tempus retractui ante hanc notificationem. & ita semper intellecta fuit hæc nostra consuetudo. & quidem iure optimo. nam ad quid aliud facta esset, quàm vt præstitueret initium huic tempori? & quidnam aliud operaretur, si id non faceret? & certè nihil, sed esset omnino superflua, atq; superuacanea. Ideò etiam ad correctionem posset sumi huiusmodi argumentum à contrario sensu, ex sententia glo. in l. nulla, C. de episcop. & cleri. & Barto. in l. obseruare, §. proficisci, in iij. q. ad fin. ff. de offic. Proconsu. cum aliis quoque multis concord. congestis à Iaso. in d. l. numero 50. ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. Cæterùm hanc consuetudinem ita intelligendo, vt diximus, non tam corrigere est d. §. j. quàm declarare, vt scilicet consanguineus venire debeat intra annum venditionis, vt ibi dicitur, computandum tamen à tempore huius notificationis, vt hîc dicitur. Antiquiores autem leges ad posteriores trahi, non inusitatum est, l. ideò, ff. de legib. quod & de statutis voluit Bald. in l. omnes populi, columna viij. versiculo modò quæro, ff. de iustitia & iure, cum concordantiis à me collectis suprà §. xv. gloss. ij. versiculo vltimó.

Argu. à contrario sensu, sumitur ad correctionem, si aliàs constitutio esset superuacanea.

NOTIFIEE AU GREFFE, GLOS. II.

Notificãdi uerbum Latinum.

1 VERBVM notificandi, ne quis statim in hoc primo ingressu dubitet, Latinum est. Ouidius libr. j. de Ponto:

Atque modum pœnæ notificare uelis.

Et Aulus Gellius lib. v. c. cap. xiiij. Philippi arma vímque totæ Græciæ cauendam meruendámque inclytæ illæ Demosthenis orationes conciónésque notificant. & noster Callistratus, Iurisconsultorum eloquentissimus, in rescripto Pertinacis Imperatoris, in l. semper, §. demonstratur, ff. de iure immu. Et ex antiquioribus Pomponius in Atreo, apud Nonium Marcellum. Ex quo magis admiror nonnullos, qui non admittunt, sed vt Barbarum reiiciunt verbum certificandi, quod eiusdem est omnino farinæ. Sed illos arguit Vlpianus noster Latinitatis diligentissimus obseruator, in l. sed & reprobari, in princip. ff. de excu. tut. si tamen eius sit ea locutio: nam magis videtur esse cuiuspiam interpretis. Et Scæuola in l. tabernam, §. idem quæsiit, ff. de pignori. nisi etiam non sit ipsius, sed alterius ipsius interpretis, qui βεβαιώτην, est interpretatus certificatorem. Sed vtcunque hæc sint, satis constat, id verbum non recens esse: nec video cur vt à notum fit notificare & notificatio, nec à certum quoque fieri possit, certificare & certificatio: sicuti à clarum clarifico. Virgilius in illo carmine Asclepiadeo choriambico, quo fortunam describit:

Certificandi uerbũ Latinũ.

Clarifico.

Nec quos clarificat, perpetuò fouet.

Magnifico.

Et Plinius lib. xx. c. xxiij. Alterum est nigrius, quod capitis vitia purgat, visum clarificat. Et à magnum magnificare. Plautus in Menæhmis: Te vnum ex omnibus Venus voluit me magnificare. & Terentius in Hecyra: Quam ego intellexi illum, haud minus, quàm seipsum, magnificare. Et Plinius lib. xvij. c. ix. Quod etiam pabulo boum suúmque magnificat. Súntque alia huiuscemodi sexcenta. Sed hæc anxiis verborum obseruatoribus relinquo. Est autem notificare, notum facere, vt palàm est, & è nostris tradit Corne. consi. lxxv. videtur primò, col. ij. lib. iij.

Notificare quid sit.

Vtrùm notificatio, in qua nõ declaratur uerum pretiũ, faciat currere id tempus.

2 ¶Hîc autem multa dubia occurrunt. Quæro igitur primò: Quid si emptor in sua notificatione non declarat verum pretium venditionis, sed aliud maius, ob quod fortè consanguineus territus redimere noluit: vtrum tempus ei currit? Quod non putamus, per id quod in simili voluit Spe. titu. de locat. §. nunc aliqua, versi. xcij. quòd si emphyteuta volens vendere rem emphyteuticam, mentitus est de pretio, dum requirit dominum, vt consentiat, aut emat, quia maius pretium indicauit, idcóque dominus negauit se velle emere: perinde est ac si non denuntiauerit, argu. l. eum qui, §. cùm igitur, ff. de in diem ad. & l. sicut, §. non videtur, ff. quib. mod. pign. vel hyppo. solui. & l. vlti. C. de iure emphy. vbi etiam id tenuit Ioan. Fab. colum. vlti. Sal. colum. iiij. versiculo quæro emphyteuta volens vendere, & Iason colum. vj. in vj. notab. Et idem quoque voluerunt Hostien. Imol. & plerique omnes in c. potuit, extrà de locat.

De eadem re.

3 ¶Et in hoc casu nostræ consuetudinis, quòd emptor debeat declarare verum venditionis pretium, vt currat tempus retractus consanguineis, tenuit expressè Bald. in tractatu πρωτομίξεω, colum. antepenul. versiculo contrarium dico propter duo: vbi & ad hoc allegat d. l. vlti. C. de iure emphyt. & alia pleraque, quæ tu ipse inibi videre poteris. Idémque tenuit Matthæ. Afflict. in eodem tractatu, in verbo, vt intra xxx. dies, colum. ij. versiculo sed vlterius quærit. Et hoc satis exprimit §. iiij. suprà eodem hoc titu. vbi & nos de hoc quoque diximus. sed hîc tamen repetere voluimus, quia huic loco admodum conuenit. & iterum §. eiusdem tit. xxij. Et tu etiam vide, quæ diximus suprà, tit. omnium consuetudinum xv. §. j. in glo. vj. in xxj. q. & quæ dicam infrà in hac eadem glos. numero 30. porrò si teneas, & v. seq. quibus ostendo, non currere tempus consanguineo, nisi ex notificatione habeat certam & indubitatam scientiam contractus, & omnium clausularum ipsius.

¶SECVN

An notificatio posßit fieri per procuratorem.

4 ¶SECVNDO QVÆRO, An poßit huiusmodi notificatio fieri per procuratorem. quod videtur per id, quod in simili scribitur in l. denuntiasse, versi. sed & si, in fi. ff. de adult. & in d. l. j. §. nuntiatio, ff. de oper. no. nun. & in l. cùm satis, §. pen. ibi, per se, vel per procuratorem suum, C. de agri. & censi. lib. xj. & per Inno. in c. cùm in iuuentute, extrà de præsump. Dūmodo procurator ostendat mandatum: alioquin non valet denuntiatio: vt in simili quoque dicit Barto. in l. non solùm, §. morte, col. viij. versiculo quæro an talis, & ibi Iason columna xv. versicu. quærit etiam Barto. ff. de oper. no. nuntia. & idem Barto. in l. grege, §. j. versiculo sed aduerte quòd si denuntiatio, ff. de pigno. & in l. qui in alterius, & ibi Philip. Dec. columna ij. versiculo circa ea quæ dicit, ff. de reg. iur. & in d. l. cùm satis, colū. ij. versiculo sequitur in textu, C. de agri. & censi. lib. xj. & Bald. in l. tutor, in princip. ij. lect. ff. de minori. & in rubri. extrà de procur. columna ij. versicu. procurator ad protestandum: vbi dicunt procuratorem, qui protestatur, teneri ostendere mandatum. allegant vterque text. in l. si quis inficiatus, in verbo, cognouit: vbi & ipse Barto. id not. ff. depoſi. & idem quoque voluit Bald. præterquàm in protestatione, quæ tendit ad iudicium, in c. coram, columna ij. versiculo extrà quæro, extrà de offic. delega. vbi & eundem text. allegat. & idem Bald. in c. Cumana, columna iiij. versiculo si quis protestator, de electio. & Franc. Rip. lib. interpretationum j. in c. cùm Mar. Ferra. nume. 164. de constit. Quod huc optimè facit, quia protestatio est quædam denuntiatio: imo vtraque sunt synonyma, vt dicit Bar. in d. §. morte, in j. q. ff. de ope. no. nun. Imo. & Alex. in l. de pupillo, § si quis ipsi Prætori, eo. tit.

Protestatio & denūtiatio eadem, aut certè germana.

De eadem re.

5 ¶Sed ne quis tamen id calumnietur, idem de denuntiatione expresſè voluerunt Inno. & Hosti. & expresſius Collec. in c. j. extrà eo. quoque tit. & Bald. in l. si fundum, in iij. oppo. C. de rei vend. dum dicit, quòd cùm quis aliquid denuntiat nomine alterius, debet docere de mandato, per tex. in cle. causam, de elect. & ipse Bald. & ante eum Barto. in l. qui absentem, ff. de procur. Ang. in l. hæres cùm debuerat, ff. ad Treb. per d. l. si fundum, iuncta d. l. si quis inficiatus, & l. si hominem, ff. mandati. Ro. consilio cciiij. pro discutienda, columna iij. versicu. quò ad tertium: vbi & alia multa allegat Alex. latè consilio lxxviij. viso, columna ij. versiculo nec obst. quòd maritus, lib. v. repetito consi. xxvj. lib. vj. vbi id docet procedere tam in actibus iudicialibus, quàm in extraiudicialibus, quātùm ad effectū committendæ moræ. & Fran. Rip. qui & idem quoque voluit in d. c. cùm Mart. Ferra. numero 137. de constitu. Et ita in casu nostro expresſim voluit Afflict. in d. tractatu proto. in verbo, vt intra xxx. dies. colum. v. versi. sed quid econtra an talis denuntiatio. Sed & idem decisi. Neapo. cccxvj. Galiotus col. j. tradit interpellationem procuratoris non constituere debitorem in mora, per dictam l. si quis inficiatus, & dicta cle. causam. Et vide, quæ diximus suprà eod. titu. §. j. glo. x. in verbo, *dedans l'an*, in xviij. quæst. & quæ dicam infrà titu. procedente, §. iiij. in verbo *consigner*, quæ est glo. vj. nu. 5. intelligas autem, & duobus sequen.

De eadem re.

6 ¶Verùm contra hoc facit quod scribit Bald. in Authen. eò decursum, post prin. C. de donati. ante nupti. quòd paria sunt, aliquid abs te insinuari, aut ab alio pro te, per eum text. qui tamen parum mihi facere videtur. Et quod pulchrè respondit Pau. Cast. consi. lxxxiiij. visa, in vlt. dubio, lib. j. quòd si statutum iubeat notificationem emancipationis fieri ab emancipante apud acta, sufficit alium eius nomine id facere, etiam si de mandato non appareat. Nam statutum potius cōsiderauit effectum actus quàm ipsum actum: id est, vt emancipatio prodeat in publicum, & in notitiam volentium contrahere cum emancipato: ideò habet locum regula, non referre à quo quid factum fuerit, modò factum sit, l. item veniunt, §. petitam autem hæreditatem, versiculo, à quo, ff. de peti. hæred. vbi ita scribitur: A quo denuntiatum est, Senatus non exigit: quicunque ergo fuit, qui denuntiauit, nocebit, & cætera quæ sequuntur. & l. mulier, ff. ad S. C. Trebel. Et quod post Pet. not. Barto. in l. Gallus, §. & quid si tantùm col. j. versi. contra hoc oppo. fortiter, ff. de libe. & posthu. quòd quādo quærimus de effectu actus, magis quàm de actu, non refert, quòd ex æquipollentibus fiat, per l. si mater, C. de insti. & substi. Et satis (ait Pau. vbi suprà) dici potest emancipantem fecisse dictam notificationem, ex quo alius fecit eius nomine, licet non constet de mādato, cum ratihabitio æquiparetur mandato. l. vlt. C. ad S. C. Maced. Subditq; paulò pòst, id præsumi factum nomine emancipātis, ad quem negotium pertinet, ar. l. post mortem, §. j. cum ibi not. per glo. ff. quan. ex fact. tut. & not. in l. ab vno, C. de nego. gest. & per Bart. in l. in familiæ, C. fami. ercis. & sic (inquit) satisfactum est statuto. Quæ omnia videntur mirè conuenire huic nostro casui.

De eadem re.

7 ¶Et hanc quoque partem potes hac ratione confirmare: quia vbi denuntiatio siue notificatio, siue protestatio fit ad inducendam scientiam, aut notitiam alicuius rei, non requiritur mandatum: sed fieri potest per simplicem negotiorum gestorem, vt voluit Barto. in d. l. non solùm, §. morte, columna viij. vbi suprà, iunctis his quæ dicit columna vltima. ff. de ope. no. nunti. pro quo ex textus, licet non alleget, in d. l. veniunt, §. petitam, versiculo à quo, ff. de peti. hæred. Cuius etiam autoritate Archi. in cap. si quis præpostera, l. di. tenet notificationem appellationis posse fieri appellato per quencunque: vti illum allegant, & sequuntur D. à Rota, deci. cxxvij. valet intimatio, in nouis. De quo tamen vide eosdem deci. xij. nota quòd vbi appellatio, in antiquis, & Thomam Falstolum decisione xxxv. tertiò dubitatur. Nam Archidiaconus vbi suprà, videtur potius tenere contrarium. Sed & per illum textum Bald. consilio cxliiij. alio die, libro iiij. dicit, quòd

denuntiatio à quocunque fieri poteſt,etiam ad culpam impingendam:ad quod item allegat l.ſi quis ſolutioni,§.ſi mora,ff.de vſur.ex hócque reſpondet in pulchro caſu. Et facit etiam,quod ſcriptum eſt à Ro.conſi.ccxcv.donatio patris,verſi.ad hoc optimè facit,& ſequen.Et vltra allegata ab illis,facit textus in d.l.qui abſentem,ff.de procurat.vbi videtur probari poſſe fieri denuntiationem venditori,vt veniat defenſurus emptorem à quocunque,ſine mandato:modò is caueat de rato,ſi id venditor deſideret.Et quod ſcribitur à Bal.poſt Dy.conſi.cccvij.verba Dy.in prin.lib.ij.vbi differit, an & quando quid ſufficit fieri à quocunq;.

8 ¶Cogita tamen,an hîc non ſolùm fiat ea notificatio ad inducendam notitiam, ſed & ad certiorationem negotij,vt ſcilicet conſanguineus certior fiat de venditione & pretio, & aliis clauſulis contractus:vt proinde deliberet,vtrùm redimet,nécne:vtque non fruſtra laboribus ac ſumptibus vexetur, qui fieri ſolent ad præparandum faciendúmque huiuſmodi retractum: videlicet, vt perquirat pecunias,quas forſitan cogitur mutuò accipere,aut ſub fœnore,aut ex venditione aliarum rerum redigere,eáſque ad venditorem, fortè in loco remoto commorantem, perferat, ducátque nuntium publicum,notarios,& teſtes,relinquátque id,agens alia ſua negotia,quæ omnia fruſtra faciet,ſi fortè vera non ſit ea notificatio facta ab alio, ideóq; non teneatur ei conſanguineus credere,& ſe tot incommodis exponere.Ex quo illud conſequens fit,vt non valeat huiuſmodi notificatio,ex doctrina Barto.in d.§.morte,vbi ſuprà,cùm dicit,quòd cùm non ſufficit ſimplex ſcientia,ſed & certioratio requiritur, vt in caſu l.nomen,C.quæ res pig.obli.poſ.& l.iij.C.de nouat.non poteſt fieri proteſtatio ab alio, quàm à domino,aut procuratore docente de mandato.

De eadem re.

9 ¶Et ad id,quod ſuprà diximus de ſumptibus & laboribus à conſanguineo, qui ſe ad retractum accingit,perferendis,optimè facit optimus tex.in d.l.qui abſentem, & ibi not.à Doct.ff.de procur.& quod etiam ſcribit Archid.loquens in caſu notificationis appellationis,de quo ſuprà quoq; diximus, in d.c.ſi quis præpoſtera,l.diſt.Et ita ex his tolluntur ea omnia, quæ pro contraria parte adducta ſunt:præterquàm quod ex Pau.Caſt.dictum eſt de ratihabitione,quæ retro trahitur. Sed illud hic non poteſt procedere, vbi agitur de præiudicio tertij, ſcilicet conſanguineorum, glo.in l.ſi indebitum, §.ſi procurator, in verbo, committi, & ibi Barto.ff.rem ratam habe.cum infinitis prope concorda.à me adductis, ſuprà eodem titulo §.j.gloſſ.x.in verbo, *dedans l'an*, numero 66.nec ratihabítio.

De eadem re.

10 ¶Adde & tu,quòd vbi denuntiatio eſt ſubſtantialis,cuiuſmodi hæc eſt,vt dicemus poſteà nume.29. ego verò vt tandem:ea non poteſt fieri à tertio.Spec.titu.de procuratore,§.vlt.verſic.ſed quid ſi debitor:per multa illic allegata.Hippo.Marſil.in l.ſi quis,nume.62.ff.de quæſti.vbi allegat alios, qui id non dicunt.Quin etiam cùm notificatio fit ab eo, qui nullum ius habet in re, de qua agitur, eum non adſtringit,cui facta eſt.l.ſi maior,C.de reſcin.vendi.& ibi gloſſ.& Doct.& l.tutor vrgentibus, ff.de minorib.& quod plenè habetur in d.l.ſi cùm fundum,C.de rei vendi.& Ro.conſilio vj.quòd dicta,verſicu.nec prædictis obſt.& d.conſilio cciiij.colum.iij.& Guid. Pap.ſingu.cij.non valet denuntiatio. Et quod ſcribit Alexand.d.conſilio lxxviij.viſo, columna ij.verſicu.nec obſt.quòd maritus,libro quinto quod repetitur conſilio xxvj.libro ſexto,quòd vbi denuntiatio fit ad conſtituendum alium in mora, ſi fiat alieno nomine, non habet eum effectum, niſi doceatur de mandato: per multa,quæ illic allegat.Hæc autem notificatio fit,vt conſanguinei conſtituantur in mora, & hæc ratio eſt efficaciſsima. Et faciunt denique,quæ ſcribit Bartolus in l.j.in fine princip.per illum textum, in fi.ff.de eo per quem factum erit,& in l.quidam decedens,§.vlt.in fine.ff.de adminiſtratione tutor,cum ſi.

De eadem re.

11 ¶Quod autem pertinet ad text.in d.l.qui abſentem,ff.de procurato.qui magis vrgere videtur pro alia ſententia,vti eum induximus ſuprà,verſiculo ab hinc iiij.illud dici poteſt,id quidem ibi fieri in conſequentiam defenſionis litis iam ſuſceptæ pro abſente ab iſto tertio denuntiante: & hæc quidem denuntiatio eſt veluti pars acceſſoria eiuſdem defenſionis, vt ſcienter ſcribit Franc. Aret.conſilio xxvj.factum ſuper quo,columna v.verſi.circa tertium:vbi tamen videtur fuiſſe in ea opin.vt etiam aliâs non requiratur mandatum ad huiuſmodi denuntiationem faciendam. Et vide, quæ dixi ſuprà eo.titu.§.j.glo.x.in verbo, *dedans l'an*, q.xvj.& duabus ſeq.atque etiam ij.præce. Et ego ſanè, (vt id tandem finiam)tutius eſſe arbitror,vt huiuſmodi denuntiatio fiat ab ipſo venditore,aut à procuratore cum mandato,cuius in notificatione fiat mentio:vt in ſimili not.in cap.cùm in iure peritus,extra de offic.deleg.Porrò ex d.l.qui abſentem, potes intelligere, quòd ſi quis nomine alterius fundum emerit,is haud dubiè hanc ſuam emptionem alterius nomine factam,poterit notificare ſine mandato illius,videlicet in conſequentiam illius emptionis. Aliâs autem, an, & quando refert quid à quocunque factum ſit,vide latè Iaſ.poſt alios ab eo citatos,in l.cùm ſeruus,col.j.verſ.in brochardo,ff.de verbor.obliga.

Sed an ſaltem, qui alieno nomine emit,poſſit & eodẽ nomine notificare.

12 ¶TERTIO IGITVR quæro,Si ſequamur eam opin.quæ requirit mandatum,(quam & ego ſequendam puto)vtrùm requiratur ſpeciale mandatum in eam rem,an verò ſufficiat generale.Habes gl.quæ in denuntiatione requirit ſpeciale mandatũ,in l.de pupillo,§.qui procuratorio, in verbo, verus,& ibi Raph.Co.ff.de ope.no.nunti.& glo.in l.j.§.permittitur, qui eſt j.in verbo, mandatũ,ff. de libe.agno.per l.Põponius,ff.de procur.& gl.in cle.cauſam, in verbo, ſpecialiter, & ibi Pau.Eleat. &

Vtrum requiratur ſpeciale mandatũ ad huiuſmodi notificationem.

& Imo.super eadem glo.de elec.Verùm alia glo.est in ea ipsa l.j.§.denuntiare, versiculo mariti, in verbo,nomine eius,quæ asserit sufficere generale,ar.l.actione,§.renuntiare,ff.pro soc. Et posset statim mirum videri, Accur.admirabilis ac propè diuinæ virum memoriæ,secum in eadem l.pugnasse. Sed ne quis miretur,is in diuersis casibus loquitur,& in posteriori loco rationē differentiæ vtriusque casus ponit:quæ quidem ratio adstruit hoc in casu requiri speciale mandatum,cùm dicit,ideò requiri in muliere denuntiante,non etiam in viro:quia denuntiatio ab ea incipit, non à marito , vt etiam scribitur in d.l.j.§.illud notandum. Hîc autem huiusmodi denuntiatio incipit ab emptore: nam ante eam non cogitur consanguineus offerre. Ergo requiritur speciale mandatum. Et quòd in huiusmodi denuntiationibus & protestationibus etiam requiratur, tenet Alex.d.consi.lxxviij.lib.v. repetito consi.xxvj.lib.vj.col.iij.versi.& idem in specie,& seq.

13 ¶Barto.autem,quem Ange.Imo.Paul.Castr.Alexand.& omnes propè sequuntur,in d.§.qui procuratorio,post Ray.Forli.ibi,negat exigi speciale mandatum,per l.j.in fin.eodem titul.& quia non est de casibus d.l.Pomponius. Et idem voluerunt Pet.Albe.& ipse Barto.in d.l.j.§.permittitur,in princip.vbi & ad hoc Barto.allegat l.si quis,§.j.ff.de vsucap.& in d.l.actione,§.renuntiare.vbi & idem tenent ipse Barto.& Bald.ff.pro socio. Cardin. Florent.in d.cle.causam,in xj.q.de elect.& Francisc.Aretin.d.consilio xxvj.vbi suprà ad fin.præced.quæsti.Fel.& Francisc. Ripa.in cap.cùm Mart.Ferra.ille columna xix.in vij.conclusi.hic numero 136.de constitu.Sed hoc intelligit Barto. in d.§.permittitur, quando denuntiatio fit circa id quod spectat ad bonorum administrationem: quòd si citra id fiat,síntque res eiusmodi,quæ non possunt esse notæ,nisi quatenus à principali persona veniunt, & procedunt, vt cùm denuntiatur mulierem esse prægnantem, de qua re loquitur d.§. permittitur:certè requiritur speciale mandatum,aliâs secus.Et sequitur Alex.d.consi.lxxviij.viso, colum.iij.vers.secundò principaliter,lib.v.Ego autem vix probarem huiusmodi notificationem sine mandato speciali,tum per suprà dicta in hac ipsa quæst.tum per ea,quæ diximus nu.8.cogita tamen, & iij.seq. *De eadem re.*

14 ¶EX QVIBVS potes intelligere,pro QVARTA QVÆSTIONE,an coniuncta persona poterit pro emptore hanc notificationem facere. Nam si requiritur mandatum speciale, coniunctus idipsum facere non poterit,ex crebriori nostrorum sententia:etiamsi Philip.Dec.reclamet, vt satis diximus suprà eodem titul.gloss.xiij.in verbo,*l'achepteur*, numero 34.sed vtrùm hæc oblatio.Sed illis hîc addere potes, inter nostros Docto.non omnino conuenire, an coniuncta persona posit protestari,quæ res ad hanc tractationem proximè pertinet, cùm protestatio sit quædam denuntiatio,vt diximus suprà in eadem gloss.numero 5.sed ne quis.Igitur Bald.in l.tutor vrgentibus, per eum textum,ff.de minori.negat coniunctum pro coniuncto posse protestari.& eum sequitur Fel.in dicto c.cùm M.Ferra.col.xix.in vij.conclusio.versi.hanc conclusionem, extrà de consti.Idem Bald.in dicta l.qui absentem,ff.de procurato.tenet contrarium, dum eum textum intelligit in coniuncta persona.Quem sequitur Franc.Rip.in d.c.cum Mart.Ferra.nume.138.vbi respondet ad d.l. tutor vrgentibus, ibi eum vide. Et omnino Francisc.Aretin.d.consilio xxvj.columna v.versiculo circa tertium: vbi etiam videbis quid dicendum sit, si is pro quo coniuncta persona denuntiat, sit minor. *An coniuncta persona posit hanc notificationem facere.* *Et quid si is pro quo denuntiat sit minor.*

15 ¶QVINTO, ILLVD quoque consequenter quæro,Si quispiam sit specialis, procurator emptoris,in eam rem,sed qui nondum recepit literas mandati,ignorátque mandatum ipsum,tamen facit hanc notificationem pro emptore,volens ei tanquam amico gratificari, vt plerunque fit:an valebit ea notificatio,habita ratione sui mandati,licet ignoret,aut nondum instrumentum ipsius recepit. Id quidem poteris intelligere ex scriptis à Spe.titu.de procuratore,§.j.versicu.sed quid si procuratorium, & ibi Ioan.And.& Bald.in addi.ipsius Archi.& Ioan.And.in cap.is qui, eodem titu.lib. vj.Barto.in l.si pupilli,§.item si procurator,columna ij.versiculo sed quæro an sit,ff.de nego.gestis, & consilio lxxiij.quæritur vtrùm procurator, & Franc.Aret.consilio lxx.in causa quæ vertitur,& quæ diximus suprà eod.titu.§.j.in glo.x.in verbo,*dedans l'an*, in xv.q.& quæ etiam dicta sunt in hac eadem gloss.in ij.q.cùm tractauimus,an instrumentum mandati exhiberi debeat,& quæ dicam in seq.quæstione. *An ualebit notificatio facta ab habente mādatū, sed ignorante.*

16 ¶SEXTO ITEM consequenter in dubium reuocari & illud potest, Si quis cōstitutus sit procurator ab emptore nominatim ad huiusmodi notificationem faciendam, isque eam faciat simpliciter & tacito nomine procuratoris: an satis sit,vt valeat notificatio,saltem posteaquàm constabit de mandato. Quod & solui potest ex locis in præcedenti quæstione adductis.Sed quod priuatim ad hunc locum pertinet, Alberi.in l.iij.§.sed & si fortè,ff.iudic.sol.dicit per eum tex.in versi. sed quod de tutore, in illis verbis, sed si quidem tutor sit,non tamen quasi tutor &c.quòd qui quid facit ex speciali mandato, necesse habet id exprimere: aliter actus non valet. Subdit tamen, contrà videri ex l.ij.§.j.ff.de iudi.Tu autem vide Barto.in d.l.iij.vbi suprà,ex cuius scriptis in eo loco cognosces, quid hîc dicendum sit, & ex iis quoque quæ scripsimus suprà,eodem titu.§.x.glo.j.numero 2.& sequenti. *Quid si procurator faciat, sed tacito nomine procuratoris.*

17 ¶SEPTIMO quæro,An saltem hæc notificatio posit fieri à secundo emptore sine mandato prioris: verbi gratia, vt facilius intelligas,Titius emit à Mæuio: posteà is Titius emptor vendit eandem *An ea poßit fieri à secūdo emptore.*

rem Sempronio, certum est quòd consanguinei Mæuij prioris venditoris possunt retrahere à Sempronio secundo emptore, restituto pretio illius prioris venditionis, vt dictum est suprà, §.xij. huius tituli. Titius autem non notificauit suam emptionem: an Sempronius eam notificare poterit, vt tempus anni currat consanguineis Mæuij. Quod vtique putarim, cùm is successerit in ius & locum ipsius Titij, ar.l.dolia, §.j.ff.de contra.empti.& l.si à te.§.vlt.& l.si mater, §.item Iulianus, & §.vlt. ff.de excep.rei iudi.& eorum quæ scripsimus suprà eo.titu.§.j.glo.ix.in verbo, *ou lignagier*, nu.110.sed quid si non ipse, & latius nu.128.his tamen non obst.& vide quæ dicam in seq.q. Sed intellige, modò hic ita notificet, vt ex eius notificatione appareat sibi ius esse notificandi, quia scilicet emit ab emptore, secundùm ea quæ suprà diximus de procuratore.

18 ¶OCTAVO QVÆRO, An & alius non dominus, sed cuius tamen aliter interest, hanc notificationem fieri, eam possit facere. Pone enim, quòd emptor, qui nondum notificauit, promisit eam rem alteri vendere, si res à consanguineis non retrahatur, vel etiam simpliciter: an hic, cui promissio facta est, poterit notificare illam venditionem, vt excludantur consanguinei venditoris à retractu, nisi veniant intra annum illius notificationis? Quod similiter videtur, cum aliâs hi quorum interest, possint denuntiare, protestari, interdicere, & cætera id genus facere: vt not.in l.si maior, C.de rescin. vendi.& in l.si fundum, C.de rei vendi.& per Roma.consi.vj.quòd dicta intimatio, circa medium. Idque etiam si non sint domini, vt apertè declarat Roma.ibi & probat tex.in l.Prætoris, §.vlt.& in l.quid de creditore, & l.qui bona, §.qui damni, versi.vicinis, & §.superficiarium, & l.damni, la j.in princ.& l.eorum, & l.inter, ff.de dam.infe.l.j.§.non solùm autem domino, ff.de arbo.cæd.& l.j.§.ius is habet, ff.de remis.cum si.

An ab alio, cuius interest.

19 ¶Et facit etiam tex.in l.lex vectigali, ibi, cùm in exolutione vectigalis tam debitor quàm creditor cessassent, ff.de pigno. Cuius autoritate Barto.Bald.Sal.& Ange.ibi, tradunt, cessante emphyteuta soluere canonem, posse creditorem ipsius, cui ea res hypothecata est, soluere, & ita euitare pœnã commissi. Quod & voluit Raph.Fulgo.in l.j.& ibi Franc.Rip.col.iij.versicu.sed pone quòd emphyteuta, ff.de pigno.& Pau.Cast.in l.tutor, §.vlt.ff.de pigno.acti.& Iason consi.lxxiiij.puto, in princ.lib.j.& Hippo.Marsil.sing.ccclxvij.nemo prudens. Et facit itẽ textus in l.si cuius, §.j.ff.vsufruct.quemadmodum caue.vbi vsufructuarius potest intentare rei vendicationem sine mandato domini, & in l.hæc actio non solùm, ff.si quadrup.paup.fecis.dica.vbi ea actio non solùm competit domino, sed etiã ei cuius interest. Et textus in l.patri, in princ.ff.de minori.vbi patri pro filio præstanda restitutio est, etiam si filius restitui nolit, quia eius interest, quia de peculio tenetur. Et id trahunt Doct.ibi ad cæteros coniunctos, si eorum priuatim intersit, & alia multa si.

De eadem re.

20 ¶Contrà tamen facit l.j.§.j.ff.de ope.no.nunti.vbi omnino videas gloss.& Doct.in §.iuris, qui est pen.eiusdem l.rursum, in l.in prouinciali, §.si ego, eodem titu. Ego verò in ea sum sententia, vt hic, cuius interest, possit & hanc notificationem facere, eo argumento ductus, præter ea quæ iam suprà diximus, quod tradit Barto.in l.si res, quæ est iij.ff.quibus modis pign.vel hypo.sol.quòd quilibet, cuius interest, potest insinuare instrumentum, quod à statuto iubetur insinuari intra aliquod tempus, etiam si is non contraxit in eo instrumento, per d.l.lex vectigali.& sequitur Alexand.loquens de testamento consili.lxv.quoniam omne datum, columna v.versiculo secundò probatur.& iterum columna sequent.versicu.nec istud est iniquum, lib.vj.quod repetitur consilio cxix.eodem lib.vj. Loquitur autem Bartol.de creditore contrahentis, & Alexand.de substituto, fideicommissario, & legatario, vt si ex statuto testamenta debeant registrari, vt ipse loquitur, id est, in acta referri, id possint facere substituti, fideicommissarij, legatarij, & omnes quorum interest. Sed & quòd fideicommissarius ipse possit insinuare testamentum, non obscurè sentit ipse Bartol.in l.facta, §.si quis bonorum, & ibi etiam Imo.& Pau.Cast.ff.ad S.C.Trebel.& idem Bartolus loquens in legatario, & tamen nonnihil subdubitans, in l.vlt.§.simili.& ibi constantius Bald.qui eũ §.legit cum princ. eius l.col.ij.versi.nota acta, C.de iure doti.& idem Bal.in l.ij.col.vlt.versi.pone statutũ, iuncto vers.sed pone testator, C.eo.ti.& in l.consulta, in vlt.quæst.C.de testa.vbi loquitur de fideicõmissario vniuersali & singulari.

De eadem re. Decisio quæstionis.

21 ¶NONO CONSEQVENTER quæro, Si fortè ea opin.teneretur, quæ non admittit tertium, cuius interest, ad notificationem ipsam faciendam: an saltem hic tertius poterit cogere emptorem inuitum & renitentem, vt eam faciat: præsertim cùm ipsi emptori ea notificatio non sit nocitura prosit autem ei, qui eam petit fieri, argu.l.in creditore, ff.de euictio.& l.ij.in princip.ff.solut.matri. Sed tu vide gloss. Bartolum, & alios in dicta l.in creditore. Bartolum post Petr.in dicta lege secunda, columna iij.versiculo secundò oppo.& sequent.& ibi quoque Recentiores, maximè autem Francisc.Rip.& Ioannem Fabrum, in §.j.in iiij.regul.& ibi quoque Angel.Aretin.Institu.de lege Fusia Cani.tollen. Et vide præthereà tex.in l.si tibi, §.vlt.rursum in l.si optio, §.j.ff.de opti.leg.vbi est optimus text.& in l.cùm in plures, §.messem, ff.locat.& in l.Iulianus, §.si venditor, ff.de acti. empti.

An is tertius poßit cogere emptorem ut faciat.

22 ¶DECIMO, QVID si emptor exhibuit domino suum contractum, vt tenetur ex alia nostra consuetudine, & id quidẽ apud acta suæ iurisdictionis, vt sæpe fit, quia fortè est etiã à domino in ius vocatus: an satis est, vt dicatur fuisse facta notificatio apud acta, proindéq; sit satisfactũ huic nostræ

An notificatio, quæ fit domino

consuetud

consuetudini. Ego de hac re aliquando interrogatus, respondi non satisfactum, quia propter aliud, nec ad hunc finem, de quo loquitur nostra consuetudo, id factum fuit, per tex. in l. cùm propter, & ibi not. ff. de leg. præst. & l. bonorum, C. qui admit. quibus iuribus fretus Franc. Aretin. in l. si tibi pecuniam, in fi. ff. si cer. pet. dicit, quòd si contractus vel donatio fieret coram iudice propter aliam solennitatem, quàm propter insinuationem, quæ de iure requiritur, quia fortè ex statuto debet fieri coram iudice, non propterea est satisfactum insinuationi: quia non propter eam, sed ob aliud fuit iudex aditus. Quod dicit sing. & ex eo limitat dictum Bart. & Bald. in l. Modestinus, ff. de donat. & Bald. in l. illud, col. ij. versi. ideò in primis quæro, C. de sacro. eccle. quòd si donatio fiat coram iudice, non requiritur alia insinuatio, vt videlicet procedat, nisi ob aliud fuit iudex aditus. De quo & tu vide Bal. consi ccclxxv. certum est, col. ij. versi. sed videamus, & seq. lib. iij. & Guid. Pap. in tract. præsumpti. col. pen. versi. si iudex interponat. *apud acta, satis sit.*

23 ¶Et hoc in casu nostro appertè demõstrant verba huius nostræ consuetudinis, quæ posteà subiiciuntur, id satis non esse: quæ sunt huiusmodi, *& à ceste fin sera tenu le greffier faire registre de ladicte notification*: quibus verbis expresim declaratur, hanc notificationem fieri, & in acta referri debere, ad hunc finem, *à ceste fin*, id est propter se principaliter. nam si ob aliud fieret, non haberet vim & effectum, qui inde oritur, cùm actus agentium non operentur præter intentionem eorum, vt dicere solemus ex Aristotele, & probatur optimè in l. non omnis, ff. si. certum peta. & in l. obligationum substantia, ff. de actio. & obliga. Atque ad hæc referri potest tex. in cap. ij. & quod ibi not. glo. in verbo, restitutio facienda, & ibi Doct. post eum, extrà de ordi. cogn. cum si. adductis à Panor. eo in loco. Et si aliter diceremus, vide quid inde sequeretur, vt scilicet, si inter emptorem, & alium fortè colludentem, lis esset de re empta, aut ratione illius, quæ facilè confingi posset, eáque emptio in actis allegaretur ab emptore, cum pretio, & cæteris ipsius clausulis, satis esset factum nostræ consuetudini, cogeretúrque consanguineus omnia acta multorum annorum cõquirere, singuláq; ab ouo ad mala indagare, ne qua fortè parte id veluti per noctem delitesceret. Et vide quæ dicam infrà in seq. q. versic. ego veró. *De eadem re.*

24 ¶VNDECIMO quæro, quid si emptor hanc notificationem apud acta non fecit: tamen proximus aliter est de venditione certior factus: an statim curret ei annus, quàm id resciuerit, non expectata hac notificatione. Quod posset videri, quia hæc notificatio non ob aliud fit, quàm vt consanguineis ea venditio possit innotescere, sicut de aliis denuntiationibus dicitur in l. item veniunt, §. petitam, ff. de petit. hæredita. & l. aut qui aliter, §. si fortè, ff. quod vi aut clam. Et si dubium sit, quam ob rem aut causam fiat denuntiatio, videtur potius fieri certiorandi alterius causa, quàm ob aliud, ex sententia Dy. in c. eum qui certus, de reg. iur. lib. vj. Cy. & Iacob. Bel. in l. emptor, C. de euictio. Io. Andr. & aliorum in c. vlt. extrà de emptio. & venditio. Alexan. consi. xxiiij. inspecto, circa medium, lib. iiij. & consi. cxxxviij. viso, col. j. lib. vij. vbi loquitur in casu huic nostro simili. Ideò si qui certiorari debuit, aliunde certior factus est, non opus est aliam denuntiationem facere, d. §. petitam, vbi Barto. & alij not. idem operari simplicem scientiam, quod denuntiationem. quod etiam voluerunt Dyn. & Io. And. vbi sup. & ipse Dy. & Bart. in l. denuntiasse, in prin. ff. de adulte. nam & qui certus est, amplius certiorari non debet, l. j. in fi. ff. de act. empt. & d. c. eum qui, & glo. in c. cùm inter vniuersas, in verbo, cognouerũt, extrà de electio. & in c. ij. in verbo, infra tres mẽses, de concess. præben. & in c. cùm inhibitio, in verbo, voluerit, de clan. despon. cum simili. Ideò ex glo. in c. non iniustè, in glo. vlt. extrà de procurat. tenet quòd procurator, qui debet denuntiare domino latam contra se sententiam, si ex iusta causa non appellat, quòd dominus ipse, si velit, appellet: id non tenetur facere, si dominus aliter resciuerit. *Si cõsãguineus aliter sciat venditionem, an satis sit, ut repellatur post annum.*

25 ¶Et vt speciatim ad casum nostræ consuetudinis veniamus, Alex. doct. celeberrimus bis ex facto interrogatus respondit, quòd stante statuto vt proximus possit redimere fundum venditum intra certum tempus, post publicationem contractus factam à præcone in platea publica, si proximus aliter venditionem resciuerit, statim ei currit tempus, sine alia publicatione. Ita enim voluit, primùm, d. consi. xxiiij. viso, col. ij. versi. confirmatur & secundò, lib. iiij. iterúmque d. consi. cxxxviij. similis initij, col. j. & ij. lib. vij. Et id confirmat hac ratione: quia cùm denuntiatio fit ad commodum alterius, sola illius scientia sufficit sine denuntiatione, ex sententia Iac. Beld. in d. l. emptor, C. de euict. per tex. in d. l. j. in fi. ff. de act. emp. cum aliis concor. ab Alex. adductis. Et idem quoq; consuluit Philip. Dec. consi. ccxxij. viso, col. iij. versi. tertiò principaliter. Sed hic ibi, ne erres, innititur quibusdam verbis statuti, super quo consulebatur, ex quibus colligit sufficere scientiam, quasi tacitè aliud sentiat, cessantibus illis verbis, aut similibus. Sed & hanc partem secutus est Pau. Paris. consi. lxxxj. in præsenti, col. pen. nu. 27. lib. iij. *De eadem re.*

26 ¶Nam & contrarium expressè & in hac specie voluit Bal. in tract. πρωτομίξε⊕, colum. v. versic. sed pone iure municipali. Nam non solùm (inquit) requiritur scientia, sed denũtiatio, quæ est de substantia: quia statutum siue consuetudo exigit id denuntiari, nec licet à forma statuti recedere, quia forma est de eius substantia, sicut forma rei est de substantia ipsius, eáque in actibus hominum est de substantia actuũ. Est autem forma legis ordinata dispositio, certos habens fines, l. certa forma, C. de iur. fisc. lib. x. & l. forma, ff. de censib. & l. constitutionibus, ff. ad municip. Forma autem rei est quidam gradus *De eadem re.*

gradus ſiue perfectio eius à natura vel arte:& antequàm iſta forma inducatur,dicimus rem rudem, & quaſi rudem materiam,l.quæſitum,§.illud fortaſſe,ff.de leg.iij. Forma verò in actibus hominum eſt debita partium ordinatio ſecundùm prius & poſterius,l.j.§.eum qui,ff.de conſti.pecu.& l.naturalis,ff.de præſcrip.verbis.Et paulò poſt dicit,quòd cùm quæritur an denuntiatio ſit de ſubſtantia, Si lex(inquit)expreſsè exigit denuntiari,tunc quaſi forma quadam quis eſt adſtrictus ad denuntiandum:ſi autem ſimpliciter loquitur,& tunc ſi tractamus quò ad finem ſciendi,ſufficit ſcientia,per d. §.petitam:ſi ad alium effectum,ſcilicet inducendæ vel prohibendæ alicuius rei,non ſufficit ſcientia, per d.l.denuntiaſſe.Hæc ille ferè ad verbum.

De eadem re.

27 ¶Et illum nuncupatim ſequitur Matthæ.Afflict.in eod.tract.protomixeos,in verbo,vt infra triginta dies,col.ij.verſi.ſed iuxta hoc quæro,& iterum,col.vj.verſic.ſubſequenter quæritur,& verſic.ſed pone quidam coniũctus:vbi etiam dicit id procedere,ſi conſanguineus præſens fuit venditioni, tanquam teſtis aut notarius.rurſúmque in verbo,ſcriptum eſt,col.pen.verſic.decimò not.Et idem quoque ex facto reſpondit Cæpolla conſi.cauſarum ciuilium xlvij.in cauſa, col.ij.verſi.circa ſecundum, vbi in eodem caſu & ſtatuto intérq; eaſdem partes,de quibus per Alex.d.conſi.xxiiij.lib.iiij.reſpondit è diametro contrarium eius,quod ab eodem Alexan.reſponſum eſt illo conſi.videlicet non currere tempus ſtatuti ob ſcientiam ipſius proximi, niſi publicatio facta fuerit à præcone in platea publica,ſecundum illud ſtatutum.Sed & ipſe Alexand.conſi.xxvij.viſo in princ.lib.vj.in eandem hanc partem conſuluit,vt ſcilicet ſcientia hoc caſu non ſufficiat:ſed ibi loquitur in ſtatuto,quod requirebat huiuſmodi denuntiationem fieri conſanguineo,vlterius diſponendo ,contractum aliter non valere,ex quo ſatis conſtabat,talem denuntiationem eſſe de forma & ſubſtantia,ſecundùm Iacob.Bel. in d.l.emptor,C.de euic. A forma autem denuntiationis(vt id illi addas)recedere non licet,Bal.conſ. cclxxxiij.viſa inquiſitione,circa mediũ,verſi.quartò probatur,libro j.Sed & idem in caſu noſtræ conſuetudinis,aut ſimilis,tenuit Carol.Molend.in conſuet.Pariſien.tit.j.§.xiij.gloſſ.xj.nume.5.& 6.& Igneus in l.j.§.ſi cùm omnes,nu.12.ff.de Senatuſconſ.Syllani.vbi ita dicit fuiſſe iudicatum in curia Normaniæ.

De eadem re.

Scĩetia nõ ſufficit, ubi denũtiatio pro forma requiritur.

28 ¶Certè huius rei cardo in hoc vertitur,vtrùm denuntiatio ſiue notificatio,de qua hîc agitur,ſit de forma vel ſubſtantia,ſiue etiam de ſolennitate,an verò non ſit:nam primo caſu non ſufficeret ſcientia: ſecundo autem refert,an fiat ad inducendam ſcientiam,ſiue notitiam tantùm, & ſufficit notitiam ſiue ſcientiam eius rei aliunde habuiſſe:an ad aliud quoq; quippiam, & non ſufficit. Ita enim voluerunt præter eos,quos ſuprà citauimus,Ioan.And.in addit.Specul.tit.de empt.& vendi.§.vlt.verſic. circa quod videndum eſt.& in titu.de procuratore,§.vlt.verſic.ſed quid ſi debitor,vbi loquitur in caſu l.iij.C.de noua.Bart.in l.quidam decedens,§.vlt.ff.de admini.tuto.& in l.non ſolùm,§.morte, col.xj.verſi.examinemus ergo,ff.de oper.no.nunti.& in l.ij.§.vlt.in fi.& ibi Bald.col.ij.ff.ſol.matri. & idem Barto.in l.qui abſentem,in iij.q.& ibi etiam Ang.ff.de procu.& in l.libera,col.ij.verſi.deinde not.C.de ſenten.& interloc.om.iud.& in l.j.C.de peric.& commo.rei vendi.Bald.in c.j.titu.ſi de feud.vaſ.ab ali.interp.fue.Ang.in dicta l.denuntiaſſe.Raph.Co.latè loquens etiam in caſu d.l.iij. de nouati.conſi.iiij.domina Stella, col.ij.verſic.cæterùm poſito.Flor.in l.Labeo,ff.de nauti.fœno. Domi.conſi.xxxiij.pro examinatione,col.ij.verſic.nec obſt.ſi dicatur.Pau.Caſt.conſi.ccclxxxij.ſuper primo,col.ij.verſi.nec obſt.cle.lib.ij.Ioan.Ray.in c.imperialem,§.habito , col.xij.verſic.ſed reſtringendo,titu.de prohi.feud.ali.per Fede.Franc.Aret.in l.qui ante Calendas, colũ.vlt.ff.de verb. obligation.Fel.in cap.cùm contingat,columna v.verſiculo quarta concluſio,extrà de reſcrip.Iacob. à S.Georg.in tract.feud.in verbo,& cum pacto de non alienando,colum.v.verſic.ſed hîc cadit,cum aliis concord.adductis ab Alexand.in conſi.ſuprà allegatis,& in d.l.ij.§.vlt.ff.ſoluto matri.& in d. §.morte.& Philip. Dec.conſi.lxxiiij.cuius ſuperſcriptio incipit,emptor non poteſt,col.ij.verſic.& prædicta.

An hæc notificatio ſit de forma.

29 ¶Ego verò vt tandem meum interponam iudicium , arbitror hanc denuntiationẽ eſſe veluti de forma:vt ſatis patet ex hac noſtra conſuetudine,præſertim in illis verbis , *& à ceſte fin ſera tenu*, & cætera,quæ quidem verba apertè ſignificant id tanquam formam eſſe obſeruandum. Et forma data à ſtatuto,in dubio cenſetur ſubſtantialis,Bald.in l.comparationes,in tertia oppo.in fi.C.de fide inſtr.Et ſi forma ſtatuti non ſit obſeruata, corruit actus.Bald.in l.humanum,colũ.ij.C.de legib. Ange.conſi. lxxxix.præmitto.Pet.Anch.conſi.xxxv.viſa quadam,col.j.cum ſimi.Et vide interim Philip.Dec.d. conſi.ccxxij.col.ij.verſi.vlterius tamen,& col.ſeq.verſi.nec obſt.ſi dicatur.vbi videbis,quid dicendum ſit,ſi ſtatutum loquens de retractu conſanguineorum, præcipit obſeruari certam formam circa notificationem contractus,vt conſanguinei ſcire poſsint:& aliud ſtatutum iubet aliam quandam formam obſeruari,etiam in notificatione alienationum bonorum pupilli : an ſi alienato fundo pupilli fuit ſeruata forma, quæ tradita eſt ad notificationem illius contractus,ſit etiam neceſſe ſeruari formam traditam ad notificationem,quæ requiritur pro retractu.& id adde ad ea, quæ diximus ſuprà in præced.quæſtio.

An ſatis ſit obſeruare formã notificationis quæ ad aliud requiritur.

Quid ſi conſanguinei ſcientia

30 ¶PORRO' SI TENEAS eam ſententiam cui ſatis eſt conſanguineum fuiſſe certioratum de venditione,ſine alia notificatione,eam tamen intelliges , ſi modò ſcientia ipſius conſanguinei fuerit plena : per id quod not.voluit Imo.in cle.cauſam.columna ij.verſicu. nota regulam, de elect.vbi

tradit

tradit eam regulam, quòd cùm denuntiatio fit solùm ad certiorandum, ideóque ea non est necessaria, cùm is propter quem fieri debet, aliunde certus est, secundum ea quæ diximus suprà: certe vt tollatur illa necessitas denuntiandi ob scientiam, requiritur eam scientiam plenam esse & certam, per text. ibi, in versiculo intimatio, cùm dicitur, nisi ad appellatum eius plena & certa scientia peruenisset. Cui adde, quòd ad hoc vt quis dicatur habere scientiam alicuius rei, requiritur quòd non tantum eius rei, sed & qualitatem & circunstantiarũ ipsius notitiam habeat, secundùm glo. in c. concertationi, in verbo, sciuerit, & ibi Domi. Philip. Fran. & alij de appel. lib. vj. Ro. qui eam glo. dicit not. consi. cccxliij. ex proposito, paulò ante fin. & Alexand. consi. cxiiij. ponderatis, col. ij. versiculo accedit ad maiorem, lib. j. vbi dicit eam glo. reputari valde not. & Barb. in d. cle. causam. colum. xxvij. in paruis, versiculo nam in dubio, de elect. & in cap. cùm vigesimum, colum. ij. extrà de offic. deleg. Fel. qui eam dicit auream, in cap. à nobis, col. j. extrà de except. ad hoc quidem, quòd vbi requiritur scientia, non sufficit eam probare in genere. & in cap. quod ad consultationem, colum. penult. versiculo duodecima conclusio, extrà de re iudic. & Iason in l. qui Romæ, §. duo fratres, colum. xxviij. versiculo secundò adde, ff. de verbo. obliga. & Philip. Deci. in c. nam concupiscentiam in ij. lect. in fi. de consti. vbi & eam dicit not. & d. consi. ccxxij. colu. ij. numero. 5. iunctis his quæ scribit in fin. eiusdem consi. vbi & eam trahit ad casum huius nostræ consuetudinis. & Ludo. Gozad. consilio ix. in hac causa, colum. vij. numero 34. Vide tamen quid dixerit Roma. consi. vj. quòd dicta, versiculo secunda hoc probat, & in fin. Et facit etiam glo. in d. clemen. causam, in verbo, plena & certa, & ibi Cardin. Floren. post Antiquiores in iiij. quæstione. *non sit plena.*

31 ¶Quid enim (vt etiam loquar de nostro casu) si fortè consanguineus resciuit ex rumore quopiam incerto, aut etiam à quibusdam certis personis, qui illi generatim dixerunt eam rem à Titio eius consanguineo cuipiam venditam sine mentione certi pretij, aliarúmque clausularum non parui ponderis: dicemúsne id satis esse, & certè nemo dixerit, nisi è diametro, vltra suprà allegata, pugnare vellet cum text. in l. in totum, ibi, nisi vera & certa scientia, ff. de regu. iur. & glos. in c. cupientes, in principio in verbo, notitiam, de elect. libr. vj. quæ ad dictionem, notitiam, ibi in text. positam, addit certam & indubitatam ex renuntiatione hominum fide dignorum, vel visu literæ authenticæ: nec tenetur (inquit) cuilibet referenti credere, per quædam ibi allegata. Nam & aliàs scire non dicitur, nisi qui certò scit, nec dubitans quoque scire dicitur, gloss. in l. de statu, ff. de testamen. Bar. in l. admonendi, colum. iiij. ff. de iureiurand. Et probat text. æquiparans dubium & ignorantem, in l. vlti. §. sin autem nescius & dubitans, & ibi Bar. & Angel. C. de furt. cum aliis multis concordantiis à me collectis in repetit. l. si vnquam, in princip. numero 96. C. de reuocand. donat. Et vide quæ dicam in sequen. quæstio. *De eadem re.* *Scire non dicitur, nisi qui certò sit.*

32 ¶EX QVIBVS POTES intelligere (& id erit pro XII. QVAESTIONE) non satis esse, si emptor suam emptionem apud acta notificauerit in genere, vt si simpliciter denuntiat se talem rem à tali emisse, sine declaratione pretij aut alterius clausulæ instrumenti, quæ maximi est fortè momenti ad impellendum animum consanguineorum, vt retrahant, vel non retrahant, per ea quæ iam diximus in ij. præceden. versiculo & suprà in j. quæstio. huius gloss. Quibus & id potes addere, quod scribitur in l. aut qui aliter, §. j. ff. quod vi aut clam, ibi, neque quidem perfunctoriè aut obscurè denuntiare. ex quo Alexand. consi. lxxxix. excellentissimi, col. vlti. lib. v. dicit denuntiationem obscuram nihil valere. Et Francisc. Areti. consilio lxviij. excellentissime, columna prima per eun textum dicit, illum scire dici, cui res cum suis qualitatibus perfectè demonstratur, & ad hoc quoque allegat l. de pupillo, §. qui nuntiat, ff. de operis noui nuntiatione, & l. si rem quam, §. vltimò, ff. de euict. *An satis sit in genere notificare sine declaratione pretij, & aliorũ.*

33 ¶Et quod item scribitur in l. j. §. edere, ff. de edend. cuius hæc verba sunt, edere non videtur, qui stipulationem totam non edidit. Ex quo not. Bald. ibi, quòd qui tenetur edere instrumentum, non solùm tenetur edere quod principale est, sed & stipulationem, renuntiationes, & alias clausulas adiacentes. Subdítque, quòd si ex statuto instrumentum debet insinuari, non satis est partem ipsius insinuari. & idem penè voluit Ange. ibi, & est propè similis text. in l. vbi, §. j. ff. eod. titu. vbi scribitur, dolo malo non edidit, & qui malitiosè edidit, & qui totum non edidit. Et facit etiam, quod scribitur in l. scire oportet, §. scire autem, ff. de excusatio. tutorum: cuius hæc verba sunt: Scire autem oportet, quoniam non sufficit accedere ad iudicem, sed oportet eum & de specie remissionis testari: & si multa habet, quæ ad remissionem sunt iusta, omnia nominare. Si autem non: similis est ei, qui nequaquàm accessit: aut accescit quidem, iustum autem quid remissionis non nominauit. *De eadem re.*

34 ¶Et ita in casu nostro expressim (ne autoritate careamus) voluit Baldus in tracta. protomixeos, columna vj. versiculo his sic præmissis, per l. vlti. C. de iur. emphy. de qua quantùm ad id pertinet, diximus suprà in eadem glo. quæstio. j. & suprà quoque eod. titu. §. iiij. in verbo, *& ce pendant ne courra pas le temps*. Et quia etiam, vt ad Bald. redeamus, pretium est de substantia venditionis: nec præsumitur, vt dicit voluisse Cyn. & Pet. in l. j. C. de contra. & commit. stipula. cui rationi adde, quæ dicam infrà in fine huius tituli quæstio. xviij. Et quia etiam (vt ad Bald. redeamus) is qui non habet scientiam eorum, quæ sunt de substantia, non dicitur scire, sed ignorare, l. multùm, ff. de con- *De eadem re.*

ditionibus & demonſtrationibus.& per alia quædam,quæ ibi videre poteris. Et eum nuncupatim ſequitur Matthæus Afflict.in eodem tractatu proto.in verbo,vt infrà xxx.dies, colum.ij. verſiculo ſed vlterius quærit.Et idem quoque voluit Ferro.in conſuetudin. Burdigal.hoc eod.titu. *de retraict*, §.xiij.columna.ij.

De eadem re.

35 ¶Nec omiſerim tamen text.optimum in l.ſed & ſi pupillus,§.proſcribere, cùm in multis locis eius, tum verò maximè in illis verbis, vel obſcurata præſcriptione,ff.de inſti.actio. vbi paria ſunt non proſcribere palàm & in propatulo,aut obſcurè proſcribere.Et in l.non intelligitur,in princ.& l.ita fidei,ff.de iur.fiſci:vbi id palàm relictum & datum non intelligitur, quod ita relinquitur & datur, vt certò ſciri non poſsit ex teſtamento,quid quantúmve relictum ſit,& datum.Et vt pulchrè,& nor ſcribitur in poſtremo loco,is maiorem fraudem excogitaſſe videtur,qui ita reliquit,vt palàm feciſſe videretur,cùm aliquid eſſet tacitæ obſcuritatis, quàm qui omnino tacitè reliquit. ille enim non tantùm legem circumuenire voluit,ſed etiam interpretationem legis,quæ circa tacitum fideicommiſſum habetur. & ibi proponit exemplum vtriuſque vt videre poteris,& l.Fulcinius,§.illud,ff.quibus ex cauſis in poſſeſsio.eat.vbi is latitare videtur,qui ita in publico eſt,vt ſe videndum non præbeat creditoribus: vt quia circa columnas aut ſtationes deliteat. Et ex huiuſmodi iuribus & quibuſdam aliis Maria. Socin.conſilio xxiiij. viſis, columna x. verſiculo cùm ergo prædicta,illud veluti axioma elicuit,paria eſſe aliquid non exprimere,& confusè,ſiue dubiè,exprimere.Barptole.autem. Socin.eius filius,conſilio ccxcv.in cauſſa,columna tertia.verſiculo,quartus caſus,libro ſecundo.tradit & illud non diſsimile axioma,aſſertionem dubiam & obſcuram non releuare:per alia quædam iura.Sed quibus addere potes text.in clementina ſecunda,in fin.vt lite penden.cùm dicitur,dum tamen in citatione prædicta talia ſint expreſſa, per quæ plenè poſsit inſtrui ſuper quibus,&c.& ibi gloſſ.vltima.Imol.col.item vlti.& Cardina.Flor.tum in tertio notabili.tum in quinta quæſtione.& omnes ibi.

Hac denuntiatione nõ facta, intra quod tẽpus admittetur conſanguineus.

36 ¶DECIMOTERTIO quæro,Si hæc notificatio facta non fuerit,intra quod tempus admittetur conſanguineus? Dic quòd ſemper intra xxx.annos:poſteà autem non audietur:quia eo ſpatio tollitur omnis actio,l.ſicut,& l.vlti.C.de præſcrip.xxx.vel xl.anno.& l.ij.C.de conſtitu.pecun. Et ita in hoc caſu nuncupatim tenuit Pau.Caſt.conſilio ccccxxx.circa primum,in primo dubio,libro ij.& Cæpolla conſi.cauſſarum ciuilium,xliij.clariſsime,col.vlti.& Phili.Deci.conſi.ccxxij.viſo,col.vlti. verſi.vltimò non eſt omittendum.& diximus ſuprà eodem titu.§.j.glo.x.in verbo.*dedans l'an*,numero 10.ex quibus conſtat.Et illic dictis adde text.optimum in c.porrò.titu.quali.olim feud.ali.pote. vbi domino competit beneficium reuocandi feudum, reſtituto æquali pretio intra annum, ex quo ſciuerit computandum. At ſpatio xxx.annorum tam ignorãs,quàm ſciens,ab hac reuocatione ſummouetur.Quod tamen intellige(ne decipiaris)re vendita manente apud emptorem,vel eius hæredes.Quòd ſi alteri fuerit res vendita ab ipſo emptore,vel eius hæredibus,is vſucapiet aduerſus ipſos conſanguineos ſpatio x.vel xx.anno.vt diximus latè in eodem verbo,*dedans l'an*.nume.qui continenter eum ſequitur,quem ſuprà citauimus.

Ius adeundi & immiſcendi xxx. annis præſcribitur.

Et ius petendi legitimam.

37 ¶Huic autem, quod diximus de præſcriptione xxx.annorum,concinit,quòd omnia propè iura eo ſpatio tolluntur,videlicet ius adeundi & immiſcendi hæreditati,quæ iura proximè ad retractum accedunt.Item ius petendi legitimam,& petitio hæreditatis,quæ non longè ab illis diſtant vt de primis voluerunt Gloſſ.Bald.& propè omnes in l.licèt,C.de iure delib.cum aliis multis concordantiis, à me collectis in repe.l.ſi vnquàm,in verbo,reuertatur,nume.312.quod & confirmat. De iure petendi legitimam,voluerunt Bald.Sal.Ange.Pau.Caſt.Floria.& Iaſ.in l.ſi quis filium,C.de inoffic.teſtamen.cum aliis quoque multis concordan.à me eodem loco congeſtis nume.315.verùm in ea. Quibus adde Bald.in l.nam & is.§.j.ff.de inoffic.teſtamen.conſi.l.viſo teſtamento,colum.j.lib.v.Ange.in l. omnimodò,in princip.C.de inoffic.teſtamen.& in l.ſi in eum,§.qui iniuriarum,ff.ſi quis cautio.& in l.ſi à domino,in princip.ff.de petit.hæredi.& in l.certi condictio,in princip.ff.ſi certum petatur,vbi ita dicit ſe conſuluiſſe.Fulgo.conſi.lxxxiiij.Bonacurſius,colum.ij.verſicu.in ſecundo.Alexan.conſil. cviij.viſo,col.j.lib.j.Corne.conſi.xc.videtur.colum.vlti.lib.j.Bene.Cap.conſi.xl.circa quæ.col.ij.& conſi.lxxvj.punctus quidam Antonius,col.vlti. Ang.Are.in §.j.col.ij.verſi.nota quòd querela,Inſti. de inoffic.teſta.Guid.Pap.Deci.Delph.lxxxij.Doctores.Steph.Bertr.conſi.xciiij.dum fuit,nume.j. lib.j.& conſi.ccxlvj.viſo caſu,colum.j.lib.ij.& conſi.xcv.quæſitum eſt,in fi.lib.iij.Anto.Rub.conſi. clvj.circa primum,in princip.Fran.Balb.in tracta.præſcrip.in xxiij.q.iiij.partis,iiij.item partis princip.& Viglium,in §.ſed hæc,Inſti.de inoffic.teſta.

Et petitio hæreditatis.

De petitione hæreditatis,eſt tex.in l.hæreditatis, iuncta glo.& ibi Docto.C.de peti.hæredi.Bal.conſi.ccccx.primò videndum eſt,lib.iiij.& conſi.lxii. punctus talis eſt,Petrus lib.v.

Ius dicendi teſtamentũ nullum.

38 ¶Item ius dicendi nullum teſtamentum,contractum,arbitrium,ſententiam,decretum,& bannum. De teſtamento voluit.Barto.in l.filio præterito,colum.antepenul.verſicu.ſed quando ſe immiſcuit, & ibi Bal.col.vlti.Ange.etiam col.vlti.Pau.Caſt.& Petr.Beſu.ff.de iniuſto teſtamen.Sal.in l.ij.C.de poſthu.hæredi.inſtitu. Anto.conſi.xxvj.ad primum col.iij.in ij.dubio.Raph.Co.& Imo.in l.ſi filius qui in poteſtate,ff.de libe.& poſthu.Alexan.in l.j.col.ij.C.quan.non pet.part.& in l.iij.col.ij.verſi. quid autem in iure,ff.de acqui.hæred.& Guid.Pap.deci.Delphi.ccccxxvj.an lex.col.j.verſic.ſed an

filius

filius,& deci.cccccxcvij.item & ſecundò.& Bened.in repe.c.Raynutius,in verbo,mortuo itaque teſtatore,le ij.numero 65.de teſta. Stepha.Bertrand.conſi.j.numero 50. libro ſecundo. De contractu autem voluit Bald.d.conſi.ccccx.lib.iiij.& conſi.clxxxix.punctus quæritur,lib.v.De arbitrio idem Bald.conſi.lxvij.quia ex facto,colum.ij.verſicu.prætereà & ad idem,lib.iij.vbi & idem dicit de ſententia:ſicuti etiam faciunt de eadem,& de decreto,& arbitrio promiſcuè,glo.in ſumma xxxv.quæſtione ix.in fin.Specula.titu.de ſenten.§.iuxta,verſicu.vlti.Bald.in l.ij.colum.ij.verſicu.quæro quid eſſet,C.de iure fiſci.lib.x.Guli.à monte Laud.in clemen.j.de ſenten.& re iudi.Sal.in l.ſi præſes,col. vlti.C.quomodo,& quan.iud.Imo.loquens de ſententia nulla,quia lata eſt ex falſis allegationibus, in c.ex parte Adæ,colum.iiij.verſicu.in glo.idoneos,extrà de teſtib.Guid.Pap.conſil.lxj.rationibus, colum.ij.& conſi.ccxxxvj.in caſu,& ſingu.dccccxxxviij.verſicu.vſque ad xxx.an.Carol.Rui.conſil. lxij.diſcuſſo,col.v.nu.14.lib.v.De banno denique voluit Bal.in l.data,col.antepenul.verſi.ſed quid ſi bannitus,C.qui accu.poſ.

Contractum. Arbitrium. Sententiam. Decretum. Bannum.

39 ¶Item ius petendi reductionem ſententiæ arbitrorum ad arbitrium boni viri.Cyn.in l.ſocietatem, §.arbitrorum.in addi.& ibi Alber.& Bald.in l.vnde ſi Neruæ,quæ ſolet legi cum d.§.arbitrorum, ff.pro ſocio.Old.conſil.clvj.primum de quo quæritur,in vlti.dubio.Paul.Eleaz.conſi.incip.in præſenti quæſtione,vti illum refert Lanfran.Brixi.in tract.arbitrorum,in xx.quæſt.Bald.& Ange.in d. l.ſicut.C.de præſcrip.xxx.vel xl.ann.ipſe Bal.in l.ij.ad finem.ff.de arbit.& in l.vlti.colum.vj.verſi. quæro vſque ad quod tempus,C.de contrahen.emp.& in c.quinta vallis,colum.vlti.verſicu.& nota quod ſicut,extrà de iureiuran.Ange.col.cccxv.ius petendi.Ioan.Ana.conſi.xvj.viſo puncto,col.vlti. Alexan.conſi.xcv.viſis proceſsibus,colum.vlti.libro ij.vbi hanc dicit eſſe communem opin.Corne. conſi.clxxvij.in hac re,in fi.lib.ij.Phil.Deci.conſi.xxxix.iuridicam,colum.vlti.verſi.& prædicta,& conſi.cccccIxxxvij.coram magnificis,in fin.De quo tamen vide Bar.in d.§.arbitrorum,col.vj.verſi. quæro infrà quantùm tempus.& ibi omnino Alexan.in addi.ipſius,in verbo,officio iudicis.& Ant. in d.c.quintauallis,col.xiiij.verſi.quæro tertiò.& Fran.Balb.in d.tract.præſc.in xxxiij.q.d.iiij.partis iiij.item partis princ.

Ius petendi reductionem ad arbitrium boni uiri.

40 ¶Item officium iudicis,ius petendi legatum & fideicommiſſum , ius ratificandi ſiue acquirendi per ratificationem,& ius inſinuandi donationem,ius petendi executionem : vt de officio iudicis voluit glo.in l.ſicut,in verbo,perſecutione,& ibi Barto.Bald.Ange.& Sal.C.de præſcrip.xxx.vel xl.ann. cum aliis multis concordan.à me adductis ſuprà.§.præced.in verbo ,*ignorans,* nume.40.& quod per xxx.De ſecundo voluit etiam Bald.conſi.cxxxvij.quædam vidua,in fi.lib.v.& conſi.clxviij.proponitur quòd quidam,col.j.eo.lib.v.& Phil.Deci.conſi.cclxvij.non excidit,col.iij.verſicu.venio igitur.& vide quæ diximus in repe.l.ſi vnquam,in verbo,reuertatur,nume.311.C.de reuo.don.De iure ratificandi item voluit Bal.conſi.xij.quidam dominus Matthæus,col.ij.verſi.& ſi dicatur,lib.j.quod repetitur conſi.ccclxxxvj.lib.v.Corne.qui tamen nonnihil nutat,nec Bal.memorat,conſi.ccxxj.viſis certis,col.vlt.verſi.& ſi dicatur,lib.iij.Et huius contrarium tenuit Io.Fran.Bal.in d.tract.præſcr.in iiij.parte v.partis prin.q.2.nume.6.hac ratione motus,quòd id in mera facultate conſiſtit.Et de iure inſinuandi,Ang.conſi.clxxix.viſis prædictis inſtrumentis,col.vlt.verſicu.ſecundò eſt videndum,& Car.Rui.qui id declarat conſi.xliiij.viſo ac perlecto,col.pen.nu.21.lib.j.De poſtremo,ſcilicet iure petendi executionem,Inno.& Bal.qui id dicit not.dignum,in c.vlt.de except.& Caro.Rui.conſilio lxvij.in cauſa vertente,col.j.lib.v.

Officium iudicis. Ius petendi legatũ & fideicommiſſum. Ius ratificãdi.

41 ¶Item ius repræſaliarum,præſtandi cautionem,collectandi,eligendi,proponendi errorem calculi, agendi ad commiſſum ex l.ij.C.de iure emphyt.dicendi contractum ſimulatum,atque etiam factum metu & reuerentia patris.Vt de primo reſpondit Ange.conſi.cxcvj.ex dicto themate,colum.vltima poſt princip.& Phil.Deci.d.conſi.cclxvij.vbi ſuprà.& iterum conſil.cclxxij.viſo proceſſu,colum.v. De ſecundo Bald.in c.cùm non liceat,colum.j.extrà de præſcrip.Iaſ.qui id dicit ſingu.in l.huiuſmodi,in princip.colum.ij.verſicu.an autem.ff.de lega.j.Catel.Cotta,qui & id dicit ſingu.in memor.incipiente,iuri præſtandi.& iterum memor legatarius:vbi & alia quædam loca Bald.citat,ſed erranter.De iure collectandi,Corne.conſilio cxlij.videtur prima facie,columna vltima,libro tertio. De iure eligendi,Cyn.Pet.& Sal.in l.ſi aquam,C.de ſeruitu.& aqua.De iure proponendi errorem calculi,glo.in l.calculi.ff.de admi.rer.ad ciuit.perti.& in l.ij.& ibi Barto.& Bal.qui id declarant,C.de iur.fiſc.lib.x.Alexan.& Iaſ.in l.j.vterque,colum.j.C.de erro.cal.idem Iaſ.conſil.ccx.breuiter,lib.ij. vbi & id optimè declarat.De commiſſo,Guid.Pap.deciſi.Delph.ccccxij.pone.Quod nota ad limitationem l.ij.C.de vectig.& commiſ.vbi ius petendi commiſſum durat tantùm quinquennio:vt & ibi not.Doct.& Barto.in l.commiſſa,ff.de pub.& vecti.vt ſcilicet id procedat in commiſſo ob vectigal non ſolutum:nam huiuſmodi vectigalia non admodum ſunt fauorabilia : illud autem Guid.dictum procedat in aliis commiſsis,procedentibus à iure contractuum,quæ ſunt fauorabiliora. Denique de duobus poſtremis,ſcilicet dicendi contractum ſimulatum,vel factum metu & reuerentia patris aut alterius,voluit Bald.d.conſi.clxxxix.punctus quæritur,lib.v,quod nota , quia vix alibi reperies. Et cum his finem huic rei faciam : nam prius annus nos deficeret,quàm omnia horum ſimilia quis poſſet congerere.

Ius repræſaliarum. Ius præſtandi cautionem. Ius collectãdi. Ius eligendi. Proponendi errorem. Agendi ad cõmiſſum. Dicendi contractum ſimulatum. Aut factũ metu reuerẽtiali.

42 ¶DECIMOQVARTO quæro,quid ſi conſuetudo noſtra non ſtatuiſſet hunc annum retra- *Si annus fini*

pliciter statuitur retractui, à quo tẽpore incipit currere.

ctus incipere à notificatione, aut aliàs, sed simpliciter præstituisset annum ad retrahendum, vt est in multis regionibus Galliæ & Italiæ: à quo tempore tunc is annus incipit currere? De hoc nuncupatim interrogatus Sign. consilio lxxxj. in quæstione vertente inter Nigrum, colum. ij. respondit ex die venditionis factæ, per l. sciendum, §. vlti. cum l. sequen. & l. quòd si nolit, §. penulti. ff. de ædil. edic. nam cùm lex disponit de tempore respectu actus, incipit tempus currere à die illius actus, nisi alia specialis ratio aliud suadeat, l. ait lex, ff. ad leg. Aquil. & l. annus, ff. de calum. & l. mariti, §. sex mensium, ff. de adulte. & l. j. §. dies, ff. de liber. agno. & l. qui duos, §. vlti. ff. de manu testa. Ideò (inquit) nec curandum est de tempore instrumenti, nec de tempore traditionis, per text. not. in l. alienatum, in princip. ff. de verbo. significa. Hæc propè Signo. Tu tamen hîc vide, quæ scripsi suprà, §. j. glos. ij. in verbo, *a uendu*, numero 41. quid autem si quis, & multis sequen. & iterum in glo. x. in verbo, *dedans l'an*, numero 108. vigesimò quæro. & quæ dicam infrà, titu. seq. §. j. glos. ij. in verbo, *à tel temps.* numero 63. cæterum & hîc.

Quid si actuarius cui hæc notificatio facta est, non eã scribit in actis.

43 ¶DECIMOQVINTO, quid si emptor notificauit notario actorum, quem nos vulgò grapharium vocamus, sed is in actis non scripsit, vt hîc fieri præcipitur, vel collusione, vel incuria, vel obliuione ipsius notarij, aut aliàs? Cùm hæc species ex facto contigisset, alij dicebant tempus cucurrisse ab eo tempore, quo notificatio facta fuisset, de qua constabat renuntiatione notarij, quam super instrumento venditionis, vt fieri assolet, posuerat, etiam si ea in acta ipsius notarij non fuisset relata: quoniam emptor fecisset, quod in se erat, nec ei imputanda erat malitia, error, aut negligentia notarij, qui id omisisset, quod facere debuerat. Ego contrà iudicaui. Nam consuetudo vt currat id tempus, requirit eam notificationem in actis fieri atque inseri, cùm dicitur, *& à ceste fin sera tenu le greffier faire registre de ladicte notification.* Quin & si ea verba deessent, tamen id satis declaratur ex verbis præcedentibus, cùm dicitur, *l'acquisition sera notifiée au greffe de la iurisdition, &c.* quod non aliud est, quàm si diceret, apud acta. Ea enim sunt id, quod vulgò vocamus *le greffe*, nõ ipse notarius. Aliud est enim *le greffe*, aliud *le greffier*: sicuti aliud est instrumentum, aliud notarius, qui id confecit: & id clarius est, quàm vt diutius ei immorari debeamus. Et aliàs de Iure cõmuni insinuationes & cæteræ notificationes fieri præcipiuntur non actuariis siue graphariis: sed actis id fieri necesse est, vt l. donationes quas parentes, ibi, actis fuerint intimatæ, & iterũ, l. minoribus, ibi, actorum testificatione, rursúmq; l. cùm multæ, ibi, insinuare autem actis interuenientibus, C. de donat. ante nup. & l. donatio, ad fi. ibi, actis etiã adnectendis, C. de donat. & l. lata, sic enim legendum est, non data, ibi, actorum testificatione, & rursus ibi, actorum cõfectione, atque etiam ibi, apud acta conficiendis, eod. tit. & l. in donationibus, in prin. ibi, actis insinuantur, eod. quoque tit.

De eadem re.

44 ¶Sed quod apertissimũ est, cur, si Diuis placet, hæc notificatio præcipitur fieri apud acta? nisi vt per huiusmodi notificationem res inuulgetur, patefiat, innotescat, & veluti in propatulo & publico ponatur, atque sic consanguineis obuia, expositáq; præbeatur, quantò id cõmodius fieri potest. nam id denuntiare singulis priuatim consanguineis, vix possibile est: cùm omniũ propè consanguinitas magna sit, & veluti ciuitas quædam, teste Aristotele, & eius autoritate Bal. nostro cõs. l. in primis, col. ij. lib. iiij. Quid igitur iuuat denuntiare siue notificare notario tãtùm, nisi in acta referatur? Acta enim sunt quæ rem detegunt, & notoriam, vt nostri loquuntur, & manifestam faciunt, c. vlt. & ibi plenè not. extrà de cohab. cler. & muli. & c. cùm olim, de verb. sig. Innoc. in c. ex insinuatione, in fi. & ibi quoque Host. ante fi. Panor. Cardi. Alexan. & Deci. qui concord. affert & optimè declarat, extrà de appel. & Doct. vbique. Et idem simpliciter de scriptura dicit Bald. in l. generali, in vlt. not. C. de sacrosan. eccle. Non autem sola notarij scientia id efficit, vt videre est omnibus: neque enim vnius aut alterius cuiuscunque scientia rem quampiam publicam facit, vt probat text. in l. sed & si, §. proscribere, ibi, cùm multi legerent, ff. de instito. act. & vt dicit Fran. Aret. cons. cx. clarissimè, col. iiij. versi. tertiò dicit, publicum dici non potest, nisi quod scitur à maiori parte populi, per glos. in l. si tutor, C. de peric. tuto.

De eadem re.

45 ¶Propterea si id notarius omiserit in acta referre, notificatio ei facta inutilis est & inefficax, quantumcunque emptor fecerit quod in se erat: vt in simili dicitur in d. l. sed & si, §. proscriptum, versic. proinde, ff. de instit. act. Ideóq; Marti. Sulimanus ille Ioan. And. præceptor in legibus, eiúsq; autoritate Cyn. & post eos Bald. Ang. Sali. Raph. Alex. & Philip. Corne. in l. ambiguitates, C. de testa. scripserunt, quòd si statuto caueatur, vt cùm aliquis est bannitus, debeat eius bannum in actis communibus inscribi à tabellione eorum actorum. Si tabellio id omiserit scribere, vitiatur bãnum. & idem quoque voluit ipse Bald. in l. vlt. in fi. princ. C. de tempo. app. & in l. Imperator, ad fi. ff. de statu homi. in priore lec. Ang. & Imo. in l. j. §. vlt. ff. de hære. instit. Nam & aliâs id perpetuũ est, vt error vel imperitia notarij circa actus solennitatem formam vel substãtiam, actum ipsum vitiet, etiam in præiudicium partium: vt dicit gl. in d. l. ambiguitates, in verbo, non ex mente. & ibi omnes scribentes. Et idem de nuntio voluit glo. notab. in cle. ij. in fi. vt lit. pend. quòd cùm, vt dicatur lis pendêre, à iudice competente emanauit citatio ita certa, vt pars ex ea plenè instrui possit, super quibus in iudicio cõuenitur, eáq; talis ad partem ipsam peruenerit: si iudex in sua citatione hæc sufficienter expresserit, nuntius verò non sufficienter parti insinuarit, nihil actum est vt lis pendêre dicatur. Et eã ibi sequuntur Pau. Eleaz. Imo. col. vlt. & Card. Flor. in vj. q. Imò verò vt idem Cardi.

in sequen.quæstio.scribit post Lapum ibi,non satis esset iudicem sufficienterexpresſisse,& nuntium sufficienter parti intimasse, nisi & id in acta redactum esset,per multa ibi allegata.quod proximè accedit ad hunc nostrum casum , quanquàm in illis casibus posset videri nihil parti imputandum esse.

46 ¶Quanquàm & illud quoque dici potest,hîc imputandum esse emptori,quòd notarium non interpellauit,requisiuit,solicitauit,& si noluisset,coëgit per iudicem , vt suam ipsius notificationem in acta referret, argu.l.j.§. prætermittere autem,versiculo quid ergo,ff.si quis omissa caus. testa. & quod in simili dicit Francisc.Aret.post alios in l.rei iudicatæ,§. socero,colum.ij.in fine.ff. solut.matrimon.Nam & Bartol.quoque in l.admonendi,colum.vj.versiculo quæro quid si in instrumento, ff.de iureiuran.dicit,quòd si instrumentum non sit confectum cum legitimis solennitatibus,fidem non facit: & est imputandum parti,cur non egit aduersus notarium,vt sibi ipsum legitimum conficeret,arg.l. veluti,ff. de edend. Hæc ibi. Agat igitur hic emptor contra notarium, qui eam inscriptionem non fecit,in id quod interest ipsius.Nihil enim est hîc ex parte consanguinei,quod ei imputari posſit. Quid igitur causæ est, vt ei currat tempus,si id factum non fuit,quod ex forma consuetudinis fieri debuit,vt tempus curreret?Igitur in illa specie cùm primus iudex repulisset consanguineum à retractu, reseruata illi aduersus notarium actione, vnde ipse consanguineus ad nos prouocasset, diximus malè iudicatum , consanguineúmque fore admittendum, reseruata è diuerso emptori actione contra notarium,& suis notario defensionibus reseruatis. Posteà autem comperi in hac expresſim sententia fuisse Ar. Ferronum in consuetudin. Burdigal.hoc titu.de retractu, §.xiij.colum.ij. *De eadem re.*

47 ¶Quod tamen intelligendum est,nisi si dolo & calliditate consanguinei id factum esset,vt notarius eam notificationem in actis non inscripsisset, ne scilicet tempus ei curreret:tunc enim perinde habendum erit,ac si inscripta fuisset,quantùm ad eum pertinet, vt de præsentatione mandati apostolici voluit glos.in cap.si capitulo,in verbo,factam,in princip.de conceſſ. præbend.libr.vj.argu. eius quod de citatione scribitur in cap.quoniam,§.porrò,extrà vt lit.non contest.cum aliis multis similibus à me traditis suprà hoc eodem titu.§.ij.glos.j.numero 8.quid autem si cùm emptor, & sequent.& rursus in §. xv.in verbo, *depuis la litiscontestation*, quæ est gloſſ.ij.numero 7.idque perpetuum est.Nec abs re verò suprà diximus,quantùm ad eum pertinet,cuius dolo aut calliditate id factum est.Neque enim,quantùm ad alios,pro facto haberetur,l.si oleum,in princip.& ibi Bald. ff. de dolo malo. *Quid, si dolo cõsanguinei id omissum fuerit.*

48 ¶DECIMOSEXTO quæro:aliquis rem immobilem comparauit non contractu venditionis,aut æquipollenti venditioni,vt ex instrumento apparet,ideò non subiecto retractui,vt plenè dictum est suprà eodem titu.§.j.in verbo, *ou equipollent à uente*,tamen illum ipsum contractum apud acta notificat.Posteà autem consanguineo eius qui alienauit,venienti ad retractum opponit hunc contractum non esse obnoxium retractui:consanguineus autem negat illum esse audiendum, cùm per notificationem contrarium confessus fuisse videatur.ad quid enim eam fecit(inquit)nisi vt tempore excluderet consanguineos? Is autem qui comparauit,dicit se eam fecisse ad alium finem: (neque enim sic vereor loqui cum Tullio in vij.in Verrem actione : Piratam viuum tenuisti, quem ad finem?)aut,vt redeam,dicit se eam notificationem fecisse ad abundantem cautelam,quæ ei nocere non debet,l.testamentum,C.de testa.& l.penult.C.de euictio.Et hunc quidem casum aliquando euenire vidimus. *An notificatio contractus nõ subiecti retractui liget ad retractum.* *Ad hũc finem.*

49 ¶Et certè si hæc notificatio ad alium finem verisimilem aut probabilem,& non superuacaneam fieri potuit:haud dubiè ea non adstringet notificantem ad agnoscendum retractum : per id quod in simili voluerunt Hostien.& Ioan. Andr.in cap.significauerunt,vterque in verbo,infrà decem dies, extrà de testib.quòd tum demum per solutionem quis videtur acquieuisse, secundum l.ad solutionem,C.de re iudi. cùm alia coniectura capi non potest,cur idipsum fecerit,nisi vt acquiesceret,vti eos refert,& sequitur Imo.consilio cxliiij.cepit,statim post princip. Vti etiam dicimus non præsumi donationem, si alia coniectura,aut præsumptio,aut occasio capi posſit,l.si cùm aurum,& ibi Barto.ff.de solu.cum multis concord.à me collectis in reper.l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,numero 169.vnde si posset.Et idem de renuntiatione dicunt Hostiensis. Ioannes Andreas & Anto.in c.accedentibus,extrà de priuileg.cum similibus quoque à me collectis in eadem repeti.in princ.numero 124.adde quod est. *De eadem re.* *Soluens quando acquiescere uideatur.*

50 ¶Sed quibus addere potes Philip. Deci. consilio cccviij. in casu ad nos transmisso,colum.vlti.in princip.& iterum consil.ccclxxiiij.in casu proposito,colum.ij.versiculo & hoc idem. Et quod etiam respondit Petr.Ancha.consilio cvj.dubitatur,post princip. quòd pater consentiens donationi causa mortis factæ à filio,non censetur renuntiare vsumfructum,quem habebat in re donata,si ob aliud quàm ob huiusmodi renuntiationem hic consensus accommodatus censeri potest,id est,si consensus aliud posſit operari,quàm renuntiationem:per multa illic allegata,quæ tu videre poteris.Et in hæc, vt id præterea intelligas,sufficit leuisſima quæque occasio, vt dicit Baldus in l.vlti.colum.iij.versiculo ibi fortunam,C.de dotis promiſ.& in l.j.C.ad senatusconsul. Trebel.cum aliis quoque simili. quæ tibi congesſi in illo priori loco.Ideò,vt hoc caput concludam,nec hic censetur sibi notificans *De eadem re.*

in hac re præiudicare,ſi poſsit eſſe alia occaſio,vel leuiſsima,huius notificationis faciendæ.

De eadem re.

51 ¶Quòd ſi nulla alia coniectura aut cauſa ſiue occaſio appareat,ideóque hæc notificatio eſſet omnino ſuperuacua,ſuperflua,& vt ita dixerim,fruſtranea,niſi ad id facta cenſeatur, quod in noſtra hac conſuetudine ſtatuitur, vt ſcilicet curreret tempus retractus conſanguineis, ideóque notificans videatur fateri locum eſſe retractui, & ad eum agnoſcendum ſe adſtrinxiſſe:& tunc multùm refert,an ipſe contractus eſt aliàs ſuſpectus de ſimulatione, fraude, & circumuentione retractus:& tunc non dubitarim hanc notificationem magnum adiicere momentum & cumulum ad præſumendam eam fraudem & ſimulationem : tanquam ſcilicet eam fecerit conſcius eius fraudis : aut vt ſemper & in omni caſu,ſi fortè ea fraus poſteà detegeretur, excluderet, repellerétque conſanguineos lapſu anni à tempore notificationis. nam in prohibitis ac ſuſpectis huiuſmodi abundantes cautelæ nocent, adaugéntque ſuſpicionem : vt dicunt Bald.& Paul.Caſtrenſ.in d.l.teſtamentum,C.de teſtam. & idem Bald.in d.l. penultima.de euictionibus & dicemus latius titu.ſequen.in rubr.numero 15. quod confirmari poteſt.

De eadem re.

52 ¶Verùm ſi aliter contractus non eſt ſuſpectus,ſed omnimodo citráque omnem ſuſpicionem conſtat eum eſſe vel permutationis,vel donationis ſimplicis,aut alterius,qui non ſubiacet retractui : & tunc dubium eſt, an ea notificatio, præſertim ſi facta fuerit ſine proteſtatione,notificantem obliget,& adſtringat ad retractum.nam ſi proteſtatus fuerit in contrarium,videretur nullum ſibi præiudicium feciſſe,l.Neſennius,ibi,quid enim ſi etiam proteſtata eſt,ff.de nego.geſt.& melius in l.j.§.quemadmodum,in fin.cùm dicitur,maximè ſi miſſurus idipſum proteſtatur,ff.de libe.agnoſ.Sed & ille tex. in eo quod dicit,maximè præſtat argu.etiam ſine proteſtatione eam notificationem ſimplicem non facere præiudicium,vt per eam cogatur notificans agnoſcere retractum:non magis quàm is qui in eo text.miſit cuſtodes etiam ſine proteſtatione,agnoſcere filium,vt etiam declarat Bart.ibi. Et vide text.qui ad id nonnihil facit in l.forma,§.vlt.ff.de cenſib.

De eadem re.

53 ¶Scio tamen Alexand. conſilio lxiij.in cauſa & lite,colum.ij. verſiculo inſuper moueor,libro vij. loquentem in caſu ſtatuti huius noſtræ conſuetudinis ſimilis,reſpondiſſe contrahentem,qui ſimilem denuntiationem fecit,obligare ſe conſanguineis ad reuendendum reſtituto ſibi pretio:per id quod in ſimili notat,vt ipſe dicit. Bartolus in l.locatio,in princip.verſiculo quæro aliquis,ff.de public. & vectig.& in l.ſi tempora,C.de fide inſtru.& iure haſtæ fiſca.libro decimo & quod in ſimili habetur,in l.qua ratione,§.vlti.ff.de acquirendo rerum dominio,& in l.j.ff.furt.aduerſ.nau. caupo. Sed in caſu ipſius Alexand.liquidò apparebat huiuſmodi denuntiationem propter conſanguineos fuiſſe factam.Ideò non trahendum eſt id ad caſus dubios.Et hîc tutius eſſet impetrare gratiam huius notificationis à Principe,ex moribus huius noſtræ Galliæ:præſertim ſi contractus, tanquam emptionis,fuerit notificatus.

An hæc notificatio poſsit fieri die dominico.

In iudicio fieri non dicuntur, quæ fiũt apud actuarium abſente iudice.

54 ¶DECIMOSEPTIMO, An huiuſmodi notificatio poſsit fieri die dominico, aut alio diuis ſacro? Quod non videtur,cùm hic actus fieri præcipiatur apud acta,veluti pertineat ad iudicia, quæ hiſce diebus ceſſare debent,l.vlti.C.de feri.& cap.vlti.extrà eodem titu. & plenè not.à noſtratibus in l.j.§.nuntiatio,ff.de oper.no.nuntiati.Ego verò aliter cenſeo,quia quæ fiunt apud acta præſente actuario,ſed abſente iudice,non dicuntur fieri in iudicio,ex ſententia glo. loquentis de confeſsione, in l.iubemus,quæ eſt penult.C.de libe.cau.quam ſequuntur Alberic.& Bald.qui eam dicit ſingu.& Sali.ibi,& idem Bald.in l.penult.colum.j.in ſecundo notab.C.de fideiuſ.& in addit. Spec.titu.de confeſ.parte ij.§.j.colum.vlt.verſiculo confeſsio iſta debet.& ipſe Alberic.in l.ſi ſine,§.j.ff.de interrog.act.& in l.hac conſultiſsima,§. vlt.in fin.C.de teſta.Ange.qui alia allegat,conſi.cxcvj.ex themate,col.j.ad fin.& Alexand.dum eam gloſſ.ſimpliciter allegat,in addit.Barto.in l.j.colum.j.C.de confeſ.& in l.ſi confeſſus,in magna add.col.j.ff.de cuſtod.reo.Et facit text.in l.adoptio,C.de adopt. & quod tradit Innocen. in c.quoniam,col.j.in verbo,publicam,extrà de teſtib.quòd non creditur actuario de confeſsione partis facta abſente iudice,niſi vt dicit Alberi.in d.l.ſi ſine,§.j.& iterum in l.toties,colum.vlt.ff.de interrog.actio.id fiat mandato iudicis.

Nec quæ corã iudice, niſi facta ſint in forma iudicij.

55 ¶Imò verò & quæ facta ſunt coram iudice, & apud acta quidem illa,ſed non in forma ſiue figura iudicij,vim iudicij ſiue actus iudiciarij non obtinent:vt probat text.in l.interrogatam,& ibi gloſſ. Baldi, & Sali.C.de liber.cau.& glo.in l.cùm ſcimus,in verbo,confeſsionibus,& ibi Barto.ante fin. C.de agri.& cenſib.lib.xj.Alberic.in l.non eſt omnino,ff.de manu.vindic. & in d.l.j. colum.iij.verſiculo ſecundò quæro,C.de confeſ.& in l.certum,§.ſi quis abſente,colum.j.ff.eod.vbi tamen diſtinguit Baldus in l.cùm mulier,colum.iij.in vndecima oppo.ff.ſolu.matrimo. Roma.conſilio viij.viſo facto,verſiculo ſecundum,& Barba. conſilio liij.præclarè colum.x.numero 24.lib.ij.Et facit, quod ſcribit Bald.in Authent.ſi qua mulier,colum.ij.verſiculo pone ergo quòd vir,& ibi etiam Sali.C.ad ſenatuſconſult.Velleia.Igitur cùm hæc notificatio fiat præſente actuario tantùm,& iudice abſente, nec ſi eo præſente fieret,non eſſet tamen in forma iudicij:conſequens eſt vt hæc notificatio non habenda ſit pro actu iudiciario,qui prohibeatur fieri hiſce feſtis diebus.Et quia etiam actus quoque iudiciarij in mero facto conſiſtentes, & qui non requirunt cauſæ cognitionem,poſſunt fieri & in acta referri illis ipſis diebus,l.actus,C.de feri.& not.in d.§. nuntiatio.Cæterùm Matthæ.Afflict.in tractatu πρωτομίξεως,in verbo,vt intra xxx.dies,col.iiij.verſic.item quæro quo tempore,tenet eam

denuntia

denuntiationem,quæ ex ea conſtitu.proto.fieri debet iis quibus id ius competit,poſſe fieri huiuſmodi diebus.Et vide,quæ dicam infrà in fin.huius titu.in xv.quæſtio.

Si emptor teſtato conuenit conſanguineũ, & ei emptionem notificauit,an id ſatis ſit.

56 ¶DECIMOOCTAVO quæro, Suprà in xj.quæſtio. huius glo. tractauimus,vtrùm ſatis ſit conſanguineum reſciuiſſe venditionem ſine iſta notificatione,vt ei currat tempus anni : ſed de hac re ita locuti ſumus,vt facilè intelligeres nos de ſimplici ſcientia conſanguinei intellexiſſe. Quæro igitur,ſi emptor teſtatò conuênit conſanguineum,eique ex profeſſo atque ſolenniter denuntiauit emptionem, adhibitis ſcilicet notariis & teſtibus,qui eius rei fidem facerent:an tunc ei conſanguineo ſine hac publica & actuaria denuntiatione currat annus retractus à tempore illius denuntiationis priuatæ? Nihil enim,quantùm ad eum pertinet,inter vtranque intereſt, vt apertiſsimè probat text. in l.ſed & ſi pupillus,§. de quo palam, qui eſt j.& ſequen.iuncto §.item ſi plures,ff.de inſtito.act. nam primo loco fit mentio de proſcriptione quapiam,quæ palam à domino tabernæ fieri iubetur, eiúſque illic forma deſcribitur. At in poſteriore loco declaratur ſatis eſſe,ſi cui priuatim denuntiatum fuerit, quantùm ad eum etiam priuatim pertinet, vt ſcilicet eum huiuſmodi denuntiatio teneat.

De eadem re. Priuata denũtiatio magis afficit. Ignorantia rerum publicarum ex multis cauſis eſt probabilis.

57 ¶Imò hæc priuata denuntiatio magis afficit, quàm publica : nec is vnquam poteſt huius ignorantiam prætendere:illius ſæpe poteſt,vel ob abſentiam ſiue diſtantiam eius loci,in quo hæc acta conficiuntur,cap.vlti.& ibi glo.in verbo,non potuit,& Panor.in iij.notab.extrà qui mat. accuſ. poſſ.& glo.in c.qui & humanis,xij.quæſt.ij.Bald.in l.planè,quam legit cum §.tutorem,l.tutor petitus,per eum text.ff.de excuſ. tuto.& in cap.quoniam,§.porrò,extrà vt lit.non conteſta.per text.quem dicit ſingu.in l.vlti.ff.de decre.ab ord.faci.& Docto.ſæpe. Aut etiam propter diuturnum morbum præſentis in ciuitate,ex ſententia Bart. Rom.& Recentiorum in l.is poteſt,ff.de acquirend.hæred.cum aliis multis adductis à Barba.conſilio xvij.à Ioue,colum.ij.lib.iij.Aut ob alia multa,quæ impedimento ſunt,ne etiam publica ſciantur.ex quo & illud ſcriptum eſt, vocem præconis paucis innoteſcere,Authenti.qui ſemel,C.quomo.& quando iudex : propterea cùm aduerſarius certus eſt,opus eſt illum ſpeciatim priuatímque citari:nec ſatis eſſet generatim & per edicta publica,vt not.in l.j.& Authen.ibi poſita,C.ſi vt minor ſe ab hæred.abſt.& in d.c.vlt.qui matr.accuſ.poſ.& in cle.j.de iudi. cum ſimilibus.Et hinc quoque fit,vt quæ publicè proponuntur,non in vno tantùm loco,ſed vbique per totam ciuitatem proponi debeant,vt omnes teneant. Archi.in c.quod dicitis,xvj. diſtinct. Bald. in c.j.colum.iiij.verſiculo quæro vbi quis citatur,titu.de mil.vaſ.qui contu.eſt.Franciſ.Aret.conſilio cvj.clariſsimè, colum.penult.verſiculo ſecundò non conſiderat.Conſtat autem acta iudiciorum in vno tantùm loco eſſe, nec ea aliter publicè proponi.Ideò videmus multa in iudicum acta referri, quæ ab omnibus propè ignorantur.

De eadem re. Forma an adimpleri poſsit æqpollente aut uberiore.

58 ¶Et ſanè ſi denuntiatio,quæ à noſtra conſuetudine requiritur, non eſſet de forma,facilè concederem hanc priuatam denuntiationem ſatis eſſe.Sed quia diximus ſuprà numero 29. ego verò,eam eſſe de forma,non modicum dubium eſt,an eius forma expreſſa poſsit adimpleri alia æquipollente, non poſſe enim affirmat gloſ.in clemen.j.in verbo,tertiò,de vi.& honeſta.cleri.Barto.in l.non ſunt liberi,ff.de ſtatu homi.& plerique alij,quos tibi congeſsit Alexand.in l.j.colum. vltima, ff.de liber. & poſthum.& Fel.in c.cùm dilecta,colum.xvij.verſiculo amplia vndecimò,& ſequen. extrà de reſcriptis,& alibi(ni fallor)in hoc opere tradidimus.Imò nec vberiore pinguioréque ac vtiliore forma videtur impleri poſſe,vt de mandato probatur in l.ſi quis pro eo,ff.manda.& in c.cui non de ſacerdotali,§.ſimiliter,& §.vlt.de præbend.lib.vj.quod & ex externis adſtruit,& multis exemplis & teſtimoniis confirmat Aulus Gellius lib.Noctium Atticarum j.c.xiij.Et id quoque cæteris in rebus procedere probat text.in l.ſi pupillorum,§.ſi Prætor,ff.de reb.eo.qui tex.loquitur de ſententia ſiue decreto.& eum text.ad hoc dicit ſing.Ro.ſing.ccxvj.an in decreto.Et id quoque aliis fulcit Fel.in d. c.cùm dilecta,col.xij.verſic.amplia quartò.

De eodem.

59 ¶Sed hæc certè non ſunt perpetua:quandoquidem ſæpe conceſſum eſt aliquid facere vtilius, quàm mandatum eſt,aut ſtatutum,ad vtilitatem ſcilicet eius,ob quem id fit,& vt ei magis expedit, vt patet ex l.ſi quis mihi bona,§.ſed ſi mandauit,ibi,quòd ſi ex parte,& ibi Bal.Imo. Alex.qui eum §. legit cum §.ſi coram,& cæteri Recentiores,ff.de acquir.hære.& l.ſicut,§.ſed ſi permiſerit, verſicu. in contrarium,ff.quib.mod.pign.vel hypo.ſol.& l.diligenter,§.vlt.ff.manda.& l.j.denique,§.ſi mandauero,ff.eod. titu.& l.rogatus,eo.quoque tit.& voluit etiam Signo.conſi.xvij.ſtatuto communis, col.ij.& Pau.Caſt.conſi.iiij.circa primum,col.ij.lib.j. Alex.in l.ſi quis puberem,col.ij. verſic. ſed ad illud,C.de iur. delibe. vbi ex eo text. dicit ſatis eſſe,vt mandatum in pinguiori forma impleatur.& Iaſ.in l.qui quartam,§.j.ff.de leg.j.& in l.j.§.ſi ſtipulanti,col.ij.verſi.ſed ad iſtum,ff.de verb.oblig. vbi ex illo tex.dicit,eum in forma adimplere,qui pinguius adimplet.& in l.ſi procurator,col.j. verſicu.collige,C.de procur.vbi eum tex.dicit not.& latè diximus in repet.l.ſi.vnquàm,in verbo, libertis,nu.48.denique id etiam.Et faciunt etiam,quæ ſcripta ſunt à D.à Rot.deciſi.Dlxij.Papæ ſupplicat,in antiquis,& deci.Dlxxxij.quidam obtinuit,etiam in antiquis,quæ repetitur inter deci.Bernard. Biſgueti tit.de præben.c.xix.eiuſdem initij. Ex ſuprà dictis autem liquidò conſtat,hanc denuntiationem fieri conſanguineorum gratia,vtiliúſque illis eſſe,ſi ipſis priuatim fiat, quàm apud acta.

De eodem.

60 ¶Sed aduerte tamen, quia Lancel.Gal. vir certè non contemnendæ inter Recentiores autoritatis,

in d.§.ſi ſtipulanti,colum.j.dicit id quod Iaſon ex eo tex.aſſumit,eſſe contra tex.eiuſdem l.j.§.ſi quis ſimpliciter, de verbo. obliga.vbi qui reſpondet purè vel in breuius tempus,cùm eſſet interrogatus ſub conditione vel in longius tempus,reſpondet pinguius,vtilius,commodius,& tamen non dicitur adimplere interrogationem in forma,ita vt non obliget huiuſmodi ſtipulatio.Et dicit Bald.in l.vlt. colum.ij.C.de ſuis & legi.quòd formæ nihil addi,aut detrahi poteſt,& tamen addendo fit pinguius. Nec obſt.(ait)d.§.ſed ſi mandauit,quo maximè innituntur ij,qui contrariam ſententiam ſequuntur.Nam loquitur de mandato priuati hominis,quod per æquipollens poteſt adimpleri,l. vlt.§.vlt. ff.manda.Alexand.in l.iij.in ij.not.ff.ſol.matr.Hæc ille,qui & alia quoque addit:nec tamen hîc aliter meum iudicium interpono,ne ex duobus præcipuis amicis noſtris de hac re contendentibus, alterum noſtræ ſententiæ lædam præiudicio.

DE LA IVRISDICTION, EN LAQVELLE l'heritage acquis eſt aßis. GLOS. III.

Si ſint plures res diuerſarũ iuriſdictionũ, ubi notificatio fieri debet.

1 QVID SI PLVRES res venditæ ſunt vno contractu & pretio, quæ ſunt diuerſarum iuriſdictionum:an in omnibus neceſſe ſit hanc notificationem facere,an verò ſatis erit,in aliquibus,& in quibus.Qua in re ſtatim videri poſſet in omnibus eam faciendam eſſe,per l.de pupillo,§. ſi in pluribus,ff.de oper. no.nunt.vbi ſi in pluribus locis opus fiat,non vna nuntiatio ſufficit,ſed plures ſunt neceſſariæ.Ex quo not.Bald.quòd quot ſunt res, tot ſunt poſſeſsiones,& tot actus corporei requiruntur.Vnde licet(inquit)Prælatus adipiſcatur poſſeſsionem ſpiritualem, non ſequitur, quòd ſit adeptus corporalem. De quo tamen ſubdit eſſe dicendum,vt in l.iij.§.j.& ibi not.per Barto.ff.de acquirend. poſſeſ.Alibi autem dicitur tot eſſe ſtipulationes,quot ſunt res,etiam eodem verborum contextu eadem oratione compræhenſæ,l.ſcire debemus,in princip.& §.j.& ibi not.ff.de verb.oblig.

De eadem re. Appræhenſa poſſeßione unius,an omniũ appræhendatur,uide nu. 3. & 11.

2. ¶Quin & ſi plures res eodem contractu venduntur,per appræhenſionem poſſeſsionis vnius ex his, non appræhenditur aliorum,l.j.§. veteres,cum gloſſ.in verbo,per vnum reliquorum,ff.de acquirend.poſſeſ.& l.prædia,eodem titu.& voluit gloſ.in d.l.iij.in verbo,quamlibet,ff.de eodem titu. & Specu.qui loquitur de poſſeſsione vnius rei ex multis tradita ab executore ſententiæ ſiue nuntio publico,vt cæterarum eiuſdem ſententiæ tradita non cenſeatur,titu.de primo & ſecundo decreto,§. iam de effectu,in princip.Dyn.in c.j.in iiij.quæſt.de regu. iur.lib.vj.Alberi.in d.l.de pupillo,§.ſi in pluribus,poſt princip.ff. de no. oper. nuntia. Bald.in l.ij.colum.ix.verſiculo ſuper tertio puncto,C. de ſeruitu.& aqua.Sali.& Angel.in l.licèt,ille colum.vlt.hic circa medium,C.de acquirend.poſſeſſ. Panor.in c.cùm aliquibus,colum.ij.verſiculo vlterius quæro,extrà de re iudi. vbi & illud dicit de nuntio publico.

De eadem re.

3 ¶Quod & procedit (ne illud per incuriam omiſerim) non ſolùm quando ſunt plures res omnino diſtinctæ & ſeparatæ,ſed etiam cùm omnes continentur ſub vniuerſitate vnius cuiuſpiam iuris, quod hinc videre licet,quòd appræhenſa poſſeſsione vnius rei hæreditariæ, cæterarum rerum eiuſdem hæreditatis non ſit appræhenſa:vt nuncupatim voluit Innocen.in c.in præſentia,col.j.extrà de proba.Alberi.in l.de his.C.de furt.& Barto.in d.l.iij.in princip.colum.ij.verſic.quid in rebus, & ibi etiam Soc.& Iaſ.ff.de acquir.hæred.& idem Soc.in d.l.j.§.veteres,paulò ante fin.eod.titu.& Sali.in d.l.licèt,ad medium,C.eod.quoque tit.Pet.Anch.in d.c.j.de reg.iur.lib.vj.Zazius in epitome feudo. in vj.parte char.eiuſdem iij.Et faciunt etiam ſcripta in ſimili à Bald.in c.j.colum.ij.iij.& iiij.tit.de capit.qui cur.vend.& in c.j.§.ad hoc,col.iij. verſiculo quærit etiam, titu.de pace iur.fir. Ex quibus poſſet videri,vt ſi hæreditas fuerit vno pretio vendita,debeat notificatio fieri in omnibus iuriſdictionibus rerum hæreditariarum.

De eadem re. Quid ſi omniũ rerum ſit caput quoppiã.

4 ¶Ego tamen arbitror,in multis rebus venditis vno contractu & pretio,ſi ſit caſtrum aut domus,cuius cæteræ res ſunt tanquam appendices,& vt cum noſtris loquar, pertinentiæ:neque enim (vt id ſcias)iuriſdictio ſiue homagium facit pertinentias,ſed deſtinatio & vſus patrisfamilias,vt not.in l. quod in rerum,§.ſi quis poſt teſtamentum,ff.de leg.j.& in l.prædiis,§.qui domum,ff.de leg.iij.& in l.quæſitum eſt,§.ſi quis eodem,ff.de fund.inſtru.& inſtru. lega.& per Cano.in c.cùm ad ſedem, extrà de reſtitu.ſpol.& aliis locis à nobis copiosè deſignatis ſup.titu.ix.§.xxxiiij.qui eſt cxxiij.omnium noſtrarum conſuetu. Si igitur ſit locus principalis,cuius reliquæ res ſunt ex pertinẽtiis illius, ſúbque eius nomine & appellatione compræhendi ſunt ſolitæ,ſatis erit hanc denuntiationem fieri apud acta iuriſdictionis eius loci,arg.l.Caius,§.Titius,ff.de lega.ij.& d.l. prædiis,§.Titio,ff.de leg. iij.& quod de appræhenſione poſſeſsionis caſtri not.Inno.& alij in c.in literis,extrà de reſti.ſpo.& idem Barto.Ange.Imo.Franc. Are.Soc.& alij Recentiores in d.l.iij.ff.de acquiren.poſſeſ.Bald.in c. cùm in cunctis,colum.ij.verſiculo venio ad verum.extrà de elect.Sali.in d.l.licèt,in fin.

De eadem re.

5 ¶Et quod præthereà à noſtris dicitur, eum eſſe in poſſeſsione ſacerdotij,aut,vt vocamus,beneficij, qui locum ipſius principalem,id eſt,eccleſiam,vt & ipſi vocamus,poſsidet:nõ qui alias res eiuſdem: vt voluerunt Guliel.Cu.Alberic.& Bal.qui id dicit not.in l.j.per eum text.ff.de offi.præfe.Auguſta.

& Pet.

& Petr. Anch. in d.c.j.col.vlt.de reg.iur.lib.vj.& Philip.Franc.in c.commissa,in princi.col.ij.versic. adde prædictis,de elec.lib.vj.Nam & aliàs(vt veniam ad nostrum casum) id est,si aliter diceremus, vide quid hinc sequeretur: nempe quòd si venderetur castrum cum suis pertinentiis,non venirent pertinentiæ,quæ essent alterius iurisdictionis,quàm castrum ipsum:quod nemo vnquam dixerit,per ea quæ suprà dicta sunt.Si igitur pertinentiæ alterius iurisdictionis veniunt in venditione castri,similiter veniunt in notificatione ipsius venditionis eiusdem castri,quia ipsa notificatio fit ob venditionem,& est ipsius sequela.Præsertim,quia satisfactum est causæ,ob quam fit ea notificatio,vt scilicet venditio innotescere possit consanguineis.

6 ¶At si nihil est principale,cuius scilicet cæteræ res sunt pertinentiæ vel appẽdices,sed sint res omnes separatæ,& æquè principales,nullàque alij cedat,posset statim prima fronte defendi, inspiciendam esse iurisdictionem,in qua maior pars rerum venditarum sita est, ideóque satis esse apud acta eius iurisdictionis hanc nostram notificationem fieri,ar.eius quod passim dicimus,quòd si plures res sint diuersi fori,id sequi debemus in omnium petitione,in quo maior pars earum habetur:vt probatur in l.fideicommissum,in princip.& iterum,§.j.ff.de iudi.& l.qui ita,§.vltimo,ff.ad Senatusconsult. Trebel.& l.j.in j.respon.C.vbi de hæred.ag.opor.gloss.in l.cùm res,in verbo,petitur,ff.de leg.j.& l.quod legatur,in verbo,etiam ibi.ff.de iud.Bald.in l.testamenti,C.quemadmo.testa.ape.& in l.vltima,in vj.q.C.de edict.Diui Adr.tollen.cum simil. *Quid si maior pars sit in una quapiam iuris diction*e.

7 ¶Nam & quis quoque intelligitur habere domicilium,& sortitur forum in eo loco,in quo habet maiorem partem fortunarum,l.j.& ibi Azo.in summa,C.vbi pet.tu.& l.ij.& ibi Alberi.C.vbi Senat.vel claris.& l.ciues,& ibi glo.C.de incol.lib.x.& c.ex parte B.& ibi Innoc.& Imo.extrà de for. cõpet.gl.in l.eius qui manumisit,§.vlt.in glo.vlt.ff.ad munici.& l.hæres absens,§.at si quo,in verbo, debebit,ff.de iudici.& in l.is cui,§.qui legatorum,in verbo,domicilium,ff.vt in possess.lega.& in cap.dilectus,le ij.in verbo,domicilium,extrà de rescrip.& in c.cùm nullus,in verbo,domicilium,de tempor.ordin.libr.vj.Hostien.in summa titu.de for.competen.§.quibus ex causis,colum.j.versiculo dicitur autem quis. Specu.titu.de citatio.§.j.versiculo & nota quòd si actio.Alberi.in d.l.quod legatur,ff.de iudic.Barto.in l.placet,& iterum in l.de iure,in ij.oppo.ff.ad municipat. Bald. consilio ccccxj.quidam Mediolanensis colum.ij.lib.j.& consilio lviij.generalitas,colum.j.libr.iiij.& consilio cccxxxiiij. factum tale est, magister, eodem libro iiij. Roman. consilio cxcvij. Franciscus,post princip. Paul. Castren.in l.ij. colum.j. C.de iurisdict. omnium iudic.Sed id quomodo intelligatur, videbis latisimè per Maria.in c.licèt.extrà de for.compe. Si igitur (vt hanc rationem concludam) iudex maioris partis adiri potest pro rebus omnibus,eadem ratione sufficit fieri hanc notificationem apud acta huius iudicis. *De eadem re. Domiciliũ ibi est,ubi est maior pars fortunarum.*

8 ¶Et quia etiam cùm vna sit venditio vno contractu ac pretio facta,vt latè diximus suprà eod.titu.§. xxiij.satis etiam videtur,vnam notificationem fieri, ex mente consuetudinis,quæ alioquin esset nimium anxia & scrupulosa, contra l.posthumus,in princip.ff.de iniust.testa. vtpote cùm posset contingere,& contingit quotidie vna venditione, vnóque pretio vendi xxx. & xl.fundos,& singulos maxima ex parte singularum diuersarúmque iurisdictionum,quas omnes necesse esset adire ad faciendam hanc notificationem, cum magno & contrahentium,& consanguineorum incommodo. Nam emptores primùm cogerentur hos sumptus & labores subire,& consanguinei postea,cùm veniunt ad retractum emptoribus refundere, iuxta §.xxix.suprà eod.titu.venditores autem res suas minoris venderent,ob id oneris contractui iniunctum.l.si venditor,§.si quid emptor,in fin.ff.de ser. expor.cum concor.à me adductis in titu.sequ.in præfa.nume.21.& id quidem credo,& seq. *De eadem re.*

9 ¶Et si id fieret,vt & hoc addam,illud quoque eadem ratione mox sequeretur,tot in causa retractus adeundos esse iudices,quot iurisdictionum res venditæ,ratione quarum competit retractus,essent,si modò retractus realis est,vt nonnullis placet:aut saltem in rem scriptus,vt aliis,de quo alibi latè diximus:& ita vterque tam actor,quàm reus,singulis singularum rerum iudiciis vexarentur,contra l. etiam,§.j.ff.de petit.hære.quod tamen nonnullæ consuetudines Franciæ statuerunt, vt diximus suprà eod.titu.§.viij.glos.v.in verbo.*le iuge qui en peult cognoistre*,numero item v.sed & ipse. Nec interim prætermittemus id regulare esse,vt maior pars trahat ad se minorem,l.quicquid,§.cùm partes, cum glos.ff.de acquir.rer.domi.& l. & si non sint,§.perueniamus,ff.de auro & argen.leg.& §.sed cùm alienam,Instit.de rerum diuisi.cum simil. *De eadem re.*

10 ¶Hanc sententiam si sequaris,respondebis ad l.de pupillo,§.si pluribus,ff.de no.oper.nunt.quod est principale fundamentum alterius opini.illud ibi procedere ex speciali illius casus ratione ibi posita, quia scilicet in re præsenti fit nuntiatio:quæ ratio hîc non obtinet:ideò nec quod ibi statuitur. Nam & Iason ibi in secundo notab.hinc trahit,quòd si hæc ratio cesset(vt cessat in interdicto quod vi aut clam,in quo non est necesse nuntiationem fieri in re præsenti,l.aut qui aliter,§. si quis cùm denuntiasset,& ibi glo.ff.quod vi aut clam.& Bart.in ea.l.de pupillo, §.si quis fortè) certè sufficeret vna denuntiatio pro pluribus rebus.De quo vide etiam, quæ dixi suprà eod.titu.§.j.glo.xxj.in verbo, *en telle quantité*,numero 24.illud autem.Quod autem dicitur in d.l.scire debemus,ff.de verb.oblig. quæ est alterum d.prioris partis fundamentum, non hîc obtinet,vbi haud dubiè vna est venditio, cùm vnum est omnium pretium,vt latisimè diximus suprà eod.tit.§.xxiij.in glo.j. *De eadem re.*

De eadem re.

11 ¶Quod denique dictum est de appræhensione possessionis vnius rei,id non ob aliud fit,nisi quia possessio res est facti.l.j.§.si vir vxori.ff.de acquir.pos. Ideò ad positionem vnius,non continuò sequitur positio alterius.l.non nudis,& l.epistolis,C.de probationibus.Quod si de iure tantùm quærimus,aliud seruatur,vt patet in l.restituta,in prin.ibi,si fortè passus est hæres posſideri res hæreditarias,vel totas,vel aliquas illarum,ff.ad senatusconsul.Treb.Ideóque contra illud,quod diximus consequenter de hæreditate,aut alia iuris vniuersitate,tenet glo.in dicta illa l.restituta,in verbo,earum,& ibi quoque omnes Docto.& Andr.Iser.qui ex hoc dicit appræhensa vnius rei feudalis possessione,appræhendi & omnium aliarum,quæ sunt eiusdem feudi,possessionem,in c.j.in princip.col.iiij.& ibi etiam Cardi.Alex.col.penulti.versicu.quæro quid si vasallus,titu.quid sit inue.vbi ipse And.asserit ita fuisse iudicatum à maximis iuris peritis.Et hinc quoque fit,vt appræhensa possessio domus,aut vnius alterius rei præbendæ,trahatur etiam ad alia omnia bona temporalia eiusdem præbendæ.secundùm Innocen,& Hosti.in c.in literis,de resti.spol.Ant.in c.vlt.col.viij.versic.ex his deciditur,extrà de caus.pos.& propr.& Pet.Anch.in c.sine possessione,col.xv.versi.secundo modo,de reg.iur.lib.vj.Licèt contrarium teneat Dyn.in d.c.j.in iiij.q.eodem titu.& lib.& Ioan.And.in d.c.in literis.& alij quos citauimus suprà nume.5.

Possessio iurisdictiõis in uno actu,an trahatur ad alios.

12 ¶Et licèt inter nostros magna sit controuersia,an possessio iurisdictionis in vno actu vel articulo trahatur ad alios,vt scilicet per eam quæratur præscriptio,vel vt melius loquar,vsucapio iurisdictionis generalis,vt à multis disputatur,quos latè congesſit Alexan.in d.l.restituta:tamẽ hoc minimè dubium est in eo,qui habet intentionem fundatam de Iure communi,vt not.Panor.post Innocen.in c.j.per illum tex.quem dicit multum not.extrà de relig.domib.& trahit ad multas quæst.vt ibi videre poteris.& idem quoque voluit ipse Inno.in c.dilectus,colum.iij.in verbo,possessoris,extrà de capel.mo.Nec item dubium,cùm nullus alius est in possessione ipsius iurisdictionis vniuersalis,vt nota.idem Innocen.in d.c.j.per illum tex.de relig.domi.& in c.cùm dilectus,eod.ti.& in d.c.dilectus,col.j.de capel.mo.& in c.vlti.colum.vlt.de off.Arch.& in c.auditis,colum.vlti.in verbo,excommunicationem,& ibi Fel.col.ix.in quarta declar.de præscrip.Panor.in c.cùm olim,in vlti.not.eodem tit.& in c.cùm inter,col.iij.versicu.quarto & vltimo casu,de sen.& re iudi.& consi.liiij.videtur primò,colum.ij.versicu.secundò ad idem,lib.j.& consi.lxxxij.quanquàm,col.iiij.versic.ad prædicta,eo.li.j.& consi.lxxj.videtur,lib.ij.vbi ad hoc multa adducit.Alex.consil.lxviij.viso,col.pen.versic.ad prædicta,lib.ij.Aufrer.in decis.Thol.q.cccxxiiij.item fuit quæsitum an præscribens,Phil.Deci.consi.cclxxj.in casu transmisso,col.ij.& consi.seq.superiori,col.ij.versi.& licèt Dux.

Decisio princ. quæstionis.

Consuetudines de ea re.

13 ¶Ego autem quantùm ad nostrum casum pertinet,semper consului,vt fiat notificatio in omnibus iurisdictionibus,vt tutior sit emptor ab omnibus disputationibus.Et ita nuncupatim statuitur in quibusdam consuetudinibus Galliæ,scilicet Cenomanensium,c.cccxcij.& Andegauensium,c.ccclxxxij.Et id quoque de iure esse necessarium,stante huiusmodi consuetudine,aut alia simili,cuiusmodi est Rhotomagi,tenuit Ign.in l.j.§.si cùm omnes,nume.13.ff.de senatuscons.Sylla.Et id quidem tutius est,vt iam diximus,& in simili dicit glo.in cle.causam,in verbo,cõmuniter,de elect.Scio verò nonnullos esse in ea sententia,vt si fuerit facta notificatio in aliquibus locis,sed non in omnibus,& effluxerit annus,à notificatione non admittatur consanguineus ad retrahendum res,quæ sunt in iurisdictionibus,in quibus facta est notificatio:ad cæteras verò admittatur,vt scilicet limitata causa limitatum pariat effectum,l.in agris,ff.de acqui.re.do.cum concordan.à me adductis sup.§.xxxij.gl.j.nume.49.sed nec omiserim.Verùm in ea sum sententia,vt si notificatio non sufficiat pro omnibus rebus,de quo iam satis diximus,consanguineus admittatur ad res omnes vno pretio & contractu venditas:neque enim ei emptor potuit scindere retractum,qui pro vno contractu competit,per ea quæ latè tractauimus sup.eo.tit.§.xxiij.Et si respectu vnius excluderetur consanguineus,excluderetur & omnium,vt latè quoque dicemus infrà in fi.huius tit.in xij.q.

Vbi debet fieri notificatio emptionis annuorum redituum.

14 ¶SED ET HIC QVAERI potest,quid si annuum aliquod vectigal,quod nos rectè generale vulgò vocamus,emerit:(id enim retrahi potest,vt expresſè cauetur in c.j.huius titu.& ibi diximus:sed cùm id sit veluti nomen,& ius quoddam incorporale,non consistit in loco,l.vxorem,§.legauerat,ff.de leg.iij.& l.cùm de lanionis,§.vlti.ff.de fun.instru.cum simi.adductis à Corneo consi.xlix.in præsenti,lib.iij.& diximus in repe.l.si vnquam,in verbo,bona,nu.9.quid autem si quis)quo igitur in loco fiet notificatio huiusmodi venditionis?Et fortè quis non abs re diceret,in hoc casu eam non esse necessariam,cùm fieri non posſit,vt hîc fieri præcipitur,in loco,in quo res vendita sita est,cùm in nullo loco sita sit,vt diximus.Et ita hic specialis articulus consuetudinis loquens de situatione(vt sic loquar)rei non potest ad hunc casum adaptari:igitur nec hoc casu locum habebit,l.iiij.§.toties,& ibi Bart.& alij,ff.de dam.infec.cum multis concor.à me collectis in d.l.si vnquàm,in verbo,libertis,nu.2.Manemus igitur in dispositione generalis nostræ consuetud.annum hunc à venditione incipientis,sup.§.j.& aliis complu.

De eadem re.

15 ¶Quòd si nostra consuetudo simpliciter & in genere statuisset hunc annum currere à tempore notificationis venditionis apud acta,sine adiectione siue declaratione eius fori aut iurisdictionis,in qua ea notificatio fieri deberet:tunc ea notificatio venditionis harum pensitationum generalium,fortè deberet fieri in foro venditoris,cùm ea res principaliter illius personam respiciat,ad eámque

competat

cōpetat actio perſonalis ex empto, arg. ad hoc l.vlt.C.vbi in rem act. Et ſi hoc caſu competit hypothecaria, ea accedit actioni perſonali, vt patet ex not.per glo.in l.j.in verbo,patear,& ibi Cy. Bal.& alios,C.de hæred.& act.vendi.Nam & Pet.Bald.& Ang.in l.ex facto,ff.de hæred.inſtit. fuerunt in ea ſententia,vt fiſcus,cuius ius eſt occupandi bona ſui territorij, cùm quis bona ſua confiſcauit,exigat debitores ſui territorij:tanquam nomina ſint eiuſdem loci,cuius eſt debitor.& ad hoc allegant multa iura & rationes.& ſequitur Franciſ.Aret.conſil.x.caſus talis eſt, quidam Titius, colū. vlt.verſi.tertiò dico.& idem quoque voluit Pau.Caſt.conſi.cccxix.primum quæſitum, columna ij. verſicu.patet igitur, lib.ij.Sed & Bald.ipſe in c.j.colum.vlt.verſicu.vidi dubitari,extrà de conſtit. non obſcurè videtur ſentire,ſtatuta loci debitorum eſſe inſpicienda,cùm tractatur de nominibus,licet ea nullo loco circunſcribantur. Verùm hæc ſententia non placuit Imo.in d.l.ex facto.& Alex. conſilio xxxj.viſo titulo,columna iij.verſic.vnum ſubdo,& ſequen.lib.j.quod repetitur conſi.cxj. lib.iiij.& Iacob.à S.Georg.in tract.de Royd.ſiue operis,colū.iiij.verſi.quęro.de no.quæſti.Quibus locis reſpondent iuribus & rationibus Pet.& aſſeclarum,vt ibi videre licet.

Nomina & actiones ad quē locū uel iuriſdictionē uel ſtatutū pertinent.

16 ¶Lapus autem allega.xcij.la j. (ſunt enim duæ eiuſdem numeri) cuius initium eſt,in primis videndum eſt,col.vlt.dicit nomina debitorum ad eum locum pertinere, in quo de iure & facto exigi poſſunt,per d.l.ex facto,§.rerum,de hær.inſti.& l.quæro,ff.de ſolut.Nec obſt. (inquit) quòd non ſunt in loco:quia verum eſt circūſcriptiuè,vt ipſe loquitur,ſed per effectum exactionis,ſunt in loco ipſius exactionis.Et id ſequitur Ro.in l.ſi conſtante,§.vlt.ff.ſolut.mat.& ſequi videtur Alex.conſilio xvj. viſo articulo,in fi.lib.j.& planius Steph.Bertran.conſi.lxxiiij.ponitur in facto,col.vlt.lib.ij.& iterum conſi.cv.cuius eſt idem initium,in ij.dub.eo.lib.ij.vbi tamen nonnihil dubitat,& Alciat.in l. cùm ſtipulamur,in fi.ff.de verbo.obli.Licet ſint,qui negent illos commentarios eſſe ipſius Alc.quoniam à poſterioribus ipſius ſcriptis longè diſtant & ſtylo & elegantia.At illum puto nō negare:ſunt enim illic multa eiuſdem priuata peculiariáq; axiomata, quæ & ipſa in poſteriores commentarios, ſed multò elegantius,tranſſcripſit.

De eadem re.

17 ¶Et in hac quoque opin.videri poteſt fuiſſe Sal.in illa l.cunctos populos, columna pen.verſi.ſinautem eſſent iura,C.de ſum.trini.cùm dicit actiones & nomina debitorum cenſeri eſſe eius loci, in quo debet fieri eorum exactio,per d.l.quæro,ff.de ſolut.& l.Titium & Mæuium,§.tutores,ff.de admi. tut.Cuius doctrinam & rationes,quibus innititur,ad verbum refert & ſequitur Maria.Socin.conſi. xxxvj.rectè ac maturè,colum.v.in prin.& eius filius,eo patre non indignus, Barpto. Soc.conſi.cj.viſo teſtamento,col.ij.lib.j.quod iterum errore librariorum repetitur conſi.clxxv.lib.ij.& Alexan.d. conſi.xxxj.viſo titulo,lib.j.repetito,vt diximus,conſi.cxj.lib.iiij.& idem quoq; Alex.conſi.xix.circa primum dubium,col.ij.in fi.lib.vj. Et idem ante hos voluit Bald.cuius nullus horum meminit,conſi. ccclvij.nulla mulier,col.vlt.lib.iij.de qua re nos latiùs diſſeremus in noſtris commentariis iuris primigenitorum quæſt.Sed quantùm ad noſtrum caſum pertinet, putarim inſpecta ratione veriſimili conſuetudinis iubentis notificationem fieri ſine declaratione loci, eam faciēdam eſſe in foro debitoris, etiamſi alibi exigi debeat aut poſsit:aliàs enim facillimè fieri poſſet fraus ex conuentione contrahentium,ſi in loco exactionis notificatio fieri deberet.

De eadem re.

Deciſio principalis quæſtionis.

18 ¶SED AN NECESSE SIT, vt hæc notificatio fiat in prima proximáq; iuriſdictione rei venditæ,in qua ſcilicet proximè & immediatè ſita eſt:an verò etiā fieri poſsit in iuriſdictione ſuperiori:nam & in ea dici poteſt eſſe ſita,licet non proximè & immediatè: ídq; potiſsimùm,ſi fiat apud Præſidem prouinciæ,in qua res ea ſita eſt,qui quidem Præſes primo loco iubetur adiri:etſi id fieri nō poteſt,Defenſor ciuitatis,qui inferior eſt,in l.vt perfectius,C.de anna.excep.At glo.ibi,in verbo,adire,dicit illud corrigi iure Authen.ex quibus primo loco adeundus eſt ipſe Defenſor ciuitatis,& eo deficiente Præſes prouinciæ,§.& iudicare,in Authen.de defen.ciuit.& §.& non permittes,in Authē. de manda.prin.De quo tamen videas Cy.& Sal.in d.l.vt perfectius.

An hæc no[illegible]ficatio debet fieri in prima iuriſdictione.

19 ¶Sed quicquid ſit in illo caſu,ego in hoc caſu noſtro cenſeo noſtram notificationē fieri debere apud acta primæ proximæque ac immediatæ iuriſdictionis rei venditæ, ex illis communibus regulis,ſi cætera deeſſent,Cauſam ſcilicet primam & immediatam eſſe potius inſpiciendam, quàm remotam l.metus autem,§.ſed licet,& ibi Bartol.ff.quod met.cauſa,& l.ſocium qui in eo,ff.pro ſoci.cum aliis multis concor.à me adductis ſuprà titu.noſtrarum conſuetudinum ix.§.xxvij.qui eſt omnium cxv. in xviij.limitatione illius regulæ,Ceſſante cauſa ceſſat & effectus. Et altera illa:Sermo ſimpliciter prolatus intelligitur de primo,non de cæteris,l.boues,§.hoc ſermone,ff.de verbo.ſig.& l.cùm pater,§.pater certam,ff.de leg.ij.cum aliis quoq; multis concor.etiam à me adductis ti.earundem conſuet.x.§.v.qui eſt omnium cxxxiiij.Et ita ſcio fuiſſe iudicatum ab ampliſsimo Senatu Pariſienſi in quadam cauſa retractus inter Dominam *de la Trimoille*, & Renatum *de Montauſier*.Et hoc quoq; tenuit Ferro.in conſuet.Burdigal.hoc tit.*de retraict*,§.xiij.in fi.

De eadem re.

Areſtum.

20 ¶Quid autem, ſi res vendita ſita ſit in hac prouincia Pictauiæ,tamen tenetur in feudum à quadam terra,vt vulgò dicitur, quæ eſt in prouincia Turoniæ: aut etiam domus vendita ſita eſt in oppido Niorti,& tenetur in feudum à Caſtro oppidi noſtri Fontenaij:in qua iuriſdictione notificatio fieri debet, an Niorti, an verò Fontenaij? Et quidem videtur Niorti, propter hæc verba, quæ nunc commentamur, *de la iuriſdiction, en laquelle l'heritage acquis eſt aßis.* quæ quidem verba ſunt in hoc apertiſ

Si res pictauiæ tenetur in feudum à domino alterius prouinciæ,in quo loco

debet fieri notificatio.

apertiſsima,& à quibus non eſt recedendum,l.non aliter, in princip.ff.de leg.iij.& l.ille aut ille,§. cùm in verbis,eodem titulo cum ſi. Niſi diceres,quocunque in loco res ſita eſt, ſitam tamen eſſe in iuriſdictione domini feudalis, cùm ex noſtra conſuetudine iuriſdictio ex feudo dependeat, ſuprà titu.noſtrarum conſuetud.j.§.x.Sed tamen eam ſententiam adiuuat tex.in cle.j.de reſcrip.vbi ſi Abbas cuiuſpiam diœceſis habeat Prioratum ſibi ſubditum in alia diœceſi,debet impetrare iudices pro iuribus dicti Prioratus in diœceſi,in qua is ſitus eſt,non Abbatiæ,vnde tenetur.

De eadem re.

21 ¶Qua in re in mentem venit eius,quod ſcribit noſter Ioan.Fab.in l.cunctos populos,columna vij.in paruis,verſicu.quid ſi quis,C.de ſum.tri.vbi ita quærit:Quid ſi quis intra fines vnius Caſtellaniæ,vbi eſt vna conſuetudo in ſuccedendo,tenet feudum à domino alterius caſtellaniæ,vbi eſt alia ſuccedendi conſuetudo,& dominus habet omnem iuriſdictionem in dicto feudo:cuius loci conſuetudo attenditur?Satis videtur,quòd loci,à quo tenetur,cùm cenſeatur membrum illius caſtri & caſtellaniæ,à qua tenetur.l.pupillus,§.territorium,ff.de verb.ſig. Arguitur contrà in cle.j.de reſcript.Hæc propemodum ille,qui videtur ſequi poſteriorem opin.vt ſolent noſtri Doct.vt ſcilicet conſuetudo ſitus loci rei,non ſuperioris,à quo res in feudum tenetur,inſpici debeat in ſucceſsionibus.Ergo & idem in retractibus,qui per omnia ſequuntur ſucceſsiones,vt ſæpe diximus.

De eadem re. Cuius diœceſis Epiſcopi autoritas interponẽda.

22 ¶Et huc quoque pertinet ea controuerſia, cuius Epiſcopi autoritas interponenda ſit in alienatione rerum immobilium eccleſiæ,vtrùm illius,in cuius diœceſi res ipſæ ſitæ ſunt,quod voluit glo.in cap. in venditionibus,in verbo,Epiſcopi,xvij.q.iiij.& Hoſti.in cap.paſtoralis, columna ij.verſiculo quid ſi eccleſia,extrà de priuil.& Rom.conſilio ccl.horum,verſiculo tertiò quia etſi.& pro hac opin.inter cætera allegatur d.cle.j.de reſcrip.An verò illius, cui beneficium ſubeſt, ſiue à quo dependet: quòd videtur voluiſſe gloſſ.in d.§ quòd ſi neceſsitas, in verbo, duos, & ibi Cardinal.Alexand.x. q.ij.Inno.in d.cap.paſtoralis,columna ij.verſiculo item dicimus, & ibi latè Ioan. And.columna ij. verſiculo quid ſi eccleſia: Anto.& Panor.ad fi.extrà de priuil.idem Anto.in cap.ſi annum,circa medium,de iudi.lib.vj.Bald.in Authen.hoc ius,col.iij.verſi.quæro igitur quis,C.de ſacro.eccle.& in l. j.col.j.verſi.ſecundò quæro,C.de contrahen.empt.Calde.conſi.x.inter monaſterium, titu.de rebus eccle.non alie.Collec.in c.nulli,col.ij.verſ.ſed cuius Epiſcopi,eo.ti. Pau.Eleaz.in cle.j.& ibi etiam Imo.col.iiij.verſ.ſed quid ſi eccleſiaſtica,eo.quoq; ti.idem Imo.in c.j.ad fi.extrà,eo.item ti.dum allegat Inn.& Ioan.And.in d.c.paſtoralis.Pet.Peruſi.in tractatu de vnione beneficiorũ,c.x.Car.Alex. in c.ſine exceptione,col.iij.verſi.primo caſu,xij.q.ij.Fel.in c.dilectus,le ij.col.vj.verſi.ſeptimò facit, de reſcript.

De eadem re. Quid in decreto alienationis rerum minoris.

23 ¶Sunt & multi,qui tradunt vtriuſque autoritatem eſſe neceſſariam,vt refert Arch.qui eos ſequi videtur,dum eorum ſententiam poſtremo loco recenſet,in d.c.in venditionibus,& Collec.in d.c.nulli. Vt & in ſimili tradunt Bal.& Alber.ſcilicet de decreto in alienatione rerum minoris interponendo, in l.magis puto,§.illud,ff.de reb.cred.vbi Bald.allegat Archi.in d.c.in venditionibus,& dicit id tutius eſſe:vti etiam dicit idem Bal.poſt Iac. Are.in d.l.j.C.de contrahen.emp.& ipſe item Albe.in d.l. ſi prædium,C.de præd.mino.& in l.ij.C.eo.tit.& Pau.Eleaz.in d.cle.j.de reb.eccl.non alie.& Ioan. Calde.conſi.j.quando venduntur,tit.de emp.& vendi.& Ro.dum hanc inter multas opin.poſtremá ponit,in l.ij.in prin.col.vj.in xj.q.ff.de verb.obl.& Car.Alex.in d.§.quòd ſi neceſsitas.

De iiſdem rebus.

24 ¶Quanquàm ſunt,qui alterutrius,quem malueris,ſufficere dicunt,tum in primo caſu, ſcilicet in autoritate Epiſcopi in alienatione rerum eccleſiaſticarum,tum in ſecundo ſcilicet in decreto rerum minoris:vt de primo nuncupatim voluerunt Iac.Are.Cy.Bal.& Sal.in l.ſi prædium:de ſecũdo,ipſe Iac. Aret.Cy.& Bar.ibi.& Alberi.in d.l.j.C.de contrah.emp.& in l.vlt.col.ij.nu.8.ff.de iuriſd.om.iud. & Pau.Caſt.conſi.cccxix.primum quæſitum,col.ij.verſi.interdum exercet actum,lib.j.De vtroque Card.Flor.in d.cle.j.in prin.in xxxvij.eadémque vlt.q.de reb.eccl.non ali.De quo & tu amplius videas Fab.à monte S.Sab.in tract.emp.& vend.in v.q.princ.col.xxvij.verſi.ſed hîc occurrit pulchra, qui eſt in pen.char.eius q.Sed & vide,quod in ſimili tractatur à Ioan.Fab.poſt alios in l.j.in princ.C. vbi pet.tut.quis ſcilicet iudex det tutorem aut curatorem minoribus. De quo etiam per Oldr.conſi. lix.vertitur in dubium.

De eadem re. Decima Papalis quo in loco ſoluenda eſt.

25 ¶Sed & huc quoq; pertinet,quod & in alio non admodum diſsimili ſpecie diſſeritur à Car.Flo.poſt Pau.Eleaz.in cle.j.§.ſanè,in vlt.q de iure patro.videlicet,vtrum decima Papalis ſit ſoluenda in diœceſi,in qua ſacerdotium principale ſitum eſt,an in qua reditus eius ſacerdotij ſiue membrum quoppiam ſitum eſt.Et dicunt,ſequendum eſſe locum beneficij,& non prædiorum ipſius. Licet ſecus ſit in oneribus realibus,& rebus ipſis annexis, quæ debẽt ſolui in loco,vbi ſunt poſſeſsiones ipſis oneribus ſubditæ:per multa iura ibi allegata,quæ omnia accepit à Io.And.quem tamen nõ citat in d.c.paſtoralis,extrà de priuil.& Fed.Senen.conſi.clj.thema tale eſt,monaſterium. Et ſecundùm hanc ſententiam vidimus multa areſta magni Conſilij Regij,quorum nonnulla mandato & delegatione eiuſdẽ exequuti ſumus.

De eadem re. Quo in loco debet ſacerdotiũ

26 ¶Verùm huc propius accedit,quod à Pet.Ancha.latè tractatum eſt,ac diſputatum,conſi.ccxlix.ad prædicta dubia,col.iij.verſi.ſuper ſecundo quæſito,vtrùm ſcilicet beneficium debeat contribuere in procurationibus legatorum, an cum clero eius diœceſis in qua ſitum eſt:an verò diœceſis,in qua ſitum eſt monaſterium,cui ſubiectum eſt.Et primùm adducit rationes ſuffragantes poſteriori parti,&

inter

inter cæteras allegat Innocen.in d.cap.paſtoralis,dicentem Epiſcopum loci,in quo ſitum eſt beneficium,debere viſitare & procurare,non Epiſcopum loci monaſterij principalis.& quod tradit idem Innoc.in c.cùm & plantare,§.in eccleſiis eod.ti.de priuil.quod ſi Epiſcopo priuatim & per ſe,& patronis clericis etiam priuatim imponitur collecta, membra pleno iure ſubiecta Epiſcopo non contribuent cum eo,ſed cum patronis.Deniq; tamen priorem partem ſequitur,vt ſcilicet conferat cum clero diœceſis,in qua ſitum eſt ipſum ſacerdotium,aliis multis rationibus : & reſpondet rationibus alterius partis.

contribuere procurationibus legatorũ.

27 ¶Huc denique nonnihil reſpicit, quod in collatione beneficiorum inſpiciendus eſt locus, in quo ea ſita ſunt,non is,ad quem ſpectat beneficij collatio,aut alius,vt patet ex cle.j.& ibi glo. in verbo,locorum,Paul.Eleaz.& Cardin.Flor.in ix.quæſti.de ſupplen.negli.Præla.& Ro.conſi.ccclxj.in caſu, colum.ij.verſic.prætereà.Et quod etiam in ſimili diſputauit Hoſt.in cap.in noſtra,colum.iij.in verbo,lectis & aliis.& ibi quoque Io.And.col.ij.in verbo,aliis, extrà de ſepult.cui ſcilicet eccleſiæ canonica portio ſit ſoluenda,rei cuiuſpiam in teſtamento relictæ:eíne,in qua res ipſa relicta,ſita eſt,an verò ipſius teſtatoris parochiæ.Nec inter eos de huiuſmodi cõtrouerſia ſatis conuenit,vt illic videre poteris.Ego verò in tot tantíſque huiuſmodi dubiorum & quæſtionũ tenebris conſulo,vti & à nonnullis conſultum in autoritate alienationum rerum eccleſiæ & minoris ſuprà diximus,vt vtrobique hæc notificatio fiat,& in loco,in quo res tenetur in feudum,& in loco,in quo res ſita eſt,donec id iudicio Senatus aliter declaratum ſit.

De eadem re. Quis locus ſit inſpiciendus in collatione beneficiorum. Cui eccleſiæ ſoluenda eſt canonica portio.

28 ¶QVID DENIQVE, ſi dubitetur de iuriſdictione rei venditæ, quia fortè ſita eſt in confinio duarum iuriſdictionum,vel aliter duo domini diuerſi eam rem contendunt eſſe in ſua iuriſdictione. Quæ res ex alio ſimili decidi poteſt,cùm ſcilicet quæritur,quis iudex adiri debet,cùm incertum eſt, cuius iuriſdictionis ſit res controuerſa.De quo tu videas Hoſt.Ioan.And.Card.Flor.& Maria.in c. ſanè,de for. compet. Et ex illo item quod quæritur de delinquente in confinio duarum iuriſdictionum,& ignoratur vtrius verè ſit iuriſdictio.De quo per Dyn.in l.ſiue,§.j.in verſ.quod ſi hoc ipſum, ff.de libe.agno.& in l.pupillus,§.j.ff.de verbo.ſigni.Ray.Barto.& Alberi.in l.iuriſperitos,§.j.ff.de execu.tuto.Guid.Suz.in Authen.qua in prouincia,C.vbi de cri.agi opor.Ioan.Andr.in addi.Specul. tit.de compe.iudic.adi.§.j.verſi.ſed pone aliquis. & rurſum tit.de rapto.§.j.verſ.ſed pone inter,ibi, ſed quem dices.Alberi.in l.libertus,§.præſcriptio,per eum tex.ff.ad municip.& in l.de iure,eod.tit. & in d.l.ſiue,§.j.colum.ij.verſicu.&.primò collige,ff.de libe.agno. Anto.& Petr.Ancha.in cap.poſtulaſti,& ibi etiam Maria.colum.iiij.in vij.quæſt.princip.extrà de fo.compe.& Nellum in tracta. bannitorum in ij.parte j.partis quęſt.ix.Ego conſulerem apud vtranque iuriſdictionem hanc notificationem fieri.Nam ſi apud alteram tantùm fieret,pendêret ex exitu controuerſiæ iuriſdictionum, recténe ea notificatio facta fuerit, an non,vt in ſimili tractat Ioann. Andre.in cap.in multis, de reſcript.lib.vj.& Gaſpar.Calde.inter conſil.Ioan.Calde.eius patris titu.de conſuetud. conſil.vj.an ſit conſuetudo.

Cùm dubitatur de iuriſdictione rei uenditæ quid agẽdum eſt.

IN FINE TITVLI.

1 ET CVM HIS QVOQVE finem facerem huic titulo, niſi alia quædam ad eum tractatum pertinentia in mentem venirent, quibus tractandis non ſe obtulit locus ſatis appoſitus in præcedentibus : aut ſi ſe obtulit, memoria tunc defuit : quanquàm & alia multa huc quoque pertinentia diſſeremus in titulo procedente, prout locus nos monebit. Hîc igitur PRIMO QVÆRO : Emptor conuentus eſt ab alio tertio vendicante rem emptam : interim conſanguineus vult eandem rem ex hac conſuetudine retrahere : emptor negat poſſe ſe eam illi cedere, cùm ſit litigioſa : per l.ij. C.de litigio. Ego aliquando de hac re conſultus reſpondi, hanc exceptionem nihil emptori prodeſſe,per l.alienationes, ff.fami. erciſ.vbi ita ſcribitur alienationes poſt iudicium acceptum interdictę ſunt, duntaxat voluntariæ, non quæ vetuſtiorem cauſam & originem iuris habent neceſſariam.

An ſi emptor patiatur cõtrouerſiam de re empta,poßit ſe excuſare à retractu.

2 ¶Quo in loco Bal. & Flo.not.illud vitium litigioſi nõ pertinere ad alienationes neceſſarias,quæ habent cauſam ex pręterito,& in id quoq; dicunt facere tex.in l.Diuus,ff.de pet.hęre.& in l.ſi poſt acceptũ,cum l.ſeq.& l.is à quo,& l.ſeq.ff.de rei ven.& l.ſi ſeruus, ff.de cond.furti.Quod & idẽ voluit Inn.in c.cùm Mart.Ferrarieſis,col.vlt.verſ.itẽ nota quòd licet,extrà de conſt.& Bar.in l.inter quos, §.ſi dominus,verſ.vlterius opp.ff.de dam.infe.vbi & ad hoc allegat l.peto,§.prędiũ,ff.de leg.j.& l.j. ff.de fundo dotali,& l.ij.C.eo.ti.& Alex.in add.Bar.in l.quãquàm,§.Iulianus, ff.de aqua plu.arc.Et id generale eſt,vt prohibita ſimpliciter alienatione,nõ ea cẽſeatur eſſe prohibita,quę non ſpõte alienantis fit,vt latè diximus & probauimus ſupra, §.j.in glo.xiiij.in verbo,*ou equipollent à uente*,nu.11.& generale eſt.

Litigioſi uitiũ nõ pertinet ad alienationes neceſſarias.

3 ¶SECVNDO quæro, vtrùm ſi teſtator hæredi iuſſerit,vt domum vendat Titio:an in venditione, quam hæres facit iuſſu ipſius teſtatoris,habeat locum retractus? Poſſet videri non habere, tum quia hæc venditio neceſſaria eſt,vt dicit Bald.conſil.ccclviij.quidam Lucanus,colum.j.lib.j.& conſi. ccliij.caſus talis eſt quidam de ciuitate,colum.ij.verſicul.in contrarium.libr.iij. & vtrobique per l.

Retractus an habeat locũ in uenditione facta iuſſu teſtatoris.

vnum ex familia, in princip. ff. de leg. ij. Illud autem planum est, in venditione necessaria locum non esse retractui, vt multis placuit, ar. l. cùm fidei, ff. de fideicom. libe. vt & nos latè diximus in d. verbo, *ou equipollent à uente*, nume. 8. secundò intellige, & aliis multis seq. Tum quia id videtur factum à testatore, non ab hęrede, qui tantùm vltimam voluntatem testatoris adimpleuit, d. l. vnum ex familia, §. si de Falcidia, de legat. ij. & l. pater ex prouincia, ff. de manu vindic. & l. vxorem, §. agri plagam, & ibi not. à. Dy. ff. de leg. iij. quem ad id, si scienter inducatur, dicit not. Ang. consi. cccxiij. Brunellus, paulò post medium. cum multis si. à me adductis in nostris Legibus connubialibus, in glo. vj. in xxij. quæst. in princ.

De eadem re. Vẽditiones factæ iussu testatoris habent uim testamenti, uide nu. 7.

4 ¶Sed quibus non intempestiuè potes addere, quod traditum est à Guli. Cu. in l. cùm hi, versic. planè, & ibi quoque Bald. in vtraque lect. ff. de transact. quòd si hæres iussus à testatore vendere alimenta, ea vendiderit, non poterit super hac venditione siue obligatione transigi, tanquam facta vi illius testamenti, inspecta scilicet causa originali. Quanquàm huiusce rei prohibitio non trahitur ad contractus inter viuos, per illũ tex. & in id alia quoque multa iura allegant, quæ tu ibi videre poteris. Et simile est, quod tradit Iac. Bu. in l. si hæres testamento, ff. de act. emp. quòd stante statuto, vt de quolibet contractu soluatur gabella, si hæres venditionem fecerit iussu testatoris, non soluetur gabella, quia hęc venditio non dicitur contractus inter viuos, ar. glo. sing. in l. si quis ita, in prin. in verbo, defectus, ff. de statuliber. & sequitur Bald. in sua marga. in verbo, venditio, col. ij. versi. venditio facta. Consuetudo autem nostra nuncupatim loquitur de contractibus, cùm dicit, *par contract de uente*: ergo non habet locum in testamentis, & aliis vltimis voluntatibus. l. verba contraxerunt, ff. de verb. sign. vbi ita scribitur: Verba contraxerunt, gesserũt, non pertinent ad ius testandi, cum multis aliis simi. à me collectis in d. Legibus connubialibus, in glo. iij. in vij. quæst. in prin.

De eadem re. Lex ij. C. de resc. uendi. non habet locũ in uẽditione facta iussu testatoris, uide nu. 9.

5 ¶Et confirmatur hæc sententia, quoniam etiam in rebus venditis ab hærede iussu testatoris certo aliquo pretio, non est locus rescissioni ex l. ij. C. de rescin. vendi. quia ea l. non habet locum, quando necessitas vendendi oritur ex testamento: vt voluit Bald. in l. si fideiussor, §. meminisse, in princi. per illum tex. & ibi quoque Imo. Rapha. Co. Paul. Cast. in lect. Bono. Franc. Areti. in ij. not. qui id dicit sing. & Iason, ff. de leg. j. Roma. in l. si quis cùm aliter, col. ij. & ibi quoque Alex. col. pen. versic. aliquid etiam, & Franc. Are. col. vj. versicu. ponit etiam hîc, ff. de verbor. oblig. Fabia. in tract. de empti. & vendi. in vj. quæsti. viij. quæstionis princip. & Anto. Burgos, in cap. cùm causa, colum. xv. versicu. vndecimò limita, extrà de empt. & vendi. vbi id dicit sing. Et est bonus tex. in l. etiam, §. quid si quis, versicu. idem erit dicendum, ff. de petit. hæred. quem ad hoc dicit singul. Francis. Areti. in d. l. si quis cùm aliter.

De eadem re. Statutũ ne res alienetur, non compræhendit alienationes factas iussu testatoris, uide nume. 8.

6 ¶Facit item, quòd stante statuto, ne res immobilis alienetur in extraneum sub pœna, si testator iusserit rem quampiam immobilem vendi extraneo, non incidit hæres id faciens in pœnam: vt post Oldra. & Iacob. Bu. tenuit Io. And. in addi. Specul. in rub. de rei. permuta, col. pen. versi. expeditis beneficialibus. & Bald. qui illorum mentionem non facit, in d. l. si hæres, per illum textum in princi. ff. de acti. emp. non enim (inquit) id sponte facit, sed vi vltimæ voluntatis: dicitque id notandum, & menti tenendum. & Albe. qui id post ipsum Iaco. Bu. disputat in ij. parte statutorum, quæsti. clxxviij. incip. Iac. etiam Bu. disputauit. & Angel. dum simpliciter allegat. Io. And. vbi suprà, in l. si ita quis promiserit, §. ea lege, ff. de verb. obl. & ibi apertius Imo. in fi. & Fran. Are. col. iij. vers. ex his infert. & idem Are. in l. cætera, §. sed si separauit, col. ij. versi. quintò & vltimò not. ff. de leg. j. vbi respondet ad eum tex. qui aliis videbatur velle cõtrarium. Imo. in l. si dignum, ff. ad leg. Fal. & in l. qui fundum, in prin. & ibi quoque Alex. eod. tit. Ro. in l. si tibi pecuniam, per eum textum, & ibi quoque Franc. Are. ff. si cert. pet. Alex. consi. ccxv. ponderatis, col. ij. versic. confirmo, lib. vj. Barba. latè in repe. rubr. extrà de eccle. non ali. in v. quęst. prin. & consil. lj. scripsit sapientiæ fons, col. xv. vers. & vlterius adducebam, lib. j. & Io. Crot. in rep. l. filiusfamiliâs §. Diui, col. xxiij. versi. quintò fallit, ff. de leg. j. vbi in id alias multas rationes affert, quas ibi videre poteris. & Alcia. in l. ij. in prin. nu. 12. ff. de verb. obl. Et faciũt, quæ scribit Bald. cons. ccccxl. secundùm ea, col. ij. versi. item quando sunt, & seq. lib. v. Vbi dicit post Iac. Bu. si ex contractu venditionis debetur gabella, non ex ea debetur, quæ facta est iussu testatoris. & Corne. consi. cxxxij. licèt videatur, lib. j. dum tractat, an testator possit permittere hæredi, vt alienet contra prohibitionem statuti.

De eadem re. Contrariũ eorum, quæ dicta sunt.

7 ¶VERVNTAMEN Bald. hanc nostram quæstionem nuncupatim tractans in tractatu protomixeos, colum. iij. versic. quid si testator, apertè tenuit contrarium: quoniam vt testator (inquit) non potest facere, quín lex habeat locum, l. nemo, ff. de legat. j. ita nec vt consuetudo quoque locum habeat, quæ pro lege seruatur, l. de quibus, ff. de legib. & beneficium à lege vel consuetudine concessum, à priuato auferri non potest, §. si verò, in Authenti. de nupti. Et adde, quòd si testator ipse vendidisset etiam in suo testamento, nihilò minus habuisset locum retractus, quia huiusmodi venditio in testamento facta habet vim & naturã contractus inter viuos, vt facilè intelligitur ex Oldr. consil. cxiiij. factum est tale quædam mulier, col. j. Bartol. in l. cùm quis decedens, §. codicillis, ff. de leg. iij. Bal. in l. vlt. C. de reb. eorum. & in l. ex testamento, C. de fideicom. & in l. auia, in prin. C. de iure delib. Ro. cons. clxxj. pro decisione, in vlt. dubio, cum si. Ergo & idem, si eo mandãte id factum est: quia non plus roboris habere potest, quod me mandante factum est, quàm quod à me ipso factũ est.

¶Nam

8 ¶Nam & in eo,quod diximus ſuprà , hæredem qui iuſſu teſtatoris vendidit extraneo rem immobi- *De iiſdẽ rebus.*
lem,non incidere in pœnam ſtatuti idipſum prohibentis:contrarium tenuerunt Alberi. Bald.Arge.
Imo.ſibi contrarij,Floria.Alexand.& Iaſon in d.l.cætera,§.ſed ſi ſeparauit,per text.in l. Seratus,
quem legunt cum d.§.ſed ſi ſeparauit,ff.de lega.j. Ange.in d.l.qui fundum,in princip.ff.ad leg.Falci.
& in l.j.C.com.de lega.& in l.in æſtimationibus,ff.de peti.hæred.& Fulgo.in d.l.ſi tibi pecuniam,ff.
ſi cert.pet.& Fab.in tractat.empt.& vend.in xxviij.quæſt.iij.partis princ.vbi & illam rationem ad-
dit,quòd teſtator non poteſt tollere diſpoſitionem ſtatuti,l.quidam decedens,ff.de admi.tut.& l.
quod de bonis,§.j.ff.ad leg.Falc.& d.l.nemo,ff.de lega.j.& Alex.in l.ſi dignum,ad fi.ff.ad leg.Falci.
Iaſon in l.iuſtè,columna v.verſiculo quintò pro iſta deciſione,ff.de acquir.poſſeſ. Et potior pars eo-
rum , quos pro contraria parte adduximus , loquuntur, cùm ſtatutum eſt, ne bona alienentur inter
viuos.

9 ¶Illud autem autem quod dictum eſt,d.l.ij.C.de reſcin.vendi.non habere locum in re iuſſu teſtato- *De iiſdẽ rebus.*
ris vendita certo pretio, non ob aliud eſt,quàm quòd teſtator ſtatuendo certum pretium, videtur
quod reſiduum eſt,donare.Ideóque dicunt Rapha.Alexand.Hiero.Tort.& Iaſon in l.ſi fideiuſſor,
§.meminiſſe,ff.de lega.j.quòd ſi teſtator putauerit illud eſſe iuſtum pretium , habebit locum ea l.ij.
ar.l.cùm tale,§.legato falſum,ff.de condi.& demon. Quinetiam ſi teſtator non præſcripſit certum
pretium,æquè habebit locum d.l.ij.ac ſi ſine præcepto teſtatoris res fuiſſet vendita, ſecundùm ipſum
Bald.& Imo.in l.Imperator,§.j.per illum textum,ff.de lega.ij.Ro.Alexan.& Franc. Aretin.in d.l.
ſi quis cùm aliter.Barb.in c.cùm dilecti,colum.ij.verſic.limita etiam.& in repe.rub.de reb.eccl.non
ali.in d.v.quæſtio.non ſemel.& Iaſon in d.§.meminiſſe.Pantal.in repe.d.l.ij.columna xx. verſiculo
xxviij.procedit,& iterum columna xxiij.verſi.ſextò limitantur prædicta:vt proinde intelligas,id ni-
hil huic ſententiæ præiudicare.Apud Senones autem c.conſuetudinum eius gentis xlix.eſt expreſſa *Cõſuetudines*
conſuetudo , locum eſſe retractui in venditione patrimonij facta ab executoribus teſtamentorum. *de quæſtione*
Similiter apud Trecenſes,cap.clx.& Borbonienſes cap.ccccclxxj. Sed & apud Auxerrenſes,ſiue Al- *prim.*
tiſsiodorenſes , hoc eodem titulo, §.xix.qui eſt omnium l.in re vendita ex teſtamento,eſt locus re-
tractui.

10 ¶TERTIO QVÆRO, quia ſupra titu.huius volum.conſuetudinum xvij.qui eſt *de ſucceſsions*, *Retractus pre*
§.vij.qui eſt omnium eiuſdem volum.ccxvij.cautum eſt , quòd ſi quis decedat ſine liberis , relictis *tium ad quos*
aſcendentibus & collateralibus,ſuccedunt aſcendentes in mobilibus, collaterales in immobilibus: *pertinet,an ad*
quod & in noſtra Gallia vbique propemodum obſeruatur.Igitur qui domum emerat,moritur intra *hæredes mobi-*
annum relictis patre & fratre,poſteà verò quiſpiam conſanguineus venditoris retrahit eam domũ, *lium, an immo*
vi noſtræ conſuetudinis,reſtituto venditionis pretio:certum eſt quòd ſi domus redempta non fuiſſet *bilium.*
à cõſanguineo,ea fratris eſſet:nunc autem cùm redempta eſt,ad quem pertinet pretium?an ad ipſum
fratrem hæredem immobilium?an verò ad patrem hæredem mobilium?Et primùm videtur, ad fra-
trem,cùm domus tempore mortis reperiatur in hæreditate, non pretium : quod quidem tempus in-
ſpiciendum eſt,vt cæteris in rebus,§.ita demum tamen, Inſtitu.de hæred.quæ ab inteſt.defer.cum
ſi. Et licet domus ipſa poſteà euincatur dato pretio,tamen id pretium ſubrogatur in locum domus.
Sicut dicimus de fundo legato,qui ſi poſt mortẽ teſtatoris euincatur per reſtitutionem in integrum
reſtituto pretio,id pretium tanquam ſubrogatum in locum fundi debetur legatario,l.qui ſolidum,§.
j.ff.de legatis ij.& facit tex.in l.filiæ,§.à Titia,ff.de condi.& demonſtrat.& l.ſi donatæ,§.ſi ſponſus,
ff.de dona.inter virum & vxorem.

11 ¶Prætereà is cui competit ius oblato pretio,non habet ius purum,ſed conditionale,ſi pretium ſol- *De eadem re.*
uat,l.ij.& l.ſi à te,C.de pact.inter emp.& vendi.Illud ergo pretium , quod debet accipere emptor,
non erat prius in obligatione,ſed in conditione,l.j.§.item ſi ita,ff.ad leg.Falcid.& l.ita ſtipulatus, &
ibi plenè not.ff.de verb.obliga.& l. ſi quis ſub conditione,ff.ſi quis omiſſa cauſſ.teſta. Ergo nullum
ius,nulla obligatio erat in bonis emptoris:& ſi aliquod erat,tamen cùm ſtatutum diſtinguat ac ſepa-
ret bona mobilia & immobilia abſolutè,nomen autem debitoris non ſit mobile aut immobile,ſed
tertia quædam ſpecies,l.à Diuo Pio,§.in venditione,ff.de re iudica.& not.Bart.in l.poteſt,ff.de ad-
mini.tuto.cum aliis multis concord.adductis ſuprà,§.huius titu.j.in verbo , *ou aultres choſes cenſees*
pour immeubles,quæ eſt glo.vij.nu.9.ſed & multis:conſequens eſt,vt non compræhendatur ſub eo ſta-
tuto,ſed ex Iure communi ad hæredes pertineat.

12 ¶Item huiuſmodi conditio reſtituendi pretij pro redimenda domo vendita , eſt poteſtatiua (vt no- *De eadem re.*
ſtri appellant)quia ſcilicet eſt in poteſtate ſiue facultate conſanguinei id ipſum faciendi : igitur non *Conditio pote-*
retrotrahitur ad tempus mortis illius emptoris,de cuius hæreditate & ſucceſsione agitur , nec aliud *ſtatiua non re-*
quoduis tempus præcedens,l.qui balneum,& l.potior,ff.qui pot.in pig.hab.& l.ſi ſeruus,§.vlt.ff.de *trotrahitur.*
ſtipul.ſeruo.cum ſi.Ex quo fit,vt non faciat hanc rem,id eſt domum,quæ in initio & tempore mortis
id eſt ſucceſsionis obuentæ,erat res immobilis, cenſeri mobilem , cuiuſmodi eſt pretium quod in-
de redactum eſt : ſed potius inſpiciatur primum illud tempus , ad quod vltimum non retrotra-
hitur.

13 ¶Denique obligatio & quælibet diſpoſitio legalis,ſiue ſtatutaria, qualis etiam hæc eſt , magis com- *De eadem re.*
paratur & accedit obligationi & diſpoſitioni vltimæ voluntatis, quàm contractuum inter viuos,ſe- *Obligatio &*

dispositio legalis, siue statutaria, comparatur ultimæ uolũtati, uide nume.16.

cundùm gloss.Barto.Bald.Rapha.Corne. Alex.& alios in l.j.C.de his quib.vt indig.& gloss.& Bart. in l. in cognitione,ff.de S.C .Sylla.eundem Barto.in l.non solùm,§.morte,columna vlt.& ibi clarius Imo.columna penultima,ff.de no.ope nun.Bald.in c.j.in princip.columna penult.versi.deinde quæro,titu.de pac.Constan. Ange.consilio vij.ex dicto themate,colum.j.Imo.in l.si ita scriptum,§.vlt. ff.de lega.ij.Roma.in l.iiij.§.Cato ,chart.vlt.ff.de verbor.obligat.& in l.ea demum,C.de collat.& consilio lxv.viso themate,columna vlt.versiculo cùm igitur verba,& consilio cxxiij.circa primum, columna ij.versi.præmissis tamen non obst. Alexand.in l.seruus,columna j.ff.de vul.& pup.& consi. cxxx.attentis verbis testamenti,columna j.libro ij.Franc. Aretin.consilio xlv.visis articulis,columna vlt.Cardin.Alexand.in c.solicitudinem,columna vlt.de appel.cum aliis concord.collectis ab Alex. Corne.& Philip.Dec.in dicta l.ea demum,C.de colla.& ipso Alex.in addi.Barto.in l.vlt.ff.de regu. iur.Caro.& Barb.consilio xix.clēmentissimum,columna iij.lib.iiij.& Soci.consilio ccxxj.visa, post princ.lib.ij.& consilio ccxliij.in præsenti,columna ij.versiculo confirmatur,lib.ij.vbi & idem se dicit tenuisse in l. si Stichum,§.stipulatio,sed eius lect.in eam l.non extat.Franc.Cur.Seniore consilio xxvij.magnificus,columna vj.versi.verùm istis omnibus.Iaso.in d.l.j.C.de his quib.vt indig.& in l. ita stipulatus,columna x.versi.sed hic cadit,ff.de verbor.oblig.& in d.§.morte , char.vlt.versic.vltimò tene menti,ff.de ope.no.nun.Caro.Rui.consilio cxvij.videtur,columna iiij.numero 7.libr.iiij. Steph.Bertran.consilio cxxviij.pro pleniori,col.vlt.lib.j.Ioan.Crot.& Ferd.Loaz,in repe.l.filiusfamilias,§.Diui,illo quidem columna xxij.versiculo limita istam conclusionem:hoc autem, numero 342.ff.de lega.j.Et videtur probari in l.seruus hac lege,ff.de manumis.De quo tamen (ne id omittam) vide Socin.in l.Gallus, §. videndum, in princip.ff.de lib. & posthum. At in obligatione ex vltima voluntate inspicitur tempus resolutionis: nec ea retrotrahitur , l. ij. § . id quoque , ff. de collatione bonorum,quæ ponit hanc differentiam inter contractus & legata. Et hanc opin.nuncupatim in hoc casu nostro secuti sunt Rapha.Fulgo.Alexander & Franc.Aretin.in d.l.ea demum,C. de colla.

Qui contrariũ cẽsent in principali quæstione.

14 ¶CONTRARIVM TAMEN, vt scilicet id pretium ita restitutum à consanguineo vi nostræ consuetudinis,tanquam mobile,sit patris,qui ex statuto succedit in mobilibus, tenuerunt Iaco. Ra.Cy.qui ita dicit fuisse iudicatum: Alber.Bald.Corne.& Philipp.Deci.in ea ipsa l.ea demum.& idem Alberic.in j.parte statutorum,q.xciij.quid si statuto prædicto.& quisquis est in Margar. Bald.in verbo , alienatio , columna vltima. nam licet id opus sit ipsius Bald.tamen sunt in eo quædam ab aliis addita , vt videre licet.Et hi quidem omnes subnixi autoritate d.l.ij.§. id quoque, de collatione bonorum.vbi resolutio contractus retrotrahitur ad tempus ipsius contractus.Ideóque id pretium,quod ex huiuscemodi resolutione restituitur , censetur esse in bonis defuncti emptoris, abusque tempore ipsius contractus. Et facit etiam textus in l.si filiusfamilias, & ibi Bartol.& Recentiores,ff.de verborum obligationibus , & l.quæ legata , & l.sequen.ff.de regulis iuris, cum similibus.

De eadem re.

15 ¶Deinde istud ius recuperandi , siue redimendi , restituto pretio , competens consanguineo, habet originem ex contractu ipso venditionis, ex quo quæritur id ius ipsi consanguineo etiam absenti: vt dicit Bald.in rub.C.res inter alios acta,versiculo nota quòd ex consuetudine.& Philipp.Dec.consi. lxxxviij.cuius superscriptio incipit,valet statutum, colum.j.Et ita quoque habuit originem in vita ipsius emptoris defuncti:& sic tempore mortis ipsius censebatur in ea qualitate esse in bonis.Ergo & ipsa res mobilis etiam censetur fuisse in eiusdem patrimonio,quia ius,quod competit ad rem mobilem,censetur mobile,vt voluit glo.Bar.& alij in l.j.C.si aduers.transact.& in d.l.potest,ff.de auto. tut.cum aliis multis si.à me collectis in d.§.j.glo.vj.in verbo , *ou aultres choses censées pour immeubles,* numero 1.

De eadem re.

16 ¶Nec obstat illa subrogatio,quam suprà primo loco adduximus, quia illa consideratur secundùm Deci.in fauorem legatarij,ex verisimili voluntate testatoris,vt declat tex.in dicta l.qui solidum,§.j. in verbis,cōiectura voluntatis.Sed hæc ratio cessat in hac quæstione,quia quòd talis pecunia sit apud hæredem,non est ex voluntate defuncti,& repugnat statutum quod defert immobilia tantùm ipsi hæredi.Et per hoc tollitur etiam illa ratio,quòd dispositio statuti æquiparatur vltimæ volũtati: quia in hoc casu nihil reperitur statutum in vltimis volũtatibus:nec etiam illud omnino indubitatum est, quando ob eius ambiguitatem Bar.ipse indecisum reliquerit in l.suus quoque,§.sed & filio, qui est vlt.colum.ij.ff.de hæredi.instit.& in l.vsufructus,in fi.ff.de stipula.ser.& in l.j.ff.de in diem addict. Et expressim contrarium tenuerit Bald.sibi contrarius in l.omnes populi, columna vlt.ff.de iusti.& iure.& in l.j.ff.si cert.petat.& in d.l.ea demum,C.de collat.Nec,si id verum est, semper procedit, vt per Franc. Aret.consi.lxxxix.placet,& Alex. in l.ita stipulatus,col.v.versi.& tene menti,ff.de verb. obligat.

De eadem re.

17 ¶Et ita propemodum illis rationibus prioris partis respondet Philip.Dec.in d.l.ea demum. At aliis eiusdem partis rationibus,quæ sunt ipsius Fran.Are.non respondet,nec earum meminit:neque Are. quoque.Et hanc denique opin.secutus est Boër.in quodam consilio quod posuit post tracta.Dyn.de reg.iur.cuius initium est,Iaquelina,in iij.dubio. De hoc autem variæ sunt consuetudines Franciæ.

Consuetudines

Nam apud Belquercenses cap.xxxj.reditus qui pecunia possunt redimi,censentur mobiles , & idem

apud

apud Caluimontenſes in Baſsigniaco c.lxiiij.quod loquitur de fundo vendito cum pacto redimendi. Quid autem conſuetudo Cenomanenſis ſuper hoc ſtatuerit, videbis c.cccv.& duobus ſequen.& Aurelianenſis.c.clxxv.& c.cclxij.& c.cclxxiiij.& Andegauenſis c.xcj.& c.ccxc.& duobus ſequen.Trecenſis c.lxv.& ſequen. Et vide, quæ ſcripſimus ſuprà §.j.in glo.vj.in verbo, *rentes*, nu.7.ſed hæc primò, & ſeq.& iterum in glo.xiiij.in verbo, *ou equipollent à uente*, nu.119.ſecundò intellige, & duobus ſequen.

de principal. quæſtione.

18 ¶SED VT TANDEM id definiam, certè quantùm ad nos, habemus conſuetudinem expreſſam infrà titu.xxv.qui eſt, *le mariage ſolu quelz droitz appartiennent au ſuruiuant des conioinctz*, §.xij.qui eſt omnium huius volu.cccij.quæ ſtatuit hanc pecuniam, ex qua retrahitur fundus, vi huius conſuetudinis aut pacti de reuendẽdo in contractu appoſiti, inter mobilia reponendam, eámq; ad eum pertinere, qui mobilia debet habere. Sed quantùm ad ius commune pertinet, illud arbitror, hunc fundum, quandiu eſt apud emptorem aut hæredes ipſius, id eſt ante retractum, non cenſeri mobilem, ob id tantùm, quòd obnoxius eſt retractui: ſed potius immobilem, inſpecto ſcilicet & conſiderato tempore & ſtatu præſenti.arg.l.ſufficit, ff.de condic.inde.cum ſi.ibi adductis à Iaſo.& à nobis infra titu. ſeq.§.ij.glo.j.numero 38.quid quòd cenſetur, & ſequen.nam & multa interuenire poſſunt, ne fundus redimatur, quamuis redimi poſsit, vt in ſimili dicitur in l.naturalem, §.j.ff.de acquir.poſſeſ. Qualis igitur futurus ſit, debet expectari euentus, an ſcilicet redimetur, nécne: vt ſic non in pendenti ſit, quantùm ad præſentem ſtatum attinet: quantùm autem ad futurum, ſit: vt in ſimili tradit Cyn.in l. vlt.col.ij.in j.oppo.C.de ſen.paſ.& Bar.in l.Pomponius, col.iij.verſic.hoc igitur præmiſſo, ff.de nego.geſt.

Deciſio princ. quæſtio.

Euentus inſpiciendus.

19 ¶Porrò autem finis omnibus in rebus oſtendit, cuiuſmodi eæ cenſendæ ſint, l.ſed & ſi quid, §.j.ff.de vſufruct.& c.fraternitatis, §.vlt.extrà de frigid.& malefi.& id quidem eorum textuum autoritate voluit Spec.expreſsim definiens, aliquid vel mobile, vel immobile cẽſeri & exiſtimari ex fine ipſius, in titu.de fructib.& intereſ.§.ſcias igitur, qui eſt primus illius titu.verſi.ſed quid ſi debeo, cum aliis multis ſimilibus & concord.à me quoque congeſtis ſuprà eodem titu.§.j.glo.vij.in verbo, *ou aultres choſes cenſées pour immeubles*, nu.44.tum etiam quia finis. Nam & finis ipſe (vt & id illis quoque adiicias) ad ſe trahit omnia, quæ ad eum ipſum tendunt, l.& ſi non ſint, §.perueniamus, ff.de aur.& argen.leg.

Finis oſtendit cuiuſmodi res cenſenda ſit.

20 ¶Quibus adde ad huius noſtræ ſententiæ comprobationem tex.optimum in l.ſi Titius, in prin.ibi, ex euentu ſolutionis, ff.de leg.ij.& l.ſeruus, §.j.ibi, in pendenti eſt, cui proprietatem acquiſierit, &c.ff.de acquir.rer.do.& l.ſi is qui pro emptore, §.j.ibi, in pendenti eſſe, ff.de vſucap.& l.penult.§.vlt.ff.de caſtren.pecul.cùm dicitur, niſi in pendenti, vt in aliis, & in hac ſpecie habeamus dominia, vt ex poſt facto retro fuiſſet aut non fuiſſe patris credamus.& in l.proponebatur, eodem tit.ibi, nec eſt nouum, vt ex poſt facto aliquis ſucceſſorem habuiſſe videatur, & quæ ſequuntur.quæ huc admodum pertinent, vt ſcilicet ex poſt facto conſtet, quis ſucceſſor futurus ſit in huiuſmodi rebus.& l.in bello, §.j. & l.bona, §.j.& ij.ff.de capti.& l.ſi ſeruus communis meus, §.ſeruus, & iterum §.vltimo ff.de ſtipul.ſer.& l.fideiuſſor obligari, §.ſtipulatione, ff.de fideiuſſor.& l.bouem, §.vltimo, ff.de Aedil. edicto.

De euentu.

21 ¶Nec omittendus tex.in l.qui res ſuas, §.rem autem, ff.de ſolutio.ibi, & vtiq; cuius fuerit euẽtus declarat. Ex quo not.Pau.Caſt.ibi, quòd ſi res quæ datur in ſolutum, euinci poteſt, & etiam poteſt non euinci: ex futuro euentu apparebit, vtrùm debitor fuerit liberatus, nécne. Et facit quoque tex.in l.iure, §.vlt.ff.de teſta.tutel.& in l.j.§.ſi pendeat, ff.ad S.C.Maced.& l.ſi fur, iterúmque l.ſed & ſi quis, §.j.ff.de vſufruct.& l.quid ergo, in prin.eo.titu.& l.res vxoris.C.de dona.inter vir.& vxo.& l.reſcriptum, §.vlt.ff.de diſtract.pig.& l.ſi debitor, ff.de iure dot.& l.ſi is ſeruus, ff.de dona.inter vir.& vxo. Sic & hoc caſu cõſtabit ex futuro euentu, cui cedet domus, aut pecunia, qua ipſa redimetur: nam ſi ea intra tempus non redimetur, cedet collateralibus, ac ſi ab initio non fuiſſet obnoxia retractui. Si redimetur, erit pecunia ob eam domum reddita, aſcendentium: tanquam ſi ab initio domus ipſa pecunia fuiſſet.

De eadem re.

22 ¶Et hoc admodum confirmat, quod ſcriptum reliquerunt Alberi.Bartol.& Angel.in l.ſi ſic legatum, §.vltimo per text.ibi, in verſiculo proinde, ff.de leg.j. Actio (inquiunt) ſecundùm communem opinion.iudicatur mobilis vel immobilis, ex natura rei pro qua competit, vt etiam ſuprà haud multò antè diximus. Minor igitur habebat actionem ad fundum, vel ad centum (ea enim erant in electione debitoris) is ceſsit huiuſmodi actionem alteri ſine decreto, quod in alienatione rerum immobilium requiritur, non etiam mobilium. An valeat ea ceſsio. Et dicunt id fore in poteſtate debitoris nam ſi reddat fundum, non valebit: ſi centum, valebit. Et idem reſpondit ipſe Bartol.conſilio lxx. reuerendiſsime, columna ſecunda, & ſequitur Alexand.in l.à Diuo Pio, §.in venditione, in fin.j.notabili, ff.de re iudica.dum ſimpliciter allegat Bartol.in illo priore loco.& apertiùs conſilio cxxv.viſis & conſideratis, in fin.libr.j.quod repetitur conſilio liij.libr.iij.& Franciſc.Aretin. in l.j.C.ſi aduerſus tranſactionem. Et in id eſt textus optimus, præter eos, quos ſuprà citauimus, in l.erit, ff.de fundo dotali quo probatur ex euentu pendere, an valeat alienatio, de qua ibi agitur, nécne.

De eadem re.

In uenditione actionis compe tẽtis minori ad fundũ uel pretium, an decretũ requiratur.

Exitus acta probat.

23 ¶Sed & hæc omnia quidem mirum in modum fulcit illud Phyllidis Ouidianæ ad Demophontem, si sententiam integram rescindas,

Exitus acta probat.--

Quod in id vbiq; citant nostrates, & inter cæteros Bald. qui tamen autoris nomen supprimit, in c.j. col.ij.versi.sextò quæritur, titu.quib.mod.feud.amit. in ídque etiam allegat l.rem non nouam, §.vlt. C.de iudic.& §.vlt.procœmij ff.& post Bal.Soc.consi.cxxvij.quoniam in præsenti col.v.versic.comprobo & quartò, lib.iij. Et de hoc casu nostro(quod & nos suprà diximus, sed hîc in fi.& conclusione quæstionis iterum dicere voluimus)habemus consuetudinem expressam cap.omnium nostrarum consuetudinum cccij.

An cõsanguineus qui in causa retractus obtinuit, poßit pœnitere.
De intellectu l. si iudex. ff. de minor. multa.

24 ¶QVARTO QVÆRO, quid si consanguineus volens redimere, traxit in ius emptorem recusantem cedere, & tandem obtinuit, fuítq; emptor condemnatus rem ipsam restituto pretio cedere: tamen consanguineus pœnitentia fortè ductus, vel etiam non habens ad manum pecuniam, non vult vti ea sententia, nec pretium restituere: an emptor poterit eum cogere? Habes tex. in l.si iudex, ff.de minorib. quòd si minor nolit vti sententia restitutionis in integrum, quam is obtinuit, exceptionem vtilem aduersus petentem pretium, quasi ex caussa iudicati, habere poterit. & rationem subiungit, quæ declarat, id non tantùm in eo casu obtinere, quia scilicet vnicuique licet contemnere ea, quæ pro se introducta sunt. Et Bal. ibi in priore lect. dicit eum textum singula. & in vtraq; lectu. asserit procedere in omnibus his, quæ sunt quæsita iure quopiam singulari siue extraordinario ac speciali, cuiusmodi hauddubiè ex hoc nostrum ius retractus. & per eum textum dicit gloss. in l.illud, §.j. in fin. ff.de ædilitio edict. quòd emptor qui obtinuit in redhibitoria, potest renũtiare sententię, nec ex ea poterit venditor agere. & sequitur Bal. ibi. Et facit etiam, l.cùm vnus, ff.de bo.aut. iudi.pos.& glo. in cle.con stitutionem, versicu.insuper, in verbo, nolle vti, de elec. dum quærit, an inuito impetrante possit is, contra quem impetratum est rescriptum, eo vti. De quo & ibi per Imo. super ea glo.& per Inn. Host. Ioã. And. Panor. & alios in c.ex conquestione, extrà de rest.spoli. Bal. in l.j. C. vt lit. pend. & in l.postquàm, in fi. C.de pactis. Alexan. consil.lxxvij. viso themate, colum.ij. vesicu.tertiò principaliter, lib.v. & Iaso. qui alios multos allegat, in l.si quis ius iniquum, in princip. col.ij. versicu.tertiò not. ff.quod quisque iuris.

An inuito impetrante, poßit aduersarius uti rescripto, ui de nu. 16.

De d. l. si iudex.

25 ¶Sed vt redeamus ad d.l.si iudex, de minori. Bald. in l.omnem honorem, quæ est vlt. circa medium, & ibi quoq; Sal. in fi. C.quan.prouo.non est nec. scribunt post Cy. ibi, appellantem non posse renuntiare appellationi suæ inuito appellato, si eius intersit. Nec obst. (inquiunt) d.l.si iudex, quia ea non continet ius commune, sed priuilegium minorum. & ideò secus in restitutione in integrum, quàm in appellatione. quod dicit Bald. not. Super eo autem, quod de appellatione dicunt, vide Bar. in l.si quis libellos, C.de appel. Cæterùm idem Bal. in l.ij. colũ.ij. quæstio.ij. C.de fideiuss.minor. dicit, quòd sententia lata pro aliquo in ipsius priuilegium, non ei imponit necessitatem vtendi eadem, si nolit: per d. l.si iudex. Idem quoque in l.si constante, §.quoties, ff.sol.mat. not. ex tex. ibi, & gloss. in verbo, nec ferenda, quòd is, cuius postulatione lata est sententia, non potest ab ea recedere, nec habet locum pœnitentia. quod dicit bene not. dignum. & idem quoq; voluerunt Angel. Imo. Ro. Paul. Castr. & Alex. ibi. Subdit autem ipse Bald. in eodem loco, non obstare d.l.si iudex. quia in ea speciale est fauore minorum. Idem in l.si prædium, col.ij. versicu.sed pone lata est sententia, C.de Aedil.acti. dicit, quòd si in Aedilitia actione lata sit sententia ad commodum emptoris, qua condemnatus est venditor rem recipere, & reddere pretium, ex ista sententia nascitur venditori actio in factum, si emptor nollit vti sententia. Nec obst.(ait) d.l.si iudex: quia restitutio in integrum propriè non dicitur sententia condemnatoria, nec ex ea oritur actio in pactum.

De eadem re.

26 ¶In quancunque partem commentariorum vel Iuris ciuilis vel canonici conuertor, velim nolim in nomine Bald. hæream necesse est, adeò præ cęteris copiosus est vbiq;. Is igitur in rub. extrà de postul. Præla. quęrit, an si Papa capitulo petenti fecit potestatem eligendi quempiam, cogatur eum eligere: & multa in vtranque partem allegat, & inter cętera, d.l.si iudex, ad probandum, non esse cogendum. Idem in d.c.ex conquestione, col.vlt. versi.quærit Inno. de resti.spol. in illa quæstione, de qua suprà obiter locuti sumus, an scilicet impetrans possit abstinere vsu rescripti inuito aduersario, concludit non posse post earum productionem. Nec obst.(inquit) d.l.si iudex, quia ibi speciale est propter priuilegium minorum. Id quod suprà sæpe ex eodem diximus. Idem in cap.interposita, colum.ij. versiculo quòd si appellans, extrà de appel. scribit, quòd quilibet potest renuntiare fauori suo principaliter, licet per quandam consequentiam prosit aduersario, per d.l.si iudex. Mox subdit in contrarium facere l.petendæ, C.de tempori. in integrum restitutionis. Tandem dic (inquit) vt per Cyn. in d.l. petendæ. quem & ipsum in aliis multis ex d.locis suprà ex eo citatis allegat pro intellectu d. l.si iudex.

De eadem re.
Dilationi à se petitæ, an quis poßit renũtia=

27 ¶Igitur Cy. ipse in ea l.petendæ, & post eum Bart. & idem Bald. & Alberic. in ea quæstione, an quis possit renuntiare dilationi à se petitæ in præiudicium aduersarij, qui ea pendẽte potest probare: post multa, negat posse, cùm ea l. eum admittat ad huiusmodi beneficium probandi de iure communi ordinario. nec obst. d.l.si iudex, vt subdit Cy. & alij post eum, quia loquitur de iure extraordinario & speciali, quod facilius tollitur. l.antiquæ, C.ad Velleia. & §.quia verò verisimile est, in Authen. de non

denonali. Et idem dicit in eadem quæstione ipse Bald. in l. vltima. in j. lect. ff. de pactis. Sed & idem Bald. eandem quæstionem tractans, in l. si arrogator, in fi. ff. de adopti. dicit, quòd qui dilationem obtinuit, non potest ei renuntiare in præiudicium aduersarij: quia tunc propter æqualitatem seruandam dilatio communis facta est beneficio legis: quod quidem beneficium non est in potestate eius, qui dilationem impetrauit: quia in pari iure non potest vnus alteri præiudicare. l. si post mortem, §. vltimo. ff. de bono. possess. cont. tab. Secus in iure, quod venit in consequentiam, & non pariter, d. l. si iudex. Idem rursus de ea ipsa re loquens in l. postquam, colum. vlti. in vij. quæsti. C. de pactis, quæritur (inquit) an possit quis renuntiare dilationi obtentæ. dicunt Docto. quòd potest quantùm ad se attinet, non etiam ad aduersarium, qui gaudet eadem dilatione. d. l. si post mortem, §. vltimo. & not. Cyn. in d. l. petendæ. Bartol. ibi contrà, quòd potest renuntiare, per d. l. si iudex. Tu tene primam partem in eo, qui meruit dilationem de iure communi: in eo autem qui meruit de iure speciali per beneficium restitutionis in integrum, tene opin. Bartol. Ratio differentiæ est, quia ius singulare proditum est pro singulari fauore: sed de iure communi attenditur æqualitas in iudiciis. Sed & idem Bald. in l. quod fauore, colum. j. C. de legib. dicit, quòd quis potest renuntiare sententiæ definitiuæ pro se latæ de iure speciali, & inhærere iuri communi. Et continuò pòst, loquens de renuntiatione dilationis, idem dicit quod suprà. De quo & tu vide Albe. in l. bonorum, circa medium, ff. rem rat. hab.

re in præiudiciũ aduersarij.

28 ¶Denique Bald. ipse, cuius copia copias omnes superat, consil. ccccciiij. quia dictus consultor, colum. vlti. lib. iij. respondit, quòd abstinere hæreditate in suo hærede continet beneficium, cui quis potest renunciare, etiam post ius quæsitum alteri, per d. l. si iudex: sed in extraneo cõtinet ius commune, cui non potest renunciare. Et cum his propemodum concordans Francis. Areti. in l. pro hærede, §. Papinianus, colum. penulti. ff. de acquir. hæredita. idem tradit, videlicet iuri quæsito tertio ex meo speciali beneficio posse me præiudicare, per d. l. si iudex. Quod & ipsum per illum ipsum text. voluit Alexand. consi. xxxvj. viso themate, colum. vlti. lib. iiij. Ex quibus, vt tandem hanc quæstionem nostram concludam, potes apertè intelligere, quid in ea dicendum sit: nempe consanguineum, cui ius retrahendi competit ex beneficio singulari, extraordinario, & speciali, posse huic iuri etiam post sententiam renuntiare vel inuito emptore. Crediderim tamen eum esse condemnandum in expensis litis. Et ita expresim cauetur in consuetudinibus Cenomaniæ, capi. ccccxviij. & Andegauiæ, capi. ccccvij.

De d. l. si iudex.

Decisio princ. quæstionis.

Cõsuetudines de ea re.

29 ¶Verùm huic nostræ sententiæ tria palàm videntur aduersari. Primũ illud est, quia in iudiciis quasi contrahimus, l. iij. §. idem scribit, ff. de peculio. Et licèt cõtractus sint ab initio volũtatis, tamen iam consummati, sunt necessitatis, l. sicut, C. de acti. & obli. & l. in cõmodato, §. sicut, ff. commod. cum si. quæ leges licèt loquantur de contractibus, tamen & de quasi contractibus intelliguntur, cùm quasi contractus dicantur contractus. l. interdum, §. vlt. ff. de iud. & l. sed & cùm aliquis, ff. de neg. gest. quę gestionem negotiorum, quæ est quasi contractus, cõtractum simpliciter vocant. & l. vlt. ff. in quibus cau. pig. vel hypo. faci. contra. & l. ex contractibus. ff. de actio. & obli. quæ tutelam, quę & ipsa quasi contractus est, contractum quoque vocat: vti etiam de aditione hæreditatis, quę & ipsa quasi cõtractus est, facit tex. in l. apud Iulianum, §. vlt. cum, l. seq. ff. ex quib. caus. in pos. eat. & l. eandẽ rem, ff. de duob. reis. Nam nec ab his quasi cõtractibus licet discedere, quin obligati maneamus. Quia cùm dixerit, eum qui negotia alterius gesserit, qui tutelam quoque gesserit, qui hęreditatem adiuerit, non posse liberè ab his discedere immunem & liberatum omni nexu, & obligatione, quam semel quasi contraxerit: igitur nec qui litem prosequutus & contestatus est, qui denique sententiam impetrauit, potest hinc liber abire, quin etiam manebit obligatus. Sed huic rationi responderi potest, illud omnino verum esse, nisi lex vlterius progrederetur, vt scilicet liceat victori à sententia recedere.

30 ¶Alterum, quod contra nostram sententiam facit, illud est: quia cùm consanguineus ex illa sententia possit non dubiè cogere emptorẽ, vt sibi vendat rem, ad cuius retractum venit: debet & ipse emptor vicissim posse consanguineum cogere, vt emat: per regulam illam correlatiuorum probatam in l. vlt. & ibi Doct. C. de indic. vidui. & in c. vlti. extrà ne cleri. vel mona. de qua nos latius diximus suprà hoc eod. ti. §. j. glo. ix. in verbo, *lignagier*, num. 169. verùm ego hanc, & seq. Sed quod huic obiectioni respondeas, vltra ea quæ diximus, in promptu est ex l. j. & ibi Bald. post princi. C. de com. ser. manu. vbi statutum compellens aliquem alteri vendere, non compellit illum alterum emere, nec è conuerso. & ibi Bald. ipse rationem reddit, & sequitur Io. Plat. in l. j. in fi. C. de cypres. lib. xj. & Fab. à Monte S. Sab. in tract. emp. & vend. in ij. q. prin. col. vlt. vers. non tamen secundum, & iterum in iij. quest. princip. versicul. xxviij. quæro an statutum. Licèt ergò emptor cogatur ex sententia fundata in hoc nostro statuto retractus vendere consanguineo, non continuò sequitur consanguineum cogendum emere.

31 ¶Tertium id est, quod à nonnullis traditur, quòd si res, quæ per retractum petitur, interim perierit, tenebitur tamen consanguineus persistere in suo retractu, tanquam ipsius sit periculum. Ita enim voluit Ferro. in commentariis consuetu. Burdigal. hoc eod. tit. *de retraict*, cap. j. per l. id quod post, & l. si vendita, ff. de peri. & commodo rei vendi. & l. quod sępe, §. in his quæ, ff. de contrahen. empt. Et si id

Si res, quæ per retractum petitur pereat, cuius periculo perijt.

quidem verum est, vt etiam ante sententiam & re perempta consanguineus teneatur emere, quid dicemus post sententiam & re ipsa salua & integra? id est, si in arido, quid in viridi? At ipse Ferro. (pace eius viri dixerim) in ea re non accedo, tum per ea quæ iam diximus, tum quia iura ab eo allegata, & quæuis alia quæ dicunt periculum esse emptoris, loquuntur, cùm venditio facta est, hîc autem nondum facta est, sed petitur, vt fiat. Igitur aut emptor, à quo petitur, non est in mora, quia fortè aberat, cùm oblatio ei facta est ad domum, aut vxorem ipsius, iuxta §.ix. huius titu. aut est in mora. Si primùm, non potest res perire consanguineo, cui nondum cessio facta est, l. necessariò, ff. de peri. & commo. rei vendi. cum infinitis si. Si secundum, & tunc citra controuersiam manet in periculo emptoris moratoris, & vt nostri appellant, morosi, l. si ex legati causa, & ibi not. per Doct. ff. de verbo. obligat. & capi. j. extrà de commo. & cap. ij. de deposi. Et id (ne autoritate deficiamur) nuncupatim in materia retractus voluit Gerard. Bago. in sua disputa. retractus, & Boër. in consuetudi. Bitu rig. hoc eod. tit. §. quartò, in fi. & latius decis. xlviij. quæritur an proximior, ferè per totam eam quæstionem. vbi tamen dicit contrarium fuisse determinatum per cameram inquæstarum curiæ Burdigalensis.

32 ¶QVINTO QVÆRO, intra quod tempus consanguineus, qui sententiam obtinuit aduersus emptorem, post ipsam sententiam debet offerre pretium emptori victo: an intra octo dies, secundùm id quod cautum est suprà §. iij. an intra annum, qui in principio statutus erat retractui: an denique intra xxx. vel xl. annos. quod videtur, quia executio sententiæ, non nisi xl. annis perimitur, ex sententia Ioan. Andre. in additio. Specula. titul. de executi. senten. §. vlti. versicul. vltra hoc sciendum. Aut certè ad minimum xxx. annis, vt placuit Innocen. & Bald. in cap. vlti. de excepti. & eidem Bald. in rubric. extrà de præscrip. colum. vlti. & in l. debitori, colum. vlti. versicu. tertiò quæro, C. de pactis. & consil. lxvij. quia ex facto, colum. iij. versic. aliâs sequeretur, lib. iij. Fel. in cap. inter monasterium, col. pen. versic. limita decimosexto, extrà de re iudi. & Matthæ. Afflict. Decis. Neapo. ccxlv. magnifici, ad fi. Sicut & quodlibet officium iudicis, l. sicut, iuncta glos. in verbo, persecutione. C. de præscrip. xxx. vel xl. an. cum si. à me adductis suprà eod. ti. §. xxxv. eodémque pen. in verbo, *ignorans*, nu. 40. & quòd per xxx.

Intra quod tẽpus debet consanguineus post sentẽtiam offerre pretiũ.

33 ¶Et licèt hæc actio retractus in initio esset annalis, tamen fuit perpetuata per litis contestationem, l. ij. C. quand. libel. princip. dat. & l. j. in princ. C. de anna. exce. quæ quidem perpetuatio non perimitur per sententiam, sed augeri debet, vt denuo incipiat tempus, in quod perpetuabatur actio: vt dicit Bald. in d. rubr. de præscrip. quia cùm prima illa actio esset iam perpetuata, debet durare in actione iudicati, quæ succedit loco primæ. quia iniquum esset, vt ei prodesset sententia, contra quem lata est, l. euidenti, ff. de excepti. rei iudi. Et quia etiam fortius inducitur mala fides per sententiam condemnatoriam, quàm per vitium litigiosi, l. j. C. de præscrip. long. tempo. Et quia denique nouatio necessaria non purgat moram, l. j. C. de iudici. Et facit tex. in l. aliam, ff. de nouati. & in l. non solet, ff. de regul. iuris. & glos. vlti. in d. l. j. de iudici. & in l. duobus, ff. de excepti. rei iudic. & in l. nepoti, & ibi Bartol. ff. de fun. instr. & in l. vlti. in verbo, si enim nouatur, C. de vsur. rei iudi. Et facit quoque tex. in l. nam posteà, §. si is qui, ff. de iureiu. vbi actio temporalis perpetuatur per iuramentum prestitum ex delatione aduersarij: nam & ipsum iuramentum habet vim sententiæ: vt not. in l. ij. & l. qui iurasse, §. vlti. eod. tit.

De eadem re. Actio iudicati procedens ex actione temporali, an perpetuetur.

34 ¶Et ne de hac re vel tantillum hæsites, habes tex. in l. miles, §. vlt. ff. de re iud. omnium expressissimè probantem actionem iudicati esse perpetuam, licèt vetus actio, quæ scilicet ante sententiam competebat, esset temporalis: vt etiam expressim dicit glo. ibi, quam omnes passim & constãter sequuntur. Et huius prætereà rationem addunt Recentiores, quia per sententiam inter partes quasi contrahitur, l. iij. §. idem scribit, ff. de pecul. & voluerunt Barto. & Bald. in l. ij. §. j. ff. de Prætor. stipul. & idem Bal. in lege ab executione, col. vlt. C. quor. appel. nõ recip. & in l. vlt. col. ij. C. si plur. vna sent. & Doc. vbique. Actiones autẽ personales, siue ex contractu sint, siue ex quasi contractu (nihil enim inter eas, quantùm ad id, distinguitur) sunt perpetuæ, d. l. sicut, & l. omnes, C. de præscrip. xxx. vel xl. an. & l. j. C. de consti. pecul.

De eadem re.

35 ¶Sed tamen hîc omnino vide, quæ diximus suprà eodem titul. §. j. gloss. x. in verbo, *dedans l'an*, in xiij. quæstio. ex quibus intelliges, illud esse admodum dubium, vtrùm scilicet hæc actio retractus perpetuetur per litis contestationem. Et aliud quoque est, quod id reddit ambiguum: nam si emptor sponte admisit consanguineum venientem, ostenderítque instrumentum emptionis, & iureiurando pretium affirmauerit: debet consanguineus pretium ipsum reddere intra octo dies, aliâs non amplius auditur, vt cauetur suprà eodem titul. §. iij. Cùm igitur hæc vltronea admissio, quæ aliâs duraret xxx. annis, vt cæteræ facultates, quæ ex pacto sunt, vel ex partium consensu descendunt, per d. l. sicut, & d. l. omnes, cum si. hoc tamen casu octo diebus expiret ex nostra consuetudine: cur non & ista admissio à iudice facta ob partis denegationem, & quæ ita succedit in locum illius, quam pars facere debuit, vt pars ipsa fecisse videatur, l. si ob causam, & ibi not. C. de euictio. cum si. à me collectis, suprà §. j. gloss. xiiij. in verbo, *ou equipollent à uente*, numero 13. & has quidem. Cur (inquam) hæc iudicis receptio non eodem tempore finitur, cùm res, quæ succedit loco alterius, eodem iure cum ea censeatur, eiúsque naturam & vim mutuetur. l. Imperator, in fin. & l.

De eadem re.

& l.sequent.ff.de lega.ij.& c.ecclesia.le j.extrà vt lit.pend.& ibi concordan.in glos.in verbo,succesſio.Sed hæc ratio hîc non concludit,vt satis patet ex suprà dictis:& vide tamen,quæ diximus,d.§.iij. in glos.ij.

36 ¶SEXTO QVÆRO, quid si contractus venditionis non sit subiectus huic retractui,vel quia res est reuendita ex pacto reuenditionis in contractu venditionis apposito,vel quia fortè trāsit tempus retrahendi:tamen cùm consanguineus peteret se admitti ad retractum,& offerret pretium,emptor agnouit retractum & pretium accepit:an posteà audietur,asserens rem non esse in causa retrahendi,volénsque restituere pretium? Dic,eum non esse audiendum,per id quod in simili scriptum est,in l.quòd si nolit,§.in factum,ff.de Aedil.edict.vbi si semel venditor agnouit recipiendo mancipium,locus est redhibitioni:nec quæritur,vtrùm debuit redhiberi,an non debuerit:nec an intra tempora redhibitum esse videatur.Et ad hoc illum textum dicit not.Bald.in l.si prædium,colum.ij.versic.sed pone quòd res non erat vitiosa,C.de Aedil.acti.Et faciunt,quę dicam tit.sequen.§.iiij.in glo. vlti.nume.2.

Si contractus non est subiectus retractui & tamē uēditor admisit cōsanguineum offerentem, an poßit pœnitere.

37 ¶Sed tamen,ne tu Lector amantisſime erres,illud hîc scire debes, quòd id quod diximus ex d.§.in factum,intelligitur,si reipsa redhibitum fuerit mancipium,aliàs non esse locum redhibitioni,etiam si nudo consensu placuerit,vt redhibeatur: ita enim continuò subiicitur,in versic.illud planè. Et ita quoque potes dicere in hoc casu nostro, non satis esse, emptorem nudo verborum consensu agnoscere retractum,quin posteà audiatur allegans non esse locum retractui ob tempus transactum, aut aliàs: nisi ipse iam pretium à consanguineo receperit. Tamen si is casus contingeret, vt aliquando vidi, consulerem impetrandam à Principe gratiam huiusmodi consensus,vt in hoc regno ex antiquis principum sanctionibus fieri assolet: quamuis de iure communi id necessarium non esset. Et hæc adde ad ea, quæ diximus suprà, §.j.in glos.x.in verbo,*dedans l'an*, numero 20. tu tamen id intellige.

Quid si uerbo tātum admisit, & pretium nō recepit.

38 ¶SEPTIMO QVÆRO, Ex nostra consuetudine suprà ti.præcedente,qui est *de prescriptions*, si quis titulo particulari possederit fundum x.annis inter præsentes, & xx. inter absentes, poterit illum defendere aduersus omnes ius quoppiam in eo prætendentes. Quod propemodum est iuris communis,C.de præscriptio.long.temp.per totum. Sed addit prætereà nostra consuetudo,credi iuramento huiusmodi possessoris de suo titulo. Quid igitur, si quis retraxit rem à suo consanguineo venditam,an tempus,quo primus emptor,à quo retraxit,eam rem possedit, accedet ipsi consanguineo,ad perficiendam hanc prǽscriptionem? Aut si fortè ipse prior emptor eam possedit decem annis, sed quia non notificauerat eam venditionem apud acta, consanguineus post eos decem annos retraxit,cedétne ea prǽscriptio cōmodo consanguinei? Quod vtiq; verum est,l.si alienam,ff.de dona.cau. mor.& l.indebiti,§.j.& ibi glo.in verbo,agerem,ff.de cōdicti.indeb. & expresſè voluit in hoc casu nostro Paul.Cast.consi.lxxiiij.in causa mota,col.j.lib.ij.quod & nos quoque diximus, aliud tamen agentes,suprà eod.tit.§.xij.in glos.j.in princip.Et vide etiam,quæ dicam infrà tit.sequen.in fi.tit. in xxij.quæstio.

An possesſio siue præscriptio emptoris cedat commodo consanguinei retrahētis.

39 ¶OCTAVO QVÆRO, vnus consanguineorum venditoris testatò conuenit, & admonet, vel in iudicio,vel extra iudicium,alium consanguineum, fortè eo proximiorem, vt retraheret rem venditam: is respondet nolle se retrahere: an posteà poterit pœnitentia acta retrahere,& ita excludere monitorem illum remotiorem,qui vult etiam retrahere,& quando posſit pœnitere.Tu omnino vide tex.in l.nonnunquam,& ibi glo.& Bar.ff.de collati.bono.& in l.Prætor,§.is cuius interest, & ibi glo.Bartol.& Ange.ff.de sepul.vio.& in l.si maritus sit,§.si negauerit,& ibi quoque eosdem, ff.ad leg.Iul.de adul.vbi est tex.omnium optimus. & in l.sicut,§.si voluntate,ff.quib.mod.pign.vel hypo.sol.vbi etiam est bonus tex.& quod per eum tex.scribit Pau.Castren.in l.qui Romæ,§.cohæredes,ff.de verb.oblig.& Iason in l.vlt.col.vij versi.iuxta prædictum,& aliis seq.C.de iure emphy. Et vide etiam.Dyn.in c.mutare consilium,de regul.iur.lib.vj.Bar.& alios in l.apud Aufidium,ff.de opti.lega.Francis.Areti.& Lancel.Deci.in l.serui electione,ff.de lega.j.Et ex vbique scriptis & notatis facilè intelliges, quid hîc dicendum sit, quamuis magna pars eorum locorum in criminalibus loquatur.

An consanguineus qui admonitus ut retrahat respondit nolle,poßit pœnitere.

40 ¶Masuerius autem ille, quem inter primos morum Gallicorum interpretes non verebor annumerare,in hoc eodem titulo de retractu, §.item si ille cui competeret,& iterum in tit. de locato, versicu.item si dominus,negat expresſim,amplius audiendum fore consanguineum, qui semel dixerit, nolle se retrahere:sicuti nec filium quoque,qui dixerit nolle succedere patri:vt not.Cy.in l.si quando,in vlti.quæsti.C.de inoffic.testamen.nec aliud omnino allegat. Et idem quoque nuncupatim tenuit alter non contemnendus autor Geral.Bago.in sua illa disputatione retractus, versic. quæritur sequenter,proximior,per l.quæritur,§.si venditor.ff. Aedil.edicto, & alia quædam iure illic ab eo citata.& D.Benedict.in repetitio.cap. Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam, nume. 156.extrà de testamen.& nouisſimè Boer.in consuetudi.Biturig.hoc item titul.de retractu, §.ij.colum.penulti.versic.sed ponamus quòd proximiori.& iterum decisi.lxxvj.proximioris, col.iij.nu.9. Nam & si dominus declarauit nolle se vti iure retentionis,non auditur posteà volens retinere,vt tenet Spec.tit.de locato.§.nunc aliqua,versi.c.& seq.& Masuer.in eod.ti.vbi suprá.

De eadem re.

De eadem re.

41 ¶Sed vide, distinguendúmne sit, an omnia sint integra, an non: vt scilicet primò casu sit admittendus, cùm nondum alius consanguineus retraxerit: secundo non admittatur argu. l. quòd si minor, §. Scæuola, ff. de minor. & l. si quis suus, ff. de iure delib. & l. mancipiorum, ff. de opti. legat. & l. vltima, C. de repud. hæredita. & l. iij. ff. de cessi. bono. & l. ij. C. qui bono. cede. possess. & l. sicut, §. si voluntate, ff. quibus mod. pignus vel hypo. solu. & l. filij mater, §. j. ff. ad S.C. Tertul. & cap. eos, & ibi glo. j. in principi. vij. quæsti. j. & cap. licèt, de procura. lib. vj. & cap. si tibi absenti, in fi. & ibi glos. in verbo, eo lapso. de præbend. lib. vj. & glos. in cap. si clericus, in verbo, aliam, eodem titulo & lib. & in clementi. j. in verbo, infra mensem, & ibi Doctor. de concessi. præben. Sed his repugnat textus in l. j. §. qui semel, ff. de succes. edict. cuius hæc verba sunt: Qui semel noluit bonorum possessionem petere, perdidit ius, etsi tempora largiantur: vbi enim noluit, iam cœpit ad alios pertinere bonorum possessio. & his concinit text. in l. si cohæredi, in princip. ff. quis ordo in bonorum possessi. seruetur. Et id quidem in hoc casu seruandum est, cùm sint, quibus statim à renuntiatione ius quæsitum sit, scilicet cæteri consanguinei remotiores: aut si desint, emptor ipse, qui quæritur ius submouendi eius, qui renuntiauit, à retractu: quo casu haud duibiè non amplius admittendus est renuntians, vt etiam optimè intellexit glo. in d. cap. licèt, in verbo, placebit, in principio, quam ibi sequuntur Doctor.

An emptor qui emit à minore sine decreto, teneatur consanguineo de euictione.
Consuetudo.
Periculum iudicij præstare.
Emptor nõ debet ignorare ætatem eius uẽditoris.
Nec quãlibet aliam cõditionem.
Etiã si sit extraneus.

42 ¶NONO QVÆRO, Quid si minor vendidit rem immobilem sine decreto, & consanguineus eius retraxit ab emptore, qui ei rem cessit, & promisit de suo facto & culpa tantùm, vt fieri assolet ac debet in similibus. l. creditor, & ibi glos. Bartol. & alij. ff. de pigno. actio. & l. si quis à multis, in fi. ff. de noxa. actio. & l. ij. in princip. ff. de hæredita. vel acti. vendit. & l. redhibere, §. j. & l. cum mihi, ff. de Ædilitio edicto, & l. si filiofamiliâs, §. j. ff. soluto matrimonio. & id statuit expressim in casu retractus consuetudo Victriacensis cap. cxxx. Posteà autem, vt ad speciem nostram redeam, minor reposcit eam rem à se venditam à consanguineo, qui laudat iudicióque dictato interpellat emptorem, à quo retraxit, petítque vt eum defendat aduersus minorem, à quo ipse emit, aut damnum resarciat, siue periculum iudicij præstet (vt vtar verbis Tullij in oratione pro Luc. Murana) cùm culpa ipsius sit, quòd emit sine decreto à minore, cuius ætatem non ignorabat, aut certè ignorare non debebat, ex sententia glossæ in l. si Titius, in verbo, ætatis, ff. de fideiussor. & Bald. in l. j. in fi. C. si aduersus creditorem. Sicut nec quamlibet aliam conditionem & qualitatem sui venditoris l. qui cum alio, ff. de regul. iur. & ibi glossa prima, quæ dicit, in culpa esse, qui id ignorat. & eum textum dicit valde nota. Baldus in cap. rursus si fidelis, titul. quibus modis feud. admittatur. Et bene etiam facit textus in l. si patronus, & ibi Iacobus Areti. & Bartol. ff. de confirmando tutor. & in l. ij. §. quæsitum, ff. de separation. vbi glos. adducit concordant. & in cap. innotuit, & ibi glossa in verbo, ignorantia, extrà de electio. & quod tradit Bartol. in l. vltima, paulò ante finem ff. de adulter. & Baldus in cap. j. §. personam, in fine, titu. per quos fiat inuestitura, & Francis. Areti. in l. ij. in princip. colum. penulti. ff. solu. matrimo. Quod procedit, etiamsi contrahens ipse sit extraneus, vt ex facto respondit Rapha. Co. consilio xxvj. cùm statutum Paduæ, columna j. versiculo nec etiam obst. & iterum consilio lxxij. visis pactis, colum. ij. versicu. nec potest dici. & Philip. Deci. in d. l. qui cum alio.

De eadem re.
Qui à minore sciens emit, est malæ fidei possessor.
Et qui aliâs nõ obseruatis solennibus.

43 ¶Paria enim sunt, scire, & scire debere: & tam in culpa est, qui scire debuit, quàm qui sciuit. l. quod te, & ibi glo. & alij. ff. si cert. pet. cum aliis multis concord. à me adductis suprà eod. titu. §. xij. glo. nu. 9. & ad id, ex quibus vnum tantùm huc afferam, loquentẽ in casu, de quo loquimur, scilicet de eo qui à minore emit, videlicet Alex. consi. xxxiiij. consideratis, col. j. lib. vij. Nam qui à minore sciens emit sine decreto, est malæ fidei emptor. Alberic. in l. vlt. in fi. C. si maior fact. lib. v. & Imol. consil. lxxiij. in casu proposito, colum. j. versic. & breuiter. & iterum col. vlti. versicu. quinimo dictus. & est bonus text. in l. qui à quolibet, ff. de contrah. empt. Et id perpetuum est in omnibus, qui emunt quippiam non obseruatis iuris communis vel statuti solennibus, ex doctrina glo. ordinariæ omnibus cognitæ in l. j. in verbo, mala fide, C. de fide instr. & iure hastæ fisca. lib. x. quam nostrates vbique, præsertim verò in suis consi. & citant, & sequuntur. & est textus in c. qui contrà, de reg. iur. lib. vj. vbi plenè glo. & Doct.

De eadem re.
Euictio debetur re euicta, etiam de iure speciali.
Scienti uitium, nõ prodest euictionis remissio, uel promissio sui facti tãtùm.

44 ¶Quid, quòd est textus expressus in l. minor, in princ. ff. de euicti. eum, qui emit à minore, & postea alteri vendidit, aduersus quem minor ipse restitutionem impetrauit, teneri de euictione: ex eaque notant Bar. Bald. & Ang. ibi, quòd re euicta per restitutionem in integrum, aut aliâs de iure speciali, agitur ex empto de euictione. quod & probatur in l. si cùm venditor, §. j. eod. tit. & in l. sed vbi, ff. de minori. Nec enim iuuat, quòd de suo tantùm facto promisit: nam pręterquàm quòd illud dici potest de suo ipsius facto esse, cùm culpa ipsius sit, vt diximus: id quoq; potest dici etiamsi non esset de suo facto, non debere ei opitulari huiusmodi promissionem sui facti tantùm, aut etiam pactum ne teneatur de euictione, cùm sciens rem vitiosam vendiderit. l. j. §. j. & l. tenetur, §. vlt. & l. emptor, denique, & §. vlt. in fine, & ibi Doc. & l. Iulianus, §. idẽ Iulianus, & l. quęro, ff. de act. & l. hęc autem, ff. de hæred. vel act. vend. Iac. Aren. in l. non dubitatur, C. de euict. Io. And. in addi. Spec. ti. de empt. vend. §. vlt. in prin. Sal. in l. si rem, §. quolibet tempore, col. ij. ff. de euict. Corne. consi. ccxxvj. in præsenti, col. ij. lib. ij. & Doct. sæpe.

¶Emptor

45 ¶Emptor autem è diuerſo negat vllam in ſe culpam eſſe,arg.l.eum qui,§.ſi à minore,iuncto §. Prætor ait,ff.de publici.in rem acti.nam in priori loco dicitur, quòd qui à minore emit, ignorans eum eſſe minorem,habet publicianam.In poſteriori autem dicitur,eam actionem ei tantùm competere, qui bona fide emit. Ex quo intelligis, eum non dici mala fide emiſſe, qui à minore emit, ignorans eum eſſe minorem, licèt ſuprà dictum ſit, eum debuiſſe ætatem illius ſcire. Præſertim ſi non vana ſimplicitate deceptus, nec iuris ignorantia illum ignorabat eſſe minorem, ſed quia ex facie, aut aliâs maior eſſe videbatur, vt in ſimili dicitur in l.iij. in princip.ff.ad ſenatuſconſul.Macedo. Imò verò nec ſimpliciter ignorantia iuris in dolo aut mala fide conſtituit, l.ſed & ſi lege, §.ſcire, ff.de petitio.hæred.quinimo ea excuſat à dolo & malitia.Paul.Caſtren.conſi.cccxxx.circa primum,poſt princip.lib.ij.& alij Doct.vbique. Niſi tamen in duobus,videlicet quantùm ad vſucapionem, l.iuris, la j. ff.de iuris & facti ignoran. & reſtitutionem fructuum, glo.Barto. Angel. Imol.& omnes in l.ſi fur,§.j.ff.de vſucapio.cum infinitis propè concordan.adductis à Franciſ.Curti.Seniore,conſil. lxxij.princeps,colum.v.verſicul.his concluſionibus, cum multis ſequent. vide tamen eum in addit. eiuſdem conſil.

De eadem re. Malæ fidei poſſeſſor non eſt,qui ignorãter emit à minore. Ignorantia iuris,an excuſet à dolo malo, uel mala fide.

46 ¶Et ſi qua culpa in emptore ſit,is tamen dicit conſanguineum in pari,aut etiam maiori culpa verſari,qui venditionem approbans,eam rem redemerit tanquam conſanguineus venditoris,cuius etiam ætatem & quamlibet aliam qualitatem vel conditionem magis ipſe, quàm emptor, qui extraneus eſt,ſcire debuit.l.de tutela,C.de in integrum reſtitutio.& ibi concord.& quod tradit Petrus Ancha. conſil.clxx.principaliter,col.vlt.in princip.Qui igitur in eadem culpa eſt,quomodo quáve ratione poteſt eam emptori impingere,obiicere,opponere? l.ſi duo,ff.de dolo malo, & l.viro atque vxore, ff.ſol.matri.& l.in arenam,ff.de inoffic.teſta.& vbique concord.niſi vt id fiat, quod ſcribit Iuuenalis Saty.ij.

De eadem re. Culpa culpam non damnat.

Clodius accuſet mœchos, Catilina Cethegum.

Et aliâs in pari cauſa culpę,potior eſt,qui defendit,l.idem eſt,in prin.& l.ob turpem,§.vlt.ff.de condictio.ob turpem cauſam,& l.in eo quod vel is,& l.nemo prædo,§.j.& l.in pari,& l.cùm par, ff. de regul.iur.cum multis ſimi. Nam & videmus,quòd ſi ſciens rem alienam ſcienti quoque vendiderit, non tenetur de euictione,l.ſi fundum,C.de euict.cum ſimi.adductis à nobis ſuprà eod.ti.§.xij.glo.j. nu.8.quæ & tu.

47 ¶Quibus & illud quoque potes addere,quod huc admodũ pertinet,videlicet quòd illicitus emptor non agit de euictione,etiamſi id ſtipulatus nuncupatim fuerit.l.quemadmodũ,C.de argric.& cenſi. lib.xj.& voluit quoque Cyn.in d.l.ſi fundum, C.de euict.& in l.cùm vir prædium, ff.de vſucapi.& Bald.in c.j.§.ad hoc,col.ij.verſicu.item quia venditor,tit.de pace iura.fir.in multis autem codicibus ille §.refertur ad tit.de allod.& ante hos glo.in c.j.in prin.in verbo,bonæ fidei actione, & ibi quoque ipſe Baldus,qui & alia item iura in id citat,col.vlt.verſ.quærit glo.ſi emptor,& Cardin.Alex. colum.iij.verſic.quæro ſubſequenter,tit.de prohibi. feud.ali.per Fede. De quo tamen vide omnino ipſum Cy.in l.vlt.in quinta eadémque vlt.quæſt.C.de litig.& Guid.Pap.ſingu.dccccxxiij. verſicu.ſi ex contractu.

De eadem re. Emptor illicitus,nõ agit de euictione.

48 ¶Nec hîc ſumus in caſu d.l.minor, ff.de euict.allegatæ pro contraria parte,in quo ſcilicet emptor volens ac ſponte ſua alteri vendidit, atque ita fuit venditio merè voluntaria, & ſpontanea: ſed eſt hîc omnino neceſſaria ex parte huius primi emptoris, qui ſcilicet, velit nolit, cogitur ex ſtatuti diſpoſitione rem ipſam conſanguineo repetenti reuendere. Ex quo nullum omnino damnum pati debet, l.poſt legatum,§.aduocatus, ff.de his quibus vt indignis.cum aliis ſi. à me collectis ſuprà eod. titu.§.j.glo.xviij.in verbo, *le pris que la choſe aura couſté*,nume.39.nec dici poteſt,& alibi ſæpe in hoc tractatu.Sibi igitur imputet conſanguineus, qui ſponte ſua voléńſque in locum ipſius emptoris inuaſit, irrupit,incurrit,intulit,intruſit verius,quàm incidit,atque ab eius veluti inuiti faucibus & manibus rem ipſam eripuit,ſibíque(vt ita dixerim)ad eam vi viam fecit,atque ita ſe ſuccedaneum alieni periculi fecit,vt vtar verbis l.iij.§.vlti.ff.de adminiſt.tuto.nam qui in ius dominiúmve & locum alterius ſuccedit, iure atque partibus eius vti debet, l.quædam, §.j.ff. de eden.& l.qui in ius, ff.de regulis iur.

De eadem re. Succedaneus alieni periculi.

49 ¶Prætereà qui retrahit,contractum ipſum approbat, vt diximus ſuprà in rubric. huius titul.nume. 16.valet igitur: nam in ſe ſponte (vt diximus) ius & locum emptoris transfert: eſt enim hæc quædam tranſlatio,vt dicit Baldus in l.vlt.§.ſed quia noſtra,colum.j.verſic.quærit hic,C.commu.de legat.dum allegat. capi.conſtitutus, extrà de reſtitu. in integr. quod loquitur de huiuſmodi retractu. Nihil eſt igitur,quòd ex eo conqueri poſſit conſanguineus, qui id ſibi malum accerſiuit, l.ſi ab arbitrio,ff.qui ſatiſdat.cogun.cùm ſcribitur,multóque magis,ſi ſua voluntate accepit fideiuſſores, iis contentus eſſe debet.& l.ſi vxor,§.vltimo.ff.de adulte.& l.ſi quis teſtibus,C.de teſtibus, & l. Pomponius ſcribit,ff.de nego.geſtis,cum ſi.Et cùm aliquid ſit,quod imputari poſſit conſanguineo,quòd ſponte id egit, ab inuitóque propemodum extorſerit, is de euictione agere non poteſt: ex doctrina Philipp.Deci.conſil.lxxiiij.cuius ſubſcriptio incipit,emptor non poteſt, colum.ij.verſic.facit ad prædicta,per gloſ.quam dicit ſingul.in l.quòd ſi nolit,§.ſi mancipium, in verbo, adhibuerit, ff. de Ædil. edict.

Euictio nõ debetur,cùm aliquid uicto imputari poteſt.

¶Et

50 ¶Et hoc quidem credo verius, nisi si fortè emptor videns se captum, quòd à minore emisset, ad retrahendum allexit consanguineum fortè ignorãtem, quia degebat in remoto quopiam loco, atque vt id faceret ipse emptor alios clam subornauit, qui rem miris laudibus efferrent: aut aliter eum inescauit, vt fecit (exempli causa) Pythius ille argentarius, qui apud Tullium libro tertio Officiorum Caium Cannium equitem Romanum ad hortorũ emptionẽ mira astutia, adhibitis scilicet ex composito cymbis piscibus onustis, inflammauit. Ad quod facit textus in l. si quis affirmauerit, & l. cùm venditor, ff. de dolo malo, & l. si Titius, §. j. ff. de fideiussori. & l. ea quæ, §. j. ff. de cõtrahenda emptione, & l. iij. §. si quis volentem, ff. de libero homine exhibendo, & in l. j. §. persuadere, ff. de seruo corrupto, & in l. Iulianus, §. si venditor, ff. de actio. empti. & l. in causæ, la j. §. j. ibi, hic enim velut affirmator fuit, & suasor, vt cum minore contraheretur, ff. de minorib. Et quod scribit Paulus Castren. cons. clxxiiij. contra col. j. versic. sed ad hoc respondetur, lib. j. & quæ diximus suprà, §. j. glo. ix. in verbo, *ou lignagier*, nume. 156. aut etiam si præter. Nam & pactum etiam expressum, ne venditor teneatur de euictione, nihil iuuat ipsum venditorẽ, qui in dolo & calliditate versatur, vt quia scit causam, ex qua euinci posit, & tacet, vt diximus suprà num. 43. quid quòd. Aliàs enim (vt hoc quoque addam) ex suo dolo & calliditate id lucri consequeretur, contra leges propè infinitas, quæ huiuscemodi dolosis callidis, versutis, vafris, omne commodum lucrum prorsus adimunt, quarum bonam partem tibi collegimus suprà eodem titulo, §. j. glos. ix. in verbo, *ou lignagier*, numero 67. denique si diceremus.

Quid tamen, si emptor allexit cõsanguineum ad redimendũ.

51 ¶SED HAC IN RE maius dubium est, si ipse consanguineus qui retraxit, minor quoque sit, qui videns priorem venditorem & ipsum minorem, vt diximus, petere restitutionem in integrum aduersus se, vt potest, l. verùm, §. vltimo. ff. de minor. petit & ipse se restitui aduersus retractum à se factum, atque ita pretium sibi reddi, offerens cedere rei: emptor autem id defendit, tum ex suprà dictis rationibus, tum etiam quia minor retrahendo vsus est iure communi, id est, beneficio statuti aduersus emptorem vel inuitũ: ideò ei non est subueniendum, l. inter eos, §. cùm inter, ff. de fideius. vbi ita scribitur: Non enim deceptus videtur iure communi vsus. & ibi concordan. in glos. & inter cæteras, l. vlt. C. de in integ. restitu. vbi glo. O dof. & Bald. id trahunt ad consuetudinem & statutum regionis, vt scilicet qui iis vtitur, non videatur circunscriptus. & est optimus tex. in l. si fine, §. Lucius, ff. de administratio. tut. cuius autoritate Bald. consil. cccj. in primis est videndum, paulò ante fi. lib. iiij. negat minorem restitui aduersus statutum. Tum denique, quia fortè iste consanguineus, minor, qui redemit, erat omnium consanguineorum venditoris proximior, ideóque retrahendo cæteris remotioribus, maioribus & qui restitui non potuissent, occasionẽ facultatémq; retrahendi præripuit, qui fortè atque etiam verisimiliter retraxissent, nisi iste omnium proximus retraxisset, vt in simili dicitur in l. si pupilli, §. vlt. ff. neg. gest. & l. in commodato, §. sicut, ff. de commo. atque sic emptorem huic periculo subduxissent. Et hoc incommodum emptori oblatum hic minor sarcire non potest. Ergo nec restitui debet, cùm restitutio sit in priorem statum per omnia reductio, l. quòd si minor, §. restitutio, & ibi Bart. & alij, ff. de mino. cum concordan. à me adductis, suprà, §. xxxij. glo. j. nu. 62. adde & tu.

Quid autẽ, si minor rem à minore uenditam retraxit.

Minor usus iure cõmuni, an sit restituẽdus, uide nume. 53. 54. 55.

52 ¶Ego tamen puto minorem restituendum, per id quod in non longè dissimili casu scribitur in l. si quis patremfamiliàs, versic. proinde & in eo, ff. ad S.C. Velleia. cum si. sed ita, vt rem cum fructibus, si ij priori venditori restitui debent, vt debent, si contractus nullus erat, restituat: per l. patri, §. j. versicul. prædium, ff. de minor. vbi id declaratur. neque enim æquum esset, eos lucro minoris cedere, cum iactura & detrimento prioris venditoris, aut etiam posterioris, si eos reddere cogeretur, l. nam hoc natura, ff. de condic. indebi. & l. rescriptum, §. j. ff. de distract. pignor. & l. iure, §. vltimo. ff. de iur. dotium, & l. iure naturæ, ff. de regul. iur. & ibi concordan. in glos. Quod etiam, ne quis dubitet, procedit in minoribus, atque etiam pupillis, l. si pupilli, in principi. ff. de nego. gestis. & l. iij. in principi. ff. commoda. & l. si pupilli, ff. de solutio. cum aliis multis si. & concordan. à me adductis in nostris legibus connubialibus, in verbo, *contracter*, quæ est glo. iij. in xj. quæstio. versiculo ad absurdum.

De eadem re.

Locupletari cũ aliena iactura non decet.

Nec pupillos quidem.

53 ¶Sed hoc quoque ita procedit, vt malæ fidei possessori detur officium iudicis, ne alter cum eius iactura locupletetur, l. planè, & ibi Bartol. ff. de petitio. hæred. cum aliis similibus adductis à Philipp. Deci. in l. si me & Titium, colum. j. versicu. item per istum tex. ff. si cert. petat. Procedit denique (ne & hoc prætermittamus) etiamsi à parte non opponatur, vt voluit Anto. in cap. cùm dilectus, extrà de consuetudi. Imol. in cap. peruenit, extrà de emptio. & vendit. Roma. in l. iiij. §. hoc autem iudicium, ff. de dam. infect. Barba. qui alios citat, consil. xxxvj. illud in medium, in fi. lib. j. & consilio sequent. illud adducam, lib. iij. versicu. ideò dicit, iterúmque consil. sequent. scribitur, columna. v. versiculo prætereà, & consil. xlij. illud in medium, colum. vij. num. 17. eodem lib. & consil. vij. sapienter, colum. penulti. versicul. item potest, lib. ij. & consil. xvj. præclarè, colum. vj. versic. vltimò præmitto, eodem lib. ij. & consilio lxxix. clementissimi, columna. j. in fin. libr. iiij. vbi id dicit singu. Ex quibus etiã intelliges procedere, si ex statuto denegetur actio vel exceptio. Et his omnibus adde pulchrum text. in l. idémque, §. j. ff. mandat. vbi scribitur, bonæ fidei hoc congruere, ne de alieno quis lucrum sentiat.

Nec aduersus quoque malæ fidei possessores.

Nec si à parte nõ opponatur.

Nec si ex statuto denegetur actio uel exce.

¶Quod

54 ¶Quod autem dicitur in d.l.inter eos,§.cùm inter,ff.de fideiuſ.& in d.l.vlti.C.de in integ.reſt.& ſimil.aut omnino procedit, cùm quid minor neceſſariò facit ex diſpoſitione legis vel ſtatuti,vt ſi compromittit ex ſtatuto cogente conſanguineos & affines compromittere,de quo ſtatim dicemus. Aut ſi non cogitur id facere,ſed quod facit,lege permittente facit:& tunc licèt non præſumatur circunſcriptus per eadem iura,tamen ſi verè reperiatur circunſcriptus,reſtituitur,vt cùm adit hæreditatem,quam diligentiſsimus quiſque paterfamilias adiiſſet,vt quæ omnibus apparebat eſſe locupletiſsima,& tamen debitis poſtea detectis reperitur pauperrima,vt ſæpe fit: certè minor vſus eſt iure communi,& tamen reſtituitur,l.ergo,quæ eſt iiij.§.j.ff.de fidei.lib.& l.j.& l.ij.C.ſi vt ab hære.abſt. & l.ait Prætor,§.ſed & ſi.ff.de min.

55 ¶D.autem §.Lucius,qui aliud eſt præcipuum alterius partis fundamentum,de eo hauddubiè loquitur,quòd minor,aut eius tutor,vel curator, fecit inuitus, ac cogente ſtatuto,vel conſuetudine:quod apertè probatur ex illis verbis eiuſdem l.erogare compelleretur.Et ita illum text.intelligunt Bald. Sal.Paul. Caſtren.& Alexand.loquentes de eo ſtatuto compellente affines & conſanguineos ad compromiſſum,in d.l.vlt.C.de in integ.reſtitut.vbi ex hoc dicit Bald.non reſtitui minorem aduerſus huiuſmodi ſtatutum ſiue compromiſſum ex eo factum.& conſilio cclviij.ſuper eo,colum.ij. verſiculo præterea pupilli,lib.iij.& conſilio xcvj.pupillus,in princip.lib.v.Angel.qui & ipſe loquitur de eodem ſtatuto,nec tamen illum text.allegat,in l.ſi plures,poſt princip.ff.de pact.& Rom.qui id dicit not.in l.j.col.ix.verſicu.adde tamen,quod vbi Prælatus,ff.de arbi.& Barba. conſilio xliiij. illud afferam,colum.penult.in fin.lib.iij.& Doct.vbique. *Minor an reſtituatur aduerſus ſtatutũ.*

56 ¶Quanquàm in hac quoque ſpecie compromiſsi contrarium tenet Barto.conſilio xlvij.nunquid tutor tutorio nomine. & alio conſilio incipi. ſtatutum de compromiſſo,vti à multis citatur,ſed illud non reperi.& Pet.Anch.in repet.c.j.charta 45.in paruis,verſiculo circa iſtos minores,extrà de conſtit.Sed tu de hoc vide ampliſsimè per Alex.conſi.ccliiij.abunde ſatis,per totum,libr.vj.& conſilio lxij.in cauſa,col.iiij.verſic.quartò quia tale,lib.vij.Scio autem & illud dubitatum, quod & ad hunc locum pertinet,an ſi extet ſtatutum, quo filia dotata excluditur à ſucceſsione,filia quæ dotem accepit,poſsit reſtitui aduerſus ipſum ſtatutum,vel receptionem dotis à ſe factam.Quod fatetur Andre. Iſer.in cap.j.colum.vij.verſiculo vtrùm verò reſtituatur,titu.de natur.ſucceſ.feud.ſed id negat Cardin.Alexand.in c.j.§.& quia,colum.quæ antepenult.præcedit,titu.qui feud.dar.poſ.quia ea(inquit) à ſtatuto cogitur manere contenta,vt probat aliorum autoritate,vti apud eum videre poteris.Bald. autem in l.j.C.ſi aduerſ.dot.negat minorem poſſe reſtitui aduerſus ſtatutum, quo maritus lucratur dotem,per d.§.Lucius. *De eadem re.*

57 ¶Quod autem poſtremo loco dictum eſt pro contraria parte, hunc minorem præripuiſſe facultatem cæteris conſanguineis remotioribus,qui fortè veniſſent ad retractum,non video,cur id ſit conſiderandum,vt quod ſit admodum remotum & alienum,& prætereà non veriſimile. Quis enim ita reſupinus eſt,vt ſe libens in id periculum coiiciat retrahendi rem immobilem à minore venditam? & certè nullus ſaltem veriſimiliter.arg.l.cùm de indebito,ff.de probati.& c. ſuper hoc, extrà de renuntiat.cum concord.à me adductis in repeti.l.ſi vnquam,in verbo,donatione largitus,numero 168. in dubio,& ſequent.C.de reuoc.donati.quo in loco citauimus Ariſtotelem, qui dicit ſimpliciter,neminem ſuas fortunas ſponte eiicere. *De eadem re.*

58 ¶ET HÆC QVIDEM omnia procedunt,etiam cùm aliter contractus reſcinditur,vel caſſatur,vtpote,quia vſurarius eſt,vel aliàs vitioſus:nam & hoc ſæpiſsimè vſu euenire vidimus.Sed Semper cùm fructus reſtituuntur, vel deducuntur ex ſorte,debet prior emptor, etiam minor,eos quos percepit,reſtituere:neque enim eos lucrari poteſt ex vſurario,aut aliàs reprobato contractu,ob id quòd res ab alio retracta fuit:quia is qui ita contrahit,mala fide contrahit,l.qui à quolibet,ff.de contrahend.empt.& l.quemadmodum,& ibi Barto.& Ioan.Plat.C.de agri.& cenſi.lib.xj.& c.qui contra,de reg.iur.lib.vj.& quæ ſuprà diximus,numero 42.paria autem ſunt. *Quid ſi aliter contractus ſit uitioſus.*

59 ¶DECIMO QVÆRO de huiuſmodi ſpecie,Titius vendidit Sempronio centum ſolidos annui vectigalis ſibi competentis ſuper domum Caij,pretio centum aureorum:Sempronius emptor poſtea vendit dimidiam partem huius vectigalis alteri,pretio quadraginta aureorum tantùm: conſanguineus Titij primi venditoris teſtatò conuenit Sempronium primum emptorem, petítque admitti ad retractum totius vectigalis:reſpondet Sempronius ſe mediam illius partem vendidiſſe alteri eo pretio xl.aureorum,paratúmque reliqua media parte ei cedere,reſtitutis lx. aureis, qui & reliqui ſunt ex integro pretio:præſertim cùm poſsit etiam retrahere alteram dimidiam partem diuenditam,reſtitutis tantùm quadraginta.Conſanguineus autem ex aduerſo dicit, non poſſe ſe illam alteram partem retrahere,quòd fortè alter conſanguineus ſe proximior iam eandem retraxerat:aut ſi poſsit,tamen illum ſecundum emptorem non teneri reſtituere rem,niſi reſtituto medio pretio totius prioris venditionis,cuius ratione & nomine cõſanguineus venit ad retractum:& quod quidem pretium ideò ſequi debemus,arg.eius quod in ſimili dicitur in l.poſtliminium,§.ſi is qui emerat,ff. de captiuis & poſtlimini.reuer.nec potuiſſe ſecundam venditionem viliori pretio factam,à priori venditione quicquam immutare in præiudicium ipſius conſanguinei,cui ius eſt ſtatim quæſitum ex ea,& ex qua etiam agit, & non ex altera. Sed vel hanc ſecundam videri factam in fraudem ipſius *Quæſtio retractus perplexa, & intricata.*

conſanguinei:aut etiam ſi non in fraudem facta ſit, imputandum tamen eſſe priori emptori, qui ſic temere contraxerit,durante adhuc tempore retractus.

60 ¶Et hæc quidem ſpecies in oppido Niorti ex facto contigit,eiúſque me admonuit Philippus Berlandus eius oppidi Procurator regius,vir ſanè & probus & doctus. Et ex ea quidem duo dubia non contemnenda ſuboriuntur,primùm,vtrùm iſte conſanguineus,qui vult retrahere à priori emptore partem dimidiam,quæ illi empta remanſit,debeat reſtituere illos ſexaginta aureos,an verò tantùm teneatur reddere dimidium integri pretij,videlicet quinquaginta. Alterum, vtrùm ſecundus emptor accipere debeat ab iſto conſanguineo retrahente alteros quinquaginta, an verò quadraginta tantùm,quos dedit priori emptori. Et ex hoc poſteriore dubio prius illud deciditur. De quo tu omnino vide,quæ ſatis abunde tractauimus ſuprà eod.titu.§.xij.glo.j.numero 6.ſed quæſtionis eſt,& multis ſequent.ex quibus intelliges, quid hîc dicendum ſit. Sed ea procedunt, cùm conſanguineus poteſt etiam retrahere à ſecundo emptore dimidiæ partis.quòd ſi non poſsit,quia iam ea pars dimidia relicta eſt alteri conſanguineo proximiori:fortè cogendus eſt primus emptor reuendere ei conſanguineo, qui illum ad retractum reliquæ illius dimidiæ vocauit, reſtituto tantùm dimidio pretio,& ſi velit,agat aduerſus illum alterum conſanguineum,vt decem ſibi reſtituat, per ea quoque quæ in illis locis diximus.

De eadem re.

61 ¶VNDECIMO QVAERO. Diximus ſuprà in princip.rub.huius titu.hanc conſuetudinem retractus habere locum Venetiis. At ex ea conſuetudine eximuntur Veneti,qui liberè poſſunt vendere ſua bona immobilia,nec poſſunt propinqui eorum offerre & retrahere eadem bona. Quæſitum aliquando fuit, vtrùm huiuſmodi conſuetudo excipiens Venetos extendatur ad Triuiſanos. Qua in re conſilium priuatim edidit Pau.Caſ.conſi.cccxlix.conſuetudo Venetorum,libro ſecundo: vbi & alia multa tradit ſuper intellectu & interpretatione illius conſuetudinis,vti videre poteris: neque enim id aliter tractandum ducimus,cùm illic in promptu ſit omnibus,& quia etiam apud nos id propè inutile foret:ſed ſatis mihi viſum fuit locum iis deſignaſſe,quibus prodeſſe poterit.

Alia quæſtio.

62 ¶DVODECIMO QVAERO. Ex multis conſuetudinibus Galliæ ſi res emptæ ſunt in diuerſis iuriſdictionibus,omnes earum iudices ſunt adeundi,nec ſatis eſſet coram vno tantùm emptore conueniri,niſi is eſſet ſuperior omnium,vt apud Cenomanenſes cap. cccxcij.& Andegauenſes, cap.ccclxxxij.& diximus ſuprà in gloſſ.præcedenti,in j.quæſt.Pone igitur quòd in illis regionibus, vel etiam hac in noſtra (quandoquidem nihil prohibet,quin & illud hîc fieri poſsit.) conſanguineus poſt ſuam oblationem ab emptore non admiſſam,eum citari fecit in materia retractus coram duobus iudicibus,quia res erant in duabus iuriſdictionibus,& id quidem proximis vtriuſq; aſsiſiis, (ita enim vulgò vocamus conuentus illos iuridicos,quibus ſcilicet ſubditi conuenire ſolent iudiciorum cauſa,de quibus alibi latè diximus.)Primis igitur aſsiſiis alterius iudicis reus conuentus,ad edictum reſpondet,actor autem non comparet,& interim annus retractus labitur. Poſteà autem in primis alterius iudicis aſsiſiis vterque comparet,petítque actor ſe admitti ad retractum vel omnium rerum,vel ſaltem earum quæ ſunt huius iuriſdictionis. Emptor defendit ſe non teneri eum admittere,nec ad eas quidem res,quæ ſunt huiuſce iuriſdictionis,quoniam ex noſtra conſuetudine,ſuprà,§. xxiij. non admittitur conſanguineus ad retractum partis rerum venditarum eodem contractu & pretio, & ibi docuimus id iuris eſſe. At totum quoque non teneri,quia iam ab ea parte, quæ erat prioris iuriſdictionis excluſus eſt lapſu anni,cùm citatio quæ ibi facta eſt,tanquàm circunducta,non interruperit id tempus,ſed perinde habetur,ac ſi facta non fuiſſet,l.& poſt edictum, & ibi expreſsè Bald.in vtraque lect.ff.de iud.cum aliis multis concord.à me traditis ſuprà eod.titu.§.viij.in glo.ij. numero 8.quid autem ſi conſanguineus.

Alia quæſtio.

63 ¶Ex quo fit,vt cùm vnam partem ſine reliquis retrahere non poſsit,& iam excluſus ſit ab vna parte,ab alia quoque excludi debeat,vt ſcilicet excluſio vnius partis faciat & alterius excluſionem,ex doctrina gloſ.not.in c.ſi capitulo,in verbo,factam,de conceſ.præben.lib.vj.quæ dicit poſt Compoſtel.in c.capitulum.in glo.magna,verſiculo quid ſi collatio, extrà de reſcript.quòd per ſolam præſentationem mandati Apoſtolici de prouidendo alicui de beneficio,factam vni ex duobus collatoribus,adimitur vtrique poteſtas conferendi alteri. Ex quo enim (inquit) poteſtas vni adimitur,ſine quo alter conferre non poteſt, alteri quoque adempta cenſetur. Sicut & vno ex pluribus arbitris vel iudicibus impedito,cæteri procedere non poſſunt,l.ſi in tres,& l.ſequen.ff.de arbitr.& cap.vno, extrà de officio delegati. Ex quibus apertè intelligis, id quod ſuprà diximus, ſcilicet excluſionem vnius facere excluſionem alterius in rebus indiuiduis. Eam autem gloſſ.& eius rationem ſequuntur omnes ibi.& D. Coſ. Guy.in prag.ſancti.titu.de collati.§.ſtatuit,in verbo,ſpectat. Et ita in noſtro caſu ex facto reſpondi.

Excluſio vnius partis facit excluſionẽ alterius in indiuiduis.

64 ¶Nam hanc rem indiuiduam eſſe,ex hoc liquidò apparet,quòd nuper diximus,vnam rem ex multis eodem pretio venditis retrahi non poſſe. Ex quo & illud confeſtim ſequitur,ſi retractus in vna parte vitiatur,in reliquis quoque vitiari,vt ſemper aliâs fit in rebus indiuiduis,l.j.§.illud,& §. Trebatius,ff.de aqua quotid.& æſti.& l.ſi ego,ff.de iniuſto teſtamen.& l.j.§. generaliter,& ibi Barto.ff. de donati.inter virum & vxorem,gloſ.& Dyn.qui alia iura citant,in cap.vtile,de regulis iuris.libr. vj.Bald.in l. certi,§. quoniam,colum.iiij.verſiculo decimus eſt, ff.ſi certum petatur.cum ſimilibus.

Vtile per inutile uitiatur in indiuiduis.

In iis enim illud obtinet, paululum fermenti totam massam corrumpere, vt scribitur prioris ad Corinthios Epistolæ cap. v. & ad Galatas cap. item v. Et huc quoque spectat, quòd vnius victoria in indiuiduis prodest alteri, l. j. C. si vnus ex pluri. appel. Ergo & in simili, qui in vno ex indiuiduis vicit, & in alio quoque vicisse censendus est, illo argu. de persona ad rem, quod in iure validum est, & è diuerso, l. qui plures liberos, ff. de vulga. & pupil. & l. si quis inquilinos, §. si ita legatum, ff. de legat. j. & l. si duo rei, & ibi Alberic. numero 3. ff. de verborum obligatione, & voluit etiam Angel. qui & alia iura citat, consilio cclxj. thema prædictum, colum. j. & Rapha. Fulgo. consilio xlvij. Ser. Michaël, colum. ij.

Argumentum de persona ad rem.

65 ¶Et ad hanc quæstionem optimè facit quæstio Sabbatina Roffre. Beneuen. xliij. cuius initium est, factum est constitutum, qua disputat, vtrùm statutum, quo iubetur, vt qui habet fundum liberum, teneatur eum vendere, & vicinus etiam emere, extendatur ad fundum partim liberum, partim seruum. Atque in vtranque partem multa iura & rationes allegat: tandem verò concludit, quòd cùm in casu de quo loquitur, fundi ab initio separati erant, sed posteà à domino simul iuncti, ita vt ex duobus vnum fecerit, teneri ipsum dominum eam partem, quæ libera est, vendere: neque eum potuisse illos fundos primùm separatos vnire, atque confundere in præiudicium alterius: tanquam aliter sentiat, si idem fundus semper antè fuisset. Et facit etiam textus in l. si cum vno, ff. si ex noxa. cau. aga. ex quo not. Bald. quòd id quod indiuiduum est, non debet diuerso iure censeri.

De iisdem rebus.

66 ¶ET EX HIS POTES DECIDERE hanc controuersiam, quam scio ex facto agitari. Sunt apud nos quidam parœciarum ac villarum limites, inter hanc nostram Pictauiam & Britanniam (hanc nos vulgò Marchiam vocamus, voce vt opinor Germanorum, qui Marchionem vocant ducem limitaneum, de quo videre poteris Alciatum libro παρέργων primo, cap. xxvij.) Res igitur illic sitæ sunt partim in Pictauia, partim in Britannia, atque id indiuisim, respondéntque homines eius loci iurisdictionibus vtriusque regionis. In Pictauia competit annus consanguineis ad retrahendum post notificationem apud acta factam, vt scribitur supra, §. vlt. huius titu. In Britannia vnus tantùm mensis absenti consanguineo, à reditu, si facta fuerit quædam certificatio in iudicio, vt scribitur in consuetudinibus reformatis eius gentis hoc eodem titu. §. quinto. Igitur si emptor fundi huius Marchiæ notificauit apud acta Pictauiæ, fecítque etiam eam certificationem iudiciariam in Britannia, nec consanguineus venerit ad retractum intra mensem post suum reditum, ideóque exclusus sit ab ea parte, quæ Britanniæ est: certè non poterit venire ad retractum alterius partis Pictauiæ aut etiam totius intra annum in Pictauia, statutum, per eadem iura & rationes.

Alia quæstio.

Marchia quæ dicatur.

Marchio quis sit.

67 ¶DECIMOTERTIO QVAERO. Si domus, quam tu à consanguineo meo emisti, culpa tua combusta est intra tempus retractus, quo scilicet poteram retrahere: an tu mihi tenearis ad eius æstimationem? Et idem quoque quæri potest in retractu conuentionali. Hanc autem quæstionem in retractu proximitatis posuit Geraldus Bago. in sua ipsius retractus disputatione, versiculo quæro sequenter, vendita est domus. Et dicit, primùm videri te in hoc teneri, quia vbi aliâs quis tenetur ad restitutionem rei restituto sibi pretio, si culpa ipsius ea res interierit, tenetur ad restitutionem, l. si seruum, ff. de acquirend. hæred. & l. in bello, §. si quis seruum, versiculo manumittendo, ff. de capti. & postlimi. reuersis. quæ iura nihil ad hoc mihi facere videntur. Tamen pro hac sententia facit, quod sæpe alibi diximus, post contractum venditionis confestim ex eo ius quæri consanguineis ad redimendum ex nostro statuto, vt voluit Bald. in rubr. C. res inter alios acta, versiculo nota quod ex consuetudine, cum aliis concord. à me traditis suprà, §. j. glos. ix. in verbo, *ou lignagier*, numero 104. huius autem dubij.

Domo culpa emptoris combusta an is teneatur consanguineo.

68 ¶Sed vt redeamus ad Bago. is concludit, te non teneri in eam æstimationem rei: quia res (inquit) tua est, ideò de ea liberè potes disponere, l. in re mandata, C. manda. Et si tu dolum in tua re committeris, nulli teneris, antequàm appareat retrahens, l. etiam, §. licèt, ff. soluto matrimonio. Verùm si iam consanguineus obtulit pretium, & sis in mora recipiendi & cedendi, teneris in id quod interest, tanquam morator de rei interitu, l. si ex legati causa, ff. de verborum obligationib. Hæc Bago. Cui adde, l. nemo rem suam vtiliter, §. primò, & l. si seruum, §. sequitur, & §. vltimò eodem titulo, & l. quod te, & l. incendium, ff. si certum petatur, & cap. j. extrà de commod. & cap. ij. de deposi. Adde (inquam) & id procedere, etiamsi perierit intra tempus, quo morator ipse potuit moram purgare, l. sancimus, §. penultimo. & ibi Bartolus, qui id dicit notabilissimum, C. de fideiuss. & voluit quoque idem Bartolus, qui & eum textum dicit not. in l. si insulam, colum. penult. in vij. quæstio. & ibi Iason colum. antepenult. versiculo in vij. quæstio. ff. de verborum obligationi. & ipse Bartolus in l. qui ob rem, in fin. ff. de condit. indebit. & in Authent. & qui iurat, circa medium. C. de temp. appel. Bald. qui illum textum dicit vnicum, in cap. capitulum, colum. vlt. extrà de rescrip. Sali. in l. magnam, colum. vij. versiculo quæro pone quòd infrà. C. de contrah. & commit. stipu. Pau. Castren. qui & illum tex. dicit sing. in d. l. quòd te. Alex. qui illum etiam dicit not. in d. l. si ex legati, colum. j. ff. de verb. oblig. Franc. Rip. in d. l. si insulam, numero 97. eod. tit. vbi & ad hoc allegat l. si decesserit, ff. de satisd. cog. Subdit autem Bago. (vt ad eum redeamus) non obstare d. l. si seruus, & d. l. in bello, quia loquuntur in eo qui dominus non erat.

De eadem re.

Morator tenetur de rei interitu.

Etiam si sit intra tẽpus purgandæ moræ.

De eadem re.

Culpa in re propria subiecta restitutioni luenda est.

69 ¶Ego autem censeo, quantùm ad posteriorem casum, quo emptor in mora est, nihil esse quod dubitandum sit, quin teneatur de interitu, etiam si aliter culpa sua res non interierit, vt illis iuribus satis probatur. Sed quantùm ad priorem, quo scilicet res culpa emptoris ante oblationem periit, non omnino res est indubia, quia licet emptor esset interim dominus rei, ea tamen iam erat, vt diximus, obnoxia retractui consanguinei, ex ipso contractu venditionis. Ideóque ea interim vti debuit, vt bonus paterfamilias, vt alia re subiecta restitutioni: nec ei iuri potest ac debet emptor præiudicare, cùm non debeat alteri per alterum iniqua conditio afferri, l. non debet, ff. de reg. iur. ídque etiam in re aut iure, quod nobis spe tantùm competit, l. vlti. ff. de pactis, cum multis similibus à nobis adductis infrà titu. sequen. §. j. glos. vij. in verbo, *seront preferez*, numero 20. neque id quidem, & sequen. Imò verò nec in re sua, l. Aediles etiam, §. Pedius, ff. de Aedil. edict. cùm scribitur, quid ergo si culpa, non etiam dolo emptoris seruus deterior factus sit? æquè condemnabitur. Cuius l. autoritate Barto. post Dy. in d. l. etiam §. licèt, in prima oppo. & ibi quoque Alexand. colum. j. in fin. limitant text. ibi, qui culpæ pœnam in re propria non admittunt, vt procedat in re propria simpliciter & irreuocabiliter, quæ scilicet non est subiecta restitutioni, & quæ ideò dici potest aliena spe. Et hoc quoque, vt dicit Barto. probatur in d. §. licèt, vbi in rebus dotalibus, licèt sint viri constante matrimonio, tamen non potest committi culpa propter spem restitutionis.

De eadem re.

70 ¶Quòd si quis statim aduersus hæc insurgens, obiiciat nobis text. in l. sed & si lege, §. consuluit, ff. de petit. hære. & iterum in l. si quid possessor, §. sicut autem, eod. titu. quibus scribitur, bonæ fidei possessorem hæreditatis culpæ rationem reddere non teneri: tunc enim, quia quasi rem suam neglexit, nulli querelæ subiectus est, ante petitam hæreditatem. Qui quidem, præter ea quæ suprà dicta sunt, multum faciunt pro opinione Bago. etiam distinguentis, an retractus ante incendium fuerit petitus, an non. Certè illi textus nihil obsunt illi contrariæ sententiæ. ibi enim is possessor hæreditatis erat omnino bonæ fidei, nec sciebat rem esse subiectam petitioni hæreditatis, vt apertè ibi declaratur: alioquin non fuisset bonæ fidei possessor. Hîc autem emptor nec potest, nec debet ignorare id ius retractus lippis & tonsoribus non incognitum, vt diximus, suprà eodem titu. §. xij. glos. j. numero 7. sed hoc de euictione.

De eadem re.

Emptor, qui emit minus dimidio iusti pretij, an teneatur, si res perierit.

71 ¶Et ne quis amplius dubitet, textum habemus expressum, dominum rei subiectæ restitutioni teneri de incendio sua culpa in re ipsa contingenti, in l. si modò, ff. de leg. j. & voluit glo. in l. qui exceptionem, §. j. in verbo, arserit, in princi. ff. de condi. indeb. In quam etiam sententiam facit, quod non obscurè sentiunt Docto. in l. ij. C. de rescin. vendit. emptorem, qui rem emit minus dimidia parte iusti pretij, teneri ex eadem l. si res sua culpa perierit, cùm negant eum teneri, si fortuitò & sine culpa ipsius periit. Ita enim voluerunt glo. Barto. Bald. Sal. & Pantal. ibi. & Anto. Burg. in c. cùm dilecti, in fin. extrà de empt. & vendi. Quamuis sint, qui & in hoc quoque vltimo casu constanter affirment eum teneri, vt per Barpto. Brix. quæstio. venerabili, lxij. pone quòd res empta. & Alberi. post Guid. Suz. in d. l. ij. colum. iij. versiculo item quærit glos. C. de rescin. vend. & Panor. in d. c. cùm dilecti, in fin. & Franc. Cre. singu. lxxxiiij. volo te docere, vbi tamen Bapt. Castel. in addi. tenet priorem. Et quamuis in retractu proximitatis res aliquid dubij habeat. Tamen in conuentionali, nihil omnino dubitarem, quin emptor teneretur.

Domo empta destructa, an consanguineus poßit retrahere aream.

72 ¶DECIMOQVARTÒ QVÆRO. Domus vendita combusta est, aut aliter destructa: an consanguineus venditoris poterit aream eius retrahere? Et idem quæri potest de retractu conuentionali. Et hanc quoque quæstio. in retractu proximitatis posuit Geral. Bag. in d. disputa. retractus, versiculo quæro subsequenter, emisti domum. Dicítque primùm videri, consanguineum non esse admittendum: quia domus destructa amplius domus non est, l. repeti. §. rei mutatione, ff. quibus modis vsufr. amit. vbi, si ædes quarum vsufructus relictus est, corruêre vel exustæ sunt, extinguitur vsufructus: adeò quidem, vt nec areæ nec cæmentorum debeatur. & est similis text. (vt id ei addas) in l. quid tamen, §. j. ff. eod. titu. & in l. quoties, §. vlt. & l. qui vsumfructum, in princip. ff. de vsufruct. & l. seruitutes. §. si sublatum, ff. de seruit. vrb. prædi. Allegat item ipse Bago. l. domum, ff. de contrahend. emp. vbi non consistit emptio domus, quam exustam emptor & venditor ignorabant, quamuis area maneat. Subdit autem contrarium quoque videri: quia idem est iudicium de parte, ac de toto, l. quæ de tota, ff. de rei vendic. & l. qui scit, ff. de vsur. Area autem pars est & quidem maxima ædium, l. qui res, §. aream, ff. de solu.

De eadem re.

73 ¶Tandem verò concludit ipse Bago. aream retrahi non posse, quia domus (inquit) destructa amplius non est domus, nec pars ipsius, §. vlti. Instit. de vsufruct. vbi tamen aliud non dicitur, quàm in d. §. rei mutatione. Subiungítque, quòd si etiam ea domus reficeretur ex iisdem cęmentis, tamen retrahi non posse: quia non eadem domus esset, d. §. aream, & l. inter stipulantem, §. sacram, in fin. ff. de verborum obligatione. Nec obstat (ait) quod dictum est de toto & parte: quia illud procedit, cùm eadem est vtriusque ratio: hîc autem diuersa est. Cui in hoc adde huiusmodi argu. de toto ad partem, & è diuerso, non valere, cùm diuersa est vtriusque ratio, l. cùm de indebito. versiculo sed hoc ita, & ibi Sali. in secundo notab. ff. de probat. sed nec necessariò concludere, etiam si sit eadem ratio, l. si quis aliam, ff. de solut. cum aliis multis vtriusque similib. & concord. à me latè congestis suprà, §. primò, in gloss. vij. in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, numero 45. tum postremò.

Sed

Sed vt redeamus, nec area quidem pars eſt domus, l.ſi is qui quadraginta, §. quædam, ff. ad legem Falcidiam. aut ſi pars eſt, intelligitur, quandiu domus eſt, aliâs minime. & ita intelligitur, quod ſuprà diximus.

De eadem re. *Area eiuſdem naturæ ac domus.*

74 ¶Hæc propè Bago. quem refert, & ſequitur Boër. in commentariis conſuetudin. Biturig. hoc eodem titulo, §. iiij. in fine. Quibus omnino non accedo, fretus autoritate l.domo, ff. de pignoris actione. vbi domo pignori data, & area eius tenebitur, etiam ſi (vt dicit gloſ. quam omnes ſequuntur) domus ipſa comburatur, & reddit is text. rationem. eſt enim area pars eius. Gloſſ. autem ibi pro contrario adducit dict. §. vltimo. Inſtitu. de vſufructu. nec id aliter diluit. At Barto. eodem in loco, dicit aliud eſſe in vſufructu, de quo loquitur dict. §. vlt. quia mutatione rei perimitur vſufructus, vt ſcribitur in d. §. rei mutatione. aliud autem in pignore, vt ibi probatur, & in l.Paulus, §. domus, ff. de pignor. Atque etiam in dominio, vt & ipſe Bartolus & Sal. optime declarant, in l.ſi conuenerit, §. ſi quis cauerit, ff. de pignor. act. Cui & tu adde text. optimum in l.ſolùm, ff. de rei vendicatione, vbi id primùm ſcribitur, ſolum eſſe partem ædium. mox ſubiungitur, vt intelligatur de eadem re loqui, meum eſt quod ex re mea ſupereſt. Si ergo emptor, domo, quam emit, exuſta, manet dominus areæ, quæ ſupereſt, ſi ea area manet obligata ex obligatione domus, quî fit, vt eadem area non maneat etiam obnoxia retractui, vti domus erat? præſertim cùm in ea ſit eadem ratio retractus, quam ſuprà ſæpius adduximus, ne ſcilicet res exeat extra familiam.

Domo emphyteutica exuſta durat emphyteuſis.

75 ¶Et vide prætereà Bald. in l.j. colum. iiij. verſiculo modò reuoco in dubium, C. de iure emphyt. qui dicit, domo emphyteutica exuſta durare tamen emphyteuſim in area, ſi dominus voluerit. quod etiam tenuit Angel. in §. lex itaque, in fin. in Authent. de non ali. & ſubobſcurè Innocen. in c.potuit, colum. xx. verſiculo & prædicta etiam, extrà de loca. & Iaſon in d.l.j. colum. iij. verſicu. ego autem, & iterum colum. xvij. verſiculo & iſta etiam, de iure emphyt. De quo tamen vide Steph. Bertrand. conſilio cxciiij. pro defenſione, lib. ij. Sed & tu vide Bar. loquentem de ſuperficie, in l.vlt. ff. de ſuperfic. Et prætereà text. in l.venditor ex hæreditate, in fin. ff. de hæred. vend. vbi venditor domus aream tradere debet exuſto ædificio. & in l.ſi ego. §. vlt. ff. de publicia. in rem actio. vbi, ſi inſulam emi, & ad aream ea peruénit, æquè potero vti publiciana pro area ipſa, atque pro inſula, ſi ea extaret, & l.intantùm, §. ſacræ, ff. de rer. diuiſ. vbi ſemel æde ſacra facta, diruto ædificio area ſacra manet. quod etiam probatur in l.æde, ff. de contrahen. empt. Et ita nuncupatim in caſu noſtri retractus tenuit Ferro. in conſuetu. Burdig. hoc tit. §. xv.

An autem conſanguineus retrahẽs aream tantùm teneatur integrum pretiũ ſoluere.

76 ¶ET SI TENEAMVS hanc opin. quæ vult retractum habere locum in huiuſmodi area, domo vendita exuſta, quæ mihi verior & propè indubitata eſſe videtur: quæſtionis eſt, vtrùm tunc conſanguineus tenebitur reddere integrum domus venditæ pretium, an verò pro rata tantùm areæ. & Ferro. qui hanc (vt diximus) ſententiam ſecutus eſt, eodem in loco dicit integrum reſtituendum, nec aliter conſanguineum eſſe audiendum, nec quicquam allegat, tanquam id minimè obſcurum ſit, nec allegatione indigeat. In id autem facit, quod ſcriptum eſt in l.j. in fin. C. de iure emphy. non minui penſionem emphyteuticam, ob id quòd portio rei emphyteuticæ perierit: modò aliquid etiam modicum ſuperſit, ſecundùm glo. & Doct. ibi, & glo. in §. adeò. Inſti. de loca. & in c.potuit, in gloſ. mag. & ibi quoque Doct. extrà eo. Spec. eod. quoque titu. §. nunc aliqua, verſicu. ſed quare, qui eſt ſub vij. quæſt. & iterum verſicu. cxxxiiij. & ſeq. & ibi etiam Ioan. And.

De eadem re.

77 ¶Sed contrà facit, quod de remiſsione penſionis pro rata periculi ſiue calamitatis rei locatæ ſcribitur in l.licèt certis, & l. excepto, C. locat. & c.propter ſterilitatem, eod. titu. Et quod alio non admodum diſsimili caſu ſcribitur in l.domum, ff. de contrah. emp. quæ loquitur de domo vendita, cuius pars incendio conſumpta erat, ob ídque (ait) æſtimatione boni viri habita, quod ex pretio propter incendium decreſcere fuerit inuentum, ab eius præſtatione emptorem eſſe liberandum. Et quod legitur in l.forma, §. j. ff. de cenſib. ſi agri portio chaſmate perierit, deberi eum, qui in publicis tabulis modum detulerit, per cenſitorem releuari. Et quod traditur in l.ij. C. de allu. tributa minui pro parte rei extinctę, ſed illud ſpeciale eſſe in tributis tradũt gl. & alij in d.l.j. de iur. emph. & Spec. vbi ſuprà.

An hæc oblatio retractus poßit fieri die dominico.

78 ¶DECIMOQVINTO QVAERO, an hæc oblatio retractus poſsit fieri die dominico, aut aliis Deo Opt. Max. aut Diuis ſacro, & conſequenter an etiam citatio in cauſa retractus his diebus fieri poſsit. Et hoc in dubium aliquando reuocari vidimus. Et idem quoque de retractu conuentionali quæri poteſt. Et quantùm ad oblationem non admodum dubium videri poteſt, cùm ſit actus extraiudiciarius, nullam requirens cauſæ cognitionem, atque in mero facto conſiſtens, per tex. & ibi not. pleniſsimè per Doct. in l.j. §. nuntiatio, ff. de ope. no. nun. & in l.miles, §. ſexaginta, ff. de adul. & Hoſti. in ſumma de fer. §. qualiter diſtinguatur. Albe. in l.illud, col. ij. verſi. circa tertiũ. de ſacroſan. eccle. Fede. Senen. conſi. cxlvj. diffinitiua, & Bar. in l.cùm filiusfamilias, §. vlt. & ibi Iaſ. circa mediũ, ff. de verb. oblig. vbi tradunt interpellationẽ, proteſtationẽ, & quemuis alium actum extraiudicialem, poſſe fieri diebus feriatis, etiam Deo dicatis. & rurſus in l.ſi expreſsim, col. iij. verſicu. circa primum, ff. de appel. & Bal. qui loquitur de intimatione in l.in contractibus, §. vlt. C. de non numer. pec. cum aliis concord. adductis ab Alexand. conſi. xxvj. viſo, col. iiij. verſic. tertiò corroborantur, libr. vj. & plenius Fel. in c.cùm M.Ferra. col. xx. verſi. ſecunda concluſio, & ibi quoque Fran. Ripa. nu. 146. extrà de conſtit. & quæ diximus ſuprà, §. vlt. glo. ij. in xvij. quæſt.

Citatio in causa retractus an etiã fieri possit hisce diebus.

79 ¶De citatione autem nonnihil dubij est. Sunt enim, qui dicunt, eam posse fieri huiusmodi diebus ad diem non feriatam, & in his glo. in cle. j. in verbo, festiuis, de for. compe. Dyn. in d. §. nuntiatio, & in l. in tempus, & ibi etiam Alber. ff. de hære. instit. Pet. & Cy. in l. in minorum, C. in quib. cau. in integ. resti. non est neces. & in l. vlt. & ibi Franc. Accur. vt à multis citatur, C. de feri. Ioan. And. in c. vlt. co. ij. versi. conuertamus casum, extrà eod. titu. Guliel. Cug. & Alber. in l. plerique, ff. de in ius vocan. lat. Fed. Senen. consi. ccxlviij. suo domino Aegid. Bellamer. in c. Romana, §. contrahentes, col. vij. versic. septimò quæritur, de for. compe. lib. vj. D. à Rota deci. ccclxvij. si committatur, post princi. in nouis. Nicol. Mil. in suo repertorio, in verbo, citatio potest committi. Guid. Pap. deci. Delphi. ccxv. an executio, colum. ij. & consi. clxxviij. circa processum, col. ix. versic. sic etiam potest fieri. & iterum consi. ccv. cuius est idem initium, col. xj. versic. sextò quia potest fieri.

De eadem re.

80 ¶Alij simpliciter id negant, inter quos sunt Oldra. Bar. Imo. Paul. Castren. Alexand. & Iaso. in d. §. nuntiatio, Iaco. But. Petr. à Bella Perti. Alber. Bald. & Sali. in d. l. vlti. C. de feri. per text. ibi, in illis verbis, nulla admonitio, & ibi neque liceat, rursúmque ibi, taceat apparitor, atque ibi, sileat horrida vox præconis. & Specu. titu. de cita. §. j. versicu. item excipitur, quòd facta est die, & sequen. Guid. Suz. in l. ij. ff. si quis in ius voc. Ioan. Andr. sibi contrarius, & Domi. in c. cùm plures, col. vlti. de offic. deleg. lib. vj. Bonifa. Vitel. in tracta. malefi. titu. forma citationis accusati, col. j. versic. sed quid si citetur. Barto. in l. ij. §. item si, colum. ij. versiculo sed quæro quid econtrà, ff. si in ius voc. non ier. nisi (inquit) actio esset tempore peritura, aut dubitetur de fuga. & in tract. de cita. in vj. q. Albe. sibi quoque contrarius in l. si cùm seruum, §. j. ad fi. ff. de donat. inter vir. & vxor. & in l. si res, ff. de iure dot. & in d. l. cùm filiusfa. §. j. in fin. ff. de verb. oblig. Bald. & Imol. in d. l. in tempus, ff. de hæredib. institu. idem Bal. in l. si feriatis, ff. de fer. & in l. cùm clericis, circa medium, C. de Episc. & cler. & in d. l. in contractibus, §. vlt. C. de non nume. pecu. Cardin. Flor. in cle. j. in iij. quæst. de iud. Rapha. Co. consi. vij. visis compromissis, col. iij. Imo. in d. clemen. j. col. iiij. super d. gloss. in verbo, festiuis, de for. compe. Pet. Ancha. consilio cclxix. pro declaratione, paulò ante fin. Paul. Cast. consilio cclxx. super primo, in iij. dubio, lib. j. Lanfran. Oria. in repet. c. quoniam contra, in materia citationum, colum. vlti. versiculo tandem quæritur, de proba. Angel. Aret. in §. vlt. colum. ij. versicu. quæro an citatio, Insti. de pœna teme. litig. Guid. Pap. secum etiam pugnans, consilio xxxvj. citatus fuit. Ioan. Lup. in repet. c. per vestras, §. xlv. col. ij. versi. si tamen nuntius, extrà de don. inter vir. & vxo. Matth. Afflict. in consti. Siciliæ incip. baiulos omnes, col. iij. in v. notab.

De eadem re.

81 ¶Sunt & alij, qui distinguunt inter dies dominicos, & alios etiam honori Dei & Diuorum consecratos, vt illis citare non liceat: vt retulit Alberic. in d. l. j. §. item nuntiationem, ff. de oper. nou. nunt. & Bald. in d. l. in minorum, C. in quibus caus. in integr. restit. non sit necess. & in l. in tempus, in fin. prin. ff. de hæred. instit. & latius in cap. vlt. colum. ij. versiculo quæritur igitur, extrà de feri. Et hanc sequuti sunt Dyn. & Iac. But. in d. l. vlt. C. de fer. & Oldr. in d. l. in tempus, de hæred. institu. Cardin. Floren. in clemen. j. in iij. quæst. de iudi. & Roma. in d. l. j. §. nuntiatio, col. ij. versiculo & quò ad secundum, ff. de oper. no. nunti. Pau. Castren. consilio cclxx. super primo dubio, in iij. dubio, lib. j. At Iaco. Aret. in d. l. j. §. nuntiatio, numero 6. de oper. no. nuntia. fuit in noua quadam opin. & ea quidem latis obscura, vt scilicet citatio facta die feriata ad diem iuridicum, non valeat ratione diei feriatæ, tamen valeat ratione diei iuridicæ, per l. quia in hoc, ff. de donat. inter virum & vxorem. Ex quo videtur in id inclinare, secundùm eam l. vt valeat, licèt multi eum pro contraria sententia allegent. Sed quicquid sit de iure communi, primam illam opin. approbauit consuetudo, vt dicunt Oldra. Dyn. & Iason in d. l. j. §. nuntiatio, ff. de oper. no. nuntia. Ioan. And. in d. cap. vlt. de feri. Cyn. & Alberi. in d. l. vlti. C. eod. titu. Alberi. in d. l. si cùm seruum, §. j. & in d. §. item nuntiationem, & in d. l. in tempus. Barto. in d. tracta. de citati. in vij. quæsti. Bal. in d. l. si feriatis. Imo. in d. clemen. j. de for. compe. Marthæ. Afflict. in d. constitu. baiulos, & rursum in rubr. xcv. quæ est de exordiis præparatoriis iudiciorum.

An & interpellatio q̃ fit ad retractum.

Constat autem, interpellationem, quæ etiam requiritur in oblatione retractus, vt scribitur in §. primo huius titu. fieri posse huiuscemodi diebus, secundùm Cyn. in d. l. in minorum, in v. quæri. post Petr. ibid.

An & in templo fieri possit.

82 ¶DECIMOSEXTÒ QVÆRO, an & huiusmodi oblatio possit fieri in templo, & vt nostri loquuntur, ecclesia: & similiter citatio in causa retractus. Quid enim si fortè emptor non habet domicilium, nec discedit à templo immunitatis causa? Dic vtranque, & oblationem, & citationem, fieri posse in templo. Nam de citatione (quod magis est dubium, propter ea quæ diximus in præcedenti quæstio. & quia pertinere videtur ad iudicia, quæ in templis exerceri prohibentur, c. decet, §. vlt. de immu. eccles. lib. vj.) text. tamen est, eam fieri posse in templo, in l. præsenti, in princip. versiculo sed si quidem, & ibi glo. in verbo. seruata, & Barto. C. de his qui ad eccle. confug. & voluerunt etiam Guliel. Cug. ipse Bart. Bald. & Alex. in l. plerique, ff. de in ius vocan. Grif. inter consi. Fed. Senen. consi. ccxxiiij. suo domino, per totum. Bar. in d. tracta. de cita. col. j. versi. quæro circa hoc. Bal. in l. ij. col. j. versi. quæro iuxta hoc, C. de sacrosanc. eccle. & in l. etiam, colum. v. versiculo sed affigere, C. de execu. rei iudic. vbi ad hoc dicit text. not. in d. l. præsenti, & idem Bald. in cap. cùm pirati, per eum text. de appe. vbi tamen loquitur de citatione, quæ fit ad curiam ecclesiasticam. & ipse quoque Bal. in sua Marga. in verbo, citatio, col. iiij. versic. citatio verbalis. vbi dicit singu. text. in d. l.

præsen-

præsenti. Alex. in l. ij. ff. de in ius vocan. Philip. Fran. in d. c. decet, col. ij. versiculo quintò quæritur, de immu. eccles. lib. vj. Ange. Aret. in §. multis, col. j. versi. quæro an citatio, Institu. de liber. & in §. vlti. col. vlt. versi. quæro an citatio, Insti. de pœna teme. litig. Barba. in cle. causam, col. xx. in paruis, versi. nec obst. c. de electio. lib. vj. & Guid. Pap. sing. DCCLXIX. vers. valet citatio. Et hæc est cōmunis opi. licet contrarium voluerint Ang. & Fulg. in d. l. ij. ff. de in ius voc. & idem Ang. & Pet. Anch. in l. satis, quæ confestim sequitur, d. l. plerique, eod. tit. & Ioan. Fab. in d. l. præsenti, in verbo, sententiis.

83 ¶De oblatione & huiuscemodi rebus nihil ad iudicia pertinentibus, cuiusmodi sunt protestatio, denuntiatio, interpellatio, & id genus cætera, nihil est quod aliter dubitandum sit, per ea quæ tradita sunt à Bar. in l. non solùm, §. morte, col. pen. versi. nunc videamus de tēpore, & ibi omnes propè Recentiores, ff. de ope. no. nun. idem Bar. in d. l. cùm filiusfamilias, §. vlti. ff. de verb. obli. & in l. actus, C. de fer. & Bald. in d. l. ij. in fi. C. de sacrosan. eccle. Ange. Aret. in d. §. multis, col. vlt. versicu. quæro an protestatio, insti. de liber. & Fel. in d. c. cùm Mart. Ferra. col. xxij. versiculo tertia conclusio, extrà de constitu. Et hæc quidem etiam obtinent in oblatione & citatione retractus conuentionalis: nihil enim inter vtrunque, quantum ad id de quo tractamus, pertinet. *De eodem.* *Quid in retractu conuentionali.*

84 ¶DECIMOSEPTIMO, consequenter quæro, vtrùm huiusmodi oblatio fieri posit in loco quopiam inhonesto, vt in popina, vel lupanari: hæc enim inhonesta esse dicit text. in l. si cùm dies, §. si arbiter, versiculo, sed si in aliquem, ff. de arbit. ideóque vt ibi scribitur, non potest arbiter, iubere partes adesse in ea. Cuius autoritate defendi posset, nec in his quoque locis & similibus, oblationem fieri posse. Nam & aliàs dicimus oblationem, interpellationem, aliámve denuntiationem fieri debere in loco congruo, competenti, & opportuno, l. si soluturus, ff. de solu. quæ loquitur de oblatione, & l. mora, & ibi glo. in verbo, difficilis, post princip. & Doct. ff. de vsuca. & glo. in c. cupientes, §. quòd si per xx. in verbo, proposita, ante finem, & ibi Ioan. And. in nouella, de elect. libr. vj. Lapus alleg. xxxix. an valeat, col. vlt. Ioan. Fab. in d. l. in minorum, col. j. versic. sed quid si fiat. C. in quib. cau. in integ. resti. non est necess. Petr. Ancha. consilio lxxxvj. pro faciliori, in princip. Rom. consilio xlviij. inspectis ad fin. cum similibus. *An hæc oblatio posit fieri in loco inhonesto.*

85 ¶Cæterùm Matthæ. Afflict. in tracta πρωτομίξεως, in verbo, vt infrà xxx. dies, col. iiij. versic & quoniam suprà, loquens de denuntiatione, quam ex illa constitutione protomixeos debet facere venditor suis consanguineis, dicit eam fieri posse in lupanari vel popina, si ibi inueniatur consanguineus ex consuetudine habitandi in iis locis: vt quia leno est, qui diuersari solet in lupanari, arg. not. in l. quòd si nolit, §. qui asidua, ff. de Aedil. edic. & aliorum, quæ inibi citat. Aliàs verò ibi fieri non potest, per d. l. si cùm dies, §. si arbiter. Subiungit tamen hoc vltimum fortè non procedere, quia ea denuntiatio fit solùm ad effectum scientiæ, nec refert quomodo quóve loco quis quid sciat, nec aliud allegat: sed ad id facit text. in l. item veniunt, §. petitam, versicu. à quo, ff. de peti. hære. cum simil. Rebuf. autem in tract. nominationum, in v. quæst. numero 30. aliter retulit sententiam Matthæ. tanquam scilicet dixisset retractus denuntiationem fieri posse in illis locis, idque simpliciter sequitur. *De eodem.*

86 ¶Et ego quidem in ea quoque sum sententia, vt denuntiationes, oblationes, protestationes, & alia id genus extraiudicialia fieri posint in his locis, si is, cui protestandum, offerendum, denuntiandum est, ibi reperiatur, nisi si quoppiam periculum aut damnum illi ex hoc immineret. Quid enim, si ei offeratur pecunia, quam non tutum est in eis locis habere vel recipere inter greges lenonum, & meretricum, quis dixerit eam oblationem opportunam esse? & nemo, vt opinor. Perinde enim esset, ac si quis pecuniam dederit adolescenti luxurioso, quasi perdituro, aut pro meretrice eo mandante fideiubere, de quo in l. si verò non renumerandi, §. si adolescens, ff. mandat. Nam & valet argumen. de loco ad personam, & è diuerso, l. j. §. Offilius, iuncta l. ij. ff. ne quis eum qui in ius voc. est, vti etiam valet de tempore ad locum, vt ibi quoque nota. Ideò cùm & solutio debeat fieri tempore congruo & opportuno, vt dicitur in d. l. soluturus, de solut. proindéque minimè detrimentum creditori allaturo: quocirca noctu fieri non debet, vt per Albericum in l. more, colum. j. ff. de feri. Baldus & Angel. in l. obsignatione, C. de solutio. cum concord. à me adductis suprà in §. j. in gloss. xj. in verbo, *& iour*, numero 12. illud statim consequens est, vt nec loco incongruo, & minimè opportuno, fieri debeat. Quod intellige secundùm ea, quæ suprà diximus ex Afflict. dum loquitur de lenone, & aliis, qui in huiusmodi locis habitare consueuerunt: Et hæc etiam habent locum in oblatione retractus conuentionalis. *De eodem.*

87 ¶DECIMOOCTAVO QVAERO, Titius comparauit siue acquisiuit fundum à Mæuio, nec tamen apparet quo titulo: consanguineus Mæuij dicit fuisse titulum venditionis, ideóque venit ad retractum: Titius negat: testes illius consanguinei deponunt præsentes se fuisse ei acquisitioni, eámque fuisse ex contractu emptionis & venditionis certo quopiam pretio à partibus conuento, sed cuius non recordantur: vtrùm satis siue sufficienter (vt vtar verbo Iurisconsulti in l. sed & si quid, §. j. ff. de vsufruct.) probata sit emptio & venditio? Quòd non videtur: quia venditio sine pretio, nulla est, l. ij. §. j. ff. de contrahen. empt. & eo quidem certo, §. pretium, Instit. eod. titu. quæ igitur venditio esse potest cuius certum pretium ignotum est vel ipsis testibus, qui eam dicunt factam fuisse? Et certè sunt, qui dicunt huiusmodi testes non probare venditionem. & in his Rom. in l. Titia, colum. penulti. versiculo tu aduerte, ff. solut. matri. & consilio xxx. viso, versiculo quidam autem. & *An sufficit testes deponere de venditione, si de pretio nō recordentur.* *Sufficienter dictio iurisconsulti.*

Alexand.consi.xxviij.eiusdem initij,colum.ij.versiculo & ad hoc etiam,lib.ij.& consi.xxxix. vertitur lis,colum.ij.versic.præterea pretium,lib.v.& Hypp.Marsi.singu.xxxviij.emptio & venditio.

De eadem re. An stetur instrumento loquenti de uenditione sine mētione pretij uide nu.89.

88 ¶Et cùm pares vires habeant testes & instrumenta,l.in exercendis,C.de fide instru. similiter nec statur instrumento loquenti de emptione & venditione sine certa quantitate pretij. Nam & id voluerunt Iaco.Ra.Rayn.& Albe.in l.j.C. de contrahen. & committen.stipu.& Bar.in l.admonendi,col. vj.versiculo quæro pone,ff.de iureiur.Paul.Castren.Alex.& Iason in l.si duo patroni,§. Marcellus, ff.eod.titu.ipse Alex.in l.suus,circa medium,eo.quoque titu.& consi.xviij.viso processu,col.j.lib.j. & Ro.consi.cccv.quò ad septimum,col.ij. versicu.secundò idem probatur.Nec denique iuramento eius, qui ex delatione aduersarij iurat rem sibi venditam non aliter expresso pretio,ex sententia Marti.Sil.Ray.Albe.& Paul.Cast.in d.§.Marcellus.

De eadem re.

89 ¶Ego verò cùm ea species ex facto contigisset, respondi satis probatum esse à consanguineo ad obtinendum in retractu,pretiúmque iustum,quod ei restituatur,arbitrio boni viri æstimandum. Nam quæ suprà diximus,fortè obtinerent,cùm de ea re esset controuersia cum eo,qui dicitur vendidisse, qui tamen id negaret:secus si cum alio:nam tunc haud dubiè standum esset testibus simpliciter attestantibus venditionem factam fuisse,præsertim si principaliter de hac re agitur, an videlicet venditio facta sit,nécne,non de pretio:ex sententia Bald.in l.j.col.j. versicu.denuo quæro,C.de reb.alien. non alien.& Rapha.Co.qui tamen Bald.non meminit,in d.l.sciendum,& ibi quoque Alexand. qui id dicit singu.colum.iij.versiculo quartò limita,& Franc.Curt.in additio.ipsius,& Iaso.colum.viij. versiculo secunda regula,ff.de verbo.obliga.Roma.consil.xcj.visis ac percunctatis,col.ij.versic.tertiò videndum.& Barba.consi.xc.illud referam,colum.j.versiculo.sed ista,lib.iij.& non obscurè ipsi Alex.& Ias.in d.§.Marcellus.& idem quoque Alex. d.consi. xviij.lib.j.licèt ibi dicat esse dubium, quia id erat contra partem,pro qua consulebat.& Fel.in c.sicut,col.vlti.extrà de re iudi.Soci.consil. clxxj.diu profectò anceps,col.iij.versicu.confirmo hoc,lib.ij.Matth.Afflict.in constitu.Siciliæ incip. si quis in posterum,colum.vij.in ij.notab.

De eadem re.

90 ¶Nam & eius,quod suprà pro contraria parte de iuramento adduximus,contrarium voluerunt Bar. & Bald.quos simul in eadem sententia coniunctos & consentientes ausim intrepidè omnibus opponere,tum quòd omnes etiam facilè superant,tum & quòd Bald.libentissimè ac veluti de industria, & ex professo Bar.opin.impugnat,nisi res omnino indubitata sit.Hi igitur(vt repetam)contrarium tenuerunt illius,quod de iuramento dictum est,in d.§.Marcellus,& ibi prætereà Rapha. Fulgo.& Ias.Sed & quod de instrumento in eadem parte diximus,clanculum admittere non videntur Pet.& Cyn.in d.l.j.C.de contrahen.& commit.stipul.& id expressim reiicit Iac.Aret.ibi,& Alberi.in d.l. sciendum,colum.vj.numero 23.versicu.item pone quòd in instrumento,ff.de verb.oblig.Et benefacit,quod ibi scribit Ro.col.viij.versicu.secunda hæc.Et si aliter diceremus in nostro casu retractus, facillimè fieret fraus consanguineis,clàm inter partes conueniendo de pretio.

De eadem re. Mutuo probato eius quantitas iuramento probatur.

91 ¶Nec omittendum tamen est aliud,quod huic nostræ sententiæ non modicùm adstipulatur,quòd si probetur mutuum,nec tamen constet de quantitate pecuniæ mutuatæ, potest ea quantitas probari iuramento eius,qui mutuum fecit:vt voluit Ray.Forli.qui ita dicit fuisse in iudicio obtentum in l.j. ff.de in lit.iur.& secutus est aliis concurrentibus Barto.in dicta l.admonendi,colum.viij.versiculo quæro quid si testis,& ibi Franc. Curt.Senior, qui id dicit not.in repet.char.16.colum.ij.versiculo & ideò circa hanc,ff.de iureiurand.& Anton.in cap.vlti.extrà eodem Cæpol.cautel.cclxxiij. secundùm priorem computationem,& secundum posteriorem,ccxj.incipien.aliquis mutuauit.& Philip. Deci.in cap.j.colum.xxj.versiculo tertiò accedat,extrà de probat. vbi id dicit mirabile.& consilio cxlvj.cuius superscriptio incipit,dubia de quibus,colum.antepenult.versiculo quartò ista conclusio: vbi id dicit singu.& consilio cccccxxxvj.in causa,quæ agitatur,colum.iij.versiculo tertiò respondetur.Sed quia hìc iuramentum deferri non potest consanguineo,de cuius facto non agitur, ideò dixi suprà,pretium arbitrio boni viri æstimandum,iuxta ea,quæ etiam diximus in simili,suprà eod. titu. §.ij.glo.j.numero 27.quid igitur.

An ascendentes admittantur ad retractum rerum à descendētibus uenditarum.

92 ¶DECIMONONO QVAERO, an pater,mater,auus,auia,aut alij descendentes admittantur ad retractum rei venditæ à filio,nepote,aut cæteris descendentibus extante nostra consuetudine,qua quidem ascendentes succedunt descendentibus in mobilibus,tantùm,non etam immobilibus,vt cauetur suprà titu.xvij.qui est,*de successions*,§.vij.qui est omnium huius voluminis consuetudinum,ccxvij.Retractus autem habet locum in immobilibus tantùm,vt scribitur in §.j. huius titu. & regitur omnino secundùm successiones,vt tradit Masuer. titu. de retractu,in princip. & voluit etiam expressè nostra consuetudo suprà,§. xiij.& etiam latè & sæpè diximus,d.§.j.in gloss.viij.in verbo,*le parent*.Cùm igitur ascendentes non succedant in bonis immobilibus,consequens est,vt nec eadem possint retrahere.Et sic audio fuisse ex tempore, & (vt nostri vulgò dicunt) super campo iudicatum ab vno nostrorum iudicum maximi nominis, nec minoris eruditionis, experientiæ,& probitatis.

De eadem re.

93 ¶Verùm dispeream, si non aliter iudicasset, si vel tantillum temporis iudicium distulisset:neque enim negari potest,quin isti ascendentes sint coniuncti & consanguinei,(vt vulgò loquimur) *parens & lignagiers*,descendentium:nec eos simpliciter abigit consuetudo nostra à successione immobilium,

lium,sed tunc tantùm,cùm supersunt descendentes vel collaterales,vt expresſè declarat d.§. ccxvij. Quid igitur causæ est,vt repellantur à retractu,ad quem admittuntur non solùm ij,qui primum locum succedendi obtinent, sed & omnes consanguinei vel remotisſimi, modò sint intra decimum gradum,vt declarauimus in d.§.j.in glo.ix.in verbo,*ou lignagier*, numero 23. sed & id. sed ita tamen vt proximus quisque secundùm ordinem succesſionis præferatur,vt etiam cauetur supra,§.xj.& iterum §.xiiij.& seq.& diximus etiam latisſimè in d.verbo,*ou lignagier*,numero 21.ex eo autem,& sequen.& alibi sæpe.Et bene facit,quod diximus in d.verbo,*le parent*,numero 13.ex his autem,& seq. Sed vereor,ne frustrà in re apertisſima tempus conteram:nec dubito,quin is,qui ita iudicauit,& cæteræ eruditorum centuriæ,sint huic nostræ opinioni subscripturæ.

94 ¶VIGESIMO QVÆRO, quia suprà,§.j.in glo.x.in verbo, *dedans l'an*,in xvij.q. tractauimus,an ad faciendam oblationem retractus requiratur mandatum speciale:quod nonnullis,& mihi placuit:quid igitur,si quis constitutus sit procurator ad faciendum omnia præterquàm ad petendum restitutionem in integrum,& sic exceptus est vnus casus requirens speciale mandatum : virùm talis procurator poterit huiusmodi oblationem retractus facere.Quod non placet in simili.Petr. Ancha. post Lap.in cap.qui ad agendum,colum.j.versiculo tertiò not.de procurato.libr.vj.& in alio simili in cap.ij.colum.ij.versiculo quæro Episcopus concesſit,de offic.vic.libr. vj.vbi dicit,quòd si Episcopus vicario concesſit,vt posſit omnia,quæ ipse Episcopus, facere,excepta collatione beneficiorum (ita sacerdotia appellant)non potest tamen alia facere,quæ sunt reseruata Episcopo,nisi fuerint expresſè demandata.Quod & repetit idem Anchar.in rubr.de regu.iur.eod.lib.vj.colum.iij.in iiij. quæst.& sequitur Francis.Aret.consil.viij.abundè,in fin.vbi id dicit procedere,siue ea exceptio non compræhendatur ex proprietate sermonis,siue ex mente legis restringentis verba ipsius legis vel statuti.& iterum consilio cxliij.visa consultatione,colum.ij.versiculo cùm ergo statutum.& Soci. consilio xlvij.in primo,colum.ij.versiculo sed ad hanc,lib.j.& Fel.in c.quoniam frequenter,in princip. colum.ij.versiculo pro tanto dicit,extrà vt lit.non contest.& Ludo.Gozad.consilio xxvj.in causa illustrisſimorum,colum.viij.numero 48.

Procurator ad omnia, præter quàm ad quem piam casum requirētem speciale mādatū, an posſit retrahere.

Mandatum generale, excepto uno casu, in quo requiritur speciale, an trahatur ad alia specialia.

95 ¶Nam exceptio(inquiunt) venit ad diminutionem regulæ:ideò non debet operari augmentum,l.legata inutiliter,ff.de legat.j.cum similibus,nec igitur debet includere casus,qui aliàs in ea non includuntur:quia licèt exceptio firmet regulam,non tamen eam extendit vltra naturam ipsius,l.generali, §.vxori,& ibi Barto.& Alberic. ff.de vsufruct.lega.cum aliis concord.adductis ab ipso Fel. vbi suprà,colum.j.& Philip.Deci.in l.j.colum.vj.versicu.sed quò ad alios,ff.de reg.iur.& in c.cum dilecta,colum.ij.versiculo & vlterius,extrà de confir.vti.vel inuti.& ante hos Alexand.consilio xxviij. visis & accuratè,colum.penult.versiculo non obstat quòd exceptio,lib.j.quod repetitur consil.xxxj. lib.ij.& idem Alex.consilio xxxix.viso statuto,colum.penult.versicu.prætereà respondeo, libr.iiij. quod etiam repetitur,consil.xviij.lib.vj.& rursus ipse Alexand.consil.clxxxvj.Zacharias,in fin.lib. vj.& consil.lxv.in causa & lite,in fin.lib.vij.Corne.consi.lvij.placet mihi,col.j.lib.j.& Barb.consil. xix.scripsit,col.iij.lib.j.& consi.lviij.sapienter,col.vj.numero 10.lib.ij.& consi.ij.à Ioue,col.penult. versicu.præterea est etiam,lib.iij.& consil.xxiij.clementisſimum,col.iij.lib.iiij.& consil.xlvij.eiusdem initij,col.iiij.vers.præterea,eodem lib.iiij.Quibus adde Bal.in l.in his,ff.de legib.& Pet.Anch. consi.clij.plura,col.vlt.& consi.clxxviij.visis,col.ij.versicu.secunda etiam ratio.& Pau.Cast.consil. ccccvj.satisfaciendo,col.ij.lib.j.vbi dicit not.text.in d.§.vxori,& Ro.consi.cvij.circa id de quo quæritur.& Lud.Bolog.consi.xxxj.Ser.B.quidam,col.penul.versi.& si diceretur,Carol.Rui.consi.cxvj. visis his,col.penul.num.17.lib.ij.& consi.cxix.viso,col.v.num. 8.eod. lib.ij.& consi.lxj.ex themate, col.iiij.nu.9.lib.iij.& consi.xc.super his,col.iij.nu.4.eod.lib.iij.& consi.lx.in causa,col.vj.nume.11. lib.v.& Stepha.Bertrand.consil.cccxxiiij.quicquid dixerit,col.vlti.versicu.præterea ad id,libr.j.& consi.cxvij.ex literis,col.penult.numero 10.lib.iiij.& consi.cl.vidi,paulò ante fin.eod.lib.iiij.

De eodem.

Exceptio non extendit regulam ultra naturam.

96 ¶Verùm illa ratio obtinet, cùm facta fuit exceptio eius, quod in regula continetur.Tunc enim ea exceptio satis operatur, dum restringit regulam in eo quod excipit,vt in casu d.§.vxori,qui veluti basis est alterius sententiæ.Quòd si ea facta fuerit rei cuiuspiam quæ in regula non continetur,tunc ne ea sit inutilis & superflua,debet intelligi,vt ampliet regulam secundùm qualitatem ipsius exceptionis,argu.l.si quando,ff.de legat.j.& cap.si Papa,de priuilegijs lib.vj. cum similibus. Ideóque in illo nostro casu,excipiendo vnum casum, in quo mandatum speciale requiritur,declaratur regula, & ampliatur,vt omnia alia requirentia mandatum speciale includantur:vt post ipsum quoque Lapum nuncupatim voluit Dominic.in dict.cap.qui ad agendum,§.j. versiculo sed quæro an quod,de procurat.libr.vj.& Alexand.in l.vlti. colum.j. versiculo in glos.j.ff.quod quisque iuris.& consilio xxxvj. viso themate & dubijs,colum.j.versiculo ad prædicta,libr.vj.quod duplicatur consilio cciij. lib.vij.& Francis.Aret.consilio xxx.viso themate,colum.iiij.versiculo sed tamen his non obstat.& Philip. Deci.in cap.consultationibus,ad fin.per illum text.extra de offic.deleg.& in d.l.j. colum.vj. versiculo & prædicta conclusio,& aliis sequen.ff.de regu.iur.vbi & id optimè & luculentisſimè declarat & comprobat,vti etiam facit in d.c.cùm dilecta,in v.notab.extra de confir.vti.vel inuti. vt in illis locis videre poteris,ne hîc diutius immorer.& nouisſimè Ludo. Gozad.consilio xxvj.in causa illustrisſimorum,col.ix.numero 49.

Quomodo illud intelligitur.

An autem satis sit, habere mandatum faciendi omnia, quæ requirunt speciale mandatum.

97 ¶VIGESIMOPRIMO quæro consequenter, an satis sit, si quis dederit mandatum faciendi omnia, quæ requirunt speciale mandatum: an saltem suff.ciet mandatum retrahendi pro constituente omnia, quæ à suis consanguineis vendita fuerunt, aut posthac erunt; an verò denique requiritur expressio rei venditæ emptoris & venditoris, verbi gratia retrahendi talem domum venditam à tali suo consanguineo tali emptori. Dic, secundum sufficere, primum minimè: vt videre licet ex Barto.& aliis in l. Titius, in princip.ff.de libe.& posthu.& in l.filiusfamilias.ff.de dona.Bald.Ange.& Sal.in l.j.C.etiam per procur.Bald.in l.iiij.§.quæsitum, col.iiij.versicu.& ex hoc infert, ff.si quis cautio.vbi ita dicit communiter teneri.Petr. Ancha.in c.procurator, de elect.lib.vj.Alex. qui alios citat consil. clxxxix.viso statuto, colum.ij.versi.quartò probatur, lib.vij.& diximus in nostris legibus connubialibus, in glo.v.in verbo, *expres*, in vij.limitat.expressi in genere.

Si uẽditor promisit euictionem, quocunque modo res euincatur, an tenebitur, si retrahatur à cõsanguineo.

98 ¶VIGESIMOSECVNDO quæro, Quia etiam in d.§.j.in glo.ix.in verbo, *ou lignagier*, numero 34.sed hæ rationes, & iterum numero 55.sed id tamen, diximus venditorem non teneri de euictione ob euictam rem à consanguineo suo, iure huius retractus, nisi expressim in hunc casum retractus de euictione promiserit: quia euincitur res ex natura negotij: nec sufficeret generaliter de euictione cautum esse: Quæro igitur, si promisit de euictione, quomodocunque res euinceretur: an tunc tenebitur de euictione retractus. Et sanè habemus glo.not.in l.cùm pœna, ff.de arbit.quæ dicit, si ita promissum sit, venire quancunque euictionem, etiam, quæ aliàs ex natura actus non comprehenderetur.& eam expendunt Bald.Floria.& Bolo.ibi.& idem Bald.in l.si domus, §.de euictione.& ibi quoque Imo.& Alexand.vterque post princip.ff.de leg.j.& ipse Alexand. qui eandem dicit nota.consilio quarto. Viso processu, colum.prima, versiculo & per hoc, libro tertio.& eandem dicit reputari singu.consilio cij.viso themate, colum.ij.versiculo pro hoc facit, lib.vj.& Angel. Aret.in §. vlti.colum.item vlti.Instit.de empt.& vendi.vbi & eam dicit singu.in id, vt si res sit euicta per compromissum vel transactionem, sit tamen locus euictioni, si ea ita vt suprà, fuerit promissa. Barba.qui eam quoque dicit reputari sing.consilio xij.scribitur, colum.viij.lib.j.vbi ex ea dicit quòd huiusmodi verbum vniuersale copulat maiora expressis, etiam ex causa non considerata à iure.& Ludo. Gozad.consilio xiiij.prima facie, colum.penult.numero 22.& consilio lxiij.videtur, colum.ij.numero 3.& consilio lxxxiij.in causa, colum.v. numero 18.& consilio ciij.videtur primò, colum.ij.in princip. Verùm nunquàm putarim eam glos.ad hunc casum esse trahendam, cùm hæc euictio procedat ex ipso contractu ab eodem facto, à quo euincitur. Pro ea autem glos.sententia, & contra eam faciunt multa, quæ nos adduximus suprà §.j.in glo.vij.in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, numero 20.quartò intellige, cum octo seq.

Promißio euictionis, quomodocunque res euincatur, trahitur ad quancunque euictionem.

Si uenditor dixerit emptori rem non esse obnoxiam retractui, tenebitur de euictione si retrahatur.

99 ¶Sed vnum tamen hoc in loco non prætermittendum ducimus, quod tibi maximè est annotandum, quòd si venditor dicat emptori fortè extraneo, aut aliàs verisimiliter ignoranti consuetudinem huius loci, eam rem, quam vendit, non esse obnoxiam retractui: certè si retrahatur, tenebitur venditor de euictione, tametsi res ex natura negotij euicta est, vt apertè patet ex not.à Cyn. Barto.Bald.Paul. Cast.in l.si familiæ, C.famil.ercis.Franc.Are.consi.iij.consultatio, col.j.Franc.Cur. Seniore consilio xlix.memoriæ recolendæ, col.xviij.versiculo ad quintum argumentum, & consilio sequen.quod est eiusdem initij, col.lxviij.versiculo ad decimum argu.& Franc. Rip. lib. j.respon.defuncto, numero 62.& duobus seq.& est bonus tex.in l.& hæc distinctio, in prin.ff.loca.

An filius, qui uendidit rẽ patris, eiq; posteà mortuo succeßit, poßit retrahere.

100 ¶VIGESIMOTERTIO, quia etiam suprà in eodem §.j. in d.verbo, *ou lignagier*, numero 46.at multò maius, cum multis sequen. tractauimus, an filius, qui patri successit, possit retrahere rem à patre viuente venditam: Nunc iterum quæro, quid si filius ipse vendidit rem patris adhuc viuentis, eique posteà mortuo succedit, ob idque venditio robur sumere videtur, l.rem alienam, ff.de pigno.act.cum simil.an ipse eam rem poterit retrahere. Boër.in hoc eod. titu.*de retraictz.* consuetudinum Biturig.§.iij.in fin.hanc quæstionem posuit, nec tamen decidit, sed tantùm remittit ad Barto. in l.filiusfamilias, ff.de solu.& in l.stichus.ff.de pecul.lega.& Paul.Cast.in l.filius paciscendo, C.de pact.Verùm ipse Paul.ibi de hac re nihil aliud quàm remittit ad Dy.& Barto.in d.l.filiusfamilias. Sed nec ipse Barto.in d.l. Stichus, de ea re loquitur, nec in d.quoque l. filiusfamilias, nisi quòd tractat post Dy.vbi aliud quippiam simile, an scilicet, si filius liberauerit debitores patris adhuc viuentis, & posteà eiusdẽ mortui hæres extiterit, & agat aduersus ipsos debitores, obstabítne ei exceptio.

Filius an possit liberare debitores patris.

De eadem re.

101 ¶De qua re etiam (vt illi addas) videbis apud eosdem Dy.Barto.& Alexand.in huius addi.in l.cùm dominus, §.filius, ff.de pecul.leg.Albe.in rub.eiusdem tit.nume.5.& in d.l.filiusfamilias, de solutio. Spec.in tit.de pactis, §.instrumentum, in fin.Bald.Paul.Cast.Alex.& Ias.in l.iurisgentium, §.si ante, ff.eod.tit.de pact.Pet.Anch.in c.quamuis, col.ij.versicu.tertiò quærit, & ibi quoque Domi.col.iij. versic.quid si filius, & Georg.Nat.in repet.col.xviij.versi.quid autem si filius.eo.quoque titu.de pactis, lib.vj.Nicol.Neapo.Paul.Castr.Alex. Francis.Aret.Ias.Hercula.& Thomam Parpal.in l.ij.§. quòd si patris, versic.item si voluntate, ff.solu.matri.Raph.Fulg.& Pau.Ca.in l.vlt.C.de pact.Ias.& Philip.Deci.in d.l.filius paciscendo, eod.titu.eundem Deci.in l.quod in initio, colum.j.versi.similiter liberatio, ff.de reg.iur.Io.Crot.in repetitio.l.frater à fratre, in xxij. quæst.ff. de condict.indebi.

De eadem re.

102 ¶Sed hæc res profectò nihil omnino pertinet ad nostrum retractũ, de quo hîc tractamus, nec consequenter ad quæstionẽ à Boër propositã, quia eiusce rei cardo in eo tantũ vertitur, an filius, postquàm successit

ſucceſsit patri, poſsit venire aduerſus id, quod patre ipſo viuente inutiliter fecerat, de quo etiam videbis tex. in l. ſed Iulianus, §. ſed & ſi filiumfamiliâs, ff. ad Senatuſconſ. Maced. & Guid. Suz. & Alber. in l. cùm vir, ff. de vſucap. & in d. l. filius paciſcendo, & quod in ſimili ſcribitur in l. filiam fratribus, ff. ad Senatuſcon. Trebel. Nam quod ad caſum noſtri retractus pertinet, ſatis conſtat ipſum venditorem non poſſe retrahere ſuo ipſius nomine & commodo, vt late diſputauimus in d. verbo, *ou lignagier*, numero 30. ſed & illud, & multis ſequen. Et idem quoque in caſu Boër. nuncupatim voluit Ferro. in conſuetud. Burdig. hoc titu. §. xvj. verſicu. propone viuente patre. Vtrùm autem filius poſt mortem patris poſsit ad ſe aduocare rem ſuam aduentitiam à ſe viuente & neſcio ipſo patre venditam, vide latè per Signo. conſil. cxxxvj. filiusfamil.

103 ¶SED HIC SVBORITVR id dubium, & hæc erit XXIIII. QVAESTIO. Si quis vendiderit rem ſuam immobilem, & poſteà ſucceſſerit fratri aut alteri ſuo conſanguineo, qui ipſe poterat retrahere iure proximitatis: an tanquam hæres iſtius fratris, aut alterius conſanguinei, poterit retrahere? Quod videtur: nam ſi id ius competebat illi fratri aut conſanguineo, vt certè competebat, adeò vt ei iam eſſet ius quæſitum à tempore venditionis, etiam ante oblationem, vt diximus, & probauimus ſuprà, in d. §. j. in glo. ix. in verbo, *ou lignagier*, nume. 104. huius autem dubij: Cur non idem eius hæredi competet, qui in omne ius illius ſuccedit, & iure quoque eius vti debet, l. qui in ius, ff. de reg. iur. & vt ſcribitur in l. hæredem, ff. eod. tit. hæredem eiuſdem poteſtatis iuriſque eſſe, cuius fuit defunctus, conſtat: præſertim cùm id ius retractus ad hæredem conſanguineum tranſmittatur, vt ſatis patet ex iis, quæ diximus ſuprà §. xxvj. in glo. j. nume. 3. ſed quod diximus, & ſequ. nam & iura familiaria ad hæredes eiuſdem familiæ tranſmittuntur, l. familiaria, & l. ſeq. ff. de relig. & ſumpti. fu. & l. ius familiarium, C. eod. titu. Nec huic obſt. quòd nondum ille frater aut conſanguineus id ius tractus in iudicium deduxerat: nam & ſola ſpes deſcendens ex lege municipali, ad hæredes tranſmittitur, vt per multa iura tradit Signo. conſil. cxcj. in quæſtione, poſt princip. *An qui uendidit, & poſteà ſucceſsit ſuo conſanguineo, poſsit ut hæres illius retrahere.*

104 ¶Et hæc ſententia hac contraria ratione fulcitur: Nam hæres iure proprio poteſt rem à ſuo prædeceſſore venditam reuocare, licèt ille ſuus prædeceſſor non potuiſſet, l. Seia, ff. de euictio. & l. ſi tibi, & l. vlt. C. eod. titu. Ex quo etiam videmus, quòd conſanguineus venditoris poſteaquàm ſucceſsit ipſi venditori, poteſt nihilò minùs retrahere ſuo iure, quamuis venditor ipſe non potuiſſet, vt ſatis probat text. in c. conſtitutus, extrà de in integ. reſti. & latè diximus ſuprà, in d. verbo, *ou lignagier*, numero 46. at multò maius, cum multis ſequent. Ex quo & illud quoque conſequens eſt, vt hæres iure defuncti poſsit etiam rem à ſe venditam reuocare, & retrahere: quamuis ipſe iure proprio non potuiſſet: argumento illo à contrariis, ſiue oppoſitis, quod in iure validum eſt, l. quod in rerum, §. ſi quid poteſt, ff. de lega. j. & l. vlti. §. j. ff. de leg. iij. cum aliis multis concord. traditis à Philip. Deci. in l. ſecundum naturam, ff. de regu. iur. *De eadem re.*

105 ¶Ego tamen contrà cenſeo: nam id ius nemini competit tanquam hæredi ſimpliciter, ſed tanquam conſanguineo. Conſuetudo enim ad id vocat conſanguineum tantùm: nam & ſi conſanguineus hæredem extraneum relinquat, id eſt non conſanguineum, ad eum non tranſmittit id ius, etiam iam intentatum, id eſt, iudicium iam dictatum, inſtitutum, motum: vt dicit Ioan. Fab. in §. ex contrario, in fin. Inſti. de lega. & licèt id nonnihil dubium ſit, vt patet ex iis quæ diximus in illo §. xxvj. glo. j. numero 3. ſed quod diximus: tamen ſi nondum id ius ſit intentatum, minimè gentium dubium eſt. Venditor autem ſuiipſius non eſt conſanguineus, cenſetúrque quantùm ad venditionem à ſe factam hac in parte extraneus, & huius retractus omnino incapax, vt dictum eſt in d. verbo, *ou lignagier*, numero 30. ſed & illud, & multis ſequent. nec ea qualitas hæredis ei quicquam prodeſſe poteſt, niſi & ipſe ex ſua ipſius perſona capax ſit, vt dictum eſt. Id eſt, quis tanquam hæres alterius, ad hunc retractum venire non poteſt, ſed ſolùm tanquam conſanguineus. Hic autem veniens ad ſucceſſionem, non magis fit conſanguineus ſuiipſius, quàm antè eſſet: quomodo igitur ad retractum venire poteſt? *De eadem re.*

106 ¶VIGESIMOQVINTO quæro, Quid ſi ante retractum conſanguinei res quæpiam quæ tenebatur in emphyteuſim aut feudum à caſtro vendito, cecidit in commiſſum ob non ſolutam penſionem, aut aliam quampiam cauſam: nihil enim hîc de cauſa curatur: an retractu facto hæc res maneat emptoris, an verò ad conſanguineum cum caſtro retracto tranſeat. Et idem quæri poteſt in retractu conuentionali. Ad quam quæſtionem nonnihil faciunt, quæ tractabimus titu. ſequ. in fin. in xiiij. quæſt. an videlicet, quæ alluuione accreſcunt rei venditæ poſt venditionem ante retractum, cedant emptori, an venditori, qui poſteà ex lege venditionis retrahit. Sed præter ea videtur id, de quo quærimus, manere emptoris, per id quod in ſimili ſcribitur in l. vſufructu legato, ff. de vſuca. ſi vſufructuarius in poſſeſsionem miſſus ſit vicinarum ædium ex cauſa damni infecti, is iure dominij poſſidebit, nec vſufructu finito quippiam amittit. *An conſanguineus cũ re retracta, retrahat rem commiſſam.*

107 ¶Ex quo noſtrates illud aſſumunt laudimia & renouationes (quas vocant) cedere vſufructuario, nõ domino: & inter hos Oldra. conſil. xxiiij. quòd domine. Ioan. And. in addi. Spec. titu. de loca. §. nunc aliqua verſicu. xciij. ibi, habeo plenius, Guli. Cu. loquens de patre vſufructuario rerum aduentitiarum filij, in l. vlt. §. filiis autem, C. de bonis quæ libe. Alberi. in d. l. vſufructu legato, colum. ij. verſic. item quæro aliam, ff. de vſufruct. & in rubr. C. eod. tit. poſt princi. Pau. Caſt. qui tamen non omnino *De eadem re. Laudimia cedunt uſufructuario.*

firmat

firmat,in l.ij.poſt princip.C.eo.quoque titu.Alex.in l.diuortio,§.ſi fundum, colum. penult. ff.ſolut. matri.Guid.Pap.deciſ.Delphi.ccccLxxvij.vtrum proprietarius,verſic.ſed ad quem pertinebunt.Iaſ. in l.vlti.col.xj.verſicu.quintò quæro,C.de iure emphy.Benedic.in c.Raynutius,in verbo,cætera bona,nume.33.de teſta.Boër.in conſuetud.Bituri.titu.de conſue.feu.§.ix.& nouiſsimè Carol.Molend. in conſuet.Pariſi.titu.j.§.j.gloſſ.j.num. 28. Quæ ſi habent locum in vſufructuario, multò magis in domino.Conſtat autem hunc emptorem ante retractum eſſe verum dominum, fructúſque ſuos facere,vt diximus ſuprà,§.xv.in glo.ij.numero 3.ex eo autem,vti ſimiliter in retractu conuentionali dicemus titu.ſeq.§.v.glo.ij.in prin.

108 ¶Et in hanc quoque partem facit text.in l.cùm manifeſtiſsimi,§.ſed cùm in ſecundam,C.de furtis: vbi ſi commodatarius pœnam furti à fure exegerit, non tenetur poſteà eandem domino reſtituere. Et quod tradit Angel.poſt Franc.Tig.in l.at vbi,ff.de peti.hære. omnia dotis incrementa, quæ durante matrimonio contigerunt,ad virum pertinere,nec ea ipſum teneri reſtituere ſoluto ipſo matrimonio,per l. dotis fructus,ff.de iur.dot. & l.pro oneribus,C.eod.titu.quod ſequitur,& dicit valde not.Franc.Cre.ſingu.lviij.ſi maritus.Nec huic ſententiæ afferunt præiudicium l.quoties,& l.non ſolùm,ff.eod.quoque titu.vbi maritus ſoluto matrimonio vnà cum dote debet reddere duplum,quod ipſo euictionis nomine,& quicquid occaſione dotis conſtante matrimonio conſecutus eſt. Quia hæ leges loquuntur de his quæ ab vxore vel patre eius vir cõſecutus erat,vt Ang.& Cremen.vbi ſuprà, etiam annotarunt.Et vt illis addas,certè illud ſpeciale eſt in eis legibus fauore dotis,vt nuncupatim declaratur in d.l.quoties.ex qua etiam intelliges,aliud eſſe in ſimplici venditione.Et faciunt etiam ad hanc partem tex.in d.l.diuortio,§.interdum,& §.vlt.ff.ſol.mat.& quod à Franc.Rip. reſponſum eſt,libro reſponſ.primo,defuncto,nume.65.& multis ſeq.

De eadem re.

109 ¶In contrariam autem ſententiam nos vocat tex.in primis notandus in l.bouem,§.ſi quis ſeruum, ff.de Aedil.edic.vbi cùm res empta redhibetur,tenetur emptor reddere venditori redhibenti quadruplum,quod actione vi bonorum raptorum conſecutus eſt,ob rem raptam ante redhibitionem. Quem text.dicit not.Bald.in l.ſi prædium,col.iij.verſicu.ſed nunquid agens,C.de Aedil.actio.in id quidem,vt emptor teneatur redhibita re vendita reſtituere mulctas,quas ratione ipſius rei adeptus eſt,& eſt ſimilis tex.in l.item Mela,§.ſi in eo,ff.ad leg.Aquil.Et faciunt etiam,quæ in ſimilibus traduntur in illa d.l.diuortio,§.non ſolùm,verſicu.quare etiam ſi maritus,& rurſum in d.§.ſi fundum, ſolu.matri. & in l.ſi verò,in princ.verſic.item quicquid,eo quoque tit.& l.cùm in fundo,in princ.& §.j.ff.de iur.dot.& l.quam Tuberonis,ff.de pec.& l.inter ſocerum,§.cùm inter,ff.de pact.dota.

De eadem re.

110 ¶Et quod Doct.crebriori calculo voluerunt,maritum ſoluto matrimonio teneri reddere vxori bona immobilia,quæ occaſione caſtri dotalis conſecutus eſt ex bonorum confiſcatione facta conſtante matrimonio:de quo nos latè diximus ſuprà eod.tit.§.x. glo.j. nume. 19. porrò.Vt interim omittam,quod reſpondit Oldr.conſi.ccxl.ſuper eo quo quæritur,feudum vel emphyteuſim commiſſam cedere lucro proprietarij, non vſufructuarij, niſi quantùm ad fructus ipſius,qui obueniunt durante vſufructu,per multa in eam rem allegata,quæ inibi videre poteris.& idem voluit Ioan. Andr. præceptorem non memorans,in addi.Spec.d.tit.de loca.d.quoque verſiculo xciij.ibi,adhuc quæritur ſi res.& Alb.in d.rub.C.de vſufru.col.j.verſicu.item quæritur ſi in caſtro.& in d.l. vſufructu legato, col.ij.ff.eod.tit.Guid.Pap.d.deci.ccccLxxvij.verſic.ſed ad quem pertinet commiſſum.Iaſ.in d.l. vlt. col.xj.verſic.retento eodem themate,qui eſt ſub v.quæſt.C. de iure emphyt. Benedict.vbi ſuprà ad fin.nume.33.Steph.Bertrand.conſi.vlt.in iiij.dubio,in fin.lib.j.

De eadem re.

Commiſſa an cedant lucro proprietarij, an vſufructuarij.

111 ¶Et in hanc partem multùm facit hæc ratio:quia res,quæ cadit in commiſſum,redit, vnitur, conſolidatur cùm re,à qua prius ſegregata,ſecreta,ſeparatáque fuerat per conceſsionem feudi vel emphyteuſis.Ideóque cenſeri debet eiuſdem naturæ & qualitatis, atque res ipſa principalis,eámque ſequi debet apud quemcunque maneat,ſiue apud emptorem,ſiue venditorem,ſiue conſanguineum retrahentem,vt in ſimili dicitur in §.vlt.Inſti.de vſufru.Nec dici poteſt res ipſa eſſe in fructu,quin potiùs res eadem ſit:cùm fructus ſit acceſsio à re diſtincta,ex qua is producitur.d.l.vſufructu legato,& l.item ſi fundi,in princip.ff.de vſufruct.cum ſimil.Tu tamen ad huius quæſtio.deciſionem vide quæ ſcripſimus ſuprà,§.x.glo.j.numero 18.cæterùm,& duobus ſequent.& infrà titu.ſequen.in fi.in xiiij. quæſtio.& Caro.Molend.in conſuetud.Pariſien.titu.j.§.j.glo.j.in j.ij.iij.iiij.& v. quæſt. vbi videbis multa ad hanc rem pertinentia.

De eadem re.

112 ¶VIGESIMOSEXTO quæro,Suprà §.j.in glo.vij.in verbo,*ou autres choſes cenſées pour immeubles.*numero 61.nec tantùm dubij, tractauimus,ſi vſufructuarius rei immobilis proprietatem eiuſdem emat,an retrahente cõſanguineo,ille ſibi vſumfructum retineat,an verò cogatur ipſe vſufructuarius ei cedere cum proprietate.Nunc verò è diuerſo,ſi quis primò acquirit proprietatem, deinde vſufructus proprietati conſolidatus eſt,vel morte vſufructuarij, ſecundùm §. vlti. Inſtit. de vſufru.cum ſimili. vel quia ipſe proprietarius emit commoditatem vſufructus ab vſufructuario, atque ita vſufructus extinctus eſt,& cum proprietate confuſus.Poſteà conſaguineus venit ad retractum eius rei:an apud emptorem manebit vſufructus,an verò vnà cum proprietate tranſibit ad conſanguineum?De qua re ſcribit etiam Molend.in illis ipſis commentariis conſuet.Pariſi.titu.j.§.xxx. numero 179.& ſequen.& concludit,quòd ſi vſufructus morte vſufructuarij fuerit conſumptus,rem

Si emptori proprietatis acceſſerit uſufructus,an conſanguineo retrahenti accedet.

emptam

emptam integram & ſine retentione illius tranſire inconſanguineũ,vel dominum feudalem,vel venditorem qui redemit ex pacto venditionis.nam de his omnibus ſimul tractat.

De eadem re.

113 ¶Si verò(inquit) vſusfructus fuerit emptus,aut aliter acquiſitus ab ipſo venditore,tunc commoditas illius apud eum manebit,quandiu viuet primus ille vſufructuarius,à quo eũ redemit. Sicuti in ſimili dictũ eſt in illa quæſtione diuerſa,in qua vſufructuarius emit proprietatem.Sed tamẽ inter hæc duo illud intereſſe, vt in hoc caſu ſcilicet cùm vſufructuarius emit proprietatem ,relinquitur præcisè vſufructus emptori,nec cogitur eius æſtimationem accipere. Cùm verò econtrario proprietarius emit vſumfructum, & tunc aut emit ab eodem qui primùm proprietatem vendiderat retento vſufructu , & hoc caſu vtrunque retrahitur refuſo vtriuſque pretio.Aut emit ab alio, & iterum diſtinguit,vt ſuprà inter extinctionem & conſolidationem naturalem ex morte vſufructuarij, & emptionem commoditatis illius. Tu verò ad eius ſcripta adde duos tex.qui ad hanc quæſtionem decidendã magnum præbent adiumentum,in l.non quocũq;,§.fundus,ff.de legat.j.& in.§.ſi cui,Inſtit.de legat. & vtrobiq; glo.& Doct.

Alia quæſtio retractus.

114 ¶VIGESIMOSEPTIMO idem Molend.in d.tit.j.§.iij in vij.quæſtio.quærit,vtrùm retrahẽs teneatur reſtituere emptori ſua iura confuſa in ſpecie ſiue in ſubſtantia : an verò poſsit eorum pecuniam refundere:& ſi id vltimũ poſsit,vtrùm ſufficiat,circunſcriptis,id eſt ſublatis & expũctis oneribus,id quod deeſt iuſto pretio rei venditæ,reſtituere:an verò teneatur etiam iuſtam horũ æſtimationem refundere vltra conuẽtum rei pretium.Illum omnino vide:nam licet loquatur in retractu feudali,tamen idem omnino & in retractu municipali,& conuentionali locũ habet. Et hæc adde ad ea, quæ diximus ſuprà in d.§.j.in d.glo.vij.in verbo,*ou aultres choſes cenſées pour immeubles*,nu.61.nec tantùm dubij,& ſeq.

Alia quoque.

115 ¶VIGESIMOOCTAVO quæro,Cõſanguineus fecit oblationẽ emptori,eúmq; interpellauit & requiſiuit,vt ſibi ceſsionẽ faceret ſecundũ noſtrã cõſuetudinem ſuprà §.j.& continuò emptor moritur ſine citatione,& nulla alia re facta:an neceſſe ſit iterũ & ex integro offerre hęredi,eúmq; interpellare.Et id vtiq; diſces ex tex.gl.& Doct.in l.fideiuſſor obligari,§.vlt.ff.de fideiuſ.& ſcriptis à Io. Fab.in l.in minorum,col.j.verſ.item quid de hęrede,C.in quib.cau.in integr.reſtit.eſt neceſ.Et idem quoq; dubium fieri poteſt in retractu conuentionali.

Alia item.

116 ¶VIGESIMONONO,Teſtator relictis duobus liberis,prohibuit ab iis alienari fundũ quempiam,& ſi cõtrà fecerint, eũ in Claudiũ trãsferendũ iuſsit:eo fundo à liberis alienato,cõtrouerſia eſt inter cõſanguineos & Claudiũ.illi enim ex noſtra conſuetudine admitti volebant ad retractũ, Claudius autẽ ex teſtatoris diſpoſitione.In qua ſpecie dominus Ferro.in conſuet.Burdig.hoc tit.de retractu,§.j.col.iij.verſ.addidimus,dicit præferendos cõſanguineos.Nam cùm viuus teſtator eos à retractu excludere non potuiſſet,nec ſuo quoq; teſtamento , quo Claudiũ admitti voluit,id facere potuit, cùm legis beneficiũ eis adimere non potuit,l.cerdonem,ff.de ope.liber.Cui adde quæ diximus ſuprà hac eadem glo.nu.7.veruntamen.

De eadem re. Prohibitio alienationis facta intuitu certæ perſonæ ualet, & impedit alienationem.

117 ¶Nos tamen contrà(quod pace eius viri dictum ſit)arbitramur.Illud enim planum eſt,hanc teſtatoris prohibitionẽ,quæ(vt ipſe fatetur) valet,cùm facta eſſet intuitu certæ perſonæ,impedire eius fundi alienationem,dominiúmq; transferri.l.peto,§.vlt.& l.cùm pater,§.libertis,ff.de leg.ij.& l.pater,§. filiã,ff.de leg.iij.& voluerũt glo.Cy.Bar.Bal.& alij in l.ea lege,C.de cond.ob cauſ.Ex quo cõſequens illud fit,vt nec locus ſit retractui,ex ſententia Pau.Ca.conſi.lxxiiij.in cauſa mota,poſt prin.rurſúmq; col.ij.verſ.& idẽ dicendũ eſt,lib.ij.& Cæpo.conſ.cauſarũ ciuiliũ xliiij.in quæſtione,col.ij.& latè diximus ſuprà in §.j.in glo.ij.in verbo,*a uendu*,nu.5.ſed hîc ſcire,cum multis ſeq.præſertim in præiudiciũ Claudij,ad quẽ res redire debet ob contemptã teſtatoris voluntatem,reſciſſa illa venditione.

An conſanguineus re euicta poſsit recta agere contra primum ũeditorẽ.

118 ¶TRIGESIMO quæro,Suprà in ix.q.diximus emptorem , qui admiſit conſanguineũ ad retractũ,teneri re euicta à conſanguineo de ſuo facto & culpa tantùm. Poterítne igitur agere conſanguineus recta aduerſus primũ venditorem?Et certè in aliis venditionibus voluntariis ſunt qui dicũt poſſe:alij ſecus,niſi ceſſæ ſint omnes actiones, vel quodã caſu hypothecas habeat,de quo vide tex.in l.ſi res quã à Titio,& ibi Alb.ff.de euict.gl.Bar.Bal.& Ang.in l.ſi pro re,§.j.ff.eo.ti.Bar.in l.ſi rem,la ij. eo.quoq; ti.& in l.Iulianus,§.j.& ibi latius Imo.& Recẽtiores,ff.de verb.obl.Bal.in l.j.col.pen.ver. quæro hic,an ſingularis,C.de rerũ permu.& in l.j.in fi.C.de iure doti.Imo.in l.ſi domus,§.j.col.vlt. verſi.ſed hîc occurrit,ff.de leg.j.At hîc vẽditio ſiue ceſsio facta eſt conſanguineo ab emptore non ſua ſponte,ideò nõ tenetur de euictione,niſi ex ſuo facto aut culpa.Itaq; ceſſante illo ſuo facto aut culpa, non poteſt conſanguineus aduerſus eum agere.Conſequens eſt igitur,vt aduerſus priorem venditorẽ agat,vt etiam in hoc caſu nuncupatim tenet Ferro.qui alia quædam allegat in cõſuet.Burdig.hoc tit. §.iij.col.ij.verſi.quid ſi res.

Si debitor annui reditus eo ſe liberet data pecunia , an ſit locus retractui.

119 ¶TRIGESIMOPRIMO,Titius debet Sempronio vectigal quoppiam annuũ prædiariũ aut generale ſuper omnibus bonis,ſi ipſe Titius data Sempronio pecunia huiuſmodi vectigal extinguit, & vt noſtri vulgò loquũtur,admortizat,an conſanguinei Sempronij poterũt id vectigal redimere reſtituto pretio venditionis?Et certè quantùm ad vectigal prædiariũ habemus conſuetudinẽ expreſſam ſuprà,§.xxxiij.vbi nos aliquid diximus.Sed quod ad alterum generale vectigal pertinet multùm refert,an id fuerit venditum cum eo pacto, vt redimi ſiue admortizari poſsit reſtituto pretio,& tunc

hauddubiè si ex eo pacto redimatur, non erit locus retractui, nō magis, quàm in aliis rebus ita venditis, & posteà retractis, ex sentētia Pau. Cast. consi. lxxiiij. in causa mota per dominā Dorotheam, col. iij. versi. concluditur. & seq. vsq; ad fi. consi. lib. ij. & latè dicemus infrà titu. procedente, §. j. glo. vij. in verbo, *seront preferez*, vbi huius rei est expressa consuetudo.

De eodem.

120 ¶An verò sine eo pacto, sed sponte contrahentiū? quo casu & illud distinguendū est, an incontinenti, id est, vt à plerisq; intelligitur, antequàm partes diuertant ad alios actus, eæ discedūt ab emptione & vēditione huius vectigalis: & tūc nullus quoq; sit locus retractui, secundùm not. in l. ab emptione, ff. de pac. & quę latè dicemus ti. quoq; seq. §. vj. gl. ij. in verbo, *les loyaulx coustemēs*, nu. 5. nūc tēpus est, & multis seq. & alibi quoq; diximus. An deniq; ex interuallo: & tunc secus videtur. quid enim id aliud est, quàm emptio & vēditio huius vectigalis siue pēsitationis, cùm in ea interueniat & merx & pretiū: merx quidē immobilis, aut quæ pro immobili cēsetur, vt latè diximus suprà §. j. in gl. vj. in verbo, *rentes*, vbi etiam cauetur retractum habere locum in venditione huiusce vectigalis. quod & repetitur in §. vj.

De eodem.

Liberatio fauorabilis.

121 ¶Nisi hic dicas huiusmodi admortizationē esse potius distractū, quàm contractū, ideóq; non esse locum retractui, vt nuncupatim respōdit Pau. Ca. d. cons. lxxiiij. col. vlt. vers. videndū est, lib. ij. Sed nos de huiusmodi ratione latè diximus in §. j. in gl. ij. in verbo, *a uēdu*, nu. 38. sed & illud quæro, & seq. vbi ea res nō admodum nobis probatur. Nisi fortè in distractu liberatorio, cuiusmodi hic est: cùm videamus fauore gratiáq; liberationis multa à nostris legibus introducta, vt scilicet cōfessio extraiudicialis absente parte facta valeat ad liberandū, licet non ad obligandū, vt plerisq; placere video, & inter cæteros gl. in l. nō solùm nostrū, §. si liberationis verba, ff. de libe. leg. & Bal. in l. is qui hæres, in prin. ff. de acq. hær. & cons. xiiij. Antonius, col. ij. vers. nonò quia maritus, lib. ij. & cōs. ccccLxvj. an creditor, col. j. lib. iiij. & alibi sæpe. quāquàm & alij multi contrariū tenēt, de quo nos alibi latius tractabimus. Et vbi agitur de liberatione, si nō valet quod ago, vt ago, valet vt valere potest, l. si vnus, §. si acceptilatio, & ibi Bar. & alij, ff. de pact. & l. & post rē, §. vlt. ff. de trāsact. Sig. cōs. xc. Ambrosius, col. ij. nu. 7. Et valet liberatio sine causa, l. tale pactū, in prin. ff. de pact. & oēs præsertim Recētiores in l. creditori tuo, C. de pact. licet secus in aliis pactis, per d. l. creditori, & ibi gl. & alij. Et aliàs sæpe, & multis iuris articulis, videmus liberationes esse admodū fauorabiles, vt quæ tendāt ad libertatē, rerum omnium fauorabilissimam.

De eadem re.

122 ¶Sed & aliud est, quod hāc partem tueri potest, vt scilicet retractus locū habere nō possit. Nam cùm debitor huius annui vectigalis eo se liberat, siue pecunia data, siue alio modo, id omnino extinctū est & cōfusum, vt de seruitute dicitur in l. si tibi homo, §. vlt. ff. de leg. j. Ideò reuiuiscere nō potest, quod funditus sublatū est: quia etsi de nouo res perempta institui possit, non eadē tamē res erit. l. qui vsumfructū areæ, ff. de vsufru. & l. qui res suas, §. areā, ff. de solut. & l. si nauis, ff. de rei vendi. Ex quibus & illud consequēs fit vt ea res à cōsanguineo redimi nō possit, sed tanquā re perempta hic debitor maneat liberatus à statuti necessitate, l. quod te, ff. si cer. pet. Quibus rationibus innixus Bal. cōs. ccc. statuto cauetur, in fi. lib. j. scribit in casu statuti concedentis facultatē consanguineis vēditoris retrahendi rem venditam, si dominus emphyteusim emerit, & ita dominiū vtile cum directo confusum est, non est locus retractui ex statuto de quo nos & aliquid diximus suprà §. j. in gl. vij. in verbo, *ou aultres choses*, nu. 59. ego verò. Et vide, quæ scripsimus suprà eo. ti. §. j. in glo. x. in verbo, *dedans l'an*, in xxv. q. Super quo tamen paulò amplius cogitandum relinquimus.

An res efficiatur litigiosa, quòd ea petitur ex causa retractus.

Sed an in id requiratur litiscōtestatio.

Cōsuetudines.

123 ¶TRIGESIMOSECVNDO quæro, si emptor nolit consanguineū offerentem admittere, & patiatur se in ius trahi in causa retractus: an ob huiusmodi litem censeatur res esse litigiosa, ita scilicet, vt amplius durāte lite alienari nō potest. Et sanè Matth. Afflict. in tracta. πρωτομίξεως, in verbo, vt intra xxx. dies, col. iij. vers. sextò nota. post Sebasti. Neapod. in tract. de iure cōgrui, in verbo, possidet, dicit rē effici litigiosam, ob hanc causam, lite contestata, per l. ij. & Authē. ibi positā, C. de litig. de quo & nos transeūter diximus suprà §. xij. in gl. j. nu. 4. at hoc. sed hîc voluimus specialiter attingere, tum ne neglectū esse videatur, tum vt addā, vtrùm sit necessaria in id litiscōtestatio: quod hinc pēdet, an hęc actio sit personalis, an realis. de quo nos latè diximus suprà eo. ti. §. viij. in gl. v. in verbo, *par deuant le iuge qui en peult congnoistre*, vbi videas. Sed & tu vide consuet. Cenomaniæ, §. ccccxix. quæ dicit ex sola citatione hoc casu rem ipsam effici litigiosam, & idē ex consuetu. Andegauiæ, §. ccccviij. Vide item, quæ in eo de retractu conuentionali dicemus infrà ti. seq. in fi. in xlj. q.

Si statutum admittit consang. oblato pretio, an hæc uerba faciant conditionem.

124 ¶TRIGESIMOTERTIO, quia multæ consuetudines huius regni ita loquuntur, vt consanguineus admittatur ad retractum oblato pretio: quæro, an hæc verba faciant conditionē? Et sanè Io. Bapt. Rosel. inter consi. Pau. Cast. consi. ccxlix. statutum Paduæ, columna ij. versiculo, non obst. quod tertiò, lib. ij respondit hæc verba potius facere modificationem, vt ipse loquitur, id est admonitionem quandam, vt id fiat, aliàs eum non admitti, quàm conditionem, per l. muto, §. sub conditione, ff. de tutel. & l. Prætor, in princip. ff. de colla. bonor. & alia iura ibi allegata. Ex eóque infert huiusmodi ius transire ad hæredem, etiam nondum oblato pretio, quamuis conditiones non transeant, l. si decē, & ibi not. ff. de verb. obl. Super quo vltimo vide, quæ dicam in tit. seq. §. j. glo. vj. in verbo, *ou ses heritiers*, nu. 14. quid autem, & seq. vbi videre poteris.

TIT

TITVLI SECVNDI HVIVS VOLVMINIS

DE RETRAICT CONVENTIONEL,

PRAEFATIO.

1 HIC IGITVR retractus conuentionalis dicitur, vocabulo quidem latino,& quo vtitur Pomponius in l.ſtipulationum,quæ eſt v.in principio , & iterum in §.conuentionanales,ff.de ver.obl.& Vlpianus in l.in conuentionalibus,eodem titulo,vt omittã Iuſtinianum in l.ij.C.de Præto.pigno. & Summum Pontificem , qui tamen eo verbo vtitur in alia ſignificatione, in c.vlt.extrà de libel.oblatione. Ita autẽ vocatur retractus conuentionalis,quòd ex cõuentione & pacto partium proficiſcitur:cùm ſcilicet inter emptorem & venditorem conuenit,vt venditor intra certũ aliquod tempus,aut quandocunq;, aut ſimpliciter ſine tẽporis præfinitione,poſſit rem venditam retrahere ſiue redimere reſtituto pretio. Quod pactum vulgus de retrouẽdendo , nonnulli de reuendendo appellãt. Nam & reuẽdendi verbo vſus eſt Vlpianus in l.Iulianus ait,ff.de bonis libert.& hinc Reueneo,in l.lege,ff.de leg.commiſ.Alibi quoq; Tranſſcribere dicitur pro reuendere,in l.ſi vir vxori,ff.de præſcript.verbis.

Conuentionalis dictio latina. *Retractus conuentionalis quare dicatur.* *Reuendẽdi uerbum.* *Tranſſcribẽdi uerbum.*

2 ¶Porrò de huiuſmodi pacto,vt multis placet,loquitur l.ij.C.de pact.inter empt.& ven.comp.vbi ſatis apparet id pactũ eſſe approbatũ de Iure ciuili.& hoc ibi nuncupatim notãt Ang.& Pau.Caſt.qui eam l.legit cũ l.j.eius tituli. Quãquàm ſunt,qui negãt eam l.intelligi de hoc pacto, ſed de alio, quod dicunt ab eo differre,ſcilicet de reſtituendo rem reſtituto pretio:vt per Cor.conſ.cccxlvj.viſa copia, col.pen.verſi.& licet.& Hiero.Cagno.poſt alios in d.l.ij.col.v.in tertio not.Quibus adde Bal.in tractatu de pactis,col.xxij.verſ.ego dixeram ſuprà.Et facit etiã l.ſi à te,C.eodem titulo,de pactis inter emptorem,vbi fit mentio alterius pacti huic adeò ſimilis,vt nihil ab hoc diſtare videatur,quãtùm ad effectum pertinet.Sed & de Iure canonico approbari, non obſcurè patet ex not.à glo.& Doct.in c. ad noſtram,de emptione & venditione,& in c.conqueſtus,de vſuris.

Pactum ret[...]endi approbatum de iure ciuili. *Pactum reuendendi & reſtituendi, an differant.* *Id pactũ de Iure canonico approbatum.*

3 ¶Et in vniuerſum nõ improbari hoc pactũ,voluerunt Doct.in d.l.ij.Hoſt.in c.ſignificãte,col.j.verſ. quid ſi dicat,vẽdo tibi,& ibi quoq; Io.And.col.ij.extrà de pignoribus,Collect.in c.in ciuitate,de vſuris.Bal.conſ.xxxix.proponitur,col.vlt.lib.iij.& conſi.cccxxij.inſtrumento,col.ij.eo.lib.iij.& conſi. ccclix.hunc paſſum tangit,col.j.lib.v.Sig.conſi.cxxxix.caſus,A pretio,col.j.Ang.in l.ad officium,C. cõmuni diuidundo.Sal.in l.ij.in ix.q.C.de reſcindẽda venditione.Pet.Anchara.in dicto c.ad noſtrã, & ibi quoq; Imo.& Panor.col.j.de emptione & vẽditione,idem Anchara.conſi.ix plurimæ, col.j.& latè conſi.xxx.dubitari ſolet,col.ij.verſi.ſecundò probo,& multis ſequentib.Guid.Pap.deci.Delphi. dxvj.an per confeſſionẽ.& conſi.xlix.principale dubiũ,poſt principium, & in tractatu de contractibus illicitis : colũ.vj.verſi.quid ſi vendidi.& Ambroſius Vignat.in tractatu vſurar.in multis locis.& Iaſon,qui alios citat,conſi.cliij.præſupponitur in facto, colum.v.verſic.ſextò facit.lib.iiij.& Doctores vbiq;,præſertim hi,quos ſtatim in verſi.ab hinc ſecundo citabimus.Verùm quia aliqui paulò religioſiores dubitabant,propter textum vt opinor, in d.c.ad noſtrã, Martinus Quintus Pontifex Decretali in eam rem edita,palam declarauit,huiuſmodi pactum eſſe licitum, etiam in annuis vectigalibus ſiue penſitationibus generalibus.Eius initium eſt,hodie &c.ad futuram,ſub titulo,de emptione & venditione,in extrauag.

De iiſdẽ rebus.

4 ¶Quin Theolog.quoq;,nec in foro quidẽ conſcientiæ,quod appellant,hoc pactum reiiciunt,ſcilicet Gul.Card.cuius inter cætera autoritate d.extrauag.innititur in ſuo tractatu incipiente, Abbas ſancti

Id quoq; pactũ foro conſciẽtiæ

nõ repugnare.

Iacobi,circa mediũ.Henri.Horta.in ſuo tractatu de contractibus,in v.dubio.Ioannes Gerſon in tractatu eiuſdẽ tituli,parte prima,cõſideratione vj.& vij.& iterũ parte ſecunda,propoſitione j.ij.iij.iiij. & v.rurſúmq; parte iij.in fi.Ant.Flor.in tractatu,de vſuris,c.iij.v.viij.& omniũ copioſiſsimè Cõrad. in eodẽ quoq; tractatu,quæſtio.lxxxiij.per totũ:vbi allegat & alios multos receptæ apud Theologos authoritatis.Vt interim omittam noſtrates,qui & hoc idẽ de foro conſcientiæ affirmarunt:videlicet Alberic.in dicta l.ij.de pactis,inter empt.Archid.in c.pleriq;, xiiij.quæſtione iij.Cæpo.in tractatu de ſimulat.contractuum,in xij.præſumptione,iij.partis principalis,& Guid.Pap.in dicto tractatu.Et de hoc minimè dubitandũ fuit,cùm legamus Leuitici xxv.Dominum hæc dixiſſe filiis Iſraël:Cuncta regio poſſeſsionis veſtræ ſub redemptionis conditione vendetur. Quem locum in id expendit Petr. Ancha.d.conſi.xxx.

Legibus Moſaicis approbatur.

5 ¶Neq; id negat dictum c.ad noſtram,tum quia non loquitur de pacto reuendendi ſimpliciter à tempore venditionis,ſed poſt tempus aliquod:quod longè deterius eſt, magíſq; auget ſuſpicionẽ fraudis & ſimulationis,vt dicam in hac eadem glo.nume.30.ſextum quòd contractus,& iterum in §.j.huius tituli,in verbo,*à tel temps*,nume.66.ſed vnum,& ſequen.Quamuis Anto.Burgos, ibi columna xiiij. verſi.ideò conabor,noua quadam ratione contendit, nihil intereſſe, quantùm ad id de quo agimus, sítne pactum ſimpliciter,an poſt aliquod tempus.Tum etiam quia cùm huiuſmodi pacto, qualecũq; ſit, id eſt,ſiue competat à tempore venditionis,ſiue poſt aliquod tempus,ille textus requirit etiã modicitatem pretij tantùm,vt aliqui cenſent:aut vt alij maiore numero autumant,non ſolùm eam modicitatem,ſed & illud prætereà,vt emptor ſolitus ſit fœnerari,vt ſcilicet præſumatur contractus pignoratitius in fraudem vſurarum factus,& non vera emptio. De quo(vt omnes quorũ nunc recordor,ſimul colligam)vide per gloſſam,& omnes Doctores ibi,& iterum in c.illo vos;de pignorib.& in dicto c.conqueſtus,de vſur.& Doctores,maximè Bal.& Pau.Ca.in dicta l.ij.& ibi latè Hiero.Cagno. nume.13.de pact.inter empto. Archi.in dicto c.pleriq;,xiiij.quæſtio.iij.Goffre.in ſumma, de pigno. in fi.Laur.Rodul.in repetit.c.conſuluit.in ſecunda parte,quæſt.lx.& ſeq.eodem titu.Iacobus Aretin. Cyn.Alberic.Sal.Fulgo.& Pau.Caſtren.in l.emptione,C.plus vale.quod agit.Bald.in l.vltima,in fi. C.de condi.inſer.& in c.j.colum.ij.verſi.quæro de quibuſdam,titu.de feud.dat.in vicem leg.com.& conſi.cxxxiij.quædam mulier,in ij.dubio,lib.j.& conſi.ccccIxxxvij.apparet,eodem libro primo,& conſi.ccv.Iacobus,lib.ij.& conſi.cxiiij.ſecundùm ea quæ proponuntur,lib.iij.& d.conſi.ccclix.lib. v.& conſi.ccclxj.verba Bar.in iij.dubio,eodem lib.v.& conſi.ccclxxxix.quòd dictus contractus,eodem lib.v.& conſi.cccxlvij.ad euidentiam,colũ.iij.verſi.& ad euidentiam præmitto,eod.lib.v.Ang. conſi.ccxliij.multi,in fi.Pet.Anch.dicto conſilio ix.& conſil.cclvij.ſi prædicta ſententia.Imol.conſi. x.in caſu præmiſſo tria videntur , in tertio eodémque vltimo dubio.& conſilio lv.in caſu præmiſſo, columna ſecunda,verſiculo nec obſtat etiam prædictis.& conſilio xcix.in quæſtione quæ vertitur, columna ij.in quinto dubio. Cardina. Florent.poſt Guil. Laud.in clementina prima.§.vltimo,in xviij.quæſtione,de vſur.Rapha.Fulgo.conſilio cxxxiiij.in quæſtione,columna ij.Raph.Co.conſilio clxxxiiij. M.CCCLIX. Ioannes promiſit, columna vltima,quod repetitur inter conſilia Alexandri conſilio cxix.ſine diſputatione , libro quarto.Roma.ſingu.ccclxv.quæro an pactum.& conſilio ccccxxiij.pro pleniori,columna ij.verſiculo vltra dubitatum.Pau.Caſtren.conſilio lxxiiij. in cauſa mota per dominam Dorotheam,columna iij.verſiculo quartò reſultat,lib.ij.& conſilio cix. viſa petitione prædicta,columna j.eodem libro ij. & conſilio cccvj.quanquàm longa,columna ij. verſicul.ad hoc autem vt talis,eodem libro ſecundo,& conſilio cccxxxij.viſa ſuprà ſcripta,columna ij.verſiculo quòd autem ſimulatio , eodem libro ij.Panormitanum conſilio lxxvj.in præſenti,columna j.& ij.libro primo, & conſilio lxix.caſus in his terminis proponitur,quidam dominus Antonius,libro ſecund.Chriſt.Caſtel.in ſuo conſilio incipiente , cùm ab exordio, quod impreſſum eſt in quibuſdam codicibus tractatus maleficiorum Bonifaci.Vitali.in fine.Petrum Ferrarien.titu.forma libelli in cauſa venditio.in principio,columna ij.Ioan.Ana.in conſilio lviij.viſis inſtrumentis,& ibi Lud.Bol.in additio.& Monto.Maſcarellum,inter conſi.Lauren.Calca.conſilio lxxxiij.pro inueſtiganda,columna j.& plenius ipſum Calca.conſilio ſequen.viſo caſu, per totum Angel.Aretin.in §.item ſi,columna xxij.verſicu.& per iſta iura,Inſtit.de actio.Vital.Cambo.in tracta.clauſul.char. 133.verſicul.reſtat.Corne.conſilio iiij.multùm diffusè, libr.j.& conſilio ccxxiiij.quanquàm in hac, eodem libro j.& conſilio ccxlj.cum quo, eodem libro j.& conſilio cccxlvj.viſa copia,eodem lib.j. Bald.à Bart,inter conſil.illius,conſilio xxiij.viſis dictis contractibus,columna j.& ſequen.libr.iij. Barba.conſilio lj.ſcripſit ſapientiæ fons,columna ij.& iij.lib.j.& conſilio lxxvj.illud in medium,in primo dubio,libr.iij.& conſi.viij.illud afferam,per totum,libr.iiij.& conſi.xxij.clementiſsimum. columna iij.verſicul.extat tertia præſumptio,eodem libr.iiij.Alexand.conſilio xlvj.circa præſentis, columna j.libr.iij.& conſi.cix.viſo proceſſu, columna vltima,libr.iiij.& conſi.cxix.ſine diſputatione,columna vltima eodem libr.iiij.& conſi.xxviij.in cauſa & lite,columna j.verſicu.nec prædictis, lib.v.& conſilio liiij.circa primum dubium,columna j.libr.ſexto,quod quidem conſil.idem eſt cum illo conſi.xlvj.lib.iij.niſi quòd initium eſt diuerſum.Cæpol.in dicto tractatu de ſimul.contractuum, chart.antepenul.Guid.Pap.d.deciſi.dxvj.& conſi.clxxx.circa proceſſum , columna ij.verſicul.& his ſic præſuppoſitis.& latiſsimè in tractatu de contractibus illicit.Fabia.in tract.de emptione & venditio.

Intellectus c.ad noſtrã, de emp. & uendi.

Ad præſũptionem contractus uſurarij quæ requirantur.

ditio.in vij.quæſt.principa.columna iij.verſicul. ſextò quæro. Socin.conſil.cxxxvj.præſtantiſsime Doctor,columna vlt.libro primo,quod iterum repetitur conſil.clv.libr.ij.& eundem Socin.conſil. ccxlviij.nunquid ex duobus,libr.ij. Ambro.à Vignat.in tractatu vſurarum, quem compoſuit ſuper cap.ſalubriter,charta 14.verſiculo ſed cùm raro.extrà de vſur.Iacob.à Sanct.Geor.in l.interpoſitas,numero 3.& 2.ſequen.C.de tranſact.in l.ſi quis nec cauſam,§.res pignori,ff.ſi certum petatur Carolus Ruin.conſil.xvj.circa primum,columna iiij.numero 9.& ſequen.vſque ad fin.lib.iiij.& conſi. lxvj.quia dubia,columna iiij.eodem libr.iiij.Philipp.Deci.conſilio clxvij.in cauſa quæ coram,columna j.& ij.& conſilio cccviij.in caſu ad nos tranſmiſſo, columna ij.verſi.ſecundò datur.& conſil. dcxlviij.pro reſolutione,propè per totum.& conſi.dcxcij.viſo conſilio.Steph.Bertran.conſi.lxxxviij.in facto,libr.j.& conſilio clxix.viſis duobus,columna ij.eodem libro j.& conſilio clxxxiiij.vidi caſum,eodem libro primo.& conſilio xxxij.pretij vilitas,in princ.lib.ij.& conſilio ccxix.cùm ſcriberem,eodem lib.ij.& conſilio ccxxxv.pretij vilitas,eodem lib.ij.& conſilio ſequen.viſo proceſſu, numero 13.& 14.eod.lib.ij.& conſilio cclxxxvij.cùm præſupponatur,eodem lib.ij.& conſi.lxxxviij. puto quòd animæ ,colum.prima , lib.iij.& conſi.cxj.ponitur, per totum.eodem lib.iij.conſi.clxx.ſi non ſine grandi,nu.3.eodem lib.iij.& conſi.lxxxvj.ponitur ,col.ij.lib.iiij.& conſi.cix.eodem initio, & libro. Iaſ.conſi.xxj.venerabilis,nu.4.lib.j.& conſi.cl.videretur,& iterum conſi.ſequen.lib.iiij.& conſi.cliij.præſupponitur eodem lib.iiij.Matth.Afflict.deci.Neapo.lxv.in cauſa Melchioris.& dec. cccxxxix.fuit pronuntiatum & Tho.Ferra.cautel.xvij.magna eſt quæſtio.& Paul.Par.conſi.lv.contractus,col.iij.nu.29.& ſeq.lib.j.& D.Boër.deci.cij.quæ requirantur. Apud quos videbis ampliſsimè vtriuſque partis rationes , quas ideò hîc omiſimus,ne rem tam frequenter actam iterum ageremus.

6 ¶SED ET IN HAC RE tamen quædam prætermittere nō potuimus tibi maximè notanda, PRIMVM, vtranq; illam opin.procedere,cùm huiuſmodi pactum de reuendendo in ipſo contractu, aut mox poſt ipſum , appoſitum eſt : ſecus ſi ex interuallo:nam tunc nihil omnino facit ad præſumptionem fraudis vel ſimulationis,vt nuncupatim reſpondit Panormita.dicto conſi.lxix.colū.ij. verſi.tertiò me mouet interuallum,lib.ij.& non obſcurè Paul.Caſtr.d.conſi.cccxxxij.colū.ij.lib.ij. dum loquitur de huiuſmodi pacto facto eodem die vel ſequenti.& expreſsim Alex.conſi.xxviij.in cauſa & lite,col.ij.verſi.& quamuis nōnulli,lib.v.per multa,quæ illic allegat.& Cor.conſi.cxxxiij. viſo copioſo,col.ij.verſi.item ponderandum duxi,lib.primo.& dicto conſi.ccxlj.col.iij.verſi.nec videtur quòd pactum,lib.iij.& Stepha.Bertrand.dicto conſi.cix.col.vlt.lib.iiij.Cæpo.cautel.ccxlj.ſecundùm poſtremam computationem,pactum pignoris.& in tractatu ſimulationis contract.in prima præſumptione,col.viij.& nouiſsimè Franc.Ripa.in l.nemo poteſt,col.xiiij.nu.73.adde ſimile,ff. de lega.j. *An eā præſumptionem tollit, quòd id pactum reuendendi ſit ex interuallo appoſitum.*

7 ¶Nam & licet aliâs pactum legis cōmiſſoriæ reprobetur in pignoribus,l.vltima,C.de pact.pignor. & c.ſignificante,extrà de pigno.id tamen intelligitur,cùm apponitur in ipſo contractu,aut incontinenti poſt:nō etiam ſi ex interuallo,l.Titius,& ibi Gul.Cu.qui rationem reddit,Bar.Bal.Sal.& Pau. Caſtren.ff.de pigno.act.& l.quamuis,aliàs, Calipodius,& ibi etiam Bart.ff.de ſolutio.Cy.poſt Petrum in dicta l.vltima,& ibi quoque Ioan.Fab.qui eam vnam in eodem titu.legit, & Bart.qui id dicit perpetuò menti tenendum,& Sal.C.de pact.pig.idem Bart.& Sal.qui etiam rationem reddit,in l.ij.C.eodem titu.Bald.& Ange.in l.j.eodem quoque titu.ipſe Bart.in l.ſi ex cautione,in fi.C.de nō numerat.pecu.vbi id trahit ad renuntiationem , quæ fit ex interuallo.Bald.in l.cùm fidem, verſicu. quæro & reuoco,C.eodem titu.vbi & id quoque trahit ad renuntiationem nō numeratæ pecuniæ.& in cap.j.colum.ij.verſi.quæro pone quod pactum,titu.de feudo dat.in vic.leg.cōmiſ.& ibi quoque Aluarot.col.iiij.verſi.opp.ab extra,vbi id intelligit.cùm id fit diu ex interuallo.Ang.in l.cùm dominam,C.de pignorib.Rapha.Co.cōſi.clxxix.facta fuit quædam tranſactio,col.j.Collect.& Panor.in d.c.ſignificante,vterque col.ij.de pign.Alexan.latè cōſi.clxxviij.viſo proceſſu,in multis locis,& cōſi. ſequen.colum.j.libr.vij.Cæpol.cautel.ſecundùm priorem computationem,cccix.pactum pignoris. Fabia.in tractatu empti.& vendi.in vij.quæſtio.princip.col.j.verſi.& primò quæro.Guid.Pap.deci. Delphi.vj.pactum legis,& ſing.cccclxxvij.verſi.quæro mutuaſti.Philip.Dec.in l.traditionibus,col. penul.verſi.in gl.fina.C.de pact.& Fran.Ripa.in d.l.nemo poteſt,colum.xiiij.nume.74.pro iſta limitatione,ff.de leg.j.& Stepha. Bertran.conſi.cxxxiij.ponitur in facto quòd nobilis , in iij.dubio, lib.j.& conſil.ccliiij.vidi proceſſum,columna j.eodem libr.j.& conſi.xcj.ex propoſitis, numero 7. lib.iij. *Pactū legis cō- miſſoriæ app[illegible] ſitum ex i[illegible] uallo,nō [illegible]probatur.*

8 ¶Sed hîc paululùm attende lector,quia quantùm ad pactum de reuendendo, illud quod diximus,nō omnes ita ſimpliciter admittunt.Nam Pau.Caſt.cōſi.cix.viſa petitione,colum.ij.verſi.eſt etiam,lib. ij.dicit id pactum factum eodem die magis arguere ſimulationem,quàm ſi eſſet factum ex interuallo,tanquam ſcilicet nō omnino effugiat ſuſpicionem,quòd ex interuallo factum ſit,ſed aliquid ex ea imminuat:quod & ante eum nuncupatim voluit Albe.in d.l.ij.verſicu.ſed quid ſi emptor,C.de pact. inter emp.& vend.cōpo.Et idem dicit Raph.Co.cui ſubſcripſit alter Rapha.Fulg.inter conſi.ipſius Co.cōſi.clxxxiiij. MCCCLIX. &c. Ioannes,colum.vlt.verſi.poſſet ergo vlterius,quod repetitur inter cōſi.Alexand.cōſi.cxix.ſine diſputatione,colum.ij.verſicu.poſſet ergo,lib.iiij.vbi ſubiun- *Redit ad pactū reuendendi.*

git,quòd si ita emens cõsueuerit fœnerari,nõ videtur sublata præsumptio simulationis ex interuallo vnius mensis aut paulò maiori, cùm vsurarij omnes cautelas excogitent ad circumueniendam iuris præsumptionem,& vt id faciant,ex interuallo promissiones ipsas faciunt,& in alio instrumento, vt per Ioan. And.in d.c.ad nostram,de empt.& vendi.de quo & nos statim dicemus. Quisquis autem fuit qui in ipso volumine Alex.edidit cõsi.sequens,videlicet cxx.in proposita quæstione,siue is fuit Raph.Fulgo.quod ego suboleo ex eo quod scribitur post fi.illius cõsi.siue Raph.Co.siue alius, in ea est sententia, vt id interuallum magis augeat suspicionem fraudis excogitatæ contra d.c.ad nostram.

Quid si actum est ab initio, ut id pactũ postea fiat.

9 ¶Et vt hæc postrema opin.nõ mihi admodum arridet,nisi emptor aut cõtractus ex aliis cõiecturis esset aliâs vehementer suspectus,quod illi satis sentiunt:ita illud mihi minimè dubiũ videtur,quòd si ab initio & in ipso cõtractu actum fuisset,vt postea ex interuallo id pactũ siue promissio reuendendi fieret:nihil hic operaretur illud interuallum,ad effugiendam hanc præsumptionẽ fraudis:imò fraus quædã maior atq; collusio inde præsumeretur:vt in simili dicit Inno.in c.grauis, paulò ante fi.extrà de deposi.& Bal.in Auth.hoc ius,col.pen.vers.sed pone quod super,C.de sacrosan.eccl.& in d.l.cùm fidem,in fi.C.de nõ nume.pecu.vbi dicit menti tenẽdum.Ad quod facit,quod statim dicemus in seq. versi.rursúmq; aliis duobus seq.

Quid si fiat promißio faciẽdi.

10 ¶Et idem dicas(quanquàm & idem est cum eo quod diximus)cùm nõ fit in ipso cõtractu pactum de reuendendo,sed tantùm promissio faciendi id pactum: quia perinde est, quantùm ad id de quo agimus pertinet, ac si pactum ipsum in ipso cõtractu fuisset factum, vt ex facto respõdit Stephan.Bertran cõsi.clxxxiiij.vidi casum, in j.dubio, libr.j.& vide quæ diximus in simili suprà titu.præcedenti,§.j.gl.xiiij.in verbo, *ou equipollent à uente*, nume.39.ex iis autem.Quanquàm in cõtrarium facit, quod ab eodem Bertran.scriptum est cõsil.cxxxiiij.ponitur, in tertio dubio,eodem libr.primo,cùm dicit, quòd licet non valeat pactum in pignore appositum,vt si pecunia soluta non fuerit intra aliquod tempus, res empta maneat eodem pretio, per totum titulum, C. de pactis pignorũ.tamen secus, si sit tantùm facta promissio vendendi: quia aliud est vendere, aliud promittere idipsum facere.

De eadem re.

11 ¶Sed huic sententiæ facilè nõ accesserim,& de ea dicam plenius in fi.huius titu.nu.52.dies me deficeret.Et priorem mirum in modum adiuuat, quod in simili à multis dicitur, nihil referre,an fiat locatio ad longum tempus,statim in initio locationis:an ad paruum tempus,cum pacto de renouando ad aliud tempus,quod iunctum priori facit longum tempus.Id enim videri factum in fraudem. Lapus alleg.xij.disputat hic.Anto.in c.apostolicæ,extrà de dona.Et facit,quod scribit Card.Flor.in cle.j.§. vlt.in pen.quæst.de reb.eccle.non ali.& Fel.in c.quæ in ecclesiarum, col.xxxiiij.versi.similiter si fiat locatio,extrà de constit.licet in simili cõtrarium sentiat Bald.in l.voluntas,col.ij.versi.idem puto,C. de fideicom.Sed pro priori sententia vide multa per Alex.consi.lxviij.visis duobus,per totum illud consi.lib.j.quod iterum repetitur consi.clxv.lib.ij.

Id pactum non in instrumẽto, sed seorsim appositum magis suspectum est.

12 ¶SECVNDVM,quòd huiusmodi pactum nõ in ipso instrumẽto principali appositum, sed seorsum ac separatim,magis facit ad illam præsumptionem fraudis:tanquam excogitatum id fuerit, ne fraus ipsa pateat,secundùm Ioan.And.Imo.& Barba.in d.c.ad nostram,de empti.& vendi.Bal.consi. cccxxij.instrumento,col.vlt.ibi,ex contrariis igitur qualitatibus,libr.iij.Raph.Co.& Fulg.d.consi. clxxxiiij.col.vlt.Alexand.d.consi.xlvj.circa præsentis,colum.j.versi.concurrit & alia cõiectura tradita,lib.iij.quod repetitur vt suprà diximus.d.consi.liiij.circa primum,lib.vj.nisi quòd diuersum est vtriusque initium.& Soc.d.consi.ccxlviij.nunquid ex duobus,col.j.lib.ij.& Iason cons.cliij.circa primum,col.j.lib.iiij.Caro.Rui.d.cõsi.xvj.circa primũ col.iiij.nu.10.lib.iiij.& Steph.Bert.cons.clxxxiiij.vidi casum,in j.dubio,lib.j.& quod in simili scribit Corne.cons.xlj.videtur in hac,col.ij.versi.his tamen nõ obst.lib.iij.Vt tamen interim videas Bal.in l.cum allegas,col.iij.versi.sed hîc dubitatur.C. de vsuris.

Quod clam & secretò fit suspectum est.

13 ¶Nam quodam modo id fit secretò & clanculum, quod in ipso contractu principali non est appositum.Ad quid enim id fit, nisi vt lateat?ideo & ex hoc capite,quod veluti clam fiat,magis præsumitur fraus & dolus,vt satis probatur ex l.hi qui,quæ est penult.C.de rescind.vendi.& l.ab Anastasio,in verbo,non occultè,& ibi Bald.in v. not.C.mandat.& in l.vxor, ibi, furtiuas. & iterum ibi, nec clanculò,sed publicè. rursúmque ibi, nec coniunctio furtiua.C.de repud.& l.vlt.ibi, absconditam machinationem.C.de litigio.& l.non existimo,ff.de admin.tuto.& cap.quia propter, ad fin.de elect.& cap.consuluit, & ibi gloss.in verbo, clam.& Doct.inter cæteros Philip.Deci.columna iij. versicul.vlti.notandum,de offic.deleg.& cap.j.& ibi gloss.in verbo,occulta, quæ alios text.allegat, & etiam Inno.in eodem verbo, & alij quoque extra vt eccle.bene.& cap.quod latenter, de regulis iuris & voluerunt Doct.vbique,& inter cæteros Iaco. Aretinus Iac.But.Bald.Sal.Rapha.& Corne. in l.ij.C.de repu.hæredi.Alberi.in l.omnes,§.Lucius,ff.quæ in frau.credi.Bar.in l.post contractum, col.iij.versi.quartus casus,ff.de dona.& in l.pupillus,§.vlt.nõ semel,ff.de autori.tut.Bal.in l. per diuersas,tum alibi,tum in fi.C.manda.& in l.c.j.circa medium,& ibi Phil.Deci.colũ.vlt.extrà de fid. instru.Ange.consilio cccxc.charissime, colum.ij.Raph.Co.consi.lxviij.in præsenti, colum.iij. Pet. Ancha.consilio xlviij.qui talia,col.ij.versi.secundò quia talis,vbi multa in id allegat.Ro.consi.liiij.

visis,

visis,col.ij.versi.tertiò.Cæpo.consi.causarum criminalium xvij.visa commissione,col.penult.versi. item & vltimò,& in tract.simulationis contractuũ,in xx.presumptione.Barb.conf.xiiij. clemẽtissimi,col.ij.lib.ij.& conf.liij.præclarè,col.xij.versi.& præmitto,eod.lib.ij.& consi.viij.illud afferam, col.antepen.versi.quæ autem indicia,lib.iiij.vbi id trahit ad suspicionem vsurarum.& consil.lij.viso celebri,col.v.ante medium,eod.lib.iiij.Iason conf.cxlj.visa,col.vij.versi.tertiò principaliter,lib. iiij.Philip.Deci.consi.ccxxxv.in causa magnifici,col.ij.versi.quarta est præsumptio.Hippo.Marsi.in rub.ff.de sica.col.ij.

14 ¶Et hinc,qui clam aliquid faciunt,censentur habere malam fidem,nec ignorantiam aut errorem allegare possunt,l.vlt.ff.de rit.nupt.& c.vlti.§.si quis verò,extrà de clan.despon.vbi scribitur,hos non expertes esse scientiæ,aut certè affectatores ignorantiæ videri.& c.cùm ex iniuncto,post prin.& ibi Ioan.Ana.in iij.not.& Fel.in princip.de hæret.glos.in l.qui contra,in verbo,errore,C.de incest.nupti.& in l.j.C.de interd.matr.& ibi quoque Docto.inter quos Bald.in j.lect.ex hoc dicit haberi notab.limitationem legum,quæ dicunt sexum & rusticitatem excusari.& in ij.lect.dicit id menti esse tenendum contra rusticos.Idem Bald.in l.iij.colum.ij.C.de Sum.Tri.& in l.error,colum.iij.in j.quæst.C.de iur.& fact.igno.Inno.in c.bonæ,le ij.in verbo,requisitus,paulò ante fi.de postul.Præla.Alberi.in l.aut qui aliter,§.j.post prin.ff.quod vi aut clam,& in l.qui ex aliena,§.vlt.num.3.ff.de acqui.hæred.Barto.in l.si adulterium,in prin.col.pen.ff.de adulte.Ro.consil.ccccccvj.in re præsenti, col.j.Panor.in c.de homine,de celeb.missa.& in c.j.de clande.despon.Paul.Cast.in l.ciuilem,paulò post prin.C.de fur.Cæpol.causarum crimi.consil.xxvj.magnifice,col.iij.versi.item fraudulosa, quod reperitur inter consi.Alex.consi.cxxxv.circa primũ,lib.j.ipse Alex.in addi.Bar.in l.ne passim, C.de iur.& fac.igno.Firmia.in tract.de Episco.q.lx.versic.item neminem excusat.Fel.in d.c.consuluit,col.pen.de offi.dele.& in c.quoniam,col.iij.versi.quinta conclusio,de simonia,& in c.porrò,de senten.excom.

Et quod ita factum est,mala fide factũ esse censetur.

Nec sexus,nec rusticitas,excusant à clandestinis actibus.

15 ¶Quibus mirum in modum concinit,quod à Fabio Quintiliano,Oratorum post Ciceronem principe,scribitur lib.Oratoriarũ institutionum 5.quo loco de argumentis differit.Tropon interdum ad coniecturas pertinere:vt si dicam,bona mente factum,ideò palam:mala ideóque ex insidiis,nocte, in solitudine.Demonax ille Philosophus eximius,qui Hadriani Imperatoris tempore floruit,nunquam adduci potuit,vt ad sacra mysteriáque Eleusinia accederet.Cuius rei vehemẽter à populo exagitatus & accusatus,tanquam patriæ religionis contemptor,factum in concione excusauit,testatus ea sacra iure ac meritò esse sibi suspecta,quòd in occulto fierent:ea autem omnino manifestari oportere,vt si bona essent,alios ad sequendam amplectendámque religionem:si mala,ad cauendam inducerent.vt autor Lucianus in vita illius. Vt non abs re leges xij.tabularum nocturna mulierum sacrificia prohibuerint:Nocturna mulierum sacrificia ne sunto,vt retulit Cicero lib.j.de legibus.Et in his posset videri fundata consuetudo Burdigal.cap.xcvj.de qua nos loquemur infrà,§.vj.glo.secunda,nume.4.in fi.

De eadem re ex oratoribus.

Demonax.

De sacris Eleusinijs.

16 ¶TERTIVM,quòd iuramentum,quod aliâs plerunque solet confirmare contractus,actúsque inualidos,c.cum contingat,extrà de iuiuran.& c.quamuis,de pact.lib.vj.cum infinitis simil.tamen apposirũ in huiusmodi contractibus factis cum hoc pacto reuendendi,eos magis reddit suspectos de fraude & simulatione:vt voluerunt Hosti.& Io.Andre.in d.c.illo vos.vterque ad fi.extrà de pigno. arg.c.super hoc,de renunti.& idem Host.& Io.And.in d.c.ad nostram,vterque post prin.de emp.& vend.& Bald.consi.cclxxv.premisso statuto,col.ij.lib.v.vbi dicit hanc suspicionem esse violentam, per d.c.super hoc.& Soc.consi.ccxv.visa prædicta,col.vlt.versi.tertius autem,lib.ij.quod repetitum est consil.xxij.lib.iiij.& Ambro.à Vignat.in tractatu de vsur.quem composuit super cap.salubriter, chart.8.col.iiij.in v.indicio,& iterum in repet.c.ad nostram,de empti.& vendi.& Guid.Pap.singu. dcccccxxxviij.quando dicatur,paulò ante fi.Et ante hos omnes glo.à paucis(quod sciam)annotata in c.significauit,in verbo,interdicit,in fi.extrà de censi.quæ id dicit generaliter,iuramentũ appositum in contractibus suspectis,eos reddere multò suspectiores,tanquam scilicet cautim extortum,confirmandorum eorum gratia.

Iuramentũ [illegible] dere actum suspectum suspectiorem.

17 ¶Quod confirmari potest ex glo.not.in l.si quis sub conditione,quæ est vj.in prin.ff.de condi.insti. quæ not.ex eo tex.arg.contra eos,qui ita contrahunt matrimonium,vt iurent neutrum iure consanguinitatis,si quæ sit separaturum matrimonium.præsumuntur enim ob id sciuisse cõsanguinitatem. Ex eáque not.Doct.vbique huiusmodi clausulas cautiores,quæ scilicet cautim ponuntur ad contractus suspecti confirmationem,ipsum magis suspectum atque fraudulentum presumi facere.Et inter cæteros Bald.& Albe.in l.pen.C.de euictio.quæ ex eo intelligunt,id quod in ea l.dicitur,abundantem cautelam non nocere,nec malã fidem inducere,nisi scilicet in quibus aliâs est præsumptio fraudis.& idem Bal.in l.testamentũ,in iij.not.& ibi quoq; Pau.Ca.in prin.C.de test.ipse Bal.in l.etiam, col.ij.vers.or modò dubitatur,C.de exec.rei iud.& in c.quia verisimile,col.ij.extrà de præsump.vbi eam glo.dicit in id esse sing.Paul.Cast.in d.l.vj.& consil.clxxiiij.contra,col.ij.in fi.versicu.& etiam hic præsumptio,lib.j.Petr.Ancha.loquens in suspicione vsurarum,consil.cclvij.suprà dicta sententia,colum.ij.versi.accedit prædictis,Barb.consi.xvj.præclarè,col.v.lib.j.& consi.viij.illud afferam, col.pen.lib.iiij.& consi.xvij.clementissimum ante,nu.5.& lib.iiij.Cor.in subscriptione conf.ccxvij.

De eodem.

Clausulæ cautiores,actus suspectiores reddunt.

Abundãs cautela,nocet suspectis.

Quir.in fi.lib.iij.Cæp.in tract.simulationis contractuũ,vj.præsumptione.Soc.consi.cxliij.diu profectò,col.vlt.ad fi.lib.j.quod repetitur consi.clxxj.lib.ij.vbi respondit etiam ex magnitudine pretij præsumi simulationem,tanquam ea cautius videatur fuisse apposita ad diluendam præsumptionem fraudis & simulationis:quæ ex vilitate pretij aliâs oritur.idem Soc.d.cons.ccxv.lib.ij.repetito,vt diximus,consi.xxij.lib.iiij.quo loco suprà citauimus.& idem rursus consi.xc.in causa magnifici,col.ij.versi.sed si ista,lib.iij.& consi.cxxvj.visum,ad fi.eod.lib.iij.Ias.cons.clxx.nomine,nu.1.lib.ij.Steph.Bertr.consi.ccx.non solum,col.iij.nu.17.lib.j.Phil.Deci.in l.quæ dubitationis,nu.4.ff.de reg.iur.& consi.ccccxlviij.vis tota,col.iij.versi.& in primis.

Pretij magnitudo etiã actũ suspectum reddit.

18 ¶Et vt dicit Bald.consil.ccccl xxvij.apparet, post medium,libr. j.quantò plus est cautelæ (vt nostri non ineptè,vt alibi diximus,loquuntur)in contractibus suspectis, tantò plus fraudis doli & simulationis in esse præsumitur.& idem in cap.ij.col.ij.extrà de consuetu.vbi(ait)abundantior est cautela, ibi euidentior est fraus:per d.glo.& post eum Iason consil.clxx.quod prædicti,col.ij.lib.ij. Pro qua sententia est tex.optimus,si non oscitanter expendatur,in l.ita fidei,ff.de iure fisc.quæ probat maiorem fraudem ex hoc præsumi,quòd quis ita actum facit,ne fraudem fecisse videatur.& in l.si libertus minorem,ff.de iure patro.vbi grauius offendit, qui quid simulatè facit in fraudem legis, quàm qui apertè facit contra legem.quam ad hoc expendit Bald.in cap.j.§.callidis,colum.j. versic.quærit glos.nunquid,tit.de prohib.feud.ali.per Fede.& Cardin.Alexand.cap.j.col.j.tit.de ali.feud.Quasi scilicet is bis peccet, & quòd in fraudem facit,& quòd vult videri non factum in fraudem. Et facit etiam,quod per eum tex.dicit Bal.in c.j.§.j.hoc quoque,col.vlt.ti.de succes.feud.Et illud Terentij in Eunucho,

De eodem.

Quò plus cautelæ, eò plus fraudis.

Bis peccat,qui fraudem facit, & eam tegit.

Terentij locus.

Vide ne nimium callidum sit hoc modó.

nam illic doctus interpres Donatus agnoscit callidũ non calidum,vt in quibusdã codicibus scribitur.

19 ¶Sed hîc aduerte Lector.Nam Bald.hîc,vt propè semper sibi contrarius,consil.cxiiij.secundum ea, lib.iij.nuncupatim loquens de venditionibus factis cum pacto de reuendendo, tradit eas non esse suspectas ob id, quòd in contractu iuratum fuit contractum ipsum esse verum, & non simulatum. Sed & idem in l.emptione,col.j.C.plus vale.quod agit.scribit,quòd ex istis verbis,Vendidit,& tradidit verè,& non in fraudem vsurarũ,instrumẽtum non redditur magis,nec minus suspectum:quod & sensisse videtur in l.j.versic.& not.arg.C.de collusi.detegen.Sed ego ei in his non accedo,propter ea quæ diximus. Súntque qui eum in posterioribus locis citant pro contraria sententia, vt scilicet per hæc verba,Vendidit verè & non in fraudem vsurarum,reddatur contractus suspectior:eámque sententiam sequuntur,videlicet Sal.in d.l.emptione,post princ.Pet.Ancha.d.consil.cclvij.& Anto. & Imo.in d.c.ad nostram,& ibi quoque Card.Flor.& Anto.Burg.col.pen.de empti.& vendi.idem Imol.consil.cxxxvij.visa inquisitione,col.ij.versic.item illud non videtur.Cæpol.in tracta.simulat. contractuum,in ix.præsumptione.Bart.in c.illo vos,col.j.extrà de pign.Ant.Vigna.in tractat.vsur. quem composuit super c.salubriter,col.xxx.vers.quinimo plus,qui est sub nu.100.Barb.cons.lxxvij. illud in medium,col.ij.lib.iij.& Fel.in c.si cautio,col.xxij.versic.de materia,extrà de fid.instru.Ias. dum ipsum Bald.in dicto loco allegat,in l.testamentum,C.de testa.& Chasse.consil.xxv.ex multis, col.ij.versi.septimò.

An per hæc uerba,uerè & non simulatè, & similia,præsumatur fraus, an non.

20 ¶QVARTVM, quòd in ea reputatione modicitatis vel vilitatis pretij, quæ debet interuenire in hoc pacto reuendendi,vt præsumatur simulatio, res ita vendita minoris æstimanda est, quàm si simpliciter & sine eo pacto fuisset vendita : vt expresim in huiusmodi pacto voluit Panor.in d.c.ad nostram,col.ij.& ibi quoque Barba.& Anto.Burg.col.xij.versic.veniamus modò.& idem Panor.in d.c.in aliquibus,in ij.not.de deci.vbi dicit ita se pluries ex facto consuluisse, & esse not.quia in hoc multi errant.& Maria.in c.cùm Ioan.in vij.not.per illum tex.extrà de fid.instrumen.& in c.vlti.in xxij.princip.arti.quæst.iiij.versicul.quartus effectus,de dila.& inter consil.filij,eius Barptol.Socin. consi.xv.visis prædictis,col.vlti.lib.j.vbi dicit nuncupatim,quòd quæ valent centum sine hoc pacto, septuaginta tantùm valent,si cum eodem pacto emantur.& ipse Barpt.Soci.in l.j.§.si hæres,col.j.in iij.not,per eum text.& ibi quoque Ias.col.ij.versic.item adde bene facere. Et Franc.Ripa.colum.v. nume.26.ff.ad S.C.Trebel.& idem Soci.consil.ccxlviij.nunquid ex duobus,col.vlti.lib.ij.& consi. lvij.in causa restitutionis,col.vlti.lib.iiij.& Corne.consil.ccxlj.cum quo præmittendum est,colum. ij.versic.& licèt lib.j.& consil.ccxliiij.quanquàm in hac,colum.penult.versi.nec aliquo iure probatur,eo.lib.j.& consil.cccxlvj.visa copia,col.vlti.eodem quoque lib.j. Ias.consil.clj.contra consultationem,colum.iij.versi.item illud pactum,lib.iiij.& consil.cliij.præsupponitur in facto,col.v.eod. lib.iiij.Carolus Ruin.consil.lxvj.quia dubia,col.iiij.versi.& tantò minus,lib.iiij.Stepha.Bertrand. consil.clxviij.illud est certum,nume.3.lib.j.& consi.sequent.visis duobus,in fi. eod.lib.j.& consilio cccxxxix.non puto,nume.3.eod.lib.j.Philip.Deci.consil.clxvij.in causa quæ coram,colum.ij. versi. secundò respondetur,& consil.cccviij.in casu ad nos transmisso, colum.j.versi. non obstant plura. & consil.dxliij.in casu proposito,colum.ij.versi.primò,quia retrouenditio.& consi.dcxlviij.pro resolutione,colum.j.Matthæus Afflict.in tracta.protomixeos,in verbo,licèt enim suprà diximus, colum.penulti.& Hiero.Cagno.in repe.d.l.ij.col.iij.versi.per quam diligenter,& iterum in xxxvj.q. C.de pact.inter empt.& vendi.Anto.Rub.consil.cxlviij.viso instrumento,col.ij.& ante hos omnes Bald.

Res cũ hoc pacto uendita, minoris est æstimanda.

Quantò minoris ualet ob id pactum.

Bal.cuius nullus horũ meminit,con.clxiiij.maritus,in fi.lib.v.& è Theologis Ang.Cla.in sua summa,in verbo, vsura,le j.nume.66.& Io.Gerson in tract.de contractibus,parte j.consi.viij.nam sicut (ait)tantò pluris valet res,quantò ius & dominium pinguius vberiúsque transfertur,ita è diuerso eò minoris valet quò tenuius infirmiúsque tranfertur. In ídque citat illud Leuiti. xxv. quantò minus tempus numeraueris,tantò minus emptori constabit. Et rursus in ij.parte,propositione xix.& alibi sæpe in eod.tracta.

21 ¶Et id quidem credo esse verissimum,etiamsi Guid Pap. reclamat deci. Delph.dxvj.an per confessionem,dicens contractum ob id censeri illicitum , quòd propter gratiam redemptiuam res minoris emitur. In quo admodum errauit. Nam & aliâs res minoris valet, quòd sub aliqua conditione auocari possit.l.j.§.si hæres percepto,ff.ad Trebel.& l.idem Labeo , §.vltimo.& l.sequent.ff. fami. ercíscun.& l.si seruus,in princip.iuncta glos.in verbo,inuenerit, ff.de condi. furt.& voluerunt Recentiores in l.non quocunque,in princip.ff.de leg.j.Et semper aliâs quoduis pactum vel onus in venditione appositum est veluti quædam pars pretij, ob ídque res vilius venditur,vt probat text. in l. fundi partem,ibi,ideò vilius,fundum vendidisti,& ibi glos.in d.verbo,vendidisti,quæ id dicit in dubio præsumi.Bald.& Sal. qui idem dicit, ff.de contrahen.empti. & l.si sterilis,§.si tibi , ff.de actio. empt.& l.iurisgentium,§.quinimo, ff.de pactis, & l.eum.§.vltimo. ff. de in diem add.& in d.cap. cùm Ioannes, vbi ex eo Imol.Panormi.& Fel.id expressè not.rem minoris valere ob pactum siue ónus appositum. *Res semper minoris ualet ob cõditionem & onus appositũ.*

22 ¶Sed & est text.omnium optimus in l.si venditor,§.si quid emptor,in fi.ff.de ser.expor.vbi ita scribitur, quoniam hoc ipso minoris homo videatur vænisse. Ex quo Bald.not.rem venditam cum aliquo pacto minoris valere,quàm liberè venditam. Et allegat pro simili l.hæreditatis venditæ, ff.de hære.vel actio.vend.sed credo eum voluisse allegare l.hæreditatem Cornelij,quæ est pen.eiusdem tit.quam & glo.in d.§.si quid emptor,citat.Et idem quoq; per illum tex.voluit ipse Bal.consi.xxxj. statutis ciuitatis Astensis,post medium,lib.j.& consil.cxix.dicunt,col.j.eod.lib.j.& consil.clxxxij. locata fuit,col.ij.in fi.eod.lib.j.& consi.cccxv.ponitur,colum.j.lib.iij.Et aliâs sępe idem Bald.idem ipsum tradit,scilicet pacta atque onera apposita in venditione partem facere pretij , rémque ipsam minuere:vt in repe.l.ij.col.xxv.versic.si verò quæuis,ff.de iureiur.& in l.solam,col.pen.versic.item interrogatur testis de causa materiali,C.de testib.& consil.cccxxxvij.in primis videndum est,col.ij. lib.j.& consi.ccccl xxxvj.quidam dominus Brasianus,col.ij.versi.in contrarium,eod.lib.j.& d.consi. clxiiij.in fi.lib.v.Et idem quoque dicit Pet.Anc.consil.vij.in quæstione , col.j.& consil.cccxxxj.visis diligenter,colum.j.Panor.consil.lxvj.duo ad claram decisionem, col.ij.versicul.secundò probatur, lib.j.vbi etiam dicit , rem ob id minoris vendi. Alcia.in l.in bonæ fidei , in prima glos.C.de pact.& Zasius de hoc quoque pacto loquens,consil.xij.nume.36.lib.j.& Docto.vbique. Nec glos.in c.conquestus , de vsur.quam Guid.Pap.citat pro sua sententia , contrarium voluit , vt omnibus videre in promptu est. *De eadem re.*

23 ¶Quid quòd Albe.in d.l.fundi partem,ff.de contrah.emp.preces quoque,quæ interdum adhibentur in venditionibus,imputat in partem pretij,per tex.in c.sunt nõnulli,j.q.j.húcque refert,quod vulgò dici solet,nullam rem cariorem esse , quàm quæ pretio empta est. Id quod sumptũ est ex Anneo illo Seneca,circa initia lib.ij.de Beneficiis : Gratissima sunt(ait) beneficia parata,facilè occurrentia,vbi nulla mora fuit,nisi in accipientis verecundia.Optimum est antecedere desiderium cuiusque,proximum sequi:illud melius,occupare, ante quàm rogemur. Quia cùm homini probo ad rogandum os concurrat,& suffundatur rubore,qui hoc tormentum remiserit,multiplicat munus suum.Non tulit gratis, qui cùm rogasset accepit. Quandoquidem vt maioribus nostris grauissimis viris visum est, nulla res carius constat,quàm quæ precibus empta est. Quam etiam vltimam sententiam,citat glo. in c.quem pœnitet,in verbo,labore,de pœn.di.xj.ex cuius etiam autoritate glo.in c.& si quęstiones, in verbo,non petente,extrà de simo.dicit non gratis dari munus,quod petenti datur.quod & reassumit Franc.Cur.Seni.consi.lxj.super eo,col.vlt.Quibus consentaneum est illud Apuleij lib.iij.Floridorum : Neque enim aut leui mercede emit,qui precatur:aut paruum pretium accipit,qui rogatur: adeò vt omnia vtensilia emere potius velis , quàm rogare.Quæ omnia quoque orta sunt ab illo veteri prouerbio Tul.in Verrem actione vj.Malo emere,quàm rogare. *Preces quoq; [illegible] partem pr[illegible] esse.*

24 ¶Sed vt redeamus , quod diximus rem minoris æstimari vendíque ob huiusmodi pactum reuenditionis,obtinet etiam si tempus in id præstitutum sit transactum:ideóque sit nunc emptor ab eo onere reuendendi liberatus.Nam nihilò seciùs censebitur res fuisse minoris pretij,cùm venderetur,per l.habitationum,quæ est penult.in princip.iuncta glos.j.ff.de peri.& com.rei venditæ.Et expressim in casu nostro voluit Philip.Deci.d.consil.cccviij.col.j.vbi suprà,& Hiero.Cagno.in d.l.ij.de pact. inter empto.vbi suprà,& Pantal.in reper.l.ij.chart.26.in xij.limitatione,C.de rescind.vendi.Et voluit in simili Ro.in.l.si quis cùm aliter,colum.iiij.versic.sextò locum non habet,ff.de verbo.obliga. Nam & aliâs valor & æstimatio rei vendite censetur ex tempore venditionis,quicquid posteà contingat.l.si voluntate,in fi.C.de rescind.vendi. Et id credo verissimum,licèt in casu nostri pacti aliud voluerit Anto.Burg.nullo iure aut ratione iusta subnixus,in d.c.ad nostram,colum.xiij.versicul.ob quod dicit. *Non ob id æstimationis diminutionem tolli, quòd tẽpus redimẽdi sit trãsactum.*

Pactum reuendendi, non tollit l.ij.C.de rescind.uendi.

25 ¶Quæ omnia admodum sunt notanda ad casum d.l.ij.C.de rescind.vendi.& c.cùm dilecti, extrà de empt.& vendi.vt etiam dicit Pan.in d.c.cùm Ioannes. Nam licet huiusmodi pactum de reuendendo non faciat cessare remedium dictorum iurium, vt post Odof.& Nicol.Mat.voluit Bald.in d.l.ij.col. vij.in viij.q.& ibi quoque Sal.col.iiij.in ix.q.& Paul.Castr.col.ij.in quarta limitatione, & Pantal. in repet.col.xiiij.versic.decimoquartò extende.Imol.in c.cùm contingat, col.lvij.versic.tertio casu, quando dubitatur, extrà de iureiur.Barb.qui dicit sing.in c.ad nostram, in fi.extrà de emp.& vendi. & Anto.Burg.in c.cùm causa, col.vij.versic.septimò extendo, extrà eod.tit.& Hiero.Cagno.in repet.d.l.ij.col.v.versi.exclusus tamen, C.de pact.inter empto.& vend. Tamen ad reputationem æstimationémque veri ac iusti pretij, in casu d.l.ij.id considerandum est, quòd tale pactum minuit valorem rei: vt ad hoc propositũ expresse declarat Pan.in d.c.ad nostram, col.ij.in secundo casu, de emp. & vendi.& Rom.in d.l.si quis cùm aliter, vbi suprà.& Soci.in d.l.j.§.si hæres, ff.ad senatusconsult. Trebel.& d.consil.ccxlviij.nunquid ex duobus, lib.ij.& d.consil.lvij.in causa restitutionis, lib.iiij. & Philipp.Deci.d.consilio cccviij.in casu ad nos transmisso: vbi ex hoc dicunt, quòd quis probando simpliciter pretium rei venditæ, non debet obtinere in remedio d.l. ij. quando fuit appositum, pactum de reuendendo; sed debet probare pretium rei venditæ cum hoc pacto. quod multùm est notandum.

Tamen ad reputationẽ pretij considerandum est.

Quomodo superiora intelliguntur.

26 ¶Sed illud tamen hîc te monitum volui, ea quæ diximus, procedere in pacto reuendendi libero ipsi venditori, id est, quod in facultate est ipsius, vt possit etiam statim redimere, cùm voluerit: secus si non possit, nisi post aliquod tempus: tunc enim ob id pactum non censetur res minoris valere: vt nouiter voluit Anto.Burg.in d.c.ad nostram, colum.xiij.versic.& quod multi in hoc errant, extrà de empt.& vendi.ídque probat ex c.illo vos, de pigno.ibi enim fuit res vendita xxiij.libris cum pacto reuendendi xxvj.libris, & sic modico pluris pretio: & tamen iudicatur ille contractus fœneratitius, ob illum paruum excessum: nempe quia ea facultas resoluendi non erat in optione & potestate venditoris, sed emptoris, vt ibi patet. Constat autem, vt ille dicit, quòd in ea prima venditione res tanti valebat, quanti vendita est, ac si aliâs fuisset vendita sine eo onere, posteaquàm ob tam modicum excessum in reuenditione contractus præsumatur vsurarius. Hæc ille, qui id dicit sing.& à nemine ante se scriptum.

Fraudis suspicio ex hoc pacto, an habeat locum in datione in solutũ, ut in uenditione.

27 ¶QVINTVM illud est, quòd illa vsuræ & fraudis suspicio, quæ oritur ex huiusmodi pacto, cum aliis non adeò facilè operatur in datione in solutum, vt in simplici venditione, propter originalem causam necessariam, & quia non interuênit in ipso actu numeratio pecuniæ, quæ veluti allicit & inescat homines, ex sententia Rapha.Fulgo.consil.cxxxiiij.in quæstione versa, col.ij.versicul.sed & illud. Quam nuncupatim sequitur Philip. Deci.consil.xviij.cuius superscriptio incipit, ad statutum in venditione, col.ij.versic.nec obst.quòd datio.& rursum col.iij.versic. secundò non obstat. & iterum consil.clxvij.in causa quæ coram reuerendo, col.ij.vers.tertiò respondetur.& consil.ccix.in casu proposito, col.j & d.consil.cccviij.col.ij.versic.secundò quia hîc agitur.& Ias.consi.cl.videretur, col.ij.versi.secundò & fortius, lib.iiij.& consil.seq.contra consultationem, col.iij.versic.pro eadem parte.& Hiero.Cagn.in repet.d.l.ij.col.iij.versi.secundò limita.& Paulus Paris.consi.lxxvj.omnis, col.iij.nu.33.lib.iiij.

De eodem.

28 ¶Licèt contrarium senserint, sed obiter & veluti per transennam, aliúdque agentes, Angel.consil. ccxliij.multi consortes, in fi.& Imol.col.xcviij.in quæstione quæ vertitur, col.vlti. versic. prætereà dicta adiudicatio.& expresius consil.sequen.cuius est idem initium, col.ij.versic.quintum dubium. nam vtrobique loquitur de datione in solutum, & in ea concludit, vt in venditione, præsumi contractum vsurarium, secundùm d.c.ad nostram, de empt. & vendi.atque etiam Paul.Castren.consil. cccvj.quanquàm, col.ij.versic.posito autem.lib. ij. dum disputat vtrùm datio in solutum facta cum pacto reuenditionis, censeatur vsuraria: nec distinguit inter eam, & aliam venditionem.& Barba. consil.lj.scripsit sapientiæ fons, lib.j.& subobscurè Corne. consil.cxxxiij. viso copioso, per totum, lib.iij.id quoque disputans, quod suprà diximus, nec aliter distinguens inter venditionem, & dationem in solutum.

De eodem.

29 ¶Sed pro priori sententia facit, quòd aliâs ex necessaria venditione non adeò facilè præsumitur fraus aut simulatio, quàm ex merè voluntaria, spontanea, vltronea: vt videre licet apud Angel.in l.si quis post hac, col.ij. versicu.sed limito vno modo, C.de bon.proscrip. vbi ponit quædam exempla. & Philip.Deci.consil.ccxxxv.in causa magnifici domini, colum.ij.versic.item quantitas alienationis. Nam etiam prohibita simpliciter alienatione, non censetur prohibita necessaria.l.alienationes, ff.familiæ ercis.& l.Diuus, ff.de petit.hæredit. Bald.consilio xl.maritus ex delicto, circa medium, lib.j.& diximus plenius suprà tit.præcedente, §.j.glos.xiiij.in verbo, *ou equipollent à uente*, nume.11. & generale est.

Pactũ ut liceat post aliquod tẽpus redimere, magis suspectum.

30 ¶SEXTVM, quòd contractus venditionis, factus cum hoc pacto reuenditionis, magis præsumitur pignoratitius, & in fraudem vsurarum factus, si id pactum ita factum sit, vt non liceat nisi post certum aliquod tempus redimere, quàm si simpliciter ita conceptum sit, vt liceat intra aliquod tempus id facere, non expectato scilicet alio tempore. Nam hîc est in mera facultate venditoris, quandocunque voluerit intra tempus præstitutum, etiam crastino die redimere: illic verò non nisi post

aliquod

aliquod tempus, vt scilicet interim emptor lucretur fructus. Nam in hoc casu expresim loquitur d. c. ad nostram, vt patet ex verbis, à septennio ad nouennium, ibi positis. Quin etiam sunt, qui tenent huiusmodi pactum ita compositum, omnino facere contractum illicitum & vsurarium, etiam si nihil aliud sit, quod vitiet, vt latiùs dicemus infrà eo. ti. §. j. glo. ij. in verbo, *à tel temps*, nu. 66. sed vnum, & tribus seq. vbi videbis an id verum sit.

31 ¶SEPTIMVM, quòd etiam huiusmodi contractus factus cum hoc pacto faciliùs præsumitur vsurarius, si ex lege reuenditionis maius pretium, aut etiam minus sit restituendum, quàm fuerit ab emptore datum: vt de primo, scilicet maiori pretio satis probatur in cap. illo vos. & ibi Imol. extrà de pigno. vbi tamen patet id non sufficere. De quo & tu vide Card. Flo. Imol. Pan. in iiij. casu, & alios in d. c. ad nostram, de empt. & vendi. Gul. à monte Laud. in clemen. ex grandi. & ibi quoque Cardin. Flor. in §. cæterùm, in ij. quæst. cod. tit. Cyn. in l. in emptione, in fin. C. plus vale. quod agit. Bald. consilio ccclxxxix. quòd dictus contractus, in princip. & versic. tertiò probatur, lib. iiij. & consil. cccxj. in quæstione Galuagini, colum. j. versic. quintò, lib. v. & consil. ccclix. hunc passum, circa medium, eod. lib. v. & Cæpol. in tracta. de simula. contract. in iiij. præsumptione. & Angel. Cla. in sua summa, in verbo, vsura, le j. nume. 66. & Ambro. à Vigna. in tracta. vsurar. char. 14. versic. alius est casus. & Guid. Pap. in tracta. illicitorum contractuum, col. vj. versic. item ex eo quòd aliquid. & Steph. Bertr. consl. clxx. si non sine, col. vlt. lib. iij. & Ant. Burg. in c. ad nostram, col. xij. vers. tertia conclusio, extrà de empt. & vendi.

Id pactum magis suspectum, si maius, aut minus pretiũ sit restituendum.

32 ¶De minore pretio, quod magis mirum videri potest, voluit is, qui vbique est, qui nihil non dixit, non tractauit, non disseruit. Iam intelligis Bald. esse, qui rerum copia non singulos tantùm dixerim, sed vniuersos penè ausim dicere, superauit. Bald. igitur id voluit consil. cxiiij. secundùm ea quæ proponuntur, lib. iij. vbi id videtur assignare ei rationi, quòd hæc res inusitata sit: sicuti si esset conuentum, vt fructus medij temporis computarentur in pretio reuenditionis faciendæ: nam & id quoque dicit: tanquàm scilicet huiusmodi pacta inusitata faciant fraudem præsumi, etiamsi cedant incommodo eius, in quem est fraudis suspicio, ob id tantùm quòd inusitata sunt & insolita. Ita enim multi intelligunt glo. quam suprà ad aliud propositũ citauimus, in l. vj. in princ. de cond. inst. & inter cæteros Doct. ibi, presertim Bald. & Ang. & ipse quoque Ang. in l. pen. C. de euict. & idem Bald. in c. tertio loco, col. vlt. extrà de prob. vbi eam dicit not. dignam, cum aliis concor. adductis à Fel. in c. ij. col. vij. versi. & ita procedũt, extrà de rescrip. & Fran. Cur. Sen. consl. lv. super duobus, col. v. vers. & istud etiam. & iterũ consl. lxvj. super præmissa, col. xviij. nu. 156. rursúmque consl. lxxiiij. super memorata, col. antep. versi. decimò redditur, & Soc. consi. cxxvij. quoniam, col. v. vers. imprimis, lib. iij. & Ias. in l. testamentum, C. de testa.

De eodem.

Pacta insolita & inusitata, suspecta.

33 ¶Ego verò, præter eam inusitationem, si ita fari nobis permittimus, & insolentiam, id quoque attribui posse arbitror nimiæ cautelæ, quæ & fraudem præsumi facit, vt suprà diximus nu. 17. quod confirmari, & seq. ex eadem illa glo. in d. l. vj. Neque enim presumitur quis ea sibi velle auferre, quæ solent & possunt emptores sibi asserere & vendicare iure proprio, nisi vt fraudem maiorem ea liberalitatis specie tegant: quod nihil aliud est, quàm quod dicimus Gallico prouerbio, **Reculer pour mieux faillir**. Neque enim quis præsumitur temere & sine causa velle iactare suum, l. cùm de indebito, ff. de proba. & c. super eo, de renun. cum si. Et hanc propriè captiosam liberalitatem appellauerim, interpretationi prudentum odiosissimam, l. cùm Aquiliana, ff. de transact. Et huc pertinet, quod de magnitudine pretij diximus suprà d. nu. 17. Et quod tradit Bald. in l. eam quam, col. x. versi. sed subiungitur, C. de fideicom. ex immodica liberalitate præsumi fraudem. & sequitur Ias. consi. xxvj. in fauorem, col. ij. lib. iij.

Captiosa liberalitas.

34 ¶OCTAVVM, quòd per huiusmodi pactum factum à rustico, aut muliere non adeò præsumendum est contractum esse vsurarium, quàm si ab alio esset factum: vt expresim voluit Bald. in l. cùm allegas, per glos. ibi post princip. in illis verbis, & maximè ius ignorantibus. & ibi quoque Rapha. Fulgo. & Petr. Suz. C. de vsur. & Firmia. in suo vberrimo indice, in verbo, pactum de reuendendo, versi. iij. & iterum in verbo, rusticitas, versic. v. Cæpol. qui id admodum commendat in tracta. de simula. contract. in vj. casu princi. colum. vj. Ias. qui id dicit valde nota. in l. si quis id quod, col. vij. in v. not. ibi, similiter, rusticus, ff. de iurisdic. om. iud. & in l. iuris ignorantia, col. j. versic. alibi etiam rusticus, C. qui admit. & Gerar. à Pet. sing. xviij. not. diligenter, col. iij. versi. limito tamen. & Tho. Ferra. qui id dicit sing. cautel. xvij. magna est quæstio, col. vlti. Et optimè facit quod dictum est ab H. antiquo glossatore in interpretatione d. l. cùm allegas, C. de vsur. vti eum refert Accur. ibi, in verbo, vltra, in princip.

Id pactum à rustico, uel muliere appositũ, minus suspectum.

35 ¶Idque satis rationi consonum est: nam in rustico & muliere non adeò facilè fraus, aut dolus præsumitur, vt in aliis, sed simplex meraque simplicitas, vt scribit Bald. in rubric. C. de rerum permutatio. versicul. item quare donatio. Et de rustico probatur in l. vltima. C. de testamen. cum multis similib. adductis à glos. ibi. & de muliere, per not. à glos. & Docto. in l. vbi. ff. de eden. Bald. in l. precibus, colum. v. versicul. quid ergo si petiit, C. de impube. & aliis substitu. cum multis aliis concordan. à me congestis in legib. connubialib. in ix. lege, versi. propterea nescio. Idem quoque de milite dicere potes, per l. quòd adhibitus, C. de his qui sibi ascrib. cum similib. Nam & de milite, vti & de rustico, & mulic

De eodem.

Idẽ de milite.

Rursus de muliere.

muliere,& minore loquitur Albe.in d.l.vbi,de eden.Illud autem receptiſsimum eſt,perſonam contrahentis inſpiciẽdam eſſe ad inducendam pręſumptionem fraudis & ſimulationis in contractibus, aut contrà,etiam omnium iudicio,qui dicũt quòd ſi perſona ſit ſolita fœnerari, id magnũ calculum, addit ad præſumendum cõtractum vſurarium: vt diximus ſuprà poſt prin.nu.5.neque id.& dicemus etiam inferius in fin.huius .tit.nu.130.& id potiſsimum.Super eo tamen,quod de muliere diximus, vide Barba.conſil.viij.illud afferam,col.v.verſic.modò in propoſito,lib.iiij.vbi videtur pungere in contrarium. Cuius opin.fulcire potes ex multis, quæ in illa ix. lege connubiali diximus de auaritia fraude & calliditate mulierum.

Probationes leuiores hîc admittuntur.

Et generaliter in his quæ clã, callidè, & ſimulatè fiunt.

An in id ſufficiãt leues coniecturæ.

36 ¶NONVM, quòd ad probandum huiuſmodi contractus vſurarios admittuntur & ſufficiunt probationes, quæ in aliis cauſis minus eſſent ſufficientes, propter excogitatas fraudes & calliditates,quæ in tractatibus fœneratoriis fieri ſolent,vt not. Ioan. Andre.in c.ex literis, extrà de iureiur & in cap.ij.eod.tit.lib.vj.Paul.Eleaza.in ſua diſputatione,incip.contra inſtrumentum debiti opponitur. & Petr. Ancha.in capi.ad noſtram, extrà de emptio.& venditio.vbi eos allegat. & ſequitur Alexand.conſil.xlvj.circa præſentis,colum.j.verſic.concurrit etiam probatio,lib.iij. Ioan.Plate.in l.vlti.C.de vſu.fiſca.Rodulph.in tracta.vſur.quæſti. lxxxviij.Philip.Franciſ.in cap.j.§. quis verò de vſuris,lib.vj.Franc.Ripa.lib.ij.reſpon.cap.ij.nume.7.Et id generale eſt,vt ad eorum probationem, quæ clam,callidè,fraudulenter,ſimulatè fiunt,ſufficiant indicia, coniecturæ, & præſumptiones, l. non omnes,§.à Barbaris,ff.de re milita.& l.dolum,C.de dol.mal.& d.cap.illo vos, & ibi Innoc.& Ioan.Andr.de pigno.& d.cap.ad noſtram,de emptio.& venditio.qui quidem poſtremi tex.loquuntur de vſuris,vti etiam c.cùm in diœceſi,extrà de vſur.& cap.ij.de renun.lib.vj.Hoſt.loquens etiam in vſuris,in ſumma tit.de vſur.§.qualiter contractus.& iterum §.ſequent.colum.j.verſic. ſufficiunt etiam Bartol.Angel.Rapha.Co.Fulgo.& Iaſon qui multa collegit,in l.ſi quis ex argentariis,§.Prætor ait,ff.de eden.Petr.Ancha.etiam loquens in vſuris,conſil.ix.plurimæ,ad fi.& Cardi.Flor.& ipſe loquens de vſuris,conſil.xciiij.hæc eſt quædam,colum.vlti.verſicul. quartò ad idem. Imol.conſilio cxxxviij.in quæſtione,colum.j.Paul.Caſtren.conſil.cix.viſa petitione, in principi.& rurſum col.ij. in principi. lib. ij. vbi etiam dicit in hoc ſufficere leues coniecturas. quod admodum notandum eſt, ſi verum ſit.Alexand.conſil.lxiiij.viſo themate,column.ij.lib.j.& conſil. xxiiij. animaduerſis,col. ij.verſic.ad quod oſtendendum,& iterum colum.v.verſic.vltima præſumptio, lib.ij.vbi alios allegat,& latius conſil.lxix.viſa facti narratione,in princip.eod.lib.ij. & conſil. ccxij. viſis & diſcuſsis, in fi.eod.lib.ij.& conſil.cxv.viſo themate,colum.iij.verſic.accedit quia ſumus,lib.iiij.& conſil.liiij. circa primum,colum.j.verſic.nam ad probandum,lib.vj.vbi expreſsè loquitur de hiuſmodi venditionibus factis cum hoc pacto reuendendi,& conſil.cxliij.viſo titulo, ad fin. eod. lib. vj.& conſilio cxcvij.in cauſa vertente,colum.vltima,verſic.accedit illud,lib.vij.Soci.conſil.xvj. in cauſa, lib.iij. Cæpolla in tractatu de ſimulat.contractuum,in vlti.præſumpti.& Stepha. Bertran.conſil. cxxxvij. viſo proceſſu,col.ij.lib.j.& Iaſon in l.de pupillo,§.ſi quis ipſi Prætori,col.vij.verſic.in viij.quæſtio. ff.de ope.nou.nunti.& conſil.cxlj.viſa longa,col.ij.verſic.prædicta fortius, lib.iiij.& Philipp.Deci. conſil.ccccxliij.in caſu propoſito,col.iij.nume. 14. & conſil.cccccl xxxvij.coram magnificis, col.ij. verſic.& pro fundamento.& Docto.in locis propè infinitis. Nam & in his probationes imperfectæ coniunguntur,quæ aliâs non coniungerentur.Anto.in c.veniens,le j.ad fi.de teſtib.Alexand.d.conſ. xxiiij.col.vlt.lib.ij.Philip.Deci.in c.cum cauſam,col.iij.verſi.& iſta concluſio,extrà de proba. Pau. Par.conſ.lv.cõtractus,col.v.nu.33.lib.j.Et admittũtur teſtes ſingulares,vti & in aliis,in quibus ſufficiunt pericula & indicia.& Pau.Pari.conſi.lvij.& ſi ad exhibendam col.pen.num.49.lib.j.vti.ind. allega.conſi. Alex.

Fiducia eſt pactũ reuendẽdi, ſiue fiduciaria mãcipatio, uel uenditio.

37 ¶Et cum his finem huic rubricæ fecerim, modò illud primùm Lectores monuerim, Budæum noſtrum,virum per omnia conſummatiſsimum, & qui antiquitatem cum nouitate miris ac mirandis modis vbique contulit atque coniunxit,ſcripſiſſe in annotationibus ff.contractum ſub hac redimendi reuendendíque lege factum,eum omino eſſe, quem veteres fiduciam ſiue fiduciariam mancipationem,aut venditioné vocabant,idcirco quòd reſtituendi fides interponeretur.ídque probat & Ciceronis in pleriſque locis,& Boëthij in Topicis,& aliorum autoritate.Ex quibus duo inter cętera in hanc rem videntur eſſe apertiſsima.Nam Liuius lib.ij. Belli Macedonici, Optimum (inquit) ratus Nabidi eam (de Argis autem loquitur) Lacedæmoniorum tyranno velut fiduciariam dare,vt victori ſibi reſtitueret: ſi quid aduerſi accidiſſet,ipſe haberet. Et Boëthius in quarto Topicorum commentario: Fiduciam (ait) accepiſſe dicitur,cuicũque aliqua res ea lege mancipatur,vt mancipãti aliquando remancipet,veluti ſi quis tempus dubiũ timens,amico potentiori fundum mancipet,vt cùm tempus illud ſuſpectum præterierit,reddat.Hæc mancipatio fiduciaria nominatur,idcirco quòd reſtituendi fides interponatur.Hæc ille.

De eodem.

Fiducia depoſitum.

38 ¶Cicero autem,præter loca à Budæo citata,huius fiduciæ meminit lib.iij.Officiorum,in duobus locis,vbi inter bonæ fidei contractus & eam nominauit: quibus locis,ni fallor, fiduciam pro depoſito accepiſſe videtur.Nam & pro Roſcio,Si qua (inquit) ſunt priuata iudicia ſummæ æſtimationis,& penè dicam,capitis,tria hęc ſunt,Fiduciæ,tutelæ,ſocietatis. Et pro Aulo Cecinna,His tribus & mandatum adiunxit,dixítque hęc quatuor iudicia eſſe famoſa,quod & leges noſtræ loquentes de depoſito

sito,id est,fiducia,& cæteris illis tribus,tradunt,in l.j.§.qui pro soc.ff.de his qui not.infa.vbi & illud traditur, depositum, tutelam, mandatum, & societatem, famosa esse iudicia,id est,quæ infamiam condemnatis irrogant,vt iam non admodum dubitandum sit,quin illa Tullij fiducia sit nostrorum Iurisconsultorum depositum.Nam & videmus titulos depositi,mandati,pro socio, tanquàm copulatos,& quadam cognatione coniunctos, sese continenter sequi,tam in ff.quàm in C.Nec dubito, quin & tutela iis fuisset adiuncta, nisi tractatum priuatum ac peculiarem multorum titulorum habuisset.

De eodem.

39 ¶Sed & fiduciæ quoque meminit Paulus Iurisconsultus (si is est,quod mihi semper dubium fuit) lib.iij.Sententiarum,titu.ix.qui est,de vsufructu,§.seruis do.cùm dicit:Sed ancillarum appellatione tam virgines,quàm pueri,continentur,iis scilicet exceptis, quæ fiduciæ datæ sunt. Quo in loco interpres fiduciam pro pignore interpretatur.Nam & idem apertissimè libro eiusdem operis ij.tit. xij.qui est,de deposito,in multis locis fiduciam pro pignore accepit,& fiduciarium seruum pro oppignerato.Et titu. sequent.qui est de lege commissoria, fiduciariam rem pro data pignori.Quanquàm ipse Paulus alibi videlicet libr.v.eiusdem quoque operis titu.j.in princip.pignus & fiduciam tanquam diuersa posuisse videatur,cùm dicit:Homo liber nullo pretio æstimatur,id est,nec pignori ab his, aut fiduciæ dari potest.At pro pignore accepisse videtur Tullius in oratione pro L.Flacco: quem & Budæus citauit:Pecuniam adolescentulo grandi fœnore,fiducia tamen accepta occupauisti: hanc fiduciam commissam tibi tenes hodie,ac possides eum tu testem spe recuperandi fundi paterni venire ad testimonium dicendum coëgisti.Denique alio omnino significatu dicitur fiduciam contrahere,in l.ij.§.sed neque auus,ff.ad S.C.Tertul.& in §.vlti.Instit.de legi.agna.succes.Porrò fiduciariæ hæreditatis fit mentio in l.certi condictio,§.j.ff.si cert.petat.& in l.Seius,ff.ad S.C.Trebel. vbi & fiduciarij quoque hæredis mentio fit in duobus locis.Et fiduciariæ tutelæ:atque fiduciarij tutoris,in §.j.Instit.de fidu.tutel.Fiduciarij patris apud Caium lib.Institutionum j. titu. quibus modis filij exeunt de potestate patris,§.emancipatio.De quibus etiam nonnulla tradit Alcia.lib.παρέργων iij.cap.xxvj.eodémque vlti.

Fiducia pro pignore.

Fiduciam contrahere.

Fiduciaria hæreditas.

Fiduciarius hæres.

Fiduciaria tutela.

Fiduciarius pater.

§. PRIMUS.

QVAND AVCVN acquiert par contract de vente aucune chose immeuble,peult par iceluy mesme contract,ou par vn autre apart celuy iour ou lendemain donner grace de retraict au vendeur, iusques à tel téps,& pour tel pris,que accordé est entre eux. Et quand ladicte grace est donnée apart dudict principal contract,celuy iour,ou lendemain,la chose est veüe estre faicte in limine contractus,tellement que ledict vendeur,à qui ladicte grace est ainsi donnée,ou ses heritiers,sont & seront preferez és lignagiers, qui vouldront auoir la chose par retraict lignagier pendant ladicte grace.

PAR CELVY MESME CONTRACT,

GLOSSA I.

1 QVO QVIDEM CASV,cùm scilicet id pactum apponitur in ipso contractu,censetur esse pars ipsius,vt præter eos,quos suprà citauimus in rubr.huius titu.numero 21.& id quidem,credo,voluit Bald.consilio ccccxv. illa solennitas,lib.ij.dum dicit,quòd si tempore contractus fuit actum de eo resoluendo, resolutio quæ posteà fiet,non est propriè resolutio, sed executio ipsius contractus,per l.iij.§.si ab ignoto,ff.de manumis. & l.j.in fin.ff. de rebus eorum, & idem Bald.in l.petens,colum.vlt.versiculo secundò & vltimò,C.de pact.vbi loquitur in casu l.ij.C.de pact.inter empt.quæ vt multis placuit,loquitur de huiusmodi pacto.& Alexand.etiam specialiter de hoc ipso pacto loquens consilio cxxij.viso processu vtriusque causæ,col.j. versiculo sed iste testis,libro ij.vbi & ex hoc dicit,quòd si in contractu fuit promissio facta de retrouendendo,non videtur ab eo recessum per instrumentum illius venditionis posteà purè & simpliciter,id est,sine ea promissione,aut pacto factũ,etiam ex interuallo,per l.si tibi liberũ, secundùm vnũ intellectum,ff.de act.empt.& l.si binarum,ff.de seruitu.vrba.prædi.nam cùm esset ius pacti quæsitum,non præsumitur voluisse illi renuntiare ex sequenti actu,etiam interposito ex interuallo,l.cùm de indebito,ff.de probat.& cap.super hoc,de renunti. Licèt (inquit) secus esset,si non in contractu, sed in præfationibus contractus fuisset dictum:quia tunc demum intelligitur in contractu sequenti, si is continuò factus fuit,non etiam si ex interuallo,l.item quia,in fin.cum ibi not.à Barto.& aliis,ff.

Pactum reuendendi,pars cõtractus.

Id pactum in contractu conuentũ,non tollitur per simplex instrumentum.

de pact.& l. Titia,§.idem respondit,ff.de verb.oblig.iuncta l.per retentionem,cum glos.C.de vsur. & l.cùm plures,§.locator horrei,ff.locat.secundùm vnum intellectum : quia nondum erat ius pacti quæsitum. Et ita declarat Imo.in l.quoties,§.tantundem,ff.de hæred.insti.& in dict.§.idem responsi:quod notandum est admodum, quia quotidie vsu euenit. De quo & nos latiùs dicemus infrà in fi.huius titu.quæst.iiij.Sed & id,quod diximus huiusmodi pactum esse partem contractus,expressè quoque tenuit Stepha.Bertrand.consi.xv.visis instrumento,lib.ij.

Ex hoc pacto duæ actiones oriuntur.

2 ¶Ex eo autem pacto in contractu apposito oriuntur duæ actiones, scilicet antiqua descendens ex contractu præambulo,informata ad id quod deducitur in pactum. Altera præscriptis verbis, insurgens ex dicto pacto,cohærentia contractus,vt dicit expressè de hoc pacto loquens,Signo.consilio iiij.statuto ciuitatis,colum.iij.versiculo nonò probat natura.& iterum consilio cxxxix.casus D.pretio,colum.j.versiculo secundò præmitto,per text.optimum in d.l.ij.iuncta glo.C.de pact.inter emp. vbi & hæc eadem scribit Sal.& Francis. Aret.consilio.vj.viso instrumento,colum.iij.& Zasius consilio xij.nobiles,numero 38.& sequen. lib.j.Sed & Soci.consilio ccliij.in causa domini,colum.iij.in tertio dubio,scribit id pactum,etiam nudum,id est sine stipulatione in contractu,aut incontinenti pòst appositum, vestiri aut cohærentia ipsius contractus, aut rei interuentu,aut etiam vtroque:ex eóque oriri actionem secundùm communes conclusiones Doct.in l.in bonæ fidei.C.de pactis.Sed & etiam oriri actionem ex contractu informato à pacto ad ea,quæ pacto ipso conuenta sunt,& sic ad reddendum,per l.iurisgentium,§.quinimo,& ibi not.ff.de pact.& l.lecta,§.dicebam,ff.si cert.peta. Et idem quoque voluit Francis.Aret.in l.fideiussor,§.meminisse,col.j.versic.primo,ff.de lega.j.vbi hoc eleganter declarat.

De eodem.

3 ¶Et certè hæc est communis nostrorum sententia,quòd ex quocunque pacto incontinenti apposito oriuntur duæ illæ actiones,prior ex ipso contractu informata,& ad pactum extensa:altera præscriptis verbis,quæ ex eodem contractu nascitur.& ita tenent glos.quæ & de hoc quoque nostro pacto loquitur Barto.& potior pars Docto.in d.l.in bonæ fidei, & in l.ex placito,C.de rerum permut. & in dicto §.quinimo.& ipse Barto.in rubr.ff.de præscrip.verb.Bald.in repet.d.l.petens,C.de pact. & in l.alia,C.de iur.dot.Sali.in l.si conuenerit,ff. de hæred.vel actio.vendi.Paul. Castren. consilio cxliij.viso processu,post princip.libr.ij.& Docto.vbique.Tu tamen vide Alciat.qui distinguit in d. l.in bonæ fidei,in verbo actio,declarans quæ ipse antè scripserat,lib.v. Paradoxorum,c.j.vbi aduersus omnes tenuerat,ex pactis,quæ incontinenti facta contractui insunt,vnam tantùm actionem ex eo contractu dari,non etiam præscriptis verbis.sed vtrobique dicit id non obtinere in nostro pacto, aut alio contractus resolutiuo,vt apud eum videre poteris. De quo & tu vide Ioh. Oldendorpium actionum classe iiij.acti.xl.vbi illam Alcia.sententiam temperat.

À TEL TEMPS, GLOS. II.

Si tempus huic pacto non fuit conuentum, de quo tẽpore intelligitur.

1 QVID SI CERTVM tempus non fuerit huic pacto præstitutum, sed conuentum est simpliciter venditorem posse rem venditam redimere restituto pretio venditionis,intra quod tempus erit venditor audiendus, volens ex hoc pacto redimere?quóve tempore ab eo summouebitur? Angel. de hac specie expressim interrogatus respõdit huic facultati xxx.annis præscribi,in consilio lv. ex pacto de retrouendendo,per l.si quis,§.j.C.de præscript.xxx.ann.& l.j.C.de anna.except. Et idem quoque apertè voluit. Alexand. consilio. ccxxviij. ponderatis his quæ seriosè,colum.vlti.versiculo non obstat etiamsi diceretur,lib.vj.& Franc.Balb.in trac. præscri.in iij.quæst.quartæ partis quintæ partis princip.Carol. Ruin.consilio lxxxiij. quoniam.col. vlti.numero 14.lib.j.& Zasius consilio xij.nobiles,numero 75.& D.Boër.decis.clxxxij.& per suprà dicta,colum.j.& omnes,quos citabimus infrà,numero 7. Et idem diximus de retractu consuetudinario,siue municipali,cui à consuetudine non est præstitutum certum tempus,suprà titu.præcedente, §.j.gloss.x.in verbo,*dedans l'an*,numero 10.ex quibus constat.& iterum §.vlt.eiusdem titu.in verbo, *notifiée au greffe*,in xiij.quæst.

De eodem.

2 ¶Et hoc sanè minimè dubium esse videtur : quanquàm scio Alberic. in l.ij.ad fin.C.de pact. inter empt.& vendi.compo.de hoc nostro casu retractus conuentionalis ita scripsisse, videlicet quosdam dicere,cùm non aliquod certum tempus conuentum est, semper id ius competere,propter verbum, quandocunque,quod est in eo textu.Alios vsque ad triginta annos tantùm,quia tanto tempore actio personalis tollitur,l.sicut,C.de præscript.xxx.vel xl.anno. Vberr.verò vsque ad xl.annos,instar creditoris posterioris offerentis priori,l.cùm notissimi,§. eodem iure, C. eod. titu.Et nihil aliud dicit Alberic.tanquam hanc postremam opin.secutus fuisse videatur.

Iuri offerendi, an & quo tempore præscribatur.

Et certè scio alios multos huic nostræ quæstioni illam quoque miscere,qua tractatur,vtrùm, & quo tempore iuri offerendi præscribatur:sed illud ius non id est,de quo tractamus,sed haud dubiè aliud, quod inter multos creditores ex legis dispositione competit,de quo videre poteris per omnes in d.l.cùm notissimi, & latissimè per D. Ioan. Igneum, qui antiquiorum sententias recenset,in l.in cognitione,numero 83.& multis sequen.ff.de senatusconsul. Syllan.Sed quod ad nostram quæstionem priuatim pertinet,ego ei sententiæ,quæ triginta annos huic rei præscribit,magis accedo,vt iam suprà dixi.

¶Quod

3 ¶Quod tamen intelligendum est, si res ipsa empta manserit penes emptorem. Nam si emptor in alium transtulerit, vt potest, sicuti videbimus infra eodem titu. §. iij. videretur hunc tertium, qui ab emptore accepit, minori spatio videlicet decem annis inter præsentes, viginti inter absentes, rem ipsam vsucapere: vti in simili de retractu municipali latè diximus suprà titu. præcedente, §. j. gloss. x. in verbo, *dedans l'an*, numero 11. sed id tamen, & numero sequ. vsque ad 17. inclusiuè, vbi etiam comperies, an id procedat, si is tertius sit vniuersalis cessionarius omnium bonorum. Sed & postea, scilicet numero 18. verùm illud, videbis, quid dicendum sit, cùm primus emptor possedit aliquo tempore, & alter cui vendidit alio tempore, quantum tempus tunc requiritur ad vsucapionem eius rei. ibi vide, ne hîc iterum inculcem. Sed ita tamen vt omnino videas D. Boër. decis. clxxxij. & per suprà dicta, numero 14. & 36. & multis seq. & 41. & sequen. vsque ad finem. *Quid si res semel empta alteri fuit uendita.*

4 ¶Intellige secundò, vt illud scilicet procedat, cùm dictum est simpliciter, vt venditor possit retrahere. Nam si conuentum sit, vt ad tempus possit retrahere, nulla alia certa adiectione temporis, posset videri non nisi annum id tempus durare: ex eo quod tradit Bald. in l. vsuræ, per gloss. ibi. C. de vsur. quòd tempus absolutè positum intelligitur de anno, & in plurali numero de biennio, & dimidium temporis pro sex mensibus. Sed potius dicendum videtur, id intelligi de decem annis, per illam memorabilem l. sine præfinito, ff. de pœn. qua probatur tempus sine vlla declaratione prolatum, intelligi de decennio. Et quamuis ea l. simpliciter vtatur illis verbis, sine præfinito tempore, nec aliàs declaret, an fuerit facta mentio temporis, an non, tamen glos. & Barto. ibi eam intelligunt, cùm nuncupatim facta est mētio temporis, sed incerti: nam si nulla facta est, intelligitur in perpetuum, per text. de eodem casu loquentem, in l. seruus, C. eodem titu. quam ita etiam intelligunt Bald. & Sal. ibi. & idem Bald. in l. minoribus, C. de Decuri. libro x. Eam autem priorem l. dicunt singu. Barto. & Alexand. in addit. illius super eadem. & Bald. in l. j. paulò ante medium, C. de postulan. & in c. ex literis, colum. iiij. versiculo quid si iudex, & ibi Anto. Imo. & Panor. extrà de constit. & idem Bald. in c. j. ad fin. extrà de transla. epi. Barb. in c. si quorundam, colum. vlt. de soluti. & Ias. in l. ita stipulatus, colum. ij. ff. de verborum oblig. Tu autem super intellectu illarum duarum ll. vide amplissimè Fel. & Phili. Deci. post alios, in d. c. ex literis. *Quid si simpliciter dictū sit, ut ad tempus possit redimere.*

5 ¶Quid tamen, si dicamus in hoc obseruandum esse morem regionis vsitatissimum: vt si dari soleat annus in eam rem, de anno intelligatur: si aliud, de alio. Atque sic naturam causámque negotij inspiciamus, secundùm gloss. in d. c. ex literis, in verbo, in perpetuum, ad fin. & ibi quoque alios, de constitut. Et certè si mos vniformis fuisset, fortasse is obseruandus esset, tanquam contrahentes de eo intellexisse viderentur, per text. in l. nummis, ff. de leg. iij. & l. semper in stipulationibus, ff. de regu. iur. & l. quòd si nolit, §. quia assidua, ff. de ædil. edict. cum multis similibus & concord. collectis à Matthæ. Afflict. decis. ccxxvj. serenissimus. Nam & is mos est veluti altera natura, prouerbio apud Græcos celeberrimo, ἔθος ἄλλη φύσις: quod ex Eueno poëta apud Aristotelem lib. vij. Ethicorum cap. x. depromptum videtur. Sed si mos multiformis sit & varius, omnino intelligendum est de decem annis per suprà dicta. Et pro ista distinctione moris vniformis, & multiformis faciunt not. in simili, in c. ex parte, extrà de censib. *An in hoc seruandus sit mos regionis.* *Prouerbium, Mos & consuetudo altera natura.*

6 ¶Sed non parum dubij est, cùm expressè dictum est, vt venditor possit redimere quandocunque, vel toties quoties voluerit, vel perpetuò, vel semper, vel aliàs id genus: nam & id interdum fieri satis constat ex l. ij. C. de pact. inter empt. & vendi. An tunc igitur poterit venditor semper & quandocunque redimere, nulla obstante præscriptione. An verò ei facultati aliquo, & quanto tempore præscribetur. Et certè videtur aliquo tempore præscribi, vt saltem euitetur infinitas (quæ vox, vt id obiter dicam, Ciceronis est in multis locis, videlicet libro Officiorum j. quo loco de gradibus societatis loquitur. & libro Quæstionum Academicarum iiij. & lib. j. de Natura Deorum, & in libro de Amicitia) vt inquam vitetur infinitas, id est, ne in infinitum emptor maneat obligatus ad reuendendū, contra l. si quis vina, §. vlt. ff. de pericu. & commo. rei vendit. & l. qui bona, §. vlt. ff. de dam. infect. & ibi concord. in glo. & Doct. natura enim infinitum vitare solet, vt scienter scribit Aristoteles lib. de generatione animalium, j. c. item j. *Quid si conuētum sit, ut posset quandocunque redimere.* *Infinitas, dictio Ciceronis.* *Infinitas uitanda.*

7 ¶Qua ratione motus Bald. consilio ccciij. ad euidentiam præmittendum, colum. ij. versiculo quæro vtrum, lib. j. respondit non valere pactum, quo sine præfinitione temporis & vsque ad infinitum teneatur emptor reuendere venditori: additque & alteram rationem, quia præscriptio xxx. anno. est odiosa, ideóque ei renuntiari non potest, vt not. Bart. in l. nemo, ff. de leg. j. de qua ratione posteà dicemus. Sed ex iis verbis Bald. satis declaratur huic facultati redimendi aliquo tempore præscribi, saltem xxx. annis. Id quod etiam expressè voluit. Signo. consilio cxxxix. casus, A pretio. & Ioan. Fab. in l. cùm notissimi, per illum text. in princip. C. de præscrip. xxx. vel xl. anno. & Angel. d. consilio lv. versiculo hîc tamen insurgit dubium: vbi plus dicit, id procedere, etiam si tale pactum sit iuratum: atque etiam si dictum sit expressè, quòd possit venditor semper retrahere, & non obstante quacunque præscriptione. quod certè idem est cum eo, quod suprà ex Bald. diximus. Et id secutus est Fel. qui solum Angel. citat, in c. cùm accessissent, colum. xiij. versiculo secundò declaratur extrà de constitut. & in cap. si diligenti, colum. iiij. versiculo secundum correlarium, de foro competen. & in rubr. de præscrip. colum. vj. versiculo fallit quartò, Iaso. in l. si mater, ante fin. C. de instit. & substit. vbi dicit, *De eadem re.* *An ualeat pactum, ut liceat in infinitum retrahere.* *Quid si pactū sit iuratum.*

ſe ita de facto interrogatum reſpondiſſe:& id verè conſuluit conſilio xcij.illuſtriſsimus,colum. vlti. verſiculo nonò,lib.iij.& rurſus idem Iaſo.in l.petens,colum.iiij. verſiculo circa iſta, & ibi quoque Clau.Aquen.colum.j.Carolus Ruin.conſilio clxvij.perſpectis,colum.iiij.numero 15.& ſequ.lib.j.& conſilio cl.ex his quæ in facto,per totum,lib.iiij.vbi omnino vide Philip. Deci.colum.ij.verſic. item concluſio.& Ioan.Pute.charta 2.C.de pact.idem Deci.conſi.clxiiij.non fuiſſet propoſiti,colum.vlti. verſiculo venio ad aliud dubium.Maſuer.titu.de empt.& vendi.§.item ſæpe in venditione. Franciſ. Balb.in tract.præſcript.in iij.quæſtio. quartæ partis quintæ partis princip.vbi dicit hanc opini.eſſe veriorem & communiorem,tenendámque & iudicando & conſulendo. Thomas Parpal.in l.ij.columna ij.ff.ſolut.matrimon.Matthæ.afflict.in tracta.protomixeos,in verbo,licèt enim ſuprà diximus,colum.antepenult.verſiculo item quæro de alia quæſtione,in princip.eius quæſtio. Ludo.Gozad.& Hiero.Cagno.in repeti.l.ij.ille colum.xviij.hic colum.v. verſiculo ille verò cui factum eſt, C.de pact.inter empt.& vendit.D.Boër.in conſuetudine Biturig. titu.de præſcripti.§.j.in gloſſ.j.in fine,& in deciſ. clxxxij. & per ſuprà dicta columna ij.numero 4.& ſequent. & iterum deciſ.ccclj. duæ ſint,numero 6.Gerard.à Petra.notab.xviij. nota diligenter,niſi tamen (vt ſubdit) interuenerit iuramentum,contra Angel.vbi ſuprà. Stephan. Bertrand.conſilio clxxxj. viſo conſultationis themate,columna ij.verſiculo ſed vbi,& ſequen.vſque ad fin. conſilij, lib.iij. Franciſ. Ripa in repetit.l. vlti.in lxiiij.quæſti.C.de reuoc.donat.Anton.Rube.conſilio iij. dicitur in contractu, per totum.& iterum conſilio lxxv.præſupponitur in facto, circa medium. Petr.Rebuf.in repet.l.j.in primo not. numero 53.C.de ſentent.quæ pro eo quod inter.& Ioan. Montolonus in ſuo vtriuſque iuris promptuario,in verbo,emere:vbi ita dicit fuiſſe iudicatum in Senatu Pariſienſi anno M.D.XV. licèt contrarium fuerit iudicatum in Parlamento Diuionenſi:cuius poſterioris areſti, vt noſtri appellant, is certiſsimus fuit:quia vt refert Chaſſe. conſilio xj.*le cas eſt tel*, colum. vj. verſiculo & eandem opin. id latum fuit aduerſus ipſum Montol.& eius fratres.Et idem in ſtatuto faciente poteſtatem redimendi rem venditam quandocunque reſtituto pretio, vt ſcilicet intelligatur intra triginta annos, reſpondit Paul.Caſtren.à nullo Recentiorum memoratus, conſilio ccccxxx. circa primum quæſitum,in princip.lib.ij.

Areſtum.

An idem ſit in ſtatuto.

8 ¶Sed plus dicit Pet.Ancha.maximæ apud noſtros autoritatis,conſilio cccxxxj.viſis diligenter actis, colum.ij.verſiculo tertiò eſt aduertendum,& ſequen.quòd huic redimendi facultati ex pacto competenti,præſcribitur decem annis.quem citat,nec tamen ſequitur Fel.in d.c.cùm acceſsiſſent,vbi ſuprà,de conſtit.ſed eum ſimpliciter citat Caro.Rui.conſi.xxvij.ſtante pacto,col.iij. nume.6. lib.iiij. Et quidem Pet.ipſe in hoc ſolus eſt,niſi ei fortè,adiungendum exiſtimes Raph.Fulgo. conſilio clvj. viſis themate,col.pen.verſi.octauò,vbi tenuit dictionem,ſemper,in aliqua diſpoſitione appoſitam, non impedire præſcriptionem decem annorum,tum per alia multa,tum per gloſ.in l. nam Imperator,ff.de legib.quæ exponit dictionem,perpetuò,ibi poſitam,id eſt decennio,tanquam etiam idem ſentiat Fulgo.de hoc verbo,perpetuò,& ſimilib.Cui adde & tex.in l.aduerſus,in verbo,ſemper,iuncta glo.in verbo,certos annos,C.de vſur.Ex quibus Bal.& Sal.ibi,in fin.not.hanc dictionem verificari in triennio,& x.& xx.annis.& Angel.in l.minimè,per eum textum,ff.de legibus.& Alexand. conſil.clxxxij.viſo proceſſu,colum.iij.verſicu.prætereà in dictis,lib.vij.Sed illud ipſius Fulgo.& dictæ l.nam Imperator,& d.l.aduerſus,eſt propter ſubiectam materiam.& tamen non ſine dubio eſt: vt videre licet ex eo,quod ſcribit Bal.in l.quòd ſi nolit,§.ſi quid ita,in antiq. lectu.ff.de ædil.edict.

De principali quæſtione.

Semper.

Perpetuò.

9 ¶Eam autem ſententiam, quæ huic pacto reuendendi quandocunque, dicit præſcribi xxx.annis, præter illam infinitatis rationem ſuprà in princip.adductam,adiuuat quod ſcribit gloſſ.not.in c.j.in verbo,quandoque,& ibi etiam Andr.Iſer.Bald.col.j.Mart.Laud.Aluar.& Cardin.Alexand.titu.de feud.dat.in vicem leg.commiſ.quòd licèt tex.ibi dicat,quòd debitor quandocunque ſoluendo poterit recuperare pignus, quod dederat ſub pacto legis commiſſoriæ, intelligitur tamen,niſi fluxerit tempus xxx.annorum.per hæc apertè innuens,quòd ea dictio,quandocunque,non impedit præſcriptionem triginta annorum.Et ſimilis eſt gloſ.à paucis annotata in l.j.in verbo præſcriptionem,C.de bon.mater.quæ ad textum illum,in fin.cuius hæc verba ſunt,nullam poterit præſcriptionem opponere filiis,quandocunque rem ſuam vendicantibus,hæc addit,niſi xxx.ann.quam ſolus ſcribentium inibi.Corne.paulò ante fin.in id expendit,dicítque perpetuò menti tenendam. Nam & hæc dictio, tametſi ſit vniuerſalis,tamen reſtringitur & limitatur ſecundùm naturam actus,cui attribuitur,vt dicit Bald.conſi.lxvij.quia ex facto oritur,colum.ij.verſic.nec obſt.ſi dicatur,lib.iij.& Catel.Cotta. in memor.incip.quandocunque.

De eodem.

Quãdocunq; uide nu.ſequ.

10 ¶Quibus finitimum eſt,quòd illa etiam dictio,ſemper,quæ idem ſignificat, non etiam eſt impedimento huic xxx.anno.præſcriptioni,quin ea locum habeat.Quod hinc facilè apparet, quòd actioni de dote eo temporis ſpatio præſcribitur, l.in rebus, §. vlti.C. de iur.dotium,& diximus ſuprà titu. præcedente,§.j.in verbo,*ou equipolent à uente*, quæ eſt glo.xiiij.numero 97.nam ſpecialia. Quamuis alibi dicatur cauſam dotis ſemper & vbique eſſe præcipuam,id eſt fauorabilem,l. j. ff. ſolut. matri. vbi Bald.colum.vlti.verſiculo quæro ſi promitto,ex hoc annotat id, quod ſuprà diximus, hanc dictionem,ſemper,non tollere præſcriptionem.Et ſequitur Roma.in l.j.ff.de vſur.& in l. in cognitione,per eum text.iuncta gloſſ.in verbo,accuſare,ff.de S.C.Sylla.& in rubr.ff.de arbitr. columna xv.

De eodem.

Semper.

verſic

versiculo duodecimò ex causa: vbi & idem dicit de dictione, quandocunque. & Francisc. Areti. in l. cùm stipulatus sim mihi à Proculo, colum. iij. versiculo tu autem considera, ff. de verbo. obligat. per text. in d. l. in cognitione, in princip. cum sua glo. & Alexand. in l. nemo, colum. vlti. versiculo sed pone quòd duo, ff. de lega. j. Quibus adde alios duos text. simul iunctos idem probantes, scilicet cap. j. extrà de restitutio. in integr. & cap. j. eodem titul. libr. vj. nam in priori scribitur ecclesiam semper debere illæsam seruari, ex qua dictione, semper, Ala. Guliel. Naso. & Gofr. Docto. antiqui dicebant ecclesiam indistinctè post quadriennium esse restituendam. & tamen contrarium deciditur in posteriori loco. Adde item text. in l. vlti. C. de testamen. vbi scribitur in principio, semper rusticitati fuisse legibus consultum. Et tamen certum est, eidem non subueniri in multis casibus collectis à glo. in l. vlt. C. de iur. & fact. ignor. & in aliis, de quibus dicam titu. seq. §. iiij. glo. vij. in verbo, *en main de court*, numero 13. vtrùm autem, & ij. seq. *Quàdocũque.*

11 ¶Et faciunt alia multa, quæ de ea dictione, semper, scribit Corne. consi. xlj. videtur in hac, col. vlti. lib. ij. Et quod etiam tradit idem Corne. in l. si qua, in fin. per text. ibi, iuncta glos. in verbo, obeuntibus, C. ad S.C. Tertul. Vt tamen non neglectim legas d. l. j. solu. matri. & ita intelligas vltra eam dictionem, semper, aliam esse non minoris ponderis, videlicet, vbique. Nam vt suprà diximus, ita ibi scribitur, Dotis causa semper & vbique præcipua est: & tamen (vt iam diximus) per hæc non summouetur præscriptio. Et prætereà dotis causa in multis, imo verò in omnibus, præterquàm in casibus expresis à Iure communi, non plus habet præcipui, aut fauoris, quàm aliæ, vt plenè diximus, & probauimus suprà, d. titu. præceden. §. j. gloss. xiiij. nuper allegata, numero 96. ego verò & multis sequen. Vnde & illud consequens est, hæc verba quantumlibet generalia aut etiam vniuersalia, non tollere regularem præscriptionem, sicuti nec alias iuris regulas. Et id de dictione perpetuum, satis probatur in l. minor, §. statuliberum, ff. de euict. cùm dicitur, Euictionis nomine perpetuò obligatur. Et tamen satis constat ei actioni præscribi xxx. annis. Nam & actiones perpetuas vocamus, quibus præscribitur xxx. vel xl. annis. Et probatur etiam in l. prætor ait, §. hoc interdictum perpetuò, ff. de no. oper. nuntia. & Insti. de perpe. & tempo. præscript. per totum. Et id quoque expresim voluit Stephan. Bertrand. consi. xlvj. dudum de anno, col. j. lib. j. *De eodem.* *Perpetuum.*

12 ¶Sed & huc spectat, quod tradit gloss. in c. j. §. prætereà, in verbo præscriptione, titu. de cap. Corra. quòd si statuto aut alia constitutione dicatur, nulla obstante præscriptione, siue quòd nulla præscriptio currat, vel opponi posit, & similia, ob id videtur tantùm tolli præscriptio longi temporis, x. vel xx. annor. sed non longisimi, xxx. vel xl. annor. Nam contra desides, & sui iuris contemptores, introductæ sunt huiusmodi præscriptiones longisimi temporis, cùm differentia esse debeat inter eos & vigilantes, l. vt perfectius, & l. vlti. C. de anna. except. Nam vigilantibus, & non dormientibus, iura subueniunt. l. pupillus, in fin. ff. de his quæ in fraud. cred. Nec credendum est vno generali verbo totam illam præscriptionũ obseruationem multis vigiliis excogitatam atque inuetam velle radicitus euellere, argu. l. si quando, C. de inoffic. testa. Hæc propè ea glo. quam sequuntur Iacob. Bel. Nicol. Neapo. Bald. Marri. Lau. Aluar. Barb. in addit. Bald. & Cardin. Alexan. in d. §. prætereà, & Ioan. Andr. in addi. Specu. in rubr. de feud. col. ij. vbi & hoc dicit voluisse Dyn. consi. xlix. & Panormi. qui illam glo. dicit singu. in c. vlt. col. viij. versicu. quæro quid si statuto, extrà de præscript. & consi. xiiij. videtur primò quòd hospitali, col. ij. lib. ij. & Fran. Aret. in l. quandiu, col. ij. ff. de acquiren. hæred. & consi. x. in causa & lite vertente, col. v. versicu. secundò præmitto. Caro. Rui. consil. clxxxv. videtur, col. ij. nume. 5. lib. j. Matth. Afflict. deci. Neapo. ccliiij. versic. dicebant quidam. Ias. qui eam glos. dicit not. & communiter approbatam, in l. j. col. antepenult. versi. aduerte tamen, C. de ser. fugit. De quo & per Barb. qui alios allegat, cõsi. xviij. difficile est, col. vij. versi. circa aliud dubium, & seq. lib. iij. & est glo. similis, quæ se ad illam remittit, in c. j. in verbo, præscriptione, titu. de prohi. feud. ali. per Fed. Et quod de xl. annis dictum est, probatur in l. omnes, iuncta l. præscriptione, quæ confestim illam sequitur, vt etiam ibi not. Cy. & Sal. C. de præscrip. xxx. vel xl. annor. *De eodem. Verba, nõ obquacũque præscriptione, & si quam præscriptionẽ sum moueant.*

13 ¶Vt omittam, quòd non valet pactum omnem præscriptionem tollens, secũdùm communem opin. Barto. Rapha. Co. Alexand. Franc. Aret. & Recentiorum, in l. nemo potest, ff. de leg. j. Bal. post alios Antiquiores in l. Centurio, ad fin. ff. de vulga. & pupil. & in Authen. quas actiones, colum. ij. versicu. sed iuxta hoc quæro, C. de sacro. san. eccle. vbi declarat, quomodo id sit intelligendum. & in l. pacisci, in addi. ff. de pact. vbi etiam loquitur de præscrip. xxx. ann. & in l. si quis postquàm, ff. de fideius. & in l. item illa, §. quod dicitur, ff. de constit. pecu. & in l. receptitia, col. vlt. C. eod. & in l. vlti. §. vlti. in princip. C. de tempo. appel. & in d. c. j. §. prætereà, in fin. & ibi etiam Cardin. Alexand. titu. de cap. Corra. Panormi. Rapha. Co. consil. xc. visa copia, paulò ante fin. Rom. in d. rub. de arbit. vbi suprà. & consi. ccj. pro decisione, col. j. versiculo tertiò principaliter. Alexand. consil. clxx. visis statutis, ad fin. lib. vij. Ange. Aret. in §. j. colum. ij. & iij. Insti. de vsucap. & latè Fel. in rub. extrà de præscrip. & Fran. Balb. in tracta. præscrip. in v. parte v. partis princip. in vj. quæst. *De eodem, An ualeat pactum omnem præscriptionẽ tollens.*

14 ¶Fateor tamen, quòd etiam ex communiori crebriorique eorundam sententia potest renuntiari præscriptioni xxx. vel xl. annor. licèt nonnulli, vt iam diximus, aliud dicant, vt videre licet apud Recentiores in d. l. nemo potest, & in d. rub. extrà de præscrip. & Franc. Balb. vbi suprà. Sed cùm contrahentes scilicet emens & vendens cum hoc pacto reuendendi huiusmodi renũtiationem expresim *De eodem.*

non faciant,síntque huiuſmodi dictiones,quandocunque,ſemper,perpetuò,eius naturæ,vt non tollant præſcriptionem hanc xxx. vel xl. annor.vt plenè ſuprà probauimus: conſequens eſt, vt ipſi iidem contrahentes videantur & hæc verba,in eodem pacto appoſita,intellexiſſe,vt Ius commune intelligit,ſéque omnibus legibus de ea re loquentibus adſtrinxiſſe. Text. eſt optimus in l.ſi duo, & ibi Bald.& Paul.Caſtren.ff.de acquirend.hæred. Sibi igitur venditor imputet, qui ſibi aliter non proſpexit. Et ſi fateamur has dictiones poſſe intelligi,vt per has remoueatur præſcriptio xxx.ann. vel non remoueatur, vt poſteà dicemus,id eſt,vt intelligantur de xxx.ann.atque etiam de maiori tempore: illud continuò ſequitur, eſſe venditori imputandum,quòd apertius legem non dixerit,l. veteribus,ff.de pact.cum ſimil.

Pro contraria parte.

15 ¶Contrarium tamen,vt ſcilicet in caſu, de quo loquimur, poſsit venditor quandocunque,etiam poſt xxx.annos,redimere,tenet Fabi.in tract.emptio.& vendit.in xiij.quæſt.vij. quæſt. princip. & Barba. conſilio lj.ſcripſit ſapientiæ fons,colum.viij.verſiculo capio ſecundum,libr.j.vbi ita dicit fuiſſe conſultum ab excellentiſsimis iuriſperitis, & ſe quoque aliâs conſuluiſſe apud Marchiam,& ita ſanè etiam conſuluit conſilio xxij.clementiſsimum,in vlt.dubio,lib.iiij.& Ioan.Crot.in repet.d. l.nemo,char.penult.colum.j.verſiculo nota etiam,quòd per hæc verba,ff.de leg.j.vbi & ita dicit ſe conſuluiſſe. And.Alcia.in d.l.petens,in glo.j.in fin.C.de pact.vbi hanc opin.dicit æquiorem, & conſcientiæ aptiorem.& ruſus in rubr.extrà de præſcrip.in vlti.char.numero 64.& multis ſequent.vbi etiam dicit hanc opin. tanquam æquiſsimam eſſe tenendam in practica. & Chaſſe.in conſuetudin. Burgund.titu.*de rentes uendues à rachapt*,§.j.in gloſ.j.colum.ij.verſiculo limita hanc, & ſequen. vbi & hoc dicit tenuiſſe Bald. & Sal. in quibuſdam conſi.quæ aliter non deſignat,& ita quoque fuiſſe iudicatum in curia Parlamenti Burgũdiæ.& rurſum idem Chaſſen.d.conſil.xj.per totum,vbi etiam col.xv.verſic.xx.tradit Richar.& Barth.à Salice.ita conſuluiſſe in quibuſdam ſuis conſi. quæ poſita ſunt poſt conſi. Ang.in antiqua impreſsione,quæ tamen non vidi,nec ſunt in meo codice conſi.ipſius Angel.& idem nouiſsimè tenuit Ioan.Igne.in l.in cognitione,numero 76.& aliis multis ſequentib. vſque ad nume.173.ff.de S.C.Silla.& Pau.Pariſ.conſi.xcij.Ang.lib.iij.

De eodem.

16 ¶Et huius quoque ſententiæ ante hos omnes videtur fuiſſe Rapha. Fulg.conſilio cxxiij.S.& P.ciues, dum illic ex facto reſpondit,quòd ex ſtatuto introducente præſcriptionem actionum perſonalium decem annis inter præſentes,& viginti inter abſentes,non præſcribitur actioni,quæ alicui competit ex promiſsione facta alicui de vendendo rem aliquam ad omnem ipſius requiſitionem.Et de cæteris omnibus promiſsionibus ita factis voluit ante eum Angel.in d.l.cùm ſtipulatus ſim mihi à Proculo, ff.de verborum obligationibus,& latè quoque conſuluit Barb.conſi.xviij.difficile,colum.vij.verſic. circa aliud dubium videlicet vtrum ſit præſcriptum,lib.iij.Et ante hos omnes in ſpecie noſtri caſus non obſcurè voluit Bald.in ſua Margar.in verbo,præſcriptio,in princip.dum dicit, præſcriptionem non procedere aduerſus illum,qui ex pacto poteſt quandocunque agere:& per conſequens (inquit) nec tunc præſcribetur iuri offerendi,per l.ſi fundum, quæ eſt ij.C.de pactis inter empt.in qua quidem l.emptor promiſerat reſtituere rem venditam quandocunque oblato pretio: qui eſt noſter caſus,aut certè adeò ei ſimilis,vt non magis ouum ouo.Et vt intelligas, quantum ea l. faciat ad hanc opinionem,vt ſcilicet ea verba quandocunque, quotieſcunque, toties quoties & ſimilia id operentur,vt ſcilicet venditor admittatur poſt xxx annos,verba eius l.ſunt huiuſmodi: Si fundum parentes tui ea lege vendiderunt,vt ſiue ipſi,ſiue hæredes eorum,emptori pretium quandocunque,vel intra certa tempora obtuliſſent &c.Quibus verbis compræhendi debet omnis caſus, quo data eſt facultas offerendi, atque ſic redimendi. aliàs enim ea lex eſſet manca & mutila,contra l.j.C.de his quibus,vt indign.præſertim cùm nulla alia l.ſit,quæ de hoc diſponat.Igitur ſub illa parte intra certa tempora intelligitur,cùm ita concepta eſt ea facultas,vt intra decem annos, vel aliud tempus expreſſum poſsit offerre & redimere.Item cùm ſimpliciter data eſt ea facultas offerendi & redimendi ſine adiectione temporis:nam tũc intelligetur,vt intra xxx.annos id poſsit facere,vt diximus ſuprà, num. 1.Id enim tempus dicitur eſſe certum,cum à Iure ſtatutum eſt: quod & ipſum certum eſt. Ex quo illud conſequens fit,vt cum ſub altero membro, quo dicitur, intra certa tempora, contineatur facultas ſimpliciter data,quæ durat xxx.annis in altero membro, quo dicitur, quandocunque, maius aliud tempus, quàm triginta annorum intelligatur. Aliâs enim id membrum eſſet omnino ſuperfluum: quod dicere nec debemus, nec poſſumus: per l.ait Prætor, §. primo, ff.de iureiurand. in illis verbis, nec fruſtra adiicitur: ex quibus Iaſon id nota. quod diximus, cum infinitis ſimilibus.Satis enim fuiſſet,ſi dictum fuiſſet,vt intra certa tempora,vel etiam ſimpliciter,vt liceret offerre & tedimere.

De eodem.

17 ¶Et hanc quoque partem confirmat text.in d.l.quòd ſi nolit,§.ſi quid ita venierit,ff. de ædil.edict. vbi licet actio redhibitoria ſit bimeſtris, ſi tamen conuenerit,vt in perpetuum redhibitio fiat, valet hæc conuentio. Et per illum textum dicunt Bald.& Angel.ibi, quòd vbi in promiſsione apponitur verbum quandocunque,vel perpetuò,non currit præſcriptio ſtatutaria vel legalis. Et idem quoque per illum ipſum textum voluit idem Ange.& Imol.in l.j.ff.de vſucap.Et Cæpol.cautel. ſecundùm poſtremam computationem,lxviij.ſi petens, in fin. & iterum cautel. lxxv.cautela quòd in contractu.& Barba.conſilio liij.præclarè,columna antepenultima,verſiculo vnde multùm,libro ij. & latè

d.conſilio

d.consilio xviij.vbi suprà,lib.iij.& Socin.qui id dicit singu. consilio lxxxvj.in causa communitatis, colum.penul.versiculo secundò probatur,lib.j.quod repetitur consilio clxvj.lib.ij.& Carolus Ruin. consilio cxj.arbitror,columna iij.numero 7.lib.j.Et facit text.in l.j.cum glo.ff.de concuss.& in l.j.ibi, omni temporis definitione summota,C.ne rei domi.

18 ¶Nec id quidem mirum videri debet,quia cùm verba contrahentium apta sunt significare infinitatem,vt hæc verba,de quibus loquimur,& similia,tunc infinitas admittitur l.cùm quidam,ff.de vsur. & l.si ita stipulatus à Seio fuero,& ibi Barto. & Imol.ff.de fideiuss.& l.in annalibus,C.de legat. & voluerunt etiam Dyn.Alberic.& Barto.in d.l.qui bona,§.vlti.ff.de damn.infect.vbi expresse Barto. dicit,quòd dicta verba,quandocunque,& toties quoties,important infinitatem,& ibi quoque Imol. & Alexand.& idem Alexan.in l.si Stichum,§.j.colum.ij.versiculo nec obstat ratio,ff.de verborum obligationibus,& in l.ij.§.vlti.colum.ij.versiculo puto quòd in terminis,ff.qui satisd.cogan.& consilio cxlv. quoniam, colum.j. versiculo sed hoc non obstat secundò.Et facit etiam text.in l.j.§.j.ibi, toties quoties,ff.si fami.fur.feci.dica.& in l.si duo,§.vlt.ff.de arbit.& in §.in primis,Insti.de eo,cui liber.cau.Et est de mente Specula.titu.de arbit.§.vlt.versiculo quid si dictum fuit in compromisso. & voluit Zenzel.in extrauag.Ioan.xxij.incipiente,quorundam,versiculo quocirca,in verbo, infinita,& ante hos glos.in l.fideicommissa,§.si quis decem,in verbo,quam semel, in princ.& ibi Cyn.ff. de leg.iij.& idem Cyn.in l.vlt. C.de iudi.& Imo.consi.xxv.in casu præmisso,in princip.vbi dicit, quòd toleratur infinitas,quando ex partium conuentione procedit.

De eodem.

Infinitas admittitur in verbis eam significantibus.

Toties quoties

19 ¶Ideóque Imo.Rom.Alexand.& alij Recentiores in l.si finita,in princip.ff.de dam. infect. repræhendunt Angel.qui dicit in eo loco,rursúsque in l.ij.§.qui exhiberi,ff.de custodi.reor.quòd qui promisit aliquem repræsentare,toties quoties fuerit requisitus, liberatur si bis præsentauerit, vt euitetur infinitas:quoniam scilicet ea verba,toties quoties,suapte natura infinitatem significant.Et idem voluit Paulus Castren.in l.duobus,§.quòd si reus,ante fin.& ibi etiam Iason colum.penulti.ff.de iureiurando:vbi dicit ipse Paulus,quòd notarius debet esse cautus,vt promittere faciat de sistendo toties quoties.& etiam Alexander in dicta l.qui bona,§.vltimo,de damno infect.& consilio cxlv. quoniam abundè,in princip.lib.ij.& Soci.in l.fideiussor, §. vltim. colum.penulti.versiculo sextò,ff. qui satisdat.cogant.cum aliis multis concord.& similibus aggregatis ab Hippo.Marsil.in l.vnius, §.si cognitutum,colum.vij.& sequ.ff.de quæstio. Quanquam (ne id prætermittam) illam Angel. sententiam sequitur,& multis confirmat Roma.sibi contrarius in repetitio.rubri.de arbitr.colum. xiij.versiculo quid autem si compromissum est.& consilio xv.plura sunt,in vltimo dubio,vbi & alia loca citat,in quibus Angel.idipsum tenet. Et vide Guid.Pap. consilio lxv.viso themate,colum. quæ antepenult.præcedit.

De eodem.

Toties quoties repræsentare promittẽs,quoties tenetur repræsentare.

20 ¶Sed & hæc sententia his quoque rationibus fulcitur. Nam emptor, qui promisit reuendere quandocunque, cùm sciat se ad id esse obligatum,nullo tempore potest præscribere, quia esset in mala fide,c.vlt.de præscript.quod etiam procedit in personalibus obligationibus ex communiori nostrorum calculo,vt ab omnibus scribitur in eo loco. & diximus etiam titu.nostrarum consuetudinum xxj. qui est, *de prescriptions*,§.j.in gloss.ij.quæ est in verbo,*à bonne foy.* Nam & similiter videmus, quòd debitor sciens rem obligatam, non præscribit aduersus creditorem,l. sicut,C.de præscript. xxx.vel xl.annor.& l.j.C.si aduersus credi.& voluit Barto.in l.si quis per fundum,ff.de acquirend. possess.Et si hoc casu curreret præscriptio,esset decipere venditorem,qui aliàs non vendidisset,nisi sibi perpetuò redimere liceret ex ea conuentione,vt in simili dicitur in l.vlti.C.de pactis, inter empto.& vendit.composi.vbi hæc verba scribuntur: Cùm enim venditor non alia lege ius suum transferre passus,nisi tali fretus conuentione, quomodo ferendum est aliquam captionem ex varia pati eum interpretatione? Et bene etiam facit text.in l.j.§. magistrum autem, ibi,alioqui contrahentes deciperentur,ff.de exercit.actio.Sed huic rationi fortè responderi potest,si ea promissio reuendendi quandocunque,intelligatur intra triginta annos,secundùm opin.eorum, qui priorem partem tenent, in nulla mala fide erit,qui ita promisit,nisi si expressum fuisset,vt etiam post triginta annos reuenderet.

De eodem.

21 ¶Præterea,huiusmodi pactum collatum est in liberam voluntatem & potestatem venditoris,vt scilicet possit redimere quandocunque.Sed facultas adimplendi conditionem potestatiuam nullo tempore præscribitur,l.seruus quoque,§.vlti.ff.de hæred.instit.& l.vlti.C.de condit.instit. vbi filiusfa. hæres institutus sub conditione potestatiua,nullo tempore dicitur esse præteritus:quia hanc conditionem potest semper,dum viuit,adimplere.Ex quo planè liquet,quòd facultati adimplendi talem conditionem non præscribitur,aliàs posset contingere,quòd filiusfamil.inueniret se aliquando præteritum,cùm posset viuere vsque ad centum annos,l.an vsusfructus, ff.de vsufru. cum si. Et hanc doctrinam per illum textum tradit Bart.in l.pignori,in fi.ff.de vsuc.vbi ex hoc infert ad ius offerendi. Et hinc quoque videmus,quòd ea quæ sunt facultatis,sunt impræscriptibilia,l.viam publicam, ff.de via public.cum aliis multis concord.à me congestis suprà titu.totius nostri volu.consuetudinum,iij. qui est,*des droitz de contraindre à mouldre, & foruoyer és moulins, & four du seigneur*,§.j.qui est omnium eiusdem voluminis xxv.in glo.ij.Imò nec consuetudine tolluntur,vt not. Panor.in c. cùm Ioannes, ante fin.extrà de cleri.coniuga.& in c.inter cæteras,extrà de rescript.

De eodem.

Conditioni potestatiuæ nullo tempore præscribitur.

Facultatis iura impræscriptibilia.

De eodem. Nullum uerbũ in cõtractibus debet esse otiosum.

22 ¶Ad hæc, nullum vel minimum verbum in contractibus debet censeri fuisse appositum otiosè & sine virtute aliquid operandi, si posset, ex doctrina Bald. quam omnes vbique, præsertim in consi. citant, extollunt, & commendant, in rub. C. de contrahen. empt. in ix. quæst. cum infinitis concord. & similibus à me adductis in nostro tract. cui titulus est, nihil frustra. Sed hæc verba, quandocunque, quotiescunque, & similia, in pacto reuenditionis apposita erunt omnino otiosa, inutilia, inefficacia, si non faciant, vt huic pacto non præscribatur tempore triginta annor. quando & sine illis huic pacto non præscribitur, nisi eodem spatio, vt diximus suprà in princip. huius glos. Sed & in hanc partem alias multas rationes affert Barb. d. consilio lj. lib. j. & d. consilio xxij. lib. iiij. & Chasse. d. consilio xj. & Igneus in dicta l. in cognitione, quas hîc omittendas ducimus, cùm illic in promptu sint omnibus.

Statutum Placentiæ.

Illud tamen non prætermittemus, in hanc sententiam esse expressum statutum Placentiæ, scilicet venditorem & hæredes eius admitti ad redimendam rem cum hoc pacto venditam, quandocunque, etiam elapsis triginta annis, si nullum huic rei sit præstitutum tempus, vt refert Barb. d. consil. lj. col. xj. versi. & ex istis, lib. j.

An id ius retrahendi quocunque saltem tempore immemoriali tollatur.

23 ¶HANC PARTEM si sequaris, intelliges, vt scilicet id ius retrahendi non tollatur xxx. vel xl. annis, sed omnino extinguatur tempore immemoriali, vel centum annorum: quoniam talis præscriptio nunquàm summouetur verbis generaliter omnem præscriptionem reiicientibus, secundum Bald. in d. l. j. non semel, & ibi quoque Angel. vt à nonnullis citatur, C. ne rei domi. Bal. & Ange. in l. omnes, in fin. C. de præscript. xxx. vel xl. ann. & in l. j. colum. j. versiculo attende, quia si in aliqua, C. de anna. except. Angel. in l. non solùm, in princip. ff. de vsucap. & in d. l. j. ff. de concuss. & in l. si quis Decurio, la iij. C. de Decurion. libr. x. & in §. j. per illum text. & gloss. ibi, in verbo, præscriptionis, in Authent. vt de cæter. non fi. commut. Panormi. in cap. vlti. colum. viij. versiculo quæro quid si statuto, & ibi Fel. colum. vj. versiculo dum subdit, extrà de præscrip. & consilio xciiij. quædam ecclesia, colum. ij. versiculo non obst. si dicatur lib. j. Floria. in l. an vsufructus, per illum textum, ff. de vsufru. Rom. & Francis. Areti. in d. l. cùm stipulatus sim à Proculo, ff. de verborum obligationibus. ipse Roma. in l. j. ff. de vsucap. & eundem Francis. Aret. consilio xv. reuerendissime pater, colum. penul. versiculo circa tertium. Alexand. in d. l. nemo potest, colum. vlt. versiculo & tene menti, & ibi Francis. Ripam, numero 115. ff. de leg. j. & eundem Alexand. consilio lx. omisso, paulò ante fin. lib. j. & consil. xvj. in causa & lite, colum. vij. versiculo nec ad hoc obstat, quòd statutum, lib. v. Cardin. Alexand. in d. cap. j. §. prætereà, colum. vlt. titu. de capit. Corrad. Fel. in rubr. de præscrip. col. vlt. versic. considera secundò. Iason. consi. xcij. non est, ad fin. lib. iij. Philip. Deci. consil. ccccxcvj. in casu domini operarij, col. ij. versiculo nec obstat, si dicatur. Francis. Balb. in tracta. præscript. in secunda parte tertiæ partis princip. in vj. quæsti. princip. colum. eiusdem quæst. v. versic. & nota quòd præscriptio. & iterum in quinta parte quintæ partis princip. quæst. ix. col. j. & Matthæ. Afflict. decis. Neapol. ccliiij. sæpe fuit, in fin. & in constitu. Siciliæ incip. si dubitatio, col. v. versiculo quartò pondera, & in constit. consuetudinem, col. penult. versicul. quid autem si res. Steph. Bertran. consi. xlvj. dudum, numero 5. lib. j. & consi. xcviij. visis duobus, in fin. lib. j. & Francis. Cur. Iunior. in tract. de feud. in iij. q. tertiæ partis. Et hoc satis ex eo probatur, quòd licèt dicatur in l. seruitutes prædiorum rusticorum. ff. de seruituti. quod seruitutes quæ non habent possessionem continuam non præscribuntur, id tamen non intelligitur de præscriptione immemoriali, vt patet ex l. hoc iure, §. ductus aquæ, ff. de aqua quoti. & æsti. Et hæc ratio est Roma. in d. l. j. de vsucap.

De eodem.

24 ¶Sed vt nihil est in iure nostro non controuersiosum, siue id facit legum obscuritas, siue contradicendi studium multis innatum, siue ostentatio & gloriæ cupiditas non paucis quoque ingenita, siue humanitatis quædam infelicitas, siue aliud quippiam, contrarium vt scilicet per huiusmodi verba summoueatur etiam præscriptio centenaria, aut alia immemorialis, voluerunt duæ gl. scilicet prior in cle. j. in verbo, quanticunque, de fo. compe. altera in cle. si vna, in verbo, quauis, quæ est vlt. de reb. eccle. non alie. & Ioan. Andr. in d. c. cùm instantia, per illum text. in verbo, longissimo. & ibi quoque Panor. sibi contrarius, in iij. not. extrà de censib. Anto. & idem Panor. in c. cùm ex officij, ille colum. iij. hic in iij. not. per illum text. in verbo, non meminerint, extrà de præscript. & rursus ipse Panorm. in c. super eo, etiam per illum text. extrà de parœc.

De eodem.

25 ¶Verùm Franc. Aret. in d. l. cùm stipulatus sim à Proculo, colum. iij. ita in hac re distinguit: Aut clausula, non obstante quacunque præscriptione, vel alia similis apponitur iuribus, quæ regulariter non tolluntur spatio xl. annor. & tunc vt aliquid operentur, videbitur inductum, vt nec præscriptio quoque immemorialis currat. Aut apponitur iuribus, quæ contrà eo. xl. annor. spatio præscribuntur: & tunc hæc præscriptio immemorialis non videtur esse sublata: quia satis ea verba operantur tollendo præscriptionem xl. annor. Dicítque ipse Areti. huiusmodi distinctionem esse ex mente Bal. in d. c. j. §. prætereà. titu. de Capit. Corrad. Sicuti etiam fuit Panor. quem ipse non allegat, in d. c. j. vbi suprà citauimus, de præscript. & eiusdem Areti. d. consilio xv. vbi suprà. Et secundùm hanc distinctionem posset videri. dd. glo. in præcedenti versiculo allegatas, non posse subsistere, quia iura, de quibus loquuntur, videntur esse præscriptibilia spatio xl. annor. Sed subdit Areti. in priori loco, quòd saluando eas, possumus dicere, quòd procedunt in suis casibus. Nam in dicta clementi. j. de foro competen. ideò nulla currit præscriptio, quia Episcopus ibi exercebat ius in alia diœcesi ex plenitudine

potestatis

potestatis inductæ illo casu à Summo Pontifice: cuius exercitium habet hanc naturam, vt nunquam præscribat ius inferioris, quia non fit isto animo, secundùm Bald. in l. secunda, C. de seruit. & aqua. Sed & in dicta clementi. si vna, ideò non currit præscriptio, quia dabat materiam delinquendi, vel erat contra naturam ecclesiasticam. Fel. autem tum in d. cap. cùm ex officij, in princip. tum in cap. accedentes, colum. v. in iij. fallen. eod. titu. de præscript. aliter super hoc videtur distinguere, ex mente Bald. in d. l. omnes, de præscript. xxx. annor. ibi eum omnino vide, & Franc. Ripam in l. quò minùs, numero 101. ff. de flumi.

26 ¶VT AVTEM ad rem, de qua præcipuè agimus, reuertamur, ea, vt audio decisa est iudicio nostri Senatus Parisi. die xxiij. Iunij, anno Domini M.D.XV. inter Iosserandum de thelis appellantem à Senescallo Lugdunensi, & Petrum Porte intimatum: & alio item, cuius meminit Montolonius vt suprà diximus in ij. versi. huius quæst. quibus diffinitum est præscribi huic facultati redimendi quandocunque, annis xxx. Et si hanc partem de iure teneas, poteris respondere ad d. l. quòd si nolit, §. si quid ita venierit, ff. de ædil. edict. quod est potissimum alterius partis fundamentum, quòd ille text. non procedit in præscriptione odiosa, vt dicit Angel. ibi, & in d. l. nemo potest, colum. ij. versicu. quid autem sit econuerso, ff. de leg. j. cui ideò renuntiari non potest, vt not. Barto. in d. l. nemo, cum aliis multis concord. adduct. ab Alexand. ibi col. penult. *Decisio principalis dubij. Aresta. Responsiones ad contraria.*

27 ¶Quod autem dictum est de mala fide emptoris, & deceptione venditoris, quæ est altera alterius partis anchora, ex eo primùm refellitur, quòd hìc nulla mala fides est emptoris, nullàque deceptio venditoris, cum id pactum reuendendi quandocunque, intelligi debeat secundùm ius, intra scilicet xxx. annos, vt plenè probatum est. Deinde, quòd etiam alia ratione emptor non est in mala fide ante oblationem pretij, quia aliter non apparet, quòd venditor velit redimere: vt in simili dicit Petr. Ancha. in regula, sine possessione, in xj. eadémque postrema oppo. quæ est in viij. colum. versiculo item intelligas, de regul. iur. lib. vj. & Panormit. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, colum. xv. versiculo sed pro concord. extrà de constit. cum aliis concord. à me latè traditis in repet. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, numero 310. sed tu in hoc. & seq. *De eodem.*

28 ¶Quod item continenter dictum est, ius meræ voluntatis atque facultatis esse impræscriptibile, dissoluitur facillimè ex not. à Docto. differentibus de præscriptione iuris adeundi, & immiscendi, in l. licèt, C. de iur. delib. & ibi præsertim Corne. & aliis Recentioribus. Quod denique dictum est, hæc verba, quandocunque, & similia, manere otiosa & sine effectu, nisi intelligantur etiam post xxx. annos, cùm sine illis ea facultas duret vsque ad id tempus, non admodum vrget, cùm non adeò inconueniens sit, vt quod tacitè intelligebatur, verbis exprimatur, nec aliud operetur ex illo vulgari axiomate, expressio eorum, quæ tacitè insunt, nihil operatur, l. iij. ff. de leg. j. & l. non rectè, C. de fideiuss. cum similibus. Nec tamen hìc omnino superuacuum est, quia vt suprà dictum est, sunt qui opinantur hanc facultatem redimendi extingui spatio x. ann. vt suprà diximus, ideóque huiusmodi verbis tollitur id dubium, quòd poterat hìc subesse: quod non inutile est, vt suprà diximus in præcedenti tit. §. xxj. glo. j. numero 5. at vnum hìc. *De eodem.*

29 ¶PORRO CVM HÆC opinio aresto supremæ nostræ curiæ fuerit approbata, ea omnino sequenda est. Nam & ea quoque communior est, & Doctorum maioris doctrinæ & autoritatis. Eam tamen temperabis multis modis. Primò, vt procedat, cùm venditor, aut hæres ipsius, via actionis experitur, vt emptor cogatur reuendere. Secus, si via exceptionis, siue retentionis. Verbi gratia, Tu mihi vendidisti annuum aliquod vectigal, id est, *une rente*, super omnibus bonis pretio centum aureorum, ea lege vt possis id vectigal redimere quandocunque, restituto illo pretio: modò elapsis xxx. annis, tu non vis soluere illud vectigal, sed cùm à te peto, offers reddere illos centum aureos, vt sic redimas idem vectigal, eóque libereris. Certè tibi quæritur ius excipiendi, vt vlterius cogi non possis ad soluendas pensitationes. Nam sicut natura exceptionis perpetua est, l. purè, §. vlti. ff. de dol. excep. ita & istud ius offerendi pretium & redimendi vectigal, quod est sequela exceptionis, perpetuum quoque est, & nullo tempore præscribitur, vt voluit Bart. loquens de iure offerendi, in d. l. pignori, ff. de vsucap. per l. Paulus, §. j. ff. quib. mod. pign. vel hyppo. sol. vbi si possideo pignus, habeo ius offerendi perpetuum: possúmque ad conseruandam rei retentionem quandocunque offerre. & sequitur Anto. in c. quoniam frequenter, extrà vt lite non contest. & Angel. Aret. in §. actionum, col. xxxij. versicu. & per consequens, & iterum col. xxxiiij. versic. ex his omnibus, Institu. de actio. & Corne. in d. l. licet, C. de iur. delibe. *Quid si non uia actiõis sed exceptionis id pactum proponitur.*

30 ¶Prætereà præscriptiones sunt ob id introductæ, vt per eas obuietur occurratúrque iuri agendi, non autem iuri excipiendi, siue retinendi: cùm ad idipsum tendant, ídque producant, l. sicut, C. de præscri. xxx. vel xl. annor. & not. in l. j. C. si aduer. credi. & in l. iij. C. quod met. caus. Igitur non impediunt ius illud excipiendi siue retinendi, ad cuius conseruationem sunt introductæ, l. legata, ff. de leg. j. & l. cùm tale, §. vlti. ff. de condi. & demonst. & l. ij. §. vlti. C. de iura. calum. Et ita in hoc nostro casu redimendi, ne autoritate careamus, respondit ex facto Signo. cõsi. cxxxix. casus, à pretio, vbi & hoc aliis multis confirmat. & sequitur etiam nuncupatim in hoc casu Philip. Deci. in d. l. petens, col. iij. C. de pact. & d. consi. clxiij. non fuisset propositi, in vlti. dub. Ex quibus quoque intelligis hæc procedere, etiamsi in pacto redimendi non appositum fuerit verbum quandocunque, aut simile, sed simpliciter *De eodem.*

datum fuerit sine alia præfinitione temporis.

Quid si contractus dicatur usurarius.

31 ¶SECVNDO INTELLIGE procedere, si simpliciter ageretur ex pacto de reuendendo:
secus si prætereà contractus diceretur esse vsurarius: quia tunc agens non summoueretur spatio xxx.
ann. vt in hac specie nuncupatim respondit Bald. consilio cccxxij. vtrùm post xxx. ann. versicu. tertiò
dubitatur, lib. j. & sequitur Philip. Deci. in d. l. petens, col. iij. C. de pact. & Franc. Balb. in tracta. præ-
scriptionum, in iij. quæst. iiij. partis v. partis princip. in fin. & Hiero. Cagno. in repe. l. ij. col. v. versicu.
ille verò cui factum est. C. de pact. inter empto. & vendito. & idem voluit Alexand. nulla Bald. men-
tione facta, consi. xlvj. circa præsentis consilij materiam, in ij. dubio, lib. iij. & consi. liiij. circa primũ
dubium, col. iij. versi. quo ad secundum, lib. v. & Pet. Gerard. à Pet. d. sing. xviij. nota diligenter, col. j.
Et bene facit, quod scribit Pau. Cast. consi. ccccxxxvj. ad primum videtur dicendum, quòd dicti com-
missarij, in vlt. dubio, lib. ij. & Panor. consi. lxxvj. in præsenti, in vlt. dubio, lib. j.

Quid si aliter sit reprobatus.

32 ¶Et idem quoque, si contractus alio modo esset illicitus & reprobatus, vt si in pignore esset apposi-
tum pactum legis commissoriæ, quod haud dubiè prohibitum est, l. vlt. C. de pact. pigno. & c. signifi-
cante, de pigno. Nam nec tunc obest præscriptio xxx. annor. nec alia quæuis, per c. j. titu. de feud. da-
to in vic. leg. commis. vbi Bald. colum. j. in verbo, quandocunque, nota (inquit) singulariter hunc text.
quia quando in pignoribus est appositum pactum legis commissoriæ, tunc odio creditoris nullo
tempore præscribitur iuri offerendi. Et idem post eum repetit Alua. ibi colum. j. & Cardin. Alexan.
qui id singula. dicit, colum. ij. & Ro. in l. iij. ff. de acquiren. hæred. & Alexand. in additi. Bart. in l. cùm
notissimi, ad fin. princip. C. de præscrip. xxx. vel xl. anno. & Barb. d. consi. lj. colum. x. versiculo præ-
tereà facit, lib. j. & Iacob. à S. Georg. in l. mutuum, quæ est ij. colum. j. ff. si cert. petar. vbi ex hoc dicit,
quòd si venditio facta fuerit minùs iusto pretio, audietur emptor volens redimere in perpetuum
etiam transacta facultate ei tradita ad redimendum. & Fran. Balb. in d. tracta. præscriptionum, in ij.
quæst. iiij. partis v. partis princip. paulò ante fin. & Steph. Bertrand. consilio lxxxviij. ponitur in fa-
cto, lib. j. & consilio cl. prout dicit, colum. vlt. lib. ij. & consi. cliij. existimo, ad fin. eod. libr. ij. Vide ta-
men, quid his subnectit ipse Bald. in d. c. j. de feud. dat. in vic. leg. commis. & Francis. Aret. in d. l. iij.
colum. ij. versiculo illud etiam scias, ff. de acquirend. hæred.

De eodem.

Contractus reprobatus non tribuit iustam causam præscribendi.

33 ¶Et aliàs contractus reprobatus, non tribuit iustam causam præscribendi, l. vlti. §. sinautem, C. com.
de lega. & l. quemadmodum, C. de agri. & censi. lib. xj. & c. dudũ, le j. de deci. De quo tu vide Archi.
in c. quia cognouimus, x. quæst. iij. D. à Rota deci. cccx. not. quod ex minùs iusto, in antiquis. Paul.
Eleaz. Zenzel. Lauren. Imo. & Card. Alexand. in clemen. j. §. j. de reb. eccle. non alie. Pet. Ancha. in c.
ij. colum. iij. in viij. not. eod. titu. lib. vj. Docto. in c. j. de præscrip. lib. vj. Pau. Cast. consi. lxx. quia fru-
stra, col. vlt. lib. j. & Alexand. qui alios multos allegat in addi. Bart. in l. Celsus, ff. de vsucap. & d. con
silio xlvj. in fin. lib. iij. & consil. liiij. circa primum, lib. vj. quo in consilio in ij. dubio latè disputat, an
& quomodo, & quanto tempore huic rei præscribatur.

De eodem.

Sẽtẽtia in causa usurarũ nũquã transit in rem iudicatã.

34 ¶Et hæc confirma hoc simili, quòd si debitor passus est se vinci per sententiam, omittendo exceptio-
nem vsurariam, nihilò tamen minùs ea sententia rescindi debet: vt pulchrè & not. voluit Bald. in l.
cùm allegas, colum. ij. versicu. sed quæritur hîc, C. de vsur. per text. quem dicit singu. in l. si. sponsus, §.
si vxor, ff. de dona. inter vir. & vxo. quo in loco Alex. in addi. Bart. in princ. id sequitur, & dicit sing.
& rursus consilio lxxxij. viso processu, col. ij. versicu. ad idem adduco, lib. iij. vbi etiam dicit singu. &
sequitur etiam Imo. in l. stipulatio ista, §. alteri, col. pen. ff. de verb. oblig. Ille autem text. loquitur de
sententia lata pro vxore, viro non opponente, dum eam posset vir exceptione repellere. Et eum text.
trahit ad omnem sententiam latam pro eo cui aduersarius donare prohibetur. Rom. sing. cccx. tu scis
quòd donatio, vbi & illum text. dicit ad hoc sing. & allegat etiam Bal. vbi suprà, & similiter Cæpol.
cautel. secundùm antiquam computationem clv. donatio inter virum & vxorem, versicu. tertia cau-
tela, ibi, sed aduerte quòd ista cautela. Ias. in l. iudex, in fin. ff. de condi. indebi. vbi ex hoc limitat text.
ibi, & Catel. qui nuncupatim citat & sequitur, & dicit sing. illud dictum Bal. in memor. incip. senten
tia quæ lata est. & Ioan. Lup. in repe. rubr. de dona. inter vir. & vxo. Ex quibus apertè vides negligen
tiam atque omissionem debitoris non prodesse vsurario, quin non obstante tempore, aut sententia
aduersus eum lata, contractus argui possit de vsura.

Nec aliàs cum agitur de periculo animæ.

35 ¶Nam & quod ad sententiam pertinet, cùm agatur de periculo animæ, ea nunquam transit in rem
iudicatam, veritate comperta, c. lator, & ibi glo. j. & c. consaguinei, extrà de re iudi. & c. fraternita-
tis, de frigi. & malefic. gloss. in c. inter monasterium, in verbo, confirmantes, versiculo item vbi ver-
titur, extrà de re iudi. & in summa, xxxv. quæst. ix. Hostien. in c. cùm dilectus, col. vlti. extrà de elect.
Ioan. And. in rubr. de re iudic. Ant. qui & alios allegat, consilio xxviij. viso puncto, col. j. cum simili-
bus. Qua etiam ratione Alber. in rubr. C. de vsur. colum. iij. versiculo aliam quæstionem, tenuit sen-
tentiam pro vsurario latam non transire in rem iudicatam, quin vsuræ semper repeti possint verita-
te comperta. De quo etiam latè per Lapum allegat. ciij. an oporteat: vbi & idem dicit, licèt (ait) secus
sit, quantùm ad punitionem criminis. & Ambro. Vignat. in tract. vsur. quem composuit super c. sa-
lubriter, extrà de vsur. char. 17. in paruis, versiculo sed finaliter, & Pet. Ancha. consil. ccxxxiiij. casus
talis est post præceptum. & Ias. consi. xxj. venerabilis, colum. j. lib. j.

36 ¶Verùm vt omnia in Iure nostro sunt controuersa, quod sæpeconquesti sumus, eius quod de senten-

tia dixi

tia diximus ex Bal.& aliis,contrarium respondit Pet.Anch.consi.xcviij.istam quæstionem dubiam facit,col.j.quem nuncupatim sequitur Alexand.secum hic pugnans,consi.xcj.visis actis,col.j. versic. hoc præsupposito,lib.ij.& idem quoque Petr.Anch.consil.cccvj.efficax,col.j.vbi & idem dicit consuluisse Fed.Senen.Illud autem minimè dubium est(vt redeamus ad præscriptionem) quòd si contractus est pignoratitius,nullo tempore creditor,qui simulatè dicitur emptor,rem ipsam potest præscribere,l.non solùm,§.qui pignori,& l.pignori,ff.de vsucap.gloss.vlt.in cap.quoniam frequenter, §.vlt.post princip.extrà vt lite non contestata,& in cap.contingit,in glo.vlt. versiculo sed non obtineret,de dol.& contu.Ex quibus dubia redditur sententia Angel.& Imol.in l.iiij.§. condemnatum, ff.de re iudi.quæ huiusmodi est:quòd si ex statuto instrumentum habeat executionem paratam,exceptio vsurarum non impedit eam executionem : tametsi eos sequitur Barb.consil. xviij. clementissimi,colum.penult.versiculo quinimò,lib.j. *Cōtrariū eius, quod de sententia dictū est. Creditor, qui simulatè dicitur emptor, nullo tempore præscribit. Exceptio usuræ, an impediat executionē guarētigiæ.*

37 ¶TERTIO INTELLIGE, nisi ita pactum fuerit,vt promittat toties reuendere, quoties huic facultati redimendi præscriptum fuerit,aut aliis similibus verbis.Tunc enim venditor nunquàm excludetur tempore:quia vnius finis est origo alterius:vt per l.sicut in annos,ff. quibus modis vsufru.amit.voluit Bar.in d.l.nemo potest,col.penult.versicu. quæro statutum est,quòd præscribatur,& ibi Ias.col.antepenult.versic.nota etiam diligenter,in j.lect.iterúmque in ij.lect. col. penulti. versiculo quintò & vltimò,ff.de leg.j.Bald.in l.ipsis,quæ est ij.versicu.sed nunquid econtra, C.vt in poss.leg.& in l.j.col.ij.versi.secundò not.argu.C.de cadu. tol. & in l.item illa,§.quod adiicitur,per text.ibi,ff.de constit.pecu.Ang.in d.l.quòd si nolit,§.si quis ita,ff.de ædil.edic.Ro.in repe. rub.ff.de arbit.col.xv.versicu.xij.Flori.vt à quibusdam citatur,in l.si vsufructus alternis annis,ff.quib.modis vsufruct.amit.sed lect.illius in eum titu.non extat in nostris codicibus. Cæpo.caute.secundùm vlti. computationem,lxv.in multis casibus.Barba.d.consi.lj.col.xj.versicu.& ad hoc adduco,lib.j.Fel.in rubr.extrà de præscrip.col.antepenult.versic.fallit septimò.& Aufr.deci.ccxx.item fuit quæsitum si Titius.Hiero.Cagno.qui solum Fel.citat,in d.l.ij.col.v.versi.est autem cautela.C.de pac.inter emp. & vend.& Pet.Gerar.d.sing.xviij.in fi.& est etiam bonus text.in l.in singulos,ff.de annu.lega. *Quid, si promissum sit reuendere toties quoties ei facultati præscriptum fuerit.*

38 ¶Cui & illud consequens est,quòd si venditori data sit facultas redimendi quandiu viuat,aut ad certum aliquod tempus, quod excedit xxx.annos videlicet intra xl.vel l.annos,tunc etiam post xxx. annos,si venditor adhuc viuat in primo casu:aut sit intra illos xl.vel l.annos,admittetur ad redimendum.Nam perinde est,cùm dicitur,quandiu viuat,vel intra certum tempus,atque si dictum esset,toties quoties præscriptum fuerit,vt scilicet censeatur repetita promissio reuendendi post tempus præscriptionis,durante vita venditoris,aut eo tempore certo præfixo promissioni:vt expressim probatur in d.l.sicut in annos,qua innituntur omnes citati in præcedenti versiculo & prætereà quantùm ad priorem casum,in l.si rem quæ,§.vlti.& ibi gloss.ff.de euicti.Et ad hæc optimè facit, quod scribit Angel.in l.centesimis,in fin.princip.& ibi post eum Imo.Paul.Castren.Alexand. & Iason,ff. de verborum oblig.quòd si quis promisit aliquid dare vel facere post xxx.annos,non præscribitur huic rei per huiusmodi tempus xxx.annor.Et quod scribit Ioan.Fab.in l.sicut,C.de præscript.xxx.vel xl. ann.in fin.quòd si feci pactum de non petendo vsque ad xxx.annos,interim non currit præscriptio, per §.vlti.in Authent.de appella.colla.viij.nam alibi est idem titu.colla.iiij.Et faciunt etiam not.in l.contra maiores,C.de inoffi.testamen.Vide tamen Francis.Rip.in d.l.nemo potest,colum.antepen. numero 119.& sequent. *De eodem. Quid si id promissum sit,quā diu uiuat. Quid si intra xl.ann. Quid si post xxx. annos.*

39 ¶QVARTO INTELLIGE, vt per lapsum huiusce temporis xxx.annorum sit huic facultati præscriptum,ope quidem exceptionis tantùm,non etiam ipso iure:sicuti nec quæuis alia præscriptio tollit obligationem ipso iure,per l.obligationum ferè,§.placet,ff.de actio.& oblig.& l.vbicunque,& ibi not.ff.de fideius.& voluit gloss.in l.cùm notissimi,in princip.in verbo, prorogari, C. de præscript.xxx.vel xl.ann.vbi & glos.negat actionem tolli ipso iure,& ita quoque tradit Bald.in l.vlt.in xiij.op.C.de edicto Diui Adria.tol.& Ang.in l.j.per illum tex.cum sua glo. C.si aduer.credi. Sal.qui ad hoc alia multa allegat,& dicit hanc esse communem opin.in l.sicut,in vj.oppo.C.de præscrip.xxx.vel xl.ann. Alexand.consi.lxxvij.in causa & lite,col.penult.versic.prætereà & postremò, lib.vj.& consi.ccxxviij.ponderatis,ante fin.eod.lib.vj.vbi loquitur nuncupatim de hac facultate redimendi:& ex hoc respondet emptorem posse sponte & scienter post xxx. annos reuendere venditori vi huius pacti,etiam in præiudicium alterius,quod est admirandum,si verum sit.Nihil enim interest,ipso iure quis actionem non habeat,an per exceptionem infirmetur.l.nihil interest,ff.de reg. iur.nec video quòd emptor possit omittere exceptionem præscriptionis,aut ei renuntiare,in præiudicium alterius,cui iam est quæsitum ius irreuocabile per eum lapsum temporis.Habemus enim regulam generalem,non debere alteri per alterum iniquam afferri conditionem,l.non debet,ff.de regulis iuris & aliam illam,id quod nostrum est,sine facto nostro aut culpa tolli nō posse, l.id quod nostrum,eod.titu.Fateor autem,emptorem in suum ipsius præiudicium posse post xxxviij.annos admittere venditorem:vt in simili diximus suprà titu.præcedente,§.j. glos.x.in verbo, *dedans l'an*, numero 20.tu tamen id intellige,& seq.nō etiam in præiudicium aliorum,vt etiam diximus in ea glo. nu.30.ex quibus potes.Nec tamē omnino sine effectu est,vt huic rei præscribatur ope exceptionis,& nō ipso iure:vt ex multis intelliges,quæ scripsimus in repe.l.si vnquā,in verbo,reuertatur,à nu. 219. *An per xxx. annos sit præscriptum huic facultati ipso iure, an ope exceptionis.*

vsque

vſque ad fin.eius gloſſ.præſertim numero 281.vbi videbis,iudicem non poſſe id ſupplere,ſi pars non opponat.

An tranſacto tempore præſtituto,emptor poßit cogi ad reuendendũ.

Tempus differendæ ſolutioni appoſitũ, et non limitandæ obligationi,an impediat peti, uide nu. ſequen.

40 ¶QVID AVTEM ſi huic facultati præſcriptum ſit certum tempus, vt videlicet poſsit venditor redimere intra tres annos reſtituto pretio:an tranſacto eo triennio poterit reſtituere pretium,& cogere emptorem ad reuendendum? Quod prima fronte poſſet videri,ex eo quod voluit Barto.poſt Dyn.in l.eum qui ita,§.qui ita ſtipulatur,l.j.ff.de verbo.obliga.quòd quando tempus eſt adiectum cauſa differendæ ſolutionis, & non limitandæ obligationis, poteſt poſt illud tempus peti,per l.ſi mandato Titij,§.Paulus reſpondit die adiecto,ff.mandati,cum ſimilibus, & declarat Barto.vbi ſuprà,quando tempus cenſeatur appoſitum cauſa differendæ ſolutionis,non limitandæ obligationis videlicet,cùm obligatio continet aliquid, quod habet cauſam momentaneam,id eſt,quod poteſt momento expediri,niſi ſit aliud expreſsè actum à partibus,l.obligationum ferè,§.j.in ij.reſpon.& ibi nota.ff.de action.& obligati.& dict.§.Paulus,& l.ad diem,ff.de verbo.obligat.& alia iura, quæ ibi allegat.Sed certum eſt,quòd actus de quo hic diſſerimus,eſt momentaneus: ergo & poſt terminum expediri poteſt.

De eodem.

41 ¶Contrariũ tamen in hac ipſa ſpecie,de qua loquimur (ne hîc putes de re non ſatis dubia diſputari) reſpondit ex facto conſultus Angel. conſilio cxcix. Titius rem quam emit. Nam doctrina(inquit) Barto.vbi ſuprà,eſt vera,& procedit,quando dies adiicitur obligationi, mero fauore debitoris,ita ſcilicet vt creditor ex parte ſua nihil habeat implere.Sed vbi debitori ſatisfacienti,aliquid etiam eſt faciendum ex parte creditoris, nec aliter tenetur ſatisfacere, tunc niſi ſibi intra tempus præfinitum ſatisfiat, non tenetur poſt tempus admittere debitorem ad ſatisfaciendum:quia is tenetur ſeruare promiſſa,quæ legem certam habuerunt ex forma contractus,cui legi non eſt ſatisfactum à venditore in caſu,de quo loquimur, pro quo dicit ſe dare caſum in ſpecie in l.ij.C.de pact.inter empto.& vendi.compo.vbi ponitur caſus de eo,qui promiſit reuendere pro eodem pretio quandocunque, vel intra certa tempora.& dicit text.ibi,quòd lex conuentionis ſeruanda eſt. Vbi igitur promiſit intra certum tempus,tenetur intra ipſum adimplere:ſi autem quandocunque promiſit,etiam quandocunque tenebitur:aliâs iſta inter ſe eſſentialiter(vt ipſe Ang.dicit)non differrẽt:ſubdítq; & in eam quoque rem eſſe caſum,in l.commiſſoriæ,eod.titu.& optimè facere tex.in l.Aemilius,ff.de minoribus.

De eadem re.

42 ¶Hanc Ange.ſententiam nuncupatim refert & ſequitur Barb.in c.ad noſtram,colum.vlt.in ij.locis, extrà de empt.& vendi.Franc.Cur.Senior conſi. lix.Chriſti & glorioſiſsimæ matris &c. ſuper præmiſſa,colum.vlt.verſiculo vltimò confirmari videtur.& Philip.Deci.in l.petens,colum.iij.C.de pac.& conſilio cccviij.in caſu ad nos tranſmiſſo,col.ij.verſiculo quartò accedit,in fin. illius verſiculi.& Hiero.Cagno.in repe.d.l.ij.colum.iiij.verſiculo differentia tamen eſt,C.de pact.inter emp.& vend. Lud.Gozad.conſilio lxxxvij.prima facie,colum.ij.numero 5.& conſilio xciiij. an illuſtriſsima,col. penult.numero 51.& Iaſon in d.§.qui ita ſtipulatur,colum.v.& iterum in l.ſi quis ita promiſerit,§. Seia cauit,colum.iiij.verſiculo bene facit,ff.eod.titu.de verbo.obliga.vbi id dicit not.& rurſum in l. nemo,col.ij.verſicu.item ad iſtum text.ff.de leg.j.& in duobus prioribus locis addit ipſe Iaſ.alias in eandem ſententiam rationes. Nam ſi emptor(inquit) tenetur reuendere poſt tempus, ſequeretur, quòd perpetuò:quod eſſet abſurdum:quia ſic actus agentium operarentur contra intentionem eorum,contra text.in l.omnis,in princip.ff.ſi cert.peta.& in l.obligationum ſubſtantia,in princip.ff. de actio.& obligat.

De eadem re.

43 ¶Item illud quoque ſequeretur,quòd fruſtra eſſet adiectum certum tempus,atque ſic illius adiectio eſſet illuſoria,inutilis,& ſuperuacua,contra l.ſi quando,ff.de legat.j.& cap.ſi Papa,de priuileg.lib. vj.Id quod etiam(vt hoc addam Iaſoni)eſſet abſurdum,ex ſententia Bald.in l.vlti.poſt medium,ibi, item not.poſt terminum,C.de teſta.manu.& in l.obſeruare,§.proficiſci,ad fin.iij.quæſt.ff.de offic. Proconſul.arg.l.epiſtola,§.vlt.de pact. & l. Imperator,ff. de poſtulan.& l.ſi cùm Hermes,C.loca. præſertim cùm in contractibus nullum omnino verbum, ſed nec vlla quidem ſyllaba debeat eſſe ſine effectu aliquid operandi,vt pulchrè dicit idem Bald.in rubr.C.de contrahen.emptio.in ix.quæſ. quem omnes vbique,& in lect.& in conſilio citant,& ſequuntur,& dicemus latiſsimè in noſtro tractatu,nihil fruſtra.

De eadem re.

Permiſſum ad tempus,cenſetur poſteà prohibitum.

44 ¶Prætereà emptor promittendo reuendere intra certum aliquod tempus, cenſetur noluiſſe teneri poſt illud tempus:quia permiſſum ad tempus, cenſetur poſteà eſſe prohibitum,l.ſi vnus,§.j.& ibi Bal.qui id trahit ad ſuſpenſionem temporalem banni.& d.l.epiſtola,§.vlt.& ibi Pau.Ca.ff.de pact. & l.ſtatuliberum,§.Stichum,& l.Titia cùm teſtamento,§.vlt.ff.de leg.ij.& l.pater filium,§.fundũ, ff.de leg.iij.& l.ſi ita quis,& ibi Bal.Imo.Alex.Fran.Are.& Iaſ.ff.de vulga.& pupil.& l.ex facto,§. item quæro,eod.titu.& l.qui fundum,ff.de contrahen.empt.& l.ſi quis alia,ff.quemadmod.vſufru. amit.& l.ſicut,§.vlt.& ibi Bal.ff.quib.mod.pign.vel hypo.ſol.& l.j.§.ſi mulier,iuncto princip.ff.de liber.agno.& l.iiij.in princ.& quod ibi not.Bal.& Floria.in ij.not.ff.de ſerui.& d.l.ſi cùm Hermes, C.loc.& c.ad honorem,& ibi Bal.extrà de auto.& vſu pal.& c.de cauſis,extrà de offic. delega.& c. quoniam frequenter,§.ſi verò,& ibi Bal.extrà,vt lit.non conteſt.Et voluit glo.in c.decet.de reg.iur. lib.vj.& in c.ſi homo,xxvij.q.j. Oldr.conſi.cciij.factum tale eſt collata,in fi.Alb.poſt Iac.in l.quandiu inſtitutus,ff.de acqui.hære.Bar.cõſi.clxj.in nomine domini &c.proponitur quòd ſindicus,col.ij.

vbi

vbi ex hoc consuluit in pulchro casu.Bal.in c.j.§.hoc quod nos,colum.v.versi.sed quæro nunquid,tit. de pace Constan.& in c.bonæ,colum.ij.versi.& scias, extrà de elect.& consi.cccxxiij.cùm quidam medicus,circa medium,lib.j.& consi.xxxiij.statuto cauetur,colum.ij.lib.v.& consi.lj.generali statuto,col.j.eodem lib.v.Benedict.Plumb.in l.j.colum.iij.in iij.not.ff.de manumis.Ange.consil.ccxxxj. punctus talis est,duo compromiserunt.Pet.Anc.consi.lxx.repetito consi.cccxlvj.apparet, colum.ij. & idem quoque consi.cccxxxj.visis diligenter actis,colum.ij.Imo.in cle.j.colū.iiij.versi.iuxta prædicta.de conces.præben.Pau.Cast.consi.clxxxiiij.videtur dicendum quòd dicta,in princ.lib.j.consi. cccclxvij.super hoc puncto,col.vlt.eo.lib.j.& consi.cclvj.videtur manifestè, colum.ij.lib.ij.& consi. ccclj.præfata reformatio,eo.lib.ij.vbi ex hoc respondit,quòd si ex statuto datum sit certum tempus consanguineis ad retrahendum rem venditam offerendo pretium, non poterunt consanguinei post illud tempus retrahere.& iterum consi.ccccxxx.circa primum quæsitum,eodem lib.ij.vbi in eodem casu loquitur.de quo & nos satis diximus suprà titu.proximo.§.j.in glo.x.in verbo, *dedans l'an*, numero 19.sed cùm nostra.& idem Pau.Cast.consi.ccccxxxvj.ad primum,colū.j.eod.lib.ij.& Maria. consi.xix.pro decisione,col.vlt.& Soc.ipsius filius,consi.cclxxiij.in præsenti,colum.pen.versi.sed ad hanc,lib.ij.

45 ¶Ex quo dicit Bald.in l.edita,col.xiij.versi.sed hîc quæritur nunquid sufficiat,C.de edend.quòd affirmatiua limitata ad tempus inducit negationem post illud. Et dicit etiam Bart.consi.c.à domino. Cy.de Bononia,in ij.dubio,quòd si statutum permittat inquiri intra certum tempus, censetur post illud prohibere:ideò (inquit) inquisitio posteà facta erit ipso iure nulla.quod multùm est notandum, quia multæ absurditates ex hoc casu proueniunt,vt dicit Ias.in locis suprà allegatis, versi.ab hinc iij. Et facit etiam,quod scribit idem Bar.post Iaco.Aretin.in l.j.§.vlt.ff.de procura.quòd si procurator constitutus sit ad certum tempus, post ipsum expirat eius officium,nec admittitur volens prosequi, etiam si litem fuerit contestatus.& sequitur Pau.Cast.qui addit,etiamsi velit aduersarius,consi.ciiij. visis & ponderatis,colum.j.lib.j.Et quod item voluit ipse Bart.in l.Aristo,ff.de iure delib.Inno.in c. cùm in tua,extrà qui matr.accu.pos.Bal.in l.si plures, colum.vlt.versi.quæritur vlterius,C.de condi. inser.& in l.cùm anterioribus,colum.ij.versi.nota quòd ille,C.de tempo.app.vbi dicit,quòd ille qui errat in calculo temporis,debet sibi imputare.Et sic nota (inquit) quòd banniti,quibus datus est certus terminus, debent prouidere, ne tempus labatur, quia posteà remedium frustra intentarent.& consi.cxlij.quidam dominus Pasinus,colum.j.lib.ij.vbi dicit, quòd finito tempore priuilegij,finitur priuilegium,per multa iura,quæ allegat. Et Matthæ. Afflict.decisi. Neapo.lxxiij.emptor cuiusdam. Nec interim omittam tex.optimum à paucis annotatum in l.Thais,§.intra,ff.de fideicom.liber.ex quo probatur etiam fauore libertatis tempus præstitutum ad aliquid faciendum non posse protrahi, nec quod iussum est fieri intra aliquod tempus,vt quis libertatem consequatur, post id tempus posse fieri.Et est similis tex.in l.Sticho,§.Titius,ff.de statulib.

De eadem re.

Multa similia.

46 ¶Nam & è diuerso prohibitum ad tempus,censetur post illud tempus permissum,d.l.Imperator, & ibi Bald.ff.de postul.& d.l.si vnus,ff.de pact.& d.l.pater filium,§.fundum,& ibi Barto.& Alber.ff. de leg.iij.& l.si minor.& ibi Ias.in fi.ff.de verbor.oblig.& l.j.& ij.C.de his qui in exil.dat.lib.x.& in c.præsentium,extrà de cleri.percus.Barto.in l.peto,§.fratre,ff.de leg.ij.& in l.in illa stipulatione Calendis, colum.j.versi.intro gloss.ff.de verbor.obligat. Alberi.in l.hoc iure, eodem quoque titu. Bald.in c.sicut,colum.j.extrà de cohabi.cleric.& mulier.& consilio ccj.in prouincia,colum.ij.lib.j. & consi.xxxiiij.casus talis est Guido,circa medium,lib.j.& consi.cclxxj.factum est tale, nutus quondam,colum.j.lib.iij.Pau.Cast.d.consi.cccclxvij.vbi suprà,lib.j.& consi.cclxiij.circa primum,col.iij. versi.prima,lib.iij.& d.consi.ccclvj.lib.ij.Et è contrario post tempus permissum, videtur ante illud esse prohibitum,l.promissor,ff.de consti.pecu.& voluit Bal.in l.post mortem,statim post princ.C.de fideicom.& consi.cccj.constitutio,col.j.in fi.lib.ij.Sicuti post tempus interdictum, ante illud tempus videtur esse permissum, Bald.consilio lxvij.quia statutum,ad fi.libr.j.quod repetitur, consi.ccccvij. punctus talis est, Antonius,lib.iij.nisi quòd in hoc aliud est initium.Et cōdemnatus ad certū tempus, post id tempus pœnæ eximitur,l.fratres,ff.de pœnis.Et in vniuersum,limitatum ad tēpus,non porrigit effectū ad vlterius tempus,Pet.Anc.cons.cxviij.casus talis est, col.ij.vers.circa primū,rursúmq; vers.circa tertium.& Pau.Ca.d.cons.cclxiij.vbi sup.lib.ij.

Prohibitum ad tempus,post illud cēsetur permissum.

Permissum post tempus,cēsetur antè prohibitum.

Prohibitū post tempus, censetur antè permissum.

Alia similia.

47 ¶Et hæc quidem omnia ita procedunt,vt ea non fiant vi argumenti à contrario sensu, sed ex natura temporis limitati,vt dicit Bald.in d.l.obseruare,§.proficisci,columna ij.in d.iij.q.ff.de offic.Procon. per l.sicuti,in fi.C.de præscript.xxx.vel xl.an.& d.l.si vnus,§.j.de pact.& d.l.ex facto,§.item quæro,ff.de vulga.& pupil.Ideóq; vt ipse subdit,& hæc quoque obtinent in statutis, atque etiam aduersus Ius commune: tanquam scilicet id sit ex tex.directo statuti,non ex contrario sensu.l.qui testamento,§.mulier,ff.de testamen.& l.apud antiquos,C.de furt.Hæc propè Bald.cuius hic sensus est, quòd licet argumentum à contrario sensu non habeat locum ad correctionem iuris communis,l.ij. C.de condi.inser.secus tamen in eo,quod fit ex vi limitati temporis.Et id quidem dicit not.& sequitur Alexand.consil.iij.circa præmissam,colum.ij.versi.prætereà dictum,lib.vij. Vide tamen super hoc,quæ scribit Bald.post alios in l.properandum,colum.ij.versic.modò quæro,quid si statutum,C. de iudi.

Ea fiunt ex natura tēporis limitati non arg. à contrario sensu.

Et procedūt in statutis.

De eadem re.

48 ¶Hanc quoque eandem ſententiam in hoc etiam caſu de quo principaliter loquimur, nulla Ange. mentione facta, ſecutus eſt Pet. Anc. conſilio cccxxxj. viſis diligenter, col. ij. verſ. tertiò aduertendum, per d. l. ſtatuliberum, ff. de leg. ij. & neutrius item commemoratione facta Soc. conſi. ccxlj. circa primam difficultatem, columna antepen. verſi. circa ſecundam quæſtionem, lib. ij. vbi & has quoque rationes affert. Nam talis promiſsio reuendendi videtur facta ſub tacita conditione poteſtatiua, ſi venditor voluerit redimere, vt declarat Barto. in l. ſi decem repetiero, ff. de verb. obligat. & conſi. cxcv. Angelotus. & Bald. in d. l. ij. C. de pact. inter emp. & vendit. Conditio autem poteſtatiua ſuſpendit, l. à teſtatore, ff. de condi. & demon. & not. in d. l. ſi decem repetiero. At cùm conditio etiam tacita ſuſpendit, ea deficiente obligatio ipſo iure euaneſcit, l. item quia, iuncta gloſſ. ſingu. & ibi not. ff. de pactis.

De eadem re.
Renuntiat, qui intra tempus præſtitutum nõ facit.

49 ¶Ad hæc, cùm venditor ipſe poſsit redimere intra certum tempus ex lege dicta in venditione, certè id omittens, videtur poſt id tempus id ius remittere ſiue renuntiare, vt expreſsè & in hoc quoque caſu voluerunt Odofre. Nicol. Mat. & eorum autoritate Bald. in l. ij. in viij. q. C. de reſcind. vendi. Id quod generale eſt in cæteris huiuſmodi omnibus, per id quod voluit glo. quam ibi multùm commendat Ang. in l. ſi ego, ff. de nego. geſt. & glo. in l. j. in verbo, cadere. & ibi Sal. C. de in integ. reſti. minor. Dy. & Ioan. And. in c. ratihabitionem, de regu. iur. lib. vj. Bart. & ipſe Ange. in l. bonorum, ff. rem ra. habe. Bal. in addi. Specula. tit. de appel. parte ij. §. j. verſ. porrò: vbi dicit tempus iuri quærendo appoſitum, idem aut etiam plus operari, quàm renuntiationem, per not. in d. l. ſi ego: Sed & ipſe Bald. in l. j. colum. j. verſi. extrà opponitur, C. quan. dies lega. ced. dicit lapſum diei habere vim pacti de non petendo.

De eadem re.

50 ¶Nec in hac re omittendus eſt tex. in l. ſi ea, C. qui accu. poſ. ex quo liquidò probatur id quod diximus, ſcilicet tempus ipſum habere vim renuntiationis: & id ibi not. idem Bald. tum col. j. verſi. tertiò not. tum colum. vlt. in duobus locis. Atque etiam tex. in §. j. poſt princ. ibi, multa quoque tempus refutat. Ex quo quidem & ipſe Bald. conſi. clxix. ſtatuto ciuitatis Ianuæ, in fi. lib. j. ſcribit lapſum termini ad aliquid pręſtituti, habere vim tacitę renũtiationis. Nam & tex. in l. j. §. ſed videndũ, ff. de ſucceſ. edi. paria facit excluſioné ex tempore, & renuntiatione, cùm dicit, excluſus eſt tempore, vel repudiatione. cum aliis multis ſi. à me adductis ſuprà titu. præcedenti, §. iij. glo. iiij. in verbo, *il ne ſera plus receu*, nume. 2. contrarium tamen eſt. Quibus illud vnum addiderim, hanc tacitam renuntiationem, quæ inducitur ex lapſu temporis, magis nocere, quàm expreſſam: vt per multa latè probat Iaſ. poſt alios in l. cùm quid, in ij. lectu. col. ij. nu. 10. & multis ſeq. ff. ſi cert. pet. & nos latius in noſtris Legibus connubialibus, in glo. v. quæ eſt ſuper verbo, *expres*, vbi videre poteris.

De eadem re.

51 ¶Poſtremò hanc eandem ſententiã in noſtro caſu reuendendi intra certum tempus, ante illos omnes licet nullus memorauerit, tenuit expreſsè Bald. conſi. cviij. iſte qui promittit reuendere, lib. v. atque etiam Alex. conſi. cxviij. ſtantibus terminis, col. j. in fi. lib. iij. & ex Recẽtioribus quoq; Steph. Bertrã. qui nullum præcedentium ſcriptorum citat, conſ. cxv. non tenebatur. lib. j. atq; iterum cõſi. clxxxiiij. vidi caſum, in fi. lib. j. Et de hac re tex. eſt clariſsimus & expreſsiſsimus, quem tamen nullus illorum citat, in l. ſi creditor, §. illud, ff. de diſtract. pig. vt mirum ſit effugiſſe Bal. virum omnium noſtratium Doct. oculatiſsimum, & incomparabilis memoriæ virum. Sed non omnes omnia videre, aut quæ viderint recordari queunt: quando, vt cecinit Virgilius,

Omnia fert ætas, animum quoque: ſæpè ego longos
Cantando puerum memini me condere ſoles.
Nunc oblita mihi tot carmina.— Et vt ſcripſit Menander,

Tempus aufert omnia.

Χρόνος δ' ἀνάιρει πάντα, καὶ λήθην ἄγει. Id eſt ad verbum:
Tempus autem aufert omnia, & obliuionem inducit.

Quid ſi durãte tpe reuẽditioni præſtituto emptor dixerit uẽditori, illum ſe quãdocũq; admiſſurũ.

52 ¶Et hanc principalem noſtram ſententiam, qua dictum eſt, venditorem poſt tempus conſtitutum non admitti ad retractum, amplia, etiamſi emptor nondum tranſacto eo tempore dixerit venditori illum ſe admiſſurum ad retractum, quandocunq; voluerit: nam intelligitur, modò is veniat intrà illud tempus, vt non obſcurè voluit Ro. conſi. xxvij. viſo themate, in iiij. eodémq; vlt. dubio, dum dicit aliud eſſe, ſi poſt tempus id dixerit. Et ad hoc mirè faciunt, quæ & nos in ſimili diximus de retractu proximitatis ſuprà tit. præcedente, §. j. glo. x. in verbo, *dedans l'an*, nu. 33. ſed quid ſi cùm, & ſeq. vbi omnino videas & notes: neq; enim res eſt omnibus obuia & expoſita.

Res cum hoc pacto non iuſto pretio uendita, an poßit ſemper redimi.

53 ¶Nec prætermiſerim quoſdam eſſe huius ſententiæ, vt ſi res cum hoc pacto vendita, non ſatis iuſto pretio fuerit vendita, poterit ſemper redimi etiam poſt tempus præſtitutum reuenditioni. ita enim voluit Chaſſe. in tit. *des rentes uendues à r'achapt*, §. j. col. iiij. nume. 22. iterúmq; in hoc titu. *de retraict*, §. x. in verbo, *a faict diligence*, in fi. dicens id quoque voluiſſe Bald. in c. j. titu. de feud. dat. in vic. leg. commiſ. Hoſti. in ſumma tit. de vſur. & Iacob. à S. Georg. in l. mutuum, in j. col. ff. ſi cert. pet. Sed Bal. & Iacob. nominatim loquuntur in contractu reprobato, cùm videlicet appoſitum eſt pactum legis commiſſoriæ in contractu pignoris. De quo nos diximus ſuprà in eadem glo. nu. 328. & idem quoq; vbi & alios multos idem tenentes citauimus. Nec Hoſt. quoque illud dicit. Scio autem Senatum Pariſienſem ſolere in venditionibus annuorum redituum generalium, etiam non reprobatis, concedere aliquod tempus debitoribus vltra tempus conuentum, vel etiam ſi nullum ſit conuentum, vt poſsint

reſtituto

restituto pretio eos redimere intra certum tempus. Nec id tamen, quod dicit Chasse. caret æquitate, propter quandam suspicionem, quæ oritur ex illis duobus, scilicet modicitate pretij, & pacto reuendendi: quæ sola licet non sufficiant ad reprobandum contractum, secundùm communem opin. de quo diximus suprà in princ. huius titu. tamen posset videri ea satis esse ad illum rescindendum restituto pretio, & sine deductione fructuum, vt in hoc saltem quandam ratione͂ habeamus alterius opin. quæ ex iis duobus tantùm reprobat contractum. idque præsertim in istis venditionibus annuorum redituum, qui & si non sunt reprobati, vt alibi diximus, sunt tamen odiosi & suspecti, vt & alibi item diximus.

54 ¶SED AN SALTEM restitui poterit venditor in integrum post transactum tempus reuenditionis, ex aliqua iusta causa. Pone enim, quòd venditor mortuus est relicto hærede filio minore, qui non redemit intra tempus, nunc autem petit se restitui ratione minoris ætatis, vel ex clausula generali, si qua mihi iusta causa videbitur, quia verisimiliter ignorabat id tempus, iuxta l. qui in alterius, ff. de reg. iur. Hanc quæstionem longè latéq; ac subtiliter disputat Fran. Cur. Senior. d. consi. lix. Christi, vbi tandem concludit, minorem etiam infantem hæredem venditoris non restitui aduersus hunc temporis lapsum: quem tu vide egregiè differentem, an & quando minor & ignorans restituitur aduersus præscriptionem conuentionalem. Et idem quoq; in eadem specie consuluit Steph. Bertran. d. consi. clxxxiiij. in fi. lib. j. per tex. in l. Aemilius, ff. de minorib. & not. per Pau. Ca. & alios in l. vlt. C. in quib. cau. in integrum resti. non est neces. Sed & idem nuncupatim voluit Hiero. Cagno. in l. ij. in xvj. q. C. de pact. inter empt. & vend. & ante hos Pau. Ca. cuius nullus meminit, cõsi. cccvj. quanquàm longa, col. vlt. lib. ij. vbi & id dicit se quoq; aliâs consuluisse. *An uenditor post te͂pus possit in integrum restitui ex aliqua iusta causa.*

55 ¶Quibus adde glo. not. in l. si cùm militaribus, in verbo distraxerunt, C. de resti. mili. quæ dicit militem absentem iusta ex causa, aut etiam minorem, non restitui aduersus tempus aut pœnam conuentionalem, licet restituerentur aduersus legalem, vt ibi scribitur. Et illam glo. sequuntur Bar. & Bald. qui illam dicunt mirabilem, & Pau. Ca. qui illam dicit not. ibi, & idem Bart. in l. ij. C. si aduer. vend. pig. & Bal. qui illam dicit elegantem, in c. j. vers. nisi iusta, col. j. in verbo, infantia, tit. quo tempo. miles. & Ro. in rub. de arbitris, col. pen. vbi eam dicit sing. Barb. in repe. c. Raynaldus, ad fi. extrà de test. & consl. lj. scripsit sapientiæ fons. col. viij. lib. j. vbi dicit valde sing. & inter cons. ipsius Franc. Cur. Senior. cons. lxvij. sapienter, col. xix. vbi eam dicit singularem. *De eadem re. Tempus conue͂tionale currit minoribus, militibus, absentibus, impeditis.*

56 ¶Ro. autem, vbi suprà, pro huius sententiæ confirmatione citat glo. in l. non solùm, ff. de rei vendi. & in l. iij. §. si rem, ff. de leg. iij. dicentes iustam causam litigandi non excusare ab expensis conuentionalibus, licet excuset à legalibus, cum multis concord. adductis à Iaso. consi. cxxiiij. in instrumento, col. pen. versi. item debet, lib. iiij. de quo nos alibi latissimè disseruimus. Sed quod propiùs accedit ad eã sententiam, adde quod scribit Card. Floren. in c. exceptionem, colũ. iij. versi. ego dico, extrà de elect. quòd tempus conuentionale currit impedito, per not. in c. vlt. eo. titu. licet legale non currat, c. quia diuersitatem, de conces. præben. cum si. & sequitur Fel. in c. cùm inter, col. xj. versi. limita secundò, extrà de except. Et quòd difficultas non excusat à pœna, siue obligatione conuentionali, probat l. continuus, §. illud, & ibi glo. & Doct. ff. de verbor. obligat. & l. ad diem, eod. titu. secundùm intellectum eius communiorem. & l. qui autem, §. si quis, ff. de consti. pecu. & glo. in c. breui, in prin. extrà de iureiuran. De quo & tu vide Doct. in l. quod te, ff. si cert. pet. & Fed. Senen. consi. cxxij. Martinus promisit, & Barto. in l. apud Celsum, §. si in arbitrum, ff. de dol. excep. Franc. Aret. in l. si ita stipulatus fuero te sisti, §. possum, colum. j. ff. de verborum obligat. & Steph. Bertrand. consi. cccix. viso processu, numero 4. lib. iij. Nec iusta quoque alia causa excusat ab eadem pœna conuentionali, licet excuset à legali. Bald. in l. edita, in ij. lect. col. viij. vers. octauò oppo. C. de eden. & in l. eos, §. cautione, col. ij. vers. & circa hunc articulum, C. de appel. Alex. consi. cxix. titulus quæstionis, col. pen. vers. nec obstat quòd propter, lib. ij. Ias. qui tamen nutat, consi. cxxiiij. in instrumento, col. vlt. lib. iiij. Et horum omnium ratio in promptu est, quia mitius agitur cum lege, quàm cum homine, l. Celsus, in prin. & ibi glo. ff. de arbi. cum si. *De eadem re. Iusta causa non excusat ab expensis conuentionalibus. Difficultas non excusat à pœna uel obligatione conuentionali. Nec alia iusta causa.*

57 ¶Sed tamen vide interim, quomodo respondebis tex. in l. si creditor, §. illud, ff. de distract. pigno. cuius hæc verba sunt, Si quidem ita venierit, vt si intra certum tempus à debitore pecunia soluta fuerit, emptio rescindatur: si tempus præterierit, non poterit rescindi venditio, nisi minor sit xxv. an. debitor aut pupillus, aut reipublicæ causa absens, vel in aliqua earum causarum, ex quibus edicto succurritur. Nisi dicas ibi minorem, vel absentem non restitui aduersus tempus à creditore præstitutum reuenditioni, sed aduersus ipsam ve͂ditionem. quod quidem verum est. Aut ibi ideò restitui minorem, quia agitur de eo, quod gestum est cum eo: quod multùm differt ab eo, quod gestum est à patre aut prædecessore ipsius: vt videre licet ex d. l. Aemilius. ibi putabam bene iudicatum, quod pater eius, nõ ipsa (loquitur autem de filia minore) contraxerat. & not. per glo. & Doct. in d. l. ij. C. si aduers. vend. pig. & in l. cùm filius, §. in hac, ff. de verbor. obligat. cum si. Sed id non admodum congruit casui d. §. illud. quanquàm. & id quoque verum est. Ideóque si huiusmodi facultas redimendi ab initio fuerit concessa minori, posset dici & hunc elapso tempore ad eam restitui, atque etiam maiorem ob absentiam reipublicæ causa, aut aliam earum causarum ex quibus succuri solet ex illa clausula generali, si qua mihi iusta causa videbitur. Sed tu tamen omnino vide Franc. Balb. in tracta. præscrip. in j. parte *De eadem re. Quid, si hæc facultas fuit ipsi minori concessa.*

vj.eiusdémque vlt.partis princ.in xxiij.causa.

Quid, si venditor iustum habuerit impedimentum.

58 ¶Ex quibus etiam posset videri, quòd si venditor iustum habuerit impedimentum, ne posset redimere intra tempus, quia fortè misit pecunias per nuntium vel procuratorem, vt redimeret, qui ab hostibus vel latronibus captus est, aut aliud simile quippiam contigerit, esset tunc excusandus venditor, & post tempus admittendus, saltem per restitutionem in integrum: vt est etiam tex. loquens in luitione pignoris, cui tempus certum fuerat præfinitum, in c. significante, & ibi Doct. extrà de pign. & Bal. in repetit. d. l. Aemilius, columna penultma, versiculo, reuertor, ff. de minorib. & Roma. consilio ccccxxxv. in præsenti consultatione: vbi & ad hoc allegat text. quem dicit sing. in l. quibus diebus, in principio, ff. de conditionib. & demonstrationibus: intelligendo, quòd conditio illa erat implenda, per quid dari in genere, vt ipse loquitur, licet multa in contrarium eo in loco allegasset, quæ ibi videre poteris. Anto. autem in dicto c. significante, columna iij. dicit, quòd emphyteuta, qui cessauit soluere triennio, quia interim detẽtus fuerat in carceribus, excusatur, nec potest expelli. & sequitur Barb. ibi columna iij. versic. not. quòd eo ipso. & Iason qui id dicit notandum in l. ij. columna xvij. in xxj. quæst. C. de iure emphyt. vbi subdit, quòd posito quòd cecidisset, deberet tamen restitui in integrum, ex clausula illa generali. & sequitur etiam Philip. Deci. in Authentica, qui rem, columna iij. versicu. septimò fallit, C. de sacrosanctis eccles. Sed id nõ admodum huc facit, quia loquimur de pœna conuentionali. quanquàm is textus in dicto c. significante, quo potissimum innituntur, loquitur de tempore etiam conuentionali. Et vide etiam textum optimum in l. vltima, C. de conditio. insertis. & in l. argentum, ff. commod. & quæ diximus suprà titulo præcedenti, §. primo, gloss. x. in verbo, *dedans l'an*, numero 120. vigesimoquartò, & sequen. & iterum §. iij. in gloss. vltima, numero 5. quod tamen, & sequen. Et si hæc procedunt, omnino destruunt ea, quæ diximus in priori parte huius quæstionis: ideo cogita.

Si emptor acceperit pretium oblatũ post tempus, an cogetur reuendere.

59 ¶ILLVD AVTEM scire debes, quòd si post tempus huic facultati concessum, emptor pretium sibi à venditore oblatum acceperit, potest compelli ad reuendendum, argumen. l. de lege, §. vltimo, & l. sequentis, ff. de leg. commis. & l. commissoriæ, & ibi Bald. C. de pactis, inter emptorem & venditorem, & l. ij. C. de iure domi. impet. & dicta l. Aemilius, ff. de minori. & lege quòd si nolit, §. in factum, ff. de ædil. edic. & lege vltima, ff. de eo quod cert. loc. & nuncupatim in hoc casu respondit Bal. consilio cviij. iste qui promittit reuendere, libro v. vbi & ex hoc dicit, quòd si ipse venditor recepit, etiam post tempus, pretium à venditore depositum, tenetur perficere reuenditionem, quia eo nomine videtur ipsum depositum recepisse, quo nomine factum fuit: nec enim depositario ius est & potestas soluendi, nisi in eam causam, ideóque in eam soluisse videtur, argumen. l. iiij. cum ll. sequent. ff. de sol. Et faciunt ea, quæ suprà diximus titulo præcedente. §. primo. glos. decima, quæ est in verbo, *dedans l'an*, numero 20. tu tamen id intellige, & rursum in fine eiusdem tituli, in vj. quæst. & quæ dicam infrà hoc eod. titu. §. iiij. in gloss. vlt. numero 2. Idémque, vt tradit Bald. vbi suprà, si partem pretij tantùm acceperit: nam idem est, ac si totum accepisset: vt expresim declarat d. l. de lege, §. vlt. ff. de leg. commis. quam & ipsam ad similem casum trahit Caro. Rui. consi. clj. circa dubia, col. iiij. nu. 5. & 6. lib. iij.

Quid, si accepit pretiũ in id depositum.

Quid, si partẽ pretij.

Quid, si ignorans accepit.

60 ¶Sed hæc velim intelligas procedere, nisi emptor huiusmodi pretium, aut partem ipsius, ignoranter acceperit nesciens tempus reuenditionis esse transactum, quia fortè successerat emptori, nec instrumentum venditionis viderat. Et tunc certè ei obesse non debet, l. si is ad quem, & l. nec is, §. hæres, ff. de acquiren. hæredita. & l. mater, §. sed vtrùm, ff. de inofficioso testamento, & l. legitimam, ff de peti. hæred. & l. tres fratres, C. de pactis, & l. nec ignorans, C. de donationi. Et quod in simili de domino qui ignorans feudum vel emphyteusim esse commissam, recepit pensionem, voluit Spec. tit. de locat. §. nunc aliqua, versicu. xxiiij. & xxvj. cum aliis multis similibus, & concor. à me adductis in non absimili casu suprà titu. præcedente, §. j. in d. gloss. x. in verbo, *dedans l'an*, numero 21. sed hoc tamen, & sequen.

Sed quid si tantum petiuit.

61 ¶Quid autem, si tantùm petiit sibi id pretium solui, necdum tamen accepit, an & tunc poterit cogi ad vendendum ac si ipse accepisset. Quod videtur per dictam l. Aemilius, in illis verbis, pretium petendo, & ibi glos. in verbo, restitui, post principium, & Baldus in lectura columna prima, & Alberic. columna ij. versiculo, vltimò quæro, ff. de minoribus, & l. post diem, & ibi gloss. ff. de lege commis. & dicta l. commissoriæ, vbi & id nuncupatim in casu illius l. voluerunt Dy. Cyn. Bald. Alberic. & Sal. & idem Bald. post Cyn. in l. intrà, §. primo, per illum textum, columna prima, versiculo item not. ff. de minori. Et quod in simili scribit ipse Alberi. in l. ij. columna iij. versicu. quid si dominus petit, C. de iure emphyteu. dominum, qui posteaquàm vasallus cecidit emphyteusi ob non solutam pensionem, eam petiit ab ipso vasallo, sibi æquè præiudicare, ac si solutionem receperit, per l. ad solutionem, C. de re iudica. & sequitur Iason in dicta l. ij. columna xlij. numero 128. Et idem quoque de domino, qui requisiuit vasallum, vt sibi fidelitatem præstaret, voluit Ioan. Ray. in c. j. §. prætereà si quis. in xvij. quæstione, & in §. insuper, columna penultima, titu. de prohibitio. feud. ali. per Federic. Quódque tradit ipse Alberic. post Gul. Cun. in l. ij. C. si maior fact. quòd si maior factus petit pretium rei à se minore vendita, videtur ratam habere venditionem, per dictam l. ad solutionem, & l. ij. C. de iur. domi. impe. & quæ diximus suprà titulo præcedenti, §. xxiiij. gloss. j. numero 11. illud quoq; Quan-

quàm

quàm aduersus hanc sententiam facit l.nihil interest,§.j.ff.de inofficioso testamen.& quod eius autoritate tradiderunt Cyn.& Alberic.in dicta l.ij.in fine,C.de iur.domi.impet.& Petrus à Bella Pertica,in dicta l.commissoriæ,qui eam l.intelligit,si quis petierit eam effectu,ita scilicet vt consecutus fuerit:aliâs secus,quod omnibus superioribus repugnat,& ante hos gloss.sibi contraria in d.l.de lege,§.vlt.ff.de leg.commiss.Nam in l.sequen.(quod iam diximus)tenuit priorem opin.Pro hac autem posteriori vide & tu,quæ dixi in titu.præcedenti,in fine eius titu.nume.36.sed tamen, iuncto præcedenti.Sed semper intelligendum est, si non ignorans petierit,iuxta ea quæ diximus in præcedenti versicul.

62 ¶QVID VERO, si iam transacto ipso tempore ad redimendum præstituto,emptor libens dixerit venditori,paratum se recipere pretium & reuendere,non obstante lapsu temporis : an tunc quandocunque,vel intra quod tempus,debeat emptor offerre pretium ? De qua re consultus Roma.consilio xxvij.viso themate,in quarto, eodémque vltimo dubio , respondit , non propterea emptorem perpetuò obligari,sed venditorem debere intra modicum aliquod tempus pretium reddere, secundùm glossam in dicta l.Aemilius,in verbo,restitui, in vna solutione,ff.de minorib.quam Barto.ibi multùm not.Vel etiam poterit emptor compellare venditorem, vt redimat intra duos menses,& si id non fecerit,posteà non admittetur,ex sententia Dy.& Bar.in l.qui Romæ,§.cohæredes,ff.de verbor.obligat.quam Roma.ipse dicit sing.At nos multò plura diximus in simili quæstione retractus proximitatis suprà titu.præcedente,in glo.x.in verbo, *dedans l'an*, nu.23.nec tamen , cùm sex.seq.Ex quibus intelliges,quid hîc amplius sit dicendum. *Si transacto eo tempore , emptor dicat se recepturũ uẽditorẽ, intra quod tẽpus is uenire debeat.*

63 ¶CÆTERVM ET HIC quæro , à quo tempore currat id tempus præstitutum redemptioni rei venditæ restituto pretio: vtrùm à tempore contractus,an verò à tempore traditionis rei venditæ, Guid.Pap.sing.dccclxxiij.si res vendita,dicit à tempore traditionis , vt dicit voluisse Barto.in l.si cui legetur,in princ.in vltimis verbis,ff.de legatis j.per tex.in l.tali,in princip.ff.de iure dotium.Verùm Bar.non loquitur in nostro casu,sed in alio non admodũ dissimili, videlicet cùm quis vendit librum præstituto anni tẽpore ad soluendũ pretium venditionis , non currit id tempus anni , nisi à tempore traditionis,per text.in d.l.tali,quod dicit multùm notandũ.Et certè ille tex.est optimus & notandus. Tamẽ in hoc nostro casu arbitror inspicienda esse verba contractus. Nam si dicitur,hinc ad annũ,nemo dixerit expectandam traditionem,cùm aliud exprimatur.Et hîc omnino vide,quæ latè diximus de retractu municipali suprà titulo præcedente,§.j.in glos.ij.in verbo , *a uendu*, numero 41.quid autem si quis,cum multis sequentibus,iterúmque in glossa x.in verbo, *dedans l'an*, numero 108.vigesimò quæro , rursúmque in §.vlt.in gloss.ij.in verbo , *notifier au greffe* , numero 42.decimoquartò quæro. *An tempus reuẽdendi currat à tempore contractus,an traditionis.*

64 ¶ILLVD QVOQVE in dubium vocatur , vtrùm venditor poterit quocunque tempore eius temporis,quod reuenditioni præfixum est,redimere, an verò tantùm vltimo anno,an item denique vltimo tantùm die. In quo ita dicẽdum est:nam aut expressum est in pacto,& id seruandum est. Aut verò ita dictum est,vt intra x.aut xx.annos fiet reuenditio,& poterit venditor quocunque tempore illorum decem vel viginti annorum,aut alterius temporis in id præstituti,redimere:cùm omne tempus quod termino prædictorum annorum clauditur , intra eos esse rectè dicatur, vt scribit Gellius Noctium Atticarum lib.xij.cap.xiij.& id minimè dubium est. Aut denique dictum est,vt possit redimere in decem annis : & tunc Guid.Pap.deci. Delphi.dxvj.an per confessionem,versicu.sed quid emptor,negat posse venditorem statim redimere,cùm voluerit, sed expectandum esse vltimum annum illorum decẽ,& quolibet eius anni die posse redimere,per l.si ita fuerit libertas,ff.de manumissis testamento, & l.j.§.quibus (credo quòd voluit allegare §.quod dicimus) ff.de successorio edic. Idque dicit sentire Bartolum in dicta l.si cui legetur,in principio,ff.de legatis primo,& in l.Gallus, §.ille casus, columna vltima,ff.de liberis & posthumis.Et Guid.Pap.sequitur expressè Hieron.Cagno.in repetitio.l.ij.in ix.quæstione,C.de pactis inter emptorem & venditorem. *An uẽditor intra tẽpus præstitutum poterit omni tempore redimere.*

65 ¶At longè vterque fallitur.Nam prior ille tex.scilicet in d.l.si ita fuerit, non loquitur iisdem illis verbis Guid.sed iis,duodecimo anno,quæ lõgè ab illis distant,in duodecim annis.Nam si dicas, duodecimo anno,ille tantùm duodecimus annus compræhenditur , vt dicit ille text.nec aliud intelligit Bartolus in suprà dictis locis. At si dicas,in duodecim annis,omne illud tempus duodecim annorum, quod scilicet est intra illos duodecim annos,æquè compræhenditur,ac si dixeris, intra duodecim annos.Hæc enim similia sunt, intra duodecim annos , & in duodecim annis,vt probat textus in dicta l.j.§.quod dicimus,de successor.edic.& voluit Gellius vbi suprà citauimus. Et vt breuius dicam , illa enuntiatio duodecimi anni , illum tantùm duodecimum annum demonstrat : illa autem duodecim annorum,omnes illos duodecim annos demonstrat.Et facit etiam ad suprà dicta text.in l.quod quis, ff.de actio.& obligatio.Et hanc quoque nostram opinionem tenet Chasse.titulo *de rentes uendues à r'achapt*, §.j.in vj.dubio , vbi tamen nihil allegat, nisi sibi videri Alexan. & alios ita tenere in l.qui Romæ,in princ.ff.de verb.oblig. *De eadem re.*

66 ¶SED VNVM NON omiserim, quod subiungit Guid.Pap.vbi suprà, & iterum singul.cccclxxvij.licet pactum,versi.quæro mutuasti,ibi,nunc quæro,quòd in illis casibus,in quibus non potest *Cum uenditor non potest nisi*

post aliquod tẽpus redimere, an contractus sit illicitus.

venditor redimere quandocunque durante tempore,ſed tantùm in fine illius,aut poſt aliquod tempus,cenſetur contractus illicitus:vt dicit ſe plenè dixiſſe in tractatu de contractibus illicitis,vti fecit columna vij.§.pone circa hoc aliquis.Et idem ante illum videri pleriſque poſſet cenſuiſſe Panor.in cap.ad noſtram,in iij.caſu,extrà de empt.& vendi.& Pau.Caſt.conſilio cix.viſa petitione,columna ij.verſiculo ſunt etiam alia,lib.ij.nam & ij duo à quibuſdam in eam ſententiam allegantur,& Laurent.Rodul.in repetitione,cap.conſuluit, in ij.parte,quæſtione lxj.& Lanfran.Oria.in clementina diſpendioſam,columna penultima de iudic.& ante hos omnes Hoſtien.& Ioãnes Andreas in dicto cap.ad noſtram,& è Theologis Diuus Bernardinus in tractatu de contractibus & vſuris,in xxxix. ſermone,art.ij.cap.j.& id propè hauddubiè tenet Bald.conſilio cccclxxxvij.apparet,circa medium, lib.j.

67 ¶Verùm(ne erres)Panormitan.vbi ſuprà,requirit vltra id pactum ita factum, modicitatem pretij: quaſi id ſolum non faciat contractum illicitum.Et Hoſt.& Ioan.And.eo in loco debent intelligi ſecundùm dictum cap.quo innituntur,de quo mox dicemus.Sed & Pau.Caſt.vbi ſuprà,non dicit ſimpliciter eum contractum,in quo tale pactum apponitur,eſſe illicitum,ſed id tantùm reponit inter ea quæ cum aliis non per ſe ſola faciunt præſumi contractum vſurarium,vti etiam faciunt Bald.& Sal. poſt Odoffr.in l.emptione,C.plus vale.quod agit.& idem Baldus in c.j.columna ij.verſiculo quæro de quibuſdam,& ibi etiam Aluar.columna penultima,verſicul.quæro ab extrà.titu.de feud.dat.in vic.leg.commiſ.& ipſe Panormita.conſilio lxxvj.in pręſenti,& c.tria ſuccinctè,columna prima,lib. j.& conſi.lxix.caſus in his terminis,lib.ij.& Roma.conſi.ccccxxiij.pro pleniori diſcuſsione,in vltimo dubio.Cæp.in tract.de ſimulatione contractuum,in x.præſumptione.Barb.conſi.lxxvj.illud in medium,colum.j.& ij.lib.iij.Soc.conſi.ccxlviij.nunquid ex duobus, columna ij.verſi.quartò,lib.ij. Iaſon latè conſi.cliij.præſupponitur in facto,per totum,lib.iiij.Fabia.in tracta.de emptione & venditione,in vij.q.principa.col.iij.verſ.ſextò quæro,& nouiſsimè Hiero.Cagno.in repetitione l.ij.col. iiij.verſi.& inter alias,C.de pactis inter empto.& vendito.& è Theologis Ang.Cla.in verbo,vſura, le j.nu.67.niſi(inquit)id fieret in fraudem vſurarum, & Conradus in tractatu cõtractuum,quæſtione lxxxiij.in viij.concluſione.

De eadem re.

68 ¶Et hoc quoque ſatis ſupérque innuit tex.ſi non leuiter legatur, in d.c.ad noſtram,de emptione & venditione,quod omnium hac in re eſt præcipuum, potiſsimúmque,ac propè vnum fundamentum, dum ſcilicet vnà cum eo pacto,vt à ſeptennio ad nouennium liceret redimere, & alia quoque ponit, quæ ſimul faciunt præſumi contractum fœneratitium, quaſi ſcilicet illud ſolum pactum in id non ſufficeret.Et ita ibi omnes propè ſcribentes intelligunt.Et quod id quidem pactum ſimpliciter valeat,ne expreſſa autoritate careamus,tenuit Io.Fab.modò (ait)tempus in id præſtitutum non excedat xxx.annos,in l.vlt.quam vnicam eius titu.legit,C.de pactis pigno.ad fi. Et hoc vltimum de xxx. annis,ne & id quoque omittam,voluerunt gloſſ.Pet. à Bella Perti.& Cy.ibi,& Collect.in c.ſignificante,col.ij.verſ.ſed quid ſi debitor,extrà de pigno.Ang.& Ale.in d.l.qui Romæ,in prin.ff.de verb. obligat.

De eadem re.

Quid ſi id pactum excederet xxx.an.

69 ¶Sed aduerte Lector amantiſsime: nam licet hæc omnino vera ſint, tamen negari niſi malignè ac proteruè non poteſt,quin illud pactum ita appoſitum,vt non liceat niſi poſt aliquod tempus ſimpliciter, aut intra aliud poſtea tempus redimere, facilius citiúſque faciat præſumi contractum vſurarium,quàm ſi ſimpliciter fuiſſet appoſitũ ſine expectatione alterius temporis, vt non obſcurè voluerunt ij omnes quos iam ſuprà citauimus,nu.ab hinc.ij.& præter eos quoque Bald.in rubri.C.de fructi.& vſur.lega.ad fi.& conſi.cccclxxxvij.apparet,libro primo.& conſi.cccxxij.inſtrumento, col.ij. & ſequen.lib.iij.& Alex.conſi.cix.viſo proceſſu, in fi.lib.iiij.& Corn.conſi.ccclxvj.viſa copia,col. penul.verſi.illa enim temporis,libro primo,& Ambroſius à Vignat.in tracta.vſurarum, quem compoſuit in c.ſalubriter,de vſur.char.14.in x.indicio & Alexand.conſi.xlvj.circa præſentis, columna prima,lib.iij.

Id pactum ita factũ magis ſuſpectum eſt.

70 ¶SED AN SALTEM in illo caſu promiſsionis reuenditionis poſt aliquod tempus poſsit cogi emptor reuendere ante illud tempus. Bal.vt à nonnullis citatur,in conſilio incipiente, in Chriſti nomine,ſi emptor promiſit reuendere,reſpondit nõ poſſe,per not.à Barto.in l.eum qui ita,§.qui ita, ff.de verbor.obligat.& ita illum refert Fabia.in dicto tractatu empt.& vendi.vbi ſuprà,qui tamen ſubdit illam deciſionem videri ſibi dubitabilem, nec aliud dicit. Ego verò illud conſi.reperire non potui, nec vllum ex conſi.Bal.quæ edita ſunt,eius initij eſt. At conſi.eſt quod incipit, iſte qui promiſit reuendere,quod eſt cviij.lib.v.in quo non illud dicit,ſed aliud, de quo diximus ſuprà eadem gloſ. nu.59.illud autem.Non tamen dubito,ſi id pactum valet,vt plerique omnes,vt iam diximus,teſtantur,& ſi nihil aliud ſit quod vitiet,non admittendum fore venditorem ante illud tempus, cùm permiſſum poſt tempus,ante id cenſeatur prohibitum,l.promiſſor,ff.de conſtitu.pecu.& diximus ſuprà in hac eadem gloſ.nu.46.nam & è diuerſo.

Sed an ante illud tẽpus poßit cogi emptor reuendere.

ET

ET POUR TEL PRIS QUE ACCORDE' *est entre eux,* GLO. III.

1 HÆC VERBA obscura sunt, quia possunt referri & ad pretium conuentum & concordatum (vt sic loquar cum Terentio & Plinio) in venditione, vt scilicet res tali pretio vendita, eodem reuendatur. atque etiam ad pretium conuentum in pacto reuenditionis, ita scilicet, si fundus venditus centum aureis, eo pacto vt possit redimi cẽtum viginti siue octoginta aureis. nam vtrobique est pretium conuentum. Quamuis si maius pretium pro reuenditione restitui conuentum est, quàm ab emptore pro ipsa priori venditione traditum est, faciat pręsumi contractum vsurarium, aliis tamen pręsumptionibus simul interuenientibus, per c. illo vos, extrà de pigno. & diximus suprà in rub. huius tit. num. 31. incip. septimum quod etiam. vbi etiam, atque in numero seq. comperies, quid dicendum sit, si minus pretium reddi conuentum est quàm sit pretium prioris venditionis, ibi vide.

Cõcordare, uerbum latinum.

2 ¶SED QVID SI IN pacto reuenditionis nullum omnino certum statutum est pretium, sed simpliciter dictum est, vt venditor possit redimere, intelligitúrne de pretio venditionis, an de iusto pretio, an denique de pretio, quod ab alio reperiri poterit. de hoc nuncupatim differit Hier. Cagno. in repetitio. l. ij. column. vj. in viij. notabi. C. de pact. inter emptorem & venditorem. quem vide. & prætereà glos. in l. j. in verbo, non actus, & ibi quoque Sal. colum. prima, versiculo quærit glo. quando res, C. quando lice. ab emptione discede. & Antonius Burg. qui de iusto pretio intelligit, in capi. ad nostram, columna xiij. versiculo, & quòd multi, extrà de emptio. & venditio. & quæ scripsimus suprà titulo præcedente, §. primo, in glos. xviij. in verbo, *le pris que la chose aura cousté*, in principio. Et vide etiam Socin. qui in hoc casu certam quandam differentiam facit, cùm venditioni appositum est certum pretium, vel cùm nullum, in l. qui Romæ, in principio, column. vlti. ff. de verborum obligati. Et quòd intelligatur de pretio venditionis, est expressa consuetudo infrà eodem titul. §. vj.

Si in pacto reuendendi nullũ est statutũ pretiũ, de quo intelligendũ est. An alias intersit, cùm certũ, aut cùm nullũ est pretium.

3 ¶CÆTERVM HOC in loco venit in mentem eius speciei, de qua consuluit Pet. Ancha. consi. cccxxxj. visis diligenter actis, col. vlt. versi. vlterius aduertendum. Ea est huiuscemodi. Venditor agit aduersus emptorem, vt ei reuendat rem antè ab ipso venditam, offerens pro ea reuẽditione quinquaginta ducatos, quia dicit ita fuisse conuẽtum in eius rei venditione. Negat autem emptor id pactum. Testes venditoris deponunt emptorem promisisse reuendere eodem pretio, quo emerat. Respondit Pet. emptorem reum esse absoluendum, tum aliis rationibus, tum & hac, quia ex diuersitate summarum resultat pluralitas promissionis: non enim testes deponunt de ea quę deducta est in libello. Et in separatis de vno ad aliud non infertur, l. si maritus, C. de dona. inter vir. & vxo. Sed hîc omnino vide, quæ in simili scribam infrà in fi. huius ti. in xvj. q.

Pulchra quæstio.

CELVY IOVR, GLO. IIII.

1 NAM QVOD FIT eodem die, præsumitur factum incontinenti, siue eodem contextu, vt dicit Bald. in l. j. colum. ij. versic. secundò not. C. de oper. liber. & in l. penult. §. mulier, ad fi. ff. soluto matrimonio. Cæpo. nuncupatim loquens de hoc pacto reuendendi, in tracta. simulatorum contractuum, in ij. casu princ. & Corne. consil. cxcij. licèt videatur, colum. j. versic. item quia videtur, lib. j. & Franc. Curt. Senior, consil. lv. super duobus, colum. iij. Iaso. in l. j. §. j. colum. vlt. ff. de verb. obli. vbi id dicit sæpe allegari in practica. & Steph. Bertr. qui nuncupatim loquitur in hoc pacto, consil. xv. visis instrumento, nume. 2. lib. ij. & consi. xxxij. pretij vilitas, nume. 3. eodem lib. ij. cum aliis multis concordan. quos tibi congessi in repeti. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nume. 103. sed posset dubitari, & sequen. vbi etiam ostendi Barto. consi. clxj. proponitur quòd syndicus, non aduersari huic sententiæ, quod prima fronte potuisset videri. De eo autem quod fit sequenti die, de quo etiam loquitur nostra consuetudo, dicemus in gloss. sequent. in princip.

Si pactũ sit factũ die contractus, an cẽseatur factum incontinenti.

IN LIMINE CONTRACTVS, GLOSSA V.

1 QVONIAM DVBIVM est in iure, quando pactum censeri debeat fuisse incontinenti factum, vt ex eo actio competat, tanquam vestito cohærentia (vt nostri loquuntur non sine graui ac locuplete exemplo: est enim verbum Ciceronis lib. ij. de Natura Deorum) contractus: vt plenissimè per glos. & Doctores in l. in bonęfidei, iterúmque in l. petens, C. de pactis, & in l. iurisgentium, §. adeò ff. eodem. & Barto. in l. contractus, C. de fide instrument. Certè nostra consuetudo, vt hoc dubium tolleret, statuit, quòd si eo ipso die, aut etiam altero, id est se-

Quid si die sequenti.

Cohærẽtia, nomẽ Ciceronianum.

Id pactum eadem die aut se=

quenti factum, an contractui inesse censeatur.

Quæ pòst uel antè actum statim fiunt, in ipso facta fuisse uidentur.

quenti die,quo contractus factus est,id pactum de reuendendo fuit conuentum , perinde habebitur, ac si in ipso contractu,aut confestim antè , vel pòst intercessisset: & ita in limine contractus, vt ipsa loquitur,dicetur fuisse factus,ob id fortè,quòd vnus dies non dicitur magnum aut longum interuallum.l.si ex duobus,in princip.ff.de duob.reis.& voluit Bartol. in l.j.§.j.ff.de verborum obligatio. & bene facit l.Paulus , ff.de re iudic.vbi sententia diffinitiua in accessoriis & consequentibus potest suppleri,scilicet eodem die,& l.in operis,cum glos.& ibi Bartol.ff.locat.vbi simul esse factum dicitur,quod eodem die factum est , tanquam scilicet ex propinquitate temporis præsumãtur partes ita ab initio conuenisse , alterúmque alterius contemplatione factum fuisse videatur , per textum optimum in l.j.§.quæ onerandæ,ff.quar.rer.acti.non datur.Sicuti & in simili dicit glos.in l.si ventri , §. vltimo.per illum tex.& ibi Barto.ff.de priuile.credito.Iacob. Areti.& Bartol.in l.penult.§.si vir,ff. solu.matri.Cy.in l.si quis posthac,in ij.q.& ibi Bald.& Ange.C.de bonis præscrip.Iac.But.& Albe. in l.si tibi pecuniam,ff.si cert.pet.Bald.in l.per diuersas,in vlt.quæst.C.manda.vbi dicit,quòd si statim post pretium numeratum idipsum fuit restitutum , præsumitur à principio actum , vt redderetur per d.l.si vẽtri,cum aliis multis concor.à me adductis in repetit.l.si vnquàm,in verbo,donatione largitus , numero 102.quòd si refractarius. Sed quibus addes Bald. de hoc nostro casu loquentem,in l.ij.C.de ædil. acti. quòd promissio reuendendi incontinenti facta , faciat præsumi ita fuisse ab initio conuentum : prout illum refert , & sequitur Francis. Curti. Senior consilio lv.super duobus,col.iij.Idcóque ambo actus iudicari debent , ac si vnus tantùm esset , simúlque facti fuissent, per l.cùm antiquitas,C.de testa.& l.hęredes palàm,§.vno contextu,ff.eod. ti.cum aliis concord.etiam à me cumulatis,vbi suprà,numero præcedenti,videlicet 101.sed & hoc tamen.Et quod vni inest,alteri quoque inesse creditur,propter vicinitatem vtriusque : vt etiam ibi diximus,& multis probauimus. Quibus tamen adde Bal.consi.ccviij.præmissis,in secundo dubio,lib.j.vbi dicitur,ita inesse,quę incontinenti fiunt : vt si in vno instrumento desit locus,in alio autem sit appositus , censetur & in illo quoque appositus.& Corne.consil.cccxix.circa primum,col.vij.versi.hoc autem præsupposito,lib. iij.vbi & id ita inesse dicit,vt vnus contractus censeatur esse pars alterius,argu.l.fundi partem,ff.de contrah.empt.

De eadem re. Ante litis contestationem factum uidetur, quod mox post eam fit.

2 ¶EX IIS AVTEM FIT, PRIMO, quod dicit glo.in l.ij.in verbo,narrationem,C.de iura. calum.quòd cùm ex ea l.in §.vltimo.partes debeant iurare de calumnia in initio litis,& sic ante litis contestationem,tamen si statim pòst faciant,sufficit:per illum text.in princip. quia satis dicitur fieri in initio,quod pòst statim fit.l.lecta,ff.si certum petatur. Et cum ea glos. simpliciter transeunt omnes Doctores , ibi , vt eam tacitè sequi videantur , ex sententia glos. ab omnibus approbatæ.in l.inter omnes,ff.qui satisda.cogun. de qua nos ampliùs diximus suprà titul.præcedente,§.xxxv.in glos. vltima, in verbo , *ignorans* , numero 45. nam minores.Sed & illam priorem gloss. nuncupatim sequitur & dicit nota.Roma.in l.si mulier,column.ij.nume. 13.ff.solu.matrimo. & Angel. Aretin.in §.præterea columna xij. versiculo & quando dicatur , Institut.de exceptio. vbi ex ea dicit generaliter,id censeri fieri tempore litis contestationis,quod fit parum ante , vel parum post litis contestationem.& Iaso.in l.si quis mihi bona,§.iussum,colum.iij. versicul.in quarta parte , ff.de acquirend. hæredita.

De eadem re.

3 ¶SECVNDO, quod voluit alia glos.in l.Pomponius,§.ratihabitionis,ff.de procurat.quòd cùm ille textus dixisset satisdationem ratihabitionis à procuratore ante litis contestationem esse exigendam,quoniam scilicet hæc sit dilatoria exceptio,vt dicunt omnes ibi. Certè satis dicitur fieri ante, si fiat post incontinenti,per d.l.petens,C.de pact.cùm dicitur,siue antecessit pactum,siue posteà statim interpositum est.& l.Modestinus,ff.de solu.Et licèt eam glos.reprobent Bald. Angel.& Paul.Castr. ibi.Tamen sequitur Specula.titu.de satisda.§.viso , versicul.debent autem præstari.& Anto.in cap. cùm dilectus,colum.iij.per text.ibi,secundùm vnam lectu.in versicu. circa , extrà de ordi.cogni.& Imol.qui eam dicit sing.in l.ex consensu,§.eum qui,colum.xxv.ff.de appella.vbi etiam refert Iacob. Butr.& Bartol.in dicto §.ratihabitionis , simpliciter transire cum ea glos. & rursum idem Imol.in l.ij.§.prius,ff.de vulga.& pupilla.substitu.per d.l.lecta. Alexand. & Iaso.in l.edita , ille colum.iiij. versicu.putarem tamen quòd emendatio,hic colum.v.versicu.quid ergo si incontinenti,C.de edend. vbi ex hoc dicunt,quòd cùm emendatio libelli fieri debeat ante litis contestationem , vt ibi not. potest tamen & post eam incontinenti fieri. & idem Alexand. qui & eam dicit singu.in l.ita demum, colum.ij.versicu.octauò fallit.& ibi etiam Iaso.colum.j.versicu.secundò limita , C.de procurato.& ipse Iaso.in l.non solùm,§.morte,column.iiij.ff.de not.oper.nuntia.vbi eam rationem reddit , quia quæ incontinenti fiunt,&c.& in l.principalibus,colum.iiij.versicu.secundò quæro, ff.si certum petat.& in repetitione l.admonendi,char.21. versicu. quid si testis, ff.de iureiurando.& in dicto §.iussum,vbi suprà.& in l.vltima,colum.v.in secunda limitatione,ff.de feri.& Fel.in capi.exceptionem, column.viij.versicul.fallit decimò , extrà de exceptio. Hippoly. Marsil.in l. Diuus Antoninus,columna vltima , ff. de quæstio. & in l.is qui aggressorem , numero 31. C.de sica.& consilio cxxxvij. illumina,column.penultim.& Lancel.Gal.in l.j.§.qui præsens,colum.vlti.ff.de verborum obligat. Qualiter autem intelligatur,videbis per eundem Lancel.in dicta l.j.in princip.column.xij. versicu. sexta cadit.

¶Sed

4 ¶Sed & generaliter, quòd omnis exceptio dilatoria, quæcunque ea sit, posſit opponi ſtatim poſt litem conteſtatam, vt id quoque ſcias, tenuit Innocen. ille pater & organum veritatis ab Archi. in c. pia, de excep. lib. vj. appellatus, Innocen. (inquam) in capi. paſtoralis, in princip. extrà de excepti. & Anto. cuius etiam non modica eſt apud omnes autoritas, in c. cùm dilectus, colum. iij. per text. ibi, extrà de ordi. cogni. & Roma. in d. l. ſi mulier, vbi ſuprà, ff. ſolu. matrimo. & ex Recentioribus Fel. in dicto c. exceptionem, quo loco ſuprà citauimus, extrà de excep. & Hippo. Marſil. in dicto §. Diuus Antoninus.

De eodem. Exceptio dilatoria ſtatim poſt litem conteſtatã poteſt opponi.

5 ¶TERTIO, quod tradit alia gloſ. in l. vt iuriſiurandi, §. iurare autem debet, in verbo, manumiſſionem, ff. de ope. liber. & iterum in l. j. in princip. & ibi etiam Barto. & Bald. C. eod. rurſúmque in l. vlt. ff. de liber. cauſ. nihil referre, vtrùm ſeruus in manumiſsione, an paulò antè, ſiue etiam paulò pòſt iuret operas ſe domino præſtaturum, per dictam l. lecta. ídque dicit Barto. in primo loco, eſſe menti tenendum ad huiuſmodi quæſtionem. Nam pater non poteſt donare filio in ſua poteſtate conſtituto, ſed emancipato poteſt. Igitur quidam emancipat filium, & confeſtim ei donat: mox iudex emancipationi decretum interponit: opponitur quòd non valet donatio cùm fuerit facta ante decretum emancipationis. Ego (inquit) Bartol. dixi contrarium, per hanc gloſſam. & refert & ſequitur, & dicit ſing. Alexand. in l. diuortio, in princip. col. ij. verſicul. ad hæc omnia, ff. ſolu. matrimo. & ibi quoque Iaſ. colum. item ij. verſic. ſecundò bene facit, vbi illud dictum ita declarat, ne videatur inutile, vt ibi per eum. & idem Iaſo. in repetit. d. l. admonendi, colum. lxxxvij. verſicul. quid ſi teſtis primò, ff. de iureiurand. & in l. vltima, colum. penulti. C. de edict. Diui Adria. tollen. & Franciſ. Areti. in c. de teſtibus, colum. iiij. verſicul. nec obſtat dicit ipſe, & ibi quoque Fel. colum. ij. verſicul. & in quantùm, extrà de teſtib. idem Fel. in capi. cùm dilecta colum. xxiij. verſicu. demum ad ornatum, extrà de reſcript. & Catel. Cotta, qui id admodum commendat, in memor. incipi. donatio facta à patre. Ioann. Lupus in repetitio. rubric. de donatio. inter virum & vxo. §. xxxviij. colum. iij. verſiculo ad hoc bene facit.

Non refert, an ante emancipationem, an ſtatim poſt quid fiat.

6 ¶QVARTO, quod autoritate illius gloſ. in dicta l. j. C. de bonis libert. dicit Bald. in ea ipſa l. j. col. ij. verſic. ſecundò not. id dici viderique donatum filio in præmium emancipationis, quod incontinenti ante vel poſt ipſam emancipationem donatur. Et declarat, quando hoc caſu dicatur incontinenti antè & poſt factum. Sed & autoritate eiuſdem gloſ. tradit ipſe Bald. in ca. j. colum. ij. in verbo, pacem, tit. de pace tenen. id dici factum tẽpore belli, quod paulò ante vel paulò poſt bellum factum eſt. Id quod etiam voluerunt idem Bald. Imo. Alexand. & Iaſ. in dicta l. diuortio, in princip. vterque colum. ij. ſolu. matrimo. & id putant not. ad ſaluandos teſtes deponentes aliquid factum fuiſſe tempore belli. Et Bartol. loquens de eo, quod dicitur fieri in naufragio, in l. ſi quis, §. de eo quoque, ff. de incend. rui. naufr. Id quod dicit mirabile, & allegat bonum text. in l. Pedius, in princip. eodem titu. Sed tu vide Franciſ. Areti. declarantem quomodo id ſit intelligendum, in d. l. diuortio, in ſecundo notab.

De eodem.

Tempore belli factũ cenſetur, quod ante uel poſt ſtatim fit.

7 ¶QVINTO, quod ab alia glo. traditum eſt in l. obligari, §. tutor, & ibi Bart. ff. de auto. tuto. iterúmque glo. in §. tutor, Inſt. eo. quòd licèt tutor debeat præſtare autoritatem pupillo in ipſo contractu, aut alio negotio, nec ſatis eſſet, ſi poſt cõtractum eam accommodaret, vt illis iuribus cauetur: tamen ſi incontinẽti poſt id fiat, ſufficit, tanquam ſi in ipſo actu adhibita fuiſſe videatur. & idem quoque voluit Bar. in d. l. ſi quis mihi bona, §. iuſſum, ff. de acqui. hęr. & Io. And. in addi. Spec. ti. de ceſsi. acti. col. iiij. verſi. ſed nunquid ratione, cum aliis multis concor. id probãtibus generaliter & in omni autoritate, quæ in ipſo actu adhiberi debet, à nobis latè congeſtis in noſtro tractatu de Legibus connubial. in iiij. glo. in prin.

De eodem. Sufficit autoritatem præſtare ſtatim poſt actum.

8 ¶SEXTO, huc ſpectat, quòd licèt teſtes debeant iurare, antequàm deponant, l. iuriſiurandi, C. de teſtibus, & c. de teſtibus, & c. nuper, extrà eod. ti. & c. imprimis, ij. q. j. & c. hortamur, iij. quæſt. ix. ſatis tamen eſt, ſi confeſtim poſtquàm depoſuerint, iurent ita eſſe, vt depoſuerũt: ſicuti voluerunt Bart. Brix. poſt Hu. quæſtio. venerabil. xlvj. aliquis fuit ductus. Hoſti. in ſumma tit. de teſtib. §. ſuper quibus, verſic. ſed quid ſi teſtis. Bald. & Paul. Caſt. in d. l. iuriſiurandi Gaſpar Calde. in d. c. de teſtibus, & ibi etiam Fel. colum. iij. verſic. & inquantum, & Iaſ. in repet. d. l. admonendi, colum. lxxxiij. verſicu. quid ſi teſtis primò depoſuerit, ff. de iureiurand. Quanquàm contrarium tenuerunt Cy. & Sal. in d. l. iuriſiurandi. Goffre. in ſumma tit. de teſtibus ante fi. Archi. in §. item in criminali, verſi. item iuriſiurandi, iiij. quæſt. ij. & in c. omne, xxij. quæſt. ij. Bald. ſibi contrarius in c. fraternitatis, col. j. in iiij. not. extrà de teſtib. Ant. & Panor. in d. c. de teſtib. Sed Maria. ibi pro concordia harum pugnantiũ ſententiarum diſtinguit, an teſtis poſt depoſitionem ſua ſponte, an ad iudicis interrogationem iurauerit, vide ibi eum, & Fel.

De eodem. An ſatis ſit, ut teſtes ſtatim poſt depoſitionem iurent.

9 ¶SEPTIMO quòd licèt teſtes in teſtamẽto debeant eſſe rogati, l. hæredes palam, §. in teſtamentis, ff. de teſta. & l. hac conſultiſsima, in princip. C. eod. titu. tamen ſatis eſt, vt teſtamento perfecto atque abſoluto incontinenti rogentur, ſecundùm Bald. in l. vltima. columm. ij. verſicul. modò circa teſtes, C. de fideicom. Nam idem (inquit) operatur, quod incontinenti ſuppletur, ac ſi eodem tenore & contextu eſſet factum, per d. l. petens, cum ſua materia, C. de pact. Et hoc dictum pro ſingu. citat & ſequitur Iaſo. in d. l. in principalibus, columm. iiij. verſic. ſecundò quæro, ff. ſi cert. pet. & in d. l. edita,

De eodem. Satis eſt teſtes incõtinenti teſtamento perfecto rogari.

col.vj.verſicul.ſextò facit, C.de eden.& pro valde not.idem Iaſo.in repe.d.l.admonendi,vbi ſuprà.

De eodem. Admittitur q incõtinẽti poſt terminum uult probare,etiam per teſtes.

10 ¶OCTAVO` huc quoque reſpicit,quod ab eodem Bal. (is certè vnus non ſingulos tantùm autim dicere,ſed & vniuerſos ſimul copia & ſubtilitate ſuperat)proditum eſt,in l.vlti.col.ij.verſi.ſecund. incidenter quæro,ff.de fer.quòd poſt terminum datum ad probandum,admittitur,qui incontinent. vult probare,non tantùm per inſtrumẽta,ſed & per teſtes quoque:tanquam ſcilicet id videatur probatum intra terminum,quòd pòſt incontinenti probatum eſt.& idem vult ipſe Bal.qui tamen limitat,in l.diffamari,col.j.C.de inge.manu.quod & ſequitur,& cõmendat Iaſ.in d.l.edita,col.vj.verſi. quintò facit quod ſignanter.& in d.l.non ſolùm.§.morte,vbi ſuprà,ff.de ope.no.nun.

De eodem. Paria ſunt reconuenire ante litis conteſta. uel incontinenti poſt.

11 ¶NONO` his adiungi poteſt,quod & ipſe Bald.ſcriptum reliquit in c.j.col.vlt. verſic.tertiò quæro quo tempore,extrà de mutu.pe.quòd paria ſunt reconuenire ante litis conteſtationem vel incontinenti poſt,antequàm fuerit iuratum de calumnia,per Auth.conſequẽter,C.de ſent.& c.diſpendia, §.reus,de reſcriptis,lib.vj.licèt alibi ſcribatur reconuentionẽ fieri debere ante litis conteſtationem, l.cùm Papinianus,& d.Auth.& conſequẽter,de ſenten.& d.c.j.& ij.extrà de mutu.pe.Et id dictum Bal.ſequitur Iaſ.in d.§.morte,& in d.l.edita,nu.13.& ſeq.C.de eden.& Fran.Ripa.lib.reſpõ.j.c.viij, in cauſa,col.j.& Rebuf.qui & multa ex ſuprà dictis affert,in concord.tit.de colla.§.præfatique graduati,in verbo,vacationem.Sed hi omnes erranter allegant ipſum Bald.in c.cùm veniſſent,de iudic. cuius erroris cauſa ea eſt,quia in noſtris codicibus non integra eſt lect.Bald.ſuper d.tit.de iudic.ſed tãtùm vſque ad d.c.cùm veniſſent.quin & lect.illius c.truncata eſt,& relictis,tit.ſeq.vſque ad d.tit. de mutu.peti.& principium quoque c.j.eiuſdem tit.mox continenter & connexè fit tranſitus in d.c. j.vt videatur eſſe finis d.c.cùm veniſſent.id quod obiter admonere Lectores volui,ne poſthac ſimiliter errent.

De eodem. Bannitum,quẽ licet occidere, an liceat deprædari. Sed eum tamen uiuum. Aut continuò, quã occideris.

12 ¶DECIMO`, quod dicitur conſuluiſſe Paul.Caſtren.quòd cùm ex ſtatuto permittente bannitum impunè occidi,poſsint etiam eius bona impunè auferri, deprędari,diripi,ex ſententia Barto.in l.nec in ea,ff.de adulte.& Bald.in l.iij.C.ſi penden.app.mors interue.& in l.vlt.circa medium,C.ſi contra ius vel vti.pub.per text.quo nullum ad hoc dicit eſſe meliorem, in l.j.§.quòd Prætor, ff.de aleat.& eiuſdem Bald.in c.in literis,col.j.per tex.ibi,quem dicit ſingu.extrà de reſti.ſpol.& ipſius Paul.in l. in ſuis,ff.de liber.& poſthu. vbi tamen id intelligit viuo bannito, non etiam eo mortuo, ſecundùm Bald.in l.ex hoc iure,colum.iij.ff.de iuſti.& iur.Tamen (vt ad id tandem veniam,quod ad hunc locum pertinet) ſi incontinenti quàm quis illum occiderit, bona quoque illius prædatur, impunè id facit:quia quæ incontinenti fiunt,ineſſe videntur.Ita enim voluiſſe dicitur Paul.Caſtren.conſi.xxxj. quem ſic refert & ſequitur Fel.in c.quæ in eccleſiarum,colum.v.verſicu.not.ſecundò, extrà de conſtitu.& Andre. Alcia.in l.iiij.§.Cato, chart.vlti.verſicul.inquantum Bartol. ff. de verborum obli. in j.lect. vbi allegat ipſum Paul. conſilio xxxiiij. incip. ſuper quæſito, ſed eius in id conſi. reperire non potui.

De eodem. Confeßio procuratoris, incontinenti poteſt reuocari. Et cõfeßio aduocati.

13 ¶VNDECIMO` ſunt qui & ad hanc ſententiam trahunt,quod not.voluit gloſ.in c.ſcriptum eſt, in princip.extrà de elect.quòd confeſsio procuratoris poteſt incontinenti quàm facta eſt, reuocari. Idque etiam,vt not.intelligit Panor.in eo loco,col.v.verſicu.in glo.j.ſi aliter error confeſsionis non probetur:quamuis ex interuallo reuocari non poſsit,niſi primùm probato errore: vt plenè per eundem Panormi.in c.vlti.colum.penult.& vlti.extrà de confeſ. Et idem de confeſsione aduocati dicit gloſ.in c.olim,in verbo,reuocato, extrà de cenſib. Sed tu tamen interim vide l.iij.eandémque vlti. & ibi not.per Bartol. Alberi. & Paul. Caſtren. C.de erro.aduo.vbi etiam tractatur de reuocatione erroris ipſius aduocati.De quo etiam Matthæ.Afflict.in conſtitu.Siciliæ,incipien.cultus iuſtitię,col. iij.in vj.not.

De eodem. Sed & ipſius partis. Modò ne ſit redacta in ſcriptis.

14 ¶Nec id tatùm in confeſsione procuratoris & aduocati,ſed & in confeſsione quoque ipſius partis, quæ & incontinenti reuocari poteſt,vt dicit gl.not.in c.apud miſericordem,xxxij.quęſt.j.& Panor. in c.cùm cauſam,col.ij.de appel.& in c.prætereà.col.ij.de teſti.cog.Intelligit autem ead.glo.incontinenti id fieri,ſi fiat antequàm confeſsio ſit redacta in ſcriptis,per d.c.olim,de cenſib.Idémque voluerunt Hoſti.Ioan.Andre.Anto.& Panor.qui id dicit ſing.in c.ex literis,extrà de diuor.Bald.in l. j.col.v.verſi.& not.quòd interdum,C.de furt.Anto.in d.c.vlt.de confeſ.Alexand.& Barb.qui illam glo.dicunt ſing.in l.j.§.j.ille,ad fi.hic col.iij.ff.de verbo.oblig.& idem Alexand.conſil.xxxiiij.viſo themate,col.j.lib.j.vbi eam dicit not.quod conſ.repetitur conſi.lxxxvij.lib.v.& idem quoque Alexand.conſil.xcij.viſo & opportunè,col.vlt.eod.lib.v.& Caro.Rui.conſi.v.viſo proceſſu,colum.vij. num.15.lib.iiij. Húcque ſpectat gloſ.idem propè volens in l.rura,C.de om.agr.deſer.lib.xj.quam & ſing.dicit Barba.in l.ſtipulationum,colum.v.ff.de verbo.oblig.& conſi.xviij.præclarè ſcriptum eſt, colum.xv.verſic.item poteſt etiam reſponderi,lib.ij.& conſil.xxv.præclarè ſcripſit,colum.j.eodem lib.ij.& conſilio xliij.ſempiterna, column.ij.eodem lib.ij. vbi eam dicit valde elegantem.& in repetit.rubric.de fide inſtrumen. column.xiij.verſicul. ſecundò connexorum. Super quo tamen vide, quæ ſcribit Panormi.in d.capi.vlti.colum.penulti.de confeſsioni. & omnino Socin. conſilio xcvij. in præſenti,columna iiij.verſiculo & ad primam rationem,lib.iiij. & Alcia.in l.j.§. ſi quis ſimpliciter,colum.penultima,ff.de verbo.obligat.in prima lectu. Et vide etiam, quæ dicam in duobus ſequent.verſicul.

¶Sed

15 ¶Sed & idem de positionibus & responsionibus ad positiones, vt scilicet incontinenti reuocari possint, voluit alia glo.in d.cap.vlti.in verbo, iusta.de iureiur.lib. vj.quam commendant & sequuntur Docto.ibi.& Bald.in repe.Padua.d.l.edita,char.penult.versicul.saepe accidit quòd quis,C.de eden. & in dicta l.j.colum.v.versi.& not.quod interdum,C.de furt.& consil.xxxix. confessio,in princip. lib.iiij.quod repetitur consil.xlvij.eod.lib. Angel.in d.l.j.§.si quis simpliciter, de verbo. obligatio. Panor.qui eam dicit not.& menti tenendam,in d.c.scriptum,de electi.Ro.in repe.l.si verò,§.de viro,in xxxj.fal.ff.solu.matrimo.vbi eam dicit singu.& consil.lix.ad discutiendum,colum.vlti.& itero,in consil.lxx.visis themate,& quaestione,colum.iij.versic.primò,quia sicut testes.& Fel.in c.quarum consil.lxx.visis... liter,le j.colum.xv.versicul.secundò fallit,extrà de accusa.& Iaso.in l.error,column.ij. C.de iur.& fact.ignoran.

De eodem. Simuliter & positiones & responsiones.

16 ¶Quae tamen intellige, vt scilicet huiusmodi confessiones, positiones & responsiones earum possint incontinenti reuocari, nisi scilicet fuerint à parte acceptatae. tunc enim non possunt etiam confestim reuocari, nisi error earum probetur: vt voluit Bald. vti à multis citatur, quamuis in meo codice non reperierim, in l.Gallus, §.quidam rectè, ff.de liber.& posthu. quem ita refert & sequitur Roma.in d.l.j.§.si quis simpliciter,& ibi Francis. Areti. Barba.& Alcia.de verbo.obligatio.& idem Roma. consil.ccccxxxiij. quò ad primum quòd sufficit, in fi.Alexand.& Iaso.in l.quicquid adstringendae, in princip.vterque colum.vlti.ff.de verbo.obligat.vbi Alexand.dicit esse notandum in practica, & Iaso.singu.& idem Alexand.qui & id dicit singu.consil.xcix.ferè omnis vis,columni.j.versicul.hoc probo per id,lib.j.quod repetitur consilio cxix.lib.iij.& ipse quoque Alexand.d.consilio xxv.columna j.lib.ij.& d.consilio xcij.column.vltim.lib.v.& Catel.Cotta.qui & id quoque dicit singu.& illustre dictum, memoria.incip.confessio,potest.& Hippo.qui & hoc admodum extollit sing.cccxv. acceptatio.

De eodem. Nisi fuerint ab aduersario accepta.

17 ¶DVODECIMO proximum est superioribus, quod voluit glos.in c.praedicator,in verbo,imo verò, xvj.quaest.j.quòd sententia diffinitiua potest incontinenti reuocari, licèt iure cautum sit simpliciter, eam reuocari non posse, in l.quod iussit.ff.de re iudi. Sequitur Bald.in procemio C.in §.quibus,colum.ij.versi.deinde not.de dictione.& in l.non.dubium,col.vj.in v.oppo.versi.sed iuxta hoc quaero,C.de legib.& in l.j.col.v.versic.iuxta praedicta quaero. C.de furt. Iacob. Areti. pro vt illum retulit Guli.Cu.in l.si quis arbiter,ff.de arbitr. Angel.in l.actorum,& in l.iudex posteaquàm,ff.de re iudic.Specul.tit.de arbitro & arbitrato.§.vltimo.versic.licet autem possit. Collegium Padua.inter consil.Petr.Ancha.consil.ccviij.iudex de iure iudicaturus,col.iiij. vbi eam dicit sing.Cardi.Flor. consi.xxxj.punctus quaestionis est, Titius debitor.Fel.qui hoc refert ad id, quod suprà diximus, quae incontinenti fiunt, inesse videri, in d.c.exceptionem,colum.viij.versic.fallit decimò, de except.& in d.c.qualiter,le j.vbi suprà,de accusa.vbi id longè latéque post Maria.declarat.& Philip.Dec.consi. ccccxlv.in casu ad me transmisso colum.iij.versicul.primò quòd verba.& Hippo.Marsil. in l.is qui aggressorem,nume.32.C.de sica. Quamuis contrarium tenuit Guli.Cu.in d.l.quia arbiter, ff. de arbit.& Petr.Anchar.consil.clxxxij.videretur prima facie,colum.ij.& Imol.in d.l. iudex, & ibi quoque Alexand.colum.ij.ff.de re iudi.& idem Alexand.qui alios quoque citat,d.consi.xcix.fermè per totum,lib.j.

De eodem. Sententia diffinitiua potest incōtinenti reuocari.

18 ¶DECIMOTERTIO his suffragatur tex.quem dictae glo.magna ex parte citant,in d.c.praetereà,extrà de testi.cog.vbi testis qui deposuit, potest incontinenti corrigere dictum suum, nec proptereà reprobatur eius testimonium, & ibi id not.Doct.& glo.in §.quia verò multi,in glo. magna, circa medium,in Authent.de testi.& Do.à Rot.decis.ccxciij.si testis,in nouis, Alberi.in l.accusaturus,ff.de adulter.Bart.in l.eos,in princip.col.j.ff.de fals.& l.repeti,in princ.ff.de quaesti.& in l.Imperator,la j.de stat.ho.& in l.si librarius,colum.ij.ff.de reg.iur. Bald.consil.xxxiiij.statuto seu capitulo,col.vlt.versi.praetereà ego video,lib.v.Panor.qui illum tex.dicit not.cons.lxxiij.circa primum dubium,col.j.vers.tertiò dictum testis,li.j.Ias.qui id refert ad id quod diximus, ea inesse videri, quae incontinenti fiunt,in l.iurisgentium,§.quinimo,col.iij.versi.secūdò principaliter,ff.de pac. Quando autem id dicatur testis incontinenti facere, videbis per glo.Bal.Pan.& alios in d.c.praetereà.& glo. in d.§.quia verò multi,in Auth.de testi.& Bal.in d.l.lecta,in fi.& ibi Ias.col.xiij.versi.item diligenter,ff.si cer.pet.& Ioan.Plat.in l.rura,ad fi.C.de om.agr.desert.lib.xj.vt tamen non omittas, quod à Bald.traditum est in rub.de contro.inue.col.ij.versi.extrà not.quòd testis.

De eodem. Testis potest incōtinenti corrigere dictum suum.

19 ¶DECIMOQVARTO finitimum est, quòd similiter notarius potest ex continenti corrigere suam originalē schedam siue scripturam, etiam in his, quae respiciunt partes: vt voluerunt Cano. in c.ex literis,extrà de fide instru.Specul.in tit.de instru.edi.§.instrumentum ergo,versicu.sed nunquid confecto instrumento,& Io.And.in data,lib.vj.Bar.Bald.in j.lectu.& Ange.in d.l.Imperator, la j.ff.de stat.homi.vbi Bald.ipse dicit hanc fuisse opin.Albe.Papi.idem Barto.in l.si librarius,& ibi Philip.Deci col.ij.versi.secundus casus,ff.de reg.iur.Bald.in l.cùm proponeretur,col.ij.versicu.vltimò quaero,ff.de leg.ij.Alexand.consil.lxx.viso processu inquisitionis,col.ij.versic.primò enim non videtur obstare,lib.j.

De eodem. Notarius potest incōtinenti corrigere suā schedam.

20 ¶DECIMOQVINTO, quod scribit Bald.in l.ea quae,col.pen.versic.decimò quaeritur.C.de condi.indebi.quòd si negans incontinenti post negationem confitetur, euitat poenam statuti punientis

De euentu. Confitens sta=

tim post negationem, utitur priuilegio confitentis.

tis negationem tanquam scilicet negasse non videatur, qui confestim pòst palinodiam canens confessus est: per id quod not. in c. vlt. de iura. calum. lib. vj. sed credo, quod voluerit allegare not. in d. c. vlt. de iureiur. eod. lib. vj. Et idem voluit Roma. d. consi. lix. ad discutiendum, col. vlt. & d. consil. lxx. vbi suprà, argu. eius quod suprà dictum est de reuocatione positionum & depositionum testium. & Alexand. consil. lxxxiij. in causa & lite, col. j. versi. secundò respondeo, lib. j. Fel. qui solum Bald. vbi suprà citat, & id elegans dicit, in d. c. qualiter, le j. vbi suprà, de accus. & Ias. in §. ex maleficiis, nu. 28. Insti. de acti.

De eodem. Solutio facta statim post promissionem metu factam, metu quoque facta præsumitur. Confessio facta statim post tormenta, in tormētis facta censetur.

21 DECIMOSEXTO huc quoque pertinet, quòd si promissio sit facta metu, & solutio quoque facta incontinenti post promissionem, metu facta præsumitur: secus si ex interuallo. Barto. Albe. & Recentiores in l. si ob turpem, ff. de condi. ob turp. cau. Nam quæ incontinenti fiunt (vt illi subdunt) inesse videntur. & Iaco. Bu. Bald. Sal. Ioan. Fab. qui tamen declarat, Ange. Pau. Cast. & etiam Recentiores, in l. ij. C. de his quæ vi. me. ve. cau. fiunt: ex hoc intelligentes, quod in ea l. scribitur, spótaneam solutionem purgare metum, qui in promissione interuenit. Inferúntque ipsi Iaco. Bu. & Bald. quòd sicut confessio facta in tormentis non sufficit ad condemnationem, ita nec ea quę fit statim post tormenta, etiam in alio loco: sed requiritur quòd sit aliquod interuallum. Quod & idem voluit ipse Iaco. But. & Ang. in l. ij. C. de custodi. reor. vbi dicunt, quòd ad minimum debet esse interuallum vnius diei vel noctis. & ipse Bald. in l. j. col. iiij. versi. tertiò oppo. C. de confes. & in c. j. §. iniuria, ti. de pace iur. fir. Bart. in l. Diuus Seuerus, in pen. quæst. ff. de quæstio. vbi id interuallum ponit in arbitrio iudicis. Ange. & Imo. in l. qui in aliena, §. vlt. ff. de acqui. hæred. Alexañ. consi. xcviij. quoniam per excellentissimum, in fi. lib. iij. vbi & illud dicit de interuallo vnius diei vel noctis. Angel. Areti. in tracta. maleficio. in verbo, quòd fama publica, char. pen. nume. 111. & seq. & ibi Augu. Ari. in additi. & Ias. qui & idem dicit de interuallo vnius diei aut noctis, in d. l. si ob turpem, col. vlti. ff. de condi. ob turp. cau. vbi id dicit sing.

De eodem. Matrimonium metu factū, non censetur ratificatum per contractū dotis statim factum.

22 ¶DECIMOSEPTIMO, quod præcedenti est proximum, facit & quod à Ioan. Ligna. & Gaspar. Cald. inter consi. Io. Calderi. responsum est, consi. ij. an dos constituta, tit. quod met. cau. quòd si matrimonium fuit metu contractum, non intelligitur sponte fuisse ratificatum per contractum dotis posteà factum intra tres, aut quatuor horas: quia ex vicinitate horū actuū præsumitur idem metus durare, per c. j. & ibi, not. extrà eod. tit. quod met. caus. & c. Lotharius, xxxj. q. ij. & illum refert & sequitur Alex. d. consi. xcviij. nuper allegato, in fi. lib. iij. & Ias. in d. l. si ob turpem. col. vlt.

De eodem. Instrumēta incontinenti post sententiā produci non possunt.

23 ¶Possem hîc & alia propè infinita adducere, vt ostenderem multa incontinenti licere, quæ non ex interuallo licent: siue id sit, quòd inesse videatur quod incontinenti fit, vt propè omnibus placere video: siue ob aliud quippiam. Sed interim illud non omittemus, quod notant. dicit Bald. in c. cùm dilectus, colum. j. extrà de fide instr. Certum est (inquit) quòd instrumenta possunt produci vsque ad sententiam exclusiuè, vt ibi est text. An etiam poterunt produci, incontinenti post sententiam, & respondet non licere: quia quando est quæstio de momento, ea quæ post momentum fiunt, non videntur inesse, per tex. in l. Thais, §. intra, ff. de fideic. libert. & sequitur Ias. in dicta l. edicta, col. v. versic. quid ergo si incontinenti, C. de edendo. Ex quo habes not. limitationem eius quod dicitur, inesse censeri, quæ incontinenti fiunt, vt non procedat in rebus momentaneis.

Non censetur inesse, quod alienū est, etiāsi incōtinēti fiat.

24 ¶Sed & secundò id intellige, quando pactum, quod fit incontinenti, respicit contractum, iuxta quem est appositum: nam ita loquitur d. l. lecta. Ideóque dat legem ipsi contractui, d. l. iurisgentium, §. idem Marcellus, ff. de pact. Propterea non mirū est, si vestiatur adhærentia cótractus. Quòd si id pactum omnino est à contractu alienum, certè non videtur ei inesse, nec ex eo vestitur: vt not. Bartol. in l. si tibi decem milia, in princip. ff. eod. per d. §. idem Marcellus, cum sequen. & apertè scribit Bald. in l. petens, & ibi apertius Alexand. & Iaso. C. eod. tit. dicit enim ibi ipse Bald. quòd quando causa quæ influit in contractum, non influit in pactum posteà etiam incontinenti factum, non vestitur id pactum cohærentia contractus. & Rapha. Fulgo. in d. l. lecta, & ibi quoque Iaso. colum. vlti. versic. nonò limita, ff. si certum petat. idem Fulgo. & Alexand. in l. in bonæfidei, C. de pact. & Corne. qui ex hoc in pulchro casu consuluit, consil. cxcij. licèt videatur, lib. iiij. & Ias. consil. clxxj. viso instrumento, lib. iiij. vbi & id dicit voluisse glos. in l. etiam, §. ex causa, ff. de minori. in ídque facere l. quædam mulier, ff. famil. erciscun. & l. si ex falsis, C. de transactio. & Philip. Deci. in l. legem, colum. vlti. C. de pact. De quo & nos aliquid diximus in nostra repeti. l. si vnquam, in princip. l. nume. 107. at alia inquit est, C. de reuocan. donati. Et bene facit quod in simili tradit Bartol. in l. si ita stipulatus, §. Chrysogonus, colum. ij. versicu. quandoque dubitatur, ff. de verbo. obliga. & Paul. Castren. consil. ccccxij. quia breue spatium, in primo dubio, lib. j. & consil. cccxlvij. respondendo per ordinem, post princip. versic. secundò quia est, lib. ij. Tu tamen hîc omnino vide Philip. Deci. & Alcia. in dicta l. in bonæfidei, & eundem Deci. in d. l. petens, colum. iiij. versicu. & dum Bartol. & iterum col. v. versi. in ea glos. ibi, non puto.

Quid si fiat actu prorsus perfecto.

25 ¶Intellige tertiò, vt procedat modò pactum appositum fuerit, contractu principali nondum perfecto & absoluto, iuxta l. contractus, C. de fide instrum. Aliâs enim inesse contractui non videretur: vt voluit Cyn. post alios quosdam antiquiores, in d. l. in bonæ fidei, colum. j. & ibi quoque Alexand. & Philipp. Deci. C. de pactis. idem Cyn. in l. cùm antiquitas, C. de testam. Bartol. in l. lecta, colum. iij.

versi.

versi.secundò quæro,ff.si certum pet.& in l.j.col.ij.versi.quæro qualiter,ff.de solut.Ang.& Pau.Ca. in d.l.iurisgentium,§.quinimo,ff.de pactis.nam contractus (inquiunt) perfectus non capit conditionem,l.perfecta,C.de donati.quæ sub mod.Verùm alij multi dicunt,satis esse,si fiat incõtinenti etiam contractu absoluto,modò contrahentes aliò nõ diuerterint.In qua opin.fuit glo.in d.l.in bonæfidei, in verbo,incontinenti,& ibi Odof.Bal.& Ang.& ipse Bar.sibi cõtrarius in d.l.contractus,versi.vltimo,de fide inst.Bal.in d.§.quinimo,col.v.vers.nunc venio ad glo.& in d.l.petens.col.pen.versi.nunc venio ad vltimam.Illud autem apud omnes in confesso est,vt in dubio censeantur partes nõ habuisse contractum pro perfecto, si nondũ diuerterunt ad extraneos actus.Ita enim voluerũt Cyn.Richar. & Barthol.Sal.Fulg.Alex.& Dec.in d.l.in bonæ fidei,per l.hæredes palàm,§.vlt.ff.de testa.Et super hoc omnino vide ipsum Dec.in l.in bonæfidei,col.vlt.

26 ¶Intellige quartò,vt procedat quantùm ad ipsos contrahentes principales,nõ etiam quantùm ad tertios etiam accessorios,vt ita dicam.quod ex hoc liquidissimè patet,quod tradit Bald.in l.ex placito, col.vlt.versi.decimoseptimò quæritur,C.de rerum permut.quòd fideiussio nudo pacto interposita, nõ vestitur cohærentia contractus,per l.v.§.satisacceptio,ff.de verbo.obligat.& id sequitur & dicit sing.Fran.Cremen.sing.cviij.factus est cõtractus,qui subdit nõ obstare d.l.lecta,& similes:quia pacta(inquit)nuda ibi vestiuntur contra ipsos contrahentes , non contra tertium,puta fideiussores.Ex quibus satis intelligis,id generaliter procedere, vt id inesse videatur, quod incontinenti factum est, quantùm ad eos,qui contrahunt principaliter,non etiam cæteros,etiam si id respiciat principalẽ contractum.Cogita tamen paulisper. *An & inter alios obtineat.*

27 ¶Intellige quintò,vt non verè insit contractui,quod incontinenti factum est,sed fictè tantùm:vt probat tex.in d.l.lecta,dum vtitur verbo,creditur,atq; etiam verbo perinde.Nam vtrunq; fictionem significat,vt de primo probatur in l.retro,ff.de capti.& postli.reuer.& in l.seruum,in prin.ff.de leg.j. & in l.cõficiuntur.in princ.cum glos.in verbo,creditore,ff.de iure codic.& voluit Bart.in l.si is qui pro emptore,col.v.ff.de vsuca.& Card.Rui.consi.cxj.quamuis egregiè.col.j.nu.4.lib.item.iiij. De secundo autem probatur in l.sacrilegij.& ibi Bart.ff.ad leg.Iul.pecul.Et id quidem nuncupatim,vt scilicet quod incontinenti fit,fictè tantùm & impropriè inesse censeatur,tenuit Bald.in d.l.in bonæ fidei,col.j.versi.& not.quòd text.per eum tex.qui vtitur verbo,videtur.& ibi quoq; Franc.Aret.col. ij.& idem Fran.& Soci.in d.l.lecta,ille in sexto not.hîc in quinto:vbi ex hoc dicunt,id non procedere in statutis.& Iason etiam ibi,col.viij.versi.not.etiam in versi.dicebam. *An insit verè.*

28 ¶Sed his à fronte obstat alius tex.in d.l.iurisgentium,§.quinimo,de pact.qui quidem non semel vtitur verbo veritatis,non fictionis,scilicet, insit, id enim verbum,vt eius simplex,sit,est significatiuum substantiæ veritatis,vt dicit Bart.in l.si maritus,§.j.ff.de adult.& Bal.consi.cclxxiiij.verba,colum.ij. versi.prætereà isti sunt,lib.j.& diximus in repet.l.si vnquam,in verbo,reuertatur,nu.183.licet in hoc. Ideò Corne.consi.cxxxiij.viso copioso,col.j.& ij.lib.j.dicit eos text.concordando,quòd si pactum fuerit appositum incontinenti,contractu tamen omnibus numeris absoluto atque perfecto , ei fictè inest.& ita procedit d.l.lecta,proindéque(inquit)id non procederet in statutis. At si contractu nondum consummato fuerit appositum,tunc verè censetur inesse,& ita procedit posterior textus.& idẽ dicit ipsemet Cor.consi.cclxxxviij.viso & diligenter inspecto,col.iiij.lib.iij. *De eodem.*

29 ¶Vt tamen non ignores verbum,inesse,ac nec suum simplex, esse, non semper proprietatem significare:vt probatur in l.quod Nerua,ff.depo.vbi scribitur,latam culpam dolum esse : & tamen certum est,eam non propriè dolum esse,l.j.§.j.ff.si men.fal.mod.dixe.& l.si fideiussor,ff.manda.vbi scribitur,dissolutam negligentiam propè dolum esse.& probat etiam tex.in l.iij.§.genera,iuncta declaratione Bart.ibi,ff.de acquir.pos.& nuncupatim voluit Bald.in l.quæ fortuitis,col.iij.versi.quæritur an depositarius,C.de pigno.act.& Lancelo.Gal.in l.j.§.si stipulanti,col.ij.versi.sed aduerte,ff.de verb. oblig.vbi loquitur etiam de verbo,inesse.Sed illud verum est verba,esse,& inesse,suapte propria ac genuina natura proprietatem dicere, si quod aliud verbum eam vim habet,sed ex subiecta materia nonnunquam impropriari, vt sæpe aliàs,sicuti diximus in d.repe.l.si vnquàm,nu.30.fallit se cundò & sequen. *Verba,esse, & inesse,an semper proprietatem significent.*

OV SES HERITIERS, GLO. VI.

1 ERGO NON SOLVM venditor,sed & ipsius hæredes ad id admittuntur, etiamsi de eis in pacto reuenditionis mentio facta non fuerit:vt per l.si pactum, ff.de probat.expresse,& in hoc casu voluerunt gloss.Petr.à Bel.Perti.Cy.Barto. Bald.Ioannes Fab.Sal.& Ang.in l.ij.C.de pact.inter emptor.& venditor.Barto. Bald.Ang.& Ias.in l.si decem cùm petiero,ff.de verbor.obligat.Barto.in l.à testatore,ff.de condi.& demon.Bald.Iacob.à S.Georg.& Ias.in l.epistola,§.j.ff. de pact.idem Bald.in c.ex parte decani,columna j.post princip.extrà de rescrip. & consilio xxxviij.proponitur quòd quædam domina,columna j.lib.iij.Pet.Anchar.in c.constitutus,in decimo not.extrà de restit.in integ.Floria.in d.l.si pactum,paulò ante medium.Imo.dum eam l.allegat,consilio xv.in casu præmisso.Rapha.Co.Petr.Besiet.& Iason in l.cùm seruus.ff.de verbo- *Etiam hæredes venditoris admittũtur ad retrahendũ ui huius pacti. Etiamsi de illis mentio facta nõ fuerit.*

rum obligationibus.Paul.Cast.si is est,consilio ccxlix.statutum Paduæ, colũ.j.versicu.sed prædictis non obst.lib.ij.vbi alia quædam iura allegat.& Philip.Dec.consi.dclxxx.in causa feudali,col.ij.vers. circa primum.Quibus adde & alia multa à me collecta suprà titu.totius huius volu.ix.§.iij.in princ. quibus latißimè ostendimus,omnia pacta actiuè & passiuè transire ad hæredes, etiamsi de illis mentio nulla facta fuerit.Et quod præterea dicit Bald.consi.lxx.apparent quædam instrumenta,col.vlt. libr.j.quòd statutum loquens de venditore habet locum & in hærede venditoris.& consilio cxij. de generali natura, in princip.libr.ij.de generali natura pactorum esse, vt transeant ad hæredem, etiam illius mentione non facta,per d.l.si pactum,ex quo intelligis,nullam fuisse dubitandi causam de hac re Chassene.in titu.*de rentes uendues à r'achapt.*§.j.columna ij.versiculo additio, ratio est,& sequen.

Quid tamen si adiecta sit dictio taxatiua. Dictiones taxatiuæ alios casus & personas excludunt, etiam hæredes, uide nu.10.

2 ¶SED IN DVBIVM vocatur,si in eo pacto adiecta sit dictio taxatiua venditori,ita videlicet, vt liceat venditori tantùm,vel soli venditori rem venditam restituto pretio redimere:an exclusus videatur hæres ipsius venditoris.Super hoc nuncupatim ex facto interrogatus Steph.Bertran.consilio clxxxiiij.vidi casum,in secundo dubio,lib.j.respondit hæredem hoc casu non admitti: quia dictiones taxatiuæ affirmatiuè positæ,omnes alias personas & casus,præter expressos,excludunt:vt voluit Barto.in l.j.ff.si quis ius dic.non obt.Et bene facit(inquit)tex.in l.non solùm,§.tale,ff.de liber.lega. vbi tale legatum,Hæres meus à solo Lucio Titióve petito, ad hæredem Lucij Titij non transit.& quod per eum textum voluit Barto.in l.si sic stipulatus,la ij.columna ij.versiculo fallit si esset.& ibi etiam Angel.ff.de verborum obligationibus,quòd dictio taxatiua facit,ne hæres comprehendatur. quod & idem voluit, licet non alleget,idem Barto.& præterea Angel.in l.qui in futurum,§.j.ff. de pact.

De eodem.

3 ¶Sed & alia quædã allegat Bertr.quæ,vt dicam quod sentio,mihi nõ admodum facere videntur.Ex quibus etiam dicit idẽ fore,si dictum sit,vt ipsemet venditor,& nõ alius poßit redimere. Cui adde bonũ tex.in l.iij.§.cùm Titio,& ibi Bar.qui affert cõcord.ff.de adi.lega.& glo.not.in c.omnes,in gl. magna,eadémq; vnica,versi.econtra prima ratio,ti.si de feud.fuer.contro.inter do.& ag.quæ dicit, quòd licet si vasallus simpliciter iurauerit domino,videatur iurasse & eius hæredibus, etiãsi de ipsis mẽtio facta nõ fuerit:tamen si dixerit,domino tãtùm,tunc hæredibus eius iurasse nõ videtur.Quam quidem glo.licet nec cæteri Doct.nec ipse Bald.ibi,annotarint,tamen idem Bald.alibi videlicet in c. ad audientiam,col.j.versi.sed nunquid stipendium,extrà de rescrip.eam expendit & sequitur, & dicit sing.

De eodem. Hæres an per dictionẽ taxatiuam excludatur. Venditor si de suo facto tãtùm promiserit, an & hæredis factum ueniat, uide infrà nu.7. & 8.

4 ¶Verùm contra hæc pugnat tex.not.in l.si necessarias,§.de vendendo,ff.de pigno.act.cuius hæc verba sunt.Sed & si creditoris duntaxat persona fuerit comprehensa,etiam hæres eius iure vendet,si nihil in contrarium actum esset. Ex quibus videtur hæredem non excludi per dictionem taxatiuam adiectam creditori.& ad hoc illum text.dicit sing.Ias.in l.ij.§.item si in facto,columna ij.ff.de verb. obligat. Facit etiam in hanc partem text.in l.stipulatio ista habere,in princip.versicu.sed si se,ff.de verbor.obligat.vbi Barto.ita illum intelligens in suo summario nuncupatim de dictione taxatiua loquitur,ex eóque Rom.& Pau.Cast.ibi dicunt,quòd si venditor promittit de suo facto tantùm,venit tamen & factum hæredis.Id quod etiam voluit Bald.in l.vlt.paulò ante fi.C.de act.empt.nam vt dicit ipse Bald.illa dictio taxatiua excludit tantùm personas prorsus extraneas, non autem successores per tex.quem dicit sing.in d.l.stipulatio ista,versiculo sed si se obligat.Et idem dicitur à plerisq; Sal. voluisse in d.l.vlt.sed non comperi in meo codice.Verè autem idem voluit Ro.in rub.ff.de arbit. columna ix.versicu.scias tamen,vbi & ad hoc illum textum dicit sing.& rursum in l.hæres in omne ius,ff.de acquirend.hæred.& Alexand.consilio xviij.attentis narratis,columna iij.in secundo dubio & iterum columna iiij.in tertio dubio,lib.v.quod repetitur,quibusdam detractis, consilio cxviij.lib. vj.& Firmia.dum allegat Bald.vbi suprà in tract.gabellarum, in prima parte in xij.q.vbi id dicit sing.Barb.in c.vlt.columna penult.extrà de empt.& venditi.& Franc.Cur.Senior consilio lxxvj.dominus Ludo.columna penult.& Fabia.in tract.emp.& vendi.in vj.q.princ.colum.pen.vers.circa xix. membrum. Ang.Aret.in §.vlt.col.j.Insti.de empt.& vend.& in §.actionum autẽ, col.xiij.versi.quid si promisit,Inst.de act.vbi ad hoc dicit esse not.tex.in d.l.stipulatio ista.& Ias.in d.l.j.col.iij.in quarta limitatione,ff.si quis ius dic.non obtemp.Philip.Dec.in l.hæredem, post medium,ff.de reg.iur.& consi.cclxij.in casu magnifici,colum.ij.versi.sextò hoc idem.& consi.cclxxxj.viso puncto, colum.iij. versicu.ad maiorem.& Nicol.Euerar.in locis legalibus, quo in loco disserit de natura dictionum taxatiuarum.& Carol.Ruin.consilio xciiij.diligenter, colum.iiij.versicu.nec obst.quòd promiserit, lib.j.

De eodem. Qui de suo facto tantùm promisit, an de facto sui prædecessoris teneatur.

5 ¶Sicuti etiam venditor,qui promisit de suo facto tantùm, tenetur tamen & de facto sui prædecessoris: vt voluerunt Barto.Bald.Fulgo.Pau.Cast.& alij in l.si seruus furtiuus, in princip.per gloss.ibi in verbo,interest,ff.de condi.furti.Bald.subdubitans,Marti.Laud.& Cardina.Alexand.in c.j.illi in fi.hic columna j.titu.qui succes.tene.Pau.Cast.Ro.Alexand.& alij recentiores in d.l.stipulatio ista. idem Roma.in aliis locis suprà allega.Alexand.dicto consilio xviij.lib.v.Francis.Cre.qui id singu. dicit notab.xxxj.sæpe istud quotidie contingit,& iterum,not.clvij.vnus socius noster.vbi tamen id intelligit in prædecessore siue autore vniuersali,non etiam particulari, per gloss.vt dicit,sing.in l.si

cùm

cùm fundum, iuncto eodem textu, ff. de verborum signific. & Barb. in dicto c. vlt. & ibi quoque Ant. Burg. qui & id dicit sing. & limitat etiam, vt suprà columna viij. versiculo quid autem quando, extrà de empti. & venditi. Francisc. Cur. Senior d. consilio lxxvj. vbi suprà. Ias. in d. l. j. vbi suprà, ff. si quis ius dic. non obt. Philip. Deci. consilio ccxiij. visis his quæ accuratè, columna iij. versiculo præterea vt suprà dictum est. & dicto consilio cclxxxj. columna penultima versiculo prætereà in isto casu, vbi ostendit maiori ratione hîc comprehendi factum prædecessoris, quàm hæredis. & Euerar. vbi suprà. & Carolus Ruin. d. consilio xciiij. vbi suprà lib. j. & consilio lxx. viso, & l. iij. numero 11. lib. ij. *tur, uide nu. 8.*

6 ¶Nam & dictio taxatiua non excludit casus similes, vel eandem aut similem rationem habentes. l. j. §. j. cum gloss. ff. si mens. fals. mod. dixe. & l. ob æs, cum gloss. j. & ibi Barto. C. de prædi. minor. & l. argentarius, in princip. ff. de eden. & l. eum qui, §. si petenti, cum gloss. in verbo, duntaxat, ff. de publi. in rem act. & l. serui nomine, cum gloss. in verbo possidere, & ibi Barto. ff. de vsucap. & c. Episcopus, cum gloss. xxiiij. dist. iuncto c. vlt. xv. q. vij. & cle. exiui, versiculo cùm autem, de verbor. signific. & gloss. in l. cùm Prætor, in verbo, videtur, ff. de iudi. & in l. illud, in verbo, aliam causam, C. de sacro. eccle. & in l. vlt. C. de reuo. dona. quæ loquitur in pœnalibus. & ibi eam Sal. dicit singu. & in l. contractus, in princ. ff. de reg. iur. Bar. in l. si constante, in ix. quæst. primæ partis princ. ff. sol. mat. Bal. in l. nullus, C. ad leg. iul. maie. Pau. Ca. & Franc. Are. latè in l. si mora, ff. sol. matr. & Rom. consi. ccccluj. in proposito, col. ij. versi. tertiò deducitur. & Panor. in c. cùm dilecta, col. ij. extrà de confirmatio. vti. vel inuti. Defunctus autem & hæres censentur esse eadem persona, §. j. in Authen. de iureiuran. à mori. præsti. *Dictio taxatiua non excludit casus similes.*

7 ¶Sed aduerte Lector, nam tex. in d. l. si necessarias, §. de vendendo, primo loco allegatus, non dicit, quòd in pacto vendendi pignoris, de quo loquitur, dictum sit quòd creditor tantùm possit vendere: sed dicit quòd is tantùm fuit nominatus: id est, vt aliter dicam, illa taxatiua fuit verbum Iurisconsulti casum referentis, non partis paciscentis: vt etiam annotauit Barto. in d. l. si sic stipulatus, ff. de verb. obligat. Quod perinde est, ac si diceret, quòd creditor tantùm fuit nominatus sine vlla mentione hæredis: & tamen hæres quoque intelligitur. & hoc planum est, vt suprà diximus in præcedenti quæsti. Sed nec text. in d. l. stipulatio ista, versi. sed si se, vtitur dictione taxatiua: vt etiam annotarunt Alex. Franc. Aret. & Iaso. ibi, & Bart. in d. l. si sic stipulatus. & in d. l. qui in futurum, §. j. ff. de pact. Et id quidem manifestum est ex verbis illius, quæ sunt huiusmodi. Sed si se obligat, nec ipse faciat, quò minùs habere liceat, obligatur etiam ne hæres suus faciat. Et quod ipse Bar. in suo summario ponit dictionem taxatiuam, sunt sua ipsius verba legem interpretantis, non verò partis promittentis, vt diximus de d. §. de vendendo. *De eodem.*

8 ¶Ideóque & contra illud quod dictum est suprà, in promissione facta de suo facto tantùm, compræhendi factum hæredis, tenent nuncupatim per ea quæ suprà diximus in princip. huius quæstionis, Alexand. sibi contrarius, Francisc. Aretin. & Iaso. secum quoque dissidens in d. l. stipulatio ista habere, illi quidem columna ij. hic autem iij. in iiij. nota. & idem Alexand. in additio. Bald. in d. l. vlt. C. de actio. empt. & ipse etiam Francisc. Aretin. in d. l. hæres in omne ius, ff. de acquirend. hæredita. Carol. Ruin. sibi contrarius, consi. xlj. de duobus, colum. xv. numero 36. lib. j. & consi. xlij. proponitur, col. vj. nu. 18. eod. lib. j. & iterum consi. sequen. & consi. clxxxiiij. viso, col. iij. nu. 10. & rursum, colū. v. nu. 14. eod. lib. j. qui & ipse in vtroque illo loco etiam reprobat quod dictum est, eum qui promisit de suo facto tantùm, teneri quoque de facto sui prædecessoris, eadem vt videri vult, ratione. Quanquàm ne illud omittam, in hoc maior sit ratio excludendi hæredis per dictionem taxatiuam, quàm prædecessoris, vt scienter declarat Phil. Dec. d. consi. xxviij. col. pen. vt ibi videre poteris: nec enim opus est hîc aliter circa hoc immorari. *De eodem.*

9 ¶Ad id autem quod postremo loco dictum est, dictionem taxatiuam non excludere casus similes, eandem scilicet aut similem rationem habentes, respondet ac fatetur Francisc. Aretin. in d. l. stipulatio ista habere, quòd istud quidem verum est, sed tamen eam excludere similes personas, etiam hæredes, per casum clarum, vt ipse dicit, in d. l. non solùm, §. tale, ff. de libe. lega. suprà in princip. huius quæstio. allegata. Cui adde, quòd aliàs semper facilius procliuiúsque est excludi personas, quàm casus: atque è diuerso facilius est similes casus comprehendi, quàm personas: vt per Raph. Co. in l. commodissimè, ff. de lib. & posth. & ipsum Aret. & Ias. in l. Gallus, §. & quid si tantùm, vtrunq; col. v. ff. de lib. & posth. & latè diximus & probauimus in repet. l. si vnquam, in verbo, libertis, nu. 23. si igitur lex nostra. *De eodem.*

10 ¶Sed vide quæso, Lector amantissime, quia omnes qui hanc partem tenent, innituntur omnium maximè d. l. non solùm, §. tale, vide (inquam) considerandúmne sit, quòd ea l. loquitur, cùm ea dictio apponitur in persona alterius, ita scilicet, hæres meus à solo Lucio Titio ne petito. Hîc autem loquimur, cùm apponitur in persona loquentis: quod multùm refert, vt intelligamus pactúmne sit personale, sícque non transeat ad hæredem: an non personale, & sic transeat: vt videre licet apud Barto. in d. l. qui in futurum, §. j. ff. de pact. Item ea l. loquitur in pacto negatiuo, cùm scilicet dicitur, ne petito: nos autem in hoc casu nostro loquimur in affirmatiuo, vt scilicet ipse venditor tantùm possit redimere: cùm tamen inter vtrunque multùm intersit, etiam quantùm ad id, de quo tractamus, an scilicet *De eodem.*

transeat ad hæredem, nécne: vt per eundem in eodem loco, & rursus in d.l.si sic stipulatus, & ibi latè Iaso.col.ij.& seq.& Bal.in l.iurisgentium, §.pactorum, ff.de pact.& Recẽtiores in d.l.stipulatio ista habere. Ideò cogita, vix enim mihi persuadere possum hoc in casu excludi hæredem propter dictionem taxatiuam, nisi sint alia verba, quæ id apertiùs declarent, aut nisi aliud ex verisimili mente contrahentium præsumatur.

De eodem.

11 ¶Quòd si quis dicat, quid ergo operabitur dictio taxatiua, si non solùm ipse venditor, sed & hæredes quoque ipsius admittuntur: cùm scitum sit illud, nullum omnino verbum in contractu appositum otiosum ac superuacuum manere debere, ex sententia Bald.in rubric.C.de contrahen.emp.in ix.quæstio.quem omnes vbique & in lectu.& consi.citant & sequuntur; vt dicemus in nostro tractatu, cui titulus est, nihil frustra. Huic responderi potest, id quidem in hoc casu eam dictionem operari, vt cùm venditor aliàs possit huiusmodi facultatẽ redimendi alteri cedere, secundùm Pau.Cast.consi.j.videtur dicendum quòd dictus Christophorus, lib.ij.cum concord.à me adductis suprà titu.præcedente, §.xxvj.in glo.iij.eadémq; vlt.in prin.certè non poterit ob dictionem taxatiuam, quæ excludit extraneos, licet non hæredes: vt in simili dicit Bald.quem suprà allegauimus, in d.l.vlt.ad fin.C.de actio.empti.

De eodem.

12 ¶At is confestim illud iaculum in nos reiiciet. Nam si fatemur hanc rem esse transmissibilem in hæredes, & illam quoque in alios esse cessibilem, fateri necesse est, ex sententia Barto.in l.si mulier, §.ex asse, ff.de iure doti.& Angel.in l.si eius, in princ.ff.ad S.C.Trebel.& Pau.Cast.d.consi.j.columna j.lib.ij.ad quam allegari solet l.ex pluribus, ff.de administ.tuto. Sed huic respondebo, fateri quidem me, quæ non sunt transmissibilia, nec eadem esse cessibilia, & ita loquitur d.l.ex pluribus. At econuersò non omnia, quæ sunt transmissibilia, esse cessibilia; vt optimè declarant Alexand.& Ias.in l.si stipulatus fuerim illud, in princip.ff.de verborum obligat.ipse Alexand.in addi.Barto.in d.l.ex asse, atque ipse Ias.in l.si constante, columna vltima, ff.solut.matri. Nam & videmus ius fideicommissi transire ad hæredes fideicommissarij.l.cogi, §.idem Mætianus, ff.ad Trebel.& not.in l.apud Iulianum, §.vtrùm, & §.sequent.eodem titu.nec tamen ipsum cedi posse, d.§.ex asse, & latè diximus in titu.præcedenti, §.xxvj.in glo.j.nume.49.octauò fideicommissum. Item actiones directæ transmittuntur in hæredes, cùm sint eadem persona cum defuncto, vt suprà diximus, nec tamen cedi possunt, vt not.in l.iij.ff.pro soc.& diximus etiam eodem §.xxvj.titu.præced.in eadem glo.nu.55.decimosextò actiones, & diximus etiam plenius in eadem glo.nu.45.sed non è diuerso. Igitur cogita. Et interim vide præter eos, quos suprà citauimus, Cor.consi.ij.circa primum, col.ij.versi.his tamen non obst.lib.iij.

Quid si hæ dictiones apponãtur alteri quàm venditori.

13 ¶EX EO AVTEM quod diximus suprà nume.10.iunctis præcedentibus, facilè potes intelligere, nisi omnino nihil intelligas, quòd si dictio taxatiua adiiceretur alij quàm venditori, in casu quo alteri possemus stipulari, aut notario pro eo stipulante: verbi gratia, vendo tibi domũ ea lege, vt Titius tantùm possit redimere siue retrahere, restituto tibi vẽditionis pretio: tunc hæres ipsius Titij non admitteretur, sed excluderetur propter illam dictionem taxatiuam, per d.l.non solùm, §.tale, ff.de lib.lega.quod nota, quia id à paucis annotatum est.

Quid si ita pactum sit, cùm voluerit, uel cũ petierit, an tũc hæredes admittentur.

14 ¶QVID AVTEM si pactum reuendendi fuerit ita factum, cùm venditor voluerit, vel cùm petierit: an & tunc ea facultas transibit ad hæredem venditoris, si ipse venditor viuus non petierit, aut certè non declarauerit aliter se velle redimere, tanquam scilicet actus sit conditionalis. tex.est in l.si decem, ff.de verbor.obligat.hæc verba, cùm petierit, cùm voluerit, magis admonitionem quandam quàm conditionem habere. & est tex.similis in l.Titia, ff.de condi.& demon. Ideóque vt subiungitur in priore loco, licet is decesserit, priusquàm petierit, non videtur defecisse conditio: de quo ibi per Doc.Imo.& Raph.in l.centesimis, §.j.& ibi Alex.columna ij.versiculo quid autem si illa verba, eo.titu.& Barb.consi.l.præclarè, col.vj.lib.ij. Et propterea vt dicit glo.etiam in priore illo loco, in verbo, conditio, quicunque hæres poterit petere. Secus autem, vt dicit glo.j.eiusdem l.in fi.si sic dictum esset, si petierit, quia conditionalis est, vt est tex.quem ea non allegat, in l.si ita expressum, ff.de cond.& demon.& in l.j.iuncta glo.ff.de leg.ij.& voluit etiam Bar.eam tantùm glo.allegans in l.j.col.iij.versi.secunda differentia, ff.de condi.& demonst.vbi horum rationem reddit.& Ang.eam quoque glo.tantùm citans, consi.xlij.prout patet in themate, col.ij.versic.sed in proposito.& consi.ccxciij.in facto proponitur, in prin.

Quid si dictum sit, si petierit.

De eodem. Facultas implẽdi conditionem potestatiuã, an trãseat ad hæredes.

15 ¶Ex ea autem glo.not.Bald. Alex.& alij ibi, quòd facultas implendi conditionem potestatiuam in contractibus, non transit ad hæredes implere debentis: de quo est bonus tex.in l.qui Romæ, §.Augerius, secundùm vnam lec.& ibi Barto.ff.de verborum obligat.quem tex.multùm commendat, & dicit sing.Bald.in c.significauit, columna ij.versicu.item quia conditio.extrà de rescrip.& in c.ad nostram.le ij.colũ.ij.versic.quæro testator, de iureiur.vbi dicit multùm sing. Sed & est bonus tex.in l.Prætor, in princ.ff.de collati. De quo etiam per Cyn.in l.si plures, in iij.quæstio.& ibi quoque Bald.columna vj.versiculo item quæro nunquid, & Alber.post Pet.columna ij.versiculo item quæro hîc dicitur, & Sal.in vlt.quæst.C.de condi.inser.& ipsum Bald.in l.cùm fundus, & iterum in l.à testatore, ff.de condi.& demon.& in l.epistola, §.j.& ibi Recentiores, ff.de pact.& in l.diem proferre, §.j.ff.de arbi.& consilio ccclxxxiiij.duo sunt, columna j.lib.lib.j.Barto.consilio xix.proponitur quòd

in

in testamento, columna ij. & consilio ccxl. proponitur quòd viso. Sal. loquentem in casu nostri pacti de reuendendo, in l. ij. C. de pact. inter empto. & vend. & Ioan. Bap. Rosel. inter consi. Pau. Ca. consi. ccxlix. statutum Paduæ, col. j. & iterum ij. versi. non obst. quod tertiò, lib. ij. quibus in locis ex magna parte videbis, quomodò id intelligendũ sit, atque etiam apud Bal. distinguentem in d. l. ij. versi. quæro si venditor, C. de pact. inter emp. & vend. & Raph. Fulg. consi. ciij. notabilis vir. & Imo. consi. xv. in casu præmisso.

16 ¶Idémque etiam, ne id omittamus, si dictum sit, vt venditor arbitratu suo poßit rem à se venditam redimere. Nam & id conditionem non facit: vt probat tex. in l. cùm stipulatus sim mihi à Proculo, & ibi quoque Barto. Alexand. & alij recentiores, ff. de verborum obligat. & idem Alexand. in d. l. si decem, in princ. eod. titu. Ideóque nec ea facultas expirat morte venditoris. nam & ad hunc casum id quoque trahit Hiero. Cagno. in repet. l. ij. in xj. q. C. de pact. inter empto. & vendi. comp. vbi tamen subdit aliud esse, si id arbitrio tertij relinquatur: nam tunc finiretur morte illius, per not. in l. si quis arbitratu, ff. de verbo. oblig. Sed & aliud quoque, si dictum sit, vt venditor poßit redimere, si volet: licet & id sine ea adiectione fuisset intellectum, vt est tex. expressus in l. si ita legatum, §. j. ff. de leg. j. vbi & ex hoc quoque dicitur, legatum ita factum non aliter transire ad hæredem legatarij, quàm si ipse legatarius voluerit. *Quid, si dictũ sit, ut uenditor arbitratu suo poßit retrahere. Quid, si arbitrio tertij relinquatur. Quid, si dictũ sit, si uolet uenditor.*

17 ¶ET HÆC QVIDEM de hærede venditoris. Sed an hæres ipsius hæredis etiam audietur volens retrahere ex facultate conceßa venditori simpliciter, aut ipsi & suis hæredibus. De qua re, vt non admodum dubia, nihil fortasse scripsissem, nisi eam vidissem aliquando in dubium vocatam apud Chasse. consilio xj. *le cas est tel*, columna vij. versiculo vltra materiam, & iterum columna xxj. versiculo ad vltimum quod fit. In quibus locis, vt ostendat primùm videri hæredem hæredis non admitti, illud tantùm allegat, quòd sermo simpliciter prolatus de primo tantùm intelligitur, l. boues, §. hoc sermone, ff. de verbor. significat. de qua re, etsi Ias. in duobus locis ab eo citatis latißimè disseruit, videlicet in l. diuortio, §. quod in anno, ff. solut. matrimo. & in l. duobus, §. si ei qui, ff. de iureiu. ego tamen multò latiùs tractaui suprà titu. nostrarum consuetudinum x. qui est, *des r'achapts*. §. v. qui est omnium totius voluminis cxxxiij. Subdit autem ipse Chass. scripsisse se de hoc casu in commentariis consuetudinum Burgund. titu. *des droictz & appartenances à gens mariés*, §. xvj. in verbo, *des heritiers*, & iterum in gloss. *si auoir la ueulent*. In quibus locis, videlicet in priori loco, negat hæredes hæredis admitti, ea iam dicta ratione, quòd sermo simpliciter prolatus intelligitur de primo, nec aliud dicit. In posteriore autem dicit, posse dici admittendos, cùm hæres hæredis mei sit meus hæres vt plenè per Doct. in l. vlt. ff. de hæred. insti. Oldra. consilio xxj. thema tale est, testator habebat. Barto. consilio ccxiiij. Andreas, & Ange. consilio ccxlvj. quo in consilio nihil de hoc dicit. sed fortè erratum est in numero, & allegare voluit consilio cccvj. charißime frater, in princip. Mox subdit Chasse. hæc verba, quòd tamen hæc facultas non transit ad hæredem hæredis facit, quia sermo simpliciter prolatus intelligitur de primo, vt dixi suprà, nihilque aliud dixit: vt intelligas eum ibi nutasse. verùm in d. consi. xj. asseueranter concludit admitti hæredem hæredis, illa potißimùm ratione, quòd hæres hæredis hæres est. Et hoc quoque in eadem specie voluit Hiero. Cagno. in repe. l. ij. in xvij. q. C. de pact. inter emp. & vend. *An autem hæres hæredis admittatur. Multa, ne hæres hæredis admittatur.*

18 ¶Sed hæc altius longiúsque repetenda sunt. Sunt etením & alia multa, quæ hanc rem ancipitem reddunt. Nam Barto. in l. j. columna ij. ff. de constit. princip. scribit priuilegium tibi ac hæredi tuo concessum, intelligi solùm de primo hærede, per l. antiquitas, C. de vsufruct. quam ad hoc dicit not. & idem voluit Alberi. in l. vlt. columna iiij. versiculo si autem in priuilegio, post Pet. ibi, eodem titulo de constitu. princ. & sequitur Fel. in cap. ij. columna ij. versiculo si princeps dat, extrà de treug. & pac. & Ioan. Lup. in repe. rub. de dona. inter vir. & vxor. char. 43. versiculo potuissent allegare. Et generaliter, cùm fit mentio de hærede, intelligitur de primo & immediato, non etiam de reliquis, si credimus Bald. in l. j. columna j. versiculo quæro an si dicatur, C. de condi. inser. per text. in l. qui liberis, §. hæc verba, ff. de vulg. & pupil. & l. ex facto, §. vlt. ff. ad S.C. Trebel. Ideóque idem Bald. in d. l. vlt. C. de hæredi. instituen. dicit, quòd si acquisiui feudum vel emphyteusim pro me & hæredibus, intelligitur de primis tantùm hæredibus. quod pro not. & sing. citat Ias. in l. in annalibus, ante fin. C. de legat. vbi tamen reprobat. Sed & iterum Bald. in ea ipsa l. vlt. in xxij. quæst. dicit quòd si testator aliquid mandat hæredi, vt faciat intra certum tempus, alioquin eum priuat hæreditate: si is primus hæres moriatur ante id tempus, eius hæres non parens testatoris dispositioni, non priuatur hæreditate, per l. multa, in princip. ff. de condi. & demon. Et idem propè respondit Barto. consilio vij. Andreas quidam, quod repetitur consilio xxiiij. & iterum d. consilio ccxiiij. De quo tamen vide Rom. & Francisc. Aretin. in l. si quis filium, §. in omni, ff. de acquir. hære. & eundem Aret. in l. paterfamilias, colum. iij. versi. hæc etiam iura, ff. de vulg. & pup. & Alexand. consi. cxl. viso dicto testamento, col. ij. lib. vj. *De eadem re.*

19 ¶Sed & idem Bald. alibi, scilicet consilio cclxxij. in causa egregiæ, in fin. lib. v. respondit prohibitionem factam hæredi scripto, ne alienaret, non intelligi factam hæredi hæredis, per d. l. qui liberis, §. hæc verba, ff. de vulga. & pupil. & §. manifestum, in Authen. de restit. fideicom. & hoc quoque ante illum voluit Barto. in l. Lucius, §. Semproniæ, qui est primus, ff. de leg. iij. & Alber. in l. vlt. ante me- *De eadem re. Prohibitio alienandi, an transeat ad hære-*

des hæredis, ui de infrà nume. 24.

dium,C.de reb.alie.non alie.& post eos Francisc.Cur.Senior consilio xlvj.sæpe reuoluta,columna xj.versiculo nec mirum est.Quin etiam Alexand.consilio xxxvij.in causa mota,columna ij.versicu. item præterea & fortius,lib.j.consuluit statutum quo cauetur possessionem continuari in hæredem, intelligi de primo tantùm hærede, per regulam d.§.hoc sermone.quod repetitur consilio lxxxvij. lib.iij.& sequitur & commendat Catel.Cotta in memo.inci.decreto Mediolanensi, & iterum memor.executores testamenti,rursúmque memori.hæredis appellatione: de quo & nos latius tractauimus in nostro tractatu de vtraque possessio.ciuili,& ciuilissima.Et facit etiam text.in l.qui Titij, ff.de his quib.vt indig.vbi qui Titij testamentum falsum dixit,nec obtinuit, non prohibetur esse hæres hæredis illius,licet hæres esse non possit.Denique & illud facit,quòd licet hæres censeatur esse eadem persona cum defuncto,§.j.in Auth.de iureiuran.à moriente præsti.non tamen hæres hæredis:vt pulchrè voluit Pau.Ca.cons.cxcvij.visis dubiis,in secundo dubio,lib.ij.quod pro not.sequitur Phil.Dec.in l.hæredem,nu.8.in fi.ff.de reg.iur.

Contra, hæredem hæredis admittendum.

20 ¶Verùm in nostro casu hauddubiè mihi videtur esse admittendus & hæres hæredis. Nam certum est omnes obligationes,pacta & promissiones regulariter in hæredes transire, etiamsi de eis mentio facta non fuerit:nisi sit aliud quod impediat.d.l.si pactum,ff.de proba.& l.veteris,C.de contrahen.& commit.stipula.& suprà diximus in princip.huius glo. Et appellatione hæredis omnes in infinitum, id est non solùm primos,sed & vlteriores, & per multas successiones accipi.l.hæredis appellatio,& l.sciendum,ff.de verbor.sign.& l.qui per successionem,ff.de reg.iur.cum concord.vbique adductis à gloss.& Doct.Idque etiam in his,quæ sunt stricti iuris,vt probatur ex text.loquente in stipulatione in l.stipulatio ista habere licere,§.j.ff.de verbor.obligat:quam ad id expendit Barto.in l.si stipulatus fuerim per te non fieri,ff.eodem titulo & Franc. Aretin.in d.l.paterfamilias, ad fi.ff.de vulga.& pupil.Et ex eo quoque satis patet,quòd in conditionibus,quæ & ipsæ sunt stricti iuris,& in forma specifica impleri debent,l.Mæuius,ff.de conditio.& demonstra.si cui libertas legata est,si hæredi Titij decem dederit,non tantùm hæredi,sed & hæredis hæredi dando, peruenit ad libertatem.l.sub diuersis,§.j.& ibi Barto.& l.cùm ita datur,§.ex his verbis,ff.eodem titulo & l.si peculium,§.hæredi,& l.si statulibera,§.non solùm,& §.si filius,& l.seruus si hæredi,in princip.ff.de statulib.& not. Bar.in l.paterfamiliâs,in princ.ff.de vulg.& pupil.Sal.in l.si plures,in vlt.quæst.C.de cond.insert.Et in hoc errauit Philip.Deci. (pace tanti viri dixerim) qui dicit contrarium in l.quæ legata,in fi.ff.de reg.iur.

Etiã in his quæ sunt stricti iuris.

Et in conditionibus.

Et de propria significatione.

21 ¶Nam & id quoque de propria significatione procedere, vt scilicet hæredes hæredum in infinitum veniant appellatione hæredis simpliciter,asserit gloss.in l.hæredis appellatione,ff.de verbor.signi. cùm aliud dicit de hærede Prætorio.& Bald.qui illius gloss.non meminit in d.l.vlt.in xxj.q.C.de hæred.instit.& Pau.Cast.consilio xlv.videtur dicendum quòd dicti hæredes,in fi.lib.ij.& Iason in l.si quis filium,§.vlt.columna j.versiculo secundò ad istam,ff.de acquirend.hæred.vbi hoc scienter tractat,& declarat.& rursum in l.filiusfamilias,§.Diui,in priore lect.columna penul.versiculo vndecimò quærit,& iterum in posteriore lect.columna antepenul.versiculo eiusdem initij,ff.de leg.j. Ex quibus & illud fit,quòd si hæres hæredis Titij petat hæreditatem Titij tanquam hæres ipsius:deinde probat se esse hæredem hæredis,satis est ad obtinendum,Cyn.& alij in d.l.vlt.C.de hæred.inst. Bart.& omnes in d.l.si quis filiumfamilias,§.vlt.per illum text.ff.de acquirend.hæredit.& in d.l.paterfamilias, ff. de vulga.& pupil. & ibi Ias.qui affert concord.& Corne.in l.amitæ,C.commu.de succes.

Etiam in libellis.

Contraria specialia.

22 ¶Et si aliquando contrarium reperitur, id vtique est in casibus quibusdam specialibus,qui ratione quadam priuata ac speciali non transeunt ad hæredes,nisi de eis expressa fiat mentio: aut ad hæredes tantùm primos,nisi etiam expressim de vlterioribus dictum sit, vt apertè constat ex d.l.sciendum cuius hæc verba sunt.Sciendum est, hæredem etiam per multas successiones accipi:nam paucis speciebus hæredis appellatio proximum continet, & confestim subiungit harum specierum quædam exempla.Nam & quod ad d.l.antiquitas,C.de vsufruct.pertinet,ea sanè loquitur & intelligitur in his,quæ suapte natura ad hæredes non transeunt,vtpote in vsufructu:vt per Barto.Bald.& alios ibi, & eundem Bart.in l.Gallus,§.etiamsi parente,columna ij.versiculo quæro istis casibus, & ibi quoq; Bald.Ange.& alios,ff.de lib.& posthu.Bald.in d.l.vlt.columna ij.in quinta oppo.C.de hære.insti. Ang.consilio ij.præmitto primò,in princ.vbi dicit id speciale esse in eo casu.& Alexand.in l.ex facto,§.si quis ita,columna ij.versiculo puto etiam verum,ff.ad Treb.Et satis constat, alios casus, quos suprà pro alia parte adduximus,speciales esse, vt videre licet apud eos,quos ibi allegauimus (ne hìc diutius immoremur)nec tamen omnes in iis conuenire,vt etiam diximus.Regulariter autem contrà: vt etiam,prætor eos,quos suprà adduximus,tenuit Specul.ti.de arbitro,§.sequitur,col.j.& Panor.in c.vlt.col.vlt.versi.item quæro pone,extrà de arbit.vbi ex hoc dicunt in cõpromissis appellatione hæredis venire & hæredes hæredis.& Stepha.Bertrand.consi.xxiij.ex themate, numero 35.& sequen. lib.iiij.

Prohibitio alienandi non transit ad nepotes.

23 ¶Vt interim tamen non prætermittam, prohibitionem de non alienando factam filiis,de qua suprà diximus,adeò personalem esse,vt non comprehendat nepotes:vt not.glo.in §.nos igitur, & ibi Iaco. Bel.& Ange.in Authent.de restit.fideicommiss.Dy. Ray. Barto. Alberic. Bald. Imo. Pau. Cast.&

Recentiores

Recentiores in d.l.filiusfamiliâs,§.Diui.ff.de leg.j.Cy.Bart.Albe.Bald.& Sal.in l.voluntas,C.de fideicom.Bart.in d.l.Lucius,§.Semproniæ,ff.de leg.iij. Alb.in l.pater,§.Iulius Agrippa, ff.de leg.iij. & in l.iusta,in princip.ff.de verbo.sig.& in prima parte statutorum,quæst.cvij.item an statutum loquens de filio,col.j.Bald.in l.quisquis,col.j.C.ad legem Iul.maie.& in l.Titius,in princ.ff. de liber. & posth.& cons.ij.verba statuti,col.j.lib.j.vbi eam glo.dicit sing.& consi.ccccIxxxvij.in isto pūcto, in fi.lib.ij.& consi.ccciiij.nobilis vir dominus Gulielmus,lib.v.Ro.consi.ccccIvij.circa propositam, col.j.Paul.Cast.consi.cxxxj.dubium facit,quia posito,circa medium,lib.ij.vbi eam glo.dicit not.& consil.cccxl.quia suprà,col.j.eod.lib.ij.& consil.ccccj.super primo quæsito,col.j.eod.lib.ij.Alexan. consi.j.perspectis,col.pen.versic.vnde videmus,lib.j.& consil.xxxvj.viso themate,col.penult.versi. ad confirmationem,lib.iij.& consil.lv.ponderatis his,in fin.eod.lib.iij.& consil.lix.attentis verbis, col.pen.versic.nec dicatur si prohibuit,eod.lib.iij.& consil.lvj.Aldronandus,col.j.in fi.lib.vj.vbi & illam glo.dicit sing.& consil.cxl.viso dicto testamento,in princ.eod.lib.vj.Soci.consi.lxxiij.capiendo primum,col.vij.nume.24.lib.iiij.Franc.Curt.Senior.d.consil.xlvj.vbi suprà.Ias.consil.lij.Ioan. Bartholomæus,col.ij.versicul.confirmatur,quia quando, lib.iij.vbi illam quoque glo.dicit sing.& consil.xcvj.dominus Ioannes,col.iiij.versic.quintò facit,eod.lib.iij.Stepha.Bertrand.consil.xlvj.ex testamento,col.ij.nume.7.lib.iiij.Philip.Deci.consi.xcv.cuius superscriptio incipit,substitutio,col. iiij.versic.& hoc idem comprobatur.& consil.cxcij.in casu occurrenti,col.j. versic.tertiò aduertendum est.& consil.ccccxlv.in casu ad me transmisso,colum.ix.versicu.& etiam dici potest. & consil. cccccIxvij.in casu occurrenti,ad fin.& consil.dcxxxv.viso copioso,column.ij.versicu.quibus tamen non obst.

24 ¶ Quanquàm etiam sunt,qui contrarium dicunt eius,quod suprà diximus de prohibitione facta hæredi,vt scilicet transeat ad hæredes hæredis.Id enim voluit Bart.in d.l.filiusfamiliâs,§.Diui,col.vlt. versic.quæro vtrùm prohibitione facta,& in d.l.Lucius,§.Semproniæ,de leg.iij.Ro.qui alios citat, consi.ccccIvij.circa propositam consultationem,in primo dubio.& Alex.d.consil.xxxvj.Vbi suprà, lib.iij.& omnes Recentiores,in d.§.Diui,qui id dicunt ab omnibus communiter recipi:nisi si prohibitio facta fuerit hæredi nuncupatim cum nomine proprio:verbi gratia, Titium hæredem alienare veto:nam tunc non venit hæres hæredis,per d.§.Semproniæ.& voluerunt Ray.Imo.Alex.Ias.Crotus,Fran.Ripa,& alij in d.§.Diui.Ro.in d.l.si quis filium,§.vlt.ff.de acqui.hæred.Alexan.consi.lvj. consideratis verbis testamenti,col.ij.lib.j.Vtrùm autem hoc in casu intersit vtrùm præcedat nomen proprium, vt in illis verbis, quæ suprà posuimus,Titium hæredem : an verò econtrariò præcedat nomen appellatiuum,vt his verbis,hæredem Titium, vide optimum tex.in l.si seruus communis,ff. de stipul.seruo.glo.& Bart.in l.cùm ita datur,§.ex his verbis,ff.de condi.& demon.Barto.in d.l.sub diuersis,§.j.eod.quoque titu.Bald.in d.l.si plures,colum.penulti.versicul.denuò quæro.& ibi etiam Sal.in iij.quæst.C.de cond.inser.& eundem Bald.in cap.j.§.Marchio,colum.ij.tit.qui feud.dar.pos. & Ias.in d.l.si quis filium,§.vlti.colum.ij.versic.imò fortius,& Cano.in c.quoniam Abbas,extrà de offic.deleg.

Qui dicunt prohibitionem alienādi transire ad hæredes hæredis.

Nisi facta fuerit hæredi cum nomine ꝓprio.

An intersit præcedat, an sequatur nomē proprium.

25 ¶ Aut etiam(vt vlteriùs ad principale propositum reuertamur)nisi fuerit facta prohibitio cum illa demonstratione, ipse hæres ne alienato : nam ad eum tantùm hæc prohibitio pertinet,non ad hæredes illius:tanquam illa demonstratio (ipse) personam ipsam veluti ad oculum demonstret,nec eam egrediatur,quæ fuit sentētia Bald.d.cons.ccciiij.lib.v.Id quod dicit valde sing.& mirabile,si verum sit,Ias.in d.§.Diui,in ij.lect.col.pen.versi.pro ampliatione, & ibi quoque Ferdi.Loaz.char.25.nu. 498.& Franc.Ripa.nu.111.& Catel.Cotta.memor.incip. hæredis appellatione, & iterum memor. ipse, pronomen. Nam & videmus,vt id illis addas, id pronomen esse demonstratiuum, haberéque præcisam aliquam ac veluti personalem demonstrationem eius rei,cui adiicitur : vt apud Virgilium lib.ij.Æneidos,

Quid, si facta fuerit cum illa demonstratione, ipse.

Ipse dicto, personæ demōstratiua.

—Et ipse doli fabricator Epeus.

Et Terentium in Adelphis:

Ipsa si cupiat Salus,
Seruare prorsus non potest hanc familiam.

Et voluit etiam è nostris glo.not.in §.fuerat,in verbo,cum ipsa,in princ.Inst.de act.& Io. And.in c. contra eū,in ij.arg.quæst.de reg.iur.lib.vj.in Mercur.& Domi.cons.cviij.difficultas,col.j.& Zasius consil.xij.poteram,post princ.Quod & Græci in suo eodem pronomine obseruant,ex Homero lib. Iliad.ix.cùm inducit Pœnicem hæc ad Achillem loquentem,

Οὐδ' εἴκεν μοι ὑποςαίη θεὸς αὐτὸς,
Γῆρας ἀποξύσας, θήσειν νέον ἡβώοντα.

Quæ ita vertit Franciscus Mirandulanus:

Nec si pollicitus Deus ipse auferre senectam,
Et mihi florentem circunfudisse iuuentam.

Αὐτὸς θεὸς, Ipse Deus.

Hoc enim pronomen, αὐτὸς, id est ipse, Deum verè existentem significat, vt annotauit non semel eum locum citans Iustinus ille Philosophus,idémque Martyr, in Admonitorio gentium. Nec in eo vno solùm loco id fecit Homerus.Nam & lib.Odysseæ iiij.idem pronomen Deo assignauit,

Ipse, id est, uerè existens.

Ἀλλὰ τὰ μὲν που μέλλει ἀργάσεσθαι θεὸς αὐτός.

Et lib.xij.

--Σὺ δὲ ἄκουσον
Ὥς τοι ἐγὼν ἐρέω, μνήσει δέ σε καὶ θεὸς αὐτός. Et lib.xvj.
--Ὅτε μὴ θεὸς αὐτὸς ἐπελθών,
Ῥηϊδίως ἐθέλων θείη νέον, ἠδὲ γέροντα.

Quos versus, paucis immutatis, repetiuit lib.xxiij.eiusdem operis. Et lib. xix. loquens priuatim de Mercurio,

--Θεὸς δέ οἱ αὐτὸς ἔδωκεν
Ἑρμείας.--

Et generatim de Diis, lib.j.ipsius Odyssex,

--Ἦ μάλα δή σε διδάσκουσιν θεοὶ αὐτοί
Ὑψαγόρην τ' ἔμεναι, &c. Et lib.xj.
Τειρεσίη τὰ μὲν ἄρ που ἐπέκλωσαν θεοὶ αὐτοί. Et lib.xiiij.
--Ἐμὲ δ' ἔκρυψαν θεοὶ αὐτοί. Et rursum lib.ix.Iliados,
--Στρεπτοὶ δέ τε καὶ θεοὶ αὐτοί. Et lib.xij.eiusdem operis,
--Ἐξ ἄρα δή τοι ἔπειτα θεοὶ φρένας ὤλεσαν αὐτοί.

Et Sibylla, quæcunque ea vates fuerit, apud Lactantium lib.vij.c.xxiij.

Δύσπιστον γὰρ ἅπαν μερόπων γένος, ἀλλ' ὅταν ἤδη
Κόσμου καὶ θνητῶν ἔλθη κρίσις, ἣν θεὸς αὐτὸς
Ποιήσει.--

Et hos secutus Virgilius lib.v. Æneidos,

--*Deus ipse faces, animúmque ministrat.*

Facilè autem intelligis id Homero otiosum non fuisse, nec fortuitum, quod tam frequenter in vtroque opere inculcauit. Et huc quoque referri potest illud Diui Pauli ad Hebræos xiij. eodémque vlti. Iesus Christus heri & hodie ipse & inæternũ. Quem etiam locum in id refert Theophilus Alexandrinus, vir tantæ eruditionis, vt Diuus Hieronymus libros ipsius Paschales dignatus sit in Latinum vertere, libr. eiusdem operis primo, statim post initium. Sed & huc pertinet illud Esaiæ xliij. Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me. Verùm vt tandem hoc caput concludamus, vbi est demonstratio personæ, dispositio non transit ad hæredem illius, l.seruus, in prin.ibi, itémque demõstratio personæ, ff.de statu libe. Aut nisi denique in aliis quibusdam casibus, quos videbis apud Loaz. vbi suprà & seq.nu.& etiam Crot.ibi, col.xxxvij.versic.quærit etiam Barto.an prohibitio.& Fran.Ripam.d.nu.3.

Extranei quoque hæredes admittũtur ad retrahendum.

26 ¶ET VT REDEAMVS ad casum nostræ consuetudinis, intellige quæ suprà diximus, vt non solùm admittantur sui hæredes ad redimẽdum vi huius pacti, sed & extranei quoque hæredes ipsius venditoris: vt nuncupatim voluit Hier, Cagno.in repe.d.l.ij.in xvij.q.versi.& non solùm, C.de pact. inter empto.& vendito. Et hoc quidem generale est in materia indifferenti, vt ęquè admittãtur extranei hæredes, atque sui: vt per Bart.in l.Gallus, §.etiam, & ibi Alex.col.ij.& Ias.col.iiij.ff.de libe.& posthu.Ang.consi.cccvj.charissime frater, Imo.consi.xxj.in casu præmisso in quo quęritur. Alex. consi.ix.visis dicto themate, col.ij.lib.ij.cum aliis concor.adductis à Phil.Dec.in c.in præsentia, col. xviij.vers.circa primum, & seq.extrà de probatio.& cons.ccxciiij.in testamento, in prin. vbi & hoc optimè probat. Diximus autem suprà in eadem glo.nu.11.quòd si quis dicat, quòd hæc facultas cedi potest extraneo.

Hæredes emptoris tenẽtur etiam reuendere ex huiusmodi pacto.

27 ¶CÆTERV̀M QVIA semper suprà locuti sumus de hæredibus venditoris, nunc quæro è diuerso, vtrùm hæredes etiam emptoris tenentur reuendere, sicuti & emptor ipse tenebatur. Tex. est apertus, eos teneri, in d.l.ij.ibi, hæres emptoris, & ibi Petr.à Bel.Perti.qui id expresse annotat, C.de pact.inter emp.& vend. Nam sicut pacta regulariter ad hæredes actiuè trãseunt, ita & passiuè, etiãsi de illis mentio facta non fuerit l.stipulatio ista habere, & l.eum qui ita, §.te & Titium, ff.de verbo. oblig.& l.j.& ibi Bal.C.de consti.pecu.& l.veteris, C.de contrah.& cõmit.stipu.cum si. Idque etiam in obligatione pœnali, vt ab Ang.responsum est, consi.cccxxvj.ex themate & actis, per l.ij.§.j.& §. item si in facto, & iterum in l.iiij.§.Cato, ff.de verb.oblig. Et idem quoque in casu nostro respondit Pau.Cast.consi.cccvj.quanquàm longa, col.vlt.lib.ij.& Steph.Bertr.consi.xv.visis instrumento, ad fin.lib.ij.

Etiãsi sint minores.

28 ¶Quod intellige, etiamsi hæres ipsius esset minor. Nam & is etiam sine decreto tenetur reuendere ex pacto reuendendi à suo prędecessore facto: vt dicit expresse Albe.in d.l.ij.in prin, C, de pact.inter emp.& vend.per tex.in l.j, C.quan.decre.opus non est: vbi huius rei casus est expressus. Et propemodum concordat tex.in l.prędium, & ibi glo.Fab.& alij eod.ti.& l.j.§.j.& l.magis puto, §.si pupillus stipulanti, ff.de rebus eor.cum aliis multis si.& concor.& tex.& Doct.à me latè congestis in nostris Legibus connubialibus, in glos.vj.in verbo, *de son mary*, in xxij.q. Vtrùm verò ipse minor cùm emit, possit in venditione pactum reuendendi restituto pretio apponere, videbis infrà in fi.huius tit.nu.2.& multis seq.

¶At

29 ¶AT IN DVBIVM vocari potest,quid si emptor moriens reliquit alteri vsumfructũ eius rei, quæ sibi vendita est sub hoc pacto reuendendi:an is alter qui scilicet nunc est vsufructuarius, sit conueniendus,an verò hæredes ipsius emptoris,vt reuendant restituto ei pretio. Ego puto hæredes conueniendos,vt pote cùm sint domini,habeántque facultatem reuendendi,atque restituendæ rei:vt satis declarat tex.in d.l.ij.de pac.inter emp.& vendi.Tutius tamen esse,requiri etiam vsufructuarium, dicturum quæ voluit,si sua putauerit interesse,vt tradit Hier.Cagno.in repe.d.l.ij.in xxxij.q.vbi & illud subdit,pretium rei debere manere apud vsumfructuarium,vt eo dum viuet vtatur fruatur , per l.vxori meæ,ff.de vsufr.leg.quæ mihi non admodũ facere videtur,& per not.ab Alex,in l.diuortio, §.si fundum,col.pen.ff.sol.mat.Ad illud autẽ,quod diximus de vocando vsufructuario,vide tex.qui necessariò requirit vocandum vsufructuarium in re simili,in l.is qui fundum , ff.de vsu & vsufr.leg. vbi diuisio facta non vocato vsufructuario , ei nullo modo obest. Et vide etiã quod in simili tractat Bal.in l.qui solidũ,§.j.ff.de leg.ij.& Fab.in trac.de emp.& vend.in viij.q.prin.col.iij.vers.septimus effectus,& rursus in fi.omnino eiusdem tractatus.

Si rei venditæ alter sit proprietarius, alter usufructuarius, uter conueniendus est. Cuius autem erit pretium.

30 ¶SED VT ITERVM reuertamur ad hæredes venditoris,quos nostra consuetudo dicit admitti,quid,si vnus ex pluribus hæredibus velit partem suam tantùm redimere?Et idem quæri potest de duobus venditoribus , an alter admittatur ad redimendum dimidiam partem rei venditæ. De hoc nos latè diximus suprà tit.proximo,§.xxiij.in glo.j. vbi diximus ex communi nostrorum sententia, hunc nõ esse admittendũ,quãquàm vnus aut alter fuit in diuersa opinione,vt ibi videre poteris.Sed illud hîc adiiciendum occurrit, quod admodum facit pro hac non recepta sententia. Nempe l.vxorem,§.agri plagã,ff.de leg.iij.vbi si hæres est grauatus à testatore,vt vendat fundum duobus,& vnus ex illis nolit emere , tenetur hæres alteri suam partem vendere. Et autoritate illius text. respondit Alex.cons.cxxvj.visis his de quibus,col.j.lib.v.quòd stante statuto,quòd locator non possit vendere rem locatam,nisi prius denuntiauerit conductori,an emere velit:si sint duo conductores,& alter nolit emere,poterit tamen alter pro sua portione emere. Et est similis tex.in l.si quis legata,§.duobus, & iterũ in l.cui fundus,ff.de condi.& demon.Et facit etiam hæc ratio,quia qui promisit duobus aut pluribus,videtur promisisse separatim,& cuilibet pro virili.l.reos , §.cùm tabulis,cum ibi not.ff.de duob.reis,& l.j.C.si plur.vna senten.& facit l.legata inutiliter.§.vlt.ff.de leg.j.cum si.Et licèt incidat in communionem cum vno,ei tradendo partem,est tamen sibi imputandum,qui ita contraxit. Et licet etiam reuendere sit factum,vt diximus in d.§.xxiij.est tamen diuiduum contractu , l.locus, ff.de acquir.poss.

An unus ex hæredibus,aut ex pluribus uenditoribus poßit partem suã retrahere.

31 ¶Sed hæ rationes obtinẽt tantùm,cùm ab initio contractum est cum duobus aut pluribus, aut etiam cùm pluribus iussum est à testatore vẽdi,non si vni tãtùm:vt apertè distinguit d.l.cui fundus. Ideóq; si his vnus reliquerit plures hæredes,videtur vnum ex illis tantùm non esse audiẽdum : non enim ex persona hæredum conditio obligationis mutatur,l.ij.§.ex his,ff.de verb.oblig.& optimè etiam d.l. cui fundus,in fi.vbi post eam distinctionem,vtrùm à principio fuit relictum vni,an duobus,subiũgit in fi.In eo verò quod vni sub conditione legatum est,scindi ex accidendi conditio non debet.& omnis numerus eorum,qui in locum eius substituuntur,pro singulari persona est habendus.Et hoc quidem casu habent locum omnes rationes eorum,qui tenent communem illam opin.Vide tamen tex. qui in redhibitione non distinguit pluresne hæredes venditori sint,an plures seruum vendiderint,vt sciamus possítne cuilibet redhiberi pro portione,an omnimodo,& ecõtrariò scilicet in l.quòd si nolit,§.si venditori,ff.de ædil.edict.Et vide etiam Carol.Rui.qui & illis ll.respondet consi.lxxxij.videtur lib.j.

32 ¶VERVM QVÆSTIONIS est,cùm emptor ex communi sententia non teneatur admittere vnum ex hæredibus ad redimendum suam partem,an hic qui vult redimere partem suam,saltem possit cogere cohæredem,vt & suam quoque partem simul redimat,ne emptori ius sit contradicendi.Dic quòd sic,nisi ius suum hic cedere maluerit,per l.his consequenter , §.Celsus,ff.famil.ercis.& l.hæredes,§.idem iuris.eod.ti.vbi vnus hæredũ potest alium eadem ratione cogere pignus pro parte sua luere,nisi tamen is,qui non vult luere,ius suum cohæredi cedat.l.cùm fructuarius, ff.de vsufr.& l.is cum quo,in fi.ff.de aqua plu.arc.& nuncupatim hoc in casu voluit Hiero.Cagn.in repet.d.l.ij.in xv.q.C.de pact.inter empto.

An hæres qui uult partẽ suã redimere,poßit cogere coheredem ut & partẽ suam redimat.

33 ¶At maius dubium est , vtrùm alter venditorum vel hæredum vnius venditoris possit solus totum redimere , totum etiam pretium offerendo. In qua re variatum est à nostris legum doct.Sunt enim qui negant admittendum,quod placuit Paul.Cast.in l.si quis aliam,col.j.ff.de solu.quia emptor(inquit)poterit dicere,quòd non est obligatus,nisi vtrique:ideò si velit rem habere,ambo veniant.Nisi tamen alter cõsentiret,& ius suũ alteri cederet,quia licèt nũc non ei curæ sit redimere,poterit tamen posteà propositum mutare.l.deberi,C.de fideicommis.liber.Vnde non debet iste pręoccupare ius & locum alterius,sine ipsius volũtate. Et hanc quoque opin.secuti sunt Crot.& Alcia.in l.iiij.§.Cato, ille in ij.lect colum.iiij.versic.secundò fallit, hic colum.xviij.versicu.tu aduerte primò, ff.de verbo. oblig.vbi ad hæc alia multa allegant,& idem Alcia.in l.creditori,col.iij.versic.sed quid in hac quæstione,C.de pact.

An autẽ alter hæredũ aut uẽditorum poßit totũ redimere.

34 ¶Alij illud quidẽ recipiunt,sed ita tamẽ intelligũt,vt scilicet emptor non sit cogẽdus vni venditorũ

De eadem re.

totum reuendere, etiamsi totum pretium offeratur, vt dictum est. Sed tamen hoc casu partem tantùm ipsius venditoris emptor reuendere cogitur, cùm integrum ei pretium ab ipso venditore offertur. In qua sententia fuit Raph. Fulg. in l. quod si nolit, §. idem Marcellus, ff. de ædil. edic. argumento illius tex. à contrario sensu. Sed ea certè sentẽtia, vt est omnium, ni admodum fallor, iniquissima, ita & paucissimos habet assertores, & nescio an alium vllum præter ipsum Fulgo.

35 ¶Tertij tenent, quòd si alter hæredum suam pretij partem offerat, & petat etiam suam sibi partem *De eadem re.* reuendi, cogitur emptor eam partem reuendere: si totum petat, & totum pretium offerat, non auditur, nisi alter expressè consentiat aut repudiet. Ita enim voluit Ober. Crem. in l. si ex legato, §. si Stichus, ff. de manu. testa. per l. fistulas, § penult. ff. de contrahen. empt. prout illum retulit & secutus est Firmia. in suo vberrimo indice, in verbo, emptor retrouendens, versic. iij. & rursus in verbo, obligatus, versicu. cxxv. vbi verba illius nuncupatim adscribit: dicítque in priori loco se ex huiusmodi sententia iudicasse in causa ardua: de quo etiam meminit in posteriori loco. Sequitur etiam Hermanoctius Deci. in dicto §. Cato, column. xlj. & Ludo. Gozad. in dicta l. ij. in xx. quæsti. C. de pactis inter emptorem.

36 ¶Et hæc quidem opinio hac potissimum ratione, nec ea quidem contemnenda, fulcitur, quòd qui *De eadem re.* pluribus tenetur præstare aliquid indiuiduum, illud non tenetur præstare, nisi illis omnibus quibus ipse tenetur consentientibus, per text. in l. vlt. ff. commu. præd. & d. l. ij. §. ex his, & ibi Bart. & cæteri interpretes, ff. de verbor. obligat. Reuendere autem indiuiduum est, vt multis probauimus suprà titulo proximo, §. xxiij. in glos. j. nume. 13. & hæc quidem his rationibus, vt ibi videre poteris, ne aliter repetam.

37 ¶Postremi in ea sunt opin. vt simpliciter emptor cogatur integram rem reuendere vni venditorum *De eadem re.* vel hæredum offerenti integrum pretium, siue alter repudiet, siue minus. Nam si repudiet, integrum ius manet apud alterum iure accrescendi, per d. tex. licet non allegent, in d. l. si quis lagata, §. duobus, ff. de condi. & demon. qui tamen (ne decipiaris) loquitur in legatis, & facit etiam l. fideicommissa, §. item si quis, ff. de leg. iij. Si non repudiet, ei seruatur ius illæsum: quia potest cogere socium, qui totum redemit, vt ei partem suam reuendat, restituto pro portione pretio. Ita voluit Paul. Ca. sibi contrarius, consil. ccxxj. in hoc passu duo sunt, ante fi. lib. j. & consil. lxxiiij. in causa mota per dominam Dorotheam, in fi. lib. ij. Ias. in l. stipulationes non diuidũtur, col. xiiij. versi. sed pulchrum & vtile dubium, ff. de verbo. oblig. Chasse. tit. *de rentes uendues à r'achaptz*, §. j. in iiij. dubio, in fi. Soc. in l. j. §. sed & quoties, ff. ad S.C. Treb. quo loco dicit ita se consuluisse, vt verè consuluit cons. xvj. anno Domini, lib. iiij. vbi hanc rem latissimè omnium disputauit, multásque rationes hincinde attulit, inuicémque contulit, vt ibi videre poteris, neque enim eam rem aliter tractandam hoc loco ducimus. & nouissimè Anto. Rub. consil. xc. viso casu, & D. Boër. decisi. cclj. duo simul, quæ impressæ sunt post primam nostram huius operis editionem. Et secundum hanc opini. iudicatum fuit in nostra curia Parisiensi die xx. Aprilis, anno D.M.D.XLVIII. post Pascha inter Ioannem Corrard. & nescio quem De vezules.

Si unus totum redemerit, an alter poterit eum cogere, ut suam sibi partem reuendat.

Arestum.

38 ¶Illud vnum addiderim, hoc idem voluisse ante hos omnes Bald. cuius nullus istorũ meminit, consi. *De eadem re.* cxxxiij. quædam mulier, in vlt. dubio, lib. j. Cuius vnius verba huc subnectam. Vnius (inquit) oblatio sufficit, cùm sint duo rei credendi. l. vlt. C. de duob. reis. Quia pro solutione habetur non tantùm ea, quæ fit ab obligato, sed etiam quę fit ab alio, l. qui decem, §. j. ff. de sol. & l. acceptam, in fi. C. de vsur. Sed retrouẽditio debet fieri vtrique, vt pactum seruetur: & tunc alter, qui non obtulit, tenebitur restituere partem pecuniæ ab alio oblatæ. l. fundus ille, ff. de contrah. emp. & l. si absentis, C. si cert. per. & l. cùm quæritur, ff. de admi. tut. Sed si ille consentiat, quòd huic tantùm fiat retrouenditio, nullum est dubium. l. sicut. §. venditionis, ff. quib. mo. pig. vel hypo. sol. & l. si ita quis, §. Seia, ff. de verb. obl. Hæc Bal. pro cuius opin. est tex. optimus, vltra eos quos allegat, in l. fistulas, §. qui fundum, ff. de contrah. emp. & l. fideicommissa, §. interdũ, ff. de leg. iij. & in l. in bello, §. si seruus compluriũ, ff. de capti. & postli. reuer. & in l. in diem, ff. de in diem ad. Nec tamen omiserim, quòd ex iis qui hanc opin. sequuntur, nonnulli consulunt, vt is qui totum petit sibi reuẽdi, satisdet de dando partem socio, per l. j. §. si pecuniam in sacculo, versi. sed si res, ff. deposi.

An qui totũ petit, debet satisdare de dando partem socio.

39 ¶QVID AVTEM in hoc casu? Duo fratres vendiderũt domum aliquam communem, sitam in *Pulchra quæst.* hoc nostro oppido Fontis Naiadum (Ita enim appellabant Amicus ille, & Rabelæsus, diuinitatem loci, & adolescentium nostrorum ingenia admirati) cùm eo pacto de reuendendo. Posteà autẽ bona sua ita diuidunt, vt omnia & singula Fontenai sita, quæ ad eos pertinebant, alterius maneant. An ius istud & facultas redimendi huic soli concessa videatur, ita vt alter nihil iuris in ea re habeat. Vide Franciscum Are. hanc rem ingeniosè & subtiliter vt semper aliâs, disputantem, consi. vj. viso instrumento diuisionis, per totum, sed præsertim in ij. dubio, & Alex. qui in eadem specie, adeóque inter easdem partes consuluit, cons. lxxv. viso themate & maturata, lib. vj. quibus in locis vterque respondit, id ius in ea diuisione non comprehendi, sed commune vtrique fratri manere: per multa quæ allegant, quæ illic videre poteris.

40 ¶SED QVID in hac specie? Duo insolidũ vendunt alteri annuum quempiã reditũ (siue vectigal *Alia quæstio.* appellare malis, siue pensitationem, id est, vt alibi quoque diximus, *une rente generale ou uolante*) idque cum

cum eo pacto redimendi.Posteà emptor vnum eorum pro media parte offerētem,sponte admisit ad luendam mediam illam partem:nunquid & in altera parte eum ita faciens liberasse censeatur ab illo annuo vectigali, ad quod insolidum,vt diximus,erat obligatus.Vide no.per Docto.in l.si creditores,C.de pactis,prȩsertim verò And.Alcia.col.iij.versi.sed quid in hac quȩstione,vbi id nuncupatim tractat.

41 ¶NVNC AVTEM ediuerso,quid si emptor,qui promisit reuendere,decedit relictis pluribus hæredibus,quorum vnus tantùm possidet rem ita venditam : an ille solus teneatur reuendere,an verò solùm teneatur pro portione hȩreditaria.Et idem quæri potest in retractu sanguinis.Videtur autem hunc tantùm teneri pro portione sua hæreditaria, quia venditori competit actio personalis ex empto vel præscriptis verbis, vt not.in l. ij. C. de pact. inter empto.& vendi.& latè diximus suprà in hoc eodem §.in glos. prima, numero 2.ex eo autem pacto. Et similiter competit consanguineo actio ex statuto,quæ & ipsa personalis est : vt not.in l.j.ff. de condictione ex lege.Actio autem personalis fundum non sequitur,l.cogi, §.vnde quæritur, ff.ad S. C. Trebel. etiamsi obligatio ex qua oritur,contracta sit, habito respectu ad fundum, l. quædam, §. nihil interest, ff.de eden. cum concordan.à me adductis suprà, titu. præceden. §.viiij. gloss.iij.in verbo, *le iuge qui en peut cognoistre*, numero 6.porrò Cæpolla. Ex quo consequens fit, vt competat contra hæredes pro hæreditariis cuiusque portionibus. l. pro hæreditariis,C. de hæredit.actio. & l.j. C. si cert. petat.& l. pacto successorum, C. de pact. etiamsi vnus eorum totam rem possideat, aut penes se habeat. l. si duo, ff. deposi. per quam ita voluit Angel.in l.si possessor, ff.de rei vendic.vbi facit in hoc differentiam inter actiones reales & personales: vt scilicet in realibus hæres, qui totum fundum possidet, posit insolidum conueniri,per text.ibi, cui est similis text.in l.ij. §.vltimo. ff.de Præto.stipul. vt qui non tanquam hæres, sed suo nomine conueniatur, l.de eodem. §.vltimo. ff.ad exhibend. In personalibus secus, per d.l.si duo. & idem dicit Ioannes Plate.in l.æs quidem, in j.nota. C.de anno. & tritic.lib.x.

An unus ex hæredibus, qui totam rem uēditam poßidet teneatur totā reuēdere, an partem suam.

Quando poßidens poßit conueniri insolidum, uide duobus uersic. seq.

42 ¶Verùm contrariū tenuit,& respondit nuncupatim in ea specie retractus conuentionalis,Soci.consi. ccliij.in causa domini,in iiij.dubio,lib.ij.his quidem rationibus motus,quia primùm actio,quæ competit ex hoc pacto,est bonȩfidei: vt not.in d.l.ij.C.de pact.inter emp.& vendi. Deinde emptor obligatur ad restituendum,vt ibi etiam not. Sed quando actio bonæfidei datur ad restituendam rem, & vnus hæredum possidet eam rem in solidum, etiam datur in solidum actio aduersus eum, vt eam rem restituat.l.iij.§.hȩres,ff.commod.& voluerunt Petrus & Cynus in d.l.pro hȩreditariis,eam ita intelligētes,& Ray.Forli.in l.iiij.§.Cato,in quarta opposi.& ibi Bar.col.ij.in iij.opp.& propè omnes Doct.ff.de verb.oblig.De quo tamen vide eundem Soc.in d.§.Cato,colum.viij.versi.circa tertiam oppositionem,post Cy.Christo.Castel.& Rapha.Co.& ibi quoque Lancel.Gal.col.xj.versic. tertia sit conclusio.

De eadem re. Actio quæ competit ex pacto reuenditionis, est bonæfidei.

43 ¶Tu autem ad eam Soci.sententiam adde,quòd in quibusuis actionibus personalibus, etiam stricti iuris,cum quibus concurrit rei vendicatio,is potest conueniri insolidum,apud quem tota res reperitur.Dyn.in l.qui fundum,§.si tu ex parte,ff.ad leg.Falci.Bart.in l.si plures,per eum tex.ff.de vi & vi arma.& in d.l.iiij.§.Cato,col.ij.vbi suprà,& Steph.Bertr.consil.clxxxiij.pro confirmatione,in prin. lib.iiij.De quo tamen vide Alex.Franc.Are.Soci. Gal.& alios Recentiores in d.§.Cato.Ex sententia autem multorum hìc competit rei vendicatio oblatione facta,vt dicemus in glo.seq.num.6.at in pacto & seq.

De eadem re.

44 ¶QVINIMO PLVS dicit Socin.dicto consilio ccliij.vbi suprà, libr.ij.quòd si hæredes communiter possident eam rem,nihilò minus quilibet eorum insolidum conueniri potest : quia non solùm nec simpliciter tenetur emptor ad restituendam rem, sed etiam ad eam tradendam : vt voluerunt Richardus, & Barthol.à Sal.in dicta l.ij.de pactis, inter empt.cum aliis concordan.allegatis ab eodem Socin.in aliis dubiis eiusdem consilij. Sed obligatio rem tradi,cùm indiuidua sit & obligatione,& solutione, transit ad quemlibet hæredum insolidum,sicuti aliæ obligationes,quæ in factis consistunt:vt declarat Bartol.dicta l.iiij.§.Cato,in ij.oppo.& ibi quoque Angel.Imol.& Raph. Co.& rursus idem Bartol.in l.stipulationes non diuiduntur,& ibi quoque Angel.Imol.Rapha.Co. & Paul.Castren.eodem titul.Hæc propè Socin.quem sequitur Hierony.Cagno.in repe.dict.leg.ij. in xiiij.quæsti.de pact.inter empto.& vendi.Si tamen scire vis amplissimè, an venditor, qui ex pacto tenetur reuendere,teneatur ad tradendum,vide omnino eundem Socin. consilio xvj. anno Domini,lib.iiij.& Francis.Areti.d.consil.vj.& alios, quos tibi latè congessimus infrà in glos.sequent. versicul.vlti.Sed si id verum sit, quod Socin.d.consil.ccliij.tradidit,non opus est quærere,vtrùm is hæres qui solus possidet, possit causari, se nomine communi & suo & hæredum possidere: de quo nos diximus in duobus sociis,suprà titu.præcedenti,§.j.glos.xiij.in verbo, *l'achepteur*, nume.30.sed hæc intellige.

Et si hæredes cōmuniter rē poßidēt, an q̄libet eorū poßit cōueniri insolidum.

Quid si is, qui solus poßidet, dicat.

45 ¶SED RVRSVM illud quæri potest, Vnus vendidit duobus cum hoc pacto reuendendi: an is poterit compellere alterum ex emptoribus reuendere suam partem soluto pro eadem parte pretio? In hac specie consuluit Steph. Bertran. cons.xlj.licèt contractus,lib.iij.vbi dicit,quòd licèt hic contractus vnus sit ratione substantiæ ipsius,per id quod not.Ioan.Andr.in addi.Specul.tit.de donatio.

An unus ex emptoribus poßit compelli ad reuen-

§.j.

dēdum partem ſuam.

§.j.in additio.incipiente,plus dicit Simon.& poſt eum Ro.conſi.cccv.quò ad ſeptimum. Tamen huiuſmodi pactum vel non eſt vnicus contractus, vel certè in eo ſunt duæ obligationes,quibus ſcilicet quilibet emptorum tenetur reuendere.l.reos,§.cum tabulis,ff.de duo.reis. Ideóque poterit vēditor quemlibet eorum compellere ad reuendendum partem ſuam. Reſpondétque ad ea, quæ ſuprà diximus de duobus vēditoribus,quia loquūtur in caſu diuerſo,& in quo intereſt emptoris, ne partem tantùm vendat.Hîc autem minimè intereſt vnius ex vēditoribus,ſi partem tantùm ſuam relinquat. Et idem quoque poteſt dicere in retractu municipali.

SERONT PREFEREZ, GLO. VII.

Quis præferatur ad retrahēdum, uenditor ne,qui cum hoc pacto uendidit,an cōſanguineus.

1 PAVL. CAST.conſi.lxxiiij.in cauſa mota per Dominam Dorotheam,col.iij. verſicu.concluditur ergo,& ſeq.vſque ad fi.lib.ij.conſuluit venditorem, qui ex pacto de reſtituendo rem, reſtituto pretio venditionis, redimit rem priùs venditam,præferri vicino,aut conſanguineo, cui ex forma ſtatuti ius eſt & facultas retrahendæ eiuſdem rei : quia quicquid iuris quæſitum eſt conſanguineo ex huiuſmodi contractu, cenſetur quæſitum cum eadem conditione & pacto appoſito in contractu,niſi pretium intra terminum reuenditionis reſtituatur à venditore.Et ideò reſoluto iure emptoris,reſoluitur & hoc ius quæſitum conſanguineo.l.lex vectigali.ff. de pignor.& l.ſi ex duobus,§.ſed & Marcellus,ff.de in diem addict.& idem etiam voluit Io.Igne.in repe.l.dudum,col.xxj.verſic.& iſta dilatio,ff.de contrahen.emp.& Franc.Ripa.in l.j.col. pen.verſ. in contrarium facit,ff.de priuil.credi. qui & idem voluiſſe dicit Henri. Boër. in c.conſtitutus, de in integ.reſti.

De eadem re.

2 ¶Et id quidem ex conſuetudine obſeruari in multis locis tradit Ioann. Fab. in §.j.in fi. Inſtitut.de empti. & vendi.Licèt ſecus dicat eſſe de iure communi, ſi ſemel venditor rem tradiderit,quia ex eo ius eſt quæſitum conſanguineo. Ideò etiamſi venditor intra tempus appoſitum reuenditioni reddiderit pretium,tamen admittitur conſanguineus.& nihil aliud in hoc allegat. Et idem quoque cum eo, licèt eum non alleget, nouiſsimè cenſuit Matthæ. Afflict. in tractatu Protomixe.in verbo, licèt enim ſuprà diximus,colum.antepenult.verſic.item quæro de alia quæſtione : hac ratione motus, quòd contrahentes non poſſunt facere pactum expreſſum, ne admittatur vicinus vel conſanguineus : ergo nec tacitè poſſunt eum excludere, appoſito hoc pacto reuenditionis,per l.cùm quid,ff.ſi cert.peta.& rurſus idem Matthæ.deciſi.Neapo.cccxxxviij.nobilis Petrus,paulò ante fi.vbi idem dicit voluiſſe Neapodanum in prima conſtitu.de iure congrui, in verbo,emit.verſic.ſed quid ſi de ſimulatione.

An pactum reuendendi contractum reſoluat ipſo iure. Pacta legis cōmiſſoriæ & addic.in diem, reſoluunt contractū ipſo iure.

3 ¶Aduerte,Lector amantiſsime.nam id ex eo pendêre videtur,an contractus vi huius pacti reſoluatur ipſo iure,an non.Nam ſi ipſo iure reſoluatur,certè venditor præferri debet conſanguineo : imò & ab aliis,quibuſcunque emptor interim vendidit, poteſt auocare,retrahere, vendicare, vt ſtatim poſteà dicemus:non etiam,ſi non ipſo iure reſoluatur.Et ſanè illud planum eſt ex pactis legis commiſſoriæ,& addictionis in diem conditione adueniente, ipſo iure contractum reſolui, & transferri dominium in venditorē ſine alia traditione.l.ſi quis hac,ff.de rei vendicatione,& l.vlt.ff.de leg.commiſ.& l.cōmiſſoriæ,in verbo,vendicare,C.de pactis inter emp. & vend.& no.glo.& Doc.in l.traditionibus,C.de pactis,& Bal.Sal.& alij Recētiores in l.ab emptione,ff.de pact.& Doc.vbique:nemo enim in hoc contradicit.

Si modo incontinenti fuerint appoſita.

4 ¶Quod ita tamen demum obtinet,ſi incontinenti hæc pacta fuerint appoſita:(nam & ſic quoque de hoc pacto reuēditionis loquitur hæc noſtra conſuetudo)ſecus ſi ex interuallo:nec enim tunc ipſo iure reſolueretur venditio,etiam ex iſtis pactis,vt voluit glo.not.in d.l.ab emptione,in verbo,cogaris,ff. de pact.quam ibi ſequuntur Gul.Cu.Bald. Ang.qui eam monet perpetuò menti tenendam,dicítque per eam declarari totam materiam eorum pactorū,prætereà Raph.Ful.Paul.Ca.qui eam dicit ſing. & omnes Recentiores ibi.Ex hócque dicunt maiori ex parte,excuſari emphyteutam,qui emphyteuſim alienauit cum vno iſtorum pactorum in ipſa alienatione, aut incontinenti pòſt appoſito.Quod dictum ſequitur Fran.Cur.Senior conſil.viij.viſo inſtrumento,col.vlt.verſi.ſicut quando dicitur.& Iaſo.qui id dicit ſing.in l.vlt.col.pen.in xxj.q.C.de iur.emphy.Et Phil.Deci.conſ.lxxxviij.cuius ſuperſcriptio incipit,valet ſtatutum,col.ij.& Catel.Cotta.qui & hoc ſing.dicit memor.incip.emphyteuta alienans.

De eadem re.

5 ¶Sed & illam glo.ſimpliciter ſequuntur Bald.Sal.& Philip.Deci.in d.l.traditionibus.& ipſe Bald. in l.ij.in ij.not.C.commu.de legat.vbi eam dicit not.Sal.in ſi certis annis, C. de pact. Pau. Caſtren. in l.j.in fin.ff.de donatio.vbi eam dicit ſing.Alexand.qui & eam dicit not.in l.j.col.iij.verſic.hoc tamen vltimum.& ibi etiam Thomas Parpa.qui eam quoque dicit ſingu.col.iij. ff.ſol.matrimo. idem Alexand.& Franc.Are.in l.qui abſenti,§.j.ille colum.ij.verſic.alia traditur,hic col.vlt.ff. de acquir. poſſ.vbi eam dicunt ſing.idem Alexand.conſi.x.videretur fortaſſe,col.vlt.verſic. quintò confirmatur,lib.j.Iaſo.conſil.ccxj.inter quoſdam,colum.penult.verſicu.eandem cautelam, lib.ij.vbi & eam gloſ.dicit exiſtimari ſing.& conſil.cxxviij.verba permutationis.col.iiij.verſi.item ſi iſta,lib.iiij.vbi & eam glo.dicit ſing.Ferdi.Loaz,in repe.l.filiusfamiliâs,§.Diui.char.22.verſic.quintò limitatur,&

ibi

ibi quoque Crot.chart.8.colum.ij.versic.sextò limitatur, ff.de leg.j. Et id quidem nemini hactenus, quantum repeto, dubium fuit.

6 ¶At in pacto reuendendi, de quo hîc priuatim tractamus, non adeò planum est: nam in hoc est variatum. Paul.enim Castren.in l.si cùm venderet, ff.de pigno.actio.asserit oblato à venditore pretio, statim in ipsum ipso iure, & sine noua traditione, transire dominium vtile: per tex. ibi, quem ad hoc dicit singul. Ideóque & ipsum venditorem (vt subdit) posse à quolibet possessore vendicare, etiamsi emptor transtulerit in alium, ante oblationem pretij: quia non poterat transferre, nisi cum sua causa: & sic oblato posteà pretio resoluitur ius illius, qui emit ab eo: per d.l.lex vectigali, ff.de pignor. Nihílque hoc casu differre inter id pactum reuenditionis, & illa addictionis in diem, & legis commissoriæ, nisi quòd in hoc retransfertur dominium vtile tantùm ipso iure: in illis etiam directum, per not.in l.j.in verbo, mortis causa donatio, ff. de donation. ídque dicit not. quia quotidie contingit de facto. *Redit ad pactū reuendēdi. Qui dicunt id pactum ipso iure resoluere.*

7 ¶Nec solus fuit Paul.Castren.in ea sententia, vt nonnulli putant. idem enim voluit Ioan.Ana.in c. conquestus, colum.iij.versiculo in eadem glo.ibi, si modicum, extrà de vsur. vbi & hoc dicit singul. probari.in d.l.si cùm venderet.& Mauer.in titu.de retractu, versiculo item retractum petens, hac ratione motus, quòd id pactum afficit rem, argu.l.si via, §.si fundus, ff.de ser.rusti.prædi.& l. sed vbi restitutio, ff.de minori.& l.postliminium, §.penult.ff.de capti.& postli. reuer.& Angel. Areti.in §. item si, colum.xxij.versiculo & per ista iura, Instit.de except. vbi etiam ad hoc dicit valde not.text. in d.l.si cùm venderet.& Guid.Pap.consilio xlix.principale dubium, vbi plus dicit, non valere alienationem rei interim factam.& Soci.consilio lxxx.in quæstione, colum.j.lib.iij. vbi dicit, illam decisi.Paul.Castren.dantis hoc casu vtilem rei vendicationem contra tertium, esse multùm singu.& Philip.Deci.si is est, consilio DCXIIIj.in causa feudali, colum.ij.& Claud. Seyssel.& Riminal. in d.l. in traditionibus, & ibi quoque latè Ruge.Mota in repeti.numero 54.& multis seq.C.de pac.& Stepha.Bertrand.consi.lxxxvj.ponitur in facto, lib.iiij.& Ant.Burg.in c.ad nostram, col.antepen.versi. item in alio quia illa, extrà de empt.& vendi. vbi & id dicit sing.& Anton.Rub.qui & idem singu. dicit consi.lviij.series facti, col.ij.& Hiero.Cagno.in repe.l.ij.in xxxix.q.C.de pact.inter empto. & Chasse.consi.xlj.quia casus, col.vlt.versic.contrarium.& tradit idem Chasse.consi.xxxiij.Hugo.col. iij.secundùm hanc sentẽtiam fuisse iudicatum in parlamento Parisiensi & Burgundiensi. Et id quoque obseruari in ducatu Sabaudiæ tradit ipse Hiero.Cagno.in d.l.ij.col.viij.versi.limita opin.& de hoc quoque habemus consuetudinem expressam infrà eod.titu.§.iij. *De eadem re.*

8 ¶Hanc autem sententiam id adiuuat, quia ratio, cur in illis pactis legis commissoriæ, & addictionis in diem id obtineat, haud dubiè ea est (vt dicunt Bartol.& Angel.in d.l.j.ad fin.ff.de donat. & propè omnes de hac re loquentes) scilicet propter frequentiam eorum pactorum. ideò enim Legislator de eis specialem quandam curam habuit, illísque titulos peculiares, priuatos, & speciales assignauit, de in diem addictione, & de leg. commisso. Pro qua ratione facit optimè text. in simili, à nullo quem viderim in id expensus, in l.iusto errore, in princip. ff. de vsucap. cùm dicitur, ibi enim propter assiduam & quotidianam comparationem seruorum ita constitui publicè interfuit: nam frequenter &c. Ex quibus verbis facilè intelligis, speciali fauore prosequenda ea fore, quæ frequentiora sunt. Sed hodie videmus huiusmodi pactum reuenditionis esse multò frequentius crebriúsque in vsu, illis, ac cæteris quibuscunque. Ideóque dicendum est & ipsum assumpsisse, sibíque veluti affectuisse, etiam si antè deerat, vim ac naturam eorum: vt in eadem ratione ius idem statuatur, l. illud, ff. ad leg.Aquil.cum simil. *De eadem re. Fauorabiliora, quæ frequẽtiora sunt.*

9 ¶Præterea licèt actus iudiciales valeant irreuocabiliter, etiam sine consensu eius, ad quem res, de qua quæritur, reuerti potest. d.l.filiusfamilias, §.Diui, in vlt.respon.ff.de leg.j.& l.nihil, §.omnibus, eod.titu.& facit l.peto, §.prædium, ff.de lega.ij. Tamen actus extraiudiciales, qui voluntate eos gerentium celebrantur, cuiusmodi est emptio & venditio, non valent irreuocabiliter sine consensu illius, ad quem res ipsa redire debet, l.in diem, ff.de aqua plu.arcen.& ibi Barto. qui ex hoc dicit, quòd si vendo rem aliquam cum pacto reuenditionis restituto pretio intra certum tempus (qui est casus noster) si interim emptor rem alteri obliget, reuertitur tamen res libera ad venditorem, restituto pretio intra tempus conuentum. De quo & nos latiùs dicemus infrà eod.§.iij.huius titu. glos.j.nu.8. hîc autem opportunè. *De eadem re.*

10 ¶Ad hæc, res subiecta restitutioni non potest interim effectualiter & irreuocabiliter alienari, l.vlti. §.sed quia nostra, C.commu.de lega. vbi hæc verba scribuntur: Quia satis absurdum est & irrationabile, rem, quam in suis bonis purè non possidet, eam ad alios posse transferre, vel hypothecæ pignorísve nomine obligare, & iterum §.seq. vbi etiam res, quæ subiacet restitutioni sub conditione, licèt possit interim alienari, tamen adueniente casu restitutionis, alienatio in irritum retro reuocatur. Rursúmque in authen.res quæ subiacent, quæ continuò pòst sequitur.& l.seruo legato, §.j.& ibi Barto.ff.de leg.j.& not.in l.cùm pater, §.libertis, ff.de leg.j. de quo & per Pau. Castren. qui id optimè & pulcherrimè limitat, & declarat consilio xciiij. clarum est in iure, in j.dub.libr.ij.& Corne. consilio ccxxxiiij. videtur in præsenti, per totum, lib.iij.& consilio ccxciiij. videtur prima facie, col. iiij. versiculo nam videmus, eod. libr.iij. quibus locis alios multos allegat, vt ibi videre poteris. sed *De eadem re. Res subiecta alienationi, an alienari posit, uide nu.sequ.*

quibus addere potes Alexand.conſi.lxv.omiſsis,lib.v.& Guid.Pap.deciſi.Delphi.DCXJ.vtrùm alienatio.& d.conſi.xlix.principale,numero 2.& Hippo.Marſi.ſing.xxxj.valet alienatio.

De eadem re.

11 ¶Verùm ne decipiaris Lector,hæc poſtrema ratio non admodum hîc tuta eſt:quia ea procedit in re ſubiecta reſtitutioni ex vltima voluntate:nam de ea loquuntur iura ſuprà allegata. Secus, ſi ex contractu,quia tunc non impeditur effectualiter alienari,l.& ſi dotis,& ibi Bart.& Bal.C.de iur.do.neque enim per pactum aut contractum impeditur dominij translatio,l. ſi ea lege,& ibi pleniſsimè glo.& Docto.C.de condi.ob cau.Etiamſi dictum ſit, quòd in caſu alienationis res redeat ad venditorem,vt latiſsimè per omnes in l.qui abſenti,§.ſi quis poſſeſsionem,ff.de acquir.poſſeſ.

De eadem re. Qui negant id pactum ipſo iure reſoluere.

12 ¶Sunt igitur, qui tenent contrariam ſententiam, ſcilicet ex hoc pacto reuenditionis non transferri dominium ipſo iure,oblato pretio ſine noua traditione:nec rei vendicationem competere: nec rem à tertio poſſeſſore vendicari poſſe.& inter cæteros ipſe Paul. Caſtren. alterius opini. anteſignanus, ideóque hic ſecum palàm diſsidens,in duobus locis,videlicet in l.ſi à te,C.de pactis inter empto.& vendito.& conſilio cccvj.quanquàm longa,columna vlti.libro ij.& Rapha.Fulgo.in d.l.ſi cùm venderet, ff. de pignor. actio.& conſilio ccxxiij.ex facto proponitur, columna ij. verſiculo poſtremò quod magis mouet.vbi tamen loquitur de huiuſmodi pacto facto ex interuallo, quod minimè dubium eſt.Alter Rapha.Co.qui ita dicit habere communem opinionem,in dict.l.j.in fine,& ibi Alexander in additio.Bartol. ff. de donatio. idem Alexander latè dict. conſilio x. libro j. & latiſsimè Franciſ.Curt.Senior.conſilio xij.Lucius Titius.Iaſon in dicta l.ab emptione,colum.iij.verſiculo ex hoc confunditur,ff.de pact.Philip.Deci.ſibi(ſi non fallax ſit titulus alterius loci) contrarius, in d.l. traditionibus, colum. penulti. verſiculo ſecunda concluſio, C. eodem titul. Carolus Ruin.conſilio xxxij.viſo themate,colum.penulti.verſiculo non obſtat quod vult,libro j.& conſilio lxxvj.circa caſum,columna iij.numero 9.eodem libr.j.Stephan.Bertrand.ſecum quoque pugnans,conſilio cccxvi. viſo caſu,in fine j.dubij,libro j.& conſilio ccxix.cùm ſcriberem,numero 15.& 16. libro ij. & conſilio lxviij.quoniam honeſta,in addit.illius paulò ante finem libr.iij. Zaſius conſilio xij. nobiles, numero 33.& ſequent.& iterum numero 76.libr.j.Matthæ.Afflict.in conſtitutione Siciliæ incipiente, pacis cultum,columna vj.verſiculo item ſicut pactum,& iterum in conſtitutione incipiente conſtitutionem diuæ memoriæ, colum. ix. verſiculo & pondera bene iſtud,vbi id dicit menti tenendum. & iterum colum.vlti.Ioan.Crot.& Ferdi.Loaz.in repetiti. d.l. filiusfamilias, §. Diui, ille charta 8. colum.j.verſiculo quintò fallit:alter chart.22.verſiculo quintò limitatur,ff.de legat.j.Anton.Rube. ſibi item contrarius conſilio clix.clari iuris eſt.& Hiero. Cagno. ſibi etiam in eadem l.contrarius, videlicet in d.l.ij.colum.vij.in vlti.not.& iterum verſiculo in ſecunda parte,C.de pact.inter empto. & vendit.& Chaſſe.etiam ſecum diſsidens in conſuetudine Burgun.titu. *de rentes uendues à r'achaptz*, §.j. colum. vj. verſiculo tertium eſt, cum multis ſequentibus,vt minùs cæteris ſuccenſere debeat,ſi quando ei aduerſantur.Alexand.conſilio ccxxxij.Colum.ij.verſiculo venio ad ſecundum,libr.vj.& conſilio cvj.ſuper alio lib.vij.& Philip.Deci.conſi.clxxxvij.colum.ij.verſic. venio ad ſecundum,& in l.certi condictio,§.depoſiti.numero 6.ff.ſi cert.pet.

Illorum rationes.

13 ¶Horum multæ ſunt rationes,ſed illa mihi videtur eſſe præcipua,quia ex huiuſmodi pacto competit actio perſonalis:vt not.in dicta l.ij.de pact. inter empt.& diximus ſuprà.Ex quo illud continuò manifeſtum fit, non tranſire dominium : quia nemo condicit rem ſuam,niſi à fure,l.vlti.in fine.ff. vſufruct.quemadmo.caue.& §.ſic itaque,Inſtitut.de actio.Ea autem actione perſonali concluditur ad reuenditionem rei:quod etiam apertè declarat,rem nondum eſſe agentis:quia ageret ad impoſsibile,vt ſcilicet ſua ſibi res venderetur,l.ſuæ rei,ff.de contrahend.emptio.Et hoc ſatis inſinuat gloſſ. in d.l.ij.cùm dicit,quòd ibi non eſt pactum legis commiſſoriæ, ſentiens eſſe in hac re diſcrimen inter vtrunque.& apertiùs ipſemet Pau.in eadem l.quam legit cum l.j.& ſequen.Sed tu vide omnino Alexand.d.conſi.x.lib.j.& Cur.d.conſil.xij.neque enim hîc omnia referre ſigillatim animus eſt.& vide etiam quæ dicam infrà eod.titu.§.iij.in prin.

Quid,ſi id pactum factũ ſit uerbis directis.

14 ¶Illud tantùm hîc dixerim,quòd ſi huiuſmodi noſtrum pactum reuenditionis,factum ſit verbis directis,quemadmodum fieri ſolent ea pacta legis commiſſoriæ,& addictionis in diem,ita ſcilicet vt reſtituto ſiue oblato pretio venditionis intra certum aliquod tempus,vel etiam quandocunque res ſit inempta,aut verbis ſimilibus:certè ſtatim reſtituto pretio,aut oblato,reſoluitur cõtractus,tranſítque dominium in venditorem ipſo iure, & citra aliam traditionem : vt innuere videtur Franciſ. Cur. d. conſilio xij. colum. vlti.& apertè voluit Rapha.Co.qui & id dicit procedere in quibuſuis aliis pactis,in d.l.j.ff.de donat.per l.voluntatem,§.vlt.ff.quibus modis pig.vel hypo.ſoluit.& l.vlti. C.de lega.& idem voluit Paul.Caſt.in l.ſi à te,per illum text.C.de pact.inter empt. & vendi. & latè D.Boër.deci.clxxxij.& per ſuprà dicta.

Quid in alijs pactis ſimiliter factis.

15 ¶Et id certè perpetuum eſſe omnibus pactis,antè ipſum Rapha.voluit Cyn.in l.j.in fin.j.q.C. de reb. alie.non alienan.Iaco.But.& Alberi.in d.l.traditionibus.Bald.poſt Petr.& Dyn.in d.l.ea lege,col. iij.verſic.ego dico quòd non eſt adeò ſpeciale.& ibi etiam Alber.Sali.in ij.& vlti.opin.C.de condit. ob cau. idem Bald. in repet. l. Aemilius,colum.ij.verſiculo nota quòd actus,ff.de minori.& in l.ij. poſt princip.verſiculo ſed quid in contractibus,C.com.de lega.Paul.Caſtren.in d.l.j.ad fin.ff.de dona.idem Paul.in d.l.qui abſenti,§.j.etiam ad fin.& ibi quoque Alexand.colum.iij.ff.de acquir. poſ.

ipſo

ipse Paul.in l.si ita quis,§.ea lege,colum.ij.ff.de verbo.oblig.& in l.si hominem, ff.de solu. Corne. consilio xc.in causa vertente,colum.iij.versiculo & licet glo.libr.iiij. tametsi dubitat consilio ccviij. circa præsentem colum.penulti.versicu.& hanc partem,libro primo.& latissimè Iaso.d.consil.ccxj. inter quosdam,colum.vij.versiculo sed præmissis,lib.ij.& iterum consil.cxxviij. videretur in præsenti dubio,colum.v.& sequen.libro quarto.vbi hanc dicit esse communem opin. Philip. Deci.consilio clxxxvij. cuius superscriptio incipit, contra tertium, colum.j.versiculo similiter agentibus.& iterum colum. iij. versiculo stantibus omnibus. & consilio ccxcviij. viso instrumento, colum.vlti. Crot.in repet.d.§.Diui,char.8.colum.ij.versiculo sextò limitatur. Anto.Rube. consilio cxlvj. circa primum,colum.iij.versiculo nam istud pactum.& Caro.Molendi.in consuet.Parisien.titu.j.§.xxiij. numero 11.Et bene facit,quod scribit glo.in l.si mortis causa res donata est,in verbo,in rem,ibi,verumetiam in pactis,ff.de dona.cau.mortis.

16 ¶Licèt plerisque videatur id speciale esse in illis pactis legis commissoriæ,& addictionis in diem, vt ex verbis directis,in illis appositis,transeat dominium ipso iure:nec id procedere in cæteris,quos copiosissimè allegat,qui hanc è diuerso dicit esse communem opinionem Alexand. dict.consilio x.libro primo. & Corne. consilio xcvj. videtur in hac,columna vlti. libro j.& consilio cij. visis in causa,columna vj.versiculo quia in pacto,libro ij.& Iaso. in d.l.ab emptione,columna iij.versiculo & ex ea habes.vt apud eos videre poteris. Quibus adde Bartol. & Sali.in l.si prædium, C.de ædil. acti. Bald.consilio ccccxxxij.magnifici, colum.ij. versiculo hîc primùm quæritur,libro j.& consilio ccccxxxvj.dominus Gratianus,colum.ij.versiculo tertiò præmittendum,eodem libr.j.& Ange. in l.si quis hac lege,in princip.ff.de rei.vendic.& Francis.Areti.in d.l. qui absenti, §. primo,colum. vlti.ff.de acquirend.posses.& consilio xxxv.viso themate, colum.ij.& Cardina. Alexand.cap. verùm,colum.v.versiculo item pro hac parte, extrà de condi.appo.& Philip.Deci.sibi contrarium,in d.l.traditionibus,colum.penult.versiculo secunda conclusio,de pact.& consilio ccc. visa petitione, colum.ij.versiculo vlterius & secundò. *De eadem re.*

17 ¶Sed illud è diuerso omnibus citra controuersiam placuisse video,quòd si ea pacta legis commissoriæ,& addictionis in diem,non sint facta verbis directis,sed obliquis vel etiam dubiis,vt est verbum,reuertatur,redeat,pertineat,& similia:tunc etiam ex illis non transfertur dominium ipso iure: sicuti nec ex hoc pacto de reuendendo,& aliis:vt voluit gloss.not.in d.l.j.in verbo, mortis causa, in fine,& ibi etiam Bartol. Angel.Paul.Castren.& alij,ff. de donat. Azo.in summa, C. de pact. inter empt.& vendi.colum.ij.versiculo pactum siue lex.Guliel.Cu.Bald.Sali.Paul.Castren.& Iason in d. l.ab emptione,ff.de pact.Bald.in l.si fundus,ff.de leg.commiss.vbi & ad hoc dicit singul.eam glos. & in l.ij.in ij.not.C.com.de leg.& in d.l.traditionibus,col.penult.versiculo aduertatis,C.de pact.& Angel.in d.l.qui ea lege,& iterum in l.commissoriæ,& ibi quoque Sali.C.de pact.inter empt.Alex. d.consi.x.col.iij.versiculo quartò quoque videmus,lib.j.& in l.Pomponius,§.prætereà,col.iij.versi. si vis defendere,ff.de acqui.posses.Fab.in tract.empt.& vendi.in vij.quæst.princ.col.penul.eiusdem quæstio.versic.secundò quæro.Francis.Curt.Senior,d.consi.xij.Thomas Parpal.in d.l.j.col.iij.ff.solut.matrimo.qui ad hoc singu.dicit glos.in d.l.j.de don. Ferdi.Loaz, & Crot. in repet.d.§. Diui.ille vbi suprà,hic char.8.versic.septimò limitatur.& Chasse.consi.xxxiij.Hugo.nu.5. *Etiam pacta legis commiss. & addi.in diē nisi uerbis directis sint facta,nō ipso iure resoluunt.*

18 ¶EX HAC AVTEM nostra consuetudine non obscurè datur intelligi,quòd si id pactum reuendendi fuerit appositum non in die contractus,nec sequenti(nam consuetudo nostra interpretatur fieri incontinenti,quod ita fit,vt diximus)sed posteà,& ita ex interuallo, præferuntur consanguinei venditori in retractu rei venditæ. Et id quidem,vt arbitror,est iuri consentaneum:nam non licet recedere à contractu,ex quo semel est ius quæsitum alteri,in præiudicium illius, argu.l. quidam in testamento,in princip.& l.rogo,ff.de fideicom.libert.vbi si ex dispositione testatoris seruo competit libertas ob venditionem ipsius ab hærede factam,ea certè competit,etiam si hæres posteà redemerit.& l.j.§.si rem depositam,ff.deposi.vbi si rem depositam vendiderit depositarius,tenetur de dolo ob venditionem, licèt posteà redemerit: quia semel dolum fecit,cùm vendidit,cum concord.ibi in glo.adductis,& in d.l.quidam in testamento. *Si id pactū fuerit ex interuallo appositum, an tunc uenditor præferetur consanguineo. An poßis aliū priuare iure quæsito ex tuo contractu.*

19 ¶Ideóque in simili,si emphyteuta aut vasallus alienauit emphyteusim,aut feudum, inscio domino, quamuis is posteà redimat mutuo consensu ipsius & emptoris, non tamen proptereà perdit dominus ius recuperandi feudum aut emphyteusim,quod sibi quæsitum est ex ea venditione,nisi redimat ex pacto in ipso contractu apposito:vt voluerunt ij,quos suprà citauimus in hac eadem glos.num. 4. quod ita tamen,& seq.& præter eos Spec.titu. de loc.§.nunc aliqua,versicu.xcvj.vbi & ad hoc alia multa iura allegat,& Bart.in l.iiij.§.item Labeo,in fi.ff.de vsuca.Alber.in d.l.quidam in testamento,ff.de fideic.liber.Io.Ray.in c.j.§.habito,col.viij.in paruis,versi.quæro quid si vasallus,tit.de prohib.feud.ali.per Feder.& alij plerique,quos superuacuum esset huc congerere, quandoquidem eos abundè affatímque colligit Alex.in l.si à me,ff.ad leg.Falci.Cardi.Alex.in c.j.§.hoc quoque,col.iij. versic.quæro cum dicta glo.tit.de succes.feud.Ias.in l.vlt.char.vlti.in xx.q.C.de iur.emphy.& Fran. Curt.Senior consi.lxiiij.antiquissima,col.vlt.& Philip. Deci.consilio lxxxviij.cuius superscriptio incipit,statutum,col.ij.& consi.clx.in causa monasterij,in vlt.dubio.Et huius rei tex. expressum habemus in c.j.vbi etiam Bald.& alij.titu.quid iuris si post aliena.feud.vasal.id recupe. *De eodem.*

De eodem. Quid, si ius sit tantũ spe quæsitum, uide infrà, 28. & 39.

20 ¶Neque id quidem mirum est, quia nemo iure sibi quæsito priuatur sine suo ipsius facto aut culpa. l. vlti. C. si cont. ius vel vtil. publi. & l. id quod nostrum, ff. de regu. iur. & c. quæ in ecclesiarum, de constitu. cum similibus. Idque etiam si ius spe tantùm sit quæsitum, per l. in diem, versiculo non autem, ff. de aqua plu. arcen. quam in id expendit Bald. consilio ccccxxxj. ad euidentiam præmittendum est, colum. ij. libro ij. Ad quod etiam multa faciunt, quæ latè cumulat Barba. consilio xviij. præclarè scriptum est, colum. vj. versiculo ex istis infertur, cum duabus colum. sequen. lib. ij. Cui adde text. in l. ij. in fi. ff. de natal. resti. quem ad hoc not. Philip. Deci. in c. sicut Romana, colum. iij. versiculo & ad hoc facit, de rescript. & text. in c. j. in fin. titu. de succes. feud. per quem Cardin. Alexand. in c. j. §. Titius, colum. iiij. in fin. titu. si de feudo fuerit contro. inter domi. & agna. firmat non posse aliquem priuari sine eus consensu suo iure, quod in sola spe est: modò ea spes sit, vt ipse loquitur, iuridica, id est iusta. De quo tamen vide, quæ dicam infrà numero 28. ídque maximé.

De eodem. Quid itẽ si id ius sit quæsitũ legis aut statuti dispositione.

21 ¶Et quod plus est, etiamsi id ius sit per te aut contractum tuum mihi quæsitum ex legis vel statuti dispositione, vt in iure retractus: nam nec tu me inuitum eo iure priuare poteris, l. vlti. ff. de pact. & l. qui Romæ, §. Flauius, ff. de verbo. obliga. & l. j. §. ij. & ibi glo. ff. de stipula. seruo. & l. si post mortem, §. vlti. ff. de bon. poss. cont. tabul. & voluit glos. in l. certi condictio, §. si nummos, in glo. j. versicul. sed quid si nomine tuo, ff. si cert. peta. Spec. in titu. de pactis, §. postremo, versic. sed certè, & in tit. de loca. §. nunc aliqua, versiculo lxxv. Cyn. Bart. Bald. & alij. in l. petendæ, C. de temp. in integ. resti. Sal. in l. j. C. si mancip. ita fuer. ali. Pau. Cast. in l. si pecuniam, in princip. ff. de condic. ob caus. & in l. in insulam, §. vlt. vbi est bonus text. ff. solu. matri. Ro. consi. ccccxxxiij. quò ad primum, col. vlt. & diximus suprà titu. præcedente, §. j. glo. xviij. in verbo, *le pris que la chose aura cousté*, nu. 56. constat autem.

De eodem. Quid si simul est per te quæsitum & spe tantum.

22 ¶Atque vt vtrunque copules, id quoque procedit etiamsi simul vtrunque concurrit, scilicet, & quòd ius est mihi per te quæsitum, & quòd spe tantùm competit. nam nec id potes mihi inuito auferre per text. not. in l. si constante, ad fin. C. de don. ante nupt. vbi Bald. id nuncupatim not. ex eo. & etiam Francis. Aret. consilio vij. procedendum est, colum. ij. & iterum consilio lxxiiij. diligenter & maturè, colum. v. versiculo pro ista conclusione. & Alexand. in d. §. Flauius. Card. Rui. consi. clxxxvj. ponderatis, col. j. lib. j. Quibus adde text. in l. idem Iulianus, §. si quis alicui, ff. de leg. j. Ex quo not. Dyn. Ray. Bald. Angel. Imo. & Pau. Cast. quòd pater, qui stipulatus est emphyteusim sibi & filiis suis, non poterit eam posteà domino renuntiare, aut aliter de ea disponere in præiudicium filiorum. Quod & voluit Alexand. qui hanc dicit esse communem opin. consi. cvj. viso themate instrumenti concessionis, col. iij. versic. nec etiam obst. libr. iiij. & Barb. d. consilio xviij. libr. ij. & Corne. consilio lxviij. ardua quidem præsens consultatio, colum. ij. lib. iij. & consilio cx. visa dicta copia, lib. iiij. Philip. Deci. qui & hanc quoque dicit communem, consi. ccxxxix. primò non videtur, columna iij. versi. vlti. non obst. In ídque Recentiores alia multa afferunt, quæ prudens sciénsque prætereo, loca designasse contentus, & ex quibus, quæ voles, poteris depromere.

Redit ad principale dubiũ.

23 ¶Et hæc verissima esse arbitror, vt scilicet hoc casu cùm ex interuallo conuentũ est de reuendendo, præferatur consanguineus venditori, etiamsi ipse venditor iam ipsam rem redemerit, vt videlicet ab eo quoque possit consanguineus retrahere: vti etiam voluit Matth. Afflict. in tract. Protomixeos, in verbo, scriptum est, colum. iiij. versiculo septimò, vbi id intelligit, si translatum iam sit dominium per traditionem rei. Sed de hoc vltimo vide, quæ dixi suprà tit. præcedente, §. j. glo. ij. in verbo, *a uendu*, numero 41. quid autem si quis, & multis sequent. Atqui Guid. Suz. quem citat Alberic. in tracta. statutor. parte j. quæst. lxxxvij. item quæro statuto cauetur quòd si quis vendiderit, in ea fuit sententia, vt si antequàm oblatum fuerit pretium emptori à consanguineo, venditor redemerit, etiam nullo pacto de reuendendo præcedente, potior erit conditio venditoris, qui iam redemit. argu. l. vlti. C. de rer. permuta. & l. quod dicitur, §. sed si impensis, ff. de impens. in reb. dotal. fact. & l. si mulier, ff. solut. matrimo. & l. ex hoc edicto, §. si quis, ff. de ali. iudi. mut. cau. fac. Si autem consanguineus (inquit) offerendo præuenerit, tunc amplius non est ius venditori redimendi, quia præuentus est, argu. l. si quis posteà, ff. de iudi. & d. l. post mortem, §. vlt. ff. solut. matri. & l. filio, ff. de liber. posthu. & l. si vnus, §. idem dicemus, versiculo quod & in specie, ff. de pactis. & l. quamuis, ff. de in ius voc. & l. electio, ff. de noxa. acti. & l. qui cùm maior, ff. de bon. libert. & l. Diuus, ff. de in integr. restitu. & l. si quis libellos, C. de appella. subdítque Alberic. hanc opinionem esse æquiorem, licèt alia sit verior. Tu ibi illum vide, & in d. l. quidam in testamento, ff. de fideicommis. liber. & in d. l. ex hoc edicto, §. si quis. vbi idem tenet post Iacob. Rau. & sequitur Fancis. Rip. in l. j. colum. penult. versiculo sed pone quòd ipse venditor, ff. de priuil. credi. & Chasse. in tit. *de retraictz*, §. x. in verbo, *au seigneur feodal*, colum. ij. versiculo de quæstione. Carol. autem Mol. in consuetu. Paris. titu. j. §. xiij. glos. v. numero 11. 12. 13. loquens de retractu feudali, tenet omnino, contrahentes, etiam ex interuallo, re nondum tradita, posse discedere à contractu in præiudicium domini volentis retrahere. & allegat Ioan. Fab. in §. j. Instit. de empt. & vendi. & in l. j. C. quam. liceat ab emp. discede. de cuius dicto in eis locis, dicam infrà eod. titu. §. vj. glos. ij. nume. 11. nam vt ad alios. Quo in loco, & aliis multis, à numero 3. ad 19. inclusiuè, tractauimus, vtrùm laudimia hoc casu debeantur: ibi igitur vide, quia id multùm facit ad hanc quæstionem. Cæterùm idem Molen. posteà in eadem glo. nu. 21. omnino sequitur Guid. Suz. & Alber. vbi suprà, & tandem eodem nu. 21. declarat, quomodo consanguineus dicatur præuenisse. Et

nos quoque aliquid diximus suprà titu.præcedente,§.j.glo.ij.in verbo,*a uendu*,nu.52.tamen.

Si tempus conuentum ad redimendum effluxerit,an emptor poterit, prorogare in præiudiciũ cõsanguinei.

Prorogatio q̃ fit post tempus nõ est propriè prorogatio.

24 ¶SED DVBIVM EST in primo casu,videlicet cùm factum est pactum reuendendi in ipso contractu,aut incontinenti pòst,quo quidem casu præfertur venditor veniens intra tempus huic facultati appositum consanguineo, vt dicit nostra consuetudo: vtrùm emptor, antequàm id tempus exierit,siue transierit,poterit ipsum prorogare venditori,ita vt offerens intra illud tempus prorogatum sit etiam præferendus consanguineis,acsi intra primum tempus venisset.Nam si iam primum tempus effluxerit,cùm sit illius prorogatio,certum est nihil ex eo præiudicij fieri iuri iam prorsus quæsito ipsis consanguineis,per l.cùm stipulatus sim mihi à Proculo,& ibi not.ff. de verbo. obligat. Et vt verum dicam,hæc ita facta post primum tempus prorogatio, propriè non est prorogatio, siue extensio:quod enim iam transactum est,& amplius,non est, vtique extendi, siue prorogari non potest,d.l.cùm stipulatus sim,& ibi not.& c.ad dissoluendum,extrà de despon.impu.& voluit Specu. titul.de dilatio.§.nunc videamus,versiculo & sunt hæc:vbi & ex hoc dicit, quòd transacto termino, dato ad proponendas exceptiones,vel ad aliud, non potest iudex eum prorogare. An autem possit dare alium terminum, tractat versiculo sequen.Et sequuntur Rom. & Alexand.in l.dies, quæ est iiij.in princi.ff.de damno infect.Et voluit etiam Sal.in Authen.si tamen,in fine C.de temp. app. vbi hinc dicit,quòd licèt tempus instantiæ appellationis possit à partibus prorogari, si adhuc durat: non potest tamen,postquàm est finitum:cùm id quod non est,prorogari non possit.Et in simili Bald.in cap.de causis,statim post princip.extrà de offic.deleg.dicit,quòd prorogatio,de qua is text.loquitur, debet fieri ante prioris temporis expiratione͂:nulla enim prorogatio per se stare potest,cùm sit quædam coniunctio:& quod nihil est,prorogari non potest.Et simile quippiam voluit ipse Bald. consilio cccxxj.verba compromissi,lib.v.Angel.in l.vlti.colum.iij.versiculo in glo.forsitan.& ibi expressius Paul.Castren.& cæteri recentiores,ff.de fer.idem Paul.in l.j.C.de dilat.Philip.Deci.in c.persona,colum.penult.versiculo vlterius,extrà de appel.Hæc igitur,vt repetam non est propriè prorogatio,siue extensio,sed potius renouatio,aut simile quippiam:vt etiam dicit Ioan.And.in addi.Spec.ti. de appel.parte ij.§.nunc breuiter,versiculo licèt autem detur annus.& Bald.in l.si à te,in princip.C. de pact.inter empt. & in c.quintauallis,colum.penult.versicul.sed an finito,extrà de iureiur.& consilio lj.generali statuto,col.j.versic.item ista tria,lib.v.& consi.cccxlv.quartus quondam,col.vlt.eo. lib.v.si id postremum est ipsius.D.à Rota.deci.cccxxxj.supposito,col.vlt.versi.vlti.in nouis.Rapha. Co.consi.lxxiiij.quia superius,col.iij.Panor.in d.c.de causis,col.ij.versic.& aduerte quòd ista, extrà de offic.deleg.& Stepha.Fede.in suo laudatissimo tractatu de legum interpretatione,parte j.Et probatur in d.l.dies,in princ.cum glo.ff.de dam.infect.& in l.sed & si manente,ff.de procur.Et de hoc quoque est expressa consuetudo,hoc in casu præferens consanguineos venditoribus,atque etiam dominos feudales,apud Cenomanos,cap.cclxxiij.& Andegauos,c.cclxiij.

Cõsuetudines.

De eadem re.

25 ¶Et hæc quidem vera sunt,etiamsi Bal.vt semper aliàs,ita & hìc sibi contrarius, contrarium teneat in l.j.versiculo quæro post lapsum,C.de tempo.appel.vbi expressim repræhendit Spec.vbi suprà citauimus.& ipsum Bald.sequitur Ro.in d.l.iiij.in princip.ff.de dam.infe.& iterum consilio ccccxliij. quò ad primum in fin.Sed horum rationibus respondet Lanfran.qui Specul.sequitur in repe.c.quoniam contra falsam,in verbo,dilationes,versi.finaliter vnum omitto,extrà de probatio.vt ibi videre poteris.Barba.autem in c. P. & G.extrà de officio delegat. & in addi.Bald.in d.l.j.de tempo.appel. hanc postremam Bald. & Rom.opin.dicit tantùm procedere,cùm non sit ius deterius aduersarij: aliàs autem obtinere opin.Specul.per l.& si post tres,ff.si quis caut. Certum est autem, hìc ius consanguinei futurum deterius,si tempore primo elapso,posset fieri prorogatio in præiudicium ipsius. Et hoc nullo modo mihi dubium videtur.

Quid si fiat prorogatio ante primum tẽpus finitum.

26 ¶Sed id quærimus,cùm fit prorogatio ante finitum illud primum tempus: quod non ita certum est: quia tempus ita prorogatum,non censetur esse nouum tempus,sed idem cum primo,d.l.sed & si manente,& ibi Bar.& Angel.vbi si precarium,in certum tempus constitutum,ante id finitum, in vlterius tempus prorogetur,non ob id constituitur nouum precarium,sed vnum atque idem manet. & l.si cùm dies,in princip.& ibi glos.& Bald.ff.de arbit.& voluit Specul.titu.de iudi. deleg.§.vlti.versiculo item quòd iurisdictio.Barto.in d.l.iiij.in princip.ff.de dam.infect.Bald.in repet.l. Aemilius, colum.v.versiculo nota quintò,ff.de minoribus. Angel.inter consi. Bald.consi.cccxlvij.post hoc fui consultus,post princi.lib.iiij.Anto.in c.prætereà,in fin.de dilatio.Imo.in c.vlt.de precar.Paul.Cast. consi.cclxxxj.in causa ista quinque,col.vlt.versic.quantùm ad tertium,lib.j.& consilio ccclxxxix.si consideremus,eod.lib.j.vbi id eleganter & copiosè probat. Corne.d.consil.ccxxxv.de pluribus,col. iij.versicu.vlt.quando,lib.ij.cùm aliis concord.collectis à Fel.& Philip.Deci.in c.de causis,de offic. deleg.& eo.Deci.consilio ccccxcvij.accuratè col.j.

Et assumit omnes illius qualitates.

27 ¶Ex quo fit,vt id tempus ita prorogatum,assumat omnes qualitates, & cõditiones, omniáque priora accessoria secum trahat,censeatúrque esse eiusdem omnino naturæ.quod & probat text.in l.ij.§. sed si iudex,ff.de iudi.& in d.l. Aemilius,cum glos.ff.de minor.& in l.Labeo,la ij.in princip.& ibi Bart.& iterum §.vlt.ff.de arbit.& in l.lecta,versiculo dicebam,& ibi Paul.Cast.& melius Alexan. in v.not.ff.si cert.pet.& voluit quoque Barto.in l.j.§.& post operis,col.ij.& ibi Alexand.& Ias.ff.de ope.no.nun.Bal.in l.acceptam,in vij.quæst.C.de vsur.& in l.j.in x.quæst.C.de his quæ pœnæ nomi.

Imo.consil.xj.in casu,col.j.Pau.Cast.in d.l.cùm stipulatus sim mihi à Proculo,& ibi Francis.Aret. col.penult.ff.de verb.obli.cum aliis quoque multis concord.adductis à Cæpolla. causarum criminalium consi.viij.dicendum,col.ij.versi.prætereà hoc.Franc.Cur.Senior,consi.lvij.super eo,col.vj.nu. 45.Fel.& Deci.in d.c.de causis.& eodem Fel.in c.prætereà,col.xiij. versi. & ad hoc quod tempus, de sponsal.& ipso Deci.consil.cccxciiij.pro vera,col.iiij. versicu.sed prædictis.& Ias.in d.§.& post operis,col.j.in fin.versic.not.diligenter,vbi id etiam ostendit procedere in pœnalibus.

De eadem re.

28 ¶Idque maximè debet procedere in hoc casu,in quo ius nondum est quæsitum irreuocabiliter consanguineo,cùm adhuc possit venditor intra tempus,quod nondum transiit,rem retrahere, & ita consanguineum omnino repellere.Ideóque potuit ipsi consanguineo,inscio atque etiam inuito & reluctanti,in eo iure præiudicium fieri,ab iis maximè,per quos illud ei acquisitum fuerat: vt probatur in l.iij.ff.de ser.exportan.iuncto eo,quod habetur in d.l.qui Romæ,§.Flauius,ff.de verb.oblig.&d. l.sed & si quis,iuncta glo.ff.de vsur.vbi si seruus emerat,& acceperat, data fide de pretio,fit interim res empta domini proprietarij ipsius serui,vt ibi dicit glo. Tamen si posteà soluatur à seruo pretium ex pecunia domini vsufructuarij,fit res illius.& ita in id,quod diximus,expendit eos text. Imo.in c. potuit,in penult.quæst.versiculo pro cuius declaratione,extrà de loc.& sequitur Barb. consilio lxvj. afferam in medium,col.viij.libr.iiij.vbi & ad hoc alia multa allegat,quæ tu videre poteris. Vt interim ea omittam,quæ & Ias.congessit in l.vlt.col.j.& ij.ff.de pact.ad probandum iuri nondum quæsito,sed tantùm sperato,ab iis præiudicari posse,quorum opera id ius comparatum est,cõtra ea quæ diximus suprà numero 20.neque id quidem.In quo illud animaduertere debes, quod licet etiam intra tempus præstitutum reuenditioni ius sit quæsitum consanguineo ad retrahendum,etiam intra id tempus:vt dicetur §.sequen.Ius tamen repellendi venditorem,id est,vt ei preferatur,non ei est quæsitum,nisi eo tempore prorsus elapso.Ideóque id ius prælationis,si quod sit, interim tantùm speratum est,aut potius expectatum,non etiam quæsitum.

De eadem re.

Iudex potest prorogare terminum prosequendæ appellationis, uide nume.31.

29 ¶Denique cùm fuerit in mera facultate ac voluntate contrahentium, in principio tantum tempus huic rei præstituere,quantum voluerint,etiam in aliorum præiudicium : videtur & illis permissum, ipsum tempus nondum elapsum prorogare , etiam in aliorum præiudicium : vt in simili dicimus de iudice, qui appellanti statuit terminum ad prosequendam appellationem.nam & eum prorogare potest,inuito atque renitente appellato, licèt eius intersit non prorogari: vt voluit Philip.Franc.in c. personas,colum.penul.versiculo tertiò quæritur an ipse,& ibi Fel.colum.ij.de appel.& idem Phili. Franc.in c.sæpe,colum.viij.versiculo in eadem glo.ibi,facere,eod.titu.Card.Flo.in cle.j.in ix.quæst. de vit.& hone. cleric. Dominic.in c.cùm appellationibus,in fin.& ibi ipse Phili. Franc.in §.si verò, colum.penult.de appel. lib. vj.per glos.in cle. quamuis,in verbo,videtur,de appel.quæ voluit iudicem posse etiam prorogare tempus à se datum pro recipiendis apostolis.Nam his casibus non videtur esse ius quæsitum parti ante finitum tempus, quia semper posset aduersarius dicere, sibi ius esse quæsitum ex contumacia inducta ex lapsu termini. quod & idem dicendum est in casu nostro,cùm omnino sit eadem ratio.

De eadem re.

Dilatio ad probandum, ante finem potest prorogari, uide nu.sequ.

Cõsuetudines de princ.quæstio.

30 ¶Et simile quoque est,quòd licèt non debeat dari secunda dilatio ad probandum, nisi probato impedimento, vel ex causis à Bart. traditis in l.vlti. ff.de feri.Poterit tamen prima dilatio,antequàm tempus ipsius sit finitum,prorogari,cùm non sit noua dilatio:vt voluit Specul. loco suprà allegato, videlicet titu.de dilatio.§.nunc videamus,versiculo & sunt hæc in argu.iuncto versiculo præcedenti.& Angel.qui Specul.non meminit,in d.l.vlti.colum.iij. versiculo in glos. forsitan, & ibi quoque Paul.Castren.hoc declarans,colum.item ij.versicu.sed vtrùm iudex:vbi id dicit perpetuò menti tenendum,& à multis singul.dicit.Et de hoc in casu,de quo quærimus, est expressa consuetudo apud Cenomanos,cõsuetudinum eius loci,c.ccclxxiij.& sequen.& Andegauos,c.ccclxij.quibus nuncupatim cauetur,posse emptorem tempus reuenditionis,antequàm sit finitum,prorogare in præiudicium consanguinei. Id quod etiam voluit, aliud tamen agens,Chasse.hoc eodem titu.*de retraictz*,§.x.in verbo,*a faict diligence*,per totam eam glo. Et id confirmat,quod à Steph. Bertran.responsum est consilio xlvj.pridem de anno,lib.j.quòd si quis vendiderit emphyteusim cum pacto redimendi intra aliquod tempus,quod posteà ante exitum illius fuit prorogatum in aliud prolixius,intra quod redemptio facta est,debentur tantùm vna laudimia,ex priori scilicet venditione,non ex redemptione,ac si facta esset intra primum tempus. Et hanc partem in specie nostræ quæstionis nuncupatim tenuit Carol.Molend.in consuetudine Paris.tit.j.§.xxiij.nu.49.

Pro contraria parte.

31 ¶CONTRA QVOQVE videtur multis rationibus. Primùm quia licèt fuerit in arbitrio contrahentium,dum contractum fecerunt, tantum tempus reuenditioni præscribere,quantum voluerint:tamen posteaquàm semel certum apposuerunt,non est amplius in eorum arbitrio illud prorogare,sine eorum consensu,quorum interest:exemplo eius, quod dicimus de dilationibus, quæ & ipsæ,cùm dantur,sunt arbitrariæ,id est,dantur vel breues,vel longæ,arbitrio iudicis,l.ij.ff.de re iudica.Tamen cùm semel datæ sunt,amplius prorogari non possunt ab ipso iudice, sine consensu partium,l.j.in fi.C.de dilatio.Ideóque & illud,quod primo loco dictum est, iudicem posse prorogare tempus à se statutum ad prosequendam appellationem,non admittit Panor.in d.c.sæpè,colum. iiij. versiculo in ea glo.ibi,iudex,extrà de appel.Sed & illud,quod postremò diximus, dilationem probatoriam

batoriam posse à iudice prorogari sine causa, repræhendunt Rapha. Fulgo. & Alexand. in d. l. vlti. ff. de feri. Et facit etiam, quod in simili dicitur, si iudex famil. erciscun. iudicio semel alteri fundum adiudicauerit, non poterit amplius alium fundum alteri assignando, seruitutem illi primo fundo purè assignato imponere, quamuis ab initio, cùm adiudicaret, id facere potuisset, l. item Labeo, §. sed etiam, ff. famil. ercis.

32 ¶Prætereà, quia etiamsi emptor & venditor possunt, vt verè possunt, prorogare illud primum tempus ad suum ipsorum præiudicium: tamen ea prorogatio nemini alij, quàm prorogantibus nocere debet, l. si cùm Hermes, C. loc. & l. item quæritur, §. qui impleto, ff. eod. vbi si conductio fuerit prorogata in aliud prolixius tempus, non tenetur fideiussor de prorogato illo tempore, nec manet obligatio pignorum ab alio in eam rem traditorum. Et ex hoc not. Bald. in d. l. si cùm Hermes, quòd prorogatio nihil habet effectus & virium, nisi quantùm ad prorogantes. quod dicit menti tenendum. Et illud quoque de fideiussoribus voluere Specu. & Ioan. Andr. in addi. illius, in titu. de fideius. §. j. versiculo illud autem quæritur, Gof. Ioan. And. Anton. & Panormita. in c. constitutus, extra eod. titu. Hostien. in c. vlti. in fin. eod. quoque titu. vbi declarat, quomodo id sit intelligendum: idem Hostien. & Ioan. Andr. qui idem dicit de pignoribus, in c. prætereà requisisti. & ibi quoque Philip. Dec. colum. ij. de appel. Archid. in c. te quidem, xj. quæsti. j. Iaco. Areti. Dyn. & Bartol. in l. Lucius, la ij. §. Paulus, ff. de administra. tut. & idem Barto. in l. ij. §. vlti. ff. de Præto. stipula. D. à Rota qui id intelligunt, vt non teneantur pro tempore prorogato (quod iam diximus) sed de præterito tantùm, deci. dcccvj. penes Titium, in antiquis. Alberic. in l. sed si manente, numero 3. ff. de precar. & in l. Lucius, §. Paulus, ff. de administr. tuto. Bald. in l. tam mandatori, colum. ij. versiculo sed hìc dubitatur, C. de non nume. pecun. vbi etiam id declarat. & in l. penult. in princi. ff. de excusa. tut. idem Bald. Angel. & alij Recentiores in l. si vnus, in princip. versiculo si cum reo, ff. de pact. Cardin. Floren. in clemen. j. §. nos itaque, in fin. ff. de iureiur. Petr. Ancha. in c. vlti. extrà de fideiuss. Imo. in l. vbicunque, ff. eod. titu. Pau. Castren. in l. iiij. in princip. per illum text. ff. de dam. infect. Barba. latè consilio xxxj. sapienter scribitur, colum. j. & ij. lib. j. Francisc. Aret. in l. pacta nouissima, colum. vlti. C. de pact. Maria. latè in c. vlti. extrà de dilatio. Fel. in d. c. prætereà, colum. xij. versiculo adduco, de spon. Anton. ab Alexan. & Ias. in l. j. C. de iudic. vbi ipse Ias. post alios distinguit, vt ibi videre poteris in penulti. & vlti. colum. & Aufrer. deci. Tholo. quæst. clxxxj. item fuit quæsitum si aliquis. & Stepha. Bertran. qui illud quoque declarat, consilio clxxxviij. dico, colum. j. & ij. lib. iiij. Id quod etiam procedit, si in principio actum sit, vt tempus posset prorogari, vt probat text. not. in l. Labeo, §. hæc autem clausula, cum §. seq. ff. de arbitr. quem in id not. & dicunt singu. Pau. Cast. & Alexand. in d. l. iiij. in fin. princ. ff. de dam. infect.

Prorogatio prorogantibus tantum nocere debet, non alijs.
Prorogatio nõ nocet fideiussoribus.

33 ¶Ex quibus & illud fit, quòd si custodia castri fuerit quibusdã demandata vsque ad mensem, eiúsq; rei dederint fideiussores, si posteà id tempus fuerit prorogatum in alium mensem, aliúdve quoppiam tempus, quo custodes ipsi castrum deseruerunt, hostibúsque dediderunt, fideiussor in eum mensem datus, non tenebitur. Ita enim post Lambert. Rampo. voluit Ioan. Andr. in addi. Spec. vbi suprà, & Alberic. in ij. parte statutorum, quæst. cxliij. quæro etiam statuto cauetur. & Bart. post Iaco. Aret. & Dyn. in d. l. Lucius, §. Paulus, ff. de admini. tuto. vbi ita dicit se consuluisse.

De eadem re.

34 ¶À quo non admodum dissidet, quod voluerunt Dyn. & Rayn. in d. l. penult. §. mulier, ff. solu. matrimo. quòd licèt compromissum prorogatum censeatur esse vnum idémque, quantùm ad ipsos compromittentes: tamen si fuerit compromissum in alium, vt ferret sententiam intra annum, & dederint ipsi compromittentes fideiussores & pignora de parendo sententiæ, & id tempus fuerit ab illis prorogatum in alium annum, non tenebuntur fideiussores: nec pignora, si aliorum sint, quàm compromittentium, obligabuntur. Quod & idem voluit Nicol. Neapol. in lect. Barto. in l. Titius, in fin. princip. & ibi etiam Bald. post Dyn. ff. de excu. tut. & Philip. Deci. consilio xciij. cuius superscriptio incipit, fideiussor strictè obligatur: vbi dicit, quòd compromissum prorogatum non idem est compromissum cum primo, quantùm ad alios: sicut etiam voluit glos. quam ipse allegat. & Bald. in d. l. si cùm dies, ff. de arbitr. Et quod de fideiussoribus compromissi dictum est, optimè probatur in d. l. Labeo, §. vlti. eod. tit.

De eadem re.

35 ¶Nec hinc quoque longè distat, quod ab ipso Bald. scriptum est in repeti. d. l. Aemilius. col. vj. in v. not. ff. de minori. quòd si ex omni contractu præcipiatur à statuto solui gabella, & ego tibi locaui fundum ad vnum annum, & deinde prorogaui tibi eam locationem ad alium annum, soluenda est duplex gabella, scilicet ex priori locatione, atque etiam ex ea prorogatione: quia licèt, quantùm ad prorogantes, vt ipse dicit sit vna eadémque locatio & conductio, tamen quantum ad alios, censetur esse duplex: per d. l. si cùm Hermes. & eum nuncupatim sequitur Deci. d. consi. xciij.

Gabella ex prorogatione soluenda.

36 ¶Adde & ad confirmationem huius partis, quòd pulchrè & not. respondit idem Bald. consil. xciiij. viso statuto de contractibus, lib. v. quòd si stante statuto, vt in contractibus minorum, & mulierum interueniant duo consanguinei, aliàs contractus sit nullus, & factum sit ab iis compromissum cum ea solennitate, non potest fieri prorogatio huius compromissi sine eadem solennitate: nam licèt (inquit) vnum dicatur esse compromissum, dict. l. sed si manente, ff. de arbitr. tamen necesse est ex prorogatione oriri nouam obligationem. l. penulti. ff. de Præto. stipul. & l. qui ad certum, ff. locat. Hæc ille. Quomodo igitur in hoc casu nostro poterunt contrahentes nouam inter se obligationem

Prorogatio fieri non potest nisi cum eadem solennitate.

facere in præiudicium consanguineorum, quibus iam est ius quæsitum?

Decisio principa. quæstionis.

37 ¶Et ego sanè (vt tandem meum iudicium interponam) his rationibus adductus, in ea sum sententia, vt si emptor & venditor etiam ante tempus primum præstitutũ reuenditioni, illud prorogarint in aliud tempus, id non obest consanguineo, quò minùs præferatur venditori: si primum illud tempus fluxerit: cùm vt diximus, ea prorogatio ei nocere non possit, sed tantùm prorogantibus. Præsertim cùm hîc, non de iure quærendo tractamus, sed iam quæsito, ex nostra consuetudine, quæ hanc facultatem tribuit consanguineo redimendi, cùm primùm contractus est absolutus. Hic enim casus vnus est ex iis, in quibus ex re inter alios acta ius alteri quæritur: vt not. Bald. de eo nuncupatim loquens in rubr. C. res inter alios acta. col. j. versiculo nota quòd ex consuetudine. & post eum Philip. Deci. consilio lxxxviij. cuius superscriptio incipit, valet statutum col. j. & diximus latius suprà in §. j. glo. ix. in verbo, *ou lignagier*, numero 104. huius autem.

De eodem.

38 ¶Nec dubium est, quin saltem id ius sit ita quæsitum consanguineis, vt futurus lapsus temporis iam statuti & conuenti ad reuenditionem, faciat eos præferri venditori. Nec absurdum est, id ius considerandum esse, licèt nondum sit sortitum effectum, & ab eo futuro tempore dependeat, per ea quæ in simili tradit Innocen. in cap. statuimus, circa medium, versiculo item not. quòd priuilegium, extrà de maio. & obed. & Imo. in cap. vlti. colum. x. & ibi post eum Fel. colum. ij. in iiij. ampliatione, extrà de constitutione, & idem Fel. in c. j. colum. penult. versiculo tertia conclusio, extrà de sponsal. Et quod in alio casu scribit Barto. in l. cùm stipulatus sim mihi à Proculo, col. ij. versi. item facit arbiter statuit, ff. de verbo. oblig.

De eodem.

39 ¶Quin & si id ius esset tantùm quærendum, non quæsitum, non tamen posset eo priuari consanguineus facto contrahentium, qui ad hoc non contraxerunt, vt commodum facerent ipsi consanguineo: nec enim eò tendebant, nec eò ferebantur, vt aliquid ex eo consanguineus consequeretur: quo in casu loquuntur omnes leges, & Docto. differentes, an ius alicui per alium quæsitum, vel quærendum, possit facto eiusdem tolli. Hîc autem ius, de quo loquimur, quæsitum est ex dispositione legis vel statuti, & quidem contrahentibus ipsis non congitantibus, imò verò eisdem inuitis & nolentibus, ita statuto nostro disponente: quo casu obtinent alia iura, quibus clarè probatur, ei iuri, etiam quærendo, & quod in spe tantùm est, non posse præiudicari ab eo, ex cuius contractu id ius procedit. de quo latè diximus suprà in præcedenti quæstione. Et pro hac consideratione aliquid facit id, quod à nostratibus distingui solet, cùm tractant, an cùm res redit ad venditorem, aut alium concedentem, redeat libera & sine nexu seruitutum & obligationum ab emptore constitutarum. Nam aut redit (inquiunt) ex voluntate & facto emptoris ad hoc directè tendentis, & tunc redit non libera: aut è diuersò, & redit libera: vt per Barto. & Rapha. Co. in l. in diem, ff. de aqua pluuia arcenda: de quo nos latissimè dicemus infrà eodem titul. §. tertio, glos. j. & vnica, numero 8. hîc autem opportunè, & sequenti, vbi videre poteris.

Tempus prorogatum, non idẽ tẽpus proprie.

40 ¶Nec interim tamen omiserim, quòd tempus prorogatum, etiam ante finem prioris, non dicitur idem tempus verè & propriè, sed fictè & impropriè, ex sententia Cyn. & Barto. in d. l. si cùm dies, quæ est quarta, in princip. de arbitr. & Alberic. in l. Labeo, in multis locis, eodem titu. Bald. in c. j. extrà de iudi. & in c. de causis, colum. ij. versiculo quæro vtrùm istud tempus, & ibi Philip. Deci. colum. iiij. versiculo tertiò prædicta conclusio, extrà de officio delega. vbi id dicit omnino verum esse in extraiudicialibus: & allegat multa iura & idem Baldus in c. j. §. j. colum. iij. versicu. sed pone compromissum, titu. de lege Corra. & consilio ccccxxxvj. quæritur si factum fuit, libr. j. & Soci. consilio xcix. serenissimus Rex, colum. ij. lib. iij. Ex quo Bald. in l. si à te, C. de pactis inter emptorem & venditorem, dicit id minimè procedere in odiosis, argumen. l. cùm quidam, ff. de libe. & posthumis. Statuta autem debent intelligi verè & propriè. l. iij. §. hæc verba, ff. de negotiis gestis, cum similibus. Cùm igitur nostrum statutum loquatur de tempore ad redimendum concesso in ipso contractu, aut die sequenti, debet haud dubiè intelligi de illo primo tempore concesso eo die aut sequenti, vt ea loquitur, non de prorogato: quod non est idem verè & propriè, sed fictè & impropriè.

An satis sit ꝓrogationẽ fieri uno momento ante finem primi tẽporis.

41 ¶Illud autem scire debes, si priorem sententiam sequi malis, satis esse prorogationem fieri in vltimo momento primi temporis, vt dicatur fuisse facta ante lapsum illius: sufficit enim habere momentum: vt nuncupatim in hoc casu prorogationis temporis voluit Bald. in d. c. de causis, colum. ij. versiculo quid si prorogatio, per dictam l. sed si manente, ff. de precar. & argumen. l. cùm sponsus, §. vlti. in fine, ff. de public. in rem actio. & sequitur Philip. Deci. multa similia congerens ibi, colum. iij. versiculo & prædicta conclusio. Et est bonus text. in cap. consuluit, extrà de officio delegati. Et benè etiam facit, quod tradit Specula. titulo de dilatio. §. dilationum, versiculo, quid si dicatur, quòd cùm datur tempus ad aliquid faciendum, sufficit id fieri vltima hora eius temporis. & Ioan. Andr. in cap. prætereà, le ij. colum. ij. extrà de appellationibus, quod in casu illius cap. sufficit debitori soluere in vltima hora termini, prout illum refert, & sequitur Philippus Franc. ibi, colum. penulti. versiculo septimò quæritur: quamuis ipse Ioan. Andreas loquatur de vltima die. & quod etiam tradit Baldus in l. data opera, colum. antepenulti. versiculo vltimò not. C. qui accusa. non pos. de eo qui est condemnatus soluere decem intra aliquod tempus, & nisi id faciat, debet perdere manum: vt satis sit, si vltima hora eius temporis soluat. Et sequitur Alexand. in additionibus Barto. in l. vlti. §. vlt. ff. de publi.

& vectig.

& vectig.& quod item ſcribit Sali.de eo qui extrema hora decem dierum etiam noctu appellauit, in Authen.hodie,colum.ij.in vij.quæſt.C.de appel.

42 ¶Et id generaliter in omnibus procedere latiſsimè probauit Bald.conſilio xxxiiij. ſtatuto ſeu capitulo,colum,ij.libro iiij.Idque,etiamſi illud vltimum momentum noctis tempore accidit: nam eo vltimo nocturno momento poterit actus confici:tametſi aliàs id temporis non ſit idoneum ad eum actum:vt notanter voluit Sali.de ſolutione pecuniæ,in l.non minorem,in fine,C. de tranſact. & ſequitur & dicit ſingul.trahítque ad oblationem & conſignationem Chaſſe.conſilio xlj.quia caſus,ad fin.Super quo etiam vide,quæ diximus ſuprà titulo præcedenti,§.j.gloſſ.xj.quæ eſt in verbo,*& iour*, numero 12.ex quibus potes,& generaliter voluit Bald.in l.j.colum.ij. verſiculo ſecundò quæro,ff.ſi quis cautionibus.Vt iam non dubitandum ſit de prorogatione facta poſtrema die primi temporis, quod aliquando in dubium vocari vidimus.Verùm ne erres,quod generaliter diximus id procedere, intellige, niſi poſt eum actum,qui ſic fit in vltimo momento temporis, aliquid reſtaret faciendum,quod fieri non poſsit intra id tempus:vt in caſu,de quo per Soci.conſilio cv.viſis teſtibus, col.j. verſiculo ſecundò principaliter,libr.iiij.ne hîc diutius immoremur in re non neceſſaria ad hunc noſtrum caſum,vt tamen non omittas videre Bald.in d.l.ſi à te,C.de pact.inter empt.& vendi.& Phil. Deci.in d.c.de cauſis,vbi ſuprà proximè.

De eodem.
Quid, ſi illud ultimũ momentum incidat in tempus noctis.

43 ¶NVNC AVTEM in mentem venit quæſtionis,quam vidi ex facto, & quæ quotidie euenire poteſt.Dicitur in noſtra conſuetudine quòd venditor volens redimere ex pacto appoſito in contractu,vel pòſt eâdem die,aut ſequent.præfertur conſanguineis.Igitur conſanguineus vult retrahere ab emptore,vel etiam à venditore, qui iam redemerat. Venditor vult eum repellere,quia ſibi dicit fuiſſe datam facultatem redimendi die contractus,vel ſequenti: & ad id probandum producit chirographum ſiue ſchedulam emptoris ipſius ſigno ſubſcriptam. Conſanguineus autem dicebat,non eſſe ſtandum huic ſchedulæ in præiudicium ipſius: eam enim fuiſſe factam non die contractus,aut ſequenti,ſed longo pòſt interuallo,colluſione emptoris & venditoris,quòd ſcilicet fraudarent conſanguineos iure retrahendi.Ego in hac re conſultus,olim reſpõdi huiuſcemodi ſchedulam non facere fidem illius facultatis redimendi, quantùm ad diem ſpectaret,in præiudicium proximorum,per text.in l.ſcripturas, C. qui potiores in pignore habeantur.præferentem creditores habentes inſtrumentum publicum, etiam tempore poſterius,habentibus ſcripturam priuatam debitoris tempore priorem,niſi ea habeat trium virorum ſubſcriptiones. Quod non ob aliud fit, quàm quòd ſcriptura priuata non facit fidem de tempore, in præiudicium aliorum: nam aliter poſſet debitor præponere poſteriorem anteriori: vt dicit Bartol.ibi,& Panormit.in cap.ij.colum.iij.extrà de fide inſtrument. & Paul.Caſtren.conſilio ccxciiij.in cauſis,colum.ij.verſiculo tertiò quia poſito,lib.j.& Petr. Ancha.conſilio xxviij.rationes inductæ:vbi dicit id procedere, etiamſi procurator eam ſcripturam priuatam confeciſſet,& appareat anterius mandatum de ea re conficienda ex publica ſcriptura: neque enim ob id tolli ſuſpicionem fraudis de prælato die. & illi conſilio ſubſcripſit Gaſpar Calder. in fin.illius,& Franciſ.Ramp.conſilio ſequen.ego Franciſ.Cùm ergo,vt poſteà ſubdit ipſe Pet.Anch. in huiuſmodi ſcripturis priuatis ſit facilis præuentio & gratificatio,ſi illis ſtetur,voluit illa l. obuiare huic fraudi. Idque etiam voluit Bald.in ea ipſa l.cùm dicit id fieri, ne detur materia conficienti priuatam ſcripturam, ponendi tempus, antequàm ea ſecundùm veritatem conficeretur:hæc enim ſunt verba illius:per l.repetita,ff.de fide inſtrumen.& l.ſi creditor, C. de fal. & idem Bald.loquens de huiuſmodi priuatis ſchedulis,conſilio cxcviij.lib.j.quod & inculcatum eſt conſilio cccclxvj.lib.v. cuius initium eſt,ad intelligentiam huius materiæ,colum.ij.verſiculo ſecundò ne ſit. non debet (inquit)eſſe in poteſtate debitoris prælata die tollere ius creditoris,per illa eadem iura, & prætereà, l. Seia mancipia,ff.ad Velleia.& l.j.§.editiones,ff.de eden.& l.exemplo, C.de probat. Et facit etiam, quod in eandem ſententiam ſcribit idem Bald.conſilio ccxlix.libr.j.repetito, conſilio cccc. in libris theſaurariæ,colum.ij.libro v.& Franciſ. Ripa. in l. priuiuilegia,colum.v.numero 24.ff. de priuilegiis creditor.vbi & illud Petr.Ancha.& Franciſ.Rampo.loquentium de anteriori mandato, nuncupatim ſequitur.

Vtrum credatur ſchedulæ emptoris de tẽpore ſine alia probatione.
L. ſcripturas. C. qui pot. in pigno.habe.intellectus.
Quid ſi ea ſchedula habeat trium uirorum ſubſcriptionem.
Quid ſi procurator eam ſchedulam fecerit, & appareat de mandato præcedenti.

44 ¶Quæ quidem rationes eandem vim habent in omnibus caſibus, in quibus agitur de præiudicio aliorum. Ideò Paulus Caſtrenſis conſilio cxxxiiij. in cauſa Ser Ludouici, libro primo, trahit dictam l. ſcripturas, loquentem de duobus creditoribus, ad creditorem prætendentem habere hypothecam priorem tempore ex ſcriptura priuata, & emptorem prætendentem habere dominium rei ex inſtrumento publico temporis poſterioris: vt ſcilicet hic emptor eximatur illa hypotheca, de qua tantùm conſtat per illam ſcripturam priuatam anteriorem:cùm ſit eadem ratio, quæ in illa l. ſcripturas, videlicet ſuſpicio,ne ea ſcriptura priuata facta fuerit poſt eam venditionem, ad fraudandum emptorem: ideò (inquit) de tempore illi non creditur in præiudicium alterius,quàm ſcribentis,per l.quædam, §. numularios, ff. de edendo. Et idem in creditore habente etiam priuatam ſcripturam priorem, & donatario habente poſterius inſtrumentum publicum donationis, reſpondit idem Paulus Caſtrenſis conſilio cccxxxvij.ſi prima duo ſtatuta,libro ſecundo, vt ſcilicet hypotheca contenta in illa priuata ſcriptura debitoris, non noceat illi donatario, niſi ſit ſubſcripta tribus teſtibus iuxta dictam l.ſcripturas,ne ſit in poteſtate donantis,eiuſdémque debitoris, præuertere

De eadẽ l.multa.
Ea l.non tantum in duobus creditorib⁹ habet locum.

donationem à se factam prælato die, per multa ex dictis iuribus, & alia quædam huc satis pertinentia, vt ibi videre poteris. Quod multùm notandum est: vt id intelligas etiam procedere, cùm instrumentum publicum posterius est ex titulo merè gratuito & liberali, & schedula prior est ex titulo oneroso. Et idem quoque in alio non absimili casu cosuluit Corne. consilio cxxxviij. visis scripturis, columna prima, libr. j. per dictam l. scripturas, & alia iura, & Socin. consilio xlj. in præsenti consultatione, columna vlti. in versiculo confirmatur hoc fundamentum, libro iiij. vbi loquitur in casu Pau. Castren. in dicto consilio cxxxiiij. libro primo, & illum citat, licèt erret in numero consilij. Et eundem quoque Paul. eo in loco sequitur Francis. Ripa. in dicta l. priuilegia, colum. v. numero 24. ff. de priuileg. credito.

45 *De eadem re.* ¶Ex quibus potes intelligere, illam l. scripturas, non solùm procedere in eo casu duorum creditorum certantium de priori hypotheca, de quo loquitur ea l. sed aliàs semper, vbi est eadem ratio, & facultas præiudicandi tertio: vt etiam satis innuunt Bartol. Bald. Petr. Ancha. Gaspar. Calde. Francisc. Rampo. & Panormita. quibus locis suprà citauimus, & prætereà Bald. in cap. ij. colum. ij. versiculo in text. ibi inscripti, extrà de fide instrumen. vbi in id dicit eam l. singul. & eam procedere, quantùm ad omnes à debitore causam habentes. & Petr. Ancha. loquens nuncupatim in schedula priuata, qua seorsum ab instrumento venditionis datur facultas redimendi (qui est casus noster) consilio ix. plurimæ coniecturæ, colum. j. in ij. locis. Ioan. Ana. consilio xl. in quæstione. & apertissimè Alexand. consilio xxv. viso instrumento, colum. ij. versiculo sed his non obsta. libr. ij. & Soci. in l. j. colum. xv. versiculo octauò & vltimò, ff. soluto matrimonio, & Philip. Deci. in d. c. ij. versiculo secundò Abb. concludit, extrà de fide instru. & ante hos omnes gloss. ordin. quam nullus horum allegat, in eo ipso cap. ij. in glos. j. quæ dictam l. scripturas, trahit generaliter ad omnem actionem realem. & eam sequuntur Hostien. & Ioan. And. ibi.

46 *De eadem re.* ¶Quanquàm scio Soci. ipsum, subtilissimum legum interpretem, secum veluti pugnantem, de hoc dubitasse, an scilicet dicta l. scripturas, ad alios casus trahi possit. Id est in consilio lxxv. primo aspectu dicendum, lib. iiij. quia contra Pau. Cast. cuius suprà dictum consilium antè citauerat, dicit Barptol. à Sal. & alios solennes Doctores consuluisse. Et quòd, si opus esset, multis rationibus ostenderet eam Pau. sententiam non subsistere: nec aliud dicit. Scio item Bald. dicto consilio cxcviij. libr. j. non obstante ea ratione, quam suprà ex eo adduximus, in ea esse sententia, vt dicta l. scripturas, habeat locum tantùm, cùm agitur de duabus hypothecis. Secus si de creditore habente hypothecam ex priuata scriptura, & emptore non habente, quia creditor præferetur: qui quidem est proprius ille casus, in quo Pau. consuluit, affértque Bal. tres rationes illic omnibus obuias, quæ mihi (vt dicam quod sentio) non satisfaciunt: nec si Socin. placuissent, eas omisisset.

47 *De eadem re.* ¶Et pro priori sententia Pau. Castrensis, & sequacium, facit, quod consuluit ipse Pau. in alia specie, consilio lxxiiij. in causa mota per dominam Dorotheam, libro ij. quòd in venditione simulata non habet locum statutum præferens consanguineum in venditione. Tamen de huiusmodi simulatione non statur assertioni contrahentium, in præiudicium consanguinei, per dictam l. Seia mancipia, in principio, ff. ad Senatusconsultum Velleianum, & l. si quis in graui, §. j. ff. ad Senatusconsultum Syllа. quia potuerunt inuicem colludere in damnum alterius, argumen. d. l. repetita, & ibi not. ff. de fide instrumen. & est bonus textus in c. super eo. extrà de eo qui cog. consang. vxoris suæ. Igitur probanda est simulatio probationibus, aut saltem coniecturis legitimis. vt ibi per eum. Et quod ab eodem Soci. scriptum est consilio lxxviij. visis actis, colum. ij. versiculo verum est, libr. iiij. quòd scriptura priuata debitoris non nocet creditoribus, nisi aliter constet de debito, quàm per confessionem contentam in dicta scriptura priuata. per textum in l. ij. §. si in emptione, ff. si quid in fraudem patro. credo quòd voluit allegare l. j. §. quod si in lite, eodem titulo. & per nota. per Bar. in l. post contractum, col. vlt. ff. de donationibus. Cui adde, quæ à Cyn. tradita sunt post Dynum, & alios antiquiores in l. vbi adhuc, in xij. quæst. C. de iure dotium.

48 *Decisi. princi. quæstionis.* ¶Et vt redeamus ad dictam l. scripturas, cùm omnes fateantur, rationem illius esse, ne sit in mero arbitrio solius debitoris, ex scriptura priuata, à se longo pòst interuallo confecta, prælato in ea die, ius prioris creditoris tollere: sítque & eadem in nostro casu ratio, vt iam diximus, quoniam posset solus emptor, confecta à se longo post venditionem tempore scriptura priuata, & die contractus, aut sequente in ea apposito (id vulgò nostri *antidater* appellant) consanguineos iure retractus priuare, eísque venditorem præferre: nihil omnino dubitandum est, quin & ea lex ad hunc casum, & cæteros omnes, in quibus illa eadem est ratio, compræhendat, non quidem per extensionem, sed sicut genus compræhendit suas species: vt per Petrum, & Cynum in l. iura non in singulas, ff. de legibus, & in l. quod verò, & ibi Baldus eodem titulo, cùm infinitis propè concordantiis à me collectis in repetitione l. si vnquàm, in verbo, libertis, numero 37. & sequent.

49 *An autem stetur huic schedulæ in præiu-* ¶Fateor tamen, quòd si non agitur de præiudicio consanguinei, sed tantùm emptoris, qui eam scripturam fecit, non minùs fidei aduersus eum facit, quàm publica. l. Publia, §. vlti. ff. deposi. & l. generaliter, C. de non nume. pecunia, cum similibus. Etiamsi nec diem habet, nec Consulem, l. cùm tabernam, §. idem quæsiit: & ibi Barto. in primo not. & etiam Angel. ff. de pigno. & glos. in d. l. scripturas, in verbo,

in verbo,notarij.& ibi clarius Bald.C.qui pot.in pign.habe.glo.in §.ſancimus,25.quæſt.ij. & Ioan. And.& Domi.in c.abbate ſanè,§.vlti.de ſenten.& re iudica.libr.vj.idem Ioan.Andr.in c.inter dilectos,colum.ij.extrà de fide inſtrumen.Barto.in prima conſtitutione ff.in princip.colum.j. & in l.in ſumma,§.item Labeo.& ibi Angel.ff.de aqua plu.arcend.Bald.in prima conſtitut. C.in §.quibus, colum.ij.verſiculo deinde not.quòd leges,& in rubric.C.de fide inſtrumen.colum.penulti.& in c.ij. colum.ij.verſiculo quæro vtrùm priuata,extrà de fide inſtru.& conſi.cccxxxj.reuerende pater, poſt princip.lib.ij.Angel.in Authen.quod ſine,C.de teſtamen.& in l.ſciendum,colum.j.& ibi Barb.col. vij.ff.de verborum obliga.& in §.ſi quis igitur,in Authen.de inſtru.caut.& fid.Lanfranc.in repeti. c.quoniam contra falſam,in materia productionis iuſtrumentorum,in vlt.quæſt.extrà de probatio. Alexan.in l.Prætor,in princip.colum.j.ff.de eden.& conſilio lxx.viſo proceſſu inquiſitionis,colum. iij.verſiculo ecce ego,libro j.vbi hanc dicit eſſe communem opinionem.Barba. conſilio xxvij. vbi Chriſtus,colum.iij.libr.iij.& conſilio lviij.omnipotentem,colum.xiij.verſiculo & etiam faciat,lib. iiij.vbi ad hoc dicit ſing.eſſe tex.in d.§.quæſiit. *dicium ipſius emptoris.*

50 ¶Sed ſunt quædam,quæ aduerſari videntur illi noſtræ ſententiæ,qua diximus non eſſe credendum huic priuatæ ſcripturæ emptoris,quantùm ad tempus pertinet, in præiudicium conſanguineorum. Nam primùm,quod dictum eſt,priuatam ſcripturam ſine die & Conſule facere fidem, non procedit,ſi is qui ea ſcriptura vtitur,tempore innitatur,id eſt,vt rudiores intelligant,ſe fundat in tempore.Nam tunc requiritur dies in ea ſcriptura,ex ſententia Barto.in d.§.idem quæſiit.Bald.in d.prima conſtitu.C.& in dicta rubric. de fide inſtrumen.quibus locis ſuprà citauimus,& in d.l.ſcripturas,& conſilio cccliiij.quæritur vtrùm in priuata,in principio,lib.iiij.Angel.in d.§.ſi quis igitur, per text. in l.creditor,C.qui potio. in pigno. habe. Alexand.conſilio cvj.magnifice Prætor,colum.iij. verſicu. ſecundò reſpondeo,lib.iij.& conſi.cxxxij.in cauſa & lite vertente,colum.ij.verſicu. quò ad tertium dubium,lib.iiij.Ex quo non obſcurè declaratur,quòd ſi ſcriptura priuata habet diem,facit fidem de tempore,ſi de eo agatur. *Quædam aduerſus priorē ſententiam de præiudicio conſanguineorū. An dies requiratur in priuata ſcriptura.*

51 ¶Deinde ſunt,qui conſtantiſsimè aſſeuerant,ſcripturam priuatam haud dubiè facere fidem in præiudicium ſcribentis,etiam ſine die & Conſule,non verò in præiudicium alterius. Ita enim voluerūt Ioan.And.& Dominic.in d.c.Abbate ſanè,§.vlt.de ſenten.& re iud.lib.vj.& Barb.in d.l.ſciendum, col.viij.ff.de verbo.oblig.& iterum in repetit.rubr.de fide inſtrumen.chart.8.col.iij.verſi. quintò ſi ita eſſet.& palàm atque apertè ſentiunt,quos citauimus ſuprà,verſic.ab hinc ij.Et conſequenter omnes non minus apertè declarant,quòd ſi ſcriptura priuata ſit cum die,etiam aliis præiudicat. *De eodem.*

52 ¶Quid quòd ipſe Barb.in d.l.ſciendum,atque eadem col.viij.in ea eſt opinione, vt etiam cum agitur de tempore,non eſt neceſſaria dies in ipſa ſcriptura priuata,per tex.in d.l.cùm tabernam,§.idem quæſiit,ff.de pigno.nam ibi(inquit)agitur de obligatione pignoris rei,quæ ſi prius fuiſſet alteri obligata,non valuiſſet obligatio de eadem re facta:ſaltem inutilis atque inefficax fuiſſet reſpectu prioris:potior enim eſt in pignore,qui prius credidit pecuniam,& accepit hypothecam,l.potior,in princip.ff.qui potiores in pignore habean.cum ſimilibus,& tamen in d.§.idem quæſiit,dicitur,quòd non requiritur dies. Ex quo illud conficitur, nec tum requiri diem in priuata ſcriptura,cùm de tempore agitur. *De eodem.*

53 ¶Sed quod his reſpondeatur, in promptu eſt. Nam & qui dicunt ſcripturam priuatam exigere diem,ſi quæſtio pendeat ex tempore,non propterea dicunt eam fidem facere aduerſus tertium,ſi in ea dies ſit appoſita:neque enim id ab illis tractatur,quin maior pars eorum allegant d.l. ſcripturas: vbi & hoc ex ea notat Bald. ſicuti diximus. Igitur ſecundùm eam l.debet intelligi dictum illorum, ex doctrina Ioannis Andreæ,in cap.cùm nuntius, paulò ante finem, extrà de teſtibus. & Bartolus in l.non ſolùm, §. ſi liberationis verba, ff. de liberatione legata, cum ſimilibus à me alibi adductis. In ea autem l. ſcripturas, priuata ſcriptura cum die, non facit fidem contra tertium, niſi ſit tribus teſtibus ſubſcripta. Igitur & id cenſentur illi voluiſſe obtinere, cùm tractatur de præiudicio alterius. *Reſponſio ad contraria.*

54 ¶Sed & qui dicunt ſcripturam priuatam ſine die & Conſule probare contra ſcribentem, non contra tertium, allegant quoque dictam l. ſcripturas, vt proinde etiam intelligas eos negare, eandem ſcripturam priuatam, etiam cum die & Conſule, probare contra tertium, niſi iis interuenientibus, quæ requiruntur ex ea l. Nihil autem moror illam Barba. ſententiam, qui vt in hoc ſolus eſt, ita non ſatis ſapit, vt eſt Plauti ſententia. Et is quidem ſolet prima quaque occaſione, vel leuiſsima, omnibus aduerſari. Nec id quod dicit, probat ille textus ab eo allegatus, in dicto §. idem quæſiit: nam licèt ibi agatur de obligatione pignoris, tamen nulla eſt quæſtio de hypotheca, aut alio iure alterius, ſed tantùm de præiudicio eius, qui illam ſcripturam priuatam confecit.

55 ¶Nec tamen omiſerim,quòd ſi illa ſcriptura priuata,non ſubſcripta tribus teſtibus, viſa fuerit iam ab eo tempore in ea compræhenſo à viris literatis,qui in id ipſum teſtificentur,ſatis erit ad probandum id,quod in ea continetur,etiam in præiudicium aliorum:vt dicit not.Bald.loquens nuncupatim in hoc caſu,dicto conſilio cxcviij.col.ij.verſic.& ex hoc pono talem concluſionem,lib.j.per id quod de amiſsis inſtrumentis voluit Cyn.poſt Petr.in Authen.ſi quis in aliquo,quam legit cum l.procurator, *Quid, ſi ea ſchedula uiſa fuerit iam ab initio à uiris literatis.*

rator,in iiij.quæſt.C.de eden.Et dicit idem Bald.in eodem conſilio id probari in cap.cùm olim,le j. extrà de cenſibus.ſed credo quòd voluit allegare,in titu.de priuileg.vbi eſt optimus textus,quem & ipſe Cy.vbi ſuprà,citat.

56 ¶Et adde Barto.idem volentem in dicta Authentica,ſi quis in aliquo,colum.ij.& ibi Alberi. colum. iiij.numero 4.Angel.colum.vlti.& Philip.Deci.numero 28.& eundem Barto.in l.ij.§.Diuus,col. ij.ff.de iure fiſci.& in l.j.colum.penulti.verſiculo iuxta prædicta.& ibi Franciſ.Ripam numero 8.& ſequen.& Alciat.in verſiculo Celſus ait,ff.ſi certum petatur. & eundem Batolum in l. ſicut,& ibi quoque Angel.C.de fide inſtrumen.Baldus in cap.j.colum.vlti.titul.qui teſtes ſunt neceſſa.& Anto. in dict.cap. cùm olim,in principio,& ibi quoque Panormitanus in gloſſ. vlti.de priuileg. eundem Panormi.in cap.Albericus,colum.ij.verſiculo ſecundo caſu,de teſtibus.Rapha.Co.conſilio cxxxvij. conſultus, in fine primi dubij.Paul. Caſtren.conſilio ccclx.circa primum,in primo dubio,lib.ij. Angel.Areti.in §.ſed & ſi pater,colum.j.verſiculo aduertas,Inſtit.quibus modis ius patro.pote.ſol. Alexand.in l.ij.colum.penulti.C.de bonorum poſſeſsione ſecund.tabul.& conſilio cxcvj.viſo teſtamento dicti Franciſci,colum.ij.verſiculo non obſtat quòd nonnulli, libr.ij.& Guid.Pap.conſilio lxxv.adhærendo,colum.ij.verſiculo ideò in illa.Fel.in c.ſicut,colum.j.extrà de re iudica. Iaſon conſilio xlij.in præſenti,colum.j.libr.j. Stephan.Bertrand.conſilio cccvij. loquendo,colum.iij.libr.j.& Philip.Deci.in c.ij.colum.antepen.verſicu.& in prædictis,de probatio.& conſilio lxxxij.viſo proceſſu agitato,circa medium,verſiculo quartò & vltimò.& iterum conſilio ccxv.in cauſa vertente, colum.j.Matthæ.Afflict.deciſi.Neapolitana.cclxxiiij.quæſitum fuit,numero 4.& deciſi.cccij.aliud dubium,numero 5.Alciat.in tractatu præſumptionum,regula iij.præſumptione xxxj.numero 3.qui omnes dicunt id quod diximus,ſcilicet,teſtes qui dixerunt de tenore inſtrumenti, debere eſſe peritos & expertes,qui ſciant intelligere eum tenorem & probè cognoſcere, eſſétne inſtrumentum in forma probante,an non.Et id quidem erit pro prima limitatione.

Quid,ſi ex ſtatuto huiuſmodi ſchedula habeat uim inſtrumenti publici.

57 ¶Secundò autem limita,vt non procedant quæ dicta ſunt,ſi ex forma ſtatuti priuata ſcriptura habeat vim publici inſtrumenti:tunc enim faceret fidem de tempore aduerſus alium,qui haberet inſtrumentum publicum: vt expreſsim poſt Ioan.Petr.& Bened.Capram, reſpondit Socin.conſilio ccxl.circa præſentem,lib.ij.Verùm id non placet Franciſ.Rip.in d.l.priuilegia,colum.v.numero 24. ff.de priuileg.credito.Nec mihi quoque: quia id ſtatutum intelligi debet, vt ſcilicet habeat huiuſmodi ſcriptura vim publici inſtrumenti aduerſus debitorem,qui eam confecit, non etiam aduerſus tertium,ex ſententia Bald.in l.vlti.C.ſi aduerſus credito.& in l.j.C.commu.de legatis. Ex quo etiam potes intelligere,nihil in noſtro caſu immutare prædictum ſtatutum,ſi quod eſſet.

An mulieres ſint teſtes idoneæ in huiuſmodi ſchedulis.

58 ¶Vtrùm autem illi tres teſtes,quorum ſubſcriptio requiritur in ſcriptura priuata,vt fidem faciat de tempore,ex diſpoſitione dictæ l.ſcripturas,C.qui potiores in pignore haben. debent eſſe maſculi,an verò & mulieres interuenire poſſunt, quia is textus nuncupatim loquitur de viris,cùm dicit trium vel amplius virorum ſubſcriptiones, nihil hîc dicemus, quandoquidem hanc rem pleniſsimè tractauimus in noſtris Legibus connubialibus, quo loco de auaritia mulierum diſſeruimus,vbi videre poteris.

Quid,ſi in eis ſint tantũ duo teſtes,ſed ſunt alia adminicula.

Quid,ſi id probatum ſit tribus teſtibus.

Quid,ſi duobus.

59 ¶Quid autem, ſi in ea ſcriptura priuata ſint tantùm inſcripti duo teſtes,ſed adſunt alia adminicula maioris ponderis & autoritatis,quàm vnus teſtis: vtrùm tunc ei ſtandum ſit in præiudicium alterius, ac ſi ea ſcriptura munita eſſet tribus teſtibus.Super qua ſpecie nuncupatim conſultus,cùm ex facto contigiſſet,Rapha.Fulg.conſilio cxxxiij.proponitur probatum,colum.ij.verſiculo ad l.autem ſcripturas,reſpondit ſtandum.Imò & ſi(inquit) nulla omnino ſcriptura interuenit, ſed tantùm tribus teſtibus probatur confeſsio extra ius omiſſa, idem eſt.& in id multa allegat,quæ tu ipſe per te videre poteris.Sed tu tamen hæc notato,quia vix ea ab alio tacta comperies.Sed quantùm ad id poſtremum,ego audenter aſſero ſatis eſſe in id duos teſtes,qui deponant de hypotheca & tempore illius.neque enim ad hypothecam requiritur ſcriptura,& ſatis eſt eam teſtibus probari,l. contrahitur,ff.de pignoribus.Igitur ſatis ſunt duo teſtes, cùm nulla l.ſit,quæ maiorem numerum requirat. Et idem quoque eſt in caſu noſtri pacti de reuendendo.

Vtrũ emptor, qui promiſit reuẽdere,præcisè teneatur tradere.

60 ¶EX HOC AVTEM, quod hîc dicitur in noſtra conſuetudine, apertè declaratur, emptorem præcisè cogi ex hoc pacto reuendere & tradere,nec liberari ſoluendo intereſſe.Quod an procedat de Iure communi,videbis per Corneum,qui propè vbique diſtinguit inter pactum de reuendendo,& pactum de reſtituendo,conſilio iiij.multùm diffusè,colum.ij. verſiculo pactum de reuendendo,lib.j.& conſilio ccxlj.cum quo præmittendum,colum.ij.verſiculo pactum autem,eodem lib.j.& conſilio ccclxvj.viſa copia.colum.penult.verſiculo ſed vbi ſit pactum, eodem libr.j.& conſilio ccxlvj.in hac conſultatione,libr.iiij.& conſilio cclvj. primus conſultationis articulus, ferè per totum,eodem libr.iiij. Alexand.conſilio ccxij. ponderatis his, colum.iij. verſiculo & etiam ſi quis promiſiſſet,libr.vj.& iterum conſilio cccxxxij. quod eſt eiuſdem initij,colum. vlti. eodem libr.vj. Franciſ.Areti.latè conſilio vj.viſo inſtrumento,in primo dubio.Socin.conſilio ccliij.in cauſa domini Ioan.colum.v.verſiculo circa tertiam quæſtionem,per totum illud dubium,lib.ij.& conſilio xvj. anno Domini,in pluribus locis,libr.iiij.Ludo.Bol.conſilio xxv.in ampliſsimo, colum. v.in iiij.dubio.Stepha. Bertrand.conſilio cccxvj.viſo caſu, in ij.dub. libr.j.& Philip. Deci.conſilio cccccij.ex

duobus,

duobus,col.ij.versi.sed dato quòd valeret.& consi.sequen.superioribus, col.j.versi.secundò reuocatur.Hiero.Cagno.distinguentem,vt suprà in repetio.l.ij.col.v.versi.tertiò noto,C.de pact.inter emptor.& Chasse.in consuetud.Burg.titu.*de rentes uendues à r'achapt*,§.j.in verbo,*rentes*, col.iij.versic. aduerte vt hîc,in postrema editione.

§. II.

MAIS NON obstant, que ledict achepteur ait ainsi donné ladicte grace de retraict audict vendeur, si l'vn des lignagiers vient le premier, & dedans l'an face offre de retraict. Ledict achepteur le doit recepuoir, & luy declarer comme il a donné ladicte grace audict vendeur.

GLOSSA I. ET VNICA.

1 EX HOC IGITVR §.intelligis, quòd licet pactum de reuendendo sit in contractu appositum,ita vt venditor repellat consanguineos,vt scribitur in §.præcedenti:non tamẽ impedimento est,quin interim,antequàm venditor retrahat, admittatur consanguineus, vt etiam de iure procedere asseruit Matthęus Afflict.in tracta.Protomixeos, in verbo,licet enim suprà diximus,col.vj.versi.item quęro de alia quęstione, motus quidẽ hac ratione, quòd id pactum de reuendendo non facit,quin venditio sit pura & perfecta,licet resolui possit:sicut dicimus de pacto addictionis in diem,l.ij.ff.de in diem addic.& de pacto legis cõmissoriæ,l.j.ff.de lege commisso. Et ita dicit concludere Sebastianũ Neapodanum in tractatu de iure congrui,in verbo, emit. quam rationem posteà pleniùs discutiemus.Et idem & in hoc retractu,& in feudali,dicit Carol.Molend.in consuetudinibus Parisien.titu.j.§.xiij.gloss.v.nume.22.

Id pactum non impedit consanguineum, quin poßit interim retrahere.

2 ¶SED QVÆSTIONIS EST, an tamen incontinenti à contractu vẽditionis,in quo data est ea facultas redimendi,currat tempus anni,non obstãte ea facultate,an verò ab ea facultate finita tantùm.Id quod minimè dubium est,quantùm ad hanc nostram consuetudinem pertinet, quæ apertissimè declarat tempus ab initio currere,non expectato fine huius facultatis,cùm dicit,*& dedans l'an face offre de retraict*.quibus verbis dilucidè ostendit consanguineum non esse admittendũ etiam durante ea facultate,nisi veniat intra annum.qui quidem annus intelligitur de anno venditionis,neq; enim intelligi potest de anno transactæ facultatis, cùm ea adhuc duret.alioqui ea verba *& dedans l'an face offre de retraict*,essent superuacua,& frustra hîc apposita.quod minimè dicendum est.l.ait Prætor,& ibi Recentiores,ff.de iureiurand.& c.pastoralis, & ibi not.de appellatio.cum similibus.Nam & ex statutis & consuetudinibus sumitur argumen.à contrario sensu: vt latè per Roma.consi.cccxcix.vt præsens consultatio,col.j.& ij.& per Alex.Iaso.& alios recentiores in l.j.ff.de offi.eius cui mãda.est iurisdictio, præsertim cùm verba eorum essent aliàs inutilia,& otiosa,nam & tunc etiam sumeretur ad correctionem iuris communis, secundùm Bald.in l.conuenticulam,C.de Episco.& cler.cum aliis multis concord.adductis in d.l.j.

An autem pendente tempore illius,currat tẽpus consanguineo, ex nostra consuetudine.

Arg.à contrario sensu sumitur ex statuto uel consuetudine.

3 ¶Et eò quidem magis,quòd ea verba sunt conditionaliter prolata, cùm dicitur, *si l'un des lignagiers uient le premier,& dedans l'an.* Nam conditio,quæ apponitur per legem vel statutũ, nunquàm dicitur continere leuem solennitatem:sed necesse est,vt ea existat,argumen.l.Prætor, in principio,ff.de collatione bono.ita enim voluit Bald.in authen.matri & auiæ, col.j.versi.quidam tamen dicũt,C.quando muli.tutel.offici.& sequuntur Alexand.Franc.Aret.& Ias.in l.moribus, quæ est ij.§.vlt.ille col. ij.versi.passus non potest,alter colum.vlt.versiculo secundò principaliter, hic columna ij.versiculo limita istam regulam,ff.de vulg.& pup.vbi ex eo dicunt, non leue id esse aut censeri,quod per conditionem profertur.& ipse Franc. Aretin.in c.in caussis,columna iij.extrà de testibus.& idem quoque Alexand.in l.vlt.in princ.colum vlt.C.de iure delib.& in l.j.in fi.ff.de libe.& posthu.Fel.in c. cùm dilecta,columna vij.versicul.secundum signum,extrà de rescriptis.& in c.quod ad consultationem,columna ix.versiculo remedia,de re iudicata.& in rubri.de probatio.columna ij.versiculo sed aduerte.Ias.in l.cùm quid,columna penultima,versiculo adde etiam,ff.si certum petatur,in ij.lectu. & in l.ij.§.j.columna iiij.ff.soluto matrimo.& in l.Gallus,§.quidam rectè, columna j.& iterum in §.etiam si à parente,in ij.not.ff.de liber.& posthumis.& in repetit.l.si is qui pro emptore, columna xiiij.numero 44.ff.de vsucapio.Philip.Dec.in c.ex parte,le ij.columna ij.versi.in glo.ibi,& renuntiat,extrà de appellatio.& consilio xj.quoniam iudicantium, columna vj.versiculo solum contra testamentum.vbi & ex hoc dicit,quòd conditio formam inducit,& Catel.Cotta,qui id dicit sing.memor. incipien. conditio quæ apponitur, & iterum memor. incipien. lex quæ loquitur.& Matth. Afflict.deci.Neapo.ccclv.si præstitus, numero 4.& Ludo.Gozad.consilio lxxiij.circa, columna ij. numero 13.

Conditio non leuem solennitatem inducit.

Conditio formã inducit.

Conditio habet uim causæ finalis. Et debet seruari in forma specifica. In cõditionibus non admittitur moræ purgatio.

4 ¶Nam & conditio habet vim causæ finalis, vt declarat Bartol.in l.ij.§.vlt.colum.j.ff.de donationibus.& probatur in l.demonstratio,§.quod autem,ff.de condi.& demonstrationibus. Eáque est de substantia probationis, vt dicit idem Baldus, consilio cxxij.vtrùm dictus processus, columna j.versic. allegatur tertiò, libro iij.& debet seruari in forma specifica, l.Mæuius,& l.qui hæredi, ff.de conditioni.& demonstrationi. Híncque in conditionibus non admittitur moræ purgatio, l.Thais,§.intra. ff.de fideicommis.liberta.vbi etiam probatur, nihil aduersus id facere fauorem libertatis.& l.si super,& ibi Bald.in fi. Alexand.& Iason in iij.not.C.de transactio.& l.j.cum gloss.& ibi Recentiores. C.de institutionib.& substitutionib.& l.si intra, ff.de statuliberis.vbi & illud de libertate probatur. & voluit Cynus, in l.si maior annis, C.de transactio.& in l.si plures, columna penult.C.de conditio. insert.Bart.& Imo.in l.hæc conditio, si in Capitolium, ff.de conditionib.& demonstrationibus.& Docto.vbique. Vt interim omittam eam rationem, quòd cùm consanguineus statim possit retrahere, non expectato tempore facultatis, vt hîc dicitur: consequens est, vt id facere debeat intra annum: alioquin haberet ad retrahendum non eum tantùm, sed & totum tempus facultatis, & prætereà alium annum ab ipsa facultate, cùm tamen consuetudo vnum tantùm annum tribuat.

Sed an currat inspecto iure communi.

5 ¶SED DVBIVM EST, quòd si nostra cõsuetudo id non declarasset, vtrùm iste annus curreret statim à venditione, non expectato tempore ad reuendendum præstituto: an verò non nisi finito eo tempore. Id quod nos abundè tractare decernimus, quòd res sit frequentissima, & quæ multùm torqueat nostros causarum patronos, atque litigatores ipsos. Videtur igitur primùm, tempus retractus consanguineis non currere, nisi transacto tempore concesso venditori ad redimendum, idque multis magnísque rationibus. Nam primùm emptor non est dominus irreuocabilis, pendente hoc tempore, cùm liceat venditori rem redimere, non ab ipso tantum emptore, sed à consanguineo ipso, si iam redemisset, vt cauetur suprà, §.j.vbi & id de Iure communi procedere docuimus. Ex quo patet rem venditam durante spe ac facultate luitionis siue redemptionis non videri omnino esse extra familiam venditoris, nec pleno iure in familia emptoris: argu.eorum, quæ not.in l.qui habebat, & ibi glo.& Bar.ff.de lega.iij.& l.legata,§.j.& ibi quoque Bart.ff.de supel.legat.de quo & nos diximus suprà tit.præced.in rub.nu.36.& vt glo.relinquamus.

Qui habet actionem ad rem ipsam, rem habere uidetur, uide numero 48. & seq. Eáque excusat ab onere satisdandi, uide nu. 48.

6 ¶Presertim, quòd qui habet actionem ad rem, vt in hoc casu habet vẽditor, qui potest reuocare rem, eam ipsam habere videtur. l.qui actionem, ff.de regu.iuris & ibi concord. Et ita quidem habere, vt æquè releuẽtur ab onere satisdandi, ex l.sciendum, ff.qui satisd.cog.ij qui actionem habent ad rem, ac si rem ipsam haberent, secundùm Bald.& Imo.in l.facere, ff.solu.matri. Ang. Alex.& alios in d.l. sciendum, vt eos allegat, & sequitur Philip.Deci.consi.xxiiij.cuius superscriptio incipit, mulier cui propter inopiam, columna ij.versiculo tertiò suadetur. Ex quo illud sequitur, rem ipsam videri adhuc esse in familia venditoris, ad quam redimendam habet actionem promptam & præsentem. Ratio autem nostræ consuetudinis est, ne res exeat extra familiam: vt plenè diximus in d.titu.præced.§. xxvj.glo.j.nu.38.quare autem,& alibi sæpe. Ergo & interim cessare debet retractus, l.generaliter, C. de Episcop.& cleric.cum simi.

Qui potest retrahere, perinde est ac si iam retraxerit, uide nume. 50.

7 ¶Et hanc rationem confirma ex eo, quod tradit Barb.consi.lj.scripsit, columna xiij.versiculo isto modo: lib.j.quòd vbicunque est in potestate venditoris redimere res in alium translatas, perinde habetur ac si res iam esset retracta, per tex.in l.qui potest facere, ff.de reg.iur.& glo.in l.cùm notissimi,§.j.C. de præscrip.xxx.vel xl.anno.& alia quædam si. Cui adde optimum text.in l.cùm in secundo, versiculo vltimo, ff.de iniust.testa.vbi sufficit conditionem in futurum conceptam esse possibilem, vt institutio sub ea facta in secundo testamento rumpat testamentum, licet posteà non existat.

Res semper in potiori significatu debent intelligi.

8 ¶SECVNDO, hæc consuetudo loquens de venditione, debet intelligi de ea, quæ omnibus numeris est perfecta, consummata, absoluta, & ex qua dominium plenè & perfectè & irreuocabiliter fuit translatum, vt scilicet in potiori pleniorique significato accipiatur. l.j.§.vlt.cum ll.seq.ff.si ager vectiga.& l.si duo patroni,§.j.ff.de iureiuran.quod & in statutis procedere tradit Bald.in c.cùm non liceat, in fi.extrà de præscriptio. Nam semper aliâs verba in dubio intelliguntur pleno iure, vt dicit Bald.in l.cùm mota, columna ij.versi.vlterius oppo.C.de transactioni. Venditio autem in hoc fit, vt dominium transeat in emptorem. l.cùm manu, quæ est pen.§.vlt.ff.de contrahend.empt. Eiúsque ea vis & natura est, vt si venditor sit dominus, & emptor quoque dominium consequatur irreuocabile: alioqui de euictione venditor teneatur. l.ex empto, in principio, ff.de actio.emp.

Perfectum quid sit.

Nec perfectum dicitur, nisi quod omnibus suis partibus constat. l.j.ff.de origine iuris: siue quod non perfectionis ordine compleatur, c.nihil, vij.q.j. Cùm ergo dominium hoc in casu non sit perfectè & incommutabiliter acquisitum emptori, qui proprius finis est emptionis, & intentio vtriusque contrahentium: sequitur hanc non esse perfectam venditionem, quandiu dominium reuocari potest.

Alienatio propria.

9 ¶Nam nec alienatio propriè dicitur, nisi quando dominium plenè & irreuocabiliter est alienatum. l.j.C.de fund.dot.ita enim per eum tex.voluit Bal.in c.j.§.aut si libellario, ad finem, titu.quib.mod. feud.amitta.l.j. Nec similiter vera & absoluta est donatio, nisi quæ ita fit, vt nullo casu reuocetur. l. Senatus,§.sed mortis causa, ff.de mort.cau.donatio. Et alibi dicitur, non videri perfectam donationem causa mortis factam, ante quàm mors insequatur. l.non videtur, eod.titu.quod non ob aliud fit, nisi quia interim reuocari potest, vt ibi notat. Ideò Signo.consilio viij.quæstio, ad finem.dicit ex eo

tex.

tex.quòd quamdiu donatio reuocari poteſt,non eſt perfecta donatio.Híncque videmus, appellatione donationis ſimpliciter non venire donationem reuocabilem,l.j.in princ.& l.filiusfamilâs,§.pari, ff.de dona.ex quibus idem Signo.conſi.xcvj.nume.17.illud axioma trahit, verbum ſimpliciter prolatum magis adaptari ad ſpeciem irreuocabilem,quàm reuocabilem.Et vt ſcribitur in l.omnes,§.j. ff.de reg.iur.non videtur perfectè cuiuſquam eſſe,quod ex cauſa auferri poteſt.& in l.non videtur, ff.de acquiren.poſſeſ.non videtur poſſeſsionem adeptus,is qui ita nactus eſt,vt eam retinere non poſſit.Nam nec poſſeſsio tradita intelligitur, quæ iure auocari poſsit.l.ratio,in principio,& ibi Barto. in epitome,ff.de acti.empt.& l.iij.§.ſi quis ſeruum,ff.de ſtatulib.vbi non videntur dati nummi, qui auelli ei, qui accepit, poſſunt.& in l.qui ſcit,ff.de ſolut.qui ſic ſoluit, vt recuperet, non liberatur: quemadmodum non alienantur nummi, qui ſic dantur, vt recipiantur.& in l.cùm quis,§.qui hominem,& l.qui decem,§.vlt.& ibi Alberic.ff.eod.titu.vbi ſolutum non videtur, quod creditori auferri poteſt:quas in id citat ipſe Alberi.in d.l.non videtur, de acquiren.poſſeſ.Nec enim videtur pretiũ recepiſſe,qui alteri tenetur reſtituere.l.j.C.de vendit.rerum fiſcal.vt & eam expendit Alberi.vbi ſuprà.

10 ¶TERTIO acquiſitio dominij,quæ eſt reuocabilis,nõ attẽditur:vt ſatis ex eo patet,quòd pignus ſiue hypotheca,ſeruitus,vſusfructus non extinguuntur,nec confunduntur per huiuſmodi acquiſitionem reuocabilem rerum his oneribus obnoxiarum ſiue ſubiectarum, ab eo factam, cui debentur.l. ex ſextante,quæ eſt pen.§.Latinus,& ibi Pe.Iac.Ra.Cy.& Bar.ff.de excep.rei iud.& l.debitor.& ibi quoque Bar.ff.ad S.C.Trebel.& l.legatarius,& ibi Franc.Are.& Iaſ.qui ex hoc dicit, id quod ſuprà aſſumpſimus,non attendi acquiſitionem dominij reuocabilem,ff.de leg.j.cum aliis multis ſi.& concord.à me latè adductis ſuprà tit.præcedente,§.j.glo.vij.in verbo,*ou aultres choſes cenſées pour immeubles*,nu.69.& quod in ſimili,& ſeq. *Non confundũtur quæ reuocari poſſunt.*

11 ¶Hinc & QVARTO, quòd licet res mea mihi non poſsit relinqui per legatum, aut fideicommiſſum,l.proprias,C.de lega.& l.cætera,§.j.ff.de leg.j.nec id quidem in totum, nec in parte,l.huiuſmodi,§.ſi Titio,& ibi Iaſ.in ij.not.ff.de leg.j.Et ſi tempore teſtamenti res mihi legata non erat mea, ſed poſteà,cedente ſcilicet die,mea facta eſt ex cauſa lucratiua, extinguatur legatum,§.ſi res aliena, Inſt.de leg. Tamen vtrunque intelligitur,ſi ita mea erat, aut mea facta eſt,vt à me auelli non poſsit: aliàs enim in primo caſu valet legatum,in ſecundo non extinguitur:vt de primo eſt tex.in l.non quocunque,§.j.& ibi Doct.ff.de leg.j.& in l.apud Iulianum,§.ſi Titius, & ibi Docto.eodem titu.& Franciſc. Aretin.in l.multùm,columna ij.verſiculo,& tene menti,ff.de verbor.obligat.vbi dicit ſin. tex.in d.l.non quocunque,§.j.& Iaſ.in l.ſi tibi homo, in princ.ff.eo.tit.& Philip.Dec.conſi.xlvij. quòd ſuprà, columna j.Franciſc.Rip.in repe.l.ſi aliquam rem, colum.iij.verſi.intellige ſextò,ff.de acqui.poſ.De ſecundo eſt tex.in d.l.non quocunque,in prin.& ibi gloſſ.& Doct.& Bar.in l.Mæuius, §.duobus,col.vij.verſi.ſextò oppon.ff.de leg.ij. *Rei ſuæ, ſed reuocabilis, ualet legatũ, aut fideicommiſſum.*

12 ¶QVINTO ſimile eſt,quòd licet rei ſuæ nulla ſit emptio,aut ſtipulatio, vt de primo eſt tex.in l. ſuæ rei,ff.de contrah.empt.de ſecundo in l.nemo rem ſuam vtiliter,& l.nemo rem ſuam futuram,& l.ſi rem meam,& l.exiſtimo,ff.de verbor.obligat.Id tamen procedit in re perfectè & irreuocabiliter ſua:alioquin ſi ab eo aliquo remedio euinci poſsit,ſecus eſt.vt de emptione eſt tex.in l.cùm res & ibi glo.Bald.& Sal.vterque in epitome eius l.C.de contrah.empt.Pet.à Bel.perti.& Pau.Caſt.in d.l.huiuſmodi,§.qui ſeruum,in fi.& ibi quoque Alex.columna j.ff.de leg.j.idem Alex.in l.qui Romæ,§. duo fratres,colum.xxviij.verſicu.item inquantum,ff.de verbor.oblig.& conſi.c.ſuper primo dubio, colum.iij.lib.vij.& Carol.Rui.conſi.clxiiij.de pluribus,nume.4.lib.j.& conſi.cxlviij.caſus iſte,col. iij.nu.7.de leg.ij.conſi.lxvj.quia dubia,colum.iij.nu.8.libr.iiij.De ſtipulatione autem voluit Franc. Aret.in d.l.exiſtimo,col.j.verſi.ſecundò limitatur, eo quidem argumento motus, quod de pignore rei ſuæ ſuprà diximus.Et idem de donatione rei ſuæ reſpondit Carol.Rui.conſi.xx.ponderatis,col. iij.nu.3.lib.j.Et idem quoque de condictione & emptione in emphyteuſim ipſe Ruin.d.conſi.cxliiij. lib.j. *Rei ſuæ, ſed reuocabilis, ualet emptio.*

13 ¶SEXTO, ex eodem fonte fluit, quòd licet dominus rem ſuam vſucapere non poſsit,l.ſequitur, quæ eſt iiij.§.lana,& ibi glo.ff.de vſucap.& l.in bello,§.ſi quis ſeruum,ff.de capti.& poſtli.reuer.Id tamen procedit,cùm quis eſt dominus irreuocabilis:nam ſi ab eo reuocari poſsit,poteſt vſucapere,vt declarat d.§.ſi quis ſeruum,& ibi Barto.& glo.in d.l.ſequitur,§.fructus,in glo.magna, ante fi.& ibi quoque Barto.etiam ad finem Ange.Imo.& Pau.Caſt.circa medium, de vſucap.& ipſe Imo.in eadem l.§.lana,Bald.in d.l.non quocunque,§.j.& ibi Iaſ.qui eam gloſſ.dicit not.ff.de lega.j.& idem Bald.in l.ſi vi,quæ eſt iij.columna ij.verſicul.ſecundò oppon.quòd iſte emptor,C.de his quæ vi metúsve cauſ.fi.& Panor.in c.grauis,col.v.verſi.aduertendum tamen eſt,extrà de reſtitu.ſpolia.Philip. Dec.conſi.xxxix.cuius hæc ſuperſcriptio eſt,an detur reſtitutio,col.penul.verſi.vltimò non obſt.Io. Franc.Balb.in tracta.præſcrip.in j.parte ij.partis principal.in iij.quæſt.ad prin.& iterum in xij.q.in fin.rurſúmque in iiij.parte iiij.item partis principalis,in xxxv.quæſti.paulò ante fin.vbi de hoc dicit eſſe bonam gloſſ.in l.longè,ff.de diuer.& tempo.præſcrip.ſed credo,quòd voluit allegare glo.in l.in acceſsione,eo.tit.quæ optima eſt,& eam idem allegauerat in d.xij.q.nam in d.l.longæ, nulla eſt glo. quæ huc accedat. *Rem ſuam, ſed reuocabilem, quis uſucapere poteſt.*

Perfectum dominium habere quis dicitur, cùm liberè potest alienare, uide nu. 52.

14 ¶SEPTIMO` ad confirmationem præcedentium, quæ eò tendunt, vt probent hunc emptorem nõ esse perfectè dominum, facit & hæc ratio: quia illud non dicitur esse perfectum dominiũ, cuius prætextu quis non potest liberè alienare rem ipsam, quando alienatio prohibetur fieri in præiudicium alterius, l. fœminæ, §. illud, & ibi Bald. in fi. & iterum, §. vlt. C. de secund. nup. & §. j. versi. nobis ergo, in fi. cùm dicitur, quemadmodum perfectis dominis competit. & ibi Ange. col. j. versic. ibi quemadmodum, in Authen. de restitu. & voluit etiam Franc. Aretin. in l. si quis vi. §. j. col. penul. versi. sed ista diffinitio, ff. de acquir. possess. & consi. xix. ex facto, col. ij. versi. sed remanet. & Ant. Rub. consi. xxvij. difficultas, post prin. Hîc autem emptor, qui emit cum pacto reuendendi, non potest liberè aut certè irreuocabiliter alienare, quin scilicet possit auocari & repeti à priori venditore: vt voluit Pau. Castr. in l. si cùm venderet, ff. de pig. act. & Guid. Pap. consilio xlix. principale dubium, & plenissimè diximus suprà eodem titu. §. j. in verbo, *seront præferés*, nume. 6. at in pacto, & dicemus infrà eo. in §. iij. in princ.

Tempus nõ currit, nisi contractu omnibus modis absoluto.

15 ¶OCTAVO` ad hanc sententiam facit tex. not. in l. tali, ff. de iure doti. vbi si quis promisit dare decem intra annum nomine dotis, is annus non statim currit ex die stipulationis, sed solùm ex die nuptiarum: quod non ob aliud fit, quàm quòd tunc demum contractus ipse est omnino perfectus & consummatus: vt hinc intelligas, tempus non currere, nisi à contractu omnibus modis absoluto. & illum tex. dicit sing. Ro. in l. j. in princ. ff. si quis caut. & Ange. Aret. in §. actionum autem, col. iij. versi. vnum tamen tene menti, Insti. de act. Sed Ias. in l. si cui legetur, in prin. col. iij. versi. extra gl. ff. de leg. j. dicit esse similem tex. in l. si ita quis promiserit, in princ. ff. de verb. obli. sed (vt dicam quod sentio, & verum est) non magis illis tex. inuicem cõuenit quam κυνὶ καὶ βαλανείῳ, id est, cani & balneo. Sed vt redeamus, cùm adhuc ius est venditori restituto pretio contractum resoluere, non potest interim dici is contractus omnibus numeris esse perfectus, & consummatus.

Tempus soluendi pretium, non currit nisi re tradita.

16 ¶NONO`, quod per tex. in d. l. tali, in prin. ff. de iure dot. voluerũt Bar. Bal. Ang. Rapha. Flor. Pau. Ca. Alex. Franc. Areti. & Ias. in d. l. si cui legetur, in prin. ff. de leg. j. quòd si emptor promisit soluere pretium intra annum, à die contractus computandum, non currit ei tempus ante traditionem rei factam à venditore, quo tempore contractus habet vltimam perfectionem. & idem quoq; voluit Bal. in rub. C. de contrah. empti. col. vlt. in xxiij. q. Sal. in l. ij. in fi. eod. titu. Imo. in d. l. si cui legetur, §. j. & Franc. Aret. consi. xciij. consideratis maturè, col. vlt. cum aliis concord. à me traditis, suprà titu. præcedente, §. j. in verbo, *dedans l'an*, in xx. q. Et hanc sententiam multis rationibus confirmat Ias. in ea l. si cui legetur, in prin. vt ibi videre poteris.

Res uẽdita sub pacto legis cõ. uel addic. in diẽ connumeratur in patrimonio.

17 ¶DECIMO`, huc spectat tex in l. statuliber, ff. ad le. Fal. vbi si mortuo testatore ineunda sit ratio æstimationis patrimonij pro computatione legis Falcidiæ, res ab ipso testatore vendita sub pacto legis commissoriæ, vel adiectionis, siue mauis, addictionis in diem, connumeratur in patrimonio ipsius venditoris, non emptoris, quod non ob aliud fit, quàm quia spes est rem ipsam reuersuram ad venditorem eueniente conditione: ideò non videtur ea res ab eo recessisse, sed mansisse adhuc in patrimonio ipsius: vt etiam tradunt Pau. Cast. & Alex. ibi.

Duæ dilationes non ex eodem fonte procedentes, non confundũtur. uide nu. 61. & seq.

18 ¶VNDECIMO`, quando duæ dilationes non procedunt ex eodem fonte, vt in hoc casu, vbi vnum tempus datur ex pacto & conuentione contrahentium, aliud ex statuto vel consuetudine, impossibile est, vt vnum tempus alterius loco subrogetur, nec quòd vnum in altero confundatur: sed alterum alteri succedit, ex doctrina Bal. in l. vlt. paulò ante fi. C. de executio. rei iudi. qui id probat ex eo, quòd in constituta pecunia debitor habet decem dies, l. promissor Stichi, §. j. ff. de consti. pecu. & tamẽ habet aliud tempus, quod datur iudicatis: sicut & debitor in diem, qui condemnatur, transacto die, habebit etiam tempora concessa condẽnatis. Quod ita confirma: nam quæ origine sunt diuersa, eadem quoq; sunt & prosecutione & effectu. l. nunquàm, ff. de priua. delict. & l. si mater, §. j. & §. eandem, ff. de except. rei iudi. Ideóque tempora à diuersis dispositionibus limitata, debent vt separata censeri, & vnum in altero non confundi, ar. l. generaliter, ff. de fideicommis. liber. & l. non est nouum, ff. de acti. empti.

Exclusio, unde liberi non inducit exclusionẽ, unde agnati. uide 64.

19 ¶Hinc fit & DVODECIMO`, quòd licet descendentibus detur annus ad agnoscendam bonorũ possessionem Vnde liberi, vel Vnde agnati, vel Vnde cognati, l. j. §. largius tempus, ff. de succes. edic. si tamẽ filius anno tacuerit, excluditur tantùm à primo capite, Vnde liberi: nõ etiam à secundo, Vnde legitimi. d. l. j. §. sed videndum est. & voluerunt glo. & Doct. in l. si emancipata, C. de iur. & fact. igno. & Oldra. consi. cciij. factum tale est, collata fuit ecclesia, in ij. dubio, & Io. And. in addi. Spec. in rub. de conces. præben. col. ij. versi. item licet annus.

De eodem.

20 ¶Sed & hinc quoque & DECIMOTERTIO` prodit, quòd à Bar. responsum est consi. cxxix. quidam habuit vxorem, in ij. dub. quòd filia, quæ intra xxx. annos potuit adire successionem matris ex capite liberorum, & ita excludere transuersales, si non adiit intra id tempus, potest & intra alios xxx. annos adire ex generali capite legitimorum, per d. §. sed videndum est. Et id sequũtur Bal. Ang. Pau. Cast. Alex. qui id dicit sing. Corne. & Ias. in l. licet, C. de iur. deliber. Vbi ex hoc quoque dicunt, quòd filia, quæ non adiit hæreditatem matris ex testamento intra xxx. annos, poterit adire ab intestato intra alios xxx. annos. Id quod etiam tenet Sal. ibi, licet non sequatur Barto. in d. consi. Tenent & idem Bald. in rub. C. qui admit. columna iiij. versiculo sertò quæritur, Rapha. Co. Pau. Cast. qui id

Qui non adiit ex testamento intra xxx. annos, potest adi=

dicit

dicit mirabile, Alex. & Franc. Aret. in l. quandiu prior, quæ est iij. totius titu. ff. de acquir. hæredi. Pau. Ca. & Fran. Aret. in l. Pantonius, ille col. ij. versi. in glo. j. hîc col. iij. versi. extra glo. ff. eod. titu. Raph. Fulgo. in l. vlti. C. qui admit. Cæpol. cautel. clxvij. secundùm postremam computationem, incip. nota auream cautelam, vbi id dicit sing. & Alexan. consilio lxxxix. viso puncto & instrumentis, colum. ij. versicu. nec obstabit dictis agentibus, lib. ij. & consilio sequen. in causa & lite, colum. ij. versi. nec ad hoc obst. eod. lib. ij. vbi id dicit sing. Corne. consi. lxx. duo veniunt, colum. iij. versi. tamen licet filia, lib. iiij. Ias. qui & hoc quoque dicit sing. in d. l. si emancipata, ante fi. C. de iur. & fac. igno. & in l. j. col. penul. versi. & pro ista, C. qui admit. & consi. xxxiiij. ad motiua, colum. ij. versi. non obst. etiam lib. j. vbi id dicit not. atque ita de hac re loquitur, vt exclusus ex testamento per lapsum xxx. ann. possit intra alios xxx. annos venire ex capite, Vnde liberi, & intra alios xxx. annos ex capite, Vnde agnati, & intra alios quoque ex capite, Vnde cognati: & ita non omnino excludetur, nisi elapsis centum viginti annis. & idem Ias. consi. lxxxiiij. omissa, col. antepe. versi. circa tertium, lib. j. & Car. Rui. consi. xxiiij. super his, post prin. lib. j. Guid. Pap. sing. lxxxix. & Catel. memor. incip. iuri adeundi. Francisc. Balb. in tract. præscrip. in xix. q. prin. iiij. partis iiij. quoq; partis prin. & Benedic. in reper. c. Raynutius, in verbo, & vxorem &c. nume. 126. & seq. de testa. & Ludo. Gozad. consi. lvj. circa primum, col. ij. versi. quibus.

re ab intestato intra alios xxx. annos. uide nu. 64.

21 ¶DECIMOQVARTO retractus conuentionalis respicit commodum solius venditoris. l. ij. C. de pact. int. empt. & id per se perspicuum est. Tempus autem retractus consuetudinarij respicit commodum consanguineorum, fauore scilicet familiæ & consanguinitatis: quod & ipsum clarum est. Igitur lapsus eiusdem temporis non debet operari diuersos effectus, atque diuersas præscriptiones: sicuti nec vna nuntiatio noui operis extenditur ad diuersa opera, l. de pupillo, §. si in pluribus, ff. de noui. ope. nuntia. Nec vna absolutio sufficit duabus excommunicationibus, c. cùm pro causa, & c. officij, de senten. excommunica. & c. ex parte, de offic. ordi. Alberic. in d. §. si in pluribus, & ibi Bar. & Alexand. colum. ij. qui adducit multos concord. quos ibi videre poteris. Quibus adde ipsum Alberic. in l. statulibera, ff. de statuliber. Nec vna abolitio pluribus bannis, Cy. & Iacob. Aretin. in l. vlt. C. de nupti. per tex. in d. §. si in pluribus. Dy. & Alberi. in l. j. §. si plura, ff. ad S.C. Turpil. vbi & tex. est, non satis esse vnam abolitionem pluribus, etiam aduersus eundem, accusationibus, & repetitur ille tex. in §. notandum, versiculo si plura, ij. quæst. iiij. Nec vna item appellatio sufficit pluribus sententiis, l. cùm in vna, ff. de appella. Sicuti nec pluribus separatim condemnatis, etiam ex eadem causa, l. si qui separatim, & ibi Iacob. Dy. & Alberi. eodem titu. Nec vna citatio, aut alia iurisdictionis perpetuatio, pluribus caussis, siue capitibus, glo. & Doct. in c. licet. extrà de offi. delega. Nec vna aditio diuersis, hæreditatibus: vt per d. §. si in pluribus, respondit Pau. Cast. consi. ccliij. æquiuocatio, col. ij. li. j. Nec vna pœna diuersis delictis, l. vlt. §. id quoq;, C. de mod. mulcta. & l. illud, §. j. ff. ad leg. Aquil. vbi id optimè declarat Alberi. Nec vni debito plures compensationes fieri possunt, l. quod Labeo, & ibi Albe. ff. manda. Et alia quædam similia à Io. Andr. in c. cùm in cunctis, col. iiij. vers. legistæ disputant. extrà de electi. in nouel.

Nō sufficit una nuntiatio diuersis operibus.
Nec una absolutio diuersis excommunicationibus.
Nec una abolitio pluribus bānis. uide nu. 64.
Nec pluribus accusationibus.
Nec una appellatio pluribus sententiis.
Nec pluribus condemnatis.
Nec una citatio pluribus causis.
Nec una aditio pluribus hæreditatibus.
Nec una pœna pluribus delic.
Nec uni debito plures compensationes.

22 ¶Quibus succinit, quòd non fit cumulatio siue coaceruatio diuersarum summarum, ad impediendam iurisdictionem, l. si idem, in princip. ff. de iurisdi. om. iud. Nec ad donationem insinuandam, l. sancimus, C. de donatio. Nec ad impediendam appellationem: vt si ex statuto non licet appellare à sententia non excedente certam summam, & quis vno libello conuentus ad plures & diuersas summas, quarum singulæ sunt infrà eam summam, vniuersæ autem eam excedunt: poterit nihilo minus appellari: vt in ea specie respondit Alexand. consilio xcvij. viso themate, in j. dubio, libr. vij. vbi in id multa allegat. Nec ad axaggerandam siue augendam pœnam: verbi gratia, si bannitus pro centum possit impunè offendi (nam sunt id genus statuta apud Italos) & quis fuerit bannitus semel pro quinquaginta, iterúmque pro aliis quinquaginta, non poterit offendi, Barto in l. vbi fideiussor, per text. & gloss. ibi. ff. de solutio. & in l. ij. in fin. ff. de condi. instit. Bald. in d. l. sancimus, §. si quis autem, l. j. ad fi. post Ray. ibi. C. de donati. & in l. nam & si fur, §. vlt. ff. si certum petatur, & in c. in omni, columna j. extrà de testi. vbi in id dicit solennem glos. in d. l. vbi fideiussor. Ipse Bald. Ange. & alij, in d. l. si idem, de iuris. om. iud. idem Ange. in l. si plures, ff. de pactis. idem & Imo. in l. quoties in stipulationibus, ff. de verborum obligationibus, & in d. l. si qui separatim, §. j. ff. de appel. Pet. Anchar. Imol. & Barba. in c. penult. de donat. Idem Imo. in l. si testamento, in princi. ff. de leg. j. Alexand. d. consilio xcvij. colum. ij. lib. vij. Barba. inter consilia ipsius Alexand. consi. cxxxv. eodémque vlt. col. j. lib. iiij. vbi & alia multa affert. Quibus & tu adde, quod scribit Fulgo. consilio cxviij. quòd procuratores, columna vlt. vnum etiam à pluribus constitutum procuratorem non habet plures voces (quas vocamus) in consilio.

Non fit cumulatio summarū ad hos effectus.
Scilicet ad impediendam iurisdictionem.
Ad donationē insinuandam.
Ad impediendum appellationē. uide nu. 68
Ad augendam pœnam.
Vnus plurium procurator nō habet plures uoces.

23 ¶DECIMOQVINTO his concinit, quod scriptum est à Petr. à Bel. Pert. Oldr. Cy. Alberi. Bald. Ange. & Alexand. in l. vlt. C. de repud. hæred. quòd si cruce signatis concessum est priuilegium ne teneantur soluere debita creditoribus vsque ad triennium: & si quispiam ex his habebat ex pacto creditoris dilationem quinquennij, ad soluendum, illud triennium non incipit currere, nisi post illud quinquennium conuentionale. argu. illius text. versicu. sinautem vel minor, ibi, post impletum quadriennium. & ad hoc quoque allegat Alber. l. ij. §. nec temporalem, & glo. ibi. C. de tempori. appella.

Tempus soluendi datū ex priuilegio, non currit nisi post tēpus cōuentionale. uide nu. 69.

Et idem tenuit Ioan.Calder.in sua disputatio.incipien.sacerdos quidam priuilegiatus. Et his adde, quod per illa iura tradit ipse Alberi.in l.siue pars,colum.vlt.versi.item quæro de quæstione,C.de dilatio.quòd si iudex cuipiam statuerit dilationem octo dierum, & elapsis quinque diebus iterum statuerit dilationem octo dierum, ista secunda dilatio currit tum demum tantùm, cùm prior finita fuerit,& se dicit ita obtinuisse ex facto.

24 ¶DECIMOSEXTO` his suffragatur hæc ratio: frustrà fit per plura,quòd fieri potest per pauciora,ex sententia Aristotelis ab omnibus approbata,& Bald.inter cæteros, in l.vlti.columna ij.in ij.q.C.de compens.& Philip.Deci.in c.cùm inter,columna antepenult.versiculo sextò vlterius,extrà de exceptio.Ex quo & illud oritur, quod nostri dicunt, circuitum esse vitandum,l.dominus testamento,ff.de condict.indebi.& cle.auditor,de rescrip.cum concord.vtrobique adductis per gloss. atque etiam not.per glo.& Docto.in l.cùm fundus,§.seruum tuum imprudens,ff.si cert.peta.quibus adde text.in l.si ita scriptum sit,& ibi glo.ff.de statulibe.Sed illud perspicuum est,quòd si consanguineus teneretur venire intra tempus reuenditionis,re ipsa retracta & sibi vendita teneretur iterum reuendere venditori:& sic esset quidam veluti circuitus,& cõtractuum inutilis multiplicatio.Leges autem nostræ vbiq; reiiciunt,inutilia,superflua, otiosa:vt latè docebimus in nostro tracta.cui titulum nuncupauimus,nihil frustra.

Frustra fit per plura,&c.

Circuitus uitandus, uide num. 71.

25 ¶DECIMOSEPTIMO` facit text.in l.bouem,§.vlt.ff.de Aedil.edic.vbi si sub conditione homo emptus sit,redhibitoria actione ante conditionem existentem inutiliter agitur, quia nondum perfecta emptio,arbitrio iudicis perfecta fieri non potest.& in l.j.§.annus,ff.quan.de pecul.acti.an est.vbi scribitur.annum computandum, non ex quo emancipatus est, sed ex quo peti potuit,conditione existente.& in l.penult.§.procedit,ff.de excu.tuto.vbi quinquaginta dies dati ad excusandum, non currunt nisi conditione impleta.& quæ latè diximus suprà,titu.præcedenti,§.j.in verbo, *dedans l'an*,in viij.q.Ex quo & Bald.in l.acceptam,columna vltima in xxiiij.q.C.de vsur.tradit ius offerendi pretium,non currere pendente conditione.Et si dicatur, hunc contractum factum sub lege reuendendi non esse conditionalem, tamen cùm sit in facultate venditoris eum resoluere restituto pretio,videtur in effectu esse conditionalis, propter illam suspensionem, & incertitudinem:per ea quæ not.Bartol.in l.j.ff.de condit.& demonst.Ideò & text.in l.ij.C.de pact.inter emptor.& venditor. loquens de huiusmodi pacto, vtitur verbo conditionis, cùm dicit,Téque parato satisfacere conditioni.

Tẽpus non currit, nisi cõditione impleta.

26 ¶DECIMOOCTAVO`,quandiu incertum est,an is qui primo loco ante cæteros est admittendus,velit admitti,non currit tempus sequenti in gradu d.l.quandiu prior, quæ est iij.eius titu.& iterum l.quandiu institutus,ff.de acquiren.hæredit.Nam primo loco ita scribitur:Quandiu prior hæres institutus hæreditatem adire potest,substitutus non potest. Secundi autem hęc verba sunt:Quandiu institutus admitti potest,substituto locus non est.Et in idem quoque text.est in l.quandiu potest, eodem titu.& l.cùm in testamento,in princ.ff.de hæredi.institu.& l.si mater,§.j.ff.de vulg.& pup.& l.ij.§.defertur,ff.de bono.possess.secun.tabu.& l.antequàm,C.com.de success.cum infinitis propè similibus.Atqui venditor veniens intra tempus reuenditioni præstitutum præfertur consanguineo, vt dictum est suprà in §.j.Igitur quãdiu is admitti potest,non currit tempus consanguineo. Et id quoq; confirmat optimus textus in l.si plures,ff.de iur.delib.vbi cùm plures sunt gradus hæredum, singulis per se præfiniendum est tempus deliberationis.

Tempus nõ currit secundo gradui,quãdiu patet locus primo.

27 ¶DECIMONONO`, cùm quis habet ius impeditum,quo ad effectum ipsius iuris, ita vt liberè non possit id ius consequi,non potest illi iuri renuntiare,secundùm Barto.Alex.cęterósque recentiores,in l.is potest,ff.de acquiren.hæredi.Ex quo sequitur,quòd nec tacitè ei præiudicatur ex lapsu temporis,quod tacitam veluti renuntiationem inducit,vt not.in l.si ego,ff.de nego.gest.& diximus latè suprà eodem titul.§.j.glo.ij.in verbo, *à tel temps*,nu.49.ad hæc cùm venditor, & seq.& titu.præcedenti,§.iij.in glo.iiij.in verbo. *ne sera plus receu*,nu.2.contrarium:ne scilicet plus operetur,plúsq; momenti habeat tacitum quàm expressum,contra not.in l.cùm quid,ff.si cert.pet.cum si.Hîc autem impeditur consanguineus,ne possit consequi rem liberam & irreuocabilem pendente tempore reuenditionis,cùm ei præferatur venditor:ergo interim ei tempus non currit.

Iuri impedito renuntiari non potest, nec expressè, nec tacitè.

28 ¶VIGESIMO`,datum non videtur,quod auferri potest.l.qui cõcubinam,§.si hæres,ff.de leg.iij. & l.Iulianus,§.j.ff.de verb.obl.Nec è diuerso acquisitum censetur, quod item auferri potest.glo.in d.l.non quocunq;,§.j.ff.de lega.j.quæ hanc dicit esse illius §.rationem,quo cauetur rei suæ, sed reuocabilis valere legatum,vt diximus suprà in iiij.ratione.& allegat ea glo.l.nemo,ff.de in integ.resti. qua è diuerso probatur,non videri perditum,ad quod quis potest restitui.& simile est ei, quod diximus item suprà in ij.ratione,eum non videri possessionem fuisse adeptum,qui ita nactus est,vt ab eo auferri possit.quæ omnia propè colligit Ias.in d.l.non quocunq;,in prin.Et facit etiam quod not.in l. si vi.in verbo,in rem,C.de his quæ vi metúsve caus.fi.

Datum non uidetur,quod auferri potest. Nec quæsitum.

29 ¶VIGESIMOPRIMO`, vbi plures causæ concurrunt in vnum tempus, & ordinantur ex tempore,vt scilicet vna post aliam ordinatim procedat,tunc vna aliam non absorbet.l.in operis,ff.locat. & c. si propter,secundùm intellectum Ioan.Andr.ibi,de rescrip.lib.vj.Hincq; Oldr.consi.ccxxxvij. plures sunt, columna j.& post eum, quamuis subticeat, Ioan. Andr. in addition.Spec.in rubr.de concess.

Vna causa aliã non absorbet, cùm in unum

conces.preb.col.ij.illam veluti regulam tradunt,quòd quoties aliqui non eiusdem ordinis & gradus vocantur ad aliquid,cum temporis limitatione : intelliguntur successiuè vocari, ita scilicet vt omnibus simul non currant tempora : sed quisque gradus habeat suum tempus siue id tempus sit à lege præfixum,l.si plures gradus,ff.de bono.poss.& §.vlti.Insti.eod.tit.& l.vlti.C.qui admit.& c.ne pro defectu,extrà de elect.& c.ij.extrà de conces.præb.& c.si pluribus,de præbend.lib.vj.Siue etiam id tempus sit præfixum ab homine.l.si plures sint gradus,ff.de iure delibe.& melius in l.quandiu,ff.de acqui.hæredi. *tempus cōcurrūt ordinatim, uide nu.81.& sequen.*

30 ¶VIGESIMOSECVNDO, quod illa ratione & aliis quibusdā,quas non multùm refert huc adducere,tenent ipsi Oldra.& Io.And.vbi suprà,quòd si sint plures expectantes præbendā,cum illa clausula,quam intra mensem à die vacationis duxerint acceptandam, quilibet horum expectātium secundùm ordinem impetrationum habebit vnum mensem,scilicet primus primū,secundus secundum,& sic deinceps,nec enim vnus omnibus currit.Et hanc quoque sententiam sequitur Steph. subdubius tamen,vt qui tandem videtur relinquere disputationi,dicítq; vidisse se pro vtraque parte in curia iudicari.& apertius Io.Ligna.& subobscurè etiam Imo.in cle.j.de conces.præben. *Quilibet expectantium habet unum mensem,uide num. 81.& seq.*

31 ¶VIGESIMOTERTIO, his quoque adstipulatur & aliud propè simile axioma, traditum à Bart.consil.cxxxvij.statuto communis Gualdi,col.j.quòd vnum & idem tempus non potest operari effectum circa duos actus,quorum vnus successiuè venit ad alium,per d.l.vlt.C.qui admit.ad bono.poss.& l.eum qui,C.de inoffic.testa.Et probatur(inquit)in simili.quia tempus,quo completur læsio in absentia, & sic operatur vnum effectum,non computatur in tempore petendæ restitutionis:& sic non operatur alium effectum successiuum ad primum,vt not.glos.in l.ab hostibus, §.sed si simpliciter,ff.ex quib.caus.maio. Et facit,quod tradit Dy.in c.sine possessione, ad fi.de regu.iur.lib.vj.quòd primò requiritur cursus vnius temporis ad inducendam obliuionem : & posteà incipit currere aliud tempus ad præscriptionem. Subdítque facere,quod not.in l.j.in glo.magna,in fin.C.de ser.fugiti.Et ex hoc respondit in eo consi.cursum vnius anni non priuare hæredē,non implētem voluntatē defuncti,hæreditate, in casu statuti de quo ibi loquitur,vt apud eum videbis.Et hæc omnia ex eodem, numero tamen consi.non designato,retulit,& secutus est Ro.consi.ccxxij.pro plena,col.ij.versi.secundò post hoc. *Vnum tempus non operatur circa duos actus successiuos. Vnum tempus non operatur obliuionem & præscriptionē.*

32 ¶POSTREMO, hanc partem in casu nostræ consuetudinis,(vt tandem ad eam redeamus)vt scilicet tēpus retrahendi non currat consanguineo,quandiu ex pacto apposito in venditione ius est venditori redimendi,id est,non nisi finito tēpore in id præstituto, nuncupatim tenuit Boër.in commenta.consuetud.Biturigum,tit.*de retraict*,§.j.in glo.j.in vlti.q.& deci.cxij.an tempus,col.j.vbi ita dicit fuisse sæpius iudicatum in curia Burdigalensi.& Igneus in repe.l.dudum,col.xxij.versic.diximus suprà quòd virtute,cum multis seq.C.de contrah.emp.& Chasse.in commenta.consue.Burg.tit.*de retraictz*,§.v.ad fi.& Sainxon in consuetu.Turoniæ.eod.tit.§.j.in iiij.q.Ferronus in consuetu.Burdig.eod.tit.§.j.col.vlt.& iterum,§.xij.in princ.vtrobique tamen nutans.In eamque sententiam sunt expressæ multæ consuetudines Franciæ,videlicet apud Aurelianenses,c.ccxcv.Turonenses ti.*de retraict*,c.ij.Cenomanenses,c.ccclxj.& expresiùs c.ccclxxij.atque iterum c.cccciij.Andegauenses.c.ccclxij.& ccclxx.& cccxciij.Borbonienses,c.ccccxxiij.Blesenses,ca.ccvj.Aquitanos Burdigalenses,d.ca.xij.huius tit.Niuernenses,ca.huius tit.ix.& Altimarchienses,ca.clxxvij.Marchienses,c.cclxxxiiij.quod est xxiiij.huius tit.Lorrienses in præfectura Montargij hoc ti.§.xvj.Lodunenses ti.*de retraictz lignagiers*,§.j.in fi. *Qui tenuerunt in nostro casu tēpus non currere. Cōsuetudines.*

33 ¶VERVM SVNT alij diuersæ sententiæ,vt scilicet currat tempus statim à contractu,non expectato tempore reuenditionis,scilicet Io.Fab.nostratium facilè princeps,in §.j.in fin. Insti.de emp.& vendi.vbi tamen dicit contrarium seruari de consuetudine multorum locorum,& Guid.Pap.qui & facilè in practica secundum locum obtinet,deci. Delphi.cclvij.cauetur de consuetudine,versi.sed iuxta præmissa.Sebast.Neapodanus,cuius magna est apud Neapolitanos autoritas,in tractatu cōgrui, in verbo,emit,& non obscurè Matthæ.Afflict.in tract.Protomixeos,in verbo,licèt enim suprà diximus,col.vj.vers.item quæro de alia quæsti.& in deci.Neapo.cccxxxviij.nobilis Petrus,ad fin.& Io. Montolo.in promptuario vtriusque iuris,tomo j.in verbo,redimere,versic.secundo.Et in hanc quoque partem sunt aliæ,præter nostram,consuetudines,videlicet Aruernorum,ti.*de retraict*,c.xiij.Burgundionum,eiusdem ti.ca.v.Comitatus Burgundiæ,tit.*reachaptz*,§.iiij. Idémque censuisse videntur aliæ consuetudines,quæ simpliciter statuunt,res venditas cum hoc pacto, cadere in retractum consanguineorū cū onere eius pacti: vt apud Trecenses,c.cxlix.& Caluimontēses in Basigniaco,c.cxvij. *Qui contrà tenuerunt currere. Cōsuetudines in hāc sententiam.*

34 ¶Et hanc partem (vt meum quoque interponam iudicium)verisimam esse puto. Nam hæc consuetudo nostra, cæteræque similes,retractum consanguineorum inducentes, loquuntur simpliciter de contractu venditionis,aut de venditione,hoc scilicet modo,vt liceat consanguineo venditoris, intra annū à venditione,siue contractu venditionis,vel post venditionem,retrahere rem venditam, restituto eius venditionis pretio.Hęc autem venditio est,& ea quidem perfecta,absoluta,& consummata omnibus numeris,præsertim si ad traditionem processum sit,non obstāte eo pacto.Quod ex duobus manifestius fit, quàm vt amplius vllus sit dubitationis locus. Primùm, quia emptor confestim quàm hæc venditio facta est,& res ei tradita,fit dominus, & facit fructus rei venditæ suos, nec eos *Vēditio cū hoc pacto perfecta est omnibus numeris.*

tenetur restituere, re etiam à venditore redempta: vt patet ex l.ij.& ibi Bald.& Pau.Cast.C.de pact. inter empt.& vendi.cum aliis multis concord.à me adductis infrà eod.tit.§.v.in glo.ij.Id quod non faceret, nisi esset dominus. nam illud regulare est, vt fructus dominium sequantur.l. fructus, & l.in fundo,& l.ex diuerso,ff.de rei vend.& l.Herennius,ff.de vsur.& Angelus loqués de hoc casu,cons. lv.ex pacto de reuendendo.

De eadem re.

35 ¶Secundùm quòd hic emptor, qui scilicet emit cũ hoc pacto, potest eo non obstáte alteri rem pignorare, vendere, & dominium trásferre: & ita quidem vt ex communi nostrorum opin. non possit primus venditor ab hoc secundo venditore rem ipsam redimere: vt videre licet apud Alex.consil.x.videretur fortasse, per totum, lib.j.& latissimè Fran.Cur.Senior.consi.xij.Lucius Titius,& affatim diximus suprà, in §.j.in verbo, *seront preferés*. Ex quo etiam colligitur, quòd emptor medio tempore dominus erat, vt in simili dicitur in l.si ex duobus, §.sed & Marcellus, ff.de in diem addicti. neque enim dominium aliter transferre posset, nisi & ipse dominus esset.l.traditio, in princ.ff.de acquiren. rer.domi. Quid igitur hîc deest ad perfectionem venditionis, cùm emptor ex ea sit factus dominus, faciátque fructus rei ita venditæ suos, iam ex tempore eiusdem venditionis, eámque possit ad alios transferre.

Responsiones ad 1.2.3.4.5.& 6. rationes prioris partis. Nõ minùs quis est dominus, quòd ab eo res auocari poßit.

36 ¶Sed & veritas eius rei multò illustrior fiet agitatis & discussis rationibus & argumétis contra hanc sentẽtiam adductis. Igitur ad 1.2.3.4.5.6. quorum hic cardo est, quòd emptor, qui emit cum hoc pacto, non est dominus irreuocabilis, cùm ab eo res ipsa redimi auellíque possit: ideóq; non debet censeri perfecta venditio, nec res esse extra familiam venditoris, cùm ipse redimere possit: respondeo, non minùs quempiam censeri dominũ alicuius rei, quòd ab eo ex quadam conditione abire possit.l. non ideò,ff.de rei vend. vbi non ideò minùs rectè nostrum esse vendicamus, quòd abire à nobis dominium speretur, si conditio legati vel libertatis extiterit.& l.j.§.serui, ff.de Senatuscon. Sylla. vbi seruorũ appellatione continentur, qui sub conditione sunt legati: nam interim dum scilicet conditio pendet, hæredis sunt: nec quòd conditio posteà existens, efficit vt desinant esse hæredis, facit, ne interim videantur eius esse.& l.si fur,ff.vsufru. vbi ita scribitur, Exemplo rei sub conditione legatæ, quæ interim hæredis est, existente autem conditione ad legatarium transit.& l.& post litem,§.j.ff.famil. ercis. vbi idem propemodum text.& l.vlti.§.sed quia,C.com.de leg. vbi & res legata sub conditione interim alienari potest, quia hæredis est.& l.si seruus furtiuus, in prin.ff.de cond.furti. vbi seruus fugitiuus, sub conditione legatus, interim potest ab hærede condici.& l.si quis seruum,ff.de noxa.acti. vbi si quis seruum pignoratum, deinde à debitore surreptum, emerit ab ipso debitore, nomine eius furti tenebitur, licèt Seruiana possit ei homo auocari. Idémq; etsi à minore quis vigintiquinque annis emerit vel in fraudem creditorũ sciens. Hi enim quamuis auferri eis dominium possit, interim tamen conueniendi sunt. & in l.sciendum, §.si fundum, ff.qui satisda. cog. vbi possessio fundi controuersi, & alteri iam per sententiam adiudicati, à qua appellatum est, releuat ab onere satisdandi: nec ad rem (vt ibi dicitur) pertinet, quòd euinci ea possessio possit. Et illum primum text. videlicet in dicta l.non ideò, ad hoc expendit Paul.Castren.loquens in casu retractus, licèt ad aliud propositum, consilio ccccxxx. circa primum quæsitum, in ij. dubio, non semel, libro ij. vbi & hanc rationem adiicit, quia multa possunt accidere, propter quæ res ipsa non aufertur. l.naturalem, §.j.in fin.ff.de acquirend.rer.domin. Sed & argu. multarum ex illis ll. Oldra.consilio cciij. factum tale est, collata fuit, in j.dubio, respondit beneficiarium, siue, vt cum nostris loquamur, eum qui obtinet beneficium ecclesiasticum, non minus iuris in beneficio habere, quòd id vacaturum iusta ratione speretur: posséque id ipsum interim cum alio permutare, atque ita vacationi anteuertente.

De eadem re. Non consideranda, quæ futura sunt, nisi & ea certa sint.

37 ¶Cui rationi poteris multa addere, quæ latè scripsimus in nostris Legib.connubialib. in j.glos. post vlti.Legem connubialem, in j.quæsti. qua differimus, vtrùm sponsa sit in potestate sponsi, vt vxor mariti: quibus planè ostendimus non inspicienda esse, nec consideranda quæ sperantur, aut fieri possunt: nisi ea sint certa & infallibilia. Sed quibus addere quoque potes l.quemadmodũ,§.si nauis, versic. idémque, ibi, cùm incertum sit, an caperent,ff.ad leg.Aquil.& l.j.ff.de in lit.iuran. qua probatur, qualitatem rei non mutari ex eo quod contingere potest, & ad hoc eum tex.expẽdunt D. à Rota, deci.ccccxlv.si legatus, col.j.in nouis,& Matthæ.Afflic.deci.Neapo.ccclxxxv.dubium nonum, ad finẽ. & quod tradit Paul.Cast.in l.non vtique,§.vlt.circa mediũ,ff.de eo quod cer.loc. quòd multa interuenire possunt, ne quis lucretur, etiam mercator.& sequitur Matthę.Afflic.deci.Neapo.xx.quidam nobilis, circa medium.& allegãt vterque d.l.naturalem,§.j.& d.§.si nauis. Adde item text.in l.plerunque,ff.de reg.iuris, qui huiusmodi est, Plerunq; fit, vt ea, quæ à nobis possunt abire, perinde in eo statu sint, atque si non essent eius conditionis, vt abire possent. Hæc ibi: ex quibus notandum est, verbum, plerunque, quod eius naturæ est, vt ostendat eam esse regulam, secundùm glo.& Imo.in l.non dubitamus,ff.de condi.& demonst.cum concord.à me addductis suprà tit.præcedenti,§.j.glo.ix.in verbo, *ou lignagier*, num.221.& in id bene. quod & satis declaratur ex eo, quòd ea l.ponitur sub tit.de regu.iur.

Quis est domi-

38 ¶Quid, quòd censetur, & est quis dominus alicuius rei, etiam pleno iure, quãuis ab eo euinci, reuocari, redimi, repeti, relui, cõdici possit.l.Iulianus, la j.§.vlt.iuncta l.seq.& ibi Bal.& Ang.ff.de rei vẽd.

&l.j.

&l.j.& ibi etiam Bald.in vtraque lec.C.de reuoc.donat.& l.ancillam,& ibi Bald.& Ang.C.de act. emp.vbi venditor ante traditionem est dominus rei venditę,licèt eam teneatur tradere.& l.generaliter,§.sub conditione,ff.qui & à quib.manu.& l.seruos,in princ.iuncto versi.sed qui bona fide,ff.de leg.iij.Voluit etiam Bal.in l.mater,C.ad S.C.Tertul.& Alex.consi.ccix.viso summario,col.ij.vers. nec prædictis obstat,lib.ij.quod repetitur consi.cxl.lib.vij.& idẽ Alex.consi.clxij.visis quę cōpiosè, lib.vj.Fran.Are.qui primum illum tex.scilicet in d.l.Iulianus,dicit ad hoc sing.in l.cùm incertus, in fi.ff.de leg.j.& iterum in l.si quis vi,col.vlt.ff.de acqui.pos.& diximus etiam in nostra repetitione l. si vnquàm in glo.vlt.nu.11.tamen Alex.

nus pleno iure licet ab eo euinci poßit.

39 ¶Nam & sufficit incertum esse,sitne futurum dominium temporale,an perpetuũ, vt perpetuum in dubio censeri debeat.l.sufficit,& ibi Ias.in ij.not.ff.de condict.indebi.ex qua omnes illud vbique assumunt,dubia & incerta interpretari,præsumíq; perpetua.Et id quoque probat tex.in c.si gratiosè, de rescrip.lib.vj.& glo.in c.vlt.in verbo,perpetuas,in fi.& ibi quoque Io.And.& Domi.eod.tit.& lib.& in c.vlt.in glo.j.paulò ante fi.extrà de soluti.& quod scribit Fede.Senen.consi.xxxij.quæst.talis est,quidam de populo,col.pen.versic.item dubium,& col.vlt.versic.non obst.l.ex facto,& Bart. in l.de pupillo,§.si quis ipsi Prætori,in iij.q.ff.de no.ope.nunt.& Io.Fab.in l.j.C.de contract.iudi.& Ias.in l.iij.§.ex contrario,col.iiij.nu.15.ff.de acquir.pos.Et Philip.Deci.consi.ccccl xxij.testator,col. iij.versic.& in dubio,cum aliis quoque concord.adductis ab Alexand.consi.ccxvj. magister,colum. vlt.lib.vij.& Fel.in c.ex literis,colum.vij.versic.si autem iudex,& ibi etiam Philip.Deci.ad fi.extrà de condi.

Perpetuũ est, de quo dubitatur sitne futurum tẽporale, an perpetuum.

40 ¶Ex quo potes intelligere,nihil hîc obesse,quod diximus de pleno & perfecto dominio:nam vt hîc vides,is emptor,est plenus & perfectus dominus,etiamsi ab eo res auocari posit. Plenum enim, & Perfectum,eandem vim,naturam,& significationem habẽt:nam vt Perfectum id dicitur, quod omnibus suis partibus constat,vt diximus in d.ij.ratione partis cõtrariæ:ita & Plenum quoque dicitur, cui nihil addi potest,cuíque nihil deest: vt per d.l.Iulianus.§.vlt.voluit Bald.in c.licèt de vitanda,in princi.extrà de elect.& idem Bal.& prætereà Imo.& Recentiores,in l.huiusmodi,§.ædes,ff.de le.j. cum aliis quoque multis concord.à me congestis,in d.illa nostra repe.l.si vnquàm,etiam in glo.vlt. nume.10.

Plenum quid dicatur.

41 ¶Et nihil quoque hîc obest,quod dictum est,in d.ij.ratione prioris partis, verba debere intelligi in potiori siue potentiori significatione: quia illud verum est, si in impropria significatione intelligerentur,nisi in potiori intelligerentur:sed quando intelliguntur in proprio significato,satis est,licèt id non sit in potiori: quia verba debent propriè intelligi.l.j.§.si is qui nauem, ff.de exercit.acti.& ita nuncupatim illud limitat Soci.consil.ccciiij.viso statuto ciuitatis Aretij,col.vlt.versic.nec obstat vltimum,lib.ij.quod repetitur consil.xxv.lib.iij.Hîc autem clarum est, venditionem,etiamsi sub conditione resolui posit,esse veram ac propriam venditionem: vt apertißimè constat ex iis,quæ iam diximus,& dicemus quoque latiùs posteà. Ideo nihil est,quod hîc amplius disputãdum sit de potiori significato.

Iterũ de secunda ratione. Satis est uerba intellgi in proprio significato,licet non in potiori.

42 ¶Igitur licèt in multis casibus,quos in illis 4. 5. & 6.rationibus prioris illius partis adduximus, res quæ alicuius est non irreuocabiliter,censeatur non esse sua:id quidem non est respectu ipsius rei,sed iuris reuocandi,vel alterius quod alter habet:verbi gratia,in casu iij.rationis,qua dictũ est,pignus, & cętera huiusmodi non extingui acquisitione reuocabili rei pignoratę:licèt aliâs extingueretur;hac scilicet ratione,quòd rei suæ pignus consistere non potest, l.neque pignus,ff.de regulis iuris,cum similibus:id sanè intelligitur,vt ipsius rei simpliciter pignus non cõsistat,sed alterius cuiuspiam iuris, quod domino abest,potest consistere:vt voluerũt Guid.Suz.& Alberi.in l.conuentio,§.cùm prædium,ff.de pact.per tex.in l.mulier,ff.qui potior.in pig.hab.& Imo.in c.j.in j.not.per eum text.extrà de feudis.

Iterum de tertia, quarta, quinta, & sexta rationibus.

43 ¶Illud quoque iiij.rationis,qua dictum est,rem quæ reuocabiliter est alicuius,eidem posse legari,id similiter intelligitur,vt potius legatum censeatur id ius reuocandi,quàm quòd ipsius est, vt scilicet ob huiusmodi legatũ non posit res ab eo reuocari,vt antè poterat:vt pulchrè declarat glo.in l.apud Iulianum,§.si Titius,in verbo,non consistere,ff.de leg.j.& intelligunt omnes,qui de hac re loquuntur.Nam & aliâs res mea,quando non plenè mea est, sed mihi deest ius aliquod, potest mihi legari respectu & ratione illius iuris,quòd abest.l.si domus, §.si fundus,qui est vlt.& ibi Bald.in princi.ff. de lega.j.vbi & Ias.pro simili allegat id,quod diximus de re,quæ non irreuocabiliter est mea.& l.si tibi homo,in prin.ff.eod.tit.

Itẽ de quarta.

44 ¶Illud quoque quod in v.ratione continenter dicitur,posse quem emere rem,quæ sua est,etiam non irreuocabiliter: intelligitur etiam respectu illius iuris reuocandi: vt omnes quoque qui de ea re loquuntur,palàm intelligunt.Nam & aliâs videmus,quòd rem nostram ratione possesionis,quæ nobis abest,aut alterius iuris,emere quoque possumus: vt de primo est tex.in l.si aliquam rem,& in l.si in emptione,§.rei suæ,ff.de contrahen.emp.glo.in l.si pater,C.eod.ti.de secundo in l.cùm res,& ibi glo.Cy.Bald.& Angel.C.de contrah.emp.& in l.si mandauero,la j.§.si ij quorum.ff.mand.Et eam etiam petere possumus,licèt iam nobis sit tradita.l.etiam,ff.de sol.Et eam quoque stipulari,vt tradit Ro.in l.existimo,& ibi quoque Franc.Aret.qui id dicit sing.col.j.in j.not.ff.de verb.oblig.& iidem

Item de 5.

Ro.& Fran.Are.in l.ſi rem meam,eo.ti.Nam & aliâs poſſum ſtipulari rem meam mihi tradi l.ſcire debemus,§.vlt.eod.ti.& mihi reſtitui.l.nemo rem ſuam vtiliter,in prin.vbi Iaſ.latè de hoc differit, in verſ.limita regulam,& alios quoque allegat:vt videre poteris apud eum.Et per eam l.nemo,dicit glo.in l.corruptionem,in verbo,altercantibus,C.de vſufr.quòd res mea quandoque mihi debetur ratione eius,quod meum non eſt,ſcilicet reſtitui.

Item de 6.

45 ¶Sed & quod poſteà in vj.ratione dictum eſt,dominum reuocabilem, poſſe vſucapere, intelligitur non de re ipſa,ſed de iure reuocãdi,id eſt,vt vſucapiat non rem ipſam,quę iam ſua eſt,ſed actionem, per quam reuocari poteſt:vt etiam declarat glo.in d.l.ſequitur,§.lana,ff.de vſuca.& glo.in l.ſi vi,in verbo,munitus,verſi.oppono quomodo præſcribit,& ibi quoque Cy.in iiij.oppo.Bar.in ij.oppo.& Bald.col.ij.verſi.ſecundò opp.quòd iſte emptor.& Paul.Ca.col.item ij.verſi.not.etiam caſum,C.de his quę vi,met.ve,cau.fi.Et Bald.in d.l.non quocunque,§.j.ff.de leg.j.& conſ.ccccLxxvij.recolo,col. ij.verſi.nõ obſt.quòd dominus,lib.v.vbi dicit,quòd tunc vſucapitur irreuocabiliter:& cęteri omnes, quos in contraria parte citauimus.

De iiſdẽ rebus.

46 ¶Et ne putes id tantùm obtinere in his caſibus,de quibus ſuprà nuncupatim locuti ſumus,certè aliâs ſemper id procedit:vt videre licet ex eo,quòd quamuis rei ſuæ precariũ non conſiſtat,l.in rebus,§.j. ff.de precar.hoc tamen intelligitur,niſi reſpectu alicuius iuris,quod domino ipſius rei abeſt, l.certè, §.quæſitum eſt,& iterum l.ſi debitor,eod.tit.& l.ſi aliquam rem,ff.de acquir.poſ.vbi & idem probatur de conductione rei ſuę,vt ſcilicet quis rem ſuam poſsit conducere reſpectu quoque cuiuſpiam iuris,quod ipſi domino abeſt.Et ſimiliter in l.ſi pignore,§.ſi poſt diſtractum,& ibi Alb.in epitome, ff.de pign.actio.

De iiſdem.

47 ¶Ex quibus apertè vides id confici,quod ſuprà diximus(vt ad id tãdem redeamus)ſcilicet rem ipſam eſſe emptoris, licèt ſit obnoxia pacto reuendendi ex lege contractus: & conſequenter eandem eſſe extra familiam venditoris,licèt ius ipſum retrahendi competat eidem vẽditori,ideóque ſit idem ius adhuc in familia ipſius:ita vt ſi venditor id ipſum ius retrahendi vendat,poſsit conſanguineus retrahere,vt diximus ſuprà ti.præcedente,§.j.glo.vij.in verbo,*ou autres choſes cenſées pour immeubles*,nu.31. ex quo infertur. Sed quãtùm ad rem ipſam,verè eſt in dominio emptoris,tranſitque etiam in legatarium ipſo iure,æquè ac ſi id eſſet irreuocabile.l.ſi fundum ſub conditione, §. Titius,& ibi Iaſ.in j. not.qui ad hoc dicit illum tex.not.ff.de leg.j.

Redit ad j.rationem.

48 ¶Nec huic ſententiæ præiudicium affert, quod diximus in j.ratione alterius partis,quòd qui habet actionem ad rem,eam ipſam rem habere videtur:tanquam ſcilicet venditor,qui actionem habet ad rem reuocandam,videatur & eam rem habere.Quia haud dubiè minus eſt actionem habere,quàm rem l.minus,ff.de reg.iur.minoríſque æſtimatur actio,quàm res ipſa,vt tradunt Bar.& Bal.in l.per diuerſas,ille col.j.verſi.quæro qualiter dicatur,hic col.ij.verſi.& modò expoſito.& ibi quoque Sal. C.manda.idem Bald.in l.ij.col.j.verſi.hîc tamen conſiderandum,C.ne lice.poten.Pet.Anch.quid id declarat,in c.peccati venia,col.pen.verſ.quęro decimoquintò de reg.iur.lib.vj.Panor.in c.vlt.col.ij. verſi.ſed eſt dubiũ,extrà de ali.iudi.mutan.cau.fact.& Pau. Ca.conſi.cccxciij.pro euidentia,col.vlt. lib.ij.& Ant.Burg.in c.j.col.ij.verſi.item pro re litigioſa,extrà de emp.& ven.& Corn.conſ.xxxvii. memini,col.j.verſ.& ipſa rei natura,lib.ij.Fran.Are.qui & id declarat,conſ.clx.lõga eſt,col.vj.verſ. hoc præmiſſo.& Soc.conſ.cxliij.diu profectò,ad fi.lib.j.& nõ obſcurè ſentit Inn.in c.in ciuitate,col. ij.extrà de vſur.Et probat optimè tex.in l.ſciendũ,§.ſi fundus,ibi,diuerſa cauſa eſt,ff.qui ſatiſd.cog. vbi poſſeſſor fundi ſatiſdare non cogitur.Diuerſa autem eſt cauſa eius,qui ad fundum actionem perſonalem habet.Et idem dicit glo.quam ibi ſequuntur Bar.Ang.& pleriq; omnes,ſi realẽ habeat:per §.ſi fundum,qui eſt in eadem l.Nam & illud(inquit)qui habet actionem ad rem &c.intelligitur ſpe, re autem minus habet:per d.l.minus,Ideò in eo lapſus eſt Phil.Dec.(pace tanti viri dixerim)qui tenuit contrarium ſuprà nu.6.nec id tenent alij,quos ibi citat.

Minoris æſtimatur actio, quàm res.

Actio an liberet à ſatiſdatione.

Fictè rem habet, qui actionem habet.

49 ¶Sed & prætereà aliud eſt habere rem,aliud videri habere:illud enim veritatẽ dicit,hoc fictionem: vt latè per Bar.in l.ſi is qui pro emptore.col.v.ff.de vſuca.cum ſi.Et id expreſsim in hoc caſu,de quo loquimur,vt ſcilicet fictè & impropriè rem habere dicatur,qui actionem habet,voluerunt glo.Bar. & Bal.in l.nemo,ff.de in integ.reſt.ex quibus ipſe Bar.ob id negat id procedere in ſtatutis.& glo.in d.l.qui actionem habet,& ibi latè Deci.ff.de reg.iur.& Bar.conſi.cxxxiij.ſtatuto ciuitatis Eugubij, circa medium.Alex.in l.Gallus,§.videndũ,col.ij.verſi.nec huic deciſioni,ff.de libe.& poſth. vbi ex hoc dicit,id non procedere in ſtatutis.& conſ.lxxv.viſo themate & maturata dubitatione,circa medium,lib.vj.vbi ex hoc quoque id negat habere locum in contractibus,in quibus etiam verba debẽt propriè & ſtrictè intelligi.& Soc.conſ.c.in cauſa Baptiſtæ,col.ij.ver.ſed in caſu noſtro,lib.j.Ex quibus & illud fit,vt qui ex ſtatuto tenetur ſoluere collectam,pro re, quam habet, non tenetur pro re, ad quam habet actionẽ,nec pro ipſa actione.Bar.in d.l.nemo,de reſt.in integ.& in l.vlt,§.pen.ff.de cenſib.nec qui prohibetur vendere rem immobilem extraneo,cenſetur prohibitus vendere rem,ad quam habet actionem,Bart.Ang.& alij,in d.l.Gallus,§.videndum,per illum tex.ff.de lib,& poſthu.

Nec ꝓcedit in contractibus.

Nec in ſtatutis.

Iterum de j.ratione.

50 ¶Nec conſequenter obeſt,quod in d.j.ratione dictum eſt ex Barb.quòd ſi venditor poteſt redimere, perinde eſt,ac ſi iam redemerit:quia id tantùm procedit,quantùm ad prędiciũ venditoris,qui cùm poſſet redimere, non redemit:vt ipſemet Barb.declarat.& patet ex l.qui poteſt facere,ff.de reg.iur. per

per eum allegata, cuius hæc verba sunt, qui poteſt facere, vt poſsit conditioni parēre, iam poſſe videtur. & ibi glo. pro concord. alegat l. Labeo ſcribit, ſi mihi bibliothecam, ff. de contrah. emp. ex qua & illud ſcribitur, conditioné pro impleta haberi, quātùm ad eum per quem ſtat, quò minùs impleatur. Cuius etiam ſententiæ multas alias concordātes leges adduximus ſuprà ti. præced. §. xv. glo. ij. nu. 7. ídque perpetuum. Et eò quoque pertinent alia loca à Barb. vbi ſuprà, allegata.

51 ¶Vt interim illud omittam, quod iam ſuprà diximus, multa quidem interuenire poſſe, ne qui ius redimendi habet ex lege reuēditionis, redimat: verbi gratia, nummorum in id neceſſariorum penuria, quæ rerum omnium eſt frequentiſsima: aut caſus quiſpiam repētinus, qui pecunias, ſi quas venditor habeat, in alia fortè vtiliora, aut magis neceſſaria impendi ac conuertere cogat, quod & ſæpe contingit: aut mors ipſius venditoris, aut abſentia, aut aliud quippiam, quod nobis incogitantibus, imò & inuitis, & renitentibus, quotidie cōtingit: nec ſpectanda ſunt, vti etiam diximus, quę euenire poſſunt, niſi ea certa ſint & infallibilia. *De eodem.*

52 ¶Ad ſeptimum reſpōderi poteſt dupliciter. Primùm, quòd non omnes negant emptorem ſub pacto reuenditionis poſſe alienare in tertium: quando multi, id eſt maior ac potior pars noſtrorum teneat contrarium: vt etiam diximus ſuprà in d. §. j. in verbo, *ſeront preferés*, nu. 12. ſunt igitur qui tenent. & hanc opin. approbat & ſequitur generalis Franciæ conſuetudo. Secundum, quòd non ſequitur, ſi quis non poſsit alienare in præiudicium alterius, eum nō eſſe dominum: quicquid ibi diximus. Nam licet nudus proprietarius non poſsit alienare in præiudicium vſufructuarij, tamē is verè eſt & dicitur dominus, l. ij. ff. de cond. inſt. & l. j. §. j. & ibi cōcor. in glo. ff. de S.C. Sylla. quibus locis Bal. ex hoc dicit, quòd ſi quis in libello dicat ſe dominum, & probet de nuda proprietate, tamen obtinebit. & idem quoque voluit in d. l. Iulianus, ff. de rei vendic. vbi plus dicit, hunc habere plenum dominium. Quid quod idem Bald. in l. voluntas, colum. vlti. verſic. nunquid res quam, C. de fideicom. dicit, quòd res, quam non poſſum alienare, dicitur tamen mea pleno iure, per l. generaliter, §. ſi petitum, ff. de fideicommiſ. liber. Et id quidem fatetur verum eſſe Franciſ. Areti. in contraria parte allegatus, in d. conſilio xix. quantùm ad eſſentiam dominij, licèt ſecus ſit quantùm ad vtilitatem & æſtimationem pretij. *Dominus eſt etiā qui non poteſt alienare in præiudiciū alterius. Pleno iure res mea eſt, quam etiam alienare non poſſum.*

53 ¶Ad octauum, quod eſt de l. tali, ff. de iur. dot. vbi tempus appoſitum in promiſsione dotis, non currit ſtatim à tempore promiſsionis, ſed nuptiarum: facilis eſt reſpōſio, quia in illo caſu promiſsio dotis non poterat habere effectum ſine matrimonio: nec enim dos ſine matrimonio conſiſtere poteſt. l. iij. ff. eod. tit. & l. vlt. C. de donat. ante nup. Ideò & promiſsio dotis habet tacitam hanc conditionem, ſi nuptiæ ſecutæ ſunt: & ita demum ex ea quis cogi poteſt: quamuis expreſſa non ſit cōditio, ſi nuptiæ extiterint. l. ſtipulationem, & l. promittendo, in princ. & l. dotis promiſsio, eod. titu. de iur. dot. & l. item quia. §. j. & ibi glo. in verbo, malè petitur. & Alberi. qui eam glo. dicit ſing. & Bald. in ij. not. ff. de pact. & glo. in l. ij. §. creditum, in verbo, poſt nuptias, ff. ſi cert. peta. & Sal. in l. qui ſe debere, paulò poſt medium, ff. de condic. cauſ. dat. & Doct. vbique. Idque etiam ſi dos æſtimata promiſſa ſit. l. plerunque, §. ſi ante. & l. in rebus, §. j. ff. de iur. dot. Niſi ſi aliud expreſsè conuētum ſit, vt voluit glo. not. in d. l. qui ſe debere. & non obſcurè Bald. limitans d. l. tali, in l. vlt. §. j. ante fi. ff. de reſcin. vend. & in rub. C. de contrah. empt. in xxiij. q. & Sal. in l. ij. C. eod. tit. & clariùs Alexan. conſi. lxj. viſo proceſſu. col. ij. lib. v. vbi illam glo. dicit not. & conſi. cxlv. cuius idem eſt principium. col. ij. verſi. & in indiuiduo, eod. lib. v. *Dotis promiſſio habet tacitā conditionem, ſi matrimonium ſequatur.*

54 ¶Et idem in legato dotis, vt in eo intelligatur eadem conditio, voluit Bart. in l. j. col. vj. verſic. item quando in diſpoſitione, & verſi. ſequen. & iterum in l. quibus diebus, §. Termilius, qui eſt vlti. col. ij. verſicu. quid ſi per nomina. rurſúmque in l. Titio centum, §. Titio genero, col. j. & ibi quoque Bald. Pau. Caſt. & alij, ff. de condi. & demon. & idem Bart. conſi. cc. quæritur de legatis. Bald. in l. ſi plures, col. vj. verſic. ſed hîc ſurgit queſtio, C. de condi. inſer. & conſi. ccccclxxxvj. ſuper eo primo, lib. v. Ang. conſi. xxx. domina Franciſca. & latè conſil. cxxiiij. Solus domini Dalmatij, col. ij. & iij. Card. Floren. conſi. lj. Titius condidit, col. ij. verſic. ad ſecundum membrum. Pau. Caſt. conſi. cccxxiij. ſuper primo, col. vlt. lib. j. Ro. conſil. cxxxiiij. pro declaratione, col. j. verſi. his attamen. Pet. Ferra. tit. forma libelli pro legat. rei ſingu. in princip. col. xvj. in paruis, verſic. ſed quid dices. Corne. conſi. xxxij. licèt ſecundum, colum. j. lib. iiij. & conſil. ccxxix. licèt claram, colum. ij. verſic. tamen Bartol. eod. lib. iiij. Socin. qui alios allegat, conſil. cclxxxviij. circa primam quæſtionem, colum. xiij. verſicul. poſtremò tollitur, lib. ij. *Similiter legatum dotis.*

55 ¶Idq; etiam procedit, ſi promiſſa ſit dos ad omnem voluntatem & petitionem ſponſi. Nam ſemper intelligitur ſecutis primùm nuptiis: vt pulchrè & not. tradit Bald. in d. l. qui ſe debere, ff. de cond. ob cau. in lect. Flor. quem ſequitur Alex. qui id dicit ſing. conſ. cxlv. viſo proceſſu cauſæ principalis, col. ij. verſi. & in indiuiduo, lib. iij. vbi etiam dicit, ſe neminem huic dicto contradicentem reperiſſe. Sed & procedit, etiamſi promiſsio ita facta fuerit, ſi matrimonium mecum contraxeris, ex nunc volo eſſe obligatus ad decem nomine dotis: quia adhuc intelligitur ſecutis nuptiis. idem Bald. in l. præpoſteri, C. de teſtamen. quia vt dicit, impoſsibile eſt, vt obligatio dotis ſit, priùs quàm matrimonium, per dictā l. tali. Denique & illud procedit, etiamſi iuramentum interuenerit. Baldus in l. indubitati, columna j. verſiculo quintò ineſt, C. de non nu. pecun. Nam & vt probat text. ibi, iuramentum *De eadem re.*

recipit

recipit eaſdem limitationes,quas & actus,ſuper quo interponitur. De quo ſatis diximus in repe.l.ſi vnquàm,in prin.nu.160.omnes autem.Et hæc omnia ita procedunt,vt ſi is,qui dotem promiſit,eandem quoque tradiderit,ſi non fuerint ſecutę nuptiæ,poſsit eam condicere.l.ſi extraneus,& d.l.qui ſe debere,in prin.& iterum §.j.& l.ſi donaturus,ff.condic.cau.dat.

De eadem re.

56 ¶Ideóque(vt reuertamur)paſsim & vbique Doct.noſtri allegant d.l.tali,ad id quòd in actibus conditionalibus tempus non currit,niſi impleta conditione.id quod inter cæteros facit Bartol. qui dicit multùm not.in l.ſi cui legetur,in fin.princ.& ibi poſt eum Bald.Ang.Raph.Floria. Alex.Fran.Are.& Iaſ.ff.de leg.j.& Bald.in l.id quod pauperibus,col.iij.verſi.ſecundò quęro an iſte annus,C.de Epi.& cle.& in l.j.in xij.q.C.de his quæ pœnę nomi.& in rub.C.de contrahen.emp.in xxiij.q. Albe.in j.parte ſtatutorum,q.xcvij.ſed nunquid proximior,in fi.Pet.Ferra.tit.forma libel.quo agi.ad red.rati.tut.in verbo,ac executores,col.iiij.verſi.vlterius. Hîc autem nihil tale eſt:quia dominiũ non pendet ex futuro,vt dos ex matrimonio,ſed ſtatim tranſlatum eſt,nulla expectata conditione,vt diximus,& dicemus latiùs infrà in reſponſione xvij. argumenti,vbi ampliſsimè loquemur de actibus conditionalibus.

Tẽpus appoſitũ reſpectu certæ cauſæ non currit, niſi ea cauſa exiſtat.

57 ¶Ad nonum,quod dictum eſt ex d.l.tali,tempus ſolutionis pretij non currere,niſi à tempore traditionis. Quid huc pertinet? quando venditio non cenſeatur eſſe perfecta,neque tranſlatum ſit dominium,niſi traditione facta,l.traditionibus,C.de pact.& l.ſi ager,ff.de rei vend.cum ſi.Ideóque etiam ſine præfinitione temporis ad ſoluendum,non tenetur emptor ſoluere ante traditionẽ rei,l.qui pendentem,& ibi glo.ff.de act.emp.& glo.in l.Iulianus,§.offerri,eod.ti.cum ſi.Et cùm aliâs apponitur tempus certum ad aliquid faciendum reſpectu certæ cauſæ,tunc non incipit tempus currere,niſi ea cauſa prius exiſtat:vt dicunt Bal.Floria.& Iaſ.in d.l.ſi cui legetur,in qua illos citauimus,in d.ratione diuerſę partis.& Imo.in ead.l.§.j.per d.l.tali,tanquam ſcilicet,vt in ea l.promiſsio dotis ſit reſpectu & contemplatione nuptiarum,ita & in hoc caſu ſolutio pretij,reſpectu traditionis rei.Itaq; neutrobi currit tempus,niſi cauſa impleta.

58 ¶Præthereà ſi hæc nona ratio aliquid haberet momenti & ponderis ad hunc noſtrum caſum,de quo ſpecialiter tractamus,ea tantùm concluderet,tempus conſanguineis præſtitutum ad retrahendum,non currere ſtatim à tempore venditionis,ſed tantùm traditionis rei: de quo nos latiſsimè differuimus,ſuprà tit.præced.§.j.in glo.ij.in verbo,*a uendu*,nu.41.quid autem ſi quis vendidit ſimpliciter.& iterũ in glo.x.in verbo,*dedans l'an*,in xx.q.vbi citauimus Bar.& alios in d.l.ſi cui legetur.Sed hæc res (quod iam diximus)nihil huc pertinet,vbi non quærimus de tempore traditionis,ſed reuenditionis,quod longè eſt diuerſum.

Id pactum longè differt à pacto legis commiſ. & adic.in diem.

59 ¶Ad decimum,quod eſt de l.ſtatuliber,ff.ad lega.Falcidi.nihil quoque huc ſpectat,quando ea l.loquitur de re vendita cum pacto legis commiſſoriæ,vel addictionis in diem,quæ quidem pacta multùm differunt à pacto reuendendi. Nam ex illis contractus ipſo iure reſoluitur,& ſine alia traditione,adueniente tantùm conditione.l.ſi quis hac,ff.de rei vendi.& l.vlt.ff.de leg.commiſ.glo.& Doc.in d.l.traditionibus,C.de pact.& affatim diximus,ſuprà eod.tit.§.j.in verbo *ſeront preferés*, nume.3. aduerte Lector,& ſequen.Ideóque emptor in illis pactis interim non facit fructus ſuos.l.item quod dictum eſt,& l.Imperator,ff.de in diem ad.& latè diximus in repetit.l. ſi vnquàm,in verbo,reuertatur,nume.226.poſtremò quia cùm titulus. Aliud autem eſt in hoc pacto reuendendi,quia ex eo nec contractus ipſo iure reſoluitur,etiamſi fiat verbis directis,ex crebriori noſtrorum ſententia:vt planè cõſtat ex iis,quæ diximus in d.glo.*ſeront preferés*, nu.12.ſunt igitur qui tenent,& iterum nu.16.licèt pleriſque videatur.Sed & in hoc pacto,contrà quàm in illis aliis,emptor facit fructus ſuos:vt ſuprà diximus,in principio huius partis,& dicemus pleniùs infrà,eod.ti.§.v.in glo.j.Igitur nihil eſt,quod ab illis pactis ad hoc noſtrum ſit argumentandum.

Iterum de illis pactis.

60 ¶Sed & illud quoque hîc dici poteſt,id quod ſcribitur in d.l.ſtatuliber,procedere tum demum,cùm huiuſmodi pacta legis commiſſorię & addictionis in diem,facta ſunt ſub conditione,vt fieri aſſolet. Secus ſi purè facta fuerint,ſed ita tantùm vt ſub conditione reſoluantur,ſecundùm diſtinctionẽ,quæ traditur in l.ij.ff.de in diem addic.& in l.ij.ff.de lege commiſ.& in l.ij.§.Sabinus,ff.pro empto.nam tunc non procedit d.l.ſtatuliber,quin res ita vendita cõnumeretur in patrimonio emptoris,non venditoris:vt voluit glo.in d.l.ſtatuliber,in verbo,venditoris,& ibi quoque Alexander per iura ibi allegata.Quæ res hanc noſtram ſententiam confirmat,quoniam venditio facta cum pacto reuendendi,pura eſt,non conditionalis,vt poſteà latius dicemus in reſponſione xvij.argu.Et hîc admodum falluntur,Boër.Igne.& Sainxon,qui in locis ſuprà in fin.prioris partis allegatis,tria hęc pacta ſimul miſcent & confundunt,tanquam eandem vim & naturam habeant,idémque ius in omnibus ſit ſtatuendum. Et tamen ipſe Sainxon dicit,vidiſſe ſe hanc noſtram ſententiam in practica hactenus obſeruari.

61 ¶Ad vndecimum,quod eſt de ſententia Bald.in l.vltima.ad fi.C.de execu.rei iudi.quòd vbi duæ dilationes non procedunt ex eodem fonte,nunquàm vna in altera confunditur: reſponſio clara eſt,quòd is loquitur in duabus dilationibus vni conceſsis,vt patet ex ſuo ipſius dicto,& exemplis illic propoſitis: ita vt ſi ambæ ſimul currerent,vna,id eſt breuior eſſet inutilis & ſuperuacanea,vt quæ omnino confunderetur abſorberetúrque in longiori.Hic autem vnicum eſt tempus conceſſum con-

ſanguin

ſanguineis,ſcilicet anni & diei:alterũ autem ei nõ eſt conceſſum,ſed venditori:& licet ſimul currant, tamen habẽt vtrunq; ſuum effectum.Igitur ſumus omnino extra caſum Bal.nam & aliàs cùm diuerſis data ſunt tempora ad vnum aliquid gerendum, vtriſq; ſimul negligẽtibus currũt:vt latè dicemus infrà in reſponſione xiiij.arg.& iterum xxj.& xxij.

62 ¶Nec tamẽ omnino accedimus illi ſententiæ Bal.quando Pet.Anch.conſi.cccxcv.ore tenus,reſpõderit,quòd ſi executori in teſtamẽto præſtitutus ſit annus ad exequẽdum teſtamentum, & ex conſtitutione ſynodali in id ſtatuti ſint ſex mẽſes:vnum tempus in alio confunditur, nec habet executor plus quàm annum.Nam & de iſto concurſu temporum ſunt multa ſimilia in iure:verbi gratia,ſeruitutes cõcurrunt re & tempore:remanẽtq; vna, alia remiſſa.l.ſi domus,ff.de ſerui.vrb.præd.& l.ſi communi,ff.de ſer.ruſti.prædi.Item quinquaginta dies,qui dantur tutori ad ſe excuſandum,concurrũt circa diuerſas tutelas,l.ſcire,§.quinquaginta,ff.de excuſa.tut.Præterea decem dies ad appellãdum circa diuerſas ſentẽtias,currunt ſimul eidem,§.j.in Auth.de appel.& intra quæ tempo.Et facit l.ita vulneratus,ff.ad leg.Aquil.& quod ſcribit Io.And.in c.cùm in cunctis, colum.iiij.in verbo,triẽnio, extrà de elect.dum tractat huiuſmodi ſpeciem:ſtatutum priuat quinquẽnio hoſpitia viciniæ,in qua fuit ſcholaſticus offenſus,niſi captus fuerit offenſor:pendente eo tempore quinquennij ob primam offenſam, fit ſecunda in eadem vicinia,nec capitur delinquens:vtrùm ſecundum quinquẽnium incipiat ſtatim poſt ſecundam offenſam,nõ expectato tempore prioris,an verò non niſi finito primo illo quinquennio.Et quod etiam ſcribit Bar.qui ſimilem queſtionem diſputat in l.in ſenatuſconſultum,§.vlt.ff.ad S.C.Turpil.& Albe.in l.vlt.col.ij.verſi.alia quæſtio,C.de repudi.hæred.& in l.ſi maritus.ff.de adul. & in ij.parte ſtatutorum.q.clxv.Thomas. *De concurſu tẽporum multa.*

63 ¶Ad duodecimum,& decimumtertium,quibus dictum eſt, quòd ſi ex duplici capite ſiue iure poteſt aliquis ſuccedere,tunc finito tempore pro vno,poterit & alterum intra ſuum tempus agnoſcere, nec currit tempus ſecundi,niſi primo finito:poteſt reſpondere,vt in præcedenti, ſcilicet hîc nõ niſi vnum tempus competere conſanguineo:nec enim ex duplici capite poteſt retrahere,ſed ex vno tantùm, illi à conſuetudine conceſſo.Igitur malè infertur ex illa ratione, in qua duo iura vni competunt, ad noſtrum caſum ſeparatum.l.vlt.in fi.& ibi Bar.ff.de calũ.& l.ſi maritus quondam, in fi.& ibi Bal.C.de donati.inter vir.& vxorem.& l.Papinianus,in prin.& ibi quoq; Bar.ff.de minor.& l.inter ſtipulantem,§.ſacram,ibi,ſed hæc diſſimilia ſunt,ff.de verb.oblig.Ex quibus illud axioma depromitur, Separatorum ſeparatam eſſe rationem. *Ex ſeparatis malè ſumitur arg.*

64 ¶Quanquàm prætereà & illud dici poteſt,illud procedere,quando ille qui poterat ſuccedere ex duplici capite,ſolus eſſet in primo gradu,vel quia alij non extarent,vel quia eſſent mortui, vel aliter eſſent excluſi:aliàs ſecus,vt etiam intelligit glo.ordinaria in l.j.§.ſed videndũ eſt,ff.de ſucceſſor.edic. in d.ratione xij.allegata,per textum in §.admonendi,Inſtitu.de hæred.quæ ab inteſt.defer.& Ange. conſilio ccxlj.dominus Bernardinus,columna j.verſiculo nec obſtat ſi dicatur.& Sal.in l.ſi emancipata,C.de iur.& fact.ignor.per l.j.C.quan.non peten.part.& Franciſc.Aretin.in l.iij.columna vlti. ff.de acquirend.hæredit.Ex quo potes intelligere,illud non procedere in præiudicium alterius.Nec tamen(vt id non omittam)omnes conſentiunt Barto.& ſequacibus,in eo quod ex illis diximus in d. xiij.ratione:quin contrarium conſuluit Franc.Tigurinus,vt retulit Franc.Aretin.vbi ſuprà,qui aliter id conſi.non deſignat,ſed eſt inter conſi.Bar.conſi.clviij.prædictæ rationes.& ei quoq; refragantur Sal.& Raph.in l.licet,C.de iure delib.vt etiam diximus in d.xiij.ratione.De quo & tu vide Alciatũ Paradoxorum lib.iiij.c.item iiij.

65 ¶Ad decimumquartum,quo dictum eſt,aliud eſſe tempus,quod competit conſanguineo,aliud quod venditori:diuerſúmque eſſe vtriuſque effectum,nec ideò vnum pendente alio currere poſſe:itaquam vnum tempus non poſſit operari diuerſas præſcriptiones ſiue dilationes, ſed ad eas opus ſit diuerſis temporibus,ſicuti ad diuerſa noua opera,diuerſis nuntiationibus.Id certè omnino falſum eſt. Quid enim, ſi quis emit bona fide fundum alienum alteri fundo vicino ſeruientem, nunquid ad præſcriptionem illius fundi ad Titium pertinentis, & ſeruitutis ad Mæuium dominum illius fundi vicini, cui debetur ſeruitus,etiam pertinentis,requiruntur diuerſa tempora,vnum ſcilicet poſt aliud, ita quidem vt primùm fundus præſcribatur,& poſteà ſeruitus aut hypotheca:an verò ſimul eodem tempore curret præſcriptio aduerſus dominium, & ſeruitutem aut hypothecam?Et hoc certè verius eſt, vt voluit expreſsim Sal.in l.vſucapio,colum.ij.verſi.ſed iuxta hoc quæro,C.de pigno.& ibi quoq; ſubobſcurè voluit glo.magna in verſi.item quid,ſi rem,& poſt eam Bar.Bal.& alij.Sicut & ſi ædes meæ ſeruiant ædibus Titij,& ædibus Mæuij,ne ſcilicet altius mihi ædificare liceat:ſi altius ædes meas tollam,atque ita per tempus conſtitutum præſcriptioni huiuſmodi ſeruitutum ædificatum habeam, ſimul præſcribo aduerſus vtrunque:vt ſatis colligi poteſt ex l.ſi ædes meæ ſeruiant, ff. de ſeruit.vrba. prædior. *Idẽ tẽpus ſufficit ad uſucapiẽdum fundũ & ſeruitutẽ, quæ ab eo debetur. Idẽ tẽpus ſufficit ad præſcribendas duas ſeruitutes.*

66 ¶Et ſi hanc rationẽ admitteremus, vide quid hîc abſurdi ſequeretur:id ſcilicet,quòd tot anni requirerentur ad excluſionem conſanguineorum,quot eſſent conſanguinei:nempe quia non niſi vnus curreret vni conſanguineo:quod omnino ridiculum eſt. Nam & aliàs quoque, cùm pluribus datur dilatio certorum dierum ad aliquid faciendum,ídque etiam gradatim, ita ſcilicet vt antiquiores præferantur iunioribus:illa dilatio non intelligitur diſtributiuè data,vt ſcilicet quilibet habeat eum nu- *Dilatio pluribus gradatim data, non diſtri*

FF

butiuè.sed collectiuè data censetur.

Tempus optandi præbendas currit omnibus simul.

merum dierum:sed collectiuè,vt scilicet omnibus sit data,eóque numero omnes simul excludantur. Hanc enim doctrinam colligere possumus ex gloss.not.in c.cùm in tua,quod est vlt.in verbo, duntaxat,in priori solu.de consuetu.lib.vj.& eam ipsam colligit Domi.ibi,in versiculo ne autem.Ea enim gloss.voluit,quòd tempus viginti dierum in eo text.statutorum ad optandum , currit omnibus simul canonicis optare volentibus:tametsi antiquiores gradatim cæteris in optando præferantur.& eam gloss.sequuntur Docto.ibi.Et Oldra.consilio cxxxvij.plures sunt , columna j.versiculo tertiò videtur,& Io.Andr.in addi.Spec.in rub.de conces.preben.columna j.versiculo secundò videtur,& Alberic.in l.vlt.colũ.ij.versic.faciunt etiam,C.de repud.hære.& in l.si maritus,ff.de adul.dum vtrobique eam simpliciter allegat,& Card.Flor.in cle.j.§.secus , in vj.q.de conces.præb.Et illam doctrinam optimè probat tex.in l.ij.§.vlt.iuncta l.seq.& iterum l.iiij.in princ.ff.de adulter.vt clarè deducemus infrà in respon.xxj.& xxij.arg.Et facit quòd à Bart.scriptũ est in l.ij.ad fi.ff.de re iudi.quòd quando duo actus sunt compatibiles,potest & debet assignari vnus idémque terminus vtriq;:per textum in l. generaliter,versic.nullo tamen,C.de iureiurand.& sequitur Francisc.Aret.in l.si duo rei,ff.de duobus reis.

Vna stipulatio pluribus pactis sufficit.

Et pluribus nouationibus.

Vna solutio pluribus obligat.

Vna accep.plurib.stipul.

Vnũ famil.erci.iudicium pluri.hæred.

Vnũ societ.iudiciũ plurib.societatibus.

Vna contestat.plurib.libel.

Vna cõparatio plurib.citat.

Et pluribus cõtumaciis.

Vnus cõtractus uestiendis pluribus pactis.

Vna aditio plurib.caußis succedendi.

Vnus libellus plurib. partib.

Et plurib.et diuer.cau.et acti.

Et unus processus.

Vnũ instr.pluribus oblig.& multis cõtract.

Vna abolitio pluribus.bãnis.

Vna absolutio plurib. excom.

Vnũ tẽpus duabus poenis.

Vno actu plures baptizãtur.

Ex uno actu plures excom.

67 ¶Quod autem hîc adducitur de vna nuntiatione pro diuersis operibus,& aliis quibusdam similibus, non de grege isto est,vt vel lippientibus clarissimè apparet:vt interim prætermittam , non id perpetuum esse,quando & aliàs sæpe contrarium reperiatur:vt videre licet ex l.Titia,§.vlt.ff.de verbor. obligat.vbi vna stipulatio sufficit pluribus pactis.Et l.vlt.§.j.ff.de nouati.vbi vna stipulatione plures nouari obligationes certum est.Et l.in numerationibus,ff.de soluti.& l.item illa,§.vlt.ff.de constitu.pecu.vbi vna numeratione siue solutione tolluntur plures obligationes vno momento. Et l.pluribus,ff.de acceptilat.vbi pluribus stipulationibus tollendis sufficit vna acceptilatio.Et l.hæredes,§.de pluribus,ff.famil.erciscund.cuius hæc verba sunt:De pluribus hæreditatibus, quæ inter eosdem ex diuersis caussis communes sunt,vnum familiæ erciscund.iudicium sumi potest.Et l.si fratres,§.si plures,ff.pro soci.vbi ita scribitur:Si plures sint inter eosdem societates coitæ,ad omnes societates sufficere hoc vnum iudicium constat,& ibi concor.in glo.Et pluribus libellis sufficit vna contestatio, vnica oratione expressa.Ang.Imo.& Franc.Are.in l.duo rei,per illũ tex.ff.de duob.reis. Et pluribus citationibus, vnica pro omnibus comparitio,vt illi ipsi dicunt,& declarat idem Aretin.quomodo id intelligatur,& Barto.in l.si finita,§.Iulianus,columna ij.versiculo sed quid si quis, & ibi Alexand. columna ix.versiculo item inquantum,ff.de dam.infec.& idem Bar.in l.accipientis,ff.de auto.tuto. Et vna quoque comparitio pluribus contumaciis purgandis. Ang.in d.l.duo,ff.de duob.reis.Et vnus idémque contractus vestit duo pacta sequentia:vt per Guli.Cu.in l.iurisgentium,§.quinimo,ff.de pact.& Bald.in l.lecta,per illum tex.ff.si cert.petat.& Ange.Aretin.in §.prætereà debitor, columna xij.versiculo quæro præcedit , Institu.de excepti.Et pluribus caussis succedendi vna aditio,l.si tu ex parte,ff.de acquirend.hæredit.Et pluribus actoribus , atque etiam pluribus reis vnus libellus satis est.l.si quis,§.vnius,& ibi Bald.ff.de procura.glo.quæ concord.affert,in c.querelam,in verbo,petens extrà de elect.De quo latè per Bart.in l.iij.§.vlt.ff.de duob.reis.& Alberi.in l.ad officium,C.com. diuid.Sal.in l.eò quod à multis,C.si certum petat.& Roma.consilio ccxl.viso themate:& latissimè Maria.in c.j.columna xlij.versiculo circa quartum principale , extra de libel.obla. Nam & quod plus est,pluribus & diuersis caussis & actionibus sufficit vnus libellus,c.cùm Ioannes,& ibi Panor. in j.not.de fide instru.& c.dilectus , extrà de capel.mona.& ibi concord.Nam & his vnus quoque processus sufficit,l.si idem cum eodem,ff.de iuris.om.iudi.& l.vlt.C.de ann.exce.& not.Dy.in c.nullus,de reg.iur.lib.vj.& Barto.quæst.siue vt alij vocant,dispu.ix.iudex per imperitiam , columna ij. versicu.secundum probatur sic,quando sunt plures.Super quibus tamen vide Bald.in c.vlt.columna ij.versic.nunquid plures,extrà de rescri.Ang.consi.ccxxix.ex themate,in prin.Vnum instrumentum multis obligationibus satis est.d.l.eò quod à multis, & ibi Docto.C.si cert.pet.& Bald.in d.§.vnius. Ang.in l.qui plures,ff.de euictio.Barba.consilio xxxvj.sapienter, columna vij.numero 17.lib.ij.Et multis quoque contractibus.Alberi.in l.Prætor,§.si mihi,ff.de iniur.per quædam iura,quę id tamen probare non videntur.Et pluribus bannis vna abolitio : quicquid dictum sit in xiiij.ratione.Nam id voluit Sal.aduersus Cy.& Iac.Aretin.in d.l.vlt.C.de nup.vbi respondet aliorum rationibus. Et vnica absolutio pluribus excommunicationibus ex eodem facto descendentibus:vt voluit Sal.in eadem d.l.vlt.per illum tex.in fi.Hîc autem ex eodem contractu descendunt retractus conuentionalis ,& municipalis:ergo & vtrique satis est vnum tempus.Nam & aliàs satis est vnum tempus duabus pœnis:vt videre licet ex glo.in c.prouida,ad fi.in verbo annum continuum, de elec..lib.vj.quam ad hoc citat Oldrad.aut quisquis is est,inter consi.illius,consi.l.gratia,& Alber.in l.vlt.columna ij.versicul. faciunt etiam,C.de repud.hæred.& in l.si maritus,ff.de adul.Et eam,& alia quædam similia,trahunt ipsi Oldra.& Albe.in illis locis ad huiusmodi quæstionem. Concessa est Episc.gratia,vt vsque ad quinquennium conferat beneficia in sua diœcesi vacantia,& elapso huius quinquennij biennio,similis ei gratia conceditur,sine mentione prioris:dicit huiusmodi secundam gratiam statim currere non expectato priore quinquennio.Possuntque plures vno actu baptizari,glo.in c.propriè, in verbo, triũ milium,de conse.dist.iiij.cum concord.à me adductis suprà titu.præcedente,§.j.glo.xxj.in verbo, *en telle quantité*,numero 18.facit item.Et ex vno actu plures insurgunt excommunicationes,c.mulieres,

res,extrà de ſent.excom.Lapus,qui in id alia citat,allega.viij.præſentatus, ante medium. Et ex vna iniuria plures pluribus actiones oriuntur,l.j.§.vlt.& l.item,§.item vlt.ff.de iniur.Et vnum beneficium poteſt cum pluribus permutari,c.cùm venerabilis,de excep.Et vnius appellatio prodeſt pluribus,l.j.& ij.C.ſi vnus ex pluri.& c.quoniam,ij.q.vj.Vna inſinuatio ſatis eſt multis rebus donatis, vt tradit Ioan.Andr.in c.pluralis locutio, de reg.iur.in Mercu.Denique notum eſt illud prouerbium ad hunc quoque locum pertinens:Vna fidelia duos parietes dealbare.Cuius meminit Marcus Curius ad Ciceronem libro epiſtolarum familiarum ipſius Ciceronis ſeptimo.

Vna iniuria pluribus actionib.

Vnum beneficiũ pluriũ permutationi.

Vna inſinuatio multis rebus donatis.

Vna fidelia duos parietes dealbare.

68 ¶Nam & illud de vna nuntiatione noui operis,vt non ſufficiat pro diuerſis operibus, fit propter ſpecialem quandam rationem,quæ eſt in d.l.de pupillo,§.ſi in pluribus,ff.de no.ope.nunti.de quo nos diximus in d.gloſſ.*en telle quantité*, numero 24.illud autem, & iterum in §.xxxvj.glo.iij.quæ eſt in verbo,*de la iuriſdiction*, &c.numero 10.hanc ſententiam,vbi etiam diximus in cæteris caſibus ſufficere vnam denuntiationem pro pluribus rebus.Et quod dictum eſt in ea.xiiij.ratione prioris partis de bannito non ſemel ob diuerſas ſummas,intelligitur cùm huiuſmodi ſummæ proceſſerunt ex diuerſis delictis,aut factis.Secus ſi pro vno,vt reſpondit Cæpo.conſilio cauſarum crimi.xiiij.pro declaratione,columna vj.verſiculo non obſt.rationes.Eius autem, quod dictum eſt, poſſe appellari à ſententia continente diuerſas ſummas,quæ vniuerſim excedunt ſummam,infrà quam non licet appellare,cùm ſingulæ non excedunt:contrarium reſpondit Rapha.Fulgo.conſilio cx.quoniam ſuperius:de quo & tu vide Paul.Caſt.conſilio clxiiij.in caſu præmiſſo, lib.j.Et ſæpe aliàs videmus fieri plurium ſummarum cumulationem ſiue coaceruationem:vt in l.ſi plures,§.vlt.ff.de pact.& in l.ſi qui ſeparatim, §.j.ff.de appel.& in capi.Apoſtolicæ,in verbo,ſemel aut ſucceſsiuè,& ibi Pet.Anch.& Imo.extrà de don.Quando autem id fiat,aut contrà, intelliges ex not.à Docto.in d.l.ſi idem cum eodem,ff.de iuriſd.om.iudi.& Cano.in c.ij.extrà de dona.Sed & quod dictum eſt de vna citatione, aut alia iuriſdictionis perpetuatione,non indiſtinctè verum eſt. Sæpe enim vna ſufficit pluribus cauſis & articulis, etiam aduerſus diuerſas perſonas:præſertim cùm plures illæ cauſæ cohærent, aut ex eadem origine oriuntur:de quo tu vide gloſſ.Arch.Ioan.Andr.Pet.Ancha.& Do.in c.ne aliqui,de hæret.lib.vj.Inn. & Collec.in c.paſtoralis,de reſcrip.eundem Inno.Hoſt.Ioan.Andr.Collect.& Panor.in c.licet,de offi.deleg.Spec.& Ioan.And.in addi.ipſius titu.de iudi.deleg.§.reſtat videre,verſiculo.quid ſi ſuper duobus.Bartho.Brixi.quæſt.domi.lx.quidam impetrauit.Iacob.Aretin.& Alberic.in l.quod dicitur,ff.de verbor.obligat.Vti etiam vna citatione fieri poſſunt plures citationes,gloſſ.in c.ij.in verbo, & ſi nec,per eum text.extrà de teſtib.cogen.quam dicit ſingu.Bald.in ſua Marga.in verbo, citatio, columna j.

De una nuntiatione pro pluribus operibus.

Vna citatio pro plurib.cauſis.

69 ¶Ad decimumquintum de cruce ſignatis,quibus datum eſt priuilegium,ne ſoluant debita ante triennium,ſi cui ex pacto data ſit dilatio quinquennij,illud triennium non currit,niſi finito illo quinquennio conuentionali:vt demus illud eſſe verum,quod tamen quidam non admittunt, vt per Ioan.Fab. loquentem in eo qui cùm haberet dilationem ſoluendi à creditore,vel aliàs,aliam impetrauit à Principe.& Paul.Caſtren.& Corne.loquentes nuncupatim in illa ipſa ſpecie cruce ſignatorum, in d.l. vlt.C.de repu.hæred.Et per Ioan.Andr.in addi.Specu.in rub.de cleri.non reſid.columna j.verſiculo, item quæro de ſecundo,loquentem de eo,qui cùm impetraſſet gratiam percipiendi fructus præbendæ per quinquennium in abſentia,impetrauit & aliud quinquennium ante primum finitum.Et eundem in c.cùm in cunctis,§.vlt.in verbo triennio, extrà de elec.dum loquitur de eo qui triennio eſt ſuſpenſus,& eo etiamnum durante,aliud quicquam facit ex quo etiam triẽnio eſt ſuſpenſus:vbi hoc copioſiſsimè diſputat.Tamen ſi aliam ſententiam ſequamur, facilis eſt reſponſio.Nam ibi dãtur vni duæ diuerſæ dilationes,vna ex priuilegio generali ordinis,altera ex pacto & priuilegio particularis perſonæ.Ideò vna aliam non confundit:alioquin altera ſcilicet breuior nihil operaretur, vt etiam in ſimili diximus in reſponſione xj.argu.Hîc autem vna eſt tantùm facultas conceſſa conſanguineo, altera autem venditori: & vtraque poteſt operari,modò aduigilent,nec ſinant tempus otioſè labi.& vide,quæ dicam in reſponſione xvj.arg.

70 ¶Nec hîc tamen omiſerim,quod ab Albe.tractatum eſt in l.in toto,ff.de reg.iur.& iterum in ſecunda parte ſtatutorum,quæſt.clxxxj.per dominum fratrem, quòd ſi Epiſcopus cuipiam fecerit ius intrandi ſemel monaſterium monialium.Deinde idem Epiſcopus generaliter conceſſerit omnibus, vt poſsint idem monaſterium ingredi certo die,illéque cui vt dictum eſt,ſpecialiter fuerat antè conceſſum,vt ſemel ingrederetur,eo die omnibus conceſſo ingreſſus fuerit, non poterit amplius ingredi vi ſpecialis ſuæ permiſsionis: tanquam vtranque vno ingreſſu conſumpſerit,impleuerítque,ſi eadem vtriuſque ingreſſus cauſa fuerit:atque etiamſi diuerſa, dummodo vtraque eodem tempore expediri potuit:per multa quæ illic allegat.& ſequitur Alexander, dum illum in ſecundo loco ſimpliciter citat,conſilio xvj.breuiter, poſt princ.libro iiij.& Fel.in c.j.in vltimis verbis, extrà de reſcriptis.& Catel.Cot.memor.incipi.reſcriptum.& idem ante eos, licet non meminerint, voluit Ioannes Andreas in c.generi,de regulis iuris,libro ſexto, quem etiam ſequitur, dum ſimpliciter citat, Ioannes Faber in d.l.vlt.C.de repud.hæred.Hîc autem in caſu noſtro, nihil impedit conſanguineum, quin poſsit vti ſuo retractu pendente facultate conceſſa venditori:ergo vtriq; idem tẽpus currit.Et eadem quoq; ratione magis accedo ſententiæ Ioan.Fabri,Pau.& Cor.in illo caſu de cruce ſignatis.

Vno ingreſſu monaſterij monialiũ,cõſumũtur pmiſsio & generalis & particularis.

An & quando circuitus est uitandus, aut minimé.

71 ¶Ad decimumsextum,qui est de circuitu vitando,id certè nimiùm generale est,nec semper procedit,
vt not.per Barto.in d.l.dominus,ff.de condi.indebi.& probatur ex eo quòd actio non transit ipso iu-
re ab vna persona ad aliam sine cesſione,l.posseſsio,§.& si posseſsio,ff.de acquirend.posseſ.& l.iij.
ff.pro socio.& l.Iulianus,§.penult.ff.de act.empt.& l.cùm in plures,§.messem.ff.loc.Imò verò non
nisi in certis casibus id procedit:regulariter autem contrà,vt colligitur ex not.ab eo.Barto.& aliis in
eodem loco:& nuncupatim voluit Phil.Deci.in l.cùm fundus.§.seruum tuum imprudens, columna
j.in fi.j.not.ff.si cert.petat.Sed & locum tantùm habet,cùm circuitus est omnino inutilis:secus si in
eo vertatur aliqua vtilitas:vt not.Cardinal.Florent.in cle.auditor,in xiiij.quæst.de rescrip.per tex.
in c.tuam,extrà de ordi.cogni.& c.lator, qui filij sunt legiti. Et idem voluit Imo.in ea ipsa cle.co-
lumna penult.versiculo gloss.circuitus.& ante hos Pet.Bar.Imo.& Propè omnes, dum tractant de
differentia libertatis directè legatæ,& fideicommissariȩ,in l.j.ff.de lega.j.vbi id expresſius omnibus
annotat Francisc.Ripa,columna vij.numero 25.& idem quoque Barto.in l.j.in iij.oppo.iterúmque
in l.ij.in vlt.oppo.C.com.de lega.& Pet.Matthæ.inter consil.Pet.Ancha.consilio ccclxviij.dubium,
in fin.& ipse Pet.consilio ccclxxxvj.in lite,columna j.in fi.Hîc autem non inutile est consanguineo,
redimere ab emptore durante tempore reuenditionis: quia vt sæpe diximus, incertum est an ven-
ditor ipse retrahet:& si id faciat,tamen interim consanguineus ipse lucrabitur fructus.Et facit quod
scribit Sal.in l.vsucapio,columna ij.versiculo sed supposito,C.de pignor.

An in actibus conditionalibus currat tempus, ante conditionẽ impletum.

Venditio facta sub hoc pacto, an sit conditionalis.

72 ¶Ad decimumseptimum,quo dictum est in actibus conditionalibus tempora non currere, nisi im-
pleta conditione:vt illud concedamus,quanquàm non id semper procedit,vt videri potest ex l.j.§.
biduum,ff.quan.appel.sit,vbi tempus appellandi à sententia conditionali currit statim à lata senten-
tia,non expectata conditione.Cuius arg.Guid.Pap.deci.Delphi.cclvij.cauetur de consuetudine,co-
lumna j.versiculo sed iuxta præmissa tradit,& in nostro casu retractus, tempus anni concessum con-
sanguineo ad retrahendum,currere statim à contractu etiam conditionali,vel ante conditionem im-
pletam.Sed nos huius contrarium tenuimus,suprà titul.præced.§.j.in verbo, *dedans l'an*,quæ est glo.
x.in viij.quæst.vbi respondimus ad d.§.biduum.Igitur illud dicendum est, illa quæ dicuntur de acti-
bus conditionalibus,nihil huc pertinere:quando contractus venditionis sub hoc pacto reuenditionis
sit purus non conditionalis:nisi alia conditio apposita fuerit.Quod videre licet primùm ex eo, quòd
venditio conditionalis non perficitur, nisi impleta conditione,l.hæc venditio,ff.de contrah.emp.
Idéoque non nisi existente conditione dominium ex ea transferri potest.l.ei qui hæreditatem,ff.de
condi.insti.& l.qui absenti,§.j.& ibi Barto.& alij.ff.de acquiren.posseſ.& c.super eo, extrà de cond.
appo.& ibi concord.in glo.& diximus plenius, suprà titu.præced.§.j.in glo.ij.in verbo, *à uendu*, nu.
21.sed & illud in dubium,& multis seq.

De eodem.

73 ¶Atque etiam ex eo,quòd emptor ex venditione conditionali non facit fructus suos, quin si eos per-
ceperit,restituere tenetur,l.necessariò,§.quòd si pendente,ff.de peri.& commod.rei venditæ.& l.ij.
ff.de in diem ad.& l.omnia,§.j.ff.de legatis primo.& voluit Roma.singul.ccccxl.fructus percepti.&
Socin.consilio clxx.in præsenti consultatione,columna v.versiculo ad tertium,lib.ij.Hîc autem con-
tinuò ex huiusmodi venditione facta cum hoc pacto reuendendi, re tradita emptor factus est domi-
nus,etiam pendente tempore reuenditionis,ita vt in alium interim transferre posſit, vt concedunt o-
mnes,nec posſit venditor à tertio emptore reuocare, ex plurimorum sententia, vt diximus suprà,in
principio huius partis.Item facit hic emptor fructus suos,vt illic quoque diximus,& dicemus plenius
infrà eodem titu.§.v.in principi.Quod perpetuum est in aliis venditionibus puris,sed sub conditio-
ne resoluendis.l.ij.iij.& iiij.ff.de in diem ad.vt pote cùm emptor ex huiusmodi venditionibus inte-
rim sit dominus,l.si ex duobus,§.j. eodem titulo. sæpe autem aliâs diximus fructus sequi domi-
nium.

De eodem.

Conditio resolutiua actũ non suspendit, nec eum facit conditionalem.

74 ¶Ex quibus vides,illud apertisſimè conuinci,quod diximus,venditionem hanc sub pacto reuenden-
di factam,non esse conditionalem,imò verò puram, sed quæ sub conditione resoluitur:quæ quidem
conditio resolutiua non suspendit actum, nec eum facit conditionalem, sed tantùm ex euentu ipsius
eum resoluit:vt optimè declarat tex.in d.l.ij.iij.& iiij.cum glo.in.d.l.ij.ff.de in diem ad.& in l.si res,
quæ est iij.& ibi gloss.& Albe.ff.de contrahen.empt.& in c.illò vos,& ibi Imo.colum.j.in ij.not.&
Panor.in iij.not.extrà de pigno.& glo.in c.verùm, extrà de condi.appo.& in c.pastoralis, in glo.j.
vij.q.j.& Pet.Ancha.consilio lxix.contra donationem,columna vltima,& Cardinal.Floren.consilio
xxix.iudex de iure,columna j.versiculo quartò verba.& Soci.in l.pecuniam,in vlt.not.ff.si certum
petatur.vbi & ex hoc dicit,quòd huiusmodi contractus puri,sed qui ex aliqua conditione resoluun-
tur,habet interim executionem,ac si non subiacerent ei conditionali resolutioni.per glo.in d.l.ij.de
in diem addict.& not.per Barto.in l.Iulianus,in fi.ff.de condi.indebi.& ita se dicit pluries obtinuis-
se.& sequitur Philip.Dec.ibi columna ij.versiculo quartò not.qui respondet ad tex.ibi, qui videtur
velle contrarium.& idem voluit ipse Soc.consilio lxij.visis conuentione,columna ij.versiculo sed re-
gula est,lib.iiij.& consilio xcj.concludo dictum Philippum, columna ij.versiculo confirmatur ista
conclusio, eodem lib.iiij.vbi & hoc dicit procedere in sententia.& Philip.Dec.in l.is damnum,§.
quod pendet,ff.de regu.iur.& in l.plerunque, eod.titu.& consilio cclxxix.placet mihi,columna ij.
vbi de hoc pacto de reuendendo nuncupatim loquitur,& generaliter dicit contractum, qui sub con-
ditione

ditione resolui potest, iudicari vt purum, inspecto præsenti statu, & non considerato, quod potest resolui, per d.l.ij.de in diem addict.& idem (inquit) de venditione facta cum pacto reuendendi: vt dicit probari in d.l.ij.C.de pact.inter empto.& vendi. Et idem (ait) in officiali, qui potest ad beneplacitum reuocari: nam de illo iudicatur, vt de perpetuo.l.iurisperitos, in princ.& ibi Barto.& alij, ff.de excu. tuto.& idem Deci.loquens etiam in hoc pacto, consilio cccviij.in casu ad nos transmisso, col.iij.vers. sed hoc non obstante: vbi & ad hoc allegat d.l.hæc venditio, §.vlt.ff.de contrah.& not.per Bart.in l. iudex posteaquàm, circa fi.ff.de re iudi.& alios qui ad id parum faciunt.

75 ¶Et hinc quoque videmus, quòd licet titulus conditionalis non prosit ad vsucapionem, l.ij.§.si sub conditione, ff.pro empto.vbi ita scribitur, si sub conditione emptio facta sit, pendente conditione emptor non vsucapit: tamen titulus purus, sed qui sub conditione resoluitur, præscriptionem parit.d. l.ij.de in diem addic.& facit l.si alienam, ff.dona.cau.mor.vbi ex titulo reuocabili procedit præscriptio. Et nos quoque alibi de huiusmodi differentiis contractuum conditionalium, & purorum, qui sub conditione resoluuntur latè diximus, scilicet in repetit.l.si vnquàm, in verbo reuertatur, numero 230.verùm quantùm ad priores, vbi omnino vide. Et hîc quoque Boë.Igne.& Sainxon seipsos atque alios fefellerunt, dum etiam venditionem conditionalem confuderunt, cum hac nostra, sub pacto reuendendi facta, de qua loquimur, tanquam scilicet hæc conditionalis esset. *De eodem.*

76 ¶Nec his obstat, quòd d.l.ij.C.de pact.inter empto.quæ de hac venditione loquitur, vtitur verbo conditionis, cùm dicit, Téque parato satisfacere conditioni. Nam ibi conditio accipitur pro pacto, vel lege dicta in contractu: id quod apertè declarat eadem l.quæ quod in illis verbis appellat conditionem, paulò antè vocauerat legem, cùm dicit, si fundum parentes tui ea lege vendiderunt, id est eo pacto, vt interpretatur gloss.j.ibi.nam & aliàs sæpisimè videmus istud verbum, conditio, accipi pro tenore contractus, siue pacto apposito in ipso contractu puro, & minimè conditionali: vt in l.societatem mecum, in prin.& ibi gloss.j.ff.pro soci.& ibi quoque Bald.qui eam l.legit cum l.societatem, & dicit d.glo.not.quia sæpe ista verba, ea conditione, ponuntur in contractibus, & etiam tex.in l.Caius, ff.de manumis.& in l.Mæuia, & ibi quoque glo.in princip.Oldra.& Alberic.ff.de manu.testa.& in l.debitori tuo, ibi, ea conditione pactóque, & ibi latè Philip.Dec.& Alciat.C.de pact.& l.ij.§.vlt.& ibi Bald.& Ang.ff.de dona.& l.cùm res, & ibi Bald.C.eodem titu.& l.pater, §.quindecim, ibi, ea lege & conditione, ff.de leg.iij.& l.quoniam, & ibi Bald.C.de rer.permu.& l.ea conditione, & ibi Bal. & Sal.C.de rescin.vendi.& l.nihil, & ibi Barto.ff.de coniu.cum emanc.liber.& l.cùm ea conditione, ff.de euict.& l.Titio centum, §.j.& ibi gloss.ff.de condi.& demon.& l.ij.ff.de iur.immunita.& l. & Aristoni, ff.manda.& l.si cum filiofamilias, §.j.ff.de compen.& l.pen.ff.deposi.& §.cùm autem, versiculo & cum quibusdam conditionibus, Instit.de adop.& c.verùm, & ibi glo.in verbo, conditione. Anto.& Recentior.extrà de condi.appo.& c.cùm Ioannes, & ibi Hosti.columna ij.in verbo conditionalem, & rursum in verbo, conditione.& Ioan.Andr.in vtroque verbo, & Panor.columna ij.in iiij.not.extrà de fide instru.& Barto.in l.quibus diebus, §.Termilius, columna j.ff.de condi.& demon.& consilio iiij.factum tale est, quidam Dominicus, in j.dubio. Bald.in procemio feudorum in ij.diuis.Ang.consilio cliiij.Andreas Anto.consilio xlviij.absque diffusione, in princip.Ioan. Ana. consilio lxxv.visis his quæ mihi narrantur, post princip.Alexand.consilio cij.visis & ponderatis, col. ij.versicu.nam dicta verba, lib.j.& consi.cxix.viso processu, colum.j.versic.eiusdem initij.eod.lib.j. quod repetitur consi.xx.lib.vj.Francisc.Aretin.consi.cl.visis diligenter, post princ.Corne.consi.cij. visis in causa, colum.v.versi.conditio enim, lib.ij.& consi.cccj.circa, colum.j.in fi.lib.iiij.Soci.consi. xxj.viso testamento magistri, colum.penult.versic.postremò cùm dispositio, lib.iij.In quo etiam significatu, eodem verbo vsus est Tullius lib.Officiorum iij.Regulus verò non debuit conditiones, pactionésque bellicas, & hostiles, perturbare periurio. Et ad Tyronem lib.epistolarum xvj.Sin autem ille suis cõditionibus stare noluerit, bellum paratum est. Nam & Donatus enarrans illud Terentij in Andria, Accepit conditionem: Conditio (inquit) est pactio, certam legem in se continens. *Cõditionis uerbum, plerunq; pro pacto aut lege ponitur.*

77 ¶Fateor tamen, quòd si huiusmodi pactum redimendi faceret venditionem conditionalem, vt si ita diceretur, Vendo tibi hanc rem tali pretio, nisi tu intra tale tempus idem pretium restituas: (his enim verbis, Nisi tu, &c.fit venditio conditionalis, vt probatur ex l.ij.ff.de in diem addict.aut etiam aliis conditionem facientibus:) tunc certè non curreret tempus retractus consanguineis, nisi finito tempore, atque ita finita conditione, ex sententia Gul.Cunei, & Alberi.in l.j.§.annus, ff.quando actio de pecul, cum aliis multis, quæ diximus suprà titu.præcedente, in glo.x.in verbo, *dedans l'an*, in viij.q. Caue tamen, quia in illo exemplo suprà à nobis proposito Azo in summa titu.C.de pactis inter emptor.& vendito.facit discrimen, vtrùm illa verba concipiantur in præsenti tempore, & tunc faciant venditionem videri esse puram, per l.ij.§.si in diem.ff.de vsucap.pro empt. An in futuro, & conditionem efficiãt: verbi gratia, fundus erit tibi emptus, nisi &c. Ego verò nescio, an id seruandum sit, quando videmus & conditiones actibus & verbis præsentibus plerunque apponi, Vendo tibi, lego Mæuio, despondeo Mariam in vxorem, si &c.vt videre licet ex titul.ff.de cond.& demon.& C.de condi. insert.& extrà de condi.appo. D.autem.§.si in diem, mihi admodum obscurus esse videtur. *Si pacto redimendi conditionaliter fuerit appositum tempus, non currit nisi impleta cõditione.* *An cõditio uerbis uel actibus præsentibus cõcipiatur.*

78 ¶Ad decimumoctauum, quo dictum est, non currere tempus secundo, quandiu incertum est, an qui primo loco & ante cæteros admitti debet, admitti velit. Illud ingenuè fateor: sed id nihil ad nostrum

Tempus nõ currit impedito de iure & de facto.

casum pertinet:nam ibi non patet locus secundo,donec primus admitti potest,& vult: igitur cùm secundus interim admitti non posit,etiamsi velit,nihil est, quod ei imputari posit,cùm impeditus impedimento iuris & facti:ideò quoque interim tempus ei non currit.l.vlti.§.donec,C.de iur.deli. & l.j.& ibi Doct.C.de bono.mater.& l.j.in fin.C.de anna.excep.& l.in rebus,C.de iur.dot.& c.que diuersitatem,extrà de conces.preb.cum si.Hîc autem nihil est,quod impediat consanguineum retrahere,etiam durante tempore præstituto ad reuenditionem,sed cum onere huiusmodi reuenditionis si fortè venditor posteà veniat.Super quo etiam vide,quæ scripsi suprà tit.præceden.§.j.in verbo, *dans l'an*,in x.quæsti.

An durante anno, quo mater debet petere tutorem filio, currat tempus cæteris agnatis.

79 ¶At huic obstat, quod in simili dicitur,quòd licèt durante anno, quo mater tenetur petere tutorem filio,aliâs à successione eius excluditur,posint & cæteri agnati id quoque petere, non expectato eo anno aut morte matris, vt voluit glos.in l.ij.§.vltimo.& ibi quoque Bartol.in princip.ff.ad Senatus consult.Trebel.Tamen illis non currit primus ille annus matri concessus,qui posint intra alium annum petere, sine iactura successionis ipsius pupilli: vt voluit alia gloss. in l. nepotibus, & ibi Cyn. Bart.qui eam dicit not.& Bal.qui eam dicit singu.& Sal.C.qui pet.tuto.& glos.in l.ij.in glos.vltim. in fi.& ibi Bartol.colum.vlti.ff.eod.titu.& in l.sciant,in verbo,denegandam,C.de legit.hæredi.Oldra.consil.cxxxvij.plures sunt,column.ij.versicu.quintò videtur expressum. Angel.consil.cviij.ista quæstio,in fin. Sed hæc res adeò obscura est,vt vix intelligas, quid nostrates de ea sentiant: vt videre licet apud Bartol.in d. l.ij.colum.penult.versicul.tertiò est videndum,vsque ad fin.l.ff.qui pet.tut. & in d.l.ij.§.confestim.ff.ad Tertul.& in d.l.sciant,& ibi quoque Bald. Ange.Rapha.Pau.Cast.& Corne.& eundem Barto.in l.quid ergo,§.j.ff.de his qui not.infa.& consilio xviij.in nomine &c.viso testamento,in iij.dubio.& iterum consilio ccxv.an si testamentum sit nullum, etiam in iij.dubio: nam idem propè est consil.& in sua disputa.incipi.pupillus,quæ est omnium postrema, propè pertotum.Bald.in l.precibus,columna v.versiculo sed quid si impubes, & ibi Barb.in addi.C.de impube.& aliis substit.& eundem Bald.in c.ex parte M.columna ij.versicu.ex his procedo,& colum.sequen.versi.modò quæro, extrà de appel.& consilio lxv.proponitur quòd Putius, lib.ij.& consi.ccclxxix.punctus talis est,vt apparet,columna vlt.lib.iij.& consilio xciiij.hîc plura occurrunt,lib.iiij.& consi.cclxxviij.viso testamento,columna ij.eod.lib.iiij.& consilio ccccxxxviij.ista quæstio, versi.sed quis succedet,eo.lib.iiij.& consilio ccccl xxiij.substituto,eo.lib.iiij.& consilio ccccxcviij.opinio domini, eod.lib.iiij.Ang.consilio cxvij.auia pro nepte.Sal.in d.l.sciant.Pet. Anch.consi.ciiij.pro declaratione,in j.& ij.dubio,& consilio ccl.omnia,columna j.& consi.ccccxl.in quæstione,colum.j.& Cardin. Floren.consilio cv.super præmisso,colum.j.versicu.sic & omnibus.Pau.Cast.consilio xxix.in puncto suprà scripto,colum.vlt.versicu.nunc est videndum,lib.ij.& Corne.consil.lxxxvij.circa primum in fi.lib.iiij.& Ant.Rub.consilio lxxxj.viso & diligenter.Ex quibus intelliges illud,quod suprà diximus, esse dubium, & multos tenere contrarium: quibus accedo,per ea quæ dicam infrà,in respon.

Lex Platonis.

xxj.& xxij.arg.Ex legibus autem Platonis lib.vj.Si orphanorum tutor obierit,cognati,& affines ex vtrisq; parentibus vsq; ad consobrinos,& patrueles,qui præsentes sunt,alium intra decem dies constituere iubentur,alioqui drachma singuli singulis quibusq; diebus mulctantur,donec tutorem præficiant.Ex quibus vides vnum omnibus his tempus simul currere.

Renuntiatio tacita ex lapsu tẽporis plus habet uirium,quã expressa.

80 ¶Ad decimumnonum,de renuntiatione iuris impediti,quæ vt non valet expressè,ita nec per lapsum temporis,qui habet vim renuntiationis tacitæ:respondetur,quòd si etiam Bar.& alij id dicerent, ad quod sunt allegati,in d.xix.arg.tamen nihil obstaret,quia hic consanguineus impeditum non habet ius suum retrahendi,quin id exequi posit,vt iam sæpius diximus.Quin & si id tale ius esset, cui expressè renuntiare non posset,non propterea sequeretur, quin,ab eo, lapsu temporis excluderetur:vt per Bart.Bald.Pau.Cast.& Recentiores,in l.iij.C.de iur.& fact.igno.& in l.si quis suus,ff.de iur.delib.Bald.in l.j.in xxvij.oppo.C.qui admit.cum multis concord.à me latè congestis in nostris Legibus connubialib.in verbo,*expres*,quæ est glo.v.versi.& istud quidem. Quibus docuimus,plus ponderis habere renuntiationem tacitam, quæ ex lapsu temporis inducitur, quàm expressam.Nam & videmus,quòd Prælatus non potest expressè renuntiare iuribus ecclesiæ,quia id esset donare,quod prohibitum est.c.ij.extrà de donatio.Ex lapsu autem temporis excluditur.c.de quarta.& c.veniẽs,de præscrip.cum simi.

81 ¶Ad vigesimum,quo diximus, non videri datum, nec è diuerso acquisitum, quod auferri potest,& huiusmodi similia,facilis est responsio ex his,quæ suprà diximus:vt scilicet quodam modo,& aliquo respectu non videatur datum aut acquisitum, sed id quidem impropriè; quia vt iam diximus illud verbum,videtur,improprietatem significat.Nec tamen in nostro casu dici potest, quòd datum & acquisitum non sit venditori,cùm ita sit dominus ipsius rei,vt faciat fructus suos,& in alium posit eandem rem alienare, vt etiam diximus: id quod non esset, si ei datum & acquisitum non esset.Et satis suprà ostendimus in responsione j.arg.non minus esse dominum, & eum quidem plenum & perfectum alicuius rei, quòd ab eo ex aliquo euentu res abire posit.Igitur hæc ratio nihil hîc concludit.

82 ¶Ad vigesimumprimum,& secũdum (nam ea eodem tenore,vt quæ sunt eiusdem originis,discutiã) dicendum est,iura in priore loco allegata,loqui in iuribus, quæ pluribus deferuntur secundum gradum,id

dum,id

dum,id est,quæ insolidum competunt iis,qui sunt primo gradu:deinde illis deficientibus,alteris,qui sunt in secundo gradu: verbi gratia, in successorio edicto,in quo hæreditas defertur proximioribus tantùm,vt quandiu deliberat is qui est prior gradu,non currit tempus alteri: quia is alter priùs non potest velle cum effectu,imò suæ voluntatis declaratio, vt immatura, nulla foret.l.si filio,§.contra tabulas,ff.de inoffic.testamen.& l.si filius,§.cùm filius,ff.de bono.liber.& l.j.§.si intra,ff.de succes. edict.& ita intelliguntur cætera iura in ea ratione allegata,vt pulchrè & scienter expendit & declarat Cardi.Flor.in d.clemen.j.§.secus,in vj.quæsti.de conces.præbend.& iterum consil.lxxvij.frater vnice,post princi.dum vtrobique disputat de eo quod dictum est in d.xxij.ratione,de duobus expectantibus cum clausula acceptandi intra mensem. de quo etiam statim dicemus. Hîc autem ius retrahendi non defertur consanguineo & venditori secundùm gradum,nec successiuè,sed simul competit vtriq;:sed ita tamē,vt alter alteri præferatur,scilicet venditor,si veniat,cōsanguineo:quod non impendit tempus currere non tantùm venditori,sed & ipsi quoque consanguineo. per tex.omnium optimum,& qui omnem dubitationem,omnémque disputationem tollit,in d.l.si maritus præuenerit,quæ est iiij.in princip.ibi,sic tamen, iuncta l.ij.§.vltimo.& l.sequen.eiusdem titul.ff.de adulte. vbi dicitur,quòd pater & maritus ad accusationem adulterij admittuntur, sed ita tamen, vt maritus,si velit,præferatur patri:quia credendum est eum propensiore iure & maiore dolore accusationem executurum. Tamen vtrique simul currunt tempora accusationis. Ex eóque not. Bartol. & Angel.quòd quando duo possunt admitti ad aliquid, vtrique cedunt tempora, donec vnus præoccuparit:quod procedit vt(inquiunt)quando tempus simul competit pruribus,etiamsi aliquis eorum habeat priuilegium præuentionis, vt ibi dicitur. Secus,si non simul,sed successiuè id tempus competit: nam tunc secundo non incipit currere,nisi post finitum tempus primi, per l.vltimam.C.qui admit. quæ inter alias allegata est in dicta xxj. ratione contrariæ partis. Et hanc distinctionem nuncupatim sequitur Cardin. Flor. in locis suprà allegatis. Et hanc quoque doctrinam optimè probat gloss.in capit. vltimo, de consuetudi.libro vj. de qua locuti sumus suprà in respon. xiiij. argu. Sed cuius hîc quoque expressam mentionem volui facere, quia & hæc iis quæ hîc diximus admodum quadrat.

Cùm simul eodem tēpore ius pluribus cōpetit, simul illis tempus currit: secus si successiuè ius cōpetit.

83 ¶Propreteráque Bartol. & Angel. in d.l.si maritus præuenerit,ex hac doctrina tenent contra illud, quod in dicta xxij.ratione diximus:tenent(inquam)non nisi vnum mensem simul competere omnibus expectantibus, eundémque illis simul currere. quod & idem tenuit Ioannes Andreas, secum hac in re pugnans,Zenzel,Pau. Eleaz. distiguens,sed cuius distinctio ad nostrum casum nihil pertinet.Lapus similiter distinguens,& Lauren.à Pinu,in dicta clemen.j.de conces.præbend.& ibi quoque Ioannes Calder.& Cardin.Floren.in d.§. secus,in vj.quæstio.vbi dicit id obseruari, & Bonifa. Vital.in eo ipso §.secus,colum.penult.vbi etiam dicit id in practica obseruari.& idem Cardi.d.consil.lxxvij.in princip.& rursus consil.clxxxiij.in nomine &c.casus super quo,column.iiij.versicu.per hoc dico.iterúmque consil.sequen.post redditum,colum.ij.versic.ex prędictis.Sal.qui ita dicit consuluisse & obtinuisse,in d.l.vlti.in j.quæst.& ibi quoque Aexand.col.vlt.& Corne.post princ.C.qui admit.& nouissimè Matt.Pac.in tractatu de mandatis apostolicis,parte j.num.51.& seq.Et vt diximus in dicta xxij.ratione,Sebasti.qui pro priori parte allegatur, subdubitat. De quo præterea vide ipsum Cardina.Floren.consil.cv.super præmisso,colum.j.versic.tertiò ad idem, & colum.vj.versic. ad tertiam.

De eo,quod dictum est suprà de mense expectantium.

84 ¶Ad vigesimumtertium,quo dictum est, vnum atque idem tempus non operari effectus circa duos actus,quorum vnus successiuè venit ad alium.Illud quidem fateor,& iam sępius suprà diximus.Sed hîc nihil tale est,quando vnum alteri non succedat,sed vtrumque simul competat,sed ita tantùm,vt vnum alteri præferatur. Ideóque & simul vtrique tempus currit:vt plenissimè diximus,& probauimus suprà versi.ab hinc ij.& alibi sæpe. Quibus & tu potes addere quod idem tēpus potest,& solet præstitui ad plures actus qui simul possunt concurrere eodem tēpore:vt probatur in c.licèt causam, & ibi,Panor.col.ij.in iij.not.de probatio.Secus,dicit ipse Panor. si ordine successiuo essent expediendi,per glo.not.in cle.sępe.versi.& quia possessiones,in verbo,& post dationem,de verb.signi.

Idem tēpus solet præstitui ad plures actus, qui simul possunt cōcurrere.

85 ¶SED MAIVS EST dubium in hac specie. Quis vendit annuū aliquod vectigal generale,id est super omnibus suis bonis(id nos vulgò,*rente generale*,vocamus)ea lege,vt id possit redimere intra certum aliquod tempus,restituto pretio venditionis:& si id non fecerit,ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc (vt nostri loquuntur: ídque est quod lingua vernacula & vulgari diximus,*des à present comme deslors,& deslors comme des à præsent*) dat emptori in solutum eius vectigalis, siue loco illius,fundum quempiam,ideóque competit cōsanguineo ius retrahendi eum fundum: tum quia in datione insolutum habet locum retractus,vt diximus suprà tit.præcedente,§.j.glo.xiiij.in verbo, *ou equipollent à uente*, nu. 2.& multis seq.tum quia,cùm ex pacto apposito in contractu venditionis eius vectigalis is fundus cedatur sub conditione,si vectigal redemptum non fuerit,perinde habēdum sit, ac si is fundus primo loco & iam à principio esset vēditus:vt dicit Pau.Ca.consi.clxv.visis & ponderatis,col.ij.versi.secundò videtur,lib.j.& dicemus latiùs infrà in fi.huius tit.q.xxiiij.ad fi.Quæritur ergo,vtrùm consanguineus poterit intra annum post huiusmodi facultatem concessam venditori retrahere:an verò debuit id facere intra annum contractus,non expectato illo tempore facultatis.

Pulchra quæst.

De eodem.

Ex nũc prout ex tunc.

86 ¶Dubium facit,vltra dicta in pręcedenti quęſtione,& quæ alio loco diximus de vẽditione conditionali,videlicet in titu.pręceden.§.j.glo.x.in verbo,*dedans l'an*,in viij.quæſt.dubium(inquam)facit ea clauſula,ex nunc prout ex tunc &c.quæ eam vim habet,vt actus ita factus cẽſeatur habere effectum,iam ab ipſo principio , non expectato tempore conditionis , vt quod ad idipſum principium retrotrahitur,glo.in clemen.nolẽtes,in verbo,extunc,de hæretic. quæ dicit conſtitutionem , in qua hæc clauſula apponitur,ſtatim ligare à tempore promulgationis illius,non expectato lapſu duorũ menſium : de quo in Authen.vt fac.nouæ conſtit.Et ita quidem,vt quod interim,ſcilicet intra illos duos menſes factum eſt,nullum ſit.& ſequitur ibi Cardi.Flor.in j.oppo.vbi dicit eam gloſ.ſing.& Imol. colum.j.Et dicit Bald.in Authen.contrà rogatus,colum.j.C.ad Senatuſconſ.Trebel.quòd licèt aliâs conditio poteſtatiua non trahatur retro,id tamen fallit,cùm apponitur ea clauſula,ex tunc prout ex nunc.Nam & ſola dictio,ex nunc,denotat tempus continuum,facítque vt ſtipulatio ſub conditione facta,exiſtente ea conditione,retrotrahatur ad tempus ſtipulationis, per tex. loquentem iis verbis, ab hac die,ſiue ex hac die,quæ eundem ſenſum habent in l.huiuſmodi ſtipulatio,ff.de verbo.obliga. & ibi Docto.inter quos Angel. Imol. Paul.Caſtren.& Alexand.id trahunt ad hanc noſtram vulgarem clauſulam,ex nunc prout ex tunc.& in l.ſi ita ſtipulatus fuero,ſi Titius,& ibi quoque Bar.Bald. Angel.& alij,eod.ti.& not.Ioan.Andre.in c.cùm in cunctis,colum.v.verſic.item expreſsio,extrà de elect.in nouell.Petr.Iacob.in tit.de condi.ex leg.quæ pro re dona.compe.colum.iij. Bald.in l.lecta, colum.j.in vlti.not.ff.ſi cert.pet.Angel.in l.j.in fin.& ibi Alexand. & Iaſo. colum.vlti. C.de codicil. idem Angel.conſil.xlij.porrecta,ad fi.Alexan.conſil.lxxxiij.viſa facti narratione, colum.iij.verſic. confirmatur hoc,quia poſſeſsio,lib.ij. & latiùs conſi.cxj.perſpectis literis,col. penul.verſi.ex prædictis infero,lib.vj.Franciſ. Areti.conſil.clx.longa eſt,colum.iiij.verſicul.ſed certè Barba.conſi.lxiiij. ſcribitur Exodi,colum.antepenult.lib.iiij. Guid. Pap.deciſi. Delphi.ccxviij. quidam donauit.Iaſon conſilio cxlvij.præſens conſultatio,columm.ix.verſicul.ſecundò poſſet reſponderi , lib.ij. & Fel.in cap.licèt cauſam,columm.iiij.verſicu.nota ſextò,extrà de proba.& Franciſ.Ripa in l.j. numero 5.ff. de pigno.Stepha.Bertrand.conſil.lxxix.viſo proceſſu,colum.j.lib.ij.Chaſſe.conſil.liij.ex facto , colum.j.verſicu.xiiij.& iterum colum.xxiij. verſic.ad quartum. & conſil. lxvj. eodem initio , columna v.verſicul.ad hoc eſt clara , in fin.Nam & hæc dictio,nunc , per ſe ſimplex eſt aduerbium præſentis temporis , vt dicunt Grammatici. Et probatur in l. nunc tractemus , ff. de tutel.& ration. diſtra.

De iiſdem dictionibus.

87 ¶Verùm contrarium in noſtro caſu cenſeo,vt ſcilicet non currat tempus redimendi eius fundi conſanguineo , niſi elapſo eo tempore,præſtituto conditioni redimendi vectigalis. Nam hæc venditio, ſiue datio in ſolutum,eſt conditionalis : ideò non currit tempus , niſi conditione impleta, ſecundùm ea quæ latiſsimè diximus,in d.viij.quæſt.d.glo.*dedans l'an*.Nec quicquam mutat,quantùm ad id illa, clauſula,ex nunc,&c.per id quod voluit glo.in clemen.j.in verbo,ex tunc,de conceſ.præbend. quòd ſententia excommunicationis ſub conditione lata,cum illa clauſula , ex nunc,non afficit ante conditionem,ſed ſuſpenditur effectus ipſius.& ſequitur Cardi.Flor.in j.oppo.& Imo. colum.ij.verſi.glo, ex tunc , & idem propè voluerunt Innoc. Hoſti. Abbas antiquus,& clarius Ioan.Andre. in c.prætereà requiſiſti,omnes,in verbo , excommunicatum,extrà de appel.& ibi etiam apertiſsimè Collect. paulò ante fi.Bald.colum.iij.verſic.quæro nunquid ſit differentia,Panormi.col.penulti.verſic.extra gloſſam quæro,Philip.Franc.colum.v.in iij.quæſti.& Philip.Deci.colum.etiam penulti.verſic.extra glo.primò.& Cardi.Alexand.col.iij.& prætereà Archi.& idem Ioannes Andre. Domi.& Phil. Franc.in c.dudum. de præbend.lib.vj.D.à Rota deciſ.xcv.Paragraphus,in j.addi.in nouis.Bald.in l. prępoſteri,C.de teſta.vbi ex hoc dicit,quòd ſi quis ita dixerit,Si matrimonium mecum contraxeris, ex nunc volo eſſe obligatus ad decem nomine dotis:tamen non obligabitur, niſi cõtracto matrimonio.idem Bald.in d. Auth.contrà rogatus,& in l.ex illa,C.de appel.& in cap.j.col.v.verſic.ſed pone clericus,tit.de mili.vaſ.qui contu. eſt.Roma.in l.lecta,& ibi quoque Franc. Aret.col.ij.ff.ſi cer.pet. Guid.Pap.deci.Delphi.dlxxxviij.clericus.& conſil.cxxvj.de anno.vbi ex hoc dicit,ex tali venditione non deberi laudimia,niſi tempore elapſo.& Fel.in c.licet cauſam,col.iiij.verſic.nota ſextò,extrà de proba.

88 ¶Si quando autem diſpoſitio his verbis vtens retrotrahitur,id fit per fictionem,ſecundùm Iaco.But. in l.ea lege.C.de condi.ob cauſam,& Angelus dicto conſi.xlij.in fine,quæ fictio non habet locum in ſtatutis.Vt etiam de mandato,cùm retrotrahitur,dicit Bart.in l.ſi is qui pro emptore,col.iiij.verſic. ecce exemplum,ratihabitio,ff.de vſucap.cum aliis concordantiis à me adductis ſuprà ti.pręcedente, §.j.in glo.x.in verbo,*dedans l'an*,nume.69.prętereà quod dicitur.In ſtatutis autem,ex quibus retractus procedit,non eſt locus fictioni,ſed meræ veritati,vt dicit Bartol.in d.l.ſi is qui pro emptore , in iij.quæſt.princip.cum ſimilibus.Neque aliâs vnquàm,cùm tractatur de præiudicio alterius.glo.in c. quia circa,extrà de priuilegiis,Petrus Anchara.conſil.cvj.dubitatur , & not. in l.hac edictali, §.his omnibus,C.ſecundis nup.Ideò nec fit vnquam retrotractio in pręiudiciũ aliorum,ſed eorum tãtum, qui actum confecerunt,l.ſtipulatio de dote,ff.de iure dotium,& l.in inſulam, §.vlti.ff.ſoluto matrimonio,& c.ſi pro te. de reſcrip.lib.vj.cum aliis multis concord.à me collectis in d.verbo,*dedans*,nu.68. eſt autem generale.

SI LE

§. III.

SI LEDICT achepteur reçoit ledict lignagier audict retraict, neantmoins celuy, qui a ladicte grace conuentionelle, peut faire son offre de retraict audict achepteur, s'il veut: ou audict lignagier, qui a retraict la chose: ou autres, à qui lesdictes choses seroyent transportées. Mais s'il vient au premier achepteur, ledict achepteur luy doit dire & declarer, à qui il a transporté, affin que le dict demandeur puisse venir contre celuy, à qui le transport a esté faict. Et si ledict premier achepteur ne declaire & nomme celuy, à qui il a trãsporté, il en aura son recours & actiõ cõtre luy & son interest. Et ne courra point le temps dudict retraict conuẽtionel, iusques à ce qu'il soit ou puisse estre informé deüement, à qui la chose a esté transportée, & à qui elle apartient. Auquel, quand la chose sera venue à sa notice, il pourra faire son dict offre de retraict conuentionel, & sera tenu de le receuoir.

OV AVTRES, GLO. I. ET VNICA.

Venditor cum pacto, an poßit à tertio retrahere.

1 IGITVR VENDITOR vi huius pacti de reuendendo poterit rem non ab emptore tantùm suo retrahere, sed ab alio quoque qui emit ab ipso: vt etiam de Iure communi multis placuit, multis quoque refragantibus, vt latè diximus suprà eodem titul. §. j. in glo. vij. eadémque vlti. in verbo. *seront preferés*, nume. 6. at in pacto, & multis versicu. sequen. Quibus addes (ne id omittam) quæ de hac re scribit Alexand. consil. ccxxxij. ponderatis his quæ in themate, col. vlt. versic. circa verò aliam, lib. vj. & Philip. Deci. consil. lxxxviij. cuius superscriptio incipit, valet statutum, colum. iij. versic. secundò principaliter, vbi hanc dubitationem tangit, nec tamen suam sententiam interponit: sed illud tantùm dicit, quòd si sit statutum vt posit agi contra tertium, id seruandum est. Multa quoque de hac re scribit Chasse. tit. *des rentes uendues à rachapt*, §. j. versi. tertium est, & multis seq. & Ant. Rube. consi. clix. clari iuris. Audio autem hanc opi. seruari in Francia, vt contra tertium agi posit. Estque in id expressum statutum Sabaudiæ, lib. iij. statutorum, c. xvj. ex frequentibus. Súntque nonnulli, qui constãter tenent, id pactum reuendendi impedire alienationem rei in alium, ita vt si alienata fuerit, posit ab eo vendicari. Ita enim tenuit & multis probauit Guid. Pap. consi. xlix. principale dubium, vbi inter cætera allegauit Bar. in l. in diem, ff. de aqua plu. arc. vbi tamen non loquitur de alienatione, sed de hypotheca: de qua nos dicemus infrà, in hac ead. glo. nu. 8. hìc autem & seq.

An id pactum impẽdiat alienationẽ in tertium.

Quid si prior uenditor obtulit pretium ante alienationẽ.

2 ¶Illud autem mihi certum est, quòd si venditor semel interpellauerit emptorem de reuendendo, & ei pretium obtulerit, sublata est ipsi emptori facultas vendendi alteri: arg. l. fundus qui Lucij Titij, ff. de rescin. ven. secundum communẽ intellectum, & glo. in l. resolutum, C. de distrac. pig. Bar. in l. creditor, quæ est pen. ff. eod. ti. Bald. Imo. & Pau. Ca. in l. si mora, ff. sol. matrimonio. vbi dicitur, quòd si creditor potest irreuocabiliter vendere rem pignoratam, & debitor se offerat soluere pretium, per huiusmodi oblationem impeditur irreuocabilis alienandi facultas. Sed an hoc casu ad impediendam huiusmodi facultatem sufficeret verbalis oblatio, vide Caro. Rui. consil. lxiiij. viso processu, col. iiij. nu. 7. & iterum col. seq. nu. 10. lib. iiij.

Quid si hypotheca interueniat.

3 ¶TAMEM SI POTIOR esset ea opin. quæ negat admitti venditorem aduersus tertium emptorem, hodie parum prodesset, vt tradit Pau. Ca. in l. ij. ad fi. C. de reb. alie. non alie. cùm ex communi vsu notariorum in instrumentis apponi soleat hypotheca, quæ realis est, §. item Seruiana, Insti. de actio. & ideò fundum sequitur & obligat tertium: ex textu, quem vbique omnes dicunt sing. in l. creditor, §. vlt. & ibi Barto. ff. de distract. pigno. & not. per Barto. & Bald. in l. ea lege, C. de condi. ob cau. Bart. & Recentiores, in l. filiusfamiliâs, §. Diui, ff. de leg. j. & in l. si ita quis promiserit, §. ea lege, ff. de verb. oblig. idem Bar. in l. nemo, quę est pen. ff. de pac. Ang. cons. ccxxx. intricatè, col. j. & consi. ccxliij. multi consortes, post princ. Rapha. Fulg. qui id dicit not. dignum, consi. cxvij. Ioan. colum. iiij. versicu. illud porrò. Alexand. loquens nuncupatim de hoc pacto reuendendi, consil. ccxxviij. ponderatis quæ seriosè, colum. ij. versicu. prætereà etiam, lib. vj. Guid. Pap. qui etiam in hoc pacto loquitur, decisi. Delphi. dclxix. per pactũ potest prohiberi, in princ. atque iterum in vers. sed vidi dubitari: vbi id dicit fuisse determinatum. Soci. qui & ipse in hoc casu loquitur, consi. lxxx. in quæstione quæ vertitur, col. iij. versi. vel etiam & tertiò, lib. iij.

Locatio facta cum hypotheca, an obstringat tertiũ emptorem.

4 ¶Idémque in simili traditur de locatione facta cum hypotheca: vt etiam obstringat ligétque tertium emptorem, per Bartol. Bald. & alios in l. emptorem, C. loca. & in l. qui fundum, ff. eod. & in l. §. quod autem, ff. de superficie. & in l. si filio, §. si vir, ff. soluto matrimo. Angel. consilio ij. certum est colum. vlt. versiculo item actio. & consilio ccxlv. quia omne, in v. dubio. Imo. in d. §. Diui, colum. ii. & ibi quoque Recentiores. Paul. Castren. in l. si merces, §. j. ff. loca. Rapha. Co. consilio xx. magister Antonius, colum. j. Masuer. titu. de loca. §. item emptor non tenetur, & sequen. Guid. Pap. deci. Delphi. cccclxxx. locaui, colum. j. versicu. sed pone. & sing. dccxix. emptor non habet. & consilio cxxvij. processus fuit, col. v. cum aliis multis concor. congestis ab Alexan. in d. §. si vir, col. ij. & consi. cxviij. in casu de quo quæritur, col. penult. versi. insuper quia in instrumento, lib. v. Barba. consi. xxxvj. sapienter, col. ix. versi. sed videamus, lib. ij. & Stepha. Bertran. consi. cxliij. pro faciliori, col. vlti. lib. iiij. & Ferdi. Loaz. in repet. d. §. Diui, char. 23. versi. ex ista communi, qui est num. 441. & Anto. Corse. in suis singu. in verbo, pactum, si propter obseruantiam. & Hippo. Marsi. singu. cccxxj. credo te scire. Vtrùm autem hoc casu præcisè teneatur emptor stare locationi, an verò satis sit, si offerat interesse, vide Carol. Molend. post alios multos, quos citat, consuetu. Parisi. titu. j. §. xxx. nu. 95. & sequen.

L. quoties, C. de rei uen. non procedit, cùm interuenit hypotheca.

5 ¶Similiter etiam dicitur l. quoties, C. de rei vendic. quæ præfert secundum emptorem, cui res fuit tradita priori, non procedere, cùm res primùm fuit vendita cum hypotheca, etiam sine traditione. Nam hic emptor cùm hypotheca præfertur alteri, cui secundo loco fuit res vendita & tradita, vt voluerunt Cyn. Ioan. Fab. Bald. Sal. Paul. Castren. & Ias. in d. l. quoties. & ipse Ias. consi. v. strenui, colum. v. versiculo sextò pro ista parte, & versiculo septimò bene facit, lib. iij. & consil. vj. exhibentur, colum. ix. versiculo tertiò adest, eod. lib. iij. & Thomas Ferra. qui nullum horum memorat, cautel. xlviij. si quis vendit, col. ij. versiculo secundum remedium.

An hæc etiam procedũt in dominio.

An & hæc pcedunt, si hypotheca interuenit sine pacto alienandi.

6 ¶Aduerte tamen, ne decipiaris, quòd solus Ias. in d. consi. & Thomas Ferrar. vbi suprà loquuntur in dominio rei. Cæteri verò, & ipse quidem Ias. in d. l. quoties, loquuntur in hypotheca, vt scilicet prior in hypotheca præferatur in ipsa hypotheca, tametsi res ei non fuit priùs tradita. De dominio autem non loquuntur. Et sanè in hoc multi magnæ autoritatis nostri temporis, in hoc, ni fallor, falluntur, qui tenent indistinctè in his solam hypothecam sufficere, per d. l. si creditor, §. vlti. ff. de distract. pigno. qui text. nuncupatim loquitur, cùm pacto de non alienando adiecta est hypotheca quo casu impeditur sequens rei alienatio. Quòd si eo pacto non apposito, interuênit hypotheca, ea certè non impedit alienationem, & dominij rei hypothecatæ translationem: sed ita, vt transferatur cum sua causa, id est hypotheca: vt est tex. apertissimus in l. si debitor, C. eod. titu. & ibi concord. in glos. Nempe cùm debitor maneat dominus, & quidem pleno iure, l. generaliter, in princip. ff. qui & à quib. manu. & diximus suprà titu. præcedenti, §. j. glo. xiiij. in verbo, *ou equipollent à uente*, numero 127. quid verò de re. Ideò & multi eorum, quos suprà citauimus, expressim loquuntur de hoc pacto non alienandi.

Quid si omissa sit hypotheca à notario in instrumẽto publico.

Clausulæ solitæ censentur esse appositæ.

Et hæc omnia, quæ diximus suprà de hypotheca, intellige, etiamsi confectum sit instrumentum publicum à notariis, in quo fortè non sit apposita hypotheca, nam cùm ea sit solita apponi à notariis, ea debet censeri apposita, vt voluit Cæpolla, in l. quod studet, §. quia assidua, colum. iij. versiculo vltimò, per istum text. ff. de Aedil. edict. per eum text. & in l. & quæ nondum, §. quod dicitur, ibi, non ad illam, quæ inseri quotidie solet cautionibus, ff. de pignor. Et eum nuncupatim sequitur D. Boër. deci. clxxxij, & per supra dicta, colum. vlti. Quibus adde text. in l. vlti. cum glo. vlti. & ibi Bald. C. de fideiuss. & eundem Bald. & alios in l. huiusmodi, in princip. ff. de leg. j. cum aliis multis concord. à me alibi congestis. Sed vix id reciperetur in nostra curia.

An in istis casibus necessaria sit specialis hypotheca.

7 ¶SED DVBIVM EST, an his casibus necesse sit interuenire specialem hypothecam illius rei venditæ vel locatæ, an verò sufficiat generalis omnium bonorum. De qua re vide Barto. in l. qui absenti, §. si quis possessionem, & ibi latiùs Imo. Paul. Castren. Rom. Alexand. & Francis. Aret. ff. de acquir. poss. Bart. Imo. Pau. Cast. Alex. Franc. Are. & Ias. in d. l. si ita quis promiserit, §. ea. lege, ff. de verb. oblig. Alex. consi. lix. viso themate, lib. v. Caro. Rui. consi. cix. videtur primò, col. iij. numero 8. lib. iiij. & consi. xij. viso themate, col. j. nu. 3. & iterum col. vlt. versi. non obst. dum vltimò, eo. lib. iiij. Stephan. Bertran. consi. omnium primo, in iij. dubio, lib. j. & consil. cxcj. nihil existimo, col. vlti. eod. lib. j. & consi. iiij. parum refert, num. 33. & seq. lib. ij. & consi. clxxxv. quamuis donatio, nu. 11. 12. & 13. lib. iij. Ias. consi. ccxj. præsens consultatio, col. vj. versicu. item in ista, lib. ij. Ioan. Crot. in repeti. d. §. Diui, col. xxviij. versi. quartò limitatur, & ibi quoque Ferdi. Loaz. vbi suprà, versi. difficultas tamen est, vbi & alios concord. afferunt. & Alberi. Bru. consi. lxvj. dum dubitatur, col. ij. versicul. quartò. & Ludo. Gozad. consi. xxiiij. quæritur, an Dauid, numero 9.

An promittẽs reuendere, censeatur in id rẽ ipsam pignorare.

8 ¶QVANQVAM ID frustra in nostro pacto reuendendi de hac re quærimus: quandoquidem promittens rem reuendere venditori, censetur illi eandem rem in id obligare pignoraréque: per l. creditor, quæ est iij. §. post diuisionem, & ibi Bartol. & Bald. qui id notant, ff. qui potior. in pignor. habe. Iacob. Aret. (vt à nostris citatur) in l. ad curatoris, ff. de damno infect. Baldus in l. creditores, in fine. C. de pignor. vbi illum text. dicit singul. & consilio cc. tria sunt, in ij. dubio, libro iiij. vbi & illum quoque textum dicit nota. & nuncupatim loquitur de hoc nostro pacto de reuendendo, cùm cæteri loquantur de vendendo, quod idem est, quantùm ad id de quo tractamus, Cæpol. qui & de nostro pacto loquitur, in tractatu de simulatione contractuum, colum. j. & dicemus infrà

eodem

eodem titu.in fin.huius tit.nume.123.huius igitur,& seq.vt iam non dubitandum sit,quin sit verior ea opi.quæ facit ius venditori redimendi etiam à tertio emptore.

9 ¶HIC AVTEM oportunè quæri potest,quid si emptor rem alteri non vēdidit,sed obligauit:an posteà retrahente venditore vi huius pacti,res in eum transibit libera,an verò cum onere & nexu illius hypothecæ.Et idem in retractu proximitatis quæri potest. Hanc autem de huiusmodi retractu conuentionali quæstionem nuncupatim tractat Bartol.in dicta l.in diem,ff.de aqua plu.arcend.vbi primùm dicit,eam l.facere,quòd non transit cum onere,quia debuit requiri consensus venditoris.Et confestim subdit pro declaratione illius l.ita esse distinguendū,vtrùm res reuertatur ad vēditorem, aut alium actorē de necessitate:& rescinditur omne ius seruitutis vel pignoris cōstituti ab emptore: per eā l.& l.iij.ita enim allegat,licèt sit,l.si ex duobus,quę est vj.§.sed & Marcellus,ff.de in diē addi. An ex voluntate aut facto emptoris ad hoc directè tendēti,siue vt ipse loquitur,ordinato:& non rescinditur.l.iij.ff.quib.mod.pig.vel hypo.sol.& l.bouem,§.pignus,ff.de Ædil.edict.& quod not.per glos.in d.§.sed & Marcellus. An verò facto emptoris non directè ad hoc tendente: & tunc soluitur omne ius ab ipso emptore constitutum.l.lex vectigali,ff.de pig.ibi enim,licèt non soluat, nō tamen in hoc fecit,vt ad actorem res rediret.Et per hoc(inquit)apparet idem esse in pacto legis commissoriæ.Subditque quòd si venditor rem redimeret,quia læsus fuerit vltra medium iusti pretij,ex l.ij.C. de rescind.vendi.id fuit ex voluntate emptoris ad hoc ordinata:quia voluit rem reddere,& non supplere pretium: quod erat in suo arbitrio, secundùm d.l.ij.& lex non transfert ipso iure sine eius facto & traditione,sicut in d.l.lex vectigali, & in dicto pacto legis commissoriæ. Et ex hoc (ait) apparet decisio omnium quæstionum, quæ circa hoc possunt occurrere. & illum sequitur Rapha. Co.ibi.

Res ex hoc pacto redēpta,an redeat libera obligationibus emptoris.

Res redempta ex l.ij.C.de rescind.uendi.an redeat libera.

10 ¶Idem autem Bar.& Angel.in d.l.iij.ff.quibus mod.pign.vel hypo.sol.not.ex ea, iuncto princip.l. seq.quòd si ius debitoris obligantis resoluitur ex causa antecedenti necessaria,resoluitur quoque pignus: secus si ex volūtaria.id quod ipse Bart.dicit esse not.ad multa.Et primò,quòd quando res venditur,& apponitur pactum de reuendendo,si interim pignoretur,debet distingui,an emptor cogatur reuendere ex necessitate, an verò ex voluntate. Item si pignorasti rem emptam, quæ tamen posteà auocatur propter læsionem vltra dimidium iusti pretij,ex d.l.ij.C.de rescind.vendit.non dissoluitur pignus: quia tunc emptor reddit rem ex voluntate, non necessitate, cùm possit supplere pretium. Idem quoque Barto.in d.l.si ex duobus,§.sed & Marcellus,ff.de in diem addict.clarè decidit in nostro casu reuenditionis pignus resolui, cùm contractus resoluatur ex necessitate prioris contractus, vt in casu d.§. Quanquàm id dubium poterat videri ex dictis ipsius in dictis illis duobus locis. Sed hanc ipsius sententiam,quæ vult pignus in hoc casu resolui,sequitur Bald. in dicto §. sed & Marcellus.& Franc.Cur.Senior consil.xij.Lucius,col.pen.Fabia.in tracta.emptionis & vendi.in iiij.quæst. vij.quæstio.princ.Philip.Deci.in l.si socius,col.ij.ff.si cert.pet.& consil.lxxxviij.cuius superscriptio incipit,valet statutum,column.ij.versicu. & specialiter in proposito.& consil.ccxxxviij.proponitur quòd nobilis,col.vlti.in v.dubio.& consil.seq.primò non videtur,col.quoque vlti.versic.& ad confirmationem.Anto.Rub.consil.xc.viso casu,col.vlt.& Hiero.Cagno.in repeti.l.ij.in v.quæsti.C.de pact.inter empto. & vendito.vbi tamen subdubitat. & Carol. Molendi.in consuetudi.Parisi.titu.j. §.xlj.nume.21.

De eadem re.

11 ¶In casu autem d.l.ij.C.de rescindenda venditio.perstat Bart.in dicto §.sed & Marcellus,in illa sua sententia,vt scilicet non resoluatur pignus.id quod etiam ante eum voluit, licèt non alleget, Ioann. Andre.post alios antiquiores,in addi.Specul.in rubri.de obligatio. & solutio.colum.ij.vers.proposito congruit.Et hanc quoque opin.sequitur Alberi.in d.l.ij.colum.iiij. versic. item quæro vendidi, C.de rescind.vendi.Petr.Anchara.in c.accessorium,colum.x.versic.prædictis applico quæstionem, de regul.iur.lib.vj.& Alexand.consil.xlv.in causa,colum.ij.versic.ad quod pluribus, lib. v. Verùm contrarium tenuit Bald.qui solius Bartol.meminit in ipsa l.ij.in xiij.quæsti.versic. iuxta hoc quæritur:quia resoluto(inquit)iure pignorantis,resoluitur ius accipientis:per d.l.lex vectigali:etiamsi resoluatur ex actu voluntario,puta quia pignoraui rem emphyteuticam,& posteà non solui canonem. nam in mea potestate erat soluere,sponteque ac liberè non solui:tamen hoc nocet creditori, & finitur ipsius hypotheca. Ita & in casu dictæ l.ij. nam debemus id potius considerare, quod est in natura actionis reuocatoriæ, quæ competit ad rem, quàm quod est in nuda facultate soluendi, aut non soluendi pretium. Nec enim potuit emptor pignorando facere deteriorem conditionem venditoris,per d.l.iij.ff.quib.mod.pign.vel hypo.sol. Nec obst. (inquit) quod dicitur in d.l.iij.in versicul. quanquàm.quia ibi loquitur, quādo ex sola voluntate emptoris pendebat resolutio.At hîc non pendet ex sola eius voluntate,quia hęc res non erat liberè apud emptorem,sed quodammodo affecta ex dispositione legis. Subdit tamen dictum Bartoli esse verum, quando sine iudicio res esset sponte reddita,per l.si debitor,in principio. ff.quibus mod. pignus vel hypo.solu.Et dicit Baldus id fuisse disputatum Bononiæ & eum sequuntur Sal.ibi in xv. quæstio.& Paul. Castren.colum.iij.versiculo octauò quæro. vbi & hanc rationem affert, quòd hæc resolutio fit ex causa de præterito, quæ scilicet orta est ante obligationem: & sic obligatio censetur esse facta eo iure ac modo, quo erat apud emptorem. & ibi denique Pantaleon in repetit. column. xliij. versiculo quærit etiam

De eadem re.

Bald.

Bal.& ipse Caro.Mol.in consue.Parisi.ti.j.§.xxij.nu.45.Et hãc partẽ credo esse verisimã,non enim emptor dicitur sponte reuendere,qui cogitur ex legis dispositione vel supplere,vel reuendere:vt satis sensisse videtur,glo.in d.l.ij.in verbo,iudicis,versi.item si iste venditor,C.de rescin.vend.per tex. optimum in l.si quis sub,§.sed si sub,ff.de condi.insti.& diximus latius suprà titu.præced.§.xxxij.in glos.j.nu.66. quod autem tertiò,&duobus seq.Et quia etiam posset emptor,si aliam opin.reciperemus,fraudare emptorem hoc l.beneficio,rem emptã tot seruitutibus,debitis,& obligationibus onerando,vt multò satiùs esset venditori eam apud emptorẽ relinquere,quàm recuperare tot tantisque oneribus subditam.

Quid de feudo uel emphyteusi reuersa ad dominum.

12 ¶Quid autem de feudo & emphyteusi reuersa,ad dominum,an redeat libera, an cum onere pignoris,seruitutis,aut alterius obligationis,quia non est propria ac peculiaris materia huius nostri tractatus,vide vltra prædicta tex.in c.j.§.rursus,& ibi Bald.Aluar.Mar.Laud.& Cardi. Alexand.ti.quib. mod.feud.amit.& tex.in cap.j.§.quid ergo,& ibi Docto.& maximè Cardi.Alexand.col.vlt.versic. quæro pone vasallus,& iterum versic.quæro nunc,tit.de inuesti.de rer.ali.fac.& in cap.j.in fi.& ibi etiam Bald.tit.de cont.inter vasal.& ali.Cy.in l.si duobus, quæ est vlti.§.sinautem sub conditione, ad fin.C.com.de lega.Collec.in cap.ij.col.j.versic.quid si miles,extrà de feud.Blan. Mars.in summa tit.quib.mod.feud.amit.versic.sed nunquid seruitutem.Pet.Iacob.tit.de acti.in rem pro re emphy. col.x.versic.item est notandum,& iterum col.xix.versi.& est notandum.Ioan.Fab.in l.vlt.C.si alie. res pign.data sit.Bald.Sal.& Paul.Cast.post Pet.& Iacob.Ra.in l.& in prouinciali,quæ est iij.C.de serui.& aqua & eundem Bald.consil.ccclxxj.Maphiolus inuestiuit,lib.j.Imo.consi.viij.in casu præmisso,col.vlti.versic.circa secundum.Masuer.ti.de locat.versic.item vtilis dominus. Ioan.Ray.in c. imperialem,§.habito,char.4.& seq.& iterum in §.præterea si quis,char.7.versic. quæro vasallus, tit.de prohib.feud.ali.per Fede.Paul. Cast.consil.lxviij.in causa præsenti,puto,in fi.lib.ij.Alexand. consi.xxxviij.consideratis his,col.ij.versicu.alia ratione,lib.ij.& consil.clxxiij.viso themate,per totum,lib.ij.quod repetitur,consil.xcj.lib.iij.Et eundem Alexand.consil.xj.ponderatis his,col.x.versic.nec potuit,eod.lib.iij.& cons.x.viso instrumento,col.iiij.lib.v.Guid.Pap.dec.Delphi.ccccxxviij. quidam Antonius,ad finem.& meliùs decisi.dlxxv.emphyteuta potest.& Benedic.in repeti.c.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam,nume.560.& sequen.de testamen.Philip.Dec.consil.dcvij.viso puncto,col.penul.Iacob.à S.Georg.in tract.feud.in verbo, ita etiam quòd ipsi vasalli, colum.iij.versic.vlterius est quærendum,& in verbo,qui quidem inuestiti,colum.xvj.versicul.item quæro de pulchra quæstione.& Stepha.Bertrand.consil.iij.inspecto,in fin.lib.iij.& Franc.Curt.Iunior.in tracta.feud.parte iiij.quæst.xiiij.& Matthæ.Afflict.decis.Neapol.ccclxxx.Vincentius,col.j. & latissimè diximus suprà tit.omnium nostrarum consuetudinum v.§.ij.in glo.j.vbi videre poteris. & aliquid etiam diximus tit.præced.§.xxxiiij.glo.j.nu.7.sed ex his,& seq.& D.Boër.deci.clxxxj.si emphyteuta.Caro.autem Molend.consue.Parisi.tit.primo, §.xiij. glo.v.in v.quæstione,arbitratur quoniam feuda apud nos sunt patrimonialia, eadem quoque ad dominum,quocunque modo reuertantur,minimè libera reuerti.Cui tamen non accedimus:neque enim sequitur,si patrimonialia sunt, eadem cum suo onere ad dominum reuerti:vt patet ex multis,quę suprà diximus iij.vers.pręcedentibus.Quanquàm ei suffragari videtur ordinatio regia Phi.Pulchri,Biturigibus facta anno cxxiiij. c.xx.cuius meminit Aufreri.in tit.de talliis & exactionibus,cap.iij.& Benedic.vbi suprà qui tamen eam declarat.

An uẽditor qui redimit ex hoc pacto teneatur stare locationi factæ ab emptore.

13 ¶SED ET ILLUD quærendum ducimus:Quid si emptor iste,qui emit cum hoc pacto reuendendi,interim rem alteri locat: an venditor,qui ex hoc pacto redimit,teneatur stare huic locationi. & idem quæri potest de locatione facta ab emptore durante tempore retractus municipalis. Guid. Pap.decisi.Delphi.ccccłxxx.locaui,colum.vlti.dicit Iacob.Pute.in l.si filiofamiliâs,§.si vir in quinquennium,ff.soluto matrimonio,id tractasse in priore casu pacti reuendẽdi,& nihil aliud dicit.Scio autem Bald.hanc eandem speciem disseruisse in l.j.ad finem,C.de iure fisci.lib.x.vbi asserit venditorem,qui redemit,teneri:nam emptor interim re fruitur ex voluntate venditoris:quia redimẽdo impediret eum frui.l.si vir, ff. de præscriptis verbis.ideò ex quadam consequentia etiam ex eiusdem voluntate videtur eam locasse.Et idem,nulla illius mentione facta,voluit Raph.in d.§.si vir in quinquennium,& ibi quoque Alexand.colum.iiij.versicu.item fallit quando vendidi: vbi id admodum commendat, dicitque ab hac opinio. non esse in practica recedendum, licet aliquid in contrarium afferat.& Soci.consil.cxxv.visa narratione,colum.ij.versicu.confirmatur per id,lib.j.vbi & ex hoc, & aliis multis, ibi per eum collectis, id tandem axioma facit,quòd si eo tempore, quo facultas locandi ad te pertinet, tu locas, si consentio tacitè vel expresse huic locationi, licet posteà pendente tempore ipsius locationis ea locandi facultas in me transferatur, tamen teneor ei locationi stare. Et hoc quoque sequitur & dicit singu. Hieronymus Cagno.in repeti.l.ij.in xij. quæsti. C.de pact.inter empto.

Singularis successor necessarius, an tenea-

14 ¶Et hanc sententiam confirmat,quòd singularis successor necessarius,in quem scilicet quis cogitur dominium transferre,vt in casu nostro,tenetur stare locationi,glo.not.in l.diuortio,versic.neque,in verbo,tertia portio,versi.sed opponitur.& ibi Bar.col.j.Bald.col.iij.Imo.Alex.& cæteri propè omnes,ff.sol.mat.Alb.& Bar.in d.§.si vir.in quinquennium.& in l.postulante,§.j.nu.4.post Ray.ibi.&
ad

ad S.C.Treb.Bald.& Sal.in l.emptorem,ille in iij.oppo.hic in vj.C.locati.Steph.Aufreri.deci.Tholosa.ccccxx.item fuit quæsitum locaui,paulò ante fin.& Catel.Cotta,qui eam glo.dicit singu.in memo.successor.Sed id tamen quomodo intelligatur,apud priores illos videbis.

tur stare locutioni.

15 ¶Licèt contra hoc multum faciant, quæ adduximus in præcedenti quæsti.ex quibus videtur,quòd resoluto iure locatoris resoluitur ius conductoris:cùm hæc resolutio fiat ex causa antecedenti & necessaria:vt ibi etiam diximus,& d.titu. v.§.ij. Tu tamen vide Soci. vbi suprà & Maria.eius patrem consilio xxxij.his quæ superius diximus,in iij.primis colum.& Doct.plenè in d.§.si vir in quinquennium, & in l.emptorem, C. locati. & in c.vlti.extrà de præl. vic. suas. & Guid. Pap. deci. Delphi. cccclxxx.locaui,versiculo circa hoc Ias.post alios,in d.l.diuortio,colum.viij.versicul.in eadem glos. ibi translatio,ff.solut.matrimo. Quibus etiam locis videbis, quid de locatione facta à viro durante matrimo.de re dotali,à tutoribus,curatoribus,Prælatis,debitoribus,ante dationem insolutum à iudice factam,& aliis id genus,an duret post eorum tempora.Et de locatione facta ab vsufruct. videbis etiam tex.in l.si quis domum,& ibi.Bald.ff.locat.& per ipsum Bald.in d.l.j.col.vlt.C. de iur.fis. lib.x.Et è contrario de locatione facta à proprietario,an vsufruct.ei teneatur stare,vide Bald.in l.j. col.iij.versicu.pone maritus,C.de fruct.& liti.expen.& Corse.d.deci.Tholo.ccccxx.Et de Prælato, vltra loca communia,vide D.à Rot.deci.ccccxxxij.si Prælatus,in nouis.Bal.consi.cccclvij.col.j. versicu.modò sequitur,lib.j.& Alberic.in l.arbores,ff.de vsufruct.& in d.l.si quis domum,ff. locat. & Ange.consi.ccxlv.quia omne datum,col.v.in v.dubio,iterúmque in sequ.& Rapha. Fulgo. consilio cxxvj.reuerendus,& Petr.Ancha.consi.cxvj.secundum ordinem.Pau.Cast.consi. iiij.circa primum, col.j.versi.sed ex alio,lib.j.& omnino Alex.consi.clx.viso & diligenter,lib.vj.& Soci.consi.xxxiiij. materia,lib.iiij.& Pet.Ferra.qui de aliis quoque loquitur,titu.for.libel. quo agit,ad ficti.præstat.in verbo,soluere neglexerit,versiculo quid autem dices.Et de domino,cui commissum est feudum, an teneatur stare locationi factæ à vasallo,videbis apud Bald.in c.j.§.rursus,post princ.& iterum in fin. titu.quib.mod.feud.amit.& Carol.Molen.qui illius non meminit,consue.Paris.tit.j.§. xxx.in xxij. quæst.& seq.Et de fideicommissario,an teneatur stare colono hæredis,vide Albe.post Rayn.in d.l. postulante,§.j.nu.4.ff.ad S.C.Treb.Sed non id prætermittam, quòd in nostro casu est tempus certum finiendi iuris emptoris,cùm tempus certum est præstitutum reuenditioni:quod non est in maritis,Prælatis,vsufructuariis:tempus enim mortis incertum est,l.j.ff.de condi.& demonst. quare maior est ratio,vt venditor qui redimit,non teneatur stare locationi factæ ab emptore. Bald. autem in d.l.j.C.de iur.fisci.loquitur in casu,quo potest,quandocunque voluerit,redimere.

De eadem re.

Vxor an teneatur stare locationi factæ à marito.

Quid de aliis id genus.

16 ¶Tamen si eam opinionem teneas,quæ dicit standum huic locationi, putarem id ita intelligendum fore,nisi huiusmodi locatio facta fuerit in fraudem.Quid enim si emptor videns finem eius facultatis redimendi aduentare,sciénsque venditorem se ad redimendum adornare,ídque sibi aut aliis declarare,& in eam rem pecunias vndique colligere:aut aliter sciens verisimiliter eum redempturum ex euidentibus scilicet coniecturis & apparatibus:vt in simili dicit Bald.in c.j.col.vlt.versi. sed quid si nondum,titu.quib.mod.feud.amit.cum similibus à me adductis suprà titu.præcedente,§.j.in glo. xiiij.in verbo,*ou equipollent à uente*,numero 121.sed hæc fortè.Is(inquam)emptor locat in multos annos vltra illud tempus redimendi,& fortè modico pretio,ne id sciens venditor redimat, timens de suo incommodo:vt cùm ipse sit pretium fortè magnum restituturus,non potiatur tamen re ipsa longo tempore,nec iustam pensionem sit habiturus.Super quo vide omnino,quod in non longè dissimili casu diximus suprà titu.præcedenti,§.j.glo.vij.in verbo,*ou autres choses censées pour immeubles*, numero 73.nisi tamen hæc conductio,& sequen.

Quid si hæc locatio facta fuerit in fraudē.

17 ¶Sed ad id,quod de fraude præsumpta diximus ob coniecturam verisimilem rei statim redimendę, adde,quod in simili traditur de eo,qui verisimiliter metuens controuersiam breui mouendam,quia creditor in id se parabat,latitat, vt videatur tum facere animo fraudandi,vt voluit glo.in l.Fulcinius,§.quid sit autem,in verbo,animus,& ibi Barto.versiculo quærit glos.ff.quibus ex causis in pos. mit.& quod alibi dicitur de eo qui alienat rem,cuius timebat proximam controuersiam:per glos.in c.sæpè,in verbo,scienter,extrà de restitu.spoli.& Bart.in l.qui petitorio,in fin.ff.de rei vend.& Bal. post Odofr.in l.quoties,colum.ij.versiculo dicit hîc.& ibi quoque Sal.in x.oppo.C.eod.tit. & idem Sal.in l.si post motam,colum.ij.versiculo nota ex verbo,emptor,C.de peti.hæred. & Barb.consilio xcv.clementissimi,colum.j.lib.ij.Fel.in c.penul.colum.j.versiculo dum concluditur,extrà de excep. & Franc.Ripam,in l.quod te,colum.iiij.numero 14.ff.si cert.pet.Quibus adde text.optimum à nullo eorum annotatum,in l.in summa,ff.de pecu.vbi ita scribitur,sed & si quis cùm suspicaretur aliū secum acturum,aliò peculium diuertat.

De eodem.

18 ¶Et id quidem,quod diximus de dicta locatione facta in fraudem,fulcitur ex eo, quod tradit Cyn. in d.l.emptorem,colum.vlt.C.de locat.quòd tum demum minor finita tutela aut curatione,aut successor Prælati tenentur stare locationi factæ à tutore,vel curatore.vel prædecessore,si bona fide eam fecerint,per l.si tutelæ,ff.de admini.tut.& idem dicit Bald.in d.l. emptorem, col.ij. versiculo quæro quid in successore. Ex quo dicunt Pau.Cas.& Alex.in d.§.si vir in quinquennium, ille quidem col.j. hic ij.versi.istum text.limita,quòd ille tex.per quem mulier soluto matrimo.tenetur stare locationi factæ à marito constante matri.intelligitur, si vir id bona fide fecerit: nam si ex aliqua coniectura

De eodem.

deprehendi posset id in fraudem fecisse, quia fortè inter ipsos iam tractabant de diuortio, aut alter eorum grauiter ægrotabat, tunc non teneretur mulier stare huic locationi, arg. l. filiæ, eod. titu. & allegat quoque Alexand. text. optimum in l. in venditione, §. j. ff. de bon. autor. iudi. poss. vbi dicitur, quòd creditor missus in possessionem tenetur stare locationi antè factæ à debitore, etiamsi ab eo minoris locatum sit, nisi in fraudem ipsius creditoris id factum sit.

19 *De eodem.* ¶Et idem in Prælato, qui statim repudiaturus abdicaturúsque Prælaturam, vt ita dicam, locat rem ad multos annos in fraudem successoris, voluit Bald. in l. iubemus nulli, in princ. col. vlt. C. de sacro. eccle. per d. l. filiæ, & alia iura, quæ ibi allegat. & quisquis is fuit inter consi. eiusdē consi. ccccl xxxiij. an locatio, in fin. lib. iij. Sed & idem tradidit ipse Bald. de debitore, qui rem locauerat, quæ posteà à iudice insolutum data siue addicta fuit creditori, in c. quoniam frequenter, §. vlt. in fin. extrà vt lit. non conte. vt scilicet ipse creditor stare huic locationi teneatur, nisi ea facta fuerit in fraudem ipsius: per d. l. in venditione, §. j. qui etsi loquitur de creditore, qui tantùm missus est in possessionem, vt diximus, nec ideò adhuc est dominus, tamen multò magis habet locum in creditore, cui res ipsa pro credito addicta est. & illud dictum Bald. sequitur Alex. qui id dicit singu. & memoria dignum in l. si filiusfamilias, §. vlt. col. iiij. versi. ex cuius dictis, ff. sol. mat. & Ias. qui dicit menti id tenendum in d. l. diuortio, in princip. col. viij. versic. ego anno præterito, ff. eod. tit. & Catel. qui etiam dicit singu. memor. creditor, & iterum memor. successor, ad fin. Et faciunt etiam, quæ dicam infrà, versicu. ab hinc iij. & rursum §. v. in glo. iiij. in verbo, pro rata temporis, nu. 15. illud quoque.

20 *Si is, qui uendidit sub hoc pacto, ea lege ne alteri uenderet. An si uendiderit, obstabit ei exceptio uolēti redimere.* ¶ET QVIA SVPRA` diximus de casibus, quibus emptor rem alteri vendiderat aut locauerat: quæro è diuerso, quid si is qui fundum vendiderat sub pacto reuendendi, ea tamen lege, vt ipse venditor alteri fundum ipsum non venderet, vt sæpe iam fieri vidimus: tamen ipse nihilò minus alteri fundum vendidit, antequam retraheret à primo emptore: an cùm volet retrahere vi illius pacti reuendendi, obstabit ei exceptio, quòd non steterit promissis. Ideóque nec ei teneatur emptor reuendere. Corn. consilio clxxviij. circa primā consultationis dubitationem, in princ. lib. j. tradit se & Bal. à Barto. aliàs consuluisse, hoc casu tutum esse emptorem exceptione aduersus venditorem volentem retrahere, & nihil allegat. Sed ad hoc illud allegari potest, quòd non seruanti contractum, nec ipsi seruandus est. l. cùm proponas, C. de pact. & l. quæro, §. inter locatorem, ff. loca. cum similibus. Et quando actor innititur contractui vltro citróque obligatorio, debet implere ipsum contractum ex parte sua, aliàs repelli potest, l. Iulianus, §. offerri, ff. de act. emp. cum aliis multis simil. & concord. à me collectis in nostris legib. connubialibus, in xiij. lege.

21 *Sed quid, si in illo casu uenditor redemit.* ¶CÆTERV`M IPSE Corn. eo. consi. differit, quid dicendum sit in hoc eodem casu: Si venditor, posteaquàm secundo emptori vendiderit, ab eodem redimat, vtrùm nihilo minùs ei obstabit hæc exceptio, agenti contra venditorem ex huiusmodi pacto: an verò contrà non obstabit, tanquam redimendo purgauerit, quod malè fecerat alienando. Et multa in vtranque partem allegat, & tandem concludit, nec hunc quoque esse admittendum. Cui adde, quod à nostris tractatur, an emphyteuta & vasallus, redimendo emphyteusim, aut feudum alienatum, excusetur à pœna commissi: vt per Bar. & latè Alex. & alios in l. si à me, ff. ad leg. Falc. Bal. & alios in c. j. tit. quid iur. si post alie. feu. vas. id recu. eundem Bal. in l. ab emptione, ff. de pac. Doc. in c. potuit, extrà de loca. Alb. in l. quidā in testamento, de fideicom. liber. Io. Ray. in c. j. §. habito, col. viij. in paruis, versi. quæro quid si vasallus, tit. de prohib. feud. alie. per Fed. Card. Alex. qui alios multos citat, in c. j. §. hoc quoque, col. iij. versic. quæro cum dicta glo, tit. de succes. feud. Deci. consi. lxxxviij. cuius superscriptio est, valet statutū, col. ij. & latissimè Ias. post Antiquiores, in l. vlt. char. penult. num. 135. vigesimò quæro, C. de iure emphy.

22 *Emptor qui emit sub hoc pacto, an interim poßit cædere arbores. Inciduæ arbores.* ¶Constat autem ex suprà dictis, possítne emptor interim, dum re fruitur, pendente tempore reuenditionis, eam rem alteri vendere, pignorare, locare. Nunc quæro, an etiam interim possit cædere arbores fructiferas, aut alias inciduas, id est, nō cæduas. Sic enim Ouidius lucum vocat inciduum lib. ij. Fastorum, vt id obiter dicam. Quam rem Cæpolla nuncupatim tractat in tractatu seruitutum rustic. præd. tit. de montibus, qui est xxij. in vj. quæst. vbi dicit, consideranda esse verba pacti de reuendendo. Si enim hæc sunt, vt teneatur emptor syluam retrouendere, non poterit eam excidere, quia non posset id faciens pactum seruare. Si autem dictum est simpliciter, vt teneatur reuendere sine mentione syluæ: & tunc aut pactum est ad certum breue tempus, scilicet 6. 7. vel 8. annorum, ita vt maior esset vtilitas emptori habere ligna ex ea sylua, quàm fructus fundi, qui ea excisa ad culturam reduceretur, & econtrariò maius damnum venditori: & tunc aut emptor sciebat, aut verisimiliter scire debebat venditorem redempturum. Ideóque vt ipse emptor consequatur maiorem vtilitatem ante reuenditionem, vult arbores excidere, & non potest: & si fecerit, tenetur venditori redimenti ad damnum & interesse, arg. l. j. §. j. & quod ibi not. Bar. ff. si quis test. lib. iuss. fuer. & l. nomen debitoris, §. j. cùm ibi not. ff. de leg. iij. & l. filiæ meæ, & ibi not. ff. sol. matri. & quod not. Pau. Ca. in d. l. si filiofamilias, §. si vir in quinquennium, eo. tit. Cui in hoc adde, quæ diximus suprà in ead. glo. nu. 17. & id quidem, & seq. Aut verò (vt redeamus ad Cæpol.) emptor nesciebat, nec verisimiliter scire poterat venditorem proximè redempturum: & tunc aut venditor contradicit, dicens se velle redimere, & tunc non poterit emptor syluam excidere, arg. l. fundum, & ibi not. C. de rei vendi. aut venditor non contradicit, aut etiam ignorat: & tunc distinguendum dicit, vt in emphyteuta dixerat in præcedenti

denti quæstio.videlicet aut est statutum vel consuetudo in loco,& illi standum est,l.semper in stipulationibus,ff.de reg.iur.aut non est statutum,& tunc aut fundus ex syluæ excisione redditur melior, & poterit excidere : per l.intra vtile, §. vlt. ff.de mino.aut deterior:& tunc aut ex ea sylua debetur quædam pensio lignorum,videlicet decem plaustra, & non debet excidi sylua, quia ea excisa non posset posthac solui ea pensio ex ea,& tacitè actum videtur ne excidatur,l.si debitor,§.verisimile,ff. de contrah.empt.Hæc Cæpo.quem simpliciter sequitur Chasse.in titu. *de rentes uendues à r'achaptz*, §.j.glo.vlti.col.item vlt.& Hiero.Cagno.in l.ij.in xiij.quæst.C.de pact.inter empt.& vendi. & iterum in xliij.eadémque vlt.quæst.vbi etiam quærit de venditione viuariorum cum hoc pacto reuendendi,vtrùm interim feræ occidi possint:concludítque posse,modò aliæ in earum locum sufficiantur:per tex.in l.vsufructuarium,§.si in viuariis,ff.de vsufruct.& alia quædam ibi alleg. quæ videre poteris.Ex consuetudine autem expressa Auxerrensium,siue Altisiodorensium,hoc titul. *de retraict*, §.iij.qui est omniũ xxxiiij.emptor durante anno retractus proximitatis,non potest cædere arbores.

An hic emptor poßit occidere feras ui uariorum ita uenditorum.

23 ¶Sed & quod ad eundem & cæteros huiusmodi,qui vel ad tempus vel perpetuò simpliciter fruuntur re quapiam subiecta restitutioni pertinet,illud certum est,primò vsufructuarium nõ posse grandes arbores & frugiferas cædere,l.sed si grandes,& l.æquissimum,§.fructuarius,qui est j.& ibi Alberic.qui eum §.legit sub l.si cuius,ff.de vsufruct. Neque maritum in re dotali,l. diuortio,§. si fundum, & ibi Docto.ff.soluto matrimonio, & l. si ex lapidicinis. & ibi Bald. ff. de iure dot. Neque ipsum emphyteutam, vt voluerunt Dyn. Bartolus Baldus Alberic. Angel.& alij in d.§.si fundum, quem Angel.(ne erres)legit cum §.in seruo.& Barto.in l.in fraudem,§.si conductor,ff.de iure fisci. Bald.in Authen.qui rem,colum.j.in fin.& ibi Philip.Decius colum.ij.versiculo primò not.C.de sacro.eccle.& idem Bald.in addi.Spec.titu.de loc.§.j.colum.vlt.versiculo illud autem quæritur.Albe. in d.l.j.colum.vlti.& ibi Ias.colum.quoque vlt.C.de iur.emphy.Angel.in l.si colonus,ff.arbo.furti. cæsa.Ioan.Plat.in l.quisquis,per illum text.C.de censi.& censi.lib.xj.Alexand. consil. cxviij.in casu de quo quæritur,col.j.lib.v. Neque vasallum siue feudatarium,Archid.in c.ij.ad fi.de re iudi.lib. vj.Bald.& Alberi.in d.§.si fundum,& ibi cæteri post eos.& ante illos Innocen.vt à quibusdam citatur,in c.ad Apostolicæ sedis,de re iudica,lib.vj.nam(ne tu erres)is quædam c.lib.vj. legit sub titulis Decretalium.& illum sic allegat,licet loquatur ibi generaliter de deterioratione rei,idem Bald.in c.vlt.colum.penult.extrà eodem titulo.Dominic.in eo ipso.c.ad Apostolicæ,§.sed licet.Angel.in d. l.si colonus,ff.arbo.furt.cæsa.Paul.Castren.in dicta Authen.qui rem,C.de sacrosanct.eccle. Aluar. in c.j.§.quid ergo,titu.de inuesti.de re alie.fac.Ioan.Plat.in dicta l.quisquis.ipse Cæpol.in dicto titu.de montibus, in viij. quæst. Matthæ. Afflict. deci. Neapolita. cclxv. illustrissime, numero 73.

Vsufructuarius an poßit grandes arbores cædere.
An maritus in re dotali.
An emphyteuta.
An uasallus.

Nec patrem administratorem bonorum filij.Angel.in d.l.vlti.§. finautem, per illum textum,C. de bonis quæ liber.& Cæpol.vbi suprà. Neque colonum,vt est text.in l.si merces,§. culpæ, ff.locat.& in l.duobus,§.si colonus, ff.de iureiurand.& l.si colonus, ff. arbo.furt.cæsa.Idque etiamsi sit partiarius,secundùm Specul.in d.versiculo illud autem quæritur, & ibi Bald.in additio. Neque conductorem,d.l.in fraudem,§.conductor.ff.de iur.fisc.Ideóque si emphyteuta colonus vel conductor id fecerint,possunt expelli,vt dicunt Bald.& Rapha.Co.in d.§.si fundum.& idem Bald. consil. ccxc. vulgare est, libr.ij. & Cæpol.vbi suprà,& Deci. in dicta Authen.qui rem.& Carolus Ruin. consilio lviij.quia locator colum.ij.numero 3.& seq.lib.j.& consi.lxxxviij.super his,col.j.eod.lib.j. & consilio xliij.viso ante fin.lib.ij.& consilio ccvj.eodémque vlti. de pluribus, colum.vlti.numero 32.eod.lib.ij. Neque item creditorem,nec debitorem in re pignorata:vt per Barto.in l.si conuenerit,§.si quis,& ibi quoque Bald.& Sali.in iij.quæst.ff.de pign.actio.de quo tamen vide Alber.ibi in fin.distinguentem. Neque socium in re communi,l.& si non,§.venit,ff.com.diuid. & l. denique, §.si ex sociis,ff.quod vi aut clam.Ex legibus autem Mosaicis Deutero.xx.& apud Iosephum Antiquitatum Iudaicarum,iiij.cap.vj.eodémque vlti.prohibentur obsidentes vrbes,ne arbores, fructiferas ad machinarum opera conficienda exciderent,nempe à Deo pro vtilitate hominum productas. Sed quod pertinet ad id, quod diximus de socio in re communi, quomodo intelligatur,vide Bald. consi.xxxvij.quidam Nerius,lib.v.& Soci.in l.serui electione,§.j.colum.j.& ibi quoque Ias.colum. iij.versiculo tertiò ad istam,ff.de leg.j.& nos alibi dicemus.

An pater administrator.
An colonus.
An conductor.
An creditor in re pignorata.
An debitor.
An socius.
Lex Mosaica.
Iterum de socio.

24 ¶Verùm ista multis modis intelligenda sunt.Primò,nisi hæ grandes arbores sint in fructu, vt scilicet quæ soleant excidi ad vsum quempiam,lignandi vel ædificandi gratia:nam tunc ij, ad quos fructus pertinet,vel integrè,vel pro parte,poterunt pro portione excidere in vsum,in quem solent impendi, vt in emphyteutis & colonis voluit Bal.in dicto §.si fundum,vbi etiam est de hoc bonus tex. & in addit.Specula.vbi suprà, & Ioan.Fab.in §.j.Instit.de loca.& Alexand.d.consilio cxviij.libr.v. & Franc.Curt.Senior.consi.lxxj.super controuersia,colum.penult. versi. condescendo ad quartum. & Pau.à Monte Pico,in repe.l.Titio,§.Titia,in xxxvj.quæst.quæ est in numero 93.ff.de legatis ij. vbi id declarat,sicuti apud eum videre poteris.

Quid si grandes arbores sint in fructu.

25 ¶Secundò intellige, vt non procedat, si emphyteuta excidendo arbores frugiferas, alias in earum locum substituat.Id enim potest facere,vt voluerunt Ange.Rapha.Pau. Cast. Alexand. & Ias.in d. §.si fundum. Ang.in d.l.si colonus,ff.arbo.furt.cæsa.Cæpoll.vbi suprà,& Ias.in d.Authen.qui rem, colum.2.Pro quibus facit bonus text.in d.l.in fraudem,§.conductor,ff.de iur.fisc. cùm dicitur, non

Quid,si in earum locũ aliæ substituantur.

ſubſtitutis aliis.Sed hoc intelligitur à multis,non quidem ſimpliciter,ſed in arboribus vetuſtis aut corruptis,non etiam in aliis.Ita enim voluit Ang.in d.l.ſi colonus.Rapha.Pau.& Alexan.in dicto §.ſi fundum.Et bene facit tex.in dicto §.ſi in viuariis.& iterum in dicta l.æquiſsimum,§.j.& in l.agri,& in l.vetus,cum duabus ll.ſequent.ff.de vſufruct.& his quidem accedo,quando conſtat huiuſmodi arbores fructiferas paulò vetuſtiores,multò fœcundiores eſſe,quàm iuniores, fructúſque ſuauiores melioréſque afferre ſolitas:niſi præ nimia vetuſtate corruptæ fuerint.

Quid, ſi fundus ex earum inciſione fiat fructuoſior.

26 ¶Tertiò intellige,niſi fundus ex inciſione huiuſmodi arborum fieret fructuoſior,quàm eſſet ante,vt de emphyteuta voluit Cæpol.in d.titu.de montibus,in v.quæſt.& Lud.Bolo. conſil. lxvij. cor mundum,&c.in qua ſolummodo,col.vlt.Et de marito in re dotali,voluit idem quoque Cæpol.in eo ipſo titu.de montibus,in vij.quæſt.per d.l.diuortio,§.ſi vir in fundo,iuncta glo.in verbo,fructuoſiorem,ff.ſol.matri.& l.vlti.ff.de iure dotium.

An emphyteuta,& alij id genus, poſsint mutare formã fundi.

27 ¶Sed id certè ex eo pendet,an emphyteuta,& alij huiuſmodi, poſsint mutare formam fundi,eum meliorem ac fructuoſiorem reddendo; de quo tu vide Bald.poſt Nicol. Mat.in l.j. colum.iij. verſiculo ſed pone,accepi ſyluam,& ibi latè Iaſ.colum.penult.verſiculo ſecundò principaliter,C.de iure emphy.& Flori.vt à quibuſdam citatur,in l.hactenus,§.Caſsius.& ibi quoque tex.in fi.ff.de vſufru.& Cæpo.in d.titu.de montibus,in d.v.quæſt.& Bolo.d.conſi.lxvij.ante fin.verſic.poſtremò,& text.in l.vlti.ff.de vſu & habit.& in l.hactenus,in fin.cum l.ſequen.& l.vſufructuarius nouum,& d.l.æquiſsimum,§.j.& ſeq.& §.ſed ſi ædiũ.& Alber.in duobus poſterioribus locis,ff.de vſufr.& in l.mulieris,§.j.& ibi glo.in verbo,plus eſt,ff.de verbo.ſignifica.& in c.j.§.econtrariò,& ibi Docto.titu.de inue.de re alie.fact.& Ange.conſi.xviij.præſuppoſita ſuprà dicta,poſt princi.& Steph.Bertran.conſilio cclv.viſis petitionibus,in iij.dub.lib.j.Ex quibus etiam cognoſces,an venditor id poſsit facere durante tempore pacti reuenditionis,vel retractus municipalis:de quo & tu vide, quod dicam infrà eod.titu.§.vij.glo.j.nu.16.vndecimò declara.& text.in l.ſi fundus,§.ſi res,ff.de pignor.qui loquitur de debitore,qui formam rei hypothecariæ immutauit.

Quid, ſi opus eſt iis arboribus ad refectionem uillæ.

28 ¶Quartò intellige,niſi iis grãdibus arboribus opus eſſet ad villæ,cuius ſunt,refectionem:vt de vſufructuario dicitur in l.arboribus,in princip.ff.de vſufruct.quam dicit not.& ad maritum,& emphyteutam,trahit Bald.in d.l.diuortio,§.ſi fundum,ff.ſolu.matri.Sed ille tex.ne fallaris,loquitur de arboribus euulſis,vel vi ventorum deiectis,vt etiam animaduertit Alex.in d.§.ſi fundum,col.j.qui tamen hanc Bal.ſententiam ſequitur,& pro ea allegat l.ex ſylua,ibi,ex non cædua,ff.eod.tit.de vſufr.qui tamen id non ſimpliciter permittit,ſed tum demum,ſi fundus nõ fiat deterior. Subdítque Alex.in hac quoque ſententia fuiſſe glo.in d.§.ſi fundum,in verbo,tenebitur,in fin. quæ ad id tamen allegat d.l.arboribus,eámque ad id dicit notab.

Quid, ſi aliàs ſylua incidua eſſet inutilis.

29 ¶Quintò & vltimò intellige,niſi aliàs ſylua non cædua,eſſet ei inutilis, cui vſus vel vſufructus eius relictus eſt:nam tunc ei licebit & huiuſmodi arbores huius ſyluæ cædere & vendere;per text.not.in l.Diuus,& ibi Alber.ff.de vſu & habita.quam ita intelligit Azo.in ſumma,Inſtit.eod.titu.col.j.verſiculo inſtituitur autem.Nam id generale eſt,vt quælibet diſpoſitio ita intelligatur,ne ſi inutilis,l.quoties in actionibus,ff.de rebus dub.cum ſimil.Ad hanc enim rationem refert Alber. quod ſcribitur in d.l.Diuus.Ex quo etiam potes intelligere,quid dicendum ſit in emptore,qui emit ſub hoc pacto ſyluam inciduam,quæ illi interim eſſet inutilis,niſi arbores incideret.

An emphyteuta & colonus poſsint expelli,ſi inciderint grandes arbores.

30 ¶Super eo autem,quod ſuprà diximus,numero 22.emphyteutam,& colonum,& alios huiuſmodi,poſſe expelli,ſi exciderint arbores grandes,aut frugiferas, vtrùm id ſit verum, & quomodo procedat,vt id obiter dicam,vide Bald.Imo.Rapha.Co. Alexan.& Iaſ.in d.§.ſi fundum.Bal.in d. Authen.qui rem,in ij.not.& ibi Paul.Caſt.in princip.& Iaſ.col.ij.C.de ſacroſanct.eccle. In quibus locis videbis ipſum Iaſ.in hac re ſecum pugnare.& vide etiam Cæpo.vbi ſuprà in viij.quæſt. verſic.ſed poteſt dubitari.& eundem Iaſ.conſi.xvij.facti contingentia,in j.dub.lib.j.

Si emptor durante hoc pacto noxiam cõmiſit,ob quam re priuetur,an præiudicet uẽditori.

31 ¶EX HIS AVTEM, quæ ſuprà tam latè in hac glo. diximus,potes intelligere,vtrùm ſi is,qui emit feudum ſub hoc pacto reuendendi,interim commiſerit noxiam aduerſus dominum,ob quam feudo priuetur,potuit præiudicare venditori,vt id ipſum à domino redimere non poſsit.De quo vide Carol.Molen.hanc rem nuncupatim tractantem in ſuis conſuetudi.Pariſi.commenta.tit.j.§.xxx.in xliij.quæſt.verſicul.& pariter negatio:vbi tenet,non nocere,vt ibi videre poteris.Et idem quæri poteſt in retractu proximitatis, vtrùm ſcilicet noxia emptoris præiudicet conſanguineo volenti retrahere.Et illi adde,quod in ſimili tractatur à feudorum interpretibus de marito, qui ob noxiam fundum dotalem eundémque feudalem commiſit. Dicúntque re ipſa committi, ſed vxorem habere regreſſum aduerſus maritum,per l.ſi fundum,ff.de fund.dot.ſi tamen maritus ſit ſoluendo,

Quid,ſi maritus in re dotali.

aliàs ſubuenitur ei,ne feudum amittat:per Authen.ſiue à me,C.ad Senatuſc. Velleia. Aut (inquiunt) feudum committitur,quandiu durat matrimonium,pòſt autem reſtituitur vxori,aut eius cohæredibus,ſicut dicitur de Prælato eccleſiæ,in c.j.§.vlt.tit.de cap.Corra.de quo tu vide And.Iſer.& Cardi.Alexand.in d.§.vlt.& Ioan.Blan.in ſumma,tit.de cauſis propter quas,&c.§.& pone quòd maritus,& titu.ſeq.§.quid de marito.& Ioan.Ray.in c.j.§.firmiter,char.12.verſi.& in hoc ſolent,tit.de prohibitio.feud.ali.per Feder.in paruis.Quibus & tu quoque adde,quod in ſimili ſcribitur in l.peto,§.prædium,& quod ibi notat Alberi.ff.de leg.ij.

§. IIII.

§. IIII.

CELVY QVI veult retraire & auoir aucune chose par vertu d'aucune grace ou conuenance, doit en cas de refuz dedans le temps de la grace, faire son offre de tout le sort & pris, & des arrierages, si c'est rente : & faire bailler adiournemẽt formel en causes de retraict & sur refuz d'argent. Et doit consigner en main de court tout ce que porte la grace du retraict. Ou autrement l'offre de retraict ne seroit pas suffisamment faicte. Et si apres ladicte consignation il reprenoyt les choses consignées, il seroyt veu renoncer audict retraict.

EN CAS DE REFVZ, GLO. I.

1 EX HIS VERBIS satis potes intelligere, venditorem adire debere emptorem, eíque primo loco offerre pretium venditionis: qui si recuset, faciet venditor quod hîc statuitur. Nec satis esse, quod plerique faciunt, adeuntes primo loco iudicem & apud acta ipsius offerentes, & deponentes pretium, ac super ea re faciunt citari emptorem. nam si interim tempus transeat, excluduntur. De quo & nos latiùs diximus suprà titu. præc. §. ix. in glo. vlti. num. 1. & multis seq. vbi videre poteris, ne hîc iterum frustra repetamus.

An satis sit emptorẽ adire iudicẽ, & apud acta offerre et consignare.

FAIRE SON OFFRE, GLOS. II.

1 ALIBI LATÈ diximus in nostris consuetudinibus, an & quando sufficiat verbalis oblatio, & quando realis requiritur. Ideò nunc illud omittimus. Sed illud tamen admonendos Lectores censemus, illud inter retractum proximitatis, & hunc conuentionalem interesse nostris moribus, vt in illo satis sit offerre realiter vnum numum, offerendo perficere integrum pretium intra tempora consuetudinis, vt scribitur in titu. præced. §. j. & iterum §. vij. & viij. hîc autem necesse est ab initio & in ipsa oblatione integrum pretium offerre emptori, & id quidem realiter, vt satis declarat hic §. qui vult consignationem fieri debere, si emptor recusauerit. Neque enim aliter consignatio aut depositio prodest, quàm si primùm oblatio realis facta fuerit ei, cui solutio facienda est, l. ij. C. de vsur. & diximus latè suprà titu. præceden. §. ix. in glo. vlt. nume. 5. quid plura. quod tibi maximè notandum monemus. Vidi enim iam plurimos in ea re falsos fuisse, dum vnum tantùm numum offerunt, offerendo perficere, vti fit in retractu proximitatis.

Vtrũ satis sit emptori offerre unũ numũ, & offerre perficere, ut in retractu proximitatis.

2 ¶SED ET HIC LOCVS me admonet, vt quæramus, quid si venditor rem quam vult redimere, vendidit centum ducatis, quos vocant, ea lege, vt reddendo centum ipsos ducatos (ita enim sæpe fit) intra certum tempus possit redimere: interim autem vsus ducatorum à Principe sublatus est; an poterit alia moneta vsualis eorum loco offerri. Videtur primùm non posse, arg. l. creditor oblatã, in prin. ff. de solut. vbi periculum pecuniæ pertinet ad debitorem, si creditoris culpa non præcesserit: de quo posteà dicemus latiùs in verbo, *consigner*, nu. 34. sed & hoc in loco. Et quia aliud pro alio inuito creditori solui non potest, l. eum à quo, & l. manifesti, C. eo. cum si. Contrà quoque videtur, quia cùm quod principale est solui non potest, aliud pro alio solui potest, Auth. hoc nisi, & ibi Doct. C. eo. tit. & §. quod autem, in Auth. de fideiu. Idque etiam, cùm debetur species, l. si domus, §. qui cõfitetur, ff. de leg. j. & l. non dubiũ, §. j. ff. de leg. iij. & voluit Io. Fab. in §. j. post prin. Insti. qui. mo. tol. oblig. Et hoc verũ est, vt etiam patet ex not. in l. Paulus, ff. de solu. & in c. olim, extrà de censib. Et hanc quoq; sententiam secutus est ipse Io. Fab. loquẽs in oblatione pecuniarũ, in l. acceptam, in fi. C. de vsur. Sed ita tamen, vt tantùm in alia moneta soluatur, quanti erat ea, quæ solui debebat, per d. l. Paulus, & d. c. olim. Et vide, quæ scripsimus suprà tit. præced. §. j. glo. xviij. in verbo, *le pris que la chose aura cousté*, nu. 29. quintò quæro, & iterum in glo. xx. in verbo, *d'or ou d'argent*, in vlt. q. ex qua latè cognosces, an venditor possit offerre monetam non vsualem. Sed & in eadem glo. num. 11. at illud, & seq. tractauimus, an posit offerri pecunia reproba. Et num. 13. quid autem tractauimus, an offerri posit pecunia probæ quidem materiæ, sed non legitimi ponderis, saltem pro tanto quanti valet. Ibi omnino vide.

Si usus numorum solutorũ p uẽditione sit abolit⁹, an alia moneta poßit offerri.

An offerri posſit moneta non usualis.

An pecunia reproba.

An non legitimi ponderis.

DE TOVT LE SORT ET PRIS, GLO. III.

1 NEQVE ENIM TENETVR quis reuendere ex pacto, nisi ei offeratur pretium venditionis, l. ij. C. de pact. inter emp. & l. si soluturus, ff. de solu. & l. Iulianus, §. offerri, ff. de act. emp. & §. venditæ, Instit. de rer. diuis. Et nuncupatim in hoc casu voluit Bald. consi. ccclxxxvij. duo sunt videnda, in j. dubio. libr. j. & Angel. consil. lv. ex pacto colum. j. versic. hîc autem actio. Sed hoc intelligit Steph. Bertran. consi. lxviij.

An emptor teneatur uendere, non oblato prius pretio.

honesta mulier, in addi. illius, lib. iij. quando quis promisit reuendere sub conditione, si venditor obtulerit pretium: secus si simpliciter fuerit promissum de reuendendo pro eodem pretio: nam tunc (inquit) non est necessaria oblatio, vt ibi videre poteris. Sed hoc ex eo pendet, quod scripsimus in tit. præceden. §. j. glo. xvij. in verbo, *offrant ledict retrayant.*

ET DES ARRERAGES, GLO. IIII.

Emptor an teneatur reuendere, non solutis vsuris siue reliquiis.

1 NAM NEC TENETVR quis sortem recipere sine vsuris, l. tutor, §. Lucius, ff. de vsur. & l. vsuras, quæ est ij. C. eo. prout per illos tex. voluit Cy. in l. j. in ij. oppo. & ibi quoque Sal. col. vlt. in vj. oppo. C. de solu. Albe. Alexand. & Ias. in l. quidam existimauerunt, ff. si cert. pet. Raph. Fulg. consi. cxxxix. in quæstione, col. ij. vbi & alios text. allegat. & Philip. Deci. in l. ij. col. vlt. C. de pact. Quanquàm contrarium quibusdam videtur, ex tex. in ea ipsa l. j. in prin. iuncto fi. Sed priorem partem confirmat text. in l. ij. C. debi. vendi. pigno. impet. non pos. & in l. acceptam, in prin. C. de vsur. cùm dicitur, sortem cum vsuris offeras, & ibi glo. in verbo, cum vsuris, quę id ideo dicit procedere, quia totum debitum debet offerri, per d. §. Lucius, & ibi quoque Cy. post prin. & Io. Fab. in d. verbo, cum vsuris, & Angel. col. j. in ij. not. vbi dicit, quòd nisi offeratur sors cum omnibus vsuris, nullus eorum effectuum inducitur, qui induci solent ex oblatione, etiamsi vnus ex iis numus deest, per l. quandiu, C. de distract. pig. de quo vltimo dicam infrà in eod. §. in verbo, *consigner*, nu. 23. sed quid si integrũ, & seq. Et idem quoque, voluit Alex. consf. lxxv. in causa & lit. col. vlt. versi. tertiò respondetur, lib. vij. vbi dicit, quòd depositum non releuat, nisi fiat cum omnibus accessionibus, & pensionibus, per glo. in d. l. ij. C. de vsur.

An & sine solutiõe eius qd' interest.

2 ¶Quinetiam sunt aliqui in ea sententia, vt debitor pecuniæ debeat etiam offerre id, quod interest cum ipsa pecunia. Ita enim voluit glo. in l. item illa, in princip. in verbo, ad diem, ff. de constit. pecu. Bartol. Bald. & Sali. in l. sed & si aliqua, eod. titu. idem Sal. in repeti. l. si ex legati causa, post princip. ff. de verbo. oblig. Guid. Pap. sing. DCCLXXXJ. creditor. Ferro. in consuetu. Burdig. hoc. titu. *de retraict*, §. xiiij. ad fin. De quo tu vide Bal. in d. l. acceptam, in xviij. q. Et facit ad suprà dicta tex. in l. obsignatione, C. de soluti. cùm dicitur, obsignatione totius debitæ pecuniæ, & ibi glo. quæ etiam allegat d. §. tutor. & vide, quæ dicam infrà in verbo, *consigner*, d. versi. sed quid si integrum, & sequ. Illud autem verum est, quòd cùm admittitur moræ purgatio, intelligitur, si cum principali re offeratur & id quod interest partis, ex glo. not. in l. vtique, ff. de arbit. quam sequuntur communiter Doct. in l. si insulam, & inter cæteros Alex. qui eam dicit not. ibi, col. ij. rursúmq; col. ix. in vij. fal. post prin. ff. de ver. obli.

BAILLER ADIOURNEMENT, GLO. V.

Coram quo iudice conueniendus est emptor ad reuendendum.

1 SED CORAM quo iudice, locíne rei venditæ, an emptoris? Et sanè si prior emptor conuenitur, debet conueniri coram suo iudice, sui scilicet domicilij, cùm agatur ex contractu, & sic actione personali. Si autem tertius emptor conuenitur, haud dubiè conueniri potest etiam coram suo iudice, per ea quæ in simili diximus, suprà titulo præced. §. viij. in glos. ij. An verò etiam coram iudice loci, maius dubium est, quàm in primo emptore, contra quem (vt diximus) agitur actione merè personali ex contractu. Aduersus autem tertium agi non potest mera personali, cùm inter eos non interuenit contractus, vel quasi, §. j. & ibi not. Instit. de act. & necesse est ergo, vt ea actio, qua conuenitur tertius, dicatur in rem scripta: aliàs non sequeretur possessorem, l. eum cui, C. de acti. obli. cum similibus. Ex quo sequitur, quòd potest etiam conueniri in loco rei, quæ petitur, iuxta ea quæ etiam diximus, in d. §. viij. titu. præced. Quanquàm inter consil. Ias. consi. ccvj. Gabr. col. iij. versiculo item dicta oblatio, lib. ij. in causa eiusdem Ias. nescio quis, sed planè vir doctus respondit. Iaso. ipsum, qui rem hanc retractui conuentionali obnoxiam emerat à priore emptore, esse conueniendum coram iudice ipsius Ias. non loci rei venditæ, per l. vlt. ff. de iuris. omn. iudi. cum simil. Cui accedere non possumus.

CONSIGNER, GLOSSA VI.

An necesse sit in hoc casu consignare pretium.

1 QVID CONSIGNARE sit, diximus suprà titu. præce. §. vij. in glo. iij. Sed & quod in hoc casu consignandum sit pretium, nec satis sit offerre, videtur esse text. in l. si à te, & ibi glo. Bar. & Sal. C. de pac. inter empt. & vend. & glo. in l. ij. in verbo oblatam, & ibi Ioan. Fab. C. eo. tit. Pe. Iac. tit. de act. in rem pro re emphy. col. iij. versic. idem in pacto: vbi dicit, quòd licet quidam dicant illud factũ fuisse in ea l. ij. ex abũdãti, nec esse necessarium: esset tamen periculosum recedere ab illo text. & Ioannes Andr. in c. illo vos, col. vlti. extrà de pigno. Iacob. Bel. & Bartol. in §. illud, per illum text. in Authen. vt exac. instan. dot. Bald. consi. cviij. iste qui promisit reuendere, lib. v. Pet. Ancha. consi. cccxxxj. visis diligenter actis, colum. j. & Masuer. tit. de empti. & vendi. §. item venditor ex pacto. Et facit tex. in l. vlt. ff. de lege commis. & in l. ij. in fin. C. de iure emphy. & in l. acceptam, &, ibi not. per Cyn. Ioan. Fab. Sal. & Angel. C. de vsur. cum simil. Et id quidem admittit Pet. à. Bel. perti. in d. l. ij. de pact. inter empt. cùm sit oblatio extra iudicium. Si autem fiat in iudicio, sufficere oblationem, per l. si rem alienam mihi, ff. de pigno. act.

¶Sunt

2 ¶Sunt tamen,qui in hoc casu simpliciter tenent satis esse pecuniam offerre,sine consignatione & de-
positione,scilicet Ioan.Andr.sibi contrarius in addi.Spe.in rubri.de empt.& vendi.post princ.Bald.
etiam sibi contrarius in l.acceptam,in v.quæst.& ibi Alberic.col.ij.versicu.sed huic obit.C.de vsur.
Pau.Cast.in d.l.ij.quam legit eodem tenore cum j.per illum tex.C.de pact.inter empto.& vendito.
& iterum in d.l.si à te,eod.titu.Franc.Aret.in l.si seruus communis,colum.j.ff.de vulg.& pupil.sub-
stitu.dum allegat d.l.si à te.Soc.consi.lxxx.in quæstione quæ vertitur,columna iij.versicu. præterea
& secundò facta fuit,libro iij.Hiero.Cagno.in repe.d.l.ij.colum.vj.versi. quarto not.C.de pact. in-
ter empt.Hippo.Marsil.singu.ccccl xxix.oblatio ad hoc vt valeat,& Chasse.consi.xlj.quia casus, vbi
id latissimè tractat,& D.Boër.deci.cxxiiij.testator,nume.27. *De eadem re.*

3 ¶Et adeò quidem hoc in casu videtur satis esse oblatio quibusdam,vt placeat Ioan.Ana.in cap. con-
questus,colum.iij.extrà de vsur.ex ea sola hoc casu retransferri dominium ipso iure in venditorem.
quod dicit singu.probari in l.si cùm venderet,ff.de pigno.acti.& videntur voluisse alij, quos adduxi
suprà,eodem titu.§.j.glo.vij.in verbo,*seront preferés*,numero 6.at in pacto,& sequen. Sed hoc mini-
mè verum est,etiamsi oblatio sufficeret:nam quando ex titulo & traditione simul iunctis transfertur
dominium,licèt posteà resoluatur,siue annulletur titulus, non tamen retransfertur dominium ipso
iure sine traditione:etiamsi ipso iure resoluatur titulus:vt nuncupatim tradit Bartol.in l.si ita quis,§.
ea lege,colum.ij.versiculo vtrùm prohibitio.& ibi Ias.colum.xj.versicu.istam regulam,ff.de verbo.
oblig.cum aliis multis concord.à me collectis in repet.l.si vnquàm,in verbo,reuertatur,numero 15.
sed illud interim,C.de reuoc. donat. Vbi etiam facio mentionem huius dicti Ioan. Ana. Vide tamen
quæ dixi in d.§.j.vbi suprà citauimus,& quæ etiam dicam infrà in fine huius titu.numero 73.deinde
cùm quis,& duobus sequen.

De eadem re. An in uendito rem oblatione facta, retransferatur dominiū ipso iure.

4 ¶Sed quantùm ad id,de quo tractamus, an sufficiat sola oblatio de iure communi, cùm venditor
vult retrahere ex pacto de reuendendo,vt eos quos suprà citauimus in hac re discordes reducam ad
concordiam, ita dico, opus esse consignatione & depositione ad lucrandos fructus perceptos post
ipsam consignationem:& ita propriè loquuntur, qui dicunt consignationem esse necessariam : aliàs
autem non opus esse:vt in simili dicimus solam oblationem non impedire cursum vsurarum, quæ
fructuum loco sunt,nisi fiat & consignatio,vt not.in d.l.acceptam,C.de vsur. Quanquàm super hoc
aliter distinguit Chasse.consi.xxxiij.Hugo,& Martinus,quem vide:& aliter Caro.Rui.consi. lxiiij.
viso processu,col.v.versi.non obstant,etiam prædicta,lib.iiij.

Iterum de consignatione.

5 ¶INTELLIGAS AVTEM emptorem,qui differt reuendere,teneri ad restitutionem fru-
ctuum post consignationem perceptorum:non etiam hæredes ipsius conuentos,nisi illis facta fuerit
fides de pacto reuenditionis.argu.l.si quis inficiatus,& quæ ibi not.Barto. ff. deposi.Et ita nuncupa-
tim,& in hac specie reuenditionis,voluit Hiero.Cagno.in repet.d.l.ij.colum.vij. versiculo intellige
prædicta procedere.C.de pact.inter empt.& vendi.vbi & id dicit ita se aliàs obtinuisse. Cui adde &
aliàs interpellationem factam hæredi de re vel obligatione non sua,sed prædecessorum, non illum
constituere in mora,nisi de ipsa re certioretur per ostensionem instrumentorum, aut alio modo : vt
voluit glo.in l.qui in alterius,in princip.per illum textum,& ibi etiam Barto.ff.de regu.iuris,& glo.
in l.qui in ius,§.nemo,ff.eod.titu.etiam per text.ibi.& in l.non potest,eod.titu.& Bart.in l.quod te,
colum.vlti.versiculo venio ad vltimum.& ibi latè Ias.col.penult.ff.si cert.peta.& Idem Barto. in l.
non solùm,§.morte,colum.xj.versiculo tertiò principaliter,ff.de no.oper.nunt.& in l.sed ex legati
causa,in fi.& ibi post eum Franc.Are.& Ias.etiam in fin.ff.de verb.oblig.per d.l.si quis inficiatus,&
Bal.in l.sed si ex stipulatu,ff.eod.ti.vbi reddit rationē,quia mora requirit,aut scire,aut scire debere:
vt est tex.not.in d.l.quod te.Cuius etiam autoritate idem Baldus consilio ccccl xj. super primo pun-
cto,in iiij. dubio, libr.ij.dicit,non constitui quempiam in mora per interpellationem,nisi sciat,aut
scire debeat se esse obligatum.& ad id alia quædam allegat,quæ ibi videre poteris.

An & hæredes,quibus facta non est fides de pacto reuenditionis, teneantur ad restitutionem fructuum.

6 ¶Et facit,quod scribit Barto.in l.j.in fin.ff.de eo,per quem fac.erit,& in d.l.non solùm,§.morte,co-
lum.vij.in primo membro protestationis prohibitoriæ,& ibi Ias.colum. xiiij. versiculo sexta con-
clusio est, ff.de no.oper. nuntia. & in l.quidam decedens, §.ex quo, versiculo quæro quid si per ali-
quem,ff.de admi. tuto. Alberic.in l.quædam,§.j.in fin.ff.de eden. Bald.in lege si legatum,ff.eodem
titu.Imo.& Alexand.in l.de pupillo,§.qui procuratorio,ff.de ope.no.nunt. Alexand.consi.xcv. visis
processibus,colum.penult.versicu. superest,lib.ij.& consilio clxxij.visis & opportunè discussis,col.
ij.versicu.sed non est probatum,eod.lib.ij.& consi.cxlj.viso themate cum dubiis, colum.iij. versicu.
plus etiam videtur,lib.v.& consi.lxxviij.viso & diligenter,colum ij.versic.nec obstat quod maritus,
eod.lib.v.quod repetitur consilio xxvj.lib.vj.& consilio lxxv.in causa & lite, col.ij.& ij. dubio post
princ.lib.vij.& Ias.consi.clix.super facto,col.iiij.versicu.tertiò principaliter,& multis seq.lib.ij.

De eodem.

7 ¶Et quòd aliàs non tenemur alij credere,nisi nobis fidem faciat sui dicti, probat,d.l.j.in princip.ff.
de eo,per quem fac.erit & ibi concord.in glo.in verbo,quamuis.& quod voluit Specu.tit.de citat.§.
sequitur,post princip.& in tit.de appel.parte ij.§.qualiter,versiculo cautus etiam sit,col.ij. Archi.in
c.quàm magnum,xxiij.q.iiij.Can.in cle.causam,de elect.Bal.in l.si fundum,in iij.oppo.C.de rei ven-
di.cum similibus,& quæ etiam diximus suprà titu.præced.in §.j.glo.x.in verbo,*dedans l'an*, in xviij.
q.& iterum in §.xxxvj.glo.ij.in ij.quæst.& quæ tradit Fel.in c.ij.col.vlt.versi.& nota quòd in tali,

De eodem.

de præſcrip.& in c.cùm contingat,colum.vlti.in viij.concluſione,de reſcript.& Fran.Ripa.in c.cùm Mar.Ferra.nume.136.verſi.vnum tamen not.rurſúmque numero 152.extrà de conſtitu.

An ſatis ſit ſequeſtrum fateri ſe recepiſſe conſignationẽ, ſine alia probatione.

Sola confeßio probat depoſitum.

8 ¶SED IN HAC TRACTATIONE cõſignationis illud quæſtionis eſt,Si iudex ſtatuerit pretium conſignari in manibus Titij,qui poſteà fatetur,id pretium ſibi à venditore numeratũ,nec tamen aliter conſtat de numeratione:an ſatis erit,vt venditor dicatur conſignaſſe, & ſic ſatisfeciſſe noſtræ conſuetudini.Quod videtur:nam confeſsio in depoſito probat numerationem : nec tunc poteſt opponi exceptio non numeratæ pecuniæ,l. Publia,§.vlt.ff.depoſi. & in l.in contractibus,C.de non nume.pecu.& voluit expreſsè Bald.conſi.cclvj.actum fuit depoſiti,lib.j.& iterum conſi.cclxx. quidam nomine I,proponit,in fin.lib.j.& conſi.ccclxiiij.tribus rationibus,lib.ij.& Petr. Ferra.titu. forma cap.quan.teſtes,prod.ad æter.rei memori.in verbo,habuiſſe confeſſus,& titu.forma libelli in actio.hypo.in verbo,in depoſito,col.j.

Sed an in præiudiciũ tertij.

9 ¶Sed attende,quia hæc haud dubiè procedunt & intelliguntur,quantùm ad præiudicium confitentis pertinet.Hìc autem agitur de præiudicio tertij,cui vnius confeſsio vel iurata obeſſe non poteſt l.iuriſiurandi,in fin.C.de teſti.cum ſimilibus.Quid enim ſi ipſe victus ſit,proindéque cogitur re venditа venditori cedere:quo caſu & pretium quod dicitur conſignatum,ab illo Titio depoſitario recuperare debet,qui fortè nunc non eſt ſoluendo,ea tantùm de cauſa,quòd pretium illud verè non recepit, quamuis confeſſus ſit recepiſſe,nec ipſe tamen venditor,illa confeſsione innixus illud vult reddere, dicens ſe iam numeraſſe.Certè priuatur emptor,& re & pretio ob eam confeſsionem. Quid igitur cauſæ eſt,vt in eius tam graue præiudicium ſtandum ſit illius confeſsioni,qui fortè ex compoſito,& communi ipſius & venditoris fraude,arte,conſilio eam confeſsionem ſine vera numeratione fecit: cùm & aliàs confeſsio de depoſito confitenti tantùm præiudicet, non aliis, ſecundùm Bald. conſilio ccccl v.quidam nomine.A.colum.vlti. libr.j.per l.in contractibus, C. de non nume. pecu. & d.l. Publia,§.vlt.ff.depoſi.quæ quantũ ad id faciant.cæterorum ſit iudicium.& voluerunt etiam Imo.Alexand.& Franciſ.Aret.in l.ſi ſtipulatus,§.Chryſogonus,ff.de verborum obligatione.Alexand.in l.j. §.ſi quis ita,eod. titu.Iaſ.conſilio clxxij.relatio, colum.ij. verſiculo accedat,lib.ij. vbi & ex hoc in pulchro caſu conſuluit.

De eodem.

10 ¶Adde,quòd conſuetudo noſtra,quæ requirit conſignationem,debet propriè & verè intelligi de vera & propria conſignatione,l.iij.§.hæc verba,ff.de nego.geſt.Sed & de naturali quoque,non ciuili, ſi de vtroque intelligi poſsit.l.vlti.& ibi Bald.Sali.Paul.Caſtren.& alij.C.de his qui veni.æta.impe. cum aliis multis concordan.à me adductis in repetit.l.ſi vnquàm,in verbo,ſuſceperit liberos, numero 15.quin ſi ea appellatio.Atqui conſignatio confeſſata tantùm,vt noſtri loquuntur,id eſt,de qua non aliter conſtat,quàm per confeſsionem.(Eam non ineptè confeſſam appellare poſſumus, quando,Confeſſam rem,dixerit Tullius in quinta in Verrem actione, & Plinius libro decimo, cap.xlix. & libro xx.cap.xj.& confeſſa ſigna,Columella libro ſecundo,cap.item ſecundo.)Huiuſmodi igitur confeſſa tantùm conſignatio,non eſt vera ac propria & naturalis, ſed tantùm impropria & ciuilis: ita enim illam noſtri appellant:alteram autem, de cuius numeratione vera conſtat, naturalem dicunt:aſſerúntque eos,qui veram ac naturalem allegant,non ſatisfacere,nec ſatis probare, ſi ciuilem tantùm,id eſt confeſſam probant:vt per gloſſam,Barto.& alios,loquentes in mutuo,in l.ij.§. vlti.ff. ſi cert. peta. & in l.ſi ex cautione,C.de non nume. pecun.gloſſ. Bald. & alios,in l.ſi ex pretio,C.ſi cert.peta.Specul.in titu.de teſt.§.j.verſiculo ſed pone,egi contra te,in fin.Bald.in l.vlt.colum.penul. verſiculo vnum ſolum aduerte.C.commu.vtriuſ.iudi.& in dicta l.ſi ita ſtipulatus, §. Chryſogonus, poſt medium, ff. de verborum oblig. vbi id dicit procedere,cùm negatur numeratio.& ibi quoque Angelum,col.vlt.verſiculo vltimò opponitur,& latiùs Franciſ.Aret.columna vij.verſiculo, & quia Bartolus in prædictis.atque etiam Alexand.& alios recentiores : ex quibus etiam diſces, quomodo id ſit intelligendum.& eundem Bal.conſi.ccxviij.præſuppoſito ſtatuto,in quarto eodémque vltimo arti.lib.j.vbi etiam loquitur de depoſito.& conſi.cxxxix.factum tale eſt,D. A.colum.ij.verſiculo in contrarium allegatur,lib.ij.& conſilio xxv.punctus infrà ſcripti conſilij,poſt prin.lib.iij.& conſilio ccccl vij. factum ſic proponitur,Franciſ.colum.j.libro.iiij.& conſilio ccclxxx.tres ſunt caſus, colum. j.verſiculo videamus ergo in caſu noſtro,lib.v.vbi & hoc quoque declarat Angel conſi. xlix. de dictis præceptis,circa medium.& conſi.clv.in quæſtione vertente inter dominum Micheletum. Anto. in c. ſi cautio, & ibi Imo.id declarantem col.penult.extrà de fide inſtru. & eundem Anto.in c.ij.in verbo,ſciat pro certo.& ibi quoque Imo.& Recentiores,de offic.ord.Rom.in l.prædia,ff.de acqui. poſſeſ. Alex.latè,qui etiam id declarat,in l.j.§.ſi quis ita,colum.vlti.& ibi etiam Barba.colum. xvij. verſiculo item ponitur alia,ff.de verbo.obligation.& eundem Alex.conſi. v. viſa ſcriptura, col.j.& ij.lib.j.quod repetitur conſi.clxxix.lib.ij.& ipſum Alex.conſi.xxv.viſo inſtrumento,col.ij. verſicu. non obſt.dictum,lib.ij.Ange.Aret.in §.ſequens,colum.iij.verſi.pone ergo quod egi,Inſti.de acti.& Maria.Socin.conſi.iij.circa præſentem,col.ij.

Confeſſa res, Tullio,et aliis.

Confeſſa ſolutio, ciuilis eſt, non naturalis.

Solutio allegata an probetur per confeßionem,uide 13.

Aliud cõfiteri aliud reciper.

Procurator cõ

11 ¶Et huius optima eſt ratio.aliud eſt enim confiteri quippiam recepiſſe,& aliud id ipſum recipere,l. j.& ij.& ibi not.C.de dot.cau.non nume.& l.j.§.mutuam,ff.ſi quid in frau.l.patro.& voluit Bal.conſilio ccclij.quæritur an confeſsio,in princip.lib.iij.& Pet.Anch.conſi.cccxxx.viſis,col.ij. verſicu.ad propoſitum,cum infinitis propè concordan.Ideóque ex multorum ſententia procurator datus ad recipiéndum

cipiendum pecuniam mutuò, non obligat dominum ex sola eius confessione de receptione huius-
modi pecuniæ, nisi aliter constet eam fuisse reipsa numeratam.

fitens solutionem sibi factã, an noceat domino, uide numero 13.

12 ¶Sicuti nec tutor, curator, aut executor, aut alius administrator per simplicem suam confessionem faciunt fidem de recepto in præiudicium pupilli, minoris, hæredum, & aliorum, nisi de numeratione aliter appareat. Id enim voluerunt Bartol. Bald. Fulgo. Rom. Paul. Castren. Alexand. Socin. & Ias. (dij boni, qui autores, certè locupletissimi, præsertim cùm Bald. cum Bartol. conueniat, cui ex more, ex industria, ex omni occasione, ex professo, ex præscripto repugnare atque contradicere solet) hi igitur in ea sunt sententia in dicta l. ij. §. vlti. ff. si certum petatur. Barto. & Imol. in l. si debitorem, per illum textum, ff. de nouati. idem Bartol. & Angel. in l. non abstulit, C. eodem titu. idem Barto. in l. à Diuo Pio, §. sed si emptor. & ibi quoque ipse Angel. distinguens, & latè Alexand. columna iiij. versiculo successiuè quærit, & multis sequenti. & Petr. Besut. ff. de re iudicata. Bartolus in l. Lucius, ff. de administrat. tuto. & in l. alio, columna vltim. versiculo quæro quid si in instrumento, ff. de alimen. legat. Feder. Senen. consilio liij. Titius fecit procuratorem Bald. in l. omnes, §. j. C. de quadri. præscript. & in l. falsus, colum. ij. versiculo tertij dicunt, C. de furt. & in cap. ex insinuatione, columna ij. extrà de procura. & consilio cxxiij. respublica, libr. iij. & consilio cxxxj. procurator, eodem libro iij. & consilio cclxxxvij. dicta mulier, colum. j. libro iiij. Angel. in l. ij. §. vlti. C. de quadri. præscript. Anton. & Panormi. in cap. si cautio, de fide instrumen. idem Panormi. in c. cùm olim, colum. ij. versiculo sed dubium est, extrà de offic. deleg. vbi tamen distinguit. Petr. Anchar. in cap. generaliter, in princip. & ibi Domi. §. vlti. in fin. de procur. libr. vj. Idem Petr. Ancha. in c. statutum, §. si quidem, colum. j. de rescript. lib. vj. & consilio lvij. quidam ex prædictis, in fin. Imo. Francis. Aret. & Ias. in d. §. Chrysogonus. Rom. in d. l. prædia, de acquirend. posses. & consilio ccclij. quæritur primò, in j. dubio. Paul. Castren. consilio clxxxvj. in causa quæ vertitur Pisis, lib. j. & consilio cccxxxvij. primò quæritur posito, colum. ij. versiculo item pone per confessionem, eod. lib. j. & consilio ccccix. consideranda sunt circa medium, eod. lib. j. & consi. xxxij. circa primum, paulò ante fin. lib. ij. Rapha. Fulgo. consil. ccix. duobus, per totum. Io. Plat. in l. vlt. C. de apo. public. lib. x. Maria. Soci. d. consi. iij. col. ij. versicu. quintò probatur. Alex. in l. iusiurandum quod ex conuentione, §. vlt. col. ij. ff. de iureiur. & consilio cxxxij. in causa & lite, col. ij. versi. denique ista scriptura, lib. iiij. Pet. Ferra. titu. for. libel. quo agit. ad redd. rat. tute. in verbo, ac executores, col. viij. versi. vltrà quæritur. Fran. Are. consi. iiij. ex facto proponitur. Barb. consi. viij. sapienter, col. xvj. lib. ij. & consi. xviij. difficile est, col. iiij. li. iij. & consi. xvij. clementissimum, col. iij. li. iiij. Fel. in c. cùm olim, le j. col. j. extrà de offic. deleg. Guid. Pap. sing. Dcl. versicu. ij. de habente. Ias. etiam loquens de depositione & consignatione pecuniarum, d. consi. clxxij. lib. ij. Philip. Deci. consi. cxlvj. cuius superscriptio incipit, dubia, col. penult. versi. tertiò non obstat. & consilio ccccxciij. viso tenore instrumenti, col. ij. versic. & ideò qui habet mandatum.

An tutor, curator, executor, aut alius administrator.

De eodem.

13 ¶Et hæc quidem est communis opin. licèt nonnulli refragentur, tum in eo quod diximus agentem ex mutuo vel deposito non vincere, si probet tantùm de confessione. Nam contrarium voluit Bald. post Nicol. Math. in l. generaliter, colum. vlti. in ix. quæstio. & ibi quoque Sali. colum. penult. in xvij. quæst. C. de non numera. pecu. & idem Sali. in l. si ex cautione, colum. item penult. versicu. quæro econtra, eodem titulo. Tum in eo quoque, quod dictum est de procuratore constituto ad recipiendum mutuum: vt videre licet apud Fed. Senen. consi. liiij. eodem modo, in fin. Bald. in l. nam & nocere, ad fin. ff. de pact. & Sal. in d. l. ij. §. vlti ff. si cert. peta. Imo. sibi contrarium, in c. si cautio, col. vlti. extrà de fide instru. Pau. Castren. consilio xxxiiij. ego Paulus, lib. j. quod repetitur, consi. ccxciij. eod. lib. j. & Rapha. Co. consi. xxxj. testator, in ij. dubio, in fin. Nicol. Mil. in suo reperto. versiculo procurator habens mandatum. Alexand. & alios recentiores, eos nuncupatim citantes, qui contrarium voluerunt, in d. l. ij. §. vlti. ff. si cert. pet. & ipsum Alex. consil. lxxvj. viso libello, ante fin. lib. vj. Barba. etiam d. consilio xviij. colum. iij. versiculo circa secundum dubium, & sequ. libr. iij. & Ias. in l. duobus reis, colum. ij. ff. de iureiur. & nouissimè Zazium qui hanc sententiam contrariam audentissimè constantissiméque defendit, in suis singu. intellectibus. & in l. Iulianus, colum. vlti. ff. de confes. Inter alia autem pro hac parte adducitur tex. in l. ij. in fin. C. de quadri. præscrip. vbi confessio officialis principis de recepta pecunia venditionis rei à se factæ, facit fidem, tametsi vendere non possit, nisi præsente pecunia, l. si procurator, ff. de iure fisc. & ita etiam not. Sal. in d. l. ij. col. j. Alciat. autem in d. l. ij. §. vlti. non inscienter tradit, id plurimum residere in arbitrio iudicantis, qui subtiliter perpendat, verisimiléne sit numeratum, an innumeratum. ibi eum omnino vide.

Depositũ cõfessum, an habeat priuilegiũ ueri depositi.

14 ¶Sed ex illo tamen eodem fonte manat, vt depositum confessum tantùm, id est (vt repetam) de cuius numeratione non aliàs constat, quàm per confessionem depositarij, non gaudet priuilegiis veri depositi, de cuius scilicet vera numeratione certissimis probationibus apparet. Ita enim singula. voluit Bald. consilio ccclxxxiiij. duo sunt videnda, in fine libr. j. quem refert, non designato tamen loco, & sequitur Socin. consilio cxliij. diu profectò, colum. vlti. versiculo confirmantur prædicta, libr. j. quod repetitur consilio clxxj. libr. ij. Et mouetur vterque eo exemplo, quòd dos similiter confessa non habet priuilegia veræ dotis aduersus tertium, secundùm glos. in l. assiduis, in verbo, datæ, per illum textum, & ibi Cyn. Rayn. Forli. Bald. ante fin. qui eam glos. dicit auream, C. qui potio. in pigno. hab. & idem Bald. in l. diuersis, eod. tit. & in l. cùm aliquis, colum. ij. versi. secundo casu,

Dos cõfessa, an habeat priuilegia ueræ dotis.

C.de iure delibe.& in l.j.colum.penult.verſiculo item in quæſtione,& ibi quoque Ange.colum.vlt. Imol.& Paul.Caſtren.diſtinguentes,& latiſsimè,Franciſ.Aret.& Alexan.illum quidem,colum.v. verſiculo quærit hîc Ange.hic colum.viij.& ſequen.ff.ſolu.matri.& idem Bald.in l.j.colum.iij.verſiculo vnde quæritur,C.de priuileg.dot.& in l.ſi quis poſt hac,in princip.& ibi quoque Alberi.poſt princip.& Angel.colum.j.C.de bonis dam.& idem Bal.in l.ij.poſt medium, C.ne liceat poten.& in cap.contingit,colum.iij.verſiculo item ſi bona,extrà de dolo & contum.vbi eam glo.dicit ſingu.& conſil. cccxcvij.caſus talis eſt,quæſtio ſperatur,ante fi.lib.j.& conſilio ccccxxxij. caſus talis eſt campſor,circa medium,eod.lib.j.& conſilio ccccl vj.Seia,poſt princip.eod. lib.j.& conſilio eiuſdem numeri incip.ſciendum eſt,poſt princip.lib.ij.& conſilio clxxxix.dominus Lanfrancus, colum.ij.verſi. & ideò indubitanter,lib.iij.vbi eam gloſ.dicit ſing.& conſilio cclij.quæritur an confeſsio, circa medium,eod.lib.iij.& conſilio cccxxxiij.quia iſta dos,libr. iiij.& conſilio ccccxxxviij.an poſſeſsio,col. ij.lib.v.& Signo.conſil.xlix.in quæſtione vertente,colum.vlti.verſiculo aut elapſo. Ange.in §.j.per gloſ.ibi,in Authent.de reſti.& ea quæ parit.& in §.his conſequenter,circa medium,in Authent.de æquali.doti.& in §.j.in princip.per illum textum,in Authen.vt exact.inſtan.dotis.& conſilio clxxx. præmitto ad euidentiam,in fin.Cardin.Floren.Petr.Anch.& Barba.in c.ex literis,extrà de pignor. Imo.in l.rei iudicatæ,§.hæredi,ff.ſolu.matri.Panor.conſil.lxxiij.in quæſtione,col.iij.verſiculo prætereà & ſecundò,libr.ij.Rom.conſi.ccccxlv.conſultatio,in vlti.dubio.Bald. Nouel.in tracta.dot.in viij.parte,priuilegio xiij.Corne.conſil.clxxxiij.licèt diſcuſſa,col.j.lib.iij.Ioan.Lup.in repet.rubr.de dona.inter vir.& vxo.§.xv.& Ioan.Crot.in repe.l.filiusfamilias,§.Diui.colum.antepenult.verſicu. non obſtat tertium,ff.de leg.j.De quo tamen(quia nonnulli tenent contrarium)vide Bald.in c.quia veriſimile,colum.ij.verſi.item dos præſumitur,extrà de præſump.vbi diſtinguit inter præcedentes & ſequentes creditores.& conſilio cclj.duo rei,col.j.lib.iij.& pleniſsimè Raph.Co.d.conſil.xxxj.in ij.dubio.Imo.in d.c.ex literis,de pignorib.Alex.conſi.cxxiij.quoniam abundè,col.ij.lib.vj.& Iaſ.in d.l.duobus reis,de iureiur.& in Authen.res quæ,col.penulti.in ix.limitatione,C.com.de leg.Catel. in memor.incip.dos habet,verſiculo ſecundò priuilegia.& Anto. Rubr.conſi.lxxviij. præſupponitur,col.iij.verſic.vltimò facit.ſed omnium copioſiſsimè Soci.in d.rub.ff.ſol.mat.col.x.verſi.poſtremò Docto.hîc cum multis ſeq.& Fran.Rip.in l.quæſitum,§.ſi ſponſa,col.vlt.ff.de priuileg.credi.

Depoſitum re ſolum contrahitur.

15 ¶At ea quæ diximus,non eſſe ſtandum ſimplici confeſsioni numeratæ pecuniæ, niſi aliter appareat de vera ac reali numeratione, omnium maximè debent obtinere in depoſito,etiamſi in mutuo non procederent,quia depoſitum non niſi vno modo cõtrahitur,ſcilicet re:mutuum autem,& re,& aliis duobus modis contrahitur,ſcilicet verbis,& chirographo.vt not.in d.l.ij.§.vlt.ff.ſi cert.pet. vnde in depoſito vnus eſt contractus,vna obligatio,quæ re tantùm perficitur:vt voluit Bald.conſilio ccxviij. præſuppoſito ſtatuto,verſiculo quartus articulus,lib.j.& plenius conſilio cclvj. actum fuit depoſiti, lib.j.& ſequitur,licèt corruptè alleget. Soci.d. conſilio cxliij.diu profectò,col.j. verſiculo prætereà aliud,lib.j.quod repetitur,vt diximus,conſilio clxxj.lib.ij.Et facit etiam,quod tradit Bald. conſilio ccccl v.quidam nomine A.col.vlt.verſi. ex hoc ſequitur,lib.j.& Alberic. latè in l.ſi depoſita,col.j.& ij.C.depoſit.Ergo niſi res ipſa hîc verè interueniat,non poteſt dici depoſitum, etiamſi chirographũ, aut confeſsio quæ verbis fit,interuenerit.Et licèt reperiatur,quòd ea confeſsio probet veram numerationem,in d.l.Publia,§.vlti.ff.depoſi.& in d.l.in contractibus,de non num.pecu.id tamen intelligitur,prout etiam illa iura loquuntur,quantùm ad ipſos confitentes:nec alicubi ſcriptum reperitur id præiudicare tertio,cuius intereſt.

Deciſio primæ quæſtionis.

16 ¶Proptereà Cæpolla cauſarum ciuilium conſi.xliiij.in quæſtione de præſentatione, in j. dubio, loquens de retractu,qui competit conſanguineo ex ſtatuto,quod in id requirit pretium deponi,ſi emptor recuſet accipere,vt hîc etiam requiritur in retractu conuentionali: ſuper hoc interrogatus,reſpondit non ſatis eſſe,vt de hac depoſitione appareat per confeſsionem depoſitarij: ſed opus eſſe, vt conſtet de vera ac reali numeratione:& quamuis ſtatutum,ſuper quo conſuluit, expreſsim requireret,vt pretium re vera deponeretur integrè & ſine exceptione (ea enim erant verba ſtatuti) tamen idem dicit ſi ſimpliciter loqueretur de depoſitione:nam nihilò minùs (inquit) teneretur conſanguineus probare verum & naturale depoſitum,nec ſufficeret ciuile:neque enim(vt ſubdit) ſola confeſſio probat veram numerationem.per text.in l.ſi pretio,iuncta glo.in verbo,ſi verò,& ibi Iaco.Butr. & Bald.C.ſi certum peta.& glo.in l.ſi ex cautione.& ibi quoque ipſe Iaco.But.Bart.Bald. colum.iij. verſiculo quartò quæritur,& alij,C.de non numera.pecu.Et in hac ſententia conſtantiſsimè perſtitit in duobus conſil.ſequ.non obſtantibus quibuſdam allegatis in contrarium ab aduocatis aduerſariorum,quibus affatim reſpondet,vt ibi videre poteris.Et in poſtremo dicit,nihil in contrarium facere, quòd depoſitarius ob ſuam confeſsionem ſit obligatus totum reddere:facilius enim ipſum reſtituturum pecuniam verè depoſitam,quàm confeſſam tantùm.

De eo,an confeßio de recepto, aliis non præiudicet.

17 ¶Sed an ſemper illud verum ſit,vt confeſsio de recepto non præiudicet aliis, quàm confitenti, ne & illud omittam,vide vltra eos, quos ſuprà citauimus,Bartol.ſcienter diſputantem,an ſatis ſit fideiuſſori,aut ei qui promiſit alium ſeruare indemnem,probare ſolutionem à ſe factam per ſolam confeſſionem creditoris ſine probatione numerationis, vt poſsit agere contra debitorem, conſilio clx. Titius promiſit,& in d.l.duobus,§.j.& ibi quoque Sali. Paul. Caſtren.& Alexand.ff.de iureiuran.

Angel.

Angel.in l.Vranius,§.j.& ibi quoque Imol.ff.de fideiuſ.& eundem Pau.conſi.lxiiij.quæritur vtrùm fideiuſſor,lib.j.vbi & in eodem caſu loquitur.& Alex.conſil.xxv.viſo inſtrumento contractus, col. ij.verſiculo ſecundò oportet,lib.ij.quod repetitur conſilio xc.lib.iij.& eundem Alexand.d.conſilio cxxiij.lib.vj.& Barb.in rubr.de reb.eccle.non alie.col.vlt.& Cæpo.conſi.cauſarum ciuilium xij.dubitatur,per totum,& Matthæ.Afflict.deci.Neapo.xcj.iterum in cauſa Alexandri,nume.3. rurſúmq; deciſi.xciiij.ſunt duo ſocij,per totum.& iterum deci.cl.rex Alphonſus,col.penult.verſi. quinta concluſio,& alibi niſi fallor diximus,ſed locus nunc non occurrit.Sed & an illud verum ſit, vt per confeſſionem non probetur verus numerationis actus,vide per Bald.conſi.l.videndum eſt primò,in fin. lib.ij.& Maria.Soci.d.conſi.iij.circa præſentem,lib.j.

18 ¶Quid autem in noſtro caſu,ſi cum confeſſione depoſitarij appareat teſtibus,aut inſtrumento publico depoſitum fuiſſe ſacculum ſiue marſupium,ſiue follem,in quo venditor dicebat eſſe illud pretium venditionis,quod deponi debebat,paratúmque ſe numerare,non tamen aliter conſtat de numeratione: an ſaltem id ſatis erit.Et id videtur ſatis eſſe, per textum in l.ſtatuliberos,quæ eſt iij.§.ſi pluſquam,ibi,viginti numerauerit,ſiue in ſacculo dederit,ff.de ſtatulib.quam ad hoc dicit not.Fran. Aret.in l.ſi mora,col.iiij.verſiculo.item vide,ff.ſolu.matri.& alium text.in l.vlt.ff.de lege com.ibi, & ſacculum cum pecunia ſignatorum ſignis obſignauit.& per glo.in §. illud quoque, in verbo conteſtatur,in Authen. vt exac.inſtan.dot.quam ſequitur Bart. ibi, & in l.acceptam, paulò ante fi. C.de vſur.dum ibi ſe refert ad eam.& ibi quoque Ange. in fin.& Bald.& Imo.in l.ſi ſeruus,ff.de vulga. & pupil.ſubſtit.& quod Bal.dicit de præſentia pecuniæ,quæ(vt ait)habetur pro numeratione,in d. l.ſi ex pretio,C.ſi certum petatur.& in rub.C.de fide inſtru.colum.iiij. verſiculo iuxta hoc quæritur. vbi etiam allegat not.in d.l.ſi ex pretio.& in l.ſingularia,ff.ſi certum pet.& idem Bal.conſi. ccxlvij. præmiſſo ſtatuto,paulò ante fin.lib.j.cùm dicit,quòd pecunia poteſt ſolui in ſacculo : & dicitur numerata,ſi partes confitentur,licèt tabellio cautiùs faceret, ſi videret ipſam pecuniam numerari. Et Rom.conſi.cij.ſuper eo,colum.j.verſicu.quò ad ſecundum.Et facit etiam text.in l.adhuc,in princip. ibi,ſi verò ſimul in ſacculo ſoluit,ff.de vſufruct.

Quid,ſi ultra confeſſionē ſequeſtri cōſtet depoſitū fuiſſe marſupium,ſine alia numeratione.

19 ¶Sed certè hæc omnino vera ſunt in præiudicium eorum,qui ipſum actum ita conficiunt. Sed in hoc caſu,vbi agitur de præiudicio emptoris,non crederem id ſatis eſſe,niſi appareat de vera numeratione.Nam & hîc fraus ſubeſſe poſſet,ſicuti & in ſimplici confeſſione. Et ita etiam cōſuluit Cæpol.loquens de conſignatione,quæ fit in retractu conſanguineorum, conſilio xlvj. circa dubia noſtra, colum.vlti.verſiculo vlterius dicitis.Et ante eum voluit Bartolus quem ipſe non allegat,in l. cùm ſeruus,in fin.per text.optimum,ibi,in verſiculo nam non vtique,ff.de condit.& demonſtra.vbi expreſſe intelligit gloſ.in d.§.illud quoque,in Authen.vt exact.inſtan.dot.ſuprà allegatam,ſi ita offeratur in marſupio,vt tamen teſtes & notarius cognoſcant,quanta eſt pecunia,quæ ibi eſt,quia eam viderunt numerari.Si enim poſteà dicerent vidiſſe offerri marſupium cum pecunia,ſed ignorare quanta ea erat,non probarent,l.j.§.ſi ciſta,ff.depoſiti.Ideò (inquit) tutius credo offerre pecuniam numeratam coram teſtibus, & ita ponere in marſupio,& ſubdit ſe putare ſic intelligi dictam l.acceptam. & ſequitur Paulus Caſtrenſ.ibi,columna ij. verſiculo item not. in verſiculo nam non. & Baldus in dicta l.ſi ſeruus,in principio per illum textum,ff.de vulga.& pupilla.& in dicta l.acceptam,colum.j. verſiculo ex his nota.& iterum columna iiij.in xj.quæſtione,& ibi quoque Sali.& Paulus Caſtrenſ. vterque columna j. Rom. conſilio ccclij. quæritur primò, columna j. verſiculo & licèt dicatur.& Pet.Ferra.titu.For.libel.in cauſa vendition.in verbo,ſuprà ſcriptum pretium,in fine & titu. forma libel.quo agit.ad pœnam ex compromiſſo,in verbo,legitimè obtulit.& Ioannes Plat.in l.j.colum. ij. verſiculo nunquid autem, C. de ſuſcep. libro x. Angel. Aret.in §.vlti.columna ij.Inſtit. quibus modis tol.oblig.& Iaſon in l. Titiæ textores,in principio columna ij.verſiculo tertiò adde,ff.de leg. j.& latè conſilio clxxij.relatio,columna j.libro ij. & Franciſcus Ripa,in l.ſi inſulam,columna xv. numero 68.ff.de verborum obligationibus.Stepha.Bertran.conſilio xcvij.voluiſſem,colum.j.verſiculo tum & quia eſto,lib.ij.vbi loquitur in materia retractus.Et facit,quod etiam ſcribit Bald.in d. rubr.C.de fide inſtrumen.vbi ſuprà.& in d.l.ſi ex cautione,colum.iij.verſiculo ſeptimò quæritur,C. de non numer.pecun. & conſilio ccccl v. quidam nomine, ff.colum.ij. verſiculo illud non etiam eſt omittendum,lib.j.vbi ſingu.dicit conſuetudinem huius rei contrariam eſſe abuſiuam.& Paul.Caſt. conſilio cxx.viſo quodam proceſſu,colum.vlti.lib.j.

De eadem re.

20 ¶Nec ſi verum dicere volumus,contrarium dicit gl.in d.§.illud quoque.in Authen.vt exact. inſtan. dot.ſed illud tantùm dicit,pecuniam poſſe offerri,& deponi in ſacculo:quod nec nos negamus, ſed debet priùs numerari,& id non negat ea gloſ. Nam & aliàs ſi ea pecunia ita conſignetur in ſacculo ſine alia numeratione,ea non continebitur appellatione pecuniæ,nec vt pecunia debebitur, ſed tanquam ſpecies,vt probatur in l.talis ſcriptura.& ibi nota.Bartol.in j. not.& alij,ff.de leg.j.& l.planè vbi §.j.eod.titu.& glo.in l.hæc venditio,§.huiuſmodi,in verbo quanti,ff.de contrahen.empt.& Bal. in c.j.§.ſimiliter,titu.de contro.inue.colum.iij.verſiculo item not.quod ſpecies.titu.de contro.inueſti.vbi ex hoc dicit,huiuſmodi pecuniam non recipere vſuram,vti nec alias ſpecies:ſicut & ipſe ſe dixiſſe dicit in l.j.C.de vſur.Nec id tamen ſemper procedit,vt talis pecunia pro ſpecie habeatur,vt per ipſum Bald.in l.ſed & ſi quis,§.quid tamen,ff.de vſufruct.

De eadem re.

¶Verùm

De eadem re.

21 ¶Verùm Imo.in d.l.si seruus,ff.de vulga.& pupil.tenet non esse necesse numerari pecuniam,sed sufficere,vt in sacculo consignetur,offeratur,& deponatur. Nam sibi debet imputare creditor, qui pecuniam noluit acceptare,si non aperuit sacculum,vt videret,essétne tanta pecunia, quanta sibi deberetur.& in hac opin.videtur fuisse Paul.Castren.in l.si mora,colum.iij.versiculo & an sufficit,ff.sol. matrimo.cùm dicit,quòd non sufficit offerre pecuniam in folle seu marsupio, si creditor eam petat numerari:secus si simpliciter recuset recipere. Et idem in effectu voluit Alexand.in d.l.si seruus,ff. de vulga. & pupil.colum. ij.dum ita distinguit,aut creditor recusat accipere pecuniam, & sufficit oblatio in sacculo:quia sola oblatio verbalis sufficit recusante creditore,per textum singula.in l.qui Romæ,in princip.ff.de verborum obligationibus,& in cap.eum qui,de dol.& contum.& capit.j.de eo qui mit.in posses.glos.vlti.in cap.pastoralis, extrà de offic. ordin. Bald. in l.j.colum.ij. versiculo modò quæro vtrum.C.ne lice.ter.prouo. Tu autem adde Barto.in l.qui solidum,in princi.ff.de leg. ij.& Rapha.Co.& Paul.Castren.idem tenentes,in d.l.qui Romæ,in princip.& ipsum Alexand.in d.l.si mora,colum.iij.versiculo quintò fallit,ff.solut.matri.& in l.si insulam, colum.ij.ff. de verbo. oblig.& Ias.in l.ij.colum.lxiij.versic.circa tamen illud,C.de iur. emphyteu.& Catel.in memor.incipi.oblatio:vbi etiam reperies quomodo id sit intelligendum.Quanquàm contrarium tenet Franc. Aret.in d.l.qui Romæ,in princip.Sed vt redeamus ad eundem Alexan.in d.l.si seruus. Aut creditor (inquit)non recusat,vel saltem nihil dicit,& tunc putat verum,quod dictum est,non satis esse offerre in sacculo,nisi numeretur:quia cùm creditor non cogatur partem pecuniæ recipere.l. quidam existimauerunt, ff.si cert. peta.& l.cùm hæres,§.item si decem,ff.de statuliber.& l.vlti.ff. quib.mod. pign.vel hypothec.soluit.certè numerari debet,vt certa sit.Et idem propemodum dicit ipse Alexan. in d.l.si mora,colum.iiij.versicu.iuxta prædicta.

Oblatio verbalis sufficit recusante creditore.

Decisio quæstionis.

22 ¶Ego verò in hoc casu nostro sequendam esse omnibus modis eam sententiam esse arbitror,quæ iubet pecuniam numerari,nec satis esse dicit,vt ponatur in sacculo sine alia numeratione. Nam hîc loquimur de consignatione,quæ debet fieri ob recusationem emptoris,& integra quidem:nec aliter constare potest,an sit integra,nécne,quàm si fuerit numerata:nec sumus in illis terminis, in quibus sola oblatio sufficit,cùm creditor non vult accipere pecuniam:& aliud est simplex oblatio, quæ fit parti,& est fortè aliquid quod ei imputari posśit,si non petat numerari pecuniam,vt in simili diximus,quòd cùm parti exhibetur instrumentum,non est necesse eius exemplum dimitti, nisi à parte, cui exhibitio fit,petatur,vt probatur in cle.causam,de elect.cum similibus, & concord. à me adductis suprà titu.præced.§.j.gloss.x.in verbo, *dedans l'an,* numero 103. quod autem diximus. At consignatio non ei fit, sed alteri : ergo nihil ei imputandum, sed potius consignanti, nisi eam, vt decet fecerit.

Quid si in cõsignatione desit un⁹ numus.

Spoliator non auditur, etiam si unus numus desit.

23 ¶SED QVID SI INTEGRVM pretium,præter modicum,fortè vnum numum,sit consignatum,vtrùm satis erit? Respondit Cæpolla loquens in retractu sanguinis,d.consilio xlvj. colum ij.versiculo prætereà etiam si appareret,nec tunc quidem satis esse,per id quod not.scribit Bald.in c. conquerente,col.j.per illum textum,extrà de resti.spolia.id quod dicitur,spoliatum ante omnia esse restituendum, nec aliter spoliatorem esse audiendum : procedere, etiamsi deesset vnus tantùm numus.quod & ipse dicit not. Et id quoque,vt hoc addas,sequitur Ias.in Authenti.qui rem,col.v.C. de sacro.eccle.& in l.sancimus,col.iij.versi.octauò extende,C.de iudici.& consilio clxij.statutum ciuitatis Laudæ,col.ij.versic.secundò principaliter,lib.iiij.Philip.Deci.consilio xxxiiij. cuius superscriptio incipit,an & quando propter contumaciam,col.vlt.& in l.edita,colum.vlti.C.de eden.vbi & id trahit ad expensas,quæ refundi debent ob emendationem libelli.

Oblatio manca & inutilis, si unus tantum numus desit.

24 ¶Sed & id quoque addi potest,quod huc propius accedit,quod tradit Angel.in l.acceptam, colum.j. in ij.not.& ibi quoque Sali.colum.ij.versiculo constat autem.& Paulus Castren.colum.j.C.de vsur. quòd si in oblatione totius pretij & vsurarum desit vnus tantùm numus,nullus effectus eorum,qui induci solent ex oblatione,inducitur.per l.quandiu,C.de distract.pigno.de quo & nos diximus suprà in eodem §.in verbo, *& des arrerages,* pro quo est optimus textus in l.ij.ibi,nam si vel modicum de sorte vel vsuris,&c.C.debit.vendi.pigno.imped.non posse.& in l. obsignatione,C. de solut. cùm dicitur,obsignatione totius pecuniæ. Et quod scribit Bald.ipse in l.vlti.versiculo sed reuocatur,C. commoda.quòd venditor potest totam rem venditam retinere,etiamsi vnus tantùm numus desit ex pretio.& sequitur Ias.in d.Authen.qui rem,vbi suprà,& consilio xlj.in duabus, colum. ij. libr.iij.& consilio cxj.magnificus dominus,colum.vlti.lib.iiij.E quod ante Bald.voluit glo.in l. res bona fide, ff.de contrahend.emptio.quòd si res ita sit vendita,vt nisi statuta die fuerit solutum pretium, res sit inempta,si intra id tempus totum pretium sit solutum,præter vnum numum,non secus erit inempta, ac si nihil fuisset solutum per multa iura,quæ illic allegat,& sequitur Baldus ibi,& in rubric. C.de contrahend.empt.in x.quæstio.vbi illam dicit not.& in cap.cùm adeò,colum.ij. versiculo sed alibi, extrà de rescript.vbi etiam dicit not.& Alberic.in l.lege,ff.de lege commis.& dicit ipse Bald. argu. eius gloss.in ea ipsa l.res bona fide, quòd si statutum cassat contractum, nisi soluatur Gabella, si in solutione desit vnus tantùm numus,non valet contractus.Et id quoque videtur voluisse idem Bald. in l.ij.in fin.& ibi etiam Ro.ff.de S.C.Sylla.& Angel.in d.l.acceptam.colum.j.versiculo item concludo, & in l.in rebus,§. possunt,C.commod.& Barba.in procemio cle. in vtraque lect. videlicet

Venditor totã rem retinet ob unum numum non solutum.

Res inempta ob unũ numũ.

Cõtractus cassatur ob unum numum ex gabella non solutum, uide numero 32.

colum.v.in priore lectu.& colum.x.in posteriore.& consi.lxxxviij.sapienter scribitur, colũ.antepenul.libro iiij.licet ipse Bald.videatur velle contrarium in l.quamuis,ff.de condi.& demonst.

25 ¶Verùm priorem sententiam,& omnia suprà dicta confirmat, quod tradit Ange.in l.si seruus,§.si plurium,columna ij.versicul.& ideò si ex forma,ff.si quis cauti.quòd si ex forma statuti,habita concordia cum offenso non debeat offendens puniri, soluendo certam gabellam,si deficiat vnum iota (vt ipse loquitur)non proderit concordia.& sequitur Alexan.consilio cv.magnifice prætor,colum. vj.versicul.pro hoc bene facit,libro iij. Sed & id tradit Ang.vt à multis citatur, licet non sit in meo codice,ad quæstionem de eo,cui ex statuto remittitur pœna delicti, si intra mensem soluerit quartam partem condemnationis:si intra id tempus eam totam soluerit,præter vnum nummum,non euitabit pœnam. Et quod etiam ab ipso Angel.Imo.& Alex.scriptum est in l.in executione,§.item si ita,ff.de verbor.obligat.quòd si ex statuto,quisquis certam summam soluerit,banno eximatur, non est satisfactum statuto,si vnus nummus desit.& sequitur Roma.in d.l.ij.ff.ad S.C.Sylla.& Barba.in d.procemio cle.& consilio lxxiiij.omnia quæ facitis,columna nona, libro tertio.& consilio xxxiiij. illud in medium referam,columna quinta,libro iiij.Sed & præterea voluerunt Ang.& Alexand.in d.§.iterum si ita,& iterum ipse Alexand.in l.stipulationum alię,quæ est v.§.si sortem,per illum tex. eodem titu.quòd si quis sub pœna promiserit dare certam summam intra aliquod tempus,certè si de ea summa restat vnus tantùm denarius,pœna committitur in solidum.quod & ante eos voluit Spe. titu.de arbitrio & arbitratore,§.vlt.versicu.vt autem circa materiam, & Bald.quem nemo allegat, consilio cxxvij.quidam nobiles, circa medium,lib.j.vbi dicit, quòd pœna committitur,si quid minimum restat soluendum: per l.hæredes,§.idem iuris,ff.famil.ercis.Sed & Alexand.in d.§.item si ita,adducit & sequitur id,quod voluit Bald.in addit.Specu.in ij.parte titu.de appel.§.restat videre. versiculo sed pone dicit statutum, qui est in columna vij.quòd si ex forma statuti debeat appellans intra certum tempus soluere certam quantitatem denariorum pro libra, alioquin appellatio fit deserta:si appellans omiserit soluere vnum denarium, non minus erit appellatio deserta, quàm si totum omisisset.& id quoque sequitur & dicit valde notabile & bene notandum Ias.in d. Authen.qui rem.

Concordia non prodest ex defectu unius numi.

Pœna non euitatur ob unum numũ,uide 27.

Bãno non eximitur, qui totũ præter unum numum soluit.

Iterum de pœna.

Appellatio deserta ob unum numum non solutum.

26 ¶Sed & ipse Alexan.& ante eum Pau.Cast.eodem in loco,ex iis dicunt,quòd si emphyteuta soluerit integram pensionem, præter vnum numum, cadit emphyteusi,ac si nihil ipse soluisset.& sequitur Ias.in l.ij.col.xvj.in xvj.item quæstio.C.de iure emphyte.& in d.Authen.qui rem,vbi suprà. Et idẽ de inquilino siue conductore tenet Bald.consi.ccxc.vulgare est,lib.ij.& Alex.d.consi.cvj.magnifice prætor,colum.vj.versi.& post prædicta,cum seq.lib.iij.& est bonus tex.in l.æde,ibi,si pensionem domini in solidum soluisti,C.locati.licet Bald.ipse tenuerit contrarium in eadem ipsa l.col.iij.versi.sed nunquid pro vno numo,C.loca.Et hæc quidem,cùm modicum ex integro pretio restat. Nam si integrum ipsum pretium siue pensio consistat in modico,verbi gratia,in nummo, haud dubiè cadit emphyteusi,qui illud modicum non soluit:vt post Pet.voluit ipse Bald.in d.Authen.qui rem, colum.ij. versi.iuxta prædicta,& in l.cùm allegas,in vij.oppo.C.de vsur.& in c.j.§.aut si libellario,col.j.ti.qui. mod.feud.amit.cum aliis concordan.adduct.à Ias.in d.Authent.qui rem,ne hîc diutius immoremur. Cui adde Barb.consi.xxxvj.sapienter,in fi.lib.ij.

Emphyteuta cadit ob unum numum non solutum.

27 ¶Et huc quoque accedit,quod prodit Bald.in d.l.quandiu,per illum tex.C.de distract.pigno.quòd si statuta est pœna non soluentibus præstantias, (vt ipse appellat) si vnum denarium quis omiserit, incidit in pœnam,ac si nihil ipse soluisset.Et quod scribit idem Bald.in commentar.lib.j.in xiiij.quæstione,C.de his quæ pœ.nomi.quòd si testator hæredi mandauerit, vt certa die daret mihi decem numos,alioqui daret mihi fundum: & hæres intra tempus præfinitum nouem tantũ dederit,æquè possum fundum illum nouem restitutis petere, ac si nihil omnino hæres dedisset.Sequitur Pau.Cast.in d.§.si sortem,colum.vlt.& Barb.in l.iiij.§.Cato,colum.xxij.ff.de verbo.oblig.& in procemio cle.in vtraque lectu.vbi suprà citauimus,quibus locis id dicit sing.& perpetuò notandum, & in cle.literas, colum.xxiij.de rescript.& consil.xl.præclarè scribitur,col.xij.lib.j.& consi.lvij.cuius est idem initiũ. colum.iiij.eod.libro j.& d.consi.lxxiiij.colum.ix.lib.iij.& d.consi.xxxiiij.colũ.v.lib.iiij.& d.consi. lxxxviij.colum.antepenult.eod.libro iiij.& Ias.qui & hoc dicit not.in l.si insulam,colum.xviij.versic.vltimò ad illud,ff.de verbor.obligat.Et quod etiam tradit idem Bald.in l.vlt.col.ij.versic.quæro quid si cedẽs,C.qui bo.ced.pos.quòd si cedens bonis omnia bona sua reliquit, præter vnum denariũ, perdit beneficium cessionis.

Iterum de pœna.

Hæres iussus soluere non satisfacit, si desit unus numus.

Cedens perdit beneficium ob unum numũ.

28 ¶Et huc item adducitur,quod voluit Bald.in l.cùm sit,C.de sepul.viol.quòd ea regula,quòd qui non habet vnde luat in corpore,habet locum,etiamsi reus soluit integram summam, præter vnum denarium.quem ita refert & sequitur Alexand.in d.l.stipulationum,§.si sortem, colum.j.ff.de verbor. obligati.& Iason,qui id dicit mirabile & singu.in dicta l.ij.in d.xvj.quæst.C.de iure emphyt.licet Baldus de vno nummo mentionem non faciat,sed simpliciter dicat, quòd si minus soluat,tota pœna imponitur,ac si nihil ipse soluisset,arg.d.l.v.§.si sortem.Et hæc quidem omnia, vt his tandem finem faciam,confirmantur ex l.quamuis,ff.vt posses.lega.& melius,l.si is qui ducenta,§.si ita,& ibi not.ff. de reb.dub.cum aliis multis si.& concord.à me latissimè congestis suprà,titu.harum omnium consuetud.vj.§.v.in glo.j.

Luat in corpore, qui uel unũ numum soluere non potest.

Quid ſi uenditor per errorẽ calculi omiſerit unũ numum ex pretio ſoluere.

29 ¶Sed id tamen velim intelligas,ſi venditor de induſtria ſciénſque ac prudens omiſerit illum denarium: ſecus ſi per errorem fortè calculi.Nam tunc is tam paruus defectus,ſiue error nocere non debet:per tex.in d.l.quamuis,ff.de condi.& demon.Ex quo Bald.Imo.& Raph.Co.ibi limitant quod ſuprà diximus de ſolutione gabellæ,& quod item dictum eſt de cõuerſione pœnæ pecuniariæ in corporalem.Sed & quæ diximus de emphyteuta,& inquilino,qui omiſerunt ſoluere numum ex integra penſione,ita quoque limitarunt per illum tex. Alexand.d.conſi.cvj.col.vj.verſi.prætereà illud quod dicit,lib.iij.& Barb.in d.proœmio cle.in vtraque lect.vbi ſuprà,& Soc.in d.l.quamuis,de condi.& demon.Iaſ.in d.Authen.qui rem,col.penul.verſi.intellige tamen.C.de ſacro.eccle.& in d.l.ij.vbi ſuprà, verſi.limita tamen,C.de iur.emphy.& omnes quidem ſubnixi autoritate d.l.quamuis.quam & ipſam ad hæc,& ſimilia,annotat Bald.in l.pro hæreditariis, colũ.ij.verſi.xj.C.de hæred.acti.vbi & eam poſt Oldra.dicit ſing.& in l.obſeruare,§.proficiſci,colũ.vlt.verſic.xxxiij.ff.de offi.Procon.& in Authen.iiſdem pœnis,col.ij.verſi.ſed quid ſi propter errorem,C.de ſecun.nupt.& in l.omnem,col.ij.verſi.caueat tamen.C.ad S.C.Tertul.& in l.j.C.ſi aduer.ſolu.vbi dicit eam l.not.& menti tenendam:& alibi ſæpe.& Franc.Aret.in l.ſi ſeruum,§.Prætor,col.ij.verſi.quartò not.ff.de acqui.hæred.& Doct.vbique.

De eodem.

30 ¶Illud tamen tibi notandum eſt,ne hæc adeò leuiter tranſeas,ea procedere,cùm agitur de excuſatione pœnæ,vt ſcilicet error in re tam modica excuſet à pœna.Hîc autem agitur de iure emptoris, qui non tenetur reuendere,niſi integrum omnino pretium offeratur:nec ſi vnus quidem nummus tãtum deſit,vt ex ſupradictis abundè apparet:nec ei error venditoris, qualiſcunque is ſit,nocere debet,& poteſt.Præſertim cùm in his,quæ ſunt introducta ad conſeruandum rigorem iuris,aut ſtatuti, cuiuſmodi hæc eſt oblatio & conſignatio,non parcitur errori etiam ruſticorum,aut minorum, aut mulierum,militum,aut aliorum huiuſcemodi,quibus aliàs facillimè parcitur,ſecundùm glo.Bart.Bald.& Pau.Caſt.in l.cùm quis,C.de iur.& fact.ignor.cum aliis multis ſi.quæ tibi colligam infrà eo.§.in gl.ſeq.nu.16.& quia etiam in his.

Formæ omißio in numo,totum uitiat,uide 33.

31 ¶Et quia etiam id datum eſt & conſtitutum pro forma in noſtra conſuetudine, vt totum pretium offeratur, & ſi emptor recuſet accipere, conſignetur intra tempus præſtitutum reuenditioni,vt hîc ſtatuitur.At omiſsio formæ etiam in minimo, totum vitiat:vt voluerunt Bald.& Imo.in l.j.ff.de liber.& poſthu.Anto.in c.Piſanis,quod eſt vlt.colum.ij.in vij.not.per illum text.extrà de reſtitu.ſpoli.Fel.latè in c.cum dilecto, colum.xij.poſt medium j.ampliationis, & iterum col.xvj.in x.amplia.extrà de reſcrip.& in c.vlt.§.j.colũ.iij.de offi.dele.Iaſ.conſi.clxv.viſo & conſiderato,paulò ante fi.lib.ij.iterúmque conſi.cxcj.placet mihi,col.j.eod.lib.ij.& conſi.ccxiij.in præmiſſa ſtatim,poſt prin.eod.lib.ij.& conſi.xcvij.ſtatutum Bononienſe colum.penul.in princ.lib.iiij.Benedi.in repeti.c.Raynutius,in verbo,in eodem teſtamento relinquẽs,le j.nu.27.de teſta.Steph.Bertran.conſi.cxlvij.alienatio,poſt princ.lib.ij.& conſilio.cliiij.quod eſt eiuſdem initij,etiam in princ.eod.lib.ij.Phil.Deci.in d.Auth.qui rem, colũ.iiij.verſi.& pro modica,C.de ſacroſan.eccle.& in c.prudentiam,in iiij.not.de offi.deleg.& in c.de appellationibus, colũ.ij.verſic.tertius caſus,extrà de appel.vbi addidit alios concor.& conſilio ccclij.pro vera,col.j.& alibi ſæpe.Nam formæ nihil adimi, aut detrahi poteſt,vt dicit Bald.in l.vlt.col.ij.C.de ſuis & legi.Ea enim indiuidua eſt.idem Bald.in l.certi condictio,§.quoniam,colum.iij.ff.ſi cert.petat.& in l.Pedius, poſt princ.in addi.ff.de arbit.Nam vt ibi dicit,quælibet mutatio in forma totum vitiat:atque vt idem dicit in c.cùm adeò,colum.ij.verſic.item ex paruo, extrà de reſcrip.ex paruo defectu quis incidit in magnam pœnam, quia non ſeruat formam, quæ ex integritate conſiſtit,cum aliis multis concord.à me traditis,ſuprà titu.præced.§.j.glo.xxj.in verbo, *en telle quantité,qu'il uouldra*,numero 11.ita quidem,& ſequen.Et dicit idem Bald.in c.j.col.ij.verſicu.ſed nunquid numerus,titu.de mili.vaſ.qui contu.eſt,quòd ex forma nihil mutari poteſt, ac nec vnius quidem horæ momentum.& facit l.cùm hi,§.ſed & ſi,ff.de tranſac.Nec in hoc quoque parcitur ruſticitati,ſexui,ætati,nec cuilibet alij qualitati,aut cõditioni.l.vlt.C.de teſta.iuncta glo.in l.ambiguitates,eo.tit.& dicemus latius in d.glo.ſequen.nu.15.ergo vt reſumamus.

Formæ nihil addi, aut adimi poſſe.

De eodem.

32 ¶Ex quibus & illud fit,quod ad hunc noſtrum caſum proximè pertinet, quod ab ipſo Bald.ſcriptum eſt in d.l.res bona fide,ff.de contrahen.empti.quòd ſi ſtatutum annullat contractum, ſi non ſoluatur gabella:ſi deſit vnus nummus ex ſolutione integræ gabellæ, annullatur contractus.id quod iam ſuprà ex eodem diximus.Verùm illud addit,quod priuatim & peculiariter ad hunc locum pertinet: id ſcilicet,illud quoque procedere,etiamſi erranter id factum ſiue omiſſum fuerit: quia nec tunc excuſabitur, quin contractus annulletur. Quod ob id dicere voluimus, quia de errore loquitur, vt hîc quoque facimus.Et id dictum ſequitur Firmia.in tracta.gabellarum.in iij.parte viij.partis princip.in xxxvj.q.Et facit,quod tradit idem Bald.etiam loquens de errante in calculo,in l.vlt.in princ.col.vlt.C.de tempo.appel.Ideò caueat offerens & conſignans,ne erret,ne ſe exponat periculo eius facultatis redimendi amittendæ.

Iterum de forma.

33 ¶Sed intereà non omiſerim,ei quod dictum eſt de forma, refragari poſſe videri d.l.quamuis,ff.de condi.& demon.quam tamen nullus(ni fallor)in id expendit.Nam ea loquitur in conditione,nempe in legato libertatis relicto ſub ea conditione, ſi ſeruus rationes reddiderit, & reliqua ſoluerit: quæ quidem conditio formam inducit,& ſolennitatem non leuem,ex ſententia Bald.in Authen.matri &

auiæ,

auiæ,colum.j.C.quan.mul.tute.offic.cum concordan.à me traditis suprà eodem titu.§.ij.glo.j.nu.3. & eo quidem magis. Et tamen dicitur in d.l.quamuis, quòd si per imprudentiam minus solutum esset, liberum nihilo minùs illum fore. Nisi dicas, id ibi procedere fauore libertatis, ob quam multa contra communes regulas iuris statuta sunt. l.generaliter, §.si quis seruo, ff.de fideicom.libert.& §. vlt. Institu.de donat. Sed id non mihi satis placet: quia nihil est in eo textu, ob quod possit videri id statutum fuisse fauore libertatis, sed potius, vt perpetuum & generale, & ita eum intelligit Barto.& omnes. Et alius quoque textus huic suffragari videtur, quem miror à cæteris (si non me fallit memoria) non fuisse in id animaduersum, in l.j.§.vlt.iuncta l.vlt.ff.de vent.inspici.nam in priore loco dicitur, quòd si per rusticitatem aliquid fuerit omissum ex iis quæ Prætor seruari voluit in casu illius tit. non obstat partui, quale illud est, si quid ex iis quæ leuiter obseruanda Prætor edixit. In posteriori autem loco apertè declaratur, ea, quæ Prætor edixit in eo titu. formam inducere, cùm iis verbis dicitur, secundum formam edicti, &c. Ex quibus illud consequens fit, omisionem leuis ac modicæ cuiuspiam formæ, non obesse. Ideò cogita. Nam Bart.in illo priori loco, & omnes vbique intelligunt eum textum de leui siue modica solennitate. forma autem est præcisior, atque strictioris iuris & obseruationis, quàm solennitas: vt not.à nostris in d.l.j.ff.de lib.& posthu.& Alcia.lib.Paradoxorũ v. c.xvj. Nisi dicas in d.l.j.formã accipi pro modo vel tenore edicti, vt aliâs in eo significatu apud probatissimos autores ponitur.

34 ¶SED ET HOC IN LOCO quærimus, quid si pecunia consignata periit, quia Princeps fortè eam accepit, vt sæpe fit, aut sequester siue depositarius solum vertit, aut aliter: vtrius erit periculum, venditorísne, qui consignauit: an emptoris, qui eam renuit accipere. In quo ita mihi dicẽdum videtur, quòd si sine iusta causa emptor recusauit accipere, (quod ex exitu litis constabit) illi periit: aliâs venditori, per l.qui decem, in princip.& l.creditor oblatam, etiam in princ.& vtrobique Barto. & Doct.ff.de solut.& l.j.C.de suscep.& arca.lib.x.& glo.in d.l.acceptam, in princ.& ibi Barto.colũ. ij.Bald.colum.j.versi.in tex, periculo.& rursum colum.vj.versicu.sed quid operetur, & Pau.Cast. colum.j.C.de vsur.& Bal.qui nuncupatim loquitur de pecunia consignata, in l.j.ad fi.C.de nouati. Et facit tex.in l.vlt.ad fi.& ibi Bald.C.de com.ser.ma.& not.per Barto.in l.si soluturus, ff.de solu.& in l.si oleum, in princip.ff.de dol.mal.Rapha.& Pau.Cast.in l.qui Romæ, in princip.ff.de verbo.oblig. vbi intelligunt ea quæ diximus, cùm consignatio fit debito loco & tempore: aliâs enim semper perit consignanti.& Panormi.consi.lvj.videtur primò, libr.j.& Calca.consilio xiiij.Manfredus ante fin. & Ias.consil.lxxiiij.puto, in fi.lib.j.& Philip.Deci.consilio dxliij.in casu proposito, columna vlt.& iterum consilio dclxviij.secundùm ea. Et faciunt plenè tractata à Matthæ.Afflict.decisi.Neapo.cl. Rex Alphonsus, de debitoribus Alphonsi Regis Neapolitani, exactis à Carolo octauo Francorum rege. Ex ea autem l.creditor, suprà allegata (vt id dicam in transcursu) iam explosa est Alciati ibi beneficio dictio, herosa, vox insolens, & nihil omnino significans: & eius loco ἔρανος, substituta, quæ quid significet, videbis apud eundem lib. Dispunctionum ij.c.xxv.& Ioannem Mari.Catanæum doctissimum Plinij Iunioris interpretem, lib.x.epistolarum ipsius Plinij, in epistola, cuius initium est, Amisenorum ciuitas.& Cælium Rhodig.lib. Lectionum antiquarum xiiij.c.lvij.Et vide etiam in hac quæst.l.Lucius, ff.de euict.& l.vlt.§.j.ff.de pigno.actio.Et vide item super illa illius l.emendatione Ioann.Corrasium lib.Miscel.j.c.ix.vbi in ea contendit legendum, non herosa, non eranos, sed ærosa.

Cui perit pecunia consignata, emptori, an uẽditori.

ἔρανος.

35 ¶AT ILLVD DVBIVM esse potest in illo casu, cùm scilicet Princeps pecuniam consignatam & depositam exegit à depositario siue sequestro in vsum reipublicę, (hîc enim prætextus semper obtenditur) aut simpliciter & sine alia ratione, aut specie: (nihil enim hîc refert, quantùm ad id, de quo agimus) vtrùm ipse sequester siue depositarius ita exactus, sit plenè liberatus: vide plenissimè Cy.& Bald.in l.ij.C.quod metus cau.Bart.Ang.& Imo.in d.l.creditor, ff.de solut.Pet.Anch.consi.ccxcix. visa suprà dicta facti narratione. Barba.consi.xxvj.vbi Christus, lib.iij.& latissimè Ias.consi.etiam xxvj.in fauorem, lib.quoque iij.

An sequester est liberatus, si Princeps pecuniã depositam acceperit.

36 ¶DENIQVE ET ILLVD quærimus, quo tempore debeat fieri hæc consignatio, vt huic consuetudini satisfactum sit. Et certè hæc nostra consuetudo apertè videtur declarare, id fieri debere intra tempus præstitutum facultati redemptionis. Aliâs videretur satis esse, vt fieret ante litis contestationem: vt etiam voluit Ioan.Igne.loquens in nostro casu, in repe.l.dudum, col.xvij.versi.secundò induco, C.de contrahend.emptio.allegans Bald.in l.acceptam, C.de vsur.vbi tamen nihil de hoc dicit, nisi quòd col.iij.in v.oppo.scribit consignationem semper fieri debere intra tempus iuris offerendi: aliâs ius ipsum esset extinctum: ideò nihil ea consignatio prodesset: per l.Thais, §.intra, ff.de fideic. liberta.& l.in bello, §.si quis seruum, ff.de capti.& postli.reuer.& not.per Inno.in c.cùm in tua, extrà, qui mat.accus.pos.Hæc ille. Aliâs autem vbi non esset tempus oblationis statutum, crederem, vbi depositio & consignatio requiritur ad acquirendam actionem, eam fieri debere ante litem contestatam, ar.l.non potest, & ibi not.ff.de iudi.& c.Abbate sanè, in fi.de re iudi.lib.vj.Et vide tex.in l. si reus paratus, & ibi Doct.ff.de procura.& in l.si rem alienam mihi, §.vlt.& ibi Barto.& alij, ff.de pigno.act.& eundem Bar.in l.sed & si alia, ff.de consti.pec.& Corne.consi.lxxxv.videtur prima facie, col.ij.versi.& sufficit, lib.iiij.

Quo tempore debet fieri consignatio.

An satis sit consignationẽ fieri ante tempus reuẽditionis sine citatione.

Interpellatio extraiudicialis an interrũpat.

37 ¶NEC TAMEN prætermiserim,ex hac eadẽ consuetudine videri & citationem quoque in hoc retractu fieri debere etiam ante tempus reuenditionis finitum : quanquàm de iure communi videretur satis esse oblationem & interpellationem fieri ante id tempus,nec requiri citationem etiam fieri ante idẽ tempus:quia quando à contrahentibus apponitur tempus causa finiendæ siue limitandæ obligationis,interrumpitur eius temporis lapsus,siue præscriptio,per solam interpellationem extraiudicialem.l.si mandato Titij,§.item illi,iuncta glo.ff.manda.quam ad hoc dicit sing.Pau.Cast.in l.eum qui ita,§.qui ita,l.j.circa medium,ff.de verbor.obligat.Subdens aliud esse , quando id tempus apponitur à lege,per l.alienam,ff.pro empto.& monet id diligenter notari.Verùm an in nostro casu tempus censeatur appositum limitandæ obligationis causa,an verò differendæ solutionis , cognosces ex not.à Bar.in d.l.eum qui ita. Cæterùm Fran.Balb.in tractatu præscriptionum,in iij.parte vj.& vlt. partis princip.numero 42.tenet simpliciter,præscriptionem conuentionalem interrumpi , ac perpetuari quoq; per solam interpellationem extraiudicialem,per d.§.item illi.id quod etiam voluit Soc. in l.vlt.in princip.col.iij.versi.quartò limita,ff.de eo per quem fact.erit:vbi id dicit voluisse Pau.Ca. ibi in recollectis antiquis.& in id dixisse sing.tex.in d.§.item illi,à Doct.tamen nõ ponderatum.

De eodem.

38 ¶ At illud constat,denuntiationem,siue protestationem extraiudicialem, non interrumpere præscriptionem legalem siue statutariam.d.l.alienam , & ibi Dyn.Bar.& Alb.ff.pro empto.& c.olim causam,extrà de censib.glo.in d.l.vlt.in princ.in verbo,acquirat,& ibi Bal.col.j.& Alex.colũ.iiij.versi. per denuntiationem,ff.de eo per quem fact.erit.Nam, vt dicit ipse Bald.ibi, speciale est,vt in certis casibus protestatio interrumpat,l.vt perfectius,C.de anna.except.Ergo in contrarium est ius commune.Et idem quoque voluit Bat.in l.naturaliter,col.ij.& ibi quoque alij,ff.de vsucap.& latè Car. Alex.qui & alios allegat,in c.solicitudinem,col.xxij.versi.concatenatur,extrà de app.vbi id limitat in vj.casibus,vt per eum videre poteris. Et idẽ præterea voluit Imol.in l.si seruum Stichum,§.sequitur,& ibi quoque Alex.colum.ij.ff.de verbo.obligatio.Neque enim, vt hi inquiunt,est de modis interrumpendi,de quibus not.in l.cùm notissimi,§.sed & si quis,C.de præscript.xxx.vel xl.anno.& in c.illud,de præscri.Dicítque Alexan.de hoc videri tex.in d.l.alienam.& idem Imo.in c.vlt.extrà de præscri.& Ias.in §.pœnales,char.penul.numero 119.Institu.de actio.& sentit etiam gloss.in l.vlt.in princip.in verbo,acquisiuerit,C.de præscript.xxx.vel xl.anno.Sunt autem qui contrà dicunt denuntiationem extraiudicialem interrumpere præscriptionem,videlicet glo.subdubitans tamen,in l.ij.in verbo,interdictus est,& ibi Alber.qui id dicit not.C.de serui.& suboscurè glo.vt à nonnullis citatur, in l.arboribus,§.idem tractat,in fi.ff.de vsufruct.

An & quando interpellatio extraiudicialis cõstituat in mora.

39 ¶An autem & quando ipsa interpellatio extraiudicialis constituat in mora, vide glo.magnã in prin. in l.vinum,& ibi Alex.col.ij.Ias.& Philip.Dec.ff.si cert.peta.& glo.in l.qui Romæ,§.cohæredes,in verbo,testato,& ibi Bar.Raph.Pau.Cast.& Alex.latè.ff.de verb.oblig.& glo.in l.fideiussor obligari,§.vlt.in verbo,reus,ff.de fideius.Pe.la.tit.de rest.in integ.circa medium.Bar.Bal.& Ang.in l.cùm postulassem,in prin.ff.de dam.infect.& eundem Bar.in l.si ex legati,& ibi quoque Alex.ff.de verb. oblig.& in l.si decem cùm petiero,eo.tit. Alber.in d.l.cùm postulassem, in princ.vbi facit discrimen inter ea,quæ debentur ex officio iudicis,& ea quæ ex obligatione.& in l.mora,colũ.vij.nu.26.ff.de vsur.& Sal.in l.sed si alia,ff.de consti.pecu.& in l.si pacto,C.de pact.& Alex.in l.si insulam, col.vlt. ff.de verb.oblig.& consi.lxxxviij.visis & diligenter,col.vlt.lib.vj.Corn.consi.cxcvj.licet in hac,col. ij.versi.videndum est,lib.iiij.& Ias.in l.j.col.v.versi.alia differentia,ff.de iuris.om iud.& in l.quod te,col.vij.versi.& sufficit etiam,ff.si cer.pet.& in §.superest,nu.64.& iterum in §.sic itaque, nu.41. Instit.de actio.

EN MAIN DE COURT, GLO. VII.

An consignatio possit fieri apud ipsum iudicem.

1 SCILICET apud iudicem,ex sententia glo.in l.senatusconsulto,§.vlt.in verbo,deponatur,ff.de offi.præsi.Bal.Ro.Alex.Soc.& Ias.in l.si fideiussor,§.vlt.ff. qui sati.cog.Licet Rapha.Fulg.ibi dicat,quòd cùm antea fuisset cõsultus ex oppido Feltrensi,an cõsignatio siue depositio possit fieri apud iudicem , tanquam apud sequestrum,non ausus est consulere.nam prima statim facie videri posse, per tex,cum glo.ibi in illis verbis,apud officium deponi iubebit:sed ex aduerso vrgere,quia iudex,cui data est electio eius rei,nõ potest seipsum eligere:vt not. in l.planè,ff.quod cuiusq; vniuer.nomi.& l.si mandauero tibi,la ij.§.si tibi centum,ff.manda, vbi,si tibi dedi centum,vt dares cui velles,non potes tibi retinere.Subiicit tamen ipse Fulgo.quòd si vidisset glo.in d.l.senatusconsulto,§.vlt.nihil omnino dubitasset,quin secundùm eam cõsuluisset.Et candem sequitur Alex.in addi.Bart.in d.l.planè.& Franc.Cur.Senior in repe.l.j.in iiij.q.C.de prohib. seque.pecu.& Ias.in l.cùm filiosa.colum.iiij.versi.tamen iudex potest,ff.de legat.j.Quibus omnibus adde & alium similem tex.d.l.si fideiussor,§.vlt.scilicet in l.sed & si,§.planè,ibi, apud officium fuerit depositus,ff.ad exhibend.quem tamen nullus horum citat. Sed & illud idem voluit Bald.à nullis illorum allegatus in sua Margar.in verbo,depositarius,versi.iij.dum dicit depositum fieri posse apud iudicem & arbitrum pro obseruatione sententiæ.& allegat tex.vt ipse dicit, sing.in l.litigatores,§. quid ergo,ff.de arbit.& c.exposita,extrà eo.titu.

¶Quod

2 ¶Quod etsi verum sit, ego tamen honestius semper duxi, vt iudex eam prouinciam non assumat, ne quid inde suspicionis inopiæ, vel quæstus, vel etiam protelandæ litis suboriatur. Et cùm iam xxx. annis, duos regios magistratus in hoc oppido nostro gesserim, scilicet primum Castellani, siue Præpositi, quem vocant, decem plus minus annis, deinde posteà reliquis Suppræfecti, quem vulgus Locum tenentem appellat, nunquàm mihi id oneris, neq; alicui consanguineorum demandaui. Nam & est interdictum ordinationibus regiis, quas vocant, ne iudex, qui de sequestrãda re in casu nouitatis, quam vocamus, cognouit, eiúsve liberi, aut consanguinei in id deputentur. Ita enim cautum est in prioribus Regis Ludouici xij. ordinationibus, publicatis an. M. CCCCXCIX. art. lxxxvj. In idémque est consuetudo Aruerniæ, titu. *de retraict*, qui xxiij. est, §. viij. quę etiam interdicit parentibus filiis ac fratribus iudicis. Et similiter Borboniæ, cap. ccccxliiij. Estq; in eam rem constitutio Parlamenti Dolensis Comitatus Burgundiæ, facta die xv. mensis Maij. anno M. DXXXV. & alia die vij. Septembris eiusdem anni, quibus interdicitur iudicibus, ne apud se faciant consignare pecuniam. De quo & aliquid per Chasse. consi. xlj. quia casus, col. pen. versi. vt etiam promisso. *De eodem.* *Regia constitutio.* *Cõsuetudines.* *Cõstitutio parlamẽti Dolensis Comitatus Burgundiæ.*

3 ¶NON EST AVTEM dubium, quin & id fieri possit apud alium sequestrum, vt etiam dicit glo. in d. l. senatusconsulto, §. vlt. quem scilicet cõpetens iudex super hoc aditus nominarit, iuxta text. in d. l. acceptam, & ibi Doct. C. de vsur. Et optimè faciet ipse iudex, si ab vtraque parte eum eligi faciat, ex l. postquàm, in princ. versi. sed si nec ipsi, ff. vt leg. no. caue. quo casu videtur eum posse inuitũ cogi mandato iudicis id onus suscipere, per d. l. si fideiussor, §. vlt. iuncta interpretatione gloss. vbi sequester vocatur officialis publicus. Is enim cogitur suscipere munera publica. l. munerum, §. iudicandi, ff. de munerib. & hono. & hoc expresim in nostro casu voluit Bald. in l. j. ad fin. ff. vbi pupil. edu. deb. vbi tamen intelligit ex causa, & ita quidem, vt is ponat solam operam, & non impensam ex suo, per l. vlt. ff. de requir. reis, & l. vlt. §. vlt. C. de bonor. auto. iudi. pos. vbi est bonus tex. quòd sequester nullum debet pati damnum, aut dispendium. & illum etiam ad id expendit idem Bal. in l. si oleũ in princ. col. j. ff. de dol. ma. & id quoque sequitur Franc. Cur. Senior, in d. l. j. in ij. q. C. de prohib. seq. pecu. *Quis alium sequestrum deligere debet.* *An alius cogi posit.*

4 ¶Verùm sunt, qui contrà negant id munus esse necessitatis, videlicet Bar. in l. litibus, §. vlt. C. de agri. & censi. lib. xj. & Bald. sibi contrarius, consi. ccccxxx. ista quæstio, libro iiij. Ange. Pau. Cast. Alex. & Ias. in d. l. si fideiussor, §. vlt. per d. l. vlt. §. vlt. circa mediũ, C. de bo. auto. iudi. pos. Steph. Bert. consi. lxxvij. viso processu, numero 24. lib. j. Quam sententiam fulcit hæc ratio, quia sequester obligatur ex quasi contractu, vnde tenetur actione præscriptis verbis. d. l. si oleum, in princ. vbi id Barto. & cæteri not. ff. de dol. ma. nemo autem inuitus contrahere vel quasi cogitur. l. nec emere, C. de iur. delib. & bene facit text. in l. si hominem, in princip. ff. depo. Tamen priorem sententiam Gallia nostra sequitur. *De eodem.*

5 ¶Illud autem vel de iure communi certum est, quòd si quis sponte volénsque huic se muneri addixerit, non se poterit hinc posteà propria autoritate eximere, sed iudice interueniente, si adsit iusta causa. l. ei apud quem, §. vlt. & ibi Barto. ff. depos. & id quoque per eum tex. voluit Bald. in rub. C. eo. titu. in fi. & Ang. in d. l. j. & ibi etiam Franc. Curt. Senior, in repet. in iij. q. princip. C. de prohib. seq. pecu. & Cardi. Flor. in cle. j. in xxj. q. de seq. pos. Et eius rei est optima ratio: nam cùm id onus assumendo, censeatur quasi contrahere, sicut ab initio ei liberum fuit id non facere, ita renuntiare semel constitutæ obligationi, aduersario non consentiente, minimè potest. l. sicut, C. de act. & obl. cum si. Et facit etiam l. non tantùm, §. sanè. versi. cæterùm, ff. de excu. tut. & l. tutores, C. si tutor vel cura. ex fal. alleg. excu. & l. iij. §. j. ff. de arbi. & l. non distinguemus, §. sacerdotio, eo. titu. & l. inuitus, & ibi not. C. de procura. *An si sponte id munus agnouerit, ei posteà poterit se subducere.*

6 ¶SED IN DVBIVM vocatur an huiusmodi sequester posit petere aliquam mercedem ob custodiam pecuniæ apud se depositæ. Bald. consilio clxxxiij. factum proponitur quod quidam nomine Michaël, col. ij. versiculo ad id quod dixi, lib. j. expresim respondit, non posse, quia sit nudus minister, per l. medico, §. vlt. ff. de aur. & arg. leg. quæ nihil mihi huc facere videtur: sed pro hoc facit tex in l. Lucius, §. j. ff. de leg. ij. ex quo ipse Bald. & Bart. not. nudum ministrum nullum commodum sentire aut sperare debere. Sed & idem quoque in sequestro voluerunt Ang. Imo. Ro. & Franc. Aret. in l. interesse, ff. de acqui. pos. per d. l. vlt. C. de bo. auto. iudi. pos. quæ nihil huc quoq; facit, sed tantùm dicit sequestrum in nullo debere versari incommodo, aut dispendio, vt suprà diximus: de cõmodo autem aut salario nihil dicit, nisi si velis intelligere, vt statim limitabimus. *An hic sequester posit petere aliquã mercedem.*

7 ¶Nam hi, quos postremo loco citauimus ex d. l. interesse, id duobus modis limitant, vt scilicet primò non procedat in sequestro voluntario, qui scilicet appositus est libenter & ex voluntate ipsius & partium contendentium, sine vllo iudicis ministerio. Is enim potest (inquiunt) recipere mercedem & conueniri actione præscriptis verbis, ex quodam tacito pacto per d. l. si oleum, in princ. vbi tamen text. nihil dicit de mercede, sed nonnihil facit glo. ibi in verbo, præscriptis. & ibi quoque Bal. id ipsum expressè tenuit, similiter distinguens inter depositarium electum à partibus, & eum qui à iudice publica autoritate deputatus est, vt scilicet ille posit mercedẽ accipere, hic non posit, & etiam Barb. cons. lxxj. illud afferam, col. j. lib. iiij. *Quid si voluntarius fuerit.*

8 ¶Secundo modo intelliges, vt non procedat in sequestro etiã à iudice apposito, quem iudex ipse vi- *Quid si neces=*

ſarius in dãno uerſetur.

deret ex hoc in damno aliquo verſari, ſibíq; aliquod incommodum afferri, quid enim ſi cogitur res ſuas relinquere, aut alios ad ſeruandum depoſitum ſubſtituere? tunc enim iudex poterit ei ſalarium conſtituere, vt illi ipſi voluerunt, ar.l.j.C.de præben.ſala.lib.x.& l.mulier in opus ſalinarum, ff.de capti.& poſtli.reuer.& l.à tutoribus, §.vlt.& quod ibi not.Barto.ff.de adminiſt.tuto.& hoc quoque ſequitur Barba.d.conſil. lxxj.lib.iiij.& Franc.Curti.Senior, in tracta.ſequeſtrorũ, quæſtione xxiiij.

Conſtitutio regia.

Apud nos autem ex regiis conſtitutionibus ij apud quos fit conſignatio, nihil hinc mercedis aut ſalarij poſſunt accipere. Ita enim cautum eſt prioribus Regis Ludouici conſtitutionibus cap.lxvij.

Si is ſequeſter ſit clericus, an cogi poßit à iudice ſeculari, ut reſtituat.

9 ¶ILLVD INTERIM annotaueris, quòd ſi talis depoſitio, ſiue conſignatio, fiat apud perſonam eccleſiaſticam, vt nonnunquam fit, præſertim conſentiẽtibus partibus, iudex ſecularis poterit illũ cogere, vt reſtituat, per tex.in d.l.vlt.§.pen.ibi, per ſuam interlocutoriam præcipiẽtis, C.de bo.aut.iud.poſ.& ita illius autoritate dicit Bal.in d.l.ſi fideiuſſor, §.vlt.in lect.antiqua, & ibi quoque Iaſon colũ.j.& idem Bal.& Sal.in d.l.acceptam, vterq; col.j.C.de vſur.vbi & huius reddunt rationem, quia tunc propriè non proceditur cõtra clericum per modum (vt ipſi dicunt) iudicij, ſed executiuè ex conſequẽtia ſuſcepti officij.ad quod dicũt facere textus ibi in verbis, ſacratiſsimas ædes, & ſequitur D.Aufrer.in repe.cle.j.in xiiij.fal.ij.regulæ, & in deci.Tholoſanis quæſt.clxvij.itẽ fuit quæſitum ſi pecunia, & D.Benedic.in repe.cap.Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelaſiam, nu.419.de teſta.& Matthæ.Afflict.deciſ.Neapo.xxiiij.quidam clericus, col.j.

De eodem.

An clericus qui falſum depoſuit coram iudice ſeculari, poßit ab eo puniri.

10 ¶Et ita quidem in Gallia vtimur, quamuis de iure communi multùm dubitarẽ, cùm clericus non poſſit expreſsè & directè prorogare iuriſdictionem iudicis ſecularis, c.ſi diligenti, de foro compe.cum ſi. Ergo nec tacitè & indirectè, ſcilicet acceptãdo & agnoſcendo illud officium: quia quod expreſsè fieri non poteſt, nec tacitè quoq;, vt not.in l.cum quid, ff.ſi cert.pet.cum ſi.& quod idẽ directè fieri non poteſt, nec etiam indirectè, l.vlt.C.ſi mancip.ita vene.ne proſtit.& c.cùm quid vna via, de reg.iur.lib.vj.& ibi concordã. Quibus rationibus moti multi receptiſsimæ autoritatis, tenuerunt nec clericum quidem, qui coram iudice ſeculari falſum depoſuit, ab eo puniri poſſe. quæ ſententia eſt Inno.Hoſt.Ant.Panor.& Fel.in c.verum, extrà de for.comp.& aliorum multorum, quos tibi congeſsimus in ti. noſtrarum conſuetudinum j.§.vlt.qui eſt omnium earum ccclxj.in glo.iij.vbi etiam videbis alios multos contrarium tenentes, ille autem §.malè fuit collocatus in eo ordine, & nu.ideóque eum reiecimus ſub titu.j.

An ſatis ſit conſignare apud mercatorẽ idoneum, ſine iudicis autoritate.

11 ¶QVID AVTEM, ſi venditor ſponte & ſine iudicis autoritate, depoſuit apud idoneum quempiam mercatorem, vtrùm hæc depoſitio ſiue conſignatio ſit legitima & valida, quod viſum eſt Bart.in l.ſi ſoluturus, ff.de ſolut.ar.l.eum qui, §.vlt.ff.commo.& ſequitur Bal.in l.acceptam, in ix.q.C.de vſur.& Ro.in l.ſi mora, ff.ſolu.mat.& bene facit d.l.ſi ſoluturus. Verùm idem Bart.veluti ſecum pugnans in d.l.acceptam, paulò ante fi.ſcribit, quòd qui deponit, non tamen in loco publico, nihil agit, per l.ij.eod.titu.de vſur.ſecundum vnam lec.glo.cui in hoc ſimilis eſt tex.in l.qui mutuam, §.j.ibi, ac publicè depoſuit, ff.manda.& ſequitur Alex.in addi.Bart.in d.l.ſi ſoluturus, & id quidem credo veriſsimum, per tex.in d.l.acceptam, cuius hæc verba ſunt, conſignatum in publico depone, & poſteà ſubiungitur, in hoc autem caſu publicum intelligi oportet, vel ſacratiſsimas ædes, vel vbi competens iudex ſuper ea re aditus deponi diſpoſuerit: quaſi ſcilicet depoſitio aliter fieri non poſsit, quàm in ſacris ædibus, vel alibi iuſſu iudicis. Et hoc quoque nuncupatim tenuit, & ex facto obtinuiſſe ſe dicit Alberic.ibi, colum.vlt.per eum tex. Et id haud dubiè dicit verum eſſe in iudiciali depoſito Bal.etiam ibi, colum.j.verſicu.& not.quod vbi. In extraiudiciali autem eligit deponens locum, quem voluerit, quia de eo quod deponitur, non eſt controuerſia: vt not.in l.ita autem, in princ.ff.de admi.tut.& in l.debitor, ff.de neg.geſt. Sed & quod depoſitio debeat fieri autoritate iudicis, tenet Bald.in l.ſi reus paratus, paulò ante medium, ff.de procura.& ibi quoque Pau.Caſt.colum.j.in fi.per eum tex.quem dicit not. Et hîc autem in noſtra conſuetudine apertè declaratur, id debere fieri autoritate iudicis, cùm dicitur, *en main de court*.& id quoque de iure tutiùs eſſe tradunt nonnulli, vt Spec.titu.de locat.§.nunc aliqua, verſi.xxxiiij. Aſt alij neceſſarium eſſe omnino ducunt, vt Alex.conſi.lxxv.in cauſa & lite, col.ij.verſi.ſecundò concluſiones, lib.vij.

Antiqui pecunias ſuas in ſacris ædibus ſolebant deponere.

12 ¶Quod autem dictum eſt de ſacris ædibus, hinc manat, quòd antiqui illi pecunias aliáſque res ſuas, aut de quibus controuerſia erat, & quas deponi neceſſe erat, in ædes ſacras deponere ſolebãt, vt præter d.l.acceptã, patet ex d.l.ſi reus paratus, ff.de procura.& l.ait Prętor, in.verſ.ſed hodie, ff.de mino.& l.cæterę, §.vlt.in duobus locis, & l.ſeq.ff.famil.erciſ.& l.j.§.ſi pecunia, & §.ſequen.ff.depoſi.& l.ei apud quem, §.vlt.eodem titu.& l.cùm hæres, in princ.ff.de ſtatuliber.& l.Diui, ff.ad leg.Iul.pecul.& l.locũ, ff.de tabu.exhib.vbi fit mentio de æditúo, id eſt, ſacrarũ ædiũ cuſtode ac præfecto & veluti tuitore, qui & ęditimus dicitur.& in l.j.verſi.ſinautẽ ſocius, C.de cõmuni ſeru.manu.& in l.litibus, C.de agri.& cenſi.lib.xj.& rurſum in l.vlt.eo.titu.& in l.cùm pater, §.donationis, ff.de leg.ij.vbi & de æditúo fit mentio.& in d.l.vlt.§.j.C.de bo.auto.iudi.poſsi.& in aliis compluribus locis. Et ea, vt opinor, ratione, quò tutiùs eo loco repoſitæ viderentur metu & reuerentia diuini numinis, in cuius veluti tutela deponerentur. Sic apud Plautum in Aulularia Euclio, in Fidei fano aulam auro refertam locat. Ita enim ibi loquitur: Nunc hoc mihi factu'ſt optimum, vt te inferam aula in Fidei fanum, ibi abſcondam probè. Et apud eundem in Carbo.neſcio quis ſecundum ipſam aram

aurum

Populus Ro. ærarium ſuum in æde Saturni habuit.

aurum abſcondit: vt videre eſt apud Priſcianum, libr.x.nam ea fabula periit. Et Feſtus Pompeius in verbo, Ærarij Tribuni,& ante eum Varro ad fin.lib.j.de Lingua Latina,tradunt populum Romanum ærarium ſuum in æde Saturni habuiſſe. Quod & videre licet ex Plutarcho, in vita Publicolæ, & iterum in Problematis Ro.ca.xlj.vbi & eius rei rationem reddit:Macrobio,lib.j.Saturnalium c. viij.vbi eius quoque rei rationem reddit:& Plinio Iuniore lib.x.epiſtolarum,epiſtola eius libri iij. dum loquitur de præfectura ærarij Saturni:Suetonio in Claudio Cæſare ca.xxiiij.Iulio Capitolino in vita Antonini Philoſophi,dum etiam loquitur de præfectis ærarij Saturni:Solino in Polyhiſtore, c.ij.Tertulliano Apologetici c.xj.Et Lucano,lib.iij.Pharſaliæ:

--Pugnáxque Metellus
Vt uidet ingenti Saturnia templa reuelli,
Mole rapit curſus.-- Et quæ ſequuntur.

Et hodie quoque,vt dicitur,in eo loco Sacellũ eſt quod vulgò vocatur S.Saluatoris in ærario. Híncque illud Tullij ad Atticum, lib.v. poſtrema eius libri epiſtola: Græcis quærentibus, & vt in fano deponerent,poſtulantibus,&c.Et illud eiuſdem,lib.ij.de Legibus:Sacrilego pœna eſt,neque ei ſoli, qui ſacrum abſtulerit, ſed etiam ei, qui ſacrum commendatum. Quod & nunc multis fit in fanis. Alexander in Cilicia depoſuiſſe apud Solem in delubro pecuniam dicitur. Athenienſis Cliſthenes Iunoni Samiæ,ciuis egregius,cùm rebus timeret ſuis, filiarum dotes credidit.Herodianus lib.j.tradit templum Pacis Romæ ſub Commodo conflagraſſe, ſimúlque vniuerſorum ferè diuitias illuc, quaſi in theſaurum congeſtas.Plutarchus in Annibale tradit,eum veritum,ne Cretenſes ſibi manus iniicerent ſui theſauri gratia,ad periculum euitandum, amphoras plumbo aurato refertas in Templo Dianæ collocari iuſsiſſe,ſimulãtem ſe earũ,veluti theſauri ſui,maximam curam ſolicitudinémque habere. Sed alio in loco ſtatuas æneas, quas pecunia compleuerat, veluti abieciſſe. Quomodo autem in huiuſmodi ſacris ędibus fieri debet depoſitio,diſces ex Spec.ti.de emp.& vend.§.v.verſ.& nota quòd quandoque fit.

Vtrum uenditori ruſtico,militi,aut mulieri non cõſignãti ſubueniatur.

13 ¶VTRVM AVTEM venditori ruſtico, aut mulieri, aut etiam militi, ſubueniatur non conſignanti,aut etiam conſignanti,non legitimè. Alber.poſt Vber.Bob.in l.ij.col.iij.C.de iure emphy.tenet illis ſubueniendum,in caſu illius l.per l.ſi quis id quod,in princ.ff.de iuriſ.om.iudi. Sed Iaſ.in d. l.ij.col.lxv.verſicul.nunquid autem in terminis,id non admitti.Nam ruſtico(inquit)& mulieri non ſubuenitur, niſi in caſibus expreſsis,l.penul.in princ.ibi,in quibuſdam cauſis,ff.de iur.& fac.igno.& not.in l.vlt.& ibi Albe.& alij,ff.de cond.ſine cau.& glo.in §.vlti.ij.q.iiij.Anto.& Imo.in cap.ij.ille col.iij.hic vlt.extrà de conſti.Imo.in c.cùm contingat,col.lvij.verſi.iſte articulus non videtur,extrà de iureiuran.Fulg.Roma.& Alexand.in l.iuris ignorantia,C.qui admit.& idem Roma.conſi.cxxv. mater & vxor,circa medium.& conſil.cccccvj.in re præſenti,colum.ij.Ioannes Ana.& Fel.in c.quoniam,vterque in vlti.not.de ſimonia.Alexand.qui alios citat,in d.l.ſi quis id quod,colum.iij.& in l. iuſtè,col.ix.verſic.ſed ſi eſt defectus,ff.de acquiren.poſſeſ.& conſi.xlij.ſuper pręmiſſo,col.antepen. verſi.pro hoc etiam allegat,libr.j.& conſi.xiiij.viſo & conſiderato,col.j.lib.ij.& conſ.lxv.quoniam omne datum,col.antepenul.verſi.decimò quia dictum ſtatutum,lib.vj.quod duplicatur conſil.cxix. eiuſdem libri:vbi & alios multos allegat.& iterum conſil.clxv.dubitatur,colum.ij.verſic. præterea mulieribus,eodem lib.vj.& Nicol.Mil.in ſuo repertorio,in verbo,ignorãtia iuris toleratur.& Cardina.Alexand.in cap.j.colum.ij.titu.de contro.inter do.& empto.feud.& Socin.in l.iuſtè poſsidet, colum.ij.ff.de acquir.poſſeſ.& Philip.Deci.in c.paſtoralis,col.viij.verſic.in fi.glo.extrà de excep.& conſil.cclxxiiij.viſo puncto,colum.ij.de quo tamen,quò ad ruſticos,vide eundem Deci.in l.ij.in iij. not.C.de eden.

Verba, aliâs, & aliter, formam inducunt & ſolennitatẽ.

14 ¶Et ego id puto verius in caſu noſtrę cõſuetudinis,quę conſignationem requirit pro forma & ſolennitate:vt ſatis conſtat ex illis verbis,*autrement l'offre de retraict ne ſeroit deüement faicte.* Hæc enim verba formam & ſolennitatem inducunt,Bar.in l.de his,per illam tex.ff.de tranſac.& in l.vlt.ibi,quæro,an ciuitas,iuncto text.C.de vendi.reb.ciuita.lib.xj.& Roma.conſil.lxvj. vir eximie, verſicul.his tamen non obſtat,& conſil.cccc.in propoſita conſultatione.Alexand.conſil.xxvij.viſo themate, colum.j.lib.vj.Fel.in c.cùm dilecta,col.ix.verſic.ſextum ſignum,de reſcrip.Philip.Deci.qui multa allegat,conſil.dxxviij.pro reſolutione,ante fi.Iaſ.in l.de pupillo, in princ.col.j.verſic.tertiò pondera, ff.de oper.no.nuntia.& conſil.clxvij.motiuis,col.vlt.poſt princ.lib.ij.& alibi ſępe.Quod ſi quis dicat,hos loqui,cùm hæc dictio negatiuè ponitur,ita videlicet,non aliâs,ſiue nõ aliter: id certè fateor: ſed & is viciſsim fateatur neceſſe eſt,hanc dictionem etiam affirmatiuè conceptam facere conditionem,perindéque hîc valere ac ſi dicas,*& s'il ne faict ce que deſſus,l'offre ne ſera &c.* & habere vim reſolutiuam,vt diximus & probauimus ſuprà titul.præceden.§.viij.in verbo,*autrement*.Conditio autem formam & ſolennitatem inducit, vt etiam diximus ſuprà hoc titul.§.ij. gloſſ.j. nume.3. & eò quidem magis.

Formæ omiſsio nõ excuſat mulieres,ruſticos, milites, minores.

15 ¶Ergo vt reſumamus,hæc conſignatio requiritur pro forma. At formæ omiſsio etiam ruſticos, mulieres,minores,milites,& ſi qui tales ſint,non excuſat:vt probatur in l.vlt.C.de teſta.iuncta glo.in l. ambiguitates,cod.ti.& voluerunt Bald.Sal.& alij,in d.l.iuris ignorantia,C.qui admit.ipſe Sal.in d. l.quicunque,eod.ti.idem Bal.in l.vlt.in prin.col.iij.C.de iure delib.& in c.vlt.col.iij.verſi.item non

patrocinatur,extrà de confeſ.Barba.conſi.lvj.ſapienter, col.viij.verſi.& ſi quiſpiam,lib.ij.& Alex. conſi.clxv.dubitatur,col.ij.verſi.pro hoc etiam adduco,lib.vj.& conſ.vij.attentis & ponderatis,col. vlt.lib.vij.cum aliis multis concor. adductis ab eodem Alexan.in d.l.iuris ignorantia:vt tamen non omittam tex.de militibus loquentem in l.qui ſuſpectum,§.j.ibi,& ſolennia fecerint,ff.de appel.qui quidem admodum torquet Accurſi.nec tamen hinc ſe expedire potuit.

Nec illis parcitur in iis, quæ ſunt introducta ad rigorẽ iuris cõſeruandum.

Hi non excuſantur,ſi inuentarium non fecerint.

16 ¶Et quia etiam in iis,quæ introducta ſunt ad rigorem conſeruandum,iſtis non parcitur.gloſ.Barto. Bald.& Pau.Ca.in l.cùm quis,C.de iur.& fact.igno.glo.in l.iuris,la ij.eod.tit.quæ ponit exemplum in eo,qui triennio ceſſauit ſoluere canonẽ.glo.in ſumma xxxviij.di.& in §.notandum,in glo.j.in fi.j. quæſt.iiij.Gul.Cu.in l.ſi quis ex argentariis,§.vlt.cum l.ſeq.ff.de eden.Bart.& Sal.in l.j.C.de iur.& fact.igno.idem Bart.in l.j.§.nuntiatio,ff.de oper.no.nun.& conſi.cliiij.maritus fecit hæredem vxorem.col.ij.verſic.ad ſecundum autem:vbi reſpondit,mulierem non excuſari prætextu ignorantiæ,ſi non confecerit inuentarium.Bald.Raph.Fulgo.qui id dicit ſeruari communiter in iudiciis,Paul.Ca. Ro.Franc.Areti.Alex.Corne.& alij Recentiores in d.l.iuris ignorantia,C.qui admit. Bald.in l.vlt. in princ.in iij.q.& ibi etiam Iaſ.col.ij.verſi.quid autem ſit,C.de iur.delibe.vbi etiam ex hoc dicunt, non excuſari ruſticum , aut mulierem,quæ non fecit inuentarium,ſed ſtandum eſſe rigori iuris.Sal. in d.l.quicunque,C.qui admit. Angel.in l.vbi,in princip.ff.de eden.Pet.Ancha.in repe. cap.j.in xij. quæſti.princ.verſic.ſed hîc quæro cauetur ſtatuto,qui eſt char.47.in paruis,extrà de conſtit.Roma. d.conſil.cxxv.col.ij.verſic.tertiò confirmatur.Maria. Soci.in c.venerabilis,in xxiij.princip.arti.in princ.extrà de iudi. Alexand.in addit.Bald.in l.j.C.de interd.mat.& d.conſil.xiiij.colum.j.lib.ij.& conſil.xl.viſo themate & omnibus,lib.vj.& d. conſil.clxv.column.ij.eodem lib.vj.Barba.in repet. cap.Raynaldus,colum.xlix.verſicu.ſecundò limita,de teſta.vbi & illud dicit de omiſsione inuentarij.Franc. Curti.Senior in l.ſi quis maior,col.iij.nume.13.C.de tranſact. Fel.in c.quoniam,col.iij.in iiij.fal.de ſimo.Iaſ.conſil.xxviij.quęritur an actio,col.j.lib.iij.Philip.Deci.in l.edita,paulò ante fin, C.de eden.

Nec ſi inueſtituram non petierint.

17 ¶Et facit, quod ſcribit Baldus in capi.j.§.præterea ſi quis,in fine titu.de prohibita feudi aliena. per Fede. quòd non parcitur mulieri , quæ intra annum & diem non petiit inueſtituram , quin feudum amittat.& ſequuntur Marti.Laud.Aluar.& Cardi.Alexand.ibi,ex quibus ipſe Cardi.illud quoque dicit de his quæ pertinent ad rigorem iuris.Et quod dicit idem Bald.in d.c.j.paulò ante finem,verſi. quærit glo. titul.de controuer.inueſtitu.inter dominum & emptorem feudi : vbi reprehendens glo. ibi,dicit,quòd non excuſatur mulier,vel ruſticus,alienans feudum , quin eo cadat : neque enim licet eis ignorare iura contractus.& ſequitur Cardina.Alexand.ibi,col.ij.vbi & illas rationes,quas ſuprà adduximus,adiicit Iaſon,eaſdem quoque rationes afferens, in l.vltima , chart.penulti.verſicu.decimoſextò,C.de iur.empy.illúdque Bald.dictum ſingu.dicit, & trahit etiam ad mulierem emphyteutam alienantem.

Nec ſi feudum alienauerint, aut emphyteuſim.

Contra ſuperiora.

18 ¶Cardi.tamen Alexand.vbi ſuprà,dicit,quòd licèt iſti amittant feudum,poſſunt tamen in integrum reſtitui,ſi non potuerunt conſulere peritiores.& allegat Pet.Anc.conſi.cccxciij. viſa diligenter gratia,col.pen.vbi tamen ipſe Petr. non id conſtanter affirmat,ſed ſub dubio fortè loquitur.nec in caſu iuris communis feudorum loquitur,ſed priuilegij cuiuſpiã Apoſtolici,cuius ignorantia(vt ipſe dicit) eſt magis excuſabilis quàm iuris communis. Verùm Sal.& Franc.Rampo.in d.l.j.C.de iur.& fact. igno.huius opin.etiam fuere.& Alexand.in d.l.iuris, colum.ij.C. qui admit.vbi dicit,id habere maximam æquitatem,ideò ſibi placere. Atqui ego huic ſententię vix accederem:quia nihil omnino intereſſet inter hos caſus,qui ad rigorem iuris pertinent,& cęteros:quia & in cæteris caſibus,in quibus excuſantur mulier & ruſticus ab ignorantia iuris,id ſemper intelligitur , cùm non potuerunt conſulere peritiores:aliâs enim nunquam excuſantur.l.bonorum,ff.de bono.poſ.& l.ij.§.vlti.ff. quis ord. in bono.poſ.ſer.& glo.j.in c.per tuas,le iij.& ibi Fel.poſt medium,extrà de ſimo.Ioan.Fab.Bald.& Sal.in d.l.iuris,C.qui admit.Bald.in c.quæ in eccleſiarum,colum.j.de conſti.& conſil.ccxcv.Petrus Lombardi,col.ij.verſicu.ſed actus teſtandi,lib.iij.niſi alius fuit inter conſil.illius, quod magis puto, cùm in eo conſi.Bald.allegetur. Ange.& Corne.in l.quicunque,C.qui admit.& Anto.in d.cap.ij.de conſt.Ro.in l.ſi duo,ff.de acqui.hære. Alex.in d.l.iuſtè,col.ix.ver.idẽ dico in ruſtico,ff.de acqui.poſ.

Hi nunquã excuſantur , cùm potuerunt conſulere peritiores.

19 ¶Nam vt dicit Bald.in c.vlt.col.iij.verſicu.item non patrocinatur,de confeſ.omnes homines natura ſcire deſiderant:ideóque contra naturam eſt,non conſulere peritiores,quorum doctrina mens imperitorum & ruſticorum illuminatur.l.ſi auiam.in fi.C.de inge.manu.vbi , dicitur,ſi cum peritioribus tractatum habuiſſes,facilè cognoſceres.quem tex.dicit ſing.Ang.in ſua diſputatione incip.duo adinuicem litigantes.Ergo his non eſt parcendũ,qui contra naturam peccauerunt.l.ij.& ibi glo.& Doc. C.de in ius vo.glo.in l.reſpiciunt,§.delinquũt,& ibi Bar.ff.de pœn.& glo.in ſumma xxxviij.diſt.& in §.notandum,j.q.iiij.vbi eſt bonus tex.Dy.in c.ignorantia,col.pen.de reg.iur.lib.vj.Cy.& Bald.in d.l.j.C.de interd.mat.Alberi.in l.vtili,C.de defenſ.ciui.Bal.in l.in actionibus,§.planè,col.pen.ff.de in lit.iur.Card.Flor.poſt Gul.Cu.in cle.j.in v.q.de conſang.& affi.Panor.in c.ſuper literis,col.vj.ſuper glo.in verbo,ſimplicitate,extrà de reſcript.Et bene facit tex.in l.ſi adulterium,§.ſtuprum,& ibi glo.in verbo,iuregentium.ff.de adulter.

Nec cùm aduerſus naturã peccant.

20 ¶Et hæc quidem ita procedunt,ne hoc omittamus,vt etiamſi non ſint periti in loco habitationis ruſticorum

ſticorum

sticorum, ipsi tamen non excusantur, si sint in vicina quadam ciuitate, nisi & hos consulant: vt not. voluerunt Bal. Sal. Ro. Recentiores in d. l. iuris ignorantia, C. qui admi. per tex. in l. Diuus, ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & in l. j. §. si quando, ff. de magistra. conue. Ideò enim (inquiunt) sicut mulieres vadunt ad ciuitates pro indulgentiis, & rustici ad nemora pro lignis, ita etiã debẽt vtrique ad ciuitates ire pro consiliis. Et idem quoq; voluit Ant. in d. c. ij. de consti. & Ro. in d. l. si duo, ff. de acqui. hęre. In quo tamen nec illud omittendum ducimus, ei incumbere onus probandi, qui dicit hos potuisse consulere peritiores, secundùm Sal. & Corne. qui id dicit menti tenendum, in d. l. iuris, C. qui admit. *De eodem. Et idem, si sint periti in uicinis ciuitatibus.*

NE SEROIT PAS SUFFISAMMENT faicte, GLO. VIII.

SED QVID, si cùm emptor egisset ad reuenditionem ex hoc pacto in venditione apposito, nec tamen consignauit, vt hîc dicitur, aut etiam omisit alias solennitates hîc statutas, atque ob id sententia pro emptore lata victus est, & ipse emptor absolutus: tamen cùm adhuc esset intra tempora præstituta reuenditioni, vult iterum retrahere, & obseruare has solennitates: an sit admittendus. De qua re vide, quæ diximus in retractu proximitatis, quem consuetudinarium, siue municipalem vocant, suprà titu. præceden. §. viij. in glos. vij. in verbo, *le retrayant en decherroit*, nu. 3. quid igitur, & multis seq. *Si uẽditor non cõsignauit, & ideo retractu cecidit, an possit iterũ offerre & cõsignare.*

REPRENOIT LES CHOSES CONSIGNE'ES GLOSSA IX.

1 ID QVOD facere potest, si velit: ita scilicet, vt ei depositarius denegare non possit, antequàm emptor declarauerit velle se recipere: vt nuncupatim scribit Bart. in l. acceptam, paulò ante fi. per illum tex. & ibi Bal. & Sal. vterque col. j. & per illum tex. & etiam Ang. in iiij. not. C. de vsur. & Bal. in l. vlt. in fi. C. de com. ser. manu. vbi tamen intelligit procedere, antequàm aduersarius consenserit. & & Phil. Dec. cons. ccccxliij. in casu proposito, col. vlt. ver. in dubio. Nam & aliâs is qui deposuit, potest ante tempus statutum repetere depositum. l. j. §. si sic deposuero, & ibi Bart. ff. deposi. & bene facit l. cùm Cornelius, ff. de sol. Sed id faciens incidit in id periculum, vt consignatio pro non facta habeatur: vt scribitur in hac nostra consuetudine: vt dicemus in glo. sequen. *An hic uenditor, qui deposuit, poßit depositum repetere.*

2 ¶Sed quod diximus posse deponentem depositum sponte repetere, intellige primo loco, in eo deposito, quod fit ab ipso deponente, qui & ipse volens ac sponte sua deposuit. Secus, si iudex eam coëgerit deponere apud sequestrum, lite pendẽte, vt plerunque fit: nam tunc is repetere non poterit, nisi lite finita, & aduersario victo, aut aliâs, secundùm l. si oleum, in prin. & ibi glos. Bart. Bald. & alij, ff. de dol. mal. Nam & aliâs, cùm fit depositum gratia alterius, non potest deponens depositum reposcere. vt per multa respondit Pau. Ca. consi. ccccxxxiij. visis omnibus scripturis, col. vlt. versi. tertiò obstare videtur, lib. j. Quin idem Pau. loquens de depositione & consignatione, quę fit propter recusationem partis, in d. l. acceptam, col. j. dicit quòd si ea facta fuerit autoritate iudicis, non poterit depositarius restituere deponenti sine eiusdem iudicis autoritate, arg. l. si proponis, C. de nup. & Authen. contrà si filij, C. de diuor. & ita dicit intelligi, quod dicitur in d. l. acceptã. Et idem quoque nuncupatim respondit Roma. consil. cclxxxvij. in proposita consultatione: vbi & ad hoc allegat d. l. si oleum, in princip. *Quid, si non sponte sua deposuit, sed iussu iudicis.*

3 ¶Secundò intellige, vt procedat, quando quis deposuit ex solo ipsius deponentis consensu. Secus si ex consensu vtriusq; partis altera earum deposuit: nec enim tunc quoque poterit depositũ repetere, nisi finita causa, ob quam id ita factũ est, vel nisi stet per alium, quominus sit finita, aut iudex auditis partibus idipsum statuerit. d. l. si oleum, in prin. & ibi omnes Doct. ff. de dol. mal. & voluit quoque Bal. in l. vlt. col. vlt. vers. caueat tamen. C. de bonis aut. iud. pos. & cons. ciiij. sex sunt, col. j. lib. j. Et est eius rei optima ratio, ne quod duorum consensu & voluntate factum est, vnius tantùm dissensu resoluatur contra l. nihil tam naturale. ff. de reg. iur. *Quid, si id factum sit de consensu utriusq; partis.*

4 ¶Tertiò intellige (ne & hoc omittã, quod à paucis tactum est) nisi vsurarius deposuerit pecunias, aut etiam aliud quippiam (nihil enim refert) pro restituendis vsuris apud alium. nam non potest is pœnitere, nec depositum reposcere, sed eo inuito poterit Episcopus id depositum in restitutionẽ vsurarum cõuertere: vt ex facto respondit Bal. consi. lxxxiij. in primis videndum est, in primo dubio, lib. j. & sequitur Ias. qui id dicit not. consil. ccxiij. nobilis Melchior, col. iiij. versi. alibi decidit, lib. ij. & nescio an alibi idipsum comperies *Vsurarius, qui deposuit pro restituendis usuris, non potest pœnitere.*

5 ¶VNVM AVTEM non prætermiserim, quòd si monachus seruus, filiusfamiliâs, aut alius huiusmodi, aliquid apud aliũ deposuerit, debet ac potest ei tutò reddi sine autoritate Abbatis, Prælati, domini, patris vel alterius administratoris, per l. quod seruus: vbi id not. Bal. ff. depo. & l. Iulianus, eod. tit. & l. quod seruus, ff. de sol. & voluit etiam Bar. qui id dicit esse perpetuò menti tenendũ, in l. filius, & ibi quoque Bald. Ang. & alij C. de pact. idem Bar. in l. non ideò, ff. de noua. vbi dicit esse mul *Monachus, seruus, filiusfamiliâs, & cæteri huiusmodi, possunt repetere*

depositum, nullo autore.

tùm not.Bald.in rubri.C.depos.col.j.in ij.q.Sal.in l.cùm hæreditas,C.depo.& Matthæ.Afflict.deci. Neapo.cxlvij.quidam gerebat:vbi idem dicit de eo,qui aliquid deposuit tanquã tutor alterius,cùm tamen non esset. Quæ tamen intellige secundùm suprà dictas leges,loquentes de seruis,& quod dicit Bald.in d.rub.depos.

RENUNCER AUDICT RETRAICT, GLO. X.

An si uenditor depositũ repetat,uideatur renuntiare iuri redimendi.

1 ET ID QVIDEM est iuris cõmunis,l.debitor,& ibi Floria.ff.de vsur.& l.j. in fi.& ibi Bal.& Ang.C.qui pot.in pig.hab.& l.si prius quàm,C.de distrac.pig. & voluit glo.in l.si creditrici,C.de vsur.Host.in summa,in rubric.de oblati.§.j. versi.item necesse est.& Bald.in l.obsignatione,C.de sol.& in l.acceptam,col.j. versi.in text.ibi,recepit.& ibi quoque Sal.col.item j.Ang.ante fin.& Io.Fab.C. de vsur.quia vt ibi dicũt ipsi Bal.& Sal.actus recuperationis tollit intellectum depositionis.l.sed reuocata,ff.de iur.fis.Nam(vt hoc illis addas)non cẽsetur depositum fuisse,quòd posteà recuperatur : vt per Bart.in simili in l.per diuersas,col.iij.& ibi Bald.in vlt.quæst.C.manda.& in l.vlt.C.de vsur.& Henri.Boër.in c.constitutus,de in integ.resti.Alex.in l. singularia,col.penult.ff.si cer.pet.Ias.qui nuncupatim loquitur de consignatione recuperata,consil. cclxxij.relatio magnificorum,in fi.lib.ij.Et Ferro.in consue.Burdig.tit.*de retraict*,§.xiiij.& ante hos glos.in d.l.acceptam,in verbo,eas receperit , dicit,quòd hoc casu fingitur depositio non fuisse facta, cùm non durauerit,per l.si pro patre,§.versum autem,ff.de in rem versi.& ibi sequitur Bart. col.ij. versicu.nam contra hoc,vbi dicit,quòd fingitur retro non fuisse facta.& ibi ante eos dixerat Azo,in summa,col.pen.versi.sed si hoc est.Et hoc quoque diximus suprà tit.præceden.in §.vij.in glo.ij.vbi etiam videbis,quid si cùm sola oblatio sufficiat,facta tamen fuit consignatio , quam qui fecit posteà recuperat,an etiã videatur tunc renũciare oblationi.& vide etiã Chasse.consi.xlj.quia casus,col.vlt.

Et quid , si depositio nõ erat necessaria.

2 ¶ET SICVT venditor censetur renuntiare huic facultati redimendi,si recuperat pecuniam à se consignatam : ita è diuerso emptor , si eam recipiat,censetur consentire reuenditioni , & renuntiare omnibus exceptionibus,quibus eam impedire potuisset.Ideóque cogitur reuendere,etiamsi oblatio & consignatio factæ fuerint post tempus in id præstitutum:vt ex facto respondit Bal.consi.cviij.iste qui promittit reuendere,lib.v.per l.post diem,ff.de l. com.argu.l.ij.C.de iur.domi.impet.idémque & si partem tantùm huius pecuniæ acceperit : vt probat text.in l.de lege,§.vlti.ff.de leg.commis.& Bald.vbi suprà.Et faciunt,quæ scripsimus suprà titu.præced.§.j.glo.x.in verbo.*dedans l'an*,nu.20.tu tamen id intellige.& in.fi.eiusdem tit.in vj.quæst.& suprà hoc eod.ti.§.j.glo.ij.in verbo,*à tel temps*, nu.59.illud tamen.

Et si emptor cõtrà recipiat, uidetur consentire reuenditioni.

Idq; etiã si partem tãtùm receperit.

3 ¶SED HIC QVÆRI potest , an si minor fortè hæres venditoris intra tempus præstitutum obtulit pretium,ídq; consignauit & deposuit,& posteà idipsum sustulit,possit in integrum restitui, ne cadat retractu.Et hanc quoque quęstionem in retractu proximitatis,(in quo ex multis consuetudinibus , atque etiam de iure communi ex multorum sententia requiritur consignatio & depositio, vt diximus suprà tit.præced.§.vij.glo.iij.in princ.)posuit Ferro.in consue. Burdig.tit.de retractu,§. xxxj.hinc occasione sumpta, quòd moribus illius gentis, in eo §. vt & nostris, suprà , dicto titulo, proximo,§.xxxv.retractus adeò stricti iuris est,vt currat cõtra minores.Tu ibi illum vide, & iunge, quæ diximus suprà,hoc eod.tit.§.j.glos.ij.in verbo, *à tel temps*, nu.54.sed an saltem,& multis seq.& iterum hoc eod.§.glo.vij.nu.13.vtrùm autem,& seq.

Et quid si is minor sit.

§. V.

EN TOVT retraict,soit coustumier,ou cõuentionel, l'on doit payer les arrerages,qui sont escheuz,comme dict est. Mais si le retrayant fait son offre durant le terme,que l'arrerage eschoit,il doit payer pro rata temporis.Et si c'est en retraict conuentionel,il doit consigner. Et quand ce sont fruictz, l'achepteur les doit auoir pro rata temporis,& les peut prẽdre & leuer par sa main. Et si aucun luy met empescement,il s'en peut complaindre ou appleger , supposé qu'il n'en ayt iouy par an & iour.

SOIT COUSTUMIER, GLO. I.

Cõsuetudines.

1 ALITER APVD alios de huiuscemodi fructibus pẽdẽtibus,de quibus statim etiã loquitur hic §.statuitur, quantùm ad hunc retractum consuetudinarium , siue municipalem,vti videre licet apud Meldunenses,cap. consuetudinum eius gentis xlij. Cenomanenses,cap.cclxxxix.Andegauenses,cap.ccclxxx.Borbonienses,cap.cccclxxxij. & sequent.

QVI SONT ESCHEVS, GLO. II.

An emptor suos faciat fructus perceptos ante redēptionem.

1 HÆC NOSTRA consuetudo apertè ostendit emptorem cum pacto reuendi tionis,interim ante oblationē facere fructus suos , nec teneri eos restituere venditori redimenti.Id quod etiam non obscurè declarat text.in l.ij.& ibi Baldus, & Paul.Cast.C.de pact.inter empto.& voluit etiam glo.in c.illo vos,in verbo, percepti,& ibi quoque Host.in verbo,computatis.Ioan.Andre.colum.vlt.Imo. colum.iij.versic.& not.ex ista.& Panor.col.ij.extrà de pigno.& glo.in c.ad nostram,in verbo,patet,& ibi etiam Hosti.Petr. Ancha.Imo.Panor.Anto.à Vina, Barba.& Anto.Burg.de emptio.& vendi.& glo.in c.conquestus,in glos.magna,post medium.& ibi Ioan.Ana.col.iij.extrà de vsur.Hosti.in summa,eod.tit.§.an aliquo casu vltra sortem,col.iiij. versi. nonò si vendo. Archi.in c.plerique,xiiij.quæsti.iij.Bald.in l.in his rebus,quæ est penult.§.mancipia, per illum tex.ff.sol.matri.& in c.j.in fi.& ibi etiam Aluar.colum.vlt.& Card. Alexand.tit.de feud. dat.in vicem leg.commis.& ipse Bald.consil.ccciij.ad euidentiam,col.ij.lib.j.Ange.consi.lv.ex pacto de reuendendo,in fi. Rapha. Fulgo.consi.cxxxiiij.in quæstione,col.ij.Petr.Anch.consi.xxx.an valeat contractus,col.ij.Pau.Cast.in l.j.col.j.C.de pact.inter empto.& cons.cix.visa petitione,paulò ante fi.lib.ij.& consi.cccvj.quanquàm longa,in fi.eod.lib.ij.Alexand.& Recentiores,in l.qui Romæ,in princ.ff.de verbo.oblig.Cæpol.in tracta.simulationis contractuum,in iij.principali casu xij. præsumptionis,Bald.à Bart.inter consi.Corne.consi.xxiij.visis duobus,colum.ij.lib.iij.Maria. Soci. consi.xv.visis prædictis,col.xj.versic.& quamuis à principio,lib.j.& Barthol.eius filius consi.clxx. in præsenti consultatione,col.v.versic.ad tertium,lib.ij.& consi.ccxlviij.nunquid ex duobus, col.ij. eod.lib.ij.Fabia.in tractatu emptio.& vendi.in v.membro,vj.quæstio.princip. Iaso.consi.xcij.facti præsentis,col.iiij.lib.j.Stepha.Bertrand.consi.lxxxviij.ponitur in facto,lib.j.Phil. Dec.consi.clxvij. in causa quæ coram reuerendo,propè per totum,& consil.clxx. viso themate,col.pen. versic.vltimò non obstat,& consi.cccviij.in casu ad nos transmisso,col.ij.versi.tertiò, quia hîc agitur.& è Theologis,Ang.Cla.in verbo,vsura,le j.versi.lxvj.& seq.& Ant.Flor.in tract.de vsuris,cap.iij.§.viij.& Io. Gerson,in tractatione contractuum parte j.consideratione x.ex quibus intelliges,& id procedere in foro conscientiæ.

Quid in foro conscientiæ.

De eadem re.

2 ¶Et huius quidem sententiæ est optima ratio,quam inter cæteros adducit Ang.d.consi.lv.nam hi fructus sunt percepti ab emptore,tunc domino rei,cùm eos percepit: vnde eum sequūtur iure dominij. l.Herennius,ff.de vsur.Neque enim hoc casu fit resolutio primę venditionis ipso iure,vt in pacto legis commissoriæ,vel addictionis in diem,l.si res,§.vlt.cum l.seq.ff.de in diem addi.sed fit noua venditio,l.pacta conuenta,ff.de contrah.vendi.iuncta l.si vnus,§.pactus,ff.de pact.vnde omnes fructus percepti ante litem contestatam super reuenditione sunt emptoris,nec computantur in pretio , l.Iulianus,§.si fructibus,ff.de actio.empt.& l.Valerianus,ff.de iur.fisci.

Ratio differentiæ huius pacti & legis cōmis. & addict. in diem.

3 ¶Ex quibus planè intelligis , quare hic emptor lucratur fructus , non etiam in illis pactis legis commissoriæ,& addictionis in diem,in quibus restituuntur fructus.l.quod dictum est,& l.Imperator,ff. de in diem addict.& l.cùm fundus,in princ.ff.de leg.commis.Quanquàm aliam rationem affert Ioannes Andreas in d.c.illo vos,de pign.quia in hoc casu,in quo resoluitur contractus ex pacto reuenditionis,est in facultate venditoris,vt resoluat, cùm voluerit,offerendo pretium:ideò illi imputandum est,quòd id non fecerit.In aliis verò pactis facultas resoluēdi est in arbitrio emptoris,vel tertij: ideò nihil est,quod venditori imputari possit,aut debeat.Et id sequitur Panormitanus ibi,& Antonius Burg.qui id singu.dicit in d.c.ad nostram,col.x.versi.primus est quando vēditio fit,vbi hoc latè disputat:ibi eum vide,& quæ etiam scripsimus in repe.l.si vnquàm,in verbo,reuertatur, nu.230.verùm quantùm ad priores.

Quid si emptor antè sit in mora.

Vtrum autem idem sit in hoc pacto,& in pacto restituēdi.

4 ¶SED VT AD casum nostrum redeamus , intellige , quod diximus emptorem lucrari fructus, procedere,nisi à tempore moræ reuendendi : quia post moram emptor teneretur fructus restituere, per tex.in d.l.ij.in fi.& ibi Bal.C.de pac.inter emp.& voluerūt etiā Gul.Cu.in l.petēs,& ibi Bal.col. vlt.versi.quæro de duobus,C.de pact.Bar.Raph.Alex.& Recentiores in d.l.qui Romæ,in prin.ff.de verb.obl.Bal.in trac.de pactis,col.xxij.vers.ego dixeram suprà:vbi tamen videtur facere discrimen inter pactū de reuēdendo,& pactum de restituendo.Soci.consi.lxxx.in quæstione quæ vertitur,col. iij.versi.secunda pars conclusionis,lib.iij.Moram autē hîc debes accipere,oblata & consignata pecunia,secundum multorum opin.aut certè tantùm oblata, secundum aliorum opin. vt latè diximus in præced.§.in glo.vj.quæ est in verbo,*consigner*,in prin.

An autem opus sit hoc casu litiscō.ut fructus restitui debeant.

5 ¶Vt hinc intelligas,non expectandam esse litis contestationem,vt sentit Angel. d.consi.lv.dum fortè ad id respicit,quòd in actionibus stricti iuris cuiusmodi hæc est , quæ competit pro reuenditione ex pacto apposito in contractu , nempe præscriptis verbis , vt diximus suprà eodem titu.§.j.gloss.j. nume.2.& 3.non veniunt fructus statim à tempore moræ , sed tantùm à tempore litis contestationis.l.ij.& l.videamus,§.si actionem,ff.de vsur.& l.cùm fundus,ff.si cert.pet.& l.iij.§.in hac,ff.commoda.Sed id certè non procedit,quando actor petit, quod suum antè fuit : nam tunc etiam in actionibus strict i iuris veniunt fructus ex mora:vt etiam declarat tex.in d.§.si actionem,& glos.vlti.in l.

quod

quod te,in fi.ff.ſi cer.pet.Bal.poſt Gul. loquens in caſu noſtro,in d.l.ij.in prin.C.de pac.inter empto. & in d.l.petens,colum.vlti.verſic.dico quòd iſta ratio.& ibi Philip. Deci.colum.penulti. & iterum ipſe Bald.in l.iuriſgentium,§.quinimo,colum.iij.verſic.ex hac glo.& ibi quoque Raph.Fulgo.col.j. ff.de pact.Sal.qui huius rationem reddit,in l.vinum,in xj.oppo.ff.ſi cert.peta.Paul.Caſtr.qui aliam reddit,in d.l.cùm fundus,& ibi Iaſ. & Philip.Deci.vterque colum. j.ff.eod.tit. Ang. Aret.qui etiam loquitur in noſtro caſu,in §.prætereà debitor, colum.xvij.verſic.quæro itaque, Inſtitu.de excepti. Iaſ.in l.pacta quæ contra,in fin.& ibi etiam Philip.Deci.colum.iij.ſuper glo.vlti.C.de pact. & diximus ſuprà.tit.proximo,§.xv.gloſ.ij.in verbo, ***depuis la litiſcontestation***,nume.15. ſed quia hæc noſtra. & ſequen.

Quid in iis ſtatutū eſt legibus Moſaicis.

6 ¶Nec interim tamen obliti ſumus ex legibus Moſaicis,quòd vẽditor qui ex pacto redimebat,computatis fructibus ex tempore vẽditionis,id quod reliquum erat dumtaxat reddere tenebatur:vt ſcribitur Leuitici xxv.cap.Sed ea lex iudicialis non nos obligat in foro,quod conſcientiæ vocant,ac nec in iudiciali quidem,ſicuti nec cætera huiuſmodi legalia,niſi noſtris legibus fuerint comprobata,ſecundùm Imol.in l.ſtipulatio hoc modo concepta,ff.de verb.obliga.cum multis aliis concord.& noſtrorum,& Theologorũ,à me abundè congeſtis ſuprà ti.proximo,in rub.nu.8.& horum quidam,& duobus ſeq.vbi & id probauimus ſacræ ſcripturæ teſtimonio.

QVE L'ARRERAGE ESCHOIT, GLO. III.

Venditor redimens annuum reditũ ex hoc pacto,an teneatur ſoluere reliquias præteritas.

1 HIC VIDE Guid.Pap.deciſ.Delphi.cclxxj.ſi debitor promiſit, vbi videtur tenere contrarium eius,quod hîc in noſtra conſuetudine ſtatuitur : nam venditor (inquit)redimens ante tempus conſtitutum ſolutioni cenſus,debet ſoluere cenſum eius anni integrum,argu.l.qui Romæ,in princip.ff.de verbo.obliga.& eius quod voluit glo.in l.qui pecuniam,ff.ſi cert.peta. Et facit etiam tex.in l.à vobis, ff.de ann.leg.cum concordan.ibi adductis à gloſ.in fi.Subdit tamen Guid.conſuetudine obſeruari,vt redimẽs liberetur à ſolutione proximi termini.Sed huic noſtræ conſuetudini concinit,quod ſcribit Bald.in c.cùm Mar.Ferra.col.ij.verſi.nota quòd nomine fructuum,extrà de conſti.quòd penſiones,quæ non debentur pro fructibus locorum, diuiduntur inter emptorem & venditorem pro rata temporis. Aliæ autem diuiduntur,vt fructus, habita ſcilicet ratione temporis,quo fructus colliguntur.De quo & nos in gloſ.ſeq.latiùs dicemus. Et nuncupatim Guid.carpit Hier. Cagn.in repe.l.ij.col.vij.verſ.ex quibus patet,C.de pactis inter empt.dicens diuiſionem horum cenſuum fieri pro rata temporis.

PRO RATA TEMPORIS, GLO. IIII.

Fructus eius anni, quo res redimitur, quo modo diuidẽdi inter emptorẽ & uẽditorem. Et inter proprietarium, & hæredes uſufructuarij.

1 DIVERSÆ SVNT in hac parte fructuũ diuiſiones. Nam fructuarius ſi moriatur,fructus iam percepti ad hæredes pertinent : ſed nondum percepti etiam maturi & proximi perceptioni,ad proprietariũ.l.ſi vſufructuarius,ff.quib.mo. vſu.amit. & l.in ſingulos,in fi.ff.de annu.leg.Cuius ratio redditur à Bal.quem videre poteris,in c.ſicut,col.ij.verſic.quid de fructibus, extrà de coha. cleri.& mulier.Sed quod diximus de fructibus perceptis,ita intellige, vt ſatis nõ ſit eos ſeparaſſe à fundo,niſi ſint in horreis reconditi, ſi credimus gloſ.in d.l.ſi vſufructuarius,in ij.lect.eiuſdem.& in l.ex diuerſo,in princ.in glo.magna,circa princ.ff.de rei vend.& in l.qui ſcit,§.ſi alieno,in verbo,percipiantur,ff.de vſur.& in l.ſi fur,in prin.etiam in verbo percipiantur,ff.de vſufr.& in c.ſi propter,in verbo,primi anni,de reſcript.lib.vj.Sed communis opin.eſt, ſatis eſſe,eos,eſſe ſeparatos,etiamſi nondum ſunt recõditi,vt pertineant ad vſufructuariũ,ſicuti & ad bonæfidei poſſeſſorem : vt per Bald.in cap.quæ in eccleſiarum,col.iiij.verſicu.ſed ſtatim quæritur,extrà de conſtitu. Sal.in l.ſi pater,C.de vſufruct. Floria.in d.§.ſi alieno. Imol. & Domi.in dicto cap. ſi propter.

Quid in re fideicõmiſſaria. Et in re uẽdita. Et in emphyteuſi. Quid in fructibus beneficiorum

2 ¶Et idem quoque in fideicommiſſaria re, vt ſcilicet fructus, qui poſt acquiſitum ex cauſa fideicommiſsi dominium,ex fundo percipiuntur,ad fideicommiſſarium omnino pertineant, licèt maior pars anni ante diem fideicommiſsi cedentem præterierit:vt ſcribitur in l.Herennius,la j.ff.de vſur.Et ſimiliter in re vendita,l.Iulianus,§.ſi fructibus.ff.de act.emp.& dicemus infrà in ead.glo.nu.9.ſed & hoc in dubium.Et idem in emphyteuſi : vt per Albe.in l.ij,C.de iur.emphy.& Alex.in l.diuortio,in prin.ff.ſol.mat.quod tamen quomodo intelligi debeat,videbis ibi per Soc.colum.iij.verſi.ſecundò not.Et idem quoque de fructibus beneficiorum,cùm quæritur ad quos pertinent,an ad hæredes defuncti,an verò ad ſucceſſorẽ in beneficio:de quo per glo.& Doct.in d.c.ſi propter,& glo.in.l.j.in fi. C.de anno ciuili,lib.xj.& glo.in c.præſenti,de offi.ordi.lib.vj.& Doct.in c.vlt.extrà de pecul.pler. & Ang.conſi.ccxlv.quia omne,col.ix.verſi.ſextò eſt videndum.

3 ¶Vaſallus autem ſi moriatur ante Calẽdas Martias,omnes fructus illius anni ex feudo prouenientes ad dominũ pertinent. Si verò poſt eas Calendas vſque ad Auguſtum decedat, omnes fructus ad hæredes ipſius vaſalli pertinẽt. Si poſt Auguſtum,omnes quoque habebit dominus: vt ſcribitur in ca.j. §.his conſequenter,tit.hîc finit lex.quo in loco Bald.dicit eum tex.nullã habere rationem,niſi meræ

volu

voluntatis constituentis:quanquàm ipse continuò nititur aliquam reddere rationē.de quo & ibi per alios,& glo.in d.c.si propter,& Rapha.Co.consi.xcix.quædam possessio,col.ij.versi.ad vltimum,& Pet.Ferra.ti.for.libel.quo agit ad reuo.feud.in verbo,nec superstitibus,col.v.vers.sed quid dicemus. & Alex.in d.l.diuortio,in prin.col.j.& ibi quoq; Soc.col.iij.ff.sol.mat.vbi etiā videbis,quomodo id sit intelligendum.& per Zasium in epitome feudorū,parte x.in fi.& Carol.Molen.in consue.Parisi. titu.j.§.j.glo.viij.nu.11.Quòd si feudum alio modo amittatur,quàm morte,tunc fructus pēdentes ad eum pertinent,ad quem feudū deuoluitur:quia id iuris communis est,nec aliud hoc casu statuitur in feudis.Ita voluit Bal.post Odo.in c.j.col.vlt.versi.quærit Odo.& ibi quoq; Marti.Laud.paulò ante fi.& Cardi.Alex.col.ij.versi.quærit Bal.titu.an agna.vel fili.

4 ¶At inter maritum & vxorem,soluto matrimonio, vel etiam inter eorum hæredes fructus rei dotalis diuiduntur pro rata temporis:vt dicitur in d.l.diuortio, & in l.fructus,ff.solu.matri.Cuius etiam rei rationem oneribus matrimonij attribuit Alberi.ibi col.pen.& in j.parte statutorum,quęst.cxlvj. in ecclesia , & Bal.in d.c.sicut , circa medium , extrà de coha.cler.& muli.Sed quibus addere potes, quòd licet fructus percipiantur aliquo tempore,tamen totus annus attribuitur ei perceptioni.l.si fundus,§.j.ff.solu.matri.& ipse Bal.in l.j.§.cùmq; ex stipulatu,C.de rei vxo.acti.Porrò in ea ipsa l.diuortio,Rapha.Co.col.vj.nuncupatim quærit, quid iuris sit in casu nostræ consuetudinis , videlicet cùm venditor redimit ex pacto reuendendi:nec quæstionem absoluit, nisi quòd absurdum esse putat venditorem venire ad redimendum tempore fructuum.Verùm idem in l.qui Romæ,in princ.ff.de verb. obligat.dicit in hoc casu fructus esse diuidendos pro rata temporis,secundùm formā d.l.diuortio,& l.de diuisione,ff.sol.mat.Et quamuis Alex.in d.l.qui Romæ,etiam in princ.col.vlt.dicat non meminisse se,eam quæstionem alibi esse tractatam:tamen idem Raph.in l.vlt.ff.de iure fisci , idem propè voluit:nam primùm dicit videri venditorem,qui ex pacto redimit tempore fructuū,eos sibi suos facere,per l.ij.C.de pact.inter empt.quia emptio videtur esse perfecta,cùm stat per emptorem , posteà subdit,æquitatem bonæ fidei dictare,pro rata temporis fructus esse diuidēdos,arg.d.l.diuortio,quia vt hìc fit reuenditio ex necessitate,sic & ibi fit restitutio dotis.Subdítq;,ad hoc facere l.sed etsi ideo, ibi,cùm enim doli exceptio,ff.solu.matrimonio,& l.huiusmodi,§.qui seruum,ff.de lega.primo.

Inter maritum & uxorem,soluto matri.

Redit ad casum princip.

5 ¶Porrò Alexan.in d.l.qui Romæ,vbi suprà citauimus,dicit quòd licet decis.Raph.ibi , videatur sapere quandam æquitatem,non tamen putat eam esse verā:quia omnino destruitur per d.l.ij.de pact. inter empto.& clariùs per not.à glo.in c.illo vos,de pigno.& in c.conquestus,de vsur.vbi is,qui emit cum pacto de reuendendo,lucratur fructus perceptos ante reuenditionem, nisi fuisset in mora : quia post moram spectant ad venditorem:vt & latissimè díximus suprà,in eodem §.in glo.ij.Sed si ita esset,vt deberet hoc casu attendi dispositio dictæ l.diuortio,& similium,nō esset verum, quòd emptor lucraretur fructus ante reuenditionem,aut moram:imò diuiderentur pro rata temporis. Ex quo patet esse manifestum discrimē inter vtrunq; casum,& ratio(inquit)diuersitatis est:quia in casu dictę l. diuortio,fructus dotis debent esse mariti pro supportandis oneribus,C.de iur.dot.ideò non mirum, si ibi fiat diuisio pro rata temporis & oneris.Et in simili , cùm vsuræ debeantur in compensationem cessationis solutionis sortis,l.lecta,versi.sed cùm sortis,ff.si cert.petat.certè idem debet esse in fructibus rei pignoratæ,quando actum est,vt fructus loco vsurarum spectent ad creditorem : vt tractatur per Barto.& alios in dicta l.qui Romæ,in vlt.quæst.ipsius Barto.Sed in quæstione nostra fructus pertinent ad emptorem iure dominij.vnde nō debet attendi,pro quota parte temporis fuerit dominus. l.Herennius,ff.de vsur.& d.l.ij.de pact.inter empt.Et in hac quoq; opin.ante Alex.fuit Bald.quem nec ille,nec alius ex iis,qui de hac re loquuntur(quod sciam)allegat,consi.ccclxxxix.quòd dictus cōtractus,col.iiij.lib.itē iiij.vbi de ea re ita loquitur,vt videatur velle, iam perceptos esse omnino emptoris,nisi ex mora, per d.l.ij.pendentes autem esse omnino venditoris,qui redimit,per l.vlt.§.pen. ff.quæ in frau.credit.

De eodem.

6 ¶Verùm Soci.& Ias.in d.l.qui Romæ,sequuntur opin.Rapha.pro qua Soc.ipse multa allegat , quæ illic videre poteris.sed illud potissimùm,quod à Barto.scriptum est in d.l.diuortio, col.penult.aliud esse in dote,aliud in venditione:per l.Iulianus.§.si fructibus,ff.de act.empti.quia venditio fit ex voluntate,at restitutio dotis ex necessitate.Et sic clarè sentit, quòd si venditio fit ex necessitate , vti hìc fit,idem seruandum est,quod in dote.Addit Ias.qui hanc partem non solum æquiorem, sed & tutiorem esse asserit,id quod voluit idem Bar.in l.si constante , in prin.in v.quæst.iij.partis princ.ff.solu. matri.quòd quando fit restitutio constante matrimonio , ob id quòd maritus vergit ad inopiam , secundùm l.vbi adhuc,C.de iure doti.tunc non fit diuisio secundùm d.l.diuortio,sed omnes fructus extantes debent restitui mulieri,consumpti minimè.Et addit rationem, quia quando fit repetitio dotis in totum,vt sit & maneat penes vxorem , & ea vtatur , tanquam domina,re sua(id quod fit,quando matrimonium soluitur morte , vel aliter) tunc fit mulieri restitutio fructuum , qui ad eam spectant pro rata temporis,quibus potest vti, vt re sua,secundum diuisionem d.l.diuortio. Sed quando restituitur dos,cùm maritus vergit ad inopiam,vt mulier fructus in causam matrimonij impendat , tunc omnes fructus extantes,qui in ipsam matrimonij causam impendi debent, sunt restituendi mulieri. At in casu nostro sumus in primo casu Barto.cùm reuenditio fit,vt res sit perpetuò apud vēditorem, & ea vtatur , vt dominus. Ergo debet fieri restitutio fructuum secundùm diuisionem d.l.diuortio.

De eodem.

Nec obstat (inquit Ias.) fundamentum Alexand.quia diuersitas, quam ipse facit inter d.l.diuortio,
& hunc casum, respicit fructus iam perceptos. Hîc autem tractamus de fructibus pendentibus, in
quibus æquum est fieri diuisionem pro rata temporis, secundùm iura & rationes suprà dictas, cùm
ista reuenditio ita fiat ex necessitate, sicut restitutio dotis, secundùm Bar.in d.l.diuortio, colum.pen.
Et eandem quoque opin.secutus est Hiero.Cagno.in repe.d.l.ij.colum.vij.versi.induci etiam potest,
C.de pact.inter empto.& ibi respondet ad tex.illius l.quia non dicit, omnes fructus esse restituendos
post pretij oblationem, sed eorum habendam esse rationem: quæ quidem ratio habetur, cùm diui-
duntur pro rata temporis. Hoc autem intelligit Rapha.& post eum Soci.in d.l.qui Romæ, quando
reuenditio fit certo pretio: secus si incerto, per rationes adductas à Soci.quas videre poteris.

Quid si statim post uenditionẽ uenditor retrahat, aut consanguineus, cùm emptor multas impensas fecisset.

7 ¶NVNC AVTEM QVÆRO, quid si non multò post venditionem venditor aut consangui-
neus retrahit, ita vt emptor pro rata temporis nihil aut modicũ habeat ex fructibus, ipse tamen mul-
tas impensas fecit percipiendorum fructuum gratia, repetétne eas? quod vtique verum est, si nihil ex
fructibus percipiat: aut certè deducet pro rata non perceptorum: per l.quòd si sumptus, ff.de peti.hæ-
red.vbi bonæ fidei possessor, si nihil percepit fructuum, potest repetere huiusmodi impensas. Ex quo
potes intelligere in hoc casu, in quo non tantùm emptor fuit bonæ fidei, sed & dominus quoque, de-
bere eum has impensas repetere pro rata eius, quod venditor percepit ex fructibus. Et ad hoc faciunt
not.in simili per And.Iser. Aluar.& Cardi. Alex.in d.§.his consequenter, titu.hîc finit lex.& quod
etiam tradit Bald.in l.si pater, in fi.C.de vsufruct.quòd si vsufructuarius fecit impensas gratia perci-
piendorum fructuum, & antequàm perciperet, vsufructus finitus est: potest ipse, aut hæres eius, repe-
tere huiusmodi impensas, per multa iura, quæ ibi allegat. Quanquàm Sal.ibi colum.j.versicu.quæro
ab extrà, tenet contrarium, per tex.in l.si quis domum, §.idem quærit, ff.locat.& alia quædam ab eo
allegata, quæ tu videre poteris. Et facit etiam, quod respondit Barto.consi.clxxxvj.Cunarellus, quòd
in diuidendis fructibus habenda est ratio sementis, & aliarum expensarum, vt scilicet qui eas fecit,
primo loco easdem detrahat. Quod etiam voluit Pet.Vbal.in tract.societatis, in iiij.parte, columna
xv.& Steph.Bertran.cons.viij.etiamsi sententia, circa medium, lib.j. Quod & hîc in omnibus obser-
uandum est, vt etiam in simili dicitur in l.fructus, ff.sol.mat. An autem ex diuerso venditor deducet
aliquas impensas, vide l.fructus, & ibi omnino Bal.col.j.versi.in tex.ibi fuerit, & iterum versi.secun-
dò not.& ibi quoq; cæteros, ff.sol.mat.

An habenda sit ratio sementis. Sed utrum uenditor deducet aliquas impensas.

8 ¶SED QVID, si emptor fundum locauerat pro certa pensione, soluenda certo aliquo tempore,
venditor autem aut consanguineus redemit ante tempus destinatum solutioni pensionis, sed post fru-
ctus perceptos, aut econtrariò: nunquid inspiciendum sit id tempus destinatũ solutioni, an verò fru-
ctuum perceptorum. Et hoc verius est.l.defuncta, in princ.ff.de vsufruct. Sed an id sit perpetuum &
quomodo sit intelligendum, vide glo.& Doct.in d.l.diuortio.& Barto.in l.vlt.§.vlt.ff.de iure fisc.
Bald.in l.j.colum.ij.versic.quæro quid si legatarius, & iterum colum.sequen.versi.quæro quid si te-
stator, & sequen.C.de vsur.& fruct.legat.& in l.fructus, in vlt.oppo.& ibi.Sal.col.ij.versic.vnum
tamen non omitto, C.de actio.empt.& eundem Bald.in l.si traditio, col.vlt.in vlt.q.C.eodem titu.&
in d.§.his consequenter, & ibi etiam Aluar.& Cardi.Alex.titu.hîc finit lex.& in c.j.colum.vlt.& ibi
Cardin.colum.ij.versic.sed quid in pensione, titu.an agna.vel fil.defun.& eundem Bald.in c.j.in fi.
princip.versic.quid de pensionibus.& ibi quoque Marti.Laud.& ipsos Aluar.& Cardi.titul.de pace
tenen.& in c.cùm Mar.Ferra.colum.ij.versic.not.quòd nomine fructuum, extrà de constit.& in c.
quæ in ecclesiarum, colum.iiij.versic.idem in pensionibus, eodem titu.& in c.grauis, col.vlt.versic.
quæro quid de perceptis, extrà de dol.& contu.Sal.in l.fructus, ff.de rei vendic.& in l.Iulianus, §.si
fructibus.colum.ij.versic.nunc quæro de pensionibus.& ibi quoque Pau.Cast.ff.de actio.empt.Pet.
Anchar.in repet.c.si propter, de rescrip.lib.vj.& consi.cxcij.subtiliter, per totum.Cardinal.Florent.
consi.c.tria sunt vidẽda.Pau.Ca.consi.ccxiiij.super primo & secundo, col.j.lib.ij. Alex.consi.xxviij.
perspectis his, col.vlt.vers.quartò verò quæritur, lib.ij.& cons.lxxxij.perspectis, col.vlt.vers.quartò
quæritur, eo.lib.ij.& consi.xl.prospectis, col.vlt.lib.iij.Francisc.Aretin.consi.clx: longa est, colum.
v.versic.circa quintum.Soc.qui & alias concord.& iurium & Docto.adducit, consi.c.in causa Bapti-
stæ, col.ij.versi.itẽ si essemus, lib.j.Ias.consi.ccxxx.istæ duæ mulieres, col.pen.versi.quintò dum quæ-
ritur, lib.ij.Steph.Bertran.consi.xcvij.viso consultationis, in ij.dubio, lib.iij. Alber.Bru.cons.cvj.cir-
ca istam.Fab.à monte S.Sab.in tracta.emptionis & venditionis, in v.membro vj.q.post prin. Ex qui-
bus nosces & alia multa ad hanc rem pertinentia.

Quomodo diuidetur pensio rerum locatarũ.

9 ¶SED ET HOC IN dubium sæpissimè vocatur. Tempore venditionis fructus sunt pendentes
& maturi, ideóque breui post venditionem tempore emptor eos percepit. Posteà autem videlicet sex
mensibus post perceptionem eorum fructuum, venditor fundum redemit ex nostro pacto de reuen-
dendo: vtrùm emptor ex fructibus quoque eius anni currentis percipiet pro rata temporis, scilicet
pro illis sex mensibus, & ita medietatem illorum, vltra illos primos fructus, quos integrè percepit
continuò post venditionem. Et hoc dubium etiam locum habet in retractu sanguinis, de quo in præ-
cedenti titu.diximus.& de quo etiam hic noster §.loquitur.& de illis quidem primis fructibus du-
bium non est, quin sint omnino emptoris, cùm eos iam perceperit, dum esset dominus: vt iam sæpius
diximus in ij.gloss.huius §.& in hac quoque. Ideò non debent venire ad contributionem, vt loquitur

Pulchra et quotidiana quæstio.

tex.

tex.in simili casu loquens in d.l.diuortio,in fi.princip.ff.solut.matr.& vt dicitur in d.l.Iulianus,§.si fructibus,ff.de act.emp.si fructibus iam maturis ager distractus sit, etiam fructus emptori cedere, nisi aliud conuenerit,exploratum est.& facit d.l.vlt.§.fructus,ff.quæ in frau.credi.& l.fructus pendentes,ff.de rei vend.quibus cauetur,fructus pendentes esse partem fundi:vt iam non mirum sit,si cedant emptori ipsius fundi,nec distribuantur pro rata temporis:vt etiam dicit Bald.in l.fructus,col.j. versi.vlterius oppon.C.de act.emp.

10 ¶Sed quod facit dubium in aliis fructibus istius anni nondum perceptis, illud est, quòd emptor iam percepit integros illos fructus vnius anni,quamuis non fuerit dominus rei,nisi sex aut septem mensibus:ideò posset iniquum videri, vt prætereà aliquid percipiat pro rata temporis huius anni currentis:aliàs plus percipiet,quàm pro modo eius temporis,quo fuit dominus, nempe pro modo vnius anni & dimidij,cùm dimidio tantùm anno,aut paulò plus fuerit dominus.Et si quis dicat,quòd ratione illorum priorum fructuum pendentium,rem maiori pretio emit, iuxta not.in d.l.vlt.§.fructus,& ibi gloss.in verbo,fundum,& in l.lege Facidia,ff.ad leg.Falci.& per Feder.Senen.loquentem in hoc casu,consi.cx.casus talis est Martinus,columna vlt.Soci.in d.l.qui Romæ, in princip.colum.vlt.ff.de verbor.obligat.cum si.Ideòque non sunt computandi illi fructus in rata temporis, vt quos ipse emerit,aucto propter eos pretio rei.Huic illud responderi potest, quòd in reuenditione ei restituitur integrum illud pretium,nulla diminutione facta eius, quod pluris datum est pro fructibus, & sic emptor habebit fructus illos integros,& integrum eorum pretium,id est,vt dicimus vulgari Gallorum prouerbio, *l'argent & le drap*: quod admodum esset iniquum,vt tradit glo.vlt.in l.ij.C.quan.lice.ab empti.disced.cum si.à me latè traditis infrà in fine huius titu.nu.81.deniq; nihil. *De eadem re.* *L'argent & le drap.*

11 ¶Verùm his non obstantibus in ea sum sententia,vt quamuis emptor statim post venditionem perceperit fructus integros vnius anni,nihilo minùs habebit & fructus sequentes pro rata temporis:tum quia hæc nostra consuetudo est in eam rem apertissima,cùm statuit fructus diuidendos pro rata temporis.Quod non potest intelligi de iam perceptis, vt diximus: igitur de percipiendis debet intelligi, ne sit superuacanea & inutilis.l.si quando,ff.de legat.primo.& Bart.in l.iiij.§.ait Prætor,ff.de dam. infecto.cum concord.à me traditis suprà titu.præceden.§.ix.in gloss.ij.in verbo, *à son domicille*, numero 56.contrarium tamen:& dicemus latiùs in nostro tractatu, nihil frustra. Et quia etiam nostra consuetudo generalis est,nec distinguit emptórne antè perceperit alios fructus,an non. Ideò generaliter est intelligenda,l.j.§.ait ergo,ff.quæ in fraudem credito.cum simi.etiamsi esset odiosa,ex sententia Angel.in l.vlt.columna vlt.versicu.tertiò quæritur,ff.de consti.princip.cum simi.à me adductis in repe.l.si vnquàm, in princip.numero 115.& hæc etiam.Imò verò ex verbis huius consuetudinis apertè declaratur de fructibus percipiendis hîc intelligi, cùm subiungit, *& les peult prendre & leuer par sa main*,quæ verba referuntur ad tempus futurum,cùm fructus præteriti iam sint percepti. *De eadem re.*

12 ¶Nec obstat,quod primo loco dictum est,quòd emptor non fuit dominus, nisi sex mensibus: ideò non esse æquum,vt percipiat fructus vnius anni & dimidij.quia si ea ratio haberet aliquid momenti vel ponderis,sequeretur,quòd deberet restituere priores illos fructus,quos scilicet statim post venditionem percepit pro dimidia parte,& alteram tantùm sibi retinere,habita scilicet ratione vtriusq; temporis,id est,eius quo fuit dominus,& eius quo non fuit:quod omnino est contra d.l.ij.C.de pact. inter empt.qua cautum est,emptorem suos facere fructus,quos post venditionem ante oblationem, & secundùm aliquos,consignationem percepit:nec in hoc distinguitur quantum id tempus sit, quod est inter venditionem & oblationem, & an congruat portioni fructuum intereà perceptorum. Et si quis hîc obiiciat d.l.diuortio,ff.sol.mat.sciet eam nihil ad nostrum casum pertinere, cùm illius in dote sit specialis quædam ratio,vt diximus suprà numero 4.vt tamen non omiseris ad hunc nostrum casum pertinere,quæ suprà disputauimus de retractu conuentionali. *De eadem re.*

13 ¶Quod autem posteà dictum est,emptorem recuperare integrum pretium, & nihilò minùs habere integros illos fructus, ratione quorum pretium ipsum auctum fuerat, eodem modo dilui potest. Nam si id veniret considerandum,sequeretur quòd emptor deberet restituere partem illorum fructuum.Sed & illud quoque dici potest, quòd quemadmodum emptor percepit illos fructus, ita & venditor percepit,aut percipere potuit, vtilitatem ex pretio, quod illi datum est interim dum illud non reddit:quæ vtilitas minimè contemnenda est: vt patet ex iis,quæ latè diximus suprà tit.præced. §.j.gloss.xviij.in verbo, *le pris que la chose aura cousté*, numero 34.ego tamen neque enim, & sequent. quibus tamen adde tex.in l.nec enim,ibi,quia habuit vsum pecuniæ pretij,ff.de pigno.actio.nam & ex hoc fit,vt qui fructus percipit,& pretium non soluit, tenetur ad vsuras illius in compensationem fructuum.l.ij.C.de vsur.& l.Iulianus,§.ex vendito,ff.de actio.emp.& l.curabit,C.eo.tit. *De eadem re.*

14 ¶Et hanc nostram sententiam confirmat, quod tradit Ferronus in consuetud.Burdig.titu.de retractu,§.xxj.quòd si vendita vinea fructibus iam maturis,impensísque in vineam à venditore omnino factis,consanguineus venit sequenti anno & eadem tempestate ad retractum, fructibus etiam maturis omnibúsque impensis in vineam ab emptore factis, petítque vineam eodem statu quo vendita fuit,emptor autem petit impensas à se factas deduci.Dicit Ferro.se ex facto respondisse audiendum esse emptorem:nec ei obesse, quòd eo anno, quo emerat, ipse nullas in fructus, quos integros perce- *De eadem re.* *Alia pulchra quæstio ad præcedentem accedens.*

pit, fecerat. Verisimile enim esse, cum vinea impensas in eam factas & ipsas emptas fuisse: & quemadmodum fructus rei emptæ pertinet ad emptorē, per iura allegata, ita & impensæ. Et alia quædam ibi allegat, quæ omnibus videre in promptu est. Quæ etiam locū habent in hoc nostro retractu conuentionali. Sed hoc intellige secundùm ea, quæ diximus suprà numero 7. nunc autē quæro, vt scilicet repetat has impensas pro rata fructuum à venditore perceptorum eo anno, quo impensæ factæ sunt. Et vide interim Fed. Senē. consi. cx. casus talis est, Martinus, in ij. dubio, vbi loquitur de colono, qui conduxit fundū iam omnino cultum & seminatum, & eodem tempore finitur cōductio, agris etiam ab eo cultis & satis: & tractat an repetet impensas huius culturę, an verò non repetet, tanquam teneatur reliquere agrum in eo statu culturæ, quo accepit.

15 ¶ILLVD QVOQVE QVÆRI potest, quid si emptor collegit fructus nondū omnino maturos cùm fortè videret tempus reuenditionis aduentare. Dic, quòd inspiciendum est tempus, quo futuri erant maturi, vt restitutio eorum fiat pro rata temporis, non tempus quo sunt collecti, vt ad emptorem pertineant: vt in simili voluit gloss. loquens in colono, in l. in fructu, quæ est penul. ff. de vsufruct. lega. per tex in l. & hæc distinctio, §. qui fundum, ff. loca. qui loquitur de fructibus corruptis. & sequitur Bald. loquens in vsufructuario, in l. si pater, columna j. versicul. sed hîc ponamus, C. de vsufruct. & idem voluit Alberi. in d. l. qui fructu, post Iaco. Ra. in l. si absente, §. j. ff. de vsufruct. loquens de hæredibus Prælati, qui videntes ipsum Prælatum moribundum, fructus nondum maturos colligunt, quò successorem defraudent. De quo & idem Alberic. in d. l. in fructu. Et facit, quod voluit glo. in l. si vsufructus, & ibi Iaco. Ra. & Alberi. ff. de vsufru. & quæ diximus suprà, eod. titu. §. iij. in glo. j. numero 15. tamen si eam, & duobus seq. & iterum nume. 21. constat, & quæ item scripsimus titu. præced. §. j. in glo. xiiij. in verbo, *ou equipollent à uente*, nu. 121. sed hæc fortè.

Si emptor colligit fructus nōdum maturos, quid agendum est.

16 ¶Quod tamen intelligendum est primo loco, secundùm tex. in d. l. in fructu, vt scilicet, si magis expedit domino eum fructum, ita vti est, immaturum tollere, id sibi fraudi futurum non sit, si eum ita tollat. Itáque cùm oliua immatura plus habeat reditus, quàm si matura legatur, non potest videri, si immatura lecta est, in fructibus non esse. hæc enim sunt verba illius. Cui concordat d. l. si absente, §. syluam, & ibi glo. & Alber. ff. de vsufruct. vide tamen l. si seruus, §. si oliuam immaturam, ff. ad leg. Aquil. quæ illis videtur contradicere.

Quid si magis expediebat, eos immaturos colligere.

17 ¶Intelligit & id quoque Iacob. Aretin. & Alberi. post eum, in ea ipsa l. in fructu, vt si vsufructuarius, vel conductor, ante tempus colligit fructus, vt domino officiat, id quidem facere non possit. At si id faciat, vt sibi prosit, aut quia necessitas eum cogit, & id certè impunè possit, arg. l. in fundo, ff. de rei vendi. Et si vtraque causa fecerit, vt scilicet sibi prodesset, & domino obesset: si plus sibi prosit, non teneatur: si plus domino obsit, teneatur. per l. Labeo, ff. de riuis, & l. ij. §. tractuum, ff. ad S.C. Trebellia. Illud autem, quod diximus in princ. huius versicul. dicit satis æquum Bald. in d. l. si pater, vbi item illud dicit, quòd si fructus adeò sunt proximi maturitati, vt per eorum separationem non inferatur minor reditus, aut minor vtilitas separanti, possit separare. & ita intelligit d. l. in fructu. Et quantùm ad casum necessitatis, sequitur Sal. in d. l. si pater, ad fin. Nam quilibet (inquit) bonus vir idem faceret. Quantùm autem ad illum, qui id facit simpliciter, vt sibi prodesset, non admittit: quia semper diceret id ea causa fecisse. Tu illum ibi omnino vide. Ex cōsuetudine autem Auxerrensium tit. *de retraict*, §. iij. qui est omnium xxxiiij. emptor, durante anno retractus proximitatis, nō potest fructus rei venditæ percipere, nisi tempore consueto.

Quid, si non id fecit fraudandi causa.

Quid, si fecerit & ut sibi prodesset, & ut uēditori obesset.

Quid, si fructus proximi sint maturitati.

Consuetudo.

18 ¶QVID SI SINT fructus iurisdictionis, & dum emptor possidet, durante facultate redimendi quis commisit delictum, ex quo posteà reuenditione facta condemnatus est, ob id delictum ad certā mulctam pecuniariam: cuius ea erit? emptorisne, cuius tempore commissum est delictum, an venditoris, vel consanguinei, qui iam redemit ante condemnationem: an verò inter se partiantur? Nam id primo loco scire debes, huiusmodi mulctas, & bonorum publicationes, & cætera huiusmodi esse fructus iurisdictionis: vt voluit Azo in summa, C. de pœnis, Barto. post antiquiores in l. vlt. in j. q. & ibi quoque Bald. & Ang. ff. sol. mat. idem Bald. in l. j. columna iij. versicul. extra not. quòd nomine fructuum, C. de fruc. & lit. expen. Nico. Neapo. in l. diuortio, in princ. ff. solu. matr. Ro. consi. lxx. visis themate, columna vlt. Alexan. in d. l. diuortio, §. si vir, col. iij. versi. quod autem. Corne. consi. ccxliij. circa primum colum. ij. versi. venio ad secundum, lib. iij. Soci. consi. xxxvj. in causa Antonij. colum. iiij. versi. nonò probatur, lib. iiij. & Philipp. Deci. qui alios citat, consi. iiij. cuius superscriptio incipit, an augmentum, col. ij. versi ad hoc facit, Iacob. à S. Geor. in tract. feud. in verbo, marchio in Italia, columna ij.

Pulchra quæstio in fructibus iurisdictionis.

Mulctæ & bonorū cōfiscationes, fructus sūt iurisdictionis.

19 ¶Et sanè hanc quæstionem nostram in specie posuit Hier. Cagn. in repe. l. ij. in xxxiij. q. C. de pac. inter emp. vbi primùm dicit videri pertinere ad venditorem, qui redemit ante sententiam, ex not. per Barto. in l. aufertur, §. fiscus, ff. de iure fisci. Et mox subdit hanc rem decidi ex scriptis Alexand. in d. l. diuortio, §. si fundum, columna vlt. ff. solu. mat. vbi contrarium videtur decidere. nec aliud dicit Cagno. Tu igitur dic, hanc esse communem opin. vt inspiciatur tempus delicti, non sententiæ, vt scilicet mulcta ad eum pertineat, cuius erant fructus tempore delicti, licet post tempus ipsius condemnatio secuta sit. Ita enim voluerunt Pet. Cy. & Bald. in l. vlt. ff. de iurisd. om. iudi. Bald. & Ro. in d. l. diuortio, & ibi quoque Alex. in §. si fundum, columna vlt. & Ang. in l. si possessor, §. j. ff. de peti. hære. Petr. Anch.

Vtrùm tempus delicti an condēnationis inspiciendum sit.

Qui tēpus sententiæ inspici dicunt.

Anch.& Io.Ana.in c.j.& ij.extrà ne Præla.vic.ſuas.idem Pet.Anch.in c.ſi propter , ad fi.de reſcrip. lib.vj.Roma.dum ad alium ſimilem caſum,Cy.allegat,vbi ſuprà,in l.hæres quandoque,ff.de acqui. hæred.Marti.Laud.in tractatu de fiſco,verſicu.xcij.comiſſa.Nico.Milis,in ſuo repertorio,in verbo, fructus iuriſdictionis. Alex.conſi.vij.viſo themate,colum.ij.verſic.quartò pro hoc facit,lib.iij.Barb. in l.Stichum aut Pamphilum,§.ſtipulatio,colum.xvij.verſi.quærit hîc Rom.ff.de verbor.obligat. Soci.conſi.c.in cauſa Baptiſtæ,colum.ij.verſi.confirmari videtur,lib.j.& conſi.lxx.vtrùm primò licentiatus,ad fi.lib.iiij.Iaſ.in l.more,col.v.verſ.vlt.inquantùm iſte tex.ff.de iuriſd.om.iudi.& in l.ſi ideò,col.j.ad fi.C.de his quib.vt indig.& Carol.Rui.cxcij.viſa ceſsione,colum.ij.nu.2.lib.j.Chaſſe. in titu.*des iuſtices*,§.vij.in verbo,*l'amende*,verſi.iuxta hanc.

20 ¶Ratio horum eſt,quia commiſſo ſtatim maleficio,ius eſt quæſitum primo domino.l.quæcunque actiones,ff.de act.& obli.& l.ſi is qui in puteum,§.ſi poſteà,ff.quod vi aut clam. Et quoniam tempus criminis perpetrati ſpectandū eſt,ad idque finis trahitur, vt proinde ſciamus, ad quem pertinet mulctæ exactio,ſicuti in aliis quoque,in quibus finis habet neceſſariam conſequentiam à principio.l.iij. §.ſcio.ff.minor.& l.quod ait lex.§.j.ff.de adulte.vbi Bar.not.quòd in delictis initium ſpectandum eſt,vt ſciamus , ad quem pertinet punitio,& c.vlt.extrà de ſen.excom.ex quo Panor.not.ad pœnam imponendam inſpiciendum eſſe tempus delicti , non ſententiæ.& allegat pro concor.optimum tex. in l.j.ff.de pœnis,vbi & Alber.alios concord.adducit in multis locis ſeparatim. Et quia etiam prima cauſa magis influit in cauſatum,quàm ſecunda.l.ſi filiusfamilias,ff.de verbo.oblig.vbi quantùm ad acquirendum patri,ſufficit ſtipulationem fuiſſe à filio conceptam durante patria poteſtate,licet ea finita conditio ſtipulationi appoſita euenerit.& eſt ſimilis tex.in l.quæ legata, & l.ſequen.ff.de regul. iur.& in l.ij.§.id quoque,ff.de colla.bon.Et quia denique iam à tempore delicti orta eſt obligatio ad pœnam,l.vlt.C.de ſent.paſ.vbi quis ex delicto efficitur ſeruus pœnæ.& l.Imperatores,ff.de iure fiſc. vbi quis delinquendo pœnæ ſe ſubdit.& not.glo.in l.j.§.beſtias,in verbo,onerari,& ibi Ludo.Bolo. ff.de poſtul.& eam dicit not.Cæpol.cauſarum criminalium conſi.ix.quidam ex delicto , colum.j.in fi.Et optimè facit,quod ab Alberi.poſt Ricard.traditum eſt in l.leges,colum.vlt.verſi.ſecunda ſimilis,C.de legib.& facit l.aufertur,§.fiſcus,ff.de iure fiſci:per quem ipſe Alberi.in l.poſt contractum, colum.j.ff.de dona.dicit,quòd continuò quàm quis delictum commiſit,incipit obligari fiſco,vide tamen quid poſteà de hoc ſcribit ipſe Alberic.Vnde ſententia , quæ poſteà ſequitur , potius declarat, quàm aliquid noui inducat : quia hoc ipſo quòd iudex pronuntiat maleficium commiſſum , ſtatim ſuccedit pœna iuris ipſo iure.l.j.§.calumniatoribus,ibi,& quamuis nihil de pœna,ff.ad Turpi.Ideóq; hæc ſententia retrotrahitur ad tempus delicti,l.hæredes palam,§.ſi quid poſt, iuncta gloſſ.loquente de iudice,ff.de teſtamen.Et bene facit glo.in l.reſcriptum,in princ.in verbo,hypothecas,ff.de pactis, quòd ex delicto quis ſtatim eſt obligatus fiſco.ita eam refert & ſequitur Bart.in l.vltim.ff.de iniur. Et alias multas rationes, multáque ſimilia affert Barb.in d.l.Stichum,§.ſtipulatio, quæ ibi videre poteris. *Illius operationes.*

21 ¶Sunt tamen,qui contrarium tenuerunt,& in his Bald.ſibi contrarius,in d.l.j.colum.ij.verſic.modò quæro de quadam.C.de fruct.& lit.expen.Imo.in d.l.diuortio,§.ſi vir in fundo,& ibi quoque Fran. Aretin.in princ.eius l.colum.vlt.ea ratione ducti,quòd pœna ante ſententiam non dicitur debita fiſco,nec habenti cauſam ab eo.l.ex iudiciorum,ff.de accuſa.& l.ſi qua,& iterum l.aliud fraus,§.inter mulctam,ff.de verborum obligat.& not.Bart.in d.l.aufertur,§.fiſcus.Propterea pœna ipſa interim eſt tanquam fructus nondum perceptus,ſed tantùm , vt ita dixerim , ſeminatus. Et ideò ſicut fructus pendentes non pertinent ad fructuarium,ita nec ad primum emptorem fructuum,per l.defuncta,ff. de vſufr.Et hanc quoque ſententiam ſequitur & dicit ſeruari in curiis Delphin.Guid.Pap.deci.Delphi.dxxxv.Baro quidam,per l.qui explicandi, ibi , cuius finis in iudicis poteſtate ac motu ſitus eſt.& l.furti,§.ſi autem,ff.de his qui not.infa.& l.cùm poſteriori,C.ad S.C.Treb.Sequitur item hanc partem Iac.Rebuf.in l.iij.C.de ſuſcep.& arca.lib.x.& Steph.Bertr.conſi.ccxiiij.viſo caſu, lib.ij.Niſi , vt dicunt duo poſteriores,pœna eſſet ipſo iure commiſſa. *Qui contrà dicunt,tempus delicti inſpiciendum.*

22 ¶Nec deſunt quoque , qui hanc inter iſtos ſententiarum controuerſiam ita componere nituntur, vt prior opin.procedat in pœnis ordinariis,certis,ac ſtatutis:poſterior autem in arbitrariis obtineat : vt ſcilicet in illis inſpiciatur tempus commiſsi delicti,in his ſententiæ:ſecundum Barto.Ang.Pau.Caſt. & alios in l.ſi ſeruum,per illud tex.ff.ſi ex noxa.cauſ.aga.& in l.j.ff.de pœnis.Bald.in l.j.C.an ſer.ex ſuo fac.& Sal.in l.ſi quis Decurio,C.de fal.Sed tu tamen vide alios aliter diſtinguentes,videlicet Io. Ana.in d.c.j.in fi.extrà ne præl.vic.ſuas.& Alex.in d.l.diuortio , & Benedi.in repe.c.Raynutius,in verbo,cætera bona.numero 38.de teſt.Et huc pertinet alia noſtrorum cōtrouerſia,ſcilicet vtrum bona delinquenti ſint obligata fiſco iam à tempore delicti,an litis conteſtationis,an denique ſententiæ. de quo vide glo.& omnes Docto.& maximè Alexand.in l.reſcriptum,ff.de pact.& in d.l.aufertur, §.fiſcus,ff.de iure fiſ.& in l.j.C.de pœnis fiſca.lib.x.Bar.in l.poſt contractum,ff.de donat.cum ſi. *Qui diſtingūt.*

23 ¶SED ET ILLVD in dubium reuocari poteſt.Quid enim,ſi condēnatio facta fuit tempore emptoris,ante redemptionem à venditore factam,ſed executio facta fuit poſt redemptionem ipſam:an nihilò minùs pertinebit ad emptorem? Quod magis eſt. Nam & in illa ſpecie duorum cōductorum, aut aliorum huiuſmodi,dici ſolet,quòd ſi cōmodum iuriſdictionis ſpectabat ad priorem titulo one- *Quid,ſi condēnatio facta fuit ante tempus reuenditionis,ſed*

exactio post eam.

roſo,& tempore illius fuit condemnatio,ad eum res ipſa pertinebit,tametſi tempore ſecundi executio facta fuerit:vt per Bald.in l.diuortio,colum.vlt.ff.de verb.oblig.Si verò ex cauſa lucratiua,ad ſecundum:vti dicit Bart.in l.ſi ſuſceptores noui,C.de ſuſcep.& arca.lib.x.Et eos ita refert & ſequitur Alex.in d.l.diuortio,§.ſi fundum,ad fi.ff.ſol.mat.vbi & alia quædam in hoc allegat, quæ tu videre poteris.Et idem dici poteſt de retractu municipali.

Alia pulchra quæſtio.

24 ¶QVID AVTEM ſi quis interim dum emptor potitur re,pendente tempore facultatis redimendi quiſpiam condemnatur in mulctam,niſi quid fecerit intra duos annos:poſteà verò ante id tempus venditor aut conſanguineus redimit,vtrùm condemnato id non faciente intra illud tempus,ea emenda,quam vocamus,ſpectabit ad emptorem,an verò iudicabitur, ac ſi obuenerit poſt reuenditionem, quo ſcilicet tempore ob ceſſationem conditionis mulcta deberi cœpta eſt.Dic inſpici tempus ſententiæ,per id quod in ſimili tradit Bald.in l.j.C.de nundi.quòd in contractu conditionali, quoad ſolutionem gabellæ,inſpicitur tempus contractus,non conditionis impletæ,quem ita allegat & ſequitur Franc.Aretin.qui id dicit ſingu.in l.hæres quandoque colum.vlt.ff.de acqui.hære.& conſi.xj.procedendum eſt,colum.j.licet Bald.non id mihi dixiſſe videatur.& de hoc alibi diximus, videlicet ſuprà tit.præced.§.j.glo.x.in verbo,*dedans l'an*,in viij.q. Sed ex hoc tamẽ potes intelligere, quòd ſi eo tẽpore,quo emptor fruitur re,aliquis ſub conditione emerit fundum,ex quo debentur laudimia domino rei emptæ ſub pacto reuenditionis, & poſt reuenditionem conditio impleta fuerit,debentur omnino ea laudimia emptori.At id ex hoc pendere videtur,an, & quomodo & quando, conditio retrotrahitur ad tempus contractu,nécne.de quo vide l.qui balneũ, & l.qui potior,ff.qui potio.in pig.hab.& vtrobique not.per Doct.

Cui autem dentur laudimia in illo caſu.

Quæſtio alibi deciſa.

25 ¶ET QVIA HÆC conſuetudo loquitur,cùm emptor ſponte admittit venditorem offerẽtem: quid ſi renuit eum admittere?ideóque in ius vocatur à venditore, & tandem victus eſt & condemnatus reuendere?à quo tempore fructus reſtituet, vtrùm à tempore moræ, an conſignationis,an deniq; litis conteſtatæ?Ego de hac re nuncupatim ſcripſi ſuprà eo.§.glo.ij. in verbo, *qui ſont eſcheuz*,num.4. ſed vt ad caſum,& ſeq.& titu.præced.§.xv.glo.ij.in verbo,*depuis la litiſconteſtation*,nu.15.ſed quia hæc noſtra,& ſeq.

Quid ſi emptor fundũ non coluit eo anno, quo is redimitur,

26 ¶NEC INTERIM ILLVD omittam,quia hîc dicitur, quòd in vtroq; retractu fructus anni ipſius retractus diuiduntur inter venditorem ſiue conſanguineum, & emptorem: quid igitur,ſi emptor eo anno fundum non coluit,eiúſque rei faciendæ tempus omnino tranſiit, ita vt nullus fructus eo anno percipi poſsit:vtrùm emptor teneatur in id quod intereſt venditoris vel conſanguinei fundum fuiſſe cultum. Vide tex.in l.venditor ex hæreditate,verſicu.at cùm hæreditas,ff.de hære.& acti.vendi.& l.vẽditor,ff.de act.emp.& l.ſi quod poſſeſſor,§.ſicut,ff.de peti.hær.& l.ſi mora,ff.ſol.matr.& vbiq; not.per Doct.præſertim Pau.Caſt.in poſtremo loco,tum poſt princ.tum col.ij.in ij.oppoſ.& omnino Bar.in l.ſi ſeruum,in prin.ff.de verb.oblig.& Bal.in l.traditio,in ix.quæſt.C.de act.emp.& Sal.in l.poſt perfectã,C.de act.empt.& Alexan.conſi.xxxix.viſis ſcripturis,ſtatim poſt prin.lib.ij.

Quid, ſi intempeſtiuè coluit.

27 ¶Nec tantùm ſi non coluit,ſed & ſi ita intempeſtiuè coluit, vt fundus ex hoc redditus ſit deterior, is tenetur:vt de conductore dicitur in l.ſi merces,§.conductor,ff.de locati.& quod per eum tex.ſcribit Fed.Senen.conſi.cx.caſus talis eſt Martinus, in fi.colonũ debere fundum colere ſuo quoq; tempore, etiamſi eius anni fructus percipere non debeat ex lege locationis. Quod bene notandum eſt, ne emptor hîc cauſetur,non ſe teneri,quòd fundum non coluit,aut non ſuo tempore coluit, quòd ſciret vẽditorem aut conſanguineum redempturum,& ita nõ percepturum fructus eius anni,ſaltem integros.

Quid de fructibus ſyluæ cæduæ.

28 ¶ET ILLE QVIDEM locus nobis offert aliam hanc dubitationem. Quid enim ſi in re vendita ſit ſylua cædua,quæ non niſi decimo quoq; anno cæditur ex more regionis:& is annus,quo fit reuenditio,qui fortè eſt primus vel ſecundus à venditione, eſt decimus à poſtrema exciſione huius ſyluæ, ideóque & hoc anno excidi debet:an emptor habebit fructus eius exciſionis pro rata huius anni, quo fit reuenditio & exciſio,an pro rata decem annorum tantùm.Et ſanè Fed.Senẽ.d.conſi.cx.in caſu non admodum abſimili,dicit inſpiciendum eſſe vniuerſum tempus decem illorum, vt ſcilicet pro vno anno habeantur,per d.l.diuortio,§.quod in anno,ff.ſol.mat.vbi eſt optimus tex.ibi, & in pluribus annis idem dici poteſt,vt in ſylua cędua.& eum ad hoc not.omnes Doct.ibi,præſertim Alexand.& Iaſ.qui citant & commendant dictum Bald.in l.æde,(ita enim legendum eſt,non ædẽ,vt ſæpius,ni fallor,admonuimus) col.ij.verſi.& quęro quomodo,C.de locat.qui per d.§.quod in anno, intelligit l.ij.C.de iure emphyteuti.quæ priuat emphyteutam ceſſantem triennio à ſolutione,vt ſi vnus fructus ſit in quolibet luſtro, neceſſe ſit ceſſare tribus luſtris, quaſi vnum luſtrum habeatur pro vno anno. Idque reputat Iaſ.ſingu.vti etiam facit in d.l.ij.colum.ij. in iiij.notabi.de iure emphyt.& in Auten.qui rem, colum.iij.verſic.ſecundò limita,C.de ſacroſanct.eccle.& Catel.Cotta.memor emphyteuta priuati,in prima declara.Et vide glo.in l.j.§.cúmque ex ſtipulatu,in verbo, temporis portione,in fi.& ibi Doct.C.de rei vxo.actio.& text.in l.ſi ſic,ff.quemadmodum ſeru.amit.atq; etiam Nicola.Boë.in conſuet.Biturig.titu.de conſuetu.feud.§.v.poſt medium.

Pulchra quæſtio ſuper fructibus.

29 ¶NEC ILLVD QVOQVE omiſerim,quia hîc dicitur, fructus pendentes diuidendos inter emptorẽ & venditorẽ retrahentem pro rata temporis:alibi autem diximus emptorem reſtituere debere fructus à ſe perceptos ab oblatione,aut vt alij volũt conſignatione & depoſitione,vt videre licet

ſuprà

suprà eod.§.glof.ij.nu.4.& seq.vtrùm igitur si emptor non admisit venditorem volentem retrahere,& lis super hoc orta est an in condemnatione fructuum debeat haberi ratio temporis precedentis oblationem siue litem super ea re ortam:an verò integros debeat emptor cōdemnari restituere. Vide quod in simili tractauimus suprà tit.præcedente,§.xv.glo.ij.in verbo,*depuis la litiscontestation*, nu. 21.eodémque vltimo.

PAR SA MAIN, GLO. V.

1 EX HOC IGITVR vides,quòd emptor post reuenditionem manet in possessione rei,donec fructus pro rata collegerit.Quamuis de iure potuisset videri contrarium: vt de fundo dotali, cuius fructus etiam pro rata temporis diuiduntur, scribitur in l.diuortio, in princi.& l.fructus,ff. sol.matri.& iterum in d.l.diuortio,§.interdum,vbi nihil retinet ex eo fundo dotali,facto diuortio ob fructus pendentes:sed mulier ei tantùm cauet de ipsis fructibus,pro rata ipsius portione.Nisi tamen fructus essent maturi tempore diuortij. Tunc enim maritus non tenetur fundum restituere,nisi prius collectis fructibus:vt dicit glo.notab.ibi,in verbo,reddat,versi.item quid si facto.quam sequuntur ibi Bart.Bald.qui eam dicit not. Ang.& Ias.Et ita hîc fieret,nisi consuetudo aliter statuisset.

An emptor post reuenditionem posit retinere rem,donec perceperit fructus pro rata.

Et quid si fructus sunt maturi tempore reuenditionis.

SVPPOSE' QV'IL N'EN AIT IOVY par an & iour, GLO. VI.

1 HOC IDEO, quia vtitur accessione venditoris ad inducendam præscriptionem temporis,l.dolia,§.eum qui,ff.de contrahen.empt.& l.Pomponius,§.præterea,ff. de acquiren.poss.& l.ij.§.emptori,ff.vsucap.pro empto.vbi ita scribitur,Emptori tempus venditoris ad vsucapionem procedit.cum aliis concord.adductis à glos.in d.§.eum qui.Et vide,quæ scripsi suprà tit.preced.§.xij.in glo.j.in prin.rursúmque in fi.eiusdem tit.in vij.q.& quæ dicam infrà in fi.huius tit.in xxij.quæst.

Emptor post redemptionem potest intentare possessoriū pro fructibus, licèt per annū non possederit.

§. VI.

QVAND AVCVN a donné grace de retraict par cōuenance,& en icelle grace ou cōuenance n'est faicte mention quelle chose ou somme,on doit payer ou bailler pour ledict retraict, c'est à entendre que l'on doit payer & bailler pour iceluy retraict le sort & pris contenu au contract de la vendition, auecques les arrierages,qui en sont escheuz & dëuz,quād ladicte vēdition est de rente,comme dict est.Et en cas de refuz dudict retraict doit l'on consigner iceux arrierages auecques le sort. Et aussi celuy qui faict ledict retraict est tenu de payer les loyaux coustemens.Mais il n'est pas tenu de les consigner.

LE SORT ET PRIS CONTENV au contract, GLO. I.

1 VTRVM ID verum sit de iure,vt scilicet intelligatur de pretio venditionis, an de iusto rei pretio,an denique de eo,quod ab alio reperiri potest, vide Hiero. Cagno. in rep.l.ij.col.vj.in viij.not.C.de pact.inter emp.& quæ scripsimus suprà tit.præced.§.j. in verbo,*le pris que la chose aura cousté*,quæ est glo.xviij.in princ.& iterum hoc eod.tit in §.j.in verbo,*& pour tel pris que accordé est entre ceux*,quæ est glo.iij.nu.2.

An uēditor redimens, teneatur reddere pretiū primæ uenditionis,an aliud.

LES LOYAVX COVSTEMENS, GLO. II.

1 QVID IGITVR, si is soluit gabellam, quæ fortè ex statuto debetur ratione contractus emptionis,& quam ipse emptor debet soluere, non venditor. l. debet,in fin.ff.de ædil.edicto.& voluit Baldus in l.si pretium,colum.ij.versic. sed nunquid redhitione facta.C.de ædil. actio.cum multis concordantiis à me adductis suprà titulo omnium nostrarum consuetudinum ij.§.primo,qui est omnium eiusdem voluminis xiiij.in verbo,*se prenent sur l'achepteur*.Vtrùm venditor redimens tenebitur reddere emptori. Quod non videtur, cùm id onus ad

An uēditor redimens,teneatur restituere gabellam ab emptore solutam.

eum ſpectet,vt diximus.Ideò nec repetere poteſt,ſi ſoluerit:exemplo eius,quod ſcribitur in l.neque, ff.de impen.in rebus dotalibus fac.vbi maritus ſoluto matrimonio, & dote ad vxorem reuerſa,non poteſt ab eadem exigere ſtipendium aut tributum ob dotem ipſam prꝭſtitum.Onus enim fructuum hæc impendia ſunt.Et id videtur tenere Cæpol.in tractatu de ſimulatione contractuum , in vj.præſumptione,in fin.

De eadem re.

2 ¶Tu tamen dic contrarium, per d.l.debet,in fine,ff.de ædil.edict.vbi ſi redhibeatur res vendita, id quod vectigalis nomine ab emptore datum eſt,quòd fortè eum res ſequeretur,dicitur eſſe reſtituendum.Indemnis enim emptor diſcedere debet.Et hoc ſatis patet ex iis, quæ latè diximus in ti. præce. §.xxix.in glo.ij.quæ eſt in verbo,*& autres ſemblables*,vbi etiã diſſeruimus,vtrùm conſanguineus retrahens vi conſuetudinis teneatur reddere gabellam ab emptore ſolutam. Et quanquàm Cæpol.vbi ſuprà,eam l.debet,ita dicit ſtatuiſſe,quoniam ibi contractus reſoluitur culpa venditoris, qui ſcilicet rem morboſam vendidit ; ſecus verò hîc eſſe,vbi res (inquit)reſoluitur voluntate vtriuſque : tamen ſatis eſt,ſi emptor in nulla culpa ſit,vt indemnis diſcedere debeat,iuxta eam l.

An & laudimia.

3 ¶SED QVID DE laudimiis.Et certè,ſi ea debentur domino ex hiuiuſmodi venditione facta cum pacto de reuendendo,interim ante tempus facultatis tranſactum,ea emptor recuperabit,quemadmodum & gabellam , quæ debetur ex contractu , vt diximus. Nam & ſi conſanguineus retrahit, debet etiam reſtituere eadem laudimia ſoluta ab emptore.Si autem ea non debẽtur , ſed emptor ſua ſponte domino ſoluerit,repetere non poterit,per dictam l.debet,ff.de ędil.edict.Sed dubium eſt,an debeantur in hoc caſu venditionis factæ cum pacto de reuendendo,pendente tempore facultatis,& antequam res vendita fuerit irreuocabiliter facta ipſius emptoris.Et illud quidem planũ eſt,ex venditione facta cum pacto legis commiſſoriæ vel addictionis in diem,non deberi laudimia,donec venditio pura aut irreſolubilis maneat:vt per Petrum Iacobũ in tit.de actione in rem pro re emphyteutica,quæ cecidit in commiſſum,col.viij.verſic.item ſi ex pacto.& iterum colum.xv.verſic.quartò in omni tranſlatione.& Guid.Pap.dec.Delphi.xlviij.eſt etiam aduertendum,cum aliis multis concordantiis à me obiter adductis inferius in hac eadem quæſtione. & nemo in hoc diſcordat,quia & huiuſmodi pacta in ipſo contractu appoſita verbis directis ipſo iure contractum reſoluunt, faciúntque haberi pro infecto.glo.& Doct.in l.ab emptione,ff.de pactis.de quo nos latè diximus in §.j.huius ti. in verbo,*ſeront preferés*.

An laudimia debeantur ex uẽditione facta cum pacto legis cõmiſſo.uel addic.in diem, ſi uenditio reſoluatur.

An autem ex uẽditione facta cum hoc pacto. Cõſuetudines de ea re.

4 ¶SED HIC QVÆRIMVS de noſtro pacto reuenditionis.Quod tamen vt clarius Lectores intelligant , & nos de aliis quoque pactis reſoluẽtibus tranſeunter tractabimus.In quo primùm ſcire debes diuerſas eſſe Galliæ de hac re conſuetudines. Nam apud Turonenſes titul.de *r'achaptz & uentes* , cap. xvj. ſi facultas redimendi durat ad nouem annos tantùm , non debentur laudimia tantiſper , dum id tempus durat. At ſi ad prolixius tempus , aut ſimpliciter ſine præfinitione temporis data fuerit hæc facultas,debentur.Et idem propè Cenomanenſes cap.clxxviij.& iterum cap.ccclxxij. Andegauenſes,cap.ccclxij.atque Bleſenſes,cap.lxxxij.atque iterum cap.cxvj. vbi id intelligitur,cùm ea facultas apponitur in ipſo inſtrumento venditionis.At apud eoſdem Turonẽſes eiuſdem tituli cap.xvij.ſi contractus fuerit à partibus reſoltus ante poſſeſsionem rei datam aut acceptam,non debentur laudimia.Apud Melodunenſes cap. cxxxj.ſi facultas redimendi ſit ad tempus duorum annorum,aut aliud prolixius,debentur laudimia ex venditione facta cum ea facultate.Et ſi res fuit redempta intra quinque annos præſtitutos in ipſo inſtrumento,non debentur ex redemptione.At ca. cxciij, ſi contrahentes mutuo conſenſu diſcedunt à venditione , antequàm venditor ſeſe vendita re abdicarit in manibus patroni clientelarij , non debentur laudimia. Apud Senonenſes cap. cxcvij.& cap.ccxxxj. ſi ſtatim poſt venditionem contrahentes diſcedunt ab ipſo contractu ante traditionem rei,& fidei erga dominum dimiſsionem in rebus feudalibus,aut antequàm ex loco retractus abeant in rebus cenſualibus,non debentur laudimia,niſi de venditione confectũ fuerit inſtrumentũ.Poſteà autem ca.ccxxxiij.cùm huiuſmodi res cenſuales venduntur cum pacto de reuendendo,debentur laudimia ex ea venditione:ſed cùm poſteà intra tempus facultatis redimuntur,non debentur ex redemptione,niſi in certo caſu,vt ibi videre licet. Sed & poſteà c.ccxliij. idem ſtatuitur. niſi quòd expreſſim loquitur de huiuſmodi pacto reuendendi intra duos aut tres annos : quaſi ſentiat ſi ſit longioris temporis,deberi laudimia & ex redemptione quoque.Et ſic videtur limitare præcedentẽ conſuetudinem.Apud Trecenſes ca.xxxiiij.ſi res fuerit vendita cum pacto redimendi intra tres annos,& intra id tempus redempta fuerit,nulla debentur domino laudimia.Et idem apud Vitriacẽſes c.xxxiij. At redeundo ad Trecenſes,cap.lxxvij.ſi contrahentes poſt conſenſum contractui præſtitutũ ſponte diſcedunt à contractu antequam ab eodem loco diſcedant , atque etiam antequàm inſtrumentum venditionis fuerit confectum,nulla debentur laudimia.Apud Carnutenſes in certis locis res vendita cum huiuſmodi pacto redimendi intra tres aut quinque annos , non eſt obnoxia laudimiis , donec tempus redimendi durat. In aliis autem locis debentur laudimia ex prima venditione facta cum huiuſmodi pacto ſimpliciter,non etiam ex redemptione , vt ſcribitur,cap.xviij. & cap. xxj.& cap. xlvij.Idémque quod in poſteriore loco, ſtatuitur apud Aurelianenſes cap.lxxvj. & cap.cx. quæ loca ita tranſiliit interpres alioquin eruditus , quaſi nihil habeant ſcrupuli. Sed & cap.cxiij. ſi antequàm pretium rei cenſualis ſolutum fuerit , partes diſcedunt , debetur vnum tantùm laudimium,

Idémq

Idémque in hoc postremo apud Dunenses cap.xliij. Sed & apud Aruernienses titu.xvj. qui est, *des achaptz, lotz & uentes*, cap.xj. Si res redimatur ex pacto redimendi in contractu apposito, debentur laudimia ex priore venditione, non ex reuenditione. At si id pactum fuerit appositum ex interuallo, debentur ex vtraque. Apud Borbonienses, cap. cccxcvij. si emptor ante apprehensam possessionem rei venditæ, discedit ab emptione, ex causa rationabili, puta quia imminet euictio, aut alia simili, non debentur laudimia. At si sine causa rationabili, sed sponte, & ex mera voluntate contrahentium discedunt, debentur. Et cap. ccccvj. si res redimatur ex pacto reuendendi in contractu apposito, aut posteà prorogato intra primum tempus, non debentur laudimia ex redemptione, sed tantùm ex priori venditione. Quòd si redemptio fiat post tempus appositum in contractu, aut ex pacto non in ipso contractu apposito, sed ex interuallo, debentur laudimia ex vtraque. Apud Sanctones Angeriacos, cap.xxix. ex venditione facta cum reuendendi pacto debentur laudimia: nec aliquid dicitur de reuenditione. Apud Burdigalenses cap. xcvj. si pactum redimendi durat tantùm quinquennium, re redempta intra id tempus, non debentur laudimia ex ea venditione: non redempta, debentur. Si verò excedat id tempus, statim debentur laudimia ex venditione, ex redemptione autem non debentur. At quod in initio dictum est, intelligitur cùm id pactum appositum est in eodem contractu: quòd si seorsum factum est, statim debentur laudimia ex ea venditione. Apud Valesienses, titul.j.§.xvij. confestim quàm venditio facta fuerit, laudimia debentur domino, etiamsi contrahentes posteaquàm ad alium locum diuerterint, sua sponte à contractu discesserint.

5 ¶Nunc tempus est, vt & nostrorum legum interpretum sententias in hanc rem afferamus, & tandem quid de ea sentiamus, proferamus. Primùm igitur, si contractus rescinditur, aut ab eo disceditur, quia ab initio nullus erat, aut retro & ab initio nullus fuisse fingitur: & tunc non debentur laudimia, nec gabella, quam vocant, ex eo contractu. Bald. in l. vlti. §. sed quia nostra, colum.j. versicul. quærit hîc, & ibi quoque Alberic. in versicul. item adducitur, vbi loquitur de retractu municipali. Ioannes Fab. in verbo, irritum. Paul. Castr. col.ij. versicul. sed tunc quid addit. & Corne. col. vlti. C. com. de leg. idem Fab. in l.j.C.quan. licet ab empt. disce. vbi dicit, quòd si contractus iudicetur nullus ex aliqua præcedenti causa, ex eo non debentur laudimia, cum aliis multis concordantiis à me adductis suprà ti. præced. §.j. glo.ij. in verbo, *a uendu*, nu.7. sed alia tantùm. & vix comperies, qui huic sententiæ aduersetur. *De eadem re.*

6 ¶Aut verò ab initio valet contractus, qui posteà dissoluitur, vel rescinditur, & hîc est magnus nostrorum conflictus, vtrùm debeantur laudimia ex prima venditione, quæ dissoluta est, & an ex dissolutione quoque. Petrus Iacob. in tit. de actione in rem pro re emphyteutica, col.xv. versic. secus in pacto redemptionis, dicit, quòd licèt ex retranslatione, quæ fit ex pacto legis commissoriæ, vel addictionis in diem, non debeantur laudimia, cùm ipso iure fiat, vt etiam suprà ex eodem diximus: tamen secus in ea, quæ fit ex pacto reuenditionis, quia ea non fit ipso iure. Sed fortè (inquit) tunc non poterit dominus rem retinere eodem pretio, si cùm illud pactum ei denunciaretur, non reclamauit. & nihil aliud dicit. *De eadem re.*

7 ¶Alberic. post Gul. Cune. in l. ab emptione, columm.iij.ff. de pact. Quid (ait) si emphyteuta vendidit rem, & posteà fuit resolutus contractus: nunquid dominus debet habere pro reuocatione, tanquam pro duabus venditionibus: an tanquam pro vna, quinquagesimam partem pretij, secundùm l. vlti. C. de iure emphyteutico? Et videtur, quòd pro duabus: quia quando emphyteuta vendit, statim est domino ius quæsitum: & quando posteà retraditur, videtur alia alienatio: argumen. l. si duobus, ff. de diuer. & tempor. præscripti. & l.ij.§. si sub conditione, & §. si in diem, ff. pro emptore, & l. serui nomine, ff. de vsucapi. Ergo & pro illa secunda debet habere. In contrarium videtur, quòd pro nulla venditio debeat haberi, quia contractus videtur, ac si nunquàm fuisset celebratus: vt hac l. versic. nec quicquam interest, & l.j. & ij. C. quan. lic. ab empti. disce. Quòd debet habere semel tantùm, scilicet cùm reuertitur ad venditorem, est argu. l. sancimus, C. de Consul. lib. xij. Ipse autem Gul. dicit: aut resoluitur venditio ex conuentione facta ab initio in ipso contractu: & tunc nihil habet dominus, quia non videtur mera alienatio, cùm ille nõ habeat irreuocabiliter. l. in diem, ff. de aqua plu. arcen. Imò nisi faciat, quod actum est in venditione, potest conueniri ex prima conuentione, quæ præcedit ius domini. ergo ipse dominus nihil debet habere, argumen. l. lex vectigali, ff. de pigno. & l. cùm pòst, §. patrona, ff. de iure dot. & l. qui res, circa princip. ff. de solu. Imò si dominus recepisset, reddere teneretur: quia recepit ob causam, quæ cessat. l.j. & l.iij.§. si liber, ff. de condi. caus. dat. & argum. l. ex hoc edicto, §. penult. & vlt. ff. de ali. iudi. mut. cau. fact. & l. si vnus, §. quod in specie, ff. de pact. & l. cùm pater, §. fidei, ff. de legat. ij. & l. cùm quis, §.j. ff. de dot. præleg. Si autem conuentio resoluendi fuit facta post contractum celebratum, tunc aut conuentio fit post rem traditam, & dominus debet habere duplicem, quia primus contractus fuit perfectus. l.ij. C. de donat. quæ sub mod. & dicta l. cùm pater, §. rogo, & §. fidei, ff. de legat. ij. Item de secunda resolutione, quia fit ex noua causa, & agitur de noua alienatione, ergo duplices debet habere: argumento l. si à me, ff. ad legem Falcidiam. & hoc probat expressè hæc l. in fine. Et ita potest intelligi dicta l. si duobus, ff. de diuersis & temporalibus præscriptionibus. Si autem conuentio facta fuit ante traditionem, tunc quia non agitur de noua alienatione facienda, sed de prima dissoluenda, dominus non habebit nisi semel, *De eadem re.*

argumen.l.si pro fundo, C.de transact. Hæc Alberic. propè ad verbum, post Gul. Cu. quem etiam sequi videtur, dum simpliciter ad illum remittit, Ias.in l.vlti.colum.xiij.versic.vndecimò quæro, C. de iur.emphy.

8 ¶Bald.autem in ea ipsa l.ab emptione, colum.vlti.quærit (ait) hîc Gul.si ratione contractus debet aliquid solui domino, vtrùm fient duæ solutiones, quando primùm celebratur contractus, & posteà resoluitur, vel consensu partium cassatur. Respondet ipse, quòd aut resoluitur ipso iure per pactum appositum ab initio, & tunc nihil debetur domino, quia fingitur non contractum.l.commissoriæ, C. de pactis inter empt.cum simili. Ex hócque not.Gul.quòd si emphyteuta vendit rem emphyteuticã, irrequisito domino, apposito pacto legis commissoriæ, vel addictionis in diem, & ex illis pactis contractus resoluitur, non cadit emphyteuta iure suo, nec aliquod ius quæritur domino. Si verò istud pactum resolutiuũ non apponitur à principio, sed posteà: & tunc quidem aut re integra apponitur, & debetur domino vna præstatio, ratione contractus, ex quo erat ei ius quæsitum: argu.l.vlt.ff. de pactis.non autẽ debetur ratione distractus. Et ex hoc not.quòd debetur gabella fisco, licèt posteà contractus cancelletur de partium voluntate. Tertius casus est, quãdo res non est integra: & tunc facienda est differentia in forma verborum. Aut enim sunt concepta per modum nouę obligationis: & tunc ratione contractuum debentur duæ præstationes vel gabellæ: vt hac l.§.illud. Aut per modum resolutiuum, & tunc non debetur nisi vna: vt hac l.vers. Aristoni, & versi.nec quicquam. & prætereà dicit facere dictam l.si duobus, & dictam l.si à me, & dictam l.sancimus. Et eadem propè repetit in additionibus illius legis.

De eadem re.

9 ¶Sed & Angelus ibi colum.prima dicit in hac re inspiciendam esse formam verborũ: quia aut sunt ordinata ad veram resolutionem, & tunc quia nunquam oritur actio, nec per eam initur nouus contractus, vt ibi dicitur, non debet de huiusmodi resolutione solui gabella, aut laudimium, ex statuto disponente ex quolibet contractu solui debere. Si autem forma sit ordinata ad obligandum, aut retradendum, tunc dicitur, quòd ex ea non agitur, nisi sit talis, quòd per eam nouus contractus intelligatur celebratus, & tunc de isto nouo contractu soluetur iterum gabella, siue laudimium. Hæc ille satis obscuré. At Paul. Castren.ibi multò obscurius: Pactum (inquit) resolutiuum, per quod agitur, vt contractus habeatur pro infecto, est maioris potentiæ, quàm pactum de non petendo: non tamen habet locum in contractibus, qui solo consensu contrahuntur, & quando omnia sunt integra vel sponte re integrata. Item istud pactum resolutiuum potest fieri, vel incontinenti, antequàm partes diuertant ad alios actus: & tunc facit videri contractum non fuisse celebratum, ex quo partes non habuerunt pro facto, & absoluto.l.contractus, C.de fid.instrumen. & argumen.l.si ita quis, ff.de lega.j. Potest etiam fieri ex interuallo, & tunc aut ex pacto facto tempore contractus, puta legis commissoriæ, vel addictionis in diem, & idem. Aut non fuit actum tempore contractus, sed fit ex nouo consensu, & tunc fingitur nunquàm fuisse factum, sed perinde ac si factum non fuisset, resoluitur, & sic vt ex nunc: sed in præcedentibus casibus, vt ex tunc. Sicut quando ex post facto legatum adimitur, quia non fingitur non relictum, sed dicitur ademptum: vt dicta l.si ita quis, & l.j.ff. de his quæ in testamen. del. Et ista (inquit) sunt magni effectus. Primò enim si quæritur, an debeat solui gabella, quæ ex forma statuti soluitur pro contractibus. Nam in primis casibus quando fingitur non fuisse factus, nulla gabella soluetur, sed in vltimo casu soluetur de primo contractu, à quo partes non potuerunt recedere in præiudicium fisci, cui ius erat quæsitum, dicta l. vltima. eodem titulo. De resolutione verò non soluitur, quia non est contractus, sed distractus: nisi fiat per modum noui contractus, quod posset procedere, si fuisset processum ad traditionem rei vendictæ, & posteà agitur, vt retradatur & reuendatur venditori pro eodem pretio, quod adhuc solutum non erat. Nam tunc soluetur tam de primo, quàm secundo, secundum Guliel.& Angel. vnde sunt verba diligenter inspicienda, an sonet in nouum contractum, an verò in resolutionem primi. Et postea eadem dicit obseruanda, cùm quærimus, an qui vendidit & posteà resoluit, cadat re. Et an etiam si id fecerit consensu domini, debeat soluere laudimium semel, an bis an verò omnino non soluere. Hactenus ille, cuius, ni fallor, hic sensus est, quòd si fiat resolutio contractus (quam is appellat pactum resolutiuum) antequàm partes diuertant ad alios actus, nulla laudimia debentur domino. Idem si ea fiat ex pacto legis commissoriæ, vel addictionis in diem apposito tempore contractus. Quòd si factũ sit id pactũ ex interuallo, & ex eo resolutio facta sit, perinde est ac si id pactum factum non fuerit. Id est, erit tanquam, si resolutio facta fuerit ex interuallo, sine pacto præcedente. Ideò ex primo contractu debetur laudimium: ex resolutione autem ipsius non debetur, cùm sit distractus, in quo non habet locum statutum loquens de cõtractu: nisi si huiusmodi resolutio fieret per modum noui contractus, id est nisi fieret tanquam alia venditio, non tanquam resolutio prioris: tunc enim de vtraque deberetur laudimium, si fuerit processum ad traditionem ex priori, ideóq; opus est retraditione. Ex quibus etiam potes intelligere, atque etiam ex iis, quæ suprà ex aliis diximus, inspiciendam esse verborum formam.

De eodem.

10 ¶Ex iis autem quæ dicta sunt, vides, quòd si contractu perfecto contrahentes posteà eidem renuntiant, non nocet fisco siue gabellariis, quin eis gabella debeatur, quæ ex contractu solui iubetur. & idem quoque voluit Bald.in lege si constante, columna.ij.per illum text. C. de donatio. ante nupt. & Angel.

Angelus in §.quia verò,l.j.in fin.in Authenti.de nupti.per text.ibi, iuncta l.si constante, in fi. ff.soluto matrimonio.& idem Angel.in l.acta, paulò ante fi. & ibi quoque Imol.& Alexand. colum.ij. ff.de re iudi.idem Alexand.in l.in insulam,§.vltimo.ff.solu.matrimo.Barba.consil.xliij. sempiterna,colum.j.lib.ij.& Firmia.in tracta.gabel.in iij.parte viij.partis princip. quæsti.xiiij. vbi id intelligit post Angel.& Alexand.in l.iurisgentium, §.adeò, ff.de pact.nisi incontinenti recessum sit, id est antequàm partes ad alium actum diuerterint.& Philip.Deci.in l.petens, colum.ij. C.de pact.& Iacobus à S. Georg.in dicto §.adeò,in vtraque lectu.vbi id intelligit vt diximus,& omnes vbique. vix enim reperies,qui sint diuersæ sententiæ, pater Roma.consilio lxxviij. licèt communi iure in fin.& Barba.sibi contrarium consil.xiiij. clementissimi,columm.j.lib.iiij.Allegat autem Roma.ad illam suam sententiam Cyn.& Bald.in l.vltima.§.sed quia nostra,C.commu.de lega.qui id non dicunt.Sed vt istos missos faciamus,idem de laudimiis, & aliis huiusmodi iuribus, vt scilicet debeantur,etiamsi partes à contractu discedant,voluit Iacob.à S.Georg.in tracta.de oper.colum.ix.versi. habent etiam: vbi hoc intelligit,nisi incontinenti,id est,antequam ad extraneos actus diuertant,discesserint.& Sephanus Bertrand.consil.cxcix.viso casu, libr.j.vbi id intelligit, etiamsi ante traditionem rei venditæ partes discesserint à contractu.& Ferro.in consuetu.Burdig.titu.de feudis.§.xv.vbi etiam intelligit,nisi incontinenti discesserint.De quo tamen,quantùm ad id,vide quæ dicam, versiculo sequen.

11 ¶Nam vt ad alios veniamus, Ioannes Faber,in §.j.Institu.de emptio.& venditio.de hac re cæterorum obscurissimè loquutus est, sed ni fallor,ea est ipsius sententia,deberi domino laudimia ex venditione,etiam secuta redemptione,siue reuenditione ex pacto apposito in contractu,nisi ex consuetudine ipsa laudimia deberentur ob nouam inuestituram. Nam tunc si nondum interuenit inuestitura,& partes discesserunt à contractu ante traditionem, non debentur laudimia. Et idem, quantùm ad vltimum, propemodum voluit ipse Faber in l. j. C. quand. lice. ab empti disce. cùm dicit, quòd si contrahentes discedunt à contractu re integra, dominus non habet laudimia: secus, si rem semel tradiderit, per cap.j.titul.quid iuris si post ali. & l.j.§.si rem.ff. deposi. At Sal. in dicta l.j. column.ij.hæc infit: Quærit glossa, quando res fuit tradita, quæ ex conuentione de discedendo retradi debet,an emptor debeat eodem pretio reuendere: & dicit quidem quòd sic,& malè,quia tunc essent duæ emptiones,& non vna resoluta. Quod not.quia primo casu duæ gabellæ soluerentur,secundo non.Et eum refert ad verbum Angel.Aret.in §.vlti.col.ij.versic.quid si fuit,Insti.quib.mod. tol.oblig.nisi quòd post ea verba,eodem pretio reuendere,hæc addit,vel simpliciter, retrodare: & nihil aliud.& ita eum sequitur Angel.autem Perus.in ea ipsa l.j.dicit per glos.penult. eius l.quòd si vendo rem,& trado tibi,& incontinenti rem mihi reuendis,sunt duo contractus, & secundus resoluit primum,& de vtroque debetur gabella,ex forma statuti disponentis de quolibet contractu solui gabellam.Posteà subiungit formam practicandi resolutioné contractus, quãdo res non est integra, scilicet quòd contrahentes agant,quòd contractus resoluatur,& ille cui facta est traditio,rem retradat,quo facto contractus resoluitur nudo consensu: & ista resolutio non est nouus contractus.& ita dicit tenere gl.ibi.Ideóq; inquit de ista resolutione nõ soluitur gabella ex dicto statuto. Sed an saltẽ soluatur pro contractu resoluto?videtur quòd non,ex quo resoluitur ipso iure. & dicit glos.contrarium esse verius,quia negari non potest,contractum fuisse perfectum, & statim publicano ius fuisse acquisitum,quod absque eius facto tolli non potest.l.id quod nostrum.ff.de reg.iur.

12 ¶Cæterùm Paul.Castren.eodem in loco,primùm quidem column.j.hæc dicit: Operatur consensus resolutiuus,qui fit re integra,vt omnis obligatio,tam naturalis, quàm ciuilis,orta ex contractu,ipso iure resolatur. Et id speciale est in pacto resolutiuo contractus, qui solo consensu fuit celebratus. Et hoc verum est, etiamsi ex interuallo post primum contractum interuẽnit. Cùm enim fit super substantialibus contractus, dicitur inesse, etiamsi ex interuallo fiat. l. iurisgentium, §. adeò, ff. de pact.non sic in aliis: vt in eadem l.§.quinimo. Et nota,quòd non solùm resoluto consensu resoluitur contractus, re integra: sed etiam reformatur, quando super substantialibus fit, vnde si vendidi rem decem,& posteà re integra agimus,quòd sit vendita duodecim, censetur venditio reformata: & perinde habetur, ac si fuisset à principio facta pro duodecim: nec erit nouus contractus, sed idem:tamen reformatur: ideò non soluitur noua gabella ex statuto disponente, vt de quolibet contractu soluatur gabella, vt est Bononiæ,sed vna tantùm, etiamsi ex interuallo facta sit, vt in dicto §. adeò. De quo dic, vt per Bartol.ibi, cuius dicta & nos statim recensebimus. Sed vt antè redeamus ad Paul. is rursus in eadem l.j.colum.ij. nota (inquit) istam glos. quòd hæc resolutio non dicitur nouus contractus, sed resolutio primi contractus. Ergo si statutum disponit, vt de quolibet contractu soluatur gabella,non soluetur de ista resolutione. Sed an soluetur de primo contractu resoluto, videtur quòd non: quoniam habetur pro non facto. Contrarium dic, quia re vera fuit factus, & sic statim fuit acquisitum ius fisco. Quod ergo posteà partes agunt, non facit vt habeatur pro non facto in præiudicium ipsius,sed quantùm ad ipsos contrahentes. Et hoc si resoluitur ex causa voluntaria, quæ retro non trahitur. l. vltima. ff.quæ res pignor. obligar.non poss. & l.j. ff. qui potiores in pignore habeantur. Secus si ex causa, quæ retro fingit, vt si fuisset contractus celebratus sub conditione, quæ posteà non extitisset: nam haberetur pro non facto, etiam quantùm ad fiscum

De eodem.

De eodem.

ſiſcum,vt ex eo non debeat ſolui gabella.argu.l.potior,& l.qui balneum,ff.qui poti.in pigno.habe. Hæc ibi.

13 ¶Igitur vt veniam ad Bartol.in d.l.iuriſgentium, §.adeò,hæc ſunt eius verba: Quæro pro declaratione huius §.vtrùm ſit verum,quòd per pactum appoſitum circa ſubſtantialia contractus, primus contractus renouatus videtur.gloſ.in l.pacta, ff.de contrah.empti.dicit quòd ſic, ſi fiat ex interuallo: ſecus,ſi incontinenti.argumen.l.nam ad ea,ff.de condic.& demonſt.Gul.contradicit,quia diſtinctio l.nam ad ea,habet locum in teſtatore tantùm, ex cuius voluntate tota diſpoſitio pendet: ſecus in contractibus. Hoc placet alia ratione, quia ſuper eodem non poſſunt concurrere duæ emptiones validæ l. ſi id,quod ff.de reſcinden.vendit. Et ideò (inquit) circa hunc articulum dicas, aut pactum ſecundò apponitur cum vno ex pluribus,aut cum eodem.Primo caſu pro parte tantùm receditur,nec contractus in totum renouatus,vt hîc in verſicul.ſed cum duo. Secundo caſu, aut verba non ſunt apta ad renouationē contractus:verbi gratia, rem quam tibi vēdidi pro decem,volo quòd emptam habeas prima emptione, & remitto vel do tibi decem, & non videtur renouatus contractus. Aut verba ſunt apta ad renouationem contractus, vel ſunt ambigua, quia poſſunt trahi ad vtrunque: & videtur renouatus contractus: vt hîc, & dicta l. pacta, verſicul.Paulus,ita videtur tenere, gloſ.& text.innuit infrà eodem in l.ſi vnus, §.pactus, verſicu.quòd ſi non in totum.& iſta ſunt vtilia, vt ſcias, ex quo contractu agatur, & ex quo debet ſolui gabella, vtrùm fuerit vna venditio, an plures.

De eadem re.

14 ¶Angel. quoque in d.§.adeò, colum.j.ſcribit, quòd id quod dicitur contractus bonæfidei,vt nudo conſenſu contrahuntur, ita diſſoluuntur, verum eſt in præiudicium ipſorum contrahentium, non etiam tertij, cui eſſet ius quæſitum ex primo contractu.l.in inſulam, in fin.& l.ſi mulier,coniuncta glo.ff.ſol.matrim.& l.ſtipulatio de dote reddenda,ff.de iur.doti. Et ideò ſi de contractu debet ſolui gabella, vt eſt in ciuitate Peruſij, licèt re integra contrahentes diſcedant, nihilò minùs debet ſolui gabella.& facit optimè l.j.§.ſi rem,ff.depoſi.& id dicit ſatis eſſe de mente Gul.ibi. Sed & Paul.Caſtren. in eodem loco idem dicit, niſi quòd non loquitur de re integra, vt Angelus, intelligítque quando ex interuallo diſcedunt à contractu. Sed ſi antequàm diuerterent ad alios actus, diſceſſerunt,ſecus: quia tunc contractus non videretur fuiſſe celebratus,cùm eum non habuerunt pro perfecto,argu.l.ſi ita ſcriptum,ff.de leg.j.& l.j.poſt medium,ff.de his quæ in teſta.delen.& l.contractus. C.de fide inſtru.Et hoc ibi omnino ſequitur Alexand.niſi quòd loco eius,quod dicit Paul.antequàm partes diuerterent,ipſe Alexand.dicit incontinenti:quod quidem,incontinenti negat intelligi antequàm partes diuerterent,ſed prout not.Docto.in l.in bonæfidei,C.de pact. Verùm Iacob.à S.Geor. in tractatu de Roydis ſiue operis,nume.38.& duobus ſequentibus,ſimpliciter ſequitur Paul.Caſtr. vbi ſuprá.

De eodem.

15 ¶Et vt ad cæteros pergamus,Bald.in l.ſi prædium, colum.ij.verſicu.ſed nunquid redhibitione,C.de ædil.acti.dicit,quòd ſi contractus fuerit redhibitus,non tenetur fiſcus reddere gabellam, quam pro eo accepit,ſed tenetur venditor eam reſtituere emptori,qui eam ſoluit,per l.debet,ff.de ædil.edict. At Angel.in dicta l.ſi prædium,è diametro tenet contrarium,nempe emptorem ipſum hoc caſu recuperare vectigal ſiue gabellam, quam ſoluit ex contractu poſteà redhibito. & eum ſequitur Firmia.in tracta.gabel.in prima parte viij. partis princip. in vij.quæſtio. niſi hos intelligas vti pacto intelligendo ſecundum deciſi. ipſius Bald. vt ſcilicet emptor poſsit recuperare vectigal ſiue gabellam à venditore, non à fiſco ſiue domino. De quo etiam videbis pleniſsimè per Stepha. Bertrand. conſil.ccxj.punctus quæſtionis,lib.iiij.Sed redeundo ad Bald.is in l.quid ergo,§.contrarium,in fin. ff.de contra.iudici.tutel.dicit, quòd ſi de quolibet contractu debet ſolui gabella, ſoluitur etiam de refutationibus, quæ fiunt per pactum: ſecus ſi per ſolutionem.& ſequitur Barba.in l.ſi ita ſtipulatio,columu.j.ff.de verbo.obligatio.& Iorda.Bri.in repet.cap.Romana, §. contrahentes, colum.ſecunda, in fine,de foro compe.libr. vj. Firmia.in eodem tracta. gabell. in quinta parte principa. in quinta quæſti. verſiculo de contractu verò.Sed nos de hoc latiùs diximus in noſtris Legibus connubialibus, in verbo, ***contracter***,in prima quæſtione. Et vt redeamus ad Bald.is conſi.ccccxv.illa ſolennitas, libro ſecundo,dicit, quòd ſi tempore contractus fuit actum de eo reſoluendo, reſolutio, quæ fit poſteà, non eſt propriè reſolutio, ſed executio ipſius contractus, per l.iij. §. ſi ab ignoto, ff.de manumiſ.& l.j.in fine,ff.de reb.eorum. Idem conſilio clxiiij.maritus, lib.v.in ea eſt ſententia, vt quandiu res vendita,aut data in ſolutum, lui poteſt ex pacto appoſito in contractu non debeatur gabella, quæ ex ſtatuto iubetur ſolui ob contractum: cùm non ſit pleno iure tranſlata. l. manu ſata, §.nemo,ff.de contrah.emptio.

De eodem.

16 ¶Hæc ex Bald.Ang.autem in l.ſi hominem, ff.de vſucap.dicit,quòd redhibitio non eſt noua venditio,ſiue ea fiat ratione morbi,ſiue ratione pacti reſolutiui appoſiti in contractu.Ideóq; de hac redhibitione non ſoluitur noua gabella ex ſtatuto iubente ſolui gabellam ex qualibet vēditione. Et idem, ſi fuerit appoſitum pactum legis commiſſoriæ, vel addictionis in diem, vel tranſlationis dominij ipſo iure.Et eum nuncupatim ſequitur Ioan.Plat.in l.ſancimus,colum.j.C.de conſul.lib. xij. Sed, vt vides,ij loquuntur de redhibitione,aut alia reſolutione,vt ſcilicet ex ea,gabella non debeatur,nihil autem dicunt de priori venditione.Similiter Maſuer. tit.de empti.§.item in caſu,dicit, quòd venditor

De eadem re.

tor redimens ex pacto redimendi non tenetur soluere ventas: quia non est propriè venditio, sed resolutio venditionis ex causa præcedentis contractus: vt dicit not. a Cy. in l. vlt. C. com. de lega. Secus, quando fit resolutio ex mera voluntate emptoris, vt fit quando vir recipit dotem æstimatam loco pretij, & habet electioné restituendi rem vel æstimationem, quia hoc casu & aliis similibus, quibus non fit resolutio de necessitate, sed de voluntate emptoris, ventæ debentur pro vtroque contractu. arg. l. si res distracta, ff. quib. mo. pig. vel hypo. sol. & l. lex vectigali, ff. de pign. & quod not. Bart. in l. in concedendo, ff. de aqua plu. arcen. voluit allegare in l. in diem, eod. titu. At vt vides etiam Matuer. non aperit, an ex primo illo cõtractu, cùm scilicet aliquid venditur cum huiusmodi pacto, & posteà retraditur, debeantur ventæ. Sed idem apertiùs declarat in ti. de locat. §. ij. nempe ventas ipsas statim deberi pro prima illa venditione: pro secunda autem videlicet, cùm res redimitur, secus: quia ea est resolutiua, & fingitur retro res non fuisse vendita. d. l. vlti. §. sed quia nostra, C. com. de legat. & hoc (inquit) verum est, si pactum resolutiuum fuerit appositum in eodem contractu: quia tunc censetur esse pars contractus, & non erat venditor aliàs venditurus. Idem, si fiat incontinenti post cõtractum, licet in alio instrumento, vt solet fieri, quia quæ incontinenti fiunt, inesse videntur, l. lecta, ff. si cert. petat. & præsumitur præcogitatum. Hæc ille.

17 ¶Extat responsum Panormi. consi. lxix. videtur primò dicendum, libr. j. quòd si ex statuto debeatur gabella ex secundo decreto, & is qui passus est secundum decretum, obtulerit debitum creditori intra annum, & ita bona sua recuperauerit, secundum l. vlt. C. de iure dot. impet. & not. à Bart. in l. si finita, §. Iulianus, ff. de dam. infect. non debetur gabella ex huiusmodi secundo decreto. Et idem etiam dicit, si ab ipso secundo decreto fuerit appellatum, & partes super appellatione compromiserint in arbitros, qui id decretum infirmauerint, & adhuc multa allegat, quæ ibi videre poteris. & sequitur Alcia. in l. cepisse, ff. de verborum obligationibus. Paul. autem Castren. in l. j. colum. j. C. de pact. inter empto. dicit, quòd si contractus resoluitur ex pacto legis commissoriæ, non debetur gabella, quæ à statuto iubetur solui de quolibet contractu. Si verò resoluitur ex pacto de reuendendo, debetur gabella etiam ex reuenditione, quia est nouus contractus, vt dicit nota. à gloss. in d. l. j. C. quan. lic. ab empti. disced. Idem Paul. in l. Pomponius, §. j. per text. ibi, in versiculo prætereà, ff. de acquirend. possess. dicit, quòd resolutio contractus non tribuit titulum, nec potest dici nouus contractus. Ideò si ex statuto debet solui gabella ex contractu, non soluitur ex resolutione contractus. Quod intelligit, cùm ea resolutio fit ex causa de præterito, vt ibi: secus, si fieret ex noua causa: quia tunc ne fiat fraus legi, debet solui gabella. & Francis. Aret. ibi colum. j. in iij. not. dicit se credere id verum esse, si esset aliqua coniectura fraudis: aliàs id non videtur dicendum. & contrarium (inquit) expressè tenet Bart. in d. l. ab emptione, ff. de pact. & in d. l. j. C. quan. lic. ab empti. disce. Denique idem Paul. consilio lxxiiij. in causa mota, columna iij. versiculo sed in nostro casu, lib. ij. in ea est sententia, vt si res vendita fuerit etiam ex interuallo retranslata in venditorem, non per viam noui contractus, aut nouæ venditionis, sed per viam distractus, siue resolutionis veteris contractus, non debetur de huiusmodi resolutione gabella, quæ debetur de venditione ex forma statuti, per text. gloss. & Bald. in d. l. j. C. quan. lic. ab emp. disce. *De eadem re.*

18 ¶Nec tandem omittemus, quæ scripsit Ioan. Berberius, consuetudinum Gallicarum peritissimus in Viatorio iuris, titu. de locat. colum. penult. versicu. vltimò ad breuem. Cùm quæritur (inquit) ex quibus alienationibus debeatur laudimium, distinguendum est: quia aut alienatio fit conditionaliter, aut purè. Si conditionaliter, & tunc aut conditio impedit dominij translationem, aut retractat. Primo casu non debetur laudimium, quia non est vera alienatio: per not. in l. si hominem, ff. de vsucap. & in l. vbi autem, ff. de in diem addict. Secundo casu, quando conditio retractat iam translatum, debetur laudimium: per not. in l. quoties, quæ est ij. eo. titu. & per totum, ff. de leg. commis. & l. ij. & iij. C. de pact. int. empt. Hæc ille: qui dum allegat d. l. ij. quæ loquitur de hoc nostro pacto, vt plerique omnes intelligunt, satis declarat intelligere se, deberi laudimia ex venditione facta cum hoc pacto, etiamsi vi illius venditio retractetur, atque etiamsi conditionalis esset hæc venditio. de quo satis diximus suprà eod. titu. §. ij. nume. 72. ad decimumseptimum, & aliis sequen. Postremò Carol. Molen. in consuetud. Parisi. titu. j. §. xiij. glos. v. in ij. q. hanc rem copiosissimè disputat. & in summa, hæc est illius sententia, vt si incontinenti nulla aliorum actuum interpositione cõtrahentes discedant, etiam re verè tradita, nullus sit locus laudimiis vel iuri retentionis. Sed nec si discedant ex interuallo, re nondum verè tradita, etiam si fictè tradita fuerit, nisi dominus præuenerit, aut inceperit suo iure vti: quod quando dicatur fieri declarat ibi numero 19. & sequen. Sed & idem eiusmodi titu. §. xxij. in ij. iij. & iiij. quæst. alia multa dicit, quæ tu videre poteris. Multa quoque Do. Boër. deci. clxxxij. & per suprà dicta, quem videre poteris: vix enim intelligo eius sententiam. *De eadem re.*

19 ¶Hactenus Doct. sententias sigillatim recensuimus: nunc tempus est, vt summatim dicamus, quid de his & nos sentiamus. Et certè si ab emptione discedirur, quia ab initio contractus nullus erat, non debentur laudimia: de quo vltra suprà dicta, vide quæ scripsimus suprà titu. præced. §. j. glo. ij. in verbo, *a uendu*, nu. 7. sed alia tantùm, & sequen. Idem, si contractus resoluitur ex pacto legis commissoriæ, vel addictionis in diem, verbis directis in cõtractu, vel incõtinenti pòst apposito. Pro quo etiam vide, quæ diximus suprà hoc eodem titu. §. j. gloss. vij. in verbo, *seront prefcrés*, numero 3. 4. 5. 16, *Decisio quæstionis principalis.*

& 17. Si autem resoluitur ex pacto de reuendendo, etiam in ipso contractu apposito, vel confestim pòst, vt inesse videatur: & tunc debentur laudimia ex prima venditione, vt quæ pura fuerit, non obstante eo pacto, ob eámque emptor lucratur fructus, potéstque rem alteri cedere, & dominiũ transferre. Non etiam ex reuenditione, vt etiam vltra prædictos respondit Stephanus Bertrand. consilio xlv. pridem de anno, in ij. dubio. lib. j. vbi & id dicit voluisse Belugam in l. vbi autem, §. sed & Marcellus, ff. de in diem addictio. & idem quoque voluit. Ferro. in consuetudine Burdigal. titu. de feud. cap. xvj. post princip. & Carol. Molend. in consuetudi. Parisien. titul. j. §. xxiij. numero 26. Pro quo etiam vide vltra superiora, quæ scripsimus suprà hoc titu. §. ij. in gloss. j. numero 34. & hanc partem, & multis sequentibus in tota ea quæstione. Si tamen id pactum esset appositum in contractu verbis directis, nonnihil dubij esset, ex iis quæ diximus suprà, d. §. j. gloss. vij. numero 14. 15. 16. Verùm ex reuenditione non debentur laudimia, vt quæ sit sequela prioris contractus. Si autem discedituràvenditione ex eo pacto apposito ex interuallo, aut etiam sine eo pacto, tunc debentur duplicia laudimia, vna scilicet ex priori venditione, altera ex reuenditione. Hìc enim sunt duplices venditiones & contractus. Et hæc quidem, cùm statutum disponit laudimia deberi ex venditione, siue ex contractu. Si autem statuat deberi ex alienatione, tunc si partes discedant à contractu ante rei traditionem, & sic nondum translato dominio: tunc nulla debentur laudimia: ex iis quæ vltra superiora diximus, suprà titu. præced. §. j glo. ij. numero 41. quid autem si quis vendidit, & multis sequen.

An uẽditor redimens, teneatur reddere præteritas reliquias censuum.

20 QVID SI EMPTOR soluit debita fiscalia, antè contracta à debitore, aut census siue vectigalis pẽsiones præteritas siue reliquias (nam & has cogi potest soluere, l. Imperatores, ff. de publica. & vectig. vt alibi diximus) an & has venditor, aut consanguineus redimens vi huius pacti de reuendendo, tenetur restituere? Et hoc certè verum est, vt in simili voluit, ac respondit Bald. consilio ccciij. ad euidentiam præmittendum est, quòd creditor, in princip. lib. j. per multa illic allegata, quæ tu videre poteris.

An quod datũ est proxenetis.

21 ¶SED QVID SI EMPTOR aliquid soluerit proxenetis siue mediatoribus, an & id restitui debet à venditore redimente ex hoc pacto? quod videtur per l. debet, & ibi glos. nuncupatim de istis loquentem, ff. de Aedil. edicto. Verùm cõtrarium tenuit Cæpol. in d. l. debet, & in tractatu simulationis contractuum, in vj. præsumptione, in fin. Sed tu vide, quæ tractauimus, an & hæc restitui debent à consanguineo retrahente, suprà titu. præcedente, §. xxix. glo. iiij. in verbo, *& autres semblables*, numero 8. sed quæritur, & sequen.

An pretiũ seruitutum acquisitarum.

22 ¶QVID ITEM, si emptor ante hanc reuenditionem, & durante ipsius tempore, acquisiuerit seruitutem prædio ita empto an venditor aut consanguineus redimens tenebitur pretium illius venditionis seruitutis reddere? Et hoc quidem deciditur ex eo, quod in simili traditur in c. si vasallus, & quæ ibi scribunt Doct. tit. hic finit lex, & quæ etiam scribuntur ab Andre. Iser. Marti. Laud. & Cardin. Alex. in c. j. §. econtrariò, in fin. titu. de inuesti. de re alie. fact.

An impensas instrumenti.

23 ¶DVBIVM AVTEM non est, quin impensæ instrumenti venditionis restitui debeant: per id quod in simili traditur à nostris, debitorem teneri refundere creditori huiusmodi impensas: vt per Bald. & Sali. in l. vlti. C. de condi. ex lege. & eundem Bald. in l. non ignorat, col. ij. versic. modò ego quæro. & ibi quoque Sali. colum. etiam ij. versic. quæro an impensa. C. de fructi. & lit. expen. & ipsum Bal. in l. eos, §. j. in v. not. C. de vsur. vbi distinguit, vt ibi per eum. & Guid. Pap. sing. DCCCCXCV. versic. si factura. Philip. Deci. in Authen. causa, numero 12. C. de sacro. eccle. & in c. cùm dilecta, col. iiij. versicul. & notandum est, extrà de confir. vti. vel inutil. Et ita haud dubiè obseruamus in vtroque nostro retractu, atque etiam in retractu feudi. & de retractu municipali est consuetudo expressa suprà titu. præce. §. xxix. vbi aliquid diximus in glo. iij. Et ex illis, quos suprà citauimus, poteris intelligere, quòd non solùm refundi debeant sumptus ipsorum instrumentorum, sed & alij in hoc impensi, vt emptor ea à notariis recuperaret.

An emptio sit ob id suspecta, quòd ponitur in pacto reuenditionis, ut huiusmodi impensæ restituantur.

24 ¶SED ANTEQVÀM hinc digrediamur, illud te scire volui, quòd aduersus hanc nostram consuetudinem, quæ iubet reddi emptori huiusmodi sumptus emptionis, Panormi. consilio lxxvj. in præsenti, col. ij. versic. quarta coniectura, lib. j. reponit inter coniecturas, quibus contractus præsumendus est vsurarius, hanc scilicet, quòd dictum est in contractu venditionis, quòd si venditor redimit rem venditam, teneatur emptori restituere gabellam, quæ soluetur ex huiusmodi contractu, & reliquos sumptus notariorum, qui contractum receperunt, quasi (inquit) is emptor nollet sustinere ac sufferre quippiam sumptuum, sed liberè & sine aliquo onere lucrari fructus. Et eum nuncupatim sequitur Stephan. Bertran. loquens de restitutione laudimiorum, & aliorum huiusmodi sumptuum, consil. cclxxxvij. cùm præsupponatur, lib. ij. & idem quoque voluit Cæpol. in trac. simulationis contractuum, in vj. præsumptione. Et tamen videmus ex suprà dictis, venditorem retrahentem ex pacto redimendi, ad hæc omnia teneri, etiam si id dictum non sit. Atque verendum est, ne Panor. Cæpol. & Bertran. nimio huiuscemodi contractuum odio hæc incogitantes scripserint. Ideóque & idem Bertran. expressim, & in hoc ipso casu contrarium consuluit, consi. clxxxvj. vidi processum. nu. 4. lib. ij. Negari tamen non potest, idipsum expressim, ac tam studiosè appositum in contractu declarare ostenderéque animum emptoris cupidiorem ac attentiorem ad rem, atque nimis propè anxium ac solicitum, ne quid vel tantillum sibi depereat.

§. VII.

EN RETRAICT, soit conuentionel, ou coustumier, dont la grace ne seroit que à vn an, celuy qui a fait ledict retraict, est tenu payer les reparations necessaires seulement, si aucunes en y a esté faictes. Et n'est point tenu de payer les vtiles reparations, ou autres. Et les pert celuy, qui les aura faictes. Mais en retraict conuentionel & coustumier, quand il dure plus d'vn an, celuy qui vient au retraict doit payer les reparations necessaires, ausi les vtiles faictes par autorité de iustice seulement. Et si aucunes autres en fait, il les pert & demourent au retrayant.

REPARATIONS NECESSAIRES,

GLOSSA I.

1 QVÆ QVALÉSVE impensæ & meliorationes debent restitui re condicta, auocata, redempta, aut aliter recuperata, à bonæ vel malæ fidei possessores, siue is qui rem recuperat, sit minor, qui restituitur, siue alius, videre poteris in l. intra vtile, §. j. ff. de mino. & in l. planè. & l. vtiles, ff. de pet. hæred. & in l. in fundo, & ibi glo. Bart. latisimè, col. ij. & seq. & alios ff. de rei vend. & l. domum, C. eod. titu. & per totum tit. ff. de impen. in re dota. fac. & l. si fine, §. interposito, ff. de admin. tut. & l. si seruos, ff. de pign. acti. & l. Imperator, ff. de in diem addi. & l. penult. in princ. ff. locat. & vbique ferè glo. & Doct. & Bald. consilio clxvij. Titius emit fundum, lib. j. Pau. Cast. consi. ccxlvij. in causa quæ vertitur Saonæ, colum. penult. versi. venio ad tertiam conclusionem. & consi. cclxx. viso puncto, col. ij. versi. tertiò principaliter, lib. ij. Alexand. & alios recentiores, in l. domos, ff. de leg. j. Docto. in c. si vasallus, titu. hîc finit lex. Benedi. Capra consi. xc. fuit quidam, in ij. dubio. Fabia. in tracta. de empt. & vendi. in viij. q. prin. col. ij. versi. tertius effectus. *Quas qualésue impensas restituere debeat uenditor redimens.*

2 ¶Sed quod ad hunc casum nostræ consuetudinis pertinet, quantùm ad retractum sanguinis, variè consuetudines Galliæ disposuerunt: vt videre licet apud Meldenses, cap. cxj. Melodunenses, cap. xlj. Senonenses, cap. xxxj. Trecenses, capit. clj. Victriacenses, capit. cxxviij. Aurelianenses, cap. ccxciij. Turonenses, titulo *des retraictz*, capit. xiiij. Cenomanenses, cap. ccclxxxviij. Andegauenses, cap. ccclxxviij. Borbonienses, cap. ccccxxx. & cap. ccccl xxxj. Blesenses, cap. ccij. Engolismenses, c. lxxix. Lorrienses in præfectura Montargij, hoc titu. §. xiiij. Laudunenses, & cæteros Veromandienses, iij. partis titu. viij. §. xviij. qui est totius illius partis xcij. & sequ. Quid autem sit de iure communi, statim dicemus. Quantùm autem ad retractum conuentionalem, Bal. d. consi. clxvij. in fi. lib. j. respondit, venditorem redimentem vi pacti de reuendendo, teneri ad melioramenta & impensas in fundo factas, per d. l. intra vtile, §. j. ff. de minorib. & not. in d. l. domos, de leg. j. & in l. qui exceptionem, §. si pars, ff. de condi. inde. & in l. emptor, ff. de rei ven. Et idem quoque voluit ipse Bald. consil. ccciij. ad euidentiam præmittendum est quòd creditor, eod. lib. j. vbi etiam expresè de impensis vtilibus loquitur. & Hier. Cagno. in repe. l. ij. in xxiiij. q. C. de pact. inter empt. & vend. vbi allegat Bal. consi. cliiij. & cõsi. cclv. quibus in locis nihil de hac re loquitur. Et ad hanc sententiam bene facit tex. in l. Imperator, ff. de in diem ad. vbi priori emptori, qui emit cum pacto addictionis in diem, restituendum est, quod in rem impendit, si ea ex eo pacto ab ipso reuocetur. *Consuetudines de ea re.*

3 ¶Sed & Alber. in d. l. intra vtile, §. j. post Iac. Are. tenet, quòd consanguineus, qui ex statuto vel consuetudine retrahit rem venditam, tenetur refundere impensas necessarias & vtiles, ab emptore in re vendita factas. Quod & ipsum asserit idem Alberi. in j. parte statutorum, q. xcvj. sed quid si emptor. Verùm hæc nostra consuetudo hîc distinguit, quantùm ad vtiles: quam sequi necesse est, vt interim omittam longisimam eius rei disputationem Ignei. in repe. l. dudum, col. ix. versiculo pro quo induco: & iterum colum. xj. versiculo ex hoc infero, C. de contrahen. empt. vbi plenisimè de ea re disserit, & tandem in hoc residet, vt emptor à consanguineo, non nisi necessarias & vtiles simul recuperet: nec satis esse, vt sint necessariæ, nisi & vtiles sint: per quædam iura, quæ ibi videre poteris. At Geral. Bago. in sua disputatione retractus, illud constanter tenet, retrahentem teneri ad impensas necessarias, non etiam ad vtiles: nec distinguit inter facultatem retrahendi annalem, & aliam prolixiorem, vti facit nostra consuetudo. Et mouetur, quòd retrahens prospicere debuit rem retrahi posse, l. si quis domum, ff. loca. Super qua ratione vide, quæ latè diximus suprà, titu. præced. §. j. glos. xviij. in verbo, *le pris que la chose aura cousté*, numero 41. huic ita responderi. Subdit autem Geral. quòd consuetudo vocans proximum, non imponit ei necesitatem, nisi restituendi pretij: cuius appellatione impensæ non continentur, nec econtrariò, l. quibus diebus, §. j. ff. de condit. & demonstra. Denique si *De eadem re.*

emptor (inquit) consequeretur impensas vtiles, tantas posset facere, vt nullus retraheret. Ideò vt fraudibus obuietur, debet solùm consequi necessarias: & ita dicit de facto obseruari. Sed & iis adde, quod scribitur in l. vtilium, ff. de impen. in re dota. fac. cuius hæc verba sunt: Vtilium nomine ita faciendam deductionem quidam dicunt, si voluntate mulieris factæ sunt: iniquum enim esse, compelli mulierem rem vendere, vt impensas in eam factas soluat, si aliunde soluere non potest: quod summam habet æquitatis rationem. Hæc ibi, quæ magnum præstant huic nostræ consuetudini argumentum. Vide super his D. Boër. decis. xlvij. & quia suprà, vbi & id latè tractat.

An emptor has impensas recipiet sine deductione fructuum.

4 ¶TV AVTEM EANDEM hanc nostram consuetudinem, quæ iubet impensas restitui, duodecim modis declarabis. PRIMO, vt emptor, siue consanguineus redimens, hans impensas integras omnino recipiat, sine deductione fructuum à se perceptorum: cùm eo tempore, quo ipse eosdẽ fructus percepit, esset dominus, non venditor, qui retrahit, aut consanguineus: ex doctrina glo. not. in l. emptor, in verbo, superfluum, in fi. & ibi Bar. Bal. Angel. & alij recentiores, ff. de rei vendi. cum multis concord. à me collectis in repet. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, numero 235. tu tamen in hoc casu. Sed quibus addere potes Sal. in l. doce, C. de rei vendi. Alexand. consi. cliiij. consideratis his, post medium, libro sexto, & consilio clxij. visis narratis, colum. ij. versiculo nec etiam potest dici, libr. vij. quibus locis eam glos. dicit singul. Cardina. Alexand. in cap. j. titu. de feud. dat. min. val. Feli. in cap. cùm causam, colum. vlt. extrà de re iudic. Iaso. qui & eam dicit singu. in l. ij. colum. viij. in vij. notab. versiculo item adde prædictis, C. de iure emphyteu. Sed hæc tamen intellige (antequàm vlterius progrediar) de impensis quæ ad perpetuam rei sarturam & vtilitatem pertinent. Nam quæ ad fructuum collectionem pertinent, cum fructibus compensantur: vt dicit Bald. in vtroque illo consil. suprà numero 2. allegato, & probatur in l. fructus, & l. diuortio, §. impendia, qui est vlti. ff. solut. matri. & ibi concord. in glo.

Sed quid de impensis factis ad fructuũ collectionem.

Quid si hæ impensæ sint adeò magnæ, ut cogatur uenditor eã rem relinquere.

5 ¶SECVNDO DECLARA, vt ita cogatur venditor aut consanguineus impensas istas reddere, si non adeò magnæ sunt, vt cogatur rem relinquere propter earum magnitudinem, & ita carere sepulcris laribúsque auitis: vt dicit text. not. in l. in fundo, ff. de rei vend. Cui accedit optimus text. in l. si seruos, ff. de pign. act. & facit text. in d. l. sed an vltro, §. j. ibi, quid enim si eam insulam, ff. de nego. gest. & in d. l. vtilium, ff. de impen. in re. dot. fac. & in l. impensæ, §. vtiles, ff. de verb. signi. & in l. iij. §. proinde, ff. de in rem verso. & quod tradit Bal. d. consi. ccciij. lib. j. vbi id dicit pertinere ad arbitrium boni viri: nec enim dici impensas vtiles, quæ tanti sunt, vt venditor cogatur habere rem pro derelicta. & rursum, consi. ccclxxij. casus, vir fundum dotalem, lib. iij. vbi & idem dicit, per d. l. si seruos, in fi. Et bene facit, quod scribit ipse Bal. consi. cxvj. Columbinus, col. ij. versi. ex præmissis apparet, lib. j. quòd cùm colonus possit repetere expensas causa refectionis & perpetuæ vtilitatis factas, habeátque rei retentionem, donec ei de illis satisfactum sit, l. colonus, ff. de vi & vi armat. id tamen intelligendum est, dummodo non nimium oneret dominum: quia quod importabilem sarcinam imponit, non videtur vtiliter gestum: per d. l. sed an vltro, vbi suprà, Ideóque (inquit) arbitrio boni viri committitur, inspecta qualitate rei, & personarũ: per d. l. in fundo. Et quòd diximus suprà ex Geral. Bago. nu. 3. Sed in hoc capite non omittendum, quod in nostro casu retractus nuncupatim tradit Alb. in d. l. intra vtile, §. j. ad fin. vbi posteaquàm dixit, quod suprà ex eo diximus, scilicet retrahentem teneri refundere expensas vtiles & necessarias: subdit quòd si emptor in fraudem volentis retrahere, faceret nimium magnas & onerosas impensas, non eas recuperaret: per quasdam ex ll. suprà allegatis. Putátque cautius vtiliúsque esse proximiori volenti retrahere, denuntiare emptori, ne quas impensas faciat, quòd rem velit retrahere: arg. l. si fundum, & ibi per eum not. C. de rei vendi. Et idem quoque dici potest in retractu conuentionali.

Quid si uenditor denuntiet emptori, ne has impensas faciat.

Quid si emptor uult eas tollere.

6 ¶TERTIO DECLARA, emptorem ex iis impensis vtilibus, quas sine autoritate iudicis fecit, & quas ideò repetere non potest, posse tamen tollere, quæ sine detrimento rei tolli possunt, id est, vt non sit res deterior, quàm si ab initio factæ non fuissent, per tex. in l. vtiles, in fi. ff. de peti. hæred. & d. l. in fundo, & iterum l. Iulianus, in fi. ff. de rei vend. & d. l. domum, C. eo. & d. l. si fine, §. interposito, versi. idem respondit, ff. de admi. tut. & l. pro voluntariis, ff. de impen. in re dota. fac. Nisi tamen retrahens esset paratus tantum dare, quantum habiturus esset emptor his rebus ablatis, d. l. in fundo, & l. idémque, §. idémque ait si quid procurator, ff. mand. & per Bald. consi. cxxxiiij. quidam emit à Titio, in fin. lib. v. cum si. Nam vt id clariùs intelligas, satis est, vt retrahens eas reddat in ea æstimatione, quæ earum rerum foret, ipsis detractis, non quanti valet ædificium ipsum integrum & incorruptum: vt satis declarat d. l. in fundo, in illis verbis, his rebus ablatis. & ibi id not. Bal. in iij. not. vti etiã facit in c. j. §. si quis de manso, col. iiij. versi. extrà quæro, tit. de contro. inuest. & in c. j. §. si vasallus, tit. hìc fini. lex. Corrad. & in Auth. excipitur, col. j. versi. ego consului, C. de bonis quæ liber. Iason. qui id dicit sing. in l. ij. col. viij. in vij. not. versic. an autem eo casu, C. de iure emphy. Quod tamen quomodo intelligatur, cognosces ex Corne. consi. lxxxvj. circa primum, in fin. j. dubij, lib. iiij.

An autem uenditor poßit dare, quantũ ualent, ne tollantur.

7 ¶QVARTO DECLARA, vt si emptor restituerit rem integram venditori, aut consanguineo, non deductis aut solutis huiusmodi impensis necessariis aut vtilibus, factis autoritate iudicis, possit tamen eas posteà condicere, l. quod dicitur necessarias, §. si dos, ff. de impen. in reb. dot. fac. & d. l. qui exceptionem, §. si pars, ff. de condic. indeb. & l. si quis rem, & ibi Fran. Are. ff. de acqui. pos. &

Si emptor rem restituerit sine deductiõe im-

d. l.

d.l.colonus,ff.de vi & vi arm.iuncta l.in rebus,§.possunt,ff.commod. & l.dominus horreorum.§.j. ff.locat.& l.quòd si nulla,ff.de lega.j.& l.si necessarias,in prin.ff.de pigno.act.& l,hæres,ff.ad Treb. & Hosti.in c.j.in verbo,deductis expensis,versi.quid si creditor,extrà de vsur.& Bal.consi.ccclxxiij. A.maritus,col.ij.lib.iij.vbi respondit ad l.si in area,versic.sed & si is,ff.de condic.indebi.Super quo etiam vide Corn.consi.ccxxxvij.prima facie,col.penul.versi.si autem,lib.ij.& consi.ccxliij.videtur, col.iij.versi.est amodo,eo.lib.ij.& consi.cclxxx.multitudo,col.vj.versi.circa quintam quæstionem, lib.iiij.Et vide etiam tex.in l.in hoc iudicium,in prin.ff.com.diuid.& in l.Paulus,ff.de dol. mal. excep.& ibi concord.in glo.& Cyn.Bal.& Sal.in l.si quis sciens,C.de rei vendi.& Paul. Cast.in d.l.diuortio,§.vlt.ff.solut.matri.

pensarum, an eas poterit repetere.

8 ¶QVINTO DECLARA, vt si emptor impenderit centum, fundus autem melior ob id factus est centum quinquaginta: venditor aut consanguineus centum tantùm reddere cogitur,id est, tantum quantum impensum est,non quanti res melior effecta est.At si è diuerso impensæ sunt centum,melioratio autē fundi quinquaginta:ea tantùm quinquaginta reddet,id est,id solùm,quo res locupletior facta est,non quod impensum est:per tex.not.in d.l.in fundo,in prin. iuncta glo.in verbo, plus pretio,& ibi quoque Bar.& alij,ff.de rei vend.& Pau.Cast.consi.cclxx.viso puncto suprà scripto,col.iij.versi.item quod dixi,lib.ij.

An uēditor debeat restituere impēsas tantum, an quod ob eas pluris ualet fundus.

9 ¶Et huc spectat,quod in simili dicitur,quòd res æstimāda est non tam habita ratione valoris ipsius, quàm fructuum siue reditus hinc prouenientis:vt in turri,quæ pluris constitit,quàm reddat fructuū, l.si quos,in illis verbis,redituum quantitas æstimetur.& ibi Bar.& Ang.C.de rescin.vend.& l.si fundus,quæ est penult.in princ.ibi,cum vtique pro fructuum modo pretium inuenturus sit,ff.de rebus eor.& l.ij.versi.domus verò.& ibi Io.Plate.in iij.not.versi.& nota hîc tex.C.de prædi.naui.lib.xj.& facit etiam tex.in l.si fundum per fideicommissum,ibi,secundum reditum eius fundi mercatus sit. & ibi glo.j.& Ias.in j.not.ff.de leg.j.& in l.qui bonis,ff.de ces.bono.quem Bart.ibi in prin.dicit sing.& mirabilem ad hoc,quòd in exigendo quantum quis facere possit,debet haberi ratio fructuum & redituum rei potius quàm valoris ipsius.& illum quoque textum not.Ang.ibi,& Imo.in l.apud Iulianum,§.hæres,ff.de lega.j.& in l.si maritus,ff.sol.mat.& Ias.in l.si constante,in prin.nu.150.eo.tit.Et idem quoque voluit Io.And.in c.cùm causa,in glo.ij.de iureiu.& in c.si pluribus.& ibi Pet. Anch.in ij.notab.de præb.lib.vj.& Pet.Ferra.tit.forma libel.in causa venditionis,in verbo,pro pretio,col.ij. Sed & huc pertinet quod scribit Bal.in l.vlt.§.finautē legata,per illum tex.C.de bonis quę lib.quòd domus pretiosæ sunt quodammodo steriles:quia reditus earum non respondent pretio.quem refert Cæpolla in tractatu simulationis contractuum,in tertia præsumptione,col.iij.Faciunt denique,quæ not.Bar.post glo.in l.ij.ad fi.& ibi quoque alij,C.de rescind.vendi.& in l.pretia rerum,§.j.ff.ad leg. Falci.dum tractant de probatione æstimationis rerum.& Alexan.consi.xxj.repetitus,col.j.lib.vij.Et interim quoque vide text.in l.perpetua,versi.quòd si res,C.de sacro.eccle. & quod à Plinio Iuniore scriptum est lib.vj.epistolarum,ad Verum.Erat(inquit)cùm donarem centum millium nummûm, posteà,decrescente reditu, etiam pretium minuit,quod nunc te curante reparauit.

Quid si è diuerso minoris ualet fundus. Valor æstimandus respectu fructuum magis, quàm rei ipsius.

Plinius.

10 ¶SEXTO DECLARA, vt si emptor fecerit huiusmodi expensas vtiles & necessarias,& hæ posteà perierint sine culpa ipsius,poterit tamen eas repetere,d.l.sed an vltro,§.j.ff.de neg.gest.& d. l.si necessarias,in prin.ff.de pig.act.Pau.Ca. consil. ccccxxv. super primo quæsito dicendum est,in j. dubio,lib.j.Et facit,quod in simili tradit idem Paulus consi.ccccxliij.viso puncto col.j.versi.sed huic videntur obstare,eod.lib.j.& Barb.consi.lxxj.illud afferam,col.iij.versi.idcirco posito,lib.j.& quod scribitur in l.quid ergo,§.sufficit.& ibi Nicol.Neapod.ff.de contra.iudi.tutel.& quod scribit glo.in c.cùm Apostolica,in verbo,profuturum.& ibi etiam Anto.extrà de his quæ fiunt à Prælat. & quod etiam ar.d.l.sed an vltro,voluit glo. singu.in summa lxxxiij.dist.medicum posse ægrotum inuitum medicari,& repetere impensas,& mercedem,etiamsi is mortuus sit. Quam sequitur,& dicit singu. Barb.in rubr.extrà de soluti. ante fi.& dicemus plenius in tractatu nobilitatis.Et quod item per eum tex.dicit glo.in l.ex parte,in prin.§.obtinuit,ff.fam.ercis.quam cōmendat Barb.consi.lxxj.illud afferam,col.iij.lib.iiij.Et quod per eundem quoque textum respondit Cald.consi.v.sub titu.de rer. permu.satis esse,contractum ab ecclesia factum fuisse eo tempore,quo fuit vtilis ipsi ecclesiæ, licèt posteà fiat inutilis. Quid autem,si omnino perierit res,in qua huiusmodi impensæ factæ sunt, vide in l. planè,ff.de peti.hæred.& in l.& in totum,ff.de impen.in re.dot.fac.& in l.siue hęreditaria,ff.de neg. gest.& in d.l.si necessarias,& l.iij.§.sed & si seruum,ff.de in rem ver.& Bart.in d. l.in fundo, col.ij. versi.quæro primò,ff.de rei vend.& quod in simili scribitur in l.si cùm mulier,ff.de dona. inter vir. & vxo.& in l.si seruus,ff.famil.ercis.& quod tradit Pau.Ca.d.consi.ccccxliij.col.j.lib.j.

An impensæ, quæ periere sine culpa emptoris restituēdæ sint.

Quid si perit res ipsa in qua factæ sunt.

11 ¶SEPTIMO DECLARA, vt si plures res retrahantur,& impensæ & meliorationes in aliquibus tantùm factæ fuerint,in reliquis autem nullæ factæ sint,& venditor qui redimit, soluat integrum pretium,& petat eas res,in quibus factæ non sunt,sibi tantùm restitui,donec impensæ in cæteris factæ fuerint liquidæ:id iustè petit, nec potest emptor alias,in quibus nullæ factæ sunt,retinere. nam vna res non potest nec debet retineri pro impensis in alia re factis:per gloss. not.in d.l.planè in verbo,deducat,& ibi Oldra.Albe.& Ange.ff.de peti.hære.& Albe.in l.si in area,in fi.ff.de condi.indeb.Et in id à quibusdam expenditur l.si non sortem,§.si centum,in fi.& ibi not.per Doct.ff.de con-

Si plures res uenditæ fuerint,an una in qua impensæ factæ non sunt retineri potest ob alias fortè

non liquidas.

di.indeb.Ex quo respondit Pau.Ca.d.consi.cclxx.col.j.lib.ij.quòd sententia iudicis, qui condemnauit bona restitui solutis melioramentis,potest mitti executioni in rebus non melioratis, non refusis expensis meliorationum in aliis rebus factarum.

De eadem re.

12 ¶Ideò autem dixi integrum pretium,quia si tantùm partem offerret,earum scilicet,in quibus impensæ factæ non sunt,nõ audiretur,arg.eorum,quæ latè diximus,suprà tit.præced.§.xxiij.& quia etiam emptor non tenetur diuidere pretium,quod vna manu tradidit,l.Iulianus,§.offerri,ff.de act.emp.& l.planè,ff.fami.ercis.& ibi concor.Sed nec affirmo,emptorem teneri restituere eas, in quibus impensæ nullæ factæ sunt,etiam restituto integro pretio venditionis,nisi etiam restituantur impensæ non melioratarum:cùm sint res omnes annexæ atque vno contractu & pretio venditæ,ideóque nec separari nec dissolui debeant:vti etiam ostendimus abundãtissimè in d.§.xxiij.tit.præce. præsertim cùm posset contingere, res ipsas melioratas minimi esse valoris & æstimationis respectu aliarum,& sic cogeretur emptor interim carere rebus optimis,non refusis integris impensis.Doc.autem,quos suprà citauimus præsertim Pau.nuncupatim loquuntur de rebus prorsus separatis,quasi aliud sentiant in connexis:nec huic sententiæ quicquam obest d.§.si centum.& hoc satis declarat text.in l.si fundus,§.j.& ibi Bar.& alij,ff.solut.matrimo.

An si impensæ non sint liquidæ, teneatur emptor rẽ restituere præstita cautione.

13 ¶OCTAVÒ DECLARA, vt si etiam huiusmodi impensæ,quæ restitui aut deduci debent, non sunt liquidæ,tamen non tenetur emptor rem restituere præstita sibi cautione de illis restituendis,cùm erunt liquidæ:sed tum demum tantùm,cùm hæ solutæ fuerint post earum liquidationem, per tex.in simili,in l.cùm seruus,in fi.ff.de condi.& demons.& l.item liberatur,§.j.ff. quib.mo.pig.vel hypo.sol.l.promissor Stichi,§.vlt.ff.de consti.pec.& quod in simili respondit Paul.Cast.d.consi.cclxx.col.ij.versi.ij.videndum est,lib.ij.vbi respondet ad d.l.cùm seruus,in prin.quæ videbatur velle contrariũ.Nec etiã obstant huic sententiæ,ea quæ diximus suprà ti.præced.§.j.gl.xix.in verbo,*luy deüement acertené du pris*,nu.2.& seq.quia eæ ita loquuntur, vt sufficiat offerre fideiussores in non liquidis,vt quis non sit in mora:hîc verò ad hoc non agitur.Et generale est,vt res,in quas impensas fecimus,quarũ ratio habẽda est,per retentionẽ seruare possumus,l.creditores,§.j.& l.si is qui rẽ cõmodasset,ff.de fur.vbi & ob id datur actio furti etiã aduersus dominũ, & vtrobiq; contrariũ,in glo.Et faciunt etiam ea,quæ diximus suprà titu.præced.§.iij.glo.iij.in verbo,*à payer*,numero 14.postremò.

An in executione sentẽtiæ poterit opponi de restitutione harum impensarum non petitarũ ante sententiam.

14 ¶NONO DECLARA, vt si emptor in iudicio retractus nõ allegauerit huiusmodi impensas à se factas,ideóq; iudex,qui illum condemnauit cedere rem consanguineo,aut vẽditori,nihil omnino in sua sententia dicit de iis reparationibus,siue impensis,aut fulturis, tamen emptor ipse poterit in executione sententiæ opponere,ne teneatur rei cedere,quin prius ipsi hæc restituantur, aut deducantur:quia huiusmodi exceptio non impugnat sententiam.Specul.tit.de excep.§. dicto, versicu.sed pone ædificaui.& tit.de executio.senten.§.postremò,versi.sed quid si bona fide.Bar.in d.l.in fundo, col.vlt.ff.de rei vendicatio.& in l.Paulus,ff.de dol.mal.excep.Francis.Rip.in l.vbi purè,§.qui in distrahendis,col.ij.versi.amplia tertiò,ff.ad S.C.Treb.Et bene facit,quod in simili legitur in l.quòd si possessor,& ibi Bart.& alij,ff.de peti.hæredita.

Sed an tertius emptor id poterit opponere.

15 ¶DECIMO DECLARA,vt si emptor alteri tertio vendiderit(vt potest facere,non obstante iure retractus consanguinei aut conuentionalis,vt diximus sæpe superius) hícque tertius conuentus fuerit etiã condemnatus,poterit & ipse in executione sentẽtiæ opponere de huiusmodi impensis à primo emptore factis,per l.in hoc iudiciũ,§.j.versi.sed is qui à me,ff.cõmu.diuid.quem tex.ad hoc dicit vnicum Ro.singul.clxxiiij.tu scis quòd faciens.& Franci. Rip.quo loco nuper citauimus.& vide,quod in simili diximus suprà tit.præceden.§.xij.glo.j.nume.18.quid igitur,& multis sequen.

Quid si impẽsæ factæ fuerint ad mutãdã formã rei.

16 ¶VNDECIMO DECLARA,vt emptor eas impensas imputet aut repetat,quibus rem meliorem fecit etiam formam agri mutando:verbi gratia,vt si in fundo empto vineas instituerit, vt in simili de cõductore traditur in tex.not.& fortè sing.à nemine tamen in id expenso,in l.colonus,quæ est pen.in prin.ff.loca.Tu tamen hîc vide leges,& Doc.à me citatos suprà eo.tit.§.iij.gl.j.nu.25.tertiò intellige,& seq.Sed ita tamen,vt memineris paria esse,rem quampiam desinere in rerum natura esse,& iusdem formam mutare,l.Iulianus,§.sed & si quis,ff.ad exhib.vti per eum tex.voluit Alber. in l.iiij.§.Cato,col.iiij.nu.13.ff.de verbo.oblig.Et vt idem dicit in l.si mihi & Titio,col.iiij.nu.9.ff. de verbo.oblig.mutata forma rei mutatur substantia:per illum eundem text. Sed & idem in l.sed mihi,§.j.nu.3.ff.cõmod.cùm res mutata forma redditur,etiam meliorata (vt ipse loquitur) reddita non censetur : per multa iura, quæ ibi citat. Bal. autem in illa l.ex ea,not.& Doct.vbique,formam esse,quæ dat esse rei.Nam verba eius l.hæc sunt,Mutata forma propè interimi substantiam rei.

Quid si uenditor minus impendisset,si impensas ipsas fecisset.

Quid si impẽsæ sint immoderatæ.

17 ¶DVODECIMO & vltimò declara,vt venditor vel consanguineus retrahens teneatur reddere huiusmodi impendia,etiamsi ipse minus fuisset impensurus,si is reparationes siue meliorationes, quas vocant,fecisset:per textum not.& fortè singul.loquentem de bonæ fidei possessore,in l.si quis alicui,§.impendia,ff.de manda.Quod tamen intellige,si modò ille non excesserit moderatas & solitas impensas. argu.l. properandum,§.& si quidem, ibi, expensas quæ consueto modo &c.& iterum §.siue autem, ibi,pro solitis expensis,C.de iudicibus. Et quod voluit Iacobus Areti. in tractatu de expensis, colum. penult. versiculo sed quid si in lite. & adde hîc quæ diximus suprà in secunda declaratione.

¶SED

18 ¶SED ANTEQVAM hinc abeamus, quia hîc dicitur, quòd emptor potest semper repetere impensas necessarias à se factas: quid verò, si eas non fecerit, & ob id ædes corruerunt: an idem tenebitur, id est, an emptor, durante tempore retractus vel municipalis vel conuentionalis, teneatur res venditas sartas tectas præstare & nisi id fecerit, teneatur in id quod interest, vide Caro. Mol. consue. Paris. tit. j. glo. viij. nu. 57. & seq. Et vide etiam, quæ diximus suprà in fin. j. tit. in xv. q.

AD FINEM TOTIUS TIT.

1 QVIA MVLTA alia nunc occurrunt ad hunc tractatum pertinentia, quibus dicendis aut locus tempestiuus non occurrit, aut tunc eorum non meminimus: ideò ea nos hîc collocanda per quæstiones ducimus. Quæro igitur primò, an minor aut tutor vel curator illius, posit huiusmodi pactum de reuedendo rem immobilem ab illis emptam facere? Et certè ex interuallo facere non potest sine decreto: vt est text. in l. si ad resoluendam, C. de prædi. minor. nam eum text. intelligit glo. ibi, in verbo, emisisti, cùm pactum fit ex interuallo. & facit etiam text. in l. j. C. quan. decre. op. non est. Et in simili respondit Alex. consi. cvj. super alio dubio, lib. vij. filiumfamilias non posse se ex interuallo obligare sine consensu patris, ad reuendendum rem venditori restituto pretio. Quod tamen non admittit D. Boër. deci. clxxxij. & per suprà dicta, col. vij. nu. 30. & seq. Sed ratio, qua mouetur, videtur procedere in pacto in ipso cõtractu apposito: quod & ipse posteà declarat. Similitérque si Prælatus nomine ecclesiæ emerit fundum, non poterit ex interuallo facere pactum de reuendendo: vt tenuit Hiero. Cagno. in repe. l. ij. in x. q. C. de pact. inter empt. Et facit tex. in l. apud Celsum, §. in hac exceptione, ff. de dol. mal. excep. & quod scribit Bar. in l. j. §. vlti. ff. de stipul. seruo. & hoc omnino sine dubio est. Nam cùm semel ius sit quæsitum minori aut ecclesiæ in re immobili, non iam illi ius est ab se abdicandi id ius sine decreto. & ita de similibus.

An minor uel curator illius huiusmodi pactum poßint facere ex interuallo.

2 ¶SED QVÆRITVR, an saltem in ipso contractu venditionis posit id pactum apponere? Et multis fortasse id non esse dubium videbitur, ob text. in l. cõtra, §. si filiusfamilias, cum l. fin. autem, quæ confestim sequitur, ff. de pact. vbi filius & seruus possunt ex pacto apposito in contractu nocere patri & domino, cùm eis ex sua causa quæritur. Ex quo not. Bald. quòd is, cui ius quæritur ex contractu, debet illum acceptare cum omnibus suis pactis & clausulis in eo appositis. Sed & eum text. Alber. ibi trahit ad hanc speciem. Duo fratres prædicatores conuenerant cum Decano S. Quintini, vt possent habere locum ad ecclesiam in parochia illius, dando decimam quolibet anno: ibique locum fecerunt: nec tamen volebat magister ordinis, vt decima solueretur, causatus illos fratres non potuisse præiudicare ordini. Verùm id iniustè denegabat, vt dicit Alberic. quia cùm eum contractum pro se agnouissent, & contra se quoque agnoscere debuerunt. Quin & ex eodem text. not. Angel. quòd tutor, curator, Prælatus & alij administratores, possunt in actu contrahendi præiudicare minoribus ecclesiæ, & iis, quorum administrationem gerunt, apponendo pacta resolutiua contractus: vt est etiam text. in d. l. apud Celsum, §. in hac exceptione, ff. de dol. mal. excep. quamuis posteà ex interuallo non possent, l. qui Romæ, §. Callimachus, ff. de verbo. obligat. Et ante eum idem voluerat Iacob. Bu. ibi, nam licet (ait) ecclesia non posit rem immobilem alienare sine solennitate: si tamen acquisiuit cum hoc pacto, vt nisi soluat integrum pretium intra certum tempus, res sit inempta, certè non soluto pretio intra id tempus resoluitur venditio, & transfertur dominium sine aliqua solennitate: per illum text. & ita illum nuncupatim sequitur Paul. Cast. consi. cccxviij. considerandum est, col. vlt. lib. j.

An in ipso contractu.

Tutores, curatores, & alij administratores poßunt in ipso contractu præiudicare iis qbus ex eo cõtractu quæritur.

3 ¶Sed & idem Pau. Ca. subdubius tamen, & sibi malè constans, in d. §. si filiusfamilias, dicit ex eo tex. quem asserit sing. quòd licèt tutor sine decreto non posit alienare rem immobilem pupilli, potest tamen, dum pro eo emit, apponere pactum de reuendendo: & acquiritur res empta pupillo cum hoc onere & conditione. Et licèt ipse (vt diximus) nonnihil dubitauerit: hanc tamen sententiam sequitur Ias. ibi in iiij. not. & Fran. Cur. Iunior consi. cxlvj. præsupponitur, col. j. in fin. & consi. seq. contra ea, col. j. & consi. cxlix. sacratissimæ, & c. circa præmissam, col. iij. versic. confirmantur. Et eam certè confirmat, quod à Bal. si is est, respõsum est, consi. ccccxiiij. factum tale est, quædam domina, lib. ij. quòd si statutum requirit aliquam solennitatem in contractibus minorum, & minor emat cum pacto rescisionis contractus: poterit posteà rescindere eum contractum vi illius pacti, & sine solennitate. Et idem tenuit Bal. ipse (nam hauddubiè ipse est) consi. seq. illa solennitas, quia ista (inquit) rescisio est executio primi contractus, l. is qui sine, §. si ab ignoto, ff. de manumis. & l. j. in fi. ff. de reb. eor. Attende tamen, quia non declarat, an in primo contractu fuit adhibita ea solennitas.

De eadem re.

4 ¶Huc quoque spectat, quòd huiusmodi pactum de reuendendo est pars contractus, vt ex multorum sententia diximus suprà eod. titu. §. j. glos. item j. nume. quoque 1. adeóque pars pretij est: vt etiam nuncupatim dicit Bald. consi. cccclxxxv. quidam dominus Brasianus, col. ij. versi. in contrarium videtur, lib. j. & Panor. in c. ad nostram, col. vlt. de empt. & vendi. & in c. in aliquibus, in ij. not. per illum text. de deci. Et generale est in omnibus pactis, vt diximus suprà in rub. huius titu. numero 21. & id quidem credo. Ideóque & res ita vendita, minoris verisimiliter fuit vendita, etiam cùm minoris valeat: vt etiam latè inibi diximus, & numero præcedenti. Ex quibus sequitur, non licere vnam partem

De eadem re.

Aut totũ contractum agnoscendum, aut totũ repudiandum.

ipsius contractus ratam habere, aliam irritam: sed aut totum agnoscere, aut à toto recedere debere, l.cùm quæritur, ff.de admi.tuto.& l.nam absurdum, ff.de bonis libe.& l.si ita stipulatio, in fin.ff.de ope.libe.nec enim censetur venditor aliter voluisse rem vendere, nisi ei ex pacto licuisset redimere: vt & in simili dicitur in l.fistulas, §.j.& ibi Bar.ff.de contrahen.empt.& l.quòd si vno, ff.de in diem addict.& l.cum eiusdem, ff.de Aedil.edict.& l.si quis aliam rem, ff.de solu.cum aliis multis concor, à me adductis suprà titu.proxi.§.xxiij.in glo.j.ferè per totum.

De eadem re.

5 ¶Faciunt & alia quoque iura, quibus & quod diximus probatur, scilicet non licere partem contractus approbare, & partem reprobare: sed vel totum approbandum cum suis qualitatibus & causis, aut totum reprobandum: videlicet l.Caius, ff.de manumis. vbi si Caius ancillam emerit ea lege, vt intra annum manumitteretur, & intra id tempus ipse Caius seruus fuit pronuntiatus, ea ancilla domino acquiritur, cum ea conditione, cum qua fuit vendita.& l.Iulianus, §.si quis colludente, ff. de act.emp.vbi si quis colludente procuratore meo ab eo emerit, potest agere, vt aut stem emptioni, aut ab ea discedam.quem tex.dicit sing.Bald.in l.dolum, C.de peri.& com.rei venditæ.Et per eum text. etiam respondit Bal.ipse consi.x.item quòd si aliquis, in fin.lib.ij.quòd pupillus factus maior debet vel totum eum contractum approbare, qui factus est ab eo qui se dicebat ipsius tutorem, vel totum reprobare.& idem dicit consi. xxx.omnis assessor, rursúmque consi.xxxij.præsupponitur in facto, col.j.versic.item libellus, eodem libro ij.facit & textus in l.cùm dos, in princip.& in l.ob res, §.j.ff. de pact.dota.& l.si autem, & ibi glo.& Doct.ff.de pactis, & l.cùm proponas inter vos, C.eod.titu.& l.cùm fundus, §.seruum tuum imprudens, & ibi Alexan.& Recentiores, ff.si cert.pet.& l.etiamsi pater, §.j.ff.de minorib.& l.in causæ, ff.de procura.& l.Publia, §.vlti.ff.deposi.& l.Iulianus, ff. de manumis.& c.cùm olim, & ibi Inno.extrà de censib.

De eadem re.

6 ¶Facit item, quod per d.l.si autem, ff.de pactis, voluit glo.in l.seruus, quæ est iij.in glo.vlt.in fin.C.de pactis, videri posse in ipso contractu à se facto præiudicari domino, licèt non ex interuallo. Quam sequuntur Bart.Bald.qui illam trahit ad Monachum.Franc.Are.Iac.à S.Geor.& ipse Bal.qui illam dicit sing.in sua marga.in verbo, contractus, col.ij.versicu.contractus alterius.vbi etiam dicit singu. tex.in d.l.Caius.Et quod etiam per quædam ex dictis iuribus scribit ipse Bald.in l.obseruare, §.post hæc.colũ.iij. in v.q.ff.de offic.Proconsul.in prima lect.quòd quis non potest ratificare factum sine eius qualitatibus.& idem Bald.in c.nihil, colum.iij. versiculo quæro vtrùm ex contractibus, extrà de elec.quòd si ecclesia velit agere ex contractibus factis ab intruso, debet eos cum suis vitiis, & causis acceptare, nec potest eos diuidere.& idem quoque Bald.consi. ccclxxix. sequitur quòd anno, post princip.lib.j.& rursus consi.cc.tria possunt, in primo dubio, lib.iiij.vbi dicit quòd si Abbas innititur contractui inito à monacho, debet etiam stare confessioni factæ ab eodem in ipso cõtractu. Et idem voluit Alber.loquens in pacto huic nostro simili, in l.is qui, §.si ab ignoto, ff.de manumis. Si aliquis (inquit) rem quampiam vendidit monacho, cum eo pacto, vt res sibi restituatur, monasterium necesse habet seruare id pactum: quia res ei acquisita videtur cum suo onere, suísque conditionibus.

De eadem re.

7 ¶Facit etiam, quod voluit ipse Bald.(vt ad eum redeamus) & præterea Sali.& Recentiores, in l. seruus, post glo.ibi, in fi.C.de pact.quòd seruus in acquirendo domino, potest ei præiudicare, apponendo modum & conditionem: nec potest dominus acceptare, nisi cum sua forma. id quod etiam dicit Imo.in l.iudex posteaquàm, col.iiij.versiculo item facit, ff.de re iudi.Et idem quoque in negotiorum gestore, vt scilicet dominus non possit pro parte approbare, & pro parte reprobare, voluit Bar.in l.si negotia, in iij. oppo.& iterũ in l.si quis negotia, ff.de neg.gest.& Paul.Ca.consi.omniũ primo, si iste Nerius, li.j.Sed & idem in cõtractu facto à syndico, vt monasteriũ teneatur eundẽ contractũ omnino sequi cum sua forma, voluit idem Paul, consilio ccxxxvij.primò videndum est vtrùm dominium, colum.j.lib.j.Idem quoque in contractu facto à notario stipulante pro alio absente, consuluit Socin. consilio cxxv.non insistendo, col.ij.versi.pro certo ista est, lib.iij. & Stephan. Bertran.consil.clvj.ex themate, col.penult.nume.15.lib.iiij.

De eadem re.

8 ¶Et nuncupatim in casu pacti reuenditionis, idem Stephan.Bertran.consi.xv.visis instrumento, libr. ij. respondit, quòd si quis alterius nomine emit rem quampiam cum eo pacto, is cuius nomine emptio facta est, non potest approbare, nisi cum eodem pacto; nec enim posset contractum approbans id pactum reiicere.& idem voluit ipse Betrand.consi.cxj.ponitur, in fi.lib.iij.Faciunt & not.per Bal. in l.cum innouatione, C.de sacr.sanct.eccle.dum loquitur de clerico qui agit ex statuto laicorum, & tamen vult idem reiicere.& eundem Bal.in d.l.contra, §.si filiusfamilias, in fin.ff.de pact.& consilio cxcvij.omnia pacta, lib.v.Ange.in d.l.apud Celsum, §.in hac exceptione, ff.de dol.mal. except.Petr. Anch.consi.ccviij.iudex, col.penult.versi.ex prædictis.& consi.ccvij.in quæstione, col.ij.Soci.consi. xcj.concludo dictum Philippum, col.ij.versi.secundum quod obstat.lib.iiij.Ias.consi.cxlvij.præsens consultatio, col.antepenult.versi.aggredior nunc tertiam, lib.j.& consi.sequ.nobilis, in fi.eod.libr.j. Philip.Deci.in l.si quis iniquum, §.si filius, in iij.not.ff.quod quis.iur.& Stephan.Bertran.consil.clj. viso instrumento, in fi.lib.iij.& consi.cxlviij.ex themate, nu.3.lib.iiij.

De eodem.
An totum ap=

9 ¶Et quòd aliàs in omni propè materia debet totum approbari, aut totum reprobari, nec circa eundẽ actum admitti diuisio, probat l.neminem, ff.de leg.ij.& l.Pomponius, §.j.& ibi Ias.col.ij. versic.not. primò, ff.de acquir.pos.& quæ traduntur à Barto.in l. Aurelius, §. idem quæsiit, ff.de libe.lega.dum

tractat,

tractat,an confeſsio diuidi poſsit,id eſt pro parte approbari,& pro parte reprobari. Alber. & Bald. in l.ſi quidem,C.de tranſact.& D.à Rot.deciſi.ccccviij. fuit dubitatum & quæſitum,in fin.in nouis. Pau.Caſt.conſi.cclxix.viſo,in fi.lib.ij.cum aliis concord.traditis ab Alex.conſi.lxxx.in cauſa & lite, col.ij.verſi.poſſet etiam dici,lib.vij.vbi & illud dicit tibi in primis notandum, quòd licèt ſponſalia per concubitum tranſeant in matrimonium,c.veniens,le ij. & c.is qui,de ſponſa. tamen vbi de ipſo concubitu non aliter apparet,quàm ex confeſsione viri, qui ſub eadem verborum conceptione, ſiue vna oratione,confitetur ſponſam compreſsiſſe,ſed non ea mente vt eam in vxorem acciperet, non poteſt talis confeſsio ſeparari,ſed aut tota acceptari aut tota reiici.quod vix alibi reperies. Et quod à Soci.traditum eſt per quædam ex ſuprà dictis,conſi.cxxv.non inſiſtendo,col.ij.verſi.pro certo,lib. iij.quòd ſi in eodem contractu factæ ſunt plures donationes,quarum altera habet onus annexum, altera libera eſt?non poteſt donatarius hanc acceptare,& illam repudiare. probandũ, aut totum reprobandum.

10 ¶Sed audi Lector,parumper,& interim ſuſpende tuum iudicium.Nam Franc.Accur.in ſua diſputatione incip.Titius vendidit,aliter in noſtro caſu tenuit,id ſcilicet,quòd ſi quis vendit adulto habenti curatorem,prædium ea lege,vt ipſe adultus teneatur rem venditam intra certum tempus reſtituto pretio reſtituere,habeatúrque venditio pro non facta:cenſetur(inquit) hæc venditio pura, tenétque irreuocabiliter,nec valet illud pactum in eo appoſitum: per d.l.ſi ad reſoluendam, C.de præd. minor.quam ſuprà in princip.huius gloſ.citauimus.Et ita illum refert & ſequitur Ioan.And. in addi. Specul.in rubr.de pact.colum.j.& Alberi.in d.l.ad reſoluendam,per eum text.& Paul.Caſt.conſil. cxij.viſo tenore,ad fin.libr.j.vbi idem dicit de eccleſia.& de hoc eſſe text.in l.j.in fin.cum princ.ſeq. l.ff.de reb.eor.vbi ſi minor emit prædia ea lege,vt quoad pretium ſolueretur,ea eſſent pignori obligata venditori,non valet huiuſmodi pignus. Nam vbi dominium quæſitum eſt minori, cœpit non poſſe obligari.Sequitur item & dicit ſing.Fabia. qui & illum text. allegat in tractatu emptionis & venditionis,in j.quæſti.vij.quæſt.princip.& Hiero.Cagno.in repe.d.l.ij.colum.ix.verſiculo ſecundò quæro,C. de pact. inter empt. vbi nuncupatim dicit minorem ipſum non poſſe id pactum facere:at illius tutorem poſſe. Quod & voluit Lud. Gozad.in repet. eiuſdem l.in xxvij. quæſtio. & conſilio xv.videtur,& conſil.ſequen.in hac cauſa.Quæ res omnino futilis eſt. Nam ſi minor ipſe id non poteſt facere, quia decretum requiritur, vt dicunt Dyn. & Bald. in d.l.j.§.vlt.ff.de reb.eor.nec tutor quoque,nec curator,vt quibus etiam ius non eſt alienandi immobilia ſine decreto, per totum illum titu.& C.de præd.minor. Contra ſuperiora.

11 ¶Et hanc partem non leuiter confirmat,quod in ſimili tradidit Inn.ille Canoniſtarum Coryphæus, in c.verùm,circa medium,extrà de foro compe.quòd ſi baronia donata ſit eccleſiæ in feudum, ea lege & conditione,vt ſi eccleſia ipſa non ſubeat onera ei in eadem donatione ſiue conceſsione appoſita,liceat concedenti eam baroniam propria autoritate occupare:non poterit tamen dominus, etiam ſi eccleſia ei legi non ſteterit,illud ipſum facere:quia cùm ſemel dominium eius rei ſit quæſitum eccleſiæ,factum eſt ſanctum ſanctorum Domino,vt ſcribitur Leui.xxvij.eodémque vlt. ideò per nullum capi poteſt,niſi autoritate iudicis eccleſiaſtici, alioquin ſacrilegium in eis committitur: c. nulli liceat,& c.ſeq.xij.quæſt.ij.Et id dictum ſequitur Raph.Fulgo.in l.ſi quis curialis,C.de Epiſ.& cler. & Panor.in c.verùm,poſt prin.extrà,de condi.appo. De eadem re. An eccleſia cadat re ob onus in traditione appoſitum nõ agnitum, uide nume.14.

12 ¶Sed aduerte.Nam d.l.ſi ad reſoluendam,C.de præ.minor.quam allegant Franciſ. Accur.& Ioan. And. eáque omnino innituntur, non dicit pactum fuiſſe in ipſo contractu appoſitum:& gloſſ.ibi,in verbo,emiſiſti(quod iam ſuprà in princ.huius glo.diximus) intelligit, cùm fuit pactum appoſitum ex interuallo:quaſi ſecus ſentiat,ſi in contractu ipſo eſſet appoſitum. Quam etiam differentiam in multis caſibus ſupra allegatis faciunt glo.in d.l.ſeruus,in fi.& ibi omnes,C.de pact.& in l.ſi autem, ff.eodem.Imo.in d.l.iudex poſteaquàm.Pau.Caſtren.ſibi contrarius,d.conſi.cccxviij.col.vlti. libr.j. vbi ex hoc nuncupatim reprobat illam ſententiam Franciſ. Accur. & Ioan. Andr. & rurſus idem Paul.conſi.ccxlv.in caſu præſenti parum eſt,paulò antè fin.lib.ij. De eadem re.

13 ¶Sed non video,quid interim reſponderi poteſt ad dict.l.j.§.vlti. cum l.ſequen. ff. de reb. eor. quia ibi pactum fuit appoſitum in ipſo contractu, vt patet ex illis verbis d.l.ij.& ab initio obligationis inhæſit.Niſi diceres,quòd etiam ibi pignus imperiali reſcripto confirmari debet, vt in fin. d. l.ij.dicitur, quod propè eundem effectum habet, ac ſi mero iure valeret, argument. l.nihil intereſt,& ibi gloſſ. ff. de regulis iuris.Sed id mihi non admodum ſatisfacit. Cur enim venditor, (qui aliàs,vt ſuprà diximus non erat venditurus, & fortè etiam minoris ob id pactum vendidit,vt veriſsimile eſt, & etiam diximus). onerandus eſt impetratione reſcripti, vt pactum ipſum confirmetur? præſertim cùm etiam ſine ea conuentione pignoris, ſed tacitè & ex iuris diſpoſitione venditor poſsit eam rem, quam vendidit, iure pignoris quaſi pignus retinere, donec integrum pretium ſit ſolutum: vt eſt textus expreſſus in l. Iulianus, §. offerri, ff. de actione emption. & in l. hæreditatis, ff. de hæred. vel act. vend. & l. quòd ſi nolit, §. idem Marcellus, ff. de Aedi.edi.& quod ſcribit Bald. in l. ſi traditio, colum. ij.in iij. quæſt. C. de acti. emp.In quo igitur læſus eſt minor, qui id adiecit in lege venditionis,quod de iure communi intelligebatur?& certè læſus non poteſt videri,l.inter eos,§.cùm inter,ff.de fideiuſ.& ibi concord.in glo.Igitur(vt id concludam) non poſſum mihi perſuadere non eſſe mendum aliquod in textu.d.l.j.in fi.& l.ſeq.quod vt facilius credam,facit De eadem re.

Bald.qui consi.ccccxv.illa solennitas,lib.ij.in diuersam sententiam eum text.allegat: nullus tamen hunc scrupulum discussit,ac nec tractauit quidem,quod ipse sciam. Nec item mihi placet quod alij distingunt inter tutorem,& minorem,vt iam suprà diximus.

De eadem re.

14 ¶Illa autem sententia Inno.in d.c.verùm,de foro compe.reprobata est ab Hosti.Io.And.Collec.Io. Ligna.Anto.Card.Flo.Imo.qui intelligit,dummodo non iniiciatur manus in clericum,& Panor.sibi contrario,& recentioribus in eo ipso c.verùm,per c.cùm dilecti,extrà de dona.vbi est optimus text. à contrario sensu,& ibi id not.Panor.in iij.not.& Barba.colum.iij.versicu.not.quòd laicus,& Bald. consi.ccc.statuto cauetur quòd liceat,in ij.dubio,libro primo,vbi dicit,quòd Innocen.committit fallaciam accidentis:quia non sic simpliciter (vt ait) factum est sanctum sanctorum,sed cum onere suo, scilicet luitionis,per dictam l.Caius,ff.de manumit.Et hanc quoque sententiam contra Innocen.sequitur idem Bald.in l.caueri,ff. com. prædi. & in d.l.si quis curialis,& ibi quoque Bartol. & Sali. per text.ibi,C.de episcop.& clericis.ipse Bartol.in l.vlti.ff.vt in posses.lega.& in l.iij. colum.iij.versiculo quid in rebus ecclesiæ,& ibi quoque Sali.in x.quæstione,C. de pignoribus, & idem Bartolus consilio xcvj.dico partes iudicis, colum.j. Petr. Anchara.consilio ccxvij.dubium facit in prædicta quæstione. Cardina.Floren.in c.perpendimus,colum.v.extrà de senten.excom.Ro.in repeti. Auth. similiter,col.ix.versicu.xix.quòd licèt,C.Ad leg.Falci.Barba.in repeti.rub.de reb.eccle.non ali.in ij. dubio,colum. eiusdem xxx. versiculo pro parte ergo affirmatiua,qui est sub numero 148.Francis. Aret.consi.xxj.si diligenter,colum.iij.versiculo circa secundum.Carolus Ruin.consi.xxvij.circa id, colum.ij.nume.4.lib.ij.Sed quomodo id sit intelligendum,videbis latissimè per Fel.in d.c. verùm, colum.penult.& vlti.de fo.compe.vbi inter cætera vnum dicit,quòd huc proximè spectat,vt scilicet hæc Hostien.& sequacium sententia intelligatur,cùm pacta apponuntur in concessione rei: secus si posteà,per multa illic allegata.Cui adde,quæ suprà diximus in prima quæstione.

De eadem re.

15 ¶Et horum quidem sententia hac quoque ratione confirmatur, quòd in donatione facta ecclesiæ ea lex apponi potest à donante,vt non liceat ecclesiæ alienare,& si contrà factum fuerit, possit eadem res à donante reuocari:& ita etiam,vt nec ob redemptionem quidem captiuorum aut aliam necessariam causam ea res possit alienari:per textum in §. sanctissimas,in Authen.de non alie.& voluit glo.in l.sancimus,la j.in verbo,præfatarum,C.de sacro.eccle.& alia item quæ & alia multa in id citat,in d.c.verùm,in verbo,debeat reuocari,& ibi Cardi.Flor.extrà de condi.appo.Bartho.Brixi.qui id tamen intelligit,modò sint aliæ res quæ alienari possint,quæsti.domi.iiij.quidam laicus. Albe.in Authen.hoc ius porrectum,col.iij.versic.sed adhuc quæro,C.de sacro.eccl.& in l.filiusfamilias,§.diui,versi.item consueuit,& ibi quoque Imo.ff.de leg.j.& satis voluisse videtur Io.Fab.in Auth.ingressi,col.vlt.versi.quid si erat prohibitus,C.de sacr.eccl.Sed tu de hoc vide omnino alios,in d.c.verùm, & gl.in c.sic quidẽ,x.q.j.& in §.hoc ius,in verbo,ab imperiali,x.q.ij.& Inn.in c.in præsentia,in verbo,minor annis,de probat.Fed.cõsi.clxxxix.donatio, & Fran.Are.consi.xxij.diligenter, in j.dubio.

An semper totum uel approbandum sit uel reprobandum.

16 ¶Nec tamen illud, Lector amantissimè,omiserim,non me interim latere,id quod suprà tam latè diximus & probauimus,contractum vel totum approbandum,vel totum reprobandum (id enim firmissimum est nostræ illius sententiæ fundamentum) non esse perpetuum,sed nonnunquam secus habere:vt satis patet ex l.cùm interdictæ,& ibi Bald.in ij. not.C. arbi. tutel.& l.Pomponius scribit, ff. de neg.gest.atque ex iis,quæ scribit ipse Bald.in l.obseruare,§.post hæc,col.iij.versic.quintò quæro, ff.de offic.Proconsul.vbi super hoc scienter distinguit.Id quod te obiter admonere volui,vt intelligas nihil tam generale esse,vt non recipiat aliquam exceptionem aut distinctionem, quæ Aristotelis alicubi sententia est.

An autem minor aut tutor, aut alius administrator, possit prorogare tempus præstitutum reuenditioni.

17 ¶SECVNDÒ QVÆRO, retenta ea opin. quæ ius facit minori aut tutori ipsius, vel alteri administratori ementi apponendi in ipso contractu,hoc pactum reuendendi intra aliquod tempus. An ipse poterit id tempus prorogare ante ipsum finitum:nam si finitum sit, nemo non dubitabit id fieri non posse,quandoquidem species esset alienationis rei iam quæsitæ irreuocabiliter.Sed nec crediderim ante ipsum quidem tẽpus finitũ idipsum fieri posse,per multa quæ diximus suprà hoc eo.tit. §.j.in verbo,*seront preferés*,quæ est in glo.illius §.septimo,numero 24.Sed dubium est in primo,& multis sequen.

De eodem.

18 ¶Quibus & illud addere potes,quod à nostris disputatur, vtrùm tutor & curator,aut alius administrator,possit prorogare debitori pupilli vel minoris aut alterius,cuius administrationem gerit,tempus solutioni debiti præstitutum.In quo alij dicunt non posse,per l.qui Romæ,§.Callimachus, ff.de verborum obligationi.in ídque facere l.instar,C.de iur.fis.libr.x.& l.penult. C. de erog. mil. anno. lib.xj.Alij contrà,per l.vlt.§. si quis professus, ff. de publi.& vecti.vt intelligatur in publicano non pro se,sed pro fisco recipiente.Et ibi Bart. dicit, quòd publicanus ibi deputatus erat ad vniuersalem solutionem faciendam,& recipiendam exactionem.In d.verò §.Callimachus,habebat speciale mandatum ad vnã solutionem:tanquam scilicet ea sit sententia Bartol.vt habens mandatum speciale ad vnam solutionem recipiendam,non possit prorogare terminum; habens autem generalem, possit. Et ita eum sequitur Petr.Ancha.in clemen.præsenti,de censib.Sed id repræhendunt Imo.Pau. Cast. & Roma.in d.§.si quis professus,& Alexand.in d.§. Callimachus, tanquam scilicet mandatum generale non sufficiat,nisi sit cum libera.Soci.autem in postremo loco,& Iaso.post eum sustinent Bar.

in tutoribus & aliis præpositis vniuersali administrationi. At Bald. in l. pactum curatoris. in prin. & ibi Sal. in fi. negant quempiam administratorem id posse facere: per d. §. Callimachus. Nec obstat (inquiunt) d. §. si quis professus, quia ibi publicanus non prorogauit, sed cùm sibi offerretur, accipere noluit, & eius mora nocet fisco, arg. l. si ex legati causa, cum l. seq. ff. de verbo. obliga. Et idem propè voluit Alexand. in d. l. pactum, vbi dicit hanc esse communem opin. Quòd si hæc adeò dubia sunt in simplici prorogatione temporis soluendi, quod affert modicum præiudicij, quia quod differtur non aufertur, §. libertas, & ibi glo. Institu. de singu. reb. per fideicommis. relict. quid dicemus de hac prorogatione, per quam immobilia alienantur.

19 ¶TERTIO QVÆRO, an è diuerso tutor, aut Prælatus, aut alius administrator, qui in casu fortè licito & permisso vẽdidit rem minoris, ecclesiæ, aut alterius, cuius administrationem gerit, cum pacto de reuendendo, posit huiusmodi pactum remittere emptori liberè & sine solennitate. Alexand. interrogatus de executore testamenti, qui rem immobilem hæredis pupilli vendiderat cum hoc pacto, respondit, eum non posse posteà ei pacto renuntiare, consi. xxvij. attentis narratis, col. vlt. versiculo plus videtur, lib. iij. ea ratione, quia idem iudicamus de actione competente ad rem immobilem, quod & de ipsa re: eadémque solennitas requiritur in alienatione eius actionis, ac ipsius rei: vt not. glo. & Bart. & alij, in l. j. C. si aduer. transact. cum multis similibus & concord. à me latè congestis, suprà titu. præced. §. j. glo. vij. in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, in princip. & nos quoque de hoc casu aliquid diximus in eadem glo. nu. 31. ex quo infertur. *An illi administratores, qui uendiderũt cũ hoc pacto, possint illi renunciare.*

20 ¶Ex quo etiam posset videri, quòd cùm hi administratores non posint huic facultati expresè renuntiare, nec tacitè quoque eos posse, videlicet ex lapsu temporis ei facultati appositi, quæ tacita renuntiatio est, vt not. in l. si ego, ff. de neg. gest. & latè diximus suprà eod. titu. §. ij. glos. ij. numero 40. & sequen. & iterum titu. præced. §. iij. glo. iiij. numero 2. Ne scilicet plus operetur tacitum, quàm expressum, contra plenisimè not. in l. cùm quid, ff. si cert. peta. Veruntamen ego aliter censeo, videlicet fieri præiudicium minoribus, ecclesiæ, & cæteris huiusmodi, si eorum administratores sinant otiosè id tempus labi sine redemptione rei ita venditæ. Nam licèt Prælatus non posit expresè renuntiare iuribus ecclesiæ, vt voluerunt Ioan. Andr. Cardina. Floren. & Imo. in c. ij. per illum text. de donat. & latè diximus, in repet. l. si vnquàm, in verbo, donatione largitus, nume. 143. tamen ego contrarium. tamen potest ei præiudicare ex lapsu temporis, c. de quarta, & c. veniens, extrà de præscript. De quo & per Fel. in c. cùm accesissent, colum. xiij. versiculo tertiò limita, extrà de constitu. Idémque de præside ciuitatis, qui etiam licèt non posit expresè ciuitati præiudicare, l. Præses, C. de transact. Potest tamen tacitè ex lapsu temporis, l. aduersus, cum glo. C. de vsur. cum aliis multis similibus & concord. à me adductis in nostris Legibus connubialibus, glo. v. quæ est in verbo, *expres*, versiculo & istud quidem. An autem hoc casu posit minor, & ecclesia & alij horum similes restitui, diximus suprà, hoc eod. titu. §. j. glo. ij. in verbo, *à tel temps*, numero 54. sed an saltem, & seq. *An autem possint sinere tempus labi in præiudicium eorũ, quorum administrationẽ gerunt.*

21 ¶QVARTO QVÆRO, quid si contrahentes, in tractatu, siue præfationibus ipsius venditionis, locuti sunt de apponendo huiusmodi pacto reuenditionis, posteà tamen vel incontinenti vel ex interuallo, dum contractum ipsum absoluunt, de eo nihil dicunt? aut etiam, quid si contractus fit & absoluitur cum eo pacto, sed posteà fortè ex interuallo fit instrumentum ipsius contractus à partibus sine mentione huius pacti? an his casibus videtur esse recessum ab huiusmodi pacto? Alex. de hoc vtroque casu loquens in d. consilio xxvij. colum. ij. versiculo & quòd non sit, lib. iij. & consi. cxxij. viso processu, col. j. versiculo sed iste testis, lib. ij. respondit in priori casu primi casus, videlicet cùm incontinenti post tractatum & præfationes cõtractus absoluitur, non videri recessum. In posteriori autem casu eiusdem casus, cùm scilicet ex interuallo contractus absoluitur, videri recessum. At in secundo casu princip. cùm videlicet absolutus est contractus cum hoc pacto, sed posteà etiam ex interuallo instrumentum conficitur, non videri recessum. & ad hæc multa allegat, de quibus & nos diximus suprà huius titu. §. j. in princip. Alexand. autem simpliciter sequitur Hier. Cagn. in repe. l. ij. in iiij. quæst. C. de pact. inter empt. & vend. *Si in præfationibus facta fuerit mentio huius pacti, & non in contractu, aut instrumento, utrũ ab eo sit discesũ. Et quid si in contractu fuerit conuẽtum, sed omissum in instrumento.*

22 ¶Tu autem adde ad illum primum casum text. in l. eum qui Calendis, in princip. ff. de verbo. obliga. cùm ibi dicitur, si autem non addat, quibus Calendis Ianuariis, facti quæstionem inducit, quid fortè senserit, hoc est quid inter eos actum sit. Nam hæc postrema verba eius l. non possunt intelligi, nisi de eo quod actum est in præfationibus stipulationis, non in ipsa stipulatione, cùm prius dixisset, si non addit. &c. Et tex. quoque in l. Titia, §. j. & ibi Barto. & alios, ff. eod. titu. & not. per eundem Bart. & alios in l. si ita stipulatus, §. Chrysogonus, ff. eod. quoque titu. & Ange. consi. xciiij. cùm lis & quæstio, colum. iiij. versiculo septimò, & vltimò. *De eadem re.*

23 ¶Ad secundum etiam casum principalem adde Bald. in l. cùm allegas, col. ij. versic. scias etiam quòd ad probandum, C. de vsur. & in l. multùm interest, col. ij. versicu. & si dicatur quod de isto, C. si quis alteri, & in l. per retentionem, post Pet. ibi. C. de vsur. Bar. in l. si tibi liberum, ff. de act. emp. & in d. l. Titia, §. j. ff. de verbo. obliga. Angel. in l. si quis cùm aliter, & ibi Alex. col. penult. versic. succesiuè, & plenisimè Ias. col. j. versi. pondero in primis, ff. de verb. obli. eundem Ang. consi. cclxxiij. cuius factũ incipit, nunc præsupponitur, paulò antè fi. Panor. in c. dudum, in vlt. not. per illum tex. de conuer. coniuga. ipsum Alex. in l. sed & si me putem, §. cùm inter, in ij. not. & ibi etiam Ias. in iij. not. ff. de condi. *De eadem re.*

inde.

inde.& eundem Alex.consi.xxviij.visis & accuratè,col.j.in fi.lib.j.quod repetitur consi.xxxj.lib.ij.& eundem consil.lij.circa hanc dubitationem,lib.iiij.si id con.eius sit. & Barb.consil.viij.illud afferam,col.iij.versic.& multùm eleganter,& seq.lib.iiij.Fel.qui & alios allegat.in c.si cautio,col.xxj.versicu.& modum cognoscendi.extrà de fide instru.& Ias.consi.xxiiij.in causa feudali,col.vij.versi.restat & vltimò,lib.iij.& Philip.Deci.loquentem etiam nuncupatim de hoc pacto consi.xviij.cuius superscriptio incipit,an statutum in venditione,colum.iij.versiculo ij.ex prædictis.

De eadem re. Testes,qui interfuerunt tractatui, & non conclusioni,nõ probant. Sola conclusio est contractus. Testes imperfectè narrantes cõuentionẽ non probant.

24 ¶Addes(inquam)ad hæc omnia glo.not.in l.eleganter,in princi. in verbo,idem puto,ff.de condi.indeb.per quam dicit Bald.in c.vlt.col.vlt.extrà de iura.cal.quòd testes,qui interfuerunt tractatui,& non conclusioni contractus,nihil probant,& ad hoc illam dicit valde not.& eam quoque not. ipse Bald.in c.j.in princip.circa medium,titu.de prohi.feud.ali. per Lotha. & idem quoque voluit idem Bald.in d.l.multùm interest.col.ij.C.si quis alter.& Alex.consi. xiij.ex his quæ in themate,colum.penult.versiculo alij verò testes,lib.j.& iterum consil.xviij. viso processu,col.ij.versiculo quinimo & fortius,eod.lib.j.Iaso.in d.l.eleganter,in princip.col.j.versicu.nota secundò.Philip. Deci.consilio cxxxiij.viso puncto,col.iiij.versicu.sexta testis.& consi.clix.casus qui proponitur,colum.iij.versicu.& retenta conclusione.& consil.cccciiij.viso eleganti consilio, colum. penult. versiculo secundò respondetur.& consilio cccclxiij.in causa quæ nomine cameræ,in princip.& Francis. Ripa.in l.j.post princip.ff.ad S.C.Trebel.nam & sola conclusio dicitur esse contractus,l.si voluntate, C.de rescind.vendi.ibi Bald.notat.negátque esse meliorem text.de ea re.Et facit etiam gloss.in l. Lucius,in verbo debeant,post princi.ff.de his qui not.infa.quæ dicit,testes imperfectè narrantes conuentionem partium,nihil probare,quàm annotat,sequitur,& declarat Bal.ibi,in priore lect.& etiam sequitur Ro.consi.xcj.visis ac percunctatis,col.ij.versicu.tertiò videndum est.& consi.cccv.quò ad septimum,ante fi.& Ias.in d.l.eleganter.Franc.Rip.in l.admonendi,nume.188.ff.de iureiu.

An ui simplicis promißionis de dãdo facultatem redimẽdi,poßit uẽditor rectà agere ad reuenditionem. Circuitus uitãdus,uide xlj.

25 ¶QVINTO QVÆRO, quid si in contractu non fuit concessa simpliciter facultas redimendi,sed tantùm emptor promisit dare venditori eam facultatem redimendi intra certum tempus,vtrùm venditor poterit vi huius promissionis agere,vt emptor reuẽdat restituto pretio:an verò tantùm poterit agere,vt ei detur ea facultas?Ego aliquando vidi eam controuersiam inter duos ciues Rochelanos.Nam venditor agebat contra emptorem ad reuenditionem oblato pretio: emptor autem negabat pactum reuendendi à se factum:venditor probauit non quidem id pactum interuenisse,sed tantùm promissionem dandi facultatem redimendi intra aliquod tempus:ideò emptor dicebat se esse absoluendum,cùm venditor vi eius promissionis posset tantùm agere ad implementũ promissionis,id est vt sibi daretur ea facultas promissa:venditor autem contrà dicebat,satis esse probasse promissionem,vt ageretur primo loco ad reuenditionem.ídque æquitati & rationi consonum videbatur,per text.dicentes, vitandos esse circuitus, ob ídque competere actionem sine cessione.l.cùm fundus,§.seruum tuum imprudens,ff.si cert.pet.& l.dominus testamento,ff.de condi.indebi.& cle.auditor,de rescript.cum concord.allega.per glo.in duobus locis posterioribus.

Qui promisit se obligaturũ, potest rectà conueniri ad rem ipsam.

26 ¶Quorum autoritate subnixus Albert. Gal. & post eum Ioann.Andre.in additio.Specul.in rubric.de obliga.& solu.colum.j.tradunt,quòd si quis promisit intra certum diem se obligaturum ad dandum mihi decẽ,potest statim cedente die sine alia obligatione cõueniri ad illa decem.Sequũtur Ro.qui id sin.dicit singu.clxxxv.obligo,nume.2.Alexand.qui dicit perpetuò menti tenendum,quia prima facie multi contrarium responderent,Soc.Ias.& Franc.Purp.qui & omnes id dicunt sing.in d.§.seruum tuum imprudens,tres quidem priores in j.not. postremus,colum.iiij. & idem quoque Ias.in d.l.dominus testamento,in iiij.not.vbi & id dicit sing.rursúmque in l.si fideiussor, §.meminisse,colum.j.versic.tu adde quod in simili,ff.de lega.j.vbi item id dicit singu.Carol.Rui.in l.iiij.§.Cato,in viij.not.& ibi quoque Lancel.Gal.colu.ix.versicul.duodecima cadit & Hormanoctius,nume.179.& sequen.ff.de verbo.oblig.idem Ruin.consil.xij.quamuis quæratur,colum.xij.nume.32.lib.iij.vbi id dicit not.& consil.xix.visa petitione,colum.vij. nume.14.lib.iiij.& Matthæ. Afflict.dum allegat Ioan.Andr.vbi suprà deci.Neap.lxj.fuit lata,in princip.& in consti.Siciliæ.incipien. capitaneorum,colum.vlt.& in const.licentiam,col.ij.in x.quæst.& ipse Lancel.Gal.in rub.dicti tit.de verbo.oblig.colum.xxv. versicu.sciendum est tamen.& Ludo.Gozad.in repe.l.ij.in princip.iterúmque colum.v.C.de pactis inter empt.& vendi. & Gomes in §.in personam , nume. 41.Institu.de actio.& Chasse.consil.lvj.*ueu le proces*,colum.penul.versic.imo etiam si iam.& Anto.Rube.consil.xxix.viso contractu,colum.ij.versic.& facit id quod,vbi id dicit sing.& communiter approbatum,& Zasius consi.x.in causa,nume.39.libr.ij.Ex hócque infert ipse Purpur. in d.§.seruum tuum imprudens,ad hunc casum nostrum,videlicet quòd ex promissione dandæ facultatis de redimendo rem venditam restituto pretio , agi potest ad reuendendum , & ita dicit se consuluisse , & obtinuisse. Quod & idem in hac nostra specie tenuisse post nostram priorem editionem reperi D. Boër. decisi. clxxxiij.alia insuper.

De eadem re. Promittens se obligare,habe

27 ¶Quibus proximè accedit,quod Paul.Castren.consil.lij.tria sunt,libr.ij.respondit,eum qui promiserit se per instrumentum obligare,& per eum steterit,quò minus se obligaret,haberi pro obligato,posséque tanquam obligatum conueniri.Et quod tradit Stepha.Bertran.consi.clxxxiiij. vidi casum,in j.dubio,lib.j.nihil referre, faciat quis pactum reuendendi in contractu venditionis, an promittat

facere, ad ipsius contractus reprobationem, id est, æquè posse reprobari contractum ex huiusmodi promissione faciendi pacti, ac si factum fuisset in ipso contractu, & quæ scripsimus suprà in rubr. huius titu. nume. 9. & vt hæc postrema, & seq. & in titu. præced. glo. xiiij. in verbo, *ou equipollent à uente*, nume. 39. ex iis autem.

tur pro obligato, cum stat per eum.

De eadem re. Promissio liberãdi parit exceptionem ex præsenti.

28 ¶Et his adstipulatur, quod scribitur in l. si intra, ff. de pact. quòd promissio liberandi, exceptionem parit aduersus agentem, ac si liberatio ipsa iam facta fuisset. Ex eóq; ibi not. Bar. in fi. & Ang. quòd pactum de liberando in futurum, producit exceptionẽ in præsenti, quod dicit ipse Bart. perpetuò mententi tenendum, & ipse Ange. singu. vocat eum tex. & item ex eo voluit Pau. Cast. consi. cccxlij. in causa Frataleæ, in princ. lib. ij. vbi & de hoc dicit esse optimum tex. vti etiam est, in l. si creditoris, C. de fideicom. quam Bal. ita summat, vt nostri loquuntur, Dispositio liberationis de futuro, inducit exceptionem de præsenti. & Corn. ita, Ex fideicommisso relictæ liberationis competit debitori exceptio, etiam ante præstitam liberationem. & in l. si non sortem, §. adeò. ff. de condict. indebi. & ibi optima gl. in verbo, condicere: quæ dicit, quòd si testator damnauerit hęredem liberare debitorem, quamuis antequàm ab hærede re ipsa liberetur, sit adhuc naturaliter & ciuiliter debitor, cùm nec testator eum liberauerit, nec hæres fuerit in mora: tamen debitor habet exceptionem, & si soluat, actionem ad repetendum. Et ibi sequuntur Bar. Bal. & Pau. Ca. & eam quoq; in contractibus procedere dicit Franc. Aret. in c. veniens, extrà de testib. & Carol. Ruin. d. consi. xix. vbi suprà lib. iiij.

An & actionẽ.

29 ¶Quòd si quis dicat, huiusmodi promissionem liberandi in futurum, parere exceptionem tantùm, non etiam actionẽ: vt expressim dicit d. l. si intra, ff. de pact. primo loco allegata: sciat id ideò esse, vt dicunt glo. Bar. & alij ibi, quia id pactum eo in loco erat nudum, proindéq; satis innuentes, quòd si vestitum fuisset adhærentia contractus (vt in casu de quo loquimur) aut traditione, aut alio id genus modo, actio quoq; ex huiusmodi promissione fuisset producta. Et id quoq; apertè voluit glo. & alij in d. §. adeò, cùm dicunt competere repetitionem ex ea promissione, si solutum fuerit, vti suprà diximus. Prætereà nihil in illo casu debitoris intererat habere actionem, cùm apud se haberet, quod debebat: ideò satis esse, vt se exceptione tueri possit, cùm creditor cõtra eum agit. Et tamen si tam stolidus fuerit debitor, vt soluerit, competit ei actio ad repetendum, vt dictum est. Igitur tantum ei in omnibus prodest simplex promissio liberandi, atque ipsa liberatio.

De eadem re. Pretium datũ, & promissum parificantur. Paria sunt soluere & promittere, uide numero 56. Prohibitus uẽdere, censetur prohibitus promittere uendere, uide nu. 45. & 52.

30 ¶Et hæc quidem fulcit, quod voluit glo. in l. iubemus nulli, §. j. in verbo, acquirantur, C. de sacro. eccl. quòd is tex. loquens de pretio dato, habet locum & in promisso tantùm: quasi nihil intersit, an des aliquid, an promittas dare. & eam sequuntur Pet. Cy. Bar. & alij ibi. Et quod alibi dicitur, paria esse realiter soluere, & promittere de soluendo, in l. vlt. C. ad leg. Falc. & l. fuit quæstionis, & ibi Alex. in vlt. not. ff. de acqui. hære. & l. si patronus, §. de illo, ff. de dona. & l. si quis testibus, ibi, donatione vel promissione, C. de testib. & l. & generaliter, quæ est iij. §. hoc edicto, ff. de calum. vbi id probatur etiam procedere in pœnalibus. Ex hócq; Bal. in d. l. vlt. not. prohibitum vendere, prohibitum quoq;, ne promittat vendere, censeri. quem videtur sequi, dum simpliciter allegat, Alex. consi. xvij. viso instrumento, col. ij. versi. confirmantur prædicta, lib. iiij. & expressius consi. cvj. super alio, col. j. lib. vij. & Ias. in l. ij. col. vlt. versi. secundo modo, ff. de iuris. om. iud. & in l. vlt. chart. vlt. nu. 134. per prædicta plenè, C. de iur. emphy. Et hoc optimè probatur in l. si ad resoluendam, C. de præd. mino. ex quo not. Barto. & Sal. quòd qui alienare non potest rem quampiam, nec eandẽ promittere potest. Vnde etiam Barba. consi. lj. scripsit sapientiæ fons, col. xij. versi. capio nunc alium, cum multis seq. lib. j. respondit statutũ prohibens sub pœna eandem rem vendere duobus, habere locum si quis primùm promiserit vni reuendere, & posteà alteri vendiderit, refértque superiori anno se consuluisse, eum qui promisit sub pœna alteri non vendere, in pœnam incidere, si promiserit vendere.

De iisdem rebus multa.

31 ¶Et facit c. ij. & iij. & c. ex tenore, extrà de conces. præben. vbi æquè prohibetur, promitti beneficium ante vacationem, ac conferri. & c. vlt. extrà de eo qui ducit in matri. vbi æquè prohibetur promittere ducturum se aliam vxore viuente, ea mortua, ac ipsam aliam ducere. & quod scribitur in l. is cui bonis, ibi, vel promittendo obligari, & quod ibi not. Ias. col. ij. in iiij. not. ff. de verb. oblig. Et quod tradit Bal. in c. in causis, col. j. versi. tractatus, extrà de electio. quòd tractatus dicitur esse principium rei, adeò vt qui tractat de vendendo aliquam rem, eam dicatur vendere: vt dicit not. in l. debitor, ff. de separatio. Et quod nonnulli voluerunt, l. si quis argentum, C. de dona. loquẽtem de donatione, vt etiam ea nudo pacto facta valeat, habere locum & in simplici promissione donandi. Hoc enim magna autoritate voluit Bar. cui omnes primas partes Iurisprudentiæ tribuunt, in l. iurisgentium, in princ. post medium, & ibi quoque Fortu. Garc. col. xxxj. versi. subsequenter quærit, & multis seq. ff. de pact. iterúmque ipse Bar. in l. vlt. col. ij. versi. non obstat quòd ex isto, ff. de condi. ob caus. Ang. in d. l. si quis argentũ, §. vlt. in epitome eius §. Sed de hoc posteà pleniùs dicemus infrà nu. 47. nunc se offert.

L. si quis argentum, habet locũ in simplici promissione donandi, uide nu. 47

Dos data & promissa, à pari procedunt.

32 ¶Sed & huc pertinet, quòd idem ius statuitur in dote constituta & tradita, atque in promissa tantùm & non tradita, in l. vlt. ibi, dederit, vel promiserit, C. de dot. promis. & in l. ex morte, versi. similíque modo, C. de pact. conuen. & l. vt liberis, C. de colla. in quibus est simil. tex. & in l. filiæ dotem, ibi, dotem à patre datam, vel constitutam, eo. titu. & in l. vlt. ibi, dos quæ data dicitur, vel promissa, C. solut. matr. & l. vlt. C. de interdic. mat. vbi idem propè textus est. & l. si quis incesti, ibi, dos si qua fortè solẽniter aut data, aut promissa fuerit, C. de incest. nupt. Nam & dos promissa tantùm, dos est, vt proba-

tur in rubri.C.de dot.promiſ.& in l.ſi pro dote,& l.ad exactionem,eod.titu.& in rub.C.de dot.cau. non numer.& in l.ſi ſocer,§.Lucius,ff.ſolu.matri.vbi Pau.Caſtren.not.Eáque data cenſetur,authen. dos data.C.de dona.ante nupt.quam in hoc expendit Bal.conſi.ccxxx.actioni de dote, lib.iiij.nec ſecus ea confertur, ac ſi tradita fuerit.l.j.§.j.ff.de colla.dot.& l.ij.C.de collati. Ex eáq; dicitur mulier dotata,acſi etiam tradita fuiſſet.l.cùm poſt mortem.§.j.verſi.ſed is de quo,limita glo.in verbo, promiſerit.ff.de admini.tuto.& voluit Bart.in l.cùm plures.§.vlt.in fi.per glo.ibi.ff.eod.titu.& Bal.in l. ſi pater,per illum textum in verbo,deſtinatis.C.de ſponſa.& conſi.ccxxiiij.vir fuit confeſſus,colũ.ij. verſi.quartò hoc probatur,lib.v.vbi & alia iura allegat.& Sal.in l.ſi conſtante, colum.ij.C.de dona. ante nupt.& Rapha.Fulg.conſi.xl.Dominicus, colũ.iij.verſi.in aduerſum facit.& Calca.conſi.xxx. Antonius,col.iiij.verſ.nec obſt.quòd dos.Quanquàm in contrariũ facit tex.in l.Titio centũ,§.Titio genero,verſ.ſi poſt diuortiũ,ibi,vt incipiat eſſe dotata,ff.de cond.& demon.quem in id pauci expenderunt, & alius text.in l.ſi ſocius,ff.pro ſoci.ibi,verùm in propoſito largius intereſſe videbatur, dos numerata eſſet,an verò promiſſa.

Statutũ & pactum deferẽs lucrum dotis, habet locũ in promiſſa.

33 ¶Sed priorem partem confirmat,quòd ſtatutum & pactum deferens lucrum dotis marito, habet locum in huiuſmodi dote promiſſa tantùm.l.ſi donaturus,§.j.iuncta glo.& ibi Pau.Caſtren.& Alex. qui id dicit communiter teneri.& Iaſ.ff.de condict.ob cauſ.& l.mulier,in princ.iuncta glo.ff.de conditio.inſtitut.& l.ſi marito,§.j.iuncta quoque glo.& ibi etiam Barto.Rapha.Co.& Pau.Caſtren.& Alexand.ff.ſoluto matrimonio.& §.dotes,& ibi Ange.in Authen.de nupt.& gloſſ.in l.ex diuerſo,in verbo,hoc iuſtum,& ibi Franc.Aret.qui eam legit cum §.ſocero,l.rei iudicatæ,ff.ſoluto matrimonio.& Ange.in l.ſi prædiorum,in fi.C.ad legem Falc.vbi ita dicit ſe conſuluiſſe,vti fecit conſi.lxxvj. ſtatutum loquitur.& iterum latè conſi.clxxx.præmitto ad euidentiam.Sal.in d.l.ſi conſtante,colũ. ij.verſi.noto ad quæſtionem,C.de dona.ante nup.& in l.cùm in te, colum.ij.verſicu.& faciunt hæc eod.titul.Rapha.Co.in l.de diuiſione,& ibi Soc.qui id optimè & ſcientiſsimè declarat.& Iaſ.ff.ſoluto matrimonio.Pau.Caſtren.& Alexan.poſt Dy.in l.ſed hoc ita,quam legunt cum l.non tantùm,ff. de re iudicat.Fran.Aret.in l.ij.col.j.ff.ſolu.matri.Soci.qui id dicit communiter teneri,conſi.xxxij.in præſenti conſultatione,col.pen.verſ.quibus ſuppoſitis,lib.iij.Matth.Afflict.d.conſt.licẽtiam,in x.q. Fran.Cur.Iunior,qui hanc dicit eſſe cõmunem concluſionẽ,conſi.cxxix.præſupponitur,paulò ante fi.

Conſtitutio loquens de dote data,habet locũ in promiſſa.

34 ¶Quinetiam ſi conſtitutio expreſsè loquatur de dote data,aut de dante dotem,ea habet locum in dote promiſſa,aut in promittente dotem tantùm.Nam glo.in l.j.§.accedit, in verbo, fecerit, in fi.C.de rei vxor.actio.trahit eum text.loquentem de eo qui dotẽ dedit,ad eum qui dotem promiſit, nec tradidit:nam ex promiſsione(inquit)fit dos,per d.l.ſi donaturus.& eam ſequuntur Cyn.in j.q.Bar.Sal. & alij,ibi.Similiter & glo.in l.qui ſe debere, in verbo, actionem,ff.de condi.ob cauſ.affirmat eum tex.loquentem in eo qui dotem promiſit & dedit,habere locum & in eo quoque, qui tantùm promiſit,nec dedit:tanquam paria ſint promittere,& dare vel ſoluere per d.l.vlt.C.ad leg.Falc.quam ea gl. allegat.& eam ſequuntur Bart.Bal.Ang.Rapha.Fulgo.Chriſto.Caſtel.Ro.Pau.Ca.Alex.& Recentiores ibi.& Bar.in d.l.ſi donaturus,§.j.

Auth.ſed quãuis pcedit etiã in dote promiſſa,uide nu.59.

35 ¶Sed & multi tradunt Authen.ſed quamuis,C.de rei vxoriæ actio.qua patri tollitur facultas diminuendi priorem dotem,cùm filia iterum nubit, procedere etiam ſi pater dotem tantùm promiſerat, nec dederat.Ita enim voluit Sal.licet ſubobſcurè ibi,verſic.quartò circa verbum diminuere.& Soc. etiam clanclulùm,conſi.lxix.viſo laudo,in ij.dubio,lib.iij.& Franc.Cur.Senior conſi.xxvij.magnificus vir,in iiij.dubio.& apertiſsimè Iaſ.in l.filia legatorum,paulò ante fin.C.de lega.vbi ita dicit ſe conſuluiſſe,& Philip.Dec.in l.vt liberis,col.j.in v.not.C.de colla.& latè conſi.xxxv.præſtantiſsime doctor,col.ij.verſi.circa ſecundum,etiam per d.l.vlt.C.ad leg.Falc.& iterum in addi.eiuſdem conſi. col.ij.verſi.ſecundò ius non eſt:rurſúmque in ij.addi.col.ij.verſi.ſecundò principaliter.

Statutum deferens lucrũ dotis datæ obtinet & in promiſſa, uide 57.

36 ¶Imò verò & id procedit in diſpoſitionibus exorbitantibus,atque etiam ſtatutis,in quibus verba debent ſtrictè & propriè accipi:nam & pactum & ſtatutum,de quibus ſuprà locuti ſumus,ex quibus ſcilicet maritus lucratur dotem datam, aut partem illius, habet locum in dote promiſſa tantùm. Et vt intelligas quid interſit inter id quod nunc dicimus, & id quod ſuprà diximus verſi.ab hinc iij.ibi locuti ſumus,cùm pactum & ſtatutum loquitur de lucro dotis ſimpliciter,hîc verò dotis datæ:vt videri potuiſſet non habere locum,niſi in dote data propriè: & tamen vt diximus habet locum etiam in dote promiſſa, necdum data. Nam de pacto eſt tex.in d.l.ex morte,in fi.C.de pac.conuen.quem ad hoc dicit ſingu.Franc.Aretin.in rub.ff.ſolu.matr.colum.penult.verſic.ſed pro Angelo.& illum ante eum in id citauit Bal.conſ.ccxc.quòd vir non lucretur, lib.j.Et de ſtatuto voluit Bar.conſi.cxxxiij.ſtatuto ciuitatis Eugubij.Ang.d.conſi.clxxx.& Sal.in d.l.ſi conſtante, col.ij.verſi.not.ad quæſtionem, C.de dona.ante nup.vbi plus dicit id procedere,etiamſi ita ſtatutum loquatur, vt vxore mortua ſine liberis,maritus dimidiam partem dotis tantùm reſtituat,& alteram ſibi retineat : cuiuſmodi eſt ſtatutum Brixiæ.Nam illud verbum,reſtituat,non videtur poſſe adaptari ad dotem promiſſam, nondũ datam, quòd ea reſtitui non poſsit:& tamen ibi tenet contrarium,& etiam in l.vlt.C.ſolu.matri.& Alex.conſi.lxiij.ſtantibus his,colum.vlt.verſi.nec obſt.ſi diceretur,lib.iiij.quod repetitum eſt conſi. xxxix.lib.vj.& Corne.non obſcurè,conſi.cxxvij.licet in hac cõſultatione,lib.iiij.& Caro.Rui.conſilio cxxxiij.viſis ſtatutis,col.iij.nu.4.& col.ſeq.nu.6.

Idem in pacto.

¶Præſertim

37 ¶Præſertim verò id obtinet,ſi is qui promiſit, fuerit in mora tradendi , vt & illi ſatis apertè intelligunt. Nam tunc haud dubiè atque citra controuerſiam id obtinet:vt apertiſsimè tradit Bald.in d.l. vlt.col.ij.verſi.ibi dederit,C.de dot.promiſ.vbi ita dicit ſe conſuluiſſe,& Rapha.Co.in d.l.ſi marito, §.j.ff.ſol.mat.Pau.Caſt.in d.l.iubemus nulli,§.j.C.de ſacro.eccle.& in l.peculium eſt,in princ.ff.de pecul.Alex.in d.l.ſi donaturus,§.j.verſi.vltimò item facit.& ibi quoque Iaſ.col.pen.verſi.pulchrum dubium eſt,ff.de condi.ob cau.& idem Alex.in d.l.ſed hoc ita,ff.de re iudica.& d.conſi.lxiij.lib.iiij. Fran.Aret.in d.l.rei iudicatæ,§.ſocero,ff.ſolu.matr.& Soc.d.conſi.xxxiij.lib.iij.

Præſertim ſi is qui promiſit,ſit in mora.

38 ¶Et idem quoque eſt de ſtatuto aut pacto repellente fœminas dotatas à ſucceſsione,vt ſcilicet habeat locum etiamſi dos tantùm promiſſa fuit.Nam de pacto affirmauit Bald.in l.ſi plures, col.vij.verſicu. item iuxta hoc quæritur,C.de condi.inſer.De ſtatuto And.Iſer.ſi ad ſtrictum ius,inquit,reſpiciamus, in cap.j.col.v.verſic.videtur quòd promiſsio,tit.de nat.ſucceſſ.feud.Bald.in l.non ſine,col.j. verſicu. modò hîc quæritur,C.de bon.quæ liber.Iaſon,qui ſolùm Bald.in d.l.ſi plures,citat,tanquam de ſtatuto loquatur,& id dicit ſingu.conſi.xj.in dubio ſuprà formato,poſt princi.lib.j.Matth.Afflic.deciſ. Neapo.lxj.fuit lata ſententia,& d.conſtitutione,licentiam,in x.quæſt. & Ferro.in conſuetu. Burdig. tit.de teſtamentis,§.xv.in princ.

Similiter ſtatutum aut pactũ repellens fœminas dotatas,habet locum, cùm dos eſt promiſſa.

39 ¶Et hanc opin.adiuuat,quod à pleriſque traditur,quòd in caſu huius ſtatuti,repellentis fœminas dotatas,ſatis eſt dotem fuiſſe à patre in teſtamento legatam ſiue cõſtitutam vt filia excludatur.Ita enim voluit Bart.in d.l.Titio centum, §.Titio genero,col.iij.verſic.quæro ſtatutum eſt, & ibi cæteri,præter paucos,quos infrà citabimus,ff.de condit.& demon.& in l.qui pupillam,per illum tex.ff.de adul. & in l.quod autem,ff.de iure dotium,& in l.non eſt matrimonium,etiam per illum tex.ff.de rit.nup. & Bal.in d.l.non ſine,vbi ſuprà,C.de bon.quæ libe.vbi id ſcienter tractat,& in c.vlt.col.j. verſi.item ſatisfactum,extrà de conſuet.& conſi.lxxj. de iure communi,lib.iiij.& conſi.clxxvj.ſtatuto cauetur, poſt prin.lib.v.Ange.conſi.xcij.Petrus de vrbe,col.j.& Raph.Fulg.conſi.xl.Dominicus,col.vlt.verſicu.in aduerſum.Pet.Anch.conſi.clxviij.pro veritate,col.j.verſicu.ſic igitur intellecta.Lau.Palat.in tract.ſtatutorum excludentium fœminas,col.xviij.verſi.dixi autem ſuprà,Paul.Ca.in l.j.in fi. C.vnde vir,dum allegat Bar.in d.§.Titio genero. Ang.Are.qui id dicit ſeruari in practica,in §.fuerat,col. xvij.verſi.vnum tamen aduertas,Inſtit.de actio.Franc.Cre.ſing.iij.ſtatuto cauetur,vbi id dicit ſingu. & Soci.conſi.xcij.circa primum,col.iiij.verſi.nec obſtat cauda,lib.j.& Iaſ.in rub.ff.ſol.matr. col.iij. verſi.quarta concluſio;& ibi etiam Fran.Rip.colum.xv.nu.61.ex iſta concluſione.& idem Ripa.in l. quæſitum,§.j.ff.de priuil.credit.& Ant.Rub.conſi.lxxiiij.circa dubium,col.xxj.Et bene etiam facit, quod ab ipſo Ang.reſponſum eſt,conſi.ccxlix.conſultatio,circa medium.

Et idem , ſi dos tantùm ſit legata,aut conſtituta,uide 58.

40 ¶Nam & Bal.ille,quem vbique vides,vbique audis,vbique inſcriptum & allegatum cõſpicis, vt qui de omnibus rebus alicubi locutus eſt,& vt dicit Iaſ.in l.iij.nu.35.ff.de lega.j.nihil intactum reliquit, Bal.inquam,conſi.cclxxxvj.cuius exordium eſt,ſuper primo puncto,verſic.ſuper ſexto,lib.iij.ex facto interrogatus reſpondit , ſtatutum diſponens vt in dotibus non currat præſcriptio , extendi etiam ad legatum relictum nomine dotis:tanquam habeatur,ac ſi iam traditum fuerit pro dote,& id refert & ſequitur,& dicit ſing.Catel.Cotta.dictorum ſing.Bal.maximus ac ſolertiſsimus indagator ac collector,in memor.incip.dos habet multa,verſicu. hinc etiam,& iterum memori.incip. ſtatuta debent interpretari,verſi.ſecundò addo.

Statutum ſummouẽs præſcriptiones in dotibus, habet locũ in legato nomine dotis relicto.

41 ¶SED QVORSVM hæc, Lector , niſi vt intelligas nihil referre promiſeríſne tantùm, an & promiſſa compleueris:vt ſcilicet ex ſola promiſsione aliquid faciendi agi poſsit,ac ſi id iam factum eſſet.quæ fuit Io.And.ſententia,quam ſuprà in prin.huius quæſt.citauimus.Verùm Phil.Deci.in d.l. cùm fundus,§.ſeruum tuum imprudens,in j.not,ff.ſi cert. pet. dicit illud dictum Ioan.Andr. ſemper viſum fuiſſe ſibi dubitabile multis rationibus. Prima,quia qui promiſit ſe obligaturum ad decẽ,non videtur ſe velle obligare de præſenti, vt ſonant verba : igitur non videtur , ſtatim ad illa decem eum poſſe præter intentionem conueniri.arg.l.non omnis,ff.ſi cer.pet.Secunda,quia qui promittit ſe obligare,obligatur ad factum:quia contractus ſunt facti.l.conſilio,in fi.ff.de cura.furi.& ad hoc eſt text. in l.ſi pœnam,in fi.ff.de verb.oblig.vbi ſi quis hoc modo ſtipulatus ſit, pecuniam te mihi crediturum ſpondes?incerta eſt ſtipulatio:quia id venit in ſtipulationem,quod mea intereſt.Ex quo ſequitur,pecuniam ſtatim peti non poſſe,quia ad factum quis præciſè non tenetur.l.ſi quis ab alio, ff.de re iudic. Tertia ex tex.in l.ſi quis ſtipulatus ſit Stichum,§.vlt.ff.de verbo.obliga.vbi ille qui promiſit fideiubere,non dicitur fideiuſſor, ſed obligatur ad intereſſe. Quarta,quia aliud eſt pactum de vendendo, aliud venditio,vt not.Iacob.Ancha.Bald.& Ange.in l.j.C.de pact.pign.vbi ex hoc dicunt,quòd ſi de contractu venditionis debet ſolui gabella , non ſoluitur de pacto de vendendo , quia ea promiſsio, non eſt venditio.l.in bonæ fidei.§.ſi tamen , ſecundum vnum intellectum,ff.de eo quod cer.loc.vbi probatur,conductionem eſſe bonæ fidei,promiſsionem autem conducendi,ſtricti iuris. Et vt id Decio addas,idem voluit ipſe Ang.in l.ſi pupillus,in fi.& ibi quoque Alex.etiam in fi.ff.ad leg.Falc.Et ideò,vt ſubdit ipſe Decius,obligatus ad vendendum , liberatur vendendo ſimpliciter,nec per talem promiſsionem obligatur ad tradendum,Bald.in l.vlt.C.de pact.inter emp.& vend.Franciſc.Aretin. conſi.xxviij.diligenter animaduerſis,in j.dubio,vbi ex hoc reprehendit quoſdã alios conſultores,qui præſupponebãt pactum de vendendo poſitum in inſtrumento, eſſe venditionem:de quo nos amplius

Multa contra priorem ſententiam.

Aliud fideiubere, aliud id promittere.

Aliud uẽditio, aliud promiſsio de uendendo.

Gabella , quæ debet ſolui ex uenditione,non ſoluitur ex illa promiſsione.

Aliud conducere,aliud id promittere.

Aliud ceſsio, aliud promiſſio cedendi.

dicemus infrà nume.55.facit præterea.Et facit(inquit Decius)quod not.Roma.consilio lxxxvj.viso quæstionis themate,colum.ij.versicu.primò quia ex prima: vbi dicit, quòd promissio de cedendo, non inducit cessionem.Tandem subiungit Deci.non obstare iura, quæ iubent vitandum circuitum: quia videntur procedere in casibus expressis à iure:aliàs secus.Vel etiam habent locum, vbi circuitus

Circuitus quando uitandus.

esset inutilis:secus,si aliqua insit vtilitas:vt not.Cardi.in d.cle.auditor, in xiiij.q.de rescri.Cui in hoc adde alios multos concor.à nobis adductos suprà eod.titu.§.ij.glo.j.nume.71.ad decimumsextum. In d.autem casu Ioan.And.non videtur circuitus inutilis: quia debitor habet dilationem ad soluendum,in quo (vt & illi hoc addas) maxima est vtilitas: vt patet ex iis,quæ latè scripsimus suprà titu. præced.§.j.glo.xviij.in verbo,*le pris que la chose aura cousté*,numero 34.ego tamen, & sequen.& quia etiam voluntas promittentis fuit limitata.d.l.non omnis,ff.si cert.peta.Hæc propè Dec.Cuius sententia,etsi illius non meminit,placuit Hipp.Marsi.sing.ccccl xix.dixit profectò.

Aliud redhibere, aliud id promittere. Aliud latrones deprehendere, aliud id promittere.

42 ¶Cui poteris addere & alia pleraque ad postremam illam suam rationem pertinentia,videlicet tex. in l.quòd si nolit,§.in factum,versi.illud planè,ff.de Aedil.edic.vbi aliud est redhibere,aliud promittere de redhibendo,& in l.non omnes.§.vlti.ff.de re milit.vbi aliud est latrones deprehendere, & transfugas demonstrare:& aliud hæc ipsa polliceri.& in c.qui post votum, & ibi glo.j.de regularib. lib.vj.vbi aliud est vouere de intrando siue profitendo religionem,aliud religionem profiteri: illud enim non impedit aliam profiteri etiam laxiorem: hoc impedit.& glossa in l.Titius,in fi.ff.de pign. act.quæ dicit aliud esse dare pignus in solutum,aliud promittere: illud enim prohiberi,hoc minimè: per illum tex.Sed de hoc tamen vide,quæ dicam infrà in eadem glos.numero 140.quartò & vltimò, & sequen.

Promißio de contrahēdo,nō est contractus. Aliud commodare, deponere,mutuare:aliud hæc promittere.

43 ¶Et vt reliquamus tex.& glo.adde Barto.in l.singularia,columna iiij.versicu.assumamus primò,ibi, quandoque præcedit stipulatio,ff.si cert.peta.vbi dicit,quòd promissio de faciendo cōtractum, non est is contractus,qui in ea fieri promittitur,& eundem Bar.in d.l.si pupillus,in fi.princ.& ibi quoque Nico.Neapo.Ange.Imo.Paul.Cast.& Alex.ff.ad leg.Falci.& ipsum Bar.in l.iurisgentium,in princ. post medium,ff.de pact.vbi dicit,quòd pactum de commodando,deponendo,vel mutuando,non est commodatum,depositum,aut mutuum,& in l.vlt.colū.ij.versi.non obstat quòd ex isto,ff.de condic. ob cau.

Iterum de uenditione & promißione uendendi. Arbitria super uenditionibus, non pertinent ad pmißiones. Promittens uēdere, an poßit pœnitere.

44 ¶Et vt ad cæteros pergamus,adde Alberi.Sal.& Pau.Cast.qui & illud dicunt de promissione vendendi,in d.l.in bonæ fidei,& ibi quoque Fulg.qui dicit contractum non esse factum ex promissione faciendi.Ex hócque dicit,quòd si ex statuto datiarij habeant arbitrium super venditionibus factis:si quis tantùm promiserit vendere,id non pertinebit ad eorum arbitrium.Et dicit etiam Pau.Cast.ibi, quòd si facta est tantùm promissio de vendendo,& is cui facta est,aliquid soluit pro venditione futura:poterit pœnitere,antequàm fiat venditio,& id repetere,quod soluit,de quo tu vide ibi Ias.amplè. Sed cui adde eundem Paulum,idem quoque volentem consi.xciij.in causa quæ vertitur, per totum, maximè verò,col.v.versi.sed in contrarium,lib.ij.Sed & ipse Pau.Cast.in d.l.in bonæ fidei,vt à quibusdam allegatur,dicit,quòd ex sola promissione vendendi sine consensu domini, emphyteuta non cadit emphyteusi,ita enim illum nuncupatim refert(licet id non dicat in meo codice) & simul sequitur ipse Ias.in l.vlt.nu.134.per prædicta planè,C.de iure emphy.At idipsum expressè voluit Alex. quem neuter citat,consi.clxxiij.viso themate, colū.ij.versi.secundò respondeo,lib.ij.quod repetitur consi.xcj.lib.iij.Et idem de feudo statim dicemus.

Aliud pactum resoluens,aliud de resoluendo. Prohibitus alienare, potest in id se obligare. Promißio uendendi sine certo pretio ualet. Vasallus nō cadit feudo ex sola promißione uendendi.

45 ¶Nunc ad Bald.veniamus.Is in l.ab emptione,col.ij.versic.ex prædictis,ff.de pac.dicit aliud esse pactum resoluens, aliud pactum de resoluendo,ex hoc enim non oriri resolutionem.Idem in l.vlt.§. emptor,paulò ante fin.C.com.de leg.dicit,quòd qui non potest alienare, potest tamen se obligare ad alienandum.Idem in l.si fideiussor,§.meminisse,in ij.not.& ibi post eum Franc.Aret.in iij.not.ff.de lega.ij.dicunt per illum tex.quòd licet venditio sine declaratione certi pretij,non valeat,§.pretium, Insti.de empt.& vendi.valet tamen promissio vendendi,quod & voluit ipse Bald.in l.j.colū.pen.C. com.de lega.Idem in c.j.§.aut si libellario,col.ij.versi.& idem dico,titu.quib.mod.feud.amit.vbi ex hoc dicit,quòd vasallus ob solam promissionem vendendi non cadit feudo:quia promittere (inquit) non est alienare,& allegat quædam iura,quæ non admodum(ni fallor)faciunt.Et idem voluit Card. Alex.qui Bald.non meminit,in c.j.in princ.col.ij.versi.per hoc restat illatio, titu.de prohi.feud.ali. per Fed.Idem consi.ix.factum tale est anno domini, colū.iij.versi.secunda ratio,lib.j.quod repetitur consi.clxxxviij.lib.iij.dicit aliud reuersum esse,aliud reuerti debere:sicut aliud liberum esse,aliud liberandum:aliud alicui esse prouisum,aliud prouidendum, per l.qui se dicit,ff.de iudi.Idem consilio ccccl v.quæritur an filiafamilias, lib.ij.dicit quòd licet donatio causa mortis facta stipulatione,aut etiam pacto,sit obligatoria,per not.in l.j.in magna glo.ff.de act.& oblig.& in Authen.sacramenta puberum,C.si aduer.vendi.si tamen interuenit sola promissio donandi, non est contractus obligatorius:per not.in l.ij.ff.de dot.præleg.& in l.legatis,ff.de leg.ij.Et ipse Bald.consi.cccxciij.præmissis duabus, col.j.lib.iiij.vbi ex eo quod suprà diximus de differentia venditionis & promissionis de vendendo,consuluit in pulchro casu.

Promißio pa-

46 ¶Sequitur Ange.illo fratre non indignus,qui in l.Lucius,per illum tex.secundum vnam lect.ff.solu. matr.ex hoc dicit,quòd si ij qui inuicem præliantur,pollicentur se facturos pacem, non per hoc dicu-

tur

tur inuicem plenè reconciliati.Id quod dicit vidiſſe in curia Romana in perſona domini Barnabonis,
& conſi.clxxxiiij.ex forma & ſerie,col.vlt.vbi dicit,quòd ex promiſsione facta in locatione de reno
uando finito tempore,non eſt quæſitum aliquod ius in re,nec competit actio, tanquam ſi res eſſet ve-
rè renouata,ſed actio ad intereſſe,& ſequitur Barb.conſi.lj.ſcripſit ſapientiæ fons, colū.xiij.verſi.ex
iſto fundamento,lib.j.& Alexan.conſi.lxviij.viſis duobus,col.ij.verſi.per ſuprà dicta, lib.j.quod re-
petitur conſi.clxv.lib.ij.& Matth.Afflict.in conſtit.Siciliæ incip.conſtitutionem diuæ memoriæ,col.
xij.verſi.vndecimò quæro.

cis,non eſt plena reconciliatio.

Aliud promiſsio renouādi locationem,aliud eam renouare.

47 ¶Nunc ſe offert Sal.horum cōtemporaneus, in l.ſi quis argentum,§.ſed & ſi quidem,C.de dona.vbi
contra id quod nos diximus ex Bar.& aliis ſuprà,nu.31.& facit,tenuit eam l.loquētem in donatione,
non habere locum in promiſsione donādi:quia aliud ſit donare,aliud promittere de donando, & idē
dicit ipſe Sal.in l.ij.col.vlt.C.de condi.ob cau.& Io.Fab.in §.aliæ,col.ij.verſi.quid ergo ſi quis,Inſti.
de dona.& Imo.in l.in ædibus,§.ex rebus,col.j.ff.de dona.& in c.qualiter, extrà de pact.Ioan.Ana.
conſi.lxiiij.viſa petitione:vbi idem dicit tenuiſſe Fran.Ramp.in l.vlt.ff.de condi.ob cau.& idē quoq;
voluit Bap.Sanſeueri.in ſuo tracta.de pactis.q.vj.col.pen.& Alex.in d.l.iuriſgentium, in prin.colū.
iij.verſi.item adde,ff.eo.vbi dicit hanc partem eſſe veriorem : quamuis Bar.ibi tenuerit contrarium,
& idem quoque voluit idem Alex.conſi.cxix.ſuper primo dubio,ad fi.lib.vij.& Ang.Areti.in §.in
perſonam,col.v.Inſti.de actio.& Philip.Dec.in l.pacto quo pœnam,col.vlt.& ibi quoque Alciat.C.
de pac.Rurſus idem Sal.in l.Papinianus,ff.de donat.inter vir.& vxor.quòd appellatione donationis
non continetur promiſsio donandi:intelligítque eum tex.requirentem traditionē, procedere in ſim-
plici promiſsione:tanquam aliud ſit in donatione,vti etiam fecit ante eum Bar.ibi, & glo.& Cy.in l.
ij.C.de do.cau.non numer.& expreſsiſsimè Bal.hanc differentiam faciens, conſi.cccxcvij.caſus talis
eſt,lib.j.& Pau.Caſt.conſilio cxxxviij.dicta donatio,col.vlt.lib.j.

Lex ſi quis argentum,nō habet locū in promiſsione donandi,uide 31.

Aliud donare, aliud promittere.

Traditio nō requiritur in donatione uiri & uxoris, ut in promiſsione.

48 ¶Succedit Imo.qui in c.cùm contingat,colum.lxxxvj.quæ eſt in ea char.quæ proximè præcedit , col.
antep.verſi.tertio caſu,quando interponitur,extrà de iureiur.dicit,quòd is qui iurauit,id eſt interpo-
ſito iureiurando promiſit vendere , non per hoc impeditur alteri vendere ,& tradendo dominium
transferre:iuxta l.quoties,C.de rei vend.nec ex ea promiſsione , etiam iureiurando confirmata,agi
poteſt,niſi ad intereſſe,per quædam ibi allegata ab eo.& nuncupatim refert & ſequitur Card.Alex.
in c.ſi facta,col.ij.titu.ſi de feud.fuer.contro.inter do.& ag.& Iaſ.qui id multùm commendat in o-
mnibus propè locis,ex quibus eum ſuprà citauimus:& prætereà in d.l.quoties,col.viij.in verſi.quar-
todecimò,C.de rei vendica.& Pet.Gerard.à Petra,ſing.xcviij.nota quòd ſing.vbi id dicit ſing.

Iuramentū interpoſitum in promiſsione uēdendi non impedit alienationem.

49 ¶Sed & Pau.Caſt.vltra ea quæ ſuprà ex eo diximus incidenter,& alia quoq; huc pertinentia ſcripſit.
Nam conſi.cclxxxj.in cauſa iſta quinque principaliter,col.pen.verſi.prætereà aliud, lib.j.dicit aliud
eſſe ratificare,aliud promittere de ratificando:ideóque non ſufficere promittere ratum habere intra
tempus,quo actus fieri potuit,niſi & intra ipſum tempus ratum habuerit. Et idem propemodum di-
cit Bertran.conſi.cccxlv.viſo conſultationis themate,lib.ij.vbi dicit, quòd ſi quis promiſerit alterum
ratificaturum,non eſt ei rei ſatisfactum,ſi is alter tantùm promiſerit ratificare , nec aliter ratificaue-
rit.Idem quoque Pau.conſi.xciij.in cauſa quæ vertitur coram notabili viro , colum,iij.verſi.venien-
do ad deciſionem, lib.ij.dicit quòd ex ſola promiſsione de vendendo & emendo non poteſt agi ad
pretium:cùm aliud ſit emere & vendere,aliud promittere de vendendo & emendo. Idem in l.ſi de-
bitorem,ff.de nouat.dicit,quòd ſi debitor,cui mandatum eſt à creditore vt ſolueret alij ſuo credito-
ri,promiſit ſoluere illi alteri creditori,necdum tamen ſoluit,non liberatur à me per huiuſmodi pro-
miſsionem:nec cenſetur facta fuiſſe delegatio,ſiue nouatio:per eum tex.quem dicit ſingu.& idem di
cit ipſe in l.delegare,eodem titu.Et id quoque dicit ſing.& ſequitur Hippo.Marſil.ſing.cclxv.fines.
Sed tu de hoc omnino vide Philip.Dec.conſi.cvij.in cauſa quæ nomine,col.j.verſi.ſecundò principa-
liter,& iterum col.ſeq.verſi.nec obſt.fundamentum.

Aliud ratificare , aliud id promittere.

Ex ſola promiſsione uendēdi non agitur ad pretium.

Simplex promiſsio ſoluendi non facit nouationem.

50 ¶Quo autem piaculo tacebimus Alexan.ſui temporis legum principem.Is in addi.Bar.in l.Iulianus,
§.offerri,ff.de act.emp.tradit quòd ex pacto de vendendo ob pretium non ſolutum non debentur
vſuræ,vti ex venditione:ſecundùm l.curabit,C.de act.emp.ea ſcilicet ratione , quòd aliud eſt vende-
re,aliud promittere.& ſequitur Philip.Dec.conſi.clxxxiij.in controuerſia,in fi.idem Alexan.conſi
lxxiij.viſo themate,colum.ij.verſi.nec etiam deberi,lib.ij.vbi ex hoc dicit, quòd ex huiuſmodi pro-
miſsione non debentur fructus poſt eam percepti,vt poſt venditionem ipſam.quod conſi.iterum re-
petitum eſt conſi.cxxj.lib.iiij.& ſequitur Franciſ.Cur.Senior in addi.ipſius Alexan.in l.ſi pupillus,
in fi.ff.ad l.Falc.Idem Alexan.conſi.xiij.circa primum,colum.v.verſi.& iſtam diſtinctionem,lib.iij.
vbi dicit promiſsionem dotis non eſſe contractum dotis , ſed alium quempiam innominatum.& ſe-
quitur Matthæ.Afflict.in conſtitu.apud Iuſtitiarios,in viij.not.Sed & ipſe Alexan.conſi.lxxij.vide-
tur,colum.iij.verſicu.ad id,lib.iij.dicit aliud eſſe compromittere,aliud idipſum promittere.& conſi.
xciij.viſis,colum.ij.in princ.eo.lib.iij.& conſi.cxix.ſine diſputatione, propè per totum , libr.iiij.&
conſi.lxxvj.viſis dubitationibus,colū.iiij.in iij.dub.verſi.non ergo ibi repetitur,lib.v.& conſi.lxxvj.
viſo themate,in fi.lib.vj.vbi dicit aliud eſſe reuendere , aliud promittere de reuendendo,ex hócque
vtrobique in pulchris caſibus conſuluit:& de vltimo dicemus alicubi in hac eadem glo.Et idem conſ.
clxviij.ſtantibus veris his,paulò ante fin.eo.lib.vj.vbi ex hoc negat legatum extingui per promiſsio-

Ex pacto de uēdendo non debētur uſuræ ob pretium nō ſolutum.

Nec ex ea promiſsione debētur fructus.

Aliud compromittere , aliud id promittere.

Aliud reuēdere,aliud id promittere.

nem de alienando,vti per alienationem extinguitur, de quo dicit esse tex.no.in d.l.postquàm.§.vlt. in fi.ff.vt lega.no.caue.& idem quoque voluisse Bal.& Sal.in l.iij.C.de lega.

Aliud condẽnare, aliud pronuntiare condẽnãdũ, uide paulò infrà.

Aliud restituere in integrũ, aliud pronuntiare restituẽdum.

Aliud deponere, aliud deponendũ pronuntiare.

Aliud absoluere, aliud absoluendum pronũtiare.

51 ¶Nec omiserim alia quædam,ab ipso Alexand.congesta in l.j.§.si quis ita,col.ij.ff.de verb.obligat. aliud esse condemnare,aliud pronuntiare condemnandum.Ioã.And.in addi.Specu.titu.de excep.§. viso,versi.porrò,in addi.inci.dat intelligere.Barto.in l.j.C.si aduer.liber.Imo.& Ro.in d.§.si quis ita. Anto.in c.cùm venerabilis,extrà de excep.Sicut aliud est pronũtiare quem liberum, aliud quem esse liberandum.d.l.qui se dicit,ff.de iudic.& d.l.j.cum glo.in verbo,admittit,in fi.& ibi quoq; Bal. C.si aduer.liber.Et aliud quem restituere in integrum, aliud pronuntiare restituendum.l.vlti.cum glo.in verbo,compromissarios,C.vbi & apud quem in integr.restit.Et aliud aliquem mittere in possessionem,aliud pronuntiare mittendum.l.cognitio,§.j.in glo.vlt.ff.de offic.eius cui mand.est iurisd. Aliud deponere,aliud pronuntiare deponendum.glo.in c.super eo,in verbo, ordinet,de offic.deleg. Ioan.And.in c.transmissa,de elect.Barto.in l.solent,in princ.ff.de offi.procur.Aliud absoluere,aliud pronuntiare absoluendum.Barto.in l.si quis filio exhæredato,§.eius,ff.de iniust.testa.& in l.solent, in princ.ff.de offic.Procon.Bald.in l.j.ff.de iur.om.iudi.Ange.in §.vlt.in fi.in Authen.de exhib.reis. Ex quibus bonam partem accepit ab Alberic.in d.l.j.C.si aduer.liber.Super eo tamen quod dictum est de condemnato,& pronuntiato condemnandum,vide Bart.& Bald.in l.fundus,ff.de rescin.vend. & Ang.consi.ccl.Philippus,colum.vlt.versi.non autem moueor.Imo.Alexan.Fran.Aret.& Lancel. Gal.in d.l.j.§.si quis ita,ff.de verbor.oblig.& eundem Aret.consi.vj.viso instrumento diuisionis,col. iiij.in ij.dub.Fel.& Philip.Dec.in c.cùm venerabilis,vtrunque colũ.pen.extrà de excep.& Barba.in d.§.si quis ita,colum.ix.versicu.item dico,& multis seq.& Stepha.Bertrand.consi.cccxij.ex processu, nume.4.lib.ij.

Aliud absolutio,& promissio absoluendi.

Cõcessio in emphyteusim,& id promittere.

Agere,& pactum de agẽdo.

Renũtiare,& pactum renũtiandi.

52 ¶Dies me deficeret, si omnes sigillatim recensere vellem.sed vide Rapha.Co.consilio clxxxiiij. M. CCCLIX.&c. Ioannes,vbi ex hoc in pulchro casu consuluit.Ioan.Ana.d.consi.lxiiij.vbi ex hoc dicit,statutum prohibens probationem solutionis vel absolutionis, nisi per instrumentum,non habere locum in promissione absoluendi.& Matthes.nota.xlvj.nota quòd aliud est Franc.Areti.in d.l.si fideiussor,§.meminisse, colum.j.versi.quia in glo.ff.de leg.j.& in l.quod dicitur, colum.vlt.ff. de verbor.obligat.vbi dicit,aliud esse concedere in emphyteusim, aliud promittere de concedendo. Ex hócque pulchrè infert,quòd licet in nullo valeat concessio emphyteusis ecclesiasticæ, facta vltra generationem licitam,valet tamen,si fiat vsque ad eam cum pacto de renouando: sed vitiatur pactũ: per §.neque,in Authen.de non alie.Barba.in d.§.si quis ita,colum.x.versi.nec obstat aliud:vbi dicit, aliud esse agere,aliud pactum de agendo:& aliud renuntiare,& aliud pacisci de renuntiando.& latè consi.viij.scribitur præclarè,colum.x.versi.venio nunc ad aliam,lib.j.vbi ex hoc dicit,quòd glo.in l. quod vendidi,ff.de contrahen.empti.loquens in venditione,non habet locum in promissione aut pacto venditionis futuræ.& consilio lj.scripsit,columna xiij.versicu.ex isto, eod.lib.j.Firmia.in tracta. gabel.in v.parte princ.in iiij.q.Cæpol.consilio causarum ciuilium lxj.orta,colum.iij.non semel: vbi dicit aliud esse legitimare,aliud idipsum promittere.Soci.consi.ccliij.in causa domini Ioannis, colũ. iij.versicu.circa secundum,libr.ij.vbi dicit,quòd licet venditio,siue reuenditio,fiat nudo consensu,& oriatur actio,l.consensu,ff.de actio.& obliga.tamen promissio de vendendo vel reuendendo, nuda conuentione facta,non producit actionem:cùm aliud sit vendere,aliud promittere vendere.& Ias.in l.si ante,ff.solut.matrimo.& consilio cxvij.in quæstione,colum.j.& ij.lib.j.de cuius dicto in illis locis dicemus latè inferius in viij.q.& eundem Ias.consi.cxlviij.nobilis & generosus,colum.penult. versiculo.primum fundamentum,lib.ij.& consilio xxiiij.in causa feudali, colum.vij.versiculo præterea & fortius,lib.iij.vbi dicit,aliud esse infeudare,aliud idipsum promittere.Anto.Corset.in verbo,alienatio,versiculo per alienationem.& iterum in verbo,statutum,versic.statutũ loquens in vendente.Philip.Dec.consi.cccxl.pro resolutione,colum.ij.versic.tertiò dictum,& iterum in fi.& consi. dcxxvij.in casu in quo,colum.vlt.& Ferdi.Loaz.in repe.l.filiusfamilias,§.Diui, colum.lv.versicu.& per ista patet,ff.de legat.j.vbi ex hoc dicit,quòd prohibitus alienare sub pœna, non cadit in pœnam promittens vendere.& Chasse.consilio lxiij.quidam minor,in vij.dubio.& Matthæ.Afflict.in constitut.Siciliæ incip.constitutionem diuæ memoriæ, columna xij.versiculo nonò quærò: vbi ex hoc dicit, quòd qui à domino consensum vendendi impetrauit, non ob id poterit promittere de vendendo, nisi & id impetrauerit: cùm aliud sit vendere, aliud id promittere.idem Matthæ.Afflict. in constit.sponte volentibus,columna j.in iiij.not.& Steph.Bertran.consilio cxxxiiij.ponitur in facto quòd cùm nobilis,in iij.dubio,lib.j.vbi singu.dicit,quòd pactum legis commissoriæ non censetur prohibitum,cùm tantùm sit promissio de vendendo,aut dando in solutum, sicuti cùm fit venditio vel datio in solutum non restituto precio.quod est multùm notandum, si verum sit.de quo & nos aliquid diximus suprà in rubric.huius titu.numero x.& idem dicas.& dicemus infrà numero 140. quartò & vltimò.& idem Bertran.consilio ccxcj.viso casu,numero 3.lib.j.& consilio cccxvj.viso casu qui mihi exhibitus est,in j.dubio,eodem lib.j.vbi aliud dicit esse,reuendere, & aliud promittere de reuendendo.& consilio v.parum refert, numero 39.lib.ij.vbi dicit, quòd promissio vendendi non est bonæ fidei, nec parit actionem bonæ fidei, vt venditio, sed stricti iuris. Et nouissimè D. Boërius deci.iij.filia in contractu, vbi per nonnulla ex his quæ diximus, tenuit, promissionem factam

Legitimare, et id promittere.

Promißio nuda reuendendi, non producit actionem.

Aliud infeudare, & id promittere.

Consensus uẽdendi non extẽditur ad promißionem uendendi.

Valet pactum legis commiß. in promißione uendendi

Promißio uendendi, est stricti iuris.

factam à filia in contractu matrimonij de renunciando bonis paternis, non habere vim renuntiationis.

53 ¶Hæc mirum in modum confirmat, quòd aliud est accipere aliquam in vxorem, aliud promittere eam accipere: nam per illud contrahitur matrimonium: per hoc verò, etiam cum iuramento, sponsalia tantùm de futuro: vt est tex. in c. iurauit, & ibi Imo. in ij. not. & Panor. in j. not. extrà de probatio. & in c. ex literis Syluani, & cap. sicut ex literis. & c. si inter, extrà de sponsal. quibus probatur, ex huiusmodi promissionibus, etiam iuratis, non impediri matrimonium posteà cum alia contractum. Quod & respondit Cardi. Floren. consi. xlvj. L. monialis. Sed & quod proximè accedit ad principalem nostram quæstionem, Vincen. Doctor antiquus in d. cap. si inter, & ibi post eum Ioan. Andre. in verbo, recipiam, de sponsal. dicit, quòd per hæc verba, promitto quòd te desponsabo, id est (vt ipse, nec malè, intelligit) in sponsam te habebo, non contrahuntur sponsalia etiam de futuro, sed tantùm promissio sponsaliorum contrahendorum, & sequitur Nicol. Mil. in suo repertorio, versic. sponsalia non contrahuntur. Multùm enim interest dicas, spondeo, an spondebo. Tullius lib. epistolarum familiarium xiij. epistola incipi. Marcus: Spondebo tibi, vel potius spondeo, in méque recipio Marci Curij mores &c. *Aliud accipere in uxorem, aliud id promittere.* *Tullius.*

54 ¶Et quod tradit idem Io. And. & post illum Domi. Pet. Anc. & Phil. Fran. in c. j. de testib. li. vj. quòd ille tex. loquens de proxeneta recipiente, non habet locum in eo cui promissum est. & respondent ad tex. in c. veniens, le j. extrà eo. qui videbatur velle contrarium. & sequitur Fel. in eo ipso ca. veniens, col. j. versi. & per istum tex. & ibi quoque Phil. Dec. col. iij. nu. 9. in fi. glo. j. & idem Decius in l. vt liberis, col. j. in v. not. C. de collati. & cons. cclxxx. in proposito, col. ij. vers. nõ obst. quòd paria. Et quod idem scribit Io. Andr. in c. quanquàm, de vsur. lib. vj. quod ille textus non habet locum in eo, cui promissum est aliquid solui pro vsura, nisi & id solutũ sit: per eũ tex. in illis verbis, de vsuris quas receperant. & idem voluit Bald. ibi, vt à multis citatur, tametsi non reperimus in eius lectu. & Domi. col. j. versic. quæro quid si aliquis, & Petr. Ancha. etiam col. j. in ij. not. & Philip. Fran. in primo notab. & ipse Petr. Ancha. consi. cclxxj. de titulis, col. ij. dum allegat Io. Andre. vbi suprà & Barba. in c. ad nostram. col. pen. de emptio. & vẽditio. & Laur. Rodul. in tractatu de vsur. quæst. lxxxviij. & Felin. in c. in præsentia, col. vij. versic. & adduco optimè, extrà de proba. De quo tamen vide Io. Ana. in ca. post miserabilem, extrà de vsur. & Anto. Burg. in d. c. ad nostram. col. iij. versi. istam conclusionem, extrà de empt. & vendi. *Aliud aliquid accipere, aliud si id tantùm sit promissum.*

55 ¶Facit prætereà, quod etiam tradit Barto. in l. Titia, in princ. & ibi Angel. & Imol. ff. de verb. oblig. quòd l. vlt. C. de sponsal. loquens de arrhis datis, non habet locum in promissis. quod & voluit ipse Bartol. consil. xlv. Vannes, Bald. in d. l. vlti. col. ij. versic. in hac l. Anto. post antiquos in c. gemma, & ibi quoque Panor. col. ij. versic. circa secundum. & Cardi. Alexand. col. iiij. versicu. secunda est quæstio, extrà de sponsal. & idem Anto. consil. lxx. quantùm ad primum. & latè Maria. Socin. consil. iij. circa præsentem, per totum consi. Et quòd licèt is qui vendidit, præcisè cogatur ad tradendum, si habet facultatem rei restituẽdæ, nec liberatur soluendo quod interest, voluit glos. Barto. & alij in l. j. ff. de actio. empt. & in l. exemplo, in princ. eod. tit. & glo. in §. pretium. Instit. de contrahen. empti. cum aliis multis concord. traditis ab Alexan. qui hanc dicit esse communẽ opin. in l. certi condictio, & ibi quoque Philip. Deci. ff. si certum petatur, & in l. stipulationes non diuiduntur, column. penulti. ff. de verbo. obligatio. Tamen is qui tantùm promisit vendere, haud dubiè non cogitur præcisè tradere, etiamsi habeat facultatem rei restituendæ: vt per Franc. Areti. d. consil. xxviij. colum. j. versic. plus dicit. & Ias. in l. quoties, colum. viij. versic. quartodecimò limita, C. de rei vendicatio. & Philip. Dec. qui alios allegat, consil. cccccij. ex duobus, col. ij. versic. sed dato quòd valeret. & consi. seq. superioribus diebus, col. j. vers. secundò reuocatur in dubium. & idem ante eos tenuit Ange. quem tamen non allegant, consi. ccxxxviij. dictum punctum, in ij. dubio. & nos aliquid quoque diximus suprà, nu. 41. sed quorsum. *Constitutio loquẽs de arrhis datis, nõ habet locum in promißis.* *Vẽdẽs præcisè cogitur tradere si potest. Non autẽ promittens.*

56 ¶Nec simpliciter verum est, quòd suprà in contraria parte diximus, paria esse soluere, & promittere de soluendo: quia plerunque sunt disparia: vt tradit & probat glo. in d. l. vlt. & ibi quoque Philip. Corne. C. ad leg. Falcid. & alia quoque quæ idipsum probat in l. ea quæ, & ibi etiam Angel. C. de dona. ante nupt. & probat etiam tex. in l. peculium, §. item deducetur, & ibi Sal. ff. de pecul. & in l. nam & maritus, & ibi glo. Alberi. Bart. Bald. & alij, qui eam l. legunt cum l. quod nomine, ff. de condi. indebi. iuncta l. quòd si maritus, in princ. ff. de consti. pecu. nam & qui promittit, non propterea soluit. l. nepoti, ff. de fund. instruct. vt per eam l. voluit Bald. in d. l. vlt. Notúmque est illud Ouidianum ex lib. j. de arte amandi: *An paria sint soluere & promittere.*

Promittas facito: quid enim promittere lædit?
Pollicitis diues quilibet esse potest.

57 ¶Ideò sunt qui non admittunt, quòd suprà diximus, nu. 36. imò verò, scilicet statutum deferens lucrum dotis datæ, trahi ad dotem promissam: sed è diametro cõtrarium tenent: & inter hos Bart. sibi contrarius, in d. l. iubemus, §. j. col. j. versi. veniamus ad quæstiones, C. de sacro. eccl. Pau. Cast. in d. l. si marito, §. j. ff. soluto matrimonio, & in d. l. si donaturus, §. j. ff. de condict. ob causam, dum vtrobique remittit simpliciter ad Bart. in d. l. iubemus. & Franc. Are. in d. rub. ff. soluto matrimonio, col. pen. &

Matthes. not.lxxiiij.nota quòd statutū.Alex.in d.l.si donaturus,§.j.col.vlti.ff.de condic.ob cau.nisi, inquit is qui promisit,sit in mora dandi.& Soci.in l.de diuisione,col.iij.versi.circa tertium,ff.soluto matrimonio.Caro.Rui.sibi contrarium in rub.eiusdem ti.nu.98.& 102.& cons.cxcvij.casus de quo, nu.5.& seq.lib.j.quem tamen vide posteà num.8.& consil.ccxxv.visis his,col.j.versi.vnde sequitur, eo.lib.j.quem & tu vide,col.ij.vers.nec obst.quòd loqui videatur.& cons.xxxiiij.copiosè,col.j.li.iij. & consi.lvj.in causa,col.j.lib.v.

58 ¶Sed & contrarium eius quod dictum est,statutum repellens fœminas dotatas habere locum, cùm dos est tantùm promissa,aut legata,tenuerunt Iac. Are.Pet.Cy.Ray.& Raph.Fulgo.in d.l.non sine, C.de bo.quæ liber.alter Raph.Co.& Imo.in d.l.Titio centū,§.Titio genero,ff.de cond.& demonst. And.Iser.si æquitate,vt dicit,innitamur,in d.c.j.col.vj.ver.de æquitate,ti.de natu.succes.feud.Alex. consi.xiij.circa primum dubium,col.iiij.versi.quinimo secundum,rursúmque versi.& istam distinctionem,& iterum versi.bene facit,lib.iij.& Soc.sibi contrarius,cons.ccvij.in causa dominę Annæ, col.ij.versi.secundò conantur,lib.ij.

Facultas reddēdæ dotis cōstante matrimonio, nō trahitur ad dotem promissam.

59 ¶Contrarium quoque eius,quod diximus,d.Authenti.sed quamuis,C.de rei vxo.act.habere locum in dote promissa,tenuit glo.ord.ibi,in verbo,diminuere:quam sequitur Cy.in j.oppo.& Ang.Aret. in §.fuerat,col.xiiij.versi.in ea glo.ibi,quod patet,& ibi etiam Ias.sibi contrarius,qui eam glo.dicit not.col.pen.nu.134.Insti.de act.vti.& in simili,l.quamuis,ff.sol.mat.& similes,quę faciunt potestatem reddendæ dotis in certis casibus constante matrimonio,non habēt locum in dote promissa, necdum data.Ea enim remitti non potest,etiam ex illis ipsis casibus: vt voluit glo.not.quam sequuntur Cyn.& Bald.in l.si constante,in verbo,firma,C.de dona.ante nup. & illam quoque sequitur & dicit sing.Ro.sing.cccccccj.tu habuisti.

Decisi. princi. quæstionis.

Arestum.

Senatus Parisiensis æquitatem amplexari solet.

60 ¶Ex quibus vides,rem hāc esse admodū ambiguam.sed quicquid sit in illis aliis casibus,neq; enim nunc nobis vacat,nec etiam expedit aliter eos examinare:tamen id scio,in casu nostræ promissionis de danda facultate redimendi intra certum tempus,cùm primus iudex hanc posteriorem sentētiam secutus absoluisset emptorem, fuissétque ab eius sententia appellatum ad curiam parlamenteā amplissimi Senatus Parisiensis,fuit dictum,malè iudicatum,& bene appellatum,& emptor condemnatus ad recipiendum venditorem ad retractum restituto pretio,atque etiam ad restituendos fructus à tempore litis contestatæ perceptos. Et certè Senatus ille æquissimus æquiorem sententiam secutus est,vt semper aliàs solet facere: vti etiam scribit Fran.Ripa.in l.Centurio,col.xxv.nu.77.ff.de vulga.& pupilla.& è nostris attestatur Budæus statim post prin.priorum annotationum in Pandectas. & Steph.Bert.consi.xlviij.viso casu,col.ij.lib.j.vbi nuncupatim loquitur de circuitu,quem solet(inquit)suprema Curia vitare & omnibus modis veritatē,reiectis huiusmodi subtilitatibus,sectari.Et nonnihil etiam Guid. Pap. Deci. Delphi.xxix.in superiori. & iterum decisi.cccclxxxiij.legatario. & ipse Bertr.consil.clxxviij.viso processu,ad fi.lib.ij.& Aymo Crauetta,consi.cxcviij.videtur,col. vlt.nume.7.

An id pactum possit probari testibus.

Etiam si sit instrumentum.

An sufficiant duo testes.

61 ¶SEXTO QVÆRO,cùm non constat per instrumentum de huiusmodi pacto,an admittatur venditor ad probādum per testes,id fuisse factum,saltem si se non inscribat de falso,iuxta l.vlt.cùm ibi no.C.de fide instru.& vtrùm testes id probent contra instrumentum.Nam certum est duos testes non sufficere ad reprobandum instrumentum:per not.in l.in exercendis,C.eod.tit.& in l.optimā,C. de contrah.& com.stip.& in l.j.§.si quis negat,ff.quemadmo.test.aper.& per Cano.in c.cùm Ioan. extrà de fide instr.Dic breuiter,id non esse contra instrumentum,sed pręter:ideò neque opus esse inscriptione,duósque testes satis esse:vt expresè voluit Alex.consi.cxxij.viso processu vtriusq; causæ, col.iij.vers.nec obstat etiamsi dicatur,lib.ij.Sed & tu vide,quæ in simili diximus in ti.præce.§.j.glo. xiiij.in verbo,*ou equipollent à uente*,nu.57.nec tamen.& vide etiam,quę suprà scripsimus suprà in hac eadem glo.in iiij.quæstione.

An id pactum probetur ex fama.

An ex coniecturis & quibus.

An testibus singularibus.

An in eo sit locus iuramento suppletiuo.

62 ¶SEPTIMO QVÆRO, quomodo probatur id pactū,vtrùm ex fama,coniecturis,& quibus, testibus singularibus,proxenetis,confessione extraiudiciali facta absente parte, & an sit in eo locus iuramento in supplementum probationis.Hæc omnia comperies, non quidem vno in loco, sed per partes,apud Baldum,consi.xxxix.proponitur quòd celebratus,col.ij.lib.iij.Pet.Anch.cons.cccxxxj. visis diligenter,col.ij.versi.quartò etiam. Imo.consi.xcij.visis & consideratis.Pau.Cast.consi.cxliij. viso processu & attestationibus,col.j.versi.secundò videtur,& sequē.vsque ad fi.consil.lib.ij.& Ro. consi.xxx.viso casu,& Alex.d.consi.cxxij.in iij.primis col.lib.ij.Philip.Dec.consi.xviij.cuius superscriptio incipit,an statutū in venditione,tum col.j.tum iij.vers.cùm ergo statutum,cum multis vers. seq.& col.vlt.vers.non obst.quòd probationes,vsque ad fin.consi.& Hippo.Marsil.in l.de minore, §.plurimum,col.xij.nu.77.adde etiam quòd fama,ff.de quęst.& latissimè D.Boër.dec.clxxxiij.alia insuper. Sed & de probatione ipsius reuenditionis aliquid videbis apud Soci.consil.ccclij.in causa domini Io.in j.dubio,lib.ij.

Si intra tēpus reuenditionis uenditor resti-

63 ¶OCTAVO QVÆRO, quid si intra tempus reuenditionis vēditor restituit pretium, & emptor ei tradit prædium,non tamen aliter reuēdit:an retransferatur dominium in venditorem, ita vt fructus acquirat:an verò ipsi fructus extenuent pretiū. Qua in specie, aut certè promissionis de vendendo,patrū nostrorū memoria duo eius tempestatis primarij legum interpretes multis magnísque

vterque

vterque rationibus inuicem contenderunt. Hi sunt Bartho. Soci. & Ias. Ille enim asserebat eo in casu dominium transferri ac fructus ei acquiri qui pretium tradidit, & prędiũ ab eo qui promiserat accepit, æquè ac si venditio facta fuisset: hic contrà, vt videre licet ex scriptis eorum, in l. si ante, ff. so. matri. vbi & ipsi asserunt, ita pro sua vtrunque sententia consuluisse, sicuti vere consuluerunt in eadem causa atque inter easdem partes: scilicet Soc. consi. clxx. in pręsenti consultatione, ferè per totũ, lib. ij. Ias. consi. cxvij. in quæstione quæ vertitur, lib. j.

tuit pretiũ, & emptor rẽ, an venditor fiat dominus ipsius rei, & acquirat fructus.

64 ¶Iasonis rationes maxima ex parte in hoc sunt, quòd aliud est vẽdere, & aliud promittere de vẽdendo: vt latè diximus suprà in v. q. nec ex promissione transfertur ius aut dominium, sed solùm actio personalis contra promissorem. l. si sterilis. §. si tibi fundus, ff. de acti. emp. & l. qui fundum, ff. de contrahen. empti. quæ iura in hoc allegat Ange. consi. clxxxiiij. ex forma, col. vlt. quem & nos citauimus in d. v. quæsti. Ex quo illico consequitur, quòd cùm is ex ea promissione non sit factus dominus, nec fructus quoque suos facit: sicut nec creditor qui non habet dominium. l. j. & ij. C. de pig. acti. & c. j. & c. conquestus, extrà de vsur. nam solùm est tradita naturalis possesio, non etiam dominiũ: at ea non sufficit ad acquisitionem fructuum. l. qui sic, §. in alieno, ff. de vsur. & l. in bonęfidei, in princ. ff. de acquiren. rer. domi. & declarat Bart. in l. si fur, ff. de vsufruc. & in l. iij. §. ex contrario, ff. de acquir. posi. nam nec nuda traditio (vt hoc alli addas) sine causa vel tit. operatur dominij translationẽ. l. nunquam nuda, ff. de acquir. rer. domi. Vnde si is vellet lucrari fructus ob pecuniam quam dedit, esset vsura: vt no. in d. c. conquestus, & in c. plerique, xiiij. q. iij. & per Host. qui huius rationem reddit in summa ti. de vsur. §. j. versi. & est ratio, cum versi. seq. & Bal. in rub. C. eod. tit. ad fi. dum loquitur de fructibus, qui medio tempore percipiuntur.

Iasonis rationes.

Ex promißione solum cõpetit actio personalis, nec dominium transfertur.

Fructus dominiũ sequuntur.

Vsura est lucrari ex pecunia.

65 ¶Pręterea cùm dominium nondum sit translatũ in emptorem, nec ad eum quoq; spectat periculum rei: quia res ei perit, cuius est. l. pignus, C. de pig. act. & l. necessariò, ff. de peri. & com. rei vend. glo. in l. non omnis, §. si pupillus, & ibi Pau. Ca. Ro. & latè ipse Ias. ff. si cer. pet. Cy. & alij in l. j. C. de peri. & com. rei vend. Sed ad quem non spectat periculum rei, nec fructus quoque eius ad ipsum pertinent. l. ij. & seq. & ibi glo. quæ id declarat, ff. de in diem addic. Et si quis eos ita lucrari vellet, vsura esset: vt not. in d. c. cõquestus, & per Inn. in c. j. eo. ti. & hoc dicit Ias. in d. l. si ante, esse ineuitabile fundamẽtũ.

Periculum dominium sequitur.

Fructus sine periculo usura est.

66 ¶Postremò pro hac parte adducitur autoritas non contemnenda Alex. quem & nos quoque citauimus in d. quæst. v. scilicet consi. lxxiij. viso themate suprà scripto, colum. ij. versicu. nec etiam deberi possunt, & seq. lib. ij. & cõsi. cxx. in proposita quęstione, si ipsius est illud consi. iterũmq; in seq. consi. quod est cxxj. viso themate suprà scripto, lib. iiij. quod quidem postremum consi. omnino idem est cum d. consi. lxxiij. lib. ij. quibus quidem consi. asseuerãter respondit Alex. in casu promissionis venditionis soluto etiã pretio, & re mutuò tradita, fructus non cedere lucro eius, cui facta est promissio, illis iisdem rationibus, quas suprà adduximus ex Ias. & idem quoque tenuit Caro. Rui. consi. lxxvij. de duobus, col. vlt. num. 9. lib. j. & consi. xlvij. in causa. col. ij. & prin. lib. iiij. & prætereà faciunt, quæ scribit idem Alex. consi. cxix. sine disputatione, lib. iiij.

67 ¶CONTRARIÆ sententiæ rationes, ex quibus Socinus nonnullas affert, quibus multas addidimus, hæ sunt: Dominium transfertur ex traditione, non solùm cùm causa de præsenti adest, sed etiam cùm ea speratur, scilicet propter spem futuræ obligationis committendæ: vt declarat Bart. in l. sub conditione, col. vlt. versic. aduertatis contra prædicta. & iterum versicu. item contra prædicta, ff. de sol. per text. ibi, & alia iura: ex quo facilè intelliges, nihil, quantùm ad id, interesse, vtrúmne sit causa legitima re, an spe. & idem quoque voluit ipse Bart. Bald. Paul. Cast. & ipsemet Ias. in l. triticũ, in fi. ff. de verbo. oblig. & Bald. in l. contractus, col. vlt. versic. secundò quæritur, & ibi quoque Paul. Castren. col. iiij. versicu. in glos. ibi Bald. C. de fide instrumen. vbi dicit ipse Bald. hoc casu consensum tradentis respectu futuræ causæ operari dominij translationem: etiam per tex. in d. l. sub conditione, & alia iura per eum allegata, & Barb. consi. viij. scribitur, col. xj. versic. & si opponitur, lib. j. & Soci. in l. j. §. si vir, ad fin. ff. de acquiren. pos. & Ludo. Gozad. consi. xc. in causa Mantuana, col. v. nume. 14. Et licèt ea iura ab illis citata, loquantur in causa & contractu conditionali, tamen ea trahunt & ad alias futuras causas. Et est maior ratio in hoc casu, in quo ex promissione agi potest contra promittentem, vt causam ipsam impleat, & (vt nostri loquuntur) in esse deducat: & sic quodam modo is cui promissio facta est, causam iam habere videtur. l. qui actionem, ff. de reg. iur. Maior (inquam) est ratio hoc in casu, quàm quando causa est conditionalis, quæ à casu & fortuna pendet. nec interim agi potest. l. si pupilli, §. videamus, ff. de nego. gest. cum simi. adductis suprà ti. præce. §. j. in glo. ij. in verbo, *a uendu*, nu. 21. sed & illud. nam quæ sunt in conditione, non sunt in dispositione. l. si quis sub conditione, si quis om. caus. testa. vnde maior est spes futuræ in hoc casu, quàm in dictis iuribus. Ideoque Bald. in d. l. contractus, & ibi quoque Sal. in iij. q. prin. loquentes in casu & specie illius l. asserunt per traditionem acquiri dominium, quamuis contractus venditionis nondum esset perfectus, nullúmque ius ex eo emptori acquisitum esset: vt ibi dicit tex. & voluit etiam Alexand. in d. l. j. §. si vir vxori, col. pen. versic. iuxta proximè dicta, ff. de acquiren pos. & ante eos Azo, quem nullus citat, in summa, C. de contrahen. empt. col. antepenult. versic. & hoc quando. Igitur si id fit, antequàm contractus esset perfectus, quo casu non dicitur contractus sed tantùm præparatio, & præuia dispositio ad contractum, argu. l. ij. C. de sent. ex breui reci. & c. vlt. de re iudi. lib. vj. & tradit Oldra. consi. cxix. Titius

Rationes contrariæ oppositæ.

Traditio cum legitima causa etiam sperata aut futura dominium transfert.

condidit testamentum.Io.Andre.in addi.Spec.tit.de instr.edic.§.compendiosè, versic.quid si prius fecit testamentum,colum.penult.eius versic.Certè fortiori ratione fieri debet,cùm adest promissio de perficiendo contractum,cùm etiam in primo illo casu locus est pœnitētiæ.d.l.contractus,& not. in d.l.ij.de sent.ex breui reci.Vnde sequitur id,quod suprà diximus,scilicet maiorem firmiorémque spem esse in hoc nostro casu,quàm in casu d.l.contractus. Ideò dicit Bald.ibi,quòd translatio dominij potest causam præcedere,quasi scilicet habita fide de ipsa causa.Ex quo vides,quòd sicut causa de præsenti operatur translationem dominij secuta traditione,ita etiam,si habita sit fides de causa.Quis autē dubitat,in hoc casu habitā esse fidem de causa venditionis?cùm præcesserit promissio de vēdendo cum aliqua temporis dilatione : sicut quando promittitur pretium cum aliqua dilatione, censetur habita fides de pretio,secundum not.in l.quod vendidi, ff.de contrahen.emptio.& quæ dicemus posteà latiùs.

Ex contractu cōditionali re tradita transfertur dominium.

68 ¶Et hanc rationem adiuuat tex.in l.dotis fructus,§.vlti.cum l.seq.quæ incipit,sed nisi,ff.de iur.dot. vbi ex contractu conditionali transfertur dominiū,si res fuerit tradita,etiam ante conditionem impletam.quem text.ad hoc expendit glos.in l.seruitutes ipso quidem iure,in verbo,sub conditione,in princ.ff.de serui.& ibi Angel.& Paul. Castren.qui eam glo.dicunt sing.ad id quòd patientia quæ in incorporalibus habetur pro traditione,per l.penul.eiusdem tit.etiam hoc casu transfert dominiū.& ipse Angel.eam trahit ad casum huic nostro similem,vt scilicet ex simplici promissione de constituendo seruitutem,ante eam aliter constitutam, per simplicem patientiam, quæ vt diximus, habetur loco traditionis,inducatur constitutio & translatio iuris.& ideò(inquit)ista glos.est miranda. Eum autem tex.ad id quod diximus,vltra Bart.in d.l.triticum,& Bald.in d.l.contractus, expendit etiam idem Bald.consil.ccccl xxviij.quidam Franciscolus, circa medium, lib.j.Paul.Castr.consil.cclxvij. in facto illorum,lib.j.vbi id declarat Corne.consi.l.videtur in hac, col.iiij.lib.j.& consil.ccxiiij.licèt in hac,col.j.& iterum ij.eo.li.j.& consil.lxxiiij.præmitto,col.iij.lib.iij.& diximus suprà in præcedenti titu.§.j.glo.ij.in verbo,*a uendu*,nu.28.quòd si prior,& seq.& ad hæc iunge,quæ dicam infrà versic.ab hinc iiij.

Maritus & emptor æquiparantur.

69 ¶Item emptor respectu rei emptæ,& maritus respectu dotis æquiparātur,idémque iuris est in vtroque:nam mulier dans dotem,est tanquam vendens:& onera matrimonij,quæ subit maritus, sunt loco pretij ipsius dotis,quæ datur ob ea onera.l.ex promissione,ff.de act. & obligat.vbi dicitur,maritum quantùm ad dotem pertinet,esse veluti emptorem.& similis est tex.in l.qui balneum,§.vlti.ff. qui poti.in pigno.habe.& voluit glo.in l.de diuisione,& ibi Bar.paulò post medium,& omnes post eum,ff.soluto matri.& Docto.in l.in insulam,§.vsuras,ff.eod.tit.& in c.salubriter,de vsur.& Soci. consi.lxxxviij.abundè,col.j.lib.iiij.& consil.ciij.præsens consultatio,col.ij.versi.secundò confirmo, eod.lib.iiij.& facit l.j.in princ.ff.pro dot.& ibi Barto.qui ex eo not. maritum & emptorem æquiparari.& l.sicut,§.sed si permiserit,ff.quib.mod.pig.vel hyp.sol.vbi qui in dotem dedit,vendidisse videtur,propter onera matrimonij.Ex quo fortè antiqui dicebant matrimonium esse speciē quandam emptionis & vēditionis,vt planè diximus in nostris Legibus cōnubialibus,l.iiij.& dicemus pleniùs in alia editione,quam propediem emittemus.Illud tamen hîc adiiciemus, ob id quòd diximus maritum censeri habere causam onerosam in dote,illum quoque in ea esse veluti creditorem.l.vlt.§.si à socero,ad fi.ibi,non magis quàm in creditorē,& ibi Bar.qui id no.ff.quę in fraud.credi.Sponsalia autem nihil aliud sunt,quàm promissio contrahendi matrimonium.l.j.ff.de sponsa.Sed illud ita habet,quòd si sponsa de futuro, ante contractum matrimonium tradiderit dotem sponso iam subeūti quædam onera:is lucratur fructus etiam ante matrimoniū perceptos:vt post Azo.voluit glo.quam communiter sequuntur Doct.& quæ id dicit procedere ex æquitatē,in d.l.si ante,ff.sol.matri.Ergo idem,cùm is qui promisit vendere,ante venditionem tradit rem,& accipit pretium,cuius vicem(vt diximus)obtinent onera matrimonij:nam sicut maritus lucratur fructus propter onera matrimonij, ita emptor ob compensationem pretij,l.curabit,C.de act.emp.

Matrimonium speciē esse emptionis.

Emptor soluta parte pretij fructus habere debet pro rata.

70 ¶Ad hæc text.est not.in l.vlt.§.si per mulierem,ff.de fund.dota.quòd si mulier dedit fundum in dotem marito,hoc pacto quòd soluta æstimatione illius, maritus fundum restitueret,& posteà mulier partem æstimationis soluerit:debet habere fructus.quem tex.trahunt Docto.ad emptorem,vt scilicet quamuis sit solutum pretium venditionis pro parte,non tamen acquiritur dominiū pro ea parte. arg.l.si rem,ff.de sol.tamē emptor debet habere fructus pro rata pretij soluti,per illum tex.ita enim voluit Bart.in ea ipsa l.& in l.fistulas,§.qui fundum,& ibi quoque Sal.& Fulgo.qui illum tex.dicit sing.ff.de contrahen.emp.& idem Bar.& Sal.qui & illum tex.dicit not.in d.l.Iulianus,§.offerri,ff. de act.emp.& Bald.qui illum tex.dicit ad hoc valde not.in l.si traditio,col.vlt.in xj.q.C.eod.titu.de act.empt.vbi id dicit procedere ex quadam generali æquitate,ne venditor locupletetur cum iactura emptoris.& Sal.qui & illum tex.dicit not.in d.l.curabit,in fi.& ibi Hiero.Cagno.qui illū dicit sing. in repe.eiusdem l.col.v.versic.item not.quòd si venditor,C.eod.tit.Panor.cons.lxvj.duo ad claram decisionem,col.ij.versicu.sed his non obst.lib.j. & iterum consil.lxix. casus in his terminis ponitur, quidam Antonius,ante finem,lib.ij.Alexand. qui illum quoque textum dicit singu. dicto consilio lxxiij. in princip.lib.ij.qui posteà, column.scilicet iij. versiculo & per hoc patet, declarat quomodo intelligatur. & consilio cxxj.visis & ponderatis, column.ij.libr.v. Corne. consil.cl. viso tenore,

colum.

colum.ij.versic.nam Bald.lib.iiij.Franc.Are.consi.clx.longa est,col.vj.in v.dubio.& Fab.in tractatu.de empt.& vendi.in v.membro,vj.quęstionis princip.& iterum in vij.quæstione princip.colum. vlt.Soci.consil.clxxix.circa præsentem,in fine lib.ij.& consi.xvj.anno Domini,colum.antepen.versiculo ad prædicta accedat,lib.iiij.& iterum consil.cxxx.circa præsentem,in fine,eodem lib.iiij.vbi etiam dicit esse bonum textum,in l.cùm venderent,ff.locat.Ludoui.Bolo.consi.lxij.A Bononiensis, colum.iij.versic.& non est dubium.Caro.Rui.qui & illum tex.dicit sing.consil.lxvj.licet,colum.iij. nume.7.lib.iiij.& Philip.Deci.consil.clxix.cuius superscriptio incipit,licèt instrumentum , colum. ij.versi.vltimò non obst.& consi.ccccclxiij.in casu proposito,col.vlt.Stepha.Bertran.consi.cccxviij. quamuis certissimum,col.ij.versic.sed vereor,lib.j.& Matthæ.Afflict.deci.Neap.lxxxvij.magnum est dubium,col.j.

71 ¶Vides igitur in casu d.l.vlt.nihil aliud esse,quàm simplicem promissionem de restituẽdo,seu quodam modo de reuendendo,vt est etiam in casu nostro.vides(inquam)in casu venditionis emptorem ante solutum pretium nondum esse dominum rei emptæ.d.l.quod vendidi,ff.de contrahen.empt.& §.venditæ,Insti.de rer.diuis.nec teneri venditorem ad traditionem rei , donec solutum sit integrum pretium : per d.§.offerri,& tamen vtrobique deberi fructus pro parte pretij soluti. Ergo multò magis in nostro casu,in quo solutum est integrum pretium,& præterea res ipsa tradita.Sed Iason dicto consilio cxvij.lib.j.cùm non videret,quid satis tutò responderet ad d.l.vltimã,cò tandem confugit, tanquàm ad sacram anchoram,vt diceret fortè non insubtiliter posse attentari d.l.vltimã,& quæ in ea dicunt Doct.procedere de iure ff.tantùm,quo vsurę non erant prohibitæ:secus autem sit hodie ex Iure Canonico. *De eadem re.*

72 ¶Huc quoque pertinet tex.in d.l.j.§.& primùm,ff.pro dote:vbi si sponsa ante contractas nuptias in dotem viro dederit rem alienam,ea mẽte,vt res ipsius esset, is vsucapere poterit etiam ante nuptias: & si non aliud expressim actum sit,credendum est id eo animo esse traditum,vt illius esset : vt etiam dicit text.in d.l.sed nisi,ff.de iure doti.quasi scilicet sufficiat promissio futuræ causæ , scilicet matrimonij:nam licet contractus dotis perficiatur ipsa traditione dotis,vt declarat Bartolus in l.iurisgentium,in principio,ff.de pact.tamen ea causa dotis sola & per se non sufficit ad acquisitionem dominij , sed requiritur matrimonium,cùm dos non possit esse sine matrimonio.l.vlti.C.de donatio.ante nupt.Ex quo apertè declaratur,satis esse,causam quæ oritur ex matrimonio,esse promissam scilicet per sponsalia,quæ vt diximus,cõtinent promissionem futuri matrimonij.Ergo & in casu nostro sufficit promissio futurę causæ,id est,venditionis,licèt nondum facta fuerit vnà cum traditione,pręsertim cùm vt diximus, à pari procedunt dos & venditio.Et id iunge his,quæ diximus suprà versiculo ab hinc iiij. *Iterum de futura causa.*

73 ¶Deinde cùm quis tenetur ad vendendum certo pretio,(qui est casus noster)si per eum, cui facta est promissio,offeratur pretium,vẽditio habetur pro perfecta,quantùm ad iuris effectum,cùm stet per eum qui tenetur vendere:vt expressim voluit Bart.in l.si fideiussor,§.meminisse,in prin.ff.de leg.iij. & iterum in l.vxorem,§.agri plagam,in princi.ff.de leg.iij.& vtrobique per l.Labeo scripsit si mihi, ff.de contrah.empti.qua l.probatur,id pro facto haberi,quod per alium stetit quò minùs factum sit in ipsius præiudicium,cum multis concord.à me collectis suprà si.pręced.in §.xv.in glo.ij.in verbo, *depuis la litiscontestation*,nu.7.ídque perpetuum est.Et in hoc illud aduertendum est,d.l.Labeo,loqui nuncupatim de venditione.& alia multa iura allegata in d.§.xv.loquuntur etiam aut de venditione, aut aliis contractibus:ne quis causetur Barto.in dictis locis loqui de testamentis,tanquam scilicet in his plenior interpretatio sumi debeat,quàm in contractibus,iuxta l.in testamentis,ff.de regu.iur. & c.cùm dilecti,extrà de donatio.Et hanc Bart.sententiam sequuntur Bald.Sal.Flor.Pau.Cast.Rapha. Co.Alex.Ias.& omnes,pręter Fran.Are.in d.§.meminisse.& Ang.in l.j.C.com.de leg.& in l.in ęstimationibus,ad fi.ff.de pet.hæred.Ray.& Floria.in d.§.agri plagam.& Fab.in tract.empti.& vend. in vij.q.v.q.princ.& Franc.Aret.sibi contrarius,consi.vj.viso instrumento diuisionis, col.iiij.versic. confirmatur ista conclusio. *Ex promissione uendendi,oblato pretio, fit perfecta uẽditio.*

74 ¶Subdit tamen Bartol.vtrobique(nam id non omittendum est) post Dyn.in d. §.agri plagam , hoc casu etiam cõpetere rei vendicationem,per tex.in d.§.agri,in verbo,petere.quod etiam voluit Cyn. in d.l.j.in x.quæst.& ibi quoque Ioan.Fab.C.commu.de leg.& Sal.Rapha.Co.Paul.Castren.& Iason in dicto §. meminisse. & Angelus in locis suprà allegatis. Licèt quantùm ad hoc postremum, non assentiant cæteri suprà citati : sicuti nec Bald.in dicta l.j. colum.ij. versiculo quæro si testator, C.commu.de legat.& Fab.in dicto tractatu,in xxij.quæsti.iij.partis princip.nisi , vt ipsi dicunt,fuerit processum ad traditionem. Sed hìc non solùm res fuit tradita , sed & pretium quoque traditum & acceptum , nedum oblatum. Ergo hi omnes stant ab hac parte,præsertim cùm in casu promissionis reuenditionis sola oblatio faciat censeri perfectam esse reuenditionem , & fructus deberi offerenti , per textum in l.ij. C. de pact. inter empto. & vendit. quem sic intelligit Franciscus Areti.consilio xxviij.diligenter animaduersis , column.j. versiculo prætereà non continet. Nam & quod plus est , multi asserunt , in hoc casu oblatione facta , dominium ipso iure retransferri in venditorem offerentem : vt latè diximus suprà eodem titu.§.j.glos.vij.in verbo , *seront prefeřés*, numero 6.at in pacto. Vide tamen(vt id obiter dicam)quid de ea l.Labeo, scribit Paul. Castren.consilio *Et an in eo casu cõpetat rei uendicatio.*

silio xciij.in causa quæ vertitur coram nobili viro,colum.v.versicu.nec obst.l.Labeo,iunctis præcedentibus,lib.ij.

De ijsdē rebus.

75 ¶Sed vt demus illud non esse verum,vt scilicet retransferatur dominium ipso iure , cùm interueniēt sola oblatio: de quo diximus vbi suprà & iterum , §.iiij.in verbo , consigner, nume.3.& adeò quidem.Certè cùm emptor oblatione ei facta accipit pretium, & prætereà rem sibi venditam retradit ipsi venditori,non video,quin id agens censeatur tacitè reuendere,liberando fidem suam , id est, vt indoctiores intelligant,satisfaciendo suæ promissioni de reuendendo : nam venditio fit consensu. l.consensu,ff.de actio.& obliga.& §.j.Instit.de obliga.ex consen.Contractus autem , & alij actus, qui consensu perficiuntur,verba non exigunt,sed vel nutibus vel aliis actibus consensum exprimentibus tacitè consummantur.l.si pater naturalis,ff.de adopti.& l.item quia , in princ.ff.de pact.& l.in quibuscunque, ff.de act.& oblig. quæ postrema l.loquitur nuncupatim de emptione & venditione. & latissimè dicemus infrà titul.*de contraire compaignie*, qui est omnium huius volu.consuetudinum xxiiij.§.ij.in verbo , *contractent taisiblement compaignie*,in princip.Nam & factis consensus & voluntas exprimitur,& declaratur.l.de quibus,& ibi glo.de legib.& l.recusari,ff.de acquiren.hæredi.vbi glo.dicit,nihil interesse,verbis aliquid fiat,an rebus : & multa in id allegat. Imò si verum fateri volumus , facta plus habent ponderis ad declarandam voluntatem , quàm verba.l.si tamen , §.ei qui seruum,ff.de Ædil.edict.vbi dicitur,quòd multò amplius est facere,quàm pronunciare,& not.glo. in cap.dilecti,per illum tex.de appel.& Pet.Ancha.consil.cccij. materia de qua quæritur. & Roma. consil.ccxcj.cùm isti fratres,qui ex hoc dicunt facta magis declarare voluntatem & consensum contrahendi , quàm verba , quòd huc proximè accedit. Et ex externis scriptoribus Lucianus in Toxari asserit res ipsas magis loqui,quàm verba:cum aliis similibus,quæ etiam collegimus,vbi suprà,nu.2. Igitur,vt reuertamur,si factis & tacitè possumus vendere & reuendere , per Deos oro, ex quibus factis euidentiùs dilucidiúsque possumus declarare venditionem nos facere , quàm si post promissionem de ea facienda pretium recipimus,& vicissim rem tradimus?Certè vel sic declaramus,vel nunquàm:essēntque superuacua omnia iura,quæ dicunt emptionem solo consensu & tacitè,id est,ex factis celebrari,nisi ita fieret:quando etiam ex simplici traditione rei ante contractum perfectum,dominium transferamus,secundùm glo.in d.l.contractus,in verbo,id quod emptoris,& ibi Cyn. post Pet.colum.ij.versic.quartò quæritur,Bald.quo loco suprà citauimus.Sal.col.iij.versic.quæro tertiò principaliter. Angel.versic.in ea ibi , sed non vsura.Paul.Castren.vbi etiam citauimus,C.de fide instrumen.& alia glos.in l.multùm,in verbo,tradita,dum se allegat ex d.l.contractus,& ibi quoque Docto.C.si quis alter.Barba.consil.viij.scribitur præclarè colum.antepenulti.versic.& si opponitur de eo,lib.j.

Voluntas facto declaratur.

Facta magis declarant uolūtatem,quàm uerba.

Lucianus.

Traditio rei ante perfectum contractū trāsfert dominium.

76 ¶Et hæc quoque euidenti ratione probantur : nam,vt diximus suprà,nume.53.hæc mirum,aliud est promittere aliquam accipere in vxorem , aliud eam accipere : per illa enim verba non est contractum matrimonium , sed est tantùm promissio de contrahendo,quam nos sponsalia de futuro vocamus.sunt enim sponsalia futurarum nuptiarum promissio,c.nostrates,xxx.quæsti.v.per hæc autem contrahitur matrimonium. Quid igitur , si post huiusmodi promissionem de contrahendo non aliter expressim contrahitur matrimonium : tamen sponsus & sponsa inuicem concumbunt : quod nihil aliud est,quàm sese sibi mutuō tradere:vt apertè sentiunt glo. Host.Colle.Panor.vterque Card. Flor.& Alexand.in c.vlt.de sponsa duo.dum respondent ad l.quoties,C.de rei vendic.& idem Host. in summa eiusdem ti.§.ij.colum.j.& D.à Rota decisi.dccclxxix.vtrùm l.quoties,in antiq.quæ repetitur inter decisi.Bernard.Bisgueti.sub titu.de loca.cap.j.eiusdem initij. Profectò ita perficitur matrimonium,ac si verbis expressis fuisset contractum.Sponsalia(inquam)transeunt in matrimonium, id est simplex promissio in contractum.c.is qui fidem,extrà de sponsa.cum si. Idque tiam si sponsalia fuerint sub conditione contracta.c.de illis,& c.super eo,& cap.per tuas,extrà de condi.apposi.& vtrobique Docto. Imò ex simplici ductione vxoris in domum mariti,ipso facto & sine alia expressione verborum,eadem sponsalia transeunt in matrimonium.l.cùm in te , & ibi Bald.in j.not.C.de dona.ante.nupti.Et facit,quod scribit idem Bald.in cap.iurauit,columnn.vlti.versicul.item nota hîc, quòd sponsus , extrà de proba. Igitur & simili ratione hoc in casu simplex promissio de vendendo, transit in contractum venditionis , per mutuam rei & pretij traditionem , etiamsi aliter id expressum non fuerit : nam vt diximus suprà , numero 69.item emptor,matrimonium est quædam species emptionis & venditionis. Et huc quoque pertinet text.in l.Papinianus , ff.de donat.inter vir.& vxo.prout multi illam intelligunt,quos nos citauimus suprà nu.47.nunc se offert, vt scilicet loquatur in simplici promissione de donando : si tamen processum fuerit ad traditionem rei promissæ,habet vim donationis,& morte confirmatur,acsi verè donatum fuisset.

Confirmatio præcedentium.

Per cōcubitum spōsus & sponsa se sibi inuicem tradunt.

77 ¶Quid,quòd simplex traditio rei non soluto pretio,illud operatur , vt venditor videatur habere fidem de pretio,nisi aliud protestetur,& sic transferat dominium.glo.in l.quod vendidi,& ibi Sal.ff. de contrahen.empti.& in l.procuratoris,§.planè,in verbo,vendicare,ff.de tribu.act.& subobscurè in l.iij.ff.de pign.act.& in d.§.venditæ,in verbo,fidem emptoris,& ibi Ioan. Fab. Instit.de rer.diui. Iacob.Areti.Cyn.& Bartol.in l.inciuile,C.de rei vendi.Colle.in cap.vlt.extrà de spon.duo. Bald.& Ange.in l.si non donationis,C.de contrahen.empt.Ioan.Fab.in §.sed istæ,nume.18.Inst.de act.Masuer.

Traditio rei facit,ut cēseatur habita fides de pretio.

suer.titu.de empt.& vendi.§.item eo ipso quòd venditor.Ro.sing.cccviij.l.quod vendidi.Alex.conf. lxxxvj.ponderatis narratis,col.ij.versi.nec obstat,si diceretur,lib.vj.quod repetitur inter consi.Fran. Curt.Senioris, consi.xxij.Corne.consi.ccj.visis nonnullis,col.j.lib.iij.& consi.cl.viso tenore, colū.j. versi.quod & conuenit.lib.iiij.Barb.consi.viij.scribitur præclarè,col.antepen.versi.& si dicatur,lib. j.& Alciat.in l.traditionibus,in verbo,nudis pactis,C.de pact.& probat tex.in l.apud Iulianum,§.si Titius,ibi,sed si nondum,ff.de leg.j.si credimus Franc. Aretin.ibi.Si ergo id facit simplex traditio sine numeratione pretij,vt transferat dominium,tanquam habita fide de pretio,quatò magis idem debet facere,cùm numeratum est pretium.Præsertim cùm iam in nostro casu obligatus sit emptor id perficere,quod promisit,cùm è diuerso in primo casu venditionis non teneatur habere fidem de pretio:prætereáq; plus incommodi percipiat habendo eam fidem,& expectando solutioné pretij, quàm implendo,quod iam promisit.

78 ¶Quid verò plura:cùm si quis primò rem quampiam suo testamento legauit, deinde & eandem legatario tradidit,legatum ipsum ob eam traditionem,quæ posteà interuênit, assumit naturam donationis causa mortis:vt pulchrè & not.voluit Bald.in l.vlt.C.de vsu & fructib.legat.& in l.j.colū.iij. vers.vnum scias,C.si omissa sit cau.test.per l.Lucius Titius,la j.& l.legatum, la ij.ff.de lega.ij.& dicemus in nostro tractatu de vtraque poss.in materia constituti, in ampliatione. Si igitur traditio eam vim habeat, & id operetur, vt mutet ipsius actus & nomen & substantiam, multò magis id efficere potest & debet,vt operetur complementum & perfectionem actus iam incepti ex promissione.

Legatum traditum assumit naturam donationis causa mortis.

79 ¶Præsertim verò hæc omnia debent procedere in promissione reuendendi,& magis quidem, quàm vendendi:tum quia facilius res eò redire debet,vnde primùm venerat,argu.l.si vnus,§.pactus ne peteret,versi.quod in specie,ff.de pact.& c.ab exordio,xxxv.di.vt scilicet illud fiat, quod senario illo prouerbiali dicitur,

Promißio reuē dendi fauorabilior,quàm uendendi.

Ἁλῶν δὲ φόρτος ἔνθεν ἦλθεν, ἔνθ' ἔβη. Id est,

Salis onus,unde uenerat,illuc abiit.

Prouerbium.

Et hoc argumento in hoc nostro pacto de reuendendo nuncupatim vtitur,licet aliò respiciens Philip. Deci.consi.lxxxviij.cuius superscriptio incipit,valet statutum,col.ij.versi.ad hoc breuiter : híncque dicit,huiusmodi bona ita vendita cum pacto reuendendi,& posteà reuendita, magis videri reddita, quàm translata:vt in simili dicitur in l.filio quem pater.ff.de lib.& posthumis.

80 ¶Tum quia æquius est & fauorabilius,vt id fiat in promissione reuendendi, quàm in simplici promissione vendendi,quæ omnino libera est:nec enim quis cogitur promittere vendere,sicuti nec vendere.l.inuitum,C.de cōtrahend.emp.cum simi.Hîc autem prior venditor verisimiliter nō erat aliâs venditurus,quàm cum eo pacto reuendendi.arg.l.vlt.C.de pact.inter emp.& vendi.Igitur emptor emendo rem,quam fortè admodum cupiebat(neq; enim aliter emisset, nisi cupidus eius rei) coactus est id pactum apponere.neque enim poterat aliter emere venditore renitente:fuítque id pactum appositum fauore contractus emptionis,& ex causa illius: cùm in simplici promissione vendendi non subsit alia causa,fauore cuius ea fiat,sed ex simplici voluntate promittentis. Ideóq; non tanta est nec tam fauorabilis obligatio eius rei,argu.l.rem legatam,ff.de adi.lega.cum si.

De eodem.

81 ¶Denique nihil iniquius est,quàm vt hic qui promisit vendere aut reuendere,habeat penes se & pretium & fructus eius rei,cuius venditio aut reuenditio promissa est,id est,vt prouerbio Gallorum dicitur, *& l'argent & le drap*, ex sententia glo.Cy.& aliorum in l.vlt.C.quan.lic.ab emp.disced.Bal.in c.j.colum.ij.titu.de cont.inter do.& emp.feud.& cons.cxxxj.casus est talis,quidam nobilis,in fi.lib. j.& consi.ccxcviij.hæc materia,col.ij.lib.j.& est bonus tex.in d.l.curabit,& ibi not.C.de act.emp.& in l.si hęres,ibi,ne emptor & pretium & libertum perdat,ff.de fideicom.liber.& l.j.C.si ser.exter.& l.bona fides,ff.de acti.empti.vbi dicitur bona fides non patitur,vt emptor & pretium & rem habeat. & l.ij.§.j.ff.quar.rer.act.non datur,vbi scribitur,iniquissimum est seruo carere,& pretio eius. Et licèt tex.in d.l.curabit,& nonnulli ex aliis loquantur,cùm venditio perfectè facta est:tamen eadem est omnino iniquitatis ratio,cùm tantùm interuenit promissio vendendi:vt videre est, & probatur in d. l.vlt.§.si per mulierem,ff.de fund.dot.secundum intellectum gloss.ibi,quam suprà adscripsimus,nu. 70.ad hæc tex.est.Ergo & idem ius statui debet,l.adigere,§.quamuis,ff.de iur.patro.cum si.

L'argent & le drap.

82 ¶Et secundùm hanc posteriorem sententiam,Soci.qui eam tenuit in d.l.si ante,ff.solu.mat.dicit fuisse iudicatum Cremonæ.Et hanc quoque nuncupatim secutus est Philip.Dec.si is est, consi.dcxiiij.in causa feudali, col.iij.in princ.nam admodum dubito, an illud postremum volumen consi.quod sub nomine ipsius Decij impressum est,sit omnino ipsius,& Franc.Cur.Iunior consi.lxxxij.sacratissimæ, col.ij.versi.confirmantur,& Carol.Rui.consi.lvij.quò ad ea,col.pen.versi.non obstat insuper, lib.j. & consi.xlviij.casus iste,col.iij.nume.9.eo.lib.j.& consi.xlvij.in causa,col.iij.nu.5.lib.iiij.vbi ostendit Alex.voluisse contrarium in d.cons.lxxiij.lib.ij.suprà nu.66.allegato:vti etiam facit idem Ruin. d.consi.lxvj.col.iij.nu.8.lib.iiij.Ante hos autem omnes,quos suprà citauimus,Bald.quem nullus allegat,consi.ccccl j.dominus Nicolaus,lib.ij.ex facto interrogatus, respondit promissionem vendendi, secuta traditione & numeratione pretij, esse venditionem consumatam.& idem non obscurè sentit Raph.Co.à nullo quoq; recentiorū memoratus,consi.clxxxiiij.M.ccclix.&c.Ioannes,quod consi. inculcatū est inter cons.Ale.consi.cxix.sine disputatione,lib.iiij.quāuis illius nomē hîc supprimatur.

Qui & posteriorem sententiam tenuerūt.

83 ¶Et hanc quoque partem veriorem esse arbitror. Cui non admodum obstant rationes pro contraria parte à Ias. adductæ: nam quod primo loco dictum est, aliud esse vendere, aliud promittere de vendendo: vt illud concedamus, (quod tamen sæpè non procedit, vt diximus suprà in quinta quæstio. huius glo.) tamen id procederet, cùm mâsimus in simplici promissione: sed cùm vltra eam processimus ad traditionem rei & pretij, nihil dubitandum est, quin tacitè vendamus, & multò magis reuẽdamus, vt satis suprà ostendimus. Sícque tolluntur omnia alia contraria, quorum hic cardo est, quòd fructus dominium sequuntur: nam in hoc casu, is cui promissio facta est vendendi, secuta traditione rei & numeratione pretij, fit dominus ex illa tacita venditione: proptereáque sequuntur eum fructus. Imò etsi nondum esset dominus, nihil tamen obesset, quin & fructus obtinere debeat: etiam si simpliciter obtulisset pretium, nec promittens accepisset. ex mora enim fructus debentur oblatione facta, per d. l. ij. C. de pactis inter empt. saltem depositione & consignatione, secundùm glo. ibi, de quo latissimè diximus suprà eod. titu. §. iiij. glo. vj. in verbo consigner, in princip. Si ergo is, qui simpliciter obtulit, & recusante parte deposuit, potest petere fructus posteà perceptos, multomagis si oblatione facta pars ipsa pretium recepit, & rem ipsam tradidit, potest eosdem à se perceptos aduersus partem eos petentem retinere & tueri. per l. j. §. is autem, ff. de superfi. & l. inuitus, §. j. ff. de regu. iur. cum si. Atque ita diluuntur, quæ de vsura in priori parte dicta sunt: quia eodem modo vsura esset in casu d. l. ij. quod nemo vnquam dixit, neque diceret ipse Ias. Et quia etiam non ob aliud dicit Ias. vsuram esse in hoc casu, quàm quia hic dominus, vt ipse dicit, non est: ideò si propter pretium fructus lucraretur, vsura esset. Verùm hîc confestim dominus fit pretio à se numerato, réque sibi tradita, tanquam sic perfecta & consummata venditione, vt apertissimè supra docuimus.

Decisio princ. quæstionis, cum responsionibus diuersarum rationum.

84 ¶NONO QVÆRO, Si collecta, quam vocant non ineptè, (quia & Varro in libro de Lingua Latina, & Cicero lib. ij. de Oratore, eam vocem in eo propè sensu vsurpant: alij collationem, & indictionem vocant) quid igitur, si ea fuit imposita pendente tempore præstituto ad reuendendum, & posteà fuit res reuendita: vter eorum, emptórne, an venditor, debeat soluere eam collectam. Et idem quæri potest de retractu municipali. Dic, id onus pertinere ad emptorem, qui interim, dum collecta fuit imposita, res possidebat, & eius fructus percipiebat, iuxta l. quæro, ff. de vsufru. leg. & l. si pendentes, §. si quid cloacarum, ff. de vsufru. & l. neque, & ibi Bart. ff. de impen. in reb. dot. fac. & l. ij. & l. vlt. & ibi glo. Bar. & Io. Plat. C. de anno. & tribut. lib. x. & l. hi penes quos, & ibi not. C. de agri. & censi. lib. xj. & latè diximus tit. omnium ij. huius voluminis consuetudinum, §. j. qui est omnium eiusdem volumi. xiiij. in verbo, *se prenent sur l'achepteur.* Et ita nuncupatim in hoc casu reuenditionis voluit Cagno. in repe. l. ij. in xix. quæst. C. de pact. inter empt. & vendi.

Collecta nomẽ Latinum.

Si imposita sit collecta ante tẽpus reuenditionis, quis eã soluet.

85 ¶DECIMO QVÆRO, Aliquis sub hoc pacto vendidit molendinum, cuius mola cateráque instrumenta tempore venditionis fortè erant recentia: tamen durante tempore reuenditionis vsu (vt fit) attrita fuerunt, ita vt propè sint inutilia, cùm redimuntur, nónne emptor qui reuendit, teneatur eadem reddere sarta tecta, id est, eiusdem bonitatis, & sic alia noua eorum loco reponere: aut quod deest, id est, quod diminutum est ab æstimatione temporis venditionis, resarcire? Hunc casum aliquando ex facto vsu euenire vidimus, & id in controuersiam actum: respondíque, super hoc consultus, non ad ea teneri emptorem, cùm non vsus sit, nisi in quem vsum molendinum paratum est. arg. l. arboribus, §. nauis, qui est j. ff. de vsufru. & meliores tex. in l. si vsusfructus, §. si vestis, ff. vsufr. queād. cau. & vbi id intelligitur, sine dolo malo attritum fuerit. & §. in commune, Insti. de rer. diui. cum si. Et facit etiam l. de his, C. de dona. inter vir. & vxo. ex qua not. Bald. maritum non teneri, soluto matrimonio, reddere bona paraphernalia attrita, nisi qualia nunc sunt. quod ex eo repetit, & dicit not. Franc. Cremo. sing. cxlj. si paraphernalia. vbi & id dicit probari in l. plerunque, in principio, ff. de iure dot. Et idem quoque intelligere potes in retractu municipali.

Alia pulchra quæstio.

86 ¶VNDECIMO QVÆRO, vtrùm bona recuperata ab hærede ex pacto de reuendendo in venditione facta à testatore apposito, debeant restitui fideicommissario, cui hæreditas restitui debet. De qua re nuncupatim consultus Philip. Deci. consilio ccxxxviij. proponitur quòd nobilis dominus, in v. q. respondit ea deberi fideicommissario: quoniam post earum recuperationem censentur esse eiusdem naturæ, id est, hæreditaria, ac si semper mansissent in manibus testatoris: vt colligitur ex not. à Bart. in l. in diem, ff. de aqua plu. arc. De qua ratione nos plurima diximus suprà titu. præced. §. xix. in glo. ij. nume. 4. verùm si huiusmodi. & seq. vbi & concord. adduximus, vt ibi videre poteris, ne hîc frustra repetam.

An bona ab hærede recuperata ex pacto reuendendi, debeant restitui fideicommissario.

87 ¶Subdit tamen Deci. quòd hæres debet recuperare pretium redemptionis à fideicommissario: quia videtur redemisse ex sua pecunia: & præsumitur ex not. à Bar. in l. cùm proponas, quæ est ij. per illum tex. & ibi quoque Bald. & Sal. C. pro soc. vbi in casu fortiori dicunt, quòd si quis emit fundum pro se & fratre, & soluit pretium, potest à fratre repetere partem pretij: quia in dubio præsumitur emisse de sua pecunia. ídque dicit Barto. multùm notandum, & idem Barto. in l. si patruus, colum. j. C. commu. vtriusque iudi. Roma. consi. iij. viso themate circa medium, versic. item hoc dicendum: vbi & ad hoc allegat tex. in l. si venter, §. vlt. ff. de priuileg. credi. Cardi. Flor. consilio cxl. factum tale est, columna vlt. versicul. ad aliud dicimus. Panor. consilio xlvj. tria in iij. dubio, lib. j. Alexan. consi. lxxviij. discussis his, colum. ij. versi. tamen in proposito, lib. ij. Barba. consi. xxij. scripsit Propheta, col. j. Philip. Dec. consi.

Et si restituat an recuperet pretium redẽptionis.

consi.cccxlviij.de duobus,colum.ij.versiculo prætereà in casu isto.
¶DVODECIMO QVÆRO, Titius vendidit fundum Mæuio, cum hoc pacto reuéditionis, *Alia pulchra*
88 deinde Mæuius dat eundem fundum in emphyteusim ipsi Titio venditori : qui posteà cessauit trien- *& subtilis quæ*
nio à solutione pensionis,ob ídque cecidit eo iure emphyteutico,atque ita rediit res ad Mæuium em- *stio.*
ptorem:vtrùm Titius etiam cecidit à beneficio illius pacti reuendendi ? In qua re consuluerunt vter-
que Raph.Fulgo.& Co.& Pau.Dotius inter consi.ipsius Raph.Co.consi.lxv.Titius locauit:conclu-
dúntque,emptorem hoc casu ad nihil aliud teneri vi illius pacti, quàm vt se ipsi venditori, qui em-
phyteusi cecidit,emphyteutam sub antiqua pensionis præstatione constituat:sícque directum domi-
nium vi illius pacti redeat ad venditorem:vtile verò, quod ipse venditor habuit ex concessione em-
phyteusis, & suo vitio perdidit, & ad emptorem reuersum est,apud ipsum emptorem remaneat.per
multa,quæ illic allegant,quæ tu ipse videre poteris.
¶Alex.autem,in eadem propè specie interrogatus,consi.ccxxviij.ponderatis his quæ seriosè,colum. *De eadem re.*
89 iij.versiculo nec obstat etiam,si diceretur, lib.vj.simpliciter respondit, venditorem, qui cecidit em-
phyteusi,quia per triennium cessauit, ob id non repelli à iure redimendi ex pacto.per l.si domus,ff.
de ser.vrb.præd.& §.si verò non habuerit,in Authen.de non eli.secun.nub.nullámque illorum men
tionem facit.Idémque in eadem causa,intérque easdem partes consuluit Barb.consi.lj.scripsit sapien
tiæ fons,columna vij.versiculo capio nunc alium, lib.j.& sequitur Philip.Dec.qui solius Barba.me-
minit,in l.bonæ fidei,colũ.iij.versic.vltimò.not.C.de pact.Ludo.Gozad.in repeti.l.ij.in fi.C.de pact.
inter empt.& vendi.& consi.lxxxvj.videtur,col.pen.nume.26.& Alcia.in tracta.præsumptionum,
regula iij.præsumpt.xlv.numero 3.quem omnino vide : atque etiam Iaso.in l.ij.colum.ij.versiculo
nunquid autem emphyteuta, C. de iure emphy.& ante eos Cæpol.in tracta.simulationis contra-
ctuum,in ij.præsumptione iij.casus princip.in fine:vbi id intelligit, cùm pactum reuenditionis esset
appositum separatim ac seorsum à pacto siue concessione emphyteusis : aliâs secus, per iura ibi
alleg.
¶DECIMOTERTIO quæro, Creditor vendidit pignus sub hoc pacto redimendi : an poterit *Si creditor uen*
90 debitor vi huius pacti rem ipsam ita venditam redimere,& ita sibi auocare ab emptore.Quod placet *didit pignus*
Barto.Ange.& Pau.Cast.in l.epistola,§.j.in fi.ff.de pact.ar.l.si pignori,ff.famil.ercis.Sed de hoc di- *sub hoc pacto,*
cit Bar.esse casum expressum,vti etiam est,in l.si cùm venderet, in princ.ff.de pigno.act.& sequitur *an uenditor po-*
& dicit not.Fabia.à Monte S.Sab.in tract.de emptione & vendi.in v.q.vij.q.princ.Et bene facit etiá *terit ui illius re*
tex.in l.voluntate,§.creditor,ff.quib.mod.pig.vel hypo.sol. *trahere.*
¶DECIMOQVARTO, Pendente tempore reuenditionis aliquid alluuione accreuit rei ven- *Cuius cõmodo*
91 ditæ,& posteà ea res ex pacto de reuendendo redimitur:vtrius commodo id cedat,emptoris,an ven- *cedit alluuio,an*
ditoris,qui posteà redimit.Et idem quæri potest in retractu municipali.Allegatur Paul.Cast.consi. *emptoris,an uẽ*
ccclxxxviij.videtur dicendum, libr.j.consuluisse istud augmentum redire ad venditorem : sed ante *ditoris, qui ex*
redemptionem,fructus ad emptorem pertinere : nisi si insula iuxta fundum in flumine nata sit.hanc *hoc pacto redi-*
enim proprietati accedere:ideóque ad emptorem fructus ipsius, etiam ante redemptionem nõ perti- *mit.*
nere:vt de vsufructuario dicitur in l.item si fundi,§.huic vicinus,ff.de vsufru.Et ita Pau.refert, & se-
quitur Hiero.Cagno.in repe.l.ij.in xvij.quæsti.C.de pact.inter empt.& vend.quamuis illud consi.
reperire non potui.
¶Tu autem addere potes,quantùm ad id quod de fructibus dictum est,quæ scripta sunt à Ioan.Lupo. *De eadem re.*
92 in repe.rub.de donati.inter vir.& vxor.§.lxij.colum.vj.versiculo ex quo infero, cum multis sequen.
Ad reliquum quoque addes tex.in l.cùm autem,§.j.ff.de Aedil.edic.vbi resoluta venditione restitui
tur & quod venditioni accessit,vt vterque resoluta emptione nihil amplius consequatur,quàm quod
haberet,si venditio facta non esset.Et facit optimè tex.in l.hominem,ff.de vsucap.vbi si res redeat ad
venditorem ex pacto apposito in venditione, ei datur accessio eius temporis, quo fuit apud empto-
rem,ad complendam & perficiendam vsucapionem.Et in l.voluntate, tum in prin.tum in fi.ff.quib.
mod.pig.vel hypo.sol.vbi resoluta venditione res redit in pristinam causam.& subdit glo.ibi in fi.
ac si nulla venditio fuisset facta:& in l.ij.in fi.à contrario sensu,ff.de in diem addic.
¶An autem aliàs augmentum alluuionis cedat commodo emptoris, an venditoris, vide text.in l.id *Alluuio an*
93 quod,in princ.ff.de peri.& commod.rei vendit.& l.Iulianus,§.si Titius,& ibi glo.& Doct.ff.de act. *aliâs cedat cõ-*
empt.& in §.sed si post emptionem,Inst.de empt.& vendi. Vtrùm autem cedat commodo hæredis, *modo emptoris*
an legatarij,vel fideicommissarij,vide tex.in l.sæpe,ff.de leg.iij.Et vtrùm quoque vasalli, an domi- *an uenditoris.*
ni:& certè domini,vt probat c.j.§.si quis de manso,titu.de contro.inue.vbi Iaco.Bel.& alij, multa *Hæredis,an le-*
de hoc dicunt,Inter quos Bald.idem dicit in emphyteuta,reprobata glo.quæ contrarium voluit, in *gatarij, an fi-*
l.de quibus,in glo.j.post medium,ff.de legibus.Sed idem tamen cum ea voluit & alia gloss.in l.j.in *deicõmissarij.*
gloss.vlt.C.de iure emphy.quæ allegat d.l.item si fundi,§.sed si insulam,ff.de vsufruct.De quo & tu *Vasalli, an do-*
vide Cy.in d.l.j.in vj.quæstio & ibi Alberi.col.vlt.Bar.& Sal.colum.ij.versicu.sed videamus:& Ias. *mini.*
colum.xvij.versi.in fi.glos.dicit,& Specula.titu.de locat.§.nunc aliqua,versicu.cxxxj.& ibi Bald.in *Emphyteutæ,*
addi.& iterum versi.cxxxvj.& ibi Ioan.Andr.& Cano.in c.potuit, & ibi maximè Imol.colum.xxj. *an domini.*
versicu.iuxta prædicta potest,extrà de locat.Barto.in d.l.de quibus,in repeti,colum.ij.& ibi quoque
latè Alberic.colum.vj.versi.expeditis contrariis,& Ange colum.iiij.versicu.per hæc determinatur,

Præbendæ, an capitulo. & Bald.in c.cùm Mar.Ferra.colum.v.extrà de constit.vbi etiam tractat,an cedat præbendæ,an verò capitulo,& Sal.in l.j.colum.ij.versicu.nunc igitur,C.quæ sit long.consue.vbi loquitur de fructuario emphyteuta & vasallo,& Pet.Ferra.in titu.forma libelli,quo agitur ad reuoc.feud.in verbo,cum omnibus suis iuribus,col.j.

94 *De iisdē rebus.* ¶Et vide,quod in simili tradit glo.in l.si merces,§.vis maior,in verbo,cui,& ibi Bar.ff.loca.& Bald. in l.causam quam,C.de alluuio.apud quos multa videre potes, quæ ad hanc nostram quæstionem pertinent,& ex quibus multò facilius intelliges,quid hîc dicendum sit.In quam rem etiam vide tex. in l.si conuenerit vt nomen,§.si nuda, qui est j.ff.de pigno.act.& l.si fundus,in princ.ff.de pigno.& glo.in l.qui fundum,§.in verbo,conditionem:& ibi Ange.& alios,ff.pro empto.& omnino Corne. consi.lxv.licet claram,per totum,lib.iiij.& Caro.Molen.in consue.Paris.titu.j.§.j.glo.v.in vlt.q.& quæ etiam diximus suprà tit.præced.§.x.nu.18.cæterùm,& duobus seq.& in fi.illius quoque titu.in xxv.q.

95 *De alluuione multa.* ¶Sed & tu alia multa de alluuione vide in l.sed si quid, & l.ex mille,§.quòd si modo,& seq.ff.de euict.& l.insula,ff.de acquiren.rer.domi.& l.adeò,§.j.eod.titu.& l.& puto,§.id quod,ff.famil.ercisc.& l.idem est,ff.de rei vendi.& l.si locus,ff.quemad.ser.amit.& l.si Titio,ff.de vsufruc.& l.indebiti,in princip.ff.de condi.indebi.& l.si conuenerit,§.j.ff.de pigno.actio.& l.si fundus,ff.de pignor. & l.si proprietati,ff.de iure dotium,& in l.Iulianus,§.si Titius,ff.de actio.empt.& l.si ego,§.idem ait,versicu.quod tamen per alluuionem,ff.de Publici.in rem actio.& per Bartol.in tractatu de alluuione,in verbo,acquiritur nobis.Bald.in rub.ff.de rerum diuisi.colum.iiij.versic.nunc de rebus,cum multis sequen.Ioan.Fab.& Ange.Aret.in §.præterea,Insti.eodem titu.Ange.in l.legem,C.loca.Iac. Aluar.& Cardinal.Alexand.in d.§.si quis de manso.Alexand.consi.xxv.consideratis verbis instrumenti,in j.dubio,lib.vij.& consilio lvij.in causa & lite,colum.iiij.versi.præterea consuetudo,eodem lib.vij.& Cæpo.in tract.seruit.rusti.prædi.titu.de flumine priuato.Pet.Ferrari.in titu.for.libel.in acti.rea.in verbo,iure dominij,colum.iij.versicu.tertius est.Cor.consi.cxcj.satis scrupulosa,lib.iij.& consi.cclxxxvij.dominus Ioachimus,eo.lib.iij.& latissimè Francisc.Cur.Senior,consi.lvij.super eo quod ab ordine Bolo.consi.xiiij.duo castra,& Ias.consilio ccxlvj.punctus quæstionis,lib.ij.& consi. cxxvj.alluuionis,lib.iiij.Pantal.in repe.l.ij.colum.xx.versiculo vigesimosecundò extendo,C.de rescin.vendi.vbi quærit, an alluuio, quæ post venditionem accessit rei venditæ, impediat remedium d.l.ij.

96 *Thesaurus an cedat emptori, an uenditori redimenti ex hoc pacto.* ¶DECIMOQVINTO quæro, quid de thesauro ab emptore inuento in re vendita, durante eodem tempore præstituto ad reuenditionem,& antequàm res redimatur? vtrùm pertineat ad ipsum emptorem,an ad venditorem reuenditione facta, an verò ad vtrunque. Et idem quæri potest in retractu municipali. Vide text.in l.diuortio,§.si fundum,& ibi glo.Bart.Bald.& alios,ff.soluto matri. & in l.à tutore,& ibi Bart.ff.de rei vendi.& in l.si is qui,ff.de acquirend.rer.domin.& in l.item Labeo,ff.famil.erciscund.& in l.j.& ibi Ioan.à Plat.C.de thesaur.libr.x.& in §.thesauros,& ibi Ioan. Fab.Ange.Aretin.& alios, Institu.de rer.diuisi.Iacob.Ra.& Alberic.in l.item lapilli,ff.eod.titu. Specul.& Ioan.Andre.in addit.ipsius,titu.de locat.§.nunc aliqua,versicu.cxxxij.Bald.in rubri.ff.de rer.diuisi.colum.v.versi.item quæritur de lapidibus.Iacob.Alua.& Cardi.Alexand.in c.j.titu.quæ sunt regal.& Ferra.titu.for.libel.in acti.rea.in verbo,iure dominij, col.iij.versicu.secundus.& Guli. Benedic.in repe.c.Raynutius,in verbo,cætera bona,nu.30.& 34.& nouissimè Carol.Molen.in consuetu.Paris.titu.j.§.xxxvij.nu.48.Ex quibus cognosces,quid hîc dicendum sit:iunctis his,quæ suprà de alluuione diximus.

97 *Alia pulchra quæstio.* ¶DECIMOSEXTO quæro, Titius agit contra Mæuium ad reuenditionem fundi, quem illi antea vendiderat cum pacto (vt ipse dicit) de reuendendo : Mæuius negat simpliciter, id pactum intercessisse,Titius tandem probat id pactum,non ita simpliciter,vt allegabat, sed ita quidem, vt Mæuius post triennium teneretur reuēdere:(quod pactum non est illicitum, nisi alia interueniāt:vt multis placuit,quos videre poteris,suprà eodem titu.§.j.in verbo, *à tel temps*, paulò ante finem.) vtrùm, cùm tempore, quo agit, esset transactum illud triennium, debeat obtinere? Et videtur, quòd reus sit absoluendus:nam promissio pura,& ad diem,& post diem, differunt inter se formaliter, essentialiter,& effectualiter.l.obligationum ferè, in principio, ff.de act.& obligat.& l.talis scriptura, ff.de leg.j.& §.omnis,Institu.de verborum obligat.Igitur qui vnam earum intendit & non probat, licet aliam probet,debet succumbere,cùm deductum non probauerit, & probatum non deduxerit. Nam qui in libello intentionem suam ad certam causam,vel rem,vel tempus,restringit,si non probat,succumbit.l.habebat,in principio,ff.de instito.actio.& l.Diuus, & ibi amplissimè not.per Doct.ff.de re iudicata,& l.si mater,§.si quis autem fundum,& l.& an eadem,§.actione,ff.de excepti.rei iudicatæ, & l.j.ff.si mens.fal.mod.dixe.& c.Abbate sanè,de re iudicata, libro sexto.Innocen.in c.super literis, in prima glo.magna.versi.& nota,de rescript.& in c.j.post medium, de lit.contesta.& in c.qualiter, de accusatio.& in c.ex parte Abbatissæ,de priuileg.Ioannes Andre.in additi.Specul.titu.de actio.seu petitio.§.sequitur.Federic.Senen.loquens de eo qui petit medietatem pro indiuiso,& probat de medietate diuisa consi.clix.Sempronius.Signo.consi.x.in quæstione,colum.iij.versi.modò his,& consi. cxl.procurator.& consi.cxcv.in quæstione, colum.ij.numero 2.Bartol.in l.j.in princip.columna ij. versi.

Qui intentionē suā ad certam causam, rē, uel tempus restringit, si non probat, succumbit.

versic.veniamus ad causam,ff.de eden.& consilio lxxxviij.in quæstione inter Franciscum,post princ. & consilio cxvij.acccusatio,columna j.quod repetitur consilio ccxxiij.Ang.in l.vlt.C.de anna.excep. & consilio ccccv.in causa vertente,colum.j.Ant.in c.examinata, columna penult.versicu.ex his patet,de iudi.Pau.Cast.in l.si is ad quem,columna j.versiculo item facit ista lex,ff.de acquiren.hæred. consilio ccxxviij.pro declaratione,in fi.lib.j.& consilio ccliij.ad confirmationem, colum.ij.versicu. circa secundum,eod.lib.j.& consilio lvij.in causa exforcij, columna vlt.versic.tum etiam quia dicta, lib.ij.Roma.consilio cx.quæstio consultationis,propè per totum.& consilio clxvij. Antonius, etiam per totum.Alexand.consilio cxxj.viso processu causæ, columna iij.versicul.insuper,lib.j.& consilio cxcviij.quod est eiusdem initij, columna vlt.lib.vj.cum si. adduct.ab ipso Alexand.in d.l.Diuus.& Cæpol.causarum criminalium,consilio lix.Paulus,columna vj.versicu.& primò non obstat.& consi. lxij.magnificè,columna iij.versiculo quia respondetur.& consilio lxiij.esto quòd in actis, propè per totum.& Francisc.Curt.Seniore,consilio lxxiiij.super memorata,columna iij.versicu.caruit ergo.& consilio lxxxiij.Deus pius,columna penult.versi.accedo ad tertium.& Feli.in c.ij.columna xj.versic. restringitur,extrà de rescrip.& in c.auditis,columna penult.versicu.secunda conclusio,extrà de præscrip.Caro.Ruin.consilio cxxxij.visa confessione,columna vij.numero 15.lib.iiij.& consilio clxxiij. eod.initio,columna v.numero 13.eod.lib.iiij.& Stepha.Bertran.consilio lxvij.non puto, numero 2. lib.j.& consilio cclxxij.viso,columna penult.numero 12.eod.lib.j.& consilio xlj.multa sunt, colum. j.lib.iiij.

98 ¶Verùm Ange.hac in specie consultus,respondit contrarium,consi.cxxiij.viso libello:nam actor(inquit)deduxit promissionem,& eam probauit,sed cum ea modificatione(ita enim loquitur) vt facultas redimendi non sumat originem,nisi elapso aliquo tempore:quæ quidem modificatio aliam promissionem non inducit:sicuti nec cùm petitur summa centum librarum ex promissione, & probatur promissio ducentarum.vtroque enim casu debet sequi condemnatio:quia quod deductum est, probatum est,licet vno casu habeat per modum(vt ipse loquitur)pluris,alio minoris. Et hoc (inquit) expresè tenet Bar.in l.scire debemus,in prin.ad fi.versi.reuoco in dubium,& ibi quoque post eum (vt hoc ei addas)Bald.Imo.& Recentiores,ff.de verbo.obligat.Cui item adde & text.in l.j.& ibi gloss. & Barto.C.si aduers.rem iudic.& in l.apud Celsum,§.item quæritur,l.j.cum ibi not.ff.de dol.excep. Cyn.& Bald.in l.j.C.de lit.conte.Barto.in l.qui vas,in princ.ff.de furt.& in l.si constante,§.vlt.ff.so luto matrimonio. Anto.in c.cùm inter vos,de re iudi.Alexand.consi.ccviij.præstantissime domine, col.iij.versic.inquantum verò,lib.vij.Sic in casu proposito minus est probatum, quàm sit deductum, quia adiectio temporis triennalis facit rem minorem re,§.plus,Instit.de actio. *De eadem re.*

99 ¶Nec obst.(inquit ipse Ange.)quod cùm agitur ex vna causa,& illa non probatur, licet alia probetur,non sequitur condemnatio. Nam hîc probatum est, quod deductum est cum modificatione quadam temporis,qua non inducitur aliud promissum,sed idem,alio tamé modo,seu forma,quæ ipsum quod promittitur,facit esse minus deductum in libello.Sed sumendo argumentum de re ad tempus, quod licet facere,l.in fraudem,§.penult.ff.de mili.testa.l.miles ita hæredem,§.& quia diximus, qui est j.& ibi Barto.& alij.ff.eodem titu.sicut qui petit plus re,vincit in probato, succumbit in non probato:vt dictum est suprà,& probatur in l.j.secundùm vnam lecturam,gloss.& Doct.C.si aduer.rem iud.sic qui petit plus tempore,qui dicit sibi simpliciter promissum,& probat post diem promissum,si agit post ipsum diem lapsum,dicit sibi plus promissum tempore,quàm fuerit,obtinet eadem ratione. Præsertim quia actor asserit vnicam promissionem,quam simpliciter negat reus:vnde dici nó potest quòd alia fuerit promissio,tum propter assertionem actoris,tum propter negationem rei, tum propter naturam facti:quia promissio facti est,& non præsumitur,nisi quatenus probatur.l.in bello,§. factæ,ff.de capti. *Argu.de re ad tempus.*

100 ¶Hæc propè Ange.Ex quibus planè intelliges,quid dicendum sit & in hoc casu, in quo ego ex Rochela aliquando consultus fui.Venditor quispiam vocauit in ius emptorem, dixítque emptionem ea lege fuisse factam,vt liceret ipsi venditori quandocunque oblato pretio fundum venditum redimere:reus negauit simpliciter:actor probauit eam legem in contractu emptionis fuisse appositum, vt ius esset venditori intra triennium fundum redimere oblato pretio:quidam contendebant reum esse absoluendum:ego verò respondi,fultus autoritate & rationibus Ang.potius condemnandum, cùm tempore oblationis pretij actor adhuc esset intra illud triénium:ideóq; magis illum plus quàm aliud intendisse videri:vt in simili dicitur in l.si is cui,in princ.ff.quemad.seruit.amit. *Qui contendit pactum redimédi quãdocunq;, & probat de triénio tãtùm, obtinebit,si intra triennium uenerit.*

101 ¶Vide tamen,quæ scripsimus suprà,hoc eodem titu.§.j.glo.iij.in verbo,*& pour tel pris,que accordé est entre eulx*,nu.3.cæterùm hoc in loco.& prætereà Pet.Anc.in consi.in eo loco allegato, sed non in eadem re,neque eodem loco,id est consi.cccxxxj.visis diligenter actis, col.ij.versic.prætereà subtilius: vbi dicit,quòd si quis in suo libello intendat promissionem de reuendendo(nam & in hoc casu loquitur)& eam quidem puram & simplicem,& testes ipsius deponant de conditionali,& quidem potestatiua:debet reus absolui:quia ex diuersitate pactorum potest denotari diuersitas promissionum:& sic probatio de vna alteram non attingit.c.cùm Ioannes,extrà de fi.instru.Et huic consonat, quod in non longè dissimili casu tradit Bald.in repe.Padua.l.edita, col.vlt.C.de eden.quòd si ago ad decem, quæ dico mihi fuisse promissa,& probo promissionem factam sub conditione, quæ extiterit, vel ad *Si uẽditor prætendat id pactũ purum, & probat de conditionali,an obtinebit.*

diem quæ præteriit:vel econtrario,ſi dico me mutuaſſe ſub conditione quæ extiterit,& probo de puro mutuo:in vtroque caſu debeo ſuccumbere.& ſequitur Lancelo.Gal.in l.j.§.ſi quis ſimpliciter, per eum textum,ff.de verbor.obligat.huiúſque mentionem facit Iaſon in l.vlt.§.j.col.j.in fin.ff.de vulg. & pupilla.multáque ſimilia adducit,atque etiam multa contraria:vt ibi videre poteris.Scias tamen, ea quæ diximus in hac & in præcedenti quæſtione, non procedere in cauſis, in quibus procederetur ſola tantùm veritate inſpecta.Nam tunc non refert, ex qua cauſa actum, ſit, modò cauſa ſufficiens probetur.Alexand.in l.ſi ita ſtipulatus,§.Chryſogonus,colum.vj.verſi.puto tamen,ff.de verb.oblig. & Corn.conſi.lxxx.conſuluit,colum.ij.lib.iij.Soc.conſi.cxlvj.viſo proceſſu,col.vij.verſicu.ſed quid plura,lib.j.vbi in eadem facti ſpecie conſuluit,qua & Corne.Decius in c.dilecti filij,colum.iij.verſi. & vlterius,de iudic.Aymo.Crauetta,conſi.cxcviij.videtur,colum.vlt.nume.7.vbi ex hoc ait, ita debere obſeruari in iudiciis Senatus,qui ſolet ex æquitate iudicare,vti etiam diximus ſuprà nu.60.ex quibus vides.

An id autē procedat in cauſis, in quibus proceditur ſola facti veritate inſpecta.

102 ¶DECIMOSEPTIMO quæro, Quid ſi venditione facta venditor promittit reſtituere pretium intra aliquod tempus,& emptor etiam reuendere, reſtituto illo pretio:vtrùm emptor poterit cogere venditorem inuitum,vt illud pretium,reſtituat offerendo reuendere. Alexand.conſi.lxxviij. in cauſa & lite vertente inter Barptolemeum,per totum,libro primo,ita de hoc caſu loquitur,vt non dubium habeat,quin emptor agere poſsit:ſed tantùm illic diſputat,an ea promiſsio ſufficienter probata fuerit. Et de hoc quoq; minimè dubito: nihil enim video, quòd actionem impediat:niſi quis diceret,eam promiſsionem factam fuiſſe videri fauore venditoris:ideò contra eum, ſi nolit, non retorquendam.l.quod fauore,C.de legib.& eandem promiſsionem intelligi factam ſub tacita conditione poteſtatiua,ſi venditor voluerit redimere:vt declarat Bar.in l.ſi decem cùm petiero,ff.de verb.obli. & conſi.cxlv. Angelotus,in fin.Bald.in l.ij.C.de pact.inter empto.& vendito.Soci.conſi.ccxlj.circa primam difficultatem,colum.xvij.verſicu.confirmatur, quia ex quo, lib.j.ſed certè id procederet,ſi ſolus emptor promiſiſſet reuendere reſtituto pretio: vt etiam declarat Pau.Caſtren.in l.in bonæ fidei,quam legit cum l.ſi hæres,§.ſi tamen,ff.de eo quod cert.loc.& conſi.xciij.in cauſa quæ vertitur, columna v.verſiculo ſed in contrarium, libro ſecundo.& Fabia.à Monte S.Sab.in tractatu emptio. & venditio.in v.q.princ.colum.iiij.verſi.quartò quæritur.& Lancel.Gal.in repetitio.rub.ff.de verbor.oblig.colum.xxv.verſi.circa primum.& Anto.Rub.conſi.xxix.viſo contractu, col.ij.verſi.præmiſsis.Sed hîc venditor quoque promiſit reſtituere pretium: ideò fauore vtriuſque id factum eſt, & vterque agere poteſt.& vide,quæ dicam in ſequen.q.

Si emptor promiſit reuendere, & uenditor reſtituere pretium, an uenditor inuitus tenetur redimere.

Promiſsionē reuendendi cenſeri factā,ſi uenditor uoluerit redimere.

Quid ſi ſolus emptor promiſit reuēdere reſtituto pretio.

103 ¶DECIMOOCTAVO igitur,quæro,quid ſi non ſtatim poſt venditionem, ſed longo poſt interuallo,emptor promiſit reuendere venditori:ipſe autem venditor non promiſit redimere: vtrùm poterit venditor cogere emptorem vi illius promiſsionis reuendere? De qua ſpecie conſultus Corne. conſi.ccc.placet mihi, lib.j.reſpondit,eum qui ita promiſit vendere alteri, qui non promiſit emere, non poſſe cogi ad vendendum:quoniam eſt ſimplex promiſsio non correſpectiua(vt ipſe loquitur)& ſic eſt ſimplex pactum, quod non poteſt producere aliquem ex quatuor contractibus innominatis, de quibus in l.naturalis,ff.de præſcri.verb.Et pactum carens cauſa, eſt inefficax, aut certè ei obſtat exceptio doli.l.ij.§.circa, ff. de doli excep.& l.ſi cùm te, ff. de pact.& l.nuda, ff. de donatio.cum aliis ſi.

Si ex interuallo emptor promiſit reuendere,nec tamē uēditor promiſit redimere,an poterit emptor cogi reuendere.

104 ¶Nec poſſumus dicere, quòd hæc promiſsio habeat cauſam pretij, quod venditor debet reſtituere, cùm petit ſibi reuendi:quia licet venditio præſupponat ex aduerſo obligationem ad pretium, tamen promiſsio de vendendo,ſi alter cui ea fit,non promittit inuicem emere, non habet cauſam, propter quam promittit vendere. Prætereà aut cenſetur facta ea promiſsio ob eam cauſam, vt habeat pretium: & tunc hinc oritur contractus innominatus, in quo locus eſt pœnitentiæ.l.ſi pecuniam,ff.de condi.ob cauſ.Aut non cenſetur factum ob cauſam de futuro:& tunc quia nulla apparet cauſa de preſenti vel præterito,& paria ſunt non eſſe,vel non apparere.l.duo ſunt Titij,ff.de teſta.tutel.& l.cùm res.§.itaque, ff. de leg.j.cum ſi.conſequens eſt, eam promiſsionem manere inefficacem, per d.§. circa.

105 ¶Quòd ſi quis dicat,quòd vbi non exprimitur alia cauſa,præſumitur ſaltem cauſa donationis vt voluit Barto.in d.§.circa.& in l.à Titio,ff.de verbor.obligat.ſciat contrarium communiter teneri: vt per Angel.in d.§.circa.& Imo.in d.l.à Titio.& prætereà Ioan.Andr.in addi.Spec.titu.de confeſsionib.§.nunc videndum, verſi.ſed quæ eſt ratio.Cy.& Bald.in l.generaliter,C.de non nu.pecu.Ant. Imo.& Panor.in c.ſi cautio,extrà de fid.inſtru.Paul.Caſt.in l.hoc iure,ff.de donat.Id quod præſertim obtinet in pacto nudo:nam licet aliàs ex eo oriatur actio, vbi eſt cauſa donationis.l.ſi quis argentum,C.de donat.tamen id tantùm procedit,cùm cauſa donationis exprimitur: ſecus,ſi tacitè tantùm intelligatur:ne duo ſpecialia in eadem re concurrant,vt voluerunt Ray.Bald. Ange.Pau.Caſt.Alex. & Iaſ.in l.iuriſgentium,§.ſed cùm nulla,ff.de pact.cum aliis multis concord.à me adduct.in repe.l. ſi vnquàm,in verbo,donatione largitus,nu.128.ſicut etiam videmus.

De eadem re. An præſumatur donatio, cùm non appareat alia cauſa.

106 ¶Et hæc quidem propè Corn.vir profectò optimi & rectiſsimi iudicij & animi,quantum ex ſcriptis eius ol facere poſſumus:teſtatúrq; alios in eandē ſententiam cōſuluiſſe.Sed & hæc omnia,quātùm ad noſtrum

Quid ſi in ipſo

nostrum casum pertinet, velim intelligas in simplici promissione de reuendendo facta ex interuallo, vt etiam expressè diximus in princip. huius quæstionis. Nam si ea facta fuisset in primo cōtractu venditionis, aut confestim post, vt contractui inesse videatur, iuxta ea quæ latè diximus suprà eod. ti. §. primo, in verbo, in limine contractus, quæ est glos. eius §. v. aliud haud dubiè dicendum esset: quia tunc promissio reuendendi esset pars illius primi contractus, & eius cohærentia vestiretur: vt etiam abundè diximus in eod. §. j. in verbo, *par celuy mesme contract*. Quæ nota: quia multi fortè dicerent contrariū in illo primo casu, cùm scilicet id pactum reuendendi factum est post contractum: neque enim vnquàm vidi reuocari in dubium, quin id esset efficax: & ita semper vidi teneri & iudicari. Nam plerunque apud nos magis ex bona fide, quàm ex summo iure causas decidimus. Cæterùm Ange. consi. lv. ex pacto. in princ. nominatim loquens de pacto reuendendi, dicit quòd si id etiam ex interuallo fuit appositum, tamē si fuit stipulatione munitum, ex eo agi poterit: aliàs non. Et idem de promissione venditionis munita stipulatione, tenuit Lancel. Gal. in dicta rubric. de verborum obligatio. vbi suprà, in quæst. præced. Atqui illam Cornei sententiam cōfirmat, quod tradit glo. in l. perfecta, C. de dona. quæ sub iur. & ibi expressius Sal. quòd si perfecta donatio fuerit, & res tradita, non potest ex interuallo conditio apponi à donante, etiam volente donatario: quia res est perfecta, nec aliquid est, cui pactum cohæreat. Et id perpetuum est, vt pacta non incontinenti apposita actionem non pariant. l. in bonę fidei, C. de pact. & l. iurisgentium, §. quinimo, & §. idem responsum, ff. eo. ti. & l. pacta conuenta. ff. de contrah. empti. *cōtractu fuerit facta ea promissio reuendendi sine promissione reuēdendi. Quid si interuenerit stipulatio in promissione facta ex interuallo.*

107 ¶Sed dubium est, an saltem id pactum ita factum pariat exceptionem: verbi gratia, ego vendidi annuum reditum simpliciter: posteà autem ex interuallo emptor mihi dedit facultatē redimendi huius annui reditus: vtrùm si posteà emptor petit reliquias, id est, vt vocamus arreragia, possim excipere de huiusmodi redemptione, vt scilicet non tenear soluere huiusmodi reliquias, nisi restituto ei pretio me eo reditu liberet. Et sanè cùm pactum sit ad excipiendū, haud dubiè exceptionem parit etiam ex interuallo factum, vt illis iisdem iuribus scribitur. Sed id pactū, de quo tractamus, non ad excipiendum, sed ad agendum interpositum est: quo in casu glos. in d. l. pacta conuenta, & in d. l. in bonæ fidei, negat id prodesse ad excipiendum. & est similis glo. in l. ab emptione, in prin. ff. de pact. & in l. j. in verbo, resoluit, & iterum in l. ij. in fin. C. quan. lice. ab empti. disce. quæ quidem loquitur de pacto resoluendi, tanquam scilicet id pactum non debeat egredi intentionem paciscentium. l. non omnis, in princ. ff. si certum pet. & idem voluit Sal. in d. l. j. col. j. versic. quęro iuxta proximam, C. quan lice. ab emp. disced. & Angel. consi. lxxvij. plures creditores, colum. vlti. Sicuti nec è diuerso pactum factum ad excipiendum, parit actionem l. si vnus, §. pactus, ff. de pact. Verùm in priori contrarium tenuerunt Sal. sibi contrarius, Alexand. Soci. Iason & Philip. Deci. in d. l. in bonæ fidei, Paul. Castren. in l. iurisgentium, §. quinimo, ff. de pactis, per d. l. pacta, ibi, quo quidem casu. & ibi Fulgo. & l. legem, & ibi Sal. C. eodem titu. & alias rationes, quas ibi videre poteris, ne hìc diutiùs immorer. Sicuti & in secundo quoque contrarium videtur probari, in l. sed & si possessori, in princip. & ibi glos. ff. de iureiuran. & l. quid mihi, & ibi etiam glos. ff. de liber. lega. & l. si cùm ante, C. de donat. ante nupti. & quod voluit glos. in l. in traditionibus, in fi. & ibi Bartol. ff. de pactis. & Alberic. in d. §. pactus, colum. vlti. *An autem huiusmodi promißio ex interuallo pariat exceptionem. Pactū ad agendum, an prosit ad excipiendū. Et an è diuerso.*

108 ¶DECIMONONO quæro, vtrùm minor, qui fortè successit patri, qui fundum vēdiderat sub hoc pacto reuendendi, cuius tempus adhuc durat, possit hanc facultatem redimendi vendere sine decreto. Alex. super hoc interrogatus, nūcupatim respondit non posse, consi. xxvij. attentis narratis, col. ij. vers. plus videtur quòd etiam, lib. iij. nam idem (inquit) iudicamus de actione competente ad rem immobilem, quod de re ipsa immobili: ideóque eadem illa solennitas in venditione ipsius actionis requiritur, quæ & rei. vt not. glo. & Doc. in l. j. C. si aduer. trans. & in c. j. in Authent. de non alie. cum multis si. ibi per eum allegatis, & aliis multis à me collectis suprà titu. pręced. §. j. glo. vij. in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, nu. 1. cum multis seq. Ideóque nos & alibi diximus, videlicet in eadem glo. nume. 31. ex quo infertur, quòd si venditor hanc facultatem alteri vendat, est locus retractui consanguineorum, cùm ea res censeatur immobilis. *An minor possit hanc facultatem retrahendi uendere.*

109 ¶VIGESIMO quæro, vtrùm fundus emptus sub hoc pacto redimendi intra certum tempus restituto pretio, sit censendus mobilis, an immobilis, pendente ipso tempore redimendi. Quid enim, si ex statuto ascendentes succedant immobilibus, descendentes verò aut collaterales in immobilibus. Nam & apud nos talis est consuetudo titu. *de successions*, §. vij. qui est omnium huius volu. ccxvij. Qui ergo succedent in hoc fundo ita empto, vt diximus, vtrùm ascendentes, tanquam in re mobili, an alij tanquam immobili. Dic breuiter, id ex euentu iudicari. Nam si redimatur, erit mobilis, cùm in pecuniam, rem mobilem, ex causa antecedenti conuertatur. Si verò non redimatur, immobilis: quamuis in ea causa esset, vt redimi potuisset. Ideò primo casu ij qui succedunt in mobilibus, eam pecuniam, qua fundus redemptus est obtinebunt. Secundo casu, qui in immobilibus succedunt, fundum ipsum habebunt: vt videre poteris ex his quæ latissimè tractauimus suprà in fin. titu. præcedentis quæsti. iij. *An fundus uenditus sub lege redimendi, censendus sit mobilis, an immobilis.*

110 ¶VIGESIMOPRIMO, quæro, Factus est contractus vēditionis, simulatus quidem inter contrahentes, & in eo appositum est pactum de reuendendo: an & id pactum quoque censebitur esse si- *An censeatur simulatum id*

pactum appoſitum in ſimulato contractu.

mulatum,ſicuti principalis contractus?Vide Bal.qui ex facto reſpondit & hoc id pactũ videri ſimulatum,conſi.liiij.caſus breuis & arduus,lib.j.Ex quo etiam cognoſces,cuius effectus & vtilitatis hęc res eſt:nam ob id defendit à falſo quoſdam teſtes,qui depoſuerant in eo cõtractu nullum pactum de reuendendo interueniſſe:tametſi in inſtrumento appareret fuiſſe appoſitum:tanquam ſcilicet appoſitum non cenſeatur,quod ſimulanter appoſitum eſt:vt per totum tit.C.plus vale.quod agit.

Si principalis contractus eſt ſimulatus, & omnes clauſulæ eius eiuſcemodi eſſe cenſentur.

111 ¶Tu autem adde ad Bald.quòd ſemper aliâs ſi contractus principalis eſt ſimulatus quælibet clauſula in eo appoſita,ſimulata quoque eſſe cenſetur. Bart.in l.nemo,col.ij. verſic.quæro an renuntiatio,ff.de lega.j.ipſe Bald.in l.j.col.j.C.de ſuffra.& conſi.cclxviij.ſuper primo puncto,circa medium,lib.v.& Sal.in l.emptione,col.ij.verſi.vlterius quæro,C.plus valere quod agit.Roma.conſ.clxxj.pro deciſi.& conſil.ccxlvj.clariſsime aſſeſſor,col.j.Iaſ.in l.ſi ita ſtipulatus,§.Chryſogonus,col.antepenult.verſic.ſextò quando contractus,ff.de verborum obligatio.& conſil.clxx.quòd prædicti.Paulus,col.ix.verſic.item ſi contractus,lib.ij.& conſil.cxxxiij.videretur in præmiſſa, colum.vlti.verſicul.item quando contractus,lib.iiij.& Philip.Deci.conſil.dlxxxvij.coram magnificis,column.iij. verſic.vltimò non obſtat.Nam & omnes clauſulæ in contractu appoſitæ,ſequuntur naturam ipſius contractus principalis, gloſ.in l.ſi patronus,§.patronum,in verbo,Fauiana, ff.ſi quid in fraud. patro.Bald.in l.Imperator, in j.lect.colum.penult.verſicu.item caſſato principali,ff.de ſtatu homi.cum multis concordan.à me collectis in noſtro tracta.de vtraque poſſeſ.in §.eiuſdem tracta.ij. numero ſed & huc referendum.

Poſſeßio emptoris prodeſt uenditori qui redemit.

112 ¶VIGESIMOSECVNDO quęro,vtrùm tempus,quo poſſedit emptor qui emit ſub hoc pacto ante reuenditionem:proſit venditori,qui poſteà redemit,ad præſcriptionem rei venditæ: id eſt,vtrùm venditor,qui redemit,poſsit vti acceſsione emptoris,quod vtique verũ eſt:vt in ſimili ſcribitur,in l.Pomponius,§.prætereà,ff.de acquir.poſ.& in l.ſi hominẽ,ff.de vſucap.& l.ſi duobus,in prin.& §.j.ff.de diuer.præſcrip.& vbique concord.per glo.& Doct.& quæ diximus ſuprà eod.tit.§.v.in gloſ.vlt.atque etiam tit.præceden.§.xij.in glo.j.in princip.iterúmque in fi.eiuſdem tit.in vij.quæſt.& quod ſcribit Bald.in l.j.C.de vſucap.transf.& Panor.in c.illud,col.ij.verſic.quò ad tertium,extrà de præſcrip.

De eadem re.

113 ¶Verùm id poterat dubium videri in noſtro caſu,quoniam multi,id eſt maior atque potior pars noſtrorum,negant ex pacto de reuendendo reſolui contractũ ipſo iure:vt latiſsimè dixi ſuprà,hoc eod.ti.§.j.glo.vij.in verbo,*ſeront preferés*,nu.12.ſunt igitur qui tenent,& multis ſeq.Nõnullis autem placuit,id quod diximus de acceſsione temporis,tantùm procedere eo caſu,quo dominium in venditorem ipſo iure retransfertur: quod fit,quando reſoluitur ex cauſa de præterito, quo caſu contractus non cenſetur fuiſſe celebratus.l.iiij.§.Marcellus,ff.de in diem addict.Fran.Are.in d.l.Pomponius,§.prætereà,quem legit cum §.j.col.j. Sed contrarium apertè tenuit Ang.in d.l.ſi hominem,vt ſcilicet omni caſu id procedat,vt ibi videre poteris.

Si procurator ad uendendum cum hoc pacto, uendat ſimpliciter an cẽſeatũr uendidiſſe cum eo pacto.

114 ¶VIGESIMOTERTIO quęro.Aliquis fuit cõſtitutus procurator ad vẽdendũ cum pacto de reuendendo.Is poſteà vendit ſimpliciter ſine mentione eius pacti:an cenſeatur tamen vẽdidiſſe cum eo pacto,tanquam mandatum ſecutus fuiſſe videatur.Matth.Afflict.deci.Neap.cclxxxv.Balij & tutores,col.vlt.verſi.accedant ad hoc,dicit ita cenſeri fuiſſe factum,allegans Alex.conſil.xxvij.attentis narratis,lib.iij.vbi tamen de hoc nihil omnino dicit, ſed alia quædam ad hoc pactum pertinentia ſcribit,de quibus tractauimus ſuprà in iiij.q.huius ſi.Sed ad hoc facit,quod voluerũt Pet.Cy.& Bal.in l.per retentionem.C.de vſur.dicta in primo contractu pręparatorio ſecundi,cenſeri repetita in eo ſecundo contractu.

Procurator cõſtitutus ad emẽdum,poſteà emens ſimpliciter,cenſetur emere ut procurator,uide nu. ſeq.

115 ¶Sed & huc propriùs accedit,quòd ſi quis mandatum habuit emẽdi domum,& eam poſteà ſimpliciter emat,cenſetur emiſſe ſecundùm id mandatum,id eſt procuratorio nomine mandãtis.l.qui ſeruum,verſi.idem eſſe in eo,& ibi.Bar.ff.de interro.act.& in l.ſeruus communis ſic omnium,§.vlt.& l.proinde,in princ.& §.j.ff.de ſtipul.ſeruo.& in l.qui in aliena,§.ſi is qui putabat,in princ.cum glo.& ibi Bart.Ange.Franc. Aret.& alij,ff.de acquir.hęre.& in l.poſt dotem,ſecundùm lectu.Dy.& ibi quoque not.Rapha.Co.& latè Alex.col.v.verſi.vlteriùs ex eadem,ff.ſol.mat.& in l.qui in negotiationem,in princ.ff.de admi.tut.& l.pignori,§.vlt.& ibi Ange.ff.de vſucap.& l.is qui,§.inde quæri,& ibi Bart.ff.de manu.& l.vlt.verſic.quod enim,C.per quas perſonas nob.acqui.& voluit Bart.in l.Titium & Mæuium,§.altero,col.j.verſic.item oppo.& iterum col.ſequen.verſic.tertio caſu,eod.tit.Bald.in l.cùm oportet,in princ.C.de bono.quæ libe.Ange.in l.ſi pupillus,§.j.paulò ante fi.ff.de neg.geſt.Ro.conſi.xcj.viſis ac percunctatis,col.iij.verſic.ſecundò idem probatur.& conſil.xciiij.viſis his quæ narrantur,col.ij.verſic.cæterùm puto,& Alexand.conſil.lviij.circa primum quęſitum,in prin.lib.j.& conſil.xxv.viſo inſtrumento,colum.vlti.lib.ij.quod repetitur conſil.xc.lib.iij. Fel.in c.cùm M.Ferra.colum.ij.extrà de conſti.Ange.Are.in §.ſequens,col.v.verſic.& etiam aduertas,& ibi Iaſ.col.vj.verſic.ad vnum tantùm,Inſti.de actio.& latiùs idem Iaſ.in l.j.§.nuntiatio,colum.iij.verſicu.prima concluſio,ff.de ope.no.nunti.Barb.conſ.xlvj.illud adduco,col.vj.verſi.facit etiam,lib.iiij.vbi id dicit ſingu.

Quid ſi em-

116 ¶Et hæc ſine dubio,quantùm ad noſtrum caſum pertinet,procedunt,ſi emptor certior factus fuit de ea forma mandati:nam contrahendo ſcienter cum tali procuratore ita cõſtituto, videtur ſatis agnoſcere

ſcere eam formam. At ſi id ignoret, quia non vidit mandatum, ſed credēs iſtum procuratorem fuiſſe ſimpliciter conſtitutum, vt aſſerebat, ſimpliciter etiam contrahit ſine eo pacto, non videtur ei pacto, quod ignorabat in mandato appoſitum, conſenſiſſe. l. ſuper errorem, ff. de iuriſdi. om. iudi. Nec ſatis eſt, procuratorem id ſciuiſſe & intellexiſſe, niſi idipſum declarauerit. l. ſi repetendi, & ibi Doct. C. de condi. ob cau. & l. iij. §. ſi quis quaſi, & ibi quoque Doct. ff. de condi. indebi. cum ſi. Nam & quod ſuprà dictum eſt, eum qui mandatum habuit emendi, ſi id poſteà faciat, videri feciſſe ſecūdùm id mandatum, procedit quò ad mandantem, & mandatarium, non quò ad tertium, cum quo contraxit: vt expreſsè dicit Bart. in d. §. ſi is qui putabat Rapha. Co. in d. l. poſt dotem, & ibi quoque Alex. col. v. verſic. puto tamen, & Iaſ. colum. xij. verſic. circa ſecundum, & idem Alexand. in d. l. j. §. nunciatio, col. iij. verſic. item adde ſi dominus, ff. ſol. matri. & Alcia. in tracta. præſumpti. regula ij. præſumpt. xxiiij. nume. 5. *ptor ignorabat id mandatum.* *Declaratio præcedentis uerſi.*

117 ¶Vt interim omittam, quoſdam id intelligere, cùm is qui actum gerit, facit mentionem mandati vel procurationis, vt quia ſe dicit procuratorem: tunc enim licèt non aliter exprimat id ſe facere nomine procuratorio, tamen cenſetur eo nomine facere, l. cùm poſt mortē, §. j. ff. de adminiſt. tut. cū concord. adductis in ti. præce. §. x. gl. j. nu. 4. ſed id intelligas, alioquin nomine proprio: per l. iij. §. ſed quod de tutore, verſi. ſed & ſi quidem, ff. ſol. matri. & l. Papinianus, ff. mand. & l. magis, ff. de ſol. Et ita voluit expreſsim Bar. in d. l. poſt dotē, ff. ſol. mat. & in d. l. j. §. nūtiatio, col. ij. verſ. quæro quid ſi procurator, ff. de oper. no. nunt. & in l. qui mihi donatum, col. vlt. verſi. ſed quæro quid in dubio, ff. de donati. & vt à nōnullis citatur, conſ. incip. ſuper hoc pūcto an ſufficit, quod non eſt inter impreſſa. Bal. in rub. C. de emp. & vend. in xv. q. in fine. Ego autem (vt ad caſum noſtrum redeam) arbitror id non obeſſe domino, qui mandatum limitatū dedit, quò minùs poſsit rem ſuam repetere: ſed emptorem deceptum à procuratore aduerſus eum in id quod eius intererit, actionem habiturum: vt non obſcurè voluerūt, quos ſuprà citauimus. *Alia declaratio.*

118 ¶VIGESIMOQVARTO quæro, de ſpecie apud nos frequētiſsima, & quæ ob diuerſa Senatuum areſta admodum torquet, & cauſidicos & litigatores. Titius emit à Mæuio annuū reditum pecuniarium, aut alium ſuper omnibus bonis eius: dátque facultatem redimendi id vectigal intra duos annos, reſtituto pretio venditionis: & ne interim arreragia, quæ vocamus, currant, venditor emptori dat percipiendos fructus certi cuiuſpiam fundi, & ſi venditor ipſe non redemerit intra illud tempus, relinquit emptori eum fundum in ſolutum, & vt vulgò loquimur, *en aßiete* dicti reditus: vtrùm iſte contractus ſit licitus, an non? Plurimi contendunt eſſe illicitum, hac ratione moti, quòd iſte contractus eſt veluti pignoratitius, in quo pactum legis commiſſoriæ reprobatur. l. vlt. C. de pact. pign. & c. ſignificante, extrà de pigno. atque etiam quoduis aliud ei ſimile. l. j. & ibi Bart. Bal. & Ang. C. de pac. pig. vbi fit mentio huiuſmodi pacti, de quo nunc loquimur. & l. quamuis, in prin. ff. de ſol. quę loquitur etiam de datione in ſolutum: de qua item loquitur Io. And. in d. c. ſignificāte: & Guid Pap. conſi. lxxxj. ad decem dubia in j. dubio. Nec tantùm cum pignus datur ex cauſa mutui, ſed ex quacunque alia, reprobatur id pactum, vt multis probat ex facto conſultus Alexan. conſi. clxxviij. viſo proceſſu, col. j. & ſeq. lib. vij. *Alia pulcherrima quæſtio, & frequentiſsima.* *In pignore reprobatur pactum legis commiſſ.* *Et aliud quoduis ei ſimile.* *Et quacunque cauſa pignus detur.*

119 ¶Adeò autē hęc pacta in pignore reprobantur, vt nec iuramento quidem cōfirmentur, ſecundùm Io. And. in addi. Spec. ti. de renunti. & concluſ. §. j. verſi. & quia hìc, in addi. incip. ex quo autor. Io. Fa. in l. vlt. C. de pact. pign. Albe. in rub. eod. ti. Cardi. Flor. Imo. & Panor. in d. c. ſignificāte. Bart. in l. ſi quis pro eo, in principio, verſi. quartò dixi, quòd prohibetur. & ibi Ang. col. j. ff. de fideiuſ. Imo. poſt Ant. in c. cùm contingat. col. lxv. verſ. nunc igitur reſtat deſcendere ad quartum membrū, extrà de iureiu. Guid. Pap. dec. Delph. vj. pactum legis, & conſi. lxxix. viſo ad plenū, col. j. & conſ. lxxx. addēdo, circa medium, & conſi. ſeq. & conſi. cxxvj. de anno domini, in j. dubio, & in tract. de contractibus illicitis, col. vj. verſ. iuxta hanc materiam. Steph. Bert. conſi. ccclvj. nihil, col. j. lib. j. & conſi. l. cùm pro reſtituenda, col. j. lib. ij. & conſ. xcviij. puto, col. j. eod. lib. ij. & conſi. cliij. exiſtimo. col. j. eod. lib. ij. & conſi. clxxviij. venditio, ante fi. lib. iij. & conſi. xcvij. quamuis, lib. iiij. *Nec iuramento cōfirmatur.*

120 ¶Licet contrarium, ne id omittamus, voluerit glo. in d. c. cùm contingat, in verbo, debent, in fi. Inn. in d. c. ſignificante. Bartho. Brix. quæſt. dominicali xij. quidam accepit, & Fed. Senen. conſi. cxl. punctus quæſtionis talis eſt conſtante, verſi. item pactum, Bar. ſibi contrarius in l. Seius, ff. ad leg. Falci. Albe. & Bal. in l. j. & ibi Alex. in addi. ipſius Bal. C. de pact. pign. Ant. Pet. Anc. & Barb. in d. c. ſignificante. Steph. Bertr. ſibi contrarius, conſi. xcj. ex propoſitis, nu. 12. in prin. lib. iij. & ipſe Guid. Pap. etiam ſibi contrarius ſing. ccccLxxvij. licèt pactum. & Lud. Goza. conſi. lxj. prima, col. ij. nu. 7. & Fran. Rip. li. iij. reſpon. c. vj. maiores, nu. 6. Hoſt. autem in ſumma ti. de pig. §. quibus pactis, verſ. quid ſi iurauerit, dicit valere iuramentum, ſed ita vt iurans abſolui debeat: quod in ſententiam priorum recidit. *De eadem re.*

121 ¶Nec conſuetudine quoque huiuſmodi pactum confirmari poteſt, ſecundùm Bal. in l. ij. col. iij. verſ. tertij dicunt, C. quæ ſit long. conſue. Nec denique expreſſa renuntiatione partium. Odofr. in l. vlt. C. de pact. pig. per l. quos prohibet, ff. de poſtu. Albe. in l. j. in fi. eo. ti. Hoſt. in ſumma de pig. d. §. quibus pactis, verſi. quid ſi renuntiauit. Io. And. Ant. & Imol. in d. c. ſignificante. Guid. Pap. d. conſi. lxxxj. ad decem, in j. dubio & Bertr. d. conſi. ccclvj. col. ij. in princ. lib. j. & conſi. l. cùm pro reſtituenda, col. j. & iterum vlti. lib. ij. *Nec conſuetudine.* *Nec expreſſa renuntiatione.*

122 ¶Et sanè si hic contractus pignoratitius est, nihil dubitandum est, quin vitietur ex huiusmodi pacto. At si contractus est venditionis, haud dubiè non vitiatur, quoniã in eiusmodi contractu tale pactum admittitur. ff. de leg. commiss. per totum. vbi glos. in rubric. hoc expresßim dicit. & l. commissoriæ, C. de pact. inter empt. & vendi. & Doct. vbique. Dummodo non fiat in fraudem, vt tradit Hosti. in d. c. significante, in verbo, improbatum: de quo (inquit) dicendum est, vt not. in c. ad nostram, de empt. & vendi. quę postrema verba volui hîc adiicere, propter ea quæ inferius dicam. Et idem propè voluit ipse Hosti. in summa eod. tit. §. quibus pactis, col. ij. versic. sed si fiat pactum. Sed & glo. in l. emptione, C. plus vale. quod agit. loquitur de venditione simulata, cùm esset causa pignoris, ne ob pactum pignoris vitiaretur. Quin & rationes huius discriminis inter pignus & venditionem, subnectandas censui, quia ad nostram quæstionem faciunt. Hæ autem sunt ex Pet. à Bel. Pertica in l. vlt. C. de pactis pig. & Io. Andr. & Panor. post alios antiquiores, in d. c. significante. Prima, quia tanti res solet vendi, quanti valet. Ideò si venditio dissoluitur, non decipitur venditor. Nec mouet, quòd aliquando res minoris venditur. quia ad ea potius debet ius adaptari, quæ frequenter, quàm quæ raro contingunt. l. nam ad ea, ff. de legi. Contrà autem pignus solet fieri pro minori lõgè pretio, quàm res ipsa valeat, ob spem futuræ luitionis. Vnde multùm deciperetur debitor, qui cupiditate recuperandæ pecuniæ facilè in omne pactum consentit. Vnde voluit lex in hoc prospicere vtilitati subditorum. Alia ratio est: quia si hoc pactum valeret in pignoribus, vix aut nunquàm aliter creditores mutuarent, quàm cum hoc pacto, spe consequendi lucri eius, quod pluris est. quod profectò contineret speciem vsuræ: quæ omnia cessant in venditione.

In uenditione nõ reprobatur id pactum legis commiss.

Ratio eius rei.

123 ¶Huius igitur quæstionis cardo in hoc vertitur, vtrùm iste contractus sit pignoris, an venditionis. Nam vt pignoris esse censeatur, facit illud pactum de reuendendo, vt videtur voluisse Bal. consi. ccj. tria possunt, in ij. dubio. lib. iiij. per tex. quem dicit not. in l. creditor, quæ est iij. §. post diuisionem, ff. qui poti. in pigno. hab. quem & alibi dicit singul. ipse Bald. scilicet in l. creditores, in fin. C. de pigno. Verùm Bald. si solerter inspiciatur, non illud dicit, sed id, quòd propter mandatum de reuendendo, videtur res quæ reuendi debet, esse pignoratæ ab eo qui mandauit. Nam & ex eo §. quem allegat, assumitur, quòd ex eo quòd do facultatem vendendi rem meam, ego videor eam obligare. & ita ex eo annotat Iacob. Are. in l. ad curatoris, ff. de dam. infec. & reassumit ipse Bald. in eo ipso §. nec ignoro. Barto. & Sal. in eodem §. ex eo. not. quòd ex pacto de vendendo præsumitur contractum pignus nec id quidem nego: nam si ex mandato de vendendo censetur contractum, multò magis ex pacto ipso de vendendo. Súntque qui Barto. eo in loco & Bald. in d. l. creditores, ad hoc citant, quòd ex pacto de reuendendo præsumitur etiam pignus contractum. Nam ita eos allegat Cæpolla in tracta. de simulatione contractuum, col. j. & id quoque verum est: vt diximus suprà eodem titu. §. iij. nume. 7. quanquàm id frustra: nihil enim (quantùm ad id) interest inter mandatum de vendendo, & mandatum de reuendendo. Sed hæc non est ea hypotheca siue pignus, de quo hîc quærimus, cùm videlicet is qui dicitur emere, non emit verè, sed potius simulatè pignus accepit sub specie emptionis: ideóque pactum legis commissoriæ ibi appositum non valet. In eo autem casu, quo quis emit & promittit reuendere, ex ea promißione res non obligatur ipsi emptori, nec obligari posset, cùm rei suæ pignus consistere non poßit. l. neque pignus, ff. de regu. iur. Sed econtrariò ea res obligatur venditori, ex eo quòd emptor promittit ei reuendere, per d. §. post diuisionem. & id est, quod voluit Bald. d. consil. cc. lib. iiij.

Pactum reuendendi, an faciat censeri cõtractum pignoris.

124 ¶Verùm idem Bald. consi. clxiiij. maritus lib. v. tradit dationem in solutum, quæ ex pacto lui potest, accedere pignori: quia non sic datur, vt perpetuò maneat apud emptorem. Quod & voluit Maria. Soc. consi. xv. visis pręd ictis, col. xj. versi. vnde dicendum. Et si id verum sit, nihil est quod dicere possimus ad sustinendum huiusmodi contractum. Sed id omnino falsum est. quia si pignus esset, emptor aut creditor, cui res datur in solutum, non lucraretur interim fructus. quod est contra l. ij. C. de pact. inter empt. & vend. & diximus latè suprà eod. tit. §. v. in glo. ij. in prin. vbi etiam docuimus procedere de Iure canonico, & in foro conscientiæ. Nec enim id solùm pactum de reuendendo facit censeri contractum pignoratitium vel vsurariũ, nisi concurrat modicitas pretij, & prętereà secundùm communiorem opin. quòd ita cõtrahens sit solitus fœnerari: vt probatur, & ab omnibus plenißimè not. in d. c. ad nostram, de empt. & vendi. & in c. illo vos, de pigno. & copiosißimè diximus suprà in rub. huius ti. Idque est, quod Host. quem suprà citauimus, in d. c. significante, cùm loquitur de huiusmodi pacto legis commissoriæ apposito in cõtractu, qui dicitur venditionis, monuit de hoc dicendum esse, vt not. in d. c. ad nostram.

De eadem re.

125 ¶Igitur, vt concludamus, nisi hæ res, quas diximus, & de quibus loquitur d. c. ad nostram, vltra id pactum interuenerint, nihil est quod iudicare debeamus huiusmodi contractus non esse venditionis, sed pignoris: præsertim cùm in dubio non præsumatur simulatio, aut fraus. l. quoties, §. qui dolo, ff. de probatio. cum multis concord. à me adductis suprà tit. præceden. §. xxvj. in glos. j. nu. 32. sed quod de casu, & seq. Ideóque nec contractus præsumitur fraudulentus. l. sed si maritus, §. sed si constante, ff. qui & à quib. & l. quamuis, & ibi glo. & Bald. C. si quis alter. Bald. in l. illud, paulò ante fin. de præsumpti. & consi. ccclxxxix. quòd dictus, circa medium, lib. ix. Paul. Cast. consi. ccclxxxviij. plus quatuor, col. ij. lib. j. Ioan. Ana. inter consil. eiusdem Paul. consi. cclxj. visis, post princ. lib. ij. Pet. Ferra. tit. forma

De eadem re.

Fraus & simulatio in dubio non præsumitur.

forma libel.in contractu vend.in princ.col.ij.Barba.consi.lxxvj.illud,col.j.lib.iij.& consi.xxij.clementissimum,post princ.lib.iiij.& consi.lxxij.sapienter,col.iij.versi.præmittitur,eod.lib.iiij.Soci.consi.lxxxiij.pro certo,col.j.lib.iij.& consil.cxxvij.quoniam,col.v.versi.quòd autem voluerit,eod.lib.iij.Ias.cons.clxx.nomine,col.iiij.ad fi.lib.ij.cum aliis concord.adductis à Phil.Dec.cons.ccccxcj.in casu,nu.4. Nam contractus talis esse præsumitur,qualem prima eius figura demonstrat.Bald.loquens nuncupatim de contractu facto cum pacto legis commissoriæ,in c.j.post princ. & ibi quoque Cardi.Alex.col.j.vers.ex quibus omnibus,ti.de feud.dat.in vicem leg.cōmis.per l.cùm precibus,C.de fid.instr.& alia,quæ ibi allegant,cum aliis quoque concor.& simil.adduct.à Soc.cons.xc.in causa magnifici,col .iij.versi.ex quibus sine hæsitatione,lib.iij. *Contractus talis esse præsumitur, qualem prima illius figura ostendit.*

126 ¶Et vt dicit ipse Bald.in l.rogasti,§.si tibi,in fi.& ibi Phil.Dec.col.vlt.ff.si cer.pet.dubius actus non debet iudicari vsurarius,per l.si ea pactione,cum ibi not.C.de vsur.& idem Bald.in l.si tibi decem,in prin.ff.de pact.& consi.ccccclxxxvij.apparet,li.j.& Alex.cons.ccxxij.super ti.quæstionis,col.ij.versi.accedit etiam,lib.item ij.& consi.cc.perspectis narratis,col.ij.vers.eiusdem initij,lib.vj.& Ias.in l.j.col.v.versi.tertiò multùm not.C.de ser.fug.& consi.cliij.prȩsupponitur in facto,col.v.versi.octauò,lib.iiij.& Ludo.Gazad.cons.lv.quæritur,col.iij.nu.13.& Roch.Cur.in repetitione c.vlt.col.vj.vers.sed communiter,de consue.Vnde & idem Bal.in rub.extrà de offi.iud.col.iiij. versi.ad officium,hæc propemodum scripsit:Ad officium iudicis pertinet interpretari cōtractum in æquiorem partem,l.si socius pro filia,ff.pro soci.quia hęc est nobilis prȩsumptio.l.meritò,ff.eo.vnde omnis cōtractus prȩsumitur celebrari bona mente,id est,bono studio,& absq; fraude,præsertim vsurarum.Quod & repetit Ias.d.cons.cliij.vbi suprà,lib.iiij.Sed & idem Bal. vt à quibusdā citatur(sed in meo codice non reperi)in l.legitima,ff.de pactis,dicit,& post eum Ludo.Bol.per glo.quam Bal.dicit valde not.ibi,in illis verbis,& secundùm hoc iuuatur &c. quòd contractus in dubio iudicatur licitus. Quod & dicit idem Bald.in marg.in verbo,contractus,versi.vij.vbi & eam glo.ad hoc dicit not. *Actus in dubio nō præsumitur usurarius.*

127 ¶Et quia etiam in Gallia videmus huiusmodi cōtractus passim & vbique,palàm ac publicè frequentari:ideò liciti censeri debet.l.quis sit fugitiuus,§.apud Labeonem,ibi,qui id facit,quod publicè facere licere arbitratur,ff.de Ædil.edic.vbi Bar.trahit ad actum,qui cōmuniter existimatur licitus,cùm videatur sapere vsurariam prauitatē.& sequitur Cæpol.in tract.de simulatione contractuū,in prin.col.iij.& iterum in v.casu prin.col.vlt.& consi.causarum criminalium xiij.stante quodam decreto,col.pen.vers.& intelligo.Sed caue,quia text.& Bart.vbi suprà,loquūtur,quantùm ad id,vt qui eum actum fecit,excusetur:nō vt propterea actus sit licitus:vt optimè probat tex.in c.quia in omnibus,in prin.extrà de vsur.Ang.consi.xc.pro decisione,col.j. Ideóque Anto.Burg.in d.c.ad nostram,col.vj.versic.aduertas rogo,de empt.& vend.reprehendit Barr.vbi suprà,tanquam aliter sensisset.Nam & Diuus Cyprianus lib.ij.epistola ij.ad Donatum,non propterea dicit quippiam esse licitum,quòd sit publicum. *Contractus cēsetur licitus ex eo quòd palàm solet fieri. Illius dicti declaratio.* *Cyprianus.*

128 ¶Verùm pro hac ratione bene facit,quod tradit Bald.consi.cliiij.instrumentum,vers.item quòd huiusmodi,lib.ij.& quod scribitur in extrauag.Marti.Quinti.inci.hodie,sub tit.de empt.& vend.quæ expresim loquitur de venditione annuorum censuum siue redituū cum pacto reuendendi : vt illinc etiam intelligas,nihil hîc facere,quòd agitur de venditione huiusmodi rerum. Quod & constanter asserit Guid.Pap.in tract.de illicitis contractibus,col.vj.vers.quid si vendidi tibi.& iterum col.xiij.versic.sed quid si incontinenti.Et facit etiam tex.in l.quid ergo,§.j.ibi,cum vsuris trientibus, vel iis quæ in regione obseruantur,ff.de contrar.& vti.acti.tutel. & in l.j.in fin.ibi , vsurarum modus ex more regionis,ff.de vsur.& in l.& in cōtraria,ibi,eas tamen quȩ in regione frequentantur,ff.eodem titu.& in l.idémque.§.j.ff.mandat.& in l. tutor qui repertorium , §.sed & si negauit, ibi, secundùm morem prouinciæ præstabit vsuras,ff.de administr.tuto.& in l.apud Iulianum , §.in vsurarum,ff.de legat. j. quibus etiam probatur , morem atque obseruationem regionis , in rebus id genus sequendam esse. *De eadem re.*

129 ¶Et quod prætereà tradit ipse Bald.in l.per diuersas,col.j.C.manda.& in sua Marga.in verbo,contractus,col.ij.versic.contractus aliqui,quòd consuetudo potest contractum probare vel reprobare. arg.l.certi condictio,§.si nummos,ibi,cùm quotidie,&c.ff.si cert.pet.& sequitur Cæpol.in tractatu simulationis cōtractuum,vbi suprà.Et quod specialius ad hunc casum pertinet,scribit Oldr.loquens in quodā contractu,de quo dubitabatur,essétne vsurarius,an non,cons.ccvij.vniuersis,in fin.Corroborat (inquit) contractum ipsum & ab omni specie illiciti reddit alienum ipsius regni consuetudo, secundùm quam talis contractus continuè celebratur,argu.l.si emptione,ff. de contrahend. emptio. & l.venditor,§.si constat,ff.com.prædi.Hęc ille,quem sequitur Stepha.Bertrand.cons.j.viso, col.ij. in fi.lib.ij.Et quod voluit Ias.d.consi.cliij.col.v.versi.septimò facit,lib.iiij.per d.§.apud Labeonem. & nouissimè Philip. Melanchton in Epitome moralis Philosophiæ , vbi loquitur de iis nostris contractibus , in quibus emitur reditus cum pacto redimendi. Prudenter (inquit) monuerunt Gerson & alij , non statim contractus vsitatos iudicandos esse vsurarios.Cùm enim hæc vita habeat contractibus opus , & magna varietas incidat , reprehensio vsitatorum contractuum , & conscientias perturbat , & magnos tumultus excitat. Illud autem Gersonis (ni fallor) est in tractatu de contractibus , vbi & de huiuscemodi contractibus copiosissimè disputat, & de his contractibus vsitatis *Consuetudo potest probare uel reprobare contractum.*

ſępe loquitur.& inter cętera loca in parte ij.propo.ix.Et facit etiã tex.in l.athletas,ibi.& generaliter ita omnes opinantur,ff.de his qui no.infam.ex quo Bald.in j.lect.ibi,not.communem.& generalem opinionem facere cenſeri aliquid eſſe licitum.

Cõtractus qui ſolent fieri ab honeſtis perſonis, à ſuſpicione alieni.

130 ¶Et id potiſsimùm procedit,cùm hi contractus non ſolùm fiant in Gallia, ſed & fieri ſoleant à viris probis,& laudatiſsimæ opinionis ,& qui nullo pacto hac horrenda deteſtandáque labe vſurarum polluere ſe vellent:quæ res magis facit ceſſare ſuſpicionem:vt etiam tradit Oldra.d.conſil.ccvij.ante ſi.& ſatis probatur ex tex.not.in cap.niſi eſſent,in princip.& ibi Panor.extrà de præben. & ex eo quod ſcribit Inno.in cap.j.de cleri.peregr.cum ſi.& quæ diximus ſuprà in rubric.huius tit.nume.35. ídque ſatis.Et ex eo quoque quod ſcribit Bald.vtranque rationem copulans,in l.j. colum. vij. verſic. & hoc facit,C.de his quæ pœnæ nomi.vbi loquens de venditionibus horum annuorũ reddituum,dicit contractus aliâs ſupectos non debere cenſeri fœneratitios,ſi in regione communiter frequentantur,& inter bonos ſeruantur.Nam quia veriſimile eſt,etiam permiſſum eſt.l.iij.§.vlt.cum glo.ff.de eo quod cer.loc.& ſequitur Iaſ.d.conſ.cliij.li.iiij.& è Theologis voluit Gerſon in d.tractatu de contractibus,parte ij.poſt princ.

De eadem re.

131 ¶Nec his rationibus obſtat,quòd ſuprà diximus,pactum legis commiſſoriæ in pignoribus non accipere robur ex conſuetudine : quia vtique id verum eſt,cùm conſtat id pactum ita eſſe appoſitum : in dubio verò huiuſmodi eſſe non debet cenſeri , ſi in regione à bonis viris frequentatur. Sicuti & è diuerſo ij contractus,quibus non ſolent vti boni viri,præſumuntur vſurarij,Bald.d.conſ.cccclxxxvij. apparet,lib.j.Et faciunt not.in d.c.ad noſtram,de emp.& vend.& in cap.illo vos,de pigno.vbi inter ea quæ faciunt præſumi contractum vſurarium,illud potiſsimum eſt,ſi perſona ſit ſuſpecta,quia ſcilicet ſoleat fœnerari.Ideóque cùm contrariorum contrarij ſint effectus,ſi perſona eſt probatæ fidei, in dubio non eſt præſumendum contra contractum:vti etiam dicit Io. Andr.in addi.Spec.in rub.de vſur.in fin.Et generale eſt,vt vtrunque coniũgam,vt ex qualitate perſonarum præſumamus bonam fidem,aut malam:vt dicit Bald.in l.cùm hi,§.eam tranſactionem,ff.de tranſact.per eum tex. & in l. creditores,ff.de priuileg.credito.

Si huiuſmodi pactum fuerit appoſitum in gratiam uenditorum.

132 ¶Et quia denique tales contractus ſolent fieri in gratiam vẽditorum , vt videlicet poſsint rem ſuam recuperare reſtituto tantùm pretio,& ſine ſolutione laudimiorũ : nam quia fundus non venditur aut datur in ſolutum,niſi ſub cõditione,ſi pretium non fuerit reſtitutum intra aliquod tempus,certè reſtituto pretio fundus non cenſetur fuiſſe venditus,aut datus in ſolutum.Ideò nec ex eo contractu debentur laudimia:vt voluit Guid.Pap.cõſi.cxxvj.de anno Domini,in ij.dub. & latè diximus ſuprà ti. præced.§.j.glo.ij.in verbo,*a uendu*,nu.22.ex quibus fit.& iterũ in gloſ.x.in verbo,*dedans l'an*,in viij. quæſt.Ideóque plerunque nolunt venditores aliter vendere,niſi ſub ea pactorum forma,cùm libentiùs emptores ſimpliciter emerent.Et hoc quoque inſpiciendum eſt,ne ſcilicet contractus dicatur reprobatus ob id , quòd pactum appoſitum eſt rogatu & in gratiam debitoris , non dulcedine vſurarum:vt loquitur tex.in l.ait Prætor,§.ſi fraudator,ff.quæ in fraud.cre.ſiue voragine creditoris:vt de eo pacto expreſsim loquitur Bal.in d.cap.j.col.ij.verſic.quæro,pone quòd pactum legis,tit.de feud. dat.in vicem legis commiſſorię.ita intelligens l.Titius,ff.de pign.acti.& Guid.Pap.ſing.ccccLxxvij. licèt pactum,verſic.quæro mutuaſti.& Ioan.Lup.in repe.c.per veſtras,chart.totius illius tit.lxxxix. colum.iij.verſic.ad idem facit:vbi id dicit mirabile,& è Theologis Ange.Cla.in ſua ſumma,in verbo,vſura,le j.num.66. Nam & è contrario,cùm pactum eſt factum in fauorem emptoris,& odium venditoris,inducit præſumptionem vſurarum.Bald.qui ad hoc Hoſt.allegat conſi.cccxj.in quæſtione Galuagini,col.ij.verſi.nonò arguitur,lib.v. Nonnulla autem admittenda ſunt propter vtilitatem contrahentium,l.ſed an viæ,ff.de pigno.

Incertus euẽtus tollit ſuſpicionem uſurarum.

133 ¶Nec quicquam obeſt , quòd in noſtra ſpecie emptor percipit fructus ipſius rei in locum vicémque penſitationis:neque enim id illicitum eſt propter incertum fructuum euentum.l.ſi ea lege,& ibi glo. Bart.Albe.Bald.& alij,ex quibus ipſi Alber.Barto.& Bald.dicunt id procedere in foro conſcientiæ, C.de vſur.& l.ſi ea pactione,& ibi etiam glo.vlt.Cyn.& alij,eod.ti.& Cano.in c.in ciuitate,& in c. nauiganti,extrà eod.tit.Hoſt.in ſumma,tit.de vſur.§.qualiter petatur,verſi.illud ſciendum eſt,& §. an aliquo,verſi.quæ tamen omnia.Oldra.d.conſi.ccvij.col.ij.& Ioan. And.in addi.Spec.in d.rub.de vſur.col.ij.Pau.Caſt.in l.per diuerſas,col.pen.verſi.item dicit,C.mand.cum aliis ſi.à me collectis in repe.l.ſi vnquàm,in verbo,donatione largitus,nu.113.poſtremò huc quoque,C.de reuoc. dona.& id quidem nihil aliud eſt,quàm aliud pro alio ſoluere:quod haud dubiè fieri poteſt,non reluctante aut inuito creditore,l.ij.§.mutui,qui eſt j.ff.ſi cer.pet.& l.eum à quo,C.de ſoluti.& l.j.§. an poteſt,ff.de conſti.pecu.& l.pretij,C.de reſcin.vend.cum ſi.

134 ¶Ego verò nunquàm tales contractus feci , neque cæteris faciendos conſului , non quòd ego reprobatos cenſerem,ſed quia,vt diximus,in dubium & ſuppicionem vocabantur:maluíque ſemper & in omnibus cauſis tutiorem viam ſequi:quod ſæpe & in noſtris legibus atque Canonibus præcipitur.l. iiij.§.toties.ff.de dam.infect.& c.ad audientiam,extrà de homici.cum ſi.Sed tamen non omiſerim,

Quid ſi id pactũ legis commiſ.apponatur ex interuallo.

quòd ſi quis velit omnem ſuſpicionem vitare, quæ ex huiuſmodi pacto legis cõmiſſoriæ aut affini eidem in huiuſmodi contractibus oritur,id poſſe facere multis modis.Primò,ſi in ipſo contractu aut incontinenti poſt contractum,non apponat hoc pactum , ſed ex interuallo:id enim non eſt prohibitum:

tum:per l. Titius,& ibi Guliel.Cu. Barto.Bald.& Sali.ff. de pigno.acti.cum aliis multis concord.à me collectis suprà in rub.huius titu.nume.7.nam & licèt.Verùm id,ne fallaris,non est omnino tutum,propter ea quæ tradit Alberi.in l.ij.versic.sed quid si emptor,C.de pact.inter empto.& vendit. & Rapha.Co.consi.clxxxiiij.incip.M.ccclix.&c.Ioannes,col.vlt.& diximus suprà in eadem rub.nu. 8.sed hîc paululum,& seq.

135 ¶Illud autem clarum videri potest,quòd,si pecunia primùm fuerit simpliciter mutuata, postea verò ex interuallo ea conuersa est in emptionem annui vectigalis, cum his pactis,de quibus diximus in prin.huius quæstionis,non possit dici,hæc pacta esse illicita,cessante scilicet ratione,ob quam principaliter id pactum legis commissoriæ prohibetur in pignoribus : quæ ea est,quia nihil est,quod non faciat,aut cõsentiat,pecuniam mutuam accepturus,quò eam accipiat,necessitate (vt fieri assolet) adactus.hanc enim omnes vbique assignant.Id autem cessat,si ante hunc contractum præcesserat mutuum:ideò nihil est,quod prohibitionem inducat,vt penè omnes de hac re loquentes sentiunt, & ex facto nuncupatim respondit Steph.Bert.consi.xcj.ex propositis,nu.7.lib.iij. Et hoc puto verum esse, nisi constaret id ita fuisse factum in fraudem,excogitata ex composito malitia, vt in simili diximus de eodem pacto legis commissoriæ facto ex interuallo,suprà in rubr.huius titu.eodem nume.8.

Quid si pecunia fuit primũ mutuata, & ex interuallo cõuersa in emptionẽ annuæ pensitationis.

136 ¶Secundo modo euitatur hæc suspicio,si ita fiat pactum,vt si pretium non fuerit restitutũ intra tempus præstitutum reuenditioni vectigalis,fundus ipse,qui datur pro reliquiis,siue arreragiis, maneat emptus iusto pretio:nam nec id prohibitum est:vt probatur in l.si fundus,§.vlt.& ibi glo.& Bar.qui eam l.dicit sing.& omnes,ff.de pigno.& voluerunt etiam omnes in d.l.j.& rursus in l.vlt.C.de pact. pign.Azo in summa eiusdem tit.statim post princ.Cano.in d.c.significante,extrà de pigno.Hosti.in summa eiusdem tit.§.quibus pactis,versi.j.Alb.in l.emprione,in fi.C.plus vale.quod agit,& in l.vlt. in prin.ff.de contrahen.empt.Bal.in repe.l.Aemilius,col.antepen.versi.in glo.j.ff.de mino.& in c.j. col.j.versi.quæro vtrùm valeat,titu.de feud.dat.in vic.leg.commis.vbi ad hoc dicit not.text.in d.l.si fundus,& Sal.& Pau.Ca.qui & eum dicunt not.in d.l.Titius,ff.de pign.act.Cæpol.cautel.secundùm vltimam computationem,ccxlj.pactum pignoris.Alex.consi.clxxviij.viso processu,col.iij.nu.8.lib. vij.Pet.Ferra.in titu.forma libel.in causa venditionis,in fi.princ.& titu.forma libel.in acti.hypot.in verbo sub eadem obligatione,col.ix.vers.quid si pactum,& Guid.Pap.d.consi.lxxix.col.j.& d.consi.lxxx.col.ij.& consi.sequ.in dubio,& decis.Delphi.vj.pactum legis,col.j.& Doct.vbique.

Si dictum sit, ut maneat fundus in solutũ pro iusto pretio.

137 ¶Et idem,si simpliciter dictum sit,vt res maneat emptoris,si restitutum nõ fuerit pretium intra aliquod tempus,quia tunc tacitè intelligitur,vt eius maneat iusto pretio,vt dicit Hostien.in d.c.significante,col.j.in verbo,in pignoribus,& ibi quoque Ioan.Andr.col.ij. de pigno. ita intelligentes,d.l.si fundus,ff.de pigno.vbi etiam Bar.ita voluit,& Alex.d.consil.clxxviij.vbi suprà,lib.vij. & Stephan. Bertran.consi.xcviij.puto,col.vlt.lib.ij.& Docto.sæpe. Sed illud nolui te nescire,quòd si dictum sit, vt non redempta re intra aliquod tempus,ea maneat creditoris pro maiori pretio,quàm quod nominatum fuit in principio,illud non tollit vitium:vt pulchrè & scienter respondit ipse Bertran.consilio cccxlvij.duabus,col.j.lib.j.& iterum consi.ccclvj.nihil,col.ij.versi.sed fortè,eod.lib.j.& consi.l.cùm pro restituenda,col.ij.versi.fortè verò,lib.ij.Sed requiritur vt expressè dicatur pro iusto pretio, vel simpliciter nulla pretij mentione facta,vt diximus.

Sed quid si simpliciter dicatur,ut maneat in solutum.

Et quid si dictum sit,ut maneat in solutũ ꝑ maiori pretio.

138 ¶Tertio modo id vitium vitatur,si interim scilicet pendente tempore præstituto ad redimendum,is fundus non relinquitur creditori pro reliquiis siue arreragiis pensionis. Nam ob id, quòd datur vt ex eo percipiantur fructus loco reliquiarum,is pignori censetur esse traditus,ab iis,quibus tales contractus illiciti esse videntur. Ideò si ita non relinquatur, sed vel alius fundus, vel nullus, nihil erit, quod reprobandum videatur ex huiusmodi pacto:vt etiam placuit Bald.in d.c.j.col.ij. versicu. pone quòd tu mutuasti,& ibi quoque Aluar.col.vlt.versicu.quem mutuasti,tit.de feud.dat.in vicem leg. commis.per text.quem dicit not.in d.l.vlt.ff.de contrahen.empt.& Guid.Pap.singu. cccclxxvij. vbi suprà,licèt videatur velle contrarium,si modò is fundus pluris valeret. Idem Gui. in tract. contractuum vsurariorum,col.vj.versic.sed iuxta hoc quæro,& d.dec.vj.ante fin.

Quid si durante tempore facultatis redimendi, is fundus interim nõ relictus est pro reliquiis.

139 ¶Nec hoc casu(vt id quoque obiter dicam,quod minimè contemnendum est)sufficit generalis obligatio bonorũ,vt id pactum censeatur esse reprobatũ in pignoribus:sed debet esse specialis & expressa in re,de qua agitur,& quæ manet creditoris post aliquod tempus non restituto pretio : vt expressim & in specie respondit Steph. Bertran. consilio ccliiij. vidi processum, post principium lib. j. Quamuis ipse idem alibi contrarium è diametro responderit, videlicet, consi. clxxviij. venditio, lib.iij.de quo & tu vide illum consi.xcvij.quamuis,lib.iiij. Et vide,quæ in similibus tractata sunt à nostris,quos citauimus suprà hoc eod.titu.§.iij.glos.j.nu.6. sed dubium est, ex quibus & tu intelliges quid hîc dicendum sit.

Quid si is fundus est tantum generaliter obligatus.

140 ¶Quarto & vltimo modo,si in ipso contractu non fiat venditio aut datio in solutum,vt plerunque fit,& his sæpissimè verbis,*deslors comme des à present,& des à present comme deslors,a delaisse & transporté*,&c.Sed tantùm id promittit venditor facere transacto tempore redemptionis, si ea facta non fuerit : neque enim id prohibitum est, si credimus eidem Steph. Bertran. idipsum constanter affirmanti,consi.cxxxiiij.ponitur in facto,quòd cum nobilis,in iij.dubio,lib.j.quia vt ipse dicit, aliud est vendere & in solutum dare,aliud promittere de vendendo aut in solutum dando.de qua ratione nos

Quid si ĩ ipso primo contractu fundus nõ est datus in solutum aut uenditus,sed tan=

tùm promissus.

latisſimè diximus ſuprà in eadem glo.numero 52.dies me deficeret:vbi & nos huius dicti Bertrand. mentionem fecimus.

De eadem re.

141 ¶Sed vereor,ne non id verum ſit, quoniam in vtroque eadem videatur eſſe ratio prohibitionis de qua ſuprà diximus hac eadem quæſtio.numero 122.& ſanè. Et quia etiam bona pars iurium de huiuſmodi prohibito pacto loquentium,vtuntur verbo promiſsionis & futuri temporis magis,quam præſentis, venditionis : vt in l.j. C. de pact. pignor. cùm dicitur ceſſurum ſe creditoribus. & in l. quamuis,in princip.ff.de ſoluti.quæ his verbis vtitur, ſpoponderit in ſolutum dare. Et id nuncupatim voluit gloſ.in dict.l.j.in gloſſ.j.& ibi quoque Barto.Bald.& Angel.C.de pact.pigno.vbi dicunt, nihil referre,quantùm ad id de quo tractamus,dicas cedo,vendo,in ſolutum do,an promitto cedere, vendere,in ſolutum dare. Atque etiam Ioannes Fab.in l.vlti.C. eodem titu. & ipſemet Bertran.conſilio ccclvj.colum.ij.verſiculo & ſi opponatur,libr.j.& iterum conſilio l.cùm pro reſtituenda,col.ij. verſiculo fortè verò,lib.ij. Et facit,quod in ſimili tradit Inno.in c.grauis,paulò ante fin.de ſacro.eccle.& Bald.in l.cùm fidem,in princip.C.de non nume.pecu.& de hoc quoque diximus ſuprà in rubr. huius titu.nu.9.& vt hæc poſtrema.

Quid ſi ſit nō modicū pretiū reſpectu annuæ penſitationis,ſed tantùm reſpectu fundi qui datur in ſolutum.

142 ¶SED QVIA SVPRA` de modicitate pretij locuti ſumus, vnum eſt notandum in hac ſpecie,de qua tractauimus in præcedenti quæſtione,qua ſcilicet conſtituitur annuum vectigal pro pecunia,& in ſolutum eius vectigalis datur fundus, niſi ea pecunia reſtituatur intra tempus venditionis. Nam poteſt contingere,vt pretium non ſit modicum reſpectu illius vectigalis annui : vt quòd fortè ſit de vno pro quindecim : quod quidem pretium iam multis noſtri Senatus iudiciis iuſtum ac legitimum declaratum eſt.de quo nos alibi copioſiſsimè tractauimus titu. *des notaires*, §. ij. qui eſt omnium noſtrarum conſuetudinum cccxxiij. Sed fortè fundus, qui in eiuſdem vectigalis ſolutum datur,multò pluris valet,quàm ipſum vectigal,& fortaſsis dimidio, quàm idem vectigal, aut pretium,pro quo conſtitutum eſt:an tunc illa modicitas vitiabit totum contractum,an verò ſolùm dationem illam inſolutū, reſpectu cuius tantum ea modicitas eſt,& ſic manebit vectigal validum. Et hæc quidem erit VIGESIMA QVINTA QVÆSTIO. Et id certè video placuiſſe multis noſtræ Galliæ, adeóque eius Senatus primoribus aduocatis, vt tantùm vitietur datio inſolutum,non etiam annuum vectigal:quaſi ſint diuerſa membra,nec vnum aliud vitiet:vt in ſimili videre licet in ſententia, quæ licèt aliàs non poſsit pro parte valere,& pro parte non valere,l.in hoc iudicio, ff.famil. erciſc.tamen ſi contineat diuerſa capita, poteſt in vno valere,in alio minimè: quia tot ſunt ſententiæ,quot ſunt capita diuerſa,l.quædam mulier, ff.eod.tit. quæ iiſdem verbis repetitur in l.Carmelia Pia,ff.de iure patro.& l.etiam ſi à patre,§.j.& ibi Alberi.ff.de mino.& c.cum tempore,& ibi glo.in verbo,capitulis.Innocen.Hoſtien.& alij extrà de arbi.& c.dilectus, le j. & ibi quoque glo.& alij extrà de præben.& voluere glo.Cy.Bar.Bald.Sal.Ang.& alij in l.ij.C.de re iudi. glo.in c.ſi quis in pluribus,in verbo,quædam,ij.quæſt.vj.Albe.in l.Labeo,poſt princi.ff.de arbit.& in l.non eò minus,circa medium,C.de procurat.Cardin.Floren.conſil. lxxiiij. dominus Abbas, col. vlt.cum concord.adductis à Ro.in l.j.§.ſi ſtipulanti,& ibi Barb.colum.xiiij.verſicu.nunc inducitur, & cæteris recentioribus,ff.de verborum obligat.& eodem Ro.conſil.cxcv.in caſu præmiſſo,ad fin. & Cardin.Alexand.in c.dilecto,colum.vlti.in xvj.quæſt.extrà de appel.& Aufrer. deciſ. Tholoſ.q. ccxv.item fuit quæſitum ſi fuerunt ab aliquo.

Sententia quæ continet diuerſa capitula, poteſt pro parte ualere.

In cōtractibus utile per inutile nō uitiari.

143 ¶Et id quidem maximè procedit in contractibus,etiamſi non in ſententiis deberet procedere. Nam haud dubiè in ipſis contractibus vtile per inutile non vitiatur,etiam in eodem cap. modò res ſit diuidua,l.ſancimus,§.ſi quis autem,C.de donati.& l.pecuniæ,& l.placuit,ff.de vſuris.vbi id probatur procedere etiam in vſuris:vti etiam in l.cùm allegas,C.eod.titu.Ex eóque deprompta eſſe videtur ea formula, qua Senatus noſter reducit venditiones horum annuorum vectigalium ad legitimum modum, ſi idipſum excedant : modò factæ ſint ad vnum pro decem. Nam ſi minoris vendita ſint, omnino reprobantur:nec reducuntur ad vllum modum,cùm ſint omnino illicita : iuxta gloſ. in d.l. placuit,per Authen.ad hæc,C.eod. titu. Et hanc differentiam ſententiarum & contractuum in eod. cap.ponit Ange.in d.l.ij.C.de re iudi.& alij vbique.Quid autem ſit in legatis,videbis in l. iij. §. vlti. ff.de annu.legat.

Reductio annuarum penſitationum ad legitimū modū.

De eadem re.

Emphyteuſis conceſſa ultra generationem permiſſam, an in totum uitietur.

144 ¶Sed quod ad contractus pertinet,vt ad eos redeamus, optimè etiam facit text.in §. quod autem, verſiculo neque illud,& ibi Ange.in Authenti.de non ali.vbi emphyteuſis conceſſa vltra generationem permiſſam,vitiatur tantùm in eo quod excedit:vt ex eo text.not.Bal.in Authen.ſi quas ruinas, col.j.verſiculo iuxta hoc,C.de ſacro.eccle.Fulgo.& Paul.Caſtren.in Authen.qui rem,eod.titu.& ibi quoque Philip.Deci.col.vlti.qui hanc dicit eſſe communem opin.Imo.in c.ij.col.penult. verſicu.ſed hîc inſurgit,extrà de feud.& conſi.lxix.viſis.Ro.in d.l.j.§.ſi ſtipulanti,ff.de verbo.obligat.& conſi. lxvj.vir eximie,poſt medium,dum ſimpliciter allegat Bald.vbi ſuprà Alex.conſi.xxxviij.conſideratis his,col.ij.verſi.quinimo.lib.ij.& Caro.Rui.conſi.lvij.quò ad ea,col.penul.nume.13.lib.j.Et idem in ſimili de feudo eccleſiæ,conſueto infeudari in maſculos tantùm , quod tamen conceſſum fuit in maſculos & fœminas,vt non vitietur,quantum ad maſculos:aut ſi aliàs fuit conceſſum vltra limites conceſſos,tradit ipſe Bal.in l.ſi pupillorum,§.vlt.per illum tex.ff.de reb.eo.& in c.j.in princ.col.vlt. verſi.ſed pone conſuetudo,& ibi Mart.Laud.in fi.tit.qui feud.dar.poſ.& idem Bal.in c.j.§.ſimiliter,

Quid de feudo conceſſo ultra limites conceſſos.

titu.

titu.de leg.Corra.Imo.in l.quod dicitur,in fi.ff.de verb.oblig.& in d.c.ij.de feud.Fulgo.consi. ccxx. nobiles,col.ij.versi.rursus nec ex hoc,& Iaco.à S.Georg.in tracta.feudo.in verbo,in feudo.col.pen. versic.quid autem si ecclesia.Franc.Curt.Iunior,in eodem tract. in ij.parte. q.vj.col.ij.vers.secunda principalis,vbi hanc rem latè tractat,& dicit hanc esse communem opin. Ias. qui vtrunque dicit de emphyteusi & feudo,consi.liiij.in præsenti,colum.v.versi.vel aliter & secundò, lib.j. & consil. seq. omissis,colum.ij.versi.ad idem facit.& caro.Molen.in consuetu.Paris.titu.j.§.xlj.nume. 43. vbi & alios citat.& hanc quoque dicit esse communem.Sed tu de his vide plenè Alexan.in d.l.j.§.sed & si mihi,colum.ij.versi.item facit.& ibi Soci.ff.de verb.obli.& Cardi.Alex.in d.c.j.in princ.colum.penul.titu.qui feud.dar.poss.

145 ¶At in nostro casu,cùm scilicet simul venditur annuum vectigal, simúlque in solutum illius traditur fundus,videndum est,ne non tam illud vectigal censeatur emptum & venditum, quàm fundus ipse:nec dubitari debet,quin saltem vnum in alio inesse censeatur,cùm eodem vestigio vtrunque factum fuerit.per l.lecta,ff.si cert.peta.& l.iurisgentium,§.quinimo,ff.de pact.cum aliis concord. adduct.suprà eod.titu.§.j.glos.v.in verbo,in limine contractus,in princi.& multis seq. & in repeti.l.si vnquàm, in verbo, donatione largitus, numero 101. sed & hoc, & sequen.vbi etiam ostendimus, vnum eundémque actum censeri,non diuersum,per l.cùm antiquitas,C.de testa.& alia multa ibi allegata.Ideóque Paul. Castren. loquens de huiusmodi donationibus in solutum,de quibus hæc nostra tractatio est,consi.clxv.visis & ponderatis,col.ij.versicul.secundò videtur,lib.ij. dicit quòd finguntur bona data in solutum,iam ab initio,&(vt ipse loquitur)per prius fuisse vendita ei,cui ita data sunt:per quædam iura ab eo allegata. Ideò cogita. Vide tamen pro alia opin.quod tradit Corne. consi.xxxvij.nemini,colum.j.versi.dato enim,lib.ij.

Decisio principalis dubij.

146 ¶VIGESIMOSEXTO quæro, Titius emit à Sempronio fundum aureis centum, atque in eodem instrumento, aut etiam alio,dat venditori facultatem redimendi eum fundum, restituendo idem pretium intra duos annos:& si id non fecerit, promittit idem emptor ei dare xxx. aureos pro supplemento integri iustíque pretij eius fundi:vtrùm is contractus sit validus & sine suspicione vsuratum? Et iam vidi multos contractus eius farinæ, nunquàm tamen eos vidi vocari in suspicionem. Sed tu vide Bal.qui de hac specie consilium copiosè edidit,consi.cccxxij.instrumento in forma venditionis confecto,lib.iij.vbi concludit,hunc contractum esse vsurarium,& idem quoque se aliàs respondisse.Vide tamen eundem Bald.in c.j.col.j.versi.ex his infero,& ibi Card.Alex.col.ij.in eodem versic.titu.quali.do.propri.priue.& Alex.in Addi.Bart.in l.ij.C.de pact.pign.Et Panor.consi.lxxvj. in præsenti,col.ij.versic.prætereà colligitur,& sequen.lib.primo,vbi hanc rem ponit inter præsumptiones vsurarij contractus.Sed & Guid.Pap.consi.lxxx.addendo,col.ij. dicit huiusmodi clausulam supplendi certum pretium,non tollere vitium pactis legis commissoriæ.

Si emptor promittat aliquid ultra pretium, si fundus uenditur sub hoc pacto,non redimitur.

An illa clausula supplēdi tollat uitium legis commis.

147 ¶VIGESIMOSEPTIMO quæro, quid si in ea venditione fundi facta cum hoc pacto de reuendendo dictum sit præterea,quòd si venditor retrahat intra tempus præstitutum venditioni, emptor nihilò minùs percipiet medietatem futurorum fructuum eius anni,quo retractus fiet : an & is contractus sit probus,an reprobus? Vide item eundem Bald.consi.ccclxxxix.quòd dictus contractus, lib.iiij.& iunge factum eiusdem consi.quod ipsum præcedit:& illinc cognosces,ipsum Bal. multùm dubitare,sed in eam partem reclinare,vt præsumatur vsurarius,nisi vnus ex venditoribus(illic enim erant plures venditores)fateatur cōtractum verū:quod in suo casu euenerat.Et ita audio fuisse iudicatum à Senatu Parisi.die 2.Maij anno Domi.1513.Vide tamen quæ diximus suprà eo.tit.§.v.glo.iij.

Quid si dictū sit, quòd emptor percipiet certam portionem fructuum si uenditor retrahet.

Arestum.

148 ¶CONSEQVENTER & vigesimooctauò quæro,in tribus casibus præcedentibus,aut etiam in aliis contractibus vsurariis,reprobis,aut aliàs suspectis,quid facere potest emptor, vt se eo onere liberet,ac periculo competendorum fructuum in sortem,atque suam pecuniam recuperet:poterítne agere aduersus venditorem,vt eam sibi reddat,ipséque vicissim rem emptam restituat venditori, & sic à contractu discedatur.Collect.in d.c.significante,colum.j.versiculo quid ergo si mutuaui, extrà de pigno.loquens in pacto legis commis.apposito in contractu pignoris,& sic prohibito,vt diximus suprà in xxiiij. quæstio.dicit post Petr. Bo. quòd creditor non auditur,volens recuperare pecuniam à se mutuatam,nisi ipse debitor velit.per l.ij.& iij.de lege commis.sed dictæ ll. loquuntur in huiusmodi pacto in venditione apposito,& ita non prohibito:& ideò cùm tale sit validum, & appositum in fauorem venditoris,non debet retorqueri in odium sui:vt dicit glo.ibi, per l.quod fauore, C. de legibus,cum similibus.

Quid facere debet emptor, ut se huiusmodi cōtractibus suspectis extricet.

149 ¶Quid igitur hìc dicendum est? Habemus text. in l.Iulianus,§.si quis colludente,ff.de acti.empti. cuius verba,huc admodum spectantia,non grauabor subiicere:Si quis colludente procuratore meo, ab eo emerit,an possit agere ex empto?& puto hactenus agendum,vt aut stetur emptioni,aut discedatur.Sed & si quis minorem vigintiquinque annis circumuenerit,& huic hactenus dabimus actionem ex empto,vt diximus in superiori casu.Quo in loco Bart.ex hoc monet bene notandum, quòd si dubito,ne minor restituatur, aut si dubitatur ne quis dicat se dolo deceptum,possum agere,vt aut stetur emptioni, aut discedatur. Sed & Bald. ibi post Riz. dicit, quòd si ego litigaui cum minore, quem fortè putabam maiorem, & posteà perpendo in processu causæ, eum esse minorem, possum petere,vt quæ facta sunt vel ratificentur,vel irritentur.Et eadem propè scribit ipse Bartolus in l.si

De eadem re.

quos,per illum textum,ſecundùm vnam lectu.C.de Decuri. lib.x. & Nicol. Milius in ſuo repertorio,verſiculo minor ſi contractu.Illum autem textum in d.§.ſi quis colludente,dicit ſingu.Bald.in l. dolum,in fin.C.de pericu.& commo.rei vendit.& Alexand.in l.iuriſgentium,§.Prætor.poſt princi. ff.de pactis.& illum not.dicit Petr.Ancha.in c.quàm ſit,colum.j.de elect.lib.vj.ad id,quòd vbicunque eſt in facultate vnius, actum cum alio celebratum fieri validum, vel inualidum,poteſt cum eo agi,vt approbet,vel reprobet.

Conſenſus partis,an de contractu illicito poßit facere licitum.

150 ¶Sed hìc non video in noſtro caſu,cùm contractus eſt illicitus,quomodo debitor vel venditor poſſit eum approbare : neque enim poteſt facere,vt ſit licitus,& vt de eo conqueri non poſsit,etiam ſi approbauerit:vt colligitur ex not.à Bald.in l.cùm allegas,col.ij.verſicu.ſed quæritur hìc,C.de vſur. de cuius dicto in eo loco ſatis diximus ſuprà eod.titu.§.j.in verbo,*à tel temps*,quæ eſt glo.ij. num.34. & hæc confirma.Atque etiam ex not.per Barto.in l.ij.ad fin.ff.de his quæ pœnæ nomi.cum concord. adductis à Iaſ.in l.j.in j.lect.col.antepenult.verſic.ſecundò quæro.& iterum in ij.lectu.col.vij.verſi. prima eſt nunquid,C.de Sum.Trini.& fid.cath.& quod tradunt Ioan.And. Anto. & Imol.in d.cap. ſignificante,de pignor.quòd debitor non poteſt renuntiare beneficio iuris, ſtatuentis pactum legis commiſſoriæ in pignoribus non valere.& pleniùs diximus ſuprà numero 121. nec conſuetudine. Et ex eo denique quòd ſoluens,etiam ſcienter,vſuras indebitas,poteſt eas repetere : vt voluit Hoſtien. in ſumma titu.de vſur.§.quæ pœna,col.iij.verſic.ſed quomodo poteſt.Bald.in l. conſtitutionibus, in fin.& ibi quoque Sal.C.de vſur.per not.in c.peccatum,de reg.iur.lib.vj.& rurſus idem Bald.in Authen.& qui iurat,colum.vlti.C.de bon.auto.iudi.poſsid.Stepha.Bertran.conſilio ccxliiij.viſo, paulò ante fin.lib.iij.Quod procedit,etiamſi iurauerit ſe non repetiturum,glo.not.in c.ad noſtram,le ij.in glo.ij.de iureiur.ipſe Hoſti.in d.ſumma,& titu.de vſur.eodem §.verſi.quid ſi debitor,& ſequen.& Card.Floren.qui eam glo.dicit ſing.conſi.cxx. Titius obligauit,ante fin.& Alexan.conſi.lxxx. circa primum,col.vlti.verſic.præterea dicit,lib.iij.Quibus malo accedere,quàm ipſi Bald.& Alexan.ſibi contrariis,contrarium tenentibus in l.ſi non ſortem,§.j.ff.de condi.indeb.vt & facit idem Bald.in l. penult.ff.de condi.ob turp.cau.& ipſe Alexan.qui tamen nutat,conſi.ccxxvij.ſuper titulo,colum.ij. verſiculo confirmatur,lib.ij.Nam & ſi in noſtro caſu conſenſus debitoris aliquid in hoc faceret, ſatis fuiſſet eum ab initio conſenſiſſe.Poterítne igitur creditor vel emptor ſimpliciter agere, vt à contractu diſcedatur,ſicq; pecunia ſibi reſtituatur deductis fructibus,ſi quos iam perceperit : aut vt aliter contractus in legitimum modum reformetur?ſecundùm tex.in d.§. ſi quis colludente. Et id quidem magis placet:& ita nuncupatim reſpondit Steph.Bertran.qui ita de ea re loquitur,vt nihil inſit ſcrupuli,conſi.ccclvj.nihil oppoſitum,lib.j.Et hoc ſatis velle videntur,qui dicunt, eccleſiam,vel minorem,qui ſine ſolennitate iuris rem immobilem alienauerunt, poſſe tamen ei ſtare vel inuitis emptoribus,adhibendo legitimas ſolennitates.Horum nomenclaturam comperies apud Matheſa. not. clvj. nota quòd ſi minor:ſed latiùs apud Iaſ.in l.cum hi,§.eam tranſactionem,verſi.limita tamen.ff. de tranſact.& latiſsimè in noſtris Legib.connubia.in verbo,*de ſon mary*,in x.q.verſi.& idem quoq;.

Soluens ſcienter uſuras indebitas, poteſt eas repetere.

Etiamſi iurauerit ſe nõ repetiturum.

Deciſio princ. dubij.

Vſurarum repetitio ſponte remutti poteſt.

151 ¶Ex ſuprà dictis tamen non intelligas(ne erres)non poſſe vſurarum repetitionem ſponte remitti:id enim fieri poſſe tradunt glo.Dy.& Ioan.And.in d.c.peccatum,de reg.iur.lib.vj. Hoſtien.in ſumma d.titu.verſi.ſed ſi fœnerator,& verſi.dicendum eſt igitur.Feder.Senen.conſil.xviij.quæſtio talis eſt, an vſurario.& conſil.xxij.an vſurario ſufficiat:vbi fermè eadem repetit.rurſúmque conſi. clxxxiiij. ſecundum.& ibi quoque Griffol.in reſpon.Alberic.poſt alios in l.tranſigere, colum. vj. numero 19. C.de tranſact. Angel.conſilio c.præmitto quòd de iure. Lap.Caſtel. in repetitio c.in ciuitate, extrà de vſur. Gaſpar Cald.inter conſil.Ioan. Calde. titu.de vſur.conſilio x. examinato, in fin. Anton. & alij,in cap.cùm tu,eodem titu.& idem Anton.in cap.ij.eodem quoque titu.Lauren.Roſel.in rep. c.conſuluit,colum.xviij.verſiculo quæro octauò,eodem item titu.Petr.Anch. qui id optimè declarat,in c.ſtatutum,§.ſiquidem,colum.ij.de reſcript.lib.vj.& conſi.xcviij.iſtam quæſtionem,ad fin.& conſil.cccvj.efficax,colum.ij.verſiculo & circa hoc.& Alexand.conſi.xcj.viſis actis,in princip. lib.ij. Barba.in c.illo vos,col.vlt.de pigno.

An ſtatutũ loquens de redẽptiõe dationis in ſolutum neceſſariæ, habeat locum in uoluntaria.

Facta in iudicio,plus habẽt roboris.

152 ¶VIGESIMONONO quæro,in quibuſdam locis ſtatutum eſt,vt in datione in ſolutum facta à iudice cogatur emptor reuẽdere debitori domino rei ita venditæ reſtituto pretio intra aliquod tempus:an huiuſmodi ſtatutum trahatur & ad dationem in ſolutum,quæ ſponte fit ab ipſo debitore? Quod pleriſque videretur,cùm hæc non tantùm habeat roboris & momenti,quantùm ea, quæ fit à iudice:vt patet ex iis,quæ diximus ſuprà titu.præcedenti,§.j.glo.xiiij.in verbo,*ou equipollent à uente*, numero 8.ſecundò intellige.& multis ſequen.atque ex iis,quæ à noſtris vbique tractantur,efficaciora eſſe quæ in iudicio facta ſunt,quàm quæ extra iudicium.Ex quibus multa collegit Barba.conſilio xlvij.præclarè,col.vlt.lib.ij.& conſi.liij.eiuſdem initij,col.v.verſi.& ſi quiſpiam,eo.lib.ij.& Iaſ.in l.pacta nouiſsima.C.de pact.& è recentioribus Ferro.in conſuetud.Burdigal.titu.de retractu,§. xiij. Vide tamen Corne.contrarium tenentem optimis rationibus,conſi.clxvj.quatuor,col.penul. verſic. reſtat amodo,& ſeq.vſque ad fin.conſi.lib.ij.vti apud eum videre poteris.

An emphyteuta uel uaſallus

153 ¶TRIGESIMO quæro,an emphyteuta vel vaſallus,qui vendidit cum hoc pacto de reuendendo,& vi illius poſteà redemit,cadat feudo vel emphyteuſi? Et ſanè ſi ſine huiuſmodi pacto retraxerit, ſed quia ita partibus placuit,non excuſatur:vt eſt text expreſſus de feudo in c.j.titu.quid iur.ſi

poſt

post ali.& voluerunt glo.Bal.& alij,in c.j.titu.de prohib.feud.ali.per Fede.& propè omnes de vtro- *alienãs & re=*
que in l.j.§.si rem depositam,per eum tex.ff. depo. cum aliis multis concor.collectis ab Alex.in l.si *dimens, excu=*
insulam,col.pen.versi.& facit ad quæstionem,ff.de verbo.oblig.Philip.Deci.consi.clx.in causa mo- *setur.*
nasterij,col.vlt.versic.quartò & vltimò.& Ias.in l.vlt.col.lix.in xx.q.C.de iure emphy. & Stephan.
Bertran.consi.xlv.pridem,in j.dubio,lib.j.sed dubium facit pactum reuendendi in contractu appo-
situm,ob quod reuenditio erat necessaria:proptereáque non videtur venditor per huiusmodi vendi-
tionem,si redimat,cecidisse.Quod tenet in emphyteuta Bal.post Guliel.loquens in pactis legis com
missoriæ,& addictionis in diem,in l.ab emptione,in prin.col.vlti.versi.ex hoc not.ff.de pact.quem
sequitur Philip. Deci.loquens generaliter in omnibus pactis in contractu appositis, & speciatim in
pacto reuenditionis,consi.lxxxviij.cuius superscriptio incipit,valet statutum,col.ij.versi.ex quo da-
tur intelligi.Et facit,quod etiam de huiusmodi pacto tradit Bald.consi.ccxv. proponitur quòd inue-
stituræ,col.ij.versi.item pactum retrouendendi,libr.ij.

154 ¶Et id certè in huiusmodi pactis legis commissoriæ & addictionis in diem, propemodum transiit
in rem iudicatam.nam & id quoque voluerunt Guliel.Cu.Bald.& Angel.in d.l.ab emptione, & ibi
quoque Recentiores,& Paul.Castren.& Alexand.in l.statuliber,ff.ad leg.Falcid.Cardin.Alexand.
in d.c.j.titu.quid iur.sit.Franc.Cur.Senior,consilio viij.viso instrumento,colum. vlti.& Iaso.in d.l.
vlti.colum.lx.versiculo vigesimoprimò quæro,C. de iur.emphyteu. & alij, quos citauimus suprà
eodem titu.§.j.in gloss.vij. in verbo, *seront preferés*, numero 4.quod ita.quoniam contractus vi hu-
iusmodi pactorum in ipso contractu appositorum resoluitur ipso iure, & sine alia noua translatio-
ne aut traditione:vt per gloss.ab omnibus approbatam in d.l.ab emptione.& latissimè diximus in
eadem gloss.vij.numero 3.aduerte Lector,& ij.sequen.Verùm in pacto de reuendendo id non pro-
cedit ex multorum sententia:aliis tamen contradicentibus,vt latissimè etiam tractauimus in eadem
glo.numero 6.at in pacto,& multis sequen.& numero 19.ideóque in simili. ex quibus facilè intel-
liges,quid hîc dicendum sit.Et tu quoque interim vide Stephan.Bertran.consilio xlv.pridem de an-
no,in j.dubio,lib.j.& Francis.Rip.in l.in quartam,colum.xij.numero 57.ff.ad leg.Falc.& quæ dixi-
mus suprà titu.præced.§.xix.glo.ij.per totam eam glo.

155 ¶At illud minus dubium est,cùm ita sit venditio cum hoc pacto, vt scilicet emptor incontinenti te- *Quid si ita sit*
neatur reuendere.Id etiam expressè voluit Cardin.Alexand.in d.c.j.colum.ij.titu.quid iur.sit.& al- *pactum,ut con*
legat Angel.in l.voluntas,in fin.C.de fideicom.qui illud non dicit, sed aliud simile, videlicet quòd *tinuò teneatur*
prohibitus alienare extra familiam,poterit tamen alienare cum eo pacto,vt incontinenti debeat res *reuendere.*
restitui familiæ.Nam tunc(inquit)non dicitur fieri alienatio extra familiam, quæ momento est pe-
nes emptorem duratura.argumen.l.vlt.in fine,C.de bon.libe.vbi dicit esse tex.not.ad hoc. Et illum,
vt hoc ei addas,sequitur Ias.in dicta l.vlti.colum.antepenulti. versiculo & vltra allegata, C. de iur.
emphy.vbi id dicit singul.& in l.filiusfamiliâs,§.Diui,in ij.lectu.colum.x. versiculo quartò limita,
ff.de legatis primo : vbi & ad id allegat text.quem & ipse dicit not.in l.cogi,§. hi qui solidum,ff.ad
Trebel.Sequitur item Barba.in l.iiij.§.Cato,colum.xxj. versicu.& adduco,ff.de verbo. obliga. vbi
& illud idem dicit de vasallo sic alienante feudum,vt ad se continuò reuertatur. Et de emphyteuta
voluerunt etiam Anto.in c.potuit,colum.j.extrà de locat.& Ro.in l.iiij.§.item Labeo,ff.de vsucap.
Fran.Cur.Senior,d.consi.viij.viso instrumento,col.vlt.& Hippo.Marsi.consi. cxxxvj.consului,col.
iij.versic.confirmatur.& nos quoque diximus in repet.l.si vnquam,in verbo,suscepit liberos, nume.
143.facit & quod,C.de reuoc.dona.vbi & alia multa similia collegimus.

156 ¶TRIGESIMOPRIMO quæro,vtrùm venditor,qui redemit ex huiusmodi pacto,teneatur *Vtrùm uendi=*
facere homagium(vt nostri vocant)domino,quod debetur ex re vendita & redempta, licèt aliàs fe- *tor,qui ex hoc*
cerit ante eam venditionem,ob id scilicet, quòd fuerit mutatio dominij:ex qua quidem mutatione *pacto redemit,*
debemus homagium,ex nostris consuetudinibus. Et id certè dependet ex iis,quæ latè suprà tractaui- *teneatur face=*
mus hoc eodem tit.§.j.glo. vij. in verbo,*seront preferés*,in princ.& multis seq.vbi copiosissimè disse- *re homagium.*
ruimus,an ex huiusmodi pacto dominium retransferatur ipso iure in venditorem,& ex iis quoque,
quæ similiter scripsimus suprà,titu.præced.§.xix.glo.ij.nu.4. verùm si huiusmodi, & sequ.vbi tra-
ctamus,an res ita redempta censeatur eodem iure apud venditorem qui redemit,quo erat ante ven-
ditionem.Et ex eo quoque,quod latè disputauimus suprà,eod.titu.§.vj.glo.ij.nu.3.an ex huiusmodi
venditione facta sub hoc pacto,& posteà vi illius redempta debeantur laudimia.

157 ¶TRIGESIMOSECVNDO quæro,Tu mihi fundum vendidisti ea lege,vt si lis de eo mo- *Alia quæstio.*
ueretur,defensioni te offerres, & litem in te susciperes, quoties tibi denuntiatum fuerit,sub certa
pœna:ego posteà eundem fundum alteri vendo cum pacto de reuendendo:& cùm huic alteri lis mo-
ueretur,tu ab eo requisitus es,vt eam litem defenderes,& in te susciperes : qui id facere negligis, &
tandem res euicta est:an possim agere aduersus te de euictione,& ad eam pœnam,ita vt dictum est,
promissam,etiam antequàm sim condemnatus de euictione illi alteri,cui vendideram sub eo pacto?
Vide omnino Alexandrum consilio lxvij.viso themate & verbis testamenti,per totum,libro secun-
do.Ex quo intelliges, interesse, an ego qui priùs emeram,alteri simpliciter vendam, an cum pacto
de reuendendo : & concludit hoc nostro casu agi posse etiam ante condemnationem, per multa,
quæ ibi allegat.

158 ¶TRIGESIMOTERTIO, quæro, Si vasallus, consentiente domino, vendidit alteri fundũ cũ hoc pacto reuẽdendi, an ipse vasallus vẽditor poterit posteà huiusmodi pactũ remittere emptori sine consensu domini. Matthæ. Afflict. in constitu. Siciliæ incip. constitutionem diuæ memoriæ, col. ix. versiculo & pondera bene, tenet, quòd potest: per multa, quæ ibi allegat, quæ tu videre poteris. Quod mirum plerisque videri posset, cùm ille ipse in eadem constitutione, col. v. versic. si autem liberetur, teneat liberationem hypothecæ, qua feudum obstringitur, fieri non posse incõsulto domino, contrà quàm ipse idem tenuerat decis. Neapo. ccxxxij. feudatarius.

An vasallus q cõsentiente domino vendidit cũ hoc pacto, id poterit sine eo remittere.

159 ¶TRIGESIMOQVARTO, idem Matthæ. in d. consti. constitutionem, col. xij. versic. vndecimò quæro, hanc quæstionem tractauit: Vasallus, consentiente domino, vendidit feudum cum hoc eodem pacto reuendendi, vtrùm poterit posteà promittere emptori sine consensu domini, quòd cùm res fuerit reuendita, nulli alij vendet, quàm ipsi emptori: & an ob id ipse venditor, aut eius hæres, obligetur eidem emptori. & concludit eos in id obligari actione personali, vt scilicet in id quod interest teneantur, si contrà faciant, per multa quæ in id allegat.

Alia quæstio.

160 ¶TRIGESIMOQVINTO, quæro, Petrus vendit Cornelio fundum sub hac lege, vt Petrus ipse venditor possit redimere intra annum continuum computandum à die, qua post triennium ipse Cornelius emptor denuntiarit Petro venditori, vt redimat: posteà autem moritur idem Cornelius, nulla huiusmodi denuntiatione facta: an venditor poterit redimere ab hærede emptoris, & intra quod tempus. In qua facti specie consulti Alexand. & Barba. consi. ediderunt admodum erudita & subtilia: ille consilio cxviij. stantibus terminis, libr. iij. hic consil. l. præclarè, lib. ij. eos vide, ne abundè tractata retractem.

Alia quæstio.

161 ¶TRIGESIMOSEXTO, Quid si venditio ita facta fuerit, vt si emptor non soluerit pretium intra certum aliquod tempus, posit venditor quandocunque retrahere: posteà autem emptor non soluit intra illud tempus: verùm venditor eum interpellat, vt soluat: nunquid agens sibi præiudicet, ne posit post hac ex lege venditionis redimere? Bald. in l. commissoriæ, C. de pact. inter empt. & vendi. post Dyn. & Cyn. ibi in simili quæstione, negat amplius locum esse legi retrahendi, dummodo emptor non sit in expressa contumacia. Et in id citat Cyn. vbi suprà, in specie ab eo tractata, multa iura, quæ videbis. & addit Bald. not. per glo. in l. cùm stipulatus sum mihi à Proculo, ff. de verbo. obliga. Quibus & tu adde, quod tractatur in glo. in l. ij. in verbo repellere, versi. item si triennio elapso, & ibi Bart. in iiij. quæsti. & omnes. C. de iure emphy. vtrum dominus post cessationem triennij, recipiens solutionem pensionis, sibi præiudicet in iure repellendi.

Alia quæstio.

162 ¶TRIGESIMOSEPTIMO, Titius cœlebs vendit domum cum hoc pacto redimendi: posteà matrimonium contrahit, & durante eo matrimonio, & intra tempus redimendi, eam domum vi eius pacti ex communi pecunia redimit: an ea domus erit communis viri & vxoris, ex nostra consuetudine propè generali in Francia, qua vir & vxor sunt communes in bonis mobilibus & acquæstibus factis durante matrimonio? Io. Gallus, in suis Arestis hoc dubium posuit, quæst. lxviij. atque id ita decidit, vt si ea domus nondum fuerit tradita emptori ante redemptionem, vxor nihil habebit in re: sed tantùm ei restituetur dimidium pretij. Si autem fuerit tradita, tunc res erit communis per redemptionem: nec satis erit ei, vel suis hæredibus, restitui dimidium pretij. Hæc res præsertim quantum ad secundum casum, hinc maxima ex parte pendet, vtrùm ea res sic redempta pristinam retineat naturam, & eodem iure redeat ad maritum, quo prius erat: de quo nos latè diximus suprà titu. præceden. §. xix. glo. ij. in verbo, *ne seroyt pas commun*, vbi videre poteris. Nos aútem in eo loco habemus consuetudinem id dubium nuncupatim decidentem, vt scilicet ea res vendita ante matrimonium, & durante ipso matrimonio redempta, sit communis viri & vxoris: sed maritus vel eius hæredes poterunt intra annum à soluto matrimonio retrahere partem vxoris ab eadem, vel eius hæredibus, restituendo dimidiam partem pretij.

An domus à viro cœlibe vendita cũ hoc pacto, & vi illius durante matrimonio redempta sit, cõmunis uiri & uxoris.

163 ¶TRIGESIMOOCTAVO, quid si è diuerso Titius cœlebs emit fundum certo pretio, cum hoc pacto, vt liceat venditori redimere restituto pretio: interim Titius vxorem ducit, & constante matrimonio intra tempora redimendi eam facultatem à venditore emit certo aliquo pretio: vtrùm hæc res empta erit communis Titij & vxoris, ex consuetudine nostra, quæ alibi facit communes virum & vxorem in rebus constante matrimonio acquisitis, inspecto scilicet tempore emptionis huius facultatis: an potiùs erit sola Titij, inspecto tempore prioris venditionis? Chasse. in vltima editione suarum consuetudinum, titu. *des droitz & appartenances à gens mariés*, §. ij. in fin. hanc nuncupatim quæstionem ponit, dicítque se ex facto interrogatum respondisse, rem hanc esse communem: quia attenditur secunda emptio propter augmentationem pretij. De quo dicit esse text. ad literam in l. pacta conuenta, §. Paulus notat, ff. de contrahend. empti. Cuius verba, quia multùm videntur sententiam ipsius adiuuare, subtexuimus: Si omnibus integris manentibus, de augendo vel diminuendo pretio rursus conuenit, recessum à priori contractu, & noua emptio intercessisse videtur. Hæc ibi. Cui & tu adde alium text. similem in l. ij. ff. de rescin. vendi. vbi sic scribitur: Si quam rem à te emi, eandem rursus à te pluris minorísve emero, discessimus à priore venditione. & alia multa similia à me collecta suprà titu. præceden. §. j. glo. xviij. in verbo, *le pris que la chose aura cousté*. numero 54. contrà quoque videtur, & sequ. quibus plenè probaui, augmentum vel detractionem cuiuspiam rei,

Quid contrà si emit cũ hoc pacto, & durante matrimonio eã quoque facultatẽ emit.

rei,eandem rem nouam efficere.

164 ¶Ego tamen in ea Chasse.specie aliter censeo: Tum quia prior illa venditio pura & perfecta erat, tametsi restituendo pretium resolui poterat:vt latè diximus & probauimus suprà eodem titulo,§.ij. glo.j.numero 34.& hanc partem,& aliis multis seq.nec adiectum est aliquid pretio illius, sed tantùm datum est pretium pro eo iure siue facultate redimendi,quæ ipsa tantùm empta est, non etiam res primùm empta,quæ iam erat ipsius emptoris,& quæ ideò amplius ab eo emi non poterat:éstque diuersa vtriusque emptio:vt not.in l.cùm res,vbi glo.Cy.Bald.& Angel.C.de contrahen.emp.vti & in simili de legato rei suæ dicitur in l.si domus,§.vlt.ff.de leg.j.vbi si fundus meus vectigalis mihi legatus sit ab eo, cui vectigal debetur, non censetur proprietas fundi mihi legata,sed id ius vectigalis,quod ad testatorem pertinebat. *De eadem re.*

165 ¶Tum etiam,quia si id postremum pretium datum fuisset in supplementum prioris, non tamen ex hoc intelligitur derogatum priori venditioni, nisi respectu huius supplementi.per text.in l.ij.C.de rescin. vendi. & c.cùm causa, extrà de empt.& vend.Ea enim quæ facta sunt causa augendi ius,non debent inducere ipsius diminutionem,l.si mancipia,ff.de fund.instructo,& l.si cui serui,in princi. ff. de leg.j.& l.cùm vinum,ff.de triti.vino,& oleo lega.& l.si ita fuerit,§.vlt.ff.de manumis. testa. vt è diuerso quæ facta sunt ad diminutionem,augmentum non operantur, l.legata inutiliter,ff.de adi. leg.& l.cùm tale,§.vlt.ff.de condi.& demonst.cum similibus. *De eadem re. Inducta ad augendum, non minuunt. Nec è diuerso.*

166 ¶Et ita quidem respondit Alex. nuncupatim loquens de supplemento siue augmento pretij, consil. lxxix.circa primum,colum. vj. versiculo circa septimum dubium,lib.j. Et idem planè tenuit ante eum,licèt non alleget,Ange.post Barto.in l.iurisgentium,§.adeò,colum.ij.versiculo secundò quæras,ff.de pact.vbi respondit ad d.l. pacta conuenta,quòd ea intelligitur, cùm verba eò tendunt, vt prior contractus renouetur:verbi gratia, si dictum sit,res,quam tibi centum vendidi,sit empta decem. Sed vbi verba tendunt ad informandum priorem contractum,vt si vendidi tibi centum, deinde conuenit,vt huic pretio aliquid addatur vel minuatur:certè manet prior contractus,& ab eo incipit currere vsucapio rei venditæ:ex eóque debetur gabella. Et idem quoque voluerunt Paul. Castren. Alexand. & alij recentiores, qui afferunt concord.in d.§.adeò. Quibus adde Fran.Aret. consilio xxj.si diligenter,in j.dubio, quanquàm & aliter responderi potest,eum scilicet text.nuncupatim loqui.cùm id sit omnibus manētibus integris:vti etiam loquitur d.l.ij.de rescin.vendi. *Augmētū pretij,priorē uenditionem non subuertit.*

167 ¶Porrò adiectio priorem formam & substantiam aliàs non immutat,l.penult. ff. de Senato. & l. si eum,§.j.ibi,hoc enim edicto non transfertur actio,sed adiicitur:ff.de exerci.acti.& l.falsa,§. j. ff. de condi.& demonst.nam & hæc iura in id citat Signo.consilio xij.statuto communis,post medium,& consi.xcv. quæstio talis est,in portu,colum. ij. versiculo præthereà ad idem,vbi & alia iura allegat. Cui & adde text. in l.si proprietati,ff.de iure dotium.vbi dotis augmentum eadem dos dicitur,non noua,& ibi id not.Bald.cum aliis multis similibus à me adductis in dicta glos.xviij. §.j. numero 51. nam & hæc accessio,& sequen.Quibus item adde tex.in l.iiij.§.ex conuentione,ff.de re iudica.cùm dicitur,cùm aliquid accesserit rei iudicatæ,non est à re iudicata recessum.& alia multa à Pet.Ancha. recensita,consilio liiij.apparet.Nec obstant,quæ in contrarium allegata sunt in d.§.j.glos. xviij. numero 54.contra quæque,quia ea procedunt, cùm sit vniuersalis rei mutatio:secus,si particularis,l. seruitutes quæ in superficie,§.si sublatum,ff.de seruitu.vrba.prædio.& l.qui res,§.aream,ff.de solu. & per ea iura voluit Alberic.in prooemio C.colum.vlt. Sed & procedunt, quantùm ad id pertinet, quod additum est,vel detractum,si possit per se consistere:non etiam quantùm ad integrum corpus: sed nec quantùm ad additum,quando confunditur,l.eum qui ædes,& l.rerum mistura,ff.de vsucap. & l.in rem,§.item quæcunque,ff.de rei vendi.& l.quicquid,§.cùm partes,ff. de acquir.rer. domi. & Alberic.vbi suprà post Iaco.Butr. *Adiectio an priorem formam & substantiam immutet.*

168 ¶Quid igitur,vxórne in nullam huius rei partem vocabitur?Et ego in ea sum sententia, vt in vtroque casu,id est, redemptionis illius facultatis,& etiam supplementi siue additamenti prioris pretij, res pro rata prioris pretij sit tota mariti tunc cœlibis.Pro rata autem pretij in vtroque casu dati constante matrimonio,sit communis viri & vxoris,vt sic vtrunque suo iure censeatur:per id,quod in simili scribitur in l.qui fundum,§.j.ff.pro empto.vbi fundus emptus,& quod ei posteà adiectum est, censentur esse diuersæ naturæ:nouáque vsucapione,quantùm ad id quod adiectum est, opus est:non tamen, quòd in his nostris casibus opus sit noua vsucapione pro rata posterioris pretij,cùm sit vna eadémque res quæsita ex priori contractu,vt dictum est:nec tamen id obstat,quò minùs aliàs diuerso iure censeatur diuersis respectibus,l.miles,§.pro parte,ff.de legatis ij.Bald.in l. filium quem, colum.iij.in iiij.oppo.C.famil.erciscund.cum multis aliis concord.à me adductis suprà titu. præced.§. j.d.glo.xviij.in verbo,*le pris*,&c.numero 23.nam & eadem.Et hæc eadem habent locum in retractu proximitatis. *Decisio princ. quæstionis.*

169 ¶TRIGESIMONONO, Cardi.Floren.consi.lxxviij.amice,hanc speciem,quæ ex facto contigerat,tractauit:Inter A. viduam,& B.hæredem defuncti mariti, id laudum siue arbitrium latum est super quibusdam bonis designatis ipsi A.viduæ quousque sibi satis fieret de dote sua,in hæc verba,quòd ea A.debeat tenere & vsufructuare ea bona vsque ad duos annos:& quòd quandocunque B.intra eos duos annos restituet omnia iura dictæ A.ea tenebitur facere reuenditionem dictorum *Alia quæstio.*

bonorum dicto B. Et si ipse B. intra id tempus non dispignorauerit dicta bona, tunc ex anteà eadem liberè & expeditè erunt dictæ A. Dictus autem B. non satisfecit de dote intra illos duos annos: quærebatur quis esset huiusmodi actus, an datio in solutum, an vero pignoratio. Et vtrùm B. posit ea bona petere, & fructus in sortem computare. Et tandem concludit, A. factam fuisse dominam eorum bonorum, fructúsque eorundem suos fecisse per multa quæ illic allegat: quæ tu ipse videre poteris.

170 ¶QVADRAGESIMO, Titius vendit Mæuio fundum cum hoc pacto reuendendi intra quinquennium. Durante adhuc eo tempore, Mæuius decedit, & in suo testamento huius fundi vsumfructum relinquit Titio venditori, & post eius mortem eundem relinquit Sempronio: posteà autem, & durante eo quinquennio, Titius redimit fundum ab hæredibus Mæuij restituto eisdem pretio: Sempronius petit sibi à Titio tanquam vsufructuario caueri, iuxta l. j. C. de vsufruc. Titius negat debere se cauere, cùm redemerit ab hæredibus venditoris. Super hac specie consuluit Anton. Rube. consi. lviij. series facti: vbi multis hincinde allegatis, concludit pro venditore, vt scilicet cauere non teneatur, tanquam vsufructus sit extinctus: sed sempronium posse ab hęredibus repetere illud redemptionis pretium post mortem venditoris. ibi vide, ne hîc repetam.

Alia quæstio.

171 ¶QVADRAGESIMOPRIMO, si emptor noluit reuendere, ob ídque in ius vocatus est, an res empta propterea efficietur litigiosa, ita scilicet vt interim vendi non posit? Ias. id latè tractat in actione mota ex pacto vel promisione de vendendo, consi. xliij. circa primum dubium, in ij. dubio, lib. j. Idque ex eo pendet, an ex actione personali res efficitur litigiosa. Sunt autem & qui id fatentur, & qui contrà negant. Priorem sententiam tenent Barto. Albe. & Rapha. Co. in l. j. §. j. ff. de litigio. Bart. Alber. Imo. & Ro. in l. quanquàm, §. j. ff. de aqua. plu. arcen. Ang. in Auth. de litig. colum. ij. Anto. in c. vlti. colum. vlt. extrà vt lite penden. Imo. in c. cùm Mar. Ferra. colum. vlti. de constitut. Ias. d. consi. xliij. alteram tenent glo. in d. l. quanquàm, §. j. Inno. Ioan. Andre. & Compo. in d. c. Mar. Ferra. & ibi quoque Anto. sibi contrarius in repetitio. eius c. Spec. titu. de appel. §. nouissimè, versicu. verùm. Iaco. Butr. & Barto. sibi item contrarius, in l. ij. C. de litigiosis. Bald. in Authen. litigiosa, eod. titu. & in l. j. col. ij. & ibi quoque Sal. C. com. diuid. Sed tu hîc vide, quæ de retractu proximitatis diximus suprà in fin. titu. præceden. in xxxij. q.

An res efficiatur litigiosa ob litem motam ui huius pacti.

172 ¶QVADRAGESIMOSECVNDO, si quis rem alteri pignoratam vendiderit, consentiente creditore, ea lege, vt eam posit redimere vel simpliciter, vel intra certum aliquod tempus: vtrùm si posteà redimatur, erit saluum ius pignoris creditori. Quod non videtur: quia semel consentiendo ius pignoris remisisse videtur, l. Lucius, & l. Paulus, ff. quib. mod. pigno. vel hypo. solui. cum aliis concord. à me adductis suprà titu. præced. §. j. glo. ix. in verbo, *ou lignagier*, numero 137. sed & faciunt. Verùm ego aliter censeo: quandoquidem si etiam sine pacto redimendi placuerit post contractum inter emptorem & venditorem, vt à venditione discederent, sicuti debitori, ita creditori pristinum ius restituitur: neque creditor omnimodo pignus remisisse videtur, sed ita demum, si emptor rem retineat, nec reddat venditori: vt est text. expresissimus, in l. voluntate, ff. eodem titulo quib. mod. pign. vel hypo. solu. Nam hîc resoluitur contractus ex eadem causa. Secus autem esset, si non per resolutionem venditor eandem rem acquireret, sed ex nouo quopiam contractu: per text. nota. in lege vlti. C. de remis. pigno. & vtrobique Doct.

An saluum maneat ius pignoris, post rem venditam consentiente creditore, & ui huius pacti redemptam.

173 ¶QVADRAGESIMOTERTIO, stante statuto, vt primogenitus filiorum succedat, vel omnino in rebus feudalibus, vel in maiori parte earum: si res quæpiam feudalis vendita fuerit cum hoc pacto reuenditionis, an primogenitus ita succedit in eo iure redimendi, vti in ea re succesisset, si vendita non fuisset? Hanc quæstionem posuit Caro. Molend. in suis consuetudi. Parisi. commentariis titu. j. §. xj. numero 28. & multis seq. vbi tandem concludit, ius primogenituræ in ea re locum habere, sed cæteros hæredes non teneri pretium refundere pro sua cuiusque portione. De quibus & nos fortè latiùs dicemus in nostro tractatu primigeniorum.

An primogenitus in hoc iure redimendi habeat ius primogenituræ.

174 ¶QVADRAGESIMOQVARTO, idem Molendin. in eodem loco, nu. 31. quærit, quid si è conuerso quis emerit rem, in qua locus est iuri primogenituræ, cum eodem pacto reuendendi, vtrùm sicuti in ea re succesisset primogenitus, ita & in pretio quod venditor posteà redimendo restituit? Et concludit, eum ita succedere, vt eandem portionem in pretio habeat, quam in re ipsa habuisset: per l. codicillis, §. insulam, ff. de legat. ij. vbi si plures legatarij eiusdem rei inæqualibus portionibus consenserint venditioni ipsius rei, debent consequi pretium pro sua quisque portione, quam habuissent, in re legata.

An è diuerso primogenitus id ius habeat in pretio rei redemptæ.

175 ¶Ego verò in hac nostra specie aliter censeo, id est pretium, vt alia mobilia, inter omnes hæredes esse diuidendum, ac si pretium ipsum semper mansisset inter bona emptoris, vti erat tempore ipsius contractus. per l. ij. §. id quoque, ff. de collat. bono. vbi resolutio contractus retrotrahitur ad tempus ipsius. Cuius text. autoritate Iacob. Ra. Cynus, Baldus, Alberi. Corne. & Philip. Deci. in l. ea demum, C. de collat. tenent hæredes mobilium in huiusmodi pretio succedere, non verò hæredes immobilium, de quo & nos latiùs diximus in fin. suprà titu. præced. in iij. quæst. vbi videbis. Nec obstat d. §. insulam, quia ibi res ipsa cùm legata fuit, non erat subiecta venditioni, id est legatarij non tenebantur eam vendere, sed sponte eius venditioni consenserunt: ideò & pretium pro sua quisque portione, quod habituri erant in re, consequi debent. hîc verò venditio fit necessariò ex pacto prioris venditionis:

De eadem re.

tionis: ideò pretium censetur eius naturæ, vti erat tempore prioris contractus. Et de hoc habemus consuetudinem expressam cap.ccclj.quod est titu.xxv.§.xij.

176 ¶QVADRAGESIMOQVINTO, idem Molendi.d.titu.j.§.xiij.in viij.quæst.hanc quoque speciem tractauit. Vasallus vendidit feudum Titio, ex quo debetur domino ius prælationis vel laudimiorum: dominus autem ipse vendidit feudum dominans eidem Titio cum hoc pacto redimendi,& posteà redemit vi huius pacti:vtrum poterit etiam petere laudimia à Titio illius prioris venditionis feudi seruientis,vel etiam illud sibi cedi restituto pretio illius venditionis:an verò id ius laudimiorum, siue prælationis, adeò fuerit confusum in ipso Titio,vt non redintegretur,resoluta venditione posterioris venditionis feudi dominantis? Et quòd redintegretur, faciunt multa à me allegata suprà titu.primo,§.j.glo.vij.in verbo,*ou autres choses*,numero 69.& quod in simili,& sequen. & iterum suprà eodem titu.§.ij.numero 10.tertiò acquisitio,& multis sequen. scilicet pignora, seruitutes,actiones nō ita confundi & extingui per acquisitiones reuocabiles,quin illis reuocatis etiam redintegrentur, ac in pristinam causam reuocentur. Concludit tamen Molendi. contrarium,vt ibi per eum videre poteris,ne hîc repetam. *Alia quæstio.*

177 ¶QVADRAGESIMOSEXTO, Mæuius vendidit castrum Titio cum pacto reuendendi intra tempora huic rei præstituta:quispiam vasallus huius castri ab alio domino in ius vocatur prætendenti feudum huius vasalli à se teneri: hic Titium illum laudat,qui id defendit aduersus illum actorem sciente Mæuio suo venditore & patiente:tandem Titius subcumbit: nunquid ea sententia præiudicabit ipsi Mæuio,qui posteà redimit illud castrum vi huius pacti? Quam speciem etiam tractauit idem Molendi.in eodem opere & titu.§.xxxj.numero 30.eodémque vlti.vbi concludit præiudicare,per l.sæpe,§.sed scientibus,ff.de re iudicata.ibi eum vide. *Alia quæstio.*

178 ¶QVADRAGESIMOSEPTIMO, Titius nomine Sempronij emit feudum à Caio:posteà verò ex interuallo: (nam si in ipso contractu, nullum in ea re, de qua agimus relinqueretur dubium,propter ea quæ diximus suprà in ij.quæstione huius glossæ)tamen antequàm Sempronius ratam haberet eam emptionem,Titius Caio concedit facultatem redimendi intra aliquod tempus: si ex huiusmodi promissione oriatur actio,de quo abundè diximus suprà in xviij.quæst.eiusdem glos. vtrùm Sempronius,qui posteà ratam habet emptionem, obligetur ex illa concessione siue promissione reuendendi? Id certè intelliges ex notat. ab Alberic.in l.conuentio,in princip.ff.de pigno.dum tractat, an is qui emit nomine alterius,possit ante ratihabitionem rem ipsam alteri obligare in præiudicium illius,cuius nomine emit:& in vtranque partem multa allegat,quæ huic nostræ quæstioni conueniunt:quæ ibi,si libet,videre poteris. *Alia quæstio.*

179 ¶QVADRAGESIMOOCTAVO, an huic emptori,qui scilicet emit cum pacto reuendendi,competat interdictum,quod vi aut clam,& cætera huiusmodi remedia. Breuiter dic competere:vt patet ex l.is qui in puteum,§.penult.& §.vlti.& ibi Alberic.ff.quod vi aut clàm.& ex multis, quæ diximus suprà in §.ij.præsertim numero 34.& hanc partem,& sequen. *Alia quæstio.*

180 ¶QVADRAGESIMONONO, cùm venditor in ius vocasset emptorem, vt ei rem venditam reuenderet ex lege venditionis, emptor autem negasset id conuentum fuisse,venditor testes affert,qui deponunt de promissione reuendendi sine declaratione certi pretij ipsius reuenditionis: an ex hoc satis erit probatum de huiusmodi promissione? Et respondit Rom. consilio xxx.viso casu, versiculo quidam autem alius, non satis esse: quia licèt (inquit) testes deponant promissionem reuenditionis factam fuisse, non tamen deponunt de quantitate pretij promissi: & sic deficit in eo,id quod substantiale est contractus. Ego verò aliter censeo,per ea quæ diximus suprà eodem titu.§.j.in gl.iij.in verbo,*& pour tel pris*,&c. numero 2.& in fine tituli præcedentis,in xviij. quæstione, vbi omnino vide.

FINIS.

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm